

T.C.

**ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ATTILÂ İLHAN'IN BEŞ ROMANINDA SÖZ VARLIĞI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FATMA YILDIZ

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞR. ÜYESİ NECMİ AKYALÇIN

ÇANAKKALE – 2024

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ATTİLÂ İLHAN'IN BEŞ ROMANINDA SÖZ VARLIĞI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FATMA YILDIZ

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞR. ÜYESİ NECMİ AKYALÇIN

ÇANAKKALE – 2024

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Fatma YILDIZ tarafından Dr. Öğretim Üyesi Necmi AKYALÇIN yönetiminde hazırlanan ve **10/06/2024** tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan “**Attilâ İlhan’ın Beş Romanında Söz Varlığı**” başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Dr. Öğr. Üyesi Necmi AKYALÇIN
(Danışman)

.....

Doç. Dr. Hasene AYDIN

.....

Doç. Dr. Mustafa Levent YENER

.....

Tez No : 10634877

Tez Savunma Tarihi : 10/06/2024

.....
Prof. Dr. Ahmet Evren ERGİNAL
Enstitü Müdürü

.../.../2024

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Fatma YILDIZ

10/06/2024

ÖN SÖZ

İnsanlık tarihinin önemli bir iletişim aracı olan dil, insanların birbirleriyle iletişim kurmasını, duygu ve düşüncelerini ifade etmesini, ortak bir kültürün oluşmasını sağlamaktadır. Türkçe, bünyesinde barındırdığı 150.000 dolayında geniş söz varlığı hazinesi, etkili dil bilgisi yapısı ve özgün ifade tarzıyla dünya üzerindeki en zengin diller arasındadır. Türkçe, dünyanın en yaygın konuşulan dillerinden biridir. Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan gibi pek çok coğrafyada konuşulan Türkçe, dünyanın dört bir yanında yaşayan milyonlarca insanın ana dilidir.

Türk edebiyatının önemli isimlerinden biri olan Attilâ İlhan, Türkçeyi ustalıkla kullanan bir yazar ve şairdir. Şiir, roman, öykü, deneme, anı gibi farklı türlerde eserler veren İlhan, özellikle romanlarıyla büyük beğeni toplamıştır. İlhan'ın romanları, genellikle toplumsal ve siyasal konuları ele almaktadır. Bu konuları ele alırken Türkçenin zengin söz varlığından yararlanmıştır. Bu söz varlığı ögeleri, İlhan'ın romanlarına zenginlik ve derinlik katmaktadır. Bu çalışmada, Attilâ İlhan'ın romanlarında geçen atasözü, deyim, ikileme, kalıp söz, argo, terim ve yerel kullanımlar bağlamında söz varlığı ortaya konmuştur. Bu çalışmanın birinci bölümünde İlhan'ın yaşamı, edebî kişiliği ve yapıtları üzerine bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde dil, anlam, sözcük ve söz varlığı hakkında bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölümde, romanlardan tarama yöntemiyle saptanan ve bu çalışmanın evrenini oluşturan söz varlığı ögelerinin, anlam sınıflandırması yapılmış, alfabetik olarak sıralanmış ve tanıklarıyla birlikte açıklanmıştır. Sonuç bölümünde ise, yapılan sınıflandırmalar doğrultusunda, söz varlığı ögelerinin, sayısal verileri ortaya konmuştur. Saptanan sayısal veriler doğrultusunda, İlhan'ın romanlarında, Türkçeyi kullanmadaki ustalığı ve söz varlığı ögelerine olan hakimiyeti ortaya konmaktadır.

Tez çalışmam sürecinde, benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, her zaman arkamda olduğunu hissettiğim sevgili babam Hayrettin Yıldız'a, annem Demet Yıldız'a ve abim Mehmet Yıldız'a destekleri için minnettarım. Bu süreçte manevi destekleriyle beni motive eden değerli arkadaşım Doğucan Tok'a teşekkür ederim. Bu süreçte destekleriyle beni yalnız hissettirmeyen değerli arkadaşım Damla Aydoğan'a teşekkür ederim.

Tez süresince desteklerini esirgemeyen ve bir baba şefkatiyle her daim varlığını hissettiren değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Necmi Akyalçın'a teşekkürü bir borç bilirim.

Fatma YILDIZ
Çanakkale - 2024

ÖZET

ATTİLÂ İLHAN'IN BEŞ ROMANINDA SÖZ VARLIĞI

Fatma YILDIZ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Necmi AKYALÇIN

10/06/2024, 1638

Dil, insanların birbiriyle iletişim kurmasını sağlayan, toplumsal anlaşma ve düzeni oluşturan önemli bir ögedir. Dil, uzun yıllar boyunca kuşaktan kuşağa kültürün aktarılmasını sağlamıştır. Bu bağlamda, sözcükler ve bu sözcüklere verilen anlamlar dilin iletişim aracı olarak kullanılmasını sağlamaktadır. Uzun yıllar boyunca, dilin anlam hazinesinin artmasıyla birlikte sözcükler de yeni anlamlar kazanır. Sözcükler, tek başına bir anlam ifade edebilirken bir araya geldiklerinde de anlamın zenginleşmesine katkı sağlamaktadır.

Dilin, eski zamanlardan bu yana gelişim içerisinde olduğu bir gerçektir. Bu gelişim sürecinde, o dili kullanan şair ve yazarlar da dilin gelişimine katkı sunmaktadır. Bir yazar veya şairin eserlerinde kullandığı söz varlığı, onun kültürü, yaşayışı, dili kullanma yeteneği ve sözcük hazinesi hakkında bilgi vermektedir. Türkçenin geniş söz varlığı; atasözü, deyim, ikileme, kalıp söz, argo, terim, yerel kullanımlar vb. yapılardan oluşmaktadır. Bu yapılar, toplumsal yaşamı, kültürü, duygu ve düşünceleri yansıtır.

Türk dilinin önemli yazarlarından biri olan Attilâ İlhan, Maviciler Topluluğu'nun önemli isimlerinden biridir. Entelektüel çalışmaları ve pek çok türde yazdığı eserleriyle Türk edebiyatına ve düşünce dünyasına önemli katkılar sunmuştur.

Bu çalışmada, Attilâ İlhan'ın beş romanında söz varlığı incelenmiştir. Bu söz varlığının içerisinde yer alan; atasözü, deyim, ikileme, argo, terim, yerel kullanımlar ve kalıp sözler tarama yöntemiyle saptanmıştır. Bu ögeler, sayfa numaraları belirtilerek tanıklarıyla birlikte verilmiş ve anlam gruplarına ayrılmıştır. Bu ögelerin temel anlamının dışında

bağlamına göre farklı anlam taşıyan yapılar, örnekleriyle birlikte verilmiştir. Tüm örneklerin içerisinde yer alan söz varlıklarının açıklamaları yapılmış ve alfabetik olarak sıralanmıştır. Bu doğrultuda İlhan'ın söz konusu olan romanlarında Türkçenin söz varlığını ne ölçüde ve hangi doğrultuda kullandığı ortaya konmuştur.

Anahtar sözcükler: Attilâ İlhan, Söz Varlığı, Anlam

ABSTRACT

VOCABULARY IN ATTILÂ İLHAN'S FIVE NOVELS

Fatma YILDIZ

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Turkish Language and Literature Department Master's Thesis

Advisor: Asst. Prof. Necmi AKYALÇIN

10/06/2024, 1638

Language is an important element that enables people to communicate with each other and creates social agreement and order. Language has enabled the transmission of culture from generation to generation for many years. In this context, words and the meanings given to these words enable the use of language as a means of communication. Over many years, as the meaning of the language increases, words also gain new meanings. While words can express a meaning alone, they also contribute to the enrichment of the meaning when they come together.

It is a fact that language has been developing since ancient times. In this development process, poets and writers who use that language also contribute to the development of the language. The vocabulary used by an author or poet in his works provides information about his culture, lifestyle, ability to use language and vocabulary. The extensive vocabulary of Turkish consists of proverbs, idioms, reduplications, formulaic expressions, slang, terms, local uses and similar structures. These structures reflect social life, culture, emotions and thoughts.

Attila İlhan, one of the important writers of the Turkish language, is one of the important names of the Community of Mavciler. He made significant contributions to Turkish literature and the world of thought with his intellectual studies and works in many genres.

In this study, the vocabulary in Attila İlhan's five novels was examined. Included in this vocabulary; proverbs, idioms, reduplications, slang, terms, local uses, and formulaic expressions were determined by the review method. These elements are given with their witnesses by indicating page numbers and are divided into semantic groups. Apart from the basic meaning of these elements, structures that have different meanings depending on their context are given with their examples. Explanations of the vocabulary items in all the examples have been made and listed alphabetically. In this respect, it has been revealed to what extent and in what direction İlhan uses Turkish vocabulary in his novels.

Key words: Attila İlhan, Vocabulary, Meaning.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

JÜRİ ONAY SAYFASI.....	i
ETİK BEYAN.....	ii
ÖN SÖZ.....	iii
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR.....	xii
TABLolar DİZİNİ	xiii

BİRİNCİ BÖLÜM GİRİŞ

1

İKİNCİ BÖLÜM ATTİLÂ İLHAN

4

2.1. Yaşamı.....	4
2.2. Edebi kişiliği	5
2.3. Yapıtları	6
2.3.1. Romanları.....	6
2.3.2. Şiirleri.....	7
2.3.3. Gezi Yazısı.....	7
2.3.4. Anıları.....	7
2.3.5. Denemeleri.....	8
2.3.6. Öyküleri.....	8
2.3.7. Söyleşileri.....	8
2.3.8. Çevirileri.....	8
2.3.9. Senaryoları	9

Film Senaryoları.....	9
2.3.10. Televizyon Filmi.....	9
2.3.11. Televizyon Dizileri.....	9
2.4. Romanları Hakkında Bilgiler.....	9
2.4.1. Gazi Paşa.....	9
2.4.2. Kurtlar Sofrası.....	10
2.4.3. Sokaktaki Adam	11
2.4.4. Yaraya Tuz Basmak.....	11
2.4.5. Zenciler Birbirine Benzemez.....	12

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM DİL, SÖZCÜK, SÖZ VARLIĞI

13

3.1. Dil.....	13
3.2. Anlam	14
3.3. Sözcük.....	15
3.4. Söz Varlığı.....	16
3.4.1. Argo.....	18
3.4.2. Atasözü.....	19
3.4.3. Deyim.....	22
3.4.4. İkileme.....	24
3.4.5. Kalıp Söz.....	28
3.4.6. Terim.....	30
3.4.7. Yerel Kullanım.....	31

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM ATTİLÂ İLHAN'IN BEŞ ROMANINDA SÖZ VARLIĞI

32

4.1. Argolar.....	32
4.2. Atasözleri.....	127
4.3. Deyimler.....	132
4.4. İkilemeler.....	224
4.5. Kalıp Sözler.....	900

4.6. Terimler.....	1019
4.7. Yerel Kullanımlar.....	1592

BEŞİNCİ BÖLÜM	1622
SONUÇ ve ÖNERİLER	

KAYNAKÇA	1635

KISALTMALAR

c.	Cilt
Çev.	Çeviren
Dr.	Doktor
ed.	Editör
GP	Gazi Paşa
KS1	Kurtlar Sofrası 1. Cilt
KS2	Kurtlar Sofrası 2. Cilt
Öğr.	Öğretim
s.	Sayfa
S.	Sayı
SA	Sokaktaki Adam
TDK	Türk Dil Kurumu
vb.	Ve benzeri
YTB	Yaraya Tuz Basmak
ZBB	Zenciler Birbirine Benzemez

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1	Argolar	1625
Tablo 2	Atasözleri	1627
Tablo 3	Deyimler	1628
Tablo 4	İkilemeler	1629
Tablo 5	Kalıp sözler	1630
Tablo 6	Terimler	1632
Tablo 7	Yerel kullanımlar	1632
Tablo 8	Romanlardaki toplam söz varlıkları	1633

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Dil, sözcük ve gramer kurallarının yanı sıra bir milletin tarihini, kültürünü ve yaşam tarzını yansıtır. Türk dili, zengin tarihî geçmişi ve kültürel dokusuyla diğer diller içerisinde önemli bir alana sahiptir.

Osman Nedim Tuna, “Sümer ve Türk Dilinin Tarihî İlgisi ve Türk Dilinin Yaşı Meselesi” adlı çalışmasında Sümercedeki sözcüklerle Türk dilindeki sözcükler arasında otuz iki ses denkliğinden on altısını sunmuştur. Osman Nedim Tuna, Sümerlerle Türkler arasında dil açısından tarihî ilişkiler bulunduğunu söyleyerek Türk dilinin tarihî başlangıcını MÖ 3500-1700 yıllarında Mezopotamya bölgesinde konuşulmuş olan Sümerceye dayandırmaktadır (Tuna, 1989).

Bu bakımdan Türk dili oldukça eski ve köklü bir dildir. Pek çok araştırmacı bu köklü dil üzerine çalışmalar yapmıştır.

Ergin’in dil tanımı şöyledir:

“Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimai bir müessesedir” (Ergin, 2012: 3).

Eker, Türk dilinin oldukça eski olduğu üzerinde durmuştur. Bu bakımdan Türkçenin dört özelliğini şu şekilde belirtmektedir:

“Yaşayan diller arasında en eski yazılı eserlere sahip dillerden biridir. Çok geniş coğrafyada konuşulan bir dildir. Konuşan insan sayısının çokluğu ile büyük bir dildir. Türkçe, sözcük sayısının çokluğu ile büyük bir dildir” (Eker, 2017: 85).

Bu açıklamalar doğrultusunda dil, zaman içerisinde değişim ve gelişim gösteren insanlar arasında iletişimi sağlayan, toplumun ihtiyaçlarına ve kültürel yapısına göre şekillenen dinamik bir yapıdır. İnsanlar birbirleriyle anlaşma sağlayabilmek için dile ihtiyaç duyarlar. Bu bakımdan dilin bazı öğelerini kullanma ihtiyacı, söz varlığı öğelerinin araştırma konusu hâline gelmesine neden olmaktadır.

Dilin söz varlığı; argo, deyim, kalıp söz, atasözü, ikileme, terimler, yerel kullanım gibi birçok dil öğesini içerisinde barındırmaktadır. Bu unsurlar, sadece sözcük dağarcığını değil aynı zamanda bir toplumun dünya görüşünü, kültürel dokusunu, tarihini ve yaşam tarzını da yansıtmaktadır. Türk kültüründen türeyen Türkçe söz varlığı, geçmişteki deneyimleri, hikâyeleri ve bilgeliği günümüze taşıyan köprülerdir.

Attilâ İlhan ise Türk edebiyatında ve düşünce dünyasında önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle hayatı ve eserleri hakkında birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalardan bazıları şunlardır: Selim İleri'nin "Nam-ı Diğer Attilâ İlhan'ı Dinledim" adlı çalışması, Kasım Hasan Ünal'ın "Attilâ İlhan Hayatı", Nuran Özlük'ün "Attilâ İlhan'ın Şiirlerinde Beyoğlu", Burcu Yılmaz'ın "Kaptanın Aynasından Yansıyan Romancı Yönüyle Attilâ İlhan", Sema Özher'in "Romancı Kimliğiyle Attilâ İlhan", Tuğba Akkoyun Koç'un "Attilâ İlhan'ın 'Hu' Şiiri Üzerine Bir Çözümleme", Esra Yeşil'in "Attilâ İlhan'ın Şiirlerinde Ontolojik Metaforlar", Tuğçe Özdemir'in "Attilâ İlhan'ın "Sokaktaki Adam" Romanında Yeniden Kavramlaştırma", Ertan Erol ve Halis Ahmet Özer'in "Attilâ İlhan'ın Sisler Bulvarı Şiiri Üzerine Bir Tahlil Denemesi" gibi daha birçok çalışma yapılmıştır. Ancak romanlarında kullandığı söz varlığı öğeleri hakkında bir çalışmanın yer almaması nedeniyle Attilâ İlhan'ın romanlarında söz varlığı öğelerini hangi anlamda kullandığı ve ne sıklıkla bu öğelerden yararlandığı merak konusu olmuş ve bu çalışmaya yönelinmiştir.

Bu sebeple çalışmanın bütüncesini; Attilâ İlhan'ın beş romanı oluşturmaktadır (Sokaktaki Adam, Gazi Paşa, Kurtlar Sofrası, Yaraya Tuz Basmak, Zenciler Birbirine Benzemez). Bu romanlarda karşılaşılan söz varlığı öğeleri anlamları doğrultusunda tarama yöntemiyle tespit edilmiştir. Saptanan öğeler tanıklarıyla ve açıklamalarıyla verilmiştir. Söz varlığı öğelerinin açıklamaları yapılırken argolar için Ferit Devellioğlu'nun "Türk Argosu: İnceleme ve Sözlüğü"nden ve Ali Püsküllüoğlu'nun "Türkçe'nin Argo Sözlüğü"nden, atasözlerinin açıklamaları yapılırken Necmi Akyağın'a ait olan "Türkçemizin İncileri

Atasözlerimiz Tanıklı Sözlüğü”nden, deyimlerin açıklamaları yapılırken Necmi Akyağın’a ait olan “Türkçemizin Anlamsal Zenginlikleri Deyimlerimiz” adlı sözlükten, ikilemelerin açıklamaları yapılırken Necmi Akyağın’a ait olan “Türkçe İkilemeler Sözlüğü”nden, kalıp sözlerin açıklaması yapılırken Gökdayı’ya ait “Türkçede Kalıp Sözler” adlı çalışmadan, terimlerin açıklamaları yapılırken TDK’nin “Bilim ve Sanat Terimleri Sözlüğü”nden ve Oxford Üniversitesinin “Oxford Languages” adlı sözlüğünden, yerel kullanımların açıklamaları yapılırken TDK’nin “Güncel Sözlüğü”nden ve Oxford Üniversitesi’nin “Oxford Languages” adlı güncel sözlüğünden yararlanılmıştır. Attilâ İlhan’ın hayatı ve edebi kişiliği açıklanırken Kasım Hasan Ünal’ın “Attilâ İlhan’ın Hayatı” adlı çalışmasından yararlanılmıştır.

Çalışmanın sonunda yazarın söz konusu romanlarındaki dili, söz varlığı ögeleri bakımından istatistik verileriyle ortaya konmuştur. Bu kapsamda, Attilâ İlhan’ın Türk diline ne ölçüde ve hangi doğrultuda hâkim olduğu, söz varlığı ögelerinden ne sıklıkla yararlandığı irdelenerek tespit edilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

ATTİLÂ İLHAN

2.1. Yaşamı

İlhan, kültür şehri olan İzmir’de doğmuştur (1925). Babası Bedrettin İlhan uzun yıllar kaymakamlık yaptıktan sonra İzmir Vali Muavinliği’ne geçmiş ve emekli olduktan bir süre sonra avukatlık mesleğini icra etmiştir. Annesinin ismi Emine Memnune, abisi Cengiz İlhan ve kız kardeşi Çolpan İlhan’dır.

İlköğrenimine Karşıyaka Cumhuriyet İlkokulunda başladığı (1932) başladığı öğrenimini babasının işi vasıtasıyla gittikleri değişik bölgelerde tamamlamıştır. Lisenin henüz ilk yılında kız arkadaşına yazdığı bir mektupta, o dönemin yasaklı şairlerinden olan Nazım Hikmet’in şiirine yer vermesi sebebiyle 16 Şubat 1941 tarihinde tutuklanarak okuldan uzaklaştırılmıştır. İlhan, süreç hakkında şu açıklamayı yapmıştır:

“‘Tecrit’, inanılmaz kötülükte bir yerdi. Revir diye bir yer var, onu kullanıyorlar. Revirin bodrum katı tecrit sayılıyordu. Parmaklıkları iki kapı; aslında büyük bir bodrum fakat boş. İçine sadece, tahtadan bir sedir koymuşlar, böyle teneşir gibi. Onun üstünde yatacağız Bu macera aşağı yukarı on beş gün sürdü. Bu arada annem babama telgraf çekip durumu bildiriyor. Bunun üzerine babamdan bana bir telgraf geldi. O telgraf, babamın ne kadar farklı bir adam olduğunun çok güzel bir işaretidir. Çünkü telgraf şöyleydi: ‘Hayat budur. Üzülme, geçer’” (İleri, 2002: 47).

Üç hafta gözaltında ve iki ay tutuklu olarak cezalandırmıştır. Daha sonra Işık Lisesinde eğitimini tamamlamıştır (1946). Eğitim hayatına İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde devam etmiştir. Üniversite öğrencisiyken Paris’e gitmiş (1949) ve Nâzım Hikmet’i kurtarmak amacıyla yürütülen uluslararası dayanışmaya katılmıştır.

Türkiye’ye dönen İlhan, “Gerçek” gazetesinde yayımlanmaya başlayan siyasi yazılarından dolayı başı derde girmiştir (1951). İstanbul Hukuk Fakültesindeki öğrenimine ara vermek zorunda kalmış ve tekrar Paris’e dönmüştür. Paris’te kendisine ait bir toplumsal gerçekçi sanat akımı geliştirmiş (1952) ve Türkiye’ye tekrar dönüp bu sanat kuramını

eserlerde somutlaştırmayı amaçlamıştır. Bu süreçte İlhan, adını duyurmaya başlamıştır. Üniversitenin son dönemindeyken gazeteciliğe başlamış ve üniversite öğrenimini yarıda bırakmıştır.

Sinema çalışmalarına yoğunluk vererek senaryo yazarlığı ve rejisör asistanlığı yapmıştır. Ancak sinema sektöründe aradığını bulamayan İlhan, tekrar Paris'e dönmüştür. Paris'te iken babasının vefatının ardından Türkiye'ye dönüş yapmıştır (1962-1965).

8 Ocak 1968 yılında İngilizce öğretmeni olan Biket İlhan ile evlenmiş ve bu evliliği on beş yıl sürmüştür. Ancak Biket Hanım'ın İlhan'a olan sevgisi ve iletişimi evlilikleri bitse bile devam etmiştir.

İlhan, yayınevi danışmanı olmuş ve Ankara'ya taşınmıştır (1973). Daha sonra 1981 yılında İstanbul'a taşınan İlhan, gazetecilik kariyerini sürdürmüştür. 1970 yılına kadar birçok farklı gazetede yazmış ve senaryolar yazmaya devam etmiştir (1970).

İlhan, 2005 yılına kadar sürekli sağlık sorunları yaşamış ve 80 yaşındayken kalp krizi geçirerek 10 Ekim 2005 yılında vefat etmiştir.

2.2. Edebi Kişiliği

Attilâ İlhan'ın sanatçı kimliği, Cumhuriyet Sonrası Türk Edebiyatı'nda kendine has bir yere sahiptir. Dönemin ticaret ve kültür zenginliği şehri olan İzmir'de doğması, babasının romana, annesinin de şiire düşkün olması İlhan'ın küçük yaşta sanatçı kimliğinin oluşmaya başlamasını sağlamıştır. İlhan, bunu şu sözlerle dile getirmiştir:

“Benim şiirle ilgilenmem de, romanla ilgilenmem de oradan geliyor. Çünkü evde babam mütemadiyen şiir okurdu, annem birçok şiiri ezbere bilirdi. Bu yüzden okula başlar başlamaz ben de şiirlerle ilgilendim” (İleri, 2002: 19).

Henüz ortaokul yıllarında olmasına rağmen “Merih'e Yolculuk” adlı ilk romanını yazmış ve bununla da yetinmeyip başta Ömer Faruk Toprak olmak üzere birçok yazara göndererek düşüncelerini sormuştur.

Attilâ İlhan'ın hayatını etkileyen olay, Nazım Hikmet'in şiirleriyle karşılaşması olmuştur. Lise ikinci sınıfta, bir kıza yazdığı mektupta dönemin yasaklı şairi Nazım Hikmet'in şiirine yer vermesi sonucu tutuklanmıştır. İzmir Cezaevinde geçirdiği tutukluluk sürecini '*Aklı başında ilk romanım*' (İlhan, 1953a: 33). diyerek belirttiği "Bir Mahkûm Var" romanında anlatmıştır. Babasının kaymakam olduğu dönemde okula gidemeyen İlhan, bu süreçte köy hayatını anlattığı "Denize Çıkan Sokak" adlı romanını yazmıştır. Daha sonra romanda, İzmir'deki ticaret işçilerinin durumunu anlattığı 'Saadet Hepimize Mahsustur' adlı iki cilt olarak planladığı romanının ilk cildini "Gerçek" gazetesinde yayımlamıştır. Üniversite döneminde sinema ile ilgilenmiş, aynı zamanda dönemin ileri gelen yazar ve sanatçılarıyla tanışma fırsatı bulmuştur. Başarılı bir eğitim süreci geçirmiştir. Birçok dergide şiirleri yayımlanmıştır.

Hayatının kırılma noktası, 1949 yılında Paris şehriyle tanışmasıdır. Bu dönemde Toplumcu Gerçekçilik olarak adlandırdığı sanat kuramını oluşturmaya başlamıştır. Bu sanat kuramını, Çağdaş Dünya Edebiyatı'nın öncülerini tanımasıyla geliştirmiştir.

Bu dönemden sonra İlhan, Garip akımına karşı çıkan Maviciler Topluluğunun öncüsü olmuştur. Bu karşı çıkışı "Sosyal Realizmin Münasetleri yahut Başlangıç" isimli makalesiyle duyurmuştur.

2.3. Yapıtları

2.3.1. Romanları

- Sokaktaki Adam (1953)
- Zenciler Birbirine Benzemez (1957)
- Kurtlar Sofrası (1963/64)
- Bıçağın Ucu (1973)
- Sırtlan Payı (1974)
- Yaraya Tuz Basmak (1978)
- Fena Halde Leman (1980)
- Haco Hanım Vay (1984)
- O Karanlıkta Biz (1988)
- Allahın Süngüleri-Reis Paşa (2002)

- Gazi Paşa (2005)
- O Sarışın Kurt (2007)

2.3.2. Şiirleri

- Duvar (1948)
- Sisler Bulvarı (1954)
- Yağmur Kaçağı (1955)
- Ben Sana Mecburum (1960)
- Bela Çiçeği (1962)
- Yasak Sevişmek (1968)
- Tutuklunun Günlüğü (1973)
- Böyle Bir Sevmek (1977)
- Elde Var Hüzün (1982)
- Korkunun Krallığı (1987)
- Ayrılık Sevdaya Dahil (1993)
- Kimi Sevsem Sensin (2002)

2.3.3. Gezi Yazısı

- Abbas Yolcu (1957)

2.3.4. Anıları

- Hangi Sol (1970)
- Hangi Batı (1972)
- Hangi Seks (1976)
- Hangi Sağ (1980)
- Hangi Atatürk (1981)
- Yanlış Kadınlar Yanlış Erkekler (1985)
- Hangi Edebiyat (1993)
- Hangi Laiklik (1995)
- Hangi Küreselleşme (1997)

2.3.5. Denemeleri

- Faşizmin Ayak Sesleri (1975)
- Gerçekçilik Savaşı (1980)
- Batı'nın Deli G  mleği (1981)
- "İkinci Yeni" Savaşı (1983)
- Sağım Solum Sobe (1985)
- Ulusal K  lt  r Savaşı (1986)
- Sosyalizmin Asıl Şimdi (1991)
- Aydınlar Savaşı (1991)
- Kadınlar Savaşı (1992)

2.3.6.   yk  leri

- Yengecin Kısıkcısı (1999)

2.3.7. S  yleŐileri

- Bir Sap Kırmızı Karanfil (1988)
- Ufkun Arkasını G  rebilmek (1999)
- Sultan Galiyef (2000)
- D  nek Bereketi (2002)
- Yıldız, Hilal ve Kalpak (2004)

2.3.8.   evirileri

- Kanton'da İsy  n (Malraux) (1967)
- Umut (Malraux) (1967)
-   alardı Basel'in   anları (Aragon) (1969)

2.3.9. Senaryoları

Film Senaryoları

- Yalnızlar Rıhtımı (Lütfi Akad) (1959)
- Ateşten Damla (Memduh Ün) (1960)
- Şoför Nebahat (Metin Erksan) (1960)
- Devlerin Öfkesi (Nevzat Pesen) (1960)
- Rıfat Diye Biri (Ertem Göreç) (1962)
- Ver Elini İstanbul (Aydın Arakon) (1962)

2.3.10. Televizyon Filmi

- Paranın Kiri (1979)

2.3.11. Televizyon Dizileri

- Sekiz Sütuna Manşet (6 bölüm) (1982)
- Kartallar Yüksek Uçar (12 bölüm) (1984)
- Yarın Artık Bugündür (12 bölüm) (1986)
- Yıldızlar Gece Büyür (16 bölüm) (1992)
- Tele-Flaş (13 bölüm) (1993)

2.4. Romanları Hakkında Bilgiler

2.4.1. Gazi Paşa

Bu roman, 1921 yıllarında yaşanan Kurtuluş Savaşı mücadelesini anlatmaktadır. Romanın ana karakteri Mustafa Kemal'dir. Mustafa Kemal'in yanında Nazım Hikmet, Vahide Nurettin, İsmet Paşa, Yusuf Ziya, Halide Edip gibi dönemin önemli edebiyatçıları da yer almaktadır. Belli bir dönemi anlatan roman, sadece savaşları değil karakterlerin birbirleriyle ilişkilerini de anlatan kurgusal bir romandır.

Millî mücadeleyi anlatan roman, Trakya'nın geri alınmasıyla son bulmuştur. İlhan'ın son romanı, Millî Mücadele'nin en önemli anlarını ve Nazım Hikmet'in komünizme yönelme sürecini anlatmaktadır.

2.4.2. Kurtlar Sofrası

Romanın ana karakteri Mahmut Ersoy, Atatürk ilkelerine bağlı bir muhaliftir. Zihni Keleşoğlu ise Demokrat Parti'nin iktidara gelmesi ile birlikte zenginleşen bir iş adamıdır. Bu iki karakter, siyasi olarak birbirinden tamamen farklıdır. Bu siyasi kutuplaşma, toplumsal kutuplaşmaya ve çatışmalara yol açmaktadır.

Mahmut Ersoy ve Ümit Keleşoğlu gibi karakterler, sosyal olarak birbirinden tamamen farklıdır. Mahmut Ersoy, orta sınıftan bir aileden gelen bir gazetecidir. Ümit Keleşoğlu ise zengin bir iş adamının kızıdır. Bu sosyal eşitsizlik, toplumun durgunluğuna ve huzursuzluğuna yol açmaktadır. Romanda, Kolaylık Yapı İnşaat Şirketi gibi şirketlerde kaydedilen yolsuzluklar, ekonomik giderlerin bir göstergesidir. Bu yolsuzluklar, halkın refahını olumsuz etkiler.

Romanın çözüm sonu, Kuvayımiliye'ye sadık olmaktır. Bu öneri, toplumun farklı kesimlerini bir araya getirmeyi ve toplumsal barışı sağlamayı sunmaktadır. Roman, Ümit'in vedalaştıkları esnada Mahmut tarafından kulağına söylenen bir sözünü anımsamasıyla son bulur.

Bu bağlamda, Kurtlar Sofrası romanı, döneminin toplumsal konularını yansıtmaları ve farklı kesimden insanların yaşadıkları çıkar çatışmaları ile 1950'li yılların yaşantısına ışık tutmaktadır.

2.4.3. Sokaktaki Adam

İlhan'ın bu romanı 1953 yılında yayımlanmıştır. 1950'li yılların Türkiye'sinin toplumsal ve siyasal sorunlarını anlatmıştır.

Roman, 1950'li yılların İstanbul'unda, Hasan ve Yakup'un hikâyesini anlatmaktadır. Roman, Yakup'un Marsilya'dan döndükten sonra çalıştığı gemide kendini ve gemide çalışan kişileri tanıtmaya başlamaktadır. Diğer bölümde ise Güzel Sanatlardaki öğrenimini yarıda bırakan, içindeki sıkıntıları denizlerde unutmak isteyen Hasan konuşmaktadır. Yakup ve Hasan kaçak yollarla buldukları kürkleri getirip satmaktadır. Son gelişlerinde yakalanmadan karaya ayak basmışlar ve karaya ayak basar basmaz geneleve gitmişlerdir. Son bölümde, sokaktaki adamın kim olduğu anlaşılmaktadır. Roman iki yakın arkadaş olan Hasan ve Yakup'un on beş günlük İstanbul macerasından sonra İskenderun seferine çıkacakları gece Hasan'ın trajik ölümüyle son bulmuştur.

2.4.4. Yaraya Tuz Basmak

Bu roman, İlhan'ın en önemli romanları arasındadır. Roman, Kore Savaşı'na gönüllü katılan ve 1960 darbesinde önemli rol oynayan bir subayın yaşamı etrafında yaşanan toplumsal, siyasi değişimler ve travmaları ele almaktadır.

Demir Çukurcalı, 1940'lı yıllarda Kore Savaşı'nda yaralanarak Türkiye'ye döner. Savaşın izlerini taşıyan Demir, ülkesinde yaşanan siyasi ve toplumsal değişimlere de yabancı değildir. 27 Mayıs Devrimi'nin ardından kurulan Demokrat Parti'nin baskıcı politikalarına karşı mücadele etmeye başlamaktadır. Bu süreçte Ümid adında bir kadınla tanışmaktadır. Ümid, Demir'in hayatındaki ilk aşktır. Ancak Ümid'in de geçmişinde bir travma vardır. Bu travma, onların ilişkisini de olumsuz etkilemektedir.

Demir ve Ümid'in aşkı, yaşanan toplumsal, siyasi değişimlerin arka planında gelişmiştir. Bu dönemde Türkiye, hızlı bir dönüşüm geçirmektedir. Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle birlikte, ülkede tek parti rejimi sona ermekte ve demokratikleşme süreci başlamaktadır. Ancak bu süreç, kısa sürede yerini baskıcı bir rejime bırakmaktadır. Demir

ve Ümid'in hikâyesi, bu dönemde yaşanan toplumsal ve siyasi değişimlerin bireysel hayatları nasıl etkilediğini göstermektedir.

Demir ve Ümid'in aşkı, her şeye rağmen varlığını sürdürmektedir. Bu aşk, onlara yaşama gücü vermektedir. Roman, aşkın ve umudun, en zor zamanlarda bile insan ruhunu ayakta tutabileceğini göstermektedir.

Bu doğrultuda, “Yaraya Tuz Basmak” adlı roman, 1950 ve 1960’lı yılların hem siyasal hem toplumsal olaylarını ele alması, dönemin insanların ruh hâlini yansıtmaları bakımından oldukça önemli bir eserdir.

2.4.5. Zenciler Birbirine Benzemez

İlhan, bu romanı Paris'teki deneyimlerine dayanarak yazmıştır. Yazar romanda o dönemdeki Paris'in toplumsal ve siyasi yapısını Mehmed-Ali üzerinden anlatmıştır.

İstanbul'da orta sınıf bir ailenin çocuğu olan Mehmed-Ali, liseyi başarıyla tamamladıktan sonra, üniversite eğitimi için Paris'e gitmiştir. Paris'te farklı siyasi ve ideolojik görüşlere sahip bireylerle karşılaşmıştır. Bu karşılaşmalar, Mehmed-Ali'nin dünya görüşünü ve yaşam tarzını etkileyerek kendi kimliğini bulma yolculuğuna çıkmasına yol açmıştır. Bu süreçte, birçok zorlukla karşılaşmasına rağmen mücadelesine devam etmiştir.

Bu ifadeler göstermektedir ki İlhan'ın “Zenciler Birbirine Benzemez” adlı romanı, toplumsal gerçekçi bir anlatım tarzıyla yazılan ve dönemin toplumsal ve siyasal olaylarını yansıtan bir eserdir. Eser 1960’lı yılları Türkiye’sinin bir yansımasıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİL, ANLAM, SÖZCÜK VE SÖZ VARLIĞI

3.1. Dil

Dil, insanların temel ihtiyacı olan iletişim kurma ve dünyayı anlamlandırma çabaları sonucu ortaya çıkmıştır. İnsanların sesleri taklit etme, jest ve mimikleri kullanma ve duyguları ifade etme gibi doğal yetenekleriyle gelişmiştir. Dil, insanlar arasında iletişim kurmayı sağlayan, toplulukları bir araya getiren ve kültürünü yansıtan çok yönlü ve gelişmiş bir araçtır. Bu nedenle, dil hakkında yapılan araştırmalar da çok çeşitlidir.

Banguoğlu “Türkçenin Grameri” adlı çalışmasında dil ile ilgili şu ifadeleri kullanmaktadır:

“Dil insanların meramlarını anlatmak için kullandıkları bir sesli işaretler sistemidir. Elle başla, gözle kaşla işaretler yaparak da bazı duygularımızı, düşünce ve dileklerimizi anlatırız. Fakat en mükemmel anlatma (expression) vasıtamız dilimizdir” (Banguoğlu, 2015: 9).

Türk dili araştırmacısı ve tarihçisi Köprülü tarafından kaleme alınan "Türk Edebiyatı Tarihi" adlı eserde dil hakkında şu tanım bulunmaktadır:

"Dil, bir milletin tarih boyunca geçirdiği bütün evreleri, bütün inkılap ve değişiklikleri, bütün düşünce ve duygularını, kısacası bütün hayat ve varlığını yansıtan canlı bir aynadır" (Köprülü, 1980: 10).

Tüm bu araştırmacıların tanımlarından ve düşüncelerinden de anlaşılaacağı üzere dil, bir milletin kimliğini oluşturan temel unsurlardan biridir. Dil, milletin kültürünü, tarihini ve değerlerini yansıtmaktadır.

3.2. Anlam

Anlam, sözcüğün ve söz öbeğinin ifade ettiği düşünce, duygu ve fikirdir. Bir sözcük tek başına bir anlam taşıdığı gibi öbek şeklinde bağlam içerisinde de farklı anlamlar ve çeşitli düşünceler taşımaktadır. O yüzden bir sözcüğün veya söz öbeğinin yapı ve anlam açısından bir bütün olarak düşünülmesi gerekmektedir.

Anlam üzerinde yapılan araştırmalar sonucunda aşağıda verilen ifadelere ve yorumlara ulaşılmıştır:

Karaağaç, anlam konusunda detaylıca bir araştırma sonucu şu yorumda bulunmuştur:

“Beş duyu organıyla gerçekler dünyası olan doğadan edinilen algıların, dil yoluyla da saymacalardan oluşan yapay bir dünya olan dil ve düşünce dünyasından alınan bilgilerin kişinin önceki bilgileri ışığında yorumlanmış biçimine anlam (sence, meaning) denir. Bu haliyle anlam, dış dünyadaki bir varlığın veya dildeki bir birimin aktardığı ya da uyandırdığı kavram ve içeriktir” (Karaağaç, 2013: 19).

Wittgeinstein ise “Felsefi Soruşturmalar” adlı kitabında anlam hakkında şu ifadeleri kullanmıştır:

“Bana öyle geliyor ki, bu sözler bize insan dilinin özünün belirli bir resmini veriyor. O da şu: Dildeki tekil sözcükler nesneleri adlandırır -tümceler bu tür adların bileşimleridir.- Bu dil resminde şu düşüncenin köklerini buluruz: Her sözcüğün bir anlamı vardır. Bu anlam sözcük ile karşılıklı ilişkilidir. Anlam, sözcüğün temsil ettiği (yerine geçtiği) nesnedir” (Wittgeinstein, 2000).

Soykan ise anlam üzerine şu açıklamayı yapmıştır:

“Bir sözcüğün anlamı, onun dildeki kullanımudur. Ve bir adın gösterimi, bazen onun taşıyıcısının gösterilmesi yoluyla açıklanır. ‘Bu!’ dendiğinde, ‘bu’ gösterenin mutlaka bir taşıyıcısı olması gerekir. ‘Bu’, bir ad değildir ki

taşıyıcısız da kullanılsın. ‘Bir ad, gösterici el kol hareketleriyle kullanılmaz, ama ancak onlar aracılığıyla açıklanır.’ Örneğin ben, ‘Ahmet zengindir.’ dediğimde, bu adı kullanırım ve bu kullanım bu adın bir gösterimi olur. Ama ben ‘Ahmet!’ deyip, işaret parmağımla birini gösterdiğimde, kolumun bir hareketiyle bir adı (‘Ahmet’) kullanmış olmuyorum, tersine o adı açıklamış oluyorum; yani el kol hareketim, seslenişime yaptığım bir açıklamadır” (Soykan, 2016: 94).

Bu açıklamalar doğrultusunda dilde kullanılan her sözcüğün bir anlamı vardır. Bu anlam bağlama göre çeşitlilik göstermektedir. Bu yüzden anlam sözcüklerle birlikte bir bütündür.

3.3. Sözcük

Sözcükler, dilin en önemli aracıdır. İletişimin ve kültürün ayrılmaz bir parçasıdır. Bir toplumun kültürü, o toplumun kullandığı sözcüklerle şekillenmektedir. Bunlar toplumun değerlerini, geleneklerini ve yaşam tarzını yansıtmaktadır. İnsanlar konuşmak, yazmak, okumak, duygularını ifade etmek ve hatta düşünmek için sözcüklere ihtiyaç duymaktadır.

Eker bu konu hakkında şunları söylemiştir:

“Bir veya birden çok heceli ses öbeklerinden oluşan, aynı dili konuşan kişiler arasında tek başına kullanıldığında, zihinde belli bir kavrama karşılık olan somut varlığı, nesneyi; belli bir eylem, duygu ve düşüncüyü yansıtan ya da kavramlar arasında ilişki kuran dil birimidir. Sözcükler, kavramların yazı veya konuşmadaki biçimleridir” (Eker, 2003: 349).

Korkmaz ise şu yorumda bulunmuştur:

“Kelimeler, bir veya birden çok heceli ses öbeklerinden oluşan ve tek başlarına zihindeki belirli kavramlara karşılık olan somut veya soyut söz kalıplarıdır; somut ve soyut kavramlar arasında ilişki kuran dil birimleridir. Bu da demektir ki, dilin kelimeleri ya anlamlı ya da görevli dil birimlerinden oluşmuştur. Bir kelimenin en küçük dil ögesini oluşturan seslerin yalnız başına anlamları yoktur.

Seslerin tek bir nefes baskısı altında söylenişiyle oluşturulan hecelerin de tek başlarına birer anlamı yoktur. Bunlar kelimelerin oluşmasında yapı taşı görevi yüklenmiş olan öğelerdir. Dildeki anlamlı veya görevli en küçük birlikler kelimelerdir. Kelimelerin belirli ölçüler içinde birleşmesinden yine anlamlı ya da görevli kelime grupları ve cümleler ortaya çıkar. Cümlelerin birleşmesinden de söz ve dil oluşur” (Korkmaz, 2017: 99).

Bu bilgilerden anlaşılacağı üzere sözcük, dilin en küçük yapı taşıdır. Bir dilin zenginliği ve çeşitliliği, o dilde kullanılan sözcüklerin çeşitliliği ile paraleldir. Sözcükler, iletişimin ve kültürün ayrılmaz bir parçasıdır.

3.4. Söz Varlığı

Söz varlığı, bir dilin zenginliğini ve kültürünü yansıtan, sürekli gelişim ve değişim içerisinde olan sözcük ve ifadelerin bütünüdür. Söz varlığı, günlük konuşma dilinden, atasözü, deyim, argo, kalıp söz, ikileme, terimlere ve yerel kullanımlara kadar uzanan çeşitli dil öğelerini içermektedir. Bu dil öğeleri, toplumun sosyal yapısına, kültürüne ve çevresine bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Bu değişiklik, iletişim becerilerinin gelişmesine ve bireyin kendini ifade etmesine olanak tanımaktadır.

Söz varlığı konusunda birçok tanım ve yorum bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır:

TDK’nin sözlüğünde söz varlığı, *“Bir dildeki sözlerin bütünü; söz hazinesi, söz dağarcığı, sözcük hazinesi, kelime hazinesi, kelime kadrosu, vokabüler.”* (TDK, 2024) olarak tanımlanmıştır.

Söz varlığı hakkında yaptığı çalışmalarla bu alandaki en önemli isimlerden birisi olan Aksan, bu konu hakkında şu ifadeleri kullanır:

“Bir dilin söz varlığı denince, yalnızca o dilin sözcükleri değil, deyimlerin, kalıp sözlerin, kalıplaşmış sözlerin, atasözlerinin, terimlerin ve çeşitli anlatım kalıplarının oluşturduğu bütünü anlıyoruz... Sözvarlığı, sadece bir dilde

birtakım seslerin bir araya gelmesiyle kurulmuş simgeler, kodlar ya da dilbilimdeki terimiyle göstergeler olarak değil, aynı zamanda o dili konuşan toplumun kavramlar dünyası, maddi ve manevi kültürün yaratıcısı, dünya görüşünün bir kesiti olarak düşünülmelidir. Örneğin toplum yaşamında aile ilişkilerinin sıkı olduğu Türk dünyasında bu ilişkiler kavramlaştırılmakta, elti, görümce, baldız, yenge gibi ayrı kavramlar belirlenmiş buna karşılık Hint-Avrupa dil ailesinin Roman ve Germen kollarının her birinde bu kavramların tümü tek bir sözcükle anlatım bulmaktadır” (Aksan, 2015: 15).

Çotuksöken, söz varlığı hakkında kısaca şu tanımı yapar:

“Gerek bir bilim dalına ait olsun gerek bir yazara ait olsun bir dildeki sözcüklerin tamamı söz varlığıdır” (Çotuksöken, 2012: 195).

Türkben ise söz varlığı hakkında geçmiş yıllarda yaptığı bir çalışmada şu yorumu yapmıştır:

“Bir milletin geleneğini, göreneğini, töre ve adetlerini, kültürünü kısacası tüm sosyoekonomik yapısını yansıtan sözlerin bütününi kapsayan söz varlığı, Batı dillerinden İngilizcede ‘vocabulary’; Fransızcada ‘vocabulaire’; Almancada ‘wortschatz’ terimleriyle karşılanmaktadır. Türkçede ise bu terim söz dağarcığı, sözcük dağarcığı, sözcük hazinesi, kelime serveti, kelime kadrosu, sözcük gömüsü, sözcük hazinesi, vb. kavramlarla karşılandığı bilinmektedir” (Türkben, 2018: 2016).

Yukarıda verilen tanım ve açıklamalar ışığında söz varlığı, bir toplumun kültürünü ve sosyal yapısını yansıtan, bir dilin zenginliğini ve o dilde kullanılan sözcük çeşitliliğini gösteren, kuşaktan kuşağa sürekli değişme ve gelişme içerisinde olan dilin en temel unsurudur.

3.4.1. Argo

Türk dilinde argo, toplumun her kesiminde kullanılan ancak resmî ortamlarda kullanılmayan genellikle ana dilin içerisinde belirli bir meslek grubu, sosyal sınıf veya yaş grubu tarafından kullanılan özel bir dil ögesidir. Türk dilinin argosu, Türk kültürünün önemli bir unsurudur.

Günümüzde ise argo, reklamcılıktan müziğe kadar her alanda kullanılmaktadır. Argo, özellikle gençler arasında yaygındır. Argo, ayrıca, kaba saba bir dil kullanmak veya bir grubun içine girmek için de kullanılabilir.

Argo, orta oyunu, geleneksel tiyatro, Karagöz ve Yeşilçam sinemasında da yaygın olarak geçmektedir. Bu sanat türlerinde argo, genellikle güldürmek veya eleştirmek için kullanılmıştır.

Devellioğlu, argonun tanımını şöyle vermiştir:

“... argo, özel diller zümresindedir; genel dilin kelimelerine bazı özellikler vermek ve özel kelimeler katmakla meydana gelmiştir. Özel diller ise, genel dilden ayrılarak, küçük sosyal gruplara bağlı kimseler arasında, az çok gizli düşüncelerin anlatılmasına yarayan ve canlı dillerin ortak mihrakı üstünde gelişen dillerdir” (Devellioğlu, 1990: 13).

Aksan’ın tanımı ise şu şekildedir:

“Her ülkede, her dilde görülen, toplum içinde bir kesimin ya da öbeklerin farklı bir biçimde anlaşmayı sağlamak amacıyla oluşturduğu bir özel dil de argo’dur (argot, slang, Gaunersprache/Argot)” (Aksan, 1979).

Vardar'ın argo tanımı şu şekildedir:

“(Alm. Argor, Gaunersprache, Fr. Argot, İng. Argot, slang). Bir toplumdaki genel geçer dilden ayrı, ama ondan türeme olan, belli çevrelerce kullanılan ve herkesçe anlaşılmayan, eğretilmelerin büyük bir yer tuttuğu, kendine özgü sözcük ve deyimlerden oluşan özel dil. Genel olarak teklifsiz, kaba, vb. çeşitli konuşma biçimlerini de belirten argo terimi, dilbilimde daha sınırlı bir anlam taşır; ya kapalı bir yaşamı olan ya da kendini gizlemek isteyen dar bir topluluğun özel anlaşma aracını belirtir” (Vardar, 2022: 24).

Argo, Türk dilinin zengin bir parçasıdır ve bu argo, Türk kültürünün önemli bir unsurudur. Argo, tarih boyunca çeşitli şekillerde kullanılmış ve gelişmiştir. Günümüzde de argo, çeşitli alanlarda kullanılmaya devam etmektedir. Argonun geleceği, toplumsal ve kültürel değişimlerle birlikte şekillenecektir.

3.4.2. Atasözü

Atasözleri, bir milletin birikimini ve deneyimlerini yansıtan, geçmişten günümüze kadar süregelen sözlerdir. Genellikle öğüt verici veya öğretici nitelik taşıyan, kısa, özlü ve etkili ifadelerle dile getirilen gelenekselleşmiş kalıplardır. Atasözleri, kuşaktan kuşağa aktararak kültürel zenginliğin bir parçası hâline gelmiştir. Söz konusu ifadeler, bilgelik, deneyim, ahlaki değerler ve pratik yaşam bilgileri gibi çeşitli konuları içermektedir. Atasözleri, toplumun derin köklerine uzanan ve zaman içinde evrim geçiren öğretileri temsil ederek, kültürel mirası zenginleştirmiştir.

Atasözü hakkında, bazı yazarların tanım ve açıklamaları bulunmaktadır. Bu tanımlamalar ve açıklamalar şu şekildedir:

Sağlam, şöyle bir tanım yapmıştır:

“Nesilden nesle aktarılarak günümüze ulaşan bu sözler anonim olup, bütün bir tümce şeklindedirler. Kısa ve kalıplaşmış sözler biçiminde rastladığımız bu sözler, daha önceki kuşakların yargılarını ve gözlemlerini genellikle dilsel bir

imge şeklinde, bizlere yaşamımızda yol gösterici birer kural olarak sunarlar.”
(Sağlam, 2004: 27).

Dilçin, atasözlerinin geçmişten günümüze ulusal miras olarak aktarıldığını savunmuştur. Bu düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Bir söz töre halini alabilmek için şüphesiz ki, mensup bulunduğu ulus arasında her sınıf halk tarafından türlü vesilelerle ve binlerle tekrarlanması, bu suretle bütün bir milletin tecrübe mihekenden ve vicdan süzgecinden geçtikten sonra ayarı tam altın gibi ortaya çıkması, revaç bulması lazımdır. Bugün bizlerin elimizde bulunan, hafızalarımızda yaşayan atasözlerinden birçoğu, bu şekilde vücut bulmuş, her fert tarafından benimsenerek vicdanlara nakşolunmuş sözlerdir. İlk atalarımızdan bize kadar gelebilen bu ulusal miras bizden sonra da bittabi evlattan evlada intikal edip gidecektir” (Dilçin, 2018: 15).

Atasözleri hakkında en kapsamlı çalışmalardan biri de Necmi Akyağın’ın “Türkçemizin İncileri Atasözlerimiz” adlı sözlüğüdür. Bu sözlüğünde Akyağın, atasözleri için şu tanımı yapmıştır:

“Atasözleri bir ulusun geçmişinden gelen, geçmişte yaşanan olaylarla deneyimleşmiş birikimlerin özlü ve kalıp sözlere dönüşmüş biçimleridir. Atalar, yeni kuşaklara biz bu olayda işte böylesi bir sonuç aldık, siz de aynı sonuca ulaşsınız, bu iyidir; bu kötüdür veya böyle davranırsan şöyle sonuç alırsın, bu işin sonu sana kötülük, böyle davranmak ise iyilik getirir demektedirler. Atasözleri, içinde bulunulan duruma, geleceğe ve oluşturulacak duruşa yön verebilme gücünde, içerisine yaşamsal deneyimlerin iletileri sindirilmiş, anonimleşmiş hazır sözlerdir” (Akyağın, 2012b: 17).

Yukarıda verilen tanımlardan da anlaşılacağı üzere atasözleri, anonim olan, öğretici nitelik taşıyan, öğüt veren, kısa, özlü ve etkili ifadelerdir.

Diğer bir önemli konu, atasözlerinin kalıplaşmış olmasıdır. Konu hakkında Aksoy'un ifadeleri şöyledir:

Atasözleri kalıplaşmış sözlerdir. Her atasözü, belli bir kalıp içinde, belli sözcüklerle söylenmiş olan donmuş bir yapı içerir. Ortak bir halk dili ve zevki ile meydana gelen bu ürünlerin yapısı oldukça sağlamdır. Bu nedenle sözcükler değiştirilip yerlerine -aynı anlamda da olsa- başka sözcükler konulamayacağı gibi sözdiziminin şekli de bozulamaz. Böyle değiştirmeler yapılırsa, ortaya çıkan söz, -anlamı değişmese bile- atasözü olarak değerlendirilemez. Örneğin; 'Derdini saklayan derman bulamaz' sözündeki 'derman' yerine 'ilaç' denilemez. 'Çalma elin kapısını, çalarlar kapını' atasözünde sözcüklerin sırası değiştirilerek 'Elin kapısını çalma, kapını çalarlar' biçiminde söylenemez" (Aksoy, 1988: 17).

Akyalçın ise atasözlerinin geçmişten bugüne Türk dili için önemini şu şekilde belirtmiştir:

"Dünyanın en köklü ve zengin dillerinden biri olan Türkçemizdeki atasözlerinin sözlüklere aktarılmasına, dilimizin ilk sözlüğü sayılan Kaşgarlı Mahmut'un ünlü yapıtı (1074) Divânu Lugati't-Türk'te tanık olmaktayız. Bu yapıtta amaç elbette ki atasözleri sözlüğü oluşturmak değildir. Buna rağmen yapıtta karşımıza 250-300 dolayında atasözü çıkmaktadır. Bu da bize göstermektedir ki dilimiz, atasözleri bakımından oldukça varıl ve bu bağlamda ciddi bir biçimde incelenmesi gereken bir dildir" (Akyalçın, 2012b: 19).

Sonuç olarak atasözleri, Türk kültürünün aynası niteliğindedir. Bu sözler, Türk milletinin yaşam biçimini, değerlerini, inançlarını ve dünya görüşünü yansıtır. Atasözleri üzerinde yapılan araştırmalar, Türk kültürünün kökenini, gelişimini ve özelliklerini tespitinde yardımcı olmaktadır.

3.4.3. Deyim

Deyimler, dilimizde kalıplaşmış ifadelerden oluşan ve gerçek anlamından farklı bir anlama gelen önemli bir unsurdur. Geçmişten günümüze aktarılan deyimler, bir dilin zenginliğini ve çeşitliliğini gösteren önemli bir söz varlığı ögesidir.

Deyimlerin bazılarının bir hikâyesi vardır. Bazen bir atasözünün, bazen bir masalın, bazen de bir halk hikâyesinin özeti şeklindedir. Aynı zamanda bir dilin kültürünü ve geleneklerini yansıtmaktadır. Deyimler, günlük konuşmaları daha anlamlı ve etkileyici hâle getiren önemli bir unsurdur. Bu yüzden deyimleri kullanmak, günlük konuşmaları zenginleştirmekte ve kişilerin kendilerini daha iyi ifade edebilmesine yardımcı olmaktadır.

Deyimler, gerçek anlamından farklı bir anlam ifade etmektedir. Bundan dolayı deyimleri öğrenmek için, deyimler sözlüğü gibi kaynaklardan yararlanmak ve deyimlerin kullanıldığı metinleri okumak yerinde olacaktır.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde deyim, *"dil kalıplaşmış söz birlikleridir. Herhangi bir kavramı veya durumu, gerçek anlamından farklı bir şekilde anlatmak için kullanılır"* (TDK, 2024). şeklinde tanımlanmıştır.

Aksoy, sözlüğünde deyim tanımını şu şekilde vermektedir: *"Bir kavramı, ya çekici bir anlatımla ya da özel bir yapı içinde belirten ve çoğunun gerçek anlamlarından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük topluluğu ya da tümce"* (Aksoy, 1988: 52).

Korkmaz, deyimleri şu şekilde tanımlamıştır:

"Belirli gramer kalıpları içinde bir araya gelen birden çok söz ya da söz grubunun, anlama güzellik ve zenginlik katmak için, mecazlı kullanışlar yolu ve çekici anlam kılığı ile yeni bir anlam oluşturacak biçimde kaynaşmış bulunan söz toplulukları" (Korkmaz, 2010: 175).

Akyalçın ise sözlüğünde deyimlerden şöyle bahsetmiştir:

“Deyimler, düşünce, kavram, nesne ve kişilerin durumlarını, özelliklerini yansıtmak için kullanılan ve gerçek anlamının dışına çıkmış özel anlam/anlatım boyutuyla kalıplaşmış söz öbekleridir” (Akyalçın, 2012a: 10).

Türk dilinin zengin deyim hazinesi, bu dilin canlılığını ve dinamikliğini gösteren önemli bir göstergedir. Deyimler, Türk toplumunun kültürel değerlerini ve yaşam biçimini yansıtan önemli bir unsurdur.

Tekin, Orhun Yazıtları üzerine yaptığı çalışmalarda bir dizi deyim tespit etmiştir. Bunlardan bazıları şöyledir:

“adak kamşat-‘ayağı burkulmak, ayağı dolaşmak, sendelemek’ (morali bozulmak, şaşırıp yanlış hareket etmek) atı küsi yok bol-‘adı sanı yok olmak’ balıkdaki tağık-, tağdaki in-‘şehirdekiler dağa çıkmak, dağdakiler inmek’ (köşedeki bucaktaki derlenip toplanmak, herkes bir araya gelmek) başlıgıg yüküntür- tizligig sökür-‘başlıya (mağrura) baş eğdirmek, dizliye (güçlüye) diz çöktürmek” (Tekin, 1998: 19).

Türkçenin deyim zenginliği, Orhun Yazıtları'ndan itibaren kendini göstermektedir. Bu sebeple deyimler, Türkçenin uzun yıllar boyunca değişerek günümüze ulaştığının göstergesidir.

Sonuç olarak deyimler, gerçek anlamlarından farklı anlamlar taşıyan, kalıplaşmış söz öbekleridir. Bu söz öbekleri, genellikle ilgi çekici ve etkileyici bir anlatım özelliğine sahiptir. Deyimler, Türkçenin söz varlığını zenginleştiren ve dilimizin daha etkili bir şekilde kullanılmasına yardımcı olan önemli unsurlardır.

3.4.4. İkileme

İkilemelerin tarihçesine bakıldığında, Türkçenin en eski dönemlerinden beri kullanıldığı görülmektedir. Türkçedeki ilk ikileme örnekleri, Göktürk Yazıtları'nda yer almaktadır.

İkilemeler eş anlamlı, yakın anlamlı, zıt anlamlı vb. sözcüklerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan ve ifadeyi zenginleştiren, anlamı vurgulayan, mesajı güçlendiren ve cümleye özgünlük katan bir anlatım biçimidir.

Türkçede ikilemeler önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle ikilemeler; dil araştırmacıları, edebiyatçılar ve halk bilimciler tarafından detaylı bir araştırma konusu olmuştur.

Hengirmen, ikilemenin tanımını farklı dillerle karşılaştırarak şu ifadeleri kullanmıştır:

“Anlatımı daha güzel ve etkili duruma getirmek için aralarında ses benzerliği bulunan yakın, aynı ya da zıt anlamlı sözcüklerin yan yana kullanılmasına ikileme denir. İkilemeler genellikle iki sözcükten oluşur. Kimi zaman üç sözcükten oluştuğu da görülür. İngilizce, Almanca, Fransızca, Arapça, Farsça gibi dillerde ikilemelerin sayısı otuz kırkı geçmez. Bu nedenle ikilemeler Türkçenin en büyük ve önemli özelliklerinden biridir. Anlatımda tekrar ve ahenk öğrenmeyi kolaylaştırır. İkilemelerin de en önemli özelliği sözcüklerin tekrarı ve bu tekrardan oluşan ahenktir. Ses benzerliği olan sözcüklerin yan yana kullanılışı hem anlamı pekiştirir hem ahengi artırır. Böylece dil şiirsel bir güzellik kazanır. Türkçenin mucizevi güzelliğinde ikilemelerin büyük payı vardır” (Hengirmen, 2002: 411).

Ergin, ikilemelerin işlevini şu şekilde özetlemiştir:

“Kelime grupları içinde, cümleye kattığı anlam bakımından tekrar gruplarının önemli bir yeri vardır. Cümlede herhangi bir varlığı, kavramı veya hareketi

anlatmak için aynı türden birden fazla kelimenin art arda kullanılmasıyla oluşan söz öbeklerine tekrar grubu (ikileme) denir. İkilemeler cümlede işlev bakımından kuvvetlendirme, çokluk ve devamlılık gibi görevler üstlenir. Bir tekrar, o tekrarı meydana getiren kelimenin manasını kuvvetlendirmek ya da bir çeşit çokluğunu ifade etmek veya devamlılığını belirtmek için yapılır” (Ergin, 2002: 377).

Akyalçın, konu hakkında düşüncelerini şöyle anlatmıştır:

“Dilimize ilişkin günümüze ışık tutan ilk yazılı belgeler olan Göktürk Yazıtları’nda (ağış barım ‘mal mülk’, eb bark ‘ev bark’, kız koduz ‘kız kadın’ tünli günli ‘geceli gündüzlü’, tirmek kubratmak ‘derlemek toparlamak’ vb.) kullanılan ikilemeler anlatıma varsılık, kıvraklık, güçlülük ve şiirsellik katan öbeklerdir. İkilemeler bu özellikleriyle Türkçemizin tarihi boyunca önemini korumuş şiir ve düzyazıda anlatımın daha güçlü ve ahenkli duruma getirilmesi için, şair ve yazarlar tarafından zevkle kullanılmıştır” (Akyalçın, 2007: 1).

Orhun Yazıtları ve Uygur metinleri gibi Türkçenin eski yazılı yapıtlarında da ikilemelere sıkça rastlanmaktadır.

Tekin de bu konu hakkında şu bilgileri vermiştir:

“Orhon yazıtları dilinde (ve genellikle Eski Türkçede) anlatımı güçlü ve etkili kılan, güzelleştiren öğelerin basında eş, yakın ya da karşıt anlamlı ikilemeler, onların sıkça kullanımı gelir. Türkçe bu en eski döneminde de ikilemeler bakımından gerçekten çok zengindir ve bunların çoğunda da ses tekrarı, yani alliteration vardır” (Tekin, 1995: 16).

Bu yapıtlar hakkında çalışmalar yapan Yastı, söz konusu yapıtlarda karşılaşılan ikilemelerin Türkçe karşılıklarını şu şekilde vermiştir:

“Altun kumuş ‘altın ve gümüş’, arkış tirkış ‘kervan kabile’, at ku ‘ad ve ün’, bag bodun ‘boyar ve kabileler’, baglar bodun ‘beyler ve halk’, ab bark ‘ev bark’, kız koduz ‘kızlar ve kadınlar’, kun kul ‘cariye ve erkek köle’, kurt konuz ‘börtü

böcek, *yabız yablak* ‘sefil ve perişan’, *yok cıga* ‘yok yoksul’, *yurtda yolta* ‘dağda bayırda’, *olu yitu 45* ‘öle yite’, *yir sub* ‘yer ve su’, *ıda taşda* ‘ormanda ve kayalıklarda’, *tunlu kunlu* ‘geceli gündüzlü’, *ecum apam* ‘atalarım ve dedelerim’, *ağış barım* ‘mal mülk’, *yarıkınta yalmasınta* ‘zırhında kaftanında’, *tebliğ kurluğ* ‘hilekar ve sahtekar’, *icin taşın* ‘içini dışını’ gibi çok sayıda ikilemenin kullanıldığını görmekteyiz. Uygur Türkçesi metinlerinde geçen ikilemelere ise *a_u ru a_u ru(?)* “yavaşça, sessizce, yavaşcacık”, *adru adru* ‘ayrı ayrı’, *ağır ağır* ‘ağırbaşlı, pek ciddi, şerefli’, *a_u ru tur_u ru(?)* ‘doğru, müstakim’, *asan tukul* ‘sağ ve selamet, sağ-esen’, *basa basa* ‘durmadan, fazlasiyle’, *birar birar* ‘birer birer’, *birin birin* ‘teker teker’, *bakiz balguluk* ‘açık, sarıh, belli’, *arklığın arksizin* ‘ister istemez” (Yastı, 2007: 52).

Türk dilinde, farklı türden iki sözcüğün art arda sıralanmasıyla oluşturulan tekrarlar yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu duruma ilişkin Tuna, şu değerlendirmeyi yapmıştır:

“Tekrarlar, Türk dilinde, bilhassa en uygun şartlar altında 7-8 asırlık bir gelişmeden sonra iyice gürbüzleşen ve güzelleşen Türkiye Türkçesinde önemli bir yer tutar. Sözlerin belli kurallara bağlı kalarak böyle yan-yana kullanılmaları, dilimize kelime yaratma zenginliği, faaliyetlerin her türlüünün, en ince şekilde söz ile ifadesini mümkün kılan fiili şekiller zenginliği, tasvir zenginliği ve güzelliği... gibi çok esaslı güzellikler kazandırmıştır” (Tuna, 1949: 429).

Aynı kökten türeyerek yan yana gelmiş yapılar kökteleşme olarak bilinmektedir. Bu yapılar ikileme değil anlamlı şekilde bir araya gelen söz öbeğidir.

Hatiboğlu, kökteleşme hakkında şunları söylemiştir:

“Aynı kökten değişik biçimde kurulan iki sözcüğün yan yana kullanılması kavramda ayrıca bir güç, bir pekiştirme sağlamadığından ikileme sayılmaz; bunlara kökteleşme denir. Örtü örtmek, ütü ütölemek, yazı yazmak, yemek yemek ve benzerleri ikileme değildir” (Hatiboğlu, 1981: 18).

Pekiştirmeler, anlamı güçlendirmek ve anlatımı daha belirgin hale getirmek için kullanılan tek heceli yapılardır.

TDK'nin sözlüğünde pekiştirmenin tanımı aşağıda verilmiştir:

“1. Sertleşmek, katılaştırmak. 2. Sağlamlaştırmak, tahkim etmek. Mecaz. Güçlendirmek” (TDK, 2020).

Akyalçın, ikilemeler ile pekiştirmelerin ikilemelerden ayrılan yönlerini şu şekilde ifade etmektedir:

“Bunlara ilaveli tekrar; yani ikileme diyecek olursak şöyle bir durumla da karşılaşırız: tas tarak, çul çaput, çer çöp ve benzeri ikilemeleri tas+ı tarak/ğ+ı, çul+a çaput+a, çer+den çöp+ten gibi eklerle kullanabilmekteyiz. Ancak ye+m yeşil, te+r temiz, kı+p kızıl, ma+s mavi, ya+p+a yalnız gibi yapıları ayrı yazdığımızda ve bir tür ikileme saydığımızda yem+i yeşil+i, ter+e temiz+e, kıp+tan kızıl+dan, mas+ın mavinin veya yapa+dan yalnızdan biçiminde kullanabilmemiz çok zordur. Eğer bunlar ikileme olsalardı bir şekilde ikilemelere getirdiğimiz eklerle kullanılabilmeleri gerekirdi” (Akyalçın, 2017: 31).

Akyalçın'ın bu yorumundan anlaşılacağı üzere ikilemeler çekime girmektedir. Ancak ‘m, p, r, s’ ile yapılan pekiştirmeler ikileme başlığı altında ele alınmamaktadır, bunlar ikileme, atasözü gibi farklı bir yapı olarak incelenmektedir.

Aksan /m/ ön sesiyle yapılan ikilemeler için şu yorumda bulunmuştur:

“Önsesi /m/ ile değiştirilerek ikinci kez kullanılan bir sözcükle oluşan ikileme örneklerinde yine pekiştirmeli, güçlü bir anlatım gerçekleşmektedir: ‘Kadın tutmamışlar’ yerine ‘Kadın madın tutmamışlar’ ‘Herhangi bir silah görmedim’ yerine ‘Silah milah görmedim’ çok daha etkili bir anlatım sağlar. Dikkat edilecek olursa bu kullanım biçimi daha çok olumsuz yargılarda, bunların pekiştirilmesi için başvurulmuş bir yolu gösterir. Bununla birlikte, olumlu

anlatımlarda da; ‘Kitap mitap aldık’ ya da ‘Çadır madır gerekli’ gibi tümcelerde kullanıldığı görülür” (Aksan, 2016: 130).

Ünlüyle başlayan ses tekrarlarının başına /m/ ön sesi getirilerek ikileme oluşturulmaktadır. Bu şekilde bağlam içerisinde anlamın güçlenmesi sağlanmaktadır. İncelenen romanlarda, /m/ ön sesi getirilerek oluşturulan ikilemeler vardır. Örneğin; Acem macem, Allah mallah, asker masker, atışmak matışmak, badana madana, bar mar, çay may vb. yapılar eserlerde rastlanan ikilemelerdir.

Yapılan tüm bu tanımlardan ve açıklamalardan da anlaşılacağı üzere ikilemeler söz varlığı içerisinde anlatımı güçlendirmek, pekiştirmek ve anlatımdaki vurguyu sağlamak açısından önemli bir yere sahiptir.

3.4.5. Kalıp Söz

Kalıp sözler, dilin kültürel birikimini yansıtan, günlük yaşamda sıklıkla kullanılan ve belli bir durumu veya duyguyu ifade etmek için kullanılan sözlerdir. Bu sözler, toplumların ortak değerlerini ve geleneklerini yansıtmaktadır.

Kalıp sözler, Türk dilinin köklerine dayanması ve bir nevi toplumun aynası olması gibi sebeplerle birçok araştırmacı ve yazar tarafından araştırma konusu hâline gelmiştir. Bazı araştırmacıların tanım ve açıklamaları şunlardır:

Gökdayı, kalıp sözler üzerine yaptığı çalışmalarla tanınmaktadır. Gökdayı kalıp sözlerin tanımını şu şekilde yapmıştır:

“Belli durumlarda söylenmesi gelenek halini almış bu sözler, Türk kültürünün ayrılmaz bir parçası olarak algılanmaktadır. ‘Kalıp söz’ yerine tercih edilen başka bir terim olan ‘Kültür birim’ ise dilin kültürelliğin belirginleştiği adlandırılmalarından biri olarak açıklanmaktadır” (Gökdayı, 2008: 91).

Kalıp sözler üzerine yaptığı çalışmalarla tanınan bir diğer araştırmacı Tor kalıp sözler hakkında 2011 yılında sunduğu bildiride şunları söylemiştir:

“Her toplumun, gündelik yaşamında çeşitli zaman ve durumlarda kullandığı kendine özgü sözleri vardır. İnsanlar arasındaki ilişkilerde kullanılan selamlaşma, vedalaşma, iyi ya da kötü dilek sözleri, saygı ve nezaket gereği söylenen sözler kalıp sözler arasında yer alır. Gündelik iletişim davranışları toplumdan topluma değişiklik gösterdiği gibi; iletişim sözleri de, aynı toplumda dönemden döneme, bölgeden bölgeye, yöreden yöreye değişiklik gösterebilmektedir. Anadolu’da ölçünlü dille ortak olan kalıp sözler yanında, daha farklı sözlere de rastlanmaktadır. Bu tür sözler Anadolu ağızlarının sözvarlığı içinde, pek çok çeşidiyle ve renkliliğiyle büyük bir yer tutmaktadır” (Tor, 2011: 766).

Özdemir’in yorumu ise şöyledir:

“Kalıp sözler bir dilin en dikkat çekici yönlerinden biridir. Toplumsal hayata ait unsurlar içermesi, dini inançları yansıtması, söyleyen kişinin iç dünyasına özgü ipuçları vermesi, bünyesinde kültürel değerleri barındırması kalıp sözlerin dil açısından önemini ortaya koymaktadır. Zengin bir içeriğe sahip olması, konuşma dilinde sık sık kullanılmasını sağlar. Bu yüzden kalıp sözler doğru, etkili ve güzel konuşan kişilerin öncelikli olarak bilmesi/kullanması gereken dil unsurlarıdır” (Özdemir, 2015: 286).

Erol’un kalıp sözler hakkındaki görüşleri de şöyledir:

“Kalıp sözler, belli durumlarda söylenmesi gelenek olmuş klişe sözlerdir. Bu sözler toplumun yaşamına ve kültürüne ışık tutmaktadır. Kalıp sözler yemek yerken veya yemekten sonra, biriyle karşılaşıldığında selamlaşmak için, doğum, ölüm, okula başlama, evlenme gibi olaylar karşısında da kullanılırlar. Bunun yanında bir iyilik karşısında duyulan minneti veya bir iyi dileği belirtmek için edilen dualar, kızgınlıkla söylenen beddualar, yemin etmeler, söz vermeler de kalıp sözlerin içindedir” (Erol, 2007).

Sonuç olarak kalıp sözler, dilin kültürel zenginliğini yansıtan ve çeşitli yaşamsal olaylarda sıkça kullanılan önemli unsurlardır. Kalıp sözler, dil bilgisi yapıları değişmeyen, ancak anlam bakımından esnek olan sözlerdir. Bu nedenle, farklı durumlarda, farklı anlamlarda kullanılabilir. Örneğin, “Efendim” sözü konuşmaya başlarken, karşısındaki kişiye duyduğu saygıyı ifade etmek için, telefon çaldığında iletişime hazır olduğunu ifade etmek için, iletişimi başlatmak için ve söylenen herhangi bir şeye karşı çıkılırken olmak üzere dört farklı anlamda kullanılabilir. Bu nedenle kalıp sözler, dilin işlevselliğini ve zenginliğini arttıran önemli bir unsurdur.

3.4.6. Terim

Terimler, konuşma dilinde kullanılagelen ve belirli bir alana özgü bir anlamı karşılayan sözcüklerdir.

Öztürk “Söz Varlıkları” adlı çalışmasında terimlerin tanımını şu şekilde vermiştir:

“Terim, bir bilim, sanat veya meslek dalında kullanılan, özel bir anlamı olan kelimedir” (Öztürk, 2010: 79).

Demir ise terimler hakkında şunları söylemektedir:

“Terimler günlük hayatta kullanıldıklarında normal sözcüklerdir, bir bilim dalında kullanıldıklarında terim anlamı kazanmaktadır. Örnek: ses, hece, sözcük, isim, sıfat, ek, kök, ... dil bilgisi terimleridir. Üçgen, dörtgen, çarpım tablosu, kare, ... matematik terimleridir” (Demir, 2018: 145).

Topaloğlu’nun terimler için açıklaması şöyledir:

“Terimler, bir bilim, sanat veya meslek dalının temelini oluşturur. Bir bilim, sanat veya meslek dalına ilişkin kavramları ifade eden terimlerin bilinmemesi, o alandaki bilginin anlaşılmasını ve kullanımını zorlaştırır” (Topaloğlu, 2015: 15).

Eren, söz varlığı üzerine yaptığı çalışmasında terimler için şu ifadeleri kullanmıştır:

“Terimler, bir bilim, sanat veya meslek dalının gelişimine katkıda bulunur. Yeni kavramların ortaya çıkmasıyla birlikte yeni terimler de üretilir. Bu sayede, bilim, sanat ve meslek dalları sürekli gelişir ve yenilenir” (Eren, 2016: 130).

Bu açıklama ve tanımlardan da anlaşılacağı üzere terimler, belirli bir uzmanlık alanına ait kavramları belirten, özel ve kesin anlamları olan ögelerdir.

3.4.7. Yerel Kullanım

Yerel kullanımlar, aynı dili farklı bölgelerde kullanan insanların, bulunduğu bölgenin coğrafi konumu, tarihi ve kültürü gibi özelliklerine göre yeniden şekillendirerek kullanmasıdır. Bu farklılıklar, genellikle seslerin telaffuzunda, sözcüklerin kullanımında ve cümle yapısında görülmektedir.

Topaloğlu yerel kullanımlar hakkında şu tanıımı yapmıştır:

"Yerel kullanımlar, bir dilin belirli bir bölgesinde veya toplulukta kullanılan ve standart dilden farklı olan kelimeler, ifadeler ve telaffuzlardır. Ağız ise, bir dilin belirli bir bölgesinde veya toplulukta konuşulan ve standart dilden farklı olan lehçedir" (Topaloğlu, 2018: 12).

Bu sebeple yerel kullanımlar farklı yörelerde çeşitli kullanımları olan ve bu kullanımlar ile dilin zenginliğini yansıtan özel anlatım ögeleridir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ATTİLÂ İLHAN'IN BEŞ ROMANINDA SÖZ VARLIĞI

4.1. Argolar

Adlandırma

Velet: Küçük çocuk.

*Onu kudurtmak istiyor musun herhangi bir şeyine el uzatıver kâfi. Hele böyle aylardır iç içe yaşadığı bir kadını açıkça alıp götürmek! Ulan sen kimsin be? Kimin dalgasına taş atıyorsun, inek arabası! Ulan biz adamı anasından doğduğuna pişman ederiz be! Bunu bir anlatan olmadı mı sana **velet**? Boyuna bakmadan gelip de bizim tuttuğumuz karıya el atıyorsun (KS1, s.250)?*

Aşağılama

Andavallı: Aptal, ahmak, saf kimse.

- İkincisi bu **andavallı** bir bok bildiğinden değil laf olsun diye garson Sotiri'nin ifadesindeki siyahlı kadına saplandı (KS2, s.27).
- Hergelelik senin başının altından çıkıyor, Sabri **andavallısı** da çekip vuruyor (KS2, s.138).

Aptal: Azarlama ifade eden bir nida sözü.

- Çocuğum, diyorum, terkedilmiş bir çocuk hem de! Ağlama! diyor, **aptal** her şeyi ciddiye mi alırım (SA, s.200).

Beleşçi: Bedava olanı çok seven, bedava, beleş olan her şeye konmak isteyen kimse.

- *Ama doğru söyle o herife kızmadın mı? Kızdım tabii. **Beleşçi** pezevenk (SA, s.24)!*
- *Bir de **beleşçi** peydah oldu başımıza (SA, s.156).*
- *Taşkışla'nın oraları **beleşçilerle** dolu. Bir gazete aldık (SA, s.97).*

Berduş: Evi barkı olmayan, serseri, ayyaş kimse.

- *Hangi uğursuz esrarkeş yatağı kahvelerde saç sakal ayaklanmış **berduşlarla** kâğıt oynuyor (KS2, s.67)?*
- *Yakında o da gelecek. O zaman, yani yok mu ya işimiz iş! **Berduşluktan** kurtulacağız (ZBB, s.239).*

Çakal: Kurnaz, açığöz yalancı ve aşağılık kimse.

- *Şimdi ona daha kalles daha **çakal** bir mavi lazım (KS2, s.74).*
- *Ama para bizden tüyüp bir takım **çakalların** cebine giriyor Naber? İş yapmakta, benim kafamın aldığı (KS1, s.217).*
- *Demir'in çok üstüne vardığı bir gün, Zizi Yüzbaşı kestirip attı: <—...şu soyguncu **çakalları** bertaraf etmek, başlıca hedef, hele o hedefe varılsın, ne yapılacağı bilâhare kararlaştırılır. Ayrıca çift meclis sistemi, gizli oy açık tasnif, üniversite ve radyo, muhtariyeti, basın hürriyeti vs. deniyor baksana> (YTB, s.283) ...*
- *Çıkmazın altını çizince, Zizi Binbaşı dişlerinin ucuyla tuttuğu cigarasının dumanını yiye yiye demişti ki: <— ...oğlum, ben onu bunu bilmem, vazifemiz memleketi su politika **çakallarından** temizlemektir. Önce onları silip süpüreceğiz. Buna becermeden sonrasını münakaşasını yapmak, abesle iştigal yahu> (YTB, s.335).*

Enayi: Budala, avanak kimse.

- *Kılçık Nazım açsın kesenin ağzını, böyle bir mektubu üç beşe verene **enayi** derler* (KS2, s.63).
- *Fiyaka satmadan da edemedi, ama: mermi, dedi, kemiğe dokunmamış bile, adaleyi delip geçmiş, yat mat dediler, oğlum **enayi** miyim ben, beleştten zafer kazanacağız, işin ucunda sürü sepet madalya, tüydüm hemen* (YTB, s.64)!
- *Görülüyor ki bu adam miskin bir banliyö treni monotonluğu ile her gün bu cenabet yere gelip zıkkımlanıyor. Sonra da kendisine kahve ısmarlayacak bir ‘**enayi**’ arıyor. Biz bugün işte bu **enayiyiz*** (ZBB, s.70).
- *Biz, sanki biz be, biz ölüysek bile insanız, insan ölüyüz fare değiliz, fare ölüsü! Bok soyu! Ekşimiş **enayi**! Tuzsuz karnıbahar! Bizi mektebe yazdırmış* (ZBB, s.73)!
- *Gürültüyle, tükürüklerini dört tarafa saçarak gülüyor: -...bedava reklamlarını mı, diyorlar yapalım? **Enayi** miyiz? -**Enayi** miyiz? diyorlar* (KS1, s.77).
- ***Enayiliği** bırak oğlum, bana uy, biraz yaşamış edelim: Kemal alana gelmişse. Tamam, konukevine gitmeyiz, doğru otele, cephenin kirini üstümüzden attık mı, ver elini Ginza Caddesi! Bir de soruyor* (YTB, s.100) ...
- *Sen kendin patron oluncaya kadar, hatta o zaman bile büyüklerine açıkça karşı çıkmıyacaksın. Çıkarsan **enayisin*** (KS2, s.103).
- ***Enayilik** etme istifaden olur dedim. Maksadı Coni’yi yolmak. İki taraflı avantayı görünce ilikleri gevşedi* (KS1, s.106).
- *Oysa ben, Kamarot Hasan, **enayi** ve hiç* (SA, s.107) ...
- *Şadiye için biriktirilmiş beş on kuruşumuz vardı; bütün Şadiye'lerin ve her hangi bir Şadiye için bütün hayatını ve tasavvurlarını kökünden değiştirmeye kalkışan bizim gibi **enayilerin** ceddine cibilliyetine üfliyerek; bu para ile, bir atölye de biz açtık* (ZBB, s.107).
- *Kendi kendime: "Canavar gibi bir şey" diye tekrarlardım ve tashih ettim "Canavar gibi bir **enayi**"* (SA, s.110).
- *Ahmet'e inanmak **enayiliktir** be! Yok, ben seni kardeş gibi seviyorum, yine de severim* (SA, s.116).

- *Bit atıyorsun. İşin gücün bu. Fırsat buldun mu hemen bit atıyorsun. Kabahat sana haber veren **enayide** (KS1, s. 117).*
- *Kendini eşsiz bir **enayi**, muazzam bir ahmak buluyordu şimdi (KS2, s.125).*
- *Kaçıyor benden. Kaçıyor çünkü etrafımı taharrilerin sardığını anlamayacak kadar **enayi** değildir o. Kurttur be! Yaş işi bir bakışta anlar. Zaten şüpheleniyordu. Kaç kere salladı (SA, s.132).*
- *Az önce açtığı perdeleri bu defa hışımla kapatıyor: -...**enayiyiz** dediysek o kadar da **enayi** değiliz (KS2, s.138).*
- *Demek bir gecelik avuntuya karşılık aylarca soyulmuş; şanlı **enayiler**, az bulunur kazlar, hiç bulunmaz balkabakları yerine konmuştu. Demek onun bulunmadığı bütün gecelerde bu iki kadın (KS1, s. 139) ...*
- *Peki, ya Hernandez'i görmeseydik? Ayda üç bin frank diye inek gibi oyunlarına düşecektik. Arkamızdan **enayi** diye güleceklerdi. Artık elbette kabul etmiyeceğiz (ZBB, s.144).*
- *Adımız **enayiye** çıkmıştı (ZBB, s.151).*
- *Hangi **enayi** kalkar da...Hangi **enayi** değil mi (SA, s.163)?*
- *Öyle ki bıçak sapındaki öfkeli **enayi** ile birlikte hamlesini yapınca o bir punduna getirip bıçağı başyastığı ile adamı ise boş böğrüne koyduğu acı bir diz vuruşuyla karşılamak imkanını buldu (KS2, s.167).*
- *Talihi döndü de daha kalın bir **enayi** mi buldu (KS2, s.179)?*
- *Öyleyse birazdan oraya kendi kendine gelin güvey olmuş tombul bir **enayi**yi götürüp vardığı ölüm çizgisinden başladığı hayat noktasını göstereceğim (KS2, s.219).*
- *Sakallı, şaşılacak bir çabuklukla, kelimeleri adeta kovalayarak anlatıyordu: -...**enayi**, diyordu. Beyinsiz herif! Sakalımdan dolayı bana çıkıştı. Yakışık almazmış falan filân (ZBB, s.226).*
- *Tekerleği zincirlemedik **enayilik** ettik (KS2, s.232).*
- *Bir şey bilmiyor **enayi** (KS2, s.235)!*
- *Laflı gargaraya getirip açıkça **enayi** yerine koymak istiyorlar bizi (KS2, s.239).*

- *Birisi, ömrünü kahvelerde gündelik gazeteleri süzmekle geçiren yaşlı bir tıp öğrencisi: sen, diye ufolanıyor, hayatının çıkmazlarına bir boka yaramaz nazari izahlar arayıp duruyorsun. Enayisin be, tüm enayi* (KS1, s.246)!
- *Zizi Binbaşı şöyle bir şey yumurtlamıştı: <—...enayiliğin alemi yok, oğlum tamam, Orhan temiz hislerle konuşuyor, bana bıraksalar, topunu sallandırırım: iktidarlarında insanlığın zerresine yer verdikleri görülmüş mü? Ölenleri hatırla bir, Cevdet Yüzbaşı'yi, 'Baba' Saffet'i>* (YTB, s.359) ...

Hergele: Terbiyesiz, görgüsüz kimse.

- *İki hergele palas pandıras kaçarken Katib'i buralarda bir yerde bırakmış olabilirler: başında bir adamla, ya da yalnız fakat iyice paketlenmiş olarak* (KS1, s. 8).
- *Mahmud, bodur ağaçların arkasına saklandı: bu üç adamın arasın- dan durağa onu karşılamağa gelen kıvrıcık saçlı iti, Vezneciler'de tramvaya atlayıp ektiği öbür hergeleyi tanıdı* (KS1, s. 8).
- *Kıs kıs güldü hergele* (SA, s.8).
- *Hergele incecik güldü* (SA, s.14).
- *Arada sırada zemberekler boşanıyormuş gibi hergelece sesler* (ZBB, s.19)!
- *Bilmem kaç yüzüncü defa bıyıkları ıslıklı üç hergele bir gece boşluğunda hain bıçaklarıyla Mahmud'un üstüne varıyorlardı* (KS2, s.20).
- *Bilmiyorum sanıyorsun, diyor, kızdırmak için yapıyor hergeleler. Köpek soyları, gelsinler de oynyalım he* (ZBB, s.24)?
- *Vartkes mi? Feriköylü Vartkes? Vay puşt, vay! İki aydır görmedim, be! Ne yapıyor hergele* (ZBB, s.24)?
- *Yoksa, işte böyle Ayperi'nin yaptığını yapar: burnu kafdağında, çıktığı kabuğu beğenmez, manitacı bir kahbe kesilir başına; Komiser Orhan'ın işi başından mı aşkınmış, yüreğini yanıyormuş takmaz da artık, hem utanmadan yalan söyler, hem de elin iki paralık hergeleleriyle gezip tozmak için atlatır seni* (KS2, s.25).!
- *Bu Mehmed-Ali, diyor, ne hergele! Vartkes de bilir adamını yâni* (ZBB, s.31)!
- *Telefon numarasını biliyormuş hergele* (SA, s.31).

- *Hemen malları devret **hergeleye**, ondan sonra da bir daha böyle şeylere paydos (SA, s.33).*
- *Hani sen beni yıldız yapıyordun; tanıdığın patronlara, sinemacılara takdim ediyordun? Ulan bir yıl geçti; ne fol var, ne yumurta! Bugün yarın diye uyuttun durdun beni. Belki de Sulhi'yle otursaydım çocukcağız ne yapar yapar bir çaresini bulurdu. Bulurmuş; Bok bulurdu çaresini o kürdan kılıklı **hergele**! Sulhi kim be (KS1, s. 46)!*
- *Ve babamız olacak deyyus, yâni kim olduğunu bilmediğimiz; yani bizi, cemiyet namına anamızın rahmine ve daha sonra dünyaya tüküren **hergele**, onun efendisi idi (ZBB, s.55).*
- *Daha üç ay evvel, kulakları çınlasın, Nubar'a da söylemiştim: "Bu **hergele** başımıza iş çıkaracak" diye (SA, s.61).*
- *Yeni atkısını bir yerlere koyamayan, gürültücü, **hergele** ve saldırgan Beygir Kâzım (KS2, s.67).*
- *Ancak bir keresinde bir marul tezgâhının başında yanakları kıpkırmızı bacak kadar bir **hergele** görmüş hayran olmuşum (SA, s.79).*
- *Mehmed-Ali: -Mustafa, diyor, Mustafa ağbiy! Dün yine şu **hergele** ile atıştık. Asabımız bütün bozuldu (ZBB, s.83).*
- *Diş fırçalıyorum diye lavaboya ıhmış, odanın yarısını suyla batırmış, artık ayaklarını dahi kullanamıyan eski futbolcu, yeni **hergele** Dünder (KS2, s.89).*
- *Bak **hergele** hâlâ konuşuyor. Yeni antrenör gelmiş, aman matah (SA, s.97)!*
- *Bakma o traşçı **hergeleye**, biz Fener'i tek kolla yeneriz Allah! Takımlar çıkıyor. Dedikleri doğru: Beşiktaş eksik. Ama nasıl bağıırıyoruz: yer gök inliyor. Maç başlamak üzere (SA, s.97).*
- *Yuuuu! Kan tepeme çıktı. -Ulan Tüyü -bozuk, dedim. Ne biçim taraf tutmak ha? **Hergele**! Boksoyu (SA, s.98)!*
- *Olmaz böyle şey! Olmaz, imkânı yok! İnanmam! Herhalde **hergele** Fenerli idi bana ağız yaptı (SA, s.98).*
- *Hatalı tabii yooo lâmi cimi yok hatalı. Yanına bırakmamak lazım **hergelenin** (SA, s.100).*

- Pazarları kendimize benzer iki **hergele** ile beraber stadyumlardayız. Açık tribünde iğneli beşik gibi bir yağmura suratımızı verip verip, gözlerimiz ve aklımız kaymış, bağır Allah bağıırıyoruz (ZBB, s.104).
- Yalnız Hadi **hergelelik** edeyim diyor; yok şu ara sıkışıkmiş evinin taksidini bile verememiş, yok Kemal Film'e kontratla bağılıymış (KS2, s.104) ...
- Yüksekaldırım **hergeleliklerini**, stadyum itliklerini, Alkazar domuzluklarını terk ediyoruz. Ne bok olursa olsun iş biz adam olalım diye bu sefer kitaplara sarılıyoruz. Yedek Subaylık için lise imtihanlarına giriyoruz (ZBB, s.106).
- Bu da **hergelelik** ederek, serserilik yaparak olmaz (ZBB, s.107).
- Mehmed-Ali: bu işte diye düşündü, bir orospuluk olmalı! Keşki bu Süreyya **hergelesine** adresi vermeseydik (ZBB, s.108)!
- Herkesten huylanırım, ulan anamdan pirenirim ama Aysel'den? Yok öyle hikâye! Uysal'ın yaptığı sıfır numara itlik! Maksadı aramıza makara koymak. Kim bilir yine ne hınzırlık düşünüyor, **hergele** (KS1, s. 117).
- Ne türlü dalavere ararsan onlarda: yalan şahitlikten tut şantaja kadar her çeşidi. Eh, bu Şeref beyi de, Meryem tanıştırdı, şimdi iyi dikkat edin sözüme, tam Şeref beyle maliye dalgasını da yoluna koyacağız, al bakalım başıma beli çıkıyor: Nubar'ı yakalıyorlar, kodese koyuyorlar, aman zaman diyecek oluyoruz, al bakalım, bu defa da bu Hasan **hergelesi** geliyor (SA, s.127).
- Ya da büyük iş çeviren **hergele** hesapları: -...Güner için temiz bir binlik istemeli (KS2, s.133).
- **Hergelelik** senin başının altından çıkıyor, Sabri andavallısı da çekip vuruyor (KS2, s.138).
- Oysa Paris, Paris'in koynunda büyüüttüğü itlikler, **hergelelikler** eski korsanlar gibi şanlı ve güçlüydüler. Rom içiyor, hayvanca uluyorlardı (ZBB, s.145).
- Süreyya **hergelesine** tabii bir daha selâm sabah yok (ZBB, s.145) ...
- Bu gidişle hiçbir limana sığınamayacak bu kıyı sularında batıp kendi kendime ve yaşantımın gelmiş geçmiş bütün **hergelelerine** rezil olacağım (KS2, s.148).
- Kılçık'ın kulaklarında yer alan **hergele** sesiyle bağıra çağıra söyledikleri (KS2, s.149) ...
- **Hergele**, denize tükürdü:- Anam avradım olsun, Yakub, dedi, kulağımla duydum be! Yarın öğleden sonra yüklemeye başlıyoruz (SA, s.149).

- **Hergele** yeniden denize tükürdü. Benim de işte böyle antika bir tarafım var (SA, s.150).
- Ben de sokulsunlar istiyorum. Lakin üç tane conı var ki piyasayı tutmuş **hergeleler** (SA, s.155).
- Bir fark etse yok mu ya Bekir **hergelesini** iki parmağıyla boğar (KS2, s.158).
- Mutlaka içerdeyiz. Peki, bu Ahmet **hergelesi** nasıl kapana girdi (SA, s.161)?
- Her birisi kendi masasında sütlü kahve bardağını iki avucuyla avuçlayıp hapisten yeni çıkmış bir **hergele** iştahıyla sıcak sıvıyı ve hürriyeti, yâni can sıkıntısından gebermek ve zamanını çar çur etmek hürriyetini, eşekçesine höpürdetir içer. Kirpiklerinize sinek kâğıdı gibi bir beyhudelik duygusu yapışır (ZBB, s.169).
- Antonio, sen **hergelenin** birisin, yok yok, tam **hergele**; yüzün yarım da olsa ziyan çıkmaz, **hergeleliğin** tam. Senin neyi kaybettiğini öğrendim ama sen benim neyi kaybettiğimi biliyor musun (SA, s.172)?
- Birbirinin peşine düşmüş; aksi, hınzır, dayanılamıyacak kadar **hergele** ve ıslak otomobiller (KS1, s.172).
- Orhan damdan düşer gibi:- Evet! diyor. Ona bakıyorum, içimden: "Ah, sen hindi beyinli herif, yok musun?" diye küfrü basıyorum: "asaletli **hergele**" (SA, s.176)!
- Nemrut'un develerini. Asaletli **hergeleyi** dehledik (SA, s.176).
- Tarlabası asfaltına döndüklerinde o kafası tamamı tamamına sağa yatmış, kulaklarına kadar inen yağlı kasketinin altında hala daha bej rengi Mercedes'e saplı **hergele** bir ermeni olmakta devam ediyordu (KS2, s.179).
- Çünkü biraz evvel kelebek kravatlı **hergelenin** ötekilere benim için "kamarotmuş" demiş olacağını tahmin ediyorum (SA, s.181).
- Sana oradan bir yol parası uydursunlar; Paris'e Paris'in **hergeleliğine** ve itliğine eyvallah deyip memlekete yollar (ZBB, s.198)!
- Ah, **hergele** başı! diyorum. Ayhan, gözlerinde mavi bir bulut: Hasan diyor, neyin var (SA, s.211)?
- Uykulu **hergele** sesiyle: ... yavrum, diyor, Güner: bugünlerde başım zaten dertte, bir de sen marazlık etme (KS1, s.215).

- *Sonra dün sabahdan akşama kadar Kılçık Nazım'a belki yüz kere telefon ediyor, yüzünde de onun hırıltılı **hergele** sesini hattın öbür ucunda ele geçiremiyor* (KS2, s.215).
- *Yere ait olmaktan çok göğе ve sonsuzluğа ait bir **hergeleyim*** (SA, s.216).
- *Apostol'u arıyoruz. **Hergele**, altın dişlerini madalya gibi parlatıyor* (SA, s.230).
- *Ona bir yumruk sallıyoruz. Aynalardaki yüzlerce **hergele** bize yumruk sallıyor. Nevzat bizi bir köşeye çekiyor, bütün bu soruları ve gebertici cevaplarının dışında, gözleri aydınlık ve meraklı: -Memleketten mektup aldım, diyor* (ZBB, s.239).
- *Eğildi, kediyi okşayacak: <— Ulan, nerelerdesin sen? Aliş **hergelesi** kapadı mı yoksa>* (YTB, s.241)?
- *Lacivert taşralılar uluyorlardı: Beygir Kâzım: Hele bi gurt gapanı daksın, hele bi! Kapılara mukayyet olun, **hergeleler*** (KS1, s.243)!

Hırbo: Sersem, budala.

- *Efendilik taşıyor, **hırbo*** (KS2, s.24).
- *Benden umar mısın, **hırbo*** (SA, s.37)?
- *Sedat'la Oğuz aynı anda nihayet birbirlerine giriyorlar:-...Nietzsche kim oluyor ulan **hırbo*** (KS2, s.74)?
- *Bana Gilda diye isim taktılar, be! Ama gel de bu **hırbolara** anlat* (KS1, s.84-85)!
- *Peki ne demeye Fener'den tarafa bahse giriyorsun **hırbo*** (SA, s.98)?
- *Ethem olacak kereste de, yani neden kaleyi armut gibi boş bırakır, düdük çalmadı hakem, sen topu tutmana bak **hırbo*** (SA, s.100).
- *Arkasından yine gülüyor. Kişniyor sanki: -... bırak **hırboluğu** kirve, diyor, çıkar o yenindeki zırlıtyı* (KS1, s. 136).
- *Selim de bet beniz uçtu. **Hırbo**, para kendisinden çıkacak sayıyor* (SA, s.155).
- *Şoför, suratının ağırlığı afili bıyığında toplanmış bir İstanbul çocuğu, dikiz aynasından farketmiş olmalı: <— ...vay diyor, Aysel ablam! Ben de deminden beri yahu diyorum...> Aysel gözlerini kısarak şoföre baktı, çıkarmaya çalıştı.*

<...tanımadın mı, Celâl değil miyim, sözüm meclisten dışarı, hani **Hırbo** Celâl derler> (YTB, s.230) ...

- Rastgele bir adamın boynuna sarılıyor: ...o kadar morukladım mı ben? Oyundan ıskarta ediyorlar. Ulan o **hurbo** takımı daha emzikteyken (KS1, s.255) ...

Hıyar: Kaba, ahmak, budala adam.

- Niye bu bir yılan gibi kıvrak, çelik bir kılıç gibi vin vin titriyen çengiye bırakıp o ekşi ter kokulu yontulmamış kırıyı tutuyorsun? Söylesene **hıyar!** Ulan ayıp değil mi be (KS1, s.241)?

Hıyarağa: Hıyar gibi ahmak, budala kimse.

- ...Mehmed-Ali 'ye haydutmuş gibi bakıyor. **Hıyarağa** (ZBB, s.44)!
- Çıktı gitti. Amerika 'ya gitmiyeceğiz diye öfkeleni **hıyarağa** (SA, s.151)!

Hıyarlof: Budala, ahmak, serser kimse.

- Ama eşeklik bizde, bu gazeteci dalgası ayağımıza dolaşıyor helbet, yoksa kır ulan kapıyı inek, iki omuzla bir alaşağı et, yakala o **hıyarlofu** (KS2, s.12).
- Bakmış biz ortada yoğuz, herif göz göre göre ipi kıracak; yapışmış telefona acenta'ya bir telefon, bu gece İzmir'e kalkan vapur var mı, yok demişler ama Bandırma'ya kalkıyor bir tane; garanti bu vapurdadır diye düşünmüş Sabri, kasadan yüz paps destelemiş, yallah vapura! Kâtip olacak bu sivilce kumkuması da yüz paps yürüdü diye bozulacağımdan korkuyor. İnek arabası. **Hıyarlof** (KS1, s. 44)!
- Bir karı buluyorsun, sürünen bir karı, gazetecilerin şunun bunun elinde oyuncak, alıp adam ediyorsun: kürk mü diyorsun, al ulan diyorsun; naylon elbise mi diyorsun, al diyorsun; fakat adam olmuyor **hıyarlof** (KS2, s.59).
- Kılçık: Ulan **hıyarlof**, diyor, kim görür bu saatte (KS1, s. 94) ...
- ...ha, napıyor senin **hıyarlof**, kız (KS2, s.132)?

- Ölen gazeteciyi tanırmıymış, estek köstek. O da **hıyarlof**, şıpın işi can telaşına düşüyor (KS2, s.135).
- Benim, ben: Kılçık Nazım **hıyalofu** (KS2, s.137).
- Ben bunu tanıdığımda **hıyarlof** bir gazeteciyle düşüp kalkıyordu (KS1, s.154).
- ...ben, diyor, her türlü **boka** girdim çıktım, ama cinayet!? Hayır! Benim işim değil bu. O **hıyarlofun** işi de değil gibi. İsterseniz yemin edeyim (KS1, s.220).
- Ulan işletmeğe kalkışma **hıyarlof**. şimdi senin.... Herifi bir tükürük gibi duvara yapıştırdı (KS1, s.249).
- Hani sen beni yıldız yapıyordun; tanıdığın patronlara, sinemacılara takdim ediyordun? Ulan bir yıl geçti; ne fol var, ne yumurta! Bugün yarın diye uyuttun durdun beni. Belki de Sulhi'yle otursaydım çocukcağz ne yapar yapar bir çaresini bulurdu. Bulurmuş; Bok bulurdu çaresini o kürdan kılıklı hergele! Sulhi kim be! **Hıyarlofun** biri (KS1, s. 46).
- ...senin gibi **hıyarloflar** padişahının Kâbe yolunda bakire bacısını (KS2, s.231)
- ...

Hinoğlu: Kurnaz.

- Yahut da içinden "Sen ne **hinoğlu** hinsin" diyordu. Ben bu fikirde değildim (SA, s.117).

Hinoğluhin: Çok uyanık, gözü açık, uyanık kimse.

- İş bozan bizim saflığımız değil, başkalarının **hinoğlu hinliği** (KS2, s.97).

Hödük: Anlayışı zor, kaba ve görgsüz kimse.

- **Hödük.** O da ayrı bir numara (KS2, s.26).
- İster misin pehlivan **hödüğü** şaka maka derken gazetecinin katilini yakalasın (KS2, s.27).

- *Medeniyet, diye düşünüyor, bir manasızlıktır. Eşfak olacak bu serseri de karşıma geçmiş bana tarihi gelişmeden söz açıyor. **Hödük!** Astarsız eşek! Hangi ilerleme be (KS1, s. 76)!*
- *İçinden: -... **hödük!** diye tamamladı (KS1, s. 103).*
- ***Hödük** hayatından memnundu. Homurdandı (KS1, s. 103) ...*
- *İçinden ilave ediyor: -**Hödük** (KS1, s.174)!*
- ***Hödük** birdenbire kafakol'dan vazgeçer. Olacak iş değil. Herif anladı, açık vermiyor: kapanyor domuz gibi! En iyisi galiba tekpaça dalmak (KS1, s.174)!*

Kalleş: Hilekâr, yalancı, sözünde durmayan kimse.

- *Kahrını var ya kahrını; mideni, ciğerlerini sarmış gizli, **kalleş** ve amansız bir kanser gibi içinsıra taşıyacaksın (KS1, s.12).*
- *Yoksa gelip masama oturmana, yaptığın **kalleşlikten** sonra kaşlarını yıkıp gururlu gururlu gülümsemene dayanamıyacağım (KS1, s.14).*
- *İkinci defa suratına bakıyorum: Ben çıldırdım. Hikâye yeter. Yer ve saat söyleyin, yoksa alır dükkâna gelirim. O kadar. - **Kalleşliktir** be, bu. Ne yaptığını düşün (SA, s.45).*
- *Birden bastırmış **kalleş** bir üşümeyle titreye titreye: Sakın ha, diye tekrarlıyor, sonra ne yaparım (KS2, s.65)?*
- *Şimdi ona daha **kalleş** daha çakal bir mavi lazım (KS2, s.74).*
- *Ümid; niye Mahmud'u öldüren yarı gece **kalleşlerini** her defasında gözleri fötr şapkalarıyla örtülü üç sinema gansteri olarak düşünmek (KS2, s.76)?*
- *...kabahat bende! Sizin **kalleşliğinizi** bilmezden gelip namuslu namuslu işe giriyorum (KS2, s.90).*
- *Galatasaraylı tabii. **Kalleş**. Bu maçta Beşiktaş yenilirse Galatasaray barajı geçiyor (SA, s.99).*
- *Böyle **kalleşcesine** oğlumu kaçırıp beni vuracak (KS2, s.100).*
- *Her biri öbürünün türlü dalaverasını, dolapçılığını, **kalleşliğini** biliyor ve susuyor (KS2, s.103).*
- *Şeref bey dedikleri **kalleş** herif de nerde kaldı? Güya onunla buluşacaktık, beni Ekrem isminde bir adama tanıştıracak, pasaport dalgası için (SA, s.132).*

- *Senin yaptığına **kalleşlik** derler, **kalleşlik** (KS2, s.138)!*
- *Bu gece paşayım diyor Kâzım. O it iki parmak daha **kalleş** olsa beni güvercin gibi indirebilirdi (KS1, s.153).*
- *Ona Mahmud'u bir kere daha öldürmek gibi geliyor bana. Üstelik çok daha **kalleşçe** (KS2, s.154).*
- *Onu dinlemiyorum. Mutlaka sıcak bir liman olmalı bu defa. Denizin **kalleşlik** etmeyeceği; yıldızların sıcak insan gözleri gibi adam uzaktan okşayacağı bir Afrika limanı (SA, s.174).*
- *Bilirsin beni, sana bu oyunu oynıyacak kadar **kalleş** miyim ben (KS1, s.184)?*
- *Olur ki Namık haber göndermiştir; bırakmayın o **kalleşi** diye, bırakmayın bir yere kaçamasın, ben geleceğim ve hesabını kendi ellerimle göreceğim (KS1, s.185).*
- *Kadın milleti **kalleş** olur (KS2, s.236).*
- *O **kalleşe** söyleyin bir yere kıpırdamasın (KS1, s.237)!*

Kereste: Sersem, budala olan kimse.

- *Ethem olacak **kereste** de yani neden kaleyi armut gibi boş bırakır, düdük çalmadı hakem sen topu tutmana bak hırbo (SA, s.100).*
- *Nihayet ıslıklı bir sesle dişlerinin arasından sövdü: -**Kereste** (KS1, s.197)!*

Lüpçü: Herhangi bir şeyi çaba göstermeden, emek vermeden elde etmek isteyen kimse.

- *Turgut onu dinlemiyor. Haydi oradan **lüpçü** sen de! Ben dergi çıkaracağım, sen otlayacaksın, öyle mi (KS1, s.77)?*

Malın gözü: Aşırı uyanık, kurnaz, aşağılık kimse.

- *O şişko herifin bakışlarını daha ilk gördüğüm gün beğenmemiştim ben, kendi kendime bu adam **malın gözüne** benzer, tetik bulunmalı demiştim (KS2, s.210).*

Mıhsıçtı: Cimri, parası değerli kimse.

- *Kazım'ın ne **mıhsıçtı** olduğu malum (KS2, s.157)!*

Mostralık: Yersiz, uygunsuz davranışlarıyla dikkatleri üzerine çeken kimse.

- *Anlaşılan bu Meryem zorlu kaltak. Zati karıdan yana talih dedin mi, Hasan bir tane; nerde görülmedik, bilinmedik, **mostralık** karı varsa baltayı Hasan'a asar. Nedendir anlamam (SA, s.101).*

Orospu çocuğu: Ahlaksız, sözünde durmayan, dönecek kimse için kullanılan küfür sözü.

- *... benden ne istiyorsunuz, be? diye devam ediyor: ... babanızın ahırını mı burası? Ha, söyleseydiniz! Ha, **orospu çocukları!** İtler! Eğer içinde adam varsa, adamım diyen varsa öyle kediler gibi sineceğine karşıma çıkıp söylese ya! Ben adamı ne yaparım biliyor musunuz (KS1, s. 83)?*
- *Beni kim sanıyorsunuz, be? Ha, söyleyin bakalım: kim sanıyorsunuz, beni? **Orospu çocukları!** Ben sersem miyim, yoksa kaval mı? O İlyas olacak deyyus hele bir kere daha yolumun üstüne çıksın, ulan ezerim be, yerim be (KS1, s. 83)!*
- *Al sana, dedi, **orospu çocuğu** (KS1, s. 131)!*
- *Nerde o **orospu çocuğu**? Nerde o dinini, imanını, sülâlesini (KS1, s. 135) !..*
- *Yeniden onlara döndü ve işaret etti: Elâ do Coni! Gelsene **orospu çocuğu** (SA, s.155).*
- *Ulan namussuz! **Orospu çocuğu!** Eğer sen adamsan... Ötekiler ondan aşağı kalmıyorlar (SA, s.235).*

Palavracı: Yüksekten atıp tutmayı seven, yapamayacağı şeyleri yapacakmış gibi gösteren, gerçeğe aykırı ve abartılı söz söyleyen kimse.

- *Yeni yeni erkekliğe sokulan çocukların çapkınlık bahsindeki **palavracılıkları** yok mu, İllallah (KS2.s.52)!*

- *Yalnız kemikli yüzü ve büyük kafası görünüşünü kurtarıyor. **Palavracı** (KS1, s.154).*

Piç kurusu: Soysuz, piç.

- *Hem etrafı kuşkulandırmak uygun düşmez, hem de Osman gibi kaş yapayım derken göz çıkarır bu **piç kurusu** ile çene çalarken kızı elden kaçırırım (KS2, s.110).*
- *Sonra bitişikteki çocuk bahçesinde Bavyera'lı bir **piç kurusu** ona tutar kovanı "takdim" eder (ZBB, s.127).*
- *Mehmed-Ali onun dünyasında, çocuk parkındaki Bavyeralı **piç kurusunun** yerini mi aldı, ne (ZBB, s.129)?*
- *Karşımızda bilardonun içine düşmüş iki sarışın **piç kurusu** kıyametleri koparıyor, dünyayı ayağa kaldırıyor. Bizim aklımız fikrimizse atölyemizi yeniden kurmakta (ZBB, s.244)!*

Puşt: Güvenilmez, kalles kişi için söylenen kaba hakaret içerikli söz.

- *Bekir **puştuna** esaslı bir ders veririz (KS2, s.14).*
- *Hem de bütün **puştluğuyla** (ZBB, s.15)!*
- *Vartkes mi? Feriköylü Vartkes? Vay **puşt**, vay! İki aydır görmedim, be! Ne yapıyor hergele (ZBB, s.24)?*
- *Yakub gözlerini yaya yaya: **Pu..t!** Ahmet neler anlatıyor? diye sordu, **Pu...t** (SA, s.48)!*
- *Mehmet Ali: -Sinirliyim, demek istedi, bugün **puştun** biriyle beraberdim (ZBB, s.74).*
- *... güya bizi ekmek için aranızda kolpa kurasınızmış! Biliyorum bunlar Uysal **puştunun** fitleri, fitleri ama, bir kere de senin hayır dediğini duymak isterim helbet (KS1, s. 127).*
- *Mustafa'ya bir mektup yazdı: -...Mustafa ağbiy, diye başladı, senin bize benzettiğin bu Süreyya **puştı**, daha ilk günde (ZBB, s.145)...*
- *Hele o **puşt** kılıklı cici bey, asla (KS2, s.161)!*

- *Aşağılık ve kibar fahişeler, seviciler, **puştlar**; kumarbazlar, hırsızlar, teşkilat propagandalarla ağlarını geriyor (SA, s.201).*

Şıllık: Aşırı şekilde süslenmiş kadın.

- *<...geciktim öyle ya! Kusurumuz bağışlanacak: yattığımda üç mü, üç buçuk mu neydi, yahu bir çengi tanıdım, âfet, Beyrut'tan yeni gelmiş, araptır çoraptır diyorlar ya, külâhıma, kenarın dilberi, hem de halisinden, fakat bitirim, bir de içiyor **şıllık**> (YTB, s.208) ...*
- *...ne sanıyorum, almışım önüme bir yabancının kelek suratını, traş ediyorum! Bokluk şuradaki Semra orospusunun gözünden düşeceğiz, bıyıksız ilk gördüğünde çingiraklı bir kahkaha savurdu **şıllık**, 'Ayol' dedi, '...dişle soyulmuş hıyara dönmüşsün, erkek dediğin bıyıklı olur, hele zabıt kısmına ne de yaraşır mübarek' (YTB, s.260)?*

Şırfıntı: Seviyesi düşük, bayağı olan kadın.

- *Vay soytarı! Babası ölüp cebi para görünce az bulunur bir kadını bırakıp elin **şırfıntısıyla** ha (YTB, s.445)!*

Atlatmak

Ekmek:

1. Atlatmak, yalnız bırakmak.

- *Mahmud, bodur ağaçların arkasına saklandı: bu üç adamın arasından durağa onu karşılamağa gelen kıvırcık saçlı iti, Vezneciler'de tramvaya atlayıp **ektiği** öbür hergeleyi tanıdı (KS1, s. 8).*

2. Birine buluşmak için söz verip buluşmaya gitmemek.

- *Belki daha ona randevuyu verirken **ekeceğini** biliyordu (KS2, s.237).*

Başarısızlık

Çuvallamak: Yapacağını, başaracağını sandığı işte başarısız olmak.

- *Sen istedin mağdem iş **çuvallayınca** ceremesini de sen çek* (KS2, s.138) ...
- *Birisi küstah ve kavgacı bir sesle: -... ulan bu bok memlekette yedi buçuk kilo kaybettim, diye yanıp yakılıyor, gebereceğim be! Ne halt etmeğe gelmişiz bilmem. Karı dersen, **çuvallarsın**: yüzüme bakan bile yok; okumak dersen, bize göre değil* (ZBB, s.140) ...

Fiyasko: Bir girişimden başarısız ve gülünç bir sonuca varmak.

- *Evliliğim tam bir **fiyasko** oldu* (KS2, s.36).

Iska geçmek/iskalamak: Hedefe isabet etmemek, amaca ulaşamamak.

- *Ölüm korkusu ve kurd yaşamaları bana yetmedi, para beni kurtarmadıysa; son ümidimi Türkan'a ve gelecekteki beraber hayatımıza bağlayıp **iska geçtiysem**; en çıkar yol oteldeki süt mavisi sarışına, dolar yeşiline ve milletlerarası tren uçak ve vapurların o karmakarışık yalnızlığına dönmek mi* (KS2, s.30)?
- *Açıktaki top, Haydi Çengel Tüüü **iska geçti**, yuuuuu sende de iş kalmadı* (SA, s.99).
- *Tastamam düşündüğü gibi oluyor: Fener forveti topu birden sola geçiriyor. Bizim haf **iskalıyor**. Hayvan* (KS1, s. 113)!
- *Dünder, bıyıklarındaki yağmuru yalayıp: -... efendim, diyor, orada **iskalayan** hayvan kimdi* (KS1, s.113)?

Piç etmek: Bir şeyi yapayım derken bozmak, işi zora sokmak.

- *Zaman geliyor bütün bir ömrü **piç ediyor** sonra bunu unutmak için ondan sonraki ömrümüzü **piç etmek** çarelerini arıyoruz* (KS1, s. 93).

- *Ne olursa olsun, tek başına bu kaygı onun bu yepyeni ve alışılmadık mağden kuyusu yaşamasını **piç edip** çıkmıştı bir kere (KS2, s.117).*
- *Tepebaşı'na ve Beyoğlu'na dönen tramvayların tellerden kopardığı elektrik yeşilleri camları pütür pütür asidleriyle eritiyorlar, eşitsiz yansımalar halinde odasını ve karanlığını **piç ediyorlardı** (KS2, s.145).*
- *Yatağındaki en küçük kımıldanışı, yastığındaki en hafif yer değiştirme teşebbüsü iç organlarını ve üzerine yazıldığı gece saatlerini yeni yeni sarsıntılarla **piç etmekten** başka bir şeye yaramıyor (KS2, s.151).*
- *En basit bir hesapla kendi haysiyetimi, **piç edilmiş** sevgimin ve sevgilimin hatırasını yüksek tutabileyim diye başımı mahkeme kalemlerinin ve savcılıkların sağır dilsiz kapılarına vuracak mıyım (KS2, s.154)?*
- *Partokel'in kapısında bıraktığı yaralı bir gergedan bütün gecesini ve sabahının şu ana kadarki bölümünü **piç edip** bir kenara atmıştı (KS2, s.194).*

Beğeni

Kıyak: Benzerlerinden çok daha güzel ve üstün olan şey.

- *Paramız oldu mu **kıyak** bir otelde, ha?.. Athena güldü: Paramız yok ki (KS1, s.253)?*

Ceza

Zılgıt: Azarlamak.

- *Eh tabii bu kadar **zılgıtın** üstüne kalk da limana in, olmuyor, yooo, korkudan sanma sakın, ne yapabilir bana (SA, s.95)?*

Cinsellik

Asılmak: Karşı cinse karşı yakın arkadaşlık kurmak amacıyla sözle, davranışla isteğini belli etmek.

- *Gilda çakmağı geri verdi. Altın dişini parlatarak duman duman güldü: -Fena asıldı. Fakat çağırmıyor da (KS1, s.156).*

Fahişe: Orospu.

- **Fahişeliği** üzerinden yağ gibi akan, bir Galata şellafesinin' beline sarmış; kıvılcımlı gözlerle, onlara bakıyordu. Çevresinde işgal kuvvetlerinin, dev papatyaları gibi açılmış, kirli çadırları ve arsız tebessümleri, bembeyaz diş, Senegalli zenciler, vs.; hakikatte ortam, bir panayır ortamı; sanki bir şeyle alay ediliyor, ama o ne? Yoksa Devlet-i Âliyye-i Osmaniye'nin 'hâl- i pür-melâli' midir (GP, s.26)?
- İşsiz aktörlerin, yarı **fahişe** salon kadınlarının, hilekâr sanayicilerin ve balkanlı mültecilerin ötesinde; daha alçak gönülü, daha yorgun ama kimbilir daha ne kadar cesur ve sağlam, kimbilir daha ne kadar kendine güvenen bir İstanbul'a (KS2, s.28).
- Selma gibi bir kadını bırak, git Beyoğlu'nun çürümüş rakı ve eskimiş şehvet tüten batakhanelerinden dirseklerine kadar bilezikli kenar mahalle **fahişeleri** bul, onları al, onlarla yaşa (KS2, s.36).
- Bir türlü onu da herhangi bir **fahişe** gibi kullanıp arkası sıra içinde bir vampir gibi kanını emdirerek beslediği Jean Harlow hayaline yükselemiyor (KS2, s.62).
- Parfümü, sırtını çizen tırnakları, yapışkan **fahişe** ağzı ve bütün bunları saran, kuşatan ve manalandıran kadın hüviyetiyle (KS2, s.62).
- Ona ait olmaktan çıkıp, doğrudan doğruya Güner'in çıtır çıtır çitirdiyan **fahişe** şehvetine ait bir takım uyarıcı salyangozlar haline gelen dudakları (KS2, s.63).
- Tek başına kıvranmıyor; bizi de beni Kamarot Hasan', **fahişe** Meryem' i de kıvrandırıyor (SA, s.78).
- Kumarbaz **fahişe** bir de karşıma geçmiş konuşuyor (KS2, s.80).
- Soho ortamında iç içe geçmiş, viski-soda, cazbant ve çarliston dansı ensesi traşlı, kaşları kıl incesi çizilmiş **fahişeler** (GP, s.90).
- **Fahişe'nin** biri! diye teşhis koyuyor Yankovic : -Paris'te, diye patlıyor, Orospuluk güze sanatların sekizincisidir (ZBB, s.96).

- *İstanbul'un görünüşü de değişmişti, artık: Bakıyoruz, avuçları kanlı **fahişeler** ellerini duvarlara yapıştırıyorlar. Beyoğlu'nda camlı kahvede ibneler yuvarlak kalçalarını kuğular gibi teşhir ediyor. Bankalar Caddesi'nde yularlı bir domuz İstanbul'un bütün namuslarını şu kadar veya bu kadar liraya satın alabilirim, diyor (ZBB, s.103).*
- *Meryem kendi inkârının hudutları içinde kendisiyle mutaba kat halindedir: **fahişedir**, sevicidir, çaçadır; din iman tanımaz, ahlâsızdır ve bütün bunlardan dolayı, rahattır (SA, s.108).*
- *Ha, büyük bir fark yok, orada da insanlar hırsız, **fahişe**, edepsiz veya katildir, yalnız birbirlerine başka bir lisanla söverler (SA, s.114).*
- *O yayan ve sarkık **fahişe** sırtmalarına benzemiyor (KS2, s.147).*
- *Çünkü: ben aynı zamanda **fahişeyim** (SA, s.166).*
- *Kızıl saçları beygir yelesi gibi darmadağın dalgalanan bir İtalyan kızı kalçalarını oynatarak dans ediyor ve İngilizce bir şarkı söylüyor: "Magic is the moonlight - silver stars above me..." Kızın, hayâsız bir **fahişe** ağzı, halbuki öte yandan, şaşılacak derecede masum ve iffetli bâkire gözleri var (SA, s.169).*
- *Cemiyeti azasına benzer gözlüklü, kısacık boylu, çirkin kızlar, meselâ. Meselâ, beyaz perdedeki **fahişelerin** taklitleri (SA, s.170).*
- *Aşağılık ve kibar fahişeler, seviciler, puştlar; kumarbazlar, hırsızlar, teşkilat propagandalarla ağlarını geriyor (SA, s.201).*
- *Otelin salonunda Tevfik'le karşılıklı olarak işgal ettikleri masayı biraz bu garip pembelik, biraz da onun sabah sabah fazla lüks görünen, makyajı fevkalade itinalı geçen **fahişe** yüzü diğerlerinden ayırıyordu (KS2, s.210).*
- *Mariça ön tarafa Şark Sineması'na bakan büyük vitrinin arkasına oturup sabah gazetelerini ezberlemeğe başlamış ihtiyar zenginlerin ve geveze emeklilerin yalnızlıktan çatlıyan masalarını el yordamı, kör yürüyüşü ve aşınmış **fahişe** gülümsemesiyle birer ikişer birbirine bağlıyor (KS2, s.216).*
- *Yüzbaşı Demir, Kore serüveninde erkekliğini yitirdi mi? Aysel'e bakarsan, öyle : camların sıcaktan eridiği o Eylül gecesini, elini, ağzını, kalçalarını yardıma koşup, **fahişeliğinin** olanca hünerini dökerek, umduğu sonucu alamayınca, yataktan, yere bıraktığı içki bardağına uzanmış : — Benim, demişti, hayatım ne kadar hapı yutmuşsa, senin erkekliğin o kadar hapı yutmuş (YTB, s.221)!*

- Yoksa o **fahişe** sözünde durmayıp bizi atlattı mı? Yapar mı yapar, böylelerine pek (KS1, s.222) ...
- Sanki Ankara'da askeri bir hastahannede yatmamış: Tokyo'da, budha rahibesi kılıklı bir **fahişeyle**, şimşek çatalları arasında beyaz beyaz belirip kaybolan bir hayal evde, cinsel bir seriüven yaşamış (YTB, s.224)!
- Taşrada geçirdiği koyu yalnızlık geceleri belleğindeki görüntüden daha nicelerini üretmiş, tayf renkleri birbirinin içinden fişkıarak büyüülü boy aynalarına yansıyorlar, her aynada bir başka renge çizilmiş bir başka Mamasan Shamisen, hep aynı kalaylı dazlak kafası, bayrak kıvrılı rujla sıvanmış buğulu **fahişe** dudakları, müstehcen yaprak cigarasıyla ama, bunda anadan doğma çıplak, meme uçları kakao köpüğü, onda yumuşak deriden kızıl çizmeli, üstünde saydam bir gecelik, donsuz, ötekinde Amerikan Deniz Piyadesi üniforması giymiş, berikinde tül den bulut bulut gelinliklere bürünmüş olarak (YTB, s.250)..
- Alçalmış bulutlar, neon yansımalarıyla kızillaşarak Mütareke yapılarının bacalarına sürünüyor: saz salonlarından, barlardan, içkiyi kulaklarından fişkıracak kadar fazla kaçırmış yarı gece sarhoşları, kalın sesli **fahişeler**, gözleri ufalmış bir it köpek kalabalığı dışarıya vuruyordu (YTB, s.261).
- Hadi gözlerini yumuyor, göbeğinden aşağıya tenini, yumuşak ve ıslak, damgalayan dudakların Mamasan Shamisen'in bayrak alı bir rujla sıvanmış **fahişe** dudakları olduğunu kuruyor, ellerini uzatsa sanki onun buzlu ampul mavisi dazlaklığına değecek (YTB, s.269) !..
- ...Ne kontesi yahu? Kadın bildiğin **fahişe** (GP, s.313).

Kahbe/kahpe: Orospu.

- Yoksa, işte böyle Ayperi'nin yaptığı yapar: burnu kafdağında, çıktığı kabuğu begenmez, manitacı bir **kahbe** kesilir başına; Komiser Orhan'ın işi başından mı aşkınmış, yüreğimi yanıyormuş takmaz da artık, hem utanmadan yalan söyler, hem de elin iki paralık hergeleleriyle gezip tozmak için atlatır seni (KS2, s.25)!
- **Kahbeyi** çoktan görmemiştin (SA, s.64).
- ... söylemene **kahbe!** dedi ve vurdu (KS2, s.90).
- Garsonları yenilerdim sonra. Athena **kahpesine** yol verirdim (KS1, s.92).

- *Bunu konuşup ve tasarlayıp da yerine getirmeyen **kahbe** evladıdır. Ben de hepinizin huzurunda, namus ve şerefim üzerine yemin ediyorum ki, emrime itaat etmeyenlerin ve buradan bir adım daha geriye gitmeye tevessül edenlerin beyninde tabancamı patlatacağım (YTB, s.95) ...*
- *Bak mesela bir tanesi benim başımdaydı, öyle **kahbece** bir oyun oynadı ki (KS2, s.236) ...*

Kaltak: Namussuz, iffetsiz, orospu kadın.

- *Bana nasıl madik oynar bu **kaltak** (KS2, s.13)?*
- *Çorabı mı kalmamış, çıplak ayakla gezsün **kaltak** (KS2, s.28)!*
- *Biz göğ, aşağıdan yukarıya, onu yenilemek için ne amansız ahdlarla, bir köpek dişi gibi acı ve sipsivri bakardık; bakardık, ve gök, İstanbul'un üstündeki, Sultanahmed'in üstündeki çalkalayıcı, kadın tenli, ne kadını **orospu** tenli gök, burun deliklerimizden, ağzımızdan, dişlerimizin arasından içimize süzülür ve bizi zehirlerdi (ZBB, 55).*
- *Sonra ağlamamak için dudaklarını ısırıp en gangster sesiyle: **kaltak!** dedi (KS2, s.65).*
- *Tekrar ve aynı gangster sesini bulmağa çalışarak: **Kaltak!** dedi (KS2, s.69).*
- *Yine aynı gangster sesini arana arana: ... **kaltak** diye iki şamar patlattım, diyecek, başladı ağlamağa (KS2, s.70).*
- ***Kaltak**, su koyvermeseydi ne güzel olacaktı (KS2, s.73).*
- *Yok. Kaçtım. O **kaltağa** inandım (KS2, s.74).*
- *Dün geceden beri sanki uyurgezer, suratında şapsal bir sırtıma, sigarasını ön dişleri arasına kıştırıp durmadan: kaltak! Hoşaf gibiyim, hoşaf! diyor. **Kaltak!** Hoşaf gibiyim, hoşaf! diyor. Beni bitirdi (YTB, s.112).*
- *Dürnev **kaltağı** mesela öyle hanımefendi gibi oturup pas pas cigara içiyor değil mi (KS1, s.115)?*
- *Kumara di mi? Ah **kaltak** (KS2, s.133)!*
- *Meryem Sersem! demiş, Ayyaş! Orosu! demişim. **Kaltak!** Sen ne anlarsın (SA, s.220)?*
- *Para istiyor bizden, bu defa salladık ya, gelecek sefere beş on kuruş koklatmak ister; ikinci telgrafi vermedi **kahbe**, yanına bile almamıştı (KS1, s.223).*

Kesilmek: Karşı cinse karşı beğeni ve hayranlık duymak.

- *Karı fena halde bana **kesildi** birader, git diyorum bırak diyorum yakamı* (KS2, s.44).
- *Hacı'nın Aysel'e **kesildiği** malûm* (KS1, s. 117).

Kırıştırmak: Karşı cinsten biriyle yakın ilişkide bulunmak.

- *Paris'te kim olduğunu bilmediği bir yabancı ile **kırıştırmak*** (ZBB, s.94).
- *Bunlar, bu Şevket'ler mevketler mektepli, var mı giyinip kuşansınlar, yolcularla **kırıştırınlar**; şu sarı Fransız karısıyla çevirdikleri dalgayı yedik mi sanki* (SA, s.95)?
- *Dostoyevskiy'in bir romanın hatırlıyoruz. Üniformalı rus talebeleri. Aç, dizboyu sefalet içinde. İşçi kızlarla **kırıştıran*** (ZBB, s.115).
- *Orkestrada kızlar. Şimdi şu köşede, kesik saçlı kadınla köse herifin **kırıştırdıkları** masanın bu tarafında yalnız başına oturacağız ve garsona tekrar bir grog söyleyeceğiz* (ZBB, s.213).
- *Zizi Binbaşı üzerinden akan eğreti bir ciddilikle: <— Nişanlım Seval, diyor. Bu da gönüller fâtihi Binbaşı Demir, sana bahsetmiştim Seval, şu ara bir Barones'le **kırıştırmaktadır**>* (YTB, s.489)

Orospu: Elde etmesi kolay olan, ahlaki güçsüz kadın.

- *Vay **orospu** vay* (KS2, s.13)!
- *Zora karşı koyarsa, Athena gibi böyle biraz direnirse: vay **orospu** vay, bana kafa tutmak ha* (KS2, s.13)!
- *Yalnızlık. Kaputları sırsıklam, askerler. Üstü başı pis, dişleri çürük, sesleri yırtıcı **orospular**. Sıkıntılı pencerelerden saçları bigudili Yahudi kadınları memelerini sarkıtıyor* (KS1, s.14).
- *Yalnız bir şaşı **orospu** vardı, sinemaların önünde dolaşan, o görünmüyor* (SA, s.20).
- *Harap **orospular** yağmurun ve gecenin ortasında melekler gibi dolaşıyorlardı* (SA, s.24) ...
- *Hasılı bakmıyacaksın gözlerinin yaşına **orospuların*** (KS2, s.25)!

- Sofadan **orospular**. Bacakları çarpık bir mangala apışmış, perişan saçlı bir sarışın. Memelerini ve apışını hayasızca gösteren bir şişko (SA, s.25).
- Bir **orospunun** dostluğundan ve pörsük sevgisinden bile uzak yaşamak (SA, s.25).
- Karşımda simsiyah saçlı bir **orospu** oturmuş gözlerini süzerek cigara içiyor ve dumanları bana doğru üfürüyor (SA, s.26).
- İnatçı ve cahil bir **orospu** (SA, s.26).
- Altın dişli bir **orospu** (SA, s.26).
- Altın dişli **orospu** da inatçı (SA, s.27).
- Bak şimdi karar vermişim ki, zehir gibi: aramıyorum **orospuyu**, semtine uğraşmıyorum (KS2, s.28).
- Önemini zaten kaybedip **orospulaşmış** bir kaç litre ölüm korkusu, her kambiyo'da ayrıca ırzına geçilen bir kaç deste para için mi (KS2, 30)?
- Dün geceki **orospunun** sıkıntılı memelerini hatırladım (SA, s.40).
- Figüranlar yükselme heveslisi küçük **orospular** ne güne duruyor (KS2, s.51)?
- Camların dibinde oturan **orospuya** nasıl bakıyordu (KS1, s.54)?
- Bütün **orospular** gibi vücudunun güzelliğine ahmakça inanıyordu (KS2, s.61).
- Halbukisem ben Hasan olacak kerhanecinin bunu **orospuluk** için yaptığına kalıbımı basarım (SA, s.62).
- **Orospuluğuna orospu** tabi; gel gelelim, bunun böylesine orospu demeye adamın dili varmaz ki (SA, s.63).
- Orospuluğuna orospu tabi; gel gelelim, bunun böylesine **orospu** demeye adamın dili varmaz ki (SA, s.63).
- İstanbul'u **orospu** Ferdy Mills'in her tarafını süratle işgal ediyor (KS2, s.64).
- Ağzını toptan adamın dişleri arasında kaybettiği bir anda sarışın erkek terine ve dalga dalga açılan **orospu** iştahına bitişik olarak kapının zilini duyar gibi oluyor (KS2, s.64).
- Boş ver! **Orospunun** biri (KS2, s.69).
- Ancak bir **orospu** dünyaya kazık kakmağa karar vermiş olabilir (SA, s.70).
- Kendine güvenen ve müstehzi bir **orospu** ile konuşmak beni bunalttı (SA, s.70).
- Meryem kendisine güve nen bir **orospu** (SA, s.71).
- Yüzü dumanların arasında kayboluyor. Gülümsüyor. Yaşlıca ve iştahı yerinde bir **orospu** Sonra yine ponponlar (SA, s.72).

- Akşamın **orospu** siyahlığı altında, pencereden bakınca bulvarın bir kanal gibi iştahla, zevkle uzandığı; gerilerden gelip gelip uzandığı farkedilse (ZBB, s.72).
- Bir **orospu** olarak mükemmeldi. İtirazım yok (SA, s.75).
- Oysa o şahane bir **orospuydu** (SA, s.76).
- Ülkü, diyor. Kız **orospu**, dinlesene (KS2, s.72)!
- Muhakkak, dedi, bira içmek İçimden: "Ancak bir erkek böyle konuşur" diye düşündüm: "Bir erkek yahut da eskimiş bir **orospu**." Bana hep kirpiklerinin arasından bakıyordu (SA, s.77).
- Nedense herkes **orospuların** hayatını merak eder (SA, s.81).
- Kadınlar da tabii. Hani kendilerine aile t kadını denilenler. Kadın kadındır ayol, **orospusu** da namuslusu da bir (SA, s.81).
- Hem **orospuluk** etsin hem de kimse duymasın istiyor; olacak şey mi şekerim, nimet hakkı için söyle (SA, s.87)!
- Dedikodu yapmışlar. Yapacaklar elbet! **Orospu** diyecekler (SA, s.88).
- **Orospu** takımı (KS2, s.90)?..
- Bu aslında benim yabancı olmıyan, daha doğrusu doğrudan doğruya benim olan bir düşünce: bunun ve buna benzer, bunun kadar **orospuca** başkalarının peşine düşerek o fakülte'deki İktisat öğrencisi İbrahim'in de, bakışları kırlangıçlar gibi dağılan sevgilisinin de kanına girdim (KS2, s.93).
- Fahişe'nin biri! diye teşhis koyuyor Yankovic : -Paris'te, diye patlıyor, **Orospuluk** güzel sanatların sekizincisidir (ZBB, s.96).
- Yankoviç Saulnier'de bütün tuzlukları rutubetli diye beğenmiyor: -**Orospuluk**, diyor politikacılıkla münasebetli bir şeydir (ZBB, s.96).
- İyi bir **orospu**, işini bilen bir orospu, ha, aynı zamanda iyi bir politikacıdır. Bu ara, bir tuzluk yüzünden garsonla atışıyor (ZBB, s.96) ...
- İyi bir orospu, işini bilen bir **orospu**, ha, aynı zamanda iyi bir politikacıdır. Bu ara, bir tuzluk yüzünden garsonla atışıyor (ZBB, s.96) ...
- ...evet, diye devam ediyor: - Tıpkı! **Orospunun** da propagandası, politikası ve taktiği vardır (ZBB, s.96).
- Maçı ikiye bir kaybettik. Muhlis bahsi kazandı ama, ben kalabalığın arasında yanından sıyrıldım gittim, arasın dursun kerata: adam Beşiktaş'ı ise sapına kadar Beşiktaşlı olur, Fenerli ise sapına kadar Fenerli; ne o öyle **orospu** gibi, ben Beşiktaşlıyım ama, Fener'e bahse girerim, erkeklik mi bu? Yok, yok ağabey

- bırak şimdi, bak takım yenildi, bunu önceden biliyor muydum bilmiyor muydum? Biliyordum değil mi? Güzel (SA, s.99).*
- *Üstelik bu çocuğun yalnızca ve temizce her delikanlı gibi bir kerhane **orospusuna** âşık olmaktan başka günahı yokken (ZBB, s.102)!*
 - *Rose-Marie ile yahut Anwers'deki küçük **orospu** ile yatmak ne kazandırdı ise, onu. Esasen ben epeyce zamandır, bu kumarın ve bütün kumarların dışındayım (SA, s.105).*
 - *Üsteğmen Demir, elektrik yeşili şimşek yansımalarının ufka simsiyah çizip bozduğu bina hayaletlerine dalıyor, parayla yapılan çapkınlıkları oldum bittim sevememiş, ne zaman, nerede yapmaya kalkıştıysa, ağzına yüzüne bulaştırmış br. hele **orospuların** bayağılığı fazla belirgin davranışları göze batacak derecede hayasız olursa (YTB, 105)!.*
 - *Mehmed-Ali: bu işte diye düşündü, bir **orospuluk** olmalı! Keşki bu Süreyya hergelesine adresi vermeseydik (ZBB, s.108)!*
 - *İki yanlarından gece **orospuları** geçiyordu (ZBB, s.114).*
 - *Birçok hususlarda eski bir **orospudan** daha anlayışlı hiç kimse yoktur (SA, s.119).*
 - *Yaşın ne ehemmiyeti var? Mesele yaşanan da... Gülümsedi. Yüzünde hiç **orospuca** bir şey kalmamıştı: Sözlerini anlamıyorum (SA, s.119).*
 - *Eh şu Meryem **orospusunun** kahrını neden çekiyoruz, koca İstanbul'da başka kız mı kalmadı (SA, s.126)?*
 - ***Orospu**, dedi, patlamadın ya (KS2, s.129)!*
 - *... bugün Güner **orospusu** Garaj'da arıyor beni tamam mı (KS2, s.133)?*
 - *Ona nasıl vururlar? Hele Beygir Kâzım, kardeş bellediği adam, üç tane tango **orospunun** önünde ona nasıl vurur (KS1, s.133-134)?*
 - *Bir **orospuyu** meselâ, herkes hakir görür, fakat bu orospu bir filmin veya bir romanın kahramanı olunca iş kökünden değişir (SA, s.137).*
 - *Bir orospuyu meselâ, herkes hakir görür, fakat bu **orospu** bir filmin veya bir romanın kahramanı olunca iş kökünden değişir (SA, s.138).*
 - *Mehmed-Ali için için hep bu işde bir **orospuluk** olsa gerek diye kuracak, tabii (ZBB, s.138).*
 - *Mehmed-Ali tekrar ilk fikrine dönmüştü: -Bu işde bir **orospuluk** olmalı! Bizim bildiğimiz Süreyya... **Orospuluk** vardı (ZBB, s.141).*

- *Artık kahvede kim varsa hepsi gülüyor: Kesik kesik saçlı, pantolonlu bir takım kızlar; sivri sakallı, çember sakallı herifler; ressamalar, ihtiyar talebeler, küçük **orospular** (ZBB, s.142).*
- *Zaman zaman aşktan bahsetmek herkes in, fakat galiba bilhassa **orospular** için, bir ihtiyaçtır Gerçi ben, aşktan bahsetmenin de ölümden bahsetmek kadar manasız ve budalaca a bir şey olduğuna eminim, ama tek başına, bu ir şey ifade etmez (SA, s.145).*
- *Oda başka. Piyasadan kendini kurtarmış bir **orospu** için her erkek bir "aşk" olmazsa işin hiçbir romantizmi kalmaz. Oysa, buna eminim ki, orospular ve pezevenkler de dâhil, hiç kimsenin romantizmi olmayan bir hayatı sürüklemeye tahammülü yoktur (SA, s.145).*
- *Oysa, buna eminim ki, **orospular** ve pezevenkler de dâhil, hiç kimsenin romantizmi olmayan bir hayatı sürüklemeye tahammülü yoktur (SA, s.145).*
- *Hayat ansızın sırtımızdan silkilip atılması lazım gelen bir bok çuvalı olmaktan çıkıyor; bizim için, halledilmesi lâzım gelen gayet karışık, iyice ve **orospuca** karışık bir bilmece haline geliyor (ZBB, s.147).*
- *Zamanla anladık ki Mustafa tıpkı bi **orospudur** (ZBB, s.150).*
- *Herkesin dediğine baş eğiyor. Aciz. Bir de sana bir **orospuluk** saadetinin savunmasını yapıyor (ZBB, s.150).*
- *Eh ahlâksız **orospu** fazilet taşıyan **orospudur** (ZBB, s.150/151).*
- *Mağdem ki **orospusun**, mağdem ki cilveler yapıyorsun ve bunu kör boğazın için, minnacık menfaatların için yapıyorsun, kalkıp da bize faziletten bahsetme (ZBB, s.151)!*
- *Yalnız ne var ki insanlara yeni bir düzen, yeni bir saadet yolu getireceğim diyenlerin, saadetleri ve düzenleriyle, ne türlü **orospulaşmış** olduklarını yaşadık (ZBB, s.152).*
- ***Orospu**: "Thank you" diye cevap verdi (SA, s.156).*
- *Hasan bağdaş kurdu. **Orospunun** birine bakarmış gibi İstanbul'a şöyle bir baktı (SA, s.160).*
- *Tekrar bir **orospuyu** süzer gibi şehri süzüyor (SA, s.161).*
- ***Orospuluk**! Tam her şeyi yoluna koyalım, al sana bir ihbar, gir kodese (SA, s.161)!*

- Elimden kız gibi rolü alıyorlar, hem de kime vermek için, ağzı emzikli beşik **orospularına** (KS2, s.161)!
- Başka bir şey demedi. Diyemedi. Amennâ **orospu** (KS1, s.170)!
- Boyunları tüysüz, altındışleri güneşler alıpveren alev dudaklı rum kızları. Fakir, karar- mış, çelimsiz **orospular** (KS1, s.172).
- Ee tabii, elin oğlu bizim gibi boktan künet bar **orospularına** tenezzül etmiyor, biliyor kendini ağır satmasını (KS2, s.179).
- **Orospu** ki ne **orospu** (KS2, s.179).
- Şehrin ışıkları zengin **orospular** gibi kırıtıyorlar (ZBB, s.180).
- Hatta iyi cins bile olunamaz. İyi cins ukalâlar **orospuluk** temayül grini tuvale aksettirebilenler, muvaffak olmamış çapkınlıklarını şiirlerinde, romanlarında tamamlayanlardır (SA, s.185).
- Aklını kitaba verebilse ne iyi, bir türlü veremiyor, kafasına ya o gün tanıdığı Ümid'in neden o derece 'âşına geldiği takılıyor, ya Mamasan Shamisen'in bayrak alı rujla sıvanmış, pis sarı dumanlar sızdıran **orospu** ağzı (YTB, s.201)!
- Rüzgâr karı acı acı tozutuyor; çok yakın, kötü bir **orospu** mendili kadar buruşuk ve damga damga lekeli bir gökyüzünden bir havagazı harıltısıyla insanların suratına suratına saldırıyordu (KS2, s.202).
- Kendisini bir **orospu** mahallesinde havagazı direğine asıp boğmuş, ya da bir nazi mangası tarafından kurşuna dizilmiş şairleri okuyorsun (KS1, s.207).
- Ağzı yüzü boyalı bir leş, esans kokan bir **orospu** ölüsü neme gerek benim (KS2, s.212)?
- Afrika'nın oralarda bir liman, Bir Tuareg. Bir Pigme. Bir Eskimo, diye ilave ediyorum: Bir **orospu** ve bütün liman orospuları. Gözlerini arıyorum, gözlerini hep arıyorum (SA, s.213).
- Afrika'nın oralarda bir liman, Bir Tuareg. Bir Pigme. Bir Eskimo, diye ilave ediyorum: Bir orospu ve bütün liman **orospuları**. Gözlerini arıyorum, gözlerini hep arıyorum (SA, s.213).
- ... nerede kaldı Güner **orospusu** (KS2, s.214)?
- Ve iş nihayet o hale gelir ki bizzat yalanlar sahteleşir, bütün romantizmlerini kaybedip **orospulaşır**lar (SA, s.215).
- O zaman bazılarına göre mahvolmuş, bazılarına göre adam o muş sayılırız. Her iki halde de dünyada hiçbir şey değişmez. Belki, olsa olsa, yeni yalanlar

keşfedilir ve şimdilik orospular yalanlaşır. Bir **orospu** ve bütün liman orospuları (SA, s.215).

- O zaman bazılarına göre mahvolmuş, bazılarına göre adam o muş sayılırız. Her iki halde de dünyada hiçbir şey değişmez. Belki, olsa olsa, yeni yalanlar keşfedilir ve şimdilik orospular yalanlaşır. Bir orospu ve bütün liman **orospuları** (SA, s.215).

- Meryem Sersem! demiş, Ayyaş! **Orospu!** demişim. Kaltak! Sen ne anlarsın (SA, s.220)?

- Bütün bir ebediyet, demişim, bir **orospu** ve bütün liman orospuları. Mohikanların sonuncusu. Ve turnalar (SA, s.220).

- Bütün bir ebediyet, demişim, bir orospu ve bütün liman **orospuları**. Mohikanların sonuncusu. Ve turnalar (SA, s.220).

- Ve bazan **orospuların** diğer kadınlardan daha anlayışlı olduklarını hissettim (SA, s.223).

- Üstelik Meryem bir **orospudan** fazla bir şeydi. Kalktı bir müddet kayboldu (SA, s.223).

- Daha daha, memeleri yaldızlı bir **orospu** düşünüyoruz (ZBB, s.223).

- Çinkonun önünde feci bir **orospu** aperişini karşısına almış parmaklarını çıtlatıyor; ve galiba kendi içine, çocukluğuna doğru bir yerlere, köyüne doğru, ilk kommünyonunun yapıldığı köy Kilisesine doğru bakıyor (ZBB, s.224).

- Belsoğukluğuna yıkılmış sonsuz bir **orospu** (KS1, s.225).

- Parmaklarını çıtlatan **orospuyu** çocukluğu ile koyun koyuna bırakıyor muyuz? Bırakıyoruz. Yallah sokağa (ZBB, s.227)!

- Sokağın iki kaldırımında dizi dizi **orospular** (ZBB, s.232).

- Gizli ışıkları mahzun, melânkolik **orospu** barları (ZBB, s.232).

- Birisinin kapısı önünde sarışın çaylak gözlü bir **orospu** durmuş (ZBB, s.232).

- Sonra ben bir kenara çektim, kız **orospu** dedim ayağın topal diye neden alemi gammazlıyorsun, ha, cevap versene (KS1, s.236)!

- Gilda, parmaklarında demet demet Athena'nın saçları, yüzü tırmak içinde bağırıyordu: hoş, hoş **orospu!** sende akıl olsa Kılçık deyyusunun peşine düşüp rezil olmazdın (KS1, s.243).

- ...ne sanıyorum, almışım önüme bir yabancının kelek suratını, traş ediyorum! Bokluk şuradaki Semra **orospusunun** gözünden düşeceğiz, bıyıksız ilk

gördüğünde çingiraklı bir kahkaha savurdu şıllık, 'Ayol' dedi, '...dişle soyulmuş hıyara dönmüştün, erkek dediğin bıyıklı olur, hele zabıt kısmına ne de yaraşır mübarek' (YTB, s.260)?

- *Hadi bu sefer, 'Semra **orospusunu**' diline doladı: güvercin göğüsleri, ağdalı bakışları, işlek kalçalarıyla ne tarafından baksan bir içim suymuş ama, sevişmeye sıra geldi mi öpüşmekten öte gitmiyormuş haspa, pek pek memelerini elletiyormuş biraz, daha zorlarsan uçlarını öptürüyormuş, o kadar, fazlası yasak, doktor müsaade etmiyor' (YTB, s.260)!*
- *Bizi boğan da bu. Bize tutkun: hem anamız gibi tutkun, hem de küçük bir **orospu** gibi (ZBB, s.271).*
- *Nevzat'ı geceleyin terkettik. Sokak **orospu** mavi ve simsiyah soruyor (ZBB, s.292).*
- *Nevzat'ı geceleyin terkettik. Sokak **orospularla** dolu idi (ZBB, s.292).*

Pezevenk: Kaba, kötü huylu, namussuz erkek.

- *Bir çaçayla bir **pezevenk**! Anadolu'dan karı toplayıp Ankara'ya İstanbul'a satan; İstanbul'dan fosili çıkmış bar karılarını <artist> diye tagra barlarına dağıtan iki haramzâde (KS2, s.48).*
- *Bu ressam Eşfak var ya, **pezevengin biri**. Aşağılık. Bütün gün solcularla dolaşır (KS1, s.78).*
- ***Pezevenkler** takımı (KS2, s.90)!*
- *Kılçık gururlu: -Ben, dedi, herkesi tanırım: Rejisörleri, sivil komserleri, **pezevenkleri**, gazetecileri (KS1, s.98) ...*
- *Güne için temiz bir binlik istemeli. Versin **pezevenk** (KS2, s.133).*
- *Oda başka. Piyasadan kendini kurtarmış bir orospu için her erkek bir "aşk" olmazsa işin hiçbir romantizmi kalmaz. Oysa, buna eminim ki, orospular ve **pezevenkler** de dâhil, hiç kimsenin romantizmi olmayan bir hayatı sürüklemeye tahammülü yoktur (SA, s.145).*
- *Yoksa şu Dünder öküzü aklımdan bile geçirmediğim şeyleri bana yakıştırmasın, elin yaşlı **pezevenklerinden** kıskanıp günde üç öğün dövmezdi (KS2, s.147).*

- *Tam kapıdan çıkarken: haddim olmayarak, diye bitıştirdi, şunu da arz etmek isterim o sizin dediğiniz Hrant **pezevenğin** biri idi. Satie Davasında ipliği iyice pazara çıkmadı mı? Onu benimle mukayese etmek? Küçük Rıza ile (KS1, s.187)?.*

Piliç: Genç ve güzel gösterişli kadın.

- *Epi topu bir apartman katı, biraz mobilya, eli ayağı düzgün, eti budu yerinde sekiz on **piliç** değil mi bunun (KS2, s.42)?*
- *Sen de görüyorsun neler var ortalıkta, ne **piliçler** (KS2, s.211).*

Tavlamak: Birine umut verip, kandırıp elde etmek.

- *Karı sonunda oğlanı **tavladı** (KS2, s.158).*
- *Ayrıca bir de milyoner kızı **tavlamış** ki (KS2, s.179) ...*
- *Bir fransız kızı '**tavlamak**' düşünürsün (ZBB, s.199).*
- *Demir'in merakla dinlediğini görünce, bilgi satmadan duramıyor ama: —...neler söylemiyorlar yahu, yok efendim Tarlabası'nda garsoniyeri varmış, gözüne kestirdiği erkeği **tavlayıp** resmen' oraya atarmış! Tokatlıyan'ın barına tek başına kurulup kafayı çektiğini çok görmüşler (YTB, s.211) ...*

Cinsiyet

Herif: Adam.

- ***Herifi** ve dediklerini şöyle bir tarttı: Mutlaka yalan! Bir dolap dönüyor ama, dur bakalım (KS1, s.6)!*
- *Ya bu **herifler** Katib Rıza'yı bir köşeye sıkıştırıp iyice benzettiler, şimdi de onu yem diye kullanıp beni benzetmeyi kuruyorlar, böylece bir taşla iki kuş vuracak hem Rıza'dan hem benden kurtulmuş olacaklar; ya da kendini daha pahalıya satabilmek için Kâtib Rıza böyle bir dümen buldu (KS1, s.6).*
- *Mahmud omuzlarını kapayıp dirseklerini dikerek **herifi** tutmağa uğraşıyor (KS1, s. 7).*

- Öteki **herifler** buluşmamızı öğrendi ve adresin elime geçmesine engel olmağa karar verdi. Budala mı bunlar (KS1, s.7)?
- ... **herif** öküz gibi dövüşüyor anırtıyor musun, Rahmiye bir sağ koymuş ki sülâlen görmemiş (KS1, s. 9).
- Bir kere gazeteciyi elden kaçırmalarına içerliyor. Ama asıl tutulduğu Rahmi 'yi armut gibi **herifin** elinde bırakmaları (KS1, s.9).
- Nankörüm belki. Belki aşağılık **herifin** biriyim. Onun için gel ve yanıma bırakma (KS1, s. 14)!
- Athena'nın dedikleri başka: Ne geldin? Utanmıyorsun vre? Koskoca **herif** (KS2, s.14)!
- Bu sefer bir Macar mülteci peydahlamıştı: karanlık suratlı, sevimsiz bir **herif**. Rose Marie ortada şarkı söylüyor ve adam, kaymış pembe beyaz ölü gözleriyle, Macaristan- da bir yerleri, Balaton Gölü'nü yahut Szeged şehrinin katedrallerini seyrediyor (SA, s.16).
- Bütün gece bu yüz den bekledik, sabahtan beri her dönemeci düşmanla burun buruna geleceğiz diye korka korka dönüyoruz, oysa **herifler** uçakların korkusundan sinmiş, fırsat bulup üstümüze gelemiyor (YTB, s.17).
- Dağınık, birbirini tutmayan kelimeler kulağıma geliyor: "... On iki numarada... Ulan sen kime... Baktım ki **herif**." Terlemeye başladım (SA, s.19).
- Haysiyetsiz **herif** (SA, s.22)!
- Şu **herif** de sinirime dokunmaya başladı (SA, s.23).
- **Herifi** davet etmekle Yakub'un bütün zevkini kaçırdığıma eminim (SA, s.24).
- Ama doğru söyle o **herife** kızmadın mı? -Kızdım tabii. Beleşçi pezevenk (SA, s.24)!
- Kara bıyıklı, çingeneye benzer bir **herif** öksürerek çıkıyor (SA, s.25).
- Öbür **heriflerden** biri onunla çıkmak istedi (SA, s.26).
- Şirketin ruhu mesabesinde bir **heriften** bahsediliyor (KS2, s.26).
- Sezai Yazmacı adında biri; gazetecinin yazdığı gibi şirketin çevirdiği bir dolab varsa bunu bilirse bu **herif** bilir, gerisi fasarya (KS2, s.26).
- Tabii derhal **herifi** kurcalıyoruz (KS2, s.26).
- Orhan, demedi mi, **herif** haklı (KS2, s.26)!

- Önünde şişman, ablak suratlı bir **herif** peşini bırakmayan bir kılavuzu kovup duruyor (ZBB, s.27).
- Daha on beşinci adımda kaçak gözlü **herifler** etrafını sarıyor (ZBB, s.28).
- Mehmet-Ali yarım gözle **herife** baktı: Burnunun bir deliği yırtık (ZBB, s.28).
- **Herif** kafasına koydu bir kere (SA, s.30).
- Gümrük'teki **herifler** üstünü arıyacak değil ya (ZBB, s.30)!
- **Herif** geberdi mi ne oldu? Yarım saat sonra bir daha (SA, s.31).
- Yok. **Herif** ya hasta ya da dükkân kapalı (SA, s.31).
- Hay anasını, ne diyecektik be? Şey! Kapıdaki **herif** bir kadınla çeneye dalmış (ZBB, s.31).
- Oysa Mehmed-Ali dövmeli **herifle** gidicek (ZBB, s.31).
- Böyle bir otel serüvenine bulaşmamalı, bir Tepebaşı otelinin iki yataklı bir odasında kim olduğu belirsiz silik suratlı **herifler** tarafından dövülen bir kadına metelik vermemeliyim (KS1, s. 31).
- Hani o sıska, o ince **herifin** dövdüğü; bu kısa, hareketleri şüpheli **herifin** kolladığı (KS1, s. 32).
- **Herifin** peşine takılıp gelmesi hiç de iyi olmadı galiba (ZBB, s.32)!
- Cesarino! Bu, belki de **herifin** adı (ZBB, s.32).
- Ulan ben amma enayiyim, hiç kestirir mi telefonunu **herif**? Üstelik geminin geleceğini bilmesi lâzım (SA, s.33).
- Eski zamanlardan kalma bir sürü antika eşya, antika **herif** (SA, s.34).
- ... baktım **herif** ben diyor memurum; eh dedim memursan memursun vre, ne yapacağız sanki, otel kompledır diyorum, ha olsaydı bos yataklar, ben sana deseydim yer yok, anlarım (KS1, s. 34).
- **Herifi** ele geçirirsek ne yapacağız (KS2, s.34)?
- **Herif** önünde mis gibi kokuyor (SA, s.36).
- Sarmadı bu **herif** beni (SA, s.36).
- İhbar etmiş **herifin** biri (SA, s.37).
- Bize ne? Biz ne karışıyoruz? Asâbımız bozuk bizim, asâbımız! Sâkin olmak lâzım. Bize ne elin **herifinden** (ZBB, s.38)?

- *Bize ne? Biz ne karışıyoruz? Asâbımız bozuk bizim, asâbımız! Sâkin olmak lâzım. Bize ne elin **herifinden** (ZBB, s.38)?*
- *Ne var ki yeni **herifin** tipi hoşuna gitmiyor Mehmed- Ali'nin (ZBB, s.39).*
- ***Herif**; kapıdaki kızı çağırmadan, babasının evindeymiş gibi bara giriyor; bir şişeden bardağını doldurup, o da ötekinin yanına tünüyor (ZBB, s.39).*
- *Falan adam iyi hoş, bir tane çünkü güzel; filân adam namussuzun, dayanılmaz **herifin** biri çünkü çirkin (KS2, s.39).*
- *Aynadaki **herifin** bıyıkları, simsiyah; gözleri, ışıltılı ve yeni bir küfrün son hecesi gibi kımıldanıyor; ağzının iki ucu bıçak gibi çenesine doğru çekilmiş (ZBB, s.41)!*
- *Beyefendi ile kavga yaptılar. Beyefendi Nâzım beyi azarladı, ayıptır söylemesi eşek **herif** dedi (KS1, s.42) ...*
- *Mehmed-Ali ansızın dehşetli kızıyor bu **herife**: Onun bilmem hangi orkestrada keman çaldığını, devlet parasıyla dışarıya gönderildiğini biliyor (ZBB, s.43).*
- *Kolsuz bir **herif**. Ağlamaklı bir sesle durmaksızın: "Allah" diyor "Allah size acısın" (SA, s.43).*
- *Bakmış biz ortada yoğuz, **herif** göz göre göre ipi kıracak; yapışmış telefona acenta'ya bir telefon, bu gece İzmir'e kalkan vapur var mı, yok demişler ama Bandırma'ya kalkıyor bir tane; garanti bu vapurdadır diye düşünmüş Sabri, kasadan yüz paps destelemiş, yallah vapura! Kâtip olacak bu sivilce kumkuması da yüz paps yürüdü diye bozulacağımdan korkuyor. İnek arabası. Hıyarlof (KS1, s. 44)!*
- *Yoksa garanti bir falso yapar, tutamaz kendini: iş yumruğa bindi mi elinde değil, bir daha, bir daha derken bakarsın **herifi** bir seksen cansız uzatmış, sonra ayıkla pirincin taşını (KS1, s. 44) ...*
- *Neden karanlık böyle burası? diyor, **herif** (ZBB, s.45).*
- *Mehmet Ali'ye göre oda karanlık sayılmaz. Belki Çinli 'ye göre de. Fakat **herif** nihayet gitti köşedeki büyük abajurun da düğmesine bastı (ZBB, s.45).*
- *Odasının çil gümüş lira aydınlığını tek başına kaplamış tanımadığı bir ihtiyardı bu; yumruklarını kalbinin üzerine koyuyor, şimdiye kadar gizli cephaneliklerinde nasılsa sakladığı büyük obüs sesleriyle durup: **Herifi** buldular İrfan, diyordu (KS2, s.45).*

- Ragıb 'la Cezmi **herifi** buldular (KS2, s.45).
- Fakat bu defa öteki **herif** yine avaz avaz bağıarak bir şeyler söyledi ve işin kötüsü Mehmed-Ali'ye bakarak söyledi (ZBB, s.46).
- Bu artistlik dalgasını halletmeli. Ulan bir sene oluyor be, yine iyi idare ettik! Şimdi yeni bir kolpa bulmalı, bir zaman da böyle götürmeli. Nasıl olsa kimse kalkıp da bunun yüzüne bakmaz, **heriflerin** ellerinde ne gacolar var, iyisi mi bir dümen çevirip işi yoluna koymuş gibi görünüverelim olsun bitsin (KS1, s. 46)!
- Ay ne sinir **herifti** o? Darılma ama şekerim sen de az körlerden değilsin hani (KS1, s. 48)?
- Ne bok yemeğe bu çeşit aynasız **heriflerle** böyle filimlere girerim; ne demeğe siktirik bir mahalle kulübünün olsun antrenörlüğün vazgeçtim antrenörlüğünden, kapıcılığını kabul edip ekmek paramı çıkarmam (KS2, s.48)?
- Ne bok yemeğe bu çeşit aynasız **heriflerle** böyle filimlere girerim; ne demeğe siktirik bir mahalle kulübünün olsun antrenörlüğün vazgeçtim antrenörlüğünden, kapıcılığını kabul edip ekmek paramı çıkarmam (KS2, s.48)?
- Neden mi? Ne bileyim, ben? Şeytanlarım almıyor **herifi**. Bak, yirmi beş yıldır beraber iş yaparız, yirmi beş yıldır ısınamadık (KS1, s. 51).
- Görmüyor musun **herif** döviz kaçakçılığı yapıyor resmen, ama nasıl yapıyor, Yardımsevenler Cemiyeti hesabına hayır işlermiş gibi. Efendim (KS1, s. 51)?
- Kodak'taki **herif** bana on kutu negatif için söz verdi, Hadi'nin de eski püskü bir kamerası yok mu, var (KS2, s.52)!
- Bazan sokak lambalarının yer değiştirdiğini; uzun boylu, ahmak **herifler** gibi köse kapmaca oynadığını sanıyordum (SA, s.53).
- Belki lacivert, belki siyah. **Herif** yaklaşır yaklaşmaz içerden sol arka kapıyı açtılar, Bekir'i içeri aldılar. Birisi örtülü örtülü : O mu, diye sordu, emin misin (KS2, s.57)?
- Karanlıktaki siyah profillerine bakıp bileklerini sımsıkı tutan iki yanındaki iki **heriften** hangisinin Namık olduğunu kestirmeğe çalışıyor (KS2, s.57).

- *Anneciğim diyor, bu haydut **herif** diyor, dün gece kapıyı tekmeleye tekmeleye nasıl ulumuştı: Ben bunu sizin yanınıza bırakmam (KS2, s.58).*
- *Deli mi bu **herifler** (KS2, s.58)?*
- *Daha doğrusu Kılçık işe karışıyor. **Herifin** elini incecik itiyor (KS2, s.58).*
- *Kim bu muşamba ceketli muşamba kasketli **herif** (KS2, s.59)?*
- *Bu **herif** Muratis'in aynı. Hepsi birbirinin aynı. Durmadan çene çalıyorlar (KS1, s. 54).*
- *Para işlemez böyle **heriflere** (SA, s.60).*
- *Süreyya'nın yüzünde bir dilenci minneti: sağol kardeşim, sağol! Sizler de olmasanız!... Bu **heriflerin** cigaraları içilir gibi değil (ZBB, s.61).*
- *Geçen defa Nubar dalgası için göklere çıktı: neymiş efendim, bu **herifler**, yani biz, bu ticari haysiyeti ile oynuyormuşuz (SA, s.61).*
- *Aklınca gözdağı veriyor bana; ne de olsa dar kafalı **herif**, benim casusluk suçundan askeri mahkeme huzuruna çıktığımı bilmez sanki (SA, s.61).*
- *Bir **herif** vardı, adı neydi onun, şey yahu şey iste, ne boksa, adı lazım değil, Beyoğlu'nda eli cebinde dolaşır dururdu (SA, s.62).*
- *Cemiyet bizi tükürmüştü. Süreyya anamızın gebe kaldığı **herifin** yiğeni olabilir. Biz tükürük yâni, o tüküren (ZBB, s.63).*
- *Bak sen, hele şu ise! Biraz daha düşünelim. Biraz daha süt arzu buyrulmaz mı efendim? Haydi oradan ağır kanlı **herif** (KS1, s. 66)!*
- *Bir kahvenin camında bıyıklı sakallı **herifler** titriyorlar; eğilip kalkıyorlar. Cam bir fanusun içine kapatılmış gibi gayet şiddetli hareketlerle fakat mutlak surette semai tavla oynuyorlardı (SA, s.68).*
- *Bu **herifler** iğrenç menfaat ağları kurmuşlar. Bunu bulduk çıkardık, yazacağız (KS1, s.67).*
- *İşin ucu partiye dayanıyor. Bunu biliyorum. İzmir'deki **herifi** kıştırabilirsem meselenin tamamı aydınlanacak (KS1, s. 69).*
- *Sen bizi hiç anlamadın, Mustafa! Yoksa nasıl böyle bir adama benzetirdin? Bir Süreyya'ya? Bu **herif** neredeyse "Ben Türk filân değilim" diyecek (ZBB, s.70).*
- *Biz bu **herife** benzemiyoruz. Belki bu şehirde üç yıl sürdürürsek, bir fransız kıızıyla beraber yaşamağa başlarsak, benzeriz (ZBB, s.70).*
- *İçeride bir **herif** soruyor: Wash is this (KS2, s.71)?*

- *Al sana, akşam! Paris, tabii. Büyük havuzun iştahlı fıskiyesi. Kalabalık. Sonra düşünen bir heykel: cırtlçıplak, sakallı bir **herif**, eli şakağında düşünüyor. Düşünsün bakalım (ZBB, s.71).*
- *Şu Draja Mihailoviç'in başını yiyen **herif** (ZBB, s.73)!*
- *Halbuki içeride bir **herif** vardı (KS2, s.74).*
- *Ayrıca dil bilmezsin bok bilmezsin ne diye utanmadan **herifin** adını ağzına alırsın (KS2, s.75)?*
- *Sokakta bir **herif** bir kadınla yatar fuhuş olur, kibar bir yerde aynı şeye fuhuş değil de aşk derler (SA, s.75).*
- *Şiirlere de. Yalnız **heriflere** sataşmak yakışık almaz tabii. Hiç değilse nezaket icabı (KS1, s.78).*
- *... **herif** beni istediği şekilde yetiştirdiğini sanmıyor muydu? Evet! Bundan sonraki on beş yıllık ömrüm için bile falcılığa kalkışır, her şeyimi bileceğini iddia etmez miydi? Evet (KS1, s.81)!*
- ***Herif**, bunlarla var (ZBB, s.81)!*
- *Günlerce, aylarca vesveselerini iradesiyle eziyor, mantığıyla çürütüyor; ama işte böyle umulmadık bir akşam ezdiğini, çürüttüğünü sandığı duyguların tutsağı oluyordu. Haydi ondan sonra birbiri peşince peydahlanan asılmış **herifler** gibi ünlem işaretleri: Beni kovalıyorlar! Beni tutacaklar! Saklanmalıyım! Herkesten uzak bir yere gidip, saklanmalıyım (KS1, s.82)!*
- *Falan **herif** hoşuma gidiyor (SA, s.83).*
- *Falan **herifle** dolaşıyorum, falan karı hoşuma gidiyor falan karıyla... Kim ne karışır? Keyif benim (SA, s.83).*
- *Dedim ya kızım, filanca **herif** onların da içlerini hoplatır, ama, yapamazlar. Elllerinden gelmez. Dedikodudan korkarlar, tevatürden korkarlar. Elleri kolları bağlı kahr işte bu (SA, s.83).*
- ***Herif** beni kendine eğlence yapıyor (SA, s.83).*
- *Dedim ya kızım, filanca **herif** onların da içlerini hoplatır, ama, yapamazlar (SA, s.83).*
- *On beş yıl kocam olacak **herif** saçımı süpürge eden ben değil miyim (SA, s.84)?*
- *Önüme gelen ilk **herifin** kollarına atıldım (SA, s.84).*

- *Vartkes sayıyı canavar gibi görecek: -Hak, tu! diyecek. Bu Ecvet dediğin hani şu sağır **heriftir** (ZBB, s.84)?*
- *Sen, dedi, seviyor musun bu **herifi**? Anamızı ağlatıyor be! Bekir cevap vermiyor (KS1, s.84).*
- *Vallahi billahi. Beni dinle, ya yarın, ya öbür gün gidip **herifleri** göreceğiz. Belki sana da bir rol çıkarırlar (KS1, s.86).*
- *Binlerce **herif** aç kurtlar gibi kızcağızı (SA, s.86).*
- *Bak, ben askerliği meslek diye yapan **herifim**, öyle mi; bayrak mayrak laflarına karnım toktur, lakin ekmek çarpsın, iş boka sardıkça arkadaşların sağdan soldan tüymesi dehşetli kanıma dokundu ha (YTB, s.87) ...*
- *Sulu **herif** davet etti. Hem şekerim, onunla işimiz de var, ben de kabul ettim (SA, s.88).*
- *Bana nesi var mı yahu? **Herif** seni boğacak. Zehra'yla aran iyi ya, kıskanıyor (KS1, s.88).*
- *Her tarafı yağ. **Herifin** elini sıktın mı parmakların yağ küpüne dalmış gibi olur (SA, s.90).*
- *Besbelli hoşlanmıyor bu Ayhan lâkırdısından, bıraksan ya **herif** (SA, s.91)!*
- *Şevket Kaptanın aksiliği tuttu. Bekar **herif** (SA, s.94).*
- *Yerdeki **herifler** upuzun. Öbürleri yorgun ve sıkıntılı (KS1, s.96).*
- ***Herif** İzmir'e gitti yahu (KS2, s.96)!*
- *Asım Taga: -Ah benim avanak kızım, diyor. Ve o anda, Suzan'ın bu iyimser saflığına çarpar çarpmaz, Kemal Rıfat'ın doğru söylemiş olduğunu apaçık anlıyor:- ...evet bizi uyuttu **herif**, tek şüphe kalmadı (KS2, s.96).*
- *Ha ne bu Tüyyü bozuk? Karşımızdaki Kasımpaşa mı be? Fener bu oğlum, **herif** bakar mı gözünün yaşına? Boku yedik. Mağlubuz lâmu cimi yok. Arkamızda bir fenerli var: karga burun, sinir bir talebe. Ha babam asıyor, kesiyor (SA, s.97).*
- *Fakat **herife** nasıl sokulmalı (KS2, s.98)?*
- *Bütün bunlar doğru, doğru ama **herife** yanaşmak da zor (KS2, s.99).*
- *Solumda şişko, tekerlek çehreli, aydede gibi bir **herif** nargile çekiyor: gırrr gırrr! Hay anasını avradını sinirim kalktı be! Sus de sen olmaz, susma desen olmaz (SA, s.100).*

- *Gilda, diyor, kızım. Bu kadar oyun yeter. Eğer seni bir daha o Adanalı **heriflen** görürsem, alimallah (KS1, s.102) ...*
- *Nerede kaldı bu **herif**? diye soruyor (KS2, s.102).*
- ***Herifin** birine müthiş içerlemişti (SA, s.104).*
- *Bak **herifler** seni nasıl harcıyor, bak gör (KS2, s.105)!*
- *Mustafa Kemal'in yaptığı gibi **heriflerin** her şeyine el koymayacağını garantile bak o zaman sermaye nasıl akıyor memlekete, gör (KS1, s. 109)!*
- *Hah hah hah, al bakalım, kız küt! **herifin** odasına düşüyor, üstelik beraber seyrana çıktığı arabayla (KS2, s.110).*
- *Öyle acı bir **herif** (KS2, s.111)!*
- *Ne biçim bir Hollywood patronu o eflatun sarı **herif** öyle (KS2, s.112)?*
- *Kim bu **herif** (KS1, s. 114)?*
- *Şimdi Dünder oynadığı bütün maçların, o bir türlü berabere bitmeyen Fener maçının çok uzağında ilk gördüğü andan beri hiç hoşlanmadığı şişman **herife** bakıyor. Kimdir (KS1, s. 114)?*
- *... güya Ragıp Mahmud'un aradığı **herifi** bulmuş İzmir'de, telefonla haber verdi (KS2, s.116).*
- *Şimdi herkes ne sanıyor bilir misin, hıh hıh hıh, bulunan **herif** vurdu sanıyor Mahmud'u (KS2, s.116).*
- ***Herifde** bir boy var ki hilâfsız yıldızları toplıyabilir ve rozet diye yakasında taşıyabilir (ZBB, s.120).*
- *Amaaannn! Sen de ressam mısın be, diyor, tarla kafalı **herif** (KS2, s.120).*
- *Çişim var, diyor. Bu kaçınıcı söyleyişim eşek **herifler** (KS2, s.121).*
- *Mehmed-Ali'ye döner ve onun hayran hayran, sarhoş sarhoş duvardaki **herife** baktığını görür (ZBB, s.125).*
- *Mesela İhsan değil mi? Ne **herif** (KS2, s.127)?*
- *Gel de şimdi bunu Ahmet'e anlat, dinlemez ki, **herifin** dini imanı para (SA, s.127)!*
- *Pek insan mı bu **herifler** (SA, s.128)?*
- *Ahmet kalkıyor Serkis'e gidiyor, malları satmağa, ben bunu Cevdet'ten duyuyorum, aklım yerinden oynuyor, hangi Serkis biliyorsunuz: hani hırsızlık*

eşyası alır satar bir **herif** vardır, Kapalıçarşı'da, işte o! Bir kere zaten mimlidir bu herif (SA, s.129).

- Ahmet kalkıyor Serkis'e gidiyor, malları satmağa, ben bunu Cevdet'ten duyuyorum, aklım yerinden oynuyor, hangi Serkis biliyorsunuz: hani hırsızlık eşyası alır satar bir herif vardır, Kapalıçarşı'da, işte o! Bir kere zaten mimlidir bu **herif** (SA, s.129).
- Geçen gün buna benzer bir **herif** pasajın kapısında vitrinlere bakıyordu. Ne mi çıkar? Anlamıyorsunuz be! Herifçioğlunun başka işi kalmadı mı dersiniz, elleri cebinde neden pasajın kapısında dikilsin? Kim var pasajda? Ben varım. Nubar'ı yakaladılar. Şimdi sıra bende (SA, s.131).
- Şeref bey dedikleri kalles **herif** de nerde kaldı? Güya onunla buluşacaktık, beni Ekrem isminde bir adama tanıştıracak, pasaport dalgası için (SA, s.132).
- Halbuki **herif** dokuz buçukta gelecekti (SA, s.132).
- Şimdi kaldır şu bardakları, votkamı getir. Bir şişe de gazoz. Sonra bir de şu **heriflere** söyle, adam gibi bir şey çalacaklarsa çalsınlar: yoksa ne diye gecenin bu saatinde kafa şişirip duruyorlar (SA, s.134).
- Üstelik karı, **herif** benimle evlenecek filan diye partallıyor (KS2, s.134).
- Geçen gece bir doktor vardı müşterilerin arasında, na ama altı okka bir **herif**, hani dazlak kafalı: ona yazdırdım (KS1, s.135).
- Tanımam görmem **herifi** (KS2, s.136).
- Vursana be, diye uludu. Korkak **herif**, ne uzatıp duruyorsun? Vursana be! Gelmiş karşıma bakla gibi lâf döküyor. Ulan ısıracak köpek havlamaz, bilmez misin sen? Hırlayıp durma orda, gel ısır erkeksen de (KS1, s. 136) ...
- Telefonun başında şef garsona benzer bir **herif** duruyor (SA, s.138).
- O inek de lam cim dinlemeden indiriyor **herifi** (KS2, s.138).
- **Herif** öldü bir bayram etmediğin kaldı (KS2, s.138).
- O burnundan kıl aldırmayan, etrafındakilere rahat huzur vermeyen mutaassıp **herif** hapishanedeydi öyle mi? Ferahımdan hiç yapmadığım bir şeyi yapmama, babanın boynuna sarılmama ramak kaldı (YTB, s.138).
- Kemal Rifat içinden: -Kaz, diye alıp gidiyor, Hacıağa! Görgüsüz **herif** (KS1, s. 140)!

- *Yılan **herif**, diye küfürleri dizmeye başlıyor içinden, yılan **herif**! Yine neler kuruyorsun bakalım, ne dolaplar çeviriyorsun? Çıkar şu dilinin altındaki baklayı da görelim (KS1, s.140)!*
- *Mehmed-Ali bir anda tere batmıştı. Bıyıkları **herifler** gibi dikilmişler (ZBB, s.141).*
- *Galatasaray Lisesi'nin önünde küstah bir **herif** yüksek sesle yüzüne karşı: -Bok yemiş! diyor (KS2, s.144).*
- *Artık kahvede kim varsa hepsi gülüyor: Kesik kesik saçlı, pantolonlu bir takım kızlar; sivri sakallı, çember sakallı **herifler**; ressamalar, ihtiyar talebeler, küçük orospular (ZBB, s.142).*
- *Neden **herifi** tersledin (SA, s.147).*
- ***Herif** öldü bir bayram etmediğin kaldı (KS2, s.149) ...*
- *Kaptan köşkünün orada kısa pantollu bir **herif** eşek gibi bizim gemiye bakıyor (SA, s.150).*
- *Ulan, ulan! Vay, geçmişi çingiraklı vay, koca traktörü **herifler** vinçle gık demeden çıkarıyor be (SA, s.150)!*
- ***Herif** ölünce bir bayram etmediğin kaldı (KS2, s.153).*
- *Olur ki Bekir'le meteliksiz kalakalır, öteki **herif** yani Namık gelir ve işini görür (KS2, s.156).*
- *Ağzını hiç açmadan, dişlerini sıkı sıkı konuşan, sıska, çerden çöpten bir **herif** (SA, s.156).*
- *Yankoviç fol yok, yumurta yokken, ansızın: -Salauds! diye küfrü basıyor, Aşağılık **herifler**! Yılanlar (ZBB, s.156)!*
- *...şu **herifi** görmüşlüğü'n var mı? Kılçık'ın yanındakini (KS1, s.156)?*
- *Allah'ım sen benim canımı al e mi? Ayten, bırak şu **herifi** (SA, s.157)!*
- ***Heriflerin** dilini anlamıyoruz (SA, s.157).*
- ***Herif** diyeceklerini önceden gazoz gibi çalkalıyor, adeta köpürtüyordu (KS2, s.157).*
- *Bak, Ağabey bak! **Herifin** bütün ışıkları söni-verdi be (SA, s.158)!*
- ***Herif** aşçı değil süvari olacakmış (SA, s.158).*

- Çoğu böyle olur, bakarsın **herif** kalantor mu kalantor, yanına buhurdanla varılıyor, içinden dersin ki: Tamam, lök gibi **herif**!... Yok be Ağabey, bir dibini kurcala, anlarsın ki deyyusun biridir (SA, s.158).
- Rejisör olacak **herif**, ineği düpedüz işletiyor (KS2, s.159).
- Şakağı ipince sıyrılmış, kulak tozu derhal morarmış buldog suratlı bir **herif** (KS2, s.168).
- Yine de anlamıyor kereste **herifler** (KS2, s.169).
- Orhan damdan düşer gibi:- Evet! diyor. Ona bakıyorum, içimden: "Ah, sen hindi beyinli **herif**, yok musun?" diye küfrü basıyorum: "asaletli hergele" (SA, s.176)!
- Hernandez, diyoruz, Allahın belası! Ekmeksiz **herif** (ZBB, s.185)!
- Ne şarkısı bu, be, diyoruz, Hernandez? **Herif** ıslığını kesmiyor. Gözleriyle: - Umrumda mı? diyor (ZBB, s.188).
- Her sabah saat onbir dedi mi buzlu mavi soğuşun damarları arasında yeniden İhsan'ın kapısını çalıyor, yeniden aynı şaşı ve alaycı **herifler**, aynı küstah karşılıkları veriyorlar: -Dublaj 'da, diyorlar, abla! -Stüdyo'da, diyorlar, çalışıyor (KS1, s.193).
- **Herif**: ...Yankoviç, diye devam etti, aynı otelde kalıyorsunuz (ZBB, s.195).
- İki **herif** onu Seine'in alt rıhtımına indiriyor (ZBB, s.195).
- **Herifler**, sabırsızlanıyor (ZBB, s.196).
- **Herifler** hâlâ soruyorlardı (ZBB, s.197).
- Notre-Dame'ın oradaki hadiseden hiç kimseye bahsetmedik. Ama içimizde yaşıyor. Kısa boylu **herifin** taş gözlükleri, hayvan cüsselinin ürktüücü sesi (ZBB, s.199).
- Bu iki **herif** neyin nesidir diye kendi kendimize soruyoruz (ZBB, s.200).
- Adın duyuluyordu, ne ama, gözönünde idin: ne oldu? o **herif** sana buldu değil mi rolleri (KS1, s.200)?
- Gazetesini açıp bir yazı gösteriyor: ...yoksa bak, **herifi** nasıl göklere çıkarmışım. Parasınlan değil mi (KS1, s.200)?
- Kim, bu **herif**? Kim bu gözleri kanlı, suratı çamur sarısı ağzının iki yanında bıçak izi gibi çizgiler çekilmiş, **herif**? Bu, biz miyiz (ZBB, s.204)?
- **Herif** ona köpek muamelesi ediyordu (ZBB, s.204).

- **Herif** durmaksızın bazı isimler sordu, birtakım kağıtlar istedi (ZBB, s.204).
- <...dahası, bizi Kore'de bozuk para gibi harcamak yetmedi **herife**, izzetinefsimizi de iki paralık ediyor., Duydun elbet, seçimden sonra ne lâf etmiş, ben istersem orduyu yedeksubaylarla da idare ederim', bizi adamdan saymıyor yani, doğru, hâlimizin perişanlığına bakarsan pek de sayılacak yanımız kalmadı ya, kimin eseri bu, 'beyefendi'nin değil mi? Omuzlarındaki yıldızları, Toprak Ofisi'ndeki siktirici bir memurlukla değiştirmeye can atan çok babayiğit tanıyorum ben> (YTB, s.204)!
- <...Mısır'daki harekâtı takip ettin mi? Gözünü aç öyleyse **herifler** şıp diye şâibeli bir müstebidi başlarından defettiler, memleketlerine ilerleme yolunu açtılar. Atatürk sağ olsaydı, başka türlü mü yapardı> (YTB, s.204) ?..
- Döğüştüler. **Herifin** bıçağı kız gibiydi (ZBB, s.205).
- Halbuki **herifin** yüzünü bile görmedim (SA, s.207).
- **Herif**, bıçağını Milân bağıramadı bile. Sadece gözleri büyüdü. Allahım, ne Cemiyet diye, insanlık diye bize mekteplerde belletilen ne varsa bir orospu gibi yatırıp ırzına geçelim, sonra gırtlığımızı bir kasap çengeli geçirelim daha iyi (ZBB, s.208).
- O şişko **herifin** bakışlarını daha ilk gördüğüm gün beğenmemiştim ben, kendi kendime bu adam malın gözüne benzer, tetik bulunmalı demiştim (KS2, s.210).
- Çok mu zengin acaba **herif** (KS2, s.213)?
- Anlamam da lazım, zira bakarsın ev bulmak filan derken Tevfik'in dediği çıkar Aysel de **herife** eklenip (KS2, s.213) ...
- Orkestrada kızlar. Şimdi şu köşede, kesik saçlı kadınla köse **herifin** kırıştırdıkları masanın bu tarafında yalnız başına oturacağız ve garsona tekrar bir grog söyleyeceğiz (ZBB, s.213).
- Yarım sağ dönüp bakıyoruz. Köse **herif** aşkına Marie-Te'nin ensesine üfliyor (ZBB, s.213).
- Aklımızdan diyoruz ki: -Marie-Te. şimdi **herife**, siz diyecek, St-Germain-des-Pres tiplerindensiniz (ZBB, s.214).
- Garson: -Peki mösyö, dedi. Kimden diyeyim? Mehmed-Ali güldü: Teğmen Hüber, dersin. O anlar. Garson başıyla **herif** bir selâm verdi-Başüstüne, dedi, teğmen Hüber (ZBB, s.214).

E tabii ama bu koca **herifin** bana bir ucundan faydası dokunmalı! Ne diye onun kahrını, sarhoşluğunu çekiyorum (KS1, s.215)?

- Bu karşılıklı tiksintiyi sebep sayıp **herifin** canını cehenneme göndermektense ev aratmak kabilinden bazı işlerde kullanmayı daha pratik buluyorum (KS2, s.218).
- Yemin billah ediyor, yahu; koskoca **herif** ağlıyor. Sadece başına vurdum, diyor ve suya attım (KS1, s.219).
- Hele aşçı yok mu, **herif** keçileri kaçırdı kaçıracak. Kimin aklına gelir (SA, s.225).
- ...enayi, diyordu. Beyinsiz **herif!** Sakalımdan dolayı bana çıkıştı. Yakışık almazmış falan filân (ZBB, s.226).
- Bu **herife** kızdığını bilirim. Neden kızar hiç sormadım. Ona da kızar, armoniğine de (SA, s.230).
- Çaldığı havalara da. **Herif** yine köşesine oturmuş, armoniğini, bir hazine yahut bir çocuk gibi dizlerinin üstüne oturtmuştu (SA, s.230).
- Böyle mülevves, böyle müstekreh bir **herif** başka bir yerde var mıdır bilmem (KS2, s.231)?
- Yanımızdaki masaya geldi bir **herif** oturdu (SA, s.232).
- Eldorado sinemasının bitişiğindeki **heriften** bir ölçü kestane alıyoruz (ZBB, s.232).
- Yanımızdaki **herif** kanlı gözlerle düşmanca bakıyordu (SA, s.233).
- Bakışları da bu **heriflerinkine** benziyordu (SA, s.233).
- Ne demezsin ağabey acıdım bu **heriflere** (SA, s.233).
- Kara **herif**, kulağımızın dibinde durup durup: Ahh! diye uluyordu, ah Semahat (SA, s.233)!
- Çalgıcı **herif** zırlıtısına kafa patlatıp duruyor; herkes kendini çayıra salınmış eşekler atlar gibi başıboş; çizgisiz noktasız, efendime söyleyim, defter kâğıdı gibi bembeyaz hissediyordu (SA, s.233).
- Karşıdaki kurt gözlü **herifler** üstlerindeki partallara rağmen mareşal olurlar (SA, s.234).
- Bizim durmamızı bekliyormuş sanki **herifler**. Bir kıyamettir koptu (SA, s.236).

- **Herifler** karanlıkta daha da boylu ve korkunç. Biri düşüyor ve kalkarken, birden elinde bir bıçak peydahlanıyor. Bıçak hayâsız ve arsız sırtıyor (SA, s.236).
- Bıçak hayâsız ve arsız sırtıyor. **Herifin** burnu kan içinde (SA, s.236).
- O karışınca **heriflerden** biri: Sen çekil, diye gürlledi, eşşoğlu eşek (SA, s.237)
- ...
- **Herifler** kaçıyorlar. Ayak sesleri tokmak gibi kafamda. Hasan, ölme! diyorum, sakın Hasan (SA, s.238)!...
- Yüzbaşı Demir, çayını yudumlarken: <—...tuhaf şey, diye düşünmüştü, tevekkeli herkesin bir ikizi vardır demişler, **herif** hık demiş bizim Tabur Komutanı Binbaşı Baba' Saffet'in burnundan düşmüş> (YTB, s.238) ...
- Anam babam ölsün ki! **Herif** beni angaje etti evvelsi gün (KS1, s.239).
- Dayanalım direnelim desek kolay değil ki birader, **herifler** kuvvetli: herşey ellerinde (KS2, s.240).
- Ona öyle gelmişti ki, gideceğim der demez öteki üzülecek, şakadan olsun boynunu bükecek, bir iki lâf edecek; oysa **herif** kalkmış ona hoşunuza eğer böylesi gidiyorsa çekin arabanızı diyor (ZBB, s.249).
- Ulan işletmeğe kalkışma hıyarlof. Şimdi senin... **Herifi** bir tükürük gibi duvara yapıştırdı (KS1, s.249).
- **Herif**, bu defa berbat bir fransızcayla: -İçeriye, diyor, sorunuz (ZBB, s.253).
- Haydut! Aşağılık **herif**! Üstelik bundan sonra da rahat vermiyecek, her gece yolunu kesecek. Hem suçlu hem güçlü! Oysa Athena bütün ümitlerini ona bağlamıştı. Onu böyle hayasızca aldatsınlar, arkadan gidip Gilda'yla anlaşsınlar (KS1, s.254) ...
- Vardır ya! Acaba biz orada olsaydık?!... **Herife** bak, **herife**! Yerleri silmeye razıyım diyor (ZBB, s.257).
- Turgut'u kovdu git başımdan 'git, git, hadi gitsene! Mumya kılıklı **herif** (KS1, s.258)!
- Bâri halkın akli başına gelse de, şu **heriflere** bir ders verse...Nerde o günler (YTB, s.259)?
- Halktan hayır yok, katiyyen yok, afsunlanmış, **herifin** kıcına takılmış gidiyor yahu (YTB, s.259)!

- *Yüzbaşı Aziz, yanlarından geçerken, iki sade kahve söylüyor. Gerilerde bir pencere önüne oturur oturmaz, o lâf: <—...Dünder haklı, yangın bacayı sarmadan duruma el koymalı, bu demokrasi mavalına kafam yatmıyor benim, zorla mı birader, **herifler** kalkmış radyoda mevlüt okutuyorlar, tarikatçılık almış yürümüş, neydi o, o herifin adı Said-i Kürdi mi, Nursi mi> (YTB, s.259) ?..*
- *Yüzbaşı Aziz, yanlarından geçerken, iki sade kahve söylüyor. Gerilerde bir pencere önüne oturur oturmaz, o lâf: <—...Dünder haklı, yangın bacayı sarmadan duruma el koymalı, bu demokrasi mavalına kafam yatmıyor benim, zorla mı birader, herifler kalkmış radyoda mevlüt okutuyorlar, tarikatçılık almış yürümüş, neydi o, o **herifin** adı Said-i Kürdi mi, Nursi mi> (YTB, s.259) ?..*
- *Yanımıza bir **herif** dikilmiş: -Bu, dedi, daima böyle başlar, daima böyle biter (ZBB, s.261).*
- *Yol boyunca Ümid konuşmuştu hep, anlattıkları da neler, eve vardktan sonra yapmayı tasarladıklarından hiç kapak kaldırmayan ufak tefek değinmeler, çağrışımların sürüklediği birkaç anı: Paris'te okurken **herifin** birine rastlamış Montparnasse'daki cave'larda, sözde Macar çingenesi, esmerliğine esmer, kulağının tekinde küpesi de varmış ama, belli olmamış ki (YTB, s.262) !..*
- *Bu **heriflerin** çok daha yumuşak bir muhalefete bile tahammülleri yok (KS1, s.268).*
- *Seyit Sabri, Fatin Rüştü'nün maşası, bunların bir Döviz Komisyonu var, diyelim ki Seyit Sabri'ye açıktan yüz bin dolar tahsis ediyor, kaçtan, ikiyüz seksen kuruştan, doların karaborsada kaç lira olduğunu işitmişsindir, onbeş lira, aradaki fark **heriflerin** cebine iniyor, temiz temiz beş milyon lira. Sen gazeteci ol da ilgilenme bakalım (YTB, s.275).*
- *Katia'ya hiç inanmadı, bunda elbet Doktor Melek'e onu, artık İstanbul'un eskisi sayılan, ne haltlar karıştırdığı meçhul Prens Bragin'in tanıtması etkili. '**Herif**, ağzının çevresinden siyah bir kustuk gibi sarkan, seyrek ve siyah sakallıyla, Pera'ya, adeta kral kesilmiş"(GP, s.305)!*
- *Yüzbaşı Demir, sonunda mektubu açtı. Buğulu pembe parşömen bir kâğıda süslü bir el yazısıyla çiziktirilmiş iki üç satır: <Sevgili babam olacak aşağılık*

herifin sana yaptıklarından ben utanıyorum, karıştırdığı halıtlara dair bir sürü şey öğrendim, sana anlatmak ihtiyacımdayım, mahkemede belki bir yararı dokunur. Sevgiler. / Akın> (YTB, s.307).

- ...bu **herif** beni kıskanmıyorsa, bileklerimi keserim (YTB, s.337).
- Döndü: Aysel'i tanıyınca varlığını bile unuttuğu uzun **herif**, burnunu dikmiş, iki gözlük camında tavandaki ampul iki ışıklı nokta, koltuğunun altında fötr şapkası, atıp tutuyor (YTB, s.388) ...
- Yolda suratını otomobilin ya da vapurun camında gördükçe irkildi: bıçakla oyulmuş çizgileri, uç uç belirmiş sakalları, çirkin yara iziyle kötü kötü bakan, bu fena halde binbaşı **herif**, o mu (YTB, s.434)?
- ...dikecek mi, ben ne söylüyorum 'baba', çoktan dikti durumu telekten öğrenir öğrenmez hocalardan birkaçını aradım, **herifler** ateş püskürüyor, haberiniz olsun (YTB, s.497)!
- ...hadi ordan aşağılık **herif**, Barones'ten ne umabilirsin, aşk belki, evlilik hayır; Dünya gazetesinde açık konuşmadı mı (YTB, s.526)?
- Nasıl böyle benden gizli marifetler karıştırıyormuş gibi kaçak kaçak bakınır, nasıl ism-i faili karışık **heriflerle** çene çalar (KS1, s.115)?
- Bu değil ama birader, içime bu fiti sokmuyor mu, **herifi** resmen boğazlayasım geliyor. Yolu yok! Ne demek ulan bu (KS1, s.117)?
- Hele şu Freddy Mills deyyusunu yola getirelim, gerisi araba yolu. **Herifin** Ankara'ya gitmesine mâni olmalı, ne yapıp yapmalı, paraya pula acımamalı (KS1, s.138) ...
- ... öğretemedik üstadım, diyor. Bu **heriflere** saç kesmeyi öğretemedik (KS1, s.140).
- ...Zehra'nın masasına acele bir duble gönder, **herif** (KS2, s.159).
- Yanıbaşında tek kelime türkçe bilmiyen iki **herif**: birisi ustura yassılığında ve keskinliğinde (KS1, s.153).
- Gilda sivri turnaklarını gözüne gözüne uzatıyor: -Abla, diyor, konuştum **herifle** (KS1, s.161).
- Yarı memnun, yarı şaşkın soruyor: Şimdi gideyim mi bu **herife** ben (KS1, s.161)?

- *Orhan dalga geçiyor, onunla: -tabi tabi, zaten başka türlü olamaz. Konya vapurunun güvertesinde, bunca yolcunun gözü önünde yatırdılar ve **herifin** kafasını kestiler (KS1, s.174).*
- *Hödük birdenbire kafa-kol'dan vazgeçer. Olacak iş değil. **Herif** anladı, açık vermiyor: kapaniyor domuz gibi! En iyisi galiba tekpaça dalmak (KS1, s.174)!*
- *Ne dolapçı **heriftir** şu Taga (KS1, s.187)!*

Herifçioğlu: Kızılan, sinirlenilen kimse.

- *Geçen gün buna benzer bir herif pasajın kapısında vitrinlere bakıyordu. Ne mi çıkar? Anlamıyorsunuz be! **Herifçioğlunun** başka işi kalmadı mı dersiniz, elleri cebinde neden pasajın kapısında dikilsin? Kim var pasajda? Ben varım. Nubar'ı yakaladılar. Şimdi sıra bende (SA, s.131).*
- *Laf aramız **herifçioğlu** nasıl bulmuş bal alacak çiçeği (KS2, s.178)?*

Ulan: Hey, pişt buraya bak gibi nida, seslenme sözü.

- *Tüh **ulan**, bir ölürsem (KS2, s.5)!*
- ***Ulan** bütün Lâleli'de sen bana Ülkü gibi bir kız daha göster, bileklerimi doğramazsam, namussuzum (KS2, s.6)!*
- ***Ulan** trafik diye bir şey var hayatta, inek (KS2, s.6)!*
- ***Ulan** olur mu olur (SA, s.7).*
- *Her defasında; **Ulan** Yakub diyorum (SA, s.8).*
- ***Ulan** Tekirdağ'ı açıklarından geçiyoruz, Geldik be (SA, s.9).*
- ***Ulan** nene gerek senin ipekli sarpa, dedim (SA, s.9).*
- *Bak, şu aşçı domuzuna! **Ulan** adamın yüreğini hoplatmanın alemi var mı (SA, s.12)?*
- ***Ulan** Allah'ım bu rezilin bana yaptığını yanına bırakacak mıyım? diye kendi kendini yemedin (KS1, s. 12).*
- *Ama eşeklik bizde, bu gazeteci dalgası ayağımıza dolaşıyor helbet, yoksa kır **ulan** kapıyı inek, iki omuzla bir alaşağı et, yakala o hıyarlofu (KS2, s.12).*
- *Bana ne **ulan** elin sürtüğünden, deyip yatmış (KS2, s.12).*
- ***Ulan** gece üstlerine gidiyoruz da kapıyı açmıyorlar (KS2, s.12).*

- **Ulan** sabah oluyor, hâlâ bizi uyku tutmadı be (KS2, s.13)!
- **Ulan** sarışın da orada be! Vallahi eğer Hasan istese bu sarışınla işi öyle uydururdu ki! Karı, gecenin yarısında zil çalıyor (SA, s.13).
- **Ulan zilli**, diyeceksin, adamın dudakları soğuktan birbirine yapışıyor (KS1, s. 13).
- *Gidip Bekir'i kıştırıyor, adamakıllı bir ıslatıyor: **Ulan**, diyor, ibne! Sana kaç kere söyledik, dolanma bu karının eteğinde diye, ha? Anlatamadık mı boksoyu* (KS2, s.13)?
- **Ulan** belki de gece yoktu oğlan burada. Athena sepetlemişti. Biz gürültü edince öfkелendi kapıyı açmadı (KS2, s.14).
- **Ulan** git dilen daha iyi (SA, s.14).
- *Bizdeki de kafa mı yâni? On senelik biblo! **Ulan** adam unuttur mu be* (ZBB, s.16)?
- *Dağınık, birbirini tutmayan kelimeler kulağıma geliyor: "... On iki numarada... **Ulan** sen kime... Baktım ki herif." Terlemeye başladım* (SA, s.19).
- *Üstelik marifetmiş gibi anlatıyor: **lan** yok dedim burda Yorgo Papado* (KS2, s.21) ...
- *Kaç idi, köpek soyu? Ne beşi be? **ulan** sabahtan beri üstüste sayı çeken benim, yoksam babandır* (ZBB, s.23)?
- *Bu kadarı yeter: -**Ulan** sen kim oloorsun da* (ZBB, s.24)!...
- *Önceleri, **ulan**, şöyle böyle bir cinayet olarak gözükiyordu; git git, ne hikmetse öyle bir çapraşıklılaştı çetrefilleşti ki içinden çıkabilene aşk olsun* (KS2, s.25).!
- *Vay canına, sonunda sen haklı çıkmıyasın, **ulan*** (KS2, s.27)?
- **Ulan** epi topu bir bar kızı dersin değil mi, bak bir kere zokayı taktı mı ne türlü mazarratı dokunuyor adama (KS2, s.28).
- **Ulan** bir gol yersin, daha kendini toparlamadan, zınc ikincisi girer; aman zaman, dur bakalım, ne oluyor derken, zınc. Üçüncüsü! Hah işte bu da öyle (SA, s.30).
- *Hay ağzına!... **Ulan**, peki bu suratsız gâvur ne demeye cevap vermez? Gebermedi ya? Geberse bile dükkânında bir adam olmaz mı? Olmaz olmaz* (SA, s.31).

- *Vay avradını dinini, **ulan** gebersem oralı olmayacak. Sordum en sonunda. Öyle şeyler söyledi ki ensem buz kesildi (SA, s.31).*
- *Siktir **lan** Bekir olur mu (KS2, s.32)?*
- ***Ulan** ben ne bilirim neyin nerde olduğunu? Sor bakalım çoraplarımı nereye koydum biliyor muyum? Yalnız kürklerin yeri aklımda (SA, s.33).*
- ***Ulan** ben amma enayiyim, hiç kestirir mi telefonunu herif? Üstelik geminin geleceğini bilmesi lâzım (SA, s.33).*
- ***Ulan** Allah kulları postla dolaşsın istese cümlemizi aylar gibi postlu yaratırdı (SA, s.35).*
- ***Ulan** biz dünyanın dört köşesinde ne karılar gördük be (SA, s.35)!*
- *Hay canına yandığımın, **ulan**, dükkânı mühürlemişler (SA, s.36).*
- *Ah bu sersem kafa, ah, senin nere gerek **ulan** kaçakçılık (SA, s.36)?*
- *Hey gidi kahbenin dölü, **ulan** adam o kadar kolonyanın ortasında aklını bozar be! Hiç ummazmış (SA, s.37).*
- ***Ulan** zilli, diyeceksin, adamın dudakları soğuktan birbirine yapışıyor (KS1, s. 13).*
- *Yine genzinden boğazına ıgıl ıgıl bir şeyler akıyordu. Saatine baktı, çenesini kaşdı: **Ulan**, dedi, Haygaz neredesin (KS1, s. 43)?*
- *Hele Bankalar Caddesi'nde kuyruğa girmiyor muyuz; dakikada bir firt, saatte üç metre sekmiyor muyuz, **ulan** ölüm be; Çek bir tabanca arabanın dört lastiğini hastalıklı birer öküz niyetine vur; bir kurşun da kendi beynine sık, sen sağ ben selâmet (KS1, s. 43)!*
- ***Ulan** inek, bilmez misin Kılçık ağbiyni? Hıyarlof (KS1, s. 44)!*
- ***Ulan** bizim maksadımız bu deyyusun İzmir'e gitmesini önlemek! Bereket Sabri'nin kafası işler; partaldır martaldır, şöyle bakarsan fındık beyinlinin biri dersin ama; ortalık karıştı mı bin bir fırıldak çevirir, yine de sıyrılmasını bilir (KS1, s.44).*
- *Hani sen beni yıldız yapıyordun; tanıdığın patronlara, sinemacılara takdim ediyordun? **Ulan** bir yıl geçti; ne fol var, ne yumurta! Bugün yarın diye uyuttun durdun beni. Belki de Sulhi'yle otursaydım çocukcağız ne yapar yapar bir çaresini bulurdu. Bulurmuş; Bok bulurdu çaresini o kürdan kılıklı hergele! Sulhi kim be (KS1, s. 46)!*

- *Bu artistlik dalgasını halletmeli. **Ulan** bir sene oluyor be, yine iyi idare ettik! Şimdi yeni bir kolpa bulmalı, bir zaman da böyle götürmeli. Nasıl olsa kimse kalkıp da bunun yüzüne bakmaz, heriflerin ellerinde ne gacolar var, iyisi mi bir dümen çevirip işi yoluna koymuş gibi görünüverelim olsun bitsin (KS1, s. 46)!*
- ***Ulan** size çay getirin dedik (KS2, s.47)!*
- ***Ulan** ayı kaç kere söyleyeceğiz, çay getirin dedik size (KS2, s.47).*
- ***Ulan** kalkmışlar benden pireleniyorlar be (KS2, s.48)!*
- ***Ulan** Allah benim belamı versin, en iyisi (KS2, s.48)!*
- *Ahmet su bardağını hızla vuruyor: -Kes gaganı **ulan**! Bardak kırılıyor ve eli kesiliyor (SA, s.46).*
- ***Ulan** Recai dedim, biz senin gibilerini çok gördük. İstedğin para mı senin? Al parayı (SA, s.49).*
- *Kapıdan girince **ulan** dedim bu gelen kim (KS2, s.53)?*
- ***Ulan** seni yakmak istiyorlar be, üstüne bir bidon benzin döküp bir kibrit çıkıp yakmak (KS1, s. 56)!*
- *Deli olacak. Kıvranıyor. Sağındaki adam: -**Ulan**, diyor, ne kımıldanıp duruyorsun (KS2, s.58)?*
- *Öbürlerine döndü: öyle değil mi, diye gürledi, **ulan** (KS2, s.58)?*
- *Çakır Mustafa vardı: Komser hiç unutmam bir gün bana: -**Ulan** Triyandafil, demişti bir gün deriyi tuzlıyacaksın bu gidişle (SA, s.58)!*
- *Bir karı buluyorsun, sürünen bir karı, gazetecilerin şunun bunun elinde oyuncak, alıp adam ediyorsun: kürk mü diyorsun, al **ulan** diyorsun; naylon elbise mi diyorsun, al diyorsun; fakat adam olmuyor hıyarlof (KS2, s.59).*
- *Git **lan** dedim çağır şu delikanlıyı, dolaşalım biraz Boğaz'da, temiz hava, alalım (KS2, s.59).*
- *Söylesene **ulan**, af dileyeceğim desene, inek (KS2, s.59)!*
- *Siz gördünüz mü **lan** (KS2, s.59)?*
- ***Ulan** al paranı çekil, ne karışırın ötesine? Hayır, karışır! İhbar edermiş, yok maşaymış bilmem ne? Deli vallahi (SA, s.61).*
- *... **ulan** siz eşeksiz be, diye bağırtıyor, sahici eşeklersiniz, siz! Bize demir bir disiplin, nefes aldırmayan bir otorite lâzım (KS1, s. 64).*

- ... **ulan** hayat mı bu, dedi. Rezillik be (KS1, s. 66)!
- **Ulan** burada viski içiyorlar (KS2, s.70).
- Sedat'la Oğuz aynı anda nihayet birbirlerine giriyorlar:-...Nietzsche kim oluyor **ulan** hırbo (KS2, s.74)?
- **Ulan**, o Kore'li casusların fenerleri elli adım ötemizde yanıp sönmeye başlamaz mı; bre aman yakalayın şunları, nerede, koydunsa bul, koşturduğumuz adamlar elleri boş dönüyorlar (YTB, s.78).
- **Ulan**, diyor, seninkisi bir nevi teselli be! Hayatın boyunca sıkıntı nedir çekmiş değilsin (ZBB, s.82).
- **Ulan** Kâzım, ben de bunu sana sormazsam anam avradım olsun (KS1, s. 83)!
- Beni kim sanıyorsunuz, be? Ha, söyleyin bakalım: kim sanıyorsunuz, beni? Orospu çocukları! Ben sersem miyim, yoksa kaval mı? O İlyas olacak deyyus hele bir kere daha yolumun üstüne çıksın, **ulan** ezerim be, yerim be (KS1, s. 83)!
- Bak şuna Abduş, diyor, bak şuna! İçine düşecek karının. Zehra kaybolur kaybolmaz- ... **ulan** bu Zehra'nın ona ettiği iyiliği bana anam yapmadı be, anam (KS1, s. 85)!
- ... bak Bekir, bak **ulan**: şu Abduş ayısına bak! Nasıl gözlerini dikmiş Zehra'ya di i? İçine düşecek neredeyse (KS1, s. 88)?
- **Ulan** amma şişmişiz be (KS2, s.88)!
- Athena onu dinlemiyor. **Ulan** sen kimsin be? Alelâde bir garson. Halbuki Kılçık Nâzım, Beyoğlu'nda bir tane. Taksileri vızır vızır (KS1, s. 89).
- **Ulan** kim bunlar, ha, kim (KS2, s.90)?
- Adamın biri bağılıyor: - Işıkları söndürün, **ulan** (KS1, s.90)!
- Birden dolu dolu bağılıyor: Haygaz! Allah belânı versin, nerdesin **ulan** (s. 91)?
- **Ulan** bu bar benim be (KS1, s. 91)!
- Kılçık: **Ulan** hıyarlof, diyor, kim görür bu saatte (KS1, s. 94) ...
- Haygaz soruyor: -Likör Fabrikası'nı geçeceğiz? -Tabii geçeceksin **ulan**. Haaaaaak... Camı indiriyor, dışarıya bir balgam sallıyor:- tuuu (KS1, s. 95)!
- **Ulan** kabloları basmayın diye kaç kere söyledik size (KS1, s. 95)!
- **Ulan** şunun şurasında gemi İstanbul'a bağlamış, çıkmış iki yudum rakı içmişiz, çok mu (SA, s.95)?

- **Ulan** yıkılıyordun demin. Böyle n'oldu birdenbire (KS1, s. 97)?
- ... garaja haber bırak; **ulan!** diye emrediyor (KS1, s. 97).
- Öyleyse yaptığı açıkça namussuzluk. **Ulan** hiç adam takımına ihanetlik eder mi be? Ölür, ama dönmez. Geliyor ulan, dikkat et Cengel Aaaaslaaaan! Aldı topu doğru açığa Hakem eşşeoğlu eşşegin biri (SA, s.98).
- Geliyor **ulan**, dikkat et Cengel Aaaaslaaaan! Aldı topu doğru açığa Hakem eşşeoğlu eşşegin biri (SA, s.98).
- **Ulan** gözlerin görmüyor mu Mehmet Ali'yi kim tutuyor? İşte yine tekme sallıyor. Ye onu Mehmet Ali, parçala keratayı (SA, s.98)!
- **Ulan** deli olur adam be! İstanbul, değil isterse babanın köyü olsun, bu böyledir (SA, s.96).
- **Ulan** zamanında binlerle oynamış şimdi meteliğe muhtaç, kolay mı bu? Maça gittik (SA, s.96).
- Vay anasını takım berbat **Ulan** ne bu be? Ha ne bu Tüyü bozuk (SA, s.97)?
- Ha babam asıyor, kesiyor. **Ulan** atma be (SA, s.97)!
- **Ulan** Bülent de yok sahi, mahvolduk mahv. Canımıza okudular (SA, s.97).
- **Ulan** ne yapıyorsun sen kaçırdın mı (SA, s.98)?
- Yuuuu! Kan tepeme çıktı. **Ulan** Tüyü bozuk, dedim. Ne biçim taraf tutmak ha? Hergele! Boksoyu (SA, s.98)!
- **Ulan** gözlerin görmüyor mu Mehmet Ali'yi kim tutuyor (SA, s.98)?
- Aklım hâlâ maça Gözüüm de saatte **Ulan** on geçti yahu! Çeyrek geçti! Hasan yok. İster misin bir terslik olsun, yakalasınlar oğlanı haydi içeri (SA, s.100).
- **Ulan** yarım saat geçti hâlâ meydanda yok (SA, s.100).
- **Ulan**, diyor, ben o adam mıyım (KS1, s. 100)?
- Hangi artist be. **Ulan** senin artistliğini bana sorsunlar, bana (KS1, s. 101)!
- Meğerse o ne yapıyormuş, bak şu benim eşekliğime, ben: "**Ulan** acaba başına bir halt mı geldi (SA, s.101)?
- Bu kadar olur yani. **Ulan** insan haber verir be (SA, s.101)!
- **Ulan** Ayperi, diyor, sen (KS1, s. 102)!
- Sardı bu karı onu. **Ulan** öyle de merak ediyorum ki nasıl bir kadın diye. Aslına bakarsan ben de karı diye ölüyorum yani. Bayılıyorum yahu karılara. Ne yapayım, elimde değil (SA, s.103).

- **Ulan** ne oldu be? Geldi oturdu (SA, s.103).
- **Ulan** bir masanın başına oturup öbür insanlarla arana set çekmek marifet midir be? Git otlar daha iyi. Samanlığa gir, saman ye ve yuvarlan (SA, s.104).
- Mahmut'u işini bırakmış, söylediklerini dinlerken yakalıyor:-...**len** Mahmud, **len** goca dana! Büyüklerin lafı diyenmez diye kaç kere tembeh ettik ya! Hinci varıp gulağını dutarsam (KS2, s.107) ...
- Bu değil ama birader, içime bu fiti sokmuyor mu, herifi resmen boğazlayasım geliyor. Yolu yok! Ne demek **ulan** bu (KS1, s. 117)?
- Herkesten huylanırım, **ulan** anamdan pirenirim ama Aysel'den? Yok öyle hikâye! Uysal'ın yaptığı sıfır numara itlik! Maksadı aramıza makara koymak. Kim bilir yine ne huzurluk düşünüyor, hergele (KS1, s. 117).
- İptida kelam var idi. Allah Ol dedi oldu. Ol! Ol **ulan**, ol diyorum ol (KS2, s.117)!
- **Ulan**, dediler, ulan namussuz! **Ulan** köpek (KS1, s. 131)!
- Sen defol **ulan** köpek, dediler. Biz senin canını cehenneme göndermek için geldik. Duana et, Allah'ına yalvar (KS1, s. 131).
- **Ulan** Beygir Kâzım, ben bunu sana sorarım (KS1, s. 133).
- **Ulan** içerde mi Kâzım ağbiy, söylesene (KS1, s. 134)!
- Bir eli kulağında Amerikan bara sokuldu: -... **ulan** be, dedi, Kürd İlyas benim kirvem be, kirvem: mapûsane arkadaşım (KS1, s. 135).
- **Ulan** bana ne be? Gebertsinler birbirlerini! Bana ne oluyor (KS1, s. 135)?
- ... **ulan** senin gibi erkeğin kulağının memesini (KS1, s. 135) ...
- Vursana be, diye uludu. Korkak herif, ne uzatıp duruyorsun? Vursana be! Gelmiş karşıma bakla gibi lâf döküyor. **Ulan** ısırarak köpek havlamaz, bilmez misin sen? Hırlayıp durma orda, gel ısır erkeksen de (KS1, s. 136) ...
- ... **lan** soysuz, burası benim barım deyip beni kovan sen misin (KS1, s. 136)?
- Bilmiyorum **ulan** haddimi, n'aparsın yani (KS2, s.138)?
- **Ulan** Maide'yi boşuna mı attık koynuna (KS2, s.138)?
- Laf mı **ulan** bunlar, laf mı (KS2, s.138)?
- Siz, bütün ötekilerle beraber, aynı havaya kendinizi kaptırdınız: "Çarşambadır çarşamba!" Ne çarşambası **ulan**? Cumartesi dedik ya (SA, s.140)!...
- **Ulan**, doğru söyle, dedim, Ananın dinin hakkına (SA, s.148)!

- **Ulan** Nâzım Hikmet kim, ünlü bir komünist şair değil mi (YTB, s.148)?
- **Ulan, ulan!** Vay, geçmişi çingiraklı vay, koca traktörü herifler vinçle gık demeden çıkarıyor be (SA, s.150)!
- **Ulan** Selim çocuksun be! Hasan'la aşçı bir mi? Revizyon dalgasını unuttun mu (SA, s.150)?
- Nedeni var mı **ulan**? Tükürme işte! Güldü: Ha sahi! Şu mesele. Tükürürsen teli dökülür, öyle mi (SA, s. 151)?
- Birdenbire: **Ulan**, babanın çiftliği mi, diye terslendi, millet bunun içine bok döküyor, anlıyor musun? Bey tutmuş tükürme diyor (SA, s.151).
- Gilda gülüyor: -**Ulan** inanıyor musun sen bunun anlattıklarına? - Aklına şaşarım senin. Uyduruyor bu, uyduruyor! İşi gücü budur onun (KS1, s.152).
- Sonra ansızın, **ulan!** aklıma sen geldin (KS1, s.154).
- Koca kümes mahvoldu diyor; sanki kümes bu sabah mahvolmuş gibi yanıp yakılı yordu. Lakin çok geçmeden Selim'e çıkışmaya başladı: **Ulan** sizde akıl mı var be (SA, s.154)?
- Başkaları ne da. Tam avını bulmuş millet. Bizim önümüzde ...tirici iki bira şişesi. Olur mu **ulan** (SA, s.155)?
- **Ulan**, dedim, Rumca bu be! Hepsi bir Yakub, dedi, anlasın deyyus (SA, s.155)!
- **Ulan** adam oldu mu böyle bir gemide kamarot olacak ki tadını çıkarsın. Gemi değil deniz canavarı Vay aşçıya bak Ağabey, aşçıya (SA, s.157)!
- **Ulan** aşçıbaşı ne dolaşıp duruyorsun oralarda ha (SA, s.157)?
- **Ulan** sahiden fos çıkar aşçının yumurtası yahut durup dururken: - Bu seferden sonra Haliç'teyiz, der (SA, s.158).
- **Ulan** biz şaka maka, kaçak maçak para kazanıyoruz, dünyalığı düzeltiyoruz, ama ne dersin, bir türlü işler tıkırında gitmiyor (SA, s.158).
- Yahu, alıştık da buna! Bir sabah bir uyansam ki, **ulan** canım sıkılmıyor, şaşarım be. Bu seferde herhalde tutar buna sıkılırız (SA, s.159).
- **Ulan** kaldırsana su şapkayı (SA, s.159)!
- Vay anam vay! **Ulan** duydunuz mu bu barın ismini bizim (KS1, s.160)?
- **Ulan** bu ne? Hay dinini imanını (SA, s.161)!
- Açın **ulan** şişeleri, diye göğsüne vurdu, açsanıza **ulan** (KS2, s.168)!
- Kalkın **ulan**, diye tepindi (KS2, s.171).

- *Kalkın **ulan**! Nasıldı o, terramoloa* (KS2, s.171) ...
- *Susun **ulan**, susun be* (KS2, s.171)!
- *Ne anırıp duruyorsunuz, **ulan*** (KS2, s.172)?
- *Siz kim oluyorsunuz **ulan*** (KS2, s.172)?
- *Ama mağdem ki yaşıyorum... yaşadığımı, birikmiş enerjimi, **ulan** kendimi be* (KS1, s.177)!
- ***Ulan** ister misin ağırdan alsın yine, işte o zaman ne gururumuz kalır ne haysiyetimiz* (KS2, s.181).
- *Yalnız, kalemleri çiğneyerek, dişlerinin arasından: -Defol, dedi. Çek arabanı, -**Ulan**, diyor uç dedim sana! Dayacağı yemeden* (ZBB, s.182)!
- *Arkasından dersin ki **ulan** mağdem ki ben öldüm, niçin başkaları yaşasın ve dünyanın tadını çıkarsın* (ZBB, s.193)?
- *Benim de **ulan**. Erkek kızsın be Olcay* (KS1, s.194).
- *Metronun sıcaklığı hoşumuza gidiyor. Düşünüyoruz: **ulan** Yankoviç, demek bu kadar çetrefil bir hayat, ha* (ZBB, s.200)!
- *Peki **ulan**, kimdi gemideki herifler?... Kayıkçı bel bel bakıyor: Ben masumum, diye inliyor, Ahmet bana dedi ki... Ah, hergele başı! diyorum* (SA, s.211).
- *... **lan** partal ne dedik biz sana, ha, cinayet yok demedik mi? Sabri'yi yıkan dayak yemesi değil* (KS1, s.219).
- ***Ulan** neyime gerek benim elin dümencileri? Ne boksa bok* (KS1, s.220)!
- *Birdenbire Türkçe olarak: - **ulan**, diyoruz, Hernandez* (ZBB, s.222)!
- *Kes **ulan**, hazır olduğu kadarı bize yeter, yarışa girmiyoruz ya* (KS2, s.225)!
- ***Ulan** geleceksen vaktinde gel, değil mi ya* (SA, s.227)?
- ***Ulan**, dedim, dört harfli bir kelime. Bedava manasına gelecek* (SA, s.227).
- *Ama iş, dedim, **ulan** bir kolunu ha* (SA, s.228)?
- *Vay anasını **Ulan** nereden de aklına gelir* (SA, s.231)?
- ***Ulan**, diyorum, Hasan oğlu! Bu kaçınıcı yolculuktur* (SA, s.231)?
- ***Ulan**, yaşama be* (ZBB, s.231)!
- ***Ulan** sen kimsin de kime acıyorsun de ne dersin de acıdım işte. Hasan'a söyledim* (SA, s.233).

- **Ulan** namussuz! Orospu çocuğu! Eğer sen adamsan... Ötekiler ondan aşağı kalmıyorlar (SA, s.235).
- Siktir **ulan**! sen kim oluyorsun? Bırak o elindekini (SA, s.237)!
- **Ulan** inek, diyor, Zehra olmasa gebereceksin açlıktan, oturmuş hâlâ yok siyah yengeç bilmem nesi yok korsan barı diye sayıklıyorsun (KS1, s.238)!
- **Ulan** doğmadı be, daha doğmadı ananın karnından (KS1, s.239)!
- **Ulan**, dedi, yirmi beş sene evvel bütün İstanbul uğraştı da seni böyle kıstıramadı, şimdi bir elin tüysüzü çıkıyor iyi mi (KS1, s.240)?...
- Git yakala o Rejisör olacak fitneyi, **ulan** de, sen de, bu kıza neden yalan söylüyorsun ha (KS1, s.241)?
- Niye bu bir yılan gibi kıvrak, çelik bir kılıç gibi vın vın titriyen çengiye bırakıp o ekşi ter kokulu yontulmamış karıyı tutuyorsun? Söylesene hıyar! **Ulan** ayıp değil mi be (KS1, s.241)?
- Eğildi, kediyi okşayacak: <— **Ulan**, nerelerdesin sen? Aliş hergelesi kapadı mı yoksa> (YTB, s.241)?
- Bereket matrisler dökülmemişti **ulan** (KS2, s.247)!
- **Ulan** işletmeğe kalkışma hıyarlof. Şimdi senin... Herifi bir tükürük gibi duvara yapıştırdı (KS1, s.249).
- Onu kudurtmak istiyor musun herhangi bir şeyine el uzatıver کافی. Hele böyle aylardır iç içe yaşadığı bir kadını açıkça alıp götürmek! **Ulan** sen kimsin be? Kimin dalgasına taş atıyorsun, inek arabası! **Ulan** biz adamı anasından doğduğuna pişman ederiz be (KS1, s.250)!
- O it, o dürrü, o içeriye aldığın erkekse eğer... İçinden kuruyor: kapıyı bir açsa, ah **ulan** yok mu ya, kapıyı bir açsa, elime bir geçirsem ibneyi, kasıklarına bir tekme, ense köküne bir turpan, anniyor musun, çenesine bir yumruk (KS1, s.250) ...
- Rastgele bir adamın boynuna sarılıyor: ...o kadar morukladım mı ben? Oyundan ıskarta ediyorlar. **Ulan** o hirbo takımı daha emzikteyken (KS1, s.255) ...
- Duymuş **ulan**! Hani onlar didişirken ben (KS1, s.271).
- **Ulan** rüzgâr, dedik, sen de mi (ZBB, s.292)?
- **Ulan**, dedi, beni de takip eder mi bunlar (YTB, s.301)?

- *Unkapanı'na, Atatürk Köprüsü'ne! — Boşversene sen, orada da iş yok. — Niyeymiş lan? — Niyesi var mı, baksana, görmüyor musun* (YTB, s.369)?
- *<—...parlak çocuk, bugünkü Cumhuriyet'i gördün mü, Amerika bize dört yüz milyon dolarlık kredi açacakmış, kafamı fena karıştırdı ha, ulan biz bu deyyusların işine yarayan bir şey yapmasak bu parayı verirler mi, Kore'den tanımıyor muyuz orada nasıl kullandılarsa, burada öyle kullanmış olmasınlar>* (YTB, s.473)?
- *...Erkanlı gibi has bir ihtilâlcî istifayı lüzumlu saydığına göre, ulan ben kim oluyorum da, komitacılıkta ısrar ediyorum? Nene gerek oğlum, oldu oldu, olmadı olmadı, incelendiği yerden kopsun* (YTB, s.526)!

Kopuk: İşî gücü olmayan, serseri olan erkek.

- *Kolu dövmeî bir adam. Bir İtalyan. Kopuğun biri* (ZBB, s.31).
- *Size güvenmekle ahmaklık ettim. Siz daha elinizin altındaki iki üç kopuğa söz geçiremiyorsunuz* (KS1, s.220).

Vardakosta: İri yarı, gösterişli, çalımî kadın.

- *Garsonlar telaş içinde gelip gidiyorlar. Sahnede vardakosta bir kadın ağlıyor* (SA, s.53).

Dayak

Islatmak: Çok ağır şekilde dayak atmak.

- *Gidip Bekir'i kısıtıyor, adamakıllı bir ıslatıyor: Ulan, diyor, ibne! Sana kaç kere söyledik, dolanma bu karının eteğinde diye, ha? Anlatamadık mı boksoyu* (KS2, s.13)?

Marizlemek: Dayak atmak, dövmek.

- *Onun hesabına kaç kere **marizlendik** (KS1, s.169).*

Silkelemek: Dövmek, perişan etmek.

- *...sağa yanaş da, diyerek, beni şurda **silkeleyiver** (KS2, s.180).*

Delilik

Tozutmak: Olağandışı davranışlarda bulunmak, aklını yitirmek.

- *Dürnev'in olsun, Teyfik'in olsun ağzını açar açmaz hemen Aysel'i yermesi her seferinde aklını **tozutuyor** (KS2, s.41).*

Olumsuz düşünce

Aynasız: Zararlı, hoş gitmeyen şey veya kimse.

- *Gazeteci bu, yakaladığı gibi elbette yukarıya Karakol'a götürecektir, orada **aynasızlarla** el ele verip iyice bir tozunu alacak (KS1, s.9).*
- *"Belki ortada **aynasız** bir şey var diye düşündüm" (SA, s.31).*
- *...tahkikat **aynasız** gidiyor (KS2, s.135).*
- *İşler, diyor, **aynasız**. Film suya düştü (KS2, s.200).*
- *Küçük Rıza deyyusu vaziyeti çakallayıp çivilediyse **aynasızlar** bize nerede posta edebilirler en çok (KS2, s.232)?*

Bombok: Kötüden daha kötü, en kötü, işe yaramaz.

- *Hele bir rüya görmüşüm ki **bombok** (KS2, s.88).*
- *Belki kanundışı ama en fevkaladeyi yaşayarak derimin altında İbrahim diye ne varsa **bombok** oldu diye Türkan'la yenilenmeyi, arınmayı (KS2, s.143).*
- ***Bombok** bir haldeyim senin anlayacağın (KS2, s.241).*

Dalga: Dalgın olma, derin düşünce içerisinde olma.

- *Her zaman bozuyordu gerçi, ne var ki bu sefer en çok kanına dokunuyor, en çok dalgasını dağıtıyordu* (KS2, s.180).

Fasarya: Boş ve anlamsız bir söz.

- *Sezai Yazmacı adında biri; gazetecinin yazdığı gibi şirketin çevirdiği bir dolab varsa bunu bilirse bu herif bilir, gerisi fasarya* (KS2, s.26).
- *... seninle arkadaşlığımız bizim öyle fasarya arkadaşlıklardan değildir, ha* (KS2, s.117)!
- *Aysel sözüme kulak ver! Maksadın paraysa senin, uzatma: bana çıtlat, kâfi! Ne diye Hacı'yı macıyı işe karıştırıyorsun anlamam ki! Yumruğunu güm güm göğsüne vuruyor: -... ben yok muyum, ben? İstedğin dakikada paraları cepler, istediğin yere tüyeriz. Uysal, Dürnev falan filan fasarya annadın mı, fasarya* (KS1, s. 127)!

Fos çıkmak: Bir şeyin istenildiği, beklenildiği gibi bir sonuca ulaşmamasıdır.

- *Yok gerçekleşmez de sonu fos çıkarsa başımıza çorap örüleceği muhakkak* (KS2, s.178).

Halt: Beğenilmeyen, burun kıvrılan şey.

- *Bir iş bulmalıydı. Elleriyle, kafasıyla, vücuduyla ne haltsa! çalışmalıydı* (ZBB, s.183).
- *Öbürü, burnunu ve ingilizcesini bir halt sanan Akademi'li Berkay'la ağız ağıza* (KS1, s.195).

İllet: Sinirlendiren şey.

- *Kan ısınıyor. Göz beyazlaşıyor Her şey kirli, ikrah verici, bıktırıcı ve murdar Bilhassa murdar! Sanki bir çirkefte yuvarlanıyorum. Her tarafa illet sığıyor* (SA, s.78).

Siktirici: Aşağılık, bayağı, kötü.

- *Yok neymiş on paket cigara, dört deste siktirici fotoğraf* (SA, s.10)!
- *Onu kahırdan geberten siktirici bir radyo atölyesinden kaldırıp Paris'te Hôtel de l' Europe'a atan, his* (ZBB, s.117)!
- *Başkaları ne da. Tam avını bulmuş millet. Bizim önümüzde ...tirici iki bira şişesi. Olur mu ulan* (SA, s.155)?
- *<...dahası, bizi Kore'de bozuk para gibi harcamak yetmedi herife, izzetinefsimizi de iki paralık ediyor., Duydun elbet, seçimden sonra ne lâf etmiş, ben istersem orduyu yedeksubaylarla da idare ederim', bizi adamdan saymıyor yani, doğru, hâlimizin perişanlığına bakarsan pek de sayılacak yanımız kalmadı ya, kimin eseri bu, 'beyefendi'nin değil mi? Omuzlarındaki yıldızları, Toprak Ofisi'ndeki siktirici bir memurlukla değiştirmeye can atan çok babayiğit tanıyorum ben* (YTB, s.204)!>

Yağcılık: Dalkavukluk.

- *Bir araba yağcılık* (KS1, s.98)!

Eğlence

Dalga/dalga geçmek: Alay etmek, eğlenmek.

- *Kılçık omzuna ilişti: -Dalga geçmesene, dedi, dokan biraz. Acele işimiz var* (KS1, s.43).
- *Yanına gelince, dostça omzuna sığazladı: ... boşver, dalga geçiyorum* (YTB, s.53).

- Aykut vre hınzır! Ben sana bakıyorum her tarafta; sen burda gelmişsin, nasın derler, ***dalga geçiyorsun*** (KS1, s. 115)!
- Ve Keleşoğlu gelinceye kadar mutfağın pembe fayansları arasında resmen Anahit'le ***dalga geçerek*** iki büyük salamlı sandviçle bir şişe birayı deviriyor (KS2, s.133).
- Kılçık, Rejisör'e eğildi: -Bırak ***dalgayı***, dedi. Dans başlıyor. Gilda'yı sonra kesersin (KS1, s.155).
- ***Dalga mı geçiyorsunuz siz be?*** diyor. Burası Beygir Kâzım'ın barıdır. İsmi mismi de yoktur, öyle (KS1, s.160).
- Hasan, dedim, ***dalganın*** sırası değil (SA, s.161).
- Gilda:- Ben, diye ***dalga geçti***, babamızsın (KS2, s.168).
- Orhan ***dalga geçiyor***, onunla: -tabi tabi, zaten başka türlü olamaz. Konya vapurunun güvertesinde, bunca yolcunun gözü önünde yatırdılar ve herifin kafasını kestiler (KS1, s.174).
- Sana yalan söylemişler Nasuh, ***dalga geçmişler***, işletmişler seni dedim (KS2, s.235).
- Mahmud, rahmetli, söylüyordu da oğlanla ***dalga geçiyorduk*** (KS2, s.240).
- Hattın öteki ucunda, Demir'in içten yankılı sesini alır almaz, ***dalga geçmeyi*** unutmadı elbet: <—...oğlum bana bak, sen moruklasan da, bu ses moruklamıyor: Barones'in üstüne gül koklamaya karar verdiğin gün, karıları telefonla keseceksin> (YTB, s.488).

Dalgacı: İşine gerekli hassasiyeti göstermeyen, sürekli alaya alan, ciddiyetsiz, her şeyle dalga geçen kimse.

- Bu ressam Eşfak var ya, pezevenğin biri. Aşağılık. Bütün gün solcularla dolaşır. Allah bilir kaç kere I.ci Şubeye gidip gelmiştir. Ne diye onu dinlesin? Öbürleri tükürüklü tenkitçi, tembel şair ve ***dalgacı*** aktörle pekâlâ anlaşıyorlar mı (KS1, s. 78)?
- Bir komiser var, Cinayet Masası'ndan, ***dalgacının*** biri, hani kırmızı kravat takar, laf arasında cinayetle ilgili bir ihbar yapıldığını ağzından kaçırmış çünkü (KS2, s.247).

- *Akşam üstüne doğru Ümid'i nihayet bulabildi: sesi inanılmayacak bir açıklıkla geliyor, hep öyle içerlek ve **dalgacı** (YTB, s.348).*
- *Arkasından Yüzbaşı Demir'de taş taş üstünde bırakmayan bir rica: —...şey, balıklarına göz kulak ol e mi, Hafize'ye söyledim, kapıcının karısına, bakarım ederim dedi, savruktur çok, **dalgacının** teki, unuttur, arada yokla, ölmesinler (YTB, s.357).*
- *Yüzbaşı Demir, Postahane'nin merdivenlerinde buluştuklarından beri içini oyan yabancılığın nedenini, buldu çıkardı: Ümid'in taşıdığı çelişkiden doğuyor bu, aylarca mektuplarıyla içli dışlı olan biri kendisine rastlayınca şaşıyor; açıklaması kolay, yazarken ne derece ciddi, oturaklı, hatta bilimselsel, yaşarken o derece hafif, **dalgacı**, işin alayında bir kadın; Yüzbaşı Demir onun 'toplumsal' gerekçelerini, siyasal yorumlarını uzun uzun okuduktan sonra, böyle Babiâli argosuyla şakalar yapan 'hafif külhanbeyi bir kadın beklemiyormuş demek; yadırgaması bundan; 'modern döşenmiş bu çatı katının soğuk konforu da tuzu biberi; yalnız o mu canım, yazın bir ay boyu burada yaşamış Gianna'nın kalıntılarına ne demeli ciao diye bir selam pantolonla sokağa çıkmak, bardaki Campari şişeleri, kitaplıkta kimsenin bilmediği o yazarlar, Gramsci, Pavese, Calvino, plakların arasında eski İtalyan bestecileri, Pergolesi, Boccherini, Albinoni vb (YTB, s.313)...*

Köftehor: Sevgi ile karışık azarlama sözü.

- *İstekayı kılıçmış gibi havada sallıyor: -...sen ne sanoorsun, diye patlıyor, üstelik tuttu verdiklerini geri istedi. **Köftehor** (ZBB, s.84).*
- *<**Köftehorla**, Filistin cephesinde yemedikleri halt kalmamış> da, <Mütareke'de İşgal Polisi'nin burnunun dibinden, tereyağından kıl çeker gibi, Anadolu'ya silah ve mühimmat kaçırmışlar!> Evet, o Doktor Hayrullah, iri sarı kayısı gülleri boyanmış kapağına Confiserie Lebon, Pera Constantinople yazılı kadife kutunun aşk mektuplarını annesine gönderen (YTB, s.340) ...*

Matrağa almak: Alay etmek, eğlenmek.

- *Yüzbaşı Demir, geçen defa da, bu defa da, hafifçe 'müstehzi' cezaevini '**matrağa alacak**' bir Ümid'le karşılaşacağını sanmıştı; geçen defa da, bu defa da, ayağında*

blue jean, sırtında balıkçı kazağı, elinde cigara paketi, ağızlığı ve çakmağıyla çıkagelen, ciddi ve durgun kadını görünce şaşırıldı (YTB, s.380).

Matrak: Komik, eğlenceli, gülünç.

- *Herkes kulak kabartıyor. Su koyveren yalnız Şükrü: -Yu amma **matrak** be (KS2, s.171)!*

Maytaba almak: Eğlenmek, alay etmek.

- *...aman Nazım bey, beni **maytaba alıyorsunuz** (KS2, s.133)?*

Tiye almak: Bir kimseyle alay etmek, eğlenmek.

- *Hocaları **ti'ye almağa**, çocuklarla dövüşmeğe başlamıştık (ZBB, s.103).*
- *Bir öğle sonu, Başbakanlık'tan çıkarlarken Yüzbaşı Demir'e söyledikleri ikinci olasılığı güçlendirmiyor mu acaba: <—... Zizi Teğmen şirin; 'Zizi Yüzbaşı' âlâ; 'Zizi Binbaşı eh, orta şekerli rütbe yükseldikçe tadı kaçıyor bu işin, Zizi Albay olmaz, olamaz, adamı **tiye alırlar**> (YTB, s.474).*

Ekonomi

Beleş: Hiçbir emek harcamadan, zahmetsizce elde edilen şey.

- *Fiyaka satmadan da edemedi, ama: mermi, dedi, kemiğe dokunmamış bile, adaleyi delip geçmiş, yat mat dediler, oğlum enayi miyim ben, **beleşten** zafer kazanacağız, işin ucunda sürü sepet madalya, tüydüm hemen (YTB, s.64)!*

Mangiz: Para.

- *Karının **mangizi** var, **mangizi** (KS2, s.158).*

Papel: Bir liralık kâğıt para.

- *Maksad paraları bankadan çeksin, görelim **papelleri*** (KS2, s.6).
- *Ne yapıp yapmalı, Zehra'nın **papellerini** kaynatmalıyım* (KS2, s.7)!
- *Elli **papeli** var* (KS2, s.24).

Paps: Papel.

- *Kaç **paps** varsa* (KS2, s.6).
- *Kasadan yüz **paps** aldı, iki gün sonra buradayım dedi, tüydü* (KS1, s.44).
- *Sabri, kasadan yüz **paps** destelemiş, yallah vapura* (KS1, s.44)!
- *Kâtip olacak bu Sivilce kumkuması da yüz **paps** yürüdü diye bozulacağımdan korkuyor. İnek arabası. Hıyarlof! o kadar ısrar ettim ağbiy, makbuzsuz vermem dedim* (KS1, s.44) ...
- *... buraya yüz kaat versem, araba otel motel de yüz etse, iki yüz; binden iki yüz düşer, kalır cebde sekiz yüz **paps*** (KS2, s.73) ...
- *Athena, deseydim, üç bin **papsım** var! İstersen beğendiğin yere gider bu parayı birlikte ezeriz* (KS1, s.185).

Farklılık

Makas değiştirmek: Başka bir yaklaşıma girmek, tavrını değiştirmek.

- *...Ben, dedi, onların korktuğu adam değilim. **Makas değiştirmek** istediğim doğru. Fakat niye onların tekerleğine taş koyayım* (KS1, s.149)?

Uçuk: Davranışları olağandışı, farklı olan deli dolu kimse.

- *Dudaklarını boyamamış. Yüzü **uçuk** bir Sabiha* (ZBB, s.88).
- *Meryem'in kendisi kadar **uçuk** ve aydınlık diz çökmüş dua ediyordu* (KS1, s.96).

Gereksiz konuşma

Tıraş: Gevezelik.

- *Hayır bırak **tıraşı** ve anlat* (SA, s.175)!
- ***Bırak şimdi tıraşı** da söyle, iki satır olsun okudun mu Merlau-Ponty'den, Gabriel Marcel'den, inek* (KS1, s.196)?

Gezmek

Sürtmek: Amaçsız, başıboş dolaşmak.

- *Neme gerek otel otel **sürtüp** <büyük hayatlara özenmek* (KS2, s.48).
- *Ben sana dışarda **sürtmeyi** gösteririm* (SA, s.95)!

Gizlemek

Çaktırmamak: Herhangi bir şeyi birine sezdirmeden yapmak.

- *Zizi Binbaşı sigarasını dişlerinin arasında tutup, dumanı yiye yiye dedi ki: <—
Dündar Albay'ın **çaktırmadan** hazırladığı neyin plânıdır, haberin oldu mu
senin? Benim kafamı kurcalıyor, bak>* (YTB, s.474).

Harcamak

Ezmek: Parayı keyif için harcamak, yemek.

- *Athena, deseydim, üç bin papsım var! İstersen beğendiğin yere gider bu parayı
birlikte **ezeriz*** (KS1, s.185).

Hile

Avanta: Hiç emek ya da karşılık vermeden elde edilen kazanç.

- *Enayilik etme istifaden olur dedim. Maksadı Coni'yi yolmak. İki taraflı **avantayı** görünce ilikleri gevşedi (KS1, s.106).*
- *Kelimesi kelimesine, seninle diyor böyle mi konuşmuştuk; iki taraflı **avanta** mı değil mi (KS2, s.134)?*
- *Kızım, iki taraflı **avanta!**.. diyecek hiç bir şey bulamıyor ve bunu örtmek için bir sigara yakıyor (KS1, s.219).*

Avantacı: Beleşçi, çıkarıcı, avantaya düşkün kimse.

- *Vekilin **avantacılığı** malum (KS2, s.96).*

Bok yoluna gitmek: Zararlı, kötü bir şey uğruna yok olmak, boşu boşuna harcanmak.

- ***Bok yoluna** tantuna da **gidebilirdik**. Ee bu işlerde öylesi de olur böylesi de. Yedi sene yatmışım ki gebersem unutmam (SA, s.58).*

Ceplemek: Cebine indirmek.

- *Hasan pasaportları dağıtıyor. Ben bahşişleri **cepliyorum** (SA, s.13).*
- *Aysel sözüme kulak ver! Maksadın paraysa senin, uzatma: bana çıtlat, kâfi! Ne diye Hacı'yı macıyı işe karıştırıyorsun anlamam ki! Yumruğunu güm güm göğsüne vuruyor: -... ben yok muyum, ben? İsteddiğin dakikada paraları **cepler**, istediğin yere tүйeriz. Uysal, Dürnev falan filan fasarya annadın mı, fasarya (KS1, s. 127)!*
- *Zehra bankadan parasını çekti mi çekti, o dakika yolunu bulup onu ekecek ve paraları **cepleyip** Athena'yı aldığı gibi pır (KS1, s.253)!*

Dalavere: Hile ile herkesten gizlenerek yapılan iş.

- Biz de az **dalavere** çevirmedik (KS2, s.14).
- ... şu da olamaz mı? Mordohay belki de beni iş icabı arıyor, öğürtü veren o teklifleri iş icabı yapıyor. İş **dalavereleri** dışında anlamasa bile, belki bana hak vermektedir. Olamaz mı? Neden olmasın (KS1, s.79)?
- Her biri öbürünün türlü **dalaverasını**, dolapçılığını, kalleşliğini biliyor ve susuyor (KS2, s.103).
- Evet! Bunu bütün vücudumda, ruhumda hissediyorum: ben, Bâbil'deyim. Ahlaksızlıklar, **dalavereler**, karaborsalar, ihtilaller, hükümet darbeleri iki yanımda beygir cesetleri gibi çürüyorlar (SA, s.201).

Dalga: Gizli bir iş, olay.

- Kâtib Rıza gönderdi beni, seninle bir **dalgası** varmış, aşağıda Sadri'nin kahvesinde bekliyor, Unkapı'nda (KS1, s.6).
- İyi ama revizyon **dalgasını** kim çıkardı (SA, s.11)?
- Benim niyetim kürk **dalgasını** açmak (SA, s.12).
- Ama eşeklik bizde, bu gazeteci **dalgası** ayağımıza dolaşıyor helbet, yoksa kır ulan kapıyı inek, iki omuzla bir alaşağı et, yakala o hıyarlofu (KS2, s.12).
- ... ah kerataalar, bir dakika boşlamağa gelmez: hemen **dalga** (KS1, s. 20)!
- Evet! Necdet'in **dalgasını** konuşmuyorlar mı (KS1, s. 21)?
- Zati Ayperi **dalgasına** iflâhımız kesilmiş; boğazımızdan lokma geçmez, kafamızın makinaları işlemez olmuş; böyle ince işlerden ahkam çıkarmak bize düşmez. Yanlış mıyım ama, yanlış mı konuşuyorum (KS2, s.27-28)?
- Kaçakçılık meselesinden. Ama başka bir **dalga** (SA, s.42).
- Anahit için yalancıktan seviniyor. Aram onun **dalgası**. Bir kaç yıldır konuşuyorlar. Futbolcu. Kızın bütün paralarını çekiyor (KS1, s. 42).
- Peki, Uysal'ın gevelediği Hacı **dalgası** ne (KS2, s.43)?
- Bu artistlik **dalgasını** halletmeli. Ulan bir sene oluyor be, yine iyi idare ettik! Şimdi yeni bir kolpa bulmalı, bir zaman da böyle götürmeli. Nasıl olsa kimse kalkıp da bunun yüzüne bakmaz, heriflerin ellerinde ne gacolar var, iyisi mi

bir dümen çevirip işi yoluna koymuş gibi görünürerelim olsun bitsin (KS1, s. 46)!

- ... yuh be! dedi... Athena'nın **dalgasına** düştük. Tokatlıyan'a gidip Yılmaz'ı görmemiz lazım (KS1, s. 47).
- Nadi'yi dört beş aylık bir takside bağlarsak kamera **dalgasını** hallederiz (KS2, s.51).
- Kimbilir, olur ya, Allah **dalgasını** biz kendiliğimizden ortaya koymamışızdır; kapıcı Rüstem Ağa'nın marifetidir bu; yahut da hem onun hem de bizim marifetimizdir (ZBB, s.58).
- Geçen defa Nubar **dalgası** için göklere çıktı neymiş efendim, bu herifler, yani argo biz, onun ticari haysiyeti ile oynuyormuşuz (SA, s.61).
- Diyeceğim **dalgayı** hemen çakmıştı (SA, s.65).
- Kafam bir yandan da bu imtihan **dalgasına** takılmıştı (KS1, s.73).
- Kürd İlyas: sesinden de tanıyamadın mı? Güya arkadaşı. Aralarında bir **dalgadır dönüyor** ya, dur bakalım (KS1, s.84).
- Dün gece, diye uydurdu, geledim. Kusura bakma. Bir iş **dalgası** çıktı, Antalya'da. Belki kapılanırız diye ardına düştüm (KS1, s. 89).
- Gece, malları kayığa sallıyacağız, düşün bir kere! Bak, gemide bir kişi **dalgayı** çaksa, mahvolduk (SA, s.96).
- Yine ortada rüzgârlı etekleriyle rejisör. Yalnız bu defa cazın **dalgasına** tutulmuş, sırtında işlemeli elbiseler, saçlarını savura savura dans eden Athena (KS1, s. 97)!
- ... sinema **dalgasından**, diyor, değil mi? Ha? Doğru söyle (KS1, s.97)!
- Demek ki şimdi de Meryem **dalgası** çıktı (SA, s.101).
- Tamam! Asım Taga **dalgasına** gelince (KS1, s. 106) ...
- Onun herhalde başka bir **dalgası** olacak, yooo, ben bilirim malımı (SA, s.109).
- Yine, diyor, resim **dalgasına** düştük (KS2, s.120).
- Şair Turgut, Akın, Aktris Seniha Algül ve Aktör tam bunun üzerine salona giriyor, **dalgasına** darmadağın ediyorlar (KS2, s.120).
- Şeref bey **dalgayı** bilmiyor, fakat işi sallamaya başladı (SA, s.127).
- Sinema **dalgasını** duymuştun (KS2, s.129).

- Şeref bey dedikleri kalles herif de nerde kaldı? Güya onunla buluşacaktık, beni Ekrem isminde bir adama tanıştıracak, pasaport **dalgası** için (SA, s.132).
- Kolaylık Yapı İnşaat **dalgası** üzerine (KS2, s.135).
- Hele biz **dalgasını** halledelim, sonra bir çaresine bakılır (ZBB, s.144).
- Ömer Deniz, bir kız **dalgası'** yüzünden İstanbul'a 'fırar ettiğinde' Nâzım Hikmet'le konuşmuş (YTB, s.148)!
- «Dünya savaşının türlü **dalgaları** arasında, Türk milletinin iti barı ve kuvveti şerefle yükselmiştir» (YTB, s.149).
- Telsizci'nin yaşı başı geçkindir ama karı, kız, rakı **dalgası** oldu mu alesta (SA, s.152).
- Hikâye uzun, lâfi uzatmayalım, telsizcinin tavukçuluğu ne kadar olur? Aradan üç ay geçiyor, sansar mı boğuyor, hastalık mı geliyor bilmem işte öyle bir **dalga** oluyor, tavuklar mafiş (SA, s.153)!
- Kılçık iki gözüüm, diyerek lâfi değiştiriyor, nereye varacak bu Athena **dalgasının** sonu (KS1, s.154)?
- Sonra para **dalgasını** hallettiğini Athena'ya söyleyebilmek için fırsat aranıyor (KS2, s.157).
- ...bereket Abduş **dalgayı** çakallamıyor (KS2, s.158).
- ...bunun yerine Türkan olsaydı bu gitar **dalgasına** en az benim kadar girecekti (KS2, s.162).
- Laf olsun diye annıyor musun, onun bunun **dalgasına** taş atar, çingar çıkarırdı (KS2, s.169).
- Mehmed-Ali: -Hani, diye cevap veriyor, hatırlıyor musun: sana bir oda **dalgasından** bahsetmiştim (ZBB, s.182)?
- Korku **dalgasına** düşmemeğe çabalıyor (KS2, s.201).
- İşte yine kan uğultuları, polis düdükları, tamtamlar, gemi selamlarıyla beslenmiş tuzlu, kaldırıcı ve götürücü bir dib **dalgası**, derinlerden bir yerlerden ağır ağır sökülüp geliyor (KS2, s.201).
- Çıkarken, Athena: - Bırak vre Sulhi, diyor. Ben şimdi kendi **dalgama** düşmüşüm, sen kalkmış ne diyorsun (KS1, s.201).
- Artık İstanbul'dan gidiyorduk, ağabey! Gemide herkesin kendine göre bir **dalgası** vardı (SA, s.225).

- Hasan'ın bu bir saat sonra **dalgasına** müthiş içerledim (SA, s.227).
- Böyle **dalgayla** vakit geçireceğine enayiler gibi (KS1, s.238) ...
- Bekir hâlâ **dalgasından** çıkmamıştı (KS1, s.238).
- Onu kudurtmak istiyor musun herhangi bir şeyine el uzatıver kâfi. Hele böyle aylardır iç içe yaşadığı bir kadını açıkça alıp götürmek! Ulan sen kimsin be? Kimin **dalgasına** taş atıyorsun, inek arabası! Ulan biz adamı anasından doğduğuna pişman ederiz be! Bunu bir anlatan olmadı mı sana velet? Boyuna bakmadan gelip de bizim tuttuğumuz karıya el atıyorsun (KS1, s.250)?
- Ümid, semaverin pirinç aydınlığıyla gözleri yaldızlı sarı: — Adamımız geldi, diyor, haberin esası onda: Kurucu Meclis **dalgası** neymiş anlarız, ihtilal'in halka açılışı ondan destek dejenere olması mı (YTB, s.512)?

Dalavere: Herkesten gizli bir şekilde hile, yalan dolan ile yapılan iş.

- DüNDAR da onsekiz'in içinden zorla söktüğü topları sağağına gön derip gavur ede ede Dürnev'in iç hesaplarını silkelesin; sağı yoklayıp bir **dalavere**, solunu yoklayıp bir ihanet arasın mı (KS2, s.42)?
- İbrahim için nedense bu hep böyle olmuştur: en akıl almaz transfer **dalaveraları**, en kurnazca hazırlanmış döviz fırıldakları arasında yoğrulurken bile vicdanı ve herhangi bir şekilde elleri kendini rahatsız etti mi hemen Türkan'ın aydınlığını tutmuş; yalancı ve geçici de olsa, bir temizlik duygusuna kavuşmuştur (KS1, s. 49).
- Keyfi yerindeydi. Onun birtakım parti **dalaveraları** da vardır; işte o dalgalarda yaman bir iş mi becermişler, karşı partiden bir adam mı çelmişler, her ne hal ise, buna benzer bir şeyden (SA, s.62).
- Diyeceğim biz biliriz bu adamları, bu **dalaveracıları** (SA, s.63) ...
- Bu birisi bizzat kendisi yani Seyit Sabri'nin ve Mordohay'ın transfer **dalaveraları** ve döviz kaçakçılığı işlerindeki vazgeçilmez adamı İbrahim Cura idi (KS2, s.92).
- Ne türlü **dalavere** ararsan onlarda (SA, s.127).
- Olmazsa Yankoviç'in **dalavere** makinası harekete geçirilecek (ZBB, s.155).
- Kılçık'ın yeni **dalaveraları** ve hoyratlığı (KS2, s.155).

- *Kılçık akli yolunda gitmiyen **dalaveralarına** takılmış göğsüne göğsüne damlatıp hışıldayarak suyunu içiyor (KS2, s.156).*

Dümen: Hile, yalan dolan.

- *Ya bu herifler Katib Rıza'yı bir köşeye sıkıştırıp iyice benzettiler, şimdi de onu yem diye kullanıp beni benzetmeyi kuruyorlar, böylece bir taşla iki kuş vuracak hem Rıza'dan hem benden kurtulmuş olacaklar; ya da kendini daha pahalıya satabilmek için Kâtib Rıza böyle bir **dümen** buldu (KS1, s. 6).*
- *Olmaz böyle şey, Gaetano ile konuştum. Eğer para **dümeniye** diyor üç bin, üç bin; dört bin, dört bin! Daha ne olsun kuzum: –Sana ayrıca mektup yazdı (KS1, s.26).*
- *Cinayetin asıl sebebine, katilin kim olduğuna bu şirket **dümenlerini** çözerek ulaşacağız ya bu da çok dikenli, çok nankör bir iş (KS2, s.26).*
- *Acaba Ankara'da Hacı ile kendi aralarında bir **dümen** yaptılar mı (KS2, s.41)?*
- *Bana bak, bir hacetimiz olacak bizim, oraya bir conî inmiş; ha, şu günlerde, adı falan feşmekân; bu conî'yle tüccarın biri bizi makasa alacaklar, çakıyor musun dalgayı, onun için artık hangi kılından tu tarsan tut, bir **dümen** uydur; aralarında ne geçerse, bak ama anlıyor musun, ne geçerse diyorum, satırı satırına bize bildir; pişman olmazsın ha (KS1, s. 44)!*

Dümen çevirmek: Hile, yalan dolana başvurmak.

- *Bu artistlik dalgasını halletmeli. Ulan bir sene oluyor be, yine iyi idare ettik! Şimdi yeni bir kolpa bulmalı, bir zaman da böyle götürmeli. Nasıl olsa kimse kalkıp da bunun yüzüne bakmaz, heriflerin ellerinde ne gacolar var, iyisi mi bir **dümen çevirip** işi yoluna koymuş gibi görünüverelim olsun bitsin (KS1, s. 46)!*
- *Yoksa Kılçık Nazım, bu gece iti ve Beyoğlu köpeği, kendi hesabına yeni bir **dümen** mi çevirmek istiyor (KS2, s.135)?*

İşletmek: Birini şaka yollu birtakım yalanlar söyleyerek kandırmak.

- *Kazım başka ne **işletecek** (KS2, s.159).*
- *Zehra'yı ben **işletiyorum** (KS2, s.159).*
- *Rejisör olacak herif, ineği düpedüz **işletiyor** (KS2, s.159).*
- *Sana yalan söylemişler Nasuh, dalga geçmişler, **işletmişler** seni dedim (KS2, s.235).*
- *Ulan **işletmeğe** kalkışma hıyarlof şimdi senin... Herifi bir tükürük gibi duvara yapıştırdı (KS1, s.249).*

Kafeslemek: Birini çıkarları için kandırmak, tuzağa düşürmek.

- *Biz burda kızı **kafesledik** diye enayi gibi hayal kuralım, onlar orada anniyor musun işi pişirmişler çoktan (KS2, s.12).*

Kazıklamak: Bir malı gereğinden daha yüksek bir fiyata satmak veya dolandırmak, zarara uğratmak.

- *Hayatında başardığı en önemli iş sanki buymuş; film çevirmek, onu bunu **kazıklamak**, karısını ve çocuğunu terk etmek değilmiş de fıstık yemekmiş; hem de hızlı hızlı, birbiri arkasına yemekmiş gibi kısa ve küt parmaklarını durmadan kımıldatıyor, bir değirmen gibi fıstık öğütüyordu (KS1, s. 46).*
- *Recai **kazıkladı mı** beni bu işte? Belki!.. Ama o benim dostumdu (SA, s.52).*
- *Mehmed-Ali şoföre adresi veriyor ve yol boyunca adamın kendisini lüzumsuz dolaştırıp **kazıkladığı** düşüncesiyle ıstırap çekiyor (ZBB, s.62).*
- *Bir taraftan Aysel diye öl geber, geceleri uykundan gündüzleri rahatından ol, bok yoluna kodesleri mahkemeleri göze al; öbür taraftan beni ne zaman **kazıklayacak** diye diken üstünde yaşa (KS1, s. 118)!*
- *Hernandez içkisinden bir yudum aldı: - Asıl, dedi, garib olanı, şu: Ne diye bir Türk'ü **kazıklamak** istiyorlar (ZBB, s.141)?*
- *Fakat öfke!? Budala yerine konmanın, göz göre göre **kazıklanmanın** öfkesi!? İnsanlık mı bu, be (ZBB, s.144)?*

- *Ben göz göre göre bu **kazığı yer miydim** (KS2, s.229)?*

Kumpas kurmak: Düzen, hile.

- *Hele sırtımda üçünün yani Aysel'le öbür ikisinin **kumpas kurduklarını** çıkar gibi olmuyor muyum, iblis al diyor şıseyi giydir kafasına! Yaparlar birader, yaparlar: sen bilmezsin bunları ne maldır, yaparlar da ruhun bile duymaz (KS1, s. 115).*
- *Kim kiminle hangi iş için **kumpas kuruyor**, hangi şirket hangi işe para yatırıyor git sor kelimesi kelimesine söylesin (KS1, s. 43).*

Madik atmak/oyynamak: Birinin kuyusunu kazmak, hile yapmak.

- *Dün Sezai'nin günüydü, bana **madik attı**; bugün benim günüm (KS1, s.10) ...*
- *Bana nasıl **madik oynar** bu kaltak (KS2, s.13)?*
- *Üç gün önce gördükçe tokatlamak geliyordu içimden, şimdi odamda. Kılçık anlasa bari, kimi aldatıyor, kime oyun oynuyor, kime **madik atıyor**? Bekir'e kulak verdi (KS1, s.252).*

Makasa almak: Birini iki taraftan kontrol altına alıp oyuna getirmek, kandırmak.

- *Bana bak, bir hacetimiz olacak bizim, oraya bir conî inmiş; ha, şu günlerde, adı falan feşmekân; bu conî'yle tüccarın biri bizi **makasa alacaklar**, çakıyor musun dalgayı, onun için artık hangi kılından tu tarsan tut, bir dümen uydur; aralarında ne geçerse, bak ama anlıyor musun, ne geçerse diyorum, satırı satırına bize bildir; pişman olmazsın ha (KS1, s. 44)!*
- *Beni **makasa alacaklar** akıllarınca (KS2, s.48).*

Martaval: Yalan, uydurma söz.

- *En az kullanılmış **martavallarından** dakikalık hayaller kesip biçiyor. Zemine ve zamana en uygun olan da bu (KS2, s.51).*

Numara: Hile, düzen, yalan dolan.

- *Aslında **numara** bunlar, tepeden aşağı **numara**; meramı filme ortak girmek (KS2, s.104).*

Numara yapmak: Bir hareketi gerçekte öyleymiş gibi göstermek; yalandan yapmak.

- *Hadi hadi yine **yaptın numaranı** pehlivan, işini ayarladın (KS2, s.27)!*
- *Parayı vermemek için **numara yapıyor** desem daha iş bitmedi ki (KS2, s.215)!*
- *O Rejisör köpeğinin kuyruğunda dolaşıp durma, annadın mı, sana **numara yapıyor**. Athena terlemişti. Saçları siyah bir su gibi akıyordu. Şaşırmadı: Sana ne? Dedi. Hiç neyse ne (KS1, s.241)!*

Sıkmak: Yalan söylemek, abartıya kaçmak.

- *Sen helbet itibarım diyeceksin, ailenin itibarı diyeceksin, bacın diyeceksin, diyeceksin oğlu diyeceksin; palavra mı yok sende, **sıkıcaksın** hepsini, sonunda kodese biz gideceğiz (KS2, s.137).*

Tongaya basmak: Tuzağa düşmek.

- *Üstelik mağdem ikimiz de aynı **tongaya bastık**, aynı kabağa üflüyoruz demektir (KS2, s.138).*

Uçurmak: Gizlice, habersizce alıp gitmek.

- *Yarın gazetelere inanılır kaynaklardan aldığımız bazı haberleri **uçuracağız** (KS1, s. 141).*
- *Öbür gün, daha öbür gün, cumartesi günü ve pazar günü durmaksızın **uçuracağız** (KS1, s. 141) ...*

Yürütmek: Birinden haberi olmadan bir şey almak, çalmak.

- ...Amerikalının birinden **yürüttüm**, 'faidli' kitap: Japon musikisinin, Kore musikisinden etkilendiğini bilir miydin bakalım, bilmezdin ya, Kore adı dersin Korya soyundan geliyor, bir tarihte bunlar (YTB, s.63) ...
- Taksim'e çıkmadan önce aşağılık Bir sokak arası buldu; paltosunun cebinden evden **yürüttüğü** White Horse şişesini çıkardı, bir kaç yudum aldı (KS2, s.69).
- İş yok bu şiirde: zaten başlangıcını Cummings'ten **yürütmüş**, sonu dersin (KS2, s.70) ...
- Aspirinler yakın bir iç boşluğunda hem dönüyor hem çoğalıyor; geceden **yürütülmüş** ne kadar hırsızlama karanlık varsa hepsini beyaz beyaz, yuvarlak yuvarlak damgalıyordu (KS2, s.135).
- Babasından **yürüttüğü** kral profiline geçkin aktrisle şair Turgut yarı yarıya el koymuşlar (KS2, s.161).
- Babasından **yürüttüğü** keskin profili arada bir bando zili gibi parlıyor (KS1, s.196).

Zokaya düşmek: Aldatılmak, kandırılmak, tuzağa düşmek.

- Biz varız yalnız hayatta onların **zokasına düşen** (KS2, s.179).

İçki içmek

Parlatmak: İçki içmek, kafayı çekmek.

- Birkaç kadeh **parlattılar**. Sahnede, dimdik meme uçları arasında kıvılcım atlayan iki akrobat kadın, biri kayısı sarışını, öbürü zeytin esmeri (YTB, s.489).

İdrak

Çakmak: Anlamak, çözmek, hissetmek.

- *Diyeceğim dalgayı hemen **çakmıştı** (SA, s.65).*
- *Gece, malları kayığa sallıyacağız, düşün bir kere! Bak, gemide bir kişi dalgayı **çaksa**, mahvolduk (SA, s.96).*
- *Diyeceksin ki günahattan korkmaz mı bu karı, korkmaz, çünkü imanı budha imanı değil, **çaktın** mı? Şimdi bu, başka bir dinden, onun rahatlığıyla numarasını yapıyor, fakat ateş pahası ha (YTB, s.112)!...*

Kaçmak: Çok uyanık kimselerin söylediği “unutur muyum hiç, gözümünden kaçmaz” anlamında kullanılan söz.

- *Tabii ya, af dileyeceğim. **Kaçar mı** (KS2, s.59)?!*

Kaçmak

Tüymek: Sıvışmak, kaçıp uzaklaşmak.

- *İçinde bir korku: -... o güne kadar **tüyemezsem** zaten Namık geliyor (KS2, s.5).*
- *En müthişi Athena'yla anlaşıp **tüyecek** mi aman Zehra (KS2, s.6)!*
- *İyisi mi **tüymeliyim** (KS2, s.7).*
- *Yalan mı lan, söylesene! Sözü daima aynı şekilde bağlıyor: Katip'i alıp **tüyelim** (KS1, s.9).*
- *Ben gittiğimde çoktan **tüymüştü** (KS2, s.24).*
- *İyisi mi **tüyeriz** (KS2, s.32).*
- *Tina'yla **tüyeceğim** (KS2, s.32).*
- *İster misin şimdi hepimizi mandepsiye bastırıp başkasıyla **tüyüversin** (KS2, s.41)?*

- Eee, diye sordu, noluyorsun? –Hiç ağbiy! Gitme dedim, dinlemedi.: Kasadan yüz paps aldı, iki gün sonra buradayım, dedi, **tüydü** (KS1, s.44).
- Fiyaka satmadan da edemedi, ama: mermi, dedi, kemiğe dokunmamış bile, adaleyi delip geçmiş, yat mat dediler, oğlum enayi miyim ben, beleştten zafer kazanacağız, işin ucunda sürü sepet madalya, **tüydüm** hemen (YTB, s.64)!
- ... Bak, ben askerliği meslek diye yapan herifim, öyle mi; bayrak mayrak laflarına karnım toktur, lakin ekmek çarpsın, iş boka sardıkça arkadaşların sağdan soldan **tüymes**i dehşetli kanıma dokundu ha (YTB, s.87) ...
- Mektep keneflerinde gizlice cigara içen, eliyle oynayan ve bu sefer bizzat kendisi dördüncü kat pencerelerinden **tüyüp** emekli ile işini hallettikten sonra Abanoz'a seyirten bir Mehmed- Ali (ZBB, s.103).
- Aysel sözüme kulak ver! Maksadın paraysa senin, uzatma: bana çıtlat, kâfi! Ne diye Hacı'yı macıyı işe karıştırıyorsun anlamam ki! Yumruğunu güm güm göğsüne vuruyor: -... ben yok muyum, ben? İsteddiğin dakikada paraları cepler, istediğin yere **tüyeriz**. Uysal, Dürnev falan filan fasarya annadın mı, fasarya (KS1, s. 127)!
- Zaten her an, her dakika, her birisi diğer dördüne ihanet etmeyi; paraları tek başına derleyip, toplayıp kendi cehennemine **tüymeyi** düşünüyor. Bu işin raconu da bu (KS1, s. 128).
- **Tüydüğünü** duydunuz mu (KS2, s.133)?
- ... bu sabah **tüydü**, **tüymesine** ama nereye (KS2, s.133)?
- Bekir merdiven altına **tüydü**. Bar bomboş (KS1, s. 135).
- Onun için boynuna sarılacağım tek yılan Zehra'yı simsiyah ekip Ankara'ya **tüymektir** (KS2, s.141).
- Mağdem ki Bekir bir an önce **tüymek**, bir ayak önce başka bir yerde olmak için bu kadar çırpınıyor, iki ayağını bir pabuca sokuyor, besbelli değil mi (KS2, s.199)?
- Ama para bizden **tüyüp** bir takım çakalların cebine giriyor Naber? İş yapmakta, benim kafamın aldığı (KS1, s.217).
- Kılçık'a bırakıp **tüyerdi**. Şimdi Athena için çekinmeden her şeyi terk edebilir. An meselesi. Bu dakikadan ötekine sektiği anda bir önceki Bekir bir sonrakinin yabancısı (KS1, s.252).

- *Bir yerden üç beş bin lira bulsam. İkimize. Benimle gelir misin? Hemen bir vapura atlar **tüyerdik**. Neresi olursa? Samsun Samsun, Sinop Sinop. Herkesin ağzı açık kalırdı. Beş altı ay idare ederdik* (KS1, s.253).
- *Cevabı beklemeden **tüyüyor*** (KS1, s.269).

Karşılaşma

Düşmek: Bir yere ansızın, bir anda gelmek.

- *Ya da bara **düşeceksin** dosdoğru. Sessiz sedasız, aradan bunca zaman geçmemiş gibi **düşeceksin*** (KS2, s.140).

Toslamak: Birine veya herhangi bir şeye rast gelmek, karşılaşmak, çarpmak.

- *Beyoğlu'na çıkmadan Rejisör ona bir elli kaat **tosladı*** (KS2, s.104).
- *Köşe basında durdu, cüzdanından dört onluk iki beşlik çıkarıp **tosladı*** (KS2, s.104).
- *Yarısını karıya **toslasak**, yarısı bize kalsa eh bir şeye benzer biraz* (KS2, s.133).
- *Hücreye itildiği anda bu karanlığa **toslamış** fakat o ilk anların şaşkınlığından sırası gelince bu karanlıkla birleşeceğini, ona katılarak bir parçası haline geleceğini hiç ummamıştı* (KS2, s.116).
- *Yoksa bu boşluk, bu boşluğun içinde aranıp aranıp Türkan'ı bulamamak, her yenik dönüşümde içki bardaklarını şaşılacak bir hızla dudaklarına bitiştiiren bir otel sarışınına **toslamak** beni kendi kurduğum mekanizmanın tutsağı edecek* (KS1, s.256).
- *Zira tam orada onlara, hem de ikisine birden, yâni hem Lâle'ye hem Ecvet'e **tosladık*** (ZBB, s.283).

Kavga

Çıngar çıkarmak: Kavga çıkarmak.

- *Laf olsun diye annıyor musun, onun bunun dalgasına taş atar, **çıngar çıkarırdı*** (KS2, s.169).

Kalay basmak: Ağır bir şekilde küfretmek.

- ***Kalay basıyoruz**, Mustafa'nın kafatası kesik baş gibi paldır küldür sokaklarda tekerleniyor: -...Evvela kendin ölürsün* (ZBB, s.192).

Vızıldamak: Çok ve manasız söylenmek.

- *Daha ilk gece kötü şarap kulaklarında ıslıklı oklar gibi **vızıldamağa** koyulunca içini oyan böceği çıkarıverdi* (KS1, s.134) ...

Kovma

Dehlemek/deh etmek: Kovmak.

- *Onun için kendi kör karanlıklarında bir yandan oyalama lafları ederken öbür yandan ellerindeki hançeri karşılarındakilerin en öldürücü yerlerine **deh edebilmek** için fırsat kolluyorlar* (KS2, s.43).
- *Bir sabah bir gemiyle başka bir göğe, başka bir buluta ve güneşe doğru çekip gidersek; dükkânı kapatıp, müşterileri **dehleyip** gidersek belki* (ZBB, s.88)!
- *Müşteriler **dehlenir**, kapılar kapatılır, ışıklar söndürülür* (KS1, s.158).
- *Nemrut'un develerini. Asaletli hergeleyi **dehledik*** (SA, s.176).
- *Onu bu gizli aydınlığa karşı tutmak, yanında oturmak; dünyanın bütün girdisini çıktısını ve bizzat dünyayı cehennemin esfel-i safiline **dehleyip**; bir mavinin, bir deniz mavisinin karman çorman heyecanlarını duyarak beş an yaşamak. Sadece beş an* (ZBB, s.262).

Sepetlemek: Bir kimseyi bir yerden uzaklaştırmak, başından savmak.

- *Ulan belki de gece yoktu oğlan burada. Athena **sepetlemişti**. Biz gürültü edince öfkeleni kapıyı açmadı* (KS2, s.14).
- *Bugün gazetelerimizden başmakale **sepetlemeye** uğraşıyoruz* (KS1, s. 23).
- *Piposunu doldurmuştu. İçkisi soğuktu. En önemlisi Taga'yı **sepetlemişti*** (KS1, s. 55).
- *... derhal Oktay'ı göndereyim gitsin bulsun kerâtayı, ne demekmiş bu oyun anlasın bakalım! Yok yok, bir müddet uzaktan takip ettirelim, eğer şüpheli bir halini görmezsek mesele yok, Gaetano haklı da olabilir yani İbrahim'i buradan **sepetlemenin** çaresini aramak en doğrusu. Korkulu rüya görmektense* (KS1, s. 80-81) ...
- *Beraber dönmüşler. Coni seninkini **sepetledikten** sonra bir karıya asılıyor* (KS1, s. 106).

Oluşum

Peydahlanmak/ peydah etmek/ eylemek/olmak: Belirmek, ortaya çıkmak.

- *Al bakalım yine sarhoşlar; ağızlarına yüzlerine karanlıktan dağınık dağınık, kaçıcı bir şeyler bulaşmış. İlkın Kızılderililer gibi tek sıra halinde, sonra el ele vererek Vezneciler'e devriliyorlar. Buçuğu yirmibir geçe bir taksi **peydahlanıyor**: Haydi dolmuş, Taksim! Bir iki beklemeden gidiyor* (KS1, s.6).
- *Bir yerde ikisi birleşiyor; anlaşılmaz, ters ve gözlerinin biri yeşil biri mavi bir adam **peydahlanıp** uzak telefonlardan oyunlu aşk sesleriyle: Ümid, diyor, seni anlıyamıyorum* (KS2, s.8).
- *Bu sefer bir Macar mülteci **peydahlamıştı**: karanlık suratlı, sevimsiz bir herif. Rose Marie ortada şarkı söylüyor ve adam, kaymış pembe beyaz ölü gözleriyle, Macaristanda bir yerleri, Balaton Gölü'nü yahut Szeged şehrinin katedrallerini seyrediyor* (SA, s.16).
- *Ragıp bir şeyi bir kere bulup çıkardı mı, mutlaka gidip bir bir başkası ile paylaşacak. Elinde bülten, kapıda **peydahlanıyor*** (KS1, s.21).

- *Abduş ikide bir göğ bağı açık kapıda **peydahlanıyor**, ikisini, uydurabilirse üçünü yükleniyor; kaldırıp içeriye götürüyordu (KS2, s.21).*
- *O kapıdan çıkar çıkmaz Yorgaki Zehra'nın omuzbaşında **peydahlandı** (KS2, s.24).*
- *Fevkalâde rahat ve kolay şişmanlıyorum. Vücudumun her tarafında her gün yeni yeni ve yumuşak yumuşak etler, yağlar **peydahlanıyor** (KS1, s. 29).*
- *Tevfik bey, diyor, daima ve her yerde bir gölge gibi böyle sessizce **peydahlanır** (KS1, s.32).*
- *Halil, tam bu sözlerin üzerine, bir iyilik meleği gibi yanibaşlarında **peydahlanıyor**: hep öyle suçlu suçlu gülümseyip, boynunu bükerek (YTB, s.32)!*
- *Garson Sotiri ansızın **peydahlandı**: insanı şaşırtan bir ustalıkla, çıt çıkarmadan tabakları, bardakları topluyor. Çıplak kafası pırıl pırıl. Uff, bir sigara yakmazsam olmayacak. Mahmud çakmağına davrandı (KS1, s. 39) ...*
- *Yemeğini kendi kendisiyle bakışarak yedi. Ayna gayet parlaktı. Yüzünün her hareketini oradan rahatça takip edebiliyordu. Tuhaf! Ağzının iki ucundaki bu iki çizgi! Evvelce var mıydı bunlar? Yoksa yeni mi **peydahlandı** (ZBB, s.44)?*
- *Netice itibariyle birtakım münasebetler **peydah etmek** icabediyor (SA, s.67).*
- *Birdenbire o bildiğin dağınık bakışlı örgülü saçlı kız kayboluvermiş de yerine kim olduğu belirsiz, düşüncende yer etmemiş bir başkası **peydahlanmış** gibi olmadın mı? Bilmem (KS1, s. 73)!*
- *Çatışma tavsayınca, soğuk, o çelik zırhlı, acımasız şövalye yeniden **peydahlanmıştı**; kulak burun demeyip satırıyla düşürüyordu (YTB, s.79).*
- *Günlerce, aylarca vesveselerini iradesiyle eziyor, mantığıyla çürütüyor; ama işte böyle umulmadık bir akşam ezdiğini, çürüttüğünü sandığı duyguların tutsağı oluyordu. Haydi ondan sonra birbiri peşince **peydahlanan** asılmış herifler gibi ünlem işaretleri: Beni kovalıyorlar! Beni tutacaklar! Saklanmalıyım! Herkesten uzak bir yere gidip, saklanmalıyım (KS1, s. 82)!*
- *Chatelet tiyatrosunun önünde upuzun bir kuyruk **peydahlanmıştı** (ZBB, s.93).*
- *Kalabalık hayatından memnundu. Yanibaşlarında o ara bir bahriyeli **peydah oldu**. Mehmed-Ali'ye göz kırptı (ZBB, s.101).*

- 'Zizi Yüzbaşı', bilinmez, kaçınıcı defa 'şu ingilizceyi doğru dürüst kıvıramamış olmasına' sövüp sayıyordu ki, ne sihirdir ne keramet, yanı başlarında iki geyşa **peydahlandı** (YTB, s. 106) ...
- Leon ufak Renault arabasıyla öğleye yakın ansızın **peydahlandı** (SA, s.112).
- Ümid Halil'e olan bağlılığının ondan çok onunla sevişmeleri sırasında **peydahlanan bu** üçüncü şahsa, bu şeye ait bir bağlılık olduğunu çok sonraları birdenbire fark etmişti (KS2, s.114).
- Saçlarımın dibi ıslandı. Sonra yine ansızın ve hep eski şenlikleriyle çocuklar **peydah oldular** (SA, s.120).
- Eskimiş sakallı, başı çıplak bir müezzın olur olmaz şereflerde **peydahlanıyor** (KS2, s.129).
- ...eh, bunun münasip tariki, nedir, nikah dolayısıyla yerlilerle sıhriyet **peydah eylemek** değil mi (YTB, s.132)?
- Çinli **peydahlandığı** gibi ansızın sırroluyor. Yalnız arkasında, havada uçuşan bir kaç kelime (KS1, s. 135) ...
- Ben de birtakım alışkanlıklar **peydah ediyor** (SA, s.140).
- Omuzlarının üzerinde öteki fikir aynı anda ikinci bir baş olarak **peydahlanıyor** (KS2, s.149).
- Fötr şapkalarını gözlerine eğmiş üç it Kuledibi'nde **peydahlanıyor** (KS2, s.152).
- Bir de beleşçi **peydah oldu** başımıza (SA, s.156).
- Kımıldamasına ayakucunda **peydahlanıveren** Hemşire Julie'nin söyledikleri mi, koğuştan kulağına çalınan yürek parçalayıcı inilti mi neden oldu, bilemedi (YTB s.159).
- Gördükleri kederli bir şeydi: bastıran akşam karanlığıyla katmerlenmiş yağmur karanlığı, Harem'in, Salacak'ın üstünde, soğan moru leylak rengi arası, korkutucu bulutlar. O kadar alçalmışlar ki, deniz nerede bitiyor, gök nerede başlıyor, belirsiz. Marmara'da, yağmur sislerinden ağır ağır soyunarak, dev bir tanker **peydahlanıyor**: uzay boşluklarından sanki dünyaya inen yanlışı bir uzay gemisi. Üsküdar'ın ışıkları, ıslak ıslak, yandı. Kuzguncuk, Vaniköy tarafları, Boğaz'ın üst yakası, gece olmuş bile (YTB, s.196).

- *Kaba, niyetleri iyice bozuk bir takım lodos bulutları, yukarda ansızın **peydahlanıvermişler**, lamı cimi dinlemeden bütün yıldızları silmişlerdi (KS1, s.203).*
- *Öğleden sonra maça gideceğim abla! Vallahi ömür! Bir çocuk **peydahlandı** etrafımda. Üniversiteli. Zengin mi zengin (KS1, s.217).*
- *Dev bir tankerin, sis öbeklerini burnuyla dağıtarak, birden **peydahlandığını** görüp irkildiler, gizli makine uğultularıyla önlerinden geçip Marmara'ya süzüldü gitti (YTB, s.219).*
- *Odasına çekildikten sonra, uyuyabilse, iyi: ne gezer, ya tavus kuyruğu renklerinin gözalıcı yansımaları arasından Mamasan Shamisen **peydahlanıyor** kalaylı dazlak kafası, utanmaz yaprak sigarasıyla; ya da Tokyo'daki hastahanenin alacakaranlığından Hemşire Julie'nin 'müstehten elleri dokunduğu her yere parmak uçlarından pire gibi zıplaya zıplaya çil dağıtarak (YTB, s.236)!*
- *O sırada yepyeni bir Gilda **peydahlanıyor** yanbaşılarında (KS1, s.236).*
- *Herifler karanlıkta daha da boylu ve korkunç. Biri düşüyor ve kalkarken, birden elinde bir bıçak **peydahlanıyor**. Bıçak hayâsız ve arsız sırtıyor. Herifin burnu kan içinde (SA, s.236).*
- *Akşamla birlikte Quartier'de ve Grands- Boulevards'da arabalı meyva satıcıları **peydahlanıyorlar** (ZBB, s.236).*
- *Belki Mustafa'nın suratını göreceğiz: bütün çizgilerimiz avaz avaz: Beni rahat bırakın! diye haykıracaklar. Gözlerimiz eğrileşecek. Burnumuz bir ayyaş burnu gibi kızaracak. Ve asıl, ağzımızın iki yanında **peydahlanan** o iki çizgi, usturayla çizilmiş gibi derinleşecek (ZZB. s.267).*
- *Bir öğle sonu, Kapalıçarşı çıkışı, Nuruosmaniye'deki İkbâl kahvesine girdiler, içerde ilâç için kadın yok, garson Ümid'i tanıyor olmalı ki kraliçe gelmişçesine törenle karşıladı, demli çayların söylenmeden **peydahlanması** bir yana, Ümid'in bılardoda Yüzbaşı Demir'e avans vermesine ne buyurulur (YTB, s.278)?*
- *Saçlarımda, şüphesiz farketmiş olacağınız, birkaç tutam beyaz telin, bir saatlik o tahammülfersa bekleyiş esnasında **peydah olduğunu** söylemem, asabiyetin vüs'atini göstermeye kâfidir zannederim (YTB, s.421) ...*

- *Kapıda, elinde pırıl pırıl askısıyla, kahveci çırağı **peydahlandı**, sarı kirpikli elâ gözleri kocaman kocaman üstlerine açılıyor, beyaz garson ceketinin altında Galatasaray forması (YTB, s.504).*
- *Sesi kısık, konuşmayı uzattı mı, kuru bir öksürük **peydahlanıyor** (YTB, s.511).*
- *Güneş neredense **peydahlanan** bir bulut ardında kayboluyor: sabah sabah, hüznü bir sonbahar loşluğu: denizin ışıltısını sanki bıçakla sıyrıp aldılar, camlar pörsüyip sarktı (YTB, s.530).*

Ölüm

Cartayı çekmek: Ölmek.

- *Ha, yani işte bir keresinde, ninesi mi dayısı mı neyse bir haltı **çekmiş cartayı**, telsizciye de üç beş kuruş kalmış. Ne, yapmış seninki dersin (SA, s.153)?*

Gebermek: Ölmek.

- *Vay avradını dinini, ulan **gebersem** oralı olmayacak. Sordum en sonunda. Öyle şeyler söyledi ki ensem buz kesildi (SA, s.31).*
- *Hiçbir şeye aldırmış etme. En iyisi bu. Yumruklarım sıkıldı: Yaaa!.. Dedim. Ve kendi sesimi kendim tanıyamadım, Ne zamandır hiçbir şeye aldırmış etmiyorum, fakat yine **geberecek** haldeyim (SA, s.73).*
- *Solumda şişko, tekerlek çehrelî, aydede gibi bir herif nargile çekiyor: gurrrgum Kışının üstüne oturur açlıktan **geberirsin**, kimsenin sen Hasan'a... Şeyin dibini karıştırıyor. Kimse sevmez (SA, s.102).*

Gebertmek: Öldürmek.

- *Piposu hâlâ ağzında idi: -Birbirinizi **geberteceksiniz**, dedi, sersemle (SA, s.237)!*

Harcamak: Birinin ölmesine neden olmak.

- *Yalnız bir kere! Sendeledim ve Mahmud'u **harcamak** istedim* (KS2, s.19).

Mafiş: Ölmek.

- *Hikâye uzun, lâfı uzatmayalım, telsizcinin tavukçuluğu ne kadar olur? Aradan üç ay geçiyor, sansar mı boğuyor, hastalık mı geliyor bilmem işte öyle bir dalga oluyor, tavuklar **mafiş*** (SA, s.153)!

Temizlemek: Öldürmek, ortadan kaldırmak.

- *Kendi kendine:-...kapıyı neden kırmadım, neden oracıkta ikisini de **temizlemedim*** (KS2, s.13)?
- *Ya da öyle bulursam, ikisini de **temizlemek** gerekirse diye korktu* (KS2, s.13).
- *Birisini bir cebine, birisini bir cebine koyup alır başını başka bir şehire gider, başka bir şehrin gangsterlerini **temizlemeğe*** (KS2, s.32).
- *Hepinizi **temizlemek** lazım sizin. Hepinizi! Acımadan* (ZBB, s.54)!
- *El-Barudi içkisinden minicik bir yudum aldı. Yankoviç'in omzunu kırk yıllık ahababı imiş gibi okşadı. Ve gülümseyerek: -Azizim, dedi. Yankoviç! Şimdilik **temizlenen** sizsiniz* (ZBB, s.54)!

Önemsememe

İplememek: Önem vermemek, saygı göstermemek.

- *Freddy'ye seninki, daha çok kızınla çene çalıyorlar, ama ne, iş mi? Hakgetire! Zaten, bilmem ya, Freddy'nin pek is miş **iplediği yok*** (KS1, s.220).
- *Ona bakarsan Amerikalı'nın iş miş **iplediği yokmuş*** (KS1, s.223).
- *Nasıl alabilirdi ki, gerçek suçlular, Döviz Komisyonu'nun üyeleri serbest dolaşıyor, Seyit Sabri ise sırtını dağlara dayamış, kimseyi **iplediği yok*** (YTB, s.359) !..

Sallamak: Bir işi sürekli ertelemek, umursamamak, geçiştirmek.

- *Kaçıyor benden. Kaçıyor çünkü etrafımı taharrilerin sardığını anlamayacak kadar enayi değildir o. Kurttur be! Yaş işi bir bakışta anlar. Zaten şüpheleniyordu. Kaç kere **salladı** (SA, s.132).*
- *Köpek soyu. İşin boktan tarafı inanır da adam. Boş ver aşçıya, dedim. Hep **sallar** o böyle (SA, s.149).*
- *Dünderleri bilmem neresine bile **sallamadığını** herkese ve her şeye fakat bilhassa yanbaşındaki mavi sarışına isbat etmeye çalışıyordu (KS2, s.166).*
- *Para istiyor bizden, bu defa **salladık** ya, gelecek sefere beş on kuruş koklatmak ister; ikinci telgrafi vermedi kahbe, yanına bile almamıştı (KS1, s.223).*

Satmak: Bir kimseyi başından savmak.

- *Ben bu Küçük Rıza'yı günahım kadar sevmem: mebusların, vekillerin, partici esnafının, şunun bunun maşasıdır, adamı dakikasında **satar** (KS2, s.217).*

Tınmamak: Önemsememek, dikkate almamak, aldırış etmemek.

- *Yeter. Fakat Athena **tınmıyor** ki (KS2, s.12).*
- *Kılını bile oynatmaz vallahi, içerde ya süslenir ya uyku çeker: **tınmaz** bile (KS2, s.25)!*
- *Sen, diyor, siyasî bir mücadele geleneğinin yokluğundan bahsettiğin sırada belki de haklıydın: Söylediklerinde yüzde yüz haklı bir muharrir göz göre göre tevkif ediyorlar, kimse **tınmıyor** (KS1, s. 37).*
- *Bekir onun geldiğini görüyor ama **tınmıyor**: Masaya ilişmiş, kendini tepeden tırnağa Athena'nın oyununa kaptırmış (KS1, 156).*
- *O da üç beş kuruş eline geçirdikten sonra babasını vursan **tınmıyacak** bir tiynette olduğundan işimiz aksamıyor (KS2, s.218).*
- *Öteki **tınmadı**. Boğulmuş bir köpek suratıyla yaşıyordu (KS2, s.236).*
- *Ablam olsa, öz ablam, yapar mıydı şüpheliyim gecenin o saatında, otelden hastahaneye telefon, hüviyetimi veriyor, **tınmıyorlar**. Kore gazisi yaralı ve*

tebdilhavalı olduğumu söyleyince nöbetçi tabib insafa gelmiş. Sedye, ambulans, uzatmayalım, ertesi gün öğleye doğru gözlerimi bir açtım. Hay Allah, yine bir hastahane koğuşundayım, yine tepemde beyaz bir tavan! Kahroldum (YTB, s.232).>

Övgü

Afili: Gösterişli, etkileyici olan şey.

- *Şoför, suratının ağırlığı **afili** bıyığında toplanmış bir İstanbul çocuğu, dikiz aynasından farketmiş olmalı: <— ...vay diyor, Aysel ablam! Ben de deminden beri yahu diyorum...> Aysel gözlerini kısarak şoföre baktı, çıkarmaya çalıştı. <...tanımadın mı, Celâl değil miyim, sözüm meclisten dışarı, hani Hırbo Celâl derler (YTB, s.230) ...*

Fiyaka: Gösteriş, çalım, kabadayılık.

- ***Fiyaka** satmadan da edemedi, ama: mermi, dedi, kemiğe dokunmamış bile, adaleyi delip geçmiş, yat mat dediler, oğlum enayi miyim ben, beleşten zafer kazanacağız, işin ucunda sürü sepet madalya, tüydüm hemen (YTB, s.64)!*

Fiyakalı: Gösterişli, çalımlı, kabadayı kimse.

- *Kılçık Nazım boşalıyor: saklayıp durduğu mıymıntı kuşkularını, pis korkularını, gangsterliğini tamamlamak için polis filimlerinden bulup buluşturup benimsediği **fiyakalı** hallerini birbirine çarpa çarpa boşalıyor (KS2, s.137).*

Paylaşım

Kırıştırmak: Parayı eşit bir şekilde paylaşmak.

- *Ona bakarsan Ankara'da Hacı'yla paraları **kırıştıran** asıl senmişsin. Avucumuzu yaladık, diyor* (KS2, s.43).

Sınıfta kalma

Çakmak: Sınıfı geçememek, sınıf tekrarı yapacak olmak.

- *Halbuki bu Süreyya, aydın: Lise'yi bitirmiş, Üniversite'ye gitmiş birkaç sene otlamış orada, **çakmış*** (ZBB, s.63).

Suç

Delik: Cezaevi.

- *Hem bir kere **deliğe** düştük mü bize kim bakar be* (SA, s.10)?
- *Kaşlarını çattı ve suratı simsiyah oldu: --Namussuz evladiyim, yalansa! Diye yakıldı. Bana bunu kelime kelime. Hagop söylemiş: Kasım **delikteyken**, Mustafa onun karısını, anloorsun ya!... Mustafa kızmaz. Kızmıyor. Yağmur gibi bakıyor* (ZBB, s.75).

Halt: Uygunsuz, hoş olmayan iş.

- *Meğerse o ne yapıyormuş, bak şu benim eşekliğime, ben: "Ulan acaba başına bir **halt** mı geldi* (SA, s.101)?
- *Ha, yani işte bir keresinde, ninesi mi dayısı mı neyse bir **haltı** çekmiş cartayı, telsizciye de üç beş kuruş kalmış. Ne, yapmış seninki dersin* (SA, s.153)?

Halt etmek/ halta sokmak/ halt karıştırmak/halt olmak/ halt yemek: Uygunsuz bir iş yapmak, kötü bir işe karışmak.

- *Peki, ya biz ne **halt edelim**? Vallahi ağabey, bizim yerimizde olsa ölür bunlar (SA, s.10).*
- *Ne **halt edeceğiz** (SA, s.12)?*
- *Dedik ama, boşuna! Vebali günahı kendi boynuna ama ya o ince bıyıklı doktor ya da bizim İkinci, karıya bir **halt ettiler** (SA, s.13).*
- *Breh breh breh, oğlum bu ne ses, Ferdi Tayfur **halt etmiş**! Bana bak, sana misafir yolluyorum, beş kişi: dillerini sökemedik, galiba Çinlilerden kaçan Güney Koreli köylüler (YTB, s.16) ...*
- *Bu olmasaydı, burnumu muhakkak başka bir **halta sokacaktım** (SA, s.19).*
- *Nubar'ın **yediği halta** ne buyrulur? Bırak Nubar'ı, ya o Leon olacak deyyus? Sanki komedi oynuyoruz (SA, s.30).*
- *Şimdi ne **halt etmeli**? En iyisi zırtlıları gemiden hiç çıkarmamak (SA, s.32).*
- *Ne **halt etmeye** Solakoğlu'nu sokacakmışım araya (KS2, s.51)?*
- *Paranın bolluğundan ne **halt edeceğini**, hangi boyaya gireceğini bilemiyor (KS2, s.66).*
- *Sen hırsı getiriyorsun, hırsı. Bir şey olamamanın, hiç bir **halt edememenin** kini ve öfkesini (ZBB, s.83)!*
- *Böyle bir **halt eden** goril köhne otelinin mütareke karanlığında oturup bonfileler ve spagetti'ler tıkmakta devam eder mi (KS2, s.101)?*
- *Küçükler ne **halt etsinler** peki (KS2, s.103)?*
- *Kılçık Nâzım'ın o geceki zılgıttan sonra ne **haltlar karıştırdığı** merak ediyor Keleşoğlu. Ne de olsa Kılçık Nâzım değil mi, bu: hem efendi hem it, hem de kayın biraderi. Telefonu iyice kulağına yapıştırıyor, arkasına doğru güzelce yaslanıyor (KS1, s. 106) ...*
- *Hem akrabalarım da orada iki gözüm, Raşel de gitti, siz Raşel'i tanımazsınız, bir zaman benim atelyede çalışmıştı, ama ne kızdı, prensesler **halt etmiş** yanında! Meryem, onun yanında cadıdan beter kalır. Raşel de gitti (SA, s.127).*

- *Tükürsün tükürebildiği kadar, hatta isterse, sabah burna bir iskemle atıp otursun akşama kadar her on dakikada bir balgam sallasın, yalnız benim önümde **yemesin** bu **haltı*** (SA, s.151).
- *Gazeteden. Şimdi ne **halt edeceğiz** Hasan* (SA, s.162)?
- *Kendin bir kere ıska geçtin mi, hayatta başkalarının bir **halt olmasına** tahammül edemezsin* (ZBB, s.193).
- *Yoksa bu çocuk ondan gizli Tophane kahvelerinde Galata 'larda başka **haltlar mı karıştırıyor*** (KS2, s.199).
- *Yalnız Ankara'ya çıkıp Hacı'nın başına tebelleş olmasın da, **ne halt ederse etsin*** (KS2, s.210)!
- *Onu görünce hiç şaşmadı, cepheye topçu desteğinin gecikmesinden sorumluymuşlar gibi, Demir'le 'Zizi Yüzbaşı'ya bir keresinde nasıl çıkıştıysa, öyle çıkıştı: <...bu ne **halt etmek** Çukurcalı? Aliş'den duymasak, geldiğinden sittin sene haberdar olmayacağız. <-Yarbayım kusura bakma, rahatsız etmek istemedim> (YTB, s.254) ...*
- *<—...şerefimizi iki paralık etmesini yanına bırakacak mıyız? Sirtında o urba oldukça, sen bir **halt edemezsin** çocuk, topal mopal, benim gibiler, hakkından geleceğiz onun. Duydun elbet, ihtiyatlarla bile harp kazanırım' demiş olduğunu, ha> (YTB, s.255)?*
- *O, Yüzbaşı Demir'in merakını farketmekte gecikmedi, açıklamayı gereksiniyor: <—...laf ederken tıslıyorum, dişleri çektirdik, ondan ne **haltedersin**, düşe düşe üç beş tane kalmıştı, söktürdüm vesselam, partide Askeriye'den ayrılma bir dişi tanıdım ki, senden iyi olmasın, pırlanta gibi çocuk> (YTB, s.255) ...*
- *Öyleyse **ne halt etmeğe** tun tun kaçıyoruz? **Ne halt etmeğe** perşembe günü bizim için bir heyulâdır kesiliyor? Bir perşembe geçiyor* (ZBB, s.263).
- *Öfkesinden mi ürktü ne; yumruklarını, kendi başlarına bir **halt karıştırmaları** olasıymış gibi, masanın üstünden usulca dizlerine indirdi* (YTB, s.276).
- *“...ne türlü bir **halt karıştırmış** (GP, s.302)?*
- *...bunda elbet, Doktor Melek'e onu, artık İstanbul'un 'eskisi' sayılan, ne **haltlar karıştırdığı** meçhul Prens Bragin'in tanıtılmış olması etkili* (GP, s.305).
- *Yüzbaşı Demir, sonunda mektubu açtı. Buğulu pembe parşömen bir kâğıda süslü bir el yazısıyla çiziktirilmiş iki üç satır: <Sevgili babam olacak aşağılık*

herifin sana yaptıklarından ben utanıyorum, **karıştırdığı haltlara** dair bir sürü şey öğrendim, sana anlatmak ihtiyacımdayım, mahkemede belki bir yararı dokunur. Sevgiler. / Akın> (YTB, s.307).

- <Köftehorla, Filistin cephesinde **yemedikleri halt** kalmamış> da, <Mütareke 'de İşgal Polisi'nin burnunun dibinden, tereyağından kıl çeker gibi, Anadolu'ya silah ve mühimmat kaçırmışlar!> Evet, o Doktor Hayrullah, iri sarı kayısı gülleri boyanmış kapağına Confiserie Lebon, Pera Constantinople yazılı kadife kutunun aşk mektuplarını annesine gönderen (YTB, s.340) ...
- Ümid, ilk tanıştıkları sıralar, evlenmemeye yeminliydi varlığını, ölümüne neden olduğunu sandığı gazeteci Mahmud'un anısına adamıştı: beş yıl sonra, tutmuş açık açık 'Seninle evlenebilirim, Demir' diyor da, buna karşılık o ne **halt edeceğini** bilemeyip kaz gibi susuyor (YTB, s.380).
- Bu işe bulaştı bulaşalı içini kemiren kaygı yine de yakasını bırakmıyor: <...ya müdahale dahili bir harbe dönerse, ne **hallederiz**> (YTB, s.407)?
- Evet, Suat düşünceliydi: yok efendim, İzmir'de ne **halt karıştırdığı** belirsiz Halim'den, doğru dürüst haber alamadığı için değil; Mühendis Ahmet Ziya bey nihayet röntgen çektirmeye razı olmuş, çok şükür akciğerlerinde birşey çıkmamış ama, hançerede mi gırtlakta mı ne leke saptamışlar, tümör olasılığı, anlaşılan biopsi yapılacak (YTB, s.486).

Kodes: Cezaevi.

- Hiç **kodese** düşmedim (SA, s.10).
- Yüzü değişiverdi: Ben yedi sene **kodeste** yatmış adamım. Korkmam. Korkmadığımı pek âlâ bilirsin (SA, s.43).
- Sen helbet itibarım diyeceksin, ailenin itibarı diyeceksin, bacın diyeceksin, diyeceksin oğlu diyeceksin; palavra mı yok sende, sıkacaksın hepsini, sonunda **kodese** biz gireceğiz (KS2, s.137).
- Göstersen sen de erkekliğini, böyle ileri geri laf konuşacağına adam gibi sen de **kodesi** göze alsana (KS2, s.138)!
- Orospuluk! Tam her şeyi yoluna koyalım, al sana bir ihbar, gir **kodese** (SA, s.161)!

- *Neden burayı istedim, açıklık diye mi? Yakında **kodesi** boyluyoruz ya, ondandır* (YTB, s. 324).

Kodese tıkmak: Cezaevine sokmak.

- *Ne türlü dalavere ararsan onlarda: yalan şahitlikten tut şantaja kadar her çeşidi. Eh, bu Şeref beyi de, Meryem tanıştırdı, şimdi iyi dikkat edin sözüme, tam Şeref beyle maliye dalgasını da yoluna koyacağız, al bakalım başıma beli çıkıyor: Nubar'ı yakalıyorlar, **kodese tıkıyorlar**, aman zaman diyecek oluyoruz, al bakalım, bu defa da bu Hasan hergelesi geliyor* (SA, s.127).

Yalan

Maval: Gerçek olmayan, uydurma söz.

- *Yüzbaşı Aziz, yanlarından geçerken, iki sade kahve söylüyor. Gerilerde bir pencere önüne oturur oturmaz, o lâf: <—...Dünder haklı, yangın bacayı sarmadan duruma el koymalı, bu demokrasi **mavalına** kafam yatmıyor benim, zorla mı birader, herifler kalkmış radyoda mevlüt okutuyorlar, tarikatçılık almış yürümüş, neydi o, o herifin adı Said-i Kürdi mi, Nursi mi>* (YTB, s.259) ?..

Maval okumak: Gerçekle ilgisi olmayan, uydurma, yalan söz söyleyerek oyalamak.

- *Sonra da burunları kaf dağında **maval okumaya** kalkıyorlar ona* (KS2, s.180).

Palavra: Gerçekle ilişkisi olmayan, anlamsız ve uzun konuşma.

- *Gerisi **palavra*** (KS2, s.47).
- *Sen helbet itibarım diyeceksin, ailenin itibarı diyeceksin, bacın diyeceksin, diyeceksin oğlu diyeceksin; **palavra mı** yok sende, sıkıcaksın hepsini, sonunda kodese biz gideceğiz* (KS2, s.137).

- *Onun hesabına dahil olan yalnız Athena'yla yaşayacağı terli, çarpıntılı aşk geceleri. Ötesi **palavra** (KS1, s.193).*
- *Sulhi'ye bakarsan Rejisör Ihsan **palavracının** biri (KS1, s.200).*
- *Ben terroriste'lik nihiliste'lik **palavralarıma** rağmen yoktum (KS1, s.248).*
- *Dündar Seyhan Bostancı'da oturuyor ya, dönüş oradan, saatlerdir kafayı çekip konuştular, şimdi yüreklerinde par par eden bir ateş, kulaklarında söyleşilerinden kalmış heyecan verici sözler : < — ...ben **palavra** dinlemem beyim, yüksek kumanda kademesini ehlileştirdiler, 6-7 Eylül olaylarını bahane edip üç paşaya işten el çektirmek yoksa hadlerine mi düşmüş, orduda ciddi bir ıslahat için hayır yok bunlardan, bu iş belki albaylar seviyesinde gerçekleştirilir, hatta bak ne diyorum, belki daha bile aşağı bir seviyede> (YTB, s.258) ...*

Yaşlılık

Moruklamak: Yaşlanmak.

- *Rastgele bir adamın boynuna sarılıyor: ... o kadar **morukladım** mı ben? Oyundan ıskarta ediyorlar. Ulan o hirbo takımı daha emzikteyken (KS1, s.255) ...*
- *Hattın öteki ucunda, Demir'in içten yankılı sesini alır almaz, dalga geçmeyi unutmadı elbet: <—...oğlum bana bak, sen **moruklasan** da, bu ses **moruklamıyor**: Barones'in üstüne gül koklamaya karar verdiğin gün, karıları telefonla keseceksin> (YTB, s.488).*

Yemek yeme

Tıkınmak: Her önüne gelen yiyeceği oburca yemek.

- *Bir hayvan gibi **tıkınıyor**, tepiniyor ve uluyorum (SA, s.25).*
- *Zıkkımlandığı şey sanki önünden kaçacakmış gibi dört elle **tıkınıyor** (ZBB, s.25).*

- *Şişmanlıyorum, neden yine bir domuz gibi **tıkındım?** Pişmanlıkları (KS1, s. 29)!*
- *İnsanlar kâselerinin üzerine abanmış çorba ve pilav **tıkınıyorlar** (SA, s.41).*
- *Kalabalık hayvanca kaşınır ve sosis, peynir ve bira **tıkınırdı** (ZBB, s.76).*
- *Böyle bir halt eden goril köhne otelinin mütareke karanlığında oturup bonfileler ve spagetti'ler **tıkınmakta** devam eder mi (KS2, s.101)?*
- *Arkada bir atölye. Geceleri atölyede yatıyoruz ve bir radyonun kulağın büküp üç ses, dört ses arasından yüreğimizdeki harıltıya en uygun geleni buluncaya dek hıyar peynir ve ekmek **tıkınıyor**; gazetelerden spor haberlerini süzüyoruz (ZBB, s.104).*
- *Bu düzende **tıkınırsam** kimbilir daha ne kadar da şişmanlayacağım (KS2, s.217).*

Yenmek

Haklamak: Yenmek, perişan etmek.

- *Bu it taş çatlasa beni tek başına **haklıyamaz**, muhakkak öbürlerine götürüyor (KS1, s.6-7).*
- *Kızlar duyuyor musunuz, kim ötekini **haklar** bakan ne diyorum be, kim haklarsa ötekini şerefine bir ziyafet çekilecek... esaslı tarafından! Hah hah hah! Duyuyor mu... Saçlarını yakalasana şapşal (KS1, s.243)!*

Yöntem

Racon: Usul, yol, yöntem.

- *Külhanbeylik **raconu** bunu emrediyor (KS2, s.13).*
- *Zaten her an, her dakika, her birisi diğer dördüne ihanet etmeyi; paraları tek başına derleyip, toplayıp kendi cehennemine tüymeyi düşünüyor. Bu işin **raconu** da bu (KS1, s. 128).*

Zorluk

İflahını kesmek: Gücünü tamamen bitirip bir daha iş yapamaz duruma getirmek.

- *Yüzbaşı Aziz sordu: - Cello mu?-Evet. Yandık desene, iflahımızı kesecek, garanti (YTB, s.60).*

4.2. Atasözleri

Çaba

Çok koşan çabuk/tez yorulur: Çok çaba gösteren kişi çabuk yorulacağı için bir sonuca varamayabilir.

- *Viyana'da Bennett'in adamları, ellerinde otomatik amerikan silahları, bütün şüpheli otelleri bir bir dolaşıyor, onu arıyorlar. Mordohay omuzlarına dökülmüş köpekleri silkeleyerek, dindar yahudi ağızlarıyla: -...Nasıl derler ona, diyor, türkçede bir laf olacak: **Tez koşan çabuk**...Selma sustu. Başka, daha içerilerden bir sesle: -Beni dinlemiyorsunuz, dedi (KS2, s.125).*

Dengeleme

Çivi çiviye söker: Güçlü ve zor olan şeyler ancak kendileri gibi güçlü ve zor şeylerle yenilebilir.

- *Onunki de budalalık. Hepsi birbirine benzedikten sonra zamanı namütenahi parçalara bölmek niye? -Bir konyak daha? Belki açılırdınız. Ona baktım: Beni sahiden hasta zannediyor, diye düşündüm. Konyağı uzatırken: **Çivi**, dedi, **çiviye söker**. - Benim diye cevap verdi. Bütün çivileri sökülmüş. Nefes almak gibi kötü alışkanlıklar yaşamakta. Devam etmeme sebep oluyor (SA, s.74).*

Eden bulur dünyası: Bu dünyada iyilik de kötülük de karşılıksız kalmaz. İyilik eden, iyilik görür kötülük eden, kötülük görür.

- *Kâtip Rıza iç cebinden yıpranmış bir defter çıkardı. Gözbebeklerinde dövülmüş bir karabiber rengi ve acılığı. Biraz Mahmud'a, yarıdan fazlası kendine: ...bu dünya, dedi, **eden bulur dünyası**. Gün Sultan Süleyman'ın günüyse katiyyen mağrur olmayacak, öyle mi? Yarın Sultan Süleyman'ın günü gelir, onun esamisi okunmaz. Kur'anda bile böyle yazılmış bu, efendim (KS1, s.10).*
- *...anlatmış mıydım, babamın hapse düşmesine sebep oldum ben, müstahaktı o başka, **eden bulur dünyası**, trende düşündüm, aynı cezaevinde buluşursak resmen çıldırırım (YTB, s.324).*

Kuduran köpek kendi başını yer: Etrafındaki kişilere zarar vermek isteyen kişi en sonunda kendisine çok daha büyük zararlar verebilir.

- *Kızıl'ın biri, önde gideni hem. Kibirli, edepsiz, muhalif. Demek öldürmüşler! Eee **kuduran köpek başını yer**, muhterem (KS1, s.139)!*
- *Ne demişler hem, **kuduran köpek başını yer**; eh o da son günlerde pek azmıştı, gözüne bir görünecek varmış (KS2, s.211).*

Dostluk

Eski dost düşman olmaz: Eski dostlar kişiyi en iyi tanıyandır, bu yüzden bazen küçük sıkıntılar yaşasalar da birbirlerine düşman olmazlar.

- *Bakma, diyordu, atışırız matışırız ama aramızdan su sızmaz. Uysal Teyfik: - **Eski dostlar**, diyordu, **düşman olur mu** (KS2, s.212)?*

Dürüstlük

Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar: Doğru olanı, doğru söz söyleyeni işine gelmeyenler sevmeyebilir.

- *Kim ardında iri iri hıçkıran ana gözleri, bütün bütün ufalmış çocuk avuçları koyup sonu adamakıllı şüpheli bir serüvene atılmak ister? Ben işsiz kalmamalıyım. Ben işimi namusumla gördüğüm için belâya çatmamalıyım. Beni dokuz köyden kovmamalılar* (KS1, s.22).

Güçlü olma

Acı patlıcanı kırağı çalmaz: Kötü ve zor şartlarda yaşayan kişilerin buna alışık olup bunun gibi benzer kötü durumlarda fazla etkilenmemesi, umursamaz davranması.

- *Yüzbaşı Aziz'in dudaklarında, o afacan gülümsemesi: -Hayrola beyim, Barones'le mi randevu? -...ulan Demir, bana da mı? Kolunu tutup, kulağına eğiliyor: <— bak, tetik bulun sahi tehlikelidir.> <—Merak etme, acı patlıcanı> (YTB, s.273) ...*
- *Az önce, yaptıkları ihtilâlin' hiçbir işe yaramayacağını takır takır Binbaşı Demir'e söyleyen adam, ansızın mahçup bir genç kız gibi ezilip büzülüyor: efendim bir müddettir 'teneffüs etmekte müşkilâta uğramaktaymış da' arkadaşlarının ısrarı üzerine tanıdık bir iki doktora görünmüş, onlar da başka bir âlem' bir kere işi ciddiye almıyorlar, hepimizi gömeceksin, acı patlıcanı kırağı çalar mı* (YTB, s.483)?

Yiğidin esaslısı bıçak çekti mi belli olur: Bir kişinin yiğit ve cesur oluşu kavgada belli olur.

- *Bekir: -İçsene ağbiy, diye üstüne bastı. Adam ölüyor olsa, kırmaz. Öbürü telaşla sözü ağzından kaparak: -...yok, dedi, yok! Ölmek bok boklavat! Yiğidin esaslısı bıçağı çekti mi belli olur: ortalığı pisleten bunca köpeği* (KS2, s.236).

Komşuluk

Komşunun komşuya dostluğu, kardaşıktan ileridir: Komşuyla iyi ilişkiler kan bağından daha değerlidir, önemlidir.

- *Aynı manidar tebessüm, elini uzattı: ... “sizleri burada görmek, kıymettar bir tesanüt tezahürü, mes ’ut bir tesadüf; ne kadar teşekkür etsek yetmez!” Ali Fuat Paşa, mütevazı gülümsedi; cevabı kısa ama samimi: “...biz de bir söz vardır, Yoldaş Karahan...” diye karşılık verdi: “...’komşunun komşuya dostluğu, kardaşıktan ileridir” (GP, s.99) !..*

Kuru tehdit

Havlayan/ürüyen köpek ısırmaz: Karşısındakine zarar vermekte kararlı olan kişi, bunu daha öncesinde belli etmez.

- *Vursana be, diye uludu. Korkak herif, ne uzatıp duruyorsun? Vursana be! Gelmiş karşıma bakla gibi lâf döküyor. Ulan ısıracak köpek havlamaz, bilmez misin sen? Hırlayıp durma orda, gel ısır erkeksen de (KS1, s.136) ...*

Olumlama

Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır: Güzel konuşmak, en kötü insanı bile yumuşatır.

- *Mustafa Kemal, akli hala General Papulas’ın taarruzunda, uzak gülümsedi: “...yok mu senin bu **tatlı dilin**, Fikriye...hani nasıl derler, **yılanı deliğinden çıkarır**” (GP, s.191) ...*

Sağlık

Her işin başı sıhhat: Sağlık her şeyden önemlidir.

- *“...onların tuzu kuru, sıhhatları yerinde... Fikriye haklıdır kızcağız. **Her işin başı sıhhat!** Baksana, alelade bir böbrek ağrısı, dikkatin tekasüfünü nasıl bozar” (GP, s.65) ...*

Yalnızlık

Sürüden ayrılan koyunu kurt kapar: Çevresinden, arkadaşlarından ayrılarak tek başına iş yapan kişinin başına kötü şeyler gelebilir.

- *Ben kendimi öteki insanlarla bir düşündüğüm zaman saadetimin niye bağlı olduğunu daha iyi anlıyorum. **Sürüsünden ayrılan koyun yoktur artık, kaybolmuştur.** İsterse gelmiş geçmiş koyunların en güçlüsü olsun (KS1, s.62).*

Yaşlılık

Kurt kocayınca köpeklere maskara olur: Gençken herkesin korktuğu, çekindiği kişinin yaşlandığında güçsüz ve aşağılık kişilerin küçümsediği kişi olur.

- *Hasan münasebetsizi kırk yılda bir işe yaradı. Ama ben nasıl tongaya bakacaktım, az kalsın!... Oluyor böyle işler, heh heh, ne de olsa yaş epeyce ilerledi. **Kurt kocayınca** demişler... Evet! Evet! Öyledir. Hoş daha benim ölmüşüm böyle yirmi kıkuyruk Hasan'a bedeldir ya, o ayrı mesele (SA, s.66).*

Zaman

Vakit, nakittir: Zamanı boşa harcamamak gerekir. Çünkü zaman çok kıymetlidir.

- *Diyeceğim dalgayı hemen çakmıştı. Al takke ver külah anlaştık. Benim de üstümden hani sanki koca bir dağ kalktı. Çünkü: eğer Meryem aksilik çıkarsaydı yanmıştık. İşin yoksa başka bir yer ara bakalım. O da uzun iş. Halbukisem ne demişler: **vakit nakittir**, değil mi ya (SA, s.65)?*

4.3. Deyimler

Düşüncelerin durumunu belirtenler

Ciğeri beş para etmemek: Değersiz ve işe yaramaz bir fikir.

- *Fikriniz beni ilgilendirmez, lâkin ne var, ben her kumarda kaybedenin daha insanlaştığı gibi **ciğeri beş para etmez** bir fikre inanmışımdır* (SA, s.173).

Eski tas, eski hamam: Hiçbir şeyin değişmediği anlamına gelir.

- ***Eski hamam eski tas.** Neymiş de eski zamanlardan, padişahlar devrinden kalmış* (SA, s.34).

Mekânların durumunu belirtenler

Ana baba günü: Çok kalabalık, karışık ve telaşlı olma durumu.

- *Üstelik tam o ara, makineli tüfekler ve tabancalar, ıslık ıslığa iğneleriyle herkesi saracak bir ölüm ağı dokumaya girişiyorlar. Ortalık **ana baba günü*** (YTB, s.43).
- *Kordon boyu, **ana baba günü**, ‘piyasaya çıkmış’, Rumlarla dolu; aralarından bazıları, rıhtımda, havai fişekleri ateşliyorlar* (GP, s.135) ...
- *Ortalık, **ana baba günü**: o sessiz ve kederli telaş, ric’at telaşı: tren terk edilmesi kesinleşmiş Eskişehir’den, yaralıları götürecektir, Sıhhiye neferleri, kamyonlardan ya da kağından indirilmiş, sargılar içindeki ‘mecruhları’, vagonlara bindiriyorlar* (GP, s.151) ...
- *Ortalık, **ana baba günü**: ‘samiin mevkiinde, mutad olmayan’ bir kalabalık* (GP, s.255) ...
- *Pilisını pırtısını toplayıp, sokağa dökülmüş, Hristiyan çoğu Rum- ahalinin bir kısmı, yanmakta olan mağaza ve evlerinin yakınında, bekliyorlar; bir kıs- mi, sahile doğru, karmakarışık akmaktadır: tam bir **ana baba günü*** (GP, s.349).

- *Bu arada, tabii biz içerden görmüyoruz, Beyazıt Meydanı'nı atlı polis tutmuş, epeyce de yaya, talebeler çıkar çıkmaz önde atlı polis hücumu geçtiler, basbayağı harp: atların üstünden çekip polisleri aşağıya alanları mı ararsın, talebelere kılıç çeken gözü dönmüş polisleri mi, hasılı **ana baba günü** (YTB, s.367).*

El ayak çekilmek: Etrafta hiç kimse kalmaması.

- *Beyoğlu'ndan **el ayak çekilmiş**. Elektrik direğinin dibinde tüyleri çamurlu, gözleri çapaklı bir köpek işiyor (SA, s.140).*

İğne atsan yere düşmez: Çok kalabalık ortamları anlatmak için söylenir.

- *Ah, diyor, konserde diyor, cumhurbaşkanı bile bulunmuştu. Öyle bir kalabalık vardı ki, aman Allah! **iğne atsan yere düşmezdi** (ZBB. s.43)!*
- *Taassup, gerçi 'örtülü', elinde silah, ortalıkta görünmüyor ama; her yerde 'hazır ve nazır'; hangi camie gitsen, mahşer kalabalığı: **'iğne atsan, yere düşmez'** (GP, s.181) ...*

İN cin top oynamak: Bir yerde kimsenin olmadığı, sessiz ve ıssız bir ortamı anlatmak için kullanılır.

- *Ertesi sabah, İstanbul, güneş tozu bulut südü, gök mavisi altında, bomboş bir şehir **inin cinin top oynadığı** caddelerde, Sıkıyönetim devriyeleri; konsoloslukların, önemli yapıların çevresinde, Amerikan postalları her dönüşlerinde kıvılcım çıkaran süngülü nöbetçiler (YTB, s.384).*

Kurtlar sofrası: Çok tehlikeli bir duruma gelmek.

- *Memleket bir **kurdlar sofrasına** döndü mü, isyan haktır (KS2, s.245).*
- *Memleket, bir **kurdlar sofrasına** döndü mü, isyan haktır (KS2, s.248).*

Kuş uçmaz kervan geçmez: Kimsenin uğramadığı ıssız yer.

- *Yüklüyüz bu sefer, baba, adamakıllı hem. Sintine'nin **kuş uçmaz kervan geçmez** bir köşesine üç tane kürk saklamışım ölmez sağ kalırsak babamın oğluna tanesini üç bin kâğıda zor veririm (SA, s.8).*

Nesnelerin durumunu belirtenler

Güme gitmek: Boşuna yok olmak.

- *İrfan yeniden önünde ne kadar kâğıt varsa buruşturuyor: İki yarım makale, bir ajans bülteni, bir bulmaca müsveddesi olduğu gibi **güme gidiyorlar** (KS1, s.245).*

Suyunu çekmek: Bitmek, tükenmek.

- *Her zamankinden fazla. Para **suyunu çekiyor** (ZBB, s.220).*
- *...işin kötüsü, diyoruz, paramız **suyunu çekmek** üzere. Bir kulpunu bulamadık. Hernandezle birlikte sömürgelere gitmek için mektup yazdık. Oteli ödeyemezsek sokaktayız (ZBB, s.230).*
- *Paramız **suyunu çekti**, bu ikinci üstelik, İstanbul'da kendilerinden kurtulduğumuzu zannettiğimiz iki bok böceğine rastladık, bu üç (ZBB, s.289)!*

Yüreği parçalanmak: Çok acı ve hüznü sesler çıkarma durumu.

- *Halide Edip Hanım, kağnıların **yürek parçalayan** iniltisi (GP, s.162) ...*

Kişilerin durumunu belirtenler

Abayı yakmak: Âşık olmak.

- *Kalkıp Meryem'e keyif için mi gittim zannettiniz? Yok efendim, ama o da anlaşılan Hasan suratsızına **abayı yakmış** (SA, s.131)!*
- *Clara'yı görür görmez **abayı yakmıştı** (KS2, s.213).*

Ağzı açık kalmak: Çok şaşırmak.

- *Herkesin **ağzı açık kalırdı**. Beş altı ay idare ederdik (KS1, s.253).*
- *Kızın kulağından öpüyor: -... pedimu, diyor. Bak ne sürpriz hazırladım sana. **Ağzın açık kalacak** (KS1, s.95).*

Ağzı kulaklarına varmak: Çok sevinmek.

- *Rejisör Ihsan Amerikan barın önünde **ağzı kulaklarına varmış** Gilda'yla konuşuyordu (KS1, s.201).*

Ağzına bir parmak bal çalmak: Bir kişinin amacına ulaşmak için karşısındakini sözleriyle kandırması.

- *Asıl değişiklik, galiba dünyayı alış biçiminde, davranışlarında görülüyor savaş sırasında İnönü'ye hayranlıkla bağlanan sanki o değil, kuruluş günlerinde Demokrat Parti'ye duyduğu yakınlık açık bir yandaşlığa dönüşmüş zamanla, bağıra bağıra savunuyor; karısına bakarsan, 'seni İdare Heyeti azası yaparız diyerekten, **ağzına bir parmak bal çalmışlar**, bunu kandırmışlar, inanıp kayıt dahi olmuş (YTB, s.235).*

Ağzına yüzüne bulaştırmak: Bir işi yapayım derken bozmak.

- *Üsteğmen Demir, elektrik yeşili şimşek yansımalarının ufka simsiyah çizip bozduğu bina hayaletlerine dalıyor, parayla yapılan çapkınlıkları oldum bittim*

sevememiş, ne zaman, nerede yapmaya kalktıysa, **ağzına yüzüne bulaştırmış** bre. Hele orospuların bayağılığı fazla belirgin davranışları göze batacak derecede hayasız olursa (YTB, s.105)!

- ...ben de bunları istiyordum, sen de! O zaman aramızda fark yoktu. Sonra sen beceremedin, **ağzına yüzüne bulaştırdın** (KS2, s.148)!
- ...Avrupa Birliği konusunda İngiliz Dışişleri Bakanı'nın demeci. Önemli ama çok uzun özetleyiver hayırına! Salih'e versem **ağzına yüzüne bulaştırarak** (KS2, s.242).

Ağzında bakla ıslanmamak: Kendisine söylenen sözleri başkalarına söylemek, boş boğazlık etmek.

- Hele bazı mevzularda, **ağzında bakla ıslanmaz** (KS2, s.42).

Ağzını aramak: Karşısındaki kişiyi öğrenmek istediği konu hakkında çeşitli yöntemlerle konuşturmaya çalışmak.

- Birkaç dakika sonra, Taburdan emri tekrarladılar: Araçlar olduğu yerde kalsın, bizimle teması kaybetmeyin, tamam!». Üsteğmen Demir, **ağzını arayıp** Tabur telsizinden durmanın nedenini soracaktı ki, aygıttan Keşif Kolu Komutanın sesi yükseliyor, o daha meraklı, üstelik sabırsız: ...neyi bekliyoruz peki? Biz burada çakılır kalırsak Tokcan'ı kim kurtaracak, iyi saatte olsunlar mı (YTB, s.13)?
- Salih Küçük Rıza'yı bulur **ağzını arar**, Güngör'de (KS2, s.101).
- Benim **ağzını aramak** için gelmiş olabilirsiniz (SA, s.129).
- Az önce Dünya'dan Yekta telefon etti **ağzını aradı** (KS2, s.247).
- Halide Edip Hanım'ın cevabı ciddi: "...maksad-ı mahsusla sorduysanız, münasiptir Paşam. Şayân-ı dikkat bir kız: hırslı ve iddialı intibaini veriyor... Kim bilir, belki Paşa'ya böylesi lazım..." İsmet Paşa **ağzını arar** gibidir (GP, s.376).

Ağzını bıçak açmamak: Üzüntüsünden dolayı konuşamamak.

- *Kaşların büsbütün kararır üzgün gözlerine yıkılır, **ağzını** bir vakit **bıçak açmaz** (KS2, s.142).*
- *Öğleye doğru, vapurun radyosundan NATO'ya giriş belgesinin imzalandığını duyduk, büsbütün kötüledim, baktım denizin üstünde martılar, ufukta kara bir bulut yığını, eh insan olarak benim şahsi mağlubiyetim, bir yerde hayatımın ve hayallerimin çökmesi, iktidardakilerin muvaffakiyetinin bedeli oluyordu. Bursa'ya kadar **ağzını bıçak açmadı**> (YTB, s.233) ...*

Ağzının payını vermek: Karşısındaki kişinin davranışlarına karşılık vererek yaptığına pişman etmek.

- *Amerika'ya gitmeyeceğiz diye öfkeleni hıyarağa! Yoksa **verirdim ağzının payını** (SA, s.151).*

Ağzıyla kuş tutsa yaranamamak: Kimsenin yapamadığı şeyi kolaylıkla yapsa da kimsenin takdirini kazanamamak.

- ***Ağzımla kuş tutsam** kimseyi samimiyetime inandıramam, değil mi ki adımız Kenan Öner'in adamı diye çıkmış bir kere, nasılsa her defasında olduğu gibi yüzüme gülecek arkamdan omuz silkecekler (KS2, s.98).*

Akıntıya kürek çekmek: Boş yere çabalamak.

- *Babamın da bu mevzuda bir sürü plânları olduğu besbelli. **Akıntıya kürek çekmiyelim** (KS2, s.55).*

Akla karayı seçmek: Çok uğraşmak, zorlanmak.

- *Vallahi kurtuluncaya kadar **akla karayı seçtim**, yani" (GP, s.336) ...*

Aklı başına gelmek: Akıllanmak.

- *Herif beni kendince eğlence yapıyor. O zaman anladım şekerim, şıp diye **aklım başıma geliverdi** (SA, s.83).*
- *Evvelâ erkek sandım, gel gelelim Hasan'ın gözlerini görür görmez, **aklım başıma geliverdi**, ay sözle tarif edemem, imkânı yok şekerim, bir tuhaf oldu çocuk (SA, s.91).*
- *Halbuki ne var, itiyadlarımız aklımız başımıza gelmeden teşekkül eder, daha çocuklukta, gençlikte: kafada kavak yelleri eserken sonra **aklın başına gelir**, gelir ya, itiyadların kafesinden çıkamazsın artık (KS1, s.257).*
- *Bâri halkın **aklı başına gelse de** şu heriflere bir ders verse...Nerde o günler? Halktan hayır yok, katiyyen yok, efsunlanmış, herifin kışına takılmış gidiyor yahu (YTB, s.259)!*

Aklı başından gitmek: Korkmak.

- *Ya da kirpikleri yırtıcı bir Varsenik diye **aklı başından gider**, Asmalımesçit'te sırf bu yüzden çakı gibi bir Ermeni delikanlısını sırlıslıklam döver, Athena'yı hatırlamaz bile (KS1, s.192)!*

Aklı başta olmak: Düşünerek hareket etmek.

- *Daha çok **aklı başında** bir erkeğe elverişli bir karı olabilecekmış duygusunu uyandırıyor (KS2, s.147).*
- ***Aklı başında** bir insan **olsam...**". Napoli'de değil, İstanbul'dayım, Tophaneden Fındıklıya Fakülteye gidiyorum; ve Antonio yanımda yok (SA, s.169).*
- *Caminin önünde bir sürü traktörü arka arkaya dizmişler. Ve traktörler titremiyor. "**Aklı başında** bir adam **olsam** böyle mi yapardım? Kalkıp Fakülteye gitmek". İçimden; bu, Ayhan'a gitmek demektir, diye derhal düzeltiyorum. Prozit Antonio (SA, s.170)!*
- ***Aklım başımda**. Saçmalamıyorum da. Ölümünü kabul ediyorum (KS1, s.178).*

- *Ben çökmüştüm, tam manasıyla, **aklı başında** biri ikinci yolu gösterdi, kılavuzum oldu; sen de çökmüşsün, bu yalnız senin başına gelmiş bir faciadır sanıyorsun, senin kılavuzun ben olacağım (YTB, s.267).*
- ***Aklıbaşında** bir erkek, hele Demir kadar yakışıklı olursa, böyle mi giyinirmiş canım (YTB, s.280)?*

Aklını başına almak/toplamak/devşirmek: Mantıksız davranışlardan uzaklaşıp akıllıca bir yol izlemek.

- *Bak sana ne diyeceğim, hani bazı bazı insanın aklına eser, etrafında ne varsa hiçe sayıp bildiği gibi yaşamak ister, aklına estiği gibi. Ama bu bir andır. Uzun sürmez. Hemen **aklını başına toplar**, muhitini, mecburiyetlerini düşünür, falan filan (SA, s.189).*
- *Mehmed-Ali ıslandıkça **aklını başına topluyor** (ZBB, s.195).*
- *Mustafa'yı gördük. Sana selâm söyledi. Sakın gelmesin, diyor. **Aklını başına toplansın** diyor. Budalaca bir sual kıvırıyoruz: -Ne kadar kalacaksınız (ZBB, s.285)?*
- *Yüzbaşı Demir **aklını** yavaş yavaş **başına toparlıyor** (YTB, s.362).*

Aklı kaymak: Çok korkmak.

- *Pazarları kendimize benzer iki hergele ile beraber stadyumlardayız. Açık tribünde iğneli beşik gibi bir yağmura suratımızı verip verip, gözlerimiz ve **aklımız kaymış**, bağır Allah çağırıyoruz (ZBB, s.104).*

Anasından doğduğuna pişman etmek: Çok eziyet etmek.

- *Ulan biz adamı **anasından doğduğuna pişman ederiz** be! Bunu bir anlatan olmadı mı sana velet? Boyuna bakmadan gelip de bizim tuttuğumuz karıya el atıyorsun (KS1, s.250)?*

Anasından emdiği süt burnundan gelmek: Uzun uğraşlar vermek.

- *Vaziyeti basından gizlemek için iki gün **anamızdan emdiğimiz süt burnumuzdan geliyor** (KS2, s. 26).*

Anası ağlamak: Zorluk çekmek.

- *Bazıları gargaraya getirip: -.... **Anamızı ağlatan!** dediler (KS2, s.168).*

Anasının gözü: Bir kişinin çok kurnaz olması.

- *Bilmem hangi **anasının gözünden** (ZBB, s.33).*
- *Selâmı var, dedim. Ve kızdım. - O var ya, o!... O ne **anasının gözüdür** (SA, s.48).*
- *Biz dört kişi: Bir ben; bir Charlot, **anasının gözü** bir işçi, bir de güneyli Jacques, etti üç. Dördüncümüz Alsace'lı bir öğretmendi (ZBB, s.248).*
- *Bu mu it dedikleri, **anasının gözü** dedikleri (KS1, s.253)?*

Aralarından su sızmamak: Çok iyi geçinmek.

- *...evet **aralarından su sızmadığı doğru** (KS2, s.99).*
- *...kulağıma gelenlere bakılırsa, diyor, Lehmann'la **aranızdan su sız mıyormuş** (KS1, s. 106).*
- *Aysel'le biz, bakma atışırız matışırız ama, **aramızdan su sızmaz** (KS1, s. 117).*

Atını sağlam kazığa bağlamak: Bir işin aksamaması ve herhangi bir engelle karşılaşmamak için tedbir almak.

- *Onun için ben kimseye itimat etmem. Allah bana ne demiş, **Atını sağlam kazığa bağla** (SA, s.82) ...*

Avucunun içi gibi bilmek:

1. Tüm ayrıntılarıyla hâkim olmak.

- “...artık keyfiyet tebellür, vaziyet takarrür etmiştir: bütün arazi, ayaklarımızın altında, her şeyi ve her yeri, **avucumuzun içi gibi** görüyoruz” (GP, s.206) !..

2. Kişiyi tüm ayrıntılarıyla tanımak.

- Ben onu **avucumun içi gibi bilirim** (SA, s.63).

3. Bir olayı tüm ayrıntılarıyla bilmek.

- Bunca yaşamış, bunca sürtmüş; açlığı, kimsesizliği ve ihaneti **avucunun içi gibi biliyor** (KS1, s.184).

Avucunu yalamak: Kişinin istediği bir şeyi elde edememesi.

- Ona bakarsan Ankara'da Hancı'yla paraları kırıştıran asıl senmişsin. **Avucumuzu yaladık**, diyor (KS2, s.43).
- Fabrikayı onlar kuracak sen **avucunu yalayacaksın** (KS2, s.96).
- İş bir kere Ankara'ya kaptırdık mı, **avucumuzu yalarız** sonra (KS2, s.99).
- Önündeki tabağı çabucak silip süpürüyor: **Avucumuzu**, diyor, **yalarız** (KS2, s.99).

Ayağına çelme takmak: Engel olmak.

- Kendini ne kadar genel ne kadar herkes sayarsa saysın ne kadar ben nihayet toplum örgüsünün bir ilmiğiym derse desin; adam toplum adına bir yola çıkmağa kalkıştı mı ilk önce kendi iç hesapları **ayağını çeliyor** (KS1, s.11).

Ayağına dolaşmak: Bir kişinin bir işi yapmasına engel olmak, oyalamak.

- *Şahsen gazeteci kısmına bir düşmanlık duymam ben, ikide bir **ayaklarımıza dolaşmasalar** iyi olur ya, dolaşmalarından da pek bozulmuyorum; ne var ki böyle bulaşık, pis ve kokusu sonradan çıkacak işler de pek ileri gitmeseler daha tatlı olmaz mı (KS2, s. 26)?*
- *Neden başka türlü boyanmış gökler, kaldırımları başka türlü döşenmiş şehirlerde heyecanlı serüvenlerimi yaşarken **ayağıma dolaşsın** dursun (KS2, s.237)?*

Ayağına düşmek: Bir kişinin yardıma düşüp yalvaran olacağını belirten söz.

- *Çok geçmeden **ayaklarım düşersin**. Ben olmadım mı ananı bellerler, namussuzum (KS2, s.28).*
- *Şaka mı bu, adımızla sanımızla komiserliğimizle **ayağına düşüp** izdivaç teklif ediyoruz (KS2, s.181).*

Ayağının altında olmak: Yakınında olmak.

- *Ben varım ve yürüyorum. Onlar **ayaklarımın altında**. Bugün Athena, yarın Nurten öbürgün Leyla (KS2, s.238)!*

Ayağının tozuyla: Bir yerden gelir gelmez başka bir yere gelenler için söylenir.

- *Başımıza büyük bir musibet gelmiştir, hanım, pederi tevkif ettiler, Kemal Paşa **ayağının tozuyla** Müddeiumumiye, Sulh Ceza Hâkim'ini ahzetti, Müftü Nureddin Bey de azlolundu! Gidişat maazallah kötüdür. Kemal Paşa'nın hiç insafı olmadığından topunu asar fukaraların'» (YTB, s.138)!*
- *Bloknotlarıyla, facianın resimlerini çekmeye çalan izlenim toplayan ecnebi gazeteciler: bunların arasında **ayağının tozuyla** vaka mahalline koymuş Jimmy Fowler ile Marie-Laure Oiselet. Jimmy Fowler elinde kalemi, dışlerinin arasında piposu, harıl harıl not alırken soruyor: "...bir iddiaya göre, yangını Türkler çıkarmış, yanan semt Hristiyan semti, yarı Avrupalı (GP, s.350)!*

Ayağını tetik almak/basmak: Bir olay karşısında önlem almak, hazırlıklı bulunmak.

- *Hüsnü Faik telefonu kapadı. Elleriyle yüzünü örttü: -Mahmud, dedi, ben sana demiştim evladım: **ayağını tetik bas** demiştim (KS1, s.66).*
- *Üç yıl önce yaşadığı belâlı bir serüvenden belleğine yansıyiveren Yargıç Generalin altın gözlükleri mi, yoksa üç hafta önce çerçeveli Ankara'da Mustafa'nın Anıttepe'deki evinde yaptıkları toplantıdan dönerken, çocuk mavisî gözlerinde o muzip gülümsemesiyle, 'Zizi Binbaşı'nın söyledikleri mi: <— bana bak, parlak çocuk, oyun oynamıyoruz, **ayağını tetik al** (YTB, s.300)!*

Ayak değiştirmek: Karşısındaki kişinin düşüncesini benimseyip kendi düşüncesinden vazgeçmek.

- *Yalnız Çinli durduğu daha doğrusu sindiği yerde **ayak değiştirecek** oluyor (KS2, s.172).*

Ayaklar altına almak: Hiçe saymak, değersizleştirmek.

- *Salkım saçak bıyıkları, kırçıl kaşları bembeyaz ayakta, daha tanıştırıldıkları dakika ona nasıl da çıkmıştı Miralay Ferid: <—...Yüzbaşı, yüzbaşı, söylesene sen, bu orduda timsal-i cesaret bir zabıt artık kalmadı mı? 'Hanım evlâdı bir Başvekilin memleketi uçuruma sürüklemesine, haysiyetimizi **ayaklar altına almasına** nasıl bigâne kalabiliyorsunuz, anlamıyorum> (YTB, s.414).*

Ayaklarına kara su inmek: Çok yorulmak.

- *Gözsüz kulaksız bir Mehmet Ali. Görmeyen ve duymayan. **Ayaklarına kara sular inecek**. Saçlarına kara akşamlar. Belleville metrosunun dibinde El-Barudi'yi, benek benek gözlükleri ve yemyeşil suratıyla yanibaşında bulunca, şaşırarak. Demek ki buraya kadar yanyana yürümüşler (ZBB. s.207).*

Ayakta durmak: Hayata tutunmak.

- *İrfan Sosyallistliğinden kalma komitacılığıyla, Necdet savaş yıllarında Turancılık olaylarına karışmışlığıyla **ayakta durabiliyor*** (KS1, s.36).

Ayak uydurmak: Kendi davranışlarını bulunduğu ortamdaki kişilere göre uydurmak.

- *Amerikalaşıyoruz, diyor, gidişe **ayak uydurmalyız*** (KS1, s. 108).
- *Yüzbaşı Demir, hem Ümid'in hızlı yürüyüşüne **ayak uydurmaya** çalışıyor, hem de araya evinde geçirdiği yalnız gecenin hesabını sokuşturuyor* (YTB, s.327)
- ...
- *Latife Hanım'ın yüzünden, hayal gibi belli belirsiz, bir hoşnutsuzluk geçiyor. Halide Edip Hanım, yürümeye başlayan Gazi'ye **ayak uydururken**, Latife'yi dikkatle süzerek, madalyon olayını değerlendirecektir* (GP, s.369).

Aynı kabağa üfleme: Ortaklık durumu.

- *Üstelik mağdem ikimiz de aynı tongaya bastık, **aynı kabağa üflüyoruz** demektir* (KS2, s.138).

Aynı yolun yolcusu olmak: Yaşam görüşleri benzer kişiler.

- *Yani, diye düşündü. Merhaba demek lazım. Selamlaşmak. Madem **aynı yolun yolcusuyuz**. Bir Paris'te bir otelde* (ZBB. s.46) ...

Baklayı ağzından çıkarmak: Kişinin sabrı kalmayıp bildiği her şeyi anlatması.

- *Sonunda **baklayı ağzından çıkardı*** (YTB, s.104) ...
- *Hayvan nihayet **baklayı ağzından çıkarıyor**: -Onu, diyor, en son siz gördünüz. Nerede olduğunu bilirsiniz* (ZBB. s.195).

Baş eğmek: İnanmak, itaat etmek, kabullenmek.

- *Kollarının arasında tutuyorsun, dans ediyorsun, öpüyorsun hatta, âmâ o daima senin dışında kalıyor, **baş eğmiyor** (KS1, s.18).*
- *Hiçbir zaman Seyit Sabri'nin **baş eğdiği** bir fikre başkaldırmak ise Mordohay'ın adeta vazifesidir (KS1, s. 51).*
- *Herkesin dediğine **baş eğiyor**. Aciz. Bir de sana bir orospuluk saadetinin savunmasını yapıyor (ZBB. s.150).*
- *Bu kadın, bu kimsenin yüz vermediği acı ter kokulu sokak kızı beğenilsin de Athena rüyaları ve çıldırtıcı danslarıyla ortada kalsın! İşte bunu sindirebilmek güç. İşte buna **baş eğebilmek** imkânsız (KS1, s.242).*

Başına çorap örmek: Bir kişinin zor duruma düşmesi için tuzaklar kurulması.

- *Yok gerçekleşmez de sonu fos çıkarsa **başımıza çorap örüleceği** muhakkak (KS2, s.178).*

Başını döndürmek: Etkilenmek, çok beğenmek.

- *Güner'in gözleri desinler adamın deniz gibi **başını döndürür**. Güner'in sarfettiği parayı desinler kimse sarfetmiyor (KS1, s.214).*
- *Omzunda bir el, acaba kimin eli, **başını döndürdüğü** an başka bir zaman başka bir yeredir: kızılıcak kırmızısı bir aydınlığa gömülmüş, günlük kokan hol gibi bir yer, biraz Muradiye'deki konak yavrusunda annesinin odasına, biraz Mamasan Shamisen'in Tokyo'daki tapınağına benziyor, biraz da galiba Cemekân Sokağı'ndaki evin salonuna (YTB, s.377)!*
- *Nasıl almasın? Çünkü oda, Mustafa Kemal'e tahsis edilmiş olan oda; köşkün, en mutantan yatak odası; 'alafranga' ihtişamı, adamın **başını döndürür** (GP, s.413).*

Başını taşa vurmak: Çok pişman olmak.

- *Geçimimiz iyiydi. Ne var ki **başımızı** bu **taşa** da **vuracaktık** bir kere* (ZBB, s.230).

Başının altından çıkmak: Kötü bir durumdan sorumlu tutulmak.

- *Hergelelik senin **başının altından çıkıyor*** (KS2, s.138).

Başının altından çıkmak: Kötü bir şeyi planlayan kişi için söylenir.

- *Cinayet kızın **başının altından çıkıyor*** (KS1, s.173).

Baş kaldırmak:

1. Karşı gelmek.

- *Hiçbir zaman Seyit Sabri'nin baş eğdiği bir fikre **baş kaldırmak** ise Mordohay'ın adeta vazifesidir* (KS1, s. 51).

2. Ayaklanmak.

- *Bir sürü göz, ıslak siyah, ışıksız, **başkaldırmış**: -Size ne* (KS2, s.95)?

Başına devlet kuşu konmak: Beklenmeyen bir servete sahip olmak.

- *Günün birinde beklenmedik bir **devlet kuşu gelecek başımıza konacak*** (KS2, s.227).

Başka telden çalmak: Farklı şeyler söylemek.

- *Suat hanım, ateş kırmızısı dudaklarında belirip kaybolan o gizli alay, **bambaşka bir telden çalıyor*** (YTB, s.151).

- ‘Gözlerimi kaparım/ Vazifemi yaparım!’” Halbuki Yahya Kemal, **başka bir telden çalıyordu**; ona bakarsanız, ‘Garp firkiyatı İstanbul’u transit geçer, Diyarıbekir’de onun kucağına düşer’miş (GP, s.235).

Ben ne söylüyorum tamburam ne çalıyor: Tüm çabalarına rağmen karşısındaki kişinin anlamayıp ilk söylediğini sürekli tekrarlaması.

- *Ne demezsin, o her zamanki gibi yine lafımı ağzıma tıkadı: İstanbul’da, dedi, kavun vardır daha, öyle mi Yakup? Vay Anasını! Ben ne söylüyorum, tamburum ne çalıyor? -Vardır, dedim, vardır elbet: daha Kasımdayız* (SA, s.12)?

Belini bükmek: Çaresizlik yaşamasına sebep olmak.

- *Hiç kimseyle mahkemelik değilim. Yalnız maliyeye borçluyum biraz, bir o var belimi büken, vereyim istiyorum bu parayı. Başka türlü dümenini bulursam daha iyi olacak* (SA, s.126).

Bindiği dalı kesmek: Bir kişinin kendisi için yararlı olan şeyleri kendi eliyle yok etmesi.

- *Binbaşı siz orada ne yapıyorsunuz Allah aşkına? Adam bindiği dalı keser mi be? Hareket zaten bürokrat aydın hareketi, arkasında halk yok, önceki tasfiye orduyu karmakarışık etti, bu yaptığınız üniversiteleri karşınıza dikecek* (YTB, s.497).

Bir araba: Çok fazla laf etmek.

- *Garson kadın hep o saygılı haliyle: ...boisson?... diyor. Daha doğrusu bir araba laf ediyor fakat Mehmet Ali yalnız bir kelimeyi anlıyor* (ZBB. s.41).

Bir baltaya sap olamamak: Hiçbir işi doğru yürütememek.

- *Ondan bu dünyanın adamı değillerdir bir iş tutamazlar, **bir baltaya sap olamazlar**, kafalarında olmadık düşünceler dolaşır ki, şeytan olsan hani, kavrayamazsın (SA, s.61).*
- *Yüzbaşı Demir içisıra kesip atmıştı çoktan: fi tarihinde oynadığı Horatio rolüyle, çevirdiği bir iki filmle istediği kadar şişinsin, zavallı bir adamdı bu, gösteriş düşkünlüğünün ardında ölçüsüz bir yükselme tutkusu, herşeye kulp takmasının ardında yaşı epeyce ilerlemiş olduğu halde hâlâ **bir baltaya sap olmayışı** yatıyordu (YTB, s.337).*

Bir baltaya sap olamamak: Hiçbir başarı gösterememek.

- *Parlak Bekir. Eğer o sağlam **bir baltaya sap olsa** bu gençliği ve yakışıklılığıyla kimbilir ne müthiş bir adam olurdu (KS1, s.202).*

Bir çuval inciri berbat etmek: Yolunda giden bir işi davranışlarıyla bozmak.

- *Hapı yuttuk. **Bir çuval inciri bombok ettik**. Gemi yüklemeye başlayacaktı. Çekip gidecektik (SA, s.162).*
- *Kabibay epeydir süren bir tartışmayı, gönlünün razı olmadığı bir sonuca bağlarcasına:*
- *Olur mu canım, dedi, **bir çuval inciri berbat ederiz** (YTB, s.372).*

Bir kulağından girip bir kulağından çıkmak: Söylenenleri umursamamak dinlememek.

- *Mehmed-Ali ona dikkatle baktı. Söyledikleri **bir kulağından girmiş bir kulağından çıkmıştı** (ZBB. s.91).*
- *Nâzım, sanki büyülenmişti, gözlerini bir türlü kadından alamıyor; Ahmet Cevat 'Yoldaş'ın birer birer tanıttığı öteki 'yoldaşların isimleri, **bir kulağından girip, öteki kulağından çıkıyordu**: "...Kayserili İsmail Hakkı Yoldaş; Kafkasya'daki*

Türk komünistlerin 'rehberi!'" "...Nimetullah Nüşirevân Yoldaş, aslen Tatar, ama Türkiyelidir!.." "...Abdurrahman Hoca, sabık tabur imamı; o da fırkamıza kayıtlıdır" (GP, s.386) ...

Bir taşla iki kuş vurmak: Bir işle, faydalı en az iki sonuç elde etmek.

- *Ya bu herifler Katib Rıza'yı bir köşeye sıkıştırıp iyice benzettiler, şimdi de onu yem diye kullanıp beni benzetmeyi kuruyorlar, böylece **bir taşla iki kuş vuracak** hem Rıza'dan hem benden kurtulmuş olacaklar; ya da kendini daha pahalıya satabilmek için Kâtib Rıza böyle bir dümen buldu (KS1, s. 6).*

Bit yeniği olmak: Gizli kapaklı bir durum olması.

- *Biz demedik mi daha işin başında bu siyahlı kızda bir **bit yeniği** var diye (KS2, s.110)?*

Boğazına kadar: Pek çok, aşırı, gereğinden daha fazla.

- *Paraya, dedi. **Boğazına kadar** gömüldün. Daha fazlasını isteme (KS1, s.189)!*

Bomba patlatmak: Herkesi şaşırtacak bir haber vermek.

- *Yüzü zeytinyağı sürülmüş gibi yeşil yeşil parlıyordu. Adeta fısıldıyarak: -Al, dedi. Al ama bu başka. Yeni bir **bomba patlatacağım** (KS2, s.104).*
- *Herkes **patlatıyor yeni bir bomba** ağbiy. -Ayıbettin Sulhi! Birazdan bir yıldızla takdim edeceğim seni, süperklas (KS2.s.104).*

Boyun eğmek: Kabullenmek.

- *...küfranı nimet olmadık. Hakkımıza **boyun eğdik**. Müstahak mıyız? Bunu bir bilen olmalı (ZBB. s.10)!*

- *Üzerine dalgın bir aldırılmazlık, kadere **boyun eğmiş** kişilerin süklüm püklümlüğü çökmüş ama, mendilini didikleyip durmasına ne demeli (YTB, s.390)?*

Boyunun ölçüsünü almak: Dersini almak.

- *"...hakikati halde, teklif mantıki, mesele Gazi'yi ikna edebilmekte... Gazeteci beylerle, sohbeti koyulaştırdılar..." Halide Hanım'a dönüp, rica ediyor...hanfendi biz hepimiz **boyumuzun ölçüsünü aldık** (GP, s.355).*

Burnu büyük: Kibirli olmak, kendini beğenmek.

- *Tabii bir tutulmam Ümid'le, onun **burnu büyüktür**, kendini akıllıym zanneder (KS2, s.55).*

Burnu havada olmak: Kendini beğenmiş olmak, kimseyi beğenmemek.

- *Nazım kendisini, hanidir Nüzhet'i görmeye hazırlamıştı ya, ümitleri boşa çıktı; Rusya'da 'Köşe Kapmaca' oynuyorlar! Vâlâ, geçimlerini sağlayacak paranın, cebinde ne kadar azaldığını bildiğinden üzülüyor. Neyse ki, **burnu havada** Maitre d'Hotel'in, nedense biraz da müstehzi ilave ettiği son cümle, yüreklerine su serpecektir (GP, s.385) ...*

Burnu kafdağında olmak: Kendini beğenmek ve çevresindekileri küçük görmek.

- ***Burnu kafdağında**, çıktığı kabuğu beğenmez, manitacı bir kahbe kesilir başına (KS2, s.25).*
- *Sonra **burunları kaf dağında** maval okumaya kalkışıyorlar ona (KS2, s.180).*

Burnundan düşmek: Çok benzemek.

- *Kılçık be, diyor, karı dehşet! Yutkunuyor: Rita'nın, diyor, **burnundan düşmüş** (KS1, s.155).*

- *Rejisör: Evet, diyor, Rita'nın **burnundan düşmüş**. Yanındaki yıldız dönüyorlar: eh, diyorlar, Neriman sıkı dur artık! Senin bütün filmlerini alacak elinden Rita. Ortada kalacaksın (KS1, s.258).*

Burnundan getirmek: Sıkıntı çekmek.

- *Onun için gel ve yanıma bırakma! Böyle bir gece bulutlar gürül gürül sabaha doğru akarken ayağıma keskin bir yokuşta çelme tak; ya da etime iki çelik mermi göm, ödet bunu bana, **burnumdan getir** (KS1, s. 14).*

Burnundan kıl aldirmamak: Huysuz ve kendini beğenmiş olmak.

- *O **burnundan kıl aldirmayan**, etrafındakilere rahat huzur vermeyen mutaassıp herif hapis hanedeydi öyle mi? Ferahımdan hiç yapmadığım bir şeyi yapmama, babanın boynuna sarılmama ramak kaldı (YTB, s.138).*

Burnunun doğrusuna gitmek: Kendi bildiği doğrultuda ilerlemek.

- *On dakika hiçbir şey düşünmeden, hiçbir şey düşünmemeğe çalışarak **burnunun doğrusuna yürüdü** (KS2, s.235).*

Burnunu sokmak: Kendisini ilgilendirmeyen işe karışmak.

- *Neden yaş bir işe **burnunu soktu** aklım ermez (SA, s.7).*
- *Kimsenin aklı ermez onun işlerine. Lâkin erkek çocuktur: Canımı istese, feda olsun. Hoş, kendimin de böyle dalgalara neden **burnumu soktuğumun** pek farkında değilim ya! Neyse (SA, s.7).*
- *Bu olmasaydı, **burnumu** muhakkak başka bir halta **sokacaktım** (SA, s.18).*
- *Katili arıyoruz diyerekten bir takım ticari şirketlerin geçmiş muamelatına **soktuk burnumuzu**, şimdi de çıkaramıyoruz (KS2, s.25).*
- *Ama neden başkaları durmadan benim etlime sütlüme **burnunlarını sokuyorlar** (SA, s.28)?*

- Onun için iki **burnunu** birden üstüne lâzım olmıyan işlere **sokuyor**, etraftı murdarlayıp ayrı ayrı her şeyi kokluyor (KS2, s.29).
- Belki de okkanın altına biz gideceğiz. Tabîî Hasan'ın yüzünden. Tabîî tabîî. Birakalım erkeklik numarasını, o olmasa ben **burnumu** böyle şeylere **sokar mıydım** (SA, s.33)?
- Bak, diyor, sen **burnunu** benim işlerime **sokma**, yeter (KS2, s.43).
- Ve Ecvet, yâni ağabeyi, bilgisizliğine rağmen **burnunu** her şeye **sokup saçmaladığı için içerliyor** (ZBB. s.78).
- Sen sanıyorsun ki adam elindeki sonsuz imkânları bok eder, hiçbir halt olamazsa, iş olsun diye öteki insanların işlerine **burnunu sokar** ve bunda haklıdır (ZBB. s.82).
- Falan herif hoşuma gidiyor. Falan herifle dolaşıyorum, falan karı hoşuma gidiyor falan karıyla... Kim ne karıştır? Keyif benim. Olmaaaz, ille **sokarlar** kırılasi **burunlarını** Sebep? Dedim ya kızım, filanca herif onların da içlerini hoplatır, ama, yapamazlar. Ellerinden gelmez. Dedikodudan korkarlar, tevatürden korkarlar. Elleri kolları bağlı kalır işte bu (SA, s.83).
- Marie-Te. yeniden **burnunu** hayallerine **soktu**. Her şeyi parçaladı (ZBB. s.93).
- Hariciye **burnunu sokarsa** kötü, bizim gücümüz yetmez gayrı (KS2, s.97).
- Oturduğu yerde kendi üzerine kıvrılmak, içine kimsenin **burnunu sokamayacağı** rüyasız uykulara girmek istiyor (KS1, s. 99).
- **Burnunu** hangi pis işe **soksa** benim burnumu da sokmuyor mu? Sokuyor (KS1, s. 125).
- Vay canına! Şimdi ne olacak? Resmi bankalar işe **burnunu sokarsa** biz ne halt edeceğiz (KS1, s. 137)?
- Biz ki cemiyetin haak tu deyip tükürdüğü piçiz; bir yudum oksijen, ufacak bir hal çaresi, alt alta yazılmış insanca ve efendice iki mısra için, her nefes yoluna **burnumuzu sokuyor** kurban oluyoruz (ZBB. s.147).
- Ne hayatıyla ne kafasıyla; kendisinin, çevresinin kendisi ile çevresi arasındaki münasebetlerin üzerine bir kere bile eğilmemiş; fakat, işsizliğin ve rahatın verdiği can sıkıntısı yüzünden, belki de bu sıkıntıyı gidermek için, **burnunu** bu saklambaç oyununa **sokmuş** olanlar (ZBB. s.151)!
- Kim bilir nerelerde, kim bilir kimlerle beraber **burnunu soktuğu** kirli işler yüzünden epeyce keyifsizdi (KS2, s.156).

- Başkalarının işine **burnumu sokmam**, kendi işimi de kendim görürüm, başkalarının **burnunu sokmasına** müsaade etmem (KS1, s.167).
- Küçük Rıza piyasayı eskitmiş ve piyasada eskimiş hilekâr bir kumarbaz; emlâk simsarlığından sahte pasaport teminine kadar her türlü işe **burnunu sokarak** geçim yolunu bulmuş ihtiyar bir köpekti (KS1, s.186).
- Mordohay'ın ve Seyit Sabri'nin ellerini uzatmadığı köşe, **burunlarını sokmadığı** delik kalmamış (KS1, s.188).
- Binbaşı Demir yalnız olacaklarını sanmıştı, 'baş başa' demedi mi, kim olsa sanır; oysa seninki bir kadınla gelmiş: 'değnekten farksız', saçları soğan kabuğu, güdük kaşları kırmızı, incecik dudaklarını kelebek boyamış bir kadın şıklığı pahalı, iyice takmış takıştırmış, adamın tüylerini ayağa kaldıran yanlış tonlarla konuşuyor, anlasın anlamasın her konuya **burnunu sokuyor**: — Aziz hayatım, bu orkestra geçen yaz Fuar'da çalmamış mıydı (YTB, s.488)?

Canı burnunda olmak: Çok zorlanmak, bezmek.

- Birak Allah'ını seversen ağbiy, zaten **canım burnumda**: merhaba desen ana avrat düz gideceğim, bir de sen bulandırma beni (KS1, s.170).
- Kumyongjong- ni, dolaylarında savaşıyorlar. Herkesin **canı burnunda** (YTB, s.198).

Canına okumak: Çok perişan duruma düşmek.

- **Canımıza okudular** Kalkıp gidelim daha iyi, be! Yok ağabey yok Beşiktaş yamandır sen bilmezsin (SA, s.97).
- Birinci halde, sizi, baş aşağı sallanarak kuluçka olmadığı halde yumurtaların üstüne yatırılan bir hindinin safiyane ve hatta ahmakça saadeti kucaklar. İkinci halde ise hırs **canınıza okur** (SA, s.137).
- ...kitapların önünde çaresiziz bu bir gerçek, elimiz kolumuz bağlı. Kesinlemeleri, ya da kuşkularıyla **canımıza okuyorlar**; ya dünyayı onların yüzünden, olmadığı kadar güzel görüyoruz, ya da olduğundan çok daha rezil (YTB, s.336) ...

Canına tak etmek/demek: Sıkıntılar karşısında dayanamaz duruma gelmek.

- *Harp Akademisi'ndeki çalışmalar ne âlemde, arkasından onu anlatıyor: yeni yeni arkadaşlar' katılıyormuş aralarına, zehir gibi subaylar, kafaları işleyen kurmay namzetleri, herkesin **canına tak demiş** zaten, aklın yolu bir, önce ordunun ıslahı, sonra Atatürkçü bir iktidar, bunlarinkine benzemeyecek* (YTB, s.210) ...

Canını dişine takmak: Bir işte başarıya ulaşmak için her şeyi göze almak.

- ... heyecanlı olurdu. Hele bir maç hatırlarım. **Canımızı dişimize takmış**, berabere bitirmek istiyorduk (KS1, s. 113).

Canını sokakta bulmak: Canının kıymetli olması.

- ... yok efendim, yok: ben **canımı sokakta bulmadım**. Kim durur artık İstanbul'da (KS1, s. 10)?

Can kulağı ile dinlemek: Başka hiçbir şeyle ilgilenmeyip, dikkatlice dinlemek.

- *Sanki hiçbir şey bilmiyor: üzeri meneviş işlemeli, büyük çini sobanın pek de ısıtamadığı misafir salonunda; Rus semaveri'nden demli çayını yudumlarken, Ali Fuat Paşa'nın anlattıklarını, **can kulağıyla dinledi*** (GP, s.105) ...

Cebinden çıkarmak: Karşısındakilerden çok daha üstün olmak.

- *Görmüyor musun? O yağ tulumlarıyla içiyorlar, dans ediyorlar. Biz oturuyoruz. Halbuki **cebimden çıkarırım** hepsini* (KS1, s. 84).

Ciğeri beş para etmemek: Değersiz ve işe yaramaz kişi.

- *Ben Zehra bunca aşk yaşadıktan sonra **ciğeri beş para etmez** bir iti alıp götürmek için kirli birkaç banknota mı güvенеcektim* (KS1, s.112).

- Senin, diyor, **ciğerin beş para etmez oğlum** (ZBB, s.259)!

Ciğerinden vurulmak: Çok kötü etkilemek, sarsmak.

- Bir lâf konuştu mu **ciğerinden vururdu** adamı (SA, s.226).

Ciğerini sökmek: Bir kişinin en değer verdiği şeyleri elinden almak.

- ... ama, diye kükredi, Mahmud'un başına bir kaza gelirse... dinime imanıma, bu işi yapanın **ciğerlerini** takımıyla **sökmezsem** (KS1, s. 66) ...

Çene çalmak: Oradan buradan konuşmak.

- Sahneye kadınlar gelip gidiyor. Yeni şarkılar söyleyip yıkılıyorlar. Ortada krizantem, bizimkiler **çene çalıyor** (SA, s.52).
- Bu herif Muratis'in aynı. Hepsi birbirinin aynı. Durmadan **çene çalıyorlar** (KS1, s. 54).
- Hem etrafı kuşkulandırmak uygun düşmez hem de Osman gibi kaş yapayım derken göz çıkarır bu piç kurusu ile **çene çalarken** kızı elden kaçırırım (KS2, s.110).
- Nasıl böyle benden gizli marifetler karıştırıyormuş gibi kaçak kaçak bakınır, nasıl ism-i faili karışık heriflerle **çene çalar** (KS1, s. 115)?
- Buzdolabını bırakıyor ağzı kozalaklı testiden su içiyor, banyoda takır tukur takunyayla dolaşıyor; pencere içlerinde dibi delik gaz tenekelerinde fesleğen yetiştiriyor; pek üstüne varıldı mı gidip kapıcı karılarıyla **çene çalıp** dertleşiyordu (KS1, s. 138).
- Bir ara Rejisör, amerikan barın orada iskemlenin birinde tünemiş Çilli Şükrü ile **çene çalan** Gilda'yı gördü ve çarpıldı (KS1, s.155).
- Onun için Bekir istediği kadar elleri ceplerinde saçları gözlerinde dolaşır dursun, istediği kadar Zehra'yla Birsen'le Nebahat'la **çene çalsın**, Athena'ya bakmayacak bile (KS2, s.157)!
- Aralıksız **çene çalıyor** (KS2, s.169).

- *Freddy'ye seninki, daha çok kızınla **çene çalıyorlar**, ama ne, iş mi? Hakgetire! Zaten, bilmem ya, Freddy'nin pek is miş iplediği yok* (KS1, s.220).
- *Yüzbaşı Demir, düzeltiyor: Aysel! — ...üstüne bastın, Aysel, onu gördüm işte, **çene çalıyorduk**, sonra bu kaltak çıktı ortaya, evlere şenlik, aklımı başımdan aldı yahu... resmen* (YTB, s.208) ...
- *Metro biletleleri, talebe lokantası karneleri için dakikalarca **çene çalıyor** çekişiyorlar* (ZBB. s.238).
- *Feyzullah efendi yemekte **çene çalmayı** sevmez, radyo dinler: haberleri, radyo gazetesini* (YTB, s.243) ...

Çenesi düşmek: Gereksiz bir şekilde çok konuşmak.

- *Profesör dedi, ihtiyarlıyorsun! İhtiyarladıkça da **çenen düşüyor*** (ZBB. s.268).

Çiğ çiğ yemek: Karşısındakini öldürebilecek kadar sinirlenmek.

- *Eğer ben olmasam bunlar **çiğ çiğ yerd**i seni, derini yüzüp* (KS1, s. 28) ...

Çileden çıkarmak: Çok öfkelenmek, sinirlendirmek.

- *... inadına yapmıyor musun, inadına? Ha, şöyle, evet de! Beni **çileden çıkarmak**, küçük düşürmek için mahsus yapmıyor musun* (KS1, s. 27)?
- *İniltilere gelince, insanı **çileden çıkarabilecek** bir yeknesaklık ve ısrarla sürüp gidiyor* (ZBB. s.19).
- *Kara Başefendinin yanında sık sık eksilemiyor, onun bunu kaçırmayışını gördükçe de **çileden çıkıyordu*** (YTB, s.38).
- *Sonra yağmur başlıyor, ben de büsbütün **çileden çıkıyorum**. İçim soğuklaşıyor, kararıyor; konuşma, gidip gelme, küfredebilme kabiliyetlerimi kaybediyorum* (SA, s.104).
- *Hatta hususi bir Divân-ı Harb-i Örfi 'de muhakemelerini Matbuat âdeta **çileden çıkmıştı**, öyle mi? Allah Allah dönüp dolaşıp Sarıkamış Faciasını mevzubahis ediyorlar: yok, yetmiş bin nefer soğuktan donmuş; yetmiş bin olur mu efendim, doksan bin, doksan bin! Onun ihmali ve kumanda*

tecrübesizliğinden, Şark Ordusu'nun kısm-ı azamı feda edilmiş de falan filân (GP, s.106) !..

- Müzik dinletmek başka, müzik çalarak insanı **çileden çıkarmak** başka (SA, s.134).
- Örimcek ağları yüzüme yapışmış. Görünmez, müziç, **çileden çıkarıcı** örimcek ağları. Onlar dan bir kurtulabilsem (SA, s.144)!
- O, halbuki, elbet kendi hayatını yaşıyor. Bütün kıyasi olmıyan fiilleri adamı **çileden çıkarabilecek** (ZBB. s.263).
- Hakçası, ne Bursa Askeri Lisesi yıllarından bu yana arzulayıp durduğu renkli' kadından en ufak bir esinti vardı Ümid'de, ne herhangi bir erkeği bir görüşte **çileden çıkarabilecek** belirgin bir dişilik; oğlan çocuğu saçları, kuğu boynu, dal vücuduyla ilginçti daha çok, söyledikleri çevresini şaşırtıyor, yaptıkları kafaları karıştırıyordu; böyle bir kadınla bir gönül bağlantısı sağlam ve sürekli olabilir miydi ki (YTB, s.266)?
- ...Kemal'i **çileden çıkaran**, Ethem'in biraderi hakkında, İzmir'den gelen istihbarattır (GP, s.301).
- Fakat asıl, onu büsbütün **çileden çıkaran**, o zamana kadar dudaklarını asla boyamamış olan 'zevcesinin', bazı Pera geceleri, ruj kullanması (GP, s.307).

Çil yavrusu gibi dağılmak: Şaşkınlık ve korkuyla çevreye yayılması.

- Güney Kore birlikleri, **çil yavrusu gibi dağıldılar**. Türk Tugayı'nın dün ak sam ihtiyattan savunması, palas pandıras cepheye sürülmesi, bundan: General Mac Arthur'un he- saplarını altüst eden Çinliler durdurulacak (YTB, s.15)!
- Filmi usulünce bitirip haydi Beyoğlu'na dönmüşler. İşte Türkân: bakışları **çil yavrusu gibi dağılmış**; birkaç misli daha iyi, birkaç misli daha aydınlık (KS1, s.74)!
- Garsonlar, kızlar önce **çil yavrusu gibi dağıldılar** (KS1, s.237).

Dağları devirmek: Güç işler yapmak.

- *Mayası çamur. İçi bozuk. Sen istediğin kadar onun için **dağları devir**, o bir punduna getirdi mi seni küt diye kündeden atar, bir başkasının arabasına yan gelip türküsünü çağırır* (KS1, s.118).

Dalına binmek: İstedğini yaptırmak için karşısındakinin başından ayrılmamak.

- *Uysalda bunu bildiğinden **dalıma binmeye** yeltenmiyor mu* (KS1, s. 117-118)?

Damarına basmak: Sinir etmek, çileden çıkarmak.

- *Anlaşılan bizim deli **damarına bastı**, o da bir güzel dersini verdi* (KS2, s.210).

Defterden silmek: Bir kişiyi hayatından çıkarmak.

- *Beni unuttun Clara! Beni **defterden sildin**, büsbütün sildin* (KS2, s.173).

Defteri dürülmek: Birini çok kötü bir duruma getirmek.

- *Belki onu daha ininden çıkmadan kıstırdılar, iflahını kestiler; belki de bana yaptıkları gibi bu civarda yolunu bekleyip **defterini dürdüler*** (KS1, s.8).
- *Hani düşmanın **defteri dürülmüştü*** (GP, s.170)?
- *Ona sorarsanız, hava değişimi süresinin nihayetindeki ilk muayenede **defteri dürülecek**, o da yaşayan bir ölü olarak emekliye sevk edilecektir* (YTB, s.248).

Deliyle harara girilmez: Kötü huylu biriyle bir konuda uzlaşmaya varılamaz.

- *Aklını başına al kardeşim, **deliyle harara girilmez*** (GP, s.26)!

Dereyi görmeden paçaları sıvamak: Gerçekleşmesi uzak olaya olmuş, gözüyle bakmak.

- *Ben öbürlerine benzemem. Ben başkasıyım. **Dereleri görmeden paçaları sıvıyorum**, sonra da hiçbir surette dereyi göremiyorum* (KS2, s.146).
- *Cigarasını dişlerinin arasında tutup, dumanını yiye yiye gülümsüyor: <– ...bana göre> diyordu <...**dereyi görmeden paçalarını sıvıyorlar**. Hele hayırlısıyla şu sivil cuntayı bir alaşağı edelim, sonrasını>* (YTB, s.407) ...

Derisini yüzmek: İşkence ederek öldürmek.

- *Eğer ben olmasam bunlar çiğ çiğ yerdı seni, **derini yüzüp*** (KS1, s.28) ...

Deriyi tuzlamak: Ölmek.

- *Ulan Triyandafil, demişti, bir gün **deriyi tuzlayacaksın** bu gidişle* (SA, s.58)!
- *Zorun nedir, kimin hesabına çalışırsın anlıyamadım. Lakin sözümü kulağına koy. **Tuzlayacaksın deriyi*** (SA, s.58)?
- *İyi adamdı Çakır Mustafa, rahmetli. O **tuzladı** ama daha biz **deriyi tuzlamadık*** (SA, s.58).

Dibi boylamak: Kötü bir duruma düşmek.

- *<...avuçlarımla suratımı örtüp, ah dediğimi hatırlıyorum. Tabii, boylu boyunca yere yıkılmışız. Baygınlık gibi fena bir durum. Aysel dehşete düşüyor. Ne yapabilir? Kolonya molonya, ayıltmaya kalkışıyor beni, nafile, ara sıra su yüzüne çıkmış gibi bazı sesler alıyorsam da kendimi bir yerde, bir tavanda, bir o duvardan bu duvara çarparken görüp, yeniden **dibi boyluyorum*** (YTB, s.232).

Diken üstünde olmak: Her an farklı bir şey olacak gibi kuşkulananmak, rahat davranamamak.

- Adam, **diken üstündeymiş** gibi sıkıntıyla kıpırdanıyor (SA, s.42).
- Bir taraftan Aysel diye öl geber, geceleri uykundan gündüzleri rahatından ol, bok yoluna kodesleri mahkemeleri göze al; öbür taraftan beni ne zaman kazıklayacak diye **diken üstünde** yaşa (KS1, s.118)!
- Hadi yeniden Ankara çevresindeki birliklerden silâhlı destek aramalar. Kim daha önce davranacak, kim kimi temizleyecek kaygıları. Komite'de herkes **diken üstünde**. Tabancalar dolu. Mermiler namluya sürülmüş (YTB, s.509).
- Ahmet Ziya, Binbaşı Demir'i coşkuyla karşıladı. Kırık dökük bir şaka bile deniyor: —...kıskandım be Binbaşı Bey, vallahilazım kıskandım: bir saatten fazladır, iki güzel hanım, ha geldi ha gelecek diye sizi bekler, **diken üstünde** otururlar. Ne saadet (YTB, s.512)!

Dilinde tüy bitmek: Sürekli aynı şeyi söylemekten yorulmak.

- Ben konuşmak istemiyorum. Anlat vaziyeti. Korkacak bir durum yok. **Dilimizde tüy bitti** (KS1, s.191).

Dilinden düşmek: Sürekli bir şeyden söz etmek.

- Farkına varmadan, ilk defa adını söylemişti. Demir sıkıldı, sıkılınca yara izinin kanlı kızıla döndüğünü biliyor, bu da sıkıntısını çoğaltıyordu. Gözlerini yağmura kaçırıp —...hiçbir şey! dedi. Kore'ye giderken, gemide bu şarkıyı dinleyip durduk. Kore'deki Amerikalıların **dilinden düşmüyordu** (YTB, s.217).

Dilinin altındaki baklayı çıkarmak: Saklanan bir şeyi dile getirmek.

- Yılan herif, diye küfürleri dizmeye başlıyor içinden, yılan herif! Yine neler kuruyorsun bakalım, ne dolaplar çeviriyorsun? **Çıkar şu dilinin altındaki baklayı da görelim** (KS1, s. 140).

- *Asım Taga bir avuç dumanla beraber **dilinin altındaki baklayı çıkarıyor** (KS1, s. 140).*
- *Altın kaplanmış bir **bakla**. Asım Taga'nın **dilinin altındaki** (KS1, s. 141).*

Dilinin ucuyla: İçinden gelmeyerek konuşmak.

- ***Dilinin uciyle** konuşan, kesik saçlı bir kız (SA, s.69) ...*

Dillere destan olmak: Herkesçe konuşulur olmak.

- *Endamlı, balık etinde bir taze, teleme peyniri cancağızım, bakışları hülyalı, süsü boyası tamam, üstelik pek 'râyihali', titizliği **dillere destan**, hele yemeklerinin nefaseti (YTB. s.344) ?..*

Dişini sıkmak: Sabretmek.

- *Mehmed-Ali **dişlerini sıkıyor**. Mustafa'nın bu sözünü düşünüyor: -Bir hayali yaşamak! diyor (ZBB. s.136).*
- ***Dişlerini sıkıyor**. Bir kaç yudum sustuktan sonra: -...insanı, diye ilave ediyor, değerlendiren paradır (KS1, s.190).*
- *İlaç alman boşuna! İçmen boşuna! Bu dehşeti yaşıyacaksın. Yüreğini pekleştirip, **dişini sıkıp**, yaşayacaksın (KS1, s.205).*
- *Mehmed-Ali **dişlerini sıkıyor**: - Bilmesi lâzım, diye düşünüyor, mutlaka bilmesi lâzım (ZBB. s.282).*

Dize getirmek: Boyun eğdirmek.

- *Bunu açıklamağa kalkışanı ya besleyip evcilleştirecekler ya da kaba kuvvete başvurup **dize getirmeğe** çalışacaklar (KS2, s.240).*

Dizginleri ele almak: Sözü geçirmek.

- Üstelik de **dizginlerini** her an **elinde tuttuğu**, istediği an hiç yokmuşlar gibi silkip attığı evcil özellikler haline getirmişti (KS2, s.114).
- Gazi, bir adım daha atıp, ellerini uzatıyor: "...ver hele şu dizginleri!.." Latife Hanım ile Salih Bey, merakla, biraz da endişeyle, bakiştılar, çünkü şaşırmışlardı. Vatman, elinde kamçısı, hürmetle çekilip; gerekirse derhal müdahale edebileceği, bir yakınlıkta durmuştu. Gazi, **dizginleri eline almış**, tramvayı sürüyor (GP, s.411).

Dizginleri ele vermek: Hakimiyeti, son sözü karşısındakine bırakmak.

- Vay babam vay! Yapa yapa anamız belirlendi zaten? Beygir gibi **verdik dizginleri eline** (KS2, s.137).

Dizginlerini sıkı tutmak: Bir kişinin aşırı davranışlarını engellemek için kontrolü elde tutmak.

- Karı kısmına yüz vermiyeceksin, sonra tepene çıkar, yere göğe sığmaz olur; fasulya gibi nimetten sayar kendini, kibirinden yanına varılmaz! İyisi mi **dizginlerini sıkı tutacaksın** (KS2, s.25).

Dokuz doğurmak:

1. Yapılması gereken bir işi yapana kadar sıkıntı çekmek.

- Çanakkale Boğazı'na girdiğimiz gireli **dokuz doğuruyorum** (SA, s.8).

2. Kişinin bir şeyi beklerken heyecanlanması.

- Hilmi meğerse **dokuz doğurmuş**. Heybet! Kolay mı bu! Dört tabanca. Tabanca başına yüz kaatla iki yüz kaat arasında para alıyormuş (ZBB, s.31).

Dolap çevirmek: Hile ile iş yapmak.

- *Yılan herif, diye küfürleri dizmeye başlıyor içinden, yılan herif! Yine neler kuruyorsun bakalım, ne **dolaplar çeviriyorsun?** Çıkar şu dilinin altındaki baklayı da görelim (KS1, s.140).*
- *Sadece Kolaylık Yapı İnşaat Şirketi adına büyük **dolapları çevirip** nüfuz ticaretine tavassut eden şahsın İzmir'e kaçmış olduğunu söyledi (KS1, s.171).*
- *Evlenmek uğruna türlü **dolap çevirmedi** mi (KS2, s.181)?*

Dört elle sarılmak:

1. Bir şeyin istenildiği gibi olması için didinmek.
- *Ama öbür tarafı isyan ediyor, karşısına böyle bir Turgut çıktı mı farkında olmadan **dört elle sarılıyor** (KS1, s. 20).*
2. Bağlanmak.
- *Seni böyle biriyle tanıştırdığı için o beş para etmez dostuna **dört elle sarıl** (KS2, s.105).*

Dudak bükme: Beğenmediğini belli etmek.

- *Kâzım beğenmemiş olsa şu kızı, **dudak bükse** (KS2, s.159)!*

Dünya başına yıkılmak: Büyük bir yıkıma uğrayıp mutsuz olmak.

- *Dokunaklı, anne sesini andıran bir sesle: - Hep o baş dönmesi mi Yüzbaşım? diyor. -Evet, hep o baş dönmesi: aylarca sere serpe yatamadım, bir yandan öbür yana dönmek mesele, asansöre binsem **dünya başıma yıkılır**. Koşan bir çocuğa bakamam (YTB, s.195) ...*

Dünyalar onun olmak: Çok sevinmek.

- *Demir, hiçbir şey anlamadığını sanıyor, bundan epeyce de utanıyordu. Utancı bütün gece sürüyor. Ancak Yoko' dan ayrıldıktan sonra her şeyini öğrenmiş olduğunu fark edince **dünyalar onun oldu** (YTB, s.20).*
- *Bir yudum su içebilse, ah bir yudum su içebilse, **dünyalar onun olacak**, kımlıdayabilmek olası mı (YTB, s.163)?*

Dünyanın kaç bucak/ köşe olduğunu anlamak: Başlarına neler gelebileceğini anlamak.

- ***Dünyanın kaç köşe olduğunu anlasalardı.** Beni makasa alacaklar akıllarınca (KS2, s.48).*

Ekmeğine yağ sürmek: İstmeden bir başkasının işine yarayacak davranışta bulunmak.

- *Hiçbir zamana da onların **ekmeğine yağ süren** trotskistlerden olmadı (ZBB, s.183).*

Eli ayağı dolanmak/ dolaşmak: Heyecandan ne yapacağını bilemez duruma gelmek.

- *İşler aksadıkça **elimiz ayağımız** daha çok **dolanıyor** (YTB, s.24).*
- *Konuştukları tuhaf, yaptığı garip; evlenirlerse, karısının Anadolu garnizonlarındaki subay gardenpartilerini nasıl allak bullak edeceğini düşünmeden edemiyor: oğlan çocuğu saçlarını, ağızlığını, erkeklerin **elini ayağına dolaştıran** külhanbeyi rahatlığını yadırgamayacaklar mı (YTB, s.464)?*

Eli ayağı kesilmek: Heyecandan ne yapacağını bilememek.

- *Geceleri odamızda, bir cigaranın arkası sıra kim bilir daha daha neler söylüyoruz Hilde'ye, onu kim bilir nerelele götürüyoruz; ama, iş buraya geldi mi, yâni iş kafamızın dışındaki dünyaya ait oldu mu, **elimiz ayağımız kesiliyor** (ZBB, s.177).*

Eli böğründe kalmak: Çaresiz kalmak.

- *İki **elin böğründe**, kurdelerinin aç yılanlar gibi ıslık ıslık ortada kalırsın (KS2, s.103).*

Elinden geleni ardına koymamak: Yapabileceği tüm kötülükleri yapmak için uğraşmak.

- *Riyasette bulunan kim? Reis-i Sani mi?" "...evet dostum, Doktor Adnan Bey! O, **elinden geleni ardına koymuyor lâkin**" (GP, s.195) ...*
- *...memleketi karıştırmak maksadıyla **elinden geleni ardına bırakmayan** CHP'nin 'halkı ihtilale teşvik etmek ve yalan haberler yaymak için hususi teşkilatlar kurduğu meydana çıkarılmıştır (YTB, s.328).*

Elinden tutmak: Yardım etmek.

- *Oraya gidersin, belki karşına biri çıkar parası bol kolu her yere uzanabilen biri, **elinden tutar** (KS2, s.156).*

Eline su dökemez: Sözü edilen kişinin karşısındaki kişiden daha üstün olması.

- *Meral **eline su dökemez** onun (SA, s.85).*
- *Aysel kırk yılın fahişesiydi de eski Beyoğlu hünerleriyle onu ayaklandırmaya çalışmıştı öyle mi, **su dökemezdi** Ümid'in **eline** (YTB, s.268)!*

Elini eteğini çekmek: Bir kenara çekilip hiçbir şeyle ilgilenmemek.

- *Ben bile babanın bütün zulmüne rağmen, hayattan **elimi eteğimi çekmek** istemiyorum* (KS2, s.82).
- *Tabiatı değişmiş adeta oğlanın, yaşaması bir tuhaf, 'tarik-i, dünya' sanırsın, her şeyden **elini eteğini çekmiş**, kederli* (YTB, s.236).

Elini kolunu sallayarak: Rahat bir tavırda olmak.

- ***Elini kolunu sallayarak** düşüncelerini bir karga sürüsü gibi dağıtıyor* (KS1, s. 27).
- *Evvela karşımda **elini kolunu sallayarak** haşa huzurdan anırıp duran şu merkep susmalı* (KS2, s.136).

Elinin tersiyle bir kenara itmek: Reddetmek, geri çevirmek.

- *Onun bütün teşebbüslerini **elinin tersiyle bir kenara itiyor**, savurduğu bütün ilmiklerden yılan çevikliğiyle kayıp sıyrılıyor* (KS2, s.6).
- *Ticaret Odası Başkanı'nın eğri bıyığını, İstanbul şehrinin dağdağasını şöyle **elinin tersiyle bir kenara itiyor**; dumanlı terli parfümlü bir aşk gecesini yaşamağa gidiyor: -Jane Froman'ın şarkısı, diye kuruyor, The Magical Moon* (KS1, s.142)!
- *Bu sert deney, öteki insanların yaşantılarının dar bencilliğine kapılıp da böbürlendikleri bir sürü şeyi **ellerinin tersiyle** bir kenara **itivermek** gücünü kazandırmış onlara, varlıklarını yaşamamanın temel anlamına indirgemiş, bu anlamı yitirmenin ne demek olduğunu Suat da onun kadar biliyor, belki Halim de* (YTB, s.356)!

Eline su dökmemek: Kişinin diğerlerinden daha üstün olması.

- *Acem macem **eline su dökemez** senin* (KS2, s.88).

Elini sıcak sudan soğuk suya sokmamak: Çok rahat yaşatmak.

- *Seni yetiştirdim, bu boya getirdim, kolejlerde okuttum, **elini sıcak sudan soğuk suya sokmadım**, şimdi kırk yılda bir fakir babana bir iyilik edeceksin* (KS1, s. 138).

El koymak: Kontrol altına almak.

- *Kolaylık yapı İnşaat Şirketinin muamelatına **el koyun** dendi, koydu* (KS2, s. 26).
- *Albay'ın 550 rakımlı tepe dolaylarında olması, Üsteğmen Demir'i şaşırtıyor, rahatlatıyor da: garip bir rahatlık, gücüne inandığı bir üstün duruma **el koymuş** olmasından mı, sorumluluğu başkasına devretmiş olmanın hırsızlama keyfinden mi belirsiz* (YTB, s.72).
- *Başsız bir ceset. Büyükada Merkezi'ni haberdar etmişler. Orası bize telefon etti. Vaziyete **el koyduk*** (KS1, s. 100).
- *Mustafa Kemal'in yaptığı gibi heriflerin her şeyine **el koymayacağını** garantile bak o zaman sermaye nasıl akıyor memlekete, gör* (KS1, s. 109)!
- *Ötüp duran somut rezilliğe **el koyabilmek** için giriştikleri bir melun soyunması bu* (KS2, s.138).
- *Kralın yönetime **el koyduğu**, Mussolini'nin yerine Mareşal Badoglio'yu atadığı bildiriliyordu* (YTB, s.151).
- *Babasından yürüttüğü kral profiline geçkin aktrisle şair Turgut yarı yarıya **el koymuşlar*** (KS2, s.161).
- *Bayar'la Menderes, İstanbul'dan Ankara'ya gitmekteymişler, yarı yoldan palas pandıras dönüp, duruma **el koyuyorlar** gecesi, sıkıyönetim; ölümler dahil, bütün solcular gözaltına alınıyor* (YTB, s.202).
- *Yüzbaşı Aziz, yanlarından geçerken, iki sade kahve söylüyor. Gerilerde bir pencere önüne oturur oturmaz, o lâf: <—...Dünder haklı, yangın bacayı sarmadan duruma **el koymalı**, bu demokrasi mavalına kafam yatmıyor benim, zorla mı birader, herifler kalkmış radyoda mevlit okutuyorlar, tarikatçılık almış yürümüş, neydi o, o herifin adı Said-i Kürdi mi, Nursi mi>* (YTB, s.259) ?..

- *Subaylar, ister Dünder'in Bostancı'daki, Faruk'un Küçük Bebek'teki, Orhan'ın Levent'teki evinde olsun, bir araya geldikleri toplantı gecelerinde, (kalın sigara dumanı, koyu kahve telvesi, demli çay burukluğu), çabuk sonuç alıcı bir komitacılığa yatıyorlar; kimse adını söylemiyor ama, hepsinin tasarladıkları bir cuntanın gizlice örgütlenerek iktidara **el koyması**; gerici ve tahakkümcü bu politikacı takımını, alaşağı etmesi (YTB, s.283)!*
- *Bilinen odur ki Nisan sonuna doğru, alışılmadık öğrenci gösterileri, İstanbul ve Ankara'da, genişledikçe genişleyecek; 'örfi idare ilânına lüzum hâsıl olup, cihet-i askeriye vaziyete **el koyacaktır**' (YTB, s.359).*

Elinin körü: Öfke ifadesi.

- *Ada vapurlarında hokkabazlık eden marifetli herif **elinin körüdür**. Bunu anlamalısınız (SA, s.167).*

Ensesine vur ağzından lokmasını al: Her istenileni kolaylıkla yaptırılabilir, uysal kişi.

- *Muhlis iyi çocuk, hoş çocuk, harbi çocuk; **vur ensesine ağzından lokmasını al** gık demez hem seviyorum bu oğlanı hem acıyorum vallahi (SA, s.96).*

Ensesine yapışmak: Kişiyi kaçamaz duruma getirerek yakalamak.

- *Kozłowska kırmızı bir nida işareti gibi **ensemize yapışıyor** (ZBB. s.174).*

Etekleri tutuşmak: Çok telaşlanmak, paniklemek.

- *"...İzmir'i kaybettiler, **etekleri tutuştu**... İngiliz'i gidiyor, Fransız'ı geliyor... İtalyan'ı da cabası..." Muzaffer Bey, başıyla kapısı yarı açık odayı göstererek sordu: "... İçerdekiler daha gitmedi mi, kumandanım" (GP, s.348).*

Etliye sütlüye karışmamak: Kendi halinde yaşayarak kimsenin işine karışmamak.

- Kimsenin *etlisine sütlüsüne karışmak* fikrimden geçmez. Ama neden başkaları durmadan benim etlime sütlüme burunlarını sokuyorlar (SA, s.28)?
- Albay DüNDAR'ın gidişi oldukça akla yakın, açıklaması kolay, Ordu'daki tartışmalı 'tasfiye 'den o sorumlu tutuldu, içerleyen çok, ayrıca Komite 'deki ikiliği, seçim taraftarlarını paketleyip yurt dışına göndererek' çözmeyi önerdiği sağda solda söylenip duruyor, ortalığı yatıştırmak amacıyla belki bir süre Ankara'dan uzaklaştırmayı yeğlediler, fakat 'Zizi Binbaşı, o niye yolcu 'faal' bir görev yapmıyor, *etliye sütlüye karışmaz* (YTB, s.487).

Fasulye gibi kendini nimetten saymak: Kendini yersiz yere beğenmek.

- Karı kısmına yüz vermiyeceksin, sonra tepene çıkar, yere göğe sığmaz olur; *fasulya gibi nimetten sayar kendini*, kibirinden yanına varılmaz (KS2, s.25)!

Feleğin çemberinden geçmek: Deneyim kazanmak.

- Önlerine, öyle *feleğin çemberinden geçmiş* garson çalımlarıyla sürüyor ki, Ümid kendini tutamayıp saçlarını okşuyor: Adın ne senin delikanlı (YTB, s.505)?

Felekten bir gece çalmak: Keyifli bir gece geçirmek.

- Nerden nerden, Kumburgaz'da bir birliğe atanmış Yüzbaşı Aziz'i buluyor vay yakışıklı çocuk biz seni öldü diye duymuştuk yahu, ilahi Yüzbaşım Kumburgaz'da pineklemek Tokyo'da umum barlar üstüne müfettişlik etmeye benziyor mu, benzemiyor mu, sen ondan haber ver, vs... Kucaklaşıyorlar. Pat pat omuzlara vurma, yerli yersiz cigara tutma, çoğu acı savaş anıları derken, karar: *felekten bir gece çalınacak* (YTB, s.222)!

Gargaraya getirmek: Bir şeyi karışıklığa getirip, etkisini azaltmak.

- Bazıları **gargaraya getirip**: -.... Anamızı ağlatan! dediler (KS2, s.168).
- Lafi **gargaraya getirip** açıkça enayi yerine koymak istiyorlar bizi (KS2, s.239).

Gemisini yürütmek: Engelleri ortadan kaldırarak işini yürütebilmek.

- En olmadık münakaşalar en olmadık fiyatlarla girer, kazanır, herkes "Tamam, artık iflâs bayrağını çekti" der; bakarsın Şevket Nuri **gemisini** yine **yürütmüş** Sözü uzatmayalım, kerhanecinin biridir. Vesselam (SA, s.59).

Göklere çıkarmak: Abartılı bir şekilde övmek.

- Anlamı belirsiz, zincirleme kahkahalar arasında, handiyse **göklere çıkarıyor**; sanki düpedüz borç isteyen mektup, dün akşam ona verilmemiş! Hele pişkinliğine diyecek yok: borç konusunu 'teğet geçti'; o da 'nereye varacağı belirsiz, bir bekleyiş içindeymiş, 'elindeki imkânlar ise, mahdut, bu itibarla" (GP, s.25) ...
- Hani Galatasaray maçlarında Fenerli seyircilerin 'paytak Dünder' diye avaz avaz **göklere çıkardıkları** (KS1, s. 113).

Gölge düşürmek: Bir şeyin gerçek değerinin azalması durumunda söylenen söz.

- Ufak bir **gölge düşüyor** içine ama belli etmiyor (KS2, s.42).

Göz açtırmamak: Kendisini savunacak fırsat vermemek.

- Şiddetli poyraz, üç gündür **göz açtırmadı**, düpedüz fırtına: rüzgâr, azgın dalgaları kaldırıp kaldırıp, tepeden tırnağa köpük, hışımla rıhtıma vuruyor (GP, s.21).
- Sabaha kadar, saldırıdan **göz açamadılar** (YTB, s.115).

Göz boyamak: Davranışlarıyla ve konuşmalarıyla çevresindekilere kendini farklı göstermek.

- *Zeki için için bir kafakol'a hazırlanıyor. Yalancı el-ense'lerle **göz boyayıp** sinsi sinsi hazırlanıyor* (KS1, s.174).

Göz dikmek: Bir şeyi ele geçirmek için çabalamak.

- *Kıskançlık yüzünden öldürülebilir. Parasına **göz dikerler*** (KS1, s.170).
- *Yok canım, saçma! Kaç para alır ki parasına **göz dicsinler*** (KS1, s.170)?

Göz kamaştırmak: Kişinin görünümüyle, davranışlarıyla karşısındakileri etkilemesi, hayran bırakması.

- *Doğru! Hemşire Julie Pasifik Savaşına bir boydan bir boya katılmış, Guadalcanal çıkarmasında gösterdiği **göz kamaştırıcı** gözü peklik sayesinde «Golden Stars madalyasını kazanmıştı. Kolay mı böyle bir onura erişmek* (YTB, s.156)?

Gözlerini kan bürümek: Çok öfkelenip birine zarar verecek duruma gelmek.

- *Bekir saklanıyor. Küçülüyor. İki hayvan. **Gözlerini kan bürümüş**. Kıyamet ha koptu, ha kopacak* (KS1, s. 136).

Gözü dönmek: Aşırı kızgın olup mantıklı düşünmeden her şeyi yapabilecek duruma gelmek.

- *Kâzım abi kıskançlıktan **gözü dönmüş**, önümüzü kesti* (KS2, s.174).
- *Bu arada, tabii biz içerden görmüyoruz, Beyazıt Meydanı'nı atlı polis tutmuş, epeyce de yaya, talebeler çıkar çıkmaz önde atlı polis hücumu geçtiler, basbayağı harp: atların üstünden çekip polisleri aşağıya alanları mı ararsın, talebelere kılıç çeken **gözü dönmüş** polisleri mi, hasılı ana baba günü* (YTB, s.367).

Gözü ısırmak: Bir kişiyi hatırlamıyormuş gibi olmak.

- *Ayruc ikide bir bardaklarının üzerine devrilen öteki adamı da **gözü ısırtıyor** (KS2, s.162).*
- *Harıl harıl, ilk gördüğü andan beri içinde büyüyen yakınlık duygusunun nereden doğabileceğini araştırıyordu: ...hay Allah **gözüm ısırtıyor** yahu, yapmacıksız inceliğini, hüznü durgunluğunu, zeytin yeşili esmerliğini (YTB, s.193) ...*

Gözüne kestirmek: Elde etmeyi tasarlamak.

- *Demir'in merakla dinlediğini görünce, bilgi satmadan duramıyor ama: — ...neler söylemiyorlar yahu, yok efendim Tarlabası'nda garsoniyeri varmış, **gözüne kestirdiği** erkeği tavlayıp resmen' oraya atarmış! Tokatlıyan'ın barına tek başına kurulup kafayı çektiğini çok görmüşler (YTB, s.211) ...*

Gözünü budaktan sakınmamak: Tehlikeli işlere kalkışmaktan korkmamak.

- *Milwaukee'den kimsenin bilmediği, bilse bile aklında tutamayacağı dakikasında unutacağı berbat bir şehirden çıkıp Deniz Piyadesi'nin en **gözünü budaktan sakınmaz** adamı oluveren, Bataan'da göğsüne dizi dizi nişanlar sıralayan mı (KS1, s.143)?*
- *Binbaşı Aziz hep o şakacı, fiyakasına düşkün, yeri düştü mü **gözünü budaktan sakınmayan** subayda geçen yıllar gözlerinin çevresinde bir sürü çizgi, çenesinin altında belli belirsiz bir gıdı olarak birikmişti (YTB, s.316).*

Gözünü dört açmak: Çok dikkatli ve uyanık olmak.

- *Yüzbaşım, neden durduk di-ye soruyor, bildiğiniz var mı O ne biliyorsa! Yamaca düşman sarıyormuş, fark ettiniz mi? Şu yamaca mı, hayır! Yüzbaşına bildir, **gözünüzü de dört açın** (YTB, s.21)!*
- *Taharriler **gözlerini dört açmış** Elbette ne sanıyorsun? Dün akşam Cevdet bana ne dedi, biliyorsun (SA, s.116)?*

Gözünü kırpmamak: Uyumamak.

- Sabaha kadar **gözünü kırpmamış** hem Zehra'yı hem sobayı kollamıştı (KS2, s.87).

Gözünün kırpmadan: Tereddüt etmemek.

- Hele **göz kırpmadan** kurdukları piramitlere, tehlikeli yer jimnastiği önerilerine sıra geldi mi (YTB, s.91)!
- Müthiş zor, o ölçüde kahredici bir şeydi ama, eğer Mahmud'a olan sevgim sahici bir sevgi idiyse, hayatımdaki yeri cidden önemli idiyse bunu yapmam, hem de **gözlerimi** dahi **kırpmadan** yapmam gerekiyordu (KS2, s.202).

Gözünü kırpmadan: Çekinmemek.

- Yüzbaşı Demir, uzandığı yerden, onun böyle **gözünü kırpmadan** soyunup çırılçıplak kalışına ne kadar şaşıtıysa, yanına uzandıktan sonra erkekliğini diriliğine kavuşturabilmek için başvurduğu çarelere o kadar şaştı (YTB, s.268).

Gözünün yaşına bakmamak: Hiçbir şekilde acımamak, hoşgörü göstermemek.

- Hasılı **bakmıyacaksın gözlerinin yaşına orospuların** (KS2, s.25)!
- Fener bu oğlum, herif **bakar mı gözünün yaşına** (SA, s.97)?

Gözünü oymak: Kişilerin aralarında aşırı geçimsizlik olması.

- Çürümüş bunlar, çürümüş! Kimisi hâlâ Osmanlı, kimisi tatlı su frengi, kimisi ne olduğu belirsiz! Yalnız tığınmayı ve birbirinin **gözünü oymayı** bilirler (KS1, s. 64).
- Herkes birbirinin **gözünü oymaya** alışmış iken mutluluk bir hayaldir: katıksız, yüzde yüz bir hayal! Çünkü ilk fırsatta Ahmet gidip Mehmed'in **gözünü oyacaktır** (KS1, s. 64).

- ... ama Ahmed mutlaka Mehmed'in **gözünü oyacaktır** (KS1, s. 66)?
- Sen de gidip Ahmed'in **gözünü oyacaksın** öyle mi (KS1, s. 66)?
- Esas mesele Ahmed'in Mehmed'in **gözünü oymağa** iten sebepleri bulabilmekte. Hele bir sebepleri bul, hele bir Ahmed'e Mehmed'e bunları göster, anlat, akıllarına yatır (KS1, s.66) ...
- Ahmed ne kadar kendi adına ve çıkarına Mehmed'in gözünü oyarsa sen de o kadar kendi adına ve çıkarına Ahmed'in **gözünü oyacaksın** (KS1, s. 66).

Gözü tutmamak: Güvensiz bulmak.

- Dört kişi: iki kadın, iki erkek! Artistiz ne dediler ya, pek **gözüm tutmadı**. Ankara'dan geliyorlarmış. N'aparsın, idare edeceksin! İbrahim öteki sesiyle tekrarladı (KS1, s. 34).
- Benim **gözüm tutmuyor** bu Hasan'ı (SA, s.65).
- Üsteğmen Demir'in boğazı düğüm düğüm: yakışıklılığıyla ün salmış, lisedeyken adı bu yüzden Jön Demir'e çıkmış ama, doğrusu ne öyle kart gönderecek takım takım flörtleri var, ne de hüznü cephe mektupları yazacak 'renkli bir sevgilisi çekingenlikten mi, gururdan mı, beceriksizlikten mi acaba ya o beğendiği kıza sokulamamış ya beğendiğini annesine beğendirememiş. Sokulani da onun **gözü tutmamış** (YTB, s.102)!
- ... Kızla konuştuk, dedi. **Gözüm pek tutmadı** ya, neyse (KS2, s.160)!
- Beni beğenmediyse, **gözü tutmadıysa** söyler mi hiç, nasıl öbür yalanları düzenlediyse bu defa da başka yalanlar bulur, onları söyler (KS2, s.176)!
- Burasını tutmuşlar, oranın ev sahibini Demir'in **gözü tutmuyor**: sigarası alt dudağına yapışık, sesi çatal çatal bir kadın, çipil gözleri boyadan kaybolmuş (YTB, s.322).

Göz yummak: Görmezden gelmek.

- Resmen yasak ama, polis **göz yumuyor** (ZBB. s.60).
- İki serserinin mesuliyetsiz hareketleri sebebiyle her şeyin berhava olmasına **göz mü yumacağım** (KS2, s.136)?

Güme gitmek: Boşu boşuna ortada perişan olmak.

- Gözlüklerini çıkardı, yumruğuyla gözlerini oğuşturarak: <—...büyükler tepişir,> dedi, <arada ufaklar **güme gider**> (YTB, s.515).

Gününü görmek: Yaptıklarının cezasını çekmek.

- Bizimkilerden biri olmalıydı şimdi, **görürdüm günümü** (KS2, s.65).

Gününü göstermek: Cezalandırmak.

- *İşim olmasaydı sana **gününü gösterirdim** ben* (SA, s.36).

Güvendiği dağlara kar yakmak: Güvenin boşa çıkması.

- *Oysa Asım Taga'nın **güvendiği** bütün **dağlara** şaşırtıcı bir hızla **kar yağıyor**; onu gücünden emin iş adamı rahatlıklarından koparıp ham bir armut gibi kaskatı bir toprağa düşürüyor* (KS2, s.97).

Hangi taşı kaldırsan altından çıkar: Her işle ilgisi olmak.

- *Bana sorarsan bu parti dalgaları da para tuzağı. Aslolan hep para. **Hangi taşı kaldırsan altından o çıkıyor*** (SA, s.62).

Hapı yutmak: Bir durum karşısında çaresiz duruma düşmek.

- *Hayır! Nuh dedi bir kere Şimdi bir yakalanırsak yok mu ya, **Hapı** tam **yuttuk*** (SA, s.10).
- *Benim adım Kamarot Yakub; aklıma bir şey geldi mi **hapı yuttuk** demektir, başıma da gelir çünkü* (SA, s.30).
- *Bu zanaat da her zanaat gibi iki çeşittir: sen malını sokmak zorunda kaldın mı, **hapı yuttun**, yooook elâlem malını aradı mı, işin iş, kaşığın gümüş* (SA, s.63).
- ***Hapı yuttuk.** Bir çuval inciri bombok ettik* (SA, s.162).

- *Yüzbaşı Demir, Kore serüveninde erkekliğini yitirdi mi? Aysel'e bakarsan, öyle: camların sıcaktan eridiği o Eylül gecesi, elini, ağzını, kalçalarını yardıma koşup, fahişeliğinin olanca hünerini dökerek, umduğu sonucu alamayınca, yataktan, yere bıraktığı içki bardağına uzanmış: — Benim, demişti, hayatım ne kadar **hapı yutmuşsa**, senin erkekliğin o kadar **hapı yutmuş** (YTB, s.221)!*
- *Yarbayım, Yeşilköy'den haber var mı? — Hayır, fakat gecikmez herhalde. — Peki, Fahri Paşa'ya kim gidiyor yahu? Şaka maka, bir muvafakat etmezse **hapı yuttuğumuzun** resmidir. — Ağzını hayra açsana sen (YTB, s.420)!*

Her taşın altından çıkmak: Bir kişinin her işle ilgili olması, onu ilgilendirmeyen işlere karışmasıdır.

- ***Her taşın altından çıkıp** huzurumuzu kaçırmayınlar (KS2, s. 26).*

Hık demiş burnundan düşmüş: Çok benzemek anlamında kullanılır.

- *Yüzbaşı Demir, çayını yudumlarken: <—...tuhaf şey, diye düşünmüştü, tevekkeli herkesin bir ikizi vardır demişler, herif **hık demiş** bizim Tabur Komutanı Binbaşı Baba' Saffet'in **burnundan düşmüş**> (YTB, s.239) ...*

İçi içine sığmamak: Sevinçten ve heyecandan ne yapacağını bilememek.

- ***İçi içine de sığmıyor.** Uğraşa uğraşa nihayet bugün öğleden sonrası için Aykut'tan bir randevu kopardı (KS2, s.210).*
- *Yazıları da 'mahkeme safahatını' da uzaktan, asla olağan sayamayacağı bir dikkatle Ümid'in yazdığı mektuplardan, göndermeyi unutmadığı gazetelerden izledi. **İçi içine sığmıyor**, İstanbul'da olmadığı ve genç kadını koruyamadığı için eksikleniyordu (YTB, s.308).*

İçi içini yemek: Kişinin yapmak istediklerine, isteğine uygun bir şekilde yapamayıp üzüntü ve kaygı duyması.

- *Bir zaman susuyor. Kavgacı bir susuş bu. **İçi içini yiyor** (ZBB. s.278).*

İçine kurt düşmek: Kişinin kendisine zararı olacak bir durum olmasından kuşkulananmak.

- *Üçüncü defadan sonra, ne yalan söyliyeyim, **içime kurt düştü** (SA, s.31).*
- *Yalnız önceleri tınmadığını biliyorum. Kendi haline bırakacaktı. Sonra dediğim gibi **içine kurt düşürdüler** (KS1, s.148).*

İki ayağı bir pabuca girmek: Acele etmek, telaşlanmak.

- *Mağdem ki Bekir bir an önce tüymek, bir ayak önce başka bir yerde olmak için bu kadar çırpınıyor, **iki ayağını bir pabuca sokuyor**, besbelli değil mi (KS2, s.199)?*

İki yakası bir araya gelmemek: İşlerini yoluna koyamamak.

- *Olmaz ya, sen de başka türlü **iki yakanı bir araya getiremezsin** (KS2, s.181).*

İncir çekirdeğini doldurmamak: Küçük, önemsiz.

- *Yeni hayatına, Rejisör İhsan'a, gazeteci Sulhi'ye ait **incir çekirdeğini doldurmaz** şeyler anlatıyor (KS2, s.169).*

İpe dizmek: Ortaya çıkarmak.

- *Sulhi'nin gölgesine tükürür, cahilliğini ve şantajcılığını **ipe dizer** ama böyle yüz yüze gelince, hele böyle gelecekle ilgili bir sürü projesi varsa koluna girip omzunu okşar (KS2, s.103).*

İpi kırmak: Kaçmak.

- *Bakmış biz ortada yoğuz, herif göz göre göre **ipi kıracak**; yapışmış telefona acenta'ya bir telefon, bu gece İzmir'e kalkan vapur var mı, yok demişler ama*

Bandırma'ya kalkıyor bir tane; garanti bu vapurdadır diye düşünmüş Sabri, kasadan yüz paps destelemiş, yallah vapura (KS1, s. 44)!

- *Seni ve Zehra'yı ekip hatta Kılçık Nâzım'ı ekip Athena'yla **ipi kıracağım** (KS2, s.142).*

İpi koparmak: Bütün bağıını koparmak.

- *Dürnev'in olsun, Tevfik'in olsun ağzını açar açmaz hemen Aysel'i yermesi her seferinde aklını tozutuyor. İçindeki bütün **ipleri koparıyordu** (KS2, s.41).*

İpini çekmek: Etkisiz duruma getirmek.

- *Büyük şirketler karışıyor işin içine. Öbürleri, gazetede açıkladıklarımız, paravana. Asıl bunların **ipini çekenler** (KS1, s. 39) ...*

İpini koparmak: Serbest, başına buyruk olan durum.

- *Şevki Bey'in suzinak bir şarkısından **ipini koparmış** serüvenci baldırı çıplak sesler (KS2, s.35).*
- *Bu sabah **ipini koparan** rıhtıma. Hayır, gece Hasan gemide değildi (SA, s.226).*

İpin ucunu kaçırmak: Ölçüyü kaçırmak.

- *Sakin şımartayım deme, **ipin ucunu** bir **kaçırdın** mı kaçırırsın. Gitti gider (SA, s.86).*
- *Zizi Yüzbaşı **ipin ucunu kaçırmış**, işi gücü kafayı çekip sabahlara kadar kızlarla dans etmek! Üsteğmen Demir'se gerçeğin ana çizgisinden sık sık kayıp (YTB, s.103).*

İpiyle kuyuya inilmez: Birini duyulan güvensizliği belirtir.

- *O tüysüz keratanın **ipiyle kuyuya inilmez** (KS2, s.23).*

İple çekmek: Sabırsızlıkla beklemek.

- *Üsteğmen Demir nerede, buradaki vazifesini hayırlısıyla bitirin sağ salim sılaya dönmeyi **iple çeken** Üsteğmen Demir nerede (YTB, s.117)?*
- *Neden mi dua ettim? Ha, şey ağabey, yani bu sefer İstanbul'da kaldık baba kaldık, hareketimizi **iple çekiyorduk** (SA, s.228).*

İpliği pazara çıkmak: Bir kişinin kötü tarafın ortaya çıkması.

- *Tam kapıdan çıkarken: haddim olmıyarak, diye bitıştirdi, şunu da arz etmek isterim o sizin dediğiniz Hrant pezevenğin biri idi. Satie Davasında **ipliği** iyice **pazara çıkmadı** mı? Onu benimle mukayese etmek? Küçük Rıza ile (KS1, s.187)?*

İşi pişirmek: İki kişi arasında yakınlaşma olmasıdır.

- *Biz burada kızı kafesledik diye enayi gibi hayal kuralım, onlar orada anlıyor musun **iş pişirmişler** çoktan (KS2, s.12).*
- *Ruhsar'la adamakıllı **iş pişirmiştik**. Aramızdan su sızmazdı (SA, s.66).*
- *Meğerse Meryem hanımla **iş pişirmiş** fink atıyormuş. Bu kadar olur yani. Ulan insan haber verir be (SA, s.101)!*
- *Sonra birdenbire ayıldı, neler söylüyordu Binbaşı Aziz böyle: <—...**iş** Alamanya'da **pişirmişler**, görevle gitmişlerdi ya, Koçaş her şeyi göze alıp meseleyi Kumandan Paşa'ya açıyor, bir reddederse hâli duman Paşa Demokrat Paşası değil, erkek adam, 'Ben de varım, Sadi!' demez mi> (YTB, s.319)?*

Kabuğundan çıkamamak: İçine kapanık olmaktan kurtulamamak.

- *Gece siyah sular halinde camlardan süzülüyor. Suat, menekşe rengi dalgınlığından bir an sıyrılıp, diyor ki: <—iktisadi temel değişmedikçe, ilerici askerlerden gerici diktalar doğar. Biz bunu böyle öğrendik. İşçi sınıfının hiç olmazsa çalışan halkın başı çekmesi zaruri, fakat bu nasıl olacak, bu sorunun*

cevabını veremedikçe **kabuğumuzdan** dışarı **çıkamıyor**; **çıkamadıkça**, her türlü aksiyonun dışında kalıyoruz> (YTB, s.413) ...

Kafasında kavak yeli esmek: Kişinin sorumluluk duygusundan uzak olması ve eğlenceye düşkün olması.

- ... İtiyatlarımız, diyordu, aklımız başımıza gelmeden teşekkül eder, daha çocuklukta, gençlikte, **kafada kavak yelleri eserken** (KS2, s.165).
- Halbuki ne var, itiyadlarımız aklımız başımıza gelmeden teşekkül eder, daha çocuklukta, gençlikte: **kafada kavak yelleri eserken** sonra aklın başına gelir, gelir ya, itiyadların kafesinden çıkamazsın artık (KS1, s.257).

Kafa kafaya vermek: Birlikte iş birliği yapmak.

- ... beni herkesten çok Mordohay'ın anlaması gerekmez mi? Anlamıyor. Orada Gaetano ile **kafa kafaya verip** kusturucu hesaplar yapıyorlar (KS1, s. 79).
- Öteki kafası gidip Yankoviç'le **kafa kafaya veriyor** (ZBB. s.96).
- ... duyuyor musun, Uysal diyor ki güya sen Ankara'da Hacı'yla **kafa kafaya vermişsin**; bak dinle, dinlesene kız... güya maksadınız bizi kafese koymakmış! Öyle diyor Tevfik (KS1 s. 127) ...
- Şube Müdürü ve Cinayet Masası Şefi'yle **kafa kafaya veriyorlar** (KS1, s.170).
- **Kafa kafaya verip** çapkınlık planları kuruluyor, 'Zizi Yüzbaşı'nın Londra Bar'da fi tarihinden tanıdığı müstesna' yosmalar varmış ki (YTB, s.222) ...
- Bir püro ile **kafa kafaya vermiş** iki tüccar. Renksiz bir kadın (ZBB. s.253).
- Zizi Binbaşı'yla Gar Gazinosu'nun Amerikan barında **kafa kafaya verip** konuşuyorlar (YTB, s.335).
- O gün ataşemiliterlik sınavlarını bahane ederek Ankara'ya gitmişti, Genelkurmay'da en üst kattaki 23 numaralı odada yedi komiteci **kafa kafaya verip** durum muhakemesi yapıyorlar, hava son derece huzursuz, herkes bir türlü harekete geçememenin sıkıntısını yaşıyor (YTB, s.395).
- Yeni bir serüven başlayacak: üç aydır geceleri Erkanlı'nın evinde **kafa kafaya verip** hazırladıkları harekât plânı uygulamaya konuluyor (YTB, s.409).

- *Binbaşı Demir, Ankara'daki hummalı çalışma ortamından sonra İstanbul'un 'Osmanlı huzuru' nu, birkaç dakika bile olsa- içine sindirebilmekten memnun içeriye dönmüştü ki, o ne: Binbaşı Erkanlı'yla İrtibat Bürosu Komutanı Albay Namık Kemal Ersun **kafa kafaya vermiş**, ciddi ve düşünceli, konuşuyorlar (YTB, s.430).*

Kafese koymak: Aldatmak, tuzak kurmak.

- *İşine yarayacak mı? – ...hem de nasıl? Kızı **kafese koyabilsem**, benim Amerika yolculuğu garanti demektir (KS1, s.76).*
- *Olmaaaz, yine merak ederler, ne aşağılıktır bunlar, bilmezsin sen. "Haberin var mı Meryem avukat bilmem kimi baştan çıkarmış yok bilmem "Duydunuz mu? Meryem bir Amerikalıyı **kafese koymuş**." Çatlasınlar inşallah çatır çatır (SA, s.82)!*
- *Bakarsın Aysel'le Hacı uyuşmuşlar, bizi **kafese koyuyorlar** (KS1, s. 117).*
- *... duyuyor musun, Uysal diyor ki güya sen Ankara'da Hacı'yla kafa kafaya vermişsin; bak dinle, dinlesene kız... güya maksadınız bizi **kafese koymakmış**! Öyle diyor Tefik (KS1, s.127) ...*
- *Coniyi bir **kafese koymuş** ki ağlarsın (KS2, s.133).*

Kanadı altına almak: Korumak, kollamak.

- *Çevresinde pervane olan hemşireler içini ısıtacağına soğutuyor, hele onu basbayağı **kanadı altına almış** görünen Hemşire Julie'nin üstüne titremesi iyice batıyordu (YTB, s.160).*
- *Sizin **kanatlarınızın altında** (KS2, s.189).*

Kancayı takmak/ atmak: Peşini bırakmamak.

- *Daha tahkikat başlar başlamaz Garson Sotiri'nin ifadesindeki siyah kıza **kancayı takan** kim (KS2, s.180)?*
- ***Kancayı takmakla** kalmayıp kızın izini kovalayan, cinayeti belki de onun işlemiş olabileceğini kestiren kim (KS2, s.180)?*

- *İhtilali devrime dönüştürmekten yana olanlar Meclis Muhafaza Taburu'na **kanca atmış**, bir de Tank Taburu'na; seçime bir ayak önce gidip, iktidarı sivillere devretmekten yana olanlarsa, Cumhurbaşkanlığı Muhafız Alayı ile Süvari Alayı'na: Allah'ın günü, git Vehbi Ersu'yu Süvari Alayı'nda bul, Dünder Taşer, iki gecede bir, Tank Taburu'nun Karargahı'nda yatıyor: herkes huzursuz, her dakika alarm emirleri (YTB, s.428)!...*

Kan kusturmak: Çok büyük sıkıntılar çektirmek.

- *Bilmişizdir ki eğer küfürlerimize rağmen bize **kan kusturan** bir dünyayı sırtlamışsak bunun bir hikmeti vardır (ZBB. s.104).*

Kanı çekilmek: Çok korkmak.

- *Neden sonra Aktör'ü **kanı çekilmiş** çiçek bozduğu bir laciverdin kıyısında Akterdon peşinde ettiklerini hatırlıyor, bu yüzden ağlamaklı oluyor (KS2, s.183).*

Kanı ısınmak: Yakınlık duymak.

- *Athena gittikçe yumuşuyor. O soğuktan sonra bu sıcak, bu kahve elini ayağını gevşetiyor. **Kanı ısıtıveriyor** (KS1, s. 98).*

Kanı kaynamak:

1. Yakınlık duymak.

- *Bakmış bu tüyü bozuk da orada. **Kanları kaynamış** birbirine (SA, s.49).*

2. Coşkun olmak.

- *Yarım kilo şarap içtikten sonra benim de **kanım kaynadı**. Birbirimizin şerefine ve dünyadaki bütün deyyusların aleyhine içtik (SA, s.49).*

Kanına dokunmak: Çok sinirlenmek, alınmak.

- **Kanına en çok dokunan** da bu zaten (KS2, s.21).
- ... *Bak, ben askerliği meslek diye yapan herifim, öyle mi; bayrak mayrak laflarına karnım toktur, lakin ekmek çarpsın, iş boka sardıkça arkadaşların sağdan soldan tüymesi dehşetli **kanına dokundu** ha* (YTB, s.87) ...
- *Her zaman bozuyordu gerçi, ne var ki bu sefer en çok **kanına dokunuyor**, en çok dalgasını dağıtıyordu* (KS2, s.180).

Kanına girmek: Bir kişiyi etkileyerek kontrol altına almak.

- *İktisat öğrencisi İbrahim'in de bakışları kırlangıçlar gibi dağılan sevgilisinin de **kanına girdim*** (KS2, s.93).
- *İşte bizi bu öldürüyor. **Kanımıza** bu **giriyor*** (ZBB. s.234).
- *Ayak üstü yüz yalan kıvırır, insanın **kanına girer*** (KS2, s.236).

Kan tepesine çıkmak/sıçramak: Çok sinirlenmek.

- *Yuuuu! **Kan tepeme çıktı**. Ulan Tüyyü bozuk, dedim. Ne biçim taraf tutmak ha? Hergele! Boksoyu* (SA, s.96)!
- *Kahvenin lavından birtakım helezonlar çiziyor; her helozonun arkasından portakal rengi saçlarını tertemiz taramış bir Wehjrmacht subayı gözlerini oynatıyor; Mehmet-Ali'nin **kanını tepesine sıçratıyordu*** (ZBB. s.101).

Kapağı atmak: Bir yere geçmek, yerleşmek.

- *İşimizi ona göre düzenleyip de **kapağı** bir kere Amerika'ya **atabilseydik** eğer* (KS1, s.17) ...
- ***Kapağı** bir kere Münih'e **atabilseydik**, para pul mühim değil ötesi kolay ama daha bunun Yunanistan'ı var, Sırbistan'ı var* (KS2, s.229).
- *...Yüzbaşı demir, 48. Piyade Tümeni Karargâhı 3. şube 'mülhak subayı' göreviyle **kapağı** Erzincan'a henüz **atmıştı*** (YTB, s.308).

- *Yassıada davalarının başlamasını fırsat bilip, **kapağı** İstanbul'a **atarak**, bir iki gün Ümid'le baş başa olmak, bu arada Suat'ı görmek umuduna kapılmıştı, nerde o talih, üç gündür Yassıada ile Dolmabahçe'deki İrtibat Bürosu arasında mekik dokumaktan başını alamıyor: Ümid'le beraber olmakmış, hani ya (YTB, s.429)?*

Kapak kaldırmak: Bir olayın üstünü örten gereksiz bilgileri yok etmek.

- *Yol boyunca Ümid konuşmuştu hep, anlattıkları da neler, eve vardktan sonra yapmayı tasarladıklarından hiç **kapak kaldırmayan** ufak tefek değinmeler, çağrışımların sürüklediği birkaç anı: Paris'te okurken herifin birine rastlamış Montparnasse'daki cave'larda, sözde Macar çingenesi, esmerliğine esmer, kulağının tekinde küpesi de varmış ama, belli olmazmış ki (YTB, s.262) !..*
- *Hafif çakırkeyif, böyle oldu mu kadınlardan başlar değil mi, hayır hiç **kapak kaldırmıyor**, diyor ki: —...sen ne dersen de iş sarpa sardı oğlum, biz yanılmışız, zor olan ihtilal sonrasıymış, kimse ne bok yiyeceğini kestiremiyor, şu komiteye girmek davası püsküllü bir bela: Kafadar Hakkı bile hak iddia ediyor yahu, ayyaş kerâta (YTB, s.469)!*

Kaş yapayım derken göz çıkarmak: İyi bir şey yapmaya çalışırken daha kötü duruma sebep olmak.

- *Hem etrafi kuşkulandırmak uygun düşmez hem de Osman gibi **kaş yapayım derken göz çıkarır** bu piç kurusu ile çene çalarken kızı elden kaçırırım (KS2, s.110).*

Kazdığı kuyuya kendisi düşmek: Bir başkasının kötülüğünü düşünerek tuzaklar kuran kişi kurduğu tuzağa kendisi düşebilir.

- *Burda tutunamayıp partinin ilçe başkanlığından atılınca İzmir'e kaçtı. Kimbilir orada kimlerin canını yakıyor. Efendim? Ama ben de onun canını yakıyorum. Eee, eskiler ne demiş, **kazma kuyuyu** (KS1, s.10) ...*

Keçileri kaçırmak: Delirme noktasına gelmek.

- *Hele aşçı yok mu, herif **keçileri kaçırdı** kaçıracak* (SA, s.225).

Kendi kendine gelin güvey olmak: Karşısındakinin düşüncelerinden farklı hayaller kurmak.

- *Saçları kızıla boyalı. Kulaklarının birinde, ama yalnız birinde, halkalı bir küpe. Avanak bu kız: **kendi kendine güvey gelin olur**, böyle: öbürleri arkasından, önünden fiskos edip çekiştirirler: yok bula bula bir komiser bulabilmiş de* (KS1, s. 84) ...

Kılı kıpırdamamak: Hiçbir tepkinin olmaması.

- *On yıl sonra şimdi yüreğini oynatan şeylerin gelişi güzel formaliteler olacağını göreceksin. **Kılın kıpırdamıyacak*** (KS2, s.30).
- *Yol ağzına varıncaya kadar karanlıkta **kıl kıpırdamadı*** (KS2, s.57).
- *Birsen şişman ve yufka yürekli ağlıyor: -Ablacığım, diyor, biz sensiz olamayız. -Olursunuz, diyor Zehra, **kılınız bile kıpırdamaz*** (KS2, s.157).

Kılma dokunmamak: Hiçbir zarar vermemek.

- *Dövmezsin. Öldürmezsin. **Kılma** bile **dokunmazsın**. Hatta aramızda bu meselenin adı bile geçmez* (KS1, s. 12).
- *Önceleri Namık gelir bakışlarıyla beni ezer, yanı başıma oturur, **kılma** bile **dokunmaz** diye korkuyordum* (KS1, s.237).

Kılını bile kıpırdatmamak: Tepkisiz kalmak en küçük bir davranışta bile bulunmamak.

- ***Kılını bile oynatmaz** vallahi, içerde ya süslenir ya uyku çeker: tınmaz bile* (KS2, s.25)!

- *Onlar da gemide hazır beklerlerse mesele yok, heh heh, kimsenin dikkatini çekmeden, **kılını kıpırdatmadan...** Eee bu kadar olacak yani (SA, s.66).*
- *Ya da: -... ama asıl şaşıtığım o bu değil, Seyit Sabri. Öbürleri telaşlanıyorlar, taa nerelerden telefon, mektup yağıdırıyorlar, o burnumun dibinde **kılını bile kıpırdatmıyor** (KS1, s. 79).*
- *A kızım o herkese benzemiyor ki hemen veriversin cevabını. Hiç. **Kılını bile kıpırdatmadı** (SA, s.88).*
- *Kıçının üstüne oturur açlıktan geberirsin, kimsenin **kılı kıpırdamaz** (SA, s.102).*
- *Andoniça bütün bu yaptıklarına **kılını bile kıpırdatmadan** dik dik baktı, sonra öbür kadını alıp çıktı gitti. Gidiş o gidiş! O gün bugün Asım Taga purolar, çekler ve kâğıt liralar, İngiliz kumaşları ve İtalyan kravatları cennetinde sipsivri ve yapyalnız yaşıyor (KS1, s. 139).*
- *Hayvan suratında bulantı veren bir ıstırap ifadesi, öylece, **kılını kıpırdatmadan** duruyor (KS1, s.219).*

Kolu kanadı kırılmak: Bir şey yapamaz, duruma gelmek güçsüzleşmek.

- *Şadiye'nin silik hayali hoparlörün döktürebileceği bütün seslerin arasında, **kolu kanadı kırık**, yorgun ama ümitli görünüyor, bize cesaret veriyor (ZBB, s.106).*
- *Onu işte o zaman dudaklarından öperiz. **Kolu kanadı kırılmıştır.** Kendini bize ve tesadüfe bırakır (ZBB, s.224).*
- *Yanyana loş ve تنها bir kahvede oturmanın heyecanı yok mu, işte o **kolumuzu kanadımızı** kıracak (ZBB, s.241).*
- *Bunu o kadar kadınca söyledi ki Mehmed-Ali'nin **kolu kanadı** kırıldı (ZBB, s.271).*

Kulağı delik olmak: Bilinçli, uyanık olmak. Her haberi çabuk duymak.

- *Sonra asıl konusuna geçiyor: -... muhterem, diyor, siz gazeteci esnafı **kulağı delik** adamlarsınız, biz bir iş peşindeyiz şimdi, şirketle bir Amerikan şirketi arasında (KS1 s. 140)...*

Kulağına küpe olmak: Kişinin söylenenlerden ders çıkarması için söylenir.

- *Bu sözüm **kulağınıza küpe olsun** beyim, heh heh, bizim de bilgimiz yoktur ama tecrübemiz vardır* (SA, s.60).

Kulağını bükmek: Uyarmak.

- *Ankara'dan topyekûn zılgıt yiyoruz. Sonunda besbelli savcılık'ın **kulağını büküyorlar*** (KS2, s. 26).

Kulak asmamak: Önem vermemek.

- *İlkokuldayken olduğu kadar ortaokuldayken de annesi Demir'e, 'amcası Hayrullah Bey gibi yanı kılıçlı bir zabıt olacağını o kadar sık, o kadar çok tekrarlamıştı ki, babasının oğlunu günün birinde Mülkiye Kaymakamı görebilmek' hayalleri kurmasına kimse **kulak asmadı*** (YTB, s.143).

Kulak misafiri olmak: Yakınında konuşulanları konuşmaya katılmadan dinlemek.

- *Yunus Nadi Bey'le Jimmy Fowler konuştuklarına, **kulak misafiri oluyordu*** (GP, s.259).

Kulp takmak: Kusur bulmak.

- *Her şeye istedi mi nasıl bir **kulp takıyor*** (KS2, s.127).
- *Yüzbaşı Demir içi sıra kesip atmıştı çoktan: fî tarihinde oynadığı Horatio rolüyle, çevirdiği bir iki filmle istediği kadar şişsin, zavallı bir adamdı bu, gösteriş düşkünlüğünün ardında ölçüsüz bir yükselme tutkusu, her şeye **kulp takmasının** ardında yaşı epeyce ilerlemiş olduğu halde hâlâ bir baltaya sap olmayışı yatıyordu* (YTB, s.337).

Kulpunu bulmak: Bir şeyin çözümünü bulmak, fırsatını yakalamak.

- *Mahmud'un yapacağı basit: bir **kulpunu bulacak**, kıvrıcık saçlı iti çit çıkarmadan zararsız hâle getirecek* (KS1, s. 9).
- *Bünyamin burada olsa, ona sorsam bir **kulpunu bulacaktı**, biliyorum. Mutlaka bulacaktı* (SA, s.132).
- *...işin kötüsü, diyoruz, paramız suyunu çekmek üzere. Bir **kulpunu bulamadık**. Hernandezle birlikte sömürgelere gitmek için mektup yazdık. Oteli ödeyemezsek sokaktayız* (ZBB, s.230).
- *Acaba nerede diyor, yine bir **kulpunu buldu** da kimseye sezdirmeden Athena'nın avuçlarına mı akıverdi* (KS1, s.241)?
- *Ya da sil bunu, olmadı bu: Ankara'da sıkılırız biz, orada bir **kulpunu uydurur** hemen Anteb'e geçeriz. Daha iyi değil mi? Bu sersemlemeler de bizi hâlâ Ankara'da sanır* (KS1, s.254).
- *Nerde o bir **kulpunu bulup** ateş hattında bile hovardalık eden; cebinde yetmiş iki milletten yosma adresi, kolunda mutlaka bir kadın gezdiren çapkın subay? Soramıyorlar da! Bakarsın, alınır* (YTB, s.473).

Kurtlarını dökmek: Uzun zamandır yapmak istediği bir işi yapıp hevesini almak.

- *Telsizci dersin garanti daha şişiyor, yatakta. Hızını alamadı. İyi oldu ama değil mi, **kurtlarımızı döktük** be* (SA, s.157)!
- *Bunu da yapma sak ölüden ne farkımız olacak? İyisi mi, fırsatı buldun mu kaçırma, bulamadın mı sen kendin bir fırsat uydur, git **kurdunu dök*** (SA, s.157).

Kuş kondurmak: Görülmemiş bir şey yapmak.

- *Oysa bu Ömer saçlarını görülmedik bir ustalıkla boyasa hatta üzerine bir de **kuş kondursa**, nafile* (KS2, s.39)!
- *Senin uydurman. İnsanlar böyledir, zaten, kendilerine ait oldu mu her şeye bir **kuş kondururlar*** (SA, s.75).

Kuş uçurtmamak: Hiç kimsenin geçmesine izin vermemek için sıkı önlemler almak.

- *Ben başlangıç safhasına yetişemedim, polis dört tarafı kuşatmıştı, içeriye **kuş uçurtmuyor**. Dedim "Bu böyle olmaz", Kule tarafındaki kapıyı tutan polislerle subay hüviyetimi gösterip bahçeye daldım: Rektör'le münakaşanın üstüne gelmişim (YTB, s.365).*

Kuyruğunu sıkıştırmak: Zor bir duruma getirmek.

- *Bir kere adam Demokrat Partili, bu **kuyruğumuzu** fena halde **sıkıştırıyor** (KS2, s.178).*

Kuyruğu titretmek: Ölmek.

- *Port-Sait'te, herkes gibi güneş çarpmasından hastalandığında, bağa gözlüklerinin ardından hüznü hüznü gülerek demişti ki: «- Nasipte ölmek varsa, bari Kore'de ölelim, yolda güneş çarpmasından **kuyruğu titretmek**, yürekler acısı (YTB, s.65)!*

Kuyusunu kazmak: Bir kişiye zarar verecek hileler yapmak.

- *Herkes oyundaki gibi birbirini gıdılayacak yerde **kuyusunu kazıyor**, gülecek yerde bağıra çağıra kavga edip: -... hani bana, diyordu, hani bana (KS1, s. 71)?*
- *Durmadan birbirlerinin **kuyusunu kazıyorlar** (KS1, s.176).*

Kül yutmamak: Tuzağa düşmemek.

- *Şevket Nuri **kül yutar** ama, biz yutmayız kırk senenin adı var (SA, s.62).*

Küplere binmek: Çok sinirlenmek.

- *Athena Kılçık Nâzım'la dönüp de Rejisör'ü Gilda'yla burun buruna bulunca **küplere binmiş** öfkesinden* (KS1, s.161).
- *Ümid gözlerini değiştirmek istiyor. Beceremiyor. Maide'nin sigara kâğıdı varlığının gerisinde, Mahmud. Adeta istemiyerek: -Evet diyor, Maide! Öbürü saçlarını okşuyor: ... değilsen bile öyle diyelim. Yoksa **küplere binecek** seninki* (KS1, s.229).

Mekik dokumak: İki yer arasında durmadan gidip gelmek.

- *Başlarında bir bela da bu birlikler baskınların düzensizliğini üstlerinden atamadıkları için işaret panoları yok, ortalık aydınlandı aydınlanalı havada **mekik dokuyan** Amerikan uçakları onları sak sık düşmanla karıştırıyor* (YTB, s.73).
- *Asım Taga. Ticaret ve Sanayi Odası seçimlerinde işe yarar bir netice alabilmek maksadıyla partiyle tüccarlar arasında **mekik dokuyup** kulis yapan kim* (KS2, s.97)?
- *Kafkaslar, kızdırılmış devasa bir arı kovanı gibi, uğulduyordu; onların kendi aralarında oluşturdukları 'sosyal aile'; Batum-Tiflis-Bakü müsellesi içinde; köhne trenlerin canhıraş çığlıkları, ağır duman kokularıyla: istasyondan istasyona, **mekik dokuyor**: kimisinde, perde perde bastıran, çekirdekli bir yağmur; kimisinde dumanı üstünde, pirinç semaverler; kimisinde, yorgunluğuna yenilmiş, tahta sıralarda 'kestiren' yaşlı köylüler: dört dörtlük sakal, genizden horlama, öksürük* (GP, s.388)!
- *Yassıada davalarının başlamasını fırsat bilip, kapağı İstanbul'a atarak, bir iki gün Ümid'le baş başa olmak, bu arada Suat'ı görmek umuduna kapılmıştı, nerde o talih, üç gündür Yassıada ile Dolmabahçe'deki İrtibat Bürosu arasında **mekik dokumaktan** başını alamıyor: Ümid'le beraber olmakmış, hani ya* (YTB, s.429)?
- *İstanbul'la Ankara arasındaki **mekik dokumaktan**, İstanbul'da olsun, Ankara'da olsun, dur otur bilmeksizin oradan oraya koşmaktan vücut;*

olayların karmaşılaşmasından, sonuçların belirsizliğinden ruh yorgunluğu (YTB, s.447).

- Binbaşı Demir, bu sefer neden İstanbul Ankara **mekik dokuyan** askeri uçaklardan biriyle değil, Boğaziçi Ekspresi'yle gidiyor (YTB, s.525)?

Metelik vermemek: Umursamamak.

- Çocuk ona **metelik vermiyor** (ZBB s.18).
- Aynı zamanda saadete ve kahıra benzer bir dönemeç içimizi bulandırıyor. Çocuk bize **metelik vermiyor** (ZBB s.57).

Meydan okumak: Korkmadığını açıkça göstermek.

- ...anne, kibirli sessizliği ve anlamlı gülümsemeleriyle her ikisine **meydan okur**, ne yapsa ne etse, yine evin içinde başörtüsüz dolaşmaz, tamburunu ancak onların konakta bulunmadığı mutlu saatlerde eline alırdı (YTB, s.134).
- Zehra şarkısını bitirmek üzere idi. Pistin kenarında durmuştu. Kıvırcık saçları, uzun boyu, hala gergin ve dimdik vücuduyla salona **meydan okuyordu**. Bekir büyük bir iç sıkıntıyla: -... şarkısı biter bitmez gelecek ve yanıma oturacak, diye düşündü. Bu gece elinden kurtulmanın imkânı yok (KS1, s. 88).
- Her defasında daha da büyüyen bir aşağı görme, direnme ve **meydan okuma** davranışıyla bütün yüzü, düzgün burnu, çenesi ve güzellik kraliçesi ağzı ile yeni yumrukların hizasına yükseldi (KS2, s.90).

Meydan okumak: Üstünlük taslamak.

- ...rüzgâr ve köpük sağanak yarına meydan okuyan bir uçak gemisinin güvertesinde, kartal, burunlu siyah gözlüklü bir generalin bir gül, bir savaş tanrısı gibi ufuklara baktığı görülürdü (YTB, s.56).
- İççe girip bir dakikalık kenetlenmeyi tanrılara **meydan okuyarak** yüzyıllar boyunca uzatmaz mıyız (KS2, s.112)?
- Sultan'a **meydan okuduğunu** işitiyorlar (KS2 s.191).

Meydanı boş bulmak: Hiçbir engel olmadığından özgürce istediğini yapmak.

- *Seçim Sonuçları, şaşırtıcı: **meydanı boş bulan** Demokrat Parti'nin oyları toparlayıp ne kadar Belediye varsa büyük bir çoğunlukla ele geçireceği bekleniyordu ya, hayret Trakya'da iki ilde Köylü Partisi adayları, Anadolu'nun yirmi ilinde ise bağımsızlar başlarını becermiş, Demokratlar 'la birlikte Belediye Meclislerine girmişti (YTB, s.281).*

Mum olmak: Hırçınlığı bırakmak.

- *Kendini yıldız olacak sanıyordu. İçin için bir ağrı: -Daha çok bekler, bunlara inanan. Bir de sevinç: -Bana **mum olmazsa** Athena, eh bak (KS2, s.105)!*

Nalları dikmek: Ölmek.

- *Aradan üç ay geçiyor, sansar mı boğuyor, hastalık mı geliyor bilmem işte öyle bir dalga oluyor, tavuklar maşış! Ardı ardına, ardı ardına **nalları dikiyorlar**. Telsizci de, yeniden denize mum oluyor (SA, s.153).*

Nuh der peygamber demez: Bir konuda direnmek, geri adım atmamak.

- *Meryem bu, bir taraftan bakarsın ibret-i alem için olmadık kepezeliği yapar; öte yandan bir kere “Hayır!” diye tutturdu mu, tamam, artık **Nuh der Peygamber demez** (SA, s.64).*

Ocağına düşmek: Karşısındakinin korunmasına sığınmak.

- ***Ocağınıza düştük!** Evet sağır kulağını yelken gibi rüzgâra açıyor (ZBB, s.284).*

Okkanın altına gitmek: Haksız yere suçlu duruma düşmek.

- Belki de **okkanın altına biz gideceğiz**. Tabii Hasan'ın yüzünden. Tabii tabii. Bırakalım erkeklik numarasını, o olmasa ben burnumu böyle şeylere sokar mıydım (SA s.33)?
- Her işte baş olmak hoştur ama, heh heh, böyle işlerde, yoooo, katiyen! **Okkanın altına gittiğinizin** resmidir (SA, s.59).
- İşler boka sardıkça **okkanın altına gidecek** olan benim, ben (KS2, s.137)!

Omuz silkmek: Umursamamak, aldırış etmemek.

- Ağzımla kuş tutsam kimseyi samimiyetime inandıramam, değil mi ki adımız Kenan Öner'in adamı diye çıkmış bir kere, nasılsa her defasında olduğu gibi yüzüme gülecek arkamdan **omuz silkecekler** (KS2, s.98).
- Operatör Cemil Bey, umursamaz, **omuz silkti**: "Evet, Yunan tayıareleri! ...başımıza bir de bunlar çıktı (GP, s.155).
- Sen, dedi, seviyor musun bu herifi? Anamızı ağlatıyor be! Bekir cevap vermiyor. **Omuz silkiyor**. Ya da hiç hesap olmayan bir soru sorup lafi küt diye değiştiriyor (KS1, s. 84).
- Allah da bilir bunu, kul da. İşçiler **omuz silkiyor**, bırak gerisi. Beş yılda bir şube açabildik mi (KS1, s.268)?

Oralı olmamak: Umursamamak, önemsememek.

- Üçüncü defadan sonra, ne yalan söyleyeyim, içime kurt düştü. Ama ben de Hasan'a uyup **oralı olmamış** görünüyordum (SA, s.31).
- Vay avradını dinini, ulan gebersem **oralı olmayacak** (SA, s.31).
- Millet efendi oğlum, dedi, birbirine sarıyor. Ben **oralı olmadım** (SA, s.100).

Pabuç bırakmamak: Korkuyla yapacaklarından vazgeçmemek.

- 'Zizi Yüzbaşı kaçamakların adamı, **pabuç bırakır mı** kolay, uçak piste inerken Üsteğmen Demir'in kulağına eğiliyor (YTB, s.100).

Paçayı kurtarmak: Bir kişinin kendini zor durumdan kurtarması.

- *Eğer bu iki ihtimalden biri gerçekleşirse İzmir'deki **paçayı kurtarır** (KS2, s.178).*
- *Felâket şundaki, seçimle iktidar olmuş milli hükümetini, 'Sistem'e istinad ederek deviren bir hareket, 'Sistem'in diyalektiğinden **paçasını kurtaramaz**; başka bir ifadeyle, angajmanı onu münhasıran dış politikada değil, iç politikada da bağlar: iktidarı seçimle geleceklere bırakmak zorundadır, bırakmazsa o da tasfiye olunur. Ha bak, komünizm tehlikesi varit olsaydı, o zaman başka (YTB, s.514).*

Pahalı ödemek: Zarara uğramak.

- *Sen değiştin ve bozuldun kızım. Bunu çok **pahalı da ödedin** (KS2, s.9).*

Pahalıya mal olmak: Çok zarara yol açmak.

- *Böyle bir lüks herkese **pahalıya mal oluyor** (SA, s.106).*
- *Lakin bu kumar sefahatin bana **pahalıya mal oluyor** (KS1, s.109).*
- *Çünkü, eninde sonunda, bir çemberi hayır için de olsa kırmak teşebbüsü bu teşebbüse girişenlere **pahalıya mal olur** (ZBB. s.131).*
- *Daha doğrusu, çok **pahalıya mal olan** tereddütlerime rağmen, birkaç yıldır yavaş yavaş, başka limanlara doğru açılmayı denemiyor muydu (KS2, s.154)?*

Parmağına dolamak: Bir konuyu sürekli ele alıp o konu üzerinde uğraşmak.

- *Yüzbaşı Demir gerçekte basının Menderes iktidarını **parmağına doladığını**, Kızılay'daki, Beyazıt'taki öğrenci gösterilerine dokundurduğunu bilmiyor mu; biliyor elbet yine de yumuşacık, pırıl pırıl bir yaz yağmurunda ıslanmaya benzer, ferahlatıcı bir yanılısamayı, çağrışımından çağrışıma atlayarak sürdürüyor: Han vapuru Pusan'a yanaşmış, henüz çıkamıyorlar, güverteden bakınca şehrin üzerinde bir erimiş cam pırıltısı (YTB, s.363).*

Parmağını basmak: Dikkat çekmek.

- *Ondan sonra asıl korktukları noktaya **parmağını basıyor**: -Döviziniz var mı sizin (ZBB. s.165)?*

Parmağını bile kıpırdatmamak: Bir işin yapılması için çaba sarf etmemek.

- *Beni döv. Önünde **parmağını bile kıpırdatmadan** durayım (KS1, s. 11).*
- *Bir dakika. İki dakika. Pek pek telefon başından otomobil kapısına kadar uzanan sekiz, on dakika. Sonra? Sonra kendini ve İbrahim'i yine alıştığı ölçülerle ölçüp biçiyor; onu vazgeçirmek, yapacağı hareketleri önlemek için **parmağını bile kıpırdatmıyor**. Bu ne kadar sürebilir (KS1, s. 81)?*
- *Gitti ve öldü. **Parmağını bile oynatmadı**. Sesini çıkarmadı (KS1, s. 133).*

Parmak basmak: Bir konuyla özellikle ilgilenmek.

- *Zamansız ve hazin ölümü **parmak bastığımız** milli davaların ve demokrasi mücadelesinin büyük ehemmiyeti üzerinde ısrarla ve inatla durmayı bizim için büsbütün vazgeçilmez bir vazife kılıyor (KS1, s.178).*

Pilavdan dönenin kaşığı kırılsın: Başladığı işten geri dönmek.

- *Gece de: "Sen git," dedi "Ben sofraya bakarım". Biz de gittik. O da beraber olsaydı yahut sen de gelseydin, işler daha tıkırında giderdi, meselâ, ama olmadı, hele conî ile daha da kaynatırdık. Başka sefer inşallah Ağabey, ha? **Pilavdan dönenin kaşığı kırılsın** (SA, s.152).*
- *Otele girmeden Binbaşı Aziz'in mavi mahalle çocuğu gözlerini aradı, gülümseyerek: <—Varım, dedi, **pilavdan dönenin kaşığı kırılsın**> (YTB, s.320).*

Postu sermek: Bir yere uzun süreli yerleşmek.

- *Davranıp ondan önce çakmağını kavrayan Yüzbaşı Demir'in avcundaki aleve eğilerek: ...bütün yaz, diyor, Taşlık'a taşındık: İsmet Paşa evine geldi, mübareğin misafiri eksik olmaz, hele muhalefet iş birliği yapacak diye Bölükbaşı'yla temaslara başladıktan sonra, ne yapalım, **postu** buraya **serdik**, siz nerede buluşalım deyince (YTB, s.191) ...*

Ruhu duymamak: Bir işin nasıl yapıldığını anlayamamak, fark etmemek.

- *...hiç yaptırmadılar be! **Ruhumuz bile duymadı**. Biz burda kızı kafesledik diye enayi gibi hayal kuralım, onlar orada annıyor musun işi pişirmişler çoktan (KS2, s.12).*
- *Hele sırtımda üçünün yani Aysel'le öbür ikisinin kumpas kurduklarını çıkar gibi olmuyor muyum, iblis al diyor şışeyi giydir kafasına! Yaparlar birader, yaparlar: sen bilmezsin bunları ne maldır, yaparlar da **ruhun bile duymaz** (KS1, s.115).*
- *Boğazıma kadar battım. Kim aldırıyor, hiç kimse. Ölüp gitsem kimsenin **ruhu duymayacak** (KS1, s.157).*
- *...aa yağmur çiselemiş, **ruhumuz bile duymadı** (YTB, s.333).*

Saçını süpürge etmek: Çok emek vermek.

- *... bana birkaç bin lirayı çok görüyor... bana: **saçını süpürge etmiş** karısına (KS2, s.82)!*

Sağı solu belli olmamak: Ne yapacağı belli olmamak, dengesiz davranmak.

- *Hasan bu, **sağı solu** yok. İster misin: "Kaçakçılıkla." desin (SA, s.91).*
- *Zaten **sağı solu** belirsiz, lüzumundan fazla asabi bir oğlandı (KS2, s.210).*
- *Kalbi güp güp vuruyor, neden, korktuğuna uğrayacak mı? Bu kızın **sağı solu yoktur**, tutar koynuna girer. Hayret, girmedi (YTB, s.445).*

Saman altından su yürütmek: Gizli saklı iş çevirmek.

- Oysa ikincisi, Ermeniler lehine **saman altından su yürütüyordu**; en azından, Ali Fuat Paşa'nın izlenimi bu idi; sık sık fikir değiştirmesi de cabası (GP, s.100) !..

Sırtı yere gelmemek: Hiç yenilmemek.

- Bu şirket, diyecek, öbürlerine benzemez. Bir kere tuttu mu tutar: Tamam artık, **sırtınız yere gelmez** (KS1, s..97).

Sinek uçurmamak: Habersiz hiçbir şey yaptırmamak.

- Dönüp masanın başına yürürken, sesinde aynı ciddiyetle: "...İngiltere'nin teşvik, tahrik, hatta takviyesi olmasaydı... Yunanistan, İzmir'i işgale tevessül edebilir miydi?.. Efendiler, şunu bilersiniz ki şark-ı karide, Londra'dan habersiz, bir **sinek dahi uçamaz**" (GP, s.356) ...

Su koyuvermek: Erken hüküm vermek, tatsızlık çıkarmak.

- Hele bu Aykut ne oluyor ne bitiyor anlayıp dinlemeden ne de çabuk **su koyuverdi** böyle (KS2, s.52)?
- Başkaları bazan içerler. - **Su koy verdin** be, telsizci, derler, değiştir şu plâğı (SA, s.153).

Su koyuvermek: Sözünde durmamak.

- Kaltak, **su koyvermeseydi** ne güzel olacaktı (KS2, s.73).
- Herkes kulak kabartıyor. **Su koyveren** yalnız Şükrü: - Ya amma matrak be (KS2, s.171)!

Su sızmamak: Çok iyi geçinmek.

- *Ruhsar'la adamakıllı işi pişirmiştik. Aramızdan **su sızmazdı** (SA, s.66).*
- *Bakma, diyordu, atışırız matışırız ama aramızdan **su sızmaz** (KS2, s.212).*

Su yüzüne çıkmak: Belli edilmeyen bir davranışın ortaya çıkması.

- *Ümid güldü, alaycı sesi yeniden **su yüzüne çıkmıştı** (YTB, s.358).*

Suratına çarpmak: Bir kişinin suçunu yüzüne söylemek.

- *Geçmişinde yaşadığın ne varsa orada siyah üstüne beyaz olarak **suratına çarpıyorlar mı** (KS1, s.72)?*

Suya düşmek: Planların gerçekleşmeme durumu.

- *Amerika ihtimali de şimdilik **suya düştü** (KS2, s.74).*

Suyu başından kesmek: Bir kişinin bir şeyi en temel yerinden ele alması.

- *Hem Dünder'in **suyu başından kesmek** için Ankara'ya gitmediği ne malum* (KS2, s.211)?

Şapa oturmak: Zor bir duruma düşmek.

- *Oğlum Yakub, şimdi **şapa oturdun** (SA, s.161).*

Şeytana pabucunu ters giydirmek: Karşısındaki kişileri kolayca aldatabilen, kurnaz kişiler için söylenir.

- *Zizi Yüzbaşı çikletini tükürdü: — Seni de götüreceğim, dedi. — Beni de mi? Neden? — ... bana hak vermiyor musun? Yüzbaşı Demir: <— ...daha çok şaşıyorum> diyecekti, diyemedi: —...veriyorum ama, dedi, bana sorarsan...*

Arkadaşı omzuna tosladı: Şakacıktan bir yumruk tosladı: —...sana soran kim, diye kesti attı, aklın başında sayılmaz ki, dün akşam Barones'le beraberdin, ne Barones'tir o, şeytana pabucunu ters giydirir vallahi, sende akıl mı koymuştur (YTB, s.211)?

Şeytanın bacağını kırmak: Şanssızlığını yenmek.

- *Biraz gözümü açarsam, kafamı kullanmayı becerebilirim bu defa muhakkak şeytanın bacağını kıracağım (KS2, s.189).*
- *Hah, şeytanın bacağını kırdık: al sana ciharıdü. " "...hayal-i ham beyim, hayal-i ham (GP, s.222) ...*

Şeytanları başına toplamak: Öfkelenmek.

- *Mehmed-Ali hikâyeyi anlattı. Hernandez geberecek gibi güldü. Hem öyle şenlikli, öyle ıslık güldü ki Mehmed-Ali'nin bütün şeytanlarını başına topladı (ZBB. s.140).*

Şimşekleri üzerine çekmek: Bütün tepkileri üzerinde toplamak.

- *Yüzbaşı Aziz, gazetesini tekrar cebine soktu: -...tedbirini alıyor. Vaziyeti Dündar'la konuştuk, şimşekleri üzerine çeken kim, Sarol mu, tamam, kızağa çekiyor onu, üstelik kongrede ötekileri yemek için kullanacak... Akıllı adam (YTB, s.209)!*

Taş üstünde taş bırakmamak: Bir isteğin, ricanın yapılmak istenmemesi üzerine söylenen ve bu ricanın ortalığı karıştırmamasını ifade eden bir söz.

- *Arkasından Yüzbaşı Demir'de taş taş üstünde bırakmayan bir rica: —...şey, balıklarına göz kulak ol e mi, Hafize'ye söyledim, kapıcının karısına, bakarım ederim dedi, savruktur çok, dalgacının teki, unuttur, arada yokla, ölmesinler (YTB, s.357).*

Taş üstünde taş kalmamak: Yerle bir olmak.

- *Tepeden tırnağa, taş taş üstünde kalmamacasına yıkılıyorum* (KS2, s.151).

Tefe koymak: Alay konusu haline getirmek.

- *Ya sen âlemin isteğini yaparsın ya da âlem seni tefe koyar, kulak vermezsin, dedim* (SA, s.87).

Tepesi atmak: Çok öfkelenmek.

- *İkimiz bir araya geldik mi tepem atıyor, be! Yok ama, ben sebepsiz kızmam, kızdırıyor kerata* (SA, s.65).

Tepesine çıkmak: Bir kişinin karşısındakini kendinden güçsüz görerek ezmesi.

- *Karı kısmına yüz vermiyeceksin, sonra tepene çıkar, yere göğe sığmaz olur; fasulya gibi nimetten sayar kendini, kibirinden yanına varılmaz* (KS2, s.25)!

Tepesini attırmak: Aşırı sinirlenmek.

- *Üçüncüsü böyle Dürnev gibi, Uysal gibi çirkefler karşısında yenilmesi, yenilmeyi düşünmek bile tepemi attırıyor* (KS2, s.49).

Turnayı gözünden vurmak: Eline geçen fırsatı değerlendirip çok isabetli bir şey kazanmak.

- *Sonra, Bekir'e yaklaşırken için için: Gilda, diyor, bu defa galiba gözünden vuracak turnayı* (KS1, s.156).

Tutunacak bir dal aramak: Bir kişinin sığınacağı, güvенеceği bir yer araması.

- *Hüsnü Faik susuyor. Bir dal arıyor, tutunacak bir dal: Vazgeçmiş olamaz mı? diyor* (KS1, s.65).

Tuz buz etmek: Yıkmak, dağıtmak, paramparça etmek.

- *Tren Paris'e, onu günlerce oradan oraya çarpandıran, günlerce hayallerini **tuzla buz eden** ve kalbini ufaltıyan bir masal ve serüven memleketine değil de alevlâde, boktan bir taşra şehrinin garına giriyormuş gibi giriyor ve duruyor* (ZBB. s.21).
- *Ümid'in duygularını **tuz buz ediyor*** (KS2, s.113).
- *Kendi hayatı ve davranışlarıyla hergün **tuzbuz ettiği** mefhumları perdede görünce onlardan yana çıkıyordu* (SA, s.137).
- *Kaldı ki Türkan'ın evlendiğini işitmek, temizlik ve sağlamlık konusunda ona bağlandığım hal şekillerini zaten ve bir saniye içinde **tuzla buz etti*** (KS2, s.219).

Tuzu kuru olmak: İşi yolunda olmak.

- *“...onların **tuzu kuru**, istihbaratları yerinde* (GP, s.65) ...

Tüy dikmek: Bir durumu daha kötü hale getirmek.

- *Selami **tüy dikti**, tüy şekerim; orasını hiç sorma* (SA, s.90).

Tüyleri ayağa kalkmak: Bir kişinin korkması sonucu kaygıyla ürpermesi.

- *Şoförü savarken, büyük bahçe kapısı **tüylerini ayağa kaldıran** ince gıcirtılarla açılmaz mı* (YTB, s.436)?

Tüylerini diken diken olmak: Üşüme sonucu kaygılanıp korkmak.

- *Otele dönerken, kağınlara rastladılar; poyrazın savurduğu iniltileri, insanın **tüylerini diken diken ediyordu*** (GP, s.29).
- *Hayal gözlerinin önünde o derece keskin çizgilerle beliriyor ki sırtı üşüyor, **tüyleri diken diken oluyor*** (ZBB. s.206).

Tüyleri diken diken olmak: Bir kişinin korkması sonucu kaygıyla ürpermesi.

- *O sıra birden meydana çıkan Kore çalgıları, birbirini izleyen gizemli solumaları, **tüyleri diken diken eden** tınlamaları ve şaşırtıcı gong titreşimleriyle, Taegu Belediye Salonunu bin yıllık bir Uzakdoğu rüyasına dönüştürmüşlerdi (YTB, s.34) ...*
- *...İhtilal Hükümeti'nin Sanayi Bakamı sanayicilere teminat verdi, İstanbul Valisi çoğu gözaltına alınmış iş adamlarından geçenlerde özür diledi, teferruatını Ümid'den dinledim, basın toplantısına o gitmiş yok tüccar mal beyanına tâbi tutulmayacakmış da mahkeme kararı olmaksızın hesaplarına el konamayacakmış, **tüylerim diken diken oldu**, daha da beteri (YTB, s.441) ...*

Tüyleri ürpermek: Bir kişinin, içsel duygu durumunu, genellikle korku, ürkme, tedirginlik, rahatsızlık gibi duygularını ifade eden söz.

- *Herkesin **tüylerini ürperten** sözlerine kimse gülmedi, ona soğuk soğuk baktılar (YTB, s. 92).*
- *Ses kesildi, dikkatle bakınca Üsteğmen Demir başlığın içini dolduran karanlıkta bir kuru kafanın oyuk gözlerini, iri beygir dişlerini seçer gibi oldu, **tüyleri ürperdi:** -...yüzbaşım, dedi, ...yüzbaşım...-...gözüm üstüne, kurban (YTB, s.176)!*
- *Sonra defoldu hassas kocasına ve bilmem kaç küsur bin liralık borcuna gitti; ben hep kumaş çiğnemişim gibi ağzımda **tüyler ürpertici** çekilmelerle, çamurlu, yürekler acısı yer değiştiren donuk lekeler (KS2, s.223).*

Üstüne basmak: Düşünceleriyle doğru noktaya isabet etmek.

- *Ahmet Ziya, piposu eline aldı; biraz şaşkın soruyor: “...nasıl yani? Taninci Muhittin’le mi?” “...tam **üstüne bastın!** Ta kendisiyle” (GP, s.79) !..*

Üstüne/üzerine oturmak: Hakkı olmayan parayı kendisine mal etmek.

- *Siz ne dersiniz Nâzım, Sabri verdiğimiz paraların **üzerine oturmaz** değil mi* (KS2, s.234).
- *Ancak o var olursa **üstüne oturduğum** para, avuçlarımda sakladığım istikbal garantileri bir şey ifade edecek* (KS1, s.257).

Üstüne yatmak: Hiçbir hakkı yokken başkasının parasını benimsemek.

- *Şu kadınsa sınırsız servetlerin **üstüne yatıyor**, hakkı* (KS2, s.39).

Üzerine yıkmak: Bir suçu hiçbir suçu olmayan kişinin üzerine atmak.

- *Yüzbaşı Demir, iğrenç bir canını kurtarma güdüsüyle mi, açıkça korkaklığından mı, olanları ya toptan inkâr ediyor ya başkalarının **üzerine yıkıyor*** (YTB, s.423).

Vız gelmek: Hiç aldırış etmemek, önemsememek.

- *Tina'yla tüyeceğim. İsterse ihbar etsin, **vız gelir*** (KS2, s.32).
- *Beyoğlu sıradan beyaz çekmeğe alışmıştı da bize **vız gelmişti**. Sonra da bu tertip işlere girdik çıktık* (SA, s.59).
- *Dünya da **vız gelir** bana, kendim de **vız gelirim**. Parayı verin de cehennem olup gideyim* (SA, s.73).
- *Yine Cesbron. Budala mı, ne: Bir kere Zehra'ya tutulmuş. İkincisi, sünger gibi içiyor. 'Continental'de garsonlar onu sık sık masaların altından yirmi dört ayar bulup çıkarıyorlar. Birlik'indeki bütün subaylar onunla alay ediyorlarmış. **Vız geliyor**, ona* (KS1 s. 105).
- *Bankanın birinde uyuklayan üç beş bin lira para Zehra'nın güvendiği kar yağmayacak dağ. Athena mı **vız gelir*** (KS1, s. 111).
- *Şimdi sadece hayasızım ve gerisi bana **vız geliyor*** (SA, s.134).
- *Şimdi ona vize vermeseler, hattâ kaçakmış gibi tutup içeri atsalar yine de **vız gelecekti*** (ZBB. s.161).

- *Karşısındaki sanki özür dileyerek: -Bu, diyor, bir hal şekli olamaz. Ödersin bunu sırası gelir, hem de kimbilir ne kadar pahalı ödersin. -Vız gelir, diyor, Seyit Sabri, öderim (KS2, s.187).*
- *Artık aldırış etmiyordum. Beyoğlu caddesi bize vız geliyordu (SA, s.229).*
- *Affetsen de vız geliyor, etmesen de (KS2, s.235).*
- *Hernandez filân vız gelir. Ah, bon! Demek vız gelir, ha (ZBB. s.251)!*

Yakasını bırakmamak: Bir kişiyi istediği olması için rahatsız etmek.

- *İsterse yüz bin olsun! İş, parada değil! Bu benim doğrudan doğruya içime ait bir mesele. Bak nasıl, doğrudan doğruya ve içime: Ben istersem sizi ve elbirliğiyle kurduğumuz örümcek ağını bir kenarda bırakır içimde uğuldayan bir meselenin halline girişebilirim. O kadar. **Yakamı bırakın** benim. Ellerinizi silin ve unutun (KS1, s. 26).*

Yakasını bırakmamak: Kişinin istediğini elde edene kadar olumsuz duygularının peşini bırakmaması.

- *Bu işe bulaştı bulaşalı içini kemiren kaygı yine de **yakasını bırakmıyor**: <...ya müdahale dahili bir harbe dönerse, ne halt ederiz> (YTB, s.407)?*

Yakasını kaptırmak: Kendini kurtaramamak.

- *Diyeceğim başkaydı ama laf lafı laf cigara tabakasını demiş eskiler; ihtiyarladıkça bu merete daha çok **yakamızı kaptırıyoruz** (SA, s.58).*

Yakayı ele vermek: Yakalanmak.

- *Her defasında: "Ula Yakub" diyorum. "Yok mu ya! **Yakayı bir ele verirsen**, mahvoldun" (SA s.8).*

Yakayı sıyırmak: Kötü bir durumdan kendini kurtarmak.

- Aysel'den **yakayı sıyırmak** mağdem ki zor, bu işi becerene kadar Dürnev'in yardımına muhtacım (KS2, s.212)!

Yan çizmek: İş yapmamaya çalışmak.

- İlgili gibi gösterilen öbür şirket ve bankalardan kimisi **yan çiziyor**. Kimisi kör kör parmağım gözüne âdem-i malumat beyan ediyor (KS2, s.27)!
- Eğer ben yüz defa bir şeyi yapmağa karar veriyor ve kararlaştırdığım saat gelince ondan **yan çizmeğe** çalışıyorsam, bu neye delâlet eder? Söyliyebilir misiniz, bana? Profesör: Elbette, diyor söylerim (ZBB. s.266) ...

Yaraya tuz basmak: Kişinin derdini, acısını arttırmak.

- ...ruhumuzda bir yara açılmıştı, kanıyordu, denildi ki bu **yaraya tuz basacaksın**, kavurup iyi edecek, yaran kapanacak. Biz **yaramıza tuz bastık**, yaktı kavurdu, tımar ettiğini zannetmiştik (YTB, s.510).
- Şifa bulmadığımızı, şimdi hüüzünle anlamaktayız ya bu tuz yaramızı iyi edecek tuz değildi, ya da **yaramız böyle tuz basmakla** iflah olamayacak kadar derin (YTB, s.510) ...
- Ruhumuzda aldatılmış olmanın açtığı **yarayı tuz basıp** kavuralım derken, kullanılma utancına mı düştük (YTB, s.516)?
- Şundan ki yaşadıklarımı bütün şümuluyla kavramaktan aciz kalmışım: harb ediyorum, başkasının harbi, ihtilal yapıyorum, başkasının yararına kendi **yarama tuz basayım** derken, başkasının yarasına tuz oluyorum (YTB, s.528).

Yaş tahtaya basmamak: Kurnaz olan, kolay kolay oyuna getirilmeyen kişiler için söylenir.

- Hiç gelir mi, yahu: o, **yaş tahtaya basmaz!**" "...Ankara kasvetli bir şehir, içimizi karartıyor anlatsana biraz (GP, s.74).

Yelkenleri indirmek: Karşısındakinin isteklerine direnemeyip isteklerini kabul etmek.

- *Kapıdan girince ulan dedim bu gelen kim? Dürnev **yelkenlerini indiriyor** (KS2, s.53).*

Yerden göğe kadar: Çok, pek çok.

- *Haklıymış meğerse, **yerden göğe kadar** hakkı varmış (KS2, s.25).*
- ***Yerden göğe** haklısın söylediklerinde, çabucak kötümser olmamalı, insan aşkı içi mücadele etmesini bilmeli (KS2, s.176).*
- *Dünder haklı, **yerden göğe kadar** haklı. Demokratlar'a hadlerini bildirmek vâcip oldu, evet (YTB, s.282).*

Yere göğe koyamamak: Aşırı değer vermek, önemsemek.

- *Ahmet Cevat, zamanla gördüler ki gerçekten baba- can, eli açık, yüreği temiz, samimiyeti su götürmez bir insandır içi dışı birdi o gün, o gün de ne demek sabah İttihatçıları yerin dibine batırır; akşamına, Talat Paşa'yı **yere göğe koyamazdı** başka bir gün, Resulzade'nin İngilizliğini' tartışır (GP, s.386).*

Yerin dibine batırmak: Aşağılamak, kötülemek.

- *Ahmet Cevat, zamanla gördüler ki gerçekten baba- can, eli açık, yüreği temiz, samimiyeti su götürmez bir insandır içi dışı birdi o gün, o gün de ne demek sabah İttihatçıları **yerin dibine batırır**; akşamına, Talat Paşa'yı yere göğe koyamazdı başka bir gün, Resulzade'nin İngilizliğini' tartışır (GP, s.386).*

Yerin dibine geçmek: Kimsenin yüzüne bakamayacak duruma gelmek, utanmak.

- *Adam **yerin dibine geçti**. Gitti, kaldırımlara serilmiş akşam gazetelerinden otlamağa başladı (KS1, s. 5).*
- *Yüzbaşı Demir, aklına geldikçe utancından **yerin dibine geçtiği** bu ayrıntıyı o akşam Ümid'e ve Suat'a elbet açıklamayacaktır (YTB, s.423).*

Yer yarılıp içine girmek: Çok utanmak.

- *Millet oraya bakıyor. Yer yarılmış, Kürd İlyas içine girmiş* (KS1, s.158).

Yıldızı barışmamak: Kişinin karşısındakiyle iyi geçinememesi.

- *Yıldızlarımız barışmaz ama, beni kırmak da istemez* (SA, s.63).

Yıldızı parlamak: Şansı yaver gitmek, herkesçe tanınmak, duyulmak.

- *Lev Mihailovic Karahan, Hariciye Halk Komiserliği'nde yıldızı gittikçe parlayan simalardan, aslen kimine göre Gürcü'ymüş; kimine göre Ermeni* (GP, s.98) ...

Yola getirmek: Karşımdakinin, inatçılığından vazgeçmesini sağlamak.

- *Ben sustum. Onları yola getirmiş olmak hoşuma gitmiyordu* (SA, s.50).
- *Camların dibinde oturan orospuya nasıl bakıyordu? Dur sen, biz sana gösteririz Mister Hills, biz seni yola getirmesini biliriz* (KS1, s. 54).
- *Aralarında yükseliveren ustura duvarına rağmen bir kere daha, birçok kere daha buluşup konuşacaklarını, hatta günün birinde Türkan'ı yola getireceğini umuyormuş* (KS1, s.169).
- *Hele şu Freddy Mills deyyusunu yola getirelim, gerisi araba yolu. Herifin Ankara'ya gitmesine mâni olmalı, ne yapıp yapmalı, paraya pula acımamalı* (KS1, s.138).
- *Mağdem mi şimdi kasılıyor, yola getirmek için en çok arzuladığı şeyi teklif edeceksin* (KS2, s.181).

Yukarı tükürse bıyık aşağı tükürse sakal: Bir kişinin içinden çıkılması zor duruma düştüğünü ifade eden söz.

- *Şunu mu yapsam, bunu mu yapsam diye derde uğramışsa!?!..Yandı elbet. Hani yukarı tükürse bıyık, aşağı tükürse sakal dedikleri gibi* (SA, s.88).

Yukarıdan bakmak: Kendini diğerlerinden üstün görmek.

- *Ofisinin camlarından Haliç'e sa majeste bakışlarıyla çok yukarıdan bakacak, hani o eski yaşamasına (KS2. s.101)!*
- *Sanki bizi küçümsüyormuş gibi yukardan bakıyordu (ZBB. s.164).*

Yüreği ağzına gelmek: Ansızın çok korkmak.

- *Ya da sabah kahvaltısının ortasında hepsinin yüreğini ağzına getirerek «...Mebrûke koos, kayısı reçelimiz olacaktı, kilerdeki kavanozda (YTB, s.153).*

Yüreği parçalanmak: Çok üzölmek, perişan olmak.

- *Vâlâ'nın yüreği parçalanıyor; o iştahsızdır, çelimsiz ya, belki o yüzden, canı ne tatlı çekiyor ne börek (GP, s.21)!*

Yüreğine su serpmek: Üzüntüsünü hafifletecek bir söz duymak.

- *Nazım kendisini, hanidir Nüzhet'i görmeye hazırlamıştı ya, ümitleri boşa çıktı; Rusya'da 'Köşe Kapmaca' oynuyorlar! Vâlâ, geçimlerini sağlayacak paranın, cebinde ne kadar azaldığını bildiğinden üzüliyor. Neyse ki, burnu havada Maitred'Hotel'in, nedense biraz da müstehzi ilave ettiğı son cümle, **yüreklerine su serpecektir** (GP, s.385).*

Yüzünden düşen bin parça olmak: Kişinin sıkıntılı oluşunun yüzünden anlaşılması.

- *Demiryolu üzerinde, bir katar; çevresinde, inenler ve binenler; bir bakıma, **yüzünden düşen bin parça**, bir sarık, fes, çarşaf ve peçe kalabalığı; istim tutmuş lokomotifin, bacasından kustuğı ağır duman, istasyonun büyük tabelasına yığılıyor (GP, s.151) ...*

Zeytin yağ gibi üste/suyun yüzüne/su üstüne çıkmak: Kabahati olduğu halde kendini haklı çıkarmak.

- *Zeytinyağı gibi üste çıkma* gayretindeydiler. Yerli halk ise, onlara sirke kadar ekşiydi (GP, s.86).

Olayların durumunu belirtenler

Ana baba günü: Telaşlı bir durumda olmak.

- *Suat hanım'ın heyecanı haklı, sevinci erkendi Ümid'le Demir bugün yarın evlenmiyorlar. Evlenemezler. Ana baba günleri* bunlar (YTB, s.460).

Arap saçına dönmek: İşlerin çok karışık ve çözümsüz bir hal alması.

- *... Arap saçına döndü, diyor, bu iş* (KS2, s.179)!

Askıda bırakmak: Başlanılan bir işin sonuca ulaştırılmaması, yarım kalması.

- *Başladıkları her cümleyi askıda bırakıyor, ya da için için gizli hesaplar, üç aşağı beş yukarı tahminler halinde yürütüyorlar* (KS2, s.126).
- *Her cümlesini askıda bırakıp, kapılara pencerelelere dönüp- Mebruke! diye bağırması, ömür* (YTB, s.128) ...
- *Yarı yarıya biraz önceki sevişmelerini askıda bırakmalarından* ileriye geliyordu bu, yarı yarıya da Dünder'in davranışlarıyla ilgili ihtimal hesaplarından (KS2, s.165).
- *Cümlesini askıda bırakıp, bloknotuna eğiliyor: ...en iyisi, aynen okumak «...bir Amerikan askerinin bakımı yılda 11 bin dolara mal olmaktadır. Dünyanın en iyi savaşçılarından biri olan Türk askerini donatmak için yılda 570 dolar yeter. Türk askerinin cesaret ve yiğitliğini Kore'de gördük»* (YTB, s.197).
- *Onları, konuşsunlar diye merdiven sahanlığında askıda bırakıp aşağıda ilk rastladığı telefona sarıldı* (KS2, s.213).

- *Yakup Kadri Bey, nazik ve çaresiz, Falih Rifkî Bey'i gösteriyor: "... vakıa ben ve dostum, yarın için bir mülakat sözü aldık Matmazel, fakat...sizin için bilmem ki..." Sözüünü **askıda bırakıp**, omuzlarını kaldırdı (GP, s.373).*
- *Gazi, sözü **askıda bırakıp**, susmuştu arkasını getirmiyor: galiba bir an, Ziraat Mektebi'nde buhranlı gecelerden birisinde, Ankara'da yaşadıkları ölüm tehlikesini hatırlamıştı. Bilahare, ağır sessizliğin ve müziç gece böceklerinin, üstlerine yığılmasını önlemek için, yeni bir sigara yakmaya davranıyor; dumanların arasından, belli ki havayı değiştirmek maksadıyla, hiç beklenmedik bir şey söyledi (GP, s.410) ...*
- *Sözüünü **askıda bırakıp**, Latife'den ayrılıyor; sonra, aklına bir şey gelmiş gibi, tekrar ona dönerek, aynı ciddi ve resmi sesle devam ediyor: "...halbuki ben, Ankara'ya gidip, Meclis'e, vaziyetin inkişafını; bu inkişafın safahatını izah etmeliyim" (GP, s.421) ...*
- *Mustafa Kemal Paşanın, salon kapısından girdiğini fark edince, sözüünü **askıda bıraktı** Paşa, o şakacı tavrıyla, Salih Bey'e yönelmişti; diyordu ki: ". Salih! Hoca annem, seni ister...Niçin Selanik'i almamışsınız, hesap soruyor" (GP, s.432) ...*
- *Suat sözlerini **askıda bırakıp**, Ümid'in parmakları arasından ağızlığını aldı, sigarasından bir nefes çekti (YTB, s.441).*

Askıda kalmak: Herhangi bir engelden dolayı bir işin sonuca ulaştırmayı beklenmesi durumunda kullanılır.

- *Cümlesi **askıda kalıyor**, çünkü, topuklarını birbirine vurarak, yaveri yanına çakıldı (GP, s.89) ...*
- *Rüya gerçeğiyle düpedüz gerçek arasında **askıda kaldığı** o birkaç saniye yok mu, adamı öldürür: kısa, çabucak geçen, ama adamın aklını başından alan birkaç saniye bu; sonra ne cinsel gerilim kalıyor zaten ne erkekliğinin öfkeli kobra sertliği (YTB, s.228)!*
- *Ne var ki, eli havada, sözleri **askıda kalıyor**: Mustafa Kemal Paşa, kapıdan girip kaybolmuştur. Halide Onbaşı elini çaresiz bir ifadeyle indirirken, mütebessim, Latife'ye baktı (GP, s.406).*

Ayıkla pirincin taşını: İşin içinden çıkılmaz bir durumu ifade eder.

- *Yoksa garanti bir falso yapar, tutamaz kendini: iş yumruğa bindi mi elinde değil, bir daha, bir daha derken bakarsın herifi bir seksen cansız uzatmış, sonra **ayıkla pirincin taşını** (KS1, s. 44) ...*
- *Aklımıza Bir şey geliyor, haydi kalkıp yapıyoruz, ondan sonra, haydi bakalım **ayıkla pirincin taşını!** Çare aramak lâzım diyorum ya, inanmayacaksın (SA, s.132).*

Aynı kapıya çıkmak: Aynı sonuca varmak.

- *Athena'nın yukarı yukarı göğüslerini, boynuna ve omuzlarına sarılan simsiyah ve dümdüz saçlarını seyrederek, salyalarını akıta akıta hepsi **aynı kapıya çıkan** değişik cevaplar veriyorlar (KS1, s.192).*
- *Suratına bakarsan ya müthiş sıkılıyor dersin ya da keyfinden ölüyor, hoş ikisi de **aynı kapıya çıkar** bunun ya neyse (SA, s.226)!*

Bardağı taşıran son damla: Kötü bir duruma uzun süre dayanılan ancak dayanma gücünü kıran son eylem.

- ***Bardağı taşıran damla** bu olmuştu artık hemen herkes, her yerde, aynı soruyu sormaktadır: Kumandayı, neden Reis Paşa almıyor (GP, s.188)?*
- *Zaten Erkanlı, '**bardağı taşıran**' bu son olaydan sonra istifasını kaleme alıp, ulaştırıyor' (YTB, s.526).*

Beli kırılmak: Etkisini kaybetmek, ortadan kalkmak.

- *Sokaklarda karanlığın **beli kırıldı**, pencereden ışıkların soluklaştığı görülmektedir (YTB, s.422).*

Bit yeniği olmak: İnsanda kuşku uyandıran gizli kapaklı iş.

- *Hayal kurma oğlum Yakub, bu işte bir **bit yeniği var** (SA, s.33).*

- Bu işte bir **bit yeniği olmalı** (SA, s.159).

Çocuk oyuncağı: Bir işin çok kolay olduğunu belirtmek için kullanılan söz.

- *Yaptıkları iş **çocuk oyuncağı** yahu* (SA, s.10)!
- *Ne münasebet! Bakma, herkes gibi biz de mendildir, kravattır, öyle ufak tefek sokar çıkaran ama, o bunun yanında **çocuk oyuncağı** birader Hasan hiçbir şeye aldırılmaz, ben de aldırmam* (SA, s.33).
- *Ümid'le 'alâkaları' biliniyor. 'Ankara' buraya geldiğini 'tesbit ettiyse', 'İstanbul' gazeteci Ümid Ersoy'un evine ineceğini kestiremez mi? **Çocuk oyuncağı*** (YTB, s.530).

Damdan düşer gibi: Aniden oluşan durum.

- *Sonra **damdan düşer gibi** mevzua girdi* (SA, s.42).
- *Orhan **damdan düşer gibi** evet! diyor* (SA, s.176).
- *Bardağımızı dolduruyor. Teşekkür ediyoruz. Konuşmuyor bir zaman. Sonra **damdan düşer gibi:** Siz, diyor, bugünlerde Yankoviç'i gördünüz mü hiç?* diyoruz (ZBB. s.177).
- *Ve Turgut henüz tıraş olmuş, teni soğuktan ve ustura yalamasından kırmızı, karşısına oturur oturmaz **damdan düşercesine** sordu* (KS2, s.188).
- *Fransa'dan dönerken **damdan düşercesine** tanıştığın. Peki bu sandal ne? Bu sandalın içindeki kırılmış isli bir lâmba şişesi gibi parça parça hayalleri kimin hayalleri* (KS1, s.210)?
- *El-Barudi: İşte böyle kardeş, diyerek **damdan düşercesine** söze başlıyor* (ZBB. s.277).

Dişe dokunur: İşe yarar olan şey.

- *Dediği ne? Ya İbrahim'i tanımıyor ya lüzumundan fazla korkak. İbrahim'e yeni bir toplu paralar bağışlamak, çevireceği her işten **dişe dokunur** bir pay ayırmak, onu tekrar yere ve işe döndürebilir mi? Hayır* (KS1 s. 79)!

Dumanı üstünde: Çok yeni olma, üzerinden hiç zaman geçmeden olan durum.

- *Her günün Paris'i başka. Ve Cumartesi'nin Paris'i hepsinden başka. Hele Pazar'ın Paris'i. Ama Mehmet Ali için, **dumanı üstünde** o gün trenden inmiş, trenden **dumanı üstünde** otele inmiş bir Mehmet Ali için Paris ve bütün Paris'ler birbirinin aynı (ZBB. s.7).*
- *Ya da daha sıcak', daha **dumanı üstünde** konular (GP, s.168) ...*
- *Kılçık Athena'ya esaslı bir ümit vermek istiyordu. Onu geceleyin, doğrudan doğruya Mecidiyeköy'üne götürecekti, bunlar çalışır film çekerken **dumanı üstünde** takdim edecekti (KS1, s. 47).*
- *Kafkaslar, kızdırılmış devasa bir arı kovanı gibi, uğulduyordu; onların kendi aralarında oluşturdukları 'sosyal aile'; Batum-Tiflis-Bakü müsellesi içinde; köhne trenlerin canhıraş çığlıkları, ağır duman kokularıyla: istasyondan istasyona, mekik dokuyor: kimisinde, perde perde bastıran, çekirdekli bir yağmur; kimisinde **dumanı üstünde**, pirinç semaverler; kimisinde, yorgunluğuna yenilmiş, tahta sıralarda 'kestiren' yaşlı köylüler: dört dörtlük sakal, genizden horlama, öksürük (KS1, s.388)!*

Ekmek aslının ağzında: İş bulmanın çok zor olması.

- *İş, **aslanın ağzında** idi (ZBB, s.183).*

Ekmek elden, su gölden: Hiçbir iş yapmayarak boş oturan, başkasının kazancı ile geçinen kişiler için söylenir.

- *Neden sonra, basbayağı fısıltıyla: <—...asıl müthişi, diyor, Anadolu! İlk görüşüm, kahırdan az kalsın tıkanıyordum. Mahmud ne kadar haklıymış, o zaman. Biz, burada, ohoo, **ekmek elden su gölden**, Notre Dame de Sion. ardından Paris> (YTB, s.325) ...*

Elle tutulur, gözle görülür: Çok açık, belirgin olan durum.

- Ayrıca bu çelişikliği **elle tutulur gözle görülür** bir anlaşılmazlık, rahatını huzurunu kaçıran bir aile düzensizliği olarak hususi hayatında da yaşıyor (KS1, s.107) ...
- Ötekisi, Sıtkı Ocakçılar, **gözle görülen, elle tutulan** olaylardan çok duygularının etkisinde kalan istidadlı fakat tecrübesiz bir 'genç' (KS1, s.224).
- Gerekirse tehlikeli, hatta ümitsiz fakat sonrakilere örneklik edebilecek **elle tutulur, gözle görülür** hareketler (KS2, s.245).

Evdeki hesap çarşıya uymaz: Tasarlanan durumun, beklendiği gibi sonuçlanmamasıdır.

- İşte şimdi de Kafkasya'da kitap ticareti, halı ticareti için gelmiş ama, Bolşevikler Kaf dağlarının arkasından bir yerden iniverdikleri için, **evdeki hesap çarşıya uymamış** satılabilen kitapların parasıyla, Türkiye'ye götürülmek üzere aldığı halılara, Bolşevik rejimince el konulmuştu. Hoca bununla uğraşır dururdu" (GP, s.387) ...

Gölge düşürmek: Bir şeyin gerçek değerini azaltmak.

- Nâzım'ın sevincine, sonradan, iki ayrı düşünce, **gölge düşürecek**ti (GP, s.87).

Göz açıp kapayınca kadar: Çok az bir zamanda bir durumun gerçekleşmesini ifade eder.

- Cazi ve salonu aydınlatan ışıkları söndürüverseler; yeri gökten ayıran, ona evrenin koynunda taşıdığından başka ve uydurma bir anlam veren sınırlar **göz açıp kapayınca kadar** silinecek; dünya, diğer yıldızların arasında kendine ait olan yeri alacaktı (KS1, s. 16).
- İki kelime söyleyen belki bir köşe başında durur dimdik seni beklerim; belki kendimi bir anda Beyazıt Kulesi'nin tepesinde bulur, **göz açıp kapayınca kadar** külrengi boşluğa savururum (KS1 s.183).

İnceldiği yerden kopmak: İyi veya kötü bir sonuca ulaşmak.

- ...Erkanlı gibi has bir ihtilâlcî istifayı lüzumlu saydığına göre, ulan ben kim oluyorum da komitacılıkta ısrar ediyorum? Nene gerek oğlum, oldu oldu, olmadı olmadı, **inceldiği yerden kopsun** (YTB, s.526)!

İşin iş, kaşığın gümüş: Kişinin işlerinin yolunda gitmesi.

- Bu zanaat da her zanaat gibi iki çeşittir: sen malını sokmak zorunda kaldın mı, hapı yuttun, yooooook elâlem malını aradı mı, **işin iş, kaşığın gümüş** (SA, s.63).

İpe sapa gelmez: Gerçeğe uygun olmayan, tutarsız söz.

- Yarışları ile ilgili **ipe sapa gelmez** şeyler anlatıyor (KS1, s.187).

Kan tükürmek: Çok büyük sıkıntılar yaşanması.

- Yaşamamız elbette mümkündür. Bunu dedikçe İstanbul **kan tükürüyor** (ZBB, s.87).

Kantarın topunu kaçırmak: Bir işin ölçüsünün kaçması.

- Ne gerilimli günlerdi o günler! Eylül'ün ilk haftası, Kıbrıs mitingi, sessiz yürüyüş filân derken, **kantarın topu kaçıyor**, nereden çıktığı anlaşılamayan kara bir kalabalık Beyoğlu'nu basıyor mu sana: Rum mağazalarından başlayarak, cam çerçeve ne bulurlarsa indiriyorlar, kiliseleri yakıyorlar. Rezillik kıyamet! Bayar'la Menderes, İstanbul'dan Ankara'ya gitmekteymişler, yarı yoldan palas pandıras dönüp, duruma el koyuyorlar gecesi, sıkıyönetim; ölümler dahil, bütün solcular gözaltına alınıyor (YTB, s.202).

Kaşla göz arasında: Kimseye sezdirmeden çok az zaman içinde olan olaylar için söylenen söz.

- Üstelik aynı yalın ve küstah, o kırbaç şakırtısıyla beraber; onu **kaşla göz arasında**, İnebolu'daki 'Yüksek Kahve'den kapıp, Kadıköy'deki hacâlet yüklü bir akşam üstüne götüren (GP, s.25)!
- Patron kıvrıcık saçlı elleri kıldan görünmiyen siyah bir Rum **kaşla göz arasında** onun Büyük Kulüb'üne mavi bir ateş tutuyor (KS2, s.39).
- Bir üçüncüsü, can alıcı bir yerinden vurulmamış olacak, onu görüp silahını üzerine çevirmeye yelteniyor, vuramıyor fakat: ikinci bir kurşun gelip göğsünü bulunca, dizleri bükülü veriyor, **kaşla göz arasında** yerle bir (YTB, s.45)!
- Memeleri **kaşla göz arasında** alabildiğine çoğalıyor; hafif, en küçük bir rüzgarla yer değiştiren kumullar gibi Olcay'ın en uzak ufuklarına kadar uzanıyordu (KS2, s.72).
- **Kaşla göz arasında** birkaç iskemleyi birden zapt ederek (KS2, s.72).
- Aşırı keskinleşmiş dikkat, tetik üstünde ilerlemenin gerilimi, şurada değilse burada, o ağaç ardında değilse ötekisinde, birtakım Çinli hayallerini **kaşla göz arasında** yaratıp siliveriyor (YTB, s.74).
- Maide ölü saçlarına bigudiler takmış, dallı budaklı damarlarının masmavi ağı içine gerilmiş; iki çatal rosto aldı, bir kaşık pilav; **kaşla göz arasında** üç bardak şarap yuvarladı ve defolup uyuz uyuz tüten bir Kulüp sigarasına tünedi (KS2, s.109).
- Maide ölü saçlarına bigudiler takmış, dallı budaklı damarlarının masmavi ağı içine gerilmiş; iki çatal rosto aldı, bir kaşık pilav; **kaşla göz arasında** üç bardak şarap yuvarladı ve defolup uyuz uyuz tüten bir Kulüp sigarasına tünedi (KS2, s.109).
- Fakat o **kaşla göz arasında** bir punduna getiriyor, onu böyle akşam yemeklerinde telefonla avlıyordu (KS2, s.131).
- Bekir **kaşla göz arasında** dışarıya sızdı. Doğru bara (KS1, s.134).
- İçki ne yapmışsa yapmış Oktay'ın gözlerindeki bütün yeşili **kaşla göz arasında** eritmişti (KS1, s.150).

- Dudakları adamın ağzındaki puro tütününü, bira ve tuz tadını iyice sevmiş; su aygırı solumalarını aşırı bir oburlukla **kaşla göz arasında** yemiş bitirmişti (KS2, s.164).
- Sıkılğan pembeler, sinsî mavilerle yüklü sabah karanlığında, Şark Kahvesi'ni görmek, **kaşla göz arasında** onu kaldırıp beş yıl öncesine, gazeteci Ümid Ersoy'la buluştukları akşam üstüne atmaz mı (YTB, s.188)?
- Çünkü, müzik. Radyonun gagası kısılıyor. Yvonne **kaşla göz arasında** bir gitar icad ediyor: -Matador, diyor, göster kendini (ZBB. s.190)!
- Her sınıyıştan biraz daha yıkılmış, kendine güvenini biraz daha yitirmiş çıkıyordu ya, ayrıca masraflıydı bu hayat, böyle giderse Kore'de biriktirdiği **kaşla göz arasında** tükenecekti (YTB, s.231).
- Gerçi Bursa savaş biteli dikişlerini çatır çatır söken bir gelişme ve büyüme humması içindedir, acımasız bir büyü ahşap Osmanlı evlerini **kaşla göz arasında** beton apartmanlara çeviriyor, Çekirge yöresinde bir sürü yeni inşaat, kahvelerde kurulmuş kurulacak şirketlerin, alınmış alınacak kredilerin dedikodusu, ama, Tokyo'yu, Yokohama'yı, Seul ve Pusan'ı görmüş, son birkaç haftasında çok farklı bir İstanbul yaşamış Yüzbaşı Demir'e, ufak, bakımsız, gereğinden fazla taşra görünüyor doğduğu şehir kılıkarda eski zaman fotoğrafları eskimişliği, geçen yüzyılın çingiraklarıyla belirip kaybolan köhne faytonlar, sokak aralarını kasabaya çeviren mahalle çocukları. müslüman sakallarının ağırlığıyla iki büklüm ihtiyarlar, tesbih şakırtısı, şadırvan, nargile (YTB, s.234).
- Fırtınalı sağnak, kırbaç gibi yağmur; karanlık ve kapalı hava; **kaşla göz arasında**, birbirine zincirlenen şimşeklerin yalazıyla aydınlanıyor (GP, s.235)
- ...
- Kim, nasıl ve ne zaman başladı, anlaşılamıyor; ama tutuşmuş gazyağının alevleri gibi, **kaşla göz arasında** kalabalığa yayıldığı kesin (GP, s.322) ...
- Demir döndü, **kaşla göz arasında** soyunmuş Ümid'in diri çıplaklığını kolları arasına aldı (YTB, s.330).
- Kâğıt, kalem, sözlük, kitap, önünde ne varsa, **kaşla göz arasında** toplamıştı; kütüphaneden çıktılar (GP, s.380).
- Gazeteciler, **kaşla göz arasında** merdivenin önüne yığıldı: fotoğraf makineleri çalışıyor: General Pelle, el sıkışırken objektiflere son bir defa poz verdikten

sonra; basamakları hızlı hızlı inerek, kapıya yönelecektir: gazeteciler, çevresini kuşatarak, birlikte gidiyorlar; en yakınındaki, Marie-Laure Oiselet, o dahil, hepsi Fransızca soruyorlar: "...mon general, mon general, s'il vous plaît...c'est pour Le Temps du Paris...une question, une seule..." Diğer sorular, yağıyor: "...si c'est la Guerre ou la paix?.."..."une minute, mon general, une minute" (GP, s.399) ...

- Yarbay Orhan Kabibay'ın, **kaşla göz arasında** her yere yetişip, birlikleri bir bir dolaşarak, erteleme emrini nasıl ulaştırdıklarını unutmaması olası mı (YTB, s.399)?
- ...oğlum, NATO Başkomutanı durup dururken Ankara'ya gelmez, altından bir bokluk çıkacak, görürsün. **Kaşla göz arasında** toz oluyor, neden (YTB, s.475)?
- Suat'ın evine varıyorlar ki sağanak **kaşla göz arasında** şamatacı bir doluya çevirmiştir, dumanlı şakırtılarla atkestanelerini, çınarları, karaağaçları dövüyor (YTB, s.485).
- Bir şeyden korkmuşa benziyordu, **kaşla göz arasında** bir felâket yaşamış, sanki uzak bir depremin gizemli uğultusuna kulak veriyor (YTB, s.519).

Kök söktürmek: Çok zorluk çıkarmak, işleri zorlaştırmak.

- Rusya'ya söyle **kök söktürüyorlarmış!** Demir, okulda öğrencilerin, hatta öğretmen çoğunluğunun Almanları tuttuğunu fark ediyor (YTB, s.148).
- Yüzbaşı Cevdet, donmuş parmak uçlarını sarmısak dişleriyle ısıra ısıra canlandırmaya çalışırken, diyordu ki: ...ceddine rahmet, bizim Albay bap adam. Geçende ne dese beğenirsin, Taarruz icab etti mi, Amerikalılara düz arazi veriliyor' dedi, 'bize nerede çetin, tahkimatı rabıtalı dağ tepe varsa, orası. Onlar muharebenin safasını sürüyorlar, biz cefasını çekiyoruz. Bugün bize **kök söktüren** tahkimatı hele bir düşün kurban, Cello haksız mı» (YTB, s.198)?

Köprünün altından çok sular aktı: Zamanla çok şeyin değişmesi.

- Hernandez komşu masadan bir sandalye çekip oturdu: -O günden bugüne, dedi, **köprülerin altından ne kadar su aktı** (ZBB. s.121)?

Ne şiş yansın ne kebab: Orta yolu bulmak.

- *Ne şiş yanar ne kebab! Hem kendine reklam olur hem bize* (KS2, s.129).

Ok yaydan çıkmak/fırlamak: Bir işte artık dönülemez bir aşamaya gelmek.

- *Şimdiki gibi aklımdadır, Binbaşı Erkanlı derhal ihtilali İstanbul'dan bizim ilan etmemizi teklif etti, **ok bir kere yaydan çıktı** diyordu, geri dönemeyecek kadar ileriye gitmiştik, bu bakımdan İstanbul'un sesini yükseltmesi durumumuzu daha kötüleştirmez, buna mukabil Ankara ve Eskişehir'de aksamalar varitse moral tesiriyle düzeltebilirdi* (YTB, s.422) ...

Ortada fol yok yumurta yok: Konu ile ilgili hiçbir belirti olmadığı halde varmış gibi bir beklentiye düşmek.

- *Hani sen beni yıldız yapıyordun; tanıdığın patronlara, sinemacılara takdim ediyordun? Ulan bir yıl geçti **ne fol var ne yumurta!** Bugün yarın diye uyuttun durdun beni. Belki de Sulhi'yle otursaydım çocukcağız ne yapar yapar bir çaresini bulurdu* (KS1, s. 46).
- *Vakti saati belli değil; bir bakıyorsun gece yarısı zilzurna sarhoş çıkıp geliyor; bir bakıyorsun, durup dururken, **ortada fol yok yumurta yok**, çıkıp gidiyor* (SA, s.87).
- *Ha, bak sen olsan, biliyorum demem. **Fol yok yumurta yokken**, hop kalkar gidersin Filistin'e* (SA, s.109).
- *Yankoviç **fol yok, yumurta yokken**, ansızın: -Salauds! diye küfrü basıyor, Aşağılık herifler! Yılanlar* (ZBB. s.156)!
- *...**ortada folluk da yumurta da, olmadığı halde**, ne türlü bir 'iman', ne müthiş bir heyecan içinde olduklarını hatırladı* (GP, s.309).

Pamuk ipliğine bağlı olmak: Her an bozulabilecek bir durumda olmak.

- *Binbaşı Demir, sırtı sıra gelen bu iki tersliğin etkisiyle, sabah Yassıada'ya giderken huzursuzdu: Yüksek Adalet Divanı, bir kıyamet günü mahkemesi*

*havası içinde duruşmalara başlarken de her dakika beklenmedik bir talihsizliğin baş göstereceğini sanıyor, gözüne güvenlik önlemleri yetersiz, mahkemelerin niye saklamalı, belki de devrimin kaderi **pamuk ipliğine bağlı** gözüküyordu (YTB, s.431).*

Su götürmek: Yoruma açık olan, kesin olmayan durum.

- *İbrahim yüksek bir mahkemede **su götürür** bir idam hükmü verir gibi (KS2, s.124).*
- *Ayrıca **su götürür** bir var olma onlarinkisi (KS2, s.160).*
- *Gece rüyasında Mamasan Shamisen mi, **su götürür**. Görüntünün belirmesiyle, Suat'ın çekile çekile taranıp sımsıkı topuz yapılmış bal rengi saçları, dazlak kafasında yerlerini alıyor. Firuze mavisî gözkapaklarının üzerinde, kestane kıızıl kalemle düzeltilmiş, Suat'ın hafif kavisli kaşları (YTB, s.346).*

Su götürmemek: Herhangi bir yoruma açık olmayan, kesin olan durum.

- *Sonra içi sıra bir hesap: -... bütün bunlar birbiriyle yakından ilgili: **su götürmez**: Aysel, Aysel'i döven adam, Uysal Tefvik (KS1, s. 32)!*
- *Arkasından bir de çözümleme denemesi: -... kötü bir iş yapıyorsun öyle mi? Artık bunun **su götürür tarafı kalmamıştır**: sen de bilirsin, âlem de bilir. Mordohay böyle mi ya (KS1, s. 51)?*
- *Hatırladıysan şimdi söylediklerim sana sersemce gelecek. Belki hakikaten sersemcedir. Öyle bile olsa temizliği **su götürmez**. Bu kadar kirin pasın ortasında bir temiz nokta (KS1, s.149).*
- *Teklifini yaptın mı yaptın, bekliyeceksin. İstersen yarışlardan bahset, istersen Asım Taga'nın **su götürmez** karaborsacılığından (KS1, s.187).*
- *Önceleri geçerliği **su götürmez** 'bahanesi' zamanla eskimiş, artık onu etkilemiyor. Etkileyemiyor demek daha doğru (YTB, s.495).*

Taş üstünde taş bırakmamak: Yerle bir olmak.

- *Yahut paramız olacak, en iyisi girip bir bistroya çinkonun önüne dikileceğiz; şöyle adamı çarpan, içindeki deprem kadar yaman, onun kadar usturuplu bir başka deprem demek olan bir zıkkım çekeceğiz. **Taş üstünde taş kalmıyacak** (ZBB. s.287).*

Tekerine taş koymak: Bir kişinin yolunda giden işlerine engel olmak.

- *<...seninkinin gurubuyla başı dertte, 'İspatçılar **tekerine taş koydu**. İyi yerden duyduk, Ekrem Hayri'yi Kongre Başkanlığı'na, Fevzi Lütfü'yü Genel Başkanlığa namzet göstereceklermiş!.. O zamana kadar partiden atılmazlarsa tabii> (YTB, s.209) ...*

Tereyağında kıl çeker gibi: Kolayca, kimseyi rahatsız etmeden yapılan iş.

- *Mahmud'un yapacağı basit: bir kulpunu bulacak, kıvrıcık saçlı iti çıt çıkarmadan zararsız hâle getirecek. **Tereyağından kıl çeker gibi** Kâtib Rıza'yı çekip alacak (KS1, s. 9).*
- *Dersaadet'ten, depolardan soyulmuş mühimmat ve teçhizatı **tereyağından kıl çekercesine** Anadolu'ya kaçırın bunlar mıdır? Geceleri, mendirek çevresinde görülen kağnılar, kimi bekler? Onları mı (GP, s.24) ?..*
- *Olacak bu iş, **tereyağdan kıl çeker gibi** (KS2, s.51).*
- *Velhasıl milletin karınca gibi balığa üşüştüğü bir gece yarısı işi, **tereyağından kıl çekercesine** hallettik (SA, s.66).*
- *<Köftehorla, Filistin cephesinde yemedikleri halt kalmamış> da <Mütareke 'de İşgal Polisi'nin burnunun dibinden, **tereyağından kıl çeker gibi**, Anadolu'ya silah ve mühimmat kaçırmışlar!> Evet, o Doktor Hayrullah, iri sarı kayısı gülleri boyanmış kapağına Confiserie Lebon, Pera Constantinople yazılı kadife kutunun aşk mektuplarını annesine gönderen (YTB, s.340) ...*

Tuz buz/parça etmek: Dağıtmak, yok etmek.

- *Mütareke 'de Büyükdere'de bir gece istakozların, rakının ve Rumca şarkıların sarhoş kalabalığına mehtabı **tuz parça edip** örümcek sarışın, parlak çizmeli ve eli kırbaçlı bir Yüzbaşı Bennet katılıyor* (KS2, s.46).
- *Yalnızlığı kırmak, **tuz buz etmek*** (ZBB, s.104).
- *Kapının zilini işitmek gergin bir hayal oyunu olan mahkemeyi **tuz buz edip** dağıttı* (KS2, s.199).

Tuz buz/parça olmak: Dağılmak, yok olmak.

- *O ölür ölmez o kadar güvendiği sistem **tuz buz olup** dağılmıştı, sanki: fikirler, kararlar, davranışlar hayatla ilgili anlamlarından sıyrılıyor, boşlukta saçma sapan belirtiler olarak dolaşıyordu* (KS2, s.37).
- *Zamanı duyuyor. Hayatı kırılıyor. **Tuz buz oluyor**. El yordamıyla bir Paris'te, bir cehennemin finnarında hayatının parçalarını arıyor ve parmaklarını kesiyor* (ZBB, s.254).
- *Ümid bu defa onun dudaklarını bıraktı; çenesinin ucunu, şakaklarını, boynunu, kulaklarını arkasını ufak ufak öpmeye dağıldı; bir yandan da konuşuyor ama, her öpücüğü bir cümlesinin noktalaması: <—...memleket hakkındaki hayaller mi? Mukayese imkânının doğduğu her yerde **tuzla buz oluyorlar**: ben Paris'e ayak bastığım gün aldatıldığımı fark etmiştim, sen Tokyo'ya ayak bastığın gün fark etmişsin>* (YTB, s.266)!
- *Galata Kulesi'nden lacivert bir cam top gibi düşüp, Camekan sokağına **tuz parça** dağılan bahar akşamı* (YTB, s. 343).

Tuzla buz etmek: Kırarak, paramparça etmek.

- *Darülfünun talebelerinin "Vatandaş, Türkçe konuş!" diyerek Wagon-lits acentalarının vitrin camlarını **tuzla buz ettikleri** bir zaman* (YTB, s.137)!

Tuzu biberi olmak: Durumun tamamlayıcısı olmak.

- *Yüzbaşı Demir onun 'toplumsal' gerekçelerini, siyasal yorumlarını uzun uzun okuduktan sonra, böyle Babîâli argosuyla şakalar yapan 'hafif külhanbeyi bir kadın beklemiyormuş demek; yadırgaması bundan; 'modern döşenmiş bu çatı katının soğuk konforu da **tuzu biberi**; yalnız o mu canım, yazın bir ay boyu burada yaşamış Gianna'nın kalıntılarına ne demeli ciao diye bir selam pantolonla sokağa çıkmak, bardaki Campari şişeleri, kitaplıkta kimsenin bilmediği o yazarlar, Gramsci, Pavese, Calvino, plakların arasında eski İtalyan bestecileri, Pergolesi, Boccherini, Albinoni vb (YTB, s.314) ...*

Tüy dikmek: Kötü bir olayın daha kötü bir hale gelmesi.

- *Aslında her şeyin amatörü insana sıkıntı verir, ama edebiyatınki bir de **tüy diker** (SA, s.170).*

Tüyleri ürpermek: Herhangi bir olayın, korkunç, tedirgin edici ve rahatsız edici bir duruma gelmesini ifade eden söz.

- *Meryem'in dumanlar arasındaki yüzü. Bıçkının **tüylür ürpertici** gıcirtısı. Sonra rüzgâr (SA, s.75).*
- *Her an Edirnekapı'da Beykoz sırtlarında ve Bulgurlu'da onun **tüylür ürpertici** bir tembellikle Akın'ın boğduğunu kuruyor (KS2, s.100).*
- *Bulutlardan ara sıra sızan bir rüzgâr ıslığı yaşadıkları dakikayı daha **tüylür ürpertici** bir an hâline sokuyordu (KS2, s.246).*
- *... yanılıyorsun kızım sen, **tüylür ürpertici** bir yanlışlığa düşüyorsun (KS2, s.221).*
- *Ansızın **tüylür ürpertici** bir çığlık (YTB, s.455).*

Yenilir yutulur gibi değil: Katlanması, sindirilmesi zor ve ağır olan durum.

- *Gelip Athena'yı bulamamak neyse ne ama kızın Bekir'le gitmiş olması **yenilir yutulur şey değildi** (KS1, s.249).*

Yüreği parçalanmak: Olayların yarattığı duygusal acı ve çok üzücü durumları anlatmak için kullanılır.

- *Kulaklarımda elektrikli bir bıçkının kalın odunları doğrarken çıkardığı **yürek parçalayıcı** sesler çınliyordu* (SA, s.74).
- *Hâlâ bir masaldaki kadar iyi ve güzeldi: denize karşı, denize gemime ve öteki sahile karşı ve Nemrut'un develerinin **yürek parçalayıcı** dizisi arasında harikulade insan ve insancasına temizdi* (SA, s.178).
- *Kımıldamasına ayakucunda peydahlanıveren Hemşire Julie'nin söyledikleri mi, koğuştan kulağına çalınan **yürek parçalayıcı** inilti mi neden oldu, bilemedi* (YTB, s.159).
- *Yeniden sis düdükları **yürek parçalayıcı**, akla ölümler, ayrılıklar, katlanılması zor felaketler getiren* (YTB, s.219)!

4.4. İkilemeler

Abartı

Alkış kıyamet: Yoğun ve coşkulu alkış, övgü ve patırtı.

- *Ortalık **alkış kıyamet*** (GP, s.130)!
- *Ümid, (nefti deri tayyör, siyah bluz ve fular) nihayet gelebildi. Oturur oturmaz, gecikmesine neden olan haberleri sıralıyor: <...İsmet Paşa CHP İl Merkezi'ne uğrayacak olmuş, olanca öğrenci toplanıyor mu sana, sevgi gösterisi, **alkış kıyamet**, polis marifetiyle zor dağıtılıyorlar. Arkasından Rektör, arkasından bir sürü paşa, ziyaret edecekleri tutmuş, kimler mi, Gürman Paşa, Gürler Paşa, Akman Paşa... üff, amma da susamışım* (YTB, s.343)!
- *Paşa, fevkalade parlak ve müessir bir nutuk irat etmiş, oraliler elbette **alkış kıyamet*** (GP, s.429) !..
- ***Alkış kıyamet** patır patır kanat sesleriyle, sanki çevrelerinden bir güvercin sürüsü havalandı* (YTB, s.491).

Asıp kesmek: Eylemlerinde zalimce davranmak, karşısındakileri öldürmeye çalışmak; davranışlarında ve konuşmalarında çok zalimce ve ağır bir üslup kullanmak.

- *Korku başına buyruk, her şeyi gönlünce **asıp kesecek** (KS2, s.201).*
- *Miralay **asıp kesmek** taraflısı, soyu gittikçe tükenen eski askerlerden, Menderes'in adını iştmesin, dakikasında parlıyor (YTB, s.340).*
- *Öğrencilerin bazıları çabuk yatıştı, bazıları lâftan anlamıyor: sert çıkmak zorunda kaldılar, sonra pişman olursunuz, **asarız keseriz** filân (YTB, s.501).*

Atıp tutmak: Abartılı sözler etmek, yapamayacağı şeyler için büyük vaatlerde bulunmak.

- *Uçakta, yine 'eski kulağı kesik' kişiliğine bürünüp, çokbilmiş havasıyla **attı tuttu** biraz: ...sen ne sanıyorsun, adı Shamisen öyle mi, yooo, bir çalgı gördün hani gitara benzer, shami sen işte o, çalmasını iyi kıvırdığından Amerikalılar buna onun adını takıyor, fena mı etmişler (YTB, s.112)?*
- *Cambaz gibi mübalağalı ve tehlikeli el hareketleriyle şişeleri bardakları **atıp tutuyor**, herkese gülümsüyor; herkese lâf yetiştiriyor (ZBB, s.181).*
- *Döndü: Aysel'i tanıyınca varlığını bile unuttuğu uzun herif, burnunu dikmiş, iki gözlük camında tavandaki ampul iki ışıklı nokta, koltuğunun altında fotr şapkası, **atıp tutuyor** (YTB, s.388) ...*

Atıp tutmak: Bir kişi hakkında ileri geri konuşmak, tehdit edercesine konuşmak, kendini olduğundan daha üstün gösterir şekilde.

- *Mısır olayları dolayısıyla **atıp tutan** fransızca bir istasyon yakaladık, ne dersiniz (KS2, s.47)?*
- *Bir iki kere kendisini, Puerto-Rico'lu Yüzbaşı Ramon'un olmayan cesedine **atıp tutarken** yakaladı. Basbayağı yüksek sesle konuşuyor: <Aldandım, bir boka yaramam> diye (YTB, s.236).*
- *Nerde o Kore cephesinde düşman ateşi altındayken bile üstüne çok varmadıkça sesini soluğunu çıkarmayan adam, nerde bu her dakika üstüne*

varlıyormuşcasına **atıp tutmaya** yatkın eksi ihtiyar? Yüzbaşı Demir, binbaşısını tanıyamıyor (YTB, s.254).

- Yassıada Komutanı Yarbay Tarık asabi bir subay, kızdı mı gözü hiçbir şeyi görmez; Yüksek Adalet Divanı Savcı Yardımcılarından birisine **atmış tutmuş**, Savcı Yardımcısı hassas' adam. yediremiyor, bilek damarlarına jileti çaldığı gibi (YTB, s.429)...

Avuç avuç: Elinin içini doldura doldura.

- Sokak lambaları şimdi yanacak, gizli memeleri ve siklamen rujlariyle Banka kapılarından **avuç avuç** kadınlar fışkıracaktı (KS2, s.45).
- Ayrıca film iştahlı karanlığımıza **avuç avuç** piyano aydınlıkları döküyordu. Bir yerde müzik oldu mu, orada dur ve Türkan'a bak! İşte o zaman Türkân, asıl Türkân (KS1, s. 73)!
- Radyo Gazetesi'ni dinleyecek! Nurettin Artam'ın sesi, yıldızların **avuç avuç** Uludağ'a savrulduğu pırıltılı bir gök altında, avluya yayılıyor (YTB, s.129) ...
- Kız **avuç avuç** duman püskürdü (KS2, s.225).
- **Avuç avuç** kıvılcım (GP, s.241).
- Gökyüzü alçalmış, iyice alçalmış: bulut yırtıklarından, **avuç avuç** sırmalı yeşil yıldız serpintileri, ağaçların üzerine nazlı bir tül gibi düşen ince bir duman (YTB, s.372).

Bayıldık bayıldık: Çok beğenmek, büyülenmek.

- Geçen gün Alev'le Bazaar'da bir model gördük, **bayıldık bayıldık** (KS2, s.55).

Beterin beteri: Kötünün kötüsü, çok daha kötü olan.

- Hele ne duyduğunu anlamamak **beterin beteri** (SA, s.105).

Bin bir: Çok sayıda, sonsuz fazla anlamında.

- Duvarda ayna olduğu için kendi kendisiyle burun buruna oturuyordu. Kapıda **bin bir** türlü şey yazılmıştı (ZBB, s.40).
- Ulan bizim maksadımız bu deyyusun İzmir'e gitmesini önlemek! Bereket Sabri'nin kafası işler; partaldır martaldır, şöyle bakarsan fındık beyinlinin biri dersin ama; ortalık karıştı mı **bin bir** fırıldak çevirir, yine de sıyrılmasını bilir (KS1, s.44).
- İstanbul'un istirdadına kadar orada ve **bin bir** meşakkat içinde çıktı; daima Mustafa Kemal Paşa'nın ve Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin çizdiği yolda ateşli bir Hakimiyet-i Milliye taraftarı olarak neşriyat vazifesine devam etti (KS1, s.68).
- Ben ki yıllar boyu nice şehirlerde bar bar, kabare kabare dolaşp **bin bir** şarkı söyledim, neden öbürlerini hatırlamıyorum da aklıma hep bir ısırgan gibi Beyrut dolaşıyor (KS1, s.104).
- **Binbir** zorlukla dilinin üzerine yerleştirdi (KS2, s.135).

Bitirim mi bitirim: Çok alımlı, çekici hoş kimse.

- Hiç inanmaya gelmez. **Bitirim mi bitirim** (KS1, s.115).

Böyle böyle: Bir şeyi gösterip ona benzeterek, bu şekilde.

- Kardeşinin gözleri kan çanağına dönmüştü, na **böyle böyle!** Yarın ben habise gireceğim, benim annemin gözleri kan çanağına dönecek (SA, s.130) ...
- Kâzım ağbiy, dediler, seninki **böyle böyle** diyor, mukayyet ol! İlyas'ın gözlerine **git git** mor lekeler oturdu (KS1, s.134).
- İnsan hayatını istemeyerek **böyle böyle** zorlaştırıyordu demek (KS2, s.195)!
- Kalk diyor şeytan derhal polise haber ver; **böyle böyle** çocuk paramı ve mutluluk ümidlerimi çalıp gitti de (KS2, s.227).
- **Böyle böyle**, mevsim ilerledikçe soğuk kırağı örtünmüş, minareleri sanki daha ince, kubbeleri daha kalın, apartmanları ışıklı gemiler gibi sonbahar gecelerinde yüzen İstanbul'da, Yüzbaşı Demir'in hanidir kopmuş 'hayati irtibatlarını yeniden bağıyorlar sabırla, beraberce, sevişerek (YTB, s.279).

Cart curt: Abartılı ve aslı olmayan söz.

- *Ya bu adam yan gelip sigara içecek yerde erkeklik gururu **cart curt** deyip işi büyütseydi, işin içinden nasıl çıkardım (KS2, s.66)?*

Çığlık çığlığa: Bağıra bağıra.

- ***Çığlık çığlığa** acı bir boşluğa, sarp bir uçuruma düşmüyorum, bir Mahmud'dan öbürüne akıyorum (KS2, s.18).*
- *Nitekim Bebek'e yaklaşırken kaçınılmaz bir kazayı önlemeğe çalışıyormuş gibi hızlı, beklenmedik bir fren yaptı. Otomobil **çığlık çığlığa** durdu. Gecenin sessizliği rüzgârda gerilmiş binlerce tel gibi birdenbire uğuldamaya başladı (KS1, s. 20).*
- *Hayır, parayı getirmedi ve yani başımda durdu. Ayak ayak üstüne atmıştı; yüzü, ağzı, dudakları hep duman içindeydi. Rüzgâr camlarda **çığlık çığlığa**. Denizi görsem denizi Yarabbi! Denizi görsem, sonra gemimi g sem; mütehammil, vefalı ve bir köpek kadar itaatli gemimizi! Yahut Rose Marie bir şark söylerse! Susuyoruz ve sükûtun ortasında atın tıkırtısı meydana çıkıyor (SA, s.74).*
- *Biraz kımıldansa, ufacık dönse; Zehra'nın melez fakat o kadar alımlı yüzüne bir an bakmak zorunda kalsa **çığlık çığlığa** kaçıp gidecek (KS1, s.89).*
- *Dünyaya hiç gelmemişe döner. **Çığlık çığlığa** zaferler, gösterişli madalyalar, tarihe geçecek savaş anılarıyla yüklü hayatileri, boşlukta kalır. Havada bulut, sen bunu unut (YTB, s.161)!*
- ***Çığlık çığlığa** ilave ediyor: ... halkı budala sanıyorlar (KS1, s.177).*
- ***Çığlık çığlığa** durdular (KS2, s.180).*
- *Gülüyor: ...acı ve **çığlık çığlığa** sertao'nun üzerinde, diye bir şeyler saçmıyor, urubular geniş daireler çiziyorlardı (ZBB, s.221).*
- *O gün İmdat gecikmişti; Punta sahilindeki **çığlık çığlığa** martı düğümlerini, sağa sola dağıtarak, hızlı başladı: heybetli dalgalar, savrularak rıhtıma vuruyor; etrafa toz gibi dağılan, su zerrecikleri! İskele'mdeki körfez vapuru, Karşıyaka'ya doğru kalktı; acı acı düdüğü çalıyordu: çağırdığı biri mi var (GP, s.331)?*

- Jimmy Fowler'nin, piposunu ısırarak beygir dişleri, onu kaptığı gibi; geceleyin, kamaradaki çılgin sevişmelerine; o sevişmede yaşadığı, gazubunki yabancılaşmaya' götürmüştü: birden, bu dişler, yelesi rüzgârda savrulan, sahici ve vahşi bir atın dişleri oluvermişti: o, bu ağırla sevişiyordu; hayal, çabucak yaşadığı bir gerçeğe dönüştü; aygırın azgın erkekliği, içine dolunca; Marie-Laure, vücudunu zehirli bir sarmaşık gibi aniden saran; acıyla karışık, korkunç bir haz içerisinde, **çığlık çığlığa** boşalmıştı (GP, s.341).
- Bazan camlara yıldızlar ateş böcekleri gibi vızır vızır üşüşüyor, bazan gümüş mavisi ay ışığı donuk ayna yansımalarıyla vuruyor, onlar, terden kaygan vücutları bitişik, solukları tek, istekleri sonsuz, **çığlık çığlığa** boşalıyorlar (YTB, s.475).

Çığlık çığlık: Bağıra bağıra, acı acı sesler çıkması.

- Beygir Kâzım, kırmızı atkısını **çığlık çığlık** eline almış, ağzından ve burnundan dumanlar salıvererek giriyor (KS2, s. 22).
- Asıl saldırı, daha sonra ve ansızın: el bombalarını, dağılmış tesbih taneleri gibi rastgele savurup, makinalı tabancalarıyla her kımıldayan şeye bir şarjör boşaltan, **çığlık çığlık**, bir gerilla kalabalığı olarak! Ateş sarhoşu namlularına eklenmiş, saz benizli adamlar, karanlığın ve soğğun görünmez noktalarından aynı anda fırlayıp, aynı anda bastırıyorlar. Böyle bağırımları, acaba korkularından mı, yoksa öfkelerinden mi (YTB, s.45)?
- Fonda **çığlık çığlık** bir caz müziği, bir trompet solo: taaa till taaaa (KS2, s.50)!
- Zehra, kolları ardına kadar açık, gözleri **çığlık çığlık**, şarkının birisinden ötekisine gittikçe; herkesin gözü önünde arkının birini bağırta bağırta boğazlayıp bir başkasına saldırdıkça Abduşun sırtı omuzları saçlarının dibi diken diken batmağa başlamış (KS2, s.67).
- Pehlivan Zeki ağaç gibi başında durmuş, sırtıyor: üç altın dişi **çığlık çığlık**. Yürürken aksıyor biraz (KS1, s. 102).
- Dört yanında siyahlı beyazlı adamlar birbirinin omzuna binmiş **çığlık çığlık** o garip türküyü çağırıyorlar (KS1, s.176).
- Sokağın başında gözleri kayıp, eldivenleri yırtık, burnu kızarmış müvezzi, **çığlık çığlık** (KS1, s.199).

- *Hernandez zilli bir kahkaha savuruyor Yankoviç'in kafasını gözünü yarıyor: - Marija, ha? diyor, Amigo! Güldüğü zaman fevkalâde olurdu. Beraber yattınız mı zevkinden **çığlık çığlık** haykırırdı. Bu Yankovic budalası da sanırdı ki (ZBB, s.202) ...*

Çığlık kıyamet: Gürültülü çığlıklar atarak, çok hararetli bir biçimde.

- *Olmadı mı, Yenikapı'daki deniz kahvelerinden dönerken, Ümid, odun depolarının oralarda **çığlık kıyamet** futbol oynayan mahalle çocuklarının içine dalıyor; pısırik bir yağmur tepelerinde fısıldasın varsın, Demir'i bu tarafa bek dikerek, öbür tarafta kaleci duruyor (YTB, s.278).*

Çile çile: Çok zorluk ve sıkıntı çekmek.

- *On beş yıl **çile çile**. Sonra bir karar verdim (SA, s.87).*

Çok çok: Gereğinden fazla olan.

- ***Çok çok** paralar, cadillac arabalar, mink kürkler içinde geçecek şahane bir hayat tasarlıyordum (KS2, s.148).*

Daha daha: Bundan daha fazla, başka başka şekilde, bundan farklı.

- ***Daha daha** çok paralardan az paralara, incik boncuk ışıltılarından basit ve sade çizgilere; sözün kısası, kuklalıktan kadınlığa doğru sokuluş (KS1, s.18).*
- *Bıyıkları sanki daha da kararmış. İçindeki korku, telâş ve merak karması anaforun **daha daha** altlarında bir yerde Mahmud'un kim bilir ne zaman, hangi tartışma gecesinde söylenmiş paldır küldür sözleri (KS1, s.22) ...*
- *Yoksa başlangıcı Türkan'la bir tutuşum öteki ömrümü **daha daha** geciktirmeğe yol açıyor (KS2, s.31).*
- *Zehra mı, aaa doğrusu tonton kızdı Zehra: tabii tabii, o zaman kloş eteklerin modası yeni çıkmıştı; ben bir markizet yaptırmıştım, yeni; ikimiz o ve ben Altinkum Plajı'nda...**Daha daha**: Düşün bir kere (KS2, s.39).*

- Çirkinim, **daha daha** da çirkinleşiyorum (KS2, s.46).
- Kendini kurduğu hayale kaptırıyor. **Daha daha** heyecanlı: -... değişik bir isim buluruz, kullanılmamış. Sanat deriz bir araç olamaz, başlı başına bir amaçtır. Sanatı deriz sanat dışı amaçlara araç etmek küçüklüğüne düşmeyeceğiz. Uygur bir ülkede (KS1, s.77) ...
- Haygaz kasketini **daha daha** kulaklarına indiriyor (KS1, s.98).
- Elleri **daha daha** canlanıyorlar (ZBB, s.112).
- Halil ise o kadar çok denemişti ki en masum en edebli saydığı teşebbüslerinde bile Ümid'in duygularında bir şeyleri tuzbuz ediyor; onu bir yerlerden çatır çatır koparıp başka bir yerlere; yosunlu, kaypak, soluklu ve tırnaklı fakat mutlaka daha aşağı, **daha daha** aşağı bir yerlere aktarıyor (KS2, s.113).
- **Daha daha**, aday listesinin sonlarına doğru belli belirsiz iliştilmiş bir isim. Nihayet işte böyle Meclis müzakerelerinde öldür Allah susan, damarları parmak parmak belirmiş, tansiyonu otuz iki bir milletvekili (KS1, s.137).
- İçim **daha daha** darlaşıyor (KS2, s.141).
- Yalnız Bekir, gözleri içkiden **daha daha** yumuşamış, daha kadın bir maviye dönmüş: -Ben, diyor. Ben biliyorum. O, çetenin barında keman çalar (KS1, s.159).
- Oyunu çok tekrarladığı, **daha daha** da tekrarlamaktan hoşlandığı meydanda (KS2, s.164).
- Mahmud gülümsemesini **daha daha** saklıyor (KS1, s.176).
- Geceleri odamızda, bir cigaranın arkası sıra kim bilir **daha daha** neler söylüyoruz Hilde'ye, onu kim bilir nerelelere götürüyoruz; ama, iş buraya geldi mi, yâni iş kafamızın dışındaki dünyaya ait oldu mu, elimiz ayağımız kesiliyor (ZBB, s.177).
- Fahir Bergamalı, **daha daha** sabaha karşı, beyaz keten mendilinin arkasında dudaklarını kımıldatıyor (KS2, s.187).
- **Daha daha** gazetenin Resmi İlânları'nı kestikleri gibi, kağıdını da keserler, çıldırtıcı vergi borçları çıkarırlardı (KS2, s.192).
- Freddy'nin hoşlandığı gibi daha sivri uçlu daha ince kalemlerle **daha daha** kavisli çizmeyi; kauçuk sütyen kullanmayı, takma kirpik edinmeyi (KS2, s.215)!

- *Birlikte yapılacak bir İstanbul yolculuğu, beraber yaşanacak bir hayat demek. **Daha daha** neler demek (ZBB, s.252).*

Dipsiz bucaksız: Sonsuz, ucu bucağı belli olmayan.

- *Gittiler. Yağmur geceye yenilmişti. Evrenin **dipsiz bucaksızlığından** püskürme, krom ışıltılı yıldızlar karanlığı kütür kütür deliyor; ıslanmış, göğüs geçirip duran ağaçların üzerine sarkıyordu (KS1, s. 16).*
- *Geceleri şehvetli bir yağmur camları döverken Orhan'ı sarsın sarmalasın; bir mağara olsun korkunç ve **dipsiz bucaksız**, Orhan'ı alsın içine, yesin ve yutsun (KS1, s. 100)!*

Dolup boşalmak: Bir şeyin içeri girip yayılması ve sonra da çıkması durumu.

- *İyice bastıran yağmur camları hırsla dövüyor, şimşeklerin içeriye **dolup boşalttı** duvarların genişleyip daraldığı izlenimini veriyordu (YTB, s.107).*

Doldurup boşaltmak: Bir şeyin içerisine bir şeyler ekleyip çıkarma.

- *Yüzbaşı Demir, erkekliğini kıskırtabilmek umuduyla mı, yıldızlı bir karanlığı cilâlı çıkartma renkleriyle **doldurup boşaltan** şimşek çağrışımlarıyla mı nedir, Mamasan Shamisen'i buluyor gidip (YTB, s.331).*

Eriyip akmak: Bir durumdan yıpranmak, eriyip tükenmek anlamında.

- *Şapkasında daha da büyüümüştü. Omuzları ise tamamen **eriyip akmıştı** (KS1, s.148).*

Eriyip bitmek: Yıpranmak, çok üzölmek.

- ***Eriyip bitmek** üzereydiler (KS2, s.234).*

Eriyip tükenmek: Çok üzümlerek günden güne perişan olmak.

- *Uçları dışarı dışarı dişlerine, karabiber tuz karışımı saçlarına, elinden eksik etmediği tüylü piposuna bakılırsa, evet! Birkaç haftada, nasıl **eriyip tükenmiş** (YTB, s.511)?*

Gelmiş geçmiş: Çok eski zamanlardan şimdiye değin gelmiş olan.

- *İsterse **gelmiş geçmiş** koyunların en güçlüsü olsun (KS1, s.62).*
- *...şimdiyse her tarafından su alan yorgun bir şilebim; bu gidişle hiçbir limana sığınamayacak bu kıyı sularında batıp kendi kendime ve yaşantımın **gelmiş geçmiş** bütün hergelelerine rezil olacağım (KS2, s.148).*
- ***Gelmiş geçmiş** Keleşoğullarından bu kadar haysiyetsiz bir mahluk daha çıkmış mıdır (KS2, s.234)?*
- *Yok yok, ben iradeye inanıyorum: domuz irademle **gelmiş geçmiş** bütün itiyadlarımın ve alışkanlıklarımın üstüne çöker, hepsini hem de bir tek kalmamacasına eritir, yoğurur, yeniden şekillendirebilirim (KS1, s.257).*

(Göz) göre göre: Herkesin gözü önünde, herkese rağmen.

- *Göz **göre göre** elimden kaçırarak mıyım (KS1, s.7)?*
- *Sen, diyor, siyasî bir mücadele geleneğinin yokluğundan bahsettiğin sırada belki de haklıydın: Söylediklerinde yüzde yüz haklı bir muharrir göz **göre göre** tevkif ediyorlar, kimse tınmıyor (KS1, s.37).*
- *Bakmış biz ortada yoğuz, herif göz **göre göre** ipi kıracak; yapışmış telefona acenta'ya bir telefon, bu gece İzmir'e kalkan vapur var mı, yok demişler ama Bandırma'ya kalkıyor bir tane; garanti bu vapurdadır diye düşünmüş Sabri, kasadan yüz paps destelemiş, yallah vapura (KS1, s. 44)!*
- *Göz **göre göre**. Hasan münasebet sizi kırk yılda bir işe yaradı (SA, s.66).*
- *Bir kere hakem göz **göre göre** o penaltıyı vermedi (SA, s.99).*
- *Ben göz **göre göre** bu kazığı yer miydim (KS2, s.229)?*
- *Fakat öfke?! Budala yerine konanın, göz **göre göre** kazıklanmanın öfkesi!? İnsanlık mı bu, be (ZBB, s.144)?*

- *Coni bulut gibi yana döne gelip kıza sarıldı. P..ta bak! P..ta! Göz göre göre yutulur mu bu (SA, s.155).*
- *Fakat göz göre göre bir insanın kaybolması (SA, s.199).*
- *Hem son aylarda ikisinin iyice pekişmişe benzer arkadaşlıklarını göre göre, araya nasıl girebilir (YTB, s.495)?*
- *Ünlü 'solcu' Ahmet Ziya'nın, sanki yanlış bir kopyası çileli mapusaneciliklerin, dost ve sevgili ihanetlerinin, göz göre göre yok sayılmaların yapamadığını, hastalık yapmış, adamı içinden çökertmiş (YTB, s.511).*

Göz gözü (görmemek): Yoğun sis, duman karanlık vb. nedenlerle hiçbir şey görememek.

- *Soğuk, akşamdan yalındı, burun kulak demeyip satır gibi düşürüyordu; gece ilerledikçe puslandı, ilkin yıldızları sildi, ardından zar zor seçilen boğazı, sırtlardaki ağaç karaltılarını; gece yarısına doğru bir de baktılar, göz gözü görmüyor. Işın kötüsü, arazi engebeli olduğundan mı, karargâh, hayli uzakta kaldığından mı nedir, Tugay la saatlerdir bağlantı kuramıyorlardı (YTB, s.18).*
- *Adamakıllı saçaklı bir sis birikintisi yüzünden, karanlığın büsbütün göz gözü görmez bir hal aldığı bir kuytuda ayrıldılar (YTB, s.55).*
- *Göz gözü görmediğinden, ne zaman içinde bir nirengi bulunabiliyor, ne mekân içinde; hepsi kaybolmuştur (GP, s.90) ...*
- *Ne bunalıcı gündü! Bozkırdan esen, kuru ve sıcak yel; sokaklarda olanca tozu kaldırıyor, yer yer, zaman zaman, ortalıkta göz gözü görmüyordu (GP, s.233).*
- *Büyük bir hızla büyüyüp, yükseliyorlar; boğucu ve kara bir duman, sokakları kapladı: göz gözü göremez (GP, s.345)!*

Kalıp kalıp: Bütün şekilde, toplu toplu.

- *Aramızdaki soğukluğu elimi uzatsam kalıp kalıp tutabilirdim (SA, s.71).*
- *Ondan sonra birden bire yapacak hiçbir şeyi kalmamış bir adamın karanlık, bitmez tükenmez ve monoton can sıkıntısını kalıp kalıp içinde duydu (ZBB, s.109).*

Kısım kısım: Parça parça, bölüm bölüm.

- *Akşam. Şehrin ışıkları **kısım kısım** yanıyor, biz karşıdan görüyoruz* (SA, s.17)
...

Kış kıyamet: Çetin, zorlu hava şartları.

- *Ecvet itiraz edecek elbette: -Ben, diyecek memleketin çektiği sıkıntıyı anlamış... **kışta kıyamette** yalın ayak başı kabak dolaşanların* (ZBB, s.84) ...
- *Demir'i oldum bittim ısınamadığı dedesinden iyice soğutan, başka bir olaydır fakat, çok daha sonra meydana gelmiştir: o yıl, ortaokulun ikisinde miydi neydi, **kış kıyamet**, Uludağ, buz kırığı, kar tozu, bulut zerresi olarak Bursa'nın üstüne ufalanıyor sanki* (YTB, s.136) ...

Koyu mu koyu: Çok demli, sert, koyu bir biçimde.

- *Neyse ki kavanozun birinde biraz çay buluyor, bir başkasında biraz şeker, havagazı yandığına göre niye ağzına uygun bir çay demlemesin: buruk, **koyu mu koyu** bir Erzincan çayı* (YTB, s.376)?

Kurt mu kurt: Çok uyanık, kurnaz olan.

- *Seyfi Kaptan eski adam, **kurt mu kurt*** (SA, s.95)!

Lüks mü lüks: Aşırı lüks olmak.

- ***Lüks mü lüks**, kanatlı kuyruklu, koskoca Amerikan arabası, acaba siyah olduğundan mı karanlıkta yağ gibi eriyip kayboluyor* (YTB, s.436)?

Öve öve (bitirememek): Abartılı bir biçimde sürekli övmek, övgüler yağdırmak.

- *Yok şekerim Maksud'a filân diktirmem; geçen defa o kadar özendiğim gece elbisemi bozdu; şimdilerde Nusret diye bir çocuğu **öve öve** bitiremiyorlar* (KS2, s.56).

Paket paket: Kâğıda sarılmış birçok kutu.

- *Sürmeneli Hıfzı yine **paket paket** Amerikan sigarası taşıyor, anlaşılan* (SA, s.9).
- *Cebleri, her tarafı **paket paket** sigara dolu: -... yirmi paket Köylü, elli paket Birinci* (ZBB, s.32)...

Patırtı kıyamet: Yoğun, gürültülü ve coşkulu bir biçimde.

- *Dün gece, Üsteğmen Demir, bu iki kelimeyi tesbih çeker gibi sıralayıp durmuştu. Nasıl sıralamasın? Kanuri'den Schongmyang'a paldır küldür gelmişler. Herkes, **patırtı kıyamet**, savaşılacak sanıyor, ağırlıklar bırakılıp, çıplak tüfek ve mermiyle niye gelinsin, öyle mi? Savaşılmaması caba* (YTB, s.18) !..
- *Kara Başefendi, söylediklerini duymazlıktan geldi. Akları yağlı sarı köylü gözleri, molla kaşlarının altında kayboldular. Ne çiğniyorduyorsa yuttu. Çok yakınlarında bir yerde, **patırtı kıyamet** ateşe koyulmuş bir makineli tüfeğin gürültüsünü, bağırarak bastırmaya uğraşıp* (YTB, s.47) ...
- *Meğerse Emniyet Müdürlüğü'nde Rektörü istifaya mecbur etmeye uğraşırlarmış, eder mi adam, etmiyor, Beyazıt'taki ekipler o gelmedikçe talebenin dağılmayacağını rapor edince, ne yapsınlar, salıveriyorlar: bir geliş geldi, muzaffer bir komutan! Durumu çocuklara anlatıyor, alkış, **patırtı kıyamet**, yer yerinden oynadı sanki* (YTB, s.366) ...

Pısırtık mı pısırtık: Çok korkak olmak.

- *Ankara'da küçük bir yağmur buldular: pis, **pısırtık mı pısırtık**, iki çiseleyip bir vazgeçiyor (YTB, s.457).*

Rezillik kıyamet: Olayların karmaşık, çok kötü ve utanç verici duruma gelmesi.

- *Ne gerilimli günlerdi o günler! Eylül'ün ilk haftası, Kıbrıs mitingi, sessiz yürüyüş filân derken, kantarın topu kaçıyor, nereden çıktığı anlaşılamayan kara bir kalabalık Beyoğlu'nu basıyor mu sana: Rum mağazalarından başlayarak, cam çerçeve ne bulurlarsa indiriyorlar, kiliseleri yakıyorlar. **Rezillik kıyamet** (YTB, s.202)!*

Sürü sepet: Birçok kimse, nesne.

- *Fiyaka satmadan da edemedi, ama: mermi, dedi, kemiğe dokunmamış bile, adaleyi delip geçmiş, yat mat dediler, oğlum enayi miyim ben, beleştan zafer kazanacağız, işin ucunda **sürü sepet** madalya, tüydüm hemen (YTB, s.64)!*
- *Her milletten **sürü sepet** talebenin arasında çamur gibi bir yemek yedik (ZBB, s.70).*
- *Onlar benim arzuma uysunlar! Etrafımda **sürü sepet** (SA, s.86)!*
- *Pencereden yıldızlar **sürü sepet** görünüyorlardı (SA, s.93).*
- *Buralarda bir açlık, ihanet, yalnızlık, ölüm ve intihar cümbüşü ortasında **sürü sepet** adam yaşıyor (ZBB, s.137).*
- *Oysa sesler kanatlı değildir, üstelik hayvan da değildir, yani bu tasavvurun iler tutar yeri yoktur; lâkin ben yine ve bilhassa şimdi, bu yumuşak ve harikulade nazik çocuk seslerini birtakım hayvancıklara benzetiyorum: bir ormanın yemyeşil tükeniverdiği yerdeki göl kıyısında **sürü sepet** sinek kuşları (SA, s.144).*
- *Sehpada gümüş tepsi, fincanda çoğu içilmiş Nescafe, yanibaşında boş bir Kent paketi, kağıdına rastgele çiziktirilmiş desenler ayyıldız, gamalı haç, **sürü sepet** ünlem işareti (YTB, s.305).*

- Oysa öğrenciler askerleri sevinç çılgınlıklarıyla karşıyorlar: GMC'lere tırmananlar, tankların taretlerine asılanlar, **sürü sepet** (YTB, s.367)!

Taşıra taşıra: Gereğinden çok olan durum, fazla fazla.

- Ötede Kara Başefendi, sanki köy yerinde yıldızlı bir harman gecesi, oğluna dünyayı öğreten imamı, yayvan sesini **taşıra taşıra**, Halil'e neler anlatıyor, neler (YTB, s.48) ...
- Görünmeyen bir cezaevinde ağır hükümlü mahkumlar, ağır sakallarından **taşıra taşıra** türkü söylüyorlar (KS2, s.242).

Taşıra taşıra: Bir şeye gereğinden fazla şey yüklemek.

- Onun bardağını da **taşıra taşıra** doldurdu (KS2, s.236).

Telleyip pullamak: Süslemek, abartılı bir biçimde allayıp pullamak.

- İçkiye düştüğü o bunalımlı günlerde bir akşam, 'Zizi Binbaşı' sırmalı gülüşüyle **telleyip pullayarak** diyor ki: —...bugünkü Cumhuriyet'i gördün mü, Amerika bize dört yüz milyon dolarlık kredi açacakmış, kafamı fena bozdu ha, ulan biz bu deyyusların işine yarayan bir şey yapmasak bu parayı verirler mi (YTB, s.515)?

Telli pullu: Süslü ve abartılı.

- Bakır çalığı geceler buluyor, hırsızlama yıldızlar buluyor, **telli pullu** rüyalar ediniyor; Zehra'nın kendisine gülmeyeceğini, yüzüne bile bakmayacağını bile buhurdanlarda tütsüler tütsüleyip, tapınıyor (KS2, s.67).

Ucu bucağı: Bitim noktası, varılabilecek son yeri.

- Güzelmiş, dalga dalgaymış, koynuna girdi mi **ucu bucağı** görünmezmiş, aldırmiyacaksın (KS2, s.25).

Uçsuz bucaksız: Sonu görünmeyecek şekilde, çok geniş anlamında.

- *Bu sayede, delik deşik olmaktan kurtulmuş sayılamaz mı? Bir süre aklını başına topalı yamıyor, beyni buharlaşıp duman duman kulaklarından çıkmış, kafatasının içi boşalmış sanki. Çalkantılı bir **uçsuz bucaksızlık**, dağdağalı bir boşluk! Yalnız bu dağdağalı boşlukta, gelirken Singapur açıklarında uçarken gördükleri o kocaman deniz kuşları, kanatlarını bir kere olsun kımıldatmaksızın geniş daireler çiziyorlar (YTB, s.44).*
- *Onun kadar büyük müzik de! **Uçsuz bucaksız** deniz enginlerinde yalnız ve Allah'a ait balinalar gibi nefes alıp veren senfoniler (KS1, s. 52).*
- *Recai Kurter, **uçsuz bucaksız** ve kanarya sarısı mendiline alnı, yanakları, ensesi ve elleriyle yapışmış, alabildiğine terliyor (KS2, s.97).*
- *Ateş böceği sürüsüne benzer yıldızları gördüğü: **uçsuz bucaksız** bir kadife siyahlığının ürkütücü boşluklarında fosforlu yeşil parlıyorlardı (YTB, s.119).*
- *İç ve dış sancılarının dişli çarklarına sıkışmış, yenilgisinin **uçsuz bucaksız** tenhaliği ortasında, terk edilmiş ıslak bir köpek yavrusu gibi titreye titreye ufaldıkça ufalıyor Ümid (KS2, s.155).*
- *Muzaffer Bey, seyisin yularından tuttuğu atına, bindi binecek; nedense, biraz dalgın, bir kere daha araziye bakıyor: Önlerinde, **uçsuz bucaksız** uzanıp giden, yurt toprağı (GP, s.207).*
- *Paşalar da atlarına binmişlerdi, bir araya gelirler. Mustafa Kemal Paşa, atına bindikten sonra, gözlerini kısıarak; az önce düşmesine sebep olan, **uçsuz bucaksız** topraklara dönüp, bir kere daha, bakıyor (GP, s.208).*
- *Onları birbirine, duman duman dağılan bir yağmur şehrini her gece başbaşa yaşamak mı, yoksa ülkenin kaderini belirleyecek siyasal bir dramı beraber izlemek mi yaklaştırdı, Yüzbaşı Demir, sonraları çok düşünmüştür. Her ikisi de belki, belki Ümid'in **uçsuz bucaksız** gözlerindeki keder bulutlarıyla Yoko'yu hatırlatması, belki Demir'in yorgun savaşçı yakışıklılığıyla daha ilk günden Ümid'i etkilemesi (YTB, s.217) !..*
- *Müdafaa-i Milliye Vekili Refet Paşa, **uçsuz bucaksız** bir beyazlığın ortasına inmişti; ağzı burnu duman, şoförüne, eliyle şehri göstererek, talimat veriyor (GP, s.277).*

- *Yüzbaşı Demir, farkında bile olmadan bir cigara yakmıştı, hayret, dumanların eğrilip bükülen perdesi arkasında, Ümid'in **uçsuz bucaksız** gözlerini gördü; fayans aklığı kızıl damarlarla ince ince örülmüş, renkleri aldığı ışığa göre aralıksız değişen (YTB, s.358) !..*
- *Bir adım yaklaşıyor gözleri, **uçsuz bucaksız** bir deniz ufkuna bakıyor sanki, o kadar boş, öylesine sisli, ağzının sol ucunda ikide bir alt dudağını çeken bir tik, sakalında ecza kokusu (YTB, s.388)!*
- *Toplanalı hayli olmuş, Bâku 1. Doğu Halkları Kurultayı, heybeti, aldığı kararların kesinliğiyle, kimsenin gündeminden düşmüyor; her yerde, herkesin tartıştığı o ve sonuçlar; açış konuşmasında, hele Zinovyef Yoldaş'ın, altını bilhassa çizerek söyledikleri; başlı başına bir heyecan fırtınası koparıyor, **uçsuz bucaksız** Mazlumlar Dünyası' bir ayağa kalkarsa (GP, s.388) ...*
- *Ümid, (siyah eteklik, omuzlarını açıkta bırakan şişe yeşili bluz), **uçsuz bucaksız** gözleri sonuna kadar açık, burun deliklerinde ince bir duman çizgisi, içkisini yudumluyor: votka limon (YTB, s.461).*

Uzata uzata: Normalden çok daha fazla biçimde uzatarak, abartılı bir şekilde.

- *En yakası açılmadık küfürleri yağdırmağa hazır, aygıtı kulağına götürdü ki yanılmış, yapmacığı bol bir kadın sesi heceleri sakız gibi **uzata uzata** soruyor: —Affedersiniz, Ümid yok mu beyfendi, ben Suzi, arkadaşayım (YTB, s.322).*

Üstüne üstlük: Bir üstü daha olan, ayrıca anlamında.

- *Ne oldu rica ederim, ne oldu? Bet bereket kaldı mı? Her gün başka bir tebeddül, her an başka bir tahavvül derken hey'et-i içtimaiyemizin istikrarı zâil oldu. **Üstüne üstlük** istikrarsızlığın, medeni ve ruhi anarşinin adına utanmadan terakki dediler (KS1, s. 107).*

Vahim olmasına vahim: Çok vahim bir durum.

- *Vaziyet **vahim olmasına vahim** (KS2, s.136)!*

Yana döne: Heyecanla, büyük bir istekle anlamında.

- *Coni bulut gibi **yana döne** gelip kıza sarıldı. P..ta bak! P..ta! Göz göre göre yutulur mu bu* (SA, s.155).

Yata yuvarlana: Yatıp yuvarlanarak.

- *Ayı gibi vücuduyla **yata yuvarlana** kalktı geldi* (SA, s.90).

Yaldızlaya yaldızlaya: Pırıltılı pırıltılı, süsleyerek, abartılı bir biçimde.

- *Gördüklerinin, belki daha önce 'malûlen mütekait Yarbay Baba Saffet'le konuştuklarının etkisinde, Yüzbaşı Demir Boğaz esintisinin, akşam gazetelerin, yorgun kadınların renkli baş örtülerini durup dururken uçurduğu yumuşak ve serin o Eylül akşamı, 'doğrusu, gidişattan kaygılandığını söyleyince; 'Zizi Yüzbaşı, sırmalı bıyıklarıyla ağzının çevresini **yaldızlaya yaldızlaya** bir güzel gülmüş, sonra da 'ordunun artık sabrının tükendiğini' ona açıklamaktan çekinmemişti* (YTB, s.203).

Yemek bitirmek: Bitirmek, tüketmek.

- *Sağ ciğerimi, sol ciğerimi ve beynimi basiller **yemiş bitirmiştir*** (SA, s.205).

Yiyip bitirmek: Perişan etmek, bitirmek, yok etmek.

- *İrfan dudaklarını **yiyip bitiriyor**: -...bu haşeratla, diye yırtınıyor, hiçbir şey kuramazsın! Çürümüş bunlar, çürümüş* (KS1, s.64)!
- *Kendi kendini **yiyip bitiren** felsefeci arkadaşım dünyada hiç kimsenin metelik vermediği şeyler üstünde kafasını patlatır ve buna "felsefe" derdi. Bu da eşeklik! Kapı açılıyor ve Ayhan görünmüyor* (SA, s.171).
- *Yanıbaşında kimbilir kaçınıcı çay bardağı, önünde özetleyeceği haber, dudaklarını **yiyip bitirerek** sergey Neçayef'in kafasındaki iskelet, sırtıkanlığını edinmeye çabalıyordu* (KS2, s.247).

Yok yok: Ne istersen her şey var anlamında.

- *Erkekler de böyle, **yok yok**, ben bilirim* (SA, s.83).

Zengin mi zengin: Çok varlıklı.

- **Zengin mi zengin.** *Seyit Sabri'nin oğluymuş, meşhur. Onunla gideceğiz* (KS1, s.217).

Zil zurna: Çok, aşırı.

- *Beş gecenin uykusuzluğunu bir gecede, ama mesela yirmi saatlık, hiç değilse on beş saatlik bir gecede, ufak ufak harcadıktan sonra adam elbette **zil zurna** aç uyanır* (ZBB, s.36).
- *Ellerini ceblerine soktu. Öbürlerine sokuldu. siz mösyö Çang, siz bir azizsiniz! Evet, kutsal bir adam, bir ermiş! Yemin ederim ki siz bütün günahların dışındasınız! Hayranım size, ben sarhoş ve **zil zurna** günahkâr, hayranım size; ve ayrıca bu hayranlığımın da sizi kirlettiğini biliyorum* (ZBB, s.114).

Zilli mi zilli: Çok gürültücü, saygısız kimse.

- *Asto dyavolo. Yanımdaki kız bir kahkaha attı. **Zilli mi zilli*** (SA, s.155).

Açıklama

Gel gelelim: Ama, fakat anlamında.

- **Gelgelelim**, *körün taşı bu, ister misin kırk yılda bir pehlivan Zeki doğru bir iz üstünde olsun, biz de işi ciddiye almadık diye mes'ul olalım sonra* (KS2, s.27).
- **Gelgelelim** *bu inkâr adamı ya nihilizm'e götürür ya da yeni bir sosyal çevreye ve onun düzenine* (ZBB, s.50)!

- **Gel gelelim**, ne dediğini anlamak zor. Anlamıyorum. Sinirlerim sapan lastikleri gibi geriliyor (SA, s.69).
- Orospuluğuna orospu tabii; **gel gelelim**, bunun böylesine orospu demeye adamın dili varmaz ki (SA, s.63).
- **Gelgelelim**, o belâlı 28 Kasım gününden Üsteğmen Demir'in bir türlü unutamadığı, karanlık basıncaya kadar tepeyi ellerinde bulundurmaları değil, Kolordu Komutanlığı'nın emriyle Simini yöresine çekilmek zorunda bırakılmış olmalarıdır (YTB, s.76).
- Başka çaresi var mı? Yoo! **Gel gelelim** bunu Hasan'a anlatamazsın şekerim (SA, s.87).
- İnsan da yürek olsa anlayacak, **gel gelelim** yürek nerde bu haşeratta (SA, s.126)?
- Şu anda, yanımda Yakub'un olmasını istiyorum. **Gel gelelim**, peygamber veya sihirbaz olmadığımın, bu isteğim vaziyette hiçbir değişiklik hasıl etmiyor (SA, s.137).
- **Gelgelelim**, içlerinde tepindikleri ortaklaşa sıvı onların sadece ukalâlığı ve başkalarını hor görmeği bulaştırmıştır (ZBB, s.233).
- Binbaşı Demir üzülün mü sevin sin mi bilemedi canayakın ihtiyarın yitirilmiş olması içine koyuyor: **gelgelelim**, ondan Hayrullah amcasına, Hayrullah amcasından annesine, nihayet bu ikisi arasında varlığını tesadüfen keşfettiği kalbi alakaya' onu alıp götüren çağrışımın kaynağının kuruması acısını hafifletiyordu (YTB, s.434).
- Candan iki arkadaşın her zaman yapabileceği bir şey, olağanüstü sayılmaz, **gelgelelim**, artık yerleşmiş bir alışkanlığın kolaylığıyla yaptıklarından mı, onu, paylaştıkları bu keyfin dışında bıraktıklarından mı, Binbaşı Demir, aklına geldikçe, tedirgin (YTB, s.456).
- Görünüşte övgüydü bu, **gelgelelim** o gece otelde dişlerini fırçalarken Yüzbaşı Demir Albay'ın sözlerinden, <— Bu kadın sana yaramaz.> anlamını çıkardı, üzüldü: hiçbir zaman büyük elçi olamayacağını bilmez mi (YTB, s.473)?
- Demir belki bu yüzden telâşlanmıyor pek, uzaktan görenler bunu oğlan çocuğu bile sanırlar, **gelgelelim** gözü böylesine kara bir kadınla evlenmeye kalkışmak da zor ha (YTB, s.482)!

Belirsizlik

Alınmış alınacak: Alınan ve alınması düşünülen şey.

- *Gerçi Bursa savaş biteli dikişlerini çatır çatır söken bir gelişme ve büyüme humması içindedir, acımasız bir büyü ahşap Osmanlı evlerini kaşla göz arasında beton apartmanlara çeviriyor, Çekirge yöresinde bir sürü yeni inşaat, kahvelerde kurulmuş kurulacak şirketlerin, **alınmış alınacak** kredilerin dedikodusu, ama, Tokyo'yu, Yokohama'yı, Seul ve Pusan'ı görmüş, son birkaç haftasında çok farklı bir İstanbul yaşamış Yüzbaşı Demir'e, ufak, bakımsız, gereğinden fazla taşra görünüyor doğduğu şehir kılıkarda eski zaman fotoğrafları eskimişliği, geçen yüzyılın çingiraklarıyla belirip kaybolan köhne faytonlar, sokak aralarını kasabaya çeviren mahalle çocukları. müslüman sakallarının ağırlığıyla iki büklüm ihtiyarlar, tesbih şakırtısı, şadırvan, nargile (YTB, s.234).*

Allahıma Allahıma: Şaşkınlık ve endişe içerisinde olmak, olayın sonucunu merak etmek.

- *Arkasından bir saptama: — ...evet, ne dersek diyelim, esma orduya da sıçradı ki **Allahıma Allahıma**, akibetini merak ederim (YTB, s.306).*

Allak bullak: Karmakarışık bir durumda, alt üst olmak.

- *...baksana çocuk, gümbürtüyü duymadınız? Amerikan uçakları Tokchon'u **allak bullak** ettiler, duman arşı allaya çıkıyor bu gidişle deyyuslar, kurtarılacak şehir bırakmayacaklar bize (YTB, s.17).*
- *O taraf, kızılca kıyamet: düşmanın, Onuncu Bölüğün üstüne büyük kuvvetlerle yüklendiği, işitilen seslerden anlaşılabilir. Zincirlene zincirlene kördüğüm olan makineli tüfek takırtılarını, orasından burasından, ani, öfkeli patlayışlarla **allak bullak** eden el bombaları (YTB, s.69)!*

- Zarf boynuzlu pagodaları, minyatür kuleleri, **allak bullak** edilmiş günlük yaşıntısıyla, ne kadar uğraşsa, işe yarar bir belirginlik edinemiyordu (YTB, s.93).
- Fakat, garip şey, Demir'in hayatını ve sağlığını **allak bullak** eden zaman, annesine hiç dokunmamış, atlayıp üstünden geçmiş: hep o eski Suat hanım, koyu sürmeli zebecet yeşili gözleri iki gizemli çiçek, dudakları ateş kızılı, dilinde ah-ü vah, gönlünde bitmez tükenmez hasret', bakışlarında ise 'seviyeli bir istihza'nın yumuşattığı güzel kadın kibiri (YTB, s.234)!
- Hayret, Zizi Yüzbaşı'nın, Semra'sı alt tarafı bar çengisi, nazlanıyor, kendini ağır satıyor da, Ümid, ünlü iş adamı Keleşoğlu'nun 'Avrupalarda okumuş' gazeteci kızı, hoşlandığı erkeğin yanına yalansız dolansız sokulup <— Öpüşelim!> diyor. Demekle kalsa iyi, öpüşüyor da: Yüzbaşı Demir'i **allak bullak** eden, ılık, sürekli, biraz tütün, biraz alkol kokan bir öpüşme bu (YTB, s.261)!
- Yüzbaşı Demir'i **allak bullak** eden olasılık başka, tartışma gelişti mi hep devrim gecesi Silahlı Kuvvetler'in ikiye bölünmesinden ürktüğünü belli ediyor, ya iktidardan yana olan yüksek komuta kademesi ilk elde tasfiye edilemez de, ikinci ya da üçüncü orduya 'farz-ı muhal' hava kuvvetlerine hâkim olursa, dökülen kanın hesabı kimden sorulacak (YTB, s.354)?
- Konuştukları tuhaf, yaptığı garip; evlenirlerse, karısının Anadolu garnizonlarındaki subay gardenpartilerini nasıl **allak bullak** edeceğini düşünmeden edemiyor: oğlan çocuğu saçlarını, ağızlığını, erkeklerin elini ayağına dolaştıran külhanbeyi rahatlığını yadırgamayacaklar mı (YTB, s.464)?

Altı yedi: Yaklaşık olarak beş altı adet civarı olan.

- Siz gelmeden az önce onu hesaplıyordum, şöyle böyle **altı yedi** yıl olmuş (KS2, s.123).

Altan alta: Habersizce, gizliden gizliye, belli belirsiz.

- *Yüzbaşı Demir, yanbaşında siyah bir lale gibi bitiveren bu ince kadının yanardöner gözlerinden etkileniyor, **altan alta** tut ki sarhoş (YTB, s.192).*
- *Ankara, devrilmiş bir arı kovanı, gireni çıkını belirsiz. Yaz, ışığının kıvamında **altan alta** bir titreşim değişikliği, krom parıltısıyla saydam sarılar arasında delirtici bir başkalaşma süreci (YTB, s.469).*

Anlamasına anlamış: Bir şeyi anlamak, farkına varmak ancak yine de merak içinde olmak anlamında.

- *Yüzbaşı Demir **anlamasına anlamıştı**, yine de sordu: <— Mahmut mu? Mahmut da kim> (YTB, s.285)?*

Ara ara: Kısa aralıklı olarak, zaman zaman.

- *Gülümsemi, özür dileyen bir gülümseme. Dip dip karıştırarak, çantasından bir gözlük çıkarıp takıyor biçimi kullandığı güneş gözlüklerinden farksız, camları kocaman, fakat 'numaralı' bir gözlük bu. O hâliyle, şöyle durup sanki poz veriyor ağızlığı, ince uzun parmaklarıyla dişleri arasında; gözlerinde, **ara ara**, havai mavi cam iplikleriyle teyellenmiş, koyu gri bir göl suyu yığılması (YTB, s.506).*

Ara sıra: Seyrek şekilde, bazen.

- *Ben ağzı düzensiz bir adamım, **arasıra** kafam kızar: "Allah belâsını versin" derim "kamarotluk gibi..." Lâkin kalbim temizdir (SA, s.10).*
- *Ümid tekrar nemli ve soğuk ağaçların altında baş başa dans ettiklerinin ancak farkına vardı. Ufak ufak başı dönüyordu. Karanlığın cömertliği, gecenin serinliği, **arasıra** yaprak uçlarından akıp gelen damlalar içini değiştiriyordu (KS1, s. 19).*
- *Yalnız **arasıra** Yakub dayanamaz bir fasıl geçer (SA, s.22).*

- Üşümüüş gibi avuçlarına hohlayıp, **ara sıra**: Otelcilik, diye ufolanıyor, insan tezgahıtarlığı (KS1, s. 34).
- İçlerinden biri **arasıra** saçlarını elleriyle kulaklarının üstüne doğru düzelterek, sevimsiz bir salon sesiyle: -Ah, diyor, konserde diyor, cumhurbaşkanı bile bulunmuştu. Öyle bir kalabalık vardı ki, aman Allah! iğne atsan yere düşmezdi (ZBB, s.43)!
- Kendini öylesine yazdığı mektuba vermişti ki; Gianna İtalya'da değilmiş de orada balkona açılan camlı kapıların önündeki koltuktaymış gibi, yazdıklarını **arasıra** yüksek sesle söylüyordu (KS1, s. 58) ...
- Efendim, müdüriyet bugünlerde nefes aldırıyor **Arasıra** böyle olur, geçer (SA, s.60).
- Daldan dala, ısıık ısığa atlayan nar çiçeğı alevler; **ara sıra**, tutuşmuş ağaçlardan birisinin, bir kor, kıvılcım ve duman şenliğı arasında devrilişı, bu izlenimi güçlendiriyordu (YTB, s.80).
- **Arasıra** benim telefon edip çağırđığım olmuştur, olmasına (SA, s.86).
- Gözleri bendeydi. Doğru. **Arasıra** Yakub diyordu. O da doğru. Fakat asla bana konuşmuyordu (SA, s.103).
- **Ara sıra** geniş nefesler alıyor ve mütemadiyen çamurlar içinde yuvarlanıyor (SA, s.135).
- Süreyya önüne bakarak konuşuyor: -Eh, Fransa tabii! Paris. Kolay olmaz. İş bulmak hele, çok zordur. Eğer girginceyseniz belki, o da belki, bazı imkânlar çıkabilir. Ben **arasıra** bulurum bu imkânları ya, güvenemem (ZBB, s.137).
- Zaten yaylı tamburunu da esaretten kurtardı', **ara sıra**, akşam Kaderli bir bulut gibi Bursa'yı kuşatıp da Feyzullah Efendi nargilesinin ucunda dertop olmuş uyuklarken, o, çevresine 'hicranlı' sesler dağıtıp, çok sevdiği bir şarkıyı çalıp söylemekten çekinmiyor (YTB, s.142) ...
- **Arasıra** kabahatlı kabahatlı okşuyordu onu (KS2, s.156).
- Yankoviç'i dinlemiyoruz. **Arasıra** kapıdan siyah iş gömleğı giymiş erkek traşlı bir kadın memur görünüyor (ZBB, s.159).
- Yağmur çilese de çilemese de, Hilde, Seine kıyısındaki ulu ağaçların altında dolaşmakta, nehrin uyku gibi akıp gidişine, **arasıra** geçip giden nehir gemilerine, Seine boyu kitapçılarının aquarellelerine bakmaktadır (ZBB, s.163).

- 'Reis Paşa' **ara sıra** dalıyor; gece hiç uyumadı gibi bir zihninde, birbirinden çetretil bir sürü sorun, **ara sıra** önündeki deftere not düşmektedir (GP, s.168).
- Söylerim ya, **arasıra** böyle şansım gülecek gibi oluyor, ben de kanıyorum, her şey değişti zannediyorum (KS2, s.175).
- Sonraları **ara sıra** o günü düşündüm (SA, s.177).
- Ayhan **ara sıra** dönüp bana bakıyor ve gözleriyle soruyordu: "Neden?" Halbuki ben artık sadece gitmeyi düşünüyordum (SA, s.182).
- Sesi nedense **arasıra** zayıflıyor, bir ısılla adeta çiziliyordu (KS2, s.191).
- **Ara sıra** arılar gibi vızıldıyor otomobiller geçiyorlardı (SA, s.196).
- Güner iç odalardan birinde kaybolmuş. Giyiniyor. Yalnız koridorda **ara sıra**, yanıp sönen sesi: öğleden sonra maça gideceğim abla (KS1, s.216)!
- <...avuçlarımla suratımı örtüp, ah dediğimi hatırlıyorum. Tabii, boylu boyunca yere yıkılmışız. Baygınlık gibi fena bir durum. Aysel dehşete düşüyor. Ne yapabilir? Kolonya molonya, ayıltmaya kalkışıyor beni, nafile, **arasıra** su yüzüne çıkmış gibi bazı sesler alıyorsam da, kendimi bir yerde, bir tavanda, bir o duvardan bu duvara çarparken görüp, yeniden dibi boyluyorum (YTB, s.232).
- O geceden sonra, buluşmaları, yağmur alacası kestane kızılı, birbirine zincirlendi durdu. Camlar hep denizle göğün karıştığı dumanlı bir sonbahara bakıyor; yağmur bazan perde perde su tozu, bazan iri ve çekirdekli, **ara sıra** sık ve sürekli yağıyordu (YTB, s.216).
- Bulutlardan **arasıra** sızan bir rüzgâr ıslığı yaşadıkları dakikayı daha tüyler ürpertici bir an haline sokuyordu (KS2, s.246).
- Dinliyorlar. Kışkırtıyorlar **arasıra** (KS1, s.257).
- Şark Kahvesi'nde, **arasıra** Kulis'te (Atlas Sineması'nın girişinde, hani?) buluşuyorduk, bir iki kadeh aperatif, hafif bir yemek, bazan bir sinema, arkasından değişmez surette Pelesenk Sokağı'nda Madam Karanfilyan'ın evi (YTB, s.271)!
- Demir mektuplardan öğrenmişti bunu, Şile'den, Polonezköy'den, Adalar'dan postaya verilmiş, minnacık merhabaları, birden parlamış heyecanları içeren kısa mektuplardı bunlar, **arasıra** içlerinden resimler çıkardı: sırtı bellerine kadar açık, askılı emprimeler giymiş; başlarında geniş kenarları fırfırlı hasır şapkaları, gözlerinde iri güneş gözlükleri, dalgın dalgın gülümseyen iki genç

kadın: Gianna, çok siyah saçlı, çok beyaz tenli, tombulca; seyrek kaşları, burun kökeninden tel tel alnına dağılıyor; dümdüz kesilmiş tırnaklarına sürdüğü cilânın, sedefli beyaz olduğu resimlerde bile belli; kucagında tüy yumağı bir Pekin finosu, adı Gloria. Gianna'nın yanında, Ümid'in o siyah tüy kalem inceliği büsbütün meydana çıkıyor (YTB, s.311).

- *...korkma, açlıktan ölmem, Hüsnü bakacakmış, hepimiz adamı pinti Faik sanırdık, iyi mi? Sen de **arasıra** cigara getirirsen, dokunma keyfime (YTB, s.358)!*
- ***Ara sıra** açılıp kapanan bir kapı, uzaktan uzağa ayak sesleri, o kadar. Bahar gecesinin puslu serinliği, köhne Harbiye binasının yüksek tavanlı loş odalarına, yürek karartıcı koridorlarına, adamı zaman zaman ürperten gizli nem zerrecikleri olarak dağılmış (YTB, s.414).*
- *Akşam, yaylı tamburunun baygın eşliğinde, odasından şarkı söylediğini işitecekler, sesi kederli, **arasıra** kırılıyor (YTB, s.494) ...*

Arada sırada: Zaman zaman, bazen, seyrek şekilde.

- ***Arada sırada** zemberekler boşanıyormuş gibi hergelece sesler (ZBB, s.19)!*
- ***Arada sırada** saf tarafına mı geliyor, yoksa gerçekleri göreceği mi tutuyor, ne (KS2, s.40)?*
- *Çinli munis bir adamdı. Mehmed-Ali'den kötü bir fransızca konuşuyor, **arada sırada**, nedense almanca veya ingilizce cümlelere ve kelimelere başvuruyordu (ZBB, s.52).*
- *Bekir'in gözleri inatla Athena'yı arıyorlar. Orada sandalyeye ilişmiş belli belirsiz gölgesini, **arada sırada** bir yıldız böceği gibi yükselip alçalan sigarasının ateşini zar zor bulup çıkarıyorlar (KS1, s. 90).*
- ***Arada sırada** güneş bulutların arasından sıyrılıyor, meydana ve insanları iyimser bir aydınlığa boğuyordu (ZBB, s.93).*
- ***Arada sırada** bir tanesi düşüyor. Akıp gidiyor. Ötekilerin kılı bile kıpırdamıyor (SA, s.93).*
- *O görünür görünmez Kâzım, ilkin usul usul, gittikçe daha tok ve karık bir sesle kaynamağa başlıyor. Edepsiz ve hayvanca gülüyor. **Arada sırada** (KS1, s.135-136) ...*

- *Küçük Rıza ayrılacağı sırada yine bir çaydanlık gibi fıkırdadı. Hırsız ayakları üstünde it gözleriyle: -arada sırada eski bir dostun yüzünü görmek, sesini duymak, dedi, adamın içini tazeliyor. Nerede bulunacağımı bilirsiniz. Hadi şimdilik bana müsaade (KS1, s.187)!*

Ariz amik: Tam olmayan, eksik ve yarım yamalak şekilde.

- *Patron hiç şüphesiz: Sen diyecek, git! Ariz amik tahkik et (KS1, s.11)!*

Aşağı yukarı: Yaklaşık, ortalama.

- *Benim anlayamadığım nokta, sizin endişeniz, aşağı yukarı yirmi yıldır tanışırız, bu müddet zarfında hiçbir vakit (KS1, s. 23) ...*
- *Telefonu kapatınca bir zaman yerli yerinde; odasında, geniş ve yaylı koltuğunda bulamıyor. Üç dakikalık bir Napoli konuşması, kulaklıkta hınzırca vızıldayan ısıklar nasıl becermişse becermiş zamanın ve uzayın özünü ve anlamını değiştirmiş, İbrahim beyazı bol gözlerini büyük büyük açıyor, oteldeki odasını aşağı yukarı Napoli'den Mordohay'ın bürosundan seyrediyor (KS1, s. 26).*
- *Emin misiniz, diye sordu, adresten? Ragıp dudaklarını ısırtıyor: -Aşağı yukarı eminiz (KS2, s.34).*
- *Yalnız Ümid mi? Necdet'in tevkif edileceğini aşağı yukarı hepimiz bildiğimiz halde neden bir tuhaf olduk (KS1, s.36)?*
- *Necdet hapiste, Ragıp İzmir'e gitti; aşağı yukarı her gece nöbetçi kalıyorum, uykusuzum (KS2, s.46).*
- *Öyle ya, ruhsatlı veya ruhsatsız olmak tabancayı asla ilgilendirmez. Asıl olan onun maddi varlığıdır. Benimki de aşağı yukarı öyle (SA, s.53).*
- *Barda her zamanki yerine tünemiş. Elinde, martini bardağı. Beyaz beyaz gülümsüyor: -... hatta, diye devam ediyor, bazan çok büyükten de büyük bir şeydir. Hiçe olan nisbeti aşağı yukarı (ZBB, s.110) ...*
- *Lehmann'la anlaştık mı sırtımızı aşağı yukarı Morgan Bankası'na dayadık demektir (KS1, s.54).*

- *Yahu, diye düşünmüştü, bütün ahbabların **aşağı yukarı** birer metresi var. Evler açıyorlar, kütür kütür karılar kapatıyorlar (KS1, s.138).*
- *Gövdesi, **aşağı yukarı** her kesiminden, adamakıllı su yapıyor (KS2, s.148).*
- *Prefecture'den çıktıktan sonra St-Michel köprüsü'nde ayrıldığımızdan beri hiç görmedik. **Aşağı yukarı** bir hafta oluyor (ZBB, s.178).*
- *Bu takdirde muamma **aşağı yukarı** halledilmiş olur (KS2, s.179).*
- *Adamın İbrahim'in göndermesi olduğundan, **aşağı yukarı** fiyat konuşmağa geldiğinden o derece emindi ki gelmesini beklerken ağızlığına sigara üstüne sigara ekliyerek onbeş yirmi dakika kadar pazarlık imkânlarının darlığını daha doğrusu yokluğunu ezici bir yürek sıkışması olarak duydu (KS2, s.188).*
- *Seninle ticarete **aşağı yukarı** beraber başladık (KS1, s.190).*
- *Değişmeyi, değiştirmeyi tarihi ve mantiki yolunda geliştirmek gerekirden sonraları **aşağı yukarı** dondurulduklarını gördük (KS1, s.227).*
- ***Aşağı yukarı** bir ay önceki bir Şile yolculuğunu olunca yoğunluğuyla yeniden yaşıyor (KS2, s.245).*
- *Mütareke 'de diyerek çıkarıyor, İttihadçılar'ın devrilmesi **aşağı yukarı** bütün fıkraların tekrar taazzuvuna imkân verdi (KS1, s.265).*
- *Dedikleri **aşağı yukarı** şunlar mı: — Küçük Kavaklı'da, bir Bölük Komutanım olmuştu vaktiyle, Erkan Dairesi'ne tayin etmişler, ne de olsa arkadaş, etti bir iyilik (YTB, s.313).*
- *O ihtişam ve 'Avrupai' lüks içerisinde, Latife, tek başına, çok daha şık, çok daha süslü; fakat çok daha bezgin, **aşağı yukarı** dolaşıyor; gece için giyinip süslendiği belli, Paris'te diktirdiği, son moda, sırtı hafifçe açık, bir kıyafet; kirpiklerine rimel sürmüş, dudaklarına ruj; ne var ki bu, yüzündeki gerginliği ve bezginliği gideremiyor: mobilyaların, tabloların ve halıların arasında, mutsuz ve asabidir (GP, s.416).*
- *Binbaşı Demir, Erkanlı'ya yakınlığından olmalı, devrimcilerden sayılıyordu ama, doğrusu bu gece Emirgan'a gidip tartışmaya karışmaktan çok, Ümid'le 'kendi hayatını yaşamayı' yeğlerdi en son, Celâl Bayar'ın intihara kalkışması üzerine, acele İstanbul'a geldiğinde buluşabilmişler. **Aşağı yukarı** bir ay (YTB, s.431).*

Az buçuk: Tam olmayan, biraz.

- Hatta bir ara Hacca gidip geliyor. O gün bugündür **az buçuk** kır düşmüş ama müthiş Hristiyan bir de çene sakalı... Otomobil pencerelerinde lokanta aynalarında hatta yazıhanesinin camında göz ucuyla kendini profilden görmeğe uğraşır durur (KS1, s.50).
- Ambarlardan, **az buçuk** sığır sidiği, daha çok güherçile, 'müstekreh' bir koku yayıldı. Tenha güvertede, ince uzun, ip gibi bir Arap agel, kefiye, entari-namaza durmuş (GP, s.65).
- Kafamızın içinde bir eksiler artılar çarpıntısı, Nevzat'la kolkola pazara çıkarız. Ekmekçi kızlara kur yaparız. Siz oralarda yoksunuzdur. Nevzat'ın odasına daha kimler kimler geliyor. Her birinin beynini oyan istifhamları düşünüyoruz. Hepsini **az buçuk** tanıdık (ZBB, s.238).
- O gece, önemli bir gece oldu: Balkonda, gümüş kristal ve porselen, iki kişilik Alafranga' bir sofraya kurulmuştu. Şamdanların titrek aydınlığında, Gazi ile Latife, karşılıklı oturmuşlar: Latife, Paris şıklığı içinde zarif; afacan kız çocuğuyla, zeki ve akıllı genç kadının, şaşırtıcı bileşkesi: yanı başındaki sehpa, buz kovası, içinde şampanya şişesi, onun elinde bardağı. Önündeki tabakta, **az buçuk** yemek artığı olduğuna göre, bir şeyler yemiş (GP, s.403).

Başladı başlayacak: Bir şeyin başlamasına az bir süre kala, her an başlayabilecek biçimde ancak ne zaman başlayacağı kesin olarak bilinmemekte olan.

- Athena'nın dansı **başladı başlayacak** (KS1, s.155).
- Fevzi Paşa, Suriye Cephesinde idi; Allenby Taarruzunun başladığı ilk günler, İngiliz tayyareleri, yukardan başlarına bomba yağıdırıyor; piyade taarruzu **başladı başlayacak**, müfrezeleri son derece müşkül bir yerdedir, acaba çekilseler mi (GP, s.375)?
- Fırlayıp çıktılar, jeep hazır bekliyordu, şehir telaşlı sokağa çıkma yasağı **başladı başlayacak**, sanki herkes yakın ve yıldırıcı bir tehlikeden uzaklaşmaya çalışıyor çabuk çabuk indirilen mağaza kepenkleri, iş merkezlerinden evlere dağılan otomobiller, kızıl pırıltılı lacivert bir perdeden kayan insan gölgeleri (YTB, s.399)!

Battı batacak: Batmasına çok az bir süre kala.

- Güneş **battı batacak**, Çatal kaya üzerinden sarkan bulutlar, gurup renkleriyle, bakır kızılı, toz pembe, kurşuniye çalan mavi. Körfez de itilaf donanmasının Kruvazör, muhrip ve firkateynleri, gölgeleri iyice uzamış; gemiden gemiye, flamalarla haberleşmede, bir hızlanma! Uzaktan güvertelerinde ve çevrelerinde, mahiyeti layıkıyla anlaşılamayan bir hareket; belli belirsiz (GP, s.353).

Bazı bazı: Zaman zaman, arada sırada.

- **Bazı bazı** elektrik ocağında türk yemekleri pişiren (KS2, s.9)?
- Bakıyorum da **bazı bazı** bir mağden işçisi, bazı bir köy öğretmeni, bazı bir traktörcü sanıyorum (KS2, s.18).
- **Bazı bazı** bir düşünürüm de afakanlar basar iki gözüm, ya başladığım gibi sürüp götürseydim bu hayatı (SA, s.84).
- **Bazı bazı** ısırtırcasına dişlerini göstererek: -... ne duruyorsun, diyordu, vursana (KS2, s.90)!
- **Bazı bazı** gemi açık denizde uslu bir yağmura tutulur, işte o vakitler, kıçta, kafama aç insanların hayvanca oburluğuyla saldıran bütün o sersemce düşüncelerin beni artık rahatsız etmediklerini hissedirim (SA, s.106).
- Duvarın ötesinden **bazı bazı** onun ağladığı işitilirdi (KS2, s.118).
- **Bazı bazı** ona hak veririm (SA, s.153).
- Kendisini **bazı bazı** bir ormanın gölgeli derinliğinde tek başına hissediyor (ZBB, s.169).
- **Bazı bazı** kamarotlar da hayal kurar ve bu işi yaparken en az sizin kadar ıstırap çeker: "Kapı bir açılrsa ve Ayhan görünse..." Kapı açılıyor ve Ayhan görünmüyor (SA, s.171).
- Seni, diyorum, **bazı bazı** seni de düşündüm Ayhan (SA, s.177).
- İnsafsız, diyor, demek **bazı bazı**. Halbuki iki yıl (SA, s.177).
- Bak sana ne diyeceğim, hani **bazı bazı** inanın aklına eser, etrafında ne varsa hiçe sayıp bildiği gibi yaşamak ister, aklına estiği gibi. Ama bu bir andır (SA, s.189).

- Benim böyle araba kullanmasını, yat kulübünde, Kervansaray'da salınmasını bilen pek zarif bir karım vardır, **bazı bazı** onu koluma alır çıkarım herşey tamamlanır: zengin ve kibar bir adam (KS1, s.191).
- Kaşığı tutan eli, **bazı bazı** da alnının derisi titriyordu (KS2, s.206).
- Arabanın karanlığını **bazı bazı** ıslanarak sönmüş bir sigaranın acı kokusu bozuyor, **bazı bazı** da direksiyona oturmuş Kılçık Nazım'ın yerli yersiz kültürleri (KS2, s.231).
- İnce umursamazlığın ne kadar korumak istese, biraz kırık, epeyce yorgun, **bazı bazı** dumanlıydı (YTB, s.357).
- Yüzbaşı Demir Ümid'in mektuplarındaki üslupla konuştuğunu ilk defa duymaktaydı: yoğun cümleler, düşündürücü, **bazı bazı** çift anlamlı (YTB, s.380).

Belirip kaybolan: Bir görünüp, bir görünmeyen, belli belirsiz olan.

- Gözlerinin önünde sağdan soldan, yukardan aşağıdan **belirip kaybolan** bir bağdem bıyık (KS1, s.7).
- Mahmut'un bir eli miğdesinin üstünde. Uzak, utangaç bir gök gürültüsü gibi **belirip kaybolan** bir sancı. Rahmi'nin yumruğundan, besbelli. Vartayı ucuz atlattık (KS1, s.10).

Belli belirsiz: Çok fazla anlaşılmayan, belli olmayan.

- Valla, yarı donmuş, kahveye girdi; girer girmez gözüne, Spartakistlerin masası, dolayısıyla Nâzım ilişmişti; bundan hoşlanmıyor, **belli belirsiz** tebessüm ederek, gözleriyle Faruk Nafiz'i ve Yusuf Ziya'yı aradı; hayret doğrusu, ne zaman gelip de Seyfeddin Gaschoft'un masasına çökmüşler; birisi sağında, birisi solunda, anlattıklarını dinliyor: adam, bir kol çengi, pos bıyıklı, kalabalık kahkahalar; şişedibi gözlüğünün ardında, 'müstehzi ve müstehcen' mavi gözlerin parıldayışı; r'lerin testere gibi sesler çıkardığı, acayip Fransızca: "...ecoutez messieurs, mais écoutez bien s'il vous plait... Ruslar sizi katiyen anlayamaz, zira maksad-ı aslileri" (GP, s.24)...

- *Vâlâ'nın iç kulağında, yine **belli belirsiz**, yine varla yok arası; o uzak, lâterna melodisi! Kimin lâternası bu, kırçıl sakalı suratını örümcek ağı gibi sarmış, 'Barba' Panayot'un mu? "...nartoz to haremi / nasar nasar pakso /aaaa- aaah hanumaâki / melolanes" (GP, s.25) !..*
- *Ateşini avucunda sakladığı sigarasından derin bir soluk aldı: sıtmalı bir kızılık, iri dudaklarına **belli belirsiz** yansıyor. Sesinde acı bir özlem, yolculuk günlerine döndü yine, dünyanın öbür ucuna, savaşımaya gitmiyorlar sanki, fazladan bir tatile çıkmışlar: Eylül'ün son günleri, İskenderun'da bindikleri Amerikan askeri taşıma gemisi Han, Babülmendep'e doğru seyrediyor, sancağında onunla yarışa çıkmış yunus balıkları (YTB, s.31).*
- *Biz de cemiyetin bizi tükürdüğünü kestirir kestirmez, gayet **belli belirsiz** kestirir kestirmez ona kinlenmişizdir (ZBB, s.56).*
- *Sokakta, az önce yattıkları yerde bir tutam yanık benzin kokusu, **belli belirsiz** tekerlek izleri ve iki sigara izmariti bıraktılar (KS2, s.57).?*
- *Dudaklarında **belli belirsiz** bir gülümseme, dedi ki "...siyasi neticeleri çok daha müsmir olacaktır (GP, s.64) ...*
- *Sesinde **belli belirsiz** bir istihza keşfettim (SA, s.70).*
- *Bir an, uzatılan metne şöyle bir göz atmıştakiler **belli belirsiz** selâm verip, sonra Riyaset Makamına doğru, uzaklaştı (GP, s.89).*
- *Bekir'in gözleri inatla Athena'yı arıyorlar. Orada sandalyeye ilişmiş **belli belirsiz** gölgesini, arada sırada bir yıldız böceği gibi yükselip alçalan sigarasının ateşini zar zor bulup çıkarıyorlar (KS1, s.90).*
- *Dudaklarında **belli belirsiz**, yine o acı tebessüm; kendi kendine söylenecektir (GP, s.111) ...*
- *Göz kapaklarının hafifçe kasılışında mı nerede, **belli belirsiz** bir kaygı gölgesi dolaşıyordu (YTB, s.114).*
- *Yalnız, o da **belli belirsiz**, o akşam için aldığı tiyatro biletinin yandığını düşünebiliyordu (KS2, s.116).*
- *Ankara Caddesi'nde bir ağır kamyon vites değiştiriyor. Açılıp kapanan kapılardan dizgi makinalarının yükselip alçalan mağdeni sesi. Telefon zilleri sonra. Daktilolar. Ragıp, sakalları birdenbire simsiyah uzamış, 'dört sütuna' bir klişe getiriyor: Mahmud'un klişesi, yüzünde kaçak gülümsemesi **belli belirsiz** hissedilen yepyeni bir klişe. Patron'a uzatıyor (KS1, s.119) ...*

- Garson **belli belirsiz** gülümsedi (KS2, s.122).
- Kısa bir an, burnunda, **belli belirsiz**, o yosun kokusu; elinde olmayarak, Yüzbaşı Lariviere'i hatırlıyor; hani 'aşk yaptıkları' bir gecenin sabahında, ona söylediklerini (GP, s.133) ...
- Daha daha, aday listesinin sonlarına doğru **belli belirsiz** iliştilmiş bir isim. Nihayet işte böyle Meclis müzakerelerinde öldür Allah susan, damarları parmak parmak belirmiş, tansiyonu otuz iki bir milletvekili (KS1, s.137).
- Aysel, **belli belirsiz** mırıldanıyor (KS2, s.166).
- Kaşlarını çatıp, gözlerindeki buğuyu dağıtarak, dudaklarındaki **belli belirsiz** tebessümü silip, o günkü vahametinin ciddiyetine yaklaşıyor (GP, s.172).
- Dudakları hala **belli belirsiz** titriyordu (KS2, s.203).
- **Belli belirsiz** mırıldanıyor (KS2, s.225).
- Fikriye, mahzun dudaklarında **belli belirsiz** bir titreme (GP, s.226) ...
- O ne, aynanın orta yerinde bulanık mavi bir leke, usulca netleşiyor, aaa, Mamasan Shamisen'in dazlak başı, aşırı boyalı yüzü, zarif kulakları. Gözlerinde, muzip bir gülümseme, **belli belirsiz**: alışılmadık bir şey yapacak ama, ne (YTB, s.227)?
- Otomobilin camında **belli belirsiz** kendisini gördü (KS2, s.230).
- Onu görür görmez, gülümsedi; Binbaşını **belli belirsiz** bir baş işaretiyle gönderip, o tarafa ilerliyor (GP, s.243).
- Konuşmasında nedense bir tuhaflık, **belli belirsiz** bir tıslama duyumsanıyor (YTB, s.255).
- Kalpaklı bir fotoğrafı: ne tuhaf, **belli belirsiz**, gülümsemiyor mu o (GP, s.260)?
- Titrek, ürperen bir aydınlıkta avuçlarına öksüren sendikacılar, heyecandan dudakları solmuş Üniversite öğrencileri **belli belirsiz** kımıldıyor (KS1, s.263) ...
- Binbaşı Aziz hep o şakacı, fiyakasına düşkün, yeri düştü mü gözünü budaktan sakınmayan subayda geçen yıllar gözlerinin çevresinde bir sürü çizgi, çenesinin altında **belli belirsiz** bir gıdı olarak birikmişti (YTB, s.317).
- Burun deliklerinden salıverdiği duman, gözlerinin aynasında eğri büğrü iki duman ağacı olarak büyüyor. **Belli belirsiz** gülümsüyor mu, Yüzbaşı Demir'e mi öyle geliyor (YTB, s.324).

- **Belli belirsiz** bir endişe; birden, yarı açık kapıdan gelen sesleri işitir, yavaşlar, sonunda durur (GP, s.327).
- Uzaktan güvertelerinde ve çevrelerinde, mahiyeti layıkıyla anlaşılamayan bir hareket; **belli belirsiz** (GP, s.353).
- Telefonda çarpıntılı bir sessizlik oldu, elektrik çöplerinin çıtırdadığı, gizemli sinyalleri **belli belirsiz** seçildiği tuhaf bir sessizlik; sonra Ümid daha ağır, açıkça duygulu bir sesle: —...söylesene, dedi. Koreliler nasıl teşekkür ediyordu. Unutmuşum. — Komopsinida! — Öyleyse komopsinida Yüzbaşı, herşey için. — O nasıl söz, teşekkür bana düşer, malul bir askerden bir adam çıkardın. Bana bak, hiç bir şeye ihtiyacın olmadığından emin misin (YTB, s.358)?
- Latife Hanım'ın yüzünden, hayal gibi **belli belirsiz**, bir hoşnutsuzluk geçiyor. Halide Edip Hanım, yürümeye başlayan Gazi'ye ayak uydururken, Latife'yi dikkatle süzerek, madalyon olayını değerlendirecektir (GP, s.369).
- Ümid, **belli belirsiz** gülümseyerek: <—...durum karışık> dedi (YTB, s.380).
- Binbaşı Kenan'ın alnında, **belli belirsiz** kımıldanan bir damar (YTB, s.416).
- O sırada Zübeyde Hanım, ilerlemiş yaşına rağmen, diri ve konuşkan; gözünde gözlükleri, dizinin üstünde, zeytin çekirdeği tesbihi; Çankaya'daki odasında koltuğuna yayılmış, Fikriye'yi dinliyordu; Fikriye'nin yüzü, rujuna allığına rağmen solgun, gözlerinin yeşil derinliğinde, o güne mahsus **belli belirsiz** bir saadet, anlatıyor (GP, s.428) ...
- Paşam, ne gibi yeni tedbirler düşünmüş acaba? Salih Bey, onu anlatıyordu da!.." Kemal Paşalanın alnına, **belli belirsiz** bir keder gölgesi düşmüştü (GP, s.433).
- Binbaşı Demir'in belleğinde, önceki gelişlerinden **belli belirsiz** izler (YTB, s.436).
- Mayıs'ın son günleri, eyleme bir hukuk kılıfı geçirsinler diye başvurdıkları profesörleri almaya İstanbul'a gelmiş, mektubu uçakta yazıp alandan postaya veriyor **belli belirsiz** bir böbürlenme, içten içe genişleyip yüreğini kuşatan bir yeterlik duygusuyla (YTB, s.459)!
- Ardisıra, 'İğdeli Yalı'nın rıhtımında yürürken, adım attıkça mayosunun sutyeninden taşan göğüslerinin **belli belirsiz** titreyişini görüyor (YTB, s.498).

- *Kulağında, geçen gece Kabibay'ın gözlerine **belli belirsiz** bir acı dumanıyla söyledikleri: <...gidelim diye yolumuza bakıyor> (YTB, s.501).*

Beş altı: Beş ile altı adet ile sınırlanan, sayısal olarak az olan.

- *Ev ev gezecek eski gazeteleri toplıyacaksın. Günde **beş altı** yüz frank çıkarırları çoktur. Baktık ki çok sıkıştın, uydurma bir mektebe talebe yazarız seni, olur biter (ZBB, s.137).*
- *Ağzı cigaradan apacı idi. Dişlerinin arasında **beş altı** küfür çakıltaşları gibi tekerleniyordu. Bir tanesini yakalamak istiyor, istiyor; tam yakalayacağı sırada asıl tutmak istediğinin ötekisi olduğunu anlıyordu (ZBB, s.145).*
- *Bugün yine **beş altı** kişilik bir gurup halinde öğle üzeri, Beyoğlu'na dökülmüşler: at kuyruğu saçlarını fiskiye gibi dimdik tutan iki genç kız: birisi füzen siyahı, birisi yorgun sarı (KS1, s.194).*
- *Pire'ye vardığımızda o demirleyeli **beş altı** saat olmuştu (SA, s.229).*
- *Herkesin ağzı açık kalırdı. **Beş altı** ay idare ederdik (KS1, s.253).*

Beş aşağı beş yukarı: Yaklaşık olarak, ortalama olan.

- *Sonra gömleklerinin yakaları kalkık, **beş aşağı beş yukarı** dolaşan surat zengini akıl fakiri üç beş züppe (SA, s.170).*

Beş on: Beş ile on arası, beşten çok ondan az olan.

- *Zehra'da sadece ısınacak bir ev, bedavadan yatacak yumuşacık bir yatak, **beş on** kuruş da cep harçlığı görmeğe alışmış (KS2, s.6).*
- *Aslında, benim paraya hırsım yoktur, ama ne de olsa, elime **beş on** kuruş geçti mi yüzüm güler (SA, s.8).*
- *Yoksa boş bir evde, boş bir yatakta bir sivri biber gibi acı ve yalnız uyanmak **beş on** misli daha ölüm (KS1, s.104).*
- *Belki ben de Meryem'le yatmayı, kaçak **beş on** kürk, birkaç kutu morfin getirip götürmeyi; en yakın dostumu ticaret namına kazıklamayı bir kazanç saysam (SA, s.107).*

- *Sadiye için biriktirilmiş **beş on** kuruşumuz vardı; bütün Şadiye'lerin ve herhangi bir Şadiye için bütün hayatını ve tasavvurlarını kökünden değiştirmeye kalkışan bizim gibi enayilerin ceddine cibilliyetine üfliyerek; bu para ile, bir atölye de biz açtık (ZBB, s.107).*
- *Elimiz **beş on** para görmedi mi? Gördü (ZBB, s.107).*
- *Şimdi de hep **beş on** kuruş parası olsa nasıl tavukçuluk yapacağını anlatmadan imkânı yok rahatlamaz (SA, s.153).*
- *Bir iki hurç, kilime sarılı, büyük bir denk, vs.; yanı başın da Mustafa Kemal Paşa'nın otomobili duruyor; **beş on** adım ötesinde, sigarasını avucunda içen, kasketli şoförü (GP, s.189).*
- *Para istiyor bizden, bu defa salladık ya, gelecek sefere **beş on** kuruş koklatmak ister; ikinci telgraflı vermedi kahbe, yanına bile almamıştı (KS1, s.223).*
- *Bir gün bile değil. **Beş on** saat daha (SA, s.228)!*
- *Ve anlatıyor: -...muhasibeyim, ben! Bir yatılı okulda çalışıyordum. **Beş on** liram birikti. Baktım ki böyle yürümiyecek. Pırr (ZBB, s.230)!*
- *Maaşımıza **beş on** kuruş zam yapsa ya (KS2, s.240)!*
- *Binbaşı Demir, ilk vapuru kaçırmıyayım diye, sabah sabah yalıdan ayrılırken, **beş on** gün sonra, 'bir zaman gizlenmek maksadıyla' oraya döneceğini kestirebilir miydi (YTB, s.520)?*

Bilerek bilmeyerek: Tam olarak yaptıklarının bilincinde ve bilgisinde olmadan.

- *Yeri göğü in-üçünü halkeden Cenab-ı Rabb-ül-alemîn buyurdu kim **bilerek bilmeyerek** günah işliyen her kulum (KS2, s.130) ...*

Bindi binecek: Bir hayvanın üzerine çıkmaya çok az bir süre kala, ancak ne zaman olduğu belirsiz olan durum.

- *Muzaffer Bey, seyisin yularından tuttuğu atına, **bindi binecek**; nedense, biraz dalgın, bir kere daha araziye bakıyor: Önlerinde, uçsuz bucaksız uzanıp giden, yurt toprağı (GP, s.207).*

Bir iki: Birden fazla ikiyi geçmeyecek şekilde çok az olan.

- *Yirmibeş geçe saçları fena halde kıvrıcık, ceketsiz, sigarasını avcunda içen bir it boy gösterdi. **Bir iki** etrafına bakındı, doğru Mahmut'un üstüne geldi (KS1, s.6).*
- *O sırada, fundalıkların sıklaştığı yöre de savuşmaya yeltenen **bir iki** er görür gibi oldu, aklı yerinden oynadı (YTB, s.44) ...*
- *Hızlandılar. Bir sigara yakmak istedi. Paketin arkasına gelişigüzel çiziktirilmiş **bir iki** satır: «Lehmann Şirketi'nden Amerikalı Freddy Mills, Tokatlıyan'da. Asım Taga ile aralarındaki münasebetin mahiyeti» (KS1, s. 43)?*
- ***Bir iki** liranın hatırı için (SA, s.54).*
- *Bu zamanda **bir iki** lira nedir ki deyip geçemezsiniz (SA, s.54).*
- ***Bir iki** dakika tırmandılar (KS2, s.59).*
- ***Bir iki** derken işi genişlettik (SA, s.59).*
- *Süreyya yalıyor. Fransızca **bir iki** laf söylüyor (ZBB, s.71).*
- *Eh **bir iki** gün dışarda, sonra Nerde Yakub? Yok (SA, s.94)!*
- *Neler demiyorlardı ki: Albay onları aldatıyormuş, General'in Çinli süngüleriyle delik deşik olduğunu görenler **bir iki** kişi değilmiş, koca Tugay'dan kala kala şu birkaç yüz kişi kalmış, onun başını da şan şeref uğruna Albay yiyecekmiş (YTB, s.94)!*
- *İngilizceye bihakkın vakıf, musikiye ziyadesiyle aşına, hin-i hacette Cenap'tan Fikret'ten **bir iki** mısra söyleyebilecek kıratta hassas bir münevverdi (YTB, s.133).*
- *Türk yaralılarının hatırını sormak, 'moralleri düşükse yükseltmek amacıyla sık sık uğrarmış bunlar. **Bir iki** paket cigara. Birkaç gazete Memleketten iyi haberler... Ütülü, tiril tiril üniforması, bu üniformaya beyaz porselenden bir süs gibi eklenmiş bembeyaz (YTB, s.163).*
- *Sağda solda, manalı öksürükler; mahiyeti anlaşılamayan, **bir iki** itiraz (GP, s.169)!*
- ***Bir iki** hurç, kilime sarılı, büyük bir denk, vs.; yanı başın da Mustafa Kemal Paşa'nın otomobili duruyor; beş on adım ötesinde, sigarasını avucunda içen, kasketli şoförü (GP, s.189).*

- Hayret, en alt gözün gerisinden o güne­değin evde gördüğünü hiç hatırlamadığı süslü bir kutu bulup çıkarıyor mor kadifeyle kaplı büyükçe bir kutu, kapağına iri ve sarı kayısı gülleri boyamışlar, köşesinde eski harflerle **bir iki** satır, yanında fransızcası: *Confiserie Lebon, Péra – Constantinople* (YTB, s.194).
- Hayret, en alt gözün gerisinden o güne­değin evde gördüğümü hiç hatırlamadığım, süslü bir kutu bulup çıkarıyorum mor kadifeyle kaplı büyükçe bir kutu, kapağına iri ve sarı kayısı gülleri boyamışlar, köşesinde eski harflerle **bir iki** satır, yanında fransızcası: *Confiserie Lebon, Pera Constantinople* (YTB, s.251) ...
- Mahmud onun zorlamasıyla **bir iki** defa Parti'ye gelmişti (KS1, s.264).
- Madam Hansa, daha başka **bir iki** hanım; birisi Başyaver Salih Bey olmak üzere, **bir iki** de ayakta duran erkek; Fikriye, ayakta duran Salih Bey'in yanındadır, o da ayakta, olan biteni merakla izliyor (GP, s.268).
- Şark Kahvesi'nde, arasıra Kulis'te (Atlas Sineması'nın girişinde, hani?) buluşuyorduk, **bir iki** kadeh aperatif, hafif bir yemek, bazan bir sinema, arkasından değişmez surette Pelesenk Sokağı'nda Madam Karanfilyan'ın evi (YTB, s.271)!
- **Bir iki** kere aklıma geldi, nezaketsizlik olmasın diye sormadım (YTB, s.285).
- Yassıada davaları'nın başlamasını fırsat bilip, kapağı İstanbul'a atarak, **bir iki** gün Ümid'le başbaşa olmak, bu arada Suat'ı görmek umuduna kapılmıştı, nerde o talih, üç gündür Yassıada ile Dolmabahçe'deki İrtibat Bürosu arasında mekik dokumaktan başını alamıyor: Ümid'le beraber olmakmış, hani ya (YTB, s.429)?
- Sessiz sedasız, içeriye yürüyorlar. Salih Bey, **bir iki** adım arkalarından gelmektedir (GP, s.430).
- Muammer Bey'in Karşıyaka'daki köşkü: üç katlı büyük bir bina, zengin bir bahçe ve yüksek ağaçlarla çevrilmiş; ağaçların arasında, iki kameriye var; yüksek bir manolya, **bir iki** servi ile akasyalar, çevresini sarmış. Su tozu halinde, yağmur. Bahçede kuşların, en çok da kumruların sesleri (GP, s.459).
- Bunun ne türden bir yaşama biçimi gerektireceğini düşündükçe canı sıkılır, keyfi kaçır **bir iki** erkekle öğrenilecek hün­erler mi bunlar? Ümid'le tartışamazsın da, çok üstüne vardın mı, o alaylı gülüşüyle kesip atıyor (YTB, s.467) ...

- Çankaya'da **bir iki** elçilik kokteyline birlikte gittiler (YTB, s.471).
- Ümid, aradıklarını bildiren **bir iki** satır çiziktirip kapının altından içeriye itti (YTB, s.476).
- Sorduğunun cevabını Mühendis Ahmet Ziya bey'den alacaktır, **bir iki** hafta sonra, Ümid'le ilk defa gittikleri Suat'ın Vaniköyü'ndeki evinde: <— ...ümmetten millet çıkarmak bir terkip meselesidir Binbaşı bey, ümmeti millet yapmaya hamaset edebiyatı kifayet etmediği gibi, başka milletleri taklide tevessül hiç etmez. Milletin evvelâ iktisadi temelleri tahakkuk ettirilmek lâzım gelir, kültür müesseseleri milli bir terkinin müşahhas tezahürleri olarak bilâhare bu temellerin üzerinde vücut bulur ve müteakıl tesirlerle inkişaf ederler> (YTB, s.479) ...
- Binbaşı Demir, karşılık vermeden, çayından **bir iki** yudum aldı: tam ağzına göre, ne buruk, ne kekremesi, tadı karar. Şu Suat gibi kadın bulunur mu? Kıyamet kopsa, onun çayı nasıl sevdiğini unutmaz (YTB, s.512).

Bir var bir yok: Döngülü bir biçimde meydana gelip kaybolmak.

- Yer yer yaldızlandığı, mehtaplı gece; uzak uzak, askerlerin yaktığı ateşler seçiliyor; gökyüzünde ay, **bir var bir yok** (GP, s.241).
- Ay, **bir var bir yok!** O sırada katar, herhalde cepheye giden, bir süvari müfrezesini geçecektir: atlar ürktü (GP, s.241)!

Birinden biri: Bir ya da diğer ikisinden birine.

- Mütareke'de memleketin dört yanı işgal altındayken yapılması gerekli siyasi sentez sizce Enternasyonal'lerin **birinden birine** katılmak mevzuu ile mi ilgiliydi yoksa en kestirme yoldan düşmanı çıkarmak, onunla işbirliği halinde bulunan saltanatı tasfiye etmek davasıyla mı (KS1, s.266)?

Bitti bitecek: Bir durumun son bulmasına az bir zaman kala ama bitme zamanı tam bilinmeyen durum.

- Kendi kendine devam ediyor: "...elimizdeki kloroform, **bitti bitecek** (GP, s.155)
- ...

Bölük pörçük: Karmaşık, birbiriyle bağlantısız olan, parça parça, bölünmüş şekilde.

- **Bölük pörçük** konuşmasıyla sözlü ne kadar dağıtırsa dağıtsın, ne kadar Sıtkı Ocakçılar'ın kendisine kur yaptığından bahsederse etsin döndürüp dolaştırıp nereye bağlıyacağı belli (KS2, s.82).
- Ekşi, **bölük pörçük**, cam kırığı sürtünmeleriyle birbirine eklenen gayet neşesiz bir gülüşmeydi, bu (KS2, s.116).
- Sonra yine o gülüş: ekşi, **bölük pörçük**, en neş'esiz (KS2, s.119).

Bugün yarın: Çok yakın bir zamanda, bir iki gün içinde olan.

- Hani sen beni yıldız yapıyordun; tanıdığın patronlara, sinemacılara takdim ediyordun? Ulan bir yıl geçti; ne fol var, ne yumurta! **Bugün yarın** diye uyuttun durdun beni. Belki de Sulhi'yle otursaydım çocukcağz ne yapar yapar bir çaresini bulurdu (KS1, s. 46).
- Bizim ilancılık şirketinin bürolarından istifade edeceğimize göre **bugün yarın** işe başlayabiliriz (KS2, s.131).
- Hem de **bugün yarın**...onu haber veriyor." Marie-Laure, işittiklerinden uyanmış, hem de kızmıştı (GP, s.134) ...
- **Bugün yarın**... Rose-Marie kadehini yere vurup parçalıyor: On verra vieux, diyor, günün birinde çekip gideceğim (SA, s.186).
- Maksudumuzun birinci safhası, tamamen tasavvur ettiğimiz gibi tecelli etmiştir...**bugün yarın**, ikinci safhası başlayacak (GP, s.247).
- Suat hanım'ın heyecanı haklı, sevinci erkendi. Ümid'le Demir **bugün yarın** evlenmiyorlar (YTB, s.459).

Buradan oraya: Yakın noktadan uzak noktaya doğru gidip gelmek.

- Vapurla muntazam aralıklarla oradan buraya, **buradan oraya** gider gelir (SA, s.164).

Çat pat: Şöyle böyle, yarım yamalak bir şekilde.

- *Daima böyle başlıyor. Hepsi de **çat pat** İngilizce konuşuyorlar* (KS1, s.55).
- *Üstüne, yine olmadık bir yerde, eroin düşkünü olmadık bir Arap kıızıyla: ama **çat pat** Fransızca konuşan ve Hristiyan bir Arap kıızıyla kâbusunu yaşamaya gidiyor* (KS1, s.105).
- *Hilde'yle **çat pat** almanca konuşuyor. Memleketinde iken bir zaman almanca ile uğraşmış. Hilde'yi, utangaç utangaç, almanca selamlıyor. Hâl hatır soruyor* (ZBB, s.217).

Çekti çekecek: Parayı bankadan çekmek üzere olma ancak ne zaman yapılacağı belli olmayan.

- *Zehra parasını bankadan **çekti çekecek*** (KS2, s.142).

Değdi degecek: Değmek üzere olma, her an değebilir ancak ne zaman degeceği belirsiz olan.

- *Beklenmedik bir anda kolunu Demir'in boynuna dolayıp başını yüzüne doğru çekti, dudakları dudaklarına **değdi degecek**, elektrik sobasına sırtını verdiği için gözlerinin mikası ansızın simsiyah, fısıldadı: <—...öpüşelim! Suratındaki ifade, gözlerinin şekerli yeşili, sesinde tan tan öten kocaman erkeklik, hatta alnındaki şu yara izi yok mu, işte o, aklımı başımdan alıyor. İlk gördüğüm günden beri. Şaka maka, sana tutuldum>* (YTB, s.265)!

Dondu donacak: Donmak üzere, ancak ne zaman donacağı kesin bilinmeyen durum.

- *Ufacık Otina çayı **dondu donacak*** (KS2, s.190).

Dört beş: Ortalama olarak dört ile beş dolayında olan.

- *Ha babam karı resmi getirsin var mı? Ama ne resimler, dedeni babanı baştan çıkarır. Nerden buluyor, nasıl buluyor bilmem, buluyor namussuz; her seferde en az **dört beş** deste İstanbul'a sokuyoruz* (SA, s.9).
- *Sabırsız fare dişleriyle Yahudi tırnaklarını kemiriyor. Ya da beyaz şarapla ıslanmış kirazların üstüne Venedik storları arasından pırıltılı dört beş gibi ansızın düşen sımsıcak güneş* (KS1, s.27).
- *Fener'den de. O zamanlar ful takım Beşiktaş'tı. Fener'i ardı ardına dört beş kere yendiğini bilirim* (KS1, s.113).
- *Kürd İlyas dört beş gün sabahtan akşamlara kadar içti. Balık pazarı dedi, içti. Galata dedi, içti. Tophane dedi, içti. Örümcek örümcek kanlanmış pis gözlerini mermer bozması meyhane masalarına damlatarak küf yeşili bir suratla sövdü durdu* (KS1, s.133) ...
- *Şimdi Arjantin'de. **Dört beş** ayda bir mektup alıyorum. Her defasında beni de oraya çağırır* (ZBB, s.162).

Duyulur duyulmaz: Sessiz sessiz, belli belirsiz sesler anlamında.

- *Yeniden Rauf Bey'in kulağına eğilip, bu defa **duyulur duyulmaz** bir sesle, demişti ki: "...gördün mü Rauf? Dediklerim doğru muymuş, değil miymiş* (GP, s.172)?
- *Binbaşı Demir, **duyulur duyulmaz** bir sesle: —...evi, diyor, bulabilecek miyim? Yalnız hiç gelmedim de* (YTB, s.434) ...

Eksik fazla: Net bir şekilde bilinmeyen.

- *Her zaman olduğu gibi bir bakışta **eksiğini fazlasını** seçemiyor* (KS2, s.214).

Geçiyor geçmiyor: Belirli bir zaman oldu olmadı, süreyi ortalama tahmin etme.

- *Çeyrek saat **geçiyor geçmiyor**, usul usul kayarak, Ümid seccadeye uzanıyor: başı, Suat'ın dizinde. Suat, eski Suat'tan ne kadar farklı gönlünde gürüldeyen büyük bir ateşin yalazı gözlerine vurmuş acayip bir parıltı, yanıp sönen sırma teller, aleve tutulmuş cam kırıkları* (YTB, s.442).

Geçti geçecek: Bir eyleme geçmeye çok az bir zaman kala, her an gerçekleşebilecek ama tam zamanı bilinmeyen bir durum.

- *Yunan Ordusu, yeni bir taarruza **geçti geçecek*** (GP, s.210).

Geçti geçiyor: Kaybolmak üzere, geçmekte olan.

- *Fevzi Paşa, bıyıklarının altından gülerek, Gazi'ye takılıyordu: "...anlaşılan, sıra zât-ı âlinizdedir..." Latife, arada kaybolmuşluk hissinden tedirgindi, yüzünden bir kıskançlık gölgesi, **geçti geçiyor**; yürüyüp, Gazi'ye dedi ki: ...emrederseniz, soframız hazır, Paşa Hazretleri* (GP, s.369)!

Geçti geçmedi: Belirli bir sürenin geçtiğini, ortalama bir süre belirterek söylemek.

- *Aradan bir hafta **geçti geçmedi**, salıverdiler, o kadar korkmuş ki cezaevinde has talanmış, inme mi diyorlar ne* (YTB, s.139)!

Gel git: Ara ara değişken olma, tutarsız ve dengesiz durum.

- *Bütün bir gece yumruklarıyla gözlerini oğuştura oğuştura geleceğe yönelmiş hareket planları hazırlıyor. Sabah olur olmaz da günlük hayatın ufalayıcı **gelgitine** pek ala yatkın asabi ve haris Babîâli adamı alışkanlıklarına yerleşiyor: ince belli bardaklarda telgraf hızıyla soğuyan çay* (KS2, s.45).

Gidiş geliş: Gel git, kararsızlık anlamında.

- **Gidiş geliş** herkesin gözünde Beygir Kâzım terden pırıl pırıl parlıyan traşlı kafası, kalın siyah kaşları, oyuk ve karık sesiyle bir eski zaman kabadayısı olup çıkıyor (KS1, s.153).

Gitti gidecek: Çok ileri yaşta olup her an ölebilecek durumda olma, elden ayaktan düşmüş biçimde.

- Jeep'in içinde ne yanına dönse, otomobil camlarına çizilmiş insan suratları: minicik burnu, lüle lüle saçlarıyla, gülümseyen bir kız çocuğu; gözleri yorgunluktan sakallarına sızan, **gitti gidecek** bir ihtiyar; spor arabasının direksiyonunda sinirli sinirli cigara içen küllü sarışın sosyete dilberi: dudakları ve sivri tırnakları yaldızlı siklamen (YTB, s.405)!

Görünür görünmez: Bir şeyin görünen ve görünmeyen kısımları.

- ...marazi bir şekilde yumuşamış, karanlığı kof kış gecesinin **görünür görünmez** bütün saçaklarından iştahlı iştahlı sular damlıyordu (KS2, s.229).

Götürse götürse: Bir neslin diğer nesilleri idare etse, götürse bile bunun çok uzun süreli olmayacağını vurgulayan söz.

- Millî Mücadele nesli bizi **götürse götürse** nereye kadar götürecektir? Hukuki şartları şöyle böyle gerçekleştirilmiş klasik bir demokrasi düzenine öyle mi (KS1, s.248)?

Ha geldi ha gelecek: Beklenen kişilerin gelmek üzere olması ancak kesin ne zaman geleceklerinin bilinmemesi.

- Ahmet Ziya, Binbaşı Demir'i coşkuyla karşıladı. Kırık dökük bir şaka bile deniyor: -...kışkırdım be Binbaşı bey, vallahilazım kışkırdım: bir saatten

*fazladır, iki güzel hanım, **ha geldi ha gelecek** diye sizi bekler, diken üstünde otururlar. Ne saadet (YTB, s.512)!*

Ha var ha yok: Varlığı yokluğu anlaşılmayan, belli belirsiz.

- *Utangaç **ha var ha yok** bir yağmur serpintisi altında Şair Turgut'la Ümid dansediyorlar (KS2, s.152).*

Hayal meyal: Açık ve net olmayan, belli belirsiz.

- *Allah belasını versin! diye **hayal meyâl** düşünüyor, ellerimiz titriyor (ZBB, s.8).*
- *Paris! diye **hayal meyâl** düşünüyor, sanki (ZBB, s.8)!*
- *Yukardan bakınca, sahildeki üç beş bina, **hayal meyal** seçilebiliyor (GP, s.52).*
- *Bir başkasıymış gibi, âdeta dışardan, **hayal meyal** görüyor (GP, s.107) ...*
- *Evden kaçtığı bile **hayal meyal** aklında (KS2, s.121).*
- *3. Yunan Kolordusunun, **hayal meyal** seçilebilen, mevzileri (GP, s.138).*
- *Şöyle **hayal meyal**. Neymiş o İttihat Terakki?... Köprü üstünde adam öldürtürmüş (SA, s.62).*
- ***Hayal meyal** göründü: bir elinde votka şişesi; yumruğunu sıkarak, ötekini havaya kaldırmış, avazı çıktığı kadar bağılıyor (GP, s.113) ...*
- *Dahası var **hayal meyal** hatırlıyorum, conilerden birine tavuklarından bahsetti. Horoz gibi öttü (SA, s.157).*
- *Mustafa Kemal Paşa, **hayal meyal** seçiliyor (GP, s.205).*
- ***Hayal meyal**, görmek mümkün (GP, s.235).*
- *Sonra **hayal meyal**, bıçağın onun apışına doğru savrulduğunu görüyorum (SA, s.237).*
- ***Hayal meyal**. Bıçak gülüyor ve uçuyor (SA, s.237).*
- *O zaman **hayal meyal**, bunların Ankara'ya da geldiklerini hatırlıyor (GP, s.299).*
- *Terasa şakır şakır yağın ay ışığı, camlardan içeriye vurmuş. Yarattığı gümüşlü loşlukta bütün eşyalar, karyola, gardrop, tuvalet vs. **hayal meyal** (YTB, s.468).*

Hemen hemen: Nerdeyse, yaklaşık olarak.

- **Hemen hemen** hepsinde aynı şeyler yazılmış: "Modern konfor. Telefon. Asansör. Elverişli fiyatlar" (ZBB, s.22).
- Yukarıya çıktığı zaman ne bakıyor: gemi **hemen hemen** boşalmış (ZBB, s.27).
- Kızıla çalar sarı: -... nereye gitsem aynı şey, diyor içi sıra: Pire'de Muratis de **hemen hemen** aynı sözleri söylüyordu. Hem hiç bir garanti veremiyorlar, hem de beraber iş yapıp kârımıza ortak olmak istiyorlar (KS1, s.53).
- Neden bir Başmürettip Ihsan baba yaşıyor; her gece, **hemen hemen** aynı saatte iç telefona sarılıp: İrfan bey, diyor, verdiğiniz yazı (KS1, s.57) ...
- Sana bahsettiğim gazeteciyi terk ettim Onunla **hemen hemen** her hususta anlaşmıştık (KS1, s.58).
- Maide'nin cildi bozuk. Kaşları kötü alınmış. Dudakları incecik. Konuşurken çenesi **hemen hemen** hiç kıpırdamıyor. Bu yüzden ne kadar heyecanlı olursa olsun; söyledikleri ne kadar büyük bir karışıklığı deyimlerse deyimlesin; kısa kesik konuşması, çehresinin hareketsiz sarılığı ona kendine ve hareketlerine hâkim soğukkanlı bir kadın hâli veriyor (KS1, s.60) ...
- Maide'nin sesini de **hemen hemen** aynı anda duymuyor mu (KS2, s.81)?
- Her defasında akşamdan beri geçen birkaç saat süresince sakallarının **hemen hemen** üç günlük uzamış olduğunu gördü ve ürktü (KS2, s.92).
- Bıyıklarını niye kessin? Dünder'in gerçekten eski, **hemen hemen** unutulmuş bir futbolculuktan kayıp geldiği meydanda (KS1, s.113).
- Fakat sesi o kadar kısıktı ki **hemen hemen** hiç duyulmuyordu (KS1, s.115).
- Boynundaki kılcal damarlardan **hemen hemen** bütün vücuduna dağıtıyordu (KS2, s.146).
- Gece **hemen hemen** hiç uyuyamadım (KS2, s.175).
- Selma. Yine Selma. **Hemen hemen** her saat başında Selma (KS1, s.178).
- ... sizi daima hatırlarım, diyor. Hele felaketli günlerimizde **hemen hemen** her gece aklıma gelirdiniz (KS2, s.222).
- Ne var ki bu düşüncesini çözüp bağlarken **hemen hemen** bütün eskilerin işlediği hatayı işliyerek Ümid'in ve Sıtkı'nın ayrı ayrı şartlarını hiç bir şekilde hesaba katmıyor (KS1, s.225).

- Ümid'le aralarında fikir ve düşünce bakımından yakınlaşma ihtimallerinin belirttiği bir gece, gözlerinde **hemen hemen** ağabiyce bir pırıltı ile günlük işlerden konuşurmuş gibi: -...bizi, dedi, hepimizi bunaltan yarım bırakılmış bir inkılâbın çocukları olmak, Ü (KS1, s.227)!
- **Hemen hemen** her hafta buluşuyor, Boğaz'da bir gazinoya gidiyorlarmış (KS1, s.244).
- İçerde ışıkların **hemen hemen** hepsini söndürmüşlerdi. Şehrin içini dışını bilen rüzgâr tek tük yağmuru ve Halic'in ışıklarını camların kenarlarına biriktiriyordu (KS1, s.261).
- Suat, birkaç adım ötesinde, **hemen hemen** hazır üç kişilik sofranın eksiği dediği kalmış mı diye bakıyor (YTB, s.436) ...
- Bu defa içerden gazeteleri getirmiş, ikisinin de başlıkları **hemen hemen** aynı «Düşükler mahkeme huzurunda/Yüksek Adalet Divanı'nda tarihi ilk duruşma». Suat, bir göz hareketiyle sanık fotoğraflarını gösterip, korkunç bir şey sordu: — Onları asacak mısınız (YTB, s.453)?

İki üç: Ortalama üç adet olan.

- Işık ışığa **iki üç** gece otomobili (KS1, s.5).
- Beride **iki üç** er, fundalıkları bir koşu tutabilir miyiz diye fırlıyorlar, fakat boşuna! İki mitralyöz, ayağa kalkar kalkmaz onları yakalayıp bir güzel biçti; sarsıla sarsıla, sağa sola devrildiler. Üsteğmen Demir, kendisini yine avaz avaz haykırırken yakalıyor ama, yine sesini duyamıyor (YTB, s.43).
- Alargada durdu. İlk **iki üç** lâf etti (KS2, s.60).
- Bu gece de her geceki gibi iki salamlı sandviç yiyecek ve Çinli 'yle **iki üç** satır konuşarak Kılçık Nazım'ı bekleyecek. Sirtında, belinde, kalçalarında iki mavi salyangoz gibi Bekir'in ıslak bakışları, kendi kendine: bu gece mutlaka soracağım, diye hesaplayıp bekleyecek, bir punduna getireceğim ve soracağım: daha fazla oyalayamaz beni, evetse evet, hayırsa hayır (KS1, s.88-89)!
- İngilizce **iki üç** satır görecektir de iyi kötü sökebilecek (YTB, s.102)!
- Daha sonra başbaşa verip tutacakları yolu kararlaştıracaklar. Hüsnü Faik sanki **iki üç** gün önceki o 'ne yapmalı?' tereddütleri içindeki adam değil

Hâdiseyi çok yırtıcı yaşamış ihtiyarlarda görülen o katılık ve yürek pekliğiyle alıyor, bir yerden itibaren kendisini ve gazetesini asıl olması gereken yerde görüyor (KS1, s.120).

- Hatta **iki üç** karışık bir rüzgâr parçası giriyor (ZBB, s.174).
- Akşamdan mı, yağmurun ısıltılı dokumasından parıltılı hayaletler halinde kesilip gelen **iki üç** yeni çiftten mi, nedir, kahvede iyi kötü bir canlılık seziliyor (YTB, s.197).
- Bar pek pek daha **iki üç** gece uğrayıp kıvamlı sesini kanatlandıracağı fena bir rüya artığı (KS2, s.202).
- Fransızca'yı daima italyan aksanıyla konuşur, **iki üç** kelimedede bir 'andiamo' demekten vazgeçmez (KS1, s.205).
- Muhakkak. En az **iki üç** yaş küçük gösteriyor benden (KS2, s.207).
- Size güvenmekle ahmaklık ettim. Siz daha elinizin altındaki **iki üç** kopuğa söz geçiremiyorsunuz (KS1, s.220).
- Bak, diyor, Yakub! Ne oluyor orada? Yolun üstünde **iki üç** kopuk toplanmışlar (SA, s.235).
- Barones bu olasılığı hiç yabana atmamıştı. Ebonit ağızlığı ile çakmağının alevine siyah bir balıkçıl gibi eğilerek: <—...ohooo> demişti, <...sen ne konuşuyorsun oğlum? Bizim polis muhabirlerine bakarsan, sinek sektirmiyorlar. Gazetenin telefonları dinleniyormuş. Benim kuyruğumda hâlâ **iki üç** dava olduğuna göre> (YTB, s.300) ...
- Yüzbaşı Demir, sonunda mektubu açtı. Buğulu pembe parşömen bir kâğıda süslü bir el yazısıyla çiziktirilmiş **iki üç** satır: <Sevgili babam olacak aşağılık herifin sana yaptıklarından ben utaniyorum, karıştırdığı halıtlara dair bir sürü şey öğrendim, sana anlatmak ihtiyacındayım, mahkemede belki bir yararı dokunur. Sevgiler. / Akın> (YTB, s.307).

İlerisini gerisini (düşünememek): Sonucun ne olacağını, olayların nereye varacağını hesap edememek.

- Artık düşünemedim. **İlersini gerisini** düşünemedim (KS1, s.184).

İpsiz sapsız: Saçma sapan, ne olduğu belirsiz olan, tutarsız.

- *Oğuz arkada yere oturmuş, Felsefe'den Sedat'ı bacaklarının arasına sıkıştırmış, dişlerini seramik tabaklar gibi önüne serip, **ipsiz sapsız** bir şeyler anlatıyor* (KS1, s.195).
- *Onlar **ipsiz sapsız** lâflarla birbirine dolaşadursun Akın emekleyerek telefona kadar uzanmış, numarayı çevirmişti* (KS1, s.199).

İyi kötü: Ne iyi ne kötü, iyiyle kötü arası, şöyle böyle.

- *Şehitleri taşıyamadık, **iyi kötü** gömdük, Allah rahmet eylesin! Yaralılarından birisi ağır. Yokarsı, Komutan, şöyle bir bakarsan ip ıssız, in cin top oynuyor, lâkin her ağacın ardında bir düşman saklı diye yemin itsem, başım ağrımaz. Kısacık sustu, daha çok kendine söylermiş* (YTB, s.36).
- *Şehitleri taşıyamadık, **iyi kötü** gömdük, Allah rahmet eylesin* (YTB, s.36)!
- ***İyi kötü** bir Takım oluşturuyor, baskın onurlarını zedelediğinden çoğu dövüşmeye istekli görünüyordu* (YTB, s.72).
- ***İyi kötü** bir garajım, birkaç arabam var, ha* (KS2, s.133)?
- *İçin için: -evlenecekmiş, diye tekrarlıyor, budala! Yıllarca uğraş, **iyi kötü** bir vaziyet yap, ondan sonra evleneceğim diye herşeyi bırak, çek git* (KS1, s.191)!
- *Akşamdan mı, yağmurun ısıltılı dokumasından parıltılı hayaletler halinde kesilip gelen iki üç yeni çiftten mi, nedir, kahvede **iyi kötü** bir canlılık seziliyor* (YTB, s.197).
- *...ne sanki, iki paralık Arap Zehra bile benden akıllı çıktı, **iyi kötü** bir ev döşedi oturuyor; halbuki ben bugünü yarınını tutmaz üç dört serseriye uymuş o otel senin bu otel benim dolaşıp duruyorum* (KS1, s.216).
- *Necdet'in aydınlık bakışları, durup durup uzayan sakallar, börekçi peşkov ve Max Stirner, üzerine üç kıl bulunan bir et beni ve mutlu bir işkembe gülüşü ile **iyi kötü** doldurmağa çalıştı* (KS2, s.241).
- *...**iyi kötü** toparlandık, üstümdeki miskinlik gitti, nefsim itimadıma kavuştum, Ümid'le her dakika beraberiz, Kasım'dı zannederim, soğuk, yağışlı havalar* (YTB, s.271) ...

- Bir yandan, **iyi kötü** ortalığı topluyor, bir yandan aynı Ümid'in Dokuz Subay Olayında tutuklandığı zaman, nasıl yeri yıkıp göğe kement atarak onu kurtarmaya uğraştığını düşünüyor (YTB, s.305).

Kapandı kapanacak: Gözleri kapanmak üzere olma.

- Kemiklerini çatırdata çatırdata şöyle bir gerinebilse, şuracıkta bir köşeye kıvrılıp uyusa! Gözleri **kapandı kapanacak** (YTB, s.62)!

Kavuştı kavuşacak: Vurgulanan zamanın kavuşmasına çok az bir süre kalması ancak kesin ne zaman gerçekleşeceği bilinmeyen.

- O akşam üstü, gün **kavuştı kavuşacak**, aynı sandal gelip rıhtıma yanaşarak Ahmet Ziya'yı alır; Suat, Binbaşı Demir'e nedense bazı açıklamalar yapmayı gereksiniyor (YTB, s.484) ...

Kaybetti edecek: Kişinin kendisini kaybetmek üzere olması ancak ne zaman olacağının kesin kestirilememesi, patladı patlayacak bir biçimde.

- Yvonne kendisini **kaybetti edecek**. Hassas kız be! Zaten galiba onun bu zayıf tarafından faydalanıyorlar (ZBB, s.190).

Kem küm (etmek): Açık ve net bir anlamı bulunmayan belirsiz sözler sarf etmek anlamında.

- Demir utanmıştı. başını eğdi: ...doğru biliyorsunuz, diye **kemküm** etti, Harbiye'ye gazete girmez. Usüldendir. Bendeki merak Gülhane'de başladı: yat yat, vakit geçmiyor, valdeye yazıp kitap istedim, sağolsun göndermiş, bir, iki, üç derken, baktım kütüphaneler dayanmıyor bana. Hele tebdilhava alınca, ne yaparsın, iş yok, güç yok (YTB, s.196) ...
- Miralay Ferid bey'den söz açılmasa iyi ya, elde mi? **Kemküm** ede ede Demir 'hicranını' dile getirmeye çabalıyor; ağlamamak için dudaklarını ısıra ısıra, Suat, 'ihtiyarın' son günlerini anlatıyor (YTB, s.481).

- Bir süre, iç odalardan birisinde **kemküm** eden acemi bir daktiloyu, camın kırık yerinde imdat ısıklarıyla inleyen lodosu dinleyip çaylarını içtiler, sonra Ümid sigarasını kül tablasında ezdi, ancak onun kıvrılabileceği bir ustalıkla başka konuya atladı (YTB, s.507) ...

Kimler kimler: Birçok kimse, farklı farklı kişiler anlamında.

- Kafamızın içinde bir eksiler artılar çarpıntısı, Nevzat'la kolkola pazara çıkarız. Ekmekçi kızlara kur yaparız. Siz oralarda yoksunuzdur. Nevzat'ın odasına daha **kimler kimler** geliyor. Her birinin beynini oyan istifhamları düşünüyoruz. Hepsini az buçuk tanıdık (ZBB, s.238).

Ne olur ne olmaz: Bütün olasılıkları varsayımları göz önünde bulundurmak gerektiği, ne olup biteceğinin belli olmaması anlamında.

- İsteddiği buluşmaları, birer ikişer, ayarlamasına ayarladı, ancak Yüzbaşı Demir Ümid'i karşılamaya Havaalanına gidemedi, aksilik bu ya o sabah işleri çok, Siyasi Polis eski demokratların sessiz bir gösteriye yelteneceklerini 'istihbar etmiş', tetikte duruyorlar, **ne olur ne olmaz** (YTB, s.470) ...

Ne oluyor ne bitiyor: Neler yaşandığını ve neler olduğunu bilmemek.

- Hele bu Aykut, **ne oluyor ne bitiyor** anlayıp dinlemeden ne de çabuk su koyuverdi böyle (KS2, s.52)?

Neyin nesi: Kimdir, nasıl biridir anlamında.

- Adı Meryem, ama **neyin nesi** olduğunu bilmiyorum (SA, s.226).

Oldu olmadı: Belirli bir sürenin olduğunu, ortalama bir süre belirterek söylemek.

- *Suat sorunun daha çapraşık bir yanına el attı: —...bir hafta **oldu olmadı**, Amerikan Altıncı Filosu'nun gemileri, süzüle süzüle, gözlerimin önünden geçip Karadeniz'e çıktılar (YTB, s.442).*

Olmuşsa olmuş: Bir durumun nasıl olduğunun çok da önemli olmadığını belirten söz.

- *Sonra yeniden deminki konuştuklarına dönmek istedi. Ama olmaz artık. Ne derse desin, ne yanından tutarsa tutsun Dünder'ı bir türlü o yöne çelemes: Nasıl **olmuşsa olmuş**, yağmur birden kesilmiş, stad ansızın boşalmıştır (KS1, s.114).*

Olsa olsa: En fazla şöyledir diyerek sonuca varma, tahmin etme.

- *Bu yüzden hiç bir zaman ortaya çirkin bir erkeğin çirkinliğinden sızlanması şeklinde çıkmıyorum kıvranısim; **olsa olsa** bir köşebaşında entellektüel bir saldırganlık, bir ötekisinde sosyal bir öfke olarak beliriyor (KS2, s.44).*
- *Bir de **olsa olsa** kara mayinlerine basmışcasına tuzparça püskürtülmek, olabilirdi (KS2, s.73).*
- ***Olsa olsa**, o yağmur akşamı Şeyh Musa Mahallesi'ndeki ahşap evde, Baytar Salih Yoldaş'ın, altını kalın kalın çizdiği 'fıkr-i sabit' olabilirdi (GP, s.76) ...*
- *Ve mesela, onun gibi bir kız için Lâle'nin **olsa olsa** "hayalperest" diyeceğini (ZBB, s.84).*
- *Mağdem ki susarsam ölüp ölesiye artık hiçbir kişilik iddiasında bulunamam; **olsam olsam**, etini miğdesini bir de güzel güzel boyanmış rengi belirsiz gözlerini çaylarda dolaştıran bir leş olurum; bu böyle (KS2, s.154)!*
- *Bir başkasını solungaçlarını ardsız aralıksız kımıldatarak şiddetli bir nefes darlığından kurtulmağa çalışıyor, bu da **olsa olsa** aktör (KS2, s.161).*
- *Albay Nuri bey'in adı da onlara tamamen yabancı. **Olsa olsa** bir yanlışlık olabilirmiş: Belki siz Fahri Binbaşı'nın evini arıyorsunuz da yanlışlıkla (KS1, s.165) ...*
- *Netice itibariyle bu **olsa olsa**, çilemin bitmediğine ve çok, daha çok uzun yaşayacağıma işaretir (SA, s.167).*

- Mehmed-Ali için için kızıyor: -...neden bir Türk talebesine benzemiyecekmişim? Aramızda ne gibi önemli bir fark olabilir? Onun **olsa olsa** dövizi ve gelecek için beslediği ikbal ümitleri vardır (ZBB, s.171).
- Yok, Ümid hiç kuşkusuz tipi değil, hayallerine uymuyor; delikanlının özel durumu' aralarında ciddi bir ilişki doğmasına ayrıca engel; **olsa olsa**, aralıksız renk değiştiren iri gözlerinde rastladığı Yoko'nunkini andıran o keder bulutları, ellerinin Yoko'nun ellerinden farksız, ince ve güzel oluşu, belki de ona Yoko'yu (acaba Yoko'yu mu, yoksa yaralanmadan önceki sağlıklı Demir'i mi?) hatırlatması ilgi duymasının temel nedeni, açıklanması zor 'âşinalığının' da (YTB, s.212)!
- Belki, **olsa olsa**, yeni yalanlar keşfedilir ve şimdilik orospular yalanlaştır (SA, s.215).
- Yüzbaşı Demir, yaralandığı gece cephede bıraktığı Binbaşı 'Baba' Saffet'in, Bursa'da rastgele bir Çekirge kahvesinde karşısına çıkabileceğini, bu yüzden olası sayamıyor: şu gördüğü sol bacağı dizkapağından kesik adam, **olsa olsa**, komutanına çok benzeyen bir başkasıdır (YTB, s.239).

Olur mu olur: Olması ihtimali çok yüksek anlamında.

- Yoksa Kılçık Nazım, bu gece iti ve Beyoğlu köpeği, kendi hesabına yeni bir dümen mi çevirmek istiyor? **Olur mu olur** (KS2, s.135)!

Olup olmadığı: Gerçekleşmesi beklenen herhangi bir olayın, durumun gerçekleşip gerçekleşmediği anlamında.

- Gerçek **olup olmadığı** pek de anlaşılamiyan; alelâde ve bilhassa gayet yalancı bir oyun (ZBB, s.47).
- Sınıfta bir çocuk, garson kılıklı, beyaz yakalı bir çocuk Hilde'ye kur yapıyor. Her teneffüste boş vakti **olup olmadığını** soruyor (ZBB, s.264).

Olur olmaz: Önemli önemsiz olan şey.

- *Kaç gündür Mahmud Ersoy'un öldürülmesine sütunlar ayıran, bu konuda **olur olmaz** yorumlar yapan gazetelerin bu sabah hiç birisinde hadiseyle ilgili bir tek satır yoktu* (KS2, s.11).
- **Olur olmaz** şeyler anlattı (KS2, s.88).
- *Heinrich amcasının da âdeti, bu: Vakitli vakitsiz, **olur olmaz**, tutup Hölderlin'den bir kaç mısra okumak* (ZBB, s.128).
- *Eskimiş sakallı, başı çıplak bir müezzin **olur olmaz** şerefelerde peydahlanıyor* (KS2, s.129).
- *Ya da, **olur olmaz** bir lokantada kaşığı eline alır almaz, damağındaki tad, Kalfa Nine'nin şehriye çorbasının tadı: tavuk suyuna, bol limonlu* (YTB, s.494).

Olura olmaza: Alakalı alakasız her şeye.

- *Japon hastabakıcı şingir mungir güldü. Güldü mü, üzümde göz diye birşey kalmıyordu. Gülmediği an da yoktu pek, İngilizceyi doğru dürüst kıvıramadığı için, **olura olmaza** gülümseyerek* (YTB, s.156).

On beş yirmi: Ortalama on beş yirmi dakika kadar, kısa bir süre içerisinde gerçekleşecek olay anlamında.

- *Adamın İbrahim'in göndermesi olduğundan, aşağı yukarı fiyat konuşmağa geldiğinden o derece emindi ki gelmesini beklerken ağızlığına sigara üstüne sigara ekliyerek **onbeş yirmi** dakika kadar pazarlık imkânlarının darlığını daha doğrusu yokluğunu ezici bir yürek sıkışması olarak duydu* (KS2, s.188).

Ona buna: Çevresindeki herkese belirli belirsiz tüm kişilere.

- *Burak Dürnev olacak çaça Aysel'i kapısı parola ile açılır karanlık bir apartmanda **ona buna** kiraların, bırak Aysel yıkıldığı yerde kalsın, bırak Uysal Tefik sinsi sinsi koridor serüvenlerini, mahalle pazarlıklarını sürüp götürsün* (KS2, s.49)!

-

Onu bunu: Belirsiz herhangi kişi veya kişiler anlamında.

- *Hayatında başardığı en önemli iş sanki buymuş; film çevirmek, **onu bunu** kazıklamak, karısını ve çocuğunu terk etmek değilmiş de fıstık yemekmiş; hem de hızlı hızlı, birbiri arkasına yemekmiş gibi kısa ve küt parmaklarını durmadan kımıldatıyor, bir değirmen gibi fıstık öğütüyordu* (KS1, s. 46).
- **Onu bunu** bilmem, diye karışıyor, Gradskiy önemli adamdı (KS2, s.83).
- *İşi gücü, galiba kendisinin de inandığı tumturaklı yalanlar söylemek, **onu bunu** dolandırmak* (KS1, s.200).
- *Çıkmazın altını çizince, Zizi Binbaşı dişlerinin ucuyla tuttuğu sigarasının dumanını yiye yiye demişti ki: <— ...oğlum, ben **onu bunu** bilmem, vazifemiz memleketi su politika çakallarından temizlemektir. Önce onları silip süpüreceğiz. Buna becermeden sonrasını münakaşasını yapmak, abesle iştigal yahu>* (YTB, s.335).

Oradan buraya: Uzak noktadan yakın noktaya gidip gelmek.

- *Vapurla muntazam aralıklarla **oradan buraya**, buradan oraya gider gelir* (SA, s.164).

Oradan oraya: Bir yerden bir yere.

- *Önüüm sıra, yanım sıra, içim sıra. Gece olsun yine yarı çıplak başı kıcı belirsiz cazın önüne çıksın; sigara dumanları, rakı, votka ve bol dumanları altında kırbaçlanıyormuş gibi; bir terli, bir dehşetli zenci tarafından şakır şakır dövüliüyormuş gibi; kendini **oradan oraya** savursun, kırılsın dökülsün! Ben onu göreyim. Ağzım açık, susayım* (KS1, s.13).
- *Tren Paris'e, onu günlerce **oradan oraya** çırpındıran, günlerce hayallerini tuzla buz eden ve kalbini ufalıyan bir masal ve serüven memleketine değil de alelâde, boktan bir taşra şehrinin garına giriyormuş gibi giriyor ve duruyor* (ZBB, s.21).
- *Bütün gece Zehra'nın **oradan oraya** çırpınışını seyretmiş* (KS2, s.67).
- *Çırpınması, kendini **oradan oraya** vurmaşı boşuna* (KS2, s.68).

- *Kopuk bir böbrek: bir yoksul, bir zavallı böbrek bu boşlukta **oradan oraya** yuvarlanıyor (KS2, s.76).*
- *241. Alayın sancağı olduğunu anlayınca içinde bir devlet çöktü. Askeri Lise yıllarından bu yana, şan, şeref, yiğitlik diye öğrendiği ne varsa, o dakika anlamlarından boşalmış, yırtık balonlar gibi **oradan oraya** savrulmaya başlamıştı (YTB, s.85).*
- *Athena'nın bir duman gibi kırılıp dökülen, **oradan oraya** savrulan; aynı zamanda yere ve göğe bulaşan, âdi, istekli, çamurlu fakat o derecede beşeri vücuduna dalıyor (KS1, s.85).*
- ***Oradan oraya** yıkılmış gölgeler. Terbiyesiz bir kış başlangıcı soğuğu (KS1, s.91).*
- *Bunca uğraşına, paralanırcasına **oradan oraya** koşmasına rağmen doğru dürüst karın doyuramaması, ne (KS2, s.119)?*
- *... biz köpek gibi **oradan oraya** koşturalım, hanım burada banyo alsın, tırnaklarını törpülesin! Öf be, dünyada karı olmak varmış, karı (KS1, s.124).*
- *Radyum ışımasının karşısında ne yapacağını şaşırmış hayalinin **oradan oraya** çırpınışını seyrederken Aysel'in kulaklarına bu yumruğun gümlemesi yansıyor (KS1, s.127-128).*
- *Kovalanmış kazlar gibi tıslıyarak şaşkın şaşkın **oradan oraya** gidip geliyorlar (ZBB, s.159).*
- ***Oradan oraya** sekiyor, bed karga sesiyle gakhıyor (KS1, s.161).*
- *Sigarasının böceğini **oradan oraya** uçuruyor (KS2, s.169).*
- *Kara kara kaşları, bıyıkları ve uzamış sakallarıyla **oradan oraya** dolap bütün odaları karartıyor (KS1, s.175).*
- *İnce, tozlu bir kar mı: dağınık, yeri yurdu belirsiz, **oradan oraya** savrulan kötü bir rüzgâr karı (KS2, s.176).*
- *Bu bomboş şehirde ben karın gri hakaretini yiye yiye **oradan oraya** kaçtıyormuşum ama nereye kaçsam, hangi deliğe girsem senin buharlı nefesin, buğulu bıçağın ense kökümünden ayrılmıyormuş (KS1, s.183).*
- *Dünya büyük ve Hasan mekik gibi kendini **oradan oraya** atıyor (SA, s.188).*
- *Aklının içinde, kozada ipekböceği gibi sımsıkı, tostoparlak bir ümid yatmakta; kelebek olacağı, **oradan oraya** uçacağı ve milyonlarca yeni ümid yumurtlayacağı günü beklemektedir. Ona sokulur, sokulmaz: -Hilde, deriz,*

bütün bu hayalleri yırtabilsek! Ayaklarımızı sağlamca yere bassak ve zehir zemberek bir karar verebilsek! Acaba sen (ZBB, s.240)?

- *Bir gece, rüzgâr haşarı, **oradan oraya** çarpınıp ağaçlardan son yaprakları yoluyor; Adalar'ın ışıkları, Marmara üzerine devrilmiş yıldız kümeleri; Kınalı İskelesi'nden bir vapur ışıldağının, su yüzünü pala gibi sıyırdığını görüyorlar: Zizi Yüzbaşı' ile Yüzbaşı Demir (YTB, s.258).*
- *Öfkeli öfkeli bakışıyorlar. Bağrışıyorlar. Gözleri **oradan oraya** kayıyor (ZBB, s.260).*
- *İstanbul'la Ankara arasındaki mekik dokumaktan, İstanbul'da olsun, Ankara'da olsun, dur otur bilmeksizin **oradan oraya** koşuşturmaktan vücut; olayların karmaşıklaşmasından, sonuçların belirsizliğinden ruh yorgunluğu (YTB, s.447).*
- *Evin içinde **oradan oraya** atıla atıla, gelip odasındaki komodinin alt gözünde kalmış bir demet eski mektup baba ocağıyla bağlantısını koparmasına yeter mi (YTB, s.496)?*

Orasına burasına: Kişinin vücudunun gelişigüzel ve farklı yerlerini öne sürmek, vurgulamak.

- *Ya da Halil gözlerinin büyük ve kadife yeşilini **orasına burasına** bulaştırarak bir gece St – Michel'de bir kahve terasında ona bir şeyler anlatıyor (KS2, s.16).*
- *Yumruklar **orasına burasına**; gözüne, miğdesine, çenesine birbiri ardınca indikçe: - Beni dövüyorlar, diye düşünüyordu. Puştlar! Eşeksoyları! Beni dövüyorlar! Beni neden dövüyorlar (ZBB, s.197)!*
- *Bunların yanısıra bulutları **orasına burasına** balgam gibi bulaşmış kalles ve homurtulu bir bahar günü, belki bir pazartesi belki bir cuma İrfan ve yanında korkudan tırnakları bile morarmış bir oğlan İstanbul İstanbul dolaşıyor, Şair Nazım Hikmet'in affedilmesi için beyanname dağıtıyorlar (KS1, s.246).*

Orasını burasını: Vücudun bazı yerlerini belirtme.

- Yanındaki adamlar köpek burunlarıyla kadının her yanını kokluyorlar, fırsat düşürdükçe **orasını burasını** öpüyorlardı (KS2, s.71).
- Mehmed-Ali bir an, ama gayet hızlı ve kaypak bir an zannediyor ki bu Marie-Te, iki saat içinde tanımadığı bir adama **orasını burasını** peşkeş çeken ne idüğü belirsiz bir serüven kadını değildir de; kendi halinde, yorgun ve yoksul bir çocuktur (ZBB, s.98).

Oraya buraya: Çeşitli belirsiz yerlere, farklı noktalara anlamında.

- İstirap uzuyor, genişliyor, yayılıyor; zahmetler **oraya buraya** bulaşıyor, yapışıyor (KS2, s.37).
- Kararmış, is bağlamış binaların üzerinde çirkef bir gökyüzü **oraya buraya** bulaşıyordu (SA, s.46).
- Londra'dan henüz gelmiş, **oraya buraya** tozlu sakalını damlatan violonistle bitmez tükenmez bir İngilizceye dalmış yakalıyor (KS2, s.73).
- Paris'teki günler: Montparnasse'daki odası. Dupont. Uzun saçlı, cinsiyeti belirsiz ressam Rocky. Işıklar **oraya buraya** tükürüyor; bir vapur bir limandan kalkıyor başka bir limana gidiyor; uzak bir ülkede Çinliler mi, Hintliler mi ne, savaşıyorlar: o, Turgut, daima parası az, tutkuları yüksek eksik şair Paris'ini; Paris'te boy boy sanatçılar, zazou'lar, öğrenciler arasında geçmiş birkaç ayını yaşıyor (KS1, s.76).

Oturdum oturmadım: Bir yerde çok az bir süre oturmak.

- Daha yarım saat **oturdum oturmadım** (SA, s.100).

Sağa sola: Gelişigüzel yerlere veya kişilere.

- Zamanın akışı hızlanıverdi. Saniyeler, daha sık aralıklarla koşturuyorlar. Soğuk da kırıldı mı ne? Üsteğmen Demir, en güvenli sesiyle **sağa sola** emir

yağdırıyor: nöbetçileri yenileyin, gerekli yerlere çiftler nöbetçi dikişebilirsiniz (YTB, s.42)!

- Beride iki üç er, fundalıkları bir koşu tutabilir miyiz diye fırlıyorlar, fakat boşuna! İki mitralyöz, ayağa kalkar kalkmaz onları yakalayıp bir güzel biçti; sarsıla sarsıla, **sağa sola** devrildiler (YTB, s.43).
- Güngör elini ayağını **sağa sola** dağıtarak sokak kapısından çıkıp Tarlabasına doğrulunca Cinayet Masası'ndan Zeki gözetlemek için sindiği yerde bir an irkiliyor (KS2, s.109).
- Daha sonra, **sağa sola** göz atıp herkesin kestirdiğini saptayınca, iç cebinden bir resim çıkarıp gösterdi (YTB, s.112) ...
- Üsteğmen Demir, bu kanlı kargaşalıkta, birkaç kere kendisini, **sağa sola** avaz avaz bağırp acımasız bir ustalıkla ateş ederken yakalıyor ve tanıyamıyor daha dün gece, kolları arasında Mishiko'nun muhallebi esmeri kadınlığını yumuşacık tutarak, hayalinde Mamasan Shamisen'in alımlı dazlaklığıyla sevişen o mahcup adam, bu mu (YTB, s.116)?
- **Sağa sola** koşuşan, sıhhiye neferleri (GP, s.153) ...
- Rock zarif bir baş hareketiyle saçlarını **sağa sola** çoğaltıyor (KS2, s.183).
- Adeti üzere cebine davrandı, bir resim, 'bar artistlerinin **sağa sola** dağıttığı resimlerden, dalgalı saçları yaldızlı platin, burun delikleri titrek, etli dudakları yarı açık bir sarışın her gece kulübünde rastlanan Marilyn Monroe benzerlerinden birisi (YTB, s.208).
- Gözlerimizin arkasında civamsı bir şey **sağa sola** kıpırdıyor; o kıpırdadıkça, Marie-Te'nin boyalı kaşları, bulanık gözleri, şehvetli ağzı bozuk bir ekrana yansımış gibi eziliyor büzüliyordu (ZBB, s.216).
- Hareketlerindeki uyumdan bunu sık sık, — belki her sabah — yaptığı belli, iyice alışmış, ustalaşmış bile denebilir: ilkin nerelerini alacak, sonra nerelere uzanacak, başını ne vakit **sağa sola** çevirip, ne vakit önüne eğecek, iyi biliyor (YTB, s.227).
- Yüzbaşı Demir, bu arada, hiç bilmediği bir İstanbul'u tanıyor; keskin sidik ve parfüm kokularının, havagazı sızıntılarına karıştığı yarıgece sokaklarından geçip, kusuk gibi **sağa sola** sıçramış ışık lekelerini çiğneyerek hep aynı otele,

daha doğrusu hep aynı yatağa geliyordu: yeni umutlarla yeni bir sınavı için (YTB, s.231)!

- Gazetelerini, koltuğunun altına sıkıştırmış; yırtık çarıkları, traşlı kafası ve kalıpsız fesiyle, kalabalığın arasından sıyrılarak geliyordu; o arada, püskülü mor fesliye, bir; kalpağı kırmızı şeritliye, iki gazete sattı; sonra durdu, elindeki gazeteyi **sağa sola** sallayarak, bağırıyor (GP, s.270).
- Yüzbaşı Demir bir cigara yakıp düşündü: 'esma' orduya Dokuz Subay Olayı ile sıçramıştı, Demokrat Parti Hükümeti rastgele bir muhbir' in iddialarını önemseyerek, asker'e güvenmediğini daha o zaman belli etmişti ama, Yeşilhisar olaylarının iktidarla (Zizi Binbaşı yeniden salıverdiği bıyıklarının sarı yaldızını **sağa sola** dökerek, 'Sivil Cunta' diyor buna) ordu arasında artıracığı gerilim, tasarladıklarını çabuklaştırma nedeni olamaz mı (YTB, s.306)?
- O gün İmdat gecikmişti; Punta sahilindeki çığlık çığlığa martı düğümlerini, **sağa sola** dağıtarak, hızlı başladı: heybetli dalgalar, savrularak rıhtıma vuruyor; etrafa toz gibi dağılan, su zerrecikleri! İskele'ndeki körfez vapuru, Karşıyaka'ya doğru kalktı; acı acı düdüğü çalıyordu: çağırıldığı biri mi var (GP, s.331)
- İtfaiyeciler, nihayet hortum makaralarını açtıkları, yangına su verdikleri anda; dehşet içinde kalacaklardır: hortumlar, delik deşik; yer yer delinmiş, su, söndüreceği yangına ulaşamıyor ki; yol boyunca, **sağa sola** fışkıran küçük fiskiyeler (GP, s.345).
- Başkumandanlık Umumi Karargâhı Yaverlerin odasında telefon ısrarla çalıyor, ilgilenen yok: Salih Bey, Cevat Abbas Bey, Halide Onbaşı': öteki masanın yakınındalar; sigara dumanlarını **sağa sola** dağıtan, el kol hareketleriyle, galiba tartışıyorlar. Muzaffer Bey, gruptan kopmuştu, telefona geliyor Efendim buyurun...Umumi Karargâh, Yaver Muzaffer (GP, s.354) ...
- Gelirsin sanıyordum, **sağa sola** bakındım sabah (YTB, s.438) ...
- Refet Paşa, kısa adımlarla **sağa sola** giderek; ayakta, yüzünde hep aynı asabi tebessümle konuşacaktır (GP, s.453) ...

Sağda solda: Farklı yerlerde, belirsiz ortamlarda.

- *İstanbul, Kalamış'ta yaz; gökyüzü, durgun ve anlaşılmaz mavi; göz alıcı ışıltısından mahcup, her ta- rafa bulaşmış, bir işgal aydınlığı'!.. Valla, 'refik-i azizi' Hıfzı yanı başında; Fuat Paşa Arsasından Dalyan'a yürümektedir, çevresinde yeşili diri, hatta saldırgan bir katırtırnağı, yaban inciri ve Isırgan dağınıklığı, hüküm sürüyor; **sağda solda**, hangi dilden olduğu tam anlaşılamayan, iri lâkırdı kalabalığı; o esnada iskeleye yanaşmakta olan Şirket-i Hayriye vapurunun, soğuk çakal havlayışı; yandan çarklılardan birisi, mesela Sahil bent mi, yoksa Piyâle mi (GP, s.26)?*
- *Döşeli dayalı değil; **sağda solda**, birkaç koltuk, bir iki iskemle, hepsi bu! mebus kalabalığı, pencerelerin aydınlığında ayakta duruyor; girer girmez, aralarında, 'Reis Paşa'yı seçer gibi oldular: mavi sarışınlığı ve zarafetiyle dikkati çekiyordu (GP, s.88).*
- ***Sağda solda**, infilâk eden top mermileri; eli yüzü kan içinde, yaralılar; ebediyete savrulmuş, şehitler (GP, s.119).*
- ***Sağda solda**, manalı öksürükler; mahiyeti anlaşılamayan, bir iki itiraz (GP, s.169)!*
- *Albay Dünder'in gidişi oldukça akla yakın, açıklaması kolay, Ordu'daki tartışmalı 'tasfiye'den o sorumlu tutuldu, içerleyen çok, ayrıca Komite'deki ikiliği, seçim taraftarlarını paketleyip yurt dışına göndererek' çözmeyi önerdiği **sağda solda** söylenip duruyor, ortalığı yatıştırmak amacıyla belki bir süre Ankara'dan uzaklaştırmayı yeğlediler, fakat 'Zizi Binbaşı, o niye yolcu 'faal' bir görev yapmıyor, etliye sütliye karışmaz (YTB, s.487).*

Serüvenden serüvene: Bir maceradan diğerine sürüklenmek.

- *Nasıl insanı en umulmadık en umulmadık yerinden yakalayıp **serüvenden serüvenlere** itiyor, görebilsen (KS2, s.140).*

Sekiz on: Yaklaşık olarak sekiz on adet olan.

- *Öğleden beri ardında dolaşan öbür adam ise **sekiz on** masa ötede asfalta yakın oturmuştu* (KS1, s.145).
- *Her gün bu tertip **sekiz on** müşteri avlasak dünyalığı düzeriz, he* (KS2, s.177)?

Sıralı sırasız: Düzensiz ve anlamsız anlamında.

- *Yalan yanlış dua ediyor. **Sıralı sırasız*** (KS2, s.75).
- *Yüzbaşı Demir, ne düşündüğünü ayrıntılarıyla kestiremese de, Aysel'in o günlerde gösterdiği yakınlığı sonradan duygulanarak anmıştır içkiden şişmeye başlamış biçimli yüzü, ıslaklığı ağlıyormuş ya da ağlayacakmış izlenimini veren mor halkalı iri siyah gözleriyle nasıl üstüne üstüne eğilip ona canyoldaşlığı etmişti; **sıralı sırasız** gezmeler, anlamlı anlamsız eğlenceler icad edip nasıl 'efkârını dağıtmaya', onu oyalamaya çabalamıştı* (YTB, s.230).
- *Akşam sabah, kalkıp kalkıp oğlunun boynuna sarılıyor; **sıralı sırasız**, tombul, paluze beyazı ellerini göğse açıp 'yegâne oğlunu kendisine bağışladığı için Cenab-ı Hakka hamd-ü sena ediyor' : <...ya maazallah, yaran biraz daha ağır olsaydı da, rahmetli Hayrullah amcan gibi şehit düşseydin, ben ne yapardım? Şu kaba, hissiyattan nasipsiz babanla>* (YTB, s.235) ...
- *Uzunca bir zaman gözlerini Akın'dan ayıramadı şımartılmış bir çocuk, sağındaki solundaki masalara bulaşıp duruyor, sarhoş da, hem adamakıllı, Ümid'e ve Demir'e bakmak arzusuyla yandığı meydanda, korktuğundan bir türlü bakamıyor; bütün hüneri, dikkatleri üzerine toplayabilmek amacıyla iri iri gülmek, çalgısına dalmış gitarcıya sataşmak, **sıralı sırasız** Fetânet'e laf atmak* (YTB, s.276)!
- *Dışardan kabaralı postalların ayak sesleri, açılıp kapanan kapılar, yere düşen bir anahtar demetinin şingirtisi. **Sıralı sırasız**, hele bu şingirti işitilmiyor mu, Yüzbaşı Demir çılgınlığa çok yakın bir öfkeyle sarsılıyor, artık küfürün bini bir para* (YTB, s.307)!
- *Boyu kısa ama vücudu biçimli, eti sıkı; dil bilmeyen çoğu yabancılar **sıralı sırasız** nasıl gülerse, o da öyle kıkırdayıp duruyor* (YTB, s.316).

- *Cezaevi günlerinin üstüne çöktürdüğü düşünceli durgunluktan çıkamamış henüz, **sıralı sırasız**, ucu oraya dokunan sözler etmesinden belli: <— Ceza olsun diye insanları bir yere kapatmayı kim akıl etmişse, pes doğrusu, kum saati gibi zamanla boşalıyorsun> (YTB, s.461)!*

Söktü sökecek: Beklenen zamanın gelmesine çok az bir zaman kalması ancak kesin saatinin bilinmemesi.

- *Pencerelerden dışarıya şöyle bir göz attı, denizin yüzü bütün sis, şafak **söktü sökecek** (YTB, s.521).*

Söndü sönecek: Bir ışığın her an sönebilecek bir durumda olması ancak ne zaman söneceği kesin olarak bilinmemesi.

- *Avluda askerler, ellerinde **söndü sönecek** fenerlerle, görünüp kayboluyor (GP, s.159).*

Şöyle böyle: Orta seviyede, 'idare eder' bir durum.

- *Önceleri, ulan, **şöyle böyle** bir cinayet olarak gözükiyordu; git git, ne hikmetse öyle bir çapraşıklılaştı çetrefilleşti ki içinden çıkabilene aşkolsun (KS2, s.25).*
- *Oysa Türkân için için İbrahim'le ilgili, hem de **şöyle böyle** değil adamakıllı ilgili bir cümle tutuyor; söylemek isteyip isteyip her seferinde vazgeçiyormuş. Fakat Şişli'de tramvaydan inip Mecidiyeköyü'ne doğru yürümeğe başladıkları anda birdenbire değişik bir sesle: -Sabah, diye soruyor, ne oldu (KS1, s.74)?*
- *Üsteğmen Demir, Kemal'i **şöyle böyle** tanıyordu, yine de Yüzbaşı Aziz'in tasarladıklarını gerçekleştirdiler, izinliler daha konukevlerine dağıtılmadan onlar yüksek rütbeli subayların ikamet ve istirahatine tahsis edilmiş' ünlü Daichi Oteli'ne kapağı atmışlardı. Bir zaman, otelde yazdıkları kartpostalları atacak posta kutusu arandılar. Çoğunu 'Zizi Yüzbaşı gönderiyor (YTB, s.102).*
- *Fakat, hayır: ejderha işlemeli bir fenerin aydınlatığı bir bahçe kapısı önünde durdular; parmaklıların Ötesi, bütün ağaç; ağaçların arasında çatısının*

boynuzları **şöyle böyle** seçilebilen bir Japon konağı, sarmaşıkların sıklığından pencereleri boğulmuş (YTB, s.105).

- Genç kızlıklar değil de belki çocukluklardı onları Paris öncelerinde öpüşmekle aşk, aşkla cinsi sevişme arasındaki yakın ve delirtici ilgiyi uzaktan uzaktan, **şöyle böyle** sezmiş olsa bile; Ümid bir et kemik ve sinir yakınlığı olarak hiçbir vakit anlamamıştı (KS2, s.113).
- Birincisini dersin, eh **şöyle böyle** (KS1, s. 122) ...
- Siz gelmeden az önce onu hesaplıyordum, **şöyle böyle** altı yedi yıl olmuş (KS2, s.123).
- **Şöyle böyle** ağlamak zannetme sakın, hıçkır hıçkır (KS2, s.175)!
- Bereket versin harp ertesinde bambaşka bir satıhta ve bambaşka şartlar altında teessüs eden beynelmilel münasebetler, biraz da sağdan soldan bizim itişimiz **şöyle böyle** bir demokrasi düzenine intikalimizi zaruri kıldı (KS2, s.197).
- ... senin yüreğindeki karı, diyor, temiz bir kan Zehra cherie, sen çok mesut olacaksın, **şöyle böyle** değil (KS2, s.228).
- Bonsoir, diyor Mehmet- Ali, nasılsın? Georges? İyi mi? Adam:-Eh, diyor, **şöyle böyle** (ZBB, s.247)!
- Millî Mücadele nesli bizi götürse götürse nereye kadar götürecektir? Hukuki şartları **şöyle böyle** gerçekleştirilmiş klasik bir demokrasi düzenine öyle mi (KS1, s.248)?
- Acaba uyuklarına girdikçe onu çıldırtan Mamasan Shamisen'i düşlese, ama **şöyle böyle** değil, gökkuşağı renkleri, gizemli müstehcenliği, hayâsız iki ağzı ve bulutlu şehvetiyle düşlese, bir yararı olabilir mi (YTB, s.269)?
- Ağaçların arasından çatısının boynuzları **şöyle böyle** seçilebilen Japon konağı. Bahçeye adım attıkları sırada ortalığı yemyeşil yalayıveren şimşek, hırsızlama zevklerin eşliğinde, onları sanki suçüstü yakalıyor (YTB, s.330).

Şuna buna: Birtakım olaylarda, farklı ve belirsiz olan kişiler.

- Ne yapayım, diyor, peki? Hayatıma yuh çekip **şuna buna** dalkavukluk mu edeyim (KS1, s.247)?

Şunu bunu: Belirsiz şeyleri anlatmak için kullanılır, şu veya bu anlamında.

- *Daha Sıraserviler'deki dükkânlardan akşam yemeği niyetine **şunu bunu** alırken, gökyüzünün elektrikle yüklü olduğu reklamların neon lambalarından, seziliyor (YTB, s.326).*

Şunun bunun: Tüm insanların, herkesin.

- *Bir karı buluyorsun, sürünen bir karı, gazetecilerin **şunun bunun** elinde oyuncak, alıp adam ediyorsun: kürk mü diyorsun, al ulan diyorsun; naylon elbise mi diyorsun, al diyorsun; fakat adam olmuyor hıyarlof (KS2, s.59).*
- *Ben bu Küçük Rıza'yı günahım kadar sevmem: mebusların, vekillerin, partici esnafının, **şunun bunun** maşasıdır, adamı dakikasında satar (KS2, s.217).*
- *Eğer bu millet, bu memleket parçalanacak olursa umumi şerefsizliğin enkazı altında **şunun bunun** şahsi şerefi de parça parça olur (KS2, s.244).*

Şurada burada: Belli belirsiz her yerde olan.

- *Ben Sokaktaki Adam'ım. **Şurada burada** dolaşırken dikkatinizi çekerim (SA, s.28).*
- *Ben Sokaktaki Adam'ım. **Şurada burada** dolaşırken dikkatinizi çekerim. Bana kızar veya beni seversiniz. Her iki halde de memnun olmam (SA, s.30).*
- *Ankara'da Eskişehir'de **şurda burda** saçlarını gönül rahatıyla boyatamayışının sebebi de bu değil mi (KS2, s.39)?*
- *Ellerini kollarını bakışlarını **şurada burada** unuturlar (KS2, s.120).*
- ***Şurada burada** birikip el çabukluğuyla cebimize akıveren paralar (KS2, s.142).*
- *Camları tuzlabuz edilmiş vitrinler, mağazalarda ne varsa sokaklara kusmuşlardı, kusuş ki ne kusuş, buzdolapları, âvizeler, hesap makinaları, antika ev eşyası, insanüstü güzellikleri herkesi büyüleyen plastik mankenlerin kopuk kol ve bacakları, **şurada burada** atılıyor; aynaları, görülmemiş bir ışık yağmuru olarak kaldırımlara yağmış berber dükkânlarından, keskin kolonya kokuları, haydut gibi etrafa saldırıyordu. Bazı özel otomobiller altüst edilmiş.*

Bazıları yakılmıştı. Havada cankurtaranların uzayıp giden canavar düdüğü, ara sokakların kuytularında askeri jeepler, yangından yangına savrulan itfaiyecilerin kaba koşuşmaları (YTB, s.202) ...

- ***Şurada burada** dolaşırken dikkatinizi çekerim (SA, s.206).*
- *Ankara'ya yaklaştıkça; **şurada burada**, telaşlı yolcularla konuştukça; Türk Ordusu'ndaki, bozgun belgeleriyle karşılaşıyorduk (GP, s.231).*
- ***Şurada burada** seyrek yıldızları iğneucu yansıtan siyah gölcükler (YTB, s.371).*
- *Subaylar onbeş gündür hakikaten sinir yıpratıcı bir bekleyiş içinde, **şurada burada** küçük gruplar halinde yaşamaktadırlar (YTB, s.396).*

Şurası burası: Farklı yerlerinde, çeşitli belirsiz noktalarında.

- *Ağır ve uzun, kağıt gıcirtıları; çarşının **şurasında burasında**, geniş getiren mahzun öküleriyle, köhne ve yorgun kağıtlar; uzaktan, yaklaşan müvezzî çocuğun, canhıraş bağıırışı (GP, s.270).*
- *Acaba o gün öyle bir gün olduğundan mı yoksa Ümid ertesi hafta hapse girip onu yalnız bıraktığından mı, Yüzbaşı Demir, Nisan'ın öbür varisini, hep **şurasında burasında** prizma renkleri kırılan, tesbih böceği grisi bir gökyüzü olarak hatırlayacaktır sıvama bulut, yağmur hazırlı yağmura dönüşemeyen, durgun, sıkıntılı saatler: hani sesler koflaşır, sinek vızıltıları sinir bozucu ısrarlarla işitilir de, insan bahar tembelliğiyle yumuşayıp hiçbir işin sahibi olamaz ya, öyle (YTB, s.349).*
- *Gökyüzünde, **şurasında burasında** erik moru lekelerin uçtuğu pembemsi bir grilik denizin üzerinde, yağmur kokulu sonbahar sisleri (YTB, s.447).*
- ***Şurasına burasına** serpiştirdiği eleştiriler yok mu, (Devrimci kadro hiçbir ideolojik hazırlık yapmamış Atatürkçülüğü bile tarihsel şartları içersinde toplumsal ve ekonomik olarak değerlendirmemişler vs..) Zizi Binbaşı çok tuttu onları, Ankara'daki harekât sırasında, en çok da İçişleri Bakanlığı'nın çatışmayla ele geçirilişinde 'faal rol oynadığı halde' Milli Birlik Komitesi'nin dışında bırakılmış olmasından buruktu; çakırkeyif akşamlarında, sarışın gülümsemesini bir madalya gibi parıldatarak, gelip gelip Yüzbaşı Demir'e takılıyordu: <—...parlak çocuk, bugünkü Cumhuriyet'i gördün mü, Amerika*

bize dörtyüz milyon dolarlık kredi açacakmış, kafamı fena karıştırdı ha, ulan biz bu deyyusların işine yarayan bir şey yapmasak bu parayı verirler mi, Kore'den tanımıyor muyuz orada nasıl kullandırsa, burada öyle kullanmış olmasınlar> (YTB, s.473)?

Şuraya buraya: Farklı farklı yerlere, belirsiz çeşitli yer.

- *Gecenin başlangıcında yıpratıcı bir bekleyişin gerilimiyle sessiz ve sinirli görünen hava, nasıl değişivermiş yine ortalık bulut bulut cigara dumanı, **şuraya buraya** atılmış gazeteler, makam'ın alışılmış ciddiliğine ters düşen bir savruluk, ama süngü sivriliğindeki bakışlar artık yumuşamış, dudaklarda gülümsemeler, konuşmalarda ölçülü bir iyimserlik (YTB, s.419).*

Tek tük: Çok az, nadiren, seyrek olarak.

- *Karşı pencerelerde **tek tük** ışıklar (ZBB, s.8).*
- *Turgut'un dudakları sırnaşık, yapışkan ve galiba biraz fazlaca ıslak. Karanlıkta, yapraklardan **tek tük** süzülen yağmur damlalarının altında dansa devam ediyorlar (KS1, s.15).*
- *Müthiş bir meydan dayağı yemiş sonra da oracığa **tek tük** atan bir sonbahar yağmurunun altında sararmış ihlamur yapraklarının üstüne bırakılıvermiş gibi (KS1, s.89).*
- *Gökte **tek tük** yıldızlar (KS1, s.180).*
- *Hafızasından asla silinmeyeceğine inandığı, ikinci resim; yeni kılığıyla güverteye çıkıp, küpeşteye yaslanarak; 'atf-ı nazar' ettiği İnebolu şehrinin 'silueti' **Tek tük** ışıkları yanmış; önce lacivert, sonra eflatun pırıltılarla varlığını duyuran; her an biraz daha uzak, bir sahil kasabası (GP, s.218) ...*
- *Kirli çelik rengi göklerden, **tek tük** uyanmağa başlayan yıldızlardan bir şey bekliyor (KS2, s.224).*
- *İçerde ışıkların hemen hemen hepsini söndürmüşlerdi. Şehrin içini dışını bilen rüzgâr **tek tük** yağmuru ve Halic'in ışıklarını camların kenarlarına biriktiriyordu (KS1, s.261).*
- ***Tek tük** bulanık adamlar. Matbaa işçileri mi ne (KS1, s.270).*

- *Kısacık sustu, daha ciddi başka bir sesle devam etti: "...üstelik İsmet de Mudanya'da..." Arabasının camlarından, Çankaya yolu akıyordu: bakımsız, çorak, çıplak; arasına, **tek tük** ağaçlar, dallarında siyahlı beyazlı saksığan gölgeleri; sanki zaman içinde, yeryüzünden bir semti meçhule uzaklaşıyorlardı; her şey, o kadar başka bir gerçeğin içinde (GP, s.428).*

Ters türs: Öylesine, düzgün olmayan, gelişigüzel.

- *Aykut'un sinek bıyıklarını, **ters türs** hallerini cana yakın buluyordu (KS2, s.53).*
- *Tuzlu su kaşlarının arasından suratına sel gibi iniyordu. **Ters türs** güldü (KS2, s.125).*
- *Ne **ters türs** halleriyle Aykut, ne kayıp sesiyle Niko (KS2, s.166).*

Uçuk uçuk: Belli belirsiz ve silik olan.

- ***Uçuk uçuk** boyalı prenses ağızlarını yapıştıracak bıyıklı bıyıksız erkek dudakları kestiren technicolor salon kadınları (KS2, s.124).*

Üç beş/üçe beşe: Sayısal olarak az olan, yaklaşık üç ile beş arasında olan herhangi bir şey veya kişi.

- ***Üç beş** kişilik bir gurub. Ağızbirliğiyle asfalta kusuyorlar (KS1, s.6).*
- *GMC'yi ancak otuz kırk manevradan sonra istedikleri doğrultuya sokabildiler. Nefes almalarına kalmadı, Yüzbaşı Aziz'in İstihkâm Çavuşu yeni bir Güney Korel'i köylü kalabalığı ile sökün etti: bu defa, saçı başı dağınık, sümüğü burnunda donmuş ufacık çocuğunu elinden sürükleyen bir ana, gözleri yüzlerinden uçacakmış gibi her saniye pır pır **üç beş** delikanlı, yaşlı bir kadıncağız, sırtına dağıldı dağılacak bir denk vurulmuş boz bir de öküz (YTB, s.25)!*
- *Kore birasının etkisiyle mi, Yoko'ya deminden beri 'kızilları' nasıl duman edeceklerini anlatmış, **üç beş** dakikada Yalu Irmağı'nı aşır, kan ter içinde Çin'e bile girmişti (YTB, s.34).*
- *Yukardan bakınca, sahildeki **üç beş** bina, hayal meyal seçilebiliyor (GP, s.52).*

- *Kılçık Nazım açsın kesenin ağzını, böyle bir mektubu **üç beş** verene enayi derler* (KS2, s.63).
- *Şunun şurasında, Almancı **üç beş** 'spartakist Anadolu bozkırında bir araya gelmişiz; ıslatılmaz mı şimdi bu"* (GP, s.78) ?..
- ***Üç beş** sayfa olabilirmiş* (GP, s.79)!
- *Şunun şurasında, Almancı **üç beş** 'spartakist Anadolu bozkırında bir araya gelmişiz; ıslatılmaz mı şimdi bu"* (GP, s.78) ?..
- ***Üç beş** damla gözyaşı hatırlıyoruz. Ufacık, çiçekli basma entarili, uykulu bir kız çocuğu* (ZBB, s.105).
- *Bekir mutlaka gözlerinde her dakika ihanete, her an yeni bir kalleşliğe hazır kötü ışıklarla başını dizlerine koyar, onu aşağıdan yukarıya seyrederek dinlerdi. Dinlemezdi bile, dinler görünürdü. Olsun, dinlemesin; dinler görünsün sadece! Zehra onu okşayarak: -...**üç beş** bin lira kadar diye sürüp götürecekti, para biriktirebildim* (KS1, s.111).
- *Bankanın birinde uyuklıyan **üç beş** bin lira para Zehra'nın güvendiği kar yağmıyacak dağ. Athena mı vız gelir. Namık mı boş ver* (KS1, s.111).
- *Allaha şükürler olsun, **üç beş** kuruş kazanıyorum* (SA, s.125).
- *Kısa, **üç beş** saniyelik sessizliklerde ise; nereden geldiği belirsiz, tehditkâr bir vınlama: yoksa, Yunan tayyareleri mi* (GP, s.138)?
- *Bursa Kapalıçarşı'sındaki esnafın bile 'yok canıyla, alın terinden biriktirdiği **üç beş** kuruşu devlete kaptırdığı saklanacak gibi değil* (YTB, s.150)!
- *Bazı da o söyler ben dinlemem "he!" der geçerim, gönlü hoş olur. Ha, yani işte bir keresinde, ninesi mi dayısı mı neyse bir haltı çekmiş cartayı, telsizciye de **üç beş** kuruş kalmış. Ne, yapmış seninki dersin? Basmış istifayı* (SA, s.153) ...
- *İçinden **üç beş** kestane çıkarıp kızın eline tutuşturuyor* (KS2, s.159).
- *Beynimi bir barem cenderesine sokmak, pek pek **üç beş** yüz lira maaşla tahta masaların bekçiliğini yapmak için kâğıt faresi mi olayım* (KS1, s.167)?
- *Sonra gömleklerinin yakaları kalkık, beş aşağı beş yukarı dolaşan surat zengini akıl fakiri **üç beş** züppe* (SA, s.170).
- *Onlar **üç beş** kişi ellerini bağlamış, sigaralarını söndürmüş Başmürettip İhsan Babanın etrafına toplanmışlar* (KS1, s.178).

- *Onun aşağılık çeviriler yaparak Babıali'den adeta metelik metelik söktüğü **üç beş** kuruş ise; savruk, alkolün ve tütünün at koşturduğu aylak yaşamasının kızgınlığına dokunur dokunmaz cısıldıyarak buhar oluyordu* (KS2, s.186).
- *O da **üç beş** kuruş eline geçirdikten sonra babasını vursan tınmiyacak bir tiynette olduğundan işimiz aksamıyor* (KS2, s.218).
- *Bir yerden **üç beş** bin lira bulsam* (KS1, s.253).
- *O, Yüzbaşı Demir'in merakını farketmekte gecikmedi, açıklamayı gereksiniyor: <—...laf ederken tıslıyorum, dişleri çektirdik, ondan ne haltedersin, düşe düşe **üç beş** tane kalmıştı, söktürdüm vesselam, partide Askeriye'den ayrılma bir dişi tanıdım ki, senden iyi olmasın, pırlanta gibi çocuk>* (YTB, s.255) ...
- *Etrafında **üç beş** meraklı. Akşam gazeteleri adam boyu başlıklarıyla ortalarda* (ZBB, s.188).
- *Yunus Nadi Bey'le, **üç beş** kelime konuşup çıkıyor* (GP, s.259).
- *"Bu yıldız falına vereceğiniz **üç beş** frank benim geçimimi sağlayan tek imkân olacak. Gözü görmiyen, kulağı duymıyan bir yoksulu sevindirir. Mersi"* (ZBB, s.259).

Üç dört: Yaklaşık olarak üç dört adet olan.

- *Ümid, yuvarlak ve seyrek yazısıyla, başını bir kere bile kaldırmadan **üç dört** sahife doldurdu* (KS1, s.58).
- ***Üç dört** kız bir araya geldiler mi bilmem kimlere ve bilmem kimlere Erdoğan'ın yöneldiği öpüşmelerle övünmek, Bülent'in sert davranışlarını aşk sahnelerindeki savruk ve sert Clark Gable'lere benzetmek* (KS2, s.113)!
- *Haftada **üç dört** defa kitabının adını içki törenleriyle yeniden koyuyor; her sarhoşluğunun en saltanatlı anında etrafındakiler kim olursa olsun onlara birkaç mısrasını okuyarak adeta bahşiş dağıtıyordu* (KS2, s.186).
- *Arap Zehra bile benden akıllı çıktı, iyi kötü bir ev döşedi oturuyor; halbuki ben bugünü yarınını tutmaz **üç dört** serseriye uymuş o otel senin bu otel benim dolaşıp duruyorum* (KS1, s.216).

Vakit vakit: Belli olmayan zamanlarda, ara sıra, zaman zaman.

- *Şaşkınlığıma, vakit vakit sersemce sayılabilecek direnişime, ikide bir çevremden gelen sapık baskılara kapılışıma rağmen pekâlâ ben onun aradığı kadın olmaya doğru gidiyordum* (KS2, s.19).
- **Vakit vakit** Mahmud'un bir sözünü hatırlayıp böyle huzursuzlanmak mı (KS2, s.45)?
- «Nâzım Hikmet'tir, meşhur komünist! Bizim mahpushanede yatıyor. **Vakit vakit**, dışçıye, doktora diye koyuverirler»> (YTB, s.150).
- Bir de **vakit vakit** lüzumsuzluğunu farketmese! Farkediyor (KS1, s.198).

Vakitli vakitsiz: Yersiz, rastgele zamanlarda, uygun zamanı beklemeden.

- *Neden, Athena? Durmaksızın? Bir tel var içimde bir yerimde; onun simsiyah dümdüz omuzlarına inen saçlarından bir esinti, alnındaki kırkmalardan; fırlak, etli ağzından bir ses uçuyor ve bu teli vakitli vakitsiz ürpertiyor. Tir tir titriyorum. Hep Athena artık* (KS1, s.13).
- *Heinrich amcasının da âdeti, bu: Vakitli vakitsiz, olur olmaz, tutup Hölderlin'den bir kaç mısra okumak* (ZBB, s.128).
- *'Mustafa Kemal'in dinsiz imansız mektebine başlamadan', torunu ille Mızraklı İlmihal 'den geçmeliymiş! Vakitli vakitsiz Demir'i çağırıp rahlenin başına oturtuyor, camların ardında telli kavaklar pırıl pırıl yanar, güvercinler patır patır avluya dökülürken, ürkütücü bir dua sesiyle 'Ya Allah' deyip başlıyordu* (YTB, s.136) ...

Var yok: Bir şeyin olup olmaması, varlık yokluk anlamında.

- **Var yok** saçların hakkından geldi mi, geldi, sıra kaşlarında, saçı kaşı hiç uzatmamak budha rahibeliğinin zorunlu kuralı, bu kuralı ciddiye almış anlaşılan, özenle uyguluyor (YTB, s.227).
- *Evet doğrudur, vakanın görgü şahidiyim, o gün kim olduğunu bilmiyordum, sonradan Emniyet Amiri Zeki Şahin olduğunu öğrendiğim adam, Rektör'ün üzerine yürüdü, kolundan çekip arabadan dışarıya sürükledi, 'Bütün bunları*

asıl mes'ulü sensin' diye bağırmış, selâhiyetin vardır yoktur derken, itişip kakışma, Sıddık Sami'yi yerde gördüm, dakikasında vaveyla koptu : 'Rektörü dövüyorlar', galiba kaşı yarılmış, fevkalade bir durum, çocuklar yüz ise bin oldu, polisin Rektörü kendi arabalarından birisine bindirip Emniyet Müdürlüğüne götürmesine mâni olmaya çalışıyorlar, olamadılar, Sıddık Sami götürüldü, bu defa çocuklar tutturdu mu Rektör gelmedikçe dağılmayız diye, görülecek şeydi canım (YTB, s.366).

Varla yok (arası): Bir var bir yok, belli belirsiz. Kesin ikileme. Benzeri var sözlükte var yok olarak.

- *Gazi, çakırkeyifti; dudaklarında, **varla yok** arası, bir tebessüm; gözlerinde gizil, derin mavi, bir hasret; Ali Çavuştu ve bağlamasını izliyordu: nitekim o, türkü havasına geçer geçmez; 'mat, yavaş, tatlı ve cazibeli sesiyle', söylemeye başlayacaktı (GP, s.374).*
 - *Eylül ortalarına doğru, hava soğumuştı, akşam üstleri bayağı ayaz! Bazen **varla yok** arası, bazen gökyüzüne savrulmuş gibi duran, beyaz kaz tüyü bulutlar; narin, hatta kırılğan ve mahcup bir hilalin, görünmesiyle kaybolması bir oluyor; o zaman, yeryüzüne yağan ateş kuşları, yıldızlar (GP, s.379) ...*
 - *Sahnedeki kız pullu eteğinin kopçasını çözdü, kumaş güneşli bir su gibi ayaklarının dibine akıyor: kırmızıya dönen ışıktaki birden meydana çıkan yusuvarlak kalçaları, **varla yok** arası bir slip, düzgün bacaklar (YTB, s.490).*
- Ya var ya yok:** Yaşın yaklaşık olarak belli bir nicelikte olduğunu belirten söz.
- *Çocuk on altısında **ya var ya yok** (KS2, s.108).*

Yanar döner: Herhangi bir konuda düşünceleri, kararları belli olmayan, değişen, bir şöyle bir böyle olan kimse.

- *Yüzbaşı Demir, **yanar döner** bir kararsızlık içinde: acaba sevinmeli mi, yoksa üzülmeli mi (YTB, s.419)?*

Yarım buçuk: Tam olmayan, eksik, tamamlanmamış, baştan savma şekilde.

- ...vallahı Albayım, önce Menderes'in şahıs tahakkümünü önlemek lazım. Şahıs tahakkümü değişim lafın gelişi **yarım buçuk** liberalliğine, ağzı kalabalık komünizm düşmanlığına bakıp ona demokrat diyorlar ya, aslında yaptığı faşizm, hem osmanlı faşizmi (YTB, s.415).

Yer yer: Bölüm bölüm, belirsiz, pek çok yerde olan.

- *Tavanları **yer yer** çatlamış ve kararmış dublaj salonları* (KS2, s.50).
- *Koyu nefti ormanın ve sincap grisi sabah dumanlarının üstünde, dağ çileği pembelerinin **yer yer** lekelediği, uslu yeşil ve cam kırığı mavi koskoca bir gök. Bir de ne, yanmakta olan ağaçların, iç ürperten çatırtıları mı* (YTB, s.118)?
- *Gözlerinin akına kadar çilli, çok yassı, çok uzun bir kadındı Hemşire Julie Perkins, sık çillerinin kızıllığı, **yer yer**, ezilmiş dut moruna çalıyor* (YTB, s.156) ...
- **Yer yer** gri, **yer yer** bej ya da kahverengi (KS2, s.204).
- *Katrancı yöresinde, Yıldıztepe, Polatlı'nın 30 kilometre kadar güneyinde idi; **yer yer**, kayalık; henüz dağılmamış sabah sislerinin, tülbent beyazı örttüğü, bodur ağaçlarla gölgeli; hayli dik bir yamaç* (GP, s.205).
- **Yer yer** efrad-ı milletimiz yekdiğerini aramağa, bulmağa başladı (KS1, s.231).
- *Ne bunaltıcı gündü! Bozkırdan esen, kuru ve sıcak yel; sokaklarda olanca tozu kaldırıyor, **yer yer**, zaman zaman, ortalıkta göz gözü görmüyordu* (GP, s.233).
- **Yer yer** çekilmektedir (GP, s.235) ...
- **Yer yer** yaldızlandığı, mehtaplı gece; uzak uzak, askerlerin yaktığı ateşler seçiliyor; gökyüzünde ay, bir var bir yok (GP, s.241).
- *Derin bir uğultu yükseliyor; **yer yer**, lâf atanlar* (GP, s.255) ...
- *Elden ele taşıyarak, yangını söndürmeye çabılıyor: askerlerin bazıları yaralı ya başları sargılar içinde ya kolları, sargılar, **yer yer** kanlı; siviller, yangından şaşkın ve mahzun; istirdattan mutlu ve umutlu* (GP, s.295) !..
- *Boğaz'ın üzerinde, sırmalı eflatun bir akşam. **Yer yer** parıldayan yaldızlı pembelikler* (YTB, s.343).

- *İtfaiyeciler, nihayet hortum makaralarını açtıkları, yangına su verdikleri anda; dehşet içinde kalacaklardır: hortumlar, delik deşik; **yer yer** delinmiş, su, söndüreceği yangına ulaşamıyor ki; yol boyunca, sağa sola fışkıran küçük fiskiyeleler (GP, s.345).*
- *Balkonu, sarmaşıklar kuşatmış, ufukta yangın yalazıyla kızıla dönmüş gökyüzü: **yer yer**, çilek pembesi, yer yer elma kırmızısı; ortalarında bir yerden, kızgın çelik pırıltıları saçıyor. Mustafa Kemal, kısa bir süre bunu seyretti, sonra Latife'ye dönerek: "...hakikatte korktuğum da bu idi, başıma geldi İzmir'i istirdat ederken, ikrar etmek korkusu" (GP, s.362) ...*
- *Balkonu, sarmaşıklar kuşatmış, ufukta yangın yalazıyla kızıla dönmüş gökyüzü: yer yer, çilek pembesi, **yer yer** elma kırmızısı; ortalarında bir yerden, kızgın çelik pırıltıları saçıyor. Mustafa Kemal, kısa bir süre bunu seyretti, sonra Latife'ye dönerek: "...hakikatte korktuğum da bu idi, başıma geldi İzmir'i istirdat ederken, ikrar etmek korkusu" (GP, s.362) ...*
- *Sabaha karşı laciverd eflatuna dönüşür, doğuda **yer yer** elma yeşili, sardunya pembesi damarlar belirirken, Yüzbaşı Demir kederli bir ünlem halinde Taksim'e dikilmişti (YTB, s.374).*
- *Ümid oturmadı, yazı masasının kenarına ilişti, masa iyice eskimiş, üzerinde **yer yer** mürekkep lekeli bir sumen, unutulmuş bir palaska, başlığı katlanmış bir gazeteden yarısı okunabilen bir haber: «NATO toplantısı için sıkı inzibat tedbirleri alındı» (YTB, s.381).*
- *Şişman, ne şişmanı, sanki şişirilmiş bir kadındı: boyası geciktiğinden yarısı siyah, alacalı sarı saçları darmadağın; yüzü boncuk boncuk ter, dudakları morumtrak tırnaklarının bazıları kırık, çoğunun **yer yer** cilâsı dökülmüş (YTB, s.386)!*
- *Ampullerin çevresini mavi bir tül gibi kuşatmış duman, **yer yer**, aşağıya doğru saçaklanmış (YTB, s.416).*
- *Telefonun büyüğü dağılınca, Binbaşı Demir, kendisini yoksul ve bakımsız bir otel odasında buldu **yer yer** cigara yanığı battaniye, iskemlenin arkalığına geçirilmiş subay ceketi, masanın üstünde eski gazeteler, başucunda günlerdir tek satırını okuyamadığı bir kitap (YTB, s.499).*

Yerleştigi yerleşeceği: Bulunduğu ve bulunacağı konum.

- *Saçlarının plâtin tozunu ufak ufak sağına döküyor, olmuyor; soluna döküyor, olmuyor; kendisini, alnında incecik gerilmiş kalem çizgisi kaşları, tek tek ayrılmış lacivert rimelli kirpikleriyle hangi hayal kurma anında Freddy Mills'in karısı yerine koysa, **yerleştigi yerleşeceği** bütün amerikan evlerinin renkli amerikan filmlerinde kullanılmış olduğunu görüp şaşırıyor (KS2, s.214).*

Yerli yersiz: Saçma bir şekilde, belirsiz ve uygunsuz zamanlarda.

- *Kemiklerini çatırdata çatırdata şöyle bir gerinebilse, şuracıkta bir köşeye kıvrılıp uyusa! Gözleri kapandı kapanacak! 'Kafadar' Hakkı'nın kılçıklı sesi, cep radyosundan dağılan yumuşak gece müziği gerçekliğini yitiriyorlar, birisi öbürünün içine giriyor, öbürü bunun anlamını silip değiştiriyor. Ardı ardına, **yerli yersiz** beliren, renkler ve görüntüler (YTB, s.62) ...*
- *Mekteb-i Harbiye-i Şahane 'de, ondan iki sınıf küçük Ali Fuat 'Efendi' olmaz olması mı; yoksa, **yerli yersiz** zihninde dolaşan, yine olmaz olası, o 'fıkr-i sabitler' mi? Niye, durup durup, daha geçen gün 'zevce-i muhteremesi'ne yazdığı mektuptan (GP, s.104).*
- **Yerli yersiz** dalıyor, işte. Vakitli vakitsiz (KS2, s.129).
- **Yerli yersiz** sigaralar yakıyor (KS2, s.158).
- *Gazetesinde iktisadi kalkınmamızı sağlamak için sanayi ve ticaretimizin inkişafı uğrunda fedakârca çalışan şirket ve bankalara **yerli yersiz** hücum eder; bir takım yolsuzluklar ortaya çıkardığını iddia ederdi (KS1, s.177).*
- *Kucaklaşıyorlar. Pat pat omuzlara vurma, **yerli yersiz** cigara tutma, çoğu acı savaş anıları derken, karar: felekten bir gece çalınacak! Kafa kafaya verip çapkınlık planları kuruluyor, 'Zizi Yüzbaşı'nın Londra Bar'da fi tarihinden tanıdığı müstesna' yosmalar varmış ki (YTB, s.222) ...*
- *Arabanın karanlığını bazı bazı ıslanarak sönmüş bir sigaranın acı kokusu bozuyor, bazı bazı da direksiyona oturmuş Kılçık Nazım'ın **yerli yersiz** kültürleri (KS2, s.231).*
- *Varlığını kemiren iktidarsızlık **yerli yersiz** öfkelere dönüşmüyor mu, dönüşmesine dönüşüyor, ne var ki geçici patlamalar bunlar, sağlam*

desteklerden yoksun, dokuması gevşek, patlamasıyla unufak dağılması bir olan (YTB, s.249).

- *Bildikleri, daha çok söylentiler: Dokuz Subay Olayı'nın darmadağın ettiği eski komitalar ordunun her kademesinde yeniden almış yürümüş de Menderes'in yerli yersiz subaylara takılması yangını büsbütün körüklüyormuş, bu gidişle* (YTB, s.314) ...
- *Ne uğursuz bir gün! Levantenlere bakarsanız, İzmir'in Pera'sı- Frenk Mahallesi', mağlubiyetin kahir ve korkusunu yaşarken, bu defa yangınla sarsılıyor: çoğunluğu Rum ve Hristiyan olan semtte, yanmış kereste ve ısınmış kiremit kokusu, boğum boğum duman; merdiven, balta ve kovalarla su koşturan ahali; öte yandan, yanmakta olan, ev ve mağazalardan, mal kurtarma çabası: her yöne dağılan, ayak sesleri; karmakarışık çığlıklar, yerli yersiz bağırışıp çığırışma! İtfaiyenin çanı o sırada duyuldu, demek bu tarafa geliyor; acaba söndürebilir mi* (GP, s.345)?

Yarın öbür gün: Çok az bir süre içinde, yakın gelecekte.

- *Sen **yarın öbürgün** vaktiyle Mustafa Kemal'in yaptığı gibi heriflerin her şeyine el koymayacağını garantile bak o zaman sermaye nasıl akıyor memlekete, gör* (KS1, s. 109)!
- *Bence, berbat ayrılık birliklere sirayet etti, **yarın öbürgün** aramızda kapışacağız: ne o, devrim, boş versene sen* (YTB, s.489)!
- *Güzel söyledin: **yarın öbürgün** Kurucu Meclis tasarısı yeniden gündeme getirilecektir, buysa* (YTB, s.504) ...

Yol yol: Çizgi çizgi, belli belirsiz düzensiz aralıklı şekilde.

- *Kelebek kulakları var: mazuttan **yol yol** mavi, eflâtun ve mor, kelebek kulakları* (ZBB, s.24).
- *Yandan çarklı vapurun titremesini etlerinde hissedinceye kadar yine de arabanın camlarından kuşkulu gözlerle geminin köşe bucağını ve iskele civarını **yol yol** taradılar* (KS2, s.233).

- *Şiddetli vurmalarından doğmuş elektrik morluğu niteliğinde yol yol çürükler* (KS2, s.242).

Zaman zaman: Her zaman olmayan, arada bir olan.

- *Yalnız zaman zaman gözlerini kırpar ve: Canım müthiş sıkılıyor, Hasan, der; galiba günün birinde kalkıp kolonilere gideceğim* (SA, s.15).
- *Zaman zaman duyduğu tiksintiyi andıran duygunun sebebi, işte bu* (KS1, s.20).
- *Zaman zaman duyduğu tiksintiyi andıran duygunun sebebi, işte bu. Sabahı beklemeden döndü. Turgut birlikte gelmek istedi. Razi olmadı. Kendi kendisiyle didişmekten içi boşalmıştı* (KS1, s.20).
- *Bir türlü ihtirasını doyuracak yoğun bir lükse ve rahatlığa ulaşamadığı için de içini yakan bir hoşnutsuzluk zaman zaman titizlenmesine sebep oluyor* (KS2, s.40) ...
- *Eski bir film kadını ama, 1930'lardan kalmış: gece yarılarında sonra boş sinema salonlarının beyaz perdelerinde esrarlı bir hayalet gibi zaman zaman görünüp kaybolan* (KS2, s.64).
- *Düşman ateşi durmuş, ormanı ağaç uğultulardan zaman zaman dalgalandırdığı, tehlikeli bir sessizlik irili ufaklı ne kadar yıldız varsa, o anda gökyüzüne serpildiler* (YTB, s.80).
- *Bir sıtma nöbetine tutulmuş gibi; ama tiksintiyle beraber gelen, öfke ve korkuyla karışık bir sıtma nöbetine tutulmuş gibi, zaman zaman bir saklanma, bir meçhul takipçilerden kurtulmak fikrine saplanıyordu* (KS1, s.82).
- *Biraz puslu, zaman zaman griye dönen başka türlü bir mavi* (KS2, s.94).
- *Zaman zaman böyle olur o* (SA, s.103).
- *Zaman zaman bana inanmak* (SA, s.108).
- *O kadar ki zaman zaman çocuklarımın tıpkı babaları gibi elleri bileklerine kadar kudretten boyalı doğacakları aklıma gelir, bir hoş olurum* (SA, s.123).
- *Kadında korkuya benzer, zaman zaman küstahlaşan hattâ saldırgan bir hal alan bir yabancılık duygusu gittikçe büyüyordu* (KS1, s.138).

- **Zaman zaman** aşktan bahsetmek herkesin, fakat galiba bilhassa orospular için, bir ihtiyaçtır (SA, s.146).
- Yine Bekir hayran ve edepsiz Athena'ya; Zehra, kaygılı ve âşık Bekir'e; ve Abduş, **zaman zaman** yaltaklanan Bekir'e dalıyor (KS1, s.155).
- Aralarında, **zaman zaman**, 'Tanince' Muhiddin Bey'in, neden Ankara'yı bırakıp, Tiflis'e gitmeye karar verdiği tartışılıyor (GP, s.180).
- Yine o **zaman zaman** çıkarabildiği kalın ve genizden gelen sesle: Çocuklar, diyor, Boğaz'a gidiyoruz. Tarabya'ya (KS1, s.198).
- Şu anda dönüp dolaşıp **zaman zaman** duyduğu önüne geçilmesi imkânsız pişmanlığı duyuyor yine (KS1, s.201).
- Uçarı kuş civıltıları kaybolmuştu; **zaman zaman**, yırtıcı bir kuşun, vahşi çığlığı, o kadar! Güneş, uzakta devasa bir yangına dönüşmüş, ihtişamla batıyor: son ışıkları, başta Mustafa Kemal Paşa olmak üzere, hepsini kızıla boyamıştır (GP, s.206).
- Davul zurna dağdağası içinde, **zaman zaman**, tekbir ve tahlil getiren, 'mümin' bir kalabalık (GP, s.213) ...
- Demir, gözlerini, Ümid'in ışığa baktı mı kılıç grisine, yağmur karanlığa baktı mı tesbih böceği kabuğuna dönen gözlerinden kaçıra kaçıra konuşuyor, biraz yara izini saklamak çabasından bu, daha çok etkilenmek korkusundan; çünkü Ümid onu, ağızlığı yine öyle dişleri ile uzun parmakları arasında, burun deliklerinde incecik bir duman çizgisiyle dinliyor; konuyla hiç ilgisi olmayan şeyler söyleyerek, **zaman zaman** şaşırtıyor: —...üniformayla yakışıklı olmak kolaydır derler, siz üniformasız da değme aktörden yakışıklı sayılırsınız.> Ya da: — ...bu sesi nereden buldunuz Allah aşkına, insan dinledikçe içi ısınıyor (YTB, s.215).
- Söylediklerini o kadar çok düşünmüş, **zaman zaman** on yıl önce haklı olduğuna tartışmasız inandığı eski İktisad öğrencisini böyle eskisinden birkaç misli fazla yer kaplayan bir adam halinde karşısında görünce şaşılacak bir rahatlıkla boşalıyor (KS2, s.221).
- Hadi ben diyelim ki Fransa gördüm, iyi bir talih eseri olarak, geri kalan yüzde onun içindeyim: **zaman zaman** hayatımın meselesi gibi olmasa da bunlar üstünde kafa yoruyorum (KS1, s.227).

- *Ne bunaltıcı gündü! Bozkırdan esen, kuru ve sıcak yel; sokaklarda olanca tozu kaldırıyor, yer yer, **zaman zaman**, ortalıkta göz gözü görmüyordu (GP, s.233).*
- *Çünkü birileri, **zaman zaman** bir koşu çıkıp geliyor (GP, s.236).*
- *İkisi, ermeni. Bir kaç ressam! **Zaman zaman** düşüyorlar. Kimse kimseyi yadırgamıyor (ZBB, s.238).*
- *Sık sık, aşağıdan telefon zilleri, dışardan, müfreze kumandanlarının, kırbaç gibi şaklayan emirleri iştiliyor. Halide tedirgin, ağır ve derinden **zaman zaman** duyduğu, o kalın ve ağır uğultu, acaba 'Yunan ağır topçusu mudur (GP, s.243)?*
- ***Zaman zaman** bütün bölüntüleriyle içimden geçiyor, ve artık lira kuruş hatta metelik olarak bana bir şey bırakmıyor. Otelimde ve şehrin her tarafında havası alınmış bir şişede, bir mutlak vakuum'da yaşar gibi yaşıyorum (KS1, s.256).*
- ***Zaman zaman**, kıvrık kirpiklerinin görkemli gölgelerini yanaklarına devirerek: <—...Demokrat Parti, harb içinde semiren ticaret burjuvazisiyle zirai kapitalizme heveslenen taşra eşrafının iktidarındır demesinden, ya da: <— ...orduyu işe karıştırmak küçük burjuva radikalizmi olmaz mı, bu çeşit maceralar bonapartisme'e götürür hareketi, onun bugünkü adı faşizmdir> diye yargılamasından kestiriyor ki bu kadın, işi gücü süslenmek, divana kurulup günde bilmem kaç kahve içmek, ya da fransızca bulvar romanları okumak olan 'boş' bir kadın değildir; göstermediği yüzü bambaşka, ağır, gün görmüş, politikayla, yaygın kahve politikasından çok farklı, çetrefil ve belalı bir politikayla içli dışlı (YTB, s.341)!*
- *İstanbul Komitesi, Yüzbaşı Demir'in onunla 'teması'nı sakıncalı görüyor, bunlar olağanüstü günler, 'Barones'in ne olacağı belirsiz, uzak durulmalı, Uzak duruluyor. **Zaman zaman**, olmadık yerlerden, olmadık telefonlarda buluşuyorlar: — Merhaba Demir, sesini duymak istedim. —Sağ ol, nasılsın? —...sorma, uykusuzum: gece talebelerle beraberdik, CHP gençlik kolundan çocuklar, yattığımda iki miydi neydi, ya sen? —Biz, malum (YTB, s.350).*
- *Aralarında **zaman zaman** sertleşen bir Atatürkçülük tartışması: Menderes'in tahakküm rejimini devirdikten sonra ne yapacaksın (YTB, s.353)?*
- *Körfez'deki donanmaya ait gemiler; aralarında, işaret lambalarıyla haberleşirken; bir yandan da projektörleri -büyülü, ışıktan duyargalar gibi,*

denizdeki sandalları ve içindeki mültecileri; **zaman zaman** da Kordonboyu'nu yokluyor: kalın dumana boğulmuş, gösterişli bazı binalar ateş içindedir; etraflarındaki kalabalıkta paniğe dönüşen bir telâş, arasözlerin, uğursuz uğultusu (GP, s.359) ...

- *Türkü devam ettiği sırada, orada bulunanların hâlet-i ruhiyesi, zincirleme planlarla, birbirini izleyecektir: "Latife, alâkalı görünmekle birlikte, elinde tuttuğu bardağı sık sık dudaklarına götürüp şampanyasını yudumluyordu; zaten Paris'te, Salles Pleyelles'de ünlü keman virtüozo Jean-Jacques Masson'u dinlemeye gelmiş; üzerinde, bu gece giydiği tuvalet; **zaman zaman**, saçlarını 'a la garçonne' kestirmeyi düşünüyor; babası kızar belki (GP, s.375) ...*
- *Geceleri ne de olsa soğuk, üşümüş meğer, bir bardak, bir bardak daha, oh içi ısındı, eli ayağı gevşiyor, üst üste esnemeler, gözkapaklarında tatlı bir ağırlık, yolu yok, bu gidişle uyuyacak, son düşüncesi: <Bari şu ışığı söndürsem!..> oldu ya, ne mümkün, o dakika zaman kayması gerçekleşmiş; gözlerini yummasıyla, Yüzbaşı Demir kendini, ay ışığında yılan gibi ısıldayan, kayalık dorukları iğne ucu tepelerle çevrilmiş, kuytu bir şehirde bulmuştu; Kalfa Nine'den çocukluğunda dinlediği o masaldaki korkunç şehirdi burası, ölüm nedir bilinmiyor, **zaman zaman** dağların arkasından ulu bir ses sırası gelenin adını ünlüyordu: < —...Feyzullah oğlu Demiir> (YTB, s.376)!*
- *Hüseyin Rauf Bey, bahçede, kameriyenin hemen yanındaki hasır koltuklardan birisine kurulmuştu; Ciddi olduğu ölçüde rahat, yanı başındaki sehpanın üstünde, bir iki dosya göze çarpıyor; bir dosya da elindeki, konuşmasının akışına uyarak, onu **zaman zaman**, indirip kaldırıyor (GP, s.401).*
- *Kordonboyu'nda: gece, sabaha yakın. Tenha bir karanlık etrafı kuşatmıştır. Sağda, büyük yangından artakalmış, simsiyah yalı ve bina iskeletleri, birer heyulâ gibi yükseliyorlar; solda, yıldız alacası Körfez'in yakamozlu pırıltısı. **Zaman zaman**, sinsî ve tehlikeli, fakat asla görünmez bir hayvan gibi, varlığını hissettiren, eskimiş yangın kokusu (GP, s.410).*
- ***Zaman zaman**, sinsî ve tehlikeli, fakat görünmez bir hayvan gibi, o yangın kokusu, varlığını hissettiriyor (GP, s.412).*
- *Arasıra açılıp kapanan bir kapı, uzaktan uzağa ayak sesleri, o kadar. Bahar gecesinin puslu serinliği, köhne Harbiye binasının yüksek tavanlı loş*

odalarına, yürek karartıcı koridorlarına, adamı **zaman zaman** ürperten gizli nem zerrecikleri olarak dağılmış (YTB, s.414).

- **Zaman zaman**, gecikmiş mebusların, faytonlarla, nadiren otomobille, ahaliyi yarıp, geldiği görülüyor: iner inmez, halk arasındaki tanıdıklarıyla selamlaşarak, kapıya yöneliyorlar; halbuki Mustafa Kemal Paşa, çoktan kürsüdedir, her zamanki hitabet üslubuyla, konuşmasını bitirmek üzere (GP, s.421) ...

Birliktelik

Ağız ağıza: İki kişinin birbirine saklı bir şeyler söylemesi ve iç içe, çok yakın olma.

- *Öbürü, burnunu ve ingilizcesini bir halt sanan Akademi'li Berkay'la **ağız ağıza** (KS1, s.195).*
- *Evde nasıl **ağız ağıza** yaşıyacağınız (KS1, s.254)?*

Baş başa: Teke tek.

- *Korkutucu bir tutku, şaşırtıcı bir telaşla Mahmud'u bulmak, onunla **baş başa** oturup saatlerce konuşmak istiyor (KS2, s.8).*
- *Ümid tekrar nemli ve soğuk ağaçların altında **baş başa** dans ettiklerinin ancak farkına vardı. Ufak ufak başı dönüyordu. Karanlığın cömertliği, gecenin serinliği, ara sıra yaprak uçlarından akıp gelen damlalar içini değiştiriyordu (KS1, s. 19).*
- *İbrahim yemeği ile **baş başa** kalınca zaten Niko'yu, etrafını saran bütün ufak tefeği silkip atmıştır (KS1, s. 33).*
- *Yalnız yalnız, daha doğrusu bir şarap şişesiyle **baş başa** yenmiş bir akşam yemeği (KS1, s. 45).*
- *Yunus Nâdi'yle **başbaşa** verip uydurma Hint Hilafet Komitesi Başkanı Mustafa Sagir'in casusluğunu ve çevirmeğe kalkıştığı fırıldakları konuştular (KS2, s.47).*

- Arabayla gelir seni alırım. Yalnız tabii. **Baş başa** ikimiz, hem ı have a world to tell you (KS1, s.48).
- İki kere bakıştın, iki kere **başbaşa** kalıp dudaklarını ısıttın mı, tamam; yeminlere namus sözlerine rağmen olup biteni git Sağır Sultan'dan dinle (KS2, s.52)!
- Ümid: Hayır, diye karşılık verse, yatmadım. Gelsene, Mâide! Bir vakit **baş başa** otursalar. Mâide hemen dese ki:-...yine bir sürü sigara içmişsin (KS1, s. 59)!
- Günde en az on kere kendimizi herkes tarafından terkedilmiş hissetmiyor muyuz, kaderiyle **baş başa** bırakılmış, yapayalnız? Eee (KS1, s. 60)!
- Bir kaç kere gezip tozduk, iki kere **başbaşa** radyo dinledikse hemen rezilini mi çıkartmalı (KS2, s.66)?
- Sarışın kız yanaklarını oğlanın yanaklarına sürüyor. İkisi **baş başa**; yüzlerinde hayrete benzeyen; biraz hayrete, biraz da hayretten fazla bir şeye, diyelim ki isteksiz bir bekleyişe benzeyen, bir ifade; hattâ biraz da mahzun, önlerine bakıyorlar (ZBB, s.68).
- Zira galiba o anda ben Türkan'la beraber olmanın, ilk defa **baş başa** bir film seyretmenin tadını çıkarıyordum (KS1, s.73).
- Mareşal Tito Amerikan Elçisini kabul etmiş. İki saat **başbaşa** konuşmuşlar (ZBB, s.73).
- Şimdi gelip beraber bir yemek yiyeceğiz. Ha, **başbaşa** bir yemek (ZBB, s.78).
- Bana böyle mi demiştin? Hani Altinkum Plajı'nda **baş başa** yemek yediğimiz akşam (KS1, s.91)
- Böyle dondurulmuş diş gibi soğuk, duygusuz bir bekâr odasında; boş bir cin şişesi ile kırık bir pencerenin aşağılık acısıyla **baş başa** aşksız ve şefkatsiz oturduktan sonra! Kibriti çak ve ateşe ver (KS1, s.93)!
- Çocuk ellerini ayaklarını dört bir tarafa dağıtarak savrulup gidiyor; Ümid'i orada, yani Mahmud'un odasında korkutucu bir canlılıkla kımıldanıp duran eski fotoğrafların, Fransızca plakların ve plastik ceb kitaplarının sevimli dağınıklığı ortasında Point Bleu radyosuyla **baş başa** bırakıyor (KS2, s.108).
- Bugün evde otursaydık: **baş başa** (KS1, s.110).

- *Sefir Paşa'yla **başbaşa** konuştukları, birtakım çağrışımların -irkiltici havai fişekler gibi- fişkirmasına neden oluyor; arkasından her çağrışım önce bir, sonra yüzlerce istifhama dönüşüyor (GP, s.110).*
- *Zehra birdenbire kalktı. Yapamıyor. Her şeyi yapıyor, yalnız bunu evde tek başına, daha doğrusu eski zaman insanlarıyla **baş başa** oturmayı yapamıyor. Birazdan Clara japon çizilmiş kaşları 'alagarson' saçlarıyla eli yüzü kan içinde çıkıp gelecek (KS1, s.112).*
- *Naciye Sultan'la ikisi, **baş başa** vermiş (GP, s.113) ...*
- *Mösyö Çang daima aynı tebesümle **başbaşa** (ZBB, s.116).*
- *Daha sonra **başbaşa** verip tutacakları yolu kararlaştıracaklar. Hüsnü Faik sanki iki üç gün önceki o 'ne yapmalı?' tereddütleri içindeki adam değil Hâdiseyi çok yırtıcı yaşamış ihtiyarlarda görülen o katılık ve yürek peklığıyle alıyor, bir yerden itibaren kendisini ve gazetesini asıl olması gereken yerde görüyor (KS1, s.120).*
- *Sonra New-York'tan kalkıp bir gece uçağıyla Paris'e geliyorsun ve o Fuzzy Horn'u böyle bir Paris bohemi odasında, böyle bir liman gibi fosur fosur tüten kadınla **başbaşa** buluyorsun (KS1, s.145).*
- *İbrahim pürosunun ateşli ucuyla bunu **baş başa** tespit ettikten sonra asıl ve en önemli İbrahim'in büyük beyaz bakışları ve bütün buldog suratıyla garsona dönüp içkileri ısmarlıyor (KS2, s.146).*
- *'Reis Paşa'yla **baş başa** kalabilmiş olmanın, 'ayrıcalığından' ileri geliyor (GP, s.191).*
- ***Baş başa** yedikleri, yer sofrasında, tabağa iki kaşık irmik helvası koyarak, Paşa'ya uzatıyor (GP, s.191) ...*
- *Onları birbirine, duman duman dağılan bir yağmur şehrini her gece **baş başa** yaşamak mı, yoksa ülkenin kaderini belirleyecek siyasal bir dramı beraber izlemek mi yaklaştırdı, Yüzbaşı Demir, sonraları çok düşünmüştür (YTB, s.217).*
- *Koridordan salondaki **başbaşa** iki adamın konuşmaları kelimesiz ve cümlesiz bir uğultu halinde odaya dağılıyordu (KS1, s.229).*
- *Saç saça, **başbaşa** dövüş! Birbirlerini yerden yere vuruyorlar. Gözleri sivrileşiyor. Kin damlıyor sanki tırnaklarından (KS1, s.242).*

- Athena'nın odasında onunla **başbaşa** değilim yine hayal kuruyorum hissi (KS1, s.252).
- Baba oğul, **başbaşa** yiyorlar (YTB, s.243).
- Tarlabası'ndan aşağıya akıp dursun. Alt kat insanları romatizmalarına başlasınlar. Eğer asfaltta külhani ve sırlıklam bir köpek seke seke Taksim'e yürürse görme! Bakma bile! Bu gece senin. İşte Athena. Athena'nın fırlak dudakları. Sımsıkı eti. Uzun uzun, kaypak kaypak saçları. Elini uzatsan dokunabilirsin. Dokunma! Sadece duy, onunla **başbaşa** olmanın burucu zevkini yaşa (KS1, s.254).
- Dr. Adnan Beyler, **baş başa** vermiş, ayakta konuşuyorlar (GP, s.261) ...
- Hele genç kadın radyoya uzanıp, sarmaş dolaş kemanların alabildiğine genişlediği bir balkan müziğini salona boşaltınca, iki yalnız insan, iki gece arkadaşı, yumuşak bir içlenmeyi **başbaşa** paylaşıyorlar (YTB, s.264).
- ...soğuk bir akşamdı, geç vakit evde müzik dinliyor, kahve içiyoruz; subay arkadaşlarla temaslarımı, aramızda konuştuklarımızı çitlatacak oluyorum, hayret, Ümid olup bitenlere fazlasıyla vakıf Ankara'daki bir komiteden söz açıyor, Menderes'i devirme plânlarından! Hay Allah çıldıracağım; **başbaşa** verip, sabaha kadar ihtilal programı çiziyoruz (YTB, s.272).
- Akşam, Radyo Gazetesi'ni evde Ümid'le **başbaşa** dinledi (YTB, s.281).
- Novotni Birahanesinde, o gece **baş başa** oturmuş; Doktor Melek'i bekliyorlardı, Mustafa Eşref'in tabiriyle zevceleri hanımefendi' geciktikçe gecikti (GP, s.301) ...
- Vanlarında çok oturmadı, bunlar üç kız üç oğlan bir dans numarası yapıyorlarmış, kulise hazırlanmaya gitti: iki arkadaş **başbaşa** kaldı (YTB, s.316).
- Uzak uzak gülümsüyorlar. Bir kahve. Radyoda bir müzik, Romen müziği. Ajans haberlerini **baş başa** dinleyip yorumlamak. Galata Kulesi'nden lâciverd bir cam top gibi düşüp, Camekan sokağına tuzparça dağılan bahar akşamı. İp atlayan yahudi kızlarının çığlıkları (YTB, s.343).
- Marie-Laure Oiselet, basbayağı öfkelenmiş, dedi ki: "...bu nota bir blöf, başka bir şey de olamaz!.. Jeneral, bana bizzat açıkladı: Fransa, askerlerini İzmit ve

Çanakkale'den çekiyor..."Edwin Jay ve Jimmy Fowler'le baş başa konuşuyorlar (GP, s.397).

- *Binbaşı Mehmet'le Binbaşı Kenan baş başa vermiş harekâtın zaman ayarlamasını yapıyorlar (YTB, s.413).*
- *Yassıada davaları'nın başlamasını fırsat bilip, kapağı İstanbul'a atarak, bir iki gün Ümid'le baş başa olmak, bu arada Suat'ı görmek umuduna kapılmıştı, nerde o talih, üç gündür Yassıada ile Dolmabahçe'deki İrtibat Bürosu arasında mekik dokumaktan başını alamıyor: Ümid'le beraber olmakmış, hani ya (YTB, s.429)?*
- *Yüzbaşı Demir'in içisıra büyüyen korku ağacını bilse: ister misin Suat aklına geldikçe genç bir kobra diriliğine kavuşan erkekliği; Ümid'in zarif, fazla ince kadınlığından etkilenmesin de, onu bu gece eski çaresizliğiyle baş başa bıraksın (YTB, s.463)?*
- *Elverişli bir saat yakalar yakalamaz, artık Piknik'te mi olur, Orduevi'nde mi, baş başa bir yemek yemek (YTB, s.470)!*
- *...tamam tamam, merak ettiğin şeyi biliyorum, gece Gar Gazinosu'na düş, baş başa konuşuruz mevsim yaz, tenhadır (YTB, s.488).*
- *Binbaşı Demir yalnız olacaklarını sanmıştı, 'başbaşa' demedi mi, kim olsa sanır; oysa seninki bir kadınla gelmiş: 'değnekten farksız', saçları soğan kabuğu, güdük kaşları kırmızı, incecik dudaklarını kelebek boyamış bir kadın şıklığı pahalı, iyice takmış takıştırmış, adamın tüylerini ayağa kaldıran yanlış tonlarla konuşuyor, anlasın anlamasın her konuya burnunu sokuyor: — Aziz hayatım, bu orkestra geçen yaz Fuar'da çalmamış mıydı (YTB, s.488)?*
- *Binbaşı Orhan Erkanlı, yıllarca sonra, baş başa verip anılarını tazeledikleri bir akşam, Binbaşı Demir'e o görüşmeyi ve onu izleyen olayları şöyle anlatacaktır (YTB, s.522) ...*
- *Yıllar sonra, baş başa anılarını tazeledikleri akşam, bakışlarında içten içe tutuşan bir öfkeyle, 'hissiyatını', Binbaşı Demir'e şöyle anlatacaktır: — ...toplantıdan ayrılırken, uğurlamaya gelen yöneticilere yaptığınız ayıptır, Atatürk'ün ölüm gününde, anma töreninde bu oyunlara tenezzül etmeniz ancak sizleri ve sizleri bu yola itenleri küçültür, birbirimizi iyi tanırız, bunlardan artık vazgeçin' demekten kendimi alamadım (YTB, s.525).*

Biz bize: Tanıdık ve sevilen insanlarla beraber olma.

- *Dürnev'e doğru eğiliyor. Diş diş sırtıyor: - Burada **biz bizemiz**, diyor (KS2, s.42).*

Bölük bölük: Parça parça.

- *Pencerelerin ardında daima boğuk, kirli ve **bölük bölük** bir İstanbul (KS2, s.69).*
- *Ancak bulvarların üstüne **bölük bölük** bir akşam üstü dökülürken onları salıverecekler (ZBB, s.207).*
- *İlkin kerpiç gibi bir sessizlik. Birkaç saniye. Sonra herkes birden Kâzım'ı unuttu. Yorgaki kemanını çenesine dayadı. İlk tele dokunur dokunmaz, barın kerpiç kesilmiş havası çat diye çatladı, ufalandı, **bölük bölük** dağıldı. Her masadan bir ses büyüdü. Garsonlar arı gibi vızıldamağa başladılar. Nihayet müzik: çıtırtılı, gergin ve yaylı müzik! Yaşa be Yorgaki, sen de olmasan (KS1, s.84)!*

Cümbür cemaat: Toplu bir şekilde, hep birlikte.

- ***Cümbür cemaat** ayaklanıp seni kucaklayacaklar (KS2, s.140).*

Çift çift: İkişerli, çiftler şeklinde.

- *Ve alacakaranlıkta gözler. **Çift çift** (KS1, s.242).*

Çifte çifte: Çiftlerli.

- *Altlarında cadillac araba, emirlerinde **çifte çifte** hizmetçiler (KS2, s.40) ...*

Çifter çifter: Çift olarak, ikişerli ikişerli.

- *Durumu bu derece karanlık görmesi, başarısızlığını önceden benimsemiş olmasından elbet...bu ne talihsizliktir? Destan kahramanlıkları, **çifter çifter** madalyalar kurarak, kalk Türkiye'den Kore'ye gel, daha doğru dürüst ilk 'muharebe görevinde, bir avuç gerillanın had dini bildiremeyip bölüğünü kaybet! Divan Harbe verirler adamı (YTB, s.50).*

Çoluk çocuk: Çocukların dahil olduğu topluluk anlamında.

- *O dakika, ilerden iki ağır yaralı getiriyorlar: birisi, **çocuk çocuk** gülümseyen, yüzü bezgin bir er, inanılmaz bir hızla kan kaybediyor. Üniforması kıpkızıl, yapış yapış; öbürü, kefen beyazı suratında siyah bıyıkları başlı başına bir edepsizlik gibi duran bir astsubay, yoksa ölmüş mü (YTB, s.69)?*
- *Bunlar diyor **çoluk çocuk**. Üstelik kafalarına da işlemiyor (ZBB, s.81).*
- *Yolda kimisi atlı eşekli, kimisi kağnısına, arabasına binmiş; çoğu yaya, her türden insan...Pılsı pırtısı, arabasına yüklü; **çoluğunu çocuğunu** indirmiş, kendileri yaya, yaşlılar (GP, s.162).*
- *Erkek kadın, **çoluk çocuk**, her birisi çoktan, 'kolu sırmalı' birer çavuş' (GP, s.214)!*
- *Hele adamın **çoluğu çocuğu** olursa (KS2, s.240) ...*
- *Biraz boş bulunsa, «— Canım annemin tâvûsları, **çoluk çocuk** rahat vermiyor diye Çiftliğe götürmüştü, demek geri getirmiş...» diyebilirdi, demedi, ciğarasının külünü usulca tablaya, düşürürken: —...bitişik yalının tâvûsları, diye sözünü tamamladı, görseniz şâhâne şeyler, ama ötüşleri canhıraş, her seferinde Ümid'i de yerinden uğratırlar, alışamadı bir türlü (YTB, s.455).*
- *...valdenin evlenmemi tâcil etmek istemesinde isabet var. Ev bark sahibi olup **çoluğa çocuğa** karışmak mukadderse, vakit gelmiştir, geçmek üzeredir (YTB, s.523).*

Diz dize: Kişilerin dizlerinin birbirine yakın olması, değmesi.

- *Şimdi ikisi camları sabah akşam temiz ve aydınlık bir apartmanda **dizdize** oturacaklardı* (KS1, s.167).
- *Uzakta bir şehirde camları yemyeşil bir deniz gören Sakız biçimi bir evde Zehra'yla **dizdize** rakı içeceğim* (KS1, s.184).
- *Yağmur gecesi ile **dizdize** oturduk* (ZBB, s.201).

Dudak dudağa: Dudağı dudağına değecek kadar yakın olma.

- *İçerde Bekir Athena 'yla **dudak dudağa*** (KS2, s.12).
- *İçerde ikisini umduğu gibi **dudak dudağa** bulamamaktan korktu* (KS2, s.13).
- *Yukarı çıkıyorum fakat orada Mahmud'u değil uzun saçlı arkadaşı Rocky ile Turgud'u **dudak dudağa** buluyorum* (KS1, s.133).
- *Uzak ve sisli şehirlerde **dudak dudağa** rüyalarımızı yaşıyoruz* (KS2, s.142).
- *Ümid, Binbaşı Demir'in org uğultulu sesini duyar duymaz yerinden zıpladı. Koşup sınıksı boynuna sarılıyor. **Dudak dudağa** öpüşüyorlar* (YTB, s.437).

El ele: El ele tutuşmak.

- *Al bakalım yine sarhoşlar; ağızlarına yüzlerine karanlıktan dağınık dağınık, kaçıcı bir şeyler bulaşmış. İlk Kızılderililer gibi tek sıra halinde, sonra **el ele** vererek Vezneciler'e devriliyorlar* (KS1, s.6).
- *Gazeteci bu, yakaladığı gibi elbette yukarıya Karakol'a götürecektir, orada aynasızlarla **el ele** verip iyice bir tozunu alacak* (KS1, s.9).
- *Böyle bir kör döğüşünde kim kiminle ve ne şekilde **el ele** verebilir* (KS2, s.43)?
- *Sakızağacı Caddesi'nde ışıklar ve ölü gözlü pencerelere **el ele** tutulmuş titriyordu* (KS1, s. 47).
- *Talebeler; ufak, kısa pantolonlu, kırmalı oğlanlar: dişleri çıkmış, örgülü, kurdeleli kızlar, **el ele** vermişler "Çiftçi çukurda" oynuyorlar* (SA, s.49).

- *Cehennemin yedinci katında Athena ve Namık **el ele** tutuşmuşlar, ikisi de çırılçıplak, ikisinin de adaleleri boğum boğum alevlere basa basa dans ediyorlar* (KS1, s.87).
- *Sarı Paşa'yla **el ele**, Anadolu'da neler yaptıklarını' merak ediyor; saklamıyor da bunu, açıkça söyledi* (GP, s.103) !..
- *Camların arkasında sokağın akşam telâş, Paris'in gökleri, ihtiyar gözlü yapılar **el ele** tutuşmuşlar kül rengi bir sise giriyorlardı. Kül rengi, ufak ufak ve yıpratıcı bir sis* (ZBB, s.108).
- *İtler **el ele** tutuştular. Bıçaklarını parlattılar* (KS1, s.131) ...
- *Üç tane masmavi biner franklık kâğıt **elele** tutuşmuş beyninde tepiniyorlar. Allahına sövüyor. Ve Hernandez'in Allahına Hernandez onun öfkesini anlıyor ve bekliyor. Saçları hep ufak ufak, ve malûm* (ZBB, s.141)!
- ***El ele** tutuşmuş, oynayan çocuklar: "Çiftçi çukurdaydı, çiftçi çukurdaydı..." Hatırlıyor musun, diyorum, son defa şurada 23'üncü ilkokulun bahçesinde* (SA, s.177).
- *Sonra ben tekrar o ilkokul bahçesini yaşıyorum. Çocuklar yakın ve âlim gözleri parıldayarak **el ele** tutuşur* (SA, s.180).
- *Başlangıçta 36 yıllarına kadar milletle inkılapçı kadrolar memleketin ve halkın hayata ve refaha kavuşması için **elele** çalışıyorlar, gibi* (KS1, s.234).
- ***Elele**. Ufak bir yer tutarız. Ben iş aramağa çıkarım. Sen nasıl olsa barların birine kapağı atarsın* (KS1, s.254).
- *İşçilerin, köylülerin, aydınların **elele** vermesi* (KS1, s.268).
- *"TÜRKİYE-UKRAYNA MUKARENET VE UHUVVETNAMESİ DÜN İMZALANDI / FRUNZE YOLDAŞ DEDİ Kİ: ANKARA İLE ŞURALAR CUMHURİYETLERİ BADEMA **ELELE** YÜRÜYECEKTİR"* (GP, s.276).
- ***El ele** verilerek demek hâlâ birşeyler kotarılabiliyor, devrim'den umudu öyle kesmemek lâzım* (YTB, s.496).

Eş dost: Yakın çevre, akraba, tanıdık kimseler.

- *Bir takım **eşdost** partilerinin akşama sarkmış nihayetlerine doğru çıldırmış kravatları, alınlarına düşmüş kumral perçemleri yüzünden artık fox- trotl'lara*

filan sığmayan Robert Kolej'li kibar çocuklarının kolları arasında (KS2, s.112).

- *Bu arada ne öğreniyor, havluluğundan çok **eşe dosta** salık verdiği kocakarı ilaçlarıyla ün yaptığını (YTB, s.140).*
- *Başdönmesinin aman vermez pençesinde fazla bunaldığı için mi, Gülhane'deki ilk haftalarından başlayarak gördüğü cinsel rüyalar içini yatıştırdığından mı, nedense, Yüzbaşı Demir, dertlenir gibi olduysa da, Dr. Sheldon'ın uyarısı üzerinde durmamıştı. Ama, asıl etkili olan, galiba o rüyalar iyileşme dönemini, boydan boya, öyle sıkı, öyle somut bir gelişme süreciyle kaplamışlardı ki, Gülhane'deki hayatından Yüzbaşı Demir; öteki yaralıları, doktorları, **eşi dostu**, annesinden şaşmaz aralıklarla aldığı mektupları değil; Mamasan Shamisen'i, Mamasan Shamisen'le yaşadıklarını hatırlıyor (YTB, s.224).*
- *Ümid, Tarlabası'ndaki eski pansiyonunda kalmıyordu, Firuzağa'da, 'şirin kutu gibi, manzarası çok kral bir çatı katına taşındığını; **eşin dostun** yardımıyla, yeni evini filmlerdeki gibi döşediğini' yazmıştı; buluşur buluşmaz buraya geleceklerini kestiriyordu ya, yine de Demir girer girmez yadırgadı; aylardır sinsi bir nem hınzırlığıyla iliklerine işlemiş Anadolu yoksulluğunun etkisindendi belki, belki evin herşeyinde Ümid'e eldiven gibi uyan çağdaş 'fazla' çağdaş bir hava olmasından (YTB, s.312)!*

Göz göze (gelmek): Kişilerin bakışlarının karşılaşması.

- *Sonra **göz göze** geldiler (KS1, s.5).*
- *Wowan Boğazi'ndaki sorumluluğuna döndü. Kara Başefendiyle **göz göze** geldiler. İkisinin de bakışlarında, it gibi üreyen soru işaretleri (YTB, s.20)!*
- *Her gün yüz yüze **göz gözeyiz** (SA, s.30).*
- *O da kalktı ve **göz göze** geldik: gürr, uzun saçlar (SA, s.71).*
- *Tekrar aynada **göz göze** geliyorlar. İçinde hınzır bir istek kıpır kıpır. Erkeklik. Bir kadını kütür kütür kütürdetmek (ZBB, s.90).*
- ***Gözgöze** geliyorlar. Fakat, hayır (KS2, s.95)!*
- ***Göz göze** geldikçe üstelik bir de sırtıyor (SA, s.100).*

- *Sonra da her yeni öpüşmeden evvel ve sonra ne erkek çocuklarının yüzüne doğru dürüst bakabilmek, ne de aynalarda kendi kendisiyle **gözgöze** gelebilmek (KS2, s.113)!*
- *Gözlerin sahibini bulmak için başını kaldırıyor şimdi. İbrahim'le **göz göz** geliyorlar. Bunlar İbrahim'in gözleri: ağır çeken, beyazlı beyazlı, yusuvarlak (KS1, s.115-116).*
- *İbrahim göz göze gelir gelmez kirpiklerini dükkân kepenkleri gibi kıyametler kopararak indirecek, Pürosu'nu çakmağında ısıtacak (KS1, s.115-116).*
- *Bunu beni görmeden anlayamazsınız. İşin kötüsü şehrin içinde ezeli seyranımı yaparken **göz göze** geldiğimiz oluyor, size gülümsüyorum ve beni tanımıyorsunuz (SA, s.165).*
- *İsmet Paşa, o anda **göz göze** geldiler; ikisinin de yüzünde ve gözlerinde, aynı derin kaygı. Fevzi Paşa, Mustafa Kemal Paşa'nın düşüp kaldığı yere, koşar adım yürüyüp, başına diz çökerken; seyise ve yaverine emrediyor (GP, s.207) ...*
- *Her daim **gözgöze**, her daim **gözgöze** (KS1, s.249-250).*
- *Tekrar **gözgöze** geldiler (KS1, s.253).*
- *Hele şu kısa kıvrık saçlı adamın resmiyle **gözgöze** gelmiyor mu, şeytan çek tabancayı diyor, doğrult (YTB, s.304) ...*
- *Yüzbaşı Demir buna bir anlam veremiyor. Duraktaki İnzibat Çavuşu ile **göz göze** geldiler. Çavuş, omuzlarını kaldırıp, o sormadan durumu açıkladı: — Çocukları dağıtamıyorlar Yüzbaşım, bütün ıslattılar, nafile (YTB, s.370).*

Grup grup: Aynı özelliklere sahip, iş birliği içinde olan topluluklar anlamında.

- *Bahar geceleri bahçede çocuklar **gurup gurup** toplanırlar, oyun oynarlar (ZBB, s.59).*
- *Salonda Akademi'li genç subaylar, **grup grup**, görev emirlerini alıyor, sessiz ve telaşsız dışarıya çıkıp, canlı hedeflerin icabına bakmak üzere araçlarına biniyorlar (YTB, s.417).*

Hevenk hevenk: İpe geçirilerek dizilmiş ve birbirine bağlanmış sebze bağı anlamında.

- *Sofanın tavanı, tabanından daha az ilgi çekici değil; hevenk hevenk, soğan sarımsak* (GP, s.56).

Hısım akraba: Aynı soydan ya da evlilik yoluyla aralarında bağ oluşan kimseler.

- *Suat'ın çocukluğu Vaniköy'de geçmiş, onların dışında bir arkadaş çevresi neden olmasın: ilkokulda aynı sırada oturduğu kız, koruda saklambaç oynadığı bir oğlan, belki hısım akraba* (YTB, s.510).

İç içe: Birbirine geçmiş şekilde, çok yakın olma.

- *İç içe bir sürü aynalar. Bir sürü Ahmet'ler. Uykusuz kalmış bir sürü göz. Adam, diken üstündeymiş gibi sıkıntıyla kıpırdanıyor* (SA, s.42).
- *Kadının kulaklarında iç içe geçmiş üç helezonlu bir çift küpe* (ZBB, s.90).
- *Soho ortamında iç içe geçmiş, viski-soda, cazbant ve çarliston dansı: ensesi traşlı, kaşları kıl incesi çizilmiş fahişeler* (GP, s.90) ...
- *Yalnız yaşanan bir hayat. İç içe, tıpkı bir bağırsak hevengi gibi pis kokulu, tiksindirici bir hayat* (ZBB, s.105).
- *İç içe girip bir dakikalık kenetlenmeyi tanrılara meydan okuyarak yüzyıllar boyunca uzatamaz mıyız* (KS2, s.112)?
- *Bombalar isabet ettikçe, âdeta iç içe infilâklar; havaya, çok uzaklara savrulan, demir ve çelik aksam* (GP, s.165) ...
- *Piyanosunun başına oturur; iç içe geçmiş sesler bulup birkaç gram dokuyarak bu yılanın eninde sonunda beni mutlaka zehirleyeceklerini anlayabilirdi* (KS2, s.227).
- *Memur, esnaf, amele ve köylü; yan yana ve iç içe, nefesini tutmuş* (GP, s.255) ...
- *Ümid içiyordu, durdu, gözlerini kısarak artık gerilerde kalmış Paris yıllarına baktı: Montparnasse Metro'sundan çıkmış, sokakta cıgara içe içe, Dupont Kahvesi'ne yürüyor: Gianna ile mi buluşacak* (YTB, s.276)?

- *Demirin sevgisi ve kıskançlığı öylesine iç içe girmiş ki, kadın olabileceğini düşünmek istemiyor* (YTB, s.303).
- *Batı yakası, iç içe, sardunya kızılı, zambak sarısı, boru çiçeği eflatunu* (YTB, s.399).

İçli dışlı: Çok yakın, samimi olmak.

- *Kimse kimseyi umursamıyor. Herkes ve herşey birbiriyle içli dışlı* (ZBB, s.191).

Kadınli erkekli: Kadın erkek karışık olarak.

- *Gazi'nin arabasına, kamyonun yarıp yol açtığı kalabalık, arabalar geçtikten sonra hızla kapanıyor; enine boyuna, gergin bir dalgalanma! Yerli Rumlardan, yaşlıca biri, arabasındaki Mustafa Kemal Paşa'yı tanımasın mı? Eliyle göstererek, ilk bağırان o; ona uyup, arabaya dehşetle bakan, kadınli erkekli Rumlar bariz bir korkuyla geri çekilip, bağırıyorlar* (GP, s.360) ...

Kendi kendine: Kimsenin duymadığı, bilmediği şekilde içinden.

- **Kendi kendimize** ölçülü biçili bir zaman tutumu tuttuğumuzu söyleyip övünüyoruz (KS1, s.5).
- *Buradan tutup bir cinayet romanına, daha ilk yarısında insanı heyecandan boğuveren bir gangster filmine rahatça girebilirsin: Bu, bir manada ve bütün manâlarda toplum şartlarına sığamıyan bir adamın her dakika kendi kendini aşmak istemesi değil de, ne* (KS1, s.8)?
- *Sanki oradaki memurlara soruyormuş gibi kendi kendine durmaksızın: - Birden bire kapının arkasında akı çok siyahı az ürkek gözlü partal adamların oturduğunu hatırlıyor. Bu ona, Marsilya'dan Paris'e doğru değil de kendi kendinin cehennemine, tam da kendi kendinin lânetli, aziz ve gebertici cehennemine doğru yola çıkma hissi veriyor* (ZBB, s.10).
- *Teker teker elektrikleri söndürmüş; bir yalnızlık uykusuna girmek, kendi kendine kalmanın rahatlığını duymak istemiş* (KS2, s.12).

- Ümit, **kendi kendine**: İşte bu, diyor, asıl yeni olan (KS1, s. 15)!
- **Kendi kendine** itiraz etti: ... Mahmud beni hiç mi ilgilendirmediydi? İlgilendirdi elbet hem de fazlasıyla (KS1, s.19)!
- Halbuki ilk Paris gününü **kendi kendine** yaşamalı (ZBB, s.19).
- Zaman zaman duyduğu tiksintiyi andıran duygunun sebebi, işte bu. Sabahı beklemeden döndü. Turgut birlikte gelmek istedi. Rızı olmadı. **Kendi kendisiyle** didişmekten içi boşalmıştı (KS1, s.20).
- Bir zaman için herkesin âdet üzere **kendi kendisine** verdiği ehemmiyeti vermemeğe başlıyor. Kim kime (ZBB, s.21)?
- Hızır mısın be Vartkes? diye **kendi kendine** soruyor (ZBB, s.25).
- **Kendi kendine** kafasından bir cümle kuruyor (ZBB, s.31).
- Daha sonra cigaraları yüklenip çıkarken **kendi kendine** biliyor ki Hilmi etrafına arkadaşlarını toplamıştır (ZBB, s.31).
- İbrahim durduğu yerden onu içine sindiriyor. Deminki çekişmeyi **kendi kendine** sürüp götürdüğüne; o düz ve ibrişim saçlı adama az önce bulup söyleyemediği en yıldırıcı karşılıkları şimdi bulup söylediğine hükmediyor (KS1, s.31).
- Benim **kendi kendime** verilmiş bir sözüm, izzetin nefsimi karşı kazanılacak bir bahsim var. İyisi mi uzun etmeden çıkıp gitmeliyim (KS1, s.32).
- Ben **kendi kendimi** saçlarımdan kavramış seneler önce kaydığım tiksindirici ve bozuk çamurdan, çürük bir bataklıktan kurtarmaya çalışıyorum (KS1, s.32).
- **Kendi kendine** aynı kelimeyi tekrarlıyor: Basitliğimden (ZBB, s.37)!
- İstanbul'a gider gitmez ilk işim Adnan'a uğrayıp saçlarımı boyatmak olacak diye hayal kur, **kendi kendini** avut; gelince de aradığını bulama, canın sıkılmaz mı (KS2, s.38)?
- Önce kulenin saatine baktı: 04.03. Sonra kendi saatine: 04.10! İçin için güldü: **Kendi kendimize** ölçülü biçili bir zaman tuttuğumuzu söyleyip övünüyoruz, avuntu (KS1, s.38)!
- **Kendi kendine**: Amma da geceydi be! diye konuşuyor: -...fil gibi şişmişiz. Eh, başka türlü de olamazdı zaten. Bu yorgunlukla?! Neydi o trendeki halimiz? Öyle mi (ZBB, s.40)?
- Duvar da ayna olduğu için **kendi kendisiyle** burun buruna oturuyordu. Kapıda bin bir türlü şey yazılmıştı (ZBB, s.40).

- Ben **kendi kendimle** ilgiliyim (KS1, s.41).
- Yemeğini **kendi kendisiyle** bakışarak yedi (ZBB, s.44).
- Sabiha **kendi kendisiyle** anlaşılmak içinmiş gibi başını hafifçe sallıyarak: Neden böyle herşeyi karmakarışık düşünüyorsun, diyor, anlamıyorum! Her insanın hayatında kendisi için ve yalnız kendisini düşünerek takibettiği bir yol var (ZBB, s.49).
- **Kendi kendimden** bile kurtulmuşum ben (SA, s.53).
- Bu ağacın dibinde bir başımıza ve tıpkı bir ağaç gibi oturakalmış; **kendi kendimize** bir yalnızlığı bölmek, parçalamak istemişizdir (ZBB, s.54).
- **Kendi kendine** diyor: Blue moon, diyor, ve fısıltıyla ilave ediyor, The magical moon (KS1, s.55)!
- ... yeter be, diye ansızın karar verdi, yeter artık! Her şeyi tadında bırakmalı! Bu işi bitireceğim, **kendi kendime** hakaret ettiğim yeter (KS1, s. 65).
- Mehmed-Ali: - Kim bu, diye **kendi kendine** soruyor, Baudelaire (ZBB, s.66)?
- Sonra Selma çocuğu aldı götürdü. Hüsnü Faik daha bir müddet **kendi kendine** oynadı (KS1, s.71).
- Otobüse insanlar binip inip dursalar. Karşısına saçları oğlan biçimi kesik bir kız otursa. Kız ona baksa ve zannetse ki Mehmed-Ali delinin biridir. Allah'ın delisi. **Kendi kendine** konuşan bir deli (ZBB, s.72).
- Böyle olunca onlar bana hükmediyor; neticede yalnız muhitimle değil, mütemadiyen **kendi kendimle** de çelişiyorum: isyan etmek, oturup ağlamak, katılırcasına gülmek, masanın altında sızincaya kadar içmek, ağzıma bir damla içki koymamak. Kendimi öldürmek veya gidip bir sini öldürmek. Kadından kaçmak. Ve kadını arzulamak. Vesaire. Vesaire (SA, s.66).
- Öyle sanıyorum ki Taksim'e kadar deliler gibi **kendi kendime** konuşarak yürüdüm (SA, s.75).
- **Kendi kendini** Allah ilan etmişsin ama iyi bir kul bile değilsin (KS1, s.78).
- Biz **kendi kendimize** senin neyine inanacağımızı soruyoruz (ZBB, s.83).
- Zaten utanç verici olan bu kaçaklar gecesi, çağrından çıkmıştı büsbütün. Delikanlının soluğu boğazına sığmıyor; çaresiz bir tedirginlikle **kendi kendisinden** kurtulmaya, ruhunu gövdesinden çıkarmaya çabalıyordu (YTB, s.85).

- *Bu gece de her geceki gibi iki salamli sandviç yiyecek ve Çinli'yle iki üç satır konuşarak Kılçık Nazım'ı bekleyecek. Sirtında, belinde, kalçalarında iki mavi salyangoz gibi Bekir'in ıslak bakışları, **kendi kendine**: bu gece mutlaka soracağım, diye hesaplayıp bekleyecek, bir punduna getireceğim ve soracağım: daha fazla oyalayamaz beni, evetse evet, hayırsa hayır (KS1, s.88-89)!*
- *Sonra **kendi kendine**: -hayır, diye düşünüyor, serseriliğin lüzumu yok (ZBB, s.89)!*
- *Gidip şunu susturayım dedim, **kendi kendime** (SA, s.93).*
- *Athena uydurma kürküne sarınıyor: -Ya şimdi, diye **kendi kendine** mırıldanıyor, ya hiçbir zaman (KS1, s.96)!*
- *Yol in sanları her tarafı doldurmuştu. Bir masaya **burun burnuna** oturup birer Martini söylediler (ZBB, s.99).*
- *Portakal rengi saç diye **kendi kendine** kurup duruyordu, amma iş be! Portakal rengi saç nerede görülmüş (ZBB, s.101)?*
- *Hayatımda ben yokum, hiç yokum, başkaları da yok; kim se beni ilgilendirmiyor, çünkü ben **kendi kendimi** ilgilendirmiyorum (SA, s.106).*
- ***Kendi kendime**: "Canavar gibi bir şey" diye tekrarladım ve tashih ettim "Canavar gibi bir enayi (SA, s.110).*
- *Hey canavar! dedi, nereye? Uç kişi pek- âlâ eğleniyorduk. Neden kaçtın? **Kendi kendime**: "Eğlence" diye düşündüm (SA, s.110).*
- ***Kendi kendine**, acı acı gülümsedi: "...istediği kadar, Kuşçubaşı Eşref, Özbeklerin ve Türkmenlerin, bizi hükümdarları addettiklerini söylesin dursun" (GP, s.111)!...*
- *Dudaklarında belli belirsiz, yine o acı tebessüm; **kendi kendine** söylenecektir (GP, s.111) ...*
- *Demek ki Leon ne kadar sıkıntılı olsa, Meryem ve Hrisulâ gideceğimiz yerde ne kadar m sanın altında bacaklarını birbirlerine dolaştıracak olsalar, hiç olmazsa bu beni **kendi kendimin** ve kendimden itibaren gelen vaktin bomboşluğundan kurtarmaz mı? Zamanın geçmesini is temek bende sabit bir fikir (SA, s.112).*
- *Oyun mu oynuyoruz be! **Kendi kendine** itibar biçiyor., rütbe kesiyor Hacı (KS1, s.115).*

- Meryem çakmağını veriyor ve bana yaslanıyor: **Kendi kendinle**, diyor, kavga ediyorsun (SA, s.119).
- Ben **kendim kendime** ihtiyat düşünüyorum, onlar bana ne diyor, korkak (SA, s.125)!
- Fakat acaba Türkan **kendi kendini** anlamış, kesin ve düzeni doğru tutulmuş bir çizgi gibi çizebilmiş miydi (KS2, s.126)?
- Keleşoğlu, gözlerinin önünde beyaz beyaz uçuşan yüzlerce aspirin, **kendi kendisine** soruyordu (KS2, s.134).
- Heyhat ki iyiler gider, nadanlar kalır; Hayrullah Beyden de Anadolu'ya iltihakını müteakip ses seda kesildi, endişeli meçhuliyetler içinde kaldık; her ne kadar içime doğuyor, felâket bana malûm oluyor idiyse de **kendi kendime** itirafa dahi cesaret edemeyerek, intizar dolu günler geçiriyordum (YTB, s.134).
- Garson bu. Bizim meslektaş Onunla alay ediyorum. Ve bu suretle **kendi kendimle** alay etmiş oluyorum (SA, s.135).
- Leylaklar Altıntaş'ı, kaçınıcı okuyuşum Kim bilir, yine fevkalâde zevk duyarak okuyorum; baban vakitsiz çıkageldi, ahlıyor ofluyor, **kendi kendine** bir şeyler söylüyor ki hiç mutadı değildir, ziyadesiyle korkmuşşa benzer, merakımı mucip olmuyor değil a, sormayı tenezzül addediyorum (YTB, s.138) ...
- **Kendi kendini** görmemek için gözlerini yumduğundan. Sözlerimi anlamadı. Belki siz de anlamadınız (SA, s.139).
- **Kendi kendine** mırıldanıyor (GP, s.141) ...
- Suat hanım, bazı pek neşeli saatlerinde yatak odasındaki boy aynasının karşısına geçip, **kendi kendine** kırılarak, o tarihte dillerden düşmeyen bir şarkıyı mırıldanıyor Türkiye Güzeli Mübeccel'im ben/ismimin üstünde toplandı reyler (YTB, s.142).
- Ah katır, diye **kendi kendime** sövdüm, Arpalık yoksulu! Senin için her tarafa işaret fenerleri koymalı. Taşkiran (SA, s.143)!
- O, Türkan, **kendi kendini** durduğu yerde eskitip yok ediyor (KS2, s.143).
- Eski ve şerefli ırk, derdi. Onları beyazların medeniyeti mahvetti. Ağır basıyor. **Kendi kendime:** "Bir ağlasam!" diyorum (SA, s.144).
- Düşüncesini **kendi kendine** bir ihanet fisıltısıyla tamamlıyor (KS2, s.147).

- ...şimdiyse her tarafından su alan yorgun bir şilebim; bu gidişle hiçbir limana sığınamayacak bu kıyı sularında batıp **kendi kendime** ve yaşantımın gelmiş geçmiş bütün hergelelerine rezil olacağım (KS2, s.148).
- Güldü. Tekrar dudakları ağzımın önünde her şeye hazır. Onu öptüm ve **kendi kendime** "Hasan oğlum" diye düşündüm Dikkat et Galiba çıldırıyorsun" Kadın bunu anlamış gibi (SA, s.146) ...
- **Kendi kendine** söylenecektir (GP, s.153) ...
- **Kendi kendine** devam ediyor: "...elimizdeki kloroform, bitti bitecek (GP, s.155) ...
- **Kendi kendine** söylemiş gibi, yumuşak bir sesle: -...gözleri kapalıyken başka bir insandı, dedi, açınca başka bir insan oldu: sen bu derece güzel yeşil göz gördün mü, Miss Satsuma (YTB, s.157)?
- **Kendi kendine**: - Allah yardımcımız olsun! diyor (KS2, s.157).
- Hasan bir Hudson Körfezi tutturmuştu; olmadık, boktan bir yermiş; o zamanda öfkesini kimseye, ulan bana bile anlatmadı, **kendi kendini** yedi bitirdi (SA, s.159).
- Şaşkınlığın ağır bastığı, korkulu bir telâştı bu; daha çok **kendi kendine**: "...galiba bir yerler yanıyor..." dedi (GP, s.167).
- Hasan ise **kendi kendine** hep kavga ediyor, konuşuyor, aklından bir şeyler yazıp bozuyor (SA, s.164).
- **Kendi kendine** diyorum bazan, Hasan diyorum, hiçbir şeye inanmamak sırrına erebilmek daha önce bazı şeylere inanmış olmayı icap ettirir (SA, s.167).
- Barda herkes birbirini daha doğrusu **kendi kendisini** aramağa başlamıştı (KS2, s.168).
- Bunlar, diyor **kendi kendine**, böyle nefes nefese bir şeylerden kaçıyorlar, ama nelerden (KS2, s.171)?
- **Kendi kendini** yiyip bitiren felsefeci arkadaşım dünyada hiç kimsenin metelik vermediği şeyler üstünde kafasını patlatır ve buna "felsefe" derdi. Bu da eşeklik! Kapı açılıyor ve Ayhan görünmüyor (SA, s.171).
- Hasan, diyor, nereye varmak istiyorsun? **Kendi kendime** Nereye? diye soruyorum (SA, s.180).
- **Kendi kendinle** konuşuyordun, diyor. Kendi kendimle konuşuyordum, Ayhan Bana yaklaşıyor: Neyin var Hasan (SA, s.180)?

- *Kendi kendinle konuşuyordun, diyor. **Kendi kendimle** konuşuyordum, Ayhan Bana yaklaşıyor: Neyin var Hasan (SA, s.180)?*
- *Herkes eşeklik eder, diyorum **kendi kendime**, ama eşekliğin bile bir zamanı vardır (SA, s.182).*
- *Ziya Hilmi o çareyi bizimle aramak tenezzülünde bulundu; o bakımdan hislerimiz, aynı yöne akıyordu; bunu anlayınca, içimizde kaç günden beri **kendi kendiliğine** oluşan bir karar dudaklarımızdan dökülüverdi (GP, s.184).*
- *Öbürü, Şair Turgut'un ağzına düşen bol ve kırçıl bıyıklarına; ince ince, örümcek örümcek kanlanmış diri mavi gözlerine dalmış, onun da bir mülteci olup olamayacağını **kendi kendine** soruyor (KS2, s.185).*
- *Gözlerim **kendi kendine** ıslanıyor (SA, s.198).*
- *Sonra sigarasını dudakları arasından, eline aldı; ağız ve burun dolusu duman dökerek, bu defa basbayağı **kendi kendine** dedi ki:"...kefereyi bu sefer de mağlup edemezsek, hiç edemeyiz... Allah encamımızı hayretsın" (GP, s.201)!...*
- *Elleri üşümüş bir melek. **Kendi kendime** "Birkaç güncük" diyorum "Birkaç güncük kocaman Allah". Ensemde soğuk bir ter boşalıyor Yakub kulaklarıma eğiliyor eğiliyor (SA, s.210) ...*
- ***Kendi kendine**, mırıldandı (GP, s.213) ...*
- ***Kendi kendilerinin** içlerine girmişlerdi. Kendi kendilerini aldatıyorlar, ellerini oğuşturuyorlardı (SA, s.219).*
- *Kendi kendilerinin içlerine girmişlerdi. **Kendi kendilerini** aldatıyorlar, ellerini oğuşturuyorlardı (SA, s.219).*
- *Meryem **kendi kendine** Çıldırarak! diye düşünüyormuş (SA, s.221).*
- ***Kendi kendime**: "İş o beni bıraksın" diye düşündüm (SA, s.223).*
- ***Kendi kendime** nasıl gidebilir diye düşündüm. Sonra birdenbire çıt diye bir lastik koptu (SA, s.224).*
- *O belki de **kendi kendine** alıp veriyordu (SA, s.232).*
- ***Kendi kendine** konuşur gibi (GP, s.246) ...*
- *Ne kılıkta görünürse görünsün, hangi cinsel rezilliğe bulaşırsa bulaşsın, her seferinde Yüzbaşı Demir erkekliği taş gibi elinde uyanıyor: uyanır uyanmaz kalkıştığı umutsuz **kendi kendini** doyurmak çabaları da, Tepebaşı'nda Alp Oteli'nin sarı abajurlu odasında Aysel'in onu doyuma ulaştırmak çabaları kadar boşa gidiyor (YTB, s.250).*

- Sessiz sedasız, kapıya yöneliyor. Bu tatsızlık Gazi'nin canını sıkıyordu, **kendi kendine** mırıldandı (GP, s.263) ...
- **Kendi kendine** konuşur gibi mırıldandı: "...ya bu şehir, azizim...ya bu şehir? O kaç ömre bedel?.." Sustu başka, içinde sanki gözyaşları saklı bir sesle ekledi: "...uğrunda, az mı şehit verdik" (GP, s.342) ?..
- Göğüs geçirerek, **kendi kendine** mırıldanıyor: "...bunların gücü...ancak bu kadarına yeter" (GP, s.357) !..
- Halide Onbaşı, artık İsmet Paşayı dinlemiyordu; **kendi kendisine** mırıldandı: "...peki, ya Fikriye?.. O ne olacak" (GP, s.377) ?..
- Birinin elinde, Paşa ya Arz etmek için bekledikleri, kırmızı mühürlü 'resmi' zarf; iki yaver, yani Salih ve Rusühi beyler; verandanın kapısı önünde, sanki unutulmuş, birer heykel; kim bilir, belki de **kendi kendisini** dinleyerek, sigarasının dumanlarına dalmış, Gâzi'nin, onları çağırmasını bekliyorlar (GP, s.399).
- O ve Salih Bey, çıkıyorlar. Hüseyin Rauf Bey, hastalık söz konusu olunca, bir an dalgınlaşmıştı; **kendi kendine** konuşur gibi, mırıldanıyor (GP, s.450) ...

Kıç kıça: Arkadaşça, birbirine destek verme.

- Yorgaki'nin kemani öylesine içli ve çocuk ki ortalıkta bir martı kanadı gibi parlıyor; bar kızlarının, sarhoşların ve köhne şilepler gibi **kıç kıça** vermiş günahlarının üstüne iç açan, tertemiz yağmurlar yağıyor. Yoğun bir dans. Değişik çağrışımlarla gelen. Ölü gözleriyle kör kör aydınlatılmış bir arka Beyoğlu sokağı. Tophane'de dolaştık; deniz, küf ve esrar kokan Bizans dehlizleri (KS1, s. 90).
- Otomobiller **kıç kıça** vermişler, Taksim'den Tünel'e uzanıyorlar (KS1, s.199).

Kimi kimsesi: Akrabası, yakın dostu ve arkadaşları.

- **Kimim kimsem** de yok (SA, s.7).

Kol kola: Çok yakın, kolları birbirine dolanarak.

- **Kol kola** girip, 'Kastamonu Hatırası', bir de resim çektiriyorlar (GP, s.55).
- Tekrar koskocaman bakışıp bu rezil sessizlikte hala yan yana ve **kolkola** olmalarına şaşacaklar (KS2, s.166).
- Ve bunun içinde onun Bavyera'lı ilk sevgilisi, çocuk bahçesine yerleştirdiği çocukluk hayalleri, bombardıman gecelerinin korkusu ve Hölderlin'in şiirleri **kolkola**, omuz omuza idi (ZBB, s.176).
- Yine böyle soğuk, yine böyle camları dumanlı bir İstanbul ortasında Athena ve Sulhi, **kolkola** (KS1, s.200).
- Karın altında **kolkola** uzaklaşıyorlar (KS2, s.216).
- Kafamızın içinde bir eksiler artılar çarpıntısı, Nevzat'la **kolkola** pazara çıkarız. Ekmekçi kızlara kur yaparız. Siz oralarda yoksunuzdur. Nevzat'ın odasına daha kimler kimler geliyor. Her birinin beynini oyan istifhamları düşünüyoruz. Hepsini az buçuk tanıdık (ZBB, s.238).
- **Kolkola**, merdivenli yoldan Gümüşsuyu'na çıkarlarken, bir yabancından söz ediyormuş gibi ekliyor: —...tutukluğun nedeni ruhsal, hiç şüphem yok, beraber deneyeceğiz, göreceksin bir şeyin kalmayacak (YTB, s.261) ...
- Haliç, belki bu yüzden çarpıntılı; deniz, siyah incir moru. Mısırçarşısı'nın orada bir demet öğrenci, **kol kola** girmiş, avaz avaz bağırlıyorlar. Ortalıkta tozlu çuval, çiğ zeytinyağı, yeşil sabun kokusu (YTB, s.369).

Koyun koyuna (yatmak): Birbirine sarılmış bir şekilde.

- Bir beygir leşiyle **koyun koyuna** yatmak (ZBB, s.14)!
- Bazı bazı **koyun koyuna** yatar sevişirdik (SA, s.84).
- Cinayet, gurur, fazilet, hırsızlık ve bunlara benzer daha ne varsa hepsiyle **koyun koyuna** yaşadığımı bilirsiniz (SA, s.164).
- Parmaklarını çıtlatan orospuyu çocukluğu ile **koyun koyuna** bırakıyor muyuz? Bırakıyoruz. Yallah sokağa (ZBB, s.227)!

Manga manga: Bölük bölük, parça parça.

- *Hepsini, oyuklarından havan mermileri düşen, kuytularında casus ışıkları pır pır eden, şu düşman karanlığa **manga manga** rastgele yerleştirilmiş bir bölük asker koruyacaktı (YTB, s.82).*

Oda oda: Tek tek, odalar şeklinde.

- *Işıklar eksildikçe gecenin zifosu basamak basamak, **oda oda** köpürüyor; kapı altlarından, pencere aralarından sızıyor (KS1, s.99).*

Omuz omuza: Beraber, yan yana.

- *Mustafa Kemal, kahve fincanını, elinin tersiyle itti, zaten soğumuş! Mustafa Suphi 'olayının gelişmesi, onu rahatsız etmekte idi; o, 'müstevliye' karşı, Bolşeviklerle **omuz omuza** vuruşmak fikrindedir; 'bunlar' böyle bir teşrik-i mesaiyi, Rusların emrine girmek telâkki ediyorlar. "Olmaz büle şey!"; Meclis 'de müesses bir Komünist Fırkası vardır; Sefir-i Kebir Ali Fuat Paşanın heyetiyle, bu firkaya mensup Tevfik Rüştü Bey Moskova'ya gönderildi: niçin (GP, s.35)?*
- *Kaldırımlardan kan sızıyordu. Açlıkla çılgınlık **omuz omuza**, Şehvet mi daha önemli; karanlık odalarda karanlık insanlar: perçemli, fildişi bacaklı kadınlar; tüysüz, bebek suratlı oğlanlarla yaşanan aşklar mı daha önemli, yoksa ölüm mü (KS1, s.78)?*
- *Ve bunun içinde onun Bavyera'lı ilk sevgilisi, çocuk bahçesine yerleştirdiği çocukluk hayalleri, bombardıman gecelerinin korkusu ve Hölderlin'in şiirleri kolkola, **omuz omuza** idi (ZBB, s.176).*
- *Alacakaranlık bir sonbahar göğüne karşı, çelik ve mıknaatıs yansımalarıyla dimdik yükselen kayalıklara büyük ve büyük dalgalar hoyratça, **omuz omuza** yükleniyorlar (KS2, s.245).*

Öbek öbek: Grup grup, küme küme.

- *Öbek öbek Üsteğmen Demir, jeep'in ön camından bir süre manzaraya baktı, sonra dişlerinin arasından mırıldandı (YTB, s.39).*

Salkım salkım: Salkım şeklinde, öbek öbek.

- *Çinlilerin, çekilirken, bazı askerlerini ağaçlarda salkım salkım asılmış bırakmaları, alelâde bir müşahede (YTB, s.117)!*
- *Firuze mavisî, yaz aydınlığı; ufuktan, salkım salkım, sabun köpüğü beyaz, bulutlar sarkıyor (GP, s.188).*
- *Tesadüf o ara Binbaşı Demir, nefes almaya Dolmabahçe Camii'nin avlusuna çıkmış. Sonbahar gecesinin cam yeşili yıldızları, koyu ve durgun denizin üzerinde salkım salkım (YTB, s.429).*

Sarmak sarmalamak: Kişinin karşısındakini elleri, kolları ve tüm bedeniyle sarması, sarılması.

- *Sonra yatağına yatırdı. Sardı sarmaladı (KS2, s.87).*
- *Etiyle kemiğiyle istediği kadar Mishiko'yu sarıyor sarmalıyor, öpüyor okşuyor olsun, içisira seviştiği Mamasan Shamisen (YTB, s.111)!*
- *Ümid, akvaryumun ışığından kocaman gözleri üstünde yosun yansımaları titreşen iki ıslak yaprağa dönmüş, sözcüklerini mavi duman iplikleriyle sarıp sarmalayarak, sesini öykünüyor: <—...flon, flon, flon!.. ses mi bu 'baba', alev mübarek, akıp insanın damarlarına sıvanıyor. Ne çok özlemişim bilsen> (YTB, s.313).*

Sarmaş dolaş: Birbirine sıkı sıkı sarılıp kucaklaşmış bir şekilde, kucak kucağa.

- *Hele genç kadın radyoya uzanıp, sarmaş dolaş kemanların alabildiğine genişlediği bir balkan müziğini salona boşaltınca, iki yalnız insan, iki gece arkadaşı, yumuşak bir içlenmeyi başbaşa paylaşıyorlar (YTB, s.264).*

- *Amerikan barda, memeleri dizlerine düşmüş bir kadın barmen, iskemlelere tünemiş **sarmaş dolaş** bir çiftin bardaklarına içki dolduruyor* (YTB, s.274).
- *Binbaşı Demir, dergideki resimlerde Halim'i tanıdı siyah güneş gözlüklerinden! Dalga dalga saçları çıplak omuzlarına sel gibi akan, boylu boslu bir kadınla **sarmaşdolaş*** (YTB, s.438).

Senli benli: Çok samimi ve içten.

- *Ümid, Suat'la çoktan **senli benli** olmuş. Demir'i binbaşı rütbesiyle görür görmez, kesip atıyor ne yapıp yapıp Vaniköyü'ne gidilecek: başsağlığına* (YTB, s.480)!

Sıkı fıkı: Birbirine bağlı, içli dışlı (arkadaş).

- *Meryem'le en **sıkı fıkı** olan o. Gidip karıya meseleyi onun anlatması icabediyor* (SA, s.63).
- *Sustu, bir hayli müstehzi ilave etti: "...malum-u âliniz, araları pek **sıkı fıkı**"* (GP, s.313) ...
- *Ümid'le **sıkı fıkı** olalı, vaktin çoğunu burada geçiriyorlar: sular 'buz kestiği' halde, güneşli bir tatil günü yakalanırsa, hâlâ denize giriliyor; rüzgârsız geceler müzik dinleyip, geç vakitlere kadar söyleşilerek oyalanılıyor* (YTB, s.437).

Sırt sırta: Birbiriyle dayanışma, yardımlaşma içinde olma ve üst üste olan durum.

- *Mehmed-Ali ile ilk tanıştığı sıralar onu **sırt sırta** üç gece rüyasında görmüş; üç gece, onunla nasıl boğum boğum bir aşk yaşanabileceğini kurmuştu. Oturduğu yerde kalçalarını manda terslemişçesine yayıyor, yayıyor; iğne ucu gibi sivri sivri, Mehmed-Ali'nin adalelerine bakıyordu* (ZBB, s.86).
- ***Sırt sırta** gelmiş yanlışıklara özür mü arıyorlar, yoksa damaklarında sulfata gibi duyumsadıkları eski bir acının saklı nedenini mi? Üsteğmen Demir, pek pek bir hafta on gün içinde pisipisine şehit düşecek Cevdet Yüzbaşı'nın, son görüştükleri sabah söylediklerini ömrü oldukça unutmayacaktır* (YTB, s.92).

Takım takım: Küçük küçük gruplar şeklinde.

- Geceyle birlikte pazar insanları **takım takım** etrafımı sardılar. Bira ekşidi ve garsonlar insanlıktan çıktı (SA, s.76).
- Mehmed-Ali'nin kafasındaki soru işaretleri şöyle bir yanyana geliyorlar. Aman Allahım! Simsiyah, ejderha gözlü **takım takım** soru işaretleri (ZBB, s.80).
- Üsteğmen Demir'in boğazı düğüm düğüm: yakışıklılığıyla ün salmış, lisedeyken adı bu yüzden Jön Demir'e çıkmış ama, doğrusu ne öyle kart gönderecek **takım takım** flörtleri var, ne de hüznü cephe mektupları yazacak 'renkli bir sevgilisi çekingenlikten mi, gururdan mı, beceriksizlikten mi acaba ya o beğendiği kıza sokulamamış ya beğendiğini annesine beğendirememiş. Sokulani da onun gözü tutmamış (YTB, s.102)!
- Kahvelerde, meyhanelerde geberen bir takım üniversiteli gençleri; **takım takım** yolculuklar kuran serüven delilerini hatırlıyor (ZBB, s.132).
- Nerede miyim? Mavi Dalya Barı'ndayım. Yok yok, Siyah Yengeç Barı'ndayım galiba! Dört tarafımda kapı gibi korsanlar, **takım takım** (KS1, s.238) ...
- Hep böyle **takım takım** şamarlar ışıldadı (KS1, s.243).

Top top: Yuvarlak yuvarlak parçaların bir araya toplanması, öbek olan.

- Bırak böyle şarkılar söylesin, o: ellerini birbirine kavuştursun, kirpiklerinde gözyaşları **top top** biriksin, adamı öldüren şarkılar söylesin hep. Ve durduğu yerde dursun (KS1, s.88).
- Gelip çarmıhta gibi kollarını iki yana açıp kirpiklerinde **top top** gözyaşlarıyla eski bir şarkı tutuşturmasının sırası (KS1, s.239).

Tutam tutam: Tutamlar şeklinde, parça parça, bölük, bölük.

- Harp Okulu'nda onlara Sevkülceys okutan iki isimli bir Yarbey vardı, öğrenci gereksiz bir böbürlenme iki ismine de boğuvermiş. Ah- toet Tayfur muydu, neydi o?) ana kestirmeden bir ad uydurmuştu: Hımbıl Çavuş Omuzları felaket düşük, gözleri binbaşı, kulaklarından **tutam tutam** kıl fışkırmış, İstiklal

Madalyası' göğsün de eğreti, bir garip subaydı Rahmetli. Simin-ni baskını sırasında olsun, baskını izleyen o yürekler acısı gerileme boyunca olsun, Üsteğmen Demir bu adamı düşündü durdu (YTB, s.84).

- *Burun deliklerinden, kulaklarından kıllar fışkırmış: **tutam tutam**, kıvırcık ve külrengi kıllar (KS1, s.208).*

Yanak yanağa: İki kişinin yanağı birbirine yakın, değer şekilde samimi olma.

- *Karşıdaki apartmanlardan birisinde, sokak üstü bir dairenin bütün ışıkları yanmış, balkon kapıları ardına kadar açılmıştı dışarıya dalga dalga, pikapta <Si boney>i söyleyen Katherina Valente'nin etkileyici sesi, küçük kahkahalar, sevinçli kadın çığlıkları taşıyor; camlardan, içerde **yanak yanağa** dansedenler görüliyordu (YTB, s.391).*

Yan yana: Birbirine yanında, birlikte, dizilmiş şekilde.

- ***Yan yana** karanlıkta yürüyorlar (KS1, s.6).*
- *Gar'da bir sürü tren **yan yana** sıralanmış (ZBB, s.9).*
- *İrfan olsa gözlüklerinin ardında irileşmiş ve beşerî manâlarını kaybetmiş gözlerini devire devire: sen diyecek sentez yapmıyorsun, düpedüz uyuşmaz şeyleri **yan yana** koyup uyuşturmaya çalışıyorsun. Üstelik yanlış bir gayret seninkisi (KS1, s.11).*
- *Bekir'in tıpkısı binlerce taşbebek **yanyana** dizildiler (KS2, s.22).*
- *Dürnev'in hesaplarına göre mutluluk esenlik rahatlık her zaman ve her yerde güzellikle hem de yüz ve vücut güzelliğiyle bir arada, **yanyana** ve beraber bulunmalı (KS2, s.39).*
- ***Yan yana** geldik mi her şey birbirine karışıyor. Sen bana fazla geliyorsun, ben sana eksik. Bitirsek artık bunu (KS1, s.40).*
- *Dürnev'le Dünder'i **yanyana** getiren sebebler aynı zamanda onları birbirine düşürüyor (KS2, s.43).*
- *Ponponlar beyaz yuvarlak ve şişkin, **yan yana**, alt alta. Üst üste ve rüzgâr. Eskisi kadar sıkıntılı değilim (SA, s.72).*

- Ne konuşacakmış? Hani **yan yana** oldukları zamanlar içinde bir med dalgası gibi kabardığını duyduğu 'bir şeyler başarmak' tutkusu var ya, işte onu (KS1, s. 73).
- Mehmed-Ali'nin kafasındaki soru işaretleri şöyle bir **yanyana** geliyorlar. Aman Allahım! Simsiyah, ejderha gözlü takım takım soru işaretleri (ZBB, s.80).
- Pır pır, işaret ışıkları. Üsteğmen Demir, düşmanla aynı doğrultuda, belki **yan yana** ilerlediklerini duyumsuyor (YTB, s.80).
- Annesiyle babasının, Muradiye'deki konak yavrusu evde beraber değil **Yan yana** yaşadıklarını, Askeri Liste'ye yazılınca kadar, Demir, uzak uzak sezmiş olsa da hiçbir zaman gereğince anlayamamış, anladığı gün ise dalayıcı bir mutsuzluğun ağırlu bir bitki gibi içinde büyüdüğünü sanmıştı (YTB, s.81).
- Kaldırımda ıslak, basılmaktan kirlenmiş, eski bir gazete; birinci sayfada, yarısı okunabilen bir başlık: "ANKARA ANLAŞMAYI REDDEDİYOR"; altında, sıra sıra, **yan yana** fotoğraflar (GP, s.91) ...
- Beselli Lise'nin bahçesinde Mahmud'la bir arkadaşı **yanyana** durmuşlar (KS2, s.106).
- Onu binbir zorlukla bir Gülhane Parkı'na götürebildik mi dünyalar ve güneşler bizim oluyor Bir sıraya **yanyana** oturduk mu, susuşuyoruz. Bir taş gelip boğazımıza duruyor (ZBB, s.106).
- Avukat Sadık, elinde bir kalem, camın üzerindeki bir bloknota eski harflerle hep aynı mısraı alt alta, **yan yana** yazıp çiziyor (KS1, s.121)...
- Mustafa Kemal'in ve Kral Konstantin'in **yan yana** birer resmi (GP, s.130) ...
- **Yan yana** dizilmiş, birbiri ardınca gürleyen toplar (GP, s.138) ...
- Kızları ve garsonları köşeden Bekir'in çevresini almış görünce rahvan bir at gibi **yan yan** yanaşıyor (KS1, s.153).
- Tekrar koskocaman bakışıp bu rezil sessizlikte hala **yan yana** ve kolkola olmalarına şaşacaklar (KS2, s.166).
- Belki şu anda mesuttuk. Belki değil, muhakkak: rüzgârın uğultusuna baş eğip **yan yana** yürürken mesuttuk (ZBB, s.176).
- Dolmabahçe'ye indik; eskiden olduğu gibi **yan yana** yürüyorduk, o daha çok susuyordu, ben konuşuyordum; sonra bir ara, nasıl anlatayım ne bileyim, bir ara işte, beni öpmek istedi Bunu hissettim (SA, s.188).

- Birdenbire bir mucize olsa, hepiniz kalkıp gitseniz, biz onunla **yan yana** kalıversek çocuklar gibi sevinecektim. Hasan piposunu içiyor, konuşulanları dinliyordu (SA, s.191).
- **Yanyana** gelir gelmez, iki gazeteci dost, sigaralarını yakıyorlar (GP, s.195) ...
- Önde Olcay ve Akın, **yanyana** oturmuşlar; sıkışık ve sıkıntılı bir vaziyette sigara yakmağa çalışıyorlar (KS1, s.195).
- Antre'de **yanyana** duruşları ve etiketleriyle adamakıllı yabancı bir takım valizler (KS2, s.212).
- **Yanyana** loş ve تنها bir kahvede oturmanın heyecanı yok mu, işte o kolumuzu kanadımızı kıracak (ZBB, s.241).
- ... sizin ikinizi, diyor, **yan yana** görmek isterdim (KS2, s.243).
- Memur, esnaf, amele ve köylü; **yan yana** ve içiçe, nefesini tutmuş (GP, s.255) ...
- Başkumandan Frunze Yoldaş'ın, Gazi Mustafa Kemal Paşa ile **yanyana** çekilmiş resmi; resmin altında ve üstünde, şu başlıklar (GP, s.275) ...
- Binbaşı Aziz, sigarasını dişleriyle tutup, dedi ki: — Seninle biz, bir kere daha geceleyin böyle **yan yana** yürümemiş miydik, On yıl kadar evvel (YTB, s.317)?
- Ertesi gün (birden ilkbahar ısındıkça tüten kiremitler, Haliç üzerinde diş macunu beyazı bulut köpükleri) gazetelerde, Başbakan Yardımcısı Medeni Berk'in demeciyle, Kayseri'de barikatı İnönü'ye açan Binbaşı Çetiner'in istifası **yanyana**: Binbaşı Çetiner, 'uhdesine verilen vazifeyle subay çıkarken Harbokulunda ettiği yemini bağdaştıramadığını belirtip dilekçesini şöyle bağlamış (YTB, s.323) ...
- Dakikalarca tek kelime konuşmadan **yan yana** oturup, insanların kaderinden, kıyımlardan, kıyımlardan uzun uzun söylemişçesine: <—...ya işte böyle!> diyebiliyorlar, <—...pekâlâ görmüş olacağınız gibi> (YTB, s.344)!
- **Yan yana** yürüyorlardı. Dışarıya çıktılar, yıldızların kıvılcım kıvılcım harmanlandığı lacivert mavi bir gök, fosforlu danteller gibi şehrin üzerine sarkan gece bulutları, yorgun asfalt kokusu (YTB, s.390).
- Sıradakilerin arasında, önde; ellerinde bavulları ile, Falih Rıfkı, Yakup Kadri ve Asım Us, **yan yanadır** (GP, s.342).
- Salih Bey, elindeki gazeteyi bir kenara bırakıp, bir başkasını almak üzere tomarın üzerine eğilmişti; eline aldığı gazete, "Yeni Gün", ilk sayfasında,

*Lausanne Konferansı'na ait bir fotoğraf: İsmet Paşa, Lord Curzon, Henri Poincare, Mussolini ve Venizelos, **yan yana** durmuşlar (GP, s.460).*

Yüz yüze: Yüzleri birbirine dönük, karşılıklı birbirini görececek şekilde.

- *Bana bir şey yapacak da olsa, yapmayacak da olsa bir daha onunla **yüzyüze** gelmek istemiyorum (KS2, s.6).*
- *Yazıhanenin her karışı onun elleri değdiği, kitapların her sahifesi bakışlarıyla **yüzyüze** geldiği zaman asıl ve önemli anlamlarını kazanmakta idi (KS2, s.18)*
- *Her gün **yüz yüze** göz gözeyiz (SA, s.30).*
- *İhsan halbuki her fırsat bulduğu yerde Sulhi'nin gölgesine tükürür, cahilliğini ve şantajcılığını ipe dizer ama böyle **yüzyüze** gelince, hele gelecekle ilgili bir sürü projesi varsa koluna girip omzunu okşar (KS2, s.103).*
- *Dame-de- Sion'dan beri uzak uzak varlığını sezdiğin ama açıktan açığa **yüzyüze** gelmeğe korktuğun Avrupa bu defa halledilmiş ve edilmemiş, adamı uykularından eden bütün problemleri ile etrafını kuşatıyor (KS1, s.207).*

Genelleme

Açıktan açığa: Belirgin bir biçimde, açık açık.

- *Dame-de- Sion'dan beri uzak uzak varlığını sezdiğin ama **açıktan açığa** yüzyüze gelmeğe korktuğun Avrupa bu defa halledilmiş ve edilmemiş, adamı uykularından eden bütün problemleri ile etrafını kuşatıyor (KS1, s.207).*

Adı sanı: Kişinin kimliği, bütün özellikleri.

- *İnanılacak şey mi, **adını sanını** kimsenin bilmediği bir orman kuşu, cıvı cıvı şarkısını, billûr bir su gibi üstlerine döküverdi (YTB, s.118).*
- *Hem birbirlerini hem de üstünde bulundukları toprak garipsiyorlardı kimsenin **adını sanını** bilmediği uzak ve büyük bir metropolden, inanılmaz bir sihirle, sanki bu yanlış kiracın ortasına aktarıvermişler (YTB, s.147)!*
- *Bir kere Türkün yok. Ayrıca Türkan'ın **adı sanı** yok (KS1, s.165).*

- *Şaka mı bu, **adımızla sanımızla** komiserliğimizle ayağına düşüp izdivaç teklif ediyoruz (KS2, s.181).*
- *İkimize bir bakın Allah için söyleyin: Ben Seyit Sabri, şunun şunun ve şunun sahibi, nüfuzu her yerde ve her zaman bıçak gibi keskin, **adı sanı** Avrupa borsalarında anılır adam mı muvaffak olmuş sayılırım; yoksa o, Fahir Bergamalı, arabasının mas- rafını kaldıramayıp elden çıkaran mı (KS1, s.191)?*
- *Yanıbaşında ürkek ürkek evlenmekten bahseden. Ankara'da bir bar. Ankara'daki **adı sanı** belirsiz barda miyop bir garsonun taş gözlükleri (KS1, s.254).*

Ağzı burnu: Ağız ve burun bölgesi yerinde olmak.

- *Yüzü fena halde dağınık. Kaşıyla gözü, **ağzıyla burnu** birbirini tutmuyor (KS1, s.5).*
- ***Ağzı burnu** kan içinde (KS2, s.12).*
- *Yüzüme bile bakmıyorlar. Sana yaptıklarından sonra, içeriye aldıklarına şükür. Sen tam on beş gün sonra, sırtında yine eskisi gibi o siyah muşamba, kaşların gözlerine bulaşık, **ağzından burnundan** buğular salıvererek kapıdan gireceksin (KS1, s.13) ...*
- *Darülmualimin 'Müsamere Salonu', yüksek tavanlı, oldukça geniş, bir salon; yarı yarıya dolu, içerde kalabalığın uğultusu, camlarda güneş; sobalar yakılmış ama, salon henüz soğuk, konuşanın, **ağzı burnu** duman. Kadınlar, ikişer üçer, merdivenlerden çıkıp, içeriye doğruluyorlar (GP, s.42).*
- *Oralardan **ağzı burnu** rendelenmiş kopuklar, hırsız bozması figüranlar, cılız operet artistleri Kılçık'ın rakısına köpek gibi baksınlar (KS1, s.46).*
- ***Ağzım burnum** yerindeyse bunu herkes görüyor (SA, s.82).*
- *Şapkaları gözlerine eğik, elleri tabancalı; **ağızlarında burunlarında** soğuğun salkım saçak buğusu, uykulu, yorgun ve canları sıkın adamlar: kimisi köşelere sinmiş, kimisi kap: aralarında, İkisi yerde upuzun (KS1, s. 95)!*
- *Dışarda soğuğun dikenleri üstünde **ağzından burnundan** dumanlar saçarak çevrilen sahneyi açkılıyor (KS1, s.96).*
- *Paşa, soğuktan **ağzı burnu** duman, sordu (GP, s.99) ...*

- Dündar halbuki, her teşebbüsünde ya önceden bir türlü kestiremediği bir takım gayet sert yumruklarla **ağzını burnunu** eziyordu, ya da bunu dinlemeyi başarırsa, ok yılanı gibi kollarının arasından akıp kurtuluyordu (KS2, s.167).
- Yoğunluğu ölüm gibi yüksek bir sessizlik neredeymişsin çıktı geldi hepsinin **ağzını burnunu** tıkadı (KS2, s.172).
- Akın şu anda nerelerde geceliyor acaba: belki bir ahırda **ağzı burnu** tıkalı, titriyerek (KS2, s.187)!
- Hüsnü Faik Bey, **ağzı burnu** duman, merak ettiğini sordu (GP, s.195) ...
- Ümid, ağızlığından uzun bir soluk alıyor, dumanları **ağzından burnundan** salıverirken, acı acı gülümseyip: ...yahnisi kötü olmayan ucuz et, diyor Gerçek durum işte bu. Çıkarları için kullanacakları kurbanların maliyetini hesaplamışlar (YTB, s.197).
- Giyimi hafif; uzun saçlarını, atkısına sarmış; **ağzı burnu** duman duman, bir müvezzî çocuk; Meclis'in cümle kapısı civarında yer tutmuştur hem soğuktan titriyor hem de bağırarak; gelene geçene, elindeki Yenigün gazetesini uzatıyor (GP, s.273).
- Koltuğunun altında gazeteleri, **ağzı burnu** soğuktan duman, kafesli pencerelere bağırıyor (GP, s.275) ...
- Müdafaa-i Milliye Vekili Refet Paşa, uçsuz bucaksız bir beyazlığın ortasına inmişti; **ağzı burnu** duman, şoförüne, eliyle şehri göstererek, talimat veriyor (GP, s.277).
- Konuştukça, **ağızlarından burunlarından** duman saçılıyordu (YTB, s.317).
- Ufak, ters, kaldırdığı tozu herkesin **ağına burnuna** dolduran çirkin bir rüzgâr (YTB, s.369).
- Soylu kadınlar; kışın, **ağzı burnu** duman atların çektiği, gösterişli troykalarıyla gelir; aralarında ya Fransızca ya Almanca konuştukları için, etrafa bir Avrupa havası' dağıtırlardı; mağazalar, birbirinden büyük, vitrinleri, birbirinden canlı hangisinde, yanılıp yakılıp kuş sütü arasan, bulunur (GP, s.392).
- Ümid, upuzun boynu ve siyah ağızlığıyla, Demir'in çakmağına eğilmişti: gözbebeklerinde havagazı mavisi iki küçük alev yanıp sönüyor, **ağzından burnundan** dağılan kalın duman yumağı (YTB, s.462).
- **Ağzından burnundan** dağılan duman yumakları arasında, yine o konu: — ...ihtilal ne adına yapıldı, mukaddes demokrasi ve hürriyet prensipleri adına;

millete ne dediniz, şahıs tahakkümünü ve diktayı devirdik; iyi ama, gençliği tehditle, basını nasihatla sindirmek bir başka dikta ve tahakküm olmuyor mu: cunta diktası ve tahakkümü (YTB, s.504)?

Ağzını dilini (kaybetmek): Sessizleşmek, sakın ve hüznü bir atmosfere dönmek.

- Tarabya **ağzını dilini** kaybetmişti. Kıyı boyunca nokta nokta titreşen sokak lambaları dilsizdiler. Şimdi bu donuk ve tuzlu gece sessizliğinin altında ezim ezim eziliyorum (KS1, s. 40).

Ağzı yüzü: Ağız ve yüz bölgesi.

- Herhangi bir direksiyon yuvarlağının gerisinde herhangi güzel bir kadın gözüne ilişmesin **ağzı yüzü** çarpılıyor, elinin ayağının bağı çözülüyor (KS2, s.179).
- Yoksa bu çocuk ondan gizli Tophane kahvelerinde Galata’larda başka haltlar mı karıştırıyor; yoksa bu yüzden mi onu bir geceyarısı bir köşede sıkıştırıyor, **ağzını yüzünü** bir güzel benzetiyorlar (KS2, s.199)?
- **Ağzı yüzü** boyalı bir leg, esans kokan bir orospu ölüsü neme gerek benim (KS2, s.212).
- Yağmur kesilmiş. Mendilimizle **ağzımızı yüzümüzü** siliyoruz (ZBB, s.200).
- **Ağızları yüzleri** bulanıyor mu ne? Yoksa biz mi öyle görüyoruz (ZBB, s.285)?
- Küfürler ve çeşitli dualar. **Ağzımız yüzümüz** çarpılmış: -Hayır, diye uluyoruz. Konuşmıyacağız. Sizi görmiyeceğiz. Şeytan görsün sizi (ZBB, s.286).

Akıl havsala: Olan biten olayları anlayabilme ve olanları yorumlayabilme yetisi.

- Garip bir şey bu, **aklın havsalanın** almayacağı sanki Suat’ın elini tutsa, Aysel’in, Ümid’in onca uğraştıkları halde üstesinden gelemediği oluverecek; Yüzbaşı Demir, renkli ve rayihalı bu güzel kadını altına döşek gibi serip, erkekliğinin bütün dikliğiyle içine girecek (YTB, s.360)!

Akla hayale (gelmemek): Gerçekleşme olasılığı düşük olan, hiç akla gelmeyen, düşünülmeyen.

- *Beşerî şeyler üzerine kurulmamış bir hayat ne kadar büyük, ne kadar başarılı olursa olsun, **akla hayale** gelmedik bir sebepten ama beşerî bir sebepten çökebilir (KS2, s.101).*
- *Binbaşı Demir, rakı dumanı sisi dağıta dağıta Köprü'yü tutmaya çalışan vapurdan başlayarak, bu sözün üzerinde kimbilir daha ne çok düşünecek, **akla hayale** gelmedik ne yorumlar yapacaktı ama, olaylar fırsat bıraktı mı: Florya Deniz Köşkü'nde Cemal Paşa'yla görüşen Komite üyeleri, Paşa'yı üzgün fakat mütereddit' görmüşler, bir sonuca varılamamış, karar Ankara'da alınacakmış (YTB, s.522)!*

Aklı fikri: Bütün benliği, bütün düşüncesi.

- *Benimse **aklım fikrim** Rose Marie'nin şarkısında (SA, s.16).*
- *Ama **aklım fikrim** de hep şu Ayhan meselesinde ha (SA, s.93)!...*
- *Ama benim **aklım fikrim** Hasan pezevenğinde (SA, s.101).*
- *Yaz olsun kış olsun, uyanır uyanmaz pencereden bakıyor, mutlaka da Davi'yi görmek istiyor. **Aklı fikri** şu karşıki evde (KS1, s.103).*
- *Türk filmlerini görmelerini mi istiyor, oğlunun **aklı fikri** alarm düdüklelerinin kederli kederli inlediği savaş kartelalarında (YTB, s.144)!*
- *Ardı ardına, ardı ardına nalları diyorlar. Telsizci de yeniden denize mum oluyor. Ama **aklı fikri** tavuklarda kalmış (SA, s.153).*
- *Gözleri **aklı fikri** Bekir'in orda (KS1, s.153).*
- ***Aklı fikri** başka yerde (SA, s.200).*
- *İçi hiçbir şekilde rahat olmayan, **aklı fikri** şişmanlıyorum, hani bugün de yemek yemeyecektim kaygılarında bir tutsak hem de (KS2, s.217)!*
- *Karşımızda bilardonun içine düşmüş iki sarışın piç kurusu kıyametleri koparıyor, dünyayı ayağa kaldırıyor. Bizim **aklımız fikrimiz**se atölyemizi yeniden kurmakta (ZBB, s.244)!*
- *Hemen her akşam, bir araya geliyorlardı; Nâzım'ı ve Vâlâ'yı, kim bilir belki de oğulları memlekette kaldığından, iyice benimsemişti; kısa sürede anlaşıldı ki,*

*o gece sofrada tanıştırdıklarından, 'hiç hazzetmemekle' kalmıyor, ayrı ayrı, her birisinden nefret ediyordu; **aklı fikri**, gençlerle beraber Batum'a gitmekte, orada yeni bir Bolşevik hareketinin nüvesini oluşturmaktadır; bunu bir akşam üstü, sesini nedense bir hayli alçaltarak, açıkça söyledi (GP, s.387) ...*

Alım satım: Alışveriş, alma satma işi.

- *O Şeref bana aittir efendim bendeniz Leon Andrea, Kürkcü, Tünel'de Aristokli Pasajında Kunduz Kürk evi, **alım satım**, ama bilhassa tamirat (SA, s.124).*

Alıp verememek: Anlaşmazlık, çatışma yaşamak.

- *Eh! diyor, daldın gittin! Ne **alıp veremediğin** var (ZBB, s.290)?*

Ana avrat: Bir erkeğin annesi ve eşi olan kadınlar.

- *İrfan'ı kudurtuyor bu: **Ana avrat** sövüyor. Alıp başını giderek köprüler uçurmayı, vapurlara gizlenip dinamit koymayı; bir yol kavşağında gözlerine acı ter, güneş ve toz akarken iki el sıkıp bir kral haklamayı tasarlıyor (KS1, s.177).*
- ***Ana avrat** demeyip basıyor kalayı (KS2, s.239).*

Anha minha: Ortalama olarak.

- *İki kere vukuat çıktı. Ucuz atlatıldı. **Anhası minhası** yuvarlan gidiyoruz (SA, s.60).*

Anlamak dinlemek: Bir olay veya durumu kavramak, sezmek, çözmek.

- *Hele bu Aykut, ne oluyor ne bitiyor **anlayıp dinlemeden** ne de çabuk su koyverdi böyle (KS2, s.52)?*

- *Biz münakaşanın harareti içinde türlü şeyler söylemiş bulunabiliriz; lakin bunların ne kadarı hakikat, ne kadarı hilaf-ı hakikat **anlayıp dinlemek** yok mu (KS2, s.233)?*

Baş kık: Baş ve kık bölgesi, vücudun diğer organlarına yakınlığı.

- *Neden, Athena? Durmaksızın? Bir tel var içimde bir yerimde; onun simsiyah dümdüz omuzlarına inen saçlarından bir esinti, alnındaki kırmalardan; fırlak, etli ağzından bir ses uçuyor ve bu teli vakitli vakitsiz ürpertiyor. Tir tir titriyorum. Hep Athena artık. Önümsıra, yanımsıra, içimsıra. Gece olsun yine yarı çıplak **başı kıkı** belirsiz cazın önüne çıksın (KS1, s. 13).*

Başlı başına: Tüm yönleriyle, diğerlerinden bağımsız bir şekilde.

- *Ev, **başı başına** bir karar (KS2, s.29).*
- *Yağmur sıkıntısı, odayı ikiye bölen ışık çizgisi, Necdet'in tevkifi sanki onun İzmir'e gitmemesi için **başı başına** birer sebebi (KS1, s.37).*
- *Ve bir de, takım taklavatıyla **başı başına** bir orkestra olan davul (ZBB, s.42).*
- *Bir sancı ancak bir vücuda tutunabilirse anlam kazandığına göre bu **başı başına** bir anlamsızlıktır (KS2, s.51).*
- *Çalışma Kartı için önce İkamet Tezkeresi edinmek zaruri. O da **başı başına** bir dert, ya! Ne pasaportu, pasaportunuz (ZBB, s.67)?*
- *O dakika, ilerden iki ağır yaralı getiriyorlar: birisi, çocuk çocuk gülümseyen, yüzü bezgin bir er, inanılmaz bir hızla kan kaybediyor. Üniforması kıpkızıl, yapış yapış; öbürü, kefen beyazı suratında siyah bıyıkları **başı başına** bir edepsizlik gibi duran bir astsubay, yoksa ölmüş mü (YTB, s.69)?*
- *Kendini kurduğu hayale kaptırıyor. Daha daha heyecanlı: -... değişik bir isim buluruz, kullanılmamış. Sanat deriz bir araç olamaz, **başı başına** bir amaçtır. Sanatı deriz sanat dışı amaçlara araç etmek küçüklüğüne düşmeyeceğiz. Uygur bir ülkede (KS1, s.77) ...*
- *Mehmed-Ali içinden gülüyor. Onun hiç soru sormadığını, kafasında ömrü boyunca hiç bir soru işaretinin çengellenmediğini biliyor, çünkü.-İstifhamsız bir adam, diye düşünüyor, şu kadar yıllık hayatı sadece tasdiklerden ve*

satırbaşlarından ibaret. Bizzat kendisi ve yaşadığı hayat **başlı başına** bir tasdik (ZBB, s.79).

- **Başlı başına** bir şehir bu otel, yedi yüz odalı diyorlar, bari lokantası dans ve kumar salonları içinde, binbaşı rütbesinin altındaki subaylar resmen giremezmiş, ya 156 rakımlı tepe savaşlarından sonra Türklerin saygınlığı iyice arttığından, ya da Üsteğmen Kemal Çam'ın becerikliliğinden, "Zizi Yüzbaşı ile Üsteğmen Demir beşinci katta iki odaya yerleştiler (YTB, s.100).
- Film mi seyrediyor yoksa **başlı başına** bir film mi çeviriyor belli değil. Bir kuytuda gözbebekleri elektrikli, tırnakları sivri ve hain Gilda (KS2, s.31).
- Masanın gerisinde **başlı başına** ve bağımsız bir gece yaşaması için merkez olmayı deneyen, işde çekirdeği kuruluğu ve katılığındaki görünüşüyle Zihni Keleşoğlu (KS2, s.133).
- İbrahim pavyonun basık ve ışıkları gizli kalabalığı arasında yanındaki kadının yalnız bu gülümsemesiyle bile **başlı başına** bir yer tuttuğunu ayrıca fark ediyor (KS2, s.147).
- Bunu yapabilmek **başlı başına** bir mesele (KS2, s.153).
- Polise görünmesi lâzım. Bu, burada, **başlı başına** bir mesele olmuş (ZBB, s.154).
- Camlarda ise **başlıbaşına** lodos (KS1, s.229).
- Yaşamak **başlıbaşına** bir sorumluluk (KS1, s.246)
- **Başlı başına** bir aksiyondu (KS1, s.248).
- Halbuki anahtarı küçük cebinde içi Türkan'lı bir ev **başlı başına** bir denge, tepeden tırnağa bir düzen demekti (KS1, s.261).
- Demir, eli ayağı dolaşa dolaşa, çifte aynaların önünde alacakları ceketi, gömleği, kazağı giyer çıkarırken, o mağazanın en görkemli koltuğunda ayak ayak üstüne atmış, ağızlığı dişleri arasında, fikrini açıklıyordu: <— gözlerinin yeşili öyle şekerli ki 'baba', uygun renk düşürebilmek, **başlıbaşına** mesele> (YTB, s.280)!
- Bunu Türkiye'deki gösterileri yayınlayamadıklarından yapıyorlar ama, Kore'de yaşamış, (yaşamış da laf mı savaşmış) birisi için, her olay bir çağrışım kumkuması, her şehir adı **başlı başına** bir serüven: «Diktatör Ree'nin iktidarı sallanıyor. Seul sokaklarında öğrenciler polisle çatıştı: üç ölü var. / UPI

ajansının bir haberine göre re. Pusan ve Taegu'da da karışıklıklar çıktı» (YTB, s.363).

- Saraçhanebaşı'ndaki yeni Belediye Sarayı'nda toplanacak NATO Dışişleri Bakanları Konseyi'nin açılışı **başlı başına** bir dert (YTB, s.383).
- Toplanalı hayli olmuş, Bâku 1. Doğu Halkları Kurultayı, heybeti, aldığı kararların kesinliğiyle, kimsenin gündeminden düşmüyor; her yerde, herkesin tartıştığı o ve sonuçlar; açış konuşmasında, hele Zinovyef Yoldaş'ın, altını bilhassa çizerek söyledikleri; **başlı başına** bir heyecan fırtınası koparıyor, ucsuz bucaksız Mazlumlar Dünyası' bir ayağa kalkarsa (GP, s.388) ...
- Cezaevi deneyini günlerce anlatsa bitmez, yazacakmış belki, neler neler diyor, sözgeşi Mireille, esrarcılıktan yatan Fransız şarkıcısı, **başlı başına** bir roman, kadın diye alırsan varlığı, serüvenci diye alırsan yaşadıkları (YTB, s.461).
- Miralay Ferid'in ölümü **başlı başına** bir 'hicran' içinde bir yerinde, bu yaşlı başlı askerin bir kere daha elini öpmeye varıp: <—...Miralayım, işte Menderes'i devirdik, emriniz yerine getirilmiştir> diyebilmek umudu yatıyormuş meğer, bu fırsatın 'ilelebet' kaçırıldığını düşünmek yüreğini yakıyor (YTB, s.477).

Baştan başa: Bütün olarak, tamamen anlamında, bir uçtan diğer uca kadar.

- Babam iş yapıyor onlarla. O da kalkmış gelmiş. Zengin tabii. Ay deli olacağım şekerim: düşünsene, sahibi bir Amerikalı: yakışıklı, Hayatımı **baştan başa** değiştirebilir zengin, üstelik çirkin de sayılmaz (KS1, s.48).
- Hangi meydanda ve kimin hesabına yapılırsa yapılsın bütün mitingleri, bütün nümayişleri **baştan başa** ben kaplarım (SA, s.166).
- Hemen aklımı başına toplar, muhitini, mecburiyetlerini düşünür, falan filan. Hasan böyle mi ya? Onun hayatı **baştan başa** böyle anlardan ibaret. İnsanın güvenebileceği, itimat edebileceği hiçbir şey yok (SA, s.189).

Belli başlı: Belirli ana temel, en belirgin olan, göze çarpan.

- *Athena dönüp dolaşıyor, çeşitli kapıları yokluyor, gitmesiyle gitmemesi arasında **bellibaşlı**, kesin ve inandırıcı bir fark bulamıyor* (KS2, s.156).

Bet beniz: Yüz bölgesinin görüntüsü.

- *Gelgelelim, İstanbul'un kokusu yaklaştıkça millete de **bet beniz** kalmıyor* (SA, s.10).
- *Durduğu yerde duramaz: kapıdan pencereye, pencereden kapıya. **Beti benzi** uçar* (KS1, s.93).
- *Selim de **bet beniz** uçu* (SA, s.155).

Bet bereket (kalmamak): Gerektiği kadar verim alamamak, çok tez tükenmek.

- *Ne oldu rica ederim, ne oldu? **Bet bereket** kaldı mı? Her gün başka bir tebeddül, her an başka bir tahavvül derken hey'et-i içtimaiyemizin istikrarı zâil oldu* (KS1, s.107).

Boy bos/ pos: Fiziksel görüntü, boy ve kilo olarak görünüm.

- *Nâzım öyle mi, **boyu posu** yerinde, elbette iştahı da: aslan gibi çocuk* (GP, s.21)!
- *Bir Kazbek Murat vardı içlerinde, levent gibi delikanlı: boyda boy, **bosta bos!** Clara'yı görür görmez abayı yakmıştı* (KS2, s.213).
- *Şura, enine boyuna, genç bir kadın, gözlerinin içi, sanki güneş kırıntısı dolu, ıslıl ıslıl kahkahası şuh, fıskiye gibi aniden fışkırdı mı, camları titretir; iri göğüsleri, ondan adeta bağımsız, 'serazat yaşıyorlar; kardeşi Ula **boyda posta** ondan aşağı kalmıyorsa da, karakteri farklı: daha az samimi, daha çok resmi; gözlüklerinin ardından, aynı yeşil gözler, nedense biraz "mesafelidir, yine de karşısındakini büyüler; bir farkı da, narin ve uzun parmakları arasından, sigarasının eksik olmayışı: nedense, 'zıvanası' olanları tercih ediyor* (GP, s.381)...

Boydan boya: Bir baştan, uçtan diğer başa, uca anlamında.

- Çok çabuk kayboldular. Gece ilerle dikçe soğuk kalınlaşıyor, boğaz **boydan boya** kaplamış sisi dondurup, sinsi bir kırağı serpintisi olarak dibe ufalıyordu. Uzakta bir yerde, bir el silah atıldı (YTB, s.30).
- Tam karşısında **boydan boya** sokağa açılmış pencere (ZBB, s.34).
- Kâtip Yavuz, pek pek yirmisinde, tepeden turnağa sivilceli bir çocuk; sigara küllerine, makina yağlarına bulanmış; **boydan boya** yiyen pırıltılı bir kamyon lâstiği afixi önünde noktasız bir ünlem işareti gibi anlamsız ve şaşkın bakınıyordu (KS1, s. 44).
- Ter damlaları kıpkırmızı bir ateşe, korların içine düşüyorlar. Cıslıyorlar. Baudelaire'e ait bir D harfi terlemeğe başlıyor, yayvanlaşıyor ve Mustafa'nın suratını **boydan boya** kaplıyor (ZBB, s.66).
- Futbolcuların kafasına ayva atan da. Başka şehirleri görenler anlatır ki oralarda duvarlara **boydan boya** siyasi yazılar yazarlarmış (SA, s.80).
- İçlerinden birisi, alnından kaşının birini **boydan boya** bölen keskin ve derin bir yara izi olanı, gözlerinde ufaldıkça ufalan gülümsemeler (KS2, s.83) ...
- Cesedi kül rengi bir örtü ile **boydan boya** örtmüşler (ZBB, s.205).
- Ümid, ya şişe yeşili ya siyah yağmurluğunun içinde, dal gibi zarif, bakıyor sun pat! Şark Kahvesi'nin kapısında beliriyor. Her seferinde, ertesi sabah gazeteleri **boydan boya** kaplayacak bir haber: Yüksek Haysiyet Divanı'nı giyotin gibi çalıştıracaklar: Ekrem Hayri ile Fevzi Lütfü'den yıldırım telgrafla müdafaaları istenmiş. Yarın sabaha kadar mühlet (YTB, s.216)!
- Mültecilerin arasına bir başkası geliyor: Alnında, kaşının birini **boydan boya** bölen keskin ve derin bir yara izi (KS1, s.220).
- Başdönmesinin aman vermez pençesinde fazla bunaldığı için mi, Gülhane'deki ilk haftalarından başlayarak gördüğü cinsel rüyalar içini yatıştırdığından mı, nedense, Yüzbaşı Demir, dertlenir gibi olduysa da, Dr. Sheldon'ın uyarısı üzerinde durmamıştı. Ama, asıl etkili olan, galiba o rüyalar iyileşme dönemini, **boydan boya**, öyle sıkı, öyle somut bir gelişme süreciyle kaplamışlardı ki, Gülhane'deki hayatından Yüzbaşı Demir; öteki yaralıları, doktorları, eşidostu, annesinden şaşmaz aralıklarla aldığı mektupları değil; Mamasan Shamisen'i, Mamasan Shamisen'le yaşadıklarını hatırlıyor (YTB, s.224).

- Bir yazıhane, Duvarın birini **boydan boya** yemiş ucuz bir kitaplık (KS1, s.225).
- Hakimiyet-i Milliye'de, **boydan boya**, o müthiş haber (GP, s.292) ...
- Akvaryumdaki balıklar gölgeleri ışığın önünden geçtikçe dantelli dev karşı duvarı **boydan boya** kaplıyordu (YTB, s.334).
- Kalın bulutlar şehrin üstüne **boydan boya** sıvanmıştı (YTB, s.457).

Boylu boyunca: Boyuna göre bir yere uzanmak.

- Kendini bir Pasaj meyhanesinde tosun gibi kabaran siyah biranın ve tabağına **boylu boyunca** serilmiş kanlı bir bifteğin karşısında topladı. Saklanması lüzumsuzdu (KS1, s. 82).
- Kendini **boylu boyunca** yatağın üzerine bırakıyor: -Bende, diyor, kafa yok (KS2, s.89).
- Işığı yaktım, bir de ne göreyim, seninki pencerenin dibinde halının üstüne **boylu boyunca** uzanmış yatmıyor mu (SA, s.93)?
- Eğer onlar da emir almışlar, acele cepheye yanaşılacak, başlarını kaşımaya vakitleri yok; dahası, kasıkların karman çorman halini, sol kaşın üstünü **boylu boyunca** yarıp atmış öteki yaranın derinliğini görür görmez, durumun ciddiliğini kestirip, Pusandaki İsveç Hastanesi'ne gönderilmesine karar veriyorlar bu yaralının yıldız alacasında, ilk istasyondan, ilk sıhhiye trenine bindirilerek (YTB, s.122) ...
- **Boylu boyunca** yırtıyor onu (KS1, s.156).
- Ben iki parmağımı kızın ağzına sokup **boylu boyunca** yırtmamak için kendimi zor tutuyorum (KS1, s.165).
- **Boylu boyunca** koridora uzandı (KS2, s.167).
- Olcay Akin'ı **boylu boyunca** halının üstünde bırakıp pick-up'ın başına gitmiş (KS1, s.197).
- Çinli Şükrü işini gücünü bıraktı, tezgaha **boylu boyunca** uzanarak Zehra'ya laf yetiştirdi: -...neyi tamam (KS2, s.225)?
- Salonda Sıtkı Ocakçılar bıyıklarının kömür tozunu **boylu boyunca** açılmış bir gazetenin iki iç sahifesine döküyordu (KS1, s.230).
- <...avuçlarımla suratımı örtüp, ah dediğimi hatırlıyorum. Tabii, **boylu boyunca** yere yıkılmışız. Baygınlık gibi fena bir durum. Aysel dehşete düşüyor.

Ne yapabilir? Kolonya molonya, ayıltmaya kalkışıyor beni, nafile, arasıra su yüzüne çıkmış gibi bazı sesler alıyorsam da, kendimi bir yerde, bir tavanda, bir o duvardan bu duvara çarparken görüp, yeniden dibi boyluyorum (YTB, s.232).

- *Bir gece yarısı, Faubourg St-Denis'den Magenta Bulvarı'na çıkarken, bundan sonraki hayatına **boylu boyunca** hükmedeceğini sandığı müthiş bir karar veriyor (ZBB, s.246).*
- *Ümid söz dinledi, ama oyunu bırakmadı; biçimini değiştirip delikanlıyı adamakıllı şaşkına çevirdi: doğrulup, **boylu boyunca** yanına uzanıyor, sırtüstü; kolundan tutup, onu kendine çekerek: <—...üstüme gel Yüzbaşı diyor, <...ağırlığını üstümde hissetmek istiyorum: bacağının biri bacaklarımın arasında olsun e mi, mümkünse dizin tam pubis'in üzerinde...gör bak, nasıl uçacağım> (YTB, s.269)!*
- *Karanlıkta, görünmez motorların yankılı patpatları, Dolmabahçe'deki ulu ağaçların usulca göğüs geçirişi, Boğaz'a **boylu boyunca** uzanıvermiş bir Samanyolunu andıran ışıklar: İstanbul (YTB, s.430)!*
- *Tatlı bir yanılsama mı, büyüülü bir imge mi bu? Ne o, ne o, **boylu boyunca** Yüzbaşı Demir'in yanına uzanıp, dudaklarını ağzına dokundura dokundura: <...sevişelim Yüzbaşı, diyen etten kemikten bir kadın, <ağırlığını üzerimde duymak istiyorum> (YTB, s.468).*

Bütün bütün: Tamamen anlamında.

- *Müzik bizi **bütün bütün** kötüleştiriyor. Sanki her şey olmuş bitmiş (ZBB, s.243).*

Büyük küçük: Büyük ve küçük hepsini kapsayacak şekilde, tamamen.

- *Onun için **büyük küçük** her cüzüitam bulunduğu mevkiden atılabilir. Fakat **küçük büyük** her cüzüitam ilk durabildiği noktada tekrar düşmana karşı cephe teşkil edip muharebeye devam eder (KS1, s.179).*

Cam çerçeve: Binanın cam olan yerleri.

- ***Camı çerçeveyi** oynatarak ulu ulu tükürüyor* (KS2, s.12).
- *Madam Kalustyan sonbahar girerken evinin ne kadar **camı çerçevesi** varsa hepsini kağıtlıyor* (KS1, s.112).
- *Ne gerilimli günlerdi o günler! Eylül'ün ilk haftası, Kıbrıs mitingi, sessiz yürüyüş filân derken, kantarın topu kaçıyor, nereden çıktığı anlaşılamayan kara bir kalabalık Beyoğlu'nu basıyor mu sana: Rum mağazalarından başlayarak, **cam çerçeve** ne bulurlarsa indiriyorlar, kiliseleri yakıyorlar* (YTB, s.202).
- *İzmir'deki bir pasajda mı neredede **camı çerçevesi** parça parça edilmiş bir parfümeri* (KS2, s.227).
- *Hayvanın biri bu senin Nasuh, ortaya yine **camsız çerçevesiz** bir şarap çıkardı* (KS2, s.235).

Cinli perili: İnsanlara görünmeyen, varlığı olduğuna inanılan hayali yaratıklar.

- *Bu çocukla biz yirmi dört ayar akşamlar, **cinli perili** sabahlar yaşamıştık* (KS2, s.235).

Çalı çırpı: Ateş yakmak için kullanılan ince ve kuru dal parçaları ve otlar.

- *Hele vasıtasını döndürmeyi zor da olsa başarmış, yola çıkmayı bekleyenler, sağdan soldan topladıkları **çalı çırpıyla**, isli, heybetli gölgeler büyüten, öbek ateşleri yakmaktan kendilerini alamıyorlar* (YTB, s.28).

Dağ taş: Yaşanılan coğrafi bölgenin kent dışındaki her yeri, engebeli arazi.

- ***Dağ taş**, ağaç orman, bütün etraf; saklı kuşku ve kaygılarla yüklü, bir beyazlığa bürünüyor* (GP, s.53).

Dağ tepe: Yeryüzündeki yüksek ve engebeli yamaçlar.

- *Yüzbaşı Cevdet, donmuş parmak uçlarını sarmısak dişleriyle ısıra ısıra canlandırmaya çalışırken, diyordu ki: ...ceddine rahmet, bizim Albay bap adam. geçende ne dese beğenirsin, Taarruz icab etti mi, Amerikalılara düz arazi veriliyor' dedi, 'bize nerede çetin, tahkimatı rabitalı **dağ tepe** varsa, orası. Onlar muharebenin safasını sürüyorlar, biz cefasını çekiyoruz. Bugün bize kök söktüren tahkimatı hele bir düşün kurban, Cello haksız mı» (YTB, s.198)?*

Davul zurna: Büyükçe kasnağın iki yanına deri geçirilerek yapılan vurmali çalgı ve üflemeli çalgı.

- *İki misafir önüne çıkınca hemen Bandırma'daki zahireci dükkânlarından, **davullu zurnalı** kasaba düğünlerinden söze başlayan hizmetçi Asım Taga ile kızı başka bir ile aşçı arası evlere şenlik bir mahlûk (KS1, s. 138)!*
- ***Davul zurna** sesleri, ne olduğu belirsiz bağrıışmalar, duyulmaya başlamıştı (GP, s.212).*
- *Mustafa Kemal Paşa, artık yakından gelen, iyice belirgin **davul zurnayı** dinlemeye dalmıştı (GP, s.212) ...*
- ***Davul zurna** dağdağası içinde, zaman zaman, tekbir ve tahlil getiren, 'mümin' bir kalabalık (GP, s.213) ...*

Dayalı döşeli: Her türlü eşyası eksiksiz, tam olan.

- *Muayede salonu benzeri bir yer, nedense, **döşeli dayalı** değil; sağda solda, birkaç koltuk, bir iki iskemle, hepsi bu! mebus kalabalığı, pencerelerin aydınlığında ayakta duruyor; girer girmez, aralarında, 'Reis Paşa'yı seçer gibi oldular: mavi sarışınlığı ve zarafetiyle dikkati çekiyordu (GP, s.88).*
- *Oda ufak, eşyaları Kuledibi'ndeki evin eşyaları değil, yalıdaki eşyaların hepsi yeni, geçen gelişlerinden biliyor, Miralay Ferid bey'in ölümü Suat'ı yıllardır küs olduğu annesiyle barıştırmış, bu evi ona hazırlayan o, ne de olsa varlıklı insanlar, bir solukta **dayalı döşeli** yalı kurabilmek varlıksızların harcı mı (YTB, s.445)?*

Dayamak döşemek: Bir yeri ya da evi mobilya gibi eşyalarla düzenlemek, döşemek.

- *Nihayet yirmi günde **döşenir dayanır**, yirmi birinci gün perdelerin ötesinden ayaklı bir abajurun durgun aydınlığında hassa bir elektrofonun Mozart'ın ya da Rameau'nun çok az bilinen bir parçasını çaldığı işitilebilirdi (KS2, s.218).*
- *Daha ne haberler: bu ölüm, yıllardır dargın yaşadığı annesiyle barışmasına neden olmuş Suat'ın, baba mirasından ona Vaniköyü'nde ufak bir yalı alınıyor, Kuledibi'nden oraya taşınacak, acısını yeni evini **döşeyip dayamakla** dağıtmaktaymış, annesiyle mağaza mağaza geziyorlar, içneden ipliğe herşey yeni baştan düzüliüyor (YTB, s.477) ...*

Dost düşman: Çok sevenler ile nefret edip kötülüğünü isteyenler.

- *Acıyan bir tarafımı biliyorum ve bunu, azarlanmaktan korkan bir çocuğun mesela yarasını sakladığı gibi saklıyayım, **dost düşman** gözünden saklıyayım istiyorum (SA, s.219).*

Elde avuçta: Sahip olunan ekonomik güç; mal mülk, para pul.

- ***Elimde avcumda ne kaldı** (KS2, s.228).*

El ayak: El ve ayak bölgesi.

- *Dışarıda karanlık cam gibi parlıyordu. **Eli ayağı** çarpılmış bir otobüs İstinye'ye geçti (KS1, s.40).*
- *Çalışkan lodosun serseme çevirdiği deniz ve gök uzakta kıyasıya boğuşuyordu. Türkan'ın **eli ayağı** kırılmış, uzun uzun susmuştu (KS1, s.167).*

Eli ayağı (düzgün): Fiziksel olarak bir kusuru olmayan,

- *Epi topu bir apartman katı, biraz mobilya, **eli ayağı** düzgün, eti budu yerinde sekiz on piliç değil mi bunun (KS2, s.42)?*

Eli ayağı (tutulmak, gevşemek, dolaşmak, titremek): Elinde ayağında güç kalmama, heyecandan dizlerinin bağı çözülme, engellerle karşılaşmak anlamında.

- *Akşamdan beri **elini ayağını** tutan, onu doğru dürüst bir iş sahibi etmeyen huzursuzluğun altında yoksa bu mu var* (KS1, s. 22)?
- *Athena gittikçe yumuşuyor. O soğuktan sonra bu sıcak, bu kahve **elini ayağını** gevşiyor* (KS1, s.98).
- *Burada bir şişe olacaktı. Bir de bardak. Sonra burada, kim bilir nerede; bozuk, eski püskü, sesi kısılmış bir plak olacaktı. Ben Kâzım, Beygir Kâzım, işte böyle **elim ayağım** titreye titreye çok geceler nohut gibi ter döküp o plağı arıyorum* (KS1, s.91).
- *Herhangi bir direksiyon yuvarlağının gerisinde herhangi güzel bir kadın gözüne ilişmesin ağzı yüzü çarpılıyor, **elinin ayağının** bağı çözülüyor* (KS2, s.179).
- *Ve ben, iki üç gün mutluluktan gözleri kör olmuş budala, **elini ayağını** şaşırmış Arap Zehra; tecrübeme, baldıranlar gibi hayatım boyunca koparıp koparıp attığım bunca kahıra rağmen, aldandım* (KS2, s.226)!
- ***Elim ayağım** tutuldu, basiretim bağlandı* (SA, s.237).
- *Demir, **eli ayağı** dolaşa dolaşa, çifte aynaların önünde alacakları ceketi, gömleği, kazağı giyer çıkarırken, o mağazanın en görkemli koltuğunda ayak ayak üstüne atmış, ağızlığı dişleri arasında, fikrini açıklıyordu: <— gözlerinin yeşili öyle şekerli ki 'baba', uygun renk düşürebilmek, başlıbaşına mesele>* (YTB, s.280)!
- *Geceleri ne de olsa soğuk, üşümüş meğer, bir bardak, bir bardak daha, oh içi ısındı, **eli ayağı** gevşiyor, üst üste esnemeler, gözkapaklarında tatlı bir ağırlık, yolu yok, bu gidişle uyuyacak, son düşüncesi* (YTB, s.376) ...

El yüz: Eller ve yüzler, kolların ve vücudun bu organlara yakınlığı.

- *Harp Okulu'ndan, hatta Askeri Lise yıllarından beri içi sıra geliştirdiği savaş görüntüsüyle hiçbir ilgisi olmadığını iyice anlamış, ürkmüştü. Şimdi, görünmez bir yırtıcı hayvanın nemli tüyleri gibi **ellerine yüzlerine** bulaşan bu vahşi sisin derinliklerinde, o ışıkları görünce aynı ürküntüyü duydu. Tabur'a durumu*

basbayağı onun olmayan, olumsuz, hafif çarpık bir sesle rapor etti, bundan dolayı ayrıca içerledi (YTB, s.28).

- *Bu, herkes! Benim yaşamayı düşündüğüm, Türkan ise sokakta çarşıda kahvede sinemada sinek kâğıdı gibi **elimize yüzümüze** ısrarla yapışan bayağılıkların ötesinde; bakışları kırlangıç kırlangıç dağılan, benimle ilgili, hatta belki de benimle varolan bir kadın (KS2, s.144).*
- *Önce ne olduğunu kestiremiyor; semte su verildiğinden, yeterince kapatılmamış muslukların tısladığını anlayıp, sonra gülümsedi; arkasından, **elini yüzünü** bir güzel yıkayıp, buzdolabından yiyecek birşeyler arandı, boşuna, Hafize dolabı boşaltmakla kalmamış, üstelik fişini çıkarmıştı (YTB, s.375).*
- *Misafirlikte kimseye rahatsızlık vermeyi sevmez: **elini yüzünü** sessizce yıkayıp, 'acele' traşını olarak, merdivenlerden 'ruh gibi' aşağıya indi ki, hayret: bahçe üstü yemek odasında Suat, sofrayı kurmuş, çayı demlemiş, gülümseyerek bekliyor: Günaydın Demir (YTB, s.521)!*

Eli yüzü: Bir insanın el ve yüz bölgesi.

- *Gazetelerin birinci sayfelerinde **eli yüzü** kanlı resmimi görsünler: Bu desenler Bekir! Parlak Bekir (KS1, s.12)!*
- *Zehra birdenbire kalktı. Yapamıyor. Her şeyi yapıyor, yalnız bunu evde tek başına, daha doğrusu eski zaman insanlarıyla baş başa oturmayı yapamıyor. Birazdan Clara japon çizilmiş kaşları 'alagarson' saçlarıyla **eli yüzü** kan içinde çıkıp gelecek (KS1, s.112).*
- *Sağbek Rıza topu filelerden çıkarıp santra'ya gönderiyor. Düşmüş. **Eli yüzü** forması çamur (KS1, s.113).*
- *Sağda solda, infilâk eden top mermileri; **eli yüzü** kan içinde, yaralılar (GP, s.119) ...*
- *Yalnız cigara, kıvamlı ve bulaşık bir yalnızlık. Paris düşünüyor. **Eli yüzü** çatlamış olarak düşünüyor (ZBB, s.180).*

Elini kolunu (sallamak): Duygu durumuna göre el ve kol kısmını vücut ile hareket ettirme.

- *Antonio bir saksağan gibi **eline kolunu** sallıyor: -Bueno sera bandito (SA, s.186)!*

Enine boyuna: Bütün ayrıntılarıyla, detaylı olarak.

- *Daha başka, daha hızlı bir Mustafa Kemal ise bunaltıcı bir bozkır sıcağını ince uzun ve tehditkâr parmaklarıyla **enine boyuna** yırtıyor, Anadolu içlerinden gelmiş bir takım gizli raporları sözleriyle eze eze: millet saydığım tahavvalat ve inkılabatın tabli ve zaruri icabı olarak, diyor, idare-i umumiyesinin ve bütün kanunlarının ancak dünyevi ihtiyacattan mülhem ve ihtiyacın tebeddül ve tekamülüyle tebeddül ve tekamül etmesine müstenid dünyevi bir zihniyeti idareyi mabihülhayat addeylemiştir (KS2, s.32).*
- *Bundan sonra ancak **enine boyuna** erimek ve ufalmak (KS2, s.73)!*
- *Başka bir yerde daha ağırbaşlı, daha içe işliyen bir Beethoven bulup **enine boyuna** düşünmesi (KS2, s.95).*
- *Geceydi bu: adamakıllı İstanbul, yalnızlık heyecanı ve yaprak sigarası zehiriyle dolu, **enine boyuna** bir gece (KS2, s.121).*
- *Denizin üzerindeki karanlık, Emirgan'da, siyah bir jelatini andırıyor, yıldızlı yumuşak pırıltılarla **enine boyuna** yoğunlaşıyordu (KS2, s.164).*
- *Taranmamış, kirli ve iştahlı bir kalabalık **enine boyuna** açılıyor (KS1, s.199).*
- *Adam, **enine boyuna** bir polis romanına dalmıştı (ZBB, s.245).*
- ***Enine boyuna** bir adam; bugünlerde, 'burnundan soluyor' (GP, s.299).*
- *Başkumandanlık Karargâhı seçilmişti: gösterişli, **enine boyuna** bir yapı; cümle kapısının iki yanında, nizamiye nöbetçileri sanki yere çakılmış, dimdik; önünde, birisi İngiliz öbürü öbürü İtalyan, iki askeri otomobil (GP, s.331)!*
- *Gazi'nin arabasına, kamyonun yarıp yol açtığı kalabalık, arabalar geçtikten sonra hızla kapanıyor; **enine boyuna**, gergin bir dalgalanma! Yerli Rumlardan, yaşlıca biri, arabasındaki Mustafa Kemal Paşa'yı tanımasın mı (GP, s.360)?*

- Şura, **enine boyuna**, genç bir kadın, gözlerinin içi, sanki güneş kırıntısı dolu, ıslıl ıslıl kahkahası şuh, fiskiye gibi aniden fışkırdı mı, camları titretir; iri göğüsleri, ondan adeta bağımsız, 'serazat yaşıyorlar; kardeşi Ula boyda posta ondan aşağı kalmıyorsa da, karakteri farklı: daha az samimi, daha çok resmi; gözlüklerinin ardından, aynı yeşil gözler, nedense biraz "mesafelidir, yine de karşısındakini büyüler; bir farkı da, narin ve uzun parmakları arasından, sigarasının eksik olmayışı: nedense, 'zıvanası' olanları tercih ediyor (GP, s.381)...
- Şimdi bir ihtilale katılıyor, eski hükümet ricalinin idam talebiyle yargılanmaya başladığı günün gecesi, birisini sevdiğini, birisiyle evleneceğini sandığı iki genç kadının çağrısına dayanamayıp, fosforlu kuyruklarıyla geceyi **enine boyuna** çizen yıldızların sessiz yağmuru altında, Vaniköyü yollarına düşüyor (YTB, s.434).
- Ankara'da Albay DüNDAR'la Binbaşı Aziz'in görevle yurt dışına atandıklarını işitmeseydi, olayı herhalde **enine boyuna** daha bir süre düşünecek, bazı önemli sonuçlara varacaktı (YTB, s.487).

Epi topu/ hepi topu: Sonuç olarak, çok az olan, ortalama.

- Üsteğmen Demir'in gözlerinden yosun yeşili bir gülümseme geçiyor, 'Zizi Yüzbaşı'nın çapkın- lığını bilmeyen kaldı mı? Gelirken gemi Columbia'ya uğrayacak oldu, **hepi topu** bir düzine subayın çıkmasına izin verdiler, seninki ne yapıp etmiş, aralarına katılmıştı, vapura en son dönüyor, 'hazır eli değmişken, bir barla bir iki genelevi denetlemiş', beğenmemiş de (YTB, s.16)!
- Ulan **epi topu** bir bar kızı dersin değil mi, bak bir kere zokayı taktı mı ne türlü mazarratı dokunuyor adama (KS2, s.28).
- **Epi topu** bir apartman katı, biraz mobilya, eli ayağı düzgün, eti budu yerinde sekiz on piliç değil mi bunun (KS2, s.42)?
- **Epi topu** üç yağlı boya satmıştı (KS2, s.115).
- Sonunda **epi topu** bir <yerli> aspirin fakat yanı sıra epeyce karga çığlığı, Kılçık Nazım ve en çok da Sezai Yazmacı yuttu (KS2, s.135).
- **Hepi topu**, sekiz yüz nefer (GP, s.226)?

Erkek kadın: İnsanın iki cinsi erkek ve dişi olan herkes.

- ...cinsellikte hoşgörü esastır, yasak kuralı işlemez, **erkek kadın** farkı tanımıyorum, bu farkı kadının erkeğe iktisadi bağımlılığı yaratıyor, kadınlar iktisadi hürriyetlerini elde etmediler mi, cinsel hürriyetlerine kavuşmalarını nasıl önleyeceksin (YTB, s.464)?

Etiyle kemiğiyle: Tüm benliğiyle, tamamı ile anlamında.

- **Etiyle kemiğiyle** istediği kadar Mishiko'yu sarıyor sarmalıyor, öpüyor okşuyor olsun, içisira seviştiği Mamasan Shamisen (YTB, s.111)!

Etten kemikten: Fiziksel yapısında et ve kemik bulunan.

- Tatlı bir yanılsama mı, büyülmüş bir imge mi bu? Ne o, ne o, boylu boyunca Yüzbaşı Demir'in yanına uzanıp, dudaklarını ağzına dokundura dokundura: <...sevişelim Yüzbaşı, diyen **etten kemikten** bir kadın, <ağırlığını üzerimde duymak istiyorum> (YTB, s.468).

Ev bark: Ev, aile, tüm bireylerin içinde olduğu topluluk anlamında.

- Ama bugün fikrasını yayınladığımız adam; iki haklı çıkışması, üç yerinde tenkidi yüzünden yarın cezaevini boylayacak olursa, korku korku düpedüz içime girmiştir. **Evini barkını** düşünmek herkesin boynunun borcu değil mi (KS1, s. 22)?
- Mehmed-Ali bıyıklarını çiğniyor; büyük dostluklar, insanın yediği ekmeği, içtiği suyu, hayatını ve **evini barkını** terk edebileceği büyük dostluklar kuruyor (ZBB, s.255).
- ...valdenin evlenmemi tâcil etmek istemesinde isabet var. **Ev bark** sahibi olup çoluğa çocuğa karışmak mukadderse, vakit gelmiştir, geçmek üzeredir (YTB, s.523).

Fakir fukara: Geçimini zor sağlayan, yoksul kimseler.

- *Pes ya! Biz karaborsacılıktan ithalatçılığa geçmedik. Bizim servetimizde **fakir fukaranın âhı** yok* (KS1, s.106).

Falan feşmekan: Bir olay ya da durum anlatılırken konuyu uzatmamak ve çok ayrıntıya girmemek için kısa kesmek amacıyla bunun gibi, buna benzer anlamındaki söz.

- *Bana bak, bir hacetimiz olacak bizim, oraya bir conî inmiş; ha, şu günlerde, adı **falan feşmekân**; bu conî'yle tüccarın biri bizi makasa alacaklar, çağıyor musun dalgayı, onun için artık hangi kılından tu tarsan tut, bir dümen uydur; aralarında ne geçerse, bak ama anlıyor musun, ne geçerse diyorum, satırı satırına bize bildir; pişman olmazsın ha* (KS1, s. 44)!

Falan fıstık: Bir şeyler anlatırken lafı uzatmamak için ve gereksiz detaylara inmemek için kullanılan söz.

- *Şimdi sen bu sayıda yeni bir film şirketi **falan fıstık** diye bir şeyler yakıştır, Gilda'nın röportajına komşu bir yerlere koyuver, oldu mu* (KS2, s.104)?

Falan filan: Bir şeyler anlatırken 'buna benzer şeyler' anlamında, önemsiz olduğunu düşünerek kısa kesmek.

- *Kimi aradınız? **Falan filân**, Hasan olduğunu öğrenince de "Yanlışı numara" dalgası* (SA, s.32).
- *Şu birkaç gün içinde her şey yoluna konmalı imiş, **falan filan*** (SA, s.65) ...
- *Hatta hususi bir Divân-ı Harb-i Örfî 'de muhakemelerini Matbuat âdeta çileden çıkmıştı, öyle mi? Allah Allah dönüp dolaşıp Sarıkamış Faciasını mevzubahis ediyorlar: yok, yetmiş bin nefer soğuktan donmuş; yetmiş bin olur mu efendim, doksan bin, dok- san bin! Onun ihmali ve kumanda tecrübesizliğinden, Şark Ordusu'nun kısm-ı azamı feda edilmiş de **falan filân*** (GP, s.106) !..

- *İnkılâpları müdafaa etmek **falan filân** (KS1, s.122).*
- *Tuttular, hayvanlı kıtalara küspeye benzer bir yem gönderdiler. Besleyiciymiş, tok tutarmış **falan filân**! Tabur'un ikmal işlerinde kullanılan atlara yedirecek oluyorlar, aman Allah, koskoca katanalar devrilip ölüyor. Ardından öğrenildi ki bütün hayvanlı kıtalarda 'keyfiyet' budur, felâkete küспенin sebep olduğu anlaşılıp da yasaklanıncaya kadar (YTB, s.126) ...*
- *Aysel sözüme kulak ver! Maksadın paraysa senin, uzatma: bana çıtlat, kâfi! Ne diye Hacı'yı macıyı işe karıştırıyorsun anlamam ki! Yumruğunu güim güim göğsüne vuruyor: -... ben yok muyum, ben? İstedğin dakikada paraları cepler, istediğin yere tüyeriz. Uysal, Dürnev **falan filan** fasarya annadın mı, fasarya (KS1, s. 127)!*
- *Hemen aklımı başına toplar, muhitini, mecburiyetlerini düşünür, **falan filan**. Hasan böyle mi ya? Onun hayatı baştan başa böyle anlardan ibaret. İnsanın güvenebileceği, itimat edebileceği hiçbir şey yok (SA, s.189).*
- *Yeni kısıtlama tasarıları **falan filan** (KS2, s.239).*
- *Geceler boyu, hayal güçlerini zorlayarak ne kötü olasılıklar hesaplamış, ne caydırıcı direnişler tasarlamışlardı görevliler karşı koyacak, halkın tepkisi, komutanlar vazgeçebilir, **falan filan** (YTB, s.419) ...*

Filan falan: Herhangi bir durum veya olay anlatılırken önemsiz konuyu kısa kesmek amacıyla söylenen, bunun gibi önemsiz şeyler anlamında söylenen söz.

- *Senin gibilerini çok gördük buralarda: Fransa'yımış, neymis: la **filan falan**, nökaşpiye, uly (KS1, s.258)!*

Gelmiş geçmiş: Bugüne kadar gelmiş olan, var olan, hepsi.

- *Üç yıl önceki bir gol hatırına kavga mı diyeceksiniz, bizde. Gol başına kumar mı diyeceksiniz, bizde. Bir takımın bütün oyuncularını, oyuncuğunun ve antrenörlerinin **gelmişini geçmişini** bir nefeste sayıvermek mi diyeceksiniz, bizde (ZBB, s.104).*

Girdisini çıktısını: Bir şeyin tüm ayrıntılarıyla, bilinmeyen bütün yönlerini detaylı olarak hesaplama, inceleme, gözden geçirme.

- *Onu bu gizli aydınlığa karşı tutmak, yanında oturmak; dünyanın bütün **girdisini çıktısını** ve bizzat dünyayı cehennemın esfel-i safiline dehleyin; bir mavinin, bir deniz mavisinin karman çorman heyecanlarını duyarak beş an yaşamak* (ZBB, s.262).

Giyinmek boyanmak: Özenli bir biçimde giyinmek, makyaj yapmak, süslenmek.

- *Böyle kopmuş bir kadının evini bunca derlitoplu tutabilmesini, **giyinmeyi boyanmayı** hiç boşlamayıp her zaman bakımlı dolaşmasını nasıl açıklamalı* (YTB, s.338)?
- *Sabah sabah, özenle **giyinmiş boyanmıştı**: kalçalarının yuvarlaklığını iyice belirginleştiren bir pantolon, dolgun göğüslerini dışarı uğratmış bir pull-over : ikisi de gözlerine uygun renklerden seçilmiş, pantolon menekşe moru, pull-over ateş sarısı. Zaten dudaklarıyla tırnakları yaldızlı eflatun* (YTB, s.448).
- *Bir açıldı, <hay Allah>, etine dolgun, uzun kirpikleri kıvrıcık menekşe rengi gözlerinin derinliklerinde altın tozları uçuşan, özenle **giyinmiş boyanmış**, göğsü kalçası tastamam bir kadın* (YTB, s.336)!

Giyinmek kuşanmak: Özenli ve dikkatli bir şekilde giyinmek, hazırlanmak.

- *En mükemmeli bu: Antalya'ya gitmek! Dün geceden beri, tabii, büyük sinema artistiyim. **Giyiniyor, kuşanıyor**, gala gecelerine gidiyorum* (KS1, s.14).
- *Arama tarama bitti. Ve kimse yakalanmadı. **Giyindik kuşandık*** (SA, s.18).
- *En ön sıralarda oturanlar, 'alafranga' hanımlardı: zamanın modasına göre **giyinip kuşanmış**, çoğu İstanbul menşeli mebus karıları, yüksek memur karıları* (GP, s.44).
- *Bunlar, bu Şevket'ler mevketler mektepli, var mı **giyinip kuşansınlar**, yolcularla kırıştırsınlar; şu sarı Fransız karisiyle çevirdikleri dalgayı yedik mi sanki* (SA, s.95)?

- *Kamarasında, sabunu başdöndüren ‘parfümü’ ile banyosunu ‘alıp’; ...'sinekkaydı' tıraşını olduktan sonra; **giyindi kuşandı** (GP, s.218) ...*

Giyim kuşam: Giyilecek kıyafet ve takıların hepsi, üst baş.

- *Bütün gün buluşma saatinde bir telefon ederim yeter diye düşündüğü, **giyim kuşam** tasarlamadığı halde (KS2, s.122).*
- *Gelibolu garnizonunda, Çankırı Piyade Okulu'nda geçirdiği birkaç yıl, Yüzbaşı Demir'i içinden çökertmiş, dışından bozmuş üstüne başına özenen, **giyimine kuşamına** titiz o Demir nerde (YTB, s.249)?*
- *Delikanlının önce hayata bakışı değişti, yumuşadı mı acaba, umulmadık köşelerden ışıklar toplayıp aydınlandı biraz, git git davranışlarına yansıdı bu değişme, üzerine sinen ürkeklik dağıldı, içini oyan güvensizlik gitti; sonunda ne görsün, **giyimi kuşamı** bile eskisinden farklı üniformalı olduğu zaman, Ümid pek sesini çıkarmıyordu ama, Japonya'dan alınmış 'Amerikan' gömleklerle onu sivil gördü mü hoşnutsuzluğunu saklamıyordu hiç (YTB, s.280).*
- ***Giyim kuşamı** da farklı, ‘hal-ü-tavri da’ (GP, s.307).*
- *Ümid'e ilgi gösteriyorlar çok, bir kere 'Paris'li gibi' fransızca konuşuyor; ikincisi, **giyimi kuşamı** havasıyla yabancı bir gazeteciden farksız (YTB, s.471).*
- *Onca herşeyin: geçmiş bir olayın, evvelce tanıştığı bir kimsenin ancak **giyimi kuşamı**, süsü püsü kısacası güzelliğiyle bir ilgisi olursa önemi var, hatırlanmağa değer; yoksa püfl dakikasında aklından çıkmıştır (KS2, s.39).*

Göğüs bağır (açık): Göğüs düğmelerinin açık olması, özensiz kılıkta.

- *Yanıbaşında nereden nereye, **göğsü bağrı** açık bir Binbaşı Cesbron yürümeğe başlamıştı (KS2, s.226).*

Gözü burnu: Yüz bölgesinde bulunan göz ve kaş kısmı.

- *Eşek gözü **gözü burnu** eşek kulağı gözü eşeğin gözünden ayna yapmalı ayna eşeğin gözünden ayna binlerce ayna eşeğin (KS2, s.47) ...*

Göz kaş: Yüz bölgesinde bulunan göz ve kaş kısmı.

- *Başkaları ise adsız ve sınırsız bir saç sakal **göz kaş** kalabalığı halinde dip dalgası uğultularıyla ona doğru yükseliyor (KS2, s.130).*

Hâl hatır: Bir kişinin nasıl olduğu, iyi olup olmadığını (sormak).

- *Tanıdıkları' el sıkıp, **hâl hatır** sormaktadır (GP, s.42).*
- *Hilde'yle çat pat almanca konuşuyor. Memleketinde iken bir zaman almanca ile uğraşmış. Hilde'yi, utangaç utangaç, almanca selamlıyor. **Hâl hatır** soruyor (ZBB, s.217).*

Hal tavrı: Tutum, davranış ve eylemlerin tümü.

- *Bu defa aynı kadınla Halim zarif bir spor arabaya kurulmuşlar, Halim'in **halinde tavrında** yanlış bir böbürlenme, Gilda'nın kolunu onun omzuna atışında bir "Yeşilçam esnaflığı" (YTB, s.439).*

Harfi harfine: Tamamını, aynı şekilde.

- *Gülüyor. Kırılıp dökülüyor: aynı mısraları diye sözünü tamamlıyor, Michaux yazmış. Kelimesi kelimesine. **Harfi harfine** (KS1, s.207).*

Havadan sudan: Gelişigüzel, öylesine konuşulan bir konu üzerine, zararsız bir şekilde konuşmak.

- *Önce **havadan sudan** birkaç laf ettiler. İçini asıl yakan şey o olmalı ki, Yarbay 'Baba' Saffet fazla uzatmadan sözü siyasete döktü: Yüzbaşı gazetelerde okumuş mu acaba, Demokrat Parti'nin ileri gelenlerinden Fevzi Lütfü Karaosmanoğlu, İzmir'de verdiği bir beyanatta demiş ki, Matbuata isbat hakkının tanınmasından yanayım, bunun iktidar grubundaki muvazeneyi altüst etmesi işten değil (YTB, s.254)!*

- Kahvaltıda **havadan sudan** konuştular. Binbaşı Demir dengine getirip boşanma konusunu açması gerektiğini düşündü durdu ama, Suat sözü aralıksız dağıttığından üstüne varamadı (YTB, s.521).

Hepsi hepsi: Tamamen, bütünüyle.

- Onun için her şey bitti diyorum, bir rüya idi bu, güzel bir rüya... onunla evlenişim, New-York'a gidişim, **hepsi hepsi** (KS2, s.176)!...

Hesap kitap (yapmak): İyice düşünüp hesap yapma.

- Oturdum, **hesap kitap** adam başına yedişer kâğıt yirmişer kuruş düştü. Çingenelik bu be! Ulan git dilen daha iyi (SA, s.14).
- Radyo lâmbaları bütün gökyüzlerini avcumuzun içine doldurup tıkıyor; **hesap kitap**, biz, avcumuzdaki bu gökyüzlerinden, yine Şadiye'nin uykulu gözlerine uzanıyoruz (ZBB, s.107).
- **Hesap eder kitap eder** (KS1, s.107).

Hesaplı kitaplı: Düşünerek, hesaplayarak.

- Bıyıkları bütün bütün ağzında, Turgut büfede aynı içki şişesine Gülümhan'la birlikte uzanıyor. Gülüşüyorlar. Gülümhan'ın aydınlatmayan, fazla **hesaplı kitaplı** gülümsemesi uzun sürmüyor (KS1, s.18).
- Sağ ellerini uzatsalar Boccherini'nin **hesaplı kitaplı** bir müziğini çözecekler; sol ellerini uzatsalar bereketli ve namuslu geçmiş bir günü uğurlayacaklardı (KS1, s.167).

İç dış:

1. Bir kimsenin, şeyin her tarafı, tüm benliği.

- **İçim dışım** yalnızlık ve karanlık (SA, s.39).

- *Sazlıklarda, yılan hışırtılarıyla, yerlerini alıyorlar. Üsteğmen Demir soludukça zehirli Kore karanlığını duman gibi ciğerlerine çektiği duygusuna kapılıyor, **içi dışı** sanki zifır, simsiyah. İyi ama, tabancasının kabzasını bu derece öfkeyle sıkması gerekli mi (YTB, s.52)?*

2. Bir kişinin veya nesnenin içi, dışı her yeri.

- *Sen o kadar Amerika'da bulundun, onların **içini dışını** bilirsin, Freddy hakkında da elbet bana söyleyeceğin bazı şeyler olurdu (KS2, s.54).*
- *Banyonun getirdiği gevşekliğe alkol sinsi bir yılan gibi sokuluyor, **içini dışını** ürktücü bir hızla kurutuyordu (KS1, s.125).*
- *İçerde ışıkların hemen hemen hepsini söndürmüşlerdi. Şehrin **içini dışını** bilen rüzgâr tek tük yağmuru ve Haliç'in ışıklarını camların kenarlarına biriktiriyordu (KS1, s.261).*

İğneden ipliğe: En ince ayrıntısına kadar her şeyi kapsayacak şekilde, en küçük detayları bile atlamadan.

- *Daha ne haberler: bu ölüm, yıllardır dargın yaşadığı annesiyle barışmasına neden olmuş Suat'ın, baba mirasından ona Vaniköyü'nde ufak bir yalı alınıyor, Kuledibi'nden oraya taşınacak, acısını yeni evini döşeyip dayamakla dağıtmaktaymış, annesiyle mağaza mağaza geziyorlar, **iğneden ipliğe** herşey yeni baştan düzülüyor (YTB, s.477) ...*

İlgili ilgisiz: Alakalı alakasız her ne varsa tamamı anlamında.

- *Böyle doğrudan doğruya duygularına ait meselelerde bir yerden sonra iradesini ve kendi üstündeki kontrolünü kaybediyor. Kafasında **ilgili ilgisiz** binlerce cümle bir anda binlerce havai fişek gibi renk renk yanıyor ve sönüyor (KS1, s. 41).*

İnceden inceye: Ayrıntılı bir şekilde, tüm detaylarıyla.

- Eğildi, dikkatle yerden bir kibrit çöpü aldı **inceden inceye** gözden geçirerek: ... hatta kendilerini! dedi(ZBB, s.120).

İncik boncuk: Önemsiz küçük süs eşyaları, takılar.

- *Bir sürü incik boncuk? Hele ne olduğunu bilmediğim birtakım zırlıklar (SA, s.10)?*
- *Daha daha çok paralardan az paralara, incik boncuk ısıltılarından basit ve sade çizgilere; sözün kısası, kuklalıktan kadınlığa doğru sokuluş (KS1, s.18).*
- *Öteki incik boncuk satan seyyar satıcı fransızca soruyor: -Avez vous des cigarettes avendere (ZBB, s.28)?*
- *Ya da çantasını olduğu gibi tezgâhın üstüne devirerek rujların, Bafia paketinin, ağızlığının, kaş kaleminin ve daha bir sürü incik boncuğun arasından bir fotoğraf çıkarıp gösteriyor (KS1, s.236).*

İş gücü: Yapılan herhangi bir iş, uğraş.

- *Kafasına Boğaz'daki gaziye maktülle beraber gelen siyahlı kızı takmış, işi gücü onunla uğraşmak (KS2, s.26).*
- *Üsteğmen Demir, elinde olmadan gülümsedi: 'Kafadar' Hakkı, budur işte, işi gücü ayrıntılarla oylanmak; Tugay in İskenderun'a hareket edeceği günlerde Ankara kitapçıları bir bir dolaşıp, Korece Türkçe sözlük arayan kim, o (YTB, s.63)!*
- *O ise işini gücünü koymuş, gözlerini herhangi bir gazeteden yarım buçuk görünen bir spor havadisine kaptırmıştır (SA, s.80).*
- *Lâf kalabalığına dayanamıyoruz. Halbuki onların işi gücü bu (ZBB, s.85).*
- *Frank Sinatra'nın, Doris Day'in ünlü şarkıları yanıp yanıp sönüyorlar, Zizi Yüzbaşı ipin ucunu kaçırmış, işi gücü kafayı çekip sabahlara kadar kızlarla dans etmek! Üsteğmen Demir'se gerçeğin ana çizgisinden sık sık kayıp. Tokyo'da cephe gerisi izinde değil de kendisini technicolor bir Amerikan filmde buluyor (YTB, s.103).*

- Sözü bünden sonrasına hiç şüphesiz Bekir de karışır. Zaten **iş gücü** hayal (KS1, s.111).
- Yankoviç elini hızla uzattı. Yağmur parmaklarına dolaştı: -Siz! Siz! Hayır! Sizin azizlerle işiniz yok. Sizin **işiniz gücünüz** (ZBB, s.114).
- Bit atıyorsun. **İşin gücün** bu. Fırsat buldun mu hemen bit atıyorsun. Kabahat sana haber veren enayide (KS1, s. 117).
- **İş gücü** bırakıp ona mı ekleneceğim (KS2, s.122)?
- **İş gücü** bırakmak bir bakıma kalkıştığı başka türlü yaşama denemesini, bir bakıma ise doğrudan doğruya Türkan'ı bırakmak (KS2, s.122).
- Gilda gülüyor: -Ulan inanıyor musun sen bunun anlattıklarına? - Aklına şaşarım senin. Uyduruyor bu, uyduruyor! **İş gücü** budur onun (KS1, s.152).
- **İş gücü** ya kendi hesabına, ya da başkalarının hesabına; içyüzünü kimsenin iyice anlayamadığı kombinezonlar kurup fırıldaklar çevirerek piyasa filmleri yapıp zengin olmak (KS1, s.154)!
- Yalnız gitarı değil yanbaşı soluyup duran yorgun gorili de duymuyor, **iş gücü** bırakmış Seniha Algül'ü Yıldız dergilerindeki yerine yerleştirmeye çabalıyordu (KS2, s.162).
- Güneş **işini gücünü** bırakmış sizin gözlüklerinizin camlarını parlatıyor (SA, s.165).
- Sen de biliyorsun onu ne kadar mühimsedim, **iş gücü** bıraktım günlerdir, ona adadım kendimi (KS2, s.175).
- **İş gücü**, galiba kendisinin de inandığı tumturaklı yalanlar söylemek, onu bunu dolandırmak (KS1, s.200).
- Çinli Şükrü **işini gücünü** bıraktı, tezgâha boylu boyunca uzanarak Zehra'ya laf yetiştirdi (KS2, s.225).
- ...başımızdan geçen serencamı yazayım dedim, **iş güç** yok, sıkılıyorum (YTB, s.241).
- Zaman zaman, kıvrık kirpiklerinin görkemli gölgelerini yanaklarına devirerek: <—...Demokrat Parti, harb içinde semiren ticaret burjuvazisiyle zirai kapitalizme heveslenen taşra eşrafının iktidarındır demesinden, ya da: <— ...orduyu işe karıştırmak küçük burjuva radikalizmi olmaz mı, bu çeşit maceralar bonapartisme'e götürür hareketi, onun bugünkü adı faşizmdir> diye yargılamasından kestiriyor ki bu kadın, **iş gücü** süslenmek, divana kurulup

günde bilmem kaç kahve içmek, ya da fransızca bulvar romanları okumak olan 'boş' bir kadın değildir; göstermediği yüzü bambaşka, ağır, gün görmüş, politikayla, yaygın kahve politikasından çok farklı, çetrefil ve belalı bir politikayla içli dışlı (YTB, s.341)!

- *Başkumandanlık Umumi Karargâh Cümle kapısı önünde, askeri arabalar; Gazi'nin kırmızı otomobili. Atlı tramvaylar, kırbaç ıslığı ve nal sesleri, aynı minval üzere gelip geçmektedir; yalnız kalabalığın yoğunluğu artmış, mahiyeti değişmiş: **işinde gücünde**, İzmirli sıradan Hristiyanlar kaybolmuş, sahilde ürkmüş bir Rum kalabalığı birikmeye başlıyor* (GP, s.350).
- ***İşten güçten** ne Ümid'in evine uğrayabildi, (Tüh, balıklar bir ölmüşse!..) ne Kuledibi'ne. Bazı günler, ağzına tek lokma koymadığının ışıklar yanınca farkına varabilirse, ne mutlu ona* (YTB, s.360).
- *Yarbay Orhan Kabibay, 27 Mayıs olup bittikten epeyce sonra, bir türlü unutamadığı o 25 Mayıs gününü, Milli Birlik Komitesi'nin oturum aralarından birinde, eski Meclis'in bahçesinde Zizi Binbaşı'ya şöyle anlatacaktır: — ...mutad saatimde Altiyolağzı'ndaki evimden, Akademi'ye gitmek üzere çıktım. İskele'ye yayan yürümeyi tercih ettim. Herkes **işine gücüne** koşuyor, çehrelerde günün ümitleri parlıyordu. Aksine ben ağır bir yükün altında ezilmiş gibiydim* (YTB, s.397).

İşsiz güçsüz: Hiçbir işi olmayıp geçimini sağlayamayan, geliri olmayan.

- *Her birinin peşinde de **işsiz güçsüz**, dilenci kıyafetli adamlar* (SA, s.56).
- *İrfan savruldu gitti. Yeni, **işsiz güçsüz** birtakım bulutlar cami kubbelerinin üstünde boğum boğum dönüyordu* (KS1, s. 65).
- *Bana sorarsan **işsiz güçsüzün** biri, lâfebesi, dedikoducu ve zengin kızların eteğinde dolaşan âdi bir zamparasın* (KS1, s. 78).
- *Oranın kahvelerinde hiç olmazsa **işsiz güçsüz** ressamalar, okul kaçağı talebeler, ne yapacağını bilemeyen devamlı yalnızlar bulunur* (ZBB, s.169).
- *Hatta Paris'te ne arıyorsunuz? **İşsiz güçsüz** ve parasız* (ZBB, s.185).

İyiden iyiye: Tamamen, çok iyi bir şekilde.

- *Aysel ayışığı mavisini **iyiden iyiye** zenginleştirmişti* (KS2, s.165).

Kafa göz: Boyundan kafanın üstüne kadar olan bölgede olan göz, ağız, burun gibi organların bütünü.

- *Hernandez zilli bir kahkaha savuruyor Yankoviç' in **kafasını gözünü** yarıyor:*
-Marija, ha? diyor, Amigo! Güldüğü zaman fevkalâde olurdu. Beraber yattınız mı zevkinden çığlık çığlık haykırırdı. Bu Yankovic budalası da sanırdı ki (ZBB, s.202) ...

Kanlı canlı: Sağlıklı ve canlı olmak.

- *Bir kenarda **kanlı canlı**, bereli, atkılı bir adam* (ZBB, s.170).

Karı kız: Kadınlar, hanımlar.

- *Var mı Yakub, yok mu Yakub! Hele tavuk faslını bir geçti mi, ondan sonra gelsin eski maceralar, **karı kız** hikâyeleri, gemici tıraşları* (SA, s.153).

Karış karış: Adım adım, inceden inceye her yerini.

- *Yine ışıltılı ve hayatından memnun, topuklarının üzerinde **karış karış** yüksek soyunmağa gidiyor* (KS1, s.237).

Kaşı gözü: Yüzün fiziksel görüntüsü, özellikle kaş ve göz bölgesi.

- *Yüzü fena halde dağınık. **Kaşıyla gözü**, ağızıyla burnu birbirini tutmuyor* (KS1, s.5).

Kelimesi kelimesine: Hiçbir detayını, kelimesini atlamadan olduğu gibi aynen.

- *Kim kiminle hangi iş için kumpas kuruyor, hangi şirket hangi işe para yatırıyor git sor **kelimesi kelimesine** söylesin* (KS1, s.43).
- **Kelimesi kelimesine**, *seninle diyor böyle mi konuşmuştuk* (KS2, s.134).
- *Mızraklı İlmihal 'den bir bölümü belletmeye kalkıştı: önce o, davudi sesiyle okuyor, ardından Demir'in **kelimesi kelimesine** tekrarlamasını istiyordu* (YTB, s.135) ...
- *Gülüyor. Kırılıp dökülüyor: aynı mısraları diye sözünü tamamlıyor, Michaux yazmış. **Kelimesi kelimesine**. Harfi harfine* (KS1, s.207).
- *Halide Onbaşı'nın kulağında, **kelimesi kelimesine**, 'Reis Paşanın verdiği izahat* (GP, s.248) ...

Kılı kılına: Hiçbir eksiklik olmadan, tüm her şeyi doğru hesaplama.

- *Aylık bütçe yapıyordun ve işin garibi **kılı kılına** riayet ediyordun yaptığın bütçeye* (KS2, s.10).

Kılık kıyafet: Giyim kuşam, dış görünüş.

- *Çünkü" demek istiyorum: "konserde poz almak, bütün kitapları bir sahifesi işaretli bırakmak, bütün filmler boyunca artistlerin sadece **kılığına kıyafetine** dikkat etmek insanı ancak iyi cins bir ukalâ yapar* (SA, s.184).

Kıyı köşe: Gözden uzak, dikkat çekmeyen yerler anlamında.

- *Nuri'nin gözünü açan benim, bakmayın **kıyıda köşede** durduğuma* (SA, s.59).
- *Yürek çarpıntıları arasında **kıyıları köşeleri** karıştırıp, masaların iskemlelerin altına eğilip kendisini arıyordu* (KS2, s.168).
- *Civardaki yolları, ormanın **kıyısını köşesini** zenciler çevirmiş* (KS2, s.170).
- ***Kıyılarda köşelerde** birikmiş kar topuklarının altında eziliyordu* (KS2, s.202).

Kızlı erkekli: Hem kızların hem de erkeklerin bir arada olduğu yer.

- *Taksi, sarmaşıklı bahçe parmaklıklarını, yaprakları azalmış sonbahar korularını, gece gezmesindeki **kızlı erkekli** grupları farlarıyla yalayıp, Vaniköyü'ne yaklaşırken, Binbaşı Demir içisıra Zizi Binbaşı'nın devrimden üç ay sonra aldığı inanılmaz kararı tartıştığını saptadı ve şaştı (YTB, s.435).*

Köşe bucak: Göz önünde olmayan yer, kuytu köşe.

- *İlk karar uzman subay ve assubaylarla gemiyi tepeden tırnağa aramak, **köşesini bucağını** gözden geçirip, gerçekten bomba varsa imha etmek (YTB, s.430)!*

Köylü kentli: Köyde ya da kentte yaşayanların tümü.

- *Bu da bizi dışda barışçı fakat mütemleketciliğe karşı, içte barışçı faat irtica ve istibdada karşı **köylüsünü kentlisini** okutmuş, toprak reformunu ve endüstri inkılabını başarmış bir Türkiye'ye götürecektir (KS2, s.198).*

Küçük büyük: Büyük küçük hepsi, tamamı birlikte olarak.

- *Onun için büyük küçük her cüzütam bulunduğu mevkiden atılabilir. Fakat **küçük büyük** her cüzüitam ilk durabildiği noktada tekrar düşmana karşı cephe teşkil edip muharebeye devam eder (KS1, s.179).*

Mal mülk: Taşınır ve taşınmaz tüm mal varlığı.

- *Mançuko devleti zamanında, Kore'ye Nagazaki'den gelmiş, orada evlenip **mal mülk** edinmiş (YTB, s.20) ...*
- *Kemal Paşa'yı ister...**mal mülk** ister gibi (GP, s.464) ...*

Neler neler: Akla gelen pek çok şey, çeşit çeşit şeyler.

- *Mahmutpaşada ucuza aldığınız ne varsa ben satarım. Daha **neler neler** Sayması uzun (SA, s.56).*
- *Değerli olan ne varsa çamurlamak, gösterişe itibar etmek ve kabiliyeti çiğnemek. Satın alamadığın şeyi aşağılık görmek. Ve daha **neler neler** (SA, s.199)?*
- *İşte böyle diyor, gidiyoruz Gilda .Bekir'le gidiyoruz. Ah, **neler neler** bilsen (KS2, s.128) !..*
- *Belki, sesinin dokunaklı tınısını bildiğinden, görür görmez çarpıldığı Suat'ı etkilemeyi amaçlıyor. Orası anlaşılamadı pek, yalnız beraber oldukları kısa sürede daha çok o konuştu. Saçmaladı bile. **Neler neler** (YTB, s.336).*
- *Cezaevi deneyini günlerce anlatsa bitmez, yazacakmış belki, **neler neler** diyor, sözgeşi Mireille, esrarcılıktan yatan Fransız şarkıcısı, başlıbaşına bir roman, kadın diye alırsan varlığı, serüvenci diye alırsan yaşadıkları (YTB, s.461).*

Okuma yazma: Okuyup yazabilme bilgisi, yeteneği.

- *Öbür taraftan bu gelirin içtimai adalet prensiplerine uygun olarak dağılmasını temin etmek hem de hala daha büyük ekseriyeti **okuma yazma** bilmiyen geniş işçi ve köylü muhitlerinin aydınlatılmasını gaye edinmiş esaslı bir eğitim faaliyetini teşkilatlandırıp tahakkukuna imkân hazırlamak (KS2, s.198).*

Okumuş yazmış: Belli bir eğitim almış, bilgili ve kültürlü kimseler.

- *Mart başında mı ne, Kuledibi'nde nihayet bir yer bulabildi, Halim Hacibeyoğlu adında kimsenin tanımadığı bir tiyatrocunun evi, daracık bir oda, fakat **okumuş yazmış** insanlar, hiç değilse aktörün karısı böyle kirpikleri eflatun rimelle belirtilmiş, menekşe rengi kadifeden dalgın iki göz, gizemli iki imgelem çiçeği; güneş vurmuş bal kavanozu gibi ağdalı yansımalar dağıtan, çekile çekile taranıp sımsıkı topuz yapılmış, görkemli saçlar; ya adındaki rastlantı, akla durgunluk veren bir şey: Suat (YTB, s.322)!*

Ölçülü biçili: İyice inceleyerek yapılan, ayrıntılı bir şekilde inceleme yaparak.

- *Kendi kendimize **ölçülü biçili** bir zaman tutumu tuttuğumuzu söyleyip övünüyoruz* (KS1, s.5).
- *Önce kulenin saatine baktı: 04.03. Sonra kendi saatine: 04.10! İçin için güldü: Kendi kendimize **ölçülü biçili** bir zaman tuttuğumuzu söyleyip övünüyoruz, avuntu* (KS1, s.38)!
- *O kadar **ölçülü biçili**, o kadar düzgün boyanmış* (KS1, s.236).

Ölçüp biçmek: Herhangi bir konuda çok ayrıntılı bir şekilde en ince ayrıntısına kadar hesaplamak, düşünmek.

- *Bu da bir müddet kendi kendisini ısrarla kontrol etmesini, her hareketini **ölçüp biçerek** yapmasını gerektiriyor* (KS2, s.15).
- *Bir dakika. İki dakika. Pek pek telefon başından otomobil kapısına kadar uzanan sekiz, on dakika. Sonra? Sonra kendini ve İbrahim'i yine alıştığı ölçülerle **ölçüp biçiyor**; onu vazgeçirmek, yapacağı hareketleri önlemek için parmağını bile kımlıdatmıyor. Bu ne kadar sürebilir* (KS1, s. 81)?
- *İçin için ihtiyar almanın dediklerini **ölçüp biçiyor**. Von Der Goltz paşayı, Şiddetin sosyal hayattaki rolünü ve Hilde'nin küçük, benekli gözlerini düşünüp taşıyor* (ZBB, s.135).
- *Bir ara atını durdurup, araziye gözleriyle bir daha **ölçüp biçen** Fevzi Paşa, Mustafa Kemal Paşa'ya yönelmişti* (GP, s.206) ...

Önünü arkasını (kurcalamak): Bir şeyi en ince detayına kadar.

- *Biz ayrı ayrı işleyen iki saatiz. Ben yalnız bir kızım. Yalnızlığımı, bunaltımı yaşıyorum. Mahmud kim? Onu neden öldürüyorlar? Gazeteyi satır satır didikliyorum. Satırların **önünü arkasını** kurcalıyorum* (KS1, s.129).

Öteyi beriyi: Herhangi bir yerde olan tüm şeyler.

- *Saklambaç oyunu bundan sonra başlıyor. Yok, adamları bul; öteyi beriyi kimseye çaktırmadan gemiye sok, yok, gemide fareler gibi dip dip dolaş şeytanın aklına gelmeyecek delikleri ara* (SA, s.8).

Para pul: Ekonomik güç, para mal, mülk.

- *Hele şu Freddy Mills deyyusunu yola getirelim, gerisi araba yolu. Herifin Ankara'ya gitmesine mâni olmalı, ne yapıp yapmalı, paraya pula acımamalı* (KS1, s. 138) ...
- *Kapağı bir kere Münih'e atabilseydik, para pul mühim değil ötesi kolay ama daha bunun Yunanistan'ı var, Sırbistan'ı var* (KS2, s.229).

Pılı pırtı: Gerekli gereksiz, eski yeni tüm eşyalar, kıyafetler.

- *Yolda kimisi atlı eşekli, kimisi kağnısına, arabasına binmiş; çoğu yaya, her türden insan...Pılsı pırtısı, arabasına yüklü; çoluğunu çocuğunu indirmiş, kendileri yaya, yaşlılar. Bir ellerinde gemici feneri, hem yürüyüp hem bebeğini emziren, körpe analar bilinmez hangi ateş sofrasındadır; sakalını ve cübbesinin eteklerini, savurta savurta giden, sarıklı birkaç 'pîr-i fâni'; katırına binmiş, küfeleri yarı ev, yarı mutfak eşyası dolu; tavası elinde, geç kin dul kadın* (GP, s.162).
- *Pılsını pırtısını toplayıp, sokağa dökülmüş, Hristiyan çoğu Rum- ahalinin bir kısmı, yanmakta olan mağaza ve evlerinin yakınında, bekliyorlar; bir kıs- mi, sahile doğru, karmakarışık akmaktadır: tam bir ana baba günü* (GP, s.349).

Saç baş: Yüz ve saçların görüntüsü.

- *GMC'yi ancak otuz kırk manevradan sonra istedikleri doğrultuya sokabildiler. Nefes almalarına kalmadı, Yüzbaşı Aziz'in İstihkâm Çavuşu yeni bir Güney Korel'i köylü kalabalığı ile sökün etti: bu defa, saç baş dağınık, sümüğü burnunda donmuş ufacık çocuğunu elinden sürükleyen bir ana, gözleri*

yüzlerinden uçacakmış gibi her saniye pır pır üç beş delikanlı, yaşlı bir kadıncağz, sırtına dağıldı dağılacak bir denk vurulmuş boz bir de öküz (YTB, s.25)!

- Alacakaranlık elleri limon kolonyalarına bulanmış **saçı başı** dağınık bir kadın (KS2, s.87).
- Komiser Orhan önünü ilikledi, ellerini cebine soktu çıkardı, içinden bir sigara yaktı. Gilda sırtında sabahlık, **saçı başı** darmadağın odada dolaşüyor yine aynı tangoyu mırıldanıyordu (KS1, s.100) ...
- Sabah bir geliş geldi: **saç baş** dağınık, gözler şiş (SA, s.101).
- Lakonga **saçına başına** bulaşmış, soyunma odasına girdi (KS2, s.128).
- Beraberce aşağıdaki salona indiklerinde orada tuhaf tuhaf bara oturmuş, **saçı başı** karmakarışık bir Mehmed-Ali görüversin istiyor (ZBB, s.129).
- O **saçı başı** darmadağın, bir omzu yukarda odasında dolaşıyor; küpesinin tekini, gümüş bileziğini arıyor: çekmeceleri, bavullar altüst ediyor (KS1, s.169).
- **Saçı başı** darmadağınık eden nefesli ve hür bir sonbahar rüzgârı (ZBB, s.173).
- O, gözlerinin gazocağı alevi kısılmış, sesi üflenmiş; **saçı başı** darmadağın, sırtına soluk bir sabahlık kendini yatağında oradan oraya atıyor (KS1, s.174).
- Mehmed-Ali cesedin başında, **saçı başı** dağınık, gözleri uykulu ve sırtında pijaması, dikilip duruyor; için için yüz bininci defa tekrarlıyordu: -Bize gelmek istemişti! Bize gelmek istemişti! Bize (ZBB, s.203)!!!
- İşte biz. Ellerini nereye koyacağını şaşırılmış, **saçı başı** dağınık, yabancı. Bu şehri, bu ışıkları sinema afişlerini, kahve teraslarını, hazır elbisecileri gözleriyle okşayan Mehmed-Ali. Uff! Adam akıllı yalnızız (ZBB, s.212).
- Meryem'in **saçı başı** dağınık Gözleri kahbeliklerle dolu (SA, s.220).
- İrfan çay bardağını yere vuruyor. **Saçı başı** darmadağın çıkıp cam kırıklarının üzerine çıtır çıtır eziyor: Bana, diye yırtınıyor, hakaret ediyorsun (KS1, s.247).
- Halbuki biz tam o sırada El-Barudi'yi gördük. **Saçı başı** dağılmıştı. Gözlükleri kırılmıştı (ZBB, s.262).
- Gilda'nın **saçı başı** dağılmış (KS1, s.269).
- Öğrenciler, binanın önündeki Gençlik Anıtı'nın çevresinde, birbirlerine sokulmuşlardı gündüzküden daha az, yaşadıklarının heyecanıyla daha

*solgun; oğlanların yüzünde sakal gölgeleri, kızların **saçı başı** dağınık (YTB, s.371).*

- *Salona yaklaşan ayak seslerini duyunca, derhal uykulu halini üzerinden atıp, doğrulacaktır: kadınca bir insiyakla, **saçını başını** yokluyor, büyük duvar aynasına yöneldiği sırada, Gazi salona girdi ve onu, gecenin bu saatinde ayakta, 'grand toilette' görünce, şaşırdı (GP, s.420).*
- *Bursa'daydı galiba, Tayyare Sineması'nda güzellik kraliçesi Feriha Tevfik ortaya çıktıkça Suat hanım adeta râşeler geçiriyor'; 'Türk sahne ve perdesinin medar-ı iftiharı bu güzel kadının **saçına, başına**, boyanışına ayrı ayrı dikkat edip bütün ayrıntıları 'hafızasına zapt ediyordu' (YTB, s.508).*

Saç sakal: Baş bölgesindeki ve yüz, boyun bölgesindeki kılların geneline verilen ad.

- *Hangi uğursuz esrarkeş yatağı kahvelerde **saç sakal** ayaklanmış berduşlarla kâğıt oynamıyor (KS2, s.67)?*
- *Başkaları ise adsız ve sınırsız bir **saç sakal** göz kaş kalabalığı halinde dip dalgası uğultularıyla ona doğru yükseliyor (KS2, s.130).*

Saç kaş: Baş bölgesinde yer alan saç ve kaşlar.

- *Var yok saçların hakkından geldi mi, geldi, sıra kaşlarında, **saçı kaşı** hiç uzatmamak budha rahibeliğinin zorunlu kuralı, bu kuralı ciddiye almış anlaşılan, özenle uyguluyor (YTB, s.227).*

Sağır dilsiz: Sessiz olma durumu.

- *Ben Ümid, onun kızı, her şeyi biliyorum: en basit bir hesapla kendi haysiyetimi, piç edilmiş sevgimin ve sevgilimin hatırasını yüksek tutabileyim diye başımı mahkeme kalemlerinin ve savcılıkların **sağır dilsiz** kapılarına vuracak mıyım (KS2, s.154)?*

Salkım söğüt: Dalları ve yaprakları aşağı doğru sarkık ağaç türü.

- *Başlangıçta sanıyordum ki Mecidiyeköy'de Fabrika durağında otobüsten inip şöyle bir elli adım yürüdüm mü Türkan'ı hemen oracıkta **salkım söğütlü** evin bahçesinde bulurum* (KS1, s.165).
- ... bir Albay Nuri bey otururdu bir zamanlar, burada: **salkımsöğütlü** evde! Bir kızı vardı, *Türkân: dağınık bakışlı bir kız! Acaba nereye gittiklerini biliyor musunuz* (KS1, s.166)?

Satırı satırına: Var olan satırların hepsini, tek tek.

- *Bana bak, bir hacetimiz olacak bizim, oraya bir conî inmiş; ha, şu günlerde, adı falan feşmekân; bu conî'yle tüccarın biri bizi makasa alacaklar, çakıyor musun dalgayı, onun için artık hangi kılından tu tarsan tut, bir dümen uydur; aralarında ne geçerse, bak ama anlıyor musun, ne geçerse diyorum, **satırı satırına** bize bildir; pişman olmazsın ha* (KS1, s.44)!

Sen ben: Sen veya ben arasında bir ayırım olmaması, fark etmediği anlamında.

- *Gözlerini Athena'dan ayırıp Zehra'ninkilere karıştırıyor: -Sen olmasan! diyor. -O nasıl laf? Aramızda **sen ben** var mı? Bekir için için: -Var, diyor olmaz olur mu* (KS1, s.89-90)?

Soy sop: Tüm akrabalar, soy ve kan bağı olan kişilerin hepsi.

- *Cennetmekân pederim İsmail Raci bey, Abdülhamid'in sadık bendelerinden imiş, kendisi söylerdi, İttihatçı makulesi Selanik'ten gelip payitahtı zapt edince, onu sadaka kabilinden bir defterdarlıkla Bursa'ya nefy ediyorlar, lâkin benim doğumum Üsküdar'dır, Üsküdar, İhsaniye Mahallesi; **soy sop** İstanbulluyuz, asil yerdeniz; merhum pederim, devletin de, Dersaadet'in de atisini gayetle karanlık gördüğünden, bilâhare memuriyetten çekilip Bursa'da yerleşmeyi muvafık buluyor; eh, bunun münasip tariki, nedir, nikâh dolayısıyla yerlilerle sıhriyet peydah eylemek değil mi>* (YTB, s.132)?

Süs püs: Güzel görünmek için kullanılan makyaj malzemesi, takı, giyim kuşam gibi şeyler.

- *Onca herşeyin: geçmiş bir olayın, evvelce tanıştığı bir kimsenin ancak giyimi kuşamı, süsü püsü kısacası güzelliğiyle bir ilgisi olursa önemi var, hatırlanmağa değer; yoksa püf! dakikasında aklından çıkmıştır* (KS2, s.39).

Sütun sütun: Birçok sütun anlamında.

- *Hepsinde de sütun sütun aynı haber: «Öldürülen gazetecinin katili bulunamıyor»* (KS1, s.139).

Şerefli şerefsiz: Onurlu ve onursuz tüm korkular anlamında.

- *Biz ki şerefli şerefsiz bütün korkuları yaşadık: tâkib gördük, mahkeme gördük, tatil-i neşriyat kararı gördük* (KS1, s.120) ...

Taban tabana (zıt olmak): Birbiriyle tamamen aykırı, karşıt.

- *İrfan'a akşam gazetelerini getiriyorlar. Cinayetden yalnız ikisi taban tabana karşıt olarak bahsediyorlar* (KS1, s.177).
- *Valet, önünde sık sık yudumladığı, şampanya barda kolunda, ilk bakışta oyuncakmış hissini veren bir sus köpeği pekinois; hele dağınık ve zengin buğday sarışıklığıyla taban tabana zıt, bol kirpikli kocaman siyah gözleri yok mu, her erkeğin aklını başından alabilir* (GP, s.386).

Tamı tamına: Eksiksiz ve olduğu gibi.

- *Bu 'cehennem yolculuğu, tamı tamına on bir gün sürecekti, yolcuların hafızasında, unutulmaz izler bırakarak! O kadar ki, Moskova'ya intikalinden bir süre sonra, Nâzım Hikmet serbest vezinle ilk şiirini, bu mevzuda kaleme alıyor: 'Açların Gözbebekleri, sene 1921* (GP, s.391).

Tas tarak: Gerekli olan tüm eşyalar.

- *Yağmurun ve lodosun tasını tarağını toplayıp kaçışması* (KS2, s.13).

Taş toprak: Üzerinde yaşanılan kaya, toprak karışımından oluşan yer, memleket.

- *Kafamda bir kadın kuruyorum: güzel, zeki, eli öpülecek bir kadın. Onu bu memleketin taşından toprağından yoğuruyorum* (KS1, s.245).

Tepeden aşağı: Tamamıyla, tüm yönleriyle.

- *Aslında numara bunlar, tepeden aşağı numara* (KS2, s.104).

Tepeden tırnağa: Baştan ayağa, her tarafı anlamında.

- *Şiddetli poyraz, üç gündür göz açtırmadı, düpedüz fırtına: rüzgâr, azgın dalgaları kaldırıp kaldırıp, tepeden tırnağa köpük, hışımla rıhtıma vuruyor* (GP, s.21).
- *Evvelâ şöyle tepeden tırnağa bir süzeriz* (SA, s.35).
- *Tepeden tırnağa çikolataya bulanmış; ağır, duman duman krema ve reçel* (KS2, s.42).
- *Kâtip Yavuz, pek pek yirmisinde, tepeden tırnağa sivilceli bir çocuk; sigara küllerine, makina yağlarına bulanmış; boydan boya yiyen pırıltılı bir kamyon lâstiği afişi önünde noktasız bir ünlem işareti gibi anlamsız ve şaşkın bakınıyordu* (KS1, s. 44).
- *Yaşadıkları hayatı tepeden tırnağa karartıyor yalnız bu kepaze karanlığa zehirli parlaklığını haince yansıtıyordu* (KS1, s. 47).
- *Tepeden tırnağa acı* (KS2, s.67).
- *Kendini söyle tepeden tırnağa tetikte yakaladı mı büsbütün çıldırıyor* (KS2, s.68).
- *Lâfi mütemadiyen dağıtıyor. Nereye varmak istediği bir türlü anlaşılmıyor. Söyledikleri karmakarışık şeyler. Hele bir kısmı Mehmed-Ali için tepeden tırnağa yabancı* (ZBB, s.69).

- *Türkân başından beri bu imtihanlara bana aykırı gelen, **tepeden turnağa** tertemiz bir sevgiyi küçük hesaplarla kirletiyormuş duygusunu uyandıran bir ilgi gösteriyordu (KS1, s. 73).*
- *Avcı hattına yayılıp ormana daldılar. Işıktan yaldızlanmış sonbahar ağaçları, gece boyunca emdikleri sisi yaprak yaprak salıveriyor; bu dumanlı aydınlıkta, orman içi sessizliğini, **tepeden aşıya** paldır küldür dökülen silah seslerinden başka, rüzgârı ağaçlardaki acı uğultusu, bir de insanın tüylerini diken diken eden çakal sesleri bozuyordu (YTB, s.73).*
- *Tokyo Amerikan Askeri Hastanesi 'nde yattığı günlerde, bunalımlı bazı geceler, aynı çekilişi aynı azapla tekrar tekrar yaşar, **tepeden turnağa** tere batmış uyanırdı (YTB, s.76).*
- *Ne diyorsun? **Tepeden turnağa** asalet (KS1, s. 76).*
- *Vâlâ ile Nâzım'ı, kim davet etmişti; galiba, Sadık Ahi; henüz ilk yudumlarını almışlardı ki, **tepeden turnağa** kar tozu, damladılar (GP, s.78).*
- *Camlardan baktı. Karidesçi'nin vitrinleri parlıyordu. Yüreğinde alkolün sıcak rüzgârı esmeğe başlamıştı. **Tepeden turnağa** rahat olacağı anda birdenbire aklına geldi (KS1, s. 82) ...*
- *Marie-Te. hemen koluna giriyor. Vahşi vahşi gülümsüyor. Basbayağı vahşi. Kızın gözlerinde donuk, korkutucu bir mâna bulaşığı. Yüzü **tepeden turnağa** boya (ZBB, s.92).*
- *Fakat yine de bir kerecik olsun **tepeden turnağa** çırılçıplak göremediği (KS2, s.114).*
- *Duvarlarda **tepeden turnağa** ona aitliği herkesçe kabul edilmiş zenci siyahlarının, nar kızıklarının ve çam yeşillerinin ağır dalgalanışı içersinden bir takım adamlar; onun adamları, yani bir çeşid gözleri tuzparça elleri fevkalade büyümüş yoksullar, denizi tüketmiş balıkçılar, cam üflemiş Paşabahçe camcıları ve bozuk göğüslü kundura tamircileri birbirlerine ve kendilerini seyre gelenlere bakıyorlardı (KS2, s.115).*
- ***Tepeden turnağa**, dikkat; konuşması devam eden, Kral Konstantin'i dinliyor (GP, s.135) ...*
- ***Tepeden turnağa** neşe ve gurur (GP, s.138) ...*
- *Bu arada DüNDAR kapıdan çıktı, ikisini de şüpheli şüpheli **tepeden turnağa** süzdü (KS1, s.151).*

- ... yıkılıyorum. **Tepeden turnağa**, taş taş üstünde kalmamacasına yıkılıyorum (KS2, s.151).
- Bekir onun geldiğini görüyor ama tınmıyor: Masaya ilişmiş, kendini **tepeden turnağa** Athena'nın oyununa kaptırmış (KS1,156).
- Anladım, diyor Olcay, sigarasının dumanını yiyor: ... anladım, diyor. İki şâhâne kadın. **Tepeden turnağa**. Hem de nasıl. Tenleri çilek rengi. Saçları pirinç (KS1, s.195).
- **Tepeden turnağa** doğru olabilir dedikleri (KS1, s.200).
- Yatağın yumuşaklığı bizi rahatsız ediyor. Adalelerimiz **tepeden turnağa** kırılmış (ZBB, s.202).
- Camilerden çıkartılmış, çeşitli sancaklar; irili ufaklı, Osmanlı bayrakları; güneş tozlarının uçtuğu, titrek aydınlıkta; göğüsleri **tepeden turnağa** Nişan-ı Osmaniyle donatılmış, 93 Harbi gazileri durup durup, havaya tabanca sikan, 1300/1003 tevellütlüler ki, bazıları henüz geçen yıl terhis edilmiş, 'seferberlik neferleridir; yaşları, otuzdan yukarı (GP, s.213).
- O günler, birinci hava değişimi'nin ilk günleri Yüzbaşı Demir, **tepeden turnağa** tere batmış. Nedeni belli, her yakalayışında onu yerden yere çalan başdönmesi, alıcı bir kuş, tepesinde bekliyor (YTB, s.221).
- Birden, **tepeden turnağa** duygusallık, hayli kırık bir sesle: "...sizden bir istirhamım olacak!.." diyor (GP, s.227) ...
- Geceyi yolda, at sırtında geçirip, **tepeden turnağa** toza bulanmış; bozkırın rüzgârına sindiği için, kirpiklerimize yapışan ince bir toz içinde, Ankara'ya sabahleyin girdik (GP, s.232).
- İskele'de Anadolu içlerinden gelmiş **tepeden turnağa** çamurlu birkaç kamyon bekliyordu, onların arkasından girdiler (KS2, s.232).
- Hemen altında, gövdesine **tepeden turnağa** jelâtin kâğıdı geçirilmişcesine yeşil yeşil zeytinyağı parlayan Cihan Pehlivanı Koca Yusuf, burma bıyıklar ki her çengeline adam asılır (YTB, s.242).
- Halbuki anahtarı küçük cebinde içi Türkan'lı bir ev başlı başına bir denge, **tepeden turnağa** bir düzen demekti (KS1, s.261).
- Elektrik düşmesini bulan Ümid, bekletmeden ışığı yakmış; büyüülü yeşilin can havliyle kendini camların dışına attığı anda, tepesindeki boncuklu abajur

aydınlığıyla, **tepeden turnağa** dantele boğulmuş, otuz yıllarından kalma bir salon meydana çıkmıştı (YTB, s.263).

- Piyanonun sağında, avcunda içki kadehiyle Mustafa Mecdi Bey, gözlerini ona dikmiş, âdeta **tepeden turnağa** süzmektedir (GP, s.265).
- Ocağınıza düştük! Eeveyt sağır kulağını yelken gibi rüzgâra açıyor. Lale toplu iğne gözleriyle **tepeden turnağa** bizi mincıkıyor Bizse dehşetli bir titremeye tutulmuş alıp veriyoruz, verip alıyoruz: Nasıl olur? diye istifhamlar diziyoruz Nasıl olur? Ne münasebetle olur? Neden olur (ZBB, s.284)?
- Tek fark, camlardan gördüğü, cadde boyunca gidip gelen, 'müttefik' devriyeleri; her dakika, bir tecavüz bekliyormuş gibi, tetikte; **tepeden turnağa** 'müsellâh' (GP, s.306)!
- Suat'ın evli olduğunu, (nedense biraz üzülerek) o gün öğrenmişti, kocasıyla eve taşındığı günün gecesi tanıştı: adı Halim, vapur dumanı gözlüklü, saçları kınalı kızıl kötü kötü sarmısak kokan bir sarhoş; Suat gibi **tepeden turnağa** özenli bir kadına asla yakışmayan bir koca (YTB, s.337).
- İlk karar uzman subay ve assubaylarla gemiyi **tepeden turnağa** aramak, köşesini bucağını gözden geçirip, gerçekten bomba varsa imha etmek (YTB, s.430)!

Türlü türlü: Her çeşit, pek çok, farklı farklı.

- Gazetemi yıllarca **türlü türlü** musibete karşı durup **türlü türlü** teşebbüsât-ı hâinaneye kıvırıp bükerek çıkarmış; hiç bir an, hiç bir sebepten eğilip bükülmemişimdir (KS1, s. 23).
- Her tarafta krepon kağıtlarından **türlü türlü** süsler (KS2, s.108).

Ufuktan ufka: Bir ufuktan bir ufuğa genişlemek.

- Yukarda, doğudan, damar damar aydınlanmaya niyetli, yıldız alacası bir gök. Makineli tüfeklerin ve el bombalarının patlayışları, gümbürtülü yankılar yapa yapa, **ufuktan ufka** genişliyor. El yordamıyla, akıllara durgunluk veren bir sonsuzluğun, belirsiz sınırlarını yokluyor sanki. Havada nemli ot, çürümüş ağaç kabuğu kokusu (YTB, s.48).

Üst baş: Giyiminin, kıyafetinin, kişinin üzerinde nasıl görüldüğü.

- *Yalnızlık. Kaputları sırsıklam, askerler. **Üstü başı** pis, dişleri çürük, sesleri yırtıcı orospular. Sıkıntılı pencerelerden saçları bigudili Yahudi kadınları memelerini sarkıtıyor* (KS1, s.14).
- *Ümid **üstüne başına** silkelenmiş dutlar gibi dökülen Madam'ın yarı ermeni Türkçe kelimelerini, divanın üstündeki Intimite, İci Paris gibi Fransızca dergileri, pencerenin içerisinde kıpkızıl parlıyan elektrik sobasının yalayıcı sıcaklığını bir türlü yerli yerine koyamıyor; Madam'ı gördü görelî, daha doğrusu Mahmud'un nişanlısı olduğunu söyledi söyliyeli yeniden acı bir Marmara ıssızında çalkalanmakta olan başsız bir cesedin yalnızlığını yaşıyordu* (KS2, s.17).
- ***Üstü başı** gibi odası da tütün ve leylâk kokuyor* (SA, s.27).
- ***Üstü başı** dökülüyor. Mehmed-Ali bıyıklarını ısırdı: -Si! dedi. Sabiha gözlerini büyük büyük açtı: -Bıyıklarını ısırma demiyor muyum sana, diye, çirkin oluyorsun* (ZBB, s.29)!
- *Evgeniya'nın mutlu işkembe gülüşü parmak uçlarına bulaşmış. **Üstüne başına** ve gözlük camlarına* (KS2, s.46).
- *Seyahat öncesi, İnebolu'da **üstlerini başlarını** yenilediler: ayaklarında, yerlilerin 'çapula' dediği, bir çeşit çizme ve külot pantolon başlarında kalpak* (GP, s.55).
- *Zizi Yüzbaşı çıktı geldi. **Üstü başı** Amerikan sigarası ve ecza kokuyordu* (YTB, s.64).
- *O yüzden ben derhal tüylü fötr şapkadan kuşkulanırim. Neden gözlerini balgam gibi **üstüme başıma** bulaştırıyor? Neden ustura gibi ince dudaklarının kıyısında o safra yeşili gülümseme* (KS1, s. 81-82)?
- *Abduş ki bilek kalınlığındaki demir çubukları bütün dilsizler gibi vurduğu her yerden ürkek, mahcup mahcup gülümseyerek kıvrırır; ölüm sesleri, mezar uğultuları getirir. Çinli Şükrü bulaşık suyu gülümsemesini Abduş'un **üstüne başına** döküyor* (KS1, s. 85).
- *Floresant ışığı erimiş kurşun gibi **üstüne başına** dökülmüştü* (KS1, s. 116).
- *Aşkta eğer, kötü bir aşk! Gençliğimi ve güzelliğimi çarçur eden! **Üstümde başımda** elle tutulacak temiz hiç bir şey bırakmayan* (KS1, s. 125).

- *Ya da bir gece sabaha karşı kusup ortalığı ve **üstünü başını** kirletirken Ankara'da yaptığı teklifi bu defa hırsız ağızları, hain tavırlarıyla yeniliyor (KS1, s. 127) ...*
- ***Üstünde başında** bir henüz silinmişlik hâli (KS2, s.127).*
- *Öldüreceği adam, yâni Kâzım, yâni bundan birkaç gün önce İlyas'ı döven, ona acı kahve pişirtti, karnını doyurdu, **üstünü başını** temizletti ve kendi yatağına yatırdı (KS1, s.136).*
- *O anda açık kapıdan, hastanenin cerrahı, Dr. Cemil Bey girmişti; giriş, ne giriş: ameliyathaneden besbelli henüz çıkmış, **üstü başı** kan lekesi; ağzında sigara, canı burnunda (GP, s.154) ...*
- ***Üstübaşı**, yaşaması pansiyon kirası, Beyoğlu ve İstanbul kolay mı (KS2, s.157)?*
- ***Üstüne başına** döke saça içiyor (KS2, s.169).*
- ***Üstü başı**, toz toprak; tras bile olamamış (GP, s.169).*
- *Ümid'in o akşamüstü parlak siyah naylon yağmurluğu, siyah yumuşak çizmeleri, yarısı örgü siyah eldivenleriyle, merdivenlerin **üst başında** dal gibi görünüp, şöyle inivermesi bile, içindeki rezeleri yosun tutmuş kalın ve korkunç zindan kapılarını kapamış; belki sisli bir dalgınlığa, belki yaprak kızılı bir içlenmeye bakan, ama aydınlığı iyimser ve verimli yeni pencereler açmıştı (YTB, s.189).*
- *Zizi Yüzbaşı, sarı bıyıklarının toz yaldızını **üstüne başına** döke döke, öğüt vermeyi unutmamıştı ama: ...bana bak, lafına dikkat et gazetesi fena muhalif kariya da solcu diyorlar. Bu zamanki zamanda (YTB, s.190) ...*
- *Köprülü gözleri çipil çipil, **üstübaşı** savruk, dudaklarında vazgeçilmez sigarası; yemekte etle pilâv arasında onun kulağına eğiliyor (KS2, s.192).*
- *Çocuk gitmek istemiyormuş. Çorapları düşmüş, **üstü başı** toza toprağa bulanmış, haydut, yine de gitmek istemiyormuş (SA, s.221).*
- ***Üstüne başına** bulaşan bu hastalıklı sarı ve yorgun griden kurtulmam ancak onu bir taksiye atıp çalıştığı Banka Şubesi'nin önüne bırakmakla olur (KS2, s.222).*
- ***Üstümüz başımız** toza bulanmış gibiydi (SA, s.230).*
- ***Üstümüz başımız** yapış yapış (SA, s.236).*

- Üstelik yol parası, boğazı, **üstübaşı** için yapacağım masraf cebime kalır (KS2, s.237).
- Ya da fare gözlerini kırıştırıyor, sigarasının külünü **üstüne başına** döküp saçıyor: hepiniz uyduruyorsunuz, tabii hepiniz (KS1, s.246)!
- Gelibolu garnizonunda, Çankırı Piyade Okulu'nda geçirdiği birkaç yıl, Yüzbaşı Demir'i içinden çökertmiş, dışından bozmuş **üstüne başına** özenen, giyimine kuşamına titiz o Demir nerde (YTB, s.249)?
- Evinden köyünden uğratılmış, kat kat apartmanlar arasında bir beş odanı tutsağı: **üstü başı** eskiden bozma, kafası üç numara traşlı, avuçları ondört yaşında simsiyah besleme Ayperi daha mı az terkedilmiş (KS1, s.270).
- Acı soğuk bir ayaz, sokak sokak topladığı buz iğnelerini camlara hışımla çarpıyor; külrengi, hastalıklı bir aydınlık insanın **üstüne başına** çamurdan beter sıvaşıyordu (YTB, s.310).
- **Üstleri başları** toz içindedir, gözlerine yangın külü yağıyor; üçü de, yorgunluktan bitmiş, Yüzbaşı Tahsin atının üzerinde, uyukluyor (GP, s.319).
- Gümüş mavisi bir karanlık, yokuşun **üst başından**, çığ gibi büyüyerek üstüne yuvarlanıyordu (YTB, s.369).
- **Üstü başı** ıslanmış çocuklar, binanın yan duvarı dibinde ateş yakmış, suratlarında alevlerin kanlı aydınlığı (YTB, s.373).
- Utancı öylesine ağır basıyordu ki, erkekliğine yeniden kavuşmuş olmasının tadını çıkaramadı, doğru dürüst sevinemedi, **üstünü başını** batırmış olması da canını sıkıyordu (YTB, s.379).
- Belleğinde, düzensiz çağrışımlar, birbirini tutmayan düşünce salkımları. Sözgelişi alkolden şişmiş suratı, titreyen sosis parmaklarıyla. Ya da Hemşire Julie, kemikli ellerindeki çilleri, parmak uçlarından pire gibi **üstüne başına** sıçratarak, pansımanını açmaya eğilmiş. Yoko. 'Kafadar' Hakkı. Yüzbaşı Cevdet (YTB, s.412).

Varsa yoksa: Her şeyin üzerinde tutulacak olan, benzersiz ve tek olan.

- "...işte günün haberi. Asıl bu! Maalesef Pravda'da hiçbir şey göremedik, **varsayoksa** Petrograd Olayları!" Lev Mihailoviç hiç istifini bozmuyor (GP, s.99) ...

Vesaire vesaire: Onun gibi örnekler anlamında.

- *Böyle olunca onlar bana hükmediyor; neticede yalnız muhitimle değil, mütemadiyen kendi kendimle de çelişiyorum: isyan etmek, oturup ağlamak, katılırcasına gülmek, masanın altında sızıncaya kadar içmek, ağzıma bir damla içki koymamak. Kendimi öldürmek veya gidip bir sini öldürmek. Kadından kaçmak. Ve kadını arzulamak. Vesaire. Vesaire* (SA, s.66).
- *Telsiz Dürnev'in eline düşmek, randevu evlerine devam vesaire vesaire* (KS2, s.89) !..

Yarı yarıya: Eşit bir şekilde tam ortadan ikiye ayrılan.

- *Yorgaki yarı yarıya memnun: ... öyle mi? diyor* (KS2, s. 22).
- *Korkusu yarı yarıya hafiflemiş "dış kapı" diye düşünüyor; dış kapıya doğru yürüyor* (ZBB, s.27).
- *Yemeğe inmek üzere dışarı çıkar çıkmaz bitişik odanın kapısına bakmadan edemeyecek. Yarı yarıya merak ve alışkanlık. Üstelik kapı ardına kadar açık unutulmuş. Odada aynı yağmur karanlığı. Halının üstünde pırıl pırıl cam parçaları* (KS1, s. 29).
- *Bahusus, yarı yarıya okumuş yazmış halk tabakalarıyla* (KS2, s.32)
- *Aylar boyu, bekâr yaşadığı eski odasında o, iki şeyi yadırgıyordu: yarı yarıya donmuş olduğu için, Çubuk Çayı'nın o kadar aşinası olduğu çağiltısını, artık duyamayışını, bir; içtiği acı kahvenin tadını, iki* (GP, s.33)!
- *Wowan Boğazi'ndan henüz çıkıyor. Yolda, ne görsünler? Amerikalı Muhabere Yüzbaşı Si Lorenzo! Kolordu'nun Tugay'la bağlantısını sağlayan telsiz kamyonu arıza yapmış, yarı yarıya onarmışlar, bitinceye kadar bekleyebilirlermiymiş acaba* (YTB, s.40)?
- *Darülmualimin 'Müsamere Salonu', yüksek tavanlı, oldukça geniş, bir salon; yarı yarıya dolu, içerde kalabalığın uğultusu, camlarda güneş; sobalar yakılmış ama, salon henüz soğuk, konuşanın, ağzı burnu duman. Kadınlar, ikişer üçer, merdivenlerden çıkıp, içeriye doğruluyorlar* (GP, s.42).
- *Şimdi yarı yarıya ölüm balçığı ve para çamurundan yoğrulmuş, şişman, şişmanlığından utanır bir adamım* (KS1, s.49).

- ...serbest eliyle, başını dizine koymuş olan Fikriye, gözlerini **yarı yarıya** kapamış, bakışları yarım; mes'ut ve mütmîn, o anın huzurunu yaşamaktadır (GP, s.68).
- Daha şimdiden **yarı yarıya** aşınmıştı (KS2, s.71).
- Tugay Karargahı'nın taşındığı Kaechong'a gitmişti. Siminni'de, hızla bulutlanan, yıldızları **yarı yarıya** dökülmüş lanetli bir gök altında, cephe gerisindeymişçesine 'istirahat-ı mutlaka 'ya geçmiş üç piyade ve bir topçu taburu ile havan bölüğü, akşam karavanasına hazırlanıyordu dehşetli aç, adamakıllı yorgun, fena halde dağınıktılar (YTB, s.82).
- Bu yüzden **yarı yarıya** bu kavgacı köpeğin etine düşkünlüğümü bahane edip biri çıkıp da beni kurtarıncaya kadar kahredici yenikliğimi ve utancımı yaşamağa devam ediyorum (KS2, s.91).
- Artık madam Karanfilyan'ın bu Pelesenk Sokağı'ndaki pansiyonu **yarı yarıya** Mahmud'la Ümid'inse **yarı yarıya** da besbelli Bükreş'ten yürütme bir balkan müziği, sütlü beyaz (KS2, s.109).
- Gelecek olan şey, yüzde seksen küsur ihtimalle, yeni ve tahammülü güç sıkıntılar olacağına göre; üstelik bekleme sırasında gelecek şey için sıkıntıya ve sevince **yarı yarıya** şans vermek âdet olduğuna göre; beklemek, olanı yaşamaktan iyidir (ZBB, s.158).
- Babasından yürüttüğü kral profiline geçkin aktrisle şair Turgut **yarı yarıya** el koymuşlar (KS2, s.161).
- **Yarı yarıya** biraz önceki sevişmelerini askıda bırakmalarından ileriye geliyordu bu, **yarı yarıya** da Dünder'in davranışlarıyla ilgili ihtimal hesaplarından (KS2, s.165).
- Selma yumuşak ve soylu güzelliğini mavi sabahlığıyla **yarı yarıya** örtmüş harıl harıl meşguliyetini üretiyor, hiçbir çatal sapından ya da tabak beyazlığından tavanları yüksek herhangi bir Parkotel salonunu hatırlamak istemiyordu (KS2, s.195).
- Sis basmıştı ortalığı, yoo hayır, sis olamazdı bu, su yüklü yağmur bulutları alçala alçala bahçeye inmişler; çözülüp bağlanan üşütücü buhar yumakları, gelişigüzel etrafa dağılmışlardı. Ağaçlar, gövdeleri **yarı yarıya** emilmiş, buzlu cam mavisi bir duman içinde yüzüyordu (YTB, s.207).

- Güner, pamukla siliyor alnını, büsbütün ve çırlçıplak kaşsız kalıyor. **Yarı yarıya** boşalıyor yüzü: yarı anlamını ve güzelliğini kaybediyor sanki (KS1, s.212).
- Kaldı ki benim için yemek yemek **yarı yarıya** intihar etmek demek (KS2, s.217).
- İşin kötüsü Türkan **yarı yarıya** kullanılmıştı (KS2, s.222).
- Bekir kalabalığın en önünde tel tel gerilmiş, yumruklarını akmıştı. Yarı yarıya Gilda onu parçalasın, saçlarını yolsun, lokma lokma dağıtsın istiyor; **yarı yarıya** Athena'nın başladığı gibi kavgayı yırtıcı bitirmesine dua ediyordu (KS1, s.243).
- Yakup Kadri Bey, vapurun yüksek güvertesinden; **yarı yarıya** da olsa, Kordonboyu'nu, ünlü Kramer Oteli'ni; Basmane'ye doğru yayılmış, Frenk Mahallesi'ni görüyordu (GP, s.342).
- İzmir'e mahsus, aydınlığı hafiflemiş, uzak griye çalan, sonbahar günü; vakit öğleden sonra, kumruların dem çekişi işitiliyor; uzaktan martı çığlıkları: deniz sakın, Körfez **yarı yarıya** boşalmış: daha önce oraya demirlemiş İtilaf donanmasının, kruvazör, muhrip ve firkateynlerinin, çoğu gitmiş (GP, s.395).
- Kabul salonunun duvarındaki, o 'muhteşem ve murassa' duvar saati: gecenin, alafranga-ikisini çalmaktadır. Latife, göğsünün üzerinde Fransızca bir roman, **yarı yarıya** uzandığı misafir koltuğunda, uyuyakalmış (GP, s.420).
- Ankara, Erdek, Akçakoca, Didim diyerek, **yarı yarıya** boşalmış. Milli Birlik Komitesi'ndeki ikilik gittikçe daha çok duyumsanmaktadır (YTB, s.474).

Yaşı başı: Bir kimsenin yaş düzeyi.

- Telsizci'nin **yaşı başı** geçkindir ama karı, kız, rakı dalgası oldu mu alesta (SA, s.152)!

Yedirip içirmek: Bütün gereksinimlerini karşılayıp beslemek.

- Kastamonu 'münevver anı' hayli misafirperver idi; hele içlerinden birisi, ikinci akşam, bir güzel **yedirip içirdikten** sonra, önlerine düşüp onları, umumhane'ye götürdü (GP, s.55).

Yemekten yemeğe: Her yemekte sabit bir şekilde gerçekleşen durum.

- Mehmed-Ali **yemekten yemeğe** tayfaların oraya gidiyor, rüzgâr uçurmadan Hilmi'yi yakalıyor (ZBB, s.25).

Yer gök: Gözle görülen her yer, yeryüzü gökyüzü her taraf.

- **Yerde gökte** yoktu (KS2, s.73).
- Zehra yine güzel, yine şarkı söylemeğe başladı mı **yeri göğü** eritip bulamaç haline getiriyor ama Bekir'den başkaları için (KS1, s.111).

Yer yurt: Yaşanılan, oturulan yer.

- İnce, tozlu bir kar mı: dağınık, **yeri yurdu** belirsiz, oradan oraya savrulan kötü bir rüzgâr karı (KS2, s.176).

Yerli yabancı: Ulusal, yurt içinde olan ve ulusal olamayan, yurt dışında olan kimseler.

- Dün geceyarısı mıydı neydi, İrtibat Bürosu'na meçhul bir telefon, sabah sanık avukatlarını, **yerli yabancı** gazetecileri, dinleyicileri Yassıada'ya götürecek vapura saatli bomba konulduğu bildiriliyor (YTB, s.429).
- Yazları, bahçeleri elverişli olanlar, kokteyllerini açık havada verirlermiş baygın salkımsöğütler, iri çınarlar, uğultulu çamlar arasında seçkin kalabalık, Ankara'nın kaymağı irili ufaklı diplomatlar, bakanlık ileri gelenleri, **yerli yabancı** gazeteciler (YTB, s.471).

Yerli yerince: Uygun bir şekilde, olması gerektiği gibi.

- Gürültü eski kabusunun **yerli yerince** çatılıp kurulmasına engel olmuştu (KS2, s.171).

-

Yemek içmek: Katı ve sıvı besinleri tüketmek.

- *Şirket'e doğrudan doğruya bağlı görünmeyen; ya da yalancı, ismi var cismi yok vazifelerle bağlı görünen İbrahim gibi, Oktay gibi, Salih, Yılmaz, Güngör gibi kimselerden ikinci bir çete kurmuş; gece gündüz telefon, telgraf radyo ısıkları **yiyip içerek** büyük para avcılığını yaşamağa çıkmıştı* (KS1, s.190).
- *Ben, veremle savaş afişlerini **yer içer** hoş geçerim* (SA, s.205).
- ***Yiyip içip** mesut ya ayaca ız* (KS2, s.228).
- *Arkadaşlık etmediler mi? 'Nezaket icabı' ettiler, bazı geceler beraber **yiyip içtikleri** de oldu ama, aralarında hep bir yabancılık* (YTB, s.337).

Yenilip i ilmek: Sofra başına oturup çeşitli yiyecekler yemek içmek.

- *Ecnebi gazeteciler, Miss Sheridan, Marie-Laure Oiselet, Edvinn Jay, Jimmy Fowler, Ward Prays ve başkaları, öteki masaya oturtulmu lar: g l    ahenk, **yenilip içiliyor*** (GP, s.370).

Yol yordam: Davranış ve görgü kuralları ve incelikleri.

- *Her eyin bir **yolu yordamı**, herşeyin bir usturubu olmalı muhterem! Seçim zamanı para gerekti mi keseye davranan kim* (KS2, s.97)?
- *Miralay Ferid bey sizlere  m r! Gazetelere ilân verilecek, **yolunu yordamını** bilmiyorlar, kim yardımcı olabilir diye d   n nce Suat'ın aklına ümid gelmiş, acaba  u ilânın Birlik'te, Cumhuriyet'te ve Hürriyet'te yarın çıkmasını sağlayabilir miymi * (YTB, s.476)?

Yüzü ba ı: Bir kimsenin yüz ve ba  bölgesi.

- *Karuların **yüzü ba ı** terlemi , boyalar macun gibi sıva mı . Yalnız ne var, gözümüz hiçbir şeyi görmüyor artık. Telsizciye* (SA, s.155).

Güçlendirme

Açık açık: Net ve anlaşılır bir biçimde.

- *Mehmed-Ali ayakta kalakalmıştı. Çinli ona artık **açık açık** gülüyordu* (ZBB, s.47).
- *Soğuk **açık açık** parlıyordu* (KS2, s.59).
- *Cumhuriyet gazetesinin düzenlediği Türkiye Güzellik Kralcılığı' yarışmalarını, **açık açık** izliyorlar* (YTB, s.141) ...
- *Babama da fikrimi **açık açık** anlattım* (KS1, s.164).
- ***Açık açık** söylediler bu defa: Namık, dediler, Lütfullah'la haber gönderdi: çıkar çıkmaz senin hesabını görecektir* (KS1, s.237).
- *Ümid, ilk tanıştıkları sıralar, evlenmemeye yeminliydi varlığını, ölümüne neden olduğunu sandığı gazeteci Mahmud'un anısına adamıştı: beş yıl sonra, tutmuş **açık açık** 'Seninle evlenebilirim, Demir' diyor da, buna karşılık o ne halt edeceğini bilemeyip kaz gibi susuyor* (YTB, s.380).

Açık saçık: Açık, net olan, çıplak anlamında.

- *Kızlar gelip gidiyor, dolaşıyor, **açık saçık** konuşuyorlar* (SA, s.26).
- *Ve **açık saçık**, o derece **açık saçık** bir uykuyla birbirine girmiş bir kaç kişi: Bir kız, bacakları kasıklarına kadar meydanda* (ZBB, s.32).
- *Athena eriyecek, Athena: damla damla, sahra yeşili bir zehir halinde adamın gözlerine damlayacak. Adam yığılacak. Tabii, yığılacak. Kaide, bu. Hatta birtakım **açık saçık** imâlar yapacak. Yapsın* (KS1, s. 97).
- *Yo, başka zaman olsa Selim de yapmaz, iyi çocuktur Selim, tek merakı adamın başına şeytanları toplayan **açık saçık** kartlar biriktirmek. Bir de Amerika'ya gitmek. Yüreğine dert oldu* (SA, s.151).
- *Joseph Konrad'ı, Jack London'ı, Saint-Exupery'yi çok severmiş. Soluk suratını koskoca bir tebessümün arkasına saklıyor ve Hilde'ye almanca olarak **açık saçık** şeyler anlatıyor* (ZBB, s.170).

Açılmak saçılmak: Bir şeyin dağılarak yayılması.

- *Kafanızın içindeki hayat ne derece **açılır saçılır** gelişirse; dışındaki, o derece kapanır ve mendeburlaşır (ZBB, s.176).*

Ağzına ağzına: Ağız bölgesine doğru.

- *İçindeki sapa, dolaşık, açıklanması zor, belki de tehlikeli korkuları göğüs boşluğunda **ağzına ağzına** yükselen zehirli dumanlar halinde hissediyordu (KS2, s.134).*
- *Göz kapakları uzak uzak yeşil, biçimli dudakları inadına boyasız, içki bardakları yanlış telaşlarıyla **ağzına ağzına** bitişen (KS2, s.146).*

Ahlamak poflamak: Bir şeyi yapmamak için bu konudaki isteksizliğini ah, pof gibi seslerle belli etme.

- *O da ne yapsın, onu da sıkıştırıyorlar yukardan, içtiği kahvenin haddi hesabı yok, gözlerini devire devire **ahlayıp poflaması** da caba (KS2, s.25).*

Al al: Kızarmış şekilde, kırmızımsı.

- *Suat hanımın yanakları **al al**, zebercet yeşili gözleri mahmur, dudakları solgun (YTB, s.494).*

Almak yürümek: Bir şeyin başarılı bir şekilde ilerlemesi, yayılması.

- *Bildikleri, daha çok söylentiler: Dokuz Subay Olayı'nın darmadağın ettiği eski komitalar ordunun her kademesinde yeniden **almış yürümüş** de Menderes'in yerli yersiz subaylara takılması yangını büsbütün körüklüyormuş, bu gidişle (YTB, s.314) ...*

Alt üst (etmek, olmak): Altın üstün birbirine karışması, dağılması, etrafı dağıtmak, toz etmek.

- Kısa zamanda hızla yer değiştirmiş olması, beklemediği anda beklemediği şeylerle karşılaşması yaşama temposunu **alt üst** etmiş (KS1, s.9).
- Şirket'in yazıhanesinde Rejisör İhsan'ı bulur bulmaz: - ortalığı **altüst** eden, diyor, Bekir (KS2, s.14).
- Güney Kore birlikleri, çil yavrusu gibi dağıldılar. Türk Tugayı'nın dün ak sam ihtiyattan savunması, palas pandıras cepheye sürülmesi, bundan: General Mac Arthur'un hesaplarını **altüst** eden Çinliler durdurulacak (YTB, s.15)!
- Ya da yazıhanede Büyük Nutuk'un bilmem kaçınıcı sahifesini bulabilmek için ortalığı **alt üst** ettiğini (KS2, s.18).
- Sonrası çok hızlı geçti. Uzatmadılar. Mahmud bunu, hele bu akşam ve bu kadar çırılçıplak, beklemiyordu. İşlerini ayarlamıştı. İzmir'e gidecek, aradığı adamı bulacaktı. Gazetenin bu karanlık günlerinde yeni açıklamalar yapmayı ortalığı **alt üst** etmeyi düşünüyordu (KS1, s.40).
- Gözlüğünü aranıp; ceplerini, yazıhanesinin üstünü, çekmecelerini **altüst** edip, çarpına çarpına: Fasarya, diyor, bütün bunlar (KS1, s.56).
- Yoksa bir yerlerde, pavyonun birinde midesi **altüst** olmuş Ümid'in beklediğini belki de bir ara suratı yemyeşil hâlâ içiyor mu (KS1, s.59)?
- Birleşmiş Milletler Kuvvetleri'nin saldırısına karşı, Mançurya sınırını korumak amacıyla mevzilendikleri fikrine saplanılıyor, Çinlilerin savaşa karışacakları kimsenin aklına gelmiyor. İşe bak, işe! Yanılgının büyüğü bura da değil mi: saldırını tasarladığın anda hesaba katmadığın olası, saldırıya kalkıştığın anda hesaplarını **altüst** edecek (YTB, s.67).
- Kalktı. Ortalığı **alt üst** etti (KS1, s.92).
- Pehlivan Zeki, kayıp müracaatların karıştırmış, **alt üst** etmiş; geldi, karşısına dikildi (KS1, s.102) ...
- İbrahim ise buldog suratını gri ve ölgün lavabo aynasına zar zor sığdırmış elektrikli usturasını cızırdatarak hem traş oluyor, hem de sabahın en olmadık saatinde odasına girip kafasını **altüst** eden Aysel'i düşünüyor (KS2, s.122).
- Ya da bardakları tabakları yumruklayıp masayı **altüst** etmemek için ellerinin üzerine oturarak, dişlerini sıkıp: Demek, diyor, Beşiktaş'ta oturuyorlar (KS2, s.125).

- Çaresini atom bombası buluyor. Ya da Fuzzy Horn için Atom bombası herşeyi: Hiroşima'yı ve Nagazaki'yi, her iki şehrin insanlarını, Doğan Güneş İmparatorluğunu ve bütün işe yarar çareleri **altüst** ediyor (KS1, s.145).
- Tarrakaları neden sonra şehrin ufuklarını **altüst** ediyor (KS2, s.152).
- Dünder'in parmak uçları sustalının sapına dokunacağı sırada usturuplu bir tekmeye hesaplarını yine **altüst** etti (KS2, s.167).
- O saç başı darmadağın, bir omzu yukarda odasında dolaşıyor; küpesinin tekini, gümüş bileziğini arıyor: çekmeceleri, bavullar **altüst** ediyor: - ...papatya gibisin, diyor, beyaz ve ince (KS1, s.169)...
- En mühimi kafamızın içindeki düzen **altüst** olmuştu (ZBB, s.180).
- Çünkü daha Haygaz Piymouth'u sollamağa niyetlenirken Zeki üç altın dişini üst üste parlatarak iki laf edip her şeyin **altını üstüne**; onu da sunturlu ama beyaz, ölüp ölesiye ağızdan çıkaramayacağı bir küfrün son sınırına getirdi (KS2, s.180).
- Menlik ya da Pirlepe doğrultusundan parlayıveren beygir kişnemeleri ya Makedonya'yı o sıralarda **alt üst** eden bulgar çetelerinin, ya da onların ardına düşmüş Nizamiye Süvari Bölüğü'nün karanlığı çiğnediğine işaret (KS2, s.190).
- Doğrusu ya, bu kadar yıl sonra erkeği de kadını da böylesine **altüst** eden aşk ender görülürmüş dünyada (KS2, s.195).
- Camları tuzlabuz edilmiş vitrinler, mağazalarda ne varsa sokaklara kusmuşlardı, kusuş ki ne kusuş, buzdolapları, âvizeler, hesap makinaları, antika ev eşyası, insan- üstü güzellikleri herkesi büyüleyen plastik mankenlerin kopuk kol ve bacakları, şurada burada atılıyor; aynaları, görülmemiş bir ışık yağmuru olarak kaldırımlara yağmış berber dükkânlarından, keskin kolonya kokuları, haydut gibi etrafa saldırıyordu. Bazı özel otomobiller **altüst** edilmiş (YTB, s.202)
- **Altüst** ediyordu beni bu (KS2, s.203).
- Hüsnü Faik Bey'le, sıcak bir akşamüzeri, yaptıkları sohbet, zihnindeki düzeni **altüst** edecekti (GP, s.220) ...
- Camlarda bir yarı gece sonrası vapurunun hesapları birden **alt üst** eden mavi projektörü, biraz çini mürekkep tozu, epeyce de İstanbul (KS2, s.231).
- Midem **alt üsttü**. Kulaklarımda canavar düdüğü (SA, s.237).

- Halide, onların arasından ortalığı **altüst** eden, topçu bombardımanını görür gibi oldu (GP, s.247) ...
- Önce havadan sudan birkaç laf ettiler. İçini asıl yakan şey o olmalı ki, Yarbay 'Baba' Saffet fazla uzatmadan sözü siyasete döktü: Yüzbaşı gazetelerde okumuş mu acaba, Demokrat Parti'nin ileri gelenlerinden Fevzi Lütfü Karaosmanoğlu, İzmir'de verdiği bir beyanatta demiş ki, Matbuata isbat hakkının tanınmasından yanayım, bunun iktidar grubundaki muvazeneyi **altüst** etmesi işten değil (YTB, s.254)!
- Olayların soluk aldırıldığı ilk boş sabah, kapı önleri sulanmış yüksekaldırım dükkânlarının vitrinlerinde, turuncu, sarı, mor, gökkuşağı renkleri uçuşurken, Cemekân Sokağı'ndaki eve uğrayıp, öğrendikleriyle **altüst** olacaktır (YTB, s.360).
- Si-Ya-U, Vala'yı **altüst** edecek, bir müjde verecekti; nereden duyduysa duymuş, gülerek güldü mü çekik gözleri, iki çizgiye dönüşüyor dedi ki "...hadi gözün aydın! Kemal'in süvarisi, İzmir'e girmiş: Yunanlıları denize dökmüşler (GP, s.380).
- Ferid dayı'mın ölümü beni **altüst** etti, herhalde bu yüzden, -Ahmet Ziya bey uyandırdı: ihtilal hükümetine yardımın sürdürüleceğini Amerika niye durmaksızın tekrarlıyor Allah aşkına (YTB, s.442)?

Aşlı astarı: Bir şeyin aslı, doğruluğu.

- Ürkütücü bir hızla nefes borusu ve genzi tozlanıyor adetâ! Sinirleri lif lif gerilmiş. İçinden dışarıya pis ve kokmuş öfkeler fışkırtmağa, dışardan içine yeni yeni ve **asılsız astarsız** şüpheler akıtmağa hazır bir DüNDAR. Hangi DüNDAR bu (KS1, s.118)?

Ara tara: Herhangi birini veya bir şeyi detaylı araştırmak, bulmak için uğraşmak.

- Göz göre göre elimden kaçırarak mıyım? **Ara tara**, bul buluştur, parasını ver; son dakikada parmaklarının ucu adrese dokunmuşken üç astarsız külhanbeyi

çıksın uyuşuk bir yağmur altında seni tekrar ilk başladığın noktaya, sıfırın yanına iletsin (KS1, s.7)?

Aranmak taranmak: Bir şeyi bulmak için iyice arayıp, araştırmak.

- *Değil mi ki kendi kendine, Allahına ve dünyasına sualler soracak kadar; kendiliğinden, yaratıcılığından ve kuruculuğundan şüphe edecek kadar tetik üstündedir, **aranmakta taranmaktadır**; elbette günün birinde herşeyi yine o halledecektir (ZBB, s.153).*

Arap çorap: Yabancı kimseler.

- *<...geciktim öyle ya! Kusurumuz bağışlanacak: yattığımda üç mü, üç buçuk mu neydi, yahu bir çengi tanıdım, âfet, Beyrut'tan yeni gelmiş, **araptır çoraptır** diyorlar ya, külâhıma, kenarın dilberi, hem de halisinden, fakat bitirim, bir de içiyor şıllık> (YTB, s.208) ...*

Aramak sormak: Birinin bir kişiyi araması, araştırması ve bununla ilgilenmesi.

- ***Arayanı soranı** da olmazmış pek (KS1, s.172).*
- ***Arayan soran** olmadı (KS2, s.234).*

Aşağı aşağı: Aşağıya doğru bir biçimde.

- *Mahmud sigarasının üzerine eğiliyor; Boğaz'da henüz kurumamış camlarından ölü mavi ay ışıkları dökülen bir deniz kahvesi kuruyor: Ümid dirseklerini yine masaya dayamış; uzun parmaklı artist ellerini boynu hizasında tutuyor: parmakları açık, birbirine dokunmaksızın, **aşağı aşağı**: ... yorgunum, diyor, bir şeylerden yoruldum (KS1, s. 36).*
- *Bıyık bıraksana sen, şöyle **aşağı aşağı** korsan bıyığı (KS2, s.41).*
- *Belki de bu yüzden otele çizgileri **aşağı aşağı** akan çekilmiş bir suratla ve kuşkulu gözlerle girdi (KS2, s.209).*

- Belirsizliklerin arı kovanları gibi uğuldadığı bir ihtilal gecesinde, sönüp yanan subay suratları çizgileri **aşağı aşağı** çekilmiş, kaşları çatık, gözleri kıvılcımlı (YTB, s.409).
- Şaşırtıcı olan, oysa asıl, ondaki bu iç çözülüşünü haklı gösterecek, elle tutulur dış nedenin olmayışı: Yassıada davalarının başladığı günün gecesini, Emirgân'da, Kabibay, Esin ve Karaman'ın vardıkları uzlaşma, Ankara'da, üst üste yapılan toplantılarla benimsenmiş, (hele bir tanesi gece geç vakitlere kadar uzuyor, gerilim yüksekliğinden ışıklarda olağanüstü bir parlaklık, herkeste bir heyecan, çizgileri **aşağı aşağı** çekilmiş yüzlerde kederli sakal gölgeleri), bu sayede üniversitelerden 147 öğretim üyesinin tasfiyesini öngören karar, handiyse oybirliğiyle çıkmıştır (YTB, s.496).

Aşağıya aşağıya: Aşağı doğru.

- Dirseklerini masaya dayayıp, kollarımı dikmiş; artist ellerini bileklerinden kesilmiş gibi **aşağıya aşağıya** sarkıtıyor: sağ eli, parmakları arasında uzun siyah ağızlığıyla, bir balıkçıl (YTB, s.193).

Ayrı ayrı: Farklı farklı, birbirinden ayrı bir şekilde.

- Hepsine **ayrı ayrı** yolcular iniyor biniyor (ZBB, s.9).
- Tekrar tekrar vuruyor ikisini de **ayrı ayrı** (KS2, s.13).
- Onun için iki burnunu birden üstüne lâzım olmıyan işlere sokuyor, etrafı mundarlayıp **ayrı ayrı** her şeyi kokluyor (KS2, s.29).
- O mesele, dedi Ümid ve ekledi: - ... manasız bir şey: sen varsın, ben varım: ikimiz **ayrı ayrı**, tıkr tıkr işleyen iki saat gibiyiz; iyi ayrı ayarla işleyen (KS1, s.40)!
- İkisi de **ayrı ayrı** parayı ve Aysel'i istiyorlar (KS2, s.43).
- Göz burun çene ve ağız halinde **ayrı ayrı** bu hıza katılıp belli ve belirli bir İrfan olarak yoğunlaşıp durmaktan kurtulacağı (KS2, s.44).
- Bırak beni, diyor Ümid, sen ve ben **ayrı ayrı** (KS1, s.61) ...
- Biz tutmuşuz bunların her birine **ayrı ayrı** isimler vermişiz: kimisine armut demişiz, kimisine elma! Tamam mı (KS1, s.75)?

- İncelikle sürdürülen, hiç kavgaya dönüşmemiş, edilgin ve yorucu bir dargınlıktı bu, karı kocanın yaşantılarını **ayrı ayrı** geliştirmeleri, gündelik sorunlar dışında hiçbir şeyi paylaşmamaları biçiminde görünürdü (YTB, s.81).
- Derhal çelik bir yazıhanede hepsi birden çalan irili ufaklı telefonlara **ayrı ayrı** eğilip Fransızca cevap yetiştirmeye çalışıyor (KS2, s.112).
- Oysa Halil'in kılavuzluğuyla bu çeşit arlanmaları Paris'te çarçur etmiş, kadın çıplaklığının ve erkek çıplaklığının hatta daha da önemlisi **ayrı ayrı** bütün çıplak organların serbest ve karmaşık yakınlaşmalarına, birbirini yoklayıp aramalarına alışmıştı (KS2, s.114).
- Tuhafi şu ki adamın civarından birisini fiilen kaybetmiş olmasıyla bu kaybı gerçekten hissetmesi **ayrı ayrı** şeyler. Herhangi bir ölümün uzak ertesi, belki de bu yüzden yakın ertesine nazaran daha tahripkâr oluyor. Olmayacağını bile bile, yine de Azrail'de mantık aramak (KS1, s. 118)!...
- **Ayrı ayrı** dillerde konuşuyoruz (ZBB, s.119).
- Biz **ayrı ayrı** işleyen iki saatiz. Ben yalnız bir kızım. Yalnızlığımı, bunaltımı yaşıyorum. Mahmud kim? Onu neden öldürüyorlar? Gazeteyi satır satır didikliyorum. Satırların önünü arkasını kurcalıyorum (KS1, s.129).
- <-...ve dahi, Cennette dört ırmak akar, bunların membaı bir akışı **ayrı ayrı** olup, bunların her birisinin lezzeti dahi birbirine uymaz. Onların birisi şafî su ve birisi hâlis süt ve birisi Cennet şarabı ve birisi de şafî baldır>> (YTB, s.135) ...
- İkimiz **ayrı ayrı** kendi hesabımıza aynı serüveni yaşıyoruz (KS2, s.141).
- O ve İbrahim, **ayrı ayrı** noktalardan fakat aynı anda bıçağa yöneldiler (KS2, s.167).
- Bir masada mavi gözleri cilâsını kaybetmiş bir kadın bitmez tükenmez telgrafları birer birer ayırıyor, önemine göre **ayrı ayrı** klasörlere yerleştiriyor (KS1, s.188).
- Dehşetli gürültü yapıyor, odanın her köşesine **ayrı ayrı** yetişerek; divanın, koltukların, yazı masasının yukarılarında sanki gerçekten uçuyordu (KS2, s.194).
- Apartmanın kapısında Freddy acıtıcı bir hırsla kucaklıyor Güner'i; kapıyı açmasına meydan bırakmıyor; her tarafıyla birden, her tarafından; bir alkol,

*püro tütün ve limon kolonyası kokusuyla kucaklıyor; yüzünün her köşesini **ayrı ayrı** öpüyor: Jean, diyor, Jean (KS1, s.215)!*

- *Derin bir akvaryum sessizliğinde ellerimi ağzımı ve göz bebeklerimi **ayrı ayrı**, uzun uzun dinlendirir (KS2, s.218).*
- *Ne var ki bu düşüncesini çözüp bağlarken hemen hemen bütün eskilerin işlediği hatayı işliyerek Ümid'in ve Sıtkı'nın **ayrı ayrı** şartlarını hiç bir şekilde hesaba katmıyor (KS1, s.225).*
- *Bir bakıma çıplak gözleri su yeşili kadın ve sesi **ayrı ayrı** yaşıyorlardı: ben kaç yaşındayım, o kaç yaşında? Pek pek, iki yaş büyüğüm ondan, iki yaş (KS1, s.255)!*
- *Bütün kıyasi olmıyan fiilleri adamı çileden çıkarabilecek bir sabırla teker teker ezberliyor; her zamanı, her sigayı **ayrı ayrı** biliyor; ve kapaklarına gotik bir yazıyla Hildegard Herbaute yazılmış tertemiz ve kırmızı kaplı defterlerine geçiriyor (ZBB, s.264).*
- *Başdöndürücü bir hızla gelişen olayların, **ayrı ayrı** yerlerde yaşayıp çalışma zorluklarının izin verdiği ölçüde, evet (YTB, s.314)!*
- *'Muhiddin Bey ve kerimleri hanımefendi, trenle, Moskova'ya müteveccihen hareket etmiş bulunuyorlar'. Nâzım da Vâlâ da **ayrı ayrı** nedenlerden, yıkılmışlardı (GP, s.384) ...*
- *Hemen her akşam, bir araya geliyorlardı; Nâzım'ı ve Vâlâ'yı, kim bilir belki de oğulları memlekette kaldığından, iyice benimsemişti; kısa sürede anlaşıldı ki, o gece sofrada tanıştırdıklarından, 'hiç hazzetmemekle' kalmıyor, **ayrı ayrı**, her birisinden nefret ediyordu; akli fikri, gençlerle beraber Batum'a gitmekte, orada yeni bir Bolşevik hareketinin nüvesini oluşturmaktadır; bunu bir akşam üstü, sesini nedense bir hayli alçaltarak, açıkça söyledi (GP, s.387) ...*
- *Mustafa Kemal Paşa, hasırdan örülmüş orta masa- sının öteki tarafında, oturmuştu; iki eski dostunu dikkatle dinledikten sonra, sigarasını kül tablasına bastırırken, dedi ki: "Jeneral Pellè cenaplarının, bugün ifade eylediği de, aynı mevzua müteallik... Paris, Ankara'yla bir 'compromis'ye müheyya görünüyor... Lakin Boğazlar mevzubahis oldu mu, rahatsız..." Sustu, **ayrı ayrı**, ikisinin de gözlerine baktı ve ilâve etti: "... Ordularınızı durdurunuz dedi (GP, s.401)!*
- *Bursa'daydı galiba, Tayyare Sineması'nda güzellik kraliçesi Feriha Tevfik ortaya çıktıkça Suat hanım adeta râşeler geçiriyor'; 'Türk sahne ve perdesinin*

medar-ı iftiharı bu güzel kadının saçına, başına, boyanışına **ayrı ayrı** dikkat edip bütün ayrıntıları 'hafızasına zapt ediyordu' (YTB, s.508).

Az buz: Çok az, hatırlanacak kadar olan.

- ...kitaplar da var, **az buz** değil hani. Öğretmen misiniz? Hayır mı, öyleyse okumayı seviyorsunuz (YTB, s.336) ...
- Yüzbaşı Demir, camlardan baktı: <— Sabaha sağ çıkacak mıyız?> diye düşündü: <...demokratlar **az buz** değil hani, silâha davranıp mukavemete kalkışlırlarsa durum zorlaşabilir> (YTB, s.411).

Bağıra bağıra: Gürültülü ve yüksek sesle konuşma, bağırarak.

- **Bağıra bağıra** konuşuyorlardı (KS2, s.168).
- İngilizcesinden emin olmadığı için **bağıra bağıra** konuşuyor ve kelimelerin üstüne basıyor (KS1, s. 80).
- **Bağıra bağıra**, ardı ardına bir sürü lâf ediyor ama ne söylediği açıkça anlaşılmıyor (KS1, s. 86).
- Asıl değişiklik, galiba dünyayı alış biçiminde, davranışlarında görülüyor savaş sırasında İnönü'ye hayranlıkla bağlanan sanki o değil, kuruluş günlerinde Demokrat Parti'ye duyduğu yakınlık açık bir yandaşlığa dönüşmüş zamanla, **bağıra bağıra** savunuyor; karısına bakarsan, 'seni İdare Heyeti azası yaparız diyerekten, ağzına bir parmak bal çalmışlar, bunu kandırmışlar, inanıp kayıt dahi olmuş (YTB, s.235).

Bağıra çağıra: Yüksek bir sesle yakınlık.

- Karşıda iki Rum **bağıra çağıra** konuşuyorlar (SA, s.21).
- Yeniden açılıp kapanan kapılar. Aralıksız telefon zili içerde birisi, Allah bilir Albay, **bağıra çağıra** bazı emirler veriyor ama, kime Yüz başı Aziz'le Üsteğmen Demir'in çıkacakları sıra, küt! kapı açıldı giren Paşa'nın emir subayı, suratından düşen bin parça oluyor (YTB, s.64).

- Herkes oyundaki gibi birbirini gıdıklayacak yerde kuyusunu kazıyor, gülecek yerde **bağıra çağıra** kavga edip: -... hani bana, diyordu, hani bana (KS1, s. 71)?
- Mehmed- Ali: -Balon bir uçsa!.. diye kuruyor, çocuğu alıp götürürse!.. Üstelik hayalinde uçuruyor balonu. Çocuk **bağıra çağıra** yükseliyor, kaybolup gidiyor (ZBB, s.71).
- Ağaçları tutuşturması, cabası ateş, öfkesinden hâlâ dört dönen rüzgârın etkisiyle, öyle çabuk yayılıyor ki, **bağıra çağıra** üstlerine gelen düşmanla mı, yoksa yangınla mı uğraşacaklarını kestiremiyorlar (YTB, s.115).
- Şimdi **bağıra çağıra** içinde her an biraz daha sıkıştıkları bu çirkin karanlıktan kurtulmanın çarelerini arıyorlardı (KS2, s.139).
- Kılçık'ın kulaklarında yer alan hergele sesiyle **bağıra çağıra** söyledikleri: -... yok canım, sen onu külahıma anlat (KS2, s.148)!
- O olsaydı **bağırır çağırır** bardaki bütün durgunluğu darmadağın ederdi (ZBB, s.176).
- Öbür eliyle **bağıra çağıra** söylediklerini kulaklarından burunlarından içlerine tikiyor (KS2, s.247).

Bağırmak çağırmak: Gürültülü ve şiddetli ses tonuyla yakınmak, bağışmak.

- **Bağırdı çağırdı.** Küfretti. Andoniça'yı bıçaklamağa, gözünü oymaya, memelerini kesmeye kalkıştı (KS1, s. 139).
- Horn bizon gibi inad etti. Kafa tuttu. **Bağırdı çağırdı.** Şimdi Kampta Albay Kitamura'nın insafına bağlı yaşıyorlar (KS1, s.143).

Bağırıp çağırmak: Yüksek bir sesle yakınmak, seslenmek.

- Tam o sırada içeriye küt diye Yankovic girdi: Otel değil, diye **bağırıp çağırıyordu:** -...Cehennem! Mağden kuyusu! Her taraf zindan gibi karanlık (ZBB, s.53).
- Arka arkaya daha dört 'son' bardak içiyor ve yerinden kımıldamıyor. Sabaha doğru onu iyice darmadağın getirecekler. Kapıda, salonda **bağırıp çağırarak** (KS1, s. 59).

- *Şakir söylüyor, elektrikçi Şakir! Eh revayı hak mı böyle **bağırıp çağırmak**? Ama bak, söylendiği için kızdımsa namussuzum (SA, s.95).*
- *İşte öyle: **Bağırıp çağırmıyordu**. Uysaldı. Bir kaç defa durup dururken karısından bahsetti (ZBB, s.178).*
- *O da ötekilerle birlikte **bağırıp çağırmıştı** (ZBB, s.262).*
- *İşte o vakit Mehmed-Ali Quartier'deki gösteriyi hatırlıyor. **Bağırıp çağıranları** (ZBB, s.276).*
- *Hükümetçi 1. Grup tarafından, bazı mebuslar, alenen **bağırıp çağırıyorlar** (GP, s.278).*
- *Bir değil, beş değil, on değil; onlarca sandal, müziç sinekler gibi inatçı ve ısrarlı, kruvazörlerin çevresine dolaşmaktadır. Zırhlıların güvertesinden mürettebat, aşağıya **bağırıp çağırıyor**: sandalların hışırtılı, kürek sesleri, bineyim derken suya düşenlerin, bağırışları (GP, s.354).*
- *Otel Kramer Palas'ın çatısı tutuşmuş, camları tuz parça, alevden ejderha dilleri pencerelerinden, başka binalara uzanıyor; kapısı önünde ve çevresinde, aynı şaşkın, korkmuş ve **bağırıp çağıran** kalabalık (GP, s.359).*

Bağırıp çağırma: Yüksek sesler çıkararak haykırma, gürültülü bir şekilde kavga etme.

- *Ne uğursuz bir gün! Levantenlere bakarsanız, İzmir'in Pera'sı- Frenk Mahallesi', mağlubiyetin kahir ve korkusunu yaşarken, bu defa yangınla sarsılıyor: çoğunluğu Rum ve Hristiyan olan semtte, yanmış kereste ve ısınmış kiremit kokusu, boğum boğum duman; merdiven, balta ve kovalarla su koşturan ahali; öte yandan, yanmakta olan, ev ve mağazalardan, mal kurtarma çabası: her yöne dağılan, ayak sesleri; karmakarışık çığlıklar, yerli yersiz **bağırıp çağırma**! İtfaiyenin çanı o sırada duyuldu, demek bu tarafa geliyor; acaba söndürebilir mi (GP, s.345)?*

Bağırta çağırta: Bir kimseyi zorlayarak, şiddet uygulayarak canını yakmak ve onu yakartmak, bağirtmak.

- *Dedesinin yanından kaçan Süleyman'ı yakalayıp **bağırta çağırta** ceketini giydirdi (KS2, s.196).*

Balgam balgam: Balgam gibi.

- *Sen bana sinemaları, meyhaneleri, ruhlarını **balgam balgam** kaldırımlara tüküren adamları, büyük hayalleri öğrettin. Daima elimden tuttun (KS1, s.184).*

Başka başka: Birbirinden farklı, ayrı özellikte olacak şekilde.

- *Oyunsa eğer her gece **başka başka** erkeklerle oynadığı, yine de ustalıkla bir oyun (KS2, s.61).*
- *Yıllar geçtikçe belleğinde öyle yoğurmuş, öyle değişik yer ve biçimlerde, öyle **başka başka** tasarlamıştır ki, Üsteğmen Demir, Mamasan Shamisen'i ilk gördüğü haliyle tam hatırlayamaz (YTB, s.108).*
- *Her taraflarında **başka başka** dillerden konuşan yabancılar. İspanyolca ve arapça. Çince ve ingilizce (ZBB, s.139).*
- *Dazlak kafalı gidiyor. Fakat **başka başka** insanlar geliyorlar (ZBB, s.160).*
- *Her Gilda'nın davranışı **başka başka** (KS2, s.181).*
- *Yorgaki **başka başka** tangolar uğuldatıyor (KS1, s.238).*
- ***Başka başka** adamlar geliyorlar (SA, s.239).*
- ***Başka başka** devirler arasında bir yerde duruyor, aynı anda **başka başka** devirler yaşıyor gibiydi (KS2, s.246).*
- *Aralarına şimdiden hayli 'mesafe' girmiş, iki taraf olayları **başka başka** açılardan değerlendiriyor (YTB, s.501).*

Belerte belerte: Kızgınlık ve öfkeyle gözlerin akları çok görünecek şekilde açmak.

- Gözlerini **belerte belerte:** *bu kapı, kapının yanında yatak, yatağın önünde iskemle* (KS1, s.244) ...

Bıkmak usanmak: Bir şeyden çok bunalmak, sıkılmak.

- *Beşincimiz de bizi kazıklamaya hazırlanıyor. Üstelik dolaşmaktan **bıktım usandım*** (KS1, s.213).

Bile bile: Bilerek, göze alarak, her şeyin farkında olma durumu.

- *İşin kötüsü bu defa yaşadığımı sevmeyen ve inanmadan, yapılması lazım gelenin bu olmadığını **bile bile** döneceğim* (KS2, s.30).
- *Yanlış olduğunu **bile bile** konuştuğu kadının Türkan olduğunu sanıyordu* (KS2, s.37).
- *Yanlış, acayip ve budalaca olduğunu **bile bile** hâlâ Türkân'la Selma'yı birbirine karıştırıyordu* (KS2, s.38).
- *Yoksa olmayacağını **bile bile** yüz bininci defa Evgeniya'yı terketmeğe karar vermek mi* (s.45)?
- *Bakır çalığı geceler buluyor, hırsızlama yıldızlar buluyor, telli pullu rüyalar ediniyor; Zehra'nın kendisine gülmeyeceğini, yüzüne bile bakmayacağını **bile bile** buhurdanlarda tütsüler tütsüleyip, tapınıyor* (KS2, s.67).
- *Tuhafî şu ki adamın civarından birisini fiilen kaybetmiş olmasıyla bu kaybı gerçekten hissetmesi ayrı ayrı şeyler. Herhangi bir ölümün uzak ertesi, belki de bu yüzden yakın ertesine nazaran daha tahripkâr oluyor. Olmayacağını **bile bile**, yine de Azrail'de mantık aramak* (KS1, s. 118)!...
- *Biricik oğlun kaybolsun da, İbrahim çapında milletlerarası bir kurdun sinsi sinsi peşinde dolaştığını **bile bile**, sen böyle yat uyu* (KS2, s.187)!
- *Ortada dolaşan, adı bulaşık bir kadın olduğunu **bile bile*** (KS1, s.197).
- *Ümid, olmadığını **bile bile:** - ...kahve olsaydı? dedi* (YTB, s.192).
- *Ne var ki bir türlü kalkıp gidemeyiz. **Bile bile** gidemeyiz* (ZBB, s.291).

- *Hiçbir zaman tam bir erkek olamayacağını **bile bile**, bu kederli balıkçıl, onu gerçekten bu kadar sevebilir mi (YTB, s.362)?*
- *Yıllanmış, deneyden geçmiş bir yakınlıktır diye Ümid ağır bastı diyelim; uçarılığını, irkiltici serbestliğini, üzücü savrukluğunu **bile bile**, onunla evlenecek mi, işi oluruna mı bırakacak (YTB, s.495)?*

Bol bol: Çok fazla, geniş anlamında.

- *Seyfi Kaptan gelip gidiyor. İşin yoksa **bol bol** uyu yahut tayfalar gibi çamaşırlarını yıka (SA, s.95).*
- ***Bol bol** olmalı elbise (SA, s.85).*
- *Askerlikte istikbal göremiyorum, bir kadın sevmek, onunla evlenmek hayallerim tarümâr olmuş, ruhumdaki yara muttasıl kanıyor! **Bol bol** roman okuyup vakit öldürmekteyiz (YTB, s.248).*
- ***Bol bol** fransızca konuşuyoruz, gazete, kitap derken (YTB, s.382) ...*
- *...şimdi bak, Binbaşı bey, 27 Mayıs nedâmet hissinin doğurduğu bir aks-ül-amel ise, (hadi bakalım, neydi aks-ül-amel'in türkçesi, gel de bul tepki mi? **Bol bol** Atatürk isminin zikredilmesine rağmen, Kuva-yı Milliye mahiyetinde bir kefarete addedilemez, şundan ki Mustafa Kemal Paşa Jacobin'di, sizler Bonapartiste'siniz (YTB, s.483) ...*

Boşu boşuna: Boş yere, gereksiz yere.

- *Değil mi ki Zilli Rıdvan'a böyle demiş bir duydukları, bir bildikleri olmalı; **boşu boşuna** adama neden engel olsunlar (KS1, s.185)?*

Boylu boslu/poslu: Uzun boylu, gösterişli ve etkileyici olan kimse.

- *Bir başkası geliyor: **Boylu poslu**, saçları hafif kırışmış, suratı köse (ZBB, s.38).*
- ***Boylu poslu** bir kız olmadığı için takındığı erkek tavırları ona âdeta büyük geliyor (KS1, s.197).*

- **Boylu boslu**, hayli gösterişli; çehresi, biraz da 'Reis Paşa'yı andıran, bir miralay (GP, s.245).
- *Nehri paldır küldür geçen bir Türk süvari müfrezesi soluk soluğa, peşlerindedir; o ne aşağıda bir piyade kolu, Kartaltepe'ye girdi: kurtarılmış halkın, yorgun sevinci ve gözyaşları, köy cayır cayır yanmaktadır* (GP, s.248).
- *Binbaşı Demir, dergideki resimlerde Halim'i tanıdı siyah güneş gözlüklerinden! Dalga dalga saçları çıplak omuzlarına sel gibi akan, **boylu boslu** bir kadınla sarmaş dolaş* (YTB, s.438).

Bulmak buluşturmak: Çok zor şartlarda ortaya çıkarmak, denkleştirmek.

- *Göz göre göre elimden kaçırarak mıyım? Ara tara, **bul buluştur**, parasını ver; son dakikada parmaklarının ucu adrese dokunmuşken üç astarsız külhanbeyi çıksın uyuşuk bir yağmur altında seni tekrar ilk başladığın noktaya, sıfırın yanına iletsin* (KS1, s.7)?
- *Ama birincisi yiddiş ve İbranice dahil altı dil konuşurmuş; konuşmakla da yetinmez bütün bu dillerde yayınlanan kitapları **bulur buluşturur** ipek böceği sabrıyla okurmuş; ikincisi ise yarım Fransızcası ve İngilizcesi ile gittiği ve gideceği herhangi bir yabancı ülkede yemek listelerinden ve uçak tarifelerinden başka hiç bir şeyi okumak külfetine katlanamazmış; bu neyi halleder, ha! Söylesenize neyi değiştirir* (KS1, s.51)?
- **Buldum buluşturdum**, hani şu Seniha var ya, onun vasistasıyla Beyoğlu'nda bir operete yazdırdım (SA, s.86).
- *Kılçık Nazım boşalıyor: saklayıp durduğu mıymıntı kuşkularını, pis korkularını, gangsterliğini tamamlamak için polis filmlerinden **bulup buluşturup** benimsediği fiyakalı hallerini birbirine çarpa çarpa boşalıyor* (KS2, s.137).

Buram buram: Fazla fazla, pek çok.

- *Oralarda bir kahve edildi, masalarına gazeteler serili, iskemleleri hasır, **buram buram** yanmış şeker, tömbeki ve demli çay tüten bir yerdi burası:*

ocakcısı garsonu aynı kişiydi, kirpiksiz gözleri kanlı mavi bir göçmen, müşterileri ise, daha çok çevrenin ihtiyaçları (YTB, s.238)!

- Binbaşı Erkanlı, **buram buram** bekâr erkek, mutfak ve soğuk cigara kokan yurtlarda, onları üçer beşer bir araya toplayıp, 'hocalarını' hangi nedenlerden 'tasfiyeye mecbur olduklarını' anlatmaya uğraşırken, Binbaşı Demir, için için karardı durdu bu ne iştir, İnönü ne sanmıştı, ihtilâli onu iktidara getirmek için mi yaptılar (YTB, s.501)?

Bütün bütün: Tamamen, bütünüyle.

- **Bütün bütün** büyüyor Zehra gözündeki (KS2, s.6).
- Bıyıkları **bütün bütün** ağzında, Turgut büfede aynı içki şişesine Gülümhan'la birlikte uzanıyor. Gülüşüyorlar. Gülümhan'ın aydınlatmayan, fazla hesaplı kitaplı gülümsemesi uzun sürmüyor (KS1, s. 18).
- Kim ardında iri iri hıçkıran ana gözleri, **bütün bütün** ufalmış çocuk avuçları koyup sonu adamakıllı şüpheli bir serüvene atılmak ister (KS1, s. 22)?
- İbrahim oturduğu yerde iri ve ağır. Buldog suratında yuvarlak gözleri beyaz beyaz parlıyor. Yüzünün genişliği, vücudunun hantallığı çizgilerine iyice sinmiş, zaten gizli bir mahzunluğu **bütün bütün** saklıyor, gözden kaybediyor. İşte böyle (KS1, s. 27)!
- Bir ara kendini **bütün bütün** filmin içinde buluyor (KS2, s.31).
- Dünder pastahaneden **bütün bütün** kararmış, içi **bütün bütün** oyulmuş ayrıldı (KS2, s.48).
- Ya da çok bilenmiş, ucu jilet gibi keskin kelimelerle kesip biçtiği **bütün bütün** çetrefil ve şüpheli bir takım işler (KS1, s. 50) ...
- Gözlerinin rengini kestirmek, hele böyle gerilimler yaşarken, **bütün bütün** imkansızdı (KS2, s.82).
- Saçlarını ıslatarak taradığı için yüzü **bütün bütün** bir buldog suratına benzemişti (KS1, s. 114).
- Belki de onun aşk diye aldığını ben oyun diye alıyorum. Hem de her tekrarlanışından sonra beni **bütün bütün** soğutan ve uzaklaştıran bir oyun (KS1, s. 126).

- Gilda **bütün bütün** yabancı (KS2, s.129).
- Kaşların **bütün bütün** gözlerine bulaşacak (KS2, s.140).
- Daha ölmemişiz, **bütün bütün** boşalmamışız sevinci (KS1, s.147).
- Bunu seziyor, kendimizi **bütün bütün** okumalara veriyoruz (ZBB, s.149).
- **Bütün bütün** gururlu (KS2, s.158).
- Bekir kendini **bütün bütün** hayallerine vermiş, yaşanmamış bir roman uyduruyor oracıkta: -... ya da korsanların yuvası burası. Venedikli, Cenevizli korsanların (KS1, s.160).
- Hele bu erkeğin İbrahim gibi aslında güçlü ve adamakıllı gururlu olması onu **bütün bütün** yıkıyordu (KS2, s.195).
- Ayazpaşa'da ışığı **bütün bütün** azalmış eski kitap ve ihtiyar tüccar kokan bir çalışma odasında ıslıklı kelimeleri ve jilette kesilmişcesine keskin sözleriyle Keleşoğlu. Kılçık kaç gündür Keleşoğlu'yla sürüp götürdükleri hırgüre bulaşıyor (KS1, s.219)
- İsyanını ve öfkesini **bütün bütün** bileyen, hayal gücünden çıkma resimler: Bir kere, Ümid (KS1, s.221).
- Kemikleşmiş bir ağalar ve bürokratlar iktidarını korumak görevini yüklenmiş siyasî polisin ağır baskısı memleketin geleceği ve kaderi ellerine emanet edilmiş aydınların iyice evcilleşmesini, **bütün bütün** gölgelerinden korkar beyaz adamlar haline gelmesini hazırlıyor (KS1, s.228).
- Kadın **bütün bütün** sokuldu, ona (KS1, s.239).
- Mustafa Kemal Paşa, işi **bütün bütün** şakaya dökmüştü; sözünü keserek dedi ki: "...hiçbir racamız yoktur, yaver" (GP, s.402) !..

Çatlama çatlama: Sinirden çatlama, hazmedememek.

- Beni ne Mahmud ilgilendiriyor, ne de gazeteler. Zamanla ilgiliyim yalnız. **Çatlıya çatlıya** akıp gittiğini hissettiğim. Yenildiğim (KS1, s.129).

Çenesine çenesine: Yüz bölgesinin çene kısmına doğru.

- ...bir baktım İlyas yerde, bizim patron göğsüne çıkmış **çenesine çenesine** indiriyor yumruğu (KS1, s.152).

Dallanıp budaklanmak: Herhangi bir olayın karışık bir hale gelip yayılarak genişlemesi, herkesin öğrenmesi.

- Buysa tereddüdün devamı sayılırdı. Sadece devamı olsa yine iyi, üstelik **dallanıp budaklanması** (YTB, s.424) ...

Dallı budaklı: Karışık ve çapraşık.

- Maide ölü saçlarına bigudiler takmış, **dallı budaklı** damarlarının masmavi ağı içine gerilmiş; iki çatal rosto aldı, bir kaşık pilav; kaşla göz arasında üç bardak şarab yuvarladı ve def olup uyuz uyuz tüten bir Kulüp sigarasına tünedi (KS2, s.109).

Delik deşik: Her tarafı delikler açılmış şekilde.

- *İçi delik deşik* (KS2, s.21).
- *Tekrar sağır ve kof bir gürültü. Tekrar kadının ciddi, kararlı fakat bir türlü anlaşılamayan sesi. Erkeğin delik deşik küfürleri.* (KS1, s.28) ...
- Bu sayede, **delik deşik** olmaktan kurtulmuş sayılamaz mı? Bir süre aklını başına topalı yamıyor, beyni buharlaşıp duman duman kulaklarından çıkmış, kafatasının içi boşalmış sanki (YTB, s.44).
- Arabasındaki muhafızlar otomatik silahlarıyla karanlığı **delik deşik** ediyorlar (KS2, s.46).
- Üsteğmen Demir, ilk atılımda iki Çinliyi vurmuş, bir başkası onu vurmak üzereyken kim olduğunu bilmediği bir erin süngüsüyle **delik deşik** edilmişti (YTB, s.75) ...
- *Neler demiyorlardı ki: Albay onları aldatıyormuş, General'in Çinli süngüleriyle delik deşik olduğunu görenler bir iki kişi değilmiş, koca Tugay'dan kala kala şu birkaç yüz kişi kalmış, onun başını da şan şeref uğruna Albay yiyecekmiş* (YTB, s.94)!

- Yarık, **delik deşik** sesiyle kelimeleri yuğuruyor (KS2, s.172).
- Akşamları aynı Seyit Sabri aynı camlarda ve aynalarda yine kendi profilini araya araya koridorlardan ve asansörden geçip arabasına dönüyor: gözlerini çizmiş, dudaklarını çivilemiş: hızlı bir memnunlukla yavaş bir öfke arasında yıldızları salkım saçak, uykuları **delik deşik** gecesini arıyor (KS1, s.189).
- Sedat ve Oğuz yere oturmuşlar. Bu defa Sedat polis düdüğü sesiyle ötekinin kulaklarını **delik deşik** ediyor (KS1, s.196).
- Tramvaylar **delik deşik** olmuşlardı (KS2, s.214).
- Şimdi tersine, gelecek beni tam da Zilli'nin orada **delik deşik** edecek diye korkuyorum (KS1, s.237).
- İtfaiyeciler, nihayet hortum makaralarını açtıkları, yangına su verdikleri anda; dehşet içinde kalacaklardır: hortumlar, **delik deşik**; yer yer delinmiş, su, söndüreceği yangına ulaşamıyor ki; yol boyunca, sağa sola fışkıran küçük fiskiyeler (GP, s.345).
- Karmakarışık işleri, ne 'makamında' **delik deşik** edilmiş başbakanlar düzeltebilir, ne sokaklarda sürüklenecek general cesedleri (YTB, s.354).
- Camlarda yağmur karanlığı, gökte boğuk çığlıklarıyla martılar, denizde doludan **delik deşik** benzer bir takanın ıslak patpatları (YTB, s.486).

Denize denize: Denize doğru.

- **Denize denize** tükürüyorlar, bakışlarını telaşla birbirlerinden saklıyorlardı (KS2, s.76).

Derlemek toparlamak: Dağınık dağınık, ayrı ve düzensiz olan şeyleri bir araya getirmek.

- Mehmed-Ali kafasındaki dağınıklığı üfleme, kendini **derlemek toplamak** istiyor (ZBB, s.194).
- Gazi, birden beliriveren Latife'yi, masmavi gülümsemesiyle karşılamıştı: "...sen de nereden çıktın, Latife...hele gel bakayım neler yapıyorsun?" "...mülakat lüzumundan fazla uzamadı mı? Sizi yordular Paşam,

hep böyle yapıyorlar." Hemen arkasından, rolünü aşırı benimseyerek, iddialı bir ciddiyetle ilâve ediyor: "...Avrupa matbuatını taradım... İzmir'in istirdadı, büyük akisler uyandırdı... Onları **derledim toparladım**, arz edeceğim..."Kısacık sustu, mahcup bir tebessümle, elindeki zarfı uzatıp, dedi ki: "...ayriyeten şu da var: düvel-i Telafiye, Ankara'ya bir nota tevdi etmiş... Bunu, az evvel (GP, s.400).

Derlenmek toparlanmak: Dağınıklıktan kurtulmak, düzenli bir hale getirmek.

- Sefarethane, hayli **derlendi toparlandı** (GP, s.105).
- Yaralılar, havada lâmba gibi masmavi asılıp kalan aydınlatma fişekleri, havan öksürükleri, mitralyöz çiçekleri arasından **derlenip toparlanmış**, zar zor geriye alınmıştı (YTB, s.122).

Derlenip toplanmak: Etrafı toplayıp bir yere gitmeye hazır hale gelme.

- Derhal **derlenip toplanıyor**. Bulvara çıkar çıkmaz bir cigara yakıyor: -Bugün, diye düşünüyor, bugün ne? Pazartesi Perşembe'ye mutlaka Hilde'yle konuşacağız (ZBB, s.256).

Derleyip toplamak: Düzenleyerek bir araya getirmek.

- O **derleyip toplamak** ve içinden çıkmamak istedikçe uyku ağır ağır açılıyor ve onu açıkta bırakıyor (ZBB, s.19).
- Etrafa dağılmış kitapları, dosyaları, gazete kupürlerini **derleyip toplamağa** başladı (KS2, s.19).
- Zaten her an, her dakika, her birisi diğer dördüne ihanet etmeyi; paraları tek başına **derleyip, toplayıp** kendi cehennemine tüymeyi düşünüyor. Bu işin raconu da bu (KS1, s.128).
- Şingirtının, arkasında cam tozundan yaldızlı bir iz bırakarak sürmesi, fısıltıyla verilen bir emir, kabaralı postallardan dağılan ayak sesleri, çeşitli olasılıklara bölünmüş zihnini **derleyip toplar**, Harbiye Kışlası'ndaki tutuklu yatağında odaklaştırırdı (YTB, s.315) ...

Derleyip toparlamak: Dağınıklıktan kurtararak düzenleyip bir araya getirmek.

- *Mehmed-Ali bir şeyler kavramağa çalışıyor. Doktor Herbaute'nin fransızcası öyle hızlı, öyle temiz ve akıcı ki, ne demek istediğini bir türlü etraflıca **derleyip toparlıyamıyor** (ZBB, s.133).*

Derli toplu: Düzenli bir şekilde, dağınık olmayan.

- *Hatta Kuva-yı Milliye hareketi ve Müdafaa-i Hukuk Doktrini konusunda kısa fakat **derli toplu** bir sıra makale yazmayı, o günlerin tutumu ile ezilmiş Doğulu ulusların bugünlerinde giriştikleri bağımsızlık kavgaları arasındaki benzerliklere işaret etmeyi tasarlıyor (KS2, s.194).*
- *Yüzbaşı Demir rahatsız, yarısına taşıdığı paketler sebebiyle rahatsızlığının, yarısı pantolonla dolaşır, saçları oğlan çocuğu bir genç kadınla beraber görünmek; bu duygusunu istediği kadar ilkel, istediği kadar alaturka bulsun, üstesinden gelemiyor işte hele **derli toplu** giyinmiş hanımlar beyler küçümseme azmanı bir durup durup onlara bakmıyorlar mı, ölecek (YTB, s.326).*
- *Böyle kopmuş bir kadının evini bunca **derli toplu** tutabilmesini, giyinmeyi boyanmayı hiç boşlamayıp her zaman bakımlı dolaşmasını nasıl açıklamalı (YTB, s.338)?*
- *Araması bir dert, bulması bin. Hadi buldu diyelim, bakalım **derli toplu** olacak mı (YTB, s.342)?*

Dışarı dışarı: Dışa doğru.

- *Öteki Zehra'yı unutuyor. Gözleri **dışarı dışarı** uğramış, Clara'yla konuşmasına devam ediyor (KS1, s. 93) ...*
- *Uçları **dışarı dışarı** dişlerine, karabiber tuz karışımı saçlarına, elinden eksik etmediği tüylü piposuna bakılırsa, evet! Birkaç haftada, nasıl eriyip tükenmiş (YTB, s.511)?*

Didik didik (didiklemek): Etraflıca aramak, ayrıntılı bir şekilde.

- *O sabah, kapağı zar zor attıkları 'Yeni Dünya' Boğaz çıkışında **didik didik** arandı (GP, s.27).*
- *Düşman da bundan yararlanıp, makineli tüfeklerle her tarafı önce **didik didik** didikledi, arkasından ürkütücü çığlıklar atarak üstlerine çullandı: boğaz boğaza savaştılar (YTB, s.80).*
- *Oysa öbürü yapacağı şeyleri önce kafasında **didik didik** didiklemekten, ve sonra, eğer işine gelirse yapmaktan hoşlanmıyor (ZBB, s.187).*
- *Rüzgârı duyma. Dışarda bir şeyleri **didik didik** ettiğini, parçaladığını (KS1, s.254).*
- *Karar uygulanıyor: günlerce önceden bu işe ayrılmış geminin, Kaptan Köşkü'nden Sintine'sine kadar her yanı **didik didik** ediliyor yok, yok, yok (YTB, s.430)!*

Dikine dikine: Dik bir biçimde, diklemesine; inanına.

- *Ah! Ah! Onda bir lokmacık akıl olsa burnundan bağlanmış gibi **dikine dikine** gidecek yerde benimle uyuşmanın çaresini arardı (KS2, s.41).*
- *Keleşoğlu koltuğunda bir iğde çekirdeği gibi **dikine dikine** oturuyor; işaret parmağını gökyüzüne uzatarak (KS1, s. 43) ...*
- ***Dikine dikine** boynuna, ensesine, boğazına ve omuzlarına vuruyordu (KS2, s.60).*
- *Nasıl görünmez, kör ağızlı bıçaklar **dikine dikine** ensesine iniyor, kafasını sarsıp genzinden ve burnundan tuzlu ve jelatinli sular akıtıyor (KS2, s.86)?*
- *Pencereye uzanıp, tramvay durağında **dikine dikine** bekleyen şemsiye, muşamba, manto ve pardesü kalabalığının ortasına: - Taksim! Taksim! diye bağırıyor (KS2, s.177).*
- *Yoksa biri 35 yıllarında buhran sırasında, biri Varlık Vergisi zamanında iki büyük iflas tehlikesi geçirdikten sonra firmasını kale gibi kurmuş, değirmenini bir güzel ayarlamış iki para avcısı ne diye **dikine dikine** yasak bölgelere uzansınlar (KS1, s.188).*

- *Yüksek tavanların garip yankılarıyla büsbütün irileştirdiği öfkeli konuşmalar, Yüzbaşı Demir'i, haber derlediği Başçavuş'tan kopardı: yırtıkça, arada çatallaşan, yorgun bir kadın sesi, koridorda birilerini azarlıyordu; hem nasıl, saygıya sıraya kulak asmadan, **dikine dikine:** — ...sıkıyönetim varsa n'olmuş yani, sokağa çıkıp kapımızın dibinden bir şişe votka alamayacak mıyız (YTB, s.386)?*

Dip dip: Bir şeyin ayrıntılı bir biçimde, detaylarına inilerek araştırılması, incelenmesi.

- *Gülümsedi, özür dileyen bir gülümseme. **Dip dip** karıştırarak, çantasından bir gözlük çıkarıp takıyor biçimi kullandığı güneş gözlüklerinden farksız, camları kocaman, fakat 'numaralı' bir gözlük bu (YTB, s.506).*
- *Yok gemide fareler gibi **dip dip** dolaş, şeytanın aklına gelmeyecek delikleri ara (SA, s.8).*

Doğraya doğraya: Acımasız ve sert bir biçimde.

- *Ne bu böyle iki yıldır günlerini gecelerini **doğraya doğraya** lüzumsuz yaşaması (KS2, s.10)?*
- *Birbirini **doğraya doğraya**, yaşamaya çalışan bir kadın ve bir erkek tarafından tutulmuş. Mordohay oralardan telefon kablolarını kemirip benim kulağıma doladursun; burada, burnumun dibinde bilmediğim bir kadın, bilmediğim bir adam, yine ve hiç bilmediğim bir kozu paylaşıyorlar (KS1, s. 27).*

Doğru dürüst: Düzgün bir şekilde, istenildiği gibi olan.

- *Yine ne renk oldukları **doğru dürüst** anlaşılmıyordu (KS2, s.10).*
- *Akşamdan beri elini ayağını tutan, onu **doğru dürüst** bir iş sahibi etmeyen huzursuzluğun altında yoksa bu mu var (KS1, s. 22)?*
- *Boğulmuş, sakat, ayakları üzerinde **doğru dürüst** duramıyan bir analık duygusu (KS2, s.24).*

- *İstanbul İncilay Hanım'a evlenme teklif edeceğimi kurardım. İsmi İncilay'dı öyle ya, güldü mü vişne kızılı dudakları aralanır, düzgün dişleri pırıltılarla görünürdü. İyi ama, o nerde; dilini bile **doğru dürüst** anlamadığım, bu dalgınlığı koyu, dökülmüş içkileri hünerli elleriyle peçetelere içirip yokeden, renksiz ve ışıltısı Yoko nerde (YTB, s.25)?*
- *Oysa İbrahim **doğru dürüst** karın doyurmuş olmanın verdiği yumuşak rahatlıkla, yemek yemiş olmanın verdiği keskin rahatsızlık arasında çarpınıyordu (KS1, s.34).*
- ***Doğru dürüst** savaşa bile bulaşmadan, bölük komutanlığının, yaşına da tecrübesine de büyük geldiğini fark etmişti oysa. Bu yüzden değil midir ki, bütün Tugay'da 'tecrübesiyle ünlü, 'subay kıran' Kara Başefendinin yanında sık sık eksilemiyor, onun bunu kaçırmayışını gördükçe de çileden çıkıyordu (YTB, s.38).*
- *Durumu bu derece karanlık görmesi, başarısızlığını önceden benimsemiş olmasından elbet...bu ne talihsizliktir? Destan kahramanlıkları, çifter çifter madalyalar kurarak, kalk Türkiye'den Kore'ye gel, daha **doğru dürüst** ilk 'muharebe görevinde, bir avuç gerillanın had dini bildiremeyip bölüğünü kaybet (YTB, s.50)!*
- *Kaç gündür karınlarına **doğru dürüst** iki lokma ekmek girmemişti (GP, s.53)*
...
- *Bizim erkeklere tahammül edemem: ne kadın kıymeti bilirler, ne de **doğru dürüst** yaşamasını (KS2, s.55)!*
- *Hem de ilk gençlik hırslarımızın hemen hiç birini **doğru dürüst** yaşayamadan (KS2, s.91).*
- *İyice bastıran yağmur camları hırsla dövüyor, şimşeklerin içeriye dolup boşalışı duvarların genişleyip daraldığı izlenimini veriyordu. Ne yapacaklarını bilemediklerinden, birer cigara yaktılar. 'Zizi Yüzbaşı bilinmez kaçınıcı defa şu İngilizceyi **doğru dürüst** kıvıramamış olmasına sövüp sayıyordu ki ne sihirdir ne keramet, yanı başlarında iki geysa peydahlandı (YTB, s.107) ...*
- *Hiç birine de **doğru dürüst** bir şey söyleyemiyor (KS2, s.112).*
- *Sonra da her yeni öpüşmeden evvel ve sonra ne erkek çocuklarının yüzüne **doğru dürüst** bakabilmek, ne de aynalarda kendi kendisiyle gözgöze gelebilmek (KS2, s.113)!*

- Bunca uğraşına, paralanırcasına oradan oraya koşmasına rağmen **doğru dürüst** karın doyuramaması, ne (KS2, s.119)?
- Cumhuriyet'in ilânından bu yana hiç kimsenin **doğru dürüst** yapmadığını (KS1, s.120)!
- İçeriye girer girmez bağırdı: ... Niye **doğru dürüst** kapatmıyorsun şu kapıyı? Lâf anlamıyor musun (KS1, s.123)?
- Japon hastabakıcı şingir mینگir güldü. Güldü mü, üzümde göz diye birşey kalmıyordu. Gülmediği an da yoktu pek, İngilizceyi **doğru dürüst** kıvıramadığı için, olura olmaza gülümseyerek (YTB, s.156).
- Çünkü gitar her tarafa hâkim olan dokunaklı sesiyle her köşeyi kaplamakta, **doğru dürüst** hiç kimseye yer bırakmamakta idi (KS2, s.160).
- Adını **doğru dürüst** çıkaramıyor ama taşra sinemalarında aleyhinde elbirliğiyle beddua edilen üvey baba rollerinde gördüğünü hatırlıyor (KS2, s.162).
- Postacı ellerini gökyüzüne açıyor: Bilmiyoruz, diyor. Adres bırakmadılar. Zaten bu işi **doğru dürüst** yapan kaç kişi çıkar ki (KS1, s.166)?
- Belki kendisi de **doğru dürüst** bir şey söyleyemez. Fakat işte böyle sızar durur (ZBB, s.166).
- **Doğru dürüst** bir bütçe yok ki, kıfayet etsin; acaba tekâlif-i milliye tasavvuru, bir çare-i hal olabilir mi (GP, s.168)?
- Böyle laf üstüne laf koymakla kelime cambazlığı yapmakta üstüne yoktur; gelgelelim iş hesaba dayandı mı **doğru dürüst** o elindeki yirmibeş, otuz bin lira sermayeli şirkete çeviremez; oğlunu Maarif mekteplerinden kurtaramamıştır, bir memur gibi de yaşar (KS1, s.190).
- Cigarasını dişlerinin arasında tutup, dumanını yiye yiye: <...yok, diyor, yok arkadaş, halk reyini verecekmiş de, hükümet teşekkül edecekmiş de. hürriyet nizamı olacakmış ölme eşeğim, ölme! Halk kime rey vereceğini ne bilir be? Koyun sürüsü, koyun: ezan mezan diyorsun, radyoda mevlut okuyorsun, tamam, tut burnundan götür. **Doğru dürüst** iki kadeh içki içemez olduk yahu> (YTB, s.203)!
- **Doğru dürüst** bir tıraş olmak! Aynaları, benek benek, sinek tersi; salonu, ucuz lavanta ve çoban kolonyası, berberde, kime rastlasa iyi (GP, s.233).

- **Doğru dürüst** bir uyku uyuyamayacak mıyız (KS2, s.235)?
- *Bre Mustafa, sabah telâştan, **doğru dürüst** konuşamadık* (GP, s.262) ...
- *Mustafa Eşref, 'tahsilli terbiyeli' bir adam, Alman ve İngilizce gibi iki lisana vakıf, ciddi bir 'münevver'; ne iş yaptığını, **doğru dürüst** kimse bilmiyorsa cava da varlıklı bir ailenin 'mahdumu' olduğu, her hâlimden anlaşılmaktadır* (GP, s.301) ...
- *Utancı öylesine ağır basıyordu ki, erkekliğine yeniden kavuşmuş olmasının tadını çıkaramadı, **doğru dürüst** sevinemedi, üstünü başını batırmış olması da canını sıkıyordu* (YTB, s.379).
- *Kaç gündür **doğru dürüst** ne yemiş, ne içmiştim* (YTB, s.396).
- *Çakmağını cebine koyarken, dostça azarladı: "**doğru dürüst** yemek de yemiyormuşsunuz" (GP, s.432) ?..*
- *Binbaşı Demir, bakışlarını usulca Ümid'e kaçırdı, o çığının teki, «beyaz beyaz izi kalıyor, **doğru dürüst** yanamıyorum» diye tutturdu, bikini mayosunun sutyenini çıkarıp attı, öyle güneşleniyor, denize öyle giriyor: hem 'baba' erkekler göğüslerini örtmezlermiş de, kadınlar ne demeye örtmek zorunda bırakılırlarmış bakalım* (YTB, s.482)?
- *Evet, Suat düşünceliydi: yok efendim, İzmir'de ne halt karıştırdığı belirsiz Halim'den, **doğru dürüst** haber alamadığı için değil; Mühendis Ahmet Ziya bey nihayet röntgen çekirtmeye razı olmuş, çok şükür akciğerlerinde birşey çıkmamış ama, hançerede mi gırtlakta mı ne leke saptamışlar, tümör olasılığı, anlaşılan biopsi yapılacak* (YTB, s.486).

Dokundura dokundura: Değdirerek, dokundurmak.

- *Tatlı bir yanılısama mı, büyüğü bir imge mi bu? Ne o, ne o, boylu boyunca Yüzbaşı Demir'in yanına uzanıp, dudaklarını ağzına **dokundura dokundura:** <...sevişelim Yüzbaşı, diyen etten kemikten bir kadın, <ağırlığını üzerimde duymak istiyorum> (YTB, s.468).*

Dolu dizgin: Çok hızlı, pek çok biçimde.

- *Yabancı film ithali böyle **doludizgin**, hesapsız kontrolsüz devam ederse bizim sermaye imkanlarımızın mahdur oluşu vesaire yüzünden korkulur ki* (KS2, s.102) ...
- *Sağ ve sol cenahtan, kılıç çekmiş süvari müfrezeler düşman siperlerine **dolu dizgin** saldırıyorlar; gafil avlanmış Yunan piyadesi ümitsiz direniyor* (GP, s.119).
- *İki başka Mehmed-Ali, **dolu dizgin** bir Paris sonbaharı içinde bir türlü birbirleri ile anlaşılamazlar* (ZBB, s.199).
- *Meclis'in, müzakere salonunda, gergin ve gerilimli bir celsenin, uğultusu: kürsüde bir mebus, sert el ve kol hareketleriyle, **doludizgin** konuşmaktadır* (GP, s.277) ...

Dolup taşmak: Herhangi bir yerin veya şeyin olduğundan çok fazla olması, etrafı gereğinden fazla kaplaması.

- *Avukat Sadık ne kadar yaşlanırsa yaşlansın, kısa kıvrıkcık saçlarına ne kadar ak düşerse düşsün; gözleri daima çocuk: hep bir takım yaramaz ışıklarla **dolup taşıyor*** (KS1, s.23).

Döküp saçmak: Dağıtmak, yaymak, ortalığa dökerek, savurarak.

- *Buna rağmen her yumruk onu kütür kütür gerginliğinden koparıyor; birisi hala sonuna kadar açık, öfkeli ve kindar gözlerini karyolanın ayak ucuna **döküp saçıyorsa**; bir başkası kıvamlı sarı saçlarını yerdeki eski püskü halıların üzerine dağıtıyordu* (KS2, s.90).
- *Üstüne başına **döke saça** içiyor* (KS2, s.169).
- *Burunlarının iki yanındaki ve alınlarındaki bütün ıstırap çizgilerini yerlere **döke saça**, eski püskü bir yığın evrak gibi ellerinde kalan geçmişlerini kuyruğuna ekleyecek bir gelecek arıyorlar, tartışıyorlardı* (KS2, s.185).
- *Ya da fare gözlerini kırptırıyor, sigarasının külünü üstüne başına **döküp saçıyor**: hepiniz uyduruyorsunuz, tabii hepiniz* (KS1, s.246)!

Dökülüp saçılmak: Dağınık bir şekilde, ortalığa yayılarak.

- *Yağmur başıboş **dökülüp saçılıyor**. Sol taraf açık* (KS1, s. 113).
- *Ümitsiz bir savunma çabasıyla içeriye döndüğü, balkonun kapılarını kapatmağa uğraştığı sırada belkemiğini meydana getiren omurların eklem eklem birbirlerinden ayrıldıkları, iskelet takırtıları ile dört bir tarafa **dökülüp saçıldıkları** kaygısına düşüyor* (KS2, s.151).

Döndürüp dolaştırmak: Bir sözü doğrudan söylemeyip dolaylı olarak anlatmak, konuyu farklı noktalara çekerek asıl konudan uzaklaştırmak.

- *Bölük pörçük konuşmasıyla sözlü ne kadar dağıtırsa dağıtsın, ne kadar Sıtkı Ocakçılar'ın kendisine kur yaptığından bahsederse etsin **döndürüp dolaştırıp** nereye bağliayacağı belli* (KS2, s.82).
- *Herr Doktor, daha ilk konuşmada sözü **döndürür dolaştırır** şaşılacak bir ustalıkla Hölderlin'e getirir; Mehmed-Ali'yi aptala çeviren güzel, dokunaklı ve temiz şeyler anlatır* (ZBB, s.132).

Duman duman: Duman gibi dağılarak, sivrula sivrula.

- *Üsteğmen Demir, bir yandan GMC'nin şoförüne kollarını sallaya sallaya yön veriyor, bir yandan da burnundan **duman duman** savrulan soluğun, bıyıklarının biçimli inceliği üzerinde kırağı gibi bembeyaz donduğunu duyumsuyordu* (YTB, s.25).
- *Saçaklardaki buz bıçaklarlar, gevşemiş mi ne, tip tip damlıyorlar; toprak damlarda, donmuş kar, **duman duman** tütmektedir* (GP, s.41).
- *Tepeden tırnağa çikolataya bulanmış; ağır, **duman duman** krema ve reçel* (KS2, s.42).
- *Bu sayede, delik deşik olmaktan kurtulmuş sayılamaz mı? Bir süre aklını başına topalı yamıyor, beyni buharlaşıp **duman duman** kulaklarından çıkmış, kafatasının içi boşalmış sanki. Çalkantılı bir uçsuz bucaksızlık, dağdağalı bir boşluk* (YTB, s.44)!

- Elinde piposu, **duman duman**; birden kulağına, tanıdık bir ses çalındı (GP, s.69).
- Barın kapısından bir adam fırladı. Oracıkta durdu. Sümküdü. Burnundan kan akıyordu. Avaz avaza içeriye bağırdı: Ulan Kazım, ben de bunu sana sormazsam anam avradım olsun! Ve çekti gitti. İçerde, Kâzım: gözleri dışarı uğramış, usturayla kazınmış kafası terden parıl parıl, yumrukları sıkılı: Beygir Kâzım. Masaları, sandalyeleri tekmeliyor. Bed, kalın ve karık sesi barın **duman duman** tüten havasını oyuyor (KS1, s. 83).
- İçinde bir duygu, bir ümit: kapı şimdi açılacak, Athena yosunlu gözleri fıkır fıkır: Bekir, diyecek, hangi şirket bu? Ya da daha müthiş, ellerini tutacak; fırlak dudaklarını **duman duman** dudaklarına yaklaştıracak: Bekir! diyecek. Başka hiç bir şey demeyecek (KS1, s. 86).
- Moskova'ya, ince ince, buz tozu yağıyor; pusun arkasında, esrarengiz ihtişamıyla, Kremlin Sarayı ve Bazilikalar; Kızıl Meydan'da, **duman duman**, kalabalık; önde mızıkalarıyla, Komünist Gençlik Teşkilatı Komsomol'un, (Vsesoyuzsniy Leninskiy Kommunističevkiy Soyuz Molodejji), protesto gösterisi; yumrukları havada, kız erkek, delikanlı bir kalabalık; orak/çekiç ve yıldız, uçurulan kızıl balonlar; irili ufaklı, pankartlar (GP, s.97)!
- **Duman duman**, bir Moskova (GP, s.110).
- Öyle ki, yanılıp yakılıp, imgeleminde yaprak sigarasını "öteki ağzına nasıl götürdüğünü canlandırır canlandırmaz, makineli tüfek gibi sarsıla sarsıla, Meksiko'nun içine boşalıyor: cehennem sıcaklığı ve **duman duman!** ...ertesi akşam, Haneda Hava Alanı'na varır varmaz (YTB, s.111).
- Sigarasını söndürse bile, **duman duman** kül ve kıvılcım kusan ağırlarını söndürmek ne mümkün (KS1, s.111).
- Gecenin ve ışıkların arasından, burun delikleri **duman duman**, bir kruvazör hızı ve dehşetiyle ilerliyor, püf noktası bir saniye önce evet dediğine bir saniye sonra hayır demek olan fevkalade manasız bir çekişmeyi sürüp götürüyordu (KS1, s.150).
- Gilda çakmağı geri verdi. Altın dişini parlatarak **duman duman** güldü: -Fena asıldı. Fakat çağırmıyor da (KS1, s.156).

- Sorunun sükûn ve huzurunu, ağustosböceklerinin zenginliği bozuyor. 0. sigarası **duman duman**; düşünceleri, karışık ve değişken, he yürüyor, hem içinden tartışıyor (GP, s.192) ...
- Onları birbirine, **duman duman** dağılan bir yağmur şehrini her gece başbaşa yaşamak mı, yoksa ülkenin kaderini belirleyecek siyasal bir dramı beraber izlemek mi yaklaştırdı, Yüzbaşı Demir, sonraları çok düşünmüştür. Her ikisi de belki, belki Ümid'in uçsuz bucaksız gözlerindeki keder bulutlarıyla Yoko'yu hatırlatması, belki Demir'in yorgun savaşçı yakışıklılığıyla daha ilk günden Ümid'i etkilemesi (YTB, s.217)!
- Giyimi hafif; uzun saçlarını, atkısına sarmış; ağzı burnu **duman duman**, bir müvezzî çocuk; Meclis'in cümle kapısı civarında yer tutmuştur hem soğuktan titriyor hem de bağırarak; gelene geçene, elindeki Yenigün gazetesini uzatıyor (GP, s.273).
- Piposunu dudaklarından çekti, sesinde heyecan titreşimleri; **duman duman** (GP, s.313) ...
- Gerilerde, bacaları **duman duman**, işgal donanmasının ağır ve kalın kruvazörleri, muhripleri, ikmal gemileri... çeriye acele, fakat gizli bir sevinçle dönecektir (GP, s.332).
- Piposu, **duman duman** çevresine hoş bir koku yayıyor; Marie Laure Oiselet ise, ikide bir su mavisi gözlerini, vizörüne uydurup baktığı makinesi ile fotoğraf çekmektedir (GP, s.340).
- Bu cephe gerisi çalkantısında, Ümid'le o, birbirlerini kaybettiler. Ümid, siyah saydam yağmurluğuna bürünmüş, **duman duman** ağızlığı ve oğlan çocuğu profiliyle İstanbul'un her yanına çoğalıyordu; yürüyüşe hazırlanan öğrenci yurtlarında o, Üniversite'nin bahçesinde o, siyasal partilerin gizli oturumlarından haber sızdıran, Harbiye'deki Temsil Bürosu'na damlayıp, sık sık, cihet-i askeriye'nin reaksiyonunu araştırarak o, hep o (YTB, s.350)!
- Basmane'den, kirli ve kerih yanık kokuları bırakarak, **duman duman** 1. Kordon'a uzanan yangın; 2. Kordon'u neredeyse fethetmişti (GP, s.353).
- Yüzbaşı Demir bir uyanıyor, dipdiri ayağa kalkmış erkekliği, sıcacık ve yapışkan özünü **duman duman** kusmaktadır (YTB, s.406).

- *İstanbul, Yıldız Sarayı Muayede (Tören) Köşkü: sabah oldu olacak, İstanbul soğuk bir Teşrinisani gününe başlamak üzere; hava donuk ve ıslak. Boğaz, **duman duman**, sis; Üsküdar'dan Çengelköy'e, göz gözü görmüyor; bu yüzden, Şirket-i Hayriye'nin, günün ilk seferine çıkan vapurları Dilmışın, İnşirah, Tarz-1 Nevin- sık sık düdüğü çalıyorlar (GP, s.455) ...*
- *Kan dökülmemiş de olsa, silâhlı bir eyleme bulaşıp alınının akıyla çıkması, üstüne nasıl bir kahramanlık zırhı geçiriyorsa; yıllardır birikmiş ersuyunu, ilk sınamada, sevdiği kadının karanlık dehlizlerine, **duman duman** boşaltması, içeriğini öyle biçimine uyduruyor (YTB, s.458).*

Düşmek kalkmak: Uygunsuz bir şekilde karşı cinsle ilişkiye girmek.

- *Fransızca'yı ilerletmek şart. Türklerle **düşer kalkarsak** (ZBB, s.48).*
- *Ben bunu tanıdığım da hıyarlof bir gazeteciyle **düşüp kalkıyordu** (KS1, s.154).*

Düşün düşün: Ne kadar çok düşünsen de anlamında.

- *Ne düşünüyorsun? diye sordu, başka işin yok mu senin? **Düşün düşün**, biliyorsun... Güldü: Ama ne (SA, s.108)!*

Düşünüp taşınmak: Bir konuyu bütün yönleriyle ele alıp incelemek ve bir karara varmak.

- *Birbirine asla inanmayan, hiç bir şekilde güvenemeyen, kimselerle bir çıkarın eşiğine çömelmek ve her çıkan fırsatı tek kişilik bir zenginliğin müjdesi sayıp avunmak! Aynı şeyi Uysal da mutlaka **düşünüp taşıyor**. Dürnev de (KS1, s.128)!*
- *Bunun üzerine bendeniz de **düşünüp taşındım**, fehim ettim ki bu zevatin maksad-ı aslisi çok başka olup..."Ağzından burnundan bıraktığı sigara dumanları, Mustafa Kemal Paşanın çehresini, âdeta kuşatmıştı (GP, s.284) ...*

Eğilip bükülmek: Başkasının baskısı altında olup eksikli olmak; değişkenlik göstermek.

- *Gazetemi yıllarca türlü türlü musibete karşı durup türlü türlü teşebbüsât-ı hâinaneye kıvırıp bükerek çıkarmış; hiç bir an, hiç bir sebepten **eğilip bükülmemişimdir** (KS1, s. 23).*
- *Artık gerçeğin bütün katılığı, kesin ve insafsız çizgileri **eğilip bükülüyor** (KS2, s.170).*

Eğrile büğrüle/ eğrilmek büğrülme/ bükülmek: Çarpık çurpuk, eğrilmiş bükülmüş şekilde, yamuk yumuk olma.

- *Masalar **eğrile büğrüle** sandalyalara, sandalyalar yere doğru gevşiyorlardı (KS2, s.73).*
- *Hayata bağlı olduğu köşeler şaşılacak bir çabuklukla aşınıyor; **eğrilip büğrülüyor** nihayet yok oluyor (KS2, s.227).*
- *Yüzbaşı Demir, farkında bile olmadan bir cigara yakmıştı, hayret, dumanların **eğrilip bükülen** perdesi arkasında, Ümid'in uçsuz bucaksız gözlerini gördü; fayans aklığı kızıl damarlarla ince ince örülmüş, renkleri aldığı ışığa göre aralıksız değişen (YTB, s.358) !..*

Erdirmek yetirmek: Zihinsel, fiziksel olarak geliştirmek, yetiştirmek.

- ***Erdirmek yetirmek** beni yordu (SA, s.29).*

Etine etine: Bir şeyin derinliklerine kadar temas etmesi.

- ***Etine etine** ve malum davetlerle dokunduğun anda bütün vücuduyla tartışmasız geliyor (KS2, s.164).*

Etlî kemikli: Diri, canlı olan.

- *Biz, **etli kemikli** bir tereddüdüz (ZBB, s.261).*

Evirmek çevirmek: Her bakımdan incelemek, gözden geçirmek.

- *Bu hınzır, bu fesad yürekli Şükrü zarfı evirmiş çevirmiş geri vermiş Postacı'ya: Burda, demiş, yok böyle adam (KS2, s. 21).*
- *Bu artistlik dalgasını halletmeli. Ulan bir sene oluyor be, yine iyi idare ettik! Şimdi yeni bir kolpa bulmalı, bir zaman da böyle götürmeli. Nasıl olsa kimse kalkıp da bunun yüzüne bakmaz, heriflerin ellerinde ne gacolar var, iyisi mi bir dümen çevirip işi yoluna koymuş gibi görünüverelim olsun bitsin! Mağdem ki derdi bu. Kaç lafı evirip çeviriyor (KS1, s. 46).*
- *Yakub taş gibi sarhoş geldi. Kara saçlarını rüzgâr evirmiş çevirmiş (SA, s.47).*
- *Bilirsin benim hiç aklım ermez böyle şeylere, sıkılırım: o derhal anladı, sözü evirdi çevirdi bana getirdi; biraz kendinizden bahsedin, dedi (KS1, s.48).*
- *Akordeon Paris'in kenar mahallelerine ait, aynı zamanda gülünç ve hüznü bir şarkıyı bir kement gibi havada evirip çeviriyor (ZBB, s.77).*
- *Bana asılmayı kuruyordun kafanda. Boş versene sen, anlarınız biz kaçın kurastınız, kızım: kaç kere lafı evirip çevirip... değil mi (KS1, s.98)?*

Eze eze: Üstünlük sağlayarak.

- *Daha başka, daha hızlı bir Mustafa Kemal ise bunaltıcı bir bozkır sıcağını ince uzun ve tehditkâr parmaklarıyla enine boyuna yırtıyor, Anadolu içlerinden gelmiş bir takım gizli raporları sözleriyle eze eze: millet saydığım tahavvalat ve inkılabatın tabli ve zaruri icabı olarak, diyor, idare-i umumiyesinin ve bütün kanunlarının ancak dünyevi ihtiyacattan mülhem ve ihtiyacın tebeddül ve tekamülüyle tebeddül ve tekamül etmesine müstenid dünyevi bir zihniyeti idareyi mabihülhayat addeylemiştir (KS2, s.32).*

Ezilmek büzülmek: Güç bir duruma düşmek ve bu durumdan üzülmek, utanmak, çekinmek.

- *Caddede bir izmarit gibi yapayalnız bıraktığı adam arka sahanlığın camlarında ezildi büzüldü, ufaldı gitti (KS1, s.5).*

- Gözlerimizin arkasında cıvamsı bir şey sağa sola kıpırdıyor; o kıpırdadıkça, Marie-Te'nin boyalı kaşları, bulanık gözleri, şehvetli ağzı bozuk bir ekrana yansımış gibi **eziliyor büzülüyordu** (ZBB, s.216).
- Az önce, yaptıkları ihtilâlin' hiçbir işe yaramayacağını takır takır Binbaşı Demir'e söyleyen adam, ansızın mahcup bir genç kız gibi **ezilip büzülüyor**: efendim bir müddettir 'teneffüs etmekte müşkilâta uğramaktaymış da' arkadaşlarının ısrarı üzerine tanıdık bir iki doktora görünmüş, onlar da başka bir âlem' bir kere işi ciddiye almıyorlar, hepimizi gömeceksin, acı patlıcanı kırağı çalar mı (YTB, s.483)?

Gezmek dolaşmak: Hayatını yiyip içip eğlenerek dolaşmak.

- O yaşamış hayatını, **gezmiş dolaşmış** (KS2, s.7).

Gezmek tozmak: Hiçbir iş yapmadan yiyip içip eğlenmek, hoşça vakit geçirmek.

- Komiser Orhan'ın işi başından mı aşkınımış, yüreğini yanıyormuş takmaz da artık, hem utanmadan yalan söyler, hem de elin iki paralık hergeleleriyle **gezip tozmak** için atlatır seni (KS2, s.25).
- Bir kaç kere **gezip tozduk**, iki kere başbaşa radyo dinledikse hemen rezilini mi çıkartmalı (KS2, s.66)?
- Seninle yaşamak cehennem azabı: **gezme tozma**, giyinme süslenme (KS1, s. 109)!...
- Tokatlıyan'ın barına tek başına kurulup kafayı çektiğini çok görmüşler... -Vay canına! -...gazeteciyle kırıstırırken, Turgut adında 'kulampara' bir şairle **gezmiş tozmuş**, kimilerine bakarsan bir merakı bu (YTB, s.212) !..
- **Gezmesine gezmişim**, iyi! **tozmasına tozmuşum**, diyecek yok! ama bu Kılçık Nazım dedikleri pek belalı bir adamdır, bir yandan; elin gavuruna ait iki telgrafı ona satmanın hiç kimseye bir zararı olmaz, öteyandan. Yalnız ikinci telgrafın kâğıdını nereye koydu (KS1, s.215)?
- Çayından bir yudum aldı: —...öyle sanıyorum ki, dedi, Paris'te existencialiste'lerle epeyce **gezmiş tozmuş**, o yapmış bunu yadırgatıcı görünse

de sağlıklı bir şey, sağlam. İnsanı, başkalarının değer ölçülerine göre, kendisini yargılamaktan kurtarıyor (YTB, s.452).

Giderse gitsin: Eğer gitmek istiyorsa gitsin kendi bilir anlamında.

- Kim **giderse gitsin**, neticede birbirimizden ayrılmış olacağız (KS2, s.90).
- Ne kadar içten, ne kadar karşılıksız fedakârlıklara **giderse gitsin**; ne kadar en 46 demokratlarından biri olduğunu hatırlatırsa hatırlatsın teşkilatın bütün kademeleri onunla arasında daima bir açıklık, belirli bir mesafe ile konuştular (KS2, s.98).
- Kiminle olursa olsun, nereye **giderse gitsin** mutlaka gelir payını ister (KS2, s.211).

Gitti gitmesine: Bir şeylerin çok hoşuna gitmesi.

- Ev gerçekten hoşuma **gitti gitmesine**, pencerelerinden bakıp bakıp bitiremeyeceğim Boğaz'ı (KS2, s.218).

Giyinmek süslenmek: Özenle hazırlanıp, makyaj ve süs eşyaları kullanmak.

- Seninle yaşamak cehennem azabı: gezme tozma, **giyinme süslenme** (KS1, s.109)!...

Gizliden gizliye: Kimseye çaktırmadan, habersizce, gizli gizli.

- Oysa, **gizliden gizliye** her şey günahların ta dibine inmek, kutsalı da cinselliğe bulaştırmak tutkusunu kızıştırsın diye düzenlenmişti (YTB, s.108).

Göğsüne göğsüne: Göğüs bölgesine doğru.

- Kılçık akli yolunda gitmiyen dalaveralarına takılmış **göğsüne göğsüne** damlatıp hisıldiyarak suyunu içiyor (KS2, s.156).

- Pencerelelerden tozlu gri bir sütun gibi **göğsüne göğsüne** çöküp onu acayip bir nefes darlığına uğratan kar karanlığı mı (KS2, s.193)?

Göklere göklere: Göğe doğru.

- *Ve birbirimizi yemeğe durduk. Birimiz kapıp koyverelim diye yırtınıyor; ellerini **göklere göklere** açıp, yumruklarını sıkıp sıkıp kapıp koyverelim diye yırtınıyor; ötekimiz, ne olursa başımıza ne gelirse gelsin, kendimizi kendimiz olarak bilelim, kendimizle olaylar arasında huzur verici bir düzen kuralım, hiç olmazsa kurmağa çalışalım diyordu* (ZBB, s.198).

Görmek geçirmek: Yaşarken deneyim kazanmak.

- *Tornacı Muslih. Adı tornacı ama, kendisi değil. **Görmüş geçirmiş** arkadaş* (SA, s.47).
- *Ne var ki başlangıç zevklerini başıboş bırakıp uzatmak için ikisi de lüzumundan fazla **görmüş geçirmiş**, bu çeşit oyunlara yeterince kanıksamıştı* (KS2, s.164).
- ***Görmüş geçirmiş** bir tekne bu, yorgun ve hantal; besbelli, yükü de ağır! Nasılsa gözü, bir ara, ismine takıldı* (GP, s.217).
- *Yanları sıra, mintanı yırtık, yalınayak, mahalle çocukları; **görmüş geçirmiş**, birkaç sokak köpeği* (GP, s.257).
- *O gece yatmadan, otelin lavabosunda ellerini yıkarken, aynada yüzünü gördü, hayret, bir başkasının yüzüydü, daha yaşlıca, **görmüş geçirmiş** birisinin alnındaki yara izi sanki kaybolmuş gözlerinin likör yeşili kararıp neftiye dönmüş* (YTB, s.320)!
- *Suat, o hiçbir şeyi sormadan her şeyi anlayan, **görmüş geçirmiş** abla edasıyla: Mutlaka açsınızdır, diyor, nasıl bildim: kendinize hiç bakmıyorsunuz Demir, bu vücut sizden davacı olur, çocukken babam yemekte nazlanınca bana böyle derdi* (YTB, s.355) ...
- *Yalının ön tarafı, sık ağaçlık iki yanlarında, durup durup sararmış yapraklarını salıveren yaşlı çınarlar, **görmüş geçirmiş** at kestaneleri* (YTB, s.455).

Gözüne gözüne: Bir şeyi ısrarla göstermeye çalışmak.

- *Gilda sivri tırnaklarını **gözüne gözüne** uzatıyor: -Abla, diyor, konuştum herifle (KS1, s.161).*

Güç bela: Çok fazla zorluk çekerek, güçlükle, emek harcayarak.

- *Bir ucu Karaköy'de, öteki ucu Tophane'deki araba kuyruğundan **güç bela** kurtulup, Dolmabahçe üzerinden Harbiye'ye ulaştıklarında, saat 20.00'yi bulmuştu (YTB, s.407).*

Güç kuvvet: Enerji, günlük hayattaki olaylara karşı dayanıklı kalabilme durumu.

- *Çöktüm. **Gücüm kuvvetim** kalmadı (KS2, s.172).*

Güle oynaya: Sevinçli, mutlu, neşeli bir şekilde.

- *Ümid, Yüzbaşı Demir'in yapmayı unuttuğu, unutmak söz mü, gerek bile duymadığı bir sürü çocukluğu şaşılasi bir kolaylıkla yapıyor; her yaptığından kıvılcımlı bir yaşama sevinci, içten içe zincirlenen heyecanlı mutluluklar üretiyor işte Tünel'deki simitçiden iki simit alıp yiye yiye Yüksekaldırım'dan iniyorlar; borulu gramofonların zırlıtısı, okkalı bıyıklarını taşıyamayan Ermeni bakkallar, Zührevi Hastalıklar Dispanseri'ne muayeneye gelmiş yırtık sesli Genelev kadınları arasından, okul kaçakları gibi **güle oynaya** geçip Karaköy'e varıyorlar (YTB, s.278).*
- *Sokakta, yanı başlarından geçmişlerdi: küçük kızını elinden tutmuş, **güle oynaya** gezmeye götüren, bir anne ve baba; ailenin aynen sürdüğüne, açık bir işaret; çünkü şefkat, samimiyet ve sevgi, aynı. Dahası, zengin ve şaşıaali otellerin, parfüm kokan lobby'lerin de sakalı Avrupa kırkılmış, tek gözlüklü 'maşerler', tombul mu tombul, baştan ayağa mücevher, 'madamların' ucu "zıvanalı" sigaralarına, ateş uzatmaktadır (GP, s.383).*

Gürültü patırtı: Yüksek sesle yapılan kavga ve konuşmaların etrafa yayılan rahatsızlık verici sesler.

- *Tabur Komutanı, bütün benliğiyle savaşın çalkantısına kapılmış, görmüyor geldiklerini; SCR 326 telsizine eğilmiş, o **gürültü patırtı** arasında sesini Onuncu Bölük Komutanı Yüzbaşı Cevdet'e ulaştırabilsin diye, bas bas bağırıyor (YTB, s.69) ...*

Güvenirse güvensin: Ne kadar güvense de sonucun olumluya dönmeyeceğini ifade eden söz.

- *Ne kadar severse sevsin, ağzının sıklığına ne kadar **güvenirse güvensin** o gün Yüzbaşı Demir, Davutpaşa'daki 3. Zırhlı Tugay Karargahı'na atanmasının altında yatan gerçeği ona tamamiyle açamadı (YTB, s.313).*

Had hudut: Sınır, hudut, bitim.

- *Dakikasında **haddini hududunu** öğrenir, dizinin dibinden ayrılmaz (KS2, s.25).*

Hanım hanımcık: Bir kadına kıza yaraşır hareketlerde bulunmak.

- ***Hanım hanımcık** tutkuları fazla benimsediğine; heyecanlı, belki biraz tehlikeli fakat o nisbette kazançlı bir hayat yerine, durgun, tatsız tuzsuz bir meslek ve düzen hayatımı seçtiğine hükmediyordu (KS1, s.168).*

Hapis hapis: Ne olacaksa kabulüm mahpushaneyse mapushane anlamında.

- *Adamda takat bırakmıyor. İstiyorum ki ne olacaksa olsun. **Hapis hapis** (SA, s.129).*

Hart hart: Şiddetli bir şekilde.

- *Riviera afişini **hart hart** ısıyor, koparıyordu (ZBB, s.47).*
- *Kaba bir rüzgar, sokak aralarından uçak uğultularıyla geçip, duvarlardan **hart hart** afişleri koparıyor. Kuruçeşme'de deniz, mika mavisi (YTB, s.230)!*
- *Artık oteli terketmesi gerektiğini, parasının kalmadığını, dışarda şehrin ve hayatın bir canavar iştahı, bir dev öfkesiyle **hart hart**, kıpkızıl insanları yediğini düşünerek traş olsun (ZBB, s.280).*

Haykıra haykıra: Haykırarak, katıla katıla.

- *O vakit kral, Beygir Kâzım'dır: İctikçe gözleri örümcek örümcek kan bağlayan; kahkahaları daha bir gülmekle **haykıra haykıra** ağlamak arası bir hâl alan Beygir Kâzım (KS1, s.158)!*

Hele hele: Bir düşünceyi veya durumu pekiştirmek için özellikle anlamında kullanılır.

- *Tabii ya, onu bulamadı diye sıkılıp durması yalnız saçlarını düşündüğünden mi? **Hele hele** (KS2, s.40) ...*

Hesapsız kitapsız: Herhangi bir hesap yapmadan, düşünmeden, çıkarsızca yapılmış olan.

- *Hayatın bizzat kendisidir onlar. **Hesapsız kitapsız** ve tartışmasız hayatın (ZBB, s.233)!*

İç ede iç ede: Bir şeyi iç etmek, alıp geri vermemek, çalmak.

- *Parasız yatılılardan İstanbul'lu bir çocuk var ki mavi gözleriyle gökyüzünü **iç ede iç ede** koridorlarda akordeon çalar, şarkı söyler, adı da galiba Hüseyin (KS2, s.107).*

İçeriden içeriden: En dipten, içten doğru.

- **İçerden içerden** bir şey kımıldamağa başladı ama ne (KS2, s.91)?

İçin için: Belli etmeden, içinden, içinden.

- Nedense **için için** hayatını artık ileriye doğru değil de geriye doğru yaşamak istiyor; zamanın geçişi, gecelerin ve gündüzlerin inadçı kovalamacası bu aykırı isteğine karşı çıktıkça açıklaması zor bir korku duyuyordu (KS2, s.7).
- **İçin için** utanarak, gülümsüyor (KS2, s.9).
- Buna müstahak mıyız, diye **için için** soruyor, buna müstahak mıyız (ZBB, s.10)?
- Ümid yakalarını kaldırıyor. **İçin için** ürperiyor (KS2, s.16).
- Arkasını **için için** sürüp götürüyor: Mahmut'la boşuna vakit kaybedip durdum (KS1, s. 16).
- Mehmed-Ali uykusunun arasında bunları gayet rahatsız edici, gayet dikenli olarak duruyor: uyanayım diyor diyor, uyanamıyordu. **İçin için** bu aralıklı bazen gayet ince bazen gayet kalın iniltilere sövüyor: -Uykumuz var, yahu! deyip duruyordu, uykumuz (ZBB, s.19)!
- Ragıp patronun yanından çıkar çıkmaz beneklenmiş camların önünde durdu. Bir sigara yaktı. Yağmuru görmemişti. **İçin için:** -dinime imanıma, dedi. İşler kızışıyor, iyice (KS1, s. 20)!
- Sonra **için için:** -... insan, dedi, hiç değilse bir dakika için kendisini kendisi ile mutabık hissedebilir (ZBB, s.34) .
- Selma hemen arkasında babasının ihtiyar ihtiyar soluduğunu duyuyor: Mahmud! diyor **için için** (KS2, s.34).
- Karşı sırtları, Emirgan'ı, Bebek Koyu'nu ve uğursuz bir kelebek gibi dolaşan bir şarpiyi gözleriyle biçiyor: -...nasıl söylemeliyim, diye **için için** kuruyor, gideceğimi nasıl söylemeliyim: birden bire, basit, hiç ehemmiyeti olmayan bir şeymiş gibi (ZBB, s.37)!
- Önce kulenin saatine baktı: 04.03. Sonra kendi saatine: 04.10! **İçin için** güldü: Kendi kendimize ölçülü biçili bir zaman tuttuğumuzu söyleyip övünüyoruz, avuntu (KS1, s. 38)!

- Yüzbaşı Lorenzo'nun dövülmüş köpek gözlerine, **için için**: «Korkuyor kerrata, diye düşünmüş, ödü patlıyor (YTB, s.40).
- Bir köşede sigarasının dumanları arkasına saklanmış, **için için** Şeref Stadı'nda eski bir Beykoz maçını bir daha oynuyor ve gönderdiği bütün topları çarçur eden sağ açığına ağız dolusu sövüyor (KS2, s.40).
- Asım Taka söyleyeceklerini **için için** ısıtıyor; kafasından hepsini satır satır, kelime kelime İngilizceye çeviriyor (KS1, s.53) ...
- İrfan'ın dudakları dişleri arasında...yeni bir şey yok, diye **için için** ağlıyor ne garp cephesinde, ne de şark cephesinde (KS1, s.57).
- Kalktı. Camların önünde durdu. **İçin için**: -Mahmud, dedi, saçma! Saçma mı (KS1, s. 62)?
- Mehmed-Ali'nin kafası ise, işte buraya, Paris'e düştü. **İçin için**, durmaksızın - Benzeşmek istemiyoruz! diyordu. Hayır, istemiyoruz (ZBB, s.68)!
- Mehmed-Ali, **için için**: Gideriz be! diye mırıldanmağa başlıyor, terkeder Paris'i gideriz (ZBB, s.71).
- Oysa Türkân **için için** İbrahim'le ilgili, hem de şöyle böyle değil adamakıllı ilgili bir cümle tutuyor; söylemek isteyip isteyip her seferinde vazgeçiyormuş (KS1, s. 74).
- Bekir **için için** bir tahta karanlıkta ya da kükürt kokulu bir bataklıkta mütemadiyen dayak yiyor (KS2, s.75).
- Ümid kendini Mahmud'un kocamanlığına ve akşamın viyolonsel titreşimleriyle derinleşen mutluluk duygularına bırakmış; **için için**, bir takım gizli öpüşmeler, anlatılmaz ten temasları ve dolu dolu kadınlıklar yaşıyordu (KS2, s.77).
- Bekir **için için**: Cebimde bir teklik kaldı, diye ufalanıyor (KS1, s. 90).
- Gözlerini Athena'dan ayırıp Zehra'nınkilere karıştırıyor: -Sen olmasan! diyor. -O nasıl laf? Aramızda sen ben var mı? Bekir **için için**: -Var, diyor olmaz olur mu (KS1, s.90)?
- Mehmed-Ali: Tastamam! Diye **için için** tasdik etti: Tastamam! Ve müşekkel (ZBB, s.96)!
- Yeniden ve bütün sinsiliği, gizli ve aşağılık tertipleri, insanı **için için** kemiren, kafatasından beynini boşaltıp akıtan hileleriyle uyku (KS1, s. 99)!
- Komiser Orhan: -... kırk yılda bir kere, diye **için için** mırıldanıyor, maşallah (KS1, s.102)!

- ...siz, diye **İçin için** sürüp götürüyordu, ithalcilerle uğraşadurun, biz de sizinle uğraşacağız (KS2, s.103).
- **İçin için** bir ağrı (KS2, s.105).
- Daha sonraları Mustafa Kemal'e karşı çıkmayı yeltenen bütün politikacıları **İçin için** desteklemedi mi (KS1, s.107)?
- **İçin için** telefonun başına geçti, bugünkü raporunu aktardı komisere (KS2, s.110).
- Herhangi bir tesadüf kadınının, herhangi bir yolculuk güzelinin gerçekten güzel, gerçekten kadın olabilmesi için saçlarını onun ellerine bırakması; uzun uzun, dalga dalga omuzlarından aşağıya dökmesi lâzım. Sinsi hesaplarla bir sürü entrika çevirip **İçin için** tekrar berber dükkânına kavuşmayı kuruyor bütün gün (KS1, s.116).
- Hüsnü Faik bu defa değişik, kaynağını bilmediği bir cümleye takılmış: «Ve bir gün bir gecede Bastille hâk ile yeksan oldu» diye **İçin için** tekrarlayıp duruyor (KS1, s.119).
- **İçin için** soruyor: -... niye gizliyoruz? Mahmud'a yakınlığını bildiğim için mi? Yarın sabah gazeteyi alır almaz nasılsa öğrenecek (KS1, s.123).
- Başladıkları her cümleyi askıda bırakıyor, ya da **İçin için** gizli hesaplar, üç aşağı beş yukarı tahminler halinde yürütüyorlar (KS2, s.126).
- Ama yine de, **İçin için**, kompartımanda pencere önüne oturmak istemek gibi bir çocuk hevesi büyütüyor (ZBB, s.127).
- **İçin için** dua ediyordu (GP, s.129).
- **İçin için** ihtiyar almanın dediklerini ölçüp biçiyor. Von Der Goltz paşayı, Şiddetin sosyal hayattaki rolünü ve Hilde'nin küçük, benekli gözlerini düşünüp taşıyor (ZBB, s.135).
- Mehmed-Ali **İçin için** hep bu işde bir orospuluk olsa gerek diye kuracak, tabii (ZBB, s.138).
- Alnına bir at sineği konmuş gibi. **İçin için** hep elimi sallamak, sineği kovmak istiyorum (SA, s.138).
- İşin tuhafı **İçin için** sevinmesi (KS1, s.147).
- Sonra, Bekir'e yaklaşırken **İçin için**: Gilda, diyor, bu defa galiba gözünden vuracak turnayı (KS1, s.156).
- **İçin için**: -... göreceksin, diye tamamlıyor, dünya kaç köşe (KS2, s.156).

- Sonra **için için** kaynıyarak Abduş'u gösteriyor: -... dua et ki, diyor, Abduş burda değildi. Yoksa bu gece senin cenazeni bekliyecektik (KS1, s.159).
- Mehmed-Ali, **için için** : ...birkaç kelime daha biliyorum, diye mırıldanır, Hilde Mesela bak, Ich liebe dich, demesini biliyorum (ZBB, s.163).
- Mehmed-Ali **için için** kızıyor:-...neden bir Türk talebesine benzemiyecekmişim? Aramızda ne gibi önemli bir fark olabilir? Onun olsa olsa dövizi ve gelecek için beslediği ikbal ümitleri vardır (ZBB, s.171).
- Zeki **için için** bir kafa-kol'a hazırlanıyor. Yalancı el- ense'lerle göz boyayıp sinsi sinsi hazırlanıyor (KS1, s.174).
- **İçin için** : -evlenecekmiş, diye tekrarlıyor, budala! Yıllarca uğraş, iyi kötü bir vaziyet yap, ondan sonra evleneceğim diye herşeyi bırak, çek git (KS1, s.191)!
- İnsan **için için** istemediği zaman, hele (SA, s.197).
- Mehmed-Ali cesedin başında, saçı başı dağınık, gözleri uyuklu ve sırtında pijaması, dikilip duruyor; **için için** yüz bininci defa tekrarlıyordu: -Bize gelmek istemişti! Bize gelmek istemişti! Bize (ZBB, s.203)!!!
- Selma **için için** : - Onun, dedi, ablası sayılır mıyım (KS2, s.207)?
- Clara ağzı kapalı **için için** italyanca bir şarkı çığnıyor (KS1, s.216).
- Güner, **için için** : - ...elli yaşında yok mu bu karı, dedi. Güldü (KS2, s.216).
- Dürnev'in arkasından **için için** sürüp götürüyor: ...vallahi böyle olmalı, böyle yaşamalı hayatta! Ve rüzgârı soluk soluğa ardında bırakıp camlı kapıdan kahveye giriyor (KS1, s.217).
- Ve **için için** : -... La-havle-velâ (KS1, s.222)!..
- Bekir'in gözleri uçuşuyor. **İçin için** : -... dünyanın, diyor, her yerinde böyle şişeceğim (KS2, s.224).
- Ölüm saplantısı, asıl önemlisi onun arkasından geleceğine inandığı kabir azabı' Keleşoğlu'nu; günahlarını ne kadar görmezden gelirse gelsin, ne kadar tek suçunun karısına ve kızına sahip çıkamamak olduğunu sanırsa sansın; **için için** kemiriyor, boşaltıyor (KS1, s.230).
- Yarıda bırakılmış bir inkılâbın çocukları olmak! diye **için için** alıp götürüyor (KS1, s.233).
- Zehra **için için** eski bir şarkının bir mısrasını çiğnemeye başlamıştı: O gözler, sendeki o siyah gözler (KS1, s.240).
- Şekerli. Bir makara sarıyormuş gibi, **için için** (KS1, s.245) ...

- **İçin için** anlatıyor derdini: ... efendim, biz Mehmed-Ali, buraya bir halettik geldik, şimdi memlekete dönelim istiyoruz. İşittik ki Konsolosluk bazılarına yardım edermiş (ZBB, s.250) ...
- Mehmed-Ali: onu öpersek, diye **için için** büyütüyor, bu öpen başka bir Mehmed-Ali'dir (ZBB, s.252).
- **İçin için**: Biz, diyoruz, polisle dövüşen, kalabalığa tabanca gibi lâflar sıkan nümayişçilerin arasında olabilirdik (ZBB, s.261).
- Nasıl gelmişlerse gelmişler orada durmuşlar: karşıdan bizim geldiğimizi görüyor; **için için**, burnumuza dayamak için, birer ekşi tebessüm hazırlıyorlar (ZBB, s.283).
- Sana bir şey diyeyim mi Demir, ordu bu defa da müdahale edemezse, bir daha sittin sene edemez. Himmet dede İstasyonu'nda, İncesu Köprüsü'nde, ben askeri gördüm, **için için** kaynıyor (YTB, s.323).
- Epeydir **için için** kuşkulandığı, adını bir türlü koyamadığı bir isteğin ansızın bilince çıkışıydı herhalde bu, ansızın, acımasız ve kaskatı (YTB, s.333)!
- O kadar ki, dönüşte, yol boyunca Yüzbaşı Demir, **için için**, tartışmasını yaptı durdu: Ümid'le konuşmalarından, son yıllarda okuyup düşündüklerinden süzülen sonuç, hiçbir devrimci hareketin halksız başarıyla ulaşamayacağını gösteriyordu gerçi, sözü kalabalığa bıraktın mı, her seferinde Menderes'i ve takımını iktidara getirmesine ne demeli peki (YTB, s.335)?
- Kim bilir belki de bu deli dolu sevinç; Rusya'ya geldiklerinden bu yana, **için için** yaşadıkları 'sukut-u hayaller silsilesinden, doğmuştu (GP, s.381).
- Yüzbaşı Demir, bir cigara yakıp, **için için** gülümseyerek: <— Al sana bir değil, timsal-i cesaret bir sürü zabıt, Albayım>, diyor, <...memleketin uçuruma sürüklenmesini önlemeye bakalım yetecek mi> (YTB, s.414)?
- Fikriye, o geceyi, sonradan yaşayacağı, bitmez tükenmez sanatoryum gecelerinde; karayel camlarda ıslık çalıyor, dışarıda tipi sık sık hatırlayıp, **için için** gözyaşı dökecektir (GP, s.433).
- Yüzbaşı Demir, sevimli bir şaşkınlıkla, oturduğu yerden onu seyrediyor, **için için**, çıplaklığından utanıyordu (YTB, s.468).
- Binbaşı Erkanlı, buram buram bekâr erkek, mutfak ve soğuk cigara kokan yurtlarda, onları üçer beşer bir araya toplayıp, 'hocalarını' hangi nedenlerden 'tasfiyeye mecbur olduklarını' anlatmaya uğraşırken, Binbaşı Demir, **için için**

karardı durdu bu ne iştir, İnönü ne sanmıştı, ihtilâli onu iktidara getirmek için mi yaptılar (YTB, s.501)?

İçine içine: İç kısmına, derinliklerine doğru.

- *Eşfak konyaktan kurtulamıyor: gözlerinin, göz çukurlarından **içine içine** akmasına ne demeli (KS1, s.267)?*
- *Gülümsüyor: gizli gizli, avcunun **içine içine** gülümsüyor (KS1, s.132) ...*

İçip sıçmak: Fazla alkol tüketerek rezil durumlara düşmek.

- *Biz Paris'e **içip sıçmak** için mi geldik? Bu, Paris mi bu (ZBB, s.193)?*

İçten içe: Gizli gizli, hiç kimseye belli etmeden.

- *Ümid yeniden **içten içe** düğümleniyordu (KS2, s.107).*
- *Ağzının yumuşak ıslaklığı, dişlerinin dudaklarını **içten içe** kesen bembeyaz sertliği kendinin de fark edince şaştığı saklı bir dişiliği bir yılan gibi alabildiğine ayaklandırıyor (KS2, s.112).*
- *Her şeyde ve her yerde **içten içe** bir eksilme, bir kıpırdama (KS2, s.177).*
- *Kaçmasına keyfi kaçtı, <Bu işde bir uğursuzluk olmalı> diye **içten içe** düşünmedi denemez, elleri yağmurluğunun ceplerinde, bir aşağı bir yukarı dolaşarak, Yüzbaşı Aziz'i beklemekten de vazgeçmedi. Saat yarım'ı geçiyordu, gecikmişti basbayağı (YTB, s.207).*
- *Ahmet Ziya, **içten içe** büyüyen, 'şetaretle 'tereddüt' arası bir halet-i ruhiye'dedir (GP, s.309) ...*
- *Demir belli etmese de, sevindi, **içten içe** gelişen, saklı bir sevinmeydi bu, insanın kendine bile itiraf etmekten hoşlanmayacağı (YTB, s.340).*
- *Zaman geçmek bilmez, sünüp uzayan bir gün, surların ordan alacalı bir duman, bulut mu derken yarım saat sonra ne günes, ne avuç içi kadar olsun mavilik, açıklı koyulu gölgelerin camları ağartıp kararttığı kederli öğle üstü, Kırargah'ta yoğunluğu kıyamli öyle bir sessizlik ki bıçakla kesilebilir, arada*

*parlayan telefon zilleri kubbeli şamatalar, tıknaz bir binbaşı dudakları titreyen yedek teğmenlerle anlamlı anlamlı bakışıyor, çat bir cigara, şurdan nefere bir kahve söyle oğlum, birliklerde herkesin **içten içe** duyumsadığı, kimsenin bir türlü adını koyamadığı bir heyecan, 3. Zırhlı Tugay (YTB, s.348).*

- *Subayların çoğunu çetrefil bir ruh düğümlenmesine sürükler yeni aşama, onaylamadıkları siyasal iktidarı korumak göreviyle onayladıkları öğrencilere ters düşürülmüşlerdir, **içten içe** acısını çekerler (YTB, s.359).*
- *Mayıs'ın son günleri, eyleme bir hukuk kılıfı geçirsinler diye başvurdıkları profesörleri almaya İstanbul'a gelmiş, mektubu uçakta yazıp alandan postaya veriyor belli belirsiz bir böbürlenme, **içten içe** genişleyip yüreğini kuşatan bir yeterlik duygusuyla (YTB, s.459)!*
- *Yıllar sonra, başbaşa anılarını tazeledikleri akşam, bakışlarında **içten içe** tutuşan bir öfkeyle, 'hissiyatını', Binbaşı Demir'e şöyle anlatacaktır: — ...toplantıdan ayrılırken, uğurlamaya gelen yöneticilere yaptığınız ayıptır, Atatürk'ün ölüm gününde, anma töreninde bu oyunlara tenezzül etmeniz ancak sizleri ve sizleri bu yola itenleri küçültür, birbirimizi iyi tanırız, bunlardan artık vazgeçin' demekten kendimi alamadım (YTB, s.525).*

İmkânı ihtimali: Bir şeyin gerçekleşme fırsatı ve olasılığı.

- *Hele annemi susturmanın **imkânı ihtimali** yok, söylüyor da söylüyor (KS2, s.175).*

İstemeye istemeye: İsteksiz bir şekilde, gönülsüzce.

- *Doğrusu, duyarlılığı sakatlığıyla bilenmiş. Yüzbaşı Demir türünden bir adam **istemeye istemeye** içine düştüğü bu çıkmazdan kolay kurtulamazdı pek; siyasal gerilimi gittikçe artıran olayların burgacına kapılmasaydı, kimbilir, ne bunalımlar geçirecek, Ümid'le Suat arasında bir güzel çarmıha gerildikten başka, davranışını nasıl suçlayacaktı (YTB, s.345).*

İstese de istemese de: Her ne olursa olsun yapılacak olan, isteğe bağılı olmadan, mecburi olan durum.

- *Oysa Zizi Yüzbaşı onu, **istese de istemese de** neon çavlanlarının şakır şakır boşaldığı barlara sürüklüyor ki, ne yanına dönse, kadın! Amerikan işgali Tokyo'da yankee beğenisine uygun bir sürü eğlence yerinin yerden fıskırmasına neden olmuş* (YTB, s.103).

İşin iş: İstenen şeylere ulaşma, sevinme.

- *Bir tutarlarsa **işin iş!** Film Antalya'da çekilecek* (KS1, s.14).

İt köpek: Güvenilmez, tekin olmayan, tehlikeli tipler.

- *Alçalmış bulutlar, neon yansımalarıyla kızillaşarak Mütareke yapılarının bacalarına sürünüyor: saz salonlarından, barlardan, içkiyi kulaklarından fıskıracak kadar fazla kaçırmış yarı gece sarhoşları, kalın sesli fahişeler, gözleri ufalmış bir **it köpek** kalabalığı dışarıya vuruyordu* (YTB, s.262).

İtip kakmak: Aşağılayıcı, kaba davranışlarda bulanmak, hor görmek.

- *Kesik kesik, birbirini kovalayan, daha doğrusu birbirini **itip kakan** zincirler halinde: Bizdeki de kafa mı yâni? On senelik biblo! Ulan adam unuttur mu be? Unuttur unuttur* (ZBB, s.16).
- *Nâzım, pus derinliğinde vapuru kaybedinceye kadar baktı; öfke ve kederle, önündeki bir kayayı **itip kakıyordu*** (GP, s.52).

İtip kalkmak: Dalaşmak, kavga etmek.

- *Martılar, **itip kalkarak** ortalığı velveleye veriyorlar* (GP, s.285).

İtiş kakış: Tartışma, anlaşmazlık ve kavga.

- *Birden, neyin farkına varıyor, peki? O kızı düşünüyorum, adamla bakışmasına anlam ver- meye çalışıyorum sanırken, Yoko'yu düşündüğü- nün! Gece, eğlencenin hırıltılı bir yerinde, kahkaha, şarkı, çığlık, **itiş kakış**, masadaki içilmemiş içki bardaklarını deviriyorlar (YTB, s.22).*
- Yüksekkadırım'da bir adam tanesi kırk kuruşa çocuk kemanları satar. Çalar da bu çocuk kemanlarını, **itiş kakış**, kalabalık kıyamet arasında marifetini gösterir (SA, s.79).

İtişip kakışma: Anlaşamama, kavga etmek, uğraşmak.

- *Usandırıcı bir **itişip kakışma** Galatasaray'a geldik (SA, s.20).*
- *Bir de belki kafasının içinde **itişip kakışan** birbirine karşıt, birbiriyle çelişik iki aykırı fikir (KS2, s.149).*
- *Birbiri ardınca sigaralar içen, **itişip kakışan**, hemen parlayıveren, saçlarıyla gözlerini örterek ağızlarını der gibi gere gere küfreden üniversiteliler: Hukuk ve İktisad öğrencileri (KS1, s.246).*
- *Evet doğrudur, vakanın görgü şahidiyim, o gün kim olduğunu bilmiyordum, sonradan Emniyet Amiri Zeki Şahin olduğunu öğrendiğim adam, Rektör'ün üzerine yürüdü, kolundan çekip arabadan dışarıya sürükledi, 'Bütün bunları asıl mes'ulü sensin' diye bağırırmış, selâhiyetin vardır yoktur derken, **itişip kakışma**, Sıddık Sami'yi yerde gördüm, dakikasında vaveyla koptu : 'Rektörü dövüyorlar', galiba kaşı yarılmış, fevkalade bir durum, çocuklar yüz ise bin oldu, polisin Rektörü kendi arabalarından birisine bindirip Emniyet Müdürlüğüne götürmesine mâni olmaya çalışıyorlar, olamadılar, Sıddık Sami götürüldü, bu defa çocuklar tutturdu mu Rektör gelmedikçe dağılmayız diye, görülecek şeydi canım (YTB, s.366).*

Kalkmak gelmek: Bir yerden ayrılıp başka bir yere gelmek.

- *Yüzbaşı Demir, masasına oturunca, bazı şeyleri açıklamayı gereksindi: <...evet, bacağı orada bıraktık, topal zabıt görülmüş mü, terfian emekliye*

sevkettiler. Memlekette iki mütekait şehri olduğu malum, ya Bursa, ya İzmir, bizim kayınço Bursa'lı bir hanımı tutuyor, **kalktık geldik:** ev bu civarda, önü gayet ferah> (YTB, s.239) ...

Kalkmak gitmek: Bir yerden ayrılıp başka bir yere gitmek.

- Neticede **kalktık gittik** Suadiye'ye (SA, s.61).

Kan revan: Her tarafı kanlı, kana bulanmış bir şekilde.

- Binbaşının söylediklerinden, kafasında pır pır yanıp sönen, tek bir cümle: ...biz malum burada **kan revan** içindeyiz (YTB, s.72)!

Kan ter (içinde): Sırılsıklam ter içinde, perişan ve yorgun kalmak.

- Birden bire sabahtan beri onu **kan ter** içinde bırakan işlerin bir saat içinde olup bittiğini hesapladı (ZBB, s.33).
- Ve saman yanarmış gibi gizli gizli ağlardık. Kurşuni bir his. Ve dumanlı. Hele geceleri sanki hep boğulmak üzere, sanki hep **kan ter** içinde (ZBB, s.57)!
- Bekir içinden gülümsüyor. Başı önüne eğik: -Sıktı, diyor. Zehra, şunu götürse artık, Zehra gerçekten onu götürdü. Ama daha bir zaman sonra. Daha bir zaman Kazım barın ortasında **kan ter** içinde, gözleri fırlamış, burun delikleri şişmiş, yumrukları sıkılı, karşısına kim çıkarsa parçalamağa hazır, gitti geldi, homurdandı, kişnedi (KS1, s.83-84).
- Sonra bir küfür kuruyor; büyük, yüzlerce zili olan ve her saat başında çalıp ortalığı ayağa kaldıran müthiş bir saat kurarmış gibi heyecanlı, **kanter** içinde bir küfür kuruyor (KS2, s.103).
- Yorgunum. Başım dönüyor. Aralıksız bir merdiven çıkıyorum. Bitmiyor merdiven. Çıkıyorum çıkıyorum, bitmiyor. Uzakıkça uzuyor, büyüdükçe büyüyor. Ben sefil, **kan ter** içinde, topuklarım kırılmış durmaksızın basamakları yoklaya yoklaya çıkıyorum. Dizlerimde derman kalmıyor, gözlerim kararıyor (KS1, s. 132).
- Mehmed-Ali **kan ter** içinde kondansötörü, lâmbaları elliyor (ZBB, s.146).

- Sabaha karşı **kan ter** içinde uyanıp tabancamın yastığının altında durup durmadığını yoklamıyacağım (KS2, s.218).
- Athena o eli kamçılı fakat görünmez zencinin kırbacına **dolana dolana**, karanlığı ve alkolü yırtı yırtı oynadı. Müzik **kanter** içinde arkasından koşturuyor, fakat onu bir türlü tutup saramıyordu (KS1, s.240).

Kapı duvar: Çok çalındığı halde açılmayan ve ses soluk çıkmayan kapı, yer.

- Baktılar, **kapı duvar** sağır. Yüzbaşı Demir, sahanlık komşularından soruşturmayı akıl etti: tanışmış, hasta kocasının Gümüşsuyu Hastahanesi'nde tedavisine aracı olmuş (YTB, s.476)!

Kapı koyuvermek: Kendini bırakmak, herhangi bir şeyde dirençsiz olmak.

- Ve birbirimizi yemeğe durduk. Birimiz **kapı koyverelim** diye yırtınıyor; ellerini göklere göklere açıp, yumruklarını sıkıp sıkıp kapı koyverelim diye yırtınıyor; ötekimiz, ne olursa başımıza ne gelirse gelsin, kendimizi kendimiz olarak bilelim, kendimizle olaylar arasında huzur verici bir düzen kuralım, hiç olmazsa kurmağa çalışalım diyordu (ZBB, s.198).

Karman çorman: Çok düzensiz, karma karışık.

- Mecidiyeköyünde sabahın ilk saatlerinde ne yapacaklar? Athena gidecekleri yeri öğrenir öğrenmez bunu soruyor. Sonra uykusunun kürkünü okşuyor: kirpik uçlarında bir bir ardınca parlayıp sönen sokak lâmbaları. Zihninde köşeleri belirsiz, **karman çorman** ihtimaller (KS1, s. 94).
- Eğer onlar da emir almışlar, acele cepheye yanaşılacak, başlarını kaşımaya vakitleri yok; dahası, kasıkların **karman çorman** halini, sol kaşın üstünü boylu boyunca yarıp atmış öteki yaranın derinliğini görür görmez, durumun ciddiliğini kestirip, Pusandaki İsveç Hastanesi'ne gönderilmesine karar veriyorlar bu yaralının yıldız alacasında, ilk istasyondan, ilk sıhhiye trenine bindirilerek (YTB, s.122) ...

- *Freddy Mills çocukluğundan bu yana 14. Avenue'de; New-York'ın ve öbür Amerikan şehirlerinin bütün avenue'lerinde sıralı sinemalarda yaşadığı kızılderili filmlerini, Zane Grey'in ve ona benzer öteki yazarların çocukluğuna ve ilk gençliğine bitıştirdiği kovboy romanlarını renkleri ve çizgileri birbirine karışmış, **karman çorman** bir bulamaç halinde çevresinde hissediyor (KS1, s.180).*
- *Onu bu gizli aydınlığa karşı tutmak, yanında oturmak; dünyanın bütün girdisini çıktısını ve bizzat dünyayı cehennemın esfel-i safile dehleyin; bir mavinin, bir deniz mavisinin **karman çorman** heyecanlarını duyarak beş an yaşamak. Sadece beş an (ZBB, s.262).*

Kavga dövüş: Mücadele, kavga ederek, dövüşerek.

- *Yok artık bar mar, **kavga dövüş** (KS2, s.50) ...*

Kesilip biçilmek: Bir nesnenin belirli biçim ve kalıpta parçalara ayrılması.

- *Beylik üniforması, askeri terzilerde vücuduna göre yeniden **kesilip biçilip**, göğüslerine tela, omuzlarına vatka konuluyordu (YTB, s.144).*

Kesip biçmek:

1. Bakmak, süzmek.

- *Onlar böyle bir kış başlangıcı gecesini, incecik yağmuru görmüyorlar. Sen görüyorsun. Onlar küçük flörtlerini **kesip biçiyorlar** (KS1, s.16).*
- *Haygaz kafasını hafifçe sağa eğmiş bütün gözleri açık ve mika gibi parlak caddeleri ve sokakları **kesip biçiyor** (KS1, s.45).*

2. Ağzına geleni söylemek, göz dağı vermek, ileri geri konuşmak.

- *Rejisör Kılçık'ı ilgilendirmeyen şeyler anlattı. Öbürleri: figüranlar, oyuncular kısa ve kesik küfürler **kesip biçerek**, taş gibi ağır yenilmez, yutulmaz el şakaları yaparak onu dinlediler (KS1, s.47).*
- *Ya da çok bilenmiş, ucu jilet gibi keskin kelimelerle **kesip biçtiği** bütün bütün çetrefil ve şüpheli bir takım işler (KS1, s.50) ...*

3. Tasarlamak.

- *En az kullanılmış martavallarından dakikalık hayaller **kesip biçiyor**. Zemine ve zamana en uygun olan da bu (KS2, s.51).*
- *Piyasada ve borsada dönen vahşi orman yasalarının ve bu yasaların getirdiği acı ve acıtıcı gerçeklerin ağrısını 'etinde' duymıyan, daha henüz okuduklarına göre **kesip biçmeğe** yeltenen toy bir iktisatçı (KS1, s.224).*

4. Kesmek, parçalara ayırmak.

- *Her an biraz daha şiddetlenen bir hareket ihtiyacıyla duvarların ve pencerelerin içinde kalmış boşluğunu bütün doğrultularda **kesip biçerek** kendisini yoruyor (KS2, s.197).*

Kırılıp dökülmek: Kırılmak, incinmek, parça parça olan.

- *Gilda **kırılıp dökülüyor** (KS2, s.51).*
- *Athena'nın bir duman gibi **kırılıp dökülen**, oradan oraya savrulan; aynı zamanda yere ve göğe bulaşan, âdi, istekli, çamurlu fakat o derecede beşeri vücuduna dalıyor (KS1, s.85).*
- *Yine Türkan'dan Selma'ya, Selma'dan Aysel'e çarpıla çarpıla **kırılıp dökülerek** ölüm hızındaki bir dolar, Frank, Liret anaforuna serpilme (KS2, s.162)?*
- *Zehra'nın gideceğini hem de şu yanıbaşında **kırılıp dökülen** Bekir'le gideceğini öğrenmişti (KS2, s.169).*

- *Gülüyor. **Kırılıp dökülüyor**: aynı mısraları diye sözünü tamamlıyor, Michaux yazmış. Kelimesi kelimesine. Harfi harfine (KS1, s.207).*

Kırıp geçirmek: Her şeyi kırıp dağıtmak, düzeni bozmak.

- *Neden bir tekme ve yumruk fırtınası halinde içeriye savrulup ortalığı **kırıp geçirmedi** (KS2, s.13)?*
- *Dürnev, Mariça'nın Tatavla'lı rum hovardalarını **kırıp geçirdiği** günleri gayet iyi hatırlıyordu (KS2, s.214).*

Kıvrılmak bükülmek: Bir yere doğru eğilerek, dönerek kıvrıla büküle.

- *Gazetemi yıllarca türlü türlü musibete karşı durup türlü türlü teşebbüsât-ı hâinaneye **kıvrıp bükerek** çıkarmış; hiç bir an, hiç bir sebepten eğilip bükülmemişimdir (KS1, s. 23).*
- *O zayıf, boynu uzun, atkısı kırmızı; kesilmiş meyvedeki deliğinden çıkmış kurtçuk gibi, **kıvrıla büküle** anlatıyor (GP, s.56).*
- *Ve Mehmed- Ali, içinde inatçı zemberekler gibi **kıvrılan bükülen** düğümleri çözmeğe didinip didinip yoruldukça Hilde ona hatırı hoş eden, çocukca ve dindarca iki lâf etmeli (ZBB, s.131).*
- *Güner yüzünün her hareketiyle alından uçacakmış gibi **kıvrılıp bükülen** yitik kaşlarının arkasında bütün cinlerini perilerini toplamış, saçlarını lodosa veriyor ve Kılçık Nazım'a ulaştırabilmek için Freddy'nin cebinden ikinci telgrafi nasıl yürütebileceğini hesaplıyor (KS1, s.215).*
- *Işığ su mavisi yansıtan çıplak kafası üzerinde, **kıvrılıp bükülerek**, tütsülere karışan puro dumanları (YTB, s.226).*

Kir pas: Kirli, pis, toz içinde, temiz olmayan.

- *Mebruke kızım, hamamı kızdıralım, Demir ağabeyin yıkanıp dökünsün! Yolların **kiri pası** (YTB, s.128).*

- *Hatırladıysan şimdi söylediklerim sana sersemce gelecek. Belki hakikaten sersemcedir. Öyle bile olsa temizliği su götürmez. Bu kadar **kirin pasın** ortasında bir temiz nokta (KS1, s.149).*
- *Şampanya bardağının içinde sımsıkı, iyice terlemiş, dokunulamayacak kadar **kirpas** tutmuş Yüzbaşı Horn kötü kötü gülümsüyor: Sen, diyordu, Freddy yeşil şarap içtin mi hiç (KS1, s.214)?*

Kolay kolay: Basit bir şekilde, kolayca olmayan, zaman alan durum.

- *Piyasada onun firması kadar ciddi, kararlı ve ağırbaşlı tanınmış firma **kolay kolay** gösterilemez. Keleşoğlu'nun tutum ve davranışlarındaki ciddilik ve muhafazakârlık ister istemez onun ticari hüviyetine de bulaşmıştır (KS1, s.107).*
- *Fakat titremesi yine de **kolay kolay** geçmeyecek (KS2, s.151).*
- *Uyku mu kahır mı, acı mı bilinmez, **kolay kolay** anlaşılmaz bir şey, eski bir şarab, bayat bir mürekkep gibi tortulaşıyor, ağırlaşp gözlerine duruyor (KS1, s.161).*
- *Hoş çocuk! Yakışıklı çocuk! İyi giyinin! İşte o kadar. Aşk başka şey kızım, insan **kolay kolay** sevemez, sevince de **kolay kolay** unutamaz (SA, s.187).*
- *Binbaşı Demir gülümsüyor, onlar nede 'mutabık' olursa olsun, Kurucu Meclis'in **kolay kolay** 'tatbik mevkiine konulamayacağına inanıyor da, ondan (YTB, s.512).*

Komite komite: Birçok komiteyle oluşturulan ihtilal.

- *Yıllardır subay subay, **komite komite** oluşturdukları ihtilal, o gece İstanbul'u ele geçirmiş; Ankara'nın gecikmiş olmasına aldırmayarak, İstanbul Radyosu (ihtilâlin ilk bildirisini) on dakika önce yayınlamıştı (YTB, s.188) ...*

Kovalaya kovalaya: Kovalayarak.

- *Türlü bir kumaş ısırmanın sapa duygularını kulak içlerinden, çene kemiklerinden **kovalaya kovalaya** en öteki sesiyle karanlık bir uçurum boşluğuna: -... ikimiz birden, diyor, haklı olamayız (KS2, s.221).*

Köpürte köpürte: Belli ederek, belirginleştirerek.

- *Adana barlarında dev memelerini **köpürte köpürte** esrar çeken karılar (KS2, s.237).*

Kör kütük: Çok sarhoş olmak.

- *On beş gün sonra şehre inmeyi, barların birinde **kör kütük** olmayı düşünüyoruz (ZBB, s.223).*

Kuru kuruya: Boş yere, faydasız, sıradan bir şekilde.

- ***Kuru kuruya** düşünmek neye yarar (ZBB, s.176)?*

Kurtarsa kurtarsa: Kötü bir olaylardan birilerini kurtarırsa sadece belli kişiler kurtarır anlamında.

- *...çalıştığı gazetenin sahibi, (nasıl tanımazsınız, Atatürk'ün milli mücadeleden arkadaşı, malum ve meşhur Hüsnü Faik bey,) daha o tarihte Menderes'le fena kapışmıştı, Yazı İşleri Müdürü öldürülmüş, bir fıkra yazarı hapiste, adam Ümid'e sık sık sık'—...bu belâdan bizi, **kurtarsa kurtarsa**, askerler kurtarır kızım!' dermiş (YTB, s.271).*

Küfür küfür: Çok şiddetli, ağır olan şey.

- *Hatırlıyoruz ki bizim ilk öğürtümüz Mustafa ile Ecvet arasında geçmiş bir tartışma gecesinde; terden bunalmış, gebermiş; **küfür küfür** bir sıtmanın sonunda, tabanca gibi patlamıştır (ZBB, s.151).*

Kütür kütür: Taze, diri, çalımli; kütürdetmek.

- *Gittiler. Yağmur geceye yenilmişti. Evrenin dipsiz bucaksızlığından püskürme, krom ışıltılı yıldızlar karanlığı **kütür kütür** deliyor; ıslanmış, göğüs geçirip duran ağaçların üzerine sarkıyordu (KS1, s.16).*
- *Tekrar aynada göz göze geliyorlar. İçinde hınzır bir istek kıpır kıpır. Erkeklik. Bir kadını **kütür kütür** kütürdetmek (ZBB, s.90).*
- *Buna rağmen her yumruk onu **kütür kütür** gerginliğinden koparıyor; birisi hala sonuna kadar açık, öfkeli ve kindar gözlerini karyolanın ayak ucuna döküp saçıyorsa; bir başkası kıvamlı sarı saçlarını yerdeki eski püskü halıların üzerine dağıtıyordu (KS2, s.90).*
- *Yahu, diye düşünmüştü, bütün ahbabların aşağı yukarı birer metresi var. Evler açıyorlar, **kütür kütür** karılar kapatıyorlar (KS1, s.138).*
- *Athena sıkı dokunmuş karanlıkları darmadağın ederek **kütür kütür** dans eden sıhhatli, ihtirash bir kız (KS1, s.200).*

Mırın kırın (etmek): Bir şeyi yapmamak için farklı nedenler ileri sürerek mızızlanmak.

- *Sana kalk evime gel orada yaşa diyorum, hanım ol diyorum istemiyorsun; bırak şu Bey- gir Kâzım'ın barını, bırak şu çengiliği diyorum, **mırın kırın** ediyorsun: neymiş, Sulhi olsaymış, ıvır zıvır (KS1, s.46) ...*

Nice nice: Pek çok anlamında.

- *Ufak bir terbiye ile sanatçı olabilecek **nice nice** insanlar... Hasan'a dönüyorum (SA, s.194).*

Olmaz olmaz: Bir durumun gerçekte var olmaması.

- *Geberse, bile dükkânında bir adam olmaz mı? **Olmaz olmaz.** Vay anasını, bu herifler takımı batıracak* (SA, s.31).

Öksürük aksırık/ öksürmek aksırmak: Gürültülü bir biçimde öksürmek ve hapşırarak.

- *Sigaralarının ardından **öksürüklü aksırıklı** adamlar geçiyorlar* (KS2, s.5).
- *Gideceği sıra Sulhi bir zaman tepelerine dikildi, **öksürdü aksırdı*** (KS2, s.106).
- *Üzerinize afiyet; Bir iki gündür, gündüzleri yataktan çıkmıyor. **Aksırık öksürük** derken kızcağzı kapmış şifayı* (KS1, s.170).

Ölçmek biçmek: Ayrıntılı ve detaylı olarak incelemek ve düşünmek.

- *Zencilerden bir tanesini alır, **ölçer biçer**, tadına bakar; ve bütün ötekilerini demir bir kuşak insafsızlığıyla kuşatacak hükümler verirsin* (ZBB, s.234).

Ölüm kalım (meselesi): Ciddi bir meselenin ölüm ile yaşam arasında ince bir çizgide bulunması.

- *Geleceğini ilgilendiren bir **ölüm kalım** sorunu Tunu gibi, Yoko'yu hatırlamasa!... Her soluğuyum ciğerlerine gözle görünmez buz tozları dolar, damarlarının ağacına kar suyu salınmış gibi teninde sarsıcı ürpermeler gezinirken, gece, Yoko'yu düşünmek* (YTB, s.19)!
- *Ateşinin dolambaçlı kuytularında onu asıl meşgul eden **ölüm kalım** problemini buluyor* (KS2, s.153) ...
- *O yaz Ankara, birdenbire, bir cephe gerisi' şehrine dönmüştü. Her şey, bir **ölüm kalım** savaşının, vahim öncesini çağrıştırıyor; havada, ağır yaralı taşıyan Hilalimler' arabalarından, yanmış barut, tentürdiyot ve terli postal kokusu; mühimmat yüklü hayalet kağnılar, sabaha karşı, ağaran geceyi iniltileriyle ince ince dilimliyorlar; kim bilir hangi cephe, hangi kanlı 'tedip harekâtından*

henüz dönmüş; cepheye takviye gidecek bir müfrezenin, söylediği marş kırık dökük yankılanıyor (GP, s.187) ...

- *... aslında, diyor, Türkiye'ye ait bir **ölüm kalım** meselesini onu hiç düşünmeden ve onun dışında halletmeğe çalışıyorsunuz (KS1, s.209).*

Öpmek okşamak: Öpüp sevmek, okşamak, bağrına basmak.

- *Etiyle kemiğiyle istediği kadar Mishiko'yu sarıyor sarmalıyor, **öpüyor okşuyor** olsun, içisira seviştiği Mamasan Shamisen (YTB, s.111)!*

Ört bas (etmek): Üzerini kapatmak, örtmek.

- *Firmasını kurtarabilmek için böyle adi Fantoma fırıldakları çeviriyor: fırıldaklarını **örtbas** edebilmek içinse cinayete başvurmadan çekinmiyor (KS2, s.154).*
- *İşi **örtbas** etmek için cinayete kadar gitmek (KS2, s.231)?*
- *Nasıl olsa inşaat yolsuzluğunu **örtbas** etmenin çaresini bulurum (KS2, s.234).*

Özene bezene: Bir işi özenerek, dikkatli bir şekilde yapma.

- ***Özene bezene**, dün oturup Fransızca bir mektup yazdı, adama verdi; cevabını birazdan alacağını umuyor: "...katiyyen müsbet olmayacaktır, zira Seyfeddin Gaschoft, şayan-ı itimat bir şahıs değil (GP, s.22).*

Pançak pançak: Parça parça.

- *Hatta perdede, bir an gelecek, avuçları **pançak pançak** kanlı bir adamın, otelde, gecenin ve sessizliğin yarısında, bizim odamıza doğru hamle ettiğini göreceğiz. Bu, elbet bizi bulandıracak (ZBB, s.212).*

Parasız pulsuz: Fakir, parası olmayan.

- *Ellerinde olan ve olmayan her şeylerini başkalarına terk edip **parasız pulsuz** kamarotluk etmezler (SA, s.15).*
- *Heh heh, orası bize lâzım değil; velhasıl o benim **parasız pulsuz** sokaktan alıp götürdüğüm Meryem, bir Meryem oldu ki deme gitsin (SA, s.63)!*

Parmak parmak: Küçük küçük, parmak gibi.

- *Daha daha, aday listesinin sonlarına doğru belli belirsiz iliştilirilmiş bir isim. Nihayet işte böyle Meclis müzakerelerinde öldür Allah susan, damarları **parmak parmak** belirmiş, tansiyonu otuz iki bir milletvekili (KS1, s.137).*
- ***Parmak parmak** çıldırmağa yaklaştığın (KS1, s.205).*

Pas pas: Sis sis, duman duman.

- *Dürnev kaltağı mesela öyle hanımefendi gibi oturup **pas pas** cigara içiyor değil mi (KS1, s.115)?*

Pek pek: Olsa olsa, en fazla; pekleşmiş sert.

- *Kâtip Yavuz, **pek pek** yirmisinde, tepeden turnağa sivilceli bir çocuk; sigara küllerine, makina yağlarına bulanmış; boydan boya yiyen pırıltılı bir kamyon lâstığı afişi önünde noktasız bir ünlem işareti gibi anlamsız ve şaşkın bakınıyordu (KS1, s. 44).*
- *Kendisinden başka **pek pek** gidip yarım almancasıyla Bakuninden, Kropotkin ve Stirner'den iki sahife sökmeğe çalışıyor; daha olmazsa Atatürk Müzesi'ni dolaşıp geliyor (KS2, s.44).*
- *Sinemaya gitmek mesela! Çemberlitaş sinemasına gitmek! Yahut Gülhane parkında sıralara oturup gazoz içmek! Bir dergi alabilmek! Bir tramvaya binmek! **Pek pek**, altı ayda bir olsun, "Abanoz"a gitmek (ZBB, s.59)!*
- *Bize ne kadar lâzım, **pek pek** bir beş bin lira! Keleşoğlu için nedir ki bu (KS1, s.76)?*

- *Bir dakika. İki dakika. **Pek pek** telefon başından otomobil kapısına kadar uzanan sekiz, on dakika. Sonra? Sonra kendini ve İbrahim'i yine aldığı ölçülerle ölçüp biçiyor; onu vazgeçirmek, yapacağı hareketleri önlemek için parmağını bile kımlatmıyor. Bu ne kadar sürebilir (KS1, s.81)?*
- *Sırt sırta gelmiş yanlışlıklara özür mü arıyorlar, yoksa damaklarında sulfata gibi duyumsadıkları eski bir acının saklı nedenini mi? Üsteğmen Demir, **pek pek** bir hafta on gün içinde pisipisine şehit düşecek Cevdet Yüzbaşı'nın, son görüştükleri sabah söylediklerini ömrü oldukça unutmayacaktır (YTB, s.92).*
- ***Pek pek** bir prodüktör toplantısında Rejisör İhsan'dan açıldı mı Solakoğlu tiksine tiksine: -...esmayı, diyor, üzerimize sıçratmayalım (KS2, s.103).*
- *Belki sadece radyosunu, **pek pek** de pick-up'ını getirebilirdi ama öbürlerini (KS2, s.109) ...*
- *İştahlı, çalışkan hatta biraz telaşlı bir öpüşmeydi **pek pek** (KS2, s.164).*
- *Beynimi bir barem cenderesine sokmak, **pek pek** üç beş yüz lira maaşla tahta masaların bekçiliğini yapmak için kâğıt faresi mi olayım (KS1, s.167)?*
- *Dansözüm diyor, dansediyorum diyor; **pek pek** Kılçık Nazım'ın metresiyim diyor. Ama o kadar. Barda biraz ileriye giden oldu mu dönük dönük yeşil gözlerinin içi kararır; kaşları, dolaşık kirpiklerinin üzerine iner (KS1, s.192).*
- *Bar **pek pek** daha iki üç gece uğrayıp kıvamlı sesini kanatlandıracağı fena bir rüya artığı (KS2, s.202).*
- *Bir bakıma çıplak gözleri su yeşili kadın ve sesi ayrı ayrı yaşıyorlardı: ben kaç yaşıyordum, o kaç yaşında? **Pek pek**, iki yaş büyüğüm ondan, iki yaş (KS1, s.255)!*
- *Hadi bu sefer, 'Semra orospusunu' diline doladı: güvercin göğüsleri, ağdalı bakışları, işlek kalçalarıyla ne tarafından baksan bir içim suymuş ama, sevişmeye sıra geldi mi öpüşmekten öte gitmiyormuş haspa, **pek pek** memelerini elletiyormuş biraz, daha zorlarsan uçlarını öptürüyormuş, o kadar, fazlası yasak, doktor müsaade etmiyor (YTB, s.260)!*

Pır pır (etmek): Yanıp sönmek, titrek titrek görünüp kaybolmak.

- GMC'yi ancak otuz kırk manevradan sonra istedikleri doğrultuya sokabildiler. Nefes almalarına kalmadı, Yüzbaşı Aziz'in İstihkâm Çavuşu yeni bir Güney Korel'i köylü kalabalığı ile sükün etti: bu defa, saç başı dağınık, sümüğü burnunda donmuş ufacık çocuğunu elinden sürükleyen bir ana, gözleri yüzlerinden uçacakmış gibi her saniye **pır pır** üç beş delikanlı, yaşlı bir kadıncağz, sırtına dağıldı dağılacak bir denk vurulmuş boz bir de öküz (YTB, s.25)!
- Yukarda yıldızlar, **pır pır** uçuşuyorlar (GP, s.64).
- Binbaşının söylediklerinden, kafasında **pır pır** yanıp sönen, tek bir cümle: ...biz malum burada kan revan içindeyiz (YTB, s.72)!
- Albay'ın 550 rakımlı tepe dolaylarında olması. Üsteğmen Demir'i şaşırtıyor, rahatlatıyor da: garip bir rahatlık, gücüne inandığı bir üstün duruma el koymuş olmasından mı, sorumluluğu başkasına devretmiş olmanın hırsızlama keyfinden mi belirsiz. Binbaşının söylediklerinden, kafasında **pır pır** yanıp sönen, tek bir cümle: ...biz malum burada kan revan içindeyiz (YTB, s.73)!
- **Pır pır**, işaret ışıkları. Üsteğmen Demir, düşmanla aynı doğrultuda, belki yan yana ilerlediklerini duyumsuyor (YTB, s.80).
- Hepsini, oyuklarından havan mermileri düşen, kuytularında casus ışıkları **pır pır** eden, şu düşman karanlığa manga manga rastgele yerleştirilmiş bir bölük asker koruyacaktı (YTB, s.82).

Pisi pisine: Yok yere, bir hiç uğruna, anlamsız bir şekilde.

- Sırt sırta gelmiş yanlışlıklara özür mü arıyorlar, yoksa damaklarında sulfata gibi duyumsadıkları eski bir acının saklı nedenini mi? Üsteğmen Demir, pek pek bir hafta on gün içinde **pisipisine** şehit düşecek Cevdet Yüzbaşı'nın, son görüştikleri sabah söylediklerini ömrü oldukça unutmayacaktır (YTB, s.92).
- Demokrat Parti coğunluğunun çıkardığı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu' neymiş, bu değil mi; ya ülkede petrol arama ayrıcalığını yabancı şirketlere bağışlayan Petrol Kanunu aynı şey; aslında Menderes'in Meclis'e danışmadan Kore'ye asker göndermesi de Amerika'nın gönlünü böyle yapacağını

ummasından, öbür iki davranışının tıpkısı, ama Türk askeri hiç üstüne gerekmeyen bir savaşa bulaşmış, **pisi pisine** kırılmış, adamın umurunda mı (YTB, s.192)?

Rezil rüsva: Toplum içinde ayıplanacak, utanacak hale düşmek.

- Her şey ufacık dakikaların, **rezil rüsvay** saniyelerin elinde ufanıyor. Şu anın tadını sağlı sollu tadamadan, bir de bakıyorsun an değişmiş; az önceki duygular, yaşanmış tutkular eskiyivermiş (KS1, s.125).
- Bar kapılarında kral dedenin düdüğü gibi dikilir gece itlerine ve sarhoşlara **rezil rüsvay** oluruz (KS2, s.181).
- Her şeyi ve bu arada sabahını **rezil rüsvay** eden rüzgârsız karı ve bizzat İstanbul şehrini unutuyorsun (KS2, s.217).

Rüzgâra rüzgâra: Rüzgâra doğru yönelerek.

- Elleri cebinde **rüzgâra rüzgâra** yürüyor (KS2, s.181).

Saçma sapan: Anlamsız, boş, gereksiz anlamında.

- Kimbilir ne **saçma sapan** laflarla doludur mektup (KS2, s.22).
- Çünkü bütün iç düzenini adeta Mahmud'un varlığına göre tutmuş, herşeyi ona göre ve ondan dolayı değerlendirmeye alışmıştı; o ölür ölmez o kadar güvendiği sistem tuz buz olup dağılmıştı, sanki: fikirler, kararlar, davranışlar hayatla ilgili anlamlarından sıyrılıyor, boşlukta **saçma sapan** belirtiler olarak dolaşıyordu (KS2, s.37).
- Onu seviyorum, çünkü: madem ki seviyorum, madem ki o **saçma sapan** çevresine, budala dostlarına rağmen benimle olan münasebetini yürütüyor, onu kendi hayatıma katmak istemek hakkımdır benim (KS1, s.38).
- Önünde kımıldayan, **saçma sapan** laflar söyleyen ve sünger gibi maddi varlığına rağmen onu bir kara çarpı işaretiyle adeta battal etmişti (KS2, s.82).
- Sonra Meryem'in saç tuvaletinde kusur buldu, Hrislâ'ya herhalde gözleri hakkında **saçma sapan** şeyler söyledi (SA, s.112).

- Eğer, bir gölge gibi otelin merdivenlerinden süzölür geçerse; yahut, akşama yakın aşğıdaki salonda bir koltuğa yaslanır **saçma sapan** bir kadın dergisini merak ve hayranlıkla sökmeğe uğraşırsa; sanki o büyük, o toz pembe evrenin içlerinde bir yerlere doğru ulaşmak üzeredir (ZBB, s.127).
- Zehra'ya bileğindeki arıza hakkında kimseyi ilgilendirmeyen **saçma sapan** şeyler anlattı (KS2, s.155).
- Belki ders çalışır. Belki yine **saçma sapan** bir genç kız dergisini karıştırır (ZBB, s.176).
- Yüzbaşı Demir'i hiç aldatmaz, işte mektup kestirdiği gibi bir erkekten geliyordu, hem de kimden, verdiği **saçmasapan** bilgilerle Ümid'in mahkemeye düşmesine, üstelik hüküm giymesine neden olan o kız yüzlü, kıvrıcık kirpikli oğlandan (YTB, s.308)!

Sağ salim: Sağlıklı bir şekilde, huzur ve güvenlik içerisinde herhangi bir zarara uğramadan.

- Şu nalet boğazdan **sağ salim** çıkalım, sadaka dağıtmak farz oldu (YTB, s.36).
- Üsteğmen Demir nerede, buradaki vazifesini hayırlısıyla bitirin **sağ salim** sılaya dönmeyi iple çeken Üsteğmen Demir nerede (YTB, s.117)?

Salkım saçak: Düzensiz, özensiz, dağılmış bir şekilde.

- Garsonları yenilerdim sonra. Athena kahpesine yol verirdim. Zehra'da sevinirdi, bak! Yalnız sen gel, o küçücük o cıvıtlı gözlerinle, o japon kaşlarında gel ve geldim de! Ama gelmedikçe burası işte böyle kan kokulu bir ahır, ben kafası usturayla traş edilmiş, kaşları simsiyah ve **salkım saçak** gözleri yorgun Beygir Kazım (KS1, s.92).
- Athena soruyor: -Ne bu be? Nohuyor kuzum? Gecenin orta yerinde çırıl çıplak aydınlatılmış bir ev. Duvarlarında ürkütücü ağaç gölgeleri. Şapkaları gözlerine eğik, elleri tabancalı; ağızlarında burunlarında soğuşun **salkım saçak** buğusu, uykulu, yorgun ve canları sıkkin adamlar: kimisi köşelere sinmiş, kimisi kap: aralarında, İkisi yerde upuzun (KS1, s.95)!

- *Hilde, Almanya'dan, bir Berlin şehrinden bir köşe başındaki **salkım saçak** çocuk parkının, bu parka bitişik bir eski zaman evinin içinden çıkıp gelmiştir (ZBB, s.127).*
- *Akşamları aynı Seyit Sabri aynı camlarda ve aynalarda yine kendi profilini araya araya koridorlardan ve asansörden geçip arabasına dönüyor: gözlerini çizmiş, dudaklarını çivilemiş: hızlı bir memnunlukla yavaş bir öfke arasında yıldızları **salkım saçak**, uykuları delik deşik gecesini arıyor (KS1, s.189).*
- *İlkin Ekspres'de sosisli sandviç ve bira tıkınıyor sonra karga çığlıklarıyla **salkım saçak** bir sinemayı basıyorlar (KS1, s.194).*
- *İçinde şakır şakır su sesleri dolaşan bir dağ gecesı. Magique Sineması'nın antresinde Clara'nın parçalanmış göğsü. **Salkım saçak** bıyıklarıyla Madam Kalustyan. Binbaşı Cesbron (KS1, s.240).*
- ***Salkım saçak** bıyıkları, kırçıl kaşları bembeyaz ayakta, daha tanıştırdıkları dakika ona nasıl da çıkmıştı Miralay Ferid: <—...Yüzbaşı, yüzbaşı, söylesene sen, bu orduda timsal-i cesaret bir zabıt artık kalmadı mı? 'Hanım evlâdı bir Başvekilin memleketi uçuruma sürüklemesine, haysiyetimizi ayaklar altına almasına nasıl bigâne kalabiliyorsunuz, anlamıyorum> (YTB, s.414).*
- *Karmaşık, **salkım saçak** bir sorun devrim diye kalkıştıklarının, 'alelâde bir askerî müdahaleye' yozlaştığını görünce ne yapmalı (YTB, s.495)?*

Salya sümük (ağlamak): Ağlaya sızlaya, sallayası sümüğü akarak.

- *Tanımadığı hırçın ve mağden kömürü gözlü seyirciler her gece **salya sümük** onun sırasını bekliyeceklerdi: -Athena! deyip deyip tepineceklerdi, Athena (KS1, s.202)!*

Sanır sanır: Sanmak, gibi gelmek.

- *Sonra, konuşmasının biçimini, sesinin tonunu değiştirmeksizin, aynı rahatlık ve kolaylıkla konuya daldı: Yüzbaşı da bilirmiş ya, Menderes ne yapıp yapıp Amerika'yla uyuşmayı kafasına koymuş; belki Ruslardan korkuyor, bir ara Boğazlar'dan üs müs istemediler mi, ondan; belki memleketi Küçük Amerika' yapmamın tek çıkar yoludur sanıyor; **sanır sanır**, yalnız Amerika bu, öyle*

kafana estiği gibi anlaşıyorsun, koskoca bir çıkar düzeninin merkezi, ancak o düzene katılırsan, buyruklarına uyarsan yaşıyor; yaşması da neden kara gözlerine bayıldığından mı, yooo hayır, çıkarlarına kullansın diye (YTB, s.192)!

Sarsıla sarsıla: Sarsılarak, etkili ve şiddetli bir şekilde.

- Camlarda **sarsıla sarsıla** bir yağmur. İbrahim ağır buldog yüzünü yukarıya kaldırıyor (KS1, s.26).
- Beride iki üç er, fundalıkları bir koşu tutabilir miyiz diye fırlıyorlar, fakat boşuna! İki mitralyöz, ayağa kalkar kalkmaz onları yakalayıp bir güzel biçti; **sarsıla sarsıla**, sağa sola devrildiler. Üsteğmen Demir, kendisini yine avaz avaz haykırırken yakalıyor ama, yine sesini duyamıyor (YTB, s.43).
- Öyle ki, yanılıp yakılıp, imgeleminde yaprak sigarasını "öteki ağzına nasıl götürdüğünü canlandırır canlandırmaz, makineli tüfek gibi **sarsıla sarsıla**, Meksiko'nun içine boşalıyor: cehennem sıcaklığı ve duman duman! ...ertesi akşam, Haneda Hava Alanı'na varır varmaz (YTB, s.111).
- En sağlam saydığı, sağlamlığına en çok güvendiği yerlerinden bir sürü yalan yanlış yıkıntı sesleri işitiyor. **Sarsıla sarsıla** (KS2, s.151).
- Sulhi gözlüklerinin arkasından **sarsıla sarsıla** konuştuğu Athena'nın sinirleri şemsiye telleri gibi geriliyor (KS1, s.200).
- Ümid ise sabaha kadar **sarsıla sarsıla** çiğneyip durduğu sözleri bir kerede söylemiş, büyük bir sırrı yalnız başına taşımak sorumluluğundan kurtulmuş olmanın yorgunluğunu çıkarıyor (KS2, s.204).
- İyi ama, **sarsıla sarsıla** Ümid'in gırtlığına boşalabilmesi için, neden yine gözlerini kapaması, Mamasan Shamisen niyetine Suat'ı düşlemesi gerekti: rimelle ağırlaştırılmış kıvrık kirpikleri, hercai menekşe gözlerinin kadife parlaltısını gölgeliyor, kaşlarının uçları tarçın kahverengisine boyanmış, göz kapakları eflâtun (YTB, s.466)!

Satıp savmak: Elde olan bir mal varlığını satarak gereken parayı sağlamak.

- *Bir adamın dükkânını **satıp savması**, sevdiği kızı terkedip gitmesi basit bir şey mi (ZBB, s.37)?*
- *Mustafa: ...bir adamın dükkânını **satıp savması**, sevdiği kadını terkedip gitmesi basit şey değil, diye mırıldanıyor (ZBB, s.66).*

Sayım suyum: Bir işte hiçbir ilgisi olmadığını kastederek olaydan sıyrılmak, mazeret sunmak.

- *'Namus belâsına' sonuna kadar gitmeli mi, 'Zizi Binbaşı'yı izleyip, **sayım suyum** yok' diyerek kenara çekilmeli mi (YTB, s.495)?*

Sayıp dökmek: Olan biten ne varsa ortaya dökmek, açıklamak; her şeyi söylemek.

- *Niko: ... bir o, bir yanındaki madam, bir kadın; diye hepsini teker teker **sayıp döküyor**: bir de kısa mösyö var gözlük takıyor. Hepsi bu kadar. İkisi yirmi iki numarada sizin yanında, ikisi yukarda otuz (KS1, s. 35) ...*
- *Bir çay içiyorlar. Mehmed-Ali, fincanı avuçlamış, gözlerini buğulandırıyor; içindeki mi, karşısındaki mi her neyse, işte o görünmez adama, o ifrite bıçak bıçak öfkesini, diken diken kahrını **sayıp döküyor** (ZBB, s.288) ...*

Ses seda: Haber, bilgi.

- *Heyhat ki iyiler gider, nadanlar kalır; Hayrullah Beyden de Anadolu'ya iltihakını müteakip **ses seda** kesildi, endişeli meçhuliyetler içinde kaldık; her ne kadar içime doğuyor, felâket bana malûm oluyor idiyse de kendi kendime itirafa dahi cesaret edemeyerek, intizar dolu günler geçiriyordum (YTB, s.134).*
- *Nezaketen dinledi. Ya da dinler göründü. Sık sık durgunlaşıyor zaten, **sesi sedası** kesiliveriyor (KS1, s.164).*

Sesi soluğu: Herhangi biri ile haber, bilgi ve tepki durumu.

- *Dünder ortalarda mı yok, iki gündür sesi soluğu mu çıkmadı, bırak kaybolsun* (KS2, s.210).

Sessiz sedasız: Sessizce, kimseye bir şey belli etmeden, kendi halinde.

- *Yumruklarını bütün gücüyle karnına bastırıp, üs tüste yutkunarak kendini tutmaya çabalıyor; bunu beceremezse, sessiz sedasız kusmanın çaresini arıyordu. Faydasız! Pis, onu benliğinden iğrendiren geçirtili öğürtüler, ıslak fare ölüleri gibi, birbiri arkasından buz tutmuş kara toprağa yuvar-arıyorlar.* Rezillik (YTB, s.48).
- *El-Barudi'ye bir durgunluktur çöktü. Sessiz sedasız içiyor ve müzik dinliyor* (ZBB, s.116).
- *Üsteğmen Demir, Pusan'daki hastanende kendini bilmeden iki hafta yattı. Solgun mavi bakışlı, uzun boyunlu, kuzey sarışını hemşirelerin, yanlış melekler gibi sessiz sedasız dolaştıkları, son derece temiz, çok sessiz bir yerdi burası, arasıra bir koğuştan kan sızar gibi bir inilti sızıyor* (YTB, s.122) ...
- *Sessiz sedasız, aradan bunca zaman geçmemiş gibi düşeceksin* (KS2, s.140).
- *Acı acı, sessiz sedasız sürüp giden bir böbrek sancısı gibi çekiyordu onu. Bu gece, nedense* (KS1, s.156) !..
- *Sessiz sedasız, kabahatli okul çocukları gibi ona bakıyorlar* (ZBB, s.207).
- *Sessiz sedasız, kapıya yöneliyor. Bu tatsızlık Gazi'nin canını sıkırmıştı, kendi kendine mırıldandı* (GP, s.263) ...
- *Kar ıssızlığında, o yıldırıcı, hiç yaşanmıyor hissi: soğuk külrengi bir gökten, sessiz sedasız ama ağır ağır, kar değil sanki bir beyhudelik duygusu yağıyor; uzak kargalar sayılmazsa, ortalıkta sadece, yaklaşan bir otomobilin motoru: çalışması öksürüyor gibi; yankısı, kof! Geldi, Meclis'in nizamîyesinde durdu: açılıp kapanan kapılar* (GP, s.277).
- *Biralarını, sessiz sedasız yağmurun mırıltısını dinleyerek içtiler* (YTB, s.334).
- *Selâmını sessiz sedasız aldılar* (YTB, s.372).

- *Duyulsa rezalet, İstanbul'da yabancı gazeteci kaynıyor, Allahtan zamanında yetişilip sessiz sedasız hastahaneye kaldırılıyor da, rezilliğin önüne geçiliyor* (YTB, s.429).
- *Sessiz sedasız, içeriye yürüyorlar. Salih Bey, bir iki adım arkalarından gelmektedir* (GP, s.430).
- *Beş yıl sonra mı ne, başka bir münasebetle Ankara'ya gitmiş, Bulvar Palas'ın önünden geçiyor, (sonbahar havada bir beyhudelik duygusu, bulvar boyunca ağaçlar sessiz sedasız soyunuyorlar,) baktı otelin terasından birisi eliyle işaret etmektedir, kim ola ki, Allah Allah Albay Dünder değil miymiş* (YTB, s.491)?

Sıkıp sıkıp: Sıkarak.

- *Yumruklarını sıkıp sıkıp gökyüzüne kaldırıyorlar* (ZBB, s.260).
- *Ve birbirimizi yemeğe durduk. Birimiz kapıp koyverelim diye yırtınıyor; ellerini göklere göklere açıp, yumruklarını sıkıp sıkıp kapıp koyverelim diye yırtınıyor; ötekimiz, ne olursa başımıza ne gelirse gelsin, kendimizi kendimiz olarak bilelim, kendimizle olaylar arasında huzur verici bir düzen kuralım, hiç olmazsa kurmağa çalışalım diyordu* (ZBB, s.198).

Silinip kaybolmak: Görünen görüntünün silinip ortadan kaybolması.

- *Karanlıkta yüzünün ve gövdesinin bütün çizgileri silinip kayboluyorlar. Yalnız, yılan ısıltığı gibi bir ısıltık örümcek örümcek ısıltıyor* (KS1, s.45) ...

Silip atmak: Yok etmek, yok saymak, ortadan kaldırmak.

- *Yaşadığımız ve övündüğümüz rezillikleri hayatımızdan silip atmak, zor* (KS2, s.76).
- *Halil'in hain eflâtunlarını köpek neftilerini silip atmak, zor* (KS2, s.76).
- *Yıllardır bütün o olup bitenleri hiç yaşamamış gibi silip atmıştı İrfan* (KS2, s.117).
- *Demir sıçrayarak uyandı, erkekliği inanılmaz bir dirilikteydi, sevinerek Aysel'i uyandırdı, bir daha denediler: hayır, olmadı, iş rüyadan gerçeğe döndüğü*

anda gizemli bir güç meydana çıkıyor, delikanlının erkekliğini **silip atıyordu** (YTB, s.229).

Silip süpürmek: Var olan şeyi ortadan kaldırmak, yok etmek.

- *Önündeki tabağı çabucak **silip süpürüyor**: -Avcumuzu, diyor, yalarız (KS2, s.99).*
- *Davranır davranmaz, o korkunç baş dönmesi! Baş dönmesi mi bu, her şeyi **silip süpüren** güçlü bir anaforda yitip gitmek mi (YTB, s.158)?*
- *Adonis güzelliğiyle çevresinde ne varsa **silip süpürüyor** (KS2, s.184).*
- *Gare du l'Est'in üstünden bir rüzgârdır esiyor; şehri, bulvarları örten sis diye ne kalmışsa **silip süpürüyor**. Şimdi yalnız bulutlar. Ve yukarda. Ve daima deprem. Gizli gizli, uğultularla sürüp giden bir titreme. Sanki şimdi gözlerimizi kapayıp bir açacağız: yer, bir yara gibi şahrem şahrem ayrılacak; bulanık, karanlık sular, hem de kaynar sular fışkıracak (ZBB, s.285).*
- *Çıkmazın altını çizince, Zizi Binbaşı dişlerinin ucuyla tuttuğu sigarasının dumanını yiye yiye demişti ki: <— ...oğlum, ben onu bunu bilmem, vazifemiz memleketi su politika çakallarından temizlemektir. Önce onları **silip süpüreceğiz**. Buna becermeden sonrasını münakaşasını yapmak, abes le iştigal yahu> (YTB, s.336).*

Silkip atmak: Önemsiz görerek bir kenara atmak, yok saymak.

- *Üstelik de dizginlerini her an elinde tuttuğu, istediği an hiç yokmuşlar gibi **silkip attığı** evcil özellikler haline getirmişti (KS2, s.114).*
- *İbrahim yemeği ile baş başa kalınca zaten Niko'yu, etrafını saran bütün ufak tefeği **silkip atmıştır** (KS1, s.33).*

Silmek süpürmek: Ne var ne yok ortadan kaldırmak.

- *Ya bu rüzgâr bu delidolu, bu homurtulu bulutları dağıtır, gökyüzünü **siler süpürür**; ya da bu bulutlar bütün heybetiyle bu rüzgârın gırtlığına çöküp boğar (KS1, s.5).*

- *Aysel'in bornozun altında çıplak olduğunu düşünmek Hacı'nın telgrafını **sildi süpürdü** (KS1, s.124).*

Sokuyorsa sokuyor: Söylenen sözleri dinleyip hafızasına aldıysa aldı, kendi bileceği iş anlamında.

- *Kim kulağına **sokuyorsa sokuyor**; gidiyor boyatıyor o güzelim sarı saçlarını, kestiriyor üstelik, berbat ediyor (KS1, s.116).*

Soluk soluğa: Nefes nefese, telaşlı zor nefes alır bir şekilde.

- *Geride, **soluk soluğa**, lokomotif; yukarda, yalan yanlış savrulan, birkaç karga; kış çıplağı bir ağacın dibinde, tasmaı dikenli, o çoban köpeğı (GP, s.62).*
- *Radyo bir konser salonundan **soluk soluğa** bir Wagner bulmuş getirmiş (KS1, s. 62).*
- *Sonra hiç bir şey demiyor. Sonra yol boyunca sıra sıra uzamış ağaçlar. Sonra iyice ihtiyarlamış, iyice sarkmış bir gökyüzü. Tramvay Deposu'nun önünde bekleyen biletçiler, vatmanlar! Sonra yaşanıp duran bir sonbahar akşamını ansızın kayıp ve **soluk soluğa** bir kış akşamına çeviren beklenmedik bir rüzgâr ıslığı. Hayırlı akşamlar İbrahim (KS1, s. 74)!*
- *Bar dönüşü: yorgun, sarhoş, üşümüş bir halde merdivenleri **soluk soluğa** çıkıyorum. Evime girer girmez Davi'yi, Davi'nin şimdi küçümen bir karyolada uyuduğunu, rüyasında bitmez tükenmez gamlar düzenlediğini düşünmemeğe çalışıyorum (KS1, s. 105).*
- *Eli yüzü tere batmış, **soluk soluğa**: - Hayır, diye tepiniyor, hayır Freddy! Hiç bir şekilde oraya dönmem. İmkânsız bu artık. Bir gün daha, fazla değil, eğer bir gün daha Newyork'ta kalsaydım, çengeli boğazıma geçirir (KS1, s.144) ...*
- *Gerçekten Kazım yorgun ve ihtiyar bir beygir gibi **soluk soluğa** Zehra'nın yanı sıra merdiven altına yürüyor (KS2, s.172).*
- *Dürnev'in arkasından için için sürüp götürüyor: ...vallahi böyle olmalı, böyle yaşamalı hayatta! Ve rüzgârı **soluk soluğa** ardında bırakıp camlı kapıdan kahveye giriyor (KS1, s.217).*

- *Nihayet barın öteki kıyısında **soluk soluğa** ona hâkim olabildi. Gilda'yı da başkaları tuttular. Gilda, parmaklarında demet demet Athena'nın saçları, yüzü tırmık içinde bağıırıyordu (KS1, s.243) ...*
- *Nehri paldır küldür geçen bir Türk süvari müfrezesi **soluk soluğa**, peşlerindedir; o ne aşağıda bir piyade kolu, Kartaltepe'ye girdi: kurtarılmış hal- kın, yorgun sevinci ve gözyaşları, köy cayır cayır yanmaktadır (GP, s.248) ...*
- *Beyoğlu'na yaralı ve yenik bir gergedan gibi mi dönecek: **soluk soluğa**. Adımları ağır (KS1, s.261).*
- *Ümid'in kulağını ufacık öperek, **soluk soluğa** diyor ki: <—...artık yeter, beyhude uğraşıyoruz. Başım dönerse diye korkuyorum, biliyor musun? Ne yaparız (YTB, s.269) ...*

Sorgu sual: Herhangi bir konuyu araştırmak, soruşturmak amacıyla sorular yöneltme.

- *Onu savcılıktan çağırmışlar. **Sorgu sual** falan (KS2, s.135).*
- ***Sorgu sual** filân. Sonunda işini uydurursun (ZBB, s.162).*

Sorup soruşturmak: Etrafındaki çoğu insana sormak, araştırmak.

- *Mehmed-Ali, gemi daha Marmara'da süzülürken kamarotlara **sorup soruşturup** Hilmi'yi buluyor, Vartkes'in selâmını söylüyor (ZBB, s.24).*
- *Gelmedi. **Sorup soruşturdular** (KS2, s.225).*

Soyunmak dökündük: Kişinin üzerindekiyi çıkarması, rahat şeyler giyinmesi.

- ***Soyunduk dökündük**. Rom ciğerlerimizi dağlamıştı (ZBB, s.201).*

Sövüp saymak: Çevresindekilere ardı ardına kaba sözler söyleme, sövmek, hakaretler savurmak.

- *Yankoviç, Tito'ya **sövüp sayarken** bunun farkına vardı: -Siz, dedi, hızlı gidiyorsunuz (ZBB, s.74)!*
- *Gece yarıları ayaklarını kablolarla dolaştırmadan çırpınan, eteklerini fırıl fırıl döndürerek projektörlerin sakızlı pırıltısına **sövüp sayan!** Sen Ebedi Bâkire (KS1, s. 96)!*
- *Ve: Amarika olmasa, diyor, görürdünüz. Onları ayakta tutan sırf Amarika. Yine de gadrini bilmiyorlar, **sövüp sayıyorlar** (KS1, s.208).*
- *...bil bakalım, İsmet Paşa'yı Taşlık'ta kimler ziyaret etti? Bir sürü emekli general ve amiral, bu gece Radyo Gazetesi'ni dinlemeli, nasıl **sövüp sayacak** (YTB, s.348)?*
- *Onları karşılayıp toplantının yapılacağı kuytu köşeye götüren Üsteğmen, ağzını her açıta bir altın diş çakıntısıyla, nedenini açıkladı: —...Üniversite Senatosu toplantı hâlinde. Menderes profesörlere **sövdü saydı** ya, cevap vereceklermiş (YTB, s.408)!*

Subay subay: Birçok subaydan oluşan ihtilal anlamında.

- *Yıllardır **subay subay**, komite komite oluşturdıkları ihtilal, o gece İstanbul'u ele geçirmiş; Ankara'nın gecikmiş olmasına aldırmayarak, İstanbul Radyosu (ihtilâlin ilk bildirisini) on dakika önce yayınlamıştı (YTB, s.188) ...*

Suratıma suratıma: Bazı seslerin yüzüne yüzüne çarpması.

- *Beni düşünmüyor Bekir, hatırlamıyor. İşte o vakit şu pencere, şu eski piyanosunda gam yapan Davi **suratıma suratıma** çarpılıyorlar (KS1, s.105).*

Suratına suratına: Yüz bölgesine doğru.

- *Çok yakın, kötü bir orospu mendili kadar buruşuk ve damga damga lekeli bir gökyüzünden bir havagazı harıltısıyla insanların **suratına suratına** saldıırıyordu (KS2, s.202).*

Süklüm püklüm: Ezilmiş, suçlu gibi.

- *Biz **süklüm püklüm** kapıdan giriyoruz (ZBB, s.291).*
- *Üzerine dalgın bir aldırmaçlık, kadere boyun eğmiş kişilerin **süklüm püklümlüğü** çökmüş ama, mendilini didikleyip durmasına ne demeli (YTB, s.390)?*
- *Alacalı pos bıyıklarının ardına çekilmiş. Üsküdar'dan beri **süklüm püklüm** Şoför, arabasını sola yanaştırıp sırada diyor ki: — Geldik Binbaşım! Bayraktarpaşa Yalısı, nah şu iki yanı fenerli kapıdır, önünde Chrysler duruyor ya, işte o (YTB, s.436).*

Süslenmek püslenmek: Kişinin kendini güzel görünmek için makyaj yapıp güzel kıyafetler giyerek göz alıcı hale gelmek.

- *Dur sen, hele bizim kız biraz daha **süslensin püslensin**, hele sen bir kaç gün daha İstanbul'da kal. Görüşürüz (KS1, s. 54).*
- *Fikriye, şakaklarına uzayan, derin yeşil gözleriyle; önünde oturduğu kristal aynanın içinden, Mustafa Kemal Paşa'nın duvardaki portresine bakıyordu: yanaklarına allık sürüp, dudaklarının rujunu koyulaştırmıştı; hastalığının benzine yansıttığı solgunluğu gidermeye çalışıyor, besbelli, **süslenmiş püslenmiş**; boynunda, Gazi'nin ona hediye ettiği, tesbih 'gerdanlık'! Süslenmeyi bitirdikten sonra, bir ara, başına bir eşarp bağlamayı dener; çabucak vazgeçiyor, çünkü beğenmedi; sağına soluna dönüp, aynada son bir defa, kendini süzdükten sonra, kalktı; Gazi'nin, duvardaki portresine bir daha bakıp, gülümsedi. Odasından çıkarken, ipek mendiline, hafif ve kesik kesik, öksürüyordu (GP, s.427).*

Takır takır: Dobra dobra, çekinmeden, tüm içindekileri dökerek.

- *Ötekisi, başı traşlı bağdem bıyıklı ve çarpık omuzlusu bir leylek gibi **takır takır** küfrediyor; hem de kafasını eğmiş körleme saldırıyor (KS1, s.7).*
- *Az önce, yaptıkları ihtilâlin' hiçbir işe yaramayacağını **takır takır** Binbaşı Demir'e söyleyen adam, ansızın mahçup bir genç kız gibi ezilip büzülüyor: efendim bir müddettir 'teneffüs etmekte müşkilâta uğramaktaymış da' arkadaşlarının ısrarı üzerine tanıdık bir iki doktora görünmüş, onlar da başka bir âlem' bir kere işi ciddiye almıyorlar, hepimizi gömeceksin, acı patlıcanı kırağı çalar mı (YTB, s.483)?*

Tamamı tamamına: Bütünüyle, tümüyle.

- *Tarlabaşı asfaltına döndüklerinde o kafası **tamamı tamamına** sağa yatmış, kulaklarına kadar inen yağlı kasketinin altında hala daha bej rengi Mercedes'e saplı hergele bir ermeni olmakta devam ediyordu (KS2, s.179).*

Tatsız tuzsuz: Aşırı tatsız, verimsiz.

- *Hepsi memleketten haber soruyorlar. Hepsi aynı hangarda aynı **tatsız tuzsuz** yemeği kaşıyorlar (ZBB, s.70).*
- *Hanım hanımçık tutkuları fazla benimsediğine; heyecanlı, belki biraz tehlikeli fakat o nisbette kazançlı bir hayat yerine, durgun, **tatsız tuzsuz** bir meslek ve düzen hayatımı seçtiğine hükmediyordu (KS1, s.168).*
- *Pastahaneden yanımda onun yerine **tatsız tuzsuz**, soluk griyle kirli sarı arası bir kadınla çıktım (KS2, s.222).*

Temiz temiz: Net bir şekilde, dosdoğru anlamında.

- ***Temiz temiz**, iki buçuk kağıdını aldık (SA, s.13).*
- *Mecidiyeköyü'ne git, dön; oradan ister misin Boğaz'a açıl; iyisi mi şurdan bir kaç şişe benzin ayarlarsın; boncuk boncuk, **temiz temiz** bir kaç şişecik; sonra isterlerse, Bebek'ten arabaya kanat takıp Kandilli'ye uçarsın (KS1, s. 94).*

- *Her ay elli kadını alacaksın benden, **temiz temiz** (KS2, s.104).*
- *Şimşek yalazı gibi bir de arzu: -... yıkanmış. **Temiz temiz**. Parmağının ucunu sırtının çukuruna tut, beline doğru in (KS1, s. 124).*
- *Seyit Sabri, Fatin Rüştü'nün maşası, bunların bir Döviz Komisyonu var, diyelim ki Seyit Sabri'ye açıktan yüz bin dolar tahsis ediyor, kaçtan, ikiyüz seksen kuruştan, doların karaborsada kaç lira olduğunu işitmişsindir, onbeş lira, aradaki fark heriflerin cebine iniyor, **temiz temiz** beş milyon lira. Sen gazeteci ol da ilgilenme bakalım (YTB, s.275).*

Tepeme tepeme: Seslerin rahatsız eder bir biçimde başını ağrıtmaması.

- *Çalgıcı pezevengin mızıkası da sanki **tepeme tepeme** vuruyor (SA, s.103).*

Ter ter (tepinmek): Bir şeyi istemeyip inat etmek.

- *Bu çileyi çekmeliyiz. Aç kalmalıyız mesela; kendimizi aç kalmağa, şan, şöhret ve debdebe içinde **ter ter** tepinen bir Paris'te aç kalmağa; Bonne Nouvelle Bulvarı'ndan aç geçmeğe hazırlanmalıyız (ZBB, s.136).*

Ters yüz: Tersine dönmek, normal olandan uzaklaşıp zıt bir duruma gelmek.

- *Anahit **ters yüz** döndü geldi (KS2, s.15).*
- *Turgut: -Sanatım, diyor, şiirlerim? -...şiirlerin mi? Sanatın mı? Gülünecek şey bunlar. Hiçliğini gargara ediyorsun. İç dünyam diye başarısızlığın acısını **ters yüz** edip yazıyorsun (KS1, s.78).*

Tıka basa: Ağzına kadar doymak; hiç boş yer kalmayacak şekilde.

- *Lavaboya yıkılıp bir kusabilse, miğdesini ve barsaklarını **tıka basa** doldurmuş korkudan, çıplak başlı ve kurd ayaklı kadınlardan, muşamba kasketli devden bir çırpıda kurtulacak (KS2, s.87).*

- *En küçük uzay, en küçük zaman parçasını bile kendine ait bir görüntüyle **tıkabasa** doldurmak; onu, hınzırca vuran ellerini, durmadan şüphelenen beynini çıkarıp atmak* (KS2, s.89)!
- *Yüzbaşı Demir'e önündeki sarı defteri gösterdi: eciş bücüş eski harflerle **tıkabasa** doldurulmuş, bazı yerleri cigara yanığı sayfalarca yazı* (YTB, s.241).
- ***Tıkabasa** dolduruyordu* (KS1, s.256).
- *Sonra sonra, rüya rüyalıktan çıktı, yaşantılaştı: acaba imgelem mi işe karışıyor, bilinçaltının sisli perdelerinde hayali geliştirerek, yaşanmış bir gerçeğin anısı biçimine sokuyordu? Yoksa, daha o ilk gece, bilinçaltı **tıka basa** Mamasan Shamisen'le dolmuştu da, vücut sağlığına kavuşunca, sıra gözetmeden hepsini rüyalara mı salıveriyordu* (YTB, s.226)?
- *Üşenmeyip kalktı, saçaklı avizeyi yaktı, tavandan aydınlık bastırınca, akvaryumun yosun yeşili daralıp küçülerek köşesine saklanıyor, camlardaki yıldızlar fırt diye silinmiş, az önce karanlığın gözden sakladığı bir şey olanca çiğliğiyle meydana çıkmış: salon, fena halde dağınık! Kadife koltuğa atıvermiş l'Express dergileri, kimisi üstüste, kimisi kaymış, yerde. Birisinin orta sayfası açık, üzerinde bir kül tablası, **tıkabasa** cigara ölüsü* (YTB, s.304).
- *Mutfağın kapısında, soru işaretleriyle **tıka basa** dolu iki kocaman göz halinde, beliriyor: <—...haberler fena: Halk Partisi'nin faaliyete hazırlandığına dair vesikalar ele geçirilmiş. Gazeteden İrfan'la konuştum, Radyo Gazetesi'ni mutlaka dinleyin diyor, açıklama yapılacakmış, Ankara'dan çocuklar uyardı>* (YTB, s.328).

Tıkır tıkır: Sorunsuz, sağlam bir şekilde.

- *O mesele, dedi Ümid ve ekledi: - ... manasız bir şey: sen varsın, ben varım: ikimiz ayrı ayrı, **tıkır tıkır** işleyen iki saat gibiyiz; iyi ayrı ayarla işleyen* (KS1, s.40)!
- *Ben kendi havasında **tıkır tıkır** işleyen bir saatim* (KS1, s.41).
- *Biz biliyoruz ki biz Sanat Enstitüsü'nde kafası üç numara traşlı, çoban köpekleri gibi yoksul, yatak altlarında pantol ütülemeğe uğraşırken Süreyya'nın **tıkır tıkır** yediği paracıkları ceblerini şerefendiriyordu* (ZBB, s.63).

- Parayı **tıkır tıkır** bir seferde elimize saymadı mı (SA, s.125)?
- Ona, öteki yarısını bulması lâzım. Onu bulur bulmaz herşey bir düğmeye basmışsın gibi **tıkır tıkır** işleyecek (ZBB, s.130).
- ...ve Brahms, diyor, Johannes Brahms! Bende, Milâno'da Birinci Senfoni'sinin iki plağı var. Birisini Toscanini çaldırmış. Mükemmel, **tıkır tıkır** işliyen bir teknik (KS1, s.206).
- Freddy Mills ile ilgili bütün sorularına başlangıçtan beri **tıkır tıkır** cevap vermedi mi (KS2, s.215)?
- Nasıl olduğunu anlayamadan, bu şehirde bir saat düzeniyle **tıkır tıkır** yürütüp götürdüğü yaşamından kopmuş, kontrol imkânlarını toptan kaybetmişti (KS2, s.229).
- Makineler **tıkır tıkır** işliyordu (SA, s.233).
- Tangonun iyi bakımlı yeni yağlanmış bir motor düzeniyle **tıkır tıkır** işleyişine kulak kabartarak: - İşte böyle, diye bağırır, müşteri olsun olmasın müzik daima çalacak (KS1, s.236).
- Ben yıllar yılı kendimi bu yurttaki başka siyasi partiler gibi **tıkır tıkır** işleyecek bir Sosyalist Partisi hayaline alıştırmışım: gazeteleri, dergileri, mitingleri ve taraftarlarıyla (KS1, s.267).

Tıpış tıpış: Bir işi yapmaya mecbur olmak, zorluktan yapma anlamında.

- Bak bugün kız yine kendi ayağıyla **tıpış tıpış** geliyor (KS2, s.110).
- Kalkıp Zehra'yla İzmir'e ya da cehennemin bilmem hangi finnarına **tıpış tıpış** gidecek (KS1, s. 111).

Tir tir (titremek): Çok korkmak, ürpermek, üşümek, serinlemek.

- Neden, Athena? Durmaksızın? Bir tel var içimde bir yerimde; onun simsiyah dümdüz omuzlarına inen saçlarından bir esinti, alnındaki kırkmalardan; fırlak, etli ağzından bir ses uçuyor ve bu teli vakitli vakitsiz ürpertiyor. **Tir tir** titriyorum. Hep Athena artık (KS1, s.13).

- *Neden bütün uyanıklığı parmak uçlarına toplanmış, **tir tir** titreyerek kartları karıştırıyor: -Artık dönmeliyim, geç oldu! deyip deyip daha bir kaç yüz lira kaydediyor (KS1, s.59)?*
- *Öksüz çocuklar görmüşsünüzdür. Kışın. Üşürler, yarabbi! **Tir tir** titrerler. Ellerini yenlerine çeker, sırtlarını hafif kamburlaştırırlar (ZBB, s.60).*
- *Kadından fazla bir şeydi. İhtirası burun deliklerinde, dudaklarında, memelerinin uçlarında **tir tir** titriyordu (SA, s.77).*
- *Ümid Paris alışkanlıkları yüzünden onun üzerine sinirli, **tir tir** titreyen ve basbayağı tepesi aşağı tutkularla vardıkça şaşılacak bir acemilikle hep boşa geliyor (KS2, s.114) ...*
- *Gümüş bıçakların kibar parıltısı, **tir tir** titriyen şarab bardakları insanın ellerine avuçlarına çiziliyordu (KS2, s.122).*
- *Şakakları zonklar, ağzı kurumuş, canı göğüs kafesinde **tir tir** titremektedir. Bir yudum su içebilse, ah bir yudum su içebilse, dünyalar onun olacak, kımıldayabilmek olası mı? Canavar baş dönmesi pusuda hazır, bekliyor (YTB, s.163) ...*
- *Eski bir otobüs kim bilir neden **tir tir** titriyor (SA, s.170).*
- *Kocamustafapaşa, Mecidiyeköyü, Kuruçeşme **tir tir** titriyorlar (KS2, s.177).*
- *Yeniden içki ısmarladık. Garson sahici teğmen Hüber'e hizmet ediyormuş gibi törenle gidip geliyordu. Kızlar mandolinlerin ve gitarın hâkim olduğu bir havaya girmişlerdi. Kahve **tir tir** titriyordu. Gömleğimiz sırsıklam olmuştu (ZBB, s.215).*
- *Kapıda **tir tir** titreyen bir dilenciye para verdi (KS2, s.224).*
- *Yeniden, hem bu defa **tir tir** titreyerek, ecza kokan bir yatak odasına ayak uçlarına basa basa giriyor (KS2, s.233).*
- *Sahnedeki dansöz sutyenini sıyırmış ondan, uçları renk renk pullarla örtülü iri göğüsleri, alkolün buharlaştığı filiz yeşili ışıpta **tir tir** titriyor (YTB, s.491).*

Toz duman: Tozlu ve dumanlı ortam.

- *Sigaraların ve **tozduman** içindeki sarhoşların arasında Berkay'ı arıyor* (KS2, s.72).

Toz toprak: Etrafın toz ve toprak içinde olması.

- *Barut kokusu. **Toz toprak*** (KS2, s.13).
- *Gözlerinde hep yalancı bir zümrüt yeşilliği; kirlenmiş, **toza toprağa** bulanmış vefasız bir yeşillik taşıyan insanlar* (ZBB, s.29).
- *Ben diyeyim yirmi bin sen de otuz bin kişi, üst üste alt alta yığılmış. Hava rüzgâr, berbat. **Toz toprak*** (SA, s.97).
- *Bunlar ya eski hizmetçi odaları ya da son yıllarda kapatılmış olan umumhaneler'in salonları idi. Pistiler. **Tozlu topraklı** idiler* (ZBB, s.141).
- *Çocuk gitmek istemiyormuş. Çorapları düşmüş, üstü başı **toza toprağa** bulanmış, haydut, yine de gitmek istemiyormuş* (SA, s.221).

Tuğla tuğla: Tek tek tuğlaların yıkılması, bir bir aşağı inmesi.

- *O anda camiin **tuğla tuğla** yıkıldığını minaresinin dengesini kaybedip şaşılacak bir yavaşlıkla kavakların üzerine devrildiğini adeta görüyor* (KS2, s.234).

Tutan tutana: Birçok kişinin yola düşmesi, bir yerlere gitmek için harekete geçmesi.

- *Kayseri yolunu, **tutan tutana*** (GP, s.211) !..

Tül tül: Çok ince yapılmış bir dokuma anlamında.

- *Kafamın içi sislerle, **tül tül**, pırıltılı, hafif sislerle dolu. Sislerin arasından Rose Marie'yi seçiyorum* (SA, s.23).

Tüyü tümürü (düzmek): Özenli ve düzenli görünmek, dikkat çekici olmak anlamında.

- *Ha, bir de Aliş, kirpiksiz mavi gözleri sarhoş sarhoş bakan, **tüyü tümürü** düzmüş bir Aliş bu, çayını önüne dehledikten sonra onunla ilgilenmeyecek bile, Demir bir punduna getirip cigara paketini önüne sürüyor (YTB, s.252) ...*

Ucu ucuna: Zor bir şekilde, ancak yetişerek denk gelmek.

- *Düdüğü sipsivri uzanan Trafik polisinden **ucu ucuna** kurtulmuş oluyordu (KS2, s.177).*
- *Crimee' vapuruna, **ucu ucuna** yetişmişti (GP, s.217) ...*
- *Sonunda istenilen zor da olsa başarılmış, hareket ertelenmişti ama Yarbay Orhan arkadaşım **ucu ucuna** yetiştirebildiği akşam uçağına bindirmeden, İstanbul Komitesi adına, Ankara'dakilere şöyle bir 'Ultimatom' vermekten doğrusu kendisini alamamıştı (YTB, s.399) ...*

Ucunu ucunu: Bir nesnenin uç kısmını dokundurmak.

- *Bıçağının **ucunu ucunu** dokundurarak (KS2, s.211).*

Uç uç: Bir şeylerin belirmesi, ortaya çıkması, sivri nokta.

- *Sessiz değil gıcırtilı, yumuşak değil cam kırığı gibi **uç uç** batıcı (KS2, s.176).*
- *Yolda suratını otomobilin ya da vapurun camında gördükçe irkildi: bıçakla oyulmuş çizgileri, **uç uç** belirmiş sakalları, çirkin yara iziyle kötü kötü bakan, bu fena halde binbaşı herif, o mu (YTB, s.434)?*

Ufak ufak: Yavaş bir şekilde, azar azar.

- *Düşündüklerinin itişiyile davranış hareket ve anlam olarak **ufak ufak** kişiliğine dönüşüyor (KS2, s.15).*

- *Ümid tekrar nemli ve soğuk ağaçların altında baş başa dans ettiklerinin ancak farkına vardı. **Ufak ufak** başı dönüyordu. Karanlığın cömertliği, gecenin serinliği, ara sıra yaprak uçlarından akıp gelen damlalar içini değiştiriyordu (KS1, s.19).*
- *Gözücüyla Parabellum'a bir bakıyor Mehmed-Ali, yalnızlığın ve yabancılığın ve Hilmi'yle ödeşmek için yapacağı işin **ufak ufak** içine düşürdüğü korku dağılıveriyor (ZBB, s.29).*
- *Beş gecenin uykusuzluğunu bir gecede, ama mesela yirmi saatlik, hiç değilse on beş saatlik bir gecede, **ufak ufak** harcadıktan sonra adam elbette zil zurna aç uyanır (ZBB, s.36).*
- *Şaşırtıcı bir İstanbul, bu: Karaköy'de bir metal, kumaş, cam ve plastik kalabalığı şimdi, ne şimdisi iki gündür, durup durup doyasıya ıslanıyor. Akşama ıslak bir kış karanlığı hepsini **ufak ufak** kendi içinde eritecek. Ay da olur mu acaba (KS1, s.36)?*
- *İki gecedir uykusuz. Gözlerinin önünden durup durup örümcek ağlarına benzer pırıltılı bir şeyler açılıyor. Kulaklarında edepsiz, lâf dinlemez ve uzak bir lados ıslığı. Bir de, ne: Halil, Paris'te, Dôme'da oturmuş, **ufak ufak** bir kadeh Martell yudumluyor (KS1, s.38) ...*
- *Mustafa bir pense alıyor ve bir teli **ufak ufak** kesiyor (ZBB, s.50).*
- *Mustafa **ufak ufak** teli ufalıyor ve bitiriyor (ZBB, s.50).*
- *Gece İstanbul'un üzerinde bir kum saati düzeniyle doğudan batıya akıyor; iskele ve gar saatleri **ufak ufak**, dakika dakika sekiyordu (KS2, s.57).*
- *Hiç! diyor Freddy Mills, dudaklarını önce çenesine kaydırıyor, oradan boynuna: **ufak ufak**, birbirini tamamlayan zincirleme öpücükler: Yüzbaşı Horn, diyor, orada yaşıyor: son harpte beraberdik (KS2, s.66).*
- *Karyolanı kenarına oturdu. Sarhoş gözleriyle **ufak ufak** kanayan yumruğuna baktı (KS1, s.91).*
- *Asım Taga'yı **ufak ufak** fakat adamakıllı acıtarak kemiren dert bu (KS2, s.98).*
- *Bir yandan da önünde Yüzbaşı Lorenzo'dan istediği bir Tokyo Şehir Planı, Üsteğmen Demir'i **ufak ufak** iğneleyerek, beş uzun gün, 'adeta bir ömür geçirecekleri büyümlü şehri' anlatıyor: ...Tokyo üçe ayrılır, Şitamachi sanayi bölgesi, Yamate oturma bölgesi, bir de iş merkezi Marunouchi (YTB, s.99) ...*

- Camların arkasında sokağın akşam telâş, Paris'in gökleri, ihtiyar gözli yapılar el ele tutuşmuşlar kül rengi bir sise giriyorlardı. Kül rengi, **ufak ufak** ve yıpratıcı bir sis (ZBB, s.108).
- Neyin nesidir? Burada ne arıyor? Onu gördükçe Aysel'in **ufak ufak** aydınlanmasına ne mana vermeli? Uysal ikisini odada kısırdığı vakit ne konuşuyorlardı (KS1, s.114)?
- Üstelik sakalları uzamakta idi. Azar azar, **ufak ufak**, miskin miskin (KS2, s.117)!
- Kelimeleri kobaylar gibi dişlerinin arasında **ufak ufak**, hareketli hareketli ufalyor: -... politika olamaz mösyö Yankovic! Nasıl olabilsin ki? Her politika sizden yeni yeni fedakârlıklar istiyecektir. Başkaları için bir kere kendi saadetinizi harcıyacaksınız (ZBB, s.119).
- Saçları briyantınli ve kıvırcık. **Ufak ufak** alnına dökülüyor (ZBB, s.123).
- Kıvırcık saçları **ufak ufak** yine alnına dökülmüştü (ZBB, s.139).
- Kemal Rifat berberden yeni çıkmış. Yakışıklı, ince ve yukarı yukarı bıyıklı bir adam. Gayet düzgün, **ufak ufak** dişleri ışıltıyorlar (KS1, s.140) ...
- Üç tane masmavi biner franklık kağıt elele tutuşmuş beyninde tepiniyorlar. Allahına sövüyor. Ve Hernandez'in Allahına Hernandez onun öfkesini anlıyor ve bekliyor. Saçları hep **ufak ufak**, ve malûm (ZBB, s.141)!
- Şimdiyse içinde yeni bir duygu **ufak ufak** kımıldıyor (KS2, s.159).
- Boyanması geciktiğinden asıl rengi diplerinden **ufak ufak** görünmüştü (KS2, s.163).
- Sokakların, cadde ve meydanların katı ve ayarlı dengesi **ufak ufak** bozuluyor (KS2, s.177).
- Hayatı ve ümidleri bir gaz lâmbası gibi **ufak ufak** kısılıyordu (ZBB, s.183).
- Saçları **ufak ufak** alnına dökülüyor (ZBB, s.184).
- Hem de nasıl gülmek: bir çırpıda tutuşuveren fakat asla yükselmiyen, hep aynı tonda, hep aynı boyda, **ufak ufak** ve birbirine zincirli pis fıkırtılar (KS1, s.186).
- **Ufak ufak** bir sürü güldü (KS1, s.186).
- İşte kahveden çıkıyorlar. Hernandez ıslıkla bir ispanyol havası tutturmuş. Gözleri bir gazoz bardağı gibi fıkır fıkır. Elleri pantolonunun ceblerinde. Saçları hep **ufak ufak**, ve malum (ZBB, s.188)!...

- Saçlarının plâtin tozunu **ufak ufak** sağına döküyor, olmuyor; soluna döküyor, olmuyor; kendisini, alnında incecik gerilmiş kalem çizgisi kaşları, tek tek ayrılmış lacivert rimelli kirpikleriyle hangi hayal kurma anında Freddy Mills'in karısı yerine koysa, yerleştiği yerleşeceği bütün amerikan evlerinin renkli amerikan filmlerinde kullanılmış olduğunu görüp şaşıyor (KS2, s.214).
- Kaloriferin rahatlığı, üzerinde oturduğu divan, Güner'in sabahlıklar içindeki ev hali, bir bardak çay, masanın üstündeki gazete ve dinleyici istekleri **ufak ufak** içini bozmuştu (KS1, s.216).
- Saçları hep **ufak ufak** alnına dökülüyorlar (ZBB, s.222).
- Ya günahkarlığını açıkça hiç bir zaman kabul etmiyecek fakat onun gizli ve tehditkâr varlığını duydukça böyle gerilip kopacak; ya da kabul edip, eder etmez üstüne bir dağ yıkılmış gibi yamyassı ezilecek: Daha şimdiden, **ufak ufak**, Isparta'nın isimsiz bir köyüne bir cami yaptırmayı; hatta Kütahya taraflarında hızla gelişen Kadiri tarikatine girmeyi kurmuyor mu (KS1, s.230)?
- Galiba 47'de bir gün Mordohay omuzlarına **ufak ufak** yağın kepek bulutlarını silkeliyerek Napoli'de bana demişti ki: -...iki gözüm sen ne sanıyorsun, insanoğlunu itiyadları götürüyor (KS1, s.256).
- Gerçekten, **ufak ufak**, harekât plânları tasarlanıyor artık, <İstanbul'u üç bölgeye ayıralım, birinci bölge Haliç'in öbür yakası, ikinci bölge Anadolu, üçüncü bölge ise> (YTB, s.355) ...
- Ya da Albay Kitamura ince kadın ellerini sıhhat bozucu bir ışığın getirdiği aydınlığa bulayıp, **ufak ufak** (KS1, s.259) ...
- Ya da ansızın **ufak ufak**, çitirtılı ve çok bükümlü cümlelerinden birine takılıyor (KS1, s.265).
- Ümid bu defa onun dudaklarını bıraktı; çenesinin ucunu, şakaklarını, boynunu, kulaklarını arkasını **ufak ufak** öpmeye dağıldı; bir yandan da konuşuyor ama, her öpücüğü bir cümlesinin noktalaması: <—...memleket hakkındaki hayaller mi? Mukayese imkânının doğduğu her yerde tuzla buz oluyorlar: ben Paris'e ayak bastığım gün aldatıldığımı farketmiştim, sen Tokyo'ya ayak bastığın gün farketmişsin> (YTB, s.266)!
- Saçları **ufak ufak** alnına dökülüyorlar (ZBB, s.270).
- Gazeteciler, kapıya doğru uzaklaştıkça, yukarda, adamakıllı zengin bir yıldız yağmuru; aşağıda, akşamın içerdiği sesler ortaya çıkıyor: Göztepe vapur

iskelesinden, körfez vapurunun, titrek düdüğü; yoğunluğu gittikçe çoğalan karanlığı, **ufak ufak** didikleleyen, gece böcekleri; hatta, o puhu kuşunun, dokunaklı ötüşü (GP, s.399).

- "...mütareke bahsi, daha az mühim değil, Fuat Paşa Mustafa Kemal Paşa, **ufak ufak**, tesbihiyle oynuyordu (GP, s.402).
- Ankara, Erdek, Akçakoca, Didim diyerek, yarı yarıya boşalmış. Milli Birlik Komitesi'ndeki ikilik gittikçe daha çok duyumsanmaktadır. **Ufak ufak**. Silâhlı Kuvvetler'de esaslı bir tasfiye' yapılacağı rivayetleri. Bunun yarattığı elle tutulabilir huzursuzluk (YTB, s.474).
- Nedenini bir zaman kestiremiyor, el yordamıyla komodinin üstünden paketini bulup sigarasını yakacağı an fark ediyor ki yaralıdır, hem çok fena yaralıdır, hanidir unutup kapandı sandığı ruhundaki o feci yara' açılmış, **ufak ufak** kanıyor (YTB, s.509).

Un ufak: Parçalanmak, aşırı bir biçimde ufalmak.

- Poyraz etrafta ev, ağaç, kağıt, kayık ne varsa, onları **un ufak** ufalıyor, zerrelerini önüne katıp, alaca karanlığa dağıtıyordu (GP, s.27).
- İhaleden, hatta şartnameden tut şimdi parmağını dokundurur dokundurmaz **un ufak** dağılan evlere kadar hepsi hileli (KS1, s 67).
- Varlığını kemiren iktidarsızlık yerli yersiz öfkelerle dönüşüyor mu, dönüşmesine dönüşüyor, ne var ki geçici patlamalar bunlar, sağlam desteklerden yoksun, dokuması gevşek, patlamasıyla **un ufak** dağılması bir olan (YTB, s.249).

Urgan urgan: Urgan gibi kalın kalın kalın.

- Recai bey kaşınıp kaşınıp duruyordu. Kulaklarından, burun deliklerinden siyah kıllar fışkırmıştı. Kolalı yakası boynunu çepçevre kesiyor, damarları **urgan urgan** kabarmış (KS1, s.137) ...

Usul usul: Yavaş yavaş, çok sakın bir şekilde.

- *Bulvarın sırlı karanlığı, Bizans Kemerî'nin dönemecindeki sokak kavgası **usul usul** gerçek nisbetlerini terk ediyor; bir düş yumuşaklığı, bir istek belirsizliği edinip geceyle doğrudan doğruya ilgisi olmıyan bir yerlere çekiliyor* (KS1, s.11).
- *Daha daha, yasak bir çocuk gibi boğup zamanında her hangi bir bar kenefine atıverdiği kayıp bir analık duygusu **usul usul** kımıldanıyor galiba* (KS2, s.24).
- *İbrahim'in yukarda duyduğu sese göre içinden tasarladığı adam başka, pencerenin önünde geçince fakat makyajı fevkalâde düzgün bir kadınla **usul usul** konuşan iriyarı, paytak ayaklı adam başka! Bu gösterişli, düpedüz hınzır, düpedüz yakışıklı kötü adam! O ses halbuki sinirli, hırçın, güvensiz* (KS1, s.34).
- *Şekerin ve çikolatanın tadını dilinin üstünde ve damağında duymaktan memnun, **usul usul** yön değiştirecek: geveze olan yalnız Aykut mu* (KS2, s.42)?
- *Camlarının arkasından adamakıllı irileşmiş gözleriyle bakıyor; bir, parmaklıkların gerisinde kabahatli okul çocukları gibi **usul usul** gülümseyen Necdet'i; bir, İzmir'e doğru yola çıkmış Mahmud'u seçer gibi oluyordu* (KS1, s. 56).
- *Giysilerinin emdiği nem, dumanlar halinde **usul usul** tütüyordu* (YTB, s.58).
- ***Usul usul** fakat devamlı olarak* (KS2, s.75).
- *Gün boyunca tüten namlu, isleyen süngü, akşam ayazında **usul usul** soğuyor; yaralı iniltileri, tasalı gümbürtüleri uzaktan uzağa işitilen ağır toplar silahlar susar susmaz meydana çıkan gurbet garipliğini, katlanılmaz bir yoğunluğa ulaştırıyordu* (YTB, s.78).
- *Kan sedirden **usul usul** kilimin üstüne damlıyor. Kilim de ne kilim* (SA, s.80)?
- *Athena'nın saçları kuzguni siyah, kaygan ve yılan yılan omuzlarına dökülüyor, boynuna dolanıyor. Uykusunu, o deminden beri **usul usul** sokulmaya çalışan hilekâr uykusunu pis, gözleri çapaklı bir kedi yavrusu gibi iki parmağıyla ensesinden tutuyor ve götürüp bir çöplüğe bırakıyor* (KS1, s. 96).
- *...Mishiko bir ucundan tutuyor, öbürü öteki ucundan, **usul usul** çekerek açıyorlar* (YTB, s.107) ...

- Sigaranın ateşiyle beraber adeta ondan habersiz **usul usul** işleyip duran bir de soru: Peki ne zaman buraya temelli geçeceğim (KS2, s.111)?
- Ayrıca Ümid'i **usul usul** entelektüel denebilecek bir yaşam düzeyine de çekip götürüyordu günler geçip münasebetleri ilerledikçe (KS2, s.114).
- Uysal başını **usul usul** ona çeviriyor (KS1, s. 117).
- Öteki **usul usul**: ... inanıyorsunuz ki kendi saadetiniz başkalarının da mesut olmasıyla mümkün (ZBB, s.120).
- Mahmud buzlu bir Beyoğlu gecesinde Taksim Meydanı'nda duru yor; Avukat Sadık'a eğilip, **usul usul**: -...ne dersiniz? diyor, üstad (KS1, s.120-121)?
- Yüzündeki sarı esmerlik **usul usul** safra yeşiline mi dönüyor: yoksa bu hüküm gecesinin fosfor çakıntılı karanlıkları onu böyle şüpheli yeşil öğürtücü, ne tarafından tutsan beş para etmez bir vicdan azabı anaförüne mi sürüklüyor (KS2, s.150)?
- Yoksa **usul usul** yorgunluğu fazla bir yokluğa girecekti (ZBB, s.183).
- Bir şehir mezarlığını **usul usul** örtmeğe çalışan karın fısıltısı işe karışıyor, herşeyi bozuyor (KS1, s.183).
- Daima daha çok kazanmak! Servet bir yerden sonra beşeri ve sosyal bütün dikişleri söküyor, ardından koşanları hem **usul usul** kanun dışına, hem farketirmeden beşerî olmıyana götürüyor (KS1, s.188).
- Uzak fakat onmaz ağrılar gibi **usul usul** haber veriyor (KS2, s.200).
- Ben nasıl sizi görmemiş gibi davranıyorum, siz de öyle, beni görmemiş gibi davranırsınız, olur biter öbür yola, ağaçların arkasına gidersiniz yahut başka bir parka gidersiniz, başka bir sıraya oturursunuz; sevgilinizin kimseye ve bilhassa bana hissettirmeden elini tutar, **usul usul** sıkarsınız (SA, s.203).
- ... Charles d'Orléan'ın şiirleri, diye seviniyor. Şaşarsınız. Départ'da yağmurlu camların arkasına oturur oturmaz **usul usul** okumağa başlıyor (KS1, s.207).
- Ama bu kanunlar o kadar geniş vâdeler içersinde o derecede **usul usul** tesirlerini gösterirler ki sen teker teker herkesi kendi yaşadığı ufak ve miskin zaman parçası içersinde bir bakıma onlardan müstakil düşünebilirsin (ZBB, s.235).
- Gizli bir yağmur serinliği **usul usul** şehrin üstüne iniyordu (KS1, s.235).
- Karanlıkta yapraklarını **usul usul** döken kavakların, çocukluğundan kalma hisirtisini dinleyip, göğü kibrit yeşili, maytap mavisi imzalayıp duran yıldız

kaymalarına dalı- yor, hani biraz çabalasa gerilerde mevzilenmiş Amerikan topçusunun salvolarını işitecek (YTB, s.236)!

- *Sis, **usul usul**, bulvarın omuzlarını bırakıyor (ZBB, s.251).*
- *Pürüzsüz, handiyse cilalı yanaklarını, tırnakları bakımlı tombul rahibe eliyle **usul usul** okşuyor, her seferinde aynı törenli, hayli çok bilmiş boyun kırışıyla: <—...bilmez miyim, diye ekliyordu, Mütareke'de, terütaze mülâzim iken, İttihatçıdır diye tevkif etmişlerdi. Bekirağa Bölüğü'nde birkaç hafta yattım> (YTB, s.299).*
- *Yarbay Orhan Kabibay, saatına baktı, 12.59, cama vuran günes cıva yansımalarıyla yayılıyor, sonsuz mavilikte sakız gibi ağdalaşan kocaman ak bir bulut **usul usul** yere ağıyordu (YTB, s.400).*
- *Çeyrek saat geçiyor geçmiyor, **usul usul** kayarak, Ümid seccadeye uzanıyor: başı, Suat'ın dizinde (YTB, s.442).*
- *Ya da, küçük parmağının ucuyla Yüzbaşı Demir'in dudak sınırlarını **usul usul** dolaşarak: <—...bazı geceler, çok bunaldım mı, seni böyle okşadığımı kurardım. Bunu sahiden yapabilmek, ne büyük bir saadet! Ayrıca, hürriyetimin ispatı> (YTB, s.461).*

Utanıp arlanmak: Davranışlarda çekinme, sıkılma, utanç duyma gibi duygular olmadan.

- *Belki. Bütün öbürleri gibi. **Utanıp arlanmaksızın** (KS1, s.194).*

Utanıp sıkılmak: Onursuz ve hoş gitmeyen bir duruma düşerek mahcup olmak, çekinmek, çok utanmak.

- *Turgut'u bu kötü Halil benzeri Paris yaşamışını ve çeşitli vicieux imalarını bulur bulmaz acaba ondan mı **utanıp sıkılmadan** Mahmud'la ilgisini koparmağa kalkıştı (KS2, s.115)?*

Uzak uzak: Yakın olmayan, ırak olan.

- *Ya da kendisi zaten onun hayat dairesi içinde olduğu halde bir türlü erimiyor, onun kişiliğini sindirmiyor üzerine, onun olmuyor, daima yabancı ve **uzak uzak** duruyor (KS2, s.6).*
- *Salondaki saatle birlikte **uzak uzak** ve görünmez bir çok saatler çalışıyor (KS2, s.8).*
- *Bazıları varmış böyle demek! **Uzak uzak** yaşıyorlar, yakına gelince elini eline dokundurmuyorlar (KS2, s.14).*
- *Hüsnü Faik evdeki çalışma odasında, elinde tuttuğu fotoğrafın içinde Mahmud'un yorgun ve saklı gözlerini **uzak uzak** seçer gibi oluyor (KS2, s.33).*
- *Gözleri hep dağlarda: **uzak uzak**, karşılıklı yanıp sönen, işaret ışıkları! Sis, tortulaşıp dibe çöktüğünden, başlarının üzerinde ışıklı buğday savurulurcasına belirmiş yıldızlar. Hayır, bu yıldızları tanımıyor (YTB, s.35).*
- *Bir şeyler seziyor **uzak uzak**: Niye sordun (KS2, s.66)?*
- *Siyah kafkas biçimi pijamalarınınla harıl harıl geceye karışıyor, çakmağınla her defasında **uzak uzak** yankılanan eski yanlışlıklarını aydınlatıp bir yandan iç çizgilerindeki eğrilikleri düzeltmeğe, bir yandan düpedüz kendini düzeltmeğe çalışıyorsun (KS2, s.76).*
- *Annesiyle babasının, Muradiye'deki konak yavrusu evde beraber değil Yan yana yaşadıklarını, Askeri Liste'ye yazılınca kadar, Demir, **uzak uzak** sezmiş olsa da hiçbir zaman gereğince anlayamamış (YTB, s.81) ...*
- *Yoksul ama iyiniyetli ışıyla senin ciddi ve düşünceli alnını siyah ve bol kaşlarını, içinde bir yer altı ırmağı gibi **uzak uzak** kımıldanan önemli kararlarını aydınlatın (KS2, s.85).*
- *Athena kimseyi görmüyor. Bekir, yalnız Athena'yı görüyor. Dolaşık kirpiklerini. Gözlerindeki deniz dibi yeşilliğini. Fırlak ağzını. Tırnaklarını müziğin saçlarına geçirip keman, klarnet, davul, saksifon seslerini; bütün bir orkestrayı; Yordaki'yi, Lütfü'yü, Arşavir'i allıklar sürünmüş davulcu Simon'u yerden yere Uğulduyor. **Uzak uzak** depremler. Kükürd kokuları (KS1, s.85).*
- *Şimdi hatırlıyor: **uzak uzak** ama gayet açık ve sağlam, hatırlıyor (KS1, s.120)*
- ...

- Göz kapakları **uzak uzak** yeşil, biçimli dudakları inadına boyasız, içki bardakları yanlış telaşlarıyla ağızına ağızına bitişen (KS2, s.146).
- Filtreli ağızlığına, bir başkasının elleriymiş gibi **uzak uzak** elleriyle bir Yenice iliştirip, yine ve kesinlikle farkına varmaksızın, yakacak (KS2, s.148).
- **Uzak uzak** gök gürlüyor. Sonbahar insanları her tarafı sarmışlar. "Hiç değilse, meselâ, ben çıldırmış olabilirim (SA, s.169).
- Dame-de- Sion'dan beri **uzak uzak** varlığını sezdiğin ama açıktan açığa yüzyüze gelmeğe korktuğun Avrupa bu defa halledilmiş ve edilmemiş, adamı uyuklarından eden bütün problemleri ile etrafını kuşatıyor (KS1, s.207).
- **Uzak uzak**, ihtiraslı bir çift kadın dudağını, kılıç gibi çekilmiş bir çift gözü arzular belki. Ama, karşı karşıya geldiği andan itibaren onun için bütün kadınlar saygılı birer kardeş; o bütün kadınlar için saygılı bir ağbiy (ZBB, s.217).
- Görüşü zayıfalmış bütün yaşlı adamlar gibi **uzak uzak** tutarak baktı (KS1, s.222).
- Biraz bu yüzden, biraz babasının iç hesaplarını **uzak uzak** sezdiğinden bu dudak köşelerinde iğnebaşı tükürükler birikmiş kömür tozu bıyıklı Sıtkı Ocakcılar eve girdi mi o ya arabaya atladığı gibi Boğaz'a doğru ufalıyor, ya da odasına kapanıyor ve çıkmıyor (KS1, s.225).
- Yer yer yaldızlandığı, mehtaplı gece; **uzak uzak**, askerlerin yaktığı ateşler seçiliyor; gökyüzünde ay, bir var bir yok (GP, s.241).
- **Uzak uzak** çingiraklar duyulsun. Ne var ki rüzgâr gelmiyor, Paris, Quartier Latin, öğle kalabalığını köpürttükçe köpürtüyor (ZBB, s.262).
- Gözleri gittikçe küçülüyor, hırçın mavis **uzak uzak** ıslanıyor (KS1, s.265).
- Sevilla'nın ılık, çıldırtıcı soluğu tenine dokundu mu **uzak uzak** dağlarda büyük ışıldaklar cipçiğ aydınlanıyor (ZBB, s.273).
- Martini vücudumuza yayılıyor. **Uzak uzak** yıldızlar parlıyorlar (ZBB, s.279).
- **Uzak uzak** gülümsüyorlar. Bir kahve. Radyoda bir müzik, Romen müziği. Ajans haberlerini başbaşa dinleyip yorumlamak. Galata Kulesi'nden lâciverd bir cam top gibi düşüp, Camekan sokağına tuzparça dağılan bahar akşamı (YTB, s.343).
- Farkında olmadan, çevresinde ormanlık bayırlar, ağaçların arasından **uzak uzak** yanıp sönen işaret ışıkları aradı (YTB, s.369).

- Göztepe'deki Köşk'ten Konak Meydanı'na bir fayton gidiyordu; atların nal sesleri, faytoncunun kamçısı. Eylül karanlığı, is ve yanık kokuyor. Korudan yine, puhu kuşunun, dokunaklı sesi **uzak uzak** duyuldu: nedense uğursuz sayılır (GP, s.376).
- Yıldızların baş döndürücü zenginliği altında, nedense hafif is kokan, durgun bir sessizlik; sadece, gece böcekleri; bir de **uzak uzak**, o esrarengiz puhu kuşunun, insanın sırtını üşüten, dokunaklı sesi (GP, s.420).
- Sular hergün biraz daha çabuk kararıyor, gün İstanbul'un arkasına devrildi mi, **uzak uzak**, yakut iğneleri andıran minareler, etekleri tutuşmuş koyu mor bir bulut kalabalığı, bir anda yün atkılar, örme şalları, pardesüleri gereksindiren üşüttücü karanlık (YTB, s.510).

Uzaklardan uzaklardan: Irak olarak, uzaktan doğru.

- Sonra Mustafa, birden bire, **uzaklardan uzaklardan**, hızı ağırlaştırılmış bir gramofon gibi hüznü ve ağır: -Nefret, diye uluyor (ZBB, s.239).

Uzaktan uzağa: Ulaşılmaması güç olan, çok uzaktan; yakın ilişki olmadan, dolaylı bir biçimde.

- Wowan Boğazi'na yakut yeşili iri bir yıldız düştü. Daha beride, karşılıklı göz kırpışan casus ışıklarını se çer gibi oldular. Bir de **uzaktan uzağa**, hayal mi gerçek mi anlaşılmaz, o köpek havlamaları (YTB, s.51)!
- İnce bir hüznün pul pul belirip kaybolurdu: dumanlı bir sarı mı dese, çağla yeşili mi dese, ne dese? Güneşin, pencere kafeslerinden Acem halısına benek benek düştüğü bir öğle sonu, çalgısının düşünceli titreşimleriyle, odasını dolduran tül çiçekleri ürperir, narin yeşillerini toz toz dökerlerdi sanki; Demir, annesinin bir şeylere üzüldüğünü **uzaktan uzağa** sezer, neye üzüldüğünü bir türlü bulup çıkaramazdı (YTB, s.71).
- Gün boyunca tüten namlu, isleyen süngü, akşam ayazında usul usul soğuyor; yaralı iniltileri, tasalı gümbürtüleri **uzaktan uzağa** iletelen ağır toplar silahlar susar susmaz meydana çıkan gurbet garipliğini, katlanılmaz bir yoğunluğa ulaştırıyordu. Üsteğmen Demir, o arada, acaba duygusal bir yakınlık, bir iç

desteği aradığından mı Yoko'yu düşünüyor; yoksa, savaşın kıyıcılığını, ölüme kıl payı gerilimleri yaşadktan sonra, onun gözlerine bulutlar yığan korku ve kaygısını haklı bulduğundan mı (YTB, s.78)?

- *Freddy Mills böcek cızırtılarıyla yüklü bir kanyon gecesinde dev gibi bir yürek vuruşu gibi **uzaktan uzağa**, derinden derine işitilen apache davullarını dinliyor (KS1, s.180).*
- *Hesapçılara gelince, onlar, vâdeleri ve tesirleri ne derece **uzaktan uzağa** olursa olsun, bir kere genel diyebilecekleri bir şey bulup çıkarır gibi oldular mı, yandın (ZBB, s.235)!*
- *Arasına açılıp kapanan bir kapı, **uzaktan uzağa** ayak sesleri, o kadar. Bahar gecesinin puslu serinliği, köhne Harbiye binasının yüksek tavanlı loş odalarına, yürek karartıcı koridorlarına, adamı zaman zaman ürperten gizli nem zerrecikleri olarak dağılmış (YTB, s.414).*

Uzaktan uzaktan: Yakın olmayarak, öteden.

- *Genç kızlklar değil de belki çocukluklardı onları Paris öncelerinde öpüşmekle aşk, aşkla cinsi sevişme arasındaki yakın ve delirtici ilgiyi **uzaktan uzaktan**, şöyle böyle sezmiş olsa bile; Ümid bir et kemik ve sinir yakınlığı olarak hiçbir vakit anlamamıştı (KS2, s.113).*
- *O geldiğinden beri **uzaktan uzaktan**, koltukların masaların arkasından kocaman mavi gözleriyle her hareketini kollayan Süleyman'ı okşamak (KS2, s.206).*

Üstüne üstüne: Üzerine doğru.

- *Gözünün **üstüne üstüne** vuruyoruz. O zaman bütün hepsini söylüyor (ZBB, s.85).*
- *Resmen **üstüne üstüne** güldüler (KS2, s.118).*
- *Boş sigaraların, yalnızlık kahvelerinin **üstüne üstüne** yıkılıp: -Tutulduk be, diyor içisıra, vay anasını (KS2, s.179)!*

- *Durumunun elverişsizliği yüzünden, Ümid'e böyle sözler etmemeye çabalıyordu oysa; **üstüne üstüne** gelişini, anlamlı dokundurmalarını farketmemiş görünüyordu (YTB, s.217).*
- *Yüzbaşı Demir, ne düşündüğünü ayrıntılarıyla kestiremese de, Aysel'in o günlerde gösterdiği yakınlığı sonradan duygulanarak anmıştır içkiden şişmeye başlamış biçimli yüzü, ıslaklığı ağlıyormuş ya da ağlayacakmış izlenimini veren mor halkalı iri siyah gözleriyle nasıl **üstüne üstüne** eğilip ona canyoldaşlığı etmişti; sıralı sırasız gezmeler, anlamlı anlamsız eğlenceler icad edip nasıl 'efkârını dağıtmaya', onu oyalamaya çabalamıştı (YTB, s.230).*

Üzerine üzerine: Bir şeyin üzerine doğru gelmesi.

- *Beşiktaş'tan tipinin **üzerine üzerine** yürüyen tramvayları, saat kulesinin çevresinde çırpınan üşümüş martıları görmeyerek, gülümsüyor (KS2, s.207).*

Üzülürse üzulsün: Ne kadar üzülse de bir fark olmamasını ifade eden söz.

- *Yumduğu zaman gözkapaklarının üstü acı mavi parlıyor; ne kadar **üzülürse üzulsün** düz ve kumral kirpiklerinin ucundan hiçbir şekilde bir damla gözyaşı görünmüyordu (KS2, s.91).*

Vurup kırmak: Çevresindeki kişilere veya nesnelere zarar vermek, şiddet uygulamak.

- *Defaatle, diyor; İzmir'e gitmesine mâni olacaksınız dedim; gayr-i kanuni müdahale yok, **vurup kırmak** istemiyorum (KS1, s.45).*

Yadırgamasına yadırgadı: Bir şeylere alışamamak, yadırgamak.

- *Emir, evdeki rahatlığından, annesinin aşırı özen ve bakımından, askeri okulun hayli katı, epeyce acımasız koşullarına düşünce, yadırgamadı mı hiç? **Yadırgamasına yadırgadı, bunaldı bile (YTB, s.143).***

Yakıp yakıp: Ateşlemek, yakarak.

- Burnunun dibinde kibritleri **yakıp yakıp** işaret verir gibi ağzı hizasında dolaştıran ve bir türlü sigarasını bulamıyan Akin'i bu arada görecektir (KS2, s.74).

Yalansız dolansız: Yalan ve düzmece olmadan.

- Hatta kimbilir, belki de saçları portakal rengi Wehrmacht subayı yalanı. Sevilla ise **yalansız dolansız** (ZBB, s.188).
- Hayret, Zizi Yüzbaşı'nın, Semra'sı alt tarafı bar çengisi, nazlanıyor, kendini ağı satıyor da, Ümid, ünlü iş adamı Keleşoğlu'nun 'Avrupalarda okumuş' gazeteci kızı, hoşlandığı erkeğin yanına **yalansız dolansız** sokulup <— Öpüşelim!> diyor. Demekle kalsa iyi, öpüşüyor da: Yüzbaşı Demir'i allak bullak eden, ılık, sürekli, biraz tütün, biraz alkol kokan bir öpüşme bu (YTB, s.261)!

Yalan yanlış: Gerçekliği tartışmaya açık, üstünkörü olan.

- Olmadığı da isabet. Senin gibi **yalan yanlış** belenmiş bir sürü peşin hükümle vicdanı ve sağduyusu arasında çırpınıp duracağına; şunun şurasında yalnız sağduyusuna güvenmesi isabet (ZBB, s.49)!
- Eskişehir istikametinden gelen katar, önde buharlı lokomotif; kar altındaki gara, buhar ve duman karışımı bir pelerine bürünmüş, siyah beyaz giriyor: peronda, fesli kalpaklı, çarıklı çizmeli, bir kalabalık; treni sevinçle ve bağrışarak karşıyorlar, geride, iri istasyon çanının yanı başındaki siyah tahtada, tebeşirle yazılmış bir not: " Eskişehir Treni, 210 dakika tehirlidir!". **Yalan yanlış** birkaç karga, yukarda savruluyor; kış çıplağı bir ağacın dibinde, boynunda dikenli tasma, o çoban köpeği (GP, s.61) ...
- Geride, soluk soluğa, lokomotif; yukarda, **yalan yanlış** savrulan, birkaç karga; kış çıplağı bir ağacın dibinde, tasma dikenli, o çoban köpeği (GP, s.62).
- **Yalan yanlış** dua ediyor. Sıralı sırasız (KS2, s.75).

- Dağılmış organlarını doğru dürüst yerleştirememiş; beliyle kalçaları; boynuyla çenesi arasında **yalan yanlış** boşluklar bırakmış gibi devamlı bir sakatlanmış olmak duygusu içindeydi (KS2, s.94).
- Bizim yanımıza geldiler mi iki bardak şarab içebilmek, bir tabak ciğer zıkkımlanabilmek için **yalan yanlış** bir şeyler anlatır; hemen arkasından en samimi dostlarının kuyruğundan tutarlardı (ZBB, s.151).
- En sağlam saydığı, sağlamlığına en çok güvendiği yerlerinden bir sürü **yalan yanlış** yıkını sesleri işitiyor (KS2, s.151).
- Aysel **yalan yanlış** gülümsüyor (KS2, s.168).

Yalvar yakar: Bir şeyin gerçekleşebilmesi için çabalayarak, uzun süre dil dökerek.

- Din iman yok mu bu adamlarda? Onuncu Bölük peynir gibi ufalıyor, karşısında asgari iki tabur, hanidir **yalvar yakar** olduk, hala topçudan ses yok (YTB, s.70)!

Yanılıp yakılıp: Aldanmak, kanmak.

- Öyle ki, **yanılıp yakılıp**, imgeleminde yaprak sigarasını "öteki ağzına nasıl götürdüğünü canlandırır canlandırmaz, makineli tüfek gibi sarsıla sarsıla, Meksiko'nun içine boşalıyor: cehennem sıcağı ve duman duman! ...ertesi akşam, Haneda Hava Alanı'na varır varmaz (YTB, s.111).

Yanıp yakılmak: Bir şeyden, durumdan şikâyet etmek, sızlanmak.

- Birisi ve kavgacı bir sesle: -... ulan bu bok memlekette yedi buçuk kilo kaybettim, diye **yanıp yakılıyor**, gebereceğim be! Ne halt etmeğe gelmişiz bilmem. Karı dersen, çuvallarsın: yüzüme bakan bile yok; okumak dersen, bize göre değil (ZBB, s.140) ...
- Mehmed-Ali şimdi bir çocuktü. Bir çocuk gibi **yanıp yakılıyordu** (ZBB, s.274).
- Damlasını alırken, gülümseyecektir. "...evet, Paşa Hazretleri, ağlıyorum: lakin göz yaşlarım **yananın, yakılanın** hicranından mütevellit değildir;

meserretimden ağlıyorum: yanan, varsın yansın: sizin sadece mevcudiyetiniz bile, bizi saadete gak etmeye kâfidir (GP, s.362) ...

Yapmak etmek: Birtakım davranışlarda bulunmak.

- *O ilk gelişinde durup dururken demişti ki: <—...dışarda insan teferrüata dağılır; dal, yaprak, tomurcuk derken, bırak ormanı, ağacı bile gözden kaçırır; içerde, tersine, dikkatin ağırlığı temel kavramlar üzerine yığılıyor; **yapıp ettiklerin** önemini kaybediyorlar, onlardan sende kalan önem kazanıyor> (YTB, s.381).*

Yapsa yapsa: Bir işi yaparsa sadece bir kişinin yapabileceği anlamında.

- ***Yapsa yapsa** Seyit Sabri yapar bunu: Hariciye Vekiliyle ortak gibi bir gey, çevirdikleri fırıldakları bilmiyen yok (KS2, s.98)!*

Yara bere: Bir darbe sonucu vücudun herhangi bir noktasında oluşan yara, ezik, çürük vb.

- ***Yarasız beresiz** olacak anlaşıldı mı (KS2, s.60)?*

Yarım yamalak: Baştan sağma, özensiz.

- *Oysa İbrahim doğru dürüst karın doyurmuş olmanın verdiği yumuşak rahatlıkla, yemek yemiş olmanın verdiği keskin rahatsızlık arasında çarpınıyordu. Niko'nun **yarım yamalak** Türkçesinden kulağına bir rakam çalındı (KS1, s. 34) ...*
- *Biz bile **yarım yamalak** yetiştik fakat siz iyi bilirsiniz (KS2, s.46) ...*
- *Çok kısıldığı için ince ve dinlendirici gece müziği dışardan bir yerden geliyormuş gibi **yarım yamalak** duyuluyor (KS1, s. 58).*
- *İçtikçe kibarlıklarından ve korkularından soyunan bir takım **yarım yamalak** adamlar (KS2, s.124).*

- Maide ise kocasının gelmeyeceğini öğrenince **yarım yamalak** kaşlar çizilmiş, bıçak sırtı dudaklarını parlak kırmızı bir rujla belirterek başka bir İstanbul'daki yeşil çuhali bir masaya çözülüp gitmişti (KS2, s.132).
- Eski yazıyı bir okuyabilse! Nerde? **Yarım yamalak**, Osmanlı puluna vurulmuş damganın latin harfleriyle yazılı bölümünü sökebiliyor ancak 21.5.1919/Péra Constantinople (YTB, s.194).
- Öyle ki sonunda sırtıma **yarım yamalak** bir şey geçirip kendimi dışarıya attım (KS2, s.203).
- Keleşoğlu apartmanını ve getirdiği yaşantıyı yüzyıllarca önceki başka bir dünya yaşamasına aitmiş gibi **yarım yamalak** hatırlıyordu (KS2, s.208).
- **Yarım yamalak** giyinip, çıktı (GP, s.220) ...
- **Yarım yamalak**, Osmanlı puluna vurulmuş damganın latin harfleriyle yazılı bölümünü sökebiliyorum ancak: 21.5.1919/Péra Constantinople, Hay Allah, 1919 Mayıs'ı demek, Mütareke yılları demek. Mütareke yıllarında, İstanbul (YTB, s.251) ?..
- Mehmed-Ali mektubu **yarım yamalak** okuyor (ZBB, s.270).
- Sindiği kuytulardan, perde kıvrımlarından, kitap sayfalarından çıkıp, sinsi sinsi etrafa yayılan, eskimiş cigara kokusu. Alt katta sifonu çektiler, su paldır küldür akıyor. Uzak bir radyoda, **yarım yamalak** işitilen 'Yurttan Sesler' (YTB, s.379).
- Moskova'daki Şarkiyat Enstitüsü (Vostokove denye); Kafkas Dağları'nın güneyinde, en yüksek şahsiyeti olan Orjenikitze'den Türkçe profesör istemiş. Osmanlıca'yı **yarım yamalak** bilen bir Azeri yerine, Türkiye Maarifi' ne mektep kitapları kaleme almış Ahmet Cevat'ın tayini uygun görülmüş. O da 'sosyal Ailesi'nde tahsile muhtaç gençlerin bulunduğunu ileri sürmüştü; babacan bir zat olan Orjenikitze: ...olur olur, hay hay katso!.." Bir kâğıt koparıp, iki üç kelime karalamış üstüne, sunmuş Ahmet Cevat'a!.. Kâtipler muameleyi yürütürken (GP, s.390) ...
- Kapatmadan, telefonu yeniden alan Ümid'in söylediklerini **yarım yamalak** işitiyor: —...bak Demir, Suat haklı, kadınlar daima haklı erkeklerin keyiflerine göre kurdukları bir dünyada yaşıyoruz, kabul et ki iç açıcı bir yanı yok (YTB, s.499).

Yavaş yavaş: Ağır bir şekilde, yavaşça.

- ***Yavaş yavaş**, uykusuzluk yahut uyku, gündelik hayatın ona ve herkese zaruri olarak küçük veya büyük önemler verdirdiği herşeyi kemiriyor: Pantolonunun ütüsünden itibaren, derece derece, içerde bıraktığı bavuluna kadar (ZBB, s.16).*
- ***Yavaş yavaş**, alık veya günlük olmuş ona hiç bir şey, hiç bir tesir yapmamağa başlayacak (ZBB, s.23).*
- *İrfan ellerini **yavaş yavaş** uzatıyor ve nihayet kaymadan bardağın kenarlarını tutabiliyor. Şimdi ağır ağır kendini yukarı çekecek (KS1, s.57).*
- *Türkân onu bir saniye boş bıraktı mı, gözlerinin arkasında aynı iğne deliğinden aynı ipliğin binlerce defa geçişi: **Yavaş yavaş**. Çabuk çabuk. Hep aynı Mordohay, hep aynı Seyit Sabri (KS1, s.79).*
- *Islıklı bir sesle, acelesiz ve **yavaş yavaş** Yankoviç'e sövmeğe başlıyor (ZBB, s.97) ...*
- *Yankoviç içeriye girer girmez Hohner'i unutuyor. Biz halbuki önce kalabalığı ve müziği yadırgıyoruz. **Yavaş yavaş** hava kızışıyor (ZBB, s.115).*
- *Daha doğrusu, çok pahalıya mal olan tereddütlerime rağmen, birkaç yıldır **yavaş yavaş** başka limanlara doğru açılmayı denemiyor muydum (KS2, s.154)?*
- *Biber gibi sırtıyor: Soliman, diyor, Soliman le magnetique! Eğer ne türlü çetrefil bir hayat yaşadığımı bilsen...- Yahut, diyoruz, **yavaş yavaş** öldüğünü (ZBB, s.159)!*
- *Nitekim siyah jelatin pırıltısının münasip bir yerinde **yavaş yavaş** durularak düşüncelere ve duygulara ait alışkanlıklarını yeniden edindiler (KS2, s.164).*
- *İthalat daralmasının ilk belirtileri, transfer imkânsızlıkları **yavaş yavaş** iç ve dış alışveriş yollarını tıkamağa başladı (KS1, s.190).*
- *Orhan'ın yerine Hasan'ı koyarım. Beraber doktoramızı yaparız, **yavaş yavaş** şöhretimiz büyür, yazılarımız yayınlanır, Hasan gider askerliğini yapar (SA, s.193) ...*
- *Kafamın **yavaş yavaş** bana döndüğünü anlıyorum (SA, s.222).*
- ***Yavaş yavaş** bir fikir meselesi haline giriyor (KS1, s.229).*

- Bekir ise **yavaş yavaş** korkusunu ve heyecanını bir hırka gibi çıkarıyor sırtından, atıyor; tel tel yaldızlı kirpikleri, tatlı ve yumuşak dudaklarıyla yeniden Mavi Dalya Bari'na uzanıyor (KS1, s.238).
- Kalabalığın söylediği marşın uğultusu, havaya atılan silahların cayırtısı, **yavaş yavaş** uzaklaşacaktır (GP, s.258).
- Ressam Eşfak **yavaş yavaş** dozu gittikçe yükselen bir netlik, bir açıklık duygusu kazanıyordu (KS1, s.263).
- Adların, anlamların karışmasına **yavaş yavaş** renkler de katılmasın mı (KS1, s.266) ...
- Ümid, kısa, kalın ve sert kirpikli gözkapaklarını **yavaş yavaş** indirip gözlerindeki yangını söndürüyor (YTB, s.285).
- İlkın yüreğimizi, sonra gözlerimizi, **yavaş yavaş** her yerimizi. Artık yalnız gölgeler ve istifhamlar dolaşıyor (ZBB, s.292).
- Yüzbaşı Demir aklını **yavaş yavaş** başına toparlıyor (YTB, s.362).
- Üsteğmen Demir, telsizin başında, Alay Karargahı'nı bulup çekilmeyi önerecek, buna hâlâ alışamadı, utanıyor, dişlerini sıkmaktan çene kemiklerinde bir ağrı; yüzünde, **yavaş yavaş** 185. rakımlı tepeyi yoklamaya başlayan düşman ateşinin, uğultulu yalazı (YTB, s.377).

Yayan yapıldak: Yalın ayak bir şekilde.

- Bir ramazan gecesi kandiller bizi yıldırılmış. İnkârımızdan ve küfrümüzden korkmuşuz. **Yayan yapıldak** yeniden yollara düşüp gidip kafamızı gürze çeviren bu dikenlerden kurtulalım diye düşünmüşüz (ZBB, s.105).

Yaylandıra yaylandıra: Yürürken bacakları yay üzerinde bulunuyor gibi sallana sallana hareket ettirmek.

- Hay Allah, kim bunlar? Tockhan'da Çinlerin dağıttığı Güney Vietnamlılar mı, Amerika'nlar mı, yoksa Çinliler mi? Kara Başefendi, bu arada, GMC'den inmişti; ağır gövdesini, eğri bacakları üzerinde **yaylandıra yaylandıra**, ona kavuştu (YTB, s.14).

Yazıp çizmek: Bir şeyler yazarak, çizerek.

- *Avukat Sadık, elinde bir kalem, camın üzerindeki bir bloknota eski harflerle hep aynı mısraı alt alta, yan yana **yazıp çiziyor** (KS1, s. 121) ...*
- *Birkaç sefer **yazıp çizdiler**, bazı kelimeleri çıkarıp yerine başkalarını koydular (YTB, s.424).*

Yerli yerinde: Her şeyin bulunduğu yerde, uygun yerde olması.

- *Telefonu kapatınca bir zaman **yerli yerinde**; odasında, geniş ve yaylı koltuğunda bulamıyor. Üç dakikalık bir Napoli konuşması, kulaklıkta hınzırca vızıldayan ısıklar nasıl becermişse becermiş zamanın ve uzayın özünü ve anlamını değiştirmiş, İbrahim beyazı bol gözlerini büyük büyük açıyor, oteldeki odasını aşağı yukarı Napoli'den Mordohay'ın bürosundan seyrediyor (KS1, s. 26).*
- *Herşey **yerli yerinde** (KS2, s.53).*
- *Oysa herşey **yerli yerinde** duruyor: Türkan'ın ısıklı çalıp saçların fırçaladığı şu pencere! Sabahları tramvaya yetişmek için palas pandıras savrulduğu kapı, şu kapı! Ben şuyum! Ve onu kimse bilmiyor. Hatırlamıyor bile (KS1, s.166).*
- *Bu takdirde sizin için herşey **yerli yerinde**, herşey mantıklı ve tertipli. Ötede başka birisi yine böyle tertiplenmiş, belki biraz daha eskice başka bir sırça odaya giriyor ve kendi camlarının rengine göre bir dünya görüyor (ZBB, s.210).*
- *Vahşi bir deniz feneri, açıktan sonu belirsiz serüvenlere giden gemiler, rüzgâra çarptıkça acı çığlıklar koparan izi kanatlı martılar **yerli yerinde** (KS2, s.245).*
- *O köhne, merdivenleri çamurlu, su boruları inler, duvarları ıslak apartmanda, insan Suat'ın kapısından içeri girmeye görsün, kaymak kâğıda renkli basılmış yabancı dergilerdeki ev dekorasyonu resimleri yok mu, onlardan birisine girmiş gibi olur: o kadar herşey **yerli yerinde**, her renk birbirine uygun (YTB, s.338).*
- *Yalnız, arkadaşça takılmaya, öfkeyle parlamaya her an hazır gözlerindeki delici ışıık, **yerli yerinde** (YTB, s.511).*

Yerli yerine: Ait olduğu uygun yerde olmak.

- *Ümid üstüne başına silkelenmiş dutlar gibi dökülen Madam'ın yarı ermeni Türkçe kelimelerini, divanın üstündeki İntimite, Ici Paris gibi Fransızca dergileri, pencerenin içerisinde kıpkızıl parlıyan elektrik sobasının yalayıcı sıcaklığını bir türlü **yerli yerine** koyamıyor; Madam'ın gördü görelî, daha doğrusu Mahmud'un nişanlısı olduğunu söyledi söyliyeli yeniden acı bir Marmara ıssızında çalkalanmakta olan başsız bir cesedin yalnızlığını yaşıyordu (KS2, s.17).*
- *Doğrusu, Işıklar 'da okurken kurduğu Harb okulu düşleri, gelince burada ne kadar **yerli yerine** oturduysa, başkent düşleri o kadar boşa çıkmıştı (YTB, s.147).*
- *Kahve, tortulu ve acı, içindeki her şeyi **yerli yerine** koyuyor (KS1, s.261).*
- *Bir kerede her şeyi **yerli yerine** oturmuş iki mısra birden çıkarmak (KS2, s.184)!*
- *Herşeyi ne güzel **yerli yerine** koyabiliyorum (KS1, s.228).*
- *Gazı kesti, onarmak amacıyla aygıtın söktüğü parçalarını **yerli yerine** taktı, vidaları ingiliz anahtarıyla sıkıştırdı. Bu şofben ikide bir böyle aksar, her seferinde daha kapıdan Ümid'i kötümser yüzü: <...Demir, biliyor musun, şofben yine bozuldu (YTB, s.302).*
- *"Çerkes' Ethem Vakkas'ında, bir türlü **yerli yerine** koyamadığı, bazı hususlar; bu istikametten bakılırsa, bir mana ifade edebilir (GP, s.303) ...*
- *Sinir bozucu o şingirtıyla sıçrayarak uyanır, hücresinin nemli karanlığında bir zaman hiçbir şeyi **yerli yerine** koyamazdı: Tokyo'da Amerikan Askeri Hastahanesi'nde mi yatıyor, Ankara'da Gülhane'de mi, yoksa Gümüşsuyu'nda mı (YTB, s.314)?*
- *Köşkün verandasında, az önce misafirlerin ağırlandığı besbellî: hasır koltukları, evin uşağı **yerli yerine** koydu; sıra, kül tablalarını boşaltıp, kirli, içki bardaklarını kaldırmaktadır (GP, s.361).*

Yetse yetse: Çok az bir zaman yetecek anlamında.

- **Yetse yetse** bu da bana kaç gün yeter ki (KS2, s.73)?

Yukarıya yukarıya: Yukarı doğru.

- *Üsteğmen Demir, fark edilmesin diye aşıklarını yere tuttukları iki el fenerinin solgun aydınlığında, çevresini saran gönüllülere hangi yolu izleyip nereye yaracaklarını, harita üzerinde gösterdi: Adil Onbaşıyla mangasının 'akıbeti' mutlaka öğrenilmeli, olu varsa ölümler, yaralı varsa yaralar, düşmana bırakılmayıp, mutlaka getirilmeliydi. Aşağıdan vuran aydınlık, gölgeleri **yukarıya yukarıya** uzattığı için, Kara Başefendinin de ötekilerinin de suratları korkunç, kanlı ve kıyıcı anlamlar kazanmışlardı (YTB, s.29).*

Yüzüne yüzüne: Bir kimsenin yüzüne doğru.

- *Aynalar **yüzüne yüzüne** çarpıyorlardı (ZBB, s.145).*
- *Fakat Keleşoğlu kelimelerini ıslak ve cerahatli pamuklar gibi **yüzüne yüzüne** atarak ne diyor (KS2, s.206).*
- *Gilda asıl kavgadan sonra korkuyor: sanki Athena'nın tırnakları hâlâ etini çiziyorlar; hâlâ görünmez yumruklar **yüzüne yüzüne** dökülüştüyor (KS1, s.269).*
- *Ümid dakikasında komutayı eline alır, bitmez tükenmez gözleriyle **yüzüne yüzüne** eğilip: Yüzbaşı der, «...öpüşelim (YTB, s.345).*

Zar zor: Çok fazla zorluklar sonucu elde edilen sonuç anlamında.

- *Soğuk, akşamdan yalındı, burun kulak demeyip satır gibi düşürüyordu; gece ilerledikçe puslandı, ilkin yıldızları sildi, ardından **zar zor** seçilen boğazi, sırtlardaki ağaç karaltılarını; gece yarısına doğru bir de baktılar, göz gözü görmüyor. Işın kötüsü, arazi engebeli olduğundan mı, karargâh, hayli uzakta kaldığından mı nedir, Tugay la saatlerdir bağlantı kuramıyorlardı (YTB, s.18).*

- Poyraz, *Vâlâ'nın* suratını, ustura gibi yaladı; astragan taklidi, 'yelpaze' kalpağı, handiyse uçacak; iki eliyle, **zar zor** yakalıyor; kuduz dalgalar, demirli takaların ahşap bordalarını, güm güm dövüyorlar; gelirken de Zonguldak'tan sonra, böyle olmadı mı? S/S Yeni Dünya'nın, o köhne ve ufak yolcu salonunda; iri, korkulu gözleriyle, etrafa boş boş bakıyor; Seyfeddin Gaschtoft'un anlattıklarını dinliyorlardı: "...meselâ Çin, esrarengiz bir memleket (GP, s.22)!
- O sabah, kapağı **zar zor** attıkları 'Yeni Dünya' Boğaz çıkışında didik didik arandı (GP, s.27).
- Yemekte Mahmud bir ara suçlu suçlu gülümsedi: Bu gece, dedi, yolcuyum. Vapurda **zar zor** bir yatak uydurabildim (KS1, s. 39).
- Kalabalığın tehacümüme rağmen, İsmet Bey tren- den inmişti: kalabalıkta, kendine **zar zor** yol açıyor; o da 'Reis Paşa'yı gördü, gülümseyerek ona doğru geliyor; iki silah arkadaşı, memnun ve mütebessim, el sıkışıyorlar (GP, s.62).
- Üsteğmen Demir, ardçı kaldı için o sıra bu gerçeği bilemezdi; Siminin baskınından sonra Tugay darmadağın olup Seulde **zar zor** toparlanabilince, durumu 'Kafadar' Hakkı'dan öğreniyor: ...şimdi bak sabahtan beri karargâhta koşuştuktan imanım gevremiş, akşama doğru kendimi dışarı atıyorum (YTB, s.77).
- Bu sıkıntıyla, çekilmenin kötü örgütlenmesi de cabası! Üsteğmen Demir, ardçı kaldı için o sıra bu gerçeği bilemezdi; Siminin baskınından sonra Tugay darmadağın olup Selde **zar zor** toparlanabilince, durumu 'Kafadar' Hakkı'dan öğreniyor (YTB, s.78) ...
- Ben liseyi bile **zar zor** bitirmişsem niçin yaşadığımı ve nereye varacağımı kestiremiyorsam kabahat benim mi (KS1, s.78)?
- Nasıl kahredici bir dökülüştü: tampon tampona jeep'ler, GMC'ler, seyyar mutfaklar, ışık da yakmadıkları için, iç bayıltan bir yavaşlıkla **zar zor** ilerliyor. Kimsede, kimsenin yüzüne bakacak hal kalmamış. Herkesin yüreği, aşağılık bir bubi tuzağı gibi, ilk dokunuştta patlamaya hazır (YTB, s.85).
- Bekir'in gözleri inatla Athena'yı arıyorlar. Orada sandalyeye ilişmiş belli belirsiz gölgesini, arada sırada bir yıldız böceği gibi yükselip alçalan sigarasının ateşini **zar zor** bulup çıkarıyorlar (KS1, s.90).
- Az ötede, manşetin gazeteden kopmuş, öteki yarısı; **zar zor** okunabilen, umutsuz ve menfi (GP, s.91).

- Kocasıyla birlikte bütün bir pazarı gâvur edip **zar zor** yerlerine astılar. Çivilerin yerini, kornişleri şaşırdıkça uzun uzun gülüştüler (KS1, s.104).
- Dört sarhoş bulaşık suyu hırıltılarıyla bu siyahlığın gizli bir deliğinden **zar zor** akıp gittiler (KS2, s.121).
- Yaralılar, havada lâmba gibi masmavi asılıp kalan aydınlatma fişekleri, havan öksürükleri, mitralyöz çiçekleri arasından derlenip toparlanmış, **zar zor** geriye alınmıştı (YTB, s.122).
- İbrahim ise buldog suratını gri ve ölgün lavabo aynasına **zar zor** sığdırmış elektrikli usturasını cızırdatarak hem traş oluyor, hem de sabahın en olmadık saatinde odasına girip kafasını altüst eden Aysel'i düşünüyor (KS2, s.122).
- Biraz dinledi, sonra dudaklarında yeni bir esneme hazır, **zar zor** diyor ki: "...ooo, lütfen bir dakika!.." Döndü eğildi, Jimmy Fowler'i sarsarak uyandırmayı denedi (GP, s.132).
- Onu koltuklara sığdıramadı; salondan birer ikişer bütün odalara hatta banyoya ve mutfığa dağıttı, **zar zor** topladı (KS2, s.132).
- **Zar zor** iki poz çekebildiler (YTB, s.146).
- Yunan tayyareleri!.." Başhemşire, eğildi; yazıhaneyi, **zar zor**, siper edindi; iri yeşil gözleri, korkudan mı, öfkeden mi (GP, s.154)?
- Günlerdir Türkan'lı bir hayata dönebilmek azmiyle **zar zor** attığı ağırlıkları, her duble bira tekrar yüklendiğini sezinleyip kahroluyordu (KS2, s.160).
- Aslına bakılırsa öncekileri satılmadığından kitabını **zar zor** ayakta duran yeni editörlerin kabul etmesi imkansızdı (KS2, s.186).
- Seyit Sabri soğuk beyaz bir geceyi **zar zor** tamamladıktan sonra bir gün önce aklına getirmek bile istemediği müthiş kararı vermiş, kendini buna hazırlamıştı (KS2, s.186).
- Zihninde birbirinin üstünden atlıya atlıya ezici bir kalabalık, hareketli ve güçlü bir akım halinde dolaşan fikirlerini **zarzor** kelime ve cümle düzenine sokarak altalta karalıyor (KS2, s.198).
- Aşağı İstanbul'da ve kötü Beyoğlu'nda yıllar yılı uğraşarak **zar zor** kurabildiği o küçük haraç ve keyif şebekesini nasıl bozacağını göremiyor (KS2, s.232).
- Dr. Adnan Bey, tokmağını üst üste vurarak, sükuneti **zar zor** temine çalışmaktadır (GP, s.278) ...

- Halide Onbaşı kadınlardan **zarzor** ayrılabildi; karargâhın kapısına yürüyor, kapıda, merdivenlerde, girip çıkan; çeşitli karargâh eşyasını taşıyan, nefer) ve zabitlerin telâşsı (GP, s.295).
- Yüzbaşı Demir **zarzor** izni koparıp, Doğu Ekspresi'yle Ankara'ya vardı ki şehir toz mavi bir kar altında çatır çatır buz tutmuştur: soğuk, külrengi çelikten enli bir bıçak, insanları yukardan aşağıya doğruyor; Erzincan'ın, derinliklerinde hâlâ köpek havlamaları, sığır böğürmeleri işitilen kasaba tenhaliğine oranla, Ulus Meydanı, basbayağı büyük şehir, Yenişehir tarafları ise, Avrupa (YTB, s.315).
- O öğle sonu, kafası Ankara izlenimleriyle karmakarışık, Kuledibi'nde Camekân Sokağı'nı **zar zor** bulabilmiş, bakımsız bir apartmanın karanlık merdivenlerinden çıkıp, kapıyı çalmıştı (YTB, s.336).
- Sonunda ara sokaklardan **zar zor** Eminönü'ne iniliyor ki, felaket, Galata Köprüsü açık, Karaköy'e geçilemez (YTB, s.368).
- Görevliler **zar zor** bir yolunu bulup başka bir arabaya bindirerek uzaklaştırmaları, Allah bilir, linç edilecekmiş oracıkta (YTB, s.385).
- Tozlu bir ışığın **zar zor** aydınlattığı koridora çıkar çıkmaz, Yüzbaşı Demir'in burnuna, alkol ve parfüm karışımı, ağır bir koku çarptı (YTB, s.386).
- Haziran'ın ilk günlerinde bir akşam, Şark Kahvesi'nde **zar zor** buluşabildiler (YTB, s.460).
- Sefarethane ahşap, iri gövdeli, bir Ankara eviydi; kapısındaki Azerbaycan işareti karla örtülmüş, Azerbaycan sefareti levhası **zar zor** okunabiliyor; etrafta davetlilerin arabaları, faytonlar, birkaç da otomobil. Sefarethanenin pencereleri, şıkır şıkır perdelerinde, belirip kaybolan misafir gölgeleri (GP, s.467).

Zart zurt: Kişinin kendini üstün görerek, yüksek perdeden bakarak atıp tutması.

- Neymiş de nezaketi elden bırakmamalıymış; kızı bulamazsa telefon edecekmiş, **zartmış zurtmuş** (KS2, s.180)!
- Bağlasalar durmam **zart zurt** (KS2, s.241)!
- Küçük bey tutturmuş, yok provalara gelmiyormuşum, yok rolümü ezberlemiyormuşum **zart zurt** (KS1, s.257).

Zehir zemberek: Çok acı, kötü.

- *Orhan şöyle bir duruyor; karşısında Gilda'yı bu zehirli, kızıl saçlı, uzun bacaklı kadını çıkaran talihine **zehir zemberek** küfrediyor (KS1, s. 102).*
- *Aklının içinde, kozada ipekböceği gibi sımsıkı, tostoparlak bir ümid yatmakta; kelebek olacağı, oradan oraya uçacağı ve milyonlarca yeni ümid yumurtlayacağı günü beklemektedir. Ona sokulur, sokulmaz: -Hilde, deriz, bütün bu hayalleri yırtabilirsek! Ayaklarımızı sağlamca yere bassak ve **zehir zemberek** bir karar verebilirsek! Acaba sen (ZBB, s.240)? ...*
- *Yalnız oralarda bir yerde Toros tünellerini **zehir zemberek** geçip giden çarpıntılı bir eski zaman treni (KS2, s.227).*

Zehir zıkkım: Kötü, rahatsız edici, zehir gibi.

- *İstanbul'un bütün barlarında; Beyrut un, Şam'ın, İskenderiye'nin ve Pire'nin bütün barlarında yıllarca sarhoşların yüreğini **zehir zıkkım** oyan. Gemicilerin kollarındaki dövme. Delikanlı, ıslıl ıslıl bir şişeden tertemiz bir bardağa iki parmak votkanın usulca akışı (KS1, s. 87).*
- ***Zehir zıkkım** bir gece idi (ZBB, s.99).*
- *Fakat onun sadece var olması, her gece **zehir zıkkım** şarkılar söylemesi (KS2, s.170) ...*

Karşılaşma

Boğaz boğaza: Kıyasıya bir rekabetin, savaşın içinde olma.

- *Düşman da bundan yararlanıp, makineli tüfeklerle her tarafı önce didik didik didikledi, arkasından ürkütücü çığlıklar atarak üstlerine çullandı: **boğaz boğaza** savaştılar (YTB, s.80).*
- ***Boğaz boğaza**, amansız bir süngü harbi başladı (GP, s.235).*

Burun buruna (gelmek): Karşı karşıya gelerek çok yakınlaşmak, bir araya gelmek.

- *Yeni ve bulantılı bir kış sabahıyla **burun buruna** gelince korktu* (KS2, s.7).
- *Çinli öncülerin çoktan Wowan Boğazı'nı tuttuklarını, mevzilendiklerini Bütün gece bu yüz den bekledik, sabahtan beri her dönemeci düşmanla **burun buruna** geleceğiz diye korka korka dönüyoruz, oysa herifler uçakların korkusundan sinmiş, fırsat bulup üstümüze gelemiyor* (YTB, s.17).
- *Kantin'e doğru giderken Türkan'la **burun buruna** geliyor* (KS2, s.37).
- *Duvar da ayna olduğu için kendi kendisiyle **burun buruna** oturuyordu. Kapıda bin bir türlü şey yazılmıştı* (ZBB, s.40).
- *Çıkarken kapıdaki afişin kızıyla **burun buruna** geliyor* (ZBB, s.44).
- *Mağdem ki göğüs kafesinde biriktirip durduğu bir boka yaramaz heyecanları, cebinde bin küsur lirası ve üç çeyreği tahta kurusu kokularıyla çalkalanan White Horse şişesi var, elbette ikisi **burun buruna** verip bunaltılarının netameli bir yerinden ertesi sabaha çıkabilirler* (KS2, s.69).
- *Tugay' çekilmesini iki artçı bölük örtecek ti: Birinci ve On birinci Bölükler! Üsteğmen Demir'in Takımı düşmanla **burun buruna** olduğun an artçı ucunu oluşturuyor, komuta bakımından Yüzbaşı Cevdet'in bölüğüne bağlanıyordu* (YTB, s.79).
- *Koridorda Uysal Tevfik'le **burun buruna** geldiler* (KS2, s.95).
- *Otelin merdivenlerinde **burun buruna** geldiler* (KS1, s.150).
- *İlyas ve Kazım sanki orada tezgâhın önünde karşılıklı konuşmamışlar, bir macera filminde **burun buruna** gelip sıırsıklam bir öfkeyle atışmışlar* (KS1, s.152).
- *Athena Kılçık Nâzım'la dönüp de Rejisör'ü Gilda'yla **burun buruna** bulunca küplere binmiş öfkesinden* (KS1, s.161).
- *Zehra burada iken **burun buruna** mı yaşıyorlar* (KS2, s.169)?
- *Birden seninle **burun buruna** geliyoruz* (KS1, s.183).
- *Öğle yemeğini **burun buruna** yediler* (KS2, s.224).
- *Koridorda İrfan'la **burun buruna** geliyorlar* (KS2, s.240).
- *Merdiven altında Beygir Kâzım'la **burun buruna** geldiler* (KS1, s.249).

- *Taksinin karanlığında antrasit siyahı gözlerini sonuna kadar açıp, daha alçak bir sesle diyor ki: <—...önce bir yere uğrayıp birşey içelim. Susuzluktan ölüyorum Demir. Öğleden beri, çene çene: İrfan'la **burun burunayız**, bahsetmiştim canım, hani eski komünistlerden, o mu, ohooo bıraksan yarın sabah Eminönü Meydanı'na barikatları kuruyor (YTB, s.273) ...*
- *İçisıra salonu akvaryumun jelatin yeşili ışığıyla aydınlık bulacağını sanıyormuş herhalde, zifiri bir karanlıkla **burun buruna** gelince şaşırıyor; peki, camlardan şafak öncesinin yıldız alacası da mı vurmaz, vuramaz, güneş perdeleri sımsıkı çekilmiş çünkü; önce ışığı yakıp sonra perdeleri ardına kadar açıyor ki, ikinci şaşkınlık: Ümid'in evi, hiç bir gelişinde rastlayamadığı tertemiz bir düzen içindedir, tülden kesilmiş andıran dantel balıklarının sağlığı ve keyfi yerinde, kitapların ve sehparın tozu alınmış, duvardaki resimlerde gazeteci Mahmut pörsük gözleriyle 'ilelebet kaybettiği' Ümid'e, Ümid ise sigarasını uzattığı çakmağın mıknaatıslı alevine bakıyor (YTB, s.375).*
- *Nâzım ile Vâlâ, soğuk ve nemli Batum rıhtımına, ayak basar basmaz, acımasız gerçeğe **burun buruna** gelmişlerdi: etraflarını hamallar sarmış, bavullarını taşımak için, aralarında kavga ediyorlar (GP, s.383).*

Saç saça: Kavga ederken birbirinin saçını acıtarak hızlıca çekmek.

- ***Saç saça**, başbaşa dövüş! Birbirlerini yerden yere vuruyorlar. Gözleri sivrileşiyor. Kin damlıyor sanki tırnaklarından (KS1, s.242).*

Süngü süngüye: Düşman kuvvetlerinin karşı karşıya gelerek silahlarla çarpışması.

- *Şu şimdi Tabur'un ardında eğleşen Topçu Bataryası Kanuri'den yola çıkmış, bunlara katılacak, hiç haberleri olmuyor: bir hayal ordusunun askerleri gibi, gecenin belalı bir saatinde sisin ortasından ansızın peydahlanıyorlar ki, Allahtan nöbetçilerin gözü açıklarına rastlamışlar, en ufak bir yanılma her iki yanın tuzağa düştüm sanmasına, **süngü süngüye** gelmesine yol açabilirdi, felaket (YTB, s.18)!*

Göğüs göğse: Karşı karşıya çarpışma.

- *Kesilmiş damardan boşalan kanın kızıl uğultusu, **göğüs göğüse** vuruşmanın tuzlu sarhoşluğuna gerçek dışı boyutlar katıyordu* (YTB, s.75).

Karşı karşıya: Yüz yüze gelmek, bir durumla karşılaşmak.

- *Bundan on on beş gün evvel gemi limana geldiği akşam yine bu masada **karşı karşıya** ve konuşmadan içtiğimizi hatırlıyorum* (SA, s.231).
- *Uzak uzak, ihtiraslı bir çift kadın dudağını, kılıç gibi çekilmiş bir çift gözü arzular belki. Ama, **karşı karşıya** geldiği andan itibaren onun için bütün kadınlar saygılı birer kardeş; o bütün kadınlar için saygılı bir ağbiy* (ZBB, s.217).
- *3. Kordon ciddi bir tehditle, **karşı karşıyadır*** (GP, s.349).
- *Daha önce de gitmiş, görüşme yerinde onunla **karşı karşıya** gelince serseme dönmüştü, aynı izlenimi yeniden yaşıyor* (YTB, s.380).
- *...durum gördüğünüzden farklı Ümid, siz burada herşeyi prensipler seviyesinde tartışmaktasınız, halbuki biz orada müşahhas güçlüklerle **karşı karşıya** bulunuyoruz* (YTB, s.504).

Selâm sabah: Kişilerin birbirleriyle selamlaşıp birbirlerinin halini hatırlarını sorması.

- *Süreyya hergelesine tabii bir daha **selâm sabah** yok* (ZBB, s.145) ...

Selamsız sabahsız: Saygısız bir şekilde, selam vermeden.

- *Tophane'de onu parmaklıklı rıhtımın önünde bıraktım. **Selâmsız sabahsız** ayrıldık. Cihangir'den döndüm. Bir sigara yakmak istedim. Sigaram kalmamıştı. Büsbütün asabım bozuldu* (KS1, s.42).
- *Ragıp çıktı geldi. **Selâmsız sabahsız** yere tükürdü: -...Geçmiş tenekeli, dedi, dünya* (KS1, s.66)!
- *Biz de ne de olsa senin ailen sayılırız, öyle **selamsız sabahsız** kalkıp gidivermek zaten yakışık almaz, yakışmaz* (KS2, s.129).

Kesinlik

Arayıp bulmak: Bir şeyi bulmak için çaba sarfetme ve sonunda onu bulma.

- *Kendisi ve karanlık ahababı Beygir Kâzım için bir boşluk, bir deli sessizliği arayıp buluyor* (KS2, s.128).
- *Binbaşı Demir sözünü kesmek için başka bir ses arayıp buldu, sonradan 'yaşlı ve kederli bir adaminkine' benzettiği bir sestir bu: — Hayır Ümid, seninle yalnız konuşmak istiyorum, ikimize dair. Beni lütfen Firuzağa'da bekle, oraya geleceğim, Suat'a akşam gideriz* (YTB, s.524).

Ayan beyan: Açık açık, net bir biçimde.

- *Yarbay Baba Saffet, kucagında keyifli keyifli ron ron eden Boncuk'u okşamasına ara vermeden, konuştu: < — ...anlaşılmayacak bir husus yok Yüzbaşı, her şey ayan beyan ortada: müteyakkız bir bitarafıktan muhataralı bir tarafgirliğe sürükleniyoruz, diyeceksin ki bunu istemedik mi, amenna, istedik, lakin bu Amerikalılara elimizi bir verdik mi, kolumuza sahip çıkmalarından korkarım>* (YTB, s.245)...

Bilirim bilirim: Bir şeylerin bilincinde olmak, bilmek.

- ***Bilirim bilirim** sen zaten pek sevmessin Amerikalıları, ondan böyle diyorsun, şüphe yok* (KS1, s.48)!

Bilsek bilsek: Bir durumun olup olmamasını sadece bazı kişilerin bilebileceğini ifade eden söz.

- *İstanbul değişmiş mi değişmemiş mi, bunu **bilsek bilsek** biz gemici milleti biliriz* (SA, s.32).

Bulaşırsa bulaşsın: Kötü bir duruma girse bile sonucun iyi olması, değişmemesi.

- *Ne kılıkta görünürse görünsün, hangi cinsel rezilliğe **bulaşırsa bulaşsın**, her seferinde Yüzbaşı Demir erkekliği taş gibi elinde uyanıyor: uyanır uyanmaz kalkıştığı umutsuz kendi kendini doyurmak çabaları da, Tepebaşı'nda Alp Otel'i'nin sarı abajurlu odasında Aysel'in onu doyuma ulaştırmak çabaları kadar boşa gidiyor* (YTB, s.250).

Bulmak çıkarmak: Bir şeyi bulup ortaya çıkarmak, keşfetmek.

- *İşte o vakit Eşfak yıllarca önce aynı gözbebeklerini, aynı gülüşü bambaşka şartlar altında görmüş olduğunu **buldu çıkardı*** (KS2, s.116).
- *Bu kadar beğenmediği Ümid'i ona neyin yakınlaştırdığını birden **buldu çıkardı*** (YTB, s.206).
- *Yüzbaşı Demir, Postahane'nin merdivenlerinde buluştuklarından beri içini oyan yabancılığın nedenini, **buldu çıkardı*** (YTB, s.313) ...
- *Bereket, tekerleklerin tıkırtısından, trende olduğunu **buldu çıkardı**. «Öyle ya, hay Allah: İstanbul'a gitmiyor muyuz»* (YTB, s.527)?

Bulup çıkarmak: Herhangi bir şeyi, sözü, fikri bulup ortaya çıkarmak.

- *Osman peşini bırakmasın, çaktırmadan ikametgahını tesbit etsin bakalım: nasıl olsa evine dönmiyecek mi bu hâtun, oradan neyin nesi olduğunu **bulup çıkarmak** gayetle kolay* (KS2, s.27)!
- *Adama harıl harıl dudaklarını yediriyor; biraz sağ memesini yediriyor; kuyruk sokumunda rezil bir ter yumuşaklığı, üşümeye benzer ürpermeler duya duya portföyün lira gözlerinden onluk ve yüzlük dolarlar, iki adet Yunan Krallığı posta pulu, irili ufaklı tüccar kartvizitleri **bulup çıkarıyor*** (KS2, s.63).
- *Boğaz'da, Bakırköy'de kimselerin bilmediği Rum meyhaneleri **bulup çıkarıyor**; büyük kış geceleri birer şehvet fırtınası halinde oralarda birikip ortalığı birbirine katıyor, karıştırıyorlar* (KS1, s.139).

- *Kılçık o rahatsız edici gülümsemesini yine **bulup çıkarıyor**: - Tamam! diyor. İnansın tabii! Sen bu film, öteki film diye idare et! Gerisini bana bırak* (KS1, s.154)!
- *İnce bir hüznün pul pul belirip kaybolurdu: dumanlı bir sarı mı dese, çağla yeşili mi dese, ne dese? Güneşin, pencere kafeslerinden Acem halısına benek benek düştüğü bir öğle sonu, çalgısının düşünceli titreşimleriyle, odasını dolduran tül çiçekleri ürperir, narin yeşillerini toz toz dökerlerdi sanki; Demir, annesinin bir şeylere üzüldüğünü uzaktan uzağa sezer, neye üzüldüğünü bir türlü **bulup çıkaramazdı*** (YTB, s.71).
- *Bekir'in gözleri inatla Athena'yı arıyorlar. Orada sandalyeye ilişmiş belli belirsiz gölgesini, arada sırada bir yıldız böceği gibi yükselip alçalan sigarasının ateşini zar zor **bulup çıkarıyorlar*** (KS1, s.90).
- *Demir, ne de olsa ortaokul öğrencisiydi, olayın Gazi Paşa'ya karşı bir yanı olduğunu kendiliğinden **bulup çıkarmıştı** ya annesi Suat Hanım ya o tarihte, ya da biraz daha sonra, olup bitenleri heyecan ve mutluluktan yanakları pembeleşe pembeleşe ona şöyle açıklamıştı* (YTB, s.137)...
- *Hayret, en alt gözün gerisinden o günedeyin evde gördüğünü hiç hatırlamadığı süslü bir kutu **bulup çıkarıyor**: mor kadifeyle kaplı büyükçe bir kutu, kapağına iri ve sarı kayısı gülleri boyamışlar, köşesinde eski harflerle bir iki satır, yanında fransızcası: Confiserie Lebon, Péra - Constantinople* (YTB, s.194).
- *Hesapçılara gelince, onlar, vâdeleri ve tesirleri ne derece uzaktan uzağa olursa olsun, bir kere genel diyebilecekleri bir şey **bulup çıkarır** gibi oldular mı, yandın* (ZBB, s.235)!
- *Yüzbaşı Demir'in şaştığı, elbette Ümid'in bu akıllıca sözleri nereden **bulup çıkardığı*** (YTB, s.284).
- *Fikrini seviyor, sevmesinden, asıl gerekçesinin Suat'tan ayrılmamak arzusu olduğunu **bulup çıkartıyor*** (YTB, s.343).

Bulaştı bulaşalı: Kötü bir işe bulaştığı andan beri.

- *Bu işe **bulaştı bulaşalı** içini kemiren kaygı yine de yakasını bırakmıyor: <...ya müdahale dahili bir harbe dönerse, ne haltedерiz>* (YTB, s.407)?

Çekmek çıkarmak: Bir kimsenin geçmişinde yaşadığı bir anıyı hatırlaması, tekrar olayı yaşaması.

- *Yalının deniz tarafındaki bu koca ağacın altında yemek yemeyi, Direklyalı'da geçmiş çocukluk yıllarından mı **çeki çıkardı**; Kuledibi'nde harcadığı kapalı ve karanlık yılların bir tepkisi midir, bilemiyor (YTB, s.437).*

Çekmek gitmek: Bir yerden diğerine gözü kara ve korkmadan gitmek.

- *Birazdan Franchert d'Esperey'nin kumandasında işgal kuvvetleri Türk sancağını selamlıyarak İstanbul'dan **çekip gideceklerdi** (KS2, s.35).*
- *Dündar, yumrukları vurmaktan acımış, yüzü karmakarışık bir halde **çekip gidiyor** yalnız (KS2, s.90).*
- *Eh, diyor öteki, hoşunuza böylesi gidiyorsa, **çekin gidin** (ZBB, s.249)!*

Çekti mi çekti: Parayı bankadan kesin olarak çekmek.

- *Zehra bankadan parasını **çekti mi çekti**, o dakika yolunu bulup onu ekecek ve paraları cepleyip Athena'yı aldığı gibi pır (KS1, s.253)!*

Çıkarsa çıksın: Birinden birinin doğru çıkması, hangisi doğru olursa olsun sonucun değişmemesini vurgulayan söz.

- *İkisinden hangisi doğru **çıkarsa çıksın** benim nasibime utanmak düşecek (KS2, s.165).*

Çıkılırsa çıkılsın: Nereden çıkılsa da sonucun değişmemesi.

- *Evet, hangi kapıdan **çıkılırsa çıkılsın** kumandan, ölüm (KS2, s.46).*

Çıkmak gelmek: Bir yerden ayrılıp başka bir yere gelmek, belirmek.

- *Yarın öbür gün Namık **çıkarak gelir*** (KS2, s.32).
- *Yoğunluğu ölüm gibi yüksek bir sessizlik neredeymişsin **çıktı geldi** hepsinin ağzını burnunu tıkadı* (KS2, s.172).
- *Kulaklarına zıpkın zıpkın saplanan tren çığlıkları. Marsilya Garı sisin içinden **çıkarak gelir*** (ZBB, s.280).
- *Ağızlarında sönük cigaralarla hayvan ölümleri gibi uyuyan Cezayir'li arabalar **çıkarak gelir*** (ZBB, s.280).

Çıkıp gelmek: Bir noktadan ayrılıp başka bir noktaya doğru harekete geçmek, bir yere varmak ya da ortaya çıkmak.

- *Avuçlarında uzayıp giden ince ve soğuk bir ter. Yazıhaneyi kıvamlı bir sıvı gibi dolduran sessizliğin ortasında limandan **çıkıp gelen** özlemlerle dolu bir vapur düdüğü* (KS1, s.24).
- *Selma gibi bir kadını bırak, git Beyoğlu'nun çürümüş rakı ve eskimiş şehvet tüten batakhanelerinden dirseklerine kadar bilezikli kenar mahalle fahişeleri bul, onları al, onlarla yaşa. İsterse Selma'nın yüzündeki duru ve dinlendirici aydınlık biraz Mona Lisa'dan; isterse tavırlarındaki yorgun soyluluk biraz Holbein'in çizgilerinden **çıkıp gelsin*** (KS2, s.36)!
- *Çocuklar neredeymişsin **çıkıp geliyorlar*** (SA, s.186).
- *Peri kızı ve çukurdaki çiftçi **çıkıp geliyor*** (SA, s.186).
- *Zira onun gelmeyişi ister istemez vakit ilerlediği halde Bekir'in bir türlü **çıkıp gelmeyişiyle** birleştiriyor* (KS2, s.226).
- *Bir de ne: birbiri ardınca yuvarlanan, birbiri ardınca **çıkıp gelen** Beygir Kazım'ın dedikleri* (KS2, s.227).
- *Bu düşünce onu öbürlerinden koparıyor, kalbini koparıyor; bir an, tekrar yaşayabilmek için Hilde **çüksün gelsin**, hem de buraya, öbürlerinin yanına gelsin istiyor* (ZBB, s.254).
- *Mavi gözleri şiş şiş. Uykudan çok bir hayalden **çıkıp gelmiş** gibi* (ZBB, s.288).

Çıkıp gitmek: Bir nesnenin bir noktadan girip diğer noktadan çıkması.

- *Adamın sağ gözünden girip sol gözünden **çıkıp giden** bir elektrikli tren (ZBB, s.21).*

Çözülüp dağılmak: Bir birleşip bir ayrılmak.

- *Vapurla Köprü'ye geçiyorlar: sanki yaz, dümdüz, parıl parıl deniz, erimiş cam gibi göz kamaştırıyor; Sarayburnu'nda **çözülüp dağılan** martı yumakları, romorkörlerin, gergin halatlarıyla ağır ağır çekerek, Galata rıhtımından ayırdıkları bembeyaz bir vapur, Romen bandıralı, güvertesinde sürüyle yolcu: hayal mi kuruyorlar, kurulmuş bir hayalin mi içindeler (YTB, s.398)?*

Dalmak gitmek: Bir kimsenin kafasından düşünceler geçirerek bir noktaya sabitlenmesi, dalması.

- *Eh! diyor, **daldın gittin!** Ne alıp veremediğin var (ZBB, s.290)?*

Delip geçmek: İçinden geçmek, ilerlemek.

- *İçinde bir tren yüksek dağları **delip geçiyor**, yokuşlarda nefes nefese bir şeyler anlatıyordu (KS1, s.104).*

Delip delip geçmek: Çok güçlü bir duygunun karşısındaki şeyi parçalayabilecek kadar güçlü olması.

- *Yanlış bir kocamanlığı var bu gözlerin, bugün; bir de acı, **delip delip geçiveren** küstah bir saldırganlığı (KS2, s.116).*

Denerse denesin: Birçok şeyi denese bile sonucun değişmemesi.

- *Ne yaparsa yapsın, neyi **denerse denesin** o ince zar titreşimlerinin gözlerinin çakıldığı her şeye yayılmasına engel olamıyor (KS2, s.145).*

Derse desin: Kimsenin söylediklerini umursamamak, dikkate almamak.

- *Sonra yeniden deminki konuştuklarına dönmek istedi. Ama olmaz artık. Ne **derse desin**, ne yanından tutarsa tutsun Dünder'ı bir türlü o yöne çekemez: Nasıl olmuşsa olmuş, yağmur birden kesilmiş, stad ansızın boşalmıştır* (KS1, s.114).

Doğrudan doğruya: Dolaysız bir şekilde, bizzat, direkt.

- *Bulvarın sırlı karanlığı, Bizans Kemer'i'nin dönemecindeki sokak kavgası usul usul gerçek nisbetlerini terk ediyor; bir düş yumuşaklığı, bir istek belirsizliği edinip geceyle **doğrudan doğruya** ilgisi olmıyan bir yerlere çekiliyor* (KS1, s.11).
- *İsterse yüz bin olsun! İş, parada değil! Bu benim **doğrudan doğruya** içime ait bir mesele. Bak nasıl, doğrudan doğruya ve içime: Ben istersem sizi ve elbirliğiyle kurduğumuz örümcek ağını bir kenarda bırakır içimde uğuldayan bir meselenin haline gireşebilirim* (KS1, s.26).
- *İsterse yüz bin olsun! İş, parada değil! Bu benim doğrudan doğruya içime ait bir mesele. Bak nasıl, **doğrudan doğruya** ve içime: Ben istersem sizi ve elbirliğiyle kurduğumuz örümcek ağını bir kenarda bırakır içimde uğuldayan bir meselenin haline gireşebilirim* (KS1, s.26).
- *Halbuki kadın onun gelmesiyle, musluğun bir köşede kendi başına akıp durmasıyla **doğrudan doğruya** ilgili değildi* (KS1, s.30).
- *Necdet'in gülüşünü şimdi çok uzaklarda kalmış iyi, vazgeçilmez bir gey gibi hatırlıyor. Söylediklerini. Tevkif edilir edilmez: ... bu defa gönlüm rahat: yazdığım ve inandığım her şeyin **doğrudan doğruya** tarihi olduğunu biliyorum. Kabahat işlemiş çocuk şüphelerinden uzağım. Kendimi suçlu saymıyorum, sanki bana karşı suç işliyorlar* (KS1, s.37).
- *Böyle **doğrudan doğruya** duygularına ait meselelerde bir yerden sonra iradesini ve kendi üstündeki kontrolünü kaybediyor. Kafasında ilgili ilgisiz binlerce cümle bir anda binlerce havai fişek gibi renk renk yanıyor ve sönüyor* (KS1, s.41).

- Kılçık Athena'ya esaslı bir ümit vermek istiyordu. Onu geceleyin, **doğrudan doğruya** Mecidiyeköyü'ne götürecekti, bunlar çalışır film çekerken dumanı üstünde takdim edecekti (KS1, s.47).
- Zihninden Gianna'ya yazdığı mektuba bir kaç satır daha ilave ediyor: ... yanıldığım nokta Mahmud'u **doğrudan doğruya** temsil ettikleriyle karıştırmam olamaz mı? Ben sandım ki onu hayatımdan kovarsam bana vazife gibi gelen bazı sorumluluklardan da sıyrılabilirim. Halbuki o gidiyor, ona ait her şey üzerimde kalıyor> (KS1, s.60).
- Ona ait olmaktan çıkıp, **doğrudan doğruya** Güner'in çıtır çıtır çıtırdayan fahişe şehvetine ait bir takım uyarıcı salyangozlar haline gelen dudakları (KS2, s.63).
- Bu aslında benim yabancı olmıyan, daha doğrusu **doğrudan doğruya** benim olan bir düşünce: bunun ve buna benzer, bunun kadar orospuca başkalarının peşine düşerek o fakülte'deki İktisat öğrencisi İbrahim'in de, bakışları kırlangıçlar gibi dağılan sevgilisinin de kanına girdim (KS2, s.93).
- Ankara'ya tesir edecek birini bulabilsem; **doğrudan doğruya** Zirai Donatım'a ya da Hariciye'ye, belki vaziyeti kurtarırım (KS2, s.98).
- **Doğrudan doğruya** III. Enternasyonal'e bağlı Türk Komünist Partisi'nin teşebbüsleri ile, bu birlik tehlikeye maruz kalıyordu (GP, s.109)...
- Uysal **doğrudan doğruya** bu mesele ile ilgili değilmiş gibi başka bir ses, başka bir tutumla asıl biti bundan sonra atıyor (KS1, s.117).
- Öteki sesiyle elinde olmadan başladığı, **doğrudan doğruya** Selma ile ilgili bir kurt pazarlığını üretip geliştiriyor (KS2, s.124).
- Susuyor. Sonra **doğrudan doğruya** Türkân'a (KS2, s.126).
- **Doğrudan doğruya** size raci (KS2, s.135).
- Daha sonra birbirleriyle **doğrudan doğruya** ilgisi olmayan, nitelikleri belirsiz sıra sıra sözler, sıra sıra görüntüler (KS2, s.152).
- Cinayetle **doğrudan doğruya** bir ilgisi olabilir mi (KS1, s.171)?
- Bu arada **doğrudan doğruya** resmi makamlara baş vurmanın doğru olmayacağını, daha önce sizinle görüşmenin uygun düşeceğini düşündüm (KS2, s.203).

- Sanki 1919 hareketi **doğrudan doğruya** bizi, geçmişimizi olduğu kadar geleceğimizi ilgilendiren; esaslı dayanak noktaları veren bir toplum davranışı değil, çocukluğumuzda dinlediğimiz heyecanlı bir masal (KS1, s.228).
- **Doğrudan doğruya** adamın haysiyetine namusuna dokunuyor (KS2, s.239).
- Gariptir, sorun onu **doğrudan doğruya** ilgilendirmediği halde, Yüzbaşı Demir o gece uyuyamıyor (YTB, s.244).

Dönüşmesine dönüşüyor: Sürekli bir duygunun başka bir duyguya dönüşmesi ve sonucun değişmemesi.

- Varlığını kemiren iktidarsızlık yerli yersiz öfkelere dönüşmüyor mu, **dönüşmesine dönüşüyor**, ne var ki geçici patlamalar bunlar, sağlam desteklerden yoksun, dokuması gevşek, patlamasıyla unufak dağılması bir olan (YTB, s.249).

Durursa dursun: Ne kadar sağlam dursa bile sonuç değişmez anlamında.

- 'Halas-ı vatan fikri' yüreğinde, ne kadar sağlam **durursa dursun** (GP, s.219)

...

Düşerse düşsün: Bir kişinin saçlarına aklar düşse de bu olumsuz durumun gerçekleşmesinin sonucu değiştirmemesi.

- Avukat Sadık ne kadar yaşlanırsa yaşlansın, kısa kıvrıcık saçlarına ne kadar ak **düşerse düşsün**; gözleri daima çocuk: hep bir takım yaramaz ışıklarla dolup taşıyor (KS1, s.23).

Düştü düşecek: Düşmek üzere.

- Birden bir miktar yer istiyorum: Fransız kabinesi **düştü düşecek**, radyodan takip ediyoruz. Ha, başmakale dizildi mi (KS1, s.21)?

Eninde sonunda: Sonuç olarak anlamında.

- *Ya da şöylesi: -... niye tuttuğum bütün kurtuluş yolları beni **eninde sonunda** gerilimli bir senaryoyu yaşamağa götürüyor (KS1, s. 8)?*
- *Daha sonra yanlış yanlış gülümsüyor : -...yaşamanın sebebi ne? Mahmud'u silerek Turgut'la flört etmek mi? Turgut? Turgut **eninde sonunda** kötü bir Halil (KS2, s.8).*
- *Ben bir vakitler unutulmuş Anadolu kasabalarında resim öğretmenliği yapmayı düşünürdüm; şimdi İstanbul'a bile dönemiyorum. Şahsi zaaflarımız **eninde sonunda** sosyal sorumluluklarımızı siliyor (KS1, s.38).*
- *Benim bunca yıldır gördüğüm ve bildiğim şudur ki Seyit Sabri'nin hesapları sadece kendi çıkarı üzerine kurulmuştur: eğer beni tutuyorsa, küçümsenmeyecek paralar döküyorsa bu **eninde sonunda** benim gayretimin kazanç şansını daha da arttıracakını bildiğindendir (KS1, s.52).*
- ***Eninde sonunda** açıkta yatmış sayılırdı (ZBB, s.13).*
- *Mamañih **eninde sonunda** mutabık kaldık. Giderken kadehini boşalttı ve sırttı (SA, s.18).*
- ***Eninde sonunda** bu da diğerleri kadar budalaca bir işti (SA, s.51).*
- ***Eninde sonunda** delirecek (KS2, s.119)!*
- *Çünkü, **eninde sonunda**, bir çemberi hayır için de olsa kırmak teşebbüsü bu teşebbüse girişenlere pahalıya mal olur (ZBB, s.131).*
- *Bu bilmeceyi çözmek isteyenlerle istemiyenler arasında çarpınıp çarpınıp, **eninde sonunda** çözmek zaruretinde karar kılıyoruz (ZBB, s.147).*
- *Bir kadın **eninde sonunda** hiç bir şeydir, dediği; fakat boşluğunu duymak yok mu, boşluğunu? İşte bu korkunç (ZBB, s.167)!*
- *Kulaklarımızda Yankovic'in bir hafta önce söylediklerinden nasılsa unutulup kalmış bir kaç kelime: -... bir kadın **eninde sonunda** hiç bir şeydir (ZBB, s. 178).*
- *Hiç bir bağ tanımamak, hiç bir sorumluluk duygusunun altına girmeyi düşünmemek; yanlış tutulmuş düpedüz kargaşacı bir özgürlük fikrine saplanmak ve onu ve dostlarını **eninde sonunda** tutkuların ve zaafların tutsağı etmiş (KS1, s.197).*

- *Piyanosunun başına oturur; iç içe geçmiş sesler bulup birkaç gram dokuyarak bu yılanın **eninde sonunda** beni mutlaka zehirleyeceklerini anlayabilirdi (KS2, s.227).*

Gecikmesine gecikeceğiz: Bir yere kesin geç kalınacağını vurgulayan söz.

- ***Gecikmesine gecikeceğiz** elbet (KS2, s.247).*

Geliş gelmek: Beklenmedik, şaşırtıcı ve ani biçimde bir yere gelmek.

- *Neden olacak sabahın esselâtında Kılçık bir **geliş gelmiş**, eve! Orada olsaydı seninki duası okunmuştu (KS2, s. 22).*
- *Sabah bir **geliş geldi**: saç baş dağınık, gözler şiş (SA, s.101).*
- *Niyesi var mı be? Adam kesmiş gibi bir **geliş geldin** ki, içimden garanti, dedim karıyı temizledi (SA, s.103).*

Girer girer: Kimsenin karışma yetkisi olmaması, girer mi girer anlamında.

- ***Girer girer**, buna siz ve ben karışamayız (SA, s.121).*

Gitti gider: Bahsedilen şeyi kaybetmek, yitirmek ve bir daha ele geçirememek.

- *Doğrusu bu görev Tugay'ın ilk önemli savaş görevi, General Yazıcı'dan, Adil Onbaşı'ya kadar herkes bunun farkında ya, şu terslikler olmasa: sabah sabah, Binbaşı Mithat boğazda ilerlemeye başlayan Tugay'ı, dağların doruk çizgisinden paralel olarak izleyecek yerde, Albay'dan gece 'harita üzerinde aldığı talimat hilafına bir doğrultu tutturup gidiyor, **gitti gider** (YTB, s.15).*
- *Tıpkı kedi köpek gibi arada bi okşa, istediğini al, o kadar! Sakın şımartmayı deme, ipin ucunu bir kaçırdın mı **gitti gider** (SA, s.86).*
- *Kısaca susup, pos bıyıklarını dumana boğarak, Demir'in asıl merak ettiği söyledi: < —...cepheden taarruz ettik, fevkalade muhkem bir yer, 'demir üçgen' tabir ediyorlar, sen yaralandıktan sonra bölüğüne vekâleten Kara Başefendi kumanda ediyor, baktım vaziyet muğlak, hayli muhataralı, jeep'e atlayıp*

*yakından bir göz atsaydık diyoruz: büyükçe kalibreli bir top mermisiydi, üstümüze düştü, ya da çok yakınımıza, şoför, karargah subayı Nuri, **gitti gider**, benimkisi parça isabeti değil, tazyikten savrulmuşum, jeep bacağın üstüne devriliyor> (YTB, s.240)...*

- *...birşey yapamadık tabii, dehşetli müteessir oldu, otobüse elimle bindirdim, sonradan duyduk ki Bursa'ya dönüşünün haftasına bir kalp krizi, **gitti gider** (YTB, s.318).*

Görünürse görünsün: Nasıl görünse de sonucun değişmeyeceğini vurgulayan söz.

- *Ne kılıkta **görünürse görünsün**, hangi cinsel rezilliğe bulaşırsa bulaşsın, her seferinde Yüzbaşı Demir erkekliği taş gibi elinde uyanıyor: uyanır uyanmaz kalkıştığı umutsuz kendi kendini doyurmak çabaları da, Tepebaşı'nda Alp Otel'i'nin sarı abajurlu odasında Aysel'in onu doyuma ulaştırmak çabaları kadar boşa gidiyor (YTB, s.250).*

Kalkmış gelmiş: Bir yerden kalkıp, ayrılıp başka bir yere gelmek.

- *Babam iş yapıyor onlarla. O da **kalkmış gelmiş**. Zengin tabii. Ay deli olacağım şekerim: düşünsene, sahibi bir Amerikalı: yakışıklı, Hayatımı baştanbaşa değiştirebilir zengin, üstelik çirkin de sayılmaz (KS1, s.48).*

Kararım karar: Herhangi bir konuda kesin ve net bir kararda olma durumu.

- *Höyük hayatından memnundu. Homurdandı: -Seçmelere gireceğim. **Kararım karar** (KS1, s.103).*
- ***Kararım karar**, evden çıkıyorum (KS2, s.117).*

Kesip atmak: Çok fazla üzerine düşünmeden net bir sonuca varmak.

- *Nasıl böyle **kesip atabiliyoruz**? İki yıllık bir aşktan sonra (KS1, s.41)?*
- *Utanmasa yumruklarını **kesip atacaktı** (KS2.90).*

- *O Halil'in bütün yaşama düzenini üzerine kurmağa kalkıştığı cinsel isteklenmelerini ve eyilimlerini kaskatı bir irade ve azim bıçağıyla **kesip atmış**, başka bir noktada ve anlamda onları asıl ve önemli kişiliğinin ikinci derecede özellikleri haline getirmişti (KS2, s.114).*
- *...Ham hom şarolop, diyerek **kesip atıyor**, ham hom şaralop (KS2, s.170)!*
- *Yüzbaşı Demir içisıra **kesip atmıştı** çoktan: fi tarihinde oynadığı Horatio rolüyle, çevirdiği bir iki filmle istediği kadar şişinsin, zavallı bir adamdı bu, gösteriş düşkünlüğüünün ardında ölçüsüz bir yükselme tutkusu, herşeye kulp takmasının ardında yaşı epeyce ilerlemiş olduğu halde hâlâ bir baltaya sap olmayışı yatıyordu (YTB, s.337).*
- *Bunun ne türden bir yaşama biçimi gerektireceğini düşündükçe canı sıkılır, keyfi kaçır bir iki erkekle öğrenilecek hüneler mi bunlar? Ümid'le tartışamazsın da, çok üstüne vardın mı, o alaylı gülüşüyle **kesip atıyor** (YTB, s.467) ...*
- *Ümid, Suat'la çoktan senli benli olmuş. Demir'i binbaşı rütbesiyle görür görmez, **kesip atıyor** ne yapıp yapıp Vaniköyü'ne gidilecek: başsağılığına (YTB, s.480)!*

Kesmek atmak: Çok uzun düşünmeden, hesap kitap yapmadan kesin bir sonuca varmak; kesmek ve ortada kaldırmak.

- *Şube Müdürü eliyle sözünü **kesti attı**: -Bırak şimdi Terzi'yi, bırak da söyle bana, cesedin parmağında bakır bir yüzük var mıydı (KS1, s.103)?*
- *İbrahim: Evet, diye **kesti attı**, evlenerek (KS1, s.150)!*
- *Poliste mücadele arkadaşlarını yakından tanıyınca çöktü çocuk, **kesti attı** bileklerini (KS1, s.247).*
- *Binbaşı Aziz, başka bir yerde başka birisiyle giriştiği vahim bir tartışmayı hükme bağlarmışcasına **kesti attı**: <—...safmışız saf! Hadiselerin içinde yüzüyorduk, esasına vakıf olmadan. Şimdiki aklım olsa> (YTB, s.317)!...*
- *Ümid onun bardağına viski koyuyordu, biraz duraklayıp, **kesti attı**: — ...saçmalamasana Binbaşı (YTB, s.438)!*

Kestirip atmak: Derinlemesine detaylı düşünmeden kesin yargıya varmak.

- *Demir'in çok üstüne vardığı bir gün, Zizi Yüzbaşı **kestirip attı**: <—...şu soyguncu çakalları bertaraf etmek, başlıca hedef, hele o hedefe varılsın, ne yapılacağı bilâhare kararlaştırılır. Ayrıca çift meclis sistemi, gizli oy açık tasnif, üniversite ve radyo, muhtariyeti, basın hürriyeti vs. deniyor baksana> (YTB, s.283) ...*
- *Binbaşı Demir söze nereden başlayacağını düşünedursun, o **kestirip attı**: — Giriniz Demir, takib edilmediniz ya? — Zannetmem! Size zahmet veriyorum, herhalde haberiniz (YTB, s.531) ...*

Kokar kokar: Bir şeylerin kokması.

- *Eh, elbet kokuyor şimdi. **Kokar kokar** (KS2, s.136).*

Kurtuluyor kurtulmasına: Zor şartları olan bir yerden kurtulmak ancak etkisinin hala sürmesi, sonucun olumluya dönmemesi.

- *Nasıl açmasın, Ümid çok geçmeden cezaevinden **kurtuluyor kurtulmasına**, ama, evlenmeyi bırak, birbirlerini sık sık göremiyorlar bile (YTB, s.383).*

Lâmı cimi (yok): Başka bir yolu yok, kesinlik anlamında.

- ***Lâmı cimi** yok: İstanbul (SA, s.14).*
- *Mağlubuz **lâmı cimi** yok. Arkamızda bir fenerli var: karga burun, sinir bir talebe (SA, s.97).*
- *Hatalı tabii yooo **lâmı cimi** yok hatalı. Yanına bırakmamak lazım hergelenin (s.100).*

(Ne) **yap yap**: Ne olursa olsun tüm yolları deneyip bir çözüm bulmak gerektiğini ifade eden söz.

- *Ne **yap yap** gazetecinin Sezai'yi bulmasını önle diyorsun (KS2, s.138).*

- *Ne yap yap ne demek* (KS2, s.138)?
- *Ne yap yap gazetecinin Sezai'yi bulmasını önle diyorsun* (KS2, s.149).
- *Ne yap yap ne demek? İcabederse vur demek* (KS2, s.149)!
- *Ne yap yap gazeteciyle konuşmasına engel ol ne demek, icap ederse vur demek* (KS2, s.153).

(Ne) **yapar yapar**: Mutlaka bir yolunu bulur, ne olursa olsun vazgeçmez anlamında.

- *Hani sen beni yıldız yapıyordun; tanıdığın patronlara, sinemacılara takdim ediyordun? Ulan bir yıl geçti; ne fol var, ne yumurta! Bugün yarın diye uyuttun durdun beni. Belki de Sulhi'yle otursaydım çocukcağz ne **yapar yapar** bir çaresini bulurdu* (KS1, s.46).

(Ne) **yaparsa yapsın**: Ne yapsa ne etse sonucun değişmeyeceğini vurgulayan söz.

- *Ne **yaparsa yapsın**, neyi denerse denesin o ince zar titreşimlerinin gözlerinin çakıldığı her şeye yayılmasına engel olamıyor* (KS2, s.145).

(Ne) **yaparsan yap**: Ne kadar çabalarsan çabala sonucun değişmemesi.

- *Ne **yaparsan yap**, ne dersen de* (KS2, s.235).

(Ne) **yapıp etmek**: Bir amacın yerine getirilmesi, gerçekleşmesi için elinden gelen bütün çabayı sarf etmek.

- *Ne **yapıp edeceğin**, paraları nasıl ele geçireceğini hesaplıyor* (KS2, s.6).
- *Üsteğmen Demir'in gözlerinden yosun yeşili bir gülümseme geçiyor, 'Zizi Yüzbaşı'nın çapkınlığını bilmeyen kaldı mı? Gelirken gemi Columbia'ya uğrayacak oldu, hepsi topu bir düzine subayın çıkmasına izin verdiler, seninki ne **yapıp etmiş**, aralarına katılmıştı, vapura en son dönüyor, 'hazır eli değmişken, bir barla bir iki genelevi denetlemiş', beğenmemiş de* (YTB, s.16)!
- *Ne **yapıp etmişse** kurcalayın dendi, kurcaladık* (KS2, s.26).

- Selma ne **yapsa etse** karşısındaki bu çok adamı yaralı bir gergedan olarak görmekten kurtulamıyor (KS2, s.126).
- Şimdi ayakta kalmış, kendine ne **yapıp edip** bir mezar edinememiş bir cesed gibi pis kollarını boynuma doluyor, hayalinde hazırladığı mezara beni de götürmek istiyor (KS2, s.141).
- Suat'ın evinde böyle bir şeye kalkışmak, bağışlanmaz densizlik! Ayıp canım, ötesi var mı? Ümid fütürsuzdur, ister misin punduna getirip odasına dalıversin? Hay Allah! Ne **yapıp edip**, kalbini kırmadan önlemeli (YTB, s.444).

(Ne) **yapıp yapip/yapmalı/ yapar:** Bir yolunu bulmak, ne olursa olsun vazgeçmemek.

- Mağdem Athena artık benimle beraber, mağdem büküm büküm saçlarını avuçlarıma dolduruyor ve benimle birlikte hayal kuruyor, mutlaka gerçekleşmeli bu iş: Ne **yapıp yapmalı** Zehra'nın papellerini kaynatmalıyım (KS2, s.7).
- Oysa yemeği unutmalıyım. Ne **yapıp yapip** Mordohay'la, yağmurun küstahlığıyla, bitişikteki çekişmeyle oyalanmalı, yemeği unutmalıyım (KS1, s.28).
- Ne **yapıp yapip**, bir çare bulacağız!.. Ya da "...en iyisi, acaba, sizi Maarife devretmek midir: münhal bir muallimliğe tayin olurdunuz" (GP, s.86) ...
- Artık ona düşen ne **yapıp yapip** üst kademelere bu şüpheli ve zararlı yakınlığı unutturmakta (KS2, s.98).
- Ne **yapıp yapip** Konferans'ın muvaffakiyetsizliğe uğraması için bir müşkülât icat edecekti (GP, s.100).
- Rıhtımın üstüne kendimden. Kendi utanılacak gölgemden başka kimseyi bırakmadığım ve ne **yapıp yapip** mümkün olduğu kadar çabuk ve derin; eli yüzü konuşması ve her şeyi değişik bir adam olmak istediğim yolculuk. Anadolu yakası bir transatlantik gibi sislere giriyor (SA, s.118).
- Bu defa ne **yapıp yapip** Çar'ı ortadan kaldıracak bir suykast düşünüyordu (KS2, s.118).

- *Hele şu Freddy Mills deyyusunu yola getirelim, gerisi araba yolu. Herifin Ankara'ya gitmesine mâni olmalı, ne **yapıp yapmalı**, paraya pula acımamalı* (KS1, s.138) ...
- *Hele şu Freddy Mills deyyusunu yola getirelim, gerisi araba yolu. Herifin Ankara'ya gitmesine mâni olmalı, ne **yapıp yapmalı**, paraya pula acımamalı* (KS1, s.138) ...
- *...iş bulacağız. Ne **yapıp yapıp**, bulacağız* (ZBB, s.145).
- *Mamañih bir çaresini bulurum ben: hele ne **yapıp yapıp** bir kere Mrs Mills olayım, şu bizim şaşkaloz mühendislerle, abüzittin doktorlarla evlenmekten kurtulayım, gerisi araba yolu* (KS1, s.164).
- *İkiniz, yani sen ve Cezmi ne **yapıp yapıp** Mahmud'un aradığı adamı ele geçireceksiniz. Anlaşıldı mı* (KS1, s.175)?
- *Şimdi ne **yapıp yapıp** onu yakalamak, kadını yakından görmek istiyordu* (KS2, s.179).
- *Sonra, konuşmasının biçimini, sesinin tonunu değiştirmeksizin, aynı rahatlık ve kolaylıkla konuya daldı: Yüzbaşı da bilirmiş ya, Menderes ne **yapıp yapıp** Amerika'yla uyuşmayı kafasına koymuş; belki Ruslardan korkuyor, bir ara Boğazlar'dan üs müs istemediler mi, ondan; belki memleketi Küçük Amerika' yapmamın tek çıkar yoludur sanıyor; sanır sanır, yalnız Amerika bu, öyle kafana estiği gibi anlaşıyor, koskoca bir çıkar düzeninin merkezi, ancak o düzene katılırsan, buyruklarına uyarsan yanaşıyor; yanaşması da neden kara gözlerine bayıldığından mı, yooo hayır, çıkarlarına kullansın diye* (YTB, s.192)!
- *Bundan sonra yalnız yaşayacağıma göre ne **yapıp yapmalı** öğrenmeliyim* (KS2, s.208).
- *Önümüzdeki yaz ben de Freddy'yle beraber bir seyahat düşünüyorum. İnsan gezince... Ne **yapıp yapıp** sözü kendisine getirecek* (KS1, s.214) ...
- *Sen istersen, Hilde! diyoruz. Orada ne **yapıp yapar** yeniden bir atölye açabiliriz* (ZBB, s.242).
- *Ümid, Suat'la çoktan senli benli olmuş. Demir'i binbaşı rütbesiyle görür görmez, kesip atıyor ne **yapıp yapıp** Vaniköyü'ne gidilecek: başsağlığına* (YTB, s.480)!

(Ne) **yapmış yapmış**: Ne olursa olsun her halükârda bir çözüme ulaşma, bir sonuca bağlama.

- *Ne kadar sokulsam, ne kadar hayatının çemberi içine girsem; bir de bakıyorum o yine ne **yapmış yapmış** kendi hayatı ile benimkisinin arasına bir perde çekivermiş (KS1, s.19).*

Okunursa okunsun: Nasıl okunduğunun öneminin olmadığını ve sonucu ne olursa olsun değiştiremeyeceğini ifade eden söz.

- *Vala, Üniversite'nin kitaplığında, kendini yaptığı işe kaptırmıştı: kolay değil, herkesin Rusça sandığı Enternasyonal Marşı'nı, Fransızca aslıyla mukayese ederek, Türkçeye çeviriyor; çünkü gösteri yürüyüşleri, ya da toplantılarda, sıra marşa geldi mi, öteki öğrenciler büyük bir kolaylıkla kendi dillerinden okuyorlar; tek istisna, nakarattaki üçüncü mısra: o mısradaki Enternasyonal kelimesinin, hangi dille **okunursa okunsun**, aynı yerde olması şart (GP, s.379)!*

Olmak bitmek: Bir durumun veya davranışın eylem ve söylem olarak yaşanıp bitmesi.

- *İyisi mi dediler Kâtib'i aradan çıkarınız, gazeteciyi de bir güzel ıslatırız, **olur biter** (KS1, s.8).*
- *Bekir puştuna esaslı bir ders verimiz, **olur biter** (KS2, s.14).*
- *Ona hiç yakışmayan, eğreti durduğu kadar gülünç eden bir telâş. Oysa Yoko, titiz, işini bilir ev hanımı özeniyle, eline bir peçete aldı, masanın üzerine yayılan içkiyi usulca ona içirdi. Bir yandan da «Ne önemi var canım, iste **oldu bitti** anlamına bir şeyler söylüyor ki, Üsteğmen Demir ne demeye geldiklerini anlamadıktan başka, yarı duyulur bir sesle Türkçe karşılıklar verdiğini saptayıp büsbütün bozuluyor (YTB, s.22).*
- *Bu artistlik dalgasını halletmeli. Ulan bir sene oluyor be, yine iyi idare ettik! Şimdi yeni bir kolpa bulmalı, bir zaman da böyle götürmeli. Nasıl olsa kimse kalkıp da bunun yüzüne bakmaz, heriflerin ellerinde ne gacolar var, iyisi mi*

*bir dümen çevirip işi yoluna koymuş gibi görünüyüverelim **olsun bitsin!** Mağdem ki derdi bu. Kaç lafı evirip çeviriyor* (KS1, s.46).

- *Vururum ağbiy, anam avradım olsun vururum, sol memesinin altına bir sustalı iteleyiveririm **olur biter*** (KS2, s.49).
- *Bir amblem çizeriz, adına bilmem ne film deriz **olur biter*** (KS2, s.52).
- *Ben buradan şu alkol çılgınlığına kayıveririm **olur biter**. Masanın, komodinin, perdelerin sivri kenarları ansızın bir (radyum ışığıyla parıldamağa başlar* (KS1, s.126).
- *Ev ev gezecek eski gazeteleri toplıyacaksın. Günde beş altı yüz frank çıkarırları çoktur. Baktık ki çok sıkıştın, uydurma bir mektebe talebe yazarız seni, **olur biter*** (ZBB, s.137).
- *Haldun sırttı: - canım, dedi, burada da bir bitpazarı bulunur elbet! Gidip Clignancourt'dan bir yatak alıverirsiniz **olur biter*** (ZBB, s.138).
- *Süreyya destekledi: - **olur biter*** (ZBB, s.139).
- *Gözleri tutuştu: -Üç bin mi? Formidable! -... yalnız pismiş biraz. Temizliyeceğiz. Bir de yatak, Clignancourt'dan. **Olur biter*** (ZBB, s.140).
- *Süreyya'nın gözlerinde dost ışıkları: ...**olur biter**, diyor, otelde kalmak, diyor, akıl değil* (ZBB, s.142)!
- *Ben nasıl sizi görmemiş gibi davranıyorum, siz de öyle, beni görmemiş gibi davranırsınız, **olur biter** öbür yola, ağaçların arkasına gidersiniz yahut başka bir parka gidersiniz, başka bir sıraya oturursunuz; sevgilinizin kimseye ve bil-hassa bana hissettirmeden elini tutar, usul usul sıkarsınız* (SA, s.203).
- *Clignancourt'dan, diyor, bir de yatak alırsınız, **olur biter*** (ZBB, s.286)!

Olmasına olur: Belirli bir şeyin olmasının mümkün olduğunu belirten söz.

- *Artık bırakıp gitse olmaz mı? **Olmasına olur*** (KS2, s.110).

Olmuş bitmiş: Bir olayın, durumun gerçekleşip bitmesi durumu.

- *Sen böylesin Ümid: aslını bilmediğin bir konuda ilk kurduğun hayali sonraları hep vazgeçilmez, **olmuş bitmiş** bir gerçek diye alırsın* (KS2, s.76).

- Bu, belirli bir zamandan beri **olmuş bitmiş**, kabul edilmiş bir gerçek artık (KS1, s.168).
- Sanki her şey **olmuş bitmiş**, öyle anlatıyor (GP, s.232) ...
- Müzik bizi bütün bütün kötüleştiriyor. Sanki her şey **olmuş bitmiş** (ZBB, s.243).

Olmuyor olmuyor: Bir şeyin ne yapılırsa yapılsın olmaması.

- Belediye'deki berberde oyalandım: **olmuyor olmuyor** (KS2, s.241)!

Olup biten: Gerçekleşen olayların ve söylemlerin hepsi.

- Blanqui'nin 'macerasını' dinliyordu; **olup biteni**, Vâlâ fark ediyor (GP, s.51).
- İki kere bakıştın, iki kere başbaşa kalıp dudaklarını ısıttın mı, tamam; yeminlere namus sözlerine rağmen **olup biteni** git Sağır Sultan'dan dinle (KS2, s.52)!
- Tabur Komutanı, emir ve muhabere subaylarıyla savunma bölgesinde **olup bitenlere** bir göz atalım diye sığınaktan çıkıyorlar, bir ağacın altında durmuş konuşurlarmış, tepelerine küt (YTB, s.113)!
- Yıllardır bütün o **olup bitenleri** hiç yaşamamış gibi silip atmıştı İrfan (KS2, s.117).
- Aradan epeyce geçtiği halde, çocuklar yüksek sınıflardaki ağabeylerinden o zaman **olup bitenleri** hâlâ tüyleri ürpererek dinlemezler mi (YTB, s.148)?
- Yalnız **olup bitenlerden** sonra bir kere daha inandım ki dünyanın en talihsiz kızı benim (KS2, s.175).
- Gülümhan **olup bitenleri** onun kadar önemsemedi: Geçer, dedi, görürsün (KS1, s.259).
- **Olup bitenlerin** manasını anlayacak yaşda değildim (KS1, s.265).
- ...soğuk bir akşamdı, geç vakit evde müzik dinliyor, kahve içiyoruz; subay arkadaşlarla temaslarımı, aramızda konuştuklarımızı çitlatacak oluyorum, hayret, Ümid **olup bitenlere** fazlasıyla vakıf Ankara'daki bir komiteden söz açıyor, Menderes'i devirme plânlarından! Hay Allah çıldıracağım; başbaşa verip, sabaha kadar ihtilal programı çiziyoruz (YTB, s.272).

- **Olup biteni** seyrediyor, sanki sinema oynatıyorlar (YTB, s.367).
- *O günlerde Yüzbaşı Demir arkadaşının kaygı ve kuşkularını yeterince önemsemediğini çok sonra anlayacaktır, ne yapsın, özel sorunları, hele Ümid'le evlenmesi kafasını fazlasıyla kurcalıyordu, burnunun dibinde **olup bitenlere** gereken dikkati verememiş* (YTB, s.475)!

Olup bitmek: Herhangi bir olayın ya da durumun eylem ve söylem şeklinde gerçekleşmesi ve son bulması.

- *Birden bire sabahdan beri onu kanter içinde bırakan işlerin bir saat içinde **olup bittiğini** hesapladı* (ZBB, s.33).
- *Hiç bir şeyin hiç bir dakikada **olup bitmiş** ve mükemmel olmadığını; herşeyin her dakika yeniden kurulması ve kurtarılması gerektiğini* (KS2, s.36).
- *Herkes nasıl yaşamasının bir yerinde **olup bitmiş** mutlak bir mutluluk umuyor ve ulaşamadan ölüyorsa, ben de öyle ümidler besliyorum* (KS2, s.36).
- *Bütün bu **olup bitenleri** anlamamışa benziyordu* (ZBB, s.101).
- *Bankanın zaten bir reklamcılık ve ilâncılık şirketi var, bunu bir havadis ajansı şeklinde tevsî ve tanzim edeceğiz **olup bitecek**: gerek bankanın gerekse firmaların prestijini ve menfaatlerini efkâr-ı umumiyeye daha kolay izah ve müdafaa edebileceğiz* (KS1, s.108).
- *Hikâye bittikten sonra artık Bekir de olayın gerçekten anlattığı biçimde **olup bittiğine** inanıyor* (KS1, s.153).
- *Hem de en az yirmi dört saatlik bir gecikme önüne geçilmez bir **olup bitti** haline geliyordu* (KS2, s.230).
- *Yarbay Orhan Kabibay, 27 Mayıs **olup bittikten** epeyce sonra, bir türlü unutamadığı o 25 Mayıs gününü, Milli Birlik Komitesi'nin oturum aralarından birinde, eski Meclis'in bahçesinde Zizi Binbaşı'ya şöyle anlatacaktır: — ...mutad saatimde Altiyolağzı'ndaki evimden, Akademi'ye gitmek üzere çıktım. İskele'ye yayan yürümeyi tercih ettim. Herkes işine gücüne koşuyor, çehrelerde günün ümitleri parlıyordu. Aksine ben ağır bir yükün altında ezilmiş gibiydim* (YTB, s.397).
- *Herşey **olup bittikten** sonra, Suat, o sonbaharda olacakları, Mühendis Ahmet Rıza bey'in, çok önceden kestirdiğini söylemiştir* (YTB, s.428).

Olursa olsun: Ne pahasına olursa olsun, her türlü kötü, sıkıntılı duruma rağmen anlamında.

- *Bir punduna getirip hepsi birden üzerime çullanacaklar. Onun için kıl üstünde durmalıyım. Öbürleri kaç kişi **olursa olsun**, ne yandan parlarsa parlсын ilk saldırışlarında bu it kısıvrak yakalayıp üstlerine vurabileyim* (KS1, s.7).
- *Aksiyondan söz açıldı mı sonunda dönüp dolaşıp önceden kestirilemeyecek bir yerde serüvene bulaşıyoruz. Bir kere de bulaştık mı maksad ne kadar beşerî ve müsbet **olursa olsun**, İrfan 'ın dediklerini yüzde yüz ciddiye almak bir hata olur, fakat* (KS1, s.8) ...
- *En kısa zamanda. Neresinde **olursa olsun** kabulüm, yalnız Boğaz'da olacak* (KS2, s.29).
- *Gazete ne **olursa olsun**! Ümid'le oturup uzun uzun konuşmalıyız. Ona benim için ne kadar önemli olduğunu* (KS1, s. 41) ...
- *Mehmet Ali oturdu. Kendini yeniden büyük bir hayatın; kahırlı, çıldırtıcı, yiyici ve gebertici, ama ne olursa nasıl **olursa olsun**, büyük bir hayatın eşğinde buluyor* (ZBB, s.47).
- *Tamamen yabancı bir şehirde, ne kadar yabancı **olursa olsun** bir Türk yine bir Türktür* (ZBB, s.48).
- *Kim **olursa olsun*** (KS1, s.50)!
- *Ne **olursa olsun**! Paris 'te, Cenova 'da, ya da Atina 'da. Daima böyle başlıyor. Hepsi de çat pat İngilizce konuşuyorlar* (KS1, s. 55).
- *Aa delirmiş bu kız canım ne kadar üzgün **olursa olsun**, onu şu anda bir şairden daha iyi kim teselli edebilir* (KS2, s.55)?
- *Maide'nin cildi bozuk. Kaşları kötü alınmış. Dudakları incecik. Konuşurken çenesi hemen hemen hiç kıpırdamıyor. Bu yüzden ne kadar heyecanlı **olursa olsun**; söyledikleri ne kadar büyük bir karışıklığı deyimlerse deyimlesin; kısa kesik konuşması, çehresinin hareketsiz sarılığı ona kendine ve hareketlerine hâkim soğukkanlı bir kadın hâli veriyor* (KS1, s.60) ...
- *Oysa kulaklarında Mustafa'nın dedikleri: -...tamamen yabancı bir şehirde ne kadar yabancı **olursa olsun** bir Türk yine de* (ZBB, s.61)...
- *Ama neye **olursa olsun**, bir şeye* (KS2, s.73)!

- Mücadeleyi ne **olursa olsun** hukuki bir demokrasi düzleminde almak istemeleri onları gerçek siyasi mücadelenin dışında bırakıyor (KS2, s.78).
- İnkılapçı Halkçı Cumhuriyetçi fakat hangi şart altında **olursa olsun** siyasi kişiliği belirli ve manevra kabiliyeti yüksek bir parti (KS2, s.79).
- Zarar yok! Ne **olursa olsun** tesadüf ihtimallerine lüzumsuz ihtiyat vodviline rağmen bu akşamımı da kurtaracağım (KS1, s.82).
- Beşeri şeyler üzerine kurulmamış bir hayat ne kadar büyük, ne kadar başarılı **olursa olsun**, akla hayale gelmedik bir sebepten ama beşeri bir sebepten çökebilir (KS2, s.101).
- Belki o boşuna evhamlanıyordu. Ne **olursa olsun**, tek başına bu kaygı onun bu yepyeni ve alışılmadık mağden kuyusu yaşamasını piç edip çıkmıştı bir kere (KS2, s.117).
- Birisi, kim **olursa olsun**, bir başkasının yaşamasına sed çeker, ellerini onun kanında yıkarsa o herkesin gözünde Allahın ve insanların kendisine verdiği sıfatları toptan kaybeder (KS2, s.154).
- Haftada üç dört defa kitabının adını içki törenleriyle yeniden koyuyor; her sarhoşluğunun en saltanatlı anında etrafındakiler kim **olursa olsun** onlara birkaç mısrasını okuyarak adeta bahşiş dağıtıyordu (KS2, s.186).
- Meselâ bir Ecvet, bir Lâle birer hesap pusulasıdırlar, belki âdî, belki yanlış oplanmış; ama ne **olursa olsun**, birer desap pusulasıdırlar (ZBB, s.233).
- Hesapçılara gelince, onlar, vâdeleri ve tesirleri ne derece uzaktan uzağa **olursa olsun**, bir kere genel diyebilecekleri bir şey bulup çıkarır gibi oldular mı, yandın (ZBB, s.235)!
- Madam Karanfilyan'ın pansiyonuna dönecek, telefon numarasını hala muhafaza ettiğin Seyahat Acentası'nda mı olur, yoksa orada olmaz da başka bir yerde mi olur, nerede **olursa olsun** bir iş bulacaksın (KS2, s.244).
- Ne **olursa olsun**, Ağustos böceklerinin Bursa şehrini velveleye verdiği bir öğle sonu, aynı asfaltı aynı yalnızlık düşünceleriyle yürüyerek, Aliş'in kahvesine vardı: bu formika masaları krom bacaklı, iskemleleri renk renk plastik, camları pırıl pırıl kahve, o eski külüstür kahve mi (YTB, s.251)?
- Orada bir iş bulabilir miyim acaba? Öyle pek incesini de aramıyorum. Ne **olursa olsun**, vallahi, yer silmeye razıyım (ZBB, s.257) ...

- Belirli olan iki şey, biri Ümid'in artık Mahmud'un resmi önünde sevişebildiği, (ışığı söndürmekle yetindi, baksana!) öbürü, eskiden olduğu gibi, ne pahasına **olursa olsun** onu doyurmayı değil, bir an önce doyuma ulaşmayı düşündüğü. Ne demeli buna, bencillik mi (YTB, s.331)?
- Gerilimi bol, insanı yaşadığı ana yabancılaştıran bir bekleme, dışındaki herşey ne derece sabit **olursa olsun**, sen öyle kaygan ve kaypak bir düzlemdesin ki, hayatın askıda, dünle yarın arasında sallanıyor (YTB, s.350).
- Rüzgarlı Sokak'taki otelinde, geceleri ne kadar geç yatmış **olursa olsun**, Danışma'daki çocuk tembihli, saat yedi dedi mi telefonla uyandırıyor (YTB, s.447).
- Binbaşı Demir gülümsüyor, onlar nede 'mutabık' **olursa olsun**, Kurucu Meclis'in kolay kolay 'tatbik mevkiine konulamayacağına inanıyor da, ondan (YTB, s.512).
- Binbaşı Demir bloknotu çekti, notlardan altı kırmızı kalemle çizilmiş olanı içinden okudu: «...inkılâpçı bir hareket, ne kadar cür'etkâr ve teşkilâtli **olursa olsun**, halk yığınlarıyla — hassaten şuurlu ve mes'uliyetini müdrik proleterya ile —, birleşip kaynaşmadıkça, muallâkta kalmaya mahkumdur» (YTB, s.533).

Severse sevsin: Sevme eylemi gerçekleşse de sonucun değişmemesi.

- Ne kadar **severse sevsin**, ağzının sıklığına ne kadar güvenirse güvensin o gün Yüzbaşı Demir, Davutpaşa'daki 3. Zırhlı Tugay Karargahı'na atanmasının altında yatan gerçeği ona tamamiyle açamadı (YTB, s.313).

Söylemiş söylemesine: Bir şeyler söylese bile sonucun değişmemesi.

- **Söylemiş söylemesine** ya dinletememiş (KS2, s.195).

Şunun şurasında: Küçümseme, yapılacak olan şeyi önemsememe.

- Ulan **şunun şurasında** gemi İstanbul'a bağlamış, çıkmış iki yudum rakı içmişiz, çok mu (SA, s.95)?

Şunun şurasında: Yapılması istenen gelecek planlarının yaşanmasına çok az bir zaman kaldığını belirtir.

- *Bırakamayacaksın şunun şurasında, bırakamayacaksın* (ZBB, s.15)!
- *Sonra yine camda bir takım ışıklar. Ve Mustafa: -Şunun şurasında* (ZBB, s.17)!...
- *Ama sen, şunun şurasında, basit bir adam olmayı bir türlü kabul edemiyorsun* (ZBB, s.29)!
- *Mustafa yalnız: -...şunun şurasında!* diye ilâve ediyor (ZBB, s.34).
- *Daha doğrusu Mehmed-Ali bunu böyle münasip görüyor: ...şunun şurasında* (ZBB, s.34)!
- *...ama şunun şurasında, diyor, asıl müthiş: anlıyormusun, bir gün peşinde dolaştığın kuyruğun hiç mevcut olmadığını anlamak* (ZBB, s.43)!
- *Olmadığı da isabet. Senin gibi yalan yanlış belenmiş bir sürü peşin hükümle vicdanı ve sağduyusu arasında çırpınıp duracağına; şunun şurasında yalnız sağduyusuna güvenmesi isabet* (ZBB, s.49)!
- *Dükkânın içinde bütün akşam güneşi: ...fakat beyhude! Nihilizm'in göbeğine düşmüşsün, şunun şurasında* (ZBB, s.50)!
- *Dudaklarını büküp yürütüyor: ...şunun şurasında* (ZBB, s.56)!
- *Klasikleri, asıllarından! Bak, görüyor musun: üç yılda hiç olmazsa nereden başlamak lâzım geldiğini öğrenmiş, şunun şurasında* (ZBB, s.65)!
- *Şunun şurasında, Almancı üç beş 'spartakist Anadolu bozkırında bir araya gelmişiz; ıslatılmaz mı şimdi bu"* (GP, s.78) ?..
- *... bir tercih meselesi şunun şurasında. Altın olduğunu eşekçe iddia eden bir tenekeye bakırlığını bilen ve bununla övüneni tercih* (ZBB, s.81)!
- *Fazla benimsemişler, bir çeşit temel kurmuşlar şunun şurasında* (ZBB, s.83).
- *Fakat aptal olmadığın için, içinde bir kurt olduğu için aynı zamanda huzursuzsun. Gözlerin etrafını görüyor, şunun şurasında* (ZBB, s.105)!
- *Mustafa diyor ki: ...şunun şurasında, diyor, sen gittin gideli iki satır konuşacak adam da kalmadı* (ZBB, s.135).
- *Mektubun en altında kurşun kalemle yazılmış bir satır: Yuvarlağı çalıştır, hele; yuvarlağı! Herseyi o halledebilir, şunun şurasında* (ZBB, s.136)!
- *Şunun şurasında ne kadarcık zaman kaldı ki* (KS2, s.142)?

- *Mustafa elini sallar ve sineğini kovalar: ...şunun şurasında, diye uykuda gibi mırıldanır, hepimiz kendimizi harcamakla meşgulüz. Ha bu gün, ha yarın; ha bu şekilde, ha şu şekilde! Senin için oralara gitmek, oralarda tükenmek en uygunu ise, beyhude yere iradeni kullanıp buralarda çürümeğe uğraşma! Git ve tüken (ZBB, s.280)!*

Tıpa tıp: Her anlamda birbirine benzer şekilde, her bakımdan uygun, aynen olduğu gibi.

- ***Tıpa tıp** size göre bir rolümüz var: başından türlü bela geçmiş bir dansöz rolü. Eroincilerle birlikte çalışıyor. Halbuki sevdiği adam polis (KS1, s.97).*
- *Münasebetlerin bu taraflara kayması şüphesiz Gilda'nın gözündeki mukavelelerin ve kontratların önemini azaltır, bu da onun çıkarına **tıpatıp** uyar (KS2, s.106).*
- *Nişanlısı ha, demek söylenenler doğru. Seval, ortalarda dolaşan 'tariflere' **tıpatıp** uyduğundan, Binbaşı Demir'in onu görür görmez bunu kestirmesi gerekirdi, kestiremedi nedense, daha kötüsü Binbaşı Aziz «Nişanlım» diye tanıttığı halde, sahici nişanlısı sayamadı çapkın erkeklerde hep böyle mi olur (YTB, s.489)?*

Tutarsa tutsun: Bir olaya ne tarafından bakarsan bak sonucu değiştirmemesi anlamında.

- *Sonra yeniden deminki konuştuklarına dönmek istedi. Ama olmaz artık. Ne derse desin, ne yanından **tutarsa tutsun** Dünder'i bir türlü o yöne çekemez: Nasıl olmuşsa olmuş, yağmur birden kesilmiş, stad ansızın boşalmıştır (KS1, s.114).*

Uzaktan yakından: Herhangi bir bakımdan az veya çok olan.

- *Ahmet Ziya'nın, **uzaktan yakından**, bir benzerini hiç yaşamadığı bir hayat; yakalanırsam korkusuyla, sık sık, sokağa da çıkamıyor (GP, s.75) ...*

- Giderayak, konuştuklarıyla **uzaktan yakından**, alakası olmayan, başka bir mevzuya atlayacaktır (GP, s.313) ...

Yüzde yüz: Kuşkusuz kesin olarak.

- Aksiyondan söz açıldı mı sonunda dönüp dolaşıp önceden kestirilemeyecek bir yerde serüvene bulaşıyoruz. Bir kere de bulaştık mı maksad ne kadar beşerî ve müsbet olursa olsun, İrfan'ın dediklerini **yüzde yüz** ciddiye almak bir hata olur, fakat (KS1, s.8) ...
- Sen, diyor, siyasî bir mücadele geleneğinin yokluğundan bahsettiğin sırada belki de haklıydın: Söylediklerinde **yüzde yüz** haklı bir muharrir göz göre göre tevkif ediyorlar, kimse tınmıyor (KS1, s.37).
- Herkes birbirinin gözünü oymaya alışmış iken mutluluk bir hayaldir: katıksız, **yüzde yüz** bir hayal! Çünkü ilk fırsatta Ahmet gidip Mehmed'in gözünü oyacaktır (KS1, s.64).

Küçümseme

Beciş beciş: Önemsiz, gereksiz anlamında.

- Şunu da demek vaziyetindeyiz, yâni: Gebersek bile, içimde **beciş beciş** kımıldanan bir soru işareti eksik olmamıştır (ZBB, s.104).

Bula bula: Var olanın arasından en değersiz olanı seçmek.

- Gilda sigarasının dumanlarını burun deliklerinden damar damar salıveriyor. Saçları kızıla boyalı. Kulaklarının birinde, ama yalnız birinde, halkalı bir küpe. Avanak bu kız: kendi kendine güvey gelin olur, böyle: öbürleri arkasından, önünden fiskos edip çekiştirirler: yok **bula bula** bir komiser bulabilmiş de (KS1, s.84) ...
- Bir yılda **bula bula** İhsan'ı buldu çıkardı, o da beni atlatıyor; ekşi ekşi ter kokan koca ayaklı Gilda aşiftesinin peşinde dolaşıyor (KS1, s.202).

Çarpık çurpuk: Düz olmayan, eğri büğrü şekilde.

- *Bir aralık muhallebicideki karşılıklı aynalarda; eğri büğrü, **çarpık çurpuk** birçok Ahmet'ler görür gibi oluyorum* (SA, s.78).
- *Paltolarını ikinci birer adam gibi yüklenmiş **çarpık çurpuk** birileri Tünel'e yetişmek için koşuşturıyorlardı* (KS2, s.202).
- *Kuytuda bir yerde **çarpık çurpuk** gözlüklü kızlar: - sen kalkmış Bakunin'i okuyorsun, İrfan* (KS1, s.246)!

Derme çatma: Özensiz ve değersiz yapılmış olan, sağlam ve güçlü olmayan; öylesine olan.

- ***Derme çatma** bir ordu bile göndermiş* (GP, s.79).
- *Bir resim daha; üç dört adam, korkutucu adamakıllı elleri, yassı ve pırasa bıyıklarıyla **derme çatma** bir aşçı dükkanının önünde durmuşlar* (KS2, s.107).

Eciş bücüş:

1. Eğrile büğrüle, kıvrım kıvrım.

- *Yüzbaşı Demir'e önündeki sarı defteri gösterdi: **eciş bücüş** eski harflerle tıkabasa doldurulmuş, bazı yerleri cigara yanığı sayfalarca yazı* (YTB, s.241).

2. Eğri büğrü, kötü olan bir durum.

- *Ortalıkta kül kokusu, bir çeşit **ecişbücüşlük*** (GP, s.85)!

Eğri büğrü: Düzgün olmayan, çarpık çurpuk.

- *Bundan ötesi düzensiz, kopuk kopuk. **Eğri büğrü** duygular. Gizli, anlaşılmaç çağrışımlar. İç hesapları* (KS1, s.27).

- *Bana ne? Denize bakıyorum: isteksiz bir yağmur sonrası denizi, yüreği soğumuş. Ötede tükürülmüş bir murdar, **eğri büğrü** ve bulanık iki gemi ölüsü. Şarap genzimi yakıyor. Oysa dün gece Turgut (KS1, s.39) ...*
- *Bir aralık muhallebicideki karşılıklı aynalarda; **eğri büğrü**, çarpık çurpuk birçok Ahmet'ler görür gibi oluyorum (SA, s.78).*
- *Dağlar **eğri büğrü**, kambur ve kel, vagonun pencerelerine yapışıyor (KS2, s.227).*
- *Burun deliklerinden salıverdiği duman, gözlerinin aynasında **eğri büğrü** iki duman ağacı olarak büyüyor. Belli belirsiz gülümsüyor mu, Yüzbaşı Demir'e mi öyle geliyor (YTB, s.324).*
- *Çay içiliyor. Camlardan, Boğaz, elektrikli semaverin dışbükey aynasına **eğri büğrü** yansımış; alçak sehpa üzerindeki 'kayık' tabakta, Suat'ın eliyle' yaptığı üzümlü kek; gümüş zarflı konak fincanlarında, demli çay (YTB, s.512).*

Eski püskü: Çok eskimiş, yıpranmış şekilde.

- *Hele de nasıl **eski püskü** hırıltılı bir armonik? Şeytan bilir! Yine Rum havaları çalıyor: "Nato pari to koritzi (SA, s.21).*
- *Gavurlar da böyle, neredede **eski püskü**, kırık dökük var bir araya toplayıp millete para ile gezdirirler (SA, s.34).*
- *Kodak'taki herif bana on kutu negatif için söz verdi, Hadi'nin de **eski püskü** bir kamerası yok mu, var (KS2, s.52)!*
- *Pencereleri, sık ve çok, fakat çıplak, perdesiz; soğuk kar aydınlığı, sabah olur olmaz, içeriye doluyor; **eski püskü**, sürekli tüten bir saç sobayla, ısınmaya çalışıyorlar (GP, s.75) ...*
- *Buna rağmen her yumruk onu kütür kütür gerginliğinden koparıyor; birisi hala sonuna kadar açık, öfkeli ve kindar gözlerini karyolanın ayak ucuna döküp saçıyor; bir başkası kıvamlı sarı saçlarını yerdeki **eski püskü** halıların üzerine dağıtıyordu (KS2, s.90).*
- *Burada bir şişe olacaktı. Bir de bardak. Sonra burada, kim bilir neredede; bozuk, **eski püskü**, sesi kısılmış bir plak olacaktı. Ben Kâzım, Beygir Kâzım, işte böyle elim ayağım titreye titreye çok geceler nohut gibi ter döküp o plağı arıyorum (KS1, s.91).*

- Ne diye bir sürü **eski püskü** arasından olmadık şeyler çıkarırsın? Hing mi? Öfke mi? yağ tulumu sen de! Sabrıyla oynama adamın, anladın mı? Senin sülaleni (SA, s.92).
- Masanın üstünden **eski püskü**, düzensiz bir sarı defter alıyor, Orhan'ın önüne atıyor (KS1, s.102) ...
- Yorgaki **eski püskü** bir lakonga'yla uğraşıyor (KS2, s.127).
- Elbet geçmişe ait kopuk, pis, **eski püskü** neyim varsa ortaya döküp bana Türkan'dan haber ulaştıracak bir ümid noktası arıyacağım (KS1, s.166).
- J.A.L. bütün bu **eski püskünün**, bu kırık döküğün arasında eski ve unutulmamış bir rüyayı yaşarmışcasına titreyerek dolaşıyor; tamtamları seviyor, iki ağızlı bıçakları, katil ve hain tomahawkları okşuyor (KS1, s.180).
- Burunlarının iki yanındaki ve alınlarındaki bütün ıstırap çizgilerini yerlere döke saça, **eski püskü** bir yığın evrak gibi ellerinde kalan geçmişlerini kuyruğuna ekleyecek bir gelecek arıyorlar, tartışıyorlardı (KS2, s.185).

Estek köstek: Sudan sebep sunma, yersiz engel.

- Ölen gazeteciyi tanırmıymış, **estek köstek** (KS2, s.135).

Geçe geçe: Bir kişni eline pek bir şeyin gelmemesi.

- Mecidiyeköyü'ndeki kedi yavruları gibi boğup boğup attığım bir kaç günden elime **geçe geçe** ne geçecek: Türkan'ın babası ölmüş, bir. Artık eski evinde oturmuyormuş, iki! Peki nerede oturuyormuş? Bilinmiyor (KS1, s.167).

Hava cıva: Önemsiz ve boş olan.

- Pehlivan Zeki, kayıp müracaatların karıştırmış, alt üst etmiş; geldi, karşısına dikildi: -Yok azizim, yok: **hava cıva** (KS1, s.102).

İvir zıvır: Önemsiz, anlamsız, ufak tefek şeyler.

- *Kafasının kendisinden çok, kendisinin dışında fakat her şeyini nihayetsiz derecede ilgilendiren **ıvıra zıvıra** ait olduğunu bilir (ZBB, s.7).*
- *Cinayet siyasi midir değil midir? **İvir zıvır**. Yoksa bilmiyorlar mı (KS2, s.11)?*
- *Sana kalk evime gel orada yaşa diyorum, hanım ol diyorum istemiyorsun; bırak şu Beygir Kâzım'ın barını, bırak şu çengiliği diyorum, mırın kırın ediyorsun: neymiş, Sulhi olsaymış, **ıvir zıvır** (KS1, s.46) ...*
- *Meryem işini görecekmış, daha bir sürü var **ıvir zıvır** (SA, s.63).*
- *Etrafında adamları **ıvırı zıvırı** (KS2, s.99) ...*
- *Kavgaya sinemada başladık. Sinemaya gitmek Meryem'in fikriydi. Ben kitaplar ve buna benzer diğer bütün **ıvir zıvırla** birlikte filmleri de terk etmişimdir (SA, s.137).*
- *Binbaşı Demir, gündelik **ıvir zıvırın** unutturduğu sorumlulukların, itildikleri kuytulardan heybetle silkinip, karşısına dikildiklerini görmüştü birden, ah, ah, yönetim kırtasiyeciliğinin, duygusal iç çekişmelerin akıntısına kapılmış sürükleniyor, onları asıl desteklemesi gerekenlerin gözünden düşüyorlardı: tarih adamlığı yerini kulis politikacılığına bırakmıştı, devrim ülküsü ise parlamento kombinezonlarına, falanın şu kadar oyu var, filanın şu kadar, eğer biz de şu doğrultuda oy verirsek (YTB, s.443)...*

Kala kala: En sonunda, olup olacağı.

- *Neler demiyorlardı ki: Albay onları aldatıyormuş, General'in Çinli süngüleriyle delik deşik olduğunu görenler bir iki kişi değilmiş, koca Tugay'dan **kala kala** şu birkaç yüz kişi kalmış, onun başını da şan şeref uğruna Albay yiyecekmiş (YTB, s.94)!*
- ***Kala kala** 1946'dan beri bir şeytan tılışımı önemiyle taşıdığı Demokrat Parti üyeliği mi (KS2, s.97)?*
- *Geriye **kala kala** bir genç kız, sinemalarda gözlük taktığına utanan, saçları kıvil kumral bir genç kız mı kalır ve o kalırsa sen onu hangi çeşit av köpeği yaşamasını yaşayarak bulabilirsin (KS1, s.165)?*

- *Tuttuğunu koparan, şamataacı ve tulumbacı Beygir Kazım'dan **kala kala** yüzü çentik bu ağır yaralı dev mi kalmıştı* (KS2, s.173)?

Kargacık burgacık: Düzensiz, karışık.

- ***Kargacık burgacık** bir yazı, ne idiği belirsiz bir takım laflar* (ZBB, s.40)!
- *Bak, diyor, mektubunda ne yazmış! Ve **kargacık burgacık** yazıyı ışığa tutarak harf harf söküyor* (ZBB, s.65).
- *Ağzına, zorladıkça, hiçbir işe yaramaz sivri sivri elifler, **kargacık burgacık** gayın'lar ve karga çıgıkları geliyor* (KS2, s.137).
- ***Kargacık burgacık**, iki kelime: "Ahvali Âlem"* (GP, s.217)!
- *Bir ara uçuşan ufak kâğıt parçaları gözüme ilişti, **kargacık burgacık** yazılmış, zımbalı cep defterlerinden koparıldığı belli sayfalar* (YTB, s.374).

Kırık dökük: Kırılmış, dağılmış şekilde.

- *Gavurlar da böyle, nerede eski püskü, **kırık dökük** var bir araya toplayıp millete para ile gezdirirler* (SA, s.34).
- *Emir Subayı, durumu **kırık dökük** açıkladı* (YTB, s.65) ...
- *Güner bir şeyler anlatıyor. İngilizcesi bozuk, **kırık dökük*** (KS1, s.143).
- *J.A.L. bütün bu eski püskünün, bu **kırık döküğün** arasında eski ve unutulmamış bir rüyayı yaşarmışcasına titreyerek dolaşıyor; tamamları seviyor, iki ağızlı bıçakları, katil ve hain tomahawkları okşuyor* (KS1, s.180).
- *O yaz Ankara, birdenbire, bir cephe gerisi' şehrine dönmüştü. Her şey, bir ölüm kalım savaşının, vahim öncesini çağrıştırıyor; havada, ağır yaralı taşıyan Hilalimler' arabalarından, yanmış barut, tentürdiyot ve terli postal kokusu; mühimmat yüklü hayalet kağnılar, sabaha karşı, ağaran geceyi iniltileriyle ince ince dilimliyorlar; kim bilir hangi cephedeki, hangi kanlı 'tedip harekâtından henüz dönmüş; cepheye takviye gidecek bir müfrezenin, söylediği marş **kırık dökük** yankılanıyor* (GP, s.187) ...
- *Oysa kafamızın içi, bütün vücudumuz öylesine parça parça, öylesine **kırık dökük** ki buna, bu düşündüğümüze bir türlü teşebbüs edemiyoruz* (ZBB, s.201).

- *Kapının ardından Mâide'nin önce **kırık dökük** gülüşü işitildi, peşisıra dağınık ve kemikli yürüyüşü* (KS1, s.229).
- *Ahmet Ziya, Binbaşı Demir'i coşkuyla karşıladı. **Kırık dökük** bir şaka bile deniyor: —...kışkandım be Binbaşı bey, vallahilazım kışkandım: bir saatten fazladır, iki güzel hanım, ha geldi ha gelecek diye sizi bekler, diken üstünde otururlar* (YTB, s.512).

Ufak tefek: Küçük, önemsiz, az yer kaplayan.

- *Baş üstüne Üsteğmenim! Çavuş, iki adamını alıp gidince. Üsteğmen Demir misafirler arasında' Zizi Yüzbaşının ay parçasını arıyor: şu kız mutlaka, nasıl **ufak tefek**, nasıl narin, camdan yapılmış sanki, teni öyle ince ve saydam ki biraz zorlasan kemikleri görülecek* (YTB, s.22)!
- ***Ufak tefek** sıkıntılarına rağmen herkes mesut oldukça ben de mesut olacaktım* (SA, s.22).
- *İbrahim yemeği ile baş başa kalınca zaten Niko'yu, etrafını saran bütün **ufak tefeği** silkip atmıştır* (KS1, s.33).
- *Ne müinasebet! Bakma, herkes gibi biz de mendildir, kravattır, öyle **ufak tefek** sokar çıkarırdık ama, o bunun yanında çocuk oynacağı, birader* (SA, s.33).
- *Üsteğmen Demir, jeep'te, şoförün yanındaki yerine oturmuştu: çenesi sımsıkı kilitli, gözleri ikidebir dizlerine kayıyor: orada, Kara Başefendinin gömerken şehitlerden toplayıp, hareket ettikleri sırada eline tutuşturduğu, **ufak tefek**: kasaba işi iki cüzdan, biri kanlı iki künye, gönderilmek üzere hazırlanmış bir mektup* (YTB, s.36)!
- ***Ufak tefek** tamirat. Lâkin sanmayın ki şikâyet ediyorum yok Allah bin bereket versin, öyle şey aklımdan bile geçmez* (SA, s.125).
- *Yanlarına **ufak tefek** bir kadın geliyor. Siyah saçlı. Acı kırmızı mantolu* (ZBB, s.173).
- *Birisi kadın gibi ince sesli fakat hayvan gibi cüsseli. Öteki sarışın, **ufak tefek**, taş gözlüklü* (ZBB, s.194).
- ***Ufak tefek** bir nefer* (GP, s.241) ...
- *Yol boyunca Ümid konuşmuştu hep, anlattıkları da neler, eve vardıktan sonra yapmayı tasarladıklarından hiç kapak kaldırmayan **ufak tefek** değinmeler,*

çağrışımların sürüklediği birkaç anı: Paris'te okurken herifin birine rastlamış Montparnasse'daki cave'larda, sözde Macar çingenesi, esmerliğine esmer, kulağının tekinde küpesi de varmış ama, belli olmamış ki (YTB, s.262) !..

- Konak istikametinden gelen bir otomobil, hızla önlerinden geçti; ...karargâhın nizamiyesine yakın bir yerde durdu; içinden fevkalade 'alafranga', **ufak tefek** bir genç hanım çıkacaktır; peçesi filan yok, mor pelerinli, ilk bakışta 'ecnebi' hissini uyandırıyor; iner inmez, şoförüne 'bekle' işareti yaptı, karargâhın kapısına baktı (GP, s.331-332)...

/m/ ön sesi ile kurulan ikilemeler

Acem macem: İranlı bir kimse.

- **Acem macem** eline su dökemez senin (KS2, s.88).

Allah mallah: Yaradan.

- Ama böyle Taga gibileri, **Allah mallah** tanımazlar. Tövbe estağfirullah, tövbe (KS1, s.107)!

Asker masker: Asker ve benzeri askeriyedeki kişiler anlamında.

- *Yüzbaşım, siz misiniz? Az evvel bacımla görüştük, Kayseri'den aradı. Hiç sormayın artık, orada Allahıma vaziyetler olmuş, İnönü'yü Yeşilhisar'a sokmuyorlar, cihet-i askeriye tedbir almış, **asker masker**, Paşa neferlerin sırtını sığazlayıp yürüyerek barikatı geçiyor, Allah vere de neşir yasağı gelmese, haberi verebilsek (YTB, s.306) ...*

Atışmak matışmak: Atışmak, kavga etmek anlamında.

- Aysel'le biz, bakma **atışırız matışırız** ama, aramızdan su sızmaz (KS1, s. 117).
- Bakma, diyordu, **atışırız matışırız** ama aramızdan su sızmaz (KS2, s.212).

Badana madana: Duvar boyamada kullanılan sulandırılmış kireç ya da plastik boya ve bunu yapma işi.

- Hem **badana madana** ettirilip, Meclis'in sığınaklarına boşuna mı çekidüzen verilmiş, tutuklanan Komite üyelerini buralara tıkacaklar icabı halinde işlerini bitirecekler (YTB, s.524)!

Bar mar: Bar ve ona benzer şeyler.

- Yok artık **bar mar**, kavga dövüş (KS2, s.50) ...

Barones marones: Baron eşi ve diğer kişiler anlamında.

- 'Zizi Binbaşı' bu kokteyllerden birisinde onu çevresindekilere tanıtırken, gülerek ne demişti: < —...biz yengeye İstanbul'da Barones derdik, teşbihte hata olmaz, hâline etvarına bir bakın, söyleyin. **Barones marones**, 1955'den itibaren ihtilâlin içindedir kendisi> (YTB, s.472).

Bayrak mayrak: Bir milletin birliğini simgeleyen kumaş ve buna benzer simgeler anlamında.

- Bak, ben askerliği meslek diye yapan herifim, öyle mi; **bayrak mayrak** laflarına karnım toktur, lakin ekmek çarpsın, iş boka sardıkça arkadaşların sağdan soldan tüymesi dehşetli kanıma dokundu ha (YTB, s.87) ...

Boya moya: Boya ve buna benzer şeyler.

- Suratını da **boyayla moyayla** onarmağa çalışıyor biraz (KS2, s.40).

Çay may: Çay ve benzeri ikramlar.

- Cello önde, biz arkada varıyoruz: sahi be, sizi orada Amerikan misafirhanesinde bulmuştuk, **çay may** ikram etmiştiniz> (YTB, s.89) ...

Dalgaya malgaya: Herhangi bir rahatsız edici olay, durum anlamında.

- *İyi ya **dalğaya malğaya** düşmüş olmasın; birisini benzetir, yakıştırır; tutar vaziyeti Müdür'e aksettiririz, biz rezil oluruz sonra* (KS2, s.27).

Deli meli: Akıl ve ruh sağlığı yerinde olmamak ve bunun gibi birçok akıl dışı davranışı olmak.

- *Mehmet Ali aslında **deli meli** olmasa da öfkeli olsa, öfkeli* (ZBB, s.72).

Eşya meşya: Eşya ve ona benzer şeyler anlamında.

- *Kız gazetecinin evine onunla geldi, **eşya meşya** taşıdı* (KS2, s.110).

Ezan mezan: Müslümanların namaz vaktinin geldiğini belirtip namaz kılmaya çağırmak için söylenen yüksek sesle okunan kutsal söz ve bunun gibi kutsal şeyler anlamında.

- *Halk kime rey vereceğini ne bilir be? Koyun sürüsü, koyun: **ezan mezan** diyorsun, radyoda mevlut okuyorsun, tamam, tut burnundan götür. Doğru dürüst iki kadeh içki içemez olduk yahu>* (YTB, s.203)!

Film milim: Film ve benzeri işler anlamında.

- *Aktörmüş deniyor, **film milim** çevirmiş, geçimini gazetenin birinde 'musahhihlik' ederek sağlıyormuş, oradan da yol vermişler mi sana, dublajla filan yolunu bulacakmış* (YTB, s.337) ...

Gilda milda: Gilda ve diğer kişiler anlamında.

- *Benim adım, diyor. Ayperi. **Gilda milda** bunlar fasarya* (KS1, s.270).

Hacı macı: Hacca gitmiş Müslüman.

- *Aysel sözüme kulak ver! Maksadın paraysa senin, uzatma: bana çıtlat, kâfi! Ne diye **Hacı'yı macıyı** işe karıştırıyorsun anlamam ki! Yumruğunu güm güm göğsüne vuruyor: -... ben yok muyum, ben? İstedğin dakikada paraları cepler, istediğin yere tüyeriz. Uysal, Dürnev falan filan fasarya annadın mı, fasarya (KS1, s.127)!*

Hızlı mızlı: Hızlı, ivedi bir biçimde.

- *... fransız trenleri de, diye düşünüyor, **hızlı mızlı** ama bizimkinden farksız (ZBB, s.11)!*

İsmi mismi: Adı sanı anlamında.

- *Dalga mı geçiyorsunuz siz be? diyor. Burası Beygir Kâzım'ın barıdır. **İsmi mismi** de yoktur, öyle (KS1, s.160).*

İş miş: Bir şeyler üretmek, ortaya koymak.

- *Yankoviç: - haydi ordan yalancı! Diye karşılıyor: -...**iş miş** aradığı yok, öylesine bir adam (ZBB, s.124).*
- *Ona bakarsan amerikalı'nın **iş miş** iplediği yokmuş (KS1, s.223).*

Kaba maba: Özensiz, sert bir şekilde.

- *Rüzgâr **kaba maba** ama hafiften ısırmaya başladı (SA, s.11).*

Kaçak maçak: Gizlice, yasal olmama durumu.

- *Ulan biz şaka maka, **kaçak maçak** para kazanıyoruz, dünyalığı düzeltiyoruz, ama ne dersin, bir türlü işler tıklarında gitmiyor (SA, s.158).*

Kist mist: Vücudun farklı bölgelerinde oluşan kese gibi oluşum.

- *Lafları gırla gidiyor, üstelik birinin dediği öbürününün tutmaz, bazıları kronik bronşitten dem vuruyor, bazıları nefes borusu iltihabından, hançerede **kist mist** diyenleri de yok değil, ama hepsinin 'müttefikan birleştikleri yegâne husus, tütünden suret-i kat'iyede vazgeçmesi zarureti (YTB, s.484) ...*

Kolonya molonya: Koku verici madde ve buna benzer şeyler anlamında.

- *<...avuçlarımla suratımı örtüp, ah dediğimi hatırlıyorum. Tabii, boylu boyunca yere yıkılmışız. Baygınlık gibi fena bir durum. Aysel dehşete düşüyor. Ne yapabilir? **Kolonya molonya**, ayıltmaya kalkışıyor beni, nafile, arasına su yüzüne çıkmış gibi bazı sesler alıyorsam da, kendimi bir yerde, bir tavanda, bir o duvardan bu duvara çarparken görüp, yeniden dibi boyluyorum (YTB, s.232).*

Kriz miriz: Atak, kriz.

- *Hele Katia, böyle **kriz miriz** geçirdi mi, karısı kendini unuttur (GP, s.306) ...*

Kürk mürk: Kürk ve ona benzer şey.

- *Akılda **kürk mürk** kalmadı (SA, s.12).*

Nikah mikah: Kadınla erkeğin evlenmek için yaptığı yasal işlem ve evlenmek için bu gibi yasal prosedürler anlamında.

- *'Zizi Binbaşı', sigarasını dişleriyle hafifçe ısırp, dumanını yiye yiye diyor ki: <—...Madrid'i anlata anlata bitiremiyorlar, fevkalâde bir şehirmiş, bakalım göreceğiz. Ben yalnız gidiyorum, Seval'ı bilâhare gelip alacağım, bu arada tabii **nikâh mikâh**> (YTB, s.489-491) ...*

Otel motel: Anlamı güçlendirmek için otel ve buna benzer şeyler anlamında.

- ... buraya yüz kaat versem, araba **otel motel** de yüz etse, iki yüz; binden iki yüz düş, kalır cebde sekiz yüz paps (KS2, s.73).

Öpüşmek möpüşmek: Öpüşmek ve buna benzer yakınlaşmaları ifade eder.

- Nasıl gidip de Dünder'lara bilmem kimlere **öpüştük möpüştük** diye her şeyi anlatmış (KS2, s.52)?

Özet mözet: Kısa ve öz anlatım ve bunun gibi şeyler anlamında.

- Çin Orduları Gurubu Komutanlığınca yüksek kademe subaylarına gönderilmiş bir emirdi bu, **özet mözet** şöyle diyordu: «Savunma amacıyla yerleşmiş ve hazırlanmış düşmana saldırmak çok kaybı gerektirir, başarısız olur (YTB, s.68).

Partal martal: Eski püskü, yıpranmış bir biçimde.

- Ulan bizim maksadımız bu deyyusun İzmir'e gitmesini önlemek! Bereket Sabri'nin kafası işler; **partaldır martaldır**, şöyle bakarsan fındık beyinlinin biri dersin ama; ortalık karıştı mı bin bir fırıldak çevirir, yine de sıyrılmasını bilir (KS1, s.44).

Rapor rapor: Rapor ve benzeri resmi evrak anlamında.

- Demir iznini birkaç güncük uzatabilseymiş eğer, **Raporla raporla cancağızım herkesler nasıl yapıyor** (YTB, s.151)?

Rimel mimel: Kadınların kirpiklerini kıvrırmak ve daha yoğun uzun görünmesi için kullandığı makyaj aleti ve buna benzer güzelleştirici aletler anlamında.

- *Bu defa, selli sulu ağlamaya başlamasın mı? Yaşlar, anlamlı siyah gözlerinden fışkırıyor, **rimel mimel** ne bulursa dağıtıp, şiş yanaklarından iki siyah çizgi halinde çenesine iniyor (YTB, s.387).*

Röntgen möntgen: Röntgen ve ona benzer sağlık hizmetleri.

- ***Röntgen möntgen**, hayır kafatası yarılmış, yara hayli, geçtikten sonra izi de kalacak ya, beyin örselenmiş sayılamaz pek (YTB, s.123)!*

Rüzgâr müzgar: Yel, esinti anlamında.

- *Kahve mahşer gibi, dışarı dersin, **rüzgâr müzgar** ama, nah böyle kum gibi kaynıyor (SA, s.99).*

Siyaset miyaset: Siyaset ve buna benzer siyasi işler anlamında.

- *O kadar ama bu olup bitenlerin artık **siyasetle miyasetle** ilgisi yok ki (KS2, s.239)!*

Soğuk moğuk: Üşütücü, ısısı düşük olan ve bunun gibi zor şartlar anlamında.

- *Al şundan bir firt daha, içini ısıtır yahu, zihnini parlatır: hah şöyle, az sonra ihtiyacın olacak, dışarda ayaz paşa kol geziyor. Şimdi bak, üç ay evvel gelseymişiz yok mu, musonlar esiyormuş burada, fırıl fırıl, **soğuk moğuk** hak getire, savaşı da ona göre tabii (YTB, s.63) ...*

Şahit mahit: Tanık olma.

- *Gidelim Hasan, dedim. Şimdi, dedim, **şahit mahit** yazarlar (SA, s.236).*

Şaka maka: Yarı şaka yarı ciddi, şakayla karışık.

- *Münasip görüldü. Üsteğmen Demir, Onbaşı' dan öğrendiğini Tabur'a rapor ederken, konvoy durdu duralı içini karatan olasılığı, söylemeden edemedi...şaka maka, bütün Tugay boğaza uzanmış yatıyor, girişle çıkışı birer ağır makinalı bölüğüyle tutup, yamaçlardan bir baskın verirlerse (YTB, s.14)!*
- *İster misin pehlivan hödüğü şaka maka derken gazetecinin katilini yakalasın (KS2, s.27).*
- *He neyse, işte belasını da çekiyor boşboğazlığını Şaka maka az kalsın bize de çektirecekti (SA, s.60).*
- *Ulan biz şaka maka, kaçak maçak para kazanıyoruz, dünyalığı düzeltiyoruz, ama ne dersin, bir türlü işler tıkrında gitmiyor (SA, s.158).*
- *Şaka maka otuz yıldır faşizm yaşamadığımızın farkında mısın sen (KS2, s.209)?*
- *Beklenmedik bir anda kolunu Demir'in boynuna dolayıp başını yüzüne doğru çekti, dudakları dudaklarına değdi değecek, elektrik sobasına sırtını verdiği için gözlerinin mikası ansızın simsiyah, fısıldadı: <—...öpüşelim! Suratındaki ifade, gözlerinin şekerli yeşili, sesinde tan tan öten kocaman erkeklik, hatta alnındaki şu yara izi yok mu, işte o, aklımı başımdan alıyor. İlk gördüğüm günden beri. Şaka maka, sana tutuldum> (YTB, s.265)!*
- *Yarbayım, Yeşilköy'den haber var mı? — Hayır, fakat gecikmez herhalde. — Peki, Fahri Paşa'ya kim gidiyor yahu? Şaka maka, bir muvafakat etmezse hapi yuttuğumuzun resmidir. — Ağzını hayra açsana sen (YTB, s.420)!*

Şevketler mevketler: Şevket ve onun gibi kişiler anlamında.

- *Bunlar, bu Şevket'ler mevketler mektepli, var mı giyinip kuşansınlar, yolcularla kırıştırsınlar; şu sarı Fransız karisiyle çevirdikleri dalgayı yedik mi sanki (SA, s.95)?*

Tahsil mahsil: Eğitim hayatı anlamında.

- *Kim bilir belki de Hasan bu kız yüzünden **tahsili mahsili** terketmiştir* (SA, s.226).
- ***Tahsili mahsili** bırakıp, geldim* (GP, s.335).

Terkip merkip: Bileşim ve buna benzer durumlar anlamında.

- *...yaptığınız darbe, **terkip merkip** aramıyor Binbaşı bey, âciz kanaatım odur ki ciddi bir tenakuz da ihtiva etmektedir, güyâ demokrasiyi takviye edecek, irade-i millîye ile gelmiş bir hükümeti ifnâ ediyor, ortada demokrasi mi kalır* (YTB, s.481)?

Tıngır mıngır: Tıngır tıngır ses çıkararak, yavaş yavaş.

- *Pencerenin dışında sabahlar oluyor. Sütçüler **tingir mungir** güğümleriyle sokaklarda. Toz halinde bir gökyüzü. Yağmurun ıslattığı ve utandırdığı bir şehir* (SA, s.222).

Topal mopal: Bir kişni yürürken ayağının aksaması.

- *<—...şerefimizi iki paralık etmesini yanına bırakacak mıyız? Sirtında o urba oldukça, sen bir halt edemezsin çocuk, **topal mopal**, benim gibiler, hakkından geleceğiz onun. Duydun elbet, ihtiyatlarla bile harp kazanırım' demiş olduğunu, ha>* (YTB, s.255)?

Tülbent mülbent: Tülbent ve benzeri nesneler.

- *Belki gerdanı sarkmıştı biraz, bir de **tülbent mülbent** dinlemeyip pırıltısıyla göz alan saçlarındaki beyaz birkaç tel* (YTB, s.128)!

Türkçe mürkçe: Türkçe.

- *Yok canım **türkçe mürkçe** bilmez* (ZBB, s.28).

Tütün mütün: İçerisinde nikotin bulunan otsu bitki ve bunun gibi şeyler anlamında.

- *Mühendis Ahmet Ziya bey piposunu ağzından düşürmüyor ama, içmiyor da içine **tütün mütün** koymamış, onunkisi kendini avutma* (YTB, s.483).

Üs müs: Harekatın yürütülesi için birliklerin toplandığı, her trkü araç gerecin dağıtıldığı bölge.

- *Sonra, konuşmasının biçimini, sesinin tonunu değiştirmeksizin, aynı rahatlık ve kolaylıkla konuya daldı: Yüzbaşı da bilirmiş ya, Menderes ne yapıp yapıp Amerika'yla uyuşmayı kafasına koymuş; belki Ruslardan korkuyor, bir ara Boğazlar'dan **üs müs** istemediler mi, ondan; belki memleketi Küçük Amerika' yapmamın tek çıkar yoludur sanıyor; sanır sanır, yalnız Amerika bu, öyle kafana estiği gibi anlaşıyorsun, koskoca bir çıkar düzeninin merkezi, ancak o düzene katılırsan, buyruklarına uyarsan yaşıyor; yaşaması da neden kara gözlerine bayıldığından mı, yooo hayır, çıkarlarına kullansın diye* (YTB, s.192)!

Yaralı maralı: Vücudunda yara bulunan, yaralanmış bir biçimde.

- *Çokluk, kitaplarıyla oyalanıyor, bazan radyo, keyfi pek yerinde ise kanaryaların ötüşünü teybe alma filan, **yaralı maralı** ta Tokyo'lardan sırtlanıp getirdiğine değsin* (YTB, s.237)!

Yat mat: Yatıp dinlenmek anlamında.

- *Fiyaka satmadan da edemedi, ama: mermi, dedi, kemiğe dokunmamış bile, adaleyi delip geçmiş, **yat mat** dediler, oğlum enayi miyim ben, beleşten zafer kazanacağız, işin ucunda sürü sepet madalya, tüydüm hemen (YTB, s.64)!*

Yosma mosma: Genç, güzel, baştan çıkarıcı kadın ve bunun gibi kadınlar anlamında.

- *Yüzbaşı Demir, utancından ve kahrından ölecek; bir kere 'pubis' neresi, bilmiyor; ikincisi sevişmede hakkını böylesine arayan bir kadına ömründe rastlamamış, olacak şey mi canım, **yosma mosma** Aysel bile uğraşıp uğraşıp sonuç alamayınca teselli içmekte bulur, biraz Demir'e saygısından, biraz her türlü cinselliğin ona verdiği tiksintiden lâfi değiştirip bir an önce uyumayı yeğlerdi, oysa şuna bak, kalçalarını gittikçe daha hızlı çevirmekle kalmıyor, arada zevkten ağdalaşmış sesiyle komutlar veriyor: gemi yanaştırıyor sanırsın (YTB, s.270)!*

Yüzbaşı müzbaşı: Rütbesi üsteğmen ve binbaşı arasında olan subay ve bunu gibi başka rütbedeki askerler anlamında.

- ***Yüzbaşı müzbaşı**, Hemşire Julie'nin gözünde Dr. Sheldon, yersiz uyarılarıyla hemşireler küçük düşürmekten hoşlanan bir züppeydi, yakışıklılığı katlanılmasını zorlaştıran bir züppe hem de! 12 Numaranın çok ağır bir ameliyattan çıktığını, ayrıca 5 ve 7 numaraların sürekli bakım ve ilgi istediklerini bilmiyor mu o? Bir daha uyarmak niye (YTB, s.155)?*

Zayiat mayiat: Boşu boşuna elden çıkan şeyler ve buna benzer durumlar anlamında.

- *Korkudan ziyade merak Yüzbaşım **zayiat maylat**? Yok! Fevkalade bir durum (YTB, s.27)?*

Niteleme

Acayip acayip: Enteresan, şaşırtıcı, yadırganıcı şekilde.

- *Kaç gündür pasajda, benim evin önünde **acayip acayip** adamlar görüyorum. Ne çıkar mı? Şaşarım aklınıza efendim, gizli polis gelip de size kendini takdim edecek değil ya, elbette, böyle sinsi sinsi dolaşacak* (SA, s.128).

Acı acı: Umutsuz, kırılmış, çok rahatsız edici şekilde.

- *Uykusunun arasından hem Mahmud'un **acı acı** bağırdığını hem de Bastille'den Gare de Lyon tarafına geçen ilk otobüsün uğultusunu duymuştu* (KS2, s.7).
- *Elini alnından geçiriyor. Islak. Sarsıntılı bir yağmur öğlesinde, İstanbul'da neden böyle **acı acı** terlediğine şaşıyor* (KS1, s.26).
- *Gilda kalın bacaklarındaki, kemikli suratındaki kılları ağda ile alıyor; **acı acı** konyaklar, votkalar içiyor, geçkin bulutlardan çorap ediniyor, fakat aklını başına devşirmiyor bir türlü: <... papatya gibisin yaz ve ince> diye mırıldanıyor* (KS1, s.100).
- *Kendi kendine, **acı acı** gülümsedi: "...istediği kadar, Kuşçubaşı Eşref, Özbeklerin ve Türkmenlerin, bizi hükümdarları addettiklerini söylesin dursun* (GP, s.111) ...
- ***Acı acı** gülümsedi. Lise'de iken muazzam hayalleri vardı: hariciyeciyi oluyor, milletlerarası konferanslarda ortalığı birbirine katıyordu... Avrupa gazetelerinin birinci sayfelerinde resimleri* (KS1, s.141) ...
- ***Acı acı**, sessiz sedasız sürüp giden bir böbrek sancısı gibi çekiyordu onu. Bu gece, nedense* (KS1, s.156) ...
- *Ümid, ağızlığından uzun bir soluk alıyor, dumanları ağzından burnundan salıverirken, **acı acı** gülümseyip: ...yahnisi kötü olmayan ucuz et, diyor Gerçek durum işte bu. Çıkarları için kullanacakları kurbanların maliyetini hesaplamışlar* (YTB, s.197).
- *Rüzgâr karı **acı acı** tozutuyor* (KS2, s.202).
- *O gün İmdat gecikmişti; Punta sahilindeki çığlık çığlığa martı düğümlerini, sağa sola dağıtarak, hızlı başladı: heybetli dalgalar, savrularak rıhtıma*

vuruyor; etrafa toz gibi dağılan, su zerrecikleri! İskele'mdeki körfez vapuru, Karşıyaka'ya doğru kalktı; **acı acı** düdüğ çalıyordu: çağırıldığı biri mi var (GP, s.331)?

- Daha belli değıl! demeyi düşünürüz; ama, içimizden bir başkası; yahut ikinci Mehmed-Ali **acı acı** sırtır: Hayır! der, Afrika'ya (ZBB, s.290)!
- Ümid, yorgun ve gölgeli yüzüyle, ona gülümsüyordu. O da, **acı acı** gülümsedi (YTB, s.533).

Açıklı koyulu: Renk tonunun hem aydınlık ve yoğun olması.

- Zaman geçmek bilmez, sünüp uzayan bir gün, surların ordan alacalı bir duman, bulut mu derken yarım saat sonra ne güneş, ne avuç içi kadar olsun mavilik, **açıklı koyulu** gölgelerin camları ağartıp kararttığı kederli öğle üstü, Kırargah'ta yoğunluğu kıyamlı öyle bir sessizlik ki bıçakla kesilebilir, arada parlayan telefon zilleri kubbeli şamatalar, tıknaz bir binbaşı dudakları titreyen yedek teğmenlerle anlamlı anlamlı bakışıyor, çat bir cigara, şurdan nefere bir kahve söyle oğlum, birliklerde herkesin içten içe duyumsadığı, kimsenin bir türlü adını koyamadığı bir heyecan, 3. Zırlı Tugay (YTB, s.347-348).

Ağartıp karartmak: Renk tonlarının açılması ve kararması.

- Zaman geçmek bilmez, sünüp uzayan bir gün, surların ordan alacalı bir duman, bulut mu derken yarım saat sonra ne güneş, ne avuç içi kadar olsun mavilik, **açıklı koyulu** gölgelerin camları **ağartıp kararttığı** kederli öğle üstü, Kırargah'ta yoğunluğu kıyamlı öyle bir sessizlik ki bıçakla kesilebilir, arada parlayan telefon zilleri kubbeli şamatalar, tıknaz bir binbaşı dudakları titreyen yedek teğmenlerle anlamlı anlamlı bakışıyor, çat bir cigara, şurdan nefere bir kahve söyle oğlum, birliklerde herkesin içten içe duyumsadığı, kimsenin bir türlü adını koyamadığı bir heyecan, 3. Zırlı Tugay (YTB, s.347-348).

Ağır ağır: Yavaşça, acele etmeden.

- **Ağır ağır** dönüyor ve Ümid'i dağıtıyor (KS2, s.8).

- *Kutsal bir adak yerine getirirmişcesine **ağır ağır**, saygıyla yapıyor bunu* (KS2, s.18).
- *O derleyip toplamak ve içinden çıkmamak istedikçe uyku **ağır ağır** açılıyor ve onu açıkta bırakıyor* (ZBB, s.19).
- *Adet bu. **Ağır ağır**, heyecansız ve hiç konuşmadan* (SA, s.22).
- *Ya da **ağır ağır**, gizli gizli: Çok mu ihtiyarladım, diyor* (KS1, s.24).
- *Mustafa sanki bir katran kazanı kaynamağa başlıyormuş gibi **ağır ağır**, yapışkan, siyah ve baloncuklar halinde gülüyor* (ZBB, s.49).
- *İrfan ellerini yavaş yavaş uzatıyor ve nihayet kaymadan bardağın kenarlarını tutabiliyor. Şimdi **ağır ağır** kendini yukarı çekecek* (KS1, s.57).
- *Eksikliğimiz birden bire değilse bile, **ağır ağır**, yükselen bir deniz gelmiş de bir kıyı mağarasını doldurmuş gibi, tamamlanmıştı* (ZBB, s.58).
- *Yoruldukça kendilerini salıveriyorlar. Ama kimse küt! diye düşmüyor. Tatlı bir rahatlıkla, sessiz bir ahenkle: **ağır ağır*** (ZBB, s.61)!
- *Merdiven karanlığını **ağır ağır** doğrayan* (KS2, s.64).
- *Buzlu bir kavanozda yüzüyorlarmış gibi ellerini **ağır ağır** kımıldatıp havayı kulaçlayarak adeta barın yükseliyorlar* (KS2, s.68).
- *Holdeki çalar saat, **ağır ağır**, gece yarısını çalıyor* (GP, s.69).
- *Daha sonra pencerenin önünde durup **ağır ağır** aydınlanan Ankara göklerine bakıyor: -...hodbinlik, diyor, şahsi olsun middi olsun daima fena telakki edilmelidir* (KS1, s.70).
- *Fakat görev gecikmedi: Albay Dora, yarım Takım gücüyle, 550 rakımlı tepede çatışmayabilmiştik. İkinci Tabur, **ağır ağır** yer değiştirip. Üçüncü Tabur'un 'cenahını emniyete aldığından". Binbaşı Baba' Saffet, Üsteğmen Demir'e 'vakit geçirmeksizin birliğiyle 550 rakımlı tepeye takviye gitmesi' emrini verdi* (YTB, s.73).
- *Oysa Mahmud pörsük gözlerinin kuytularında şiddetli elektrik çakıntılarıyla **ağır ağır**, okunması güç bir kitaptan okur gibi: -Bilmem, dedi, öyle mi* (KS2, s.79)?
- ***Ağır ağır**, yoğunluğunu kaybediyor* (GP, s.80).
- *Yine uyku bulutlarının **ağır ağır** kımıldanışı* (KS1, s.95).
- *Anadolu Ajansı'nın ilk kuruluş günlerinde Ankara Hükümeti ile ilgili bir haber almış gibi **ağır ağır** bir sesle* (KS1, s.120) ...

- *Dışardan taşıyıp getirdikleri soğuk, sevinç ve hareket Zehra'nın **ağır ağır** barın içine sıvanan kıvamlı sesini böldü, dağıttı, ufaldı (KS1, s.153).*
- *Burada, diyor, pislik, terkedilmişlik, parasızlık ve dolap. İnsanların **ağır ağır** zehirlenmesi (YTB, s.160).*
- *Fevkalade ince işlemeli, o derece korkunç dip balıkları iki yanından **ağır ağır** süzülüyorlar (KS2, s.161).*
- *Gözleri korkuyla açılmış küçücük oğlunu, kağınsına oturtmuş; elinde övendere, yularından çekerek öküzünü götüren, şehit karısı; hepsi, hesaba sığmaz bir keder ve ıstırap ağırlığının altında ezilmiş; karanlığı, zayıf ve yorgun fenerleriyle beneklenerek, **ağır ağır**, şehirden uzaklaşıyorlar (GP, s.162).*
- *Yükselen bir kara duman, '**ağır ağır**, Villa'nın üzerine sarkıyor (GP, s.166).*
- *Yankovic hiç istifini bozmadan **ağır ağır**, sindire sindire yürüyordu (ZBB, s.168).*
- ***Ağır ağır** önlerini kesiyorum (SA, s.175).*
- *Yankoviç yağmurun altında istifini bozmadan, **ağır ağır**, sindire sindire yürüyerek köprüyü bir kere daha geçti: Vay canına! dedik (ZBB, s.178).*
- *Hem konuşuyor hem de **ağır ağır** yürüyorlar (ZBB, s.195).*
- *Gördükleri kederli bir şeydi: bastıran akşam karanlığıyla katmerlenmiş yağmur karanlığı, Harem'in, Salacak'ın üstünde, soğan moru leylak rengi arası, korkutucu bulutlar. O kadar alçalmışlar ki, deniz nerede bitiyor, gök nerede başlıyor, belirsiz. Marmara'da, yağmur sislerinden **ağır ağır** soyunarak, dev bir tanker peydahlanıyor: uzay boşluklarından sanki dünyaya inen yanlış bir uzay gemisi (YTB, s.196).*
- *İşte yine kan uğultuları, polis düdükları, tamtamlar, gemi selamlarıyla beslenmiş tuzlu, kaldırıcı ve götürücü bir dip dalgası derinlerden bir yerlerden **ağır ağır** sökülüp geliyor (KS2, s.201).*
- *Nisua'ya **ağır ağır** gitti (KS2, s.214).*
- *Ayhan'dan bir an içinde, sandalla bir kıydan **ağır ağır** uzaklaşır gibi, uzaklaştığımı, açılmağa başladığımı fark ediyorum (SA, s.216).*
- *Mahmud kelimelerin üzerine basarak **ağır ağır** bir kitaptan bir cümle okudu (KS1, s.235).*
- *Hem **ağır ağır** gazeteye doğru yürüyorlar hem de gecelerini ölümlü kişilerin sıra gecelerinden biri olmaktan çıkardıklarını; içinde Gazi Mustafa Kemal'in*

ve Ankara 'da İstasyon civarındaki umumi karargahının, Cumhuriyetin ilanını haber veren ilk gazetelerin bulunduğu tarihi ve yaşanmış bir geceyle değiştirdiklerini biliyorlardı Hüsnü Faik tam gazetenin kapı önünde durdu (KS2, s.244).

- Niko'dan çıkardığım kadarı bile bulaşık bir oyuna çarpıldığını, etrafındaki üç ufak çaplı kurdla yürek törpüleyen bir saklambaç çevirdiğini göstermiyor mu? Niye kalıbıma bakmıyorum? Niye bir buzul heybetiyle bu donuk ve açık mavi sarısına doğru **ağır ağır** akmak (YTB, s.256)?
- **Ağır ağır** akıyordu (GP, s.257) ...
- Onu, dudaklarından öpmek **ağır ağır** bir bataklığa girmek gibi bir his. **Ağır ağır** ve boğum boğum (ZBB, s.265).
- Miralay Arif Bey, **ağır ağır**: "...şey!.." dedi ve sustu; sonra yutkunarak devam etti: "...iyi şeyler görüyorum tabii...çok iyi şeyler (GP, s.269) ...
- Kar ıssızlığında, o yıldırıcı, hiç yaşanmıyor hissi: soğuk külrengi bir gökten, sessiz sedasız ama **ağır ağır**, kar değil sanki bir beyhudelik duygusu yağıyor; uzak kargalar sayılmazsa, ortalıkta sadece, yaklaşan bir otomobilin motoru: çalışması öksürüyor gibi; yankısı, kof! Geldi, Meclis'in nizamiyesinde durdu: açılıp kapanan kapılar (GP, s.277).
- Sonunda, aşağıdan **ağır ağır** yükselip, Kocatepe'ye kadar ulaşan, o uğultu (GP, s.288) ...
- O gece hüccresinde, çok uzak bir Budha tapınağının görkemli tören gongu **ağır ağır** tınıyor (YTB, s.307).
- Yunan bayrağı indirilip, **ağır ağır** göndere Türk bayrağı çekilirken, duasını ediyordu: gözyaşları, alkışlar, gizli sevinçler, aleni öfke (GP, s.312)!
- Beş otomobil, **ağır ağır**, İzmir'e giriyor (GP, s.321) ...
- Köşkün balkonlu salonu, çarpıcı ve çoğu ecnebi işi mobilyalarıyla, alafranga' döşenmiş bir salon: Mustafa Kemal Paşa ile Latife, salonda yalnız; yalnız ve ayakta, **ağır ağır** balkona doğru yürüyorlar; Gazi, konağa gelirken sivil giyinmişti; kendine mahsus, o şıklık içindedir; Latife, Avrupalı bir genç kız havası uyandırıyor, sade fakat etkileyici (GP, s.361).
- Tanklarıyla geldiler, **ağır ağır**, acımasız, korkutucu (YTB, s.367)!
- Vapurla Köprü 'ye geçiyorlar: sanki yaz, dümdüz, parıl parıl deniz, erimiş cam gibi göz kamaştırıyor; Sarayburnu'nda çözülüp dağılan martı yumakları;

romorkörlerin, gergin halatlarıyla **ağır ağır** çekerek, Galata rıhtımından ayırdıkları bembeyaz bir vapur, Romen bandıralı, güvertesinde sürüyle yolcu: hayal mi kuruyorlar, kurulmuş bir hayalin mi içindeler (YTB, s.398)?

- Gazi merdivenleri mahcup, neredeyse utangaç adımlarla iniyor; kalabalığı baş selamlayarak paşaların grubuna yürüdüğü sırada merdivenin başında, gerçek bir Fransız şıklığı içindeki Latife Hanım belirmişti: başına siyah bir tül sarmış, yakası volanlı, dantel manşetli ipek bluz; uzun siyah, arkası modeli ipek bir eteklik ve yüksek topuklu beyaz iskarpinler. O da gülümseyerek **ağır ağır** iniyordu ama, salonda dikkatin dağılmış olduğunu fark edince, tebessümü silinecektir (GP, s.368).
- Konuşmalar, kılıçla doğranmış gibi düşünce, ilkin koridorda kof ayak sesleri, daha öteden bir telefonun çaldığı işitiliyor, sonra tankların gayet iyi tanıdıkları tımtırlı uğultusu: demek gelmişler, **ağır ağır** Radyoevi'ni kuşatıyorlar (YTB, s.420).
- Mustafa Kemal Paşa, bu defa Ali Fuat Paşaya dönmüştür fakat sorusunu tekrarlamadı; ona sadece bakıyor, hiçbir şey söylemiyor; Ali Fuat Paşa, **ağır ağır**, sözlerini tartarak dedi ki (GP, s.455) ...
- Suat, döner dönmez, köşedeki ayaklı abajuru yaktı gözleri sise bürünmüş, kıvrıcık kirpikleri ve dağınık saçlarında pırıltılı su tozlarıyla, onlara doğru **ağır ağır** ilerledi (YTB, s.519).

Ak ak: Aklaşmış şekilde, boş boş bakmak.

- Bekir bardağına eğiliyor. Kulağının dibinde, Zehra. Zehra'nın gerisinde gözleri **ak ak** belermiş sarhoşları; arsız beyaz kediler gibi ron ron dolaşan garsonları ile uğuldayan bar (KS1, s.87).

Akça pakça: Duru, tertemiz ve sevimli.

- Aysel tuvaletten **akça pakça**, yusyuvarlak bir kadın olarak dönüyor: boyasız yüzü sarımtırak, sağlıksız beyaz gözlerinin mor halkalar haince belirgin; çevresindeki boynunda sütlü kahverengine çalan lekeler, gözleri kıpkırmızı yine ağlamış mı, yoksa içkiden mi (YTB, s.390)?

Aksi aksi: Sert ve olumsuz bir şekilde.

- *Ona aksi aksi: Ben, dedim, Leon'u görecektim (SA, s.41).*

Alaylı alaylı: Küçümser, dalga geçer bir şekilde.

- *Alaylı alaylı Hasan'a bakarak tekrar etti (SA, s.195) ...*
- *Alaylı alaylı bitıştırıyor: -...terkokulu bir Rita (KS1, s.155)!*

Alev alev: Etkileyici, göz kamaştırıcı alevli bir görünümde olan.

- *Nâzım, öğleden beri Sadık Ahi'den dinlediklerinin etkisinde, yürümüyor, âdeta uçuyordu: âdeti üzere, Vâlâ'nın önüsıra, yüzünü görmeye çalışarak, geri geri yürüyor; iri el ve kol işaretleriyle, neden dolayı Auguste Blanqui'nin en büyük ihtilâlcı olduğunu, 'binaenaleyh, fikirlerine suret-i mutlakada inanmak lâzım geldiğine' dair, nutuk çekiyordu kınalı kızıl zülüfleri, **alev alev**, iki yanından boynuna sarkmıştı; kalıpsız ve püskülsüz fesini, uçmasın diye, sık sık, eliyle tutmak zorunda kalıyordu (GP, s.28).*

Alev alev:

1. Yanakların vücut ısısının artmasıyla kızarması.

- *Yanakları **alev alev** kızarmış, kafası çıplak, pençesinde küçük bir kesekağıdı (KS2, s.159).*

2. Yanan maddelerden çıkan gazlı yalım, alev olarak.

- *Öteki iki kol, **alev alev**, fener alayları, şehrin damarlarından âdeta ateş halinde akmaktadır (GP, s.312).*

Anlamamış anlamamış: Hiçbir şey anlamamış biçimde, saf saf.

- *İhanet psikolojisi, diyor, ihanet! Öyle **anlamamış anlamamış** suratıma bakma* (ZBB, s.75)!
- *Adam, **anlamamış anlamamış** bakıyor* (ZBB, s.253).

Anlamlı anlamlı: Çok yoğun ve derin anlamlar taşımak.

- *Ümid sözlerini Demir'e öyle **anlamlı anlamlı** bakarak bağladı ki, delikanlı «Acaba birşey mi biliyor?» kuşkusuna düştü, renk vermedi ama, onu dinlerken Yüzbaşı Aziz'in anlattıklarını düşünüyordu, böyle yalın, böyle soylu ve 'efendiden' bir kadının o rezilliklere düşmesi olası mı* (YTB, s.215)?
- *Zaman geçmek bilmez, süniüp uzayan bir gün, surların ordan alacalı bir duman, bulut mu derken yarım saat sonra ne güneş, ne avuç içi kadar olsun mavilik, açıklı koyulu gölgelerin camları ağartıp kararttığı kederli öğle üstü, Kırargah'ta yoğunluğu kıyamli öyle bir sessizlik ki bıçakla kesilebilir, arada parlayan telefon zilleri kubbeli şamatalar, tıknaz bir binbaşı dudakları titreyen yedek teğmenlerle **anlamlı anlamlı** bakışıyor, çat bir cigara, şurdan nefere bir kahve söyle oğlum, birliklerde herkesin içten içe duyumsadığı, kimsenin bir türlü adını koyamadığı bir heyecan, 3. Zırhlı Tugay* (YTB, s.347-348).

Anlamlı anlamsız: Hem anlam ifade eden hem de anlamsız, amaçsız görünen bir durum.

- *Yüzbaşı Demir, ne düşündüğünü ayrıntılarıyla kestiremese de, Aysel'in o günlerde gösterdiği yakınlığı sonradan duygulanarak anmıştır içkiden şişmeye başlamış biçimli yüzü, ıslaklığı ağlıyormuş ya da ağlayacakmış izlenimini veren mor halkalı iri siyah gözleriyle nasıl üstüne üstüne eğilip ona canyoldaşlığı etmişti; sıralı sırasız gezmeler, **anlamlı anlamsız** eğlenceler icad edip nasıl 'efkârını dağıtmaya', onu oyalamaya çabalamıştı* (YTB, s.230).

Anlayışlı anlayışlı: Hoşgörülü, anlayış gösteren.

- *Anlayışlı anlayışlı* gülüyor. Deminki kesik saçlı kız görünüyor, o zaman, ansızın onun Rum olması gerektiğini bulup çıkarıyorum (SA, s.72).

Aptal aptal: Bön, aval aval.

- *Haber yok! der. Ben Teğmen'i tanıyorum. Kendisiyle bir müddet önce tanışmıştık. Sevilla aptal aptal* suratımıza bakar. Biz ihtiyara bakarız. *Ve şıp diye tanırız* (ZBB, s.266).

Arsız arsız: Utanıp sıkılmadan, sırnaşık şekilde.

- *Vitrinler arsız arsız bakışıyorlar* (SA, s.121).

Avaz avaz: Çok yüksek bir ses anlamında.

- *Avaz avaz: yaşsa bre, diyor, Allahın koca öküzü* (KS2, s. 21) !..
- *Avaz avaz* bağıriyorum (SA, s.29).
- *Beride iki üç er, fundalıkları bir koşu tutabilir miyiz diye fırlıyorlar, fakat boşuna! İki mitralyöz, ayağa kalkar kalkmaz onları yakalayıp bir güzel biçti; sarsıla sarsıla, sağa sola devrildiler. Üsteğmen Demir, kendisini yine avaz avaz haykırırken yakalıyor ama, yine sesini duyamıyor* (YTB, s.43).
- *Fakat bu defa öteki herif yine avaz avaz* bağırarak bir şeyler söyledi ve işin kötüsü Mehmed-Ali'ye bakarak söyledi (ZBB, s.46).
- *Nedense birbirlerinin kulağına avaz avaz* haykırarak konuşuyor, karşılarındaki konuşmağa başlar başlamaz ya fransız şarkıcısı Mouloudji'nin ya da Juliette Gréco'nun bir şarkısına ya toprak kaplarda ısıttıkları kötü şarablarına uzayıp sırroluyorlar (KS2, s.70).
- *Barın kapısından bir adam fırladı. Oracıkta durdu. Sümküirdü. Burnundan kan akıyordu. Avaz avaza* içeriye bağırdı: *Ulan Kazım, ben de bunu sana sormazsam anam avradım olsun* (KS1, s. 83)!

- *Hani Galatasaray maçlarında Fenerli seyircilerin 'paytak Dünder' diye **avaz avaz** göklere çıkardıkları* (KS1, s.113).
- *Üsteğmen Demir, bu kanlı kargaşalıkta, birkaç kere kendisini, sağa sola **avaz avaz** bağırıp acımasız bir ustalıkla ateş ederken yakalıyor ve tanıyamıyor daha dün gece, kolları arasında Mishiko'nun muhallebi esmeri kadınlığını yumuşacık tutarak, hayalinde Mamasam Shamisen'in alımlı dazlaklığıyla sevişen o mahcup adam, bu mu* (YTB, s.116)?
- *Bir yerden sonra **avaz avaz** bağırmağa başladılar* (KS2, s.139).
- *Yalnız birisi, güzel bir kız, kulağımızın tozuna deliler gibi **avaz avaz** bağırıyor:*
 - *T'a pas cigarettes, toi? Diyor, cıgaran var mı senin* (ZBB, s.191)?
- *Yüzbaşı Horn, saçlarının bir kısmı ve alnı kana bulanmış, **avaz avaz** haykırıyor, yumruklarını sıkıp: domuzlar* (KS1, s.259)!
- *Belki Mustafa'nın suratını göreceğiz: bütün çizgilerimiz **avaz avaz**: Beni rahat bırakın! diye haykıracaklar. Gözlerimiz eğrileşecek. Burnumuz bir ayyaş burnu gibi kızaracak. Ve asıl, ağzımızın iki yanında peydahlanan o iki çizgi, usturayla çizilmiş gibi derinleşecek* (ZBB, s.267).
- *Haliç, belki bu yüzden çırpıntılı; deniz, siyah incir moru. Mısırçarşısı'nın orada bir demet öğrenci, kolkola girmiş, **avaz avaz** bağırıyorlar. Ortalıkta tozlu çuval, çiğ zeytinyağı, yeşil sabun kokusu* (YTB, s.369).

Balon balon: Baloncuklar biçiminde.

- *Garsonlar hâlâ daha kadeh kadeh beyaz bir ışık taşıyorlar. Bir de şu var: Louis Armstrong'ın bir parçası ışığı köpürtüyor. **Balon balon** köpürtüyor ve uçuruyor* (ZBB, s.142).

Balya balya: Büyük büyük, balyaya benzeyen.

- ***Balya balya** adamlar, namussuz sarhoşlar ve namuslu sarhoşlar, yükleniyor* (SA, s.232).

Bar bar (bağırarak): Yüksek ses tonuyla bağırarak.

- *Siddik Sami bey, polisler bunu anlatmaya uğraşmış, sonradan öğreniyoruz tabii, o anda yanlarına sokulamazsın, sokulsan da birşey duyamazsın, çocuklar **bar bar** bağırıyorlar* (YTB, s.366) ...

Bas bas (bağırarak): Yüksek ses tonuyla etrafındakilere sürekli bağırarak.

- *Tabur Komutanı, bütün benliğiyle savaşın çalkantısına kapılmış, görmüyor geldiklerini; SCR 326 telsizine eğilmiş, o gürültü patırtı arasında sesini Onuncu Bölük Komutanı Yüzbaşı Cevdet'e ulaştırabilsin diye, **bas bas** bağırıyor* (YTB, s.69) ...

Baygın baygın: Hayran hayran, baygın şekilde, kendinden geçerek.

- *Binbaşı Demir birlikte geçirdikleri son gece, (ağdalı Arjantin tangoları çalan bir Güney Amerika orkestrası yelken paça goşolar, sürmeli gözlerini **baygın baygın** süzerek sigarillo'sunu tüttüren dilber senyora,) bunu öğrenince çok fena sarsıldı* (YTB, s.487).

Bed bed: Bön bön, saf saf.

- *Yankoviç onu dinlememişti. Hâтта sırnaşıklığına içerlemişti. Nitekim gittikten sonra **bed bed** arkasından baktı* (ZBB, s.161).

Bel bel: Anlamsız, boş boş anlamında.

- *O, kendisine ve yabancı bir dille konuşulmuş olmasının şaşkınlığı içinde ilkin, herifin yüziüne **bel bel** baktı* (ZBB, s.46).
- ***Bel bel** bakıyor: Sonra efendim, diyor, Ahmet bana dedi ki. Bir güney sıtması mesela* (SA, s.207).
- *Kayıkcı **bel bel** bakıyor ve tekrarlıyor: Ahmet bana dedi ki... Allah Ahmet'in belasını versin* (SA, s.208)!

- Oysa daha kapıda vestiyer Nevzat pis pis sırttı. Garsonlar **bel bel** suratına baktılar (KS1, s.249).

Benek benek: Nokta nokta, leke şeklinde; az az.

- Bu arada **benek benek** uyuyor ve bunun katiiyen farkında olmuyor (ZBB, s.16).
- Tanımadığım bir kadın, boyasız ay ışığı mavisi bir çift dudak, **benek benek** ıslanmış bir kraliçe yüzü! diyecek ve gidecek (KS1, s. 30).
- Bir kaplan derisi gibi **benek benek** siyahlar, sarı bir desen (SA, s.70).
- İnce bir hüznün pul pul belirip kaybolurdu: dumanlı bir sarı mı dese, çağa yeşili mi dese, ne dese? Güneşin, pencere kafeslerinden Acem halısına **benek benek** düştüğü bir öğle sonu, çalgısının düşünceli titreşimleriyle, odasını dolduran tül çiçekleri ürperir, narin yeşillerini toz toz dökerlerdi sanki; Demir, annesinin bir şeylere üzüldüğünü uzaktan uzağa sezer, neye üzüldüğünü bir türlü bulup çıkaramazdı (YTB, s.71).
- Bindikleri taksi, telaşlı bir yağmur şehrinin vaşak postu gibi **benek benek** dağılırken, bir de 'eski kulağı kesrin girişmesin mi (YTB, s.105) ...
- Görünmez ve devasa bir tuval üzerinde önce **benek benek** beliriyor, arkasından hızla birleşip büyük siyah bir leke meydana getiriyorlar (KS2, s.120).
- Gözlerinde **benek benek** çocukluğu, hayreti, sıkılganlığı ve güzelliği (ZBB, s.126).
- Ankara garı'nın mı İskenderun limanının mı civarında bir yerde, duvarları **benek benek** tahtakurusu, çarşafı kirli ve yamalı, camlarına güneş yağan bir otelde öteki ve asıl büyük serüvenlerini yaşıyacaklardı (KS2, s.158).
- Camlara bakıyoruz. Hep **benek benek** (ZBB, s.166).
- Siyah beyaz parkındaki **benek benek** (KS2, s.184).
- Belleville metrosunun dibinde El-Barudi'yi, **benek benek** gözlükleri ve yemyeşil suratıyla yanbaşı bulunca, şaşırarak (ZBB, s.207).
- Doğru dürüst bir tıraş olmak! Aynaları, **benek benek**, sinek tersi; salonu, ucuz lavanta ve çoban kolonyası, berberde, kime rastlasa iyi (GP, s.233).

- *Sonbahar güneşi, yine kafeslerden halıya **benek benek** dökülmüştü* (YTB, s.237).
- *Muradiye'deki konak yavrusunun, kafeslerinden **benek benek** güneş saçılan sokaküstü odasında, onun da üstüne renk renk boyalar, kokular, kremler dizilmiş bir tuvalet masası, zebercet yeşil gözlerinin malihülyasını yansıtan kristal bir aynası yok mu* (YTB, s.338)?
- *Merakla başını kaldırıp bakındı, camlarda **benek benek** ışıklı damlacıkları görünce, dışarda uysal bir yağmurun başladığını ancak anladı* (YTB, s.499).

Beyaz beyaz: Beyaz, ak renkte.

- *İbrahim oturduğu yerde iri ve ağır. Buldog suratında yuvarlak gözleri **beyaz beyaz** parlıyor. Yüzünün genişliği, vücudunun hantallığı çizgilerine iyice sinmiş, zaten gizli bir mahzunluğu bütün bütün saklıyor, gözden kaybediyor. İşte böyle* (KS1, s.27)!
- *Halbuki şimdi yanı başına bir Mösyö Çang gelmiş oturmuştu. Gözlerini **beyaz beyaz** açıyor: Ben, diyordu, ilk defa olarak bir Türk görüyorum. Ya ben, diyordu Mehmed-Ali, ben de ilk defa bir Çinli* (ZBB, s.52) ...
- *Kerata **beyaz beyaz** da sırtıyor* (SA, s.96).
- *Yankovic ışığı yaktı. Oda bir buz parçası gibi **beyaz beyaz** parladı. Camlar kömür kesildiler. Adam yakasına bir çiçek takmıştı. Huysuz huysuz geziniyordu* (ZBB, s.109).
- *Barda her zamanki yerine tünemiş. Elinde, martini bardağı. **Beyaz beyaz** gülümsüyor:-... hatta, diye devam ediyor, bazan çok büyüktün de büyük bir şeydir. Hiçe olan nisbeti aşağı yukarı* (ZBB, s.110) ...
- *Kış karanlıkları arasında onun **beyaz beyaz** ağaran vücuduna neler eklemiyordu ki; batıcı dişler, sürünge ve yapışkan bir dil kalabalığı, ısrarla açılıp örtülen kirpik temasları, bükülmüş kaslar ve her defasında Ümid'e başka birine aitmiş ya da <bizzat> o başka biriymiş sanrısını veren o şey* (KS2, s.113)!
- *Keleşoğlu, gözlerinin önünde **beyaz beyaz** uçuşan yüzlerce aspirin, kendi kendisine soruyordu* (KS2, s.134).

- *Geceden yürütülmüş ne kadar hırsızlama karanlık varsa hepsini **beyaz beyaz**, yuvarlak yuvarlak damgalıyordu (KS2, s.135).*
- *Zehra üzerinde eğildi avuçlarıyla çıplak omuzlarını okşadı, **beyaz beyaz** gülümsedi (KS2, s.155).*
- *Ve kayboldukları yerde, karanlığın içinde **beyaz beyaz** tekrar şekilleri fark ediliyor (SA, s.143).*
- *Beyaz kaşları yine bir şeye şaşmış gibi alnına yükselmiş; iğne ucu gibi **beyaz beyaz** onun da sakalları gelmişti (KS1, s.175).*
- *Gökyüzünden ufalalan ince çekilmiş karı kulak içlerinde, kaşlarında ve bıyıklarında **beyaz beyaz** biriktirmiş, Kısım Şefi'nin petek gözlerinden aldığı talimatı pehlivan Zeki'ye aktarıyordu (KS2, s.178).*
- *Sanki Ankara'da askeri bir hastahane yatmamış: Tokyo'da, budha rahibesi kılıklı bir fahişeye, şimşek çatalları arasında **beyaz beyaz** belirip kaybolan bir hayal evde, cinsel bir seriüven yaşamış (YTB, s.224)!*
- *Binbaşı Demir, bakışlarını usulca Ümid'e kaçırdı, o çılgının teki, «**beyaz beyaz** izi kalıyor, doğru dürüst yanamıyorum» diye tutturdu, bikini mayosunun sutyenini çıkarıp attı, öyle güneşleniyor, denize öyle giriyor: hem 'baba' erkekler göğüslerini örtmezlermiş de, kadınlar ne demeye örtmek zorunda bırakılırlarmış bakalım (YTB, s.482)?*

Beyazlı beyazlı: Beyaz renkte, ak ak.

- *Gözlerin sahibini bulmak için başını kaldırıyor şimdi. İbrahim'le göz göze geliyorlar. Bunlar İbrahim'in gözleri: ağır çeken, **beyazlı beyazlı**, yusuvarlak. İbrahim göz göze gelir gelmez kirpiklerini dükkân kepenkleri gibi kıyametler kopararak indirecek, Pürosu'nu çakmağında ısıtacak (KS1, s. 115-116).*

Bıçak bıçak: Sert, bıçak gibi keskin.

- *İfrite **bıçak bıçak** öfkesini, diken diken kahrını sayıp döküyor (ZBB, s.288) ...*

Biraz biraz: Az az, biraz, yavaş yavaş.

- *Alevlerin yüksekliği ve hınzır maviliği: omuzlarına, göğüslerine ve yüzüne vuran suyun ısrarlı sıcaklığı onu **biraz biraz** değiştiriyor sanki yeniliyordu* (KS2, s.9).
- *Biraz biraz Halil'in türlü sapıklığa bulanmış paletinden, Turgut'un yapma ve çıkarına düşkün boheminden sıyrılıp; yaşamasını, **biraz biraz** kendi içine, sonra şu zor İstanbul'a yerleştiren* (KS2, s.28).
- *Sağ gözü arada bir hafifçe seğiriyor. Dudakları boyasız ve uzak mavi. **Biraz biraz*** (KS1, s. 30) ...
- *Şimdi ölü Mahmud gülümsemelerine karışmış bu görgülü fotoğrafın bitişiğinde **biraz biraz** eski Kuva-yı Milliyeci öfkelerini ellemeğe çalışıyor, biraz biraz da dinlendirici ev sıcaklığını içine sindirip ihtiyar gazeteci öğle sonunu yaşamaya* (KS2, s.33).
- *Şimdi ölü Mahmud gülümsemelerine karışmış bu görgülü fotoğrafın bitişiğinde biraz biraz eski Kuva-yı Milliyeci öfkelerini ellemeğe çalışıyor, **biraz biraz** da dinlendirici ev sıcaklığını içine sindirip ihtiyar gazeteci öğle sonunu yaşamaya* (KS2, s.33).
- *Alt dudağı **biraz biraz** titriyor* (KS2, s.61).
- ***Biraz biraz** sürgündeki kral gururunu kullanmanın çarelerini araştırırken, **biraz biraz** da, iki gündür çektiklerini bir çizgi çekip unutmuş, tanınmış işadamı Seyit Sabri'liğine yerleşiyor* (KS2, s.188).

Boğuk boğuk: Kısık kısık, boğuk bir sesle.

- *Çünkü bir yandan da cenk ateşinin alevlerine girmiş **boğuk boğuk** dua eden sihirbazı yaşıyor o* (KS2, s.171).

Boğum boğum: Şişkin bir şekilde, boğumlu, bunaltıcı.

- *Ve bir ana, bir baba, bir yuva eksikliğinin kahrını **boğum boğum** boğularak; ne türlü utançların: yeşil, beyaz ve siyah utançların; ne türlü can sıkıntılarının:*

kül rengi, siyah ve kahverengi can sıkıntılarının çemberinde ezilmiş ve yorgun, çekiyorduk (ZBB, s.57).

- İrfan savruldu gitti. Yeni, işsiz güçsüz bir takım bulutlar cami kubbelerinin üstünde **boğum boğum** dönüyordu (KS1, s.65).
- Mehmed-Ali ile ilk tanıştığı sıralar onu sırt sırta üç gece rüyasında görmüş; üç gece, onunla nasıl **boğum boğum** bir aşk yaşanabileceğini kurmuştu. Oturduğu yerde kalçalarını manda terslemişcesine yayıyor, yayıyor; iğne ucu gibi sivri sivri, Mehmed-Ali'nin adalelerine bakıyordu (ZBB, s.86).
- Cehennem'in yedinci katında Athena ve Namık el ele tutuşmuşlar, ikisi de çırılçıplak, ikisinin de adaleleri **boğum boğum** alevlere basa basa dans ediyorlar (KS1, s. 87).
- Ama yine de boş anlarında Halil'in desen kağıtlarına damarları **boğum boğum** masmavi belirmiş; ayakta, birkaç yüz nesil kumaşa hazır bir takım hayasız penis'ler çiziyor, onun gözlerindeki kadife yeşilini koyulaştırarak yorgun yorgun gülümseyip akmasına sebeb oluyordu (KS2, s.114).
- Kulaklarında **boğum boğum** iki solucan (KS2, s.172).
- Sabaha karşı Yüzbaşı Demir, korktuğuna uğruyor çarpıntılı uykusunun, **boğum boğum** yıldız alacasına açıldığı bir yerde, küt! Mamasan Shamisen. Önce bayrak alı koyu bir ruja doyurulmuş, yağlı kırmızı ışıldayan şehvetli dudakları: kalın ve uzun King Edward purosunu hafifçe ısırılmış düzgün beyaz dişleri: büküm büküm, puslu sarı bir duman salıveren gizemli ağız boşluğu (YTB, s.199)!
- Onu, dudaklarından öpmek ağır ağır bir bataklığa girmek gibi bir his. Ağır ağır ve **boğum boğum** (ZBB, s.265).
- Paris'in gökleri **boğum boğum** bulutlarla sıvalı (ZBB, s.272).
- Ne uğursuz bir gün! Levantenlere bakarsanız, İzmir'in Pera'sı Frenk Mahallesi', mağlubiyetin kahir ve korkusunu yaşarken, bu defa yangınla sarsılıyor: çoğunluğu Rum ve Hristiyan olan semtte, yanmış kereste ve ısınmış kiremit kokusu, **boğum boğum** duman; merdiven, balta ve kovalarla su koşturan ahali; öte yandan, yanmakta olan, ev ve mağazalardan, mal kurtarma çabası: her yöne dağılan, ayak sesleri; karmakarışık çılgınlık, yerli yersiz

bağrışıp çığırışma! İtfaiyenin çanı o sırada duyuldu, demek bu tarafa geliyor; acaba söndürebilir mi (GP, s.345)?

- *İzmir Tiyatrosu, dört tarafından birden tutuşmuştu; **boğum boğum** duman kusuyor, bina iskeletinden ibaret kalmış!.. Alevler Fransız Konsoloshanesi 'ne saldırıyor; önünde, büyük şaşkın ve telaşlı hayaletler ve iki kamyon: bazı evrak ve eşya kurtarılmaya çalışılıyor; bu arada, fotoğraf makineleriyle 'faciayı' tespiti uğraşan, ecnebi iki gazeteci: Marie Laure Oiselet ve Jimmy Fowler (GP, s.359).*
- *Halide Edip Onbaşı fevkalâde tedirgin; sigarasından, üst üste nefesler çekiyor; salıverdiği dumanları, çevresinde **boğum boğum**, arasında âdeta kayıp: var mı yok mu, belli değil; sigarasından son bir nefes alıp, kül tablasına bastırınca belli oldu (GP, s.375) ...*
- *Fikriye, o geceyi, sonradan yaşayacağı, bitmez tükenmez sanatoryum gecelerinde; karayel camlarda ısıklık çalışıyor, dışarıda tipi sık sık hatırlayıp, için için gözyaşı dökcektir. Soğuk ve sevimsiz bir ay vardı; yağmur bulutlarının hayli alçak, epeyce kalın ve **boğum boğum** dantellerini, donuk ışığıyla yaldızlamıştı; bozkırda ise, yaprakları savuran, o hırçın poyraz; köşkün, bazıları ışıklı, bazıları ışısız pencerelerinden, karanlığa salıverdiği piyano sesini, darmadağın ediyor: "...Manastır'ın ortasında vardır bir havuz" (GP, s.433) !..*
- *Gecenin koyu sessizliği, Kandilli tarafından **boğum boğum** yükselip bu sessizliği örseleyen köpek havlamaları, tepelerinde ateşten masal kuşları gibi uçuşan yıldızlar, yaşadıklarına ve düşündüklerine yıldırıcı bir 'fanilik' boyutu katıyor; Binbaşı Demir, 1960 yılının 15 Ekim gecesinde, varlığını ve yaptıklarını adamakıllı beyhude buluyordu (YTB, s.444).*

Boncuk boncuk: Halka halka taneler şeklinde.

- *Madam Kalustyan o anda tombul, bıyıkları **boncuk boncuk**, sest cızırtılı bir Nora (KS2, s.23).*
- *Mecidiyeköyü'ne git, dön; oradan ister misin Boğaz'a açıl; iyisi mi şurdan bir kaç şişe benzin ayarlarsın; **boncuk boncuk**, temiz temiz bir kaç şişecik; sonra isterlerse, Bebek'ten arabaya kanat takıp Kandilli'ye uçarsın (KS1, s. 94).*

- *Ve alnında, burnunun üstünde **boncuk boncuk** terlerin boncuklanmış olduğuna gördüm* (SA, s.94).
- *Yerinde duramıyor Kâzım. Ayağa kalkıyor. Bütün suratı, kafası, ensesi **boncuk boncuk** terlemiş* (KS1, s.159).
- *Şişman, ne şişmanı, sanki şişirilmiş bir kadındı: boyası geciktiğinden yarısı siyah, alacalı sarı saçları darmadağın; yüzü **boncuk boncuk** ter, dudakları morumtrak tırnaklarının bazıları kırık, çoğunun yer yer cilâsı dökülmüş* (YTB, s.386)!

Boş boş: Anlamsız bir şekilde; tek noktaya sabit bakmak.

- ***Boş boş** bakıyor: Bulvar'dan yukarı çıkıyordum* (KS1, s.9).
- *Poyraz, Vâlâ'nın suratını, ustura gibi yaladı; astragan taklidi, 'yelpaze' kalpağı, handiyse uçacak; iki eliyle, zar zor yakalıyor; kuduz dalgalar, demirli takaların ahşap bordalarını, güm güm dövüyorlar; gelirken de Zonguldak'tan sonra, böyle olmadı mı? S/S Yeni Dünya'nın, o köhne ve ufak yolcu salonunda; iri, korkulu gözleriyle, etrafa **boş boş** bakıyor; Seyfeddin Gaschoft'un anlattıklarını dinliyorlardı: "...meselâ Çin, esrarengiz bir memleket! Şanghay çarşısında, ördek mi alacaksın; bütünü yani sağlamı, ikiye bölünmüşünden, bir misli pahalıdır* (GP, s.22).
- *Ben Pazar günleri maçlar bitip de stad boşaldıktan sonra uçurumlar gibi **boş boş** çınlıyan tribünlerde gideyim eski gazete kağıdı ve fıstık kabuğu rezilliğinin ortasında arpacı kumrusu gibi bir başıma oturayım ve artık ölüp ölesiye hiç oynıyamıyacağım maçları düşüneyim* (KS2, s.49).
- *Çinlileri durdurmak amacıyla cepheye çıkan birliklerin başıboş trafiğiyle tıklım tıklım. Gelenler gidenlere **boş boş** bakıyor Gidenler gelenlere bakamıyor* (YTB, s.92).
- *Ona **boş boş** bakmış olmalıyım. Nerelerdeyim* (SA, s.120)?
- ***Boş boş** Marie- Laure'a bakıyor* (GP, s.132) ...
- *Ona **boş boş** bakıyordum. Bu, hiç aklıma gelmemiş* (KS1, s. 133).
- *Askere gidecekmiş yahut senelerce sonra yeniden bir lise bitirme imtihanına girecekmiş gibi **boş boş**, alıp götürücü bir his içinde idi* (ZBB, s.154).
- *Mehmed-Ali ona **boş boş** bakıyor* (ZBB, s.259).

- *Yüzbaşı Demir, damağında kahvenin tortusu, kulağında Zizi Yüzbaşı'nın sesi, bir an dalıyor: Gelibolu çarşısında mı: yoksa Çankırı'da sokağa çıkmış da, ne yapacağını, nereye gideceğini şaşırıp, **boş boş** bakan taşralı kalabalığa mı karışmış* (YTB, s.259)?
- *Matmazel önce **boş boş** bakıyor* (ZBB, s.283).

Bön bön: Saf saf anlamadan bakmak.

- *İbrahim ne diyeceğini bilemeden kısa bir an **bön bön** baktı ve Aysel'i katiyyen tanımadı* (KS1, s.151).
- *Bir saati kurmadın mı böyle insanı aptala çeviren bir zaman parçası üzerin- de inatla durur, bekler ve **bön bön** yüzüne bakar* (KS1, s.205).
- *Sonra **bön bön** bize bakıyor: -...Komite'de diyor, bunu anlamıyacaktılar* (ZBB, s.278).

Buğulu buğulu: Buğulanmış şekilde, nemli nemli.

- *Yazıhaneye soyulmuş bir muz gibi **buğulu buğulu** geliyor* (KS1, s.155).

Bulanık bulanık: Karışık, anlamsız bir şekilde.

- *Ben de aynı şeyi yapıyorum: sevgilim korkunç bir alışkanlıkla çiklet çiğniyor, yağmurlu bir deniz gibi **bulanık bulanık** gülüyor, sineklerini kovalıyor ve ellerini ellerime bırakıyor* (SA, s.203).

Bulgur bulgur: Küçük küçük parçalar halinde.

- *Biraz da kar yüzündendi galiba bu, ince bir rüzgâr vınlıtsıyla bazan **bulgur bulgur** düşen, bazan irileşip bembeyaz bir yaprak dökümünü andıran kar yüzünden* (YTB, s.93)!
- ***Bulgur bulgur** ufalanan buğday esmeri bir kar altında, onu bir gece, yatsıya yakın eve getiriyorlar: gizlice* (YTB, s.139) ...

Bulut bulut: Bulut gibi, buluta benzer şekilde, buğulu, dağınık beyaz beyaz.

- *Jean Havlow bütün reklamlarda ve afişlerde **bulut bulut** plâtin saçları, alnında birer virgül gibi incecik kıvrılıveren kaşları ile görülüp kayboluyor; kolej öğrencisi ve beyzbol hastası başka bir Freddy Mills'in uykularını (KS1, s. 53)?*
- *İşte orada çekile çekile taranıp sımsıkı topuz yapılmış simsiyah saçları, pırıltılı bembeyaz dişleri ve kıvrıcık gür kirpikleriyle Andoniça! Ellerini pantolonunun ceplerine sokuyor, etrafına **bulut bulut** limon kokuları dağıtıyor (KS1, s.138).*
- *Bir de bakıyorsun senin papller **bulut bulut** nylon çorab oluveriyorlar (KS1, s.169).*
- *Kesilmiş bileklerinden sızan kan lavabodaki sıcak suyu **bulut bulut** kırmızıya döndürüyordu (KS2, s.229).*
- *Taşrada geçirdiği koyu yalnızlık geceleri belleğindeki görüntüden daha nicelerini üretmiş, tayf renkleri birbirinin içinden fişkirarak büyüdü boy aynalarına yansıyorlar, her aynada bir başka renge çizilmiş bir başka Mamasan Shamisen, hep aynı kalaylı dazlak kafası, bayrak kızılı rujla sıvanmış buğulu fahişe dudakları, müstehcen yaprak sigarasıyla ama, bunda anadan doğma çıplak, meme uçları kakao köpüğü, onda yumuşak deriden kızıl çizmeli, üstünde saydam bir gecelik, donsuz, ötekinde Amerikan Deniz Piyadesi üniforması giymiş, berikinde tülden **bulut bulut** gelinliklere bürünmüş olarak (YTB, s.250).*
- *Gecenin başlangıcında yıpratıcı bir bekleyişin gerilimiyle sessiz ve sinirli görünen hava, nasıl değişivermiş yine ortalık **bulut bulut** cigara dumanı, şuraya buraya atılmış gazeteler, makam'ın alışılmış ciddiliğine ters düşen bir savruluk, ama süngü sivriliğindeki bakışlar artık yumuşamış, dudaklarda gülümsemeler, konuşmalarda ölçülü bir iyimserlik (YTB, s.419).*

Burgu burgu: Acıtan, keskin olan.

- *Karanlık, **burgu burgu** bir korkunun çarkına dönüyor (KS1, s.269).*

Buruk buruk: Buruk, gücenmiş bir şekilde.

- Sabah **buruk buruk**, insanlar taze ve ışıklar eskimişken karşılıklı düdüğü sesleri ve motor çat çatları arasında bu işi zevk duymadan yapıyorum (SA, s.123).

Buruş buruş: Buruşmuş şekilde, düz olmayan, kırıksık şekilde.

- Pis Evgeniya! Rezil Evgeniya! Haydi geliyorsun, **buruş buruş** vücuduna, üst dudağındaki bene, benin üstündeki üç kıla aldırılmıyorsun; gecedir, gecenin bir geç vaktidir deyip İrfan'ın koynuna giriyorsun; bâri uzatma bu işi, sabah olunca kalk ve git (KS1, s. 63)!
- Cebinden **buruş buruş** bir gazete çıkardı, kenarları ıslak, yıpranmış: —...bunu gördün mü? diye sordu (YTB, s.209).

Büklüm büklüm: Kıvrılmış bir biçimde, kıvrım kıvrım.

- Mağdem Athena artık benimle beraber, mağdem **büklüm büklüm** saçlarını avuçlarıma dolduruyor ve benimle birlikte hayal kuruyor, mutlaka gerçekleşmeli bu iş: Ne yapıp yapmalı Zehra'nın papellerini kaynatmalıyım (KS2, s.7).
- Burun deliklerinde **büklüm büklüm** sigara dumanı (KS2, s.50).
- **Büklüm büklüm** duman (GP, s.132).
- Mamasan Shamisen. Önce bayrak alı koyu bir ruja doyurulmuş, yağlı kırmızı ışıldayan şehvetli dudakları: kalın ve uzun King Edward purosunu hafifçe ısırmış düzgün beyaz dişleri: **büklüm büklüm**, puslu sarı bir duman salıveren gizemli ağız boşluğu! Arkasından, saçları ve kaşları usturayla kazınmış, dazlaklığı jilet mavisi, başı mavi yaldızlı gözkapakları; şakaklarına uzatılmış, ağır takma kirpikli gözleriyle (YTB, s.199) ...
- Üzerinde, sigarasının **büklüm büklüm** dumanlarına kulak veriyor gibi, yanlış bir dikkat (YTB, s.507).

Büyük büyük: Genelin üzerinde olma, ortalamayı aşan, şiddetli.

- *Athena çay bardağını usulca dudaklarına götürüyor. **Büyük büyük** bakıyor* (KS2, s.14).
- *Sonra yine Halil. Yeşil, kadife gözlerini **büyük büyük** eğmiş paletinde bir eflatun tutturmaya çalışıyor: donuk, sızlayan bir eflatun: ...seni kıskanıyorum, bir bakıma: dönmeğe karar verebildin* (KS1, s. 17).
- *Telefonu kapatınca bir zaman yerli yerinde; odasında, geniş ve yaylı koltuğunda bulamıyor. Üç dakikalık bir Napoli konuşması, kulaklıkta hınzırca vızıldayan ısıklar nasıl becermişse becermiş zamanın ve uzayın özünü ve anlamını değiştirmiş, İbrahim beyazı bol gözlerini **büyük büyük** açıyor, oteldeki odasını aşağı yukarı Napoli'den Mordohay'ın bürosundan seyrediyor* (KS1, s. 26).
- *Üstü başı dökülüyor. Mehmed-Ali bıyıklarını ısırdı: -Si! dedi. Sabiha gözlerini **büyük büyük** açtı: -Bıyıklarını ısırma demiyor muyum sana, diye, çirkin oluyorsun* (ZBB, s.29)!
- *Gözleri **büyük büyük** açılıyorlar* (ZBB, s.36).
- *Sedat **büyük büyük** bakıyor ona, bir elini uzatıp tersiyle alnına dokunuyor: Ateşin var galiba* (KS2, s.70)
- *Gözlerini **büyük büyük** açtı: -Pekâlâ anlarım. Sıkıntı bu* (SA, s.75).
- *Ve asıl önemlisi Sabiha gözlerini **büyük büyük** açıyor* (ZBB, s.86).
- *Konyağı kaynatır, bir kibriti çakıp masmavi tutuşturur, içine **büyük büyük** limonlar atar* (KS2, s.87).
- *Mehmed-Ali onu cehennemin dibine gönderiyor: cehennemin dibinden Sabiha'yı uçuk yüzüyle **büyük büyük** açılmış gözleriyle bulup çıkarıyor* (ZBB, s.89).
- *Ama yine de onu kollarımızın arasına alıp **büyük büyük** öpüyoruz* (ZBB, s.116).
- *Öyle **büyük büyük** zengin değilim* (SA, s.125).
- *Aysel onun yanı başında olduğunun şimdi farkına varmış gibi bu defa **büyük büyük** bakıyor. İçinde yine o her zamanki tiksinti* (KS1, s.126)!

- Kulağını kaşıdı. *Ve büyük büyük baktı: -bana sorarsanız, yalnız ve yalnız, Trotskist yönde düşünülmüş bir işçi sınıfı ve orta burjuvazi ittifakı (ZBB, s.143)*
...
- *Ve yüzümde. En semde hep aynı demir pençe. Ben bir canavarım elbet, sarhoş ve aynı zamanda yaralı bir cana- var. Meryem kulağımın dibinde büyük büyük sesleniyor: -Git, diyor, onu, diyor, gör, diyor, yoksa gebereceksin (SA, s.148).*
- *Bana bak, kız! dedi. Eski bir şey olsun! Bizim havalardan! Kadın ona büyük büyük bakıyor (KS1, s.153).*
- *Gözlerini büyük büyük açıyor. Kızı kovalayıp yanıma geliyor (ZBB, s.192).*
- *Her işini bitirdikten sonra daima ne yapacağını kestiremediği uzun ve bitmez tükenmez saatler kalıyor elinde: sinema, içki, resim yapmak, tiyatro, lüzumlu lüzumsuz flört, Güner, sanat tartışmaları; bütün bunlardan sonra yine de bomboş odalar gibi büyük büyük yankılanan bir zaman boşluğu (KS1, s.197)!*
- *Dişleriyle kendi dilini hafifçe ısırılmış, gözlerini büyük büyük açmış. Aynaya girecek (KS1, s.212).*
- *Şarkıcı kız Rum şarkıları söylüyor, bir kitarın, bir mandolinin bir akordeon'un içinde büyük büyük döndüğü çeşitli şarkılar: "Adios Pampa Mia!". Bu sesi başka bir yerden tanıyorum (SA, s.212).*
- *Geceleri, Hilde'yi karanlıklara savuruyor yalnız bir çift dudak, ama nasıl bir çift dudak halinde; büyük büyük ve günahkar günahkar uykularımıza giriyor: Beni, diyerek giriyor, dudaklarımdan öpebilirsin (ZBB, s.265)!*

Canla başla: Elinden gelenin en iyisini yaparak, var gücüyle, hiçbir zorluktan kaçınmadan.

- *<...peki ne yaparsın, görev görevdir, o gün gelinceye kadar canla başla uğraşıp etrafta şüphe uyandırmayacaksın> (YTB, s.360)!*

Cep cep: Küçük torbalar halinde.

- *Tıp öğrencileri; bir yağmur akşamını; gurbetler, aulalar Urfa'lar, Çorumlar hatırlatan bütün yağmur akşamlarını ceb ceb birbirlerine taşıyıp kendilerini ve geleceklerini tartışıyorlar (KS1, s.246).*

Cıvıl cıvıl (cıvıldamak): Mutlu, neşeli bir şekilde kuşların ötmesi.

- *İnanılacak şey mi, adını sanını kimsenin bilmediği bir orman kuşu, **cıvıl cıvıl** şarkısını, billûr bir su gibi üstlerine döküverdi (YTB, s.118).*

Cıvıl cıvıl: Çok canlı, neşeli, şen şakrak bir şekilde.

- *Gözlerinin, **cıvıl cıvıl**, ahlâksız ve canlı gözlerinin; iki fevkalade iri ve fevkalâde parlak ter damlası gibi, yuvarlarından çıkıp sakallarına doğru yuvarlandığını görüyoruz (ZBB, s.223).*
- *Latife balkona çıktığı an, daha ziyade, serçelerin Neşe'si içindeydi: sabah aydınlığına, mutlu ve gülümser, **cıvıl cıvıl** bakıyor; âdeta hayatından, ne kadar memnun olduğunu gösteren bir edayla; güneşe karşı, tatlı tatlı geriniyordu; askeri vasıtayı fark edince, içeriye döndü (GP, s.413).*

Cicili bicili: Süslü püslü, gösterişli, göze çarpan.

- *Yoksa millete **cicili bicili** kağıtlar içinde tütün tömbeki satan devlet kokain satamaz mıydı sanırsınız? Eh mademki o satmıyor, satanlar bulunur, değil mi ya? heh, heh, hele, işin ucunda para oldukça (SA, s.59).*

Ciddi ciddi: Tüm özeni, dikkati vererek, gerçek olan.

- *Daha sonra, aralarında hiç sözü edilmediği halde, önemli bir soruya karşılık verirmiş gibi, **ciddi ciddi** söylediği şu sözler (YTB, s.33) ...*
- *Ahmet Ziya **ciddi ciddi**, Dersaadet'e avdeti düşünüyor (GP, s.69) ...*
- *Mustafa Kemal bir sigara yakıyor. **Ciddi ciddi** gülümsüyor: -...her taarruza karşı daima mukabil bir taarruz düşünmek lazımdır (KS1, s. 70).*
- *Muhiddin Bey'i, hem **ciddi ciddi** sorguya çektiler (GP, s.86).*
- *Kapılar, ikide bir açılıp kapanmaktadır; birileri girip çıkıyor, ayakta buluşup, sigara içerek, **ciddi ciddi**, içerdeki vaziyeti' tartışıyorlar (GP, s.279).*
- *Yanıbaşında notlarla dolu bir bloknote, bir de kalem olduğuna bakılırsa, okuduğunu **ciddi ciddi** ele almıştı Ümid (YTB, s.282).*

- Bu meseleyi Barones'le **ciddi ciddi** konuşmalı, müsbet menfi artık bir karara bağlamalıyız (YTB, s.524).

Çakmak çakmak: (Genellikle göz için kullanılır) Parlak, ışıltılı, pırıltılı olarak.

- Kırçıl, sarı bıyıklarını uzatıp uzatıp dudaklarına değdiren diri ve **çakmak çakmak** gözlü bir adamın kolları arasında, kötümser (KS1, s. 19).
- Işıklar biraz daha az olsa, ya da dip masadan gözleri **çakmak çakmak** kanlanmış şair Turgut böyle masmavi bakmasa kızı çoktan öpecekti (KS2, s.71).
- Oracıkta, iki duvarlı bir salon köşesinde; Athena ve gözleri uykusuzluktan **çakmak çakmak** çete reisi sekiz on metrelik kurdela için yalancı bir korku ve telâş sahnesi oynıyacaktı. Hani o günler (KS1, s.194)?

Çakıl çakıl: İçsel duyguların ezilmişliği, çakıl gibi sert anlamında.

- Yanlızlığın fakirliğin bakımsızlığın içimize **çakıl çakıl** indiriverdiği kahırlardan bir silkinişte kurtulmak (ZBB, s.105)!

Çapak çapak: Göz pınarında, kirpiklerde biriken akıntı.

- Ellerim yapış yapış. Gözlerim **çapak çapak** (SA, s.69).

Çapkın çapkın: Karşı cinsle aşk ilişkisi yaşayan, cinsel anlamda karşısındakini etkilemeye çalışan.

- İçlerinden birisi, gözleri çapaklı bir oğlan, **çapkın çapkın** ıslık çalıp arkasından laf atıyor (KS1, s.193).

Çatal çatal:

1. Birden çok kola ayrılan, dallanmış olan.

- Belki boynuzlarının biçimini sevmiştir geyiğin, **çatal çatal** boynuzlarını sevmiş, onlara sahip olmak, onları kulübesinden kapısına çakılmış görmek istemiştir (ZBB, s.235).

2. Sonucu belirsiz olan karışık, çetrefilli durum.

- Bu iki adam arasında ilk günden beri her sahada meydana çıkan **çatal çatal** karışıklıklar, çelişiklikler bana daima bugün değilse yarın, daha olmazsa öbür gün işlerin adamakıllı çıkmaza gireceği hissini vermiştir (KS1, s.51).

3. Sesin parazitlenmesi, çatallaşması.

- Burasını tutmuşlar, oranın ev sahibini Demir'in gözü tutmuyor: sigarası alt dudağına yapışık, sesi **çatal çatal** bir kadın, çipil gözleri boyadan kaybolmuş (YTB, s.322).

Çatır çatır: Aşırı kıskanmak, sert bir şey kırılırken çıkan ses, ses çıkara çıkara.

- Puslu, sarıya yakın ama müthiş kızgın bir temmuz göğü başlarının üzerinde **çatır çatır** çatlıyordu (KS2, s.77).
- Meryem bir Amerikalıyı kafese koymuş." Çatlasınlar inşallah **çatır çatır!!....** Kıskanıyorlar elbet (SA, s.82).
- Halil ise o kadar çok denemişti ki en masum en edebli saydığı teşebbüslerinde bile Ümid'in duygularında bir şeyleri tuzbuz ediyor; onu bir yerlerden **çatır çatır** koparıp başka bir yerlere; yosunlu, kaypak, soluklu ve tırnaklı fakat mutlaka daha aşağı, daha daha aşağı bir yerlere aktarıyor (KS2, s.113).
- Zizi Yüzbaşı, yeniden **çatır çatır** esniyor, bıraksalar oracığa, çürümüş yaprakların kahverengi kızıl döşegine serilip, saatlerce uyuyacak (YTB, s.211).
- Gerçi Bursa savaş biteli dikişlerini **çatır çatır** söken bir gelişme ve büyüme humması içindedir, acımasız bir büyü ahşap Osmanlı evlerini kaşla göz arasında beton apartmanlara çeviriyor, Çekirge yöresinde bir sürü yeni inşaat, kahvelerde kurulmuş kurulacak şirketlerin, alınmış alınacak kredilerin

dedikodusu, ama, Tokyo'yu, Yokohama'yı, Seul ve Pusan'ı görmüş, son birkaç haftasında çok farklı bir İstanbul yaşamış Yüzbaşı Demir'e, ufak, bakımsız, gereğinden fazla taşra görünüyor doğduğu şehir kılıkarda eski zaman fotoğrafları eskimişliği, geçen yüzyılın çingiraklarıyla belirip kaybolan köhne faytonlar, sokak aralarını kasabaya çeviren mahalle çocukları. müslüman sakallarının ağırlığıyla iki büklüm ihtiyarlar, tesbih şakırtısı, şadırvan, nargile (YTB, s.234).

- *Yüzbaşı Demir zarzor izni koparıp, Doğu Ekspresi'yle Ankara'ya vardı ki şehir toz mavi bir kar altında **çatır çatır** buz tutmuştur: soğuk, külrengi çelikten enli bir bıçak, insanları yukardan aşağıya doğruyor; Erzincan'ın, derinliklerinde hâlâ köpek havlamaları, sığır böğürmeleri işitilen kasaba tenhaliğine oranla, Ulus Meydanı, basbayağı büyük şehir, Yenişehir tarafları ise, Avrupa (YTB, s.315).*

Çekik çekik: Gözlerin yana doğru çekilerek gergin olması.

- *Gözleri **çekik çekik** (KS1, s.205).*

Çentik çentik: Tırtıklı bir şekilde, oyuk oyuk.

- *Yukarıda Paris'in gökleri. **Çentik çentik** çizilmiş (ZBB, s.62).*
- *Yazı masaları **çentik çentik**, ışığı son derece kusurlu, tek penceresinin çatlak camında lodosun vınladığı bir oda bu yerlere buruşuk ajans bültenleri saçılmış, masaların birinde kullanılmamış başlık müsveddeleri, öbüründe boş kahve ve çay fincanlarıyla yarısı yenmiş bir simit (YTB, s.503).*

Çerden çöpten: Önemsiz, işe yaramaz kimse anlamında.

- *Bir de beleşçi peydah oldu başımıza: ağzını hiç açmadan, dişlerini sıkı sıkı konuşan, sıska, **çerden çöpten** bir herif (SA, s.156).*
- *O zamanlar bu sıska ve manken gibi şık delikanlının uydurma **çerden çöpten** gazetesiyse kendisini meşhur edeceğine inanıyordu (KS1, s.200).*

- Yoksa herkes gibi benim de erkekliğimin istediği kadın elbette karıma benzer **çerden çöpten** yarısı kumaş, yarısı boya bir kukla değil, kollarımın içini ve yatağımı rahatça doldurabilecek ılık ve sahici bir kadın (KS1, s.191).
- Çıkar çıkmaz, hayli tumturaklı, bir leylek takırtısına dolaşacaktı; **çerden çöpten**, fakat hayli muhkem yuvaları (GP, s.234) ...

Çeşit çeşit: Farklı farklı, değişik şekillerde.

- Yalnız **çeşit çeşit**, büyük veya küçük, parlak veya soluk otel levhaları (ZBB, s.22).
- Duvarda **çeşit çeşit** bir sürü resim. Karyolanın üzerinde vişnerengi bir sabahlık ve altında topuklu, pembe terlikler (ZBB, s.64).
- Bastım istifayı. Tavukçuluğa başladım. Zevkti be, zevk! Legorn, hindiye, ispenç, Denizli; **çeşit çeşit**, bir sürü tavuğum vardı (SA, s.153).
- Sular ve sular, hep: yangın hortumlarından, musluklardan, nehir dönemeçlerinden, arteziyen kuyularından **çeşit çeşit**, boy boy, kalabalık sular (KS2, s.153).
- Boy boy, **çeşit çeşit** kızılderili tamtamları (KS1, s.180).
- Renk renk, **çeşit çeşit** saçlarını çok daha başka, çok daha operatör'e benzeyen bir Uysal Teyfikin avuçlarına bırakacaklar (KS2, s.211).
- Boy boy, **çeşit çeşit** tüccar, sanayici, bilmem neci (KS2, s.231).
- İstersen affetmezsin: adımı andıkça simsiyah tükürür, arkamsıra **çeşit çeşit**, taze taze küfürler uydurursun (KS2, s.235)!
- Garsonlar talebe, artist ve bosgezer tayfasına renk renk ve **çeşit çeşit** alkol taşıyorlar (ZBB, s.236).
- Artık öyle mi? Vitrinlerin çoğu boş, ışıkları ya sönmüş, ya kısılmış; o günlerin, adamın aklını başın- dan alan, şuh ve 'alafranga' soyluları kaybolmuş; ortalıkta hemen her köşedeki boy boy, **çeşit çeşit**, - Karl Marx, Friedrich Engels, Lenin, Trotsky portrelerinin, etkileyici bakışları altında; kimler dolaşıyor: kalpakları, kızıl yıldızlı bir takım yabancılar (GP, s.392)!

Çıkarıp takmak: Bir nesnenin çıkarıp geri takılır biçimi.

- *Gülümsedi, özür dileyen bir gülümseme. Dip dip karıştırarak, çantasından bir gözlük **çıkarıp takıyor** biçimi kullandığı güneş gözlüklerinden farksız, camları kocaman, fakat 'numaralı' bir gözlük bu (YTB, s.506).*

Çiğ çiğ: Çiğ olarak, çık, belirgin ve etkileyici anlamında.

- *Karanlığın suyu şeker sandıklarını yüzdürüyor, boşanmak üzere olan bir çıglık havada **çiğ çiğ** parlıyordu (KS1, s.204).*

Çimdik çimdik: Azar azar, parça parça.

- *Böyle **çimdik çimdik** düşüncelerin dışında elbette bir kadınsızlık duygusu ve kadın arzusu yüreğimizi buruyor (ZBB, s.131).*

Çirkin çirkin: Kötü, çirkin bir biçimde.

- *Fevkalâde traş olmuş briyantimli serseriler, **çirkin çirkin** tüküren okul kaçakları sinema gişelerini tutmuşlar (KS1, s.199).*

Çizgi çizgi: Çok çizgili, şerit şerit.

- *Sokaktan bir otomobil çıktı. Farları **çizgi çizgi** yağmuru aydınlattı (SA, s.50).*
- *Kumyongjong-ni dolaylarında, 156 rakımlı tepeyi ele geçirmek için kan döküyorlar, topçu hedefini kaybetmiş, kısa düşe bir sakal gölgesinin sardığı yüzünde, gözleri ufalıp gitmiş! Yo hayır, Hantan Ç n mermiler 3. Tabur'un başına belâ, Topçu İrtibat Subayı bataryasıyla bağlantı kuramıyor, telsizde ısıklıklar, kırmızı Ayı'mı geçmeye kalkışmışlar, öbür kıyıda pirinç tarlaları, bütün bataklık, jilet atılmış gibi adamın yüzünü **çizgi çizgi** yakan, ince, buzlu bir yağmur, el bombaları öncülerin üzerine patır patır dökülüyor (YTB, s.99)!*
- *Dönük yeşil gözlerinde kimseye hissettirmeden Bekir'e kayıveren **çizgi çizgi** gülümsemelerle dediklerini yaşıyor gibi (KS2, s.171).*

- *Dudak uçlarında birazdan başlayacak gizli bir gülümsemenin ilk belirtileri **çizgi çizgi** uyanmıştı (KS2, s.196).*

Çizik çizik: Her yeri çizikle dolu olan.

- *Vagonun pencerelerinde **çizik çizik** kıvılcımlar (KS2, s.227).*

Çukur çukur: Çevresinden daha aşağıya çökmüş olma, oyuk oyuk.

- *Hüsnü Faik torununu alıyor, kucığına; onun ufacık ellerini avcuna alıyor: -... **çukur çukur** bahçecik diyerek oyununa başlıyor. Süleyman kocaman mavi gözleri önemli ve ciddi, yarım yarım tekrarlıyor (KS1, s.71) ...*

Çukur çukur: Yanaktaki gamze.

- *Gerda yanakları hep **çukur çukur** asıl sevdiği şarkıların plâklarını ardı ardına çalıyor (KS1, s.206).*
- *Gerda, kolları paketlerle dolu, yanakları **çukur çukur**: Ümid, diyor, varlığını hissetmeli insan (KS1, s.208).*

Çürüksüz çarıksız: İşe yaramaz olmayan.

- *Şimdi delimsirek bir sarhoşluk ertesinde böyle bir seferde **çürüksüz çarıksız** iki mısra birden çıkarmak (KS2, s.184)!*

Dağınık dağınık: Dağınık, savruk bir biçimde.

- *Al bakalım yine sarhoşlar; ağızlarına yüzlerine karanlıktan **dağınık dağınık**, kaçıcı bir şeyler bulaşmış (KS1, s.6).*
- ***Dağınık dağınık** bakıştılar (KS2, s.171).*

Dalga dalga: Düzgün olmayan, kıvrımlı olan.

- Güzelmiş, ***dalga dalgaymış***, koynuna girdi mi ucu bucağı görünmezmiş, aldırmıyacaksın (KS2, s.25).
- Ağzını toptan adamın dişleri arasında kaybettiği bir anda sarışın erkek terine ve ***dalga dalga*** açılan orospu iştahına bitişik olarak kapının zilini duyar gibi oluyor (KS2, s.64).
- Fakat orada olacaktın da görecektin nasıl tebeşir beyazı bir suratla geldi, nasıl gülümsediği zaman ***dalga dalga*** utanıyordu. Hatta içerde salonun karanlık rahatlığına yaslanır yaslanmaz, fısıldayarak: -Miğdem bulanıyor, dedi (KS1, s. 72).
- Gözleriyle Gilda'yı bulacak. Nerede bu kız? İşte! Yine bir köşede yalnız. Kıpırcıl saçlarını ***dalga dalga*** omuzlarına dökmüş. Dişlerinin arasında ağızlığı (KS1, s. 89).
- Saat başlarının Saat Kulesi'nden kışlalara, Lise binasına, İstasyona ve Öğretmen Okulu'na ***dalga dalga*** dağıldığı (KS2, s.107).
- Herhangi bir tesadüf kadınının, herhangi bir yolculuk güzelinin gerçekten güzel, gerçekten kadın olabilmesi için saçlarını onun ellerine bırakması; uzun uzun, ***dalga dalga*** omuzlarından aşağıya dökmesi lâzım. Sinsi hesaplarla bir sürü entrika çevirip için için tekrar berber dükkânına kavuşmayı kuruyor bütün gün (KS1, s. 116).
- Anahit ***dalga dalga*** kızartıyor (KS2, s.133).
- Bir davulun içindeydi sanki; Çingene bıyıklı laciverd bir davulcu görünmez tokmağıyla dışarıdan vuruyor birbiri üzerine eklenen darbelerin içeriye ***dalga dalga*** dağıttığı titreşimler cisimlerin kenar çizgilerini her zamanki ve kaskatı kesinliğinden, değişmezliğinden uzaklaştırıyordu (KS2, s.145).
- Tenine dokunuveren her şey, pijamasının ipeği, sütyenin lastiği vs. kuyruk sokumundan başlayıp parmak uçlarına kadar ***dalga dalga*** uzanıp giden yıkıcı sarsıntılara sebep oluyor (KS2, s.151).
- Kirpikleri birbirine kavuştuktan, yastığın üzerinde başı kaskatı kesildikten nice sonra; dönmesini, bu defa ***dalga dalga*** koyulaşıp açılan bir karanlıkta sürdüren anaför yavaşlıyor (YTB, s.158).

- Tekrar ***dalga dalga*** çekirge sürüleri sanki (SA, s.221).
- Yunan tayyareleri, bombaların sapır sapır, saliveriyor; aşağıdan, ***dalga dalga***, ufka yükselen, Allah Allah., sedaları (GP, s.247) ...
- Yarbay Baba' Saffet, koltuk değneğini yanbaşındaki iskemleye dayamış, masanın üzerine yaydığı gazetelere eğilmişti: ilk görünüşte ufalmış izlenimini uyandırmıyor mu? Saçları yine öyle bol, ***dalga dalga*** ama, iyice aklaşmış (YTB, s.254).
- Yüzbaşı Demir, gitarın ***dalga dalga*** çarpıp duvarları ittiği yeşil loşluğa girdikleri saniyede, Ümid'i yitirmişti (YTB, s.275).
- Afyonkarahisar. Başkumandanlık Umumi Karargahı'na giden sokaklar: derinliklerinde kalabalığın uğultusu, kalabalık bir gece; Şehir henüz kurtulmuştur, onun telâş ve heyecanı, ***dalga dalga***, etrafa yayılıyor (GP, s.295).
- Karşıdaki apartmanlardan birisinde, sokak üstü bir dairenin bütün ışıkları yanmış, balkon kapıları ardına kadar açılmıştı dışarıya ***dalga dalga***, pikapta <Si boney>i söyleyen Katherina Valente'nin etkileyici sesi, küçük kahkahalar, sevinçli kadın çılgınları taşıyor; camlardan, içerde yanak yanağa dansedenler görülüyordu (YTB, s.391).
- Binbaşı Demir, dergideki resimlerde Halim'i tanıdı siyah güneş gözlüklerinden! ***Dalga dalga*** saçları çıplak omuzlarına sel gibi akan, boylu boslu bir kadınla sarmaşdolaş (YTB, s.438).

Dalgın dalgın: Düşünceli, kaygılı bir şekilde, etrafında olan bitenlerin farkında olmadan.

- Bazen böyle bir telefonla öbür telefon ya da bir telefonla iki imza arasında purosunu unutuyor, ***dalgın dalgın*** (KS1, s. 139) ...
- Mehmed-Ali ***dalgın dalgın*** etrafına baktı (ZBB, s.168).
- Sonra ***dalgın dalgın***, bir emir tekrarlanmış gibi: -önce, diyor, kuvayı milliye ve cumhuriyet hareketinin ana esasları fikir olarak işlenmeli (KS1, s.232).
- Sustu, ***dalgın dalgın***, çayından bir yudum aldı (GP, s.238) ...
- Demir mektuplardan öğrenmişti bunu, Şile'den, Polonezköy'den, Adalar'dan postaya verilmiş, minnacık merhabaları, birden parlamış heyecanları içeren kısa mektuplardı bunlar, arasına içlerinden resimler çıkardı: sırtı bellerine

kadar açık, askılı emprimeler giymiş; başlarında geniş kenarları fırfırlı hasır şapkaları, gözlerinde iri güneş gözlükleri, **dalgın dalgın** gülümseyen iki genç kadın: Gianna, çok siyah saçlı, çok beyaz tenli, tombulca; seyrek kaşları, burun kökeninden tel tel alnına dağılıyor; dümdüz kesilmiş tırnaklarına sürdüğü cilânın, sedefli beyaz olduğu resimlerde bile belli; kucagında tüy yumağı bir Pekin finosu, adı Gloria. Gianna'nın yanında, Ümid'in o siyah tüy kalem inceliği büsbütün meydana çıkıyor (YTB, s.311).

Damar damar: Çok damarlı şekilde, farklı özelliklerde, değişik niteliklerde.

- İki gündür düşünüp durduğunu yapacak: vur gecenin içine git Tarlabası meyhanelerinde bulanık gözlü rakı kadehlerinin yoksul fasulye koca kafası bir karpuz gibi pilakilerinin eteğinde Rejisör İhsan'ı ara: **damar damar** kütürdesin: kirpiksiz, patlak gözleri dört dönsün; yağmurluğunun eteklerini uçursun (KS1, s.46) ...
- Yukarda, doğudan, **damar damar** aydınlanmaya niyetli, yıldız alacası bir gök. Makineli tüfeklerin ve el bombalarının patlayışları, gümbürtülü yankılar yapa yapa, ufuktan ufka genişliyor. El yordamıyla, akıllara durgunluk veren bir sonsuzluğun, belirsiz sınırlarını yokluyor sanki. Havada nemli ot, çürümüş ağaç kabuğu kokusu (YTB, s.48).
- Dışarı bir çıktılar ki, Chongmyong Vadisi, alçaklarında sabah yıldızlarının deli deli parladığı alacalı mavi bir ışıkla yıkanıyor. Doğu yakası, **damar damar** toz pembelerin üflendiği şişe yeşiline dönmüş (YTB, s.65).
- Gilda sigarasının dumanlarını burun deliklerinden **damar damar** salıveriyor. Saçları kızıla boyalı. Kulaklarının birinde, ama yalnız birinde, halkalı bir küpe. Avanak bu kız: kendi kendine güvey gelin olur, böyle: öbürleri arkasından, önünden fiskos edip çekiştirirler: yok bula bula bir komiser bulabilmiş de (KS1, s.84) ...
- Artık İbrahim'e bakmıyor. Yanız lodosun hamarat çırpınışına. Uzaktaki denizin, en uzaktaki denizin ve bulutların **damar damar** kararmasına (KS1, s.168).

Damga damga: Parça parça, damga biçiminde.

- *Sonra caz ansızın ayaklandı. Turgut, kanlı sarhoş gözleriyle bu parıltılı ayaklanmaya **damga damga** katıldı. Ümid'in elindeki içki bardağını almak için uzanıp sordu (KS1, s. 19) ...*
- *Çok yakın, kötü bir orospu mendili kadar buruşuk ve **damga damga** lekeli bir gökyüzünden bir havagazı harıltısıyla insanların suratına suratına saldırıyordu (KS2, s.202).*

Damla damla: Çok az miktarda olan, tane tane, azar azar.

- *İbrahim en ağır gözleriyle kadına baktı. Yüzü, saçları **damla damla** ıslak. Yüzünü yıkamış ve kurulamadan oraya gelip oturmuş. Musluğu bile kapamadan (KS1, s.30).*
- ***Damla damla**, ılık bir ud sesi (GP, s.56).*
- *Athena eriyecek, Athena: **damla damla**, safra yeşili bir zehir halinde adamın gözlerine damlayacak. Adam yılışacak. Tabii, yılışacak. Kaide, bu. Hatta birtakım açık saçık imâlar yapacak. Yapsın (KS1, s.97).*
- *Terin **damla damla** koltukaltlarından beline, dizlerinden ayaklarına doğru aktığını duyuyordu (KS1, s.150).*
- *Kontrbas çalan eğri burunlu Arşavir ağır ve bulanık bir cansıkıntısını **damla damla** dökmeğe başladı (KS2, s.155).*
- *Erimiş, kıpkızıl bir metal, üstlerine, **damla damla** düşmektedir: ürpertici bir yanık cızırtısı, yalımlı bir duman (YTB, s.463)!*

Deli deli: Çok parlak, canlı canlı ve coşkulu anlamında.

- *Dışarı bir çıktılar ki, Chongmyong Vadisi, alçaklarında sabah yıldızlarının **deli deli** parladığı alacalı mavi bir ışıkla yıkanıyor. Doğu yakası, damar damar toz pembelerin üflendiği şişe yeşiline dönmüş (YTB, s.65).*

Deli dolu: Çok neşeli, hareketli olan, cıvıl cıvıl olmak.

- *Ya bu rüzgâr bu **delidolu**, bu homurtulu bulutları dağıtır, gökyüzünü siler süpürür; ya da bu bulutlar bütün heybetiyle bu rüzgârın gırtlığına çöküp boğar.* (KS1, s.5)
- *Kim bilir belki de bu **deli dolu** sevinç; Rusya'ya geldiklerinden bu yana, için için yaşadıkları 'sukut-u hayaller silsilesinden, doğmuştu* (GP, s.381).

Demet demet: Demet şeklinde, kısım kısım, avuç avuç.

- *Nihayet barın öteki kıyısında soluk soluğa ona hâkim olabildi. Gilda'yı da başkaları tuttular. Gilda, parmaklarında **demet demet** Athena'nın saçları, yüzü tırmık içinde bağıırıyordu* (KS1, s.243) ...

Derin derin: Çok fazla, içinden gele gele, yoğun bir şekilde. (İç çekmek, düşünmek vb.)

- ***Derin derin** içini çekerek ilave etti: <—...heyhat ki deden bugünleri göremedi>* (YTB, s.244).
- ***Derin derin**, içini çekti* (GP, s.331).
- *...bir yandan bütün kabartma kabadayılığına ve âsi çocuk hallerine rağmen **derin derin** babasından fena halde korktuğunu seziyor, buna bozuluyor* (KS2, s.73).

Dik dik: Sert bir şekilde, öfkeli öfkeli.

- *Olmadı mı, Keleşoğlu'nun adeta üzerine yürüyor. **Dik dik:** - Yağma yok, diyerek yağma yok! Yutturamazsın artık* (KS2, s.137).
- *Andoniça bütün bu yaptıklarına kılını bile kıpırdatmadan **dik dik** baktı, sonra öbür kadını alıp çıktı gitti. Gidiş o gidiş! O gün bugün Asım Taga purolar, çekler ve kâğıt liralara, İngiliz kumaşları ve İtalyan kravatları cennetinde sipsivri ve yapyalnız yaşıyor* (KS1, s.139).

- Albay Kitamura, diye **dik dik** karşılıklar veriyor, bize nizami esir muamelesi yapmak zorundasınız (KS1, s.142).
- Layiha taraftalar arasından, beklenmedik bir alkış koptu; kısa bir süre susan Mustafa Kemal Paşa 'muhalif zevatın' yüzlerine, **dik dik** bakarak; aynı sert ve öfkeli sesle (GP, s.455) ...

Diken diken: Diken gibi sert ve acı verici şekilde.

- Oysa olması lazım: Kâtip Rıza Girgin'in sakaldan **diken diken** çenesi ve parmak uçları aşınmış mor mürekkep lekeli elleriyle oralarda bir yerlerde sigara üstüne sigara eritiyor olması lazım, Mahmud'u bekliyor olması (KS1, s.5-6).
- **Diken diken** çenesini avuçladı: gözümün önünde hissemi içeder mi? Dört bin lira benim için bir servet. Ama o ve onun gibiler (KS1, s.9) ...
- Bıyıklarını **diken diken** yüzümde dolaştırırsın, kolun belime dolanır, belki karanlıkta bir şeyler hissettiğin de olur, fakat sen de beni anlayamazsın (KS1, s.19).
- Zehra, kolları ardına kadar açık, gözleri çığlık çığlık, şarkının birisinden ötekisine gittikçe; herkesin gözü önünde arkının birini bağırta bağırta boğazlayıp bir başkasına saldırdıkça Abduşun sırtı omuzları saçlarının dibi **diken diken** batmağa başlamış (KS2, s.67).
- Pyeng-Yang. Üsteğmen Demir'in belleğinde, tel örgüyle çevrilmiş, büyük ve sağlam bir bina olarak kalmıştır. Bozgun gecesinin kar tozutan boşluklarından subay ve erler, **diken diken** sakalları, kanlı gözleri ve yırtık körükler gibi hışıldayan ciğerleriyle, telaş telaş çıkıp bu binaya dalıyor (YTB, s.89) ...
- Gözleriniz **diken diken** batıyor (SA, s.123).
- Sen, saçların **diken diken**, hepsine sırtacak beni soracaksın (KS2, s.140).
- Ayazı ve kartozunu **diken diken** suratına yiyince büyük çıkmazını çözümlemek için tek hal şeklinin Gilda'yla evlenmek olduğunu düşünüyor (KS2, s.181).
- Korku saçları **diken diken** kaşları simsiyah gözlerine bulaşmış, fena halde acılı bakan, muşambalı, atkılı, iç cebinde sipsivri bıçaklar gizlemiş bir adam (KS2, s.201)!
- Gökyüzünde **diken diken** yıldızlar belirmişti (KS2, s.226).

- *İrfan bir kirpi gibi **diken diken** cevap verdi (KS2, s.241).*
- *Bir çay içiyorlar. Mehmed-Ali, fincanı avuçlamış, gözlerini buğulandırıyor; içindeki mi, karşısındaki mi her neyse, işte o görünmez adama, o ifrite bıçak bıçak öfkesini, **diken diken** kahrını sayıp döküyor: Birden başlıyor bine kadar sayıyor (ZBB, s.288).*
- *Edvin Jay, soğukkanlı fakat **diken diken** sardığı sigarasını yakacak, konuşmaktan yakamıyor; dudağını bükerek: Fransa'dan, başka ne beklenirdi ki?.." dedi. Marie Laure Oiselet büsbütün kızmıştı (GP, s.397) ...*

Dikenli dikenli: Kötü kötü, huzursuz ve tedirgin biçimde.

- *Mehmed-Ali, gözleriyle selam verdi. İhtiyar fena halde içerlemişti. **Dikenli dikenli** bakıyordu. Ve budalaca (ZBB, s.214)!*

Dip dip: Hafif ses ve titreşimler çıkartarak.

- *Koyu, gittikçe koyulaşan ve katılaştıran bir karanlık mı yoksa **dip dip** uğuldayan adamakıllı yoğunlaşmış bir belâli bataklık mı (KS2, s.75)?*

Diri diri: Ölmemiş, canlı bir şekilde.

- *Turgut bıyık uçlarının **diri diri** şarabta yüzdüğünü görüyor (KS2, s.74).*

Diş diş: Çıkıntılı, pis pis.

- *Dürnev'e doğru eğiliyor. **Diş diş** sırtıyor (KS2, s.42).*

Dolaşık dolaşık: Dolaşmış biçimde.

- *Herşeye rağmen kendimizi yaptık. Hayatımızı. Şimdi de etrafımızı örümcek ağı gibi **dolaşık dolaşık** çeviren zırtlardan kurtulsak istiyoruz (ZBB, s.82).*

Dolu dolu: Çok duygulu bir şekilde (sinirli, gergin, sevinçli vb.), dolmuş olan.

- *Ümid kendini Mahmud'un kocamanlığına ve akşamın viyolonsel titreşimleriyle derinleşen mutluluk duygularına bırakmış; için için, bir takım gizli öpüşmeler, anlatılmaz ten temasları ve **dolu dolu** kadınlıklar yaşıyordu (KS2, s.77).*
- *Birden **dolu dolu** bağılıyor (KS1, s. 91) ...*
- *Yüzbaşı Horn **dolu dolu** gülüyor: -Albay Kitamura, ben sizin böyle köhne geleneklere değer vereceğinize inanmak istemem, diyor. Siz ki dünyayı ve medeniyeti (KS1, s.142) ...*
- *Şundan belli ki sevişme heyecanının ufaladığı, kulaktan sildiği sesler, rahatsız edici bir irilikte yeniden meydana çıkıyor: Tarlabası asfaltından vınlıyarak geçen otomobiller, sokakta, pencerenin altında **dolu dolu** öksüren gece bekçisi, çaydanlığa su doldururken Ümid'in mutfakta iyice kapatmadığı musluktan damlayan su (YTB, s.268).*
- *Üç eski kader ortağı, bu sözlere **dolu dolu** gülüyorlar (GP, s.402).*

Donuk donuk: Parlaklığını, rengini yitirmek, cansız bir şekilde, anlamsız ve renksiz bir biçimde.

- *Kadın dümdüz taranmış sarı jeanne d'arc saçları, boyasız yüzü ve kapalı gözleri ile ciddi ve güzeldi, Sakaklarında ve elmacık kemiklerinde çelik mavisi bir renk alan cildi **donuk donuk** parlıyordu (KS1, s. 30).*
- *Aklını kitaba verebilse ne iyi, bir türlü veremiyor, kafasına ya o gün tanıdığı Ümid'in neden o derece 'âşına geldiği takılıyor, ya Mamasan Shamisen'in bayrak alı rujla sıvanmış, pis sarı dumanlar sızdıran orospu ağzı! Hatta, Aysel! Göl yüzü aydınlığı **donuk donuk** ışıldayan bir aynada, kıvamlı sarışınlığıyla, gözleri halka halka mor, ona diyormuş ki (YTB, s.201) ...*
- *Olacak şey mi bu: Gülhane'deki aylar süren 'nekahet devresinde, Mamasan Shamisen'i vırt zırt rüyasında görüp, erkekliği dimdik uyanan kim, o! Ne rüyalar, ne rüyalar? Işığı, buzlu ampul mavisi, **donuk donuk** yansıtan dazlak bir kafa. Bayrak alı rujla sıvanmış şehvetli dudaklar. Dişleri, koskoca King Edward purosunu, nazik bir organı ısırılmışcasına hafif aralanarak tutuyorlar da (YTB, s.221) ...*

- *Ve o birleşme anında bütün eski şarkılar donuk donuk yansıyan bir kasatura ormanına dönüyorlar* (KS2, s.226).
- *Mecalsiz, donuk donuk parlayan bir güneşe; kuru, serinliği incecik tozlu bir sonbahara alışılmışken; ıslak ve dumanlı günler geri geldi* (YTB, s.280).
- *Hantal, epeyce oturaklı biri, fenerlerin aydınlığında platin dişi **donuk donuk** parlıyor, köse de olabilir hani. Yosmayı arabaya bindirdikten sonra, öbür kapının önündeki Demir'i farketti* (YTB, s.436).

Dönük dönük: Dönmüş bir biçimde.

- *Dansözüm diyor, dansediyorum diyor; pek pek Kılçık Nazım'ın metresiyim diyor. Ama o kadar. Barda biraz ileriye giden oldu mu **dönük dönük** yeşil gözlerinin içi kararır; kaşları, dolaşık kirpiklerinin üzerine iner* (KS1, s.192).

Dört dörtlük: Kusursuz olan, eksiksiz ve mükemmel olan.

- *...Kafkaslar, kızdırılmış devasa bir arı kovanı gibi, uğulduyordu; onların kendi aralarında oluşturdukları 'sosyal aile'; Batum-Tiflis-Bakü müselleşi içinde; köhne trenlerin canhıraş çığlıkları, ağır duman kokularıyla: istasyondan istasyona, mekik dokuyor: kimisinde, perde perde bastıran, çekirdekli bir yağmur; kimisinde dumanı üstünde, pirinç semaverler; kimisinde, yorgunluğuna yenilmiş, tahta sıralarda 'kestiren' yaşlı köylüler: **dört dörtlük** sakal, genizden horlama, öksürük* (GP, s.388)!

Düğüm düğüm: Karışık şekilde, düğümlenmiş, karman çorman, anlaşılması zor olan şey.

- *Kızla oğlan tekrar öpüşmeğe başlıyorlar. **Düğüm düğüm** üstüne* (ZBB, s.69).
- *Üsteğmen Demir'in boğazı **düğüm düğüm**: yakışıklılığıyla ün salmış, lisedeyken adı bu yüzden Jön Demir'e çıkmış ama, doğrusu ne öyle kart gönderecek takım takım flörtleri var, ne de hüznü cephe mektupları yazacak 'renkli bir sevgilisi çekingenlikten mi, gururdan mı, beceriksizlikten mi acaba*

ya o beğendiği kıza sokulamamış ya beğendiğini annesine beğendirememiş. Sokulani da onun gözü tutmamış (YTB, s.102)!

- Dündar'ın kelimeleri **düğüm düğüm** gırtlığında (KS1, s. 124) ...
- Paşasına engin bir güven ve inançla bakıyordu; sigarasının dumanı, dudaklarının arasından **düğüm düğüm** dağılır, yüzünü âdeta sisler ardına gizlerken, diyor ki: "...ben de ümitsiz biriydim Paşam! Ümit etmeyi, sâyenizde öğrendim (GP, s.192) ...
- Yaprak sigarasını, derin bir esrarkeş soluğu alıp da dumanlarını **düğüm düğüm** burnundan salıverdi mi, eliyle apışarasına, öteki ağzına götürüyor, dudakları arasına yerleştiriyor tüylerin kınalı kızıl karanlığında, purunun ateşi, İblis'in tek gözü, bir kösülen, bir dirilen (YTB, s.228)!
- Bu kıyametin tohumları daha eskilerde; Üniversite günlerinin; Kızılay Aşevi'nden yemek yedikleri; öğrenci yurtlarının soğan eski ayakkabı ve Anadolu kokan odalarında, dumanlı Beyazıt kahvelerinde çekiştikleri günlerin, **düğüm düğüm** gecelerin arasına ekilmiştir (KS1, s.246).
- Yaprak sigarasını, derin bir esrarkeş soluğu alıp da dumanlarını **düğüm düğüm** burnundan salıverdi mi, eliyle apışarasına, öteki ağzına götürüyor, dudakları arasına yerleştiriyor: tüylerin, kınalı kızıl karanlığında, purunun ateşi İblis'in tek gözü, bir kösülen, bir dirilen (YTB, s.377-378)!

Düşünceli düşünceli: Düşünerek, dalgın bir şekilde.

- Yankovic verdiğimiz cigarayı **düşünceli düşünceli** alıyor (ZBB, s.158).

Edalı edalı: Hoş ve güzel bir tavır, nazik olma.

- Akşamları Suat Hanım, **edalı edalı** salınarak, getirir, onun dizi dibine, silinmiş camları ve oğulmuş pirinçleriyle parıl parıl şek saçan heybetli nargilesini koyardı (YTB, s.54) ...
- Suat Hanım, az önce, **edalı edalı** salınarak, getirmiş, onun dizi dibine, silinmiş camları ve oğulmuş pirinçleriyle ılık saçan heybetli nargilesini koymuştu (YTB, s.140).

- *Suat hanım, yün çilesini Mebrûke'nin kollarına geçirmiş, **edalı edalı** yün sarmaktadır, önümüz kış, Demir'e balıkçı yakalı kazak örecektir, nefti pek yakışır* (YTB, s.236).

Efendi efendi: Uslu bir şekilde, her şeye uyum sağlayan, sakin, sessiz.

- *Ona göre davranacaksın: **efendi efendi**, kibar kibar* (KS2, s.178).
- *...biz bu memlekete bir bok yedik de geldik, de; asıl yerimiz İstanbul, de; oraya dönmeliyiz, yeniden bir atölye uydurmamız, **efendi efendi** çalışmalıyız, beynimizin içindeki bu karıncalanmayı, de* (ZBB, s.198).

Eğri eğri: Düzgün olmayan, eğilmiş şekilde.

- *Herkes **eğri eğri** birbirinin suratına bakıyor ve tekrar içiyoruz. Hava dehşetli ağır* (SA.s.52).

Eklem eklem: Omurların birbirinden ayrılması sırasında hissedilen durumu vurgulama.

- *Ümitsiz bir savunma çabasıyla içeriye döndüğü, balkonun kapılarını kapatmağa uğraştığı sırada belkemiğini meydana getiren omurların **eklem eklem** birbirlerinden ayrıldıkları, iskelet takırtıları ile dört bir tarafa dökülüp saçıldıkları kaygısına düşüyor* (KS2, s.151).

Ekşi ekşi: Rahatsız edici özellikte, kötü olan.

- *Derken Süreyya **ekşi ekşi**, ürkek ürkek, tıpkı bir fare gibi camın üstüne çıkmıyor mu* (ZBB, s.147)?
- *Bir yılda bula bula İhsan'ı buldu çıkardı, o da beni atlatıyor; **ekşi ekşi** ter kokan koca ayaklı Gilda aşiftesinin peşinde dolaşıyor* (KS1, s.202).

Elif elif: Düz ve ince görünümlü bir şekilde, elif harfi gibi.

- *İnce küçük kırmızılar, **elif elif** tirşelerle birlikte* (KS2, s.74).

Elli ayaklı: Gerçek bir kişiyi vurgulamak için eli ayağı olan diyerek somutlaştırma yapılmış.

- *Demek ben onun çizgisinden, onun çizgisine paralel çizip geldiğim kendi çizgimden kopar kopmaz hem Seyit Sabri'yle hem onun şaşmaz sandığı hayat prensipleriyle anlaşmazlığa düşüyorum. Artık ben onun için **elli ayaklı** hararetim* (KS1, s. 81).

Esmer esmer: Teni karaya çalan, koyu renkte olan.

- *Ne olacaksa olsun! Kaç geceler uykumdan sıçrayarak uyanıyorum; ellerime kelepçe takmış oluyorlar, **esmer esmer**, sıkıntılı yüzlü adamlar gelip gidiyor yahut kaç kere dayak yedim* (SA, s.129).

Eti budu (yerinde olmak): İri yarı, şişman olan.

- *Epi topu bir apartman katı, biraz mobilya, eli ayağı düzgün, **eti budu** yerinde sekiz on piliç değil mi bunun* (KS2, s.42)?

Etlı butlu: Etine dolgun, tombul olan.

- *Onlar **etli butlu**, süzgün gözlü 'dişiler' arıyor* (KS1, s.18).

Ezim ezim (ezilmek): Herhangi bir psikolojik baskının altında şiddetli bir şekilde ezilmek.

- *Tarabya ağzını dilini kaybetmişti. Kıyı boyunca nokta nokta titreşen sokak lambaları dilsizdiler. Şimdi bu donuk ve tuzlu gece sessizliğinin altında **ezim ezim** eziliyorum* (KS1, s. 40).

- *Fakat Zehra'ya değil; ışıkların ağırlığı, onun tortulu öfkesinin şiddeti altında **ezim ezim** ezilen öbürlerine doğru: -...benden ne istiyorsunuz, be? diye devam ediyor (KS1, s.83).*

Fellek fellek: Telaşlı bir şekilde koşarak.

- *Bütün dört harfli kelimeler canlarına yandığının **fellek fellek** kaçıyorlar (SA, s.227).*

Fıkır fıkır: Canlı, kıpır kıpır.

- *İçinde bir duygu, bir ümit: kapı şimdi açılacak, Athena yosunlu gözleri **fıkır fıkır**: Bekir, diyecek, hangi şirket bu? Ya da daha müthiş, ellerini tutacak; fırlak dudaklarını duman duman dudaklarına yaklaştıracak: Bekir! diyecek. Başka hiç bir şey demeyecek (KS1, s. 86).*
- *İşte kahveden çıkıyorlar. Hernandez ısıklıkla bir ispanyol havası tutturmuş. Gözleri bir gazoz bardağı gibi **fıkır fıkır**. Elleri pantolonunun ceblerinde. Saçları hep ufak ufak, ve malum (ZBB, s.188)!...*

Fısır fısır: Alçak bir ses tonuyla, gizli gizli, fısırdarak.

- *Rasim Hoca, çocuğu ürküten bir ağırlıkla elini öptürdü, fakat bir süre konuşmadı, sakallarının beyaz köpüğü arasından jilet moru dudaklarının **fısır fısır** dua ettiği görülüyordu (YTB, s.135) ...*
- *Kulağına birtakım fısıltılar çalındı, görünmez birileri sanki odanın içinde **fısır fısır** birşeyler konuşuyor (YTB, s.499).*

Fosur fosur: Sigaranın dumanını savurarak; duman duman.

- *'Baba' Saffet'le: çevresine, kır düşmüş pos bıyıklarından **fosur fosur** cigara duman savurtuyor yine, gözleri, tek camı çatlamış bağa gözlüklerinin gerisinde, yorgunluktan çökük, uykusuzluktan kanlı (YTB, s.114).*

- Sonra New-york'tan kalkıp bir gece uçağıyla Paris'e geliyorsun ve o Fuzzy Horn'u böyle bir Paris bohemi odasında, böyle bir liman gibi **fosur fosur** tüten kadınla başbaşa buluyorsun (KS1, s.145).

Garip garip: Tuhaf bir şekilde, acayip acayip.

- Başka sıralarda uykusunda konuşan hırpaniler, emekli küçük memurlar, taşradan gelmiş nereye gideceğini şaşırıp buraya düşmüş küçük tüccarlar **garip garip** bakıyorlar (ZBB, s.106).
- Yankovic **garip garip** güldü: -...orası biraz şüpheli! dedi (ZBB, s.160).
- Üsküdar meydanı karanlığın lodostan yumuşamış bir köşesine büyükçe bir cami yalnızlığı, tozlu ışıklar ve yüksek konuşmaları bu saatte **garip garip** yankılanan gece börekçileri olarak oyulmuştu (KS2, s.232).

Gere gere: Ayıra ayıra, aç aça, gererek.

- Birbiri ardınca sigaralar içen, itişip kakışan, hemen parlayıveren, saçlarıyla gözlerini örterek ağızlarını der gibi **gere gere** küfreden üniversiteliler: Hukuk ve İktisad öğrencileri (KS1, s.246).

Geri geri: Arkaya, geriye doğru bir biçimde.

- Nâzım, öğleden beri Sadık Ahi'den dinlediklerinin etkisinde, yürümüyor, âdeta uçuyordu: âdeti üzere, Vâlâ'nın önüsıra, yüzünü görmeye çalışarak, **geri geri** yürüyor; iri el ve kol işaretleriyle, neden dolayı Auguste Blanqui'nin en büyük ihtilâlcisi olduğunu, 'binaenaleyh, fikirlerine suret-i mutlakada inanmak lâzım geldiğine' dair, nutuk çekiyordu kınalı kızıl zülüfleri, alev alev, iki yanından boynuna sarkmıştı; kalıpsız ve püskülsüz fesini, uçmasın diye, sık sık, eliyle tutmak zorunda kalıyordu (GP, s.28).

Gevrek gevrek: Mutlu, keyifli ve özgüvenli bir şekilde gülmek.

- *Ragıp Efendi'nin 'bergüzar'... Bilirim astasın, niye kalkarsın ayağa?" **Gevrek gevrek** güldü, ekledi: "...sen asta, ben as- ta!.. Mustafa'ma kim bakacak" (GP, s.429)?*

Gıcır gıcır: Yepyeni, göz kamaştırıcı anlamında.

- *Şimdi yine bir aşk, ama yeni, sütli, **gıcır gıcır** bir aşk yenileyecek ve tazeleyecek (KS2, s.24).*
- *Plastik kapaklı **gıcır gıcır** bir romanım (KS1, s.41).*
- *Kaymak kâğıda basılmış, taze mürekkep kokan, **gıcır gıcır** dergilerdi bunlar, resimleri ve haritalarıyla 'müttefik' zaferlerinden haberler iletir, tanınmış komutanların başarılarını anlata anlata bitiremezdi (YTB, s.56).*
- *Senin için, sırf sen her akşam, canın istedikçe çıkıp iki Napoli şarkısı atasın diye yepyeni, **gıcır gıcır** bir orkestra getirirdim (KS1, s.92).*
- *En çamurlu, en kirli olduğu gün ve saate bile en temiz en **gıcır gıcır** günlerin ve saatlerin anasıdır (ZBB, s.153).*
- *Küfürleri ve bilhassa kullanılmamış, **gıcır gıcır** küfürleri ne kadar seviyorum (SA, s.209)!*

Gizli gizli: Kimseye belli etmede, saklayarak, gizlice.

- *Mahmud **gizli gizli** gülümsedi: Sultan Selim'in, diye düşündü, vicdan azabı. Ya da daha meraklısı ve akla gelmiyeni: Kâtip Rıza'nın intikamı (KS1, s.10).*
- *Sonra **gizli gizli** bir üşüme: binlerce ufacak kırılma, yüz binlerce titreşim (KS2, s.16).*
- *Mahmud halbuki küçük parmağındaki bakır yüzüğü çeviriyor, **gizli gizli** gülümseyerek: sen, diyor, hem kendini beğenmişsin, hem egoistsin Ümid (KS1, s.17)!*
- *Ya da ağır ağır, **gizli gizli**: Çok mu ihtiyarladım, diyor (KS1, s.24).*
- *Üstelik **gizli gizli** sürüp giden o pis fıkırtılar (KS2, s.29).*

- Havada korkak bir yağmur **gizli gizli** geziniyordu (KS2, s.32).
- Mahmud aklına geliyor. **Gizli gizli** gülümseyerek: İrfan yine mi? diyor (KS1, s.56).
- Ve saman yanarmış gibi **gizli gizli** ağıldık (ZBB, s.57).
- Cildinin her yerinde **gizli gizli** parlıyana ayışığı mavisî baldırlarında daha sıhhatli bir gök mavisine dönüyordu (KS2, s.89).
- Duvarların daraldığını, bakışlarının değdiği yerde eşyayı **gizli gizli** parlatan radyum ışıltısının piç olup silindiğini görecekt; hele votka şişesini açmak için gerekli açacağı arayıp arayıp da bir türlü bulamayınca zaten açık kapıdan koridora sızıp vurmaksızın İbrahim'in odasına girecekti (KS2, s.93).
- Mehmed-Ali: -Baksınlar, diyor, kızlar! Ve **gizli gizli** düşünüyor: -...Marie-Te. bizi kıskanıyor. Hâle bak! Daha bir gün bile olmadı. İki defa kahvede oturduk, bir kere sinemaya gittik. Bizi kıskanıyor (ZBB, s.99).
- Rastladığı camlarda **gizli gizli** profilini seyreden; milyoner ve Para kasabı, gizli ve şaşılacak derecede düzgün işler milletlerarası bir gangster bürokrasisi kurmuş iş adamı mı; yoksa eli ayağı titrek, öl desen ölecek zavallı ve şaşkın bir ihtiyar mı (KS2, s.100)?
- Plakları, kitapları ise **gizli gizli** uzayıp giden bir eski Beyoğlu evleri melankolisinin ikisine birden aitliğini çoğaltıyor (KS2, s.109).
- "...Sefarethane 'den geç ayrıldı ya gece yarısı ya olmak üzere! İçinde yine o terkedilmişlik duygusu; **gizli gizli** gelişen, Naciye Sultan'a, zevce-i muhterem meşine sığınmak arzusu! Zihnen âdeta ona, Kemal'in Moskova'daki sefarethanesinde, eski fırka kuman damlarından' Ali Fuat Paşa'yla geçirdiği, tatsız ve zevksiz saatleri anlatıyor (GP, s.112).
- Ah Allah'ım. Ne o? Arkada **gizli gizli** ne kaynatıyor (SA, s.114).
- Bu adamın gökyüzünü sırtlamış duygusunu uyandıran dehşetli omuzlarından, **gizli gizli** sürüp giden iç gülümsemesinden ve pörsük gözlerinden iyice belirli, adeta elle tutulabilir bir erkeklik sızıyor sanmıştı (KS2, s.114).
- **Gizli gizli** gülüyor: patron, diyor, duymasın (KS1, s.122)!
- Gülümsüyor: **gizli gizli**, avcunun içine içine gülümsüyor (KS1, s.132) ...
- Athena içisıra alkışlar, kameralar, projektörler ve afişler kurup bir kotrada bıyıkları buğday sarısı bir delikanlıyla Hayırsızada açıklarında dolaştığını, bir

ev yaptırdığını, bir araba aldığını tasarlıyadursun, öbürleri can sıkıntısıyla esneyip **gizli gizli** üstüne gülecekler (KS1, s.155).

- **Gizli gizli** Mehmed-Ali'yi süzüyor (ZBB, s.156).
- Sanki herifin biri; bir mülteci yahut bir hırsız yahut bir tanrı, için için ve **gizli gizli** gözyaşı dökmektedir (ZBB, s.166).
- Pörsük gözlerini midye içleri gibi akıtıyor, **gizli gizli** gülüyorlar (KS1, s.176).
- Külrengi bir hüznün, soğumağa başlayan bir yaranın ilk sancıları gibi **gizli gizli** bütün şehre yayılıyor (KS2, s.177).
- Siyah bir duffel- coat'ın içinde **gizli gizli**, titriyordu (KS2, s.199).
- Sen hem şaşıyor hem de bu **gizli gizli** fransızca şiirler deneyen saçları akıcı buğday gözleri buğulu ve mavi yeşil alman kızına hayran oluyorsun (KS1, s.207).
- Arkasından **gizli gizli** gülümsüyor: -... beyhude yoruluyordunuz (KS1, s.209).
- Gözlerinin derinliklerinde daima ışıldamağa hazır, daima uyanık fakat nedense daima gizli kalan; fışkırmayıp **gizli gizli** kaynıyan bir çocuk sevinci (KS1, s.209)
- Tekrar **gizli gizli** gülüyor: İnsanın italyan bir arkadaşı olabilir, diyor. Şiirden anlıyan şiir konusunda iyi şeyler söyleyen (KS1, s.210).
- Belki de **gizli gizli** en müthiş bedduaları (KS2, s.230) ...
- Athena'yi ekmek fikri Bekir'in içinde **gizli gizli** tutunmuş bir fikir (KS2, s.237).
- Merdiven altında **gizli gizli** esneyen garson Vasili (KS1, s.239).
- **Gizli gizli** titriyordu (KS1, s.255).
- Şimdi yalnız bulutlar. Ve yukarda. Ve daima deprem. **Gizli gizli**, uğultularla sürüp giden bir titreme. Sanki şimdi gözlerimizi kapayıp bir açacağız: yer, bir yara gibi şahrem şahrem ayrılacak; bulanık, karanlık sular, hem de kaynar sular fışkıracak (ZBB, s.285).
- Yalnız akvaryumun ışığı yanıyor, yosun yeşili karanlıkta kauçuk yapraklı süs bitkilerinin yaldızlı parlaltısı **gizli gizli** çoğalıyordu (YTB, s.303).

Gizli kapaklı: Kimse duymadan, hiç kimsenin haberi olmadan, gizlice.

- *Hele Suat'ın epeyce 'mesafeli', hayli dalgın ilgisine oranla, Ümid'in **gizlisi kapaklısı** olmayan özverisini düşündü mü, suçluluk duygusu bunaltıcı bir kedere dönüşüyor (YTB, s.379).*

Gizli saklı: Kimse bilmeden, gizlice.

- *Demir, onu açıkça hiçe saymamışlar mıydı? Dünmüş gibi hatırlıyor, ölünün kırkı çıkar çıkmaz Suat Hanım'ın evvelce el altından, **gizli saklı** yaptığı bir sürü şeyi, nasıl 'aleniyete' döktüğünü (YTB, s.141).*

Gururlu gururlu: Gururlu bir biçimde.

- *Kaşlarını simsiyah yıkıp **gururlu gururlu** gülümseme (KS1, s.12)!*
- *Yoksa gelip masama oturmana, yaptığın kalleşlikten sonra kaşlarını yıkıp **gururlu gururlu** gülümsemene dayanamayacağım (KS1, s.14).*
- *Gilda kızıl yelesini **gururlu gururlu** silkeliyor (KS2, s.169).*

Gümbür gümbür: Çok fazla bir gürültüyle, gümbürdeterek ses çıkararak.

- *Bizi cami kapılarında dilenciler karşılamış. Biz, tastamam biz, ve o gece, tövbe-kâr olacak, göğsümüzü, iman tahtamızı **gümbür gümbür** döverek af dilenecek yerde; sanki maksadımız ve niyetimiz buymuş gibi, varıp musalla taşına işemişiz (ZBB, s.105).*
- *Mustafa ellerini kavuşturmuş **gümbür gümbür** güliyor (ZBB, s.146).*

Günlük güneşlik: Sıcak ve güzel hava anlamında.

- *Mehmed-Ali ellerini kımıldatıyor. Yakalarını kaldırıyor. İçinde **günlük güneşlik** bir İstanbul sabahı (ZBB, s.246).*

Günahkâr günahkâr: Günahkâr bir biçimde.

- *Geceleri, Hilde'yi karanlıklara savuruyor yalnız bir çift dudak, ama nasıl bir çift dudak halinde; büyük büyük ve **günahkâr günahkâr** uykularımıza giriyor: Beni, diyerek giriyor, dudaklarımdan öpebilirsin (ZBB, s.265)!*

Hafif hafif: Hafif bir şekilde, yavaş yavaş, ağır ağır.

- *Baytar Salih Yoldaş, elindeki sığır siniri kırbacı, çizmesine **hafif hafif** vurarak, kısacık düşündü (GP, s.76) ...*
- *Sarhoşun biri gözleri yummuş, sol yumruğunu **hafif hafif** fakat öldürücü bir düzenle yüreğinin üstüne indiriyor (KS2, s.225).*
- ***Hafif hafif** öksürmektedir (GP, s.269).*
- *Fikrîye, solgun ve halsiz; mendiliyle, dudaklarını örterek: öksürüyordu: **hafif hafif**, ama tedirgin edici, o 'menhus' öksürük (GP, s.280).*

Hain hain: Kötü bir şekilde, nefretle, derin manalı.

- *Hem de nasıl, ayrıntılarını bir bir işaretliyerek, her birisinden ayıp bir zevk almış gibi **hain hain** gülümsiyerek: - Hani biliyor musun İsmail uyuz olmuştu, kirden (KS2, s.118).*

Hantal hantal: Yavaşça, ağır ağır ve kabaca hareket etmek.

- *O yine ayaklarını lüzumundan fazla yukarı kaldırarak **hantal hantal** arabaya sokuldu (KS2, s.61).*
- ***Hantal hantal**, isteksiz ve kesin (KS2, s.237).*

Hararetili hararetili: Heyecanlı bir şekilde.

- *Şoför her defasında bir şeyler anlatıyor, **hararetili hararetili**, paldır küldür bir şeyler söylüyor, omuzlarını kaldırıyor, dudaklarını büzüyor (ZBB, s.22).*

Hayran hayran: Etkilenmiş bir şekilde.

- Mehmed-Ali'ye döner ve onun **hayran hayran**, sarhoş sarhoş duvardaki herife baktığını görür (ZBB, s.125).
- Hasan ona **hayran hayran** bakıyor ve: Sosyal hareketler? diye suali tekrarlıyor, ha evet! Tabii! Meselâ Fransa'da umumhaneleri kapadılar. Berbat bir şey oldu. Yarabbi! diyorum (SA, s.193).

Hesapsız kontrolsüz: Hesap etmeden, gözden geçirmeden.

- Yabancı film ithali böyle doludizgin, **hesapsız kontrolsüz** devam ederse bizim sermaye imkanlarımızın mahdur oluşu vesaire yüzünden korkulur ki (KS2, s.102) ...

Heyecanlı heyecanlı: Coşkulu bir şekilde, sevinçli, mutlu mutlu.

- Turgut ağzında **heyecanlı heyecanlı** bir şeyler çiğniyor: -Bence şiir her şeyden önce bir deyiştir, bir biçim (KS1, s.77) ...

Hınzır hınzır: Kurnazca.

- Çinli Şükrü **hınzır hınzır** sırtıyor. İki bardak dolduruyor: -Nasıl abla, diyor, patron. Zehra: -Yorgun, diyor (KS1, s.86).

Hırçın hırçın: Sinirli, tavırlı ve ters davranmak.

- Rüzgâr **hırçın hırçın** savruldu (SA, s.41).
- Evgeniya yatakta dönüyor, bütün örtüleri toparlıyor. Allah belasını versin! İrfan telâşlandı. **Hırçın hırçın:** -Hey, dedi, Evgeniya (KS1, s.63)!

Hırsızlama hırsızlama: Gizli saklı, gizlice ve dikkatli bir biçimde.

- *Daha başlarken o gözlerini saklıyor ve **hırsızlama hırsızlama** Athena'yu seyrediyor (KS1, s.157).*

Hilekâr hilekâr: Düzensiz, hileci biçimde.

- *İçlerinden yalnız birisi, yalnız Şair Turgut gözlerinin diri ve küstah mavisini **hilekâr hilekâr** ışıldatarak nereye gideceğini hesaplıyabiliyordu. Elbette Seyit Sabriye gidecekti (KS2, s.121).*

Huysuz huysuz: Asabi, gergin bir şekilde.

- *Yankoviç ışığı yaktı. Oda bir buz parçası gibi beyaz beyaz parladı. Camlar kömür kesildiler. Adam yakasına bir çiçek takmıştı. **Huysuz huysuz** geziniyordu (ZBB, s.109).*

Hüzünlü hüzünlü: Üzgün olmak, üzüntülü üzüntülü.

- *Port-Sait'te, herkes gibi güneş çarpmasından hastalandığında, başa gözlüklerinin ardından **hüzünlü hüzünlü** gülerek demişti ki: «- Nasipte ölmek varsa, bari Kore'de ölelim, yolda güneş çarpmasından kuyruğu titretmek, yürekler acısı (YTB, s.65)!*

İğil iğil: Su gibi sıvıların yavaş yavaş, ağır ağır akması.

- *En kötüsü de genzine **ığıl ığıl** bir şeylerin akması (KS2, s.12).*
- *Kılçık Nazım'ın gezine **ığıl ığıl** çamurlu bir korku akıyor (KS2, s.231).*
- *Yine genzinden boğazına **ığıl ığıl** bir şeyler akıyordu. Saatine baktı, çenesini kaşdı: Ulan, dedi, Haygaz neredesin (KS1, s. 43)?*
- *Kılçık bir gözünü kırıyor. Genzinde **ığıl ığıl** akıntılar (KS1, s. 97).*

Ilık ılık:

1. Karşı cinse karşı duyulan sıcaklık hissi.

- *Mehmed-Ali'nin içine **ılık ılık** bir şeyler akıyor: -.... ikisinin yaşını toplasan, diye düşünüyor, bizimki kadar etmez. Mektep çocukları bunlar. Anaları babaları görse ne der ki (ZBB, s.60)?*
- *Ortaya bankadaki para lâkırdısı çıkınca yüzü aydınlandı birden. Her yanı **ılık ılık** pırıldamağa başladı (KS1, s.157).*
- *Şekerim doğrusunu istersen Freddy'nin bir bakışı var, şöyle dişlerini sıkı sıkı bir bakışı, içime **ılık ılık** bir şeyler akıtıyor doğrusu (KS1, s.164).*

2. Sıcak ve soğuk arası, orta sıcaklıkta.

- *İki avuç ebeğümecini bir çaydanlık suda kaynat, **ılık ılık** gargara et! Ha bak, içsen de olur bey bilâder ne nezle bırakır ne öksürük: bıçak gibi kesip atar> (YTB, s.141) ...*

Islak ıslak: Nemli, yaş bir biçimde.

- *Marmara'da, yağmur sislerinden ağır ağır soyunarak, dev bir tanker peydahlanıyor: uzay boşluklarından sanki dünyaya inen yanlış bir uzay gemisi. Üsküdar'ın ışıkları, **ıslak ıslak**, yandı. Kuzguncuk, Vaniköy tarafları, Boğaz'ın üst yakası, gece olmuş bile (YTB, s.196).*
- *Halbuki ağzı böyle sımsıkı kilitli sırtüstü yatağına uzanmış da olsa **ıslak ıslak** üşüdüğü bir İstanbul akşamı Beyoğlu kalabalığından sıyrılıp çalışan bir yürüyüşle Mahmud'a gidiyor (KS1, s.225).*
- *Işıklar **ıslak ıslak** parlıyorlar (SA, s.235).*

Islık ıslık: Sesin belirli bir melodiyle yayılması, ıslık gibi.

- *Hızın adamakıllı artıran karayel, buz tutmuş dal uçlarında, **ıslık ıslık**, anaforlar üretiyor. Göz gözü görmez bir karanlık, dört tarafı kuşattı; bu*

karanlıkta, dağ, taş, ağaç ve bina, sanki ufalanmış, zerreler halinde dağılmaktadır (GP, s.33).

- Camlar **ıslık ıslık** (KS2, s.58).
- Sene 930. Beyoğlu'nun bütün barlarında **ıslık ıslık** konuşan Macar kızları, bembeyaz Rumenler, Rus döküntüleri (KS1, s.92).
- İki elin böğründe, kurdelerinin aç yılanlar gibi **ıslık ıslık** ortada kalakalırsın (KS2, s.103).
- Aksi halde duvarları **ıslık ıslık** öten soğuk bir ev, kıyasıya ve lanetli bir ihtiyarlık (KS1, s.157)!
- Ya da başka bir tarihte İwojima açıklarında Japon intihar uçakları kamikaze'ler kopmuş bir tesbihin serseri taneleri gibi ardı ardına üstümüze iner, bizi yakar, batırır, hayallerimizi ve insanlığımızı **ıslık ıslık** yıldızlara uçururdu (KS1, s.182)!

Islık ıslığa: Sesin belirli bir düzen içerisinde, melodi şeklinde yayılması, ıslık biçiminde.

- **Islık ıslığa** iki üç gece otomobili (KS1, s.5).
- Bir de çok yukarılardan, **ıslık ıslığa** güneye akıp giden, türünü kimsenin çıkaramadığı iri kuşlar. Yaban kazları mı? Oysa, iki elini yuvarlayıp iki kulağına boru etmiş, "kudretten sürmeli" gözleri kısık, Kara Başefendi uğultuyu dinliyordu (YTB, s.16) ...
- Olmadı elbet. Üstelik tam o ara, makineli tüfekler ve tabancalar, **ıslık ıslığa** işneleriyle herkesi saracak bir ölüm ağı dokumaya girişiyorlar. Ortalık ana baba günü (YTB, s.43).
- Bir keresinde Sedat kulağının dibinde **ıslık ıslığa** soluyup: Sen, demişti, bu karıya inanıyor musun (KS2, s.69)?
- **Islık ıslığa** bir rüzgâr (GP, s.74).
- Daldan dala, **ıslık ıslığa** atlayan nar çiçeği alevler; ara sıra, tutuşmuş ağaçlardan birisinin, bir kor, kıvılcım ve duman şenliği arasında devrilişi, bu izlenimi güçlendiriyordu (YTB, s.80).
- Sağ kanatları, ateşten bir duvar. **Islık ıslığa** genişleyen, sinsi ve kalles bir duman, gözlerine doluyor, burun deliklerini pamuk gibi tıkayıp mangalar

arasına kalın bir perde çekiyor. Alevlerin obur harıltısına, dayanabilirsene dayan (YTB, s.115)!

- Ne dedin, diyor, küfür mü bu? -Küfür sayılmaz ama dehşetli bir şey, diyoruz. Sana bir gün Türkçe küfürler de öğretiriz, diyoruz. Ve bir rüzgar gibi **ıslık ıslığa** ilave ediyoruz: - Afrika'dan (ZBB, s.222).
- İşte ilk mermiler, karanlığı **ıslık ıslığa** yırtıp, sağ yakadaki sırtlara ürperici gökgürültüleri halinde yığılıyor, yığıldıkları yerden alev, duman ve kıvılcım bulutları kaldırıyorlar ağaçlar tutuştuğundan, gözalıcı bir orman yangını başgösterdi (YTB, s.376).
- Evlenmeyi düşündüğü kadınla, şehirlerarası telefonların **ıslık ıslığa** ses kanallarında beraber olabilmek yeter mi adama (YTB, s.431)?

İssiz ıssız: Sessiz ve baş başa.

- Onlar iki mahzun gece köpeği **ıssız ıssız** dövüştüler (KS2, s.167).

İşıkli işıkli: Aydınlik, işıkli bir şekilde.

- ... haksız mıyım doktor bey siz söyleyin: kadını kadın yapan saçlarıdır: avuçlarınıza **ışıkli işıkli** saç demetlerinin şöyle dökölüp taşıdığı bir düşünün doktor bey, gözlerini bir lahza kapayıp bir tasavvur buyurun (KS1, s.116)!

İşıl işıl: Göz kamaştırıcı, ısıltılı, büyüleyici.

- Sokaklar çarşılar gümüş takımları sanki. **İşıl işıl** (KS2, s.23).
- Kaşığın parlak, **ışıl ışıl** sapına sarılıyor. Şekerli ve renkli sıvı saçlarına yapışıyor (KS1, s. 56).
- Sağından bakıyorsun gözlerinde kahir tortuları, kaşları gergin, dişleri **ışıl ışıl** Zehra; solundan bakıyorsun fırlak dudakları menekşe rengi bir kalemle sınırlanmış, gözleri sönük ve dönük yeşil Athena (KS2, s.75).
- Artık rüzgâr durmuştu. Bıçkı da durmuştu. Yalnız şimdi parlak karanlıklarda **ışıl işıl** birtakım pullar yanıyor sönüyor (SA, s.77).

- *Nasıl bir manzara, hayret! Pul pul, erimiş gümüş pırıltıları savuran, narin bir akarsu; sıra sıra, boy boy, saçlarını suya sarkıtmış, salkım söğütler; vadiyi sımsıkı saran, âdeta mıknatıslı, ıslıl ıslıl kayalar (GP, s.85)!*
- *Parmaklarının ucunda ıslıl ıslıl birikiyor, dirseklerine doğru akıp gidiyorlar (KS2, s.86).*
- *İstanbul'un bütün barlarında; Beyrut un, Şam'ın, İskenderiye'nin ve Pire'nin bütün barlarında yıllarca sarhoşların yüreğini zehir zıkkım oyan. Gemicilerin kollarındaki dövme. Delikanlı, ıslıl ıslıl bir şişeden tertemiz bir bardağa iki parmak votkanın usulca akışı (KS1, s. 87).*
- *Saçları sırsıklam, Kirpiklerinde damlalar, ıslıl ıslıl (ZBB, s.220).*
- *Gözleri, bir misket salkımının buzlu taneleri gibi ıslıl ıslıl ıslılıyorlar (ZBB, s.229).*
- *Savaş gecesi öyle soğuk, o kadar ıslıl ıslıl ki, çıplak elini uzatsan, buz tutmuş siyah bir cam ellemiş oluyorsun, parmak uçlarına buz kırıntıları yapışıyor (YTB, s.376).*
- *Şura, enine boyuna, genç bir kadın, gözlerinin içi, sanki güneş kırıntısı dolu, ıslıl ıslıl kahkahası şuh, fıskiye gibi aniden fışkırdı mı, camları titretir; iri göğüsleri, ondan adeta bağımsız, 'serazat' yaşıyorlar; kardeşi Ula, boyda posta ondan aşağı kalmıyorsa da, karakteri farklı: daha az samimi, daha çok resmi; gözlüklerinin ardından, aynı yeşil gözler, nedense biraz "mesafelidir, yine de karşısındakini büyüler; bir farkı da, narin ve uzun parmakları arasından, sigarasının eksik olmayışı: nedense, 'zıvanası' olanları tercih ediyor (GP, s.381)...*
- *O akşam yorgun argın otele varıyor, haberi henüz açıklamışlar, içinde bir sıkıntı: sağ alt göz kapağının iki gündür uğursuz uğursuz seğremesi sanki yetmezmiş, Rüzgârlı Sokağa girerken, az önce, ıslıl ıslıl su yeşili gözleriyle yağlı siyah bir kedi önüsıra parlamaz mı (YTB, s.497)?*

İşıldata işıldata: Parlata parlata, ışıldatarak.

- *Ama gerçekten tıpkı yemekteymiş gibi çatalla bıçakla peçeteyle oturup yer: bir genç kız, başka milletten bir genç kızın budundan bir ıskara yaptırır, yanında kırmızı bir şarap ister; bir geçkince, iştahı yerinde milyoner kadın porselen*

dişlerini ıııııııı ıııııııı okul kızlarının memelerinden yapılmış vitaminli, limonlu ve zeytinyağlı bir salataya çatal uzatır. Bu mu fevkalâdelik (KS1, s.58)?

İçli içli: Çok içten, etkilenmiş şekilde.

- *Akşamlar Işıkların üstüne devrilecekmiş gibi duran Uludağ'ın boğucu dumanına dalar; yaylı tamburunun başında **içli içli** göğüs geçiren annesini, çe sit çeşit koku ve renklerin kaynaştığı, tül çiçeklerinin narin yeşillerini toz toz döktüğü sokak üs tündeki odasını düşünür, bütün bunlar çok uzaklarda kalmışçasına üzülürdü (YTB, s.144).*

İğne iğne: İğne gibi sivri sivri keskin ve batıcı bir biçimde.

- *Buluşma saatinde başına **iğne iğne** bir yağmur çekmiş, buluşma yerinde bekliyormuş (KS1, s.169).*

İhtiyar ihtiyar: Yaşlı, elden ayaktan düşmüş biçimde.

- *Selma hemen arkasında babasının **ihhtiyar ihhtiyar** soluduğunu duyuyor: Mahmud! diyor için için (KS2, s.34).*

İleri geri: Yersiz, anlamsız, kötü şekilde.

- *Göstersene sen de erkekliğini, böyle **ileri geri** laf konuşacağına adam gibi sen de kodesi göze alsana (KS2, s.138)!*

İnat inat: İnatçı bir şekilde, durmadan.

- *Bir vakit yazdı. Kalem elinde katır gibi **inat inat** tepiniyordu (ZBB, s.145).*

İnce ince: Çok ince ayrıntıya inmek; ince ince parçalara ayırmak.

- Aynı anda yağmurun **ince ince** başlamış; şapkasının, omuzlarının ve ellerinin ıslanmış olduğunun farkına vardı (KS1, s.7).
- Belki sırf onun yoluna dövuştüler, birbirlerini **ince ince** kırıp ufaladılar (KS2, s.32).
- Acaba içine rutubet gibi **ince ince** işleyip Aysel'i bana karşı çeviren bu kısık gözlü <mama>> mı (KS2, s.42)?
- Boynunda kirli sarı bir eşarp. **İnce ince** kıyılmış gülümsemeler (KS1, s.50) ...
- Üsteğmen Demir'e koyan, tek bir mermi yemediği halde bilmediği bir yerinde varlığını duyumsadığı o yara yok mu, o görünmez, o derin, **ince ince** inleyen yara, o koyuyor işte: komutanlık yeteneklerinden kuşkuya düşmüştü, savaş ustalığına güveni sarsıldı, şimdi komutanlarına ve erlerine olan inancı ufalanıyor (YTB, s.90).
- Moskova'ya, **ince ince**, buz tozu yağıyor; pusun arkasında, esrarengiz ihtişamıyla, Kremlin Sarayı ve Bazilikalar; Kızıl Meydan'da, duman duman, kalabalık; önde mızıkalarıyla, Komünist Gençlik Teşkilatı Komsomol'un, (Vsesoyuzsniy Leninskiy Kommunističevkiy Soyuz Molodeiji), protesto gösterisi; yumrukları havada, kız erkek, delikanlı bir kalabalık; orak/çekiç ve yıldız, uçurulan kızıl balonlar; irili ufaklı, pankartlar (GP, s.97)!
- Islak kaldırımlar. Sıra sıra çöp tenekeleri. Gizli, görünmez bir yaradan **ince ince** kan sızarmış gibi sızan rutubet. Ağlama be kızım, yapma be numaranı (KS1, s.101)!
- Budha'nın iki yanında. **İnce ince** totem iki buhurdan, önünde yarı taht yarı divan acayip bir sedir, sedirin üzerinde oturmuş mu uzanmış mı anlaşılamayan Mamasan Shamisent (YTB, s.107).
- Ne demek bu her şeyi **ince ince** hesaplamadılar mı (KS1, s.115)?
- Öbürü, Şair Turgut'un ağzına düşen bol ve kırçıl bıyıklarına; **ince ince**, örümcek örümcek kanlanmış diri mavi gözlerine dalmış, onun da bir mülteci olup olamayacağını kendi kendine soruyor (KS2, s.185).
- O yaz Ankara, birdenbire, bir 'cephe gerisi' şehrine dönmüştü. Her şey, bir ölüm kalım savaşının, vahim öncesini çağrıştırıyor; havada, ağır yaralı taşıyan

*'Hilaliahmer' arabalarından, yanmış barut, tentürdiyot ve terli postal kokusu; mühimmat yüklü hayalet kağnılar, sabaha karşı, ağaran geceyi iniltileriyle **ince ince** dilimliyorlar; kim bilir hangi cephedeki, hangi kanlı 'tedip harekâtından henüz dönmüş; cepheye 'takviye gidecek' bir müfrezenin, söylediği marş kırık dökük yankılanıyor (GP, s.187) ...*

- *Hayır, kadının engin ve rahat uykusu kremli yüzünün üstünde **ince ince** buğulanıyor (KS2, s.187).*
- *Gözleri ve ağzı **ince ince** susuyor; yüzünün alt yanında belirsiz bir alay pırıltısı titriyordu (KS1, s.189).*
- *Divanda Nil yorgun sarı at kuyruğunu bir örtü gibi yastıkların üzerine sermiş; titrek, korkak ve çelimsiz gözleri bardağında, Coşkun'un iriliğini ve erkekliğini bu kadar sert ve yağız olarak yakınında duyduğu için **ince ince** terliyor (KS1, s.196).*
- *Yağmur **ince ince** saçlarına ufanıyordu (ZBB, s.167).*
- *Yağmur tozunu **ince ince** soluyarak, ya varmış ya varmak üzereydi ki, Yüzbaşı Demir'in sağ göz alt kapağı seğredi (YTB, s.207).*
- *İlk bakışta halının, koltukların, ayaklı abajurun, duvardaki Gauguin ve Van Gogh kopyalarının, birbirine oranları kadar, kapladıkları yer bakımından da **ince ince** düşünülüp hesaplanarak yerleştirildikleri anlaşılır (YTB, s.338).*
- *Yüzbaşı Demir, farkında bile olmadan bir cigara yakmıştı, hayret, dumanların eğrilip bükülen perdesi arkasında, Ümid'in uçsuz bucaksız gözlerini gördü; fayans aklıgı kızıl damarlarla **ince ince** örülmüş, renkleri aldığı ışığa göre aralıksız değişen (YTB, s.358) !..*
- *Soğuk bir yağmur **ince ince** çiselemeye başladı; bu şehirde kimseyi tanımıyor: validesi, üvey babasıyla evlenmemiş olsaydı, acaba Selânik'i bırakır, Manastır'a kaçır mıydı (GP, s.375)?*
- *İşin kötüsü, akşamın eli kulağında: yukardan bir toz mürekkep morluğu İstanbul'un üzerine **ince ince** eleniyor (YTB, s.399).*
- *'Kuvayı Milliye' köpeği; öbürü, tilki gibi sivri burun ve kabarık kuyruklu, onun yol arkadaşı. Bulutların, istasyon üzerine yığıldığı; ağızlardan burunlardan, duman salkımlarının savrulduğu; örtülü bir hava, soğuk sert; rüzgâr estikçe **ince ince** tozutan, kar serpintisi (GP, s.455).*

- *İçinde bulunduğumuz son durumu, sanki o görmüyormuş gibi, **ince ince** döktüm ortaya. Sonucu çırılçıplak gösterdim (YTB, s.493).*

İnim inim: İnleye inleye, acı çeken sesler çıkararak.

- *Canavar düdüğünün **inim inim** inlediğini herkes ürpererek duyuyor (SA, s.230).*

İp ip: İnce ince, tel tel.

- *Eğer o olmasa!.. Kim peki, o? İbrahim ister istemez duyduğu sese göre bir adam uyduruyor: sıska ve uzun. Saçları lüzumundan fazla düz, tarak tutmuyor; konuşurken başını salladıkça **ip ip** yüzüne dökülüyor. Yanakları çökük. Lacivert bir elbise giymiş. Kruvaze. Sık sık çarmıha geriliyormuş gibi kollarını iki yanına açıyor ve o zaman birden İsa 'ya benziyor (KS1, s. 28).*
- *Saçları **ip ip** alnına yapışmış (KS1, s.239).*

İplik iplik: Tel tel ayrılmış bir şekilde.

- *Bulutlar ayı eritmişlerdi. **İplik iplik** ayışığı yağıyordu (ZBB, s.193).*

İri iri: Büyük büyük, normalden çok daha fazla şekilde.

- *Yukardan müretteplerin **iri iri** konuşmaları işitiliyordu (KS1, s.20).*
- *Yardımcılardan birisi, galiba Salih, yay gibi gerilmiş bir esnemeyi dişlerinin arasına sıkıştırmış, tutuyor. Kırmızı kalemle önündeki haberin üzerine **iri iri** çiziktiriyor (KS1, s.21) ...*
- *Kim ardında **iri iri** hıçkıran ana gözleri, bütün bütün ufalmış çocuk avuçları koyup sonu adamakıllı şüpheli bir serüvene atılmak ister (KS1, s.22)?*
- *Evet, gülâş! **İri iri** ve temiz sarı patatesler. Salçanın şarap mı ne kokan kırmızı aydınlığı (KS1, s.29).*
- *Bir Amerikalı kızdan hiç farkım yokmuş. **İri iri** gülüyor (KS1, s.48).*

- *Kapılar açılıp kapandı, girip çıkanlar oldu. Bir telefon zili, katlanılmaz bir diş ağrısı gibi uzuyor. Birileri, mekanizmasını şakır şakır açıp kapayarak, bir tüfeği doldurdular. 'Kafadar' Hakkı'nın önünde renkli bir kitapçık, kapağında folklor giyinmiş çekik gözlü bir kızcağız, **iri iri** Kore harfleri, İngilizce bir başlık: «Guide of Koreas. Üsteğmen Demir'in bakışını yakalayınca, eksilemiyor biraz (YTB, s.63).*
- *...bunca badireden sonra, Berlin'deki 'ehibban' ile tekrar buluşunca, **iri iri** gülererek, hepsini davet ediyor (GP, s.78) ...*
- *Gilda ilk defa ona döndü. Gözlerini **iri iri** açtı: -Sen, dedi, seviyor musun bu herifi? Anamız ağlıyor be (KS1, s.84)!*
- *Uyandığında Bekir başını Zehra'nın avuçlarına eğmiş **iri iri** ağlıyordu (KS2, s.87).*
- *Nöbet geçtikten sonra da, artık yarın öğleye mi olur, akşama mı belli değil, **iri iri** gülererek ellerinde kaybolup giden minicik bir damlalıkla utangaç utangaç kulaklarına Mitol damlatacak (KS1, s.93) ...*
- *Yukarı çıktılar mı Kılçık kapıyı açar açmaz şenlik varmışçasına bütün elektrikleri yakar, şimdi; şapkasını, paltosunu dört tarafa savurur atar, **iri iri**: -Şimdi bir acı kahve, der, ha (KS1, s.98)!*
- *İki üç fotoğraf. **İri iri** başlıklar (KS2, s.104).*
- ***İri iri** bakıyor sanki (KS2, s.105).*
- *Beygir Kâzım arkasından **iri iri** güldü (KS2, s.129).*
- *Gözlerini **iri iri** açıp konuşuyor: -Vallahi inanmam, diyor, böyle bir şey olsaydı (SA, s.172).*
- *Hüsnü Faik, **iri iri** baktı (GP, s.195).*
- *Uzunca bir zaman gözlerini Akın'dan ayıramadı şımartılmış bir çocuk, sağındaki solundaki masalara bulaşp duruyor, sarhoş da, hem adamakıllı, Ümid'e ve Demir'e bakmak arzusuyla yandığı meydanda, korktuğundan bir türlü bakamıyor; bütün hüneri, dikkatleri üzerine toplayabilmek amacıyla **iri iri** gülmek, çalgısına dalmış gitarciya sataşmak, sıralı sırasız Fetânet'e laf atmak (YTB, s.276)!*
- *Bir adam, besbelli basımevi teknisyenlerinden biri, **iri iri** söyleniyordu — ...mabad sayfasına altı sütun ilân olur mu yahu, peki kırmaları nereye koyacağız (YTB, s.507)?*

İrili ufaklı: Çeşitli, büyük küçük karışık şekilde.

- *Bugün, müstesna bir gün! Okul binası, yapılacak toplantı münasebetiyle, enikonu süslenmiş. Cümle kapısının, az yukarısına; pencereden pencereye gerilmiş beze, beyaz üstüne kırmızı, Türk Hilâl-i Ahmer Cemiyeti' yazılı; her tarafta, **irili ufaklı**, Türk ve Hilâl-i Ahmer bayrakları; kapının iki yanında, bir örnek giyinmiş talebe kızlar; kollarında Hilâl-i Ahmer kollukları, bahçe kapısından sökün eden, kadınlara kılavuzluk ediyor (GP, s.41).*
- *Adama harıl harıl dudaklarını yediriyor; biraz sağ memesini yediriyor; kuyruk sokumunda rezil bir ter yumuşaklığı, üşümeye benzer ürpermeler duya duya portföyün lira gözlerinden onluk ve yüzlük dolarlar, iki adet Yunan Krallığı posta pulu, **irili ufaklı** tüccar kartvizitleri bulup çıkarıyor (KS2, s.63).*
- *Düşman ateşi durmuş, ormanı ağaç uğultulardan zaman zaman dalgalandırdığı, tehlikeli bir sessizlik **irili ufaklı** ne kadar yıldız varsa, o anda gökyüzüne serpildiler (YTB, s.80).*
- *Moskova'ya, ince ince, buz tozu yağıyor; pusun arkasında, esrarengiz ihtişamıyla, Kremlin Sarayı ve Bazilikalar; Kızıl Meydan'da, duman duman, kalabalık; önde mızıkalarıyla, Komünist Gençlik Teşkilatı Komsomol'un, (Vsesoyuzsniy Leninskiy Kommunističevkiy Soyuz Molodeji), protesto gösterisi; yumrukları havada, kız erkek, delikanlı bir kalabalık; orak/çekiç ve yıldız, uçurulan kızıl balonlar; **irili ufaklı**, pankartlar (GP, s.97)!*
- ***İrili ufaklı** bir sürü inancın gerisinde ezeli ve şahane sersemlikleri bir kere sezdikten sonra neden kendi sersemliğimi tercih etmeyeyim (SA, s.108)?*
- *Derhal çelik bir yazıhanede hepsi birden çalan **irili ufaklı** telefonlara ayrı ayrı eğilip Fransızca cevap yetiştirmeye çalışıyor (KS2, s.112).*
- ***İrili ufaklı** çocuk dudaklarıyla ve mahçup (KS2, s.112).*
- *Bu ise sinir sistemini düzenliyen **irili ufaklı** bütün liflerin lüzumundan fazla gerilmiş keman telleri gibi birbiri ardınca atmasına sebep oluyordu (KS2, s.143).*
- *Hepsi de birbirine benzer. Hasan'ın dediği gibi: "**İrili ufaklı** can sıkıntıları." Şimdi İstanbul'dayız, İstanbul'un sıkıntısı adamakıllı irileşti (SA, s.149).*
- *Öyle bir namuskârlık ki **irili ufaklı** bir sürü namussuzluktan ve ihanetten alınma derslerle teşekkül etmiş (ZBB, s.150).*

- *İrili ufaklı bir sürü liman, bir sürü can sıkıntısı* (SA, s.179).
- *Sen ben den ne isteyeceksin? Diploma. Memuriyet. Kazanç. Konser. İrili ufaklı ukalalıklar. "Yarabbi" diye düşünüyorum: "Bunlar kadar tabii şeyler ki* (SA, s.198).
- *Camilerden çıkartılmış, çeşitli sancaklar; irili ufaklı, Osmanlı bayrakları; güneş tozlarının uçtuğu, titrek aydınlıkta; göğüsleri tepeden tırnağa Nişan-ı Osmaniyle donatılmış, 93 Harbi gazileri durup durup, havaya tabanca sikan, 1300/1003 tevellütlüler ki, bazıları henüz geçen yıl terhis edilmiş, 'seferberlik neferleridir; yaşları, otuzdan yukarı* (GP, s.213).
- *Var olan, yani bilmem anlatabiliyor muyum, mevcut olan sadece irili ufaklı tahakkümler. Nietzsche! Ah, Nietzsche'yi okumak lazım: tekrar tekrar ve her zaman* (ZBB, s.268)!
- *Yüzbaşı Demir'in kulaklığında bir gazete haber merkezinin bütün sesleri, irili ufaklı konuşmalar, kekeme bir daktilo, başka telefonların zilleri* (YTB, s.351).
- *Yazları, bahçeleri elverişli olanlar, kokteyllerini açık havada verirlermiş baygın salkımsöğütler, iri çınarlar, uğultulu çamlar arasında seçkin kalabalık, Ankara'nın kaymağı irili ufaklı diplomatlar, bakanlık ileri gelenleri, yerli yabancı gazeteciler* (YTB, s.471).

İri yarı: Fiziksel görünümü heybetli, gösterişli, irice.

- *Belki kim olduğunu bilmediği bu iri yarı yabancının bir an önce defolup gitmesini; kendisini, yoğunluğu ve sıkıntısı gittikçe artan yağmur karanlığı içinde, odasında yalnız bırakmasını bekliyordu* (KS1, s.30).
- *İbrahim'in yukarda duyduğu sese göre içinden tasarladığı adam başka, pencerenin önünde geçkince fakat makyajı fevkalâde düzgün bir kadınla usul usul konuşan iri yarı, paytak ayaklı adam başka! Bu gösterişli, düpedüz hınzır, düpedüz yakışıklı kötü adam! O ses halbuki sinirli, hırçın, güvensiz* (KS1, s.34).
- *Kara kalpaklı, iri yarı şoförü; onu, rahat ve pembe tebessümü; kurbağa yeşili, iri gözleriyle karşıladı: "...zdrastvuyti, Tavarış general* (GP, s.104)!
- *Yankoviç, geceleyin geç vakit, yanında iri yarı bir tiple geliyor* (ZBB, s.206).

İsteksiz isteksiz: Bir işe karşı gönülsüz ve isteksiz olma.

- Eylül'ün çıkmasıyla, yaz boyunca renk, ışık, kahkaha taşıyan Boğaz vapurları kaybolmuş; şimdi dalgın, kendi halinde uyuklayan iskelelere, **isteksiz isteksiz** uğrayıp, iner inmez yağmurluklarının yakalarını kaldıran, şemsiyesini açan kederli yolcular bırakıyorlar (YTB, s.450).

İster istemez: Zorunlu olarak, elinde olmadan.

- **İster istemez** konuştular, daha doğrusu konuşamadılar. Yoko'nun İngilizcesi iyiydi ama, Üsteğmen Demir ancak çok ilkel cümleleri, çok yavaş söylenirse anlayabiliyordu (YTB, s.19).
- Eğer o olmasa!.. Kim peki, o? İbrahim **ister istemez** duyduğu sese göre bir adam uyduruyor: sıksa ve uzun. Saçları lüzumundan fazla düz, tarak tutmuyor; konuşurken başını salladıkça ip ip yüzüne dökülüyor. Yanakları çökük. Lacivert bir elbise giymiş. Kruvaze. Sık sık çarmıha geriliyormuş gibi kollarını iki yanına açıyor ve o zaman birden İsa'ya benziyor (KS1, s.28).
- Şimdi **ister istemez** seni düşünüyorum (ZBB, s.87).
- Borcu vardı bana, **ister istemez** kabul etti (KS2, s.104).
- Birlikte lokanta lokanta, pavyon pavyon yaşadıkları; rum şarkıcıları, İtalyan cambazları seyredip Siirt battaniyeli kıl kıl bir bekar odasının تنها yastığına baş koydukları bir gececik **ister istemez** ilk dakikaların resmiyetini, daha sonrakilerin acemiliğini ve çekingenliğini eritip siliyor (KS2, s.105).
- Piyasada onun firması kadar ciddi, kararlı ve ağırbaşlı tanınmış firma kolay kolay gösterilemez. Keleşoğlu'nun tutum ve davranışlarındaki ciddilik ve muhafazakârlık **ister istemez** onun ticari hüviyetine de bulaşmıştır (KS1, s.107).
- Dünder **ister istemez** küt diye yağmur altında bir Fener maçını yaşamaya başlıyor (KS1, s.113).
- Cemiyetin tükürdüğü bir adam, eğer kafası işliyorsa, **ister istemez** büyük iddiaların adamıdır (ZBB, s.136).
- **İster istemez** Yankoviç'le gidecek (ZBB, s.155).

- 27 Mayıs sabahı, saat 04.45 sularında, Yüzbaşı Demir, jeep'iyile Maçka'dan Dolmabahçe'ye inerken, gözü Taşlık'taki 'Şark Kahvesi'ne takılınca, **ister istemez** bunu düşünecektir (YTB, s.188).
- Yüzbaşı Demir'in duyumsadığı, Mamasan Shamisen'in her geçen gün hayatına biraz daha fazla girdiği, onu biraz daha fazla etkilediği: hem parıltılı renk, şaşırtıcı güzellik, kışkırtıcı koku gibi girse, neyse; birlikte yaşanmış bir gündeliklikten rastgele resimler, **ister istemez** cinselliğe bulaşan çağrışım zincirleri olarak giriyor, öyle etkiliyor (YTB, s.226).
- Zira onun gelmeyişi **ister istemez** vakit ilerlediği halde Bekir'in bir türlü çıkıp gelmeyişiyle birleştiriyor (KS2, s.226).
- Ümid bu defa ağızlığını ısıyor: zor rejimlerinin dağıtılması eyilimine **ister istemez** katılımımız? diye gözleriyle soruyor (KS1, s.233).
- Diktaya karşı halkın duyduğu hoşnudsuzluktan olsun, savaştan sonra zor rejimlerinin eyilimine **ister istemez** katılımımızdan olsun hukuki bir demokrasi düzenine geçme teşebbüsü küçümsenmeyecek derecede önemli bir adım (KS1, s.233).
- **İster istemez** onu öldüreceğim (KS2, s.236).
- Onun için **ister istemez** değişik karakterli harflerle çift manşet yapacaksın (KS2, s.246).
- Söylediklerinin Yüzbaşı Demir'i anlamlı bir sessizliğe boğduğunu görünce, Şark Kahvesi'ndeki camlardan, denizin üstüne yığılmış bulut tomarlarını hüznle seyrederek diyor ki: <—...devrim **ister istemez** düzeni değiştirir. Mustafa Kemal buna başlamıştı, bitiremeden öldü, sonrakiler devrimi dondurdular, şimdikiler geriye dönüyor. Biz, iktidar olur olmaz, düzen değişikliğini gerçekleştirmek zorundayız. Yoksa yaptığımız İsmet Paşa devrine dönüş olmaz mı? O devir, artık iyice biliyoruz, faşizmdi, alaturka bir faşizm> (YTB, s.284)!
- Hakcası, başlangıçta Yüzbaşı Demir'i Suat'ın 'renkli ve dolgun güzelliği' çarptıysa, git git, Ümid'in savrukluğu ve düzensizliğiyle **ister istemez** karşılaştırdığı bu titizliği etkiledi (YTB, s.338).
- O zaman gözleri, **ister istemez**, içinde tüylü mavilerin, pırıltılı siyahların uçuştığı bulut grisine dönüşüyor (YTB, s.502).

İştahlı iştahlı: Canlı, arzulu ve istekli bir şekilde.

- *Marazi bir şekilde yumuşamış, karanlığı kof kış gecesinin görünür görünmez bütün saçaklarından **iştahlı iştahlı** sular damlıyordu* (KS2, s.229).

İyidir iyiliğine: Bir kişinin iyi olması ancak kötü özelliklerinin de bulunmasını ifade eden söz.

- *Bir de Amerika'ya gitmek. Yüreğine dert oldu. Yoksa **iyidir iyiliğine*** (SA, s.151)!

Kabahatli kabahatli: Suçlu bir şekilde.

- ***Kabahatli kabahatli**, yere bakıyordu* (GP, s.86).
- *Arasına **kabahatli kabahatli** okşuyordu onu* (KS2, s.156).

Kabara kabara: Kabararak.

- *Mustafa, gözüünün hiç tutmadığı bu kadının, (saçını bütün kestirmiş, cigarayı adamlar gibi ağızlıkla içiyor), ona çocuk muamelesi etmesine bozulduğundan mıdır nedir, **kabara kabara**, karşılığı daha çok Binbaşı Demir'e verdi: — ...ondört* (YTB, s.506).

Kaçak kaçak: Gizli gizli, çaktırmadan, kaçak göçek.

- *Nasıl böyle benden gizli marifetler karıştırıyormuş gibi **kaçak kaçak** bakınır, nasıl ism-i faili karışık heriflerle çene çalar* (KS1, s.115)?

Kaçamak kaçamak: Gizlice fırsat buldukça, çaktırmadan anlamında.

- ***Kaçamak kaçamak** bakıp susan, başını hep yerlere eğen mahcup çocuk* (KS2, s.155).

Kadın kadın: Kadın olarak.

- *Kadın kadın seziyor ki bu, bir kaçış değildir bu, bu bir sokuluştur* (ZBB, s.264).

Kadife kadife: İpek, ün ve pamuktan dokunmuş, parlak ve yumuşak kumaş; kadife yumuşaklığında olmak.

- *Adamlar öteki üçüncü mevki kompartımanların buna benzemediğini, **kadife kadife** koltukları olduğunu, **kadife kadife** uyunduğunu anlatıyorlar* (ZBB, s.11).

Kalın kalın:

1. İnce olmayan, enli, gür bir biçimde.

- *Ekmek dilimleri **kalın kalın** kesilmişti* (KS2, s.243).
- *Dediği onun bakımından doğru, Ümid zamanın yıpratamadığı insanlardan: hiç değişmemiş, ne yüzünde bir çizgi, ne görünüşünde göze batan bir eskime, sanki dün ayrılmışlar, herşey o kadar aynı: kısıcık kesilmiş oğlan çocuğu saçları, **kalın kalın** iki kaş, baktığı ışığın rengini dakikasında çalan kocaman mika gözleri, upuzun artist parmakları arasında siyah ebonit ağızlığı* (YTB, s.310)!
- *Martılar, birden bastıran gölgelerden, köpüklü beyazlıklarını bir kurtarabilse! Siyah bacalı iri bir şilep, **kalın kalın** uğuldayarak, o sırada limandan çıkmaktadır* (YTB, s.530).

2. Bir fikrin, düşüncenin üzerinde durmak, keskin bir biçimde altını çizmek.

- *Olsa olsa, o yağmur akşamı Şeyh Musa Mahallesi'ndeki ahşap evde, Baytar Salih Yoldaş'ın, altını **kalın kalın** çizdiği 'fıkr-i sabit' olabilirdi* (GP, s.76) ...

Kanat kanat: Aşamalı bir biçimde, kanada benzer.

- *İçimizden büyük dualar geçer. Melaikelerin **kanat kanat** dolaştıklarını biliriz* (ZBB, s.60).
- *Eşine az rastlanır bir tamlik halinde **kanat kanat** açılan* (KS2, s.177).

Kara kara: Siyah renkte.

- *Belki Zehra ya da Kılçık olmadığın, onlar gibi eksik yarım ve ezik olmadığın için ardımsıra yollara dökülür, kaldırımlarda katranlı topuklarının **kara kara** izlerini bırakarak gölgemi kovalarsın* (KS2, s.142).
- ***Kara kara** kaşları, bıyıkları ve uzamış sakallarıyla oradan oraya dolap bütün odaları karartıyor* (KS1, s.175).
- *Ne var ki niyetinin t'sinden itibaren **kara kara** karanlıklar başlıyor* (ZBB, s.183).

Kara kuru: Çelimsiz ve çok zayıf olma, ten rengi esmer olan.

- *Ben güzel bir kız sayılmam. Gianna'ya rastlamasaydım; o bana bir genç kız için güzelliğin her şeyden önce bir iç kuruluş meselesi olduğunu anlatmasaydı; ben hâlâ daha kendimi Dame de Sion'a giden çelimsiz, **kara kuru** kız saymaktan şüphesiz kurtulamayacaktım* (KS1, s.18).

Karanlık karanlık: Kötü kötü, karanlık bir biçimde.

- ***Karanlık karanlık** bakıyoruz, biz* (ZBB, s.172).

Karman çorman: Çok karışık ve düzensiz olma durumu.

- *Geceki sarhoşlukları **karman çorman** elbiseler, çorap ve iskarpinler olarak dört tarafa serpilmişti* (KS2, s.184).

Kasım kasım (kasılmak): Kendini diğerlerinde üstün görerek, gururlanarak.

- *Ve daha sonra Hay-Layfta sarışın pehlivanlar gibi **kasım kasım** kasılan bira dublelerinin karşısında (ZBB, s.24).*

Kaygılı kaygılı: Sıkıntılı ve huzursuz bir biçimde.

- *Sıkı yönetim'in ilan edildiğini, bir lostra salonunun kapısına birikmiş, **kaygılı kaygılı** radyo dinleyen kalabalıktan öğrendi: Ankara Bölgesi Sıkıyönetim Komutanlığına Namık Argüç getirilmişti, İstanbul Bölgesine Fahri Özdilek. O Yüksekaldırım'a vurduğunda, spiker, iki komutanın halka ilk bildirilerini, okumaya geçmişti bile (YTB, s.369).*

Kaypak kaypak: Kaygan, kayağan.

- *Tarlabası'ndan aşağıya akıp dursun. Alt kat insanları romatizmalarına başlasınlar. Eğer asfaltta külhani ve sırlıklam bir köpek seke seke Taksim'e yürürse görme! Bakma bile! Bu gece senin. İşte Athena. Athena'nın fırlak dudakları. Sımsıkı eti. Uzun uzun, **kaypak kaypak** saçları. Elini uzatsan dokunabilirsin. Dokunma! Sadece duy, onunla başbaşa olmanın burucu zevkini yaşa (KS1, s.254).*

Kazasız belasız: Kaza yapmadan ve zorluğa uğramadan.

- *Kabataş iskelesine **kazasız belasız** çıktılar (KS2, s.234).*
- *Bunda, Milli Birlik Komitesi'ndeki giderilemeyen uyuşmazlığın katkısı yok mu, çok, ilk duruşmayı **kazasız belasız** bitirip şehre dönerlerken, Binbaşı Erkanlı'yla, gece, Komite'den üç subayın Emirgan'da yapacakları toplantıyı görüşüyorlar, bu uyuşmazlıkla ilgili çünkü Milli Birlik Komitesi'ni temsilen açılış duruşmasında bulunan Sami Küçük, Orhan Kabibay ve Suphi Karaman ihtilalin karıncalarını ikiye bölüp Komite'nin çalışmalarını torpilleyen fikir ayrılıklarını uzlaştırmaya uğraşacaklar: Kabibay, radikal kanadın temsilcisi, Küçük'se seçimlere bir ayak önce gidilsin diyenlerin (YTB, s.431)!*

Kederli kederli: Üzüntülü, acılı ve sıkıntılı bir şekilde.

- *Türk filmlerini görmelerini mi istiyor, oğlunun akli fikri alarm düdüğülerinin **kederli kederli** inlediği savaş kartelalarında (YTB, s.144)!*

Kerli ferli: Gösterişli ve iri olan kişi.

- *Böyle bir isim daha çok **kerli ferli** bir kadına yakışır (ZBB, s.174).*
- *İlkin sinema sarışını bir yosma çıkıyor, arkasından yaşlıca, **kerli ferli** bir zat (YTB, s.436).*
- *Boğaz'a dönük koltukların birinde **kerli ferli** bir zat, lâcivertler giyinmiş, kır saçları sımsıkı arkaya taralı, tombul parmaklarında ucu yıldızlı cıgara (YTB, s.531).*

Kesik kesik: Ara ara, kısa bölümler şeklinde.

- *İçinde korkuya da cesarete de benziyen saklı bir duygunun telsiz işaretleri gibi **kesik kesik** yanıp sönüşü: Ne olursa Bizans Kemerini geçtikten hemen sonra olur (KS1, s.6).*
- ***Kesik kesik**, birbirini kovalayan, daha doğrusu birbirini itip kakan zincirler halinde: Bizdeki de kafa mı yâni? On senelik biblo! Ulan adam unuttur mu be? Unuttur unuttur (ZBB, s.16).*
- *Amma da büyük bir gar! Üstelik kapılarında **kesik kesik**, tıpkı bir nabızmış gibi vuran, kırmızı trafik lâmbaları (ZBB, s.35).*
- *Mâide yanağını viski bardağının soğukluğuna dayayıp, **kesik kesik**: Tabii, diyor, hayatım (KS1, s.60)!*
- *Çinlilerin birbirleriyle işaretleşmek için çıkardıkları sesler olduğunu anladılar tiz, bazan sırt üşütücü bir çığlıkla upuzun uzayan, bazan **kesik kesik** (YTB, s.74)!*
- *Bekir **kesik kesik** uyudu uyandı (KS2, s.87).*
- *Birileri **kesik kesik** dansediyorlar (KS2, s.127).*

- *Artık kahvede kim varsa hepsi gülüyor: **Kesik kesik** saçlı, pantolonlu bir takım kızlar; sivri sakallı, çember sakallı herifler; ressamalar, ihtiyar talebeler, küçük orospular (ZBB, s.142).*
- ***Kesik kesik** konuşuyor, diyor ki: “. Gözünün yağını yiyem hemşire hanım...beni burda komayın...Polatlı'ya götürün" (GP, s.155) ...*
- *Oğuz **kesik kesik** havlıyor: ... asıl İspanya'ya gitmeli, İspanya'ya! Kızlar anlıyor musun, bıldırcın gibi dökülüyormuş (KS1, s.197) ...*
- *Hasan **kesik kesik** gülümsüyor (SA, s.232).*
- *Süslenmeyi bitirdikten sonra, bir ara, başına bir eşarp bağlamayı denedi; çabucak vazgeçiyor, çünkü beğenmedi; sağına soluna dönüp, aynada son bir defa, kendini süzdükten sonra, kalktı; Gazi'nin, duvardaki portresine bir daha bakıp, gülümsedi. Odasından çıkarken, ipek mendiline, hafif ve **kesik kesik**, öksürüyordu (GP, s.427).*

Keyifli keyifli: Büyük bir mutluluk içerisinde, çok keyif alarak.

- *Yarbay Baba Saffet. Kucağında **keyifli keyifli** ron ron eden Boncuk'u okşamasına ara vermeden, konuştu: <— ...anlaşılmayacak bir husus yok Yüzbaşı, her şey ayan beyan ortada: müteyakkız bir bitarafliktan muhataralı bir tarafgirliğe sürükleniyoruz, diyeceksin ki bunu istemedik mi, amenna, istedik, lakin bu Amarikalılara elimizi bir verdik mi, kolumuza sahip çıkmalarından korkarım (YTB, s.245) ...*
- *Mustafa Kemal Paşa, İzmir 'yadigârı' kırmızı otomobilinin arka koltuğuna oturmuş hem **keyifli keyifli** sigarasını içiyor hem de şoförün yanı başındaki yaveriyle laflamıyordu (GP, s.427) ...*

Kıkır kıkır: İçten gele gele, sesli gülmek.

- *Biz ortalığı ıslatırken onlar milyonlarca çingırak gibi tepemizde **kıkır kıkır** gülüyorlardı (ZBB, s.105).*

Kıl kıl: Tüy gibi, ayrı ayrı, tel tel şekilde.

- *Birlikte lokanta lokanta, pavyon pavyon yaşadıkları; rum şarkıcıları, İtalyan cambazları seyredip Siirt battaniyeli **kıl kıl** bir bekar odasının تنها yastığına baş koydukları bir gececik ister istemez ilk dakikaların resmiyetini, daha sonrakilerin acemiliğini ve çekingenliğini eritip siliyor* (KS2, s.105).
- *Gecenin orta yerinden yorgun, sakalları **kıl kıl** uzamış fırlayıp çıkıyor* (KS2, s.156).
- *İçinde **kıl kıl** titreyen bir ateş örgüsü* (KS2, s.173).

Kırılıp kopmak: Gerçekleşen olaylara çok üzüлp kırılmak, paramparça olmak.

- *Bu olay benim için son darbe oldu. Demir, içimde birşeylerin **kırıldığını koptuğunu** hissettim. Altı ayda nereden nereye gelmiştik ve nereye gidiyorduk* (YTB, s.525)?

Kıymık kıymık: Ufak ufak ve nazıkçe gülümsemek.

- ***Kıymık kıymık** gülümsiyor: bilhassa siz, yüzbaşı Horn diyor, Bataan'da gösterdiğiniz cesaret ve dirayetten dolayı Pentagone'in taltif ettiği meşhur bir asker olmak* (KS1, s.142) ...

Kıpır kıpır: Hiperaktif, yerinde duramayan, çok hareketli anlamında.

- ***Kıpır kıpır** kıpırdanan, sinirli, kolu dövme li italyan iki elini burnuna uzatıyor: Cinquante lire! Cinquante lire! Cento lire* (ZBB, s.17)!
- *Birisi nasıl **kıpır kıpır**, koltuğunda ve dünyadaki yerinde kendisini rahatsız hisseder; oysa öteki iğneli beşikte bile oturmuş olsa bir bulut kadar rahattır* (KS1, s.51).
- *...bir Marika vardı zamanında bu Beyoğlu'nda, görseniz **kıpır kıpır**, yerinde duramaz bir kadındı* (SA, s.59).
- *Tekrar aynada göz göze geliyorlar. İçinde hınzır bir istek **kıpır kıpır**. Erkeklik. Bir kadını kütür kütür kütürdetmek* (ZBB, s.90).

- *Gizli hoparlörlerden o şarkı dağılıyor ine: «Goodnight Irene, goodnight!». Zizi Yüzbaşı'nın sır malı sarı bıyıkları **kıpır kıpır**, bir cevher yumurtlayacak ya, dur bakalım. Sonunda baklayı ağzından çıkardı (YTB, s.104).*
- *Levend'i birbirlerinin içine **kıpır kıpır** yerleşmiş olarak geçiyorlar (KS2, s.164).*
- *Gizleyemedikleri bir heyecanla, **kıpır kıpır**; çoğu terlemiş: yağmur yüklü, kalın bir sonbahar sıcağı, hüküm sürmektedir (GP, s.255) ...*
- *Renk renk, Japon süsleri vs.! Her boyadan, rengarenk bir kalabalık, durduğu yerde duramıyor, **kıpır kıpır**. Kim, nerede, ne tarafına dönse, ay yıldız (GP, s.257)!*
- *Kelime ağzından çıkar çıkmaz; Sevilla, Sevilla'nın deniz suyu gibi **kıpır kıpır** vücudu, elleri, dudakları, ağzı taş kesiliyor (ZBB, s.273).*
- *Rüyasında (al bakalım) Mamasan Shamisen: tavus kuyruğu zenginliğinde, ama nasıl, durduğu yerde duramayan, **kıpır kıpır**, bir renk meşheri; buzlu ampul mavisi dazlak kafası, bayrak alı vampir dudaklarıyla Mamasan Shamisen bir görünüyor, bir kayboluyor: her kayboluşunda değişerek, biraz daha Suat'a dönüşerek: önce kaşlanıyor, sonra saçlanıyor, gözleri kadife parıltılı menekşe rengini alıyorlar, teninde damarlı mermer beyazlığı, ezilmiş çilek, portakal kabuğu, şeftali kokusu, hay Allah (YTB, s.406) ...*

Kır kır: Ak ile karanın karışımıyla oluşan renk.

- *Sakalları **kır kır** uzamış geçkin memurlar inip biniyorlar (SA, s.33).*

Kırık kırık: Parça parça, bölünmüş, dağılmış bir şekilde.

- *Pencereyi açık bırakıp yattığı için bütün adaleleri açıkta yatmış gibi, **kırık kırık** (ZBB, s.13).*
- *Bir bardak mağden suyu içiyor. İki parmağıyla kıskanç gibi şakaklarına sıkıyor. Ümid, **kırık kırık** (KS2, s.80).*

Kırılmak dökülmek: İncinmek, kırılmak, yıpranmak.

- *Önüm sıra, yanım sıra, içim sıra. Gece olsun yine yarı çıplak başı kıcı belirsiz cazın önüne çıksın; sigara dumanları, rakı, votka ve bol dumanları altında kırbaçlanıyormuş gibi; bir terli, bir dehşetli zenci tarafından şakır şakır dövüliüyormuş gibi; kendini oradan oraya savursun, **kırılsın dökülsün!** Ben onu göreyim. Ağzım açık, susayım (KS1, s.13).*

Kırlangıç kırlangıç: Bir şeyin serbest, özgür bir şekilde dağılması.

- *Bu, herkes! Benim yaşamayı düşündüğüm, Türkan ise sokakta çarşıda kahvede sinemada sinek kâğıdı gibi elimize yüzümüze ısrarla yapışan bayağılıkların ötesinde; bakışları **kırlangıç kırlangıç** dağılan, benimle ilgili, hatta belki de benimle varolan bir kadın (KS2, s.144).*

Kıs kıs (gülmek): Sessizce, içten içe gülmek.

- ***Kıs kıs** güldü hergele (SA, s.8).*
- ***Kıs kıs** güldü. Gözlerini açtı kapadı (SA, s.37).*
- *Çinli ellerini oğuşturdu. Birden bire **kıs kıs** güldü (ZBB, s.51).*
- *Yeniden **kıs kıs** güldü (ZBB, s.52) ...*
- *Gilda'nın arkasından Çinli **kıs kıs** gülüyor ve bütün ortalığı batırıyor: Bu karı var ya, bu karı: hasetten geberecek. Dün gece senin aleyhinde söylemedik lâfi bırakmadı. Diyor ki güya sen Namık'la (KS1, s.88) ...*
- *Susuyor. Bir ihtiyar gibi **kıs kıs**, küçük küçük gülüyor (ZBB, s.181).*
- *Şükri **kıs kıs** gülüyordu (KS1, s.237).*

Kısa kısa: Uzunluğu az olan.

- *Karnında, uzun parmaklarıyla rüzgar gibi yer değiştiren ağrısını kovalıyor bir vakit, daha sonra dudaklarını ısırarak **kısa kısa** saçları terden alınaya yapışmış, kendini zorla yatağından söküp tuvalete atıyor (KS2, s.155).*

Kıstırır kıstırır: Bir köşeye kıstırarak, kuytuya çekerek.

- *Yahudi bir arkadaşımız vardı, Yasef! **Kıstırır kıstırır** döverdim, çocuğu (KS1, s.177).*

Kıvılcım kıvılcım: Yanan ateşten çıkan ateş parçaları gibi, kıvılcım biçiminde.

- *Yanyana yürüyorlardı. Dışarıya çıktılar, yıldızların **kıvılcım kıvılcım** harmanlandığı lacivert mavi bir gök, fosforlu danteller gibi şehrin üzerine sarkan gece bulutları, yorgun asfalt kokusu (YTB, s.390).*

Kıvrır kıvrır: Kıvrılmış şekilde, kıvrılarak, bükülerek.

- *Dumanları yine burun deliklerinden salıverdi. İskemlelerden birisi ne tünedi: -O kirpikleri, dedi. görüyorsun ya: öyle uzun uzun, **kıvrır kıvrır** (KS1, s. 88)?*
- *İçisıra, ne hesaplar: <...Halim yine bir meyhanede takılmıştır, geç saatlere kadar gelemes: Suat, yemeğini tek başına yemiş, salonda kırmızı abajurun kanlı aydınlığına oturmuştur, kirpiklerinin upuzun gölgesi yanakların da **kıvrır kıvrır**, elinde kahve fincanı, radyo dinliyor> (YTB, s.345-346) ...*

Kıvrım kıvrım: Dalga dalga, bölüm bölüm.

- *Kalbi **kıvrım kıvrım** kıvranıyordu (ZBB, s.12).*
- *Ümit kadınlığının mıknatıslı ışıklar kusan bir kobra yılanı gibi uyandığını, **kıvrım kıvrım** ayağa kalktığını mertçe kabul ediyor. Aman, öpecekse, öpsün (KS1, s.15)!*

Kızgın kızgın: Kızgın, sinirli ve öfkeli bir biçimde.

- *Daha doğrusu eli kolu bağlanmış bir öfkeyi, çözülecek fırsat ve zaman bulamamış bir küfür zembereğini gülerek; ama nasıl, **kızgın kızgın** gülerek boşaltıyor (KS2, s.42).*

Kibar kibar: İnce, kibar bir biçimde.

- *Ona göre davranacaksın: efendi efendi, **kibar kibar** (KS2, s.178).*

Koca koca: Büyük büyük, irice olan.

- *İstanbul'da Sirkeci Garı'nın تنها loşluğuna iner İnmez aldığı gazetelerden, **koca koca** baskılar üzerine sıçırıyor (YTB, s.125) ...*
- *Mavunalar şatlar, ha bre gidip geliyorlar. Seyir. Neler çıkmadı içinden, neler kamyonlar. **Koca koca** kasalar (SA, s.150).*
- ***Koca koca** avratlar (SA, s.230).*

Kocaman kocaman: İri iri, büyük büyük, koca koca.

- *Süleyman lekesiz mavi gözlerini **kocaman kocaman** açmış, dedesine bakıyordu (KS1, s. 70).*
- *Birkaç hafta sonra, arkadaşlıkları duygusal bir yakınlığa dönüşünce, o dakika siyah çam yeşiline dönmüş gözlerini **kocaman kocaman** açarak, Ümid ona diyecektir ki: <...senin Yüzbaşı, sigortaların yanmış> (YTB, s.205)!*
- *Mavi duman düğümlerinin arasından rengi belirsiz gözlerini sonuna kadar açmış, **kocaman kocaman** bakmıştı (YTB, s.300).*
- *Kapıda, elinde pırıl pırıl askısıyla, kahveci çırağı peydahlandı, sarı kirpikli elâ gözleri **kocaman kocaman** üstlerine açılıyor, beyaz garson ceketinin altında Galatasaray forması (YTB, s.505).*

Kopuk kopuk: Kesik kesik, parça parça.

- *Bundan ötesi düzensiz, **kopuk kopuk**. Eğri büğrü duygular. Gizli, anlaşılmaz çağrışımlar. İç hesapları (KS1, s. 27).*
- *Kafasında **kopuk kopuk** düşünceler (KS2, s.50).*
- *Kadrana eğiliyor. **Kopuk kopuk** opera aryalarının, propaganda konuşmalarının ve ajans bültenlerinin arasında bir istasyon arıyor; ona Paris'ten bir musette (orkestrası, puslu Seine rıhtımları, herhangi bir bulvar*

kahvesinin terasında okunmuş bir şiir kitabı havası getirecek bir istasyon (KS1, s. 61) ...

Korka korka: Çekingen bir tavırla, korkarak, ürkerek.

- *Çinli öncülerin çoktan Wowan Boğazı'nı tuttuklarını, mevzilendiklerini Bütün gece bu yüz den bekledik, sabahtan beri her dönemeci düşmanla burun buruna geleceğiz diye **korka korka** dönüyoruz, oysa herifler uçakların korkusundan sinmiş, fırsat bulup üstümüze gelemiyor* (YTB, s.17).
- *Şimdi gülüşünde, yüzünün çizgilerinde babasının hatlarını göreceğim diye **korka korka** Süleyman'ın yetişmesine çalışıyor; kendimi daha bugünden onunla ilgili önemli hayal yıkıntılarına hazırlıyorum* (KS2, s.36).
- *Gizli aydınlıkların **korka korka** şâhâne çizgilerini belirtmeğe çalıştıkları bir Jean Harlow'la beraber, Jean Harlow'un yok kaşlarını da lüks kalçalarını da buluyordu* (KS2, s.62).
- *Başı filan ağrımadığı halde iki parmağıyla alnını kıskaçlayarak , **korka korka:***
 - *Acaba, diye kendi kendine sordu, söylesem durur mu* (KS2, s.231)?
- *Esfak içinden ve **korka korka** soruyor* (KS1, s.264) ...

Korku korku: Kaygı, üzüntü.

- *Ama bugün fikrasını yayınladığımız adam; iki haklı çıkışması, üç yerinde tenkidi yüzünden yarın cezaevini boylayacak olursa, **korku korku** düpedüz içime girmiştir. Evini barkını düşünmek herkesin boynunun borcu değil mi* (KS1, s.22)?

Koyu koyu (düşünmek): Derin derin, yoğun bir şekilde.

- *Zehra sabahlığına sarınmış **koyu koyu** pencereye dalıyor: -Davi, diye düşünüyor, yine piyano çalışır* (KS1, s. 103).

Köpük köpük: Köpürmüş, köpük şeklinde.

- *Kalın camlı bardaklarda bir su aygırı gibi ihtişamla hışıldayan siyah bira. Köpük köpük. Islak yeşil bir salata, cilalı siyah zeytinler de düşünülebilir* (KS1, s. 29).
- *Köpük köpük çirkef, boğazlarına yükseliyor* (GP, s.52) ...
- *Büyük havuzun fiskiyelerinden müthiş çevik, alabildiğine neşeli bembeyaz sular fışkırıyor. Köpük köpük sular* (KS2, s.152).
- *Belki bir zamanlar içi köpük köpük yeraltı tartışmalarına katılmış, gizli kitaplar dağıtmıştır* (ZBB, s.183).
- *Her zaman nasıl yapıyorsa, öyle yapacak yine: buzdolabından iki bira açacak, köpük köpük bardaklara boşaltıp getirecek* (YTB, s.467).

Kör kör: Etrafını görmeden, görmeden; bilmez anlamaz bir şekilde.

- *İlgili gibi gösterilen öbür şirket ve bankalardan kimisi yan çiziyor. Kimisi kör kör parmağını gözüne adem-i malumat beyan ediyor* (KS2, s.27)!
- *Buralarda kör kör yaşamaktan kurtuluvermiş* (KS1, s.48).
- *Kör kör kadının boyasız yüzüne baktı* (KS2, s.65).
- *Bir müddet kör kör bakındı* (KS2, s.236).

Kör kör: Işıltısız, silik silik, görünür görünmez, parlak olmayan.

- *Yorgaki'nin kemani öylesine içli ve çocuk ki ortalıkta bir martı kanadı gibi parlıyor; bar kızlarının, sarhoşların ve köhne şilepler gibi kış kaça vermiş günahlarının üstüne iç açan, tertemiz yağmurlar yağıyor. Yoğun bir dans. Değişik çağrışımlarla gelen. Ölü gözleriyle kör kör aydınlatılmış bir arka Beyoğlu sokağı. Tophane'de dolaştık; deniz, küf ve esrar kokan Bizans dehlizleri* (KS1, s. 90).
- *Masaları kör kör aydınlatan iki tek elektrik* (KS1, s.149).

Kös kös: Sağa sola bakmadan, yorgun yorgun, saf saf moralsiz biçimde.

- *Elimizde yine de bir şey kalmadı. Dönüp geldik **kös kös**. İşimizi ona göre düzenleyip de kapağı bir kere Amerika'ya atabilseydik eğer* (KS1, s. 17) ...

Kötü kötü: Hoşa gitmeyen bir şekilde, kötü şeyler yapmayı düşünerek, kederli, üzüntülü ve ters ters.

- *Ve Güner **kötü kötü** sivrilen memeleri, uzadıkça uzayan boynu ve dalgalanan dişiliği ile usta bir oyuncu* (KS2, s.61).
- *Şampanya bardağının içinde sımsıkı, iyice terlemiş, dokunulamayacak kadar kirpas tutmuş Yüzbaşı Horn **kötü kötü** gülümsüyor: Sen, diyordu, Freddy yeşil şarap içtin mi hiç* (KS1, s.214)?
- *Yalnız içisıra dönüp duran, **kötü kötü**, aynı soru işaretleri: -Niye böyle yapar benim kızım* (KS1, s.230)?
- *Suat'ın evli olduğunu, (nedense biraz üzülerek) o gün öğrenmişti, kocasıyla eve taşındığı günün gecesi tanıştı: adı Halim, vapur dumanı gözlüklü, saçları kınalı kızıl **kötü kötü** sarmısak kokan bir sarhoş; Suat gibi tepeden tırnağa özenli bir kadına asla yakışmayan bir koca* (YTB, s.337).
- *Yolda suratını otomobilin ya da vapurun camında gördükçe irkildi: bıçakla oyulmuş çizgileri, uç uç belirmiş sakalları, çirkin yara iziyle **kötü kötü** bakan, bu fena halde binbaşı herif, o mu* (YTB, s.434)?

Kuşkulu kuşkulu: Şüpheli, kuşkulu bir biçimde, işkillenmek.

- *Arkasından, sağına soluna **kuşkulu kuşkulu** bakıp, sesini alçaltarak önemli bir sır ifşa edecektir: —...hih, hih, hih, laf aramızda Cüce Abdi de derler* (YTB, s.389) ...

Küçük küçük: Ufak ufak, normalden daha küçük bir şekilde.

- *Keleşoğlu bifteğini bıçağının ucuyla **küçük küçük** parçalara ayırıyor, her parçanın üzerine adamakıllı hardal sürüyor* (KS2, s.80).

- *Susuyor. Bir ihtiyar gibi kıs kıs, **küçük küçük** gülüyor* (ZBB, s.181).
- *Gülüyor. Dişleri **küçük küçük** fakat düzgün: sigaralar da, diyor, onun* (KS1, s.213).
- *Onlar yaşamazlar. Onlar bir plândırlar. Yahut çeşitli plânların **küçük küçük** kısımlarıdır. Oysa öbürleri, yâni **küçüklü büyüklü** bütün hesapların dışında kalarak, sadece yaşıyanlar hayatın özü ve kendisidir* (ZBB, s.233).
- *Bir anda etrafın **küçük küçük** sonsuz noktalardan, ve birbirine benzeyen, ve katiyyen benzemeyen noktalardan ibaret seyrek ve seyyal bir dokumayla çevrilivermiş olur* (ZBB, s.234).
- *Sırıttıyor. **Küçük küçük** tırtıllı dişleri gözüktüyor: ... korkuyorsunuz, diyor, korkuyorsunuz* (KS1, s.260).
- *Siyah bir kuğunun uzun boynunu, **küçük küçük**, binlerce öpmek* (YTB, s.331)!

Küçüklü büyüklü: Küçük büyük bir arada.

- *Bahaneler uydururdum. **Küçüklü büyüklü** bahaneler. Babamı öne sürerdim, Sıtkı Ocakçılar'la evlenmemi istediğini* (KS1, s. 42).
- *Onlar yaşamazlar. Onlar bir plândırlar. Yahut çeşitli plânların **küçük küçük** kısımlarıdır. Oysa öbürleri, yâni **küçüklü büyüklü** bütün hesapların dışında kalarak, sadece yaşıyanlar hayatın özü ve kendisidir* (ZBB, s.233).

Lapa lapa (yağmak): (Kar) İri iri ve yassı taneler halinde yağma.

- *Hava, 'katiyen' bozmuştu: **lapa lapa**, nedense telaşlı, bir kar bastırdı* (GP, s.53).
- *Altında **lapa lapa**, bereketli ve bol bir kara boğulmuş İştîp kasabası* (KS2, s.190).

Lif lif (olmak): İnce ince, tel tel olmak.

- *Bıçağının ucunda **lif lif** açılan, yeterince pişmiş yeterince kanlı ve şaraplı krallara layık bir sığır dokuması* (KS2, s.217).

- *Ürkütücü bir hızla nefes borusu ve genzi tozlanıyor adetâ! Sinirleri **lif lif** gerilmiş. İçinden dışarıya pis ve kokmuş öfkeler fişkırtmağa, dışardan içine yeni yeni ve asılsız astarsız şüpheler akıtmağa hazır bir DüNDAR. Hangi DüNDAR bu (KS1, s.118)?*

Lime lime: Yıpranmak, dağılmak, parça parça olmak.

- *Ahşap pencerelerde suratları **lime lime** ihtiyarlar (YTB, s.501).*

Lokma lokma: Lokmalar şeklinde, parça parça bölünmüş olan.

- *Dilerim Allahtan **lokma lokma** çiğnesin (KS2, s.50).*
- *Gözleri **lokma lokma**, gözkapakları saydam bir adam bir kuytuda eğilmiş avcuna bakıyor (KS2, s.50).*
- *Gözleri **lokma lokma**, gözkapaları saydam, avucunda otuz kısımlık filmler gören adam bunların üzerini dağınık bir bulut gölgesiyle örtüyor (KS2, s.50).*
- *Bu sessizlik yok mu, ya da daha doğrusu **lokma lokma** yağın karın bu bomboş şehirde bir dev fisiltısı gibi büyüyen sesi yok mu, beni en çok o yenilgiye uğratiyor (KS1, s.183).*
- *Bekir kalabalığın en önünde tel tel gerilmiş, yumruklarını akmıştı. Yarı yarıya Gilda onu parçalasın, saçlarını yolsun, **lokma lokma** dağıtsın istiyor; yarı yarıya Athena'nın başladığı gibi kavgayı yırtıcı bitirmesine dua ediyordu (KS1, s.243).*

Lüle lüle: Kıvrım kıvrım, büküm büküm şekilde.

- *Jeep'in içinde ne yanına dönse, otomobil camlarına çizilmiş insan suratları: minicik burnu, **lüle lüle** saçlarıyla, gülümseyen bir kız çocuğu; gözleri yorgunluktan sakallarına sızan, gitti gidecek bir ihtiyar; spor arabasının direksiyonunda sinirli sinirli cigara içen küllü sarışın sosyete dilberi: dudakları ve sivri tırnakları yaldızlı siklamen (YTB, s.405)!*

Lüzumlu lüzumsuz: Gerekli gereksiz, yerli yersiz.

- *Oysa Kâzım'ın üstünde saldırgan bir neş'e. **Lüzumlu lüzumsuz** gülmeler* (KS1, s.153).
- *Ellerini **lüzumlu lüzumsuz** havalarda gezdiriyor* (KS2, s.158).
- *Her işini bitirdikten sonra daima ne yapacağını kestiremediği uzun ve bitmez tükenmez saatler kalıyor elinde: sinema, içki, resim yapmak, tiyatro, **lüzumlu lüzumsuz** flört, Güner, sanat tartışmaları; bütün bunlardan sonra yine de bomboş odalar gibi büyük büyük yankılanan bir zaman boşluğu* (KS1, s.197)!

Mahcup mahcup: Mahcup, çekingen, sıkılmış bir şekilde.

- *Abduş ki bilek kalınlığındaki demir çubukları bütün dilsizler gibi vurduğu her yerden ürkek, **mahcup mahcup** gülümseyerek kıvrırır; ölüm sesleri, mezar uğultuları getirir. Çinli Şükrü bulaşık suyu gülümsemesini Abduş'un üstüne başına döküyor* (KS1, s. 85).
- *Hilde **mahcup mahcup** yüzü hafif pembeleşmiş onun yanına gidiyor* (ZBB, s.112).
- *İçlerinden yalnız birisi, yoksa Yurdakuler mi, — kalın kaşlarını indirip, **mahcup mahcup** gülümseyerek: <—Tam,> demişti, <sefir karısı olacak bir kadın>* (YTB, s.472)!

Mahzun mahzun: Hüzünlü, sıkıntılı bir şekilde.

- *Onun umurunda mı? Olmazsa bir yağmur gecesi Beyoğlu barları **mahzun mahzun** ıslanırken bu defa başka Athena bulur çıkarır, alıp bekâr gecelerine götürür* (KS1, s.192).

Manalı manalı: Manalı bir biçimde, anlamlı anlamlı.

- *Kolayca ellerini avuçlarına alıp sevdiği, siz yerine sen dediği, parlıtsız siyahlarına **manalı manalı** baktığı bambaşka bir Aysel* (KS2, s.160).
- *Gilda önce ses çıkarmadı. **Manalı manalı** gözlerini süzdü* (KS1, s.238).

- *Onu görünce **manalı manalı** başını salladı* (KS2, s.240).

Manasız manasız: Anlamsız anlamsız.

- *Freddy Mills yanbaşında tahtadan bir at gibi **manasız manasız** susuyordu* (KS1, s.259).

Mavi mavi: Mavi renkte.

- *Ve çocuk, sonra! Gözlerinin içi **mavi mavi** gülümsiyen. Elleri ufacık ufacık* (ZBB, s.18).
- *Gözlerinin içi **mavi mavi** gülümsiyen; elleri ufacık ufacık, her zamanki gibi fütursuz ve neş'eli* (ZBB, s.57).
- *Kuru, **mavi mavi** damarları belirmiş iki elinde iki kokteyl bardağı, dosdoğru üzerine geliyor* (KS2, s.81) ...
- *Eskimeyen buzlu bir sisin tepeden ovalara doğru **mavi mavi** uzattığı* (KS2, s.107).
- *Sonra çocuk. Gözlerinin içi **mavi mavi** gülümsiyen; elleri ufacık ufacık; her zamanki gibi fütursuz ve neşeli* (ZBB, s.146).
- *Burun deliklerinde **mavi mavi** kımıldıyan sigara dumanları* (KS1, s.201).
- *İstanbul'a dönerken daha Samsun vapurunun salonunda büyük sarı mendili çatmalı, eli kehribar tesbihli, boyun damarları **mavi mavi** belirmiş Balıkesir Milletvekili Recai Kurter'le çatışyorsunuz* (KS1, s.208).
- *Suat'ı mayoyla görmek, sınavdan beter: fazla alımlı, teni öylesine saydam ki cigara dumanı bükümleri gibi **mavi mavi** damarları görünüyor, göğüsleri ağır, kalçaları dolgun, yürüdü mü çevresine ezilmiş meyva kokuları saçıyor ama, güneş yağı kokusuyla daha baygınlaşmış olarak* (YTB, s.482).

Metelik metelik: Azar azar, küçük parçalar halinde.

- *Onun aşağılık çeviriler yaparak Babıali'den adeta **metelik metelik** söktüğü üç beş kuruş ise; savruk, alkolün ve tütünün at koşturduğu aylak yaşamasının kızgınlığına dokunur dokunmaz cisildi olarak buhar oluyordu* (KS2, s.186).

- Herşeye rağmen. Zamanın önünde duruşunu; açlığın, parasızlığın, kanunsuzluğun önünde duruşunu; vakitlerini **metelik metelik** harcıyışını seviyoruz. Hatta hayâsızlığını (ZBB, s.268)!

Mırıl mırıl: Mırıldanmak, sessiz sessiz konuşmak.

- Eğer Nevzat'ın bir frank fazla parası, odasında iki tane kesme şekeri, bir tutam çayı kalmışsa; biz, su bardaklarıyla çay içeriz; suratlarımızı karşılıklı aynalara çarpa çarpa, vicdanlarımızı ve bütün Paris halkının vicdanını önümüze almışız gibi, alçak sesle, **mırıl mırıl** konuşuruz (ZBB, s.237).

Miskin miskin: Tembel bir biçimde, uyuşuk uyuşuk.

- Üstelik sakalları uzamakta idi. Azar azar, ufak ufak, **miskin miskin** (KS2, s.117)!
- Bir dakika sonra Yorgaki **miskin miskin** salkıyan bir tangoyu uyandırmak derdine düştü (KS2, s.155).
- İşkembecinin garsonları uzamış tırnakları ve kirli önlükleriyle sonbahar sinekleri gibi **miskin miskin** masadan masaya dolaşıyorlar (KS1, s.174).
- Süreyya **miskin miskin** omuzlarını kaldırıyor (ZBB, s.182).
- **Miskin miskin** yatağına bulaşıyor (KS2, s.224).

Mor mor: Mor renkte.

- Tut ki yaptım, tut ki Athena bana gülümsedi: çevresi **mor mor** çizilmiş fırlak ağzında uyuklu bir gülümseme belirdi. Niye yarayacak (KS1, s. 13)?
- Hava bozacağa benzer: **mor mor** yağmur bulutları, Haliç'in yukarısında hızla çoğalıyor; Süleymaniye'nin, Sultanahmet'in minare uçlarına kıpkızıl şimşek ilmikleri atıyorlar (YTB, s.530).

Muzip muzip: Davranış, bakış ve sözlerde şaka yollu alay etme, gırgıra alma.

- **Muzip muzip** gülerek, bir de itiraf: <—...evde yiyecek tek lokma yok, hazırlaması uzun iş, karnımızı doyurur öyle gideriz> (YTB, s.460).

Namuslu namuslu: Edepli, gereğine uygun, iffetli bir biçimde.

- ...kabahat bende: sizin kalleşliğinizi bilmezden gelip **namuslu namuslu** işe giriyorum (KS2, s.90).

Nazlı nazlı: Çekingen, alımlı bir şekilde, kibar kibar.

- Dutluklarda, meyva bahçelerinde ağaçlar, **nazlı nazlı** yapraklarını döküp soyunuyorlar; sabahları ortalığı billûr bir bardak gibi ışıldatan ince bir çiğ düşüyor, olsun, havada insana geniş soluklar almak, sinek vızıltılarını dinleye dinleye açıkta uyumak isteğini veren bir Eylül sonu rahatlığı ve yumuşaklığı! Takvimler Kasım demiş, kış sanki hiç gelmeyecek (YTB, s.233).
- Yüzbaşı Demir, akvaryumun gizemli aydınlığının da **nazlı nazlı** salınan dantel balıklarının seyrederek, az önce yaşadığı garip başkalaşmayı düşünüyordu: Mamasan Shamisen, beklenmedik bir anda ve biçimde nasıl olmuş da, belleğinde Suat'a dönüşüvermişti (YTB, s.333)?
- Suat kirpiklerini **nazlı nazlı** eğip cevap veriyor: — Evet, teslim olması müstaceliyet kesbedince size o mühim randevunun saatini haber veremeyeceğini düşünmüş, son derece telaşlıydı, bir o kadar sevimli (YTB, s.361) ...

Nokta nokta: Yuvarlak şekilde, benek benek, nokta biçiminde.

- Berikinde Mahmud'un **nokta nokta** ıslanmış geniş kenarlı şapkası (KS1, s.11).
- Taşıp **nokta nokta** kaldırımı aydınlatıyor (KS2, s.13).
- Tarabya ağzını dilini kaybetmişti. Kıyı boyunca **nokta nokta** titreşen sokak lambaları dilsizdiler. Şimdi bu donuk ve tuzlu gece sessizliğinin altında ezim ezim eziliyorum (KS1, s. 40).

- *İçeriye yağmurluğu sırsıklam, gözlükleri **nokta nokta** Milân Yankoviç girer ve gökyüzüne söver (ZBB, s.127).*
- *Otomobiller yağmurun altında **nokta nokta** pırıldıyarak akıyorlarmış (KS1, s.169).*
- *Böyle titrek ve **nokta nokta** bir Taksim Meydanı'ndan vazifeye giderken değil mi ki kapıları suratına çarpan bir kadınla evlenmeyi kuruyorsun, tamamsın sen (KS2, s.181).*
- ***Nokta nokta** pastahaneleri, meyhaneleri, birahaneleri benekliyor (KS1, s.199).*
- *Bürosunun penceresinden adeta bir kıyı şehrinin **nokta nokta** aydınlığı görünüyordu (KS1, s.203).*
- *Kravatından kan damlıyan bir sivil komiser çocukları kovalıyor; basın burdan bakalım keratalar diyor; ve yalnız kalır kalmaz adresin trenine binip kravatından **nokta nokta** kan damlatarak (KS1, s.248) ...*

Olumlu olumsuz: İşe yarayan, yapıcı olan ve işe yaramayan, istenilen sonuç alınamayan duygulanma.

- ***Olumlu olumsuz** duygulanmalardan çok, hiç değilse onlarla beraber düşünmelere muhtaçsın (KS2, s.84).*

Oturuşu kalkışı: Bir kişinin oturup kalkması, hal ve hareketi anlamında.

- *Onu burada tanıyorlar. Çok gelip gitmiş. **Oturuşu kalkışı**, çevresine bakışı, belli ediyor bunu (YTB, s.275).*

Oyuk oyuk: Çukur çukur, oyulmuş, içi boş.

- *Göz çukurları **oyuk oyuk** binlerce bebek, binlerce Bekir (KS2, s.22).*
- *Karık sesiyle **oyuk oyuk** güldü (KS2, s.24).*

Öfkeli öfkeli: Öfkeli, kızgın bir durumda olmak.

- *Öfkeli öfkeli bakışıyorlar. Bağırıyorlar. Gözleri oradan oraya kayıyor* (ZBB, s.260).
- *Binbaşı Demir, geçen ay burada Ahmet Ziya bey'in eleştirilerini dinlemişti; buna benzer sözleri tartışmalı iki komite toplantısı arasında, sonra orada söyledi: ay ışığının camdan cama yansıtılarak, eski Ankara içlerinde alabildiğine zenginleştiği, sıcak bir bozkır gecesi; Genel Sekreterlik Odası'nda, Binbaşı Erkanlı **öfkeli öfkeli** çayını karıştırıyor; yaşlanmış sinema jöni yakışıklılığını üniformasına sığdıramayan Albay Dünder da orada; dönüp hayretle ona bakıyorlar : herkes 'Atatürkçülüğe' dönüldüğünden emin* (YTB, s.454)!

Örtülü örtülü: Kapalı kapalı, belli etmeden, örtülü bir biçimde.

- *Belki lacivert, belki siyah. Herif yaklaşır yaklaşmaz içerden sol arka kapıyı açtılar, Bekir'i içeri aldılar. Birisi **örtülü örtülü**: O mu, diye sordu, emin misin* (KS2, s.57)?
- *Türkân gerçi rahat değilmiş; ömründe ilk defa, üstelik **örtülü örtülü** de sokulan bir erkekle sinemaya gelmiş olmak, içini buruyor, boğazını kurutuyormuş ama hiç bir şekilde çıkmayı da düşünmüyormuş. Bunu sonraları bana kendisi söyledi. Dağınık bakışları etrafında bir kırlangıç sürüsü gibi uçuyordu. Bense yeni yeni sigara içmeye başlamıştım; bunun Türkan'ı rahatsız ettiğini sanıyor, sıkılıyordum* (KS1, s. 72).
- *Bu müzik içinde, bu müzikle birlikte Güner dalgalı kalçaları, ahlaksız boynu ve kaskatı göğüsleriyle salonda gidip geliyor; biraz Hürriyet gazetesini ve ilâvesini masanın üzerinden kaldırıyor; biraz Dürnev'e çay ikram ediyor; biraz da gözlerini aralayıp **örtülü örtülü** bakarak: Ben, diyor, memnunum abla* (KS1, s.213)!
- ***Örtülü örtülü** gülümseyip çay fincanını dudaklarına götürecektir* (KS1, s.214).

Örümcek örümcek: Gözlerin örümcek ağına benzer şekilde kızarması ve kanlanması.

- *Alkol ve uykusuzluk, Turgut'un gözlerindeki diri maviliğe açık ve **örümcek örümcek** bir kan kırmızılığı işlemiş. Kulağının dibinde: sizinle, diyor aynı zamanda Paris'te imişiz (KS1, s. 17).*
- *Karanlıkta yüzünün ve gövdesinin bütün çizileri silinip kayboluyorlar. Yalnız, yılan ısıltığı gibi bir ısıltık **örümcek örümcek** ısıldıyor (KS1, s. 45) ...*
- *Kürd İlyas dört beş gün sabahtan akşamlara kadar içti. Balık pazarı dedi, içti. Galata dedi, içti. Tophane dedi, içti. **Örümcek örümcek** kanlanmış pis gözlerini mermer bozması meyhane masalarına damlatarak küf yeşili bir suratla sövdü durdu (KS1, s. 133) ...*
- *O vakit kral, Beygir Kâzım'dır: İçtikçe gözleri **örümcek örümcek** kan bağlayan; kahkahaları daha bir gülmekle haykıra haykıra ağlamak arası bir hâl alan Beygir Kâzım (KS1, s.158)!*
- *Biz: ben, Bekir, şu **örümcek örümcek** gözleri ağlamaya hazır Kâzım ağbiy, şu İlyas, su Yorgaki, şu hepimiz neden bir fabrikada dokumacı, bir tarlada ırgat, bir dükkânda tezgahtar olmayalım da böyle zehirli bir korsanlar gecesinin dibinde yalancı, aldatıcı hayaller kurup, uydurma mutluluklar tasarlıyalım (KS1, s.161)?*
- *Öbürü, Şair Turgut'un ağzına düşen bol ve kırçıl bıyıklarına; ince ince, **örümcek örümcek** kanlanmış diri mavi gözlerine dalmış, onun da bir mülteci olup olamayacağını kendi kendine soruyor (KS2, s.185).*
- *Gecebekçisinin gözleri **örümcek örümcek** kan (ZBB, s.206).*

Par par: Titrek titrek parlayıp ışık saçarak.

- *Üsteğmen Demir dediklerinden çoğunu anlayamıyordu: adlarını sorsa gerek, rütbelerinin ne olduğunu, nerede savaştıklarını! Aslında Üsteğmen Demir, yeterince İngilizcesi olsa da söylediklerini çıkaramaz; sanki bir büyüye yakalanmış, gözlerini yüzüne dikmiş. Alışılmadık çizgilerini, **par par** yanan renklerini, belleğine kazıyor (YTB, s.110).*

- Orada **par par** yaşanmış kurukafa işaretli on yılının her dakikasından söktüğüm yaşantı diye neyin varsa hepsini, yukarda bir şapkayla aşağıda bir çift ayakkabı arasına yusyuvarlak sıkıştırıp, on yıl sonraki İbrahim olarak on yıl sonraki Türkan'ı göreceğim (KS2, s.219).

Parça parça: Bölük bölük, parçalara ayrılmış şekilde.

- Bir saatten beri elinde dürbün, şehrin ufuktan **parça parça** sökün edişini seyredip hayran oluyor (SA, s.16).
- Üsteğmen Demir, işin bu tarafını çok sonra öğrendi. O dakika sadece, hafif puslu sessizliği **parça parça** dağıtan makineli tüfek seslerini işitiyor. Yalnız onları mı, yanılmıyorsa, havanlar da söze karışıyor sık sık: tok, çabuk ve dikine patlayışlarla, cam bir küp gibi donmuş yıldız alacası gökyüzünü, delik deşik ediyorlar (YTB, s.40).
- İşte tam bu sırada Ümid yeni bilenmiş bir ustura hainliğiyle karanlıkta beliriyor; sevincini, heyecanını **parça parça** doğruyor. Olur mu böyle şey? Büyük sustu. Yalnız elleri ortada duruyorlardı: bir gazeteci için fazla iri ve tüylü, bir işçi için fazla zarif elleri (KS1, s. 40).
- Necdet'le Cezaevi'nde küçük el baltalarıyla **parça parça** etmişler kartallara yediriyorlar (KS2, s.46).
- Gümüşlü bulutlar, **parça parça** (KS2, s.58).
- Zehra'yı **parça parça** eden, bu: Hiç olmazsa beklemekten kurtulmak, beklemeyi unutmak istiyor (KS2, s.68).
- Abduş: Hı, diyor gözleriyle. İçi sıra Bekir'i bir tenhada kısıtıyor, **parça parça** ediyor (KS1, s. 85) ...
- Mahcup, çekingen Yahudi gülümsemesini Venedik storlarından üzerine **parça parça** düşen İtalyan güneşine tutup pırıldatarak: -... karar vermek ne (KS2, s.143)?
- Mehmed-Ali karanlığı ve aydınlığı, öfkeyi ve sükûneti, saadeti ve ıstıرابı, eveti ve hayır; aynı zamanda, kırık ve **parça parça**, bütün ve yekpâre, sıfır ve milyon hâlinde yaşıyor (ZBB, s.144).
- Ağır yaralılar koğuşu, gece lâmbalarının dalgınlıklarını, kokulu alacasında, telâş telâş sabahı aranırken, Üsteğmen Demir'in ölüm dağların ardından gelen

*bir ses ama nasıl gür, nasıl ulu bir ses **parça parça** ediyor; sıçrayıp uyanmasına, güp güp atan yüreğini yaralı bir kuş gibi elinde bulmasına neden oluyor: ...Feyzullah oğlu Demir!> ...Feyzullaaah oğlu Demiiiir> (YTB, s.163)!*

- *Hareketlerinin parlayıp sönuşü, zincirleme yer değiştirilişleri, sessiz bir acıyla boşlukta çengellenen parmakları koridordaki bulanık karanlığı dört tarafından yırtıyor, **parça parça** ediyordu (KS2, s.167).*
- *Sürahinin yuvarlak aynasında Mahmud'un **parça parça** suratı (KS1, s.175) ...*
- *Gözleri yorgun; elleri, çalışmaktan **parça parça**; yüzü o derece güzel bir kızcağız (ZBB, s.171).*
- *Oysa kafamızın içi, bütün vücudumuz öylesine **parça parça**, öylesine kırık dökük ki buna, bu düşündüğümüze bir türlü teşebbüs edemiyoruz (ZBB, s.201).*
- *Tepe camları **parça parça** yıldız tükürüyordu (KS1, s.204).*
- *Peki bu sandal ne? Bu sandalın içindeki kırılmış isli bir lamba şişesi gibi **parça parça** hayalleri kimin hayalleri? Mahmud'un mu? Sen Keleşoğlu Apartmanı'nda Boğaz'a karşı kirli bir uyku büyütürken yoksa onu böyle doğrayıp doğrayıp denize dökmek için açıklara mı itiyorlar (KS1, s.210)?*
- *Hepsi gitseler, ölseler, **parça parça** olsalar da Ankara'dan gelecek para bütününüyle ona kalsa (KS2, s.211).*
- *Yağmur bir çekirge bulutu halinde camlara çarpıyor, **parça parça** parçalanıyor (SA, s.212).*
- *Yepyeni bir kar bu defa mutlaka kazanmak üzere **parça parça** Beyoğlu'na saldırıyor (KS2, s.216).*
- *İzmir'deki bir pasajda mı nerede camı çerçevesi **parça parça** edilmiş bir parfümeri (KS2, s.227).*
- *Gülmesine kalmadı bıyıkları yağlı, elleri **parça parça**, lâcivert elbiseli taşralı müşteriler sükün etti (KS1, s.237).*
- *...küflenmiş bir haytanın, suratına tükürülecek bir ipsizin harcaıverdiği bu fırlak dudakları zehirli çengi içini bölüp ufalıyor, **parça parça** burnundan getiriyordu (KS1, s.241).*
- *Eğer bu millet, bu memleket parçalanacak olursa umumi şerefsizliğin enkazı altında şunun bunun şahsi şerefi de **parça parça** olur (KS2, s.244).*

- *Hele bu gökler! **Parça parça**, kanlı. Bu motor çatçatları* (KS1, s.270).
- *Beynimizin **parça parça** kaldırımlara serpildiğini görüyoruz* (ZBB, s.286).
- *Yukarda, henüz dağılmamış şafak kızılığının pembeleştirdiği **parça parça** bulutlar. Hanidir çok uzun, çok gizemli şeylerden konuşmuşlar gibi, Suat birdenbire: — İşte böyle, dedi, işte böyle Demir* (YTB, s.521).

Parıl parıl: Pırıltılı bir şekilde, ılık saçarak.

- *Semaverler altındışli taşrahılar gibi **parıl parıl** sırtıyorlar* (KS2, s.6).
- *Akşamları Suat Hanım, edalı edalı salınarak, getirir, onun dizi dibine, silinmiş camları ve oğulmuş pirinçleriyle **parıl parıl** şek saçan heybetli nargilesini koyardı* (YTB, s.54) ...
- *Barın kapısından bir adam fırladı. Oracıkta durdu. Sümkürdü. Burnundan kan akıyordu. Avaz avaza içeriye bağırdı: Ulan Kazım, ben de bunu sana sormazsam anam avradım olsun! Ve çekti gitti. İçerde, Kâzım: gözleri dışarı uğramış, usturayla kazınmış kafası terden **parıl parıl**, yumrukları sıkılı: Beygir Kâzım. Masaları, sandalyeleri tekmeliyor. Bed, kalın ve karık sesi barın duman duman tüten havasını oyuyor* (KS1, s. 83).
- *Yüzbaşı Horn, elinde mitralyet, Bataan'da kumsala çökmüş. Arkasında okyanus bir kama gibi **parıl parıl*** (KS1, s.142).
- *Öyle keskin, öyle yıldırıcı, **parıl parıl*** (YTB, s.147).
- *Usturayla kazınmış kafası yine **parıl parıl*** (KS2, s.169).
- *Ve bir gece, Paris'te, yıldızlar bir yağmurun arkasına sinmişken, odasının kapısı ardında **parıl parıl** bir usturanın küstah beyazlığı, diyorsunuz. Kan sonra, Adamın ellerine bulaşan, içini bulandırabilen, kan* (ZBB, s.204)!
- *Birdenbire onu öbürlerinin arasında sapsarı bir alev gibi **parıl parıl** gördüler* (KS1, s.243).
- *Lâvabonun önünde traş olacağım, sabah, köpüğü dağıtayım diye başımı kaldıracak oluyorum, sen misin kaldıran, aynanın içinden önce bir sonra bin ayna çıkıyor, başlıyor **parıl parıl** etrafımda dönmeye* (YTB, s.249)!
- *Birden, kaşları ve saçları kazınmış kalaylı **parıl parıl** kafası, bayrak alı dudakları arasında tüten kocaman King Edward purosuyla Mamasan Shamisen* (YTB, s.307)!

- Çok geçmeden, alevler bu kere, **parıl parıl**, denizin üzerinde yürüyecekler (GP, s.312) ...
- Çevresinde terden **parıl parıl** genç yüzler, algılamayı bilmediği kalabalık bir öfke (YTB, s.368)!
- Vapurla Köprü 'ye geçiyorlar: sanki yaz, dümdüz, **parıl parıl** deniz, erimiş cam gibi göz kamaştırıyor; Sarayburnu'nda çözülüp dağılan martı yumakları; romorkörlerin, gergin halatlarıyla ağır ağır çekerek, Galata rıhtımından ayırdıkları bembeyaz bir vapur, Romen bandıralı, güvertesinde sürüyle yolcu: hayal mi kuruyorlar, kurulmuş bir hayalin mi içindeler (YTB, s.398)?
- Çakmağın aydınlığında, üst dudakındaki ter damlacıkları, **parıl parıl**: <— ...bugün işte o günmüş> (YTB, s.467).
- Suat'ın bakışları değişiyor, menekşe rengi kadife perdeler aralandı, yeniden o üflenmiş ateş sarıları **parıl parıl** (YTB, s.522).

Paşa paşa: Efendice, uslu uslu, kimseyi rahatsız etmeden.

- Hürriyet gazetesi, **paşa paşa** (KS2, s.141).
- Şimdi yatacak teyzesi, sizi öpecek ve **paşa paşa** gidip yatacak (KS2, s.207).
- Daima bu iki ayrı karakter, ayrı ne demek, bu her bakımdan birbirine zıt karakter yüzünden günün birinde **paşa paşa** kodesi boylayacağımızı sanmışumdır (KS1, s. 51).

Pembeleşe pembeleşe: Pembeleşmiş biçimde, pembe görünümlü.

- Demir, ne de olsa ortaokul öğrencisiydi, olayın Gazi Paşa'ya karşı bir yanı olduğunu kendiliğinden bulup çıkarmıştı ya annesi Suat Hanım ya o tarihte, ya da biraz daha sonra, olup bitenleri heyecan ve mutluluktan yanakları **pembeleşe pembeleşe** ona şöyle açıklamıştı (YTB, s.137) ...

Pençe pençe: Bir kişinin yüzünün yırtıcı hayvanların parmak ve tırnakları gibi kızarması.

- *Onların ardından da yüzü rüzgârdan **pençe pençe** kızarmış, gözleri nedense dalgın, başı nedense eğik, Bekir (KS1, s.237).*

Perde perde: Azar azar, yavaş yavaş.

- *Şeytan diyor ki, çıkar at şu gözü!» Derken, yine o uğultu: birbirinin içinden gelişip açılan patlamalara da benziyor, **perde perde** yükselip alçalan kalın bir titreşime de! Rüzgârdan olmadığı kesin korkunç soğuk, havayı kaskatı dondurmuş (YTB, s.15).*
- *O geceden sonra, buluşmaları, yağmur alacası kestan e kızılı, birbirine zincirlendi durdu. Camlar hep denizle göğün karıştığı dumanlı bir sonbahara bakıyor; yağmur bazan **perde perde** su tozu, bazan iri ve çekirdekli, arasına sık ve sürekli yağıyordu (YTB, s.216).*
- *Kafkaslar, kızdırılmış devasa bir arı kovanı gibi, uğulduyordu; onların kendi aralarında oluşturdukları 'sosyal aile'; Batum-Tiflis-Bakü müselleşi içinde; köhne trenlerin canhıraş çığlıkları, ağır duman kokularıyla: istasyondan istasyona, mekik dokuyor: kimisinde, **perde perde** bastıran, çekirdekli bir yağmur; kimisinde dumanı üstünde, pirinç semaverler; kimisinde, yorgunluğuna yenilmiş, tahta sıralarda 'kestiren' yaşlı köylüler: dört dörtlük sakal, genizden horlama, öksürük (GP, s.388)!*

Pır pır (etmek, atmak): Heyecanlanmak ve yürek çarpıntısını anlatmak için kullanılır.

- *Küçük bir kuş gibi, **pır pır** avucunda (GP, s.44).*
- *Üsteğmen Demir, bir ayak önce ateş hattına gitmek istiyor, yüreği **pır pır** elinde, saatine göz attı: 05.10 (YTB, s.62)!*
- *İrfan, kalbi **pır pır** elinde, sordu (KS1, s. 66) ...*

- Süleyman'ın mavi gözleri peri masalları, pinokyo ve pamuk prenses ile dolu; yüreği bir kuş yüreği gibi **pırır**, dediklerini tekrarlıyor: -...çeviy çeviy bahçecik (KS1, s.179)!

Pırıl pırıl: Işıltılı, parlak, göz kamaştırıcı.

- İç karanlığında daima korkuya benzer bir duygu yepyeni bir örümcek ağı gibi **pırıl pırıl** (KS1, s. 8).
- Meyhane gümüş takımları gibi **pırıl pırıl**. Duvardaki tavus kuşu resmini ilk defa görüyor gibiyim (SA, s.21).
- Çalışmanın ateşiyle **pırıl pırıl** (KS2, s. 21).
- Yemeğe inmek üzere dışarı çıkar çıkmaz bitişik odanın kapısına bakmadan edemeyecek. Yarı yarıya merak ve alışkanlık. Üstelik kapı ardına kadar açık unutulmuş. Odada aynı yağmur karanlığı. Halının üstünde **pırıl pırıl** cam parçaları (KS1, s. 29).
- Dükkânlarda **pırıl pırıl** dişli kocaman kızlar afişlere yan gelmiş gülüyorlar. Elllerinde fisfisli birer bardak, altında iri yazılar: "Bevetez Coca- Cola" (ZBB, s.30).
- Başı yenilenmiş. Gözleri silinmiş gibi **pırıl pırıl**. Miğdesi bomboş (ZBB, s.36).
- Mahmud Necdet'in sözlerini gazetede Hüsnü Faik'e tekrarlıyor. Avukat Sadık donanmış bir gemi gibi **pırıl pırıl** evrak çantasını dizlerinin üzerine almış; gözbebeklerinde yaramaz çocuk şeytanlıkları, son cümleyi bir kaç kere tutup tutup bırakıyor (KS1, s. 37) ...
- Garson Sotiri ansızın peydahlandı: insanı şaşırtan bir ustalıkla, çıt çıkarmadan tabakları, bardakları topluyor. Çıplak kafası **pırıl pırıl**. Üff, bir sigara yakmazsam olmayacak (KS1, s. 39).
- Balık pazarı bir rakı kadehi gibi **pırıl pırıl** parlıyordu (SA, s.50).
- Onlar, İstanbullu iki genç; mütecaviz, yıldız maytabı gibi **pırıl pırıl**, bir neş'e saçıyorlar (GP, s.55).
- Resmin az berisinde, nefli kadifeden küçük bir yastığa, **pırıl pırıl** bir madalya iştirilmişti (YTB, s.57) ...
- Gece sarhoşları, bunlar: balık gözleri testekerlek, bıyıkları estağfirullah, sakalları **pırıl pırıl** cam kırığı (KS2, s.67)!

- Camlara güneş vurmuş. **Pırıl pırıl** (KS1, s. 75).
- **Pırıl pırıl** çıplak bir kafa (KS2, s.76).
- Yaşamımızı en gerekli yerinde çil bir gümüş lira gibi **pırıl pırıl**, lanetli bir çamura düşüyoruz, sonra da ağızımızla bu çirkefi kurcalayıp onu dişimizle ısıtarak çıkarmağa kalkışıyoruz (KS2, s.91)?
- Kahve gümüş bir kaşık gibi **pırıl pırıldı** (ZBB, s.99).
- Paris, yarı gecenin büyüklüğü içinde bir cam bilya gibi **pırıl pırıldı** (ZBB, s.124).
- Güneşin, cam kırığı yansımalarıyla Körfez'e dağıldığı, o **pırıl pırıl**, temmuz sabahı (GP, s.129) ...
- ... 'sebeb-i mahsus'la böyle aydınlatılmış, rengârenk ve **pırıl pırıl** (GP, s.135).
- 'Mustafa Kemal'in dinsiz imansız mektebine başlamadan', torunu ille Mızraklı İlmihal 'den geçmeliymiş! Vakitli vakitsiz Demir'i çağırıp rahlenin başına oturtuyor, camların ardında telli kavaklar **pırıl pırıl** yanar, güvercinler patır patır avluya dökülürken, ürkütücü bir dua sesiyle 'Ya Allah' deyip başlıyordu (YTB, s.136) ...
- Her şeye koşan Kalfa Nine, ölümle fazla haşırneşir olanların gülümser fütursuzluğuyla odalardan odalara, sofalardan sofalara girip çıkıyor, kıvançlı bir mum ışığı gibi **pırıl pırıl**. Demir'le ilgilenen de o, herkesten habersiz ceplerine dut kurusu, kestane, arada sırada ceviz sucuğu dolduran; dersini bellerken yanına diz çöküp, ilmiklerini yüksek sesle saya saya çorap ören! 'Çukurcalı' Rasim Hoca'nın mübarek bir cuma gecesini 'ruhunu teslim ettiğini' de ilk o fark ediyor (YTB, s.139).
- Minareler güneşin altında **pırıl pırıl** yanıyorlar (SA, s.149).
- Zardan ince, yok gibi saydam **pırıl pırıl** bir cam bardağa buğulu sürahilerden buzlu suyun dökülüştü (KS2, s.153)?
- Ama içimizde bir yerimizde yakut gibi sakladığımız **pırıl pırıl** bir ümidimiz var (ZBB, s.153).
- Gidiş geliş herkesin gözünde Beygir Kâzım terden **pırıl pırıl** parlıyan traşlı kafası, kalın siyah kaşları, oyuk ve karık sesiyle bir eski zaman kabadayısı olup çıkıyor (KS1, s.153).
- Temmuz güneşinin, ışık titreşimleri arasında, **pırıl pırıl**; 'Direksiyon Villası', asude yalnızlığına çekilmişti; tayyarelerin yukardan salıverdiği bombalardan

birisi, yakınında bir yere düşmesin mi? Müthiş bir infilâk! Yoğun bir duman ve barut kokusu! Binanın, handiyse bütün arka camları, şangır şungur dökülüp saçıldılar (GP, s.165) ...

- Necdet dolmakalemin burnunda **pırıl pırıl** bir şampanya şişesi kırıp köpürterek Yenikapı'da bir yerden törenle denize indiriyor (KS1, s.176).
- Dişlerini bir görmeliydiniz: ne kadar **pırıl pırıl** (ZBB, s.182)!
- Seyit Sabri onun uyurken yastığa dağılmış uzun saçlarına, gece kreminden **pırıl pırıl** yanan ince yüzüne açık bir tiksintiyle bakıyor (KS2, s.187).
- Islığını akşamın alaca karanlığı içinde bir salyangoz izi gibi **pırıl pırıl** görüyoruz (ZBB, s.188).
- Meclis'in önünden istasyona doğru; uzun tüyleri, mehtapta **pırıl pırıl**, bir tiftik sürüsünü geçirdiler (GP, s.194).
- Saçları **pırıl pırıl** parlıyordu (SA, s.195).
- Sulhi pis, yağlı kaşlarını **pırıl pırıl** kaldırıyor: ...ne münasebet! Ben senin her hafta bir resmini basıyordum (KS1, s.199).
- Konuşmadan birkaç adım yürüdüler. Yapraklar ayaklarının altında, yorgun sarı ve kestane kızılı Yukarılara çıktıkça duman hafifliyor, bir ara güneş bile görüneyim dedi, bütün ağaçlar ansızın gümüş suyuna batırılmışa dönmeler mi, **pırıl pırıl** (YTB, s.209).
- Aysel tozu alınmış buzlu bir ampul gibi **pırıl pırıldı** (KS2, s.213).
- Yanıbaşında, kimyasal bir eriyik renk ve kıvamındaki o anlaşılmaz pancar salatasından gözlerine çılgınlık bir çift siyah göz gibi dikilmiş **pırıl pırıl** zeytinler (KS2, s.217).
- Taksim meydanı, tertemiz ve **pırıl pırıl** (SA, s.218).
- ...Akşam eve döndüğünde, Yüzbaşı Demir salona bir giriyor, iç gıcıklayıcı bir koku, parfüm ve cigara dumanı perdelere sinmiş, kadın gülüşmelerinden arta kalmış kırıntılar halıların üzerinde cam kırığı gibi **pırıl pırıl** (YTB, s.243)!
- Ne olursa olsun, Ağustos böceklerinin Bursa şehrini velveleye verdiği bir öğle sonu, aynı asfaltı aynı yalnızlık düşünceleriyle yürüyerek, Aliş'in kahvesine vardı: bu formika masaları krom bacaklı, iskemleleri renk renk plastik, camları **pırıl pırıl** kahve, o eski külüstür kahve mi (YTB, s.252)?
- Yalnızlığımız sonra. Bir gurbet şehrinde yakın bir kışın buzlu, **pırıl pırıl** tehdidi altında ümitsiz ve ümitli, aç ve tok yaşıyışımız (ZBB, s.290).

- Ümid, sigarasının ateşini fosforlu bir böcek gibi **pırıl pırıl** uçurarak, ona bira getirdi (YTB, s.333).
- Bir gün salonda oturuyorlar, aralarında tatlı bir söyleşi görünmez bir tığla **pırıl pırıl** örülüyor, çat kapı: saçları, kaşları, bıyıkları bembeyaz ayakta, kapı gibi bir ihtiyar; nasıl patırtıcı, nasıl da geveze, söze sığmaz; herkes ille onu dinleyecek (YTB, s.339)!
- Yüzbaşı Demir gerçekte basının Menderes iktidarını parmağına doladığını, Kızılay'daki, Beyazıt'taki öğrenci gösterilerine dokundurduğunu bilmiyor mu; biliyor elbet yine de yumuşacık, **pırıl pırıl** bir yaz yağmurunda ıslanmaya benzer, ferahlatıcı bir yanılısamayı, çağrışımından çağrışıma atlayarak sürdürüyor: Han vapuru Pusan'a yanaşmış, henüz çıkamıyorlar, güverteden bakınca şehrin üzerinde bir erimiş cam pırıltısı (YTB, s.363).
- Salonun giriş kapısından içeriye, başında astragan kalpağı, ayağında **pırıl pırıl** çizimleri; üzerinde nefer kılığı, kolunda onbaşı rütbesiyle, Halide Edip Hanım giriyordu (GP, s.367).
- Falih Rıfkı Bey, Ward Prays'la bir konuşmaya dalmıştır; yanı başlarında Reuter Muhabiri Edwin Jay, merakla onları izliyor. Ward Prays, tek gözlüğü **pırıl pırıl**, elinde: "...bence mantıki olan..." diyor, "...Kemal'in ordularına, artık 'dur' emrini vermesidir (GP, s.373).
- Az sonra Ümid yatak odasının terasa açılan cam kapısından giriyor: imgelemin ay ışığından biçtiği bir yaratık sanki, **pırıl pırıl** (YTB, s.468).
- Kapıda, elinde **pırıl pırıl** askısıyla, kahveci çırağı peydahlandı, sarı kirpikli elâ gözleri kocaman kocaman üstlerine açılıyor, beyaz garson ceketinin altında Galatasaray forması (YTB, s.504).
- Neme doymuş deniz kıyısında uçuşan su tozları; ıstıklı yerlerde **pırıl pırıl**, kuytulara gölgeleri koyulaştırarak; çevreye gamlı, daha kötümser bir anlam veren zerrecikler (YTB, s.518).

Pısır pısır: Sessiz sessiz, gizli bir şekilde, sinsice.

- Ağaçlar, böcekler, dikenler ve ökse otları kendi aralarında **pısır pısır** konuşuyorlar (ZBB, s.169).

- *Şark Kahvesi'nden çıkmışlardı. Sinsi adımlarıyla yağmur, partial giysileri sırlıklam aşağılık bir hırsız gibi **pısır pısır** çevrelerinde dolaşüyor (YTB, s.199).*

Pis pis: Sinir bozucu, kışkırtıcı ve hoş gitmeyecek şekilde bir şekilde, kötü kötü, dokunaklı.

- *Onun için İstanbul böyle **pis pis** suratıma tükürdükçe bütün parmaklarımı birer birer kırıp koparmak saclarımı pervanelere vermek, dişlerim titreye titreye otomobillerin tramvayların altına uzanmak geliyor (KS1, s.12).*
- *Elbette anlaşıyorlar. Lale toplu iğne başı gözlerini **pis pis** kırıştırıyor. Akşam, eve gider gitmez Ecvet'e tekrar çıkışacak (ZBB, s.79).*
- *Kendini tutmaya, titrememeye çalışıyor. Boşuna. Dişleri birbirine vuruyorlar. Kılçık **pis pis** gülüyor (KS1, s.97).*
- *Mihver devletleriyle son dakikaya kadar iş münasebetlerini kesmediği için Keleşoğlu firmasını da kara listeye geçirmişler. Eli kolu bağlanmış. Tanıdığı nüfuzlu kimseler önüne bakıp susuyor, **pis pis** düşünüyor (KS1, s.108).*
- *İhtiyar, suratı bozulmuş bir kadın pastis içiyor ve çürük dişleriyle **pis pis** gülüyor (ZBB, s.139).*
- *Öyle **pis pis** karışmak huyları yoktur, adama adanmış gibi davranır, eşeğe eşekmiş gibi (SA, s.151).*
- ***Pis pis** sırtıyor: -Orası pek belli değil, diyor. Bir haftadır otele de uğradığı yok... En son gören sizsiniz (ZBB, s.178).*
- *Bildiği kadarını anlatıyor. O anlatırken öbürleri sanki onun yalan söylediğini biliyorlarmış gibi **pis pis** sırtıyorlar (ZBB, s.195).*
- ***Pis pis** sırttı: -...işler tıklarında, anlaşılan (KS1, s.217) ...*
- *Türkan yanmış kâğıt korkusuyla **pis pis** tüten sigaralar içiyor (KS2, s.221).*
- *En çok aklına onların burada günlerce arkasından nasıl **pis pis** güldükleri gelince ayağının altında yer oynuyor (KS2, s.227).*
- *Hiç olmazsa numara yapma **pis pis**, adam gibi al karşına kızı olursa olur de, olmazsa olmaz (KS1, s.241)!*
- *Oysa daha kapıda vestiyer Nevzat **pis pis** sırttı. Garsonlar bel bel suratına baktılar (KS1, s.249).*

- Mustafa şimdi İstanbul'un üzerine hayvansı bir sonbahar köpek gibi siğerken Hay-Layfta camların önünde oturuyor bütün gündelik gazeteleri ilanlarına kadar okuduktan sonra **pis pis** uyukluyormuş (ZBB, s.257).
- Kadın **pis pis** sırtıyor ve kirli işine devam ediyor (ZBB, s.279).

Pul pul: İnce ince, küçük parçalar şeklinde.

- Hatta keşke yemek yeseydim: yarım kilo daha ağırlaşmak, iki sağlam çizgimi daha bozmak pahasına aşağıya inip gülâşın ve siyah biranın başına çökmüş olsaydım: tek bu yüzü **pul pul** ıslanmış, gözleri ışısız siyah, içkisi dumanlı sarışına takılmasaydım (KS1, s.32)!
- Tuvaleti **pul pul** gümüş, elleri uzun bir şarkıcı kadın kulağına eğilmiş, adeta fısıldayarak bu şarkıyı söylüyor (KS1, s.55) ...
- İnce bir hüznün **pul pul** belirip kaybolurdu: dumanlı bir sarı mı dese, çağla yeşili mi dese, ne dese? Güneşin, pencere kafeslerinden Acem halısına benek benek düştüğü bir öğle sonu, çalgısının düşünceli titreşimleriyle, odasını dolduran tül çiçekleri ürperir, narin yeşillerini toz toz dökerlerdi sanki; Demir, annesinin bir şeylere üzüldüğünü uzaktan uzağa sezer, neye üzüldüğünü bir türlü bulup çıkaramazdı (YTB, s.71).
- Nasıl bir manzara, hayret! **Pul pul**, erimiş gümüş pırıltıları savuran, narin bir akarsu; sıra sıra, boy boy, saçlarını suya sarkıtmış, salkım söğütler; vadiyi sımsıkı saran, âdeta miknatıslı, ışıl ışıl kayalar (GP, s.85)!
- Çubuk Çayı, şırıl şırıl, kendi türküsünü tutturmuş; suyun üzerinde, **pul pul**, güneşin pırıltıları oynuyor (GP, s.141).
- Bursa'ya dönüyor ki, yaz, aylardan Temmuz mu ne, Uludağ'ın arkasında kaz tüyü bulutlar üflenmişcesine dağılıyorlar, sırmalı bir mavilik yaprakların körpe yeşiline **pul pul** yağıyor, sokaklarda bir canlılık, eskisinden çok yoğun bir otomobil otobüs kalabalığı (YTB, s.249).
- Kapıdan süzülveren, pırıltısı **pul pul** bir hayal, zarfı ellerinden kaptığı gibi, Gazi'nin yanına yürüdü. İki yaver, hayli şaşırılmış, yine de cesaretine hayran, onu izlediler; sonra, bakiştılar; birisinin kaşları alnında yükselmiş, öbürünün dudaklarında âdeta bir ünlem (GP, s.399)!

- *Bir ara, Yenikapı tarafından bir tren çığlığı sipsivri gökyüzüne dikilip, **pul pul** dağılıyor* (YTB, s.410).
- *Suat'ın adını duyunca Binbaşı Demir'in ilk çağrışımı koyu menekşe rengi bir çift göz gözkapakları eflâtun, kıvırcık kirpikleri lâciverd gizemli kuytularında **pul pul** üflenmiş ateş sarıları* (YTB, s.498)!

Puslu puslu: Bulanık bulanık, belli belirsiz, buruk bir biçimde.

- *Gilda **puslu puslu** gülümsüyor: -Orhan, diyor, hani Boğaz'a gitmiştik bir kere. Kireçburnu'na. Bir yerde oturduk, bira içtik. Amerikan bahriyelileri gelmişlerdi* (KS1, s.172).

Putur putur: Benek benek, sertleşmiş biçimde.

- *Bozuk cildi **putur putur*** (KS2, s.82).

Püfür püfür: Hafif hafif, serin serin esme.

- *O günlerde Tokyo'daki Türk İrtibat Heyeti'nden **püfür püfür** yaz kokan bir yüzbaşı hastaneye gelmeseydi, Üsteğmen Demir kim bilir daha ne umutsuzluklara düşecekti* (YTB, s.163).
- *Boşalan teleks bobinleri, bir saniye olsun çenesi kapanmayan geveze daktilolar. Yüzbaşı Demir'se ne gün Ankara'da ne gün İstanbul'da, belirsiz: yirmidört saatte iki kere gidip döndüğü oldu. Yüreğinin bütün pencereleri fora, damarlarında kan yerine rüzgâr dolaşmaktadır, **püfür püfür*** (YTB, s.460).

Pütür pütür: Yüzeyi sertleşmiş, çatlamış, girintili ve çıkıntılı olan, düz olmayan.

- *Tepebaşı'na ve Beyoğlu'na dönen tramvayların tellerden kopardığı elektrik yeşilleri camları **pütür pütür** asitleriyle eritiyorlar, eşitsiz yansımalar halinde odasını ve karanlığını piç ediyorlardı* (KS2, s.145).

- Yanındakileri, kardan **pütür pütür** yolların kaydığını, sol arka lastiğin inikliğini unutmuş: -... Plymouth'u solladım sollamadım, aramız bir Chevrolet kalır diye namussuzca hesaplara giriyordu, onu da ekim mi tamamdır (KS2, s.180).

Rahat rahat: Rahat bir şekilde ve huzur içinde.

- Bıraksınlar bizi **rahat rahat** çalışalım (KS2, s.26).
- İnadına babasının ve 'resmi' misafirlerin önünde '**rahat rahat**' sigara içiyor (KS1, s.221).
- ...öfff, burada olmuyor, mecbur muyuz yahu? İçeriye gel, **rahat rahat** sevişelim (YTB, s.466)!

Renk renk: Çeşit çeşit renklerde, her renkten olan.

- Geride etiketleri **renk renk** bir sürü şişe (ZBB, s.35).
- Böyle doğrudan doğruya duygularına ait meselelerde bir yerden sonra iradesini ve kendi üstündeki kontrolünü kaybediyor. Kafasında ilgili ilgisiz binlerce cümle bir anda binlerce havai fişek gibi **renk renk** yanıyor ve sönüyor (KS1, s. 41).
- Elinde bir ip. İpin ucunda ise **renk renk** balonlar (ZBB, s.68).
- Geniş kenarlı, neftiye çalar ortalama bir fötr şapka, şeridinin yanı başında **renk renk** boyalı ufacık bir tüy. İbrahim vitrin aynalarında, köşelerde yarım dönerek şapkayı ve altındaki çarpık adamı kollayıp duruyor (KS1, s. 81).
- Birbiri ardından kafasında parlıyan çareler, tedbirler, hareket planları olgunlaşıp belirli bir biçim ve özellik kazanamadan gök fişekleri gibi darmadağın oluyor, **renk renk** kıvılcımlarıyla etrafına dökülüyorlar (KS2, s.101).
- Yağmur sonrası serinliği, neonları **renk renk** çılgınlıklarıyla darmadağın (YTB, s.101)!
- Tam karşısına düşen bir seyahat acentasının reklâm ışıkları gecenin ayazını **renk renk** dağıtıyordu (KS2, s.127).

- **Renk renk.** Beyaz, siyah, benekli, paçalı, paçasız, bir yığın tavuk. Hele horozlar, vay canına yandığının, hele horozlar! Bir Denizli vardı ki (SA, s.153) ...
- Bazan alıyor odasını sırtına, suspus, görkemli bir sultan hicranına gömülüyor: sanki bir rüya, sürekli, aralıksız yenilenen; her yenilenişiyle, algılanması son derece zor duygu titreşimleri çoğaltan, eski bir rüya aynasının önünde pırıl pırıl boy boy, **renk renk** şişeler; çevresinde uçuşan çeşitli koku zerrecikleri, o yaylı tambur çalan kadın (YTB, s.153)!
- Üçü de bulut ki bulut: enselerine bir fiske vursan tavus kuyruğunu **renk renk** önüne yayacaklar (SA, s.155).
- Denizin dümdüzlüğü üzerinde ebem kuşağı gibi **renk renk** yansıyan petrol lekeleri bir görünüyor bir kayboluyorlardı (KS2, s.206).
- **Renk renk**, çeşit çeşit saçlarını çok daha başka, çok daha operatör'e benzeyen bir Uysal Tefik'in avuçlarına bırakacaklar (KS2, s.211).
- Taksim'e çıkıyor ki meydan bir atlıkarınca gibi **renk renk** dönmektedir, o şenlik dağdağası ortasında, ellerinde gazeteleriyle bembeyaz parlayan müvezzi çocuklar: <...yazıyor, Türkiye'nin NATO'ya girdiğini yazıyor> (YTB, s.223).
- Önündeki buzlu cam rafın üstünde, **renk renk** şişeler, bir de elektrikli traş makinesi (YTB, s.227).
- Garsonlar talebe, artist ve bosgezer tayfasına **renk renk** ve çeşit çeşit alkol taşıyorlar (ZBB, s.236).
- Ne olursa olsun, Ağustos böceklerinin Bursa şehrini velveleye verdiği bir öğle sonu, aynı asfaltı aynı yalnızlık düşünceleriyle yürüyerek, Aliş'in kahvesine vardı: bu formika masaları krom bacaklı, iskemleleri **renk renk** plastik, camları pırıl pırıl kahve, o eski külüstür kahve mi (YTB, s.252)?
- **Renk renk**, Japon süsleri vs.! Her boyadan, rengarenk bir kalabalık, durduğu yerde duramıyor, kıpır kıpır. Kim, nerede, ne tarafına dönse, ay yıldız (GP, s.257)!
- **Renk renk** bulutlar arasından güneşin ilk ışıklarına, sonra saatine baktı (GP, s.287).
- Ahmet Ziya, birasından birkaç yudum alıyor; Mustafa Eşref'in, Gâzi'den söz açıldı mı, ecnebilerin yaptığı gibi, ikide bir 'Kemal' demesi, onu rahatsız etmektedir; tepelerindeki kristal avizenin, etrafa dağıt tığı yansımalar, **renk**

renk; kırmızı, mavi, sarı; âdeta gökkuşağı bir orada, bir burada; insanın gözünü alıyor (GP, s.302).

- Muradiye'deki konak yavrusunun, kafeslerinden benek benek güneş saçılan sokaküstü odasında, onun da üstüne **renk renk** boyalar, kokular, kremler dizilmiş bir tuvalet masası, zebercet yeşil gözlerinin 'malihülyasını' yansıtan kristal bir aynası yok mu (YTB, s.338)?
- Kapalıçarşı malı bir yatak odasının herhangi bir parçası, ne var ki o, **renk renk** kaş kalemlerini, rimellerini, tırnak cilalarını, nar çiçeğinden vişne çürüğüne, soluk turuncudan mavimsi pembeye türlü dudak boyasını, törpülerini ve cımbızlarını önüne sıralamıştır, her gün tapınırcasına karşısına geçip uzun uzun uğraşarak yüzüne o biraz dalgın, epeyce uzak, biraz da sisli güzelliği nakşeder (YTB, s.339).
- Çok üşüdüğünden midir nedir, üst üste giydiği kat kat ve **renk renk** yün fanilalarını kaldırıp, 'belini sıkan acayip kemeri ucundan açtı, altınlarını gösteriyor; "...bakın sarı kızlara," dedi, "siz hiç merak etmeyin aç kalmayız" (GP, s.388) !..
- Köşkün kütüphanesi mutantan ve muazzam: Avrupa malikânelerindeki kütüphanelerin bir benzeri: hemen her dilden, **renk renk** ciltli, ansiklopediler, romanlar, şiir kitapları, vs. Latife iki yazı haneden büyüğüne oturmuş, sağ köşesinde, okyanuslar dolayısıyla mavisini ağır basan, büyükçe bir mücessem küre yer alıyor; açık pencerelerden, kumruların dem çekişi; galiba bir saksakağın uzak martılar (GP, s.396) ...
- Işıklı pencereler gittikçe azalıyor. Asfaltlarına **renk renk** neon reklamları yansımış meydanlar, anlamsız ve boş (YTB, s.411).
- Bu kadar olsa iyi, salona geçince pikabı, üstünde Boccherini'nin bir plağıyla çalınmaya hazır, **renk renk** plakları halının üzerine yayılmış buldu (YTB, s.432).
- Sahnedeki dansöz sutyenini sıyırmış ondan, uçları **renk renk** pullarla örtülü iri göğüsleri, alkolün buharlaştığı filiz yeşili ışıpta tir tir titriyor (YTB, s.491).
- Gözlerinin önünde eski bir hayal: pomponları **renk renk**, koşumları aynalı bir fayton, şingir mingir gelip, Muradiye'deki konak yavrusunun iki yanı fenerli cümle kapısında duruyor: Çukurcalı' Rasim Hoca'nın gelini 'Sürmeli' Suat

hanım'la, torunu Demir, Çekirge'ye kaplıcaya gitmişlerdi, dönüyorlar (YTB, s.494).

Sakin sakin: Soğukkanlı, durgun ve rahat bir şekilde.

- *Halbuki börekçi Peşkov büyük tatar suratıyla **sakin sakin** yanı başında gülümsüyor (KS2, s.118-119).*
- *Hayır konuşmuyordu, kılı parmaklarını yüzü yok birinin boğazına geçirmiş **sakin sakin**, telaşsız telaşsız fakat iyice kararlı onu boğuyordu (KS2, s.143).*
- *Binbaşı Demir sandalyasından fırladı fırlayacak, merakla Suat'a bakıyor. O, **sakin sakin** gülümseyerek açıkladı: Tâvûslar (YTB, s.455)!*

Saklı saklı: Gizli gizli, birilerinden herhangi bir şeyi gizleyerek.

- *Birasının sarışın aydınlığında **saklı saklı** gülümsüyor (KS2, s.77).*
- ***Saklı saklı** sürüp götürdüğü sesinde uğruyacağı belâları sezen, yine de yürüdüğü yolun geleceğine inancı sarsılmıyan kimselerin iç aydınlığı vardı (KS2, s.192).*
- ***Saklı saklı** gülümsüyerek sadece dinledi (KS1, s.264).*

Salına salına: Bir o yana bir bu yana salınarak yürümek.

- *Ben o değilim: alaturkası da değilim: lepiska saçlarımı gerdanıma döküp mehtap gibi sırtmıyorum; alafrangası da değilim: bir bulut gibi **salına salına** dolaşmıyor, burun yırtan parfümler dağıtmıyorum (KS1, s.18).*
- *Gilda asıl adına inat olsun diye odada **salına salına** dolaşıyor, divanın altında terliklerini, çekmecelerde bileziklerini arıyor: <...papatya gibisin.> diyor (KS1, s.102).*

Sallaya sallaya: Sallayarak.

- *İpek böcekleri sonra, dut yapraklarının yoğun yeşilliğini inanılmaz bir oburluk, şaşırtıcı bir çalışkanlıkla kemire kemire büyüyen, günün birinde kendilerini*

*bulut beyazı kozalar örmeye kaptıran ipek böcekleri! Bunlar başlarını **sallaya sallaya** ısıltılı salyalarıyla kozalarını örmeye koyuldular mı, Demir'i kimse bulundukları odadan çekip alamazdı: sabırlı ve gizemli hamarathlıklarına dalar gider, annesinin sonradan dediği gibi, 'âdeta dünyasından geçerdi' (YTB, s.131).*

Saplanmış saplanmış: Takıntılı, saplantılı bir biçimde.

- *Yine gözlük camlarının ardında büyümiş gözleri böyle tığ gibi dimdik, hiçbir şeyi de görmeden, **saplanmış saplanmış** bakıyorlardı (KS2, s.116).*

Sarhoş sarhoş: Etkilenmiş, büyülenmiş biçimde.

- *Mehmed-Ali'ye döner ve onun hayran hayran, **sarhoş sarhoş** duvardaki herife baktığını görür (ZBB, s.125).*
- *Uzun uzun ve **sarhoş sarhoş** Antonio'ya bakıyorum. Yüzünün bir tarafı yok. "Hürmete şayan ne varsa! ..." diye düşünüyorum (SA, s.169).*
- *Ha, bir de Aliş, kirpiksiz mavi gözleri **sarhoş sarhoş** bakan, tüyü tümürü düzmüş bir Aliş bu, çayını önüne dehledikten sonra onunla ilgilenmiyecek bile, Demir bir punduna getirip cigara paketini önüne sürüyor (YTB, s.252) ...*

Sarı sarı: Sarı renkte.

- *Kirpikleri **sarı sarı** yaldızlanır (KS2, s.87).*
- *Sonra Asım Taga'nın bitmez tükenmez bir Navana pürosunun gerisinde kavun sırtmasıyla **sarı sarı** aydınlanan suratını görüyor (KS2, s.231).*

Savrula savrula: Savrularak.

- *Öğrencilerin, ellerinde çantaları, **savrula savrula** dağılmalarıyla karanlığın bastırması bir oluyor; sokak lambaları yanar yanmaz, bıyıkları çıtır çıtır gece bekçileri, bıçkın şoförler, dudak rujları kaldırımlara kan kırmızı damlayan*

Beyoğlu yosmaları, tehdit dolu gerilimli gecede yerlerini hemen alıyorlar (YTB, s.257).

Savrulup gelmek: Dağıla dağıla, savrularak bir noktaya gelmek.

- *Çocukların arasından birdenbire Albay Kitamura **savrulup geliyor**. İnce, narin elleriyle havada görünmez danteller öre öre: -siz ikiniz, diyor, Mills ve Horn (KS1, s.142)!*

Savura savura: Dağıta dağıta, savruk bir şekilde.

- *Yine ortada rüzgârlı etekleriyle rejisör. Yalnız bu defa cazın dalgasına tutulmuş, sırtında işlemeli elbiseler, saçlarını **savura savura** dans eden Athena (KS1, s.97)!*
- *Mehmed-Ali müziğe bakıyor ve görüyor: seslerin birbiri ardınca bir papaz sürüsü gibi eteklerini **savura savura** geçtiklerini (ZBB, s.116).*
- *O saçlarını **savura savura** tek omzunu oynatıp eğreti oyunculuğunun eğreti şarkısını söylüyor (K2.s.169).*
- *Dün gece ve ondan evvelki bütün geceler kara cübbelerinin eteklerini **savura savura** bir yerlerde kayboluyorlar (SA, s.222).*

Savurta savurta: Uçuş uçuş, savurarak.

- *Bir ellerinde gemici feneri, hem yürüyüp hem bebeğini emziren, körpe analar bilinmez hangi ateş sofrasındadır; sakalını ve cübbesinin eteklerini, **savurta savurta** giden, sarıklı birkaç 'pîr-i fâni'; katırına binmiş, küfeleri yarı ev, yarı mutfak eşyası dolu; tavası elinde, geç kin dul kadın (GP, s.162).*
- *Oysa Nâzım, başka bir dünyada yaşıyor, gecelik entarisinin eteklerini **savurta savurta**, vîrt zırt; eve daha ilk taşındıkları akşam, duvara çizdiği haritanın başına dikiliyor (GP, s.181).*

Selli sulu (ağlamak): Islakça, susu sulu, sümükürerek.

- Bu defa, **sellı sulu** ağlamaya başlamasın mı? Yaşlar, anlamlı siyah gözlerinden fıskırıyor, rimel mimel ne bulursa dağıtıp, şiş yanaklarından iki siyah çizgi halinde çenesine iniyor (YTB, s.387).

Sere serpe: Boylu boyunca serilerek, yayılarak rahat bir şekilde.

- Dokunaklı, anne sesini andıran bir sesle: - Hep o başdönmesi mi Yüzbaşım? diyor. -Evet, hep o başdönmesi: aylarca **sere serpe** yatamadım, bir yandan öbür yana dönmek mesele, asansöre binsem dünya başıma yıkılır, koşan bir çocuğa bakamam (YTB, s.195) ...
- ...sütlü eflatun, ağdalı mor, kükürtlü yeşil ipekliler Balık pulu ısıltıları saçan, besbelli gümüş, iki büyük buhurdanlık. Tütün rengi koskoca bir gong! Bu çerçeve ortasında o, kanarya sarısı harmaniyesini, bir göğsünü açıkta bırakarak, öteki omzundan düğümlemiş, **sereserpe** uzanmış. Altından çıplak olduğu seziliyor, bu da Yüzbaşı Demir'in aklını başından alıyor (YTB, s.225).
- Dudakları kızıl, bayrak kızılı, iyice uzun ve sipsivri tırnakları da. **Sereserpe** oturduğu yüzünden, daha dikleşen tek göğsünün ucu ve çevresi de boyalı pembe kahverengi mi, kakao köpüğü mü (YTB, s.226)?
- Gerçekten öyle, Ümid'in göğüsleri küçük, sert ve dik, Yüzbaşı Demir onları avuçluyor, aynı zamanda öpüşmeye eğiliyor, (...dudakları bayrak kızılı, iyice uzun ve sipsivri tırnakları da. **Sereserpe** oturduğunda daha dikleşen tek göğsünün ucu ve çevresi de boyalı: pembe kahverengi mi kakao köpüğü mü), ağzının karanlığında Ümid'in dili durduğu yerde duramayan, dokunduğu kuytuyu kavuran küçük bir cehennem alevi, dudaklarını öyle içten bir tutkunlukla dişlerinin arasına bırakıyor ki, bir an Demir erkekliğinin başkaldırıldığını sanabiliyor (YTB, s.332).

Sersem sersem: Dengesiz, bilinci zayıf, duyguları karışık şekilde olma durumu.

- Bütün gece bir lodosun çarpıntısına kapılır **sersem sersem** bulutların arasında kaybolmuş, bir yağmurun saydam ipini sarmış sarmış yumak etmiş (KS2, s.12).

- *Pırlantalı kravat iğnesini fena halde önemsiyor, acemi zampara gülümsemelerini zehirli kelebekler gibi etrafına salveriyor, **sersem sersem** (KS2, s.112).*
- *Beklemediği bir darbe yemiş gibi **sersem sersem** çevresine bakınıyor (KS2, s.115).*

Sessiz sessiz: Hiç ses çıkarmadan, sessizce.

- ***Sessiz sessiz**, adamı ürküten bir intizamla yanıp sönüyorlar (SA, s.93).*
- *Nedense kendisi **sessiz sessiz** ağlıyor (KS1, s. 133).*
- *Yanılmıştı. Bunu, **sessiz sessiz** ıhlamurunu karıştıran topalın, kalın camlı gözlüklerinin ardından, gözlerini kısarak kendisine baktığını sezince anladı: <...yoksa, Hay Allah, 'Baba' Saffet'in ta kendisi mi> (YTB, s.239)?*
- *Külrengi bir nemliliğin yumuşak bir sansar gibi havada gezindiği bir öğle sonuydu, yapraklar **sessiz sessiz** dökülüyorlardı, kavakların uçlarına dolanmış mavi bir duman, Uludağ'a doğru toplaşıp şamatayla dağılan alakargalar (YTB, s.244).*
- *Sevilla, **sessiz sessiz** sigarasını içerek onu dinledi (ZBB, s.274).*

Seve seve: Gocunmadan, çok istekli bir şekilde.

- *Bu karanlığı biraz olsun aydınlatabilmek için ömrümün kaç senesini **seve seve** verirdim (SA, s.38).*
- *Ben nuhun gemisini **seve seve** torpillerdim (KS2, s.209) ...*

Sıcak sıcak: Sıcaklığı geçmeden, kaybolmadan.

- *Kebab kestane, diye gürliyor, **sıcak sıcak** (KS2, s.159).*
- *Kestane demiyor, mutlaka kebab kestane diyor ve **sıcak sıcak** (KS2, s.159).*
- *Orada aynı oyun: - Kebab kestane, **sıcak sıcak** (KS2, s.159).*
- *Bununla avunuyor ardsız aralıksız süt içerek, hem de **sıcak sıcak** içerek yeni bir ürpermenin bastırmasını önlemeğe çalışıyordum (KS2, s.203).*

- Onları görür görmez, dalgın yüzü menekşe rengi bir gülümsemeyle aydınlanıyor, («—...ah, ne iyi ettiniz geldiniz, yalnız yalnız öyle sıkılıyordum ki, yağmur da indirmez mi, hele dolu camları kıracak, çok ıslanmadınız inşallah, çay içersiniz değil mi, **sıcak sıcak?**»), yalnız yaşayanların lâf çabukluğuyla onları deniz üstündeki oturma odasına alıp elektrikli semaverle çay hazırlıyor, demli, tavşankanı, buruk bir çay (YTB, s.485).

(Dişlerini) **sıka sıka**: Sinirli sinirli, kendini zor tutarak.

- Bir de beleşçi peydah oldu başımıza: ağzını hiç açmadan, dişlerini **sıka sıka** konuşan, sıska, çerden çöpten bir herif (SA, s.156).
- Şekerim doğrusunu istersen Freddy'nin bir bakışı var, şöyle dişlerini **sıka sıka** bir bakışı, içime ılık ılık bir şeyler akıtıyor doğrusu (KS1, s.164).
- Latife, annesinin söylediklerinden de rahatsız ol muştı, gizleyemediği bir öfkeyle diyor ki: "...sen de bir tuhafısın, anne, müşkülât çıkarma lütfen, münasip bir vesile bulursam, tekrar açacağım...dişimi **sıka sıka** bir hal oldum (GP, s.465) ...

Sıkı sıkı: Aşırı sıkı bir şekilde, sıkıca.

- Gülhâne Parkı'nda; sırtıkan, kız gibi bir bıçak; işte onu al, kulağımın dibine **sıkı sıkı** sapla (KS1, s.12)!
- Kasları kemiklerine vapur halatları gibi **sıkı sıkı** sarılmış (KS2, s.21).
- İki yanından bileklerini kısıtıyorlar. **Sıkı sıkı** (KS2, s.58).
- Çok geçmiyor Komiser Orhan Gilda'yı alıyor kollarına, acı ter kokusuna rağmen **sıkı sıkı** sarılıyor, öpüyor (KS1, s.103) ...
- Dünder Uysal Tevfik'i aşağıda bırakıp merdivenleri dörder dörder atlayarak Aysel'in yanına çıktı. Kapı **sıkı sıkı** kapatılmamıştı (KS1, s.123).
- Tombul Teyze' albümüne mi bakıyor, floş mu sarıyordu ne, o iri, bol yankılı sesiyle Demir: «- Anne!» deyiverince, şöyle bir sıçradı; sağ elini çenesine yükselterek, kısacık, ensiz bir çığlık attı; delikanlıya **sıkı sıkı** sarıldıktan sonra :<-...Allah iyiliğini versin e mi? dedi (YTB, s.127) ...

- *Ya da elinde olmadan Andoniça'nın beyaz, irice ve şaşılacak derecede sert ve sağlam dişlerini, çenesinin **sıkı sıkı** kapanışını hatırlıyor (KS1, s.139) ...*
- ***Sıkı sıkı** da tembih ediyor: -... cevap buraya gelecek anladın mı? Yorgo Papadopulas'a (KS1, s.159).*
- *Madam Kalustyan pencerelerini **sıkı sıkı** örtmüş, ihtiyar bir balina gibi kederli ve yorgun, elleriyle odasında salınan dumanları dağıtıyor (KS2, s.202).*
- *Su ısınsın, ovacağım. **Sıkı sıkı** saracağız, tamam. Athena aynı şeyi tekrarlıyor: Gelirken bir şeyim yoktu halbuki (KS1, s.251).*
- *Bir akşam üstü, Beşiktaş İskeleyi'nin üstündeki kahvede, (balkondaki masalar içeriye alınmış, camlı kapılar **sıkı sıkı** kapalı), tavla pulları çatlar, tavşan kanı çay yaldızlı bardaklarda dinlenirken, Yüzbaşı Aziz'in arkadaşlarından bir subay, bir subay daha, (Allah Allah!) bir subay daha tanıyor; kinin adı Faruk, onlar gibi Kore'den gelmiş, Topçu Tabur Komutanlığı'nda başarıları var, hırslı adam, öfkeli konuşuyor; ikincisinin adı Dünder, Amerika'da bulunmuş biraz, Tuzla'daki Uçaksavar Okulu'nda ilk 'komita'yı kuranlardan, 'Zizi Yüzbaşı'nın fikrinde "ihtilâlcinin önde gideni"; üçüncüsü, Dünder'in Uçaksavar Okulundan arkadaşı, adı Orhan, Akademi'ye girmeye hazırlanıyor, Robert Kolej'e giriş sınavını kazanmış, İngilizcesini ilerletecek (YTB, s.257)!*
- *Arkada, Sorbonne'un önünde, kızlı erkekli bir gurup, birbirlerine **sıkı sıkı** sarılmışlar; heyecanla marş söylüyorlar (ZBB, s.260).*
- *Çekile çekile taranıp, **sıkı sıkı** yapılmış o topuz, vücudunun yumuşak ve yuvarlak dişiliğine ters düşmüyor muydu (YTB, s.440)?*
- *Annesinin, o daha dünyaya gelmeden önce yaşadığı aşka o kadar da önem vermediği, mektuplara **sıkı sıkı** sahip çıkmayışından belli, 'cidden benimsemiş bulunsa' baş ucundan ayırır, 'kıymettar hatıralarını muhafaza ettiği' sedef kakmalı ceviz sandığından çıkarır mı (YTB, s.496)?*

Sıkılmasına sıkılmak: Çok sıkılmak, daralmak.

- *Bir sürü nişan almış. Japonlara esir düşmüş. Kamplarda hani. Kaçmış filân. Yaa! Uzun uzun konuştuk. Babam **sıkılmasına sıkıldı** tabii, sıkıldı ama pek üstümüze varmadı (KS1, s. 48).*

Sıkıntılı sıkıntılı: Zorluk ve sıkıntı içinde olma.

- *Merdivenleri paldır küldür indiler. Sokak kapanıktı. Otobüsler sıkıntılı sıkıntılı geriniyorlardı (ZBB, s.155).*

Sırmalı sırmalı: Belirgin ve dikkat çekici bir biçimde, gösterişli gösterişli.

- *Ortaliğin ısındığı, devrimin kaçınılmazlaştığı apaçık meydanda ama, anlaşılan İhtilalin karıncaları aralarındaki çekişmeyi bir sonuca bağlayamamış: 'Zizi Binbaşı' **sırmalı sırmalı** gülümseyerek, Albay Türkeş'in iktidarı bırakmamak eyilimiyle, Barselona dönüşü harekete katılmış olan Albay Küçük'ün iktidarı halka devretmek eyiliminin çatıştığını anlatıyor. Velhasıl karışık bir durum (YTB, s.335)!*
- *Zizi Binbaşı son gelişinde kadehini bir dikişte boşalttıktan sonra, **sırmalı sırmalı** gülümseyerek ne demişti: <Bana bak yakışıklı çocuk, heyecandan, bu boka gittikçe daha çok düşüyorum. Kafadar Hakkı'nın sözlerini hatırlarsın, harb görmüş asker sarhoş olur, acaba mı? İçki müptelası bir ihtiyar olmak istemem> (YTB, s.418).*

Sicim sicim: Arka arkaya gelerek sicim gibi olan.

- *Bakkalın çırağını **sicim sicim** çekilmiş bıyıklarını hatırlıyorum (KS1, s.270).*
- **Sindire sindire:** Sindirerek, tadını çıkara çıkara, yavaş yavaş.
- *Yankoviç hiç istifini bozmadan ağır ağır, **sindire sindire** yürüyordu (ZBB, s.168).*

Sinirli sinirli: Sinirli ve öfkeli bir durumda.

- *Yanıbaşında **sinirli sinirli** öksüren uzun boylu ve paytak bir adam duruyordu (KS2, s.236).*
- *Jeep'in içinde ne yanına dönse, otomobil camlarına çizilmiş insan suratları: minicik burnu, lüle lüle saçlarıyla, gülümseyen bir kız çocuğu; gözleri yorgunluktan sakallarına sızan, gitti gidecek bir ihtiyar; spor arabasının*

direksiyonunda **sindirli sindirli** cigara içen küllü sarışın sosyete dilberi: dudakları ve sivri tırnakları yaldızlı siklamen (YTB, s.405)!

Sinsi sinsi: Kurnaz ve sessizce, gizli bir şekilde.

- *O sarışın aydınlığını Beyoğlu'nda **sinsi sinsi** dolaştırıyor* (KS2, s.5).
- *Dakikalar ilerleyip, Wowan Boğazı'na akşam, dumanlı mor ve saçakları kanlı bir bulut halinde indikçe, Tokchon'dan bu tarafa sığınmaya gelenlerin sayısı inanılmayacak bir hızla artıyor. Ta burada bunları bir kuytuda toplu tutmayı kararlaştırdıkları halde, başa çıkamıyorlar bir türlü: önce bir asker, sonra bir ihtiyar, sonra bir çocuk derken, pek çoğu, ormanın boşluklarını, yumuşak ve ıslak ayaklarıyla **sinsi sinsi** dolduran sisler arasında toz oluyorlar* (YTB, s.25).
- *Bırak Dürnev olacak çaça Aysel'i kapısı parola ile açılır karanlık bir apartmanda ona buna kiralsın, bırak Aysel yıkıldığı yerde kalsın, bırak Uysal Tevfik **sinsi sinsi** koridor serüvenlerini, mahalle pazarlıklarını sürüp götürsün* (KS2, s.49)!
- *Eşfak **sinsi sinsi** gülümsüyor. Susuyor. Elli tuval içinde bir tek non-figüratifi olmayan bir ressam bu Eşfak. 'Yeniler' gurubu ile başlamış; gurubun öteki ressamı birer ikişer işi ya para getiren resme, ya da non-figüratife döktükleri halde o bildiğinden şaşmamış* (KS1, s.75).
- *Kaç gündür pasajda, benim evin önünde acayip acayip adamlar görü yorum. Ne çıkar mı? Şaşarım aklınıza efendim, gizli polis gelip de size kendini takdim edecek değil ya, elbette, böyle **sinsi sinsi** dolaşacak* (SA, s.128).
- *Zeki için için bir kafa-kol'a hazırlanıyor. Yalancı el-ense'lerle göz boyayıp **sinsi sinsi** hazırlanıyor* (KS1, s.174).
- *Biricik oğlun kaybolsun da, İbrahim çapında milletlerarası bir kurdun **sinsi sinsi** peşinde dolaştığını bile bile, sen böyle yat uyu* (KS2, s.187)!
- *Sindiği kuytulardan, perde kıvrımlarından, kitap sayfalarından çıkıp, **sinsi sinsi** etrafa yayılan, eskimiş cigara kokusu. Alt katta sifonu çektiler, su paldır küldür akıyor. Uzak bir radyoda, yarım yamalak işitilen 'Yurttan Sesler'* (YTB, s.379).
- *Hemen ardından ağızlığıyla Suat'ı göstererek: —...çok uzattı, diyor, üşüyecek: baksana yağmur, **sinsi sinsi*** (YTB, s.518).

Sivri sivri: Ucu batıcı olan, sivrice, keskin bir biçimde.

- *Sakalların **sivri sivri** (KS1, s.12).*
- *Mehmed-Ali ile ilk tanıştığı sıralar onu sırt sırta üç gece rüyasında görmüş; üç gece, onunla nasıl boğum boğum bir aşk yaşanabileceğini kurmuştu. Oturduğu yerde kalçalarını manda terslemişcesine yayıyor, yayıyor; iğne ucu gibi **sivri sivri**, Mehmed-Ali'nin adalelerine bakıyordu (ZBB, s.86).*
- *Ağzına, zorladıkça, hiçbir işe yaramaz **sivri sivri** elifler, kargacık burgacık gayın'lar ve karga çığlıkları geliyor (KS2, s.137).*
- *Sanki o yenik, o çarpıntılı sesi içimize akıp bizi boğan ölümlü Zehra değişiyor, yenileniyor; gözbebeklerinin dibinde **sivri sivri** ümid parıltıları, avuçlarında bilinmedik sıcaklıklar (KS2, s.141).*
- *Alkolün ve arzunun kıldan ince kıvılcım iplikleri halinde atladığı; görünmez, **sivri sivri** bir takım uçları olmalı bunların (KS2, s.164).*
- *Halbuki Orhan yüz vermemek kararlarını birkaç gün içinde çarçur etmiş; şimdi hangi tarafa dönse onun kıpkızıl tırnaklarının **sivri sivri** alnına saplandığı duygusuna kapılıyor (KS2, s.179).*

Siyah siyah: Gözlerin ve burnun özelliklerini vurgulayan bir tür betimleme.
(Karanlık, koyu, ışısız)

- *Ülkü'nün gözleri **siyah siyah** açılıyorlar (KS2, s.72).*
- *Onu yanibaşında görünce muhakkak şaşırması lazımdı fakat Aysel olduğu için şaşırmadı. **Siyah siyah** baktı (KS2, s.145).*
- *İstanbul barlarından İstanbul sokaklarına **siyah siyah** salıverdikleri (KS2, s.225).*
- *Oda ısındı, Petrol kokusu ve isisi **siyah siyah** burun deliklerinde birikiyor (KS1, s.252).*

Siyahlı beyazlı: Siyah ve beyaz renkte, siyah ve beyaz karışımı.

- *Kısacık sustu, daha ciddi başka bir sesle devam etti:"...üstelik İsmet de Mudanya'da..." Arabasının camlarından, Çankaya yolu akıyordu: bakımsız,*

çorak, çıplak; arasına, tek tük ağaçlar, dallarında **siyahlı beyazlı** saksığan gölgeleri; sanki zaman içinde, yeryüzünden bir semti meçhule uzaklaşıyorlardı; her şey, o kadar başka bir gerçeğin içinde. Belki de bu yüzden, son cümlesi dalgın, o kadar 'uzak' bir cümle (GP, s.428) ...

Soğuk soğuk: Samimi ve içten olmayacak şekilde, ilgisiz; sıcak olmayan, ısısı düşük olarak.

- **Soğuk soğuk** gülüyor (KS2, s.12).
- Otelde bu kavallar için iki şişe mağden suyu ısmarlamayı da unutmam. **Soğuk soğuk** (KS2, s.49).
- O uykusuna yıkılır yıkılmaz, Kâzım dışarıya çıktı. **Soğuk soğuk** bir nefes aldı (KS1, s.136) ...
- Küvetin lekesiz beyazı tenine **soğuk soğuk** dokunur dokunmaz haydi yine o bozgun titremesi (KS2, s.155).
- Belirli bir şekilde yaşlanmış, yüz bilmem kaçınıc kahvesini fincanında **soğuk soğuk** içmeden unutan, yarı kulağı Savcılık'ta yarısı Vilayet'te sıfıra çok yakın bir Müdür'dü bu (KS2, s.178).
- Herkesin tüylerini ürperten sözlerine kimse gülmedi, ona **soğuk soğuk** baktılar (YTB, s.92).
- Zehra boş, **soğuk soğuk** nefes alan salonda onu ağaç kütüğünden kaba ve manasız bir put gibi yapayalnız bırakıp çıktı (KS2, s.201).
- Yüzbaşı Demir, **soğuk soğuk:** — Sevmedim, dedi. İçkini bitir, bir an önce gidelim burdan (YTB, s.277).
- Üsteğmen Demir'in komutan vekili olduğu II. Bölük ise, karanlık basarken 185 Rakımlı tepeyi ele geçirdi. Siyah cam gibi bir gece, göz alabildiğine, **soğuk soğuk** parlıyor (YTB, s.370).
- Aysel'in yüzü taş kesildi. Kirpiklerini kısarak baktı. **Soğuk soğuk:** — ...yanlışınız var Yüzbaşı, dedi, adım Aysel değil, Zeynep (YTB, s.387)!
- Yüzbaşı Demir bir ara kendisini yine o uğursuz Yargıç Generalin karşısında bulmuştu hani altın çerçeveli gözlükleri **soğuk soğuk** parıldayan, bakımlı elleri rahibe ellerinden farksız, günde iki kere traş olmaktan teni incelmış (YTB, s.422)!

- *Ense kökünden belkemiğine, soğuk soğuk, su yüzündeki o rüzgâr ürpertisi dağılıyor (YTB, s.518).*

Solgun solgun: Solgun, cansız, soluk soluk olma.

- ***Solgun solgun** gülümseyen Selma'nın yüzün teşekkürle bakmak (KS2, s.206).*
- *Şimdi hem kahvesini içiyor, hem karşısındaki koltukta **solgun solgun** gülümseyen Selma'yı soylu güzelliği ve perfect lady haliyle eski yaşamısından bir takım insanlarla bağlamaya çalışıyor (KS2, s.207).*

Sönük sönük: Parlaklığı ve etkisi az olan, sönük şekilde.

- *Sonra günün ilk sigarası. Ve gazeteler. Tuhaf! Mahmud değil mi o? **Sönük sönük** durmuş. Böyle mi dururdu hep (KS1, s.129)?*

Suçlu suçlu: Suç işlemiş bir durumda, kabahatli kabahatli.

- *Halil, tam bu sözlerin üzerine, bir iyilik mesleği gibi yanı başlarında peydahlıyor: hep öyle **suçlu suçlu** gülümseyip, boynunu bükerek! Elllerinde bir matara, iki alüminyum bardak. Bir pundunu bulup, kasla göz arasında, yine çay kaynatmış (YTB, s.32)!*
- *Yoko'yu, Taegu'dan ayrılacakları gün, ayak üstü bir kere daha görebilmişti. Ne diyeceklerini bilemeden, **suçlu suçlu** bakışıp durdular (YTB, s.38).*
- *Yemekte Mahmud bir ara **suçlu suçlu** gülümsedi: Bu gece, dedi, yolcuyum. Vapurda zar zor bir yatak uydurabildim (KS1, s. 39).*
- *Ümid yürümedi de, kedi yumuşaklığıyla oraya doğru sanki aktı. **Suçlu suçlu** gülümsüyordu: ...geciktim Yüzbaşım, affedersiniz (YTB, s.190)!*
- *Yüzbaşı, **suçlu suçlu** toparlandı. Siyah kaşları kalın ve düz, dişleri enli, ağızlığında yanmamış sigarası tebeşir beyazı bu garip kadın, ister misin onu dinlemediğini saptamış olsun? Ne ayıp, ne ayıp! Çakmağına davranarak, çabucak doğruladı: ...elbette, dedi, elbette efendim (YTB, s.195).*
- *Garson acımı paylaşıyor. **Suçlu suçlu** (KS1, s.132) ...*
- *Mahmud **suçlu suçlu** gülümsüyor (KS2, s.197).*

- ...öbür yanıyla konyağın en yumuşak ve en ısıtıcı köşesinde **suçlu suçlu** gülümseyen Mahmud'u bulmuş, dinliyor (KS1, s.267).
- Yüzbaşı Demir **suçlu suçlu** gülümseyerek: <—Ben burda kalsam, dedi, acaba ayıp mı olur?> Yüzbaşı Aziz'in dudaklarında, o afacan gülümsemesi: <— Hayrola beyim, Barones'le mi randevu?> <— Bakıyorum, sinek sektirmiyorsun.> <—...ulan Demir, bana da mı> (YTB, s.272)?

Sulu sulu: Etrafındakileri yersiz davranışlarıyla rahatsız eden.

- Adet üzere tanıştırayım, dedim. Selami **sulu sulu:** Hacet yok Meryem Hanım, demesin mi, biz Hasan'la eski dostuz (SA, s.90) ...
- Kılçık Athena'ya bakıp sebepsiz sırıtıyor. Tekrar tekrar, yapışkan ve çokbilmiş, sırıtıyor. Bir düşündüğü olmalı. Yalnız bir şeyler kurduğu, olmayacak düzenler çevirdiği vakit böyle **sulu sulu** gülümser (KS1, s.94).
- İstiridyeler **sulu sulu**, jelâtinli; taze çıkarılmış birer göz gibi; ve binlerce göz gibi etrafa yayılıyor (ZBB, s.279).

Sunturlu sunturlu: Karışık, zor anlamında.

- Hep, hem de **sunturlu sunturlu**, patlamağa hazır bir sıra küfürler (KS2, s.133).

Sus pus: Sessiz sessiz, konuşmada sesi soluğu çıkmadan.

- Bazan alıyor odasını sırtına, **sus pus**, görkemli bir sultan hicranına gömülüyor: sanki bir rüya, sürekli, aralıksız yenilenen; her yenilenişiyle, algılanması son derece zor duygu titreşimleri çoğaltan, eski bir rüya aynasının önünde pırıl da yan boy boy, renk renk şişeler; çevresinde uçuşan çeşitli koku zerrecikleri, o yaylı tambur çalan kadın (YTB, s.153)!

Süslü püslü: Çok süslü, göz alıcı şıklıkta.

- Kravatını kırmızı, **süslü püslü** bir sofra örtüsü gibi önüne açtı (KS1, s.173).

Şahrem şahrem: Yarık bir şekilde, parça parça.

- *Gare du l'Est'in üstünden bir rüzgârdır esiyor; şehri, bulvarları örten sis diye ne kalmışsa silip süpürüyor. Şimdi yalnız bulutlar. Ve yukarda. Ve daima deprem. Gizli gizli, uğultularla sürüp giden bir titreme. Sanki şimdi gözlerimizi kapayıp bir açacağız: yer, bir yara gibi **şahrem şahrem** ayrılacak; bulanık, karanlık sular, hem de kaynar sular fışkıracak (ZBB, s.285).*

Şaşı şaşı: Şaşı gibi anlamında.

- *İbrahim'in daha postacıyı görür görmez kestirdiği gibi sonunda ona da bir mektup çıktı: Napoli'den postaya verilmiş, zarfı büyük ve ince, bir uçak mektubu. Niko adını duyar duymaz **şaşı şaşı** ona baktı (KS1, s. 35).*
- *Geriden dolu masalardan **şaşı şaşı** bakan üniversitelilere öpücükler gönderdi (KS2, s.159).*

Şaşkın şaşkın: Hayret içinde, şaşırarak.

- *Yabancı bir eve gelmiş gibi **şaşkın şaşkın** etrafına bakınıyor (KS2, s.69).*
- *Kovalanmış kazlar gibi tıslıyarak **şaşkın şaşkın** oradan oraya gidip geliyorlar (ZBB, s.159).*
- *Bir başkası: Nöbetçi eczane! ...diye akıl öğretiyor. Ben **şaşkın şaşkın** Hasan'ın düğmeleriyle oynuyorum (SA, s.239).*

Şık şık: Giyimi kuşamı güzel olan, zarif anlamında.

- ***Şık şık** giyiniyor, süsleniyor püsleniyor. Onu ne kadar güzel görsem, ben o kadar sevinirim. Hrisula anasız babasızdı ve on beş yaşında. Çakır Ayşe'nin eline düşmüştü (SA, s.85).*

Şıkır şıkır: Göz kamaştırıcı, etkileyici bir şekilde ışıltı ışıltı.

- *Ne kadar yanılmış!... Oğlu, **şıkır şıkır** üniformasıyla, aslan gibi karşısına çıkıverince', Suat Hanım tanıyamamıştı: kırkını geçeli, güzellikleriyle namlı zebercet yeşili gözleri eskisi kadar iyi seçemiyor, 'burnunun üstünde camekân taşımayı' gururuna yediremeyip gözlük takmaya yanaşmadığından, sık sık yanıliyordu (YTB, s.127).*
- *Sefarethane ahşap, iri gövdeli, bir Ankara eviydi; kapısındaki Azerbaycan işareti karla örtülmüş, Azerbaycan sefareti levhası zar zor okunabiliyor; etrafta davetlilerin arabaları, faytonlar, birkaç da otomobil. Sefarethanenin pencereleri, **şıkır şıkır** perdelerinde, belirip kaybolan misafir gölgeleri. Sefir İbrahim Bey Abilof'un masasında (GP, s.467).*

Şingir mingir: Gürültülü ve eğlenceli bir şekilde.

- *Japon hastabakıcı **şingir mingir** güldü. Güldü mü, üzümde göz diye birşey kalmıyordu. Gülmediği an da yoktu pek, İngilizceyi doğru dürüst kıvıramadığı için, olura olmaza gülümseyerek (YTB, s.156).*

Şiş şiş: Kabarık, şiş şekilde.

- *Mavi gözleri **şiş şiş**. Uykudan çok bir hayalden çıkıp gelmiş gibi (ZBB, s.288).*

Şüpheli şüpheli: Şüpheli bir şekilde, endişelenmek.

- *Süreyya tanımadığı adama **şüpheli şüpheli** bakıyordu. Gözleri zayıf, dalkavuk ve hilekârdı (ZBB, s.64).*
- *Bu arada Dünder kapıdan çıktı, ikisini de **şüpheli şüpheli** tepeden turnağa süzdü (KS1, s.151).*
- *Sustu, onun yatağı **şüpheli şüpheli** süzdüğünü görünce, gülümseyerek ekledi (GP, s.321) ...*

Takır takır: Sert, kuru şekilde tak tak sesler çıkararak.

- *Sulhi kauçuk pabuçlarının tepesinde, devetüyü paltosunun kuytularında eskimiş ve küflenmiş bir iskelet gibi **takır takır** ırgalanıyor (KS2, s.103).*
- *Adamın **takır takır** buz çiğnediği bir Aralık sabahı, onu, Garnizon'dan çıkacağı sırada tutukluyorlar (YTB, s.301).*
- *Dışarda bir kapı açılıp kapandı, **takır takır** bir teleksin şişip kösülen patırtısını işittiler (YTB, s.507).*

Tatlı tatlı: Güzel, hoş bir şekilde, tatlılıkla.

- *Kadın genç kızın saçlarını okşuyor, ona **tatlı tatlı** bir şeyler anlatıyor (ZBB, s.97).*
- *Taş gözlüklü bıçak ağzı sırtıyor: -Mösyö, diye ikaz ediyor, **tatlı tatlı** konuşuyoruz. Bildiğinizi söylerseniz sizin için iyi olur. Bizi mecbur etmeyin (ZBB, s.196).*
- *Bütün gece **tatlı tatlı** baktı ve konuştu desen (KS1, s.254).*
- *Latife balkona çıktığı an, daha ziyade, serçelerin Neşe'si içindeydi: sabah aydınlığına, mutlu ve gülümser, cıvı cıvı bakıyor; âdeta hayatından, ne kadar memnun olduğunu gösteren bir edayla; güneşe karşı, **tatlı tatlı** geriniyordu; askeri vasıtayı fark edince, içeriye döndü (GP, s.413).*
- *Yüzbaşı Demir, o gün nedense beyazlar giymiş Ümid'i, bir elinde ağızlığı, öbüründe viski bardağı, yabancı gazetecilerle **tatlı tatlı** söyleşirken uzaktan seyrediyor; Gianna'nın geldiği sıralar, Erzincan'dayken ne türlü bir yabancılaşımaya kapıldıysa, yine öyle yabancılaşıyordu (YTB, s.472).*
- *Oturmuş **tatlı tatlı** söyleşiyorlardı, rıhtıma bir sandal yanaştı, içinden bu adam çıktı, tadı tuzu kalmadı söyleşilerinin (YTB, s.479).*

Taze taze: Yeni yeni, güzel, körpe olan.

- *Onlar, Komiser Orhan ve Zeki, **taze taze** soğukları ve yağlı trençkot hıştırtılarıyla yanibaşına yerleşince genişletmesine sırtıp içinden tamamladı (KS2, s.178).*

- Bir anda gökten fare yerine **taze taze** bileklerinden kesilmiş çocuk elleri dökülmeğe başlıyor (KS1, s.184).

Tehditkâr tehditkâr: Korkutucu korkutucu, gözdağı verici bir biçimde.

- Sustu. **Tehditkâr tehditkâr** etrafına bakındı: -...ama, diye kükredi, Mahmud'un başına bir kaza gelirse...dinime imanuma, bu işi yapanın ciğerilerini takımıyla sökmezsem (KS1, s.66)...

Tel tel: Ayrı ayrı, tel şeklinde.

- Kirpiklerinin **tel tel** aralığından bir bakır kırmızılığı dışarıya uğramış (KS2, s.42).
- Seyit Sabri sakallarını **tel tel** gözünüziün camına batırarak size mutlaka kapıcı muamelesi edecektir (KS1, s.51).
- Zil çalmıyor ve saçlarım bu defa **tel tel** alnıma yapışıyorlar (SA, s.190).
- Güner'in açık renk gözlerinin çevresinde lacivert rimelli kirpikleri **tel tel** ayrılmış (KS1, s.212).
- Bekir ise yavaş yavaş korkusunu ve heyecanını bir hırka gibi çıkarıyor sırtından, atıyor; **tel tel** yaldızlı kirpikleri, tatlı ve yumuşak dudaklarıyla yeniden Mavi Dalya Bari'na uzanıyor (KS1, s.238).
- Bekir kalabalığın en önünde **tel tel** gerilmiş, yumruklarını akmıştı. Yarı yarıya Gilda onu parçalasın, saçlarını yolsun, lokma lokma dağıtsın istiyor; yarı yarıya Athena'nın başladığı gibi kavgayı yırtıcı bitirmesine dua ediyordu (KS1, s.243).
- Demir mektuplardan öğrenmişti bunu, Şile'den, Polonezköy'den, Adalar'dan postaya verilmiş, minnacık merhabaları, birden parlamış heyecanları içeren kısa mektuplardı bunlar, araya içlerinden resimler çıkardı: sırtı bellerine kadar açık, askılı emprimeler giymiş; başlarında geniş kenarları fırfırlı hasır şapkaları, gözlerinde iri güneş gözlükleri, dalgın dalgın gülümseyen iki genç kadın: Gianna, çok siyah saçlı, çok beyaz tenli, tombulca; seyrek kaşları, burun kökeninden **tel tel** alnına dağılıyor; dümdüz kesilmiş tırnaklarına

sürdüğü cilânın, sedefli beyaz olduğu resimlerde bile belli; kucagında tüy yumağı bir Pekin finosu, adı Gloria (YTB, s.311).

Telaşlı telaşlı: Heyecanlı, kaygılı bir şekilde.

- *Bir çocuk **telaşlı telaşlı** kelimelerin yarısını yiyerek başka bir şey anlatmağa koyuldu (ZBB, s.91).*
- *Elli bağlantısı daha önce yapılmış olan Alay Santralı saat 22.05'te acı acı çalıyor: Üçüncü Tabur'dan kim olduğu anlaşılamayan bir ses, **telaşlı telaşlı**: - Alarm! diyor, taburun bütün subayları şehit, ağır yaralıları var, acele ambulans gönderin!» Alay Komutanı Albay Dora, az önce Binbaşı Baba Saffet le görüşmüş, saldırıya ilişkin bazı talimat vermişti, inanamadı. Üçüncü Tabur'u yeniden aradılar (YTB, s.120).*
- *Gülüştürüyoruz. Üst üste bir kaç şimşek çakıyor. Ağaçlar **telaşlı telaşlı** bir şeyler fısıldaşıyorlar (KS1, s.130).*
- *İnsanlar **telaşlı telaşlı** koşuyorlar (SA, s.165).*

Telaşsız telaşsız: Soğukkanlı davranan, telaşsız ve heyecansız.

- *Hayır konuşmuyordu, kıllı parmaklarını yüzü yok birinin boğazına geçirmiş sakın sakın, **telaşsız telaşsız** fakat iyice kararlı onu boğuyordu (KS2, s.143).*

Tembel tembel: Miskin, üşengeç, tembel bir şekilde.

- *Sabri Bekir'i gayet ağır hareketlerle; **tembel tembel**, canı istemiyormuş da arkadaşlık belâsına bu işe girmişçesine, dövdü (KS2, s.60).*
- *Kısa bir an hayretle bana baktılar, sonra Hrisulâ **tembel tembel** kalktı, aynanın karşısında saçlarını taramağa başladı (SA, s.111).*
- *Mehmed-Ali **tembel tembel** kâğıdı açıyor ve falını okuyor: “Talihiniz daha da kötü olabilirdi. Kader sizi yine de mesut işaretlerin hizasına yükseltmiş” (ZBB, s.259).*

Ters ters: Sert bir üslupla konuşmak.

- *İçinde bir at sineği kendini bu duvardan öteki duvara vuruyordu. Aksine **ters ters** cevaplar verdi. Vartkes, beklemedik bir anda, küt diye istekayı dokundurur dokun- durmaz üç kafa birbiriyle tokuştu (ZBB, s.68).*

Tıklım tıklım: Çok kalabalık, boş yer kalmayacak şekilde.

- *Yerinde duramayan bir sonbahar rüzgârı İstanbul'u hallaç pamuğu gibi dağıtıyor: hâlâ yağmur hevesleri gösteren tombul bulutlar mı istersin; şarkılı deniz kahvelerinin sararmış afişlerini önüne katıp koşturan delimsirek anaforlar mı istersin; ne istersen iste, hepsi var: işte ben Eylül Ekim imtihanlarının verdiği can sıkıntısından bunalmış, yine her günlük bu iş böyle yürümez öfkeleriyle **tıklım tıklım** dolu Melek Sineması'nın sokağında bir aşağı bir yukarı yürüyorum. Sinemaya susamış bir mevsim başı kalabalığı (KS1, s.72).*
- *Öyle ki Siminni'ye kavuştuklarında kafası hâlâ başka yerde olduğun dan, ne sokakları **tıklım tıklım** dolduran sahra mutfağı, GMC, ambulans ve motorlu topçu kalabalığının dikkatini çekti (YTB, s.82) ...*
- *Çinlileri durdurmak amacıyla cepheye çıkan birliklerin başıboş trafiğiyle **tıklım tıklım**. Gelenler gidenlere boş boş bakıyor Gidenler gelenlere bakamıyor. Zizi Yüzbaşı bu yığılmayı garipsemiş olmalı, bir ara şakaya vurdu (YTB, s.92) ...*
- *Onu durmaksızın birileri kovalıyordu ve o, defolup defolup...Sinemaya gidiyorlar. Filmi kadın seçiyor. Sebastopol Bulvarı üstünde bir sinema. **Tıklım tıklım**. Marie-Te çocuk gibi seviniyor. Kendisini öpsün diye hayasızca hileler yapıyor (ZBB, s.95).*
- *Hele edebiyat fakülteleri, edebiyatın herhalde her zaman en az on mil uzağında dolaşır ve **tıklım tıklım** bu işin amatörü ile doludur (SA, s.170).*
- *İnsan yemeyen dost odasında yalnızdı. Radyosu içerisini **tıklım tıklım** bir akordeon havası ile doldurmuştu (ZBB, s.189).*
- *Koğuşlar **tıklım tıklım**, bazı yataklarda çift nefer yatıyor (GP, s.209) ...*

- *Kafkaslardan kalkıp, Moskova'ya trenle ulaşmak, ne 'serencam!' Nâzım ile Vâlâ, Sovyet Rusya'nın o zamanki açlık bölgelerinden geçerken, neler hissettiklerini asla unutamayacaklardır: kompartımanları kadar koridorları da **tıklım tıklım**, o yorgun ve köhne tren (GP, s.390) ...*

Tıp tıp: Hafif hafif çarpması sonucu çıkan ses.

- *Rejisörün gözleri yağlı bir burun damlası gibi **tıp tıp** Gilda'nın gözlerine damlıyorlar (KS1, s.155).*

Tiril tiril: Kumaşın pürüzsüz, gösterişli ve hoş bir dokuya sahip olması.

- *Binbaşı Demir'in özlemini aylardır çektiği, **tiril tiril**, çarşafı kolalı yatağın üstüne, lavanta çiçeği kokuları dağıtan bir pijama da koymuş (YTB, s.445).*

Tok tok: Kalın kalın, gür olarak.

- *Geceyarıları İstanbul'un boş ve karanlık sokaklarında topuklarını **tok tok** kaldırımlara vuruyor, uykumu kaçırıyor (KS2, s.6).*

Toz toz: Çok küçük, un gibi parçacık halinde şeklinde, silik silik, toz biçiminde.

- *Şimdi kadın dönüp ona bakacak. Saçları **toz toz** omuzlarına dökülecek. Dudakları titreyecek. O vakit Freddy usulca kalkıp yanına gidecek (KS1, s.55).*
- *Güneşin, pencere kafeslerinden Acem halısına benek benek düştüğü bir öğle sonu, çalgısının düşünceli titreşimleriyle, odasını dolduran tül çiçekleri ürperir, narin yeşillerini **toz toz** dökerlerdi sanki; Demir, annesinin bir şeylere üzüldüğünü uzaktan uzağa sezer, neye üzüldüğünü bir türlü bulup çıkaramazdı (YTB, s.71).*
- *Sonra başka türlü sarı bir saç. Sarı ışıktaki **toz toz** yaldızlanan (ZBB, s.112).*
- *Akşamlar Işıkların üstüne devrilecekmiş gibi duran Uludağ'ın boğucu dumanına dalar; yaylı tamburunun başında içli içli göğüs geçiren annesini, çeşit çeşit koku ve renklerin kaynaştığı, tül çiçeklerinin narin yeşillerini **toz toz***

döktüğü sokak üs tündeki odasını düşünür, bütün bunlar çok uzaklarda kalmışçasına üzüliürdü (YTB, s.144).

- *Zerre zerre, **toz toz** dağılıyor, uçuşuyor (KS2, s.177).*
- *Saçları **toz toz** omuzlarına ve sırtına doğru uçuşuyor. Evet, yukardan çizilmiş biraz kaşları. Dürnev paldır küldür gençlik yıllarına gidiyor (KS1, s.212) ...*
- *Güner tam bunun üzerine, **toz toz** parlayan beyaz yaldızı gözlüklerini çok yukarısında bir yerde uçacakmış gibi kımıldayan incecik kaşları ve öpüşmeye hazır ağzıyla çıkageldi (KS2, s.215).*
- *Kavaklar pamuklamış, bulvarlarda **toz toz**. Mika sarısı sıcak gün boyunca yumuşattığı asfaltlara, Kırkikindi yağmurları gökkuşağı pırıltılı serinlikler boşaltıyor (YTB, s.471).*

Tozlu tozlu: Toza bulanmış bir biçimde, tozlu olarak.

- *Bir bakkal: -... müşterimdi! Diyor. Unlu kirpikleriyle **tozlu tozlu** yüzüme bakıyor: -Allah rahmet eylesin (KS1, s.166)!*

Tuhaf tuhaf: Garip, dengesiz bir şekilde.

- *Beraberce aşağıdaki salona indiklerinde orada **tuhaf tuhaf** bara oturmuş, saç başı karmakarışık bir Mehmed-Ali görüversin istiyor (ZBB, s.129).*

Tun tun: Sessiz bir şekilde.

- *Leon şimdi benden **tun tun** kaçıyor (SA, s.87).*

Tuzlu tuzlu: Tuzlu biçimde, sert, acı acı.

- *Biz, Sevilla'ya rağmen tekrar dalga saymağa başlamışız. Marsilya'da bir kahve, gözkapaklarımızda dört günlük uykusuzluk, **tuzlu tuzlu** (ZBB, s.192).*

Ufacık ufacık: Küçük küçük olan.

- *Ve çocuk, sonra! Gözlerinin içi mavi mavi gülümsiyen. Elleri **ufacık ufacık** (ZBB, s.18).*
- *Gözlerinin içi mavi mavi gülümsiyen; elleri **ufacık ufacık**, her zamanki gibi fütursuz ve neş'eli (ZBB, s.57).*
- *Sonra çocuk. Gözlerinin içi mavi mavi gülümsiyen; elleri **ufacık ufacık**; her zamanki gibi fütursuz ve neşeli (ZBB, s.146).*

Uğursuz uğursuz: Herhangi bir durumun tatsız, yararsız, şanssız olması.

- *O akşam yorgun argın otele varıyor, haberi henüz açıklamışlar, içinde bir sıkıntı: sağ alt göz kapağının iki gündür **uğursuz uğursuz** seğremesi sanki yetmezmiş, Rüzgârlı Sokağa girerken, az önce, ıslıl ıslıl su yeşili gözleriyle yağlı siyah bir kedi önüsıra parlamaz mı (YTB, s.497)?*

Ulu ulu: Büyük bir şekilde, iri iri.

- *Camı çerçeveyi oynatarak **ulu ulu** tükürüyor (KS2, s.12).*

Uslu edepli: Hiç kimseyi rahatsız etmeyen, terbiyeli, iyi huylu anlamında.

- *Kocası da bir öldü mü, artık o ne yapacağını ne edeceğini bilmez, **uslu edepli** ölmesini bile beceremez, işte o karılara dönecektim (SA, s.84).*
- *Sadiye için mektuplar yazıyoruz. Onu almak için **uslu edepli** oluyoruz (ZBB, s.106).*

Uslu uslu: Sakin, sessiz bir şekilde, kimseye zararı olmadan usluca.

- *... mutlaka dönüp gelecektir. Başka bir hayata katiyen intibak edemez. Siz hiç şehirde yaşayan bir goril gördünüz mü: **uslu uslu** kahveye çıkan, sinemaya giden, çarşıdan alışveriş eden bir goril? Ha, olmayacak bir şey değil mi? İşte onun gibi Signor Gaetano, tıpkı onun gibi (KS1, s.80).*

- *Dünder'in kaşı patlamıştı. **Uslu uslu** kanıyordu* (KS2, s.167).
- *Parmağındaki bakır yüzüğü **uslu uslu** çevirerek* (KS2, s.196).
- *Başka şeyler görelim istiyeceğiz: Bir kervan mesela: kızılderililerin, hücum etmeği asla akıl etmeksizin, çepçevre çevirdiği ve **uslu uslu** etrafında döndüğü bir kervan* (ZBB, s.212).

Utana utana: Utanıp, sıkılarak.

- *Gelsin ondan sonra yol üstündeki aynalardan **utana utana** kaçmalar! Öğle sonlarını gâvur eden: Şişmanlıyorum, neden yine bir domuz gibi tıkindım? Pişmanlıkları* (KS1, s.29)!

Utangaç utangaç: Çekingen, sıkılğan, mahcup bir şekilde.

- *Nöbet geçtikten sonra da, artık yarın öğleye mi olur, akşama mı belli değil, iri iri gülererek ellerinde kaybolup giden minicik bir damlalıkla **utangaç utangaç** kulaklarına Mitol damlatacak* (KS1, s.93) ...
- *Hilde'yle çat pat almanca konuşuyor. Memleketinde iken bir zaman almanca ile uğraşmış. Hilde'yi, **utangaç utangaç**, almanca selamlıyor. Hal hatır soruyor* (ZBB, s.217).

Uykulu uykulu: Uykulu bir biçimde.

- *Anadolu Ajansı'nın gece bültenlerini gazetelere dağıtan memur saçları yağmurdan ıslanmış, gözleri **uykulu uykulu** kapıdan giriyor; getirdiği haberleri her defasında yaptığı gibi tek kelime söylemeden masanın üzerine bırakıyor* (KS1, s. 21).
- *Oldu mu? diye **uykulu uykulu** sordu* (KS2, s.61).
- *Sonra **uykulu uykulu** Athena bakıyor* (KS2, s.156).
- *On bir numaralı odanın kapısı ardından **uykulu uykulu** İngilizce konuşmalar* (KS2, s.166).

Uyuz uyuz: Sinir bozucu, rahatsız edici bir biçimde.

- *Maide ölü saçlarına bigudiler takmış, dallı budaklı damarlarının masmavi ağı içine gerilmiş; iki çatal rosto aldı, bir kaşık pilav; kaşla göz arasında üç bardak şarab yuvarladı ve def olup **uyuz uyuz** tüten bir Kulüp sigarasına tünedi (KS2, s.109).*

Ümitsiz ümitsiz: Ümitsiz bir biçimde, umutsuz umutsuz.

- *Burunlarını biraz barut, epeyce rutubet ve kan kokan hapishane koridorlarına, siyasi polis hücrelerine sokmuşlar, **ümitsiz ümitsiz** geçmişlerini eşeliyorlar (KS1, s.218) ...*

Ürkek ürkek: Çekinip, utanarak, korka korka, tedirgin bir şekilde.

- *Derken Süreyya ekşi ekşi, **ürkek ürkek**, tıpkı bir fare gibi camın üstüne çıkmıyor mu (ZBB, s.147)?*
- *Kedi adımlarıyla **ürkek ürkek** yatağına sokuluyor (KS1, s.244).*
- *Yanıbaşında **ürkek ürkek** evlenmekten bahseden. Ankara'da bir bar. Ankara'daki adı sanı belirsiz barda miyop bir garsonun taş gözlükleri (KS1, s.254).*

Vahşi vahşi: Korkutucu, ürkütücü, vahşi bir biçimde.

- *Gözleri **vahşi vahşi** parlıyorlar (KS2, s.68).*
- *Marie-Te. hemen koluna giriyor. **Vahşi vahşi** gülümsüyor. Basbayağı vahşi. Kızın gözlerinde donuk, korkutucu bir mâna bulaşığı. Yüzü tepeden tırnağa boya (ZBB, s.92).*

Yabancı yabancı (bakmak): Ürkek, tanımadık bir biçimde (bakmak).

- *Zehra'ya birkaç saniye **yabancı yabancı** baktı (KS2, s.87).*
- *Ona da **yabancı yabancı** bakıyor (KS2, s.128).*

- *Bir zaman bizi ilk defa görüyormuş gibi **yabancı yabancı** bakıp: Ben, diyecek, hiç bir zaman böyle bir hayat düşünmemiştim (ZBB, s.241).*

Yağlı yağlı: Samimiyetsiz, vıcık vıcık, sulu anlamında.

- *Süreyya bütün bu cümbüşün arkasına yan gelmiş, **yağlı yağlı** sırtıyor (ZBB, s.71).*
- *Selami arkasından **yağlı yağlı** sırttı: Serseri dedi, kafası ezilecek adamdır (SA, s.92).*
- *İnsanın etine çamur gibi **yağlı yağlı** bulaşan yarım karanlığa rağmen Hakim'in burnundaki mosmor et benini, Savcı'nın kendinden emin köse gülümsemesini rahatsız edici bir açıklıkla görüyordu (KS2, s.198).*

Yakamoz yakamoz: Geceleri denizde ve dalgalı sularda yıldızların ve benzeri şeylerin yansımasıyla parlayan ışıklı çizgiler.

- *Kordon boyu, sabah karanlığında, upuzun uzanıyor: sağda yanmış, yıkılmış yalı ve yapıların, kararmış iskeletleri; solda, yıldız alacasının ışıklarıyla parıldayan, **yakamoz yakamoz** körfez; ilerde, gittikçe uzaklaşan ve ufalan atlı tramvay (GP, s.412).*

Yalap yalap: Işıltılı bir şekilde, parıl parıl, bölük bölük.

- *İşin kötüsü, yangın büyüdüğü karanlığa sığınmak olanağı kalmıyor, görülüyorlar; **yalap yalap** açılan bu aydınlıkta çekilmeye hazırlandıklarını gizleyebilmek çok zor (YTB, s.80).*

Yaldız yaldız: Parlak parlak, ışıltılı.

- *Yanaklarında **yaldız yaldız** tüyler parlıyordu (KS1, s.241).*

Yaldızlı yaldızlı: Göz alıcı, yaldızlı, parlak.

- *Yüzündeki sarartılmış kıllar ışığa döndü mü **yaldızlı yaldızlı** parlıyorlardı* (KS1, s.231).

Yalnız yalnız: Tek başına, yanında başka kimse olmayan.

- *Tabii, bir akşam vakti kalkıp Dupont'a gitse; orada, gerideki masalardan birinde **yalnız yalnız** oturmuş cigara içen Sevilla'yı bulacak* (ZBB, s.251).
- ***Yalnız yalnız**, daha doğrusu bir şarap şişesiyle baş başa yenmiş bir akşam yemeği* (KS1, s. 45).
- *En önemlisi artık تنها masalarda **yalnız yalnız** sigara içip bozulmuyor* (KS1, s.237).
- *Onları görür görmez, dalgın yüzü menekşe rengi bir gülümsemeyle aydınlanıyor, («—...ah, ne iyi ettiniz geldiniz, **yalnız yalnız** öyle sıkılıyordum ki, yağmur da indirmez mi, hele dolu camları kıracak, çok ıslanmadınız inşallah, çay içersiniz değil mi, sıcak sıcak?») , yalnız yaşayanların lâf çabukluğuyla onları deniz üstündeki oturma odasına alıp elektrikli semaverle çay hazırlıyor, demli, tavşankanı, buruk bir çay* (YTB, s.485).

Yampiri yampiri: Çarpık çurpuk, eğri bögürü.

- *"Zizi Yüzbaşı sanki muzipliğe hazırlanan bir mahalle çocuğu, sırmalı sarı bıyıklarının altından **yanpiri yanpiri** gülümsüyor: arife tarif gerekmez* (YTB, s.70).

Yan yan: Yampiri yampiri, yandan.

- *Kazım **yan yan** onu süzdü* (KS2, s.22).

Yanar döner: Hareket ettikçe farklı renklere bürünen, ışık saçarak yanıp söner şekilde.

- *Yüzbaşı Demir, yanibaşında siyah bir lale gibi bitiveren bu ince kadının **yanar döner** gözlerinden etkileniyor, alttan alta tut ki sarhoş* (YTB, s.192).

Yanlışı yanlışı (gülümsemek): Alışılmadık olan, beklentilere aykırı, gerçeğe uygun olmayan.

- *Daha sonra **yanlışı yanlışı** gülümsüyor : -...yaşamanın sebebi ne? Mahmud'u silerek Turgut'la flört etmek mi? Turgut? Turgut eninde sonunda kötü bir Halil* (KS2, s.8).
- *Zehra **yanlışı yanlışı** gülümsüyor* (KS2, s.22).
- ***Yanlışı yanlışı** gülümsedi* (KS1, s.157).
- *Lavabo beyazı takma dişleriyle, **yanlışı yanlışı** gülümseyerek: <— Bir defa nezaret altına alındın ya, derdi, ...bitti* (YTB, s.299)!
- *Akın soluğunu kesen bir gerilime kaptırmış kendini; avuçlarının arasında tuttuğu yorgun, pörsük ve etsiz yuvarlakları sıkıverse acayip bir takım klakson seslerinin çıkacağını tasarlayıp gülümsüyor. **Yanlışı yanlışı*** (KS2, s.121).

Yapış yapış: Nemli, ıslak, yapışkan.

- ***Yapış yapış** parmaklarını yalıyor* (KS2, s.59).
- *Ellerim **yapış yapış**. Gözlerim çapak çapak* (SA, s.69).
- *Üniforması kıpkızıl, **yapış yapış**; öbürü, kefen beyazı suratında siyah bıyıkları başlı başına bir edepsizlik gibi duran bir astsubay, yoksa ölmüş mü* (YTB, s.69)?
- *Üstümüz başımız **yapış yapış*** (SA, s.236).
- *Binbaşı Demir'in belleğine Halim'in dumanlı siyah gözlükleri, ne zaman elini sıkacak olsa, daima **yapış yapış** avuçları yansıyor: — Zararsız adamdır, ruhen biraz zayıf, gösterişe meraklı* (YTB, s.518).

Yapışkan yapışkan: Nemli, yapış yapış.

- *Hava **yapışkan yapışkandı**. Sisli, is ve duman kokulu ürpertici bir akşam* (SA, s.121).

Yaprak yaprak: Yaprak gibi, ayrı ayrı, teker teker.

- *Sen ne biçim bir kızsın, hangi kişiliğin insanısın Ümid? Ümid, başkalarına özenmeyi bırak, kendini ara! Yapayalnız **yaprak yaprak** dökülen bulvarlarda dolaşarak Port-Royal'e uzanır kendimi ve iç güzelliğimi bulmaya çalışırdım* (KS1, s.18).
- *Avcı hattına yayılıp ormana daldılar. Işıktan yaldızlanmış sonbahar ağaçları, gece boyunca emdikleri sisi **yaprak yaprak** salıveriyor; bu dumanlı aydınlıkta, orman içi sessizliğini, tepeden aşağıya paldır küldür dökülen silah seslerinden başka, rüzgârı ağaçlardaki acı uğultusu, bir de insanın tüylerini diken diken eden çakal sesleri bozuyordu* (YTB, s.73).
- *Harbiye yolundaki ağaçlar **yaprak yaprak** azalıyor* (KS2, s.84).
- *Karanlık bu çürümenin, bu **yaprak** bozulmanın hızını ve dozunu arttırıyor* (KS1, s.90).

Yarım yarım: Bütün değil yarım şekilde, tamamının bitmemiş hali.

- *Hüsnü Faik torununu alıyor, kucağına; onun ufacık ellerini avcuna alıyor: -... çukur çukur bahçecik diyerek oyununa başlıyor. Süleyman kocaman mavi gözleri önemli ve ciddi, **yarım yarım** tekrarlıyor* (KS1, s.71) ...

Yaşlı başlı: Yaşı oldukça fazla, olgun ve görgülü kimse.

- *Yola çıkmadan telefon etmişlerdi, çok iyi karşılandılar önce **yaşlı başlı** bir kadın çıktı Karşılarına, İngilizce konuşuyor* (YTB, s.105) ...
- *Miralay Ferid'in ölümü başlıbaşına bir 'hicran' içinde bir yerinde, bu **yaşlı başlı** askerin bir kere daha elini öpmeye varıp: <—...Miralayım, işte Menderes'i devirdik, emriniz yerine getirilmiştir> diyebilmek umudu*

yatıyormuş meğer, bu fırsatın 'ilelebet' kaçırıldığını düşünmek yüreğini yakıyor (YTB, s.477).

Yaya yaya: Yayarak, geniş bir şekilde.

- *Yakub gözlerini yaya yaya: Pu...t! Ahmet neler anlatıyor? diye sordu, Pu...t* (SA, s.48)!
- *Pantolon giymiş, çekirge bacaklı bir genç kız ağzını yaya yaya böyle bir kimseyi bilmediklerini söylüyor* (KS1, s.165).

Yaylana yaylana: Rahat rahat, enerjik ve coşkulu bir biçimde, yaylanarak.

- *Athena gergin bacaklarıyla yaylana yaylana tezgaha, oradan merdiven altına gitmişti* (KS2, s.155).

Yeni yeni: Yakın zamanda, henüz oluşan.

- *Bir pansiyon bulurum; işime yakın bir yerde ucuz ve temiz bir pansiyon, orada yaşamağa başlar, yeni yeni dostlar edinirim* (KS2, s.10).
- *Fevkalâde rahat ve kolay şişmanlıyorum. Vücudumun her tarafında her gün yeni yeni ve yumuşak yumuşak etler, yağlar peydahlanıyor* (KS1, s.29).
- *Evet, şimdi bir puro. Yeni yeni hazlar umduran. Esmer, tıknaz bir puro* (KS1, s.33).
- *Kaynaşmak, yeni yeni dostlar bulmak* (ZBB, s.39)!
- *Dürnev'le yapmayı tasarladığı gizli konuşma umduğu gibi şüphelerinin bir kısmını giderecek yerde, yeni yeni şüpheler edinmesine yol açmıştı* (KS2, s.48).
- *Yeni yeni erkekliğe sokulan çocukların çapkınlık bahsindeki palavracılıkları yok mu, İllallah* (KS2, s.52)!
- *Türkân gerçi rahat değilmiş; ömründe ilk defa, üstelik örtülü örtülü de sokulan bir erkekle sinemaya gelmiş olmak, içini buruyor, boğazını kurutuyormuş ama hiç bir şekilde çıkmayı da düşünmüyormuş. Bunu sonraları bana kendisi söyledi. Dağınık bakışları etrafımda bir kırlangıç sürüsü gibi uçuyordu. Bense*

yeni yeni sigara içmeye başlamıştım; bunun Türkan'ı rahatsız ettiğini sanıyor, sıkılıyordum (KS1, s.72).

- Her kurulan ticari şirketin bir ucuyla siyasi nüfuza değdiğini söylemiş; banka, borsa, kredi faaliyetlerinin gerisinde doymak bilmez bir sonradan görme oburluğunun bütün ülkeyi kendi çıkarına işletmek için **yeni yeni** düzenler kurduğunu anlatmaya gayret etmişti (KS2, s.78).
- Ali beyninde soru işaretlerinden bir orman taşıyor ve her acaba'nın **yeni yeni** acaba'lar getireceğini sezebiliyor (ZBB, s.79).
- Ürkütücü bir hızla nefes borusu ve genzi tozlanıyor adetâ! Sinirleri lif lif gerilmiş. İçinden dışarıya pis ve kokmuş öfkeler fışkırtmağa, dışardan içine **yeni yeni** ve asılsız astarsız şüpheler akıtmağa hazır bir Dünder. Hangi Dünder bu (KS1, s.118)?
- Kelimeleri kobaylar gibi dişlerinin arasında ufak ufak, hareketli hareketli ufalıyor: -... politika olamaz mösyö Yankovic! Nasıl olabilsin ki? Her politika sizden **yeni yeni** fedakârlıklar istiyecektir. Başkaları için bir kere kendi saadetinizi harcıyacaksınız (ZBB, s.119).
- Suat hanım 'ruhuyla muttasıl İstanbul'da' yaşıyor: ana oğul 'salon' dergilerinden o sırada İstanbul'da sürülen **yeni yeni** rujları, kremleri, allıkları, rimelleri öğrenip, adreslerine mektuplar yazarak 'numuneler' getirtiyorlar (YTB, s.142).
- Yatağındaki en küçük kıvılcığı, yastığındaki en hafif yer değiştirme teşebbüsü iç organlarını ve üzerine yazıldığı gece saatlerini **yeni yeni** sarsıntılarla piç etmekten başka bir şeye yaramıyor (KS2, s.151).
- Paris'in gündelik hayatı bir makina onun dışında sürüp gider. Sabahları, ortalık daha **yeni yeni** aydınlanırken, metrolar işçileri ve gazetelerini taşımağa koyulurlar (ZBB, s.169).
- Viyana üzerinden transit geçirilen şu kadar bin dolarlık kimyevi madde onların çek defterlerinde **yeni yeni** sıfırlar olacak (KS1, s.188).
- **Yeni yeni** yıldızlar lânse ediyorum (KS1, s.199).
- Hem eğer orada bir ev açacaksak ne diye **yeni yeni** masraflara girelim, eşya alalım; en iyisi bunları buradan bir Ambar'a verip İzmir'e göndermek (KS2, s.200)!

- Gözlerine, kulaklarına, ağzına **yeni yeni** zevkler ekliyor (KS1, s.207).
- *Harp Akademisi'ndeki çalışmalar ne âlemde, arkasından onu anlatıyor: **yeni yeni** arkadaşlar' katılıyormuş aralarına, zehir gibi subaylar, kafaları işleyen kurmay namzetleri, herkesin canına tak demiş zaten, aklın yolu bir, önce ordunun ıslahı, sonra Atatürkçü bir iktidar, bunlarınkine benzemeyecek* (YTB, s.210) ...
- *Daha doğrusu, ümidlenmenin **yeni yeni** kanat alıştırdığını bu yaşama düzleminde alçakça bir şey sayılması icabettiğini seziyorum* (KS2, s.219).
- *1919 inkılabı mağdem ki muasır medeniyet seviyesini hedef ittihaz eden devamlı ve şartlarla gelişip yürüten bir inkılaptır; demokrasi sonrası nesilleri **yeni yeni** kuvayı milliye davranışları, **yeni yeni** inkılâp sentezleri aramamalı mıdır? Bak ne diyorum çocuklar, yalnız bu arama faaliyeti bizim gibi bir kaç aydın kuşağını meşgul edecek genişlikte muazzam bir iştir* (KS1, s.248).
- *Yahu, klasik anlamıyla işçi sınıfı **yeni yeni** teşekkül ediyor Türkiye'de ve sizin kırk yıllık sosyalist geçmişinize rağmen başka ve kötü bir şuurla teşekkül ediyor* (KS1, s.268).
- *İki Mehmed-Ali'den birinin şangır şungur devrilmesi; ötekinin **yeni yeni** ve o kadar dehşetli hayallerin pesisıra, lânetlenmiş bir hayalet gibi dünyanın sırtında dolaşması demek* (ZBB, s.275)!
- *Onları Ümid'den ne ayırıyor, bu, biraz üstün bile kılıyor galiba, Ümid'in **yeni yeni** sınamaya kalkıştığı bir yaşama biçimini çok önceden yaşamışlar* (YTB, s.356).
- *Hükümet darbesinin, ihtilâlin ve inkılâbın' ayrı şeyler olduğunu, o bile **yeni yeni** anlamıyor mu? Bir iktidarı zorla alaşağı etmenin, mutlaka yeni bir iktidar olmak anlamına gelmediğini* (YTB, s.454).

Yeşil yeşil: Yeşil ve yeşil tonlarında olan.

- ***Yeşil yeşil** çatlıyan şimşekler* (KS2, s.5).
- *Yüzü zeytinyağı sürülmüş gibi **yeşil yeşil** parlıyordu* (KS2, s.104).

- *Hemen altında, gövdesine tepeden tırnağa jelâtin kâğıdı geçirilmişcesine **yeşil yeşil** zeytinyağı parlayan Cihan Pehlivanı Koca Yusuf, burma bıyıklar ki her çengeline adam asılır* (YTB, s.242).

Yılan yılan: Yılan gibi kaygan, uzun ve ince, tel tel sarmal bir biçimde.

- *Athena'nın saçları kuzguni siyah, kaygan ve **yılan yılan** omuzlarına dökülüyor, boynuna dolanıyor. Uykusunu, o deminden beri usul usul sokulmaya çalışan hilekâr uykusunu pis, gözleri çapaklı bir kedi yavrusu gibi iki parmağıyla ensesinden tutuyor ve götürüp bir çöplüğe bırakıyor* (KS1, s. 96).

Yıldız yıldız: Yıldız biçiminde.

- *Oysa ben **yıldız yıldız** terliyordum* (SA, s.218).
- *Üç gün sonra Pasaj'da armonik ve bira tıknır **yıldız yıldız** ter dökerken Necdet'in avuçlarına eğiliyor* (KS1, s.245) ...

Yırtık pırtık: Yıpranmış, dökülmüş parça parça olmuş, eskimiş anlamında.

- *Ceketleri pabuçları **yırtık pırtık*** (ZBB, s.10).
- *Hattâ suratları **yırtık pırtık*** (ZBB, s.10).

Yiye içe: Yiyerek, içerek.

- *On bir kişi yağmurun altında çamur **yiye içe** tepiniyorsunuz, yine de bu kolay işi bir türlü beceremiyorsunuz. Üstelik onlar senin (kaleni üç kere üst üste mağlup ediyorlar'* (KS1, s.126).

Yoksul yoksul: Fakir, fukara bir biçimde.

- *Perdeler **yoksul yoksul** sarkıyorlar* (KS1, s.123) ...

Yorgun argın: Çok yorulmuş, gücü kuvveti tükenmiş, halsiz bir şekilde.

- *Ben, diye çırpınıyor, ben...Sen, Ü: benim sevdiğim kız: gözlerinin rengini bilmeyen! **Yorgun argın**. Avrupa görmüş kitaplar okumuş (KS1, s.61).*
- *O akşam **yorgun argın** otele varıyor, haberi henüz açıklamışlar, içinde bir sıkıntı: sağ alt göz kapağının iki gündür uğursuz uğursuz seğremesi sanki yetmezmiş, Rüzgârlı Sokağa girerken, az önce, ıslıl ıslıl su yeşili gözleriyle yağlı siyah bir kedi önüsıra parlamaz mı (YTB, s.497)?*

Yorgun yorgun: Yorgun bir şekilde, çok yorgun olmak.

- *Ama yine de boş anlarında Halil'in desen kağıtlarına damarları boğum boğum masmavi belirmiş; ayakta, birkaç yüz nesil kumaşa hazır bir takım hayasız penis'ler çiziyor, onun gözlerindeki kadife yeşilini koyulaştırarak **yorgun yorgun** gülümseyip akmasına sebeb oluyordu (KS2, s.114).*
- *Kızağa çekilmiş, havuzlanmış gemilerin **yorgun yorgun** görüldüğü (KS1, s.159).*
- *Kız **yorgun yorgun** gülümsüyor: -Seni anlamıyorum, diyor, korsan (ZBB, s.251)!*

Yosunlu yosunlu: Yosunlanmış gibi.

- *İçki bardaklarında, kulak içlerinde ve burun deliklerinde **yosunlu yosunlu** tortulanan yeşil ışığı da saniyesinde ayırıştırıp bulandıran (KS2, s.163)!*

Yudum yudum (içmek): Ağzının aldığı kadar, sindirerek içmek.

- *Ve içkisini hep **yudum yudum**, gayet yavaş zıkkımlanıyor (ZBB, s.45).*
- *İçkisinden bir yudum aldı. Böyle **yudum yudum** içmeleri Mehmed-Ali'nin asabını bozuyordu (ZBB, s.74).*
- *Martini-Cin! diyor, **yudum yudum** (KS1, s.75).*

Yudum yudum: Normal bir ölçüde olan.

- *Mektepten kaçmış çocukların korkulu sevinci Hilde'nin gözlerinde **yudum yudum** titriyor (ZBB, s.243).*

Yukarı yukarı: Yukarıya doğru, dik dik.

- *Kemal Rıfat pırıltılı siyah **yukarı yukarı** ve dehşetli ukalâ bıyıklarıyla; ürkütücü beyaz gömleği ve kelebek kravatıyla gittikçe keskinleşiyor; eskiden akılda kalmış bir bakış, telefondaki bir ses olarak asab bozucu bir hal alıyor (KS2, s.96).*
- *Kemal Rıfat berberden yeni çıkmış. Yakışıklı, ince ve **yukarı yukarı** bıyıklı bir adam (KS1, s.140).*
- *Fırlak bir çift dudak olup, **yukarı yukarı** bir çift göğüs olup karışıyor (KS2, s.141).*
- *Athena'nın **yukarı yukarı** göğüslerini, boynuna ve omuzlarına sarılan simsiyah ve dümdüz saçlarını seyrederek, salyalarını akıta akıta hepsi aynı kapıya çıkan değişik cevaplar veriyorlar: -Stüdyo'da bugün İhsan bey, çalışıyor. Ya da: Dublaj'a gitti. Meşgul. Olmadı mı: Yerli filmcilerin toplantısında (KS1, s.192).*
- *Kaşlarının altından **yukarı yukarı** bakarak güya şuh ve çapkın bir ifadeyle tekrarlıyor (KS1, s.222).*
- *Burnunun ucu kadının saçlarını koklarmış gibi **yukarı yukarı** yükselir. Mehmed-Ali'yi görür görmez gülümser: -Bonsoir, diye haber verir (ZBB, s.276).*
- *Kadın hoppa, iğne topuklu iskarpinlerinin üzerinde, kalçalarını oynata oynata yürüyor: **yukarı yukarı** çizilmiş kaşlarına, sol şakağına kondurulmuş yapma bene bakılırsa, çengi (YTB, s.436).*

Yumuşak yumuşak: Yumuşak şekilde, sert olmayan.

- *Fevkalâde rahat ve kolay şişmanlıyorum. Vücudumun her tarafında her gün yeni yeni ve **yumuşak yumuşak** etler, yağlar peydahlanıyor (KS1, s.29).*

Yuvarlak yuvarlak: Top ve küre şeklinde, toparlak.

- *Gecedен yürütölmüş ne kadar hırsızlama karanlık varsa hepsini beyaz beyaz, yuvarlak yuvarlak damgalıyordu* (KS2, s.135).

Yükselip alçalmak: Seslerin tonunun artıp azalması.

- *Tipi hızlanıyor; sustular mı, camlarda karayelin yükselip alçalan, ısıkları; bazen bir yetimin 'canhıraş' iniltisini, bazen ümitsiz bir 'sayhayı, bazen de biçare bir dulun münzevi hıçkırıklarını ve hiç umulmadık bir anda, bütün bunların hepsini- çağrıştıran, dokunaklı ısıklar! Böyle bir ortamda susmak, insanı büsbütün yalnızlığa mahkûm etmez mi? O halde* (GP, s.35) ...

Zerre zerre: Küçük parçalar halinde.

- *Zerre zerre, toz toz dağılıyor, uçuşuyor* (KS2, s.177).

Zıpkın zıpkın: Zıpkın gibi, zıpkına benzer.

- *Kulaklarına zıpkın zıpkın saplanan tren çığlıkları. Marsilya Garı sisin içinden çıkar gelir. Ağzlarında sönük cigaralarla hayvan ölüleri gibi uyuyan Cezayir'li arabalar çıkar gelir* (ZBB, s.280).

Sıralama

Açılıp kapanmak: Bir şeyin bir kapanıp bir açılması durumu.

- *Kapının açılıp kapandığını* duydu (GP, s.43).
- *Kapılar açılıp kapandı, girip çıkanlar oldu. Bir telefon zili, katlanılmaz bir diş ağrısı gibi uzuyor. Birileri, mekanizmasını şakır şakır açıp kapayarak, bir tüfeği doldurdular. 'Kafadar' Hakkı'nın önünde renkli bir kitapçık, kapağında folklor giyinmiş çekik gözlü bir kızcağız, iri iri Kore harfleri, İngilizce bir*

- başlık: «Guide of Koreas. Üsteğmen Demir'in bakışını yakalayınca, eksilemiyor biraz (YTB, s.63).
- Yeniden **açılıp kapanan** kapılar. Aralıksız telefon zili içerde birisi, Allah bilir Albay, bağıra çağıra bazı emirler veriyor ama, kime Yüz başı Aziz'le Üsteğmen Demir'in çıkacakları sıra, küt! kapı açıldı giren Paşa'nın emir subayı, suratından düşen bin parça oluyor (YTB, s.64).
 - Çünkü tam da bu sıra ona beş yaşını kutlamak için neredeyse kendi boyuna ulaşan gözleri **açılır kapanır** bir bebek armağan etmişlerdi (KS2, s.108).
 - Ankara Caddesi'nde bir ağır kamyon vites değiştiriyor. **Açılıp kapanan** kapılardan dizgi makinalarının yükselip alçalan mağdeni sesi. Telefon zilleri sonra. Daktilolar. Ragıp, sakalları birdenbire simsiyah uzamış, 'dört sütuna' bir klişe getiriyor: Mahmud'un klişesi, yüzünde kaçak gülümsemesi belli belirsiz hissedilen yepyeni bir klişe. Patron'a uzatıyor (KS1, s.119) ...
 - Kapı ikide bir **açılıyor kapanıyor**: Girenler, çıkanlar. Her açılışta başımı kaldırıyor: "Şimdi Ayhan..." diye içimden geçiriyorum: "Başında beresi, sırtında trençkotu" (SA, s.171).
 - Her girip çıkanına **açıp kapadığı** kapıdan ayıramıyor (GP, s.194) ...
 - Kapının **açılıp kapandığı**, zilin zırladığı işitiliyor (ZBB, s.207).
 - Kapının her **açılıp kapanışında** muhabirlerin odasından gecikmiş bir daktilonun telaşlı koşuşması (KS2, s.239).
 - Hilde, o anda büyüyecektir. Kahve fincanını avuçlayacaktır. Sonra dudaklarının titrediğini, kirpiklerinin toz yaldıza bulanmış arı kanatları gibi **açılıp kapandığını** göreceğiz (ZBB, s.241).
 - Kapı **açıldı kapandı**, dönüp baktılar çember sakalı seyrek, Türkistan başlıklı bir ihtiyar. Elini göğsüne bastırıp onları selamladı: «— es-selâm-ün aleyküm» (YTB, s.241)!
 - Kar ıssızlığında, o yıldırıcı, hiç yaşanmıyor hissi: soğuk külrengi bir gökten, sessiz sedasız ama ağır ağır, kar değil sanki bir beyhudelik duygusu yağıyor; uzak kargalar sayılmazsa, ortalıkta sadece, yaklaşan bir otomobilin motoru: çalışması öksürüyor gibi; yankısı, kof! Geldi, Meclis'in nizamîyesinde durdu: **açılıp kapanan** kapılar (GP, s.277).
 - Kapılar, ikide bir **açılıp kapanmaktadır**; birileri girip çıkıyor, ayakta buluşup, sigara içerek, ciddi ciddi, içerdeki vaziyeti' tartışıyorlar (GP, s.279).

- *Dışardan kabaralı postalların ayak sesleri, **açılıp kapanan** kapılar, yere düşen bir anahtar demetinin şingirtısı. Sıralı sırasız, hele bu şingirtı işitilmiyor mu, Yüzbaşı Demir çılgınlığa çok yakın bir öfkeyle sarsılıyor, artık küfürün bini bir para (YTB, s.307)!*
- *Sessizliğin ağır bastığı o anda, otomobilin kapısının **açılıp kapandığı** duyuldu: arkasından motorun çalışması, arabanın hareket edip uzaklaşması! Manzaraya yeniden, bütün ihtişamıyla sessizlik, hükümran olacaktır. Sadece gece böceklerinin, mahcup ve yeknesak şikâyeti sürüyor (GP, s.409).*
- *Arasına **açılıp kapanan** bir kapı, uzaktan uzağa ayak sesleri, o kadar. Bahar gecesinin puslu serinliği, köhne Harbiye binasının yüksek tavanlı loş odalarına, yürek karartıcı koridorlarına, adamı zaman zaman ürperten gizli nem zerrecikleri olarak dağılmış (YTB, s.414).*
- *Dışarda bir kapı **açılıp kapandı**, takır takır bir teleksin şişip kösülen patırtısını işittiler (YTB, s.507).*

Açıp kapamak: Bir şeyi, nesneyi açıp kapama durumu.

- *Gözlerini **açıp kapıyor**: ...senin diyor, kendine ait bir yolun yok. Sen herkesle karışmışsın! Karmakarışık olmuşsun (ZBB, s.49)!*
- *Kapılar açılıp kapandı, girip çıkanlar oldu. Bir telefon zili, katlanılmaz bir diş ağrısı gibi uzuyor. Birileri, mekanizmasını şakır şakır **açıp kapayarak**, bir tüfeği doldurdular. 'Kafadar' Hakkı'nın önünde renkli bir kitapçık, kapağında folklor giyinmiş çekik gözlü bir kızcağz, iri iri Kore harfleri, İngilizce bir başlık: «Guide of Koreas. Üsteğmen Demir'in bakışını yakalayınca, eksilemiyor biraz (YTB, s.63).*
- *Fakat Galata Köprüsünü benim **açıp kapadığımdan** kimsenin haberi yok (SA, s.122).*
- *Kapıları **açıp kapıyor** (KS2, s.248).*

Adım adım: Yavaşça, ağır ağır, dereceli bir şekilde.

- *Ondan sonra tekrar tekrar aynı yerden başlayıp aynı yerde biten bir film parçası: işte otobüsten iniyorum. İşte, Allahım, yapraklar dökülüyor. İşte **adım adım** eve yaklaşıyorum. İşte Türkân (KS1, s.165)!*
- *Dünder üzerine geldikçe o **adım adım** çekildi (KS2, s.167).*
- ***Adım adım** sana doğru yürüyorum (KS1, s.183).*
- *Bizim Anadolu maceramızı **adım adım** izlemiş. Yazdıklarımızı okumuş (GP, s.236).*
- *İbrahim melodinin akarsuyuna kapılır kapılmaz tekrar o film parçasını içi sıra seyrediyor: İşte otobüsten iniyorum. İşte, yapraklar dökülüyor. İşte **adım adım** eve yaklaşıyorum (KS1, s.257).*

Alçala yüksele: Herhangi bir sesin bir azalıp bir artması.

- *Dolmabahçe'den Beşiktaş'a **alçala yüksele** bir canavar düdüğü geçti: cankurtaran mı, yoksa polis mi (YTB, s.462)?*

Alçalıp yükselmek: Bir sesin alçalıp yükselmesi.

- *Ertesi gün o hızla Ümid'i gazeteden aradı, oradaymış, hafta sonunda İstanbul'a geleceğini bildirdi, aldığı cevaptan hiç hoşlanmıyor, elektrik böceklerinin vızıltıları, **alçalıp yükselen** ısıklar arasında çünkü diyor ki Ümid: —...çok iyi, ben Vaniköyü'ne gidecektim, sen de gel, Ahmet Ziya'nın ameliyatı galiba, kötü geçmiş, Suat çok üzgün, biz yanında olursak, elbette (YTB, s.524) ...*

Alıp vermek: Nefes alıp geri bırakmak.

- *Onun kadar büyük müzik de! Uçsuz bucaksız deniz enginlerinde yalnız ve Allah'a ait balinalar gibi nefes **alıp veren** senfoniler (KS1, s. 52).*
- *Nefes **alıp verdikçe** ağızından burnundan duman çıkıyor (ZBB, s.246).*

Ardı ardına: Aralıksız bir şekilde, birbiri ardına sıralı olarak.

- *Evet! Hükümet Komiseri, **ardı ardına**, burada, 1789 İhtilâl-i Kebir'ini de, 1830'un- kini de, sırasıyla 1848'i de, 4 Eylül'ü de mahkûm etmiş bulunuyor* (GP, s.28).
- *Mustafa Suphi Bey hakkında, zihnindeki soru işaretlerini, **ardı ardına** sıralıyor* (GP, s.34) ...
- *Kemiklerini çatırdata çatırdata şöyle bir gerinebilse, şuracıkta bir köşeye kıvrılıp uyusa! Gözleri kapandı kapanacak! 'Kafadar' Hakkı'nın kılçıklı sesi, cep radyosundan dağılan yumuşak gece müziği gerçekliğini yitiriyorlar, birisi öbürünün içine giriyor, öbürü bunun anlamını silip değiştiriyor. **Ardı ardına**, yerli yersiz beliren, renkler ve görüntüler* (YTB, s.62) ...
- *Kapıyı bir açıyor, **ardı ardına** patlıyan bir kaç koku birden: soğuk yanık gaz kokusu, kapalı ev kokusu, en bulaşık olanı da yalnızlık kokusu* (KS2, s.68).
- *Cisimler **ardı ardına** durukluk yetilerini ve belirliliklerini kaybediyorlar* (KS2, s.73).
- *Bağıra bağıra, **ardı ardına** bir sürü lâf ediyor ama ne söylediği açıkça anlaşılmıyor* (KS1, s.86).
- *Fener'den de. O zamanlar ful takım Beşiktaş'tı. Fener'i **ardı ardına** dört beş kere yendiğini bilirim* (KS1, s.113)
- ***Ardı ardına**, ardı ardına nalları dikiyorlar. Telsizci de yeniden denize mum oluyor. Ama akli fikri tavuklarda kalmış* (SA, s.153).
- *Ardı ardına, **ardı ardına** nalları dikiyorlar. Telsizci de yeniden denize mum oluyor. Ama akli fikri tavuklarda kalmış* (SA, s.153).
- ***Ardı ardına** iki infilâk daha, sonra yoğun bir sessizlik* (GP, s.156) ...
- *Ya da başka bir tarihte Iwojima açıklarında Japon intihar uçakları kamikaze'ler kopmuş bir tesbihin serseri taneleri gibi **ardı ardına** üstümüze iner, bizi yakar, batırır, hayallerimizi ve insanlığımızı ıslık ıslık yıldızlara uçururdu* (KS1, s.182).
- *Gerda yanakları hep çukur çukur asıl sevdiği şarkıların plâklarını **ardı ardına** çalıyor* (KS1, s.206).

- *Birkaç gece, hep böyle. Bir keresinde el yordamıyla cep radyosundan bir müzik bulayım diyor, belki ferahlatır: gökkuşağı renkleriyle **ardı ardına** açılıveren akordeon sesleri, gizemli flütler, bir saksafon (YTB, s.244)!*
- *Var mıyız yok muyuz belli olmayacak. Sadece ve **ardı ardına** büyük çekişmeler (ZBB, s.276).*
- *Halide Edip Hanım, biraz dalgın: "Ankara'daki o ilk günlerde...telgraf hatları kesilirken...üzerinizdeki buydu sanırım...hatırladınız mı? Hani, ocağın başında sabahlardık..." O kadar mı? Daha neler hatırlıyor: tehditkâr karanlığın içinden, **ardı ardına**, silâh sesleri (GP, s.407) ...*

Ardı sıra: Ardınca, arkası sıra.

- *Ve bütün bu hırsızlama mutlulukların ense kökünden eksilmeyen bütün yasak zevklerin **ardı sıra** dolaşan o karanlık pişmanlık duygusu: Böyle hayvan gibi tıkınarak mı kilo vereceğini umuyorsun sen (KS1, s.34)?*
- *Buna rağmen omuzları erimiş o ip gibi upuzun çocuğun ayak izlerine basa basa **ardısıra** geldiğinden emindi (KS1, s.146).*

Arka arkaya: Birbiri ardına gelecek bir biçimde.

- ***Arka arkaya** üç kadeh dolduruyorum (SA, s.23).*
- ***Arka arkaya** bir kement gibi, misina gibi dolaşıyor düğümleniyoruz (ZBB, s.29).*
- *Küfretmesini bilir misiniz? diye soruyor. Yüksek sesle, **arka arkaya**: tıpkı erkek gibi (KS1, s.31).*
- *İçerde bara yükselmiş **arka arkaya**, kadeh kadeh zıkkımlananlar (ZBB, s.43).*
- *Bulvardan insanlar geçiyorlar. İstifham işaretleri gibi, **arka arkaya**, nidalar gibi geçiyorlar (ZBB, s.48).*
- ***Arka arkaya** daha dört 'son' bardak içiyor ve yerinden kımıldamıyor. Sabaha doğru onu iyice darmadağın getirecekler (KS1, s.59).*
- ***Arka arkaya**, vınıltılı hırçın sesler (SA, s.74).*
- ***Arka arkaya** beş defa atıyorum Her defasında kırmızı ampuller yanıyor ve arabın kolları sallamıyor (SA, s.136).*

- **Arka arkaya** iki Boğaz vapuru bizim gemiyi sıyrıp geçtiler (SA, s.160).
- Caminin önünde bir sürü traktörü **arka arkaya** dizmişler (SA, s.170).
- **Arka arkaya** dört merdiven gülüyor: -... Orhan, diyor, dinle beni! Asıl iş şu siyahlı karıda (KS1, s.174).
- **Arka arkaya**: Ayhan, diyorum, Ayhan! Ve birdenbire: Seni, diyorum, o kadar aradım ki. Utanıyor: Ama, diyor, başka şeyler de arıyordun (SA, s.178).
- **Arka arkaya** dört tane grog daha içmeyi düşünüyoruz (ZBB, s.213).

Alt alta: Birbirinin altında olacak şekilde.

- ...İlyas, diyor, bulut gibi sarhoştı. Bıçağını çeker çekmez Kâzım'ın üstüne atıldı. Ama nasıl, o demezsin! Ben korkudan köşeye büzüldüm. Bu, Kâzım, onun bileğini kavramış nasılsa! **Altalta**, üstüste tezgâhın arkasına yuvarlandılar (KS1, s.152).
- **Altalta**, üstüste boğuşan, tehdikâr bulutlar: kar mı yağacak? O günkü İçtimaa gelen, mebuslar, birbirini izliyor: sarıklı, cübbeli, birkaç hoca; 'alafranga' sakallı, tek gözlüklü 'münevverin'; kalpaklı, sarkık bıyıklı, Kuvayı Milliye tetikçileri, vs. (GP, s.273).
- Ponponlar beyaz yuvarlak ve şişkin, yan yana, **alt alta**. Üst üste ve rüzgâr. Eski kadar sıkıntılı değilim (SA, s.72).
- Ben diyeyim yirmi bin sen de otuz bin kişi, üst üste **alt alta** yığılmış. Hava rüzgâr, berbat. Toz toprak (SA, s.97).
- Avukat Sadık, elinde bir kalem, camın üzerindeki bir bloknota eski harflerle hep aynı mısraı **alt alta**, yan yana yazıp çiziyor (KS1, s.121) ...
- Biz ki cemiyetin haak tu deyip tükürdüğü piçiz; bir yudum oksijen, ufacık bir hal çaresi, **alt alta** yazılmış insanca ve efendice iki mısra için, her nefes yoluna burnu- muzı sokuyor kurban oluyoruz (ZBB, 147).
- ...İlyas, diyor, bulut gibi sarhoştı. Bıçağını çeker çekmez Kâzım'ın üstüne atıldı. Ama nasıl, o demezsin! Ben korkudan köşeye büzüldüm. Bu, Kâzım, onun bileğini kavramış nasılsa! **Altalta**, üstüste tezgâhın arkasına yuvarlandılar (KS1, s.152).

- *Zihninde birbirinin üstünden atlıya atlıya ezici bir kalabalık, hareketli ve güçlü bir akım halinde dolaşan fikirlerini zarzör kelime ve cümle düzenine sokarak **altalta** karalıyor* (KS2, s.198).

Aşağıdan yukarıya: Aşağıdan yukarı doğru bir biçimde.

- *Biz göğsü, **aşağıdan yukarıya**, onu yenilemek için ne amansız ahdlarla, bir köpek dişi gibi acı ve sipsivri bakardık; bakardık, ve gök, İstanbul'un üstündeki, Sultanahmed'in üstündeki çalkalayıcı, kadın tenli, ne kadını orospu tenli gök, burun deliklerimizden, ağzımızdan, dişlerimizin arasından içimize süzülür ve bizi zehirlerdi* (ZBB, s.55).
- *Bekir mutlaka gözlerinde her dakika ihanete, her an yeni bir kallesliğe hazır kötü ışıklarla başını dizlerine koyar, onu **aşağıdan yukarıya** seyrederek dinlerdi* (KS1, s.111).
- *Saçları bir havluyla **aşağıdan yukarıya** bir türban gibi sarılmış* (KS1, s.123).
- ***Aşağıdan yukarıya** aydınlanan suratı kötü bir sinema resmine benzemişti* (KS2, s.135).
- *Üstelik **aşağıdan yukarıya** yankılanıp boğuklaşan Mahmud'un bazı sözleri, kurulmuş kurulacak bütün iç dengelerini, hatta denge ihtimallerini bozup atıyor* (KS2, s.151).
- *İnce çekilmiş bir sis halinde **aşağıdan yukarıya** büyüyen nemli tuzluluk* (KS2, s.233).
- *Kirpiklerinin altından, **aşağıdan yukarıya**, Athena'ya bakıyor* (KS1, s.251) ...
- *Latife, bunun üzerine biraz toparlandı; en yakınındaki sigaralıktan bir sigara alıp, sıkıntıyla, dudaklarına iliştiirdi; kibrit arandığı sırada, yanan çakmağının aleviyle, Salih Bey'in eli beliriyor; Latife sigarasını yakıp, dumanları üflerken ona **aşağıdan yukarıya** doğru, keyifsiz sordu* (GP, s.466) ...

Bar bar: Bir bardan diğetine dolaşıp durmak.

- *Ben ki yıllar boyu nice şehirlerde **bar bar**, kabare kabare dolaşıp bin bir şarkı söyledim, neden öbürlerini hatırlamıyorum da aklıma hep bir ısırgan gibi Beyrut dolaşıyor* (KS1, s.104).

Basamak basamak: Ağır ağır, adım adım.

- *Işıklar eksildikçe gecenin zifosu **basamak basamak**, oda oda köpürüyor; kapı altlarından, pencere aralarından sızıyor* (KS1, s.99).

Belirip kaybolmak: Belirginleşip sonra ortadan yok olmak, görünüp kaybolmak.

- *Ahmet Ziya'nın içi tuhaf oldu, hafızasında bir an **belirip kaybolan**, resimler: Berlin, Unter der Linden'deki 'Spartakist Birahanesi' (GP, s.74) ...*
- *Bir kere zihninde acayip bir direnmeyle üst üste **belirip kaybolan** annesi* (KS2, s.150).
- *Suat hanım, ateş kırmızısı dudaklarında **belirip kaybolan** o gizli alay, bambaşka bir telden çalıyor* (YTB, s.151) ...
- *Ümid daha boyluydu elbet, gözleri çok daha ağır basıyordu, fazladan kafalı bir kızdı, gel gör ki bakışlarında **belirip kaybolan** kederli bulutlar, yeşil zeytin esmerliği, birer kuğu boynundan farksız bilekleri, uzun ve zarif elleri, büyüleyici bir benzerliğin doğmasına yetiyor, bu da Yüzbaşı Demir'in görür görmez Ümid'e açıklanması zor bir yakınlık, 'bir aşinalık' duymasını hazırlıyordu* (YTB, s.206).
- *Gerçi Bursa savaş biteli dikişlerini çatır çatır söken bir gelişme ve büyüme humması içindedir, acımasız bir büyü ahşap Osmanlı evlerini kaşla göz arasında beton apartmanlara çeviriyor, Çekirge yöresinde bir sürü yeni inşaat, kahvelerde kurulmuş kurulacak şirketlerin, alınmış alınacak kredilerin dedikodusu, ama, Tokyo'yu, Yokohama'yı, Seul ve Pusan'ı görmüş, son birkaç haftasında çok farklı bir İstanbul yaşamış Yüzbaşı Demir'e, ufak, bakımsız, gereğinden fazla taşra görünüyor doğduğu şehir kılıkarda eski zaman fotoğrafları eskimişliği, geçen yüzyılın çingiraklarıyla **belirip kaybolan** köhne*

faytonlar, sokak aralarını kasabaya çeviren mahalle çocukları. müslüman sakallarının ağırlığıyla iki büklüm ihtiyarlar, tesbih şakırtısı, şadırvan, nargile (YTB, s.234).

Beşer onar: Beş ve on arası sayılarda gruplar şeklinde.

- *Orhan Veli'nin getirdiği bir usule uyarak bu şiirlerin bazılarını **beşer onar** sahifelik birkaç broşürde toplayıp yayınlamış (KS2, s.184).*

Bir bir: Teker teker.

- *Kılçık, dudaklarında Allah'ın belası bir gülümseme, genzinde akıntılar; içi sıra: -... pedimu! diyor ve kızı kulaklarının arkasından **bir bir** öpüyor (KS1, s.45).*
- *Üsteğmen Demir, elinde olmadan gülümsedi: 'Kafadar' Hakkı, budur işte, işi gücü ayrıntılarla oyalanmak; Tugay in İskenderun'a hareket edeceği günlerde Ankara kitapçılarını **bir bir** dolaşıp, Korece Türkçe sözlük arayan kim, o (YTB, s.63)!*
- *Mustafa'nın önce kirpikleri sonra gözkapaları **bir bir** yerlerinden çıktılar ve döküldüler. Mustafa petek gözlerini merihli bir insan gibi kımıldatarak küfretmeğe başladı (ZBB, s.93).*
- *Mecidiyeköyünde sabahın ilk saatlerinde ne yapacaklar? Athena gidecekleri yeri öğrenir öğrenmez bunu soruyor. Sonra uykusunun kürkünü okşuyor: kirpik uçlarında **bir bir** ardınca parlayıp sönen sokak lâmbaları. Zihninde köşeleri belirsiz, karman çorman ihtimaller (KS1, s.94).*
- *Kevork Usta kulağındaki tüyleri **bir bir** koparıyor, keyifle: -Haydi göster kendini Mehmed-Ali! diyor (ZBB, s.107).*
- *Hem de nasıl, ayrıntılarını **bir bir** işaretliyerek, her birisinden ayıp bir zevk almış gibi hain hain gülümsiyerek: - Hani biliyor musun İsmail uyuz olmuştu, kirden (KS2, s.118).*
- *Viyana'da Benetti'nin adamları, ellerinde otomatik amerikan silahları, bütün şüpheli otelleri **bir bir** dolaşıyor onu arıyorlar (KS2, s.124).*
- *Yorgaki kemikleri **bir bir** çıkarılmış, iskeletsiz, dağınık ve gevşek bir et yığını halinde: - ver, diyor (KS2, s.169).*

- Necdet taze bağdemleri üşenmeden **bir bir** soyuyor, tabağın içine beyaz yelkenli gemiler gibi diziyor (KS1, s.245).

Birer birer: Sıralı bir şekilde, tek tek.

- *Onun için İstanbul böyle pis pis suratıma tükürdükçe bütün parmaklarımı **birer birer** kırıp koparmak saçlarımı pervanelere vermek, dişlerim titreye titreye otomobillerin tramvayların altına uzanmak geliyor* (KS1, s.12).
- *Yine ve üşenmeden bütün odaların ışıklarını **birer birer** yakıyor* (KS2, s.12).
- *Yeniden **birer birer** bütün ışıkları söndürüyor. Kendi kendine: - ... kapıyı neden kırmadım , neden oracıkta ikisini de temizlemedim? diye defalarca soruyor* (KS2, s.13).
- *Niko işini bitirip hemen döndü. Arkasından da postacı geldi. Otele bir sürü mektup getirmişti. Zarfların üzerinden isimleri **birer birer** okuyup Niko'ya teslim ediyordu* (KS1, s.35).
- *Salonda kimse yerinden kımıldamadığı, herkes kendi işiyle meşgul görüldüğü halde yine de postacıyla ve **birer birer** okuduğu isimlerle ilgilenmekte idi* (KS1, s.35).
- *...Sue, göğüs çatısının basıncı altında **birer birer** yassılaşıyor, eriyor, dağılıyor; ama o hiç bir zaman ve hiç bir şekilde tamamlanamıyor* (KS2, s.61).
- *Türün'e, dışarı çıkınca ne görüyorum, seninki jeep'in başında, ayakta, SCR 300 telsiziyle tabur komutanların **birer birer** bularak açık emir veriyor, çekileceğiz, hazır olun filân diyerek! Kurmay değiliz, amenna olacağımız da yok, tamam; lakin düşmanla böyle canciğer kuzu sarması iken, şifresiz çekilme emri vermek ne demek, biliriz* (YTB, s.77).
- *Ne kadar gizli ve açık kuşkusu varsa hepsini **birer birer** ayaklandırıyor, en durgun iç sularına bile parlak ama şüpheli yağ lekeleri dağıtıyordu* (KS2, s.90).
- *Beni çağırabilir mi Kelimeleri **birer birer** tefrik edilmeyen uzak ve yavaş bir konuşmayı dinlemek* (SA, s.120)!...
- *Kitapları **birer birer** oradan alıp oraya aktarıyor* (KS2, s.137).
- *Gilda, ağzında alaycı bir gülümseme, yeni baştan odasındaki bütün delikleri **birer birer** yoklayıp ya uzun, ince ve kırmızı ağızlığın aranıyor, ya da*

- Yenicami'de bıraktığı çocuğunun gözbebeklerini: -pa-pat-ya gibi-sin, diyerek arıyor, be-yaz ve in-ce (KS2, s.179)!*
- *Dudaklarında bu dünyadan çok ötekine, ölülerin dünyasına ait uçucu ve perili bir gülümseme salondaki ışıklı vitrinleri **birer birer** açıyor ucu tüylü bir ok, kanlı bir tomahawk, çarığa benzer bir pabuç çıkarıyor (KS1, s.180).*
 - *Bir masada mavi gözleri cilâsını kaybetmiş bir kadın bitmez tükenmez telgrafları **birer birer** ayırıyor, önemine göre ayrı ayrı klasörlere yerleştiriyor (KS1, s.188).*
 - *Daha iyisi için kurduğun bütün hayaller **birer birer** balon gibi hava kaçırıyor, buruşuyor ve sönüyor (ZBB, s.209).*
 - *Mahmud ufacak bir tesbihin tanelerini **birer birer** ayırıyor (KS2, s.240).*
 - *Masaları, sandalyeleri, amerikan bardaki tabureleri **birer birer** yokluyor (KS1, s.241).*
 - ***Birer birer** ilkin gaz sobasını ortaya koyup yakmak, çaydanlığa su doldurmak, sonra onun iskarpinini ve çorabını çıkarmak adeta nefesini kesiyor (KS1, s.251).*
 - *Çiğniyorlar. **Birer birer** bütün dişlerimizi tükürüyoruz (ZBB, s.284).*
 - *Fayansların dört bir yanını kuşatan acı mavisi, burnundaki zengin sampuvan, saç kremi ve tuvalet sabunu kokusu, onu saplantısından kurtaramıyor; bir yandan gazı açar, aygıtın memelerini **birer birer** denetlerken, öte yandan içindeki kaygı, karanlığını yoğunlaştırıyordu (YTB, s.301) ...*
 - *Nâzım, sanki büyülenmişti, gözlerini bir türlü kadından alamıyor; Ahmet Cevat 'Yoldaş'ın **birer birer** tanıttığı öteki 'yoldaşların isimleri, bir kulağından girip, öteki kulağından çıkıyordu: "...Kayserili İsmail Hakkı Yoldaş; Kafkasya'daki Türk komünistlerin 'rehberi!'" "...Nimetullah Nüşirevân Yoldaş, aslen Tatar, ama Türkiyelidir!..." "...Abdurrahman Hoca, sabık tabur imamı; o da fırkamıza kayıtlıdır" (GP, s.386) ...*
 - *Bu Anadolu zaferi, tarih arasında, bir millet tarafından tamamen benimsenen bir fikrin...ne kadar kadir ve muhip bir kuvvet olduğunun...en güzel misali olarak kalacaktır... Önümüze dikilen bütün mesaini, **birer birer** yıkıp aştıktan sonra...bugün artık...Misak-ı Millînin çizdiği hudutlar dahilinde...mesut...müreffeh...ve hür yaşamak için...ne lazımsa...bunların bütün hepsini istihsal edeceğiz" (GP, s.422) ...*

- Gözleri daldı, boncuk mavisi biraz paslanmış mı ne sahnede soyunan bir dansöz, iç gıcıklayıcı bir melodiye uyararak üstündekileri **birer birer** çıkarıyor, çarpıcı olan soyunmasından çok yüzündeki anlam, çıplak dişiliğiyle erkekleri baştan çıkarmayı iş edinmiş bir yosma suratı mı bu, hadi canım. 'masum ve âsûde' bir genç kız yüzü, ama 'Zizi Binbaşı' farkında mı, orası şüpheli: Allah bilir, görmedi bile, baksana söze bıraktığı yerden, arkadaşını yıllardır ilk defa adıyla çağırarak başladı (YTB, s.489) ...

Birer ikişer: Bazen tek, bazen birkaçı beraber olarak.

- Gece ilerledikçe, arabalar, **birer ikişer** uykunun kuyusuna düşüyorlar (ZBB, s.14).
- Seyyar satıcılar **birer ikişer** kayboluyorlar. Yalnızlık. Kaputları sırsıklam, askerler. Üstü başı pis, dişleri çürük, sesleri yırtıcı orospular. Sıkıntılı pencerelerden saçları bigudili Yahudi kadınları memelerini sarkıtıyor (KS1, s. 14).
- Duraklama uzayınca, subaylar **birer ikişer** araçlarından inmişlerdi, arkalarından astsubaylar, birkaç da çavuş (YTB, s.17).
- Eşfak sinsi sinsi gülümsüyor. Susuyor. Elli tuval içinde bir tek non-figüratif olmayan bir ressam bu Eşfak. 'Yeniler' gurubu ile başlamış; gurubun öteki ressamı **birer ikişer** işi ya para getiren resme, ya da non-figüratife döktükleri halde o bildiğinden şaşmamış (KS1, s. 75).
- Üniversite kahvelerinde Birinci sigaraları ve iskambil kağıtlarının ortaklığıyla kafaları gittikçe azalan delikanlıları **birer ikişer** uyandırmak demekti (KS2, s.79).
- Onu koltuklara sığdıramadı; salondan **birer ikişer** bütün odalara hatta banyoya ve mutfığa dağıttı, zar zor topladı (KS2, s.132).
- Kör yürüyüşü ve aşınmış fahişe gülümsemesiyle **birer ikişer** birbirine bağlıyor (KS2, s.216).
- Ne zarif bir jest!.." Gazi başta olmak üzere, grup yemek salonuna doğrulmuştu; onları gören davetliler de **birer. ikişer**, bazıları gruplar halinde aynı istikamete yöneliyorlar (GP, s.370).

- *Ve kıyamet koptu. Birden uğradıkları baskına karşı koyabilmek için ne zaman bulabildiler ne fırsat. Az önce verilen emirlerin, henüz hiçbirisi uygulanmadan, havan mermileri, onların üstüne de yağmaya başlıyor. Yıldızlar, **birer ikişer** kendilerini bırakıp, kamyonların, jeep'lerin, askerlerin arasında patlıyorlar sanki (YTB, s.42).*
- *Safder Binbaşının herkese yetişmesi olmayacak şey, vasıtalara atlayıp, **birer ikişer** pırr (YTB, s.87)!*
- *Cephede, silâh arkadaşlarının **birer ikişer** ölümüyle algılamaya başladığı gerçek, uçuşanına dokununca sivriliğini haince duyuruyor (YTB, s.161).*
- *Ötede, koridorda bekleyenler, **birer ikişer** Kançılarya Kalemi'ne giriyorlar; Allah bilir, Konsolos'un karşısına çıkıyorlar (ZBB, s.255).*
- *Tartışma koyulaşıp salonun havası hepsine bunaltıcı geldi mi, pencereler açılıyor: gece ilerledikçe çevredeki ışıklar **birer ikişer** kararıp kayboluyorlar, sessizliğin arttığı oranda karanlığa dağılan uzak sesler işitiliyor: durakta manevra yapan Levent otobüslerinin gıcırtyla vites değiştirmesi, hırçın bir bekçi düdüğü, uzaktan savrulup geldiğinden midir nedir, insana kesinlikle bir yosmanın dudaklarından döküldüğü kararın duygusunu veren çingiraklı bir kadın kahkahası (YTB, s.354).*
- *Binbaşı Erkanlı'nın jeep'i ise, pencereleri **birer ikişer** aydınlanan binanın kapısı önünde duruyor (YTB, s.420).*
- *İstediği buluşmaları, **birer ikişer**, ayarlamasına ayarladı, ancak Yüzbaşı Demir Ümid'i karşılamaya Havaalanına gidemedi, aksilik bu ya o sabah işleri çok, Siyasi Polis eski demokratların sessiz bir gösteriye yelteneceklerini 'istihbar etmiş', tetikte duruyorlar, ne olur ne olmaz (YTB, s.470) ...*

Boy boy: Farklı büyüklük ve uzunlukta, aynı atada topluluklar.

- *Işıklar oraya buraya tükürüyor; bir vapur bir limandan kalkıyor başka bir limana gidiyor; uzak bir ülkede Çinliler mi, Hintliler mi ne, savaşıyorlar: o, Turgut, daima parası az, tutkuları yüksek eksik şair Paris'ini; Paris'te **boy boy** sanatçılar, zazou'lar, öğrenciler arasında geçmiş birkaç ayını yaşıyor (KS1, s.76).*

- *Nasıl bir manzara, hayret! Pul pul, erimiş gümüş pırıltıları savuran, narin bir akarsu; sıra sıra, **boy boy**, saçlarını suya sarkıtmış, salkım söğütler; vadiyi sımsıkı saran, âdetâ mıknatıslı, ışıl ışıl kayalar (GP, s.85)!*
- *Sular ve sular, hep: yangın hortumlarından, mushuklardan, nehir dönemeçlerinden, arteziyen kuyularından çeşit çeşit, **boy boy**, kalabalık sular (KS2, s.153).*
- *Bazan alıyor odasını sırtına, suspus, görkemli bir sultan hicranına gömülüyor: sanki bir rüya, sürekli, aralıksız yenilenen; her yenilenişiyle, algılanması son derece zor duygu titreşimleri çoğaltan, eski bir rüya aynasının önünde pırılda yan **boy boy**, renk renk şişeler; çevresinde uçuşan çeşitli koku zerrecikleri, o yaylı tambur çalan kadın (YTB, s.153)!*
- **Boy boy**, çeşit çeşit kızılderili tamtamları (KS1, s.180).
- **Boy boy**, çeşit çeşit tüccar, sanayici, bilmem neci (KS2, s.231).
- *Artık öyle mi? Vitrinlerin çoğu boş, ışıkları ya sönmüş, ya kısılmış; o günlerin, adamın aklını başından alan, şuh ve 'alafranga' soyluları kaybolmuş; ortalıkta hemen her köşedeki **boy boy**, çeşit çeşit, - Karl Marx, Friedrich Engels, Lenin, Trotsky portrelerinin, etkileyici bakışları altında; kimler dolaşüyor: kalpakları, kıızıl yıldızlı bir takım yabancılar (GP, s.392)!*

Bozulup düzelmek: Bir düşünceyi kafada bozmak ve yeniden toparlamak.

- *Kafasındaki cümle birkaç defa **bozulup düzeliyor** (ZBB, s.90).*

Bölgeden bölgeye: Bir bölgeden, konumdan diğerine ilerlemek.

- *Arkasından bir eliyle Boncuk'u okşaya okşaya, aynı acemi okuması: <—
...saat altıda bütün cephede ileri sürülen keşif kolları himayesinde kuzeye doğru ileri harekate başlanılmış olup, taburlar açılmış bir vaziyette kendilerine gösterilen hedefe doğru **bölgeden bölgeye** ilerlemek suretiyle, ileri harekete mukavemete uğramadan devam etmiştir> (YTB, s.247).*

Buluttan buluta: Bir buluttan diğesine doğru.

- *Akla uçağın kazaya uğraması geliyor elbet, şu şimşeklere baksana, **buluttan buluta** atlayan ateşten mekikler, uçak havalanıp Kore'ye doğrulunca motorların birine bir yıldırım, bir yıldırım daha, tamam, ölümlerden ölüm beğen* (YTB, s.111).

Camdan cama: Bir camdan diğesine yansıma.

- *Binbaşı Demir, geçen ay burada Ahmet Ziya bey'in eleştirilerini dinlemişti; buna benzer sözleri tartışmalı iki komite toplantısı arasında, sonra orada söyledi: ay ışığının **camdan cama** yansıyarak, eski Ankara içlerinde alabildiğine zenginleştiği, sıcak bir bozkır gecesi; Genel Sekreterlik Odası'nda, Binbaşı Erkanlı öfkeli öfkeli çayını karıştırıyor; yaşlanmış sinema jönü yakışıklılığını üniformasına sığdıramayan Albay Dünder da orada; dönüp hayretle ona bakıyorlar : herkes 'Atatürkçülüğe' dönüldüğünden emin* (YTB, s.454)!

Cilt cilt: Bir kitap, ansiklopedi gibi basılan eserlerin yayınlanan bölümlerinden her biri.

- *Hemen hepsi Fransızca, **cilt cilt**, İhtilâl-i Kebir Tarihi; onlarca meçhul, bazı şairlerin eserleri* (GP, s.179)
- ***Cilt cilt** Fransız İnkılâbı Tarihi'ne geldi; ben okudum, Nâzım dinledi* (GP, s.180) ...

Çağrışımından çağrışımına: Bir çağrışımından diğesine atlamak, geçiş yapmak.

- *Yüzbaşı Demir gerçekte basının Menderes iktidarını parmağına doladığını, Kızılay'daki, Beyazıt'taki öğrenci gösterilerine dokundurduğunu bilmiyor mu; biliyor elbet yine de yumuşacık, pırıl pırıl bir yaz yağmurunda ıslanmaya benzer, ferahlatıcı bir yanılsamayı, **çağrışımından çağrışımına** atlayarak*

sürdürüyor: Han vapuru Pusan'a yanaşmış, henüz çıkamıyorlar, güverteden bakınca şehrin üzerinde bir erimiş cam pırıltısı (YTB, s.363).

Çözülüp bağlanmak: Bir çözülüp bir bağlanmak.

- *Sis basmıştı ortalığı, yoo hayır, sis olamazdı bu, su yüklü yağmur bulutları alçala alçala bahçeye inmişler; **çözülüp bağlanan** üşütücü buhar yumakları, gelişigüzel etrafa dağılmışlardı. Ağaçlar, gövdeleri yarı yarıya emilmiş, buzlu cam mavisini bir duman içinde yüzüyordu (YTB, s.207).*

Dal dal: Bölüm bölüm, dalga dalga.

- *Üstünde, kilim gibi **dal dal** bir gökyüzü. Tüh, Allah belasını versin! Bugün ne? Salı. Bir gün kaldı, ha (ZBB, s.266)?*

Derece derece: Aşamalı bir şekilde, kademe kademe.

- *Yavaş yavaş, uykusuzluk yahut uyku, gündelik hayatın ona ve herkese zaruri olarak küçük veya büyük önemler verdirdiği herşeyi kemiriyor: Pantolonunun ütüsünden itibaren, **derece derece**, içerde bıraktığı bavuluna kadar (ZBB, s.16).*
- *O da camlarının, kendi camlarının budalası inanmış. İkisi de **derece derece** Peygamberdirler, ve ikisi de **derece derece** mümindirler (ZBB, s.210).*

Dizi dizi: Sıra sıra, dizi şeklinde.

- *Milwaukee'den kimsenin bilmediği, bilse bile aklında tutamayacağı dakikasında unutacağı berbat bir şehirden çıkıp Deniz Piyadesi'nin en gözünü budaktan sakınmaz adamı oluveren, Bataan'da göğsüne **dizi dizi** nişanlar sıralayan mı (KS1, s.143)?*
- *Sokağın iki kaldırımında **dizi dizi** orospular (ZBB, s.232).*
- *Bir yerlerde kapılar açılıyor kapanıyor. Kapıların ardında **dizi dizi** çocuklar (KS1, s.248).*

- *Kaçan kaçmış; tutulan tutulmuş. **Dizi dizi** polis arabalarına yükleniyor* (ZBB, s.261).
- ***Dizi dizi** cennet kuşları. **Dizi dizi** kargalar. Bir de şarkı "Comme on est bien dans tes bras sans faire un geste..." Hangi şarkı bu? Eski şarkı mı? Eski şarkıyı da onlarla birlikte ekliyoruz* (ZBB, s.287).
- *Bulvar boyunca bütün trafik lambaları **dizi dizi** görünüyordu* (ZBB, s.292).

Duvar duvar: Kitapların yoğun ve sık bir şekilde sıralanması.

- ***Duvar duvar** kitabın, koyu vişne abajurun, bir de konyağın ağırlığı gerçeklere dokunmak, gerçekler içinde yaşamak kabiliyetini adeta siliyor Ressam Esfak'ın; onu bir rüya kesinsizliğine, bir masal uydurmacasına kaydırıyor: Yok bu ağır cilt, *İştirak Mecmuası*, bilmem ne* (KS1, s.262)?
- *Eski zaman fotoğraflarının sarı ve soluk gözleriyle **duvar duvar** kitabın saygıdeğer ağırlığı* (KS1, s.265).

Duvar dan duvara: Karşılıklı biçimde bir duvardan diğer duvara doğru yapılan herhangi bir şey.

- ***Duvar dan duvara** karşılıklı teller gerilmiş* (GP, s.56).

Dörder dörder: Dörderli bir biçimde.

- *Dündar Uysal Tevfik'i aşağıda bırakıp merdivenleri **dörder dörder** atlayarak Aysel'in yanına çıktı. Kapı sıkı sıkı kapatılmamıştı* (KS1, s.123).

Elden ele: Belli bir amaç doğrultusunda bir şeyi bir kişiden diğerine eller kullanılarak dolaştırmak.

- ***Elden ele** taşıyarak, yangını söndürmeye çalışıyor: askerlerin bazıları yaralı ya başları sargılar içinde ya kolları, sargılar, yer yer kanlı; siviller, yangından şaşkın ve mahzun; istirdattan mutlu ve umutlu* (GP, s.295)!

- *Evlerini ya da mağazalarını kurtarabilmek için, Rumlar, çeşmeden yangına doğru su zinciri oluşturmuşlardı: dolu kovalar, **elden ele** yangına gidiyor, bos kovalar, elden ele çeşmeye dönüyor: beyhude ve etkisiz bir çaba (GP, s.349)!*
- *Evlerini ya da mağazalarını kurtarabilmek için, Rumlar, çeşmeden yangına doğru su zinciri oluşturmuşlardı: dolu kovalar, elden ele yangına gidiyor, bos kovalar, **elden ele** çeşmeye dönüyor: beyhude ve etkisiz bir çaba (GP, s.349)!*

Evden eve: Bir evden diğerine uzanmak.

- *Dünyanın başka tarafları var. Fransa var:- Paris var. Bir sokakta **evden eve** ip çekip yatak çarşaflarını serip kurutan Napoli halkı var (ZBB, s.87).*

Gelip geçmek: Bir yerden başka bir yere ilerlemek.

- **Gelip geçmenin** imkânı yok (ZBB, s.9).
- *Rüzgâr durmadan **gelip geçiyordu** (SA, s.47).*
- *Başkumandanlık Umumi Karargâh Cümle kapısı önünde, askeri arabalar; Gazi'nin kırmızı otomobili. Atlı tramvaylar, kırbaç ıslığı ve nal sesleri, aynı minval üzere **gelip geçmektedir**; yalnız kalabalığın yoğunluğu artmış, mahiyeti değişmiş: işinde gücünde, İzmirli sıradan Hristiyanlar kaybolmuş, sahilde ürkmüş bir Rum kalabalığı birikmeye başlıyor (GP, s.350).*
- *Bir saniye aralığında, o güzel ve anlayışlı yüz, Tepebaşı'ndaki Alp Oteli'nde (Eski Royal) kaç kere geceledikleri sarı abajurlu oda, yemeğe gittikleri Rejans, hastahaneden çıktığı sabah onu Bursa'ya yolcu ederken rıhtımda gittikçe küçülerek mendil sallayışı belleğinden **gelip geçiyor** (YTB, s.387).*

Gemiden gemiye: Bir gemiden diğerine anlamında.

- *Körfez de itilaf donanmasının Kruvazör, muhrip ve firkateynleri, gölgeleri iyice uzamış; **gemiden gemiye**, flamalarla haberleşmede, bir hızlanma (GP, s.353)!*

Görölüp kaybolmak: Bir görünmek bir kaybolmak.

- Jean Havlow bütün reklamlarda ve afişlerde bulut bulut plâtin saçları, alnında birer virgül gibi incecik kıvrılıveren kaşları ile **görölüp kayboluyor**; kolej öğrencisi ve beyzbol hastası başka bir Freddy Mills'in uykularını (KS1, s.53)?

Görünüp kayboluyor: Bir görünüp bir kaybolmak, görünmemek.

- Meryem, diyorum, Meryem! Neredesin? Sesime alışkınım ve bundan tiksiniyorum Karanlıkta bir kibrit parlıyor; dudakları, ağzı, elleri **görünüp kayboluyor** (SA, s.143).

Halka halka: Çember biçiminde öbek öbek, halka durumunda.

- Üsteğmen Demir, onu, Taegu Belediyesi'nin Pyeng Yang'in kızıkların elinden kurtarılışını kutlamak için düzenlediği' şenlikte görmüştü ilk: delikanlı, apoletlerinin altında yalnız ve savılan eskiyor, elinde boktan bir içki bardağı, yüreğinde sıkıntı, **halka halka** genişleyen eğlence çemberine katılamayışı bir yana, ne yapacağını bile kestiremiyordu (YTB, s.19).
- Konvoy, karanlığı oyan motor uğultuları la, saat 23.30'a doğru yola düşebildi. Soğuk, görünmez çanların ağır çınlamaları, **halka halka** genişliyor (YTB, s.36) ...
- Birbirlerini görmek de şaşırtmıyor değil: onların mı bu avurtları çökük, gözleri **halka halka**, sakalları uzamış yorgun suratlar? Demek gelirken, birbirlerini, her zamanki suratlarıyla tasarlayıp konuşmuşlar (YTB, s.58).
- Kız bir sigara daha yakıyor. Duman ölü dudaklarından **halka halka** çıkıyor. Albay Kitamura, ellerinin zarif bir hareketiyle dumanları dağıtıp: - Korkuyorsunuz galiba, diyor, Kimotori'den korkuyorsunuz (KS1, s.144).
- Göl yüzü aydınlığı donuk donuk ışıldayan bir aynada, kıvamlı sarışınlığıyla, gözleri **halka halka** mor, ona diyormuş ki... Dediklerini hatırlamak Demir'i yıktı, kılcal bir damarı mı koptu, bilinmez bir yerinde incecik bir kemiği mi kırıldı ne, kendini tutamadı, yumruklarını ısıra ısıra bir süre sessizce ağladı (YTB, s.201).

- *Bu defa da beni görür görmez eğri suratı **halka halka** açıldı* (KS2, s.235).
- *Dişlerinin arasında kocaman King Edwards purosı, biçimli burun deliklerinden **halka halka** inen kalın, dumanlar, ağır ve sarımtırak* (YTB, s.346)!

Harf harf: Tüm harfleri tek tek elden geçirmek.

- *Bak, diyor, mektubunda ne yazmış! Ve kargacık burgacık yazıyı ışığa tutarak **harf harf** söküyor* (ZBB, s.65).
- *Evet, evet, Bakunin'in bir kitabını açtım önüme; Staat Und Anarchie diye almanca bir kitabını, onu sökmeğe uğraşıyorum: hece hece, **harf harf*** (KS1, s.244).

Hece hece: Tüm heceleri tek tek sırasıyla ele almak.

- *Evet, evet, Bakunin'in bir kitabını açtım önüme; Staat Und Anarchie diye almanca bir kitabını, onu sökmeğe uğraşıyorum: **hece hece**, harf harf* (KS1, s.244).

İkişer üçer: İki ve üç sayılı gruplar şeklinde.

- *Bazıları **ikişerli üçerli** gruplar halinde gelip, öğrencileri buluyorlar* (GP, s.42).
- *Darülmualimin 'Müsamere Salonu', yüksek tavanlı, oldukça geniş, bir salon; yarı yarıya dolu, içerde kalabalığın uğultusu, camlarda güneş; sobalar yakılmış ama, salon henüz soğuk, konuşanın, ağzı burnu duman. Kadınlar, **ikişer üçer**, merdivenlerden çıkıp, içeriye doğruluyorlar* (GP, s.42).
- *Şehri 'istirdat' eden neferler; **ikişer üçer** kişilik gruplar halinde, rastgele oturmuş, cigara sarıp içiyorlar* (GP, s.331) ...
- *İlk günler o da herkesle beraber Orduevi'ne dalmıştı ya, komite üyelerinin odalarda **ikişer üçer** yattıklarını görünce otele çıktı, hem işine yakın, hem başına buyruk* (YTB, s.471).

İleriye geriye: Öne doğru veya geriye doğru.

- *İleriye geriye* yahut *ki yana ve bilhassa Mehmed-Ali'nin bıyıklarına doğru* (ZBB, s.18).

Kabare kabare: Farklı gösterilerin yapıldığı gece kulübünden bir diğerine dolaşıp durmak.

- *Ben ki yıllar boyu nice şehirlerde bar bar, kabare kabare dolaşıp bin bir şarkı söyledim, neden öbürlerini hatırlamıyorum da aklıma hep bir ısırgan gibi Beyrut dolaşıyor* (KS1, s.104).

Kadeh kadeh: Birçok kadeh anlamında.

- *İçerde bara yükselmiş arka arkaya, kadeh kadeh zıkkımlananlar* (ZBB, s.43).
- *Garsonlar hâlâ daha kadeh kadeh beyaz bir ışık taşıyorlar. Bir de şu var: Louis Armstrong'ın bir parçası ışığı köpürtüyor. Balon balon köpürtüyor ve uçuruyor* (ZBB, s.142).

Kaldırım kaldırım:

1. Bir kaldırımdan diğerine, kaldırımdan kaldırıma.

- *Türkân, kız Türkân! Neredesin? Ben, ben geldim: Ben, İbrahim: hani yıllarca önce Mecidiyeköyü'nde, Şişli'de, Maçka'da ve Beşiktaş'ta sokak sokak, kaldırım kaldırım yaşadığın haylaz üniversiteli* (KS1, s.49).

2. Aşama aşama, adım adım.

- *Ancak bunu kaldırım kaldırım yaşadığın, havagazı lâmbalarının altında dolaştığın zaman anlarsın* (ZBB, s.226).

Kapı kapı (dolaşmak): Ev ev gezmek, misafir olmak için çoğu yere gitmek.

- *Binbaşı Erkanlı biraz gecikti. Daha şapkasını asarken, tane tane: — Ortalık dedi, daha da karışacak. CHP'li gençlerin talebe yurtlarını **kapı kapı** dolaştıklarını istihbar ettik. Parola, "Yarın sabah yedide, Üniversite bahçesinde" (YTB, s.365).*

Kat kat: Çok fazla, üst üste.

- *Madam Kalustyan eliyle bıyıklarını örte örte Nora'dan bütün bir sahifeyi ezbere okuyor. Odasında sigara dumanları **kat kat:** Her an mevcut olmayan cereyanlarda kalıp soğuk almaktan korktuğu için pencereleri sınıksız kapalı da ondan (KS1, s.110).*
- *Bu işi Niko'dan **kat kat** daha iyi becerdiğine şüphe yok (KS1, s.112).*
- *Camlarında saçları rüzgârlı kadın profilleri, köpek burunları ve **kat kat** enseler (KS1, s.146).*
- *Evinden köyünden uğratılmış, **kat kat** apartmanlar arasında bir beş odanı tutsağı: üstü başı eskiden bozma, kafası üç numara traşlı, avuçları ondört yaşında simsiyah besleme Ayperi daha mı az terkedilmiş (KS1, s.270).*
- *O, bıyıklarının siyahı çivid mavisi parıldayan, boya sandıkları Ceneviz kadirgaları gibi **kat kat**, cigaraları kulaklarının arkasında tüter Kürt boyacılar; Kemaliye'den, Aşkale'den pazara gelmiş uzun suratlı, hoyrat, elleri kendilerinden büyük taşçı ustalarına alışmıştı, birdenbire bu konfor (YTB, s.312)!...*
- *Çok üşüdüğünden midir nedir, üst üste giydiği **kat kat** ve renk renk yün fanilalarını kaldırıp, 'belini sıkan acayip kemeri ucundan açtı, altınlarını gösteriyor; "...bakın sarı kızlara," dedi, "siz hiç merak etmeyin aç kalmayız" (GP, s.388)!*
- *Dört yanından bastırıp, rüzgâr, havayı duvar diplerine, merdiven altlarına, çıkmaz sokaklara, **kat kat**, öylesine sıkıştırıyor ki, basıncından yamyassı ezilmemek olası (YTB, s.501).*

Kavgadan kavgaya: Kavga edilen zamanlarda, o kavgadan başka bir kavgada anlamında.

- *Abduş; sağır dilsiz ve çirkin, değer verilmeyen, **kavgadan kavgaya** akla gelen iyi yürekli dev, ona tanıyor* (KS2, s.67).

Kelime kelime: Tek tek tüm kelimeler, kelimelerin bütünü.

- *Asım Taga söyleyeceklerini için için ısıtıyor; kafasından hepsini satır satır, **kelime kelime** İngilizceye çeviriyor* (KS1, s.53) ...
- *Mehmed-Ali: "Kullanılmış eller, diye düşündü, eskimiş." Vartkes: -Namussuz evladım, yalansa! Diye yakıldı. Bana bunu **kelime kelime** Hagop söylemiş* (ZBB, s.75).
- *Tekrar gazetelerin başına geçiyorum. Satır satır, **kelime kelime** okuyorum ne yazıyorsa. Yoksa ağlıyor muyum? Bilmem* (KS1, s.130)!
- *Aslında o gayet seyrek, adamakıllı güç, çapraz bulmaca çözermiş gibi **kelime kelime** yazıyordu* (KS2, s.184).

Lokanta lokanta: Bir lokantadan diğerine dolaşıp durmak.

- *Birlikte **lokanta lokanta**, pavyon pavyon yaşadıkları; rum şarkıcıları, İtalyan cambazları seyredip Siirt battaniyeli kıl kıl bir bekar odasının تنها yastığına baş koydukları bir gececik ister istemez ilk dakikaların resmiyetini, daha sonrakilerin acemiliğini ve çekingenliğini eritip siliyor* (KS2, s.105).

Mağaza mağaza: Bir mağazadan diğerine gezmek, dolaşmak.

- *Demir'i koluna takıp Beyoğlu'nda **mağaza mağaza** gezerek, kafasındaki 'ideal giyime' uygun giysiler aradı sevdiği adam için* (YTB, s.280).
- *Daha ne haberler: bu ölüm, yıllardır dargın yaşadığı annesiyle barışmasına neden olmuş Suat'ın, baba mirasından ona Vaniköyü'nde ufak bir yalı alınıyor, Kuledibi'nden oraya taşınacak, acısını yeni evini döşeyip dayamakla*

*dağıtmaktaymış, annesiyle **mağaza mağaza** geziyorlar, iğneden ipliğe herşey yeni baştan düzülüyor (YTB, s.477) ...*

Mahalle mahalle: Bir mahalleden diğerine dolaşarak.

- *Yâni ne demek? Paris'te yaşamak için Mehmed-Ali **mahalle mahalle** dolaşıp eskicilik mi yapacak (ZBB, s.248)?*

Mahkeme mahkeme: Bir mahkemeden diğer mahkemeye dolaşmak.

- *Yarın Necdet'i, öbür gün Hasan'ı, daha öbür gün Ragib'i! Tekrar **mahkeme mahkeme** dolaşacak mıyız (KS1, s.22)?*
- *Sosyalist Partisi'nin **mahkeme mahkeme** sürünmesi ne (KS2, s.120)?*

Masa masa: Bütün masaları dolaşmak.

- *Orkestra şefi **masa masa** dolaşıyor: -... dinlemek istediğiniz bir şarkı diyor, varsa (ZBB, s.171)..*

Masadan masaya: Bütün masaları tek tek dolaşmak, bir masadan diğerine dolaşmak.

- ***Masadan masaya** dalgalanıyor (KS2, s.158).*
- *İşkembeci'nin garsonları uzamış tırnakları ve kirli önlükleriyle sonbahar sinekleri gibi miskin miskin **masadan masaya** dolaşıyorlar (KS1, s.174).*

Masalardan masalara: Bir masadan diğer masaya devrilmek.

- *Camları, **masalardan masalara** devrilen garsonları, çok kravattı iskoç bıyıklı iş adamlarını tamamen unuttum, artık hiç hatırlamam sanıyordum (KS2, s.122).*

Merdiven merdiven: Bir sesin adım adım ve aşamalı bir biçimde gerçekleşmesi.

- *Gıcırtılı, merdiven merdiven bir öksürük* (KS2, s.234).
- *Yine o öksürük. Merdiven merdiven. Gıcırtılı* (KS2, s.238).
- *Yalnız o merdiven merdiven açılıyor, kapanıyor; durmadan dinlenmeden kıvranıyor* (SA, 78).

Minareden minareye: Bir minareden diğerine anlamında.

- *Minareden minareye ulanan ikindi ezanları, dokunaklı ve müslüman* (YTB, s.253).
- *Bir akşam üstü, minareden minareye uçuşan, ezanlar; mahcup ve sıkılğan, sonbahar güneşi, usulca çekiliyor; güvercinler, gün görmüş kurşun kubbelerden; cami avlularına, sapır sapır dökülüyorlar* (GP, s.307) ...

Muayene muayene: Muayeneden muayeneye girmek.

- *Yazıları seçemiyorum diye şakacıktan doktora gidecek oldum, muayene muayene, adam kemal-i ciddiyetle gözlük reçetesini elime tutuşturmaz mı? Anla artık* (YTB, s.506).

Odadan odaya: Bir odadan diğerine gelip gitmek.

- *O evinde içinde odadan odaya, sımsıkı gerilmiş saçlarını ve limon çiçeği kokusunu taşıyarak erkek pantolonlarıyla dolaşıyor, öpüşecek oldular mı katiyyen gözlerini yummuyordu* (KS2, s.99).

Otel otel: Bir otelden diğerine gitmek, bütün otelleri dolaşmak.

- *Neme gerek otel otel sürüp <büyük hayatlara özenmek* (KS2, s.48).
- *Beyoğlu'nun bir yerinde bir ara ne kadar zamandan beri evsiz yaşadığını, otel otel pansiyon pansiyon dolaştığını düşündü ve korktu* (KS1, s.261).

Öfkeden öfkeye: Öfkelenilen bir şeyden diğerine gidip gelme.

- *Bitmeyen bir geceydi bu: bunalımdan bunalıma, **öfkeden öfkeye** aktarılan, Aysel'in içini ve böyle bazı sabahlarını haince parçalayan (KS2, s.89)!*

Pansiyon pansiyon: Bir pansiyondan diğerine gitmek, dolaşmak.

- *Beyoğlu'nun bir yerinde bir ara ne kadar zamandan beri evsiz yaşadığını, otel otel **pansiyon pansiyon** dolaştığını düşündü ve korktu (KS1, s.261).*

Parlayıp sönmek: Bir ara ışık saçıp sonrasında kararma, sönme durumu; belirginleşip kaybolmak.

- *Mecidiyeköyünde sabahın ilk saatlerinde ne yapacaklar? Athena gidecekleri yeri öğrenir öğrenmez bunu soruyor. Sonra uykusunun kürkünü okşuyor: kirpik uçlarında bir bir ardınca **parlayıp sönen** sokak lâmbaları. Zihninde köşeleri belirsiz, karman çorman ihtimaller (KS1, s.94).*
- *Hareketlerinin **parlayıp sönüşü**, zincirleme yer değiştirişleri, sessiz bir acıyla boşlukta çengellenen parmakları koridordaki bulanık karanlığı dört tarafından yırtıyor, parça parça ediyordu (KS2, s.167).*
- *Bozuk deli gülüşü **parladı söndü** (KS2, s.209).*
- *Ümid, sigarasını yaksın diye Demir'in çakmağına eğilince, kocaman gözlerinde tebeşir mavisi iki alev **parlayıp sönüyor**. Dışarda durup durup çalan bir zil, telefon, belki hademe zili (YTB, s.381).*

Pavyon pavyon: Bir pavyondan diğerine dolaşıp durmak.

- *Birlikte lokanta lokanta, **pavyon pavyon** yaşadıkları; rum şarkıcıları, İtalyan cambazları seyredip Siirt battaniyeli kıl kıl bir bekar odasının تنها yastığına baş koydukları bir gecelik ister istemez ilk dakikaların resmiyetini, daha sonrakilerin acemiliğini ve çekingenliğini eritip siliyor (KS2, s.105).*

Pencereden pencereye: Karşılıklı olarak bir pencereden diğerine doğru anlamında.

- *Bugün, müstesna bir gün! Okul binası, yapılacak toplantı münasebetiyle, enikonu süslenmiş. Cümle kapısının, az yukarısına; **pencereden pencereye** gerilmiş beze, beyaz üstüne kırmızı, Türk Hilâl-i Ahmer Cemiyeti' yazılı; her tarafta, irili ufaklı, Türk ve Hilâl-i Ahmer bayrakları; kapının iki yanında, bir örnek giyinmiş talebe kızlar; kollarında Hilâl-i Ahmer kollukları, bahçe kapısından sökün eden, kadınlara kılavuzluk ediyor (GP, s.41).*

Peşi sıra: Ardından, arkasından.

- *Kapının ardından Mâide'nin önce kırık dökük gülüşü işitildi, **peşisıra** dağınık ve kemikli yürüyüşü (KS1, s.229).*

Sağ sol: Etrafında, sağ ve sol tarafında, her yerinde.

- *Uzunca bir zaman gözlerini Akın'dan ayıramadı şımartılmış bir çocuk, **sağındaki solundaki** masalara bulaşıp duruyor, sarhoş da, hem adamakıllı, Ümid'e ve Demir'e bakmak arzusuyla yandığı meydanda, korktuğundan bir türlü bakamıyor; bütün hüneri, dikkatleri üzerine toplayabilmek amacıyla iri iri gülmek, çalgısına dalmış gitarcıya sataşmak, sıralı sırasız Fetânet'e laf atmak (YTB, s.276)!*

Sağdan sola: Sağ yönden sol yöne doğru.

- *Soprano sesler **sağdan sola**, soldan sağa koşuyorlar. Ben sesleri, kanatları olan bin bir renkli acayip eski zaman hayvanları gibi tasavvur etmeyi severim (SA, s.144).*

Sağdan soldan: Farklı yerlerden.

- *Gözlerinin önünde **sağdan soldan**, yukardan aşağıdan belirip kaybolan bir bağdem bıyık (KS1, s.7).*

- *Hele vasıtasını döndürmeyi zor da olsa başarmış, yola çıkmayı bekleyenler, **sağdan soldan** topladıkları çalı çırpıyla, isli, heybetli gölgeler büyüten, öbek ateşleri yakmaktan kendilerini alamıyorlar* (YTB, s.28).
- *Nereye düşse, hangi kapı ile pencere arasında dursa muhakkak **sağdan soldan** işine yarar bir erkek bulur, üzerine gider: yaşı mutlaka kırktan aşağı olacak* (KS2, s.40).
- *Bak, ben askerliği meslek diye yapan herifim, öyle mi; bayrak mayrak laflarına karnım toktur, lakin ekmek çarpsın, iş boka sardıkça arkadaşların **sağdan soldan** tiymesini dehşetli kanıma dokundu ha* (YTB, s.87) ...
- *Kapı açıldı ve ışık yüzümü **sağdan soldan** tokatladı. O, kapının önünde durdu. Işık arkadan vurduğu için yüzü katiyen görünmüyordu. Benim gözlerim kamaşmıştı* (SA, s.143).
- *Bereket versin harp ertesinde bambaşka bir satıhta ve bambaşka şartlar altında teessüs eden beynelmilel münasebetler, biraz da **sağdan soldan** bizim itişimiz şöyle böyle bir demokrasi düzenine intikalimizi zaruri kıldı* (KS2, s.197).
- *Halide Onbaşı, İsmet ve Fevzi paşaların bulunduğu tarafa yürüyordu: **sağdan soldan** saygıyla eğilenler, selam verenler vs. İsmetpaşa onu görünce, gülümsedi, elini uzatıyor, samimiyetle el sıkşıyorlar: sonra Aralarında üçlü bir sohbet başladı* (GP, s.368).

Sağına soluna: Sağ ve sol tarafına anlamında.

- *Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Nizamiyesindeki nöbetçi nefer uzun uzun esnedi; sonra kabahatli gözleriyle, 'etraftan gören oldu mu?' diye, **sağına soluna** baktı* (GP, s.141).
- *Hernandez ıslığını salyangozun boynuzları gibi bir uzatıyor, bir kısıyor; **sağına soluna** çeviriyor* (ZBB, s.188).
- *Bir zaman yatakta **sağına soluna** döndü* (KS1, s.262).
- ***Sağına soluna** bakındı; kestirince, açılan kafese yaklaşıp; burnunu çekerek, açılan pencereye istenilen gazeteyi uzatırken, elinde tuttuğu gazetenin başlığı görüldü* (GP, s.275) ...

- Arkasından, **sağına soluna** kuşkulu kuşkulu bakıp, sesini alçaltarak önemli bir sır ifşa edecektir: —...hih, hih, hih, laf aramızda Cüce Abdi de derler (YTB, s.389) ...
- Fikriye, şakaklarına uzayan, derin yeşil gözleriyle; önünde oturduğu kristal aynanın içinden, Mustafa Kemal Paşa'nın duvardaki portresine bakıyordu: yanaklarına allık sürüp, dudaklarının rujunu koyulaştırmıştı; hastalığının benzine yansıttığı solgunluğu gidermeye çalışıyor, besbelli, süslenmiş püslenmiş; boynunda, Gazi'nin ona hediye ettiği, tesbih 'gerdanlık'! Süslenmeyi bitirdikten sonra, bir ara, başına bir eşarp bağlamayı dener; çabucak vazgeçiyor, çünkü beğenmedi; **sağına soluna** dönüp, aynada son bir defa, kendini süzdükten sonra, kalktı; Gazi'nin, duvardaki portresine bir daha bakıp, gülümsedi. Odasından çıkarken, ipek mendiline, hafif ve kesik kesik, öksürüyordu (GP, s.427).
- Mustafa'm, ah Mustafa'm! Eşi menendi yoktur uğlumun, şu yeryüzünde, bilesin!.." sustu, kaşla göz arasında kısaca dua edip **sağına soluna** üfledi; sonra sözlerini, içten bir temenniye bağlıyor: "...Cenap Hak, gönlüne göre versin! Nazardan saklasın (GP.s.429)!

Sağından solundan: Farklı yerlerinden.

- **Sağından solundan** her gören kelimize futbol topu diyor (ZBB, s.104).

Sağlı sollu: Sağ ve sol taraftan; her yönden.

- Sadece saçlarından kavrayıp çat çat! **Sağlı sollu** iki şamar (KS2, s.12).
- **Sağlı sollu** iki şamar, tamam (KS2, s.71).
- Her şey ufacık dakikaların, rezil rüsvay saniyelerin elinde ufalanıyor. Şu anın tadını **sağlı sollu** tadamadan, bir de bakıyorsun an değişmiş; az önceki duygular, yaşanışı tutkular eskiyivermiş (KS1, s.125).

Sapır sapır: Ardı ardına, topluca.

- *Şaşkın kuşları ürktüp, pır pır uçuran; birikmiş karları dallardan, **sapır sapır** yere indiren; bu delikanlı yolculardır (GP, s.54).*
- *Samanyolu'ndan, **sapır sapır** ı ışık yağıyor (GP, s.65).*
- *Askerin, önceki hızı çabuk kesilecekti: yavaşladılar, çünkü ilk çıkanlardan bazıları, **sapır sapır** dökülmüşlerdi (GP, s.138) ...*
- *Bursa ovasına **sapır sapır** dökülen yıldızları seyrediyorlardı ki, Ankara Radyosu beklemedikleri bir haber ulaştırdı (YTB, s.151) ...*
- *Beton demirlerinin, şeker sandıklarının rezilliği ortasında, tavandan **sapır sapır** dökülen yarasaların vampir kadifesi üzerine uzatılmış başı kesik bir cesed (KS1, s.210).*
- *Yunan tayyareleri, bombaların **sapır sapır**, salveriyor; aşağıdan, dalga dalga, ufka yükselen, Allah Allah, sedaları (GP, s.247),*
- *Gökte sanki ulu bir dut silkelemişler elimize ayağımıza burnumuza ve ağzımızın kırmızısına **sapır sapır** dutlar dökülüyor (ZBB, s.283).*
- *Bir akşam üstü, minareden minareye uçuşan, ezanlar; mahcup ve sıkılğan, sonbahar güneşi, usulca çekiliyor; güvercinler, gün görmüş kurşun kubbelerden; cami avlularına, **sapır sapır** dökülüyorlar (GP, s.307) ...*

Satır satır: Tüm satırları atlamadan, tek tek.

- *Asım Taga söyleyeceklerini için için ısıtıyor; kafasından hepsini **satır satır**, kelime kelime İngilizceye çeviriyor (KS1, s.53) ...*
- *Öyle olduğu halde cevap verememek yok mu; numaralarını **satır satır** ortaya koyamamak, üstüne çıkıp tepinememek yok mu, Yarabbi deli ediyor (ZBB, s.85).*
- *Biz ayrı ayrı işleyen iki saatiz. Ben yalnız bir kızım. Yalnızlığımı, bunaltımı yaşıyorum. Mahmud kim? Onu neden öldürüyorlar? Gazeteyi **satır satır** didikliyorum. Satırların önünü arkasını kurcalıyorum (KS1, s.129).*
- *Tekrar gazetelerin başına geçiyorum. **Satır satır**, kelime kelime okuyorum ne yazıyorsa. Yoksa ağlıyor muyum? Bilmem (KS1, s.130)!*

- İki arkadaş, yeni keşifleri Fransız şairi Baudelaire'den, gürül gürül şiirler okuyup; 'İhtilâl-i Kebir'in cihanşümul umdelerini, **satır satır**; tartışıyorlar (GP, s.182).
- Elinde mercek, gazetesine eğilmiş, burnuyla çift sürerek **satır satır** okumaya uğraşan, dünyasından geçmiş bir ihtiyar. Bir de Demir: Boğaz'a ve Marmara'ya egemen masalardan birinde, önünde bir roman: Karamozof Kardeşler (YTB, s.189).

Sıra sıra: Sıraya dizili bir şekilde.

- Gri, birbirine benzer **sıra sıra** binalar. Eski model taksilerin yanı başında kıpkırmızı suratlı ve ufacık burunlu bir Fransız (ZBB, s.22).
- **Sıra sıra**, birbirinin aynı binalar (ZBB, s.35).
- Hepsi bir solukta yeşilken sarı, sarırken kırmızı oluveren **sıra sıra** trafik ışıkları (ZBB, s.40).
- **Sıra sıra** hususi otomobiller (SA, s.40).
- Yalnız ben **sıra sıra** aynalar içindeki yüzlerce Ahmet'i, incir gibi çenesini üst dudağındaki tiki, bal gibi görüyordum (SA, s.50).
- Sonra hiç bir şey demiyor. Sonra yol boyunca **sıra sıra** uzamış ağaçlar. Sonra iyice ihtiyarlamış, iyice sarkmış bir gökyüzü. Tramvay Deposu'nun önünde bekleyen biletçiler, vatmanlar! Sonra yaşanıp duran bir sonbahar akşamını ansızın kayıp ve soluk soluğa bir kış akşamına çeviren beklenmedik bir rüzgâr ıslığı. Hayırlı akşamlar İbrahim (KS1, s.74)!
- Nasıl bir manzara, hayret! Pul pul, erimiş gümüş pırıltıları savuran, narin bir akarsu; **sıra sıra**, boy boy, saçlarını suya sarkıtmış, salkım söğütler; vadiyi sımsıkı saran, âdeta mıknatıslı, ıslıl ıslıl kayalar (GP, s.85)!
- Kaldırımda ıslak, basılmaktan kirlenmiş, eski bir gazete; birinci sayfada, yarısı okunabilen bir başlık: "ANKARA ANLAŞMAYI REDDEDİYOR"; altında, **sıra sıra**, yan yana fotoğraflar (GP, s.91) ...
- Islak kaldırımlar. **Sıra sıra** çöp tenekeleri. Gizli, görünmez bir yaradan ince ince kan sızarmış gibi sızan rutubet. Ağlama be kızım, yapma be numaranı (KS1, s.101)!

- Ama temizken hiç bir vakit erişemediğimiz bir merhaleye erişmiştik: küfretmenin ve kıpkızıl inkârın hazzına. Bütün küfürleri **sıra sıra** meşaleler halinde tutuşturuyor; zındıklığın çıplak aydınlığında Allah'a da, Peygamber'e de, Kuran'a da veryansın ediyorduk (ZBB, s.103).
- İbrahim içerde Niko'dan odasının anahtarını alırken, başına **sıra sıra** boş kasalar devrilirmişçesine gürültüyle hatırladı: -Hay Allah, bu yirmi iki 'deki kadındı be (KS1, s.151)!
- Daha sonra birbirleriyle doğrudan doğruya ilgisi olmayan, nitelikleri belirsiz **sıra sıra** sözler, **sıra sıra** görüntüler (KS2, s.152).
- Hemen sağında Japon işi örme hasırdan bir karavana, koğuşun öteki yanıyla ilişkisini kesmiş; onu, **sıra sıra** dizili cam tüpler, lastik hortum sarmaşıkları, fizyolojik serum şişeleri aygıtlarla beyazlığı parıldayan duvar arasına sıkıştırmıştı (YTB, s.159).
- Champs-Élysées'den **sıra sıra** otomobiller gelmektedir (ZBB, s.164).
- Mehmed-Ali düşündüklerini duyduklarını pürüzsüz anlatabiliyor mu bakalım? İşte kahveden çıkmışlar. Kaldırımların üstünde **sıra sıra** bir sürü baraka. Gezgin bir lunapark (ZBB, s.172).
- Küt diye Paris'e geldiğimiz ilk günü, oteldeki ilk gecemizi hatırlıyoruz. **Sıra sıra** meçhullerimizi, ümitlerimizi ve şâhâne eşekliğimizi (ZBB, s.202).
- Soysuzlaştırılmış ve dondurulmuş bir inkılâbı yürütmek için herkes onun içinden fakat ona ait olmıyan bileşimlerle ona karşı çıkıyor; işin kötüsü, bu çıkışların hiç birisi sosyal ortamın tarihi gerçeğine uymadığı için herkes **sıra sıra** salon ve meyhane inkılâpçıları, adı kuşkuyla anılan kanun dışı serüvenciler derekesine düşüyor (KS1, s.228).
- Yolda **sıra sıra** kağınlara, tatar arabalarına rastlıyorduk. Bunlar, batıdan doğuya geçen, şuurlu vatandaşlardı: malını terk edip, ırzını, canını korumak kaygısında ailelerdi" (GP, s.231) ...
- Ondan sonra bir kaç saat her dakikayı saniyeyi zihninde bu adresi araya araya: Mahmud'un hangi gece, hangi nöbet gecesini bu prova kâğıdını karaladığını kendine sora sora tamamlayıp bir ötekine geçiyor. Ötekinden ve bütün ondan sonrakilerde aynı kopya kalemiyle, aynı harflerle aynı adres **sıra sıra** yazılı (KS1, s.244).

- *Kafası Ümid'in resmine, belki Suat'a ne yazmış olabileceğine takıldığından, Binbaşı Demir önündeki açık dosyayı çok sonra gördü, Ahmet Ziya'nın yazıp da yayınlayamadığı kitabın müsveddesiydi bu, Suat belli ki inceleyerek okuyor, sıra sıra notlar alınmış bir bloknot, biri mavi biri kırmızı iki kalem (YTB, s.533).*

Sokak sokak: Bir sokaktan diğerine, sokaktan sokağa.

- *Saçlarını düzgün tarasın, soğuk havalarda sokak sokak sürtmesin, yırtık çoraplarla dolaşmasın dilekleri hep bundan (KS2, s.24).*
- *Türkân, kız Türkân! Neredesin? Ben, ben geldim: Ben, İbrahim: hani yıllarca önce Mecidiyeköyü'nde, Şişli'de, Maçka'da ve Beşiktaş'ta sokak sokak, kaldırım kaldırım yaşadığın haylaz üniversiteli (KS1, s. 49).*
- *Acı soğuk bir ayaz, sokak sokak topladığı buz iğnelerini camlara hışımla çarpıyor; külrengi, hastalıklı bir aydınlık insanın üstüne başına çamurdan beter sıvaşıyordu (YTB, s.309).*

Sokmak çıkarmak:

1. Bir şeyi herhangi bir yere koyup geri çıkarmak.

- *Komiser Orhan önünü ilikledi, ellerini cebine soktu çıkardı, içinden bir sigara yaktı. Gilda sırtında sabahlık, saç başı darmadağın odada dolaşıyor yine aynı tangoyu mırıldanıyordu (KS1, s.100) ...*

2. Herhangi bir nesneyi bir yere sokup oradan çıkarmak.

- *Hele ne olduğunu bilmediğim bir takım zırtlılar? Hasan onları bana vermez. Ne olduğunu da söylemez. Kendi sokar çıkarır. Ama öbürleri yok mu öbürleri, onlar beni öldürmeye yetiyor (SA, s.10).*

Soldan sağa: Sol taraftan sağ tarafa doğru.

- *Soprano sesler sağdan sola, **soldan sağa** koşuyorlar. Ben sesleri, kanatları olan bin bir renkli acayip eski zaman hayvanları gibi tasavvur etmeyi severim (SA, s.144).*

Sönüp yanmak: Bir belirginleşerek parlayıp bir ortadan kaybolmak.

- *Aşınmış bozuk paralar gibi yüzleri belirsiz birtakım insanlar **sönüp yandılar**. Ümid çarşının kalabalığını ve ışıklarını atlar atlamaz gaza dokundu. Motor onu tanıdı ve gülümsedi; kendini salıverdi. İki yanlarından ısıklar geçiyordu (KS1, s.40).*
- *Belirsizliklerin arı kovanları gibi uğuldadığı bir ihtilal gecesinde, **sönüp yanan** subay suratları çizgileri aşağı aşağı çekilmiş, kaşları çatık, gözleri kıvılcımlı (YTB, s.409).*

Süngüden süngüye: Bir şeyin bir silahtan diğerine yansımak.

- *Evet, diyor, süngüyle saldıracağız, birliğini ona göre tertiple Üsteğmen Süngüyle saldırdılar. Hücum, yokuş yukarıya yapıldığından, tehlikeli ve zordu. Yanlış bir güneş, **süngüden süngüye** yansıyarak, ormanı kıpırtılı bir ışık cümbüşüne boğuyor (YTB, s.75).*

Taksit taksit: Az az, bölüm bölüm.

- *Yoksa, eskiden nasıl yapıyorsam öyle, ölümümü **taksit taksit** yaşamayı mahalle aralarında bakkal kasap çıraklarıyla çürümeye tercih ederim (KS2, s.165).*

Tampon tampona: Sıralı bir şekilde birbirlerinin tamponlarına dizili olmak.

- *Nasıl kahredici bir dökülüştü: **tampon tampona** jeep'ler, GMC'ler, seyyar mutfaklar, ışık da yakmadıkları için, iç bayıltan bir yavaşlıkla zar zor ilerliyor (YTB, s.85).*

- *Uzakta Köprü, **tampon tampona** bir sürü otomobil. Haliç, bulutların kalın külrengi atlasına bir ayna gibi yansımış. Düşmanın ağır topçusu birazdan ateşe başlar mı (YTB, s.351)?*

Tane tane: Tek tek, anlaşılır, net bir şekilde.

- *Elini cebinden çıkarıyor. **Tane tane** devam ediyor: -...bütün insanlığın, diyor, varlığını kendi şahıslarında gören adamlar bedbahtlardır (KS1, s.69).*
- *Radyodan bir takım sesler duyuluyor. Mösyö Çang'ın gözlükleri ışımlanıyor. **Tane tane**, kıvrık gözlüğün cümlesini tamamlıyor (ZBB, s.111).*
- *Avukat Sadık alışılmış konuşmasına göre **tane tane** sayılabilecek düz ve ağır bir konuşmayla telefonda demin ne diyordu (KS2, s.191) ...*
- *Hitabet kürsüsünde mesuliyetini müdrik ve vakur bir ifadeyle, âdeta **tane tane** dedi ki"...Meclisi azayı kuramının, umumi surette tezahür eden arzu ve talebi üzerine...Başkumandanlığı kabul ediyorum (GP, s.195)!*
- *Birden Reis Paşa'nın, yine vakur ve kendinden emin sesiyle, **tane tane** söylediklerini işitiyorlar (GP, s.196) ...*
- *Aynı anda, cephe haritası üzerine eğilmiş 'Reis Paşanın, **tane tane** söylediklerini, alışıktı olmadığı bir sarahatle' işitebilmesi, onu şaşırtacaktır (GP, s.247).*
- *Galiba önündeki bir kâğıttan, **tane tane** okuyor: —...şartlar tam olduğu zaman ihtilaller milletler için haktır (YTB, s.352).*
- *Binbaşı Erkanlı biraz gecikti. Daha şapkasını asarken, **tane tane**: — Ortalık dedi, daha da karışacak. CHP'li gençlerin talebe yurtlarını kapı kapı dolaştıklarını istihbar ettik. Parola, "Yarın sabah yedide, Üniversite bahçesinde" (YTB, s.365).*
- *Mustafa Kemal Paşa, ağır ve **tane tane** konuşuyordu; an, İzmir'in istidatı esnasında, ona nihayet istirahat edebileceklerini söyleyen Halide Onbaşı gülerek verdiği cevabı hatırlamıştı (GP, s.454) ...*

Tek tek: Bir bir.

- Uzaktan **tek tek** bir mitralyözün öksürüğü. Fuzzy, Yüzbaşı Horn: - Freddy, my boy, diyor. Kendine gel! Elbet bir çaresini bulacağız (KS1, s.144).
- Ucu çiğnenmiş, güdük bir kurşun kalemiyle, Oktay, anlaşılmaz bir cebinden çıkardığı zımbalı bir defterin sahifelerine bir yandan **tek tek** adamlar çizecek; ama nasıl, iyice çürümüş akmış, elleri ayakları bozulmuş adamlar; saçları usturayla alınmış bol dudaklı kadınlar çizecek; bir yandan sigarasının kâğıdını diliyle ıslata ıslata: -niye mi, diye bir cevap yakıştıracak, korkuyorlar da ondan (KS1, s.148).
- Gözleriyle **tek tek** hepsini okşuyor (KS2, s.157).
- **Tek tek**, korsanlar gecesinin bütün baldırıçıplakları masayı kuşatıyor; her biri, ilki alçakgönüllü, sonra sonra kabadayı yüzüyle bir iskemleyi zaptediyor ve bilmem kaçınıc kadehten sonra horozlar gibi de ötüyor (KS1, s.158).
- Yeniden telgraflar çekilir, mektuplar yazılır, daktilolar **tek tek** zamanı noktalar, hesap makinaları binlerce rakamı kemirir, öğütür (KS1, s.189).
- Dövülmüş yoğurt **tek tek** parmak uçlarına bulaşıyor, çenelerinden akıyordu (KS2, s.98).
- Ötede müzik **tek tek** kimseyi dinlemeden; yalnız **tek tek** mi, bütün halinde de kimseyi dinlemeden alıp başını gitmişti (KS1, s.214) ...
- Saçlarının plâtin tozunu ufak ufak sağına döküyor, olmuyor; soluna döküyor, olmuyor; kendisini, alnında incecik gerilmiş kalem çizgisi kaşları, **tek tek** ayrılmış lacivert rimelli kirpikleriyle hangi hayal kurma anında Freddy Mills'in karısı yerine koysa, yerleştiği yerleşeceği bütün amerikan evlerinin renkli amerikan filmlerinde kullanılmış olduğunu görüp şaşıyor (KS2, s.214).
- Rum mahallelerinde **tek tek** çatlıyan tüfekler, Durabilirsen dur (KS1, s.231)!

Teker teker: Sıralı şekilde birer birer.

- **Teker teker** elektrikleri söndürmüş; bir yalnızlık uykusuna girmek, kendi kendine kalmanın rahatlığını duymak istemiş (KS2, s.12).

- **Teker teker** bebeği eline alıyor, ilkin sağ gözünü oyuyor, sonra sol gözünü (KS2, s.22).
- Niko: ... bir o, bir yanındaki madam, bir kadın; diye hepsini **teker teker** sayıp döküyor: bir de kısa mösyö var gözlük takıyor. Hepsi bu kadar. İkisi yirmi iki numarada sizin yanında, ikisi yukarda otuz (KS1, s.35).
- Silahla birbirlerini koruyarak, **teker teker**, yılan yumuşaklığıyla ağıp ilkin ağaçları, sonra dereye inen bayırı tuttular (YTB, s.47).
- Bütün uzuvlarını **teker teker** koparıyor (KS2, s.67).
- Dedesi **teker teker** parmaklarını indiriyor (KS1, s.71).
- Heyecanlandırmıştı; paldır küldür ayağa kalktılar, sırtına pat pat vurup, **teker teker** boynuna sarıldılar (GP, s.74) ...
- Kılçık onu yatırdıktan sonra nasıl yaktıysa öyle **teker teker** bütün ışıkları söndürüyor (KS1, s.99).
- Biz bütün nasihatleri, nasihat eden killi kara keçileri **teker teker** yakıyor külünü havaya savuruyorduk (ZBB, s.103).
- Ellerini **teker teker** bütün ceblerine sokuyor, çıkarıyor: -Doacıyız, diyor, İhsan ağbiy (KS2, s.103).
- Ne kadar harf varsa, ne kadar satır yazmışsa hepsi **teker teker** ter döküyor. Ama nasıl ter döküyorlar, bunu tamamen ancak Mehmed-Ali, kendi çilesinin parmaklıkları arkasından seçebilir. Kimbilir belki o da seçemez (ZBB, s.135).
- O içeriye girdi mi **teker teker** bütün ışıkları yakıyor (KS2, s.156).
- Eğer mutlu değilsek kabahat **teker teker** öbür insanların mı (KS1, s.160)?
- Yok, eğer hepimizi **teker teker** saymışlarsa (SA, s.163) ...
- Ve sonra tekrar beni dokuz köyden **teker teker**, koğuyorlar (SA, s.165).
- Beş yıl önce Paris Borsası'ndaki dolar ve frank karşılıklarını sor, ya da bırak onu, 47'de Gaetano ile yaptığımız ilk anlaşmanın şartlarını sor, nefes almadan **teker teker** söyliyeyim; yalnız kaybettiğim, öğüttüğüm bir Mecidiyeköyü geçmişinden bakkal isimleri, manav suratları isteme (KS1, s.166)!
- Resmi makamların bu karanlık cinayeti örten esrarı dağıtacağına, kafalarda beliren istifhamları **teker teker** sileceğine inanmak isteriz (KS1, s.178) ...
- Bu telgraflar, bu milletlerarası telefon konuşmaları **teker teker** ve topu birden hep onlar için (KS1, s.188)!

- Çocuk Esirgeme Kurumundan madalyalı bir fukaradır ve doğurduğu on çocuğun **teker teker** geldikleri yere gidişini hayretle seyreder (SA, s.205).
- Ama bu kanunlar o kadar geniş vâdeler içersinde o derecede usul usul tesirlerini gösterirler ki sen **teker teker** herkesi kendi yaşadığı ufak ve miskin zaman parçası içersinde bir bakıma onlardan müstakil düşünebilirsin (ZBB, s.235).
- Çınarın yaprakları sonsuz bir hüüzle **teker teker** dökülüyorlardı (KS1, s.235).
- Yağlı siyah asfaltlardan kertenkele gibi kayan son model arabalarla akıp gidecek unutulmuş bir deniz kıyısında yıldızları **teker teker** yerine çivileyecektik (KS2, s.238).
- Sabahtan beyanname dağıtmağa çıkanların **teker teker** yakalanış tevkîf edildiklerini öğreniyorlar (KS1, s.246) ...
- **Teker teker** belki her birisi, belki de hepsi (KS1, s.247).
- Bütün kıyasi olmıyan fiilleri adamı çileden çıkarabilecek bir sabırla **teker teker** ezberliyor; her zamanı, her sigayı ayrı ayrı biliyor; ve kapaklarına gotik bir yazıyla Hildegard Herbaute yazılmış tertemiz ve kırmızı kaplı defterlerine geçiriyor (ZBB, s.264).
- Kemikleri kırılrsa **teker teker**, hiç (KS1, s.269).
- Arkadaşlarının gözlerine, **teker teker**, aşırı bir dikkatle bakarak, sık tekrarladığı bir düşüncenin altını yeniden çiziyor: — ...gaye milli birliği gerçekleştirmektir. Temellerinde yatan bir ihtilal gayesiyle zutlaşır, başarıya ulaşamaz. Zulümle, cinayetle başlayan ihtilaller, ihanetle, hüsrarla, felaketle sonuçlanır (YTB, s.354).

Uç uça (eklemek): Sıralı şekilde bir şeyin sonuyla diğerinin baş kısmının birbirine eklenmesi.

- Taksim'den Tünel'e **uç uça** taksiler (KS2, s.14).
- Oysa, ıslak çadırlarda üşüyor, dumanı yaslı cigaraları **uç uca** ekleyerek, ne olduğunu bilmedikleri bir haber, aydınlık bir haber bekliyorlardı (YTB, s.93).
- Telgraf ve telefon hatları **uç uca** ekleniyor; ufak, ısrarlı, heyecanlı tıkırtılar Ankara'dan Sivas'a ve Erzurum'a, Adana'ya ve Antalya'ya, Şark ve Garp

Cephesi Kumandanlarına uzun ve o derece önemli şifreler iletiyor (KS1, s.231).

Üçer beşer: Üçlü, beşli gruplar biçiminde.

- *Sinekli ve pespembe leblebi şekerlerine, tozlu lamba şişelerine, kızgın yap ve acı soğan kokan aşçı dükkanlarına **üçer beşer** bölünüyor (KS2, s.107).*
- *Artık hiçbir haramiliği kalmamış olan gitarı belki de bu yüzden içerdeki şamatacı sarhoşlara **üçer beşer** dağıtıp kendilerini Emirgan 'a atıyorlar (KS2, s.163).*
- *Binbaşı Erkanlı, buram buram bekâr erkek, mutfak ve soğuk cigara kokan yurtlarda, onları **üçer beşer** bir araya toplayıp, 'hocalarını' hangi nedenlerden 'tasfiyeye mecbur olduklarını' anlatmaya uğraşırken, Binbaşı Demir, için için karardı durdu bu ne iştir, İnönü ne sanmıştı, ihtilâli onu iktidara getirmek için mi yaptılar (YTB, s.501)?*

Üst üste: Art arda, birbiri üstüne gelecek şekilde.

- *Alacası tumturaklı, incir moru 'şeamet' bulutları, **üst üste**, ufka yığılmış (GP, s.21).*
- *Kaç idi, köpek soyu? Ne beşi be? ulan sabahtan beri **üst üste** sayı çeken benim, yoksam babandır (ZBB, s.23)?*
- *Küçük Rıza güldükçe biraz daha küçülüp İbrahim içtikçe biraz daha şişerek, konuştuklarını ve yaşadıklarını camların ötesindeki Beyoğlu'ndan ve berisindeki öğle müşterilerinden koparmışlar, **üst üste** katlanıp birbirlerini tamamlıyorlar (KS2, s.29).*
- ***Üst üste** bir kaç serlevha> bir kaç mevzu» tasarlıyor (KS2, s.32).*
- *Yumruklarını bütün gücüyle karnına bastırıp, **üstüste** yutkunarak kendini tutmaya çabalıyor; bunu beceremezse, sessiz sedasız kusmanın çaresini arıyordu (YTB, s.48).*
- *Sessizlik ne kadar yoğun olmalı ki, üzerine 'kazara' basılıp kırılan dalın çıtırtısı; uzak bir 'meçhul'de havlayan köpekler; hatta mahcup bir öksürük, **üst üste** yankılanıp; inanılmaz boyutlarda büyümektedir. (GP, s.53).*

- *El yordamıyla gözlüğünü bulup takınca her zamanki odasını tanıyor: kirli yatağını, hasır iskemleleri, bir köşeye **üst üste** yığılmış tozlu kitaplarını ve dergilerini, aksak masasını, duvardaki çıplak kadın resimlerini (KS1, s.63).*
- *Ponponlar beyaz yuvarlak ve şişkin, yan yana, alt alta. **Üst üste** ve rüzgâr. Eskisi kadar sıkıntılı değilim (SA, s.72).*
- *Veliaht profili zaten yüzünden ayrılıp bağımsızlığını ilân etmiş, bodrum meyhanesinin en akla gelmez köşelerinde pis sırtımlar, çingene somurtkanlıkları ve ciddiyeti silinmiş kızgınlıklar halinde **üst üste** belirip kayboluyor (KS2, s.72).*
- *Berbat bir duygu bu! Çünkü, ne kadar kendilerini zorlarsa zorlasınlar, çürümüş yaprak, ağaç kabuğu ve nemli toprak kokan kınalı kızıl boğuklarda, tek canlı varlık görebilmeleri olanak dest ürkek kanat çarpışlarıyla fırlayıp kaçan kuşlar, birkaç da sincap say İki saattir onları yokuştan aşağı sürmek için **üstüste** hücum tazeleyen düşmana direniyor, (nasıl yürek paralayıcı çığlıklar atarak saldırıyor Çinliler?), çevirme hareketinin iyice durdurulabilmesinin, 550 rakımlı tepenin kesinlikle elde edilmesine bağ olduğunu düşünüyordu almazsa elbet (YTB, s.74).*
- *Bu arada, **üst üste** atılan el bombalarının, havayı patiska gibi yırtan, küstah infilâkları Heyecanlandırmıştı; paldır küldür ayağa kalktılar, sırtına pat pat vurup, teker teker boynuna sarıldılar (GP, s.74) ...*
- *Ben diyeyim yirmi bin sen de otuz bin kişi, **üst üste** alt alta yığılmış. Hava rüzgâr, berbat. Toz toprak (SA, s.97).*
- *Hemen bir yaprak sigarası buluyor, **üstüste** bir kaç defa yakıyor ve söndürüyor (KS2, s.97).*
- *GMC brandalarının büyük tokatlar atarak **üst üste** şaklayışımı gördükçe, hepsinin içi kararıyor, suratı asılıyordu (YTB, s.113).*
- *Kimbilir niye bütün hayatını rezil eden o müthiş soru içinde binlerce defa ve **üst üste** düğümlenmiye başlamıştı (KS2, s.118).*
- *On bir kişi yağmurun altında çamur yiye içe tepiniyorsunuz, yine de bu kolay işi bir türlü beceremiyorsunuz. Üstelik onlar senin (kaleni üç kere **üst üste** mağlup ediyorlar' (KS1, s.126).*
- *Gülüştüyoruz. **Üst üste** bir kaç şimşek çakıyor. Ağaçlar telaşlı telaşlı bir şeyler fısıldaşıyorlar (KS1, s.130).*

- *Çocuğun dili dönmeyince, dedesinin gözleri 'beyzî' gözlüklerinin üzerinden ateş saçıyor, bir tutam enfiyeyi törenle burnuna çekip **üst üste** birkaç kere aksırdıktan sonra, başka bir bölüme geçiyordu (YTB, s.135) ...*
- *Elinin ayasıyla **üst üste** ve inatla alnına vuruyor (KS2, s.137).*
- ***Üstüste**, aralıksız sigara içiyor. Yüzbaşı Horn: -Bu, diyor, Rina. Tek kelime ingilizce bilmez. Hep böyle bir liman gibi de tüter (KS1, s.143).*
- *İbrahim **üst üste** kendi solumasına takılıyor; elışı beyazı gözleri, ağır ve hantal kibarlığı ve ceblerinde yüzen tombul elleriyle Taksim Meydanı'nın bu geceyle ilgili bütün çerçevelerini haydutça dağıtıyordu (KS2, s.143).*
- *Anladığım kadarıyla bir pavyonda **üst üste** dördüncü bardak viskiyi miğdesine boşaltıp kanatları yanmış melek gözleriyle yüzüme bakacak takımından değil (KS2, s.147) ...*
- *Bir kere zihninde acayip bir direnmeyle **üst üste** belirip kaybolan annesi (KS2, s.150).*
- *...İlyas, diyor, bulut gibi sarhoştı. Bıçağını çeker çekmez Kâzım'ın üstüne atıldı. Ama nasıl, o demezsin! Ben korkudan köşeye büzüldüm. Bu, Kâzım, onun bileğini kavramış nasılsa! Altalta, **üstüste** tezgâhın arkasına yuvarlandılar (KS1, s.152).*
- *Çünkü daha Haygaz Piymouth'u sollamağa niyetlenirken Zeki üç altın dişini **üst üste** parlatarak iki laf edip her şeyin altını üstüne; onu da sunturlu ama beyaz, ölüp ölesiye ağızından çıkaramayacağı bir küfrün son sınırına getirdi (KS2, s.180).*
- *Herşeyi değil ama, çok şeyi borçluydu Ümid'e Kore dönüşü çeşitli düzeylerde **üstüste** uğradığı yenilgiler onu yıkmış; yaralı bir hayvan güreliği ve yırtıcılığıyla, her gün biraz daha inine çekilmesine, dışarıya açılan pancurlarını kapatmasına yol açmıştı (YTB, s.189).*
- *Hem **üst üste**, kimbilir kaç defa esneyecek (KS2, s.204).*
- *Bankanın birinde **üstüste** koyabildiği kaç parası varsa yeniden bir şeyler ekleyip bir an önce hayalini gerçekleştirmek istemesi bundan (KS2, s.211).*
- *Uzaklaşan otomobilin, **üst üste** iki kornası, tesadüf o an duyuldu: yola çıkmışlardı (GP, s.227).*
- *Dört liradan hesaplarsak iki bin dolar **üst üste** ne eder (KS2, s.229)?*

- Her şeyin nefes aldırmayacak kadar **üst üste** gelmesi ve hiç düşünce payı bırakmaması da şimdilik bir ustura ağzında yaşamak telaşıyla yetinmesini hazırlıyor (KS2, s.232).
- **Üst üste** birkaç defa: -... la-rahate-fid-dünya! Diye mırıldandı (KS2, s.234).
- Oralarda önüne çıkan camları dumanlı, yanık yağ, soğan ve sirke kokan bir şarapçıya dalıp afyonlu şarabından **üst üste** iki bardak devirdi (KS2, s.236).
- Bu başka bir seviyede yaşayıp, başka bir seviyede düşünmek acayıplığını doğuruyor şahsiyetlerimiz edinilmiş tecrübelerle, bu tecrübelerden çıkardığımız synthèse'lerle teşekkül etmiyor Demir, kurduğumuz hayallerden teşekkül ediyor, en azından biz bunu böyle sanıyoruz, **üstüste** bu kadar çok sukut-u hayale uğrayışımız da bundan (YTB, s.265)!
- Arabalar durur durmaz, ellerinde fotoğraf makineleri dışarı fırlamışlardı: bu tarihi anı', **üst üste**, magnezyum şimşekleri çaktıracak, tespite çalışıyorlar (GP, s.267) ...
- Eşfak içisıra bir piyanoda ısrarla aynı tuşa bir kaç defa **üst üste** basarmış gibi (KS1, s.267).
- Altalta, **üstüste** boğuşan, tehdikâr bulutlar: kar mı yağacak? O çünkü İçtimaâ gelen, mebuslar, birbirini izliyor: sarıklı, cübbeli, birkaç hoca; 'alafranga' sakallı, tek gözlüklü 'münevverin'; kalpaklı, sarkık bıyıklı, Kuvayı Milliye tetikçileri, vs (GP, s.273).
- Dr. Adnan Bey, tokmağını **üst üste** vurarak, sükuneti zar zor temine çalışmaktadır (GP, s.278) ...
- Üşenmeyip kalktı, saçaklı avizeyi yaktı, tavandan aydınlık bastırınca, akvaryumun yosun yeşili daralıp küçülerek köşesine saklanıyor, camlardaki yıldızlar fırt diye silinmiş, az önce karanlığın gözden sakladığı bir şey olanca çiğliğiyle meydana çıkmış: salon, fena halde dağınık! Kadife koltuğa atılıvermiş l'Express dergileri, kimisi **üstüste**, kimisi kaymış, yerde. Birisinin orta sayfası açık, üzerinde bir kül tablası, tıkabasa cigara ölüsü (YTB, s.304).
- **Üst üste** esneyerek, kalkacaktır (GP, s.321).
- Halide Edip Onbaşı fevkalâde tedirgin; sigarasından, **üst üste** nefesler çekiyor; salıverdiği dumanları, çevresinde boğum boğum, arasında âdeta kayıp: var mı yok mu, belli değil; sigarasından son bir nefes alıp, kül tablasına bastırınca belli oldu (GP, s.375) ...

- *Geceleri ne de olsa soğuk, üşümüş meğer, bir bardak, bir bardak daha, oh içi ısındı, eli ayağı gevşiyor, **üst üste** esnemeler, gözkapaklarında tatlı bir ağırlık, yolu yok, bu gidişle uyuyacak, son düşüncesi: <Bari şu ışığı söndürsem!..> oldu ya, ne mümkün, o dakika zaman kayması gerçekleşmiş; gözlerini yummasıyla, Yüzbaşı Demir kendini, ay ışığında yılan gibi ısıldayan, kayalık dorukları iğne ucu tepelerle çevrilmiş, kuytu bir şehirde bulmuştu; Kalfa Nine'den çocukluğunda dinlediği o masaldaki korkunç şehirdi burası, ölüm nedir bilinmiyor, zaman zaman dağların arkasından ulu bir ses sırası gelenin adını ünlüyordu: < —...Feyzullah oğlu Demiir> (YTB, s.376)!*
- *Bu yüzden o günlerde ne gazetelerin **üst üste** kapatıldığını farkedecektir, (1 Mayıs'ta Cumhuriyet, 4 Mayıs'ta Yeni Sabah onar gün yayından alıkonuldu) ne Başbakan Menderes in, her seferinde biraz daha yorgun ve öfkeli, radyo konuşmalarını (YTB, s.379)!*
- *Yüzbaşı Demir, sesin kırıklığından mı, bakışların bir ara edindiği şefkatli derinlikten mi, nedense, Aysel'i birdenbire tanıdı; aklın alamayacağı bir felâkete uğramışcasına, **üst üste**: — Yooo, dedi, olamaz! Olmamalı (YTB, s.387)!*
- *Çok üşüdüğünden midir nedir, **üst üste** giydiği kat kat ve renk renk yün fanilalarını kaldırıp, 'belini sıkan acayip kemeri ucundan açtı, altınlarını gösteriyor; "...bakın sarı kızlara," dedi, "siz hiç merak etmeyin aç kalmayız" (GP, s.388) !..*
- *Sonu belirsiz ortaklaşa bir kaderin, karmakarışık sorunları **üst üste** yığılırken, binbaşı olmuşsun, yüzbaşı kalmışsın, ne farkedersin? Binbaşılığın çok ötesinde bir saygınlığı tadsa da, teğmenliğinin umut dolu Küçük Kavaklı günlerini aramıyor mu (YTB, s.478)?*
- *Şaşırtıcı olan, oysa asıl, ondaki bu iç çözülüşünü haklı gösterecek, elle tutulur dış nedenin olmayışı: Yassıada davalarının başladığı günün gecesi, Emirgân'da, Kabibay, Esin ve Karaman'ın vardıkları uzlaşma, Ankara'da, **üst üste** yapılan toplantılarla benimsenmiş, (hele bir tanesi gece geç vakitlere kadar uzuyor, gerilim yüksekliğinden ışıklarda olağanüstü bir parlaklık, herkeste bir heyecan, çizgileri aşağı aşağı çekilmiş yüzlerde kederli sakal gölgeleri), bu sayede üniversitelerden 147 öğretim üyesinin tasfiyesini öngören karar, handiyse oybirliğiyle çıkmıştır (YTB, s.496).*

Yangından yangına: Bir yangından diğerine doğru.

- *Havada cankurtaranların uzayıp giden canavar düdüğü, ara sokakların kuytularında askeri jeepler, **yangından yangına** savrulan itfaiyecilerin kaba koşuşmaları* (YTB, s.202) ...

Yerden yere: Bir yerden diğerine, telaşlı bir biçimde çırpınarak.

- *Athena kimseyi görmüyor. Bekir, yalnız Athena'yı görüyor. Dolaşık kirpiklerini. Gözlerindeki deniz dibi yeşilliğini. Fırlak ağzını. Tırnaklarını müziğin saçlarına geçirip keman, klarnet, davul, saksifon seslerini; bütün bir orkestrayı; Yordaki'yi, Lütfü'yü, Arşavir'i allıklar sürünmüş davulcu Simon'u **yerden yere** uğulduyor. Uzak uzak depremler. Kükürd kokuları. İnsanın ensesine bir kertenkele soğukluğuyla yapışan bir rutubet vs.* (KS1, s.85).
- *O günler, birinci hava değişimi'nin ilk günleri Yüzbaşı Demir, tepeden tırnağa tere batmış. Nedeni belli, her yakalayışında onu **yerden yere** çalan başdönmesi, alıcı bir kuş, tepesinde bekliyor* (YTB, s.221).

Yerden yere (vurmak): Birine çeşitli yönlerden saldırmak, dövmek, hırpalamak.

- *Üsküdar, Boğaz'dan dönen vapur çırpınıyor ve kendini **yerden yere** vuruyor* (KS1, s.71).
- *Saç saça, başbaşa dövüş! Birbirlerini **yerden yere** vuruyorlar. Gözleri sivrileşiyor. Kin damlıyor sanki tırnaklarından. Terli vücutları bazı yaylanıp tortop oluyor, bazı çözülüp dolaşıyor* (KS1, s.242).

Yukarıdan aşağı: Yukarı taraftan aşağıya doğru.

- *Pencerelerden baktığında o bilinmez fötrlüyü **yukardan aşağı** ve uydurma bir ışık altında caddede bir saçağı siper edinmiş olarak görür gibi oluyor* (KS2, s.92).
- *Bu defa **yukardan aşağı** üç numarayı halledeyim diyorum* (SA, s.227).
- *Hemen aç pencereyi, **yukardan aşağı** kus* (KS1, s.251).

Yukarıdan aşağıdan: Üst taraftan ve alt taraftan.

- *Gözlerinin önünde sağdan soldan, yukardan aşağıdan belirip kaybolan bir bağdem bıyık (KS1, s.7).*

Yukardan aşağıya: Üst taraftan alt tarafa doğru.

- *Kirpiksiz gözleriyle İbrahim'i yukardan aşağıya Rumca selamlıyor (KS2, s.144).*
- *Birden, yukardan aşağıya, kalın ve yaklaşan sus uğultu; önce ne olduğu anlaşılamıyor, genç kadın donakalmıştı (GP, s.154) ...*
- *Tanişıyoruz. Bu sefer oğlan ben yokmuşum da önünde bir uçurum varmış gibi yukardan aşağıya bakıyor (SA, s.176).*
- *Neden birbirine dolaşık kirpiklerini projektörün ışığına tutup vücudunu çağlayan gibi yukarıdan aşağıya salıvermiyor (KS2, s.226)?*
- *Büyük, her haliyle dinlendirici koltuğun üzerine bırakıverdiği ağır cilt ayaklı abajurun yukardan aşağıya altında önemli bir insan ciddiyetiyle bekliyordu (KS1, s.262).*
- *Yüzbaşı Demir zarzör izni koparıp, Doğu Ekspresi'yle Ankara'ya vardı ki şehir toz mavi bir kar altında çatır çatır buz tutmuştur: soğuk, külrengi çelikten enli bir bıçak, insanları yukardan aşağıya doğruyor; Erzincan'ın, derinliklerinde hâlâ köpek havlamaları, sığır böğürmeleri işitilen kasaba tenhaliğine oranla, Ulus Meydanı, basbayağı büyük şehir, Yenişehir tarafları ise, Avrupa (YTB, s.315).*

Zincirlene zincirlene: Zincirlenerek, art arda dizilerek.

- *O taraf, kızılca kıyamet: düşmanın, Onuncu Bölüğün üstüne büyük kuvvetlerle yüklendiği, işitilen seslerden anlaşılabilir. Zincirlene zincirlene kördüğüm olan makineli tüfek takırtılarını, orasından burasından, ani, öfkeli patlayışlarla allak bullak eden el bombaları (YTB, s.69)!*

Soru

Kim kim: Bir ortamda kimler olduğunu öğrenmek için kullanılan söz.

- *Beni makasa alacaklar akıllarınca! **Kim kim** (KS2, s.48)?*
- *Neredeydiniz dün gece? Toma'da mı? **Kim kim** (KS2, s.176)?...*

Nasıl nasıl: Şaşkınlık, şüphe ve anlamamazlık anlamında sorulan soru.

- ***Nasıl nasıl?** Şey! Fakat siz kimsiniz (KS2, s.48)?*
- ***Nasıl nasıl,** birisi Akın konusunda konuşmak mı istiyor (KS2, s.188)?*

Neyin nesi: Kimdir, nedir, nasıl bir şeydir anlamında.

- *Osman peşini bırakmasın, çaktırmadan ikametgahını tesbit etsin bakalım: nasıl olsa evine dönmiyecek mi bu hâtun, oradan **neyin nesi** olduğunu bulup çıkarmak gayetle kolay (KS2, s.27)!*
- *Kim bu herif? -Hangisi? Ha o mu: İbrahim bey? **Neyin nesiymiş** (KS1, s.114)?*
- ***Neyin nesidir?** Burada ne arıyor? Onu gördükçe Aysel'in ufak ufak aydınlanmasına ne mana vermeli? Uysal ikisini odada kısırdığı vakit ne konuşuyorlardı (KS1, s.114)?*

Süreklilik

Aça aça: Bir şeyi sürekli açarak ilerlemek.

- *Gözlerini **aça aça**, kelimeleri heceleye heceleye, ona yaşantısını ve serüvenini anlatı. Demir, hiçbir şey anlamadığını sanıyor, bundan epeyce de utanıyordu (YTB, s.20).*
- *Garson, kırıyatının yukarı ucunda bir çift bıyık, gözlerini **aça aça:** - Emredersiniz! diyor (KS2, s.146).*

Ağarta ağarta: Beyazlata beyazlata, ağartarak.

- *Sonra yine Pasaj'da taze bağdemleri **ağarta ağarta** Necdet'le birlikte Mahmud'un savunduğu siyasi davranışın olanaklarını ve temellerini araştırıyorlar (KS1, s.248).*
- *Besbelli kayıplar da var, ilk tutsaklar mı? Kara Başefendi, yağlı gözleriyle karanlığı **ağarta ağarta**, durumu 'rapor edip' sözlerini pis bir yere bağladı (YTB, s.36) ...*

Ağlarım ağlarım: Çok fazla ve sürekli şekilde ağlamak.

- ***Ağlarım ağlarım**, günlerce unutamam (KS2, s.51).*

Ağlaya ağlaya: Sürekli ağlayarak.

- *Tamburumu dahi herkesten gizli, **ağlaya ağlaya** çalar, çok geceler Rabbime canımı temelden alması için dualar ederdim (YTB, s.133).*

Akıp gitmek: Hızlı bir biçimde yol almak, hızla geçmek.

- *Ümid de kendi içine eğilmişti. Mahmud'un uğumtusunu dinlemiyordu. Vardığı karara rağmen zamanı, akşamı ve iki yanlarından **akıp giden** kıvılcımları hâlâ daha onunla paylaşmak yüreğini tüketiyordu (KS1, s.41).*
- *Gölgelerini ağaçtan ağaca dolayarak **akıp gidiyorlar** (KS1, s.146).*
- *Yağmur çilese de çilemese de, Hilde, Seine kıyısındaki ulu ağaçların altında dolaşmakta, nehrin uyku gibi **akıp gidişine**, ara sıra geçip giden nehir gemilerine, Seine boyu kitapçılarının aquarellelerine bakmaktadır (ZBB, s.163).*
- *Profesör üç dişinin boşluğunu burnumuza dayadı. Terliyoruz. Profesör'ün de terlediğini görüyoruz. Cildi o kadar yağlı ki köse yanaklarında ter görünür görünmez kayıyor; bir yıldız gibi **akıp gidiyor**. İçimizi zıkkımlanıyor, onu unutmağa çalışıyoruz (ZBB, s.269).*

Akita akita: Devamlı akıtarak.

- *Athena'nın yukarı yukarı göğüslerini, boynuna ve omuzlarına sarılan simsiyah ve dümdüz saçlarını seyrederek, salyalarını **akita akita** hepsi aynı kapiya çıkan değişik cevaplar veriyorlar: -Stadyo'da bugün İhsan bey, çalışıyor. Ya da: Dublaj'a gitti. Meşgul. Olmadı mı: Yerli filmcilerin toplantısında (KS1, s.192).*

Akşam sabah: Çok yakın zamanlarda, hep, sürekli.

- ***Akşam sabah**, kalkıp kalkıp oğlunun boynuna sarılıyor; sıralı sırasız, tombul, paluze beyazı ellerini göğşe açıp 'yegâne oğlunu kendisine bağışladığı için Cenab-ı Hakka hamd-ü sena ediyor': <...ya maazallah, yaran biraz daha ağır olsaydı da, rahmetli Hayrullah amcan gibi şehit düşseydin, ben ne yapardım? Şu kaba, hissiyattan nasipsiz babanla> (YTB, s.235) ...*

Alçala alçala: Alçalarak.

- *Sis basmıştı ortalığı, yoo hayır, sis olamazdı bu, su yüklü yağmur bulutları **alçala alçala** bahçeye inmişler; çözülüp bağlanan üşütücü buhar yumakları, gelişigüzel etrafa dağılmışlardı (YTB, s.207).*

Alıp alıp: Alarak.

- *Baloncunun, kesik başlarını parktaki çocuklar **alıp alıp** uçuruyorlar. Azad ediyorlar (ZBB, s.69).*

Anlata anlata (bitirememek): Bir şeyleri sürekli anlatmak, anlatıp durmak.

- *Kaymak kâğıda basılmış, taze mürekkep kokan, gıcır gıcır dergilerdi bunlar, resimleri ve haritalarıyla 'müttefik' zaferlerinden haberler iletir, tanınmış komutanların başarılarını **anlata anlata** bitiremezdi (YTB, s.56).*
- *Deminden beri, Tugay'ın karargâh şoförlerine uğradıkları baskın **anlata anlata** bitiremeyen Halil, jeep'e son dakikada yetişebildi (YTB, s.66).*

- Bu oyunun bayağı ustası, Paris'te öğrenmiş, önceki gelişlerinde İkbâl'in demirbaş bilardocularından ikisini altdişini **anlata anlata** bitiremiyorlar (YTB, s.278).
- Başta Kabibay ve Erkanlı, röportaj için konuştuğu bütün Milli Birlik Komitesi üyeleri Barones'in inceliğini, zekiliğini, etkileyici havasını **anlata anlata** bitiremiyorlar (YTB, s.472).
- 'Zizi Binbaş', sigarasını dişleriyle hafifçe ısırp, dumanını yiye yiye diyor ki: <—...Madrid'i **anlata anlata** bitiremiyorlar, fevkalâde bir şehirmiş, bakalım göreceğiz. Ben yalnız gidiyorum, Seval'ı bilâhare gelip alacağım, bu arada tabii nikâh mikâh> (YTB, s.489) ...

Arana arana: Devamlı aranarak.

- Yine aynı gangster sesini **arana arana:** ... kaltak diye iki şamar patlattım, diyecek, başladı ağlamağa (KS2, s.70).

Aranıp aranıp: Aranarak.

- Yoksa bu boşluk, bu boşluğun içinde **aranıp aranıp** Türkan'ı bulamamak (KS1, s.256) ...

Araya araya: Sürekli araştırarak.

- Ben, diyor Seyit Sabri keskin profilini aynalarda camlarda **araya araya** (KS2, s.187).
- Akşamları aynı Seyit Sabri aynı camlarda ve aynalarda yine kendi profilini **araya araya** koridorlardan ve asansörden geçip arabasına dönüyor: gözlerini çizmiş, dudaklarını çivilemiş: hızlı bir memnunlukla yavaş bir öfke arasında yıldızları salkım saçak, uykuları delik deşik gecesini aranyor (KS1, s.189).
- Ondan sonra bir kaç saat her dakikayı saniyeyi zihninde bu adresi **araya araya:** Mahmud'un hangi gece, hangi nöbet gecesi bu prova kâğıdını karaladığını kendine sora sora tamamlayıp bir ötekine geçiyor.

Ötekinden ve bütün ondan sonrakilerde aynı kopya kalemiyle, aynı harflerle aynı adres sıra sıra yazılı (KS1, s.244).

Arayıp arayıp: Devamlı olarak arayarak, araya araya.

- *İşte Türkân buna benzer sözlerimi işitince bir tuhaf oluyor benim bir türlü göremediğim, içinde **arayıp arayıp** bulamadığım bambaşka bir İbrahim'e: - Neden çalışmıyorsun? diyordu. Aptal bir çocuk değilsin ki sen? –Doğru aptal bir çocuk değilim (KS1, s.73).*
- *Duvarların daraldığını, bakışlarının değiştiği yerde eşyayı gizli gizli parlatan radyum ışıltısının piç olup silindiğini görecekti; hele votka şişesini açmak için gerekli açacağı **arayıp arayıp** da bir türlü bulamayınca zaten açık kapıdan koridora sızıp vurmaksızın İbrahim'in odasına girecekti (KS2, s.93).*
- *Ümid onu bir öpüyorsa, o Ümid'i on öpüyor; ensesini, ufacık saçlarının bittiği yerden usulca ısıyor; hastalıklı bir telâşa düşmüş, kazağının üstünden el yordamıyla göğüslerini **arayıp arayıp**, ufak oluşlarından mı, telaşının çokluğundan mı nedense, bir türlü bulamıyordu (YTB, s.267).*

Arşınlaya arşınlaya: Arşınlayarak.

- *Turgut telefon tellerini **arşınlaya arşınlaya** geliverse (KS1, s.41).*

Artsız aralıksız: Aralıksız, duraksız, sürekli bir biçimde.

- *Bir başkasını solungaçlarını **ardsız aralıksız** kımıldatarak şiddetli bir nefes darlığından kutulmağa çalışıyor, bu da olsa olsa aktör (KS2, s.161).*
- *Bununla avunuyor **ardsız aralıksız** süt içerek, hem de sıcak sıcak içerek yeni bir ürpermenin bastırmasını önlemeğe çalışıyordum (KS2, s.203).*
- *Geçmiş yıllarından kalma bir anahtar salkımı, içinde, büyük bir şangırıtıyla görünmez bir betona düşüyordu **ardsız aralıksız**, gittikçe daha sık (YTB, s.529).*

Artıkça artmak: Gittikçe artarak.

- *Akşam karanlığı, durgun, hayli yumuşak, ağır ağır, geceye dönüşüyordu: mehtap yok, Samanyolunun zenginliği, **artıkça arttı**; yıldız yağmuru, Çatalaya'nın üzerine kaydı. İnsanı hafifçe ürperten, Eylül sonu serinliği: uzak köşklere, köpek havlamaları (GP, s.400).*

Atıla atıla: Bir yerden bir yere atılarak, savurarak.

- *Evin içinde oradan oraya **atıla atıla**, gelip odasındaki komodinin alt gözünde kalmış bir demet eski mektup baba ocağıyla bağlantısını koparmasına yeter mi (YTB, s.496)?*

Atlaya atlaya: Atlayarak.

- *Zihninde birbirinin üstünden **atlıya atlıya** ezici bir kalabalık, hareketli ve güçlü bir akım halinde dolaşan fikirlerini zar zor kelime ve cümle düzenine sokarak altalta karalıyor (KS2, s.198).*

Aydan aya: Her ay sabit bir şekilde gerçekleşen durum.

- *İstanbul'dan öğrendiği üzere aylık yâni kirası **aydan aya** ödenen pansiyon benzeri bir oda arıyor (ZBB, s.22).*

Aydınlandı aydınlanalı: Aydınlandığı andan itibaren.

- *Çevrelerinde ne varsa sıçırıyor, patır patır. Havadan yere sanki bir ölüm yazısı yazıyorlar. Başlarında bir bela da bu birlikler baskınların düzensizliğini üstlerinden atamadıkları için işaret panoları yok, ortalık **aydınlandı aydınlanalı** havada mekik dokuyan Amerikan uçakları onları sık sık düşmanla karıştırıyor (YTB, s.73).*

Azalıp azalıp: Azalarak.

- *Bardağında viskisi **azalıp azalıp** bittiği halde anlayışlı ve zeki gülümsemesi hiçbir şekilde kirlenmiyor (KS2, s.147).*

Azar azar: Az miktarda, yavaş yavaş.

- *Üstelik sakalları uzamakta idi. **Azar azar**, ufak ufak, miskin miskin (KS2, s.117)!*

Bağırta bağırta: Bağırarak.

- *Zehra, kolları ardına kadar açık, gözleri çığlık çığlık, şarkının birisinden ötekisine gittikçe; herkesin gözü önünde arkının birini **bağırta bağırta** boğazlayıp bir başkasına saldırdıkça Abduşun sırtı omuzları saçlarının dibi diken diken batmağa başlamış (KS2, s.67).*

Baka baka: Bir şeye, yere, bir kimseye devamlı bakarak.

- *Rumeli'de, hudut boylarında vatani beklemekle dünyada olup bitenleri herkesten çok daha iyi bileceğine, değerlendirebileceğine inanmış: biraz hoşbeşten sonra sarı püsküllü tesbihini avucunda toparlayıp, nargilesinin ateşine **baka baka** (YTB, s.129) ...*
- *Vitrinlere **baka baka**, Hilde'yle beraber Opéra'ya doğru yürüyorlar? Acaba neden operaya doğru yürüyorlar (ZBB, s.173)?*
- *Oysa hâlâ yukarda, Beygir Kâzım'ın odasında onun yatağına çökmüş, ellerine **baka baka** anlatıyor (KS1, s.239) ...*
- *Mebrûke onu görür görmez sırtıyor: <— Demir ağbiy, Nihal ablam gitmek bilmedi, kapılara **baka baka** bir hal oldu (YTB, s.243).*
- *Mustafa Kemal Paşa, sıralardan birisi üzerine çıkmıştı; sıra ondadır, karşısındaki, gizli veya açık muhalefetin, gözlerine **baka baka** sert ve asabi, konuşuyor (GP, s.455).*

Bakı bakıvermek: Bakmak eylemini durmadan gerçekleştirmek, bakarak.

- Dinlemez bile vallahi, **bakı bakıverir** yüzüne (SA, s.87).

Bakıp bakıp: Herhangi bir noktaya bakarak; dalmak.

- Ayakta, arasına lâvaboya oturarak, uykuya **bakıp bakıp** dönüyor (ZBB, s.17).
- Yankoviç'e **bakıp bakıp**: -...sizin, diyor, Tito'nuz, XXci yüzyılın ye tiştirdiği en dikkate değer adamlardan biridir (ZBB.s.122).
- Madam Atina işten anlar gözleri ile dalgalanıp duran kalçalarına **bakıp bakıp** (KS2, s.215).
- Ev gerçekten hoşuma gitti gitmesine, pencerelerinden **bakıp bakıp** bitiremeyeceğim Boğaz'ı (KS2, s.218).

Basa basa: Basarak.

- Ökçesiz pijama terliklerinle bembeyaz ağaran uyku saatlarına **basa basa** (KS2, s.84) ...
- Cehennemın yedinci katında Athena ve Namık el ele tutuşmuşlar, ikisi de çırılçıplak, ikisinin de adaleleri boğum boğum alevlere **basa basa** dans ediyorlar (KS1, s.87).
- Tekrar fötr şapkası tüylü, iyice şüpheli bir yabancının topuklarına eklediğini, ayak izlerine **basa basa** peşinden otele geldiğini sanıyordu (KS2, s.92).
- Keleşoğlu kelimelerin üzerine **basa basa**: -Sözü, diyor, uzatmayınız Nazım (KS2, s.133).
- Buna rağmen omuzları erimiş o ip gibi upuzun çocuğun ayak izlerine **basa basa** ardısıra geldiğinden emindi (KS1, s.146).
- Fakat o, ayak uçlarına **basa basa** nereden ve nasılsa, savaş yıllarına ait bir karartma İstanbul'unda ecza kokan bir yata odasına giriyor (KS2, s.230).
- Yeniden, hem bu defa tir tir titreyerek, ecza kokan bir yatak odasına ayak uçlarına **basa basa** giriyor (KS2, s.233).

- *Mustafa Kemal Paşa, üzerine **basa basa**, müzakerenin ruhunu özetledi: esas budur ve sarahat keşfetmiştir...teferruat, hadisatın seyrine göre, tayin edeceğiz* (GP, s.416)!

Başladı başlayalı: Bir şeyleri yapmaya başladığı andan itibaren.

- *Hele Karaman'ın önerisiyle «Emniyet Kontrol Koordinasyon Servisi» diye caşcaşlı bir ad taktıkları Emniyet Grubu'nda çalışmaya **başladı başlayalı*** (YTB, s.478).

Bekleyecek bekleyecek: Uzun süre beklemek.

- *Kız **bekleyecek bekleyecek**, Nazım yok* (KS2, s.232).

Bilene bilene: Hırslanmak, bilenerek.

- *Hatta belki de ben ağlamıyorum, yorgun, sarışın ve beyaz güzelliğimi bir zamandır boşuna dönen bir ihtiras çarkına tutmuş, **bilene bilene** azalıyorum* (KS2, s.91).

Binip inip (durmak): Bir araca sürekli binip geri inmek.

- *Otobüse insanlar **binip inip** dursalar. Karşısına saçları oğlan biçimi kesik bir kız otursa. Kız ona baksa ve zannetse ki Mehmed-Ali delinin biridir. Allah'ın delisi. Kendi kendine konuşan bir deli* (ZBB, s.72).

Bir aşağı bir yukarı: Anlamsız, amaçsız bir şekilde aşağı yukarı şekilde, oradan oraya gelmek gitmek.

- *Yerinde duramayan bir sonbahar rüzgârı İstanbul'u hallaç pamuğu gibi dağıtıyor: hâlâ yağmur hevesleri gösteren tombul bulutlar mı istersin; şarkılı deniz kahvelerinin sararmış afişlerini önüne katıp koşturan delimsirek anaforlar mı istersin; ne istersen iste, hepsi var: işte ben Eylül Ekim*

imtihanlarının verdiği can sıkıntısından bunalmış, yine her günlük bu iş böyle yürümez öfkeleriyle tıklım tıklım dolu Melek Sineması'nın sokağında **bir aşağı bir yukarı** yürüyorum (KS1, s.72).

- Sinemaya susamış bir mevsim başı kalabalığı. Her zamanki herkes. Az sonra, iki kırk beş der demez film başlayacak. İki kırk beş der demez film başlıyor. Bense hâlâ sokakta **bir aşağı bir yukarı** Türkan'ı bekliyorum (KS1, s.72).
- ...**bir aşağı bir yukarı** odada gidip geliyor (GP, s.110) ...
- Türkülerden insana fenalık gelmez, muhakkak; güvertede iki saat **bir aşağı bir yukarı** gider gelir türküler mırıldanırım ve bana bu türkülerden fenalık gelmez (SA, s.113).
- Kaçmasına keyfi kaçtı, <Bu işde bir uğursuzluk olmalı> diye içten içe düşünmedi denemez, elleri yağmurluğunun ceplerinde, **bir aşağı bir yukarı** dolaşarak, Yüzbaşı Aziz'i beklemekten de vazgeçmedi. Saat yarım'ı geçiyordu, gecikmişti basbayağı (YTB, s.207).
- **Bir aşağı bir yukarı** gider gelir. Ve mutlaka şarkılar çığner durur. Sözü kızlardan sinemadan, Paris'ten açarız (ZBB, s.238).

Bitip/bitmek tükenmek (bilmemek): Sonsuz olan.

- Çizmelerinin üzerinde **bitip tükenmek** bilmiyordu (KS2, s.79).
- Öpüşmeleri **bitmek tükenmek** bilmiyor, Ümid bu işin ustası: dudaklarını, dilini, dişlerini öyle oyunlarla devreye sokuyor, öyle çeşitli öpüşme düzenleri kuruyor ki çekimine direnmek zor, çok zor (YTB, s.266).

Bitmez tükenmez: Sonu gelmeyen, uçsuz bucaksız.

- Erkek diye alırsan pekâlâ hoşlandığım bir erkek: kıvırcık siyah saçları, **bitmez tükenmez** omuzları (KS1, s.20).
- Kızkulesi'nin ümitli beyazlığına hergün denizin rengini ve cinsini değiştiren **bitmez tükenmez** gemilere ve bulutlara rağmen durduğu yerde beyaz bir zambak gibi eskiyordu (KS2, s.36).
- Güneş çıktı. Üsküdar'ı ansızın sevindiren bir yağmur sonrası güneşi. Araba vapurlarından birisi Kabataş'a geliyor, öbürü gidiyordu. Kemah plakalı bir

ağır kamyonu **bitmez tükenmez** balyalar yüklemişler; ayrıca, yükü branda beziyle sarmışlardı (KS1, s.38).

- **Bitmez tükenmez** bir el, **bitmez tükenmez** bir tokat tehdidi (KS2, s.58).
- **Bitmez tükenmez** bir el, **bitmez tükenmez** bir tokat tehdidi (KS2, s.58).
- Şimdi sırtlarında *partial* elbiseleri, ceplerinde **bitmez tükenmez** bozuk paralarıyla çatal sesli müvezzi çocuklar İstanbul'un her yanında onun gazetesini satıyorlar (KS1, s.68).
- Güner olmaz deyince Akın'ın gecesi birden bire amansız bir hızla genişlemiş, **bitmez tükenmez** bir hal almıştı (KS2, s.69).
- Bu düşünce ona bulantı veriyordu. Geceler boyunca aralıksız, ağır ve ısrarlı, melez ve **bitmez tükenmez** bir Zehra! Böyle üstüne düştükçe Bekir ondan, onunla Yüksekaldırım'daki yarı Yahudi yarı Türk evde yalnız kalmaktan tiksiniyor (KS1, s.88).
- Hesab makinesinin arkasında büyük ve beyaz bir saç kalabalığına yenilmiş siyahlı yaşlı bir kadın. Rum olmalı. Kucağında **bitmez tükenmez** bir Van kedisi (KS2, s.104).
- Bar dönüşü: yorgun, sarhoş, üşümüş bir halde merdivenleri soluk soluğa çıkıyorum. Evime girer girmez Davi'yi, Davi'nin şimdi küçümen bir karyolada uyduğunu, rüyasında **bitmez tükenmez** gamlar düzenlediğini düşünmemeğe çalışıyorum (KS1, s.105).
- Beyaz, **bitmez tükenmez** bir masanın üzerinde otomobil tekerleği iriliğinde bir pasta yatıyordu (KS2, s.108).
- Ondan sonra birden bire yapacak hiçbir şeyi kalmamış bir adamın karanlık, **bitmez tükenmez** ve monoton can sıkıntısını kalıp kalıp içinde duydu (ZBB, s.109).
- Sızıyor muydu? Sızmasına sızıyordu ama Mahmud yaşantısının çemberine girilir girilmez çekiciliği ve gücü erkekliğinden çok düşünür adam olmasından, bir de belki **bitmez tükenmez** aksiyon susamışlığından gelen değişik bir tipti (KS2, s.114).
- Bursa'ya dön düğü yaz, epeyce ufak gözükmüştü: geçen zaman, çocukluğunun odaları hantal, sofaları **bitmez tükenmez**, merdivenleri kalabalık konağım. İki yanından sanki sıkıştırıp, üstünden bastırarak, olağan ölçülere indirivermiş (YTB, s.125)!...

- *Ayrıntılar üzerinde duruyor; vapur biletlerine, İzmir'deki ev kiralarına, buradaki ev sahibiyle ne yolda uyuşulacağına dair **bitmez tükenmez** hikayeler anlatıyor (KS2, s.141).*
- *Omuzları erimiş bir çocuk! Küçük bir bloknota **bitmez tükenmez** resimler çiziyor ve başını hiçbir şekilde İbrahim'den yana çevirmiyor (KS1, s.146).*
- *Yukarda **bitmez tükenmez** bir akşam (ZBB, s.173).*
- *Gökten kar yağmıyor artık, fare ölüleri yağıyor. Gri, **Bitmez tükenmez**. Patır patır. Köprüünün üstünde fare ölüleri birikiyor (KS1, s.183).*
- *Yarı çıplak üç insan halinde, **bitmez tükenmez** bir yatağın orta yerinde düğüm olmuştu (KS2, s.184).*
- *Bir masada mavi gözleri cilâsını kaybetmiş bir kadın **bitmez tükenmez** telgrafları birer birer ayırıyor, önemine göre ayrı ayrı klasörlere yerleştiriyor (KS1, s.188).*
- *Her işini bitirdikten sonra daima ne yapacağını kestiremediği uzun ve **bitmez tükenmez** saatler kalıyor elinde: sinema, içki, resim yapmak, tiyatro, lüzumlu lüzumsuz flört, Güner, sanat tartışmaları; bütün bunlardan sonra yine de bomboş odalar gibi büyük büyük yankılanan bir zaman boşluğu (KS1, s.197)!*
- *Quartier'deki kahvelerden birinde, çoğu zaman Départ'da, gözlerini buğulandıra buğulandıra etrafına bakıp Gianna ile **bitmez tükenmez** tartışmasını nasıl sürdürür (KS1, s.206).*
- ***Bitmez tükenmez** muz plantasyonları. Büyük orman işletmeleri. Birbirine zincirlenen bir hayaller zinciri (ZBB, s.221).*
- *Sonra Asım Taga'nın **bitmez tükenmez** bir Navana pürosunun gerisinde kavun sırtmasıyla sarı sarı aydınlanan suratını görüyor (KS2, s.231).*
- *Duvarın arkasında ötekinin **bitmez tükenmez** öksürüğü (KS2, s.235).*
- *Her seferinde pırıltılı ve tuzlu incecik bir su tozu **bitmez tükenmez** serpintiler halinde etrafa dağıtılıyor (KS2, s.245).*
- *Yine kendi kendine konuşacağından; yatar yatmaz, yine karşısına **bitmez tükenmez** hesapları ile gürültücü italyanları, acayip soğukkanlılığı ile küçük çocuğu, Ecvet'in at suratını, Lâle'nin toplu iğne gözlerini getireceğinden korkuyordu (ZBB, s.249).*

- *Geceleri nöbetçi oldu mu, kâğıtların üzerine uzanıyor ve rotatifin sesini dinliye dinliye grilerin bejlerin siyahların eriyip çözüldüğü **bitmez tükenmez** tuvaller boyuyor* (KS2, s.267).
- *Mehmed-Ali'nin ağzında hâlâ tuzlu bir tad dağılıyor; gözlerinde, yıldızcıl şahmerdan **bitmez tükenmez** düşmesine devam ediyordu* (ZBB, s.274).
- *Fakat, garip şey, Demir'in hayatını ve sağlığını allak bullak eden zaman, annesine hiç dokunmamış, atlayıp üstünden geçmiş: hep o eski Suat hanım, koyu sürmeli zebercet yeşili gözleri iki gizemli çiçek, dudakları ateş kızılı, dilinde ah-ü vah, gönlünde **bitmez tükenmez** hasret', bakışlarında ise 'seviyeli bir istihza'nın yumuşattığı güzel kadın kibiri* (YTB, s.234)!
- *Kendi kendini yadsıma. Dakikalar ellerinde satırlarla geliyor, hayatını birbirinden ayrı, birbirinden bağımsız **bitmez tükenmez** parçalara bölüyorlar* (KS1, s.252).
- *Ümid dakikasında komutayı eline alır, **bitmez tükenmez** gözleriyle yüzüne yüzüne eğilip: Yüzbaşı der, «...öpüşelim»* (YTB, s.345).
- *Fikriye, o geceyi, sonradan yaşayacağı, **bitmez tükenmez** sanatoryum gecelerinde; karayel camlarda ısıklık çalıyor, dışarıda tipi sık sık hatırlayıp, için için gözyaşı dökecektir* (GP, s.433).
- ***Bitmez tükenmez** gözleri, nedense, yarı örtük. Suat'ın yanında Ümit'le öpüşmek, hay Allah* (YTB, s.437)!

Boğula boğula: Boğularak.

- *Güner'in uçucu saçları, ipince gerilmiş kaşlarıyla çarşafı ısıklı bir şehvet yatağında gerindiğini düşünmek; sonra içkiyle **boğula boğula** bu bodur ve şişman kızın evlenme hayallerini dinleyip bir İstanbul gecesini piç etmek* (KS1, s.260)!

Boğup boğup: Boğarak.

- *Mecidiyeköyü'ndeki kedi yavruları gibi **boğup boğup** attığım bir kaç günden elime geçe geçe ne geçecek: Türkan'ın babası ölmüş, bir. Artık eski evinde oturmuyormuş, iki! Peki nerede oturuyormuş? Bilinmiyor* (KS1, s.167).

Boyaya boyaya: Boyayarak.

- *Binbaşı Aziz, baktığı her güzel kadını boncuk mavisi gözleriyle maviye **boyaya boyaya** ne demişti: <—...Ankara'da ufak birlik kumandanları mesele çıkartıyor, parlak çocuk! Harekete geçmek için yazılı emir istiyorlar: en az üç yıldızlı bir generalden> (YTB, s.406)!*

Buğulandıra buğulandıra: Nemlendirerek, buğulandırarak.

- *Quartier'deki kahvelerden birinde, çoğu zaman Départ'da, gözlerini **buğulandıra buğulandıra** etrafına bakıp Gianna ile bitmez tükenmez tartışmasını nasıl sürdürür (KS1, s.206).*

Buruşturup buruşturup (atmak): Buluşturarak atmak.

- *Tekrar kağıtları **buruşturup buruşturup** atıyor (KS1, s.175).*

Büyüdükçe büyümek: Sürekli büyüyerek, artarak.

- *Keleşoğlu başında sarığı sırtında cübbesiyle **büyüdükçe büyümüş** (KS2, s.130).*
- *Yorgunum. Başım dönüyor. Aralıksız bir merdiven çıkıyorum. Bitmiyor merdiven. Çıkıyorum çıkıyorum, bitmiyor. Uzakıkça uzuyor, **büyüdükçe büyüyor**. Ben sefil, kan ter içinde, topuklarım kırılmış durmaksızın basamakları yoklaya yoklaya çıkıyorum. Dizlerimde derman kalmıyor, gözlerim kararıyor (KS1, s.132).*
- *İbrahim'in **büyüdükçe büyüyen** soluğu (KS2, s.163).*
- *Gece Quartier'in avuçlarında **büyüdükçe büyür** (ZBB, s.194).*
- *Saatın tik takları, **büyüdükçe büyüyor**; ısrarlı ve inatçı, bir inkâr gibidir; ya da insana ve eşyaya hükmeden, gizli bir güç: başka ses yok (GP, s.419) !..*

Büyüte büyüte: Bir kimsenin ellerini, gözlerini büyütmesi, giderek daha geniş şekilde kullanması.

- *Önceden kararlaştırıldığı üzere indi, motor kapaklarını açtı: sanki arıza varmış da onarıyormuş gibi ellerini **büyüte büyüte**, gölgesini iki sıralı ağaçlara çarpa çarpa çalışmaya başladı (KS2, s.59).*
- *Yuvarlak beyaz gözlerini Aysel'e doğru **büyüte büyüte**; kendini her şeye rağmen iç tartışmalarına kapılmış yakaladıkça tekrar o burnunun ucu incecik terlemiş güzel boşluğuna ite ite (KS2, s.163)!*
- *Petek gözlerini **büyüte büyüte** sigara dumanlarına dalıyor (KS2, s.179).*

Çakıp çakıp: Çakarak.

- *Demir'i tedirgin eden, Asi Suat Hanım'ım Yoko'yu beğenmeyişi, zebercet yeşili gözleri nasıl olmuşsa kurt gözlerine dönüşmüş, diplerinde safran sarısı şimşekler **çakıp çakıp** kayboluyor, bunlara bakarsanız "valede' gelini beğenmemekle kalmıyor, kızmış da! Incilâ hanım olsaymış yine neyse (YTB, s.83) !..*

Çala çala: Arabanın düğmesine basarak ses çıkarmasını sağlamak.

- *İki itfaiye arabası, çan **çala çala**, ana caddeden, bir yan sokağa saptılar zaten: epeyce yanmış üç katlı bir bina, alev ve duman kusarak, o anda, yıkılacaktır: sıçrayan alevli tahta parçaları, mermi gibi vızıldayarak kıpkızıl geçen, kızgın çiviler (GP, s.349).*

Çalkalaya çalkalaya: Çalkalayarak.

- *Selma'yla gelmem gerekirken alıp Aysel'i, bu kraliçeliğini otellerde votka şişelerinde **çalkalaya çalkalaya** ufalamış otel sarışınını getirdim (KS2, s.218).*

Çarpa çarpa: Çarparak, değerek, toslaya toslaya.

- *Görünmez bulutlar halinde odasının havasında yoğunlaşmış korkularına ve pişmanlıklarına **çarpa çarpa** camların önüne gitti (KS2, s.7).*
- *Önceden kararlaştırıldığı üzere indi, motor kapaklarını açtı: sanki arıza varmış da onarıyormuş gibi ellerini büyüte büyüte, gölgesini iki sıralı ağaçlara **çarpa çarpa** çalışmaya başladı (KS2, s.59).*
- *Gölgelerini, lüzumundan fazla amerikan jestlerini etraflarına **çarpa çarpa** dans ediyorlar (KS2, s.74).*
- *Dişleri kenarlarına **çarpa çarpa** içer (KS2, s.87).*
- *Saat 20.00. Yukarda, iyice alçalmış bulutları enli kanatlarıyla **çarpa çarpa** dağıtan, görünmez Helikopterler. Hepsinin ensesine kırık bir bıçak gibi saplı o müthiş soru «(YTB.s.91) ...*
- *Yakar yakmaz duvarlar adeta birbirlerine **çarpa çarpa** gerilediler (KS2, s.94).*
- *Kılçık Nazım boşalıyor: saklayıp durduğu mıymıntı kuşkularını, pis korkularını, gangsterliğini tamamlamak için polis filmlerinden bulup buluşturup benimsediği fiyakalı hallerini birbirine **çarpa çarpa** boşalıyor (KS2, s.137).*
- *Freddy başını karyolanın demirlerine **çarpa çarpa** uyanıyor (KS1, s.143).*
- *Yıllar yılı, her yanına sinmiş keskin ecza kokusunu, teneke bir levha gibi çevresine **çarpa çarpa** koğuşları dolaşır, söz dinlemeyen hastaları azarlardı (YTB, s.156).*
- *En çok da Athena: kaba rüzgarlı bir davul fırtınasına girmiş gölgesini duvarlardan yere, yerden duvarlara **çarpa çarpa** dans ediyor (KS2, s.171).*
- *Eğer Nevzat'ın bir frank fazla parası, odasında iki tane kesme şekeri, bir tutam çayı kalmışsa; biz, su bardaklarıyla çay içeriz; suratlarımızı karşılıklı aynalara **çarpa çarpa**, vicdanlarımızı ve bütün Paris halkının vicdanını önümüze almışız gibi, alçak sesle, mırıl mırıl konuşuruz (ZBB, s.237).*
- *Hareketsiz, bir zaman soluklarını dinlediler. Sonra, Beyoğlu İtfaiye Gurubu, çan seslerini duvarlara **çarpa çarpa**, Tarlabası asfaltından hışım gibi geçti. Bir yer yanıyordu, neresi (YTB, s.270)?*

Çarpıla çarpıla: Bir eylemin aralıksız ve güçlü bir şekilde tekrarlaması.

- *Çarpıla çarpıla bir öpmek, koparmak, ete ve ıslaklığa karışmak tutkusuna inadçı bir köpek adeta direnmekte idi* (KS2, s.113)
- *Yine Türkan'dan Selma'ya, Selma'dan Aysel'e çarpıla çarpıla kırılıp dökülerek ölüm hızındaki bir dolar, Frank, Liret anaforuna serpilme* (KS2, s.162)?

Çarpına çarpına: Düzensiz şekilde etrafa çarparak, elinde olmadan, kendini hırpalayarak.

- *Gözlüğünü aranıp; ceplerini, yazıhanesinin üstünü, çekmecelerini altüst edip, çarpına çarpına: Fasarya , diyor, bütün bunlar* (KS1, s.56).
- *Parmaklarım donmuş. Sobayı yakmadan, çarpına çarpına ve el yordamıyla karanlıkta soyunup yatağıma bir kefene girer gibi giriyorum* (KS1, s.105).
- *Senin benim Athena ve Zehra'nın ve hepimizin çarpına çarpına çevirdiğimiz bir film* (KS2, s.142).
- *Bekir çarpına çarpına şarkı söyleyen şu melez kadını harcayacaktı* (KS2, s.158).
- *Böyle bir loşluğun iki dakika, beş saniyesini çarpına çarpına yaşamak* (KS1, s.219)!

Çarpıp çarpıp: Çarparak.

- *Sersem gibi arabaya binip Boğaz'a çıkıyorum. Mahmud gelip yanıma oturuyor. Islak elbiseleri vücuduna yapışmış. Başı yok. Boynundan ufacık bir kan fışkırıyor. Arabanın camlarına kırmızı hırkalı çocuklar, kapı önlerini süpüren kafası traşlı beslemeler çarpıp çarpıp geçiyorlar* (KS1, s.130).

(İçini) çeke çeke: Derin nefes alarak hıçkıra hıçkıra ağlamak, üzüntüden göğüs geçirerek.

- *İçini çeke çeke, yüksek sesli bir çocuk ağlamasıyla ağlıyor* (KS2, s.86).

- *Çocuklar gibi içini **çeke çeke**, arada söyledikleri öldürücü şeyler: —...ben, eskiden hiç ağlayamazdım, affedersiniz...boğazıma bir şey düğümledi, o kadar (YTB, s.387) ...*

Çekile çekile (taranmak): Saçların dikkatli bir biçimde sıkı sıkı, çekerek, özenle taranması.

- *İşte orada **çekile çekile** taranıp sımsıkı topuz yapılmış simsiyah saçları, pırıltılı bembeyaz dişleri ve kıvrıkcık gür kirpikleriyle Andoniça! Ellerini pantolonunun ceplerine sokuyor, etrafına bulut bulut limon kokuları dağıtıyor (KS1, s.138).*
- *Mart başında mı ne, Kuledibi'nde nihayet bir yer bulabildi, Halim Hacıbeyoğlu adında kimsenin tanımadığı bir tiyatrocunun evi, daracık bir oda, fakat okumuş yazmış insanlar, hiç değilse aktörün karısı böyle kirpikleri eflatun rimelle belirtilmiş, menekşe rengi kadifeden dalgın iki göz, gizemli iki imgelem çiçeği; güneş vurmuş bal kavanozu gibi ağdalı yansımalar dağıtan, **çekile çekile** taranıp sımsıkı topuz yapılmış, görkemli saçlar; ya adındaki rastlantı, akla durgunluk veren bir şey: Suat (YTB, s.322)!*
- *Güneş vurmuş bal kavanozu gibi ağdalı yansımalar dağıtan, **çekile çekile** taranmış, sımsıkı topuz yapılmış, görkemli saçlar; ya adındaki rastlantı, akla durgunluk veren bir şey: Suat (YTB, s.332).*
- *Mamasan Shamisen mi, su götürür. Görüntünün belirmesiyle, Suat'ın **çekile çekile** taranıp sımsıkı topuz yapılmış bal rengi saçları, dazlak kafasında yerlerini alıyor. Firuze mavisi gözkapaklarının üzerinde, kestane kızılı kalemle düzeltilmiş, Suat'ın hafif kavisli kaşları (YTB, s.346).*
- *Nasılsa boş bir saat yakalayıp, Kuledibi'ndeki eve uğradı mı, Suat'ı **çekile çekile** taranıp sımsıkı topuz yapılmış bal rengi saçları, hercai menekşe kadife gözleriyle, divanın üzerinde buluyor, yanında telvesi soğumuş kahve fincanı, elinde fransızca bir roman (YTB, s.355).*
- *O dakika, kadının su mavisi dazlaklığını koydunsa bul, başının üzerinde **çekile çekile** taranmış bal rengi saçlarından sımsıkı bir topuz, kaşsızlığının soğuk hayreti yerine Suat'ın tarçın rengi kalemle düzeltilmiş kaşları gelip yerleşiyor, hay Allah Suat'la mı sevişiyor şimdi, fakat nasıl olur (YTB, s.378)?*

- *Çekile çekile* taranıp, sıkı sıkı yapılmış o topuz, vücudunun yumuşak ve yuvarlak dişiliğine ters düşmüyor muydu (YTB, s.440)?

Çekili çekiliverir: Çekilerek.

- *Biz ağacın dibinde durur Marmara'nın üstüne devasa mahyalar gibi çekili çekiliverir* (ZBB, s.60).

Çene çene: Sürekli çene çalmak.

- *Taksinin karanlığında antrasit siyahı gözlerini sonuna kadar açıp, daha alçak bir sesle diyor ki: <—...önce bir yere uğrayıp birşey içelim. Susuzluktan ölüyorum Demir. Öğleden beri, çene çene: İrfan'la burun burunayız, bahsetmiştim canım, hani eski komünistlerden, o mu, ohooo bıraksan yarın sabah Eminönü Meydanı'na barikatları kuruyor>* (YTB, s.273) ...

Çıkara çıkara: Bir durumun tadını çıkarmak, sefasını süre süre.

- *Ya da, bilinmez hangi tembelliğin tadını çıkara çıkara: —...Suat, diyor, bir cigara yaksana* (YTB, s.443)!

Çıkarıp çıkarıp: Çıkararak.

- *Gözlüklerini çıkarıp çıkarıp yumruklarıyla gözlerini oğuşturuyor* (KS1, s.175).

Çıkıyorum çıkıyorum: Sürekli bir yere çıkmak.

- *Yorgunum. Başım dönüyor. Aralıksız bir merdiven çıkıyorum. Bitmiyor merdiven. Çıkıyorum çıkıyorum, bitmiyor. Uzakıkça uzuyor, büyüdükçe büyüyor. Ben sefil, kan ter içinde, topuklarım kırılmış durmaksızın basamakları yoklaya yoklaya çıkıyorum. Dizlerimde derman kalmıyor, gözlerim kararıyor* (KS1, s.132).

Çıktı cıkalı: Çıktığı andan itibaren.

- *Binbaşı Demir'in 'varlığını ruhunda hissettiği feci yara yeniden açılmış, fasılasız kanıyor'; İstanbul'dan her dönüşünde, (Suat'ın düzenli evinde geçirdiği unutulmaz saatlerin etkisiyle mi nedir), subay **çıktı cıkalı** kurtulamadığı göçebelik, otel köşelerindeki bekâr perişanlığı yüreğine daha çok koyuyor (YTB, s.523).*

Çırpına çırpına: Düzensiz hareketler yaparak, çırpınarak.

- ***Çırpına çırpına** sabahlarını yaşamağa başlıyorlar (KS2, s.87)*
- *Zaman çamur, uyku bataklık: Athena, **çırpına çırpına** boğulmamak için Kılçık yatağa girer girmez kollarını sımsıkı boynuna doluyor; uykusunun arasında, gayet kadın, gayet kışkırtıcı bir fısıltıyla: -... bu gece, diyor, kararımı vermiştim (KS1, s.99).*
- *Çok geçmeden bir kırbaç şaklamasıyla onun kollarına düşecek; **çırpına çırpına** bir zaman onun denizinde boğulacaktı (KS1, s.125).*

Çırpınıp çırpınıp: Çırpınarak.

- *Bu bilmeceyi çözmek isteyenlerle istemiyenler arasında **çırpınıp çırpınıp**, eninde sonunda çözmek zaruretinde karar kılıyoruz (ZBB, s.147).*

Çıtırdaya çıtırdaya: Çıtırdayarak, çok şiddetli bir biçimde.

- *Seyit Sabri'nin **çıtırdıya çıtırdıya**, elektrik mavisı kıvılcımlar ürete ürete gelişip giden iç konuşmasını böcek yeşili gözleriyle aydınlatıp bozuyor (KS1, s.191).*

Çiğneye çiğneye: Çiğneyerek.

- *Kalkacaklarına yakın, Rum garson, sarkık beyaz bıyıklarını **çiğneye çiğneye**, hesabı getirince, o kaşlarını çatı: <...bu gece, dedi, ben ödeyeceğim.> Karşı*

çıkmaaya hazırlanan Yüzbaşı Demir'i, ağızlığını kılıç gibi uzatarak durduruyor: —...itiraz istemem, subayların hâli malum (YTB, s.216)!

- *Mehmed-Ali ona bir şeyler söyleyecek; bıyıklarını **çiğniye çiğniye** şu kadar zamandır düşündüklerini, kurduğu hayalleri, tasarılarını anlatacak; ve Hilde, dakikadan dakikaya daha kadın, daha büyük ve daha cesur, mesut ev herşeyi kabule hazır gözlerle bakacak (ZBB, s.281).*

Çiğneyip çiğneyip: Zamanı sürekli tekrarlayıp, çiğnemek.

- *Herkez birbirini kaybediyor. Kendi hallerine eğleniyorlar. Yahut da zamanın o parçasını **çiğneyip çiğneyip** tükürüyorlar (ZBB, s.191).*

Çize çize: Bir sözün üzerinde durmak, dikkat çekerek önemini belli etmek.

- *Çok bilmiş bir spiker, sözcüklerin altını **çize çize**, günün önemli haberini duyuruyor: İstanbul'da gizli komünist partisi kurdukları anlaşılan pek çok kişi tevkif edilmiş, Doktor Sevim Tarı adında bir kadın Marsilya'ya müteveccihen Ankara vapuruna bineceği sırada yakalanıyor, üzerinde 'yurt dışındaki komünist teşekküllerine tevdi edilmek üzere tanzim edilmiş bir sürü vesaik tahkikata büyük bir gizlilik ve ehemmiyetle devam edilmekteymiş, ayrıca Ankara ve İzmir'deki diğer suç ortaklarının tesbiti ve tevkifi cihetine gidilmiş" (YTB, s.243)!*

Çoğaldıkça çoğalmak: Sürekli fazlalaşmak, çoğalmak.

- *Birbiri üzerine dağılıp **çoğaldıkça çoğalan** (KS2, s.112).*

Dağıta dağıta: Devamlı dağıtarak, yaya yaya.

- *Ne kadar bekledi, beş dakika mı, bir çeyrek mi? Üsteğmen Demir kestiremez; yalnız, dereye çökmüş sisleri, bataklık suları gibi **dağıta dağıta**, üstlerine birilerinin geldiğini saptadığı an, Yoko'nun avucunu neden öpmediğine yanıyordu (YTB, s.52).*

- *Kim o Gerda mı, buğday aydınlığını Luxembourg Bahçesi'ne **dağuta dağuta** ona deri cildli bir kitap gösteren (KS2, s.152)?*
- *Bu arada Bekir kalkıp müziği **dağuta dağuta** gidiyor; pistin yanında, öteki kızlardan ayrı bir masaya tek başına oturmuş sigara içen Gilda'nın yanına iliştiriyor (KS1, s.84).*
- *Gözüm meyve filân görmüyordu. Bir sigara yaktım. Mahmud bir sigara yaktı. Ellerini trençkotunun ceplerine soktu. Karanlığı **dağuta dağuta** yürüdü (KS1, s.131).*
- *Bekir saçlarını altın yansımalarıyla dört tarafına **dağuta dağuta**, beğenildiğinden emin, hikâyesini yürütüyor (KS1, s.152).*
- *Binbaşı Demir, rakı dumanı sisi **dağuta dağuta** Köprü'yü tutmaya çalışan vapurdan başlayarak, bu sözün üzerinde kimbilir daha ne çok düşünecek, akla hayale gelmedik ne yorumlar yapacaktı ama, olaylar fırsat bıraktı mı: Florya Deniz Köşkü'nde Cemal Paşa'yla görüşen Komite üyeleri, Paşa'yı üzgün fakat mütereddit' görmüşler, bir sonuca varılamamış, karar Ankara'da alınacakmış (YTB, s.522)!*

Dakikadan dakikaya: Hızlı bir şekilde ilerleyen zaman diliminde değişen, ilerleyen anlamında.

- *Mehmed-Ali ona bir şeyler söyleyecek; bıyıklarını çiğniye çiğniye şu kadar zamandır düşündüklerini, kurduğu hayalleri, tasarılarını anlatacak; ve Hilde, **dakikadan dakikaya** daha kadın, daha büyük ve daha cesur, mesut ev herşeyi kabule hazır gözlerle bakacak (ZBB, s.281).*
- *Akın söz konusu olunca öylesine zayıf, silahsız ve tesirsiz hissediyordu ki, oğlunu kaçırmış lüzumundan fazla amerikan bir İbrahim gözünde **dakikadan dakikaya** kendisini ölçsüz bir önem ve heybet kazandı (KS2, s.100).*

Daldan dala: Sürekli yer değiştirmek, düşüncelerini sık sık değiştirmek.

- ***Daldan dala** yaşarken belki belki ceblerime bütün yasak fakat keyifli meyvaları dolduruyordum ama bu arada beni kurtarabilecek bir takım duyguları düşürmüştüm. Onları bulmalıyım (KS2, s.30).*

- *Ümid'in taktığı yok, Şark Kahvesi'ndeki kötümserliği üzerinden atmış, o alaycı haliyle **daldan dala** atlayarak aralıksız konuşuyor (YTB, s.326) ...*

Dalgalandıra dalgalandıra: Ritmik hareketlerle, salına salına.

- *Yakınlarındaki bir pagodadan çıkmış Zen rahibeleri, sarı harmaniyelerini **dalgalandıra dalgalandıra** geçiriyorlar: saçları ve kaşları bütün kazınmış, bunun yüzlerine sıvadığı çıplak şaşkınlıkla kafalarındaki havai mavi yansımalar, onları yeryüzü insanlığından çıkarıyor, sanki başka bir gezegenden gelmiş uzay yaratıkları (YTB, s.51).*

Dalıp dalıp: Kafasından düşünceler geçirerek olan biteni ayırmaz bir durumda olma, sürekli dalgın olma durumu.

- ***Dalıp dalıp** gidiyor (KS2, s.50).*
- *Sabiha **dalıp dalıp** gidiyor: ...seni tam seve çektim, diyor, herşey hazin bir şekilde yarım kaldı. Sen galiba egoistin birisin (ZBB, s.156).*

Damlata damlata: Damlatarak.

- *Bir geminin, bir gece vapurunun güvertesine şişmiş yüreğini dayayıp gözlerini sulara **damlata damlata** gitsin! İstemiyorum. Saçmalıyor (KS1, s.41).*

Defolup defolup: Çekip giderek, savuşarak.

- *Onu durmaksızın birileri kovalıyordu ve o, **defolup defolup**...Sinemaya gidiyorlar. Filmi kadın seçiyor. Sebastopol Bulvarı üstünde bir sinema. Tıklım tıklım. Marie-Te çocuk gibi seviniyor. Kendisini öpsün diye hayasızca hileler yapıyor (ZBB, s.95).*

Deneye deneye: Deneyerek.

- *Yaşamanın zorluğunu da **deneye deneye** biraz öğrendim sayılır (KS2, s.83).*

(Gözlerini) **devire devire**: Öfkeli öfkeli, kızgın şekilde bakmak.

- *İrfan olsa gözlüklerinin ardında irileşmiş ve beşerî manalarını kaybetmiş gözlerini **devire devire**: sen diyecek sentez yapmıyorsun, düpedüz uyuşmaz şeyleri yan yana koyup uyuşturmaya çalışıyorsun. Üstelik yanlış bir gayret seninkisi (KS1, s.11).*
- *O da ne yapsın, onu da sıkıştırıyorlar yukardan, içtiği kahvenin haddi hesabı yok, gözlerini **devire devire** ahlayıp poflaması da caba (KS2, s.25).*

Deyip deyip: Bir şeyi sürekli söylemek.

- *Neden bütün uyanıklığı parmak uçlarına toplanmış, tir tir titreyerek kartları karıştırıyor: -Artık dönmeliyim, geç oldu! **deyip deyip** daha bir kaç yüz lira kaydediyor (KS1, s.59)?*
- *Sana yaptığımız bunca masrafı; yok fistan parası, yok ev kirası **deyip deyip** verdiklerimizi şöyle bir yekûn tutsak dünya kadar borçlu çıkarsın (KS2, s.129).*
- *Bu kadar mı kopmuşum **deyip deyip** bir yandan buna kahırlanıyorum; bir yandan bir St-Bernard köpeği gibi koklıya koklıya kahvelerde bildik bir yüz arıyorum (KS1, s.166).*
- *Tanımadığı hırçın ve mağden kömürü gözlü seyirciler her gece salya sümük onun sırasını bekliyeceklerdi: -Athena! **deyip deyip** tepineceklerdi, Athena (KS1, s.202)!*
- *...Suat'ın gözleri bunlar, bu kadın Mamasan Shamisen değil, Halim Hacıbeyoğlu'nun karısı Suat, bu salon onların salonu, Yüzbaşı Demir onların divanında Suat'la sevişiyor, yapmamalıyım **deyip deyip** sevişiyor, o evli bir kadın, üstelik ben Ümid'i seviyorum deyip deyip sevişiyor, annemi onca sevdiğim halde gözümden düştü, Hayrullah amcamla biçim mektuplaştığı için bağışlayamadım, yanına hanidir uğramıyor, mektuplarına baştan savma cevaplar veriyorum, şimdi aynı şeyi (hatta daha kötüsünü) (YTB, s.378)...*
- *...Suat'ın gözleri bunlar, bu kadın Mamasan Shamisen değil, Halim Hacıbeyoğlu'nun karısı Suat, bu salon onların salonu, Yüzbaşı Demir onların divanında Suat'la sevişiyor, yapmamalıyım **deyip deyip** sevişiyor, o evli bir kadın, üstelik ben Ümid'i seviyorum **deyip deyip** sevişiyor, annemi onca*

sevdiğim halde gözümden düştü, Hayrullah amcamla biçim mektuplaştığı için başışlayamadım, yanına hanidir uğramıyor, mektuplarına baştan savma cevaplar veriyorum, şimdi aynı şeyi (hatta daha kötüsünü) (YTB, s.378)...

- *...Suat'la benim yapmam doğru olur mu, elbet olmaz **deyip deyip** sevişiyor, erkekliğinin sertliğine diriliğine inanılmaz, Suat kirpiklerinin gölgeleri yanaklarına vurmuş, yarı örtülü gözleri, buğulu ağzıyla üzerine eğiliverince, sıcacık, dumanı tüten erkeklik özü bir Thompson şarjörü gibi başlıyor pat pat boşalmaya, boşalış ne boşalış, on yılın boşalışı, bir daha, bir daha, bir daha, bir daha, bir (YTB, s.378) ...*

Didinip didinip: Hiç durmadan çabalamak, kendini yıpratırcasına çalışmak.

- *Ve Mehmed- Ali, içinde inatçı zemberekler gibi kıvrılan bükülen düğümleri çözmeğe **didinip didinip** yoruldukça Hilde ona hatırı hoş eden, çocukca ve dindarca iki lâf etmeli (ZBB, s.131).*

Dinlendirip dinlendirip: Dinlendirerek.

- *İbrahim bir yandan bütün tüyleri ayakta gerisini kolluyor, bir taraftan ağır ve yuvarlak gözlerini karanlık kuytulara **dinlendirip dinlendirip** öteki sesiyle: - ...yoksa, diye başka ihtimaller arıyor (KS1, s.146).*

Dinlene dinlene: Arada bir durup dinlenerek.

- *Biraz ötesinde İbrahim ve Küçük Rıza yüksek masalara tünemişler, birbirinin yüzüne bakmadan konuşuyor, **dinlene dinlene** bira içiyorlar. Garson yağlanmış bıyıklarının üzerinden kayarak onlara sık sık ve en büyük bardaklar halinde siyah anlaşılmaz ve serüvenci bir alkol taşıyor (KS2, s.28).*
- *Daha doğrusu bir şeytan sihriyle Freddy Mills aynı anda onu ve Jean Harlow'u ve bütün ötekileri **dinlene dinlene** öptü (KS2, s.66).*

Dinleye dinleye: Dinleyerek, kulak vererek.

- *Dutluklarda, meyva bahçelerinde ağaçlar, nazlı nazlı yapraklarını döküp soyunuyorlar; sabahları ortalığı billûr bir bardak gibi ışılatan ince bir çiğ düşüyor, olsun, havada insana geniş soluklar almak, sinek vızıltılarını **dinleye dinleye** açıkta uyumak isteğini veren bir Eylül sonu rahatlığı ve yumuşaklığı! Takvimler Kasım demiş, kış sanki hiç gelmeyecek (YTB, s.234).*
- *Geceleri nöbetçi oldu mu, kâğıtların üzerine uzanıyor ve rotatifin sesini **dinliye dinliye** grilerin bejlerin siyahların eriyip çözüldüğü bitmez tükenmez tuvaller boyuyor (KS1, s.267).*

Dişliye dişliye: Dişleyerek.

- *Gürültüye ihtiyacımız var. Yoksa yere kapanacak, mermerleri **dişliye dişliye** ağlıyacağız (ZBB, s.215).*

Diye diye: Söyleye söyleye, bir şeyler diyerek.

- *Bir, iki, üç, dört! diye saya saya: -... hay anasını be! **diye diye** damlatacak, olura olmaza kişneyecek (KS1, s.93).*

Diyeceksin oğlu diyeceksin: Sürekli bir şeyler söylemek.

- *Sen helbet itibarım diyeceksin, ailenin itibarı diyeceksin, bacın diyeceksin, **diyeceksin oğlu diyeceksin** (KS2, s.137).*

Diyor diyor: Sürekli demek, diye diye.

- *Mehmed-Ali uykusunun arasında bunları gayet rahatsız edici, gayet dikenli olarak duruyor: uyanayım **diyor diyor**, uyanamıyordu. İçin için bu aralıklı bazen gayet ince bazen gayet kalın iniltilere sövüyor: -Uykumuz var, yahu! Deyip duruyordu, uykumuz (ZBB, s.19)!*

Doğrayıp doğrayıp: Doğrayarak.

- *Peki bu sandal ne? Bu sandalın içindeki kırılmış isli bir lamba şişesi gibi parça parça hayalleri kimin hayalleri? Mahmud'un mu? Sen Keleşoğlu Apartmanı'nda Boğaz'a karşı kirli bir uyku büyütürken yoksa onu böyle **doğrayıp doğrayıp** denize dökmek için açıklara mı itiyorlar (KS1, s.210)?*

Dolana dolana: Dolanarak.

- *Athena o eli kamçılı fakat görünmez zencinin kırbacına **dolana dolana**, karanlığı ve alkolü yırta yırta oynadı. Müzik kanter içinde arkasından koşturuyor, fakat onu bir türlü tutup saramıyordu (KS1, s.240).*
(Eli ayağı) **dolaşa dolaşa:** Eli ayağına dolanmak, çok heyecanlanmak.
- *Demir, eli ayağı **dolaşa dolaşa**, çifte aynaların önünde alacakları ceketi, gömleği, kazağı giyer çıkarırken, o mağazanın en görkemli koltuğunda ayak ayak üstüne atmış, ağızlığı dişleri arasında, fikrini açıklıyordu: <— gözlerinin yeşili öyle şekerli ki 'baba', uygun renk düşürebilmek, başlıbaşına mesele> (YTB, s.280)!*

Dolaştıkça dolaşmak: Dolanmak, sarpa sarmak.

- *Öbür tarafta Avukat Sadık gazetenin sahibi ve başyazarı Hüsnü Faik'le uzadıkça uzayan, **dolaştıkça dolaşan** bir tartışmayı bağlamaya çalışıyor. Masanın üzerinde karmakarışık o günkü gazeteler: Cumhuriyet, Hürriyet, Dünya, Vatan, Yenisabah. Ve Birlik. Avukat, Birlik'te etrafı kırmızı kalemle çevrilmiş bir fıkrayı göstererek (KS1, s. 22) ...*

Dök dök: Sürekli döke döke bitirememek.

- *Mutfakta çay bardakları, pasta tabakları, çatal kaşık yığılmış; kül tablalarını **dök dök** bitmez, üstelik Suat hanım ortalarda görünmüyor, 'başına bir ağrı çıktığından' odasına çekilesiymiş, yemeğe de çıkmayacak (YTB, s.243).*

Döke döke: Dökerek.

- Zizi Yüzbaşı, sarı bıyıklarının toz yaldızını üstüne başına **döke döke**, öğüt vermeyi unutmamıştı ama: ...bana bak, lafına dikkat et gazetesi fena muhalif kariya da solcu diyorlar. Bu zamanki zamanda (YTB, s.190) ...
- Gilda kan köpüğü saçlarını bir sağına bir soluna **döke döke** oyununu oynadı (KS2, s.226).

Döndüre döndüre: Dolandıra dolandıra döndürmek.

- Kalfa Nine, portakal kabuklarından kestiği, ortasına yanmış kibrit çöpü geçirdiği fırıldakları, sobanın saçında **döndüre döndüre** masallar anlatıyor (YTB, s.162).

Döne döne: Dönerek.

- Eşyalar, artan bir hızla, onları değişmez biçimlerinde zapt eden kenar çizgilerinden taşıyor; **döne döne** eriyip koyu bir bulamaç halinde akarak, dev bir lâvabonun deliğinden kara bir bilinmezliğe boşalıyor (YTB, s.158).
- Buzlu mavi, yarım bir ay, kenarlarını yaldızladığı bulutları kılıç gibi doğrayarak, kayıp gidiyordu; rüzgâr hem soğuktu hem keskin, kaldırdığı toz bulutlarından oluşan anafor, **döne döne**, eve kadar ulaşıyor: sırt üşütücü sliktarını duyulmaz kılan, onların arasına dağılmış, hoyrat, bir o kadar tehditkâr köpek hav- lamaları, ki bu yörede hiç eksik olmaz. Ev, zamanın Ankara evlerinden. Keçiören'de, etrafı epeyce تنها bir bağ evi; kapının önünde, birisi Mustafa Kemal Paşa'nın olmak üzere, iki otomobil duruyor. Üst kat pencereleri bütün aydınlık, salonun ışıkları (GP, s.452) ...

Dönüp dolaşmak: Her yeri uzun bir zamanda gezip tozma.

- *Aksiyondan söz açıldı mı sonunda **dönüp dolaş** önceden kestirilemeyecek bir yerde serüvene bulaşıyoruz. Bir kere de bulaştık mı maksad ne kadar beşerî ve müsbet olursa olsun, İrfan'ın dediklerini yüzde yüz ciddiye almak bir hata olur, fakat (KS1, s.8) ...*
- *Tilki ne kadar **dönüp dolaşsa**, akıbet, geleceği yer' (GP, s.74) ...*
- *Hatta hususi bir Divân-ı Harb-i Örfî 'de muhakemelerini Matbuat âdeta çileden çıkmıştı, öyle mi? Allah Allah **dönüp dolaş** Sarıkamış Faciasını mevzubahis ediyorlar: yok, yetmiş bin nefer soğuktan donmuş; yetmiş bin olur mu efendim, doksan bin, doksan bin! Onun ihmali ve kumanda tecrübesizliğinden, Şark Ordusu'nun kısm-ı azamı feda edilmiş de falan filân (GP, s.106) !..*
- *Athena **dönüp dolaş**ıyor, çeşitli kapıları yokluyor, gitmesiyle gitmemesi arasında bellibaşlı, kesin ve inandırıcı bir fark bulamıyor (KS2, s.156).*
- *Herşeyden bahsediyoruz: havadan, sudan, sinemadan, İstanbul'dan, New-York'tan, herşeyden! Söz **dönüp dolaş** aşk bahsine gelince, stop (KS1, s.164) !..*
- *Böğürtlen reçelini sever miydiniz Demir, çocukluğumda ben içine düşerdim, annem unutmamış, bir kavanoz gönderdi: **dönüp dolaş** yiyorum (YTB, s.450).*
- *Hoparlörden, **dönüp dolaş**, Amerikalı şarkıcı kadının söylediği o eski şarkı yükselmiyor mu, gözlerini birbirinin gözlerinde kaybediyorlar (YTB, s.460).*

Dönüp dönüp: Yönelmek, yönünü çevirerek.

- ***Dönüp dönüp** şehvi bir ısrarla aynı şeyi istiyor (KS2, s.17)*
- *Mesela El-Barudi neden öyle ikide bir **dönüp dönüp** bize bakıyor (ZBB, s.177)?*
- *Ayağından, hem de kısa bir iple bağlanmış gibi, **dönüp dönüp** geliyor: -beni burada bıraktı (KS1, s.269).*

Dövüşe dövüşe: Kavga ede ede, dövüşerek.

- *Birlik, o Mütareke karanlıklarından, Kurtuluş Mücadelesi'nin ve Demokrasi hareketlerinin buhranlı günlerinden **dövüşe dövüşe** muzaffer çıkan 'gâzi' gazete ağırlığı gittikçe artan şartlara göğsünü vererek şimdi yine 'vazifesini' yapacak (KS1, s. 120).*

Durdu duralı: Bir topluluğun hareketsiz kalması, durduğu andan itibaren.

- *Münasip görüldü. Üsteğmen Demir, Onbaşı' dan öğrendiğini Tabur'a rapor ederken, konvoy **durdu duralı** içini karatan olasılığı, söylemeden edemedi...şaka maka, bütün Tugay boğaza uzanmış yatıyor, girişle çıkışı birer ağır makinalı bölüğüyle tutup, yamaçlardan bir baskın verirlerse (YTB, s.14)!*

Durup durup: Sürekli olarak

- *İşte bu yüzden uykularım kaçıyor. Kendimi **durup durup** o kahveden ötekine; ötekenden Tophane'ye, Tophane'den Galata'ya atıyorum (KS1, s.12).*
- *Şaşırtıcı bir İstanbul, bu: Karaköy'de bir metal, kumaş, cam ve plastik kalabalığı şimdi, ne şimdisi iki gündür, **durup durup** doyasıya ıslanıyor. Akşama ıslak bir kış karanlığı hepsini ufak ufak kendi içinde eritecek. Ay da olur mu acaba (KS1, s.36)?*
- *İki gecedir uykusuz. Gözlerinin önünden **durup durup** örümcek ağlarına benzer pırıl- tılı bir şeyler açılıyor. Kulaklarında edepsiz, lâf dinlemez ve uzak bir lados ıslığı. Bir de, ne: Halil, Paris'te, Dôme'da oturmuş, ufak ufak bir kadeh Martell yudumluyor (KS1, s.38) ...*
- *Odasının çil gümüş lira aydınlığını tek başına kaplamış tanımadığı bir ihtiyardı bu; yumruklarını kalbinin üzerine koyuyor, şimdiye kadar gizli cephaneliklerinde nasılsa sakladığı büyük obüs sesleriyle **durup durup**: Herifi buldular İrfan, diyordu (KS2, s.45).*
- *Onu rahat uyutmayan, böbrek sancısı: **durup durup** nükseder (GP, s.61).*
- *Böbreklerinde, yine o 'menhus' sancı: sinsi ve dolambaçlı; **durup durup**, dikkatini dağıtan; acaba Doktor Refik Bey'e bir görünse mi (GP, s.64)?*

- **Durup durup** vuruyorlar (KS2, s.76).
- **Durup durup** gülümseyiyor, her gülümseyişinde yanakları çukurlaşıyor; gözleri ya saydam çocuk mavilerine doğru hafifliyor, ya da büyük orman yeşilleri halinde ağırlaşıyordu (KS2, s.81).
- Mekteb-i Harbiye-i Şahane 'de, ondan iki sınıf küçük Ali Fuat 'Efendi' olmaz olması mı; yoksa, yerli yersiz zihninde dolaşan, yine olmaz olası, o 'fikir-i sabitler' mi? Niye, **durup durup**, daha geçen gün 'zevce-i muhteremesi'ne yazdığı mektuptan; 'derekap' unutacağını sandığı, bazı cümleleri hatırlıyor (GP, s.104)?
- Ölesek bıyıkları içkinin içinde yüzüyor, dudaklarına yapıştıyordu. **Durup durup** (KS1, s.134) ...
- Freddy **durup durup**: -Jean Harlow, diye düşünüyor (KS1, s.143).
- Sonra yine **durup durup** Dakar'dan bahsetti (SA, s.160).
- **Durup durup**, zihninde aynı istifham kıvrılıyordu (GP, s.168) ...
- Clara **durup durup** el aynasına eğiliyor, parmaklarının ucuyla saçlarını düzeltiyor (KS2, s.173).
- Ve ayrıca, mesut. **Durup durup** hıçkırıyordu. Evliya gözleriyle herkesi selamlıyordu (ZBB, s.175).
- Reis Paşa'nın **durup durup** dalması, Fikriye'nin gözünden kaçmayacaktı (GP, s.191) ...
- Susuz rakısını fındık fıstıkla içip, **durup durup**: Çok şükür Allaha, diyor, çok şükür (KS1, s.208)!
- Camilerden çıkartılmış, çeşitli sancaklar; irili ufaklı, Osmanlı bayrakları; güneş tozlarının uçtuğu, titrek aydınlıkta; göğüsleri tepeden tırnağa Nişan-ı Osmaniyle donatılmış, 93 Harbi gazileri **durup durup**, havaya tabanca sikan, 1300/1003 tevellütlüler ki, bazıları henüz geçen yıl terhis edilmiş, 'seferberlik neferleridir; yaşları, otuzdan yukarı (GP, s.213).
- **Durup durup**, inatla gözlerini arayarak İbrahim'e siz deyişi (KS2, s.220).
- Ben beyhude mi, **durup durup**, 'zaman fedayı nefisler zamanıdır' diyorum (GP, s.223)?
- Taga **durup durup** ellerini oğuşturuyor (KS2, s.231).
- **Durup durup**, ikide birde: Ahh! diye uluyor, Ah Semahat (SA, s.232)!

- *Kara herif, kulağımızın dibinde **durup durup**: Ahh! diye uluyordu, ah Semahat (SA, s.233)!*
- *Aylâ **durup durup** esniyor (KS1, s.236).*
- *Evvelsi gün mü ne, annesinin tambur çalışını gizlice banda çekmiş, sonra dinletti, kadıncağz bir şaşırsın, **durup durup**: <..cancağızım, anahtar deliğinden gözetlenmek gibi bir hal bu, diyor, fakat nakadar falsolu çalmışım> (YTB, s.237)...*
- *Necdet'in aydınlık bakışları, **durup durup** uzayan sakallar, börekçi peşkov ve Max Stirner, üzerine üç kıl bulunan bir et beni ve mutlu bir işkembe gülüşü ile iyi kötü doldurmağa çalıştı (KS2, s.241).*
- *İkide bir **durup durup**:- Ben, diyor, eski Kuva-yı Milliyeciyim (KS2, s.245).*
- *Yüzbaşı Demir Orduevi'ne gitmeyecek mi, Pelesenk Sokağı'ndaki evden sabaha karşı asfalta çıkıyor, bir de ne görsün : ortalık bütün duman, görünüşü vahşi, şakırtılı yağmurlara gebe sürüyle bulut şehrin üstünden geçiyor; **durup durup** patlayan lodos, bomboş asfaltın yılansırtı parıltısında eski bir konserve kutusunu tangır tungur yuvarlamaktadır; karanlık fuhuş sokaklarından acı bir kedi miyavlaması (YTB, s.281)!*
- *Heyecandan kabana sığmayan; **durup durup**, bir ağızdan Gazi' diye bağırان delikanlılar; onlar bağırdıkça, yolları dolduran halk da bağıırıyor. Sık sık, karanlığı yeşil ya da mavi, bir mızrak gibi yırtarak semaya yükselen, havai fişekler (GP, s.311) ...*
- *Yüzbaşı Demir rahatsız, yarısına taşıdığı paketler sebebse rahatsızlığının, yarısı pantolonla dolaşır, saçları oğlan çocuğu bir genç kadınla beraber görünmek; bu duygusunu istediği kadar ilkel, istediği kadar alaturka bulsun, üstesinden gelemiyor işte hele derlitoplu giyinmiş hanımlar beyler küçümseme azmanı bir **durup durup** onlara bakmıyorlar mı, ölecek (YTB, s.326).*
- *Bir an Demir, başını göğsüne koyup soluklanacağını sanıyor, fakat hayır, hızı hiç eksilmedi, sevişmeyi sürdürecekt, gittikçe boğuklaşan sesiyle **durup durup**: ...üstüme gel, diyor, ağırlığını hissetmek istiyorum (YTB, s.332).*
- *O sıralar, Göztepe korusunda, bir puhu kuşu peydah olmuştu; karanlık bastırdı mı, aralıklı olarak örüyor: duyanların huzurunu kaçırıyor: halk bunun, bir felâket işareti olduğuna inanmıştır da! Zaten köşkler konaklar, yeni inşa*

edildiğinden, hayli seyrek! **durup durup** başlayan, gece böceklerinin cızırtısı; uzak köpekler (GP, s.361).

- ... Ya ya ya - şa şa şa / ordu ordu - çok yaşa! Bir de ne, ayak üstü uydurulmuş sözlerle, **durup durup** başladıkları, duruma çok uygun o türkü, Plevne türküsü: <Olur mu böyle olur mu, kardeş kardeşi vurur mu? Kahrolası diktatörler, bu dünya size kalır mı> (YTB, s.368)?
- Gözlerini, bir türlü Gazi'den alamayan, Miss Sheridan **durup durup**, içini çekerek: "...oh my God!.." diyordu: "...ne profil ne profil! Sanki Antik bir Yunan ilahi, hiç farkı yok. Bir büstünü yapabilseydim, hayatımın eseri olurdu" (GP, s.373) ...
- Ümid, sigarasını yaksın diye Demir'in çakmağına eğilince, kocaman gözlerinde tebeşir mavisini iki alev parlayıp sönüyor. Dışarda **durup durup** çalan bir zil, telefon, belki hademe zili (YTB, s.381).
- Yalının ön tarafı, sık ağaçlık iki yanlarında, **durup durup** sararmış yapraklarını salıveren yaşlı çınarlar, görmüş geçirmiş at kestaneleri (YTB, s.455).
- Komite'nin devrimci kanadı, Gürsel'in davranışını içine sindiremiyor: Meclis kulislerinde, **durup durup** alevlenen, tartışmalar; geceleyin, şakırtılı bir sonbahar yağmuru, siyah saydam diliyle camları yalamaktadır; ufalmış sigaraların ucunda asabi komitacı çehreleri; masalara indirilen sert yumruklar: <Nasıl olur, hani icraat hususunda mutabık kalmıştık, Kurucu Meclis'e razı olamayız> (YTB, s.508) ...

Dur otur (bilmemek): Yapılan herhangi bir işte ara vermeden, dinlenmeden anlamında.

- İstanbul'la Ankara arasındaki mekik dokumaktan, İstanbul'da olsun, Ankara'da olsun, **dur otur** bilmeksizin oradan oraya koşunmaktan vücut; olayların karmaşıklaşmasından, sonuçların belirsizliğinden ruh yorgunluğu (YTB, s.447).

Durur durur: Durma eylemini belli bir süre sürdürme.

- *İşte böyle kızım, biz böyle **durur durur**, aylarca boş masalarda siftinir, ama bir bulduk mu Allah için pir buluruz* (KS2, s.127).

Duruyor duruyor: Durmak eylemini sürekli sürdürmek.

- **Duruyor duruyor:** -...*Bak! diyor, buradan baktın mı Türkiye bir köy gibi görünür, yani bununla demek istediğim* (ZBB, s.69)...
- **Sonra duruyor duruyor:** *Seni diyorum, alacağım ve götüreceğim. Nereye mi götüreceğim seni? Orası mühim değil Ayhan, değil* (SA, s.213).

Duya duya: Sesler duyarak; bir şeyler hissederek.

- *Adama harıl harıl dudaklarını yediriyor; biraz sağ memesini yediriyor; kuyruk sokumunda rezil bir ter yumuşaklığı, üşümeye benzer ürpermeler **duya duya** portföyün lira gözlerinden onluk ve yüzlük dolarlar, iki adet Yunan Krallığı posta pulu, irili ufaklı tüccar kartvizitleri bulup çıkarıyor* (KS2, s.63).
- *Yabancı bir dilin çalkantısı arasında ana dilini gümrah, paldır küldür **duya duya**! Sabiha'ya demek istiyor ki: Biz, demek istiyor, Paris'te henüz karma karışık bir haldeyiz* (ZBB, s.89).
- *Hilde'nin babası Norveç'te ulu bir soğuşun, haksız bir savaşın acısını **duya duya** çürümüş ve kendini vurmuş.* (ZBB, s.128)
- *İşin garibi, Üsteğmen Demir'in hem çalkantiya kapılıp, vücudunun elden çıktığını **duya duya** sıvıya dönüşmesi, hem olup bitenleri bilinçli bir göz dikkatiyle dışardan izleyebilmesi* (YTB, s.158)!
- *Seyit Sabri, paslanmış profilinin tekrar ve eskisinden çok daha şiddetli bir şekilde ışıdamaya koyulduğunu **duya duya**, dişlerini sıkıp: Nihayet! dedi* (KS2, s.188).
- *İşler yoluna girsin; tıkırında olan işlerin yeknesak saadetini **duya duya** kafamızı kuma gömüp bir deve kuşu rahatlığıyla yaşıyalım* (ZBB, s.269).

- *Ellerinde, yüzünde, seyrek damlaların soğuk ıslaklığını **duya duya** oteline yürürken; içisıra, annesi Suat hanım'ın kederli günlerinde odasına kapanıp, biraz da değiştirerek söylediği o eski şarkıyı tekrarlıyordu: «Ne kadar yalnızım, haberin var mı (YTB, s.457)?*

Düğümleye düğümleye: Düğümleyerek.

- *Dürnev yaprak sigarasından nefesler **düğümleye düğümleye** mahiyeti belirsiz bir otel koridorunda bütün turnakları ve dişleriyle Aykut'u kovalıyordu (KS1, s.215-216).*

Düşe düşe: Düşerek.

- *O, Yüzbaşı Demir'in merakını farketmekte gecikmedi, açıklamayı gereksiniyor: <—...laf ederken tıslıyorum, dişleri çektirdik, ondan ne halledersin, **düşe düşe** üç beş tane kalmıştı, söktürdüm vesselam, partide Askeriye'den ayrılma bir dişi tanıdım ki, senden iyi olmasın, pırlanta gibi çocuk> (YTB, s.255) ...*

Düşünüp düşünüp: Uzunca düşünmek, düşünerek.

- *Na 'payım birader tutamıyorum kendimi; **düşünüp düşünüp** işi boka sardırdım mı tamam artık, tutamıyorum kendimi (KS1, s.114)!*
- *Şimdi gitsek onu bulabiliriz! diye **düşünüp düşünüp**, gidemeyiz. Bunu bir türlü yapamayız (ZBB, s.291).*
- *Sonraları Binbaşı Demir, söyleşileri boyunca, Ümit'in o gün gözüne neden bir başka görüldüğünü **düşünüp düşünüp** bulamayacaktır (YTB, s.503).*

Düzele bozula: Bir şeylerin düzelip tekrar bozulması ve bunun sürekli bu döngüde devam etmesi.

- *Belki bir zaman şaşalar, ne yapacağımı kestiremez sonunda ya Halil üzerinden Paris'imi çarçur ederdim, ya da **düzele bozula** yine içten içten tasarladığıma ulaşırdım (KS2, s.9).*

Ede ede: Sürekli aynı davranışı tekrarlayarak, ederek.

- *Dündar da onsekiz'in içinden zorla söktüğü topları sağağına gönderip gavur **ede ede** Dürnev'in iç hesaplarını silkelesin; sağı yoklayıp bir dalavere, solunu yoklayıp bir ihanet arasın mı (KS2, s.42)?*
- *Miralay Ferid bey'den söz açılmasa iyi ya, elde mi? Kemküm **ede ede** Demir 'hicranını' dile getirmeye çabalıyor; ağlamamak için dudaklarını ısıra ısıra, Suat, 'ihtiyarın' son günlerini anlatıyor (YTB, s.481).*

Eğilip eğilip: Dik bir biçimde dururken bir tarafa doğru eğik duruma gelmek, devamlı eğilerek.

- *Sadık Ahi, gözlerinde bilinmez hangi ihtilâl-i Kebir'in kıvılcımları, boynunda ateş kırmızısı atkısı; **eğilip eğilip**, kulağına diyor ki: "...bak Nâzım, şiirlerin fevkalâde zengin ve pür heyecan; sen hakikaten bir ihtilâl şairisin (GP, s.24)!*
- *Hay Allah! Yine o şenlik gecesi! Yoko, gözlerinde giderilmez bir hüztünle, neden **eğilip eğilip** ona aynı şeyleri söylüyor (YTB, s.34) ...*
- *En korkuncu, Mamasan Shamisen'in buhar gibi ıslak ve yakıcı soluğuyla kulağına **eğilip eğilip**: ...şimdi senin puronu içeceğim» deyişi (YTB, s.200)!*
- *Galiba en iyisi Yoko'yu hatırlamak! Ya titiz, işini bilir ev hanımı özeniyle, eline telâşsızca bir peçete alıyor, masanın üzerine yayılan içkiyi usulca ona içiriyor; ya da, gözlerinde yıldırıcı bir hızla yoğunlaşan kaygı bulutlarıyla, **eğilip eğilip** ona: -Savaş korkunç bir şey; diyor, war is ter-rible, so terrible! Yoko'yu, Taegu'dan ayrılacakları gün, ayaküstü bir kere daha görebilmişti. Ne diyeceklerini bilemeden, suçlu suçlu bakışıp durdular (YTB, s.38).*

- Ya sana, ya Gianna'ya **eğilip eğilip** dilinin ucuyla: -... bu yediğimiz strudell, diye, çekiştirir, iyi pişmemiş (KS1.s.206).

Eğiliyor eğiliyor: Bir noktaya doğru eğilerek.

- Yağmur, diyecektim, sonbahardan büyüktü. İstanbul, yağmur kadardı. Hep kulaklarıma **eğiliyor eğiliyor:** Hasan, diyordu Yakub, gazeteleri gördün mü Hasan Kayıkçıyı da yakalamışlar (SA, s.207) ...
- Elleri üşümüş bir melek. Kendi kendime "Birkaç güncük" diyorum "Birkaç güncük kocaman Allah". Ensemden soğuk bir ter boşalıyor Yakub kulaklarıma **eğiliyor eğiliyor** (SA, s.210) ...

Elleye elleye: Elleyerek.

- Kadıköy'den ya son vapura bindiler, ya sondan bir öncekine: fosforlu bir böcek duyargasından farksız ışıldağıyla yalıyı **elleye elleye** gelip yanaştı, iskeleye suratları yorgun 'akşamcı'lar, bir iki polis, gecikmiş birkaç 'aile babası' çıkardı (YTB, s.259).

Eriye eriye: İçi gide gide, eriyip bitmek.

- Akın binlercesi arasında **eriye eriye** koşturuyor; sonunda bir kuytuda Güner'i ele geçirmek ümidiyle katı ve sağlam kalmağa (KS2, s.73).

Fırl fırl: Sürekli ve hızlı bir şekilde.

- Al şundan bir fırt daha, içini ısıtır yahu, zihnini parlatır: hah şöyle, az sonra ihtiyacın olacak, dışarda ayaz paşa kol geziyor. Şimdi bak, üç ay evvel gelseymişiz yok mu, musonlar esiyormuş burada, **fırl fırl**, soğuk moğuk hak getire, savaşı da ona göre tabii (YTB, s.63) ...
- Kısa boylu biri paltosunun eteklerini **fırl fırl** döndürerek ortalarda dolaşıyor ve avazı çıktığı kadar bağıırıyor: -Ulan kabloları basmayın diye kaç kere söyledik size (KS1, s.95)!

- *Gece yarıları ayaklarını kabloları dolaştırmadan çırpınan, eteklerini **fırıl fırıl** döndürerek projektörlerin sakızlı pırıltısına sövüp sayan! Sen Ebedi Bâkire* (KS1, s.96)!
- *Athena'nın yarı aydınlık sahnelerde **fırıl fırıl** dönüşü* (KS2, s.142).

Gece gündüz: Günün tüm saati, sürekli.

- *Marsilya'dan beri **gece gündüz** durmadan zil çalan sarışın küpeşteye yaslanmış* (SA, s.11).
- *Marsilya'dan beri **gece gündüz**; her saat, her dakika: "On trouve des gens bizarres..." Rose Marie'nin şarkısı* (SA, s.14).
- *Şirket'e doğrudan doğruya bağlı görünmeyen; ya da yalancı, ismi var cismi yok vazifelerle bağlı görünen İbrahim gibi, Oktay gibi, Salih, Yılmaz, Güngör gibi kimselerden ikinci bir çete kurmuş; **gece gündüz** telefon, telgraf radyo ıslıkları yiyip içerek büyük para avcılığını yaşamağa çıkmıştı* (KS1, s.190).
- ***Gece gündüz** yürüyen, o köylü kadınlar* (GP, s.247).

Gecike gecike: Gecikerek.

- *Anadolu içlerinde **gecike gecike** İstanbul'u bu saatte ancak tutabilmiş bir posta katarının yolcuları* (YTB, s.259).

Geciktikçe gecikti: Bir yere çok geç kalmak.

- *Novotni Birahanesinde, o gece baş başa oturmuş; Doktor Melek'i bekliyorlardı, Mustafa Eşref'in tabiriyle zevceleri hanımefendi **geciktikçe gecikti*** (GP, s.301) ...

Geçmez geçmez: Ağrıların geçmemesi, bitmemesi.

- *Bu ağrı da geçmedi bir türlü. Aspirinler aspirin değil ki, **geçmez geçmez*** (KS1, s.109)!

Geçip gitmek: Bir yeri bırakıp, terk edip başka bir yere doğru ilerlemek.

- *Yağmur çilese de çilemese de, Hilde, Seine kıyısındaki ulu ağaçların altında dolaşmakta, nehrin uyku gibi akıp gidişine, ara sıra **geçip giden** nehir gemilerine, Seine boyu kitapçılarının aquarellelerine bakmaktadır (ZBB, s.163).*

Geldim gittim: Bir yağıp bir duran, gelip giden yağmur anlamında.

- *Kapının dışında yine öylesine, yine **geldim gittim** bir yağmur (KS1, s.11).*

Gelen gelene: Çok karışık ve kalabalık olma durumu.

- *Çekirge'den, **gelen gelene!** Nefes darlığı mı diyorlar (YTB, s.140) ...*

Gelip gelip: Bir yere çok sık gelmek, süreklilik, sıklık.

- *Hanidir unuttuğu fransızca fikir gazeteleri ve dergileri şaşılacak bir isabetle **gelip gelip** parmak uçlarını buluyorlar (KS2, s.28).*
- *Akşamın orospu siyahlığı altında, pencereden bakınca bulvarın bir kanal gibi iştahla, zevkle uzandığı; gerilerden **gelip gelip** uzandığı farkedilse (ZBB, s.72).*
- *Cebinde parası binlerce çoğalıyor, Güner ve bir kaç bin Güner **gelip gelip** Philip Morris kokularıyla soluğuna karışıyordu (KS2, s.73).*
- *Şurasına burasına serpiştirdiği eleştiriler yok mu, (Devrimci kadro hiçbir ideolojik hazırlık yapmamış, Atatürkçülüğü bile tarihsel şartları içerisinde toplumsal ve ekonomik olarak değerlendirmemişler vs...) Zizi Binbaşı çok tuttu onları, Ankara'daki harekât sırasında, en çok da İçişleri Bakanlığı'nın çatışmayla ele geçirilişinde 'faal rol oynadığı halde' Milli Birlik Komitesi'nin dışında bırakılmış olmasından buruktu; çakırkeyif akşamlarında, sarışın gülümsemesini bir madalya gibi parıldatarak, **gelip gelip** Yüzbaşı Demir'e takılıyordu (YTB, s.473) ...*

Gelip gelip (gitmek): Bir yere çok sık uğramak, sürekli gelme gitme işi.

- *Ağır sakallı lamelif suratlı ihtiyar sofular, ölüm hayaletleri sanki, **gelip gelip** gidiyorlar* (YTB, s.139).

Gelen giden: Bir yere gelen, uğrayan ve oradan ayrılan kimseler.

- ***Gelen giden** yok. On bir kırk üç yine yok* (KS1, s.6).

Gelip geçen: Bir yerden gelen geçen kişiler anlamında.

- *Arnavut köyünde, akıntı burnundan **gelip geçen** vapurlara kırmızı veya yeşil bir bayrak tutup yol göstermek de benim işimdir* (SA, s.56).
- *Yüzleri iskambil kağıtları gibi **gelip geçenler** var ya, yakında yürüyüşlerini ağırlaştıracaklar yavaşlayıp duracaklar* (KS2, s.177).
- *...**gelip geçenlerin** ayak sesleri; evlerin birinde, bir bebek ağlıyor; çocukların bağırması, müezzinin sesi* (GP, s.275).
- ***Gelip geçenler**, seyrek: çarşafli iki kadın, imam kılıklı bir adam; bir de kartopu oynayan çocuklardan, daha kabaca, başka bir müvezzi çocuk* (GP, s.275).
- *Başka bir gün o arıyor, Eminönü'ndeki camlı telefon kulübelerinden birinden Yeni Camiin merdivenlerinde güvercinler, **gelip geçenden** ürktükçe pat pat havalanıyorlar* (YTB, s.351).
- *Buğulu camlarda, kalın soğuk; önünden **gelip geçenler**, buğulu birer hayal; yoksa her şey, bir rüya mıydı* (GP, s.382)?
- *Hürriyet'i kayıtsız şartsız tatbik etmektir sanıyorduk. Moskova'ya hazır gelmişken, kendi anladığımız manadaki hürriyeti' iyice tatmak için, işlek bulvarlardan birinde, Puşkin heykeli- ne yakın bir yerde; paltolarımızla değiştirdiğimiz, kaba kumaştan kaputlarımızı, kaldırırma serdik, yan geldik; ayaklarımızı, ahaliye uzattık. **Gelip geçenler** bize küçümseyerek baktılar* (GP, s.384) ...

Gelip geçmek: Bir şeyin zamanla yaşanıp bitmesi.

- *On dakikada Milâd'dan bu yana **gelip geçmiş** bütün yüzyılları ve bütün felâketleri yaşıyoruz* (ZBB, s.177).

Gelip gitmek: Bir yere sık sık gelip gitme işi, bir şeyin bir noktaya temas edip ayrılması.

- *Türkan'la birlikte **gelip giden** büyük müzik dinlemek fırsatını bulunca* (KS1, s.49-50).
- *Sahneye kadınlar **gelip gidiyor*** (SA, s.52).
- *Garsonlar telaş içinde **gelip gidiyorlar*** (SA, s.53).
- *Haaa bak tam sırasında aklıma geldi; şekerim, hani bir adam **gelip gidiyordu** sana, PX'den amerikan eşyası getiriyordu, kaçak; hah işte o geliyor mu yine* (KS2, s.55)?
- *Seyfi Kaptan **gelip gidiyor*** (SA, s.95).
- *Ne olacaksa olsun! Kaç geceler uykumdan sıçrayarak uyanıyorum; ellerime kelepçe takmış oluyorlar, esmer esmer, sıkıntılı yüzlü adamlar **gelip gidiyor** yahut kaç kere dayak yedim* (SA, s.129).
- *Kirli camlara **gelip giden** rüzgâr, insanın suratına üflenene kar tozu, dükkânın eskimiş soba sıcaklığı, masalarda oturan yenik yüzlü iki başörtülü kadın ve birkaç memur* (KS2, s.203)!
- *Arada bir Beygir Kâzım **gelip gidiyor*** (KS1, s.269).
- *Onu burada tanıyorlar. Çok **gelip gitmiş**. Oturuşu kalkışı, çevresine bakışı, belli ediyor bunu* (YTB, s.274-275).
- ***Gelip gitmek** zor, öbür tarafta müşteri daha çok!' diyerek, Harbiye'ye, ya da Şişli'ye 'taşınmaktan' söz etti: acaba neden* (GP, s.306)?

Gelmek gitmek: Bir yere uğramak, sık aralıklarla gelip gitmek.

- *Polisler çok **geldi gitti**, her şeyi karmakarış ettiler* (KS2, s.17).
- *Evvelce yakamıza çiçek takan bir kız da **gelir giderdi*** (SA, s.22).
- *Başka işe yaramaz. İçi yok Leon'un, içi şekerim. **Gelir gider*** (SA, s.86).

- **Gelir gider**, kalkar oturur hep aynı yetmiş iki türküsü Filistin üstüne (SA, s.86).
- Oysa Avukat Sadık'ın babası, Osmanlı Sosyalist Fırkası'nın bir bakıma şuuru, bir bakıma ruhu olan Baha Tevfik bey'in en eski arkadaşıydı: Sultanahmet'deki konaklarına daima bir takım 'alafranga' görünümlü heyecanlı adamlar **gelir gider**; o, şiddetli tartışmalar arasında büyük alnı ve erken beyazlanmış saçlarıyla gülümsiyerek susardı (KS1, s.264).
- Sonra asıl diyeceğini sıkıştırıyor araya: Kılçık Nâzım **geldi gitti**. Daha kapıda Çinli gevezesi doldurmuş (KS1, s.269).
- Kaç kere **geldi gitti**. Yazılarını çok beğeniyorlar (YTB, s.473).

Gelir gelir: Sürekli birilerinin üzerine gelmesi, darlamak.

- Bütün öğretmenler, bütün sınıf arkadaşlarımız üzerimize **gelir gelir**; bizi, bulaşık bir suya iterler (ZBB, s.57).

Genişledikçe genişlemek: Git gide genişlemek.

- Bilinen odur ki Nisan sonuna doğru, alışılmadık öğrenci gösterileri, İstanbul ve Ankara'da, **genişledikçe genişleyecek**; 'örfi idare ilânına lüzum hâsıl olup, cihet-i askeriye vaziyete el koyacaktır' (YTB, s.359).

Getirip getirip (götürmek): Sürekli taşıyıp uzaklaştırmak, dağıtmak.

- Rüzgârın sağanak halinde **getirip getirip** götürdüğü yangın kokusu: reçineli odun, insan eti ve kıl kokusu (KS1, s.231).

Gider gelir: Bir yerden başka bir yere gitme gelme durumu.

- Türkülerden insana fenalık gelmez, muhakkak; güvertede iki saat bir aşağı bir yukarı **gider gelir** türküler mırıldanırım ve bana bu türkülerden fenalık gelmez (SA, s.113).
- Vapurla muntazam aralıklarla oradan buraya, buradan oraya **gider gelir** (SA, s.164).

- *Bir aşağı bir yukarı **gider gelir**. Ve mutlaka şarkılar çığner durur. Sözü kızlardan sinemadan, Paris'ten açarız* (SA, s.238).

Gidip gelmek: Sürekli olarak bir yere gitmek gelmek.

- *Mehmet Ali vagonun öbür ucuna kadar **gidip geliyor*** (ZBB, s.10).
- *Duraklama uzayınca, subaylar birer ikişer araçlarından inmişlerdi, arkalarından astsubaylar, birkaç da çavuş. Biraz olsun ısınabilmek için kollarını çaprazlama gövdelerine vuruyorlar; kafalarının çevresinde, soluklarından mı, cigaralarından mı anlaşılmaz bir duman, pat pat **gidip geliyorlardı**. Üsteğmen Demir, uzaktan Bölük Komutanı Yüzbaşı Cevdet'i fark etti: ağırbaşlı, sessiz, kedere de kahira da yorumlanabilir bir durgunluk içinde* (YTB, s.17)!
- *Patron mücadeleyi genişletmek zevkini kaybetti. Benim anladığım, bu. Karşı tarafın kendisine bıraktığı sahada **gidip geliyor*** (KS1, s.24).
- *Üsteğmen Demir, bulunduğu ilk saniye aralığından, Han'ın güvertesine **gidip geliyor**: ter, yaldızlı bir sıvı, bütün tenine sıvanmış; kızgın güneşin denizden kaldırdığı civalı yansımalar, gözlerini kamaştırıyor; kulaklarında, Amerika'lar Ordonat Yüzbaşı Robenson 'in teybinden sabah akşam dinledikleri o baygın şarkı* (YTB, s.31).
- *Hatta bir ara Hacca **gidip geliyor**. O gün bugündür az buçuk kır düşmüş ama müthiş Hristiyan bir de çene sakalı. Otomobil pencerelerinde lokanta aynalarında hatta yazıhanesinin camında göz ucuyla kendini profilden görmeğe uğraşır durur* (KS1, s.50).
- *Bu ressam Eşfak var ya, pezevengin biri. Aşağılık. Bütün gün solcularla dolaşır. Allah bilir kaç kere I.ci Şubeye **gidip gelmiştir**. Ne diye onu dinlesin* (KS1, s.78)?
- *Kadın tuvalete **gidip geliyor*** (ZBB, s.90).
- *Sonra yağmur başlıyor, ben de büsbütün çileden çıkıyorum. İçim soğuklaşıyor, kararıyor; konuşma, **gidip gelme**, küfredebilme kabiliyetlerimi kaybediyorum* (SA, s.104).
- *Bir aşağı bir yukarı odada **gidip geliyor*** (GP, s.110) ...

- *Mavunalar şatlar, ha bre **gidip geliyorlar**. Seyir. Neler çıkmadı içinden, neler kamyonlar. Koca koca kasalar (SA, s.150).*
- *Kovalanmış kazlar gibi tıslıyarak şaşkın şaşkın oradan oraya **gidip geliyorlar** (ZBB, s.159).*
- *Ne zaman ki iş ciddileşiyor, milyonerin kızı gazetecin pansiyonuna **gidip gelirken** tesbit ediliyor; bunlar Kısım şefi, Komiser Orhan filan anca ayılıyorlar (KS2, s.180).*
- *Yırtıcı ve tok sesiyle suratına çizilmiş yaşlılık çizgilerinin hepsini bir anda silerek, pencereyle kapı arasında **gidip geliyor** (KS2, s.197).*
- *Çünkü otel tahtakurusu ve bar kenefleri arasında **gidip gelerek** yıllardır bu yanındaki köpeklerle ne yaşamış olursa olsun; o, yani Uysal Teyfik hiç bir şekilde genç yıllarında kapıldığı kadın berberliği mikrobundan kurtulamıyor (KS2, s.211).*
- *Bu müzik içinde, bu müzikle birlikte Güner dalgalı kalçaları, ahlaksız boynu ve kaskatı göğüsleriyle salonda **gidip geliyor**; biraz Hürriyet gazetesini ve ilâvesini masanın üzerinden kaldırıyor; biraz Dürnev'e çay ikram ediyor; biraz da gözlerini aralayıp örtülü örtülü bakarak: Ben, diyor, memnunum abla (KS1, s.213)!*
- *Hiç mi ümit yok Hasan? diye soruyor. Ve bu istifhamın üstünde bir an Yakub'un korkmuş bıyıklarına, Leon'un sapsarı çehresine, Meryem'in buğulu gözlerine, gazete başkalarına ve kayıkçının koç kafasına **gidip geliyorum** (SA, s.215).*
- *Yeniden içki ısmarladık. Garson sahici teğmen Hüber'e hizmet ediyormuş gibi törenle **gidip geliyordu**. Kızlar mandolinlerin ve gitarın hâkim olduğu bir havaya girmişlerdi. Kahve tir tir titriyordu. Gömleğimiz sırsıklam olmuştu (ZBB, s.215).*
- *Şaşılacak bir düzenle camiin avlusuna ve Sahaflar'a **gidip geliyorlar** (KS1, s.234).*
- *Anahit içeriye girdiği zaman Ümid'i elleri pantolonunun ceblerinde ve gözleri dağınık camlardan duvara duvardan camlara **gidip gelirken** buluyor (KS1, s.235).*
- *Bir İzmir'e **gidip geliyorum** (KS2, s.239).*

- *Yüzbaşı Demir, başdönmesini, cinsel bunalımını bir kenara koymuş, çelikten bir mekik gibi İstanbul'un dört köşesine **gidip geliyor**, 'ihtilal'in görünmez kumaşını dokuyordu (YTB, s.321).*
- *Yoğunlaşan gölgeler, odada çivid mavisinden acı mora, eflâtundan gece lâciverdine **gidip geliyor** (YTB, s.517).*

Gidip gelen: Bir yere gelip giden kişiler anlamında.

- *Tek fark, camlardan gördüğü, cadde boyunca **gidip gelen**, 'müttefik' devriyeleri; her dakika, bir tecavüz bekliyormuş gibi, tetikte; tepeden tırnağa 'müsellâh' (GP, s.306)!*
- *Şaşırtıcı olan, itfaiye çanlarına ve duman kokusuna rağmen; Kordonboyu'nda, şehrin gündelik yaşanışının sürmesidir: Punta'dan Konak'a, Konak'dan Punta'ya **gidip gelen**, atlı tramvayların, çan sesleri ve kırbaç ısıkları; 'hususî' otomobillerin seyrek de olsa sükûnetle **gidip gelişi**; sahilde 'piyasa yapan' Hristiyan ahali (GP, s.346) ...*

Gidip gidip: Bir yöne doğru yönelerek, devinmek, ulaşmak.

- *Mahmud halbuki, daima o köylümsü inadı ve sağlam bağlantısıyla **gidip gidip** en olmayacak yerlerde Mustafa Kemal'e ekleniyordu (KS2, s.78).*
- *Bize saadetimizin ve herkesin saadetinin anahtarını uzatmak iddiasında bulunanlar utanmadan ve arlanmadan, paramızdan ve iyi niyetimizden faydalıyor; **gidip gidip**, sonra, bir Laleli kahvesinde, bir Beyazıt kahvesinde, aleyhimize akla hayale gelmedik hikâyeler anlatıyorlardı (ZBB, s.151).*
- ***Gidip gidip** pencereden bakıyordu (ZBB, s.154).*

Gidip gidip (gelmek): Sürekli bir yere gidip oradan geriye dönmek.

- *Eski Ankara'nın üstünde o korkak yağmur hâlâ **gidip gidip** geliyordu (KS2, s.35).*

Giren çıkan: Bir yere devamlı olarak giren ve oradan ayrılan kimseler.

- *Otel, bütün ihtişamı ile, parıltılı yaz aydınlığı içindedir: **gireni çıkanı**, caddeyi yansıtan, yekpare camla ve camlı döner kapısında ne istediği belirsiz ne konuştukları anlaşılamayan, ecnebi 'seyyahlarıyla (GP, s.131).*
- *Telefonla Büyük Postahane'nin merdivenlerinde buluşmayı kararlaştırdılar: zarf kâğıt kartpostal satıcılarının kaynaştığı, **girenin çıkanın** belli olmadığı, kalabalıkta (YTB, s.310)!*
- *Ankara, devrilmiş bir arı kovani, **gireni çıkanı** belirsiz. Yaz, ışığının kıvamında alttan alta bir titreşim değişikliği, krom parıltısıyla saydam sarılar arasında delirtici bir başkalaşma süreci (YTB, s.469).*

Girmek çıkmak: Bir yere veya işe sürekli girip, katılıp çıkma durumu.

- *Leon'un bir metres var, Meryem. Evine bin bir türlü adam **girer çıkar** (SA, s.50).*
- *Sonra da bu tertip işlere **girdik çıktık**. Hâlâ da girip çıkıyoruz (SA, s.59).*
- *...ben, diyor, her türlü boka **girdim çıktım**, ama cinayet!? Hayır! Benim işim değil bu. O hıyarlofun işi de değil gibi. İsterseniz yemin edeyim (KS1, s.220).*

Girip çıkmak: Herhangi bir işe veya yere devamlı girmek ve sonra da çıkmak, ayrılmak.

- *Sonra da bu tertip işlere girdik çıktık. Hâlâ da **girip çıkıyoruz** (SA, s.59).*
- *Her şeye koşan Kalfa Nine, ölümle fazla haşırneşir olanların gülümser fütursuzluğuyla odalardan odalara, sofalardan sofalara **girip çıkıyor**, kıvançlı bir mum ışığı gibi pırıl pırıl (YTB, s.139).*
- *Siz, aydınlık sabahlarınızda, en rezil kabahatleri, en katlanılmaz günahları işleyip, kiliseye bir **girip çıkarak** veya iki rekât namaza durarak, vicdanınızı ak pak etmenin yolunu bulmuşsunuz (SA, s.165).*
- *Kahveye cigara, pul, kibrit almak için insanlar **girip çıkıyorlar** (ZBB, s.259).*
- *Kapılar, ikide bir açılıp kapanmaktadır; birileri **girip çıkıyor**, ayakta buluşup, sigara içerek, ciddi ciddi, içerdeki vaziyeti' tartışıyorlar (GP, s.279).*

Girip çıkan: Bir yere uğrayıp sonra da oradan ayrılan kimseler.

- *Kapılar açılıp kapandı, **girip çıkanlar** oldu. Bir telefon zili, katlanılmaz bir diş ağrısı gibi uzuyor. Birileri, mekanizmasını şakır şakır açıp kapayarak, bir tüfeği doldurdular. 'Kafadar' Hakkı'nın önünde renkli bir kitapçık, kapağında folk- lor giyinmiş çekik gözlü bir kızcağız, iri iri Kore harfleri, İngilizce bir başlık: «Guide of Koreas. Üsteğmen Demir'in bakışını yakalayınca, eksilemiyor biraz (YTB, s.63).*
- **Girip çıkan** zabitan ve nefer kalabalığı (GP, s.243) ...
- *Halide Onbaşı kadınlardan zarzor ayrılabilirdi; karargâhın kapısına yürüyor, kapıda, merdivenlerde, **girip çıkan**; çeşitli karargâh eşyasını taşıyan, nefer) ve zabitlerin telâsı (GP, s.295).*

Git git: Hedeflenilen bir şeye ya da gitmek istenilen bir yere durmadan gitmek; zaman geçtikçe, gittikçe anlamında kullanılır.

- *Önceleri, ulan, şöyle böyle bir cinayet olarak gözükiyordu; **git git**, ne hikmetse öyle bir çapraşıklılaştı çetrefilleşti ki içinden çıkabilene aşkolsun (KS2, s.25).*
- *Nasıl olmuşsa olmuş paranın rezil ışıltısı altında bir çizgi tutturmuşuz; **git git** bitmiyen, bitmedikçe alçalan bir çizgi (KS2, s.30).*
- **Git git** fikir değiştirdiler (KS1, s.47).
- **Git git** sinema salonu, seyirciler, oynayan film birer gerçek olmaktan çıkıyor (ZBB, s.95).
- *Kılçık Nâzım **git git** rengini atıyor, Işıklar soluyor (KS1, s.99).*
- *Ağızlığı o ukala ve küstah dikliğini **git git** kaybederek adeta ufalıyor ve eğriliyor (KS2, s.100).*
- **Git git** karanlığın büyüyen egemenliği altında fikir olarak bir o kalmıştı bir de zaman (KS2, s.117).
- *Kâzım ağbiy, seninki böyle böyle diyor, mukayyet ol! İlyas'ın gözlerine **git git** mor lekeler oturdu (KS1, s.134).*
- *Ağzı kupa işareti, kendisi kupa kızı olmaktan çıkıyor. **Git git**, kaşları da siliniyorlar. Bembeyaz alnı, yaldız yaldız dağılan saçları gözlerini büyütüyor sanki (KS1, s.143).*

- Gecenin **git git** sıkıştığını adetâ çitirdediğini duyuyorlar (KS1, s.149).
- Karnında rezil bir öğürme istidadı olarak dolaşıp duran sancı **git git** şiddetli bir ishal sancısı halinde soysuzlaştı (KS2, s.155).
- Bekir, **git git**, onu tedirgin eden bu manasız ve yıldırıcı oyuna iyice kendini kaptırıyor; gözlerinde kıvılcımlı bir sevinç belirliyor; bütün masaya ve masadakilere hâkim olacak bir şekilde ayağa kalkmış sarhoşluğunu büyütüyor (KS1, s.160).
- **Git git**, düğmeye basıp hemşireyi çağırmayı öğrenecek gelen nedense hep Hemşire Julie, kınalı kızıl bir kocaman çekirge, tırtıllı ellerinde bir bardak su, bakışları soğuk, değmesi sırt ürpertici (YTB, s.163).
- Sonraki buluşmalarında, Yüzbaşı Demir bu sözlerin kaynağını öğreniyor: geçen sonbahar Tuzla'daki Uçaksavar Okulu'nda iki yüzbaşı, Dünder Seyhan'la Orhan Kabibay, bir teşkilat kurmayı kararlaştırmışlar, **git git** çoğalmışlar da, neredense bir yerden uçları Yüzbaşı Aziz'e değişiyor, o da katılıyor aralarına (YTB, s.204).
- Fakat Selma'nın irkilmişliği, kibar ama yabancı davranışı **git git** yumuşuyor, ana çekirdeği sertliğini kaybediyor, dağılıyordu (KS2, s.206).
- **Git git** adamın bilgisizliğine ve gericiliğine öfkeleniyorsun (KS1, s.209).
- Kapıdan **git git** yeni müşteriler parıldıyordu (KS1, s.237).
- Sonra **git git**, binlercesi: hem ağlar mı acaba (KS1, s.270)?
- Delikanlının önce hayata bakışı değişti, yumuşadı mı acaba, umulmadık köşelerden ışıklar toplayıp aydınlandı biraz, **git git** davranışlarına yansıdı bu değişme, üzerine sinen ürkeklik dağıldı, içini oyan güvensizlik gitti; sonunda ne görsün, giyimi kuşamı bile eskisinden farklı üniformalı olduğu zaman, Ümid pek sesini çıkarmıyordu ama, Japonya'dan alınmış 'Amerikan' gömleklerle onu sivil gördü mü hoşnutsuzluğunu saklamıyordu hiç (YTB, s.280).
- Hakcası, başlangıçta Yüzbaşı Demir'i Suat'ın 'renkli ve dolgun güzelliği' çarptıysa, **git git**, Ümid'in savrukluğu ve düzensizliğiyle ister istemez karşılaştırdığı bu titizliği etkiledi (YTB, s.338).

Gitmek gelmek: Bir yere devamlı uğrayıp oradan geri ayrılma durumu.

- *Bekir içinden gülümsüyor. Başı önüne eğik: -Sıktı, diyor. Zehra, şunu götürse artık, Zehra gerçekten onu götürdü. Ama daha bir zaman sonra. Daha bir zaman Kazım barın ortasında kan ter içinde, gözleri fırlamış, burun delikleri şişmiş, yumrukları sıkılı, karşısına kim çıkarsa parçalamağa hazır, **gitti geldi**, homurdandı, kişnedi (KS1, s.83-84).*
- *Madam Atina'ya **gider gelir** (KS1, s.106).*
- *Beyoğlu caddesinde bir boy **gittik geldik** (SA, s.230).*
- *"...Şark Cephesi Kumandanı Kâzım Karabekir!.." Bir süre sustu; salonda, gürül gürül yanan sobanın, çıtırtıları; birkaç adım **gitti geldi**, soruyor (GP, s.282) ...*

Gölgeleye gölgeleye: Gölgeleyerek.

- *Birlik basılmadan önce bir gün Felâh-ı Vatan Gurubu'ndan Serez'li Yüzbaşı Şefik bey gazeteye uğramış çok bilmiş gülümsemesini osmanlı bıyıklarıyla **gölgeleye gölgeleye** : Bu günler, demişti, fevkalade günler (KS2, s.46).*

Gördü görelî: Bir kişiyi gördüğü andan itibaren.

- *Ümid üstüne başına silkelenmiş dutlar gibi dökülen Madam'ın yarı ermeni Türkçe kelimelerini, divanın üstündeki İntimite, İçi Paris gibi Fransızca dergileri, pencerenin içerisinde kıpkızıl parlıyan elektrik sobasının yalayıcı sıcaklığını bir türlü yerli yerine koyamıyor; Madam'ın **gördü görelî**, daha doğrusu Mahmud'un nişanlısı olduğunu söyledi söyliyeli yeniden acı bir Marmara ıssızında çalkalanmakta olan başsız bir cesedin yalnızlığını yaşıyordu (KS2, s.17).*

Gülümseye gülümseye: Gülümseyerek.

- *Adnan bey, gözünde siyah güneş gözlükleri geniş yüzü ve düzgün taranmış saçlarıyla **gülümsiye gülümsiye** içkisini yudumluyor, eskimiş kadife sesiyle (KS2, s.192).*

Gülüşe konuşa: Mutlu ve neşeli bir şekilde gülüşerek konuşa konuşa.

- *Pijamayı giyerken, bahçede, Ümid'le Suat'ın **gülüşe konuşa** sofrayı topladıklarını işitiyor (YTB, s.445).*

Gülüyor gülüyor: Sürekli gülmek eylemini gerçekleştirmek.

- *Hernandez çılgın demiyor tabii. **Gülüyor gülüyor** (ZBB, s.222).*

Harıl harıl: Sürekli, aralıksız olarak, büyük bir güçle.

- *Öbürleri hâlâ pencerenin kör aydınlığına eğilmiş **harıl harıl** konuşuyorlar. İbrahim hiç bir sebep yokken, yine öteki sesiyle (KS1, s. 35) ...*
- *Ne zaman ciddiye almamıştı ki! **Harıl harıl** kurmaylığa hazırlanan, 'günün birinde, adı tarih kitaplarına geçecek bir komutan olmayı' kuran genç bir adamın komutanlığı ciddiye almaması olası mı (YTB, s.55)?*
- *Adama **harıl harıl** dudaklarını yediriyor; biraz sağ memesini yediriyor; kuyruk sokumunda rezil bir ter yumuşaklığı, üşümeye benzer ürpermeler duya duya portföyün lira gözlerinden onluk ve yüzlük dolarlar, iki adet Yunan Krallığı posta pulu, irili ufaklı tüccar kartvizitleri bulup çıkarıyor (KS2, s.63).*
- *Siyah kafkas biçimi pijamalarınınla **harıl harıl** geceye karışıyor, çakmağınla her defasında uzak uzak yankılanan eski yanlışlıklarını aydınlatıp bir yandan iç çizgilerindeki eğrilikleri düzeltmeğe, bir yandan düpedüz kendini düzeltmeğe çalışıyorsun (KS2, s.76).*
- *Bir yanı **harıl harıl** votka şişesini açmakla elini yüzünü yıkamak arasında gidip geledursun, öbür ve asıl önemli yanı kendini de şaşırtan bir ısrar ve merakla kapı komşusu o büyük bulduğu bekliyordu (KS2, s.91).*

- Zira Türkan'a ulaşmak üzere olduğunu zannettiği günün sabahında, içinden **harıl harıl** çıkmağa uğraştığı bu cehennem lunaparkından ayışığı mavisi bir sarışın onu açıkça ve yeniden kurd hayatına çağırıyordu (KS2, s.96).
- **Harıl harıl**, en ünlü ihtilâl marşlarından, birisini çalmaktadır (GP, s.97).
- Kara listeye almışlarmış, hah hah hah, peki neden The National Bank **harıl harıl** Tauber und Kleist'le işbirliği imkânları arıyor (KS1, s. 109)?
- Akın profilini tamamen kaybetmiş, kirli sarı bir uykusuz suratıyla **harıl harıl** nereye gideceğini arıyor ve bulamıyor (KS2, s.121).
- Oysa Aysel başını yastığına vermiş şaşırtıcı ve ümitsiz bir gayretle, zihninden, o eşyadan bu eşyaya: masadan gardıroba, gardıroptan perdelere koşuyor, ve kenar çizgilerinde melun bir diş ağrısı gibi gittikçe daha çok parlayan o radyum ışığını **harıl harıl** silmeğe, söndürmeğe çalışıyor (KS1, s.127).
- Bu onun ticari işlerine de yarıyor. Zaten bu bakımdan **harıl harıl** Freddy'yi ele geçirmeğe uğraşıyoruz: o bir yandan ben bir yandan (KS1, s.164).
- **Harıl harıl** kendisini arıyor (KS2, s.168) ...
- İpek mendilini çıkarmış, **harıl harıl**, terini silmektedir (GP, s.170).
- Kararıyor sonra: ... herkes **harıl harıl** harcanmakla bir şey yapmak arasındaki sınırı bulmağa çalışıyor (KS1, s.177) ...
- II. Grup Muhalefetinin mebusları, **harıl harıl**, İsmet Paşanın 'derakap azlini' istiyorlar (GP, s.187).
- **Harıl harıl**, ilk gördüğü andan beri içinde büyüyen yakınlık duygusunun nereden doğabileceğini araştırıyordu: ...hay Allah gözüm sırtıyor yahu, yapmacıksız inceliğini, hüznü durgunluğunu, zeytin yeşili esmerliğini... Başka bir hayatta, dayanılmaz şartlar altında sanki beraber olmuşuz; müthiş, tarife sığmaz heyecanlar çekmişiz. Olacak şey mi? Ne dedi 'Zizi Yüzbaşı' bu kız Avrupa' dan birkaç yıl önce dönmüş, ben oralara adımımı atmadım, İstanbul'da yaşadığım müddet belli, peki nasıl oluyor da> (YTB, s.193) ...
- Selma yumuşak ve soylu güzelliğini mavi sabahlığıyla yarı yarıya örtmüş **harıl harıl** meşguliyetini üretiyor, hiçbir çatal sapından ya da tabak beyazlığından tavanları yüksek herhangi bir Parkotel salonunu hatırlamak istemiyordu (KS2, s.195).

- Burnunun dibinde **harıl harıl** sigarasının dumanını yiyen Olcay'ı görüyor (KS1, s.198).
- **Harıl harıl** bir yerleri uçurmayı tasarlıyordu (KS2, s.209).
- Demir'in Bursa'daki yaşantısını değiştiren rastlantı bu kahvede oldu bir gün, ikinci, belki üçüncü geliyordu, sivil, can adamakıllı sıkın, cebinde bir roman, içeriye daldı ki kimseler yok, sadece köşedeki masada **harıl harıl** birşeyler yazan kır saçlı bir adam: kül tablasında cigara ölümleri dağ gibi yığılmış, koltuk değneği yanındaki masaya dayalı, bağa gözlükleri ikide bir burnuna düşüyor (YTB, s.238).
- İki saattan beri kendini **harıl harıl** kendinden itiyor, ama bir türlü düşüremiyordu (KS1, s.255).
- Derken bir de bakıyor artık kafası buradan bir ayak evvel kaçabilmek için **harıl harıl** çareler aramakla meşguldür (ZBB, s.256).
- Bir tarafıyla da **harıl harıl** gerçeğe dönmek gayretleri (KS1, s.262) ...
- Bir de perşembeyi beklemek. **Harıl harıl**, bir sıtma nöbeti gibi, perşembeyi beklemek (ZBB, s.263).
- Bir yanıyla **harıl harıl** vaktin çok geç olduğunu, kalkıp gitmesi gerektiğini düşünüyor (KS1, s.267).
- **Harıl harıl** konuşuyor (GP, s.301) ...
- Bloknotlarıyla, facianın resimlerini çekmeye çalan izlenim toplayan ecnebi gazeteciler: bunların arasın da ayağının tozuyla vaka mahalline koymuş Jimmy Fowler ile Marie-Laure Oiselet. Jimmy Fowler elinde kalemi, dışlerinin arasında piposu, **harıl harıl** not alırken soruyor: "...bir iddiaya göre, yangını Türkler çıkarmış, yanan semt Hristiyan semti, yarı Avrupalı (GP, s.350)!
- Camlardan şafağın saldırgan pembeliği **harıl harıl** içeriye doluyor, ampullerin kanı çekiliyordu (YTB, s.376).
- Öpüşmenin birini bitirmeden, öbürü. **Harıl harıl**, şehvet üretiyorlar (YTB, s.465).

Heceleye heceleye: Bir sözcüğün hecelerini tek tek söyleyerek.

- *Gözlerini aç a aç a, kelimeleri **heceleye heceleye**, ona yaşantısını ve serüvenini anlatı. Demir, hiçbir şey anlamadığını sanıyor, bundan epeyce de utanıyordu (YTB, s.20).*
- ***Heceleye heceleye**, alçak sesle manşeti okudu (GP, s.69).*
- *Orhan Ural'ın 'Pazarola Hasan Bey' ini **heceleye heceleye** okumaya daldı mı, annesiyle olan gizli dargınlığını oğluna bile açıklamış olurdu (YTB, s.81).*
- *Feyzullah Efendi'nin tesbihiyle, nargilesiyle, **heceleye heceleye** gazete okurken dudaklarını oynatmasıyla alay edip durmadılar mı (YTB, s.130)?*

Hıçkıra hıçkıra: Hıçkırık tuta tuta, hıçkırarak.

- *Gider neresi olduğu bilinmez bir yerlerde binlerce lira kaybeder gelir kocasının ayaklarına kapanır **hıçkıra hıçkıra** ağlar. Olsun (KS1, s. 60)!*
- ***Hıçkıra hıçkıra:** babamdan, diyor, babamdan af dilemeliyim (KS2, s.71).*
- *Bekir'in **hıçkıra hıçkıra** ağlaması oracıkta bir şeyleri kırıp eziyor, bir şeyleri değiştiriyor (KS2, s.86).*
- *Şöyle böyle ağlamak zannetme sakın, **hıçkıra hıçkıra** (KS2, s.175)!*
- *Sonra masaya kapanıp **hıçkıra hıçkıra** ağlamıya, aynı şeyi yüz bin defa tekrarlamıya koyuldu (ZBB, s.216).*
- ***Hıçkıra hıçkıra** ağlamaya başladı ağlamaya başladı (KS1, s.243).*

Hırıldaya hırıldaya: Devamlı hırıltılı sesler çıkararak.

- *Kılçık'ın iyice tıkanan genzini açabilmek için **hırıldıya hırıldıya** suratına tükürdüğü küfürleri vergiden kaçırılmış ince ve gizli kazançlar lezzetiyle sineye çekerek (KS2, s.138).*

Isıra ısıra: Sürekli olarak ısırma eylemini yapma, ısırarak.

- *Bir Sanat Enstitüsü'nün bahçesinde "mec- cani leyli" bir talebenin dudaklarını **ısıra ısıra** böyle bir takım çengellerden nasıl kurtulmağa çalıştığını bilebilir misiniz (ZBB, s.55)?*
- *Yüzbaşı Cevdet, donmuş parmak uçlarını sarmısak dişleriyle **ısıra ısıra** canlandırmaya çalışırken, diyordu ki: ...ceddine rahmet, bizim Albay bap adam. Geçende ne dese beğenirsin, Taarruz icab etti mi, Amerikalılara düz arazi veriliyor' dedi, 'bize nerede çetin, tahkimatı rabitalı dağ tepe varsa, orası. Onlar muharebenin safasını sürüyorlar, biz cefasını çekiyoruz. Bugün bize kök söktüren tahkimatı hele bir düşün kurban, Cello haksız mı» (YTB, s.198)?*
- *Dediklerini hatırlamak Demir'i yıktı, kılcal bir damarı mı koptu, bilinmez bir yerinde incecik bir kemiği mi kırıldı ne, kendini tutamadı, yumruklarını **ısıra ısıra** bir süre sessizce ağladı (YTB, s.201).*
- *İki yıl önce Saray Sineması'na gelen Elen Opereti'nden bir adam pabuç büyüklüğündeki bir yaprak sigarasını **ısıra ısıra** ona elverişli bir iş teklifi yapmıştı (KS1, s.202).*
- *Bakırköy treninden salıverilmiş yolcular parmaklarını **ısıra ısıra** meydana çıkıyor (KS2, s.209).*
- *Beygir Kazım yumruklarını **ısıra ısıra** gülüyor (KS2, s.227).*
- *Ahmet Ziya bey, piposunu **ısıra ısıra**, o gece ne demişti (YTB, s.454) ...*
- *Miralay Ferid bey'den söz açılmasa iyi ya, elde mi? Kemküm ede ede Demir 'hicranını' dile getirmeye çabalıyor; ağlamamak için dudaklarını **ısıra ısıra**, Suat, 'ihtiyarın' son günlerini anlatıyor (YTB, s.481).*

Islata ıslata: Islatarak.

- *Ucu çiğnenmiş, güdük bir kurşun kalemiyle, Oktay, anlaşılmaz bir cebinden çıkardığı zımbalı bir defterin sayfelerine bir yandan tek tek adamlar çizecek; ama nasıl, iyice çürümüş akmış, elleri ayakları bozulmuş adamlar; saçları usturayla alınmış bol dudaklı kadınlar çizecek; bir yandan sigarasının kâğıdını*

diliyle **ıslata ıslata**: -niye mi, diye bir cevap yakıştırarak, korkuyorlar da ondan (KS1, s.148).

İçe içe: İçine çeke çeke.

- *Önde Olcay. Yine sigarası ağzında. Adeti üzere dumanını **içe içe**, içinin çetrefilliğini Akın'ın kulağına döküyor: -insanları kadın erkek diye kesin çizgilerle ayırmak niye? Sersemce bulmuyor musun (KS1, s.195)?*

İkide bir: Devamlı, sık sık.

- *Aklının almadığını **ikide bir** tekrarlıyor: ...nasıl korkmazlar, nasıl cüret edebilirler? Karakol'a iki adımlık bir yerde (KS1, s.10)?...*
- *Türkçeyi unutmamış. Türkleri sevmediğini **ikide bir** tekrarlar durur (SA, s.18).*
- *Şaşkınlığıma, vakit vakit sersemce sayılabilecek direnişime, **ikide bir** çevremden gelen sapık baskılara kapılışıma rağmen pekâlâ ben onun aradığı kadın olmaya doğru gidiyordum (KS2, s.19).*
- *Abduş **ikide bir** göğsü bağı açık kapıda peydahlanıyor, ikisini, uydurabilirse üçünü yükleniyor; kaldırıp içeriye götürüyordu (KS2, s.21).*
- *Şahsen gazeteci kısmına bir düşmanlık duymam ben, **ikide bir** ayaklarımıza dolaşmasalar iyi olur ya, dolaşmalarından da pek bozulmuyorum; ne var ki böyle bulaşık, pis ve kokusu sonradan çıkacak işler de pek ileri gitmeseler daha tatlı olmaz mı (KS2, s.26)?*
- *Üsteğmen Demir, jeep'te, şoförün yanındaki yerine oturmuştu: çenesi sımsıkı kilitli, gözleri **ikidebir** dizlerine kayıyor: orada, Kara Başefendinin gömerken şehitlerden toplayıp, hareket ettikleri sırada eline tutuşturduğu, ufak tefek: kasaba işi iki cüzdan, biri kanlı iki künye, gönderilmek üzere hazırlanmış bir mektup (YTB, s.36)!*
- *Riviera afişini hart hart ısırtıyor, koparıyordu. Ha, **ikide bir**, bir zil sesi: Otelin kapısı açılıyor, kapanıyor: ve her seferinde, ensenize bir törpü sürülmüş gibi bir zil zırlıyor (ZBB, s.47).*
- ***İkide bir** çat kapı ne o (SA, s.56)!*

- *Haydi bakalım, şimdi de vellaht profili **ikide bir** yüzünden kayıyordu* (KS2, s.65).
- ***İkide bir**: Cemiyetin dışına çıkmak, derdi, insanların budalaca münasebetlerini dışardan seyretmek* (SA, s.67).
- *Sonra Şair mi ne, o ediyor **ikide bir*** (KS2, s.82).
- *Hayatından memnun. **İkide bir** boynum sarılır: "Ah Meryem abla" der "sen olmasaydın..." Ben onu okşar, ağzından öperim* (SA, s.86).
- *Bu dilsizler lunaparkının üşümüş havasına yukardan **ikide bir** tüküren yıldızlar. İstanbul, dünya üzerindeki yerinde, pusmuş* (KS1, s. 94).
- ***İkide bir** İdare'den çağırıyorlar, bize nasihatlar ediyorlardı* (ZBB, s.103).
- *Uykusunda gülümseyecek. Zehra hem sofrayı hazırlayacak hem de **ikide bir** kapıdan ona bir göz atıp* (KS1, s. 104) ...
- *Şimdi yine ter içindeydi. **İki de bir** gülümsüyor, ama bana değil tabii, ve durmaksızın* (SA, s.104) ...
- *Yağmur yağıyor ve Meryem mühim işine devam ediyor; **ikide bir** yüzünü buruşturuyor, kaşlarını çatıyor yahut bir şeye şaşmış gibi hayretle kaldırıyor* (SA, s.105).
- ***İkide bir** omuzlarını kaldırıyor: Çabuk olun, diyordu, çabuk olun canım! Saat bire geliyor, yemeği Boğazda yiyeceğiz, bir yer biliyorum* (SA, s.112).
- ***İkide bir** orkestrayı yöneten adamcağız mikrofonun kulağına eğiliyor ve yeni bir şarkının adını söylüyor* (ZBB, s.115) ...
- *Yüzünün alt taraflarından bir yerlerden **ikide bir** bulaşık, adeta çirkin bir kurukafa sırtmasıyla onları destekliyor, fakat bir manada rezil ediyor* (KS2, s.116).
- *Elbette korkuyorum. Ne ya? Oyun mu oynuyoruz? Sizin etrafınızda vızır vızır hafiyeler dolaşsa korkmaz mısınız, ha, söyleyin bakalım, korkmaz mısınız; evinize acayip adamlar gelip **ikide bir** kapınızı çalsa, söyleyin erkekçe söyleyin, korkmaz mısınız* (SA, s.133)?
- *Öbür conî, kıza yanağını yapıştırmış ha bre bir kovboy şarkısı geveliyor, **ikide bir**, kemancıyı göstererek, kıza bağırtıyordu* (SA, s.156).
- *O yüzden mi **ikide bir** camı indirip dışarıya tükürmesi* (KS2, s.231) ...
- *Ayrıca **ikide bir** bardaklarının üzerine devrilen öteki adamı da gözü ısırtıyor* (KS2, s.162).

- *Kapı **ikide bir** açılıyor kapanıyor: Girenler, çıkanlar. Her açılışta başımı kaldırıyor: "Şimdi Ayhan..." diye içimden geçiriyorum: "Başında beresi, sırtında trençkotu" (SA, s.171).*
- *Mesela El-Barudi neden öyle **ikide bir** dönüp dönüp bize bakıyor (ZBB, s.177)?*
- *...geciktim Yüzbaşım, affedersiniz! Hanidir yola çıkacağım, gazetede oyaladılar: **ikide bir** Ankara arıyor, Menderes, Ekrem Hayri'yle Karaosmanoğlu'nu partiden atacakmış. Genel Merkez'de sorguya çekilmişler, İspat Hakkı önergesinden imzalarını geri almaları isteniyor, reddetmişler (YTB, s.190)!*
- *Yankoviç omuzları düşük, saçları darmadağın gelip uykusuna giriyor. Sırpça bir şeyler anlatıyor. **İkide bir**: -Marija!.. diyor, Ah Marija (ZBB. s.202)!*
- *Karşısında, kalabalık beyaz kaşları **ikide bir** alnına yükselerek konuşan ihtiyarı, sıvının yoğunluğu ve kıvamı arttıkça daha zor seçebiliyor (KS2, s.204).*
- *Yemekten sonra, yeniden Kore soğuktan taş kesilmiş ölümler, pirinç tarlalarının dondurucu bataklığı, **ikide bir** hedefini şaşırان Amerikan topçusu (YTB, s.215)!*
- *Durup durup, **ikide birde**: Ahh! diye uluyor, Ah Semahat (SA, s.232)!*
- *Demir'in Bursa'daki yaşantısını değiştiren rastlantı bu kahvede oldu bir gün, ikinci, belki üçüncü geliyordu, sivil, can adamakıllı sıkın, cebinde bir roman, içeriye daldı ki kimseler yok, sadece köşedeki masada harıl harıl birşeyler yazan kır saçlı bir adam: kül tablasında cigara ölümleri dağ gibi yığılmış, koltuk değneği yanındaki masaya dayalı, bağa gözlükleri **ikide bir** burnuna düşüyor (YTB, s.238).*
- ***İkide bir** burnunun dibindeki barmen kadını çağırmak için avazı çıktığı kadar haykırıyor (KS1, s.255) ...*
- *Kapılar, **ikide bir** açılıp kapanmaktadır; birileri girip çıkıyor, ayakta buluşup, sigara içerek, ciddi ciddi, içerdeki vaziyeti' tartışıyorlar (GP, s.279).*
- *Belirgin bir terlemesi olmadığı halde; **ikide bir**, ceketinin ön cebinden çıkardığı ipek mendille, şakaklarını ve boynunu kuruluyor (GP, s.282).*
- *Ahmet Ziya, birasından birkaç yudum alıyor; Mustafa Eşref'in, Gâzi'den söz açıldı mı, ecnebilerin yaptığı gibi, **ikide bir** 'Kemal' demesi, onu rahatsız etmektedir; tepelerindeki kristal avizenin, etrafa dağıt tığı yansımalar, renk*

renk; kırmızı, mavi, sarı; âdeta gökkuşağı bir orada, bir burada; insanın gözünü alıyor (GP, s.302).

- Gazi kesti, onarmak amacıyla aygıtın söktüğü parçalarını yerli yerine taktı, vidaları ingiliz anahtarıyla sıkıştırdı. Bu şofben **ikide bir** böyle aksar, her seferinde daha kapıdan Ümid'i kötümser yüzü: <...Demir, biliyor musun, şofben yine bozuldu> (YTB, s.302).
- Latife; yüzünde sürekli bir gülümseme, arka koltuğa yan gelmiş, mutluluktan uçmaktadır: eli, **ikide bir** boynundaki madalyonda; bu arada, dudaklarına götürüp öpüyor (GP, s.339).
- Piposu, duman duman çevresine hoş bir koku yayıyor; Marie Laure Oiselet ise, **ikide bir** su mavisî gözlerini, vizörüne uydurup baktığı makinesi ile fotoğraf çekmektedir (GP, s.340).
- Bir adım yaklaşıyor gözleri, uçsuz bucaksız bir deniz ufkuna bakıyor sanki, o kadar boş, öylesine sisli, ağzının sol ucunda **ikide bir** alt dudağını çeken bir tik, sakalında ecza kokusu (YTB, s.388)!
- Gözleri parlak, diplerine ayna tutulmuş sanki, menekşe rengi loşluklarda fosfor yeşilleri kaynaşıyor, **ikide bir** ateş sarıları (YTB, s.450).

İlmik ilmik: Bir şeyin detaylı ve dikkatli bir şekilde adım adım yapılması.

- En öteki sesiyle gecenin neresinde bıraktığını bilmediği iç yalnızlığını bulup **ilmik ilmik** üretiyor (KS2, s.29).
- İbrahim düzgün bir çalışma hayatını, **ilmik ilmik** örülecek bir fikir ve düşünce hayatını karalayıp sıçramalarla geliştirecek böyle bir kâr ve kazanç hayatına özenince bu yüzden hakarete uğramış gibi oldu (KS1, s.168).

İnceldikçe incelmek: İncelerek.

- Maide Amerikan bardaki likörleri birbirine karıştırıyor; **inceldikçe incelmış** dudaklarını uzatarak şişe yeşili büyümlü bir içki içiyor (KS2, s.233).

İnip binmek: Bir şeye binip sonra ondan ayrılmak.

- *Hepsine ayrı ayrı yolcular **iniyor biniyor** (ZBB, s.9).*
- *Sakalları kır kır uzamış geçkin memurlar **inip biniyorlar** (SA, s.33).*

İnip çıkmak: Aşağı yukarı sürekli olarak gidip gelmek, azalıp yükselmek.

- *O da lâf mi, bütün değerli kağıtlar'; borsada, şaşılacak bir hızla **inip çıkıyorlar** (GP, s.91).*
- *Açık kapıdan, gazetenin her zamanki sesleri: merdivenlerden **inip çıkanlar**, akıl almaz bir hızla yarışan iki daktilo, vırt zırt telefonun zili (YTB, s.504).*

İnip kalkmak: Aşağı yukarı hareket etmek.

- *Ponponlar beyaz tüy yumak gibi **inip kalkıyorlar** (SA, s.70).*
- *Gazi Paşanın, koltuğun üstünde duran sağ elinin orta parmağı, muttarit darbelerle **inip kalkıyordu**; birden, sözünü keserek sordu (GP, s.284) ...*

İstasyondan istasyona: Bir istasyondan diğer istasyona çok sık gidip gelmek.

- *...Kafkaslar, kızdırılmış devasa bir arı kovanı gibi, uğulduyordu; onların kendi aralarında oluşturdukları 'sosyal aile'; Batum-Tiflis-Bakü müsellesi içinde; köhne trenlerin canhıraş çığlıkları, ağır duman kokularıyla: **istasyondan istasyona**, mekik dokuyor: kimisinde, perde perde bastıran, çekirdekli bir yağmur; kimisinde dumanı üstünde, pirinç semaverler; kimisinde, yorgunluğuna yenilmiş, tahta sıralarda 'kestiren' yaşlı köylüler: dört dörtlük sakal, genizden horlama, öksürük (GP, s.388)!*

İsteyip isteyip: Bir şeyi hep söylemek istemek ancak bu isteğinden sürekli vazgeçmek.

- *Oysa Türkân için için İbrahim'le ilgili, hem de şöyle böyle değil adamakıllı ilgili bir cümle tutuyor; söylemek **isteyip isteyip** her seferinde vazgeçiyormuş.*

Fakat Şişli'de tramvaydan inip Mecidiyeköyü'ne doğru yürümeğe başladıkları anda birdenbire değişik bir sesle: -Sabah, diye soruyor, ne oldu (KS1, s.74)?

İstiyor istiyor: İsteme arzusunu sürekli hissederek.

- *Ağzı cigaradan apacı idi. Dişlerinin arasında beş altı küfür çakıltaşları gibi tekerleniyordu. Bir tanesini yakalamak **istiyor, istiyor**; tam yakalayacağı sırada asıl tutmak istediğinin ötekisi olduğunu anlıyordu (ZBB, s.145).*

İte ite: Devamlı bir şekilde iterek.

- *Yuvarlak beyaz gözlerini Aysel'e doğru büyüte büyüte; kendini her şeye rağmen iç tartışmalarına kapılmış yakaladıkça tekrar o burnunun ucu incecik terlemiş güzel boşluğuna **ite ite** (KS2, s.163)!*
- *Orada da, aynı şey duvarları **ite ite** genişleten çigan kemanlarının iç bayıltıcı çalkantısını yarıp masaya oturuyorlar ki, tepelerinde, katana kalçaları, boyalı kaşlarıyla beyaz Rus madam: <...bonjur Madam Aysel, çoktan gelmediniz> (YTB, s.231)?*
- *Çok geçmeden komando timinin genç subayları ele geçirdikleri ilk 'canlı hedefleri' makinalı tabancalarının namlularıyla **ite ite** Harbiye'ye getirmeye başlayacaklardı (YTB, s.421).*

(Gözlerini) **kaçıra kaçıra:** Göz teması kurmadan, sürekli gözlerini kaçırarak.

- *Bakışlarını **kaçıra kaçıra:** - Kusura bakmayın kendimi tutamadım, diye bitştirecek, zahmet oldu (KS2, s.95).*
- *Gözlerini **kaçıra kaçıra** davrandı (KS2, s.123).*
- *Söyleşi koyulaştıkça Ümid ne kadar rahatlıyor, aralıksız renk değiştiren bakışları nasıl anlamlı ve ısrarlı, yakınlığı nasıl sıcak ve içten oluyorsa, Demir o kadar içine kapanyor, alışmadığı bir serbestlikle üstüne gelen bu genç kadından, gözlerini **kaçıra kaçıra** saklanmaya çabalıyordu (YTB, s.199).*
- *Demir, gözlerini, Ümid'in ışığa baktı mı kılıç grisine, yağmur karanlığa baktı mı tesbih böceği kabuğuna dönen gözlerinden **kaçıra kaçıra** konuşuyor, biraz*

yara izini saklamak çabasından bu, daha çok etkilenmek korkusundan; çünkü Ümid onu, ağızlığı yine öyle dişleri ile uzun parmakları arasında, burun deliklerinde incecik bir duman çizgisiyle dinliyor; konuyla hiç ilgisi olmayan şeyler söyleyerek, zaman zaman şaşırtıyor: —...üniformayla yakışıklı olmak kolaydır derler, siz üniformasız da değme aktörden yakışıklı sayılırsınız> (YTB, s.215).

- Onun gözlerini **kaçıra kaçıra** söylediklerini: bu pansiyona yerleşirken en fazla dört yılda Üniversite'yi bitirip Balıkesir'e döneceğimi hesaplamıştım (KS1, s.225).

Kaldırıp kaldırıp: Kaldırarak.

- Şiddetli poyraz, üç gündür göz açtırmadı, düpedüz fırtına: rüzgâr, azgın dalgaları **kaldırıp kaldırıp**, tepeden tırnağa köpük, hisimla rıhtıma vuruyor (GP, s.21).
- Çarpışması geçen gün, ne kadar kendisini Lahkimat'la avutmaya zorlasa, **kaldırıp kaldırıp** onu Daichi Otel'i'nin renkli konforuna, Ginza Caddesi'nin ışıklı reklamlarına; daha da kötüsü, buz beyazı dişleriyle nazik bir organı ağzında tutarmış gibi yaprak sigarasını usulca ısırın Mamasan Shamisen'in büyüülü salonuna atıyor (YTB, s.119).

Kalkıp kalkıp: Kalkarak.

- Akşam sabah, **kalkıp kalkıp** oğlunun boynuna sarılıyor; sıralı sırasız, tombul, paluze beyazı ellerini göğse açıp 'yegâne oğlunu kendisine bağışladığı için Cenab-ı Hakka hamd-ü sena ediyor' : <...ya maazallah, yaran biraz daha ağır olsaydı da, rahmetli Hayrullah amcan gibi şehit düşseydin, ben ne yapardım? Şu kaba, hissiyattan nasipsiz babanla> (YTB, s.235) ...

Kapıp kapıp: Kaparak.

- *Lodosun harıltısı klaksonları, kilise çanlarını, ezanları **kapıp kapıp** gidiyor; şakırtılı basıncıyla yağmur, dolmuşları, otobüsleri, tramvayları yamyassı ediyordu (YTB, s.281).*

Karıştıra karıştıra: Elle yoklamak, karıştırmak.

- *Köhne bir daktilo, tozlu bir ampul, bir kaç afiş ve bir de sabahtan akşama kadar eşikte burnunu **karıştıra karıştıra** bitiremeyen tuluat artığı bir ihtiyardan ibaret film şirketleri (KS2, s.50).*

Kaşınıp kaşınıp: Sürekli kaşınarak.

- *Recai bey **kaşınıp kaşınıp** duruyordu. Kulaklarından, burun deliklerinden siyah kıllar fışkırmıştı. Kolalı yakası boynunu çepçevre kesiyor, damarları urgan urgan kabarmış (KS1, s.137) ...*

Katıla katıla: Aralıksız, çok fazla, içinden gele gele gürültülü bir şekilde.

- *Sulhi boğulacakmış gibi **katıla katıla** öksürüyor: Kimmiş, diye soruyor, seni angaje eden patron? Pek merak ettim (KS1, s.200).*

Katıltı katıltı: Kişinin karşısındakini aralıksız ve gürültülü içinden gelerek güldürmek.

- *Hem de nasıl güldürüyor. **Katıltı katıltı** (ZBB, s.232).*

Kayı kayıveren: Ortaya çıkarak, kayarak.

- *O boyasız süssüz hâliyle bile ne kadar etkileyici bir kadın sabahlığından **kayı kayıveren** dolgun göğüsleri, ağır kımıldanışlarıyla adamı sarhoş eden yuvarlak kalçaları (YTB, s.405)!...*

Kayıp kayıp: Kayarak.

- *Cam kırıklarına benzer, kesici, acıtıcı bulutçukların aynalı bir su yüzündeki çakıllar gibi **kayıp kayıp** gittikleri beş nefeslik bir gökyüzü (ZBB, s.7).*
- *Küçük, siyahları kaybolmuş gözlerinden gözyaşları tozlu sakallarına **kayıp kayıp** iniyor (KS1, s.219).*
- *Yüzünün yarısı bayrak alı, yarısı firuze mavisi, Burun delikleri genişlemiş. Gözleri, takma kirpiklerin lacivert perdesi altında, **kayıp kayıp** gidiyor (YTB, s.228).*
- *Kendini tutmasa, alaycı sarhoş bakışları kıvrık siyah kirpiklerinin arasından **kayıp kayıp** giden şu şımarık zengin çocuğunu bir vuruşta duvara yapıştırabilir (YTB, s.276).*
- *Yüzünün yarısı bayrak alı, yarısı firuze mavisi. Burun delikleri genişlemiş. Gözleri, takma kirpiklerinin lacivert perdesi altında, **kayıp kayıp** gidiyor (YTB, s.377).*

Kayıp kayıp: Aklı kayarak, dalmak.

- ***Kayıp kayıp** o müthiş dayak gecesine gidiyor (KS2, s.238).*

Kaynaya kaynaya: Kaynayarak.

- *Besbelli hoşlanmıyor bu Ayhan lâkırdısından, bıraksan ya herif! Olmaz ayıbalığı gibi **kaynaya kaynaya** bir Ayhan'dır tutturdu (SA, s.91).*

Kemire kemire: Sert bir şekilde az az kopararak.

- *İpek böcekleri sonra, dut yapraklarının yoğun yeşilliğini inanılmaz bir oburluk, şaşırtıcı bir çalışkanlıkla **kemire kemire** büyüyen, günün birinde kendilerini bulut beyazı kozalar örmeye kaptıran ipek böcekleri! Bunlar başlarını sallaya sallaya ısıltılı salyalarıyla kozalarını örmeye koyuldular mı, Demir'i kimse bulundukları odadan çekip alamazdı: sabırlı ve gizemli hamaratlıklarına dalar*

gider, annesinin sonradan dediği gibi, 'âdeta dünyasından geçerdi' (YTB, s.131).

- *Ben Roma yolculuğunu, oradaki işlerimizi série noire gibi aldıkça yahudi tırnaklarını **kemire kemire** incecik güler ve o zamanlar anlamadığım hatta niye saklamalı, hor gördüğüm şuna benzer şeyler söylerdi: ... bu iş, öteki iş hep birbirinin aynısı (KS2, s.30).*

Kesip kesip: Kese kese, bölerek.

- *İstifhamları **kesip kesip** nokta yapıyorlar ve emirlerin sonuna koyuyorlar. Kafaları dört köşedir diye düşünüyoruz (ZBB, s.289).*
- *İstanbul Radyosu, yayını **kesip kesip**, Sıkıyönetim'in bildirilerini tekrarlıyor: üç kişiden fazla topluluk yasak, yürüyüşe gösteriye kalkışanları üstlerine ateş açılacak (YTB, s.384)!*

Kımıldata kımıldata: Hareket ettirerek, kımıldatarak.

- *Suyunu burun deliklerini **kımıldata kımıldata** içip başını eğerek: Bana, diyor, herşey haram abla (KS1, s.269)!*
- *Bu Bekir yok mu bu Bekir, liseli bir genç kız gibi gülen, narin ellerini **kımıldata kımıldata** olmayacak filmler yaşaması imkânsız serüvenler sıralayan bu çocuk, insanı hem öldürür hem kurtarır (KS2, s.158).*

Kıra kira: Kırarak.

- *8 Kasım sabahı, saat 06.00. Makineli tüfek taraklarının batıcı dişlerini **kıra kira**, çılgın bir jeep. Tugay'dan ateş hattına savruluyor. Üçüncü Tabur karargâhına varır varmaz, Üsteğmen Demir Yüzbaşı Aziz fırlayıp Binbaşı (YTB, s.68).*

Kırpa kırpa: Göz kapaklarını sürekli açıp kapatmak.

- *Mustafa Eşref, gözlerini **kırpa kırpa** diyordu ki: ...Doktorun hatası, bu şehir-i İstanbul'u Anadolu zannetmek (GP, s.309).*

Kırpıştırma kırpıştırma: Göz kapaklarını hızlı hızlı açıp kapamak.

- *Terzi iğnelerini okşuyor. Gözlerini **kırpıştırma kırpıştırma**: -Ne olmuş Yuvakim'e, diyor. Ben ortağımı onun (KS1, s.101).*
- *Feyzullah efendi, nargilesini unutmuş, gözlerini **kırpıştırma kırpıştırma**, soru üstüne soru yağdırıp, oğlundan olayın ayrıntılı yorumlarını bekliyor (YTB, s.151).*
- *Bir bilezik alıyor eline, ışığa tutuyor; gözlerini **kırpıştırma kırpıştırma** deliğinden bakıyor (KS1, s.182).*

Kirlete kirlete: Pisleterek, kirli duruma getirmek.

- *Galatasaray'da kuytu bir pastanede Gilde gelinceye kadar avuçlarıyla cam masayı **kirlete kirlete** neler anlatmıyor ki (KS2, s.104)?*

Koklaya koklaya: Koklayarak.

- *Bu kadar mı kopmuşum deyip deyip bir yandan buna kahırlanıyorum; bir yandan bir St- Bernard köpeği gibi **koklıya koklıya** kahvelerde bildik bir yüz arıyorum (KS1, s.166).*

Kollaya kollaya: Etrafını kolağan ede ede, kontrol ederek.

- *Bir şey bulamayınca bu defa öteki yana iniyor: sağ kulağında balık kılçığı gibi jelâtinli ve küstah bir bekçi düdüğü, solunda Haliç'ten savrulan bir motor uğultusu; etrafını **kollaya kollaya** Zeyrek Durağı'nı geçiyor (KS1, s.8).*
- *İbrahim gözleriyle Dünder'in hareketlerini **kollıya kollıya**, başını çevirmeden:*
 - *Sana gir, diyorum (KS2, s.167)!*

Konuşa konuşa: Belirli bir konu üzerine söz ede ede, konuşarak.

- Halide Edip heyecanlı, o yüzden telaşlıydı; **konuşa konuşa**, onları kapıya sürükledi; dışarıya çıktılar (GP, s.44).
- Mustafa Kemal Paşa ve 'maiyeti'; atlarını seyislerine bırakmış, elleriyle bazı yerleri işaret ederek; **konuşa konuşa**, İnli Katrancı tepesinde yürüyorlardı (GP, s.206) ...
- Fikriye ile Dr. Adnan Bey, **konuşa konuşa**, Köşk'ün cümle kapısından çıkmışlardı; Foksi bir yerlerden, nefes nefese koşup geliyor, onlara yaltaklanıyor (GP, s.331).
- Fikriye, elindeki kırıbaı, arada çizmesine vurarak, **konuşa konuşa**, arabaya doğru yürürken, Foksi, çevrelerinde dönmektedir (GP, s.331).
- Yanılmış, **konuşa konuşa** Falih Rifkı'nın odasına doğruldular (YTB, s.502).

Koparıp koparıp: Kopararak.

- Ve ben, iki üç gün mutluluktan gözleri kör olmuş budala, elini ayağını şaşırılmış Arap Zehra; tecrübeme, baldıranlar gibi hayatım boyunca **koparıp koparıp** attığım bunca kahıra rağmen, aldandım (KS2, s.226)!

Kopup kopup: Bir şeyden sürekli bir biçimde ayrılmak, kopmak, uzaklaşmak.

- Hüsnü Faik'in bu sabah yazı masasının başından, Birlik'te yayınlamak amacıyla içinden seçmeler yaptığı Mustafa Kemal'in Söylev ve Demeçleri'nden **kopup kopup**, sıkılmış yumrukları ve alnına yükselmiş beyaz kaşlarıyla elli yıl öncesine akması boşuna mı (KS2, s.191)?
- O andan itibaren şimdi ve çıldırtıcı anı yaşamaktan azad olacak, sanki çağlararası bir ihtilal koparıp geçmişlere ve geleceklere aynı kolaylıkla ve rahatlıkla **kopup kopup** gidecekti (KS2, s.117)!

Koştura koştura: Koşarak.

- *O da, öteki subaylar gibi, miting meydanlarından gizli buluşmalara, karargâhlardan fakülte avlularına **koştura koştura** yorgun düşüyor (YTB, s.360).*

Koya indire: Bir şeyi bir yere koyup indirerek.

- *Sanki biz gece yarılarında kadar yemeği ateşe **koya indire** pişire önlerinde koca beklemedik (SA, s.82).*

Köpüre köpüre: Yoğun bir şekilde sürekli olarak köpürmek.

- *Ben hayretler içinde bakıyorum: Miğdem, bağırsaklarım **köpüre köpüre** çıkıyorlar (KS1, s.183).*
- *Bir başka aydınlıkta Otina'nın suları **köpüre köpüre** yükseliyor (KS2, s.191).*

Köpüre taşa: Kabararak taşmak, azmak.

- *Gilda **köpüre taşa** ötekine sarıldı, öptü (KS2, s.168).*

Köpürttükçe köpürtüyor: Gittikçe köpürtmek.

- *Uzak uzak çingiraklar duyulsun. Ne var ki rüzgâr gelmiyor, Paris, Quartier Latin, öğle kalabalığını **köpürttükçe köpürtüyor** (ZBB, s.262).*

Küçüldükçe küçülür: Durmadan ufalmak, önemini yitirmek.

- *Evliyalar yeşil maşlahlarının içinde türbelerini bırakır göğün yedinci katında seyrana çıkar. Günlük hayatımız gözümüzde **küçüldükçe küçülür** (ZBB, s.60).*

Okşaya okşaya: Elini bir şeyin üzerinde sevgi ile yavaş yavaş gezdirmek, okşayarak.

- *Ayrıca dönerken elimi bir kedi yavrusu gibi avuçlarına alıp **okşaya okşaya**: - ... hem, diyor, ne diye Emirgan (KS2, s.219)?*
- *Arkasından bir eliyle Boncuk'u **okşaya okşaya**, aynı acemi okuması: <— ...saat altıda bütün cephede ileri sürülen keşif kolları himayesinde kuzeye doğru ileri harekate başlanılmış olup, taburlar açılmış bir vaziyette kendilerine gösterilen hedefe doğru bölgeden bölgeye ilerlemek suretiyle, ileri harekete mukavemete uğramadan devam etmiştir> (YTB, s.247).*
- *İki gün sonra mı ne, Yüzbaşı Demir, genç kadının sevişmekten yorgun başı göğsünün kolları üzerinde dinlenirken, kısacık saçlarını **okşaya okşaya** bir neden aradı (YTB, s.277) ...*

Oldum bittim: Doğduğu günden beri, kendini bildiği günden beri.

- *Üsteğmen Demir, elektrik yeşili şimşek yansımalarının ufka simsiyah çizip bozduğu bina hayaletlerine dalıyor, parayla yapılan çapkınlıkları **oldum bittim** sevememiş (YTB, s.105).*
- *Demir'i **oldum bittim** ısınamadığı dedesinden iyice soğutan, başka bir olaydır fakat, çok daha sonra meydana gelmiştir: o yıl, ortaokulun ikisinde miydi neydi, kış kıyamet, Uludağ, buz kırığı, kar tozu, bulut zerresi olarak Bursa'nın üstüne ufalanıyor sanki (YTB, s.136) ...*
- *Selma bir erkeğin ıstırap çektiğini düşündü mü **oldum bittim** bozulur, kendisini suçlu hisseder, eksiklenirdi (KS2, s.195).*
- *Ben **oldum bittim** milyoner olmak istiyorum yavrum (KS1, s.217).*

Oldum olası: Kişinin kendi varlığının bilincinde olduğu günden beri.

- *Uçak Tokyo üzerine varınca işi, eliyle önemli yerleri göstermeye kadar vardırırdı, **oldum olası** Tokyo'da yaşamış sanki, parmağını rastgele uzatıp kafadan atıyor (YTB, s.99) ...*
- *Ayrıca, Kalfa Nine'nin çocukluğunda aşıladığı aşırı düzen duygusundan mıdır, Muradiye'deki evin **oldum olası** tertipli olmasından mıdır, nedir, Ümid'in*

beraberliğinde sürekli rahatsız olan yanı, Camedân Sokağı'ndaki evde adamakıllı rahat (YTB, s.344).

Oluk oluk: Aralıksız olarak, çok çok.

- *Bir uçtan o, bir uçtan öbürü taa 31'lerden beri ithalat ihracat derken işte böyle **oluk oluk** para akıtan bir kazanç değirmeni kuruvermişler (KS1, s.188).*

Oturdu oturalı: Bir şeyin başına geçtiği oturduğu andan itibaren.

- *Bu yüzden masasının başına **oturdu oturalı** asıl kulağını ve en önemli dikkatini bir türlü kapıdan ayıramıyordu (KS2, s.150).*

Ova ova: Bir şeyin üzerini elleri bastıra bastıra gezdirmek.

- *Yahut bizden, bizim çocukluğumuzdan bir fırsat düşer de konuşacak olursak, elleriyle dizlerini **oğa oğa** başka bir hava tutturur: -... elbette! Mutlak bir imandan sonra mutlak bir inkâr (ZBB, s.105)!*

Ovuştura ovuştura: Ellerini birbirine sürterek, birbiri içinde dolandıra dolandıra.

- *Yorgaki ellerini **oğuştura oğuştura** gidiyor (KS2, s.68).*
- *Tabii, diyor Taga ellerini **oğuştura oğuştura**, bu ajans bizim sayılır, öyle değil mi muhterem, onu kollamak netice itibariyle kendi menfaatlerimizi (KS1, s.140-141) ...*
- *Dr. Mim Kemal Bey, ellerini **ovuştura ovuştura** diyor ki: “Paşa hazretleri, maalesef, teşhisim doğru çıktı (GP, s.212) ...*

Ovuştura ovuştura: Elleriyle bir şeyin üzerine bastıra bastıra ovma.

- *Bütün bir gece yumruklarıyla gözlerini **oğuştura oğuştura** geleceğe yönelmiş hareket planları hazırlıyor. Sabah olur olmaz da günlük hayatın ufalayıcı*

gelgitine pek ala yatkın asabi ve haris Babîâli adamı alışkanlıklarına yerleşiyor: ince belli bardaklarda telgraf hızıyla soğuyan çay (KS2, s.45).

Ovuşturuyor ovuşturuyor: Ovuşturarak.

- Doktor Herbaute ise, ellerini **oğuşturuyor oğuşturuyor:** -Ben, diyor, bu kadar ölü gördüm, ama (ZBB, s.207) ...

Oynata oynata: Hızlı ve sürekli bir şekilde hareket ettirmek.

- Seninki oturmuş tığ bıyıklarını **oynata oynata** çay içiyor (SA, s.33).
- Kadın hoppa, iğne topuklu iskarpinlerinin üzerinde, kalçalarını **oynata oynata** yürüyor: yukarı yukarı çizilmiş kaşlarına, sol şakağına kondurulmuş yapma bene bakılırsa, çengi (YTB, s.436).

Oynatıp oynatıp: Hareket ettirerek, oynatarak.

- Gülümseme diye kullandığı ölü başlı kelebeğin kanatlarını **oynatıp oynatıp:** - ...en azından, diyordu, bir binlik atmak lazım önüne (KS2, s.134).

-

Öğrendi öğreneli: Bir şeyleri öğrendiği andan itibaren.

- Asker olduğunu **öğrendi öğreneli**, geçirdiği bunalımı çok daha önemsiyordu. <...subaylar ne için yaşar, yiğitlik için! Yiğitliğin yarısı erkeklik gücüdür, onu kaybettiler mi, Allah muhafaza, çekip kendilerini vururlar. Dürnev anlatırdı, bir tarihte, Ankara'da mı nerde, çok yakışıklı bir Albay> (YTB, s.229) ...

Öğüte öğüte: Çiğnemek, yutmak, eze eze.

- Sigaranın dumanını **öğüte öğüte** bana bütün bunların sonsuz bir serüven olduğunu sen anlattın (KS2, s.141).

Öksüre öksüre: Öksürerek.

- Komiser Orhan, **öksüre öksüre** Tarlabası'nda Pelesenk Sokağı'ndaki 41 numaralı evde yapılan arama tutanağını ve Pansiyoncu Madam Bercuhi Karanfilyan'ın ifadesini okuyor (KS1, s.172).

Öksüre sarsıla: Öksüre öksüre yorulmak, sarsılmak.

- Sulhi, dumanlı güneş gözlüklerinin arkasında, **öksüre sarsıla** Solakoğlu'nu dinliyordu (KS2, s.102).

Ölüp ölesiye: Ölene kadar anlamında.

- **Ölüp ölesiye** hiçbir lavaboyu hatırlasın istemiyor (ZBB, s.8).
- Ben Pazar günleri maçlar bitip de stad boşaldıktan sonra uçurumlar gibi boş boş çınlayan tribünlerde gideyim eski gazete kağıdı ve fıstık kabuğu rezilliğinin ortasında arpacı kumrusu gibi bir başıma oturayım ve artık **ölüp ölesiye** hiç oynıyamıyacağım maçları düşüneyim (KS2, s.49).
- Mordohay'la Napoli'ye ayak bastığı gün Beyazıt'tan öğrenci kahvelerinde Türkan'la konuşan yakından tanıdığı birinin **ölüp ölesiye** kaybolduğunu kaskatı hissetmişti (KS2, s.92).
- Mağdem ki susarsam **ölüp ölesiye** artık hiçbir kişilik iddiasında bulunamam; olsam olsam, etini miğdesini bir de güzel güzel boyanmış rengi belirsiz gözlerini çaylarda dolaştıran bir leş olurum; bu böyle (KS2, s.154)!
- Çünkü daha Haygaz Piymouth'u sollamağa niyetlenirken Zeki üç altın dişini üst üste parlatarak iki laf edip her şeyin altını üstüne; onu da sunturlu ama beyaz, **ölüp ölesiye** ağızından çıkaramayacağı bir küfrün son sınırına getirdi (KS2, s.180).
- **Ölüp ölesiye** oradan çıkmayacağımı babamın sahte namusunun ve yalancı dürüstlüğüünün basıncı altında yaşamak zorunda kalacağımı sanıyordum (KS2, s.202).
- Hiç birisini tanımıyor. **Ölüp ölesiye** tanımayacak. Halbuki, Paris (ZBB, s.250)!

Öre öre: Örerek.

- *Çocukların arasından birdenbire Albay Kitamura savrulup geliyor. İnce, narin elleriyle havada görünmez danteller **öre öre**: -siz ikiniz, diyor, Mills ve Horn (KS1, s.142)!*

Örte örte: Kapata kapata, örterek.

- *Madam Kalustyan eliyle bıyıklarını **örte örte** Nora'dan bütün bir sahifeyi ezbere okuyor. Odasında sigara dumanları kat kat: Her an mevcut olmayan cereyanlarda kalıp soğuk almaktan korktuğu için pencereleri sımsıkı kapalı da ondan (KS1, s.110).*
- *Güverteye, yâni deniz yıldızı, yosun ve tuz kokularıyla yüklü, aysız ama kıyamet gibi yıldız toplamış deniz karanlığının içine çıktığınız vakit sana sigara ikram ediyor; omuzlarını üstüne **örte örte**: -Ben, diyor, Mahmud Ersoy, Birlik'ten (KS1, s.209).*

Parçalaya parçalaya: Dağıta dağıta, parçalayarak.

- *O, Beyazıt kapalı tramvay durağına geldi, ateş kırmızısı bir arazöz kalın homurtularıyla karanlığı **parçalaya parçalaya**, Üniversite'nin büyük kapısından çıktı (YTB, s.370).*

Sabah akşam: Günün bütün saatlerinde, sürekli.

- ***Sabah akşam** bilardo, ha (ZBB, s.24)?*
- *Üsteğmen Demir, bulunduğu ilk saniye aralığından, Han'ın güvertesine gidip geliyor: ter, yaldızlı bir sıvı, bütün tenine sıvanmış; kızgın güneşin denizden kaldırdığı civalı yansımalar, gözlerini kamaştırıyor; kulaklarında, Amerika'lar Ordonat Yüzbaşı Robenson 'in teybinden **sabah akşam** dinledikleri o baygın şarkı (YTB, s.31).*
- *Fakat, oyun! Alelâdeliği oynanıp durmasında: **Sabah akşam**, dün ve bugün, değişik şahıslar tarafından ve daima (ZBB, s.48)!*

- *Ayten'ini görebilmek için cuma geceleri cambaz gibi mektepten kaçıp, civar kahvelerden birinde **sabah akşam** iskambil oynayan bir emeklinin gönlünü etmeğe başladı (ZBB, s.59).*
- *Romatizmalılar, ağrılı yerlerini atkestanesi tohumu yağıyla 'bir güzel' ovmalıydılar; gözlerine kan oturanlar, gül yaprağı suyuyla, **sabah akşam** yevmiye iki defa' göz banyosu yapmalı (YTB, s.141)!*
- *Bırak telsizci **sabah akşam**, günde üç defa duasını etsin (SA, s.157)!*
- *Gilda dedikleri bu karı seni afsunlamış, kanına girmiş senin, daha kötüsü cüzdanına girmiş: **sabah akşam** demiyor; yaz kış bilmiyor; manikürlü vahşi tırnaklarını uzatıp uzatıp barbunya onluklar, afili beşlikler çekiyor (KS1, s.169).*
- *“Şekvası yohtur, Tohtur bey...” dedi, biraz sustu, arkasından ekledi: “...**sabah akşam**, dua eylemektedir (GP, s.325) ...*

Saklaya saklaya: Saklayarak.

- *Nihayet Mahmud sigarasını ezdi. Gözlerini **saklaya saklaya**: -Vapuru, dedi, kaçırmamalıyım (KS1, s.40).*

Salı salıveriyorlar: Kendini aşağı bırakmak, salarak.

- *Yapraklar dallarda asılı durmaktan yorulmuşlar da kendilerini **salı salıveriyorlar** (ZBB, s.61).*

Sarmış sarmış: Bir şeyi dikkatlice dolamak, top şeklinde sarmalamak.

- *Bütün gece bir lodosun çarpıntısına kapılır sersem sersem bulutların arasında kaybolmuş, bir yağmurun saydam ipini **sarmış sarmış** yumak etmiş (KS2, s.12).*

Saya saya: Sayarak.

- *Bir, iki, üç, dört! diye **saya saya**: -... hay anasını be! diye diye damlatacak, olura olmaza kişneyecek (KS1, s.93).*

- *Her şeye koşan Kalfa Nine, ölümle fazla haşırneşir olanların gülümser fütursuzluğuyla odalardan odalara, sofalardan sofalara girip çıkıyor, kıvançlı bir mum ışığı gibi pırıl pırıl. Demir'le ilgilenen de o, herkesten habersiz ceplerine dut kurusu, kestane, arada sırada ceviz sucuğu dolduran; dersini bellerken yanına diz çöküp, ilmiklerini yüksek sesle **saya saya** çorap ören! 'Çukurcalı' Rasim Hoca'nın mübarek bir cuma gecesi 'ruhunu teslim ettiğini' de ilk o fark ediyor (YTB, s.139).*

Seğreye seğreye: Seğreyerek.

- *Aşağılık bir şey bu yaptığı, farkında; düpedüz alçaklık, biliyor; yine de elleri titreye titreye, sağ gözünün alt kapağı **seğreye seğreye** diyor ki (YTB, s.423)*
...

Seke seke: Belli aralıklarla havaya zıplayarak, sekerek.

- *Tarlabaşı'ndan aşağıya akıp dursun. Alt kat insanları romatizmalarına başlasınlar. Eğer asfaltta külhani ve sırılsıklam bir köpek **seke seke** Taksim'e yürürse görme! Bakma bile! Bu gece senin. İşte Athena. Athena'nın fırlak dudakları. Sımsıkı eti. Uzun uzun, kaypak kaypak saçları. Elini uzatsan dokunabilirsin. Dokunma! Sadece duy, onunla başbaşa olmanın burucu zevkini yaşa (KS1, s.254).*

Seyredip edip: Seyrederek.

- *Dürnev dudaklarını uzatıyor, gözlerini kısıyor; aynada kuyruklu bir adam ya da sakallı bir kadın seyredermiş gibi; kendini, saçlarının kül rengi aydınlığını **seyredip edip:** Ah, diyor, Adnan (KS2, s.39)!*

Sezip sezip: Farkına varmak, sezinlemek, anlamak.

- *Ama Mehmed-Ali için asıl önemli olan bu adamın, tıpkı Mustafa gibi, kendine ait düşünceleri, daha doğrusu kendisinin bir bulut arkasından **sezip sezip** de bir türlü açıklıyamadığı şeyleri kolaylıkla söyleyivermesi (ZBB, s.132).*

Sık sık: Arası çok geçmemek, sık biçimde.

- *Tıkanacak gibiydi. **Sık sık** nefes alıyor, yine de nefes almak ihtiyacını gideremiyordu (KS2, s.10).*
- *Nâzım, öğleden beri Sadık Ahi'den dinlediklerinin etkisinde, yürümüyor, âdeta uçuyordu: âdeti üzere, Vâlâ'nın önüsıra, yüzünü görmeye çalışarak, geri geri yürüyor; iri el ve kol işaretleriyle, neden dolayı Auguste Blanqui'nin en büyük ihtilâlcı olduğunu, 'binaenaleyh, fikirlerine suret-i mutlakada inanmak lâzım geldiğine' dair, nutuk çekiyordu kınalı kızıl zülüfleri, alev alev, iki yanından boynuna sarkmıştı; kalıpsız ve püskülsüz fesini, uçmasın diye, **sık sık**, eliyle tutmak zorunda kalıyordu (GP, s.28).*
- *Biraz ötesinde İbrahim ve Küçük Rıza yüksek masalara tünemişler, birbirinin yüzüne bakmadan konuşuyor, dinlene dinlene bira içiyorlar. Garson yağlanmış bıyıklarının üzerinden kayarak onlara **sık sık** ve en büyük bardaklar halinde siyah anlaşılmaz ve serüvenci bir alkol taşıyor (KS2, s.28).*
- *Lacivert bir elbise giymiş. Kruvaze. **Sık sık** çarmıha geriliyormuş gibi kollarını iki yanına açıyor ve o zaman birden İsa'ya benziyor (KS1, s.28).*
- *Kara başefendinin yanında **sık sık** eksilemiyor, onun bunu kaçırmayışını gördükçe de çileden çıkıyordu (YTB, s.38).*
- *Üsteğmen Demir, işin bu tarafını çok sonra öğrendi. O dakika sadece, hafif puslu sessizliği parça parça dağıtan makineli tüfek seslerini işitiyor. Yalnız onları mı, yanılmıyorsa, havanlar da söze karışıyor **sık sık**: tok, çabuk ve dikine patlayışlarla, cam bir küp gibi donmuş yıldız alacası gökyüzünü, delik deşik ediyorlar (YTB, s.40).*
- ***Sık sık** bana nasıl davranacağını kestiremediğini de farkediyorum (KS2, s.53).*
- *Hızlı hızlı ve **sık sık** hıçkırarak ağlıyor (KS2, s.60).*

- Çevrelerinde ne varsa sıçıyor, patır patır. Havadan yere sanki bir ölüm yazısı yazıyorlar. Başlarında bir bela da bu birlikler baskınların düzensizliğini üstlerinden atamadıkları için işaret panoları yok, ortalık aydınlandı aydınlanalı havada mekik dokuyan Amerikan uçakları onları **sık sık** düşmanla karıştırıyor (YTB, s.73).
- **Sık sık** o eğreti profilini düşürmese çok daha muhteşem bir şey olacaktı (KS2, s.74).
- Eğer o olmasa!.. Kim peki, o? İbrahim ister istemez duyduğu sese göre bir adam uyduruyor: sıska ve uzun. Saçları lüzumundan fazla düz, tarak tutmuyor; konuşurken başını salladıkça ip ip yüzüne dökülüyor. Yanakları çökük. Lacivert bir elbise giymiş. Kruvaze. **Sık sık** çarmıha geriliyormuş gibi kollarını iki yanına açıyor ve o zaman birden İsa'ya benziyor (KS1, s.28).
- Ahmet Ziya'nın, uzaktan yakından, bir benzerini hiç yaşamadığı bir hayat; yakalanırsam korkusuyla, **sık sık**, sokağa da çıkamıyor (GP, s.75) ...
- Zaten, Eskişehir Cer Atölyesine gitmeden de, **sık sık** uğrarmış; bunca badireden sonra, Berlin'deki 'ehibban' ile tekrar buluşunca, iri iri gülerek, hepsini davet ediyor (GP, s.78) ...
- Ankara'da bile, bu yüzden, **sık sık** buluşamıyorlardı; Bolu, hakikatte bu 'imkansızlığın', yeni adresi (GP, s.87)!
- ...Türkleri, nerede görse alakadar, munis ve yardıma hazır; manalı gülümsemesiyle, **sık sık**: "...bizler komşuyuz..." diyor, "yüzlerce yılın komşusu: aynı mukadderatı paylaşıyoruz (GP, s.98)!
- Oysa ikincisi, Ermeniler lehine saman altından su yürütüyordu; en azından, Ali Fuat Paşa'nın izlenimi bu idi; **sık sık** fikir değiştirmesi de cabası (GP, s.100) !..
- Frank Sinatra'nın, Doris Day'in ünlü şarkıları yanıp yanıp sönüyorlar, Zizi Yüzbaşı ipin ucunu kaçırmış, işi gücü kafayı çekip sabahlara kadar kızlarla dans etmek! Üsteğmen Demir'se gerçeğin ana çizgisinden **sık sık** kayıp. Tokyo'da cephe gerisi izninde değil de kendisini technicolor bir Amerikan filmde buluyor (YTB, s.103).
- Ben ise, **sık sık** etrafımda hissettiğim ahtapot kollarının bu defa beni adamakıllı sıkıştığını, kuşattığını seziyor, tedirgin oluyordum (SA, s.105).

- *Yine Cesbron. Budala mı, ne: Bir kere Zehra'ya tutulmuş. İkincisi, sünger gibi içiyor. 'Continental'de garsonlar onu sık sık masaların altından yirmi dört ayar bulup çıkarıyorlar. Bilik'indeki bütün subaylar onunla alay ediyorlarmış. Vız geliyor, ona (KS1, s. 105) ...*
- *"...sık sık görüşelim, ne zaman isterseniz gelirim: dertleşiriz (GP, s.112).*
- *Allah Allah Tabur Karargahı'n olması gereken yerde bulamıyor, bir posta eri bırakmışlar, dediğine bakılırsa çevreye sık sık havan mermileri düştüğünden, Binbaşı, orasını sakıncalı görerek çadırın yerini değiştirmiş (YTB, s.119).*
- *Çardaş 'tan İbrahim bey, ama eski Çardaş 'tan. Sık sık gelirdiniz (KS2, s.123).*
- *... Çardaş, diye düşündü, hani sık sık gittiğim (KS2, s.123) ...*
- *Ne kadar yanılmış!... Oğlu, şıkır şıkır üniformasıyla, aslan gibi karşısına çıkiverince', Suat Hanım tanıyamamıştı: kırkını geçeli, güzellikleriyle namlı zebercet yeşili gözleri eskisi kadar iyi seçemiyor, 'burnunun üstünde camekân taşımayı' gururuna yediremeyip gözlük takmaya yanaşmadığından, sık sık yanıliyordu (YTB, s.127).*
- *Demir'in kulağında bir Karacabey lâfı kalmıştı, artık oralı olduğundan mı, yoksa bacak kadar çocuk olduğuna bakmadan ona anlattığı şeylerde sık sık Karacabey adı geçtiğinden mi, bilemiyordu (YTB, s.130).*
- *Mitralyözlerin aralıksız mermi yağmurundan korunmak için, sık sık yere yatıp kalkarak, ilerlemeye çabalıyorlar (GP, s.138).*
- *Sık sık aynı şeye dönüyor (KS2, s.144).*
- *Türk yaralılarının hatırını sormak, 'moralleri düşükse yükseltmek amacıyla sık sık uğrarmış bunlar. Bir iki paket cigara. Birkaç gazete Memleketten iyi haberler... Ütülü, tiril tiril üniforması, bu üniformaya beyaz porselenden bir süs gibi eklenmiş bembeyaz (YTB, s.163).*
- *Ben sık sık gelirim (SA, s.164).*
- *Nezaketen dinledi. Ya da dinler göründü. Sık sık durgunlaşıyor zaten, sesi sedası kesiliveriyor (KS1, s.164).*
- *Bendeniz şunu düşündüm, bir faraziye vakıa, belki münakaşaya değer: Gazetede Müracaat'ı bekleyen çocuk ifadesinde o gün öğleden sonra birisinin sık sık telefonla maktülü aradığını söylüyor (KS1, s.173).*
- *Sık sık, birbirine eklenen küçük fakat Fevkalade rahatsız edici parazitler (KS1, s.212).*

- ...**sık sık**, adresini değiştiriyor (GP, s.218) ...
- *Ümid, başını ona çevirdi, yumuşacık sordu: — Kore'ce birşeyler öğrenebildin mi bâri? Yüzbaşı Demir, gülümsüyor: — Komopsinida! — Manası ne bunun? — <Teşekkür ederim> sık sık söylemek gerektiğinden olacak, aklımda kalmış: öbür öğrendiklerimi, anlaşılan Kore'de bırakmışım* (YTB, s.219).
- *Bir kere bizim eve sık sık gidip gelmeyin* (KS1, s.220).
- *Hareketlerindeki uyumdan bunu sık sık, — belki her sabah — yaptığı belli, iyice alışmış, ustalaşmış bile denebilir: ilkin nerelerini alacak, sonra nerelere uzanacak, başını ne vakit sağa sola çevirip, ne vakit önüne eğecek, iyi biliyor* (YTB, s.227).
- *Emirgan'da oturur oturmaz, açıklama gerek sinmesi neden: <...bu Dünder'a yıllarımı verdim, eski bir futbolcu, evlenmeyi düşünürmüşüm demek, sevmediğimi sanırdım, bırakıp gidince sarsıldım bayağı, halbuki sık sık döverdi>* (YTB, s.231) ...
- *Sık sık bu kahvede, bu çınarın altında; güvercinlerin telâşı ve camiin osmanlı sükûneti ortasında buluşuyorlar* (KS1, s.232).
- *Yoksa Selma'nın piyanosundan Mahmud'un sevdiğini sık sık çaldırttığını işittiğin bir Sultan-ı yegâh şarkıyı dinleyerek hayretlere mi düşüyorsun* (KS2, s.242)?
- *Sık sık, aşağıdan telefon zilleri, dışardan, müfreze kumandanlarının, kırbaç gibi şaklayan emirleri iştiliyor. Halide tedirgin, ağır ve derinden zaman zaman duyduğu, o kalın ve ağır uğultu, acaba 'Yunan ağır topçusu mudur* (GP, s.243)?
- *Bunu sonraları sık sık hatırladım* (KS2, s.244).
- *İkisi de sık sık birbirini kaybediyor sonra anlaşılmaz bir şekilde ya Osmanlı Sosyalist Fırkası'nın Hocapaşa Hamamı Sokağı'nda, Sirkeci'deki 'Merkez-i Umumi'sinde; ya da Türkiye Sosyalist Partisi'nin Unkapanı'ndaki ikinci Genel Merkezi'nde karşılaşılıyorlar* (KS1, s.265).
- *...çalıştığı gazetenin sahibi, (nasıl tanımazsınız, Atatürk'ün milli mücadeleden arkadaşı, malum ve meşhur Hüsnü Faik bey,) daha o tarihte Menderes'le fena kapışmıştı, Yazı İşleri Müdürü öldürülmüş, bir fıkra yazarı hapiste, adam Ümid'e sık sık '—...bu belâdan bizi, kurtarsa kurtarsa, askerler kurtarır kızım!' dermiş* (YTB, s.271).

- *Lâle, ağabeysinin gölgesine sığınmış, ellerini oğuşturuyor:-Bundan sonra, diyor, **sık sık** konuşuruz (ZBB, s.286).*
- *Yargıç General bir hafta sonraki sorgusunda, **sık sık** burnuna düşen altın çerçeveli gözlüğünü, bakımlı rahibe elleriyle düzelterek: <— Kendi kendine konuşmaktaymışsın, yakıştı mı sana bu> diyecektir, <...askersin sen, askerin mukavim olması icab eder, vakia Kore'de ağır yaralandığına mütedair bir rapor almadık değil, lâkin> (YTB, s.307) ...*
- *...nasıl Türk bayrağını çıkarmışlar, nasıl? **Sık sık**, "Yaşasın Gazi Paşa!" diye bağıyorlarmış (GP, s.308)!*
- *Heyecandan kabana sığmayan; durup durup, bir ağızdan Gazi' diye bağırان delikanlılar; onlar bağırdıkça, yolları dolduran halk da bağıyor. **Sık sık**, karanlığı yeşil ya da mavi, bir mızrak gibi yırtarak semaya yükselen, havai fışekler (GP, s.311) ...*
- *"...Ne kontesi yahu? Kadın bildiğin fahişe, Bragin onu yüksek rütbeli ecnebi zabıtana öyle satıyor; **sık sık**, cebelleşirler, zira karı hem zürafa, yani sevici; hem de, eroınman: istediğini yapmazsa, Bragin eroını keser, kadında elbette buhran, buhran-1 azim; refika-i muhteremdeniz işte o zaman imdadına yetişiyor" (GP, s.313) ...*
- *Otomobil, yavaşlamak, **sık sık** da, korna çalmak zorunda kalınca yüzünde bir merak belirdi (GP, s.339) ...*
- *...caddeye taşmış bu kalabalığa rastlayınca yavaşladı: **sık sık** da, korna çalmak zorunda kalıyor (GP, s.339).*
- *Bu cephe gerisi çalkantısında, Ümid'le o, birbirlerini kaybettiler. Ümid, siyah saydam yağmurluğuna bürünmüş, duman duman ağızlığı ve oğlan çocuğu profiliyle İstanbul'un her yanına çoğalıyordu; yürüyüşe hazırlanan öğrenci yurtlarında o, Üniversite'nin bahçesinde o, siyasal partilerin gizli oturumlarından haber sızdıran, Harbiye'deki Temsil Bürosu'na damlayıp, **sık sık**, cihet-i askeriye'nin reaksiyonunu' araştıran o, hep o (YTB, s.350)!*
- *Türkü devam ettiği sırada, orada bulunanların hâlet-i ruhiyesi, zincirleme planlarla, birbirini izleyecektir: "Latife, alâkalı görünmekle birlikte, elinde tuttuğu bardağı **sık sık** dudaklarına götürüp şampanyasını yudumluyordu; zaten Paris'te, Salles Pleyelles'de ünlü keman virtüözo Jean-Jacques Masson'u*

- dinlemeye gelmiş; üzerinde, bu gece giydiği tuvalet; zaman zaman, saçlarını 'a la garçonne' kestirmeyi düşünüyor; babası kızar belki (GP, s.375) ...*
- *Şimdi muharebe olmadığı için, güzel sanatlarla uğraşıyorlardı. Lux Hotel'deki, bizim de sık sık gittiğimiz odaları, birçok şairin toplanma yeri idi: kulüp gibiydi" (GP, s.383) ...*
 - *Nasıl açmasın, Ümid çok geçmeden cezaevinden kurtuluyor kurtulmasına, ama, evlenmeyi bırak, birbirlerini sık sık göremiyorlar bile (YTB, s.383).*
 - *Valet, önünde sık sık yudumladığı, şampanya barda kolunda, ilk bakışta oyuncakmış hissini veren bir sus köpeği pekinois; hele dağınık ve zengin buğday sarışınlığıyla taban tabana zıt, bol kirpikli kocaman siyah gözleri yok mu, her erkeğin aklını başından alabilir (GP, s.386).*
 - *Latife'nin vermeye hazırlandığı cevap, havada kalacaktı. Mustafa Kemal Paşa, elinde, peleriniyle, o an kapıdan giriyor; pelerin, o buhranlı Ziraat Mektebi günlerinde, sık sık giydiği pelerindi: "...al şuncağızı...kemiklerini ısıtır" (GP, s.407) ...*
 - *Ağaçların koyulaştırdığı karanlıkta, sık sık, ya bir çakmak, ya bir kibrit alevi, uzayan gölgelerin başkalaştırdığı bir suratı masmavi aydınlatıyor (YTB, s.409).*
 - *Müsademe mi çıktı, sık sık tahmin ettiğim gibi darbe dahili bir harbe mi döndü, yoksa olmadık bir sebepten herşeyi tehir edip bizi yaktılar mı (YTB, s.421)?*
 - *Mustafa Kemal Paşa, kapıyı açıp içeriye girdi. Zübeyde Hanım, ayağa kalkmıştı, dudakları hafif titreyerek, oğlunu karşılıyor. Gözünde o, her zaman; Manastır Askeri Rüştıyesinden, henüz bayram iznine gelmiş, sarı kafalı oğlancıktır; hani üniformalı, buna rağmen sık sık azarladığı, Mustafa (GP, s.431).*
 - *Fikriye, o geceyi, sonradan yaşayacağı, bitmez tükenmez sanatoryum gecelerinde; karayel camlarda ısık çalıyor, dışarıda tipi sık sık hatırlayıp, için için gözyaşı dökecektir. Soğuk ve sevimsiz bir ay vardı; yağmur bulutlarının hayli alçak, epeyce kalın ve boğum boğum dantellerini, donuk ışığıyla yaldızlamıştı; bozkırda ise, yaprakları savuran, o hırçın poyraz; köşkün, bazıları ışıklı, bazıları ışıksız pencerelerinden, karanlığa salıverdiği piyano sesini, darmadağın ediyor: "...Manastır'ın ortasında vardır bir havuz" (GP, s.433) !..*

- *İstanbul, Yıldız Sarayı Muayede (Tören) Köşkü: sabah oldu olacak, İstanbul soğuk bir Teşrinisani gününe başlamak üzere; hava donuk ve ıslak. Boğaz, duman duman, sis; Üsküdar'dan Çengelköy'e, göz gözü görmüyor; bu yüzden, Şirket-i Hayriye'nin, günün ilk seferine çıkan vapurları -Dilnişin, İnşirah, Tarz-ı Nevin- **sık sık** düdüğü çalıyorlar (GP, s.456) ...*
- *İşte sonradan **sık sık** duyacağı o dışarda bırakılmışlık izlenimini ilk defa o gün, orada duyuyor Binbaşı Demir, en çok da Ümid: <— ...böyle üzüntülüken Suat yalnız kalabilir mi?» deyince: «...en iyisi, sen İstanbul'a yalnız dön Demir» (YTB, s.487)!*
- *...Ekim 1960 başında, Roma'daki katıldığını arkadaşlarıma bildirdim. Kabibay'la **sık sık** telefon ve diğer muhabere araçlarıyla temas halindeydik (YTB, s.492).*

Sıvazlaya sıvazlaya: Sıvazlayarak.

- *Eniştesi sigarasını kulağının arkasından alıp ağızlığına iştiriyor; yakmadan önce bıyıklarını **sığazlıya sığazlıya**:- ...ağşam ezeni, diyor, eskerin içine bir laftır yayıldı (KS2, s.107)...*

Sızlaya sızlaya: Sızlayarak.

- *Bu iş, Ekim sonlarına doğru oluyor. Sanki Milli Birlik Komitesi Emniyet Grubu'nda görevli değil, Harb okulu'nda öğrenci savaş yılları, Ankara'nın pas kızılı sonbaharında, burnunun direği **sızlaya sızlaya**, evini özlemektedir (YTB, s.494).*

Silinip silinip: Bitmek, silinmek.

- *Yağmur **silinip silinip** gidiyor (KS1, s.8).*

Sivrildikçe sivrilmek: Sürekli sivrilmek, belirginleşmek.

- *Ya küstah elifler halinde **sivrildikçe sivriliyordu**, ya da ayınlar gayınlar halinde birbirine dolaşıyor, kargacık bir uğultu kıvamında örülüyordu* (KS2, s.132).

Soğudukça soğuyor: Gittikçe soğumak.

- *Hava **soğudukça soğuyor*** (ZBB, s.250).

Soka çıkara: Bir şeyi herhangi bir yere sürekli bir şekilde koyup geri çıkarmak.

- *Beni beş gün oyaladı deyyus, Biliyorum canım, düpedüz oyaladı. Pis ellerini ceblerine **soka çıkara** yalan söyledi, oyaladı* (KS1, s.185).

Sokulup sokulup: Yaklaşmak, sokulmak, yanaşıp yanaşıp.

- *Tren, uçuk pembe bir göğün ayakları dibinde, uyuklıyan durgun ve uysal bir ırmağın mavisine ve eflâtunlarına **sokulup sokulup** kaçıyor* (ZBB, s.20).
- *Sonra tekrar kaldırıyor, tekrar kulağına **sokulup sokulup**: Gözlerin mi karardı küçük paşa? diyor, bir daha vuruyordu* (KS2, s.61).

Sora sora: Sürekli bir şeyler sorarak.

- *Ondan sonra bir kaç saat her dakikayı saniyeyi zihninde bu adresi araya araya: Mahmud'un hangi gece, hangi nöbet gecesi bu prova kâğıdını karaladığını kendine **sora sora** tamamlayıp bir ötekine geçiyor. Ötekinden ve bütün ondan sonrakilerde aynı kopya kalemiyle, aynı harflerle aynı adres sıra sıra yazılı* (KS1, s.244).

Söyledi söyleyeli: Bir şeyler söylediği andan beri.

- *Ümid üstüne başına silkelenmiş dutlar gibi dökülen Madam'ın yarı ermeni Türkçe kelimelerini, divanın üstündeki İntimite, İçi Paris gibi Fransızca dergileri, pencerenin içerisinde kıpkızıl parlıyan elektrik sobasının yalayıcı sıcaklığını bir türlü yerli yerine koyamıyor; Madam'ın gördü görelî, daha doğrusu Mahmud'un nişanlısı olduğunu **söyledi söyleyeli** yeniden acı bir Marmara ıssızında çalkalanmakta olan başsız bir cesedin yalnızlığını yaşıyordu (KS2, s.17).*

Söyleye söyleye: Bir şeyler söyleyerek.

- *«Adamla alay ederdik, sonunda haklı çıkacak galiba!». Deniz ufkunda İstanbul'un narin silueti belirir belirmez, kulaklarında elbet, annesinin **söyleye söyleye** yıllardır bıkmadığı o güzel şarkıdan, uzak yankılanmaları (YTB, s.154) ...*

Söyleyen söyleyene: Birçok kişinin marş söylemesi, bunu tekrar etmesi.

- *Günler de uzamıştı, öğrencilerde imtihan heyecanı; aralarında dengine düşürüp, o tembel talebe marşını, **söyleyen söyleyene** (GP, s.231) ...*

Söylüyor da söylüyor: Sürekli dile getirmek, söylemek.

- *Hele annemi susturmanın imkânı ihtimali yok, **söylüyor da söylüyor** (KS2, s.175).*

Sünüp uzayan: Zamanın geçmemesi, esneyip uzaması.

- *Zaman geçmek bilmez, **sünüp uzayan** bir gün, surların ordan alacalı bir duman, bulut mu derken yarım saat sonra ne güneş, ne avuç içi kadar olsun mavilik, açıklı koyulu gölgelerin camları ağartıp kararttığı kederli öğle üstü, Kırargah'ta yoğunluğu kıyamli öyle bir sessizlik ki bıçakla kesilebilir, arada parlayan telefon zilleri kubbeli şamatalar, tıknaz bir binbaşı dudakları titreyen yedek teğmenlerle anlamlı anlamlı bakışıyor, çat bir cigara, şurdan nefere bir*

kahve söyle oğlum, birliklerde herkesin içten içe duyumsadığı, kimsenin bir türlü adını koyamadığı bir heyecan, 3. Zırhlı Tugay (YTB, s.347-348).

Sürüp gitmek: Sürekli bir şekilde bulunduğu durumda devam etmek.

- *Acı acı, sessiz sedasız **sürüp giden** bir böbrek sancısı gibi çekiyordu onu. Bu gece, nedense (KS1, s.156)!*
- *Paris'in gündelik hayatı bir makina onun dışında **sürüp gider**. Sabahları, ortalık daha yeni yeni aydınlanırken, metrolar işçileri ve gazetelerini taşımağa koyulurlar (ZBB, s.169).*
- *Gare du l'Est'in üstünden bir rüzgârdır esiyor; şehri, bulvarları örten sis diye ne kalmışsa silip süpürüyor. Şimdi yalnız bulutlar. Ve yukarda. Ve daima deprem. Gizli gizli, uğultularla **sürüp giden** bir titreme. Sanki şimdi gözlerimizi kapayıp bir açacağız: yer, bir yara gibi şahrem şahrem ayrılacak; bulanık, karanlık sular, hem de kaynar sular fışkıracak (ZBB, s.285).*

Süze süze: Dikkatlice bakarak, baştan aşağı süzerek.

- *Uzman gözleriyle Aysel'i **süze süze** değişik, daha yakın bir ilgi gösterdi (KS2, s.160).*

Süzüle süzüle: Süzülerek.

- *Kibritin başından tut, hızla çevirip sobanın saçına at, **süzüle süzüle** bir döner ki, şaşarsın (YTB, s.131)!*
- *Suat sorunun daha çapraşık bir yanına el attı: —...bir hafta oldu olmadı, Amerikan Altıncı Filosu'nun gemileri, **süzüle süzüle**, gözlerimin önünden geçip Karadeniz'e çıktılar (YTB, s.442).*

Şaşıra şaşıra: Şaşkına dönerek, şaşıarak.

- *Orada suratı silme sivilceli bir oğlan onu müthiş şıklığıyla karşısında görünce lafını **şaşıra şaşıra** Nazım Bey'in üç gündür Garaj'a uğramadığını söyledi (KS2, s.215).*

Şişe şişe: Arta arda, büyüye büyüye şişkin duruma gelmek.

- *Mehmed-Ali'nin içi kararıyor. Batıdan karanlık bir bulut **şişe şişe** geliyor; bıyıklarını, saçlarını örtüyor (ZBB, s.67).*

Takırdaya takırdaya: Takırdayarak.

- *Yüzbaşı Cevdet upuzun boyuyla aralarından sipsivri seçiliyor, **takırdaya takırdaya** kollarını sallayarak, neden dolayı Albay'ın sözlerine inanmak gerektiğini anlatmaya çalışıyordu (YTB, s.94).*

Tanıdı tanıyalı: Birini tanıdığı günden bu yana.

- *Zehra onu **tanıdı tanıyalı** ilk defa (KS2, s.88).*

Tasarlaya tasarlaya: Tasarlayarak, planlaya planlaya.

- *Hanidir içinde Türkan'la yaşayacağımı **tasarlaya tasarlaya** geberdiğim evi gördüğüm gün, bu eve adım atamayacak yabancı bir Türkan'ı görecektir olmanın acı alayı (KS2, s.219)!*

Tekmeleye tekmeleye: Tekmeleyerek, tekme vura vura.

- *Anneciğim diyor, bu haydut herif diyor, dün gece kapıyı **tekmeleye tekmeleye** nasıl ulumuştun: Ben bunu sizin yanınıza bırakmam (KS2, s.58).*

Tekrar tekrar: Art arda, sürekli yinelemek.

- **Tekrar tekrar** vuruyor ikisini de ayrı ayrı (KS2, s.13).
- *Tokyo Amerikan Askeri Hastanesi 'nde yattığı günlerde, bunalımlı bazı geceler, aynı çekilişi aynı azapla **tekrar tekrar** yaşar, tepeden tırnağa tere batmış uyanırdı* (YTB, s.76).
- *Şimdi yalnız ağızlığının dişlerinde ebonit katılığını **tekrar tekrar** hissediyor, her seferinde bu hissini fevkalade buluyordu* (KS2, s.82).
- *Kılçık Athena'ya bakıp sebepsiz sırtıyor. **Tekrar tekrar**, yapışkan ve çokbilmiş, sırtıyor. Bir düşündüğü olmalı. Yalnız bir şeyler kurduğu, olmayacak düzenler çevirdiği vakit böyle sulu sulu gülümser* (KS1, s.94).
- *Garip bir inat ve ısrarla, **tekrar tekrar** kulaklarında; kendi ağzından, kendi sesiyle işittiği, son sözler: “yaşasın dinim, vatanım, padişahım* (GP, s.106) !..
- *İonia Valisi İstiryadis, sanki bir rüya içinde yaşadığı sahneleri, ertesi gün çıkan İzmir ve Atina gazetelerinde, **tekrar tekrar** okuyacak, resimlerini de seyre edecekti* (GP, s.130).
- *Otelin ışıklı yazısı odanın içinde **tekrar tekrar** yandı ve söndü* (ZBB, s.144).
- *İşin kötüsü ben günahlarım **tekrar tekrar** yaşıyorum* (SA, s.165).
- *Ondan sonra **tekrar tekrar** aynı yerden başlayıp aynı yerde biten bir film parçası: işte otobüsten iniyorum. İşte, Allahım, yapraklar dökülüyor. İşte adım adım eve yaklaşıyorum. İşte Türkân* (KS1, s.165)!
- *...Allah kahretsin, Allah bin belâmı versin **tekrar tekrar** aynı sahneyi yaşıyorum* (KS1, s.166).
- *Merdivenleri çıkarken içisıra durmaksızın nezaket cümleleri sıralıyor, **tekrar tekrar** şapkasını ve kravatını düzeltiyordu* (KS2, s.182).
- *Konuşurken Seyit Sabri yazı masasının üstünde ne varsa **tekrar tekrar** yerlerini değiştiriyor: kâğıtların ve kalemlerin, kül tablasının* (KS1, s.187).
- *Var olan, yani bilmem anlatabiliyor muyum, mevcut olan sadece irili ufaklı tahakkümler. Nietzsche! Ah, Nietzsche'yi okumak lazım: **tekrar tekrar** ve her zaman* (ZBB, s.268)!

Tiksine tiksine: İğrenmek, tiksinererek.

- *Bense, Keleşoğlu'nun kızı Ümid, çevrenin asalaklığını tiksine tiksine de olsa yaşamayı tercih ediyor onu sadece bir erkek olarak beğeniyordum (KS2, s.11).*
- *...Ankara'da, diye bir şeyler anlatmaya uğraşıyor, bir yandan tiksine tiksine kağıtlarını yerleştiriyor, bir yandan anlatıyor (KS2, s.102).*
- *Pek pek bir prodüktör toplantısında Rejisör İhsan'dan açıldı mı Solakoğlu tiksine tiksine: -...esmayı, diyor, üzerimize sıçratmayalım (KS2, s.103).*

Titreşe titreşe: Titreşimler şeklinde yayılmak.

- *Çok yakından, ikisi burnunun üzerinden sanki birleşik, süt mavisi bir zeminde aralıksız renk değiştiren sihirli iki yuvarlak leke şimdi koyu, içisıra çıtırtılı kızıl kıvılcımların uçuştugu vapur dumanı; az sonra, derinliklerinde gizli ne onlar uyanmış gibi eflatuna çalan hâreli bir morluk titreşe titreşe yayılıyor; yağmura baktı mı, kül mavisiyle karışık kum sarısı; denize baktı mı, yoğun, handiyse bıçakla kesilebilir bir laciverd (YTB, s.192)!*

Titreye titreye: Titreyerek, korkmak, üşümek, heyecanlanmak.

- *Onun için İstanbul böyle pis pis suratıma tükürdükçe bütün parmaklarımı birer birer kırıp koparmak saçlarımı pervanelere vermek, dişlerim titreye titreye otomobillerin tramvayların altına uzanmak geliyor (KS1, s.12).*
- *Birden bastırılmış kalles bir üşümeyle titreye titreye: Sakın ha, diye tekrarlıyor, sonra ne yaparım (KS2, s.65)?*
- *Evgeniya titreye titreye odadan çıkıyor: -...ah vre, diyor, nanakimu (KS1, s.65)!*
- *Açlıktan çıkmış gibi titreye titreye bitiriyorlar beyaz tavşanı. Tam o sırada küçük parmak çıkıp gelmez mi (KS1, s.71)?*
- *Titriye titriye kaçıyor (KS2, s.75).*
- *Burada bir şişe olacaktı. Bir de bardak. Sonra burada, kim bilir nerede; bozuk, eski püskü, sesi kısılmış bir plak olacaktı. Ben Kâzım, Beygir Kâzım, işte böyle*

*elim ayağım **titreye titreye** çok geceler nohut gibi ter döküp o plağı arıyorum (KS1, s.91).*

- *İç ve dış sancılarının dişli çarklarına sıkışmış, yenilgisinin uçsuz bucaksız tenhaliği ortasında, terk edilmiş ıslak bir köpek yavrusu gibi **titreye titreye** ufaldıkça ufalıyor ümid (KS2, s.155).*
- *Islak, yapışkan ve yasak bir karanlığa **titriye titriye** kayıyor (KS2, s.164).*
- *İlk taksiyi çevirdim, **titreye titreye** Eminönü'ne kadar geldim (KS2, s.203).*
- *İrfan elleri **titriye titriye** burnunun dibine giriyor Mahmud'un. Gözlerinin akı fevkalade irileşmiş (KS1.s.247) ...*
- *İbrahim'in ağır ve terli sarhoşluğuna, dışardan **titriye titriye**, öğütülmüş jilet zerrecikleri halinde gelip, kesici temaslarla katılan (KS1, s.260).*
- *Aşağılık bir şey bu yaptığı, farkında; düpedüz alçaklık, biliyor; yine de elleri **titreye titreye**, sağ gözünün alt kapağı seğreye seğreye diyor ki (YTB, s.423)*
- ...

Tuta tuta: Bir nesneyi bir yere doğru tutarak; bir şeyi tutarak davranışı gerçekleştirmek.

- *Madam Karanfilyan yassı ve renksiz yüzünü, tüylü ve çok yüzüklü ellerini elektrik sobasının küstah kızılılığına **tuta tuta** (KS2, s.17).*
- *Kaşığı **tuta tuta** çıkmak, burnunu olsun bu çay denizinden çıkarmak istiyor. Kayıyor kaşık. Elleri kayıyor. Ayakları erimiş şekere gömülüyor (KS1, s.56).*

Tutuna tutuna: Tutarak, tutunarak.

- *Ekşili ve baharlı bir çorbanın sıcaklığına **tutuna tutuna** deminden beri içinde dönüp durduğu o kıvamlı sıvıdan çıkmak niyetinde idi (KS2, s.206).*

Tutup tutup: Üzerinde durmak, düşünmek, vurgulamak.

- *Mahmud Necdet'in sözlerini gazetede Hüsnü Faik'e tekrarlıyor. Avukat Sadık donanmış bir gemi gibi pırıl pırıl evrak çantasını dizlerinin üzerine almış;*

*gözbebeklerinde yaramaz çocuk şeytanlıkları, son cümleyi bir kaç kere **tutup tutup** bırakıyor (KS1, s.37) ...*

Tüküre түкүрө: Tükürerek.

- *Bir vagon sahanlığında durup, bir gece, yıldızlara **tüküre түкүрө** Marsilya'dan Paris'e hareket etmek (ZBB, s.9)!...*

Uçura uçura: Sürekli bir şekilde savurma eylemini yapma, savurarak.

- *Akşam, saat beşten sonra Eminönü Halkevindeki bale dersinden mi çıkacaksın; bale pabuçlarını koltuğunun altına sıkıştırıp iki sıra örülmüş saçlarını **uçura uçura** Bâbiâli'ye mi ineceksin (KS1, s.49)?*
- *Belki de atlatmıyor, gerçekten işi çok; gerçekten garajdan bozma studyolarda, rutubetli sancılar çeken montaj odalarında paltosunun eteklerini **uçura uçura** iş kovalıyor (KS1, s.194).*
- *Beni ayıltmaya uğraşmışlar. Hrisulâ kulağıma eğilmiş, kısacık saçlarını **uçura uçura** demiş (SA, s.220).*
- *Saçlarını **uçura uçura** parmaklarımın ucundan paralarımı çalmış (KS2, s.228).*
- *Kahveci çırağı, askısını havalarda **uçura uçura**, çayları getirdi (YTB, s.505).*

Ufalana ufalana: Küçüle küçüle yok olmak, ufalanmak.

- *Küçük Rıza **ufalana ufalana**: -...seksen dört bin İngiliz, dedi, ne bir santim eksik, ne bir santim fazla (KS1, s.186).*

Ufaldıkça ufalmak: Çok küçülme, ufalmak; psikolojik olarak sıkılmak, utanma.

- *İçlerinden birisi, alnından kaşının birini boydan boya bölen keskin ve derin bir yara izi olanı, gözlerinde **ufaldıkça ufalanan** gülümsemeler (KS2, s.83).*
- *Bunu düşündükçe bıyıkları yüzünde dikiliyor, gözleri **ufaldıkça ufalıyordu** (ZBB, s.144).*

- İç ve dış sancılarının dişli çarklarına sıkışmış, yenilgisinin uçsuz bucaksız tenhaliği ortasında, terk edilmiş ıslak bir köpek yavrusu gibi titreye titreye **ufaldıkça ufalıyor** ümid (KS2, s.155).

Ufalaya ufalaya: Eze eze, ufalayarak.

- Nasıl uzun etekli 'klos' elbiseleri, 'alagarson' kesilmiş, yandan ayrılmış saçları vardı? Bu plâğa oyulmuş o eski türkü, Notturmo d'Amore seneleri **ufalaya ufalaya** geçmiş günlerin içinden Clara'yı çıkarıp karşısına getiriyor (KS1, s. 93).

Uğraşa uğraşa: Çabalaya çabalaya, uğraşarak.

- **Uğraşa uğraşa** nihayet bugün öğleden sonrası için Aykut'tan bir randevu kopardı (KS2, s.210).

Uğraşıp uğraşıp: Uğraşarak.

- Yüzbaşı Demir, utancından ve kahrından ölecek; bir kere 'pubis' neresi, bilmiyor; ikincisi sevişmede hakkını böylesine arayan bir kadına ömründe rastlamamış, olacak şey mi canım, yosma yosma Aysel bile **uğraşıp uğraşıp** sonuç alamayınca teselliyi içmekte bulur, biraz Demir'e saygısından, biraz her türlü cinselliğin ona verdiği tiksintiden lâfı değiştirip bir an önce uyumayı yeğlerdi, oysa şuna bak, kalçalarını gittikçe daha hızlı çevirmekle kalmıyor, arada zevkten ağdalaşmış sesiyle komutlar veriyor: gemi yanaştırıyor sanırsın (YTB, s.270)!

Unutup unutup: Unutarak.

- Halbuki o kendini **unutup unutup** daldırıyor: Bir bakıyorsun Hilde'dir demiş gitmiş, bir bakıyorsun her hangi bir sabah maviliğidir onu almış götürmüş (ZBB, s.255)!

Uyanı uyanıveren: Bazı duyguların sürekli belirmesi, ortaya çıkması.

- *Sahte sevinçlerin dibinde zehirli mantarlar halinde **uyanı uyanıveren** gizli pişmanlıklar, kötümserlikler, iç korkuları* (KS1, s.111-112).

Uyuyup uyuyup: Uyuyarak.

- ***Uyuyup uyuyup** yağmurla uyanıyoruz* (ZBB, s.220).
- *Havuz **uyuyup uyuyup** uyanıyor* (ZBB, s.261)!

Uzadıkça uzamak: Bir türlü bitirememek.

- *Öbür tarafta Avukat Sadık gazetenin sahibi ve başyazarı Hüsnü Faik'le **uzadıkça uzayan**, dolaştıkça dolaşan bir tartışmayı bağlamaya çalışıyor. Masanın üzerinde karmakarışık o günkü gazeteler: Cumhuriyet, Hürriyet, Dünya, Vatan, Yenisabah. Ve Birlik. Avukat, Birlik'te etrafı kırmızı kalemle çevrilmiş bir fıkrayı göstererek* (KS1, s.22) ...
- *Hadi bakalım şimdi ne tarafa dönse Freddy'nin dudakları: sırnaşık dudakları hem, köpek solumalarıyla **uzadıkça uzayan*** (KS2, s.63) ...
- *Gururlu kuğu boynunla **uzadıkça uzuyorsun*** (KS2, s.84).
- *Yorgunum. Başım dönüyor. Aralıksız bir merdiven çıkıyorum. Bitmiyor merdiven. Çıkıyorum çıkıyorum, bitmiyor. **Uzadıkça uzuyor**, büyüdüğüçe büyüyor. Ben sefil, kan ter içinde, topuklarım kırılmış durmaksızın basamakları yoklaya yoklaya çıkıyorum. Dizlerimde derman kalmıyor, gözlerim kararıyor* (KS1, s.132).
- *Tesadüf, pervaneli bir nakliye uçağıydı, hantal, hava boşluklarına düştükçe herkesin miğdesini ağzına getiren. Yol **uzadıkça uzadı*** (YTB, s.456).

Uzatıp uzatıp: Uzatarak.

- *Kırçıl, sarı bıyıklarını **uzatıp uzatıp** dudaklarına değdiren diri ve çakmak çakmak gözlü bir adamın kolları arasında, kötümser* (KS1, s.19).

- *Gilda dedikleri bu karı seni afsunlamış, kanına girmiş senin, daha kötüsü cüzdanına girmiş: sabah akşam demiyor; yaz kış bilmiyor; manikürlü vahşi turnaklarını **uzatıp uzatıp** barbunya onluklar, afili beşlikler çekiyor* (KS1, s.169).

Uzayıp gitmek: Bitmek bilmemek, usandırır bir biçimde uzamak.

- *Avuçlarında **uzayıp giden** ince ve soğuk bir ter. Yazıhaneyi kıvamlı bir sıvı gibi dolduran sessizliğin ortasında limandan çıkıp gelen özlemlerle dolu bir vapur düdüğü* (KS1, s.24).
- *Kuytularında acıların, düş kırıklıklarının, kendine güvensizliklerin, diş ağrıları gibi **uzayıp gittiği** yalnızlıklar arıyor; hele bir bulmasın, bu sefer, ateşinde ve öfkesinde kendisini 'helak ettiği', iç hesaplaşmalarına kalkışıyor* (YTB, s.189).

Uzayıp uzayıp: Uzayarak.

- *Yüzbaşı Cevdet, parmakları **uzayıp uzayıp** akan kemikli eliyle, Üsteğmen Demir'in omuzuna dostça vuruyor* (YTB, s.32) ...

Ürete ürete: Ortaya koymak, oluşturmak.

- *Seyit Sabri'nin çitirdiya çitirdiya, elektrik mavisini kıvılcımlar **ürete ürete** gelişip giden iç konuşmasını böcek yeşili gözleriyle aydınlatıp bozuyor* (KS1, s.191).

Ürpere ürpere: Ürpererek.

- *Her davranışı, belâlı, uçsuz bucaksız bir sevişmeye çağrı: yaldızlı mavi göz kapakları yarı açık, ufacık burun delikleri **ürpere ürpere**, yaprak sigarasını ağzına bir götürüyor* (YTB, s.110).

Verip verip: Yüzleri yağmura yöneltmek, yağmurun sürekli yüze çarpması.

- *Pazarları kendimize benzer iki hergele ile beraber stadyumlardayız. Açık tribünde iğneli beşik gibi bir yağmura suratımızı **verip verip**, gözlerimiz ve aklımız kaymış, bağır Allah bağırıyoruz (ZBB, s.104).*

Vızıldata vızıldata: Ardı ardına anlamsız vızıldama sesleri çıkararak.

- *Tıraş makinesini prize sokuyor, arı gibi **vızıldata vızıldata**, kafasını tıraş ediyor (YTB, s.227).*

Virt zırt: Sürekli, çok sık anlamında.

- *Az sonra üçü GMC'nin altında bir araya geldiler. Kara Başefendi, Üsteğmen Demir'in herhangi bir teşekkür lâfı etmesine meydan vermedi, kıydan köşeden **virt zırt** çıkıveren gerillaları kollamayı bahane ediyor, komutanın yüzüne bakmadan konuşuyordu (YTB, s.47) ...*
- *Öğle 'isti rahatından', zihnen yorgun çıkacaktı. İşin tuhafı, aklına **virt zırt**, 'Kemal'in onun mektubuna verdiği cevapta, üzerine hassasiyetle bastığı 'husus' geliyor (GP, s.111) ...*
- *Oysa Nâzım, başka bir dünyada yaşıyor, gecelik entarisinin eteklerini savurta savurta, **virt zırt**; eve daha ilk taşındıkları akşam, duvara çizdiği haritanın başına dikiliyor (GP, s.181).*
- *Olacak şey mi bu: Gülhane'deki aylar süren 'nekahet devresinde, Mamasan Shamisen'i **virt zırt** rüyasında görüp, erkekliği dimdik uyanan kim, o! Ne rüyalar, ne rüyalar? Işığı, buzlu ampul mavisi, donuk donuk yansıtan dazlak bir kafa. Bayrak alı rujla sıvanmış şehvetli dudaklar. Dişleri, koskoca King Edward purosunu, nazik bir organı ısırılmışcasına hafif aralanarak tutuyorlar da (YTB, s.221) ...*
- *Halim ona hiçbir zaman güven vermemişti: değeri anlaşılmamış büyük aktör havaları, terden sırılsıklam avuçları, aklına **virt zırt** Tokyo'daki Amerikan Askeri Hastahanesi'nin 'kâbusu' Hemşire Julie'yi getiren çilli parmaklarıyla (YTB, s.439)!*

- *Binbaşı Demir, adamın uçları dışarıya süsen porselen beyazı dişlerine, karabiber tuz karışımı saçlarına, en çok da ona **virt zirt** «Binbaşı bey» deyişine bozuluyor (YTB, s.479).*
- *Açık kapıdan, gazetenin her zamanki sesleri: merdivenlerden inip çıkanlar, akıl almaz bir hızla yarışan iki daktilo, **virt zirt** telefonun zili (YTB, s.504).*

Vızır vızır: Çok hızlı bir şekilde, sürekli anlamında.

- *Elbette korkuyorum. Ne ya? Oyun mu oynuyoruz? Sizin etrafınızda **vızır vızır** hafiyeler dolaşsa korkmaz mısınız, ha, söyleyin bakalım, korkmaz mısınız; evinize acayip adamlar gelip ikide bir kapınızı çalsa, söyleyin erkekçe söyleyin, korkmaz mısınız (SA, s.133)?*
- *Şimdi keyfinin istediği ile keyfediyor. Tarlabası'nda iki ev sahibi. Her ikisi de **vızır vızır** işler. Leon korkuyor (SA, s.64).*
- *Athena onu dinlemiyor. Ulan sen kimsin be? Alelâde bir garson. Halbuki Kılçık Nâzım, Beyoğlu'nda bir tane. Taksileri **vızır vızır**. Athena içi sıra bir taksiye biniyor, dudaklarını mavi bir çakmak alevi gibi Kılçık'ın dudaklarına uzatıyor (KS1, s. 89).*
- *Cankurtaranın canavar düdüğü caddeler boyunca arılar gibi **vızır vızır** dolaşıyor (SA, s.234).*
- *Bazan camlara yıldızlar ateş böcekleri gibi **vızır vızır** üşüşüyor, bazan gümüş mavisi ay ışığı donuk ayna yansımalarıyla vuruyor, onlar, terden kaygan vücutları bitişik, solukları tek, istekleri sonsuz, çığlık çığlığa boşalıyorlar (YTB, s.475).*

Vura vura: Vurarak.

- *Topuklarını yere **vura vura** kapıya kadar gitti döndü (KS2, s.68).*
- *Elini göğsüne **vura vura**, Keleşoğlu'na (KS1, s.219) ...*

Vurup vurup: Bir nesneye sert bir şekilde hızlı hızlı indirme.

- *Kahkahalarını eski ampuller gibi piste **vurup vurup** patlatıyorlardı* (KS2, s.168).
- *Yağmur camlara **vurup vurup** gidiyormuş. Bir yüzüm varmış ki kim görse ağlarmış. Sonra kusmuşum. Üç kere kusmuşum* (SA, s.222).

Yaka yaka: Yakarak.

- *Kuşu boynuyla uzanıp, sonra Demir'in kulak memesini dişlerinin arasına alıyor, sıcacık soluğuyla tenini **yaka yaka:** —...yatamayacağım, diyor, Allah kahretsin* (YTB, s.446)!

Yaklaşıp uzaklaşmak: Bir görüntünün yakınlaşıp uzaklaşması.

- *Camlardan odaya vuran göl grisi deniz yansıması da, **yaklaşıp uzaklaşan** motor patpatları da yabancıydı* (YTB, s.447).

Yalaya yalaya: Yalayarak.

- *Tekrar sigarasının kâğıdını **yalaya yalaya** bloknotunu dolduran sakalı gelmiş adamlara, kaşsız kirpiksiz kadınlara eğildi* (KS1, s.148).

Yanar söner, yanar söner: Belirip kaybolmak.

- *İçinde bir zemberek kurulur. Kulaklarında kızın şarkısından bir tek satır otelin ışıklı reklâmı gibi **yanar söner, yanar söner:** "...si cette histoire est éternelle"* (ZBB, s.194) ...

Yanmak sönmek: Yanan bir cismin bir parlar, ışıldar, bir kararır şekle gelmesi.

- *İçinde korkuya da cesarete de benziyen saklı bir duygunun telsiz işaretleri gibi kesik kesik **yanıp sönüşü**: Ne olursa Bizans Kemerî 'ini geçtikten hemen sonra olur (KS1, s.6).*
- *Penceresinin hemen yanbaşında otelin ismi elektrikle yazılmıştı. Durmadan **yanıp sönüyordu** (ZBB, s.13).*
- *Üsteğmen Demir'in kuşkusu bir olasılıktı önce, biraz uzak, tartışılabilir bir olasılık; çok geçmeden, tehlikeli bir gerçek olduğu anlaşıldı: yıldırıcı bir hızla, ne hızı, öfkeyle çöken karanlığın sis perdeleri arasında, **yanıp sönen** bir ışık gördüler, hem o, hem onun jeep'e dönmesinden yararlanarak bir şeyler yemesi için uğraşan emirleri Halil (YTB, s.27) ...*
- *...Amerikan kumanyasından bir kaç tuzlu bisküviyle bir çikolata almış, üsteğmenine uzatıyordu, cama çarpmış gibi durdu, orada, ta uzakta, sisi yırtan sivri bir ışığın **yanıp söndüğünü** fark etmişti (YTB, s.27).*
- *Halil'in geceleyin çıplak araziye çok daha alışık kırsal gözleri aradığını buldu, eşit aralıklarla **yanıp sönen** daha zayıf bir başka ışık! Lamî cimi kalır mı, düşman gerilerine sızmayı be cermiş, şimdi saldırmaya hazırlanıyordu (YTB, s.28).*
- *Gözleri hep dağlarda: uzak uzak, karşılıklı **yanıp sönen**, işaret ışıkları! Sis, tortulaşıp dibe çöktüğünden, başlarının üzerinde ışıklı buğday savurulurcasına belirmiş yıldızlar. Hayır, bu yıldızları tanımıyor (YTB, s.35).*
- *Binbaşının söylediklerinden, kafasında pır pır **yanıp sönen**, tek bir cümle: ...biz malum burada kan revan içindeyiz (YTB, s.72)!*
- *Albay'ın 550 rakımlı tepe dolaylarında olması. Üsteğmen Demir'i şaşırtıyor, rahatlatıyor da: garip bir rahatlık, gücüne inandığı bir üstün duruma el koymuş olmasından mı, sorumluluğu başkasına devretmiş olmanın hırsızlama keyfinden mi belirsiz. Binbaşının söylediklerinden, kafasında pır pır **yanıp sönen**, tek bir cümle: ...biz malum burada kan revan içindeyiz (YTB, s.73)!*
- *Biz ne halt edeceğimizi düşünmeye dalmışız, ulan, o Koreli casusların fenerleri elli adım ötemizde **yanıp sönmeye** başlamaz mı; bre aman yakalayın şunları; nerede, koydunsa bul, koşturduğumuz adamlar elleri boş dönüyorlar (YTB, s.78).*

- Birtakım pullar **yanıyor söniyor** (SA, s.78).
- Sessiz sessiz, adamı ürküten bir intizamla **yanıp söniyorlar** (SA, s.93).
- Zencinin kırmızı gözleri **yanıp söniyor** (SA, s.147).
- Gecenin uzaklarından, kalın ve kaba, top uğultuları; şimşek yalazı **yanıp sönen**, vahşi birtakım parıltılar; birbirine dolaşık, korkmuş köpek havlamaları (GP, s.161).
- Zaten yağmur durmaksızın kulaklarına tükürüyor ve tek satırlık şarkı orada **yanıp söniyordu** (ZBB, s.194).
- Yalnız aklının içinde, en içinde; deminki dakikalık ılık gibi üç dakikada **yanıp sönen** bir soru: ikinci telgraf acaba nerede (KS1, s.215)?
- Güner iç odalardan birinde kaybolmuş. Giyiniyor. Yalnız koridorda ara sıra, **yanıp sönen** sesi: öğleden sonra maça gideceğim abla (KS1, s.216)!
- Öteki sesiyle **yanıp sönen** hep aynı soru: Türkan olabilir mi bu kadın (KS2, s.221)?
- Camların arkasında cumartesi gecesi muazzam, ışıklı bir neon reklâmı gibi **söniyor yanıyor, yanıyor söniyor** (ZBB, s.225).
- Hayırlı akşamlar, Mehmed-Ali! **Yanıyor söniyoruz** (ZBB, s.225).
- **Yanıp sönen** yalazında, gülümseyerek tokalaştılar (GP, s.267) ...
- Camlardan vuran şimşek parıltıları, Ümid'in sonuna kadar açık gözlerinde, maytap yeşili, acı mor, haşhaş pembesi **yanıp söniyorlardı** (YTB, s.330).
- Farkında olmadan, çevresinde ormanlık bayırlar, ağaçların arasından uzak uzak **yanıp sönen** işaret ışıkları aradı (YTB, s.369).
- Çeyrek saat geçiyor geçmiyor, usul usul kayarak, Ümid seccadeye uzanıyor: başı, Suat'ın dizinde. Suat, eski Suat'tan ne kadar farklı gönlünde gürüldeyen büyük bir ateşin yalazı gözlerine vurmuş acayip bir parıltı, **yanıp sönen** sırma teller, aleve tutulmuş cam kırıkları (YTB, s.442).
- Ümid, upuzun boynu ve siyah ağızlığıyla, Demir'in çakmağına eğilmişti: gözbebeklerinde havagazı mavisi iki küçük alev **yanıp söniyor**, ağzından burnundan dağılan kalın duman yumağı (YTB, s.462).

Yanıp yanıp (sönmek): Bir şeyin sürekli göze çarpıp çarpıp ortadan geriye kaybolması.

- *Frank Sinatra'nin, Doris Day'in ünlü şarkıları **yanıp yanıp** sönüyorlar, Zizi Yüzbaşı ipin ucunu kaçırmış, işi gücü kafayı çekip sabahlara kadar kızlarla dans etmek! Üsteğmen Demir'se gerçeğin ana çizgisinden sık sık kayıp. Tokyo'da cephe gerisi izninde değil de kendisini technicolor bir Amerikan filminde buluyor (YTB, s.103).*
- *Spikerin sesi kulaklarında **yanıp yanıp** sönüyordu: ethnicon programa... nikon programa (KS1, s.202) ...*

Yankılana yankılana: Yankı durumunda geri dönerek, yankı yaparak.

- *Ağaçlar çevresinde ve köşkün üzerinde, kargaların siyah düğümleri, bir atılıyor, bir çözülüyor; ıssızlığın bilinmez bir yöresinden, **yankılana yankılana** gelen, uzak çılgınlıkları: hangi vahametin, haberini veriyorlar (GP, s.280)?*

Yapa yapa: Yaparak.

- *Yukarda, doğudan, damar damar aydınlanmaya niyetli, yıldız alacası bir gök. Makineli tüfeklerin ve el bombalarının patlayışları, gümbürtülü yankılar **yapa yapa**, ufuktan ufka genişliyor. El yordamıyla, akıllara durgunluk veren bir sonsuzluğun, belirsiz sınırlarını yokluyor sanki. Havada nemli ot, çürümüş ağaç kabuğu kokusu (YTB, s.48).*
- ***Yapa yapa** anamız bellendi zaten (KS2, s.137).*
- *Hileli muhasebe hesaplarını, dudak uçlarından çalınmış lokmaları, rüşvetleri, şantajları, ölü ve diri cesedleri basamak **yapa yapa** işte bu cinayet loşluğuna gel (KS2, s.138).*

Yaşar yaşar: Yaşayarak.

- *Biz de! diyeceğiz. Fakat şimdi sen varsın. İnsan **yaşar yaşar**, günün birinde ufacık bir şey olur, bir de bakar ki o zamana kadar ömrünü eskitmekten, çiğneyip tükürmekten başka bir şey yapmamış* (ZBB, s.241).

Yat yat: Yatarak, dinlene dinlene.

- *Demir utanmıştı. Başını eğdi: ...doğru biliyorsunuz, diye kemküm etti, Harbiye'ye gazete girmez. Usüldendir. Bendeki merak Gülhane'de başladı: **yat yat**, vakit geçmiyor, valdeye yazıp kitap istedim, sağolsun göndermiş, bir, iki, üç derken, baktım kütüphaneler dayanmıyor bana. Hele tebdilhava alınca, ne yaparsın, iş yok, güç yok* (YTB, s.196) ...

Yatmak kalkmak: İkide bir, sürekli yere yatıp kalkmak.

- *Mitralyözlerin aralıksız mermi yağmurundan korunmak için, sık sık yere **yatıp kalkarak**, ilerlemeye çalışıyorlar* (GP, s.138).

Yatmak kalkmak: Uyuyup uyanmak.

- *Ben çünkü, yükçüyüm de bu kahvelerde **yatar kalkarım*** (SA, s.122).

Yayıp yayıp: Yayarak.

- *Halbuki, Yankoviç. Oyulmuş gırtlığı. Allah'a açılmış gözleri. Şimdi o burada olacaktı. Masayı yumruklayıp, bardakları devirecek, saçlarını ellerinin üzerine **yayıp yayıp**: -Burası böyle, diye gürliyecikti, ne kadar da karanlık* (ZBB, s.211)?

Yaz kış: Tüm yıl boyunca, her zaman, sürekli.

- *Yağmurun yağıp yağmaması, İbrahim'in yaz kış siyah bira içerek kilo alması, otelleri öğleüstleri kuşatan gurbet yalnızlığı umurunda mı (KS1, s. 31)?*
- *Gilda dedikleri bu karı seni afsunlamış, kanına girmiş senin, daha kötüsü cüzdanına girmiş: sabah akşam demiyor; yaz kış bilmiyor; manikürlü vahşi tırnaklarını uzatıp uzatıp barbunya onluklar, afili beşlikler çekiyor (KS1, s.169).*
- *Büyük fincanlarında Fransız kahvesi, camlarında kışın duman, masalarında yaz kış Balkan'lı mülteciler bulunurdu (KS2, s.185).*
- *Yirmi beşini bir geçti mi sinemada tutunmak, yaz kış dergi kapaklarında anlaşılmasız bir manasızlıkla boy göstermek için ne kadar şansı kalır (KS1, s.192)?*

Yelpazelene yelpazelene: Bir kimsenin kendisini serinletmesi.

- *Buna mukabil okulda sigara içtiği için Ümid'i disiplin kuruluna vereceğini söyleyen Okul Müdürü, elindeki gazeteyle yelpazelene yelpazelene üstüne eğiliyor; ona bir kötülük etmek, onun bir yerini acıtmak istercesine eksik dişleriyle aynı şeyi tekrarlayıp duruyordu (KS2, s.111).*

Yerleşe yerleşe: Yer bulmak, sığınarak.

- *Sinema çizgilerine tutunup roman sahifelerine yerleşe yerleşe (KS2, s.112).*

Yığıldıkça yığılmak: Üzerine yumulmak, yığılarak.

- *İbrahim, bunların ortasında, hepsini tükürüğüyle boğabilecek kadar tiksiniş; birasının siyahlığına ve uzak sulfato lezzetine yığıldıkça yığılıyor; Selma ise bir rahatlık, bir kolaylık edinmek istiyor konuşabilmek için, bir türlü de edinmiyor (KS2, s.124).*

Yıllar yılı: Bunca yıl, geçen uzun yıllardan bu yana.

- *Mehmed-Ali asıl mevcut olmıyan kuyruğunu tutmak için **yıllar yılı** fir dönen ihtiyar bir çomar düşünüyor (ZBB, s.44).*
- ***Yıllar yılı**, her yanına sinmiş keskin ecza kokusunu, teneke bir levha gibi çevresine çarpa çarpa koğuşları dolaşır, söz dinlemeyen hastaları azarlardı (YTB, s.156).*
- ***Yıllar yılı** düzenlenmiş, dakik, çalışkan bir mekanizma idi (KS1, s.256).*
- *Ben **yıllar yılı** kendimi bu yurttan başka siyasi partiler gibi tıkr tıkr işliyecek bir Sosyalist Partisi hayaline alıştırılmışım (KS1, s.267) ...*

Yiye yiye:

1. İçine çeke çeke, sindirerek solumak, yemek.

- *Cigarasını dişlerinin arasında tutup, dumanını **yiye yiye**: <...yok, diyor, yok arkadaş, halk reyini verecekmiş de, hükümet teşekkül edecekmiş de hürriyet nizamı olacakmış ölme eşeğim, ölme! Halk kime rey vereceğini ne bilir be? Koyun sürüsü, koyun: ezan mezan diyorsun, radyoda mevlut okuyorsun, tamam, tut burnundan götür. Doğru dürüst iki kadeh içki içemez olduk yahu> (YTB, s.203)!*
- *Ümid, Yüzbaşı Demir'in yapmayı unuttuğu, unutmak söz mü, gerek bile duymadığı bir sürü çocukluğu şaşılalı bir kolaylıkla yapıyor; her yaptığından kıvılcımlı bir yaşama sevinci, içten içe zincirlenen heyecanlı mutluluklar üretiyor işte Tünel'deki simitçiden iki simit alıp **yiye yiye** Yüksekaldırım'dan iniyorlar; borulu gramofonların zırlıtısı, okkalı bıyıklarını taşıyamayan Ermeni bakkallar, Zührevi Hastalıklar Dispanseri'ne muayeneye gelmiş yırtık sesli Genelev kadınları arasından, okul kaçakları gibi güle oynaya geçip Karaköy'e varıyorlar (YTB, s.278).*
- *Çıkmazın altını çizince, Zizi Binbaşı dişlerinin ucuyla tuttuğu sigarasının dumanını **yiye yiye** demişti ki: <— ...oğlum, ben onu bunu bilmem, vazifemiz memleketi su politika çakallarından temizlemektir. Önce onları silip*

süpüreceğiz. Buna becermeden sonrasını münakaşasını yapmak, abes le iştigal yahu> (YTB, s.335).

- Cigarasını dişlerinin arasında tutup, dumanını **yiye yiye** gülümsüyor: <— ...bana göre> diyordu <...dereyi görmeden paçalarını sıvıyorlar. Hele hayırlısıyla şu sivil cuntayı bir alaşağı edelim, sonrasını> (YTB, s.407) ...
- Zizi Binbaşı cigarasını dişlerinin arasında tutup, dumanı **yiye yiye** dedi ki: <— Dünder Albay'ın çaktırmadan hazırladığı neyin plânıdır, haberin oldu mu senin? Benim kafamı kurcalıyor, bak> (YTB, s.474).
- 'Zizi Binbaşı', cigarasını dişleriyle hafifçe ısırp, dumanını **yiye yiye** diyor ki: <—...Madrid'i anlata anlata bitiremiyorlar, fevkalâde bir şehirmiş, bakalım göreceğiz. Ben yalnız gidiyorum, Seval'i bilâhare gelip alacağım, bu arada tabii nikâh mikâh> (YTB, s.489) ...

2. Zorlanarak, sıkıntıları çeke çeke.

- Yağlı kasketini kulaklarına kadar iyice geçirdi, başını sağa eğerek Bankalar virajında karın pis tükürüğünü **yiye yiye** bekleyen iki trençkotluyu gördü (KS2, s.177).
- Bu bomboş şehirde ben karın gri hakaretini **yiye yiye** oradan oraya kaçıyormuşum ama nereye kaçsam, hangi deliğe girsem senin buharlı nefesin, buğulu bıçağın ense kökümünden ayrılmıyormuş (KS1, s.183).

Yırta yırta: Zorlamak, bastırmak, ortadan kaldırmak.

- Athena o eli kamçılı fakat görünmez zencinin kırbacına dolana dolana, karanlığı ve alkolü **yırta yırta** oynadı. Müzik kanter içinde arkasından koşturuyor, fakat onu bir türlü tutup saramıyordu (KS1, s.240).
- Işıkları çabucak bitirerek, soğuğunu nefes borusunu **yırta yırta** soluduğu bir sonbahar sabahı kendisini Ankara' da Harbokulu'nun önünde buldu (YTB, s.146) ...

Yırtıla yırtıla: Yüreği parçalana parçalana.

- *Onunla birlikte anahtarı kilide soksak, yüreği **yırtıla yırtıla** içeriye girecek* (KS2, s.226).

Yoğunlaştıkça yoğunlaşmak: Gittikçe yoğunlaşarak.

- *Gece, kendine uygun yosun nefliği ve dil yumuşaklığıyla, cidden İstanbul'a ait olmaktan çıkmış, **yoğunlaştıkça yoğunlaşan** bağımsız bir rezillik haline gelmişti* (KS2, s.139).

Yoklaya yoklaya: Yoklayarak, kontrol ederek.

- *Yorgunum. Başım dönüyor. Aralıksız bir merdiven çıkıyorum. Bitmiyor merdiven. Çıkıyorum çıkıyorum, bitmiyor. Uzakıkça uzuyor, büyüdükçe büyüyor. Ben sefil, kan ter içinde, topuklarım kırılmış durmaksızın basamakları **yoklaya yoklaya** çıkıyorum. Dizlerimde derman kalmıyor, gözlerim kararıyor* (KS1, s.132).

Yola yola: Kopara kopara, yolarak.

- *Bir önceki Keleşoğlu nasıl sakallarını **yola yola** ölüme devrilmişti* (KS1, s.230)?

Yumruklaya yumruklaya: Yumruk atarak, yumrukla vura vura.

- *Sanki ben o değilim, sen o değilsin; sanki ben bir sözümle seni satmadım; sanki bir yıl duvarları **yumruklaya yumruklaya*** (KS1, s.12) ...
- *Ansızın Freddy Mills'in cebindeki kitabı çekiyor. İsmi okuyor. Ve miğdesini **yumruklaya yumruklaya:** - Ellery Queen, diyor. Allah belamı versin ki Ellery Queen* (KS1, s.144)!
- *Kore dönüşü, Gülhane'deki ilk gecelerinden beri hep böyle önce Mamasan Shamisen, birbirinden kışkırtıcı iki ağzı, 'müstehcen' yaprak sigarası, toz mavi*

dazlaklığıyla, rüyasına ruh gibi girip, şehvet oyunlarının birinden öbürüne geçerek onu çılgına çeviriyor; sonra bir uyanıyor, öfkeli bir kobra diriliğiyle ayakta bulunduğu erkekliği, dakikasında, utandırıcı bir yumuşaklığa dönüşüvermiş; yüreğini oyan, duvarları **yumruklaya yumruklaya** onu bağırmaya iten bir pörsüklüğe (YTB, s.201) ...

Yuvarlana yuvarlana: Yuvarlanarak.

- Ensesinde ince bir ter soğukluğu, sakaklarında asabi zonklamalarla, Yüzbaşı Demir, erlerden birisinin ardına takılıp, **yuvarlana yuvarlana** tuvalete giden bu biçimsiz et yığınının baktı kaldı (YTB, s.388).

Yükselip alçalan: Bir yükselip bir alçalmak.

- Şeytan diyor ki, çıkar at şu gözü!» Derken, yine o uğultu: birbirinin içinden gelişip açılan patlamalara da benziyor, perde perde **yükselip alçalan** kalın bir titreşime de! Rüzgârdan olmadığı kesin korkunç soğuk, havayı kaskatı dondurmuş (YTB, s.15).
- Bekir'in gözleri inatla Athena'yı arıyorlar. Orada sandalyeye ilişmiş belli belirsiz gölgesini, arada sırada bir yıldız böceği gibi **yükselip alçalan** sigarasının ateşini zar zor bulup çıkarıyorlar (KS1, s.90).
- Ankara Caddesi'nde bir ağır kamyon vites değiştiriyor. Açılıp kapanan kapılardan dizgi makinalarının **yükselip alçalan** mağdeni sesi. Telefon zilleri sonra. Daktilolar. Ragıp, sakalları birdenbire simsiyah uzamış, 'dört sütuna' bir klişe getiriyor: Mahmud'un klişesi, yüzünde kaçak gülümsemesi belli belirsiz hissedilen yepyeni bir klişe. Patron'a uzatıyor (KS1, s.119) ...
- **Yükselip alçalan** vızıltısı, odadaki gerilimi artırıyor (GP, s.209).

Zıplaya zıplaya: Yerden yükseğe hoplamak, sürekli zıplayarak, seke seke.

- Odasına çekildikten sonra, uyuyabilse, iyi: ne gezer, ya tavus kuyruğu renklerinin göze alıcı yansımaları arasından Mamasan Shamisen peydahlanıyor kalaylı dazlak kafası, utanmaz yaprak sigarasıyla; ya da Tokyo'daki

hastahanenin alacakaranlığından Hemşire Julie'nin 'müstehtecen elleri dokunduğu her yere parmak uçlarından pire gibi zıplaya zıplaya çil dağıtarak (YTB, s.236)!

Tezlik

Acele acele: Büyük bir hızla, çok ivedi, çabuk çabuk.

- *Fakat orada püskürme bıyıklı, yün elbiseli bir hela bekçisinin bulunabileceğini düşünür ve düşünür düşünmez de bu fikri bırakıp eski fikrine dönüyor: Hristiyan Mezarlığının arka duvarında bir köşeye sinerim; o gözden kaybolmamak için **acele acele** gelir, tam döneceği sırada bir kolumu omzundan geçiririm, öteki elimle bileğini yakalayıp arkasına bükerim, kımıldanabilirse aşk olsun bakalım (KS1, s.147)!*

Açar açmaz: Herhangi bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirdiği anda hemen gerçekleşen olaylar.

- *Ve kapıyı **açar açmaz**, köşede kendine göre bir ışık ve gölge düzenine girmiş kalpaklı bir Mustafa Kemal (KS2, s.16).*
- *Dürnev'in olsun, Teyfik'in olsun ağzını **açar açmaz** hemen Aysel'i yermesi her seferinde aklını tozutuyor (KS2, s.41).*
- *İrfan uyandı. Gözlerini **açar açmaz**: Bugün Pazar, diye düşündü, neden böyle erken uyanıyorum (KS1, s.63)?*
- *Yukarı çıktılar mı Kılçık kapıyı **açar açmaz** şenlik varmışçasına bütün elektrikleri yakar, şimdi; şapkasını, paltosunu dört tarafa savurur atar, iri iri: -Şimdi bir acı kahve , der, ha (KS1, s.98)!*

Açılır açılmaz: Kapı açıldığı anda aniden gelişen olay.

- *Kapı **açılır açılmaz** Akın onu çiğneyip geçen parlak bir sesle: Evden kaçtım, dedi (KS2, s.65).*

Almak götürmek: Hızlı bir şekilde alıp götürmek.

- ... Akın'a rastlamış olmam, diye **aldı götürdü**, olağanüstü bir şey (KS2, s.184).
- İçinden **aldı götürdü** (KS2, s.203).
- ...senin, diye ucundan bir tuttu ötekinin tepesine dikilerek **aldı götürdü**, senin başka sıkıntın yok mu be İrfan (KS2, s.241)?
- İyice memnun, yüreği yağ bağlamış ekledi: -... sonra beraberce çıktılar. Evet evet, Bekir'len. Hepimiz şaştık kaldık. Bekir koluna girdi seninkinin **aldı götürdü** (KS1, s.249).

Alır almaz:

1. Bir şeyin hemen ilerlemeye başladığı andan itibaren.
 - Bir akordeon bir geminin kalkacağı anı bekliyor. Gemi demir **alır almaz**, hem de nasıl, çalmağa başlıyor (ZBB, s.113) ...
2. Bir kimsenin, herhangi bir şeyi veya nesneyi eline, yanına aldığı anda.
 - Kaç gündür karınlarına doğru dürüst iki lokma ekmek girmemişti; harcırahı **alır almaz**, hemen Nâzım'ın camlarından böreklerine masmavi dalıp gittiği, o börekçiye damladılar (GP, s.53).
 - Bardağı eline **alır almaz** şaşılabilecek bir çabuklukla hop! dudaklarına götürüyor (KS2, s.95).
 - İçin için soruyor:-... niye gizliyoruz? Mahmud'a yakınlığını bildiğim için mi? Yarın sabah gazeteyi **alır almaz** nasılsa öğrenecek (KS1, s.123).
 - Harbiye üniformasını giydiği gün, Demir onu Ulus'ta bir köhne fotoğrafçıda çekirmiş, **alır almaz** annesine göndermişti (YTB, s.146).
 - Öteki, sesini **alır almaz**, kapadı. Kulaklıkta ansızın beliren o siyah , sonra sinyal (YTB, s.299).
 - Hattın öteki ucunda, Demir'in içten yankılı sesini **alır almaz**, dalga geçmeyi unutmadı elbet: <—...oğlum bana bak, sen moruklasan da, bu ses

moruklamıyor: Barones'in üstüne gül koklamaya karar verdiği gün, karıları telefonla keseceksin> (YTB, s.488).

- *Ya da, olur olmaz bir lokantada kaşığı eline **alır almaz**, damağındaki tad, Kalfa Nine'nin şehriye çorbasının tadı: tavuk suyuna, bol limonlu (YTB, s.494).*

3. Bir şeyin sesini hemen duyduğu an.

- *Zizi Binbaşı Genelkurmay'da görevli, telefonda onun sesini **alır almaz**, herzamanki gırgırına başlıyor: <—Hoş geldin, yakışıklı Yüzbaşı> (YTB, s.315)!*

Anlar anlamaz: Bir şeylerin farkına varır varmaz, olan biteni anladığı anda.

- *Bunu **anlar anlamaz**, kürsüye çıkacaktır (GP, s.194).*
- *Estella hiçbir şeyin farkında değil, **anlar anlamaz** kıkırdıyor: <—Si, diyor, si> (YTB, s.316)!*
- *Nâzım, kalabalığın uğultusu arasında, Vâlâ'nın müjdesini önce anlayamadı; **anlar anlamaz**, ünlü 'sadrizam kalpağını havaya fırlatıp; başta Şura ve Lyolya olmak üzere, önüne geleni sarılıp öpmeye daldı (GP, s.381).*

Atar atmaz: Kişinin bir yere ulaşması; bir yere adımını atar atamaz.

- *Çocuk, beceriksizliğine kızıp da dedesi onu odasından kovuncaya kadar, hem TÜBA ağacını, Cennetteki süt, bal, şarap ve su ırmaklarını tasarlamaya, hem de, korkudan midir nedir, birden geliveren çişini tutmaya çalışmış; can havliyle kendini sofaya **atar atmaz**, ağlayarak ortalığı kirletmişti. Annesi koşup geldi, onu bağrına bastı, içerik odada onunla birlikte ağladı (YTB, s.136).*
- *O adımını **atar atmaz** otel daha birkaç saniye öncesine kadar yaşayıp durduğu miskinlikten silkiniyor (KS2, s.144).*
- *Biz de, ayağımızı eşikten içeri **atar atmaz**, sanki onun rüyasına girmişizdir (ZBB, s.237).*
- *Adımını salona **atar atmaz**, hop! herzamanki çabukluğuyla çırılçıplak sutyeni olmadığı gibi, külotu da yokmuş; akvaryumun ışığı yüzünden, yeşil selofanla*

kaplanmışa benzer bir ceylân vücudu: ince, narin ve esnek! Soyunmak onda saplantı mı (YTB, s.466)?

Atlar atlamaz: Bir yerden atlamak, atlattığı anda hemen gerçekleşen olaylar anlamında.

- *Aşınmış bozuk paralar gibi yüzleri belirsiz bir takım insanlar sönüp yandılar. Ümid çarşının kalabalığını ve ışıklarını **atlar atlamaz** gaza dokundu. Motor onu tanıdı ve gülümsedi; kendini salıverdi. İki yanlarından ısıklar geçiyordu (KS1, s.40).*
- *Eşiğinden **atlar atlamaz** evcil bir kalorifer sıcaklığı adamı kuşatıyor (KS2, s.181).*
- *Bir de, en garibi, bu evin eşiğinden **atlar atlamaz** bir çağdan başka bir çağa, bir yaşantıdan başka bir yaşantıya atlamış olması (KS2, s.204).*

Aydınlanır aydınlanmaz: Bir konuyla ilgili kişinin açık ve ayrıntılı bilgiler edindiği anda gelişen düşünce.

- *Bekir'in kafası **aydınlanır aydınlanmaz** içine bir Namık korkusudur düşüyor (KS2, s.57).*

Ayrılır ayrılmaz: Birinden ayrıldığı andan itibaren olan durum.

- *Orospunun biri: senden **ayrılır ayrılmaz** bir başkasının koynuna girmiyorsa bileklerimi keserim (KS2, s.69).*
- *Eşfak ondan **ayrılır ayrılmaz** kendini bir uçurum kenarından ayrılmış gibi sağlam ve emniyette hissediyor (KS2, s.119).*

Bakar bakmaz: Herhangi birine baktığı anda, hemen.

- *Bazı adamları görürsün, yüzüne **bakar bakmaz** dersin ki bu adam katiyyen cigara içmez (ZBB, s.38)!*

Basar basmaz:

1. Bir yere vardığı anda.

- *Aslında pabucunun burnuyla bu gazetenin eşiğine **basar basmaz** aksiyon halindeki Mahmud'un gerçekte ne demek olduğunu ve neyi temsil ettiğini anlamadın mı (KS2, s.243)?*
- *Nâzım ile Vâlâ, soğuk ve nemli Batum rıhtımına, ayak **basar basmaz**, acımasız gerçekte burun buruna gelmişlerdi: etraflarını hamallar sarmış, bavullarını taşımak için, aralarında kavga ediyorlar (GP, s.383).*

2. Bir şeyin üzerine bastığı anda.

- *Ezmeden önce ona öyle geliyor ki şimdi topuğuyla izmarite **basar basmaz**, izmarit: -Ayyyy! diye bağıracaktır (ZBB, s.48).*

Basıp gitmek: Defolmak, çekip gitmek.

- *Bak hele, tam seninki paraları destelemiş **basıp gidecek**, öbürü küt (KS2, s.129)!*

Başlar başlamaz: Herhangi bir şeye başladığı andan itibaren olan durum.

- *Nedense birbirlerinin kulağına avaz avaz haykırarak konuşuyor, karşılarındaki konuşmağa **başlar başlamaz** ya fransız şarkıcısı Mouloudji'nin ya da Juliette Gréco'nun bir şarkısına ya toprak kaplarda ısıttıkları kötü şarablarına uzayıp sırroluyorlar (KS2, s.70).*
- *Uyanır uyanmaz Dünder'ı görüp gününe kötü bir film gibi başlamış; **başlar başlamaz** da daha kendine yakın, daha iç açıcı bir şeyler yaşamak için onu pırılıtsız siyah gözlerinin camından adeta kazımişti (KS2, s.89).*
- *Daha tahkikat **başlar başlamaz** Garson Sotiri'nin ifadesindeki siyahlı kıza kancayı takan kim (KS2, s.180)?*

Başvurur vurmaz: Bir yere başvurduğu anda hemen gerçekleşen olaylar.

- *Yusuf İzzet Paşa, **başvurur vurmaz**, 'Karargâh-ı Umumiye 'ye bağlı, bir Grup Kumandanlığını deruhte etmiş oldu (GP, s.188).*

Becerir becermez: Bir işin üstesinden gelir gelmez.

- *Bir vukuat çıkarmadan işi **becerir becermez** vurdum kafayı, bir gözlerimi açtım ki güneş doğmuş, adamakıllı lodos (SA, s.96).*

Beğenir beğenmez: Karşı cinsten birini iyi ve güzel bulur bulmaz.

- *Duymuşsundur, babamın bir yolsuzluk şebekesinin ardında olduğunu keşfeder etmez basına açıkladım, izahı bu'dur. Erkek olarak **beğenir beğenmez** senin hayatına girmeye karar vermemin de! Doğrusu beğenip seninle sadece hayalimde sevişmekle yetinemezdim, réaliste'im ben, gerçekçi, şahsiyetimin gerçekler arasında, vécu, yani yaşanmış deneyler seviyesinde teşekkül etmesini arzuladım hep (YTB, s.265) ...*

Belirir belirmez: Görünür duruma geçer geçmez olan durum.

- *«Adamla alay ederdik, sonunda haklı çıkacak galiba!». Deniz ufkunda İstanbul'un narin silueti **belirir belirmez**, kulaklarında elbet, annesinin söyleye söyleye yıllardır bıkmadığı o güzel şarkıdan, uzak yankılanmaları (YTB, s.154) ...*

Bırakır bırakmaz: Elde olan birini veya bir şeyi bıraktığı anda olan durum.

- *Oysa Avukat Sadık telefonu **bırakır bırakmaz** çabuk ve hareketli sesiyle koltuğuna ve İştirak Mecmuası'na dönüyor (KS1, s.262) ...*
- *Ümid, Hüsnü Faik'i **bırakır bırakmaz**, yalancı bir hiddetle üzerine yürüdü: — Artık İstanbul'a habersiz geliniyor, öyle mi Binbaşı (YTB, s.502)?*

Biner binmez: Bir araca bindiği anda yaşanan olaylar anlamında.

- Taksiiye **biner binmez** Paris'e gelmiş olmanın onun için artık hiç bir fevkalâdeliği yoktur (ZBB, s.22).
- Arabaya **biner binmez:** <— Ankara kaynıyor, arkadaş! dedi. CHP'de seçimlere katılmama temayülü belirmiş. İyi mi? İktidarın dürüstlüğüne güvenemiyorlar. Demokrat Parti'nin durumunu düşünebiliyor musun> (YTB, s.273)?

Biter bitmez: Bir şeylerin son bulduğunda, bittiği anda.

- Zehra şarkısını bitirmek üzere idi. Pistin kenarında durmuştu. Kıvırcık saçları, uzun boyu, hala gergin ve dimdik vücuduyla salona meydan okuyordu. Bekir büyük bir iç sıkıntıyla: -... şarkısı **biter bitmez** gelecek ve yanıma oturacak, diye düşündü. Bu gece elinden kurtulmanın imkânı yok (KS1, s.88).
- Kahvaltı **biter bitmez** Bekir onu bırakıp gitti (KS1, s.110).
- Sultanahmet'te dolmuşa binerken kararı kesinleşiyor: yarın ateş hattına çıkıyorlar, ölmez sağ kalırsa savaş **biter bitmez** Yoko'yla evlenecek (YTB, s.383).
- Salonda heyecan son haddine varmıştı: kadehler kaldırılıp, tek nefeste devriliyor; arkasından, kalabalık bir alkış faslı; o **biter bitmez**, kaldığı yerden başlayan, müzik (GP, s.468)!...

Bitirir bitirmez: Herhangi bir şeyin bitmesini sağlar sağlamaz, sona erdirdiği anda olan durum.

- Yemeğini **bitirir bitirmez** odasına çekildi (KS2, s.80).
- Çocuk annesinin hayalini benimsemişti, ortaokulu **bitirir bitirmez** askeri liseye girmek istedi (YTB, s.143).
- Baktı ki bu meseleyi telefonla halledemeyecek bu sabah Beyoğlu'nda alışverişini **bitirir bitirmez** paketlerini Mariça'ya emanet edip ilk rastladığı taksiyle doğru Nazım'ın garajına gitti (KS2, s.215).

Boşalır boşalmaz: Bazı sözlerin ağızdan çıktığı anda, konuşmaya başlar başlamaz olan durum.

- *Ümid ondan çok kendi gözünde kendini kurtarmak, varlığına ve yaşamasına önem kazandırmak için adamakıllı ciddi ve düşündürücü şeyler bulup söylemek istiyor; ama söylediği her kelime dudaklarından **boşalır boşalmaz** ciddiliğini ve ağırlığını kaybedip onu büsbütün müşkül bir duruma sokuyordu (KS1, s.226).*

Bulur bulmaz: Herhangi bir şeyi veya kişiyi bulduğu andan itibaren, aniden gelişme olması durumu.

- *İş **bulur bulmaz** bu evi, bu çevreyi terketmeliyim (KS2, s.10).*
- *Turgut'u bu kötü Halil benzeri Paris yaşamışını ve çeşitli vicieux imalarını **bulur bulmaz** acaba ondan mı utanıp sıkılmadan Mahmud'la ilgisini koparmağa kalkıştı (KS2, s.115)?*
- *Ona, öteki yarısını bulması lâzım. Onu **bulur bulmaz** herşey bir düğmeye basmışsın gibi tıklar tıklar işleyecek (ZBB, s.130).*
- *Taksim Meydanı'nı tipinin soluk aldırmayan çalışkanlığı altında **bulur bulmaz** tamamen ayıldı ve korktu (KS2, s.185).*
- *Onu **bulur bulmaz**, bir çırpıda derdini anlatıyor (GP, s.234) ...*

Buluşur buluşmaz: Biriyle buluştuğu anda olan olaylar.

- *Ümid, Tarlabası'ndaki eski pansiyonunda kalmıyordu, Firuzağa'da, 'şirin kutu gibi, manzarası çok kral bir çatı katına taşındığını; eşin dostun yardımıyla, yeni evini filmlerdeki gibi döşediğini' yazmıştı; **buluşur buluşmaz** buraya geleceklerini kestiriyordu ya, yine de Demir girer girmez yadırgadı; aylardır sinsi bir nem hınzırlığıyla iliklerine işlemiş Anadolu yoksulluğunun etkisindendi belki, belki evin herşeyinde Ümid'e eldiven gibi uyan çağdaş 'fazla' çağdaş bir hava olmasından (YTB, s.312)!*

Bükülür bükülmez: Bileğin eğri duruma geldiği anda olan durum.

- *Ah! dedi. Ya da hayır, sadece ah demedi; bileği geriye **bükülür bükülmez** içinde biriktirdiği bir takım kirli tasarıları, kuşkulu ve zararlı hesapları bir solukta balon gibi boşaltarak, yorgun bir sesle: -İyi, dedi, İbrahim ağbiy! Koyver artık. Yabancı değil (KS1, s.147).*

Canlandırır canlandırmaz: Birini taklit ettiği anda ani gelişen olaylar.

- *Öyle ki, yanılıp yakılıp, imgeleminde yaprak sigarasını "öteki ağzına nasıl götürdüğünü **canlandırır canlandırmaz**, makineli tüfek gibi sarsıla sarsıla, Meksiko'nun içine boşalıyor: cehennem sıcaklığı ve duman duman! ...ertesi akşam, Haneda Hava Alanı'na varır varmaz (YTB, s.111).*

Çabuk çabuk: Hızlı bir şekilde, acele acele, beklenenden çok erken.

- *Turgut Rocky'yi **çabuk çabuk** öptü ve dudaklarını hafif nemli bir kadifeye dokundurduğu duygusuna kapıldı (KS2, s.72).*
- *Türkân onu bir saniye boş bıraktı mı, gözlerinin arkasında aynı iğne deliğinden aynı ipliğin binlerce defa geçişi: Yavaş yavaş. **Çabuk çabuk**. Hep aynı Mordohay, hep aynı Seyit Sabri (KS1, s.79).*
- *Arkasından **çabuk çabuk** başka bir laf (KS2, s.105).*
- *Birbirlerini **çabuk çabuk** tamamlayarak (KS2, s.151).*
- *Yine biraz genizden kelimelerin yarısını yiyerek **çabuk çabuk**, gelişi güzel konuşuyor (KS2, s.161).*
- *Faytona yığılmış kanlar içinde Ferik Şemsi Paşa **çabuk çabuk** yırtılan çığlıklar ve emirler (KS2, s.191).*
- *Hemen hepsi, ama en çok Olcay, Akın, Oğuz ve Sedat, içlerindeki bir furun kuruluşundan kurtulmak, duydukları cehennem susuzluğunu gidermek için bardaklarına **çabuk çabuk** dalıp çıkıyorlar (KS1, s.196).*
- *Zihni Keleşoğlu ise yüzünün ve Keleşoğlu olmanın önemini ve ciddiliğini yapan kesin çizgilerin heyecan ve üzüntüden iki gündür **çabuk çabuk** soysuzlaşarak eğildiğini biliyordu (KS2, s.231).*

- Mürettephane'ye vereceği mizanpaj krokisini prova kağıdına **çabuk çabuk** çiziyor (KS2, s.246).
- Biraz genizden, kelimelerin yarısını yiyerek, **çabuk çabuk** konuşuyordu (KS1, s.255).
- Avukat Sadık ise **çabuk çabuk** başka bir yöne dağılıyor (KS1, s.263) ...
- Yemeklerini **çabuk çabuk** hazırladılar: midye dolması, rafadan yumurta, rus salatası, kaşar peyniri ve bira (YTB, s.328).
- ... durduğu yerde duramadı, sivil giysilerini evde **çabuk çabuk** üniformasıyla değiştirip, canını dışarıyla dar attı: ille Beyazıt Meydanı'na, Üniversite bahçesine dönecek (YTB, s.370).
- Fırlayıp çıktılar, jeep hazır bekliyordu, şehir telaşlı sokağa çıkma yasağı başladı başlayacak, sanki herkes yakın ve yıldırıcı bir tehlikeden uzaklaşmaya çalışıyor **çabuk çabuk** indirilen mağaza kepenkleri, iş merkezlerinden evlere dağılan otomobiller, kızıl pırıltılı lacivert bir perdeden kayan insan gölgeleri (YTB, s.399)!
- Kararsız bir rüzgâr, bir gece rüzgârı, ağaçları **çabuk çabuk** yokladı (YTB, s.410).
- Binbaşı Demir söylenenleri; yorgunluğuna ve uykusuzluğuna, **çabuk çabuk**, aç karnına içilmiş viskinin kattığı, bir uyuşuklukla dinledi (YTB, s.440).

Çarpar çarpmaz: Birinin duygularıyla denk geldiği anda gelişen düşünce.

- *Ve o anda, Suzan'ın bu iyimser saflığına **çarpar çarpmaz**, Kemal Rıfat'ın doğru söylemiş olduğunu apaçık anlıyor* (KS2, s.96) ...

Çeker çekmez: Birine bıçak çektiği anda olan durum.

- ...İlyas, diyor, bulut gibi sarhoştı. Bıçağını **çeker çekmez** Kâzım'ın üstüne atıldı. Ama nasıl, o demezsin! Ben korkudan köşeye büzüldüm. Bu, Kâzım, onun bileğini kavramış nasılsa! Altalta, üstüste tezgâhın arkasına yuvarlandılar (KS1, s.152).

Çekilir çekilmez: Bazı çizgiler, setler çekildiği anda.

- *Mavi bir alacalığa, yataklı vagon kompartımanı çizgileri **çekilir çekilmez**, yine İstasyondan beri yakasına yapışan o izlenim, hayır İstanbul'a gitmiyor, bu tren Doğu Ekspresi'dir, yolculuk Sarıkamış'a yemekte, Lokantalı Vagon'da bir sarışın gözüne çarptı ki (YTB, s.527) !..*

Çekip gitmek: Bir yerden gözünü bile kırpmadan, korkusuzca ayrılmak.

- *Herkes kendi hayatına **çekip gidiyor** (ZBB, s.21).*
- *Ayyaş da bizimle çıktı, Balık pazarında **çekti gitti** (SA, s.24).*
- *Sen **çek git**, ben çekip gideyim: birbirimize gölge etmeyelim (KS1, s.42).*
- *Sen çek git, ben **çekip gideyim**: birbirimize gölge etmeyelim (KS1, s.42).*
- ***Çeker gider**, şekerim (KS2, s.55).*
- *Kesikbaşlar hayatlarından memnun **çekip gidiyor** (ZBB, s.69).*
- *Barın kapısından bir adam fırladı. Oracıkta durdu. Sümkürdü. Burnundan kan akıyordu. Avaz avaza içeriye bağırdı: Ulan Kazım, ben de bunu sana sormazsam anam avradım olsun! Ve **çekti gitti**. İçerde, Kâzım: gözleri dışarı uğramış, usturayla kazınmış kafası terden parıl parıl, yumrukları sıkılı: Beygir Kâzım. Masaları, sandalyeleri tekmeliyor. Bed, kalın ve karık sesi barın duman duman tüten havasını oyuyor (KS1, s.83).*
- *Bir ara kız tekrar atlayıp **çekip gitti**, peşine düşecek oldum, ama sonra düşündüm lüzumsuz, arabanın numarasını aldığıma göre (KS2, s.110) ...*

Çevirir çevirmez: Kapıyı açmak için anahtarı döndürdüğü anda, takıp çevirdiği anda yaşanan olay anlamında.

- *Anahtarı **çevirir çevirmez** üç kişi üzerine yürüdüler. Elllerinde bıçak, gözlerinde bıçak pırıltıları vardı (KS1, s.131).*

Çevrelenir çevrelenmez: Masanın çevresini çevirerek dolandığı andan itibaren yaşanan ani gelişme.

- Sokuldukları ilk pavyonun en kuytu masasına **çevrelenir çevrelenmez** ise vazgeçilmez bir şey haline geliyor (KS2, s.146).

Çıkar çıkmaz: Bir kişinin veya bir şeyin bir yerden ayrıldıktan ya da bir durum bittikten hemen sonrası anlamında.

- Ragıp patronun yanından **çıkar çıkmaz** beneklenmiş camların önünde durdu. Bir sigara yaktı. Yağmuru görmemişti. İçin için: -dinime imanıma, dedi. İşler kızışıyor, iyice (KS1, s.20)!
- O kapıdan **çıkar çıkmaz** Yorgaki Zehra'nın omuzbaşında peydahlandı (KS2, s.24).
- Yemeğe inmek üzere dışarı **çıkar çıkmaz** bitişik odanın kapısına bakmadan edemeyecek. Yarı yarıya merak ve alışkanlık. Üstelik kapı ardına kadar açık unutulmuş. Odada aynı yağmur karanlığı. Halının üstünde pırıl pırıl cam parçaları (KS1, s.29).
- Tanrı da biliyor, "hayıflananlardan birisi Üsteğmen Demir'di: Pusan'da karaya **çıkar çıkmaz** kuralları satranç oyunu gibi şaşmaz bir savaş bulacağını, olanca hünerini gösterebileceğin: sanıyordu (YTB, s.31).
- Onları, boğazdan **çıkar çıkmaz**, heybetli bir ateş şenliği karşıladı: önleri sıra gelip konmaya geçmiş birlikler, önceki emirlere aldırmaksızın, karanlığın içinde ateşler yakmışlardı (YTB, s.39) ...
- Selma **çıkar çıkmaz**, yine Mahmud. Parmağındaki bakır halkayı çeviriyor:- ...gördünüz mü, diyor, bizim yazıların uyandırdığı alakayı (KS1, s.69)?
- Mahmud senin aydınlığından **çıkar çıkmaz** onun tehlikeli karanlığına girmiş, işte böyle bir daha da çıkamamıştı (KS2, s.76).
- Rüzgâr ağzından **çıkar çıkmaz** kelimelerini dört tarafa dağıtıyor, Ümid bütün gayretine ve dikkatine rağmen söylediklerini duru ve açık olarak işitemiyordu (KS2, s.79).
- O **çıkar çıkmaz**, sanki bardaki ışıkları söndürmüşler gibi, Mehmed-Ali anlaşılmaz, zor anlaşılır ve büyük, bir ışık ihtiyacı duyuyor (ZBB, s.113).

- Mustafa Kemal harpten **çıkarak çıkmaz** ne demişti: Şimdi iktisad ve maarif savaşını kazanacağız (KS1, s.122)!
- Her girdiği odanın ışıklarını üşenmeden yakıyor, o **çıkarak çıkmaz** da Anahit üşenmeden söndürüyordu (KS2, s.132).
- Ağzından **çıkarak çıkmaz** Kılçık'ı çarpsın, serseme çevirsin (KS2, s.137).
- Demir, onu açıkça hiçe saymamışlar mıydı? Dünmüş gibi hatırlıyor, ölünün kırkı **çıkarak çıkmaz** Suat Hanım'ın evvelce el altından, gizli saklı yaptığı bir sürü şeyi, nasıl 'aleniyete' döktüğünü (YTB, s.141).
- İbrahim önce cevap vermedi. Caddeye **çıkarak çıkmaz** bir taksi çevirdi (KS1, s.147).
- Şişli'den **çıkarak çıkmaz** taksinin ön ve arka camları bir bir arkasına buğulanıyor (KS2, s.163).
- Yol boyunca kimseye rastlamadılar yalnız, Stadyum'un orda, ıslak tüyleri vücuduna yapışmış, külhanbeyi bir sokak köpeği; bir de, caddeye **çıkarak çıkmaz**, başında camları buğulanmış tablasıyla, iki yanı ağaçlı yoldan Beşiktaş'a doğru kaybolan gece börekçisi (YTB, s.219)!
- **Çıkarak çıkmaz**, hayli tımturaklı, bir leylek takırtısına dolaşacaktı; çerden çöpten, fakat hayli muhkem yuvaları (GP, s.234) ...
- Açık açık söylediler bu defa: Namık, dediler, Lütfullah'la haber gönderdi: **çıkarak çıkmaz** senin hesabını görecektir (KS1, s.237).
- Piste **çıkarak çıkmaz** da kendini tutamayıp fısıldadı: sır söyleyeceğim Bekir, ama yemin et başkasına söylemeyeceğine (KS1, s.238).
- Hernandez ve Yvonne sinemadan **çıkarak çıkmaz** Dupont'a düşerler (ZBB, s.253).
- Öyle ya milletlerarası borsa oyunlarından **çıkarak çıkmaz** işsiz bir gangster gibi bunalmak niye (KS1, s.256)?
- Derhal derlenip toplanıyor. Bulvara **çıkarak çıkmaz** bir cigara yakıyor: -Bugün, diye düşünüyor, bugün ne? Pazartesi Perşembe'ye mutlaka Hilde'yle konuşacağız (ZBB, s.256).
- Elektrik sobasının yalazını, gözlerinden Demir'in gözlerine yansıtarak, bir cigara soluğu susuyor, sonra daha kararlı bir sesle sürdürüyor sözlerini, ağzından burnundan **çıkarak çıkmaz** dağılan dumanlarla (YTB, s.265) ...

- *Kelime ağzından **çıkarak çıkmaz**; Sevilla, Sevilla'nın deniz suyu gibi kıpır kıpır vücudu, elleri, dudakları, ağzı taş kesiliyor (ZBB, s.273).*
- *Paşa ile Latife, açık balkona çıkıyorlar; hayli geniş, iki hasır koltuk, bir masa; üzerindeki vazoda, Karanfiller. Latife **çıkarak çıkmaz**, eliyle işaret ederek: bakar mısınız lütfen diyor, "...kızillığı âdeti semayı kaplamış" (GP, s.362) ...*
- *Halk mı, halkı hiç sorma, meydanın etrafına dizilmiş. Bu arada, tabii biz içerden görmüyoruz, Beyazıt Meydanı'nı atlı polis tutmuş, epeyce de yaya, talebeler **çıkarak çıkmaz** önde atlı polis hücumu geçtiler, basbayağı harp: atların üstünden çekip polisleri aşağıya alanları mı ararsın, talebelere kılıç çeken gözü dönmüş polisleri mi, hasılı anababa günü (YTB, s.366).*
- *Sen **çıkarak çıkmaz**, istersen çıkmadan. Fazla kalacağını sanmıyorum zaten, gidişat öyle gösteriyor (YTB, s.382).*
- *Tozlu bir ışığın zarzoru aydınlatıldığı koridora **çıkarak çıkmaz**, Yüzbaşı Demir'in burnuna, alkol ve parfüm karışımı, ağır bir koku çarptı (YTB, s.386).*
- *Salih Bey, ahizeye diyor ki: "...hayır Kumandanım. Jeneral Pellè henüz çıkmadı...**çıkarak çıkmaz**, Gazi Hazretleri'ne keyfiyeti arz ederim..." biraz sustu, dinledi; sonra, "...emredersiniz!.." dedi ve kapattı (GP, s.396).*

Davranır davranmaz: Bir şeye karşı belli bir davranışta bulunduğu anda hemen olan olaylar anlamında.

- ***Davranır davranmaz**, o korkunç baş dönmesi! Baş dönmesi mi bu, her şeyi silip süpüren güçlü bir anaforda yitip gitmek mi (YTB, s.158)?*

Değer değmez: Bir yere değdiği andan itibaren hemen olan durum.

- *Yorgun bedenleri sahici bir yatağın tertemiz yumuşaklığına **değer değmez**, iki şeyden birisi gerçek olmaktan çıkıyor (YTB, s.101).*
- *Yüzbaşı Demir, Bursa'dan İstanbul'a bu defaki gelişinde, eli **değer değmez** Kore'deki silah arkadaşını aramıştı elbet, Akademi'ye devam ettiğini o zaman öğrendi. İki gün sonra mı ne, Beşiktaş İskelesi'nin üstündeki kahvede buluşup konuşuyorlar (YTB, s.202).*

Der demez:

1. Bir şeyi dediği anda, söyler söylemez, o anda.

- *Mustafa Kemâl **der demez** aynı cümle zihninden ışıklı bir tesbih dizisi gibi akacak* (KS1, s.120) ...
- *Akvaryumun büyüğü yeşilinde, sessiz ve gizemli danslarını sürdüren süs balıklarını, gözleriyle izleyerek: <— Durumu, dedi, arkadaşlarla tezekkür etmeliyiz.> **Der demez**, yüksek sesle söylediğini farkedip irkildi* (YTB, s.306).
- *Böyle **der demez** Trotskistliğini hatırladı* (ZBB, s.185).
- *Ona öyle gelmişti ki, gideceğim **der demez** öteki üzülecek, şakadan olsun boynunu bükecek, bir iki lâf edecek; oysa herif kalkmış ona hoşunuza eğer böylesi gidiyorsa çekin arabanızı diyor* (ZBB, s.249).

2. Saatin istenilen zamana gelir gelmez gerçekleşen olaylar için kullanılır.

- *Sinemaya susamış bir mevsim başı kalabalığı. Her zamanki herkes. Az sonra, iki kırk beş **der demez** film başlayacak* (KS1, s.72).
- *İki kırk beş **der demez** film başlıyor. Bense hâlâ sokakta bir aşağı bir yukarı Türkan'ı bekliyorum* (KS1, s.72).
- *Saat yedi **der demez** dükkânı kapatıp öteberi alarak evlerine gidecekler* (KS2, s.88).
- *Saat iki **der demez** kalktı* (KS2, s.220).

Desteler destelemez: Çok hızlı bir biçimde destelediği anda yaşanan olay.

- *Arkaya palas pandıras üç ördek **desteler destelemez**, gazladı* (KS2, s.177).

Devrilir devrilmez: Devrildiği anda ani gelişen durum.

- *Bir kere Markos İsyanı sırasında Yunanistan'a, bir kere Hüsnü Zaim **devrilir devrilmez** Suriye'ye gitmiş* (KS1, s.170).

Dökülür dökülmez: Bir şeyler telaffuz eder etmez.

- *Bu sözler, Fevzi Paşa'nın dudaklarından **dökülür dökülmez**; Meclis'in, son derece gergin havasında, bir avuç kıvılcım etkisi yaptı (GP, s.169).*

Döner dönmez: Bir yerden ayrılıp ait olduğu yere, mekâna, konuma döndüğü anda; yön değiştirdiği anda.

- ***Döner dönmez** bir punduna getirip tanıştırayım sizi (KS2, s.54-55).*
- *Müjdeyi, Ordu Harekât Dairesi'ne çağrılıp Tahsin Paşa ile oradan telefonla görüştürülen Albay, **döner dönmez**, bütün subay, astsubay ve erleri toplayarak emir veriyor (YTB, s.93) ...*
- *Ümid odasına **döner dönmez**; belki babası da arkasından gelir kaygısından, belki de karanlığını ansızın üzerinde hissettiği bir ölüm korkusundan hız alıp kapısını kilitleyecek (KS2, s.148).*
- *Hepsi bu kadar mı, hayır! Meclis araştırması niye- tiyle, 'mahalline gönderilmiş TBMM Heyeti' **döner dönmez** -resmen olmasa da- 'Rica't Harekatı'nın maksadına muvafık yapılamadığını' duyurmuştu (GP, s.188) ...*
- *Eğer şu veya bu bahane ile kararsız kalırsak İstanbul'a **döner dönmez** harekâtı paydos edeceğiz (YTB, s.396).*
- *Ankara'ya **döner dönmez**, bir söylenti: Cemal Paşa, kimseye danışmadan, Ortadoğu Üniversitesi Rektörü Profesör Turhan Feyzioğlu'ndan bir 'Kurucu Meclis' tasarısı hazırlamasını istemiş (YTB, s.508)!*
- *Suat, **döner dönmez**, köşedeki ayaklı abajuru yaktı gözleri sise bürünmüş, kıvırcık kirpikleri ve dağınık saçlarında pırıltılı su tozlarıyla, onlara doğru ağır ağır ilerledi (YTB, s.519).*

Dokundurur dokundurmaz: Bir şeye dokunduğu anda, değirdiği andan itibaren.

- *İhaleden, hatta şartnameden tut şimdi parmağını **dokundurur dokundurmaz** unufak dağılan evlere kadar hepsi hileli (KS1, s.67).*

- *İçinde bir at sineği kendini bu duvardan öteki duvara vuruyordu. Aksine ters ters cevaplar verdi. Vartkes, beklemedik bir anda, küt diye istekayı dokundurur dokundurmaz üç kafa birbiriyle tokuştu* (ZBB, s.68).

Dokunur dokunmaz: Bir şeylere dokunduğu, değdiği anda olan olaylar.

- *Tetiğe dokunur dokunmaz tabancanın namlusundan kurşun yerine incecik tığa benzer bir zıpkın fırlıyor gidip Athena'nın kulağına saplanıyor* (KS2, s.13).
- *İlkin kerpiç gibi bir sessizlik. Birkaç saniye. Sonra herkes birden Kâzım'ı unuttu. Yorgaki kemanını çenesine dayadı. İlk tele dokunur dokunmaz, barın kerpiç kesilmiş havası çat diye çatladı, ufalandı, bölük bölük dağıldı. Her masadan bir ses büyüdü. Garsonlar arı gibi vızıl-da- mağa başladılar. Nihayet müzik: çıtırtılı, gergin ve yaylı müzik! Yaşa be Yorgaki, sen de olmasan* (KS1, s.84)!...
- *Küvetin lekesiz beyazı tenine soğuk soğuk dokunur dokunmaz haydi yine o bozgun titremesi* (KS2, s.155).
- *Onun aşağılık çeviriler yaparak Babıali'den adeta metelik metelik söktüğü üç beş kuruş ise; savruk, alkolün ve tütünün at koşturduğu aylak yaşamasının kızgınlığına dokunur dokunmaz cısıldıyarak buhar oluyordu* (KS2, s.186).
- *...Bekir'in saçlarına dokunur dokunmaz kıvılcımlanıyor, taş çatlasa oynayacak bu oyunu* (KS1, s.242).
- *Ümid'in yazıları, Döviz Komisyonunun faaliyetlerinde Dışişleri Bakanı Zorlu'nun oynadığı role dokunur dokunmaz neşir yasağı patlamıştı, arkasından mahkeme* (YTB, s.309)!

Durup dururken: Ansızın, beklenmedik bir anda, beklenmedik bir şekilde, aniden.

- *Eh sanki ne diye, durup dururken kalkıp da bu tertip ikircikli işlere giriştim* (SA, s.7).
- *Beş buçuk? Altı buçuk? Cehennem dibi! Buçuklardan bize ne? Hele bir uyuyalım! Islıklar. Islıkların arkasında, durup dururken, ötekinin sesi* (ZBB, s.20).

- Birisi ufacak ve sıkıntılı **durup dururken** göğsüne vuruyor, incecik sesiyle: Ben, diyor, kalem şefiyim. Telefonu yüzüne kapadım. Adam olsa anlardı. Haysiyet-siz herif (SA, s.22)!
- Yalnız ne var, **durup dururken** kalk şimdi hapse gir (SA, s.34).
- Bana **durup dururken** Leon'u aradan çıkarmayı teklif etti (SA, s.45).
- Bir gazeteci, bir fıkra yazarı **durup dururken** tevkif edilmiş, o hâlâ bir fevkalâdelik olursa diyor (KS1, s. 58).
- Gürültü çıkarmıyorlar **durup dururken** (KS2, s.66).
- Bu kadın **durup dururken** böyle canavar şarkılara girmez (KS2, s.67).
- Üstelik **durup dururken** dilinin gırtlığına bağlandığı yeri, karın boşluğunda miğdesinin ve belinin arkasında böbreklerinin varlığına vücuduna ait olmiyan aykırı bir takım cisimler gibi kesinlikle tesbit ediyor (KS2, s.72).
- Harp-ı Umumi zabıt ve kumandanlarının hatıralarında okuduğu gibi vardılar; mermi vızıltılarını silecek bir ululukla yükseliyor, bu yüzden vurulup düşenler, **durup dururken** kendilerini yere atmış izlenimini uyandırıyor (YTB, s.75).
- Vakti saati belli değil; bir bakıyorsun gece yarısı zilzurna sarhoş çıkıp geliyor; bir bakıyorsun, **durup dururken** ortada fol yok yumurta yok, çıkıp gidiyor (SA, s.86).
- Adresi yanlış yazılmış bir mektubun bir sabah uyku sersemi **durup dururken** gelip beni bulmasını yahut ancak uzun uykusuzluklardan sonra varılabilen bir rahathlıkla ölüvermeyi mi? Netice itibariyle zamanla da aramız açık (SA, s.112).
- Neden ben **durup dururken** kendimi ateşe atayım (SA, s.125)?
- Neden **durup dururken** kalkıp da Israil'e gideyim istiyormuşum diye soruyorlar (SA, s.126).
- Sen aşçı yalan söyledi diyorsun demek. İyi. İyi ama, neden **durup dururken** yalan söylesin (SA, s.150).
- Selim, ha babam kızı anlatır; telsizci **durup dururken**, başını iki yana sallar: Ben, der, Gülnihal'de telsizcilik etmişim. Sizler daha dünkü çocuksunuz (SA, s.152).
- Babası kederini sezmiş olmalı, geçen akşam **durup dururken**: -işte böyle evlât, dedi, insan hayatta kemâle nasıl erişir bilir misin? Ölüleri çoğaldıkça (YTB, s.153) ...

- Ulan sahiden fos çıkar aşçının yumurtası yahut **durup dururken** (SA, s.158).
- **Durup dururken** böyle kalk hapishaneye git olur mu (SA, s.162)?
- İşte öyle: Bağırıp çağırılmıyordu. Uysaldı. Bir kaç defa **durup dururken** karısından bahsetti (ZBB, s.178).
- **Durup dururken**, yerli yersiz ağlıyorum (KS1, s.162).
- Yüzbaşı Demir, **durup dururken**, onu hiç dinlemediğini farketti (YTB, s.193).
- **Durup dururken** onunla yalnız kalmak arzusuna kapılmışım (SA, s.196).
- Gördüklerinin, belki daha önce 'malûlen mütekait Yarbay Baba Saffet'le konuştuklarının etkisinde, Yüzbaşı Demir Boğaz esintisinin, akşam gazetelerin, yorgun kadınların renkli baş örtülerini **durup dururken** uçurduğu yumuşak ve serin o Eylül akşamı, 'doğrusu, gidişattan kaygılandığını söyleyince; 'Zizi Yüzbaşı, sırmalı bıyıklarıyla ağzının çevresini yaldızlaya yaldızlaya bir güzel gülmüş, sonra da 'ordunun artık sabrının tükendiğini' ona açıklamaktan çekinmemişti (YTB, s.203).
- Başka yolculukların başlangıçları ve sonları. **Durup dururken** Hasan'a Ulan, diyorum, Hasan oğlu! Bu kaçınıcı yolculuktur (SA, s.231)?
- Sanki **durup dururken** kendinden utanmağa başlamıştı (ZBB, s.258).
- O ilk gelişinde **durup dururken** demişti ki: <—...dışarda insan teferrüata dağılır; dal, yaprak, tomurcuk derken, bırak ormanı, ağacı bile gözden geçirir; içerde, tersine, dikkatin ağırlığı temel kavramlar üzerine yığılıyor; yapıp ettiklerin önemini kaybediyorlar, onlardan sende kalan önem kazanıyor> (YTB, s.381).
- ...oğlum, NATO Başkomutanı **durup dururken** Ankara'ya gelmez, altından bir bokluk çıkacak, görürsün. Kaşla göz arasında toz oluyor, neden (YTB, s.474)?

Durur durmaz: Durduğu anda hemen gerçekleşen olaylar.

- ...arabalar **durur durmaz**, -ellerinde fotoğraf makineleri dışarı fırlamışlardı: bu tarihi anı', üst üste, magnezyum şimşekleri çaktırmakla, tespiti çalışıyorlar (GP, s.267) ...

Duyar duymaz: Herhangi birinin bir ses duyduğu andan itibaren, duyduklarından hemen sonrası.

- *Kapıyı açan cigara lafını **duyar duymaz** bütün uyuşukluğundan silkiniyor* (ZBB, s.32).
- *İbrahim'in daha postacıyı görür görmez kestirdiği gibi sonunda ona da bir mektup çıktı: Napoli'den postaya verilmiş, zarfı büyük ve ince, bir uçak mektubu. Niko adını **duyar duymaz** şaşı şaşı ona baktı* (KS1, s.35).
- *Bahçeye çiçekleri sulamaya inerdi: orada, ayak seslerini **duyar duymaz** paldır küldür kanatlanmış ürkek güvercinler vardı, vişne rengi küpe çiçekleri, bazan şebboylar, mutlaka karanfiller* (YTB, s.45) ...
- *Bütün eski plâklar insanı hüznendirir. Bu, kahrediyor. Beygir Kâzım daha tenorun sesini **duyar duymaz**, kendisini yüzükoyun karyolasına atıyor, yastığını ısırtıyor* (KS1, s.92).
- *Neden ben saçının biçiminden kayışının tokasına kadar bu Dünder'in her şeyinden tiksineyim de, böyle buharlı bir bornoz içinde dudaklarımı ve burun deliklerimi alkolün rüzgârına tutmuşken soluğunu tenimde **duyar duymaz** nasıl olduğunu pek de anlamadan kollarına düşeyim* (KS1, s.125)?
- *Keleşoğlu hattın öbür ucundan Kılçık Nazım'ın hırıltılı sesini **duyar duymaz** başağrısının düğmesine basılmış gibi alındaki yerine yerleştiğini tesbit etti* (KS2, s.131).
- *(Annesinin adını **duyar duymaz**, bunaltıcı yaz sıcaklığında bir pencere açıldı* (YTB, s.194).
- *Gizli hoparlörlerden, cızırtılı bir de müzik: bayat sesli bir kadın, Amerikalı olmalı, Demir'in **duyar duymaz** ellerini titreten o şarkıyı söylüyor: <Goodnight Irene, goodnight> (YTB, s.197) !..*
- *Telefonda Akın'ın sesini **duyar duymaz** yüzü yumuşadı* (KS1, s.202).
- *Dumanı genzinde **duyar duymaz** gözlerini kısıyordu* (KS1, s.216).
- *Ümid, Binbaşı Demir'in org uğultulu sesini **duyar duymaz** yerinden zıpladı. Koşup sınıksız boynuna sarılıyor. Dudak dudağa öpüşüyorlar* (YTB, s.437).

Duyulur duyulmaz: Bir şeyleri işitir işitmez, duyduğu anda.

- Silah sesleri **duyulur duyulmaz** yassılıyor, soğuktan adeta emiliyordu (KS2, s.35).

Düşünür düşünmez: Bir fikri düşündüğü andan itibaren olan olaylar.

- Fakat orada püskürme bıyıklı, yün elbiseli bir hela bekçisinin bulunabileceğini düşünür ve **düşünür düşünmez** de bu fikri bırakıp eski fikrine dönüyor: Hristiyan Mezarlığının arka duvarında bir köşeye sinerim; o gözden kaybolmamak için acele acele gelir, tam döneceği sırada bir kolumu omzundan geçiririm, öteki elimle bileğini yakalayıp arkasına bükerim, kimildanabilirse aşk olsun bakalım (KS1, s.147)!

Eder etmez: Bir şeyleri yaptığı anda, belli bir devinim ettiği andan itibaren.

- Telâffuz **eder etmez**, tipi, söylediklerini, görünmez kelebekler gibi âdeta uçurduğundan, dediğini anlamak ne mümkün (GP, s.28) ...
- Ya günahkarlığını açıkça hiç bir zaman kabul etmiyecek fakat onun gizli ve tehditkâr varlığını duydukça böyle gerilip kopacak; ya da kabul edip, **eder etmez** üstüne bir dağ yıkılmış gibi yamyassı ezilecek: Daha şimdiden, ufak ufak, Isparta'nın isimsiz bir köyüne bir cami yaptırmayı; hatta Kütahya taraflarında hızla gelişen Kadiri tarikatine girmeyi kurmuyor mu (KS1, s.230)?

(Fark) **eder etmez:** Farkına varır varmaz, ayrımına vardığı anda.

- Üsteğmen Demir, yaprak sigarasını **farkeder etmez**, elinde olmadan Yüzbaşı Aziz'in yolda söylediklerini hatırlıyor (YTB, s.109).
- Yüzbaşı Demir, yaprak sigarasını **farkeder etmez**, elinde olmadan Yüzbaşı Aziz'in söylediklerini hatırlıyor: <—...işittiklerim doğruysa, Mamasan Shamisen cigarayı her iki ağızıyla içermiş (YTB, s.226)!
- Bir de daha aşağıda **fark eder etmez** adeta çarpıldığı tayyörlük yünlü kumaş (KS2, s.214)!

- Resimlerini çekmektedir; bunu **farkeder etmez**, Marie-Laure Oiselet ile Jimmy Fowler de hemen o tarafa döneceklerdir (GP, s.267) ...

Edilir edilmez: Beklenen olaylar gerçekleştiği andan itibaren olan durum.

- Necdet'in gülüşünü şimdi çok uzaklarda kalmış iyi, vazgeçilmez bir gey gibi hatırlıyor. Söylediklerini. Tevkif **edilir edilmez**: ... bu defa gönlüm rahat: yazdığım ve inandığım her şeyin doğrudan doğruya tarihi olduğunu biliyorum. Kabahat işlemiş çocuk şüphelerinden uzağım. Kendimi suçlu saymıyorum, sanki bana karşı suç işliyorlar (KS1, s.37).
- Taburcu **edilir edilmez**, hasret gidermek için Bursa'ya şöyle bir uğrayıp İstanbul'a atlamış, kendini sınamak istemişti. Nerden nerden, Kumburgaz'da bir birliğe atanmış Yüzbaşı Aziz'i buluyor vay yakışıklı çocuk biz seni öldü diye duymuştuk yahu, ilahi Yüzbaşım Kumburgaz'da pineklemek Tokyo'da umum barlar üstüne müfettişlik etmeye benziyor mu, benzemiyor mu, sen ondan haber ver, vs... Kucaklaşıyorlar (YTB, s.221).

Eğilir eğilmez: Bir yöne doğru eğildiği anda oluşan durum.

- Ah bu çocuk! Pencereye **eğilir eğilmez**, soğuktan mosmor kesilmiş taş binaların arasından karşısına çıkıveren bu Yahudi çocuğu (KS1, s.103)!

Geçer geçmez: Hemen şarkı söylemeye başlamak.

- Gazi, çakırkeyifti; dudaklarında, varla yok arası, bir tebessüm; gözlerinde gizil, derin mavi, bir hasret; Ali Çavuştu ve bağlamasını izliyordu: nitekim o, türkü havasına **geçer geçmez**; 'mat, yavaş, tatlı ve cazibeli sesiyle', söylemeye başlayacaktı (GP, s.374).

Gelir gelmez: Herhangi bir yere, konuma geldiği anda, hemen gerçekleşen olaylar.

- İkinci kata **gelir gelmez** Raymond'u terkettiğine pişman oluyor (ZBB, s.250).

- “...muharebeye iştirak maksadıyla, sen kalk Dersaadet'ten Tobruk'a gel, **gelir gelmez** hastanelik ol! Rezalettir bre, rezalet-i uzma (GP, s.66)!
- “...zinhar küçümseme, hükümetin itimadına haizdirler; İnebolu'dan beri, devlet harcırahiyla yaşıyorlar. **Gelir gelmez**, ikisi de Matbuat Umum Müdürlüğü'ne kapılandı” (GP, s.78) ...
- Yanyana **gelir gelmez**, iki gazeteci dost, sigaralarını yakıyorlar (GP, s.195) ...
- O **gelir gelmez** Hasan heykel kesildi. İçinden bir küfürler ediyor, bir küfürler ediyor, aaa anlamaz olur muyum, bal gibi küfrediyor ya, suratı her zamanki suratı (SA, s.91).
- Hizasına **gelir gelmez** bıçağının sapına eklenmiş olarak üstlerine, asıl Aysel'in üstüne boşandı (KS2, s.166).
- İstanbul'a **gelir gelmez**, kolları sıvayıp işe girişiyorlar: Orhan bir yandan, Demir bir yandan (YTB, s.320)!
- Arkasından, **gelir gelmez** Babîâli'de duyduğu şike haberi: <— Galatasaray Beşiktaş'a yenildi eski bir idareci gazeteye telefonla bildirmiş, kırkbeş bin liraya anlaştılar diye> (YTB, s.327) ...
- Bir gün önce, Tugay Komutanı'nın bir işi için, sabahtan 1. Ordu Karargâhı'na gitmişti, öğleden sonra kışlaya döndü ki, yazıcılardan birisi, — İzmir'li uyanık bir çocuk —, merak ve heyecanla onu bekliyor: <Birlik Gazetesi'nden Ümid hanım iki, yok üç kere aramış, çok önemli olduğunu, **gelir gelmez** Yüzbaşı'nın aramasını söylemiş.> Hay Allah, ne olabilir (YTB, s.356)?
(Göz göze) **gelir gelmez**: Bir kişiyle göz göze geldiği andan beri.
- Gözlerin sahibini bulmak için başını kaldırıyor şimdi. İbrahim'le göz göze geliyorlar. Bunlar İbrahim'in gözleri: ağır çeken, beyazlı beyazlı, yusuvarlak. İbrahim göz göze **gelir gelmez** kirpiklerini dükkân kepenkleri gibi kıyametler kopararak indirecek, Pürosu'nu çakmağında ısıtacak (KS1, s.115-116).

Getirir getirmez: Bir şeylerin olduğuna kanaat getirdiği anda.

- *Zübeyde Hanım, gözlüklerinin üzerinden, odanın boşalmasını izlemişti; yalnız kaldıklarına kanaat **getirir getirmez**, bir el işaretiyle Salih Bey'i daha da yakınına çağırdı: alçak sesle, sır tevdi eder gibi (GP, s.464) ...*

Gider gitmez: Bir yere vardığı veya bir yerden ayrıldığı andan itibaren, hemen gelişen olaylar.

- *Anahit **gider gitmez** pişman oldu: -...arabaya binmesem olmaz mı (KS2, s.15)?*
- *Biraz önce gittiler. Babam götürdü. Freddy Tokatlıyan'da kalıyormuş; Parkotell'i istemiş ama yer bulamamışlar, ne yapsın? Onlar **gider gitmez** ben de telefona koştum (KS1, s.48).*
- *Elbette anlaşıyorlar. Lale toplu iğne başı gözlerini pis pis kırıştırıyor. Akşam, eve **gider gitmez** Ecvet'e tekrar çıkışacak (ZBB, s.79).*
- *Ümid o **gider gitmez** bıraktığı noktadan kendi kaygılarına doğru uzaklaşsın mı (KS2, s.83)?*
- *Oysa o **gider gitmez** El-Barudi düşüncesini tek kelimeyle açıkladı: -Hainin biri (ZBB, s.125).*
- *Athena **gider gitmez** eliyle cazın önünde çarmıha gerili Zehra'yı gösteriyor ve soruyor: -Kim bu şarkı söyleyen zenci (KS1, s.154)?*
- *O **gider gitmez** de Aysel'i öptü (KS2, s.164).*
- *Şimdi biz **gider gitmez** ister misin bu iki adam (KS2, s.165) ...*
- *O **gider gitmez** Gilda Abduş Yorgaki ve Lütfü Çinli'nin başına üşüştüler (KS2, s.172).*
- *"...intibaım odur ki, Ali Fuat Paşa'nın Moskova'dan, **gider gitmez** ulaştırdığı istihbarat; hassaten, Bolşevik İdaresi'nin İngiltere'yle müzakereleri, harfiyyen yürütüyor olması (GP, s.220) ...*

Girer girmez: Bir yere veya bir şeyin içerisine girdiğinde, bir yere vardığın anda.

- *Valla, yarı donmuş, kahveye girdi; **girer girmez** gözüne, Spartakistlerin masası, dolayısıyla Nâzım ilişmişti; bundan hoşlanmıyor, belli belirsiz tebessüm ederek, gözleriyle Faruk Nafiz'i ve Yusuf Ziya'yı aradı; hayret doğrusu, ne zaman gelip de Seyfeddin Gaschtoft'un masasına çökmüşler (GP, s.24) ...*
- *Döşeli dayalı değil; sağda solda, birkaç koltuk, bir iki iskemle, hepsi bu! mebus kalabalığı, pencerelerin aydınlığında ayakta duruyor; **girer girmez**, aralarında, 'Reis Paşa'yı seçer gibi oldular: mavi sarışınlığı ve zarafetiyle dikkati çekiyordu (GP, s.88).*
- *Bilinmez hangi kaygının itişiyile, **girer girmez**, tehlike bastırırsa nereden ve nasıl kaçabileceklerini araştırmaya koyuluyordu. Herkesi bezdirici bir güvensizlik sarmıştı (YTB, s.89).*
- *Neler anlatıyor, Marie-Te: daha kahveye **girer girmez**, sizi görünce içimden dedim ki işte bizim o taraftan bir tip, St- Germain-des-Pres'den (ZBB, s.92).*
- *Zaman çamur, uyku bataklık: Athena, çırpına çırpına boğulmamak için Kılçık yatağa **girer girmez** kollarını sımsıkı boynuna doluyor; uykusunun arasında, gayet kadın, gayet kışkırtıcı bir fısıltıyla: -... bu gece, diyor, kararımı vermiştim (KS1, s.99).*
- *Bar dönüşü: yorgun, sarhoş, üşümüş bir halde merdivenleri soluk soluğa çıkıyorum. Evime **girer girmez** Davi'yi, Davi'nin şimdi küçümen bir karyolada uyuduğunu, rüyasında bitmez tükenmez gamlar düzenlediğini düşünmemeğe çalışıyorum (KS1, s.105).*
- *Yankoviç içeriye **girer girmez** Hohner'i unutuyor. Biz halbuki önce kalabalığı ve müziği yadırgıyoruz. Yavaş yavaş hava kızışıyor (ZBB, s.115).*
- *Marie-Te. odaya **girer girmez** hemen soyunuyor (ZBB, s.116).*
- *Biz, birden bire, daha bu salona, bu gariblerin bir ölüm treni bekler gibi bekledikleri salona **girer girmez**; bütün bu maceraları bırakıp, alıp başımızı تنها bir yerlere: Alaska'ya eskimoların arasına, yahut en iyisi Antil adalarına, Martinique'e gitmek için dayanılmaz, karşı konulmaz bir arzu duyuyoruz (ZBB, s.157).*

- *Tanısmaları kolay olsun diye, telefonda 'üniformalı geleceğini' söylediğinden, yağmurluğunu vestiyerde bırakıp salona **girer girmez**, Ümid, duraksamadan ona ilerledi: siyah saçları inanılmayacak kadar kısa kestirilmiş, gözleri inanılmayacak kadar iri, boynu kadar uzun bir kız (YTB, s.189).*
- *Taksiye **girer girmez** arabanın kokusunu ve şoförü yadırgadı (KS1, s.203).*
- *Nitekim kapıdan içeri **girer girmez** kendini, dalgalı kalçalarını ve ahlaksız boynunu, ona bırakıyor (KS1, s.215).*
- *Kılçık Nazım işin içine **girer girmez** de hem uçak yolculuğu imkansızlaşıyor (KS2, s.230) ...*
- *Kapıdan **girer girmez** genzinize vuran bir uyku, alkol ve yalnızlık kokusu (ZBB, s.237).*
- *Odasına **girer girmez** kendini elbiseleriyle yatağın üzerine, atacak (ZBB, s.250).*
- *Postacı evde kimseyi bulamadığı için, kapının altından atıvermiş, Demir **girer girmez** ayağına dolaşıyor (YTB, s.303).*
- *Ümid, Tarlabası'ndaki eski pansiyonunda kalmıyordu, Firuzağa'da, 'şirin kutu gibi, manzarası çok kral bir çatı katına taşındığını; eşin dostun yardımıyla, yeni evini filmlerdeki gibi döşediğini' yazmıştı; buluşur buluşmaz buraya geleceklerini kestiriyordu ya, yine de Demir **girer girmez** yadırgadı; aylardır sinsi bir nem hınzırlığıyla iliklerine işlemiş Anadolu yoksulluğunun etkisindendi belki, belki evin herşeyinde Ümid'e eldiven gibi uyan çağdaş 'fazla' çağdaş bir hava olmasından (YTB, s.312)!*
- *Eve **girer girmez**, daha Yüzbaşı Demir mutfakın tezgâhı üzerine paketleri sıralarken, o çoktan salonda telefonun başına dikilmişti: ne var ne yok gazeteden öğrenecek: — Birlik mi? İrfan sen misin? Ben, Ümid, yahu merak ettim de... Nasıl, yok canım, vay canına be (YTB, s.327)!*
- ***Girer girmez** evi yadırgadı (YTB, s.375).*
- *Ağaçların altına **girer girmez**, Yüzbaşı Demir yıldızları kaybetti (YTB, s.408).*

Girilir girilmez: Birinin yaşantısının içerisine girdiği anda gelişen düşünce.

- *Sızıyor muydu? Sızmasına sızıyordu ama Mahmud yaşantısının çemberine **girilir girilmez** çekiciliği ve gücü erkekliğinden çok düşünür adam olmasından, bir de belki bitmez tükenmez aksiyon susamışlığından gelen değişik bir tipti (KS2, s.114).*

Görünür görünmez: Bir kişinin veya bir şeyin bir yerden görüldüğü anda hızlıca görünmesi, gelişmesi.

- *Kral Konstantin, kruvazörün güvertesinde **görünür görünmez**, Kadifekale'den, yirmi bir pare top atışı başladı (GP, s.129) ...*
- *O **görünür görünmez** Kâzım, ilkin usul usul, gittikçe daha tok ve karık bir sesle kaynamağa başlıyor. Edepsiz ve hayvanca gülüyor (KS1, s.135-136).*
- *Profesör üç dişinin boşluğunu burnumuza dayadı. Terliyoruz. Profesör'ün de terlediğini görüyoruz. Cildi o kadar yağlı ki köse yanaklarında ter **görünür görünmez** kayıyor; bir yıldız gibi akıp gidiyor. İçkimizi zıkkımlanıyor, onu unutmaya çalışıyoruz (ZBB, s.269).*

Görür görmez: Gördüğü anda, hemen, çabucak.

- *Onu **görür görmez** yerlere kapanıyorlar (KS2, s.12).*
- *Kapıdan kasaları yüklenmiş Abduşu **görür görmez** sözünü yarıda bırakarak yine kollarını havalandırıyor (KS2, s.21).*
- *İbrahim'in daha postacıyı **görür görmez** kestirdiği gibi sonunda ona da bir mektup çıktı: Napoli'den postaya verilmiş, zarfı büyük ve ince, bir uçak mektubu. Niko adını duyar duymaz şaşı şaşı ona baktı (KS1, s.35).*
- *Kapıda Anahit Ümid'i **görür görmez** sırtıyor: -...kazandık, diyor, küçük hanım: bu sefer (KS1, s.42).*
- *Kâtip Yavuz, pek pek yirmisinde, tepeden turnağa sivilceli bir çocuk; sigara küllerine, makina yağlarına bulanmış; boydan boya yiyen pırıltılı bir kamyon lâstiği afişi önünde noktasız bir ünlem işareti gibi anlamsız ve şaşkın*

- bakınıyordu. Kılçık'ı **görür görmez**, telaşla ve korkuyla: ...gitti, dedi. Olmaz dedim, Nazım ağbiy kızar dedim, dinlemedi gitti (KS1, s.44).*
- *Baskının insan olarak somutlaştığını **görür görmez**, Üsteğmen Demir, az ötesindeki bir GMC'nin altına, bir atılımda ulaşıyor (YTB, s.45) ...*
 - *Bir konuşması var... Ah darling! Onu **görür görmez** dilim tutuldu sanki (KS1, s.48).*
 - *Bilirim bilirim sen zaten pek sevmezsin amerikalıları, ondan böyle diyorsun, şüphe yok! Ama **görür görmez** bana hak vereceksin, cicim! Diyorum ya, görür görmez (KS1, s.48)!*
 - *Zehra onu bu halde **görür görmez** kendi kendine: -Tamam, demişti, Namık'ın işi bu (KS2, s.86).*
 - *Evvelâ erkek sandım, gel gelelim Hasan'ın gözlerini **görür görmez**, aklım başıma geliverdi, Ay sözle tarif edemem, imkânı yok şekerim, bir tuhaf oldu çocuk (SA, s.91).*
 - *Onu daha **görür görmez** damar içlerinde kıvılcımlı bir rüzgâr esti mi esti (KS2, s.106).*
 - *Kesinlikle çıkarabildiği budha rahibesi görünümünün de olduğu, bir budha rahibesinin özelliklerini taşıdığı! **Görür görmez**, çok fena çarpılmıştı (YTB, s.108).*
 - *El-Barudi onu **görür görmez**: Haydi bakalım diyor, Orta-Doğu'nun şerefini kurtarın (ZBB, s.110).*
 - *Aysel'den pirenlenmiyorum dedim ama, doğru mu: demincek o şişkoyu **görür görmez** içimde solucan gibi şüphe kaynamağa başlamadı mı? Bu yüzden geçen gün birbirimize girmedik mi? Pireleniyormuşum, "lâf! Pekâlâ pirenleniyorum işte (KS1, s.117)!*
 - *Kıvrıcık saçlı. Gözleri cıvıltılı bir adam. Yankoviç onu **görür görmez** gülmeğe başlıyor: Ah, diyor, Hernandez (ZBB, s.121)!*
 - *Eğer onlar da emir almışlar, acele cepheye yanaşılacak, başlarını kaşımaya vakitleri yok; dahası, kasıkların karman çorman halini, sol kaşın üstünü boylu boyunca yarıp atmış öteki yaranın derinliğini **görür görmez**, durumun ciddiliğini kestirip, Pusandaki İsveç Hastanesi'ne gönderilmesine karar veriyorlar bu yaralının yıldız alacasında, ilk istasyondan, ilk sıhhiye trenine bindirilerek (YTB, s.122) ...*

- İbrahim Selma'yı **görür görmez**, bu defa hem de öldüresiye, onun kendisini bir domuza benzetmiş olabileceğini düşündü (KS2, s.123).
- Onu **görür görmez** pembe avuçlarını Allah'a açıyor, bütün beyaz dişleriyle gülümsiyerek: İşte böyle, diyor (KS2, s.128).
- Mâide beni **görür görmez** elini alnıma koydu: -Hayatım, dedi, hasta mısın (KS1, s.133)?
- 'Reis Paşa 'nın yaveri Muzaffer Bey, Halide 'yi bineceği vagonun, sahanlığında bekliyordu, öyle talimat verilmiş; onu **görür görmez**, yere atladı, valizini elinden alıp, binmesine yardımcı oldu; bu arada konuşuyorlar (GP, s.163) ...
- Beni uzaktan **görür görmez** saçlarını ensesinden omuzlarına boşaltıverir, okuduğu kitabsa kitabı, dinlediği müzikse müziği bırakır ve bana doğru gelir (KS1, s.165).
- Bir kere de Beyrut dönüşünde onu **görür görmez** bun benzer şeyler düşündüğünü hatırlıyordu (KS2, s.173).
- Hernandez 'i **görür görmez** bir çığlık attı: -Ah, dedi, matador (ZBB, s.189)!
- Oysa bir başka gece Kılçık Nâzım sunipek kaşkolunu sümüklüböcek gibi yerlerde sürüyerek bara gelir, Athena'yı **görür görmez** balta olur, o dakikadan bir dakika sonra Sulhi kumarı kaybetmiştir (KS1, s.200).
- <...yooo, hoşlanacağım tiptir diyemem, fazla serbest, adamın gözünün içine bakıyor, kadın dediğin mahcup olmalı biraz; sonra renksiz, giyimi öyle, tutumu da: koyu gri, siyah, ağaç kabuğu, vapur dumanı... kadının hası öyle midir, **görür görmez** renklerine çarpılırsın, gökkuşağı mübarek, nerelerden gözünü alır, çevresindeki herşeyi siler; sonra neredeyse kadınlığından utanıyor canım ne göğüs belli, ne kalça, hadi ondan geçtik, Allah vergisidir diyelim, iyi ama saçlarını besleme gibi dibinden kestirmesine ne buyrulur, hiç olmazsa onları değerlendirmez mi insan, sonra gözleri de iyi, iyi ne demek, basbayağı güzel, eh gözdü, kaştı, saçtı diyerek biraz çabalasa> (YTB, s.206)...
- Ümid daha boyluydu elbet, gözleri çok daha ağır basıyordu, fazladan kafalı bir kızdı, gel gör ki bakışlarında belirip kaybolan kederli bulutlar, yeşil zeytin esmerliği, birer kuğu boynundan farksız bilekleri, uzun ve zarif elleri, büyüleyici bir benzerliğin doğmasına yetiyor, bu da Yüzbaşı Demir'in **görür görmez** Ümid'e açıklanması zor bir yakınlık, 'bir aşinalık' duymasını hazırlıyordu (YTB, s.207).

- *Bir Kazbek Murat vardı içlerinde, levent gibi delikanlı: boyda boy, bosta bos! Clara'yı **görür görmez** abayı yakmıştı (KS2, s.213).*
- *Aklımızdan diyoruz ki: -Marie-Te. şimdi herife, siz diyecek, St-Germain-des-Pres tiplerindensiniz. **Görür görmez** anlamıştım! Onları duymak için kulak kabartıyoruz (ZBB, s.214).*
- *Onu **görür görmez** Mâide'nin yüzü yakın bir mutluluğun rüzgârını hissedip derhal değişiyor (KS1, s.222).*
- *Bu defa da beni **görür görmez** eğri suratı halka halka açıldı (KS2, s.235).*
- *Pantolonunun paçalarına bir kedi sürünüyor, geçen gelişinde görmüştü, amber sarısı koca bir sarman, görkemli, tok, gururlu bir kedi, kahvecinin olmalı, adı Boncuk. Onu **görür görmez**, Yarbay Baba' Saffet'in yüzü seyrek gülümsemelerinden birisiyle aydınlanıyor (YTB, s.241).*
- *Mebrûke onu **görür görmez** sırtıyor: <— Demir ağbiy, Nihal ablam gitmek bilmedi, kapılara baka baka bir hal oldu> (YTB, s.243).*
- *İsmet Paşa, onlar girdiğinde, masanın başında ve ayakta idi; genç ve kaiser bıyıklı bir binbaşidan, 'malumat alıyor'; onu **görür görmez**, gülümsedi; Binbaşayı belli belirsiz bir baş işaretiyle gönderip, o tarafa ilerliyor (GP, s.243).*
- *'Reis Paşa'nın üstü açık otomobili, bir kenara çekilmiş duruyor; kapıda, yaver Muzaffer Bey, karargâh nöbetçisi yüzbaşı ile konuşmaktadır; onu beklemekte imiş, **görür görmez** gülümsedi (GP, s.245) ...*
- *...Halide'nin geldiğini **görür görmez**, ayağa kalktı; o dakika çehresi, belirgin bir acıyla geriliyor; sağ eliyle ağrıyan yerini tuttu: kaburgaları, hala iyileşmemişti ki (GP, s.245)!*
- *Paşa'yı **görür görmez**, Fethi Bey, Dr. Adnan Bey ve Yusuf Kemal Bey'in grubu o taraf yöneldi (GP, s.265) ...*
- ***Görür görmez** unutulacak önemsiz insanlar (ZBB, s.253).*
- *Sevilla bizi **görür görmez** yerinden uğrar: -Hey, der, amigo (ZBB, s.265)!*
- *Yaşa, dedik, Hernandez! Bin yaşa! Profesör onu **görür görmez** suratını ekşitmişti: Sen, dedi, Hernandez hiçliği istismar eden bir ahlâksızsın (ZBB, s.268)!*

- *Burnunun ucu kadının saçlarını koklarmış gibi yukarı yukarı yükselir. Mehmed-Ali'yi **görür görmez** gülümser: -Bonsoir, diye haber verir (ZBB, s.276).*
- *Belki, sesinin dokunaklı tınısını bildiğinden, **görür görmez** çarpıldığı Suat'ı etkilemeyi amaçlıyor. Orası anlaşılamadı pek, yalnız beraber oldukları kısa sürede daha çok o konuştu. Saçmaladı bile. Neler neler (YTB, s.336).*
- *Rusuhi Bey, elinde kırmızı mühürlü bir zarf, otomobilden iniyor; Fransız otomobillerine, şöyle bir baktı: şoförleri olduğu anlaşılan, iki çavuştan birisi gazete okuyor, öbürü sigarasını tütürmüştü. Kapıdaki, nöbetçi Türk neferi, onu **görür görmez** "hazır ola geçecektir, Rüsuhi Bey, selâmına alır, girer (GP, s.395).*
- *Binbaşı Mehmet Özgüneş, hanidir onları beklemekteymiş, **görür görmez** diyor ki: <—...nerelerdesiniz Albayım, aramadığım yer kalmadı, Ankara'dan telefon ettiler, size mutlaka bildirmem lazım: Dünder'in oğlu sınıfta kalmış> (YTB, s.398)!*
- *Ümid, Suat'la çoktan senli benli olmuş. Demir'i binbaşı rütbesiyle **görür görmez**, kesip atıyor ne yapıp yapıp Vaniköyü'ne gidilecek: başsağlığına (YTB, s.480)!*
- *Onları **görür görmez**, dalgın yüzü menekşe rengi bir gülümsemeyle aydınlanıyor, («—...ah, ne iyi ettiniz geldiniz, yalnız yalnız öyle sıkılıyordum ki, yağmur da indirmez mi, hele dolu camları kıracak, çok ıslanmadınız inşallah, çay içersiniz değil mi, sıcak sıcak?»), yalnız yaşayanların lâf çabukluğuyla onları deniz üstündeki oturma odasına alıp elektrikli semaverle çay hazırlıyor, demli, tavşankanı, buruk bir çay (YTB, s.485).*
- *Nişanlısı ha, demek söylenenler doğru. Seval, ortalarda dolaşan 'tariflere' tıpatıp uyduğundan, Binbaşı Demir'in onu **görür görmez** bunu kestirmesi gerekirdi, kestiremedi nedense, daha kötüsü Binbaşı Aziz «Nişanlım» diye tanıttığı halde, sahici nişanlısı sayamadı çapkın erkeklerde hep böyle mi olur (YTB, s.489)?*

Haldır haldır: Çok hızlı, çok sesli, gürültülü bir şekilde.

- *Bazı geceler, **haldır haldır** Levent'e taşıyorlar (YTB, s.353).*

Hatırlatır hatırlatmaz: Anımsar anımsamaz.

- Hilde'yi *hatırlar hatırlamaz* herşey iyi ve güzel (ZBB, s.249).

Hızlı hızlı: Çabucak, ivedi olarak.

- Bir subay, gözü saatte, *hızlı hızlı* cigara içiyor (SA, s.41).
- Hayatında başardığı en önemli iş sanki buymuş; film çevirmek, onu bunu kazıklamak, karısını ve çocuğunu terk etmek değilmiş de fındık yemekmiş; hem de *hızlı hızlı*, birbiri arkasına yemekmiş gibi kısa ve küt parmaklarını durmadan kımıldatıyor, bir değirmen gibi fındık öğütüyordu (KS1, s. 46).
- *Hızlı hızlı* ve sık sık hıçkırarak ağlıyor (KS2, s.60).
- Hayvan gibi *hızlı hızlı* soluyan (KS2, s.87).
- *Hızlı hızlı* giyiniyor. Kafasında hep Bekir (KS1, s.112).
- Ne zaman kapı *hızlı hızlı* vuruluyor, içimde bir şey var ki, cızz diye eriyor (SA, s.129).
- *Hızlı hızlı* konuşur; durumu anlatıyor (GP, s.133) ...
- ... rapora göre maktulün başı baltaya benzer bir şeyle kesilmiş. Belki de baltayla. Dağınık, gelişigüzel balta vuruşlarıyla. *Hızlı hızlı* (KS1, s.174).
- Salon boyunca, *hızlı hızlı* ilerledi (GP, s.209).
- *Hızlı hızlı* 'Hoca Yengesinin odasına geliyor (GP, s.327) ...
- Fotoğraf makineleri çalışıyor: General Pelle, el sıkışırken objektiflere son bir defa poz verdikten sonra; basamakları *hızlı hızlı* inerek, kapıya yönelecektir: gazeteciler, çevresini kuşatarak, birlikte gidiyorlar; en yakınındaki, Marie-Laure Oiselet, o dahil, hepsi Fransızca soruyorlar (GP, s.399).

Islanır ıslanmaz: Islak duruma gelir gelmez.

- Tramvaylar *ıslanır ıslanmaz* kırmızılarını ve yeşillerini yenilemişler (KS1, s.169).

İlişir ilişmez: Bir şeyleri gözüne kestirmek, gözüne iliştiği anda.

- *İzmir'e hoş geldiniz! İnebilirsiniz Mösyö!.." Falih Rıfkı'nın uzattığı pasaportta, isme ve mesleğe gözü **ilişir ilişmez**, zabitin tebessümü genişleyecekti. Başını kaldırdı, küçük bir el hareketiyle, arkasındaki iki yolcuyu gösterip sordu: sesi içten ve saygılıydı (GP, s.342).*

İner inmez: Aniden, inildiği anda hemen yapılan.

- ***İner inmez**, diye kuruyor, bir taksi, bir otel ve bir yatak (ZBB, s.21)!*
- *Otobüsten **iner inmez** kaybolmuştum (KS2, s.106).*
- *Daha **iner inmez** piçler seni yakalıyacak (ZBB, s.27).*
- *Hole **iner inmez** iç cebinden meşin kaplı küçük bir defter çıkardı, içinde belki yüz adres, çeşitli şehirlerde çeşitli pavyonlarda tanışılmış kadınların adresleri, İstanbul'da Tabarin Bar'da sözün gelişi, ya da Londra Bar'da, Ankara'da Kristal Pavyon 'da olabilir, İzmir'de Garden Bar'da filan (YTB, s.102)!*
- *Kaba, hoyrat ve haşarı rüzgâr, sabah Kimpo Hava Alanı'na **iner inmez** onları karşıladı, ateş hattına çıkıp mevzilerine dağılıncaya kadar peşlerini bırakmadı (YTB, s.112).*
- *İstanbul'da Sirkeci Garı'nın تنها loşluğuna **iner inmez** aldığı gazetelerden, koca koca baskılar üzerine sığıyor (YTB, s.125) ...*
- *Zaten **iner inmez** de bizi tevkif ediyorlar (ZBB, s.269).*
- *Konak istikametinden gelen bir otomobil, hızla önlerinden geçti; ...karargâhın nizamiyesine yakın bir yerde durdu; içinden fevkalade 'alafranga', ufak tefek bir genç hanım çıkacaktır; peçesi filan yok, mor pelerinli, ilk bakışta 'ecnebi' hissini uyandırıyor; **iner inmez**, şoförüne 'bekle' işareti yaptı, karargâhın kapısına baktı (GP, s.331-332).*
- *Ruşen Eşref Bey onlara kapıya doğru yol gösterecektir. Asım Us, arabadan **iner inmez**, havayı koklardı: "...beyler," dedi, "...yanılmıyorsam, bu koku yangın (GP, s.350).*
- *Zaman zaman, gecikmiş mebusların, faytonlarla, nadiren otomobille, ahaliyi yarıp, geldiği görülüyor: **iner inmez**, halk arasındaki tanıdıklarıyla selamlaşarak, kapıya yöneliyorlar; halbuki Mustafa Kemal Paşa, çoktan*

kürsüdedir, her zamanki hitabet üslubuyla, konuşmasını bitirmek üzere (GP, s.421) ...

- Eylül'ün çıkmasıyla, yaz boyunca renk, ışık, kahkaha taşıyan Boğaz vapurları kaybolmuş; şimdi dalgın, kendi halinde uyuklayan iskelelere, isteksiz isteksiz uğrayıp, **iner inmez** yağmurluklarının yakalarını kaldıran, şemsiyesini açan kederli yolcular bırakıyorlar (YTB, s.450).
- Yolcuları (bavul, sandık, sepet) **iner inmez**, az önce gelmiş banliyö treninin yolcularına karıştılar (YTB, s.529).

İşitir işitmez: Bir şeyleri, birilerini duyduğu anda.

- Zehra Davi 'yi **işitir işitmez** sanki bu ormanı bir köşesinden kibritle tutuşturup ateşe verecek (KS2, s.200).
- Ümid, pansiyon sözünü **işitir işitmez** Madam Karanfilyan'ın Pelesenk Sokağı'ndaki odasını öneriyor, eski yerini; hiç fena fikir sayılmaz ama, daha ilk girişimlerinde 'dolu' olduğunu öğreniyorlar, altı aylığı peşin ödenmiş (YTB, s.321).
- Seryaver Salih Bey, onun sesini **işitir işitmez**, ayağa kalkmıştı; Latife'nin davranışı, kendinden emin, biraz yukardan, duruma egemen ev sahibesi davranışı: rahat peyce, buyurgan. "...bonjour, Salih Bey! Sabahtan beri, keyfiyet nedir?.." "...bonjur hanımefendi!.. Telefonda, arz etmiştim: İzmir'de, biraz daha rahat" (GP, s.461) !..

Kalır kalmaz: Tek başına kaldığı anda.

Adamları bunu fark etmesin diye de yalnız **kalır kalmaz** viski şişesine sarılıyor; kötü sarı bir alkolden onu her şeyi ile bir gün önceki, ne bir günü birkaç saat önceki sürgündeki kral yaşamasına aktaracak saklı ve sihirli bir güç arıyordu (KS2, s.101).

- Yalnız **kalır kalmaz** söyledim Hasan'a, af diledim (SA, s.196).
- Kravatından kan damlıyan bir sivil komiser çocukları kovalıyor; basın burdan bakalım kerataklar diyor; ve yalnız **kalır kalmaz** adresin trenine binip kravatından nokta nokta kan damlatarak (KS1, s.248).

(Ayağa) **kalkar kalkmaz**: Ayağa kalktığı andan itibaren.

- *Ayağa kalkıyor. **Kalkar kalkmaz** dizlerinin üstünden Ecvet'in sahici kesik başının yere düştüğü gibi kötü bir duyguya kapılıyor (ZBB, s.84).*

Kapılır kapılmaz: Sürüklenip gittiği andan itibaren.

- *İbrahim melodinin akarsuyuna **kapılır kapılmaz** tekrar o film parçasını içi sıra seyrediyor: İşte otobüsten iniyorum. İşte, yapraklar dökülüyor. İşte adım adım eve yaklaşıyorum (KS1, s.257).*

Kapıp koyuvermek: Herhangi bir durumda kontrolsüz davranma.

- *Ümid, erkekliğinin bir daha kaybolmamak üzere geri geldiğine emin olunca, bütün iştahı, tutkusu ve zenginliğiyle cinselliğini **kapıp koyvermişti**. Firuzağa'daki yatak odasının dili olsa da söylese (YTB, s.475) !..*

Karışır karışmaz:

1. Bir işe karıştığı anda.

- *Göreceksin, o işe **karışır karışmaz** her şey kendiliğinden hallolacak (ZBB, s.159).*

2. Bir ortamın karıştığı anda; bir işe karıştığı anda.

- *...babam faşistti. Ortalık **karışır karışmaz** İsviçre'ye kaçmak istedi (KS2, s.149).*
- *Baksana Gianna ne diyor: babam faşistti. Hem de ilk karagömlüklerden. Üstelik bölgenin parti müfettişi. Ortalık **karışır karışmaz** İsviçre'ye kaçmak istedi (KS1, s.205).*

Karşılaşır karşılaşmaz: Biriyle karşılaştığı, denk geldiği andan itibaren olan olaylar.

- *Merdivenlerde garip bir izlenime kapıldı: çekinmek de, utanmak da denilebilecek batıcı bir duygu: **karşılaşır karşılaşmaz**, sanki Suat onun ne türlü bir hayal yaşadığını gözlerinden anlayıp ayıplayacak (YTB, s.346)!...*

Katılır katılmaz: Belli bir eyleme ortak olduğu anda gelişen durum.

- *Aksiyona **katılır katılmaz** artık bir anlam taşıdığına eminim (KS2, s.10).*

Kaybolur kaybolmaz: Bir kişinin ortadan kaybolduğu anda hemen oluşan durum.

- *Bak şuna Abduş, diyor, bak şuna! İçine düşecek karının. Zehra **kaybolur kaybolmaz** hemen bunun eteğine yapışıyor (KS1, s.85).*

Kesilir kesilmez: Kulağa gelen seslerin ortadan kaybolur kaybolmaz, kesildiği anda olan durum.

- *İbrahim musluğu kapadı. Islık **kesilir kesilmez** başka bir odada bulunuşunu büsbütün yadırgadı (KS1, s.30).*

Kesmek atmak: Önemsememek, bir anda bir fikri reddetmek, yok saymak.

- *İmkânsız efendim, diye **kesti attı** (KS2, s.186).*

Kestirir kestirmez: Bir şeyin farkına varır varmaz anlamak.

- *Biz de cemiyetin bizi tükürdüğünü **kestirir kestirmez**, gayet belli belirsiz **kestirir kestirmez** ona kinlenmişizdir (ZBB, s.56).*

Keşfeder etmez: Varlığı bilinmeyen bir olayı bulur bulmaz, sezinlediği anda olan durum.

- *Duymuşsundur, babamın bir yolsuzluk şebekesinin ardında olduğunu **keşfeder etmez** basına açıkladım, izahı bu'dur. Erkek olarak beğenir beğenmez senin hayatına girmeye karar vermemin de! Doğrusu beğenip seninle sadece hayalimde sevişmekle yetinemezdim, réaliste'im ben, gerçekçi, şahsiyetimin gerçekler arasında, vécu, yani yaşanmış deneyler seviyesinde teşekkül etmesini arzuladım hep (YTB, s.265) ...*

Kımıldar kımıldamaz: Hareket eder etmez aniden gelişen olaylar.

- ***Kımıldar kımıldamaz** da, şair kafasıyla bomboş ve koskocaman bir yük vagonu yer değiştiriyorlar (KS2, s.183).*

Konar konmaz: Bir mirasa çökmek, mirasa hemen konduğu anda.

- *Hani yoksul zamanlarındaki servet ve şöhret hırslarını, solculuk zannedenlerden! Babasının mirasına **konar konmaz** (YTB, s.518) ...*

Kopar kopmaz: Kişinin kendi çizgisinden, prensiplerinden ayrıldığı, koptuğu anda hemen oluşan olaylar.

- *Demek ben onun çizgisinden, onun çizgisine paralel çizip geldiğim kendi çizgimden **kopar kopmaz** hem Seyit Sabri'yle hem onun şaşmaz sandığı hayat prensipleriyle anlaşmazlığa düşüyorum (KS1, s.81).*

Koyar koymaz: Başını yastığa yerleştirir yerleştirmez.

- *Üstelik başını yastığa **koyar koymaz** içinde ansızın gazetede okuduğu bir imza parlıyor (KS1, s.262).*

Kurtarır kurtarmaz: Geri çektiği, kurtulmasını sağladığı anda gelişen olay.

- *Dudaklarını **kurtarır kurtarmaz**, kaçıyor (KS2, s.54).*
- *...ışığın ve sesin etkisinden yakasını **kurtarır kurtarmaz**, bir perili aşk masalındaki yeni, beş para etmez yerine yerleşmeğe gidiyordu (KS2, s.229).*

Kurtulur kurtulmaz: Yakasını bir şeyden kurtardığı anda hemen gelişen durum.

- ***Kurtulur kurtulmaz** elimi ağzımı birayla yıkayacak, hatta belki o çakmak alevine tutup dağılayacaktım (KS2, s.223).*

Nefes nefese: Hızlı hızlı nefes alıp verme, soluk soluğa kalma.

- *Bunlar, diyor kendi kendine, böyle **nefes nefese** bir şeylerden kaçıyorlar, ama nelerden (KS2, s.171)?*
- *Bir şeylerden kaçıyorlar bunlar, böyle **nefes nefese** (KS2, s.171).*
- *Sen şarabın getirdiği sıcaklığı çok yakın bir alev yalaması halinde yüzünde duyuyor; **nefes nefese** yaşadığın son birkaç günün yorgunluğunu ayak bileklerinde ince bir sızı alnında bir yarım baş ağrısı istidadı olarak üzüntüyle tesbit ediyordu (KS2, s.243).*
- *İçinde bir tren yüksek dağları delip geçiyor, yokuşlarda **nefes nefese** bir şeyler anlatıyordu (KS1, s.104).*

Okur okumaz: Bir şeyler okuduğu anda.

- *Fransa'da yeni kabine buhranı başlıyor. Ragıp haberi **okur okumaz** klişe arşivini aradı: çabuk bana Fransız Başbakanı'nın bir kilişesini bulup gönderin: Pire gibi ama, pire gibi (KS1, s.24).*

Olup çıkmak: Bir olayın çok hızlı bir şekilde gerçekleşmesi.

- *Gidiş geliş herkesin gözünde Beygir Kâzım terden pırıl pırıl parlıyan traşlı kafası, kalın siyah kaşları, oyuk ve karık sesiyle bir eski zaman kabadayısı **olup çıkıyor** (KS1, s.153).*
- *Yorgaki davulun önünde, suratına cenk boyları çekilmiş bir Madagascar yerlisi **olup çıktı** (KS2, s.171).*

Olur olmaz: Hemen, olduğu anda, aniden.

- *Bütün bir gece yumruklarıyla gözlerini oğuştura oğuştura geleceğe yönelmiş hareket planları hazırlıyor. Sabah **olur olmaz** da günlük hayatın ufalayıcı gelgitine pek ala yatkın asabi ve haris Babîâli adamı alışkanlıklarına yerleşiyor: ince belli bardaklarda telgraf hızıyla soğuyan çay (KS2, s.45).*
- *Gazi Hazretleri, tesadüf, İzmir'delermiş; İsmet Paşa ise Antalya'da! Her ikisi de vaziyetten yıldırım telgraflarıyla haberdar ediliyorlar. Vakaya muttali **olur olmaz**, Gazi Hazretleri, pürhiddet, mürteci güruhunun tevkiflerini emredip, Bursa'ya müteveccihen yola çıkıyor (YTB, s.137).*
- *Söylediklerinin Yüzbaşı Demir'i anlamlı bir sessizliğe boğduğunu görünce, Şark Kahvesi'ndeki camlardan, denizin üstüne yığılmış bulut tomarlarını hüüzünle seyrederek diyor ki: <—...devrim ister istemez düzeni değiştirir. Mustafa Kemal buna başlamıştı, bitiremeden öldü, sonrakiler devrimi dondurdular, şimdikiler geriye dönüyor. Biz, iktidar **olur olmaz**, düzen değişikliğini gerçekleştirmek zorundayız. Yoksa yaptığımız İsmet Paşa devrine dönüş olmaz mı? O devir, artık iyice biliyoruz, faşizmdi, alaturka bir faşizm> (YTB, s.284)!*

Oturur oturmaz: Bir yere oturduğu, geçtiği veya yerleştiği andan sonra hiç vakit kaybetmeden.

- *Oysa masasının başına **oturur oturmaz** içinde bir anaför: korkuya, aynı zamanda telaşa benzer bir anaför, işin içine galiba bir miktar merak da karışıyor (KS1, s.22).*

- El-Barudi **oturur oturmaz** gazetelerden birine uzanır (ZBB, s.125).
- *Ve Turgut henüz tıraş olmuş, teni soğuktan ve ustura yalamasından kırmızı, karşısına oturur oturmaz damdan düşercesine sordu: - İbrahim tarafından geliyorsunuz, tabii* (KS2, s.188).
- *Ümid, oturur oturmaz, besbelli çok tekrarlanmış alışkın hareketlerle, çantasından Yenice paketini, Zippo çakmağını ve siyah ebonit ağızlığını çıkarıyor* (YTB, s.191).
- *Sulhi 'Baylan'da camlı masalardan birine oturur oturmaz bir sigara parlatıyor* (KS1, s.199).
- *...Charles d'Orléan'ın şiirleri, diye seviniyor. Şaşarsınız. Départ'da yağmurlu camların arkasına oturur oturmaz usul usul okumağa başlıyor* (KS1, s.207).
- *Emirgan'da oturur oturmaz, açıklama gereksinmesi neden: <...bu Dünder'a yıllarımı verdim, eski bir futbolcu, evlenmeyi düşünürmüşüm demek, sevmediğimi sanırdım, bırakıp gidince sarsıldım bayağı, halbuki sık sık döverdi* (YTB, s.230) ...
- *Yüzbaşı Aziz, yanlarından geçerken, iki sade kahve söylüyor. Gerilerde bir pencere önüne oturur oturmaz, o lâf: <—...Dünder haklı, yangın bacayı sarmadan duruma el koymalı, bu demokrasi mavalına kafam yatmıyor benim, zorla mı birader, herifler kalkmış radyoda mevlüt okutuyorlar, tarikatçılık almış yürümüş, neydi o, o herifin adı Said-i Kürdi mi, Nursi mi>* (YTB, s.259) ?..
- *Ümid, (nefti deri tayyör, siyah bluz ve fular) nihayet gelebildi. Oturur oturmaz, gecikmesine neden olan haberleri sıralıyor: <...İsmet Paşa CHP İl Merkezi'ne uğrayacak olmuş, olanca öğrenci toplanıyor mu sana, sevgi gösterisi, alkış kıyamet, polis marifetiyle zor dağıtılıyorlar. Arkasından Rektör, arkasından bir sürü paşa, ziyaret edecekleri tutmuş, kimler mi, Gürman Paşa, Gürler Paşa, Akman Paşa... üff, amma da susamışım>* (YTB, s.343) !..
- *Kolundan tutup çekti, kucağına oturur oturmaz dudaklarıyla ağzını buldu. Öpüştüler* (YTB, s.465).

Öğrenir öğrenmez: Bir şeyleri öğrendiği andan sonrası, öğrendiği anda.

- Süreyya tanımadığı adama şüpheli şüpheli bakıyordu. Gözleri zayıf, dalkavuk ve hilekârdı. Pijamasının üstüne eğreti bir palto almıştı. Onun kim olduğunu **öğrenir öğrenmez** (ZBB, s.64) ...
- Mecidiyeköyünde sabahın ilk saatlerinde ne yapacaklar? Athena gidecekleri yeri **öğrenir öğrenmez** bunu soruyor. Sonra uykusunun kürkünü okşuyor: kirpik uçlarında bir bir ardınca parlayıp sönen sokak lâmbaları. Zihninde köşeleri belirsiz, karman çorman ihtimaller (KS1, s.94).
- Önce ümitle, ne olduğunu **öğrenir öğrenmez** de pufluyarak dinliyor (KS2, s.100).
- Annesinden durumu **öğrenir öğrenmez** beyinde bir saplantı: -İbrahim! İbrahim yaptı bunu (KS2, s.100)!
- Suat'ın dayısıymış, emekli bir albay, o elbet Süvari Miralayı diyor, Demir'in subay olduğunu **öğrenir öğrenmez** de 'Hanım Evladı' adını takdığı Menderes'i hala iktidarda tuttukları için orduya, orada ordudan başka kimse bulunmadığından Demir'e demediğini koymuyor (YTB, s.339).
- Erteleme haberini **öğrenir öğrenmez**, Yüzbaşı Demir, bunun ya küçük birliklerin duraksamasından, ya komitenin iç uyuşmazlığından doğduğunu düşünmüş, canı sıkılmıştı; öğle üstü Kabibay Karargah'a gelip dün yarıda bıraktıklarının bu gece tamamlanacağını söyleyince sevindi (YTB, s.407).
- ...dikecek mi, ben ne söylüyorum 'baba', çoktan dikti durumu telekten **öğrenir öğrenmez** hocalardan birkaçını aradım, herifler ateş püskürüyor, haberiniz olsun (YTB, s.497)!

Ölür ölmez: Birinin yaşamını yitirdiği anda ani gelişene olaylar anlamında.

- Hani şu gazeteci hayatından çıkmıştı büsbütün? Oysa **ölür ölmez**... Ümid o telefona ve bütün diğerlerine dişlerinin arasından fısıldıyor: - Beni, diyor, rahat bırakın (KS2, s.8).
- Çünkü bütün iç düzenini adeta Mahmud'un varlığına göre tutmuş, herşeyi ona göre ve ondan dolayı değerlendirmeye alışmıştı; o **ölür ölmez** o kadar güvendiği sistem tuz buz olup dağılmıştı, sanki: fikirler, kararlar, davranışlar

hayatla ilgili anlamlarından sıyrılıyor, boşlukta saçma sapan belirtiler olarak dolaşıyordu (KS2, s.37).

Palas pandıras: Ani bir şekilde, hazırlıksız, toplanmaya zaman kalmadan, yaka paça.

- O iki hergele **palas pandıras** kaçarken Katib'i buralarda bir yerde bırakmış olabilirler: başında bir adamla, ya da yalnız fakat iyice paketlenmiş olarak (KS1, s.8).
- Güney Kore birlikleri, çil yavrusu gibi dağıldılar. Türk Tugayı'nın dün ak sam ihtiyattan savunması, **palas pandıras** cepheye sürülmesi, bundan: General Mac Arthur'un hesaplarını altüst eden Çinliler durdurulacak (YTB, s.15)!
- Yusuf Ziya ve Fâruk Nafiz, **palas pandıras** toparlanıp, çıkıyorlar (GP, s.51) ...
- Gözleri yalan yanlış bakıyorlar, **palas pandıras** sararıp yumuşuyorlar (KS2, s.100).
- **Palas pandıras** her boşluğa saldırıyor (YTB, s.112) ...
- Nâzım Hikmet'in, olaya karıştığı ileri sürülen daha birkaç sivilin, **palas pandıras** Ankara'ya getirilmeleri, öğrenciler le birlikte Harp okulundaki mahkemeye çıkarılmaları biraz daha sonra! Nâzım Hikmet on beş yaşında hüküm giymiş, öğrencilerin beşi ağır hapis cezalarına çarptırılmışlar (YTB, s.149).
- Garsonlardan her biri onun bir parçasını zehirli kadehlere doldurup **palas pandıras** müşterilere taşıyarak genizlerine akıtıyorlar (KS2, s.157).
- Sonra aynı kahvede **palas pandıras** Akın'ın boynuna sarılıyor (KS2, s.161).
- Oysa herşey yerli yerinde duruyor: Türkan'ın ıslık çalıp saçlarını fırçaladığı şu pencere! Sabahları tramvaya yetişmek için **palas pandıras** savrulduğu kapı, şu kapı! Ben şuyum! Ve onu kimse bilmiyor. Hatırlamıyor bile (KS1, s.166).
- Arkaya **palas pandıras** üç ördek desteler destelemez, gazladı (KS2, s.177).
- Bayar'la Menderes, İstanbul'dan Ankara'ya gitmekteymişler, yarı yoldan **palas pandıras** dönüp, duruma el koyuyorlar gecesini, sıkıyönetim; ölümler dahil, bütün solcular gözaltına alınıyor (YTB, s.202).

- Hüsni Faik konuşmayınca **palas pandıras** tekrar bin yaşında oldu (KS2, s.206).
- Tevfik Rüştü Bey'i Kastamonu'dan çağırıp, **palas pandıras** Rusya'ya gönderdi (GP, s.222).
- Hayatlarını ve hayat münasebetlerini diledikleri gibi düzenleyememiş olanlar, mal bulmuş mağribi gibi **palas pandıras** hayallere koşuyorlar. Biz de **palas pandıras** hayallere koşuyoruz (ZBB, s.240).
- Şevki 'yi, nöbetçi muhabiri ve fotoğrafçıyı **palas pandıras** toparlıyor (KS2, s.247).
- Advie Hanım, hayretler içindeydi: "...bu da tuhaf!.." dedi: "...bizim misafirimiz, bizi kabul etmiyor... Fransalardan, **palas pandıras**, bunun için mi geldik, ayol" (GP, s.465) ?..
- Erkanlı, Esin ve Solmazer, 'ateşi yerinde bastırmalı' diye, **palas pandıras** yola çıkıyorlar (YTB, s.500).

Paldır küldür: Bir anda düşünmeden savruk, düzensiz ve plansız bir şekilde.

- Kapı sanki **paldır küldür** yıkılıyor (KS2, s.12).
- Şimdi İtalyanlar demir ökçeli pabuçlarıyla **paldır küldür** camın üstüne mi çıkıyorlar (ZBB, s.18)?
- Dün gece, Üsteğmen Demir, bu iki kelimeyi tesbih çeker gibi sıralayıp durmuştu. Nasıl sıralamasın? Kanuri'den Schongmyang'a **paldır küldür** gelmişler. Herkes, patırtı kıyamet, savaşılacak sanıyor, ağırlıklar bırakılıp, çıplak tüfek ve mermiyle niye gelinsin, öyle mi? Savaşılmaması caba (YTB, s.18) !..
- Şoför her defasında bir şeyler anlatıyor, hararetli hararetli, **paldır küldür** bir şeyler söylüyor, omuzlarını kaldırıyor, dudaklarını büzüyor (ZBB, s.22).
- Bıyıkları sanki daha da kararmış. İçindeki korku, telâş ve merak karması anaforun daha daha altlarında bir yerde Mahmud'un kim bilir ne zaman, hangi tartışma gecesinde söylenmiş **paldır küldür** sözleri: sen bir iki seçimle her şeyin küt diye yoluna gireceğini mi sanıyordun (KS1, s.22)?

- Konuşmuyorlar. Onların dışında haydut bir Bebek tramvayı bütün Arnavutköyü'nü peşine takmış **paldır küldür** Dolmabahçe'den Fındıklı'ya aktarıyor (KS2, s.34).
- Garajın yazıhanesinde tebeşir beyazı bir floresant aydınlığı. **Paldır küldür** girdiler (KS1, s.44).
- Bahçeye çiçekleri sulamaya inerdi: orada, ayak seslerini duyar duymaz **paldır küldür** kanatlanmış ürkek güvercinler vardı, vişne rengi küpe çiçekleri, bazan şebboylar, mutlaka karanfiller (YTB, s.45) ...
- **Paldır küldür**, koca bir delik açarak, içeriye girdiğini gördüler (GP, s.53).
- Öbürleri, Haygaz ve Sabri **paldır küldür** doğruladılar: -Evet, dediler, ufacak bir gezmek (KS2, s.58).
- **Paldır küldür**: Biz de görmedik, diyorlar (KS2, s.59).
- Avcı hattına yayılıp ormana daldılar. Işıktan yaldızlanmış sonbahar ağaçları, gece boyunca emdikleri sisi yaprak yaprak salıveriyor; bu dumanlı aydınlıkta, orman içi sessizliğini, tepeden aşağıya **paldır küldür** dökülen silah seslerinden başka, rüzgârı ağaçlardaki acı uğultusu, bir de insanın tüylerini diken diken eden çakal sesleri bozuyordu (YTB, s.73).
- Heyecanlandırmıştı; **paldır küldür** ayağa kalktılar, sırtına pat pat vurup, teker teker boynuna sarıldılar (GP, s.74) ...
- Dört katırın çektiği, 42'lik bir top arabasıyla **paldır küldür**, İstasyon istikametine geçti (GP, s.78) ...
- Israr üzerine Nâzım **paldır küldür**, önce şiirin gençliği göreve çağıran mısralarını okuyor (GP, s.80).
- Yabancı bir dilin çalkantısı arasında ana dilini gümrak, **paldır küldür** duya duya! Sabiha'ya demek istiyor ki: Biz, demek istiyor, Paris'te henüz karma karışık bir haldeyiz (ZBB, s.89).
- Mağdem ki Akın ortalarda yok, gece eve gelmemiş, kimse de nerede olduğunu bilmiyor; elbette o içinde bir yerinde açılmış hınzır bir delikten böyle **paldır küldür** boşalır gider (KS2, s.100).
- Başını iki yanına çevirir, saçları **paldır küldür** dökülürler (ZBB, s.125).
- Suyula beraber Kılçık'ın uykulu gözlerinden fevkalade alaycı bir bakış, camideki kalabalıktan bir hayli lam, cim ve dal **paldır küldür** miğdesine indiler (KS2, s.134).

- Beklemediği bir gece Andoniça'ya giden Asım Taga bütün o erkek esvabıyla gezmelerin, boyasız dolaşmaların, o itici ve hırçın sevişmenin ne demek olduğunu, aslında nereden geldiğini **paldır küldür** anladı ve yıkıldı: Onları, Andoniça'yı ve sevgilisi Rum kızını yatağında darmadağın bir heyecan ve hurs dumanı ortasında yakaladı (KS1, s.139).
- **Paldır küldür** oturuyor: Kaçtım, diyor. Kaçtım geldim. Parasızım, kahrılıyım, yalnızım. Ama bunu istiyordum belki de (KS1, s.144).
- Tepebaşı'nda bir takım aceleci adamlar gecelerini **paldır küldür** civar sokaklardaki karanlık otellere, ışıkları durduğu yerde ağaran votkaları limonlu barlara kabarelere taşıyorlardı (KS2, s.144).
- Demir'le babasının bindiği fayton Cumhuriyet Alanı'nı henüz geçmiş, belki geçmemişti ki, yan sokaklardan **paldır küldür** çıkan bir faytona yol verdi: kırbacı al püsküllü bol bıyık bir arabacı, yanı başında mavzerini dizlerine sıkıştırmış bir jandarma, asıl oturma yerindeyse, kızıl saçları başının üstünde ayağa kalkmış, mavi gözleri her baktığı yeri sanki teslim alan heybetli biri (YTB, s.150)!
- Merdivenleri **paldır küldür** indiler. Sokak kapanıktı. Otobüsler sıkıntılı sıkıntılı geriniyorlardı (ZBB, s.155).
- Postallarının uzaklaşan sesleri, **paldır küldür**; ara yerde, ne dedikleri tam anlayamayan, iri lâkırdılar, bazen ana avrat küfür (GP, s.159) ...
- Kapıyı bir tekme ile açıyorlar. Birkaç delikanlı ve birkaç kız **paldır küldür** içeriye düşüyorlar (ZBB, s.191).
- Kalayı basıyoruz, Mustafa'nın kafatası kesik baş gibi **paldır küldür** sokaklarda tekerleniyor: -...Evvla kendin ölürsün (ZBB, s.192).
- Athena: Eğer, diyor, dedikleri gerçekse...- Bir kaç gecelik hayal imparatorluğu: gala geceleri, suvareler, büyük ve ışıklı afişler; loş, sıcak ve maroken sinema antreleri **paldır küldür** yıkılıyor (KS1, s.200).
- Ümid, kocaman, gözleri ıslak bir kule halinde **paldır küldür** kendi içine devriliyor (KS2, s.208).
- Saçları toz toz omuzlarına ve sırtına doğru uçuşuyor. Evet, yukardan çizilmiş biraz kaşları. Dürnev **paldır küldür** gençlik yıllarına gidiyor (KS1, s.212) ...

- Bekir şarapçıdan DüNDARı da ardına ekleyip Tekirdağ'lı Nasuh'un oteline getirdiğini, **paldır küldür** yanbaşındaki odaya devirdiğini katiyen hatırlamıyordu (KS2, s.238).
- Nehri **paldır küldür** geçen bir Türk süvari müfrezesi soluk soluğa, peşlerindedir; o ne aşağıda bir piyade kolu, Kartaltepe'ye girdi: kurtarılmış halkın, yorgun sevinci ve gözyaşları, köy cayır cayır yanmaktadır (GP, s.248).
- Onu **paldır küldür** Yarbay Baba' Saffet'i aramaya iten ne, eski söyleşilerinden kalan tad mı, bilinçaltındaki garip dürtü mü: eski harfleri bildiğini unutmamış (YTB, s.251) !..
- Yarı mehtap alacasında yaklaşan ya da uzaklaşan, **paldır küldür** ayak sesleri; uzak yakın görünmez horozlar, ötüyorlar; birden, hiç beklenmedik bir anda, birkaç el silah, ufuktan büyüyerek dönen, yankıları (GP, s.319).
- **Paldır küldür** Pasaporta geçiyor (GP, s.332).
- Sindiği kuytulardan, perde kıvrımlarından, kitap sayfalarından çıkıp, sinsi sinsi etrafa yayılan, eskimiş cigara kokusu. Alt katta sifonu çektiler, su **paldır küldür** akıyor. Uzak bir radyoda, yarım yamalak işitilen 'Yurttan Sesler' (YTB, s.379).

Sapar sapmaz: Bir tarafa saptığı anda, yönelmek.

- Rıhtıma doğru **sapar sapmaz** bir fevkalâdelik olduğunu seziyor (ZBB, s.194).

Savar savmaz: Birini başından atlatır atlatmaz, başından savdığı anda olan durum.

- ...çalışma odasına geçelim, içerde komşuyla oturuyoruz, Direkliyalı'nın sahibi sabah kahvesine gelmiş, tam sırası! Kusura bakmayın artık, **savar savmaz** gelirim (YTB, s.531).

Sokulur sokulmaz: Birine hemen sokulduğu anda.

- Aklının içinde, kozada ipekböceği gibi sımsıkı, tostoparлак bir ümid yatmakta; kelebek olacağı, oradan oraya uçacağı ve milyonlarca yeni ümid yumurtlayacağı günü beklemektedir. Ona **sokulur, sokulmaz:** -Hilde, deriz,

bütün bu hayalleri yırtabilsek! Ayaklarımızı sağlamca yere bassak ve zehir zemberek bir karar verebilsek! Acaba sen (ZBB, s.240)?...

Susar susmaz: Herhangi birinden ya da bir şeyden çıkan seslerin kesilmesi, seslerin sustuğu andan itibaren.

- *Gün boyunca tüten namlu, isleyen süngü, akşam ayazında usul usul soğuyor; yaralı iniltileri, tasalı gümbürtüleri uzaktan uzağa işitilen ağır toplar silahlar **susar susmaz** meydana çıkan gurbet garipliğini, katlanılmaz bir yoğunluğa ulaştırıyordu. Üsteğmen Demir, o arada, acaba duygusal bir yakınlık, bir iç desteği aradığından mı Yoko'yu düşünüyor; yoksa, savaşın kıyıcılığını, ölüme kıl payı gerilimleri yaşadıktan sonra, onun gözlerine bulutlar yığan korku ve kaygısını haklı bulduğundan mı? Hop (YTB, s.78)!*
- *Nasıl bağırmışım? Birdenbire sustular ve onlar **susar susmaz**, saatin tıkırtısı, yağmur ve radyodaki parazit aynı zamanda işitildi (SA, s.111).*
- *Borazan **susar susmaz**, Yunanlı yüzbaşı saatine şöyle bir göz attı (GP, s.138)*
...
- *Mustafa Kemal Paşa, onu başıyla tasdik etmekte idi; **susar susmaz**, ilâve etti (GP, s.211) ...*
- *Sustu, o **susar susmaz**; salona kalın bir sükût çöktü, bu sessizlik içinde, dışardaki deli rüzgâr yüzünden, nereden unutulmuşsa, açık unutulmuş bir pancurun, ısrarla çarpışı işitiliyor Refet Paşa'nın, asabi gülümsemesine, Ali Fuat Paşa'nın rahatsız dalgınlığına mukabil Mustafa Kemal Paşa, sigarasının dumanları arasında, sâkindir. Doğrudan Rauf Bey'e hitap etti (GP, s.452) ...*
- *O **susar susmaz**, daha yüksek bir uğultu, yakın çevresinden başlayarak, birden yükseliyor; hayret nidaları, sevinç çığlıkları, birbirine karışmıştır; ilk soran Yunus Nadi Bey oldu (GP, s.468) ...*

Sıcağı sıcağına: Hiç üzerinden vakit geçirmeden, hemen o anda.

- *Kebapçı'dan Kemal Rıfat'ın gri citroen'iyle Ajansa gelip **sıcağı sıcağına** ediyorlar (s.100).*
- ***Sıcağı sıcağına** konuşmak istedi (GP, s.255).*

Söner sönmez: Aydınlığını yitirip parlamaz duruma gelir gelmez oluşan durum.

- *Artık iyice yakınında yine onun saklı fakat acılığı elle tutulabilecek kadar belirli gülümsemesi: ...ışıklar **söner sönmez** dehşetli korktum (KS2, s.107).*
- *Işık **söner sönmez** nerdeymişsin meydana çıkan neon aydınlığı camlardan üstüne sıçramış, esmer çıplaklığının bir yanını jelatin yeşili bir zar gibi sarmıştı; öbür yanı, elektrik sobasına dönük olduğundan, bir yangın kızılığına bürünüyor (YTB, s.268).*

Sürer sürmez: Değdirir değdirmez, dokundurduğu anda olan durum.

- *Uysal sigarası için kibrite davranıyor. Bu işi kibriti kutuya **sürer sürmez** müthiş bir patlama olabilirmiş gibi aşırı bir dikkatle yapıyor (KS1, s.117) ...*

Tanır tanımaz: Birinin kim olduğunu hatırlar hatırlamaz.

- *Kılçık'ın sesi bu. **Tanır tanımaz** bir yanıyla Namık'tan kurtulduğuna ne kadar seviniyorsa bir başka yanıyla o kadar bozulup kararıyor (KS2, s.58).*

Telaş telaş: Telaşlı, kaygılı bir ivedilikle, heyecanlı heyecanlı.

- *Pyeng-Yang. Üsteğmen Demir'in belleğinde, tel örgüyle çevrilmiş, büyük ve sağlam bir bina olarak kalmıştır. Bozgun gecesinin kar tozutan boşluklarından subay ve erler, diken diken sakalları, kanlı gözleri ve yırtık körükler gibi hışıldayan ciğerleriyle, **telâş telâş** çıkıp bu binaya dalıyor (YTB, s.89) ...*
- *Ağır yaralılar koğuşu, gece lâmbalarının dalgınlıklarını, kokulu alacasında, **telâş telâş** sabahı aranırken, Üsteğmen Demir'in ölüm dağların ardından gelen bir ses ama nasıl güür, nasıl ulu bir ses parça parça ediyor; sıçrayıp uyanmasına, güp güp atan yüreğini yaralı bir kuş gibi elinde bulmasına neden oluyor: ...Feyzullah oğlu Demir!> ...Feyzullaaah oğlu Demiii-ir (YTB, s.163)!*

Uğrar uğramaz: Kötü bir durumla karşılaşır karşılaşmaz.

- *Tam Bölüğü teyakkuza geçirdiğim sırada basıldık, düşünüyorum da hemen alarma geçmeliymişim, siz baskına **uğrar uğramaz**, hemen! Oysa ben tatbikat kafasıyla kademeli düşünüyorum (YTB, s.55) ...*

Uyanır uyanmaz: Bir kişinin uyandığı andan itibaren yaşadığı olaylar anlamında.

- *Bekir **uyanır uyanmaz** gülüyor: -Karnım aç! diyor (KS2, s.88).*
- ***Uyanır uyanmaz** Dünder'ı görüp gününe kötü bir film gibi başlamış; başlar başlamaz da daha kendine yakın, daha iç açıcı bir şeyler yaşamak için onu pırıltısız siyah gözlerinin camından adeta kazıyordu (KS2, s.89).*
- *Yaz olsun kış olsun, **uyanır uyanmaz** pencereden bakıyor, mutlaka da Davi'yi görmek istiyor (KS1, s.103).*
- *Neden uykularımdan trenin hışıltısıyla uyanıyorum, **uyanır uyanmaz** da 'Continental'deki en pahalı orkestrayla yine o Fransızca şarkıyı söylemeğe başlıyorum (KS1, s.104) ...*
- *Ne kılıkta görünürse görünsün, hangi cinsel rezilliğe bulaşırsa bulaşsın, her seferinde Yüzbaşı Demir erkekliği taş gibi elinde uyanıyor: **uyanır uyanmaz** kalkıştığı umutsuz kendi kendini doyurmak çabaları da, Tepebaşı'nda Alp Oteli'nin sarı abajurlu odasında Aysel'in onu doyuma ulaştırmak çabaları kadar boşa gidiyor (YTB, s.250).*

Uyur uyumaz: Uyku durumuna geçer geçmez yaşanan durum.

- *Yalnız, içini biber gibi yakan bir kederle, **uyur uyumaz**, rüyasında Mamasan Shamisen, bütün çıplak, meme uçlarını ve çevresini kakao köpüğüne boyamış, King Edward purosunu öteki' ağzından usulca alıyor, Allah Allah, kılların kınalı karanlığından yükselen bu dumanlar ne, yoksa sahiden (YTB, s.228)...*

Uzaklaşır uzaklaşmaz: Bir yerden uzaklaştığı anda.

- Defoluyorlar, Hernandez, onlar **uzaklaşır uzaklaşmaz:** - *Türkler mi? diye soruyor* (ZBB, s.182).

(Elini) **uzatır uzatmaz:** Bir kişinin herhangi birine elini uzattığı andan itibaren.

- Daha elini **uzatır uzatmaz** Matmazel: -*Nasıl Mösyö? diye sordu* (ZBB, s.110)
...

Varır varmaz: İstenilen yere hemen vardığı anda.

- 8 Kasım sabahı, saat 06.00. Makineli tüfek taraklarının batıcı dişlerini kıra kıra, çılgın bir jeep. Tugay'dan ateş hattına savruluyor. Üçüncü Tabur karargâhına **varır varmaz**, Üsteğmen Demir Yüzbaşı Aziz fırlayıp Binbaşı (YTB, s.68).
- Öyle ki, yanılıp yakılıp, imgeleminde yaprak sigarasını "öteki ağzına nasıl götürdüğünü canlandırır canlandırmaz, makineli tüfek gibi sarsıla sarsıla, Meksiko'nun içine boşalıyor: cehennem sıcağı ve duman duman! ...ertesi akşam, Haneda Hava Alanı'na **varır varmaz** (YTB, s.111).
- ...arkasından Çankırı Piyade Okulu, Kore'deki bizim Alay Komutanı oradan gelmişti, **varır varmaz** hakkında binbir sual, yeniden savaş hikayeleri (YTB, s.249).

Yakalar yakalamaz: İsteddiği şekilde, bir fırsat yakaladığı anda.

- Ayın birinci günü kendini eşekçe memnun ve mesud **yakalar yakalamaz**; gider, bir çırpıda bir avuç dolusu para harcar, sıkıntılı geçmiş haftanın acısını çıkarırsın (ZBB, s.58).
- Elverişli bir saat **yakalar yakalamaz**, artık Piknik'te mi olur, Orduevi'nde mi, başbaşa bir yemek yemek (YTB, s.470)!

Yakar yakmaz: Işığın yanmasını sağladığı anda olan durum.

- *Belki de bu yüzden önce tavandaki büyük ışığı yaktı. **Yakar yakmaz** duvarlar adeta birbirlerine çarpa çarpa gerilediler (KS2, s.94).*

Yaklaşır yaklaşmaz: Bir yere yaklaştığı anda aniden gelişen olay.

- *Belki lacivert, belki siyah. Herif **yaklaşır yaklaşmaz** içerden sol arka kapıyı açtılar, Bekir'i içeri aldılar. Birisi örtülü örtülü : O mu, diye sordu, emin misin (KS2, s.57)?*

Yanar yanmaz: Parladığı, ışık verdiği anda olan durum.

- *Öğrencilerin, ellerinde çantaları, savrula savrula dağılmalarıyla karanlığın bastırması bir oluyor; sokak lambaları **yanar yanmaz**, bıyıkları çıtır çıtır gece bekçileri, bıçkın şoförler, dudak rujları kaldırımlara kan kırmızı damlayan Beyoğlu yosmaları, tehdit dolu gerilimli gecede yerlerini hemen alıyorlar (YTB, s.257).*

Yapar yapmaz: Bir şeyler yaptığı anda hemen.

- *Lâfi ansızın değiştiriyor, bunu **yapar yapmaz** da Selma'nın onun gerçekten ıstırap çektiğini anlamasına fırsat vermiş oluyor (KS2, s.125).*

Yaslanır yaslanmaz: Bir şeylerin rahatlığına varır varmaz, bu rahatlığa yaslandığı andan itibaren.

- *Fakat orada olacaktın da görecektin nasıl tebeşir beyazı bir suratla geldi, nasıl gülümsediği zaman dalga dalga utanıyordu. Hatta içerde salonun karanlık rahatlığına **yaslanır yaslanmaz**, fısıldayarak: -Miğdem bulanıyor, dedi (KS1, s.72).*

Yatar yatmaz: Bir yere boylu boyunca uzanır uzanmaz.

- *Kirpiklerinden akan uykuya, cildinden çok tuzlu bir ter halinde sızan ölüm yorgunluğuna rağmen **yatar yatmaz** uyuyamadı* (KS2, s.208).
- *Yine kendi kendine konuşacağından; yatar yatmaz, yine karşısına bitmez tükenmez hesapları ile gürültücü italyanları, acayip soğukkanlılığı ile küçük çocuğu, Ecvet'in at suratını, Lâle'nin toplu iğne gözlerini getireceğinden korkuyordu* (ZBB, s.249).

Yıkılır yıkılmaz: Uykuya geçer geçmez, yöneldiği anda olan durum.

- *O uykusuna **yıkılır yıkılmaz**, Kâzım dışarıya çıktı. Soğuk soğuk bir nefes aldı* (KS1, s.136) ...

Yansıma Sözcüklerle Kurulanlar

Casır casır: Çıtırtılı, hışırtılı sesler.

- *O dakika kavrulup kül olmak mı, yoksa tutuşup, saçakları denizi süpüren bir bulut ortamında, ateşten bir göktaşı gibi düşerek, **casır casır** sulara gömülmek mi* (YTB, s.111)?

Cayır cayı (yanmak): Şiddetli bir şekilde yanmak.

- *Nehri paldır küldür geçen bir Türk süvari müfrezesi soluk soluğa, peşlerindedir; o ne aşağıda bir piyade kolu, Kartaltepe'ye girdi: kurtarılmış halkın, yorgun sevinci ve gözyaşları, köy **cayır cayı** yanmaktadır* (GP, s.248).

Cık cık: Sinirlenip öfkelenerek şaşırma ve bu duygularla çıkarılan ses.

- *Oktay bileklerini ovuyordu: -yüzüne bakan, dedi, aldanır. Adalesiz bir gövdede bu kuvvet? Başını iki yanına salladı: -**cık cık**, etti* (KS1, s.147).

Çağıl çağıl: Ses çıkara çıkara, şırıl şırıl, çağıldayarak akan su sesi için kullanılır.

- *Göztepe'deki köşkte eylül sonu, günlerin kısaldığı m hissettirdiğinden midir, nedir; insana yaprak sarısı bir hüznün verir, hele köşkün kapısı önünde askeri bir araba durursa! Buna rağmen serçeler, her sabah olduğu gibi, o iri palmiyeyi kuşatmış, **çağıl, çağıl**, ötüşüyorlar; âdeta bir şenlik (GP, s.413)!*

Çat çat: Vurma, tokat atma sırasında çıkan seslerin öykünmesi.

- *Sadece saçlarından kavrayıp **çat çat!** Sağlı sollu iki şamar (KS2, s.12).*

Çatır çatır: Çatır çatır, gürültülü sesler çıkararak.

- *Ankara tasarlamıştı nedense, Gazi'nin bir işaretiyle bozkırın göbeğinde **çatır çatır** kuruluvermiş (YTB, s.147) ...*

Çatırdata çatırdata: Çatırdamasını sağlamak, çatırdatarak.

- *Kemiklerini **çatırdata çatırdata** şöyle bir gerinebilse, şuracıkta bir köşeye kıvrılıp uyusa! Gözleri kapandı kapanacak (YTB, s.62)!*

Çıtır çıtır: Çıtırdayan sesler çıkara çıkara, çıtırdayarak.

- ***Çıtır çıtır** çıtırdayan, adeta elektrikli bir rüzgâr (KS1, s.5).*
- *Ona ait olmaktan çıkıp, doğrudan doğruya Güner'in **çıtır çıtır** çıtırdıyan fahişe şehvetine ait bir takım uyarıcı salyangozlar haline gelen dudakları (KS2, s.63).*
- *Dişlerinin arasında **çıtır çıtır** Mahmud'un kıvrıcık saçları ve siyah. (KS2, s.112)*
- *Ötede bunların gerisinde gözlerini kısmış, dişleri **çıtır çıtır** Madam Agavni ve Telsiz Dürnev (KS2, s.156).*
- *İrfan çay bardağını yere vuruyor. Saçı başı darmadağın çıkıp cam kırıklarının üzerine **çıtır çıtır** eziyor: Bana, diye yırtınıyor, hakaret ediyorsun (KS1, s.247).*

- Öğrencilerin, ellerinde çantaları, savrula savrula dağılmalarıyla karanlığın bastırması bir oluyor; sokak lambaları yanar yanmaz, bıyıkları **çıtır çıtır** gece bekçileri, bıçkın şoförler, dudak rujları kaldırımlara kan kırmızı damlayan Beyoğlu yosmaları, tehdit dolu gerilimli gecede yerlerini hemen alıyorlar (YTB, s.257).
- Işıklı reklamların neon lambalarından eflatun, sarı yeşil ve kırmızı elektronlar sanki etrafa dağılmış saçlar **çıtır çıtır**, kâğıtlar parmak uçlarına yapışıp kalıyor, kirpiklerden uçuşan görünmez kıvılcımlar! İşin garibi, ne havada bir tek bulut, ne görünürde bir yağmur olasılığı (YTB, s.326)!
- Üsteğmen Demir, bölüğünün iki ateş arasında kalacağını anlayınca telsizle Alay Karargahı'nı bulup yardım istedi. Parazit böceklerinin **çıtır çıtır** kemirdiği elektrikli sesiyle Cello, kuşatmaya kalkışanların üzerine I. Taburu göndereceğini bildiriyor (YTB, s.409).

Güm güm: Yankılı bir şekilde derinden gelen gürültülü yakınli ses çıkarma.

- Poyraz, Vâlâ'nın suratını, ustura gibi yaladı; astragan taklidi, 'yelpaze' kalpağı, handiyse uçacak; iki eliyle, zar zor yakalıyor; kuduz dalgalar, demirli takaların ahşap bordalarını, **güm güm** dövüyorlar; gelirken de Zonguldak'tan sonra, böyle olmadı mı? S/S Yeni Dünya'nın, o köhne ve ufak yolcu salonunda; iri, korkulu gözleriyle, etrafa boş boş bakıyor; Seyfeddin Gaschtoft'un anlattıklarını dinliyorlardı: "...meselâ Çin, esrarengiz bir memleket! Şanghay çarşısında, ördek mi alacaksın; bütünü yani sağlamlı, ikiye bölünmüşünden, bir misli pahalıdır (GP, s.22).
- Aysel sözüme kulak ver! Maksadın paraysa senin, uzatma: bana çıtlat, kâfi! Ne diye Hacı'yı macıyı işe karıştırıyorsun anlamam ki! Yumruğunu **güm güm** göğsüne vuruyor: "... ben yok muyum, ben? İsteddiğin dakikada paraları cepler, istediğin yere tüyeriz. Uysal, Dürnev falan filan fasarya annadın mı, fasarya (KS1, s.127)!

Güp güp:

1. Gürültülü bir şekilde yansıma sesler çıkması.

- **Güp güp** nal sesleri (GP, s.103).

2. Kalbin heyecan ve korku sebebiyle hızlı hızlı atması.

- *Ağır yaralılar koğuşu, gece lâmbalarının dalgınlıklarını, kokulu alacasında, telâş telâş sabahı aranırken, Üsteğmen Demir'in ölüm dağların ardından gelen bir ses ama nasıl güp, nasıl ulu bir ses parça parça ediyor; sıçrayıp uyanmasına, **güp güp** atan yüreğini yaralı bir kuş gibi elinde bulmasına neden oluyor: ...Feyzullah oğlu Demir!> ...Feyzullaaah oğlu Demiii-ir (YTB, s.163)!*
- *Kalbi **güp güp** vuruyor, neden, korktuğuna uğrayacak mı? Bu kızın sağı solu yoktur, tutar koynuna girer. Hayret, girmedir (YTB, s.445).*
- *Kalbi **güp güp** atıyor. Odada pullu bir deniz karanlığı (YTB, s.520).*

Gürül gürül: Bol bol, etkili bir şekilde ses çıkararak.

- *Bıyıklarını ısıtıyor ve **gürül gürül** fransızca konuşamadığı için kahroluyor (ZBB, s.9).*
- *Onun için gel ve yanıma bırakma! Böyle bir gece bulutlar **gürül gürül** sabaha doğru akarken ayağıma keskin bir yokuşta çelme tak; ya da etime iki çelik mermi göm, ödet bunu bana, burnumdan getir (KS1, s.14).*
- *Yok yok, haklı bu Nakliyecî Recai! Elimizi çabuk tutmalıyız yoksa fabrikayı **gürül gürül** başkaları kuracaklar, biz hava alacağız (KS1, s.137).*
- *İki arkadaş, yeni keşifleri Fransız şairi Baudelaire'den, **gürül gürül** şiirler okuyup; 'İhtilâl-i Kebir'in cihanşümûl umdelerini, satır satır; tartışıyorlar (GP, s.182).*
- *Paris **gürül gürül** etrafında dönüyor (ZBB, s.256).*

- "...Şark Cephesi Kumandanı Kâzım Karabekir!.." Bir süre sustu; salonda, **gürül gürül** yanan sobanın, çıtırtıları; birkaç adım gitti geldi, soruyor (GP, s.282) ...
- Sultan Mahmud Han'ın türbesi böyle geçildi, Maarif Nezareti'nin önünde, birden **gürül gürül** meşaleleriyle, fener alay meydana çıktı (GP, s.312).

Hant hant: Gürültülü bir biçimde, hant hant sesler çıkararak.

- Borular, o sıra duyuldu işte: yabancı bir ordunun ne dediği anlaşılmas borazanları, **hant hant** oyuyor (YTB, s.80) ...

Lap lap: Ayaklarını yere vura vura yürürken çıkan ses.

- Birileri ayaklarını kaldırımlara **lap lap** vurarak arka sokaklara kaçıyor; bir ötekisi, kırpık sakallı düşük bıyıklı bir oğlan, avazı çıktığı kadar haykırıyor (ZBB, s.260).

Pat pat: Pat pat, patırdaya patırdaya ses çıkararak.

- Duraklama uzayınca, subaylar birer ikişer araçlarından inmişlerdi, arkalarından astsubaylar, birkaç da çavuş. Biraz olsun ısınabilmek için kollarını çaprazlama gövdelerine vuruyorlar; kafalarının çevresinde, soluklarından mı, cigaralarından mı anlaşılmas bir duman, **pat pat** gidip geliyorlardı Üsteğmen Demir, uzaktan Bölük Komutanı Yüzbaşı Cevdet'i fark etti: ağırbaşlı, sessiz, kedere de kahıra da yorumlanabilir bir durgunluk içinde (YTB, s.17)!
- Heyecanlandırmıştı; paldır küldür ayağa kalktılar, sırtına **pat pat** vurup, teker teker boynuna sarıldılar (GP, s.74) ...
- Ecvet, Lâle ve bunlara benzer başka haşerat büyük şehrin namussuz cansıkıntısı altında zehirli mantarlar, domalanlar gibi **pat pat** bitiyorlar ve cansıkıntısını büsbütün zehirliyorlar (ZBB, s.87).

- *Selâmını aldıktan sonra, omuzuna **pat pat** vurup. Üsteğmen Demir'e şaka yollu soruyor: Bana bak Tokyo fâtihi, senin 'Kartal'ı görebildin mi bâri (YTB, s.114)?*
- *Kucaklaşıyorlar. **Pat pat** omuzlara vurma, yerli yersiz cigara tutma, çoğu acı savaş anıları derken, karar: felekten bir gece çalınacak! Kafa kafaya verip çapkınlık planları kuruluyor, 'Zizi Yüzbaşı'nın Londra Bar'da fi tarihinden tanıdığı müstesna' yosmalar varmış ki (YTB, s.222) ...*
- *Başka bir gün o arıyor, Eminönü'ndeki camlı telefon kulübelerinden birinden Yeni Camiin merdivenlerinde güvercinler, gelip geçenden ürktükçe **pat pat** havalanıyorlar (YTB.s.351).*
- *Biliyorlar ki orada öğrenciler, 3. Zırhlı Tugay'ın tankları tarafından kuşatılmış, kuytularında tehlikeli olasılıkların, beklenmedik korkuların bela tomurcukları gibi **pat pat** açıldığı, alışılmamış bir geceyi göğüslemeye uğraşıyorlar (YTB, s.370).*
- *...Suat'la benim yapmam doğru olur mu, elbette olmaz deyip deyip sevişiyor, erkekliğinin sertliğine diriliğine inanılmaz, Suat kirpiklerinin gölgeleri yanaklarına vurmuş, yarı örtülü gözleri, buğulu ağzıyla üzerine eğiliverince, sıcacık, dumanı tüten erkeklik özü bir Thompson şarjörü gibi başlıyor **pat pat** boşalmaya, boşalış ne boşalış, on yılın boşalışı, bir daha, bir daha, bir daha, bir daha, bir (YTB, s.378)...*
- *Karanlıkta, görünmez motorların yankılı **pat patları**, Dolmabahçe'deki ulu ağaçların usulca göğüs geçirişi, Boğaz'a boylu boyunca uzanıvermiş bir Samanyolunu andıran ışıklar: İstanbul (YTB, s.430)!*
- *Camlardan odaya vuran göl grisi deniz yansıması da, yaklaşip uzaklaşan motor **patpatları** da yabancıydı (YTB, s.447).*
- *Günaydın Demir, rahat uyuyabildiniz mi, şu motor **patpatları** (YTB, s.448) ...*
- *Camlarda yağmur karanlığı, gökte boğuk çığlıklarıyla martılar, denizde doludan delikdeşik benzer bir takanın ıslak **patpatları** (YTB, s.486).*
- *Güvercinler, tam Gar'ın merdivenlerinde, büyük saatin oradan **pat pat** üzerine dökülüyorlar (YTB, s.530).*

Patır patır: Gürültülü bir şekilde, hızlı hızlı patırtılı sesler çıkararak.

- Üsteğmen Demir, jeep'e doğru yürürken, kısa bir an durup havaları dinledi: silah sesleri, şafağım yankılı boşluklarında, yırtıcı bir atmaca sürüsü gibi **patır patır** yükseliyor, iç karartan bir bulut halinde bu taraflara geliyordu (YTB, s.66).
- Çevrelerinde ne varsa sığıyor, **patır patır**. Havadan yere sanki bir ölüm yazısı yazıyorlar. Başlarında bir bela da bu birlikler baskınların düzensizliğini üstlerinden atamadıkları için işaret panoları yok, ortalık aydınlandı aydınlanalı havada mekik dokuyan Amerikan uçakları onları sık sık düşmanla karıştırıyor (YTB, s.73).
- Kumyongjong-ni dolaylarında, 156 rakımlı tepeyi ele geçirmek için kan döküyorlar, topçu hedefini kaybetmiş, kısa düşe bir sakal gölgesinin sardığı yüzünde, gözleri ufalıp gitmiş! Yo hayır, Hantan Çayı'nı mermiler 3. Tabur'un başına belâ, Topçu İrtibat Subayı bataryasıyla bağlantı kuramıyor, telsizde ıslıklar, kırmızı Ayı'mı geçmeye kalkışmışlar, öbür kıyıda pirinç tarlaları, bütün bataklık, jilet atılmış gibi adamın yüzünü çizgi çizgi yakan, ince, buzlu bir yağmur, el bombaları öncülerin üzerine **patır patır** dökülüyor (YTB, s.99)!
- 'Mustafa Kemal'in dinsiz imansız mektebine başlamadan', torunu ille Mızraklı İlmihal'den geçmeliymiş! Vakitli vakitsiz Demir'i çağırıp rahlenin başına oturtuyor, camların ardında telli kavaklar pırıl pırıl yanar, güvercinler **patır patır** avluya dökülürken, ürkütücü bir dua sesiyle 'Ya Allah' deyip başlıyordu (YTB, s.136) ...
- Gökten kar yağmıyor artık, fare ölüleri yağıyor. Gri, Bitmez tükenmez. **Patır patır**. Köprüünün üstünde fare ölüleri birikiyor (KS1, s.183).
- Gökyüzünden **patır patır** inen gri kadife tüylü fare ölüleri (KS1, s.185)!
- Alkış kıyamet **patır patır** kanat sesleriyle, sanki çevrelerinden bir güvercin sürüsü havalandı (YTB, s.491).

Pır pır (etmek): Kuşların pır pır hareketlerini ve hareket ederken çıkan sesleri anlatmak için kullanılır.

- *Şaşkın kuşları ürkütüp, **pır pır** uçuran; birikmiş karları dallardan, sapır sapır yere indiren; bu delikanlı yolculardır (GP, s.54).*
- *Avcunda **pır pır** kımıldanan bir kelebek gibi taze bir haber (KS1, s.191).*
- *Etrafta, **pır pır** serçe yavruları (GP, s.193) ...*
- *Yüzbaşı Demir'in kulakları başlıyor uğuldamaya, gözlerinde bir zevk baygınlığının **pır pır** kelebekleri, bütün kaslarında şiddetli bir kasılma, soluğunda hızlilik (YTB, s.200)!*

Ron ron: Ritmik ve monoton sesler çıkararak, ron ron etmek.

- *Bekir bardağına eğiliyor. Kulağının dibinde, Zehra. Zehra'nın gerisinde gözleri ak ak belermiş sarhoşları; arsız beyaz kediler gibi **ron ron** dolaşan garsonları ile uğuldayan bar (KS1, s.87).*
- *Yarbay Baba Saffet kucağında keyifli keyifli **ron ron** eden Boncuk'u okşamasına ara vermeden, konuştu: <— ...anlaşılmayacak bir husus yok Yüzbaşı, her şey ayan beyan ortada: müteyakkız bir bitarafılıktan muhataralı bir tarafgirliğe sürükleniyoruz, diyeceksin ki bunu istemedik mi, amenna, istedik, lakin bu Amerikalılara elimizi bir verdik mi, kolumuza sahip çıkmalarından korkarım> (YTB, s.245) ...*

Şakır şakır: Suyun çıkardığı ses; sürtünme sonucunda çıkan ses, hiddetli bir şekilde.

- *Önümlerim sıra, yanım sıra, içim sıra. Gece olsun yine yarı çıplak başı kıcı belirsiz cazın önüne çıksın; sigara dumanları, rakı, votka ve bol dumanları altında kırbaçlanıyormuş gibi; bir terli, bir dehşetli zenci tarafından **şakır şakır** dövülüyormuş gibi; kendini oradan oraya savursun, kırılınsın dökülsün! Ben onu göreyim. Ağzım açık, susayım (KS1, s.13).*
- *Kapılar açılıp kapandı, girip çıkanlar oldu. Bir telefon zili, katlanılmaz bir diş ağrısı gibi uzuyor. Birileri, mekanizmasını **şakır şakır** açıp kapayarak, bir tüfeği doldurdular. 'Kafadar' Hakkı'nın önünde renkli bir kitapçık, kapağında*

folklor giyinmiş çekik gözlü bir kızcağız, iri iri Kore harfleri, İngilizce bir başlık: «Guide of Koreas. Üsteğmen Demir'in bakışını yakalayınca, eksilemiyor biraz (YTB, s.63).

- *Oysa Zizi Yüzbaşı onu, istese de istemese de neon çavlanlarının **şakır şakır** boşaldığı barlara sürüklüyor ki, ne yanına dönse, kadın! Amerikan işgali Tokyo'da yankee beğenisine uygun bir sürü eğlence yerinin yerden fişkirmasına neden olmuş (YTB, s.103).*
- *Camlar **şakır şakır** yıkanmaktadır (ZBB, s.203).*
- *İçinde **şakır şakır** su sesleri dolaşan bir dağ gecesi. Magique Sineması'nın antresinde Clara'nın parçalanmış göğsü. Salkım saçak bıyıklarıyla Madam Kalustyan. Binbaşı Cesbron (KS1, s.240).*
- *Düşündüklerinden mi, camlardan içeriye dağılan yıldızlı karanlıktan mı, yüreği örtülüyor. Birden içinde diri ve sert, handiyse elle tutulabilir bir ışık açlığı bir düğmeye basacaklar, buzlu ampullerden çağlayan gibi **şakır şakır** ışık boşanacak (YTB.s.304)!*
- *Suat'ın söyledikleri daha acımasız, -yoksa Demir puslu çekimserliğine alışmış da, onu böyle kesinlemelerini iki bıçak gibi birbirine sürterek **şakır şakır** biler görünce, - öyle mi sanıyor: (YTB, s.441)...*
- *Terasa **şakır şakır** yağan ay ışığı, camlardan içeriye vurmuş. Yarattığı gümüşlü loşlukta bütün eşyalar, karyola, gardrop, tuvalet vs. hayal meyal (YTB, s.468).*

Şakır şukur: Çok fazla ses çıkarmak, gürültülü bir şekilde.

- *Oteller, başka ve taşınması güç, bir 'sukût-u hayal'. Bilhassa onların indikleri, kahvehanede, elinde **şakır şukur** tesbihi, kumral bıyıkları fena halde sarkık, şüphe uyandıran birtakım Gürcüler; sert ve hızlı hareketleriyle, aralarında kim bilir neyi tartışan, karanlık ve asabî Ermeniler; bunlar ve daha kimler, ikisine de başka, cidden yanlış, bir ülkeye geldikleri hissini veriyor (GP, s.383).*

Şangır şungur: Büyük bir ses çıkararak kırılıp saçılmak.

- *Ertesi gece tam Zehra şarkısını söylerken Binbaşı Cesbron masasını devirir. Şişeler, bardaklar, şangır şungur dökülür. Herkes susar (KS1, s.110).*
- *Kapıya bir tekme! Camlar şangır şungur gülüşüyorlar (KS1, s.145).*
- *...ofisin camları, şangır şungur kırılıyorlar (GP, s.154) ...*
- *Temmuz güneşinin, ışık titreşimleri arasında, pırıl pırıl; 'Direksiyon Villası', asude yalnızlığına çekilmişti; tayyarelerin yukardan salıverdiği bombalardan birisi, yakınında bir yere düşmesin mi? Müthiş bir infilâk! Yoğun bir duman ve barut kokusu! Binanın, handiyse bütün arka camları, şangır şungur dökülüp saçıldılar (GP, s.165) ...*
- *Konukların salona doluştuğu, kadın kahkahalarının duvarlara çarpıp şangır şungur kırıldığı, annesinin 'sihirli tamburuyla hazırunu adeta gaşyettiği' bu çarşambalar onun kâbusu (YTB, s.237).*
- *İki Mehmed-Ali'den birinin şangır şungur devrilmesi; ötekinin yeni yeni ve o kadar dehşetli hayallerin pesisıra, lânetlenmiş bir hayalet gibi dünyanın sırtında dolaşması demek (ZBB, s.275)!*
- *Bir anahtar salkımı içinde şangır şungur betona düşüyor, tekrar düşüyor, tekrar düşüyor (YTB, s.320).*
- *Daha o sözünü bitirmeden Harbiye'deki tutukluluk gecelerinin ağır anahtar salkımı, Yüzbaşı Demir'in içinde bir yerlerde şangır şungur düşmeye başlamıştır: bir daha, bir daha, bir daha (YTB, s.347)!*
- *Boş fincanları şangır şungur topladığı sırada, Binbaşı Demir, Ümid'e: — ...birer çay içer miyiz? diye sordu (YTB, s.505).*

Şingir şingir: Şingirdayarak ses çıkarma.

- *Yüzbaşı Demir, belleğinin buğusunu sildi: Çekirge'deki kahvede, 'Baba' Saffet'in bilmem kaçınıcı ihlamur bardağını şingir şingir karıştırıp, lokomotif gibi tüterek, sarı defterleri nasıl doldurduğunu açıkça görüyor (YTB, s.318).*

Şingir mungır: Eğlenceli, müzikli ve gürültülü ortamlardaki şingirtı sesleri.

- *Gözlerinin önünde eski bir hayal: pomponları renk renk, koşumları aynalı bir fayton, **şingir mungır** gelip, Muradiye'deki konak yavrusunun iki yanı fenerli cümle kapısında duruyor: Çukurcalı' Rasim Hoca'nın gelini 'Sürmeli' Suat hanım'la, torunu Demir, Çekirge'ye kaplıcaya gitmişlerdi, dönüyorlar (YTB, s.494).*

Şıp şıp (damlamak): Şıp şıp sesler çıkarır biçimde.

- *Islak ağaçlardan, bir yağmur sonrasının gittikçe aralıklı damlaları **şıp şıp** damlıyor (YTB, s.371).*

Şırl şırl: Suyun sürekli şekilde azar azar, tatlı sesler çıkararak akması.

- *Çubuk Çayı, **şırl şırl**, kendi türküsünü tutturmuş; suyun üzerinde, pul pul, güneşin pırıltıları oynuyor (GP, s.141).*

Takır tukur: Gürültülü bir şekilde çıkan tak tuk gibi sesler için kullanılır.

- *Buzdolabını bırakıyor ağzı kozalaklı testiden su içiyor, banyoda **takır tukur** takunyayla dolaşüyor; pencere içlerinde dibi delik gaz tenekelerinde fesleğen yetiştiriyor; pek üstüne varıldı mı gidip kapıcı karılarıyla çene çalıp dertleşiyordu (KS1, s.138).*

Tan tan: Belirli tınlamada kalın kalın sesler çıkararak.

- *Beklenmedik bir anda kolunu Demir'in boynuna dolayıp başını yüzüne doğru çektir, dudakları dudaklarına değdi degecek, elektrik sobasına sırtını verdiği için gözlerinin mikası ansızın simsiyah, fısıldadı: <—...öpüşelim! Suratındaki ifade, gözlerinin şekerli yeşili, sesinde **tan tan** öten kocaman erkeklik, hatta alnındaki şu yara izi yok mu, işte o, aklımı başımdan alıyor. İlk gördüğüm günden beri. Şaka maka, sana tutuldum> (YTB, s.265)!*

Tangır tungur: Çoğunlukla boş nesnelerin yuvarlanırken çıkardığı gürültülü ses, tangırtı.

- *Yüzbaşı Demir Orduevi'ne gitmeyecek mi, Pelesenk Sokağı'ndaki evden sabaha karşı asfalta çıkıyor, bir de ne görsün: ortalık bütün duman, görünüşü vahşi, şakırtılı yağmurlara gebe sürüyle bulut şehrin üstünden geçiyor; durup durup patlayan lodos, bomboş asfaltın yılanırtı parıltısında eski bir konserve kutusunu **tangır tungur** yuvarlamaktadır; karanlık fuhuş sokaklarından acı bir kedi miyavlaması (YTB, s.281)!*

Tıp tıp: Su damlalarının düşüşü esnasında çıkan ses.

- *Saçaklardaki buz bıçaklarlar, gevşemiş mi ne, **tıp tıp** damlıyorlar; toprak damlarda, donmuş kar, duman duman tütmektedir (GP, s.41).*

Tıpr tıpr: Hafif ve düzenli tıprdayarak ses çıkararak.

- *Birbirlerinin omuzlarını yumrukluyorlar. Odanın camları açık, yağmur **tıpr tıpr** içeriye yağıyor (KS1, s.143).*

Van van: İniltili bir biçimde çınlamak.

- *Sağır kulağının **van van** öttüğünü duyuyoruz (ZBB, s.85).*

Vın vın: Vın vın ses çıkararak, vınlayarak.

- *Niye bu bir yılan gibi kıvrak, çelik bir kılıç gibi **vın vın** titriyen çengiye bırakıp o ekşi ter kokulu yontulmamış kırıyı tutuyorsun? Söylesene hıyar! Ulan ayıp değil mi be (KS1, s.241)?*

Vınlaya vınlaya: Vın vın sesler çıkartarak, vınlayarak.

- *Elektrik bir sansar gibi bir direkten ötekine atlayarak **vınlıya vınlıya** akıyordu* (KS2, s.68).

Zil zil: Zır zır ses çıkarmak.

- *Kılçık **zil zil** düğmesine basıyor* (KS1, s.250).

Yineleme

Bak bak: Birinin dikkatini bir yöne çekmek için kullanılan söz.

- *...Olmaz mı, Paşa Meclis'te adamakıllı vermiş veriştirmiş, neşir yasağı konuşma metninden önce geliyor, böyle şey gördün mü sen, **bak bak**, ne demiş ihtiyar* (YTB, s.352) ...

Evet evet: Öyledir, aynen anlamında, onaylama sözü.

- *Sanki biz başka partideniz, sanki Adnan bey, **evet evet** başkası değil bizzat o, Asım seni meb'us yapalım demedi* (KS2, s.97).
- *Parmaklarım donmuş. Sobayı yakmadan, çarpına çarpına ve el yordamıyla karanlıkta soyunup yatağıma bir kefene girer gibi giriyorum. **Evet evet**, Bekir olmadı mı, Davi'yi düşünmek bile beni helak ediyor, parçalıyor* (KS1, s.105).
- *Dudakları fırlak. **Evet evet*** (KS2, s.171)!
- *İyice memnun, yüreği yağ bağlamış ekledi:-... sonra beraberce çıktılar. **Evet evet**, Bekir'len. Hepimiz şaştık kaldık. Bekir koluna girdi seninkinin aldı götürdü* (KS1, s.249).

Haydi haydi: Boş ver anlamında söylenen söz.

- ***Haydi haydi**, sen ne karışyorsun be! İsterse hiç içmez oturur ve bakınır* (ZBB, s.38).

Hayır hayır: Bir şeyi reddetme ifadesi, yok yok olmaz anlamında.

- *Hayır hayır, en iyisi telefon edip kontrol etmek* (KS2, s.11).
- *Hayır hayır, hemen cevap verme* (KS2, s.129)!
- *Boğazında bir düğüm. Avuçlarında bir karıncalanma. Hayır hayır, olmayacak* (KS1, s.156)!

Olur olur: Olması olanaklı, mümkün, olabilir anlamında.

- *Yoksa haberi yok mu kimsenin? Belli olmaz, olur olur* (KS2, s.11).
- *O sebepten yâni, olur olur* (KS1, s.118).
- *...Hay Allah, olur olur, Ümid gibi serbest bir kadın* (YTB, s.519) ...

Peki peki: Bir şeyi onaylama ifadesi, tamam, olur anlamında.

- *Peki peki, dedi. Şimdi neredesiniz siz* (KS2, s.131)?
- *Peki peki, sustum. Elbet sen şimdi karmakarışıkın pek düzgün düşünemezsin, ama şu krizi bir geçir bak bana nasıl hak vereceksin* (KS1, s.163).
- *Peki peki, düşünüyoruz* (KS1, s.223)!

Tabii tabii: Onaylama olarak kullanılan ‘evet, doğrudur’ anlamında.

- *Tabii tabii, gülümsüyorum* (KS2, s.18).
- *Tabii Hasan’ın yüzünden. Tabii tabii* (SA, s.33).
- *Zehra mı, aaa doğrusu tonton kızdı Zehra: tabii tabii, o zaman kloş eteklerin modası yeni çıkmıştı; ben bir markizet yaptırmıştım, yeni; ikimiz o ve ben Altinkum Plajı’nda* (KS2, s.39) ...
- *Ümid’le oturup uzun uzun konuşmalıyız. Ona benim için ne kadar önemli olduğunu... Budalayım ben. Tabii tabii: budalayım: yoksa bugüne kadar, yani iki yıl* (KS1, s.41) ...
- *Hayır canım giyim eşyasından çok viski istiyorum; tabii tabii, kaç şişe getirebilirse o kadar* (KS2, s.55)!

- *Hayriye hanımefendi vardı ki bir doktorun karısını düpedüz kaçırmıştı, derler. **Tabii tabii!** Ama Ruhsar böyle Hayriye hanımlara filân benzemezdi (SA, s.84).*
- *Orhan dalga geçiyor, onunla: -**tabi tabi**, zaten başka türlü olamaz. Konya vapurunun güvertesinde, bunca yolcunun gözü önünde yatırdılar ve herifin kafasını kestiler (KS1, s.174).*

Tamam tamam: Peki, evet, anlaşıldı anlamında.

- *Geçenlerde Cüce İhsan bir kız angaje etmiş diye de duyduk. **Tamam tamam**, hatırladım şimdi (KS1, s.201).*
- ***Tamam tamam**, merak ettiğin şeyi biliyorum, gece Gar Gazinosu'na düş, başbaşa konuşuruz mevsim yaz, tenhadır (YTB, s.488).*

Yok yok: Hayır hayır anlamında.

- ***Yok yok** deli misin, acele etme, ağır ol (KS2, s.27)!*
- ***Yok yok!** Önce parabellum! Öyle dedik bir kere (ZBB, s.28).*
- *Sezai Yazmacı'yı kaçırsam... **yok yok**, bu mesele nihayet bana, yalnızca bana ait bir mesele (KS1, s.41) ...*
- *Bu herif neredeyse "Ben Türk filân değilim" diyecek. Biz, bu herife benzemiyoruz. Belki bu şehirde üç yıl sürünürsek, bir fransız kıızıyla beraber yaşamağa başlarsak, benzeriz. **Yok yok**, yine de benzemeyiz (ZBB, s.70).*
- *... derhal Oktay'ı göndereyim gitsin bulsun kerâtayı, ne demekmiş bu oyun anlasın bakalım! **Yok yok**, bir müddet uzaktan takip ettirelim, eğer şüpheli bir halini görmezsek mesele yok, Gaetano haklı da olabilir yani İbrahim'i buradan sepetlemenin çaresini aramak en doğrusu (KS1, s. 80-81).*
- *Ben kumar sevmem, ama mademki o seviyor, girsin bakalım dedik. Ama, **yok yok** ama bu kadarı fazla (SA, s.96).*
- *Konyak ağır ve ciddi. Athena'nın içine gizli bir güneş vuruyor. -...**yok yok**, diye itiraz ediyor (KS1, s.97).*
- *İsterseniz, adresini almaya çalışayım, diyor. **Yok yok** (KS2, s.125)!*
- ***Yok yok**, rahatsız olmayın rica ederim (KS2, s.130).*

- **Yok yok**, haklı bu Nakliyecî Recâî! Elimizi çabuk tutmalıyız yoksa fabrikayı gürül gürül başkaları kuracaklar, biz hava alacağız (KS1, s.137).
- Gözlerinin yeşili koyulaştı: -bunu, diye bitişti, kendim için sordum. İsterse cevap verme. - **Yok yok**, verebilirim. Hattâ doğru bir cevap bile verebilirim. Mağdem ki kurd kurda buluştuk şurada (KS1, s.149).
- ... **yok yok!** Ben bu muyum (KS2, s.154)?
- Bekir Çavuş yatıştırıyor: "... **yok yok**, çok sürmez, şinci giderler (GP, s.166).
- O çantasını almıştı bile: "...**yok yok**, canım Fikriye: en doğrusu gitmek" (GP, s.167) !..
- Yok Kulçık Nazım. **Yok yok** (KS2, s.215)!
- Nerede miyim? Mavi Dalya Barı'ndayım. **Yok yok**, Siyah Yengeç Barı'ndayım galiba! Dört tarafımda kapı gibi korsanlar, takım takım (KS1, s.238) ...
- Hemen şimdi gitse, Doktor Herbaute'nin kapısını çalsa, Hilde'yi uyandırıp; avuçlarında beyaz kanatları pırıltılı bir deniz kuşu gibi sakladığı müthiş kararını ona söylese! **Yok yok**, herşey sırası ile! İlk Hilde'yi hazırlıyacak. Gidip onu Alliance'dan alacak. Beraber sinemaya gidecekler (ZBB, s.246).
- **Yok yok**, ben iradeye inanıyorum: domuz irademle gelmiş geçmiş bütün itiyadlarımın ve alışkanlıklarımın üstüne çöker, hepsini hem de bir tek kalmamacasına eritir, yoğurur, yeniden şekillendirebilirim (KS1, s.257).
- **Yok yok**, bunu siz yaşamadınız. Katiyyen (KS1, s.265)!
- Dinledikçe, ilgisi çoğaldı; bir ara gülümseyerek "...ah, siz miydiniz?" dedi, "nasıl efendim, Pasa hazretlerine mi?.. **Yok yok**, karargâhı terk etmeyi düşünmüyor Hanfendi... Mamafih, bir zamanı münasipte teklifinizi kendisine arz ederim efendim" (GP, s.354).
- **Yok yok** beraber olduğu gazeteci grubundan kopan, Miss Sheridan rahat hatta biraz fazla rahat ve geniş gülüşüyle, Halide Onbaşı ya doğru gelmektedir: iki ünlü sanatçı kadın, el kol işaretleriyle, İngilizce bir konuşmaya daldılar; Halide Hanım, Miss Sheridan's göstererek, İsmet ve Fevzi Paşaya bir şeyler söylüyordu ki, salonda bir alkış kopacaktır: hayli hafif başlayıp, gittikçe yükselen bir alkış (GP, s.368)!
- Yine biraz susuyor, başını iki yana sallayarak: "...**yok yok**...ulmaz bu iş...nafîledir...yazasın Mustafa'ma...bildiresin" (GP, s.464) ...

Zaman belirtme

Akşam akşam: Akşam saatlerinde, akşamın dar vaktinde.

- *Kızım bak, böyle **akşam akşam** kafa şişirip durma* (KS1, s.101).

Dakika dakika: Yaşanan her anı ayrıntılı olarak hesaplama.

- *Gece İstanbul'un üzerinde bir kum saati düzeniyle doğudan batıya akıyor; iskele ve gar saatleri ufak ufak, **dakika dakika** sekiyordu* (KS2, s.57).

Geçse geçse: Çok az bir zaman geçtiğini ifade etmektedir.

- *Üsteğmen Demir, bir ayak önce ateş hattına gitmek istiyor, yüreği pır pır elinde, saatine göz attı: 05.10! Dehşetli şaşırdı: bu kadar çok zaman geçtiğinin farkına varmamıştı: baskıdan önceki saate bakışıyla şimdiki bakışı arasında, **geçse geçse**, çeyrek saat filân geçmiştir izlenimi! Yoksa çok yoğun yaşadığından mı* (YTB, s.62)?

Gün gün: Her gün, her an.

- *Bu da ayrıldıkları ölü noktadan ilk rastlaştıkları gergin noktaya kadar **gün gün**, saat saat gerileyip yeniden yaşıyarak Mahmud'u önce somutlaştırmayı; sonra da tekrar gelecek günlere yönelip onun gibi yaşamayı gerektirmez mi* (KS2, s.8)?

Günü gününe: Aynı gün içerisinde, gününde, vaktinde.

- *Benim Madam'ı fethetmek için iki şey şart: biri aylığını **günü gününe** vermek, ikincisi güleryüzlü olmak* (KS2, s.16)!
- *Trakya yığınağında geçirdiği çetin kıştan, onca 'mahrumiyetten sonra, artık köhnediği besbelli olan Marakaz da tahta bavullu örme sepetli yolcular da İstanbul gazetelerini böyle rastgele bir satıcıdan alıp **günü gününe***

okuyabilmek de, ona adamakıllı lüks geliyor; bir yanıyla dünya cephelerindeki savaş durumunu izleyedursun, öteki yanıyla başlarına gelen korkunç olayı hatırlayıp kahroluyordu (YTB, s.126) ...

- *Sen gittikten sonra başlayacak. **Günü gününe** (KS2, s.160).*
- *Borcunu her ay **günü gününe** ödermiş (KS1, s.172).*

Nereden nereden: Belli bir zaman sonra.

- ***Nerden nerden**, Kumburgaz'da bir birliğe atanmış Yüzbaşı Aziz'i buluyor vay yakışıklı çocuk biz seni öldü diye duymuştuk yahu, ilahi Yüzbaşım Kumburgaz'da pineklemek Tokyo'da umum barlar üstüne müfettişlik etmeye benziyor mu, benzemiyor mu, sen ondan haber ver, vs. (YTB, s.221) ...*

Nerden nereye: Çok iyi yol kat etme, eskiye göre iyi bir noktada olma.

- ***Nerden nereye** bir keman sesi duyuyorum (SA, s.24).*
- *Saçma! **Nerden nereye**? Onu neden unutmuyorsun (KS1, s.62).*
- *Sonra **nereden nereye** Paris'te St-Germain-des-Pres'de bir kahvede herhangi bir masaya ilişip garsona bir Martini-Cin söyledi. Rocky uzun kumral saçları omuzlarında, bal rengi gözleri yorgun: -İki olsun, dedi (KS1, s. 75).*
- *Gördün mü Ağabey, **nereden nereye** (SA, s.163).*
- ***Nerden nereye** bir de zil (KS2, s.182).*
- *Yanıbaşında **nereden nereye**, göğsü bağı açık bir Binbaşı Cesbron yürümeğe başlamıştı (KS2, s.226).*
- *Nihayet Mehmed-Ali bir metro istasyonunda, yahut da **nereden nereye**, Porte de Vanves taraflarında kötü bir kahvede, herşeyi Hilde'ye anlatacak (ZBB, s.246).*
- *Yüzbaşı Demir, **nereden nereye**, Yıldız Parkı'nda buluştukları gün, Ümid lafı açılınca, Zizi Yüzbaşı'nın dediklerini hatırlamıştı: <—...her neyse, şimdi bir milyonerin oğluyla çıkıyor, bebek yüzü, kız gibi bir oğlan, adı Akın> (YTB, s.275) ...*
- *Aynanın arkasında bir resim görüyor. **Nerden nereye** (ZBB, s.281)!*

- **Nereden nereye**, bu Miralay Ferid bey, Yüzbaşı Demir'in amcası Doktor Hayrullah bey'in refik-i azizi çıkmasın mı? İşe bak (YTB, s.340)!
- **Nereden nereye**, Ümid'in Erzincan'dayken ona gönderdiği mektuplardan birini hatırlıyor (YTB, s.412).
- Binbaşı Demir'i bu, **nereden nereye**, Zizi Yüzbaşı'yla Yıldız Parkı'nda buluştukları günlere götürüyor (YTB, s.451).
- Bu olay benim için son darbe oldu Demir, içimde birşeylerin kırıldığını koptuğunu hissettim. Altı ayda **nereden nereye** gelmiştik ve nereye gidiyorduk (YTB, s.525)?

Saat saat: Yaşanılan her saati göz önüne almak, her altmış dakikalık süre zarfı.

- Bu da ayrıldıkları ölü noktadan ilk rastlaştıkları gergin noktaya kadar gün gün, **saat saat** gerileyip yeniden yaşıyarak Mahmud'u önce somutlaştırmayı; sonra da tekrar gelecek günlere yönelip onun gibi yaşamayı gerektirmez mi (KS2, s.8)?

Sabah sabah: Sabah erkenden.

- Doğrusu bu görev Tugay'ın ilk önemli savaş görevi, General Yazıcı'dan, Adil Onbaşı'ya kadar herkes bunun farkında ya, şu terslikler olmasa: **sabah sabah**, Binbaşı Mithat boğazda ilerlemeye başlayan Tugay'ı, dağların doruk çizgisinden paralel olarak izleyecek yerde, Albay'dan gece 'harita üzerinde aldığı talimat hilafına bir doğrultu tutturup gidiyor, gitti gider (YTB, s.15).
- **Sabah sabah** postacı Yorgo Papadopoulos'a bir mektup getirmiş. Güney Amerikadan bir yerden (KS2, s.21).
- **Sabah sabah** Sirkeci'de kemiklerimizin titrediğini hissettim (KS2, s.26).
- Onun için **sabah sabah** Hüsnü Faik'in kızını ele geçirebilir miyim diye gazeteye telefon ettim ve kimseyi bulamadım (KS2, s.31).
- Ne olsun: **sabah sabah** 'acele' bir telgraf getirmişler, İzmir'den Ragıp almış telgrafi. Önemliymiş galiba (KS1, s. 65).
- Selma: -**Sabah sabah**, diyor, dedeni rahat bıraksana (KS1, s. 71)!
- **Sabah sabah** içmeseniz (KS2, s.95)?

- Teğmen Demir, 'Hacıağa'ların savaş yosmalarıyla safa sürdüğü İstanbul'da oyalanmadan, **sabah sabah**, Galata Rıhtımından Marakaz'a binmişti (YTB, s.126) ...
- Bu da nereden çıktı, böyle **sabah sabah**" (GP, s.132) ?..
- Haygaz Karaköy'e **sabah sabah** bir müşteri atmıştı (KS2, s.177).
- Otelin salonunda Tevfik'le karşılıklı olarak işgal ettikleri masayı biraz bu garip pembelik, biraz da onun **sabah sabah** fazla lüks görünen, makyajı fevkalade itinalı geçkin fahişe yüzü diğerlerinden ayırıyordu (KS2, s.210).
- Bir adam var, kim olduğunu kestiremediği, Ümid'e mektuplar yazan! Peki Ümid'in bunu ondan saklamasına ne demeli? Ah şu sağ göz alt kapağının seğremesi, **sabah sabah** boşuna mıydı canım: ille bir bokluk olacak (YTB, s.303).
- Bazı günler, **sabah sabah**, Kışla'dan doğru Köprü' ye: Kadıköy'e geçilecek. Parıltısız, kurşun mavisi bir deniz; traşı uzamış, esnemekten çeneleri yırtılan ilk vapur yolcuları: neşir yasakları nedeniyle sütunları bembeyaz gazeteler (YTB, s.352)!
- Latife, merakını yenemedi, içeriye girdi: "...hayrola Salih Bey, ne bu böyle, **sabah sabah**?.." Salih Bey, saygılı, gülümsedi, fakat işini sürdürüyor (GP, s.414) ...
- Ne demek yani bu, **sabah sabah**?!" Salih Bey, söylediğinden emin: "...gidiyoruz hanımefendi!" Bir an, yaptığı işi bırakıp, ciddileşti (GP, s.414).
- **Sabah sabah**, özenle giyinmiş boyanmıştı: kalçalarının yuvarlaklığını iyice belirginleştiren bir pantolon, dolgun göğüslerini dışarı uğratmış bir pull-over : ikisi de gözlerine uygun renklerden seçilmiş, pantolon menekşe moru, pull-over ateş sarısı. Zaten dudaklarıyla tırnakları yaldızlı eflatun (YTB, s.448).
- **Sabah sabah**, Köprü 'den vapurla Vaniköy. Yolda hem çay içiliyor, hem 26/27 Mayıs gecesi İstanbul'da olanlar konuşuluyor (YTB, s.480).
- Binbaşı Demir, ilk vapuru kaçırmıyayım diye, **sabah sabah** yalıdan ayrılırken, beş on gün sonra, 'bir zaman gizlenmek maksadıyla' oraya döneceğini kestirebilir miydi (YTB, s.520)?

- Güneş neredense peydahlanan bir bulut ardında kayboluyor: **sabah sabah**, hüznü bir sonbahar loşluğu: denizin ıstılsını sanki bıçakla sıyrıp aldılar, camlar pörsüyüp sarktı (YTB, s.530).

Sonra sonra: Zaman geçtikçe, çok sonra.

- Tek tek, korsanlar gecesinin bütün baldırıçıplakları masayı kuşatıyor; her biri, ilki alçakgönüllü, **sonra sonra** kabadayı yüzüyle bir iskemleyi zaptediyor ve bilmem kaçınıc kadehten sonra horozlar gibi de ötüyor (KS1, s.158).
- **Sonra sonra**, rüya rüyalıktan çıktı, yaşantılaştı: acaba imgelem mi işe karışıyor, bilinçaltının sisli perdelerinde hayali geliştirerek, yaşanmış bir gerçeğin anısı biçimine sokuyordu (YTB, s.226)?
- İlk taşındığı günler, sadece denize girdiği saatlerde oturuyordu, **sonra sonra**, yere bir seccade serip üzerine pufla minderler atarak, geceleri, hem el radyosundan müzik dinlemeyi, hem kitap okumayı âdet edindi (YTB, s.437).

Şimdi şimdi: Yakın zaman içerisinde, son günlerde.

- Ümid'in durumunu **şimdi şimdi** anlar gibiyim (KS2, s.176).

Uzun uzadıya: Tüm ayrıntılarına, detayına inerek uzun süreç içerisinde.

- ...bunun yerine Türkan olsaydı bu gitar dalgasına en az benim kadar girecekti; **uzun uzadıya** dinleyip beraberliğimizi geliştirecek, kimbilir daha ne kadar birbirimize yakınlaşmış olacaktık (KS2, s.162).
- 'Zizi Yüzbaşı meğer neler biliyormuş, gazeteler bir zaman **uzun uzadıya** bir inşaat rezaletini yazmışlardı hani, Zihni Keleşoğlu diye bir işadamı tutuklanmıştı, Ümid işte onun kızı, babası sevdalandığı gazetecinin ölümüne mi sebep olmuş ne, adamın bütün 'meslek sırlarını' matbuata ifşa ediyor, o gün bu gün ailesinden kopuk yaşarmış, imzasını Ümid Ersoy diye atıyor, öldürülen sevgilisinin soyadı bu, çalıştığı gazete onun gazetesi (*) (YTB, s.211).
- Gereksiz bir sürü ayrıntısıyla 'O' geceyi **uzun uzadıya** anlatanların tersine konuşmak istemiyor, acele işi mi varmış, bir yere mi davetliymiş ne, bu yüzden.

- Yalnız, önünde pembe bir dosya, 'konuyla ilgili bazı notlar almış imiş de, eğer Ümid hanım bir göz atarsa belki yararı dokunurmuş' (YTB, s.403) ...*
- *Üstelik başka itirazlar geliştiriyor, sorunu **uzun uzadıya** düşündüğü, Ümid'le, belki Ahmet Ziya bey'le tartıştığı belli: —...diyelim astınız, neyi halleder (YTB, s.453)?*

Uzun uzun: Uzunca bir zamanda.

- *Yüzbaşı Cevdet, Üsteğmen Demir'in içinden geçenleri sanki okumuştı: ansızın beliren bir gece rüzgârının gizlice uğuldattığı doruklara **uzun uzun** baktı; zenci dudaklarından, Çin Denizi boyunca dilinden düşürmediği iki kelime, bir kere daha döküldü (YTB, s.33) ...*
- *Ümid'le oturup **uzun uzun** konuşmalıyız. Ona benim için ne kadar önemli olduğunu (KS1, s. 41) ...*
- *Kusura bakma derdim, ben derdim o değilim hani o seninle Taksim'deki pastanede **uzun uzun** konuştuğumuz, değilim (KS1, s.42).*
- *Bu meseleyi ayrıca, **uzun uzun** konuşuruz Mustafa! Konuşuruz (ZBB, s.44)!*
- *Bir sürü nişan almış. Japonlara esir düşmüş. Kamplarda hani. Kaçmış filân. Yaa! **Uzun uzun** konuştuk. Babam sıkılmasına sıkıldı tabii, sıkıldı ama pek üstümüze varmadı (KS1, s. 48).*
- *Sürgünler gemisinin garba doğru gidişini, gözlerimizin yaşını yekdiğerimizden gizleyerek, **uzun uzun** takip ettik (GP, s.52).*
- *Sonra **uzun uzun** memleketin kalkınması için neler yapmak gerektiğini kesip biçti (SA, s.62).*
- *Yalnız git, dedi. Böyle daha iyi olur Beraber gidersek belki de dikkati çeker. Ve **uzun uzun** evi tarif etti: Sıra servileri bilirsin (SA, s.68) ...*
- *Zihni Keleşoğlu lokmasını **uzun uzun** çiğniyordu (KS2, s.80).*
- *Dumanları yine burun deliklerinden salıverdi. İskemlelerden birisi ne tünedi: -O kirpikleri, dedi, görüyorsun ya: öyle **uzun uzun**, kıvrır kıvrır (KS1, s. 88)?*
- *Ha, Ayhan bir kız. Fakülte den tabii. **Uzun uzun** sevişmişler (SA, s.92).*
- *Kocasıyla birlikte bütün bir pazarı gâvur edip zar zor yerlerine astılar. Çivilerin yerini, kornişleri şaşırdıkça **uzun uzun** gübüştüler (KS1, s.104).*
- ***Uzun uzun** güldü (SA, s.110).*

- Ama yine de onu kollarımızın arasına alıp büyük büyük öpüyoruz. Ve **uzun uzun** (ZBB, s.116).
- Herhangi bir tesadüf kadınının, herhangi bir yolculuk güzelinin gerçekten güzel, gerçekten kadın olabilmesi için saçlarını onun ellerine bırakması; **uzun uzun**, dalga dalga omuzlarından aşağıya dökmesi lâzım. Sinsi hesaplarla bir sürü entrika çevirip için için tekrar berber dükkânına kavuşmayı kuruyor bütün gün (KS1, s.116).
- Hayrola? Gecenin bu saatinde nereye? Tramvay hatları bile kafaları ezilmiş kör yılanlar gibi **uzun uzun** uykuya varmadılar mı? Gecenin ortasında bembeyaz dolaşıyorsunuz (SA, s.122).
- Makyajına dikkat eder, yalnız kirpiklerinin rimelini istediğinde sürebilmek için **uzun uzun** aynalara eğilmekten yorulmak nedir bilmezdi (KS1, s.125).
- Sabah olduğunu görmek yok mu, beni öldürüyor; şehrin bir ahtapot gibi uyandığını; rayların, elektrik kablolarının **uzun uzun** gerindiğini görmek (KS1, s.129).
- Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Nizamiyesindeki nöbetçi nefer **uzun uzun** esnedi; sonra kabahatli gözleriyle, 'etraftan gören oldu mu?' diye, sağına soluna baktı (GP, s.141).
- Asım Taga'yı kapıya kadar geçiriyor. **Uzun uzun** elini sıkıyor (KS1, s.141) ...
- Onunla **uzun uzun** konuşur aynı şeyleri istediğimiz halde bir türlü anlaşılamazdık (KS2, s.243).
- Şampiyon istekayı **uzun uzun** ayarlıyor ve bir çekişte Ecvet'in bir gözünü çıkarıyor (ZBB, s.146).
- Anlayışlı, handiyse zeki bir gülümsemeyle **uzun uzun** sumasını, bu sessizliğe rağmen insanın yanbaşında yine de var olmasını biliyor (KS2, s.146).
- Ümid'i **uzun uzun** ağzından öpüyor (KS2, s.152).
- Derginin o sayısını **uzun uzun** sakladı (KS2, s.162).
- Gazetede okuyunca birden aptala döndüm; bilirsin sevmezdim Mahmud'u, **uzun uzun** ahpaplığımız, arkadaşlığımız filân da yoktu, senin sebebinle iki kere mi ne görüşmüştük, ama ne de olsa dokundu (KS1, s.163).
- Tren, Ankara istikâmetinde, gittikçe hızlanacak; raylarda, tekerleklerin tıkırtısı yükselirken; lokomotif gurbet trenlerinin, o fraklı düdüklelerinden

- birisini, **uzun uzun** çalarak; düşmana bırakılan Eskişehir'e, veda edecektir (GP, s.164).
- Eğer böyle giderse belki de gelecek yıl sana New-York'tan yazarım. Hem ne mektuplar, **uzun uzun** (KS1, s.164).
 - Çalışkan lodosun serseme çevirdiği deniz ve gök uzakta kıyasıya boğuşuyordu. Türkan'ın eli ayağı kırılmış, **uzun uzun** susmuştu (KS1, s.167).
 - **Uzun uzun** ve sarhoş sarhoş Antonio'ya bakıyorum. Yüzünün bir tarafı yok. "Hürmete sayan ne varsa!" Diye düşünüyorum. O yumruğunu taş masaya vuruyor: -Sana bir şey söyleyeyim mi (SA, s.169)?
 - O günü öyle geçiştirdik ve o akşam, kökten cahil olduğumuzu, mutlaka okumamız gerektiğini, **uzun uzun** konuştuk (GP, s.183).
 - Çocukluk yıllarından seçtiği bir sürü Akın'ı aynı anda dizlerinin üzerine oturtarak **uzun uzun** saçlarını okşuyor (KS2, s.186).
 - Geber! diyoruz, ve türkçe diyoruz: -Yok! Kız **uzun uzun** konuşuyor. Öyle konuşuyor ki bütün söylediklerinden sadece onun Fransız olduğunu çıkarabiliyoruz (ZBB, s.191).
 - **Uzun uzun** çekiştirler (ZBB, s.204).
 - Koluna girdi, birkaç adım attılar, o çenelerini çatırdatarak **uzun uzun** esnedikten sonra, arkadaşı sormuş da karşılığını bekliyormuş gibi: -...Londra Bar'da canım, dedi. Geçen sefer gitmiştik, geldiğinde, Ayten miydi, Ayfer miydi neydi bir karı bulmuştun, sarışın, geçkince... Sonra sırta kadem basıp, beni ekmiştiniz hani (YTB, s.208)?
 - Derin bir akvaryum sessizliğinde ellerimi ağzımı ve göz bebeklerimi ayrı ayrı, **uzun uzun** dinlendirir (KS2, s.218).
 - Viking Land'dan sanki kendi gemimizmiş gibi, sanki biz de o gemide çalışıyormuşuz yahut bundan sonra çalışacakmışız gibi **uzun uzun** bahsettik (SA, s.229).
 - **Uzun uzun** el sıkıştılar: <— ...görüselim e mi çocuk, dertleşiriz. Yazdıklarımın bazı yerleri okumak fikrindeyim, bir bak bakalım, hakikati layıkıyla aksettirebilmiş miyim> (YTB, s.242)?
 - Alelade. Ben günler boyu, geceler boyu yaşıyorum, **uzun uzun** intihar ediyorum (KS1, s.245).

- *Tarlabaşı'ndan aşağıya akıp dursun. Alt kat insanları romatizmalarına başlasınlar. Eğer asfaltta külhani ve sırlıklam bir köpek seke seke Taksim'e yürürse görme! Bakma bile! Bu gece senin. İşte Athena. Athena'nın fırlak dudakları. Sımsıkı eti. **Uzun uzun**, kaypak kaypak saçları. Elini uzatsan dokunabilirsin. Dokunma! Sadece duy, onunla başbaşa olmanın burucu zevkini yaşa (KS1, s.254).*
- **Uzun uzun** hâlimden şikâyeteye başlıyor (ZBB, s.259).
- *Yüzbaşı Demir'in o dakika Ümid'i hatırlamaması elinde mi? Dolmabahçe saatinin dibinde onu **uzun uzun** dinledikten sonra, siyah bir kuğu inceliğiyle sokulup: <— öpüşelim!> diye fısıldamasını (YTB, s.260)?*
- *...Yüzbaşı Demir onun 'toplumsal' gerekçelerini, siyasal yorumlarını **uzun uzun** okuduktan sonra, böyle Babiâli argosuyla şakalar yapan 'hafif külhanbeyi bir kadın beklemiyormuş demek; yadırgaması bundan; 'modern döşenmiş bu çatı katının soğuk konforu da tuzu biberi; yalnız o mu canım, yazın bir ay boyu burada yaşamış Gianna'nın kalıntılarına ne demeli ciao diye bir selam sözgelişi pantolonla sokağa çıkmak, bardaki Campari şişeleri, kitaplıkta kimsenin bilmediği o yazarlar, Gramsci, Pavese, Calvino, plakların arasında eski İtalyan bestecileri, Pergolesi, Boccherini, Albinoni vb. (YTB, s.313) ...*
- *Kapalıçarşı malı bir yatak odasının herhangi bir parçası, ne var ki o, renk renk kaş kalemlerini, rimellerini, tırnak cilalarını, nar çiçeğinden vişne çürüğüne, soluk turuncudan mavimsi pembeye türlü dudak boyasını, törpülerini ve cımbızlarını önüne sıralamıştır, her gün tapınırcasına karşısına geçip **uzun uzun** uğraşarak yüzüne o biraz dalgın, epeyce uzak, biraz da sisli güzelliği nakşeder (YTB, s.339).*
- *Dakikalarca tek kelime konuşmadan yanyana oturup, insanların kaderinden, kırımlardan, kıyımlardan **uzun uzun** söylemişçesine: <—...ya işte böyle!> diyebiliyorlar, <—...pekâlâ görmüş olacağınız gibi> (YTB, s.344-345)!*
- *Yüzbaşı Demir, iskemleyi çekip oturmadan önce, **uzun uzun** esnedi; uykusuzluk sanıyor, gerçekte sinir gerginliğinden esniyordu. Bu yetmezmiş gibi, sağ göz alt kapağı yeniden seğremez mi (YTB, s.413)?*
- *27 Mayıs'tan sonraki ilk görüşmelerinde Suat'la dayısının, o kapılardan sığmaz Miralay Ferid bey'in ölümünden söz etmişlerdi: **uzun uzun** (YTB, s.434).*
- *Tutkuyla öpüştiler, **uzun uzun** (YTB, s.446).*

- *Ayrılırken, Binbaşı Demir'in elini avuçları arasına alıp, beklenmedik bir içtenlikle **uzun uzun** sıktı: —...müşkilât azîmdir velhasıl, dedi, muvaffakiyet temenni ederim (YTB, s.516).*

Vakti saati: Bir işi yapmak için en uygun zamanının gelmesi.

- **Vakti saati** belli değil; *bir bakıyorsun gece yarısı zilzurna sarhoş çıkıp geliyor; bir bakıyorsun, durup dururken, ortada fol yok yumurta yok çıkıp gidiyor (SA, s.87).*

4.5. Kalıp Sözcükler

Acıma

Yazık: Kötü bir durum veya olay karşısında kişinin duyduğu üzüntüyü belli etmek, ahlaki değerlere ters düşen kişilere tepki göstermek için kullanılan söz.

- **Yazık!** *Ama nasıl olsa sonra gelirsiniz O da neden (SA, s.72)?*
- **Yazık** *ayol! Basbayağı kahir çekiyor (SA, s.87).*
- *Biz hem film seyredip hem zamparalık edemiyoruz. Biz, **yazık** adamız, en **yazık** adam. Dilin ucuna ilk gelen ve hiç (ZBB, s.96).*
- **Yazık** *değil mi bana? **Yazık** değil mi Bekir'e (KS1, s.161)?*
- *... c'est bien dommage! diyor. Doğrusu **yazık** (KS2, s.183).*
- **Yazık!** *Bir insan, diyorsunuz. Kahırları olan. Öfkeleri. Ve her şeyi (ZBB, s.203).*
- *Ümid'in aleyhte şahitliği olmasaydı kim bilir gitmeme bile lüzum kalmayacaktı belki. Lakin o! **Yazık** benim emeklerime! Sen git koskoca İstanbul'da erkek kıtlığına kıran girmiş gibi bizim can düşmanımız olan bir gazeteciyle münasebet tesis et (KS2, s. 234)!*
- *Üstelik existantialistlerle geziyormuşsun. Kaç kere Ağızları yüzleri bulanıyor mu ne? Yoksa biz mi görmüşler. Bunun için mi gelmiştin. **Yazık** (ZBB, s.285)!*

Açıklama

Daha doğrusu: Daha önce söylenilen bir ifadeyi daha açık bir hale getirdiğini belirtmek isteyen kişinin söyleyebileceği söz.

- ...Adamlar: -Biz, diyorlar, Cezayir'liyiz! diyorlar.: Biz, diyorlar, Abd-el-Kader! Biz, diyorlar, Abd-el-Rahem! **Daha doğrusu** bunu kimsesiz, kuytu bir su dibinde yavru bir ahtapotmuş gibi uysal ve tehditkâr kımıldanan elleri, diyor: Biz, diyor, Cezayir'liyiz (ZBB, s.11).
- Kesik kesik, birbirini kovalayan, **daha doğrusu** birbirini itip kakan zincirler halinde: Bizdeki de kafa mı yâni? On senelik biblo! Ulan adam unuttur mu be? Unuttur unuttur (ZBB, s.16).
- Madam'ı gördü görelî, **daha doğrusu** Mahmud'un nişanlısı olduğunu söyledi söyleyeli yeniden acı bir Marmara ıssızında çalkalanmakta olan başsız bir cesedin yalnızlığını yaşıyordu (KS2, s.17).
- Ya da **daha doğrusu**, o içimde olarak (KS2, s.19).
- İster istemez konuştular, **daha doğrusu** konuşmadılar, yok onun İngilizcesi iyiydi ama, üstegmen demir ancak çok ilkel cümleleri çok yavaş söylenirse anlayabiliyordu (YTB, s.19).
- Bana gelince, gariptir, bu defa ben bütün kozların dışındayım. **Daha doğrusu** bu defa benim kozum yalnızca ban ait, kimseyle paylaşılmayacak bir koz (KS1, s.28).
- İbrahim DüNDAR'ı aşağıda otelin salonunda buluyor. **Daha doğrusu** bir koltuğa upuzun uzanmış sıska, kürdan gibi ensiz ve ibrişim saçlı bir yabancıyı DüNDAR zann ediyor (KS1, s.33).
- Daha başka ve ne olduğu katiyyen anlaşılmayan bir takım laflar söyledi: - Mustafa yalnız:-...şunun şurasında! diye ilâve ediyor. **Daha doğrusu** Mehmed-Ali bunu böyle münasip görüyor: şunun şurasında (ZBB, s.34)!
- **Daha doğrusu** yaşaması yoktu Selma'nın (KS2, s.36).
- Garson kadın hep o saygılı haliyle: ...boisson?... Diyor. **Daha doğrusu** bir araba laf ediyor fakat Mehmet Ali yalnız bir kelimeyi anlıyor (ZBB, s.41).
- Oysa ben bu işi çok daha kibarca, **daha doğrusu** çok daha insanca halledebilirim (KS1, s.42).

- **Daha doğrusu** eli kolu bağlanmış bir öfkeyi, çözülecek fırsat ve zaman bulamamış bir küfür zembereğini gülerek; ama nasıl, kızgın kızgın gülerek boşaltıyor. Bana bak, diyor, sen burnunu benim işlerime sokma, yeter (KS2, s.43).
- Şaştım bu işe **doğrusu**. Ayol kızın kimseyi taktığı var mı (KS2, s.43)?
- İnanamıyorum demek belki **daha doğrusu** (KS2, s.45).
- Yalnız yalnız, **daha doğrusu** bir şarap şişesiyle baş başa yenmiş bir akşam yemeği (KS1, s. 45).
- **Daha doğrusu** Dürnev İngilizce ya da Almanca konuştuklarını sanıyordu (KS2, s.52).
- **Daha doğrusu** Kılçık işe karışıyor (KS2, s.58).
- **Daha doğrusu** bir şeytan sihriyle Freddy Mills aynı anda onu ve Jean Harlow'u ve bütün ötekileri dinlene dinlene öptü (KS2, s.66).
- Daima kendini sıkı tut, ayağını sıkı bas, İrfan! Diyor. Hiçbir şey yaşamaktan daha önemli değildir. **Daha doğrusu** yaşamayı bilmekten. -... ama Ahmed mutlaka Mehmed'in gözüünü oyacaktır (KS1, s. 66)?
- Karanlık bu çürümenin, bu yaprak yaprak bozulmanın hızını ve dozunu arttırıyor. Zehra'nın sesi hiç hesapta yokken, **daha doğrusu** hesapta olduğu halde, ani ve ürkütücü vampir kanatlarıyla sarhoşları okşuyor ve ürpertiyor (KS1, s. 90).
- Bu aslında benim yabancı olmayan, **daha doğrusu** doğrudan doğruya benim olan bir düşünce (KS2, s.93).
- Maide zaten çok da ilgilenmedi. Babasını şirkete bırakıp dönünce Ümid şoförden arabayı istedi ve eşyalarını bir kerede evine, **daha doğrusu** odasına taşıdı (KS2, s.109).
- Zehra birdenbire kalktı. Yapamıyor. Her şeyi yapıyor, yalnız bunu evde tek başına, **daha doğrusu** eski zaman insanlarıyla baş başa oturmayı yapamıyor. Birazdan Clara Japon çizilmiş kaşları 'alagarson' saçlarıyla eli yüzü kan içinde çıkıp gelecek (KS1, s. 112).
- Ama ne kadar? **Daha doğrusu** kime kadar (KS2, s.113)?
- El-Barudi gülüyor: İntihar psikolojisi. **Daha doğrusu**, ihanet (ZBB, s.118)!
- Karacabeyli'yi di galiba, **daha doğrusu** Demir'in kulağında bir Karacabey lafı kalmıştı, artık oralı olduğundan mı, yoksa bacak kadar çocuk olduğuna

- bakmadan ona anlattığı şeylerde sık sık Karacabey adı geçtiğinden mi, bilemiyordu (YTB, s.130).*
- *Ama Mehmed-Ali için asıl önemli olan bu adamın, tıpkı Mustafa gibi, kendine ait düşünceleri, **daha doğrusu** kendisinin bir bulut arkasından sezip sezip de bir türlü açıklamadığı şeyleri kolaylıkla söyleyivermesi (ZBB, s.132).*
 - *Ben Müfettiş Burt Lawrence! **Daha doğrusu** Robert Mc Lane (KS2, s.142)!*
 - *Mahmud'u yaşamak, Mahmud gibi yaşamak kararım bana çoktan Keleşoğlu apartmanını ve onun yaşantısını karalatmadı mı? **Daha doğrusu**, çok pahalıya mal olan tereddütlerime rağmen, birkaç yıldır yavaş yavaş başka limanlara doğru açılmayı denemiyor muydum (KS2, s.154)?*
 - *Mehmed-Ali'yi yanibaşında görünce korkar. **Daha doğrusu** utanır (ZBB, s.163).*
 - *Barda herkes birbirini **daha doğrusu** kendi kendisini aramağa başlamıştı (KS2, s.168).*
 - ***Daha doğrusu** dans ettiğini sanıyor (KS2, s.169).*
 - *Yalnız Çinli durduğu **daha doğrusu** sindiği yerde ayak değiştirecek oluyor (KS2, s.172).*
 - *Adamın İbrahim'in göndermesi olduğundan, aşağı yukarı fiyat konuşmağa geldiğinden o derece emindi ki gelmesini beklerken ağızlığına sigara üstüne sigara ekleyerek on beş yirmi dakika kadar pazarlık imkanlarının darlığını **daha doğrusu** yokluğunu ezici bir yürek sıkışması olarak duydu (KS2, s.188).*
 - *Bunda adamın içini bulandıran ve yüreğini burkan, kekre, ağulu bir lezzet; **daha doğrusu** bir lezzetsizlik buluyoruz (ZBB, s.206).*
 - *Hayır, ümitlenmiyorum. **Daha doğrusu** ümitlenmenin yeni yeni kanat alıştırdığını bu yaşama düzleminde alçakça bir şey sayılması icap ettiğini seziyorum (KS2, s. 219).*
 - *Nasıl bir Türkân? **Daha doğrusu**, ne kadar Türkân (KS2, s.220)?*
 - ***Daha doğrusu** ancak işleri yolunda olduğu zaman yaşamaktan hoşlanan bir adamdı (ZBB, s.220).*
 - *Yüzbaşı Demir, bu arada, hiç bilmediği bir İstanbul'u tanıyor; keskin sidik ve parfüm kokularının, havagazi sızıntılarına karıştığı yarı gece sokaklarından geçip, kusuk gibi sağa sola sıçramış ışık lekelerini çiğneyerek hep aynı otele, **daha doğrusu** hep aynı yatağa geliyordu: yeni umutlarla yeni bir sinayış için!*

Her sınavıktan biraz daha yıkılmış, kendine güvenini biraz daha yitirmiş çıkıyordu ya, ayrıca masraflıydı bu hayat, böyle giderse Kore'de biriktirdiği kaşla göz arasında tükenecekti (YTB, s.231).

- *Bizi, kızdıran, **daha doğrusu** bize dokunan bu olsa gerek (ZBB, s.236).*
- *Elbet ki hayır! Zira onun da bize anlatacağı bütün heyecanını yitirmiş başka bir kurt masalıdır. Yahut **daha doğrusu**, iyice ayarlanmış bir kurt masalıdır. Ve işin garibi, kötü Holly-wood filmlerinde olduğu gibi, o da happy end'le biter (ZBB, s.245).*
- *Birdenbire Mahmud'un ölmüş olması ona bu yeni, doğru ve haklı meselenin ta kendisi imiş gibi geliyor. Bir gazetecinin ölümü yeni bir mücadeleyi, **daha doğrusu** eski fakat bırakılmış bir mücadeleyi ansızın gözle görülür, elle tutulur bir hale getirebilir mi? Ben terroriste'lik nihiliste'lik palavralarıma rağmen yoktum. Yaşamıyordum, bu toprakta tepkim de yoktu, olmuyordu. Halbuki Mahmud mesele olarak memleketin içinde idi. Başlı başına bir aksiyondu (KS1, s.248).*
- *Açın diyorum size, namussuzlar. Açmadılar. **Daha doğrusu** Athena açmadı (KS1, s.250).*
- ***Daha doğrusu** hatırladıkça bunaldığım bir sual sormuştu (KS1, s.266).*
- *Hayır, söyleyemedik; bugün söyleyeceğiz. **Daha doğrusu**, bugün söyleyeceğimizi umuyoruz (ZBB, s.289).*
- *Bu yabancılaşmanın altında bencil bir kıskançlığın yattığını Ümid'le karşılaşınca, **daha doğrusu** anlattığı herşeye gizli bir tepki, düşmanlığı andırır bir öfke duyunca anlıyor: Birlik gazetesi. Hüsnü Faik, Avukatı Sadık bey, Seyit Sabri davası, yargıçlar Gianna, Akin, kısaca onun yaşama çemberi dışında kalan Ümid'in bütün ilişkileri, Yüzbaşı Demir'e şiş olup batmaktadır (YTB, s.311).*

Doğrusu: Kişinin, söylediklerini daha açık, anlaşılır bir şekilde ifade etmek için söyleyebileceği söz.

- ***Doğrusu**, bu görev Tugay'ın ilk önemli savaş görevi, General Yazıcı'dan, Adil Onbaşı'ya kadar herkes bunun farkında ya, şu terlikten olmasa: sabah sabah, Binbaşı Mithat boğazda ilerlemeye başlayan Tugay'ı, dağların doruk*

- çizgisinden paralel olarak izleyecek yerde, Albay'dan gece 'harita üzerinde aldığı talimat hilafına' bir doğrultu tutturup gidiyor gitti gider (YTB, s.15).
- İrfan be, seninki düpedüz çocukluk. Düşünsene yahu, kim bu Evgeniya? Cahil, pis, pasaklı bir kadın. Yaşlı da üstelik. Ben senin yerinde olsam, **doğrusu** ya çoktan (KS1, s.63) ...
 - **Doğrusu** çekileceklerini sanmıyordu o gün boyunca hem Üçüncü Tabur, hem İkinci Tabur, üstün düşman kuvvetlerinin saldırısına pekala dayanmış, 550 rakımlı tepede olduğu gibi 'mevzii muvaffakiyetler' bile kazanmıştı (YTB, s.76).
 - **Doğrusu** ona bıraksalar, iznini Yoko'yla geçiştirmeyi yeğlerdi (YTB, s.98).
 - Üsteğmen Demir'in boğazı düğüm düğüm: yakışıklılığıyla ün salmış, lisedeyken adı bu yüzden 'Jön Demir'e' çıkmış ama **doğrusu** ne öyle kart gönderecek takım takım flörtleri var, ne de hüznü cephe mektupları yazacak 'renkli' bir sevgilisi (YTB, s.102) ...
 - Yalancı bir dilencilikle, sahici bir cinsellik usturuplu bir incelikle kaynaştırılmıştı **doğrusu**, sözde bir budha tapınağında ermiş bir rahibeyi, kutsal ezgiler çalan çalgıcıları, tanrısal danslarıyla varlıklarını budha'ya adayarak bakireleri görüyorlardı; oysa, gizliden gizliye her şey, günahların ta dibine inmek, kutsalı da cinselliğe bulaştırmak tutkusunu kızıştırsın diye düzenlenmişti (YTB, s.107).
 - 'Hani Orhan gazi eşrafından Süleymanoğlu kulları vardır ya, küçük kerimelerin Nihal'i **doğrusu** gözünün pek tuttuğuna' (YTB, s.128)!
 - Dr. Sheldon'ın suratı buluşuyor hemen, yıldızların barışmadı açık! **Doğrusu** aranır mı, kadının yaptıklarından Demir de rahatsız, pansuman demiyorlar mı ne yapacağını, yorganın altında nasıl kaybolacağını bilemiyor (YTB, s.168).
 - Alımlı da sayamam **doğrusu**, hatta bak ne diyeceğim, alafrangalığı mı, yoksa değişikliği mi bilemem, bir acayip yanı var ki insanı itiyor (YTB, s.190).
 - ... Yüzbaşı Demir; Boğaz esintisinin, akşam gazetelerini, yorgun kadınların renkli başörtülerini durup dururken, uçurduğu yumuşak ve serin o Eylül akşamı, '**doğrusu**, gidişattan kaynaklandığını' söyleyince; 'Zizi Yüzbaşı', sırmalı bıyıklarıyla ağzının çevresini, yaldızlaya yaldızlaya bir güzel gülmüş, sonra da 'ordunun artık sabrının tükendiğini' ona açıklamaktan çekinmemişti (YTB, s.203).

- Görseniz çok şaşacaksınız: saçlarını sarıya boyatmış. **Doğrusu** bu kadar olur (KS1, s.42).
- Yüzbaşı Demir şaşırmıştı, şaşkınlığı duyduklarından değil, bunları 'Zizi Yüzbaşı'nın söylemiş olmasından ileri geliyordu, o adam mı bu, hani uzun tutulmuş gece yaşantılarına, fosforlu bar kızlarına, ince 'zabit' fiyakasına' düşkün olan, hayret! Yüzbaşı Aziz ne çetin bir ceviz olduğunu savaşta göstermişti ama, böyle 'muhtaralı işlere bulaşacağını kimse ummazdı **doğrusu** (YTB, s.204).
- Yüzbaşı Demir, **doğrusu** isteksiz, kafasıyla ileri sürülen bütün kanıtlara katılıyor, bütün söylenenleri onaylıyor, yüreğiyle uzak: yenilgilerin getirdiği kızgınlıktan mıdır nedir, kendisini insanların dünyasından saymıyor (YTB, s.212).
- Duymuşsundur, babamın bir yolsuzluk şebekesinin ardında olduğunu keşfeder etmez basına açıkladım, izahı bu'dur. Erkek olarak beğenir beğenmez senin hayatına girmeye karar vermemin de! **Doğrusu** beğenip seninle sadece hayalimde sevişmekle yetinemezdim, réaliste'im ben, gerçekçi, şahsiyetimin gerçekler arasında, vécu, yani yaşanmış deneyler seviyesinde teşekkül etmesini arzuladım hep (YTB, s.265) ...
- Sonunda istenilen zor da olsa başarılmış, hareket ertelenmişti ama Yarbay Orhan arkadaşını ucu ucuna yerleştirebildiği akşam uçağına bindirmeden, İstanbul Komitesi adına, Ankara'dakilere şöyle bir 'ültime' vermekten **doğrusu** kendisini alamamıştı (YTB, s.400).
- Binbaşı Demir, Erkanlı'ya yakınlığından olmalı, devrimcilerden sayılıyordu ama, **doğrusu** bu gece Emirgan'a gidip tartışmaya karışmaktan çok, Ümid'le 'kendi hayatını yaşamayı' yeğlerdi en son, Celâl Bayar'ın intihara kalkışması üzerine, acele İstanbul'a geldiğinde buluşabilmişler. Aşağı yukarı bir ay (YTB, s.431).
- Onlarla, Komite adına bir 'heyet' konuşacak: Binbaşı Erkanlı'dan başka, Esin, Solmazer, Soyuyüce vs. Komite üyesi değildi ama, **doğrusu** Binbaşı Demir de 'bir durum ayarlayıp' içerde kalmayı kafasına koymuştu (YTB, s.502) ...

Söz/ sözün gelişi: Bir düşünceyi, daha iyi açıklamak amacıyla kullanılan bir söz.

- *Paris'in öbür ucunda Süreyya'nın evi. Ne evi, evi demek **sözün gelişi**, odası* (ZBB, s.62).
- *Hole iner inmez iç cebinden meşin kaplı küçük bir defter çıkardı, içinde belki yüz adres, çeşitli şehirlerde çeşitli pavyonlarda tanışılmış kadınların adresleri, İstanbul'da Tabarin Bar'da **sözün gelişi**, ya da Londra Bar'da, Ankara'da Kristal Pavyonda olabilir, İzmir'de Garden Bar'da filan* (YTB, s.102)!
- **Söz gelişi**, Tepebaşı'ndan bir taksi çevirip Emirgan'a gidiyorlar (YTB, s.230).
- *Asım bey'in, diyor **söz gelişi**, Lehmann'ı memnun edecek şartlar ileri sürebileceğine ihtimal veriyor musunuz beyefendi* (KS1, s.224)?
- *Zibidi gemiciler **söz gelişi*** (KS1, s.237).
- *İttihat ve Terakki polisince Paşazade Sadık Süleyman da bütün öbürleri kadar, **söz gelişi** Namık Hasan, İsmail Faik ve Hâmid Suphi kadar* (KS1, s.264).
- *...Yüzbaşı Demir onun 'toplumsal' gerekçelerini, siyasal yorumlarını uzun uzun okuduktan sonra, böyle Babîâli argosuyla şakalar yapan 'hafif külhanbeyi bir kadın beklemiyormuş demek; yadırgaması bundan; 'modern döşenmiş bu çatı katının soğuk konforu da tuzu biberi; yalnız o mu canım, yazın bir ay boyu burada yaşamış Gianna'nın kalıntılarına ne demeli ciao diye bir selam **söz gelişi** pantolonla sokağa çıkmak, bardaki Campari şişeleri, kitaplıkta kimsenin bilmediği o yazarlar, Gramsci, Pavese, Calvino, plakların arasında eski İtalyan bestecileri, Pergolesi, Boccherini, Albinoni vb* (YTB, s.314)...
- *Belleğinde, düzensiz çağrışımlar, birbirini tutmayan düşünce salkımları. **Söz gelişi** alkolden şişmiş suratu, titreyen sosis parmaklarıyla. Ya da Hemşire Julie, kemikli ellerindeki çilleri, parmak uçlarından pire gibi üstüne başına sıçratarak, pansımanını açmaya eğilmiş. Yoko. 'Kafadar' Hakkı. Yüzbaşı Cevdet* (YTB, s.412).
- *Cezaevi deneyini günlerce anlatsa bitmez, yazacakmış belki, neler neler diyor, **söz gelişi** Mireille, esrarcılıktan yatan Fransız şarkıcısı, başlı başına bir roman, kadın diye alırsan varlığı, serüvenci diye alırsan yaşadıkları* (YTB, s.461).

Aksilik

Hay aksi şeytan: Kişinin, işlerinin yolunda gitmediği zamanlarda kullanabileceği tepki ifadesi.

- *Ne olsun: sabah sabah 'acele' bir telgraf getirmişler, İzmir'den Ragıp almış telgrafi. Önemliymiş galiba. İrfan'ın içi şöyle bir burkuluyor: **Hay aksi şeytan!** diyor (KS1, s. 65).*

Başlangıç

Ya Allah: Bir kişinin, bir işe başlarken güç kazanmak amacıyla kullandığı söz.

- *Vakitli vakitsiz Demir'i çağırıp rahlenin başına oturtuyor, camların ardından telli kavaklar pırıl pırıl yanar, güvercinler patır patır avluya dökülürken, ürkütücü bir dua sesiyle Ya Allah deyip başlıyordu.-...fukara-yı sabirin, agniya-yı şakirinden yüzyıl evvel Cennete girse gerektir (YTB, s.136).*

Belirsizlik

Allah bilir: Belirsiz bir durum karşısında, ne olup biteceğini Tanrı'nın bilebileceğini, Tanrı'dan başka kimsenin olup bitenleri kestiremeyeceğini belirtmek isteyen kişinin söyleyebileceği söz.

- ***Allah bilir** Postahane'ye gidip mektubunu aramıyacak bile (KS2, s. 21).*
- *Üsteğmen Demir, **Allah bilir** o sıcak içilir Kore birasının etkisiyle mi, Yoko'ya deminden beri 'kızilları' nasıl duman edeceklerini anlatmış, üç beş dakikada Yalu Irmağı'nı aşıp, kan ter içinde Çin'e bile girmişti. Çekişmiş durmuş, sonraları Japonya ile Rusya (YTB, s.34)!*
- *Oynar mı oynayamaz mı **Allah bilir** ya (KS2, s.50) ...*
- *İçerde birisi, **Allah bilir** Albay, bağıra çağıra bazı emirler veriyor ama, kime (YTB, s.64)?*

- *Anlamamazlıktan geldik; o: Leon arsadan çıkıyor, diye devam etti, **Allah bilir** bir kuruş bile istemeyecek (SA, s.65).*
- *Maçek sırbtı, **Allah bilir** bağımsız Sırbistan hülyaları vardı (ZBB, s.77).*
- ***Allah bilir!** Paşa, çekil menin planlamasını Faik Binbaşı 'ya bırakmış, Türün'e, dışarı çıkınca ne görüyorum, seninki jeep'in başında, ayakta, SCR 300 telsiziyle tabur komutanların birer birer bularak açık emir veriyor, çekileceğiz, hazır olun filân diyerek (YTB, s.77)!*
- *Bu ressam Eşfak var ya, pezevenğin biri. Aşağılık. Bütün gün solcularla dolaşır. **Allah bilir** kaç kere I.ci Şubeye gidip gelmiştir. Ne diye onu dinlesin (KS1, s. 78)?*
- *Var mı sinemaya gitsin, maça gitsin, polis romanı okusun! Var mı şu veya bu sinema yıldızı hakkında, **Allah bilir** yarısı yalan, hikâyeler anlatsın (ZBB, s.81)!*
- ***Allah bilir** ki iki haftayı bulacak (SA, s.95).*
- *Bir de soruyor: -...Kemali tanımıyor musun, Kemal Çam, üsteğmendir, **Allah bilir**, aynı devredesinizdir (YTB, s.100)!*
- *Yüzbaşı'yla değil miydiniz, meyhane kerhane dolaşmaktan, **Allah bilir...** Saffet Binbaşı, iyice küçülmüş sigarasından bir yenisini yaktı, ötekini yere atıp dikkatle ezdi. Sonra bambaşka, daha kalın, epeyce ciddi bir ses bularak, Üsteğmen'e bölüğünün cephedeki durumu anlatıyor (YTB, s.115).*
- ***Allah bilir.** Şimdi hepimizi takibe diyorlardır (SA, s.128).*
- ***Allah bilir** bu Ayhan'ı delicesine seviyordun, o da öteki kibar hanımlar gibi sana tenezzül etmedi (SA, s.147).*
- *Bu açlık, **Allah bilir**, aynı zamanda bizim insanlığımızdan ve insanlığımızı bilişimizden ileri geliyor (ZBB, s.148).*
- ***Allah bilir.** Hele bir seferinde (KS2, s.169) ...*
- *Bunu anlamış olmak beni yıkıyor işte, ayaklarımın üstünde eskisi gibi duramıyorum, başımın dönmesi de **Allah bilir** bundan (YTB, s.177) ...*
- ***Allah bilir**, biz de kurtarırsınız (KS2, s.178).*
- *Hattâ **Allah bilir**, belki Trotskiy'e de karşıdır (ZBB, s.184).*
- *Gözünde, **Allah bilir** neden, güneş gözlükleri (KS1, s.199).*

- *Bu macerada asıl derisi üzerinde kumar oynanan sırbın, hırvatın, slovenin, ne boksa, bir somun ekmek, iki nefes hürriyetten başka, **Allah bilir**, hiçbir derdi yok (ZBB, s.209).*
- ***Allah bilir** daha da şarkta, yeni bir Türk mukavemeti, mutlaka doğacaktır" (GP, s.236)!...*
- ***Allah bilir** neden, tekrar omuz vuruyor, tekrar bara giriyor (KS2, s.238).*
- *Ötede, koridorda bekleyenler, birer ikişer Kançılırya Kalem'ine giriyorlar; **Allah bilir**, Konsolos 'un karşısına çıkıyorlar (ZBB, s.255).*
- *Görevliler zar zor bir yolunu bulup başka bir arabaya bindirerek uzaklaştırmaları, **Allah bilir**, linç edilecekmiş oracıkta (YTB, s.385).*
- *Gözleri daldı, boncuk mavisi biraz paslanmış mı ne sahnede soyunan bir dansöz, iç gıcıklayıcı bir melodiye uyararak üstündekileri birer birer çıkarıyor, çarpıcı olan soyunmasından çok yüzündeki anlam, çıplak dişiliğiyle erkekleri baştan çıkarmayı iş edinmiş bir yosma suratı mı bu, hadi canım, 'masum ve âsûde' bir genç kız yüzü, ama 'Zizi Binbaşı' farkında mı, orası şüpheli: **Allah bilir**, görmedi bile, baksana söze bıraktığı yerden, arkadaşını yıllardır ilk defa adıyla çağırarak başladı (YTB, s.489)...*

Her neyse: Herhangi bir konu konuşulurken konuyu daha fazla uzatmadan kapatabilmek isteyen kişinin söyleyebileceği söz.

- *İlk göze çarpan, az ama ustaca ışıklandırılmış. Budha heykeli, tahtadan oyulmuş, vernikli filan, gözlerine- fağfur mu, akik mi, **her neyse:-** Değerli taşlar yerleştirilmiş, insanı büyüleyen bir parıltıya adeta bakıyor (YTB, s.107).*
- *...gazeteciyle kırıştırırken, Turgut adında 'kulampara' bir şairle gezmiş tozmuş, kimilerine bakarsan bir merakı bu!.. **Her neyse**, şimdi bir milyonerin oğluyla çıkıyor, bebek yüzü, kız gibi bir oğlan, adı Akın (YTB, s.212) ...*
- *Yüzbaşı Demir, nereden nereye, Yıldız Parkı'nda buluştukları gün, Ümid lafı açılınca, Zizi Yüzbaşı'nın dediklerini hatırlamıştı: <—...**her neyse**, şimdi bir milyonerin oğluyla çıkıyor, bebek yüzü, kız gibi bir oğlan, adı Akın> (YTB, s.275) ...*

- *Bir ay içiyorlar. Mehmed-Ali, fincanı avuçlamış, gözlerini buulandırıyor; içindeki mi, karşısındaki mi **her neyse**, işte o görünmez adama, o ifrite bıçak bıçak fkmesini, diken diken kahrını sayıp dkiyor* (ZBB, s.288).

İşimiz Allaha kaldı: Oluşan herhangi bir sorun karşısında yapılacak hiçbir şeyin kalmadığını, sadece Allah tarafından sorunun çözülebileceğine inanan kişinin söyleyebileceği söz.

- *Vay anasını, dedi yetişemedik! İçinden tamamladı: -... **işimiz Allah'a kaldı*** (KS1, s. 45).

Kismet: İradesi, kontrolü dışında gelişen olayların, talihle ilgili olduğuna inanan bir kimsenin söyleyebileceği söz.

- *Omuzlarını kaldırdı: **Kismet*** (SA, s.71)!
- *Rabbime canımı temelden alması için dualar ederdim, lakin her şey nasip ile, **kismet** bu imiş, böyle oldu»* (YTB, s.133).

Ne olur ne olmaz: Herhangi bir durum karşısında, her an her şeyin olabileceğini ve tüm ihtimallere karşı tedbirli davranılması gerektiğini ifade etmek için söylenen söz.

- *Demir, Zizi Yüzbaşı'yla ilişkisini kesmemişti. Haftada en az bir kere buluşuyorlar. Bazan Beşiktaş İskelesi'nin üzerindeki kahvede, bazan bugünkü gibi Yıldız Parkı'nda. Buluşmalara **ne olur ne olmaz**, ikisi de 'sivil' giyinip geliyor* (YTB, s.205).

Neyse: Uzayan bir konuşmayı kapatmak, isteyen kişinin, 'artık olan oldu ' anlamında söyleyebileceği söz.

- *Kıyamet de kopmuş. **Neyse*** (KS2, s.14).
- *Hoş konuşacak şey de yok ya, **neyse!** Sen de bilirsin ki biz konuşmayız, hayal kurarız* (ZBB, s.135).
- *Yağmurdan mı **neyse**, kahvede kimseler yoktu* (YTB, s.189).

- *Neyse, Erkanlı not bırakmış, Ankara'ya saat ikiye doğru askeri bir uçakla döneceklermiş, Kabibay, Küçük, Karaman (YTB, s.449).*
- *Onların nesli, ah, ah, günahkâr nesil! (Biraz da bizim neslimiz ya, **neyse** Enver Paşa tutar devleti Kayzer Wilhelm'in emrine verir, on yılda imparatorluğu batırırlar Kuvayı Milliye'yi, Müdafa-i Hukuk doktrinini kefaretları sayarım ben, tabii Kemal Paşa'yı da enkazdan yeni bir devlet çıkarmak her babayığidin harcı değildir (YTB, s.482) ...*

Dikkat çekme

Allah'ını seversen: Karşısındaki kişinin, dini duygularını canlandırarak oluşan durumun kötü sonuçlarına dikkat çekmek isteyen kişinin söyleyebileceği söz.

- *Şu gazetecinin öldürölmesi az bela mı **Allah'ını seversen** (KS2, s.25)?*

Baksana: Karşısındaki bir kimsenin, dikkatini bir noktaya çekmek isteyen kişinin kullanılabileceği seslenme ifadesi.

- *...**baksana** çocuk, gümbürtüyü duymadınız mı (YTB, s.17)?*
- ***Baksana** Demir, dedi, bu şarkıda ne var, ne zaman çalsalar, karşısında varolmaktan çıkıyorum (YTB, s.217).*
- *Bizi bir Tugay adamı, Azrail'in sofrasına attılar. Gayeleri, Amerika'nın emrinde, Amerika için ne kadar kolay ve yiğitçe gelebileceğimizi göstermekti. Aşkolsun! Demek başarmışız, **baksana** NATO'ya girilecek (YTB, s.223) ...*
- *Ayrıca çift meclis sistemi, gizli oy, açık tasnif, üniversite ve radyo muhtariyeti, basın hürriyeti vs. deniyor **baksana** (YTB, s.283) ...*
- *Boş versene sen, orada da iş yok. - Niyeymiş lan? - Niyesi var mı, **baksana**, görmüyor musun (YTB, s.369)?*
- *...çocuk musun, nasıl gelirim? Şuna bir **baksana**: skandal (YTB, s.438)!*
- *Suat haklı, biz daha sofrayı toplayacağız, **baksana** ortada duruyor (YTB, s.444).*
- *Cevabı neden kaçamak: -.... evlilerden farkımız ne ki 'baba', baksana bütün Cihet-i Askeriye'nin yengesi olduk (YTB, s.475).*

- ... **baksana**, Miralay Ferit çok tutarmış seni, Suat anlatıyor, 'şahinim' diye ad takmış, ölünceye kadar haberlerini sormuş hep, işin tuhafı ne biliyor musun, ihtilalin akibetinden endişelenmesi (YTB, s.480) ...
- Gözleri daldı, boncuk mavisi biraz paslanmış mı ne sahnede soyunan bir dansöz, iç gıcıklayıcı bir melodiye uyarak üstündekileri birer birer çıkarıyor, çarpıcı olan soyunmasından çok yüzündeki anlam, çıplak dişiliğiyle erkekleri baştan çıkarmayı iş edinmiş bir yosma suratı mı bu, hadi canım, 'masum ve âsûde' bir genç kız yüzü, ama 'Zizi Binbaşı' farkında mı, orası şüpheli: Allah bilir, görmedi bile, **baksana** söze bıraktığı yerden, arkadaşını yıllardır ilk defa adıyla çağırarak başladı (YTB, s.489)...
- Hemen ardından ağzıyla Suat'ı göstererek: - ...çok uzattı, diyor, üşüyecek: **baksana** yağmur, sinsi sinsi (YTB, s.517).

Güçlendirme

Yahu: Bir kişinin, söyleyeceği sözü güçlendirmek ve vurgulamak için kullanabileceği söz.

- Mehmed-Ali uykusunun arasında bunları gayet rahatsız edici, gayet dikenli olarak duruyor: uyanayım diyor diyor, uyanamıyordu. İçin için bu aralıklı bazen gayet ince bazen gayet kalın iniltilere sövüyor: -Uykumuz var, **yahu!** Deyip duruyordu, uykumuz (ZBB, s.19)!
- Yok **yahu**, yok dedik a (KS2, s.27) ...
- Ayıb ettin **yahu** (KS2, s.31).
- Amma karanlık ha! Göz gözü görmüyor **yahu** (ZBB, s.45)!
- Çocuk muyuz, **yahu** (KS2, s.53)?
- Allah Allah, yaralandık **yahu**, boruma bu? Sen derdine yan, bu curcunada postu deldirmeyi becerememişsin, Saffet "Baba' bir kalaylasın da gör (YTB, s.54)!
- Sahi **yahu**, bir şey mi oldu (YTB, s.59)?
- O ne? **Yahu** sen yaralısın, çabuk doktora göndersek, jeep kapıda (YTB, s.59)
- ...
- Ne Kore viskisi **yahu**, Halis haig and haig (YTB, s.59)!

- ...al şundan bir fırt daha, içini ısıtır **yahu**, zihnini parlatır (YTB, s.63) ...
- İrfan be, seninki düpedüz çocukluk. Düşünsene **yahu**, kim bu Evgeniya? Cahil, pis, pasaklı bir kadın. Yaşlı da üstelik (KS1, s.63).
- İrfan, kalbi pır pır elinde sordu: -Eeee, ne sövüp duruyorsun, dedi. –nasıl sövmem **yahu** (KS1, s.66)?
- ...**yahu** hani topçu himayesi (YTB, s.70)?
- Bizden iyi reklam mı olur **yahu**? Haydi be sende! Baksana bazı bankalar tiyatro kuruyor, bazıları dergi çıkarıyor, maksatları ne (KS1, s.77)?
- ... bak Bekir, bak ulan: şu Abduş ayısına bak! Nasıl gözlerini dikmiş Zehra 'ya? İçine düşecek neredeyse? -Bana ne? –Bana nesi var **yahu** (KS1, s.88)?
- Bir çay daha koysana **yahu**, dört şeker at, hah şöyle (KS2, s.88) ...
- Herif İzmir'e gitti **yahu** (KS2, s.96)!
- Şu Lehmann Şirketi'nin Asım Tayga'yla anlaşmağa kalkmasına ne dersiniz? Kim **yahu**, Asım Taga (KS1, s.109)?
- ...Hay Allah diye tekrarladı. Bana ne oluyor **yahu** (YTB, s.159)?
- Hay Allah, ne arıyor bu kadın burada **yahu** (YTB, s.173)?
- Harıl harıl, ilk gördüğü andan beri içinde büyüyen yakınlık duygusunun nereden doğabileceğini araştırıyordu: ...hay Allah gözüm sırtıyor **yahu**, yapmacıksız inceliğini, hüznü durgunluğunu, zeytin yeşili esmerliğini (YTB, s.193) ...
- **Yahu** biz asker kısmı okumaz diyebiliriz. Halbuki bakıyorum (YTB, s.196) ...
- <...ne biçim demokrasidir anlayamadık birader! Esasında hürriyet manasına gelmez mi bu bokiyen, ne hürriyet, ne hürriyet: adam ikinci seçimini kazanıyor, nasıl bir kazanmak, tulum, tulum **yahu** eh rahatlar diyorsun, sen misin diyen, küt seçim kanununu değiştiriyor, pat memurin kanununu değiştiriyor, muhalefete rey verdi diye, hadi Kırşehir'i vilayetlikten kazalığa indiriyor, matbuat üstündeki tazyik ayrı bahis> (YTB, s.203) ...
- Cigarasını dişlerinin arasında tutup, dumanını yiye yiye: <...yok, diyor, yok arkadaş, halk reyini verecekmiş de hükümet teşekkül edecekmiş de Hürriyet nizamı olacakmış ölme eşeğim, ölme! Halk kime rey vereceğini ne bilir be? Koyun sürüsü, koyun: ezan mezan diyorsun, radyoda mevlut okuyorsun, tamam, tut burnundan götür. Doğru dürüst iki kadeh içki içemez olduk **yahu**> (YTB, s.203)!

- *Yüzbaşı Demir, düzeltiyor: Aysel! — ...üstüne bastın, Aysel, onu gördüm işte, çene çalıyorduk, sonra bu kaltak çıktı ortaya, evlere şenlik, aklımı başımdan aldı **yahu**... resmen... (YTB: s.208)*
- *Demir'in merakla dinlediğini görünce, bilgi satmadan duramıyor ama: — ...neler söylemiyorlar **yahu**, yok efendim Tarlabası'nda garsoniyeri varmış, gözüne kestirdiği erkeği tavlayıp resmen' oraya atarmış! Tokatlıyan'ın barına tek başına kurulup kafayı çektiğini çok görmüşler (YTB, s.211) ...*
- *Taburcu edilir edilmez, hasret gidermek için Bursa'ya şöyle bir uğrayıp İstanbul'a atlamış, kendini sınamak istemişti. Nerden nerden, Kumburgaz'da bir birliğe atanmış Yüzbaşı Aziz'i buluyor vay yakışıklı çocuk biz seni öldü diye duymuştuk **yahu**, ilahi Yüzbaşım Kumburgaz'da pineklemek Tokyo'da umum barlar üstüne müfettişlik etmeye benziyor mu, benzemiyor mu, sen ondan haber ver, vs... Kucaklaşıyorlar (YTB, s.222).*
- *Ümid bir keresinde içki bardağını onun şerefine kaldırmış, bütün dişleriyle gülererek: — ...Korkma **yahu**, demişti, alttarafı evde kalmış bir kızım ben (YTB, s.218)!*
- *Şoför, suratının ağırlığı afili bıyığında toplanmış bir İstanbul çocuğu, dikiz aynasından farketmiş olmalı: <— ...vay diyor, Aysel ablam! Ben de deminden beri **yahu** diyorum...> Aysel gözlerini kısarak şoföre baktı, çıkarmaya çalıştı. <...tanımadın mı, Celâl değil miyim, sözüm meclisten dışarı, hani Hırbo Celâl derler> (YTB, s.230) ...*
- *Pardon doğrusu! İnsan babasını yakar mı **yahu** (KS2, s.232)?*
- *Dur **yahu**! diyor, sersemle birbirini vuracaklar (SAs.236).*
- *Ne oluyoruz **yahu**? Doğru, benim çetrefil siyasete aklım ermez (KS2, s.239).*
- *Cigarasından bir duman aldı, çok sevinçli bir şey anlatacakmış gibi gözleri parlayarak, başka bir söze atladı: <...**yahu**, seni Türkiye'ye gönderiyorlar, hastahaneye ben geliyorum, aynı koğuşa hatta aynı yatağa! İşe, bak! Amerikalı hemşireyi unutmadın ya, hani münasebetsiz bir karı, lâf arasında ondan öğrendik, 5. numarada başka bir Türk yatıyordu demiş> (YTB: s.240) ...*
- *Ragıp: Birak **yahu**, diyecek oluyor, halk onları seçiyor görmüyor musun (KS2, s.240)?*
- *... nerde kaldı bu çaylar **yahu** (KS2, s.242)?*

- ... tamam **yahu**, toparlan sen hele: makinayı flaş al, ben şimdi Ragıb'a gidiyorum, oturun mu diyecek o, elimize böyle bir haber geçmiş, atlatma (KS2, s.247) ...
- *Bâri halkın akli başına gelse de şu heriflere bir ders verse...Nerde o günler? Halktan hayır yok, katiyyen yok, afsunlanmış, herifin kışına takılmış gidiyor yahu* (YTB, s.259)!
- **Yahu** delireceğim, türlü işve, fettanlık, diliyle dudağına yalamalar, suratıma cigara üflemler, neler canım, erkekliğimi kışkırtıyor, kışkırtıyor, o ki hamle ediyorum, kaltak bir kalıp sabun, tuttuğunu sandığın an bakıyorsun, elinden zıypmış (YTB, s.260) ...
- *Delikanlının duraksadığını görünce kolundan çekti basbayağı: <—...korkma yahu, adam yemiyoruz* (YTB, s.262)!
- *...bizim nesil dünyasını yalanlar üstüne kurmuştur; şahsiyetimiz hakkında, memleketimiz hakkında, kendimizi aldatır dururuz. Hastalık yahu, illet* (YTB, s.264)!
- **Yahu**, klasik anlamıyla işçi sınıfı yeni yeni teşekkül ediyor Türkiye'de ve sizin kırk yıllık sosyalist geçmişinize rağmen başka ve kötü bir şuurla teşekkül ediyor (KS1, s.268).
- *O, ayırıma karşı bir kere, Yüzbaşı Demir <Bilardo erkek oyunu yahu> deyince, istekasıyla topu nişanladığından bir gözü yumulu, ne karşılık vermişti* (YTB, s.278) ...
- <—...ne demek bu **yahu**? Oyun mu oynuyoruz (YTB, s.299)?
- *İsmet Paşa kararını vermiş, ne pahasına olursa olsun, bunları devirecek. Fakat dehşet bir şey yahu, dedem yaşında adam askerin üzerine yürüyor, selam verip geri çekiliyorlar* (YTB, s.325).
- *Çıkmazın altını çizince, Zizi Binbaşı dişlerinin ucuyla tuttuğu cigarasının dumanını yiye yiye demişti ki: <— ...oğlum, ben onu bunu bilmem, vazifemiz memleketi su politika çakallarından temizlemektir. Önce onları silip süpüreceğiz. Buna becermeden sonrasını münakaşasını yapmak, abes le iştigal yahu>* (YTB, s.335).
- *Şakayı elden bırakır mı, hemen sonra: - ... yahu, diyor, elinizi biraz çabuk tutsanıza, ben içeri girmeden* (YTB, s.352) ...
- *...geciktik yahu, uyumuş kalmışım* (YTB, s.379)!

- Kendilerine rastgele bir şahıs olmadığımı söyledim, mükerreren ikaz ettim, ka'le bile almadılar... Harika **yahu**, harika (YTB, s.388)!
- Yarbayım, Yeşilköy'den haber var mı? — Hayır, fakat gecikmez herhalde. — Peki, Fahri Paşa'ya kim gidiyor **yahu**? Şaka maka, bir muvafakat etmezse hapı yuttuğumuzun resmidir. — Ağzını hayra açsana sen (YTB, s.420)!
- Önce, eski şakaları: flon flon flon, bu ses ne **yahu** (YTB, s.433)?
- Olur mu **yahu**? Bak Suat ısrar ediyor, eski pansiyonerinin odası bu evinde de hazırmış, ona veriyorum, bizzat söyleyecek (YTB, s.433) ...
- ...alo, Birlik mi, ben Ümid, Ragıp yok mu, tüh be, haberler nasıl diye soracaktım da ne, Le Monde mu, ne demiş ne demiş, yok **yahu**, okusana şu haberi bana (YTB, s.464) ...
- ...öfff, burada olmuyor, mecbur muyuz **yahu**? İçeriye gel, rahat rahat sevişelim (YTB, s.466)!
- Hafif çakırkeyif, böyle oldu mu kadınlardan başlar değil mi, hayır hiç kapak kaldırmıyor, diyor ki: —...sen ne dersen de iş sarpa sardı oğlum, biz yanılmışız, zor olan ihtilal sonrasıymış, kimse ne bok yiyeceğini kestiremiyor, şu komiteye girmek davası püsküllü bir bela: Kafadar Hakkı bile hak iddia ediyor **yahu**, ayyaş kerâta (YTB, s.470)!
- Heyecanla kucaklaştılar: vay Albayım, kayıplara karıştınız; ooo Çukurcalı bakıyorum fiyakan yerinde, ardından, hoşbeş: neydi o günler, yıllar geçti **yahu**, hani Bostancı'daki evde kafayı çekip geç vakitlere kadar ihtilâl tartışırdık, ya o hayaller, yapamadık vesselâm, ihtilal heder oldu gitti, maksadına ulaşamadı, İsmet Paşa takımı kazandı davayı, hepimizi bir tarafa dağıttılar (YTB, s.492).
- Hesapta yoktu **yahu**, kebabçıdan çağırdılar. — Beni öpmeyecek misin? — Burada mı? — Niye olmasın (YTB, s.503)?
- Bir adam, besbelli basımevi teknisyenlerinden biri, iri iri söyleniyordu «— ...mabad sayfasına altı sütun ilân olur mu **yahu**, peki kırmaları nereye koyacağız» (YTB, s.507)?
- Keyfiyet, dedi, nazari olarak filhakika böyle, şu var ki meseleyi münhasıran dahili nokta-i nazardan mütalaa etmek bizi yanıltır, beynelmilel (**yahu** neydi bunun yeni Türkçesi, milletlerarası mı?) nokta-i nazardan ele almak daha münasip, bahusus (YTB, s.513) ...
- ...dur **yahu**, neler söylüyor bu Ahmet Ziya (YTB, s.513)?

Hâl hatır sorma

Ne haber: Bir kişinin, hayatında olup bitenleri öğrenmek ve halini hatırını sormak için kullanılabilecek söz.

- *Mehmed-Ali: ...le plus grand, demek istiyor, katmerlisi ve üç katlısı, **ne haber** (ZBB, s.96)?*
- *Freddy Mills 'ten, diyor, **n'haber**? Tüydüğünü duydunuz mu (KS2, s.133)?*
- *İstemekte mi? Boş versene sen! Ben oldum bittim milyoner olmak istiyorum yavrum. Ama para bizden tüyüp birtakım çakalların cebine giriyor **N'aber** (KS1, s.217)?*
- *Ragıp, Ankara'dan **ne haber** evlâdım (KS2, s. 238)?*

Nasıl gidiyor: Karşısındaki kişinin, işiyle, yaşamıyla ilgili gelişmeleri öğrenmek ve halini hatırını sormak isteyen kişinin kullanabileceği bir soru ifadesi.

- *... ne alemde gazete, ha? Satış **nasıl gidiyor** (KS2, s.103)?*
- *Ee **nasıl gidiyor** ajans meselesi Kemal Bey (KS2, s.131)?*
- *Dürnev: -**Nasıl gidiyor**? Diye sordu (KS2, s. 214).*

Nasılsın: Kişinin, karşısındakinin ruhsal ve fiziksel durumunu öğrenmek, halini hatırını sormak için kullanabileceği söz.

- *Şimdi **nasılsın** (KS2, s.88)?*
- ***Nasılsın** Rıdvan (KS2, s.103)?*
- *Fikriye, **nasılsın** sen (GP, s.144)?*
- *Ümid! Ah benim cici kardeşim... **Nasılsın** iyisin ya? Büyük geçmiş olsun! Yaa, yaaa (KS1, s.163)*
- *Ay peri, diyor. **Nasılsın** ha? Ateşin çıktı mı (KS1, s.172)?*
- ***Nasılsın**, diye soruyor, Sulhi (KS1, s.199)?*
- *Bir yerde buluşup, kapıya doğru birlikte yürüyorlar, Foksi, bir sağa, bir sola geçip; nefes nefese, etraflarında türlü şaklabanlıklar yapıyor. Mustafa Kemal Paşa"...**nasılsın**?.." diye sordu" (GP, s.432).*

- *Nasılsın*, diye soruyor, *Taher Nagıp* (ZBB, s.259)?
- *Merhaba Demir, sesini duymak istedim. - Sağol, nasılsın? -...sorma uykusuzum: gece talebelerle beraberdik, CHP gençlik kolundan çocuklar, yattığımda iki miydi neydi ya sen* (YTB, s.350)?

Nasılsınız: Genellikle resmi ortamlarda kişinin karşısındakinin ruhsal ve fiziksel durumunu öğrenmek için söylediği söz.

- *Muzaffer Bey ahizeyi kulağına götürüyor: "...buyurunuz efendim, Başkumandanlık Karargâhı, bendeniz Yaver Muzaffer... Ooo, siz miydiniz Ruşen Bey, **nasılsınız*** (GP, s.348)?
- *Nihayet tam: -Hilde! diyecekken kapıdan o mükemmel Fransızcası ile Doktor Herbaute sükün ediyor: -Aziz, dostum, diyor, merhaba! **Nasılsınız?** Sonra herkesi selamlıyor: -Bonsoir tout le monde* (ZBB, s.177)!

Hastalık

Üzerine/ üzerinize afiyet: Hastalanan bir kişinin karşısındaki kişiye hastalığından bahsettikten sonra, onun sağlıklı olması dileğiyle söylenebilecek bir söz.

- *Dündar havlusunun içinden bozuk bir sesle sordu: biraz irihatsızım, diyerek terliyor. **Üzerine afiyet*** (KS2, s.97)!
- ***Üzerinize afiyet;** Bir iki gündür, gündüzleri yataktan çıkmıyor. Aksırık öksürük derken kızcağız kapmış şifayı* (KS1, s.170).

Hitap

Efendim: Söylenen herhangi bir şeye karşı çıkılırken kullanılabilecek bir söz.

- ... yok **efendim**, yok: *ben canımı sokakta bulmadım* (KS1, s.10).
- *Hatta hususi bir Divân-ı Harb-i Örfî 'de muhakemelerini Matbuat âdeta çileden çıkmıştı, öyle mi? Allah Allah dönüp dolaşıp Sarıkamış Faciasını ediyorlar: yok, yetmiş bin nefer soğuktan donmuş; yetmiş bin olur mu **efendim**,*

doksan bin, doksan bin! Onun ihmali ve kumanda tecrübesizliğinden, Şark Ordusu'nun kısm-ı azamı feda edilmiş de falan filân (GP, s.106) !..

- *İçi sıra kırmızı ipek ya da naylon bir kravatın tepesinde amuda kalkmış Cinayet Masası'ndan bir memur, bir Komiser: nasıl olur **efendim**, siz maktulün iyi dostlarından birisiniz, nasıl bilmezsiniz? Anlatmıştır mutlaka (KS1, s.244)!*
- *Yok **efendim**, yok! Meclis 'deki vazifemi Ali Fuat Paşa'ya devredeli, üstümden muazzam bir yük kalktı...' Fikriye, 'calip' bir alaka gösteriyor (GP, s.328) ...*
- *Buyur şuracığa utur... Dr. Asım Bey'le ciddi şeyler konuşan Salih Bey, dönüp yanlışı düzeltecektir: "... Lütfiye değil, Latife, **efendim**." Zübeyde Hanım, Seryaver Salih Bey'in dediğini duymamış gibi davrandı; aynı yumuşak fakat mesafeli edayla ne zammet edersin, böyle? Benim günlüm oş- Hafif kinayeli soruyor: "...senin günlün omu? Pitur..." dedi (GP, s.463).*

İletişim

Alo: Telefon çaldığında, iletişimi başlatmak ve konuşmaya hazır olduğunu belirtmek için söylenebilecek söz.

- *Onbaşı'nın sesi yükseliyor: **alo** Süngü, **alo** Süngü, burası Sağanak, burası Sağanak (YTB, s.20)!*
- *Allah Allah! **Alo**, ben komiser Orhan, cinayet masası'ndan, buyurun! Ha, tuh Allah kahretsin, sen miydin be Zeki (KS2, s.27)?*
- *Arkasından bir telefon daha: - **Alo!** Şehirlerarası mı (KS2, s.96)?*
- *Başhemşire, sindiği yerden korkuyla doğrulup; sarktığı kordonun ucundan, telefonu aldı, kulağına götürdü: "...**Alo, alo** Hilâl-i Ahmer Hastahanesi... **Alo**, hastahane cevap ver... **Alo** hastahane diyorum, cevap versene" (GP: s.154)! ...*
- *İlk infilâkı, ikinci ve üçüncü infilâk izleyecektir: bunlar daha uzak; dolayısıyla, daha az ürkütücü! Çok geçmeden, uçak uğultusunun uzaklaştığı fark ediliyor. Başhemşire, sindiği yerden korkuyla doğrulup; sarktığı kordonun ucundan, telefonu aldı, kulağına götürdü: dedi "**alo...** santral...beni duyuyor mu sun? **alo**, burası Hilâl-i Ahmer Hastahanesi" (GP, s.154) ...*
- ***Alo!** Kiiim? Ümid sen misin (KS1, s.163)?*

- **Alooo!** ...Buyurun! Evet efendim, Asım Bey'in evi, ben Suzan (KS2, s.175)!
- **Aloo,** kim? Siz misiniz Nâzım (KS1, s.223)?
- Kızgınlığını saklamaya çalışarak: <—...**alo,** dedi, birini mi aramıştınız (YTB, s.299)?
- **Alo aloo!** Nereyi aramıştınız (GP, s.347) ?..
- Kulaklıkta soğuk bir ısıklık, Mors alfabesini andıran aralıklı tıkırtılar, nihayet telin öteki ucundan beklediği tanıdık ses, Albay Yurdakuler'in sesi: — ...**alo.** Orhan sen misin, iyi, ben Muzaffer, şimdi bak kardeşim: Emekli Sandığı'ndan istediğin 2740 lirayı aldım. 10 lirasını kestiler, 2730 lira kaldı (YTB, s.394).
- ...**alo,** Birlik mi, ben Ümid, Ragıp yok mu, tüh be, haberler nasıl diye soracaktım da ne Le Monde mu ne demiş ne demiş, yok yahu, okusana şu haberi bana (YTB, s.464) ...

Efendim: Telefon çaldığında iletişime hazır olduğunu ifade etmek, iletişimi başlatmak için kullanılabilecek söz.

- Süleyman işini bırakmadan karşılık verdi: **Efendim** anne (KS2, s.37)?
- Kız gazetecinin evine onunla geldi, eşya meşya taşıdı. **Efendim?** Kim miymiş? Ne bileyim ben (KS2, s.110)?

İnkâr

Yok canım: Karşısındaki kimsenin, söylediği şeylerin doğru olmadığını ve onlara inanılmaması gerektiğini belirtmek isteyen kişinin söyleyebileceği söz.

- **Yok canım!** Olmaz öyle şey (KS2, s.96).
- ... **yok canım,** sen onu külahıma anlat! Herif öldü bir bayram etmediğin kaldı (KS2, s.149).
- Kızmak mı? **Yok canım** (KS2, s.162).
- Çalışmalı, çalışıp kurtulmalı. **Yok canım** sen de (KS2, s.229)!

İstek

Lafı mı olur: Yapılan iyiliğe karşı teşekkür eden kişiye “Teşekküre gerek yok, bu bizim görevimizdir.” anlamında söylenebilecek söz.

- ***Lafımı olur?** Öğleyin de beraber miyiz (YTB, s.448)?*

Rica ederim: Yapılan bir iyilik karşısında, kendisine teşekkür edilen kişinin, teşekkürü gerek olmadığını belirtmek için veya kişinin bir isteğini karşı tarafa nazik bir şekilde ifade etmek için kullanabileceği nezaket sözü.

- *Sonra, **rica ederim**, 1945’e diktatörlüğe ilk başkaldıran gazetelerden birisi de Birlik olmadı mı (KS1, s. 23)?*
- *Uysal Tefik: -Aysel Hanım, diyor, **rica ederim** (KS1, s. 32)!*
- *Mehmed-Ali: **Rica ederim!** diyecek, ama kim dinler (ZBB, s.78)?*
- *Yok yok, rahatsız olmayın **rica ederim** (KS2, s.130).*
- *Aman efendim, dedi, **reca ederim** (KS2, s.132).*
- *İşgal’de Ankara’yı desteklemiş olmam keyfiyeti daha az mı tehlikeliydi **rica ederim**, binnetice başıma daha az mı dert açıldı (KS2, s.193).*
- ***Rica ederim**, dedi (KS2, s. 203).*
- *Mehmed-Ali: Yeter! diye uluyor. **Rica ederim** (ZBB, s.207)!*
- *Yüzü katiyyen gülmüyor: -... ne demeye kalkar gelirsiniz, beyim ? biz sizleri geri yollamaya mecbur muyuz, **rica ederim** (ZBB, s.256).*
- *Beni mazur görün. **Rica ederim** (GP, s.269).*
- *"...lütfen efendim, lütfen!.. Bu galeyan, bu infial, Meclis-i Ali'nin, mehabetine hiç yakışmıyor: **rica ederim** sükûnet bulunuz... Esâsen...şimdi sırada, Riyasete intikal etmiş, bazı istifalar bulunuyor...onların okunmasına geçilecektir. Lütfen diyorum, lütfen efendim" (GP, s.278).*
- *Yine Seval: <— Aaa **rica ederim**, hiç hisleriyle olur mu> (YTB, s.490)?*

İyi dilek

Afiyet olsun: Yemek yiyen kişilere söylenen, kişilerin sağlıklı olması, yediklerinden afiyet bulmaları dileğiyle söylenebilecek bir söz.

- *Beyler afiyet olsun* (KS2, s.130)!

Ağzını hayra aç: Oluşabilecek kötü ihtimaller konuşulurken olumlu konuşulması gerektiğini düşünen kişinin, söyleyebileceği söz.

- *Yanlışın var ben öleli çok oldu. Ağzını hayra aç. O nasıl lâf* (SA, s.78)?

Akşamlar hayrolsun: Genellikle akşam vakitlerinde, karşıdaki kişinin akşamının iyi geçmesi dileğiyle söylenebilecek söz.

- *Akşamlar hayrolsun! Evvelce konuştuğumuzu hiç zannetmiyorum* (SA s.27).
- *Akşamlar hayır olsun! Evvelce konuştuğumuzu hiç zannetmiyorum* (SA s.206).

Allah artırsın: Herhangi bir konu hakkında, Tanrı'nın daha fazlasını vermesi dileğiyle söylenebilecek söz.

- *Allah artırsın başka ne denir? Gelgelelim, İstanbul un kokusu yaklaştıkça millette de bet beniz kalmıyor* (SA, s.10).

Allah bağışlasın: Çocuğu olan birine Tanrı'nın onu koruması, sağlıklı bir ömür vermesi dileğiyle söylenebilecek söz.

- *Oğlum, dedi ve ilâve etti, fevkalade bir çocuktur.-Allah bağışlasın* (KS1, s.203).

Allaha şükürler olsun: Bulunduğu durumdan memnun olan kişilerin, Tanrı'ya memnuniyetini bildirmek amacıyla söyleyebileceği söz.

- *Ne var? Allaha şükürler olsun, üç beş kuruş kazanıyorum* (SA, s.125).

Allah başımızdan eksik etmesin: Bir kimsenin, hep yanında olmasını istediği kişi için şükranlarını ifade etmek amacıyla söyleyebileceği söz.

- *Dinmek bilmeyen alkışların arasından, mebusların ve dinleyicilerin tasvip ve temenni sesleri, yükselmektedir: "...sağalasın, ömrünle bin yasal." ...vatan sana minnettardır! "...hiç şüphe yok!..."Allah seni başımızdan eksik etmesin"* (GP, s.423)!

Allah/Mevla beterinden saklasın: İçinde olduğu durumdan, daha kötü bir duruma düşmemek için Tanrı'nın koruyuculuğuna inanan kişinin söyleyebileceği söz.

- *Gazetelerin makineleri söküleyazmış, onlar da yükleneyazmış, gideyazmış. Bir acil tedarik ki, Mevlâ beterinden saklasın* (GP, s.231)!

Allah bin bereket versin: Kişinin, işinden elde ettiği kazanç için Tanrı'dan verdiği nimetlerin çoğalmasını dilemek amacıyla söyleyebileceği söz.

- *Bizim iş asıl kışın mıdır? Yahut ki sonbaharda bütün yaz sinek avları. Ufak tefek tamirat. Lakin sanmayın ki şikâyet ediyorum yok Allah bin bereket versin, öyle şey aklımdan bile geçmez* (SA, s.125).
- *Ben buradan şikayetçi değilim. Kimseyle kavga etmedim. Allah bin bereket versin karnımı doyuruyorum. İyi hoş, lâkin bir de işin öteki yanı var* (SA, s.126).

Allah devlete millete zeval vermesin: Tanrı'nın devleti ve milleti oluşabilecek tehlikelerden korunması için söyleyebileceği iyi dilek sözü.

- *İçinden sırsıklam gülüyor: Aman efendim, diyor, ne mi yaparız efendim, diyor; otururuz sütlü bir kakao içeriz, bir ay kurabiyesi, ya da bir dilim üzümlü kek yeriz, Allah devlete millete zeval vermesin diye dualar ederiz* (KS1, s.66).

Allah encamımızı hayretsin: Herhangi bir işin sonucu hakkında kaygı duyan kişinin, iyi bir şekilde sonuçlanması dileğiyle söyleyebileceği iyi dilek sözü.

- *Sonra sigarasını dudakları arasından, eline aldı; ağız ve burun dolusu duman dökerek, bu defa basbayağı kendi kendine dedi ki: "...kefereyi bu sefer de mağlup edemezsek, hiç edemeyiz... Allah encamımızı hayretsin"* (GP, s.201) !..

Allah göstermesin: Herhangi olumsuz bir durumdan söz edilirken Tanrı'dan böyle kötü bir durumla karşılaşmaktan korumasını dilemek amacıyla söylenebilecek söz.

- *Neresinde korkaklık Leon'un? Şimdi polis hepimizi yakalasın iyi mi? Toptan Nubar'ın yanına. Israil'e gidecek yerde deliğe gireyim, yok Allah göstermesin: eğer bahara Telaviv'de olmazsam sırtımdan çatlarım be* (SA, s.127)!
- *Savaş mı? diyor, Allah göstermesin, delilik gibi bir şey* (ZBB, s.224).

Allah için: Bir konuda, bir şey yaparken bunun Tanrı için yapıldığını belirtmek isteyen kişinin söyleyebileceği söz.

- *Yalnız bak Allah için söylemeli vücudu bozulmadı* (KS2, s.40).
- *İkimize bir bakın Allah için söyleyin: Ben Seyit Sabri, şunun şunun ve şunun sahibi, nüfuzu her yerde ve her zaman bıçak gibi keskin, adı sanı Avrupa borsalarında anılır adam mı muvaffak olmuş sayılırım; yoksa o, Fahir Bergamalı, arabasının mas- rafını kaldıramayıp elden çıkaran mı* (KS1, s.191)?

Allah'ın izniyle: Yapılması planlanan bir şeyin, Tanrı dilerse yapılabileceğini ifade etmek isteyen kişinin söyleyebileceği söz.

- *Önümüzdeki yaz, diye hayal kuruyor, **Allah'ın izniyle** şöyle Riviera'ya doğru bir uzanırız* (KS1, s. 141).

Allah muhafaza: Yaşanılacağı düşünülen olumsuz durumlara karşı, Tanrı'ya sığınarak 'Tanrı kötü duruma düşürmesin.' anlamında kullanılan iyi dilek sözü.

- **Allah muhafaza** Mari ne oldu, Mari (SA, s.87)?
- Yoksa **Allah muhafaza** (KS1, s.157) ...
- **Allah muhafaza** sizi kaybedersem" (GP, s.227) ...
- *Asker olduğunu öğrendi öğreneli, geçirdiği bunalımı çok daha önemsiyordu. <...subaylar ne için yaşar, yiğitlik için! Yiğitliğin yarısı erkeklik gücüdür, onu kaybettiler mi, **Allah muhafaza**, çekip kendilerini vururlar. Dürnev anlatırdı, bir tarihte, Ankara'da mı nerde, çok yakışıklı bir Albay> (YTB, s.229) ...*
- *Şu enikonu tıknaz, ensesi traşlı, sadece pantolonu eksik 'mahluk'la, onun ne alakası var; acaba, bu 'tezat' onu tahrik mi ediyor; yoksa, **Allah muhafaza** (GP, s.308) ...*

Allah ömürler versin: Saygı gösterilen bir kişiyi teşekkür etmek için söylenebilecek iyi dilek sözü.

- *Şafak filmin kapısında gözleri aşağı aşağı düşmüş, yoktan bir adam. Ellerini teker teker bütün ceplerine sokuyor, çıkarıyor: - Doacıyız, diyor, İhsan abiy. - Nasılsın Rıdvan? - **Allah ömürler versin** (KS2, s.103).*

Allah rahatlık versin: Uyumaya giden kişiye, Tanrı'nın hoşluk, rahatlık vermesi amacıyla söylenen iyi dilek sözü.

- *Hadi **Allah rahatlık versin** (GP, s.321)!*

Allah razı olsun: Kişinin, kendisine yapılan iyilik karşısında duyduğu gönül borcunu ifade etmek için kullanabileceği iyi dilek ifadesi.

- *Feyzullah efendi önce hiç sesini çıkarmadı, kahvesini içerken de oğlundan çok koltuklara konuşurmuş gibi: <— ...Allah,> dedi. <— Menderes'ten razı olsun: ırz düşmanlarına aman vermeyecek (YTB, s.243)!*
- *Zübeyde Hanım'a dönerek: "...hin-i hacette, Fatma'yı yollayın, ben bitişik adadayım, efendim..." "Allah razı olsun Doktor oğlum! Dert görmesin, ellerin" (GP, s.464)!*

Allah saklamış: Kişinin, olumsuz bir durum oluşabileceği aklına geldiğinde, tanrının böylesi kötü duruma düşürmediği için Tanrı'ya şükran duygusunu ifade etmek için kullandığı iyi dilek sözü.

- *Yanına gelir gelmez, iskemleyi çekip, baş ucuna oturdu: -Geçmiş olsun Üsteğmenim, dedi, büyük geçmiş olsun! Gözlerini iri iri açarak, ekledi: - ...Allah saklamış (YTB, s.164)!*

Allah saklasın: Herhangi olumsuz durumun oluşabileceğini düşünen kişinin, Tanrı'nın bu kötü durumlara düşürmemesi için söyleyebileceği iyi dilek sözü.

- *Freddy Mills: 1929 ve 1936, diyor, Allah saklasın (KS1, s.181)!*
- *Allah saklasın! O nasıl laf (KS1, s.269)?*

Allah selamet versin:

1. Kişinin, karşısındaki kişilere iyilik, sağlık ve mutluluk dilemek için kullandığı esenlik ifadesi.

- *Allah selamet versin, Harbiye'deki hocası Hımbıl Çavuş, sırası düştükçe derdi ki: «Ne kadar cehdetsen murâda olmaz mukadderden ziyade» (YTB, s.383) ...*

2. Bir kişinin, bir yerden gitmek istemesi üzerine bunu yapabileceğini ifade eden iyi dilek sözü.

- **Allah selamet versin**, Binbaşı Kenan mikrofonun başına geçmiş, bizi bekliyor. Malumunuz üzere önce İstiklal Marşı çalındı, arkasından o heyecanlı bir sesle ihtilalin ilk tebliğini okumaya başladı: *Dikkat!... Dikkat* (YTB, s.424) !..

Allah sizleri korusun: Tanrının koruyuculuğuna inanan kişinin, kötü bir durum aklına geldiğinde bu durumun gerçekleşmemesi için kullandığı iyi dilek ifadesi.

- Saat 21.30'da birlik komutanları son emri almak üzere benim odamda buluşacaklar. **Allah sizleri korusun** (YTB, s.404)!

Allah şaşırtmasın: Herhangi bir konuda, bir kere hata yapan kimsenin bir daha toparlanamayacağını düşünen kişinin, Tanrı'ya sığınması sonucunda söyleyebileceği söz.

- Meryem ağzlığına yeni bir cigara ilştiriyor: Budala! diye sövüyormuş: Budala! **Allah insanı**, bir kere **şaşırtmasın**. Kaybolur gider! diyormuş (SA, s.222).

Allahtan ümit kesilmez: En kötü durumlarda bile, kötümserliğe kapılmamak gerektiğini ve Tanrı'nın bir lütfunun bulunabileceğini, ifade etmek isteyen kişinin söyleyebileceği söz.

- "...Sen değil misin, **Allah'tan ümit kesilmez** diyen...bu kadar sabrettin, biraz daha et, bakalım, ne olur" (GP, s.432)?
- Dr. Refik Bey, önce omuzlarını kaldırdı: "**Allah'tan ümit kesilmez Paşam** (GP, s.450).

Allah vere de: Daha aksi bir durumun yaşanmaması için söylenen ve bu ifadeden sonra mutlaka istek cümlesi kullanılan iyi dilek sözü.

- ... asgari, diyor, yirmi dört saat kaybettik. Bu gecikmemizi **Allah vere de** pahalı ödemesek! Mamañih yanımdaki bu şoför bozuntusuyla uçak seyahatine kalkışamazdım. Dolarların pasaportların temini de ayrıca çok vaktimizi yedi (KS2, s.230).
- Yüzbaşım, siz misiniz? Az evvel bacımla görüştük, Kayseri'den aradı. Hiç sormayın artık, orada Allahıma vaziyetler olmuş, İnönü'yü Yeşilhisar'a sokmuyorlar, cihet-i askeriye tedbir almış, asker masker, Paşa neferlerin sırtını sığazlayıp yürüyerek barikatı geçiyor, **Allah vere de** neşir yasağı gelmeseydi, haberi verebilsek (YTB, s.306) ...
- **Allah vere de** rezil olmasak! Bir kere daha tehir mecburiyetinde kalırsak, kimsenin suratına bakamayız (YTB, s.395).
- **Allah vere de** anlaşılmış olsalar, komite'yi ikiye bölüp felce uğratan bu ihtilâftan kurtulsak (YTB, s.449) ...

Allah vermesin: Olması düşünülen olumsuz bir şeyin, gerçekleşmemesini, Tanrı'dan dilemek için söylenebilecek bir söz.

- Kimmiş bu gelen, niye gelmiş, nasıl gelirmiş diye ucundan bir tuttu mu, **Allah vermesin**, bıçaklamaya kadar gider (KS2, s.65).

Allah yardımcımız/yardımcısı olsun: Zorda olan kişilerin, bu zor durumdan kurtulması için Tanrı'dan yardım istemek amacıyla söylenen söz.

- Kendi kendine: **Allah yardımcımız olsun!** diyor (KS2, s.157).
- Aygıtı bırakınca, acele bir cigara yaktı: salıverdiği bol duman pos bıyıklarının içinden öyle iştahla yükseliyor ki, bilmeyen biri, bıyıklarının tutuştuğunu sanır. Hâlâ onlardan habersiz, dudaklarına yapışmış tütünleri tükürerek, söylendi: **Allah yardımcısı olsun** (YTB, s.69)!

Âmin:

1. Kişinin, başkalarının ettiği dualara, katıldığını göstermek amacıyla söyleyebileceği söz.

- *Başkaları ise adsız ve sınırsız bir saç sakal göz kaş kalabalığı halinde dip dalgası uğultularıyla ona doğru yükseliyor: - **Amiiinnn** (KS2, s.130)!*
- *Allah encamımızı hayırlara tebdil etsin! **Âmin** (SA, s.164)!*

2. Kişinin, ettiği duaların kabul olması için söylediği söz.

- *Boyabatlı da sizlere ömür, Halide Hanım! “Gözlerini havaya kaldırdı: “...Cenâb-ı Hak, tahsilatını affeyleye!.. **Âmin**” (GP, s.156)!*

Bereket versin: Herhangi bir durum karşısında, hoşnut olduğunu belirtmek için kullanılan iyi dilek sözü.

- **Bereket versin** Hasan yine vaziyeti kurtardı: -Ne revizyonu? dedi (SA, s.12).
- **Bereket versin** haritası ve cep feneri, Üsteğmen Demir'in üstünde kalmıştı. Öğürmesi yakince, bir ağaç dibine çöküp bulundukları yeri haritada buluyorlar. Anlaşıyor, dereyi izlerlerse dosdoğru Tugay Karargâhına çıkacaklar. Üsteğmen Demir, içinden Tabura gitmeyi yeğliyor (YTB, s.49).
- *İflas etmeme ramak kalmıştı. **Bereket versin**, Sezai'nin akıyla işi kısmen inşaat müteahhitliğine intikal ettirdik de felâketten kurtulduk (KS1, s.109).*
- **Bereket versin** ki, bakır kızılina çalan çatık kaşları, bu maksatla 'münhasıran' bıraktığı gümrak sakalı, ağırlığını artırıyor (GP, s.182).
- **Bereket versin** harp ertesinde bambaşka bir satıhta ve bambaşka şartlar altında teessüs eden beynelmilel münasebetle, biraz da sağdan soldan bizim itişimiz şöyle böyle bir demokrasi düzenine intikalimizi zaruri kıldı (KS2, s.197).

Berhudar ol/olasın: Yaşlı bir kişinin, kendinden küçük bir kişi elini öptüğünde iyi gün görmesi dileğiyle söyleyebileceği söz.

- *Saygılı bir gülümseme ile annesine yaklaştı, öpsün diye uzattığı elini hafifçe tuttu, önce, okşayıp sonra öptü. Zübeyde Hanım, kirpiklerinde bir damla gözyaşı, ona sarılıyor: "...berhudar olasın, Mustafa'm... çakır uğlum...gazan mübarek olsun" (GP, s.431)!*
- *Şişeyi Zübeyde Hanım yerine, hemen arkasındaki Fatma, uzanıp alıyor, açıp, oradakilere kolonya ikram edecek; göreneği bu, Latife ise, Zübeyde Hanım'ın elini öptü...Berhudar olasın Lütfiye Hanım (GP, s.463) !..*

Ceddine rahmet: Kendisine iyilik yapanlara karşı memnuniyetini ifade etmek isteyen kişinin, o kimsenin ve tüm soyunun Tanrı tarafından bağışlanması istenildiğini belirtmek için söylenebilecek söz.

- **Ceddine rahmet,** *Muhsin Hoca gelip de bana, 'Yüzbaşım, ben bunların ağzını beğenmiyorum, Albayı bu sevdadan vazgeçirmekten, vazgeçmezse işini bitirmekten bahsediyorlar' deyince, durumun vehametini kavradım (YTB, s.94).*
- *Yüzbaşı Cevdet, donmuş parmak uçlarını sarmısak dişleriyle ısıra ısıra canlandırmaya çalışırken, diyordu ki: ...ceddine rahmet, bizim Albay bap adam. Geçende ne dese beğenirsin, Taarruz icab etti mi, Amerikalılara düz arazi veriliyor' dedi, 'bize nerede çetin, tahkimatı rabıtalı dağ tepe varsa, orası. Onlar muharebenin safasını sürüyorlar, biz cefasını çekiyoruz. Bugün bize kök söktüren tahkimatı hele bir düşün kurban, Cello haksız mı» (YTB. s.198)?*

Eline/ ellerine sağlık: Herhangi bir işi, başarılı bir şekilde yapan kişiyi, yüceltmek isteyen kişinin söyleyebileceği söz.

- *Mehmed-Ali kadehini kaldırdı. Türkçe: - **Ellerine sağlık!** dedi. Marie- Te:-... ölüsünü gördüm, diye devam etti, yüzünde bir aptal ifadesi belirmişti. Bütün bu olup bitenleri anlamamışa benziyordu (ZBB, s.101).*

- *Anlaşılan bizim deli damarına bastı, o da bir güzel dersini verdi. **Eline sağlık** (KS2, s. 210)!*

Ellerin dert görmesin: Bir kişinin, elleriyle yaptığı bir işe karşı teşekkür etmek ve ellerinin dert, sıkıntı çekmemesi amacıyla söylenebilecek bir söz.

- *Zübeyde Hanım'a dönerek: "...hin-i hacette, Fatma'yı yollayın, ben bitişik adadayım, efendim..." "Allah razı olsun Doktor oğlum! **Dert görmesin, ellerin**" (GP, s.464)!*

Eyvallah: Teşekkür ederim anlamında söylenebilecek söz.

- ***Eyvallah** ağabiy (SA, s.37).*
- *Herkes ona itaat eder ben de ona **eyvallah** derim, değil mi ya? İtalyanları Almanlardan daha çok sevdiğim hikâyesi tıraş (SA, s.58).*

Geçmiş olsun: Hasta olan, kaza geçiren birinin bu durumdan kurtulması, şifa bulması için söylenebilecek bir söz.

- ***Geçmiş olsun!** Buyurun içerde konuşalım (KS2, s.16).*
- *Paşa, kısa bir süre 'Reis Paşa'yı dinlemişti; sonra tekrar ve ciddi bir sesle dedi ki: "...demek, keyifsiz! **Geçmiş olsun** (GP, s.145)!*
- *Ümid! Ah benim cici kardeşim... Nasılsın iyisin ya? Büyük **geçmiş olsun!** Yaa, yaaa (KS1, s.163)!*
- *Yanına gelir gelmez, iskemleyi çekip, baş ucuna oturdu: -**Geçmiş olsun** Üsteğmenim, dedi, büyük **geçmiş olsun!** Gözlerini iri iri açarak, ekledi: - ...Allah saklamış (YTB, s.164)!*
- *Miralay Kazım Bey, önce Reis Paşa'ya sağlık diledi: **Geçmiş olsun** Pasa hazretleri... Bizi hayli korkuttunuz. Sizi Allah korudu (GP, s.212)!*
- *Kim olduğunu kesinlikle ele veren duygulu bir sesle: —**Geçmiş olsun!** dedi. Mutlaka söylerim, Aysel çok sevinecek (YTB, s.392)!*

Gözün aydın: Herhangi bir kişinin, heyecanla beklediği bir olayın gerçekleşmesi durumunda o kişiyi kutlamak için söylenebilecek bir söz.

- *Si-Ya-U, Vala'yı altüst edecek, bir müjde verecekti; nereden duyduysa duymuş, gülerek güldü mü çekik gözleri, iki çizgiye dönüşüyor dedi ki"...hadi **gözün aydın!** Kemal'in süvarisi, İzmir'e girmiş: Yunanlıları denize dökmüşler (GP, s.380).*

Günaydın: Genellikle sabah karşılaştan insanların, birbirlerine gününün güzel geçmesi için söyledikleri esenlik ifadesi.

- *Getir. Kalkınca Süleyman'ı da getir: dedesine **günaydın** desin (KS1, s. 69).*
- ***Günaydın**, dedi, Dede (KS1, s. 70)!*
- *Başka sanatçılar geliyorlar. Bir aktör geliyor. Önüne geleni kucaklıyor: **Günaydın**, diyor, ekselâns (KS1, s. 77)!*
- *Süleyman, dedi, **Günaydın** yok mu (KS2, s.194)?*
- ***Günaydın** Demir, rahat uyuyabildiniz mi, şu motor patpatları (YTB, s.448) ...*
- *Deliksiz uyumuşum. **Günaydın** (YTB, s.448).*
- *Misafirlikte kimseye rahatsızlık vermeyi sevmez: elini yüzünü sessizce yıkayıp, 'acele' traşını olarak, merdivenlerden 'ruh gibi' aşağıya indi ki, hayret: bahçe üstü yemek odasında Suat, sofrayı kurmuş, çayı demlemiş, gülümseyerek bekliyor: **Günaydın** Demir (YTB, s.521)!*

Hamdolsun: Kişinin, durumundan hoşnut olması sonucunda Tanrı'ya şükranlarını belirtmek için söyleyebileceği söz.

- *Albay, döner dönmez, bütün subay, astsubay ve erleri toplayarak emir veriyor:*
-...Tugayımız hamdolsun kurtulmuştur (YTB, s.93).

Hayırlı akşamlar: İnsanların, akşam saatlerinde karşılaştıklarında, birbirlerine akşamının güzel geçmesi dileğiyle söyleyebilecekleri söz.

- *Sonra yaşanıp duran bir sonbahar akşamını ansızın kayıp ve soluk soluğa bir kış akşamına çeviren beklenmedik bir rüzgâr ıslığı. **Hayırlı akşamlar** İbrahim (KS1, s. 74)!*
- **Hayırlı akşamlar**, Mehmed-Ali (ZBB, s.224)!

Hayırlısıyla: Herhangi bir durumda; güzeli, iyiyi ve hayırlı olanı dilemek için söylenebilecek söz.

- *Hasan, diyorum, yarın yüklüyoruz, **hayırlısıyla** (SA, s.159).*
- *Üsteğmen Demir nerede, buradaki vazifesini **hayırlısıyla** bitirin sağ salım sılaya dönmeyi iple çeken Üsteğmen Demir nerede (YTB, s.117)?*
- *Cıgarasını dişlerinin arasında tutup, dumanını yiye yiye gülümsüyor: <...bana göre> diyordu <...dereyi görmeden paçalarını sıvıyorlar. Hele **hayırlısıyla** şu sivil cuntayı bir alaşağı edelim, sonrasını> (YTB, s.407) ...*

İnşallah: Olması istenen herhangi bir şeyin, Tanrı dilerse gerçekleşeceğine inanan kişinin söyleyeceği söz.

- *Çatlasınlar **inşallah** çatır çatır (SA, s.82)!!...*
- *Gece de: "Sen git," dedi "Ben sofraya bakarım". Biz de gittik. O da beraber olsaydı yahut sen de gelseydin, işler daha tıkırında giderdi, meselâ, ama olmadı, hele conı ile daha da kaynatırdık. Başka sefer **inşallah** ağabey, ha? Pilavdan dönenin kaşığı kırılın (SA, s.152).*
- **İnşallah** geceyi sakın ve rahat geçirmişlerdir (GP, s.325).
- *Latife, el öpmeye yönelirken, "...öyle demeyin canım, burada, **inşallah** âfiyet bulacaksınız..." dedi; sonra Doktora döndü: "...öyle değil mi Asım Bey?.." Salih Bey'le muhaveresini keserek, Asım Bey son derece saygılı, onu doğruluyor: ". Bendeniz de onu arz ediyordum, hanımefendi" (GP, s.463)!!..*
- *Latife, ayağa kalkmıştı: "...vaziyeti Paşa'ya, aksettirmediniz **inşallah**! Ne Münasebet! Mektuplarımda arz etmiştim: Fethi Bey hariç, herkes bu işin*

olmasını arzu ediyor... Fevzi Paşa... İsmet Paşa... Bittabi, bendeniz en baştayım" (GP, s.466) ...

- Onları görür görmez, dalgın yüzü menekşe rengi bir gülümsemeyle aydınlanıyor, («—...ah, ne iyi ettiniz geldiniz, yalnız yalnız öyle sıkılıyordum ki, yağmur da indirmez mi, hele dolu camları kıracak, çok ıslanmadınız **inşallah**, çay içersiniz değil mi, sıcak sıcak?»), yalnız yaşayanların lâf çabukluğuyla onları deniz üstündeki oturma odasına alıp elektrikli semaverle çay hazırlıyor, demli, tavşankanı, buruk bir çay (YTB, s.485).

İyi geceler: Geceleri yatmadan önce kişilerin birbirine söylediği, “Geceniz güzel geçsin.” anlamında söylenebilecek söz.

- Elini kuvvetle sıkıp gözlerini arayarak: **-İyi geceler**, dedi. Yakışıklılık suç sayılmaz Yüzbaşım. Sonra bir buyruk: — ...yine görüşeceğiz (YTB, s.199).
- Ve sonra bize, birdenbire, öyle geldi ki ölüm Allah'ın emri bir daha İstanbul'a dönemeyeceğiz. Bu gibi zanlar adamı heyecanlandırır. Hele bizim gibi adamları. Bekçiye teşekkür ettik: - Sağol! dedik. Sağol Georges! **iyi geceler** (ZBB, s.201)!
- Güldü. Tebessümü gecenin içinde iyi bir şeydi. **-İyi geceler** dedi (ZBB, s.201).

Gazan mübarek olsun: Yeni başlanan bir işten, başarıyla çıkılması için söylenebilecek bir temenni sözü.

- Saygılı bir gülümseme ile annesine yaklaştı, öpsün diye uzattığı elini hafifçe tuttu, önce, okşayıp sonra öptü. Zübeyde Hanım, kirpiklerinde bir damla gözyaşı, ona sarılıyor: "...berhudar olasın, Mustafa'm... çakır uğlum...**gazan mübarek olsun**" (GP, s.431)!

Mübarek olsun: Hayırlı olsun anlamında söylenebilecek kutlama sözü.

- Dudakları uzadı. **Mübarek olsun**, dedi (KS2, s.41).

Ne mutlu: Herhangi bir kimsenin, mutluluğuna sevindiğini belirtmek isteyen kişinin söyleyebileceği söz.

- *İşten güçten ne Ümid'in evine uğrayabildi, (Tüh, balıklar bir ölmüşse!..) ne Kuledibi'ne. Bazı günler, ağzına tek lokma koymadığının ışıklar yanınca farkına varabilirse, **ne mutlu** ona (YTB, s.360).*

Sabah-ı şerifleriniz hayrolsun/sabahlar hayrolsun: Sabah karşılaştan insanların, birbirlerine güzel, olumlu ve faydalı olmasını dilemek için söyleyebilecekleri bir söz.

- **Sabahlar hayrolsun**, dedi, küçük paşa (KS2, s.57) ...
- ... **sabah şerifleriniz hayırlar olsun**, yolcular! Gönen otobüsü haftada iki gün kalkar, biri mübarek cuma günü, biri salı günü. Bursa otobüsü (KS1, s. 137) ...
- ... benim iki gözüm kardaşım, benim! diyordu. **Sabah şeriflerin hayırlar olsun!** Ben Balıkesir mebusu Recai (KS1, s. 137).

Şerefe/ şerefine: İçki içerken karşısındakini verdiği değeri belirtmek için kadeh kaldırarak söylenen söz.

- Saat bir, diyorum, saat birin **şerefine** saat birin şerefine içiyoruz (SA, s.78).
- Saat bir, diyorum, saat birin şerefine Saat birin **şerefine** içiyoruz (SA, s.78).
- Land'ın **şerefine!** diyor ve: Bizim geminin **şerefine** (SA, s.231)!
- Bütün gemilerin **şerefine!** diyorum. İçiyoruz (SA, s.232).
- Viking Land'ın **şerefine**, Hasan (SA, s.234)!
- Yaşa be dedim, İstanbul'un **şerefine** işte böyle ağabey, uzatmayalım, İstanbul'a şeref verdik (SA, s.234).
- Barda kadehleri tokuşturduk. -Dünya, dedi, gittikçe karışıyor. Herkes Allah'ı unuttu. **Şerefe! -Şerefe!** dedik (ZBB, s.200).
- Hanımlar efendiler!.. Kadehimi şimdi tebşir edeceğim hayırlı bir haberin **şerefine** kaldırıyorum!.." Kısa bir an sustu, heyecanlı olduğu, açıkça görülüyordu; arkasından: "...yakın bir zamanda, evleniyorum" (GP, s.468) !..

- *Ahmet Bey Agayef, neşeyle kadehi kaldırdı: "...o halde Paşam, Latife Hanımefendi'nin şerefine* (GP, s.468).

Karşılama

Buyurun/Buyurunuz/Buyurmaz mısınız/Buyursunlar: Bir yere davet ederken kullanılan, bir nezaket sözü.

- *Geçmiş olsun! **Buyurun** içerde konuşalım* (KS2, s.16).
- *Allah Allah! Alo, ben komiser Orhan, cinayet masası'ndan, **buyurun!** Ha, tuh Allah kehretsin, sen miydin be Zeki* (KS2, s.27)?
- ***Buyrun** efendim, benim* (KS2, s.48).
- *Pijamasının üstüne eğreti bir palto almıştı. Onun kim olduğunu öğrenir öğrenmez: -Hoş geldiniz kardeşim, diye aydınlandı, hoş geldiniz kardeşim! Ben, Süreyya Elbette elbette! Mustafa! **Buyurun** şöyle içeriye, oda dağınık ama kusura bakmayın artık* (ZBB, s.64)!
- ***Buyurun** içeriye* (SA, s.69)!
- ***Buyurun** efendim, kimi aradınız* (KS2, s.100)?
- *... haksız mıyım doktor bey siz söyleyin: kadını kadın yapan saçlarıdır: avuçlarınıza ışıklı ışıklı saç demetlerinin şöyle dökülüp taşıdığını bir düşünün doktor bey, gözlerini bir lahza kapayıp bir tasavvur **buyurun*** (KS1, s. 116)!
- *Gözlerini kaçıra kaçıra davrandı: -Hoş geldiniz, dedi. **Buyurmaz mısınız*** (KS2, s.123)?
- *Alooo! ...**Buyurun!** Evet efendim, Asım bey'in evi, ben Suzan* (KS2, s.175)!
- *Hüsnü Faik Bey'i mutlaka görmeliyim, dedi. Mühim bir şey için. Selma: **Buyurun!** diyerek onu salona aldı* (KS2, s.199).
- ***Buyurun** Madam Dürnev, bir kafe viyenuaz içersiniz* (KS2, s.214)?
- *Bu arada Reis Paşa, Halide'yi iskemleye buyur edecekti: "...**buyurun**, şöyle oturun"* (GP, s.245)!
- *Muzaffer Bey, elinde telefon, kollarını iki yanına açtı: "...halimizi görüyorsunuz..." dedi, sonra ahizeye döndü: "...**buyurun** efendim, ben yaver Muzaffer"* (GP, s.334) ...

- *Muzaffer Bey ahizeyi kulağına götürüyor: "...buyurunuz efendim, Başkumandanlık Karargâhı, bendeniz Yaver Muzaffer... Ooo, siz miydiniz Ruşen Bey, nasılsınız (GP, s.348)?*
- *Gazi'nin bu 'misafirleri' beklediği belli, yüzünde geniş bir tebessüm, elinde yanmamış sigara, ayağa kalktı. "...buyursunlar, efendim...buyursunlar" (GP, s.351) !..*
- ***Buyurun** beyler, oturun... İzmir'e safa geldiniz... Haberler sizde: İstanbul ne haldedir? Muzaffer olduğumuza hâlâ inanmıyorlar mı?.." O esnada içeriye giren Muzaffer Bey'e dönerek, aynı güleç çehreyle diyor ki: "...çocuk, bak beri! Beylere kahve söyleyesiniz" (GP, s.352) !..*
- *Hazretleri!.. Mamañih, davetime icabetinizi, yangın Felaketine medyunum galiba..." Arkasından, önüne geldikleri balkon kapısını işaret ederek, ekleyecektir: "...balkona **buyurmaz mıydınız?** Yangını görebiliriz (GP, s.362).*
- *Sıkıyönetim Karargâhı değil mi? — Evet, **buyurun!** —...şey, etraftan tanklar geçiyor, bir fevkaladelik mi var (YTB, s.418)?*
- ***Buyur** şuracığa utur... Dr. Asım Bey'le ciddi şeyler konuşan Salih Bey, dönüp yanlışı düzeltecektir: "... Lütfiye değil, Latife, efendim." Zübeyde Hanım, Seryaver Salih Bey'in dediğini duymamış gibi davrandı; aynı yumuşak fakat mesafeli edayla ne zammet edersin, böyle (GP, s.463)?*

Es-selâm-ün aleyküm: Müslümanların, karşılaştıklarında kullandıkları selamlaşma ifadesi.

- *Kapı açıldı kapandı, dönüp baktılar çember sakalı seyrek, Türkistan başlıklı bir ihtiyar. Elini göğsüne bastırıp onları selamladı: <— **es-selâm-ün aleyküm**> (YTB, s.241)!*

Hoş bulduk: Bir yere görüşmeye, konuşmaya gelen kişinin hoş geldiniz sözüne karşı rahatlık, güzellik bulunduğunu belirtmek amacıyla söylenen söz.

- ***Hoş bulduk Paşam** (GP, s.62).*

Hoş geldin/Hoş geldiniz/Hoş gelmişsin: Bir yere görüşmeye, konuşmaya gelen kişiye rahatlık, güzellik getirdiğini belirtmek amacıyla söylenen bir karşılama sözü.

- *Pijamasının üstüne eğreti bir palto almıştı. Onun kim olduğunu öğrenir öğrenmez: -**Hoş geldiniz** kardeşim, diye aydınlandı, **hoş geldiniz** kardeşim! Ben, Süreyya Elbette elbette! Mustafa! Buyurun şöyle içeriye, oda dağınık ama kusura bakmayın artık (ZBB, s.64)!*
- **Hoş geldin** İsmet, tebrik ederim (GP, s.62).
- *Gözlerini kaçıra kaçıra davrandı: -**Hoş geldiniz**, dedi. Buyurmaz mısınız (KS2, s.123)?*
- **Hoş geldiniz** hanfendi" (GP, s.163) !..
- **Hoş geldin** Bekir. Bu saate kadar nerelerde dolaştın bu rüzgârda ha (KS1, s.237)?
- *Cepheye **hoş geldiniz**, hanımefendi. Ben Yüzbaşı Tevfik, İsmet Paşanın yaveriyim. Vazifem, sizi Karargâha götürmektir, efendim" (GP, s.242) ...*
- *Binbaşığı belli belirsiz bir baş işaretiyle gönderip, o tarafa ilerliyor. "...**hoş geldiniz!** Artık benim ordumda bir nefersin! Birinci Şube'de çalışacaksın" (GP, s.243) !..*
- *Aynı anda Nevzat'ın sesi duyuluyor: Sen misin ağbiy? **Hoş geldin!** Işığı yakıver bir zahmet (ZBB, s.288)!*
- *Zizi Binbaşı Genelkurmay'da görevli, telefonda onun sesini alır almaz, her zamanki gırgırına başlıyor: <—**Hoş geldin**, yakışıklı Yüzbaşı> (YTB, s.315)!*
- **Hoş gelmişsin**, tohtur bey" (GP, s.325) !..
- *İzmir'e **hoş geldiniz!** İnebilirsiniz Mösyö (GP, s.342) !..*
- *Paşa'ya doğru gelirken: ...evinize **hoş geldiniz** Paşam!" diyor, "...sizi sağ ve salim, burada, görmek...Allah'ın ne büyük bir lütfudur" (GP, s.430).*
- *...**hoşgeldiniz** Demir, gerçekten darılacaktım (YTB, s.437).*

Hoş geldin safa geldin/Hoş gelip safa gelmişler: Görüşmeye, konuşmaya gelen kişiye rahatlık, esenlik getirdiğini belirtmek isteyen kişinin söyleyebileceği söz.

- Hasan. **Hoş geldin safa geldin** (SA, s.88).
- Muzaffer Bey ahizeyi kulağına götürüyor: "...buyurunuz efendim, Başkumandanlık Karargâhı, bendeniz Yaver Muzaffer... Ooo, siz miydiniz Ruşen Bey, nasılsınız? Evet!..evet!..evet!..Tamam efendim, emriniz olur; **hoş gelip safa gelmişler**, bekliyoruz (GP, s.348) ...

Memnun oldum: Yeni tanışan insanların, birbiriyle tanıştıkları için mutlu olduklarını ifade eden söz.

- **Memnun oldum**, dedi, efendim (KS1, s.96).
- Öyle mi, dedi. **Memnun oldum** (KS2, s.105).
- Sonra, odalarına çıkmadan önce, Mehmed Ali: -.... sizinle, diyor, konuştuğuma **memnun oldum** (ZBB, s.135).
- Mehmed-Ali bir zaman: -Ben de **memnun oldum** diye düşünüyor, hem de çok (ZBB, s.135)!
- Çok **memnun oldum**, dedi. Tekrar görüşeceğiz değil mi (KS2, s. 222)?

Merhaba: Gün içerisinde insanların, karşılaştıklarında birbirlerine söylediği selamlaşma sözü.

- İbrahim öbür sesiyle: **Merhaba**, diyor, Dürnev Hanım! Kadın şimdilik susuyor ve yanındakini dinliyor (KS1, s. 35).
- **Merhaba** arkadaş (SA, s.36)!
- **Merhaba** ağabey! Ayna, tarak, balena (SA, s.36)!
- **Merhaba** Selma Hanım (KS2, s.37).
- Önce, dedi, **merhaba** derler (KS2, s.40).
- Olmazsa, aç telefonu Garson Yılmazelinin altında, sabaha kadar; oğlum Yılmaz sen misin ben Nâzım, Kılçık Nâzım, **merhaba** gözüm (KS1, s. 44)!
- **Merhaba** Yakub! Daha erken değil mi (SA, s.47)?
- İrfan sen misin? Ha, **merhaba** evladım (KS1, s.57).

- Hasan: **Merhaba**, dedi, şişmanlamışsın. Şişmanlamış da laf mı? Her tarafı yağ (SA, s.90).
- **Merhaba**, dedim, burası amma sıcak. Tabii sıcak (SA, s.139).
- Beni gördü. Bir kulağını gözünün üstüne düşürerek külhanbeyce selam verdi. "**Merhaba!**" dedim. Sonra biz iki it, ayrı ayrı kendi yollarımıza gittik (SA, s.140).
- **Merhaba** Hasan! Ulan ne o be, öldün mü? Kaldır şu şapkayı (SA, s.159).
- Şaşılacak derecede uzun ve kıvrıkcık kirpiklerini devirerek: -**Merhaba** dedi. Ne milletsiniz, siz (ZBB, s.160)?
- **Merhaba** Hilde! Merhaba diyecek ve rüzgâr saçlarını tuz buz edecek (ZBB, s.173).
- Nihayet tam: -Hilde! diyecekken kapıdan o mükemmel Fransızcası ile Doktor Herbaute sôkün ediyor: -Aziz, dostum, diyor, **merhaba!** Nasılsınız? Sonra herkesi selamlıyor: -Bonsoir tout le monde (ZBB, s.177)!
- Bu müzik güzel, diyor ve mısrayı tekrarlıyor: *Quand je me souviens!* Sonra esrarengiz bir tavırla kadehini kaldırıyor ve usulca: **merhaba** diyor (SA, s.195).
- Yarı ayağa kalkıp: **Merhaba**, dedi. Bir çeyrek geciktin (KS1, s.217).
- **Merhaba!** dedim, ayıp olmazsa ne münasebetle bir saat geciktiğini sorabilir miyim (SA, s.228)?
- **Merhaba**, diyecek, Sevilla! Kız, bembeyaz dişleriyle gülecek: -**Merhaba!** diyecek (ZBB, s.251).
- Barmen kadın, Ümid'i görünce, gülümsedi; ona hiç yakışmayan bir genç kız sesiyle: <—...oo, dedi, **merhaba.**> <— Merhaba Fetânet! Bize, her zamanki gibi> (YTB, s.274).
- Barmen kadın, Ümid'i görünce, gülümsedi; ona hiç yakışmayan bir genç kız sesiyle: <—...oo, dedi, merhaba.> <— **Merhaba** Fetânet! Bize, her zamanki gibi> (YTB, s.274).
- **Merhaba**, diyoruz, Hilde! Yüzümüze bile bakmadan: -**Merhaba!** diyor (ZBB, s.291).
- Şoför yerinden fırlayıp, arka kapıyı açtı; gelen Doktor Adnan bey'dir; onu Bekir Çavuş karşılıyor: "...**merhaba** Çavuş! Varda'nım nasıllar (GP, s.325)?

- *İstanbul Komitesi, Yüzbaşı Demir'in onunla 'teması'nı sakıncalı görüyor, bunlar olağanüstü günler, 'Barones'in ne olacağı belirsiz, uzak durulmalı, Uzak duruluyor. Zaman zaman, olmadık yerlerden, olmadık telefonlarda buluşuyorlar: — Merhaba Demir, sesini duymak istedim. —Sağ ol, nasılsın? —...sorma, uykusuzum: gece talebelerle beraberdik, CHP gençlik kolundan çocuklar, yattığımda iki miydi neydi, ya sen? —Biz, malum (YTB, s.350).*

Müşerref oldum: Kişinin yeni tanıştığı, karşılaştığı birine tanıştığına memnun olduğunu ifade eden söz.

- *'Reis Paşa'yı andıran, bir miralay! "...Miralay Arif Bey! ...Yoksa tanır mıydınız? "...**Müşerref oldum** Miralayım (GP, s.245)!*
- *Mustafa Kemal Paşa, keyifle döndü, önce onları tanıştırdı:"...ya öyle mi, demek hazır? Alâ!.. Halide Onbaşı bu zarif hanımefendi, Latife Muammer Hanım: ev sahibemiz!..""...**müşerref oldum efendim**" (GP, s.369)!*

Safa geldiniz: Görüşmeye, konuşmaya gelen kişiye rahatlık, sevinç getirdiğini belirten karşılama sözü.

- *'Reis Paşa'nın üstü açık otomobili, bir kenara çekilmiş duruyor; kapıda, yaver Muzaffer Bey, karargâh nöbetçisi yüzbaşı ile konuşmaktadır; onu beklemekte imiş, görür görmez gülümsedi; saygılı, insanı ferahlatan bir gülümsemeydi bu; arkasından: "...**safa geldiniz!**" diyor, Paşa biraz evvel sizi sordu" (GP, s.245)*
- ...
- *Gülümsemesi solgun: "...**safa geldiniz, hanımefendi**" (GP, s.245)!*
- *Buyurun beyler, oturun... İzmir'e **safa geldiniz**... Haberler sizde: İstanbul ne haldedir? Muzaffer olduğumuza hâlâ inanmıyorlar mı?.." O esnada içeriye giren Muzaffer Bey'e dönerek, aynı güleç çehreyle diyor ki: "...çocuk, bak beri! Beylere kahve söyleyesiniz" (GP, s.352) !..*
- *New York Times muhabiri..." Rusûhi Bey, kibar ve nazik gülümsüyordu:"...**safa geldiniz, efendim**... Reuter Ajansı'ndan Edwinn J. Hanson ile Daily Mail'den Ward Prays, takaddüm ettiler... Yalnız olmayacaksınız!.." Edwin Jay adını işitince, iki gazeteci, hayret ve biraz da öfkeyle bakıyorlar; ikisinin*

dudaklarından, aynı anda, aynı kelimeler dökülüyor: "...Edd.Jay mı?... Ah, işte bu olamaz!.. Vay alçak vay" (GP, s.365) !..

Selam/Selamlar: İnsanların, birbiriyle karşılaştıklarında kullandıkları selamlaşma, esenleme sözü.

- *Kastamonu'dan **selâmlar**" (GP, s.179)!!!*
- *Yüzbaşı Demir, Postahane'nin merdivenlerinde buluştuklarından beri içini oyan yabancılığın nedenini, buldu çıkardı: Ümid'in taşıdığı çelişkiden doğuyor bu, aylarca mektuplarıyla içli dışlı olan biri kendisine rastlayınca şaşırıyor; sı kolay, yazarken ne derece ciddi, oturaklı, hatta bilimselsel, yaşarken o derece hafif, dalgacı, işin alayında bir kadın; Yüzbaşı Demir onun 'toplumsal' gerekçelerini, siyasal yorumlarını uzun uzun okuduktan sonra, böyle Babiâli argosuyla şakalar yapan 'hafif külhanbeyi bir kadın beklemiyormuş demek; yadırgaması bundan; 'modern döşenmiş bu çatı katının soğuk konforu da tuzu biberi; yalnız o mu canım, yazın bir ay boyu burada yaşamış Gianna'nın kalıntılarına ne demeli: ciao diye bir **selam** söz gelişi pantolonla sokağa çıkmak, bardaki Campari şişeleri, kitaplıkta kimsenin bilmediği o yazarlar, Gramsci, Pavese, Calvino, plakların arasında eski İtalyan bestecileri, Pergolesi, Boccherini, Albinoni vb (YTB, s.314) ...*
- *Bir ara uçuşan ufak kâğıt parçaları gözüme ilişti, kargacık burgacık yazılmış, zımbalı cep defterlerinden koparıldığı belli sayfalar. Merak bu ya, birisini yakalayıp baktım ne yazıyor: 'Saat 02.30 Bizi askeri kamyonlarla Topkapı tarafına götürdüler. Dört bin kadarız **Selam**'. Bir başkasına el attım: 'Ölen arkadaşlarımızın intikamını alın'. Çocuklar, arkaları aransın diye yazıp atmış bu pusulaları (YTB, s.374) ...*

Kesinlik

Alimallah: Söylenilen bir sözün, doğruluğunu kanıtlamak amacıyla, en doğrusunu Tanrı'nın bileceğini belirtmek isteyen kişinin söyleyebileceği söz.

- *Boynuzların kapıya sığmaz **alimallah** (KS2, s.59) ...*

Allah seni inandırırın: Bir kişiye, bir olayı inandırmak ve bu konuda doğru söylediğini ifade etmek için kullanılan söz.

- *Lakin, **Allah inandırırın**, yine işi pek kavrayamadım (SA, s.92).*
- *Kurmay değiliz, amenna olacağımız da yok, tamam; lakin düşmanla böyle canciğer kuzu sarması iken, şifresiz çekilme emri vermek ne demek, biliriz. Bir vakit orada dikilip muhavereleri dinledim, **Allah seni inandırırın**, 'Baba' Saffet yok mu, Binbaşı, fena bozuldu efendi (YTB, s.77) ...*

Allah var: Kişinin, herhangi bir konuşma esnasında, ‘doğrusunu söylemek gerekirse’ anlamında kullanabileceği söz.

- *Bir akşam Çiftehavuzlar’daki yazlık köşkün bahçesinde Seyid Sabri sakallarını okşayarak, en kılçıklı tavrıyla: - ...eğer, dedi, Mordohay olmasaydı biz bu işi bu derece büyütemezdik. **Allah var** (KS1, s.51).*
- *Ama **Allah var**, işin buraya varmasını ne ben istedim ne de Sabri! Yemin billah ediyor, yahu; koskoca herif ağlıyor (KS1, s.219).*
- *...babalarının hayrına gelmiyorlar tabii, bir orta şark paktı teklif ediliyor, şimdi **Allah var**, ben evvela Rusya’ya karşı yeni bir ittifak zannettim, bilahare anladım ki (YTB, s.245) ...*

Allah canımı alsın: Kişinin karşısındaki kişiye, söylediklerinin doğruluğuna inandırmak için ‘doğruyu söylemiyorsam Tanrı beni öldürsün’ anlamında söyleyebileceği söz.

- *Neden ben rahat yaşamayayım sanki? Her kes keyfine bakıyor, ben bakamıyorum ama keyfime **Allah canımı alsın** bakamıyorum, aklım fikrim hep bu işte (SA, s.130).*

Amenna: Söylenen bir şeyi kabul etmek, onaylamak amacıyla kullanılan bir söz.

- *Şimdi oturup sana İstanbul’u anlatacak değilim. Sen bu şehri elbet bilirsin ağabey. **Amenna** güzeldir, büyüktür, namlıdır (SA, s.11).*

- *Kurmay değiliz, **amenna** olacağımız da yok, tamam; lakin düşmanla böyle canciğer kuzu sarması iken, şifresiz çekilme emri vermek ne demek, biliriz. Bir vakit orada dikilip muhavereleri dinledim, Allah seni inandırсын, 'Baba' Saffet yok mu, Binbaşı, fena bozuldu efendi* (YTB, s.77) ...
- **Amenna** kabahat bizim (SA, s.94).
- *Başka bir şey demedi. Diyemedi. **Amennâ** orospu* (KS1, s.170)!
- *Yarbay Baba Saffet kucağında keyifli keyifli ron ron eden Boncuk'u okşamasına ara vermeden, konuştu: <— ...anlaşılmayacak bir husus yok Yüzbaşı, her şey ayan beyan ortada: müteyakkız bir bi taraflıktan muhataralı bir tarafgirliğe sürükleniyoruz, diyeceksin ki bunu istemedik mi, **amenna**, istedik, lakin bu Amerikalılara elimizi bir verdik mi, kolumuza sahip çıkmalarından korkarım>* (YTB, s.245).

Anam avradım olsun ki: Kişinin, karşısındaki kişiyi tehdit ederken bu konuda ne kadar ciddi olduğunu göstermek için söyleyebileceği söz.

- **Anam avradım olsun** bela (KS2, s.25)!
- *Hatta geçen gün Bekir dedi ki, ben dedi bu kızı yoluna koymazsam **anam avradım olsun**. Dedi vallaha! İki gözlerim aksın ki dedi. Dışarda yağmur başlamıştı. Arabanın camlarını dövüyordu. Kılçık, şoför Haygaz'ın yanı başında, öne oturmuştu* (KS1, s.250).

Gidiş o gidiş: Sözü edilen kişinin, bir daha dönmediğini belirtmek için söylenebilecek söz.

- *Andoniça bütün bu yaptıklarına kılını bile kıpırdatmadan dik dik baktı, sonra öbür kadını alıp çıktı gitti. **Gidiş o gidiş!** O gün bugün Asım Taga purolar, çekler ve kâğıt liralara, İngiliz kumaşları ve İtalyan kravatları cennetinde sipsivri ve yapıyınız yaşıyor* (KS1, s.139).
- *İyice memnun, yüreği yağ bağlamış ekledi: -... sonra beraberce çıktılar. Evet evet, Bekir'le. Hepimiz şaştık kaldık. Bekir koluna girdi senin- kinin aldı götürdü. İşte **gidiş o gidiş*** (KS1, s.249).

Lamı cimi yok: Karşıdaki kişiden bir şey istenirken herhangi bir itiraz kabul etmediğini, ne olursa olsun kendisinden istenilen şeyi yapması gerektiğini belirtmek isteyen kişinin söyleyebileceği söz.

- *Lütfü'ye akordeon çaldırıyorlar **Lamı cimi yok**, ille çalacak* (KS1, s.158).

Ölmek var, dönmek yok: Yapılması amaçlanan bir işin neye mal olursa olsun yapılacağını belirtmek için söylenebilecek söz.

- *"...Allahuekber! Allahuekber!.." "lâ ilâhe illallah!..", "...ya şehit ya gazi! ...ya gazi!", "...**Ölmek var, dönmek yok*** (GP, s.213)!

Vallahi/ vallaha/ vallah: Kişinin, söylediklerinin doğru olduğunu kanıtlamak için, Tanrı'yı kendine şahit tutarak söyleyebileceği yemin sözü.

- *Ulan sarışın da orada be! **Vallahi** eğer Hasan istese bu sarışınla işi öyle uydururdu ki! Karı, gecenin yarısında zil çalıyor* (SA, s.13).
- *Kılını bile oynatmaz **vallahi**, içerde ya süslenir ya uyku çeker: tınmaz bile* (KS2, s.25)!
- ***Vallahi** ağbiy, yok musun sen, bir tanesin* (ZBB, s.31)!
- *Bizim kamarotluk çok daha iyi, **vallahi*** (SA, s.34).
- *Seni kâfir seni, aklına hemen neler geliyor! **Vallahi** bilmem, çok sexy imişim, galiba* (KS1, s. 48).
- *Ay ay, dur bak ne diyeceğim: Freddy bana Suzan demiyor, **vallahi**, ilkin hep Suzan dedi, sonradan Suzzy dedi kestirip attı* (KS1, s.48).
- *Deli **vallahi**. Deliyle harara girilir mi? Ama bak böyle musallat olur başımıza* (SA, s.61).
- *Bana bunları bizzat söylemişti, **vallahi**, tek kelime uydurmuyorum* (SA, s.61).
- *Deli **vallahi**. Deliyle harara girilir mi? Ama bak böyle musallat olur başımıza* (SA, s.61).
- *Bana bunları bizzat söylemişti, **vallahi**, tek kelime uydurmuyorum* (SA, s.61).
- *Önce sağlam kazığa! Ha, yoksa kerim, **vallahi** uçuruverirler adamı* (SA, s.82).
- *Durdu, başını iki yanına salladı: **vallahi**, neler öğreniyor insan* (YTB, s.62)?

- Dinlemez bile **vallahi**, bakı bakıverir yüzüne (SA, s.86).
- Ay ömür bir adam bu Hasan **vallahi** ayol bir türlü sırrına eremedim (SA, s.87).
- Bu İstanbul'da senin gibi çay yapan yok **vallahi** (KS2, s.88).
- Aaa, **vallahi** korktum şekerim (SA, s.93).
- Yok Ağabey yok **vallahi** söylendiği için kızmadım (SA, s.94).
- Muhlis iyi çocuk, hoş çocuk, harbi çocuk; vur ensesine ağzından lokmasını al gık demez hem seviyorum bu oğlanı hem acıyorum **vallahi** (SA, s.96).
- Yooo **vallahi** böyle (SA, s.97).
- Parasız ne yapabilirsin be? **Vallahi** adım atamazsın, adım (SA, s.102).
- Şadiye: ...bilmem ki, diyor, sen ne istersen yap, diyor: -Bilmem ki, diyor, **vallahi** (ZBB, s.106)!
- Zaten hemen isyan etmişti:-... karın oldumsa kölen olmadım, çok üstüme varma benim. Evlenmeden çok daha rahattım, **vallahi** (KS1, s.109)!
- Şaşmaz'ın üzerine geliyor ki **vallah** olmaz (KS2, s.128).
- Sen delisin **vallahi**, dedi (SA, s.146).
- Ben otuz senemi başka bir şeye harcasam, en az milyoner olurum **vallahi** (SA, s.153).
- **Vallahi** uçu. Orada olacaktınız da gözünüzle görecektiniz, **vallahi** (SA, s.154)!
- **Vallahi** uçu. Orada olacaktınız da gözünüzle görecektiniz, **vallahi** (SA, s.154)!
- **Vallahi** Ağabey, ben Hasan'ı ne avukata değişirim ne mühendise (SA, s.158).
- Olmadı. Yalnız dudaklarım kımıldadı. Halbuki, **vallahi** ağabey, ona bir şey, mutlaka iyi bir şey söylemek istiyordum (SA, s.161).
- **Vallahi** bilmem, şimdilik fevkalade (KS1, s.164)!
- **Vallahi!** Annemi biliyorsun. Her iş benim üzerimde (KS1, s.164).
- **Vallahi** inanmam, diyor, böyle bir şey olsaydı. Ayten herkesten önce bana söylerdi bunu. Aaa, elbet! Ben Ayten'i bilmez miyim? şekerim!... Kart sesli: Walter Pidgeon, diyor, hayır Greer Garson yok (SA, s.172).
- Hiçbir düzenlemen, bütün çıkmazlarını açmazlarını beklenmedik tesadüflerle halledivermen! Hiçbir şeye yaramaz bu, be! **Vallahi** yaramaz (ZBB, s.176)!
- Sana hayranım **vallahi** ne güzel yaşıyorsun ne ustalıkla kullanıyorsun şu erkek milletini (KS2, s.176)?
- **Vallahi** telefon filan beklemiyorum (SA, s.187).

- *Hatta, bak sana ne diyeceğim, geçen akşam ne yaptı biliyor musun, **vallahi** delilik, telefonda aşk ilân etti, gülmekten patladım, ne şeker çocuk değil mi (SA, s.187)?*
- *Zizi Yüzbaşı çikletini tükürdü: — Seni de götüreceğim, dedi. — Beni de mi? Neden? — ... bana hak vermiyor musun? Yüzbaşı Demir: <— ...daha çok şaşıırıyorum> diyecekti, diyemedi: —...veriyorum ama, dedi, bana sorarsan... Arkadaşı omzuna tosladı: Şakacıktan bir yumruk tosladı: —...sana soran kim, diye kesti attı, aklın başında sayılmaz ki, dün akşam Barones'le beraberdin, ne Barones'tir o, şeytana pabucunu ters giydirir **vallahi**, sende akıl mı koymuştur (YTB, s.211)?*
- *Ya da: - Uyuyorsun be, demek istedi, **vallahi** uyuyorsun (KS1, s.239).*
- *Hatta geçen gün Bekir dedi ki, ben dedi bu kızı yoluna koymazsam anam avradım olsun. Dedi **vallaha!** İki gözlerim aksın ki dedi. Dışarda yağmur başlamıştı. Arabanın camlarını dövüyordu. Kılçık, şoför Haygaz'ın yanı başında, öne oturmuştu (KS1, s.250).*
- *Paris'e gelen herkes böyle dönüş parası dilense memleket batar be! **Vallahi** batar (ZBB, s.256)!*
- *Orada bir iş bulabilir miyim acaba? Öyle pek incesini de aramıyorum. Ne olursa olsun, **vallahi**, yer silmeye razıyım (ZBB, s.257) ...*
- *Erzincan'ın güzel kızları sokaktan geçtiğini gördüler mi, kendilerini camlardan atıyorlarmış! **Vallahi** Barones'in kulağına gitmesin (YTB, s.316) ...*
- ***Vallahi**, kurtuluncaya kadar akla karayı seçtim, yani" (GP, s.336) ...*
- *...**vallahi** Albayım, önce Menderes'in şahıs tahakkümünü önlemek lazım. Şahıs tahakkümü değişim lafın gelişi yarım buçuk liberalliğine, ağzı kalabalık komünizm düşmanlığına bakıp ona demokrat diyorlar ya, aslında yaptığı faşizm, hem osmanlı faşizmi (YTB, s.414).*
- *Bulvar kahvelerinde akşamüstü insanları, Bakanlıklar'dan kıl pranga kızıl çengi sekreterler, yabancı elçiliklerin metropol havasına susamış görevlileri Peşmelba mı alırsınız, Çilek Chantilly mi hayatım, **vallahi** Flamingo'nun profiterol'ünü de çok methediyorlar ama, ben rejim yaptığımdan (YTB, s.469)*
- ...

Valla/vallahi billahi/billah/tallahi: Kişinin, söylediklerinin doğru olduğunu ispatlayabilmek için, Tanrıyı kendine şahit tuttuğunu belirtmek için kullanabileceği yemin sözü.

- *Hem bir kere deliğe düştük mü bize kim bakar be? İş değil bu **valla** değil **billahi** değil* (SA, s.10).
- ***Vallahi de tallahi de** diye utanmadan yemin de ediyor, bana İlyas söyledi da galiba aşçıdan duymuş* (SA, s.12).
- ***Vallahi billâhi**, bizim galiba şehri gördüğümüz bile yok* (SA, s.33).
- *Do you hear me, darling? **Vallahi billahi**. Ay sen de olacaktın onu, bilsen* (KS1, s.48).
- *Rejisör yeminler etti: **Vallahi billahi*** (KS2, s.49).
- ***Vallahi** yanlışın var, **billahi** görmedim sizi* (KS2, s.54).
- ***Vallahi billahi** bana atma atanlar benim girdiğim boyaya giremezler* (SA, s.82).
- ***Vallahi billahi**. Beni dinle ya yarın ya öbür gün gidip herifleri göreceğiz. Belki sana da bir rol çıkarırlar* (KS1, s. 86).
- *Başımı belaya soktun. **Vallahi billâhi**. Biliyorsun, istiyorum ki gideyim* (SA, s.116).
- *Saçma mı? Sizin başınıza hiç böyle **vallahi billahi** anlaşılan, adam başka oluyor vallahi billahi sanki, nasıl anlatacağım size, dünyası değişiyor* (SA, s.130).
- *Saçma mı? Sizin başınıza hiç böyle vallahi billahi anlaşılan, adam başka oluyor **vallahi billahi** sanki, nasıl anlatacağım size, dünyası değişiyor* (SA, s.130).
- *Orhan, diyor, ruhum! Hiç çorabım kalmadı. **Vallahi billahi*** (KS1, s.100).
- *Yo, yo şekerim **vallahi** böyle, **billahi** böyle* (KS1, s.163)!
- ***Vallahi** bilmiyorum Namık, **billahi** bilmiyorum* (KS1, s.184).

Yarından tezi yok: Yapılması istenilen herhangi bir şeyin, bir an önce yapılması amacıyla söylenebilecek söz.

- *Sakın merak etmeyin, **yarından tezi yok** başlarız. Büyük kalkınma hamlemizin tahakkuku hususi teşebbüsün de* (KS1, s. 141) ...
- *Peki Zehra desem, **yarından tezi yok** bankadan parayı çekecek Kâzım'a paydos deyip biletleri alacak* (KS1, s.184).

Yemin billah: Kişinin, söylediklerinin doğruluğunu ispatlayabilmek için söyleyebileceği yemin sözü.

- *Ama Allah var, işin buraya varmasını ne ben istedim ne de Sabri! **Yemin billah** ediyor, yahu; koskoca herif ağlıyor* (KS1, s.219).
- *Bak mesela şu benim Aysel'i ele alalım. Bir hafta önce **yemin billah** ediyor beni sevdiğine, bir hafta sonra ne görüyorum? Ayıdan bozma bir herif!... İyi mi* (KS2, s. 237)?

Yemin ederim/ ediyorum: Kişinin, söylediği sözde ne kadar ciddi olduğunu ifade etmek için, karşısındaki kişilere bu ciddiyetini göstermek amacıyla kullandığı söz.

- *Bunu konuşup ve tasarlayıp da yerine getirmeyen kahbe evladıdır. Ben de hepinizin huzurunda, namus ve şerefim üzerine **yemin ediyorum** ki, emrime itaat etmeyenlerin ve buradan bir adım daha geriye gitmeye tevessül edenlerin beyinde tabancamı patlatacağım* (YTB, s.95) ...
- *Ellerini ceblerine soktu. Öbürlerine sokuldu. Siz mösyö Çang, siz bir azizsiniz! Evet, kutsal bir adam, bir ermiş! **Yemin ederim** ki siz bütün günahların dışındasınız! Hayranım size, ben sarhoş ve zilzurna günahkâr, hayranım size ve ayrıca bu hayranlığımın da sizi kirlettiğini biliyorum* (ZBB, s.114).
- *Onun hasta olduğunu ve ölü gözlü Macar mülteciyle seviştiğini uyduruyorum ve bir daha Marsilya'ya gidince, imkânı yok, Rosemarie'yi görmeyeceğime **yemin ediyorum*** (SA, s.215).

- *Hernandez: -Sevilla sana tutkun, diye bir cevher yumurtluyor, **yemin ederim** ki tutkun (ZBB: s.255).*

Yemin etsem başım ağrımaz: Bir kişinin, söylediği bir şeyi gerçek olduğuna inandırmak amacıyla gözünü kırpmadan yemin edebileceğini ifade etmek için kullanabileceği söz.

- *Yokarsı, Komutan, şöyle bir bakarsan ıpıssız, in cin top oynuyor, lakin her ağacın ardında bir düşman saklı diye **yemin itsem, başım ağrımaz** (YTB, s.36).*

Alimallah: Söylenen bir sözün doğruluğuna inandırmak amacıyla, en iyisini Allah'ın bileceğini belirten söz.

- *Tebessümü birden siliniyor, düşüncelidir: ...kafasına koymasın bir kere! Kafasına koydumu, yapar **alimallah** (GP, s.68)!*

Korku

Allah iyiliğini versin: Hoşa gitmeyen bir durum karşısında, hoşgörülü bir şekilde karşılık vermek isteyen kişinin, korkması sonucunda söyleyebileceği şaşkınlık ifadesi.

- *Sağ elini çenesine yükselterek, kısacık, ensiz bir çığlık attı; delikanlıya sıkı sıkı sarıldıktan sonra-...**Allah iyiliğini versin** e mi? dedi, Yüreğimi oynattın (YTB, s.127)!*

Aman: Herhangi bir durum karşısında kişinin, korktuğunu belirtmek için kullanılan söz.

- *Agası Şen: <—...**aman** yine tehir edilmesin, bizi harcamayın!> Dedi. <Acı gülüşler sırasında onu ikna ettik. Karar kat'iydi, mutlaka tatbik edilecekti> (YTB, s.402).*

Canımı sokakta bulmadım: Tehlikeye sebep olacak herhangi bir durumda, buna katlanmak zorunda olmadığını belirtmek isteyen kişinin söyleyebileceği söz.

- ... yok efendim, yok: ben **canımı sokakta bulmadım**. Kim durur artık İstanbul'da? Yarından tezi yok, ilk postayla Mersin'e (KS1, s.10) ...

Eyvah: Yapılması gereken bir şeyi, o an yapmadığında telaşını belirtmek için kullanılan söz.

- **Eyvah!** Girdi be! Dedim ben, mağlup garanti (SA, s.99).
- **Eyvah**, ben gidince Keleşoğulları Cami-i Kebiri ne olacak (KS2, s.234)?
- **Eyvah**, geç kaldık (YTB, s.447)!

Hayra alamet değil: Bir olayın, olumsuz sonuçlanacağı düşünüldüğünde kullanılabilecek bir söz.

- "...beyler," dedi, "...yanılmıyorsam, bu koku yangın kokusu... aşınasıyumdır, hemen tanırım... bir yerler yanıyor, hem de fena yanıyor... " Yakup Kadri, ona katıldı; eliyle gittikçe artan kalabalığı göstererek, "...haklı olabilirsin..." dedi, "... bavul, bu kadar insan **hayra alamet değil**" (GP: s.351) ...

Maazallah: Kişinin, korkulu ve endişeliyken zararlı bir durumdan korunmak için Tanrı'ya sığındığını ifade eden söz.

- ...ya **maazallah**, yaran biraz daha ağır olsaydı da, rahmetli Hayrullah amcan gibi şehit düşseydin, ben ne yapardım? Şu kaba, hissiyattan nasipsiz babanla (YTB, s.235) ...

Tövbe de: Yersiz bir tahminde bulunan kişinin, söylediği şeyden pişman olup geri dönmesi için söylenebilecek bir söz.

- Günaha girme, diyorum, Allahın işine karışılmaz. Allah da, diyor bizim işlerimize karışmıyor artık. **Tövbe de!** diyorum, **tövbe de** (SA, s.235)!

Tövbeler tövbesi: Kişinin, yaptığı şeylerden pişmanlık duyup bir daha aynı şeyleri yapmamak amacıyla söyleyebileceği söz.

- *Bir daha yapmam, tövbeler tövbesi* (KS2, s.60).

Kovma

Defol: Karşısındaki kişinin, yaptıklarına ve söylediklerine kızan bir kişinin, çekip gitmesini istediğini belirtmek için söyleyebileceği söz.

- *Evgeniya, diye uludu, kalk ve defol* (KS1, s. 63)!
- *Yalnız, kalemleri çiğneyerek, dişlerinin arasından: -Defol, dedi. Çek arabanı, ulan* (ZBB, s.182)!

Yallah:

1. Herhangi bir işin, hızlıca yapılmasını dileyen kişinin söyleyebileceği söz.

- *Allah, dokunma artık keyfimize. Stadın önünde buluştuk. Yallah içeri* (SA, s.96).
- *Parmaklarını çıtlatan orospuyu çocukluğu ile koyun koyuna bırakıyor muyuz? Bırakıyoruz. Yallah sokağa* (ZBB, s.227)!

2. Herhangi bir ortamda, birini kovmak isteyen kişinin söyleyebileceği söz.

- *Baktım pis gagalarını, kanlı dudaklarını dalgama karıştırıyorlar; kendilerini üstüme yamamağa çalışıyorlar çözerim iplerini, kışlarına bir tekme, Yallah* (KS2, s. 237)!

Kötü dilek

Allah belasını/belamı versin: Herhangi birinin, kötü duruma düşmesi istenildiği zaman söylenebilecek ilenme sözü.

- *Allah belasını versin!* diye hayal meyal düşünüyor, ellerimiz titriyor. Asabımız adamakıllı bozuk (ZBB, s.8)!
- Ben ağzı düzensiz bir adamım ara sıra kafam kızar ‘*Allah belamı versin*’ ’derim (SA, s.10).
- Kılçık: - Haaak – tuu! diye lavaboya tükürüyor. *Allah belasını versin* (KS2, s.13)!
- Öp ve sus! *Allah belanı versin!* Gülüm han beni anlamıyormuş (KS1, s. 19).
- Bu şarkıdan nefret ediyorum. Çalgıcı da nefret ediyor. Dişsiz ve çocuk ağzı titriyor. *Allah belasını versin* (SA, s.21)!
- Bu fikri kafasına sokanın *Allah belasını versin* (ZBB, s.30)!
- Bir an, gözlerinin önünde, tekrar o görüntü: Faruk, kahvenin kapısından çıkarken, durdu; onlara döndü, omuzlarını yukarı kaldırıp, kollarını iki yanına açarak, gülümsedi: acı bir tebessüm! “...Allah kahretsın! *Allah belasını versin*” (GP, s.52)!
- Evgeniya yatakta dönüyor, bütün örtüleri toparlıyor. *Allah belasını versin!* İrfan telâşlandı. Hırçın hırçın: -Hey, dedi, Evgeniya (KS1, s. 63)!
- Birden dolu dolu bağılıyor: Haygaz! *Allah belânı versin*, neredesin ulan (KS1, s. 91)?
- Hay *Allah belasını versin* bendeki do amma pis tabiat ağabey; haydi ikinci gol ofsayttı, e Ethem olacak kereste de yani neden kaleye armut gibi boş bırakır, düdük çalmadı hakem sen topu tutmana bak hırbo (SA, s.100).
- Bu yandan baktım mı babama benzetiyorum. Öbür yandan baktım mı, hay *Allah belasını versin*, yine babama benzetiyorum. Ondan başkası da değil zaten. Olamaz (KS1, s.127).
- Çamurların arasında daima ikinci bir aygıra rastlanabilir. Ve yanyana iki su aygırı bizzat kendileri kadar önemli başka ne tasavvur edebilirler? *Allah belâsını versin* (SA, s.135)!
- *Allah* hepsinin *belâsını versin*. Gemide üç ay hep bunları çaldık (SA, s.156).

- *Bu demokratların yüzünden hep, Roosevelt'in, Truman'ın yüzünden! **Allah** hepsinin **belâsını versin** (KS1, s.181)!*
- *Hayasızca sırtıyor: -Bulamayacaksınız, diyor. Ben de işsizim.-**Allah belânı versin!** diyoruz (ZBB, s.184).*
- *Kayıkçı bel bel bakıyor ve tekrarlıyor: Ahmet bana dedi ki... **Allah** Ahmet'in **belasını versin** (SA, s.208)!*
- *Ah, diyor, ikinci telgraf! **Allah belanı versin** (KS1, s.220).*
- ***Allah belasını versin**, kim bu öksüren böyle, gecenin bu saatinde (KS2, s.235)?*
- *Üstünde, kilim gibi dal dal bir gökyüzü. Tüh, **Allah belasını versin!** Bugün ne? Salı. Bir gün kaldı, ha (ZBB, s.266)?*

Allah canını alsın: Karşısındaki kişinin ölmesini, Tanrı'dan dileyen kişinin, söyleyebileceği söz.

- *Semahat! diyorum. Ahh, Semahat ah! diyoruz, seni hain, insafsız! Hasan birdenbire: **Allah canını alsın!** diyor (SA, s.235).*

Allah kahretsin: Kişinin, isteklerinin gerçekleşmediği durumlarda, tepkisini göstermek için kullandığı kötü dilek ifadesi.

- ***Allah kahretsin** her şey berbat olur: Gardaki otel, balık tutanlar, Athena (KS2, s.5) ...*
- *" Hay **Allah kahretsin!** Şu şarkı yine dilime takıldı: dilime ve kafama (SA, s.14).*
- *Allah Allah! Alo, ben komiser Orhan, cinayet masası'ndan, buyurun! Ha, tuh **Allah kahretsin**, sen miydin be Zeki (KS2, s.27)?*
- *Burnuma, hay **Allah kahretsin**, yine bir leş kokusu geliyor. Daha ne kadar gelecek (KS1, s. 32)?*
- *Bir an, gözlerinin önünde, tekrar o görüntü: Faruk, kahvenin kapısından çıkarken, durdu; onlara döndü, omuzlarını yukarı kaldırıp, kollarını iki yanına açarak, gülümsedi: acı bir tebessüm! "...**Allah kahretsin!** Allah belasını versin" (GP, s.52)!*

- *Ona bakıyorum ve kazandığını anlıyorum **Allah kahretsin!** Şimdi rom olmalı. Oysa rom olamaz. Ona "Konyak" diyorum (SA, s.72).*
- ***Allah kahretsin** Nereden aklıma geldi bu (SA, s.76)?*
- ***Allah kahretsin!** Hani akşam yemeği yemiyorduk (KS1, s. 82) ...*
- *...bir ölürsem? **Allah kahretsin**, bir ölürsem (KS2, s.87)!*
- *Dudaklarını her tarafımda gezdiriyor. Ben, **Allah kahretsin** ben, boğuluyorum (KS1, s. 126).*
- ***Allah kahretsin**, Allah bin belâmı versin tekrar tekrar aynı sahneyi yaşıyorum (KS1, s.166).*
- *Hay **Allah kahretsin**, bir kahve içmeyecek miyiz yahu (KS1, s.173)?*
- *Dur bakayım, beni çağırıyorlar, **Allah kahretsin**, yine beni çağırıyorlar, dağların arkasından o ulu ses gümbür gümbür yankılanıyor: -...Feyzullah oğlu Demiiiiir (YTB, s.173)!...*
- ***Allah kahretsin!** İşte bunu bir türlü diyemiyoruz (ZBB, s.177).*
- *Onun nazarında değiştiğimi hissediyorum. Romanlardan çıkmış bir adam: Marsilya'da bir şarkıcı kadın ve onun kahırlı, ağlamadan dinlenilmez şarkıları: "On trouve des gens bizzarres." Yukarda Nemrut'un develeri ve deniz böcek gibi. **Allah kahretsin** (SA, s.179)!*
- *"Onu seviyorum" diye düşünüyor: "**Allah kahretsin!** Onu seviyorum (SA, s.198).*
- *Yüzbaşı Demir, saatına baktı: 03,28. Bacaklarının arasında, erkekliği, yine tahta gibi sert, gibi dik. Farkına varmasıyla, dikliğin erimesi, sertliğin çözülmesi, bir oluyor. **Allah kahretsin** (YTB, s.200)!*
- *Kuşu boynuyla uzanıp, sonra Demir'in kulak memesini dişlerinin arasına alıyor, sıcacık soluğuyla tenini yaka yaka: —...yatamayacağım, diyor, **Allah kahretsin** (YTB, s.446)!*

Cehenneme kadar yolu var: Karşısındaki kişiye sinirlenen birinin, 'istediğini yapabilir, istediği yere gidebilir' anlamında söyleyebileceği söz.

- *Ümid çırpınıyor: Bırak beni, bırak! **Cehenneme kadar yolu var.** Mahmud omuzlarıyla karanlığı açıyor (KS1, s. 61).*
- ***Cehenneme kadar yolu var** ben onun için ölmüyorum (SA, s.135).*

Gözü kör olsun: İhtiyaç duyulan bir şeyin, olmaması durumunda söylenebilecek bir söz.

- *Bir kadın. Ve üç kadın. Ve neyin nesi olduğu anlaşılmayan; ama, **gözü kör olsun**, bir türlü, hiçbir türlü anlaşılmayan bir hüznün* (ZBB, s.190).

Günahı boynuna: Herhangi bir kişinin, yaptıklarına veya söylediklerine tanıklık edilmediği durumlarda, yaptığı olumsuz şeylerden bahsedilirken kullanılabilecek söz.

- *Yalansa **günahı boynuna*** (KS2, s.22).

Kahrolsun: Herhangi bir olumsuz duruma sebep olan bir kişi için, ‘yok olsun’ anlamında söylenebilecek bir söz.

- *Hernandez'in kahkahası küstah ve acıtıcı: Yanlış nota, amigo! **Kahrolsun** İbarruri! Yaşasın Trotskiy! Yaşasın 4.cü Enternasyonal* (ZBB, s.122)!

Mahcubiyet

Affedersiniz: Birinden özür dilemek ve dikkatini çekmek için söylenebilecek nezaket sözü.

- *Nefesi ucuz tütün ve müthiş rakı: ... **affedersin** ağbiy, Mahmut Bey mi? Tamam! Ne olmuş* (KS1, s.6)?
- ***Affedersiniz**, kimseyi rahatsız etmiyorum ya* (KS1, s. 32)?
- *Ağbiy, saat kaç **affedersin*** (KS1, s. 74)?
- ***Affedersiniz**, dedi, ama onu en son gören benim* (KS2, s.101).
- *Excuse me, şekerim. Çok **affedersin*** (KS2, s.175)!
- *...geciktim Yüzbaşım, **affedersiniz!** Hanidir yola çıkacağım, gazetede oyaladılar: ikide bir Ankara arıyor, Menderes, Ekrem Hayri'yle Karaosmanoğlu'nu partiden atacakmış, Genel Merkez'de sorguya çekilmişler, İspat Hakkı önergesinden imzalarını geri almaları isteniyor, reddetmişler* (YTB, s.190)!

- *En yakası açılmadık küfürleri yağdırmağa hazır, aygıtı kulağına götürdü ki yanılmış, yapmacığı bol bir kadın sesi heceleri sakız gibi uzata uzata soruyor: —**Affedersiniz**, Ümid yok mu beyfendi, ben Suzi, arkadaşтым (YTB, s.322).*
- *Çocuklar gibi içini çeke çeke, arada söyledikleri öldürücü şeyler: —...ben, eskiden hiç ağlayamazdım, **affedersiniz**...boğazıma bir şey düğümleirdi, o kadar (YTB, s.387) ...*
- ***Affedersiniz!** Vaktiyle bir kadın tanımuştım, eski güzellik kraliçelerinden, sıkıntılı günlerimde iyiliğini gördüm, sizi o sanıyorum (YTB, s.390).*
- *Latife'ye: "...hanım abla, seni istiyorlar..." Bir duraklama, garip bir sessizlik oldu. Latife, he men ayağa kalktı. **Affedersiniz** müsaadenizle bakabilir miyim" (GP, s.463)?*

Ayıptır söylemesi: Karşısındaki kişiye, söylediklerinin saygısızlık olduğunu bildiği halde yine de söylemek isteyen kişinin, öncesinde özür dilemek maksadıyla söyleyebileceği söz.

- *Beyefendi ile kavga yaptılar. Beyefendi Nâzım beyi azarladı, **ayıptır söylemesi** eşek herif dedi (KS1, s. 42) ...*

Estağfurullah: Herhangi bir konuda, övülen bir kimsenin, alçak gönüllülük göstererek 'öyle şey olur mu' anlamında söyleyebileceği bir söz.

- *Şükrü beyin diyorum, ben kızı Ayhan! Ha, yanlış mı? **Estağfurullah** (SA, s.187)!*

Kusura/kusuruma bakma/bakmayın/bakmazsanız/bakmazsınız/bakmayasınız: Başkasına verdiği rahatsızlıktan dolayı mahcup olan ve özür dilemek isteyen kişinin, söyleyebileceği söz.

- *Nâzım ağbi affet bizi! **Kusurumuza bakma** (KS2, s.12)!*
- *Yalnız ortalık biraz dağınıksa **kusura kalmayasınız:** malum a, polisler çok geldi gitti, herşeyi karmakarış ettiler (KS2, s.17).*
- ***Kusura bakma!** Maksad af dilemek (KS2, s.59).*

- Ragıb, **kusura bakmayın** doğrudan sizi rahatsız ettim (KS2, s.33).
- Mahmutpaşa'da ucuza aldığınız ne varsa ben satarım. Daha neler? Sayması uzun. Hele şimdi hiç vaktim yok. Artık **kusura bakmazsanız** sizi zaten kâfi derecede meşgul ettim (SA, s.56).
- **Kusuruma bakmayın**, ağbimsiniz (KS2, s.60)!
- Pijamasının üstüne eğreti bir palto almıştı. Onun kim olduğunu öğrenir öğrenmez: -Hoş geldiniz kardeşim, diye aydınlandı, hoş geldiniz kardeşim! Ben, Süreyya Elbette elbette! Mustafa! Buyurun şöyle içeriye, oda dağınık ama **kusura bakmayın** artık (ZBB, s.64)!
- Dün gece, diye uydurdu, gelemedim. **Kusura bakma**. Bir iş dalgası çıktı, Antalya'da. Belki kapılanırsız diye ardına düştüm (KS1, s. 89).
- **Kusura bakmayın** kendimi tutamadım, diye bitiştirecek, zahmet oldu (KS2, s.95).
- Evet, bir Yahudi'yi dinliyordum. Pis bir Yahudi. **Kusura bakmayın** (KS2, s.125).
- Filhakika geciktim biraz, artık **kusura bakmazsınız** (KS2, s.130).
- Vay anasını nasıl da unuttum be! **Kusura bakma** Ağabey, sahi dün akşam siz yoktunuz; ben dalgadayım, onun için, sanki varmışsınız gibi laf ediyorum (SA, s.151).
- Telefonda, Ümid: Yüzbaşım, maalesef gecikiyorum, özür dilerim. Haberler, dehşet: Demokrat Parti'deki ispatçı mebuslardan onu istifa etmişler, Ankara'yla sürekli irtibat halindeyiz, arkadaşlara yardımcı olmaya çalışıyorum. **Kusura bakmayın** arzu ederseniz görüşmemizi daha müsait bir akşama bırakabiliriz (YTB, s.213) ...
- Eliyle saçlarını karıştırıyor: Ne gece? diyor, düşman başına! Müthiş utaniyorum: **Kusura bakma!** diyorum, Meryem (SA, s.223).
- İstersen **kusuruma bakmazsın** bu çocukla biz yirmi dört ayar akşamlar, cinli perili sabahlar yaşamıştık; İstanbul kaldırımlarını sıkmış birlikte suyunu çıkarmıştık diye düşünür beni affedersin! İstersen affetmezsin: adımı andıkça simsiyah tükürür, arkam sıra çeşit çeşit, taze taze küfürler uydurursun (KS2, s. 235)!
- Onu görünce hiç şaşmadı, cephede topçu desteğinin gecikmesinden sorumluymuşlar gibi, Demir'le 'Zizi Yüzbaşı'ya bir keresinde nasıl çıkıştıysa,

öyle çıktı: <...bu ne halt etmek Çukurcalı? Aliş'den duymasak, geldiğinden sittin sene haberdar olmayacağız. <-Yarbayım **kusura bakma**, rahatsız etmek istemedim> (YTB, s.254).

- *Sustu. Sonra kendini tutamayıp, çok daha yoğun bir merakla soruyor: "...peki, ne zaman? Paşa hazretleri, söyledi zannetmiştim, **kusura bakmayın** (GP, s.414) !..*
- *Çocuklar **kusura bakmayın**, geciktik galiba (YTB, s.437)!*
- *...çalışma odasına geçelim, içerde komşuyla oturuyoruz, Direklyalı'nın sahibi sabah kahvesine gelmiş, tam sırası! **Kusura bakmayın** artık, savar savmaz gelirim (YTB, s.531).*

Memnuniyetle: Kendisinden bir şey yapması istenildiğinde, büyük bir sevinç ve mutlulukla yapacağını belirtmek isteyen kişinin söyleyebileceği söz.

- *Ne demek? **Memnuniyetle** (KS2, s.38).*

Mersi: Türk diline Fransızcadan geçmiş teşekkür etmek için kullanılabilecek bir söz.

- *Akın: - **Mersi**, diyecek. Her şey eriyor (KS2, s.74).*

Ne demek: Kişinin, söylenen bir söz için “öyle şey olur mu, o nasıl söz” anlamında kullandığı mahcubiyet ifadesi.

- ***Ne demek?** Memnuniyetle (KS2, s.38).*
- *Peki, gelmedi mi Türkan? **Ne demek**, gelmez olur mu (KS1, s.72)?*
- *... **ne demek** sadece dekoratif bir değeri olabilir? Asıl resim bu azizim (KS1, s. 75)!*
- *En taşralı yanıyla isyan ediyor: **Ne demek** efendim (KS2, s.97)?*
- *Demir'in geldiği sıra, 'kazandıkları' ara seçimin sarhoşluğu nu yaşıyordu: **ne demek** efendim **ne demek**, yirmi mebusluk için seçim yapılıyor, yılların Halk Fırkası aralarında Necmeddin Sadık, Lütfü Kırdar, Nihat Erim gibi zevatin bulunduğu namzetler gösteriyor, iki mebusluk kazanabiliyor ancak, gerisi bütün Demokratların! Dahası, Lütfü Kırdar basmış istifayı, onu eski başka bir*

İstanbul Valisi Muhiddin Üstündağ izlemiş, hem de 'alenen beyanat verip, CHP'nin son senelerde halkın sevgisini celbedemediğini ilan ederek" (YTB, s.235)!

Özür dilerim: Yanlış yapılan bir şeyden, başkalarına verdiği sıkıntılardan ötürü bağışlanmak istenen kişinin, söyleyebileceği söz.

- **Özür dilerim**, Maide. Söyledim ya (KS2, s.83) ...
- ...beni böyle yapayalnız bırakıp gidecek misiniz? - **Özür dilerim** (KS2, s.127).
- Telefonda, Ümid: Yüzbaşım, maalesef gecikiyorum, **özür dilerim**. Haberler, dehşet: Demokrat Parti'deki 'ispatçı' mebuslardan onu istifa etmişler, Ankara'yla sürekli irtibat halindeyiz, arkadaşlara yardımcı olmaya çalışıyorum. Kusura bakmayın arzu ederseniz görüşmemizi daha müsait bir akşama bırakabiliriz (YTB, s.213) ...

Pardon: Kişinin, verdiği sıkıntılardan ve yaptığı yanlış davranışlardan dolayı özür dilemek amacıyla söyleyebileceği söz.

- Nihayet Mehmet-Ali: -**Pardon**, dedi **pardon** (ZBB, s.46)!
- **Pardon** doğrusu! İnsan babasını yakar mı yahu (KS2, s. 232)?

Rahatsız etmeyeyim: Bir kişiye, rahatsızlık verildiği düşünüldüğünde bunun için özür dilemek isteyen kişinin, söyleyebileceği söz.

- Vaniköyü'ne uzan, en azından bir saatlik iş! -...rahatsız etmeyeyim, dedi. Siz keyfinize bakın, ben burada kıvrılır uyurum. Öyle yorgunum ki (YTB, s.433)!

Üzgünüm: Yapılması gereken bazı şeyleri yapmadığında, karşı tarafa mahcubiyetini belirtmek isteyen kişinin, söyleyebileceği söz.

- Yüzbaşı Demir bir vicdan borcunu ödemek istiyordu: — Onu görürseniz, dedi, söyleyin lütfen araya çok olaylar girdi bir daha arayamadım, **üzgünüm** (YTB, s.391).

Zahmet olmasın: Birinden bir istekte bulunurken “sıkıntı ve zahmet vermeyecekse” yapmasını belirtmek isteyen kişinin, söyleyebileceği söz.

- ...birer çay daha içeriz? — **Zahmet olmasın?** — Daha da neler (YTB, s.452)
- ...

Zahmet veriyorum: Yapılan iyilikler karşısında mahcubiyetini ifade etmek isteyen kişinin, söyleyebileceği söz.

- Binbaşı Demir söze nereden başlayacağını düşünedursun, o kestirip attı: — Giriniz Demir, takib edilmediniz ya? — Zannetmem! Size **zahmet veriyorum**, herhalde haberiniz (YTB, s.531).

Minnet

Allah’tan: Zararla sonuçlanabilecek bir durumun, tedbirle önlenmesi durumunda söylenen söz.

- Şu şimdi Tabur'un ardında eğleşen Topçu Bataryası Kanuri'den yola çıkmış, bunlara katılacak, hiç haberleri olmuyor: bir hayal ordusunun askerleri gibi, gecenin belalı bir saatinde sisin ortasından ansızın peydahlanıyorlar ki, **Allahtan** nöbetçilerin gözü açıklarına rastlamışlar, en ufak bir yanılma her iki yanın tuzağa düştüm sanmasına, süngü süngüye gelmesine yol açabilirdi, felaket (YTB, s.18)!
- Duyulsa rezalet, İstanbul'da yabancı gazeteci kaynıyor, **Allah’tan** zamanında yetişilip sessiz sedasız hastahaneye kaldırılıyor da, rezilliğin önüne geçiliyor (YTB, s.429).

Çok şükür: Kötü bir olay, gerçekleşmeden atlatıldığında veya olduğu durumdan hoşnut olup Tanrı’nın koruyuculuğuna sığınarak ona duyduğu memnuniyeti ifade etmek isteyen kişinin, söyleyebileceği söz.

- **Çok şükür** cigaradan başkasının eline düşmedik (SA, s.59).

- *Aç değilsin, açıkta değilsin. Değilim **çok şükür**, Meryem. Ama düşün bir kere, şimdiye kadar yeryüzünde bir Musevi devleti yoktu; herkes her yerdeydi, ben de buradaydım lâkin şimdi var, ben yine bura- dayım. Olur mu (SA, s.117)?*
- *Susuz rakısını fındık fıstıkla içip, durup durup: **Çok şükür** Allaha, diyor, **çok şükür** (KS1, s.208)!*
- *Büyük bulvar aşıklarını yakmış. **Çok şükür**! Burada hiç olmaz aşıklar yanıyor. Ve sinema gişeleri önünde birkaç yüz çeşit insan kuyruğa girmiş (ZBB, s.212).*
- *İyidir Madam Dürnev, iyidir **çok şükür** (KS2, s.214).*
- *Yoo, hayır! Yoktur bir şeyciği, **çok şükür**...demek istediğim (GP, s.263).*
- *Fikriye, öksürüğünün arasında: "...rabbime bin zırlanıyor? **şükür!..**" dedi: "...sizi eskisi gibi üniformanız içinde, görebildim (GP, s.281) ...*
- *Evet, Suat düşünceliydi: yok efendim, İzmir'de ne halt karıştırdığı belirsiz Halim'den, doğru dürüst haber alamadığı için değil; Mühendis Ahmet Ziya bey nihayet röntgen çektirmeye razı olmuş, **çok şükür** akciğerlerinde birşey çıkmamış ama, hançerede mi gırtlakta mı ne leke saptamışlar, tümör olasılığı, anlaşılan biopsi yapılacak (YTB, s.486).*

Eksik olmasın: Bir kişinin, karşısındaki kişiye yaptığı iyilikler karşısında minnet duyduğunu ifade etmek için kullandığı söz.

- *A be 'Topal' Saffet biyi mi sorarsın, iç bilmez ulur mu, birinciye gelen müşterisi, evvelden her Allahın günü damlarmış **eksik olmasın**, particiliğe bulaşalı, daha çok orada çalıştığından cumartesileri uğrayabiliyormuş ancak, ikindiye doğru, bir iki ihlamur içimi (YTB, s.253)!*

Sağ ol/sağ olasın/sağ olun: Kendisine iyilikler yapan, iyi dilekte bulunan kişilere karşı duyduğu memnuniyeti ifade etmek isteyen kişinin, söyleyebileceği söz.

- *Mehmed-Ali: Ne kıymeti var, diyor. Elbette! Zaten sizin için on paket getirdik. Hususi. Süreyya'nın yüzünde bir dilenci minneti: -....**sağol** kardeşim, **sağol** Sizler de olmasanız (ZBB, s.61)!...*
- *Demir utanmıştı. Başını eğdi: ...doğru biliyorsunuz, diye kemküm etti, Harbiye'ye gazete girmez. Usüldendir. Bendeki merak Gülhane'de başladı: yat*

yat, vakit geçmiyor, valdeye yazıp kitap istedim, **sağolsun** göndermiş, bir, iki, üç derken, baktım kütüphaneler dayanmıyor bana. Hele tebdilhava alınca, ne yaparsın, iş yok, güç yok (YTB, s.196) ...

- *Ve sonra bize, birdenbire, öyle geldi ki ölüm Allah'ın emri bir daha İstanbul'a dönemeyeceğiz. Bu gibi zanlar adamı heyecanlandırır. Hele bizim gibi adamları. Bekçiye teşekkür ettik: - **Sağol!** dedik. **Sağol** Georges! iyi geceler (ZBB, s.201)!*
- *<...bereket başdönmesi uzun sürmedi, geldiği gibi kendiliğinden geçti. Bursa'ya dönmeye orada karar verdim, doktorlar da uygun gördüler, toparlandık, vapur biletini Aysel alıveriyor, **sağ olsun** gideceğim sabah taksiye atlamış gelmez mi, vapura ille eliyle bindirecek, şimdi inanır mısın, yol boyunca belli etmeden ağlıyor, biz ne yapacağımızı kestiremiyoruz, çok zor bir durum (YTB, s.233)!*
- *Halide, saygıyla eğilip, elini öpecektir: "**...sağ olun** Paşam (GP, s.245)!*
- *Yüzünde dalgın bir gülümseme, önce gitarcıya sonra Akın'a dönüp: - Yassu Vasili! dedi. -...**sağol** Akın (YTB, s.276)!*
- *Yüzü aydınlanıyor: -düşündüğü şeye bak! diyor. Buraya gelirsin. Sana da bir yer uydururuz. Bunu zaten tahmin etmişizdir: - **Sağol!** Deriz. Omuzlarını kaldırır: Daha da neler? ... gidinceye kadar! Deriz (ZBB, s.290).*
- *Merhaba Demir, sesini duymak istedim. -**Sağol**, nasılsın? -...sorma, uykusuzum: gece, talebelerle beraberdik, CHP gençlik kolundan çocuklar, yattığımda iki miydi neydi, ya sen (YTB, s.350)?*
- *...**Sağ olun** Paşam...çocuklarıma miras bırakacağım...sonra müzeye gidecek..." Onbaşı asker gibi dönerek, balkondan çıkarken, Gazi arkasından sesleniyordu: "...yolun açık olsun, Onbaşı...Ankara'da görüşürüz (GP, s.407).*
- *Dinmek bilmeyen alkışların arasından, mebusların ve dinleyicilerin tasvip ve temenni sesleri, yükselmektedir: "...**sağolasın**, ömrünle bin yaşa..." ...vatan sana minnettardır!"...hiç şüphe yok!..."...Allah seni başımızdan eksik etmesin" (GP, s.423)!*

Teşekkür ederim/ederiz: Kişinin, kendisine yapılan iyilik karşısında duyduğu minnet duygusunu ifade edebileceği söz.

- *Suratı çatladı, bütün sıvaları döküldü: **teşekkür ederim*** (KS2, s.31).
- ***Teşekkür ederiz** dedi. Bunları biliyoruz zaten* (KS2, s.48).
- *Selma: -**Teşekkür ederim**, dedi. İçmiyorum ben* (KS2, s.123).
- *İbrahim: - Öyle mi? Dedi. Hala bira içmiyor musunuz? -Hayır, **teşekkür ederim*** (KS2, s.127).
- *Heinrich amcası gözlerini çocuklaştırarak ona, bakacak: **Teşekkür ederim**, diyecek, Hilde* (ZBB, s.128)!
- *Arz-ı hürmet ve **teşekkür**, Paşam* (GP, s.190)!
- *Gözlerini kırpıştırarak bizi süzüyor: -Hemen çıkacak mısınız? diyor. Bir kadeh rom'a ne dersiniz? -Evet, diyoruz, **Teşekkür*** (ZBB, s.200)!
- *Ümid, başını ona çevirdi, yumuşacık sordu: — Kore'ce birşeyler öğrenebildin mi bâri? Yüzbaşı Demir, gülümsüyor: — Komopsinida! — Manası ne bunun? — <**Teşekkür ederim**> sık sık söylemek gerektiğinden olacak, aklımda kalmış: öbür öğrendiklerimi, anlaşılan Kore'de bırakmışım* (YTB, s.219).
- *Bir zafer alayıyla girmek istemem. **Teşekkür ederim**. Ben sonra yalnız başına gelirim"* (GP, s.322) ...

Zahmet etmişsin/ettiniz: Karşısındaki kişinin, emek vererek yaptığı şeylerden dolayı minnet duyduğunu belirtmek amacıyla söylenebilecek nezaket sözü.

- *Latife ise, Zübeyde Hanım'ın elini öptü..."... berhudar olasın. Lütfiye hanım! ...**Zahmet etmişsin!** Buyur, şuracığa otur"* (GP, s.463) ...

Zahmet oldu: Kişinin, kendisi için bir şeylerle uğraşan ve yorulan kişi için duyduğu minneti ifade etmek için söyleyebileceği söz.

- *... size de **zahmet oldu**. Ne ile meşgulüm demiştiniz* (KS2, s.189)?

Olasılık

İster misin: Sonucu belli olmayan herhangi bir durumda, “ya olursa” anlamında kullanılabilecek söz.

- **İster misin** Bekir'le Athena'da bir daha görünmesinler (KS2, s.22)?
- *Hay anasını be! İster misin* pehlivan hödüğü şaka maka derken gazetecinin katilini yakalasın (KS2, s.27).
- ... gulâş, siyah bira! Altın gibi parıldayan patatesler. **İster misin** Niko yemekten vazgeçtiğimi sansın da (KS1, s. 33) ...
- *Ah Aysel'in aklını çelip onu da beni de rahat ve garantili bir kazançtan ettiği yetmezmiş gibi ister misin* şimdi hepimizi mandepsiye bastırıp başkasıyla tuiyüversin (KS2, s.41)?
- **İster misin**, Dürnev, ya da Kılçık Nazım olsun (KS2, s.65)?
- *Mecidiyeköy'üne git, dön; oradan ister misin* Boğaz'a açıl, iyisi mi şuradan birkaç şişe benzin ayarlarsın; boncuk boncuk, temiz temiz birkaç şişecik; sonra isterlerse, Bebek'ten arabaya kanat takıp Kandilli 'ye uçarsın (KS1, s. 94).
- *Vay anası! İster misin* kariyle kavga etsin (SA, s.103).
- *İki gündür Türk Tugayı 25. Tümen komutasında çetin saldırılar yapıyormuş, ayaklarının tozuyla zorlu bir savaşa katılacaklar, ister misin* gözünün seğremesi bu çarpışmalarda başına gelecek bir belanın işareti olsun (YTB, s.111)?
- **İster misin** Dünder yıllar sonra yarı düş, yarı duman bir kurgu içinde yenik bitirdikleri o maçı sen sağ ben selâmet beraberce bitiriversin (KS1, s. 126)!
- *Öyle ya, Aram. Hala amatör takımlarda ineklemesin de bir boka yarasın. İster misin* transfer edelim onu şöyle esaslı bir takıma, haaaaak (KS2, s.132) ...
- *Hatta ne diyor biliyor musun, sen Mahmud'u terslemiştin ya, ister misin* kaldırıp kendini denize atсын, intihar etsin diyor (KS2, s.152).
- *Şimdi biz gider gitmez ister misin* bu iki adam (KS2, s.165) ...
- *Ulan ister misin* ağırdan alsın yine, işte o zaman ne gururumuz kalır ne haysiyetimiz: bar kapılarında kral dedenin düdüğü gibi dikilir gece itlerine ve sarhoşlara rezil rüsva oluruz (KS2, s.181).

- *Yüzbaşı, suçlu suçlu toparlandı. Siyah kaşları kalın ve düz, dişleri enli, ağızlığında yanmamış sigarası tebeşir beyazı bu garip kadın, **ister misin** onu dinlemediğini saptamış olsun? Ne ayıp, ne ayıp! Çakmağına davranarak, çabucak doğruladı: ...elbette, dedi, elbette efendim (YTB, s.195).*
- *Rüşvete, haraca her türlü haram paraya bugüne kadar el sürmedin; **ister misin** bu karı ter kokulu memelerini ağzına tıkayıp seni de şehvetin ve hırsın köşebaşında boğsun (KS2, s.181)!*
- *... payımız çoğalacak derken, **ister misin** (KS2, s. 211)?*
- *Olmadı olmuyor, olmayacak. Olmayışı bir yana, Yüzbaşı Demir'in yüreğinde artık yorgunluktan mı, yoksa bir kere daha denemiş bir kere daha yenilmiş olmaktan mı, ürpertici o korku: <—...şimdi **ister misin**, yeniden başdönmesine tutulayım> (YTB, s.269)?*
- ***İster misin** ağlamasın, uyusun kalsın sabaha kadar da soğuklasın fakir (KS1, s.270)?*
- *Ellerinde yine o titreme. Şimdi **ister misin** başı dönsün? Mevsimin yaz olması yanılığını düzeltiyor elbet, havadaki yoğun biçilmiş ot kokusunun yardımıyla (YTB, s.309).*
- *Elini Demir'in omzuna koydu: —...**ister misin** partiyi kapatsınlar (YTB, s.328)?*
- *Savunma Bakanı yüksek komutanları niye toplasın, istifalar dikkatini çekti, <Bunlar yine rahat durmuyor> diye düşünmüş olmalı, **ister misin** biz memleketi kurtaralım derken (YTB, s.347) ...*
- *Suat'ın evinde böyle bir şeye kalkışmak, bağışlanmaz densizlik! Ayıp canım, ötesi var mı? Ümid fütürsuzdur, **ister misin** punduna getirip odasına dalıversin? Hay Allah! Ne yapıp edip, kalbini kırmadan önlemeli (YTB, s.444).*
- *Yüzbaşı Demir'in içisıra büyüyen korku ağacını bilse: **ister misin** Suat aklına geldikçe genç bir kobra diriliğine kavuşan erkekliği; Ümid'in zarif, fazla ince kadınlığından etkilenmesin de onu bu gece eski çaresizliğiyle başbaşa bıraksın (YTB, s.463)?*

Olumlama

Ağzını hayra aç: Oluşabilecek kötü ihtimaller konuşulurken olumlu konuşulması gerektiğini düşünen kişinin, söyleyebileceği söz.

- *Yarbayım, Yeşilköy'den haber var mı? — Hayır, fakat gecikmez herhalde. — Peki, Fahri Paşa'ya kim gidiyor yahu? Şaka maka, bir muvafakat etmezse hapı yuttuğumuzun resmidir. — Ağzını hayra açsana sen* (YTB, s.420)!

Ne mutlu: Kişinin, bulunduğu duruma sevindiğini, mutluluk duyduğunu belirtmek için söyleyebileceği söz.

- *Beşinciliği Beykoz'dan kaparsak, ne mutlu* (KS1, s. 114).

Ölüm

Allah rahmet eylesin: Ölen kişi için, Tanrı'nın koruyuculu üzerinde olması amacıyla söylenen bir ölüm ifadesi.

- *Allah rahmet eylesin babam söylerdi de inanmazdım* (KS2, s.25).
- *Sizlere ömür Allah rahmet eylesin! İşte onlar kadınları tayyareye benzetir, bacaklarına da "iniş takımı" derlermiş* (SA, s.36).
- *Şehitleri taşıyamadık, iyi kötü gömdük, Allah rahmet eylesin* (YTB, s.36)!
- *Allah rahmet eylesin, müstesna bir adammış: harbin ihtişamını yaşamak henüz nasip olmadı, sefaletinden nasibimizi fazlasıyla almaktayız: süngünün deştiği bir karından bağırsakların kerih kokulu baloncuklarla boşaldığını görmek, itiyattan. Napalım bombalarının, bir bölük Çinli as-keri kav gibi tutuşturup yakıvermesi, gündelik iş. Casustur diye, kuzeyli güneyli ayırt etmeden rastladığımız her Koreliyi tevkif etmemiz, emniyet icabı* (YTB, s.117).
- *Allah rahmet eylesin! Yaaa, içine doğmuş mübarek kadının, geçen Ramazan ille Karacabey'e gideceğim diye tutturuyor, göndermek istemiyorlar filan ama, söz dinleyen beri gelsin* (YTB, s.152)!

Allah/Cenabı-ı Hak tahsilatını affetsin/affeyleye: Ölen kişinin, günahlarının Tanrı tarafından bağışlanmasını dilemek için söylenen söz.

- *Boyabatlı da sizlere ömür, Halide Hanım! “Gözlerini havaya kaldırdı: “...Cenâb-ı Hak, tahsilatını affeyleye!.. Âmin” (GP, s.156).*

Rabbim gani gani rahmet eylesin: Ölen kişinin, Tanrı’nın bağışlayıcılığına kavuşması dileğiyle söylenebilecek söz.

- *Nurullah Efendi'yi tanımak mümkün olmadı, Sarıkamış cephesinden şehit haberini almışlar, **Rabbim gani gani rahmet eylesin** (YTB, s.133).*

Nur içinde yatsın: Ölen kişinin, sevilen ve sayılan bir kişi olması sebebiyle ışıklar içinde, huzur içinde olması dileğiyle söylenebilecek söz.

- *Benim baban Feyzullah Efendi'yle teehhülüm, işte böyle garip bir düşüncenin mahsulüdür; garip diyorum a, mahzar garip, çünkü **nur içinde yatsın** pederim hakkın rahmetine kavuşunca annem Bursa'da barınamayıp Üsküdar'a geri döndü, bense Harb-ı Umuminin sonlarına doğru gelin geldiğim bu konakta bizzarure esir kaldım (YTB, s.132) ...*
- *Kore'de şehit verdikleri Yüzbaşı Cevdet'in bir sözü geldi aklına, nerede surat yoksulu birini görse, **nur içinde yatsın**, <Kurttan kulağı eksik bunun> derdi (YTB, s.337).*
- *Miralay Ferid Bey mi, **nur içinde yatsın**, ruh gibi ahabımdı: birlikte çok kafayı çekmişizdir (YTB, s.482).*

Sizlere ömür: Ölen kişinin ardından kalanlara söylenen, Tanrı’nın ölen kişinin yakınlarına daha çok ömür vermesi amacıyla söylenen söz.

- ***Sizlere ömür** Allah rahmet eylesin! İşte onlar kadınları tayyareye benzetir, bacaklarına da "iniş takımı" derlermiş (SA, s.36).*

- Bayrama on gün kala hastalanmış, arife günü **sizlere ömür!** Şimdi Demir ne zaman odasına girse, bavulunun üzerine eğilmiş başörtülü bir Kalfa Nine hayali, yumuk dişsiz (YTB, s.153).
- Boyabatlı da **sizlere ömür**, Halide Hanım! “Gözlerini havaya kaldırdı: “...Cenâb-ı Hak, tahsilatını affeyleye!.. Âmin” (GP, s.156)!
- <— O nasıl laf? Bizim Tabur Kumandanı, gözlüklü, bıyıklı. Son tebdilhava'mda görmüştüm: partici olmuş.> <—...**sizlere ömür**> (YTB, s.318).
- Miralay Ferid Bey **sizlere ömür!** Gazetelere ilân verilecek, yolunu yordamını bilmiyorlar, kim yardımcı olabilir diye düşününce Suat'ın aklına Ümid gelmiş, acaba şu ilânın Birlik'te, Cumhuriyet'te ve Hürriyet'te yarın çıkmasını sağlayabilir miymiş? Aa, tabii (YTB, s.476)!

Önemsememe

Bana ne: Kişinin, kendisiyle ilgili olmayan herhangi bir şeyle ilgilenmediğini belirtmek için söyleyebileceği söz.

- **Bana ne?** Denize bakıyorum: isteksiz bir yağmur sonrası denizi, yüreği soğumuş. Ötede tükürülmüş bir murdar, eğri büğrü ve bulanık iki gemi ölüsü. Şarap genzimi yakıyor. Oysa dün gece Turgut (KS1, s. 39) ...
- **Bana ne?** Ben pazar günleri maçlar bitip de stad boşaldıktan sonra uçurumlar gibi boş boş çınlayan tribünlerde gideyim eski gazete kâğıdı ve fıstık kabuğu rezilliğinin ortasında arpacı kumrusu gibi bir başıma oturayım ve artık ölüp ölesiye hiç oynayamayacağım maçları düşüneyim (KS2, s.49).
- ... bak Bekir, bak ulan: şu Abduş ayısına bak! Nasıl gözlerini dikmiş Zehra'ya di mi? İçine düşecek neredeyse? -**Bana ne?** –Bana nesi var mı yahu (KS1, s. 88)?
- Gazete okumuyorum artık. **Bana ne** Giresun'daki açlıktan, Ereğli'deki maden çökmesinden; kapatılmış sendikalardan, tevkif edilmiş gazetecilerden (KS1, s. 129)?
- Başına bir kaza mı geldi acaba? Ne olabilir ki? Öldürmüşler. Hadi canım! Cesedini balıkçılar bulmuş. Daha da neler? Başı koparılmış cesedini

*Marmara'da balıkçılar bulmuş. Fakat nasıl olur canım?.. Mahmud, İzmir'e gitmedi mi? Mahmud!.. **Bana ne** Mahmud'dan (KS1, s. 129)?*

- *Ulan **bana ne** be? Gebertsinler birbirlerini! Bana ne oluyor (KS1, s. 135)?*
- *Zehra dımdızlak ortada kalacak. **Bana ne** (KS2, s.142)?*
- *Zaten **bana, ne?** Söylemeyeyim diyorum, diyorum ama seni sevdiğim için kendimi tutamıyorum söylüyorum. **Bana ne?** İşte sen, işte Turgut, işte Mahmud (KS1, s.164)!*
- ***Bana ne?** Benim ne üstüme lâzım? İnşaat yolsuzluğu? Hırsızlık! Birbirini yiyen insanlar (KS1, s.204).*
- *İstersen söyleme! **Bana ne?** -Sana ne mi (KS1, s.238)?*

Laf olsun diye: Herhangi bir konuda bir kişiye bir şey söylendiğinde, söz konusu kişinin amaçsız ve konuşmuş olmak için konuşması sonucunda söylenebilecek bir söz.

- *İkincisi bu andavallı bir bok bildiğinden değil **laf olsun diye** garson Sotiri'nin ifadesindeki siyahlı kadına saplandı (KS2, s.27).*

Örnek

Mesela: Bir düşünceyi açıklamak için örnek verilmek istendiğinde “örneğin” anlamında kullanılabilecek bir söz.

- *Sen **mesela** emin misin bağdaşabileceğine (KS1, s.17)?*
- *Beş gecenin uykusuzluğunu bir gecede, ama **mesela** yirmi saatlik, hiç değilse on beş saatlik bir gecede, ufak ufak harcadıktan sonra adam elbette zilzurna aç uyanır (ZBB, s.36).*
- *Sinemaya gitmek **mesela**! Çemberlitaş sinemasına gitmek (ZBB, s.59)!*
- *...**mesela**, Athena ha (KS2, s.59)?*
- *Bırak Saadettin'i! Hilmi'nin **mesela**, tayfa Hilmi'nin (ZBB, s.70)!*
- *Söz buraya döküldü mü Gaetano bu defa başka bir çare tasarlıyor: öyleyse terk etsin İstanbul'u. İsteddiği parayı verelim, bıraksın gitsin: Türkiye dışında bir yere, Viyana'ya **mesela**: Rosenberg'e bir tel çekeyim, hazırlığa başlasın (KS1, s. 80) ...*

- *Başını kaldırıyor: -... sen söyle ama şunlardan çirkin miyim ben. Allah aşkına? Su Birsen'den **mesela** ha (KS1, s. 84)?*
- *Ve **mesela**, onun gibi bir kız için Lâle'nin olsa olsa "hayalperest" diyeceğini (ZBB, s.84).*
- *Sonra Paris'te Strasbourg Bulvarı'ndaki bir sonbahar kahvesinde birdenbire üç ay sonrasından **mesela** 3 ay öncesine bir mektup yazmak (ZBB, s.89)!*
- ***Mesela**, dedi, kim (KS2, s.89)?*
- *Aysel: - **Mesela** sen! dedi (KS2, s.89).*
- *Yalnız resimleri kovalayacak, anlayacaksın. Bir genç kız! İşte ağlıyan bir Sabiha **mesela** ve bir pencerenin önünde (ZBB, s.97).*
- *Kirli bir yatağın ucunda tertemiz hayaller ağacı. Bu ağacın altında yine biz varız ve **mesela** bir Şadiye de olsun istiyoruz (ZBB, s.106).*
- *Dürnev kaltağı **mesela** öyle hanımefendi gibi oturup pas pas cigara içiyor değil mi (KS1, s.115)?*
- ***Mesela** ne malum benim işlemediğim bu cinayeti ha (KS2, s.116)?*
- *Mehmed-Ali kahrından ölüyordu. -...ya biz? ya ben? Ben **mesela**! 1940' dan beri yurdumdan uzaktayım (ZBB, s.118).*
- *Mehmed-Ali, Piotr İvanoviç'in Çarlar zamanında **mesela** ne olabileceğini kuruyor (ZBB, s.123).*
- *Yalnız hız mı? İnsanı daha neler yakar: su **mesela**, rüzgâr (KS1, s.125)!*
- *Mehmed-Ali ikinci defasında aynanın önündeki resmi gösterip yumuşacık soruyor: -Mahzun kadınmış karın, anlaşılan. -Mahzun mu? -Evet, mahzun! Gözleri **mesela** (ZBB, s.126).*
- *Ne adamlar ve hayatta? **Mesela** İhsan değil mi (KS2, s.127)?*
- *Bak **mesela** şu son üç ay konsomasyon yok diye borca yatıp durmuşsun, dünyanın parası (KS2, s.129)!...*
- *Geceleyin bir caddenin ortasında bıçaklanıvermek **mesela**. Ya da bir tenhada enseme bir kurşun. Allah Allah! Ben ne düşünüyorum, Mâide ne? Bembeyaz olmuş, başını sallıyor (KS1, s. 133) ...*
- *Sustu: - **Mesela**! Diye ilave etti (KS2, s.134).*
- *Bu çileyi çekmeliyiz. Aç kalmalıyız **mesela**; kendimizi aç kalmağa, şan şöhrat ve debdebe içinde ter ter tepinen bir Paris'te aç kalmağa; Bonne Nouvelle Bulvarı'ndan aç geçmeğe hazırlanmalıyız (ZBB, s.136).*

- *Başka bir fotoğraf gösterdi: “...meselâ şuna bakar mısınız? Hilafsız bir, bir buçuk saatimizi aldı” (GP, s.144) ...*
- *Mesut olacağım diye onlardan koparsak ne oluyor? Ben ne oldum, meselâ (KS1, s.160)?*
- *Kadın kağıtları kurcaladı: -Ne kadar, mesela? diye sordu (ZBB, s.165).*
- *Önemsiz şeylerden konuştular. Aysel, mesela: Sen, dedi, ne iş yapıyorsun (KS2, s.166)?*
- *Bu kadar sene!... Mesela ha (KS2, s.170)?*
- *Ya da: Şimdi mesela bize gider akşama kadar içermişiz, diyor (KS1, s.194).*
- *Sabah mesela, artı uyanıyorduk: Kalk, git Konsololuğa, derdini anlat (ZBB, s.198).*
- *İçinden aldı götürdü: ... Mahmud'un hayatına girecek kadının böyle nevi şahsına münhasır, fevkalâde asri bir kadın olacağını hangimiz tahmin edebilirdik? Hiçbirimiz! Ben mesela belki de hislerimin taht-ı tesirinde kalarak ona daima Selma ayarında bir zevce yakıştırmıştım (KS2, s. 203).*
- *Omuzlarını birer kanat gibi karanlığa açıyor: eminim ki, diyor mesela şiir hayatı kolaylaştırır (KS1, s.210).*
- *Başka şeyler görelim isteyeceğiz: Bir kervan mesela: Kızılderililerin, hücum etmeği asla akıl etmeksizin, çepçevre çevirdiği ve uslu uslu etrafında döndüğü bir kervan (ZBB, s.212).*
- *Dün gece mesela pavyondaydık. Orada İspanyollar var, dansöz. Aa, görmelisin nasıl dans ediyorlar. Bayıldım (KS1, s.213).*
- *Bacakları sedeften ve buğudan bir kızcağız, mesela. Hayır, fakat! Bu, Hilde'dir. Ölünün yanı başına dikilmiştir (ZBB, s.212).*
- *Şu bizim Aysel mesela aptalın biri. O Dünder olacak ahmağın peşine takılacak yerde (KS1, s.214)...*
- *İkimiz birden, mesela bizim odada olmalıyız (ZBB, s.223).*
- *Her kelime, hattâ en bayağı kelimelerde, mesela şu beğenmediğiniz kazıklanmak kelimesi yok mu, işte onda bir hurma lezzedi, bir muz tadı buluyor; dudaklarımızı bu türlü yeni zevklere bırakıyoruz (ZBB, s.227).*
- *Mesela, neyin mi? Her şeyin (ZBB, s.231).*
- *Meselâ bir Ecvet, bir Lâle birer hesap pusulasıdırlar, belki âdî, belki yanlış oplanmış; ama ne olursa olsun, birer desap pusulasıdırlar (ZBB, s.233).*

- **Mesela** Amerika'da garanti vardır böyle bir yer, ha dimi (KS1, s.238)?
- Bir atölyemiz olsaydı **mesela**, radyoculuk etseydik. Bize varır mıydı (ZBB, s.240)?
- Bir akşam gazetesine sarılmış gelmişler. Bir Le Monde **mesela** (ZBB, s.254).
- Yunus Nadi Bey, koltuğuna otururken dedi ki: "...icabı halinde, biz size veririz..." "...sahi mi? İnanamıyorum! **Meselâ**... cephe resimleri de verir misiniz (GP, s.258)?
- **Mesela** 48'de Bennett'inin adamları pekâlâ vuracaklardı, Viyana'da (KS1, s.261).
- Mesele çıkarmaz. Şu yediği dayağı **mesela** Nebahat yese, ha? Bir düşün ama (KS1, s.271)!
- Hüseyin Rauf Bey, mütecessis soracaktır: "...ya öyle mi? Aksülâmel ne oldu, **mesela**" (GP, s.279)?
- Yoksa bunu bir çocuk bile görebilirdi. Davi görebilirdi **mesela** (KS2, s. 226).
- Ben asıl herkesin hayatını yaşamalıyım. Ellerimle **mesela** kumaş dokumalıyım, dikiş dikmeliydim; bir şehrin yedi mahallesinde herkesin başeğdiği bir terzi olmalıyım: en düzgün biçilmiş tayyörler, en hafif bluzlar, en ağır gelinlikler, en ışıklı tuvaletler benim elimden çıkmalıydı (KS2, s. 228).
- Bak **mesela** bir tanesi benim başımdaydı, öyle kahbece bir oyun oynadı ki (KS2, s. 236) ...
- Bak **mesela** şu benim Aysel'i ele alalım. Bir hafta önce yemin billah ediyor beni sevdiğine, bir hafta sonra ne görüyorum? Ayıdan bozma bir herif!... İyi mi (KS2, s. 237)?
- Yaver Salih Bey, işte o zaman söze karışıyor: "...**mesela** İzmir gibi mi" (GP, s.450) ?..

Övgü

Aferin: Herhangi bir işi yaparken başarılı olan kişileri yüceltmek, takdir etmek amacıyla kullanılabilecek bir söz.

- **Aferin.** Şimri Sadık bey'in yazıhanesinden geliyorum (KS2, s.45).
- **Aferin** Namuslu çocukmuş, dedi. İs hakkıyla görecek (SA, s.62).

- *Ümid yanına geliyor çocuğun: -Oldu mu? diyor. **Aferin** (KS2, s.108).*
- *Ümid gülümsüyor: -**Aferin** diye tekrarlıyor, adın ne senin (KS2, s.108)?*
- *İhsan sözünde durmuyormuş. **Aferin** İhsan'a. Atlatıyor. Üç kere mi aramış, dört kere arasın. İsterse dört yüz kere arasın, bana ne (KS1, s.193)?*
- *Öteki, dalgındı. Beklenmedik bir anda gülüyordu: **Aferin**, diye arkadaşını takdir ediyordu, iyi etmişsin (ZBB, s.226)!*
- *Athena nerelerde sürtüyor kim bilir? Bekir belki de uyudu kaldı. Chicchicboom... **Aferin** Gilda! Pekâlâ oluyor işte. Sen bu işi becereceksin kızım, öyle görüyorum (KS2, s. 226).*
- *Mustafa Kemal Paşa, hoşgörülü, hayli içten bir gülümseyerek: "...**aferin** be çocuk!.. Hem de kocaman bir **aferin**...bilir misin, ne görürüm: fevkalâde muvaffak biri yaver olurmuş!.." İki yaver, Salih ve Rusühi beyler, oldukları yerde kalakalmış; hayretin de içine karıştığı, belirgin bir takdirle durumu izliyorlardı: Latife, iltifatı duymazlıktan gelip, aynı manalı ciddiyetle, devam etti: "...şunu da arz edeyim ki, Paşa Hazretleri. Reis-i Hükümet Hüseyin Rauf Bey'le, Meclis Reis-i Sani'si Ali Fuat Paşa bu akşam fakirhanemizi teşrif buyuruyorlar (GP, s.400)!...*
- *Baş üstüne kumandanım!" Mustafa Kemal Paşa otururken, elindeki gazeteyi okuyordu: gazeteyi masanın üzerine bıraktı: "...**aferin** be Yakup!.." dedi (GP, s.417).*

Aferin aferin: Bir işi yaparken başarı gösteren kişileri övmek amacıyla söylenebilecek bir söz. Bu yapılan takdirin, etkileyiciliğini arttırmak için söylenen söz yinelenmiştir.

- *Yok canım? **Aferin aferin** subay dediğin böyle olmalı. Hatırladın mı, Cello baskına dikkat diye emir yayınlamıştı da gırgıra almıştık adamı, haklıymış ki nasıl (YTB, s.53)!*

Bravo: Karşındakinin yaptığı işi beğenen kişinin bu beğenisini dile getirmek için söylediği söz.

- *Yüksek sesle konuştuğu için, Yunus Nadi Bey, ne dediğini işitmişti; ellerini, alkışlar gibi hafifçe çırparak: "...bravo Matmazel, bravo!.." dedi ve ilâve etti: "...görüyorum ki, Mösyö Buillon'un Ankara ziyareti, Fransız matbuatına yaramış" (GP, s.260)!...*
- *Paris, Ankara'yla bir 'compromis'ye müheyya görünüyor... Lakin Boğazlar mevzubahis oldu mu, rahatsız..." Sustu, ayrı ayrı, ikisinin de gözlerine baktı ve ilâve etti: "... Ordularınızı durdurunuz dedi! "Ali Fuat Paşa bariz bir merakla soruyor: "...durduracak mıyız, Paşam.""...şarta muallak, Fuat!" "...bravo! ...kanaatımca, bu bir zaruret-i harbiye: Meriç hududumuz, taht-ı emniyete alınmalıdır" (GP, s.401).*

Bin yaşa: Karşısındaki kişinin, yaptıklarından memnuniyet duyması ve söz konusu kişinin uzun süre yaşaması dileğiyle söylenen söz.

- *Yaşa, dedik, Hernandez! **Bin yaşa!** Profesör onu görür görmez suratını ekşitmişti: Sen, dedi, Hernandez hiçliği istismar eden bir ahlâksızsın! Senden tiksiniyorum. Evrende temiz sayılabilecek tek şeyi istismar etmek! Haydutsun sen, haydut! Anladın mı? Soyunda mutlaka bir eşkıya bulunmalı (ZBB, s.268)!*
- *Dinmek bilmeyen alkışların arasından, mebusların ve dinleyicilerin tasvip ve temenni sesleri, yükselmektedir: "...sağolasın, ömrünle **bin yaşa.**" ...vatan sana minnettardır!"...hiç şüphe yok!..."Allah seni başımızdan eksik etmesin" (GP, s.423)!*

Maşallah: Oluşan güzel ve etkili bir durum karşısında, hayranlığını belirtmek isteyen kişinin nazar değmemesi dileğiyle söyleyebileceği söz.

- *Üsteğmen Demir, jeepin ön camından bir süre manzaraya baktı, sonra dışlerinin arasından mırıldandı: -...**maşallah** bu ne cümbüş? Sanki dağlarda düşman kaynamıyor (YTB, s.39)!*

- ... ooo **maşallah!** *Filim mi çeviriyoruz: Tugay'ın en çapkın Yüzbaşısı ile en yakışıklı Üsteğmeni teşriflerini getirmişler* (YTB, s.58).
- **Maşallah**, dedim, Meryem Hanım. *Güldü* (SA, s.64).
- *Akın'ın yaptığı da maşallah evlere şenlik bir şey* (KS2, s.66).
- *Bey tutmuş tükürme diyor. Maşallah* (SA, s.151).
- *Üsteğmen Demir'in yüreğinde yumuşak bir ferah, tatlı, tatlı kanat çırpıyor: - Yüzbaşı Cevdet! Yüzbaşım diyor, ...öldü dedilerdi, maşallah bak* (YTB, s.174) ...
- *İyi maşallah. Yüklüce bir iş tutacak gibi ya, dur bakalım. Seninki ne alemde görmeyeli* (KS2, s. 216)?
- *Övündüğü gibi bir duyguya mı kapıldı ne, pakete davranıp Demir'e cigara tuttu, sözü değiştirdi: <—...senin için de, çok ağır diye duyduk.> < —...ağır Binbaşım, şey Yarbayım! Bir zaman Gülhane'de süründük, musibet bir başdönmesi, asla, tarifi imkânsız bir azap! Şimdi tebdilhavalıyız, altı ay, sonra herhalde tekaüt edecekler.> <—...o nasıl laf, çocuk? Başı dönüyor diye adam tekaüt edilir mi? Nerde görülmüş? Aslan gibisin maşallah>* (YTB, s.240)!
- **Maşallah!** *Sen neymişsin be kız* (KS1, s.271)?
- *Adnan Bey, çantasını eline almış, çıkmak üzere idi: "...afiyettedir, maşallah!" dedi* (GP, s.327).
- *Rahatsız etmeyelim Paşam! Maşallah, maneviyatı yüksek! Dilinden latife eksik olmuyor... Hakikat halde, hastalığın mahiyeti ve hastanın ilerlemiş yaşı nazar- ı itibaren alınır*sa" (GP, s.449) ...

Senden iyi olmasın: Bir konuşma sırasında, başka birinden bahsederken karşısındakini de yüceltmek isteyen kişinin, söyleyebileceği söz.

- ...işte böyle, diye devam etti, rüyaymış, ama ne rüya! Bak, hala titriyorum: **senden iyi olmasın**, bir yüzbaşımız vardı, vuruldu (YTB, s.176) ...
- *O, Yüzbaşı Demir'in merakını farketmekte gecikmedi, açıklamayı gereksiniyor: <—...laf ederken tıslıyorum, dişleri çektirdik, ondan ne haltedersin, düşe düşe üç beş tane kalmıştı, söktürdüm vesselam, partide Askeriye'den ayrılma bir dişçi tanıdım ki, senden iyi olmasın, pırlanta gibi çocuk>* (YTB, s.255) ...

Üstüne yok: Bir kimsenin, herhangi bir konu üzerinde herkesten daha iyi olduğunu ifade etmek isteyen kişinin, söyleyebileceği söz.

- *Hele bak, geceleri sayıklayan yaralı yok mu, hiç de öyle ağzı yüzü dağılmamış, galiba sol kolunu kesmişler, ama çiklet çiğneyip sabahtan akşama kadar hemşirelere asılmakta **üstüne yok** (YTB, s.171)!*
- *Bilirsin sen bu işleri, dedi, bilirsin sen. **Üstüne yoktur** (KS1, s.186).*

Yaşa: Kişinin sevincini, coşkusunu belirtmek için kullanabileceği söz.

- *Kâzım: **Yaşa**, diyor, Bekir çocuk (KS2, s.170)!*

Yaşa be/yaşa bre: Bir durumdan duyulan mutluluğu, hoşnutluğu ifade etmek isteyen kişinin kullanabileceği coşkunluk ifadesi.

- *İçerde, tezgâhın önünden her geçişinde Çinli iki kolunu birden havaya kaldırıyor, avazı çıktığı kadar bağılıyor: **Yaşşa bre** Allah'ın koca öküzü, **yaşşa bre** (KS2, s.21)!*
- ***Yaşşa bre**, diyor, Allahın koca öküzü (KS2, s. 21)!*
- ***Yaşa be** Hasan! Nerden öğrendin bunu (SA, s.115)?*
- ***Yaşa be** dedim, İstanbul'un şerefine işte böyle ağabey, uzatmayalım, İstanbul'a şeref verdik (SA, s.234).*

Yaşa var ol: Bir işte başarılı olan kimseler için sevinen, mutlu olan kişilerin, söz konusu kimselerin varlığına devam etmesi dileğiyle söyleyebileceği söz.

- *Maçka'da Jandarma kışlasının askerleri kaç senedir talime gidip talimden dönmekten bıkmadılar: "**Yaşa var ol** Harbiye!" Bir kahvenin camlarına hep yağmurlar yağdı (SA, s.79).*
- *'Reis Paşa' sözlerini bitirince, yeni bir alkış tufanına boğulacaktır; alkışlar arasından, meb'usların bağışları işitiliyor: "...**Yaşa varol**" (GP: s.256) !..*

Özlem

Hey gidi günler hey: Eski günlerden bahsederken özlem duyan kişinin, söyleyebileceği bir söz.

- ... **hey gidi günler, hey!** *O sene Azeri'ler gelmişlerdi, Maksim'e* (KS2, s. 213).

Yüzünü gören cennetlik: Uzun zamandır görmediği kişiyi gördüğünde, duyulan mutluluk, özlem duygusunu ifade etmek isteyen kişinin, söyleyebileceği söz.

- *Ümid, benim, Demir. Önce eski şakaları: -...flon flon flon, bu ne ses yahu? Sonra düpedüz çıkıyor: -...nerelerdesin 'baba'? İstanbul'a geliyorsun, yüzünü gören cennetlik. Bu gece boş musun bari* (YTB, s.433)?

Rica

Bakar mısınız: Bir kişiden bize doğru gelmesini rica ederken söylenen söz.

- *Paşa ile Latife, açık balkona çıkıyorlar; hayli geniş, iki hasır koltuk, bir masa; üzerindeki vazoda, Karanfiller. Latife çıkar çıkmaz, eliyle işaret ederek: "...bakar mısınız lütfen?" diyor, "...kızılığî âdeta semayı kaplamış"* (GP, s.362) ...

Bir zahmet: Birinden bir şey yapması istenirken "Eziyet olmayacaksa bunu yapar mısın?" anlamında kullanılabilecek söz.

- *Aynı anda Nevzat'ın sesi duyuluyor: Sen misin ağbiy? Hoş geldin! Işığî yakıver bir zahmet* (ZBB, s.288)!
- *Kahvaltı etmeden gitmenize razı olamazdım. Akşam lâfa daldık, kışlıklarınızı hazır etmeyi unutmuşum hepsini şu valize koydum, artık bir zahmet* (YTB, s.521) ...

Lütfen: Kendisinden bir şey istenilen kişiden istenilen şeyi iyilik olarak yapmasını rica eden kişinin, kullanabileceği söz.

- Daha uzak bir sesle bir de rica: **Lütfen** (KS1, s. 30)!
- Daktilo Nursen: -... bir dakika efendim, diyor, **lütfen** (KS1, s. 106)!
- Biraz dinledi, sonra dudaklarında yeni bir esneme hazır, zar zor diyor ki:
“...**Lütfen** bir dakika (GP, s.132)!...”
- Telefon sana! **Lütfen** ama, **lütfen**!.. Galiba mühim ve acil (GP, s.132) ...
- Mustafa Kemal Paşa, biraz endişeli ona eğildi: “...Fikriye, nasılsın sen? Bu öksürüğü beğenmiyorum...” “...aaa, **lütfen** izam etmeyiniz, Paşam (GP, s.144)!
- Bunu çocuğun masraflarını karşılamak için **lütfen** kabul ediniz (KS2, s.189).
- “...kimmiş o? **Lütfen** efendim, beyanı icap eder” (GP, s.196)!
- “...**lütfen** ihtiyatı elden bırakmayınız! Allah muhafaza, sizi kaybedersem” (GP, s.227) ...
- Fetânet hanım, diyor, **lütfen** bir Manhattan bana. Fetânet boynu birkaç kat, memeleri yerlerde bir kadın. Sırıttıyor: İşiniz iş, diyor. Seniha dut gibi (KS1, s.257).
- "Siz **lütfen**, Yusuf Kemal Bey'i yalnız bırakmayın" (GP, s.262) ...
- "...**lütfen** efendim, **lütfen**!.. Bu galeyan, bu infial, Meclis-i Ali'nin, mehabetine hiç yakışmıyor: rica ederim sükûnet bulunuz (GP, s.278) ...
- Esâsen...şimdi sırada, Riyasete intikal etmiş, bazı istifalar bulunuyor...onların okunmasına geçilecektir. **Lütfen** diyorum, **lütfen** efendim" (GP, s.278).
- Esat Bey, elinizi biraz çabuk tutunuz **lütfen** (GP, s.325) ...
- **Lütfen**! Zira beni kabul buyuracaklarından eminim" (GP, s.335) ...
- Seryaver Salih Bey, biraz da özür dilercesine: “**lütfen** kusurumuzu bağışlayın (GP, s.336).
- Seryaveri Salih, buyurun!..” Bir süre dinledi, sonra sordu: “...nasıl nasıl? Bir dakika... Tam anlayamadım... **Lütfen** tekrar eder misiniz” (GP, s.347)?
- Paşa ile Latife, açık balkona çıkıyorlar; hayli geniş, iki hasır koltuk, bir masa; üzerindeki vazoda, Karanfiller. Latife çıkar çıkmaz, eliyle işaret ederek: “...bakar mısınız **lütfen**?” diyor, “...kızılığı âdeta semayı kaplamış” (GP, s.362) ...

- Miss Sheridan içkisini yudumluyordu, bardağı dudaklarından çekerek soracaktır: Ay, meraktan öleceğim... **Lütfen** böyle, bilmece gibi konuşmasanıza" (GP, s.367) ...
- Sarhoştı elbet, sarhoştı ya, insanı çarpan sarhoşluğundan çok içkiden yusuvarlak bu vücudun kofluğu görünüşteki kızgınlığın gizleyemediği çökmüşlüğüydü. Demir, en 'yüzbaşı' sesini bularak: - Susar mısınız, dedi, **lütfen** (YTB, s.387)?
- Yüzbaşı Demir bir vicdan borcunu ödemek istiyordu: — Onu görürseniz, dedi, söyleyin **lütfen** araya çok olaylar girdi bir daha arayamadım, üzgünüm (YTB, s.391).
- Telefon, şehirlerarası: —...orası 36 23 69 mu? —Evet efendim. —Orhan Kabibay orada mı bulunuyor? —Benim... —Ayrılmayın **lütfen**, Ankara görüşecek (YTB, s.394).
- Bunun üzerine Fahri Paşa'yı aradılar, onu da bulamadılar, emirlerini gazetelere biz tebliğ ettik. Siz de **lütfen** Fahri Paşa'ya haber verin (YTB, s.415).
- Latife, annesinin söylediklerinden de rahatsız ol muştı, gizleyemediği bir öfkeyle diyor ki: "...sen de bir tuhafısın, anne, müşkülat çıkarma **lütfen**, münasip bir vesile bulursam, tekrar açacağım...dişimi sıkı sıkı bir hal oldum (GP, s.465) ...
- Binbaşı Demir sözünü kesmek için başka bir ses arayıp buldu, sonradan 'yaşlı ve kederli bir adaminkine' benzettiği bir sestir bu: — Hayır Ümid, seninle yalnız konuşmak istiyorum, ikimize dair. Beni **lütfen** Firuzağa'da bekle, oraya geleceğim, Suat'a akşam gideriz (YTB, s.524).

Sabır

Fesuphanallah: Kişinin, kızdığı durumlarda, sabrının zorlandığı anlarda sinirlendiğini belirtmek için söyleyebileceği söz.

- Mussolini, bu öneriyi tek başına benimsemeye karar veremediğinden, sorunu Faşist Konseyi'ne götürmüştü: sonuç umduğu gibi çıkmamıştı anlaşılan. **Fesuphanallah!** Feyzullah efendi, nargilesini unutmuş, gözlerini kırpıştırı

kırpıştırma, soru üstüne soru yağdırıp, oğlundan olayın ayrıntılı yorumlarını bekliyor (YTB, s.151).

Saygı

Başüstüne: Saygı duyulan kişinin isteğini yerine getirmenin görev olduğunu düşünen kişinin, isteği yerine getirmek amacıyla kullanabileceği söz.

- *Yüzbaşım neden durduk diye soruyor, bildiğiniz var mı? - O ne biliyorsa! Yamaca düşman sarıyormuş, fark ettiniz mi? - Şu yamaca mı, hayır! - Yüzbaşına bildir, gözünüzü de dört açın! - **Başüstüne** Üsteğmenim (YTB, s.22)!*
- **Başüstüne.** *-Ha, bir de mektup gelecek, İtalya'dan: benim adıma (KS1, s. 28).*
- *Baskın mıntıkasına hareket edip vasıtaları ve etrafa dağılmış eratı toplasınlar.- **Başüstüne** (YTB, s.61)!*
- *Garson başını eğdi: -**Başüstüne** İbrahim Bey (KS2, s.122).*
- *Şöyle yap Nazım! **Başüstüne** beyim! Böyle yap Nazım! **Başüstüne** paşam (KS2, s.137)!*
- *Taga 'ya göz kulak ol Nazım! Emir **başüstüne** beyim (KS2, s.137).*
- *Yoo hayır, düşmanın karşı saldırıya kalktığını Üsteğmen Demir kaçırmıyor hiç, sağdan bastırıyorlar, başarırlarsa komutasındaki bölük çevrilmiş olacak, telsizci neredesin, buyur komutanım, acele Alay Karargahını bul, **başüstüne** komutanım (YTB, s.173)!*
- *Garson: -Peki mösyö, dedi. Kimden diyeyim? Mehmed-Ali güldü: Teğmen Hüber, dersin. O anlar. Garson başıyla herif bir selâm verdi: -**Başüstüne**, dedi, teğmen Hüber (ZBB, s.214).*
- *Cevat Abbas ilave ediyor: "bizi istimbotla taşıyacaklar! ..." "...beri bak Cevat, sen benim bagajla meşgul ol! ..." "**Başüstüne** kumandanım" (GP, s.286)! ...*
- ***Başüstüne** Paşam" (GP, s.333)!*
- *Buyurun beyler, oturun... İzmir'e safâ geldiniz... Haberler sizde: İstanbul ne haldedir? Muzaffer olduğumuza hâlâ inanmıyorlar mı?.." O esnada içeriye giren Muzaffer Bey'e dönerek, aynı güleç çehreyle diyor ki: "...çocuk, bak beri! Beylere kahve söyleyesiniz!.." Muzaffer Bey, emri aldı, aynı ciddiyetle*

"Başüstüne kumandanım!.." dedi ve sustu, daha ciddi bir sesle, sonra ekliyor: "...az evvel Vâli Abdülhalik Bey arz ettiler: Frenk Mahallesi'ndeki yangın, tehlikeli bir şekilde, büyüymüş" (GP, s.352) !..

- ***Başüstüne kumandanım!" Mustafa Kemal Paşa otururken, elindeki gazeteyi okuyordu: gazeteyi masanın üzerine bıraktı: "...aferin be Yakup!.." dedi (GP, s.417).***

Efendim: Konuşmaya başlarken, karşısındaki kişiye duyduğu saygıyı ifade etmek isteyen kişinin, söyleyebileceği söz.

- ***Efendim** müdüriyet bugünlerde nefes aldırıyor (SA, s.59).*
- *...**efendim**, kasıktaki yara gözlerini korkutmuş, çok, şimdi iyiye gidiyor, diyor! Elbette canım (YTB, s.164).*
- *Hele sabah sabah Suat Hanım bir yerini düşürüp, Orhangazi'den tamamiyle Bursa'ya 'nakl-i mekân etmiş Süleymanoğulları'nın küçük kerimesi Nihal'in' de geleceğini dokundurmuyor mu, çıldırabilir: -**efendim** kızcağız, Kore'den gönderdiği resimleri görelî, taliplerini sırtısıra reddeder olmuş da esasen küçük rütbeli zabıtların tehhülüne izin çıktığından', artık nişanlılığı hiç uzatmayıp (YTB, s.238) ...*
- *... **efendim**, bendeniz öğretmenim, felsefe öğretmeni Doğan Rumeli, şöylece söylenirse bu bir şey ifade etmeyebilir, fakat Meclis- i Meb'usan Reis-i sanisi Abdi beyin oğluyum, Selanik'li Abdi bey diye daha ziyade iştihar etmiştir (YTB, s.388) ...*
- *Az önce, yaptıkları ihtilâlin' hiçbir işe yaramayacağını takır takır Binbaşı Demir'e söyleyen adam, ansızın mahcup bir genç kız gibi ezilip büzülüyor: **efendim** bir müddettir 'teneffüs etmekte müşkilâta uğramaktaymış da' arkadaşlarının ısrarı üzerine tanıdık bir iki doktora görünmüş, onlar da başka bir âlem' bir kere işi ciddiye almıyorlar, hepimizi gömeceksin, acı patlıcanı kırağı çalar mı? lafları gırla gidiyor, üstelik birinin dediği öbürünününü tutmaz, bazıları kronik bronşitten dem vuruyor, bazıları nefes borusu iltihabından, hançerede kist mist diyenleri de yok değil, ama hepsinin 'müttefikler birleştikleri yegâne husus, tüütünden suret-i kat'iyede vazgeçmesi zarureti (YTB, s.483) ...*

- *İçin için anlatıyor derdini: ... efendim, biz Mehmed-Ali, buraya bir halettik geldik, şimdi memlekete dönelim istiyoruz. İşittik ki Konsolosluk bazılarına yardım edermiş (ZBB, s.250) ...*
- *Daktilo Nursen: -... bir dakika efendim, diyor, lütfen! Ve Zihni Keleşoğlu'nu buluyor: -...Efendim, diyor, Nazım bey sizinle görüşecekmiş (KS1, s.106).*
- *Dündar, bıyıklarındaki yağmuru yalayıp: -...efendim, diyor, orada ıskalayan hayvan kimdi (KS1, s.113)?*
- *İç telefonda İrfan: -...efendim, Akşam'dan telefon ettiler (KS1, s.119).*
- *Efendim tam yazıhaneden çıkıyordum, bizim ispartalılar sükün etmesin mi, bir hayır işimiz var onlarla, mecburen biraz oyalandık (KS2, s.130).*
- *Efendim, haddizatında biz de bir hayli geciktik (GP, s.163).*
- *... efendim, başından beri tahkikatı İstanbul'da geliştirmek icap ettiğini söylüyorum (KS2, s.179).*
- *Efendim, Başkumandanlığın Reis Mustafa Kemal Paşa'ya verilmesine dair olan kanuna 183 arkadaş rey verdiler: 169 rey ile kabul edilmiştir (GP, s.197).*
- *Efendim: ...yanınızda olmazsam, namerdim!'; evet, aynen böyle dedi, bunun üzerine bendeniz de düşünüp taşındım, fehmettim ki bu zevatın maksad-ı aslisi çok başka olup" (GP, s.284) ...*

Efendim: Karşısındakinin, söylediklerini anlamadığında saygılı bir şekilde, söz konusu kimsenin söylediklerini tekrarlamasını istenen kişinin söyleyebileceği söz.

- *Yardımseverler Cemiyeti hesabına hayır işlermiş gibi. Efendim (KS1, s.51)?*
- *Maide incecik dudaklarını bir bisturi yarası gibi kıpkızıl açarak sırtıyor: - Efendim, diyor, anlamadım (KS1, s.108)!*
- *"...neresi orası? Efendim, anlayamadım: sesiniz gelmiyor... Daha yüksek konuşun" (GP, s.153) !..*
- *Gavur filmlerini ithal edenler dünyanın parasını kazanmışlar. Efendim? Hala kazanıyorlar (KS2, s.102).*
- *...esmayı, diyor, üzerimize sıçratmayalım. Efendim (KS2, s.103)?*
- *Turgut anlamadı: Nasıl, efendim (KS2, s.188)?*

Emredersiniz: Üst konumdaki rütbelinin isteği üzerine, alt rütbeli kişinin, isteği gerçekleştirilmenin görev olduğu düşüncesi ile kullanabileceği söz.

- *Paşa, bu defa, Üsteğmen Demir'le Yüzbaşı Aziz'e: ... siz ikiniz, dedi, derhal oraya gidin, kılavuzluk edersiniz.- Emredersiniz, Generalim (YTB, s.61).*
- *Bu ülkenin de kader bir kader ha, başlangıçta Çin'le Japonya paylaşamamış, Binbaşım biz hazırız, emrederseniz takviye olarak. Telâşı sevmem, ağır zayıat veriyoruz başka yerden takviye isteyen çıkabilir, şu (topçu da nerede kaldı bilmem ki (YTB, s.72) ...*
- *Telefonda. Emrederseniz bağliayım (KS1, s.106).*
- *Ayrıca diyor ki Tauber Şirketi'ne yazılacak teklif mektubunun bir suretini, emrederseniz (KS1, s. 107-108) ...*
- *Garson, kravatının yukarı ucunda bir çift bıyık, gözlerini aç aça:-... emredersiniz! diyor (KS2. s.146).*
- *Ümid ondan çok Yüzbaşı Demir'e, biraz da sıkılarak: - İçki istesem, dedi, çok mu ayıp olur? - O nasıl söz, emredersiniz (YTB, s.192).*
- *Emrederseniz biraz para de şu (KS1, s.223) ...*
- *Halide ayağa kalkmıştı: "...emredersiniz, Paşam" diyor (GP, s.244).*
- *Paşam Sıradaki, İtalyan Konsolosudur; emrederseniz (GP, s.335) ...*
- *Latife, arada kaybolmuşluk hissinden tedirgindi, yüzünden bir kıskançlık gölgesi, geçti geçiyor; yürüyüp, Gazi'ye dedi ki: ...emrederseniz, soframız hazır, Paşa Hazretleri (GP, s.369) !..*
- *Salih Bey, ahizeye diyor ki: "...hayır Kumandanım. Jeneral Pellè henüz çıkmadı...çıkarmaz, Gazi Hazretleri'ne keyfiyeti arz ederim..." biraz sustu, dinledi; sonra, "...emredersiniz!.." dedi ve kapattı (GP, s.396).*

İzin verirsiniz: Bir yerden ayrılmak isteyen kişinin, başkasından onay alarak oradan ayrılacağını ifade etmek için kullanabileceği nezaket sözü.

- *"...Şimdi izin verirsiniz, şükranlarımla..." Mustafa Kemal Paşa, yüzünde koruyucu bir ifade, ona engel oldu: "...böyle hafif bir kıyafetle gidemezsin, onbaşı (GP, s.406) !..*

Müsaadenizle: Herhangi bir şeyi yapmak için izne gerek yokken ‘izin istiyormuş gibi’ kullanılan nezaket sözü.

- ***Müsaadenizle**, Ahmet'i bulmaya gideceğim. Eğer, ölmez sağ kalırsak yarına yine görüşürüz* (SA, s.133).
- *Bu hadise olmasaydı da yine babamın evinden ayrılacaktım. Onun için **müsaadenizle*** (KS2, s. 205) ...
- *"...**müsaadenizle**, ben tevzi edeyim..." Hüseyin Rauf Bey, Latife yanında durduğu için, bardağını kendisi almıştır. Latife, dikkatleri üzerine topladığından, ne kadar mutlu; şirin ve cana yakın sordu: "...başkaca bir emriniz olursa" (GP, s.402) ?..*
- *Latife'ye: "...hanım abla, seni istiyorlar..." Bir duraklama, garip bir sessizlik oldu. Latife, he men ayağa kalktı. Affedersiniz **müsaadenizle** bakabilir miyim" (GP, s.463)?*

Sevinç

Gel keyfim gel: Bulunduğu durumdan, çok memnun olan kişinin söyleyebileceği söz.

- *Altlarında cadillac araba, emirlerinde çifte çifte hizmetçiler...oh **gel keyfim gel*** (KS2, s.40).
- *Allah, **gel keyfim gel**! İster New York olsun ister anasının dini* (SA, s.149)!

Yaşasın: Kişinin, yaşanan bir olay karşısında oluşan durumdan duyulan mutluluğu, coşkuyu ifade etmek için söyleyebileceği söz.

- *Ticaret için aşk, aşk için ticaret. **Yaşasın** Gilda* (KS2, s.106).
- *El-Barudi: -İspanyol'sunuz değil mi? diyor soruyor, **Yaşasın** Dolores İbarruri! **Yaşasın** Frente Popular* (ZBB, s.122)!
- *Hernandez'in kahkahası küstah ve acıtıcı: Yanlış nota, amigo! Kahrolsun İbarruri! **Yaşasın** Trotskiy! **Yaşasın** 4.cü Enternasyonal* (ZBB, s.122)!

- Yeryüzünde işler bu kadar karma karışık giderken Chaulieu sahiden merak edilecek meseleyi bulmuş. **Yaşasın** Chaulieu (ZBB, s.245)!
- "...**Yaşasın** Türk Milleti" (GP, s.256)!
- Zayıf bir çocuktur Akin, elinden hiçbir iş gelmez, kafayı buldu mu babasının marifetlerinden bildiği kadarını bülbül gibi anlatıyor. Yayınladığımız gün kıyamet kopacak...Yüzbaşı Demir, soğuk soğuk: -Sevmedim, dedi. İçkini bitir, bir an önce gidelim buradan. Ümid'in çakmağı elinde, ağızlığı elinde, ağızlığı havada kalakaldı. İlk anlam veremedi Demir'in söylediklerine, sonra bir gözünü kırıp çapkınca gülümseyerek: - **Yaşasın**, dedi, beni kısıkanıyorsun. Ne güzel (YTB, s.277)!
- "**Yaşasın** Gazi Paşa!" diye bağıryorlarmış (GP, s.308)!

Sitem

Allah aşkına: Bir durum karşısında, verilen usanma duygusunu belirtmek isteyen kişinin, "Allah için, Allah'ını seversen" anlamında söyleyebileceği sitem ifadesi.

- Başka şeylerden konuşalım diyor. Bundan hiç bahsetmeyelim, diyor. **Allah aşkına** (ZBB, s.38)!
- Bırak **Allah aşkına** Mahmud! Bırak gözünü seveyim! diyor (KS1, s.56).
- Başını kaldırıyor: -... sen söyle ama şunlardan çirkin miyim ben. **Allah aşkına?** Su Birsen'den mesela ha (KS1, s.84)?
- Neden gözlerine batar bu Hrisula **Allah aşkına?** Ayol ben bu kızı sefaletten kurtardım (SA, s.85).
- Bırak **Allah aşkına** (SA, s.99)!...
- Zaten kader birliği dedikleri ne **Allah aşkına** (KS1, s.125)?
- Sonra elinizi vicdanınızın üstünde koyun öyle söyleyin **Allah aşkına**, evet vicdanınız üstünde koyun! Askerliğimi yaptım; Toprak Kale'de, yolda (SA, s.126).
- Söyle ama **Allah aşkına** söyle (KS2, s.161)!
- Beceremediği şeyi küçümsemekle kendini kurtarmanın yolunu bulmuş. **Allah aşkına** neydi o kerametler yine, yok, "Kadınların tarihi rolü" yok "Wagner'in

musikisindeki bilmem ne". Orhan da bazan, bakıyorum, bayağı değer veriyor (SA, s.190).

- Sana, diyorlar, ne oluyor **Allah aşkına** (KS1, s.237)?
- İlk tanıştıkları günlerde Ümid'in ona söylediği eski sözler, belleğinde ışıklı tren katarları gibi dolaşıyorlar. Sırası mı **Allah aşkına** (YTB, s.409)?
- Ahmet Ziya Bey uyandırdı: ihtilal hükümetine yardımın sürdürüleceğini Amerika niye durmaksızın tekrarlıyor **Allah aşkına** (YTB, s.442)?
- Binbaşı siz orada ne yapıyorsunuz **Allah aşkına**? Adam bindiği dalı keser mi be? Hareket zaten bürokrat aydın hareketi, arkasında halk yok, önceki tasfiye orduyu karmakarışık etti, bu yaptığınız üniversiteleri karşınıza dikecek (YTB, s.497).

Allah'ın belası: Varlığından mutsuzluk duyulan şey veya kişi için söylenebilecek söz.

- **Allah'ın belası** Namık (KS2, s. 6).
- Kılçık, dudaklarında **Allah'ın belası** bir gülümseme, genzinde akıntılar; içi sıra: -... pedimu! diyor ve kızı kulaklarının arkasından bir bir öpüyor (KS1, s. 45).
- Yorgo: Benim, diyor, **Allah'ın belası**! Yorgo Papadopoulos (KS1, s.159).
- Hernandez, diyoruz, **Allah'ın belası**! Ekmeksiz herif (ZBB, s.185)!
- Athena'yı seviyorum ben. Seviyor muyum? Ne demek bu? Neden seviyorum? O burada, bu **Allah'ın belası** işsizlik parasızlık ve korku İstanbul'unda bu kış gecelerimi aydınlatan ışıktı (KS2, s.238).

Aşkolsun: Gerçekleşmesi mümkün olmayan bir durumdan, hoşnut olmadığını belirtmek isteyen kişinin, söyleyebileceği sitem ifadesi.

- Önceleri, ulan, şöyle böyle bir cinayet olarak gözükiyordu; git git, ne hikmetse öyle bir çapraşıklılaştı çetrefilleşti ki içinden çıkabilene **aşkolsun** (KS2, s.25)!
- Fakat orada püskürme bıyıklı, yün elbiseli bir hela bekçisinin bulunabileceğini düşünür ve düşünür düşünmez de bu fikri bırakıp eski fikrine dönüyor: Hristiyan Mezarlığının arka duvarında bir köşeye sinerim; o gözden

*kaybolmamak için acele acele gelir, tam döneceği sırada bir kolumu omzundan geçiririm, öteki elimle bileğini yakalayıp arkasına bükerim, kımıldanabilirse **aşkolsun** bakalım (KS1, s.147)!*

- *Bizi bir Tugay adamı, Azrail'in sofrasına attılar. Gayeleri, Amerika'nın emrinde, Amerika için ne kadar kolay ve yiğitçe gelebileceğimizi göstermekti. **Aşkolsun!** Demek başarmışız, baksana NATO'ya girilecek (YTB, s.223) ...*
- *Sen Barones'e uğrarsın mutlaka, unutma, saygılarımı söyle...Fakat Barones'i evinde yakalayabilene **aşkolsun!** Son zamanlarda böyle, ya gazetede 'meşgul', ya Vaniköyü'nde Suat'la beraber: cezaevinden çıkalı, aralarından su sızıyor, tadı çıkarılacak ortaklaşa ne çok şeyleri varmış (YTB, s.432)!*

Dini imanı para: Çıkarlarından başka hiçbir şey düşünmeyen kişi için söylenebilecek bir söz.

- *Her yanı ılık ılık pırıldamağa başladı. Zehra: - Evet, diye düşündü, para! **Dini imanı para** (KS1, s.157)!*

Gözünü toprak doyursun: Sahip olduğu şeylerle yetinmeyen ve hep daha fazlasında gözü olan, kişiler için söylenebilecek bir söz.

- *Komiser Orhan: -... kırk yılda bir kere, diye için için mırıldanıyor, maşallah! Daha geçen hafta almadık mı bir çift? Aç karı, **gözünü toprak doyursun** senin (KS1, s. 102)!*

Günahları boynuna: Kişilerin yaptıklarını görmeden olumsuz davranışlarıyla ilgili konuşulurken söylenen söz.

- ***Günahları boynuna!** Meclis'in Kayseri'ye intikali, dedikodu olmaktan çıktı (GP, s.188).*

Güleyim bari: Anlamsız bir şekilde söylenen bir düşünceyi, önemsemediğini belirtmek isteyen kişinin söyleyebileceği söz.

- *Ben yalnızmışım, bana kimse yüz vermezmiş, meteliksiz komiserlere kalmışım, hah hay **güleyim bari** (KS2, s.50)!*

Hangi rüzgâr attı: Uzun bir aradan sonra bir anda gelen kişiye sitem etmek için söylenen söz.

- *Seni buraya **hangi rüzgâr attı**: lodos mu, poyraz mı" (GP, s.74)?*

Haydi oradan/haydi oradan sende: Kendisini kandırmak, inanmadığı bir şeye inandırmak isteyen kişiye karşı, duygusunu ifade etmek isteyen kişinin, söyleyebileceği söz.

- ***Haydi oradan** sen de pis çengi (KS1, s. 14)!*
- ***Hadi oradan**, şairmiş (KS2, s.74).*
- *Turgut onu dinlemiyor. **Haydi oradan** lüpçü sen de! Ben dergi çıkaracağım, sen otlayacaksın, öyle mi (KS1, s.77)?*
- ***Hadi oradan** operet kralı sen de (KS2, s.93)!*
- *... **hadi oradan sen de!** dedi (KS2, s. 209).*
- ***Hadi oradan!** Hiçbir şey bu kadının, bu erkeğin diye ayrılamaz. Hele sosyal plânda. Eskidenmiş onlar. Erkekler ne yapıyorlarsa, şimdi kadınlar da yapabilirler. Yapmaları Bunun aksi de doğru icabeder. Bunun aksi de doğru elbet (YTB, s.279).*
- *...**hadi oradan** aşağılık herif, Barones'ten ne umabilirsin, aşk belki, evlilik hayır; Dünya gazetesinde açık konuşmadı mı (YTB, s.526)?*

Hem suçlu hem güçlü: Herhangi bir konuda suçlu olan, suçunu kabul etmeyip başkalarını suçlamaya çalışan kişi için söylenebilecek söz.

- *Üstelik bundan sonra da rahat vermeyecek, her gece yolunu kesecek. **Hem suçlu hem güçlü** (KS1, s.254)!*

Ne günlere kaldık: Eskiye göre kötü günler yaşanmasından yakınan kişinin söylediği söz.

- *Aman Allahım..." dedi, "...ne günlere kaldık* (GP, s.166) !..

Ne hali varsa görsün: Bir kimsenin, hiçbir uyarıyı dikkate almayıp kendi bildiğini yapması sonucunda, artık onunla ilgilenmediğini belirtmek isteyen kişinin, söyleyebileceği söz.

- *Bu şehre vereceğim onu: alsın, büyütsün, ne hâli varsa görsün* (KS1, s.270).

Ne münasebet: Konuyla ilgili bulunmayan bir sözün, davranışın “kesinlikle öyle olmadığını”, karşısındaki kimseye ifade etmek isteyen kişinin, kullanabileceği söz.

- *Bozmak mı, çürütmek soysuzlaştırmak mı? Ne münasebet? O bütün gücüyle bana bir şuur aydınlığı katmağa uğraştı* (KS2, s.10).
- *Ne münasebet! Üstelik bir de ilk yanılmanın ağırlığı, koca diye İhsan'ı seçmeğe kalkmış olmanın utancı arka sokaklarınıza kötü akşamlar halinde iniyor, ortalığı iyice karartıyorsa* (KS2, s.36).
- *Asım Taga bir Amerikan barın önünde öyle tünemekten hoşlanır mı? Ne münasebet* (KS1, s.53)!
- *Sulhi pis, yağlı kaşlarını pırıl pırıl kaldırıyor: ...ne münasebet! Ben senin her hafta bir resmini basıyordum* (KS1, s.199).
- *Ne münasebet, bizi buralara gönderen o politikacı gürûhu yok mu, ah»* (YTB, s.116)?
- *Feyzullah Efendi sandığından farklı bir adam, böyle her dakika gülümsemeye yatkın bir ihtiyara nobran denebilir mi, ne münasebet* (YTB, s.140)!
- *Kapatılan yalnız o mu, ne münasebet, yol boyunca çarçabuk okuduğu bir başka gazeteden, Meclis Tahkikat Komisyonu'nun, İstanbul'dan Birlik'le beraber, Ankara'dan Ulus ve Akis'i, İzmir'den Demokrat İzmir'i süresiz kapatmış olduğunu öğreniyor* (YTB, s.353).
- *Yüzbaşı Demir aklına ilk gelen yalanı söyledi: Ne münasebet, bazı birlikler yer değiştiriyor, bundan ibaret* (YTB, s.418).

- *Esmerliği mi başka, hayır, hep aynı yeşil zeytin esmerliği. İnceliği mi farklı, ne münasebet, hep o incelik, siyah tüy kalem inceliği* (YTB, s.503).

Oh olsun: Bir kimsenin, karşısındakilerin uyarılarını dikkate almayıp yanlış davranarak kötü duruma düştüğü zaman bu durumu hak ettiğini düşünen kişinin söyleyebileceği söz.

- *...sırtlarından çatlayacaklar, oh olsun* (KS2, s.50)!

Ötesi var mı: Herhangi bir durum karşısında, söylenebilecek başka bir şey var olup olmadığını öğrenmek isteyen kişinin, söyleyebileceği söz.

- *Suat'ın evinde böyle bir şeye kalkışmak, bağışlanmaz densizlik! Ayıp canım, ötesi var mı* (YTB, s.444)?

Öyle olsun: Karşıdaki kimselerin, söylediklerini kabul ettiğini belirtmek isteyen kişinin söyleyebileceği söz.

- *Süreyya: -Öyle olsun, dedi. Öyle olsun, bakalım! Yalan mı söyledik? İyilik yaramaz ki insanlara* (ZBB, s.182)!

-

Sana ne: Herhangi bir konuda karşısındaki kişinin soru sormasından rahatsız olan birinin, 'seni ilgilendirmez' anlamında soru soran kişiye kullanabileceği söz.

- *Sana ne? Suratına bile bakmıyacaksın* (KS2, s.28).
- *Haydi haydi, sen ne karıştıyorsun be! İsterse hiç içmez, oturur ve bakınır. Sana ne* (ZBB, s.38)?
- *Bir başka kız, galiba Aylâ: Olsun, diye kabulleniyor, yalan olsun! -Sana ne? Belki bizim hoşumuza gidiyor dinlemek? İstemiyorsan sen git kızım* (KS1, s.152).
- *O Rejisör köpeğinin kuyruğunda dolaşıp durma, anladın mı, sana numara yapıyor. Athena terlemişti. Saçları siyah bir su gibi akıyordu. Şaşırmadı: Sana ne? dedi* (KS1, s.241).

Sen sağ ben selamet: Bir işin iyi veya kötü sonuçlanması sonucunda, artık yapılacak bir şeyin kalmadığını belirtmek isteyen kişinin, söylenebileceği bir söz.

- *Sonunda besbelli savcılık'ın kulağını büküyorlar. Bir kara neşir yasağı! **Sen sağ ben selamet*** (KS2, s.26)!
- *Hele Bankalar Caddesi'nde kuyruğa girmiyor muyuz; dakikada bir firt, saatte üç metre sekmiyor muyuz, ulan ölüm be; Çek bir tabanca arabanın dört lastiğini hastalıklı birer öküz niyetine vur; bir kurşun da kendi beynine sık, **sen sağ ben selâmet*** (KS1, s. 43)!
- *İster misin Dünder yıllar sonra yarı düş, yarı duman bir kurgu içinde yenik bitirdikleri o maçı **sen sağ ben selâmet** beraberce bitiriversin* (KS1, s. 126)!

Sevsinler: Herhangi bir konuda, hoşla gitmeyen bir davranışta bulunan kişiler için söylenebilecek söz.

- *Sivilceli ensesine bakmadan Aysel'e yanaşacak da ona yüz verecek! **Sevsinler*** (KS1, s. 117)!
- *Dürnev yarı gözleri yarı ağzıyla: **Sevsinler**, dedi* (KS2, s.53).

Sözüm meclisten dışarı: Konuşma sırasında, gerginlik yaratabilecek durumlardan oradaki kişileri hedef almadığını belirtmek için söylenebilecek bir söz.

- ***Sözüm meclisten dışarı**, bok üstüne bok diyeceğim* (SA, s.132).
- *Şoför, suratının ağırlığı afili bıyığında toplanmış bir İstanbul çocuğu, dikiz aynasından farketmiş olmalı: <— ...vay diyor, Aysel ablam! Ben de deminden beri yahu diyorum...> Aysel gözlerini kısarak şoföre baktı, çıkarmaya çalıştı. <...tanımadın mı, Celâl değil miyim, **sözüm meclisten dışarı**, hani Hırbo Celâl derler>* (YTB, s.230) ...

Şeytan diyor/diyor ki: Bir kişinin, yapılmaması gereken bir şeyi yapma isteği duyduğunda, kendini durdurmakta zorlandığı durumlarda söylenebilecek söz.

- *Şeytan diyor ki, çıkar at şu gözü!» Derken, yine o uğultu: birbirinin içinden gelişip açılan patlamalara da benziyor, perde perde yükselip alçalan kalın bir titreşime de! Rüzgârdan olmadığı kesin korkunç soğuk, havayı kaskatı dondurmuş* (YTB, s.15).
- Hele şu kısa kıvrıcık saçlı adamın resmiyle gözgöze gelmiyor mu, **şeytan** çek tabancayı **diyor**, doğrult (YTB, s.304) ...
- *Şimdi şeytan ne diyor, şoföre emri ver, Jeep'i Ümit'in Firuzağa'daki apartmanına çeksin: salondaki divanda bir saat öyle bir uyku çekerti ki* (YTB, s.405)!

Tövbe estağfurullah tövbe: Kişinin, sinirlendiği bir anda karşısındaki kişiye olumsuz bir tepki göstermemek için bunun yerine söyleyebileceği bir söz.

- *Ama böyle Taga gibileri, Allah mallah tanımazlar. Tövbe estağfirullah, tövbe* (KS1, s.107)!

Zahmet oldu: Karşındaki bir kimsenin, yapması gereken bir şeyi yapmadığında ona tepkisini belli etmek isteyen kişinin, söyleyebileceği sitem ifadesi.

- *Kusura bakmayın kendimi tutamadım, diye bitiştirecek, zahmet oldu* (KS2, s.95).

Sonuç

Hasılı: Herhangi bir kişinin, söylediklerini, yaptıklarını bir sonuca bağlamak amacıyla söyleyebileceği söz.

- *Hasılı bakmayacaksın gözlerinin yaşına orospuların* (KS2, s.25)!
- *Uzun yıllar Avrupa'da okumuş, gavurluk bulaşmış belki. Hasılı alışamadığım kız bir kadın* (YTB, s. 190).

- ...Kışlaya kadar götürülenlerin kılına bile dokunulmadı, biliyorum. **Hasılı** bir gurup, bir gurup daha derken, o meseleyi kimsenin burnu kanamadan hallettik (YTB, s.374).

Uzun lafın/ sözün kısısı: Kişinin, konuşmayı daha fazla uzatmadan konuyu özetleyip sonuca bağlamak için kullanabileceği söz.

- **Uzun lafın kısısı** isler ters gidiyor ağabey (SA, s.30).
- **Uzun sözün kısısı.** Gözlerinde acı bir ışık: Hasan! Evet! diyorum, sen ve ben nehrin iki ayrı kıyısındayız (SA, s.217).

Velhasıl: Bir konu konuşulurken konuyu özetlemek ve netleştirmek isteyen kişinin, kullanabileceği söz.

- **Velhasıl** bombok bir iş gel, bir kere bulaştık (SA, s.8).
- İşler iyice sarpa sarıyor **velhasıl**, tabii o zaman gelsin gazinodaki siyahlar giyinmiş kesik saçlı kızın katil olması ihtimali, gelsin cinayet günü Birlik gazetesinden telefonla maktulü arayan meçhul şahıs (KS2, s.27).
- Hayvanlık **velhasıl** biz vahşi hayvanlarız, vahşi (SA, s.38).
- Hayvanlık **velhasıl** hem daniskası (SA, s.39)!
- Ortaliğin ısındığı, devrimin kaçınılmazlaştığı apaçık ama, anlaşılan İhtilalin karıncaları aralarındaki çekişmeyi bir sonuca bağlayamamış: 'Zizi Binbaşı' sırmalı sırmalı gülümseyerek, Albay Türkeş'in iktidarı bırakmamak eyilimiyle, Barselona dönüşü harekete katılmış olan Albay Küçük'ün iktidarı halka devretmek eyiliminin çatıştığını anlatıyor. **Velhasıl** karışık bir durum (YTB, s.335)!
- Ayrılırken, Binbaşı Demir'in elini avuçları arasına alıp, beklenmedik bir içtenlikle uzun uzun sıktı: —...müşkilât azîmdir **velhasıl**, dedi, muvaffakiyet temenni ederim (YTB, s.516).

Vesselam: Kişinin, herhangi bir konuda son sözü söyleyip konuyu kapatmak için ‘son söz budur’ anlamında kullanabileceği söz.

- *Sözü uzatmayalım, kerhanecinin biridir. **Vesselam** (SA, s.59).*
- *Dediği saatte geliyor: saydam, şişe yeşili bir yağmurluğa bürünmüş, başında garip, kasketi andıran ördekbaşı bir bere, ayağında pantolon. Yok canım, neresinden bakarsan bak, başka bir kadın **vesselam** alışılmışların çok yukarısında yaşıyor, seni de oraya çekiyor (YTB, s.214).*
- *O, Yüzbaşı Demir’in merakını farketmekte gecikmedi, yı gereksiniyor: <—...laf ederken tıslıyorum, dişleri çektirdik, ondan ne haltedersin, düşe düşe üç beş tane kalmıştı, söktürdüm **vesselam**, partide Askeriye’den ayrılma bir dişi tanıdım ki, senden iyi olmasın, pırlanta gibi çocuk> (YTB, s.255) ...*
- *Heyecanla kucaklaştılar: vay Albayım, kayıplara karıştınız; ooo Çukurcalı bakıyorum fiyakan yerinde, ardından, hoşbeş: neydi o günler, yıllar geçti yahu, hani Bostancı’daki evde kafayı çekip geç vakitlere kadar ihtilâl tartışırdık, ya o hayaller, yapamadık **vesselâm**, ihtilal heder oldu gitti, maksadına ulaşamadı, İsmet Paşa takımı kazandı davayı, hepimizi bir tarafa dağıttılar (YTB, s.492).*

Şaşıрма

Allah Allah: Bir olay karşısında duyduğu hayreti, can sıkıntısını belirtmek isteyen kişinin, söyleyebileceği şaşıрма ifadesi.

- *Bir daha söyle, bir köşeye yaz. **Allah Allah** (KS2, s.21)!*
- ***Allah Allah**, hapse girecek olan ben değil miyim (KS1, s. 24)?*
- ***Allah Allah**, o ses ne? Vâlâ’nın iç kulağında, yine belli belirsiz, yine varla yok arası; o uzak, lâterna melodisi! Kimin lâternası bu, kırçıl sakalı suratını örümcek ağı gibi sarmış (GP, s.25).*
- ***Allah Allah!** Alo, ben komiser Orhan, cinayet masası’ndan, buyurun! Ha, tuh Allah kahretsin, sen miydin be Zeki (KS2, s.27)?*
- *Hepsini ve daha o dakikada eskimiş buluyor. **Allah Allah** (KS2, s.33)!*
- *Nişanlısı mı? **Allah Allah** (KS2, s.48).*
- *Bir de imza aldılar. **Allah Allah**, ne harcırahı bu (GP, s.53)?*

- Sol kolunu oynatamıyordu. Üsteğmen Demir sorunca, caka sattı: - **Allah Allah**, yaralandık yahu, boruma bu? Sen derdine yan, bu curcunada postu deldirmeyi becerememişsin, Saffet "Baba" bir kalaylasın da gör (YTB, s.54)!
- Mehmed-Ali: **Allah Allah**, diye düşünüyor: 'Humanité gazetesi. Ve kötüdeki güzelliği keşfetmek (ZBB, s.68)!
- Tito, Amerikan Elçisini kabûl etmiş. Acaba yemek de yemişler mi? Gazetenin üstüne uzanıyor. O dakika Tito'yu görür gibi oluyor. **Allah Allah** (ZBB, s.77)!
- Hariciye 'den mi çağırtmışlar? **Allah Allah** (KS2, s.97)!
- Komiser Orhan Gilda'nın çoraplarını baş parmağına geçiriyor. **Allah Allah**, şu bulutların içine oturmuş kahvesini içen Şube Müdürü mü (KS1, s. 100)?
- Hatta hususi bir Divân-ı Harb-i Örfî 'de muhakemelerini Matbuat âdeta çileden çıkmıştı, öyle mi? **Allah Allah** dönüp dolaşıp Sarıkamış Faciasını mevzubahis ediyorlar: yok, yetmiş bin nefer soğuktan donmuş; yetmiş bin olur mu efendim, doksan bin, doksan bin! Onun ihmali ve kumanda tecrübesizliğinden, Şark Ordusu'nun kısm-ı azamı feda edilmiş de falan filân (GP, s.106) !..
- Bir kere bu siyahlı dilberin hüviyetini tesbit edip Müdüriyet'e aldık mı, **Allah Allah**, çorap söküşü gibi sökölür bu cinayetin sırrı (KS2, s.110).
- Unutabilmek elde mi? Brifingde aklını başına devşirip, dikkatini görevine yoğunlaştırabilse bari **Allah Allah** Tabur Karargahı'n olması gereken yerde bulamıyor, bir posta eri bırakmışlar, dediğine bakılırsa çevreye sık sık havan mermileri düştüğünden, Binbaşı, orasını sakıncalı gererek çadırın yerini değiştirmiş, çok uzakta değilmiş canım, bir kilometre kadar ilerde, orada toplanılacak. Üsteğmen Demir'in en son hatıracı, çadıra girmeden gökyüzüne bakıp ateş böceği sürüsüne benzer yıldızları gördüğü: uçsuz bucaksız bir kadife siyahlığının ürktücü boşluk (YTB, s.119).
- Geceleyin bir caddenin ortasında başaklanıvermek mesela. Ya da bir tenhada enseme bir kurşun. **Allah Allah**! Ben ne düşünüyorum, Mâide ne (KS1, s. 133)?
- ... ne demek bu? İşlerin tam yoluna gireceği sırada. **Allah Allah**! Yoksa Kılçık Nazım, bu gece iti ve Beyoğlu köpeği, kendi hesabına yeni bir dümen mi çevirmek istiyor (KS2, s.135)?

- *İbrahim onu gözleriyle tartıyor, kim bilir kaçınıcı defa purosunu çiğneyerek öteki sesiyle: -Oktay mı bu? diyor. **Allah Allah!** Nasıl bu sersemliği yaparlar? Beni Oktay'a takip ettirmek (KS1, s.146)!*
- *Kralın yönetime el koyduğu, Mussolini 'nin yerine Mareşal Badoglio 'yu atadığı bildiriliyordu. (**Allah Allah, bak hele şu işe**) (YTB, s.151)!*
- *Neden uydurayım? **Allah Allah** (KS2, s.158)!*
- ***Allah Allah!** Keleşoğlu'nun kızıyla o kadar ilgilenmem yoksa onun yarıdan çok bir oğlan çocuğunu andırmasından mı ileri geliyordu (KS2, s.184)?*
- ***Allah Allah!** Ne Erzurum'u be (ZBB, s.200)?*
- ***Allah Allah** nereye gider bu adam (KS2, s. 215)?*
- *Yalnız, içini biber gibi yakan bir kederle, uyur uyumaz, rüyasında Mamasan Shamisen, bütün çıplak, meme uçlarını ve çevresini kakao köpüğüne boyamış, King Edward purosunu öteki' ağzından usulca alıyor, **Allah Allah,** kılların kınalı karanlığından yükselen bu dumanlar ne, yoksa sahiden (YTB, s.229) ...*
- *Yüzümü yıkayıp doğruldum, **Allah Allah,** sarı abajur durduğu yerde oynuyor, sanırsın çizgilerini zorlayıp çoğalacak (YTB, s.232)!*
- ***Allah Allah,** sinir bozucu rüzgâr imsağının gerisinden, duyar gibi olduğu, yoksa, Yunan ağır topçusunun, uğultusu mu? Duyuluyor demiyorlar mı (GP, s.234)?*
- *Bir akşam üstü, Beşiktaş İskeleyi'nin üstündeki kahvede, (balkondaki masalar içeriye alınmış, camlı kapılar sıkı sıkı kapalı), tavla pulları çatlar, tavşan kanı çay yaldızlı bardaklarda dinlenirken, Yüzbaşı Aziz'in arkadaşlarından bir subay, bir subay daha, (**Allah Allah!**) bir subay daha tanıyor; kinin adı Faruk, onlar gibi Kore'den gelmiş, Topçu Tabur Komutanlığı'nda başarıları var, hırslı adam, öfkeli konuşuyor; ikincisinin adı Dünder, Amerika'da bulunmuş biraz, Tuzla'daki Uçaksavar Okulu'nda ilk 'komita'yı kuranlardan, 'Zizi Yüzbaşı'nın fikrinde "ihtilâlcinin önde gideni"; üçüncüsü, Dünder'in Uçaksavar Okulundan arkadaşı, adı Orhan, Akademi'ye girmeye hazırlanıyor, Robert Kolej'e giriş sınavını kazanmış, İngilizcesini ilerletecek (YTB, s.258)!*
- *Yüzbaşı Demir handiyse boğulacak. Lokmasını yutamıyor. **Allah Allah** nasıl bu kadar yan tutabilirler? Seçimlere CHP'nin katılmadığını dünya âlem bilmiyor mu (YTB, s.282)?*
- *"... **Allah Allah,** Fikriye de nereden aklıma geldi, böyle" (GP, s.335)?*

- *Binbaşı Demir numarayı çevirdiği sırada, gözü açık bırakılmış bir dosyaya ilişti; ancak bir mühendis ya da bir mimarın yazabileceği düzgün bir yazıyla bir ara başlık: «Komprador ekonomisine karşı çıkılıp komprador kültürü benimsenemez». **Allah Allah**, bu da ne (YTB, s.449)?*
- *Beş yıl sonra mı ne, başka bir münasebetle Ankara'ya gitmiş, Bulvar Palas'ın önünden geçiyor, (sonbahar havada bir beyhudelik duygusu, bulvar boyunca ağaçlar sessiz sedasız soyunuyorlar,) baktı otelin terasından birisi eliyle işaret etmektedir, kim ola ki, **Allah Allah** Albay Dünder değil miymiş (YTB, s.491)?*

Allah aşkına: Bir durum karşısında verilen şaşırma duygusunu belirtmek isteyen kişinin, söyleyebileceği söz.

- *...bu sesi nereden buldunuz **Allah aşkına**, insan dinledikçe içi ısınıyor (YTB, s.215).*
- *...şohbeni tamir edebildin mi **Allah aşkına** (YTB, s.327)?*

Allah'ın işine bak: Bir işin, beklenmedik hale gelmesine şaşırان kişinin söyleyebileceği söz.

- *"...Ankara'nın taşına bak, gözlerimin yaşına bak, Türk Yunan'a esir olmuş, şu **Allah'ın işine bak**...çok şanlıyız, Osmanlı'yız" (GP, s.214) ...*

Aman Allah/Allah'ım: Bir durum karşısında, şaşırان kişinin şaşkınlığını, heyecanını belirtmek için söyleyebileceği söz.

- *Olacak şey mi, 'bıdıbıdı' Servet'in sesi! Dönüp bakıyor, **Aman Allahım**, evet o, ta kendisi! Kahvenin pusu içinde yüzen, başka bildik suratlar (GP, s.73).*
- *Tuttular, hayvanlı kıtalara küspeye benzer bir yem gönderdiler. Besleyiciymiş, tok tutarmış falan filan! Tabur'un ikmal işlerinde kullanılan atlara yedirecek oluyorlar, **aman Allah**, koskoca katanalar devrilip ölüyor (YTB, s.126).*
- ***Aman Allahım...**" dedi, "...ne günlere kaldık (GP, s.166) !..*
- *Kayseri'ye mi, **aman Allah**, o da nesi (YTB, s.323)?*

Aman Yarabbi/Yarabbim: Herhangi bir durumda kişinin şaşkınlığını, korkusunu ve heyecanını ifade etmek için kullanabileceği söz.

- **Aman Yarabbi** sen sakla beni (SA, s.84)!
- *İri iri bakıyor sanki. Aman yarabbim* (KS2, s.105)!

Bak hele: Herhangi bir olaya, şaşırın kişinin söyleyebileceği bir söz.

- *Mahmud İzmir'e varmamış. Oysa bunun için yola çıkmıştı. Biz de Cezmi'ye bildirmiştik. Varmamış, varmamış! Bak sen, hele şu işe! Biraz daha düşünelim. Biraz daha süt arzu buyrulmaz mı efendim? Haydi oradan ağır kanlı herif* (KS1, s. 66)!
- *Kralın yönetime el koyduğu, Mussolini'nin yerine Mareşal Badoglio'yu atadığı bildiriliyordu. (Allah Allah, bak hele şu işe)* (YTB, s.151)!
- **Bak hele** su işe, dedi, ben de kendimi ihtiyarlamış sanıyordum (KS2, s.192).

Hadi canım: Anlatılan şeylerin gerçek olmadığını, söylenenlere inanmadığını belirtmek isteyen kişinin, söyleyebileceği söz.

- *Gözleri daldı, boncuk mavisi biraz paslanmış mı ne sahnede soyunan bir dansöz, iç gıcıklayıcı bir melodiye uyarak üstündekileri birer birer çıkarıyor, çarpıcı olan soyunmasından çok yüzündeki anlam, çıplak dişiliğiyle erkekleri baştan çıkarmayı iş edinmiş bir yosma suratı mı bu, hadi canım, 'masum ve âsûde' bir genç kız yüzü, ama 'Zizi Binbaşı' farkında mı, orası şüpheli: Allah bilir, görmedi bile, baksana söze bıraktığı yerden, arkadaşını yıllardır ilk defa adıyla çağırarak başladı* (YTB, s.489) ...

Hay Allah: Kişinin, çeşitli aksiliklerle karşılaştığında şaşkınlığını belirtmek için kullanabileceği söz.

- **Hay Allah**, kim bunlar? Tockhan'da Çinlerin dağıttığı Güney Vietnamlılar mı, Amerika'nlar mı, yoksa Çinliler mi? Kara Başefendi, bu arada, GMC'den inmişti; ağır gövdesini, eğri bacakları üzerinde yaylandıra yaylandıra, ona

kavuştu. Ağzı hiç boş durmaz bu adamın, hep bir şeyler çiğner: memleketten biraz leblebiyle üzüm getirmişmiş de komutan arzu buyuracak olursa (YTB, s.14) ...

- **Hay Allah!** Yine o şenlik gecesi! Yoko, gözlerinde giderilmez bir hüznle, neden eğilip eğilip ona aynı şeyleri söylüyor (YTB, s.34) ...
- ...**hay Allah**, neden elimizde olmaksızın en borçlu olmak istemediğimiz adamlara borçlanıyoruz (YTB, s. 46).
- **Hay Allah**, öteki ağzıyla içtiği cıgara bu elindeki mi (YTB, s.109)?
- İbrahim içerde Niko'dan odasının anahtarını alırken, başına sıra sıra boş kasalar devrilirmişçesine gürültüyle hatırladı: -**Hay Allah**, bu yirmi iki 'deki kadındı be (KS1, s.151)!
- Farkında olmadan, yüksek sesle: ... **Hay Allah**, diye tekrarladı. Bana ne oluyor yahu (YTB, s. 159)?
- ...**hay Allah!** Tabur Karargahına brifinge gitmiyor muydum (YTB, s.159)?
- **Hay Allah**, ne arıyor bu kadın burada yahu (YTB, s. 173)?
- **Hay Allah**, bu ses, k'ları g'ye çalar söyleyen bu Güney Anadolu ağzı (YTB, s. 174)?
- Harıl harıl, ilk gördüğü andan beri içinde büyüyen yakınlık duygusunun nereden doğabileceğini araştırıyordu: ...**hay Allah** gözüm sırtıyor yahu, yapmacıksız inceliğini, hüznü durgunluğunu, zeytin yeşili esmerliğini... Başka bir hayatta, dayanılmaz şartlar altında sanki beraber olmuşuz; müthiş, tarife sığmaz heyecanlar çekmişiz. Olacak şey mi? Ne dedi 'Zizi Yüzbaşı' bu kız Avrupa' dan birkaç yıl önce dönmüş, ben oralara adımları atmadım, İstanbul'da yaşadığım müddet belli, peki nasıl oluyor da> (YTB, s.193) ...
- ...Hay Allah, 1919 Mayıs'ı demek, Mütareke yılları demek. Mütareke yıllarında, İstanbul (YTB, s. 194)?
- Bir ara ağızlığını parmaklarıyla dişleri arasında tutup camlardan yağmura bakmıştı ya, işte o hâli gözleri önünde canlanıyor, en çok da elleri, ince uzun parmakları, cilâsı saydam bağdem biçimi pembe tırnaklarıyla: <...**Hay Allah**, nasıl farkına varamadım, Ümid bana Yoko'yu hatırlatıyor Taegu'da bir görüp bir kaybettiğim o yarı Japon, yarı Kore'li mahzun kadını> (YTB, s.206) ...
- Oysa hekimler tıbbi bakımdan Yüzbaşı Demir'in erkekliğinden emin: Pazartesi sabah Gümüşsuyu Askeri Hastahanesi'nde başvurduğu, anlattıklarını

dinleyip, kasıklarındaki yara yerini, raporları, röntgen filmlerini inceledikten sonra, anatomi ve fizyoloji nokta-i nazarından bir ihtilat olmadığını, olsa olsa ruhi bir ihtilatın ona mâni teşkil ettiğini açıklıyor. **Hay Allah**, bu yaşında ruh hekimlerine mi koşacak? Ne diyecek peki bu adamlara? <İktidarsızım> mı (YTB, s.223)?

- Ablam olsa, öz ablam, yapar mıydı şüpheliyim gecenin o saatında, otelden hastahaneye telefon, hüviyetimi veriyor, tınmıyorlar. Kore gazisi yaralı ve tebdilhavalı olduğumu söyleyince nöbetçi tabib insafa gelmiş sedye, ambulans, uzatmayalım, ertesi gün öğle ye doğru gözlerimi bir açtım. **Hay Allah**, yine bir hastahane koğuşundayım, yine tepemde beyaz bir tavan! Kahroldum> (YTB, s.232).
- Yanılmıştı. Bunu, sessiz sessiz ıhlamurunu karıştıran topalın, kalın camlı gözlüklerinin ardından, gözlerini kısarak kendisine baktığını sezince anladı: ...yoksa, **Hay Allah**, 'Baba' Saffet'in ta kendisi mi (YTB, s.239)?
- Yarım yamalak, Osmanlı puluna vurulmuş damganın latin harfleriyle yazılı bölümünü sökebiliyorum ancak: 21.5.1919/Péra Constantinople, **Hay Allah**, 1919 Mayıs'ı demek, Mütareke yılları demek. Mütareke yıllarında, İstanbul (YTB, s.251) ?..
- İçtiği anda, **hay Allah**, içinde o suçluluk duygusu, aynı tedirginlik: yoksa birisi onu gözetliyor mu? Tebessümü silindi, çevresine bakınca, gözleri bir noktada sabitleşiyor: Mustafa Mecdi Bey, elinde içki kadehi, onu süzmektedir. Göz göze geliyorlar, aynı mübalağalı tavırla, kadehini şerefine kaldırdı (GP, s.266).
- ...soğuk bir akşamdı, geç vakit evde müzik dinliyor, kahve içiyoruz; subay arkadaşlarla temaslarımı, aramızda konuştuklarımızı çıtlatacak oluyorum, hayret, Ümid olup bitenlere fazlasıyla vakıf Ankara'daki bir komiteden söz açıyor, Menderes'i devirme plânlarından! **Hay Allah** çıldıracağım; başbaşa verip, sabaha kadar ihtilal programı çizeriz (YTB, s.272).
- ...**hay Allah!** Bir insan, üstelik bir kadın, salonunu böyle 'dandini ayakta' bırakıp, memleket aşırı yolculuğa nasıl çıkabilir (YTB, s.305)?
- ...**hay Allah** King Edwards purosunu Mamasan Shamisen'in parmakları arasında mı, yoksa teni saydam beyaz, elleri dolgun, tırnakları hafif dörtköşe Suat'ın parmakları arasında mı (YTB, s.332)?

- Bir açıldı, **hay Allah**, etine dolgun, uzun kirpikleri kıvrırcık, menekşe rengi gözlerinin derinliklerinde altın tozları uçuşan, özenle giyinmiş boyanmış, göğsü kalçası tastamam bir kadın (YTB, s.336)!
- ...**hay Allah**, ne kadar zor bir durumdayım (YTB, s.346)!
- Ümid'in ilk sözü bir soru: — Yazımı okudun mu? — Yazını? **Hay Allah**, yazmayacağım artık demiştin ya... — Boşver, hapse girmeyecek miyim, eh (YTB, s.351) ...
- Birlik Gazetesi'nden Ümit hanım, iki, yok. üç kere aramış, çok önemli olduğunu, gelir gelmez Yüzbaşı'nın kendisini aramasını söylemiş. **Hay Allah**, ne olabilir (YTB, s. 356)?
- **Hay Allah**, şu kadınlar (YTB, s.362) !..
- O dakika, kadının su mavisi dazlaklığını koydunsa bul, başının üzerinde çekile çekile taranmış bal rengi saçlarından sımsıkı bir topuz, kaşsızlığının soğuk hayreti yerine Suat'ın tarçın rengi kalemle düzeltilmiş kaşları gelip yerleşiyor, **hay Allah** Suat'la mı sevişiyor şimdi, fakat nasıl olur (YTB, s.378)?
- Rüyasında (al bakalım) Mamasan Shamisen: tavus kuyruğu zenginliğinde, ama nasıl, durduğu yerde duramayan, kıpır kıpır, bir renk meşheri; buzlu ampul mavisi dazlak kafası, bayrak alı vampir dudaklarıyla Mamasan Shamisen bir görünüyor, bir kayboluyor: her kayboluşunda değişerek, biraz daha Suat'a dönüşerek: önce kaşlanıyor, sonra saçlanıyor, gözleri kadife parıltılı menekşe rengini alıyorlar, teninde damarlı mermer beyazlığı, ezilmiş çilek, portakal kabuğu, şeftali kokusu, **hay Allah** (YTB, s.406) ...
- Bitmez tükenmez gözleri, nedense, yarı örtük. Suat'ın yanında Ümid'le öpüşmek, **hay Allah** (YTB, s.437)!
- Suat'ın evinde böyle bir şeye kalkışmak, bağışlanmaz densizlik! Ayıp canım, ötesi var mı? Ümid fütürsuzdur, ister misin punduna getirip odasına dalıversin? **Hay Allah!** Ne yapıp edip, kalbini kırmadan önlemeli (YTB, s.444).
- Binbaşı Demir, çağrışımların seline kapılarak, dedesi Çukurcalı Rasim Hoca'yı, Muradiye'deki evin yüksek tavanlarında yankılar yapan 'tecvid üzere Kur'an-ı kerim tilavetini' hatırlamıyor mu, yüreğinde tahammülfersa bir elem': <— ...**hay Allah!** Bu mürteci gürühundan memleketi kurtaramayacak mıyız> (YTB, s.479)?

- **Hay Allah**, Suat boşanmaya karar vermiş, ne olacak peki durum çetrefilleşiyor, belki herşeyi yeni baştan düşünmem icap edecek (YTB, s.499) ...
- ...**Hay Allah**, niye uyandık acaba (YTB, s.509)?
- ...**Hay Allah**, olur olur, Ümid gibi serbest bir kadın (YTB, s.519) ...
- Bereket, tekerleklerin tıkırtısından, trende olduğunu buldu çıkardı. «Öyle ya, **hay Allah**: İstanbul'a gitmiyor muyuz» (YTB, s.527)?

Hayret: Beklenmedik bir durum karşısında, şaşkınlığı ifade etmek isteyen kişinin, söyleyebileceği söz.

- Kirpiklerim ıslanmış **hayret** (KS2, s.18)!
- İçeriye bir girdiler, **hayret**: Sağa sola atılmış subay şapkalarının, parkaların, bazı dosya ve haritaların üzerinde yumuşak ve narin ayaklarıyla sanki görünmez bir peri dolaşıyor (YTB, s.57).
- Nasıl bir manzara, **hayret** (GP, s.85)!
- Sahifeyi çevirdi. Fakat, **hayret**! Resim bütün diriliğiyle gözlerinin önünde kalmıştı (KS2, s.108).
- İlyas bir elini kaldırıyor, parmakları iyice açık, havada tutuyor. Nasıl titriyor eli? **Hayret** (KS2, s.129)!
- **Hayret**, yattığı yerden bol pencere, yüzlerce yataklı, tavanları, hant hant öten koskoca bir salon, bir çeşit hangar diye tasarladığı koğu, umduğundan ufakmış, hepsi hepsi otuz, kırk yatak, bir iki paravana, camlarda klima aygıtları bütün bunların üzerine ince ince yağın pudra şekeri gibi pütürlü bir aydınlık (YTB, s.171).
- Alev de mi, **hayret** (KS2, s.176)!
- **Hayret**, en alt gözüün gerisinden o güneğe değil, evde gördüğünü hiç hatırlamadığı süslü bir kutu bulup çıkarıyor (YTB, s.194).
- Yüzbaşı Demir şaşırmişti, şaşkınlığı duyduklarından değil, bunları 'Zizi Yüzbaşı'nın söylemiş olmasından ileri geliyordu, o adam mı bu, hani uzun tutulmuş gece yaşantılarına, fosforlu bar kızlarına, ince 'zabit' fiyakasına' düşkün olan, **hayret**! Yüzbaşı Aziz ne çetin bir ceviz olduğunu savaşta göstermişti ama, böyle 'muhataralı işlere bulaşacağını kimse ummazdı doğrusu (YTB. s.204).

- *Ne de olsa tecrübeli adam, Atatürk'ün inkılap arkadaşı! Ya Babiâli'de dönen söylentiler. Ne, duymamış mı, **hayret**, yabana atılır şeyler değil başta New York Times, çoğu Amerikan gazeteleri Menderes'e takmış, sözden anlamadığından tutturup ne savrukluğunu bırakıyorlarmış ne Amerika'nın verdiği paraları çarçur ettiğini. Ah ah, yardımı bir kesseler yok muymuş ya, iktidar adamakıllı bunalır, seçime kadar sıkıntıdan kahrolan halk gözünü açarmış, halk açmasa da bir açan bulunurmuş elbet (YTB, s.214) ...*
- *Mösyö Çang:- ... **hayret!** diyor. İçinizde yine bir tarafınız, herkesin hayatına özeniyor (ZBB, s.218).*
- ***Hayret**, adamların hiçbiri kaybolup gittiği bulanık ve kirli çukurdan başını çevirip onu görmüyor (KS1, s.218).*
- *Öyle mi, dedim, **hayret** (KS2, s. 223).*
- ***Hayret**, en alt gözün gerisinden o günedegin evde gördüğümü hiç hatırlamadığım, süslü bir kutu bulup çıkarıyorum mor kadifeyle kaplı büyükçe bir kutu, kapağına iri ve sarı kayısı gülleri boyamışlar, köşesinde eski harflerle bir iki satır, yanında Fransızcası: Confiserie Lebon, Pera Constantinople (YTB, s.251) ...*
- ***Hayret**, Zizi Yüzbaşı'nın, Semra'sı alt tarafı bar çengisi, nazlanıyor, kendini ağu satıyor da, Ümid, ünlü iş adamı Keleşoğlu'nun 'Avrupalarda okumuş' gazeteci kızı, hoşlandığı erkeğin yanına yalansız dolansız sokulup <— Öpüşelim!> diyor. Demekle kalsa iyi, öpüşüyor da: Yüzbaşı Demir'i allak bullak eden, ılık, sürekli, biraz tütün, biraz alkol kokan bir öpüşme bu (YTB, s.260)!*
- *...soğuk bir akşamdı, geç vakit evde müzik dinliyor, kahve içiyoruz; subay arkadaşlarla temaslarımı, aramızda konuştuklarımızı çitlatacak oluyorum, **hayret**, Ümid olup bitenlere fazlasıyla vakıf Ankara'daki bir komiteden söz açıyor, Menderes'i devirme plânlarından! Hay Allah çıldıracağım; başbaşa verip, sabaha kadar ihtilal programı çiziyoruz (YTB, s.272).*
- *Seçim Sonuçları, şaşırtıcı: meydanı boş bulan Demokrat Parti'nin oyları toparlayıp ne kadar Belediye varsa büyük bir çoğunlukla ele geçireceği bekleniyordu ya, **hayret** Trakya'da iki ilde Köylü Partisi adayları, Anadolu'nun yirmi ilinde ise bağımsızlar başlarını becermiş, Demokratlar'la birlikte Belediye Meclislerine girmişti (YTB, s.281).*

- *O gece yatmadan, otelin lavabosunda ellerini yıkarken, aynada yüzünü gördü, **hayret**, bir başkasının yüzüydü, daha yaşlıca, görmüş geçirmiş birisinin: alnındaki yara izi sanki kaybolmuş, gözlerinin likör yeşili kararıp neftiye dönmüş (YTB, s. 320)!*
- *Ümid'in telefondaki sitemlerini hatırlayıp, hiç olmazsa o gün ne yazdığını okuyabilsin diye müvezziden bir Birlik isteyecek oluyor ki **hayret**, gazete kapatılmış (YTB, s.353).*
- *Yüzbaşı Demir, farkında bile olmadan bir cigara yakmıştı, **hayret**, dumanların eğrilip bükülen perdesi arkasında, Ümid'in uçsuz bucaksız gözlerini gördü; fayans aklıgı kızıl damarlarla ince ince örülmüş, renkleri aldığı ışığa göre aralıksız değişen (YTB, s.358) !..*
- *Halide Edip Hanım, şaşırmıştı: "...**hayret**! Talebem olduğunuzu, bilmiyordum (GP, s.406) ...*
- *Latife, mütehakim ev sahibesi edasını kaybetmeksizin; bardağı, Halide Edip Hanım'a uzatırken; aynı bakış, o bakışa zıt aynı sesle: "...Paşaya, söylemiştim..." diyor, ". **Hayret**, size nakletmedi mi" (GP, s.406) ?..*
- *Kalbi güp güp vuruyor, neden, korktuğuna uğrayacak mı? Bu kızın sağı solu yoktur, tutar koynuna girer. **Hayret**, girmede (YTB, s.445).*
- *O kadar kurmay subay, albay, yarbay dururken, ona sıra mı gelir? Bir gece 'Zizi Binbaşı'yla buluşuyorlar. **Hayret**, gözlerinin mahalle çocuğu mavisine, söze sığmaz bir yorgunluk gelmiş oturmuş (YTB, s.469).*
- *Yağmur mu, **hayret**: farkında bile olmadım (YTB, s.518).*
- *Misafirlikte kimseye rahatsızlık vermeyi sevmez: elini yüzünü sessizce yıkayıp, 'acele' traşını olarak, merdivenlerden 'ruh gibi' aşağıya indi ki, **hayret**: bahçe üstü yemek odasında Suat, sofrayı kurmuş, çayı demlemiş, gülümseyerek bekliyor: Günaydın Demir (YTB, s.521)!*

Hayrola: Kişinin, çevresinde olanları merak ettiğinde şaşkınlıkla “neler oluyor” anlamında söylediği söz.

- *Ee, **hayrola**, nerden icabetti telefon etmek (KS2. s.27)?*
- *Ne o, diye sordu Tefik, **hayrola**? Bir telaş geldin (KS1, s.117)!...*

- **Hayrola** yavrum? Arabayı mı? Ne zaman? Peki yavrum! Yok canım, ben taksiyle giderim (KS1, s.202).
- ...**hayrola** çocuklar, ne oluyoruz" (GP, s.211) ?..
- ..." Mustafa Kemal Paşa, Bekir Çavuş'un tuttuğu, ceketini giyiyordu; durakladı: "...**hayrola**? Yoksa valide, ağırlaştı filân mı" (GP, s.263)?
- Yüzbaşı Demir suçlu suçlu gülümseyerek: <—Ben burda kalsam, dedi, acaba ayıp mı olur?> Yüzbaşı Aziz'in dudaklarında, o afacan gülümsemesi: <— **Hayrola** beyim, Barones'le mi randevu?> <— Bakıyorum, sinek sektirmiyorsun.> <—...ulan Demir, bana da mı> (YTB, s.272)?
- Bendeniz Bekir Çavuş, dışardan usulca tıklatmıştı; Gazi, yatağın başucundan uzaklaştı, ona döndü"...gir, Bekir Çavuş... **Hayrola**, bir şey mi var?.." Bekir Çavuş girmede, sadece kapıdan başını uzattı (GP, s.281).
- Latife, merakını yenemedi, içeriye girdi: "...**hayrola** Salih Bey, ne bu böyle, sabah sabah" (GP, s.414) ?..
- Bey'i i görünce bir an duraklıyor: **Hayrola**? Hususi bir şeye müteallik ise, başka Zaman gelirim." "...yabancı mıyız, canım? Verde'yi konuşuyorduk: Ankara'ya intibak edemedi, biliyorsun...bu itibarla" (GP, s.451) ...
- Binbaşı yarın boş musun? — **Hayrola**? —...uçığa atlayıp gelsene! — Ooo, Barones bizi özlemiş, ne şeref! —...yok canım, şofben bozuldu da (YTB, s.499)
- ...
- Ümid kaygılanıyor: — **Hayrola** Binbaşı, birşey mi oldu (YTB, s.524)?

İşe bak: Şaşılacak bir durum karşısında kişinin, söyleyebileceği söz.

- O da, Yıldız Harp Akademisi'nde, hem eski örgütten arkadaşı Gürsoytrak'ı, hem de Paris'te Hava Kurmayı halim Mentesh'in 'işine yarayabilir' diye adlarını vermiş olduğu havacıları, (Ataklı ve Tunçkanat) öğretmen olarak bulmasın mı? **İşe bak** (YTB, s.321)!
- Nereden nereye, bu Miralay Ferid bey, Yüzbaşı Demir'in amcası Doktor Hayrullah bey'in refik-i azizi çıkmasın mı? **İşe bak** (YTB, s.340)!

Ne demeli: Bir kimsenin yaptıkları karşısında, nasıl karşılık vereceğini bilemeyen kişinin, söylenebilecek söz.

- *Bir adam var, kim olduğunu kestiremediği, Ümid'e mektuplar yazan! Peki Ümid'in bunu ondan saklamasına ne demeli* (YTB, s.303)?
- *...Yüzbaşı Demir onun 'toplumsal' gerekçelerini, siyasal yorumlarını uzun uzun okuduktan sonra, böyle Babîâli argosuyla şakalar yapan 'hafif külhanbeyi bir kadın beklemiyormuş demek; yadırgaması bundan; 'modern döşenmiş bu çatı katının soğuk konforu da tuzu biberi; yalnız o mu canım, yazın bir ay boyu burada yaşamış Gianna'nın kalıntılarına ne demeli ciao diye bir selam sözgeşi pantolonla sokağa çıkmak, bardaki Campari şişeleri, kitaplıkta kimsenin bilmediği o yazarlar, Gramsci, Pavese, Calvino, plakların arasında eski İtalyan bestecileri, Pergolesi, Boccherini, Albinoni vb* (YTB. s.314) ...
- *Belirli olan iki şey, biri Ümid'in artık Mahmud'un resmi önünde sevişebildiği, (ışığı söndürmekle yetindi, baksana!) öbürü, eskiden olduğu gibi, ne pahasına olursa olsun onu doyurmayı değil, bir an önce doyuma ulaşmayı düşündüğü. Ne demeli buna, bencillik mi* (YTB, s.331)?
- *...Ümid'le konuşmalarından, son yıllarda okuyup düşündüklerinden süzülen sonuç, hiçbir devrimci hareketin halksız başarıyla ulaşamayacağını gösteriyordu gerçi, sözü kalabalığa bıraktın mı, her seferinde Menderes'i ve takımını iktidara getirmesine ne demeli peki* (YTB, s.335)?
- *İçerde hiçbir şey değişmemiş, tavla şakırtısı, tömbeki kokusu, görüşürken içine sığındıkları cigara dumanından mavi cibinlik olduğu gibi duruyor ama, Yüzbaşı Demir'in her seferinde bu kahveden bir eskimişlik duygusuna bulaşıp çıkmasına ne demeli* (YTB, s.353)?

Olacak iş değil: Gerçekleşmesi mümkün olmayan fakat gerçekleşen bir olay karşısında kişinin, hayretini ifade etmek için söyleyebileceği söz.

- *Hödük birdenbire kafa-kol'dan vazgeçer. Olacak iş değil. Herif anladı, açık vermiyor: kapanıyor domuz gibi! En iyisi galiba tekparça dalmak* (KS1, s.174)!

Olacak iş mi: Gerçekleşmesi mümkün olmayan fakat gerçekleşen bir olay karşısında kişinin, hayretini ifade etmek için söyleyebileceği söz.

- *Geldi, beni buldu, tutturmuş yazdıklarının Harp Tarihi neşriyatından çıkmasını ister, **olacak iş mi** (YTB, s.318)?*

Olacak şey mi: Gerçekleşmesi mümkün görülmediği halde, gerçekleşen bir durum karşısında, kişinin, hayretini ifade etmek için söylenebilecek söz.

- *Harıl harıl, ilk gördüğü andan beri içinde büyüyen yakınlık duygusunun nereden doğabileceğini araştırıyordu: ...hay Allah gözüm sırtıyor yahu, yapmacıksız inceliğini, hüznü durgunluğunu, zeytin yeşili esmerliğini... Başka bir hayatta, dayanılmaz şartlar altında sanki beraber olmuşuz; müthiş, tarife sığmaz heyecanlar çekmişiz. **Olacak şey mi?** Ne dedi 'Zizi Yüzbaşı' bu kız Avrupa' dan birkaç yıl önce dönmüş, ben oralara adımımı atmadım, İstanbul'da yaşadığım müddet belli, peki nasıl oluyor da> (YTB, s.193) ...*
- ***Olacak şey mi** bu: Gülhane'deki aylar süren 'nekahet devresinde, Mamasan Shamisen'i vırt zırt rüyasında görüp, erkekliği dimdik uyanan kim, o! Ne rüyalar ne rüyalar? Işığı, buzlu ampul mavisi, donuk donuk yansıtan dazlak bir kafa. Bayrak alı rujla sıvanmış şehvetli dudaklar. Dişleri, koskoca King Edward purosunu, nazik bir organı ısırılmışcasına hafif aralanarak tutuyorlar da (YTB, s.221) ...*
- *Yüzbaşı Demir, utancından ve kahrından ölecek; bir kere 'pubis' neresi, bilmiyor; ikincisi sevişmede hakkını böylesine arayan bir kadına ömründe rastlamamış, **olacak şey mi** canım, yosma mosma Aysel bile uğraşıp uğraşıp sonuç alamayınca teselliye içmekte bulur, biraz Demir'e saygısından, biraz her türlü cinselliğin ona verdiği tiksintiden lâfi değiştirip bir an önce uyumayı yeğlerdi, oysa şuna bak, kalçalarını gittikçe daha hızlı çevirmekle kalmıyor, arada zevkten ağdalaşmış sesiyle komutlar veriyor: gemi yanaştırıyor sanırsın (YTB, s.270)!*
- ***Olacak şey mi?** Yüzbaşı Demir kalkıp Kuledibi'ne gidiyor (YTB, s.345).*

- **Olacak şey mi**, bütün dikkatiyle baktığı halde, *Yüzbaşı Demir*, omzundaki elin sahibini göremiyor; işin kötüsü eli görmek de olası, sadece ağırlığı duyumsanıyor, o kadar (YTB, s.377).
- *Yüzbaşı Demir boş bulundu, Jeep'ten indiği sıra kırmızı bir yıldız gördüğünü sandı. Olacak şey mi* (YTB, s.407)?

Pes: Gerçekleşmesi beklenmeyen durum karşısında, şaşkınlığa düşen kişinin, söyleyebileceği bir sitem sözü.

- *Muhterem, diyor, pes! Pes ya* (KS1, s.106)!

Pes doğrusu: Gerçekleşmesi beklenmeyen durum karşısında, şaşkınlığa düşerek sitem etmek isteyen kişinin, söyleyebileceği söz.

- *Ceza olsun diye insanları bir yere kapatmayı kim akıl etmişse, pes doğrusu, kum saati gibi zamanla boşalıyorsun* (YTB, s.461).

Vay: Karşılaşılan duruma çok şaşırarak, hayrete düşen kişinin, söyleyebileceği söz.

- *Vartkes mi? Feriköylü Vartkes? Vay puşt, vay! İki aydır görmedim, be! Ne yapıyor hergele* (ZBB, s.24)?
- *Üsteğmen Demir, dişlerinin sedef parlaklığıyla çevresini aydınlatarak döndü:*
- *Vay Yüzbaşım, siz miydiniz* (YTB, s.30)?
- *Şehirde bir söylentiler yayılmış, vay memleketin her tarafında Arapça okunan ezan, Bursa'da ne demeye Türkçe okutuluyormuş* (YTB, s.137) ...
- *Vay yakışıklı çocuk, böyle fazla dalma, boğulursun! Döndü, 'Zizi Yüzbaşı: sırtında kanatlı laciverd trençkot başında tüyü yeşil láciverd fötr sapkası ağzında çiklet. Bir de hiç eksik etmediği sırmalı gülümsemesi* (YTB, s.208).
- *Taburcu edilir edilmez, hasret gidermek için Bursa'ya şöyle bir uğrayıp İstanbul'a atlamış, kendini sınamak istemişti. Nerden nerden, Kumburgaz'da bir birliğe atanmış Yüzbaşı Aziz'i buluyor vay yakışıklı çocuk biz seni öldü diye duymuştuk yahu, ilahi Yüzbaşım Kumburgaz'da pineklemek Tokyo'da umum barlar üstüne müfettişlik etmeye benziyor mu, benzemiyor mu, sen ondan haber ver, vs* (YTB: s.221) ...

- **Vay** Paris, Paris! dedi. **Vay** (ZBB, s.225)!
- *Şoför, suratının ağırlığı afile bıyığında toplanmış bir İstanbul çocuğu, dikiz aynasından farketmiş olmalı: <— ...vay diyor, Aysel ablam! Ben de deminden beri yahu diyorum...> Aysel gözlerini kısarak şoföre baktı, çıkarmaya çalıştı. <...tanımadın mı, Celâl değil miyim, sözüme meclisten dışarı, hani Hırbo Celâl derler> (YTB, s.230) ...*
- *Silah arkadaşını hemen tanıyor: <...Vay, Çukurcalı> (YTB, s.239)!*
- *Aslında uydurduğunu sandığı adam Erzurum'daki Tabur kumandanı. Aksi, ters bir binbaşı: Küfürsüz lâfı yok: -Vay beyim, vay! diyor. Sizi kırmızı dibli bal mumu ile mi çağırdık buraya? Gelmeseydiniz. Devletin sokağa atılacak parası yok. Geldiğiniz gibi gidersiniz (ZBB, s.253).*
- **Vay** soytarı! Babası ölüp cebi para görünce az bulunur bir kadını bırakıp elin şurfintısıyla ha (YTB, s.445)!
- *Heyecanla kucaklaştılar: vay Albayım, kayıplara karıştınız; ooo Çukurcalı bakıyorum fiyakan yerinde, ardından, hoşbeş: neydi o günler, yıllar geçti yahu, hani Bostancı'daki evde kafayı çekip geç vakitlere kadar ihtilâl tartışırdık, ya o hayaller, yapamadık vesselâm, ihtilal heder oldu gitti, maksadına ulaşamadı, İsmet Paşa takımı kazandı davayı, hepimizi bir tarafa dağıttılar (YTB, s.492).*

Vay anasını: Bir kişinin, tahmin edemeyeceği durumların gerçekleştiğini görmesi sonucunda şaşkınlığını ve hayretini ifade edebileceği bir söz.

- **Vay Anasını!** Ben ne söylüyorum, tamburum ne çalıyor (SA, s.12)?
- **Vay anasını**, bu herifler takımı batıracak (SA, s.31).
- Gitti mi? **Vay anasını!** Nasıl bir adamdı bu (KS1, s.33)?
- **Vay anasını** biz dalgaya dalmışız (SA, s.35).
- **Vay anasını**, amma dolaştık bugün: Garaja, yok bilmem Beyoğlu'na, haydi oradan Ayaz Paşa'ya, tekrar Garaja, Sirkeci'ye, tekrar Garaja, bir daha Ayaz Paşa'ya (KS1, s. 43)!
- **Vay anasını**, dedi yetişemedik! İçinden tamamladı: -... işimiz Allah'a kaldı (KS1, s. 45).
- **Vay anasını** biz dalgaya dalmışız. (s.35) Ne kadındı Yarabbi (SA, s.68).

- *Çaçı hastaymış. Vay anasını takım berbat. Ulan ne bu be? Ha ne bu Tüyü bozuk* (SA, s.97)?
- *Adamakıllı sıkkın. Vay anasını! İster misin kariyle kavga etsin* (SA, s.103)?
- *Vay anasını nasıl da unuttum be! Kusura bakma Ağabey, sahi dün akşam siz yoktunuz; ben dalgadayım, onun için, sanki varmışsınız gibi laf ediyorum* (SA, s.151).
- *Tutulduk be, diyor içisıra vay anasını* (KS2, s.179).
- *Vay anasını Ulan nereden de aklına gelir* (SA, s.231)?
- *Nevzat: -Vay anasını be! diye şaşırır. Yağmur mu yağıyor dışarda* (ZBB, s.238)?
- *Beygir: Vay anasını, diyor. Duymuş be* (KS1, s.271)!

Vay canına: Bir olay karşısında, heyecanlanarak şaşkınlığını ifade etmek isteyen kişinin söyleyebileceği söz.

- *Vay canına, sonunda sen haklı çıkmıyasın, ulan* (KS2, s.27)?
- *Saat kaç oldu? On bir? Vay canına* (KS2, s.88)!
- *Vay canına* geliyorlar (SA, s.99).
- *Vay canına* be, dedi. Gazeteci ha? Vaziyetler berbat (KS1, s.103)!
- *Vay canına, diye düşündü, benziyor be* (KS2, s.105)!
- *Vay canına! Şimdi ne olacak? Resmi bankalar işe burnunu sokarsa biz ne halt edeceğiz* (KS1, s.137)?
- *Vay canına, dedim, ne vakit* (SA, s.158)?
- *Şöyle oturdum, açtım gazeteyi vay canına* (SA, s.161)!
- *Yankoviç yağmurun altında istifini bozmadan, ağır ağır, sindire sindire yürüyerek köprüyü bir kere daha geçti: Vay canına! dedik* (ZBB, s.178).
- *Ardından, bir duman perdesinin örttüğü, şakacı gülüşü: ...-vay canına be! Dostoyevskiy ha? Yahu biz asker kısmı okumaz diye biliriz. Halbuki bakıyorum* (YTB, s.196) ...
- *...neler söylemiyorlar yahu, yok efendim Tarlabası'nda garsoniyeri varmış, gözüne kestirdiği erkeği tavlayıp resmen' oraya atarmış! Tokatlıyan'ın barına tek başına kurulup kafayı çektiğini çok görmüşler... - Vay canına! - ...gazeteciyle kırıtırırken, Turgut adında 'kulampara' bir şairle gezmiş tozmuş,*

kimilerine bakarsan bir merakı bu!.. Her neyse, şimdi bir milyonerin oğluyla çıkıyor, bebek yüzlü, kız gibi bir oğlan, adı Akın (YTB, s.212) ...

- *İbrahim saat bir! **Vay canına** o kadar oldu mu? Oldu ya, üstelik kar da yağmıyor artık (KS2, s.216).*
- *Eve girer girmez, daha Yüzbaşı Demir mutfağın tezgâhı üzerine paketleri sıralarken, o çoktan salonda telefonun başına dikilmişti: ne var ne yok gazeteden öğrenecek: — Birlik mi? İrfan sen misin? Ben, Ümid, yahu merak ettim de... Nasıl, yok canım, **vay canına** be (YTB, s.327)!*
- ***Vay canına** be, ne karılar var hayatta (YTB, s.484)!*

Yok artık: Karşıdaki kişinin, söylediklerine inanmayan birinin, söyleyebileceği söz.

- ***Yok artık** bar mar, kavga dövüş; yıldız dediğin gündelik meşguliyetlerin üstünde olmalı, ilahi bir varlık (KS2, s.50) ...*

Yuh be: Kişinin, inanmakta zorluk çektiği, çok şaşırdığı bir konuda tepkisini belirtmek için söyleyebileceği söz.

- *... **yuh be!** dedi... Athena'nın dalgasına düştük. Tokatlıyan'a gidip Yılmaz'ı görmemiz lazım (KS1, s. 47).*
- ***Yuh be!** diyor. **Yuh be** (KS2, s.54)!*
- *Kalkın ulan, diye tepindi. **Yuh be!** Kalkın ulan (KS2, s.171)!*

Uğurlama

Allaha ısmarladık: Bir yerden ayrılan kişinin, kalanlara söylediği, onları Tanrı'ya emanet ederek söyleyebileceği eslenme sözü.

- ***Allaha ısmarladık!** İşte o kadar! Ne Namık Ne Zehra, en Kılçık, ne de bilmem kim (KS1, s.253)?*

Bana müsaade: Kişinin, bir yerden ayrılırken oradaki kişilerden nezaketen izin almak amacıyla söyleyebileceği söz.

- *Küçük Rıza ayrılacağı sırada yine bir çaydanlık gibi fıkırdadı. Hırsız ayakları üstünde it gözleriyle: -arada sırada eski bir dostun yüzünü görmek, sesini duymak, dedi, adamın içini tazeliyor. Nerede bulunacağımı bilirsiniz. Hadi şimdilik **bana müsaade** (KS1, s.187)!*

Ellerinden öperim: Kişinin, genellikle kendisinden büyük kişilere duyduğu saygıyı belirtmek için söyleyebileceği bir söz.

- *"...müşkület, hadisenin tahtında mürtettir kızım...bu işler feragat ister...sabır ister, tahammül ister...halbuki sen buna alışkın değilsin... Dişini biraz daha sık hadi tekrar görüşürüz..." deyim Noui Latife, daha da kırgın veda etti: ". **Ellerinden öperim anneciğim**" (GP, s.466)!*

Görüşürüz: Kişinin, biriyle görüştüktan sonra, ayrılırken tekrar görüşmek dileğiyle söyleyebileceği söz.

- *Dur sen, hele bizim kız biraz daha süslensin püslensin, hele sen birkaç gün daha İstanbul'da kal. **Görüşürüz** (KS1, s. 54).*
- *"...müşkület, hadisenin tahtında mürtettir kızım...bu işler feragat ister...sabır ister, tahammül ister...halbuki sen buna alışkın değilsin... Dişini biraz daha sık hadi tekrar **görüşürüz**..." deyim Noui Latife, daha da kırgın veda etti: ". **Ellerinden öperim anneciğim**" (GP, s.466)!*

Uğurlar olsun: Yolculuğa çıkan bir kişiye, 'güle güle git, yolun açık olsun' anlamında söylenebilecek bir esenlik sözü.

- *Sonra? diyor. Demek savaşta ha? Savaşta ya, diyor öteki. Fakat anlatmaktan vazgeçiyor. Kadehini kaldırıyor: Haydi, diyor, **uğurlar olsun** (ZBB, s.248)!*

Yolcu yolunda gerek: Kişinin, bir an önce yola çıkmak istemesi sonucunda söyleyebileceği bir söz.

- "...hadi bakalım! **Yolcu yolunda gerek** (GP, s.227).

Yolun açık olsun: Yola çıkan kişiye, yolculuğunun iyi geçmesi için söylenebilecek söz.

- *Sabahleyin, içki içebilirim. İçiyorum. Ve cennetine girmek girmesi için Leon'un bütün günahlarını affediyorum:* - *Şalom Davut! **Yolun açık olsun** (SA, s.117)!*
- *...Sağ olun Paşam...çocuklarıma miras bırakacağım...sonra müzeye gidecek..." Onbaşı asker gibi dönerek, balkondan çıkarken, Gazi arkasından sesleniyordu: "...**yolun açık olsun**, Onbaşı...Ankara'da görüşürüz (GP, s.407).*

Uyarı

Bana bak: Herhangi bir konuda, kişinin yanındaki kişiye bir şeyler anlatırken kendisini dinlemesini istediğinde söyleyebileceği söz.

- **Bana bak** Ragıb, iyice tahkik edin, o mu değil mi (KS2, s.34)?
- **Bana bak**, diyor, sen burnunu benim işlerime sokma, yeter (KS2, s.43).
- **Bana bak**, bir hacetimiz olacak bizim, oraya bir conî inmiş; ha, şu günlerde, adı falan feşmekân; bu conî'yle tüccarın biri bizi makasa alacaklar, çakıyor musun dalgayı, onun için artık hangi kılından tu tarsan tut, bir dümen uydur; aralarında ne geçerse, bak ama anlıyor musun, ne geçerse diyorum, satırı satırına bize bildir; pişman olmazsın ha (KS1, s. 44)!
- *Birden ciddileşiyor:* - ...**bana bak**, sizin Tabur'un Tugay'la telli irtibatı yapıldı mı (YTB, s.54)?
- **Bana bak** 'Kafadar', bu içirdiğin Kore viskiyle iki elim yakandadır, Amerikalıların ne dediğini biliyorsun, Kore viskisini içen yirmidört saat yaşamıyor, doğru eşek cennetine (YTB, s.59)!
- **Bana bak**, diyor, farkında mısın (KS1, s.64)?

- ...şimdi **bana bak**, Dokuzuncu Bölüğü soluna, Onbirinci Bölüğü sağına yanaştırıyorum, böylelikle seni çeviremezler, sıkı dur, anlaşıldı mı (YTB, s.69)?
- ...**bana bak**, lafına dikkat et, gazetesi fena muhalif, kariya da solcu diyorlar (YTB, s.190).
- Yüzbaşı Demir'in içini ne karıştırıyor? Üç yıl önce yaşadığı belâlı bir serüvenden belleğine yansıyiveren Yargıç Generalin altın gözlükleri mi, yoksa üç hafta önce çerçeveli Ankara'da Mustafa'nın Anıttepe'deki evinde yaptıkları toplantıdan dönerken, çocuk mavisî gözlerinde o muzip gülümsemesiyle, 'Zizi Binbaşı'nın söyledikleri mi: <— **bana bak**, parlak çocuk, oyun oynamıyoruz, ayağını tetik al! Barones mahkûm olduğuna göre, uzak dur biraz: Siyasi Polis'i ondan devralıp başımıza sardırabilirsin> (YTB, s.300) !..
- ...hişt **bana bak**, akşam niye eve gitmedin, ararım yok, ararım yok, haber de vermezsin, aklıma olmayacak şeyler gelir, meğerse beyimiz Suat hanım'ın cazibesine kapılarak (YTB, s.348) ...
- Telefonda çarpıntılı bir sessizlik oldu, elektrik çöplerinin çıtırdadığı, gizemli sinyalleri belli belirsiz seçildiği tuhaf bir sessizlik; sonra Ümid daha ağır, açıkça duygulu bir sesle: —...söylesene, dedi. Koreliler nasıl teşekkür ediyordu. Unutmuşum. — Komopsinida! — Öyleyse komopsinida Yüzbaşı, herşey için. — O nasıl söz, teşekkür bana düşer, malul bir askerden bir adam çıkardın. **Bana bak**, hiçbir şeye ihtiyacın olmadığından emin misin (YTB, s.358)?
- Zizi Binbaşı son gelişinde kadehini bir dikişte boşalttıktan sonra, sırmalı sırmalı gülümseyerek ne demişti: <**Bana bak** yakışıklı çocuk, heyecandan, bu boka gittikçe daha çok düşünüyorum. Kafadar Hakkı'nın sözlerini hatırlarsın, harb görmüş asker sarhoş olur, acaba mı? İçki müptelası bir ihtiyar olmak istemem> (YTB, s.418).
- Hattın öteki ucunda, Demir'in içten yankılı sesini alır almaz, dalga geçmeyi unutmadı elbet: <—...oğlum **bana bak**, sen moruklasan da, bu ses moruklamıyor: Barones'in üstüne gül koklamaya karar verdiğin gün, karıları telefonla keseceksin> (YTB, s.488).

Dikkat dikkat: Kişinin, duygu ve düşüncesini belli bir şey üzerine yoğunlaştırmasını ve konu üzerinde kişileri uyarma amacıyla kullanabileceği söz.

- *Allah selamet versin, Binbaşı Kenan mikrofonun başına geçmiş, bizi bekliyor. Malumunuz üzere önce İstiklal Marşı çalındı, arkasından o heyecanlı bir sesle ihtilalin ilk tebliğini okumaya başladı: **Dikkat!... Dikkat** (YTB, s.424)!...*
- *...dikkat, dikkat, Eskişehir üzerinden Haydarpaşa'ya gidecek Boğaziçi Ekspresi'nin hareket etmesine beş dakika kalmıştır, yolcularımızın (YTB, s.527) ...*

Laf aramızda: Başkalarının bilmesini istenmeyen şeyler söylenirken konunun gizli kalmasını istediğini belirtmek isteyen kişinin, söyleyebileceği söz.

- ***Laf aramızda**, üç beş yüz kişi kadar toparlamış da: bir avuç sıhhiyecî, biraz motorlu topçu, epeyce de piyade (YTB, s.87)!*
- *Arkasından, sağına soluna kuşkulu kuşkulu bakınıp, sesini alçaltarak önemli bir sır 'ifşa' edecektir: -... hih, hih, hih, **laf aramızda** 'Cüce' Abdi de derler (YTB, s. 389) ...*

Sakin/sakin ha: Bir kimsenin, yapılmasını istemediği bir davranışı yapmasına engel olmak isteyen kişinin söylelenebileceği söz.

- ***Sakin ha!** Siz adamı gözden kaçırmayın çocuğum (KS2, s.34).*
- *Tevkif 'in uyandırdığı yankıları, diyor epeyce şişirdim. Birinci sahifede, üç sütun üzerine. Hak, adalet filan. Basın hürriyeti vs. -**Sakin ha!** Delirdin mi sen? Hiç lüzumu yok diye konuşmadık mı (KS1, s.57)?*
- *...hayır, diyor, **sakin ha!** Sonra ne yaparım (KS2, s.64)?*
- ***Sakin ha**, diye tekrarlıyor, sonra ne yaparım (KS2, s.65)?*
- *Aman Nazım Bey **sakin** Rıza'yla temas etmesin (KS2, s.136)!*
- *Kimseye söyleme, **sakin**. Eşya da alma (KS2, s.173).*
- ***Sakin**, diyor, unutma (KS2, s.173).*
- ***Sakin ha!** der. İstersen beraberce Berlin'e gideriz. Ben Heinrich amcamla konuşurum. Orada nasıl olsa sana bir iş bulunabilir (ZBB, s.224).*

- *Arkasından bir de tembih: -Sakin Athena duymasın! Adama söz verdim. Çok ayıb olur* (KS1, s.239).

Üzüntü

Tüh be: Herhangi bir olay ve durum sonrasında, bir şeyin kaybedildiğinde duyulan üzüntüyü ifade etmek isteyen kişinin, söyleyebileceği söz.

- *Akşamdan beri hiçbir ajansı dinleyemediklerinden mi ne, Ümid'in çantasını divanın üzerine atmasıyla telefona sarılması bir oluyor: ...alo, Birlik mi, ben Ümid, Ragıp yok mu, **tüh be**, haberler nasıl diye soracaktım da, ne, Le Monde mu, ne demiş ne demiş, yok yahu, okusana şu haberi bana* (YTB, s.464) ...

Yalvarma

Allah rızası için: Birinden, bir şey isterken karşılık beklemeden yapılmasını belirtmek isteyen kişinin söyleyebileceği söz.

- *Gizli açık iniltiiler arasından, bazı cümleler, şaşılacak bir açıklıkla işitiyor; kimisi, bir hemşirenin ağzından; kimisi, bilinmez hangi yaralının, ya da askerin: "... evvela, şu taraftakileri taşıyalım! He mi gurban? ..." "...offf anam offf!" "...**Allah rızası için**, kirveler, bir yudum su" (GP, s.152)!...*
- ***Allah rızası için**, diyor, ben yokmuşum gibi yaşayın* (KS1, s.229).

Ne olur/ ne olursun: Bir kimseden, bir şey istenirken çok istediğini belli etmek için söylenen yalvarma sözü.

- *Bir daha yanından bile geçmem o kızın, **n'olur** bu seferlik bağışlayın* (KS2, s.60).
- *Aklımdan bile geçmiyor. Beni affet **n'olur*** (KS2, s.87).
- *Zehra: Sıram gelmeden söylesem, diye diretti, **n'olur*** (KS1, s.153)?

- *İyisi mi git başımdan, git yine Continental'de sünger gibi iç, masaların altına yuvarlan, ne yaparsan yap! Yalnız rahat bırak beni **n'olursun**, şu dakika olsun rahat bırak* (KS1, s.162)!
- *Gömemezsiniz babacığım! Bir şey yapın başını buldurun, **n'olur*** (KS1, s.178)?
- *Allah'ım, diyordu, **n'olursun*** (KS1, s.243)?
- *Karşı köşede ceset yeşili bir abajur aydınlığına oturmuş ciddi bir İspanyol gitarı ile ıstırap çeken adama sesleniyor: **n'olur*** (KS1, s.255)?

Zaman

Gel zaman, git zaman: Aradan epey uzun bir zaman geçtiğini, belirtmek isteyen kişinin söyleyebileceği söz.

- *Değiş o değiş, devrisi gün demir âsâ demir çarık, düşmüş yola **gel zaman, git zaman** dağlar ortasında bir diyara varmış, dağlar ki her biri bu bizim Keşiş dağının beş katı, yücesinden baktın mı aşağısı kuyu görünür* (YTB, s.162).

4.6. Terimler

Anatomi Terimleri

Akciğer: Göğüs kafesinin içerisinde bulunan, sağlı sollu iki parçadan oluşan solunum organı.

- *Fikriye Hanım... Röntgenlerinizi tetkik ettim...bilhassa sol **akciğer**"* (GP, s.328)
- ...
- *Evet, Suat düşünceliydi: yok efendim, İzmir'de ne halt karıştırdığı belirsiz Halim'den, doğru dürüst haber alamadığı için değil; Mühendis Ahmet Ziya bey nihayet röntgen çektirmeye razı olmuş, çok şükür **akciğerlerinde** birşey çıkmamış ama, hançerede mi gırtlakta mı ne leke saptamışlar, tümör olasılığı, anlaşılan biopsi yapılacak* (YTB, s.486).

Beyin: Kafatasının içinde beyin zarları ile örtülü, iki yarım küre şeklinde sinir kütlesinden oluşan, bilinç ve duyum merkezi olan organ.

- *Bir süre aklını başına toparlayamıyor, **beyni** buharlaşıp duman duman kulaklarından çıkmış, kafatasının içi boşalmış sanki* (YTB, s.44).
- *...belki de bu sebepten arı vızıltısını andıran bir takım vızıltılar iki kulağından hınzırca girip **beyninin** içine düğümleniyordu* (KS2, 145).
- *“...onların tuzu kuru, sıhhatları yerinde... Fikriye haklıdır kızcağız. Her işin başı sıhhat! Baksana, alelade bir **böbrek** ağrısı, dikkatin tekasüfünü nasıl bozar”* (GP, s.65) ...

Damar: Canlı varlıklarda içerisinde kan ve besleyici sıvıların dolaştığı kanal.

- *Alnındaki **damarlar** atıyordu* (KS2, s.168).

Gırtlak: Soluk borusunun üst bölümü.

- *Evet, Suat düşünceliydi: yok efendim, İzmir'de ne halt karıştırdığı belirsiz Halim'den, doğru dürüst haber alamadığı için değil; Mühendis Ahmet Ziya bey nihayet röntgen çekirtmeye razı olmuş, çok şükür akciğerlerinde birşey çıkmamış ama, hançerede mi **gırtlakta** mı ne leke saptamışlar, tümör olasılığı, anlaşılan biopsi yapılacak* (YTB, s.486).

Kafatası: İnsanlarda ve omurgalı canlılarda, içinde beyin yer alan, başın kemik bölümü.

- *Bir süre aklını başına toparlayamıyor, beyni buharlaşıp duman duman kulaklarından çıkmış, **kafatasının** içi boşalmış sanki* (YTB, s.44).
- ***Kafatası** çatlamış, böbreklerinden biri kopmuş sanki* (KS2, s.61).
- *Dündar buruşup ikiye katlanınca derhal tabancasını çekti kabzasıyla **kafatasına** vurdu* (KS2, s.167).
- ***Kafatası** çatlamış gibi uğulduyordu* (KS2, s.238).
- ***Kafatası** beynine bol mu geliyor ne* (KS1, s.267)?

Nefes borusu: Soluk borusu.

- *Lafları gırla gidiyor, üstelik birinin dediği öbürününkini tutmaz, bazıları kronik bronşitten dem vuruyor, bazıları **nefes borusu** iltihabından, hançerede kist mist diyenleri de yok değil, ama hepsinin 'müttefikan birleştikleri yegâne husus, tütünden suret-i kat'iyede vazgeçmesi zarureti (YTB, s.484) ...*

Zar: İnce ve yumuşak yaprak şeklindeki organlar ya da organların bölümlerine verilen ad.

- *Ne yaparsa yapsın, neyi denerse denesin o ince **zar** titreşimlerinin gözlerinin çakıldığı herşeye yayılmasına engel olamıyor (KS2, s.145) ...*

Askeri Terimler

Ağır topçu: Topların bakımı ve kullanılışı üzerine eğitilen asker topluluğu.

- ***Ağır topçu**, Yunan mevzilerini, birkaç saattir dövüyordu: ufuklardan, büyüyerek yankılanan, top sesleri; yoğun duman, kalın barut kokusu, öldürücü ateş (GP, s.119)!*
- *Bursa-Kütahya Cephesi Sabah sisleri arasında, 3. Yunan Kolordusunun, hayal meyal seçilebilen, mevzileri. Henüz gün ağarmamıştı ki, Yunan **ağır topçu** bataryaları, gerilerden, salvo atışa geçtiler: yan yana dizilmiş, birbiri ardınca gürleyen topkar; Türk siperlerinde, bir cehennem ortamı yaratıyor (GP, s.138) ...*
- *Evet, neymiş?.. **Ağır topçu** himayesinde başlayıp...mukabil ve mütekasif ateşe rağmen, Sivash civarına kadar ilerlemişler" (GP, s.142) ...*
- *Uzaktan, askeri borazanlar, dokunaklı ve titrek; daha uzaktan, **ağır topçunun** salvoları, düzenli ve ürktücü (GP, s.159)!*
- *Kaleiçi'ndeki esnaf kahvelerinde, tavla şakırtısı, cigara dumanı, demli çay kokusu: 'şeamet tellâli' birtakım köylüler peydahlanmış ki kalabalık bıyıklarını çekiştire çekiştire, Yunan **ağır topçusunun** salvolarını (GP, s.187).*
- *Yunan **ağır topçusunun** tehditkâr uğultusunu, Ankara ufuklarından dinlemiş olsalar da, gözlerinde tek damla yaş yoktu (GP, s.214).*

- Yunan **ağır topçusunun**, uğultusu mu? Duyuluyor demiyorlar mı (GP, s.234)?
- Yunan **ağır topçusunun** salvolarına, karanlık ve tehditkâr gök gürültüleri karışıyor (GP, s.234) ...
- ...sık sık, aşağıdan telefon zilleri, dışardan, müfreze kumandanlarının, kırbaç gibi şaklayan emirleri işitiliyor. Halide tedirgin, ağır ve derinden zaman zaman duyduğu, o kalın ve ağır uğultu, acaba 'Yunan **ağır topçusu**' mudur (GP, s.243)?
- Karargâhtan, nefer kalabalığını geçip, otomobile yürürken; kulaklarında yine, o uzak ve ağır uğultular: 'Yunan **ağır topçusu**' olduğu, kesin; oysa ellerinde övendere, kaşları çatık, bakışları vahim, köylü kadınları; içinde bir yerinde, - dokunaklı bir 'uzun hava' gibi- bilinmez hangi cepheden, bilinmez kaçınıcı yaralılarını, taşımaya devam ediyorlar: 'kısmı azamı, genç zabıt, bunların' (GP, s.244) !..
- Kumanda Mevkiinde, aynı anda 'Kavaklı' Fevzi Paşa, saatini çıkarıp bakıyor; 05.30'a ne kadar az kalmış! İsmet Paşa, saatini çıkarıp bakıyor; saat 05.30'a bir var. Bekir Sami Paşa çıkarıp bakıyor, saat tam 05.30!!! Hepsi, Gazi Paşa dahil başlarını topçu tabyalarına çevirdiler. O anda, Türk **ağır topçusu**, kumandayı ele almış (GP, s.287) ...
- Uzakta Köprü, tampon tampona bir sürü otomobil. Haliç, bulutların kalın külrengi atlasına bir ayna gibi yansımış. Düşmanın **ağır topçusu** birazdan ateşe başlar mı (YTB, s.351)?

Alay: Genellikle üç ya da dört taburdan oluşan bir albayın komutasındaki askeri topluluk.

- Üsteğmen Demir, elinde olmayarak, neyi hatırladı peki; 241. **Alay'ın** komutasın devraldığı o bakir mavisî ağustos günü, Albay Celâl Dora' in, Etimesgut'ta, tören düzenindeki birliklere söylediklerini elbet: ...Kahraman askerler (YTB, s.33)!
- 241. **Alay'ın** eski subaylarını adamları saydığından mıdır nedir, Yüzbaşı'yla Üsteğmen'in heyecanlı selâmlarını, belli belirsiz gülümseyerek aldı. Gözünün birisi fena kanlanmış, uykusuzluktan olmasın (YTB, s.60)!

- Üsteğmen Demir, komutasına verilen birlikte, adamlarından çoğunu bulmuş, Kara Başefendinin o daha gelmeden hepsini savaş düzenine sokmuş olmasına ayrıca sevinmişti: iyi kötü bir Takım oluşturuyor, baskın onurlarını zedelediğinden çoğu dövüşmeye istekli görünüyordu. Fakat şu düşman...-...dosdoğru Tugay'ın gerisine sarkacak bunlar, en azından bir **Alay**! Acele bir şeyler yapmak lazım (YTB, s.72)!
- Albay, jeep'in yanı başından tıknaz bir karaltı olarak geçti. İki emir subayı, birisi kollarında çocuk ölüsü gibi narin bir şey tutarak, onu izliyordu Üsteğmen Demir ilkin neyin götürüldüğünü bilemedi. Bunun, gönderinden çıkarılarak katlanmış bir sancak, lağvedilen 241. **Alayın** sancağı olduğunu anlayınca içinde bir devlet çöktü (YTB, s.85).
- Alay Karargahı'ndan öğrendikleri, keyiflerini büsbütün kaçırdı: **Alay**, kavaklık bölgede keşif üssü göreviyle savunmadayken, gece başlayan ve sabaha kadar tekrarlanan şiddetli düşman taarruzları defedilmişti ama, İkinci Tabur Komutanı Mithat Binbaşıyla aynı taburdan biri yüzbaşı öbürü teğmen iki subay şehit düşmüştü (YTB, s.113) ...
- Elli bağlantısı daha önce yapılmış olan **Alay** Santrali saat 22.05'te acı acı çalıyor: Üçüncü Tabur'dan kim olduğu anlaşılamayan bir ses, telaşı telaşlı Alarm! diyor, taburun bütün subayları şehit, ağır yaralılar var, acele ambulans gönderin» (YTB, s.120)!
- <—...25/28 Ocak 1951 gecesi, işte bu ağır şartlar altında sabaha kadar çok şiddetli soğuk ve buz tabakaları üzerinde ve gündüzden keşfe fırsat bulamadığımız meçhul bir arazide, taburlar gösterilmiş hazırlık mevzilerini işgale çalışıyorlardı. **Alaya** tahsis edilen 10 kilometre genişliğindeki bu hazırlık mevziinden, 25 Ocak günü saat 06.00'da, 241. Alay hedefi Kumyongjong-ni şehri olmak üzere taarruza başlayacaktı ki, 11. Tabur sağ cenahta, kumandam altındaki III. Tabur ise sol cenahta görevlendirilmiş bulunmakta idi> (YTB, s.246-247) ...
- Alaya tahsis edilen 10 kilometre genişliğindeki bu hazırlık mevziinden, 25 Ocak günü saat 06.00'da, 241. **Alay** hedefi Kumyongjong-ni şehri olmak üzere taarruza başlayacaktı ki, 11. Tabur sağ cenahta, kumandam altındaki III. Tabur ise sol cenahta görevlendirilmiş bulunmakta idi> (YTB, s.247) ...

Alay karargâhı: Genellikle üç ya da dört taburdan oluşan bir albayın komutasındaki ordunun uzun ya da geçici süre konakladığı mekân.

- Üsteğmen Demir, düşünüp taşındıktan sonra, *Alay Karargâhı'ndan* telsizle topçu müdahalesi isteyecek (YTB, s.370) ...

Alay komutanlığı: Genellikle üç ya da dört taburdan oluşan bir albayın komutasındaki askeri birlik.

- Olaydan hafif yaralı kurtulan Üçüncü Tabur Komutanı Binbaşı Baba' Saffet, 241. *Alay Komutanlığına* sonradan verdiği raporda patlamayı 'resmen' şöyle anlatacaktır (YTB, s.121) ...

Alay sancağı: Genellikle üç ya da dört taburdan oluşan bir albayın komutasındaki askeri birliğin yazılı ve kenarları Sancaklı bayrağı.

- Birden, en önde **alay sancağı**; süngü takmış piyade Allah Allah nidalarıyla, âdeta uğuldayarak, taarruza geçecektir (GP, s.119).

Albay: Ordudaki asıl görevi alay komutanı olan, yarbay ile tuğgeneral arasındaki rütbede olan üstsubay.

- Doğrusu bu görev Tugay'ın ilk önemli savaş görevi, General Yazıcı'dan, Adil Onbaşı'ya kadar herkes bunun farkında ya, şu terslikler olmasa: sabah sabah, Binbaşı Mithat boğazda ilerlemeye başlayan Tugay'ı, dağların doruk çizgisinden paralel olarak izleyecek yerde, **Albay'dan** gece 'harita üzerinde aldığı talimat hilafına bir doğrultu tutturup gidiyor, gitti gider (YTB, s.15).
- Tabur'a sevk edeceksin, **Albay'a** duyurduk, bekliyor. Fakat içlerinde bir parça' var, ayın on dördü, muharebede olmayacaktık ki Üsteğmen Demir'in gözlerinden yosun yeşili bir gülümseme geçiyor, 'Zizi Yüzbaşı'nın çapkınlığını bilmeyen kaldı mı (YTB, s.16)?
- Tokchon dün öğleyin düşmedi mi, akşam brifinginde **Albay** ne sanıyordu, Çinli öncülerin çoktan Wowan Boğazı'nı tuttuklarını, mevzilendiklerini Bütün gece

bu yüz den bekledik, sabahtan beri her dönemeci düşmanla burun buruna geleceğiz diye korka korka dönüyoruz, oysa herifler uçakların korkusundan sinmiş, fırsat bulup üstümüze gelemiyor (YTB, s.17).

- *Üsteğmen Demir, elinde olmayarak, neyi hatırladı peki; 241. Alay'ın komutasın devraldığı o bakir mavisı ağustos günü, Albay Celâl Dora' in, Etimesgut'ta, tören düzenindeki birliklere söylediklerini elbet: ...Kahraman askerler (YTB, s.33)!*
- *Bakarsın Albay Dora çıkar karşılarına, ya da savunma düzenini savsaklayıp Tugay'ı konmaya geçiren Harekât Dairesi Başkanı Binbaşı Türün, hatta Tahsin Paşanın ta kendisi! Ver bakalım, cevap verebilirsen (YTB, s.49)!*
- *Cello dediği 241. Alay'ın komutanı Albay Celal Dora'ydı; gerçekten Han gemisi Pusan limanına yanaştığında subayları geminin salonuna toplamış, 19 maddelik bir uyarı emri çıkarmıştı (YTB, s.53).*
- *Tahsin Paşa kalkıp gelinceye kadar, haritanın üstünde Albay Dora'ya durumu açıkladılar. Ona bakarsanız, baskını düzenleyenler daha önce mülteci kılığında hatların gerisine sızmış Koreli çeteciler, asıl 'taarruzun' eli kulağında, Çinliler girişecek, hem olanca güçleriyle (YTB, s.60)!*
- *Paşa'ya bildirmeyecek miyiz? Paşa uyuyor, az önce istirahat çekildi. Çerde Albay var. Yüzbaşı Aziz sordu: Cello mu? Evet. Yandık desene, iflahımızı kesecek, garanti (YTB, s.60).*
- *Korktuklarına uğramıyorlar. Albay, rastladığı ilk iskemleye yorgunluğunu yığivermiş, omuzlarında kaputu, dalgın cigara içiyor (YTB, s.60).*
- *Yeniden açılıp kapanan kapılar. Aralıksız telefon zili. İçerde birisi, Allah bilir Albay, bağıra çağıra bazı emirler veriyor ama, kime Yüzbaşı Aziz'le Üsteğmen Demir'in çıkacakları sıra, küt! kapı açıldı giren Paşa'nın emir subayı, suratından düşen bin parça oluyor. Hâlâ çalıp duran radyosunu işaret ederek, 'Kafadar' Hakkı'ya dedi ki (YTB, s.64) ...*
- *Telsizle Tabur'u aradı, zor bulabildi: Saffet Binbaşı biliyormuş, cızırtılar, mermi ısıkları, mitralyöz küfürleri arasından bilgi veriyor: Tugay'dan az önce Albay geldi, durumu farketmiş, kuvvet ister, biz malum burada kan revan içindeyiz, yarım Takım kadar bir şey verebildik. Oraya gittiler (YTB, s.72).*
- *Fakat görev gecikmedi Albay Dora, yarım Takım gücüyle, 550 rakımlı tepede çatışamayabilmiştik. İkinci Tabur, ağır ağır yer değiştirip. Üçüncü Tabur'un*

'cenahını emniyete aldığından". Binbaşı Baba' Saffet, Üsteğmen Demir'e 'vakit geçirmeksizin birliğiyle 550 rakımlı tepeye takviye gitmesi' emrini verdi (YTB, s.73).

- **Albay'ın** 550 rakımlı tepe dolaylarında olması. Üsteğmen Demir'i şaşırtıyor, rahatlatıyor da: garip bir rahatlık, gücüne inandığı bir üstün duruma el koymuş olmasından mı, sorumluluğu başkasına devretmiş olmanın hırsızlama keyfinden mi belirsiz. Binbaşının söylediklerinden, kafasında pır pır yanıp sönen, tek bir cümle: ...biz malum burada kan revan içindeyiz (YTB, s.73)!
- Besbelli, karşılarındaki birliğin gücünü kestiremiyor, önemsiyorlar **Albay Dora**, önce Üsteğmenin getirdiği ateş takviyesini öğrenmek İstedi iki Bazuka, bir A. 4 Makineli Tüfeği, bir Takım (YTB, s.74)!
- **Albayım**, diyor, süngüyle saldıralım! Kaşlarının karanlık perdesi altında Albay'ın kayıp gözleri, dikenli bir ışıltı halinde sivriliyorlar (YTB, s.75).
- **Albayım**, diyor, süngüyle saldıralım! Kaşlarının karanlık perdesi altında **Albay'ın** kayıp gözleri, dikenli bir ışıltı halinde sivriliyorlar (YTB, s.75).
- Arkadaşlar, diye bağıırıyordu, arkadaşlar beni dinleyin: ben **Albay Dora'yım**, Tugay'ın emri şudur: Kunuri'de toplanacağız, Kunuri'den öteye gidilmeyecek! Tekrar ediyorum (YTB, s.85) ...
- **Albay**, jeep'in yanı başından tıknaz bir karaltı olarak geçti. İki emir subayı, birisi kollarında çocuk ölüsü gibi narin bir şey tutarak, onu izliyordu Üsteğmen Demir ilkin neyin götürüldüğünü bilemedi. Bunun, gönderinden çıkarılarak katlanmış bir sancak, lağvedilen 241. Alayın sancağı olduğunu anlayınca içinde bir devlet çöktü (YTB, s.85).
- Neyse ki önleniyor, öfkeli bir zaman pencere önlerinde cigara üstüne cigara yakıp söyleniyorlar, adamakıllı canı sıkılan komutansa Amerikalı **Albay'dan** özür dilemek zorunda kalıyor, iyi mi (YTB, s.89)?
- Seul'deki 8. Ordu Karargâh ile bağlantı sağlamış olan Konukevi Komutanı Amerikalı **Albay**, Türk birliklerine 'ikmalleri yapılmak üzere, derhal Seul'a hareket etmeleri' emrini ulaştırdı. Karanlığı yırtık, adamakıllı saçaklı, şurasından burasından ağır yaralılar, yarı gömülmüş ölüler, kopuk tank paletleri, parazitten anlaşılmaz telsiz konuşmaları sızan, kar ıslağı akşam saatlerini, araçlarının benzin ve yağ eksikliklerini gidermekle geçiştirip, bu defa, Pyeng-Yang/Seul yoluna dökülüyorlar (YTB, s.91).

- Mideyi, Ordu Harekât Dairesi'ne çağrılıp Tahsin Paşa ile oradan telefonla görüştürülen **Albay**, döner dönmez, bütün subay, astsubay ve erleri toplayarak veriyor Tugayımız hamdolsun kurtulmuştur (YTB, s.93).
- Neler demiyorlardı ki: **Albay** onları aldatıyormuş, General'in Çinli süngüleriyle delik deşik olduğunu görenler bir iki kişi değilmiş, koca Tugay'dan kala kala şu birkaç yüz kişi kalmış, onun başını da şan şeref uğruna Albay yiyecekmiş (YTB, s.94)!
- Neler demiyorlardı ki: **Albay** onları aldatıyormuş, General'in Çinli süngüleriyle delik deşik olduğunu görenler bir iki kişi değilmiş, koca Tugay'dan kala kala şu birkaç yüz kişi kalmış, onun başını da şan şeref uğruna Albay yiyecekmiş (YTB, s.94)!
- Yüzbaşı Cevdet upuzun boyuyla aralarından sipsivri seçiliyor, takırdaya takırdaya kollarını sallayarak, neden dolayı **Albay'ın** sözlerine inanmak gerektiğini anlatmaya çalışıyordu (YTB, s.94).
- Muhsin Hoca gelip de bana, Yüzbaşım, ben bunların ağzını beğenmiyorum **Albayı** bu sevdadan vazgeçirmekten, vazgeçmezse işini bitirmekten bahsediyorlar' deyince, durumun vahametini kavradım (YTB, s.94).
- Vardık Doktoru bulduk, Binbaşı Seyfi bey'i, ikisi, Sıhhiye Bölük Komutanı ve Tugay İhmamı sıfatlarıyla **Albay** çıkıp, keyfiyeti naklettiler. Cello dehşetli içermiş, çadırın içinde dört dönermiş öfkesinden. Bilâhare bildiğin üzere hepimizi içtima etti ve de (YTB, s.94) ...
- Zaman zaman, aşâğılık bir yağmur kadar ıslatıyordu. **Albay'ın** yattığı Amerikan boğman çadırında, isteksiz toplandılar. Gecikenler, bu arada, Üsteğmen Demir, çadırın dışında kaldı. Ruhunu büyük bir karanlık kaplamıştı. Bu iğrenç karanlığın kulaklarından, burun deliklerinden, sızıp aktığını sanıyordu (YTB, s.94).
- Alay Komutanı **Albay** Dora, az önce Binbaşı 'Baba' Saffet'le görüşmüş, saldırıya ilişkin bazı talimat vermişti, inanamadı. Üçüncü Tabur'u yeniden aradılar. Ses yok. Bir daha. Yine ses yok. Orada tatsız bir şey olmuştu ama, ne (YTB, s.120)?
- **Albay** Dora, jeep'inin hazırlanmasını emretti, 'bizzat gidip bakacak. Hareket etmesine kalmıyor, santral onbaşısı, Üçüncü Tabur'la bağlantı sağladığını haber veriyor (YTB, s.120).

- Birkaç dakika sonra tekrar çalan telefonda Sıhhiye Takım Komutanı Doktor Yüzbaşı Cemal, heyecandan boğuklaşan sesiyle, tamamlayıcı bilgi vermeye çalışıyor: -... **Albayım**, Tabur Kumandanının çadırında ani bir patlama oldu (YTB, s.120).
- Taburun Muhabere Takım Komutanı telefon başındaymış. Üsteğmen, Kaya'nın bildirdikleri, şaşırtıcı olduğu kadar, garip sayılabilir. Diyor ki: Ne olduğumuzu bilmiyorum, **Albayım** (YTB, s.120)!
- Çocukların arasından birdenbire **Albay** Kitamura savrulup geliyor. İnce, narin elleriyle havada görünmez danteller öre öre: -siz ikiniz, diyor, Mills ve Horn (KS1, s.142)!
- **Albay** Kitamura, diye dik dik karşılıklar veriyor, bize nizami esir muamelesi yapmak zorundasınız (KS1, s.142).
- Tutsak Kampı'nın Komutanı; bu kadın elleriyle ince ince ve görünmez danteller örüp duran **Albay** Kitamura seyrek japon dişlerini gösteriyor (KS1, s.142).
- **Albay** koltuğuna yaslanmış. İngilizce kelimeleri âdeta çiğniyerek:-... Bu bizim, diye açıklıyor, atalarımızdan kalma bir gelenek. Samurai geleneği. Eski Japonlar savaşta tutsak ettikleri düşmanı öldürür, ciğerini yerdi. Siz amerikalıların tarihi olmadığı için şüphesiz geleneğe uymak ne demektir anlıyamazsınız (KS1, s.142).
- Yüzbaşı Horn dolu dolu gülüyor: -**Albay** Kitamura, ben sizin böyle köhne geleneklere değer vereceğinize inanmak istemem, diyor. Siz ki dünyayı ve medeniyeti (KS1, s.142) ...
- Horn bizon gibi inad etti. Kafa tuttu. Bağırды çağırды. Şimdi Kampta **Albay** Kitamura'nın insafına bağlı yaşıyorlar (KS1, s.143).
- Freddy onun tombul elini bir taş parçası gibi avuçluyor: -Bir kerecik, diye cevap veriyor. Bütün ömrümde bir kerecik. O da **Albay** Kitamura'nın ejderha işlemeli bardağından (KS1, s.143).
- Ben bir şey demiyorum, Fuzzy! Eski günleri hatırlıyorum. **Albay** Kitamura'yı. Esir düştüğümüz akşam üstünü. Hatırlıyor musun hani, B-29'lar (KS1, s.144) ...
- Kız bir sigara daha yakıyor. Duman ölü dudaklarından halka halka çıkıyor. **Albay** Kitamura, ellerinin zarıf bir hareketiyle dumanları dağıtıp: - Korkuyorsunuz galiba, diyor, Kimotori'den korkuyorsunuz (KS1, s.144).

- *Sokuluyor, bir şarab rüzgârıyla beraber romanın adını fısıldıyor: -**Albay** Kitamura'nın hatâsı. Ve soruyor:- **Albay'ın** hatasını merak etmedin mi Freddy (KS1, s.145)?*
- *Nihayet tekrar: -...**Albay'ın** hatası neydi biliyor musun, ha? diye sordu, onu beklemeden kendisi cevap verdi: -...bizi sağ bırakmak, dedi. Kimotori ne yapıp yapacak ikimizi de yiyecekti, **Albay!** En mükemmel hal şekli buydu, her iki taraf için de (KS1, s.145)!*
- ***Albay** Nuri bey'in adı da onlara tamamen yabancı. Olsa olsa bir yanlışlık olabilir mi? Belki siz Fahri Binbaşı'nın evini arıyorsunuz da yanlışlıkla (KS1, s.165) ...*
- *Olmaz, diyorum. Nasıl olabilir? diyorum. Burada **Albay** Nuri bey otururdu (KS1, s.165).*
- *... bir **Albay** Nuri bey otururdu bir zamanlar, burada: salkımsöğütlü evde! Bir kızı vardı, Türkân: dağınık bakışlı bir kız! Acaba nereye gittiklerini biliyor musunuz (KS1, s.166)?*
- *Kulağının arkasına köpek gibi havlıyan bir karanfil iliştirmiş, yüzü pudra beyazı bir berber: -**Albay** Nuri bey mi? diye soruyor, kırıtarak: -... **Albay** ama ne albayı (KS1, s.166)?*
- *Yüzbaşı Cevdet, donmuş parmak uçlarını sarmısak dişleriyle ısırarak ısırarak canlandırmaya çalışırken, diyordu ki: ...ceddine rahmet, bizim **Albay** bap adam. geçende ne dese beğenirsin, Taarruz icab etti mi, Amerikalılara düz arazi veriliyor' dedi, 'bize nerede çetin, tahkimatı rabitalı dağ tepe varsa, orası. Onlar muharebenin safasını sürüyorlar, biz cefasını çekiyoruz... Bugün bize kök söktüren tahkimatı hele bir düşün kurban, Cello haksız mı» (YTB, s.198)?*
- *Asker olduğunu öğrendi öğreneli, geçirdiği bunalımı çok daha önemsiyordu. <...subaylar ne için yaşar, yiğitlik için! Yiğitliğin yarısı erkeklik gücüdür, onu kaybettiler mi, Allah muhafaza, çekip kendilerini vururlar. Dürnev anlatırdı, bir tarihte, Ankara'da mı nerde, çok yakışıklı bir **Albay**> (YTB, s.229) ...*
- *Dündar Seyhan Bostancı'da oturuyor ya, dönüş oradan, saatlerdir kafayı çekip konuştular, şimdi yüreklerinde par par eden bir ateş, kulaklarında söyleşilerinden kalmış heyecan verici sözler : < — ...ben palavra dinlemem beyim, yüksek kumanda kademesini ehlileştirdiler, 6-7 Eylül olaylarını bahane edip üç paşaya işten el çektirmek yoksa hadlerine mi düşmüş, orduda ciddi bir*

- ıslahat için hayır yok bunlardan, bu iş belki **albayer** seviyesinde gerçekleştirilir, hatta bak ne diyorum, belki daha bile aşağı bir seviyede> (YTB, s.258) ...
- Ya da **Albay** Kitamura ince kadın ellerini sıhhat bozucu bir ışığın getirdiği aydınlığa bulayıp, ufak ufak (KS1, s.259) ...
 - Siz dedi, harpten önce burada olacaktınız. Bizim yaptığımız nümayişleri görecektiniz. **Albay** de Larocque bir emretti mi (ZBB, s.262) ...
 - Hele İlhami **Albay'ın** şaşkınlığı! Gece düğünden dönmüşler, konuklarına meyva suyu ikram edeyim demiş, birden kapı: Merkez Komutanlığı'ndan bir ekip, jeep kapıda hazır, onu götürecekler (YTB, s.302)!
 - Başvurmadık **Albay** Dora mı bırakmıştı, getirmedik Gülhane'den Heyet-i Sıhhiye raporu mu? Yargıç General'in karşısına dikilip, neler söylemiş meğer, 'bir sözü bir sözünü tutmayan muhbirlerin iddialarına kulak verip, Kore'den ağır yaralı dönmüş. Kaç kere hava değişimine çıkarılmış bir gâziyi, ne hakla göz altında tutabilirlermiş, hem de sağlığa muzır olduğu hekim raporuyla sabit hücrelerde' (YTB, s.305) !..
 - Cemal Yıldırım, ha! <Dokuz Subay Olayı>nın ağır töhmetler altında ezilmek istenen emekli **Albayı** (YTB, s.329).
 - Yüzbaşı Demir, **Albay** Yıldırım'ı ne tanımış ne görmüş, bu yüzden cevapları olumsuz, Yargıç Generali sinirlendiriyor: <—... yüzbaşı yüzbaşı, sana söylüyorum, bir mütekaite himayeye tevessül akıl karı mıdır, o istikbalini tüketmiş bir zat, halbuki senin istikbalin henüz önünde, dikkatli ol> (YTB, s.329)!...
 - Ortalığın ısındığı, devrimin kaçınılmazlaştığı apaçık meydanda ama, anlaşılan İhtilalin karıncaları aralarındaki çekişmeyi bir sonuca bağlayamamış: 'Zizi Binbaşı' sırmalı sırmalı gülümseyerek, **Albay** Türkeş'in iktidarı bırakmamak eyilimiyle, Barselona dönüşü harekete katılmış olan Albay Küçük'ün iktidarı halka devretmek eyiliminin çatıştığını anlatıyor. Velhasıl karışık bir durum (YTB, s.335)!
 - Ortalığın ısındığı, devrimin kaçınılmazlaştığı apaçık meydanda ama, anlaşılan İhtilalin karıncaları aralarındaki çekişmeyi bir sonuca bağlayamamış: 'Zizi Binbaşı' sırmalı sırmalı gülümseyerek, Albay Türkeş'in iktidarı bırakmamak eyilimiyle, Barselona dönüşü harekete katılmış olan **Albay** Küçük'ün iktidarı

halka devretmek eyiliminin çatıştığını anlatıyor. Velhasıl karışık bir durum (YTB, s.335)!

- *Suat'ın dayısıymış, emekli bir **albay**, o elbet Süvari Miralayı diyor, Demir'in subay olduğunu öğrenir öğrenmez de 'Hanım Evladı' adını takdığı Menderes'i hala iktidarda tuttukları için orduya, orada ordudan başka kimse bulunmadığından Demir'e demediğini koymuyor (YTB, s.339).*
- *Telefonda, Yassıada İrtibat Bürosu Komutanı **Albay** Namık Kemal Ersun. Binbaşı Demir durumunu kısaca anlatıp, öğleye orada olacağını haber veriyor (YTB, s.449).*
- *Binbaşı Demir, geçen ay burada Ahmet Ziya bey'in eleştirilerini dinlemişti; buna benzer sözleri tartışmalı iki komite toplantısı arasında, sonra orada söyledi: ay ışığının camdan cama yansıyarak, eski Ankara içlerinde alabildiğine zenginleştiği, sıcak bir bozkır gecesi; Genel Sekreterlik Odası'nda, Binbaşı Erkanlı öfkeli öfkeli çayını karıştırıyor; yaşlanmış sinema jönü yakışıklılığını üniformasına sığdıramayan **Albay** Dünder da orada; dönüp hayretle ona bakıyorlar : herkes 'Atatürkçülüğe' dönüldüğünden emin (YTB, s.454)!*
- *Ne kadar bir ayak önce seçime gidilmesinden yana olsa da, hiç değilse demokrasiyi sağlama bağlamak için, **Albay** Küçük de Millî Birlik Komitesi'nin bazı 'icraat' yapmasını benimsiyor (YTB, s.456).*
- ***Albayın** biri (Ataklı mı?) sesini yükseltiyor: — ...bir dakika susar mısınız (YTB, s.420)?*
- *O kadar kurmay subay, **albay**, yarbay dururken, ona sıra mı gelir? Bir gece 'Zizi Binbaşı'yla buluşuyorlar. Hayret, mahalle çocuğu mavisine, söze sığmaz bir yorgunluk gelmiş oturmuş (YTB, s.469).*
- *Görünüşte övgüydü bu, gelgelelim o gece otelde dişlerini fırçalarken Yüzbaşı Demir **Albay'ın** sözlerinden, <— Bu kadın sana yaramaz.> anlamını çıkardı, üzüldü: hiçbir zaman büyük elçi olamayacağını bilmez mi (YTB, s.473)?*
- *Bir öğle sonu, Başbakanlık'tan çıkarlarken Yüzbaşı Demir'e söyledikleri ikinci olasılığı güçlendirmiyor mu acaba: <—... Zizi Teğmen şirin; 'Zizi Yüzbaşı' âlâ; 'Zizi Binbaşı eh, orta şekerli rütbe yükseldikçe tadı kaçıyor bu işin, Zizi **Albay** olmaz, olamaz, adamı tiye alırlar> (YTB, s.474).*

- Zizi Binbaşı sigarasını dişlerinin arasında tutup, dumanı yiye yiye dedi ki: <—
Dündar **Albay'ın** çaktırmadan hazırladığı neyin plânıdır, haberin oldu mu
senin? Benim kafamı kurcalıyor, bak> (YTB, s.474).
- Ankara'da **Albay** Dündar'la Binbaşı Aziz'in görevle yurt dışına atandıklarını
işitmeseydi, olayı herhalde enine boyuna daha bir süre düşünecek, bazı önemli
sonuçlara varacaktı (YTB, s.487).
- Ne var ki **Albay** Dündar'ın Roma'ya Ataşemiliter, Binbaşı Aziz'in Madrid'e
Ataşemiliter Yardımcısı atanması, dikkatini yeniden ihtilal' in iç sorunlarına,
Komite' de gittikçe tehlikeli bir hal olan ikiliğe çekti (YTB, s.487).
- **Albay** Dündar'ın gidişi oldukça akla yakın, açıklaması kolay, Ordu'daki
tartışmalı 'tasfiye'den o sorumlu tutuldu, içerleyen çok, ayrıca Komite' deki
ikiliği, seçim taraftarlarını paketleyip yurt dışına göndererek' çözmeyi önerdiği
sağda solda söylenip duruyor, ortalığı yatıştırmak amacıyla belki bir süre
Ankara'dan uzaklaştırmayı yeğlediler, fakat 'Zizi Binbaşı, o niye yolcu 'faal' bir
görev yapmıyor, etliye sütlüye karışmaz (YTB, s.487).
- **Albay** Dündar Seyhan'a gelince, Ankara'dan uzaklaştırılmasına deyin
düşüncelerini, Binbaşı Demir, bir rastlantı sonucunda ağzından
öğrenebilecektir (YTB, s.491).
- Beş yıl sonra mı ne, başka bir münasebetle Ankara'ya gitmiş, Bulvar Palas'ın
önünden geçiyor, (sonbahar havada bir beyhudelik duygusu, bulvar boyunca
ağaçlar sessiz sedasız soyunuyorlar,) baktı otelin terasından birisi eliyle işaret
etmektedir, kim ola ki, Allah Allah **Albay** Dündar değil miymiş (YTB, s.491)?
- Heyecanla kucaklaştılar: vay **Albayım**, kayıplara karıştınız; ooo Çukurcalı
bakıyorum fiyakan yerinde; ardından, hoşbeş: neydi o günler, yıllar geçti yahu,
hani Bostancı'daki evde kafayı çekip geç vakitlere kadar ihtilâl tartışırdık, ya
o hayaller, yapamadık vesselâm, ihtilal heder oldu gitti, maksadına ulaşamadı,
İsmet Paşa takımı kazandı davayı, hepimizi bir tarafa dağıttılar (YTB, s.492).
- Lâfin ucu buraya değince, **Albay** Dündar o zamanki gelişmeleri Binbaşı
Demir'e şöyle anlatıyor (YTB, s.492) ...

Amiral: General rütbesine eşit rütbede olan deniz subayı.

- *Paşa, ne demişti? 'İngiltere ile aramızda hali harp devam ediyor' dememiş miydi? İşte mesele olan bu: İngilizler mesele çıkarıyor; **amiral**, yazılı metni istemiş" (GP, s.347) ...*
- *...bil bakalım, İsmet Paşa'yı Taşlık'ta kimler ziyaret etti? Bir sürü emekli general ve **amiral**, bu gece Radyo Gazetesi'ni dinlemeli, nasıl sövüp sayacak (YTB, s.348)?*
- *Malaya Zırhlısı güvertesinde, bir başka hazırlık: Bahriye Silahendazlarının merasim müfrezesi merdiven önüne dizilmiş; gemiye yanaşmış olan istimbottan, Mehmed-i Sadist, merdiveni ağır ağır çıkarak, güverteye ayak bastı; onu, İngiliz Bahriyesinin geleneksel töreniyle karşıladılar. Karşılayanların başındaki de sıradan birisi değil; İngiliz Akdeniz Donanması Başkumandan **Amiral** Sir Brock: el sıkışıyorlar, ayrıca, İngiliz Yüksek Komiser Vekili Henderson, İngiltere Kralı adına, Osmanlı Padişahına, en derin saygılarını sunuyor (GP, s.457).*

Asker: Orduda göreve sahip olan, erden generale kadar herkes.

- *Şimdi, onun kollayacağı yörede, dost mu düşman mı belirsiz, bir **asker** kalabalığı; savunmaya elverişsiz bir arazide Tugay'ı olduğu yere çakan bu garip emir; bunlar yetmezmiş gibi, seyrelmeyi sürdüren uğursuz sağ alt gözkapığı (YTB, s.15)!*
- *Ben, diyor, **asker** çocuğuyum. Eski kuva-yı milliyeciyim (KS1, s.24).*
- *Tıpkı İstanbul'daki gibi makinasını izinli **asker** resimleri ile süslenmiş dakikalık bir fotoğrafçı (ZBB, s.33).*
- *Üsteğmen Demir, elinde olmayarak, neyi hatırladı peki; 241. Alay'ın komutasın devraldığı o bakir mavisini ağustos günü, Albay Celâl Dora' in, Etimesgut'ta, tören düzenindeki birliklere söylediklerini elbet: ...Kahraman **askerler** (YTB, s.33)!*
- *Kaşları boyalı garson kadın şimdi bir **askere** meram anlatıyordu (ZBB, s.44).*
- ***Asker** vaktinden önce uzamış bir çocuk (ZBB, s.44).*

- *Bu akşam İzmir'e gitti uçakla: orada bir **asker** arkadaşı mı ne varmış, onu görmeğe* (KS2, s.54).
- *...sen, derdi, **asker** olacaksın Demir, amcan Hayrullah beyin mesleğini sürdüreceksin* (YTB, s.57)!
- *Oysa Asım Taga'ya ve müz'ich kızına çabucak bir yalan uydurmuş, birkaç gün için NATO'da görevli bir **asker** arkadaşını görmeğe İzmir'e gideceğini söyleyip inandırmıştı* (KS2, s.64).
- *Maçka'da jandarma kışlasının **askerleri** kaç senedir talim ve gidip talim eden dönmekten bıkmadılar* (SA, s.79).
- *Kâtip müdürünü, tayfa kaptanını, **asker** üstünü, amele, patronunu çekiştirir* (SA, s.83).
- *İzmir'e NATO karargahındaki **asker** arkadaşını görmeğe mi, yoksa Ankara'ya iş konuşmağa mı* (KS2, s.96)?
- *Bu artık bölüğüne hâkim', öldürmeye kanıksamış, savaşın da zaferin de varlığını hiçbir şekilde yüceltmeyeceğini anlamış, 'ihtiyar' **asker*** (YTB, s.116)?
- *Allah rahmet eylesin, müstesna bir adammış: harbin ihtişamını yaşamak henüz nasip olmadı, sefaletinden nasibimizi fazlasıyla almaktayız: süngünün deştiği bir karından bağırsakların kerih kokulu baloncuklarla boşaldığını görmek, itiyattan. Napalım bombalarının, bir bölük Çinli **askeri** kav gibi tutuşturup yakivermesi, gündelik iş. Casustur diye, kuzeyli güneyli ayırt etmeden rastladığımız her Koreliyi tevkif etmemiz, emniyet icabı* (YTB, s.117).
- *İstanbul'da Sirkeci Garı'nın تنها loşluğuna iner inmez aldı gazetelerden, koca koca baskılar üzerine sunuyor: Müttetikler, Sicilya'da tutundu /İki gün içinde seksen bin **asker**, yedi bin vasıta, üçyüz tank çıkarıldı / Almanlar geri çekiliyorlar* (YTB, s.125).
- *Savaş yıllarında bir kere baba annesinin yanına Stuttgart'a gitmişlermiş. Trenler **asker** dolu* (ZBB, s.128).
- *Yollar **askerlerle** dolu, cepheye gidenler ve cepheden dönenlerle* (ZBB, s.128).
- *Kıymık kıymık gülümsüyor: bilhassa siz, yüzbaşı Horn diyor, Bataan'da gösterdiğiniz cesaret ve dirayetten dolayı Pentagone'in taltif ettiği meşhur bir **asker** olmak* (KS1, s.142) ...

- **Askere** gidecekmiş yahut senelerce sonra yeniden bir lise bitirme imtihanına girecekmiş gibi boş boş, alıp götürücü bir his içinde idi (ZBB, s.154).
- **Asker** bir babanın oğluyum ben, hem de hürriyetperver bir zabitim (KS2, s.190).
- **Asker** bir babanın oğlusun (KS2, s.191).
- Demokrat Parti çoğunluğunun çıkardığı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu' neymiş, bu değil mi; ya ülkede petrol arama ayrıcalığını yabancı şirketlere bağışlayan Petrol Kanunu aynı şey; aslında Menderes'in Meclis'e danışmadan Kore'ye asker göndermesi de Amerika'nın gönlünü böyle yapacağını ummasından, öbür iki davranışının tıpkısı, ama Türk **askeri** hiç üstüne gerekmeyen bir savaşa bulaşmış, pisipisine kırılmış, adamın umurunda mı (YTB, s.192)?
- ...bu harp hepsinden müthiştir; bu yapılan harplerde **askerin** gösterdiği kahramanlıklar fevkalâdedir, birkaç nefer bir grubu kurtarmıştır" (GP, s.196) ...
- Çünkü **askerler** zadegan sınıfından seçilmemiştir bizde, halk çocuklarıdır, ordumuz bir halk ordusudur, Mustafa Kemal bir gümrük memurunun oğlu idi. Hatırlasana (KS2, s.197)!
- ...**askerler**, diyor. Bu memlekette meşrutiyeti de, cumhuriyeti de tahakkuk ettiren askerlerdir (KS2, s.197).
- Bu memlekette meşrutiyeti de, cumhuriyeti de tahakkuk ettiren **askerlerdir** (KS2, s.197).
- Bu adamlar diktatörlük temayülleri millete cebren kabul ettirmekte ısrar ederlerse, hiç şüphesiz demokrasiyi de **askerler** tahakkuk ettirecektir (KS2, s.197).
- Çünkü **askerler** zadegan sınıfından seçilmemiştir bizde, halk çocuklarıdır, ordumuz bir halk ordusudur, Mustafa Kemal bir gümrük memurunun oğlu idi. Hatırlasana (KS2, s.197)!
- Asıl biz münevverle amele, gençlikle **asker** ve bunların her birisi arasındaki irtibatları tesis etmekle mükellefiz (KS2, s.197).
- Cümlesini askıda bırakıp, bloknotuna eğiliyor: ...en iyisi, aynen okumak «...bir Amerikan askerinin bakımı yılda 11 bin dolara mal olmaktadır. Dünyanın en

- iyi savaşçılarından biri olan Türk **askerini** donatmak için yılda 570 dolar yeter. Türk askerinin cesaret ve yiğitliğini Kore'de gördük» (YTB, s.197).*
- *Cümlesini askıda bırakıp, bloknotuna eğiliyor: ...en iyisi, aynen okumak «...bir Amerikan askerinin bakımı yılda 11 bin dolara mal olmaktadır. Dünyanın en iyi savaşçılarından biri olan Türk askerini donatmak için yılda 570 dolar yeter. Türk **askerinin** cesaret ve yiğitliğini Kore'de gördük» (YTB, s.197).*
 - *Cümlesini askıda bırakıp, bloknotuna eğiliyor: ...en iyisi, aynen okumak «...bir Amerikan **askerinin** bakımı yılda 11 bin dolara mal olmaktadır. Dünyanın en iyi savaşçılarından biri olan Türk askerini donatmak için yılda 570 dolar yeter. Türk askerinin cesaret ve yiğitliğini Kore'de gördük» (YTB, s.197).*
 - *Çok ağır bir hüküm giyeceğini biliyor; bunu hiç umursamadan bir **asker** sertliği, bir Kaymakam Faik bey cesaretiyle konuşuyordu (KS2, s.198) ...*
 - ***Asker** olduğunu öğrendi öğreneli, geçirdiği bunalımı çok daha önemsiyordu. <...subaylar ne için yaşar, yiğitlik için! Yiğitliğin yarısı erkeklik gücüdür, onu kaybettiler mi, Allah muhafaza, çekip kendilerini vururlar. Dürnev anlatırdı, bir tarihte, Ankara'da mı nerde, çok yakışıklı bir Albay> (YTB, s.229) ...*
 - *Kalpaklı, sakalları suratlarını karıncalar gibi sarmış, gözleri uykusuzluktan tersine dönük bir takım boz renkli adamlar: kuva-yı milliye adamları; yâni **askerler** ve siviller, paşalar ve neferler, mebuslar ve muallimler, tozlu ve bakımsız yolların, kıraç tepelerin fevkalade basık ve karanlık köy damlarının eşiğine durmuş çıra alevlerine sarınıp tebliğ-i resmîleri ve tâmimleri okuyorlar (KS1, s.231).*
 - *...uzak uzak, **askerlerin** yaktığı ateşler seçiliyor; gökyüzünde ay, bir var bir yok! O sırada katar, herhalde cepheye giden, bir süvari müfrezesini geçecektir: atlar ürktü (GP, s.241)!*
 - ***Asker** yolu üzerindeki bütün istasyonları yakara geri çekiliyordu (KS2, s.246).*
 - *...çalıştığı gazetenin sahibi, (nasıl tanımazsınız, Atatürk'ün milli mücadeleden arkadaşı, malum ve meşhur Hüsnü Faik bey,) daha o tarihte Menderes'le fena kapışmıştı, Yazı İşleri Müdürü öldürülmüş, bir fıkra yazarı hapiste, adam Ümid'e sık sık'—...bu belâdan bizi, kurtarsa kurtarsa, **askerler** kurtarır kızım!' dermiş (YTB, s.271).*
 - *Ya da, içkisinden bir yudum alıp, ağızlığına tebeşir beyazı bir cigara ekleyerek: <—...bunlar, halk hakimiyeti fikrinin asalakları, Demir. Bunları taşıye edip,*

fikri realiteye tatbik etmeliyiz. **Askerler** tasfiyenin vazgeçilmez gücü, çünkü işçi sınıfı uyanmamış, teşkilatsız; köylüler hâlâ geleneğin göreneğin esiri (YTB, s.284).

- *Yüzbaşım, siz misiniz? Az evvel bacımla görüştük, Kayseri'den aradı. Hiç sormayın artık, orada Allahıma vaziyetler olmuş, İnönü'yü Yeşilhisar'a sokmuyorlar, cihet-i askeriye tedbir almış, **asker** masker, Paşa neferlerin sırtını sığazlayıp yürüyerek barikatı geçiyor, Allah vere de neşir yasağı gelse, haberi verebilsek* (YTB, s.306) ...
- *Yüzbaşı Demir bir cigara yakıp düşündü: 'esma' orduya Dokuz Subay Olayı ile sıçramıştı, Demokrat Parti Hükümeti rastgele bir muhbir'in iddialarını önemseyerek, **asker'e** güvenmediğini daha o zaman belli etmişti ama, Yeşilhisar olaylarının iktidarla (Zizi Binbaşı yeniden salıverdiği bıyıklarının sarı yaldızını sağa sola dökerek, 'Sivil Cunta' diyor buna) ordu arasında artıracakları gerilim, tasarladıklarını çabuklaştırma nedeni olamaz mı* (YTB, s.306)?
- *Yargıç General bir hafta sonraki sorgusunda, sık sık burnuna düşen altın çerçeveli gözlüğünü, bakımlı rahibe elleriyle düzelterek: <— Kendi kendine konuşmaktaymışsın, yakıştı mı sana bu> diyecektir, <...**askersin** sen, askerin mukavim olması icab eder, vakia Kore'de ağır yaralandığına mütedair bir rapor almadık değil, lâkin>* (YTB, s.307) ...
- *Yargıç General bir hafta sonraki sorgusunda, sık sık burnuna düşen altın çerçeveli gözlüğünü, bakımlı rahibe elleriyle düzelterek: <— Kendi kendine konuşmaktaymışsın, yakıştı mı sana bu> diyecektir, <...**askersin** sen, **askerin** mukavim olması icab eder, vakia Kore'de ağır yaralandığına mütedair bir rapor almadık değil, lâkin>* (YTB, s.307) ...
- *<...bu itibarla, bir **asker** çocuğu olarak girdiğim ve aşk derecesinde bağlı olduğum mesleğimden teessür içinde istifa ediyorum>* (YTB, s.323).
- *Sana bir şey diyeyim mi Demir, ordu bu defa da müdahale edemezse, bir daha sittin sene edemez. Himmet dede İstasyonu'nda, İncesu Köprüsü'nde, ben **askeri** gördüm, için için kaynıyor* (YTB, s.323).
- *İsmet Paşa kararını vermiş, ne pahasına olursa olsun, bunları devirecek. Fakat dehşet bir şey yahu, dedem yaşında adam **askerin** üzerine yürüyor, selam verip geri çekiliyorlar* (YTB, s.325).

- *Miralay asıp kesmek taraflısı, soyu gittikçe tükenen eski **askerlerden**, Menderes'in adını işitmesin, dakikasında parlıyor (YTB, s.340).*
- *Telefonda çarpıntılı bir sessizlik oldu, elektrik çöplerinin çıtırdadığı, gizemli sinyalleri belli belirsiz seçildiği tuhaf bir sessizlik; sonra Ümid daha ağır, açıkça duygulu bir sesle: —...söylesene, dedi. Koreliler nasıl teşekkür ediyordu. Unutmuşum. — Komopsinida! — Öyleyse komopsinida Yüzbaşı, herşey için. — O nasıl söz, teşekkür bana düşer, malul bir **askerden** bir adam çıkardın. Bana bak, hiç bir şeye ihtiyacın olmadığından emin misin (YTB, s.358)?*
- *Oysa öğrenciler **askerleri** sevinç çığlıklarıyla karşılıyorlar: GMC'lere turmananlar, tankların taretlerine asılanlar, sürü sepet (YTB, s.367)!*
- ***Asker**, öğrencinin ancak bir kısmını Üniversite bahçesinde tutabiliyor, çoğunluğu ya Süleymaniye üzerinden Unkapanı Köprüsü'ne ya Divanyolu'ndan Galata Köprüsü'ne akıyorlar; amaçları, Taksim'e çıkmak (YTB, s.368)!*
- *Yüzbaşım, Ankara'da **asker** öğrencilere ateş açmış, doğru mu (YTB, s.371)?*
- *İsmet Paşa mıydı?.." ... evet efendim. İzmir'in istirdadı, Avrupa'yı ayağa kaldırdı. Ortalık kaynıyor..." Latife, elinde bir gazete, gülerek: "...ondan hiç şüphemiz olmasın!" dedi, "...bu haber, New York Times'da: Kemal dedi ki, **askerlerim** yirmi dört saatte Boğazları geçebilir..." Salih Bey'e bakıyor: "...hani Paşa, Fowler'e beyanat vermişti ya" (GP, s.396)!...*
- *...öbür merdivenin başında, yukarda, Mustafa kemal ile General Pellè, -ak saçlı, vakur bir **asker**, -hararetle el sıkışıyorlar, ikisi de memnun, ikisi de gülümsüyor (GP, s.398-399).*
- *Onbaşı **asker** gibi dönerek, balkondan çıkarken, Gazi arkasından sesleniyordu: "...yolun açık olsun, Onbaşı...Ankara'da görüşüyor (GP, s.407)*
- ...
- *Miralay Ferid'in ölümü başlıbaşına bir 'hicran' içinde bir yerinde, bu yaşlı başlı **askerin** bir kere daha elini öpmeye varıp: <—...Miralayım, işte Menderes'i devirdik, emriniz yerine getirilmiştir> diyebilmek umudu yatıyormuş meğer, bu fırsatın 'ilelebet' kaçırıldığını düşünmek yüreğini yakıyor (YTB, s.477).*

- ...sizin nesil ki onları temadi ettirmek iddiasındadır, Atatürk'ün adını ağzından eksik etmez, niye Enver Paşa'nın izini sürer, izahı gayr-ı kaabil: çünkü o Alman emperyalizminin Asya'daki menfaatlarını müdafaa maksadıyla İran içlerine, Kanal'a, nihayet Buhara Hanlığı'na **asker** sevk ediyordu; siz ise, Amerikan emperyalizminin âli menfaatlarını müdafaa için Kore'ye asker sevk ediyorsunuz (YTB, s.482-483) ...
- ...sizin nesil ki onları temadi ettirmek iddiasındadır, Atatürk'ün adını ağzından eksik etmez, niye Enver Paşa'nın izini sürer, izahı gayr-ı kaabil: çünkü o Alman emperyalizminin Asya'daki menfaatlarını müdafaa maksadıyla İran içlerine, Kanal'a, nihayet Buhara Hanlığı'na asker sevk ediyordu; siz ise, Amerikan emperyalizminin âli menfaatlarını müdafaa için Kore'ye **asker** sevk ediyorsunuz (YTB, s.482-483) ...

Astsubay: Astsubay okullarında yetişerek orduya katılan, astsubay çavuştan astsubay kıdemli başçavuşa kadar olan rütbelerden birinde bulunan asker.

- Savunma emri mi gelmiş, olamaz. Kara Baş Efendi, yüzünü karartan enli kaşlarını, molla gözlerinin üstüne indiriyor; az önce, bir boy konvoy yun gerilerine yürüyeyim demişti, tanıdığı bir **ast subaydan** duymuş, İkinci Bölük'ten, o da Taburdan duyasıymış! Gerçek mi, uydurma mı (YTB, s.23)?
- Çok kötü bir duygu bu, yıldırıcı, küçük düşürücü! Dizginleri toparlayamıyorum, bölüğün denetimi elimden çıkıyor kaygılarıyla kendini yediği yetmezmiş gibi, bir de çevresinde gördükleri: genç bir **astsubay**, Erlerini bir GMC ardında mevzie sokmaya uğraşırken, küt! bir havan mermisi: o dakika bacakları parçalanmış bir ceset, hızla büyüyen bir kan gölü (YTB, s.43)!
- ...üniforması kıpkızıl, yapış yapış; öbürü, kefen beyazı suratında siyah bıyıkları başlı başına bir edepsizlik gibi duran bir **astsubay**, yoksa ölmüş mü (YTB, s.69)?
- Mideyi, Ordu Harekât Dairesi'ne çağrılıp Tahsin Paşa ile oradan telefonla görüştürülen Albay, döner dönmez, bütün subay, **assubay** ve erleri toplayarak veriyor Tugayımız hamdolsun kurtulmuştur (YTB, s.93).

- *Binbaşı Demir, kebabçada yemek yiyordu, (Bursa'nın yoğurtlu İskender Kebabı), Erkanlı jeep göndermiş, Komite Sekreterliği'ndeki **assubaylardan** birisi önüne çakılıyor, bıçkın bir selam: «Sizi de çağırıyorlar, Binbaşım» (YTB, s.500).*

Ateşemiliter: Bir elçiliğe bağlı bulunan uzman askerlere verilen isim.

- *Ne var ki Albay DüNDAR'ın Roma'ya **Ateşemiliter**, Binbaşı Aziz'in Madrid'e Ateşemiliter Yardımcısı atanması, dikkatini yeniden ihtilal'in iç sorunlarına, Komite'de gittikçe tehlikeli bir hal olan ikiliğe çekti (YTB, s.487).*

Ateşemiliter yardımcısı: Bir elçiliğe bağlı bulunan uzman asker yardımcısına verilen isim.

- *Ne var ki Albay DüNDAR'ın Roma'ya Ateşemiliter, Binbaşı Aziz'in Madrid'e **Ateşemiliter Yardımcısı** atanması, dikkatini yeniden ihtilal'in iç sorunlarına, Komite'de gittikçe tehlikeli bir hal olan ikiliğe çekti (YTB, s.487).*

Ateş hattı: Savaşta, en ilerdeki birliklerin silahlarla ateş açabilecekleri sınır, hat.

- *Kasım sabahı, saat 06.00. Makineli tüfek taraklarının batıcı dişlerini kıra kıra, çılgın bir jeep. Tugay'dan **ateş hattına** savruluyor. Üçüncü Tabur karargâhına varır varmaz, Üsteğmen Demir le Yüzbaşı Aziz fırlayıp Binbaşı (YTB, s.68).*
- *O gün **ateş hattına** hareket edilecekti de, bir Budha tapınağı yakınında onu görmüştü, sokaklarda cephe gerisinin bütün telâşı (YTB, s.207)!*
- *Sanki savaş cephe birkaç kilometre batıda, o ve tugayı mavisi yoğun koyu külrengi bir bulut çadırı altında, **ateş hattına** gönderilecekleri saati bekliyorlar (YTB, s.350).*
- *Nerde o bir kulpunu bulup **ateş hattında** bile hovardalık eden; cebinde yetmiş iki milletten yosma adresi, kolunda mutlaka bir kadın gezdiren çapkın subay? Soramıyorlar da! Bakarsın, alınır (YTB, s.473).*

Bahriyeli: Devletin deniz kuvvetlerine bağı asker.

- *Kalabalık hayatından memnundu. Yanıbaşlarında o ara bir **bahriyeli** peydah oldu (ZBB, s.101).*
- *Mehmed-Ali'den bir cigara istedi. Bir tane de uzandı **Bahriyeli** aldı (ZBB, s.101).*
- *...işgal donanmasındaki kruvazörlerden, flamalarla işaretleşen ecnebi **bahriyeliler**; onların arasından, -Kanlıca, Çubuklu, Paşabahçe, Beykoz-mutad seferlerini yapan Şirket-i Hayriye vapurları: Neveser, İnbisat, İnşirah, Dilnişin vs (GP, s.285).*

Başçavuş: Astsubaylığın beşinci aşamasına gelmiş çavuş.

- *Üsteğmen Demir dikleniyor. Az önce hayatını kurtarmış birisine böyle davranmak hoşuna gitmese de çaresi yok ki: **başçavuş**, burada komutan, kim sen misin ben miyim (YTB, s.47)?*
- *Şimdi bak, sabah beri karargâhta koşuştuktan imanım gevremiş, akşama doğru kendimi dışarı atıyorum; neden dersen, nedeni belli: bir firt, bir firt daha, çeke çeke matarayı boşaltmışız, bir Amerikan **Başçavuşu** var, McGregor dedikleri, herif bana viski vadetmiş, deyyusu kıştırabilirsem kıştırdım, yoksa yandık otuz birle, çekilme emri geldiğine göre, bir daha içecek zıkkımı nerede bulurum, Allah bilir (YTB, s.77)!*
- *Puff'ların ve makyaj kalemlerinin gelişigüzel sergisinden yağlı siyah bir kaş kalemi alıp aynanın yani New-York'un üzerine bir **başçavuş** yazısıyla çiziktiriyor (KS2, s.185).*
- *...Cevat Abbas Bey, başka bir masada, daktilo yazan **başçavuşun** başına dikilmiş, yazılanı kontrol ediyor (GP, s.347) ...*
- *Rütbeniz, neden hâlâ onbaşı? "Halide Edip Hanim, kahvesini alıyordu: "...doğrudur, kumandanım..." dedi, "...başka bir yemek esnasında, lütfedip, 'seni **başçavuş** yaptım,' buyurmuşlardı" (GP, s.371) ...*

Başkomutan: Savaşta, bir devletin kara, deniz ve hava kuvvetlerinin tümünü yöneten en üst komutan.

- ...oğlum, NATO **Başkomutanı** durup dururken Ankara'ya gelmez, altından bir bokluk çıkacak, görürsün. Kaşla göz arasında toz oluyor, neden (YTB, s.474)?
- Zizi Binbaşı sigarasını ezerek söndürdü, nişanlısına şöyle bir baktı, burun deliklerinden bol duman döküp: <—...hele hafızanı yokla, dedi, ne demiştim hatırla: 'Nato **Başkomutanı** Ankara'ya boşuna gelmez!'. Öğrendim ki deyyus orduda yapılacak tasfiye hakkında talimat vermiş> (YTB, s.490) ...

Başkumandan/ Başkumandanlık: Savaşta, bir devletin ordularının hepsini komuta etme işi, komuta eden başkomutan.

- ... 'işte iyi bir **başkumandan!**' dedi (GP, s.104).
- Eski **başkumandanının** bir türlü sıyrılamadığı dalgınlığını seyrediyor; Enver Paşa, bunu fark etmedi bile (GP, s.108) ...
- Kral Konstantin ile Yunan Orduları **Başkumandan** General Pangalos, el sıkışıyorlar, ortalık alkış kıyamet (GP, s.130)!
- Başvekil Kirişos Gunaris, sol tarafındaysa, **Başkumandan** General Papulas; ayrıca, Kralın maiyeti efradı arasında, Erkan-ı Harbiye Reisi General Dümanis ile Emekli General Stratigos dikkati çekiyor (GP, s.136).
- "...Meclis münasip gördüğü, muvafakat ettiği takdirde; **Başkumandanlığı** kabul etmem, Dersaadet'te ne mahiyette bir reaction uyandıracaktır (GP, s.168)?
- ... "ümitsiz vaziyet yoktur Fikriye, ümitsiz insanlar vardır; **başkumandanlığı** uhdeme almadığım için, öyle zannediyorlar" (GP, s.191) ...
- ... "...ben de ümitsiz biriydim Paşam! Ümit etmeyi, sâyenizde öğrendim: **başkumandanlığı** deruhte ederseniz, zannımca, millet de bunu öğrenecektir..." Sustu, istirahat eden bir ses tonuyla, ilâve etti: "...bu, mücbir bir sebep sayılmaz mı" (GP, s.192)?
- ...Reis Paşa'nın **Başkumandanlığını**, Meclis kabul edecek mi, etmeyecek mi (GP, s.195)?

- “...Meclis-i aza-yi kıramının, umumi surette tezahür eden arzu ve talebi üzerine... **Başkumandanlığı** kabul ediyorum (GP, s.195)!
- Bunların kısm-ı azamında, Enver Paşa bir fikrisabit! Devr-i ikbalinde, onun sıfatı ‘Başkumandan Vekiliydi ya; Reis Paşa’nın ‘**başkumandanlığı**’na katlanamıyorlar: bu kadar basit” (GP, s.195)! ...
- Hüsnü Faik, iri iri baktı: “...yalnız o kadar mı? Yoksa **başkumandanlık** sıfatını, münhasıran Zat-ı Şahane ‘ye ait telâkki edip, Reis Paşa’ya ancak...” Yunus Nadi, bezgin yoksa kızgın mı? sözünü kesti (GP, s.195) ...
- Meclis-i Millînin ‘tarihi’ celsesi! Reis Paşa, Ankara mahfilinde yaygınlaşan türlü rivayet ve dedikoduyu önlemek için; **Başkumandanlığa** bizzat talip oldu (GP, s.195).
- ...Mersin Meb’usu Selâhattin Bey’in, ‘**başkumandan** mı, vekili mi?’ tartışmasının sırası mıydı (GP, s.196)?
- ...efendim, **Başkumandanlığın** Reis Mustafa Kemal Paşa’ya verilmesine dair olan kanuna 183 arkadaş rey verdiler: 169 rey ile kabul edilmiştir (GP, s.197).
- “...efendim, Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal Paşa Hazretleri’ne **Başkumandanlık** verilmesine dair olan kanun, isimler okunarak reye konulduğu zaman, 184 zat iştirak etmiş ve 184 zat da kabul reyi vermiştir ve bu suretle kanun kabul edilmiştir” (GP, s.197) ...
- “...**Başkumandan** Paşa’nın Tekâlîf-i Milliyet’sin, ki yekûnu 10 âdet olup... şumulü, umumi seferberliğin, fevkinde görünüyor... tatbikatı zımında, İstiklal Mahkemeleri faaliyete geçirilecek: Ankara’da, Konya’da, Eskişehir’de, Samsun’da ve Kastamonu’da” (GP, s.201)!
- Uzaktan tepeye tırmanan, bir grup atlı; içlerinde beyaz atına binmiş, **Başkumandan** Mustafa Kemal Paşa, hayal meyal seçiliyor; etrafında, Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reisi Fevzi Paşa, Garp Cephesi Kumandanı İsmet Paşa, onun Erkan-ı Harp Dairesi Reisi Miralay Asım Bey, Paşa’nın yaveri Muzaffer Bey; beş on adım gerilerinde, seyisleri (GP, s.205).
- “...Yunan Ordusu, yeni bir taarruza geçti geçecek, **Başkumandanın** kaburgası kırılıyor (GP, s.210) !..
- **Başkumandan’ın** otomobili, Çankaya’da, köşkün kapısı önüne çekilmişti; şoför ve Bekir Çavuş, kapıdan henüz çıkmış; Paşa’nın hircunu ve bavulunu, arabaya taşıyorlar (GP, s.225).

- Acaba **Başkumandan**, cepheye intikal için, kurban bayramının ilk gününü, 'bilhassa' mı seçti (GP, s.225)?
- ...**Başkumandan** Mustafa Kemal...” O sırada katar, ağır solumalar, bol duman ve fren gıcırıltıları arasında, yavaşlıyor (GP, s.242).
- “...**başkumandanı** ziyaret ettiniz tabii...” “... henüz hayır, Paşam” (GP, s.244)!
- ...**Başkumandan** Mustafa Kemal Paşa 'muhalif muvafık бүрүн mebusları'; Meclis 'de, 'Sakarya Malamı Kүp mevzuunda, tenvir edecekmış! Böyle bir haber duyulur da gitmemek olur mu (GP, s.255)?
- Mustafa Kemal Paşa, bir anda muzaffer, ve yakışıklı **başkumandan** oluvermişti; sert ve askerce dedi ki: ...olur mu öyle şey (GP, s.263)!
- ...Ukrayna orduları **Başkumandanı** Frunze Yoldaş'ın, Gazi Mustafa Kemal Paşa ile yanyana çekilmiş resmi; resmin altında ve üstünde, şu başlıklar (GP, s.276) ...
- Kumanda Mevkii'ndeki paşalar, önce birbirlerine bakarak, 'memnun ve mutmain', tebessüm ediyor; sonra gözlerini, **Başkumandana** çeviriyorlar: çizmeleri üzerinde, ince ve zarif; gözlerini hedefe dikmiştir, dalgın ve düşünceli (GP, s.288).
- Hakimiyet-i Milliye'de, cephedeki kumanda mevkiinde, Paşa fotoğrafları: **Başkumandan**, sağ elini uzatmış, işaret parmağıyla, bir hedef gösteriyor; Fevzi Paşa, hemen arkasındadır, o tarafa dönmüş (GP, s.292) ...
- Latife, şampanyasından küçük bir yudum alarak, Nazik fakat rahatsız, biraz da kinayeli demişti ki "...sizce bir **başkumandanın**, pelerinini hediye etti Bir, başka bir onbaşı mevcut mudur? Doğrusu bence, mucip-i merak, bir keyfiyet!.." Biraz sustu, masadaki yerine yürüdü, otururken; o kadar da önemli değilmiş gibi, gevşek bir sesle soruyor (GP, s.409) ...

Başkumandan vekili: Başkumandanın bulunmadığı zamanlarda işlerini görmesi için yetki verdiği kimse.

- **Başkumandan Vekili** olarak, Sina Cephesini teftişe gelmişti; bu sırada, Miralay İsmet Bey'i, 20. Kolordu Kumandanlığından alarak, yerine beni tayin etmişti (GP, s.105).

Bazuka: Savaş esnasında genellikle zırhlı araçlara karşı kullanılan roketatar.

- *Besbelli, karşılarındaki birliğin gücünü kestiremiyor, önemsiyorlar Albay Dora, önce Üsteğmenin getirdiği 'ateş takviyesini' öğrenmek istedi: iki **Bazuka**, bir A. 4 Makineli Tüfeği, bir Takım (YTB, s.74)!*

Binbaşı: Türk ordusundaki asıl görevi tabur komutanı olan, yüzbaşı ve yarbay arasındaki subay.

- *Doğrusu bu görev Tugay'ın ilk önemli savaş görevi, General Yazıcı'dan, Adil Onbaşı'ya kadar herkes bunun farkında ya, şu terslikler olmasa: sabah sabah, **Binbaşı** Mithat boğazda ilerlemeye başlayan Tugay'ı, dağların doruk çizgisinden paralel olarak izleyecek yerde, Albay'dan gece 'harita üzerinde aldığı talimat hilafına bir doğrultu tutturup gidiyor, gitti gider (YTB, s.15).*
- ***Binbaşı** Cesbron dün yaptıklarından mahçup elinde koca bir demet çiçekle sökülüp geliyor (KS2, s.23).*
- *Bir kere, konmaya geçerlerken Tabur Komutanı'nın söyledikleri, hâlâ kulaklarında çınlıyor. Bağa gözlüklü, kır düşmüş pos bıyıklarından aralıksız cigara dumanı tüter, başlıca merakı Cevdet Yüzbaşıyla fırsat buldukça bezik oynamak olan **Binbaşı** Baba' Saffet, halim selim, üstüne varılmadıkça gürültü çıkarmaz bir adamdı ama, Harekât Dairesi'nden ne tür bir konmaya geçileceğini öğrenince tepesi atmıştı, cigarasının ateşiyle karanlığa kızıl imzalar atarak, ateş püskürüyordu (YTB, s.41) ...*
- *Üsteğmen Demir, içinden Tabura gitmeyi yeğliyor. Niyetlenmesin? Başına gelenleri 'Baba' Saffet **Binbaşı**'ya çok daha rahat, çok daha kolay anlayabilir. Tugay'da kiminle karşılaşacakları belli mi (YTB, s.49)?*
- *Bakarsın Albay Dora çıkar karşılarına, ya da savunma düzenini savsaklayıp Tugay'ı konmaya geçiren Harekât Dairesi Başkanı **Binbaşı** Türün, hatta Tahsin Paşanın ta kendisi! Ver bakalım, cevap verebilirsen (YTB, s.49)!*
- *Kara Başefendi akla yakın bir çözüm önerdi: komutan, bir eyyam yürüyelim, münasip bir yerde ikiye ayrılırız, bir kısmımız Tabur'a gider, **Binbaşı**'mı uyarır, bir kısmımız Tugay istikametinde yoluna devam eder (YTB, s.50)!*

- Üsteğmen Demir, bir saniye aralığında, **Binbaşı** Baba' Saffet'i gördü sanki: şapkası, inanılmayacak kadar sık, karabiber tuz karışımı saçlarının üzerinde basbayağı yüzüyor; pos bıyıkları, ağzını bütün örtmüş; hiç eksilmez sigarasıyla, sağ eli altı parmak. Port-Sait'te, herkes gibi güneş çarpmasından hastalandığında, bağı gözlüklerinin ardından hüznü hüznü gülerek demişti ki: «- Nasipte ölmek varsa, bari Kore'de ölelim, yolda güneş çarpmasından kuyruğu titretmek, yürekler acısı (YTB, s.65)!
- Belki genel taarruz, anlayamadık! Saffet **Binbaşı** 10. Bölüğü gönderemiyor, 11. Bölüğe yüklenmişler çünkü: iki cenahtan dedi, en az iki tabur (YTB, s.65).
- Üsteğmen Demir ve Yüzbaşı Aziz, daha fazla oyalanmadılar. Hele çıkarlarken, Harekât Dairesi Başkanı **Binbaşı** Türün, Üçüncü Tabur la telefon bağlantısının kesildiğini söylemedi mi, içleri büsbütün içlerine sığamaz oldu (YTB, s.65).
- Kasım sabahı, saat 06.00. Makineli tüfek taraklarının batıcı dişlerini kıra kıra, çılgın bir jeep. Tugay'dan ateş hattına savruluyor. Üçüncü Tabur karargâhına varır varmaz, Üsteğmen Demir le Yüzbaşı Aziz fırlayıp **Binbaşı** (YTB, s.68).
- **Binbaşım**, dedi, kürdim boynu nedimin bilirsin! - Bilirim! dedi (YTB, s.70).
- Saffet **Binbaşı**, gözlüklerinin ardında gözleri ışığa bakarcasına kısılmıştı: işini kendisi görürmüş de ondan (YTB, s.70)!
- **Binbaşı** Saffet, önce arazide, sonra harita üzerinde savaşın nasıl geliştiğini anlatıyor: zayıf noktalar nereleri, kademeli savunma nerede uygulanabilir, karşı saldırı olasılıkları filân. Arkasından İş bölümü: Yüzbaşı Aziz, subayı yaralanmış Makineli Tüfek Bölüğü Komutanlığını geçici olarak üstleniyor, Üsteğmen Demir'e gelince (YTB, s.70) ...
- Telsizle Tabur'u aradı, zor bulabildi: Saffet **Binbaşı** biliyormuş, cızırtılar, mermi ısıkları, mitralyöz küfürleri arasından bilgi veriyor: Tugay'dan az önce Albay) geldi, durumu farketmiş, kuvvet ister, biz malum burada kan revan içindeyiz, yarım Takım kadar bir şey verebildik. Oraya gittiler (YTB, s.72).
- Üsteğmen Demir, derhal hizmet arz ediyor': **Binbaşım** biz hazırız, emrederseniz takviye olarak. Telaşı sevmem, ağır zayıat veriyoruz başka yerden takviye isteyen çıkabilir, şu topçu da nerede kaldı bilmem ki (YTB, s.72).

- Albay'ın 550 rakımlı tepe dolaylarında olması. Üsteğmen Demir'i şaşırtıyor, rahatlatıyor da: garip bir rahatlık, gücüne inandığı bir üstün duruma el koymuş olmasından mı, sorumluluğu başkasına devretmiş olmanın hırsızlama keyfinden mi belirsiz. **Binbaşının** söylediklerinden, kafasında pır pır yanıp sönen, tek bir cümle: ...biz malum burada kan revan içindeyiz (YTB, s.73)!
- Fakat görev gecikmedi Albay Dora, yarım Takım gücüyle, 550 rakımlı tepede çatışmayabilmiştik. İkinci Tabur, ağır ağır yer değiştirip. Üçüncü Tabur'un 'cenahını emniyete aldığından'. **Binbaşı** Baba' Saffet, Üsteğmen Demir'e 'vakit geçirmeksizin birliğiyle 550 rakımlı tepeye takviye gitmesi' emrini verdi (YTB, s.73).
- Kurmay değiliz, amenna olacağımız da yok, tamam; lakin düşmanla böyle canciğer kuzu sarması iken, şifresiz çekilme emri vermek ne demek, biliriz. Bir vakit orada dikilip muhavereleri dinledim, Allah seni inandırсын, 'Baba' Saffet yok mu, **Binbaşı**, fena bozuldu efendi (YTB, s.77) ...
- Daha oracıkta, geçen erat öyle bir yoklanıyor, taburlar bütün karışmış! Vebali kimin boynuna bunun, herhalde Amerikalıyı bulamayıp dibine darı ekilmiş bir matara ile ortada dımdızlak kalan 'Kafadar' Hakkı'nın değil, öyle mi? Dahası, Türün **Binbaşı** çekilmeyi yerinde düzenleyeceğim diye jeep'e atlayıp taburlara gidiyor, biz ne haptedeceğimizi düşünmeye daimmişiz, ulan, o Korel'i casusların fenerleri elli adım ötemizde yanıp sönmeye başlamaz mı (YTB, s.78) ...
- Hayalin büyüklüğünü, temellerinin yanlışlığını, Üçüncü Tabur Komutanı **Binbaşı** 'Baba' Saffet, bozgundan sonra Tugay Kaesong'da yeniden tertiplenince, Kurmay Başkanlığı'na verdiği 'resmi' raporda şöyle belirtecektir (YTB, s.82) ...
- ...eh sonunda korktuğum başıma geldi, millet baktı Cello ortalarda görünmüyor, Safder **Binbaşı'nın** herkese yetişmesi olmayacak şey, vasıtalara atlayıp, birer ikişer pırr (YTB, s.87)!
- Anan yahşı, baban yahşı, uuuu, Safder **Binbaşı** vardı ya, rahmetli, Nuh diyor, Peygamber demiyor. Meğerse yolu kestiren Cello'ymuş, Kunuri'de toparlayamadığı erati Sunchon'da toparlayacak (YTB, s.87)!
- Vardık Doktoru bulduk, **Binbaşı** Seyfi bey'i, ikisi, Sıhhiye Bölük Komutanı ve Tugay İhmamı sıfatlarıyla Albay çıkıp, keyfiyeti naklettiler. Cello dehşetli

- içerlemiş, çadırın içinde dört dönermiş öfkesinden. Bilâhare bildiğin üzere hepimizi içtima etti ve de (YTB, s.94) ...*
- *Teğmen miydi bakalım? Belki de S. S subayıydı. **Binbaşı** filândı. Adaaam, ne boksa (ZBB, s.101)!*
 - *...sonraki temasların Hans Von Secht, yaptığı Moskova seyahatlerinin, **Binbaşı** Fischer ve Yüzbaşı Kress yardımıyla, gerçekleştiğinden de haberleri olmuş (GP, s.107)!*
 - *İlk saldırı yoğun ateşle savuşturulmuş, sonra düşman topçusu işi biraz tavsatıyor Tabur Komutanı, emir ve muhabere subaylarıyla savunma bölgesinde olup bitenlere bir göz atalım diye sığınaktan çıkıyorlar, bir ağacın altında durmuş konuşurlarmış, tepelerine küt! bir mermi, bir parçası **Binbaşının** başını boynundan hart diye koparıp (YTB, s.113) ...*
 - *Alay Karargâhı'ndan öğrendikleri, keyiflerini büsbütün kaçırdı: Alay, kavaklık bölgede keşif üssü göreviyle savunmadayken, gece başlayan ve sabaha kadar tekrarlanan şiddetli düşman taarruzları defedilmişti ama, İkinci Tabur Komutanı Mithat **Binbaşıyla** aynı taburdan biri yüzbaşı öbürü teğmen iki subay şehit düşmüştü (YTB, s.113) ...*
 - *Tabur Karargâhı yakınlarında, geriye yaralı götüren iki ambulansla karşılaşıyorlar, ilk nöbetçileri geçince miğferi sık ve sert saçlarının üzerinde handiyse yüzen, **Binbaşı** 'Baba' Saffet'le: çevresine, kır düşmüş pos bıyıklarından fosur fosur cigara dumanı savurtuyor yine, gözleri, tek camı çatlamış bağa gözlüklerinin gerisinde, yorgunluktan çökük, uykusuzluktan kanlı (YTB, s.114).*
 - *Ne gezer **Binbaşım**, teypti radyoydu derken, beş gün su gibi geçiyor. Hadi hadi, külahıma anlat sen onu (YTB, s.114) ...*
 - *Yüzbaşı'yla değil miydiniz, meyhane kerhane dolaşmaktan, Allah bilir... Saffet **Binbaşı**, iyice küçülmüş sigarasından bir yenisini yaktı, ötekini yere atıp dikkatle ezdi. Sonra bambaşka, daha kalın, epeyce ciddi bir ses bularak, Üsteğmen'e bölüğünün cephedeki durumu anlatıyor (YTB, s.115) ...*
 - *O gün akşama doğru, Tabur Telsizi, **Binbaşı** 'Baba' Saffet'in bölük komutanlarını gece yapılacak bilgilendirmeye çağırdığını bildirdi (YTB, s.118).*

- Unutabilmek elde mi? Brifingde aklını başına devşirip, dikkatini görevine yoğunlaştırabilse Bari Allah Allah Tabur Karargahı'n olması gereken yerde bulamıyor, bir posta eri bırakmışlar, dediğine bakılırsa çevreye sık sık havan mermileri düştüğünden, **Binbaşı**, orasını sakıncalı gererek çadırın yerini değiştirmiş, çok uzakta değilmiş canım, bir kilometre kadar ilerde, orada toplanılacak (YTB, s.119).
- Alay Komutanı Albay Dora, az önce **Binbaşı** 'Baba' Saffet'le görüşmüş, saldırıya ilişkin bazı talimat vermişti, inanamadı. Üçüncü Tabur'u yeniden aradılar. Ses yok. Bir daha. Yine ses yok. Orada tatsız bir şey olmuştu ama, ne (YTB, s.120)?
- Tabur Harekât Subayı Yüzbaşı Nail belinden. Yedinci Bölük Komutanı Üsteğmen Demir kasıklarından ve başından ağır yaralıdırlar, Tabur Komutanı **Binbaşım**la iki çadır nöbetçisi de hafif yaralı (YTB, s.121) ...
- Olaydan hafif yaralı kurtulan Üçüncü Tabur Komutanı **Binbaşı** Baba' Saffet, 241. Alay Komutanlığına sonradan verdiği raporda patlamayı 'resmen' şöyle anlatacaktır (YTB, s.121) ...
- Çayına, âdeta hırsla saldıran **binbaşığı** bırakıp; yazıhaneye yürüdü; iki yanından, uçar gibi, sedyeler geçiyor; etrafında, yaralıların derin iniltileri; gönüllü hastabakıcı kızlar ve sağa sola koşuşan, sıhhiye neferleri (GP, s.153) ...
- "...ah dadaş, dadaş! Ben yaşamışım, ne faide!.. getti, dağ gibi yüzbaşım getti; kumandanım getti!. Ayakta, kapının pervazına dayanmış, o **binbaşı**: bir kolu askıda, üniforması yırtık ve kanlı; kimsenin (GP, s.153) ...
- Uzun boylu, gözleri zümrüt yeşili başhemşire, elinde tepsiyle gözüktü; genç irisi bir kadın, kirpikleri kıvrıkcık ve simsiyah, teni fildişi beyazı: **binbaşının** çayını getiriyor. Yazıhanede çalan telefonda, ne kadar bunalmış olmalı ki, o yana dönüp bağırdı (GP, s.153) ...
- Zehra yine neredeymişsin çıkıp gelen ve kirpiklerinin ucuna bir karasinek gibi yapışıp kalan **Binbaşı** Louis Cesbron'u geldiği yere kovuyor (KS1, s.161).
- Kirpiklerinde can çekişen bir de karasinek: tanınmış içici ve ünlü aşık **Binbaşı** Cesbron: -günün birinde bir uyanacağız ki (KS1, s.162) ...

- Albay Nuri bey'in adı da onlara tamamen yabancı. Olsa olsa bir yanlışlık olabilir mi? Belki siz Fahri **Binbaşı'nın** evini arıyorsunuz da yanlışlıkla (KS1, s.165) ...
- **Binbaşı** Rauf Bey'in teklifi yabana atılacak teklif değil (GP, s.167) ...
- “... Sanırım bu evde çok rahat edeceğiz. Bir kere şimendifer telaşı ve gürültüsü yoktur. Sonra bombardıman tehlikesinden uzak. **Binbaşı** Rauf Bey dedi ki” (GP, s.191) ...
- İki arkadaş, Yıldız Parkı'nın kapısında, sözleşerek ayrıldılar buluşma, Cumartesi akşamı, Beşiktaş İskelesi'nin üzerindeki kahvede! Yüzbaşı Aziz, Demir'i oradan alıp Üsküdar'a, **Binbaşı** Necati'nin evine götürecekti. İhtilâlcî' subayları tanınması gerekmez mi? Yüzbaşı Demir, doğrusu isteksiz, kafasıyla ileri sürülen bütün kanıtlara katılıyor, bütün söylenenleri onaylıyor, yüreğiyle uzak: yenilgilerin getirdiği kırılganlıktan mıdır nedir, kendisini insanların dünyasından saymıyor (YTB, s.212).
- Yanıbaşında, nereden nereye, göğsü bağı açık bir **binbaşı** Cesbron yürümeğe başlamıştı (KS2, s.226).
- **Binbaşı** Cesbron gitmiyecek (KS2, s.226).
- Bekir'i, Athena'yı ve **binbaşı** Cesbron'u zaman içindeki yerine koymağa uğraşacak (KS2, s.226).
- **Binbaşı** Cesbron şişenin mantarını dişleriyle çıkarıyor: -...bu, diyor, uyku. Biz, diyor, uyuyoruz (KS2, s.228) ...
- Yüzbaşı Demir, yaralandığı gece cephede bıraktığı **Binbaşı** 'Baba' Saffet'in, Bursa'da rastgele bir Çekirge kahvesinde karşısına çıkabileceğini, bu yüzden olası saymıyor: şu gördüğü sol bacağı dizkapağından kesik adam, olsa olsa, komutanına çok benzeyen bir başkasıdır (YTB, s.239).
- Övündüğü gibi bir duyguya mı kapıldı ne, pakete davranıp Demir'e cigara tuttu, sözü değiştirdi: <—...senin için de, çok ağır diye duyduk.> <—...ağır **Binbaşım**, şey Yarbayım! Bir zaman Gülhane'de süründük, musibet bir başdönmesi, asla, tarifi imkânsız bir azap! Şimdi tebdilhavalıyız, altı ay, sonra herhalde tekaüt edecekler.> <—...o nasıl laf, çocuk? Başı dönüyor diye adam tekaüt edilir mi? Nerde görülmüş? Aslan gibisin maşallah> (YTB, s.240)!

- *İçinde şakır şakır su sesleri dolaşan bir dağ gecesi. Magique Sineması'nın antresinde Clara'nın parçalanmış göğsü. Salkım saçak bıyıklarıyla Madam Kalustyan. **Binbaşı** Cesbron (KS1, s.240).*
- *İsmet Paşa, onlar girdiğinde, masanın başında ve ayakta idi; genç ve Kaiser bıyıklı bir binbaşidan, 'malumat alıyor'; onu görür görmez, gülümsedi; **Binbaşısı** belli belirsiz bir baş işaretiyle gönderip, o tarafa ilerliyor (GP, s.243).*
- *Aslında uydurduğunu sandığı adam Erzurum'daki Tabur kumandanı. Aksi, ters bir **binbaşı**: Küfürsüz lâfi yok: -Vay beyim, vay! diyor. Sizi kırmızı dibli bal mumu ile mi çağırdık buraya? Gelmeseydiniz. Devletin sokağa atılacak parası yok. Geldiğiniz gibi gidersiniz (ZBB, s.253).*
- *Mehmed-Ali farkında olmadan: **Binbaşım!** diyor (ZBB, s.253).*
- *Nerde o Kore cephesinde düşman ateşi altındayken bile üstüne çok varmadıkça sesini soluğunu çıkarmayan adam, nerde bu her dakika üstüne varılıyormuşçasına atıp tutmaya yatkın eksi ihtiyar? Yüzbaşı Demir, **binbaşısını** tanıyamıyor (YTB, s.254).*
- *Mustafa Kemal Paşanın maiyeti erkânı olarak Samsun'a gidecek zevat; aralarında Miralay Kazım **Binbaşı** Hüsrev, Miralay İbrahim Tali, Yüzbaşı Cevat Abbas ve genç Mülazım Hayati ve Muzaffer Beyler fark ediliyor (GP, s.285).*
- *Yüzbaşı Demir'in içini ne karıştırıyor? Üç yıl önce yaşadığı belâlı bir serüvenden belleğine yansıyıveren Yargıç Generalin altın gözlükleri mi, yoksa üç hafta önce çerçeveli Ankara'da Mustafa'nın Anıttepe'deki evinde yaptıkları toplantıdan dönerken, çocuk mavisî gözlerinde o muzip gülümsemesiyle, 'Zizi **Binbaşı'nın** söyledikleri mi: <— bana bak, parlak çocuk, oyun oynamıyoruz, ayağını tetik al! Barones mahkûm olduğuna göre, uzak dur biraz: Siyasi Polis'i ondan devralıp başımıza sardırabilirsin> (YTB, s.300) !..*
- *...epeyce oluyor, Beşiktaş İskelesi'nin üstündeki kahvede, Zizi **Binbaşı** ne demişti ona: <—...adı Dokuz Subay Olayına karıştı diye Faruk'u Komite'ye almıyorlar. Seni de düşünmüyorlardı, ben üsteledim, biraz da Erkanlı> (YTB, s.301) ...*

- *Yüzbaşı Demir, Beşiktaş İskelesi'ndeki kahvede, **Binbaşı** Aziz'in dediklerine bozulmuştu biraz. Kore'de, Wowan Boğazı'nın ağzında beraber baskına uğradığı bu adam mı (YTB, s.302)?*
- *Yüzbaşı Demir bir cigara yakıp düşündü: 'esma' orduya Dokuz Subay Olayı ile sıçramıştı, Demokrat Parti Hükümeti rastgele bir muhbir 'in iddialarını önemseyerek, asker'e güvenmediğini daha o zaman belli etmişti ama, Yeşilhisar olaylarının iktidarla (Zizi **Binbaşı** yeniden salıverdiği bıyıklarının sarı yaldızını sağa sola dökerek, 'Sivil Cunta' diyor buna) ordu arasında artıracığı gerilim, tasarladıklarını çabuklaştırma nedeni olamaz mı (YTB, s.306)?*
- *Yılbaşına doğru, bir sabah, Genelkurmay kuranportöründen **Binbaşı** Aziz arıyor dediler, santrale seyrettik (YTB, s.313) ...*
- *O günlerde 'muhbir' in **Binbaşı** Samed Kuşçu olduğunu bilmiyordu, adının ihbar edilenler listesine dahil olmayıp, Yüzbaşı Aziz ve Binbaşı Güventürk'le ilişkileri yüzünden gözaltına alındığını da (YTB, s.315)!*
- *O günlerde 'muhbir' in Binbaşı Samed Kuşçu olduğunu bilmiyordu, adının ihbar edilenler listesine dahil olmayıp, Yüzbaşı Aziz ve **Binbaşı** Güventürk'le ilişkileri yüzünden gözaltına alındığını da (YTB, s.315)!*
- *Acaba 'Zizi **Binbaşı**' Ankara'da komita yeniden örgütlenirken bunu düşünerek mi, onu Erzincan çukurundan çıkarıp, İstanbul'da görevlendirmeyi önermişti (YTB, s.315)?*
- *'Zizi **Binbaşı**', Genelkurmay'da görevli, telefonda onun sesini alır almaz, her zamanki gırgırına başlıyor: <—Hoş geldin, yakışıklı Yüzbaşı> (YTB, s.315)!*
- *'Zizi **Binbaşı'nın** ısrarı üzerine, yarısı zaten meydanda olan memelerini, elleri utançtan titreyen Yüzbaşı Demir'e elletti: kuşku yok, bu yaşta ve bu boyda bir kadın, istediği kadar İspanyol ve çengi olsun, göğüsleri böyle iri ve diri olamaz: içine birşey doldurmuşlar (YTB, s.316).*
- ***Binbaşı** Aziz, arkadaşının sıkılgan şaşkınlığını gördükçe keyifleniyor, kahkahadan kırılabacak: <—...nasıl, sanki tahta öyle mi? Bakma sen, fevkalade hassastır, yalnız onları okşayarak Estella'yı iyi edebilirsin yani> (YTB, s.316)!*

- **Binbaşı** Aziz hep o şakacı, fiyakasına düşkün, yeri düştü mü gözünü budaktan sakınmayan subaydı; geçen yıllar gözlerinin çevresinde bir sürü çizgi, çenesinin altında belli belirsiz bir gıdı olarak birikmişti (YTB, s.316-317).
- **Binbaşı** Aziz, sigarasını dişleriyle tutup, dedi ki: <— Seninle biz, bir kere daha geceleyin böyle yanyana yürümemiş miydik, On yıl kadar evvel> (YTB, s.317)?
- **Binbaşı** Aziz, başka bir yerde başka birisiyle giriştiği vahim bir tartışmayı hükme bağlarmışcasına kesti attı: <—...safmışız saf! Hadiselerin içinde yüzüyorduk, esasına vakıf olmadan. Şimdiki aklım olsa> (YTB, s.317)!...
- Zizi **Binbaşı** asıl konuya girdiğinde, Yüzbaşı Demir Yarbay Baba Saffet'in ölüm haberiyle uğradığı sarsıntıdan henüz sıyrılammıştı (YTB, s.318).
- Sonra birdenbire ayıldı, neler söylüyordu **Binbaşı** Aziz böyle: <—...işİ Alamanya'da pişirmişler, görevle gitmişlerdi ya, Koçaş herşeyi göze alıp meseleyi Kumandan Paşa'ya açıyor, bir reddederse hâli duman, Paşa Demokrat Paşası değil, erkek adam, 'Ben de varım, Sadi!' demez mi> (YTB, s.319)?
- Zizi **Binbaşı** Rüzgârlı Sokağa sapacakları köşede durdu, eliyle arkadaşının omuzunda birikmiş karı silkeleyerek: <— Ankara'da, dedi, iyiyiz! İyi demek lafın gelişi, fevkaladeyiz. İstanbul'u gündeme alınca Orhan'la seni düşündük> (YTB, s.319) ...
- Otele girmeden **Binbaşı** Aziz'in mavi mahalle çocuğu gözlerini aradı, gülümseyerek: <—Varım, dedi, pilavdan dönenin kaşığı kırılsın> (YTB, s.320).
- Ertesi gün (birden ilkbahar ısındıkça tüten kiremitler, Haliç üzerinde dış macunu beyazı bulut köpükleri) gazetelerde, Başbakan Yardımcısı Medeni Berk'in demeciyle, Kayseri'de barikatı İnönü'ye açan **Binbaşı** Çetiner'in istifası yanyana: Binbaşı Çetiner, 'uhdesine verilen vazifeyle subay çıkarken Harbokulunda ettiği yemini bağdaştıramadığını belirtip dilekçesini şöyle bağlamış (YTB, s.323) ...
- Ertesi gün (birden ilkbahar ısındıkça tüten kiremitler, Haliç üzerinde dış macunu beyazı bulut köpükleri) gazetelerde, Başbakan Yardımcısı Medeni Berk'in demeciyle, Kayseri'de barikatı İnönü'ye açan Binbaşı Çetiner'in istifası yanyana: **Binbaşı** Çetiner, 'uhdesine verilen vazifeyle subay çıkarken

Harbokulunda ettiği yemini bağdaştıramadığını belirtip dilekçesini şöyle bağlamış (YTB, s.323) ...

- *Ümid, şöylentileri doğruladı: — Evet, **Binbaşı** Çetiner'den sonra, birisi Kurmay Albay, iki Subay daha istifa etti, üçünü tutuklayıp Ankara'ya sevkettiler, haberi Ankara'dan elimle geçtim, neşir yasağı gelince gazeteye girmemiş (YTB, s.323).*
- *Zizi **Binbaşı**'yla Gar Gazinosu'nun Amerikan barında kafa kafaya verip şöyleşiyorlar (YTB, s.335).*
- *Ortalığın ısındığı, devrimin kaçınılmazlaştığı apaçık meydanda ama, anlaşılan İhtilalin karıncaları aralarındaki çekişmeyi bir sonuca bağlayamamış: 'Zizi **Binbaşı**' sırmalı sırmalı gülümseyerek, Albay Türkeş'in iktidarı bırakmamak eyilimiyle, Barselona dönüşü harekete katılmış olan Albay Küçük'ün iktidarı halka devretmek eyiliminin çatıştığını anlatıyor. Velhasıl karışık bir durum (YTB, s.335)!*
- *Çıkmazın altını çizince, Zizi **Binbaşı** dişlerinin ucuyla tuttuğu cigarasının dumanını yiye yiye demişti ki: <— ...oğlum, ben onu bunu bilmem, vazifemiz memleketi su politika çakallarından temizlemektir. Önce onları silip süpüreceğiz. Buna becermeden sonrasını münakaşasını yapmak, abes le iştigal yahu> (YTB, s.335).*
- *Kışla'ya geldi, irkiltici bir başka haber: **Binbaşı** Erkanlı gece Ankara ile görüşüyor, öğrendiğine göre bugün yüksek komutanlar Savunma Bakanlığı'nda toplanacaklarmış, çağırın bakanın ta kendisi, Ethem Menderes (YTB, s.347)!*
- *Zaman geçmek bilmez, sünüp uzayan bir gün, surların ordan alacalı bir duman, bulut mu derken yarım saat sonra ne güneş, ne avuç içi kadar olsun mavilik, açıklı koyulu gölgelerin camları ağartıp kararttığı kederli öğle üstü, Karargâh'ta yoğunluğu kıyamlı öyle bir sessizlik ki bıçakla kesilebilir, arada parlayan telefon zilleri kubbeli şamatalar, tıknaz bir **binbaşı** dudakları titreyen yedek teğmenlerle anlamlı anlamlı bakışıyor, çat bir cigara, şurdan nefere bir kahve söyle oğlum, birliklerde herkesin içten içe duyumsadığı, kimsenin bir türlü adını koyamadığı bir heyecan, 3. Zırhlı Tugay (YTB, s.347-348).*
- ***Binbaşı** Erkanlı'mun duyduğu haberi doğruladı, yorumu değişik: Yok canım, sıkıyönetime gidilecek; iktidar, orduya güvenip güvenemeyeceğini yoklamasın*

- mi? Cemal Paşa'dan kuşkuluyorlar, Kayseri hadisesinde onu atlayıp durdur emrini adamları Suat Paşa'ya vermediler mi (YTB, s.348)?
- **Binbaşı** Erkanlı, anlaşıldığına göre, son katıldığı Ankara toplantılarında aynı fikri savunmuştu: ihtilal zorbalığa dönüşmemelidir, hele öç gösterisine, asla (YTB, s.354)!
 - Zizi **Binbaşı** şöyle bir şey yumurtlamıştı: <—...enayiliğin alemi yok, oğlum tamam, Orhan temiz hislerle konuşuyor, bana bıraksalar, topunu sallandırırım: iktidarlarında insanlığın zerresine yer verdikleri görülmüş mü? Ölenleri hatırla bir, Cevdet Yüzbaşı'yı, 'Baba' Saffet'i> (YTB, s.359) ...
 - **Binbaşı** Erkanlı biraz gecikti. Daha şapkasını asarken, tane tane: — Ortalık dedi, daha da karışacak. CHP'li gençlerin talebe yurtlarını kapı kapı dolaştıklarını istihbar ettik. Parola, "Yarın sabah yedide, Üniversite bahçesinde" (YTB, s.365).
 - Az ötede, Beyazıt Kulesi'nin dibine doğru, **Binbaşı** Erkanlı'yı seçiyor. Yanına gitse mi (YTB, s.372)?
 - **Binbaşı** Erkanlı'nın yanına geldiği an, yukarda yanan bir ışığın aydınlığı üstlerine düştüğünden, öteki iki subayı tanıyabildi: birisi Kabibay; öbürü, daha önce bir iki kere görüştüğü Numan Esin (YTB, s.372).
 - "...bunlar gazeteciler, değil mi Ali Çavuş! "...evet kumandanım! Fransız'ın paşası geldi ya, onu beklerler!.." Rusuhi Bey, Köşk'e yürüyor: "...Salih **binbaşım** nerde?.." O esnada, Seryaver Salih Bey, telefonla konuşu yordu: Latife Hanim, biraz gerisindeki, çalışma masasına oturmuş: fevkalade şak, zarafetine diyecek yok, dikkat çekici (GP, s.396).
 - **Binbaşı** Demir'in belleğinde, önceki gelişlerinden belli belirsiz izler (YTB, s.436).
 - İşin güzeli, **Binbaşı** Demir, aylardan beri ilk defa uykusunu tamamen almış olarak uyandı, sağlıklı ve 'zinde'. Traş olurken şarkı bile söyleyebilir (YTB, s.447)!
 - **Binbaşı** Demir iç ferahlatıcı traş sabunu rahatlığının tadını çıkarırken, böyle bir şeyi, Ümid'in hayatı boyunca akıl edemeyeceğini hüznle saptadı (YTB, s.448).
 - Suat, **Binbaşı** Demir'i, aydınlık bir gülümsemeyle bahçe kapısında karşıladı (YTB, s.448).

- **Binbaşı** Demir numarayı çevirdiği sırada, gözü açık bırakılmış bir dosyaya ilişti; ancak bir mühendis ya da bir mimarın yazabileceği düzgün bir yazıyla bir ara başlık: «Komprador ekonomisine karşı çıkılıp komprador kültürü benimsenemez». Allah Allah, bu da ne (YTB, s.449)?
- Telefonda, Yassıada İrtibat Bürosu Komutanı Albay Namık Kemal Ersun. **Binbaşı** Demir durumunu kısaca anlatıp, öğleye orada olacağını haber veriyor (YTB, s.449).
- **Binbaşı** Demir, çıldırabilir bir an, yabancı bir ülkede, bilmediği bir kadınla önüne geçilmez bir aşka başlamak üzere olduğunu sanıyor (YTB, s.450).
- **Binbaşı** Demir'i bu, nereden nereye, Zizi Yüzbaşı'yla Yıldız Parkı'nda buluştuıkları günlere götürüyor (YTB, s.451).
- **Binbaşı** Demir, farkında olmadan, en etkileyici sesiyle: — Haklısınız Suat, dedi (YTB, s.452).
- **Binbaşı** Demir, Suat'a cigara sundu; çakmağının alevini gözlerinin içinde aradı: eflâtunlar, menekşe morları kayboluyor ateş sarıları ürkütücü bir hızla öne çıkıyordu (YTB, s.452).
- Suat, birkaç saniye, damar mavisi duman yumakları ardında azalıyor. **Binbaşı** Demir, 'öteki evde' Suat'ın cigara içtiğini görmemişti hiç, onun için böyle eski bir alışkanlığı sürdürürcesine, hayli rahat, biraz da havalı içişine şaşıyor (YTB, s.453).
- Tuhaf, **Binbaşı** Demir'in 'ihtilâlin karıncaları'ndan olduğunu kim işitse bunu sorar: asılacaklar mı (YTB, s.453)?
- **Binbaşı** Demir, geçen ay burada Ahmet Ziya bey'in eleştirilerini dinlemişti; buna benzer sözleri tartışmalı iki komite toplantısı arasında, sonra orada söyledi: ay ışığının camdan cama yansıyarak, eski Ankara içlerinde alabildiğine zenginleştiği, sıcak bir bozkır gecesi; Genel Sekreterlik Odası'nda, Binbaşı Erkanlı öfkeli öfkeli çayını karıştırıyor; yaşlanmış sinema jönü yakışıklılığını üniformasına sığdıramayan Albay Dünder da orada; dönüp hayretle ona bakıyorlar : herkes 'Atatürkçülüğe' dönüldüğünden emin (YTB, s.454)!
- Binbaşı Demir, geçen ay burada Ahmet Ziya bey'in eleştirilerini dinlemişti; buna benzer sözleri tartışmalı iki komite toplantısı arasında, sonra orada söyledi: ay ışığının camdan cama yansıyarak, eski Ankara içlerinde

alabildiğine zenginleştiği, sıcak bir bozkır gecesi; Genel Sekreterlik Odası'nda, **Binbaşı** Erkanlı öfkeli öfkeli çayını karıştırıyor; yaşlanmış sinema jönü yakışıklılığını üniformasına sığdıramayan Albay Dünder da orada; dönüp hayretle ona bakıyorlar : herkes 'Atatürkçülüğe' dönüldüğünden emin (YTB, s.454)!

- Sizin 27 Mayıs, fikrimce, ondan ziyade Enver Paşa'nın izini sürüyor **Binbaşı** bey: Kemal Paşa jacobin'dir, siz Bonapartiste'siniz (YTB, s.454- 455).
- **Binbaşı** Demir sandalyasından fırladı fırlayacak, merakla Suat'a bakıyor. O, sâkin sâkin gülümseyerek açıkladı: -Tâvûslar (YTB, s.455)!
- **Binbaşı** Demir daha fazla oturmadı: vapur, dolmuş, İrtibat Bürosu derken, uçağa ancak yetişebilecek (YTB, s.455).
- **Binbaşı** Demir'in ensesinden sırtına soğuk bir ter akıyordu (YTB, s.455).
- Candan iki arkadaşın her zaman yapabileceği bir şey, olağanüstü sayılmaz, gelgelelim, artık yerleşmiş bir alışkanlığın kolaylığıyla yaptıklarından mı, onu, paylaştıkları bu keyfin dışında bıraktıklarından mı, **Binbaşı** Demir, aklına geldikçe, tedirgin (YTB, s.456).
- **Binbaşı** Demir, bir bahane uydurdu, Meclis'e gitmedi (YTB, s.457).
- O kadar kurmay subay, albay, yarbay dururken, ona sıra mı gelir? Bir gece 'Zizi **Binbaşı**'yla buluşuyorlar. Hayret, gözlerinin mahalle çocuğu mavisine, söze sığmaz bir yorgunluk gelmiş oturmuş (YTB, s.469).
- 'Zizi **Binbaşı**' bu kokteyllerden birisinde onu çevresindekilere tanıtırken, gülerken ne demişti: <—...biz yengeye İstanbul'da Barones derdik, teşbihte hata olmaz, hâline etvarına bir bakın, söyleyin. Barones marones, 1955' den itibaren ihtilâlin içindedir kendisi> (YTB, s.471).
- Şurasına burasına serpiştirdiği eleştiriler yok mu, (Devrimci kadro hiçbir ideolojik hazırlık yapmamış, Atatürkçülüğü bile tarihsel şartları içersinde toplumsal ve ekonomik olarak değerlendirmemişler vs...) Zizi **Binbaşı** çok tuttu onları, Ankara'daki harekât sırasında, en çok da İçişleri Bakanlığı'nın çatışmayla ele geçirilişinde 'faal rol oynadığı halde' Milli Birlik Komitesi'nin dışında bırakılmış olmasından buruktu; çakırkeyif akşamlarında, sarışın gülümsemesini bir madalya gibi parıldatarak, gelip gelip Yüzbaşı Demir'e takılıyordu (YTB, s.473)...

- Bir başka gariplik de, kadınsız öldür Allah yapamayan 'Zizi **Binbaşı**'nın hanidir ortalarda yalnız dolaşması (YTB, s.473).
- Kimilerine göre **Binbaşı** Aziz kapana kısılmış işte, dünya evi yolcusu canım, daha ne olsun: kimilerine göreyse hayatında kadınların ağırlığı azalıyor, mesleğinininki artıyor (YTB, s.474).
- Bir öğle sonu, Başbakanlık'tan çıkarılarken Yüzbaşı Demir'e söyledikleri ikinci olasılığı güçlendirmiyor mu acaba: <—... Zizi Teğmen şirin; 'Zizi Yüzbaşı' âlâ; 'Zizi **Binbaşı** eh, orta şekerli rütbe yükseldikçe tadı kaçıyor bu işin, Zizi Albay olmaz, olamaz, adamı tiye alırlar> (YTB, s.474).
- Zizi **Binbaşı** cigarasını dişlerinin arasında tutup, dumanı yiye yiye dedi ki: <— Dünder Albay'ın çaktırmadan hazırladığı neyin plânıdır, haberin oldu mu senin? Benim kafamı kurcalıyor, bak> (YTB, s.474).
- 30 Ağustos'da terfi etti. **Binbaşı** olmak (YTB, s.477)!...
- Sonu belirsiz ortaklaşa bir kaderin, karmakarışık sorunları üst üste yığılırken, **binbaşı** olmuşsun, yüzbaşı kalmışsın, ne farkeder? Binbaşılığın çok ötesinde bir saygınlığı tadsa da, teğmenliğinin umut dolu Küçük Kavaklı günlerini aramıyor mu (YTB, s.478)?
- Sonu belirsiz ortaklaşa bir kaderin, karmakarışık sorunları üst üste yığılırken, binbaşı olmuşsun, yüzbaşı kalmışsın, ne farkeder? **Binbaşılığın** çok ötesinde bir saygınlığı tadsa da, teğmenliğinin umut dolu Küçük Kavaklı günlerini aramıyor mu (YTB, s.478)?
- **Binbaşı** Demir, çağrışımın seline kapılarak, dedesi Çukurcalı Rasim Hoca'yı, Muradiye'deki evin yüksek tavanlarında yankılar yapan 'tecvid üzre Kur'an-ı kerim tilavetini' hatırlamıyor mu, yüreğinde tahammülfersa bir elem': <— ...hay Allah! Bu mürteci gürühundan memleketi kurtaramayacak mıyız> (YTB, s.478)?
- Sorduğunun cevabını Mühendis Ahmet Ziya bey'den alacaktır, bir iki hafta sonra, Ümid'le ilk defa gittikleri Suat'ın Vaniköyü'ndeki evinde: <— ...ümmetten millet çıkarmak bir terkip meselesidir **Binbaşı** bey, ümmeti millet yapmaya hamaset edebiyatı kifayet etmediği gibi, başka milletleri taklide tevessül hiç etmez. Milletin evvelâ iktisadi temelleri tahakkuk ettirilmek lâzım gelir, kültür müesseseleri milli bir terkinin müşahhas tezahürleri olarak

bilâhare bu temellerin üzerinde vücut bulur ve mütekabil tesirlerle inkişaf ederler> (YTB, s.479) ...

- ***Binbaşı** Demir, adamın uçları dışarıya süsen porselen beyazı dişlerine, karabiber tuz karışımı saçlarına, en çok da ona vurt zırt «Binbaşı bey» deyişine bozuluyor (YTB, s.479).*
- *Binbaşı Demir, adamın uçları dışarıya süsen porselen beyazı dişlerine, karabiber tuz karışımı saçlarına, en çok da ona vurt zırt «**Binbaşı** bey» deyişine bozuluyor (YTB, s.479).*
- *Ümid, Suat'la çoktan senli benli olmuş. Demir'i **binbaşı** rütbesiyle görür görmez, kesip atıyor ne yapıp yapıp Vaniköyü'ne gidilecek: başsağlığına (YTB, s.480)!*
- *...milli iktisadi terkip toprak reformu demek, sanayi inkılâbı demek **Binbaşı** bey, üzerinize düşen bunu yapmaktır (YTB, s.480).*
- ***Binbaşı** Demir, Cemekân sokağı'ndaki evde o son ayrılışlarından beri Suat'ı görmemişti, görünce çarpıldı: ne değişiklik (YTB, s.481)!*
- *...yaptığınız darbe, terkip merkip aramıyor **Binbaşı** bey, âciz kanaatım odur ki ciddi bir tenakuz da ihtiva etmektedir, güyâ demokrasiyi takviye edecek, irade-i milliye ile gelmiş bir hükümeti ifnâ ediyor, ortada demokrasi mi kalır (YTB, s.481)?*
- ***Binbaşı** Demir, böyle görkemli bir izlenimi bir de nerde duymuştu, Kore'de, Kunuri çekilmesinin bunalımlı gecelerinde, güneşin doğması yaklaşırken mi: hani elma yeşili bir boşlukta yıldızlar tutuşmuş örümcekler gibi üstlerine sallanırlardı da (YTB, s.481) ...*
- ***Binbaşı** Demir, bakışlarını usulca Ümid'e kaçırdı, o çılgının teki, «beyaz beyaz izi kalıyor, doğru dürüst yanamıyorum» diye tutturdu, bikini mayosunun sutyenini çıkarıp attı, öyle güneşleniyor, denize öyle giriyor: hem 'baba' erkekler göğüslerini örtmezlermiş de, kadınlar ne demeye örtmek zorunda bırakılırlarmış bakalım (YTB, s.482)?*
- *...şimdi bak, **Binbaşı** bey, 27 Mayıs nedâmet hissinin doğurduğu bir aks-ül-amel ise, (hadi bakalım, neydi aks-ül-amel'in türkçesi, gel de bul tepki mi?) bol bol Atatürk isminin zikredilmesine rağmen, Kuva-yı Milliye mahiyetinde bir kefaref addedilemez, şundan ki Mustafa Kemal Paşa Jacobin'di, sizler Bonapartiste'siniz (YTB, s.483) ...*

- Az önce, yaptıkları ihtilâlin' hiçbir işe yaramayacağını takır takır **Binbaşı** Demir'e söyleyen adam, ansızın mahçup bir genç kız gibi ezilip büzülüyor: efendim bir müddettir 'teneffüs etmekte müşkilâta uğramaktaymış da' arkadaşlarının ısrarı üzerine tanıdık bir iki doktora görünmüş, onlar da başka bir âlem' bir kere işi ciddiye almıyorlar, hepimizi gömeceksin, acı patlıcanı kırağı çalar mı (YTB, s.483)?
- O akşam üstü, gün kavuştu kavuşacak, aynı sandal gelip rıhtıma yanaşarak Ahmet Ziya'yı alır; Suat, **Binbaşı** Demir'e nedense bazı açıklamalar yapmayı gereksiniyor (YTB, s.484) ...
- **Binbaşı** Demir, 'sâkıt reisicumhur' Celâl Bayar'ın Yassıada'da intihara kalkışması üzerine, Eylül sonlarına doğru İstanbul'a gelince, bir fırsat yaratıp Ümid'le birlikte Suat'a tekrar uğradı (YTB, s.484).
- Ümid, sigarasını küpeşteden denize atıp dedi ki: <— Islanacağız **Binbaşı**, bir dolmuşa rastlamazsak, yandık> (YTB, s.485)!
- **Binbaşı** Demir, belleği o 'ziyaretten' neden sadece sağanağın telâşlı görkemini, Suat'ın düşünceli hâlini 'zaptetmiştir' bir türlü açıklayamaz (YTB, s.486).
- **Binbaşı** Demir ne dediğini asla hatırlayamayacaktır, (yoksa ne dediğini zaten duymamış, sahneyi sessiz mi seyretmişti?), aklında kalan, Ümid'le Suat'ın Mühendis Ahmet Ziya'nın hastalığından söz ederken, aynı cigarayı ortaklaşa içmeleri ağızlığı bir o alıyor, bir öteki (YTB, s.486).
- İşte sonradan sık sık duyacağı o dışarda bırakılmışlık izlenimini ilk defa o gün, orada duyuyor **Binbaşı** Demir, en çok da Ümid: <— ...böyle üzüntülüken Suat yalnız kalabilir mi?> deyince: «...en iyisi, sen İstanbul'a yalnız dön Demir> (YTB, s.487)!
- Ankara'da Albay DüNDAR'la **Binbaşı** Aziz'in görevle yurt dışına atandıklarını işitmeseydi, olayı herhalde enine boyuna daha bir süre düşünecek, bazı önemli sonuçlara varacaktı (YTB, s.487).
- Ne var ki Albay DüNDAR'ın Roma'ya Ataşemiliter, **Binbaşı** Aziz'in Madrid'e Ataşemiliter Yardımcısı atanması, dikkatini yeniden ihtilal' in iç sorunlarına, Komite' de gittikçe tehlikeli bir hal olan ikiliğe çekti (YTB, s.487).
- Albay DüNDAR'ın gidişi oldukça akla yakın, açıklaması kolay, Ordu'daki tartışmalı 'tasfiye'den o sorumlu tutuldu, içerleyen çok, ayrıca Komite' deki

- ikiliği, seçim taraftarlarını paketleyip yurt dışına göndererek' çözmeyi önerdiği sağda solda söylenip duruyor, ortalığı yatıştırmak amacıyla belki bir süre Ankara'dan uzaklaştırmayı yeğlediler, fakat 'Zizi **Binbaşı**, o niye yolcu 'faal' bir görev yapmıyor, etliye sütliye karışmaz (YTB, s.487).
- **Binbaşı** Demir birlikte geçirdikleri son gece, (ağdalı Arjantin tangoları çalan bir Güney Amerika orkestrası yelken paça goşolar, sürmeli gözlerini baygın baygın süzerek sigarillo'sunu tüttüren dilber senyora,) bunu öğrenince çok fena sarsıldı (YTB, s.487).
 - İstanbul'dayken 'Zizi **Binbaşı**' telefon etmiş, Ankara'da olmadığını söylemişler, 'Beni arasın' diye not bırakmış (YTB, s.487- 488).
 - **Binbaşı** Demir yalnız olacaklarını sanmıştı, 'başbaşa' demedi mi, kim olsa sanır; oysa seninki bir kadınla gelmiş: 'değnekten farksız', saçları soğan kabuğu, güdük kaşları kırmızı, incecik dudaklarını kelebek boyamış bir kadın şıklığı pahalı, iyice takmış takıştırmış, adamın tüylerini ayağa kaldıran yanlış tonlarla konuşuyor, anlasın anlamasın her konuya burnunu sokuyor: — Aziz hayatım, bu orkestra geçen yaz Fuar'da çalmamış mıydı (YTB, s.488)?
 - **Binbaşı** Demir'in garipsediği arkadaşının yalnız gelmeyişi mi, hayır, yanındaki kadını yıllardır yapageldiği gibi ona "Yengen' diye tanıtmayışı (YTB, s.488).
 - Zizi **Binbaşı** üzerinden akan eğreti bir ciddilikle: <— Nişanlım Seval, diyor. Bu da gönüller fâtihi Binbaşı Demir, sana bahsetmiştim Seval, şu ara bir Barones'le kırıştırmaktadır> (YTB, s.488-489).
 - Zizi Binbaşı üzerinden akan eğreti bir ciddilikle: <— Nişanlım Seval, diyor. Bu da gönüller fâtihi **Binbaşı** Demir, sana bahsetmiştim Seval, şu ara bir Barones' le kırıştırmaktadır> (YTB, s.489).
 - Nişanlısı ha, demek söylenenler doğru. Seval, ortalarda dolaşan 'tariflere' tıpatıp uyduğundan, **Binbaşı** Demir'in onu görür görmez bunu kestirmesi gerekirdi, kestiremedi nedense, daha kötüsü Binbaşı Aziz «Nişanlım» diye tanıttığı halde, sahici nişanlısı sayamadı çapkın erkeklerde hep böyle mi olur (YTB, s.489)?
 - Nişanlısı ha, demek söylenenler doğru. Seval, ortalarda dolaşan 'tariflere' tıpatıp uyduğundan, Binbaşı Demir'in onu görür görmez bunu kestirmesi gerekirdi, kestiremedi nedense, daha kötüsü **Binbaşı** Aziz «Nişanlım» diye

tanıttığı halde, sahici nişanlısı sayamadı çapkın erkeklerde hep böyle mi olur (YTB, s.489)?

- 'Zizi **Binbaşı**', cıgarasını dişleriyle hafifçe ısırıp, dumanını yiye yiye diyor ki: <—...Madrid'i anlata anlata bitiremiyorlar, fevkalâde bir şehirmiş, bakalım göreceğiz. Ben yalnız gidiyorum, Seval'ı bilâhare gelip alacağım, bu arada tabii nikâh mikâh> (YTB, s.489) ...
- Gözleri daldı, boncuk mavisi biraz paslanmış mı ne sahnede soyunan bir dansöz, iç gıcıklayıcı bir melodiye uyarak üstündekileri birer birer çıkarıyor, çarpıcı olan soyunmasından çok yüzündeki anlam, çıplak dişiliğiyle erkekleri baştan çıkarmayı iş edinmiş bir yosma suratı mı bu, hadi canım. 'masum ve âsûde' bir genç kız yüzü, ama 'Zizi **Binbaşı**' farkında mı, orası şüpheli: Allah bilir, görmedi bile, baksana söze bıraktığı yerden, arkadaşını yıllardır ilk defa adıyla çağırarak başladı (YTB, s.489) ...
- **Binbaşı** Demir'in kafasını kurcalayan sorun başka: <— Bu karara hislerinle mi vardın Binbaşım, yoksa tesbit ettiğin müşahhas bir durum mu var> (YTB, s.490)?
- **Binbaşı** Demir'in kafasını kurcalayan sorun başka: <— Bu karara hislerinle mi vardın **Binbaşım**, yoksa tesbit ettiğin müşahhas bir durum mu var> (YTB, s.490)?
- Zizi **Binbaşı** cıgarasını ezerek söndürdü, nişanlısına şöyle bir baktı, burun deliklerinden bol duman döküp: <—...hele hafızanı yokla, dedi, ne demiştim hatırla: 'Nato Başkomutanı Ankara'ya boşuna gelmez!'. Öğrendim ki deyyus orduda yapılacak tasfiye hakkında talimat vermiş> (YTB, s.490) ...
- **Binbaşı** Demir ensesini acımasız bir kaskacın sımsıkı kavradığını duyumsadı, sağ alt göz kapağında hanidir unuttuğu o lânetli seğreme (YTB, s.491).
- **Binbaşı** Aziz, sesinde keder mi yoksa öfke mi olduğu seçilemeyen titreşimlerle: «...yalnız talimat olsa yüreğim yanmayacak, diye sözünü tamamladı, emekli ettiklerimize dağıttığımız para yok mu, o temin etmiş on iki milyon dolar» (YTB, s.491).
- **Binbaşı** Demir, bilinmez hangi çağrışımların etkisiyle, bir an sahnede kimi gördüğünü sanıyor, Wowan Boğazı'ndaki hâliyle Yüzbaşı Cevdet'i parkasının içinde kaybolmuş upuzun bir iskelet, zenci dudakları, Halep çıbanı, üstelik

- üşümüş, soğuktan dişleri takırdıyor: <—...kurban, kurban, hadi gözüüm üstüne> (YTB, s.491)!
- Albay Dünder Seyhan'a gelince, Ankara'dan uzaklaştırılmasına deyin düşüncelerini, **Binbaşı** Demir, bir rastlantı sonucunda ağzından öğrenebilecektir (YTB, s.491).
 - Lâfin ucu buraya değince, Albay Dünder o zamanki gelişmeleri **Binbaşı** Demir'e şöyle anlatıyor (YTB, s.492) ...
 - '147'ler Olayı' patlak verdiği zaman, **Binbaşı** Demir, koyu bir sıla özlemine düşmüştü (YTB, s.494).
 - **Binbaşı** siz orada ne yapıyorsunuz Allah aşkına? Adam bindiği dalı keser mi be? Hareket zaten bürokrat aydın hareketi, arkasında halk yok, önceki tasfiye orduyu karmakarışık etti, bu yaptığınız üniversiteleri karşınıza dikecek (YTB, s.497).
 - Sözlerinin ardında yaylı sazların koşturduğu tumturaklı bir müzik; demek evde; pikaba, **Binbaşı** Demir'i her dinleyişinde serseme çeviren o eski İtalyan bestecilerinden birinin plâğını koymuş; Boccherini mi, Albinoni mi, ne (YTB, s.497)?
 - **Binbaşı** Demir, bir an, sanki orada mı akvaryumun gizli aydınlığı etli kauçuk yapraklarının yüzeyinde yeşil vernik sürülmüş gibi yansıyor, duvarda dantel balıklarının irileşmiş gölgeleri, balkona açılan kapının camları silme yıldız (YTB, s.498).
 - Suat'ın adını duyunca **Binbaşı** Demir'in ilk çağrışımı koyu menekşe rengi bir çift göz gözkapakları eflâtun, kıvrıkcık kirpikleri lâciverd gizemli kuytularında pul pul üflenmiş ateş sarıları (YTB, s.498)!
 - Yalnız, sesinin tonunu bile değiştirmeksizin, öyle bir haber veriyor ki, **Binbaşı** Demir yerle bir (YTB, s.498) ...
 - **Binbaşı** yarın boş musun? — Hayrola? —...uçığa atlayıp gelsene! — Ooo, Barones bizi özlemiş, ne şeref! —...yok canım, şofben bozuldu da (YTB, s.499) ...
 - Telefonun büyüü dağılınca, **Binbaşı** Demir, kendisini yoksul ve bakımsız bir otel odasında buldu yer yer cigara yanığı battaniye, iskemlenin arkalığine geçirilmiş subay ceketi, masanın üstünde eski gazeteler, başucunda günlerdir tek satırını okuyamadığı bir kitap (YTB, s.499).

- **Binbaşı** Demir, kebabçıda yemek yiyordu, (Bursa'nın yoğurtlu İskender Kebabı), Erkanlı jeep göndermiş, Komite Sekreterliği'ndeki assubaylardan birisi önüne çakılıyor, bıçkın bir selam: «Sizi de çağırıyorlar, Binbaşım» (YTB, s.500).
- **Binbaşı** Demir, kebabçıda yemek yiyordu, (Bursa'nın yoğurtlu İskender Kebabı), Erkanlı jeep göndermiş, Komite Sekreterliği'ndeki assubaylardan birisi önüne çakılıyor, bıçkın bir selam: «Sizi de çağırıyorlar, **Binbaşım**» (YTB, s.500).
- **Binbaşı** Erkanlı, buram buram bekâr erkek, mutfak ve soğuk cigara kokan yurtlarda, onları üçer beşer bir araya toplayıp, 'hocalarını' hangi nedenlerden 'tasfiyeye mecbur olduklarını' anlatmaya uğraşırken, **Binbaşı** Demir, için için karardı durdu bu ne iştir, İnönü ne sanmıştı, ihtilâli onu iktidara getirmek için mi yaptılar (YTB, s.501)?
- **Binbaşı** Erkanlı, buram buram bekâr erkek, mutfak ve soğuk cigara kokan yurtlarda, onları üçer beşer bir araya toplayıp, 'hocalarını' hangi nedenlerden 'tasfiyeye mecbur olduklarını' anlatmaya uğraşırken, **Binbaşı** Demir, için için karardı durdu bu ne iştir, İnönü ne sanmıştı, ihtilâli onu iktidara getirmek için mi yaptılar (YTB, s.501)?
- Durumun gazetecilerle de böyle olduğunu, Dünya gazetesinde yapılan toplantıdan sonra, **Binbaşı** Erkanlı'dan öğrenecektir (YTB, s.502).
- **Binbaşı** Demir, geri çekilerek, onlara yol verdi (YTB, s.502).
- Onlarla, Komite adına bir 'heyet' konuşacak: **Binbaşı** Erkanlı'dan başka, Esin, Solmazer, Soyuyüce vs. Komite üyesi değildi ama, doğrusu **Binbaşı** Demir de 'bir durum ayarlayıp' içerde kalmayı kafasına koymuştu üç büyük başyazarın ihtilâli ne yanından eleştireceklerini kulaklarıyla duymak istiyor (YTB, s.502).
- Onlarla, Komite adına bir 'heyet' konuşacak: **Binbaşı** Erkanlı'dan başka, Esin, Solmazer, Soyuyüce vs. Komite üyesi değildi ama, doğrusu **Binbaşı** Demir de 'bir durum ayarlayıp' içerde kalmayı kafasına koymuştu üç büyük başyazarın ihtilâli ne yanından eleştireceklerini kulaklarıyla duymak istiyor (YTB, s.502).
- Ümid, Hüsnü Faik'i bırakır bırakmaz, yalancı bir hiddetle üzerine yürüdü: — Artık İstanbul'a habersiz geliniyor, öyle mi **Binbaşı** (YTB, s.502)?
- Sonraları **Binbaşı** Demir, söyleşileri boyunca, Ümid'in o gün gözüne neden bir başka görüldüğünü düşünüp düşünüp bulamayacaktır (YTB, s.503).

- **Binbaşı** Demir'in çakmağına eğilirken, gülümseyerek: —...Kent bulamayınca, dedi, Yenice'ye mum oluyoruz (YTB, s.503).
- **Binbaşı** Demir yorgun yıldırıcı bir bezginlik, durup durup üzerine karanlık bir ağ gibi iniyor (YTB, s.504).
- Boş fincanları şangır şungur topladığı sırada, **Binbaşı** Demir, Ümid'e: — ...birer çay içer miyiz? diye sordu (YTB, s.505).
- **Binbaşı** Demir omuzlarını kaldırdı, gözlerini ondan kaçırarak: —Üzülmek kaabil mi? dedi (YTB, s.505).
- **Binbaşı** Demir, belki sözü değiştirmek istiyordu, belki içindeki bir merakı gidermek; birdenbire: — Ümid, dedi, ne zaman evleneceğiz (YTB, s.505)?
- ...ben evliyim kocam ihtilâlcı bir **binbaşısıdır**, görevi icabı Ankara'da bulunuyor (YTB, s.505).
- Mustafa, gözünün hiç tutmadığı bu kadının, (saçını bütün kestirmiş, cigarayı adamlar gibi ağızlıkla içiyor), ona çocuk muamelesi etmesine bozulduğundan mıdır nedir, kabara kabara, karşılığı daha çok **Binbaşı** Demir'e verdi: — ...ondört (YTB, s.506).
- **Binbaşı** Demir'in içinde, kesinleşen bir duygu: Ümid benimle evlenmeyecek (YTB, s.507).
- Oysa **Binbaşı** Demir sustu, suskunluğu belki Anadolu garnizonlarının havasına bir türlü uyduramadığı 'fazla serbest ve alafranga' bir kadın hayali yüzündendi, belki hiç ummadığı dakikalarda, en ummadığı yerlerden savrulup benliğini saran karanlık ağın bezginliği yüzünden (YTB, s.507).
- Vaniköy'de kaldığı gecenin sabahı, **Binbaşı** Demir, pencereden bakıp sabah sislerini sıyrarak geçen ışık tozuna bulanmış Boğaz vapurlarını görünce, bir zamanlar annesiyle seyrettiği 'Allahın Cenneti' filmini hatırlamıştı (YTB, s.508).
- **Binbaşı** Demir, İstanbul'a gideceği günün gecesini, ansızın uyandı (YTB, s.509).
- **Binbaşı** Demir, İğdeli Yalı'da ne bulacağını sanıyor, yüzünün yarısını kaplayan fayans gözleri bulutlu gri, fuları gece lâciverdi, tayyörü tweed bir Ümid'le: renkli güzelliğini camlara ve aynalara, sütlü eflâtlar, bal yansımaları, haşhaş pembesi ve tarçın kızılı içiren, gittikçe daha olgun, gittikçe daha alımlı bir suat mı (YTB, s.510)?

- Ahmet Ziya, **Binbaşı** Demir'i coşkuyla karşıladı. Kırık dökük bir şaka bile deniyor: —...kışkandım be Binbaşı bey, vallahilazım kışkandım: bir saatten fazladır, iki güzel hanım, ha geldi ha gelecek diye sizi bekler, diken üstünde otururlar. Ne saadet (YTB, s.511)!
- Ahmet Ziya, Binbaşı Demir'i coşkuyla karşıladı. Kırık dökük bir şaka bile deniyor: —...kışkandım be **Binbaşı** bey, vallahilazım kışkandım: bir saatten fazladır, iki güzel hanım, ha geldi ha gelecek diye sizi bekler, diken üstünde otururlar. Ne saadet (YTB, s.511)!
- **Binbaşı** Demir, karşılık vermeden, çayından bir iki yudum aldı: tam ağzına göre, ne buruk, ne kekremsi, tadı karar. Şu Suat gibi kadın bulunur mu? Kıyamet kopsa, onun çayı nasıl sevdiğini unutmaz (YTB, s.512).
- **Binbaşı** Demir gülümsüyor, onlar nede 'mutabık' olursa olsun, Kurucu Meclis'in kolay kolay 'tatbik mevkiine konulamayacağına inanıyor da, ondan (YTB, s.512).
- **Binbaşı** Demir önceki gelişlerinden burada öyle bir resim gördüğünü hatırlamıyor Ümid'in vaktiyle imzalayıp ona verdiği resim, hani Firuzağa'daki evin salonunda, büyütülmüşü, gazeteci Mahmud Ersoy'un resminin yanında asılı duran: uzun artist parmaklarının arasında siyah ağızlığı, görünmez bir çakmağın mıknaatıslı alevine eğilmiş, düz ve kalın kaşlarının altında rengi belirsiz kocaman gözleri, onulmaz bir acı, gülümseyen bir kederle buğulu (YTB, s.513).
- İçkiye düştüğü o bunalımlı günlerde bir akşam, 'Zizi **Binbaşı**' sırmalı gülüşüyle telleyip pullayarak diyor ki: —...bugünkü Cumhuriyet'i gördün mü, Amerika bize dört yüz milyon dolarlık kredi açacakmış, kafamı fena bozdu ha, ulan biz bu deyyusların işine yarayan bir şey yapmasak bu parayı verirler mi (YTB, s.515)?
- Ayrılırken, **Binbaşı** Demir'in elini avuçları arasına alıp, beklenmedik bir içtenlikle uzun uzun sıktı: —...müşkilât azîmdir velhasıl, dedi, muvaffakiyet temenni ederim (YTB, s.516).
- Oda kapısından çıkıyordu, durdu, **Binbaşı** Demir'in omzunu okşadı: —...kendinize mukayyet olun, dedi, Binbaşı bey (YTB, s.516)!
- Oda kapısından çıkıyordu, durdu, Binbaşı Demir'in omzunu okşadı: —...kendinize mukayyet olun, dedi, **Binbaşı** bey (YTB, s.516)!

- Upuzun kollarıyla Demir'in gövdesine sarmaşık gibi sarılıp, ağzına uzanacaktır: <—Öpüşelim **Binbaşı**> (YTB, s.517).
- **Binbaşı** Demir, hem Ahmet Ziya'nın söylediklerinden, hem Suat'ın gelivermesi olasılığından tedirgin, öpüşmelerinden birşey anlamadı (YTB, s.517).
- Camların önünde durmuş, denize ve akşama dalmışlardı: **Binbaşı** Demir, kolunu Ümid'in beline dolamış, Ümid başını onun omzuna dayamış (YTB, s.517).
- Hanidir kafasını kurcalayan bir soruyu, **Binbaşı** Demir, bu arada sormayı başaracaktı: — Ayrılma durumu ne oluyor, dava açıldı mı? — Galiba. Suat çok incinmiş, gurur meselesi yaptı. Haklı da (YTB, s.518)!
- **Binbaşı** Demir'in belleğine Halim'in dumanlı siyah gözlükleri, ne zaman elini sıkacak olsa, daima yapış yapış avuçları yansıyor: — Zararsız adamdır, ruhen biraz zayıf, gösterişe meraklı (YTB, s.518).
- **Binbaşı** Demir'i o an vursalar, bir damla kanı akar mı (YTB, s.518)?
- O gece, ne korkunç bir gece: **Binbaşı** Demir'i önce uyku tutmuyor, sağına döndü mü Ümid'in sözleri, soluna döndü mü Ahmet Ziya'nın ihtilâl'in geleceğine deyin karamsarlığı uyuyabilirsen, uyu (YTB, s.519)!
- Fakat Cemal Paşa'nın 'halet-i ruhiyesi' Ahmet Ziya'nın yorumu doğrultusundaysa, böyle bir girişim neye yarar? Kaldı ki, **Binbaşı** Demir, Paşa'nın, Park Otel'de, Birinci Ordu Komutanı Orgeneral Tural ve İstanbul Askerî Valisi Refik Tulga ile, 'gizli' bir toplantı yaptığını biliyor (YTB, s.520)
- ...
- **Binbaşı** Demir, ilk vapuru kaçırmıyayım diye, sabah sabah yalıdan ayrılırken, beş on gün sonra, 'bir zaman gizlenmek maksadıyla' oraya döneceğini kestirebilir miydi (YTB, s.520)?
- **Binbaşı** Demir düğümlendi, ne diyeceğini bilemiyor. Tül perdelerinden, rüzgârın ve yağmurun bir gecede soyduğu sonbahar ağaçları seçilen; semaver mırıltıları, kızarmış ekmek kokularıyla dolu, bir sabah odası (YTB, s.521).
- Kahvaltıda havadan sudan konuştular. **Binbaşı** Demir dengine getirip boşanma konusunu açması gerektiğini düşündü durdu ama, Suat sözü aralıksız dağıttığından üstüne varamadı (YTB, s.521).

- **Binbaşı** Demir en yumuşak, en içten sesini aradı: —...yalnız sıkılmayacak mısınız Suat (YTB, s.522)?
- **Binbaşı** Demir, rakı dumanı sisi dağıta dağıta Köprü'yü tutmaya çalışan vapurdan başlayarak, bu sözün üzerinde kimbilir daha ne çok düşünecek, akla hayale gelmedik ne yorumlar yapacaktı ama, olaylar fırsat bıraktı mı: Florya Deniz Köşkü'nde Cemal Paşa'yla görüşen Komite üyeleri, Paşa'yı üzgün fakat mütereddit' görmüşler, bir sonuca varılamamış, karar Ankara'da alınacakmış (YTB, s.522)!
- **Binbaşı** Orhan Erkanlı, yıllarca sonra, başbaşa verip anılarını tazeledikleri bir akşam, **Binbaşı** Demir'e o görüşmeyi ve onu izleyen olayları şöyle anlatacaktır (YTB, s.522) ...
- **Binbaşı** Orhan Erkanlı, yıllarca sonra, başbaşa verip anılarını tazeledikleri bir akşam, **Binbaşı** Demir'e o görüşmeyi ve onu izleyen olayları şöyle anlatacaktır (YTB, s.522) ...
- Oysa **Binbaşı** Demir, o meş'um 1960 Kasım'ın ortalarına doğru', yüce bir karamsarlık dağının ağırlığı altında ezilmekteydi (YTB, s.523).
- **Binbaşı** Demir'in 'varlığını ruhunda hissettiği feci yara yeniden açılmış, fasılasız kanıyor'; İstanbul'dan her dönüşünde, (Suat'ın düzenli evinde geçirdiği unutulmaz saatlerin etkisiyle mi nedir), subay çıktı çikalı kurtulamadığı göçebelik, otel köşelerindeki bekâr perişanlığı yüreğine daha çok koyuyor (YTB, s.523).
- **Binbaşı** Demir sözünü kesmek için başka bir ses arayıp buldu, sonradan 'yaşlı ve kederli bir adaminkine' benzettiği bir sestir bu: — Hayır Ümid, seninle yalnız konuşmak istiyorum, ikimize dair. Beni lütfen Firuzağa'da bekle, oraya geleceğim, Suat'a akşam gideriz (YTB, s.524).
- Ümid kaygılanıyor: — Hayrola **Binbaşı**, birşey mi oldu (YTB, s.524)?
- Bir söylenti ve bir olay, yola çıkamadan, **Binbaşı** Demir'in karamsarlığını doruğuna çıkarıyor (YTB, s.524).
- Söylenti kulağına 'tesadüfen' çalındı: Meclis Muhafız Taburu Milli Birlik Komitesi Sekreterliği'ne bağlı ya, iki taraf arasındaki uyuşmazlık silahlı bir çatışmaya dönüşürse, 'devrimciler' bu tabura güveniyorlarmış, neden mi, elbette **Binbaşı** Demir'in esas birliği orası olduğundan (YTB, s.524)!

- **Binbaşı** Demir, kulaklarına inanamıyor, duyduklarını mutlaka Komite Sekreteri Binbaşı Erkanlı'ya iletmeli, haberi olsun, ne var ki onu yerinde bulamadı, Atatürk'ü anma törenlerine katılmak üzere İstanbul'a hareket etmiş (YTB, s.524) ...
- Binbaşı Demir, kulaklarına inanamıyor, duyduklarını mutlaka Komite Sekreteri **Binbaşı** Erkanlı'ya iletmeli, haberi olsun, ne var ki onu yerinde bulamadı, Atatürk'ü anma törenlerine katılmak üzere İstanbul'a hareket etmiş (YTB, s.524) ...
- Yıllar sonra, başbaşa anılarını tazeledikleri akşam, bakışlarında içten içe tutuşan bir öfkeyle, 'hissiyatını', **Binbaşı** Demir'e şöyle anlatacaktır: — ...toplantıdan ayrılırken, uğurlamaya gelen yöneticilere yaptığınız ayıptır, Atatürk'ün ölüm gününde, anma töreninde bu oyunlara tenezzül etmeniz ancak sizleri ve sizleri bu yola itenleri küçültür, birbirimizi iyi tanırız, bunlardan artık vazgeçin' demekten kendimi alamadım (YTB, s.525).
- **Binbaşı** Demir, bu sefer neden İstanbul Ankara mekik dokuyan askeri uçaklardan biriyle değil, Boğaziçi Ekspresi'yle gidiyor (YTB, s.525)?
- **Binbaşı** Demir, 'neferi gönderip' Cumartesi gecesi için bir yataklı bileti aldırıldı (YTB, s.526).
- Bu arada, bazı eski üyeler, Komite dışında bırakılmış. **Binbaşı** Demir, yeni Komite üyelerinin listesinde Kabibay'ın, Erkanlı'nın Türkeş'in adını duyamayınca, icraatçıların' korktuklarına uğradıklarını anladı (YTB, s.528).
- **Binbaşı** Demir kompartımanına döndü (YTB, s.529).
- **Binbaşı** Demir, sağ alt göz kapağında o uğursuz seğreme, vagonun penceresinden kalabalığı güzelce taramış, gözüne kuşku uyandıracak kimse ilişmediğinden trenden inmişti (YTB, s.529).
- **Binbaşı** Demir kararsızdı (YTB, s.530).
- **Binbaşı** Demir söze nereden başlayacağını düşünedursun, o kestirip attı: — Giriniz Demir, takib edilmediniz ya? — Zannetmem! Size zahmet veriyorum, herhalde haberiniz (YTB, s.531) ...
- **Binbaşı** Demir denizüstü odanın kapısı önünden geçerken yangözle baktı. Kirli sarı cigara dumanı (YTB, s.531).

- **Binbaşı** Demir yalnız kalınca ufacak odanın dört duvarı, bir tutuklu hücresi olarak çevresini sardı: pencerelerden Boğaziçi, raflardan kitaplar, elinin altından o süslü eski zaman yazıhanesi sırta kadem basmış, bastığı işlemeli halı üzerine görünmez anahtar salkımlarının aralıksız düştüğü soğuk bir beton zemine dönüşmüştü. Bu sanrıdan nasıl kurtulmalı (YTB, s.532)?
- Kafası Ümid'in resmine, belki Suat'a ne yazmış olabileceğine takıldığından, **Binbaşı** Demir önündeki açık dosyayı çok sonra gördü, Ahmet Ziya'nın yazıp da yayınlamadığı kitabın müsveddesiydi bu, Suat belli ki inceleyerek okuyor, sıra sıra notlar alınmış bir bloknote, biri mavi biri kırmızı iki kalem (YTB, s.532).
- **Binbaşı** Demir bloknoteyi çekti, notlardan altı kırmızı kalemle çizilmiş olanı içinden okudu: «...inkılâpçı bir hareket, ne kadar cür'etkâr ve teşkilâtli olursa olsun, halk yığınlarıyla — hassaten şuurlu ve mes'uliyetini müdrik proleterya ile —, birleşip kaynaşmadıkça, muallâkta kalmaya mahkumdur» (YTB, s.533).
- **Binbaşı** Demir'i ensesinden tutup sanki silkelediler (YTB, s.533).
- Odada ne varsa, cehennem hızıyla dönüyor. Bir eliyle yüzünü örtüp yere yığılmadan, **Binbaşı** Demir, sadece «-Ah!» diyebildi (YTB, s.533).

Birinci Dünya Savaşı: 1914-1918 tarihleri arasında olan, Avrupa merkezli küresel çaplı savaş.

- **Birinci Dünya Savaşı'ndan** sonra bir Kuvayı Milliye var idiyse, ikincisinden sonra yüz kuva-yı milliye var (KS1, s.248).

Birlik: Bölük, tabur, alay gibi bir bütün olarak görülen asker topluluğu.

- Saat 13.47'de Tugay'dan bir telsiz emri: «**Birlikler**, yeni bir emre kadar, oldukları yerde kalacak (YTB, s.13)!
- Necdet'in tevkifi **Birlik'e** bir adım geri attırabilirse maddi ve manevi baskı derhal iki misli, üç misli çoğalmaz mı (KS1, s.36)?
- ...Avni beyciğim, ben **Bilik'ten** Şevki! Bugün tutulan eroincilerin peşinde (KS1, s.57).

- *Mütareke 'de **Birlik**'i bir zaman düşman işgali altında çıkarmış, açıkça Ankara Hükümetini desteklemişti (KS1, s.67).*
- ***Birlik**, İstanbul'un istirdadına kadar orada ve bin bir meşakkat içinde çıktı (KS1, s.68).*
- *Gazi'nin ifadesiyle siyaseti milli, halkçı ve iktisatçı bir devletin tesisine tevessül etmiştik. Bu arada bir inkılap mücahidi olarak **Birlikte** üstüne düşeni yaptı. **Birlik**, bu (KS1, s.68)!*
- *Besbelli, karşılarındaki **birliğin** gücünü kestiremiyor, önemsiyorlar Albay Dora, önce Üsteğmenin getirdiği ateş takviyesini öğrenmek İstedi iki Bazuka, bir A. 4 Makineli Tüfegi, bir Takım (YTB, s.74)!*
- *Memleketin sosyal düzenini bu **birliğin** tarihi ihtiyaçlarına göre düzenlemeyi (KS2, s.79).*
- *Düşman ateşi durmuş, ormanı ağaç uğultulardan zaman zaman dalgalandırdığı, tehlikeli bir sessizlik kuşatmıştı. İrili ufaklı ne kadar yıldız varsa, o anda gökyüzüne serpildiler. Çatışma tavsayınca, soğuk, o çelik zırhlı acımasız şövalye yeniden peydahlanmıştı; kulak burun demeyip satırıyla düşürüyordu. İlk **birlikler** saat 19.00'a doğru çekiliyorlar (YTB, s.79).*
- *Nerede o süngü takmış **birliğinin** önünde ölümsüz gibi saldıran genç subay (YTB, s.91)?*
- ***Birlikte** lokanta lokanta, pavyon pavyon yaşadıkları; rum şarkıcıları, İtalyan cambazları seyredip Siirt battaniyeli kıl kıl bir bekar odasına تنها yatağına baş koydukları bir gecelik ister istemez ilk dakikaların resmiyetini, daha sonrakilerin acemiliğini ve çekingenliğini eritip siliyor (KS2, s.105).*
- *...fakat ne yazık ki, şimdi de Enver Paşa'nın Halk Şurular Fırkası teşkilatı ve doğrudan doğruya III. Enternasyonal'e bağlı Türk Komünist Partisi'nin teşebbüsleri ile, bu **birlik** tehlikeye maruz kalıyordu" (GP, s.108) ...*
- *Güverteye, yâni deniz yıldızı, yosun ve tuz kokularıyla yüklü, aysız ama kıyamet gibi yıldız toplamış deniz karanlığının içine çıktığınız vakit sana sigara ikram ediyor; omuzlarını üstüne örte örte: -Ben, diyor, Mahmud Ersoy, **Birlik'ten** (KS1, s.209) ...*
- *Taburcu edilir edilmez, hasret gidermek için Bursa'ya şöyle bir uğrayıp İstanbul'a atlamış, kendini sınamak istemişti. Nerden nereden, Kumburgaz'da*

bir **birliğe** atanmış Yüzbaşı Aziz'i buluyor vay yakışıklı çocuk biz seni öldü diye duymuştuk yahu, ilahi Yüzbaşım Kumburgaz'da pineklemek Tokyo'da umum barlar üstüne müfettişlik etmeye benziyor mu, benzemiyor mu, sen ondan haber ver, vs... Kucaklaşıyorlar (YTB, s.221).

- Merdivenlerden **birlik'in** milli mücadele yıllarındaki Ankara'daki idarehanesine çıktılar (KS2, s.244).
- Yaz geceleri (ay karanlık,) denetlemeye çıkıyorlar; Tümen Bağlı **Birlikleri'nde** 'gece eğitimi' usturubunla yapılıyor mu, yapılmıyor mu, bakılacak (YTB, s.308)!
- Üniversite'yi kuşatan kendi **birliği** olduğu için, Yüzbaşı Demir, nöbetçilere takılmadan bahçenin içerilerine ilerleyebildi (YTB, s.370).
- Guruplar halinde, bu sefer gazetelere dağılınıyor: iktidarı destekleyen Hürriyet yuhalandı, karşı çıkan Cumhuriyet ve **Birlik'e** coşkun dayanışma gösterileri (YTB, s.368).
- Söylenti kulağına 'tesadüfen' çalındı: Meclis Muhafız Taburu Milli Birlik Komitesi Sekreterliği'ne bağlı ya, iki taraf arasındaki uyuşmazlık silahlı bir çatışmaya dönüşürse, 'devrimciler' bu tabura güveniyorlarmış, neden mi, elbette Binbaşı Demir'in esas **birliği** orası olduğundan (YTB, s.524)!

Bombardıman: Bombalamak, topa tutmak.

- “... sanırım bu evde çok rahat edeceğiz. Bir kere şimendifer telaşı ve gürültüsü yoktur. Sonra **bombardıman** tehlikesinden uzak. Binbaşı Rauf Bey dedi ki” (GP, s.191) ...

Bölük: Takımlardan oluşan, üçü, dördü bir tabur oluşturan ve diğer birliklerin temeli görülen birlik.

- Savunma emri mi gelmiş, olamaz. Kara Baş Efendi, yüzünü karartan enli kaşlarını, molla gözlerinin üstüne indiriyor; az önce, bir boy konvoy yun gerilerine yürüyeyim demişti, tanıdığı bir ast subaydan duymuş, İkinci **Bölük'ten**, o da Tabur dan duyuyormuş! Gerçek mi, uydurma mı (YTB, s.23)?

- **Bölüğün** asıl komutanı Kıdemli Yüzbaşı Sıtkı Seferoğlu, Tchandang bölgesinde gerilla kovalarken hastalanınca, en kıdemli üsteğmen olduğu için, Tabur'dan, bölüğün komutasını onun almasını istiyorlar (YTB, s.37).
- Bölüğün asıl komutanı Kıdemli Yüzbaşı Sıtkı Seferoğlu, Tchandang bölgesinde gerilla kovalarken hastalanınca, en kıdemli üsteğmen olduğu için, Tabur'dan, **bölüğün** komutasını onun almasını istiyorlar (YTB, s.37).
- ...Yooo, mesuliyeti vardır bu işin, vebali vardır: Kolordu'dan sana savunma emredildiyse, savunma tertibi alacaksın; boğaz savunma ya elverişli değildi, anladık, peki vadiye çıkınca neden hazar ordugâhı gibi konmaya geçiyorsun: 10. **Bölük** ileri karakol olarak mevzi tutacakmış da asker ziyadesiyle yorgun, vakit de ilerlemiş olduğundan... geç efendim, geç> (YTB, s.41)!
- Sağdaki Takım, çatışma bölgesine derhal bir manga çıkarıp, durumu 'rapor etmeli': saldıranlar kimler, düzenli birlikler mi, gerilla mı? Dikkat, **Bölük** 'teyakkuz durumuna geçiyor, takım ve manga komutanları, zaruri tedbirleri alacaklar (YTB, s.42)!
- Tam **Bölüğü** teyakkuza geçirdiğim sırada basıldık, düşünüyorum da hemen alarma geçmeliymişim, siz baskına uğrar uğramaz, hemen (YTB, s.55)!
- Belki genel taarruz, anlayamadık! Saffet Binbaşı 10. **Bölüğü** gönderemiyor, 11. Bölüğe yüklenmişler çünkü: iki cenahtan dedi, en az iki tabur (YTB, s.65).
- Belki genel taarruz, anlayamadık! Saffet Binbaşı 10. Bölüğü gönderemiyor, 11. **Bölüğe** yüklenmişler çünkü: iki cenahtan dedi, en az iki tabur (YTB, s.65).
- On birinci **Bölüğü** sağına yanaştırıyorum, böylelikle seni çeviremezler, sıkı dur, anlaşıldı mı? Ne? Nasıl? Topçu mu, tamam tamam, Tugay' ikaz ettik, çok gecikmezler (YTB, s.69)!
- O taraf, kızılca kıyamet: düşmanın, Onuncu **Bölüğün** üstüne büyük kuvvetlerle yüklendiği, işitilen seslerden anlaşılabilir. Zincirlene zincirlene kördüğüm olan makineli tüfek takırtılarını, orasından burasından, ani, öfkeli patlayışlarla allak bullak eden el bombaları (YTB, s.69)!
- ...yahu hani topçu himayesi? Din iman yok mu bu adamlarda? Onuncu **Bölük** peynir gibi ufalanıyor, karşısında asgari iki tabur, hanidir yalvar yakar olduk, hâlâ topçudan ses yok Üsteğmen Demir, 'Kafadar Hakkı'nın sözlerini hatırladı (YTB, s.70).

- ...yahu hani topçu himayesi? Din iman yok mu bu adamlarda? Onuncu **Bölük** peynir gibi ufanıyor, karşısında asgari iki tabur, hanidir yalvar yakar olduk, hâlâ topçudan ses yok Üsteğmen Demir, 'Kafadar Hakkı'nın sözlerini hatırladı (YTB, s.70).
- Tam cevap vereceği sırada, batıya uzanan Sırtlardan yoğun bir makineli tüfek ateşi, dürbününe davranıyor hemen, düşmanla 'müsademeye geçenlerin' takviye gönderilmiş İkinci Tabur'un Beşinci **Bölüğü'nden** olduklarını çıkarıp ferahlıyor, dürbününü indirirken Üsteğmen Demir'e kısaca (YTB, s.75) ...
- Tugay' çekilmesini iki artçı bölük örtecekti: Birinci ve On birinci **Bölükler!** Üsteğmen Demir Takımı düşmanla burun buruna olduğun dan artçı ucunu oluşturuyor, komuta bakamından Yüzbaşı Cevdet'in bölüğüne bağlamıyordu (YTB, s.79).
- Yüzbaşı'yla değil miydiniz, meyhane kerhane dolaşmaktan, Allah bilir... Saffet Binbaşı, iyice küçülmüş sigarasından bir yenisini yaktı, ötekini yere atıp dikkatle ezdi. Sonra bambaşka, daha kalın, epeyce ciddi bir ses bularak, Üsteğmen'e **bölüğünün** cephedeki durumu anlatıyor (YTB, s.115) ...
- Sabaha kadar, saldırıdan göz açamadılar **Bölük** o gün elini çabuk tutup bazı önemli mevzileri tıkamıştı (YTB, s.115) ...
- Kısaca susup, pos bıyıklarını dumana boğarak, Demir'in asıl merak ettiğini söyledi: <—...cepheden taarruz ettik, fevkalade muhkem bir yer, 'demir üçgen' tabir ediyorlar, sen yaralandıktan sonra **bölüğüne** vekâleten Kara Başefendi kumanda ediyor, baktım vaziyet muğlak, hayli muhataralı, jeep'e atlayıp yakından bir göz atsaydık diyoruz: büyükçe kalibreli bir top mermisiydi, üstümüze düştü, ya da çok yakınımıza, şoför, karargah subayı Nuri, gitti gider, benimkisi parça isabeti değil, tazyikten savrulmuşum, jeep bacağın üstüne devriliyor> (YTB, s.240) ...
- Pürüzsüz, handiyse cilalı yanaklarını, tırnakları bakımlı tombul rahibe eliyle usul usul okşuyor, her seferinde aynı törenli, hayli çok bilmiş boyun kırışıyla: <—...bilmez miyim, diye ekliyordu, Mütareke'de, terütaze mülâzim iken, İttihatçıdır diye tevkif etmişlerdi. Bekirağa **Bölüğü'nde** birkaç hafta yattım> (YTB, s.300).
- Tepenin doğusuna düşen yalçın sırtlarda düşman faaliyeti tesbit olundu. Çıkardığı keşif kolu, Üsteğmen Demir'e, II. **Bölük** mevzilerini yan ateşine

alabilecek bazı düşman makineli tüfek yuvalarının varlığını haber veriyor (YTB, s.370).

Bölük komutanı: Genellikle yüz askerden oluşan komutanı binbaşı, yüzbaşı veya kıdemli üsteğmen olan askeri birlik.

*Üsteğmen Demir, uzaktan **Bölük Komutanı** Yüzbaşı Cevdet'i fark etti: ağırbaşlı, sessiz, kedere dekahidrat da yorumlanabilir bir durgunluk içinde! Onu görüp, Cin Denizi boyunca, altı gün altı gece, küpeşteden denize tükürerek, tekrarladığı sözleri hatırlamamak elde mi (YTB, s.17) ...*

Cenah: Savaş esnasında ordunun sağ veya sol kanadı.

- *Sağ ve sol **cenah**tan, kılıç çekmiş süvari müfreze düşman siperlerine dolu dizgin saldırıyorlar; gafil avlanmış Yunan piyadesi ümitsiz direniyor (GP, s.119).*
- *...sizce, cephenin sol **cenahını**, şu tarafa mı vereceğiz, Paşam." Mustafa Kemal Paşa, dikkatle onun gösterdiği t rafa baktı; gözleri kısılmıştı, sanki bir şeyi hesaplıyor; kısa bir sükût geçti: atların aksırıkları ve nal sesleri ne, çevrelerinde uçuşan kuşların civıltısı; hatta, uzaktaki bir çoban kavalı, karışıyor; arada rüzgârın ıslığı! Nihayet, 'Kavaklı' Fevzi Paşa'ya döndü (GP, s.206) ...*
- *"... arazi bizi aldatıyor, Hocam!" dedi, "...nokta-i nazarım odur ki, cephenin sol **cenahını** tayin etmemiz... ancak az sonra, İnli Katrancı'ya çıkmamızla mümkün olacak" (GP, s.206) !..*
- *Bütün cephelerde...bilhassa düşmanın sol **cenahına**, yani...Beylik köprü şarkındaki kuvvetlerine karşı...umumi taarruza kalkacağız" (GP, s.247) ...*

Cephane: Ateşli silahlarda kullanılan, her türlü patlayıcı madde.

- *Yüzbaşı Cevdet, **cephane** kasasının üstündeki oyun kağıtlarını elinin tersiyle iterek demişti ki (YTB, s.116) ...*

- *Aşlarının üzerinde muhteşem bir yıldız yağmuru, istasyon istikametinden, **cephane** kağnıları, yorgun fakat inatçı, inliyorlar (GP, s.300).*

Cephe: Savaşın üzerinde sürdüğü alan, bölge.

- *Çin karşı saldırısı, en azından iki ordu gücünde: ilk atılımda **cepheyi** ortasından yarıp atıyorlar (YTB, s.15).*
- *Tokchan düştü. Güney Kore birlikleri, çil yavrusu gibi dağıldılar. Türk Tugayı'nın dün ak sam ihtiyattan savunması, palas pandıras **cepheye** sürülmesi, bundan: General Mac Arthur'un hesaplarını altüst eden Çinliler durdurulacak (YTB, s.15)!*
- *Bütün ağız boşlukluyla gülen, yetmiş iki dilden şakalaşan, sarhoş sululuklarıyla masalardan yerlere aka aka şarkı söyleyen dağdağalı kalabalıkta, Yoko, önemli bir sessizlik bulmuş, bir başına onu geliştiriyordu sanki: kaybolmuş mutlulukların, dağılmış ailelerin, **cephelerde** kalmış sevgililerin, boşluklarında ruh gibi uçtuğu derin bir sessizlikti bu, derindi ve büyüktü (YTB, s.19) ...*
- *Zihninden Anadolu Ajansı için Şark **Cephesi** Kumandanı Karabekir Kâzım Paşa'dan bir beyanat alıyordu (KS2, s.35).*
- *Üsteğmen Demir, garip şey, tekrar Taegu'ya dönmüştü. **Cepheye** hareketinden evvel, yine Yoko ile buluşuyorlar. İkisi de ne diyeceğini bilmiyor. Çevrelerinde, cephe gerisindeki bir garnizon şehrinin, hüznü, askeri sivilinden bol kalabalığı (YTB, s.50).*
- *Üsteğmen Demir, garip şey, tekrar Taegu'ya dönmüştü. Cepheye hareketinden evvel, yine Yoko ile buluşuyorlar. İkisi de ne diyeceğini bilmiyor. Çevrelerinde, **cephe** gerisindeki bir garnizon şehrinin, hüznü, askeri sivilinden bol kalabalığı (YTB, s.50).*
- *Ne garp **cephesinde** ne de gark cephesinde. Herkes rahatça öldü. Yeni bir şey yok. İki satırlık bir fıkra için Necdet'i tevkif ettiler. Cezaevi'ne yatağını gönder dik. Yeni hiçbir şey yok (KS1, s.57).*
- *Ne garp cephesinde ne de gark **cephesinde**. Herkes rahatça öldü. Yeni bir şey yok. İki satırlık bir fıkra için Necdet'i tevkif ettiler. Cezaevi'ne yatağını gönder dik. Yeni hiçbir şey yok (KS1, s.57).*

- *Ulus Meydanı'ndaki gazeteciden Almanca Signal dergilerini alıp, Alman ordularının bütün **cephelerdeki** zaferlerini merakla izleyen (YTB, s.56)?*
- *İnönü'deki muvaffakiyetinden sonra, İsmet Bey'in Miralaylığa terfii ihtimali, Garp **Cephesi** Karargâhında bile duyulmuştu. Oysa böyle bir ihtidan, ne Mustafa Kemal Paşa söz etti, ne Fevzi Paşa her ikisi de Meclis 'deki muhalefetin şiddetinden rahatsız (GP, s.62) ...*
- *"...**Cephe** gerisi, ciddi manada muavenete muhtaçtır, isyanlar ve tedip harekâtı, maneviyatı tahrip etti (GP, s.65) ...*
- *"... hem levazım ikmal yollarını tanzime başladık, hem de Hilâl-i Ahmer'in faaliyetini, bilhassa **cephe** gerisindeki köylerde, daha müessir kılabilmek için" (GP, s.66) ...*
- *Üsteğmen Demir, aldıkları görevin canalcı önemini yorucu bir tırmanıştan sonra Takımıyla Albay'a kavuşunca kavrayacaktır: Tugay' çevirmeye ilerleyen Çinliler, yandan saldırıya uğrayınca ister istemez durmuş, 550 rakımı te pede ayrı bir **cephe** açmışlardı (YTB, s.74).*
- *Yeniden Taegu'da o **cephe** gerisi kalabalığının ortasında birbirlerinden ayrılıyorlar (YTB, s.78) ...*
- ***Cephe** gerisindeymişçesine 'istirahat-ı mutlaka 'ya geçmiş üç piyade ve bir topçu taburu ile havan bölüğü, akşam karavanasına hazırlanıyordu (YTB, s.82).*
- ***Cephe** gerisi izinleri aynı tarihte çıktığı için Tokyo 'ya birlikte gittikleri Yüzbaşı Aziz, onu Ginza Caddesi'ne açılan yan sokaklardan birisindeki o ünlü Geyşaevine götürdüğü akşam, bilinmez hangi çağrışımlarla Sunchon'da 'bizzat şahit olduğu bir başka ric'at kepezeliğini' Üsteğmen Demir'e şöyle anlatmıştır: -biz düşmanın yakın takibinden paçayı kurtarıp Sunchon'a vardığımızda, sabahın dördü filandı (YTB, 86-87).*
- *Çinlileri durdurmak amacıyla **cepheye** çıkan birliklerin başıboş trafiğiyle tıklım tıklım. Gelenler gidenlere boş boş bakıyor Gidenler gelenlere bakamıyor. Zizi Yüzbaşı bu yığılmayı garipsemiş olmalı, bir ara şakaya vurdu (YTB, s.92) ...*
- *Seul, külrengi bulut tozuna batmış, gireni çıkanı belirsiz, korkulu bir **cephe** gerisi rüyasıydı sanki; dengesiz, bulduğu her boşluğa saldıran, yorgunluğu yüz*

- çizgilerinde katılaşıp bir asker yığılmasının ağırlığı altında çatırıyor (YTB, s.93).
- Enayiliği bırak oğlum, bana uy, biraz yaşamış edelim: Kemal alana gelmişse. Tamam, konukevine gitmeyiz, doğru otele, **cephenin** kirini üstümüzden attık mı, ver elini Ginza Caddesi! Bir de soruyor (YTB, s.100) ...
 - ...besbelli, sivil giyinmiş 'sabık' bir Başkumandan Vekilini, 'Paşa üniforması'yla karşılamamanın, yakışsızlığını düşünmüş; kimbilir belki de o eski günleri hatırlıyor; hani, Sina **Cephesi'nde** (GP, s.105) ...
 - "...Enver Paşa'yı son defa 1916 Nisanı'nda görmüştüm; Başkumandan Vekili olarak, Sina **Cephesi'ni** teftişe gelmişti; bu sırada, Miralay İsmet Bey'i, 20. Kolordu Kumandanlığından alarak, yerine beni tayin etmişti (GP, s.105).
 - Halbuki içinden o, Seferberlikte, Sina **Cephesindedir** (GP, s.112) ...
 - Yüzbaşı'yla değil miydiniz, meyhane kerhane dolaşmaktan, Allah bilir... Saffet Binbaşı, iyice küçülmüş sigarasından bir yenisini yaktı, ötekini yere atıp dikkatle ezdi. Sonra bambaşka, daha kalın, epeyce ciddi bir ses bularak, Üsteğmen'e bölüğünün **cephedeki** durumu anlatıyor (YTB, s.115) ...
 - Hayır! O da başka bir **cepheden**, hain (ZBB, s.118)!
 - Adını sanını kimsenin bilmediği bir orman kuşu, cıvı cıvı şarkısını, billûr bir su gibi üstlerine döküverdi. Bir savaş sabahı serinliğinde, **cephe** gerisi izninden henüz dönmüş iken, böyle barış sevinciyle dolu bir kuş sesi işitmek (YTB, s.118)!
 - 1 Nisan 1337(1921) tarihli, Hakimiyet-i Milliye gazetesinin birinci sayfası, bu resimlerle 'müzeyyen': ayrıca Garp **Cephesi** Kumandanı İsmet Paşanın bir fotoğrafı; onun üzerinde, iri 'hurufat'la manşet (GP, s.119) ...
 - Rumeli ilkbaharının kuduz soğuğu, Küçük Kavaklı'daki ordugahta, çadırına öfkeli boğa gibi dört yanından saldırırken, geceleri o, lambanın ulu aydınlığında, General Von Manstein'ın Doğu **Cephesinde** kalkıştığı saldırıyı haritalardan izlemiş; Rusların hızlı ilerleyişini nasıl durdurup, onları Bielegorod ötesine nasıl sürdüğüne akıl erdirememişti (YTB, s.125).
 - Kursk çıkıntısında hâlâ Rus hatlarına yükleniyor; savaşın gidişini, Doğu **Cephesinde** olsun. Almanların yararına çevirmeye çabalıyordu (YTB, s.126).
 - Mudanya üzerinden, Bursa'ya gidecek! Trakya yığınağında geçirdiği çetin kıştan, onca 'mahrumiyetten sonra, artık köhnediği besbelli olan Marakaz da

- tahta bavullu örme sepetli yolcular da İstanbul gazetelerini böyle rastgele bir satıcıdan alıp günü gününe okuyabilmek de ona adamakıllı lüks geliyor; bir yanıyla dünya **cephelerindeki** savaş durumunu izleyedursun, öteki yanıyla başlarına gelen korkunç olayı hatırlayıp kahroluyordu (YTB, s.126).*
- *Yollar askerlerle dolu, cepheye gidenler ve **cepheden** dönenlerle (ZBB, s.128).*
 - *Aziz dinleyiciler, bu akşam siyaset dünyasını manzarası şöyle görünüyor: gelen haberlere bakılırsa, Sicilya'ya önemli kuvvetler çıkaran Müttefikler adanın içlerine doğru direnişle karşılaşmadan ilerlerken, Doğu **Cephesinde** Almanların girdiği taarruz (YTB, s.129) ...*
 - *Bursa-Kütahya **Cephesi** Sabah sisleri arasında, 3. Yunan Kolordusunun, hayal meyal seçilebilen, mevzileri. Henüz gün ağarmamıştı ki, Yunan ağır topçu bataryaları, gerilerden, 'salvo' atışa geçtiler: yan yana dizilmiş, birbiri ardınca gürleyen toplar; Türk siperlerinde, bir cehennem ortamı yaratıyor (GP, s.138) ...*
 - *Fevzi Paşa ile Dr. Adnan Bey, harita başında, **cephedeki** harekâtı değerlendiriyorlar (GP, s.142) ...*
 - *«Esasında bunlar üç birader oluyorlar, her ikisi **cephelerde** harp ettiğinden en küçükleri Feyzullah Efendi'nin gayr-i müsellemler olarak Bursa'da Ahzi asker Dairesi'nde kalmasına izin çıkıyor ki, evlenmemiz bu suretle imkân dahiline giriyor zaten (YTB, s.133).*
 - *En büyükleri Nurullah Efendi'yi tanımak mümkün olmadı, Sarıkamış **cephesinden** şehit haberini almışlar, Rabbim gani gani rahmet eyle sin, kayınvalidem çok yanardı, ilk gözümlün ağrısı derdi, hepsinden dirayetli ve akıllıydı (YTB, s.133).*
 - *Kumandanım Elini uzatırken, Fevzi Paşa sordu: "...haiz-i ehemmiyet bir haber midir? "Kütahya **Cephesinde**, Yunan taarruzu, başlamış...mahalliden ziyade, umumiye benzer" (GP, s.142) ...*
 - *O anda, kapıdan bir emir zabiti girecektir: genç, yakışıklı bir mülahız; topuklarını vurup, kumandanı selamlayarak, getirdiği şifreci resmi bir sesle 'arz eder': "...Garp **Cephesi** Karargâhı'ndan, az önce geldi, kumandanım (GP, s.142)!*

- Bazı geceler atölyede Mustafa, ben ve diğer bazı kimseler bir radyonun başında toplanıp **cephelerde** işlerin nasıl yürüdüğünü harita üzerinde hesaplamışlardır (ZBB, s.148).
- Garp **Cephesi** Karargâhı, Karacahisar'da, alçak tavanlı, kerpiç bir bina: kumandanın makamı, iki penceresi avluya açık, küçük bir oda; köşede, İsmet (Paşanın oturduğu, portatif karyola; ortada, tahta bir masa, tek bir sandalye: 'Reis Paşa gergin, fakat azimli, hayli de kararlı görünüyor; kelimelerini tartarak, ayakta konuşmaktadır (GP, s.159).
- Mustafa Kemal Paşa hemen cevap vermedi; masanın başına, **cephe** haritasının önüne geçiyor; varla yok arası bir fener, masanın üzerine konulmuş; aydınlığı yok gibi, ölü gözü. 'Reis Paşa'nın keskin 'nazarları', öylesine dikkatle paftaya yığıldı ki, haritada sanki, o açık Rumeli mavisini! Söyledikleri, sert ve acımasız (GP, s.160) ...
- Fevzi Paşa, **cepheden** o sabah dönmüş, Meclis'e o kılıkta gelmişti: üstü başı, toz toprak; traş bile olamamış (GP, s.169) ...
- Onun için büyük küçük her cüzütam bulunduğu mevkiden atılabilir. Fakat küçük büyük her cüzütam ilk durabildiği noktada tekrar düşmana karşı **cephe** teşkil edip muharebeye devam eder (KS1, s.179).
- ...**cepheye** dair haberleri, hep okuyorum!" dedim (GP, s.180).
- O yaz Ankara, birdenbire, bir '**cephe** gerisi' şehrine dönmüştü (GP, s.187).
- Her şey, bir ölüm kalım savaşının, vahim öncesini çağrıştırıyor; havada, ağır yaralı taşıyan Hilalimler' arabalarından, yanmış barut, tentürdiyot ve terli postal kokusu; mühimmat yüklü hayalet kağnılar, sabaha karşı, ağaran geceyi iniltileriyle ince ince dilimliyorlar; kim bilir hangi **cephedeki**, hangi kanlı 'tedip harekâtından henüz dönmüş (GP, s.187) ...
- ...**cepheye** takviye gidecek bir müfrezenin, söylediği marş kırık dökük yankılanıyor (GP, s.187) ...
- Temmuz sıcakları. Şehir, yay gibi gergin: General Papulas'ın **cephesi** Sakarya Irmağı'nın gerisine süpürmesi, hemen her yerde tartışmaya yol açıyor: Taşhan'da, II, Grup Muhalefedinin mebusları, harıl harıl, İsmet Paşanın 'derakap azlini' istiyorlar; Meclis koridorlarında ise, Fevzi Paşa 'vazifeye sahip çıkmadığı' için, eleştiriliyor (GP, s.187).

- Garp **Cephesi** Kumandanlığından gelen iki talep, Ankara'yı çalkaladı: İsmet Paşa, 'Meclis 'de mebus sıfatıyla bulunan, menşei asker zevatın, cephe hizmetine hazır olmasını istiyor, evet! İsteği son derece ciddi, o kadar ki Bolu MEB 'usu Yusuf İzzet Paşa, başvurur vurmaz, 'Karargâh-ı Umumiye 'ye bağlı, bir Grup Kumandanlığını deruhte etmiş oldu (GP, s.188)!
- Gazi Mustafa Kemal bir **cephe** dönüşü yorgunluğuna tozlu gri bir pelerin gibi sarınmış, çizgilerle dolu alnında çentikli bir çelik parıltısıyla: ... düşmanın, demişti, hakikaten mükemmel ve kuvvetli ordularını mağlup etmek için kendimizde bulduğumuz kuvvet ve kudret, davamızın meşrutiyetindendir (KS2, s.193).
- Onun için hukuki bakımdan en muhkem hareket tarzını tayin etmeli, bilahare faaliyete geçmeliyiz. Hem de bütün **cephelerde** (KS2, s.205).
- Yumruğunu uzatarak tekrarlıyor: ... hem de bütün **cephelerde** (KS2, s.205).
- **Cephede** bilfiil harb etmek için, müsellah vazife istiyor (GP, s.205) ...
- Uzaktan tepeye tırmanan, bir grup atlı; içlerinde beyaz atına binmiş, Başkumandan Mustafa Kemal Paşa, hayal meyal seçiliyor; etrafında, Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reisi Fevzi Paşa, Garp **Cephesi** Kumandanı İsmet Paşa, onun Erkân-ı Harp Dairesi Reisi Miralay Asım Bey, Paşa'nın yaveri Muzaffer Bey; beş on adım gerilerinde, seyisleri (GP, s.205).
- ...sizce, **cephenin** sol cenahını, şu tarafa mı vereceğiz, Paşam." Mustafa Kemal Paşa, dikkatle onun gösterdiği t rafa baktı; gözleri kısılmıştı, sanki bir şeyi hesaplıyor; kısa bir sükût geçti: atların aksırıkları ve nal sesleri ne, çevrelerinde uçuşan kuşların civıltısı; hatta, uzaktaki bir çoban kavalı, karışıyor; arada rüzgârın ıslığı! Nihayet, 'Kavaklı' Fevzi Paşa'ya döndü (GP, s.206) ...
- "... arazi bizi aldatıyor, Hocam!" dedi, "...nokta-i nazarım odur ki, **cephenin** sol cenahını tayin etmemiz... ancak az sonra, İnli Katrancı'ya çıkmamızla mümkün olacak" (GP, s.206) !..
- O gün ateş hattına hareket edilecekti de, bir Budha tapınağı yakınında onu görmüştü, sokaklarda **cephe** gerisinin bütün telâşı (YTB, s.207)!
- O münasebetleri anlayabilmek için, diyorum, dört sene harp etmek ve bir gün içinde **cephe** değiştirmek icap eder, Bambina (SA, s.212)!

- *Acaba Başkumandan, **cepheye** intikal için, kurban bayramının ilk gününü, 'bilhassa' mı seçti (GP, s.225)?*
- *Teçhizat fıkdanı, Paşam: esas mesele o!" 'Reis Paşa gülüyor, imzasını atarken: "...peki!.." dedi, "...bunu düşmana nasıl anlatacağız?" İmzasını attı, o arada, daha değişik bir sesle, ilâve etti: "...Meclis Muhafız Taburu da, böylelikle **cepheye** isâl edilmiş oluyor...güzel" (GP, s.226)!*
- *Ben boyuma bakmadan ve gücümü hesaplamadan inkılâbı bütün **cephelerde** nasıl yürütebileceğimizi araştırıyorum (KS1, s.227).*
- *Telgraf ve telefon hatları uç uca ekleniyor; ufak, ısrarlı, heyecanlı tıkırtılar Ankara'dan Sivas'a ve Erzurum'a, Adana'ya ve Antalya'ya, Şark ve Garp **Cephesi** Kumandanlarına uzun ve o derece önemli şifreler iletiyor (KS1, s.231).*
- *Millet yine, tıpkı Kuva-yı milliye zamanında olduğu gibi **cephe** halinde harekete geçiyor (KS1, s.233).*
- *...masaların başında, **cepheden** kötü haber bekleyen, tasalı memurlar (GP, s.234).*
- *Düşman taarruzu, bütün **cephelerde** birden, süngü takmış piyadenin, Türk müdafaa hatlarına doğru, harekete geçmesiyle başlıyor; taarruzun ağırlığı, Mangal Dağı ve yöresine yönlendirilmiş (GP, s.234-235) ...*
- *Ankara'da, Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetindeki Sakarya Savaş Bölgesi'nin **cephe** haritasında, mavi oklar, kırmızı oklar üzerine yürüyor (GP, s.235).*
- *Aralıklarla **cepheden** gelen -çoğu kötü- haberlerin, gergin kötümserliği içinde, onu da onun 'muhiplerini' de, kahvede bıraktığı yerde bulacaktı (GP, s.236) ...*
- *Çünkü birileri, zaman zaman bir koşu çıkıp geliyor, nereden edindikleri meçhul, **cephe** haberlerini getiriyorlardı (GP, s.236) ...*
- ***Cepheden** haberler gelmekte devam etti (GP, s.238).*
- *Yüzbaşı Demir, yaralandığı gece **cephede** bıraktığı Binbaşı 'Baba' Saffet'in, Bursa'da rastgele bir Çekirge kahvesinde karşısına çıkabileceğini, bu yüzden olası saymıyor: şu gördüğü sol bacağı dizkapağından kesik adam, olsa olsa, komutanına çok benzeyen bir başkasıdır (YTB, s.239).*

- *Kısaca susup, pos bıyıklarını dumana boğarak, Demir'in asıl merak ettiğini söyledi: <—...**cepheden** taarruz ettik, fevkalade muhkem bir yer, 'demir üçgen' tabir ediyorlar, sen yaralandıktan sonra bölüğüne vekâleten Kara Başefendi kumanda ediyor, baktım vaziyet muğlak, hayli muhataralı, jeep'e atlayıp yakından bir göz atsaydık diyoruz: büyükçe kalibreli bir top mermisiydi, üstümüze düştü, ya da çok yakınımıza, şoför, karargah subayı Nuri, gitti gider, benimkisi parça isabeti değil, tazyikten savrulmuşum, jeep bacağın üstüne devriliyor> (YTB, s.240) ...*
- *...uzak uzak, askerlerin yaktığı ateşler seçiliyor; gökyüzünde ay, bir var bir yok! O sırada katar, herhalde **cepheye** giden, bir süvari müfrezesini geçecektir: atlar ürktü (GP, s.241)!*
- *Hizmet-i Milliye-i Askeriyeye kabul ve Garp **Cephesi'**ne memur edildiğinizi tebliğ ederim (GP, s.242).*
- *Garp **Cephesi** Karargâhı, Alagöz Köyü'nde, herhangi bir ev; öbürlerinden farkı, pencerelerinin aydınlığı, kapısındaki nöbetçiler, sürekli girip çıkan zabitan ve nefer kalabalığı (GP, s.243).*
- *Karargâhtan, nefer kalabalığını geçip, otomobile yürürken; kulaklarında yine, o uzak ve ağır uğultular: 'Yunan ağır topçusu' olduğu, kesin; oysa ellerinde övendire, kaşları çatık, bakışları vahim, köylü kadınları; içinde bir yerinde, -dokunaklı bir 'uzun hava' gibi- bilinmez hangi **cepheden**, bilinmez kaçınıcı yaralılarını, taşımaya devam ediyorlar: 'kısmı azamı, genç zabıt, bunların' (GP, s.244) !..*
- *Moskova Radyosu'ydu, yarı gece yayınında Sovyetler'in, NATO'ya girişini protesto amacıyla, Türkiye'ye vermiş olduğu notayı okuyordu: <—...bu şartlar altında şurası gerçektir ki, Atlantik Okyanusu ile hiçbir bağlantısı olmayan Türkiye'nin Atlantik Blokuna katılmaya daveti emperyalist devletlerin Sovyet Rusya sınırlarında tecavüzkar amaçlarla askeri **cephenin** kurulması için Türk topraklarını kullanmak istediğinden başka bir anlama gelemmez> (YTB, s.244) ...*
- *Nablus Karargahı'nda ikinci defa olarak 7. Ordu Kumandanlığı'nı üzerine alan Mustafa Kemal Paşa, Suriye **Cephesi'nde** önüne geçilmez bir bozgunu önleyebilmek için emrindeki bütün silahlı kuvvetlerin kuzeye çekilmelerini emretti (KS2, s.245).*

- "...millet nefesini tutmuş, **cepheden** zafer bekliyor Paşam (GP, s.246)!
- Mustafa Kemal Paşa hafifçe dalgın, kendi kendine konuşur gibi: "**Cepheden** haber (GP, s.246)!
- **Cepheden** zafer! Herkesin beklediği budur!" dedi; sonra, Halide Edip'e gülümseyerek ekliyor: "... Yunan'ı, Anadolu bozkırında imha edeceğiz" (GP, s.246) !..
- Harita, ucuna mavi ve kırmızı kağıtlar yapıştırılmış, toplu iğnelerle, kuvvetlerin karşılıklı durumunu gösteren bir **cephe** haritasıydı; Mustafa Kemal Paşa, zarif el hareketleriyle, durumu açıklıyordu (GP, s.246) ...
- Bilinmez hangi **cephede**, ansızın peydahlanan Yunan tayyareleri, bombalarını sapır sapır, salıveriyor (GP, s.247) ...
- Aynı anda, **cephe** haritası üzerine eğilmiş 'Reis Paşanın, tane tane söylediklerini, alışık olmadığı bir sarahatla' işitebilmesi, onu şaşırtacaktır (GP, s.247) ...
- Bütün **cephelerde**...bilhassa düşmanın sol cenahına, yani...Beylik köprü şarkındaki kuvvetlerine karşı...umumi taarruza kalkacağız" (GP, s.247) ...
- Halide bu defa, masanın üzerindeki **cephe** haritasına dalmıştı (GP, s.247) ...
- Arkasından bir eliyle Boncuk'u okşaya okşaya, aynı acemi okuması: <— ...saat altıda bütün **cephede** ileri sürülen keşif kolları himayesinde kuzeye doğru ileri harekate başlanılmış olup, taburlar açılmış bir vaziyette kendilerine gösterilen hedefe doğru bölgeden bölgeye ilerlemek suretiyle, ileri harekete mukavemete uğramadan devam etmiştir> (YTB, s.247).
- Onu görünce hiç şaşmadı, **cephede** topçu desteğinin gecikmesinden sorumluymuşlar gibi, Demir'le 'Zizi Yüzbaşı'ya bir keresinde nasıl çıkıştıysa, öyle çıkıştı: <...bu ne halt etmek Çukurcalı? Aliş'den duymasak, geldiğinden sittin sene haberdar olmayacağız. <-Yarbayım kusura bakma, rahatsız etmek istemedim> (YTB, s.254) ...
- Nerde o Kore **cephesinde** düşman ateşi altındayken bile üstüne çok varmadıkça sesini soluğunu çıkarmayan adam, nerde bu her dakika üstüne varılıyormuşçasına atıp tutmaya yatkın eksi ihtiyar? Yüzbaşı Demir, binbaşısını tanıyamıyor (YTB, s.254).

- *Mustafa Kemal Paşa, zaferin heybetiyle coşkulu, müşkülatıyla yorgundu; **cepheden** henüz gelmiş, sıcağı sıcağına konuşmak istedi (GP, s.255) ...*
- *Sahi mi? İnanamıyorum! Meselâ...**cephe** resimleri de verir misiniz (GP, s.258)?*
- *"...Garp **Cephesi** Karargâh-ı Umumi 'sinde idim (GP, s.259) ...*
- *...hadi darling, çabuk ol: daha giyineceğim..." Jimmy Fowler, masanın üzerindeki **cephe** fotoğraflarına dalmıştı (GP, s.260) ...*
- *Yenigün gazetesinin, başlığı şudur: "MUSTAFA KEMAL PAŞAYA MÜŞİRLİK RÜTBESİ VE GAZİ UNVANI VERİLDİ". Altında, Reis Paşanın, **cephede** çekilmiş, kalpaklı bir fotoğrafı: ne tuhaf, belli belirsiz, gülümsemiyor mu (GP, s.260)?*
- *Gazi niçin **cepheye** gitmiyor (GP, s.278)?*
- *Uzaktan ve **cepheden**, tebeşir mavisi, o kar aydınlığı içinde; çıplak dalları donmuş, ağaçlar arasından: Çankaya Köşkü: kapısı önünde, harekete hazır, Paşa'nın otomobili (GP, s.280) ...*
- *"...Şark **Cephesi** Kumandanı Kâzım Karabekir!.." Bir süre sustu; salonda, gürül gürül yanan sobanın, çıtırtıları; birkaç adım gitti geldi, soruyor (GP, s.282) ...*
- *Heyecan verici başlıklar, muharebenin çeşitli **cephelerde** çekilmiş resimleri: Türk piyadesi, ağır top ateşine rağmen, dalgalar hainde, Yunan siperlerine taarruza geçmiş: süngü savaşı Bir başkasında, ric'at halindeki Yunan müfrezelerine Türk süvarisinin elde kılıç taarruzu (GP, s.291) ...*
- *Hakimiyet-i Milliye'de, **cephedeki** kumanda mevkiinde, Paşa fotoğrafları: Başkumandan, sağ elini uzatmış, işaret parmağıyla, bir hedef gösteriyor; Fevzi Paşa, hemen arkasındadır, o tarafa dönmüş (GP, s.292) ...*
- *Her gazete, çıktığı günün öncesindeki, **cephe** haberini manşete çıkmıştı: 28 Ağustos 1922 tarihli Birlik: "Sekizinci Fırka Afyon'u kurtardı." 28 Ağustos 1922 tarihli Hakimiyet-i Milliye'de, boydan boya, o müthiş haber: "Düşman Ricat ediyor (GP, s.292).*
- *...çok sonraları bir gazinin, bir bacağını **cephede** kaybetmiş, bir 93 Harbi gazisinin, söylemeye başladı rivayet edilecektir; şöyle ya da böyle, Mustafa*

Kemal Paşanın otomobili hâlâ Körfez de demirlemiş işgal donanmasının hizasına gitmiş iken, 'davudi' bir ses işitildi (GP, s.322) ...

- *<Köftehorla, Filistin **cephesinde** yemedikleri halt kalmamış> da, <Mütareke' de İşgal Polisi'nin burnunun dibinden, tereyağından kıl çeker gibi, Anadolu'ya silah ve mühimmat kaçırmışlar!> Evet, o Doktor Hayrullah, iri sarı kayısı gülleri boyanmış kapağına Confiserie Lebon, Pera -Constantinople yazılı kadife kutunun 'aşk mektuplarını' annesine gönderen (YTB, s.340) ...*
- *Yüzbaşı Demir, o sabah mı, ertesi akşam mı ne, içinde görünmez bir zambak gibi büyüyen bir izlenimi birden yakaladı: kaç gündür kendisini bir **cephe** gerisi şehrinde sanıyor, Taegu mu. Pyeng-Yang mı, Seul mu (YTB, s.350)?*
- *Sanki savaş **cephe** birkaç kilometre batıda, o ve tugayı mavisi yoğun koyu külrengi bir bulut çadırı altında, ateş hattına gönderilecekleri saati bekliyorlar (YTB, s.350).*
- *Bu **cephe** gerisi çalkantısında, Ümid'le o, birbirlerini kaybettiler. Ümid, siyah saydam yağmurluğuna bürünmüş, duman duman ağızlığı ve oğlan çocuğu profiliyle İstanbul'un her yanına çoğalıyordu; yürüyüşe hazırlanan öğrenci yurtlarında o, Üniversite'nin bahçesinde o, siyasal partilerin gizli oturumlarından haber sızdıran, Harbiye'deki Temsil Bürosu'na damlayıp, sık sık, cihet-i askeriyenin reaksiyonunu' araştıran o, hep o (YTB, s.350)!*
- *İsmet Paşa, dalgın: gözleri sislenmiş, Yemen **Cephesi'nde**, ele geçirdikleri o İngiliz karargâhı; etraftan Arapça sesler, oysa o içerde, düşmanın giderken almayı unuttuğu, bir gramofon bulmuştur; hayatında Klasik Batı Müziğini, ilk defa o plaklardan dinliyor; oysa şimdi, üç telli saz refakatinde, eski bir Rumeli türküsü (GP, s.375).*
- *Fevzi Paşa, Suriye **Cephesinde** idi; Allenby Taarruzunun başladığı ilk günler, İngiliz tayyareleri, yukardan başlarına bomba yağdırıyor; piyade taarruzu başladı başlayacak, müfrezeleri son derece müşkül bir yerededir, acaba çekilseler mi (GP, s.375)?*
- *İsmet Paşa, dalgın: gözleri sislenmiş, Yemen **Cephesi'nde**, ele geçirdikleri o İngiliz karargâhı; etraftan Arapça sesler, oysa o içerde, düşmanın giderken almayı unuttuğu, bir gramofon bulmuştur; hayatında Klasik Batı Müziğini, ilk defa o plaklardan dinliyor; oysa şimdi, üç telli saz refakatinde, eski bir Rumeli türküsü (GP, s.375).*

Çarpışma: Öncü ya da küçük birliklerin gerçekleştirdikleri küçük savaş durumu.

- 550 rakımlı tepedeki **çarpışmalarda** tutsak düşmüş bir Çinli subayın üzerinden bir belge çıktı, şaşakaldılar. Çinli kurmaylar az değilmiş hani (YTB, s.68)!
- Her çarpışmadan sonra da yeni **çarpışmaları** hazırlıyacak dinamit tohumları (ZBB, s.133).
- İddialı ideolojiler daima iç ve dış **çarpışmaları** hazırlıyor (ZBB, s.134).

Çatışma: Savaşta düşmana karşı ilerleyen birliğin, karşı tarafın keşif ve güvenlik kollarıyla yaşadığı ilk silahlı vuruşma.

- Sağdaki Takım, **çatışma** bölgesine derhal bir manga çıkarıp, durumu 'rapor etmeli': saldıranlar kimler, düzenli birlikler mi, gerilla mı (YTB, s.42)?
- Düşman ateşi durmuş, ormanı ağaç uğultulardan zaman zaman dalgalandırdığı, tehlikeli bir sessizlik kuşatmıştı. İrili ufaklı ne kadar yıldız varsa, o anda gökyüzüne serpildiler. **Çatışma** tavsayınca, soğuk, o çelik zırhlı acımasız şövalye yeniden peydahlanmıştı; kulak burun demeyip satırıyla düşürüyordu. İlk birlikler saat 19.00'a doğru çekiliyorlar (YTB, s.79).
- Üsteğmen Demir, düşmanla aynı doğrultuda, belki yanyana ilerlediklerini duyumsuyor; her saniye birbirlerinin üstüne düşebilirler, her saniye bir **çatışma** çıkabilir. Kara Başefendi yanına sokulup sağ gerilerinden sinsi ayak seslerinin onları izlediğini haber verdi. Ne yapsalar acaba (YTB, s.80)?
- Söylenti kulağına 'tesadüfen' çalındı: Meclis Muhafız Taburu Milli Birlik Komitesi Sekreterliği'ne bağlı ya, iki taraf arasındaki uyuşmazlık silahlı bir **çatışmaya** dönüşürse, 'devrimciler' bu tabura güveniyorlarmış, neden mi, elbette Binbaşı Demir'in esas birliği orası olduğundan (YTB, s.524)!

Çavuş: Onbaşının bir üst rütbesinde yer alan, manga komutanlığı görevinde olan erbaş.

- **Çavuş**, bir selâm parlatıp getirdiklerini teslim ettikten sonra, Üsteğmen Demir'in tahminini doğruluyor: -Evet Üsteğmenim epey bir arandık,

yanımızda yöremizde mayın ne bulamadık kuru toprak, bütün donmuş (YTB, s.21)!

- Baş üstüne Üsteğmenim! **Çavuş**, iki adamını alıp gidince. Üsteğmen Demir misafirler arasında' Zizi Yüzbaşının ay parçasını arıyor: şu kız mutlaka, nasıl ufak tefek, nasıl narin, camdan yapılmış sanki, teni öyle ince ve saydam ki biraz zorlasan kemikleri görülecek (YTB, s.22)!
- Zenci Amerikan **çavuşları**, tombul Siyam' erler vb....Üsteğmen Demir, ayrıldıktan sonra, o kısa buluşmalarını gerektiğince değerlendiremediğini düşünüp hayıflanmıştır (YTB, s.38).
- Tugay Karargâhı vadi içerisinde, iki gözlü bir evdeymiş. Yaklaştıklarını, sıklaşan nöbetçilerden çıkarıyorlar. Sonunda, bir devriye **çavuşu** durumun önemini kavrayıp, onları karargâh nöbetçi subayına götürüyor (YTB, s.57).
- Harp Okulu'nda onlara Sevkulceyş okutan iki isimli bir Yarbey vardı, öğrenci gereksiz bir böbürlenme iki ismine de boğuvermiş. (Ahmet Tayfur muydu, neydi o?) ana kestirmeden bir ad uydurmuştu: 'Himbil **Çavuş**' (YTB, s.84).
- Savaşta başarının sırların sayarken, harp insiyaklarının ehemmiyetinden' yeterince gelişmiş olmasından söz ederdi 'Himbil **Çavuş** derdi ki harp insiyakları öğretilmez, tecrübeyle edinilir, bazlarda fevkalade intibam veren bir birlik, muharebede surf harp insiyakları bulunmadığı için vahim hatalara düşebilir> (YTB, s.84).
- Üsteğmen Demir nerede, buradaki vazifesini hayrıyla bitirin sağ salim sılaya dönmeyi iple çeken Üsteğmen Demir nerede? Bizim Harp Okulu'ndaki Sevkulceyş hocası "Himbil **Çavuş** ne kadar haklıymış! Yıllarca evvel söyledikleri kulaklarımdan gitmiyor (YTB, s.117).
- Sıhhiyeci Mustafa **Çavuş** gözleri, sonuna kadar açık bir hastanın, nabzını tutmuştu (GP, s.156).
- Boyabatlı'nın ölümü, ona dokunmuş; ne zaman nabzına uzansa, onu köyüne çağırın, hoşsohbet bir **çavuştu**, dalgın, âdeta mırıldanıyor: "...bu kıyamette mi (GP, s.156) ?..
- Bekir **Çavuş**, şaşkınlıkla eline mavzerini almış, bir telâş hole giriyor; heyecanla seslenerek kabul salonuna yöneldi (GP, s.166) ...
- Bekir **Çavuş** daha alçak sesle, biraz da korkarak: "...Fikriye Hanım, ben Bekir **Çavuş** Neredesiniz?" diye sordu (GP, s.166)?

- Önce Fikriye, sonra Saliha Hanım, korkmuş yüzleri, açılmış gözleriyle; saklandıkları koltukların arkasından, başlarını çıkarıyorlar; Fikriye, sesi âdeta kısılmış, soruyor: "...ne oluyor Bekir **Çavuş** Baskına mı uğradık" (GP, s.166) ?..
- "...aman Allahım..." dedi, "...ne günlere kaldık!.." Bekir **Çavuş** yatıştırıyor (GP, s.166) ...
- Beklemediği bir cevap, Bekir **Çavuş'tan** geliyor (GP, s.167) ...
- Sokak kapısı önüne gelmişlerdir, Bekir **Çavuş** kapıyı açıyor; Saliha Hanım, çıkmadan önce, bir an durdu (GP, s.167) ...
- Bekir **Çavuş**, elindeki silahı bırakmış, önleri kapıyı açmaya gidiyor. Saliha Hanım, başka bir konuya atlamıştı (GP, s.167) ...
- Fikriye, Bekir **Çavuş'la** sofrayı toplarken; 'Reis Paşa', hep öyle dalgın ve düşünceli, dışarıya çıkmıştı (GP, s.192).
- "...Ankara'dan uçan kuşlar, afyon Yaylası'nda kışlar, biz İzmir'i alacağız, kolu sırmalı **çavuşlar** (GP, s.214).
- Başkumandanın otomobili, Çankaya'da, köşkün kapısı önüne çekilmişti; şoför ve Bekir **Çavuş**, kapıdan henüz çıkmış; Paşa'nın hurcunu ve bavulunu, arabaya taşıyorlar (GP, s.225) ...
- Demir, neredense, 'Hımbıl **Çavuş'u** hatırladı, Harp Okulu'ndaki Sevkulceyş hocasını, bir ders sonunda çocuklar koridora boşalırken çevresini alanlara, şöyle birşeyler demişti galiba: <— ...harb insanı bitirir, şehit kurtulmuştur, gazi çeker hem şehitlerin ağırlığını, hem harbinkini! Harpten çıkmış adamı, cemiyette eski yerine koymak zordur, evvelâ nazarında hayat eski ehemmiyetini kaybettiği için, saniyen ne paye versen harcandığı intibaidan kurtulamayacağından> (YTB, s.242)!
- Çalışma odasında Bekir **Çavuş**, misafire hizmette kusur etmedi (GP, s.262).
- Paşa'nın ciddi olduğunu görünce, Mustafa Mecdi Bey, şaşırmıştı; hayretle isteksizlik arasında bir yerde, âdeta kekeledi: bilmem ama, şey yani!.." diyor, "...vaki hususta, bendeniz..." Mustafa Kemal Paşa, Bekir **Çavuş'un** tuttuğu, ceketini giyiyordu; durakladı (GP, s.263) ...

- *Yarı açık kapıyı, tam o sırada; Bekir Çavuş, dışardan usulca tıklatmıştı; Gazi, yatağın başucundan uzaklaştı, ona döndü: "...gir, Bekir Çavuş...Hayrola, bir şey mi var (GP, s.281) ?..*
- *Yarı açık kapıyı, tam o sırada; Bekir Çavuş, dışardan usulca tıklatmıştı; Gazi, yatağın başucundan uzaklaştı, ona döndü: "...gir, Bekir Çavuş...Hayrola, bir şey mi var (GP, s.281) ?..*
- *Yarı açık kapıyı, tam o sırada; Bekir Çavuş, dışardan usulca tıklatmıştı; Gazi, yatağın başucundan uzaklaştı, ona döndü: "...gir, Bekir Çavuş...Hayrola, bir şey mi var?.." Bekir Çavuş girmede, sadece kapıdan başını uzattı (GP, s.281) ?..*
- *Ali Çavuş: kapıdaki camları, başka bir battaniye hazırlamış, onunla örtüyordu (GP, s.321) ...*
- *Elbisesi, kolunda onbaşı rütbesi; üst üste esneyerek, kalkacaktır; Ali Çavuşu takip ediyor (GP, s.321) ...*
- *Ali Çavuş, yatağı göstererek, diyor ki: sabah, alafranga yedi 'de sıcak su getiririm, sekizde, paşalarla kahvaltı edeceksiniz (GP, s.321).*
- *...belki daha mağrur, daha cesur, çünkü burçlarının en yükseğine, ay yıldızlı bayrak dikilmiştir."... Ankara'dan uçan kuşlar, afyon yaylasında kışlar, biz İzmir'i alacağız kolu sırma çavuşlar" (GP, s.323) !..*
- *Otomobil, nizamiyeyi henüz geçmiş, Köşk'ün kapısı önünde durmuştu; şoför yerinden fırlayıp, arka kapıyı açtı; gelen Doktor Adnan Bey'dir, onu Bekir Çavuş karşılıyor (GP, s.325) ...*
- *Hoş gelmişsin, tohtur bey!.." "...merhaba Çavuş! Valde hanım nasıllar? İnşallah geceyi sakın ve rahat geçirmişlerdir!.." Ankara'nın eylül alacası, güneş bir buluttan çıkıyor, öbürüne giriyor (GP, s.325).*
- *Dr. Adnan Bey, kapıya doğru yürümüştür; Bekir Çavuş, onu iki adım geriden takip ediyor; başını salladı: "Şekvası yohtur, Tohtur bey..." dedi, biraz sustu, arkasından ekledi: "...sabah akşam, dua eylemektedir; namaz kılamadığından şekvacı" (GP, s.325) ...*
- *Ali Çavuş elindeki tepsiden aldığı kahve fincanını, Paşanın yanına bıraktı (GP, s.332) ...*

- *Oda da enikonu karanlık; o az önce ayrıldığı gurubun yanına dönerken, Ali Çavuş kapıdan uzanıp elektrik düğmesine bastı: birden, irkiltici o aydınlık. Muzaffer" (GP, s.355) ?..*
- *En önemlisi, Başkumandanlık Umumi Karargâhı olarak kullanılan binanın da yanıyor olması, cümle kapısı önüne, iki askeri kamyon, birkaç araba yanaştırılmış; içerden zabıt ve çavuşlar kamyonlara bazı önemli evrak ve malzemeyi taşıyorlar. Türk neferleri, binayı kordona almış (GP, s.360).*
- *Yüzbaşı Demir buna bir anlam veremiyor. Duraktaki İnzibat Çavuşu ile göz göze geldiler. Çavuş, omuzlarını kaldırıp, o sormadan durumu açıkladı: — Çocukları dağıtamıyorlar Yüzbaşım, bütün ıslattılar, nafile (YTB, s.370).*
- *Ali Çavuş, bağlamasını kucağına almış, Gazi'ye yol gösteriyor (GP, s.374).*
- *Latife, Fevzi ve İsmet Paşa; çavuş rütbeli ceketini, henüz giymiş, Halide Edip Hanım; çepçevre kulak kesilmişler. O esnada gruba, Ruşen Eşref Bey, iltihak etti (GP, s.374).*
- *Gazi, çakırkeyifti; dudaklarında, varla yok arası, bir tebessüm; gözlerinde gizil, derin mavi, bir hasret; Ali Çavuş'u ve bağlamasını izliyordu: nitekim o, türkü havasına geçer geçmez; 'mat, yavaş, tatlı ve cazibeli sesiyle', söylemeye başlayacaktı (GP, s.374).*
- *Uzaktan, köşke giden yolun sağında, Türkü ecnebisi karışık, bir gazeteci kalabalığı fark ediliyordu: Falih Rıfkı, Yakup Kadri, Asım Us, Fowler, Jay, Oiselet, Prays; kimisi kadın, kimisi erkek diğer 'ecnebilerle çeneye dalmışlar. Elinde gümüş tepsi, üzerinde boşalmış içki bardakları, Ali Çavuş o taraftan köşke geliyordu; Rusuhi Bey onu görünce sordu (GP, s.395) ...*
- *Rusuhi Bey, elinde kırmızı mühürlü bir zarf, otomobilden iniyor; Fransız otomobillerine, şöyle bir baktı: şoförleri olduğu anlaşılan, iki çavuştan birisi gazete okuyor, öbürü sigarasını tüttürmüştü. Kapıdaki, nöbetçi Türk neferi, onu görür görmez "hazır ola geçecektir, Rusuhi Bey, selâmına alır, girer (GP, s.395).*
- *"...bunlar gazeteciler, değil mi Ali Çavuş! "...evet kumandanım! Fransız'ın paşası geldi ya, onu beklerler!.." Rusuhi Bey, Köşk'e yürüyor: "...Salih binbaşım nerde?.." O esnada, Seryaver Salih Bey, telefonla konuşuyordu: Latife Hanım, biraz gerisindeki, çalışma masasına oturmuş: fevkalade şak, zarafetine diyecek yok, dikkat çekici (GP, s.396).*

- *Bir dakika mı, iki dakika mı? Bu duygusal sessizlikte, sadece, gece böceklerinin yeknesak cazırtısı; yaklaşan ayak sesleri; arkasından Ali Çavuş'un geldiğini haber veren, öksürüğü (GP, s.404).*
- *Mustafa Kemal Paşa, hayli asabi, o tarafa döndü: "...sana, mücbir sebep olmadıkça, rahatsız etme demiştim çavuş (GP, s.405)!*
- *Ali Çavuş boynunu büküyor: "...evet kumandanım, lakin, Halide Onbaşı vedaya gelmiş de (GP, s.405) ...*
- *"Halide Onbaşı, sırtında asker elbisesi, ayağında çizmeler, başında kalpak, Ali Çavuşun ardından; bir telaş beliriyor, her zaman olduğu gibi kesin, kararlı, çabuk, daha balkona çıkarken, konuşmaya başlamıştır (GP, s.405) ...*
- *Ali Çavuş elinde tepsi, üstünde fincan ve bardakla, alt salona inen merdivenin sahanlığında, saygıyla gülümseyip, kenara çekildi; çünkü aşağıdan, Latife Hanım geliyordu: fakat bu, sanki bir başkası: üstünü değiştirmiş, İngiliz hemşirelerinin kılığına bürünmüş; elinde, aynı paketi taşıyor (GP, s.460).*
- *Ali Çavuş'un yanından geçerken, duraklayıp sordu "...valde hanım nasıl, Ali Çavuş? "...sayenizde, eyidir hanım abla!.."...Salih Bey, yanında mı?.." "...yoh, o salondadır, sizi bekler" (GP, s.460-461) !..*
- *Ali Çavuş'un yanından geçerken, duraklayıp sordu "...valde hanım nasıl, Ali Çavuş? "...sayenizde, eyidir hanım abla!.."...Salih Bey, yanında mı?.." "...yoh, o salondadır, sizi bekler" (GP, s.460-461) !..*

Direnış: Herhangi bir hakkı elde etmek için bir topluluğun askeri bir topluluğa karşı koyması.

- *Aziz dinleyiciler, bu akşam siyaset dünyasını manzarası şöyle görünüyor: gelen haberlere bakılırsa, Sicilya'ya önemli kuvvetler çıkaran Müttefikler adanın içlerine doğru **direnışle** karşılaşmadan ilerlerken, Doğu Cephesinde Almanların girdiği taarruz (YTB, s.129) ...*

Donanma: Bir devletin deniz kuvvetleri, savaş gemileri.

- ...o pırıltılı cümbüşünün ortasında, Kral'ın ziyareti münasebetiyle İzmir'e gelmiş, Müttefik **Donanması** kruvazörleri, muhripleri, torpidoları, âdeta yaldızlanmış, parlıyorlardı (GP, s.129).
- Telsizle buluşamıyorlar. **Donanma'nın** topları ormanın üzerine nefes aldirmaksızın ateş döküyor. Yüzbaşı Horn, saçlarının bir kısmı ve alnı kana bulanmış, avaz avaz haykırıyor, yumruklarını sıkıp: domuzlar (KS1, s.259)!
- ... sizin yankee'lerin kabadayılığı ve cesareti, diyor, beşeri değil teknik ve organize bir kabadayılık ve cesaret. **Donanmanız** topraklarınız ve uçaklarınızla cesursunuz siz (KS1, s.260) ...
- Allah Allah! Fındıklı üzerinden baktın mı, Müttefik **Donanması** (KS1, s.265)!
- İşgal **donanmasındaki** kruvazörlerden flamalarla işaretlenen ecnebi bahriyeliler, onların arasından, Kanlıca, Çubuklu, Paşabahçe, Beykoz-mutad seferlerini yapan Şirket-i Hay vapurlar: Neveser, İnbisat, İnşirah, Dilnişin vs (GP, s.285).
- ...Müttefik **Donanması'nın**, belirli aralıklarla demirlemiş zırhlıları, kızıla çalan kirlili sarı: Iron Duke, King George, Venezia, Vittorio Emanuele, Edgar Quinet, Jean Bart; birinden ötekine, uzak mavi bahriyeliler, ellerindeki flamalarla emirleri geçiyor. Havada yangın kokusu (GP, s.346).
- Miss Sheridan'ın beklediği açıklamayı, Asim Us yapacaktı: "...Konsolos bey, Körfezdeki **donanmanın** şehre müteveccih toprakların gösterip, 'Bu teminatı temin edecek gücümüz var,' demiş (GP, s.367) ...
- İzmir'e mahsus, aydınlığı hafiflemiş, uzak griye çalan, sonbahar günü; vakit öğleden sonra, kumruların dem çekişi işitiliyor; uzaktan martı çığlıkları: deniz sakin, Körfez yarı yarıya boşalmış: daha önce oraya demirlemiş İtilaf **donanmasının**, kruvazör, muhrip ve firkateynlerinin, çoğu gitmiş (GP, s.395).

Dünya savaşı: Dünyanın büyük güçlerin tamamını veya çoğunluğunu kapsayan çatışma.

- ...yani kazanılmış bir '**dünya savaşı'nın**', sefih çılgınları (GP, s.91) ...

Düşman: Birbiriyle savaş halinde olan devletler ve bu devletlerin sivil ya da asker bütün uyrukların genel adı.

- Yukarda yüreklerini çoktan belki daha osmanlılar zamanında, bilemedin Mütareke' de kaybetmiş karanlık, dolaşık ve hain yapılar, Kılçık: Kapıya bir yüklenirim, diye kuruyor, tamam. Yükseklerde, ama çok yükseklerde kötü niyetli ve siyah kanatlı **düşman** uçaklarıyla bir savaşa girmeyi düşünüyordu (KS2, s.35).
- Bu ovada, diyordu, şimalden ve cenuptan birbirini meyleden avı hatlarımızın güneşin son şuadı ile parlayan süngüleri her an, her dakika ilerde görünüyordu **düşman** mevziini> (KS1, s.67) ...
- Mütareke 'de Birlik' i bir zaman **düşman** işgali altında çıkarmış, açıkça Ankara Hükümetini desteklemişti (KS1, s.67).
- Bu ovada, diyordu, şimalden ve cenuptan birbirini meyleden avı hatlarımızın güneşin son şuadı ile parlayan süngüleri her an, her dakika ilerde görünüyordu **düşman** mevziini> (KS1, s.67) ...
- Türk süngüleri **düşman** dolu sırtlara hücum ettiler. Artık karşımda bir ordu, bir kuvvet kalmamıştı> (KS1, s.67) ...
- O taraf, kızılca kıyamet: **düşmanın**, Onuncu Bölüğün üstüne büyük kuvvetlerle yüklendiği, işitilen seslerden anlaşılabilir. Zincirlene zincirlene kördüğüm olan makineli tüfek takırtılarını, orasından burasından, ani, öfkeli patlayışlarla allak bullak eden el bombaları (YTB, s.69)!
- Tam cevap vereceği sırada, batıya uzanan Sırtlardan yoğun bir makineli tüfek ateşi, dürbününe davranıyor hemen, **düşmanla** 'müsademeye geçenlerin' takviye gönderilmiş İkinci Tabur'un Beşinci Bölüğü'nden olduklarını çıkarıp ferahlıyor, dürbününü indirirken Üsteğmen Demir'e kısaca (YTB, s.75) ...
- Doğrusu çekileceklerini sanmıyordu o, gün boyunca hem Üçüncü Tabur hem İkinci Tabur, üstün **düşman** kuvvetlerinin saldırısına pekâlâ dayanmış, 550 rakımlı tepede olduğu gibi 'mevzii muvaffakiyetler' bile kazanmıştı. O halde çekilmek niye? Bunu ancak akşama doğru öğrendiler: Türk Tugay, 38. Çin Ordusu karşısında böyle inatla direnedursun, 40. Çin karşısına düşen 2. Amerikan Tümeni tutunama ordusununmuş, bu yüzden onların geri çekilmesi zorunlu hale gelmişti (YTB, s.76).

- *Cephe gerisi izinleri aynı tarihte çıktığı için Tokyo 'ya birlikte gittikleri Yüzbaşı Aziz, onu Ginza Caddesi'ne açılan yan sokaklardan birisindeki o ünlü Geyşaevine götürdüğü akşam, bilinmez hangi çağrışımlarla Sunchon'da 'bizzat şahit olduğu bir başka ric'at kepezeliğini' Üsteğmen Demir'e şöyle anlatmıştır: -biz **düşmanın** yakın takibinden paçayı kurtarıp Sunchon'a vardığımızda, sabahın dördü filandı (YTB, 86-87).*
- *...**DÜŞMAN**, ÖLÜLERİYLE DOLDURDUĞU MUHAREBE MEYDANINI MUZAFFER SİLAHLARIMIZA TERKETMİŞTİR*” (GP, s.119).
- *Albay koltuğuna yaslanmış. İngilizce kelimeleri âdeta çiğniyerek:-... Bu bizim, diye açıklıyor, atalarımızdan kalma bir gelenek. Samurai geleneği. Eski Japonlar savaşta tutsak ettikleri **düşmanı** öldürür, ciğerini yerdı. Siz amerikalıların tarihi olmadığı için şüphesiz geleneğe uymak ne demektir anlıyamazsınız (KS1, s.142).*
- *“...orduyu...” dedi, “...Eskişehir'in şimal ve cenubunda toplandıktan sonra... **düşmanla** aramıza, büyük bir mesafe koymak iktiza ediyor ...kıtaların yeniden tanzim, tensik ve takviyesi...ancak bu sayede mümkün olabilir” (GP, s.160) ...*
- *İsmet Paşa'nın kaşları yükseldi: "...ya **düşman** takibe tevessül ederse" (GP, s.160) ?..*
- ***Düşman** orduları 23 Ağustos 1921'den itibaren ciddi olarak taarruza başladı (KS1, s.178).*
- ***Düşman** ordusunun faik gurubları hatt-ı müdafaamızın bir çok parçalarını kırdılar (KS1, s.178).*
- *Onun için büyük küçük her cüzütam bulunduğu mevkiden atılabilir. Fakat küçük büyük her cüzütam ilk durabildiği noktada tekrar **düşmana** karşı cephe teşkil edip muharebeye devam eder (KS1, s.179).*
- *Gazi Mustafa Kemal bir cephe dönüşü yorgunluğuna tozlu gri bir pelerin gibi sarınmış, çizgilerle dolu alnında çentikli bir çelik parıltısıyla: ... **düşmanın**, demişti, hakikaten mükemmel ve kuvvetli ordularını mağlup etmek için kendimizde bulduğumuz kuvvet ve kudret, davamızın meşrutiyetindendir (KS2, s.193).*
- *Teçhizat fıkdanı, Paşam: esas mesele o!" 'Reis Paşa gülüyor, imzasını atarken: "...peki!.." dedi, "...bunu **düşmana** nasıl anlatacağız?" İmzasını attı, o arada,*

- daha değişik bir sesle, ilâve etti: "...Meclis Muhafız Taburu da, böylelikle cepheye isâl edilmiş oluyor...güzel" (GP, s.226)!
- **Düşman** taarruzu, bütün cepheelerde birden, süngü takmış piyadenin, Türk müdafaa hatlarına doğru, harekete geçmesiyle başlıyor; taarruzun ağırlığı, Mangal Dağı ve yöresine yönlendirilmiş (GP, s.234-235) ...
 - Ali Cenani bey, **düşman** işgali altında kalacak olan Antep'ten çocuklarını başka bir tarafa nakletmek maksadı ile yola çıktığını söyleyince, bıçak gibi bir sesle Mustafa Kemal ona: ... memlekete, diye sordu, adam mı kalmadı (KS2, s.246)?
 - Bütün cepheelerde...bilhassa **düşmanın** sol cenahına, yani...Beylik köprü şarkındaki kuvvetlerine karşı...umumi taarruza kalkacağız" (GP, s.247) ...
 - Nerde o Kore cephesinde **düşman** ateşi altındayken bile üstüne çok varmadıkça sesini soluğunu çıkarmayan adam, nerde bu her dakika üstüne varılıyormuşçasına atıp tutmaya yatkın eksi ihtiyar? Yüzbaşı Demir, binbaşısını tanıyamıyor (YTB, s.254).
 - Mütareke 'de memleketin dört yanı işgal altındayken yapılması gerekli siyasi sentez sizce Enternasyonal'lerin birinden birine katılmak mevzuu ile mi ilgiliydi yoksa en kestirme yoldan **düşmanı** çıkarmak, onunla işbirliği halinde bulunan saltanatı tasfiye etmek davasıyla mı (KS1, s.266)?
 - Uzakta Köprü, tampon tampona bir sürü otomobil. Haliç, bulutların kalın külrengi atlasına bir ayna gibi yansımış. **Düşmanın** ağır topçusu birazdan ateşe başlar mı (YTB, s.351)?
 - ...İkinci Tabur, Kumyongjong-ni şehrini birçok yerlerinden ateşe vermiş, **düşman** barikatlarını yıkmıştır. Üçüncü Tabur daha beride yayılıyor (YTB, s.370).
 - Tepenin doğusuna düşen yalçın sırtlarda **düşman** faaliyeti tesbit olundu. Çıkardığı keşif kolu, Üsteğmen Demir'e, II. Bölük mevzilerini yan ateşine alabilecek bazı düşman makineli tüfek yuvalarının varlığını haber veriyor (YTB, s.370).
 - Tepenin doğusuna düşen yalçın sırtlarda düşman faaliyeti tesbit olundu. Çıkardığı keşif kolu, Üsteğmen Demir'e, II. Bölük mevzilerini yan ateşine alabilecek bazı **düşman** makineli tüfek yuvalarının varlığını haber veriyor (YTB, s.370).

- *İsmet Paşa, dalgın: gözleri sislenmiş, Yemen Cephesi'nde, ele geçirdikleri o İngiliz karargâhı; etraftan Arapça sesler, oysa o içerde, **düşmanın** giderken almayı unuttuğu, bir gramofon bulmuştur; hayatında Klasik Batı Müziğini, ilk defa o plaklardan dinliyor; oysa şimdi, üç telli saz refakatinde, eski bir Rumeli türküsü (GP, s.375).*

Emirber: Emir eri.

- *Ona tahta bir iskemle gösterdi: "...otursana!.." dedi, "... Sana bir oda tahsis eyledik, bir de **emirber**" (GP, s.244) !..*

Emir eri: Teğmen ve daha üst rütbeli subayların hizmetinde olan er, emirber.

- *Ellerimle ancak suratımı örtüp **emirerini** çağırabildim, o kadar (YTB, s.249).*

Emir subayı: Yüksek rütbeli komutanların buyruğunda bulunan ve onların buyruklarını yazıp gerekli yerlere ulaştıran subay.

- *Yeniden açılıp kapanan kapılar. Aralıksız telefon zili. İçerde birisi, Allah bilir Albay, bağıra çağıra bazı emirler veriyor ama, kime Yüzbaşı Aziz'le Üsteğmen Demir'in çıkacakları sıra, küt! kapı açıldı giren Paşa'nın **emir subayı**, suratından düşen bin parça oluyor. Hâlâ çalıp duran radyosunu işaret ederek, 'Kafadar' Hakkı'ya dedi ki (YTB, s.64) ...*
- *Albay, jeep'in yanı başından tıknaz bir karaltı olarak geçti. İki **emir subayı**, birisi kollarında çocuk ölüsü gibi narin bir şey tutarak, onu izliyordu Üsteğmen Demir ilkin neyin götürüldüğünü bilemedi. Bunun, gönderinden çıkarılarak katlanmış bir sancak, lağvedilen 241. Alayın sancağı olduğunu anlayınca içinde bir devlet çöktü (YTB, s.85).*
- *Üsteğmen Demir'in içine bir türlü yatıramadığı, zehirli sarmaşıklar gibi hepsini saran söylentiler. Neler söylemiyorlar ki Türk Tugay kâmilten imha edilmiş, General şehit düşmüş. **Emir Subayı** çıldırmış, Çinliler Seul'e giden bütün yolları kesmişler vs vs... Nasıl olur canım, bu kadar kısa sürede, bu kadar kolay mı yenilmek (YTB, s.89)?*

- İlk saldırı yoğun ateşle savuşturulmuş, sonra düşman topçusu işi biraz tavsatıyor. Tabur Komutanı, **emir** ve muhabere **subaylarıyla** savunma bölgesinde olup bitenlere bir göz atalım diye sığınaktan çıkıyorlar, bir ağacın altında durmuş konuşurlarmış, tepelerine küt! bir mermi, bir parçası Binbaşının başını boynundan hart diye koparıp (YTB, s.113) ...
- Mustafa Kemal Paşa ile Rauf Bey çıktılar. Şoför ve **emir subaylar** bagajlarla uğraşırken, Paşa ile Rauf Bey, arabada gelirken konuştukları mevzuyu hem aralarında tartışıyorlar hem de rıhtımdaki kalabalığa doğru yürüyorlar. Mustafa Kemal Paşa, mütecessis soruyordu (GP, s.285) ...

Emir zabiti: Askeriyede, görevi emir ve düzeni sağlamak olan subay.

- TBMM Devlet Ricalı, yani Rauf Bey, Ali Fuat Paşa, Fevzi Paşa koltuklara dağılmışlardı; İsmet Paşa ve Yusuf Kemal Bey ayakta; Mustafa Kemal Paşa'yı dinliyorlar. Geride, münasip bir yerde, başta Yaver Rusuhi Bey olmak üzere, birkaç **emir zabiti**, hazır beklemektedir: kapılar nedense açık, dışardan aralıklı telefon zilleri, ayak sesleri, daktilo tıkırtıları, alçak sesle mırıltılar (GP, s.415).

Er: Askeri orduda rütbesiz asker.

- Onları Keşif Kolu'ndan bir istihkâm Çavuşuyla iki **er** getirmiş arazi mayınlıysa arındırsınlar diye Aziz Yüzbaşı'nın emrine verilen istihkâmlardan olacak (YTB, s.21).
- Beride iki üç **er**, fundalıkları bir koşu tutabilir miyiz diye fırlıyorlar, fakat boşuna! İki mitralyöz, ayağa kalkar kalkmaz onları yakalayıp bir güzel biçti; sarsıla sarsıla, sağa sola devrildiler (YTB, s.43).
- İlk baskına uğrayan takviyeli Keşif Kolu ile kendi bölüğünden kurtulmuş, İkinci Tabur ihtiyatı diye bir kenara ayrılmış **erler** (YTB, s.71).
- Halil, Yılmaz, Başefendi! Yıl kadar süren bir iki dakikalık aramadan sonra takımından bazı **er** ve erbaşlarıyla iki ateş arasına sıkışmış buluyor, o da şarjörünü yenileyerek (YTB, s.84) ...
- Pyeng-Yang. Üsteğmen Demir'in belleğinde, tel örgüyle çevrilmiş, büyük ve sağlam bir bina olarak kalmıştır. Bozgun gecesinin kar tozutan boşluklarından

- subay ve **erler**, diken diken sakalları, kanlı gözleri ve yırtık körükler gibi hışıldayan ciğerleriyle, telaş telaş çıkıp bu binaya dalıyor (YTB, s.89) ...
- Üsteğmen Demir'e koyan, tek bir mermi yemediği halde bilmediği bir yerinde varlığını duyumsadığı o yara yok mu, o görünmez, o derin, ince ince inleyen yara, o koyuyor işte: komutanlık yeteneklerinden kuşkuya düşmüştü, savaş ustalığına güveni sarsıldı, şimdi komutanlarına ve **erlerine** olan inancı ufalanıyor. Hayır, olamaz! Olmamalı (YTB, s.90) ...
 - Mideyi, Ordu Harekât Dairesi'ne çağrılıp Tahsin Paşa ile oradan telefonla görüştürülen Albay, döner dönmez, bütün subay, astsubay ve **erleri** toplayarak veriyor Tugayımız hamdolsun kurtulmuştur (YTB, s.93).
 - Unutabilmek elde mi? Brifingde aklını başına devşirip, dikkatini görevine yoğunlaştırabilse Bari Allah Allah Tabur Karargahı'n olması gereken yerde bulamıyor, bir posta **eri** bırakmışlar, dediğine bakılırsa çevreye sık sık havan mermileri düştüğünden, Binbaşı, orasını sakıncalı gererek çadırın yerini değiştirmiş, çok uzakta değilmiş canım, bir kilometre kadar ilerde, orada toplanılacak (YTB, s.119).
 - İşe bak! Ankara'daki komitadan Türkes Akademi öğrencilerinden Özdağ ile Esin'in adlarını Erkanlı'ya yazdırmıştı, bu ikisinin aracılığıyla Karavelioğlu'yla **Er'i** tanıdılar (YTB, s.321).

Erbaş: Orduda onbaşı ve çavuş rütbesinde olan, ihtiyaçları devlet tarafından karşılanan asker.

- Halil, Yılmaz, Başefendi! Yıl kadar süren bir iki dakikalık aramadan sonra takımından bazı er ve **erbaşlarıyla** iki ateş arasına sıkışmış buluyor, o da şarjörünü yenileyerek (YTB, s.84) ...

Erkân: Rütbesi general veya amiral aşamasında olan askerler.

- Ertesi gün yapılması mukarrer her taarruz hakkında brifing tertibi mutadımız olmasına binaen, o gece saat 22'de Tabur Karargahı'nda bulunmaları lüzumu, telsiz emriyle bölük komutanlarına tebliğ olunup, mezkûr saatte karargahımız **erkânı** subaylarla içtima etmiş bulunuyorduk (YTB, s.121).

- İzmir halkı, Kordon boyunca, ‘Halaskar Gâzi’yi ve maiyeti **erkanını**’ görebilmek ümidiyle, kaldırımları kaplamış (GP, s.322) ...
- Çifte merdivenlerden: birinden, General Pellè'nin maiyeti **erkânı**, iki Fransız miralayı iniyorlardı (GP, s.398) ...

Fırka: Tümen.

- "...IX. ve X. Kolordu ve Süvari **Fırkasını** bekliyorum (GP, s.106).
- Fevzi Paşa, açıklamalarını sürdürüyordu: "...hülaseten, denilebilir ki...Bursa'dan, İnönü istikametine iki **fırka** (GP, s.146) ...
- Uludağ üzerinden, Tavşanlı istikâmetine bir **fırka** hücumu geçti (GP, s.146) ...
- Ayriyeten, Gediz'den Kütahya is ikametinde bir **Fırka** (GP, s.146).
- Daha da mühimi, Altıntaş'tan beş **fırka** Seyitgazi bir **fırka** da Afyon istikametinde harekâta başlamış bulunuyor... Yenişehir ve İnegöl, maalesef düştü (GP, s.146) ...
- Yunan 3. **Fırkası**, Eskişehir'in şarkında, keşif taarruzları yapmaktadır" (GP, s.146) ...

Flama: İki ya da üç köşeli, küçük boyutta olan bayrak.

- ...işgal donanmasındaki kruvazörlerden, **flamalarla** işaretleyen ecnebi bahriyeliler; onların arasından, -Kanlıca, Çubuklu, Paşabahçe, Beykoz-mutad seferlerini yapan Şirket-i Hayriye vapurları: Neveser, İnbisat, İnşirah, Dilnişin vs (GP, s.285).
- ...Müttefik Donanması'nın, belirli aralıklarla demirlemiş zırhlıları, kızıla çalan kirli sarı: Iron Duke, King George, Venezia, Vittorio Emmanuele, Edgar Quinet, Jean Bart; birinden ötekine, uzak mavi bahriyeliler, ellerindeki **flamalarla** emirleri geçiyor. Havada yangın kokusu (GP, s.346).
- Güneş battı batacak, Çatal kaya üzerinden sarkan bulutlar, gurup renkleriyle, bakır kızılı, toz pembe, kurşuniye çalan mavi. Körfez de itilaf donanmasının Kruvazör, muhrip ve fırkateynleri, gölgeleri iyice uzamış; gemiden gemiye, **flamalarla** haberleşmede, bir hızlanma! Uzaktan güvertelerinde ve

çevrelerinde, mahiyeti layıkıyla anlaşılamayan bir hareket; belli belirsiz (GP, s.353).

Gazi: Savaştan sağ bir şekilde dönen kişi.

- **Gâzi'den** ayrıldıktan sonra o gece Yunus Nadi'yle sabahlara kadar konuşmuşlardı (KS2, s.33).
- Hüsni Faik günün birinde **Gâzi'nin** cumhuriyeti ilân edeceğini de ilk defa galiba o gece düşünmüştü (KS2, s.33).
- **Gâzi'nin** ifadesiyle siyaseti milli, halkçı ve iktisatçı bir devletin tesisine tevessül etmiştik. Bu arada bir inkılap mücahidi olarak Birlikte üstüne düşeni yaptı. Birlik, bu (KS1, s.68)!
- **Gâzi** Mustafa Kemal bir cephe dönüşü yorgunluğuna tozlu gri bir pelerin gibi sarınmış, çizgilerle dolu alnında çentikli bir çelik parıltısıyla: ... düşmanın, demişti, hakikaten mükemmel ve kuvvetli ordularını mağlup etmek için kendimizde bulduğumuz kuvvet ve kudret, davamızın meşrutiyetindendir (KS2, s.193).
- Sakarya harbine tekaddüm eden o buhranlı günlerde ne demişti **Gâzi** (KS2, s.193)?
- Nişan-ı Osmaniyle donatılmış, 93 Harbi **gâzileri:** durup durup, havaya tabanca sikan, 1300/1003 tevellütlüler ki, bazıları henüz geçen yıl terhis edilmiş. 'seferberlik neferleri'dir; yaşları otuzdan yukarı (GP, s.213).
- ...**Gazi**, diyor, bana bir gün <mesuliyet yükü her şeyden, ölümden de ağırdır> demişti (KS2, s.244).
- ...içinde **Gazi** Mustafa Kemal'in ve Ankara'da istasyon civarındaki umumi karargahının cumhuriyetin ilanını haber veren ilk gazetelerin bulunduğu tarihi ve yaşanmış bir geceyle değiştirdiklerini biliyorlardı (KS2, s.244).
- Filhakika, yine **Gazi'den** şuna benzer bazı sözler duymuş olduğumu hatırlıyorum (KS2, s.244) ...
- Sonra gidip **Gâzi'yi** görecekti (KS2, s.248).
- Kabul salonundan, **Gazi'nin** çalışma odasına; alafranga bir müzik sesi geliyordu (GP, s.261) ...

- ...**Gazi** diyor ki: “...filhakika, zafer kadar mühimdir, bu itilafname; Fransa’nın bizi resmen, tanıdığını tescil eder (GP, s.261) ...
- Ümid onun hiç yaşamadığı, yaşamaya hiç alışamayacağı bir İstanbul'un kadını; O, ruhundaki gizli yara aralıksız kanayan 'Kore **Gazisi** bu kadından ne umabilir, ne bekleyebilir (YTB, s.275)?
- Yargıç General'in karşısına dikilip, neler söylemiş meğer, ‘bir sözü bir sözünü tutmayan muhbirlerin iddialarına kulak verip, Kore'den ağır yaralı dönmüş. Kaç kere hava değişimine çıkarılmış bir **gâziyi**, ne hakla göz altında tutabilirlermiş, hem de sağlığa muzır olduğu hekim raporuyla sabit hücrelerde’ (YTB, s.305) !..
- İzmir halkı, Kordon boyunca, ‘Halaskar **Gâzi’yi** ve maiyeti erkanını’ görebilmek ümidiyle, kaldırımları kaplamış (GP, s.322) ...
- ...çok sonraları bir **gazinin**, bir bacağını cephede kaybetmiş, bir 93 Harbi gâzisinin, söylemeye başladı rivayet edilecektir; şöyle ya da böyle, Mustafa Kemal Paşanın otomobili hâlâ Körfez de demirlemiş işgal donanmasının hizasına gitmiş iken, 'davudi' bir ses işitildi (GP, s.322) ...
- ...çok sonraları bir gazinin, bir bacağını cephede kaybetmiş, bir 93 Harbi **gâzisinin**, söylemeye başladı rivayet edilecektir; şöyle ya da böyle, Mustafa Kemal Paşanın otomobili hâlâ Körfez de demirlemiş işgal donanmasının hizasına gitmiş iken, 'davudi' bir ses işitildi (GP, s.322) ...
- İlk otomobilde, **Gazi** Mustafa Kemal Paşa diğer paşalar öbürlerinde, Gazi'nin 'bilhassa bulunman istediği, 'zevat'; ilk otomobilin arkasından ikinci sonra üçüncüsü, bunların birisinde, Halide Onbaşı sırtında üniforması, heyecanlı ve Mesut (GP, s.322)!
- İlk otomobilde, Gazi Mustafa Kemal Paşa diğer paşalar öbürlerinde, **Gazi'nin** 'bilhassa bulunman istediği, 'zevat'; ilk otomobilin arkasından ikinci sonra üçüncüsü, bunların birisinde, Halide Onbaşı sırtında üniforması, heyecanlı ve Mesut (GP, s.322)!
- Hem gülümseyerek, halkı selamlıyor; hem de o sabah, **Gazi** ile aralarında geçen muhavereyi hatırlıyor (GP, s.322).
- İzmirliilerin **Gâzi’ye** armağan ettiği kırmızı otomobil, ortalarda görünmüyor, yeri boş, sırlıslık (GP, s.360).

- **Gâzi'nin** arabasına, kamyonun yarıp yol açtığı kalabalık, arabalar geçtikten sonra hızla kapanıyor; enine boyuna, gergin bir dalgalanma! Yerli Rumlardan, yaşlıca biri, arabasındaki Mustafa Kemal Paşa'yı tanımasın mı? Eliyle göstererek, ilk bağıran o; ona uyup, arabaya dehşetle bakan, kadınlı erkekli Rumlar bariz bir korkuyla geri çekilip, bağıyorlar (GP, s.360) ...
- Köşkün balkonlu salonu, çarpıcı ve çoğu ecnebi işi mobilyalarıyla, alafranga' döşenmiş bir salon: Mustafa Kemal Paşa ile Latife, salonda yalnız; yalnız ve ayakta, ağır ağır balkona doğru yürüyorlar; **Gazi**, konağa gelirken sivil giyinmişti; kendine mahsus, o şıklık içindedir; Latife, Avrupalı bir genç kız havası uyandırıyor, sade fakat etkileyici (GP, s.361).
- **Gazi**, az önceki grupta oturmuş, içkisine devam ediyor: sehpanın üzerinde, beyaz peynir, kavun leblebi tabağı, ayrıca rakı sürahisi ve kadehi. Koltuklarda, Fevzi ve İsmet Paşalar, Latife Hanım, Halide Onbaşı (GP, s.371).
- **Gazi**, çakırkeyifti; dudaklarında, varla yok arası, bir tebessüm; gözlerinde gizil, derin mavi, bir hasret; Ali Çavuş'u ve bağlamasını izliyordu: nitekim o, türkü havasına geçer geçmez; 'mat, yavaş, tatlı ve cazibeli sesiyle', söylemeye başlayacaktı (GP, s.374).
- ...itilaf donanması kruvazörlerinin karanlığı tarayan projektörleri, tam o esnada, pencereyi yaladı, bu yoğun ışıkla, **Gazi'nin** profili bir an yıldızlanır (GP, s.356).
- Onbaşı asker gibi dönerek, balkondan çıkarken, **Gazi** arkasından sesleniyordu: "...yolun açık olsun, Onbaşı...Ankara'da görüşüyor (GP, s.407) ...
- Suat'ın penceresinden, yıllar sonra, o manzaraları' seyretmektedir, edindiği tuhaf bir izlenim sanki gerçeğini, o filmin gerçeğiyle değiştirmiş: Kore **gazisi**, ihtilâlcı bir subayın ıstırapları yok artık, kendisine dışardan bakıyor (YTB, s.508).

Genelkurmay: Yurdun savunmasında orduyu barışta gerekli eğitim ve donanım hazırlayan, yurdun savunmasında tüm çalışmaları yapan makam.

- Yılbaşına doğru, bir sabah, **Genelkurmay** kuranportöründen Binbaşı Aziz arıyor dediler, santrale seyrettik (YTB, s.313) ...

- Zizi Binbaşı **Genelkurmay'da** görevli, telefonda onun sesini alır almaz, her zamanki gırgırına başlıyor: <—Hoş geldin, yakışıklı Yüzbaşı> (YTB, s.315)!
- Yemek boyunca, sırmalı bıyıklarının altın tozunu üstüne başına dökerek, Ankara'dan, **Genelkurmay'daki** işlerinden, Estella'nın yatak durumunda dem vurdu, asıl söyleyeceğine yanaşmadı (YTB, s.317).

Genelkurmay başkanı: Anayasaya göre cumhurbaşkanı tarafından atanan, Türk Silahlı Kuvvetlerinin komutanı olan ve savaş durumunda orduda cumhurbaşkanı yerine başkomutanlık yapar.

- <...farkettin mi, dedi, geçen ay İstanbul'a bir heyet gelmişti, nasıl bir heyet mi, akla ziyan bir şey canım, Amerikan, İngiliz, Fransız **Genelkurmay Başkanlarından** müteşekkil, evet, evet, babalarının hayrına gelmiyorlar tabii, bir ortaşark paktı, teklif ediliyor, şimdi Allah var, ben evvela Rusya'ya karşı yeni bir ittifak zannettim, bilâhare anladım ki> (YTB, s.245) ...
- Uzatmayıp açıkladılar: **Genelkurmay Başkanı** Erdelhun, yarıgeceden sonra, askeri bir uçakla Ankara'dan İstanbul'a gelmiş, öğrencilerin Üniversite'deki direnişine öfkeli, <...Ankara'da Namık Paşa bir iki el ateşle talebenin haddini bildirir de, İstanbul'da Refik Paşa niye tereddüt edip üzerine şüpheyi celbeder>miş? Refik Paşa dediği, Refik Tulga, 3. Zırhlı Tugay'ın Komutanı. Binbaşı iste bunu duyunca çılgınca bir karar veriyor, tanklarının toplarını dışarıya çevirtip, öğrencilerin gösterisine katılacak (YTB, s.373).

General: Kara ve hava kuvvetlerinde albayın üst rütbesinde bulunan, mareşalliğe kadar olan yüksek rütbeli subayların tümünün genel ismi.

- Tokchan düştü. Güney Kore birlikleri, çil yavrusu gibi dağıldılar. Türk Tugayı'nın dün ak sam ihtiyattan savunması, palas pandıras cepheye sürülmesi, bundan: **General** Mac Arthur'un hesaplarını altüst eden Çinliler durdurulacak (YTB, s.15)!
- Doğrusu bu görev Tugay'ın ilk önemli savaş görevi, **General** Yazıcı'dan, Adil Onbaşı'ya kadar herkes bunun farkında ya, şu terslikler olmasa: sabah sabah,

- Binbaşı Mithat boğazda ilerleme- ye başlayan Tugay'ı, dağların doruk çizgisinden paralel olarak izleyecek yerde, Albay'dan gece 'harita üzerinde aldığı talimat hilafına bir doğrultu tutturup gidiyor, gitti gider (YTB, s.15).*
- *Üsteğmen Demir, sonraları aşırı bir hayranlıkla bağlandığı **General Mac Arthur**'a de, ya Neptün dergisindeki resimlerinden tanımişti, ya Victory dergisinininkilerden: pembe damarlı mor bulutların altında, bordaları köpüklü boz muhriple le, hüznü bir konvoy oluşturan kahırlı şilepler, eflâtun bir denizde uzayıp gider (YTB, s.56) ...*
 - *...rüzgâr ve köpük sağanaklarına meydan okuyan bir uçak gemisinin güvertesinde, kartal burulu siyah gözlüklü bir **generalin**, bir savaş tanrısı gibi ufuklara baktığı görülürdü (YTB, s.56).*
 - *Ne etkileyici bir adamdı **General Mac Arthur** (YTB, s.56)?*
 - *Mareşal Rommel gibi, **General Mac Arthur** gibi büyük bir komutan olmak (YTB, s.56)!*
 - *Üsteğmen Demir'in içine bir türlü yatıramadığı, zehirli sarmaşıklar gibi hepsini saran söylentiler. Neler söylemiyorlar ki Türk Tugay kâmilten imha edilmiş, **General** şehit düşmüş. Emir Subayı çıldırmış, Çinliler Seul'e giden bütün yolları kesmişler vs vs... Nasıl olur canım, bu kadar kısa sürede, bu kadar kolay mı yenilmek (YTB, s.89)?*
 - ***General** öldü mü? Tugay'dan kurtulan yalnız biz miyiz?». Altı yüz kişi ya var, ya yok (YTB, s.91).*
 - *Biraz evvel **General'le** görüştim. Pyeng-Yang'tadır ve sıhhattedir. Ordu'nun verdiği emirle Tugay orada toplanacak ve ikmalimiz orada yapılacaktır. Biz de General'in emri gereğince, yarın hareket edip Pyeng-Yang'ta Tugay'a iltihak edeceğiz (YTB, s.93) ...*
 - *Biraz evvel General'le görüştim. Pyeng-Yang'tadır ve sıhhattedir. Ordu'nun verdiği emirle Tugay orada toplanacak ve ikmalimiz orada yapılacaktır. Biz de **General'in** emri gereğince, yarın hareket edip Pyeng-Yang'ta Tugay'a iltihak edeceğiz (YTB, s.93) ...*
 - *Neler demiyorlardı ki: Albay onları aldatıyormuş, **General'in** Çinli süngüleriyle delik deşik olduğunu görenler bir iki kişi değilmiş, koca Tugay'dan kala kala şu birkaç yüz kişi kalmış, onun başını da şan şeref uğruna Albay yiyecekmiş (YTB, s.94)!*

- *Bükreş'ten yürütme bir balkan müziği, sütlü beyaz **General** Electric ampulleri ve yeni keşfedilmiş bir gezegen uydusu kızılığıyla odaya mahcup sıcaklığını hohlıyan elektrik sobasının (KS2, s.109).*
- *Gözleri kurbağa yeşili, tebessümü, rahat ve pembe şoför arabanın kapısında, onu aynı saygıyla karşıladı: topuklarını birbirine vuruyor: Tavaris **General**" (GP, s.113)!*
- *Rumeli ilkbaharının kuduz soğuğu, Küçük Kavaklı'daki ordugahta, çadırına öfkeli boğa gibi dört yanından saldırırken, geceleri o, lambanın ulu aydınlığında, **General** Von Manstein'ın Doğu Cephesinde kalkıştığı saldırıyı haritalardan izlemiş; Rusların hızlı ilerleyişini nasıl durdurup, onları Bielegorod ötesine nasıl sürdüğüne akıl erdirememişti (YTB, s.125).*
- *Yıllardan kaçtı. 1943 mü? Savaş, olanca şiddetiyle sürüyordu. Uzunköprü'den Edirne'ye hareket edeceği sabah, -kuş cıvıltılarının ışıktan toplar halinde patlayıp dağıldığı bir Haziran sabah-**General** Patton Komutasındaki VIII. Amerikan Ordusunun Sicilya'ya çıktığını radyoda işitip deliye döndüğünü nasıl unutur (YTB, s.125)?*
- *İşte, Kral Konstantin ile Yunan Orduları Başkumandan **General** Pangalos, el sıkışıyorlar, ortalık alkış kıyamet (GP, s.130)!*
- *...ayrıca, Kral'ın maiyeti efradı arasında, Erkan-ı Harbiye Reisi **General** Dümanis ile Emekli General Stratigos dikkati çekiyor (GP, s.136).*
- *Kral Konstantin, görkemli tören üniforması içinde, mağrur ve mütekhakkimdir; sağ tarafında, yeni Başvekil Kiryos Gunaris, sol tarafındaysa, Başkumandan **General** Papulas; ayrıca, Kralın maiyeti efradı arasında, Erkan-ı Harbiye Reisi General Dümanis ile Emekli General Stratigos dikkati çekiyor (GP, s.136).*
- *Kral Konstantin, görkemli tören üniforması içinde, mağrur ve mütekhakkimdir; sağ tarafında, yeni Başvekil Kiryos Gunaris, sol tarafındaysa, Başkumandan General Papulas; ayrıca, Kralın maiyeti efradı*

- arasında, Erkan-ı Harbiye Reisi General Dümanis ile Emekli **General** Stratigos dikkati çekiyor (GP, s.136).
- ... bu tüfek, diyor, siyou'larla yapılan o müthiş çarpışmada **General** Herbert M. Collins'in bizzat kullandığı tüfek (KS1, s.180).
 - 'Beyaz Rus **General** Wrangel ordusunun döküntüleri, köprü başına yığıldığı gün, Yahya Kemal: "Carlığın yıkıldığını gördük..." diye memnuniyetini belli etmişti; sonra da Bolşeviklerin güneye doğru inişi üzerine, bu mısran söylemişti (GP, s.180).
 - Temmuz sıcakları. Şehir, yay gibi gergin: **General** Papulas'ın cepheyi Sakarya Irmağı'nın gerisine süpürmesi, hemen her yerde tartışmaya yol açıyor: Taşhan'da, II. Grup Muhalefedinin mebusları, harıl harıl, İsmet Paşa'nın 'derakap azlini' istiyorlar; Meclis koridorlarında ise, Fevzi Paşa 'vazifeye sahip çıkmadığı' için, eleştiriliyor (GP, s.187).
 - 'Reis Paşa', ahizeyi kapadıktan sonra, bir an öylece durdu; farkında olmaksızın, ceplerinde sigara paketini arandı, bulamadı: zihni yine aynı şeyle, **General** Papulas'ın kalkışacağı taarruza, nasıl bir cevap verilmesiyle meşguldü (GP, s.190) ...
 - Mustafa Kemal, akli hâlâ **General** Papulas'ın taarruzunda, uzak gülümsedi (GP, s.191) ...
 - Birdenbire, Kore 1951 mi oluyor? **General** Ridgway'ın 8. Ordu Komutanlığına geldiği günler. İnce buz levhalarından farksız, buğulu saydamlığı maviye çalar bir gök. Dizboyu kar Tugay, 25. Tümen emrinde 'keşf-i taarruzi' görevi almış. Kumyongjong-ni dolaylarında savaşıyorlar. Herkesin canı burnunda (YTB, s.198).
 - 'Müsveddesi', daha geçen ay, zihninde hazırды; Kütahya-Eskişehir Muharebelerinde, **General** Pangalos'un, İsmet Paşa'yı mağlup etmesi, Ankara'daki yönetimi sarsmıştı (GP, s.220) ...
 - "...**General** Frunze'nin ziyareti de, Sakarya zaferinin bir neticesi: ben öyle telâkki etmekteyim" (GP, s.261) ...
 - " 31 Ağustos 1922 tarihisinde, milletin heyecan ve endişeyle, yüreği elinde, okuduğu başlık: 30 Ağustos 1922: "Başkumandanlık Meydan Muharebesi Başladı." 1 Eylül 1922 tarihli Bilik'te, zafer müjdesi: "Aslıhanlar 'da, Düşman

- Kuşatılmıştır Kütahya'nın İstirdadı: Yunan **Generali** Trikopis esir edildi" (GP, s.292).*
- *Paşa Hazretleri, şu anda meşguldürler...bilâhare arz ederiz...**Jeneralin** adını, ne buyurmuşunuz " (GP, s.348)?*
 - *...Pellè öylemi? **Jeneral Pellè**" (GP, s.348) ...*
 - *...bil bakalım, İsmet Paşa'yı Taşlık'ta kimler ziyaret etti? Bir sürü emekli **general** ve amiral, bu gece Radyo Gazetesi'ni dinlemeli, nasıl sövüp sayacak (YTB, s.348)?*
 - *Karmakarışık işleri, ne 'makamında' delik deşik edilmiş başbakanlar düzeltebilir, ne sokaklarda sürüklenecek **general** cesedleri (YTB, s.354).*
 - *"...**jeneral** Papulas..." diye soruyor, "...Aya Fotini Kilisesi'nde, bilir misin ne demiştir? Aynen şu cümleyi: 'Anadolu'yu terk mecburiyetinde kalırsak, geride bir yangın enkazı bırakacağız" (GP, s.357)!*
 - *Salih Bey, ahizeye diyor ki: "...hayır Kumandanım...**Jeneral** Pellè henüz çıkmadı...çıkar çıkmaz, Gazi Hazretleri'ne keyfiyeti arz ederim..." biraz sustu, dinledi; sonra, "...emredersiniz!.." dedi ve kapattı (GP, s.396).*
 - *Marie-Laure Oiselet, içki bardağını hızla dudaklarından çekiyor: "...**Jeneral** Pellè, buraya bu maksatla gelmedi mi, Edd?.." Edwin Jay, sinirlenmişti: "...bana Edd demeyiniz matmazel...bundan nefret ettiğimi biliyorsunuz...kaç defa söyledim..." Ward Prays, gözündeki tekgözlüğü soğukkanlı ve zarif. Centilmence müdahale ediyor: "...lady's and gentlemen (GP, s.398) ...*
 - *Bilmem farkında mısınız: şu anda Kemal, **jenerali** uğurlamaktadır" (GP, s.398)*
 - ...
 - *Çifte merdivenlerden: birinden, **General** Pellè'nin maiyeti erkânı, iki Fransız miralayı iniyorlardı (GP, s.398) ...*
 - *...öbür merdivenin başında, yukarda, Mustafa kemal ile **General** Pellè, -ak saçlı, vakur bir asker, -hararetle el sıkışıyorlar, ikisi de memnun, ikisi de gülümsüyor (GP, s.398-399).*
 - *...fotoğraf makineleri çalışıyor: **General** Pellè, el sıkışırken objektiflere son bir defa poz verdikten sonra; basamakları hızlı hızlı inerek, kapıya yönelecektir (GP, s.399) ...*

- ...gazeteciler, çevresini kuşatarak, birlikte gidiyorlar; en yakınındaki, Marie-Laure Oiselet, o dahil, hepsi Fransızca soruyorlar: "...mon **general**, mon general, s'il vous plaît...c'est pour Le Temps du Paris...une question, une seule" (GP, s.399) ...
- ...gazeteciler, çevresini kuşatarak, birlikte gidiyorlar; en yakınındaki, Marie-Laure Oiselet, o dahil, hepsi Fransızca soruyorlar: "...mon general, mon **general**, s'il vous plaît...c'est pour Le Temps du Paris...une question, une seule" (GP, s.399) ...
- Diğer sorular, yağıyor: "...si c'est la Guerre ou la paix?.."..."une minute, mon **general**, une minute (GP, s.399) ...
- ."Mustafa Kemal Paşa, hasırdan örülmüş orta masasının öteki tarafında, oturmuştu; iki eski dostunu dikkatle dinledikten sonra, sigarasını kül tablasına bastırırken, dedik" ...**Jeneral** Pellè cenaplarının, bugün ifade eylediği de aynı mevzua müteallik (GP, s.401) ...
- Ümid, dayısının ölümüyle Suat'ın nasıl 'perişan olduğunu' şehirlerarası telefon konuşmalarından birisinde Yüzbaşı Demir'e anlatmıştır. Ağustos ortaları olmalı, durum gergin: Milli Birlik Komitesi yüzlerce **general** ve subayı ordudan çıkarmakla kalmamış, 27 Mayıs hükümetinin on bakanını görevinde yetersiz sayarak işten atmış (YTB, s.477)!

Gerilla: Düzenli orduya karşı küçük birlikler şekilde, çalışan düzensiz topluluk.

- Bölüğün asıl komutanı Kıdemli Yüzbaşı Sıtkı Seferoğlu, Tchandang bölgesinde **gerilla** kovalarken hastalanınca, en kıdemli üsteğmen olduğu için, Tabur'dan, bölüğün komutasını onun almasını istiyorlar (YTB, s.37).
- Sağdaki Takım, çatışma bölgesine derhal bir manga çıkarıp, durumu 'rapor etmeli': saldıranlar kimler, düzenli birlikler mi, **gerilla** mı (YTB, s.42)?

Harp: Savaş.

- Bırakmazlar efendim! İmkânsız! Kimbilir kaç kontrolden geçeceğiz. Bırakırlar mı? -Kontrol mu? Ne kontrolü? **Harp** mı bu, be (ZBB, s.26)?

- Soğuk **harbin** bu şiddetli yıllarında müttefiklerimizle beraber her ihtimali gözönünde bulundurmak mecburiyetindeyiz (KS2, s.47).
- **Harpte** yüzbaşı imiş. Deniz piyadesi. Bir sürü nişan almış. Japonlara esir düşmüş (KS1, s.48).
- ...Yüzbaşı Horn, diyor, orada yaşıyor: son **harbte** beraberdik (KS2, s.66).
- Ahval nasıl, diye sormasının temel nedeni bu, askeriye **harpa** taraftar değilmiş deniyor, hassaten Fevzi Paşa, hakikat mı? (YTB, s.129)?
- Babama söyledim, -**Harp** görmüş herif, dedi. Kolay mı? dedi (KS1, s.164).
- **Harbe** girip çıkanlar böyle olurlarmış, ölünceye kadar böyle arpacık kumrusu gibi düşünürlermiş (KS1, s.164).
- Sakarya **harbine** tekaddüm eden o buhranlı günlerde ne demişti Gazi (KS2, s.193)?
- ...bu **harp** hepsinden müthiştir; bu yapılan **harplerde** askerin gösterdiği kahramanlıklar fevkalâdedir, birkaç nefer bir grubu kurtarmıştır" (GP, s.196) ...
- Bereket versin **harb** ertesinde bambaşka bir satıhta ve bambaşka şartlar altında teessüs eden beynelmilel münasebetler, biraz da sağdan soldan bizim itişimiz şöyle böyle bir demokrasi düzenine intikalimizi zaruri kıldı (KS2, s.197).
- Cephede bilfiil **harb** etmek için, müsella vazife istiyor (GP, s.205) ...
- **Harbten** korkuyorlar, **harbten**. Dövüşmekten korkuyorlar (KS1, s.208).
- **Harbten** korkuyorlar, **harbten**. Dövüşmekten korkuyorlar (KS1, s.208).
- O münasebetleri anlayabilmek için, diyorum, dört sene **harp** etmek ve bir gün içinde cephe değiştirmek icap eder, Bambina (SA, s.212)!
- **Harb** zengini değilim (KS2, s.234).
- Bir İzmir'e gidip geliyorum, sanki **harp** (KS2, s.239).
- Demir, neredense, 'Hımbıl Çavuş'u hatırladı, Harp Okulu'ndaki Sevkülceyş hocasını, bir ders sonunda çocuklar koridora boşalırken çevresini alanlara, şöyle birşeyler demişti galiba: <— ...**harb** insanı bitirir, şehit kurtulmuştur, gazi çeker hem şehitlerin ağırlığını, hem harbinkini (YTB, s.242)!
- Demir, neredense, 'Hımbıl Çavuş'u hatırladı, Harp Okulu'ndaki Sevkülceyş hocasını, bir ders sonunda çocuklar koridora boşalırken çevresini alanlara,

- şöyle birşeyler demişti galiba: <— ...**harb** insanı bitirir, şehit kurtulmuştur, gazi çeker hem şehitlerin ağırlığını, hem **harbinkini** (YTB, s.242)!
- **Harpten** çıkmış adamı, cemiyette eski yerine koymak zordur, evvelâ nazarında hayat eski ehemmiyetini kaybettiği için, saniyen ne paye versen harcandığı intibайдan kurtulamayacağından> (YTB, s.242)!
 - Demir, neredense, 'Hımbıl Çavuş'u hatırladı, Harp Okulu'ndaki Sevkulceyş hocasını, bir ders sonunda çocuklar koridora boşalırken çevresini alanlara, şöyle birşeyler demişti galiba: <— ...**harb** insanı bitirir, şehit kurtulmuştur, gazi çeker hem şehitlerin ağırlığını, hem **harbinkini**! Harpten çıkmış adamı, cemiyette eski yerine koymak zordur, evvelâ nazarında hayat eski ehemmiyetini kaybettiği için, saniyen ne paye versen harcandığı intibайдan kurtulamayacağından> (YTB, s.242)!
 - <—...şerefimizi iki paralık etmesini yanına bırakacak mıyız? Sirtında o urba oldukça, sen bir halt edemezsin çocuk, topal mopal, benim gibiler, hakkından geleceğiz onun. Duydun elbet, ihtiyatlarla bile **harp** kazanırım' demiş olduğunu, ha> (YTB, s.255)?
 - Siz dedi, **harpten** önce burada olacaktınız. Bizim yaptığımız nümayişleri görecektiniz. Albay de Larocque bir emretti mi (ZBB, s.262) ...
 - Zaman zaman, kıvırcık kirpiklerinin görkemli gölgelerini yanaklarına devirerek: <—...Demokrat Parti, **harb** içinde semiren ticaret burjuvazisiyle zirai kapitalizme heveslenen taşra eşrafının iktidarındır demesinden, ya da: <— ...orduyu işe karıştırmak küçük burjuva radikalizmi olmaz mı, bu çeşit maceralar bonapartisme'e götürür hareketi, onun bugünkü adı faşizmdir> diye yargılamasından kestiriyor ki bu kadın, işi gücü süslenmek, divana kurulup günde bilmem kaç kahve içmek, ya da fransızca bulvar romanları okumak olan 'boş' bir kadın değildir; göstermediği yüzü bambaşka, ağır, gün görmüş, politikayla, yaygın kahve politikasından çok farklı, çetrefil ve belalı bir politikayla içli dışlı (YTB, s.341)!
 - Bu arada, tabii biz içerden görmüyoruz, Beyazıt Meydanı'nı atlı polis tutmuş, epeyce de yaya, talebeler çıkar çıkmaz önde atlı polis hücumu geçtiler, basbayağı **harp**: atların üstünden çekip polisleri aşağıya alanları mı ararsın, talebelere kılıç çeken gözü dönmüş polisleri mi, hasılı anababa günü (YTB, s.367).

- *Şundan ki yaşadıklarımı bütün şumuluyla kavramaktan aciz kalmışım: **harb** ediyorum, başkasının harbi, ihtilal yapıyorum, başkasının yararına kendi yarama tuz basayım derken, başkasının yarasına tuz oluyorum (YTB, s.528).*
- *Şundan ki yaşadıklarımı bütün şumuluyla kavramaktan aciz kalmışım: **harb** ediyorum, başkasının **harbi**, ihtilal yapıyorum, başkasının yararına kendi yarama tuz basayım derken, başkasının yarasına tuz oluyorum (YTB, s.528).*

Harekât: Orduda askeri birliğe yaptırılan çarpışma, çevirme, kolama gibi işlerin genel adı.

- *...cephe gerisi, ciddi manada muavenete muhtaçtır, isyanlar ve tedip **harekâtı**, maneviyatı tahrip etti; bu münasebetle” (GP, s.65) ...*
- *Birleşmiş Milletler Kuvvetleri'nin ileri **harekâta** geçmelerini beklermiş (YTB, s.68)!*
- *24 Kasım'da ileri **harekât** başladı, 26 Kasım'da tasarladıklarını yaptılar: Merkezden güçlü bir karşı saldırı. 2. Güney Kore Kolordusu dağılıyor. Tokchon düştü: 9. Amerikan Kolordusu 'nün sağ kanadı tehdit altında. Yalnız o mu, saldırı gelişirse, doğudaki bütün Birleşmiş Milletler Kuvvetlerini çevirebilirler (YTB, s.68).*
- *Fevzi Paşa ile Dr. Adnan Bey, harita başında, cephedeki **harekâtı** değerlendiriyorlar (GP, s.142) ...*
- *...daha da mühimi, Altıntaş'tan beş fırka Seyitgazi; bir fırka da Afyon istikametinde **harekâte** başlamış bulunuyor... Yenişehir ve İnegöl, maalesef düştü (GP, s.146) ...*
- *O yaz Ankara, birdenbire, bir cephe gerisi' şehrine dönmüştü. Her şey, bir ölüm kalım savaşının, vahim öncesini çağrıştırıyor; havada, ağır yaralı taşıyan Hilalimler' arabalarından, yanmış barut, tentürdiyot ve terli postal kokusu; mühimmat yüklü hayalet kağnılar, sabaha karşı, ağaran geceyi iniltileriyle ince ince dilimliyorlar; kim bilir hangi cephedeki, hangi kanlı 'tedip **harekâtı'ndan** henüz dönmüş; cepheye 'takviye gidecek' bir müfrezenin, söylediği marş kırık dökük yankılanıyor (GP, s.187) ...*
- *Bu **Harekatı'n** bir mes'ulü vardır, o nerededir? Onu görmek istiyoruz (GP, s.192)?*

- <...Mısır'daki **harekâtı** takip ettin mi? Gözünü aç öyleyse herifler şıp diye şaibeli bir müstebidi başlarından defettiler, memleketlerine ilerleme yolunu açtılar. Atatürk sağ olsaydı, başka türlü mü yapardı> (YTB, s.204) ?..
- O sırada, Mustafa Kemal Paşa 'alelacele' odasına uydurulmuş sahra telefonuyla konuşuyordu; rahatsızlığını unutmuş gibidir, dikkatini dinlediğine vermiş: "...anladığım şu ki, düşman ileri **harekâta** devam ediyor...Yunan Karargâhı, Sivrihisar'a nakledilmiş...bizim müfrezelerin (GP, s.211) ...
- Arkasından bir eliyle Boncuk'u okşaya okşaya, aynı acemi okuması: <— ...saat altıda bütün cephede ileri sürülen keşif kolları himayesinde kuzeye doğru ileri **harekata** başlanılmış olup, taburlar açılmış bir vaziyette kendilerine gösterilen hedefe doğru bölgeden bölgeye ilerlemek suretiyle, ileri harekete mukavemete uğramadan devam etmiştir> (YTB, s.247).
- ...görevimiz ne, **harekâtı** böyle bir ihtimale yer bırakmayacak mükemmellikte planlamak değil mi (YTB, s.355)?
- Gerçekten, ufak ufak, **harekât** plânları tasarlanıyor artık, <İstanbul'u üç bölgeye ayıralım, birinci bölge Haliç'in öbür yakası, ikinci bölge Anadolu, üçüncü bölge ise> (YTB, s.355) ...
- Şurasına burasına serpiştirdiği eleştiriler yok mu, (Devrimci kadro hiçbir ideolojik hazırlık yapmamış, Atatürkçülüğü bile tarihsel şartları içerisinde toplumsal ve ekonomik olarak değerlendirmemişler vs...) Zizi Binbaşı çok tuttu onları, Ankara'daki **harekât** sırasında, en çok da İçişleri Bakanlığı'nın çatışmayla ele geçirilişinde 'faal rol oynadığı halde' Milli Birlik Komitesi'nin dışında bırakılmış olmasından buruktu; çakırkeyif akşamlarında, sarışın gülümsemesini bir madalya gibi parıldatarak, gelip gelip Yüzbaşı Demir'e takılıyordu (YTB, s.473)...

Havan bölüğü: Havan topu atan askeri topluluk.

- Cephe gerisindeymişçesine 'istirahat-ı mutlaka 'ya geçmiş üç piyade ve bir topçu taburu ile **havan bölüğü**, akşam karavanasına hazırlanıyordu (YTB, s.82).

Havan mermisi: Kısa namlulu, üstün atış gücü olan top, mermi.

- *Unutabilmek elde mi? Brifingde aklını başına devşirip, dikkatini görevine yoğunlaştırabilse Bari Allah Allah Tabur Karargahı'n olması gereken yerde bulamıyor, bir posta eri bırakmışlar, dediğine bakılırsa çevreye sık sık **havan mermileri** düştüğünden, Binbaşı, orasını sakıncalı gererek çadırın yerini değiştirmiş, çok uzakta değilmiş canım, bir kilometre kadar ilerde, orada toplanılacak (YTB, s.119).*
- *Ayakta ilk tedavimi müteakip, vak'a yerinde tetkikat yapan heyetle vardığımız kanaat odur ki, karargâh çadırının bulunduğu mahale düşman bir **havan mermisinden** hazırladığı bubi tuzağını bırakmış, infilak merhum Yüzbaşı Halil'in otururken herhangi bir hareketiyle tuzağa temas etmesi neticesinde ve ani olarak meydana gelmiştir. Binaenaleyh, karargâh çadırının nakli keyfiyetinin, Üçüncü Tabura güzide subaylarından birinin şehit (YTB, s.121) ...*

İç savaş: Ülke içerisinde çıkan iç harp, savaş.

- *Gençlik sokağa dökülürse, devrik iktidar yandaşlarının aralarına katılmasını nasıl önleyeceksin? Önleyemezsen, olaylar büyür al sana bir **iç savaş** ortamı (YTB, s.500)!*
- *Demokratlarla mücadele edeceğimizi sanıyorduk, ben şahsen hep **iç savaştan** korkmuşumdur, tuhafı şu ki gerginlik aramızda, karşıımızdakiler Demokratlar değil, ihtilâli CHP'yi iktidara getirecek bir manivelâ olarak görenler (YTB, s.505).*

İhtilâl: Bir devletin siyasal, sosyal ve ekonomik yapısını tamamen değiştirmek için girişilen silahlı sivil hareket.

- *Şu kadar yıl önce geçirdiğimiz sarsıntıya sosyal anlamı olan bir **ihtilal** diye, bir inkılâp diye hiç bir zaman eğilmedik biz (KS1, s.228).*
- *Mustafa Kemal'i saraya ve onunla işbirliği halinde olan milletlerarası emperyalizme karşı ümitsiz kanlı fakat azimli bir **ihtilal** hazırlayıp başaran;*

arkasısıra milletin sosyal yüzünü kökünden değıştirecek radikal inkılâbları yöneten bir aksiyon adamı, bir inkılâb çocuğu, bir halk hareketinin siyasi ve askerî lideri diye almıyoruz da, daha çok törenlerde kendisine dalkavukluk edilen gururlu ve kendinden emin, ama klişe haline geldiği için önemini kaybetmiş bir put halinde alıyoruz (KS1, s.228).

- **İhtilal** çıkarmak, bilmem ne (KS1, s.245)?
- Gerçek ihtilalci o şartlar altında oydu. **İhtilali** ve inkılâbı da zaten o yaptı (KS1, s.266).
- Yüzbaşı Demir, başdönmesini, cinsel bunalımını bir kenara koymuş, çelikten bir mekik gibi İstanbul'un dört köşesine gidip geliyor, '**ihtilal'in**' görünmez kumaşını dokuyordu (YTB, s.321).
- Ortalığın ısındığı, devrimin kaçınılmazlaştığı apaçık meydanda ama, anlaşılan **İhtilalin** karıncaları aralarındaki çekişmeyi bir sonuca bağlayamamış: 'Zizi Binbaşı' sırmalı sırmalı gülümseyerek, Albay Türkeş'in iktidarı bırakmamak eyilimiyle, Barselona dönüşü harekete katılmış olan Albay Küçük'ün iktidarı halka devretmek eyiliminin çatıştığını anlatıyor. Velhasıl karışık bir durum (YTB, s.335)!
- Galiba önündeki bir kâğıttan, tane tane okuyor: —...şartlar tam olduğu zaman **ihtilaller** milletler için haktır (YTB, s.352).
- Arkadaşlarının gözlerine, teker teker, aşırı bir dikkatle bakarak, sık tekrarladığı bir düşüncenin altını yeniden çiziyor: — ...gaye milli birliği gerçekleştirmektir. Temellerinde yatan bir **ihtilal** gayesiyle zıtlaşır, başarıya ulaşamaz. Zulümle, cinayet le başlayan ihtilaller, ihanetle, hüsrarla, felaketle sonuçlanır (YTB, s.354).
- Arkadaşlarının gözlerine, teker teker, aşırı bir dikkatle bakarak, sık tekrarladığı bir düşüncenin altını yeniden çiziyor: — ...gaye milli birliği gerçekleştirmektir. Temellerinde yatan bir ihtilal gayesiyle zıtlaşır, başarıya ulaşamaz. Zulümle, cinayet le başlayan **ihtilaller**, ihanetle, hüsrarla, felaketle sonuçlanır (YTB, s.354).
- Yemekte **ihtilal'den** konuştular (YTB, s.439).
- Hapisten çıktığı günler, **ihtilâl** henüz olmuş, işi başından aşkın, inanır mısınız, Ferid dayı'mın ölümünden perişanım diye beni bir dakika yalnız bırakmıyor: o

- burada değilse, ben Firuzağa'dayım, bazı geceler karşı sahile geçip bir kahveye oturuyoruz, iki kadeh bir şey içiyoruz (YTB, s.451).
- Tuhaf, Binbaşı Demir'in **ihtilâlin** karıncaları'ndan olduğunu kim işitse bunu sorar: asılacaklar mı (YTB, s.453)?
 - Yeniden devrim tartışmalarına girmek istemiyordu, başka bir soruya sığındı: — Her **ihtilâlde** adam asılmaz mı Suat (YTB, s.453)?
 - Hükümet darbesinin, **ihtilâlin** ve inkılâbın' ayrı şeyler olduğunu, o bile yeni yeni anlamıyor mu? Bir iktidarı zorla alaşağı etmenin, mutlaka yeni bir iktidar olmak anlamına gelmediğini (YTB, s.454).
 - **İhtilal'de** bilmek kişiliğini pekiştiriyor, erkekliğini buyruğuna alması kendisine güvenini (YTB, s.458).
 - O halde **ihtilâl** ertesinin onca dağdağası ortasında punduna getirip, o mektubu niye kaleme aldı? Annesinin yürekten destekleyeceğini bildiği devrimde, karınca kararınca, payının olduğunu duyurmak için mi (YTB, s.458)?
 - ...Ticaret Bakanı'nın demecine aklın yattı mı senin, benim aklım yatmadı, bir **ihtilâl** hükümeti bakanı yabancı sermayeye nasıl güvenir (YTB, s.463)?
 - Yüzbaşı, beni özledin mi hiç? O gece demek istiyorum, **ihtilâl** gecesi, hayatınla oynarken, düşündüğün oldu mu (YTB, s.463)?
 - Hafif çakırkeyif, böyle oldu mu kadınlardan başlar değil mi, hayır hiç kapak kaldırmıyor, diyor ki: —...sen ne dersin de, iş sarpa sardı oğlum, biz yanılmışız, zor olan **ihtilal** sonrasıymış, kimse ne bok yiyeceğini kestiremiyor, şu komiteye girmek davası püsküllü bir bela: Kafadar Hakkı bile hak iddia ediyor yahu, ayyaş kerâta (YTB, s.470)!
 - 'Zizi Binbaşı' bu kokteyllerden birisinde onu çevresindekilere tanıtırken, gülerek ne demişti: <—...biz yengeye İstanbul'da Barones derdik, teşbihte hata olmaz, hâline etvarına bir bakın, söyleyin. Barones marones, 1955'den itibaren **ihtilâlin** içindedir kendisi> (YTB, s.472).
 - Arkasından, Yüzbaşı Demir'i korkulara salan bir soru: <— ...**ihtilâlden** sonra, Kuledibi'ne uğradın mı hiç> (YTB, s.476)?
 - Siyasi Polis'ten, Jandarma'dan öyle kötümser raporlar geliyor ki, halkın eyilimlerine ters düştüklerini görüp umutsuzluğa kapılıyorlar: akşam safaları henüz sulanmış, bahçeli Anadolu kahvelerinin, çarpık peykelerinde; Devlet Yollarının, iç lâstik, benzin ve sidik kokan servis istasyonlarında, neler

söyleniyormuş, neler **ihtilâl** dinsiz, camilerin kışlaya çevrilmesinin eli kulağında, namaz ve Kur'an yasaklanacak, ezanı yeniden Türkçe okutacaklar (YTB, s.478)!

- ...baksana, Miralay Ferid çok tutarmış seni, Suat anlatıyor, şahinim diye ad takmış, ölünceye kadar haberlerini sormuş hep, işin tuhafı ne biliyor musun, **ihtilâlin** akıbetinden endişelenmesi (YTB, s.480) ...
- Az önce, yaptıkları **ihtilâl'in** hiçbir işe yaramayacağını takır takır Binbaşı Demir'e söyleyen adam, ansızın mahçup bir genç kız gibi ezilip büzülüyor: efendim bir müddettir 'teneffüs etmekte müşkilâta uğramaktaymış da' arkadaşlarının ısrarı üzerine tanıdık bir iki doktora görünmüş, onlar da başka bir âlem' bir kere işi ciddiye almıyorlar, hepimizi gömeceksin, acı patlıcanı kırağı çalar mı (YTB, s.483)?
- Ne var ki Albay Dünder'in Roma'ya Ataşemiliter, Binbaşı Aziz'in Madrid'e Ataşemiliter Yardımcısı atanması, dikkatini yeniden **ihtilal'in** iç sorunlarına, Komite'de gittikçe tehlikeli bir hal olan ikiliğe çekti (YTB, s.487).
- Heyecanla kucaklaştılar: vay Albayım, kayıplara karıştınız; ooo Çukurcalı bakıyorum fiyakan yerinde; ardından, hoşbeş: neydi o günler, yıllar geçti yahu, hani Bostancı'daki evde kafayı çekip geç vakitlere kadar **ihtilâl** tartışırdık, ya o hayaller, yapamadık vesselâm, ihtilal heder oldu gitti, maksadına ulaşamadı, İsmet Paşa takımı kazandı davayı, hepimizi bir tarafa dağıttılar (YTB, s.492).
- Heyecanla kucaklaştılar: vay Albayım, kayıplara karıştınız; ooo Çukurcalı bakıyorum fiyakan yerinde; ardından, hoşbeş: neydi o günler, yıllar geçti yahu, hani Bostancı'daki evde kafayı çekip geç vakitlere kadar **ihtilâl** tartışırdık, ya o hayaller, yapamadık vesselâm, **ihtilal** heder oldu gitti, maksadına ulaşamadı, İsmet Paşa takımı kazandı davayı, hepimizi bir tarafa dağıttılar (YTB, s.492).
- **İhtilâlin** başında beni bir gün içinde memlekete çağırmaya muvaffak olan arkadaşlarım, demek ki başlangıçtaki etkilerini kaybetmişlerdi (YTB, s.492).
- **İhtilali** en çok destekleyen bazı ilerici profesörlerin de işten atılması başını aleyhinize çevirecek, Hüsnü Faik bir makale döşendi, aklın durur (YTB, s.497) ...
- Binbaşı Erkanlı, buram buram bekâr erkek, mutfak ve soğuk cigara kokan yurtlarda, onları üçer beşer bir araya toplayıp, 'hocalarını' hangi nedenlerden 'tasfiyeye mecbur olduklarını' anlatmaya uğraşırken, Binbaşı Demir, için için

karardı durdu bu ne iştir, İnönü ne sanmıştı, **ihtilâlî** onu iktidara getirmek için mi yaptılar (YTB, s.501)?

- Onlarla, Komite adına bir 'heyet' konuşacak: Binbaşı Erkanlı'dan başka, Esin, Solmazer, Soyuyüce vs. Komite üyesi değildi ama, doğrusu Binbaşı Demir de 'bir durum ayarlayıp' içerde kalmayı kafasına koymuştu üç büyük başyazarın **ihtilâlî** ne yanından eleştireceklerini kulaklarıyla duymak istiyor (YTB, s.502).
- Ağzından burnundan dağılan duman yumakları arasında, yine o konu: — **...ihtilal** ne adına yapıldı, mukaddes demokrasi ve hürriyet prensipleri adına; millete ne dediniz, şahıs tahakkümünü ve diktayı devirdik; iyi ama, gençliği tehditle, basını nasihatla sindirmek bir başka dikta ve tahakküm olmuyor mu: cunta diktası ve tahakkümü (YTB, s.504)?
- ...kısacası, bizim muhalefet **ihtilâl**e değil, CHP'ye yarıyor: iktidarı sivillere bırakmak İnönü'ye devretmek olduğuna göre (YTB, s.504)!
- Ümid, semaverin pirinç aydınlığıyla gözleri yaldızlı sarı: — Adamımız geldi, diyor, haberin esası onda: Kurucu Meclis dalgası neymiş anlarız, **ihtilal**'in halka açılışı ondan destek dejenere olması mı (YTB, s.512)?
- O gece, ne korkunç bir gece: Binbaşı Demir'i önce uyku tutmuyor, sağına döndü mü Ümid'in sözleri, soluna döndü mü Ahmet Ziya'nın **ihtilâl**'in geleceğine deyin karamsarlığı uyuyabilersen, uyu (YTB, s.519)!
- ...yaş kemâle geldi, dünyanın hâlâ farkına varamadık, olaylar başımızın üstünden aşıyor; muharebe görmüş, **ihtilâl** yapmış bir subay böyle öksüz çocuk kahırlarına düşmeli mi (YTB, s.520)?
- Şundan ki yaşadıklarımı bütün şümuluyla kavramaktan aciz kalmışım: harb ediyorum, başkasının harbi, **ihtilal** yapıyorum, başkasının yararına kendi yarama tuz basayım derken, başkasının yarasına tuz oluyorum (YTB, s.528).

İhtilâlcî: İhtilal destekçisi, ihtilal yapan kimse, devrimci.

- Önemli bir buluşma bu, tehlikeli de: Yüzbaşı Aziz bir zamandır Yıldız'da Kurmay Akademisi'nde okuyor, dokundurduklarına bakarsan, oradaki bazı subaylar **ihtilalcî** bir komita' örgütlemişler. Büyük sır ha! Tantuna gider adam (YTB, s.201).

- İki arkadaş, Yıldız Parkı'nın kapısında, sözleşerek ayrıldılar buluşma, Cumartesi akşamı, Beşiktaş İskelesi'nin üzerindeki kahvede! Yüzbaşı Aziz, Demir'i oradan alıp Üsküdar'a, Binbaşı Necati'nin evine götürecekti. **İhtilâlcî** subayları tanınması gerekmez mi? Yüzbaşı Demir, doğrusu isteksiz, kafasıyla ileri sürülen bütün kanıtlara katılıyor, bütün söylenenleri onaylıyor, yüreğiyle uzak: yenilgilerin getirdiği kırıngınlıktan mıdır nedir, kendisini insanların dünyasından saymıyor (YTB, s.212).
- Bir akşam üstü, Beşiktaş İskelesi'nin üstündeki kahvede, (balkondaki masalar içeriye alınmış, camlı kapılar sıkı sıkı kapalı), tavla pulları çatlar, tavşan kanı çay yaldızlı bardaklarda dinlenirken, Yüzbaşı Aziz'in arkadaşlarından bir subay, bir subay daha, (Allah Allah!) bir subay daha tanıyor; ilkinin adı Faruk, onlar gibi Kore'den gelmiş, Topçu Tabur Komutanlığı'nda başarıları var, hırslı adam, öfkeli konuşuyor; ikincisinin adı Dünder, Amerika'da bulunmuş biraz, Tuzla'daki Uçaksavar Okulu'nda ilk 'komita'yı kuranlardan, 'Zizi Yüzbaşı'nın fikrine **"ihtilâlcinin"** önde gideni'; üçüncüsü, Dünder'in Uçaksavar Okulundan arkadaşı, adı Orhan, Akademi'ye girmeye hazırlanıyor, Robert Kolej'e giriş sınavını kazanmış, İngilizcesini ilerletecek (YTB, s.258)!
- Gerçek **ihtilâlcî** o şartlar altında oydu. İhtilâli ve inkilâbı da zaten o yaptı (KS1, s.266).
- Söz ne zaman buraya dayansa, Yüzbaşı Demir, tanıdığı **ihtilâlcî** subaylarla Ümid'in önerilerinin denk düşmediğini üzüntüyle görüyordu (YTB, s.283).

İkinci Dünya Savaşı: 1939- 1945 arasında süren küresel çaplı savaş.

- **İkinci Dünya Savaşı** yıllarına inceliksiz girip birkaç yüz binlik çıkmış olabilir. Vurguncu diyebilirler. Ne derlerse; onu ne kadar Milli Korunma Mahkemeleri'ne vermeğe çalışırlarsa çalışsınlar o dürüstlüğü ve şahsi gayreti sayesinde bütün düğümleri çözmüş, bütün engelleri aşmış olabilir (KS1, s.53).
- ...**ikinci dünya savaşı** yıllarında işçiler de teşkilatlanmak istemişlerdi muhalefet olarak (KS1, s.234).
- Bence, **ikinci Dünya savaşı** ertesinde şartlarımızın gerektirdiği en doğru sentez sosyal temelleri sağlam tutulmuş halkçı ve devrimci bir radicalisme olabilir (KS1, s.267).

İnzibat: Orduda düzeni sağlamak maksadıyla görevlendirilmiş olan er.

- *Yolda olmayıp Ankara'da kalsaydı, sabahın erken bir vaktinde o da derdest edilip bir deliğe tıklılacaktı. Haydarpaşa'da **inzibatların** ellerinde makinalı tabancalarla onu beklemedikleri nereden belli? Erkanlı'nın sağ kolu kim (YTB, s.529)?*

İnzibat çavuşu: Orduda düzeni sağlamak amacıyla görevlendirilen, diğer askerleri denetlemek ve yönlendirmekten sorumlu en üst rütbeli asker.

- *Yüzbaşı Demir buna bir anlam veremiyor. Duraktaki **İnzibat Çavuşu** ile göz göze geldiler. Çavuş, omuzlarını kaldırıp, o sormadan durumu açıkladı: — Çocukları dağıtamıyorlar Yüzbaşım, bütün ıslattılar, nafile (YTB, s.370).*

İstihkam: Düşman saldırılarını karşı savunma yapmak ve saldırıları durdurmak maksadıyla kurulan yer.

- *" Ali Fuat Paşa sigarasının dumanlarıyla, söze burada karıştı: "...halbuki, malûm-u âliniz, Mim Mim istihbaratı bize neyi haber verdi? Çanakkale'deki İngiliz **istihkamlarına**, bir fırkalık taze kuvvet yığılmışlar: bunun muhtemel bir taarruza karşı, takviye olduğu sarih!.." Hüseyin Rauf Bey: "... hakikaten 'Bîtaraf Mıntika 'ise, bu kadar askerin orada işi ne (GP, s.401)?*

İstihkam çavuşu: Düşman saldırılarını karşı savunma yapmak ve saldırıları durdurmak maksadıyla kurulan yerdeki düzeni sağlamak amacıyla askerleri denetleyen en üst rütbeli asker.

- *Onları Keşif Kolu'ndan bir **istihkâm Çavuşuyla** iki er getirmiş arazi mayınlıysa arındırsınlar diye Aziz Yüzbaşı'nın emrine verilen istihkâmlardan olacak (YTB, s.21).*
- *GMC'yi ancak otuz kırk manevradan sonra istedikleri doğrultuya sokabildiler. Nefes almalarına kalmadı, Yüzbaşı Aziz'in **İstihkâm Çavuşu** yeni bir Güney Korel'i köylü kalabalığı ile sükün etti: bu defa, saç başı dağınık, sümüğü*

burnunda donmuş ufacık çocuğunu elinden sürükleyen bir ana, gözleri yüzlerinden uçacakmış gibi her saniye pır pır üç beş delikanlı, yaşlı bir kadıncağız, sırtına dağıldı dağılacak bir denk vurulmuş boz bir de öküz (YTB, s.25)!

İşgal polisi: Bir ülkede veya herhangi bir bölgede yasa dışı olarak ele geçirilen güçlerin güvenliğinden sorumlu olan polis.

- *<Köftehorla, Filistin cephesinde yemedikleri halt kalmamış> da, <Mütareke'de **İşgal Polisi'nin** burnunun dibinden, tereyağından kıl çeker gibi, Anadolu'ya silah ve mühimmat kaçırmışlar!> Evet, o Doktor Hayrullah, iri sarı kayısı gülleri boyanmış kapağına Confiserie Lebon, Pera Constantinople yazılı kadife kutunun aşk mektuplarını annesine gönderen (YTB, s.340) ...*

Jandarma: Yurt içinde özellikle kırsal yerleşim yerlerinde genel güvenliği ve kamu düzenini korumakla görevli, yasaların koyduğu hükümlerin yerine getirilmesini ve hükümet emirlerini yerine getirilmesini sağlayan silahlı askeri kuvvet.

- *Maçka'da **jandarma** kışlasının askerleri kaç senedir talim ve gidip talim eden dönmekten bıkmadılar (SA, s.79).*
- ***Jandarma** himayesinde, yola çıkarılmış bile (GP, s.188) !..*
- *İki **jandarma** süngüsü arasında öfkeli bir okyanus kadar yalnız o kadar bitmez tükenmez (KS2, s.198).*
- *Siyasi Polis'ten, **Jandarma'dan** öyle kötümser raporlar geliyor ki, halkın eyilimlerine ters düştüklerini görüp umutsuzluğa kapılıyorlar: akşam safaları henüz sulanmış, bahçeli Anadolu kahvelerinin, çarpık peykelerinde; Devlet Yollarının, iç lâstik, benzin ve sidik kokan servis istasyonlarında, neler söyleniyormuş, neler ihtilâl dinsiz, camilerin kışlaya çevrilmesinin eli kulağında, namaz ve Kur'an yasaklanacak, ezanı yeniden Türkçe okutacaklar (YTB, s.478)!*

Karargâh: Ordunun uzun bir süre veya az bir süre, konaklama yaptığı yer.

- *İşin kötüsü, arazi engebeli olduğundan mı, **karargâh**, hayli uzakta kaldığından mı nedir, Tugayla saatlerdir bağlantı kuramıyorlardı (YTB, s.18).*
- *Üsteğmen Demir, bir üstlerine yıkılırcasına yükse Ten ormanlık doruklara, bir ayaklarının dibinde açılan uçurum boşluklarına baktı, böyle bir yerde savunmaya emir verebilmek için Amerikan **Karargâhının** toptan çıldırması gerektiğine hükmetti. Tokchon'u kurtarmaya saldırtılan birliklerin yarı yolda durdurulması ne demekti hem? Şu gözünün seyreilmesi yok mu, başlarına bir iş açacak ama, dur bakalım (YTB, s.23).*
- *Emir, bir bakıma, Kara Başefendinin duyduklarını doğruluyor: Tugay **Karargâhı** boğazı savunmaya elverişsiz bulmuş, Chongmyong Vadisi'ne çekilecek. Haksız sayılabilir mi? Daracık bir yol üzerinde, 'ikmal' olanakları sınırlı olur, Topçunun mevzie girmesine uygun yer bulunmazsa, elbette hayır! Yalnız, avuç içi kadar yerde 'vasıtalara nasıl dönecek (YTB, s.23)?*
- *Yüzbaşı Cevdet'se, içmekten çok, bardağın sıcaklığını avuçlarına sızdırmaya çabalıyor gibi. Lafın ucunu da bırakmıyor ha 'Kafadar' Hakkı'yı tanırsın, Yüzbaşı yahu, Tahsin Paşa'nın Karargâh Subayı, dinle onun yalancısıyım: Seul de bunları, Amerikan Sekizinci Kolordu **Karargâhı'na** çağırıyorlar (YTB, s.32).*
- *Bereket versin haritası ve cep feneri, Üsteğmen Demir'in üstünde kalmıştı. Öğürmesi yatısınca, bir ağaç dibine çöküp bulundukları yeri haritada buluyorlar. Anlaşıyor, dereyi izlerlerse dosdoğru Tugay **Karargâhına** çıkacaklar (YTB, s.49).*
- ***Karargâhı** yarmak lazım. Üsteğmen Demir, kısaca niyetlerini anlattı, Kafaoglu'ndan katılan dört kişiyle şimdi daha kalabalıklaşmışlardı, pekâlâ ikiye ayrılıp yarısı Tabur'a bir yarısı Tugay'a... Sözü: ...ben Tabur'a giderim, diye bağladı (YTB, s.54).*
- *Talihin şu garip cilvesine bak, Küçük Kavaklı **karargâhında**, millerce uzaktan ona hayranlık duyan Üsteğmen Demir'i, şimdi Güney Kore'ye, onun komutasında savaşımaya getiriyor (YTB, s.56).*

- Tugay Karargâhı vadi içerisinde, iki gözlü bir evdeymiş. Yaklaştıklarını, sıklaşan nöbetçilerden çıkarıyorlar. Sonunda, bir devriye çavuşu durumun önemini kavrayıp, onları **karargâh** nöbetçi subayına götürüyor (YTB, s.57).
- Tugay **Karargâhı** vadi içerisinde, iki gözlü bir evdeymiş. Yaklaştıklarını, sıklaşan nöbetçilerden çıkarıyorlar. Sonunda, bir devriye çavuşu durumun önemini kavrayıp, onları karargâh nöbetçi subayına götürüyor (YTB, s.57).
- Yaverler, kalabalığın arasında yol açılıyorlar, Mustafa Kemal Paşa ve İsmet Bey, halkı selâmlayarak Paşanın otomobiline doğru ilerliyor. Şanın "...Hoca Paşa **Karargâhta** bekliyor, teferruatıyla konuşuruz" (GP, s.62) ...
- Duyacağını zannettiği, haberi de duyamadı: İnönü'deki muvaffakiyetinden sonra, İsmet Bey'in Miralaylığa terfii ihtimali, Garp Cephesi **Karargâhında** bile duyulmuştu. Oysa böyle bir ihtidan, ne Mustafa Kemal Paşa söz etti, ne Fevzi Paşa her ikisi de Meclis 'deki muhalefetin şiddetinden rahatsız (GP, s.62) ...
- Deminden beri, Tugay'ın **karargâh** şoförlerine uğradıkları baskım anlata anlata bitiremeyen Halil, jeep'e son dakikada yetişebildi (YTB, s.66).
- Kasım sabahı, saat 06.00. Makineli tüfek taraklarının batıcı dişlerini kıra kıra, çılgın bir jeep. Tugay'dan ateş hattına savruluyor. Üçüncü Tabur **karargâhına** varır varmaz, Üsteğmen Demir'le Yüzbaşı Aziz fırlayıp Binbaşı (YTB, s.68).
- Şimdi bak, sabah beri **karargâhta** koşuştaktan imanım gevremiş, akşama doğru kendimi dışarı atıyorum; neden dersen, nedeni belli: bir fırt, bir fırt daha, çeke çeke matarayı boşaltmışız, bir Amerikan Başçavuşu var, McGregor dedikleri, herif bana viski vadetmiş, deyyusu kıştırabilirsem kıştırdım, yoksa yandık otuz birle, çekilme emri geldiğine göre, bir daha içecek zıkkımı nerede bulurum, Allah bilir (YTB, s.77)!
- Bu haber Tugay **Karargâhı'nda** hoş karşılanmadı bir kere, o günü başarıyla kapatmış bir iliklerin geri alınmasına bozuluyorlar ya, asıl beş kilometre gibi yakın bir yere çekilmek canlarını sıkıyor. Bu sıkıntıyla, çekilmenin kötü örgütlenmesi de cabası (YTB, s.77)!
- Tahsin Paşa ile Amerikalı danışmanları az önce ayrılmış, Tugay **Karargâhı'nın** taşındığı Kaechong'a gitmişti (YTB, s.82).
- Taburların Saminni'ye intikalini müteakip, Tugay **Karargâhı** ile zaruri addedilebilecek muhabere irtibat kurulmamış olmakla, içerden ve dışardan

- kademeli olarak başlatılan devam ettirilen bu taarruzalar, birliklerin ahenkli ve rabıtam bir müdafaa tertibiyle cevap vermesi imkânı bulunamamıştır (YTB, s.83).*
- *Müstacel bir şifre Paşam Erzurum'dan!.." Masmavi bile dikkat yoğunluğu, o tarafa yığılıyor: "...Kâzım Paşa dan mı?" "...evet Paşam, 12. Kolordu **Karargâh** (GP, s.89) ...*
 - *Seul'deki 8. Ordu **Karargâhı** ile bağlantı sağlamış olan Konukevi Komutanı Amerikalı Albay, Türk birliklerine 'ikmalleri yapılmak üzere, derhal Seul'a hareket etmeleri' emrini ulaştırdı. Karanlığı yırtık, adamakıllı saçaklı, şurasından burasından ağır yaralılar, yarı gömülmüş ölüler, kopuk tank paletleri, parazitten anlaşılmaz telsiz konuşmaları sızan, kar ıslağı akşam saatlerini, araçlarının benzin ve yağ eksikliklerini gidermekle geçiştirip, bu defa, Pyeng-Yang/Seul yoluna dökülüyorlar (YTB, s.91).*
 - *İzmir'e NATO **karargahındaki** asker arkadaşını görmeğe mi, yoksa Ankara'ya iş konuşmağa mı (KS2, s.96)?*
 - *O Üçüncü Tabur'a bölüğünün başına dönecek, Alay Komutanlığının İkinci Tabur Komutan vekilliğine getirdiği Yüzbaşı Aziz daha bir süre **Karargâhta** kalacaktı (YTB, s.113).*
 - *Alay **Karargahı'ndan** öğrendikleri, keyiflerini büsbütün kaçırdı: Alay, kavaklık bölgede keşif üssü göreviyle savunmadayken, gece başlayan ve sabaha kadar tekrarlanan şiddetli düşman taarruzları defedilmişti ama, İkinci Tabur Komutanı Mithat Binbaşıyla aynı taburdan biri yüzbaşı öbürü teğmen iki subay şehit düşmüştü (YTB, s.113) ...*
 - *Akşamın çökmesiyle mor dumana bürünen ormanın derinliklerine daldıkça, etkisi azalıyor ama, rüzgârın uğultusu çoğalıyor. Tabur **Karargâhı** yakınlarında, geriye yaralı götüren iki ambulansla karşılaşıyorlar, ilk nöbetçileri geçince miğferi sık ve sert saçlarının üzerinde handiyse yüzen, Binbaşı 'Baba' Saffet'le: çevresine, kır düşmüş pos bıyıklarından fosur fosur cigara duman savurtuyor yine, gözleri, tek camı çatlamış bağa gözlüklerinin gerisinde, yorgunluktan çökük, uykusuzluktan kanlı (YTB, s.114).*
 - *Unutabilmek elde mi? Brifingde aklını başına devşirip, dikkatini görevine yoğunlaştırabilse Bari Allah Allah Tabur **Karargahı'nı** olması gereken yerde bulamıyor, bir posta eri bırakmışlar, dediğine bakılırsa çevreye sık sık havan*

- mermileri düştüğünden, Binbaşı, orasını sakıncalı gererek çadırın yerini değıştirmiş, çok uzakta değılmiş canım, bir kilometre kadar ilerde, orada toplanılacak (YTB, s.119).
- Biraz evvel bir infilâk, evet, Tabur **Karargahı'nda**, bir subay arkadaşımız şehit, bazıları ağır yaralı, acele doktor gönderin (YTB, s.120)!
 - Ertesi gün yapılması mukarrer her taarruz hakkında brifing tertibi mutadımız olmasına binaen, o gece saat 22'de Tabur **Karargahı'nda** bulunmaları lüzumu, telsiz emriyle bölük komutanlarına tebliğ olunup, mezkûr saatte karargahımız erkânı subaylarla içtima etmiş bulunuyorduk (YTB, s.121).
 - Ertesi gün yapılması mukarrer her taarruz hakkında brifing tertibi mutadımız olmasına binaen, o gece saat 22'de Tabur Karargahı'nda bulunmaları lüzumu, telsiz emriyle bölük komutanlarına tebliğ olunup, mezkûr saatte **karargahımız** erkânı subaylarla içtima etmiş bulunuyorduk (YTB, s.121).
 - Ayakta ilk tedavimi müteakip, vak'a yerinde tetkikat yapan heyetle vardığımız kanaat odur ki, **karargâh** çadırının bulunduğu mahale düşman bir havan mermisinden hazırladığı bubi tuzağını bırakmış, infilak merhum Yüzbaşı Halil'in otururken herhangi bir hareketiyle tuzağa temas etmesi neticesinde ve ani olarak meydana gelmiştir. Binaenaleyh, karargâh çadırının nakli keyfiyetinin, Üçüncü Tabura güzide subaylarından birinin şehit (YTB, s.121)
...
 - Ayakta ilk tedavimi müteakip, vak'a yerinde tetkikat yapan heyetle vardığımız kanaat odur ki, karargâh çadırının bulunduğu mahale düşman bir havan mermisinden hazırladığı bubi tuzağını bırakmış, infilak merhum Yüzbaşı Halil'in otururken herhangi bir hareketiyle tuzağa temas etmesi neticesinde ve ani olarak meydana gelmiştir. Binaenaleyh, **karargâh** çadırının nakli keyfiyetinin, Üçüncü Tabura güzide subaylarından birinin şehit (YTB, s.121)
...
 - Türk **Karargâhının** Muhabere çadırında, o fîkr-i sabit gibi telgraf tıkırtıları, tekrar işitilmeye başlamıştı: nokta hat, hat nokta nokta, nokta hat (GP, s.139)
...
 - O anda, kapıdan bir emir zabiti girecektir: genç, yakışıklı bir mülazim; topuklarını vurup, kumandanı selamlayarak, getirdiği şifreci resmi bir sesle

- 'arz eder': "...Garp Cephesi **Karargâhı**'ndan, az önce geldi, kumandanım (GP, s.142)!
- "...burası hastahane..." diyor; "...Eskişehir Hilâl-i Ahmer Hastahanesi...orası neresi?.. **Karargâh** mı...hangi karargâh" (GP, s.153) ?..
 - "...burası hastahane..." diyor; "...Eskişehir Hilâl-i Ahmer Hastahanesi...orası neresi?.. **Karargâh** mı...hangi **karargâh**" (GP, s.153) ?..
 - "...arayan zat, 'Reis Paşanın yaveriydi...Paşa hazretleri, **Karargâhtan** avdet edeceklermiş... Sizi trene bekliyorlar (GP, s.156) ...
 - Garp Cephesi **Karargâhı**, Karacahisar'da, alçak tavanlı, kerpiç bir bina: kumandanın makamı, iki penceresi avluya açık, küçük bir oda; köşede, İsmet Paşanın oturduğu, portatif karyola; ortada, tahta bir masa, tek bir sandalye: 'Reis Paşa gergin, fakat azimli, hayli de kararlı görünüyor (GP, s.159) ...
 - "...bizim müfrezelerin tamamı, Sakarya'nın şarkına intikal etti mi? Evet! Umumi **Karargâh**? ...Alagöz'de, evet (GP, s.211)!...
 - O sırada, Mustafa Kemal Paşa 'alelacele' odasına uydurulmuş sahra telefonu ile konuşuyordu; rahatsızlığını unutmuş gibidir, dikkatini dinlediğine vermiş: "...anladığım şu ki, düşman ileri harekâta devam ediyor...Yunan **Karargâhı**, Sivrihisar'a nakledilmiş...bizim müfrezelerin" (GP, s.211).
 - "...cepheye hoş geldiniz, hanımefendi. Ben Yüzbaşı Tevfik, İsmet Paşanın yaveriyim. Vazifem, sizi **Karargâha** götürmektir, efendim" (GP, s.242) ...
 - Hala etrafına bakınıyor, seyisini arıyordu, sordu: "...nerede bu **karargâh**? Buraya uzak mı" (GP, s.242)?
 - Halide 'Onbaşı', sanki başka bir yerdedir; çevresinde gördüklerini değil, âdeta bir rüya yanılgısını yaşamaktadır: **Karargâha** gelirken, yolda, seyyar bir sahra hastanesinin yanından geçmediler mi (GP, s.243)?
 - Garp Cephesi **Karargâhı**, Alagöz Köyü'nde, herhangi bir ev; öbürlerinden farkı, pencerelerinin aydınlığı, kapısındaki nöbetçiler, sürekli girip çıkan zabitan ve nefer kalabalığı (GP, s.243).
 - İçinde Gazi Mustafa Kemal'in ve Ankara'da istasyon civarındaki umumi **karargahının** cumhuriyetin ilanını haber veren ilk gazetelerin bulunduğu tarihi ve yaşanmış bir geceyle değiştirdiklerini biliyorlardı (KS2, s.244).

- **Karargâhtan**, nefer kalabalığını geçip, otomobile yürürken; kulaklarında yine, o uzak ve ağır uğultular: ‘Yunan ağır topçusu’ olduğu, kesin; oysa ellerinde övendire, kaşları çatık, bakışları vahim, köylü kadınları; içinde bir yerinde, - dokunaklı bir ‘uzun hava’ gibi- bilinmez hangi cepheden, bilinmez kaçınıcı yaralılarını, taşımaya devam ediyorlar: ‘kısmı azamı, genç zabıt, bunların’ (GP, s.244) !..
- Nablus **Karargahı’nda** ikinci defa olarak 7. Ordu Kumandanlığı’nı üzerine alan Mustafa Kemal Paşa, Suriye Cephesi’nde önüne geçilmez bir bozgunu önleyebilmek için emrindeki bütün silahlı kuvvetlerin kuzeye çekilmelerini emretti (KS2, s.245).
- ‘Reis Paşa’nın üstü açık otomobili, bir kenara çekilmiş duruyor; kapıda, yaver Muzaffer Bey, **karargâh** nöbetçisi yüzbaşı ile konuşmaktadır (GP, s.244) ...
- Halide, umduğunun aksine, Başkumandanlık **Karargahı’nı** öncekinden sakın, sessiz, hatta تنها bulacaktı: ne pencerelerinde öyle bir aydınlık ne etrafında o telaşlı nefer ve zabıt kalabalığı var; ne de karanlığı patiska gibi yırtan, sert kumandalar; ne ‘muttasıl’ telefon zilleri (GP, s.244)!
- Hanidir içinde savrulduğu, savaş geriliminden mi; hala üstünde taşıdığı, tren yorgunluğundan mı; yoksa, ansızın katıldığı **karargâhın**, hiç beklemediği sakın ve kendinden emin havasından mı, nedense, Halide Onbaşı, o an ‘onbaşılığından’ çıkıvermiş (GP, s.246) ...
- ...Osmanlı münevveri bir kadın ‘muharrir’ olarak; Suriye’de, Cemal Paşa **Karargahı’nda** yaşadığı günlerden bugüne, hayatı, bir çağrışımlar zinciri halinde, gözlerinin önünden akmaya başlamıştı (GP, s.246).
- Halide ‘Onbaşı’, kadınlardan zarzor ayrılabilirdi; **karargâhın** kapısına yürüyor, kapıda, merdivenlerde, girip çıkan; çeşitli karargâh eşyasını taşıyan, nefer ve zabıtların telâş (GP, s.295).
- Halide ‘Onbaşı’, kadınlardan zarzor ayrılabilirdi; karargâhın kapısına yürüyor, kapıda, merdivenlerde, girip çıkan; çeşitli **karargâh** eşyasını taşıyan, nefer ve zabıtların telâş (GP, s.295).
- Afyonkarahisar. Başkumandanlık Umumi **Karargahı’na** giden sokaklar: derinliklerinde kalabalığın uğultusu, kalabalık bir gece; Şehir henüz kurtulmuştur, onun telâş ve heyecanı, dalga dalga, etrafa yayılıyor (GP, s.295).

- Ümid Ersoy'un 'Döviz Komisyonu ve İçyüzü' başlıklı yazıları Birlik'te yayınlandığı sırada, Dokuz Subay Olayı'ndan yakayı zarzor sıyırmış, Yüzbaşı Demir, 48. Piyade Tümeni **Karargâhı** 3. Şube mülhak subayı göreviyle kapağı Erzincan'a henüz atmıştı (YTB, s.308).
- Ne kadar severse sevsin, ağzının sıkılığına ne kadar güvenirse güvensin o gün Yüzbaşı Demir, Davutpaşa'daki 3. Zırhlı Tugay **Karargâhı'na** atanmasının altında yatan gerçeği ona tamamıyla açamadı (YTB, s.313).
- Önce telefonla 48. Tümen **Karargâhı'ndan** arıyor, bir 'mazeret izni' uydurup mutlaka Ankara'ya gelmesini söylüyor (YTB, s.315).
- Yüzbaşı Demir gülümsedi, gülümsemesi temiz ve aydınlıktı: <—Evet, Kore'de! diye cevap verdi. Wowan Boğazı'nın methalinde, Çinlilerin baskınına uğrayınca! Tugay **Karargâhı'na** kadar. Yaralıydın> (YTB, s.317).
- Konak istikametinden gelen bir otomobil, hızla önlerinden geçti; **karargâhın** nizamiyesine yakın bir yerde durdu (GP, s.331) ...
- Kordonboyu'ndaki, sahibi kaçmış yahlılardan birisi, Başkumandanlık **Karargâhı** seçilmişti: gösterişli, enine boyuna bir yapı (GP, s.331).
- ...cümle kapısının iki yanında, nizamiye nöbetçileri sanki yere çakılmış, dimdik; önünde, İngiliz öbürü İtalyan, iki askeri otomobil! O sıra **karargâhtan** İngiliz murahhasları çıkmaktadır (GP, s.331) ...
- ...içinden fevkalade 'alafranga', ufak tefek bir genç hanım çıkacaktır; peçesi filan yok, mor pelerinli, ilk bakışta 'ecnebi' hissini uyandırıyor; iner inmez, şoförüne 'bekle' işareti yaptı, **karargâhın** kapısına baktı (GP, s.332).
- Mustafa Kemal Paşanın dudaklarında, varla yok arası bir tebessüm: "...şu anda evinin, Başkumandanlık **Karargâhı** olduğunu bilse!.." Cümlesini bitirmedi, kitabı bıraktı (GP, s.333) ...
- Umumi **Karargâh'ın** nizamiyesi önünde, askeri vasıtalar sıralanmıştı: İngilizlere mahsus, ikisi dikkati çekiyor; bir de bunların yanı başındaki kırmızı otomobil (GP, s.346)!
- Başkumandanlık Umumi **Karargâhı'nda**, 'yaveran' odası; masadaki telefon, aralıksız çalışıyor (GP, s.347) ...
- Zaman geçmek bilmez, süniüp uzayan bir gün, surların ordan alacalı bir duman, bulut mu derken yarım saat sonra ne güneş, ne avuç içi kadar olsun

mavilik, açıklı koyulu gölgelerin camları ağartıp kararttığı kederli öğle üstü, **Karargah'ta** yoğunluğu kıyamli öyle bir sessizlik ki bıçakla kesilebilir, arada parlayan telefon zilleri kubbeli şamatalar, tıknaz bir binbaşı dudakları titreyen yedek teğmenlerle anlamlı anlamlı bakışıyor, çat bir cigara, şurdan nefere bir kahve söyle oğlum, birliklerde herkesin içten içe duyumsadığı, kimsenin bir türlü adını koyamadığı bir heyecan, 3. Zırlı Tugay (YTB, s.348).

- “...buyurunuz efendim, Başkumandanlık **Karargâhı**, bendeniz Yaver Muzaffer... Ooo, siz miydiniz Ruşen Bey, nasılsınız? Evet!... evet! ... evet!.. Tamam efendim, emriniz olur; hoş gelip safa gelmişler, bekliyoruz (GP, s.348) ...
- Başkumandanlık Umumi **Karargâhı**. Cümle kapısı önünde, askeri arabalar; Gazi'nin kırmızı otomobili. Atlı tramvaylar, kırbaç ısıltı ve nal sesleri, aynı minval üzere gelip geçmektedir; yalnız kalabalığın yoğunluğu artmış, mahiyeti değişmiş: işinde gücünde, İzmirli sıradan Hristiyanlar kaybolmuş, sahilde ürkmüş bir Rum kalabalığı birikmeye başlıyor (GP, s.350).
- Başkumandanlık Umumi **Karargâhı**. Yaverlerin odasında telefon ısrarla çalıyor, ilgilenen yok: Salih Bey, Cevat Abbas Bey, Halide Onbaşı': öteki masanın yakınındalar; sigara dumanlarını sağa sola dağıtan, el kol hareketleriyle, galiba tartışıyorlar (GP, s.354).
- Muzaffer Bey, gruptan kopmuştu, telefona geliyor. “...efendim buyurun... Umumi **Karargâh**, Yaver Muzaffer” (GP, s.354) ...
- Dinledikçe, ilgisi çoğaldı; bir ara gülümseyerek “...ah, siz miydiniz?” dedi, “nasıl efendim, Paşa hazretlerine mi?.. Yok yok, **karargâhı** terk etmeyi düşünmüyor Ham'fendi... Mamafih, bir zamanı münasipte teklifinizi kendisine arz ederim efendim ” (GP, s.354) ...
- Bir gün önce, Tugay Komutanı'nın bir işi için, sabahtan 1. Ordu **Karargâhı'na** gitmişti, öğleden sonra kışlaya döndü ki, yazıcılardan birisi, — İzmir'li uyanık bir çocuk —, merak ve heyecanla onu bekliyor: <Birlik Gazetesi'nden Ümid hanım iki, yok üç kere aramış, çok önemli olduğunu, gelir gelmez Yüzbaşı'nın aramasını söylemiş.> Hay Allah, ne olabilir (YTB, s.356)?
- En önemlisi, Başkumandanlık Umumi **Karargâhı** olarak kullanılan binanın da yanıyor olması, cümle kapısı önüne, iki askeri kamyon, birkaç araba

- yanaştırılmış; içerden zabıt ve çavuşlar kamyonlara bazı önemli evrak ve malzemeyi taşıyorlar. Türk neferleri, binayı kordona almış (GP, s.360).
- O da, öteki subaylar gibi, miting meydanlarından gizli buluşmalara, **karargâhlardan** fakülte avlularına koştura koştura yorgun düşüyor (YTB, s.360).
 - Gülümseyerek ekledi: "...bizim ömrümüz malum, **karargahlarda** geçtiğinden..." Sustu, cümlesini tamamlamadı. Latife atılıyor: "...hiçbir ev, hiçbir surette, size lâyük olamaz Paşa Hazretleri!.. Mamafih, davetime icabetinizi, yangın felaketine medyunum galiba..." Arkasından, önüne geldikleri balkon kapısını işaret ederek, ekleyecektir: "...balkona buyurmaz mıydınız? Yangını görebiliriz" (GP, s.362) ...
 - İsmet Paşa, dalgın: gözleri sislenmiş, Yemen Cephesi'nde, ele geçirdikleri o İngiliz **karargâhı**; etraftan Arapça sesler, oysa o içerde, düşmanın giderken almayı unuttuğu, bir gramofon bulmuştur; hayatında Klasik Batı Müziğini, ilk defa o plaklardan dinliyor; oysa şimdi, üç telli saz refakatinde, eski bir Rumeli türküsü (GP, s.375).
 - Bornova'daki, Başkumandanlık Umumi **Karargâhı**: duvarlarda, rast gele sıralanmış, üzeri işaretli haritaların; masalarda, çeşitli şifre evrakının dağınıklığı, yeni karargâha, henüz tam yerleşilememiş olduğu, hissini uyandırıyor; dosyalar ve yazı makineleri, her tarafı işgal etmiş; arada çalıveren, münasebetsiz telefonlar (GP, s.415) !..
 - Bornova'daki, Başkumandanlık Umumi **Karargâhı**: duvarlarda, rast gele sıralanmış, üzeri işaretli haritaların; masalarda, çeşitli şifre evrakının dağınıklığı, yeni **karargâha**, henüz tam yerleşilememiş olduğu, hissini uyandırıyor; dosyalar ve yazı makineleri, her tarafı işgal etmiş; arada çalıveren, münasebetsiz telefonlar (GP, s.415) !..
 - ...tasfiye edilenler ondört kişi, operasyon gün doğarken başlamış, usüldendir. Bulabildiklerini evlerinde nezaret altına almışlar, sadece Erkanlı Ordu **Karargâhı'na** getirilmiş, Ümid 'Ondan korkuyorlar' diyor (YTB, s.532).

Karargâh-ı umumi: Ordunun stratejik kararlar aldığı, gerekli planlamaların yapıldığı merkezi konum.

- Halide ‘Onbaşı’nın, şoförün yanında oturduğu, köhne ve sarsak otomobil, bu kalabalığın arasından geçerek; **Karargâh-ı Umumi’nin** henüz yerleşmekte olduğu, ahşap ‘konak yavrusu’nun kapısı önünde duruyor (GP, s.295).
- ...masalar, koltuklar hem zengin bir Rum yalısının ‘alafranga’ havasını yansıtmaktadır; hem de haritalar, dosyalar, orada burada göze çarpan fişeklikler, hatta silahlar, yaşanılmakta olan ahval-i fevkaladeyi!"...Evet, **Karargâh-ı Umumi...** Bendeniz, Meclis Seryaveri Salih, buyurun (GP, s.347) !..

Karargâh subayı: Orduda ve askeri birlik karargahında görev yapan ve burada denetlemeden ve yönetimden sorumlu yüksek rütbeli asker.

- Yüzbaşı Cevdet'se, içmekten çok, bardağın sıcaklığını avuçlarına sızdırmaya çabalıyor gibi. Lafın ucunu da bırakmıyor ha ‘Kafadar’ Hakkı’yı tanırsın, Yüzbaşı yahu, Tahsin Paşa'nın **Karargâh Subayı**, dinle onun yalancısıyım: Seul de bunları, Amerikan Sekizinci Kolordu Karargahı'na çağırıyorlar (YTB, s.32).
- Kısaca susup, pos bıyıklarını dumana boğarak, Demir'in asıl merak ettiğini söyledi: < —...cepheden taarruz ettik, fevkalade muhkem bir yer, 'demir üçgen' tabir ediyorlar, sen yaralandıktan sonra bölüğüne vekâleten Kara Başefendi kumanda ediyor, baktım vaziyet muğlak, hayli muhataralı, jeep'e atlayıp yakından bir göz atsaydık diyoruz: büyükçe kalibreli bir top mermisiydi, üstümüze düştü, ya da çok yakınımıza, şoför, **karargah subayı** Nuri, gitti gider, benimkisi parça isabeti değil, tazyikten savrulmuşum, jeep bacağın üstüne devriliyor> (YTB, s.240) ...

Keşif kolu: Düşmanın durumunu anlamak, yollar ve araziler hakkında bilgi toplamak amacıyla çalışan askeri birlik.

- Üsteğmen Demir, ağzını arayıp Tabur telsizinden durmanın nedenini soracaktı ki, aygıttan **Keşif Kolu** Komutanın sesi yükseliyor, o daha meraklı, üstelik sabırsız: ...neyi bekliyoruz peki (YTB, s.13)?
- Amerikan topçusu olmasın bu? İhtimal Tokchan'ı dövüyorlar. Üsteğmen Demir, bunu düşünemediğine sıkıldı. Bereket o sırada, telsizden **Keşif Kolu** Komutanı Yüzbaşı Aziz'in alaycı sesi: seslenişindeki içtenlikten belli, onları arıyor: Yakışıklı çocuk, beni duyuyor musun (YTB, s.16)?
- Onları **Keşif Kolu'ndan** bir istihkâm Çavuşuyla iki er getirmiş arazi mayınlıysa arındırsınlar diye Aziz Yüzbaşı'nın emrine verilen istihkâmlardan olacak (YTB, s.21).
- Gözleri sonuna kadar açık, Teğmen'le bakışıyorlar. İkisinin düşüncesi aynı: Yeni durumlarına göre, çatışma arkalarına düşüyor, Takviyeli **Keşif Kolu** bir belâya çattı ama, ne? Bağlantı kurmak amacıyla, Üsteğmen Demir, telsiz aygıtını bıraktığı jeep'e seğirtecek oldu, daha varmadan tıss, silah sesleri başladıkları gibi kesiliyorlar (YTB, s.25).
- Takım Komutanlarından birbiri ardınca uğursuz haberler: şose cihetindeki nöbetçilerden ikisi, yerinde yok! Ya da: **Keşif Kolu'yla** bağlantı aradık, kuramıyoruz (YTB, s.42).
- İlk baskına uğrayan takviyeli **Keşif Kolu** ile kendi bölüğünden kurtulmuş, İkinci Tabur ihtiyatı diye bir kenara ayrılmış erler. Şimdilik, Tabur'a daha önce gelmiş olan Kara Başefendi başlarında, bu bakımdan derhal jeep'e atlayıp (YTB, s.71) ...
- Arkasından bir eliyle Boncuk'u okşaya okşaya, aynı acemi okuması: <— ...saat altıda bütün cepheye ileri sürülen **keşif kolları** himayesinde kuzeye doğru ileri harekate başlanılmış olup, taburlar açılmış bir vaziyette kendilerine gösterilen hedefe doğru bölgeden bölgeye ilerlemek suretiyle, ileri harekete mukavemete uğramadan devam etmiştir> (YTB, s.247).
- Tepenin doğusuna düşen yalçın sırtlarda düşman faaliyeti tesbit olundu. Çıkardığı **keşif kolu**, Üsteğmen Demir'e, II. Bölük mevzilerini yan ateşine

alabilecek bazı düşman makineli tüfek yuvalarının varlığını haber veriyor (YTB, s.370).

Keşif mangası: Orduda düşmanı izleme, saha görevini üstlenme ve istihbarat toplamakla görevli askeri birlik.

- *Üsteğmen Demir, Kara Başefendinin bulunduğu GMC'ye gidecek. Daha adımını atmadan, telsiz cızırdıyor. Bu sefer Adil Onbaşı, ormana yancı çıkardıkları **keşif mangasının** komutanı ...teğmenim, yukardan bir asker kalabalığı geçiyor, ağaçlar önümüzü kestiğinden dostumu düşman mı olduklarını çıkaramadık (YTB, s.14).*
- *İkinci Takım'a emir verdim, sizin tarafa **keşif mangası** çıkaracaklardı, durumu öğrenmek istiyordum (YTB, s.55).*

Keşif raporu: Orduda gerçekleştirilen istihbaratların ve askeri operasyonlarda ulaşılan bilgilerin yer aldığı rapor.

- *Oysa ben tatbikat kafasıyla kademeli düşünüyorum, hata varsa burada: Önce teyakkuz, **keşif raporu**, vaziyete göre alarm, herif bekler mi hiç Yüzbaşı Aziz güldü: zinhar, dedi, çullanır (YTB, s.55).*

Keşif üssü: Belirli bir bölgeyi, alanı gözlemlemek ve incelemek için kurulan alan.

- *Alay Karargahı'ndan öğrendikleri, keyiflerini büsbütün kaçırdı: Alay, kavaklık bölgede **keşif üssü** göreviyle savunmadayken, gece başlayan ve sabaha kadar tekrarlanan şiddetli düşman taarruzları defedilmişti ama, İkinci Tabur Komutanı Mithat Binbaşıyla aynı taburdan biri yüzbaşı öbürü teğmen iki subay şehit düşmüştü (YTB, s.113) ...*

Kışla: Askerlerin toplu şekilde barındıkları büyük yapıların genel adı.

- *Maçka'da jandarma **kışlasının** askerleri kaç senedir talim ve gidip talim eden dönmekten bıkmadılar (SA, s.79).*

- **Kışla'ya** geldi, ırkiltici bir başka haber: Binbaşı Erkanlı gece Ankara ile görüşüyor, öğrendiğine göre bugün yüksek komutanlar Savunma Bakanlığı'nda toplanacaklarmış, çağıran bakanın ta kendisi, Ethem Menderes (YTB, s.347)!
- Siyasi Polis'ten, Jandarma'dan öyle kötümser raporlar geliyor ki, halkın eyilimlerine ters düştüklerini görüp umutsuzluğa kapılıyorlar: akşam safaları henüz sulanmış, bahçeli Anadolu kahvelerinin, çarpık peykelerinde; Devlet Yollarının, iç lâstik, benzin ve sidik kokan servis istasyonlarında, neler söyleniyormuş, neler ihtilâl dinsiz, camilerin **kışlaya** çevrilmesinin eli kulağında, namaz ve Kur'an yasaklanacak, ezanı yeniden Türkçe okutacaklar (YTB, s.478)!

Kıta: Silahlı veya silahsız askerlerin bir komutan emrinde bir araya gelmesiyle oluşan birlik.

- “...orduyu...” dedi, “...Eskişehir'in şimal ve cenubunda toplandıktan sonra... düşmanla aramıza, büyük bir mesafe koymak iktiza ediyor ...**kıtaların** yeniden tanzim, tensik ve takviyesi...ancak bu sayede mümkün olabilir” (GP, s.160). ...
- Ertesi günkü, TBMM Heyeti'nin 'müstacel' toplantısında, 'keyfiyet tezekkür edilirken', Paşa'nın ikinci talebine 'muttali olunuyor': 'On beş güne kadar, on beş bin nefer mevcutlu, taze takviye **kıt'aları** gönderilmez ise; daha da gerilere, -belki de Sivas'a kadar- geri çekinilmesi muhtemel ve melhuz' imiş (GP, s.188)!

Kolordu: Farklı sayıda tümen ve savaş destek birliklerinden kurulan büyük askeri birlik.

- Yolda, ne görsünler? Amerikalı Muhabere Yüzbaşı Si Lorenzo! **Kolordu'nun** Tugay'la bağlantısını sağlayan telsiz kamyonu arıza yapmış, yarı yarıya onarmışlar, bitinceye kadar bekleyebilirler miymiş acaba (YTB, s.40)?
- Yooo, mesuliyeti vardır bu işin, vebali vardır: **Kolordu'dan** sana savunma emredildiyse, savunma tertibi alacaksın; boğaz savunma ya elverişli değildi, anladık, peki vadiye çıkınca neden hazar ordugâhı gibi konmaya geçiyorsun:

10. Bölük ileri karakol olarak mevzi tutacakmış da asker ziyadesiyle yorgun, vakit de ilerlemiş olduğundan... geç efendim, geç> (YTB, s.41)!
- 9. **Kolordu** ihtiyatı Türk Tugayı'nın, önce Tokchon'un kurtarılmasıyla görevlendirilip, sonra Wowan Boğazı'nda savunmaya geçmesinin emredilmesi bunu önlemek için (YTB, s.68).
 - Birleşmiş Milletler Kuvvetleri'nin ileri harekâta geçmelerini beklermiş! 24 Kasım'da ileri harekât başladı, 26 Kasım'da tasarladıklarını yaptılar: Merkezden güçlü bir karşı saldırı. 2. Güney Kore **Kolordusu** dağılıyor (YTB, s.68).
 - Tokchon düştü: 9. Amerikan **Kolordusu'nun** sağ kanadı tehdit altında. Yalnız o mu, saldırı gelişirse, doğudaki bütün Birleşmiş Milletler Kuvvetlerini çevirebilirler (YTB, s.68).
 - Bursa-Kütahya Cephesi Sabah sisleri arasında, 3. Yunan **Kolordusu'nun**, hayal meyal seçilebilen, mevzileri. Henüz gün ağarmamıştı ki, Yunan ağır topçu bataryaları, gerilerden, salvo atışa geçtiler: yan yana dizilmiş, birbiri ardınca gürleyen toplar; Türk siperlerinde, bir cehennem ortamı yaratıyor (GP, s.138) ...
 - ...Erzurum'daki, **Kolordu** Askeri Misafirhanesinde de asla unutamayacağı, o temmuz sabahı: Dersaadet'ten, hanidir geleceğini tahmin ettikleri emir nihayet gelmiş, III. Ordu müfettişliğinden alınmıştır (GP, s.171)!
 - "...emrinizdeyim, Paşam! Ben, zabitan ve efradıyla bütün **kolordum**, emrinizdeyiz (GP, s.172) !..

Komuta: Bir askeri birliği ve bu askeri birlikle ilgili tüm işleri yönetme görevi.

- ..."Sağanak cevap vermedi. Derhal, Kara Başefendinin **komutasında** gönüllü bir müfreze oluşturdular (YTB, s.29).
- Uçarılığından "Zizi Yüzbaşı'mın ciddi konularda dediklerine kulak asılmazdı ya, bölüğün **komutasını** devralalı Üsteğmen Demir onun bu sözlerini düşünüyordu hep: ne kadar haklıymış (YTB, s.37)!
- Bölüğün asıl komutanı Kıdemli Yüzbaşı Sıtkı Seferoğlu, Tchandang bölgesinde gerilla kovalarken hastalanınca, en kıdemli üsteğmen olduğu için, Tabur'dan, bölüğün **komutasını** onun almasını istiyorlar (YTB, s.37).

- Üsteğmen Demir, **komutasına** verilen birlikte, adamlarından çoğunu bulmuş, Kara Başefendinin o daha gelmeden hepsini savaş düzenine sokmuş olmasına ayrıca sevinmişti: iyi kötü bir Takım oluşturuyor, baskın onurlarını zedelediğinden çoğu dövüşmeye istekli görünüyordu. Fakat şu düşman...-...dosdoğru Tugay'ın gerisine sarkacak bunlar, en azından bir Alay! Acele bir şeyler yapmak lazım (YTB, s.72)!
- Tugay' çekilmesini iki artçı bölük örtecekti: Birinci ve On birinci Bölükler! Üsteğmen Demir Takımı düşmanla burun buruna olduğun dan artçı ucunu oluşturuyor, **komuta** bakamından Yüzbaşı Cevdet'in bölümüne bağlamıyordu (YTB, s.79).
- Üsteğmen Kemal'in ulaştırdığı haber basbayağı iç karartıcı: İki gündür Türk Tugayı 25. Tümen **komutasında** çetin saldırılar yapıyormuş, ayaklarının tozuyla zorlu bir savaşa katılacaklar, ister misin gözünün seyreilmesi bu çarpışmalarda başına gelecek bir belâmin işareti olsun? Olur mu, olur! Yüzbaşı Aziz hiç tınmadı (YTB, s.111) ...
- Yıllardan kaçtı. 1943 mü? Savaş, olanca şiddetiyle sürüyordu. Uzunköprü'den Edirne'ye hareket edeceği sabah, kuş civıltılarının ışıktan toplar halinde patlayıp dağıldığı bir Haziran sabah -General Patton **Komutasındaki** VIII. Amerikan Ordusunun Sicilya'ya çıktığını radyoda işitip deliye döndüğünü nasıl unuttur (YTB, s.125)?
- Düşünmesi durmuş, **komutayı** güdülerine bırakınca, kolları ve bacaklarıyla gövdesine sarılmış genç kadının kışkırtmaları, çoktan unuttuğuna hükmettiği tepkilerini canlandırmıştı (YTB, s.267) ...
- Ümid dakikasında **komutayı** eline alır, bitmez tükenmez gözleriyle yüzüne yüzüne eğilip: Yüzbaşı der, «...öpüşelim» (YTB, s.345).
- Yüzbaşı Demir'i allak bullak eden olasılık başka, tartışma gelişti mi hep devrim gecesi Silahlı Kuvvetler'in ikiye bölünmesinden ürktüğünü belli ediyor, ya iktidardan yana olan yüksek **komuta** kademesi ilk elde tasfiye edilemez de, ikinci ya da üçüncü orduya 'farz-ı muhal' hava kuvvetlerine hakim olursa, dökülen kanın hesabı kimden sorulacak (YTB, s.354)?

Komutan/Komutanlık: Bir asker topluluğunun başı.

- Üsteğmen Demir, ağzını arayıp Tabur telsizinden durmanın nedenini soracaktı ki, aygıttan Keşif Kolu **Komutanın** sesi yükseliyor, o daha meraklı, üstelik sabırsız: ...neyi bekliyoruz peki? Biz burada çakılır kalırsak Tokcan'ı kim kurtaracak, iyi saatte olsunlar mı? Cevap yok, anlaşılan Tabur'dakiler de fazla bir şey bilmiyorlar (YTB, s.13).
- Üsteğmen Demir, Kara Başefendinin bulunduğu GMC'ye gidecek. Daha adımını atmadan, telsiz cızırdıyor. Bu sefer Adil Onbaşı, ormana yancı çıkardıkları keşif mangasının **komutanı** ...teğmenim, yukardan bir asker kalabalığı geçiyor, ağaçlar önümüzü kestiğinden dostumu düşman mı olduklarını çıkaramadık (YTB, s.14).
- Amerikan topçusu olmasın bu? İhtimal Tokchan'ı dövüyorlar. Üsteğmen Demir, bunu düşünemediğine sıkıldı. Bereket o sırada, telsizden Keşif Kolu **Komutanı** Yüzbaşı Aziz'in alaycı sesi: seslenişindeki içtenlikten belli, onları arıyor: Yakışıklı çocuk, beni duyuyor musun (YTB, s.16)?
- Üsteğmen Demir, uzaktan Bölük **Komutanı** Yüzbaşı Cevdet'i fark etti: ağırbaşlı, sessiz, kedere dekahidrat da yorumlanabilir bir durgunluk içinde! Onu görüp, Cin Denizi boyunca, altı gün altı gece, küpeşteden denize tükürerek, tekrarladığı sözleri hatırlamamak elde mi (YTB, s.17) ...
- Üsteğmen'ine basbayağı nizami bir selam çaktı, sonra bu hareketine hiç yakışmayan bir köy imamı edası ve sesiyle: **Komutan**, dedi, sen hiç tasalanma, mukadderden ziyade olmaz, kitapta böyle yazılmıştır (YTB, s.30).
- Şehitleri taşıyamadık, iyi kötü gömdük, Allah rahmet eylesin! Yaralılarından birisi ağır. Yokarsı, **Komutan**, şöyle bir bakarsan ip ıssız, in cin top oynuyor, lâkin her ağacın ardında bir düşman saklı diye yemin itsem, başım ağrımaz. Kısacık sustu, daha çok kendine söylermiş (YTB, s.36).
- Doğru dürüst savaşa bile bulaşmadan, bölük **komutanlığının**, yaşına da tecrübesine de büyük geldiğini fark etmişti oysa. Bu yüzden değil midir ki, bütün Tugay'da 'tecrübesiyle ünlü, 'subay kıran' Kara Başefendinin yanında sık sık eksilemiyor, onun bunu kaçırmayışını gördükçe de çileden çıkıyordu (YTB, s.38).

- Bir kere, konmaya geçerlerken Tabur **Komutanı'nın** söyledikleri, hâlâ kulaklarında çınlıyor. Bağa gözlüklü, kır düşmüş pos bıyıklarından aralıksız sigara dumanı tüter, başlıca merakı Cevdet Yüzbaşıyla fırsat buldukça bezik oynamak olan Binbaşı Baba' Saffet, halim selim, üstüne varılmadıkça gürültü çıkarmaz bir adamdı ama, Harekât Dairesi'nden ne tür bir konmaya geçileceğini öğrenince tepesi atmıştı, sigarasının ateşiyle karanlığa kıvılcıklar atarak, ateş püskürüyordu (YTB, s.41) ...
- Takım **Komutanlarından** birbiri ardınca uğursuz haberler: şose cihetindeki nöbetçilerden ikisi, yerinde yok! Ya da: Keşif Kolu'yla bağlantı aradık, kuramıyoruz (YTB, s.42).
- Sağdaki Takım, çatışma bölgesine derhal bir manga çıkarıp, durumu 'rapor etmeli': saldıranlar kimler, düzenli birlikler mi, gerilla mı? Dikkat, Bölük 'teyakkuz durumuna geçiyor, takım ve manga **komutanları**, zaruri tedbirleri alacaklar (YTB, s.42)!
- Az sonra üçü GMC'nin altında bir araya geldiler. Kara Başefendi, Üsteğmen Demir'in herhangi bir teşekkür lafı etmesine meydan vermedi, kıyıdan köşeden virt zırt çıkıveren gerillaları kollamayı bahane ediyor, **komutanın** yüzüne bakmadan konuşuyordu (YTB, s.47) ...
- ...baskın basanıdır, **komutan!** Vakit zayi itmeden, tez savuşalım (YTB, s.47)!
- Üsteğmen Demir dikleniyor. Az önce hayatını kurtarmış birisine böyle davranmak hoşuna gitmese de çaresi yok ki: başçavuş, burada **komutan**, kim sen misin ben miyim (YTB, s.47)?
- Kara Başefendi akla yakın bir çözüm önerdi: **komutan**, bir eyyam yürüyelim, münasip bir yerde ikiye ayrılırız, bir kısmımız Tabur'a gider, Binbaşı 'mı uyarır, bir kısmımız Tugay istikametinde yoluna devam eder (YTB, s.50)!
- Zizi Yüzbaşı burnuna gülüyor: Oğlum **komutanlık** ve derler, işte bu senin olmuyor dedin durumda iş başarmaya! Ötekisini babam da yapar. Sol kolunu oynatamıyordu. Üsteğmen Demir sorunca, caka sattı (YTB, s.54) ...
- Ne zaman ciddiye almamıştı ki! Harıl harıl kurmaylığa hazırlanan, 'günün birinde, adı tarih kitaplarına geçecek bir komutan olmayı' kuran genç bir adamın **komutanlığa** ciddiye almaması olası mı (YTB, s.55)?
- Baskına ilişkin sorulara, **komutanların** karşılık vermesi daha akla yakındı çünkü. Adamakıllı saçaklı bir sis birikintisi yüzünden, karanlığın büsbütün göz

gözü görmez bir hal aldığı bir kuytuda ayrıldılar. Beş dakika ya geçmiş ya geçmemişti ki, vadinin vahşi ıssızlığın da (YTB, s.55).

- Alman ordularının bütün cephelelerdeki zaferlerini merakla izleyen? Wehrmacht'in ünlü **komutanlarının**, en çok da Rommel ile Von Runsted'in, savaş planlarını, uygulama yöntemlerini öğrenmeyi iş edinen (YTB, s.56)?
- Tabur **Komutanı**. Bütün benliğiyle savaşın çalkantısına kapılmış, görmüyor geldiklerini; SCR 326 telsizine eğilmiş, o gürültü patırtı arasında sesini Onuncu Bölük Komutanı Yüzbaşı Cevdet'e ulaştırabilsin diye, bas bas bağılıyor (YTB, s.69) ...
- Tabur Komutanı. Bütün benliğiyle savaşın çalkantısına kapılmış, görmüyor geldiklerini; SCR 326 telsizine eğilmiş, o gürültü patırtı arasında sesini Onuncu Bölük **Komutanı** Yüzbaşı Cevdet'e ulaştırabilsin diye, bas bas bağılıyor (YTB, s.69) ...
- Binbaşı Saffet, önce arazide, sonra harita üzerinde savaşın nasıl geliştiğini anlatıyor: zayıf noktalar nereleri, kademeli savunma nerede uygulanabilir, karşı saldırı olasılıkları filân. Arkasından İş bölümü: Yüzbaşı Aziz, subayı yaralanmış Makineli Tüfek Bölüğü **Komutanlığını** geçici olarak üstleniyor, Üsteğmen Demir'e gelince (YTB, s.70) ...
- Gelgelelim, o belâlı 28 Kasım gününden Üsteğmen Demir'in bir türlü unutamadığı, karanlık basıncaya kadar tepeyi ellerinde bulundurmaları değil, Kolordu **Komutanlığı'nın** emriyle Siminin yöresine çekilmek zorunda bırakılmış olmalarıdır (YTB, s.76).
- Hayalin büyüklüğünü, temellerinin yanlışlığını, Üçüncü Tabur **Komutanı** Binbaşı 'Baba' Saffet, bozgundan sonra Tugay Kaesong'da yeniden tertiplenince, Kurmay Başkanlığı'na verdiği 'resmi' raporda şöyle belirtecektir (YTB, s.82) ...
- Cello nerde diyoruz. Tümen **Komutanını** görmeye gitti diyorlar, Tugayın akıbetini soracakmış! Tamam oğlum, Sunchon'da ihtiyat bırakılmış bir Amerikan Süvari Tümen olduğu doğru, doğru ya, gördüğümüz conilerden ipi kırmak üzere olduklarımızı çakıyoruz. Hele Kunuri'den dökülüşken Amerikalıların Pyeng-Yang istikametine geçip de, Türklerin kalmaları yok mu, adamı hilafsız fırttırır» (YTB, s.87)!

- Üsteğmen Demir'e koyan, tek bir mermi yemediği halde bilmediği bir yerinde varlığını duyumsadığı o yara yok mu, o görünmez, o derin, ince ince inleyen yara, o koyuyor işte: **komutanlık** yeteneklerinden kuşkuya düşmüştü, savaş ustalığına güveni sarsıldı, şimdi komutanlarına ve erlerine olan inancı ufalanıyor. Hayır, olamaz! Olmamalı (YTB, s.90) ...
- Üsteğmen Demir'e koyan, tek bir mermi yemediği halde bilmediği bir yerinde varlığını duyumsadığı o yara yok mu, o görünmez, o derin, ince ince inleyen yara, o koyuyor işte: komutanlık yeteneklerinden kuşkuya düşmüştü, savaş ustalığına güveni sarsıldı, şimdi **komutanlarına** ve erlerine olan inancı ufalanıyor. Hayır, olamaz! Olmamalı (YTB, s.90) ...
- Çin karşı saldırısına dayanamayıp dağıldıklarını kesinleştirse de Birleşmiş Milletler **Komutanlığının** savaşın gidişindeki denetimini bütünüyle yitirmediğini belli ediyordu (YTB, s.91).
- Seul'deki 8. Ordu Karargâh ile bağlantı sağlamış olan Konukevi **Komutanı** Amerikalı Albay, Türk birliklerine 'ikmalleri yapılmak üzere, derhal Seul'a hareket etmeleri' emrini ulaştırdı. Karanlığı yırtık, adamakıllı saçaklı, şurasından burasından ağır yaralılar, yarı gömülmüş ölüler, kopuk tank paletleri, parazitten anlaşılmaz telsiz konuşmaları sızan, kar ıslağı akşam saatlerini, araçlarının benzin ve yağ eksikliklerini gidermekle geçiştirip, bu defa, Pyeng-Yang/Seul yoluna dökülüyorlar (YTB, s.91).
- Vardık Doktoru bulduk, Binbaşı Seyfi bey'i, ikisi, Sıhhiye Bölük **Komutanı** ve Tugay İhmamı sıfatlarıyla Albay çıkıp, keyfiyeti naklettiler. Cello dehşetli içerlemiş, çadırın içinde dört dönermiş öfkesinden. Bilâhare bildiğin üzere hepimizi içtima etti ve de (YTB, s.94) ...
- Alay Karargahı'ndan öğrendikleri, keyiflerini büsbütün kaçırdı: Alay, kavaklık bölgede keşif üssü göreviyle savunmadayken, gece başlayan ve sabaha kadar tekrarlanan şiddetli düşman taarruzları defedilmişti ama, İkinci Tabur **Komutanı** Mithat Binbaşıyla aynı taburdan biri yüzbaşı öbürü teğmen iki subay şehit düşmüştü (YTB, s.113) ...
- İlk saldırı yoğun ateşle savuşturulmuş, sonra düşman topçusu işi biraz tavsatıyor, Tabur **Komutanı**, emir ve muhabere subaylarıyla savunma bölgesinde olup bitenlere bir göz atalım diye sığınaktan çıkıyorlar, bir ağacın

- altında durmuş konuşurlarmış, tepelerine küt! bir mermi, bir parçası Binbaşının başını boynundan hart diye koparıp (YTB, s.113). ...*
- *O Üçüncü Tabur'a bölüğünün başına dönecek, Alay **Komutanlığının** İkinci Tabur Komutan vekilliğine getirdiği Yüzbaşı Aziz daha bir süre Karargâhta kalacaktı (YTB, s.113).*
 - *Üsteğmen Demir jeep'e binerken, arkasından seslendi: ihtiyatlı ol çocuk, ölü kahraman istemiyorum, bana diri **komutan** lâzım anladın mı (YTB, s.115)?*
 - *Alay **Komutanı** Albay Dora, az önce Binbaşı 'Baba' Saffet'le görüşmüş, saldırıya ilişkin bazı talimat vermişti, inanamadı. Üçüncü Tabur'u yeniden aradılar. Ses yok. Bir daha. Yine ses yok. Orada tatsız bir şey olmuştu ama, ne (YTB, s.120)?*
 - *Taburun Muhabere Takım **Komutanı** telefon başındaymış. Üsteğmen, Kaya'nın bildirdikleri, şaşırtıcı olduğu kadar, garip sayılabilir. Diyor ki: Ne olduğumuzu bilmiyorum. Albayım (YTB, s.120)!*
 - *Birkaç dakika sonra tekrar çalan telefonda Sıhhiye Takım **Komutanı** Doktor Yüzbaşı Cemal, heyecandan boğuklaşan sesiyle, tamamlayıcı bilgi vermeye çalışıyor Albayım, Tabur Kumandanının çadırında ani bir patlama oldu (YTB, s.121).*
 - *Ne olduğunu, nereden neyin atıldığını anlayabilmiş değiliz. Vaziyet kötü: On ikinci Bölük **Komutanı** Yüzbaşı Halil derhal ölmüş (YTB, s.121) ...*
 - *Tabur Harekât Subayı Yüzbaşı Nail belinden. Yedinci Bölük **Komutanı** Üsteğmen Demir kasıklarından ve başından ağır yaralıdırlar, Tabur Komutanı Binbaşım ile iki çadır nöbetçisi de hafif yaralı (YTB, s.121) ...*
 - *Tabur Harekât Subayı Yüzbaşı Nail belinden. Yedinci Bölük Komutanı Üsteğmen Demir kasıklarından ve başından ağır yaralıdırlar, Tabur **Komutanı** Binbaşım ile iki çadır nöbetçisi de hafif yaralı (YTB, s.121) ...*
 - *Olaydan hafif yaralı kurtulan Üçüncü Tabur **Komutanı** Binbaşı Baba' Saffet, 241. Alay Komutanlığına sonradan verdiği raporda patlamayı 'resmen' şöyle anlatacaktır (YTB, s.121) ...*
 - *Ertesi gün yapılması mukarrer her taarruz hakkında brifing tertibi mutadımız olmasına binaen, o gece saat 22'de Tabur Karargahı'nda bulunmaları lüzumu, telsiz emriyle bölük **komutanlarına** tebliğ olunup, mezkûr saatte karargahımız erkânı subaylarla içtima etmiş bulunuyorduk (YTB, s.121).*

- Toplantıya son gelen Yedinci Bölük **Komutanı** Vekili Üsteğmen Demir Çukurcalının çadıra dahil olduğu an, Onikinci Bölük Komutanı Yüzbaşı Halil Çayan'ın orada mevcut bir kasaya oturmasıyla infilak vuku bulmuş, bizzat ben bulunduğum yerden çadırın dışına savrulduğum gibi, öteki subay arkadaşların kan revan içinde sağa sola fırlatıldıklarını müşahade etim> (YTB, s.121).
- Toplantıya son gelen Yedinci Bölük Komutanı Vekili Üsteğmen Demir Çukurcalının çadıra dahil olduğu an, Onikinci Bölük **Komutanı** Yüzbaşı Halil Çayan'ın orada mevcut bir kasaya oturmasıyla infilak vuku bulmuş, bizzat ben bulunduğum yerden çadırın dışına savrulduğum gibi, öteki subay arkadaşların kan revan içinde sağa sola fırlatıldıklarını müşahade etim> (YTB, s.121).
- Olaydan hafif yaralı kurtulan Üçüncü Tabur **Komutanı** Binbaşı Baba' Saffet, 241. Alay Komutanlığına sonradan verdiği raporda patlamayı 'resmen' şöyle anlatacaktır (YTB, s.121) ...
- Tutsak Kampı'nın **Komutanı**; bu kadın elleriyle ince ince ve görünmez danteller örüp duran Albay Kitamura seyrek japon dişlerini gösteriyor (KS1, s.142).
- Birdenbire, Kore 1951 mi oluyor? General Ridgway'in 8. Ordu **Komutanlığına** geldiği günler. İnce buz levhalarından farksız, buğulu saydamlığı maviye çalar bir gök. Dizboyu kar Tugay, 25. Tümen emrinde 'keşf-i taarruzi' görevi almış. Kumyongjong-ni dolaylarında savaşıyorlar. Herkesin canı burnunda (YTB, s.198).
- Yüzbaşı Demir, yaralandığı gece cephede bıraktığı Binbaşı 'Baba' Saffet'in, Bursa'da rastgele bir Çekirge kahvesinde karşısına çıkabileceğini, bu yüzden olası saymıyor: şu gördüğü sol bacağı dizkapağından kesik adam, olsa olsa, **komutanına** çok benzeyen bir başkasıdır (YTB, s.239).
- Yüzbaşı Demir, çayını yudumlarken: <—...tuhaf şey, diye düşünmüştü, tevekkeli herkesin bir ikizi vardır demişler, herif hık demiş bizim Tabur **Komutanı** Binbaşı Baba' Saffet'in burnundan düşmüş> (YTB, s.239) ...
- Yüzbaşı Demir, eski **komutanının** kalkmasına, koltuk değneğini koltuk altına yerleştirmesine yardım etti (YTB, s.242).
- ...arkasından Çankırı Piyade Okulu, Kore'deki bizim Alay **Komutanı** oradan gelmişti, varır varmaz hakkında binbir sual, yeniden savaş hikayeleri (YTB, s.249).

- Zizi Yüzbaşı, lafı değiştirdi. Akademi **Komutanı**, 'disiplin gereğidir' diyerek, onun 'medar-ı iftiharı' sırmalı bıyıklarını dibinden kazıtmış, ondan yakınıyor (YTB, s.260).
- Hele İlhami Albay'ın şaşkınlığı! Gece düğünden dönmüşler, konuklarına meyva suyu ikram edeyim demiş, birden kapı: Merkez **Komutanlığı'ndan** bir ekip, jeep kapıda hazır, onu götürecekler (YTB, s.302)!
- Dedikleri aşağı yukarı şunlar mı: — Küçük Kavaklı'da, bir Bölük **Komutanım** olmuştu vaktiyle, Erkan Dairesi'ne tayin etmişler, ne de olsa arkadaş, etti bir iyilik (YTB, s.313).
- şimdi bak, ben Koçaş'ın eski dairesindeyim, Köksal nerede dersin, ölsen aklına gelmez, Riyaset-i Cumhuri Muhafız Alayı **Komutanı** oldu, evet, aşağı kurtarmıyor, Erkân Dairesi'ne Karaman'la Solmazer'i getirmişler, onlar vasıtasıyla Anadolu'daki çeşitli garnizonlardan buraya otuz kırk subay aktarılmış ki en ufağı kan kırmızı (YTB, s.319) ...
- Kışla 'ya geldi, irkiltici bir başka haber: Binbaşı Erkanlı gece Ankara ile görüşüyor, öğrendiğine göre bugün yüksek **komutanlar** Savunma Bakanlığı'nda toplanacaklarmış, çağırın bakanın ta kendisi, Ethem Menderes (YTB, s.347)!
- 'Mahiyeti meçhul' bir toplantı, Ankara'dakilerin ağızının tıvıştışı hiç yüreklendirici sayılamaz, acaba diyorlarmış hükümet subaylar arasındaki kaynaşmalardan haberdar oldu da **komutanlardan** hesabını mı soracak (YTB, s.347)?
- Savunma Bakanı yüksek **komutanları** niye toplasın, istifalar dikkatini çekti, <Bunlar yine rahat durmuyor> diye düşünmüş olmalı, ister misin biz memleketi kurtaralım derken (YTB, s.347) ...
- Bir gün önce, Tugay **Komutanı'nın** bir işi için, sabahtan 1. Ordu Karargâhı'na gitmişti, öğleden sonra kışlaya döndü ki, yazıcılardan birisi, — İzmir'li uyanık bir çocuk —, merak ve heyecanla onu bekliyor: <Birlik Gazetesi'nden Ümid hanım iki, yok üç kere aramış, çok önemli olduğunu, gelir gelmez Yüzbaşı'nın aramasını söylemiş.> Hay Allah, ne olabilir (YTB, s.356)?
- Bir ara Merkez **Komutanlığı'nda** görevlendirildi, sonra Harbiye'deki Temsil Bürosu'na aldılar, daha çok Emniyet Müdürlüğü'yle 'irtibat'ta kullanılıyor (YTB, s.360).

- Meğerse Emniyet Müdürlüğü'nde Rektörü istifaya mecbur etmeye uğraşırlarmış, eder mi adam, etmiyor, Beyazıt'taki ekipler o gelmedikçe talebenin dağılmayacağını rapor edince, ne yapsınlar, salıveriyorlar: bir geliş geldi, muzaffer bir **komutan!** Durumu çocuklara anlatıyor, alkış, patırtı kıyamet, yer yerinden oynadı sanki (YTB, s.366) ...
- Sıkı yönetim'in ilan edildiğini, bir lostra salonunun kapısına birikmiş, kaygılı kaygılı radyo dinleyen kalabalıktan öğrendi: Ankara Bölgesi Sıkıyönetim **Komutanlığına** Namık Argüç getirilmişti, İstanbul Bölgesine Fahri Özdilek. O Yüksekaldırım'a vurduğunda, spiker, iki komutanın halka ilk bildirilerini, okumaya geçmişti bile (YTB, s.369).
- Sıkı yönetim'in ilan edildiğini, bir lostra salonunun kapısına birikmiş, kaygılı kaygılı radyo dinleyen kalabalıktan öğrendi: Ankara Bölgesi Sıkıyönetim **Komutanlığına** Namık Argüç getirilmişti, İstanbul Bölgesine Fahri Özdilek. O Yüksekaldırım'a vurduğunda, spiker, iki **komutanın** halka ilk bildirilerini, okumaya geçmişti bile (YTB, s.369).
- Telefonda, Yassıada İrtibat Bürosu **Komutanı** Albay Namık Kemal Ersun. Binbaşı Demir durumunu kısaca anlatıp, öğleye orada olacağını haber veriyor (YTB, s.449).
- Fakat Cemal Paşa'nın 'halet-i ruhiyesi' Ahmet Ziya'nın yorumu doğrultusundaysa, böyle bir girişim neye yarar? Kaldı ki, Binbaşı Demir, Paşa'nın, Park Otel'de, Birinci Ordu **Komutanı** Orgeneral Tural ve İstanbul Askerî Valisi Refik Tulga ile, 'gizli' bir toplantı yaptığını biliyor (YTB, s.520) ...

Komutan vekili: Orduda askeri birliklerin başındaki komutanın yerine geçici sürede geçerek onun işlerini üstlenen asker.

- O Üçüncü Tabur'a bölüğünün başına dönecek, Alay Komutanlığının İkinci Tabur **Komutan vekilliğine** getirdiği Yüzbaşı Aziz daha bir süre Karargâhta kalacaktı (YTB, s.113).
- Üsteğmen Demir'in **komutan vekili** olduğu II. Bölük ise, karanlık basarken 185 Rakımlı tepeyi ele geçirdi. Siyah cam gibi bir gece, göz alabildiğine, soğuk soğuk parlıyor (YTB, s.370).

Kruvazör: Deniz ve hava filolarına kılavuzluk etmek ve deniz yollarının güvenliğini sağlamak için toplanan silahlandırılan, hızlı silah gemisi.

- ...en çok da majestelerinin **kruvazörden** istimbota; istimbottan karaya 'intikalleri' esnasında (GP, s.129)!
- ...o pırıltılı cümbüşünün ortasında, Kral'ın ziyareti münasebetiyle İzmir'e gelmiş, Müttefik Donanması **kruvazörleri**, muhripleri, torpidoları, âdeta yaldızlanmış, parlıyorlardı (GP, s.129).
- Kral Konstantin, **kruvazörün** güvertesinde görünür görünmez, Kadifekale'den, yirmi bir pare top atışı başladı (GP, s.129) ...
- Gecenin ve ışıkların arasından, burun delikleri duman duman, bir **kruvazör** hızı ve dehşetiyle ilerliyor, püf noktası bir saniye önce evet dediğine bir saniye sonra hayır demek olan fevkalade manasız bir çekişmeyi sürüp götürüyordu (KS1, s.150).
- Limanda hâlâ yabancı **kruvazörleri**. Alsancak üzerinde bir yangın kokusu (KS1, s.231).
- ...işgal donanmasındaki **kruvazörlerden**, flamalarla işaretlenen ecnebi bahriyeliler; onların arasından, -Kanlıca, Çubuklu, Paşabahçe, Beykoz-mutad seferlerini yapan Şirket-i Hayriye vapurları: Neveser, İnbisat, İnşirah, Dilnişin vs (GP, s.285).
- ...gerilerde, bacaları duman duman, işgal donanmasının ağır ve kalın **kruvazörleri**, muhripleri, ikmal gemileri... çeriye acele, fakat gizli bir sevinçle dönecektir (GP, s.332).
- Güneş battı batacak, Çatal kaya üzerinden sarkan bulutlar, gurup renkleriyle, bakır kızılı, toz pembe, kurşuniye çalan mavi. Körfez de itilaf donanmasının **Kruvazör**, muhrip ve firkateynleri, gölgeleri iyice uzamış; gemiden gemiye, flamalarla haberleşmede, bir hızlanma! Uzaktan güvertelerinde ve çevrelerinde, mahiyeti layıkıyla anlaşılamayan bir hareket; belli belirsiz (GP, s.353).
- Bir değil, beş değil, on değil; onlarca sandal, müziç sinekler gibi inatçı ve ısrarlı, **kruvazörlerin** çevresine dolaşmaktadır. Zırhlıların güvertesinden mürettebat, aşağıya bağırıp çağırıyor: sandalların hışırtılı, kürek sesleri, bineyim derken suya düşenlerin, bağırışları (GP, s.354).

- Muzaffer Bey telefonu kapattı, bir an gözleri daldı: pencerelerden sahildeki kalabalık göze çarpıyor; gurubun eflatun ve mor alacasında gittikçe silinen, birbiriyle artık ışıkla işaretleşen gemilere dalıyor: sular karardıkça, vaziyetin vahameti artmaktadır, **kruvazörlerden** önce birinin, sonra bir başkasının projektörü yanmasın mı? Işık hüzmeleri, büyüdü birer el gibi, sandalları ve kıyıyı taramaya başlıyor (GP, s.355).
- ...itilaf donanması **kruvazörlerinin** karanlığı tarayan projektörleri, tam o esnada, pencereyi yaladı, bu yoğun ışıkla, Gazi'nin profili bir an yıldızlanır (GP, s.356).
- İzmir'e mahsus, aydınlığı hafıflemiş, uzak griye çalan, sonbahar günü; vakit öğleden sonra, kumruların dem çekişi işitiliyor; uzaktan martı çığlıkları: deniz sakin, Körfez yarı yarıya boşalmış: daha önce oraya demirlemiş İtilaf donanmasının, **kruvazör**, muhrip ve firkateynlerinin, çoğu gitmiş (GP, s.395).

Kumanda: Komuta.

- Kısaca susup, pos bıyıklarını dumana boğarak, Demir'in asıl merak ettiğini söyledi: < —...cepheden taarruz ettik, fevkalade muhkem bir yer, 'demir üçgen' tabir ediyorlar, sen yaralandıktan sonra bölüğüne vekâleten Kara Başefendi **kumanda** ediyor, baktım vaziyet muğlak, hayli muhataralı, jeep'e atlayıp yakından bir göz atsaydık diyoruz: büyükçe kalibreli bir top mermisiydi, üstümüze düştü, ya da çok yakınımıza, şoför, karargah subayı Nuri, gitti gider, benimkisi parça isabeti değil, tazyikten savrulmuşum, jeep bacağın üstüne devriliyor> (YTB, s.240) ...
- Dünder Seyhan Bostancı'da oturuyor ya, dönüş oradan, saatlerdir kafayı çekip konuştular, şimdi yüreklerinde par par eden bir ateş, kulaklarında söyleşilerinden kalmış heyecan verici sözler : < — ...ben palavra dinlemem beyim, yüksek **kumanda** kademesini ehlileştirdiler, 6-7 Eylül olaylarını bahane edip üç paşaya işten el çektirmek yoksa hadlerine mi düşmüş, orduda ciddi bir ıslahat için hayır yok bunlardan, bu iş belki albaylar seviyesinde gerçekleştirilir, hatta bak ne diyorum, belki daha bile aşağı bir seviyede> (YTB, s.258) ...

Kumandan/ Kumandanlık: Komutan.

- *Zihninden Anadolu Ajansı için Şark Cephesi **Kumandanı** Karabekir Kâzım Paşa'dan bir beyanat alıyordu (KS2, s.35).*
- *Mütareke'de Büyükdere'de bir gece istakozların, rakının ve rumca şarkıların sarhoş kalabalığına mehtabı tuz parça edip örümcek sarışın, parlak çizmeli ve eli kırbaçlı bir Yüzbaşı Bennet katılıyor: İngiliz İşgal **Kumandanlığı'nın** Siyasi İrtibat Subayı C. Bennet (KS2, s.46)!*
- *...İsmet Bey'i de beraberinde götürmüş, Halep'te teşkil edilmekte olan 3. Kolordu'nun **kumandanı** yapmıştı (GP, s.105).*
- *...Başkumandan Vekili olarak, Sina Cephesini teftişe gelmişti; bu sırada, Miralay İsmet Bey'i, 20. Kolordu **Kumandanlığından** alarak, yerine beni tayin etmişti (GP, s.105) ...*
- *Bizim bölük **gumandanı** yüzbaşı çopur deyola bi deleanlı kim yavuz mu yavuz, hop demesiynen teknilimiz at koparıp (KS2, s.107) ...*
- *Halbuki içinden o, Seferberlik'te, Sina Cephesi'ndedir; galiba 1916 ilkbaharı, 20. Kolordu **Kumandanlığı'na** tayin ettiği Miralay Ali Fuat'ı, refakatinde götürüyor (GP, s.112) ...*
- *...ayrıca, Garp Cephesi **Kumandanı** İsmet Paşanın bir fotoğrafı (GP, s.119) ...*
- *Birkaç dakika sonra tekrar çalan telefonda Sıhhiye Takım Komutanı Doktor Yüzbaşı Cemal, heyecandan boğuklaşan sesiyle, tamamlayıcı bilgi vermeye çalışıyor Albayım, Tabur **Kumandanının** çadırında ani bir patlama oldu (YTB, s.121).*
- *O anda, kapıdan bir emir zabiti girecektir: genç, yakışıklı bir mülazım; topuklarını vurup, **kumandanı** selamlayarak, getirdiği şifreci resmi bir sesle 'arz eder': "...Garp Cephesi Karargâhı'ndan, az önce geldi, kumandanım (GP, s.142)!*
- *"...ah dadaş, dadaş! Ben yaşamışım, ne faide!.. getti, dağ gibi yüzbaşım getti; **kumandanım** getti!. Ayakta, kapının pervazına dayanmış, o binbaşı: bir kolu askıda, üniforması yırtık ve kanlı; kimsenin duyamayacağı bir sesle, adeta fısıldıyor (GP, s.153) ...*

- ***Kumandanına** değil, sanki orada olmayan, bir başkasına konuşuyor* (GP, s.159) ...
- *Garp Cephesi Karargâhı, Karacahisar'da, alçak tavanlı, kerpiç bir bina: **kumandanın** makamı, iki penceresi avluya açık, küçük bir oda; köşede, İsmet Paşanın oturduğu, portatif karyola; ortada, tahta bir masa, tek bir sandalye: 'Reis Paşa gergin, fakat azimli, hayli de kararlı görünüyor; kelimelerini tartarak, ayakta konuşmaktadır* (GP, s.159).
- 15. Kolordu **Kumandanı** 'Karabekir' Kâzım Paşa, 'maiyeti erkânıyla birlikte', kapıdan girmişti: ne kadar sakin görünüyor, yüz hatları, 'katiyen' ifadesiz! Arkasında zabitini yürüyerek; ayağa kalkmış olan Mustafa Kemal'in ve Hüseyin Rauf'un karşısına geldi ve durdu (GP, s.172) ...
- Garp Cephesi **Kumandanlığı'ndan** gelen iki talep, Ankara'yı çalkaladı: İsmet Paşa, 'Meclis 'de mebus sıfatıyla bulunan, menşei asker zevatın, cephe hizmetine hazır olmasını istiyor, evet (GP, s.188)!
- *İsteği son derece ciddi, o kadar ki Bolu MEB 'usu Yusuf İzzet Paşa, başvurur vurmaz, 'Karargâh-ı Umumiye'ye bağlı, bir Grup **Kumandanlığı'nı** deruhte etmiş oldu* (GP, s.188)!
- “...**Kumandanlığı**, henüz fiilen deruhte etmemi mahzurlu görenlerin mütalaası ise, şu: ordunun, önündeki ilk muharebede muvaffak olamaması, tekrar re çat etmesi, uzak bir ihtimal değil (GP, s.193).
- *Uzaktan tepeye tırmanan, bir grup atlı; içlerinde beyaz atına binmiş, Başkumandan Mustafa Kemal Paşa, hayal meyal seçiliyor; etrafında, Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reisi Fevzi Paşa, Garp Cephesi **Kumandanı** İsmet Paşa, onun Erkan-ı Harp Dairesi Reisi Miralay Asım Bey, Paşa'nın yaveri Muzaffer Bey; beş on adım gerilerinde, seyisleri* (GP, s.205).
- *Telgraf ve telefon hatları uç uca ekleniyor; ufak, ısrarlı, heyecanlı tıkırtılar Ankara'dan Sivas'a ve Erzurum'a, Adana'ya ve Antalya'ya, Şark ve Garp Cephesi **Kumandanlarına** uzun ve o derece önemli şifreler iletiyor* (KS1, s.231).
- *...sık sık, aşağıdan telefon zilleri, dışardan, müfreze **kumandanlarının**, kırbaç gibi şaklayan emirleri iştiliyor. Halide tedirgin, ağır ve derinden zaman zaman duyduğu, o kalın ve ağır uğultu, acaba 'Yunan ağır topçusu' mudur* (GP, s.243) ...

- *Aslında uydurduğunu sandığı adam Erzurum'daki Tabur **Kumandanı**. Aksi, ters bir binbaşı: Küfürsüz lâfı yok: -Vay beyim, vay! diyor. Sizi kırmızı dibli bal mumu ile mi çağırdık buraya? Gelmeseydiniz. Devletin sokağa atılacak parası yok. Geldiğiniz gibi gidersiniz (ZBB, s.253).*
- *"...bu sabah, **kumandanım**...Zata mahsus olması hasebiyle, bizzat size arz etmeyi muvafık buldum" (GP, s.282) ...*
- *"...Şark Cephesi **Kumandanı** Kâzım Karabekir!.." Bir süre sustu; salonda, gürül gürül yanan sobanın, çıtırtıları; birkaç adım gitti geldi, soruyor (GP, s.282) ...*
- *... 'fevkalâde mahremdir' dedi, **kumandanım** (GP, s.283) ...*
- *<— O nasıl laf? Bizim Tabur **Kumandanı**, gözlüklü, bıyıklı. Son tebdilhava'mda görmüştüm: partici olmuş.> <—...sizlere ömür> (YTB, s.318).*
- *Muzaffer Bey, başıyla kapısı yarı açık odayı göstererek sordu: "... İçerdekiler daha gitmedi mi, **kumandanım**" (GP, s.348) ?..*
- *Muzaffer Bey, emri aldı, aynı ciddiyetle "Baş üstüne **kumandanım**!.." dedi ve sustu, daha ciddi bir sesle, sonra ekliyor: "...az evvel Vâli Abdülhalik Bey arz ettiler: Frenk Mahallesi'ndeki yangın, tehlikeli bir şekilde, büyüyormuş" (GP, s.352) !..*
- *Rütbeniz, neden hâlâ onbaşı?.." Halide Edip Hanim, kahvesini alıyordu: "...doğrudur, **kumandanım**." dedi, "...başka bir yemek esnasında, lütfedip, 'seni başçavuş yaptım,' buyurmuşlardı" (GP, s.371) ...*
- *Salih Bey, ahizeye diyor ki: "...hayır **Kumandanım** (GP, s.396) ...*
- *Kapıdan, Rusuhi Bey'in kendisinden önce, sesi geldi: "...doğrudur, **kumandanım**." Latife de Salih Bey de o tarafa döneceklerdir içeriye girip, elindeki kırmızı mühürlü zarfı, Salih Bey'e uzatıyor: ciddi, resmi ve düzgün (GP, s.397).*
- *Mustafa Kemal Paşa, 'mütereddit, biraz da müteheyyiç' sordu: "...neyin taht-ı tesirinde kalmıştınız? Bu alâkanın, sebep-i aslisi nedir? Muzaffer bir **kumandan** oluşum mu? Böyle bir şahsın, hayat-ı hususiyesin dahil olup, onu daha yakından tanımak mı? "Kısacık sustu, biraz da müstehzi: "...zafer, talihin bir lütfudur..." dedi, "...yoksa, ne" (GP, s.403) ?..*

- “...baş üstüne **kumandanım!**” Mustafa Kemal Paşa otururken, elindeki gazeteyi okuyordu: “...ordumuz gelinceye kadar, köylüler aç ve çıplak, dağlarda yaşamışlar... Yunan ordusu ile yerli Hristiyan, basit bir program vardı (GP, s.417) ...

Kumanya: Seferdeki askerler için hazırlanan yiyecek.

- Cıvardaki yolları, ormanın kıyısını köşesini zenciler çevirmiş. Barut yok. **Kumanya** yok (KS2, s.170).

Kurmay/Kurmaylık: Harp akademisine girerek eğitimlerini başarıyla bitirebilen subay.

- Ne zaman ciddiye almamıştı ki! Harıl harıl **kurmaylığa** hazırlanan, 'günün birinde, adı tarih kitaplarına geçecek bir komutan olmayı' kuran genç bir adamın komutanlığa ciddiye almaması olası mı (YTB, s.55)?
- **Kurmay** değiliz, amenna olacağımız da yok, tamam; lakin düşmanla böyle canciğer kuzu sarması iken, şifresiz çekilme emri vermek ne demek, biliriz. Bir vakit orada dikilip muhavereleri dinledim, Allah seni inandırсын, 'Baba' Saffet yok mu, Binbaşı, fena bozuldu efendi (YTB, s.77) ...
- Üstelik onun bir dostu 14. savaşında İstanbul'da bulunmuş. Von Der Goltz' un **kurmayındanmış** (ZBB, s.132).
- Bu yıl, hemen hepsi Akademi'ye **kurmaylık** okumaya geldiklerinden, niyetleri, çalışmalarını orada sürdürmek, yurdun dört bucağından gelmiş subayları örgütlemek (YTB, s.205)!
- Harp Akademisi'ndeki çalışmalar ne âlemde, arkasından onu anlatıyor: yeni yeni arkadaşlar' katılıyormuş aralarına, zehir gibi subaylar, kafaları işleyen **kurmay** namzetleri, herkesin canına tak demiş zaten, aklın yolu bir, önce ordunun islahı, sonra Atatürkçü bir iktidar, bunlarınkine benzemeyecek (YTB, s.210) ...

Kurmay albay: Ordu veya hava kuvvetlerinde görev yapan, askeri operasyonlarda teknik planlamalar yaparak karar alma sürecine katılarak uzmanlaşan yüksek rütbeli subay.

- *Ümid, söylentileri doğruladı: — Evet, Binbaşı Çetiner'den sonra, birisi **Kurmay Albay**, iki Subay daha istifa etti, üçünü tutuklayıp Ankara'ya sevkettiler, haberi Ankara'dan elimle geçtim, neşir yasağı gelince gazeteye girmemiş* (YTB, s.323).

Kurmay başkanı/ başkanlığı: Genelkurmay ve orduda stratejik planlamalar yaparak orduda yüksek rütbeye sahip subay.

- *Hayalin büyüklüğünü, temellerinin yanlışlığını, Üçüncü Tabur Komutanı Binbaşı 'Baba' Saffet, bozgundan sonra Tugay Kaesong'da yeniden tertiplenince, **Kurmay Başkanlığı'na** verdiği 'resmi' raporda şöyle belirtecektir* (YTB, s.82) ...

Kurmay subay: Askeri operasyonların planlanması ve bu operasyonların yürütülmesine katılan yönetim ve koordinasyon konusunda uzman yüksek rütbeli subay.

- *O kadar **kurmay subay**, albay, yarbay dururken, ona sıra mı gelir? Bir gece 'Zizi Binbaşı'yla buluşuyorlar. Hayret, gözlerinin mahalle çocuğu mavisine, söze sığmaz bir yorgunluk gelmiş oturmuş* (YTB, s.469).

Kurtuluş savaşı: Türk milletinin 1919-1922 yılları arasında ülkenin bütünlüğünü korumak için gerçekleştiren çok cepheli askeri mücadele.

- *Kara yağız bir subay, hani berber koltuğundan kalktığı an bile, çatık yüzünde bir sakal gölgesi kalan adamlar vardır ya, onlardan: **Kurtuluş savaşına** katılmış subay kuşağının artıkları, tıknazca, hafif göbekli* (YTB, s.60)!

Kuşatma: Bir ülkenin veya herhangi bir yeri ele geçirmek ve dış dünya ile bağlantısını askeri kuvvet kullanarak bitirmek, kesmek.

- *Düşmanı savunma mevzilerinden çıkarıp ileri harekete zorluyunuz, onları hareket halinde yakalayıp karşı saldırıyla yanlarını ve gerilerini **kuşatarak** yok ediniz (YTB, s.68)!*
- *Efzon neferleri oteli **kuşatmış**: kapısının önünde, Kral Konstantin'i getiren, görkemli Limuzin (GP, s.135)!*
- *Yüzbaşı Demir, parkı **kuşatmış** duman örtüsünün sürekli değişkenliğinden mi nedense, gerçekte bağlantısını koparmıştı (YTB, s.209).*
- *Biliyorlar ki orada öğrenciler, 3. Zırhlı Tugay'ın tankları tarafından **kuşatılmış**, kuytularında tehlikeli olasılıkların, beklenmedik korkuların bela tomurcukları gibi pat pat açıldığı, alışılmamış bir geceyi göğüslemeye uğraşıyorlar (YTB, s.370).*
- *Onu hemen **kuşattılar**. Soracakları, söyleyecekleri ne çok şey varmış (YTB, s.371)!*
- *Ben başlangıç safhasına yetişemedim, polis dört tarafı **kuşatmıştı**, içeriye kuş uçurtmuyor. Dedim "Bu böyle olmaz", Kule tarafındaki kapıyı tutan polislere subay hüviyetimi gösterip bahçeye daldım: Rektör'le münakaşanın üstüne gelmişim (YTB, s.365).*
- *Üniversite'yi **kuşatan** kendi birliği olduğu için, Yüzbaşı Demir, nöbetçilere takılmadan bahçenin içerilerine ilerleyebildi (YTB, s.370).*

Makineli tüfek: Tetiğine basınca sürekli olarak kurşun atan silah.

- *Kasım sabahı, saat 06.00. **Makineli tüfek** taraklarının batıcı dişlerini kıra kıra, çılgın bir jeep. Tugay'dan ateş hattına savruluyor. Üçüncü Tabur karargâhına varır varmaz, Üsteğmen Demir le Yüzbaşı Aziz fırlayıp Binbaşı (YTB, s.68).*
- *O taraf, kızılca kıyamet: düşmanın, Onuncu Bölüğün üstüne büyük kuvvetlerle yüklendiği, işitilen seslerden anlaşılabilir. Zincirlene zincirlene kördüğüm olan **makinelî tüfek** takırtılarını, orasından burasından, ani, öfkeli patlayışlarla allak bullak eden el bombaları (YTB, s.69)!*

- Besbelli, karşılarındaki birliğin gücünü kestiremiyor, önemsiyorlar Albay Dora, önce Üsteğmenin getirdiği ateş takviyesini öğrenmek İstedi iki Bazuka, bir A. 4 **Makineli Tüfeği**, bir Takım (YTB, s.74)!
- Tam cevap vereceği sırada, batıya uzanan Sırtlardan yoğun bir **makinelî tüfek** ateşi, dürbününe davranıyor hemen, düşmanla 'müsademeye geçenlerin' takviye gönderilmiş İkinci Tabur'un Beşinci Bölüğü'nden olduklarını çıkarıp ferahlıyor; dürbününü indirirken Üsteğmen Demir'e kısaca (YTB, s.75) ...
- Rüzgâr, deli homurtularla ağaç aralarından boşanıyor; **makinalı tüfek** takırtılarını, boğuk ve uzak patlamaları, hatta insan seslerini karmakarışık getirip üstlerine yığıyordu (YTB, s.113).
- Yunan ağır topçusunun salvolarına, karanlık ve tehditkâr gök gürültüleri karışıyor; **makinelî tüfek** ve piyade tüfeği atışları devam etmektedir (GP, s.234).
- Tepenin doğusuna düşen yalçın sırtlarda düşman faaliyeti tesbit olundu. Çıkardığı keşif kolu, Üsteğmen Demir'e, II. Bölük mevzilerini yan ateşine alabilecek bazı düşman **makinelî tüfek** yuvalarının varlığını haber veriyor (YTB, s.370).

Manga: On iki kişiden oluşan askeri birlik.

- Takviyeli Keşif Takımı Wowan Boğazından çıkmıştı, Birinci Taburun uç **mangaları** çıkmak üzere, bu yüzden Üsteğmen Demir duyduğuna bir anlam veremedi, şoförüne eliyle işaret edip jeep'i durdurdu. Motorun sesi kesilir kesilmez, tehdit yüklü, ürkütücü bir uğultu, boğazın derinliklerinde yankılanıyor: rüzgârın ormandan çıkardığı vınlama mı, değilse ne (YTB, s.13)?
- Üsteğmen Demir, fark edilmesin diye aşıklarını yere tuttukları iki el fenerinin solgun aydınlığında, çevresini saran gönüllülere hangi yolu izleyip nereye yaracaklarını, harita üzerinde gösterdi: Adil Onbaşıyla **mangasının** 'akıbeti' mutlaka öğrenilmeli, ölü varsa ölüler, yaralı varsa yaralılar, düşmana bırakılmayıp, mutlaka getirilmeliydi (YTB, s.29).
- Sağdaki Takım, çatışma bölgesine derhal bir **manga** çıkarıp, durumu 'rapor etmeli': saldıranlar kimler, düzenli birlikler mi, gerilla mı? Dikkat, Bölük

'teyakkuz durumuna geçiyor, takım ve manga komutanları, zaruri tedbirleri alacaklar (YTB, s.42)!

Mareşal: Askerlikte, geline en üst konum, rütbe.

- **Mareşal** Rommel gibi, General Mac Arthur gibi büyük bir komutan olmak (YTB, s.56)!
- Bakarsın biz de **mareşal** oluruz (SA, s.234).
- Karşıdaki kurt gözlü herifler üstlerindeki partallara rağmen **mareşal** olurlar (SA, s.234).
- Semahat da **mareşal** olur (SA, s.234).

Matara: Üzerinde deri ve kumaş kaplaması olan ve askerlerin beline asarak kullandığı su kabı.

- Şimdi bak, sabah beri karargâhta koşuştuktan imanım gevremiş, akşama doğru kendimi dışarı atıyorum; neden dersen, nedeni belli: bir fırt, bir fırt daha, çeke çeke **matarayı** boşaltmışız, bir Amerikan Başçavuşu var, McGregor dedikleri, herif bana viski vadetmiş, deyyusu kıştırabilirsem kıştırdım, yoksa yandık otuz birle, çekilme emri geldiğine göre, bir daha içecek zıkkımı nerede bulurum, Allah bilir (YTB, s.77)!
- Daha oracıkta, geçen erat öyle bir yoklanıyor, taburlar bütün karışmış! Vebali kimin boynuna bunun, herhalde Amerikalıyı bulamayıp dibine darı ekilmiş bir **matara** ile ortada dımdızlak kalan 'Kafadar' Hakkı'nın değil, öyle mi? Dahası, Türün Binbaşı çekilmeyi yerinde düzenleyeceğim diye jeep'e atlayıp taburlara gidiyor, biz ne haptedeceğimizi düşünmeye daimmişiz, ulan, o Korel'i casusların fenerleri elli adım ötemizde yanıp sönmeye başlamaz mı (YTB, s.78) ...
- "...çabuk, bir **matara** getirin!.." O esnada, atından inmiş olan, İsmet Paşa da gelmiştir; 'Reis Paşa'nın, başına diz çöküyor. İsmet Paşa, çaresiz: "...zannımca, bayıldı: bir he kim bulabilseydik...lâkin dağ başındayız" (GP, s.208) ...

- Yaver Muzaffer Bey, koşarak bir **matara** getirdi, Fevzi Paşa'ya uzatıyor; Paşa, omzundan tutup çevirmek istediği anda, Mustafa Kemal'in kımıldadığını fark etti; sonra o, kendiliğinden döndü; biraz mütehayyir, biraz mahcup, biraz mustarip görünüyordu ama, yine de gülümseyerek: "...tam da sırasıydı..." dedi (GP, s.208).

Mavzer: Orduda kullanılan, dakikada ortalama altı mermi atış hızı olan tüfek tipi.

- Bekir Çavuş, şaşkınlıkla eline **mavzerini** almış, bir telâş hole giriyor; heyecanla seslenerek kabul salonuna yöneldi (GP, s.166) ...

Mermi: Ateşli silahlarla atılan delici ve patlayıcı maddenin genel adı.

- Telsizle Tabur'u aradı, zor bulabildi: Saffet Binbaşı biliyormuş, cızırtılar, **mermi** ısıkları, mitralyöz küfürleri arasından bilgi veriyor: Tugay'dan az önce Albay) geldi, durumu farketmiş, kuvvet ister, biz malum burada kan revan içindeyiz, yarım Takım kadar bir şey verebildik. Oraya gittiler (YTB, s.72).
- Belki de yolun en tenha bir yerinde göğsüme iki **mermi**, cesedimi denize (KS2, s.58) ...
- İbrahim içisıra öyle karanlık, öyle kötü ve sevimsiz bir yerdeydi ki kapı birdenbire ardına kadar açılınca beklediği **mermiyi** adeta gerçekten kaba etlerine yedi (KS2, s.93).
- Kumyongjong-ni dolaylarında, 156 rakımlı tepeyi ele geçirmek için kan döküyorlar, topçu hedefini kaybetmiş, kısa düşen **mermiler** 3. Tabur'un başına belâ, Topçu İrtibat Subayı bataryasıyla bağlantı kuramıyor, telsizde ısıklıklar, kırmızı bir sakal gölgesinin sardığı yüzünde, gözleri ufalıp gitmiş (YTB, s.99)!
- Seyit Sabri'liğim ve el ulağı itlerimle hem onu kurtarırım, hem de o gorilin iškembesine beş çelik çekirdekli **mermi** gömüp bira köpüklü pis kanını yılan sırtı asfaltların üzerine dökerim (KS2, s.101).
- İlk saldırı yoğun ateşle savuşturulmuş, sonra düşman topçusu işi biraz tavsatıyor Tabur Komutanı, emir ve muhabere subaylarıyla savunma bölgesinde olup bitenlere bir göz atalım diye sığınaktan çıkıyorlar, bir ağacın

altında durmuş konuşurlarmış, tepelerine küt! bir mermi, bir parçası Binbaşının başını boynundan hart diye koparıp (YTB, s.113) ...

- *Otomobile binerken Mahmud'un sözlerini çelik çekirdekli bir mermi dizisi gibi gözleriyle gördü (KS2, s.248).*
- *Yüzbaşı Demir, sağlığı ve mesleği bakımından uğradığı yenilgilerin kahriyle ezilirken, bir de aldatılmış olmanın utancı görünmez bir mermi isabeti, benliğini cam gibi çat diye ortasından çatlatmış, böyle bir yaranın iyileşmesi olası mı (YTB, s.248)?*

Mevzi: Bir askeri birliğin, savaş esnasında savunma yapmak için bulunduğu yer.

- *Tokchon dün öğleyin düşmedi mi, akşam brifinginde Albay ne sanıyordu, Çinli öncülerin çoktan Wowan Boğazı'nı tuttuklarını, mevzilendiklerini Bütün gece bu yüz den bekledik, sabahtan beri her dönemeci düşmanla burun buruna geleceğiz diye korka korka dönüyoruz, oysa herifler uçakların korkusundan sinmiş, fırsat bulup üstümüze gelemiyor (YTB, s.17).*
- *Yooo, mesuliyeti vardır bu işin, vebali vardır: Kolordu'dan sana savunma emredildiyse, savunma tertibi alacaksın; boğaz savunma ya elverişli değildi, anladık, peki vadiye çıkınca neden hazar ordugâhı gibi konmaya geçiyorsun: 10. Bölük ileri karakol olarak mevzi tutacakmış da asker ziyadesiyle yorgun, vakit de ilerlemiş olduğundan... geç efendim, geç> (YTB, s.41)!*
- *Çok kötü bir duygu bu, yıldırıcı, küçük düşürücü! Dizginleri toparlayamıyorum, bölüğün denetimi elimden çıkıyor kaygılarıyla kendini yediği yetmezmiş gibi, bir de çevresinde gördükleri: genç bir astsubay, Erlerini bir GMC ardında mevzie sokmaya uğraşırken, küt! bir havan mermisi: o dakika bacakları parçalanmış bir ceset, hızla büyüyen bir kan gölü (YTB, s.43)!*
- *Birleşmiş Milletler Kuvvetleri'nin saldırısına karşı, Mançurya sınırını korumak amacıyla mevzilendikleri fikrine saplanılıyor, Çinlilerin savaşa karışacakları kimsenin aklıma gelmiyor. İşe bak, işe! Yanılgının büyüğü bura da değil mi: saldırını tasarladığın anda hesaba katmadığın olası, saldırıya kalkıştığın anda hesaplarını altüst edecek (YTB, s.67).*

- Bu ovada, diyordu, şimalden ve cenuptan birbirini meyleden avı hatlarımızın güneşin son şuaı ile parlayan süngüleri her an, her dakika ilerde görünüyordu düşman **mevziini**> (KS1, s.67) ...
- Düşmanı savunma **mevzilerinden** çıkarıp ileri harekete zorlayınız, onları hareket halinde yakalayıp karşı saldırıyla yanlarını ve gerilerini kuşatarak yok ediniz (YTB, s.68)!
- Topçu savunma düzeninde değil ki, toplar **mevzie** girinceye kadar, ohoo, ölme eşeğim ölme (YTB, s.70)!
- Dürbünle bakıldı mı, batıdaki sıra tepeleri de ele geçirdikleri, **mevzilenip** savaşa hazırlandıkları açıkça görülüyordu (YTB, s.74).
- Üsteğmen Demir, aldıkları görevin canalcı önemini yorucu bir tırmanıştan sonra Takımıyla Albay'a kavuşunca kavrayacaktır: Tugay' çevirmeye ilerleyen Çinliler, yandan saldırıya uğrayınca ister istemez durmuş, 550 rakımı tepede ayrı bir cephe açmışlardı. Dürbüne bakıldı mı, baladaki sıra tepeleri de ele geçirdikleri, **mevzilenip** savaşa hazırlandıkları açıkça görülüyordu. Besbelli, karşılarındaki birliğin gücünü kestiremiyor, önemsiyorlar Albay Dora, önce Üsteğmenin getirdiği ateş takviyesini öğrenmek İstedi iki Bazuka, bir A. 4 Makineli Tüfegi, bir Takım (YTB, s.74)!
- Doğrusu çekileceklerini sanmıyordu o, gün boyunca hem Üçüncü Tabur hem İkinci Tabur, üstün düşman kuvvetlerinin saldırısına pekâlâ dayanmış, 550 rakımlı tepede olduğu gibi '**mevzii** muvaffakiyetler' bile kazanmıştı. O halde çekilmek niye (YTB, s.76)?
- Sabaha kadar, saldırıdan göz açamadılar Bölük o gün elini çabuk tutup bazı önemli **mevzileri** tıkamıştı (YTB, s.115) ...
- Ağır topçu, Yunan **mevzilerini**, birkaç saattir dövüyordu: ufuklardan, büyüyerek yankılanan, top sesleri; yoğun duman, kalın barut kokusu, öldürücü ateş (GP, s.119)!
- Karanlıkta yapraklarını usul usul döken kavakların, çocukluğundan kalma hıştısını dinleyip, göğü kibrit yeşili, maytap mavisi imzalayıp duran yıldız kaymalarına dalıyor, hani biraz çabalasa gerilerde **mevzilenmiş** Amerikan topçusunun salvolarını işitecek (YTB, s.236)!
- <—...25/28 Ocak 1951 gecesi, işte bu ağır şartlar altında sabaha kadar çok şiddetli soğuk ve buz tabakaları üzerinde ve gündüzden keşfe fırsat

bulamadığımız meçhul bir arazide, taburlar gösterilmiş hazırlık mevzilerini işgale çalışıyorlardı (YTB, s.246).

- *Alaya tahsis edilen 10 kilometre genişliğindeki bu hazırlık mevziinden, 25 Ocak günü saat 06.00'da, 241. Alay hedefi Kumyongjong-ni şehri olmak üzere taarruza başlayacaktı ki, 11. Tabur sağ cenahta, kumandam altındaki III. Tabur ise sol cenahta görevlendirilmiş bulunmakta idi> (YTB, s.247) ...*
- *Tepenin doğusuna düşen yalçın sırtlarda düşman faaliyeti tesbit olundu. Çıkardığı keşif kolu, Üsteğmen Demir'e, II. Bölük mevzilerini yan ateşine alabilecek bazı düşman makineli tüfek yuvalarının varlığını haber veriyor (YTB, s.370).*

Miğfer: Savaşçıların, gelecek darbelere karşı başlarına güvenlik sağlamak amacıyla giydiği demir başlık.

- *Saçlarını başında yepyeni bir çelik miğfer taşıyormuş gibi ağır ve yüzüne göre fazla ıııklı hissediyordu (KS2, s.40).*
- *Üsteğmen Demir, gece boyunca süsleksen yıldırıcı çatışmayı da o anda yaptığı işi de bütünüyle anlamsız, hatta aptalca buluyor. Miğferini sıyrıp atıyor başından. Uf be! Bir cigara. Dumanlarını, ufukta kıpkızıl bir yara gibi ipince çizilen güneşin suratına üflesin mi (YTB, s.118)?*

Milis alayı: Silahlı bir grup sivilden oluşan, düzensiz askeri birlik.

- *42. Milis Alayı geldi, istikbal Hey'eti ile birlikte, Meclis namına karşıladık; bu sabah, teftişini yaptım" (GP, s.190) ...*

Miralay: Albay.

- *...İnönü'deki muvaffakiyetinden sonra, İsmet Bey'in Miralaylığa terfii ihtimali, Garp Cephesi Karargâhında bile duyulmuştu. Oysa böyle bir ihtidan, ne Mustafa Kemal Paşa söz etti, ne Fevzi Paşa her ikisi de Meclis 'deki muhalefetin şiddetinden rahatsız (GP, s.62) ...*

- ...Başkumandan Vekili olarak, Sina Cephesini teftişe gelmişti; bu sırada, **Miralay** İsmet Bey'i, 20. Kolordu Kumandanlığından alarak, yerine beni tayin etmişti (GP, s.105) ...
- Halbuki içinden o, Seferberlik'te, Sina Cephesi'ndedir; galiba 1916 ilkbaharı, 20. Kolordu Kumandanlığı'na tayin ettiği **Miralay** Ali Fuat'ı, refakatinde götürüyor (GP, s.112) ...
- Dur bakayım, kızı değil mi: zıpçıktı bir şey. Rahmetliye kaç kere demiştim ki **miralayım** bu sizin kızı başgöz ediverelim çıksın aradan (KS1, s.166) ...
- Uzaktan tepeye tırmanan, bir grup atlı; içlerinde beyaz atına binmiş, Başkumandan Mustafa Kemal Paşa, hayal meyal seçiliyor; etrafında, Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reisi Fevzi Paşa, Garp Cephesi Kumandanı İsmet Paşa, onun Erkan-ı Harp Dairesi Reisi **Miralay** Asım Bey, Paşa'nın yaveri Muzaffer Bey; beş on adım gerilerinde, seyisleri (GP, s.205).
- Mim Kemal Bey odasında, Dr. Adnan ve **Miralay** Kâzım Beylerle 'fikir teatisinde' bulunuyordu; o, ayaktadır; Dr. Adnan Bey, yazıhane; Miralay Kâzım Bey, ziyaretçi koltuğuna oturmuş (GP, s.209) ...
- Mim Kemal Bey odasında, Dr. Adnan ve Miralay Kâzım Beylerle 'fikir teatisinde' bulunuyordu; o, ayaktadır; Dr. Adnan Bey, yazıhane; **Miralay** Kâzım Bey, ziyaretçi koltuğuna oturmuş (GP, s.209) ...
- ...Ali Fethi Bey, **miralayım**, hani çocukluk arkadaşı: Malta'dan İngilizler geçenlerde serbest bırakmışlardı ya..." Mim Kemal Bey, Doktor Murat Bey'e dönerek, sonra uyarıyor (GP, s.210) ...
- ...Doktor Mim Kemal ve Adnan Beyler gelmiş, iki yanına durmuştu; gözleri, filmlerde; **Miralay** Kazım Bey, kalkmamış, oturduğu yerden bakıyor; neticede, Mim Kemal Bey, Doktor Murat Bey'e hak verdi: "...evet! Haklısın azizim" (GP, s.210)!
- Dr. Adnan ve **Miralay** Kazım Beyler, o sırada, henüz içeriye giriyorlar" (GP, s.212).
- "...**Miralay** Arif Bey!.. Yoksa tanır mıydınız" (GP, s.245)?
- "...Müşerref oldum **Miralayım** (GP, s.245) !..
- **Miralay** 'Ayıcı' Arif Bey de ayağa kalkmıştı; onu topuklarını vurarak askerce selamladı (GP, s.245) ...

- *Mustafa Kemal, az önce sohbet ettiği zabiti gösteriyor: boylu boslu, hayli gösterişli; çehresi, biraz da 'Reis Paşa'yı andıran, bir **miralay** (GP, s.245)!*
- ***Miralay** 'Ayıcı' Arif Bey, etrafında çevrelenmiş bir grup; çoğu kadın, Halide Edip Hanım, karşısına oturmuş, elini uzatmış, Miralay Arif Bey, onun elini açmış, falına bakmaktadır (GP, s.268).*
- *Miralay 'Ayıcı' Arif Bey, etrafında çevrelenmiş bir grup; çoğu kadın, Halide Edip Hanım, karşısına oturmuş, elini uzatmış, **Miralay** Arif Bey, onun elini açmış, falına bakmaktadır (GP, s.268).*
- ***Miralay** Arif Bey, gözlerini onun avuç çizgilerinden ayırmaksızın, "...filhakika baktım!.." dedi ve güldü, "parmaklarının arasından, âdeta ışık sızıyordu...içini saklamasını hiç bilmez" (GP, s.268) ...*
- ***Miralay** Arif Bey'in cevabı, düşünceli fakat kesin "...sizinki, size göre onbaşı (GP, s.268)!*
- *"...**Miralayım**, sizce sıra, Fikriye Hanım'a gelmedi mi" (GP, s.269) ?..*
- *"...çocuk muyuz canım? Hoşça vakit geçiriyoruz işte. Geliniz hadi..." **Miralay** Arif Bey, aşağıdan alıyor (GP, s.269) ...*
- ***Miralay** Arif Bey, ağır ağır: "...şey!.." dedi ve sustu; sonra yutkunarak devam etti: "...iyi şeyler görüyorum tabii...çok iyi şeyler (GP, s.269) ...*
- ***Miralay** Arif Bey ve çevresi, el falının heyecanına iyice dalmışlardı; genç yaver Muzaffer Bey, biraz da telâşla, o sırada onlara yaklaştı; Fikriye'ye eğilerek, kulağına, Paşa'nın arzusunu fısıldadı: "...Fikriye Hanım, Paşa hazretleri...misafirlere piyano çalmanızı münasip gördüler... Eğer lütfederseniz" (GP, s.270) ...*
- *Rıhtım, kalabalık; bunlar Mustafa Kemal Paşa'nın maiyeti erkânı olarak Samsun'a gidecek zevat; aralarında **Miralay** Kazım Binbaşı Hüseyin, Miralay İbrahim Tali, Yüzbaşı Cevat Abbas ve genç Mülazim Hayati ve Muzaffer Beyler fark ediliyor (GP, s.285).*
- *Rıhtım, kalabalık; bunlar Mustafa Kemal Paşa'nın maiyeti erkânı olarak Samsun'a gidecek zevat; aralarında Miralay Kazım Binbaşı Hüseyin, **Miralay** İbrahim Tali, Yüzbaşı Cevat Abbas ve genç Mülazim Hayati ve Muzaffer Beyler fark ediliyor (GP, s.285).*
- *...İngiliz **miralay** oturduğu yerden selamını alıyor (GP, s.332) ...*

- Suat'ın dayısıymış, emekli bir albay, o elbet Süvari **Miralay**ı diyor, Demir'in subay olduğunu öğrenir öğrenmez de 'Hanım Evladı' adını takdığı Menderes'i hala iktidarda tuttukları için orduya, orada ordudan başka kimse bulunmadığından Demir'e demediğini koymuyor (YTB, s.339).
- Nereden nereye, bu **Miralay** Ferid bey, Yüzbaşı Demir'in amcası Doktor Hayrullah bey'in refik-i azizi çıkmasın mı? İşe bak (YTB, s.340)!
- Arkasından, beklenmedik bir Boğaz gezmesi: **Miralay** Ferid bey'in yemek çağrısına, kocası işi çıktığından gidemeyince, Suat'ı Emirgan'a götürmek Yüzbaşı Demir'e düşüyor (YTB, s.340).
- **Miralay** asıp kesmek taraflısı, soyu gittikçe tükenen eski askerlerden, Menderes'in adını iştmesin, dakikasında parlıyor (YTB, s.340).
- Yüzbaşı Demir, çenesini tutamayıp sofrada siyasal bir eleştiriye girişti. Bunun dediklerini hayranlıkla dinleyen **Miralay**'dan çok, Suat'ın gözündeki ona bir ağırlık kazandıracağına farkındaydı (YTB, s.341).
- Sonucunda babacan **Miralay**'ın katıksız sevgisini kazandı, Suat'ınsa yakınlığını. Acaba (YTB, s.341) ?..
- Çifte merdivenlerden: birinden, General Pelle'nin maiyeti erkânı, iki Fransız **miralay** iniyorlardı (GP, s.398) ...
- Oradan, babası 'vefat ettiği için' Halim'in İzmir'e, **Miralay** dayısı âniden fenalık geçirdiği için de' Suat'ın Emirgâna gitmiş olduğunu öğrendiler (YTB, s.476).
- **Miralay** Ferid bey sizlere ömür! Gazetelere ilân verilecek, yolunu yordamını bilmiyorlar, kim yardımcı olabilir diye düşününce Suat'ın aklına Ümid gelmiş, acaba şu ilânın Birlik'te, Cumhuriyet'te ve Hürriyet'te yarın çıkmasını sağlayabilir miymiş? Aa, tabii (YTB, s.476)!
- **Miralay** Ferid'in ölümü başlıbaşına bir 'hicran' içinde bir yerinde, bu yaşlı başlı askerin bir kere daha elini öpmeye varıp: <—...Miralayım, işte Menderes'i devirdik, emriniz yerine getirilmiştir> diyebilmek umudu yatıyormuş meğer, bu fırsatın 'ilelebet' kaçırıldığını düşünmek yüreğini yakıyor (YTB, s.477).
- **Miralay** Ferid'in ölümü başlıbaşına bir 'hicran' içinde bir yerinde, bu yaşlı başlı askerin bir kere daha elini öpmeye varıp: <—...**Miralayım**, işte Menderes'i devirdik, emriniz yerine getirilmiştir> diyebilmek umudu

yatıyormuş meğer, bu fırsatın 'ilelebet' kaçırıldığını düşünmek yüreğini yakıyor (YTB, s.477).

- ...baksana, **Miralay Ferid** çok tutarmış seni, Suat anlatıyor, şahinim diye ad takmış, ölünceye kadar haberlerini sormuş hep, işin tuhafı ne biliyor musun, ihtilâlin akıbetinden endişelenmesi (YTB, s.480) ...
- **Miralay Ferid** bey'den söz açılmasa iyi ya, elde mi? Kemküm ede ede Demir 'hicranını' dile getirmeye çabalıyor; ağlamamak için dudaklarını ısıra ısıra, Suat, 'ihtiyarın' son günlerini anlatıyor (YTB, s.481).
- **Miralay Ferid** bey mi, nur içinde yatsın, ruh gibi ahabımdı: birlikte çok kafayı çekmişizdir (YTB, s.482).

Mitralyöz: Makineli tüfek.

- Beride iki üç er, fundalıkları bir koşu tutabilir miyiz diye fırlıyorlar, fakat boşuna! İki **mitralyöz**, ayağa kalkar kalkmaz onları yakalayıp bir güzel biçti; sarsıla sarsıla, sağa sola devrildiler (YTB, s.43).
- Telsizle Tabur'u aradı, zor bulabildi: Saffet Binbaşı biliyormuş, cızırtılar, mermi ısıkları, **mitralyöz** küfürleri arasından bilgi veriyor: 'dan az önce Albay) geldi, durumu farketmiş, kuvvet ister, biz malum burada kan revan içindeyiz, yarım Takım kadar bir şey verebildik. Oraya gittiler (YTB, s.72).
- Leon hep geveze bir **mitralyöz** gibi çatırdıyor: geveze ve iyi gizlenmiş bir **mitralyözcük** (SA, s.113).
- Yüzbaşı Horn Bataan'da bir dizini kumsala dayamış **mitralyözü** ile kumsalı noktalar; çamurlu suratında ağzını yasak bir kapı gibi kilitlerdi (KS1, s.182).
- Vakıtlar ilerledikçe top sesleri arkasından, **mitralyözlerin** cayırtısı işitildi; daha sonra, süvari müfrezelerinin, hedef istikametine sel gibi aktığı görülüyor; sonunda, aşağıdan ağır ağır yükselip, Kocatepe'ye kadar ulaşan, o uğultu: süngüleri, güneşte parlayıp sönen piyadenin sesi “...Allah...Allah...Allah” (GP, s.288) ...

Muharebe: Savaşta iki ordu arasında silahlı çatışma.

- *Emri unutmamıştı Üsteğmen Demir, <Muharebede en büyük bahtsızlık baskına uğramaktır diye başladığını bile hatırlıyordu, istediği kadar hatırlasın, uygulayamadıktan sonra neye yarar? Kuramsal düzeyde neyin yapılması, hangi tedbirin alınması gerektiğini ezbere biliyordu zaten, onu yıkan içinde çırpındıkları gerçeğe bildiklerini uygulama olanakları arasındaki uyumsuzluk oluyordu hep (YTB, s.53).*
- *“...**muharebeye** iştirak maksadıyla, sen kalk Dersaadet'ten Tobruk'a gel, gelir gelmez hastanelik ol! Rezalettir bre, rezalet-i uzma (GP, s.66)!*
- *... “DÜŞMAN, ÖLÜLERİYLE DOLDURDUĞU **MUHAREBE** MEYDANINI MUZAFFER SİLAHLARIMIZA TERKETMİŞTİR” (GP, s.119).*
- *Türk Karargâhı'nın **Muhabere** çadırında, o fikr-i sabit gibi telgraf tıkırtıları, tekrar işitilmeye başlamıştı: nokta hat, hat nokta nokta, nokta hat (GP, s.139)*
...
- *Onun için büyük küçük her cüzütam bulunduğu mevkiden atılabilir. Fakat küçük büyük her cüzütam ilk durabildiği noktada tekrar düşmana karşı cephe teşkil edip **muharebeye** devam eder (KS1, s.179).*
- *"Kumandanlığı henüz fiilen deruhte etmemi mahzurlu görenlerin mütalaası ise, şu: ordunun, önündeki ilk **muharebede** muvaffak olamaması, tekrar re'cat etmesi, uzak bir ihtimal değil (GP, s.193).*
- *Yüzbaşı Cevdet, donmuş parmak uçlarını sarmısak dişleriyle ısıra ısıra canlandırmaya çalışırken, diyordu ki: ...ceddine rahmet, bizim Albay bap adam. geçende ne dese beğenirsin, Taarruz icab etti mi, Amerikalılara düz arazi veriliyor' dedi, 'bize nerede çetin, tahkimatı rabıtalı dağ tepe varsa, orası. Onlar **muharebenin** safasını sürüyorlar, biz cefasını çekiyoruz... Bugün bize kök söktüren tahkimatı hele bir düşün kurban, Cello haksız mı» (YTB, s.198)?*
- *...ayrıca salonda, hatta koridorlarda; başlarında hemşireler ya da sıhhiye neferleri, sedyeleriyle uzatılmış olanlar; formol, tentürdiyot ve tütün kokan, ağır ve kötümser bir hava: **muharebe** yorgunluğu (GP, s.209)!*
- *...heyecan verici başlıklar, **muharebenin** çeşitli cephelerde çekilmiş resimleri: Türk piyadesi, ağır top ateşine rağmen, dalgalar hainde, Yunan siperlerine taarruza geçmiş: süngü savaşı Bir başkasında, ric'at halindeki Yunan*

müfrezelerine Türk süvarisinin elde kılıç taarruzu, onları dağıtışı (GP, s.291)

...

- " 31 Ağustos 1922 tarihlerinde, milletin heyecan ve endişeyle, yüreği elinde, okuduğu başlık: 30 Ağustos 1922: "Başkumandanlık Meydan **Muharebesi** Başladı." 1 Eylül 1922 tarihli Bilik'te, zafer müjdesi: "Aslıhanlar 'da, Düşman Kuşatılmıştır Kütahya'nın İstirdadı: Yunan Generali Trikopis esir edildi" (GP, s.292).
- Bu sokak **muharebesi** bir zaman devam etti, o kargaşalıkta bir yolunu bulup telefon etmeye savuştum, Erkanlı tafsilat vermeme vakit bırakmadan: '— Vali ordudan yardım istemiş', dedi '...orada vaziyet karışık olmalı: tanklarla geliyoruz.' Evet, aynen böyle demişti: 'Tanklarla geliyoruz' (YTB, s.367).
- ...yaş kemâle geldi, dünyanın hâlâ farkına varamadık, olaylar başımızın üstünden aşıyor; **muharebe** görmüş, ihtilâl yapmış bir subay böyle öksüz çocuk kahırlarına düşmeli mi (YTB, s.520)?

Muharebe subayı: Savaşta liderlik yapan, askeri eğitim alan, savaş esnasında kararlar alan subay.

- İlk saldırı yoğun ateşle savuşturulmuş, sonra düşman topçusu işi biraz tavsatıyor Tabur Komutanı, emir ve **muhabere subaylarıyla** savunma bölgesinde olup bitenlere bir göz atalım diye sığınaktan çıkıyorlar, bir ağacın altında durmuş konuşurlarmış, tepelerine küt! bir mermi, bir parçası Binbaşının başını boynundan hart diye koparıp (YTB, s.113) ...

Muhabere Bölüğü: Alayın bir parçası olan, savaşta mücadele eden savunma ve saldırı operasyonlarını düzenleyen askeri birlik.

- Yüzbaşı Demir bindikleri jeep **Muhabere Bölüğü'nün** Nizamiyesine yaklaşırken, kimbilir nasıl bir çağrışımla kendini Kore'de sanıyor: az önce Simin-ni baskınına uğramış, Kunuri doğrultusunda karmakarışık çekiliyorlar (YTB, s.309).

Muhrip: Silahlarla torpido, top, denizaltılara karşı donatılmış, hızlı giden küçük savaş gemisi.

- *Üsteğmen Demir, sonraları aşırı bir hayranlıkla bağlandığı General Mac Arthur'ü de, ya Neptun dergisindeki resimlerinden tanıdı, ya Victory dergisinininkilerden: pembe damarlı mor bulutların altında, bordaları köpüklü boz **muhriplerle**, hüznü bir konvoy oluşturan kahırlı şilepler, eflâtun bir denizde uzayıp gider: rüzgâr ve köpük sağanaklarına meydan okuyan bir uçak gemisinin güvertesinde, kartal burulu siyah gözlüklü bir generalin, bir savaş tanrısı gibi ufuklara baktığı görülürdü. Ne etkileyici bir adamdı General Mac Arthur (YTB, s.56)?*
- *...o pırıltılı cümbüşünün ortasında, Kral'ın ziyareti münasebetiyle İzmir'e gelmiş, Müttefik Donanması kruvazörleri, **muhripleri**, torpidoları, âdeta yaldızlanmış, parlıyorlardı (GP, s.129).*
- *İzmir'e mahsus, aydınlığı hafiflemiş, uzak griye çalan, sonbahar günü; vakit öğleden sonra, kumruların dem çekişi işitiliyor; uzaktan martı çığlıkları: deniz sakin, Körfez yarı yarıya boşalmış: daha önce oraya demirlemiş İtilaf donanmasının, kruvazör, **muhrip** ve firkateynlerinin, çoğu gitmiş (GP, s.395).*

Müfreze: Bir askeri görevin yerine getirilmesi için geçici şekilde oluşturulan birlik.

- *... "Sağanak cevap vermedi. Derhal, Kara Başefendinin komutasında gönüllü bir **müfreze** oluşturdular (YTB, s.29).*
- *Sağ ve sol cenahtan, kılıç çekmiş süvari **müfreze** düşman siperlerine dolu dizgin saldırıyorlar; gafil avlanmış Yunan piyadesi ümitsiz direniyor (GP, s.119).*
- *Her şey, bir ölüm kalım savaşının, vahim öncesini çağrıştırıyor; havada, ağır yaralı taşıyan Hilalimler' arabalarından, yanmış barut, tentürdiyot ve terli postal kokusu; mühimmat yüklü hayalet kağnılar, sabaha karşı, ağaran geceyi iniltileriyle ince ince dilimliyorlar; kim bilir hangi cephe, hangi kanlı 'tedip harekâtı'ndan henüz dönmüş; cepheye 'takviye gidecek' bir **müfrezenin**, söylediği marş kırık dökük yankılanıyor (GP, s.187) ...*

- O sırada, Mustafa Kemal Paşa 'alelacele' odasına uydurulmuş sahra telefonuyla konuşuyordu; rahatsızlığını unutmuş gibidir, dikkatini dinlediğine vermiş: "...anladığım şu ki, düşman ileri harekâta devam ediyor... Yunan Karargâhı, Sivrihisar'a nakledilmiş...bizim **müfrezelerin** (GP, s.211) ...
- "...bizim **müfrezelerin** tamamı, Sakarya'nın şarkına intikal etti mi? Evet! Umumi Karargâh? Alagöz'de, evet (GP, s.211) !..
- O sırada katar, herhalde cepheye giden, bir süvari **müfrezesini** geçecektir: atlar ürktü (GP, s.241)!
- ...sık sık, aşağıdan telefon zilleri, dışardan, **müfreme** kumandanlarının, kırbaç gibi şaklayan emirleri işitiliyor. Halide tedirgin, ağır ve derinden zaman zaman duyduğu, o kalın ve ağır uğultu, acaba 'Yunan ağır topçusu' mudur (GP, s.243)?
- Nehri paldır küldür geçen bir Türk süvari **müfrezesi** soluk soluğa, peşlerindedir; o ne aşağıda bir piyade kolu, Kartaltepe'ye girdi: kurtarılmış halkın, yorgun sevinci ve gözyaşları, köy cayır cayır yanmaktadır (GP, s.248).
- Vakit ilerledikçe top sesleri arkasından, mitralyözlerin cayırtısı işitildi; daha sonra, süvari **müfrezelerinin**, hedef istikametine sel gibi aktığı görülüyor; sonunda, aşağıdan ağır ağır yükselip, Kocatepe'ye kadar ulaşan, o uğultu: süngüleri, güneşte parlayıp sönen piyadenin sesi "...Allah...Allah...Allah (GP, s.288) !..
- ...heyecan verici başlıklar, muharebenin çeşitli cephelerde çekilmiş resimleri: Türk piyadesi, ağır top ateşine rağmen, dalgalar hainde, Yunan siperlerine taarruza geçmiş: süngü savaşı Bir başkasında, ric'at halindeki Yunan **müfrezelerine** Türk süvarisinin elde kılıç taarruzu, onları dağıtışı (GP, s.291) ...
- 'Zafer Alayı, hayli uzun: en önde, doru bir ata binmiş, Beyazıt Amiri; arkasında, dikkat-i mahsusla seçilmiş, piyade polis **müfrezesi**; onları Mektep-i Tıbbiye-i Şahane talebesi takip ediyor (GP, s.311) ...
- Süvari merasim Kıt'a'sı. En öndeki kumandan, atının üzerinde dimdik, 'çakı gibi' bir zabıt **müfrezesine** emretti: "...kı-lıuuu çek (GP, s.321) !..
- Fevzi Paşa, Suriye Cephesinde idi; Allenby Taarruzunun başladığı ilk günler, İngiliz tayyareleri, yukardan başlarına bomba yağıdırıyor; piyade taarruzu

başladı başlayacak, **müfrezeleri** son derece müşkül bir yerdedir, acaba çekilseler mi (GP, s.375)?

Mühimmat: Savaşta kullanılan gereçlerin, cephanelerin genel adı.

- Kahvehanenin dumanlı arasında, kahveci çırağı, keçe külahlı, yampiri bir oğlan; omuzunda peşkiri, bir eli önlük cebinde bozuklukları şingirdatıyor; ocağa bağırıyor: "...okkalı bilir, yandan çarklı olsun; iki demli çay tavşan kanı!.." Sobaya en yakın masada, profili balta, sakalı kırçıl iki 'Reis' ki, limandaki takaların Laz kaptanlarıdır; uzun burun deliklerinden, muazzam duman döküyor; tek kelime söylemeden, konuşuyorlar: Dersaadet'ten, depolardan soyulmuş **mühimmat** ve teçhizatı tereyağından kıl çekercesine Anadolu'ya kaçırır bunlar mıdır (GP, s.24)?
- O yaz Ankara, birdenbire, bir cephe gerisi' şehrine dönmüştü. Her şey, bir ölüm kalım savaşının, vahim öncesini çağrıştırıyor; havada, ağır yaralı taşıyan Hilalimler' arabalarından, yanmış barut, tentürdiyot ve terli postal kokusu; **mühimmat** yüklü hayalet kağnılar, sabaha karşı, ağaran geceyi iniltileriyle ince ince dilimliyorlar; kim bilir hangi cephedeki, hangi kanlı 'tedip harekâtından henüz dönmüş; cepheye takviye gidecek bir müfrezenin, söylediği marş kırık dökük yankılanıyor (GP, s.187) ...
- "...iddiaya göre, Moskova'nın vaat ettiği silah ve **mühimmat**, Samsun ve Sinoplarına indirilmiş; kağrı kollarıyla, Ankara'ya müteveccihen yola çıkarılmış! Takdir buyurursunuz ki" (GP, s.189) ...
- Sonra siyah köpüklü bir dalganın arkasından geceleyin Haliç'te gizlice silah ve **mühimmat** yüklemiş küçük yelkenlilerin İnebolu'ya geçtiği görüldü (KS2, s.245).
- Kağnılar, kağnılar, kağnılar! **Mühimmat** ve erzak taşıyan kağnıların, hele dar boğazlarda ayyuka yükselen, o katlanılmaz inleyişleri (GP, s.247)!
- <Köftehorla, Filistin cephesinde yemedikleri halt kalmamış> da, <Mütareke'de İşgal Polisi'nin burnunun dibinden, tereyağından kıl çeker gibi, Anadolu'ya silah ve **mühimmat** kaçırmışlar!> Evet, o Doktor Hayrullah, iri sarı kayısı gülleri boyanmış kapağına Confiserie Lebon, Pera Constantinople yazılı kadife kutunun aşk mektuplarını annesine gönderen (YTB, s.340) ...

- Sözüni bitiremiyor: yakınlarda müthiş bir infilak: evlerdeki gizli **‘mühimmat’ın**, garajlardaki ve depolardaki gaz ve benzinin, aniden ışıltılı! Zincirleme infilâklar (GP, s.350).

Mülazim: Teğmen.

- Süvari kaymakamı pırlepe’li faik bey bir eşkıya öfkesiyle parlayan ocak ateşine çizmelerini verip karlarını eritirken, takipten beraber döndüğü İstanbullu genç **mülazim’e**: -... bu baskın, diyor, mağdem ki Krivalak İstasyonu’nda olmuş, mutlaka Efremçuşka’nın düzenidir (KS2, s.190).
- O anda, kapıdan bir emir zabiti girecektir: genç, yakışıklı bir **mülazim**; topuklarını vurup, kumandanı selamlayarak, getirdiği şifreci resmi bir sesle ‘arz eder’: “...Garp Cephesi Karargâhı’ndan, az önce geldi, kumandanım (GP, s.142)!
- Rıhtım, kalabalık; bunlar Mustafa Kemal Paşa’nın maiyeti erkânı olarak Samsun’a gidecek zevat; aralarında Miralay Kazım Binbaşı Hüsrev, Miralay İbrahim Tali, Yüzbaşı Cevat Abbas ve genç **Mülazim** Hayati ve Muzaffer Beyler fark ediliyor (GP, s.285).

Mütareke: Ateşkes.

- Siz, **Mütareke’den** bu yana daima iş başındaydınız, yine de öylesiniz: ufacak bir fark görünüyor, yalnız: Evvelce me suliyetinizi endişesiz taşıyordunuz, halbuki şimdi endişeleniyorsunuz. Şartlar eskisinden daha ağır olmadığı halde. Her girdiğiniz cıdalden mu zafer çıktığınız halde (KS1, s.24).
- Yukarda yüreklerini çoktan belki daha osmanlılar zamanında, bilemedin **Mütareke’de** kaybetmiş karanlık, dolaşık ve hain yapılar, Kılçık: Kapıya bir yüklenirim, diye kuruyor, tamam. Yükseklerde, ama çok yükseklerde kötü niyetli ve siyah kanatlı düşman uçaklarıyla bir savaşa girmeyi düşünüyordu (KS2, s.35).
- Her zaman düşündüğüm gibi **mütarekedeki** darülfünun talebelerinin, ilk inkılap militanların aksiyoncu geleneğini yürütemedik (KS1, s.36).

- **Mütareke'de** Büyükdere'de bir gece istakozların, rakının ve rumca şarkıların sarhoş kalabalığına mehtabı tuz parça edip örümcek sarışın, parlak çizmeli ve eli kırbaçlı bir Yüzbaşı Bennet katılıyor: İngiliz İşgal Kumandanlığı'nın Siyasi İrtibat Subayı C. Bennet (KS2, s.46)!
- **Mütareke'de** Birlik'i bir zaman düşman işgali altında çıkarmış, açıkça Ankara Hükümetini desteklemişti (KS1, s.67).
- **Mütareke** yıllarında işgal tahammül edilmez, ezici ve öldürücü bir dış ağrısı gibi memleketi sarmışken de bu böyle idi, bilahare de böyle oldu (KS1, s.68).
- **Mütareke'de** kuvayı milliyeci bir İstanbul telgrafhanesi atmosferine giriyorlar (KS2, s.196).
- Gümüş saplı **Mütareke** bardaklarında tatlısu frengi bir çay durduğu yerde daha başka bir kırmızılık ediniyor (KS2, s.216).
- Yarım yamalak, Osmanlı puluna vurulmuş damganın latin harfleriyle yazılı bölümünü sökebiliyorum ancak: 21.5.1919/Péra Constantinople, Hay Allah, 1919 Mayıs'ı demek, **Mütareke** yılları demek. **Mütareke** yıllarında, İstanbul (YTB, s.251) ?..
- Yarım yamalak, Osmanlı puluna vurulmuş damganın latin harfleriyle yazılı bölümünü sökebiliyorum ancak: 21.5.1919/Péra Constantinople, Hay Allah, 1919 Mayıs'ı demek, **Mütareke** yılları demek. **Mütareke** yıllarında, İstanbul (YTB, s.251) ?..
- Alçalmış bulutlar, neon yansımalarıyla kızılaşarak **Mütareke** yapılarının bacalarına sürünüyor: saz salonlarından, barlardan, içkiyi kulaklarından fışkıracak kadar fazla kaçırmış yarı gece sarhoşları, kalın sesli fahişeler, gözleri ufalmış bir it köpek kalabalığı dışarıya vuruyordu (YTB, s.261).
- **Mütareke** öncesinde de bu, **Mütareke'de** bu (KS1, s.264).
- **Mütareke** öncesinde de bu, **Mütareke'de** bu (KS1, s.264).
- **Mütareke'de** diyerek çıkarıyor, İttihatçılar'ın devrilmesi aşağı yukarı bütün fıkraların tekrar taazzuvuna imkân verdi (KS1, s.265).
- **Mütareke'de** memleketin dört yanı işgal altındayken yapılması gerekli siyasi sentez sizce Enternasyonal'lerin birinden birine katılmak mevzuu ile mi ilgiliydi yoksa en kestirme yoldan düşmanı çıkarmak, onunla işbirliği halinde bulunan saltanatı tasfiye etmek davasıyla mı (KS1, s.266)?

- *Pürüzsüz, handiyse cilalı yanaklarını, tırnakları bakımlı tombul rahibe eliyle usul usul okşuyor, her seferinde aynı törenli, hayli çok bilmiş boyun kırışıyla: <—...bilmez miyim, diye ekliyordu, **Mütareke'de**, terütaze mülâzim iken, İttihatçıdır diye tevkif etmişlerdi. Bekirağa Bölüğü'nde birkaç hafta yattım> (YTB, s.300).*
- *<Köftehorla, Filistin cephesinde yemedikleri halt kalmamış> da, <**Mütareke'de** İşgal Polisi'nin burnunun dibinden, tereyağından kıl çeker gibi, Anadolu'ya silah ve mühimmat kaçırmışlar!> Evet, o Doktor Hayrullah, iri sarı kayısı gülleri boyanmış kapağına Confiserie Lebon, Pera Constantinople yazılı kadife kutunun aşk mektuplarını annesine gönderen (YTB, s.340) ...*
- *Mektubuna, yarı **Mütareke** yarı tatlısu frengi bir duyarlılıkla, Suat hanım, ne de uzun cevaplar yazmıştı (YTB, s.459).*
- Namlu:** *Tabanca, top, tüfek gibi ateşli silahların ucunda yer alan demirden yapılan boru şeklindeki parça.*
- *Gün boyunca tüten **namlu**, işleyen süngü, akşam ayazında usul usul soğuyor; yaralı iniltileri, tasalı gümbürtüleri uzaktan uzağa işitilen ağır toplar silahlar susar susmaz meydana çıkan gurbet garipliğini, katlanılmaz bir yoğunluğa ulaştırıyordu (YTB, s.78).*
- *Hadi yeniden Ankara çevresindeki birliklerden silâhlı destek aramalar. Kim daha önce davranacak, kim kimi temizleyecek kaygıları. Komite'de herkes diken üstünde. Tabancalar dolu. Mermiler **namluya** sürülmüş (YTB, s.509).*

Nefer: Rütbesi olmayan er, asker.

- *Eğer muvaffak olmazsam, son **neferimle** beraber öleceğim. Bu halde vasiyetim: ben vazifemi yaptığımı sanıyorum ve öyle ölüyorum. Yaşasın dinim, vatanım, padişahım" (GP, s.106)!*
- *Efzon **neferleri** oteli kuşatmış kapısının önünde, Kral Konstantin'i getiren, görkemli Limuzin (GP, s.135)!*
- *Süngü takmış, taarruza hazır piyade kıtaları, yay gibi gerilmiş, Yunan siperlerinde bekliyordu. Borazan susar susmaz, Yunanlı yüzbaşı saatine şöyle bir göz attı; 'taarruz' düdüğünü çaldı: **neferlerin** bazıı, 'istavroz çıkarıyor',*

- sonra 'hücuma kalkıyor; bazısı, dikkat kesilmiş, kulağı mitralyözün tıkırtısında, Siperlerinden ihtiyatla çıkıyor; bazısı da uluorta nağralar atarak (GP, s.138)!
- Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Nizamiyesindeki nöbetçi **nefer** uzun uzun esnedi; sonra kabahatli gözleriyle, 'etraftan gören oldu mu?' diye, sağına soluna baktı (GP, s.141).
- ...tren, terk edilmesi kesinleşmiş Eskişehir'den yaralıları da götürecektir, Sıhhiye **neferleri**, kamyonlardan ya da kağından indirilmiş, sargılar içindeki 'mecruhları', vagonlara bindiriyorlar; boşalmış kamyon ve kağıtlar, akabinde' hastaneye dönüyor (GP, s.151).
- Beyazlar giymiş, hemşireler, yorgun ama dikkatli; Sıhhiye **neferlerine** yardımcı olmaktadır (GP, s.151).
- Çayına, âdeta hırsla saldıran binbaşığı bırakıp; yazıhaneye yürüdü; iki yanından, uçar gibi, sedyeleri geçiyor; etrafında, yaralıların derin iniltileri; gönüllü hastabakıcı kızlar ve sağa sola koşuşan, sıhhiye **neferleri** (GP, s.153) ...
- Battaniyeden çıkmış, kesik ayağı görünen; gözleri yaşlı, bir **nefer** bu; kesik kesik konuşuyor, diyor ki: "...gözünün yağını yiyem, hemşir'anım...beni burda komayın...Polatlı'ya götürün" (GP, s.155) ...
- İsmet Paşa, zaten eğreti oturduğu, battaniye örtülü portatif karyolasından kalktı; haritanın başına, Mustafa Kemal'in yanına geldi: artık paşa olmasına rağmen, basit bir **nefer** giyinmişti; son derece kederli ve 'maneviyatız' görünüyor; sağ eli çenesinde: "...çare-i hâl..." dedi, "ne olabilir ki, Paşam? Bendeniz" (GP, s.160) ...
- Görevli **neferlerin** bazıları, sütreye çekilmiş; bazıları kaçışıyordu (GP, s.165) ...
- Ertesi günkü, TBMM Heyeti'nin 'müstacel' toplantısında, 'keyfiyet tezekkür edilirken', Paşa'nın ikinci talebine 'muttali olunuyor': 'On beş güne kadar, on beş bin **nefer** mevcutlu, taze takviye kıta'ları gönderilmez ise; daha da gerilere, -belki de Sivas'a kadar- geri çekinilmesi muhtemel ve melhuz' imiş (GP, s.188)!
- ...bu harp hepsinden müthiştir; bu yapılan harplerde askerin gösterdiği kahramanlıklar fevkalâdedir, birkaç **nefer** bir grubu kurtarmıştır" (GP, s.196) ...

- Cümle kapısı önünde, hayli hareketli bir giriş çıkış kalabalığı göze çarpıyor: hemşireler, hasta yakınları, **neferler**: bazı hafif yaralılar, tütün içerek, bekliyor (GP, s.209) ...
- ...koğuşlar tıklım tıklım, bazı yataklarda çift **nefer** yatıyor (GP, s.209) ...
- ...göğüsleri tepeden tırnağa Nişan-ı Osmani'yle donatılmış, 93 Harbi gazileri: durup, durup havaya tabanca sıkan, 1300/1003 tevellütlüler ki, bazıları henüz geçen yıl terhis edilmiş, 'seferberlik **neferleri'dir**; yaşları, otuzdan yukarı (GP, s.214).
- Sen talep edersin üç bin **neferlik** bir takviye; Erkan-ı Harbiye-i Umumiye sana gönderir, hepi topu, sekiz yüz nefer (GP, s.226)?
- Sen talep edersin üç bin neferlik bir takviye; Erkan-ı Harbiye-i Umumiye sana gönderir, hepi topu, sekiz yüz **nefer** (GP, s.226)?
- Kalpaklı, sakalları suratlarını karıncalar gibi sarmış, gözleri uykusuzluktan tersine dönük bir takım boz renkli adamlar: kuva-yı milliye adamları; yâni askerler ve siviller, paşalar ve **neferler**, mebuslar ve muallimler, tozlu ve bakımsız yolların, kıraç tepelerin fevkalade basık ve karanlık köy damlarının eşiğine durmuş çıra alevlerine sarınıp tebliğ-i resmîleri ve tâimimleri okuyorlar (KS1, s.231).
- Açık pencerelerden, vagonların içine dağılan duman ve is kokusu; iki sıra ötede, ağzı açık horlayan, çarşafı bir kadın; dizine başını koymuş, uyuyan - sanki melek- bir kız çocuğu; **neferlerin** gürültüsü (GP, s.241).
- Üçüncü mevkide, ayağında çizmeler, sırtında üniforma, ufak tefek bir **nefer**; pencerenin yanına oturmuş, sigara içiyordu (GP, s.241) ...
- Garp Cephesi Karargâhı, Alagöz Köyü'nde, herhangi bir ev; öbürlerinden farkı, pencerelerinin aydınlığı, kapısındaki nöbetçiler, sürekli girip çıkan zabitan ve **nefer** kalabalığı (GP, s.243).
- "...hoş geldiniz! Artık benim ordumda bir **nefersin!** Birinci Şube'de çalışacaksın" (GP, s.243) !..
- Karargâhtan, **nefer** kalabalığını geçip, otomobile yürürken; kulaklarında yine, o uzak ve ağır uğultular: 'Yunan ağır topçusu' olduğu, kesin; oysa ellerinde övendire, kaşları çatık, bakışları vahim, köylü kadınları; içinde bir yerinde, - dokunaklı bir 'uzun hava' gibi- bilinmez hangi cepheden, bilinmez kaçınıcı

yaralılarını, taşımaya devam ediyorlar: 'kısım azamı, genç zabıt, bunların' (GP, s.244) !..

- Miralay 'Ayıcı' Arif Bey de ayağa kalkmıştı; onu, topuklarını vurarak, askerce selamladı; **nefer** kılığında dolaşan bu 'alafranga hatunu', gözü pek tutmamış gibi bir hali vardı (GP, s.245) ...
- Ankara'da trene binerken, istasyonda, **neferlerin** söylediği mi (GP, s.247)?
- ...ortada bir yer açmışlar, isteyen çiftlerin dansettiği pist, orası; ellerinde tepsilerle, **neferler**, misafirlerin arasında, içki dolaştırmaktadır (GP, s.266).
- ...gramofonun plağını değiştirmek, içki servisi yapan **neferlere** uyarı vs (GP, s.266).
- Halide 'Onbaşı', kadınlardan zar zor ayrılabilirdi; karargâhın kapısına yürüyor, kapıda, merdivenlerde, girip çıkan; çeşitli karargâh eşyasını taşıyan, **nefer** ve zabıtların telâsı (GP, s.295).
- Yüzbaşım, siz misiniz? Az evvel bacımla görüştük, Kayseri'den aradı. Hiç sormayın artık, orada Allahıma vaziyetler olmuş, İnönü'yü Yeşilhisar'a sokmuyorlar, cihet-i askeriye tedbir almış, asker masker, Paşa **neferlerin** sırtını sığazlayıp yürüyerek barikatı geçiyor, Allah vere de neşir yasağı gelmese, haberi verebilsek (YTB, s.306) ...
- Yeniçeri kılığında bir **nefer**, besbelli Askeri Müze'den 'ariyet' alınmış, kösü çalmakta idi (GP, s.312) ...
- Halide Onbaşı, ayağında çizmeleri, sırtında **nefer** elbise, kolunda onbaşı rütbesi (GP, s.321) ...
- ...arabaların iki yanında, kurtuluş ordusunun **neferleri** yürümektedir. Tam giriş kavşağında, bir süvari müfrezesi onları karşıladı (GP, s.321).
- Zaman geçmek bilmez, sünüp uzayan bir gün, surların ordan alacalı bir duman, bulut mu derken yarım saat sonra ne güneş, ne avuç içi kadar olsun mavilik, açıklı koyulu gölgelerin camları ağartıp kararttığı kederli öğle üstü, Karargâh'ta yoğunluğu kıyamli öyle bir sessizlik ki bıçakla kesilebilir, arada parlayan telefon zilleri kubbeli şamatalar, tıknaz bir binbaşı dudakları titreyen yedek teğmenlerle anlamlı anlamlı bakışıyor, çat bir cigara, şurdan **nefere** bir kahve söyle oğlum, birliklerde herkesin içten içe duyumsadığı, kimsenin bir türlü adını koyamadığı bir heyecan, 3. Zırhlı Tugay (YTB, s.347-348).

- *En önemlisi, Başkumandanlık Umumi Karargâhı olarak kullanılan binanın da yanıyor olması, cümle kapısı önüne, iki askeri kamyon, birkaç araba yanaştırılmış; içerden zabıt ve çavuşlar kamyonlara bazı önemli evrak ve malzemeyi taşıyorlar. Türk **neferleri**, binayı kordona almış (GP, s.360).*
- *Salonun giriş kapısından içeriye, başında astragan kalpağı, ayağında pırıl pırıl çizmeleri; üzerinde **nefer** kılığı, kolunda onbaşı rütbesiyle, Halide Edip Hanım giriyordu (GP, s.367).*
- *Rusuhi Bey, elinde kırmızı mühürlü bir zarf, otomobilden iniyor; Fransız otomobillerine, şöyle bir baktı: şoförleri olduğu anlaşılan, iki çavuştan birisi gazete okuyor, öbürü sigarasını tüttürmüş. Kapıdaki, nöbetçi Türk **neferi**, onu görür görmez "hazırol'a geçecektir, Rüsuhi Bey, selâmına alır, girer (GP, s.395).*
- *"...binlerce **neferi**, Azrail'e karşı harbe şevkettim, tek kamçı darbesi yoktur...sen sen ol, zaruret hasıl olmadıkça, kamçını kullanma!.. "Latife, Gazi'nin vatmanla muhabbetinden tedirgin olmuştur, şirin genç kız edasıyla, gülümseyerek yaklaşıyor "...Paşam, ben de biletçiniz olabilir miyim" (GP, s.412) ?..*
- *Muayede Köşkü'nün kapısında, İngiliz ordusuna ait olup, onlar tarafından gönderilmiş bir ambulans duruyor; çevresinde, İngiliz İşgal Kuvvetleri'nden birkaç **nefer** bu saatler için mutat olmayan, bir hareketlilik (GP, s.456)!*
- *Binbaşı Demir, **neferi** gönderip Cumartesi gecesi için bir yataklı bileti aldırdı (YTB, s.526).*

Onbaşı: Askerlikte erin üst rütbesindeki ilk kişi.

- *Münasip görülürse Adil **Onbaşı'ya** emredelim, mangasıyla sezdirmeden hatt-1 balaya yanaşsın, kimmişler anlayalım (YTB, s.14).*
- *Üsteğmen Demir, Kara Başefendinin bulunduğu GMC'ye gidecek. Daha adımını atmadan, telsiz cızırdıyor. Bu sefer Adil **Onbaşı**, ormana yancı çıkardıkları keşif mangasının komutanı ...teğmenim, yukardan bir asker kalabalığı geçiyor, ağaçlar önümüzü kestiğinden dostumu düşman mı olduklarını çıkaramadık (YTB, s.14).*

- Münasip görüldü. Üsteğmen Demir, **Onbaşı'** dan öğrendiğini Tabur'a rapor ederken, konvoy durdu duralı içini karatan olasılığı, söylemeden edemedi (YTB, s.14) ...
- Doğrusu bu görev Tugay'ın ilk önemli savaş görevi, General Yazıcı'dan, Adil **Onbaşı'ya** kadar herkes bunun farkında ya, şu terslikler olmasa: sabah sabah, Binbaşı Mithat boğazda ilerleme- ye başlayan Tugay'ı, dağların doruk çizgisinden paralel olarak izleyecek yerde, Albay'dan gece 'harita üzerinde aldığı talimat hilafına bir doğrultu tutturup gidiyor, gitti gider (YTB, s.15).
- Kara Başefendiyle göz göze geldiler. İkisinin de bakışlarında, it gibi üreyen soru işaretleri! Telsizden Adil **Onbaşı'nın** sesi yükseliyor: Süngü, alo Süngü, burası Sağanak, burası Sağanak Üsteğmen Demir, aygıtı kavradı: -Evet, dedi, burası Süngü seni dinliyoruz Sağanak, tamam! Bunlar düzenli birlik, her hal düşman, yanaşmaya davrandık, görmediler ya kokumuzu aldı domuzlar, ateşlerini yedik, zayıyatımız yoktur, tamam üstünüze geliyorlar mı (YTB, s.20)?
- Üsteğmen Demir, elini alnına götürünce, bu dondurucu soğukta tere batmış olduğunu dehşetle gördü. Durumu çabucak Tabur'a duyuruyor. O sırada, öncü çıkardığı mangadan bir **onbaşı**, Yüzbaşı Aziz'in 'misafirlerini ardına takmış getirmez mi: biri yaşlı, öteki genç, iki kadın; üç erkek! Tertemiz, bembeyaz pamuklu Kore giysileri içinde; beşi de ezik, bitkin ve umutsuz görünüyorlar (YTB, s.21).
- Üsteğmen Demir, fark edilmesin diye aşıklarını yere tuttukları iki el fenerinin solgun aydınlığında, çevresini saran gönüllülere hangi yolu izleyip nereye yaracaklarını, harita üzerinde gösterdi: Adil **Onbaşıyla** mangasının 'akıbeti' mutlaka öğrenilmeli, ölü varsa ölüler, yaralı varsa yaralılar, düşmana bırakılmayıp, mutlaka getirilmeliydi (YTB, s.29).
- Telsiz'den Adil **Onbaşı'nın** sesi aynı anda işitildi (YTB, s.29) ...
- Adil **Onbaşı'nın** sözleri yarıda kesildi. Yeniden, sis ıslaklığı içinde, keçeyle sopayla vurulmuşu andıran kof silah sesleri! Üsteğmen Demir, bağlantıyı kurabilmek amacıyla boşuna sesleniyor (YTB, s.29) ...
- **Onbaşı** ve üç er kendini bilemeyecek halde, baygın (YTB, s.36).
- Adil **Onbaşı'nın** Telsiz'deki ıslıklı sesi: <--...Sağanak Süngü'yü arıyor, Sağanak Süngüyü arıyor (YTB, s.52) ...

- *Bu gece, ne hikmetse, her önüne gelen bizi vurmaya kalkıyor, ama parlak çocuk...Yanındaki **onbaşı** ve iki erle, sesine doğru ilerleyip dokunduruyor: Elin değmişken birkaç Koreli vursaydın fena mı olurdu (YTB, s.53)?*
- *Albay Dora, jeep'inin hazırlanmasını emretti, 'bizzat gidip bakacak. Hareket etmesine kalmıyor, santral **onbaşısı**, Üçüncü Tabur'la bağlantı sağladığını haber veriyor (YTB, s.120).*
- *Şimdi İsrail ordusunda **onbaşı** önüne geleni: "Salom" diye selâmlıyor ve İbranice başka tek kelime bilmiyor (SA, s.156).*
- *Halide **Onbaşı**, yeniden gözlerini dizlerinin üstünde tuttuğu, evraka indirmişti (GP, s.241) ...*
- *Halide **Onbaşı** kalkmış, elinde çantasıyla, koridordan vagonun kapısına yürümüştü (GP, s.242).*
- *Halide '**Onbaşı**' sanki başka bir yerdedir; çevresinde gördüklerini değil, âdeta bir rüya yanılığını yaşamaktadır: Karargâha gelirken, yolda, seyyar bir sahra hastanesinin yanından geçmediler mi (GP, s.243)?*
- *Sahici bir **onbaşı** gibi, niçin topuklarını birbirine vurup, selâm vermediğini, bir türlü kestiremiyordu (GP, s.244).*
- *Hanidir içinde savrulduğu, savaş geriliminden mi; hala üstünde taşıdığı, tren yorgunluğundan mı; yoksa, ansızın katıldığı karargâhın, hiç beklemediği sakin ve kendinden emin havasından mı, nedense, Halide **Onbaşı**, o an 'onbaşılığından' çıkıvermiş (GP, s.246) ...*
- *Hanidir içinde savrulduğu, savaş geriliminden mi; hala üstünde taşıdığı, tren yorgunluğundan mı; yoksa, ansızın katıldığı karargâhın, hiç beklemediği sakin ve kendinden emin havasından mı, nedense, Halide Onbaşı, o an 'onbaşılığından' çıkıvermiş (GP, s.246) ...*
- *Halide **Onbaşı'nın** kulağında, kelimesi kelimesine, 'Reis Paşanın verdiği izahat (GP, s.248) ...*
- *Halide Edip Hanım, üniformalı, koluna **onbaşı** rütbesi takılmış (GP, s.259) ...*
- *"...evet, rütbe işareti...**onbaşı** oldum ya!.." "...nerede vazife yaptınız (GP, s.259) ?..*
- *Miralay Arif Bey'in cevabı, düşünceli fakat kesin: "...sizinki, size göre **onbaşı** (GP, s.268)!*

- Terli kadınlardan, kimisi çarşafli, kimisi şalvarlı birkaç kişi, binanın karşısında durmuş, Gazi'nin görünmesi muhtemel ışıklı pencerelere bakıyorlar; Halide **Onbaşı** arabadan inince, onun çepçevre sardılar (GP, s.295) ...
- ...yaşlı ama dinç bir nine, Halide **Onbaşı'yı** sımsıkı sarılıp, iki yanağından öpecektir; o da yaşlı kadının elini öpüp, alnına götürüyor (GP, s.295).
- Halide '**Onbaşı'nın**, şoförün yanında oturduğu, köhne ve sarsak otomobil, bu kalabalığın arasından geçerek; Karargâhı Umuminin henüz yerleşmekte olduğu, ahşap konak yavrusunun kapısı önünde duruyor (GP, s.295).
- Halide '**Onbaşı'** kadınlardan zarzor ayrılabilirdi; karargâhın kapısına yürüyor, kapıda, merdivenlerde, girip çıkan; çeşitli karargâh eşyasını taşıyan, nefer ve zabıtların telâşsı (GP, s.295).
- Halide **Onbaşı**, etrafına şöyle bir bakındı; rastgele bir evin, cümle kapısındaki, mermer merdivene kendini adeta bıraktı (GP, s.319) ...
- Üç atlı, Yüzbaşı Tahsin, Yüzbaşı Cemil ve Halide **Onbaşı** telaşlı ve korkmuş Rum mu, Türk mü oldukları, ne yaptıkları belirsiz, insanlar arasından geçiyorlar (GP, s.319) ...
- Halide **Onbaşı**, ayağında çizmeleri, sırtında nefer elbisesi, kolunda **onbaşı** rütbesi; üst üste esneyerek kalkacaktır (GP, s.321) ...
- Halide '**Onbaşı'**, o daha çıkmadan; çizmeleri, mahmuzları ve üniformasıyla, yatağa girmişti (GP, s.321).
- İlk otomobilde, Gazi Mustafa Kemal Paşa diğer paşalar öbürlerinde, Gazi'nin 'bilhassa bulunman istediği, 'zevat'; ilk otomobilin arkasından ikinci sonra üçüncüsü, bunların birisinde, Halide **Onbaşı** sırtında üniforması, heyecanlı ve Mesut! Hem gülümseyerek, halkı selamlıyor; hem de o sabah, Gazi ile aralarında geçen muhavereyi hatırlıyor (GP, s.322).
- Etrafta, silahlı muhafızlar kuş uçurmuyorlar: fevkalâde sıkı, güvenlik tedbirleri alınmış. Punta tarafından, askeri bir araba gelip, karargâhın nizamiyesi önünde durdu; içinden, Yaver Muzaffer Bey'le, Halide '**Onbaşı'** inceklerdir: ikisi de hızlı ve telaşlı! Halide Hanım, sordu (GP, s.346) ...

- *Kapıdan, Yaver Muzaffer Bey'le Halide 'Onbaşı' göründü; Cevat Abbas Bey, bunu görünce, işi bırakır, onları gülümseyerek karşıyor Halide Edip Hanım'la ayaküstü bir şeyler konuşuyorlar (GP, s.348) ...*
- *Başkumandanlık Umumi Karargâhı. Yaverlerin odasında telefon ısrarla çalıyor, ilgilenen yok: Salih Bey, Cevat Abbas Bey, Halide 'Onbaşı': öteki masanın yakınındalar; sigara dumanlarını sağa sola dağıtan, el kol hareketleriyle, galiba tartışıyorlar. Muzaffer Bey, gruptan kopmuştu, telefona geliyor Efendim buyurun (GP, s.354) ...*
- *Salonun giriş kapısından içeriye, başında astragan kalpağı, ayağında pırıl pırıl çizmeleri; üzerinde nefer kılığı, kolunda onbaşı rütbesiyle, Halide Edip Hanım giriyordu (GP, s.367).*
- *Halide Onbaşı, İsmet ve Fevzi paşaların bulunduğu tarafa yürüyordu: sağdan soldan saygıyla eğilenler, selam verenler vs (GP, s.368) ...*
- *İsmetpaşa onu görünce, gülümsedi, elini uzatıyor, samimiyetle el sıkışıyorlar: sonra Aralarında üçlü bir sohbet başladı. Yok yok beraber olduğu gazeteci grubundan kopan, Miss Sheridan rahat hatta biraz fazla rahat ve geniş gülüşüyle, Halide Onbaşı'ya doğru gelmektedir: iki ünlü sanatçı kadın, el kol işaretleriyle, İngilizce bir konuşmaya daldılar; Halide Hanım, Miss Sheridan's göstererek, İsmet ve Fevzi Paşaya bir şeyler söylüyordu ki, salonda bir alkış kopacaktır: hayli hafif başlayıp, gittikçe yükselen bir alkış (GP, s.368)!*
- *Mustafa Kemal Paşa, keyifle döndü, önce onları tanıştırdı: "...ya öyle mi, demek hazır? Âlâ!.. Halide Onbaşı, bu zarif hanımefendi, Latife Muammer Hanım: ev sahibemiz!.. "...müşerref oldum efendim" (GP, s.369) !..*
- *Mustafa Kemal Paşa, bu defa Latife'ye dönmüştü: "...tahmin edeceğiniz üzere, bu da bizim Halide 'Onbaşı'mızdır ki, ordularımızın uğuru ve gururudur (GP, s.369) ...*
- *Gazi, az önceki grupla oturmuş, içkisine devam ediyor: sehpanın üzerinde, beyaz peynir, kavun leblebi tabağı, ayrıca rakı sürahisi ve kadehi. Koltuklarda, Fevzi ve İsmet Paşalar, Latife Hanım, Halide Onbaşı (GP, s.371).*
- *Rütbeniz, neden hâlâ onbaşı? "Halide Edip Hanım, kahvesini alıyordu: "...doğrudur, kumandanım." dedi, "...başka bir yemek esnasında, lütfedip, 'seni başçavuş yaptım,' buyurmuşlardı" (GP, s.371) ...*

- *Fevzi Paşa, kahvesi elinde, babacan tebessümüyle, Mustafa Kemal Paşa'ya eğildi: "...cevap olarak ne dese beğenirsin? Dedi ki, halk bana **onbaşılığı** yakıştırıyor, bırakın onbaşı kalayım" (GP, s.372) ...*
- *Fevzi Paşa, kahvesi elinde, babacan tebessümüyle, Mustafa Kemal Paşa'ya eğildi: "...cevap olarak ne dese beğenirsin? Dedi ki, halk bana onbaşılığı yakıştırıyor, bırakın **onbaşı** kalayım" (GP, s.372) ...*
- *Halide Edip '**Onbaşı**', fevkalâde tedirgin; sigarasından, üst üste nefesler çekiyor; salıverdiği dumanları, çevresinde boğum boğum, arasında âdeta kayıp: var mı yok mu, belli değil; sigarasından son bir nefes alıp, kül tablasına bastırınca belli oldu (GP, s.375) ...*
- *Halide '**Onbaşı**', artık İsmet Paşayı dinlemiyordu; kendi kendisine mırıldandı: "...peki, ya Fikriye?.. O ne olacak" (GP, s.377) ?..*
- *"...rahatsızlık mı olurmuş, iyi ettin **onbaşı**!.." Arkasından, görev sesiyle, o sual: "...Bursa istikametine mi" (GP, s.405)?*
- *Mustafa Kemal Paşa, hayli asabi, o tarafa döndü: "...sana, mücbir sebep olmadıkça, rahatsız etme demiştin çavuş! Ali Çavuş boynunu büküyor: "...evet kumandanım, lakin, Halide **Onbaşı** vedaya gelmiş de" (GP, s.405) ...*
- *Halide **Onbaşı**, sırtında asker elbisesi, ayağında çizmeler, başında kalpak, Ali Çavuşun ardından; bir telaş belirliyor, her zaman olduğu gibi kesin, kararlı, çabuk, daha balkona çıkarken, konuşmaya başlamıştır (GP, s.405) ...*
- *Halide '**Onbaşı**' Paşa'yı bu defa asker gibi selâmlıyor: ...sağ olun Paşam...çocuklarıma miras bırakacağım...sonra müzeye gidecek" (GP, s.407) ...*
- ***Onbaşı** asker gibi dönerek, balkondan çıkarken, Gazi arkasından sesleniyordu: "...yolun açık olsun, Onbaşı...Ankara'da görüşüyor (GP, s.407) ...*
- *Onbaşı asker gibi dönerek, balkondan çıkarken, Gazi arkasından sesleniyordu: "...yolun açık olsun, **Onbaşı**...Ankara'da görüşüyor (GP, s.407) ...*
- *"...Amerikan mandasına taraftar diye duymuştuk!.." Halide '**Onbaşı'nın** gelişi, önceki duygusallığı dağıtmıştı; Gazi, rakı kadehini dudaklarından ayırdı, masaya bırakırken enikonu ciddi (GP, s.409) ...*

- *Latife, şampanyasından küçük bir yudum alarak, nazik fakat rahatsız, biraz da kinayeli demişti ki: "...sizce bir başkumandanın, pelerinin hediye ettiği, başka bir **onbaşı** mevcut mudur? Doğrusu bence, mucip-i merak, bir keyfiyet" (GP, s.409) !..*
- *Mustafa Kemal Paşa, ağır ve tane tane konuşuyordu; o an, İzmir'in istirdatı esnasında, ona nihayet istirahat edebileceklerini söyleyen Halide '**Onbaşı**'ya, gülerek verdiği cevabı hatırlamıştı: "...istirahat mı? İstirahat ha (GP, s.454)?*

Ordu: Devletin silahlı kuvvetlerin tamamı.

- *Türk süngüleri düşman dolu sırtlara hücum ettiler. Artık karşımda bir **ordu**, bir kuvvet kalmamıştı> (KS1, s.67) ...*
- *Doğrusu çekileceklerini sanmıyordu o, gün boyunca hem Üçüncü Tabur hem İkinci Tabur, üstün düşman kuvvetlerinin saldırısına pekâlâ dayanmış, 550 rakımlı tepede olduğu gibi 'mevzii muvaffakiyetler' bile kazanmıştı. O halde çekilmek niye? Bunu ancak akşama doğru öğrendiler: Türk Tugay, 38. Çin **Ordusu** karşısında böyle inatla direnedursun, 40. Çin Ordusunun karşısına düşen 2. Amerikan Tümeni tutunama ordusununmuş, bu yüzden onların geri çekilmesi zorunlu hale gelmişti (YTB, s.76).*
- *Doğrusu çekileceklerini sanmıyordu o, gün boyunca hem Üçüncü Tabur hem İkinci Tabur, üstün düşman kuvvetlerinin saldırısına pekâlâ dayanmış, 550 rakımlı tepede olduğu gibi 'mevzii muvaffakiyetler' bile kazanmıştı. O halde çekilmek niye? Bunu ancak akşama doğru öğrendiler: Türk Tugay, 38. Çin Ordusu karşısında böyle inatla direnedursun, 40. Çin Ordusunun karşısına düşen 2. Amerikan Tümeni tutunama **ordusununmuş**, bu yüzden onların geri çekilmesi zorunlu hale gelmişti (YTB, s.76).*
- *Kendi içine ve dışına hiç bir gün bir soru işareti çekmemiş bir adamın böyle bir istifhamlar **ordusu** önünde huzuru kalır mı (ZBB, s.80)?*
- *Borular, o sara duyuldu işte: yabancı bir **ordunun** ne dediği anlaşılmas borazanları, hant hant oyuyor (YTB, s.80) ...*
- *Biraz evvel General'le görüştim. Pyeng-Yang'tadır ve sıhhattedir. **Ordu'nun** verdiği emirle Tugay orada toplanacak ve ikmalimiz orada yapılacaktır. Biz de*

General'in emri gereğince, yarın hareket edip Pyeng-Yang'ta Tugay'a iltihak edeceğiz (YTB, s.93) ...

- *Portakal rengi saç diye kendi kendine kurup duruyordu, amma iş be! Portakal rengi saç nerede görülmüş? Alman **ordusundan** portakal rengi saçlı Teğmen Huber (ZBB, s.101).*
- *Yıllardan kaçtı. 1943 mü? Savaş, olanca şiddetiyle sürüyordu. Uzunköprü'den Edirne'ye hareket edeceği sabah, kuş civıltılarının ışıktan toplar halinde patlayıp dağıldığı bir Haziran sabah -General Patton Komutasındaki VIII. Amerikan **Ordusunun** Sicilya'ya çıktığını radyoda işitip deliye döndüğünü nasıl unuttur? İstanbul'da Sirkeci Garı'nın تنها loşluğuna iner İnmez aldı gazetelerden, koca koca baskılar üzerine sunuyor: Müttefikler Sicilya'da tutundu /İki gün içinde seksen bin asker, yedi bin vasıta, üçyüz tank çıkarıldı / Almanlar geri çekiliyorlar (YTB, s.125).*
- *İşte, Kral Konstantin ile Yunan **Orduları** Başkumandan General Pangalos, el sıkışıyorlar, ortalık alkış kıyamet (GP, s.130)!*
- *Yunan taarruzu karşısında, mukavemet...ve münasip bir harekât ile onları tevkif ve iptal etmek...yani, **orduyu** meydana getirmek için zaman kazanmak!.. Şimdi de, işte bunu yapacağız" (GP, s.160).*
- *"...**orduyu**..." dedi, "...Eskişehir'in şimal ve cenubunda toplandıktan sonra... düşmanla aramıza, büyük bir mesafe koymak iktiza ediyor ...kıtaların yeniden tanzim, tensik ve takviyesi...ancak bu sayede mümkün olabilir" (GP, s.160) ...*
- *Düşman **orduları** 23 Ağustos 1921'den itibaren ciddi olarak taarruza başladı (KS1, s.178).*
- *Düşman **ordusunun** faik gurubları hatt-ı müdafaamızın bir çok parçalarını kırdılar (KS1, s.178).*
- *Çünkü askerler zadegan sınıfından seçilmemiştir bizde, halk çocuklarıdır, **ordumuz** bir halk ordusudur, Mustafa Kemal bir gümrük memurunun oğlu idi. Hatırlasana (KS2, s.197)!*
- *Çünkü askerler zadegan sınıfından seçilmemiştir bizde, halk çocuklarıdır, ordumuz bir halk **ordusudur**, Mustafa Kemal bir gümrük memurunun oğlu idi. Hatırlasana (KS2, s.197)!*
- *Gördüklerinin, belki daha önce 'malûlen mütekait Yarbay Baba Saffet'le konuştuklarının etkisinde, Yüzbaşı Demir Boğaz esintisinin, akşam gazetelerin,*

yorgun kadınların renkli baş örtülerini durup dururken uçurduğu yumuşak ve serin o Eylül akşamı, 'doğrusu, gidişattan kaygılandığını söyleyince; 'Zizi Yüzbaşı, sırmalı bıyıklarıyla ağzının çevresini yaldızlaya yaldızlaya bir güzel gülmüş, sonra da '**ordunun** artık sabrının tükendiğini' ona açıklamaktan çekinmemişti (YTB, s.203).

- Şanlı **ordumuz** dün İzmir'i istirdad etti (KS2, s.205).
- “...Yunan **Ordusu**, yeni bir taarruza geçti geçecek, Başkumandanın kaburgası kırılıyor (GP, s.210) !..
- **Ordu** safları arasında, vatanımızın müdafaasına fiilen iştirak için, şiddetli istekle vukuular müracaatı vatanperverineler, orduca memnuniyetle telakki olundu (GP, s.242).
- “...hoş geldiniz! Artık benim **ordumda** bir nefersin! Birinci Şube'de çalışacaksın” (GP, s.243) !..
- Dünder Seyhan Bostancı'da oturuyor ya, dönüş oradan, saatlerdir kafayı çekip konuştular, şimdi yüreklerinde par par eden bir ateş, kulaklarında söyleşilerinden kalmış heyecan verici sözler : < — ...ben palavra dinlemem beyim, yüksek kumanda kademesini ehlileştirdiler, 6-7 Eylül olaylarını bahane edip üç paşaya işten el çekertmek yoksa hadlerine mi düşmüş, **orduda** ciddi bir ıslahat için hayır yok bunlardan, bu iş belki albaylar seviyesinde gerçekleştirilir, hatta bak ne diyorum, belki daha bile aşağı bir seviyede> (YTB, s.258) ...
- ...Ukrayna **orduları** Başkumandanı Frunze Yoldaş'ın, Gazi Mustafa Kemal Paşa ile yanyana çekilmiş resmi; resmin altında ve üstünde, şu başlıklar (GP, s.275-276) ...
- Oysa Ümid'in yaklaşımı başka, iktidarın devrilmesinde o da **orduya** güveniyor gerçi, sonrası için düşündükleri farklı, onca Mustafa Kemal'in kalkıştığı devrim yarım kalmış, o tamamlanmalı bir kere (YTB, s.283).
- Mustafa Kemal nasıl yapmış, ona bakılacak aydınlarla **orduyu** kılavuz ederek, işçisi ve köylüsüyle halkı harekete geçirmemiş mi? İşte reçete bu (YTB, s.284).
- Konuştukları mevzu, Kızıl **ordu'nun** devşirme 'Beyazları, nasıl mağlup ettiği! O esnada, birden farkına varıyor ki, Anadolu'da, o mahrumiyet içinde, adeta mesut imiş! Bunun neden böyle olduğunu, sonraları, bir hayli düşünecektir: emperyalizmle lâfla değil, yoksa silahla savaşıldığından mı (GP, s.300)?

- *Arkasından bir saptama: — ...evet, ne dersek diyelim, esma **orduya** da sıçradı ki Allahıma Allahıma, akibetini merak ederim (YTB, s.306).*
- *Yüzbaşı Demir bir cigara yakıp düşündü: 'esma' orduya Dokuz Subay Olayı ile sıçramıştı, Demokrat Parti Hükümeti rastgele bir muhbir'in iddialarını önemseyerek, asker'e güvenmediğini daha o zaman belli etmişti ama, Yeşilhisar olaylarının iktidarla (Zizi Binbaşı yeniden salıverdiği bıyıklarının sarı yaldızını sağa sola dökerek, 'Sivil Cunta' diyor buna) **ordu** arasında artıracığı gerilim, tasarladıklarını çabuklaştırma nedeni olamaz mı (YTB, s.306)?*
- *Bildikleri, daha çok söylentiler: Dokuz Subay Olayı'nın darmadağın ettiği eski komitalar **ordunun** her kademesinde yeniden almış yürümüş de Menderes'in yerli yersiz subaylara takılması yangını büsbütün körüklüyormuş, bu gidişle (YTB, s.314) ...*
- *Sana bir şey diyeyim mi Demir, **ordu** bu defa da müdahale edemezse, bir daha sittin sene edemez. Himmet dede İstasyonu'nda, İncesu Köprüsü'nde, ben askeri gördüm, için için kaynıyor (YTB, s.323).*
- *DP Grubu, muhalefeti halkı ve **orduyu** isyana teşvik etmekle suçladı (YTB, s.334).*
- *Suat'ın dayısıymış, emekli bir albay, o elbet Süvari Miralayı diyor, Demir'in subay olduğunu öğrenir öğrenmez de 'Hanım Evladı' adını takdığı Menderes'i hala iktidarda tuttukları için **orduya**, orada ordudan başka kimse bulunmadığından Demir'e demediğini koymuyor (YTB, s.339).*
- *Suat'ın dayısıymış, emekli bir albay, o elbet Süvari Miralayı diyor, Demir'in subay olduğunu öğrenir öğrenmez de 'Hanım Evladı' adını takdığı Menderes'i hala iktidarda tuttukları için **orduya**, orada **ordudan** başka kimse bulunmadığından Demir'e demediğini koymuyor (YTB, s.339).*
- *Zaman zaman, kıvırcık kirpiklerinin görkemli gölgelerini yanaklarına devirerek: <—...Demokrat Parti, harb içinde semiren ticaret burjuvazisiyle zirai kapitalizme heveslenen taşra eşrafının iktidarındır demesinden, ya da: <— ...**orduyu** işe karıştırmak küçük burjuva radikalizmi olmaz mı, bu çeşit maceralar bonapartisme'e götürür hareketi, onun bugünkü adı faşizmdir> diye yargılamasından kestiriyor ki bu kadın, işi gücü süslenmek, divana kurulup günde bilmem kaç kahve içmek, ya da fransızca bulvar romanları okumak olan*

'boş' bir kadın değildir; göstermediği yüzü bambaşka, ağır, gün görmüş, politikayla, yaygın kahve politikasından çok farklı, çetrefil ve belalı bir politikayla içli dışlı (YTB, s.341)!

- Binbaşı Erkanlı'mın duyduğu haberi doğruladı, yorumu değişik: Yok canım, sıkıyönetime gidilecek; iktidar, **orduya** güvenip güvenemeyeceğini yoklamasın mı? Cemal Paşa'dan kuşkuluyorlar, Kayseri hadisesinde onu atlayıp durdur emrini adamları Suat Paşa'ya vermediler mi (YTB, s.348)?
- Yüzbaşı Demir'i allak bullak eden olasılık başka, tartışma gelişti mi hep devrim gecesi Silahlı Kuvvetler'in ikiye bölünmesinden ürktüğünü belli ediyor, ya iktidardan yana olan yüksek komuta kademesi ilk elde tasfiye edilemez de, ikinci ya da üçüncü **orduya** 'farz-ı muhal' hava kuvvetlerine hâkim olursa, dökülen kanın hesabı kimden sorulacak (YTB, s.355)?
- Yüreğinde hep patlamaya yaklaşan saatli bombanın tıkırtısı, kafasında hep o melûn soru: <...ya **ordu** ikiye ayrılır da> (YTB, s.360) ...
- Bu sokak muharebesi bir zaman devam etti, o kargaşalıkta bir yolunu bulup telefon etmeye savuştum, Erkanlı tafsilat vermeme vakit bırakmadan: '— Vali **ordudan** yardım istemiş', dedi '...orada vaziyet karışık olmalı: tanklarla geliyoruz.' Evet, aynen böyle demişti: 'Tanklarla geliyoruz' (YTB, s.367).
- ... Ya ya ya- şa şa şa / **ordu ordu-** çok yaşa! Bir de ne, ayak üstü uydurulmuş sözlerle, durup durup başladıkları, duruma çok uygun o türkû, Plevne türküsü: <Olur mu böyle olur mu, kardeş kardeşi vurur mu? Kahrolası diktatörler, bu dünya size kalır mı> (YTB, s.368)?
- Mustafa Kemal Paşa, bu defa Latife'ye dönmüştü: "...tahmin edeceğiniz üzere, bu da bizim Halide 'Onbaşı' mızdır ki, **ordularımızın** uğuru ve gururudur (GP, s.369) ...
- "...baş üstüne kumandanım!.." Mustafa Kemal Paşa otururken, elindeki gazeteyi okuyordu: "...**ordumuz** gelinceye kadar, köylüler aç ve çıplak, dağlarda yaşamışlar (GP, s.417) ...
- Yunan **ordusu** ile yerli Hristiyan, basit bir program vardı (GP, s.417) ...
- Ümid, dayısının ölümüyle Suat'ın nasıl 'perişan olduğunu' şehirlerarası telefon konuşmalarından birisinde Yüzbaşı Demir'e anlatmıştır. Ağustos ortaları olmalı, durum gergin: Milli Birlik Komitesi yüzlerce general ve subayı

ordudan çıkarmakla kalmamış, 27 Mayıs hükümetinin on bakanını görevinde yetersiz sayarak işten atmış (YTB, s.477)!

- Albay DüNDAR'ın gidişi oldukça akla yakın, açıklaması kolay, **Ordu'daki** tartışmalı 'tasfiye'den o sorumlu tutuldu, içerleyen çok, ayrıca Komite'deki ikiliği, seçim taraftarlarını paketleyip yurt dışına göndererek' çözmeyi önerdiği sağda solda söylenip duruyor, ortalığı yatıştırmak amacıyla belki bir süre Ankara'dan uzaklaştırmayı yeğlediler, fakat 'Zizi Binbaşı, o niye yolcu 'faal' bir görev yapmıyor, etliye sütlüye karışmaz (YTB, s.487).
- Zizi Binbaşı sigarasını ezerek söndürdü, nişanlısına şöyle bir baktı, burun deliklerinden bol duman döküp: <—...hele hafızanı yokla, dedi, ne demiştin hatırla: 'Nato Başkomutanı Ankara'ya boşuna gelmez!'. Öğrendim ki deyyus **orduda** yapılacak tasfiye hakkında talimat vermiş> (YTB, s.490-491) ...
- Binbaşı siz orada ne yapıyorsunuz Allah aşkına? Adam bindiği dalı keser mi be? Hareket zaten bürokrat aydın hareketi, arkasında halk yok, önceki tasfiye **orduyu** karmakarışık etti, bu yaptığınız üniversiteleri karşınıza dikecek (YTB, s.497).

Orduevi: Subayların ve astsubayların (bazen astsubayları ayrı olarak) sosyal ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde yapılmış, yiyip içtikleri, buluşup konuştukları, geçici barınma olanağı bulunan yapı.

- Bir dolmuş atlayıp, Tarlabası'ndaki 'bekâr pansiyonuna gidecek olan Ümid, Yüzbaşı Demir'i **Orduevi'nin** kapısında bıraktı (YTB, s.199).
- **Orduevi'ne** geldiğinde telefonla arayıp, not bıraktığını öğrenince heyecanlanması niye, bundan: <Saat beş'te, Şark Kahvesi'nde olacağım/Ümid> Yüzbaşı Demir, beş'e çeyrek kala Şark Kahvesi'nde oldu, aynı masaya oturdu (YTB, s.213).
- Yüzbaşı Demir, öpüşmenin şaşkınlığından hâlâ sıyrılamamış, onu yarım kulakla dinliyor hele evine bıraksın, bir dolmuş atlayıp **Orduevi'ne** dönecek, başına gelenleri orada düşünüp değerlendirecek (YTB, s.262) !..
- Yüzbaşı Demir **Orduevi'ne** gitmeyecek mi, Pelesenk Sokağı'ndaki evden sabaha karşı asfalta çıkıyor, bir de ne görsün: ortalık bütün duman, görünüşü vahşi, şakırtılı yağmurlara gebe sürüyle bulut şehrin üstünden geçiyor; durup

durup patlayan lodos, bomboş asfaltın yilansırtı parıltısında eski bir konserve kutusunu tangır tungur yuvarlamaktadır; karanlık fuhuş sokaklarından acı bir kedi miyavlaması (YTB, s.280)!

- *Yüzbaşı Demir, **Orduevinin** bahçesinde, akasyaların altında bir masaya oturur, bardakta ılık birasının köpüğü usulcacık kösülürken, böcek çıtırtıları, arı vızıltılarıyla yüklü taşra' yalnızlığının, görünmez bir deve gibi üzerine ihtiyacı duyumsardı (YTB, s.309).*
- ***Orduevi'nde**, Milli Birlik Komitesi tartışılıyor. Kimler girer, kimler girmez (YTB, s.469).*
- *Elverişli bir saat yakalar yakalamaz, artık Piknik'te mi olur, **Orduevi'nde** mi, başbaşa bir yemek yemek (YTB, s.470)!*
- *İlk günler o da herkesle beraber **Orduevi'ne** dalmıştı ya, komite üyelerinin odalarda ikişer üçer yattıklarını görünce otele çıktı, hem işine yakın, hem başına buyruk (YTB, s.470).*

Ordugâh: Ordunun konakladığı yer.

- *Yooo, mesuliyeti vardır bu işin, vebali vardır: Kolordu'dan sana savunma emredildiyse, savunma tertibi alacaksın; boğaz savunma ya elverişli değildi, anladık, peki vadiye çıkınca neden hazar **ordugâhı** gibi konmaya geçiyorsun: 10. Bölük ileri karakol olarak mevzi tutacakmış da asker ziyadesiyle yorgun, vakit de ilerlemiş olduğundan... geç efendim, geç> (YTB, s.41)!*
- *Düşündükçe, nasıl hatırlıyor: kurayı çekip, Çakmak Hattı'nın. Az güneyindeki 'Küçük Kavaklı' çadırlı **ordugâhına**, altmış beş lira maaşla teğmen olarak gittiğinde, yanında eşyadan çok, hanidir Türkiye'ye dökülüşümeyse başlayan İngilizce savaş dergilerini götürmemiş miydi (YTB, s.56)?*
- *Alanı'nda çadırlı **ordugaha** Seul'e varıp Uçak geçtikleri anda bile, şaşmaz gerçekçiliğiyle (YTB, s.93) ...*
- *Rumeli ilkbaharının kuduz soğuğu, Küçük Kavaklı'daki **ordugahta**, çadırına öfkeli boğa gibi dört yanından saldırırken, geceleri o, lambanın ulu aydınlığında, General Von Manstein'ın Doğu Cephesinde kalkıştığı saldırıyı haritalardan izlemiş; Rusların hızlı ilerleyişini nasıl durdurup, onları Bielegorod ötesine nasıl sürdüğüne akıl erdirememişti (YTB, s.125).*

- *Muradiye'deki, ahşap, cumbalı, konak yavrusu ev, Teğmen Demir'in gözüne, Küçük Kavaklı çatar **ordugâhından** izinle ayrılıp Bursa'ya dön düğü yaz, epeyce ufak gözükmüştü* (YTB, s.125).

Orgeneral: Asıl görevi ordu komutanlığı olan, rütbesi en yüksek general.

- *Fakat Cemal Paşa'nın 'halet-i ruhiyesi' Ahmet Ziya'nın yorumu doğrultusundaysa, böyle bir girişim neye yarar? Kaldı ki, Binbaşı Demir, Paşa'nın, Park Otel'de, Birinci Ordu Komutanı **Orgeneral** Tural ve İstanbul Askerî Valisi Refik Tulga ile, 'gizli' bir toplantı yaptığını biliyor* (YTB, s.520)

...

Parka: Askerlerin açık havadaki eğitim ve manevra sırasında, soğuğa karşı koruyucu şekilde başlıklı bir üstlük.

- *İçeriye bir girdiler, hayret: Sağa sola atılmış subay şapkalarının, **parkaların**, bazı dosya ve haritaların üzerinde yumuşak ve narin ayaklarıyla sanki görünmez bir peri dolaşıyor* (YTB, s.57) ...

Paşa: Osmanlı devletindeki albaydan yüksek rütbede olan askerlere ve yüksek sivil görevde bulunan askerlere verilen unvan.

- *İstanbul, Kalamış'ta yaz; gökyüzü, durgun ve anlaşılmaz mavi; gözalıcı ışıltısından mahcup, her tarafa bulaşmış, bir işgal aydınlığı'!.. Valla, 'refik-i azizi' Hıfzı yanı başında; Fuat **Paşa** Arsasından Dalyan'a yürümektedir, çevresinde yeşili diri, hatta saldırgan bir katırtırnağı, yaban inciri ve Isırgan dağınıklığı, hüküm sürüyor; sağda solda, hangi dilden olduğu tam anlaşılamayan, iri lâkırdı kalabalığı; o esnada iskeleye yanaşmakta olan Şirket-i Hayriye vapurunun, soğuk çakal havlayışı; yandan çarklılardan birisi, mesela Sahil bent mi, yoksa Piyâle mi* (GP, s.25)?
- *Evet **paşam**, mağlup olmamak* (KS2, s.32).
- *Yüzbaşı Cevdet'se, içmekten çok, bardağın sıcaklığını avuçlarına sızdırmaya çabalıyor gibi. Lafın ucunu da bırakmıyor ha 'Kafadar' Hakkı'yı tanırsın,*

- Yüzbaşı yahu, Tahsin **Paşa'nın** Karargâh Subayı, dinle onun yalancısıyım: Seul de bunları, Amerikan Sekizin lordu Karargahı'na çağırıyorlar (YTB, s.32).*
- *Kurmay Başkanı, her kimse, **Paşa'ya** soruyor Muharebeye girdiniz mi hiç (YTB, s.33)?*
 - ***Paşa** diyor Türk ordusu İstiklal Savaşı'ndan beri harp etmiştir. Doğru laf: son defa istiklal için savaşılmıştı, ya şimdi? Ya şimdi ne için savaşıyor (YTB, s.33).*
 - *Zihninden Anadolu Ajansı için Şark Cephesi Kumandanı Karabekir Kâzım **Paşa'dan** bir beyanat alıyordu (KS2, s.35).*
 - *Kâzım **Paşa** yorgundu (KS2, s.35).*
 - *“...**Paşa** hazretleri, emrettiler (GP, s.44) ...*
 - *Bir ara, Fikriye, 'Reis **Paşa'nın** gözdesi' fısıltısını, duyar gibi oldu (GP, s.44)*
...
 - *"...**Paşa'ya** arz-ı hürmet ve teşekkür (GP, s.44)! ...*
 - *Bir türlü onu, yaptıklarını inadına ve kurnazlığına borçlu şarklı bir **paşa** olarak görmekten kurtulamıyorum (KS2, s.45).*
 - *Bakarsın Albay Dora çıkar karşılarına, ya da savunma düzenini savsaklayıp Tugay'ı konmaya geçiren Harekât Dairesi Başkanı Binbaşı Türün, hatta Tahsin **Paşanın** ta kendisi! Ver bakalım, cevap verebilersen (YTB, s.49)!*
 - *...Fâruk Nafiz ise, 'Damat' Ferit **Paşadan**, Nişân-ı Osmanî kabul eylemiş” (GP, s.52) ...*
 - *Sustur birader su zırıldı! Tam sırası? Tatsız bir sessizlik iyi kötü çatılayım dedi. içisıra uzak ve kaygı verici tüfek sesleri, havan gümbürtüleri uzayıp gidiyor, bitişik odadan telefona bağırان Tahsin **Paşa'nın** sesi: bütün birlikler teyakkuz durumuna geçsinler, Mesaj benden silindi Üsteğmen Demir'le Yüzbaşı Aziz 'ne oluyor" (YTB, s.64).*
 - *Sabahlar hayrolsun, dedi, küçük **paşa** (KS2, s.57).*
 - *Yeniden açılıp kapanan kapılar. Aralıksız telefon zili. İçerde birisi, Allah bilir Albay, bağıra çağıra bazı emirler veriyor ama, kime Yüzbaşı Aziz'le Üsteğmen Demir'in çıkacakları sıra, küt! kapı açıldı giren **Paşa'nın** emir subayı,*

- suratından düşen bin parça oluyor. Hâlâ çalıp duran radyosunu işaret ederek, 'Kafadar' Hakkı'ya dedi ki (YTB, s.64) ...*
- *Daha ne diyecekleri belli olur olmaz, elini kaldırıp onları susturuyor. Odanın öteki ucundaki emir subayına, bir emir: **Paşa'yı** uyandırın (YTB, s.60)!*
 - *Tahsin **Paşa** kalkıp gelinceye kadar, haritanın üstünde Albay Dora'ya durumu açıkladılar. Ona bakarsanız, baskını düzenleyenler daha önce mülteci kılığında hatların gerisine sızmış Koreli çeteciler, asıl 'taarruzun' eli kulağında, Çinliler girişecek, hem olanca güçleriyle (YTB, s.60)!*
 - ***Paşa'ya** bildirmeyecek miyiz (YTB, s.60)?*
 - ***Paşa** uyuyor, az önce istirahat çekildi. Çerde Albay var. Yüzbaşı Aziz sordu: Cello mu? Evet. Yandık desene, iflahımızı kesecek, garanti (YTB, s.60).*
 - *Kalabalığın arasından, 'Reis **Paşa** önce lokomotifin sonra vagonların: etrafa kar tozu ve buhar sisi dağıtarak, rüya gibi geçtiğini görüyor (GP, s.61) ...*
 - *...kalabalıkta, kendine zar zor yol açıyor; o da 'Reis **Paşa'yı** gördü, gülümseyerek ona doğru geliyor (GP, s.62) ...*
 - *...belki de 'Hoca **Paşa'nın** 'tavr-ü-hareketi'ndeki ağırlıktan, 'şahsiyetindeki 'kendine mahsushluk 'tan, ona öyle geliyor (GP, s.62).*
 - *Yaverler, kalabalığın arasında yol açıyorlar, Mustafa Kemal Paşa ve İsmet Bey, halkı selâmlayarak **Paşa'nın** otomobiline doğru ilerliyor (GP, s.62).*
 - *Yaverler, kalabalığın arasında yol açıyorlar, Mustafa Kemal Paşa ve İsmet Bey, halkı selâmlayarak **Paşa'nın** otomobiline doğru ilerliyor (GP, s.62).*
 - *“... 'Hoca **Paşa**’ Karargâhta bekliyor, teferruatıyla konuşuruz” (GP, s.62) ...*
 - *Reis **Paşa** ve İsmet Bey, çevrelerinde kalabalık, arabaya biniyorlar; yaverler kapıları kapattı, otomobil, alkışlar arasında uzaklaşıyor (GP, s.62).*
 - *...İnönü'deki muvaffakiyetinden sonra, İsmet Bey'in Miralaylığa terfii ihtimali, Garp Cephesi Karargâhında bile duyulmuştu. Oysa böyle bir ihtidan, ne Mustafa Kemal **Paşa** söz etti, ne Fevzi Paşa her ikisi de, Meclis 'deki muhalefetin şiddetinden rahatsız (GP, s.62) ...*
 - *...İnönü'deki muvaffakiyetinden sonra, İsmet Bey'in Miralaylığa terfii ihtimali, Garp Cephesi Karargâhında bile duyulmuştu. Oysa böyle bir ihtidan, ne Mustafa Kemal Paşa söz etti, ne Fevzi **Paşa** her ikisi de, Meclis 'deki muhalefetin şiddetinden rahatsız (GP, s.62) ...*

- Fevzi **Paşa** konuşuyordu, söylediklerini yarısından yakalayabildi, iyi de oldu, ‘doğru şeyler söyler’ (GP, s.65) ...
- ...oysa ‘Reis **Paşa**’ o arada, belinde hissettiği ağrı sarmalı yüzünden, Kahire-Tobruk trenine kaymıştı (GP, s.65).
- İsmet Bey, ‘Hoca **Paşanın** söylediklerine, kendine göre cevap veriyordu: “...ben de bunu ifade etmekteyim Paşa’m (GP, s.66)!
- İsmet Bey, ‘Hoca **Paşanın** söylediklerine, kendine göre cevap veriyordu: “...ben de bunu ifade etmekteyim **Paşa’m** (GP, s.66)!
- Hoca **Paşaya** döndü, konuyu değiştirdi (GP, s.66) ...
- ‘Reis **Paşa**’, yeni bir sigara yakmıştı; elinde sönmüş kibrit, kül tablası aranırken, mütebessim fakat manidar (GP, s.67) ...
- Mustafa Kemal **Paşa**, koltuğuna oturmuştu; sehpanın üzerinde, küçük bir tabağın içinde, sakız leblebisi (GP, s.67) ...
- Hüsnü Faik ellerini kalbinin üstüne koyuyor: Evet **Paşam** diyor. Biz o inhidamın içinden geldik (KS1, s.67).
- Mustafa Kemal **Paşa** elini kadehine uzatmıştı, aldı (GP, s.68).
- ...koltuğundaki yastıklardan birini alıp, **Paşa’nın** ayağı dibine atıyor (GP, s.68) ...
- “...ben kalbime uydum **Paşam**, benimkisi hissiyat (GP, s.68) !..
- Mustafa Kemal **Paşa**, söylediklerinden memnun olmuştu (GP, s.68) ...
- ‘Reis **Paşa**’, onun saçlarını okşamayı sürdürecektir (GP, s.68) ...
- İçini çeker gibi, yumuşak ama kararlı bir sesle, ‘**Paşa’nın** sözünü tamamladı (GP, s.69) ...
- ‘Reis **Paşa**’ ne yapmak ister" (GP, s.74) ?..
- ‘Reis **Paşa**’, bir yandan en mutemed adamlarından birini, Türkiye Komünist Fırkası üyesi Teyfik Rüştü Yoldaş’ı, Komintern’e yazılmak talebiyle, Moskova’ya gönderiyor (GP, s.76) ...
- ...lakin, o gelemeyse...vaziyete burada ‘Reis **Paşa**’ hâkim olduğuna göre, Hakkı Behiç’in fırkasını kabule mecbur olacaklardır" (GP, s.77) ...
- Mustafa Kemal **Paşa’nın** ve Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’nin çizdiği yolda ateşli bir hâkimiyet-i milliye taraftarı olarak neşriyat vazifesine devam etti (KS1, s.68).

- Mahmud'un sözünü Mustafa Kemal **Paşa** kesiyor (KS1, s.69).
- Hüsni Faik: bu hodbinlik değil, **Paşam** diye itiraz edecek oluyor. Siz bütün kuvveti elinde bulunduran bir takım zevata taarruz ediyoruz. Foyalarını milletin gözleri önüne sermek istiyoruz. Bizi elbet boş bırakmayacaklardır: yıkmağa, perişan etmeğe çalışacaklar (KS1, s.70) ...
- **Paşa**, çekilmenin planlamasını Faik Binbaşı 'ya bırakmış, Türün'e, dışarı çıkınca ne görüyorum, seninki jeep'in başında, ayakta, SCR 300 telsiziyle tabur komutanların birer birer bularak açık emir veriyor, çekileceğiz, hazır olun *filân* diyerek (YTB, s.77)!
- Tahsin **Paşa** ile Amerikalı danışmanları az önce ayrılmış, Tugay Karargahı'nın taşındığı Kaechong'a gitmişti (YTB, s.82).
- Meclis'e ilk girişleri değil, fakat bu en kolay; İsmail Fazıl **Paşanın** ismini vermek, yetiyor; Nâzım ile Vâlâ, büyük salona alınıyorlar. Muayede salonu benzeri bir yer, nedense, döşeli dayalı değil; sağda solda, birkaç koltuk, bir iki iskemle, hepsi bu (GP, s.88)!
- Meb'us kalabalığı, pencerelerin aydınlığında ayakta duruyor; girer girmez, aralarında, 'Reis **Paşa'yı** seçer gibi oldular: mavi sarışınlığı ve zarafetiyle dikkati çekiyordu (GP, s.88).
- İsmail Fazıl **Paşa**, onları derhal fark etti; o dakika yanlarına gelecektir, Giritliye çalar şivesiyle, adlarını söyleyerek; kalabalıktan bu tarafa ayrılmış, Mustafa Kemal Paşa ya tanıtıyor (GP, s.88) ...
- İkinci 'hicran', Mustafa Kemal **Paşa'yla**, arzuladığı gibi 'ariz ve amik' konuşamamış olmaları; belki de, 'Spartakist' ve İştirakiyim çevresinin etkisiyle; onlar doğrusu ya, önceleri pek hevesli görünmemişlerdi (GP, s.88) ...
- ...buluşturmayı tasarlayan, aileden biri, Ali Fuat **Paşa'nın** pederi, İsmail Fazıl Paşa oldu (GP, s.88) ...
- ...buluşturmayı tasarlayan, aileden biri, Ali Fuat Paşa'nın pederi, İsmail Fazıl **Paşa** oldu (GP, s.88) ...
- ...zaten Nâzım'ın, Ankara'da akrabası çok, Hüseyin Hüsni **Paşa** da burada, Sâmih Rifat Bey de; çoğu İstanbullunun yaptığı gibi, şehre mücavir bağ evlerinden birini tutmuş, orada oturuyorlar (GP, s.88) ...

- 'Reis **Paşa'yla** tanışmaları, oraya yemeğe çağrıldıklarında ortaya atıldı; ertesi gün, Melis'te buluşulacaktı: İsmail Fazıl Paşa, onları 'Reis Paşa'ya 'bizzat' takdim edecek (GP, s.88)!
- 'Reis Paşa'yla tanışmaları, oraya yemeğe çağrıldıklarında ortaya atıldı; ertesi gün, Melis'te buluşulacaktı: İsmail Fazıl **Paşa**, onları 'Reis Paşa'ya 'bizzat' takdim edecek (GP, s.88)!
- 'Reis Paşa'yla tanışmaları, oraya yemeğe çağrıldıklarında ortaya atıldı; ertesi gün, Melis'te buluşulacaktı: İsmail Fazıl Paşa, onları 'Reis **Paşa'ya** 'bizzat' takdim edecek (GP, s.88)!
- “...işte bunlar, mevzubahis ettiğim genç şairler!.." Reis **Paşa'nın** uzattığı eli, eğilip öpsün mü; yoksa, bir asker gibi dik durup, sıksın mı; Vâlâ, mütereddit, fakat Nazım'ın öpmeyeceğini bildiğinden, ikincisini tercih ediyor (GP, s.89).
- Reis **Paşa**, konuya birden girmesiyle, onları hem saracak hem tedirgin edecekti; diyordu ki: asrilik iddiasıyla, bazı genç şairler öyle manzum neler yazıyorlar ki ne manası mefhumu mevcut ne de mevzuu maksadı belli; size tavsiye ederim, kaleme alacağınız şiirler bir maksada matuf olsun, bir davayı (GP, s.89) ...
- “...Müstacel bir şifre **Paşam** Erzurum'dan!.." Masmavi bile dikkat yoğunluğu, o tarafa yığılıyor: "...Kâzım Paşa'dan mı?" "...evet **Paşam**, 12. Kolordu Karargâh (GP, s.89) ...
- “...Müstacel bir şifre **Paşam** Erzurum'dan!.." Masmavi bile dikkat yoğunluğu, o tarafa yığılıyor: "...Kâzım **Paşa'dan** mı?" "...evet **Paşam**, 12. Kolordu Karargâh (GP, s.89) ...
- “...Müstacel bir şifre **Paşam** Erzurum'dan!.." Masmavi bile dikkat yoğunluğu, o tarafa yığılıyor: "...Kâzım Paşa'dan mı?" "...evet **Paşam**, 12. Kolordu Karargâh (GP, s.89) ...
- Vâlâ ve Nâzım, iki istifham, önce birbirine, sonra İsmail Fazıl **Paşa'ya** bakıyorlar: içlerinde büyük bir boşluk (GP, s.89)!
- Mideyi, Ordu Harekât Dairesi'ne çağrılıp Tahsin **Paşa** ile oradan telefonla görüştürülen Albay, döner dönmez, bütün subay, astsubay ve erleri toplayarak veriyor Tugayımız hamdolsun kurtulmuştur (YTB, s.93).

- ...besbelli, içine biraz da merakın karıştığı, iyiniyetli bir samimiyetle, Ali Fuat **Paşa'yı** daha iyi tanımak istiyor: 'Reis **Paşa'nın** yakını yeni Sefir-i Kebir (GP, s.98)!...
- ...besbelli, içine biraz da merakın karıştığı, iyiniyetli bir samimiyetle, Ali Fuat **Paşa'yı** daha iyi tanımak istiyor: 'Reis **Paşa'nın** yakını yeni Sefir-i Kebir (GP, s.98)!...
- Ali Fuat **Paşa**, mütevazı gülümsedi (GP, s.99) ...
- Ali Fuat **Paşa**, zıvanalı bir Rus sigarası yakmıştı (GP, s.99) ...
- Ziya Bey, ikisinin muhaveresini, Ali Fuat **Paşa'ya** çeviriyordu; **Paşa**, soğuktan ağzı burnu duman, sordu (GP, s.99) ...
- Ziya Bey, ikisinin muhaveresini, Ali Fuat **Paşa'ya** çeviriyordu; **Paşa**, soğuktan ağzı burnu duman, sordu (GP, s.99) ...
- Oysa ikincisi, Ermeniler lehine saman altından su yürütüyordu; en azından, Ali Fuat **Paşa'nın** izlenimi bu idi; sık sık fikir değiştirmesi de cabası (GP, s.100) !..
- İtirafnamenin imzasından birkaç gün sonra, Sefir-i Kebir Ali Fuat **Paşa**, aklından geçirdiğini yaptı: Cihan İslam İhtilâli'nin 'rehberi' Enver **Paşa'yı**, Sefarethane 'ye, yemeğe davet etti (GP, s.103).
- İtirafnamenin imzasından birkaç gün sonra, Sefir-i Kebir Ali Fuat **Paşa**, aklından geçirdiğini yaptı: Cihan İslam İhtilâli'nin 'rehberi' Enver **Paşa'yı**, Sefarethane 'ye, yemeğe davet etti (GP, s.103).
- **Paşanın** 'nezdinde' yaptıkları ilk sohbet, arzuladığından 'kısaca ve resmî' geçmiş; ucu ta Mektebi Harbiye-i Şahane'ye uzanan eski âşinalık, sanki kaybolmuştu (GP, s.103).
- Oysa Enver'le Okul sıralarından' tanışıyorlar; tanıştıran da kim, sınıf arkadaşı Halil: Enver **Paşanın**, yaşça ondan küçük amcası': ikisi, **Paşa** dan iki sınıf aşağıda okuyorlardı! Ayrıca, Dersaadet'i terk ettikten sonra, 'ecnebi 'de yaşadıklarını, onun ağzından dinlemek, az şey mi olur (GP, s.103)?
- Oysa Enver'le Okul sıralarından' tanışıyorlar; tanıştıran da kim, sınıf arkadaşı Halil: Enver **Paşanın**, yaşça ondan küçük amcası': ikisi, **Paşa** dan iki sınıf aşağıda okuyorlardı! Ayrıca, Dersaadet'i terk ettikten sonra, 'ecnebi 'de yaşadıklarını, onun ağzından dinlemek, az şey mi olur (GP, s.103)?

- Enver **Paşa** da 'onların, 'Sarı **Paşa**'yla el ele, Anadolu'da neler yaptıklarını' merak ediyor; saklamıyor da bunu, açıkça söyledi (GP, s.103) !..
- Enver **Paşa** da 'onların, 'Sarı **Paşa**'yla el ele, Anadolu'da neler yaptıklarını' merak ediyor; saklamıyor da bunu, açıkça söyledi (GP, s.103) !..
- Enver **Paşa**, ikametine tahsis edilmiş' Sopiskaya Naberezhnaya 'misafirhanesi'ndeki dairesinden, kapıya indiği zaman; uğultu, ihtilâlin ünlü marşlarından birisine dönüşmüştü (GP, s.104) ...
- ...fakat Enver **Paşa**'yı, yol boyunca tedirgin eden nedir (GP, s.104)?
- “...sonra Afganistan Sefareti'ne gittim; Cemal **Paşa**'ya Moskova ve Anadolu vaziyetleri hakkında bir telgraf çektim; sonra Türk Sefareti 'ne gittim, öteberi konuştuk” (GP, s.105) ...
- Bu defa, 'öteberi 'den söz etmiyorlar; Ali Fuat **Paşa** geleli, Sefarethane, hayli derlendi toparlandı (GP, s.105).
- "...Enver **Paşa**'yı son defa 1916 Nisanı'nda görmüştüm (GP, s.105) ...
- ...besbelli, sivil giyinmiş 'sabık' bir Başkumandan Vekilini, **Paşa** üniformasıyla karşılayanın, yakışsızlığını düşünmüş; kim bilir belki de o eski günleri hatırlıyor; hani, Sina Cephesinde (GP, s.105) ...
- Rus semaveri'nden demli çayını yudumlarken, Ali Fuat **Paşa'nın** anlattıklarını, can kulağıyla dinledi yaaa, demek muhalifler, derhal onların harp suçlusu ilânını 'derpiş ettiler' (GP, s.105)?
- Enver **Paşa**, yönetimi bırakıp gittikten sonra, Payitahtta neler yaşandığını; isterse, Teşkilât-ı Mahsusa 'an, Kaymakam' Hüsamettin Bey vasıtasıyla; isterse Alman İstihbaratından Dersaadet'te hiç de eksik olmayan 'ajanları' vasıtasıyla, öğrenmemiş olabilir mi (GP, s.105)?
- Enver **Paşa** birden, muhatabının bu teferruattan söz etmediğini fark etti (GP, s.106) ...
- Ali Fuat **Paşa'nın** uzattığı paketten, 'gayr-ı ihtiyari', 'zıvanalı' bir sigara aldığını; tuttuğu ateşe eğildiğini; bir başkasıymış gibi, adeta dışardan, hayal meyal görüyor (GP, s.106).
- Ali Fuat **Paşa** sigara dumanlarının arasında, yarı var yarı yok (GP, s.107) ...
- ...camlardan pirinç semavere vurmuş güneşin, **Paşa'nın** yüzündeki vahşi sarı yansımalarını seyrediyordu (GP, s.107) ...

- Enver **Paşa** Bakü'yü hatırlamak istemiyor (GP, s.107) ...
- Ali Fuat **Paşa**, susmuştu, eski başkumandanının bir türlü sıyrılamadığı dalgınlığını seyrediyor (GP, s.108) ...
- “...bundan başka, Enver **Paşa** da programının esası idareyi halka götürecektir olan bir Halk Şurası Fırkasının, resmen, Anadolu'da kurulması teşebbüsüne geçmişti (GP, s.108).
- ...fakat ne yazık ki, şimdi de Enver **Paşa'nın** Halk Şuralar Fırkası teşkilatı ve doğrudan doğruya III. Enternasyonal'e bağlı Türk Komünist Partisi'nin teşebbüsleri ile, bu birlik tehlikeye maruz kalıyordu” (GP, s.108) ...
- Ali Fuat **Paşa** susmuştu, eski başkumandanının bir türlü sıyrılamadığı dalgınlığını seyrediyor; Enver **Paşa**, bunu fark etmedi bile, sigarasını kül tablasında unutmuş (GP, s.108) ...
- Ali Fuat **Paşa**, oda kapısına kadar, ona refakat ediyor (GP, s.109) ...
- Kahvelerinin içtikten sonra, Cihan İslam İhtilali'nin 'rehberi', Halife-i ru-yı zemin'in 'damadı', Enver **Paşa**: Sefir-i Kebir'in ricası üzerine, kendisine tahsis edilen odada istirahat çekilecekti (GP, s.109).
- Biraz istirahat buyurunuz, **Paşam**; bilahare, Stalin Yoldaş'la yaptığımız sohbeti tezekkür ederiz (GP, s.109) ...
- 'Sefir **Paşa'yla** baş başa konuştukları, birtakım çağrışımın -irkiltici havai fişekler gibi- fişkirmasına neden oluyor (GP, s.110) ...
- Sefir **Paşa'nın** resmettiği tablo, bizim daha evvel istihbar ettiğimiz vaziyete, hiç uymadı; ona bakarsan, Sar **Paşa** vaziyete hâkim (GP, s.110) ...
- ...ne zamandı o, yaz öncesi miydi, neydi, 'Sarı **Paşa**', ne demişti (GP, s.111) ...
- Küstahlığın bu kadarı kifayet etmezmiş gibi, bir de tumturağımıza: TBMM Reisi Mustafa Kemal! Ne 'Sarı **Paşa'dır** o, bilmez miyiz" (GP, s.112) ?..
- "...Sefarethane 'den geç ayrıldı ya gece yarısı ya olmak üzere! İçinde yine o terkedilmişlik duygusu; gizli gizli gelişen, Naciye Sultan'a, zevce-i muhterem meşine sığınmak arzusu! Zihnen âdeta ona, Kemal'in Moskova'daki sefarethanesinde, eski fırka kumandanlarından' Ali Fuat **Paşa'yla** geçirdiği, tatsız ve zevksiz saatleri anlatıyor (GP, s.112).

- Yol boyunca, Enver **Paşa**, ne misafir salonundaki çayda Ali Fuat Paşa'nın, dermeyan ettiği' fikirleri düşündü ne de Türkistan Macerası hakkında, yemek esasında belirttiği, şüphe ve endişeleri (GP, s.113) ...
- Yol boyunca, Enver Paşa, ne misafir salonundaki çayda Ali Fuat **Paşa'nın**, dermeyan ettiği' fikirleri düşündü ne de Türkistan Macerası hakkında, yemek esasında belirttiği, şüphe ve endişeleri (GP, s.113) ...
- 1 Nisan 1337(1921) tarihli, Hakimiyet-i Milliye gazetesinin birinci sayfası, bu resimlerle 'müzeyyen': ayrıca, Garp Cephesi Kumandanı İsmet **Paşanın** bir fotoğrafı (GP, s.119) ...
- Ahval nasıl, diye sormasının temel nedeni bu, askeriye harpa taraftar değilmiş deniyor, hassaten Fevzi **Paşa**, hakikat mı> (YTB, s.129)?
- İçin için ihtiyar almanın dediklerini ölçüp biçiyor. Von Der Goltz **Paşayı**, Şiddetin sosyal hayattaki rolünü ve Hilde'nin küçük, benekli gözlerini düşünüp taşıyor (ZBB, s.135).
- İsmet **Paşa** dan geliyor, yahu bu telgraf (GP, s.141) ...
- Riyaset Makamında, Fevzi **Paşa** elindeki değnekle o sıra; duvardaki harita paftası üzerinde, Yumruçal ve Nasuhçal yöresini gösteriyordu (GP, s.142) ...
- "...tedabir-i lazime ittihaz edilmedi mi, **Paşam** (GP, s.142) ?..
- Fevzi **Paşa** ile Dr. Adnan Bey, harita başında cephedeki harekâtı değerlendiriyorlar (GP, s.142) ...
- Fevzi **Paşa**, kötümserdi (GP, s.142).
- Elini uzatırken, Fevzi **Paşa** sordu: "...haiz-i ehemmiyet bir haber midir? "Kütahya Cephesinde, Yunan taarruzu, başlamış...mahalliden ziyade, umumiye benzer" (GP, s.142) ...
- Fevzi **Paşa** ile Doktor Adnan Bey, bakiştılar; ikisinin de çehresinde, aynı kaygılı kötümserlik; sonra Fevzi Paşa bir el işaretiyle emir zabitini gönderiyor; şifreye göz atarken yarı anlaşılır, yarı anlaşılmaz bir miralayla, telgraf okudu (GP, s.142) ...
- Fevzi Paşa ile Doktor Adnan Bey, bakiştılar; ikisinin de çehresinde, aynı kaygılı kötümserlik; sonra Fevzi **Paşa** bir el işaretiyle emir zabitini gönderiyor; şifreye göz atarken yarı anlaşılır, yarı anlaşılmaz bir miralayla, telgraf okudu (GP, s.142) ...

- *Fevzi **Paşa**, elinde kâğıt, çenesini kaşıyarak, makam masası üzerindeki telefona uzanmıştı (GP, s.143) ...*
- *"...daha bu sabah, Reis **Paşa'yla** vaziyeti muhakeme etmiştik...onun fikrinde" (GP, s.143) ...*
- *Reis **Paşa'nın** otomobili, İstasyondaki Direksiyon Villasının önünde, harekete hazırdı (GP, s.143) ...*
- *...**Paşa** mutlu, biraz da şakacı diyor ki: "...kimdir bre, bu ay parçası? Acaba tanır mıyız (GP, s.143)?*
- *"...yapmayın **Paşam.**" Dedi, "...yoksa inanırım" (GP, s.143)!*
- *Mustafa Kemal **Paşa** sokak kıyafetiyledir; yanında ayakta durmuş, elinde, evirip çevirdiği, yanmamış bir sigara (GP, s.144).*
- *"...tabii olmaz, **Paşam**...o benim uğurumdur...hayatımın uğuru (GP, s.144)!*
- *Fikriye'nin ellerinde, öteki fotoğraflar: giyinmiş kuşanmış, o **Paşa'nın** evdeki çalışma odasında, ayaktadır; masanın başında, uzun ve mahzun; ya da 'Reis Paşanın ona verdiği tesbihi, kolye gibi boynuna takmış, villânın taşlığında, boy resmi halinde gülümsüyor. Ya da niye, süvari giyinmiş; ayağı üzengide, eli de dizginler, at sırtında olmasın; kırsalda alafranga poz vermiş' (GP, s.144) ...*
- *Fikriye'nin ellerinde, öteki fotoğraflar: giyinmiş kuşanmış, o **Paşa'nın** evdeki çalışma odasında, ayaktadır; masanın başında, uzun ve mahzun; ya da 'Reis **Paşanın** ona verdiği tesbihi, kolye gibi boynuna takmış, villânın taşlığında, boy resmi halinde gülümsüyor. Ya da niye, süvari giyinmiş; ayağı üzengide, eli de dizginler, at sırtında olmasın; kırsalda alafranga poz vermiş' (GP, s.144) ...*
- *...**Paşa**, hâlâ yakmadığı sigarası elinde, ondan uzaklaşıyor (GP, s.144) ...*
- *Biraz dinledi, sigarasını yaktı, dumanlarını salıveriyor: "...kimdir dedin? Fevzi **Paşa** mı" (GP, s.145) ?..*
- *Fevzi **Paşa**, kulağında telefon; yüzünde gergin, biraz da kederli bir ifade, diyor ki (GP, s.145) ...*
- *Fevzi **Paşa**, makamında yalnızdı (GP, s.145) ...*
- ***Paşa**, kısa bir süre 'Reis Paşa'yı dinlemişti; sonra tekrar ve ciddi bir sesle dedi ki: "...demek, keyifsiz! Geçmiş olsun (GP, s.145)!*
- ***Paşa**, kısa bir süre 'Reis **Paşa'yı** dinlemişti; sonra tekrar ve ciddi bir sesle dedi ki: "...demek, keyifsiz! Geçmiş olsun (GP, s.145)!*

- “...beklediğimiz Yunan taarruzu başladı ‘Reis **Paşa**’ evet! İlk tebliğlere bakılırsa, birkaç istikamette birden inkişaf gösteriyor” (GP, s.145) ...
- Fevzi **Paşa** büyülenmiş gibi, daha önce üzerinde çalıştıkları haritaya dalmıştı (GP, s.145) ...
- Fevzi **Paşa**, sustu; alnında biriken terleri, mendiliyle silerek; Reis Paşanın cevabını dinledi, sonra: “...bütün bunlar...” dedi, “... tahmini rakamlardır Paşam!.. Lakin, taarruzun iki ana hedefini, sarahaten gösteriyor (GP, s.146).
- Fevzi Paşa, sustu; alnında biriken terleri, mendiliyle silerek; Reis **Paşanın** cevabını dinledi, sonra: “...bütün bunlar...” dedi, “... tahmini rakamlardır Paşam!.. Lakin, taarruzun iki ana hedefini, sarahaten gösteriyor (GP, s.146).
- Fevzi Paşa, sustu; alnında biriken terleri, mendiliyle silerek; Reis Paşanın cevabını dinledi, sonra: “...bütün bunlar...” dedi, “... tahmini rakamlardır **Paşam!**.. Lakin, taarruzun iki ana hedefini, sarahaten gösteriyor (GP, s.146).
- Fevzi **Paşa**, açıklamalarını sürdürüyordu: “...hülaseten, denilebilir ki...Bursa’dan, İnönü istikametine iki fırka...Uludağ üzerinden, Tavşanlı istikâmetine bir fırka hücumla geçti...Ayriyeten, Gediz’den Kütahya istikametinde bir fırka... daha da mühimi, Altıntaş’tan beş fırka, Seyitgazi bir fırka da Afyon istikametinde harekate başlamış bulunuyor... Yenişehir ve İnegöl, maalesef düştü... Yunan 3. Fırkası, Eskişehir’in şarkında, keşif taarruzları yapmaktadır” (GP, s.146) ...
- Bu gece **paşayım** diyor Kâzım. O it iki parmak daha kalles olsa beni güvercin gibi indirebilirdi (KS1, s.153).
- “...arayan zat, Reis **Paşanın** yaveriydi...Paşa susup, sırrını teyidi ediyor, Karargâhtan davet edeceklermiş... Sizi tre ne bekliyorlar (GP, s.156) ...
- “...arayan zat, Reis Paşanın yaveriydi...**Paşa** susup, sırrını teyidi ediyor, Karargâhtan davet edeceklermiş... Sizi tre ne bekliyorlar (GP, s.156) ...
- Garp Cephesi Karargâhı, Karacahisar’da, alçak tavanlı, kerpiç bir bina: kumandanın makamı, iki penceresi avluya açık, küçük bir oda; köşede, İsmet **Paşanın** oturduğu, portatif karyola; ortada, tahta bir masa, tek bir sandalye: ‘Reis Paşa gergin, fakat azimli, hayli de kararlı görünüyor (GP, s.159) ...
- Garp Cephesi Karargâhı, Karacahisar’da, alçak tavanlı, kerpiç bir bina: kumandanın makamı, iki penceresi avluya açık, küçük bir oda; köşede, İsmet

- Paşanın oturduğu, portatif karyola; ortada, tahta bir masa, tek bir sandalye: 'Reis **Paşa** gergin, fakat azimli, hayli de kararlı görünüyor (GP, s.159) ...*
- *İsmet **Paşanın** elinde, sigara tabakası, bir açıp, bir kapatıyordu; asabiyetten mi (GP, s.159)?*
 - *Mustafa Kemal **Paşa** hemen cevap vermedi; masanın başına, cephe haritasının önüne geçiyor; varla yok arası bir fener, masanın üzerine konulmuş; aydınlığı yok gibi, ölü gözü (GP, s.160).*
 - *'Reis **Paşa'nın** keskin 'nazarları', öylesine dikkatle paftaya yığıldı ki, haritada sanki, o açık Rumeli mavisi! Söyledikleri, sert ve acımasız (GP, s.160) ...*
 - *İsmet **Paşa**, zaten eğreti oturduğu, battaniye örtülü portatif karyolasından kalktı; haritanın başına, Mustafa Kemal'in yanına geldi: artık 'paşa' olmasına rağmen, basit bir nefer giyinmişti; son derece kederli ve 'maneviyatız' görünüyor; sağ eli çenesinde: "...çare-i hâl..." dedi, "ne olabilir ki, Paşam? Bendeniz" (GP, s.160) ...*
 - *İsmet **Paşa**, zaten eğreti oturduğu, battaniye örtülü portatif karyolasından kalktı; haritanın başına, Mustafa Kemal'in yanına geldi: artık '**paşa**' olmasına rağmen, basit bir nefer giyinmişti; son derece kederli ve 'maneviyatız' görünüyor; sağ eli çenesinde: "...çare-i hâl..." dedi, "ne olabilir ki, Paşam? Bendeniz" (GP, s.160) ...*
 - *İsmet **Paşa**, zaten eğreti oturduğu, battaniye örtülü portatif karyolasından kalktı; haritanın başına, Mustafa Kemal'in yanına geldi: artık 'paşa' olmasına rağmen, basit bir nefer giyinmişti; son derece kederli ve 'maneviyatız' görünüyor; sağ eli çenesinde: "...çare-i hâl..." dedi, "ne olabilir ki, **Paşam**? Bendeniz" (GP, s.160) ...*
 - *İsmet **Paşa'nın** kaşları yükseldi: "...ya düşman takibe tevessül ederse" (GP, s.160) ?..*
 - *İsmet **Paşa** düşünceli idi; kederli ve mütereddit, yine sanki orada olmayan, bir başkasına konuşuyor: "...bu mühim...hatta vahim bir karar (GP, s.161)!*
 - *"Mustafa Kemal **Paşa**, kesti attı: ehemmiyet ve Vahamet nispidir paşa...mutlak olan neticedir, ona vasil olabilmek!.." lakin Paşam, Eskişehir'in terki...o kadar araziyi düşmana terk etmek...manevi bir sarsıntı tevlit etmeyecek mi (GP, s.161)?*

- “Mustafa Kemal Paşa, kesti attı: ehemmiyet ve Vahamet nispidir **paşa**...mutlak olan neticedir, ona vasıl olabilmek!..” lakin Paşam, Eskişehir'in terki...o kadar araziyi düşmana terk etmek...manevi bir sarsıntı tevlit etmeyecek mi (GP, s.161)?
- “Mustafa Kemal Paşa, kesti attı: ehemmiyet ve Vahamet nispidir **paşa**...mutlak olan neticedir, ona vasıl olabilmek!..” lakin **Paşam**, Eskişehir'in terki...o kadar araziyi düşmana terk etmek...manevi bir sarsıntı tevlit etmeyecek mi (GP, s.161)?
- 'Reis **Paşa'nın** yaveri Muzaffer Bey, Halide'yi bineceği vagonun, sahanlığında bekliyordu, öyle talimat verilmiş (GP, s.163) ...
- “...yok efendim, haddizatında biz de bir hayli geciktik: **Paşa** hazretleri, sizi sormuştu da” (GP, s.163) ...
- “... 'Reis **Paşa'nın** da aklını yatır...burada, asıl o tehlikede” (GP, s.167) !..
- Mustafa Kemal **Paşa** oturmuş, Meclis 'deki 'riyaset kürsüsünde, müzakereleri izliyordu (GP, s.167) ...
- ...yüzünde, düşünceli fakat 'azimkar' bir ifadeyle, 'Reis **Paşa'** ara sıra dalıyor (GP, s.168) ...
- ...Fevzi **Paşa**, Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reis Vekili sıfatıyla; son vaziyet hakkındaki izahatına' devam ediyordu (GP, s.168) ...
- Bu sözler, Fevzi **Paşa'nın** dudaklarından dökülür dökülmez; Meclis'in, son derece gergin havasında, bir avuç kıvılcım etkisi yaptı (GP, s.169) ...
- Fevzi **Paşa**, cepheden o sabah dönmüş, Meclis'e o kılıkta gelmişti (GP, s.169) ...
- Fevzi **Paşa'nın** konuşmaya devam teşebbüsleri yarıda kalıyor: celseye riyaset eden reis vekilinin, kalabalığı yatıştırma çabası boşa gidiyor Fevzi Paşa'nın sabrı tükenmişti (GP, s.170) ...
- Fevzi Paşa'nın konuşmaya devam teşebbüsleri yarıda kalıyor: celseye riyaset eden reis vekilinin, kalabalığı yatıştırma çabası boşa gidiyor Fevzi **Paşa'nın** sabrı tükenmişti (GP, s.170) ...
- Meclis 'deki yerinde Mustafa Kemal **Paşa'nın**, ne yüzünün ifadesi değişmişti, ne de oturuş biçimi (GP, s.171) ...
- “...Kumandan **Paşa** geliyor, Paşam (GP, s.170-171)!

- "...Kumandan Paşa geliyor, **Paşam** (GP, s.170-171)!
- *Bir Süvari Bölüğü refakatinde!!!* O ve Rauf, iki kader arkadaşı, tedirgin bakıştılar; bakışlarında aynı istifhamlar: bu bekledikleri ve korktukları', Mustafa Kemal **Paşa'yı** derdest edip, mefkûfen Payıtahta sevkedecek olan', o ziyaret midir; yoksa mahiyeti onlarca henüz meçhul, başka bir mana mı taşıyor (GP, s.170-171)?
- 15. Kolordu Kumandanı Karabekir' Kâzım **Paşa**, 'maiyeti erkânıyla birlikte', kapıdan girmişti: ne kadar sakın görünüyor, yüz hatları, 'katiyen' ifadesiz! Arkasında zabitanı yürüyerek; ayağa kalkmış olan Mustafa Kemal'in ve Hüseyin Rauf'un karşısına geldi ve durdu (GP, s.172) ...
- "...emrinizdeyim, **Paşam!** Ben, zabitan ve efradıyla bütün kolordum, emrinizdeyiz (GP, s.172) !..
- ...tanırım **paşam**? ne zamanki bizim kazinoda geliyorlar, hep benim masada oturuyorlar (KS1, s.172).
- Elbet **paşam**. Hiç yalnız gelmedi, yanında daima o kız: hani nasıl diyorlar, yavuklusu **paşam** (KS1, s.172) ...
- Elbet **paşam**. Hiç yalnız gelmedi, yanında daima o kız: hani nasıl diyorlar, yavuklusu **paşam** (KS1, s.172) ...
- Yok **paşam**, adını bilmem **paşam!** Eh işte öyle bir kız: uzun boylu, saçları çok kesik, hep siyahlar giyiyor (KS1, s.172).
- Yok **paşam**, adını bilmem **paşam!** Eh işte öyle bir kız: uzun boylu, saçları çok kesik, hep siyahlar giyiyor (KS1, s.172).
- Meclis Hey'et-i Umumiyesindeki tehevvür ve heyecan, son haddine varmıştı. Mustafa Kemal **Paşa**, hatırladıklarının etkisinde, hafif tebessüm ettiğini fark edince, irkildi (GP, s.172) ...
- Hayır **paşam**, kızı görsem tanırım, ama kimdir, kimin nesidir bilemem (KS1, s.172) ...
- Temmuz sıcakları. Şehir, yay gibi gergin: General Papulas'ın cepheyi Sakarya Irmağı'nın gerisine süpürmesi, hemen her yerde tartışmaya yol açıyor: Taşhan'da, II. Grup Muhalefedinin mebusları, harıl harıl, İsmet **Paşanın** 'derakap azlini' istiyorlar; Meclis koridorlarında ise, Fevzi Paşa 'vazifeye sahip çıkmadığı' için, eleştiriliyor (GP, s.187).

- Temmuz sıcakları. Şehir, yay gibi gergin: General Papulas'ın cepheyi Sakarya Irmağı'nın gerisine süpürmesi, hemen her yerde tartışmaya yol açıyor: Taşhan'da, II, Grup Muhalefedinin mebusları, harıl harıl, İsmet Paşanın 'derakap azlini' istiyorlar; Meclis koridorlarında ise, Fevzi **Paşa** 'vazifeye sahip çıkmadığı' için, eleştiriliyor (GP, s.187).
- Garp Cephesi Kumandanlığından gelen iki talep, Ankara'yı çalkaladı: İsmet **Paşa**, 'Meclis 'de mebus sıfatıyla bulunan, menşei asker zevatın, cephe hizmetine hazır olmasını istiyor, evet (GP, s.188)!
- İsteği son derece ciddi, o kadar ki Bolu MEB' usı Yusuf İzzet **Paşa**, başvurur vurmaz, 'Karargâh-ı Umumiye 'ye bağlı, bir Grup Kumandanlığını deruhte etmiş' oldu (GP,s.188)!
- Ertesi günkü, TBMM Heyeti'nin 'müstacel' toplantısında, 'keyfiyet tezekkür edilirken', **Paşa'nın** ikinci talebine 'muttali olunuyor': 'On beş güne kadar, on beş bin nefer mevcutlu, taze takviye kıta'ları gönderilmez ise; daha da gerilere, belki de Sivas'a kadar geri çekinilmesi muhtemel ve melhuz' imiş (GP, s.188)!
- ...yanıbaşında, Mustafa Kemal **Paşa'nın** otomobili duruyor (GP, s.189) ...
- “...arz- hürmet ederim, **Paşam**; bendeniz, Hüsnü Faik (GP, s.189)!
- “...arz-ı hürmet ve teşekkür, **Paşam**! Yunus Nadi Beyde, nezdimizdedir, hürmetlerini arz ediyor” (GP, s.190) ...
- Fikriye, o dalgın zerafetine bürünmüş; sade, fakat özenerek giyinmişti; boynunda, 'Reis **Paşa'nın** armağanı, kehribar tesbih (GP, s.190) ...
- 'Reis **Paşa**', ahizeyi kapadıktan sonra, bir an öylece durdu; farkında olmaksızın, ceplerinde sigara paketini arandı, bulamadı: zihni yine aynı şeyle, General Papulas'ın kalkışacağı taarruza, nasıl bir cevap verilmesiyle meşguldü (GP, s.190) ...
- Ferik Şemsi **Paşa**, bir temmuz sabahı cemiyet üyelerinden Mülazım-ı Evvel Atıf Bey'in eliyle vuruluyor (KS2, s.191).
- Sonra telgrafhaneden çıkan sarışın, astragan siyah kalpaklı, kordonlu ve nişanlı Şemsi **Paşa'nın** faytona binişi (KS2, s.191).
- ...besbelli bu, kırsal bir yalnızlıkta, 'Reis **Paşa'yla** baş başa kalabilmiş olmanın, 'ayrıcalığından' ileri geliyor (GP, s.191) ...

- ...az önce, yemeği başbaşa yedikleri, yer sofrasında, tabağa iki kaşık irmik helvası koyarak, **Paşa'ya** uzatıyor (GP,s.191) ...
- “...hatırım için, bunu tadacaksınız **Paşam** (GP, s.191)!
- ‘Reis **Paşa'nın** durup durup dalması, Fikriye'nin gözünden kaçmayacaktı (GP, s.191) ...
- **Paşa'nın** dinlemediğini far kedince, sustu; hafifçe içini çekti (GP, s.191) ...
- ...hafifçe içini çekti; bir eli, boynundaki kehribar tesbihin tanelerinde, soruyor: “...vaziyet çok mu ümitsiz, **Paşam** (GP, s.191)?
- “...ben de ümitsiz biriydim **Paşam!** Ümit etmeyi, sâyenizde öğrendim: başkumandanlığı deruhte ederseniz, zannımca, millet de bunu öğrenecektir...” Sustu, istirham eden bir ses tonuyla, ilâve etti: “...bu, mücbir bir sebep sayılmaz mı” (GP, s.192)?
- Fikriye, Bekir Çavuş'la sofrayı toplarken; 'Reis **Paşa** hep öyle dalgın ve düşünceli, dışarıya çıkmıştı (GP, s.192).
- Reis **Paşa** diyor ki: “...mücbir sebep mevcut değil! Meclis 'deki Muhalefet, efkâr-ı Umumiyyede öyle bir hava yarattı ki, ben, bu vazifeyi tekabül etmez isem, vaziyetin ümitsizliğine hükmedilecek” (GP, s.192) ...
- O konuştuğu sırada Fikriye, iri mahzun bakışları ne hükmedilecek...” ve mahzun tebessümüyle, ‘**Paşasına**’ engin bir güven ve inançla bakıyordu; sigarasının dumanı, dudaklarının arasından düğüm düğüm dağılır, yüzünü âdeta sisler ardına gizlerken, diyor ki (GP, s.192) ...
- Evet **paşam**, diyordu, tereddüt etmeyeceğiz (KS2, s.193).
- ...Sakarya suyu ile Otina suyu arasında, Süvari kaymakamı Pirlepe'li Faik bey'le Müşir Gazi Mustafa kemal **Paşa** arasında böyle çarmıha geriyor (KS2, s.193).
- ... ‘Reis **Paşa'nın** Başkumandanlığını, Meclis kabul edecek mi, etmeyecek mi (GP, s.195)?
- Enver **Paşa** bir fikrisabit! Devri ikbalinde, onun sıfatı Başkumandan Vekiliydi ya; Reis Paşa'nın başkumandanlığına katlanamıyorlar: bu kadar basit” (GP, s.195) !..

- *Enver Paşa bir fikrisabit! Devri ikbalinde, onun sıfatı Başkumandan Vekiliydi ya; Reis **Paşa'nın** başkumandanlığına katlanamıyorlar: bu kadar basit" (GP, s.195) !..*
- *Hüsni Faik, iri iri baktı: "...yalnız o kadar mı? Yoksa başkumandanlık sıfatını, münhasıran Zat-ı Şahane'ye ait telâkki edip, Reis **Paşa'ya** ancak..." Yunus Nadi, bezgin -yoksa kızgın mı? - sözünü kesti (GP, s.195) ...*
- *Meclis-i Millînin 'tarihi' celsesi! Reis **Paşa**, Ankara mahfilinde yaygınlaşan türlü rivayet ve dedikoduyu önlemek için; Başkumandanlığa bizzat talip oldu (GP, s.195) ...*
- *Birden Reis **Paşa'nın**, yine vakur ve kendinden emin sesiyle, tane tane söylediklerini işitiyorlar (GP, s.196) ...*
- *"Reis **Paşa'nın** dediklerini, unutmadan kayda geçmeliyiz; zannımca, serlevha bile olur, mirim: 'Birkaç Nefer Bir Grubu Kurtardı' (GP, s.196) ...*
- *"...efendim, Başkumandanlığın Reis Mustafa Kemal **Paşa'ya** verilmesine dair olan kanuna 183 arkadaş rey verdiler: 169 rey ile kabul edilmiştir (GP, s.197).*
- *"...efendim, Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal **Paşa** Hazretleri'ne Başkumandanlık verilmesine dair olan kanun, isimler okunarak reye konulduğu zaman, 184 zat iştirak etmiş ve 184 zat da kabul reyi vermiştir ve bu suretle kanun kabul edilmiştir" (GP, s.197) ...*
- *"...Baskumandan **Paşa'nın** Tekâlif-i Milliyet'sin, ki yekûnu 10 âdet olup... şümülü, umumi seferberliğin fevkinde görünüyor... tatbikatı zımında, İstiklal Mahkemeleri faaliyete geçirilecek: Ankara'da, Konya'da, Eskişehir'de, Samsun'da ve Kastamonu'da" (GP, s.201)!*
- *'Reis **Paşa**, daha çok araziye incelemekle meşgul görünen Fevzi Paşa'yı sağına almış; İsmet Paşa ile konuşuyor, o sırada diyor ki: "...itiraf edelim ki, Halide Edip Hanım, bir timsali cesarettir" (GP, s.205) ...*
- *'Reis Paşa, daha çok araziye incelemekle meşgul görünen Fevzi **Paşa'yı** sağına almış; İsmet Paşa ile konuşuyor, o sırada diyor ki: "...itiraf edelim ki, Halide Edip Hanım, bir timsali cesarettir" (GP, s.205) ...*
- *'Reis Paşa, daha çok araziye incelemekle meşgul görünen Fevzi Paşa'yı sağına almış; İsmet **Paşa** ile konuşuyor, o sırada diyor ki: "...itiraf edelim ki, Halide Edip Hanım, bir timsali cesarettir" (GP, s.205) ...*

- *Uzaktan tepeye tırmanan, bir grup atlı; içlerinde beyaz atına binmiş, Başkumandan Mustafa Kemal **Paşa**, hayal meyal seçiliyor; etrafında, Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reisi Fevzi Paşa, Garp Cephesi Kumandanı İsmet Paşa, onun Erkan-ı Harp Dairesi Reisi Miralay Asım Bey, Paşa'nın yaveri Muzaffer Bey; beş on adım gerilerinde, seyisleri* (GP, s.205).
- *Uzaktan tepeye tırmanan, bir grup atlı; içlerinde beyaz atına binmiş, Başkumandan Mustafa Kemal Paşa, hayal meyal seçiliyor; etrafında, Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reisi Fevzi **Paşa**, Garp Cephesi Kumandanı İsmet Paşa, onun Erkan-ı Harp Dairesi Reisi Miralay Asım Bey, Paşa'nın yaveri Muzaffer Bey; beş on adım gerilerinde, seyisleri* (GP, s.205).
- *Uzaktan tepeye tırmanan, bir grup atlı; içlerinde beyaz atına binmiş, Başkumandan Mustafa Kemal Paşa, hayal meyal seçiliyor; etrafında, Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reisi Fevzi Paşa, Garp Cephesi Kumandanı İsmet **Paşa**, onun Erkan-ı Harp Dairesi Reisi Miralay Asım Bey, Paşa'nın yaveri Muzaffer Bey; beş on adım gerilerinde, seyisleri* (GP, s.205).
- *Uzaktan tepeye tırmanan, bir grup atlı; içlerinde beyaz atına binmiş, Başkumandan Mustafa Kemal Paşa, hayal meyal seçiliyor; etrafında, Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reisi Fevzi Paşa, Garp Cephesi Kumandanı İsmet Paşa, onun Erkan-ı Harp Dairesi Reisi Miralay Asım Bey, **Paşa'nın** yaveri Muzaffer Bey; beş on adım gerilerinde, seyisleri* (GP, s.205).
- *İsmet **Paşa**, doğruladı: "...Eskişehir'de, faal ve gayurdu, Paşam...bazı halleri var ki, değme yiğit"* (GP, s.205) ...
- *İsmet Paşa, doğruladı: "...Eskişehir'de, faal ve gayurdu, **Paşam**...bazı halleri var ki, değme yiğit"* (GP, s.205) ...
- *Mustafa Kemal **Paşa** gülümsedi: "...bilir misiniz bu sefer ne yaptı* (GP, s.205)?
- *...sizce, cephenin sol cenahını, şu tarafa mı vereceğiz, **Paşam**"* (GP, s.206)? ...
- *Mustafa Kemal **Paşa**, dikkatle onun gösterdiği t rafa baktı; gözleri kısılmıştı, sanki bir şeyi hesaplıyor; kısa bir sükût geçti: atların aksırıkları ve nal sesleri ne, çevrelerinde uçuşan kuşların civıltısı; hatta, uzaktaki bir çoban kavalı, karışıyor; arada rüzgârın ıslığı* (GP, s.206)!
- *Nihayet, 'Kavaklı' Fevzi **Paşa**'ya döndü* (GP, s.206) ...
- *Güneş, uzakta devasa bir yangına dönüşmüş, ihtişamla batıyor: son ışıkları, başta Mustafa Kemal **Paşa** olmak üzere, hepsini kızıla boyamıştır* (GP, s.206).

- Fevzi **Paşa'ya** döndü: "...mutabık mıyız Paşam (GP, s.207)?
- Fevzi **Paşa'ya** döndü: "...mutabık mıyız **Paşam** (GP, s.207)?
- Fevzi **Paşa**, hafif mütebessim, cevap verecekti: "...ona ne şüphe (GP, s.207)?
- Ben nikbinim, **Paşa!** Düşmanı, Sakarya'nın şarkında, behemehâl yeneceğiz" (GP, s.207).
- Mustafa Kemal **Paşa**, bu defa İsmet **Paşa'ya** dönerek soruyor: "...sen ne düşünmekteisin, İsmet (GP, s.207)?
- Mustafa Kemal **Paşa**, bu defa İsmet **Paşa'ya** dönerek soruyor: "...sen ne düşünmekteisin, İsmet (GP, s.207)?
- Hoca **Paşa'nın** nikbin ligine iştirak ediyor musun" (GP, s.207)?
- İsmet **Paşa'nın** gözleri, ufuktaki muazzam yangına dalmıştı; kendi kendine konuşur gibi cevap verdi (GP, s.207) ...
- "...pek şüphe yok, **Paşam**, fakat!.." Biraz susup, arkasından ekledi: "...vaziyeti, bir de harita üzerinde, tetkik edeceğim (GP, s.207) ...
- Mustafa Kemal **Paşa**, yanı başında yaveri Muzaffer Bey, seyisin yularından tuttuğu atına, bindi binecek (GP, s.207) ...
- Atına henüz binmemiş olan Fevzi **Paşa** ile binmiş olan İsmet **Paşa**, o anda göz göze geldiler; ikisinin de yüzünde ve gözlerinde, aynı derin kaygı (GP, s.207).
- Atına henüz binmemiş olan Fevzi **Paşa** ile binmiş olan İsmet **Paşa**, o anda göz göze geldiler; ikisinin de yüzünde ve gözlerinde, aynı derin kaygı (GP, s.207).
- Fevzi **Paşa**, Mustafa Kemal **Paşa'nın** düşüp kaldığı yere, koşar adım yürüyüp, başına diz çökerken; seyise ve yaverine emrediyor (GP, s.207) ...
- Fevzi **Paşa**, Mustafa Kemal **Paşa'nın** düşüp kaldığı yere, koşar adım yürüyüp, başına diz çökerken; seyise ve yaverine emrediyor (GP, s.207) ...
- Yaver Muzaffer Bey, koşarak bir matara getirdi, Fevzi **Paşa'ya** uzatıyor (GP, s.208) ...
- **Paşa**, omzundan tutup çevirmek istediği anda, Mustafa Kemal'in kımıldadığını fark etti; sonra o, kendiliğinden döndü; biraz mütehayyir, biraz mahcup, biraz mustarip görünüyordu ama, yine de gülümseyerek: "...tam da sırasıydı." dedi (GP, s.208).
- **Paşalar** da atlarına binmişlerdi, bir araya gelirler (GP, s.208).

- Mustafa Kemal **Paşa**, atına bindikten sonra, gözlerini kısıarak; az önce düşmesine sebep olan, uçsuz bucaksız topraklara dönüp, bir kere daha, bakıyor (GP, s.208) ...
- ...çabuk, bir matara getirin!.." O esnada, atından inmiş olan, İsmet **Paşa** da gelmiştir (GP, s.208) ...
- 'Reis **Paşanın**, başına diz çöküyor (GP, s.208).
- İsmet **Paşa**, çaresiz: "...zannımca, bayıldı: bir he kim bulabilseydik...lâkin dağ başındayız (GP, s.208) ...
- Yaver Muzaffer Bey, koşarak bir matara getirdi, Fevzi **Paşa'ya** uzatıyor (GP, s.208) ...
- **Paşa**, omzundan tutup çevirmek istediği anda, Mustafa Kemal'in kımıldadığını fark etti; sonra o, kendiliğinden döndü; biraz mütehayyir, biraz mahcup, biraz mustarip görünüyordu ama, yine de gülümseyerek: "...tam da sırasıydı." dedi (GP, s.208).
- Kapı açılmış, yanlarında hemşire ve sıhhiyecilerle içeriye, Dr. Mim Kemal ile Dr. Murat Bey girmişti: **Paşa'nın** kırığını sarmak için, bulabildikleri 'edevat zaruriyeydi getiriyorlar (GP, s.211).
- Mustafa Kemal **Paşanın** çehresinde, biraz da şakacı, bir hayret beliriyor (GP, s.211).
- O sırada, Mustafa Kemal **Paşa** 'alelacele' odasına uydurulmuş sahra telefonu ile konuşuyordu; rahatsızlığını unutmuş gibidir, dikkatini dinlediğine vermiş: "...anladığım şu ki, düşman ileri harekâta devam ediyor... Yunan Karargâhı, Sivrihisar'a nakledilmiş...bizim müfrezelerin (GP, s.211).
- **Paşa** hazretleri, maalesef, teşhisim doğru çıktı (GP, s.212) ...
- Mustafa Kemal **Paşa**, ellerini iki yanına uzatarak, Fethi Bey'e döndü (GP, s.212) ...
- Şöyle, yani şu tarafa doğru, döner misiniz, **paşam**" (GP, s.212).
- **Paşa'yı**, göğsünü sarmaya en uygun şekilde yatırırken; sokak tarafından, önce uzak gittikçe daha yakın; davul zurna sesleri, ne olduğu belirsiz bağrışmalar, duyulmaya başlamıştı (GP, s.212).
- Geçmiş olsun **Paşa** hazretleri (GP, s.212).

- Mustafa Kemal **Paşa**, artık yakından gelen, iyice belirgin davul zurnayı dinlemeye dalmıştı (GP, s.212) ...
- "...intibaım odur ki, Ali Fuat **Paşa'nın** Moskova'dan, gider gitmez ulaştırdığı istihbarat (GP, s.220) ...
- 'Müsveddesi', daha geçen ay, zihninde hazırды; Kütahya-Eskişehir Muharebelerinde, General Pangalos'un, İsmet **Paşa'yı** mağlup etmesi, Ankara'daki yönetimi sarsmıştı (GP, s.220) ...
- Sarı **Paşa** hakkında; Fırka 'ya vermesi iktiza eden' rapor takılmasın mı (GP, s.220)?
- Reis **Paşa'yı** tedirgin etmektedir. Ordunun, Sakarya Nehri kavsine ricatıyla, husule gelen vaziyet-i askeriye, ki hayli muhataralı görünmektedir Enver **Paşa'nın** harekete geçmesi ihtimalini kuvvetlendiriyor" (GP, s.221) ...
- Oysa Ahmet Ziya, hele Ethem'in mağlubiyetinden sonra, Enver **Paşa** ihtimalini zihninden silmişti (GP, s.221).
- Lakin 'Reis **Paşa**, Moskova'yı, dost ve müttefik olarak, kaybetmek istemiyor, zira onlarsız yapamaya (GP, s.222).
- Mustafa Kemal **Paşa**, müttefik olarak Sovyetler İttihadını ne kadar istiyorsa ister Mustafa Suphi ister Enver Paşa kanalıyla olsun, müdahalesini o kadar istemiyor" (GP, s.222) ...
- Mustafa Kemal Paşa, müttefik olarak Sovyetler İttihadını ne kadar istiyorsa ister Mustafa Suphi ister Enver **Paşa** kanalıyla olsun, müdahalesini o kadar istemiyor" (GP, s.222) ...
- Kabul salonunda Fikriye, onun kalpaklı ve üniformalı fotoğrafının altında durmuş, gözlerini **Paşa'ya** dikmişti (GP, s.225).
- Mustafa Kemal **Paşa**, seferi giyinmiştir, ayaktağır (GP, s.225).
- Başkumandanın otomobili, Çankaya'da, köşkün kapısı önüne çekilmişti; şoför ve Bekir Çavuş, kapıdan henüz çıkmış; **Paşa'nın** hircunu ve bavulunu, arabaya taşıyorlar (GP, s.225).
- **Paşa'ya** doğru, bir hayal gibi yürüyordu; o yanına vardığı anda, Paşa muhaveresini bitirdi: "...ben çıkmak üzereyim, istikâmet malûm: Karargâh-ı Umumi" (GP, s.226) ...

- *Paşa'ya doğru, bir hayal gibi yürüyordu; o yanına vardığı anda, **Paşa** muhaveresini bitirdi: "...ben çıkmak üzereyim, istikâmet malûm: Karargâh-ı Umumi" (GP, s.226) ...*
- *"...**Paşam**, ezâ çekiyorsunuz (GP, s.226) ...*
- *Teçhizat fıkdanı, **Paşam**: esas mesele o!" 'Reis Paşa gülüyor, imzasını atarken: "...peki!.." dedi, "...bunu düşmana nasıl anlatacağız?" İmzasını attı, o arada, daha değişik bir sesle, ilâve etti: "...Meclis Muhafız Taburu da, böylelikle cepheye işkâl edilmiş oluyor...güzel" (GP, s.226)!*
- *Teçhizat fıkdanı, **Paşam**: esas mesele o!" 'Reis **Paşa** gülüyor, imzasını atarken: "...peki!.." dedi, "...bunu düşmana nasıl anlatacağız?" İmzasını attı, o arada, daha değişik bir sesle, ilâve etti: "...Meclis Muhafız Taburu da, böylelikle cepheye işkâl edilmiş oluyor...güzel" (GP, s.226)!*
- *Kalpaklı, sakalları suratlarını karıncalar gibi sarmış, gözleri uykusuzluktan tersine dönük bir takım boz renkli adamlar: kuvayı milliye adamları; yâni askerler ve siviller, **paşalar** ve neferler, mebuslar ve muallimler, tozlu ve bakımsız yolların, kıraç tepelerin fevkalade basık ve karanlık köy damlarının eşişine durmuş çıra alevlerine sarınıp tebliğ-i resmîleri ve tâmimleri okuyorlar (KS1, s.231).*
- *Fakat Ümid'in gözlerinin önünden asıl gitsin istemediği; bir eylül sabahı şafak sökerken Kemal **Paşa** süvarisinin bilmediği, hiç görmediği eski bir İzmir'e dörtнала girişi (KS1, s.232).*
- *"...çünkü sevgili Enver **Paşa'sı** da Rusya'da bulunuyor; yani Damad-ı Hazret-i Şehriyâri Enver Paşa, Cemal Paşa ile birlikte Rusya'da bulunuyor (GP, s.237).*
- *"...çünkü sevgili Enver Paşa'sı da Rusya'da bulunuyor; yani Damad-ı Hazret-i Şehriyâri Enver **Paşa**, Cemal Paşa ile birlikte Rusya'da bulunuyor (GP, s.237).*
- *"...çünkü sevgili Enver Paşa'sı da Rusya'da bulunuyor; yani Damad-ı Hazret-i Şehriyâri Enver Paşa, Cemal **Paşa** ile birlikte Rusya'da bulunuyor (GP, s.237).*
- *Cepheye hoş geldiniz, hanımefendi. Ben Yüzbaşı Tefik, İsmet **Paşanın** yaveriyim. Vazifem, sizi Karargâha götürmektir, efendim" (GP, s.242) ...*

- İsmet **Paşa**, onlar girdiğinde, masanın başında ve ayakta idi; genç ve Kaiser bıyıklı bir binbaşidan, 'malumat alıyor'; onu görür görmez, gülümsedi; Binbaşayı belli belirsiz bir baş işaretiyle gönderip, o tarafa ilerliyor (GP, s.243).
- İsmet **Paşa'nın** 'makamı', evin en büyük odası idi (GP, s.243).
- Yüzbaşı Tevfik Bey: "Alagöz'de!" dedi, az susup, ilave ediyor: " ...**Paşa'nın** arabasıyla gideceğiz, efendim" (GP, s.243) ...
- 'Reis **Paşanın** üstü açık otomobili, bir kenara çekilmiş duruyor; kapıda, yaver Muzaffer Bey, karargâh nöbetçisi yüzbaşı ile konuşmaktadır (GP, s.244) ...
- "...hoşgeldiniz! Artık benim ordumda bir nefersin! Birinci Şube'de çalışacaksın! ..." "...Evet, **Paşam**" (GP, s.244)!
- İsmet **Paşa** telefonu kaldırırken, durdu; ona baktı (GP, s.244) ...
- Evet **paşam**, diye bir emir tekrarlıyordu, biz umumi şerefi kurtarabilmek için mücadelemize mâni olacak her şeyi feda etmeğe hazırız (KS2, s.244).
- Başkumandanı ziyaret ettiniz tabii..." ". Henüz hayır, **Paşam**" (GP, s.244)!
- Nablus Karargahı'nda ikinci defa olarak 7. Ordu Kumandanlığı'nı üzerine alan Mustafa Kemal **Paşa**, Suriye Cephesi'nde önüne geçilmez bir bozgunu önleyebilmek için emrindeki bütün silahlı kuvvetlerin kuzeye çekilmelerini emretti (KS2, s.245).
- "...**Paşa** biraz evvel sizi sordu..." Halide, üniformasını düzeltiyordu: "...ancak gelebildik" (GP, s.245)!
- 'Reis **Paşa**', odadaki tek koltuğa oturmuştu: Halide'nin geldiğini görür görmez, ayağa kalktı (GP, s.245) ...
- Halide, saygıyla eğilip, elini öpecektir: "...sağ olun **Paşam** (GP, s.245)!...
- Mustafa Kemal, az önce sohbet ettiği zabiti gösteriyor: boylu boslu, hayli gösterişli; çehresi biraz da 'Reis **Paşa'yı** andıran, bir miralay (GP, s.245)!
- ...bu arada Reis **Paşa** Halide'yi iskemleye buyur edecekti (GP, s.245) ...
- Karargâhın, hiç beklemediği sakın ve kendinden emin havasından mı, nedense, Halide Onbaşı, o an Onbaşılığından çıkıvermiş; Osmanlı münevveri bir kadın muharrir' olarak; Suriye'de, Cemal **Paşa** Karargahı'nda yaşadığı günlerden bugüne, hayatı, bir çağrışımlar zinciri halinde, gözlerinin önünden akmaya başlamıştı (GP, s.246).

- Hem, 'Reis **Paşa'nın** verdiği izahatı dinliyor (GP, s.246) ...
- Eski ticaret vekili Ali Cenani bey katma istasyonunda Mustafa Kemal **Paşa'ya** rastladı (KS2, s.246).
- Ne yapabiliriz **paşam** (KS2, s.246)?
- "...millet nefesini tutmuş, cepheden zafer bekliyor **Paşam** (GP, s.246)!
- Mustafa Kemal **Paşa** hafifçe dalgın, kendi kendine konuşur gibi: "Cepheden haber! Cepheden zafer! Herkesin beklediği budur!" dedi; sonra, Halide Edip'e gülümseyerek ekliyor: "... Yunan'ı, Anadolu bozkırında imha edeceğiz" (GP, s.246) !..
- Kuvvetlerin karşılıklı durumunu gösteren bir cephe haritasıydı; Mustafa Kemal **Paşa**, zarif el hareketleriyle, durumu açıklıyordu (GP, s.246) ...
- Halide Onbaşı'nın kulağında, kelimesi kelimesine, 'Reis **Paşanın** verdiği izahat (GP, s.248) ...
- Mustafa Kemal **Paşa**, zaferin heybetiyle coşkulu, müşkülatıyla yorgundu; cepheden henüz gelmiş (GP, s.255) ...
- Vilayet Merkez İlçe Teşkilatı olarak, İsmet **Paşa'yla** görüştük. Hayli bedbin gördüm Paşa'yı, bahar havası filân deniyor ya damadı hapsedilince (YTB, s.255) ...
- Vilayet Merkez İlçe Teşkilatı olarak, İsmet Paşa'yla görüştük. Hayli bedbin gördüm **Paşa'yı**, bahar havası filân deniyor ya damadı hapsedilince (YTB, s.255) ...
- Dünder Seyhan Bostancı'da oturuyor ya, dönüş oradan, saatlerdir kafayı çekip konuştular, şimdi yüreklerinde par par eden bir ateş, kulaklarında söyleşilerinden kalmış heyecan verici sözler : < — ...ben palavra dinlemem beyim, yüksek kumanda kademesini ehlileştirdiler, 6-7 Eylül olaylarını bahane edip üç **paşaya** işten el çektirmek yoksa hadlerine mi düşmüş, orduda ciddi bir ıslahat için hayır yok bunlardan, bu iş belki albaylar seviyesinde gerçekleştirilir, hatta bak ne diyorum, belki daha bile aşağı bir seviyede> (YTB, s.258) ...
- MUSTAFA KEMAL **PAŞAYA** MÜŞİRLİK RÜTBESİ VE GAZİ UNVANI VERİLDİ" (GP, s.260).
- Altında, Reis **Paşanın**, cephede çekilmiş, kalpaklı bir fotoğrafı (GP, s.260) ...

- Aynı anda, cephe haritası üzerine eğilmiş 'Reis **Paşanın**, tane tane söylediklerini, alışık olmadığı bir sarahatle' işitebilmesi, onu şaşırtacaktır (GP, s.247) ...
- Başkumandan Mustafa Kemal **Paşa** 'muhalif muvafık bürün mebusları'; Meclis 'de, 'Sakarya Malamı Küp mevzuunda, tenvir edecekmiş! Böyle bir haber duyulur da gitmemek olur mu (GP, s.255)?
- Reis **Paşa** sözlerini bitirince, yeni bir alkış tufanına boğulacaktır (GP, s.256).
- Mustafa Kemal **Paşa**, Ali Fethi ve Dr. Adnan Beyler, baş başa vermiş, ayakta konuşuyorlar (GP, s.261) ...
- **Paşanın** yüzü aydınlık, henüz traş olmuş; saçları düzgün, arkaya taralı; o arada, giyinmesine yardımcı, Bekir Çavuş, kravatını bağlamaktadır (GP, s.261) ...
- Mustafa Kemal **Paşa**, içeriye beklediğinin girdiğini görünce, gülerek: "...oj geldin enişte bey!.." dedi (GP, s.262) ...
- Mustafa Kemal **Paşa**, içten ve yakın konuşuyordu (GP, s.262) ...
- Mustafa Kemal **Paşa** kızmıştı (GP, s.263) ...
- **Paşa'nın** ciddi olduğunu görünce, Mustafa Mecdi Bey, şaşırmıştı; hayretle isteksizlik arasında bir yerde, âdeta kekeleydi: bilmem ama, şey yani!.." diyor, "...vaki hususta, benzeniz..." Mustafa Kemal **Paşa**, Bekir Çavuş'un tuttuğu, ceketini giyyordu; durakladı (GP, s.263) ...
- **Paşa'nın** ciddi olduğunu görünce, Mustafa Mecdi Bey, şaşırmıştı; hayretle isteksizlik arasında bir yerde, âdeta kekeleydi: bilmem ama, şey yani!.." diyor, "...vaki hususta, benzeniz..." Mustafa Kemal **Paşa**, Bekir Çavuş'un tuttuğu, ceketini giyyordu; durakladı (GP, s.263) ...
- Mustafa Kemal **Paşa**, bir anda muzaffer ve yakışıklı başkumandan oluvermişti; sert ve askerce dedi ki (GP, s.263) ...
- Mustafa Kemal **Paşa** salona girince, salondaki uğultu biraz yükseliyor; dans eden çiftler, bir süre durup onu alkışlıyorlar, sonra dansa devam! **Paşa'yı** görür görmez (GP, s.265).
- Mustafa Kemal **Paşa** salona girince, salondaki uğultu biraz yükseliyor; dans eden çiftler, bir süre durup onu alkışlıyorlar, sonra dansa devam! **Paşa'yı** görür görmez (GP, s.265).

- Mustafa Kemal **Paşa** ile Dr. Adnan Bey, 'müsamaha ediyorlardı' (GP, s.267).
- Ondan sonra, Mustafa Kemal **Paşa**, Dr. Adnan Bey'den başlayarak, yanındakileri misafire tanıtacaktır (GP, s.268).
- **Paşanın** falına da bakmışsınız, Arif Bey! Öyle diyorlar" (GP, s.268) ...
- Miralay Arif Bey ve çevresi, el falının heyecanına iyice dalmışlardı; genç yaver Muzaffer Bey, biraz da telâşla, o sırada onlara yaklaştı; Fikriye'ye eğilerek, kulağına, **Paşa'nın** arzusunu fısıldadı: "...Fikriye Hanım, Paşa hazretleri...misafirlere piyano çalmanızı münasip gördüler... Eğer lütfederseniz" (GP, s.270) ...
- Miralay Arif Bey ve çevresi, el falının heyecanına iyice dalmışlardı; genç yaver Muzaffer Bey, biraz da telâşla, o sırada onlara yaklaştı; Fikriye'ye eğilerek, kulağına, Paşa'nın arzusunu fısıldadı: "...Fikriye Hanım, **Paşa** hazretleri...misafirlere piyano çalmanızı münasip gördüler... Eğer lütfederseniz" (GP, s.270) ...
- Başkumandan Frunze Yoldaş'ın, Gazi Mustafa Kemal **Paşa** ile yanyana çekilmiş resmi; resmin altında ve üstünde, şu başlıklar (GP, s.276) ...
- Müdafaa-i Milliye Vekili Refet **Paşa**, uçsuz bucaksız bir beyazlığın ortasına inmişti (GP, s.277) ...
- Refet **Paşa**, kapıdaki nöbetçilerin selâmını alarak, içeriye girecektir (GP, s.277).
- Refet **Paşa**, Hüseyin Rauf Bey, gizleyemediği bir merakla, Refet Paşa'ya sordu: "peki, netice nedir Paşam; Erzurum'la nihayet temas temin edilebildi mi" (GP, s.279) ?..
- Refet Paşa, Hüseyin Rauf Bey, gizleyemediği bir merakla, Refet **Paşa'ya** sordu: "peki, netice nedir Paşam; Erzurum'la nihayet temas temin edilebildi mi" (GP, s.279) ?..
- Refet Paşa, Hüseyin Rauf Bey, gizleyemediği bir merakla, Refet Paşa'ya sordu: "peki, netice nedir **Paşam**; Erzurum'la nihayet temas temin edilebildi mi" (GP, s.279) ?..
- Refet **Paşa** gülüyor: "...eh, müşkül de olsa, edilebildi" (GP, s.279)!
- Araya giren 'Kara' Vâsıf Bey'in, merakı başka idi: "...iyide, Karabekir **Paşa** ne diyor" (GP, s.279) ?..

- Refet **Paşa**, aynı kaygısızlıkla rahat cevap verecektir: "ne diyebilir ki (GP, s.279) ...
- Nihayet siz **Paşam**. Müdafaa-i Milli-ye Vekili... Birbiri arkasına istifa ediyorsunuz... Bunu manayı aslisi nedir bilir misiniz; Hey'et-i Vekile'ye bomba düştü, bomba" (GP, s.280) !..
- Refet **Paşa**, memnun ve mesut, Rauf Bey'e döndü dedi ki: ben de bunu söylüyordum, Rauf Bey (GP, s.280) ...
- Esasen Kâzım **Paşa** da aynı fikre iştirak ediyor: Reis Paşaya telgrafla ikaz edeceğini bildirdi... Evet" (GP, s.280)!
- Esasen Kâzım Paşa da aynı fikre iştirak ediyor: Reis **Paşaya** telgrafla ikaz edeceğini bildirdi... Evet" (GP, s.280)!
- Fikriye'nin odası, belirli bir rahatlık ve düzen içindedir: yatağının başucunda, Mustafa Kemal **Paşa'nın** büyük bir fotoğrafı; etajerin üzerinde, çoğu roman ve şiir, bazı kitaplar; ayrıca aynalı dolap, tuvalet masası, vs (GP, s.280).
- Boynunda, **Paşa'nın** armağanı kehribar tesbih, omzunda eflâtun bir şal; yatağına yarı uzanmış, yarı oturmuş; sırtı, yastığına dayalı; gözleri dalgın, derin deniz yeşili, mahzun ve melül. 'Gazi Paşa'sı başucunda, ayakta durmuştu (GP, s.280).
- Boynunda, Paşa'nın armağanı kehribar tesbih, omzunda eflâtun bir şal; yatağına yarı uzanmış, yarı oturmuş; sırtı, yastığına dayalı; gözleri dalgın, derin deniz yeşili, mahzun ve melül. 'Gazi **Paşa'sı** başucunda, ayakta durmuştu (GP, s.280).
- Mustafa Kemal **Paşa**, elinin sırtını yanağına dokundurdu: "...mamañih, hararetin yok gibi..." "...akşama doğru biraz yükselir..." Solgun gülümseyerek, tamamlıyor (GP, s.280) ...
- "...alıştım artık **Paşam**...malumu âliniz, geçim ehliyim, ben: hastalığımla da iyi geçiniyorum..." Manası meçhul ve karanlık, kısa bir sükût oldu (GP, s.280) ...
- Uzaktan ve cepheden, tebeşir mavisî, o kar aydınlığı içinde; çıplak dalları donmuş, ağaçlar arasından: Çankaya Köşkü: kapısı önünde, harekete hazır, **Paşa'nın** otomobili (GP, s.280) ...
- Mustafa Kemal **Paşa** eğilmiş, saçlarını okşuyordu; gülümseyerek, cevap verdi: "...ben de seni ayakta görürsem, şükredeceğin Fikriye" (GP, s.281) !..

- *O çok sevdiği, eflâtuna çalan mor elbisesi sırtında, oturmuş piyanoya, **Paşa'nın** çok sevdiği Rumeli türküsunü çalıyor (GP, s.282) ...*
- *O sırada Mustafa Kemal **Paşa**, ağızdan okumayı kesti; metni gözleriyle, bir süre izledi; fakat sıra imzaya gelince, yüksek sesle okudu (GP, s.282) ...*
- *Mustafa Kemal **Paşa** bir koltuğun kol koyacak kısmına hafifçe ilişmişti; elindeki telgrafi tetkik ediyor (GP, s.282).*
- *Bendeniz haddimi bilirim **Paşa** hazretleri, bu itibarla, sizi tasdi cüretim, meselenin ehemmiyetine binâendir (GP, s.283) ...*
- ***Paşam**: Rauf Bey'le 'Kara' Vâsıf Bey'dir" (GP, s.283) ...*
- *Gazi **Paşanın**, koltuğun üstünde duran sağ elinin orta parmağı, muttarit darbelerle inip kalkıyordu; birden, sözünü keserek sordu (GP, s.284) ...*
- *Hiç şüphe yok, **Paşa** hazretleri!.. Hatta bir keresinde, Rauf Bey'e itiraz edecek oldum (GP, s.284) ...*
- *Mustafa Kemal **Paşa** mütecessis, lâfa giriyor (GP, s.284).*
- *Mustafa Kemal buna başlamıştı, bitiremeden öldü, sonrakiler devrimi dondurdular, şimdikiler geriye dönüyor. Biz, iktidar olur olmaz, düzen değişikliğini gerçekleştirmek zorundayız. Yoksa yaptığımız İsmet **Paşa** devrine dönüş olmaz mı? O devir, artık iyice biliyoruz, faşizmdi, alaturka bir faşizm> (YTB, s.284)!*
- *Aksi halde, İsmet **Paşa'lı** ya da İsmet Paşa'sız, seçkinler diktası olur sonuç, bunu arzu etmiyoruz ki biz (YTB, s.284).*
- *Aksi halde, İsmet Paşa'lı ya da İsmet **Paşa'sız**, seçkinler diktası olur sonuç, bunu arzu etmiyoruz ki biz (YTB, s.284).*
- *Cidden endişeliyim, Kemal: bu seyahat, hayatınıza mal olabilir, **paşam** (GP, s.285).*
- *Mustafa Kemal **Paşa** duraklamıştı (GP, s.285) ...*
- *Mustafa Kemal **Paşanın** maiyeti erkânı olarak Samsun'a gidecek zevat; aralarında Miralay Kazım Binbaşı Hüsrev, Miralay İbrahim Tali, Yüzbaşı Cevat Abbas ve genç Mülazım Hayati ve Muzaffer Beyler fark ediliyor (GP, s.285).*
- *Mustafa Kemal **Paşa** le Rauf Bey çıktılar. Şoför ve emir subaylar bagajlarla uğraşırken, Paşa ile Rauf Bey, arabada gelirken konuştukları mevzuyu hem*

- aralarında tartışıyorlar hem de rıhtımdaki kalabalığa doğru yürüyorlar. Mustafa Kemal Paşa, mütecessis soruyordu (GP, s.285) ...*
- *Mustafa Kemal Paşa le Rauf Bey çıktılar. Şoför ve emir subaylar bagajlarla uğraşırken, **Paşa** ile Rauf Bey, arabada gelirken konuştukları mevzuu hem aralarında tartışıyorlar hem de rıhtımdaki kalabalığa doğru yürüyorlar. Mustafa Kemal Paşa, mütecessis soruyordu (GP, s.285) ...*
 - *Mustafa Kemal Paşa le Rauf Bey çıktılar. Şoför ve emir subaylar bagajlarla uğraşırken, Paşa ile Rauf Bey, arabada gelirken konuştukları mevzuu hem aralarında tartışıyorlar hem de rıhtımdaki kalabalığa doğru yürüyorlar. Mustafa Kemal **Paşa**, mütecessis soruyordu (GP, s.285) ...*
 - *Fevzi **Paşa**, İsmet Paşa Bekir Sami Paşa, bir aradalar; az ötede, Mustafa Kemal Paşa, sağ eli çenesinde, tek başına, Kocatepe'nin yukarisına yürüyor: zirvede durdu, birden kulağında, ilk kuş civıltıları: elinde olmayarak, hafifçe gülümsedi (GP, s.287).*
 - *Fevzi Paşa, İsmet **Paşa** Bekir Sami Paşa, bir aradalar; az ötede, Mustafa Kemal Paşa, sağ eli çenesinde, tek başına, Kocatepe'nin yukarisına yürüyor: zirvede durdu, birden kulağında, ilk kuş civıltıları: elinde olmayarak, hafifçe gülümsedi (GP, s.287).*
 - *Fevzi Paşa, İsmet Paşa Bekir Sami **Paşa**, bir aradalar; az ötede, Mustafa Kemal Paşa, sağ eli çenesinde, tek başına, Kocatepe'nin yukarisına yürüyor: zirvede durdu, birden kulağında, ilk kuş civıltıları: elinde olmayarak, hafifçe gülümsedi (GP, s.287).*
 - *Fevzi Paşa, İsmet Paşa Bekir Sami Paşa, bir aradalar; az ötede, Mustafa Kemal **Paşa**, sağ eli çenesinde, tek başına, Kocatepe'nin yukarisına yürüyor: zirvede durdu, birden kulağında, ilk kuş civıltıları: elinde olmayarak, hafifçe gülümsedi (GP, s.287).*
 - *Önce doğu ufkuna, toz pembeden eflâtuna, renk renk bulutlar arasından güneşin ilk Işıklarına, sonra saatine baktı. Mustafa Kemal **Paşa'nın** saati: 05.30'u göstermek üzeredir (GP, s.287).*
 - *Kumanda Mevkiinde, aynı anda 'Kavaklı' Fevzi **Paşa**, saatini çıkarıp bakıyor; 05.30'a ne kadar az kalmış! İsmet Paşa, saatini çıkarıp bakıyor; saat 05.30'a bir var. Bekir Sami Paşa çıkarıp bakıyor, saat tam 05.30!!! Hepsi, Gazi Paşa*

- dahil başlarını topçu tabyalarına çevirdiler. O anda, Türk ağır topçusu, kumandayı ele almış (GP, s.287) ...
- İsmet **Paşa**, saatini çıkarıp bakıyor; saat 05.30'a bir var. Bekir Sami Paşa çıkarıp bakıyor, saat tam 05.30!!! Hepsi, Gazi Paşa dahil başlarını topçu tabyalarına çevirdiler. O anda, Türk ağır topçusu, kumandayı ele almış (GP, s.287) ...
 - İsmet Paşa, saatini çıkarıp bakıyor; saat 05.30'a bir var. Bekir Sami **Paşa** çıkarıp bakıyor, saat tam 05.30!!! Hepsi, Gazi Paşa dahil başlarını topçu tabyalarına çevirdiler. O anda, Türk ağır topçusu, kumandayı ele almış (GP, s.287) ...
 - Hepsi, Gazi **Paşa** dahil başlarını topçu tabyalarına çevirdiler. O anda, Türk ağır topçusu, kumandayı ele almış (GP, s.287) ...
 - Kumanda Mevkii'ndeki **paşalar**, önce birbirlerine bakarak, 'memnun ve mutmain', tebessüm ediyor; sonra gözlerini, Başkumandana çeviriyorlar: çizmeleri üzerinde, ince ve zarif; gözlerini hedefe dikmiştir, dalgın ve düşünceli (GP, s.288).
 - Hakimiyet-i Milliye'de, cephedeki kumanda mevkiinde, **Paşa** fotoğrafları: Başkumandan, sağ elini uzatmış, işaret parmağıyla, bir hedef gösteriyor; Fevzi Paşa, hemen arkasındadır, o tarafa dönmüş (GP, s.292) ...
 - Enver **Paşa'nın** Teşkilât-ı Mahsusa'yı emanet ettiği Kaymakam Hüsamettin Bey'in efradından addedilebilir" (GP, s.300) ...
 - Doktor Melek'e sordu, onun da bildiği yok! Halbuki, Mustafa Eşref'in bilmediği yok; Mustafa Kemal **Paşa'nın**, başlangıçta o kadar itibar edip benimsediği, Komünistlerden soğumasını, hiç de Rusların densizliğine yahut 'Çerkes Ethem Bey'in 'rekabeti' ne bağlamıyor (GP, s.301) ...
 - ...hadi polis diyelim, sinek sektirmediklerine göre, bunlar Ümid'in İsmet **Paşa'yla** Kayseri'ye gittiğini bilmezler mi? Bilirler (YTB, s.301).
 - İsmet **Paşa'yla** beraber Kayseri'ye gidiyoruz. Cümbüşlü bir yolculuk olacak, garanti (YTB, s.302).
 - Çerkesleri kullanarak, Kuvayı Milliye'ti dağıtma teşebbüsünü haber almış İsmet **Paşa'yla** ihtilaf, bir bahane: Hareket-i Milliye içinde, onu, kardeşlerini, taraftarlarını tasfiye ettiler; 'fırkada birçok Spartakist 'Yoldaş'ın zannettiği

- üzere, 'komünist' oldukları yahut da Moskova'ya sadık kaldıkları için değil (GP, s.303) ...
- *Yüzbaşım, siz misiniz? Az evvel bacımla görüştük, Kayseri'den aradı. Hiç sormayın artık, orada Allahıma vaziyetler olmuş, İnönü'yü Yeşilhisar'a sokmuyorlar, cihet-i askeriye tedbir almış, asker masker, **Paşa** neferlerin sırtını sığazlayıp yürüyerek barikatı geçiyor, Allah vere de neşir yasağı gelmese, haberi verebilsek (YTB, s.306) ...*
 - *Aslolan nihai neticedir, vesait ve tedbire değil! bit': Sosyalist bir fırka olarak, burada, nazari teferruatla kendimizi oyaladık; her seviyede tenkit edip durduğumuz Kemal **Paşa**, İzmir'i istirdat ediyor (GP, s.309) ...*
 - *"Yaşasın Gazi **Paşa**!" diye bağırıyorlarmış (GP, s.308)!*
 - *Sonra birdenbire ayıldı, neler söylüyordu Binbaşı Aziz böyle: <—...iş i Alamanya'da pişirmişler, görevle gitmişlerdi ya, Koçaş herşeyi göze alıp meseleyi Kumandan **Paşa**'ya açıyor, bir reddederse hâli duman Paşa Demokrat Paşası değil, erkek adam, 'Ben de varım, Sadi!' demez mi> (YTB, s.319)?*
 - *Sonra birdenbire ayıldı, neler söylüyordu Binbaşı Aziz böyle: <—...iş i Alamanya'da pişirmişler, görevle gitmişlerdi ya, Koçaş herşeyi göze alıp meseleyi Kumandan Paşa'ya açıyor, bir reddederse hâli duman **Paşa** Demokrat Paşası değil, erkek adam, 'Ben de varım, Sadi!' demez mi> (YTB, s.319)?*
 - *Sonra birdenbire ayıldı, neler söylüyordu Binbaşı Aziz böyle: <—...iş i Alamanya'da pişirmişler, görevle gitmişlerdi ya, Koçaş herşeyi göze alıp meseleyi Kumandan Paşa'ya açıyor, bir reddederse hâli duman Paşa Demokrat **Paşası** değil, erkek adam, 'Ben de varım, Sadi!' demez mi> (YTB, s.319)?*
 - *Fahrettin **Paşa** süvarisinin kıvılcım saçan nal sesleriyle çınlamaktadır (GP, s.319).*
 - *Ali Çavuş, yatağı göstererek, diyor ki: sabah, alafranga yedi 'de sıcak su getiririm, sekizde, **paşalarla** kahvaltı edeceksiniz (GP, s.321).*
 - *İlk otomobilde, Gazi Mustafa Kemal **Paşa** diğer paşalar öbürlerinde, Gazi'nin 'bilhassa bulunman istediği, 'zevat'; ilk otomobilin arkasından ikinci sonra*

- üçüncüsü, bunların birisinde, Halide Onbaşı sırtında üniforması, heyecanlı ve Mesut! Hem gülümseyerek, halkı selamlıyor (GP, s.322).
- İlk otomobilde, Gazi Mustafa Kemal Paşa diğer **paşalar** öbürlerinde, Gazi'nin 'bilhassa bulunman istediği, 'zevat'; ilk otomobilin arkasından ikinci sonra üçüncüsü, bunların birisinde, Halide Onbaşı sırtında üniforması, heyecanlı ve Mesut! Hem gülümseyerek, halkı selamlıyor (GP, s.322).
 - Çok sonraları bir gazinin, bir bacağını cephede kaybetmiş, bir 93 Harbi gazisinin, söylemeye başladı rivayet edilecektir; şöyle ya da böyle, Mustafa Kemal **Paşanın** otomobili hâlâ Körfez de demirlemiş işgal donanmasının hizasına gitmiş iken, 'davudi' bir ses işitildi (GP, s.322) ...
 - Süvarilerine nal takırtısı, piyadelerin ayak sesleri; arada silah gibi patlayan, 'Gazi **Paşa**, sen bin yaşa nağraları arasında, Türkü Puntadan Pasaporta yayılıyor (GP, s.323) ...
 - Ne de çoklar: sabah Menderes'in CHP'ne karşı harekete geçeceği duyulmuştu; İçişleri Bakanlığı'na Kayseri olaylarını protesto eden binlerce telgraf yağmış: bazı yüksek rütbeli subaylar, el altından CHP Genel Merkezi ile temas kurup, İsmet **Paşa'nın** emirlerini' sorasaymışlar (YTB, s.325) !..
 - İsmet **Paşa** kararını vermiş, ne pahasına olursa olsun, bunları devirecek. Fakat dehşet bir şey yahu, dedem yaşında adam askerin üzerine yürüyor, selam verip geri çekiliyorlar (YTB, s.325).
 - Dr. Adnan Bey, anlayışlı gülümsedi: "yok efendim, yok! Meclis 'deki vazifemi Ali Fuat **Paşa'ya** devredeli, üstümden muazzam bir yük kalktı..." Fikriye, 'calip' bir alaka gösteriyor (GP, s.328) ...
 - Ali Çavuş elindeki tepsiden aldığı kahve fincanını, **Paşanın** yanına bıraktı (GP, s.332) ...
 - "...**Paşa**, Moskova'ya dönmeyecek mi" (GP, s.328) ?..
 - **Paşanın** yanına bıraktı; bir bardak da soğuk su. Masanın üstünde Türkçe, Rumca, Fransızca gazeteler; Gazi'nin tesbihi, tabakası ve kül tablası (GP, s.332).
 - Çok sonraları bir gazinin, bir bacağını cephede kaybetmiş, bir 93 Harbi gazisinin, söylemeye başladı rivayet edilecektir; şöyle ya da böyle, Mustafa Kemal **Paşanın** otomobili hâlâ Körfez de demirlemiş işgal donanmasının hizasına gitmiş iken, 'davudi' bir ses işitildi (GP, s.322) ...

- Ali Çavuş elindeki tepside aldığı kahve fincanını, **Paşanın** yanına bıraktı (GP, s.332) ...
- Mustafa Kemal **Paşa**, yazıhanesinin koltuğuna oturmuş, yorgun ve besbelli uykusuz hem sigarasını içiyor hem de bir kitabı karıştırıyor: Fransızca bir kitap bu (GP, s.332)!
- Mustafa Kemal **Paşa**, karşısında duran yaver Muzaffer Bey'e sordu: "...nerede buldunuz, bunu" (GP, s.332)? ...
- Muzaffer Bey, ciddiyetini bozmadan, hafifçe gülümsedi: "...yatağının başucunda **Paşam**... Adam firar etmeden, ihtimal bunu okumaktaymış" (GP, s.332) ...
- Mustafa Kemal **Paşanın** dudaklarında, varla yok arası bir tebessüm: "...şu anda evinin, Başkumandanlık Karargâhı olduğunu bilse!.." Cümlesini bitirmedi, kitabı bıraktı (GP, s.334) ...
- **Paşam** Sıradaki, İtalyan Konsolosu dur; emrederseniz (GP, s.334) ...
- Mustafa Kemal **Paşa** kahvesini yudumluyordu: "...biraz daha beklesin, bir yorgunluk kahvesi içeyim" (GP, s.334) ...
- "...baş üstüne **Paşam** (GP, s.334).
- Gazi **Paşayla** görüşmek arzusundayım: bu maksatla, Parislerden geldim" (GP, s.334) ...
- Muzaffer Bey, nezaketle ama katiyen reddetti: "...imkânsız küçük hanım, **Paşa** Hazretleri, ziyadesiyle meşguldürler (GP, s.334) ...
- "...bir şey mi vardı, efendim **Paşa** Hazretleri, şimdi sizi kabul edecekler" (GP, s.334) ...
- **Paşa** hazretleri, rahatsız ettiğimin farkındayım (GP, s.335) ...
- **Paşa** hazretleri, Paris 'te hukuk tahsil ediyorum (GP, s.335).
- **Paşa'nın** dalgınlığını dağıtmıştı (GP, s.335) ...
- **Paşa**, yarısı şaka bir merakla, soracaktır (GP, s.338) ...
- **Paşa** Hazretleri, İtalyan Konsolosu epeydir burada: huzura kabulü intizar etmektedir" (GP, s.338) ...
- Ümid, (nefti deri tayyör, siyah bluz ve fular) nihayet gelebildi. Oturur oturmaz, gecikmesine neden olan haberleri sıralıyor: <...İsmet **Paşa** CHP İl Merkezi'ne uğrayacak olmuş, olanca öğrenci toplanıyor mu sana, sevgi gösterisi, alkış

- kıyamet, polis marifetiyle zor dağıtılıyorlar. Arkasından Rektör, arkasından bir sürü paşa, ziyaret edecekleri tutmuş, kimler mi, Gürman Paşa, Gürler Paşa, Akman Paşa... üff, amma da susamışım> (YTB, s.343) !..*
- *Ümid, (nefti deri tayyör, siyah bluz ve fular) nihayet gelebildi. Oturur oturmaz, gecikmesine neden olan haberleri sıralıyor: <...İsmet **Paşa** CHP İl Merkezi'ne uğrayacak olmuş, olanca öğrenci toplanıyor mu sana, sevgi gösterisi, alkış kıyamet, polis marifetiyle zor dağıtılıyorlar (YTB, s.343).*
 - *Arkasından Rektör, arkasından bir sürü paşa, ziyaret edecekleri tutmuş, kimler mi, Gürman **Paşa**, Gürler Paşa, Akman Paşa... üff, amma da susamışım> (YTB, s.343) !..*
 - *Arkasından Rektör, arkasından bir sürü paşa, ziyaret edecekleri tutmuş, kimler mi, Gürman Paşa, Gürler **Paşa**, Akman Paşa... üff, amma da susamışım> (YTB, s.343)!...*
 - *Arkasından Rektör, arkasından bir sürü paşa, ziyaret edecekleri tutmuş, kimler mi, Gürman Paşa, Gürler Paşa, Akman **Paşa**... üff, amma da susamışım> (YTB, s.343)!...*
 - ***Paşa**, ne demişti? 'İngiltere ile aramızda hali harp devam ediyor' dememiş miydi? İşte mesele olan bu: İngilizler mesele çıkartıyor; amiral, yazılı metni istemiş" (GP, s.347) ...*
 - ***Paşa** Hazretleri, şu anda meşguldürler...bilâhare arz ederiz. Jeneralin adını, ne buyurmuştunuz?.. Pellè öylemi? Jeneral Pellè..." Telefonu kapattı (GP, s.348) ...*
 - *Binbaşı Erkanlı'mın duyduğu haberi doğruladı, yorumu değişik: Yok canım, sıkıyönetime gidilecek; iktidar, orduya güvenip güvenemeyeceğini yoklamasın mı? Cemal **Paşa'dan** kuşkulaniyorlar, Kayseri hadisesinde onu atlayıp durdur emrini adamları Suat Paşa'ya vermediler mi (YTB, s.348)?*
 - *Binbaşı Erkanlı'mın duyduğu haberi doğruladı, yorumu değişik: Yok canım, sıkıyönetime gidilecek; iktidar, orduya güvenip güvenemeyeceğini yoklamasın mı? Cemal Paşa'dan kuşkulaniyorlar, Kayseri hadisesinde onu atlayıp durdur emrini adamları Suat **Paşa'ya** vermediler mi (YTB, s.348)?*
 - *...bil bakalım, İsmet **Paşa'yı** Taşlık'ta kimler ziyaret etti? Bir sürü emekli general ve amiral, bu gece Radyo Gazetesi'ni dinlemeli, nasıl sövüp sayacak (YTB, s.348)?*

- ...**Paşa** sizden yana olduğunu daha nasıl belli etsin (YTB, s.348)?
- Mustafa Kemal **Paşa**, onu İngiliz askeri usullerine uygun selâmlayan zabitlerin selâmını alır, onların çekilmesini bekler; İngilizler, bütün İngilizlikleriyle odadan çıkıyorlar (GP, s.351).
- Yalnız kalınca O, hareketlerindeki dikliği yumuşatıyor; kendini, makam koltuğuna bıraktı; kahve fincanına uzanacak oldu, bitmiş; acaba sigara mı yaksa? Elini tabakasına uzatmıştı ki, kapıdan, Ruşen Eşref'in sesi **Paşa** hazretleri, İstanbul'dan misafirlerimiz var (GP, s.351) ...
- Yanındaki İngiliz zabitlerine bakar mısınız?.." Hepsi o tarafa döndü; gerçekten Gazi'nin kabul odası, dışardan, pencerelerden görülebiliyordu: yüke rütbeli iki İngiliz zabiti, galiba **Paşa'nın** huzurundan ayrılmak üzeredir: ciddi ve saygılı bir yüz ifadesiyle, onu selamlıyorlar (GP, s.351).
- Ruşen Bey, girenleri sırayla **Paşa'ya** takdim ediyor; hepsinde, gözle görülür saygılı bir çekingenlik Paşa'nın uzattığı eli sıkıyorlar: Akşam'dan Yakup Kadri Bey'i tanıyorsunuz... Bu İkdamdan Falih Rıfkı Bey arkadaşımız, İngilizlerin tevkif ettiği (GP, s.352) ...
- Ruşen Bey, girenleri sırayla Paşa'ya takdim ediyor; hepsinde, gözle görülür saygılı bir çekingenlik **Paşa'nın** uzattığı eli sıkıyorlar: Akşam'dan Yakup Kadri Bey'i tanıyorsunuz... Bu İkdamdan Falih Rıfkı Bey arkadaşımız, İngilizlerin tevkif ettiği (GP, s.352) ...
- Bu da Vakit'ten Asım Bey..." Mustafa Kemal **Paşa**, mutludur (GP, s.352) ...
- ...Olmaz mı, **Paşa** Meclis'te adamakıllı vermiş veriştirmiş, neşir yasağı konuşma metninden önce geliyor, böyle şey gördün mü sen, bak bak, ne demiş ihtiyar (YTB, s.352) ...
- Umumi Karargâh, Yaver Muzaffer..."Dinledikçe, ilgisi çoğaldı; bir ara gülümseyerek "...ah, siz miydiniz?" dedi, "nasıl efendim, **Paşa** hazretlerine mi?.. Yok yok, karargâhı terk etmeyi düşünmüyor Hanfendi... Mamafih, bir zamanı münasipte teklifinizi kendisine arz ederim efendim" (GP, s.354).
- "...bir manada, mühim, bir manada değil. Muammer Bey'in kerimesi hanfendi... **Paşa'ya** davetini tekrarladı... Yangını görüyormuş da!.." Halide Edip, gülümseyerek araya girdi (GP, s.355) ...

- **Paşa** bu hanımdan bahsetmişti: resmini madalyonunda saklıyormuş..." Biraz dalgın ilave ediyor: "...bilmem ama, hoşuna gitmiş gibiydi..." Cevat Abbas teklifi ciddiye almıştı (GP, s.356) ...
- Ankara'nın nokta-i nazarı bu Merkezdedir, diyebilir miyiz **Paşam**" (GP, s.356)?
- Mustafa Kemal **Paşa**, sigarasının dumanları arasından, cevap veriyor: "...ona ne şüphe!.." Sigarayı tutan sağ elini, projektörün yeniden yaladığı pencereye uzatıp, sesinde gizli bir hiddetle ilâve edecektir (GP, s.356) ...
- "...hakikat şudur ki...İzmir'in istirdadını müteakip...bu işgal donanması Körfez'den defolup gitmeliydi **Paşa'nın** son söyledikleri öyle yoğun bir hiddeti içeriyordu, ani bir sessizlik oluşuyor; Gazi, küçülmüş sigarasını masadaki kül tablasına bastırıp (GP, s.356).
- Projektör, camları yaladıkça, bir an onu ışığa boğmakta, sonra kararmaktadır. Gazeteciler, şaşkın ama saygılı, bakışıyorlar; **Paşa** yüzünü tekrar onlara çevirdiğinde, gülümsüyordu; bir adım atarak, bu defa çok yumuşak, âdeta müşfik bir sesle dedi ki: ... demek kalktınız be çubuklar...ne güzel konuşurduk şuurda (GP, s.357)!
- Falih Rıfki Bey, cevap verdi: ". "...yangın hesapta yoktu **Paşam** (GP, s.357).
- Kramer palas da harekededir... Karşıyaka'ya intikalimiz mevzubahis oluyor...o sebepten" (GP, s.357) ...
- Mustafa Kemal **Paşa**, sözünü keserek Falih Rıfki'ya: "General Papua..." diye soruyor, "...Aya Fotini Kilisesi'nde, bilir misin ne demiştir? Aynen şu cümleyi: 'Anadolu'yu terk mecburiyetinde kalırsak, geride bir yangın enkazı bırakacağız" (GP, s.357)!
- Garp Cephesi Karargâhı, Karacahisar'da, alçak tavanlı, kerpiç bir bina: kumandanın makamı, iki penceresi avluya açık, küçük bir oda; köşede, İsmet **Paşa'nın** oturduğu, portatif karyola; ortada, tahta bir masa, tek bir sandalye: 'Reis Paşa gergin, fakat azimli, hayli de kararlı görünüyor; kelimelerini tartarak, ayakta konuşmaktadır (GP, s.159).
- Gazi'nin arabasına, kamyonun yarıp yol açtığı kalabalık, arabalar geçtikten sonra hızla kapanıyor; enine boyuna, gergin bir dalgalanma! Yerli Rumlardan, yaşlıca biri, arabasındaki Mustafa Kemal **Paşa'yı** tanımasın mı? Eliyle

- göstererek, ilk bağıran o; ona uyup, arabaya dehşetle bakan, kadınlı erkekli Rumlar bariz bir korkuyla geri çekilip, bağıyorlar (GP, s.360) ...*
- *Köşkün balkonlu salonu, çarpıcı ve çoğu ecnebi işi mobilyalarıyla, alafranga' döşenmiş bir salon: Mustafa Kemal **Paşa** ile Latife, salonda yalnız; yalnız ve ayakta, ağır ağır balkona doğru yürüyorlar; Gazi, konağa gelirken sivil giyinmişti; kendine mahsus, o şıklık içindedir; Latife, Avrupalı bir genç kız havası uyandırıyor, sade fakat etkileyici (GP, s.361).*
 - ***Paşa** ile Latife, açık balkona çıkıyorlar; hayli geniş, iki hasır koltuk, bir masa; üzerindeki vazoda, Karanfiller. Latife çıkar çıkmaz, eliyle işaret ederek: “Bakar mısınız lütfen diyor, “...kızılığı âdeta semayı kaplamış” (GP, s.362) ...*
 - *Gülümseyerek ekledi: “...bizim ömrümüz malum, karargahlarda geçtiğinden...” Sustu, cümlesini tamamlamadı. Latife atılıyor: “...hiçbir ev, hiçbir surette, size lâyük olamaz **Paşa** Hazretleri!.. Mamafih, davetime icabetinizi, yangın felaketine medyunum galiba...” Arkasından, önüne geldikleri balkon kapısını işaret ederek, ekleyecektir: “...balkona buyurmaz mıydınız? Yangını görebiliriz (GP, s.362).*
 - *Latife, cevap vermedi; yangının kızılığı onu büyülemiş görünüyordu: dalmış ve mahzun görünmektedir **Paşa**, âdeta gözlerini arayıp, soracaktır: ...yangın sahasında, sakın ailenize ait emlak olmasın” (GP, s.362) ?..*
 - *Damlasını alırken, gülümseyecektir. “...evet, **Paşa** Hazretleri, ağlıyorum: lakin göz yaşlarım yananın, yakılanın hicranından mütevellit değildir; meserretimden ağlıyorum: yanan, varsın yansın: sizin sadece mevcudiyetiniz bile, bizi saadete gark etmeye kâfidir” (GP, s.363) ...*
 - *Mustafa Kemal **Paşa**, sağ elini uzatıp, genç kızın öteki kirpiğindeki gözyaşı damlasını, küçük parmağıyla aldı; bir çocuğa hitap ediyormuş gibi, müşfik ve anlayışlı “...beri bak, çubuk!..” dedi, “...ağlamaya hiç gelemem, yüreğim yufkadır...bilesin” (GP, s.363) ...*
 - *"O halde **Paşa** Hazretleri...bendeniz de size tebşir ediyorum...İzmir'in istirdatti şerefine, bir resmi kabul tertitledim...şeref misafiri zatı âliniz olacaksınız” (GP, s.363) ...*
 - *Halide Onbaşı, İsmet ve Fevzi **paşaların** bulunduğu tarafa yürüyordu: sağdan soldan saygıyla eğilenler, selam verenler vs. İsmetpaşa onu görünce,*

- gülmüştü, elini uzatıyor, samimiyetle el sıkışıyorlar: sonra Aralarında üçlü bir sohbet başladı (GP, s.367).*
- *Yok yok beraber olduğu gazeteci grubundan kopan, Miss Sheridan rahat hatta biraz fazla rahat ve geniş gülüşüyle, Halide Onbaşıya doğru gelmektedir: iki ünlü sanatçı kadın, el kol işaretleriyle, İngilizce bir konuşmaya daldılar; Halide Hanım, Miss Sheridan's göstererek, İsmet ve Fevzi **Paşaya** bir şeyler söylüyordu ki, salonda bir alkış kopacaktır: hayli hafif başlayıp, gittikçe yükselen bir alkış (GP, s.367)!*
 - *Gazi merdivenleri mahcup, neredeyse utangaç adımlarla iniyor; kalabalığı baş selamlayarak **paşaların** grubuna yürüdüğü sırada merdivenin başında, gerçek bir Fransız şıklığı içindeki Latife Hanım belirmişti: başına siyah bir tül sarmış, yakası volanlı, dan- tel manşetli ipek bluz; uzun siyah, arkası modeli ipek bir eteklik ve yüksek topuklu beyaz iskarpinler. O da gülümseyerek ağır ağır iniyordu ama, salonda dikkatin dağılmış olduğunu fark edince, tebessümü silinecektir (GP, s.368).*
 - *Gazi, **Paşaların** arasında, mutlu ve memnun (GP, s.369).*
 - *Miss Sheridan gizleyemediği bir tecessüsle, gözlerini ondan alamıyor **Paşa** Fevzi Paşa dan Halide Hanım'a dönerek, onu gösterip sordu: kim bu şahane madam (GP, s.369)?*
 - *O da nereden çıktı?" Miss Sheridan, heykeltraş imiş, **Paşam** (GP, s.369)!*
 - *Söylediğine bakılırsa, Mister Churchill'in de yeğeni olurmuş!.." İsmet **Paşa**, cümleyi tamamladı: "...Moskova'dan geliyor... Lenin'in büstünü yapmış" (GP, s.369) ...*
 - *Mustafa Kemal **Paşa**, keyifle döndü, önce onları tanıştırdı: "...ya öyle mi, demek hazır? Âlâ!.. Halide Onbaşı, bu zarif hanımefendi, Latife Muammer Hanım: ev sahibemiz!.."...müşerref oldum efendim" (GP, s.369)!*
 - *Mustafa Kemal **Paşa**, bu defa Latife'ye dönmüştü: "...tahmin edeceğiniz üzere, bu da bizim Halide Onbaşımızdır ki, ordularımızın uğuru ve gururudur (GP, s.369) ...*
 - *Gazi, az önceki grupla oturmuş, içkisine devam ediyor: sehpanın üzerinde, beyaz peynir, kavun leblebi tabağı, ayrıca rakı sürahisi ve kadehi. Koltuklarda, Fevzi ve İsmet **Paşalar**, Latife Hanım, Halide Onbaşı O, sigarasının, duman helezonları arasında, bir görünüyor, bir kayboluyor (GP, s.369).*

- Garsonun kahveleri getirdiği esnada, aralarında ilginç muhabbet sürmektedir. Mustafa Kemal **Paşa**, Halide Edip Hanım'a diyor ki: hanımefendi, onca hizmetinize mukabil, Hoca Paşamızı sizi terfi ettirmedi mi (GP, s.369)?
- Garsonun kahveleri getirdiği esnada, aralarında ilginç muhabbet sürmektedir. Mustafa Kemal Paşa, Halide Edip Hanım'a diyor ki: hanımefendi, onca hizmetinize mukabil, Hoca **Paşamızı** sizi terfi ettirmedi mi (GP, s.369)?
- Fevzi **Paşa**, bıyıklarının altından gülererek, Gazi'ye takılıyordu: "...anlaşılan, sıra zât-ı âlinizdedir" (GP, s.369) ...
- Latife, arada kaybolmuşluk hissinden tedirgindi, yüzünden bir kıskançlık gölgesi, geçti geçiyor; yürüyüp, Gazi'ye dedi ki: ...emrederseniz, soframız hazır, **Paşa** Hazretleri (GP, s.369) !..
- Öndeki masanın başına Mustafa Kemal **Paşa** oturmuştu, sağına Latife'yi almış (GP, s.370) ...
- ...karşısında, Halide Edip Hanım; onun sağında Fevzi, solunda İsmet **Paşa** (GP, s.370) ...
- Fevzi **Paşa'dan** itibaren Ruşen Eşref ve diğer, İsmet Paşa'dan itibaren Falih Rıfkı ve diğer misafirler (GP, s.370).
- Fevzi Paşa'dan itibaren Ruşen Eşref ve diğer, İsmet **Paşa'dan** itibaren Falih Rıfkı ve diğer misafirler (GP, s.370).
- Halide Edip güldü: "...maalmemnuniye, **Paşam**... şu var ki rakı mutadım değildir...şampanya mümkün olsaydı" (GP, s.370) ...
- Mustafa Kemal **Paşa**, sözünü keserek dedi ki: "bu da ne demek?.." Latife'ye dönerek; biraz da buyurur gibi, "...derhal!.." dedi (GP, s.370).
- Gülererek, Gazi'ye bakıp, ekliyor: "...**Paşa** Hazretleri'nin emrini yerine getirelim" (GP, s.372) ...
- Fevzi **Paşa**, kahvesi elinde, babacan tebessümüyle, Mustafa Kemal Paşa'ya eğildi: "...cevap olarak ne dese beğenirsin? Dedi ki, halk bana onbaşılığı yakıştırıyor, bırakın onbaşı kalayım" (GP, s.372) ...
- Fevzi Paşa, kahvesi elinde, babacan tebessümüyle, Mustafa Kemal **Paşa'ya** eğildi: "...cevap olarak ne dese beğenirsin? Dedi ki, halk bana onbaşılığı yakıştırıyor, bırakın onbaşı kalayım" (GP, s.372) ...

- Gönülsüz de olsa, o ceketini çıkarırken; İsmet **Paşa** ile Fevzi Paşa, aralarında fısıldaşıyorlardı (GP, s.372).
- Gönülsüz de olsa, o ceketini çıkarırken; İsmet Paşa ile Fevzi **Paşa**, aralarında fısıldaşıyorlardı (GP, s.372).
- İsmet **Paşa**, dudaklarında imalı bir tebessüm, Fevzi Paşa'ya yaklaşıp, alçak sesle soruyor siz ne buyuruyorsunuz? Dediğim yanlış mıdır (GP, s.372)?
- İsmet Paşa, dudaklarında imalı bir tebessüm, Fevzi **Paşa'ya** yaklaşıp, alçak sesle soruyor siz ne buyuruyorsunuz? Dediğim yanlış mıdır (GP, s.372)?
- Mahsusla soruyorsan?.." İsmet **Paşa** güldü: "...maksâd-ı malûmla sormuştum, Hoca Paşam...bu küçük hanım, dört ecnebi dil konuşuyor (GP, s.372).
- Mahsusla soruyorsan?.." İsmet Paşa güldü: "...maksâd-ı malûmla sormuştum, Hoca **Paşam**...bu küçük hanım, dört ecnebi dil konuşuyor (GP, s.372).
- Fevzi **Paşa** döndü; Mustafa Kemal Paşa'ya baktı: "...orası, fikrimce haiz-i ehemmiyet değil!.. Lâkin Küçük Hanım, Gazi'ye gönül vermiş, burası aşikâr (GP, s.372) ...
- Fevzi Paşa döndü; Mustafa Kemal **Paşa'ya** baktı: "...orası, fikrimce haiz-i ehemmiyet değil!.. Lâkin Küçük Hanım, Gazi'ye gönül vermiş, burası aşikâr (GP, s.372) ...
- **Paşa'ya** gelince...eh, zamanıdır" (GP, s.372) ...
- ...Ankara'da Namık **Paşa** bir iki el ateşle talebenin haddini bildirir de, İstanbul'da Refik Paşa niye tereddüt edip üzerine şüpheyi celbedermiş (YTB, s.373)?
- ...Ankara'da Namık Paşa bir iki el ateşle talebenin haddini bildirir de, İstanbul'da Refik **Paşa** niye tereddüt edip üzerine şüpheyi celbedermiş (YTB, s.373)?
- Refik **Paşa** dediği, Refik Tulga, 3. Zırhlı Tugay'ın Komutanı. Binbaşı iste bunu duyunca çılgınca bir karar veriyor, tanklarının toplarını dışarıya çevirtip, öğrencilerin gösterisine katılacak (YTB, s.373).
- Ali Çavuş, bağlamasını kucağına almış, Gazi'ye yol gösteriyor. Latife, Fevzi ve İsmet **Paşa**; çavuş rütbeli ceketini, henüz giymiş, Halide Edip Hanım; çepçevre kulak kesilmişler. O esnada gruba, Ruşen Eşref Bey, iltihak etti (GP, s.374).

- O sırada gramofon susmuştu; Viyana valsleri yeri- ne, bir tıngırtı işitiliyor; bir bağlama, gelecek bir türküye yol mu göstermektedir? Falih Rıfkı Bey, oturduğu yerden Mustafa Kemal **Paşa'yı** görebil iliyordu; yüzündeki istihza, yumuşak bir gülümseye dönüştü: "...hem öyle görünüyor ki, şu ara Kemal çok daha ehemmiyet atfettiği, başka bir işle meşgul" (GP, s.374) ...
- İsmet **Paşa**, dalgın: gözleri sislenmiş, Yemen Cephesi'nde, ele geçirdikleri o İngiliz karargâhı; etraftan Arapça sesler, oysa o içerde, düşmanın giderken almayı unuttuğu, bir gramofon bulmuştur; hayatında Klasik Batı Müziğini, ilk defa o plaklardan dinliyor; oysa şimdi, üç telli saz refakatinde, eski bir Rumeli türküsü (GP, s.375).
- Fevzi **Paşa**, Suriye Cephesinde idi; Allenby Taarruzunun başladığı ilk günler, İngiliz tayyareleri, yukardan başlarına bomba yağdırıyor; piyade taarruzu başladı başlayacak, müfrezeleri son derece müşkül bir yerdedir, acaba çekilseler mi (GP, s.375)?
- Halide Edip Hanım, kalpağının altında, ciddi; galiba biraz da mahzun, oturmuş; yanı başında İsmet **Paşa**, o da düşünceli; soruyor: ...Muammer Bey'in kerimesini, nasıl buldunuz (GP, s.376) ...
- Hanımefendi? Halide Edip Hanım'ın cevabı ciddi: "...maksad-ı mahsusla sorduysanız, münasiptir **Paşam**. Şayân-ı dikkat bir kız: hırslı ve iddialı intibainı veriyor... Kimbilir, belki Paşa'ya böylesi lazım" (GP, s.376) ...
- İsmet **Paşa** ağzını arar gibidir, fakat ihtiyatlı: "...bahusus zekâsı ve ihatası, calip-i dikkat! Uşâkizâdeler, asil bir aile (GP, s.376) ...
- Gazi'ye gelince... "İsmet **Paşa**, aynı ihtiyat ve tecessüsle devam ediyor: "kabul edelim ki, her erkek gibi onun da bir aile sahibi olmak, hakk-ı tabiidir" (GP, s.376) ...
- Halide Onbaşı, artık İsmet **Paşayı** dinlemiyordu; kendi kendisine mırıldandı: "...peki, ya Fikriye?.. O ne olacak" (GP, s.377) ?..
- Ahmet Cevat, zamanla gördüler ki gerçekten babacan, eli açık, yüreği temiz, samimiyeti su götürmez bir insandır içi dışı birdi o gün, o gün de ne demek sabah İttihatçıları yerin dibine batırır; akşamına, Talat **Paşa'yı** yere göğe koyamazdı başka bir gün, Resulzade'nin İngilizciliğini tartışır (GP, s.386).
- Bir başka tartışma konusu, 'Yoldaş' Mustafa Suphi'nin, Enver **Paşa'nın** kurultaya hâkim olmasını önlemek için, aldığı tedbirler: İttihatçı takımının,

- sözde Komünist Fırkasını dağıtıp; Komintern'e bağlı gerçek Komünist Fırkasını tesis ettikten sonra; Kurultay'a katılmış 'delegatlar' arasında, komünistlerle Kemalistler el birliği edip, Enver **Paşa'ya** imkân tanımıyorlar (GP, s.389).
- İddia odur ki, komitacılıklarıyla maruf İttihatlar, bunun intikamını Trabzon'da almıştır; Halil **Paşa'nın** kurultay ertesinde, Enver **Paşa'yı**, Batum'da ağırladığı söyleniyor; tesadüf, 'Küçük Talât Bey de oralardaymış (GP, s.389) ...
 - İddia odur ki, komitacılıklarıyla maruf İttihatlar, bunun intikamını Trabzon'da almıştır; Halil **Paşa'nın** kurultay ertesinde, Enver **Paşa'yı**, Batum'da ağırladığı söyleniyor; tesadüf, 'Küçük Talât Bey de oralardaymış (GP, s.389) ...
 - Enver **Paşa**, Mustafa Suphi'yi de 'yoldaşlarını' da, Karadeniz'in soğuk ve karanlık sularında boğdurtup; Cihan İslam İhtilali'ni, bu kere, Ruslara karşı yapmak üzere, Asya içlerine hareket eylemiş. ...sabah olanda, Tiflis'e giderek, camadanını hazırlayasın bu gice (GP, s.389) ...
 - Latife, çalışma masasının üstüne, İngilizce, Fransızca, Almanca, Yunanca, ecnebi gazeteleri yığmıştı; asıl işi onları okumak, Türkiye ile ilgili haberleri not etmek: bir yandan önündeki kâğıda çevirilerini yapı- yor, bir yandan Salih Bey'e soruyor. "... İsmet **Paşa** mıydı?.." ... evet efendim. İzmir'in istirdadı, Avrupa'yi ayağa kaldırdı. Ortalık kaynıyor" (GP, s.396) ...
 - Latife, elinde bir gazete, gülererek: "...ondan hiç şüphemiz olmasın!" dedi, "...bu haber, New York Times'da: Kemal dedi ki, askerlerim yirmi dört saatte Boğazları geçebilir..." Salih Bey'e bakıyor: "...hani **Paşa**, Fowler'e beyanat vermişti ya" (GP, s.396) !..
 - "...bunlar gazeteciler, değil mi Ali Çavuş! "...evet kumandanım! Fransız'ın **paşası** geldi ya, onu beklerler!.." Rusuhi Bey, Köşk'e yürüyor: "...Salih binbaşım nerde?.." O esnada, Seryaver Salih Bey, telefonla konuşu yordu: Latife Hanım, biraz gerisindeki, çalışma masasına oturmuş: fevkalade şak, zarafetine diyecek yok, dikkat çekici (GP, s.396).
 - ...İzmir ateşler içinde! Türkiye ile Fransa'nın menfaattarını telif etmesi imkân dahilinde görünüyor..." "...iyi de hanımefendi... Düvel-i Muazzama, Ankara'ya nota tevdi etmiş...az evvel İsmet **Paşa** söyledi" (GP, s.397).

- *"Paşa Hazretleri'ne arz edilmek üzere bir suretini getirdim..." Latife Hanım, bir an ciddileşti, meraklanmış görünüyor: "...ne hakkındaymış bu nota?.. Marie-Laure Oiselet, basbayağı öfkelenmiş, dedik: "...bu nota bir blöf, başka bir şey de olamaz (GP, s.397)! ...*
- *Mustafa Kemal Paşa merdivenin başında, elinde sigarasıyla, yalnız kalmıştı; düşünceli, bir bakıma yorgun, bir yalnızlık; içi istifhamlarla dolu. Gazeteciler, kapıya doğru uzaklaştıkça yukarda, adamakıllı zengin bir yıldız yağmuru; aşağıda, akşamın içindiği sesler ortaya çıkıyor: Göztepe vapur iskelesinden, körfez vapurunun, titrek düdüğü; yoğunluğu gittikçe çoğalan karanlığı, ufak ufak didikleyen, gece böcekleri; hatta, o puhu kuşunun, dokunaklı ötüşü (GP, s.399).*
- *Sizi yordular Paşam, hep böyle yapıyorlar." Hemen arkasından, rolünü aşırı benimseyerek, iddialı bir ciddiyetle ilâve ediyor: "...Avrupa matbuatını taradım... İzmir'in istirdadı, büyük akisler uyandırdı... Onları derledim toparladım, arz edeceğim..."Kısacık sustu, mahcup bir tebessümle, elindeki zarfı uzatıp, dedi ki: "...ayriyeten şu da var: düvel-i Telafiye, Ankara'ya bir nota tevdi etmiş... Bunu, az evvel, Rusuhi Bey getirmişti (GP, s.400) ...*
- *"Mustafa Kemal Paşa, hoşgörülü, hayli içten bir gülümseyerek: "...aferin be çocuk!.. Hem de kocaman bir aferin...bilir misin, ne görürüm: fevkalâde muvaffak biri yaver olurmuş" (GP, s.400) !..*
- *İki yaver, Salih ve Rusuhi beyler, oldukları yerde kalakalmış; hayretin de içine karıştığı, belirgin bir takdirle durumu izliyorlardı: Latife, iltifatı duymazlıktan gelip, aynı manalı ciddiyetle, devam etti: "...şunu da arz edeyim ki, Paşa Hazretleri (GP, s.400).*
- *Reis-i Hükümet Hüseyin Rauf Bey'le, Meclis Reis-i Sani'si Ali Fuat Paşa bu akşam fakirhanemizi teşrif buyuruyorlar (GP, s.400)!...*
- *Paris, Ankara'yla bir 'compromis'ye müheyya görünüyor... Lakin Boğazlar mevzubahis oldu mu, rahatsız..." Sustu, ayrı ayrı, ikisinin de gözlerine baktı ve ilâve etti: "... Ordularınızı durdurunuz dedi! "Ali Fuat Paşa bariz bir merakla soruyor: "...durduracak mıyız, Paşam."..."şarta muallak, Fuat!" bravo. Kanaatimce, bu bir zaruret-i harbiye (GP, s.401) ...*
- *Paris, Ankara'yla bir 'compromis'ye müheyya görünüyor... Lakin Boğazlar mevzubahis oldu mu, rahatsız..." Sustu, ayrı ayrı, ikisinin de gözlerine baktı ve*

ilâve etti: "... Ordularınızı durdurunuz dedi! "Ali Fuat Paşa bariz bir merakla soruyor: "...durduracak mıyız, **Paşam**." "...şarta muallak, Fuat!" bravo. Kanaatimce, bu bir zaruret-i harbiye (GP, s.401) ...

- "Mustafa Kemal **Paşa**, hasırdan örülmüş orta masasının öteki tarafında, oturmuştu; iki eski dostunu dikkatle dinledikten sonra, sigarasını kül tablasına bastırırken, dedi" Jeneral Pellè cenaplarının, bugün ifade eylediği de aynı mevzua müteallik (GP, s.401) ...
- "Ali Fuat **Paşa** sigarasının dumanlarıyla, söze burada karıştı: "...halbuki, malûm-u âliniz, Mim Mim istihbaratı bize neyi haber verdi? Çanakkale'deki İngiliz istihkamlarına, bir firkalık taze kuvvet yağmışlar: bunun muhtemel bir taarruza karşı, takviye olduğu sarih!.." Hüseyin Rauf Bey: "... hakikaten 'Bîtaraf Mıntika 'ise, bu kadar askerin orada işi ne (GP, s.401)?
- "...mütareke bahsi, daha az mühim değil, Fuat **Paşa** Mustafa Kemal Paşa, ufak ufak, tesbihiyle oynuyordu (GP, s.402).
- "...mütareke bahsi, daha az mühim değil, Fuat Paşa Mustafa Kemal **Paşa**, ufak ufak, tesbihiyle oynuyordu (GP, s.402).
- Mustafa Kemal **Paşa**, derhal ayağa kalkıp, onu karşıladı: şaka yollu, takıldı: "...hanımefendi...bizi mahcup ediyorsunuz (GP, s.402) ...
- Bardağın birini alıp, Ali Fuat **Paşa** ya uzatıyor (GP, s.402) ...
- Mustafa Kemal **Paşa**, işi bütün bütün şakaya dökmüştü; sözünü keserek dedi ki: "...hiçbir racamız yoktur, yaver" (GP, s.402) !..
- Latife, tekrar sustu, sonra birden kirpiklerini ve gözlerini kaldırdı; Mustafa Kemal **Paşa'nın**, engin maviliğine dimdik bakarak, hiç de bu bakışa uymayan, fısıltıya yakın bir sesle dedi ki "...çünkü Paşam. Sizi seviyorum..." İtirafını yaptıktan sonra, ayıp şeyler söylemiş küçük bir kız çocuğu gibi telaşlı, eliyle ağzını kapattı (GP, s.404) ...
- Latife, tekrar sustu, sonra birden kirpiklerini ve gözlerini kaldırdı; Mustafa Kemal Paşa hin, engin maviliğine dimdik bakarak, hiç de bu bakışa uymayan, fısıltıya yakın bir sesle dedi ki "...çünkü **Paşam**. Sizi seviyorum..." İtirafını yaptıktan sonra, ayıp şeyler söylemiş küçük bir kız çocuğu gibi telaşlı, eliyle ağzını kapattı (GP, s.404) ...
- Kalın bir sükût oluşuyor. Şimdi gözleriyle konuşuyorlar: genç kız, gözlerini sonuna kadar açmıştır, biraz da meydan okurcasına **Paşanın** gözlerine

- bakıyor: Gazi'nin gözleri, belki biraz mutlu, galiba gizlice mahzun, bir hayli mütereddit; gözlerini, gözlerinden ayırmadan, içkisine uzanıyor, bir yudum aldı; bu bakışma ve derin sükût ne kadar sürdü (GP, s.404)?*
- Mustafa Kemal **Paşa**, hayli asabi, o tarafa döndü: "...sana, mücbir sebep olmadıkça, rahatsız etme demiştim çavuş! Ali Çavuş boynunu büküyor: "...evet kumandanım, lakin, Halide Onbaşı vedaya gelmiş de..."Halide Onbaşı, sırtında asker elbisesi, ayağında çizmeler, başında kalpak, Ali Çavuşun ardından; bir telaş beliriyor, her zaman olduğu gibi kesin, kararlı, çabuk, daha balkona çıkarken, konuşmaya başlamıştır (GP, s.405) ...
 - "...zannımca sizi rahatsız ettim, kusurumu bağışlayın **paşam!** Vedaya gelmiştim, yarın sabah, erken...hareket ediyoruz da" (GP, s.405) ...
 - Komisyonu, yani..." Latife, ayakta, biraz geride; aynı sonuna kadar açık gözlerle, onlara, daha doğrusu ellerine bakıyor. Mustafa Kemal **Paşa**, Halide Edip'in elini avuçları arasına almıştır, hemen bırakmıyor (GP, s.405).
 - "Ruşen Bey de geliyor mu?.." "...evet **Paşam** (GP, s.405)!
 - Yakup Bey, Falih Rıfkı, Asım Us ve bendeniz. Halide Edip Hanım konuştuğu sırada, bir Latife'ye, bir sofraya, bir **Paşa'ya** bakmaktaydı; durumdan enikonu rahatsız olmuştu, gitmeye davranıyor (GP, s.405) ...
 - Halide Onbaşı **Paşa'yı** bu defa asker gibi selâmlıyor...sağ olun Paşam...çocuklarıma miras bırakacağım...sonra müzeye gidecek..." Onbaşı asker gibi dönerek, balkondan çıkarken, Gazi arkasından sesleniyordu:"...yolun açık olsun, Onbaşı...Ankara'da görüşüyor (GP, s.407) ...
 - Halide Onbaşı Paşa'yı bu defa asker gibi selâmlıyor...sağ olun **Paşam**...çocuklarıma miras bırakacağım...sonra müzeye gidecek..." Onbaşı asker gibi dönerek, balkondan çıkarken, Gazi arkasından sesleniyordu:"...yolun açık olsun, Onbaşı...Ankara'da görüşüyor (GP, s.407) ...
 - Latife'nin vermeye hazırlandığı cevap, havada kalacaktı. Mustafa Kemal **Paşa**, elinde, peleriniyle, o an kapıdan giriyor; pelerin, o buhranlı Ziraat Mektebi günlerinde, sık sık giydiği pelerindi: "...al şuncağızı...kemiklerini ısıtır" (GP, s.407) ...

- Şeyhülislâm Dürriâde'nin, onlar hakkındaki idam fetvalarındır; en vahimi, nasıl asılacağını gözleriyle görür gibi olduğu, o korkunç gece...Mustafa Kemal **Paşa**, gülüyordu (GP, s.407) ...
- Latife, hiç beklemediği bu ani teklif karşısında, son derece şaşkın: "...şimdi mi?.." deyip, ilave ediyor: "...ama, bu imkânsız...vakit çok geç **Paşam** Kordonboyu'nda: gece, sabaha yakın. Tenha bir karanlık etrafı kuşatmıştır. Sağda, büyük yangından artakalmış, simsiyah yalı ve bina iskeletleri, birer heyulâ gibi yükseliyorlar; solda, yıldız alacası Körfez'in yakamozlu pırıltısı. Zaman zaman, sinsi ve tehlikeli (GP, s.410) ...
- Ön sahanlıkta vatman, saygının korkuya karıştığı bir ciddiyetle, tramvayı sürüyordu; hemen gerisinde Mustafa Kemal **Paşa** ve Latife Hanım durmuşlar, Seryaver Salih Bey, onların arkasında. Gazi'nin arzusu üzerine, tramvayı hızlandırmak isteyen vatman, atını iki kere kamçıladi."...kamçısı olmaz mı" (GP, s.411) ?..
- Vatman. **Paşa'nın** sorduğuna çok şaşırmıştı:"...olur mu **Paşam**, attır bu!.." dedi, "...bu dilden anlar" (GP, s.411) ...
- Vatman. **Paşa'nın** sorduğuna çok şaşırmıştı:"...olur mu **Paşam**, attır bu!.." dedi, "...bu dilden anlar" (GP, s.411) ...
- Mustafa Kemal **Paşa**, muzip gülümsüyordu:"...ya olursa?.." "...siz daha iyisini bilirsin, paşam...lâkin, biz ne duyduk ne gördük (GP, s.411).
- Mustafa Kemal **Paşa**, muzip gülümsüyordu:"...ya olursa?.." "...siz daha iyisini bilirsin, **paşam**...lâkin, biz ne duyduk ne gördük (GP, s.411).
- El elden üstündür, **paşam**" (GP, s.411)!
- Mustafa Kemal **Paşa**, söze, ciddi mi şaka mı olduğu anlaşılamayan bir ciddiyetle devam ediyor (GP, s.411) ...
- Binlerce neferi, Azrail'e karşı harbe şevkettim, tek kamçı darbesi yoktur...sen sen ol, zaruret hasıl olmadıkça, kamçını kullanma!.. "Latife, Gazi'nin vatmanla muhabbetinden tedirgin olmuştur, şirin genç kız edasıyla, gülümseyerek yaklaşıyor **Paşam**, ben de biletiniz olabilir miyim" (GP, s.412) ?..
- İsmet **Paşa** murahhas olarak gidecek (GP, s.415) ...
- Fevzi ve Refet **Paşalar** da kendisine refakat edecektir, bu iki (GP, s.415)!

- Mustafa Kemal **Paşa**, sustu; eliyle İsmet Paşa'yı gösterdi. Konuşma sırasını ona verdiğini belli ediyor (GP, s.415).
- Mustafa Kemal Paşa, sustu; eliyle İsmet **Paşa'yı** gösterdi. Konuşma sırasını ona verdiğini belli ediyor (GP, s.415).
- İsmet **Paşa** haritalardan en yakınına doğru yürüdü; eliyle, Trakya'yı adeta tarayarak, dedi ki"...müzakerelerde, Boğazların hükümranlılığı bahrinde, şimdilik kaydıyla ısrarlı olmuyoruz, lakin, Edirne'nin garbında, Trakya'nın Meriç Nehri'ne kadar olan kısmının, derhal tahliyesinde musırız" (GP, s.415) ...
- Sustu. Sonra kendini tutamayıp, çok daha yoğun bir merakla soruyor: "...peki, ne zaman? **Paşa** hazretleri, söyledi zannetmiştim, kusur bakmayın (GP, s.414) !..
- Nerede olacak, Karargâh-ı Umumide, hanımefendi, **Paşalarla** içtima hâlinde bırakmıştım" (GP, s.414) ...
- TBMM Devlet Ricali, yani Rauf Bey, Ali Fuat **Paşa**, Fevzi **Paşa** koltuklara dağılmışlardı (GP, s.415) ...
- İsmet **Paşa** ve Yusuf Kemal Bey ayakta; Mustafa Kemal Paşa'yı dinliyorlar. Geride, münasip bir yerde, başta Yaver Rusuhi Bey olmak üzere, birkaç emir zabiti, hazır beklemektedir: kapılar nedense açık, dışardan aralıklı telefon zilleri, ayak sesleri, daktilo tıkırtıları, alçak sesle mırıltılar (GP, s.415).
- İsmet Paşa ve Yusuf Kemal Bey ayakta; Mustafa Kemal **Paşa'yı** dinliyorlar. Geride, münasip bir yerde, başta Yaver Rusuhi Bey olmak üzere, birkaç emir zabiti, hazır beklemektedir: kapılar nedense açık, dışardan aralıklı telefon zilleri, ayak sesleri, daktilo tıkırtıları, alçak sesle mırıltılar (GP, s.415).
- Mustafa Kemal **Paşa**, üzerine basa basa, müzakerenin ruhunu özetledi: esas budur ve sarahat keşfetmiştir...teferruat, hadisatın seyrine göre, tayin edeceğiz" (GP, s.416) !..
- "...başkaca bir diyeceğiniz var mıdır?.." Herkes birbirine bakıyor, sükût umumi idi, tasvip tamam! Bundan istifade ederek, Refet **Paşa** elindeki gazeteleri uzatıp, mütebessim konuşuyor: "efendim bu arada malumat kabilinden arz edeyim...matbuat, Yunan işgal sahasındaki mezalim hak- kında...fevkalade neşriyat yapmaktadır" (GP, s.416) ...

- Sonra gayet samimi, elini uzatarak, Refet **Paşa** ya soruyor: "...doğru mu söylersin, be Refet...ver şu gazeteleri bakayım Refet Paşa, gazeteleri Gazi'ye uzattığı esnada oturanların bir kısmı ayağa kalkmışlardı (GP, s.416) ...
- Sonra gayet samimi, elini uzatarak, Refet Paşa ya soruyor: "...doğru mu söylersin, be Refet...ver şu gazeteleri bakayım Refet **Paşa**, gazeteleri Gazi'ye uzattığı esnada oturanların bir kısmı ayağa kalkmışlardı (GP, s.416) ...
- Fevzi **Paşa** ile Rauf Bey, Yusuf Kemal Bey'i de aralarına alıp bir grup oluşturdular, sigaralar yakılmıştır, ortalık zaten duman (GP, s.416).
- Gazi ile, İsmet ve Refet **Paşalar**, gazeteler ellerinde, makam yazıhanesine doğru yürüyorlar (GP, s.416).
- Refet **Paşa**, eliyle yazıları gösterip diyor ki: "...bilhassa Fatih Rıfki ve Yakup Kadri...Paşa Hazretleri" (GP, s.416) ...
- Refet Paşa, eliyle yazıları gösterip diyor ki: "...bilhassa Fatih Rıfki ve Yakup Kadri...**Paşa** Hazretleri" (GP, s.416) ...
- Mustafa Kemal **Paşa**, Yaver Rusuhi Bey'e seslenecektir (GP, s.416).
- Baş üstüne kumandanım!" Mustafa Kemal **Paşa** otururken, elindeki gazeteyi okuyordu: gazeteyi masanın üzerine bıraktı: "...aferin be Yakup!.." dedi (GP, s.417).
- İsmet Paşa, parmağıyla, başka bir gazetede başka bir yazıyı gösteriyordu, dedi ki: "...Falih Bey de ondan hiç aşağı kalmaz! Yunanlının yerli ahaliye yaptığı mezalim ve soygun, işlediği cinayet iki gün iki gece devam etmiş! Refet **Paşa'nın** merak ettiği başka bir şeydi (GP, s.417) ...
- Gittikçe büyüyen bir motor gürültüsü, o arada, sessizliği dağıtarak yaklaşacaktır, köşke gelen yolda, Gazi'nin kırmızı otomobili beliriyor; kapının önüne gelince durdu, Yaver Rusuhi Bey, şoförün yanındaki yerinden fırlayıp **Paşa'nın** kapısını açtı, Gazi, usulca indi; ağır adımlarla, derhal selam duran nöbetçinin selamını alarak, içeriye giriyor (GP, s.420).
- Zaman zaman, gecikmiş mebusların faytonlarla, nadiren otomobille, ahaliyi yarıp, geldiği görülüyor: iner inmez, halk arasındaki tanıdıklarıyla selamlaşarak, kapıya yöneliyorlar; halbuki Mustafa Kemal **Paşa**, çoktan kürsüdedir, her zamanki hitabet üslubuyla, konuşmasını bitirmek üzere (GP, s.421) ...

- Mustafa Kemal **Paşa**, serinkanlı ve yumuşaktır, yaklaşıp elini tutuyor: gülümseyerek diyor ki: "...o vazifesine, burada devam edecek? "Latife'nin sual, bu defa biraz daha dik: "...öyle şey olur mu, hiç " (GP, s.421)?
- Mustafa Kemal **Paşa'nın** yüzünde, açık bir hoşnutsuzluk ifadesi; cevabı, biraz daha 'resmî' bir sesle oldu: ...olur, pekâlâ olur! Sizin yeriniz burası hanımefendi...halbuki ben..." Sözüünü askıda bırakıp, Latife'den ayrılıyor (GP, s.421).
- Aynı alkış fırtınası, aynı şiddet ve yoğunlukla, sözünü kesti; 'muafik' olsun, 'muhalif' olsun, bütün mebuslar ayağa kalkmıştı; Mustafa Kemal **Paşa**, zaten nutkunu bitirmek üzereydi (GP, s.422) ...
- Fikriye, şakaklarına uzayan, derin yeşil gözleriyle; önünde oturduğu kristal aynanın içinden, Mustafa Kemal **Paşa'nın** duvardaki portresine bakıyordu (GP, s.427) ...
- Mustafa Kemal **Paşa**, İzmir 'yadigârı' kırmızı otomobilinin arka koltuğuna oturmuş hem keyifli keyifli sigarasını içiyor hem de şoförün yanı başındaki yaveriyle laflamıyordu (GP, s.427) ...
- Salih Bey, tam tersine, şaka yollu gülümseyerek: "...burada olsa da fark etmez, **Paşam!**.." dedi. "...o mevzuda, maalesef rakipten taraf görünüyor: İzmir'deki 'yaver' hanımın takdîrkârıdır" (GP, s.428) ...
- Mustafa Kemal **Paşa**, hâlâ o kadar dalgın ve uzakta, bir zaman konuşmadı; sonra sigara dumanlarını bırakırken, dedi ki: "...farkındayım! Farkında olmaz mıyım, be çucuk...zihnimi ziyadesiyle meşgul eden, bu yüzden Fikriye'dir" (GP, s.428) ...
- Otomobil gelip, kapının önünde durmuştu, Yaver Salih Bey, **Paşa'nın** kapısını açmış, o da iniyor. Foksi, köpeklere has bir telaşla, kopup geldi; sevinç havlamalarıyla, dizlerine sıçırıyor, Gazi, köpeğinin şaşmaz ve içten bağlılığını, onu okşayarak değerlendiriyor; onunla oyalanarak kapıya doğru yürüyordu (GP, s.430).
- Birden Fikriye'nin sesi işitilecektir. "...Foksi'yi...hiçbirimiz avutamadık **Paşam** (GP, s.430).
- Onun için gaybubetiniz, gayr-i kabil-i teselli bir keyfiyet Mustafa Kemal **Paşa**, başını sesin geldiği tarafa çevirmişti; yüzünde, daha çok da gözlerinde, sıcak mavi bir aydınlık belirmişti: "...Fikriye" (GP, s.430) !..

- Fikriye, zarif, sevinci mahzun, tutkusu gözlerinde saklı, köşkün kapısından çıkmış **Paşa'ya** doğru gelirken: ...evinize hoş geldiniz **Paşam!**" diyor, "...sizi sağ ve salim, burada, görmek...Allah'ın ne büyük bir lütfudur" (GP, s.430).
- Fikriye, zarif, sevinci mahzun, tutkusu gözlerinde saklı, köşkün kapısından çıkmış **Paşa'ya** doğru gelirken: ...evinize hoş geldiniz **Paşam!**" diyor, "...sizi sağ ve salim, burada, görmek...Allah'ın ne büyük bir lütfudur" (GP, s.430).
- Bir yerde buluşup, kapıya doğru birlikte yürüyorlar, Foksi, bir sağa, bir sola geçip; nefes nefese, etraflarında türlü şaklabanlıklar yapıyor. Mustafa Kemal **Paşa**"...nasılsın?.." diye sordu" (GP, s.431) ...
- Seni zayıf buldum... "...haiz-i ehemmiyet değil, **Paşam!** Mühim olan, sizin afiyette olmanızdır." Gözleri, **Paşa'nın** gözlerinin maviliğinde kayıp, ilave etti:"...hepimiz için" (GP, s.431).
- Kısa bir duraklama anı: Mustafa Kemal **Paşa**, Fikriye'nin varlığından sızan o esrarlı feda nefes hissiyle, bir an sarsılmıştı; Fikriye ise, her haliyle, ona olan tutkusunun, etkisi altında görünüyordu (GP, s.431).
- Mustafa Kemal **Paşa**, nihayet sükûtu bozdu:"...valide nasıl? Ankara'ya ısınabildi mi?.." Fikriye, mütebessim cevap verdi (GP, s.431).
- Mustafa Kemal **Paşa**, kapıyı açıp içeriye girdi. Zübeyde Hanım, ayağa kalkmıştı, dudakları hafif titreyerek, oğlunu karşılıyor. Gözünde o, her zaman; Manastır Askeri Rüstiyesinden, henüz bayram iznine gelmiş, sarı kafalı oğlancıktır; hani üniformalı, buna rağmen sık sık azarladığı, Mustafa (GP, s.431).
- Mustafa Kemal **Paşa**, annesinin elini okşayarak, gülüyordu (GP, s.431) ...
- **Paşam**, ne gibi yeni tedbirler düşünmüş acaba? Salih Bey, onu anlatıyordu da" (GP, s.433) !..
- Kemal **Paşanın** alnına, belli belirsiz bir keder gölgesi düşmüştü (GP, s.433).
- Dr. Refik Bey, arkasından yaver Salih Bey giriyor; Gazi'ye yaklaşıyorlar. Mustafa Kemal **Paşa**, oturduğu yerden doğrularakken "...oooo, siz miydiniz, Doktor. Eliyle koltuğu gösterdi: "...buyurmaz mısınız" (GP, s.449)?!..
- **Paşam!** Maşallah, maneviyatı yüksek! Dilinden latife eksik olmuyor... Hakikat halde, hastalığın mahiyeti ve hastanın ilerlemiş yaşı nazar-ı itibaren alınırsa" (GP, s.449) ...

- Dr. Refik Bey, önce omuzlarını kaldırdı: "Allah'tan ümit kesilmez **Paşam** (GP, s.450).
- Mustafa Kemal **Paşa** Seryaver Salih Bey'e muhtemelen bir talimat verecekti; konuşurken sesinde örtülü bir kaygı ve şefkat titreşiyordu: ". Salih, ne dediğini duydum..." dedi, "...bunun çaresine sen" (GP, s.450) ...
- "...hiç efendim... Refet **Paşayla** konuşuyorduk...birden esti...yarın gece, Keçiören'e davet ediyor...evine (GP, s.451) ...
- Ali Fuat **Paşa** sen, ben ve o. eski günlerdeki gibi" (GP, s.451)!...
- Mustafa Kemal **Paşa** gülümsüyordu, ateşi uzatırken dedi ki: "...yani, Mahşer'in Dört Süvarisi. Öyle mi?.." Gülüşüyorlar (GP, s.452).
- Ali Fuat **Paşa** oturuyor, durumdan pek hoşnut değil gibi, sigarasının dumanlarına dolmuş, Refet Paşa karşıda ayakta, her zaman olduğu gibi, hareketli Hüseyin Rauf Bey, ise, Mustafa Kemal'in tam karşısında: yüzünde samimi, fakat birçok manaya çekilebilecek, ciddi bir ifade, sağ elini Gazi'ye doğru uzatarak, takılırmış gibi diyor ki (GP, s.452) ...
- Ali Fuat Paşa oturuyor, durumdan pek hoşnut değil gibi, sigarasının dumanlarına dolmuş, Refet **Paşa** karşıda ayakta, her zaman olduğu gibi, hareketli Hüseyin Rauf Bey, ise, Mustafa Kemal'in tam karşısında: yüzünde samimi, fakat birçok manaya çekilebilecek, ciddi bir ifade, sağ elini Gazi'ye doğru uzatarak, takılırmış gibi diyor ki (GP, s.452) ...
- Sustu, o susar susmaz; salona kalın bir sükût çöktü, bu sessizlik içinde, dışardaki deli rüzgâr yüzünden, nereden unutulmuşsa, açık unutulmuş bir pancurun, ısrarla çarpışı işitiliyor Refet **Paşa'nın**, asabi gülümsemesine, Ali Fuat Paşa'nın rahatsız dalgınlığına mukabil Mustafa Kemal Paşa, sigarasının dumanları arasında, sâkindir (GP, s.452).
- Sustu, o susar susmaz; salona kalın bir sükût çöktü, bu sessizlik içinde, dışardaki deli rüzgâr yüzünden, nereden unutulmuşsa, açık unutulmuş bir pancurun, ısrarla çarpışı işitiliyor Refet Paşa'nın, asabi gülümsemesine, Ali Fuat **Paşa'nın** rahatsız dalgınlığına mukabil Mustafa Kemal Paşa, sigarasının dumanları arasında, sâkindir (GP, s.452).
- Sustu, o susar susmaz; salona kalın bir sükût çöktü, bu sessizlik içinde, dışardaki deli rüzgâr yüzünden, nereden unutulmuşsa, açık unutulmuş bir pancurun, ısrarla çarpışı işitiliyor Refet Paşa'nın, asabi gülümsemesine, Ali

*Fuat Paşa'nın rahatsız dalgınlığına mukabil Mustafa Kemal **Paşa**, sigarasının dumanları arasında, sâkindir (GP, s.452).*

- *Mustafa Kemal **Paşa** yüzünü Refet Paşa'ya dönmüştü: aynı ciddiyet ve sükûnetle sordu: ya siz Paşa bu hususta sizin mütalâanız, hangi istikâmettedir (GP, s.453)?*
- *Mustafa Kemal Paşa yüzünü Refet **Paşa'ya** dönmüştü: aynı ciddiyet ve sükûnetle sordu: ya siz Paşa bu hususta sizin mütalâanız, hangi istikâmettedir (GP, s.453)?*
- *Mustafa Kemal Paşa yüzünü Refet Paşa'ya dönmüştü: aynı ciddiyet ve sükûnetle sordu: ya siz **Paşa** bu hususta sizin mütalâanız, hangi istikâmettedir (GP, s.453)?*
- *"Refet **Paşa**, kısa adımlarla sağa sola giderek; ayakta, yüzünde hep aynı asabi tebessümle konuşacaktır. "...Rauf Bey'in fikir ve mütalâasına, tamamen iştirak ediyorum... Filhakika, bizde, padişahlıktan ve halifelikten başka...bir şekli idare mevzuubahis olamaz (GP, s.453)!*
- *Ya siz Paşa bu hususta sizin mütalâanız, hangi istikâmettedir?" Refet **Paşa**, kısa adımlarla sağa sola giderek; ayakta, yüzünde hep aynı asabi tebessümle konuşacaktır (GP, s.453).*
- *Ali Fuat **Paşa** tedirgin ve rahatsız, oturduğu yerden kalktı (GP, s.453) ...*
- *Refet **Paşa**, hep öyle mütebessim, kadehine rakı koyuyordur (GP, s.453) ...*
- *Mustafa Kemal **Paşa**, yeni bir sigara yakmıştı: dumanları, ağır ağır, başının üzerinde yükseliyor (GP, s.453) ...*
- *Hüseyin Rauf Bey ise, gözlerini Mustafa Kemal **Paşa'ya** dikmiş: yine kurşun gibi bir sükût (GP, s.453) ...*
- *Rüzgârdan çarpılan pancar, biraz daha sık; uzaklarda savrulan, köpek hayllamaları. Mustafa Kemal **Paşa**, vakur ve ciddi, diyor ki: "...arkadaşlar, mevzu bahis ettiğiniz mesele...haddizatında bugünün meselesi değildir... Meclis 'de bazılarının telâş ve heyecanına da mahal yoktur... Ben ne Halife olmak niyetindeyim, ne de padişah (GP, s.454) ...*
- *İcâb-ı halinde bunu Meclis 'de de beyan ederim..."Mustafa Kemal **Paşa**, bu kadarla yetinecekmiş gibi, susmuştu; fakat, aklına başka bir şey gelmiş gibi ayağa kalktı, yürüyerek devam ediyor: "...bence, Meclis'in asıl iştigal edeceği mevzu, Sulh Konferansı'nda Türkiye'yi, kimin temsil edeceği mevzuudur...*

Vatanı işgalden halâs etmiş olan Ankara mı, yoksa, Sevres Muahedesi'ni imzalamış olan Babıâli mi (GP, s.454)?

- *“Mustafa Kemal **Paşa**, ağır ve tane tane konuşuyordu; o an, İzmir'in istidanı esnasında, ona nihayet istirahat edebileceklerini söyleyen Halide Onbaşı gülererek verdiği cevabı hatırlamıştı (GP, s.454) ...*
- *...Kemal **Paşa'yla** Enver Paşa'yı birbirine karıştırıyorsunuz eski paşaları tasfiye etmeyi inkılâp sanan Kemal Paşa değildir, Enver Paşa'dır; Babıâli Baskını ile hükümet darbesi yapan da o, yâni ittihatçılar! Kemal Paşa'da cunta fikri yok, meclis fikri var, hatta şûrâ fikri (YTB, s.454)!*
- *...Kemal Paşa'yla Enver **Paşa'yı** birbirine karıştırıyorsunuz eski paşaları tasfiye etmeyi inkılâp sanan Kemal Paşa değildir, Enver Paşa'dır; Babıâli Baskını ile hükümet darbesi yapan da o, yâni ittihatçılar! Kemal Paşa'da cunta fikri yok, meclis fikri var, hatta şûrâ fikri (YTB, s.454)!*
- *...Kemal Paşa'yla Enver Paşa'yı birbirine karıştırıyorsunuz eski **paşaları** tasfiye etmeyi inkılâp sanan Kemal Paşa değildir, Enver Paşa'dır; Babıâli Baskını ile hükümet darbesi yapan da o, yâni ittihatçılar! Kemal Paşa'da cunta fikri yok, meclis fikri var, hatta şûrâ fikri (YTB, s.454)!*
- *...Kemal Paşa'yla Enver Paşa'yı birbirine karıştırıyorsunuz eski paşaları tasfiye etmeyi inkılâp sanan Kemal **Paşa** değildir, Enver Paşa'dır; Babıâli Baskını ile hükümet darbesi yapan da o, yâni ittihatçılar! Kemal Paşa'da cunta fikri yok, meclis fikri var, hatta şûrâ fikri (YTB, s.454)!*
- *...Kemal Paşa'yla Enver Paşa'yı birbirine karıştırıyorsunuz eski paşaları tasfiye etmeyi inkılâp sanan Kemal Paşa değildir, Enver **Paşa'dır**; Babıâli Baskını ile hükümet darbesi yapan da o, yâni ittihatçılar! Kemal Paşa'da cunta fikri yok, meclis fikri var, hatta şûrâ fikri (YTB, s.454)!*
- *...Kemal Paşa'yla Enver Paşa'yı birbirine karıştırıyorsunuz eski paşaları tasfiye etmeyi inkılâp sanan Kemal Paşa değildir, Enver Paşa'dır; Babıâli Baskını ile hükümet darbesi yapan da o, yâni ittihatçılar! Kemal **Paşa'da** cunta fikri yok, meclis fikri var, hatta şûrâ fikri (YTB, s.454)!*
- *Sizin 27 Mayıs, fikrimce, ondan ziyade Enver **Paşa'nın** izini sürüyor Binbaşı bey: Kemal Paşa jacobin'dir, siz Bonapartiste'siniz (YTB, s.454).*
- *Sizin 27 Mayıs, fikrimce, ondan ziyade Enver Paşa'nın izini sürüyor Binbaşı bey: Kemal **Paşa** jacobin'dir, siz Bonapartiste'siniz (YTB, s.455).*

- *Ertesi gün çıkan, Teşrinisani 1338 (1922) tarihli, Birlik gazetesinin birinci sayfasında; Gazi Mustafa Kemal **Paşa'nın** Muhtelit Encümen'de konuşurken çekilmiş bir fotoğrafı vardı; onun üzerine, büyük 'hurufatla şu başlık' atılmıştı (GP, s.456) ...*
- *Layihâ taraftalar arasından, beklenmedik bir alkış koptu; kısa bir süre susan Mustafa Kemal **Paşa** 'muhalif zevatın' yüzlerine, dik dik bakarak; aynı sert ve öfkeli sesle: '...burada toplananlar...Meclis ve herkes...meseleyi tabii görürse fikrimce çok iyi olur' (GP, s.456) ...*
- *...İsmet **Paşa**, Lord Curzon, Henri Poincare, Mussolini ve Venizelos, yan yana durmuşlar. Resmin üzerine büyükçe bir başlık atılmış (GP, s.460) ...*
- *İsmet **Paşa'nın** emniyetini temin bahanesiyle göz hapsinde tutulduğu doğru mu (YTB, s.463)?*
- *Latife, ayağa kalkmıştı: "...vaziyeti Paşa'ya, aksettirmediniz inşallah!.."...ne münasebet! Mektuplarımda arz etmiştim: Fethi Bey hariç, herkes bu işin olmasını arzu ediyor... Fevzi **Paşa** (GP, s.466) ...*
- *İsmet **Paşa**... Bittabi, bendeniz en baştayım. Latife, sigarasının dumanlarını bırakırken, göğüs geçirdi (GP, s.466) ...*
- *"...ah Salih Bey, ah!.. Mühim olan, **Paşa'nın** ne düşündüğü!.. O da meçhulümüz" (GP, s.466) !..*
- *Mustafa Kemal **Paşa** baş köşeye oturmuş; sağında Sefir-i Kebir, solunda Yunus Nâdi ve İsmail Habib Beyler, ayrıca Ahmet Bey Akayev! Rakı ve Votka su gibi akıyor. Armoniğin ve ta.in ağır bastığı, saz heyeti, Kafkas türkülerine dalmış: Asya güzeli, tombul, pembe beyaz bir muganniye', türkü söylemektedir (GP, s.467) ...*
- *Mustafa Kemal **Paşa** çakırkeyifti; gecenin iyice kıvama geldiği bu anda: herkes hayatından memnun, herkes mutlu görünüyor (GP, s.467).*
- *'Muganniye' türküsün bitirince alkışladılar; çalgıcılar başka bir havaya geçmeye hazırlanırken, hiç beklenmedik bir şey oldu: Mustafa Kemal **Paşa**, aklına sanki o an gelmiş gibi, çatalıyla bir bardağa birkaç kere vurup, yüksek sesle: Hanımlar beyler diye söze başlıyor (GP, s.467).*
- *Ciddi misiniz **paşam**? Kararınız kat'i midir?" "...ciddi efendim, ciddi ve mukarrer (GP, s.468) !..*

- "Ahmet Bey Agayef bunun üzerine ayağa kalkıp, tumpuraklı bir eda ile soruyor: "...o halde, **Paşa** hazretleri... İzmir fâtihinin kalbini fetheden, bu bahtiyar hanımefendi kimdir? Bize lütfeder misiniz" (GP, s.468)?
- Gazi, elinde kadehi, ayağa kalkıp cevap verecektir: "...İzmirli bir kız! Uşak zade Muammer Bey'in kerimesi, Latife Hanım!.." Ahmet Bey Agayef, neşeyle kadehi kaldırdı: "...o halde **Paşam**, Latife Hanımefendi'nin şerefine (GP, s.468).
- Yüzbaşı Demir bu sözler üzerine kışın Ümid'in İstanbul'da başka bir vesileyle söylediklerini hatırlayacaktır. Hani İsmet **Paşa'yı** izlemeye Kayseri'ye gitmişti de, Anadolu'da herkesin onu 'ecnebi' sandığını görüp üzülmüştü (YTB, s.472).
- Milli iktisadî terkibe varamadın mı, irtica içtimaî bünyede istinad noktaları bulur, o zaman inkılâpçılığın İsmet **Paşa** inkılâpçılığını yek parmak aşamaz: kanun çıkarıp, şeriat yasaklarsınız (YTB, s.480) ...
- Sizinkisi İsmet **Paşa'sız** bir İsmet Paşa diktası! Böyle bir formül hâlâ itibarlı olsaydı, kırk yılın kurdu İsmet Paşa bırakır da demokrasiyi tatbike temayül eder miydi (YTB, s.481) ?..
- Sizinkisi İsmet Paşa'sız bir İsmet **Paşa** diktası! Böyle bir formül hâlâ itibarlı olsaydı, kırk yılın kurdu İsmet Paşa bırakır da demokrasiyi tatbike temayül eder miydi (YTB, s.481) ?..
- Sizinkisi İsmet Paşa'sız bir İsmet Paşa diktası! Böyle bir formül hâlâ itibarlı olsaydı, kırk yılın kurdu İsmet **Paşa** bırakır da demokrasiyi tatbike temayül eder miydi (YTB, s.481) ?..
- Onların nesli, ah, ah, günahkâr nesil! (Biraz da bizim neslimiz ya, neyse) Enver **Paşa** tutar devleti Kayzer Wilhelm'in emrine verir, on yılda imparatorluğu batırırlar Kuvayı Milliye'yi, Müdafa-i Hukuk doktrinini kefaretları sayarım ben, tabii Kemal Paşa'yı da enkazdan yeni bir devlet çıkarmak her babayığidin harcı değildir (YTB, s.482) ...
- Onların nesli, ah, ah, günahkâr nesil! (Biraz da bizim neslimiz ya, neyse) Enver Paşa tutar devleti Kayzer Wilhelm'in emrine verir, on yılda imparatorluğu batırırlar Kuvayı Milliye'yi, Müdafa-i Hukuk doktrinini kefaretları sayarım ben, tabii Kemal **Paşa'yı** da enkazdan yeni bir devlet çıkarmak her babayığidin harcı değildir (YTB, s.482) ...

- ...sizin nesil ki onları temadi ettirmek iddiasındadır, Atatürk'ün adını ağzından eksik etmez, niye Enver **Paşa'nın** izini sürer, izahı gayr-ı kaabil: çünkü o Alman emperyalizminin Asya'daki menfaatlarını müdafaa maksadıyla İran içlerine, Kanal'a, nihayet Buhara Hanlığı'na asker sevk ediyordu; siz ise, Amerikan emperyalizminin âli menfaatlarını müdafaa için Kore'ye asker sevk ediyorsunuz (YTB, s.482) ...
- ...şimdi bak, Binbaşı bey, 27 Mayıs nedâmet hissinin doğurduğu bir aks-ül-amel ise, (hadi bakalım, neydi aks-ül-amel'in türkçesi, gel de bul tepki mi?) bol bol Atatürk isminin zikredilmesine rağmen, Kuva-yı Milliye mahiyetinde bir kefarete addedilemez, şundan ki Mustafa Kemal **Paşa** Jacobin'di, sizler Bonapartiste'siniz (YTB, s.483) ...
- Heyecanla kucaklaştılar: vay Albayım, kayıplara karıştınız; ooo Çukurcalı bakıyorum fiyakan yerinde; ardından, hoşbeş: neydi o günler, yıllar geçti yahu, hani Bostancı'daki evde kafayı çekip geç vakitlere kadar ihtilâl tartıştık, ya o hayaller, yapamadık vesselâm, ihtilal heder oldu gitti, maksadına ulaşamadı, İsmet **Paşa** takımı kazandı davayı, hepimizi bir tarafa dağıttılar (YTB, s.492).
- Ankara'ya döner dönmez, bir söylenti: Cemal **Paşa**, kimseye danışmadan, Ortadoğu Üniversitesi Rektörü Profesör Turhan Feyzioğlu'ndan bir 'Kurucu Meclis' tasarısı hazırlamasını istemiş (YTB, s.508)!
- Giderayak, bir de soru: —...Cemal **Paşa** galiba İstanbul'u teşrif etmiş, malûmatınız oldu mu (YTB, s.516)?
- Gerilime çare bulsun diye, Kabibay, Erkanlı, Esin ve Solmazer, Florya Deniz Köşkü'nde Cemal **Paşa'yı** 'ziyaret edip' görüşeceklerdi (YTB, s.520).
- Fakat Cemal **Paşa'nın** 'halet-i ruhiyesi' Ahmet Ziya'nın yorumu doğrultusundaysa, böyle bir girişim neye yarar? Kaldı ki, Binbaşı Demir, Paşa'nın, Park Otel'de, Birinci Ordu Komutanı Orgeneral Tural ve İstanbul Askerî Valisi Refik Tulga ile, 'gizli' bir toplantı yaptığını biliyor (YTB, s.520) ...
- Fakat Cemal Paşa'nın 'halet-i ruhiyesi' Ahmet Ziya'nın yorumu doğrultusundaysa, böyle bir girişim neye yarar? Kaldı ki, Binbaşı Demir, **Paşa'nın**, Park Otel'de, Birinci Ordu Komutanı Orgeneral Tural ve İstanbul Askerî Valisi Refik Tulga ile, 'gizli' bir toplantı yaptığını biliyor (YTB, s.520) ...

- *Binbaşı Demir, rakı dumanı sisi dağıta dağıta Köprü'yü tutmaya çalışan vapurdan başlayarak, bu sözün üzerinde kimbilir daha ne çok düşünecek, akla hayale gelmedik ne yorumlar yapacaktı ama, olaylar fırsat bıraktı mı: Florya Deniz Köşkü'nde Cemal **Paşa'yla** görüşen Komite üyeleri, Paşa'yı üzgün fakat mütereddit' görmüşler, bir sonuca varılamamış, karar Ankara'da alınacakmış (YTB, s.522)!*
- *Binbaşı Demir, rakı dumanı sisi dağıta dağıta Köprü'yü tutmaya çalışan vapurdan başlayarak, bu sözün üzerinde kimbilir daha ne çok düşünecek, akla hayale gelmedik ne yorumlar yapacaktı ama, olaylar fırsat bıraktı mı: Florya Deniz Köşkü'nde Cemal Paşa'yla görüşen Komite üyeleri, **Paşa'yı** üzgün fakat mütereddit' görmüşler, bir sonuca varılamamış, karar Ankara'da alınacakmış (YTB, s.522)!*

Piyade: Yaya olarak savaşan askerlerin bulunduğu sınıf.

- *Harpte yüzbaşı imiş. Deniz **piyadesi**. Bir sürü nişan almış. Japonlara esir düşmüş (KS1, s.48).*
- *Macao'daki melez şarkıcı Peggy Aloma deniz **piyadelerinin** öfkesi altında ezilmişti (KS2, s.64).*
- *Cephe gerisindeymişçesine 'istirahat-ı mutlaka 'ya geçmiş üç **piyade** ve bir topçu taburu ile havan bölüğü, akşam karavanasına hazırlanıyordu (YTB, s.82).*
- *Laf aramızda, üç beş yüz kişi kadar toparlamış da: bir avuç sıhhiyeci, biraz motorlu topçu epeyce de **piyade** yalnız herkesin kulakları tavşan gibi havada, hot desen tabanları yağlayıp kaçacaklar (YTB, s.87)!*
- *Sağ ve sol cenahtan, kılıç çekmiş süvari müfreze düşman siperlerine dolu dizgin saldırıyorlar; gafil avlanmış Yunan **piyadesi** ümitsiz direniyor (GP, s.119).*
- *Süngü takmış, taarruza hazır **piyade** kıtaları, yay gibi gerilmiş, Yunan siperlerinde bekliyordu. Borazan susar susmaz, Yunanlı yüzbaşı saatine şöyle bir göz attı; 'taarruz' düdüğünü çaldı: neferlerin bazıı, 'istavroz çıkarıyor', sonra 'hücumla kalkıyor; bazıı, dikkat kesilmiş, kulağı mitralyözün tıkırtısında, Siperlerinden ihtiyatla çıkıyor (GP, s.138).*

- Milwaukee'den kimsenin bilmediği, bilse bile aklında tutamayacağı dakikasında unutacağı berbat bir şehirden çıkıp Deniz **Piyadesi'nin** en gözünü budaktan sakınmaz adamı oluveren, Bataan'da göğsüne dizi dizi nişanlar sıralayan mı (KS1, s.143)?
- Makineli tüfek ve **piyade** tüfeği atışları devam etmektedir (GP, s.234).
- Bütün cephelerde birden, süngü takmış **piyadenin**, Türk müdafaa hatlarına doğru, harekete geçmesiyle başlıyor; taarruzun ağırlığı, Mangal Dağı ve yöresine yönlendirilmiş (GP, s.235) ...
- Yunan **piyadesinin** ileri harekâtını, hayal meyal, görmek mümkün. Türk siperlerinde vaziyet kötü: çünkü yağmur ve rüzgâr, Türk siperlerine doğru; bu, Türk askerlerinin rüyet sahasını daraltıyor, atışların isabet ihtimali düşük; buna rağmen direniş, inatçı olduğu kadar sert; nihayet Türk siperlerine giren Yunan **piyadesiyle**, boğaz boğaza, amansız bir süngü harbi başladı (GP, s.235).
- Nehri paldır küldür geçen bir Türk süvari müfrezesi soluk soluğa, peşlerindedir; o ne aşağıda bir **piyade** kolu, Kartaltepe'ye girdi: kurtarılmış halkın, yorgun sevinci ve gözyaşları, köy cayır cayır yanmaktadır (GP, s.248).
- Taşrada geçirdiği koyu yalnızlık geceleri belleğindeki görüntüden daha nicelerini üretmiş, tayf renkleri birbirinin içinden fışkırarak büyümlü boy aynalarına yansıyorlar, her aynada bir başka renge çizilmiş bir başka Mamasan Shamisen, hep aynı kalaylı dazlak kafası, bayrak kızılı rujla sıvanmış buğulu fahişe dudakları, müstehcen yaprak sigarasıyla ama, bunda anadan doğma çıplak, meme uçları kakao köpüğü, onda yumuşak deriden kızıl çizmeli, üstünde saydam bir gecelik, donsuz, ötekinde Amerikan Deniz **Piyadesi** üniforması giymiş, berikinde tül den bulut bulut gelinliklere bürünmüş olarak (YTB, s.250) ...
- Vakit ilerledikçe top sesleri arkasından, mitralyözlerin cayırtısı işitildi; daha sonra, süvari müfrezelerinin, hedef istikametine sel gibi aktığı görülüyor; sonunda, aşağıdan ağır ağır yükselip, Kocatepe'ye kadar ulaşan, o uğultu: süngüleri, güneşte parlayıp sönen **piyadenin** sesi (GP, s.288) ...
- Heyecan verici başlıklar, muharebenin çeşitli cephelerde çekilmiş resimleri: Türk **piyadesi**, ağır top ateşine rağmen, dalgalar hainde, Yunan siperlerine taarruza geçmiş: süngü savaşı Bir başkasında, ric'at halindeki Yunan müfrezelerine Türk süvarisinin elde kılıç taarruzu (GP, s.291) ...

- *Zafer Alayı, hayli uzun: en önde, doru bir ata binmiş, Beyazıt Amiri; arkasında, dikkat-i mahsusla seçilmiş. Piyade polis müfrezesi onları Mektep-i Tıbbiye-i Şahane talebesi takip ediyor (GP, s.311) ...*
- *Süvarilerine nal takırtısı, piyadelerin ayak sesleri; arada silah gibi patlayan, 'Gazi Paşa, sen bin yaşa nağraları arasında, Türkü Puntadan Pasaporta yayılıyor (GP, s.323) ...*
- *Kordon'dan Konak'a doğru giden cadde; rıhtıma yığılmış, kavga gürültü, sandalcılarla anlaşmaya çalışan; yangın kaçağı Rumlarla, öylesine dolu ki, içinden geçmek âdeta imkân harici! bu imkânsızlığı, sürekli korna çalarak dağıtmaya çalışan, silahlı piyade yüklü bir askeri kamyon, onun ardından Gazi'nin kırmızı otomobili; arkasında, birkaç askeri araba da- ha, Göztepe istikametinde ilerlemeye çalışıyorlar: kalabalık sık, asabî hatta vahşi, arabaların ilerleyişi bu yüzden, son derece yavaş (GP, s.360) ...*
- *Fevzi Paşa, Suriye Cephesinde idi; Allenby Taarruzunun başladığı ilk günler, İngiliz tayyareleri, yukardan başlarına bomba yağdırıyor; piyade taarruzu başladı başlayacak, müfrezeleri son derece müşkül bir yerdedir, acaba çekilseler mi (GP, s.375)?*

Ric'at: Geri çekilme, gerileme.

- *Cephe gerisi izinleri aynı tarihte çıktığı için Tokyo 'ya birlikte gittikleri Yüzbaşı Aziz, onu Ginza Caddesi'ne açılan yan sokaklardan birisindeki o ünlü Geyşaevine götürdüğü akşam, bilinmez hangi çağrışımlarla Sunchon'da 'bizzat şahit olduğu bir başka ric'at kepezeliğini' Üsteğmen Demir'e şöyle anlatmıştır: -biz düşmanın yakın takibinden paçayı kurtarıp Sunchon'a vardığımızda, sabahın dördü filandı (YTB, 86-87).*
- *Ortalık, ana baba günü: o sessiz ve kederli telâş, ric'at telâşı (GP, s.151) ...*
- *...ric'at bildiğin gibi, icabat-ı askeriyedendir, paşa (GP, s.159)!*
- *Her gazete, çıktığı günün öncesindeki, cephe haberini manşete çıkmıştı: 28 Ağustos 1922 tarihli Birlik: "Sekizinci Fırka Afyon'u kurtardı." 28 Ağustos 1922 tarihli Hakimiyet-i Milliye'de, boydan boya, o müthiş haber: "Düşman Ricat ediyor (GP, s.292).*

Salvo: Yaylım ateşi.

- *Uzaktan, askeri borazanlar, dokunaklı ve titrek; daha uzaktan, ağır topçunun **salvoları**, düzenli ve ürkütücü (GP, s.159)!*
- *Yunan ağır topçusunun **salvolarına**, karanlık ve tehditkâr gök gürültüleri karışıyor (GP, s.234) ...*
- *Karanlıkta yapraklarını usul usul döken kavakların, çocukluğundan kalma hisrtısını dinleyip, göğü kibrit yeşili, maytap mavisi imzalayıp duran yıldız kaymalarına dalıyor, hani biraz çabalasa gerilerde mevzilenmiş Amerikan topçusunun **salvolarını** işitecek (YTB, s.236)!*

Savaş: Devletlerin aralarındaki siyasal, sosyal anlaşmazlıklar sonucu diplomatik ilişkilerini kesip birbirine saldırdıkları silahlı mücadele.

- *Yukarda yüreklerini çoktan belki daha osmanlılar zamanında, bilemedin Mütareke'de kaybetmiş karanlık, dolaşık ve hain yapılar, Kılçık: Kapıya bir yüklenirim, diye kuruyor, tamam. Yükseklerde, ama çok yükseklerde kötü niyetli ve siyah kanatlı düşman uçaklarıyla bir **savaşa** girmeyi düşünüyordu (KS2, s.35).*
- *Belki. Ragıp mutlaka korkuyor. İrfan sosyalistliğinden kalma komitacılığıyla, Necdet **savaş** yıllarında Turancılık olaylarına karışmışlığıyla ayakta durabiliyor (KS1, s.36).*
- ***Savaştan** sonra zevkimiz daha mı kabalaştı (KS1, s.54)?*
- *Talihin şu garip cilvesine bak, Küçük Kavaklı karargahında millerce uzaktan ona hayranlık duyan Üsteğmen Demir'i, şimdi Güney Kore'ye, onun komutasında **savaşmaya** getiriyor (YTB, s.56).*
- *Ne olabilir? Üçüncü bir **savaş** kopar: bu savaşta insanlar birbirini yer, ama gerçekten tıpkı yemekteymiş gibi çatalla bıçakla, peçeteyle oturup yer (KS1, s.58).*
- *Ne olabilir? Üçüncü bir savaş kopar: bu **savaştan** insanlar birbirini yer, ama gerçekten tıpkı yemekteymiş gibi çatalla bıçakla, peçeteyle oturup yer (KS1, s.58).*
- *Kocası Hristo **savaş** sıralarında Yunanistan'a gitmiş (KS1, s.63).*

- *Darülfünun talebeleri, işsiz zabitler her makalesini âdeta içiyorlardı. Mustafa Kemal bir **savaş**tan ötekine giriyordu. Çelik rengi gözlerini çıplak bir bozkır gökyüzüne uçurmuştu (KS1, s.67) ...*
- *Tabur Komutanı. Bütün benliğiyle **savaşın** çalkantısına kapılmış, görmüyor geldiklerini; SCR 326 telsizine eğilmiş, o gürültü patırtı arasında sesini Onuncu Bölük Komutanı Yüzbaşı Cevdet'e ulaştırabilsin diye, bas bas bağırıyor (YTB, s.69) ...*
- *Üsteğmen Demir, komutasına verilen birlikte, adamlarından çoğunu bulmuş, Kara Başefendinin o daha gelmeden hepsini **savaş** düzenine sokmuş olmasına ayrıca sevinmişti: iyi kötü bir Takım oluşturuyor, baskın onurlarını zedelediğinden çoğu dövüşmeye istekli görünüyordu. Fakat şu düşman...-...dosdoğru Tugay'ın gerisine sarkacak bunlar, en azından bir Alay! Acele bir şeyler yapmak lazım (YTB, s.72)!*
- *Dürbünle bakıldı mı, batıdaki sıra tepeleri de ele geçirdikleri, mevzilenip **savaşa** hazırlandıkları açıkça görülüyordu (YTB, s.74).*
- *Üsteğmen Demir, aldıkları görevin canalıcı nemini yorucu bir tırmanıştan sonra Takımıyla Albay'a kavuşunca kavrayacaktır: Tugay' çevirmeye ilerleyen Çinliler, yandan saldırıya uğrayınca ister istemez durmuş, 550 rakımı te pede ayrı bir cephe açmışlardı. Dürbüne bakıl dem, baladaki sıra tepeleri de ele geçirdikleri, mevzilenip **savaşa** hazırlandıkları açıkça görülüyordu. Besbelli, karşılarındaki birliğin gücünü kestiremiyor, önemsiyorlar Albay Dora, önce Üsteğmenin getirdiği ateş takviyesini öğrenmek İstedi iki Bazuka, bir A. 4 Makineli Tüfeği, bir Takım (YTB, s.74)!*
- *Işıklar oraya buraya tükürüyor; bir vapur bir limandan kalkıyor başka bir limana gidiyor; uzak bir ülkede çinliler mi, hindliler mi ne, **savaşıyorlar** (KS1, s.76).*
- *Üsteğmen Demir, o arada, acaba duygusal bir yakınlık, bir iç desteği aradığından mı Yoko'yu düşünüyor; yoksa, **savaşın** kıyıcılığını, ölüme kıl payı gerilimleri yaşadktan sonra, onun gözlerine bulutlar yığan korku ve kaygısını haklı bulduğundan mı? Hop! Yeniden Taegu'da o cephe gerisi kalabalığının ortasında birbirlerinden ayrılıyorlar (YTB, s.78) ...*
- *Üsteğmen Demir, o arada, acaba duygusal bir yakınlık, bir iç desteği aradığından mı Yoko'yu düşünüyor; yoksa, **savaşın** kıyıcılığını, ölüme kıl payı*

gerilimleri yaşıdıktan sonra, onun gözlerine bulutlar yığan korku ve kaygısını haklı bulduğundan mı? Hop (YTB, s.78)!

- Üsteğmen Demir'e koyan, tek bir mermi yemediği halde bilmediği bir yerinde varlığını duyumsadığı o yara yok mu, o görünmez, o derin, ince ince inleyen yara, o koyuyor işte: komutanlık yeteneklerinden kuşkuya düşmüştü, **savaş** ustalığına güveni sarsıldı, şimdi komutanlarına ve erlerine olan inancı ufalanıyor. Hayır, olamaz! Olmamalı (YTB, s.90) ...
- Çin karşı saldırısına dayanamayıp dağıldıklarını kesinleştirse de Birleşmiş Milletler Komutanlığının **savaşın** gidişindeki denetimini bütünüyle yitirmediğini belli ediyordu (YTB, s.91).
- Yüzbaşı Cevdet upuzun boyuyla aralarından sipsivri seçiliyor, takırdaya takır daya kollarını sallayarak, neden dolayı Albay'ın sözlerine inanmak gerektiğini anlatmaya çalışıyordu. Üsteğmen Demir, gereğine ve doğruluğuna inanmadığı bir **savaşı** sürdürmek uğrunda bu çabasına şaştığını söylediği sabah, Yüzbaşı Cevdet acı bir gülümsemeyle demişti ki (YTB, s.94) ...
- Üsteğmen Kemal'in ulaştırdığı haber basbayağı iç karartıcı: İki gündür Türk Tugayı 25. Tümen komutasında çetin saldırılar yapıyormuş, ayaklarının tozuyla zorlu bir **savaşa** katılacaklar, ister misin gözüünün seyreilmesi bu çarpışmalarda başına gelecek bir belâmun işareti olsun? Olur mu, olur! Yüzbaşı Aziz hiç tınmadı (YTB, s.111) ...
- Düpedüz etsiz ekmezsiz geçmiş **savaş** yıllarına katmağa uğraşıyordu (KS2, s.111).
- Adını sanını kimsenin bilmediği bir orman kuşu, cıvı cıvı şarkısını, billûr bir su gibi üstlerine döküverdi. Bir **savaş** sabahı serinliğinde, cephe gerisi izninden henüz dönmüş iken, böyle barış sevinciyle dolu bir kuş sesi işitmek (YTB, s.118)!
- **Savaş** yıllarına ait herhangi bir Mecidiyeköyü tramvayı yağmur durağından kalkıyor (KS2, s.124).
- Albay koltuğuna yaslanmış. İngilizce kelimeleri âdeta çiğniyerek: -... Bu bizim, diye açıklıyor, atalarımızdan kalma bir gelenek. Samurai geleneği. Eski Japonlar **savaşa** tutsak ettikleri düşmanı öldürür, ciğerini yerd. Siz amerikalıların tarihi olmadığı için şüphesiz geleneğe uymak ne demektir anlıyamazsınız (KS1, s.142).

- Parayı aldı, cebine koyarken: -...benim için **savaş** bitti, dedi. Benim için bütün savaşlar bitti (KS1, s.145).
- Parayı aldı, cebine koyarken: -...benim için savaş bitti, dedi. Benim için bütün **savaşlar** bitti (KS1, s.145).
- Sabaha kadar sihirbazla birlikte **savaş** duaları edecek gün doğarken bize saldıracaklar (KS2, s.171).
- Ben onun sessizliğini, piposuna dalıp düşünmesini **savaş** görmüşlüğüne verirken ohooo, onun meğerse başka planları varmış (KS2, s.175).
- Vitrinlerin hepsi dolu: meşhur apache geçidi **savaşında** apache'ların büyük kralı Cochise'nin taşıdığı hançer (KS1, s.180).
- **Savaş** boyaları sürünmüş, silahlarını kuşanmış bir kaç delikanlı (KS1, s.180).
- J.A.L. elini uzatıyor, uykuda gibi: Ah, **savaş** yılları! diyor (KS1, s.181).
- Demokrat Parti çoğunluğunun çıkardığı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu' neymiş, bu değil mi; ya ülkede petrol arama ayrıcalığını yabancı şirketlere başıslayan Petrol Kanunu aynı şey; aslında Menderes'in Meclis'e danışmadan Kore'ye asker göndermesi de Amerika'nın gönlünü böyle yapacağını ummasından, öbür iki davranışının tıpkısı, ama Türk askeri hiç üstüne gerekmeyen bir **savaşa** bulaşmış, pisipisine kırılmış, adamın umurunda mı (YTB, s.192)?
- Kumyongjong-ni dolaylarında **savaşıyorlar**. Herkesin canı burnunda (YTB, s.198).
- Yüzbaşı Demir şaşırmişti, şaşkınlığı duyduklarından değil, bunları 'Zizi Yüzbaşı'nın söylemiş olmasından ileri geliyordu, o adam mı bu, hani uzun tutulmuş gece yaşantılarına, fosforlu bar kızlarına, ince 'zabit' fiyakasına' düşkün olan, hayret! Yüzbaşı Aziz ne çetin bir ceviz olduğunu **savaşta** göstermişti ama, böyle 'muhataralı işlere bulaşacağını kimse ummazdı doğrusu (YTB, s.204) ...
- Her gün öğle uykularına büyük meydan **savaşlarından** sonra kan ter içinde giden Süleyman bugün yabancılığını hala sindiremediği bu annesine hiç benzemeyen misafirin kollarından sıyrılıp dakikasında ulaşıyor (KS2, s.207).
- Türkan **savaştan** hemen sonraki yıllara ait eski bir takvim gibi karşısında duruyordu (KS2, s.222).

- *Kucaklaşıyorlar. Pat pat omuzlara vurma, yerli yersiz cigara tutma, çoğu acı **savaş** anıları derken, karar: felekten bir gece çalınacak! Kafa kafaya verip çapkınlık planları kuruluyor, 'Zizi Yüzbaşı'nın Londra Bar'da fi tarihinden tanıdığı müstesna' yosmalar varmış ki (YTB, s.222) ...*
- *Elini uzattığı an, içki bardağını hop dudaklarına değmiş görüyorsun, değdiği an boşalıp bitmiş. Hırçın bir kibirle, erkekleri küçümsüyor (*). Yüzbaşı Demir'i tuttu ama, ya **savaştan** dönmüş olmasının kişiliğine kattığı ağırlıktan, ya düpedüz yakışıklılığından (YTB, s.222)!*
- *Fakat o, ayak uçlarına basa basa nereden ve nasılsa, **savaş** yıllarına ait bir karartma İstanbulunda ecza kokan bir yatak odasına giriyor (KS2, s.230).*
- *Diktaya karşı halkın duyduğu hoşnudsuzluktan olsun, **savaştan** sonra zor rejimlerinin eyilimine ister istemez katılımızdan olsun hukuki bir demokrasi düzenine geçme teşebbüsü küçümsenmiyecek derecede önemli bir adım (KS1, s.233).*
- ***Savaş** ertesinde İspanya'nın durumuna düşmemek için (KS1, s.233)!*
- *Hanidir içinde savrulduğu, **savaş** geriliminden mi; hala üstünde taşıdığı, tren yorgunluğundan mı; yoksa, ansızın katıldığı karargâhın, hiç beklemediği sakin ve kendinden emin havasından mı, nedense, Halide Onbaşı, o an 'onbaşılığından' çıkıvermiş (GP, s.246) ...*
- *Klasik Demokrasi düzeni ikinci **savaş** sonu dünyasının varış noktası mı yoksa çıkış noktası mı (KS1, s.248)?*
- *Gerçi Bursa **savaş** biteli dikişlerini çatır çatır söken bir gelişme ve büyüme humması içindedir, acımasız bir büyü ahşap Osmanlı evlerini kaşla göz arasında beton apartmanlara çeviriyor, Çekirge yöresinde bir sürü yeni inşaat, kahvelerde kurulmuş kurulacak şirketlerin, alınmış alınacak kredilerin dedikodusu, ama, Tokyo'yu, Yokohama'yı, Seul ve Pusan'ı görmüş, son birkaç haftasında çok farklı bir İstanbul yaşamış Yüzbaşı Demir'e, ufak, bakımsız, gereğinden fazla taşra görünüyor doğduğu şehir kılıkarda eski zaman fotoğrafları eskimişliği, geçen yüzyılın çingiraklarıyla belirip kaybolan köhne faytonlar, sokak aralarını kasabaya çeviren mahalle çocukları. müslüman sakallarının ağırlığıyla iki büklüm ihtiyarlar, tesbih şakırtısı, şadırvan, nargile (YTB, s.234).*

- ...arkasından Çankırı Piyade Okulu, Kore'deki bizim Alay Komutanı oradan gelmişti, varır varmaz hakkında binbir sual, yeniden **savaş** hikayeleri (YTB, s.249).
- Kalfa Nine'nin çocukluğunda ona aşılacağı aşırı düzen duygusunu **savaşta** bile atamadığından mı nedir, Yüzbaşı Demir yadırgadı bu dağınıklığı, rahatsız oldu, ne yapacağını kestiremeden bir süre ayakta dikili kaldı: Ümid'in aklına uyup yukarı çıktığına bin kere pişman, hemen bırakıp gidemeyecek derecede sıkılgandı (YTB, s.263).
- Sanki **savaş** cephe birkaç kilometre batıda, o ve tugayı mavisi yoğun koyu küllengi bir bulut çadırı altında, ateş hattına gönderilecekleri saati bekliyorlar (YTB, s.350).
- Cigara, kahve, yıldızsız bir karanlıkta büyüyen Ajans Haberleri, Yüzbaşı Demir'in sırtında uzak bir **savaştan** ürpermeler, yüreğinde ağır bir kuşku: - ...hava kuvvetlerinin ne kadar netice alıcı olduğunu Kore'de görmedik mi, maazallah bir hükümete yatarlarsa> (YTB, s.355)...
- O günlerde Yüzbaşı Demir onları birbirlerine yaklaştıran şeyin ne olabileceğini çıkarıyor, o bir **savaş** artığı, Suat da muhakkak öyle, yaşadıkları savaş aynı olmasa, çok farklı, hatta karşıt olsa bile (YTB, s.355)!
- Sabahtan beri kursağına bir şeyin gitmediğini nihayet hatırlayan Yüzbaşı Demir, Beyazıt Camiinin arkasındaki kahvede, çınarın gölgesine oturmuş, güvercinleri seyrederek çayla simit yiyordu. Tankları görmeden, **savaştan** kulağında kalmış uğultularını işitti, fena oldu: <— Talebelerimizin üstüne mi yürüyeceğiz> (YTB, s.367)?
- Bu iş, Ekim sonlarına doğru oluyor. Sanki Milli Birlik Komitesi Emniyet Grubu'nda görevli değil, Harb okulu'nda öğrenci **savaş** yılları, Ankara'nın pas kızılı sonbaharında, burnunun direği sızlaya sızlaya, evini özlemektedir (YTB, s.494).

Sefer: Genellikle ülke dışına savaş için yolculuğa çıkma.

- ...işgal donanmasındaki kruvazörlerden, flamalarla işaretleşen ecnebi bahriyeliler; onların arasından, -Kanlıca, Çubuklu, Paşabahçe, Beykoz-mutad

seferlerini yapan *Şirket-i Hayriye* vapurları: *Neveser, İnbisat, İnşirah, Dilnişin* vs (GP, s.285).

Seferberlik: Bir ülkenin silahlı kuvvetlerinin savaşa hazır duruma getiren, ülkenin ekonomisini ve yönetimini savaş gereklerine uyacak suruma sokan hazırlık ve önlemlerin tümü.

- *Halbuki içinden o, **Seferberlik**'te, Sina Cephesi'ndedir; galiba 1916 ilkbaharı, 20. Kolordu Kumandanlığı'na tayin ettiği Miralay Ali Fuat'ı, refakatinde götürüyor* (GP, s.112) ...
- *Başkumandan Paşa'nın Tekâlîf-i Milliyet'sin, ki yekûnu 10 âdet olup... şümülü, umumi **seferberliğin** fevkinde görünüyor... tatbikatı zımında, İstiklal Mahkemeleri faaliyete geçirilecek: Ankara'da, Konya'da, Eskişehir'de, Samsun'da ve Kastamonu'da"* (GP, s.201)!
- *...göğüsleri tepeden turnağa Nişan-ı Osmani'yle donatılmış, 93 Harbi gazileri: durup, durup havaya tabanca sıkın, 1300/1003 tevellütlüler ki, bazıları henüz geçen yıl terhis edilmiş, '**seferberlik** neferleri'dir; yaşları, otuzdan yukarı* (GP, s.214).

Sıhhiyeci/sıhhiye takımı: Orduda sağlık hizmetlerini basit seviyede yapabilecek kadar bilgi ve donanımına sahip olan er, çavuş, başçavuş.

- *Laf aramızda, üç beş yüz kişi kadar toparlamış da: bir avuç **sıhhiyeci**, biraz motorlu topçu epeyce de piyade yalnız herkesin kulakları tavşan gibi havada, hot desen tabanları yağlayıp kaçacaklar* (YTB, s.87)!
- *İyi ama, nedir bu patlama, bu sözlerin onu açıklamayışı şaşırtıcı yanı; garip yanı ise, Tabur'da **Sıhhiye Takımı**, takımın iki tabib subayı olduğu halde hekim istemesi. Peki, hekimler de mi şehit? Hayır* (YTB, s.121)!
- *Hastanenin, otuz yataklı koğuşunda; **sıhhiyeciler**, iki hastayı sedyeye koymuş, kapıdan çıkarmaya uğraşıyorlar* (GP, s.155) ...
- ***Sıhhiyeci** Mustafa Çavuş gözleri, sonuna kadar açık bir hastanın, nabzını tutmuştu* (GP, s.156).

- **Sıhhiyeciler**, fenerlerin soluk aydınlığında, son iki hastayı, trene bindiriyorlar (GP, s.163).
- Kapı açılmış, yanlarında hemşire ve **sıhhiyecilerle** içeriye, Dr. Mim Kemal ile Dr. Murat Bey girmişti: Paşa'nın kırığını sarmak için, bulabildikleri 'edevat zaruriyeydi getiriyorlar (GP, s.211).

Sıhhiye neferi: Askeri hastanelerde çalışan sağlık personeli için kullanılan genel ad.

- Ayrıca salonda, hatta koridorlarda; başlarında hemşireler ya da **sıhhiye neferleri**, sedyeleriyle uzatılmış olanlar; formol, tentürdiyot ve tütün kokan, ağır ve kötümser bir hava: muharebe yorgunluğu (GP, s.209)!

Silahlı kuvvetleri: Bir ülkenin deniz kuvvetleri, hava kuvvetleri, kara kuvvetleri gibi askeri güçlerini içeren askeri birim.

- Nablus Karargahı'nda ikinci defa olarak 7. Ordu Kumandanlığı'nı üzerine alan Mustafa Kemal Paşa, Suriye Cephesi'nde önüne geçilmez bir bozgunu önleyebilmek için emrindeki bütün **silahlı kuvvetlerin** kuzeye çekilmelerini emretti (KS2, s.245).
- ...itham çok ağır, Yüzbaşı! **Silahlı Kuvvetler** dahilinde rejime komplo kurmak! İhata edebiliyor musun dehşetini (YTB, s.301)?
- Yüzbaşı Demir'i allak bullak eden olasılık başka, tartışma gelişti mi hep devrim gecesi **Silahlı Kuvvetler'in** ikiye bölünmesinden ürktüğünü belli ediyor, ya iktidardan yana olan yüksek komuta kademesi ilk elde tasfiye edilemez de, ikinci ya da üçüncü orduya 'farz-ı muhal' hava kuvvetlerine hâkim olursa, dökülen kanın hesabı kimden sorulacak (YTB, s.354)?
- Ankara, Erdek, Akçakoca, Didim diyerek, yarı yarıya boşalmış. Milli Birlik Komitesi'ndeki ikilik gittikçe daha çok duyumsanmaktadır. Ufak ufak. **Silâhlı Kuvvetler'de** esaslı bir tasfiye' yapılacağı rivayetleri. Bunun yarattığı elle tutulabilir huzursuzluk (YTB, s.474).

Siper: Savaş anında rahat hareket etmek, vurulmadan ateş edebilmek için üstü açık bir şekilde kazılan hendek.

- *Birden, sisin gizli solumasından başka hiçbir şeyin işitilmediği, karanlık bir sessizlik. Az önce, olmayan sesleri mi işitmişlerdi yoksa? -...Süngü, **Siper'i** arıyor! Süngü, Siper'i arıyor! Tamam! Yüzbaşı Aziz'in alaycı sesi yükselmekte gecikmedi (YTB, s.25) ...*
- *Birden, sisin gizli solumasından başka hiçbir şeyin işitilmediği, karanlık bir sessizlik. Az önce, olmayan sesleri mi işitmişlerdi yoksa? -...Süngü, Siper'i arıyor! Süngü, **Siper'i** arıyor! Tamam! Yüzbaşı Aziz'in alaycı sesi yükselmekte gecikmedi (YTB, s.25) ...*
- *Baskının insan olarak somutlaştığını görür görmez, Üsteğmen Demir, az ötesindeki bir GMC- nin altına, bir atılımda ulaşıyor; kamyon lastiği ve mazot kokan bu **siperden**, başlıyor gözüne kestirebildiklerini tabancasıyla indirmeye: vurduklarından birisi, ayakları gövdesinin altından alı mihvermişçesine kapaklandı (YTB, s.45) ...*
- *Pencerelerden baktığında o bilinmez fötrlüyü yukarıdan aşağı ve uydurma bir ışık altında caddede bir saçağı **siper** edinmiş olarak görür gibi oluyor (KS2, s.92).*
- *Sağ ve sol cenahtan, kılıç çekmiş süvari müfreze düşman **siperlerine** dolu dizgin saldırıyorlar; gafil avlanmış Yunan piyadesi ümitsiz direniyor (GP, s.119).*
- *Süngü takmış, taarruza hazır piyade kıtaları, yay gibi gerilmiş, Yunan **siperlerinde** bekliyordu (GP, s.138).*
- *Borazan susar susmaz, Yunanlı yüzbaşı saatine şöyle bir göz attı; 'taarruz' düdüğünü çaldı: neferlerin bazısı, 'istavroz çıkarıyor', sonra 'hücumu kalkıyor; bazısı, dikkat kesilmiş, kulağı mitralyözün tıkırtısında, **siperlerinden** ihtiyatla çıkıyor (GP, s.138).*
- ***Sipere** millet, çabuk sipere! Tayyare bunlar. Yunan tayyareleri" (GP, s.154) !..*
- *Sipere millet, çabuk **sipere**! Tayyare bunlar. Yunan tayyareleri" (GP, s.154) !..*
- *Başhemşire, eğildi; yazıhaneyi, zar zor, **siper** edindi (GP, s.154) ...*
- *"... **siperde** kalın: en iyisi budur" (GP, s.166)!*

- Bursa-Kütahya Cephesi Sabah sisleri arasında, 3. Yunan Kolordusunun, hayal meyal seçilebilen, mevzileri. Henüz gün ağarmamıştı ki, Yunan ağır topçu bataryaları, gerilerden, salvo atışa geçtiler: yan yana dizilmiş, birbiri ardınca gürleyen toplar; Türk **siperlerinde**, bir cehennem ortamı yaratıyor (GP, s.138) ...
- Yunan piyadesinin ileri harekâtını, hayal meyal, görmek mümkün. Türk **siperlerinde** vaziyet kötü: çünkü yağmur ve rüzgâr, Türk siperlerine doğru; bu, Türk askerlerinin rüyet sahasını daraltıyor, atışların isabet ihtimali düşük; buna rağmen direniş, inatçı olduğu kadar sert; nihayet Türk siperlerine giren Yunan piyadesiyle, boğaz boğaza, amansız bir süngü harbi başladı (GP, s.235).
- Yunan piyadesinin ileri harekâtını, hayal meyal, görmek mümkün. Türk siperlerinde vaziyet kötü: çünkü yağmur ve rüzgâr, Türk **siperlerine** doğru; bu, Türk askerlerinin rüyet sahasını daraltıyor, atışların isabet ihtimali düşük; buna rağmen direniş, inatçı olduğu kadar sert; nihayet Türk siperlerine giren Yunan piyadesiyle, boğaz boğaza, amansız bir süngü harbi başladı (GP, s.235).
- Yunan piyadesinin ileri harekâtını, hayal meyal, görmek mümkün. Türk siperlerinde vaziyet kötü: çünkü yağmur ve rüzgâr, Türk siperlerine doğru; bu, Türk askerlerinin rüyet sahasını daraltıyor, atışların isabet ihtimali düşük; buna rağmen direniş, inatçı olduğu kadar sert; nihayet Türk **siperlerine** giren Yunan piyadesiyle, boğaz boğaza, amansız bir süngü harbi başladı (GP, s.235).
- Halide, onların arasından ortalığı altüst eden, topçu bombardımanını görür gibi oldu; dağılmış Yunan birlikleri, önce **siperleri**, sonra köyleri terk ediyorlar (GP, s.247) ...
- Heyecan verici başlıklar, muharebenin çeşitli cephelerde çekilmiş resimleri: Türk piyadesi, ağır top ateşine rağmen, dalgalar hainde, Yunan **siperlerine** taarruza geçmiş: süngü savaşı Bir başkasında, ric'at halindeki Yunan müfrezelerine Türk süvarisinin elde kılıç taarruzu (GP, s.291) ...

Subay: Orduda asteğmenden orgeneral, oramirale değin rütbede olan, asteğmen dahil bütün rütbelere yükselebilen asker.

- Gelirken gemi Colombo'ya uğrayacak oldu, hepi topu bir düzine **subayın** çıkmasına izin verdiler, seninki ne yapıp etmiş, aralarına katılmıştı, vapura en

son dönüyor, 'hazır eli değmişken, bir barla bir iki genelevi denetlemiş', beğenmemiş de (YTB, s.16)!

- Mütareke'de Büyükdere'de bir gece istakozların, rakının ve rumca şarkıların sarhoş kalabalığına mehtabi tuz parça edip örümcek sarışın, parlak çizmeli ve eli kırbaçlı bir Yüzbaşı Bennet katılıyor: İngiliz İsgal Kumandanlığı'nın Siyasi İrtibat **Subayı** C. Bennet! Kuva-yı milliyecileri Kroker Otelinin mahzeninde nemli ve ıslak köpek kokulu bir karanlığa yatırıp utancın yalnızlığın ve öfkenin dalgalandığı tutsak bir şehirde zalim bir kral gibi hüküm sürüyor (KS2, s.46).
- **Subayın** beklediği geldi: ablak yüzü bir kadın (SA, 42).
- Yok canım? Aferin aferin **subay** dediğin böyle olmalı. Hatırladın mı, Cello baskına dikkat diye emir yayınlamıştı da gırgıra almıştık adamı, haklıymış ki nasıl (YTB, s.53)!
- Cello dediği 241. Alay'ın komutanı Albay Celal Dora'ydı; gerçekten Han gemisi Pusan limanına yanaştığında **subayları** geminin salonuna toplamış, 19 maddelik bir uyarı emri çıkarmıştı (YTB, s.53).
- Hesap kitap, Kara Başefendiyle Onbaşının ve iki erin Tabur'a **subaylarla** Halil'inse Tugay'a gitmesine karar verildi (YTB, s.55).
- İki **subay**, Tabur'un tetikte bulunduğunu saptayıp ferahlıyorlar. Fakat Üsteğmen Demir'in içini hâlâ o kurt kemiriyordu. Yol boyunca çenesini tutamadı (YTB, s.55) ...
- Tugay Karargâhı vadi içerisinde, iki gözlü bir evdeymiş. Yaklaştıklarını,
-
- sıklaşan nöbetçilerden çıkarıyorlar. Sonunda, bir devriye çavuşu durumun önemini kavrayıp, onları karargâh nöbetçi **subayına** götürüyor (YTB, s.57).
- İçeriye bir girdiler, hayret: Sağa sola atılmış **subay** şapkalarının, parkaların, bazı dosya ve haritaların üzerinde yumuşak ve narin ayaklarıyla sanki görünmez bir peri dolaşıyor (YTB, s.57) ...
- Kara yağız bir **subay**, hani berber koltuğundan kalktığı an bile, çatık yüzünde bir sakal gölgesi kalan adamlar vardır ya, onlardan (YTB, s.60) ...
- Kurtuluş savaşına katılmış **subay** kuşağının artıkları, tıknazca, hafif göbekli (YTB, s.60)!

- 241. Alay'ın eski **subaylarını** adamları saydığından mıdır nedir, Yüzbaşı'yla Üsteğmen'in heyecanlı selâmlarını, belli belirsiz gülümseyerek aldı. Gözünün birisi fena kanlanmış, uykusuzluktan olmasın (YTB, s.60)!
- 550 rakımlı tepedeki çarpışmalarda tutsak düşmüş bir Çinli **subayın** üzerinden bir belge çıktı, şaşakaldılar. Çinli kurmaylar az değilmiş hani (YTB, s.68)!
- Çin Orduları Gurubu Komutanlığınca yüksek kademe **subaylarına** gönderilmiş bir emirdi bu (YTB, s.68).
- İçi sızladıysa da bir şey söylemedi, yanında durumu onun kadar bilen bir yüzbaşı olduğuna göre, söylemek ona düşmezdi. 'Zizi Yüzbaşı uçarı ve dalgacı **subay** havasını hiç değiştirmeksizin (YTB, s.70) ...
- Binbaşı Saffet, önce arazide, sonra harita üzerinde savaşın nasıl geliştiğini anlatıyor: zayıf noktalar nereleri, kademeli savunma nerede uygulanabilir, karşı saldırı olasılıkları filân. Arkasından İş bölümü: Yüzbaşı Aziz, **subayı** yaralanmış Makineli Tüfek Bölüğü Komutanlığını geçici olarak üstleniyor, Üsteğmen Demir'e gelince (YTB, s.70) ...
- Omuzları felaket düşük, gözleri iğnebaşı, kulaklarından tutam tutam kıl fışkırmış, İstiklal Madalyası' göğsün de eğreti, bir garip **subaydı**. Rahmetli. Simin-ni baskını sırasında olsun, baskını izleyen o yürekler acısı gerileme boyunca olsun, Üsteğmen Demir bu adamı düşündü durdu (YTB, s.84).
- Pyeng-Yang. Üsteğmen Demir'in belleğinde, tel örgüyle çevrilmiş, büyük ve sağlam bir bina olarak kalmıştır. Bozgun gecesinin kar tozutan boşluklarından **subay** ve erler, diken diken sakalları, kanlı gözleri ve yırtık körükler gibi hışıldayan ciğerleriyle, telaş telaş çıkıp bu binaya dalıyor (YTB, s.89) ...
- Nerede o süngü takmış birliğinin önünde ölümsüz gibi saldıran genç **subay** (YTB, s.91)?
- Mideyi, Ordu Harekât Dairesi'ne çağrılıp Tahsin Paşa ile oradan telefonla görüştürülen Albay, döner dönmez, bütün **subay**, astsubay ve erleri toplayarak veriyor Tugayımız hamdolsun kurtulmuştur (YTB, s.93).
- Olacağı: bu: Yalan söyledim. Ben Polonyalıyım. İşgalde bir alman **subayı** ile sevişmiştim (ZBB, s.100).
- Uzun boylu bir adamdı. Portakal rengi saçları vardı. Bir alman **subayı**, anlıyor musun (ZBB, s.100)?

- Teğmen miydi bakalım? Belki de S. S **subayıydı**. Binbaşı filândı. Adaaam, ne boksa (ZBB, s.101)!
- Kahvenin lavından bir takım helezonlar çiziyor; her helozonun arkasından portakal rengi saçlarını tertemiz taramış bir Wehjrmacht **subayı** gözlerini oynatıyor; Mehmet-Ali'nin kanını tepesine sıçratıyordu (ZBB, s.101).
- Alay Karargahı'ndan öğrendikleri, keyiflerini büsbütün kaçırdı: Alay, kavaklık bölgede keşif üssü göreviyle savunmadayken, gece başlayan ve sabaha kadar tekrarlanan şiddetli düşman taarruzları defedilmişti ama, İkinci Tabur Komutanı Mithat Binbaşıyla aynı taburdan biri yüzbaşı öbürü teğmen iki **subay** şehit düşmüştü (YTB, s.113) ...
- Elli bağlantısı daha önce yapılmış olan Alay Santralı saat 22.05'te acı acı çalıyor: Üçüncü Tabur'dan kim olduğu anlaşılamayan bir ses, telaşı telaşlı Alarm! diyor, taburun bütün **subayları** şehit, ağır yaralıları var, acele ambulans gönderin» (YTB, s.120)!
- Biraz evvel bir infilâk, evet, Tabur Karargahı'nda, bir **subay** arkadaşımız şehit, bazıları ağır yaralı, acele doktor gönderin (YTB, s.120)!
- Ayakta ilk tedavimi müteakip, vak'a yerinde tetkikat yapan heyetle vardığımız kanaat odur ki, karargâh çadırının bulunduğu mahale düşman bir havan mermisinden hazırladığı bubi tuzağını bırakmış, infilak merhum Yüzbaşı Halil'in otururken herhangi bir hareketiyle tuzağa temas etmesi neticesinde ve ani olarak meydana gelmiştir. Binaenaleyh, karargâh çadırının nakli keyfiyetinin, Üçüncü Tabura güzide **subaylarından** birinin şehit (YTB, s.121) ...
- Ertesi gün yapılması mukarrer her taarruz hakkında brifing tertibi mutadımız olmasına binaen, o gece saat 22'de Tabur Karargahı'nda bulunmaları lüzumu, telsiz emriyle bölük komutanlarına tebliğ olunup, mezkûr saatte karargahımız erkânı **subaylarla** içtima etmiş bulunuyorduk (YTB, s.121).
- “**Subaydı**” diye kuruyor Çarın ordusunda subaydı (ZBB, s.123).
- “Subaydı” diye kuruyor Çarın ordusunda **subaydı** (ZBB, s.123).
- Hatta kimbilir, belki de saçları portakal rengi Wehrmacht **subayı** yalanı. Sevilla ise yalansız dolansız (ZBB, s.188).
- Önemli bir buluşma bu, tehlikeli de: Yüzbaşı Aziz bir zamandır Yıldız'da Kurmay Akademisi'nde okuyor, dokundurduklarına bakarsan, oradaki bazı

subaylar ihtilalci bir komita' örgütlemişler. Büyük sır ha! Tantuna gider adam (YTB, s.201).

- Bu yıl, hemen hepsi Akademi'ye kurmaylık okumaya geldiklerinden, niyetleri, çalışmalarını orada sürdürmek, yurdun dört bucağından gelmiş **subayları** örgütlemek (YTB, s.205)!
- Daha Çankırı'dayken, Yüzbaşı Demir'in kulağına Ankara'daki bazı **subaylar** arasında bu türden kımıldamalar olduğu çılmıştı (YTB, s.205).
- Harp Akademisi'ndeki çalışmalar ne âlemde, arkasından onu anlatıyor: yeni yeni arkadaşlar' katılıyormuş aralarına, zehir gibi **subaylar**, kafaları işleyen kurmay namzetleri, herkesin canına tak demiş zaten, aklın yolu bir, önce ordunun islahı, sonra Atatürkçü bir iktidar, bunlarınkine benzemeyecek (YTB, s.210) ...
- İki arkadaş, Yıldız Parkı'nın kapısında, sözleşerek ayrıldılar buluşma, Cumartesi akşamı, Beşiktaş İskelesi'nin üzerindeki kahvede! Yüzbaşı Aziz, Demir'i oradan alıp Üsküdar'a, Binbaşı Necati'nin evine götürecekti. İhtilâlci' **subayları** tanınması gerekmez mi (YTB, s.212)?
- Yüzbaşı Demir, bu defa sivil giyinmiş de olsa, garson onu tanıdı, limonatasını hangi abartılmış saygıyla getirdiyse, bir süre sonra, telefonda arandığını aynı abartılmış saygıyla haber verdi: her **subay**, sıkıyönetimin bir parçasıdır (YTB, s.213).
- Kalkacaklarına yakın, Rum garson, sarkık beyaz bıyıklarını çiğneye çiğneye, hesabı getirince, o kaşlarını çatı: <...bu gece, dedi, ben ödeyeceğim.> Karşı çıkmaya hazırlanan Yüzbaşı Demir'i, ağızlığını kılıç gibi uzatarak durduruyor: —...itiraz istemem, **subayların** hâli malum (YTB, s.216)!
- Doğu garnizonlarının **subay** gazinolarında, (nar kızılı soba, cigara dumanı, demli çay) az mı tartışılmış bu konu, hayati önemi ve gereği az mı savunulmuş? Sonunda gerçekleşiyor fakat Yüzbaşı Demir hâlâ o adam mı (YTB, s.223)?
- O güne değin olağan hekimlik görevinin dışında hiçbir özel yakınlık göstermemiş miydi, ona aktarması ricasıyla şimdi irtibat **subayına** söyledikleri şunlar: <...uyarımı gözünde büyütmesin, kaygılanacak bir durum yoktur, yalnız iyileştikten bir süre sonra, Üsteğmen bir kadınla yatmayı denemeli. Mutlaka. Test kabilinden> (YTB, s.224).

- *Asker olduğunu öğrendi öğreneli, geçirdiği bunalımı çok daha önemsiyordu. <...subaylar ne için yaşar, yiğitlik için! Yiğitliğin yarısı erkeklik gücüdür, onu kaybettiler mi, Allah muhafaza, çekip kendilerini vururlar. Dürnev anlatırdı, bir tarihte, Ankara'da mı nerde, çok yakışıklı bir Albay> (YTB, s.229) ...*
- *Bir akşam üstü, Beşiktaş İskelesi'nin üstündeki kahvede, (balkondaki masalar içeriye alınmış, camlı kapılar sıkı sıkı kapalı), tavla pulları çatlar, tavşan kanı çay yaldızlı bardaklarda dinlenirken, Yüzbaşı Aziz'in arkadaşlarından bir **subay**, bir subay daha, (Allah Allah!) bir subay daha tanıyor (YTB, s.258) ...*
- *Bir akşam üstü, Beşiktaş İskelesi'nin üstündeki kahvede, (balkondaki masalar içeriye alınmış, camlı kapılar sıkı sıkı kapalı), tavla pulları çatlar, tavşan kanı çay yaldızlı bardaklarda dinlenirken, Yüzbaşı Aziz'in arkadaşlarından bir subay, bir **subay** daha, (Allah Allah!) bir subay daha tanıyor (YTB, s.258) ...*
- *Bir akşam üstü, Beşiktaş İskelesi'nin üstündeki kahvede, (balkondaki masalar içeriye alınmış, camlı kapılar sıkı sıkı kapalı), tavla pulları çatlar, tavşan kanı çay yaldızlı bardaklarda dinlenirken, Yüzbaşı Aziz'in arkadaşlarından bir subay, bir subay daha, (Allah Allah!) bir **subay** daha tanıyor (YTB, s.258) ...*
- *Ümid'in o sıralar giriştiği Kore röportajları hakikatte **subay** muhitine girebilmek için bahane teşkil ediyor. Nabız yokluyorlar (YTB, s.272).*
- *...soğuk bir akşamdı, geç vakit evde müzik dinliyor, kahve içiyoruz; **subay** arkadaşlarla temaslarımı, aramızda konuştuklarımızı çitlatacak oluyorum, hayret, Ümid olup bitenlere fazlasıyla vakıf Ankara'daki bir komiteden söz açıyor, Menderes'i devirme plânlarından! Hay Allah çıldıracağım; başbaşa verip, sabaha kadar ihtilal programı çiziyoruz (YTB, s.272).*
- ***Subaylar**, ister Dünder'in Bostancı'daki, Faruk'un Küçük Bebek'teki, Orhan'ın Levent'teki evinde olsun, bir araya geldikleri toplantı gecelerinde, (kalın sigara dumanı, koyu kahve telvesi, demli çay burukluğu), çabuk sonuç alıcı bir komitacılığa yatıyorlar; kimse adını söylemiyor ama, hepsinin tasarladıkları bir cuntanın gizlice örgütlenerek iktidara el koyması; gerici ve tahakkümcü bu politikacı takımını, alaşağı etmesi (YTB, s.283)!*
- *Söz ne zaman buraya dayansa, Yüzbaşı Demir, tanıdığı ihtilalci **subaylarla** Ümid'in önerilerinin denk düşmediğini üzüntüyle görüyordu (YTB, s.283).*
- *...epeyce oluyor, Beşiktaş İskelesi'nin üstündeki kahvede, Zizi Binbaşı ne demişti ona: <—...adı Dokuz **Subay** Olayına karıştı diye Faruk'u Komite'ye*

almıyorlar. Seni de düşünmüyorlardı, ben üsteledim, biraz da Erkanlı> (YTB, s.301) ...

- ...Dokuz **Subay** Olayına adımın karışması, yeni komiteye alınmam için tezkiye sayılmalı be! Hem o mahkemede beni davaya sanık olarak katmamışlardır (YTB, s.302).
- Ümid Ersoy'un 'Döviz Komisyonu ve İçyüzü' başlıklı yazıları Birlik'te yayınlandığı sırada, Dokuz Subay Olayı'ndan yakayı zarzor sıyırması, Yüzbaşı Demir, 48. Piyade Tümeni Karargâhı 3. Şube mülhak **subayı** göreviyle kapağı Erzincan'a henüz atmıştı (YTB, s.308).
- Bildikleri, daha çok söylentiler: Dokuz Subay Olayı'nın darmadağın ettiği eski komitalar ordunun her kademesinde yeniden almış yürümüş de Menderes'in yerli yersiz **subaylara** takılması yangını büsbütün körüklüyormuş, bu gidişle (YTB, s.314) ...
- Binbaşı Aziz hep o şakacı, fiyakasına düşkün, yeri düştü mü gözünü budaktan sakınmayan **subayda** geçen yıllar gözlerinin çevresinde bir sürü çizgi, çenesinin altında belli belirsiz bir gıdı olarak birikmişti (YTB, s.316).
- Şimdi bak, ben Koçaş'ın eski dairesindeyim, Köksal nerede dersin, ölsen aklına gelmez, Riyaset-i Cumhur Muhafız Alayı Komutanı oldu, evet, aşağı kurtarmıyor, Erkân Dairesi'ne Karaman'la Solmazer'i getirmişler, onlar vasıtasıyla Anadolu'daki çeşitli garnizonlardan buraya otuz kırk **subay** aktarılmış ki en ufağı kan kırmızı (YTB, s.319) ...
- Yeniden özel bir anlam kazanmış Beşiktaş İskeleyi'nin üstündeki kahvede, akşamları, Akademi'li **subaylara** Ankara'dan aldığı son talimatı nasıl ulaştıracak (YTB, s.321)?
- Ertesi gün (birden ilkbahar ısındıkça tüten kiremitler, Haliç üzerinde dış macunu beyazı bulut köpükleri) gazetelerde, Başbakan Yardımcısı Medeni Berk'in demeciyle, Kayseri'de barikatı İnönü'ye açan Binbaşı Çetiner'in istifası yanyana: Binbaşı Çetiner, 'uhdesine verilen vazifeyle **subay** çıkarken Harbokulunda ettiği yemini bağdaştıramadığını belirtip dilekçesini şöyle bağlamış (YTB, s.323) ...
- Halk arasında söylentinin haddi hesabı yok, istifa eden **subayı** divan-ı harba vermişler, subaylar arasında isyan çıkmış, 'neşir yasakları yüzünden gazeteler yazamıyormuş ki (YTB, s.323) !..

- *Halk arasında söylentinin haddi hesabı yok, istifa eden subayı divan-ı harba vermişler, **subaylar** arasında isyan çıkmış, 'neşir yasakları yüzünden gazeteler yazamıyormuş ki (YTB, s.323) !..*
- *Ümid, söylentileri doğruladı: — Evet, Binbaşı Çetiner'den sonra, birisi Kurmay Albay, iki **Subay** daha istifa etti, üçünü tutuklayıp Ankara'ya sevkettiler, haberi Ankara'dan elimle geçtim, neşir yasağı gelince gazeteye girmemiş (YTB, s.323).*
- *Ne de çoklar: sabah Menderes'in CHP'ne karşı harekete geçeceği duyulmuştu; İçişleri Bakanlığı'na Kayseri olaylarını protesto eden binlerce telgraf yağmış: bazı yüksek rütbeli **subaylar**, el altından CHP Genel Merkezi ile temas kurup, İsmet Paşa'nın' emirlerini' sorastıymışlar (YTB, s.325) !..*
- *Suat'ın dayısıymış, emekli bir albay, o elbet Süvari Miralay diyor, Demir'in **subay** olduğunu öğrenir öğrenmez de 'Hanım Evladı' adını takdığı Menderes'i hala iktidarda tuttukları için orduya, orada ordudan başka kimse bulunmadığından Demir'e demediğini koymuyor (YTB, s.339).*
- *'Mahiyeti meçhul' bir toplantı, Ankara'dakilerin ağzının tıvıştısı hiç yüreklendirici sayılamaz, acaba diyorlarmış hükümet **subaylar** arasındaki kaynaşmalardan haberdar oldu da komutanlardan hesabını mı soracak (YTB, s.347)?*
- *Bazı günler, Beşiktaş İskelesi'nin üstündeki o kahveye gitmek gerekiyor: Akademi'de okuyan **subaylardan** herhangi birisiyle buluşmak için (YTB, s.353).*
- ***Subayların** çoğunu çetrefil bir ruh düğümlemesine sürükler yeni aşama, onaylamadıkları siyasal iktidarı korumak göreviyle onayladıkları öğrencilere ters düşürülmüşlerdir, içtenice acısını çekerler (YTB, s.359).*
- *O da, öteki **subaylar** gibi, miting meydanlarından gizli buluşmalara, karargâhlardan fakülte avlularına kostura koştura yorgun düşüyor (YTB, s.360).*
- *Ben başlangıç safhasına yetişemedim, polis dört tarafı kuşatmıştı, içeriye kuş uçurtmuyor. Dedim "Bu böyle olmaz", Kule tarafındaki kapıyı tutan polislere **subay** hüviyetimi gösterip bahçeye daldım: Rektör'le münakaşanın üstüne gelmişim (YTB, s.365).*

- Yüzbaşı Demir, aralarında bazı **subayların** dolaştığını görünce, sokulmaktan çekinmedi (YTB, s.371).
- Yüzbaşı Demir, bu arada, öteki **subayların** öğrencileri tatlılıkla teslim almaya uğraştıklarını saptadı (YTB, s.372).
- Binbaşı Erkanlı'nın yanına geldiği an, yukarda yanan bir ışığın aydınlığı üstlerine düştüğünden, öteki iki **subayı** tanıyabildi: birisi Kabibay; öbürü, daha önce bir iki kere görüştüğü Numan Esin (YTB, s.372).
- O da, devrimci bir **subay** olarak, 'mücadeleye kalemiyle katılıp hapse düşmüş' gazeteci bir kadınla evlenecek (YTB, s.458)!
- Konuştukları tuhaf, yaptığı garip; evlenirlerse, karısının Anadolu garnizonlarındaki **subay** gardenpartilerini nasıl allak bullak edeceğini düşünmeden edemiyor: oğlan çocuğu saçlarını, ağızlığını, erkeklerin elini ayağına dolaştıran külhanbeyi rahatlığını yadırgamayacaklar mı (YTB, s.464)?
- Başbakanlık'taki toplantılara elli kadar **subay** katılıyormuş, Milli Birlik Komitesi'ne hepsi alınacak mı? Akşam. Kadehlerde buzlu rakı beyaz bir duman (YTB, s.469).
- O gece İstanbul'dan Yüzbaşı Demir'e bir telefon, Ümid hani İhtilalin Karıncaları diye bir yazı dizisi düşünmüştü ya, Hüsnü Faik bayılmış, Komite belli olduğuna göre Ümit **subaylarla** röportaj yapmak üzere yarın sabah uçağa atlayıp geliyormuş, ondan istediği komite üyelerinden Birlik için birer randevu alivermesi (YTB, s.470) !..
- Ümid, rengi belirsiz kocaman gözlerini, dumanlı güneş gözlüklerinin arkasına saklasa da, sesi org gibi uğuldayan yakışıklı **subayın** kolundaki siyah lâle dikkatleri çekiyor: oğlan çocuğu profili, upuzun boynu, yeşil zeytin esmerliğiyle (YTB, s.471)!
- Nerde o bir kulpunu bulup ateş hattında bile hovardalık eden; cebinde yetmiş iki milletten yosma adresi, kolunda mutlaka bir kadın gezdiren çapkın **subay**? Soramıyorlar da! Bakarsın, alınır (YTB, s.473).
- Ümid, dayısının ölümüyle Suat'ın nasıl 'perişan olduğunu' şehirlerarası telefon konuşmalarından birisinde Yüzbaşı Demir'e anlatmıştır. Ağustos ortaları olmalı, durum gergin: Milli Birlik Komitesi yüzlerce general ve **subayı**

ordudan çıkarmakla kalmamış, 27 Mayıs hükümetinin on bakanını görevinde yetersiz sayarak işten atmış (YTB, s.477)!

- Telefonun büyüğü dağılınca, Binbaşı Demir, kendisini yoksul ve bakımsız bir otel odasında buldu yer yer cigara yanığı battaniye, iskemlenin arkılığına geçirilmiş **subay** ceketi, masanın üstünde eski gazeteler, başucunda günlerdir tek satırını okuyamadığı bir kitap (YTB, s.499).
- Suat'ın penceresinden, yıllar sonra, o manzaraları' seyretmektedir, edindiği tuhaf bir izlenim sanki gerçeğini, o filmin gerçeğiyle değiştirmiş: Kore gazisi, ihtilâlcı bir **subayın** ıstırapları yok artık, kendisine dışardan bakıyor (YTB, s.508).
- ...yaş kemâle geldi, dünyanın hâlâ farkına varamadık, olaylar başımızın üstünden aşıyor; muharebe görmüş, ihtilâl yapmış bir **subay** böyle öksüz çocuk kahırlarına düşmeli mi (YTB, s.520)?
- Binbaşı Demir'in 'varlığını ruhunda hissettiği feci yara yeniden açılmış, fasılasız kanıyor'; İstanbul'dan her dönüşünde, (Suat'ın düzenli evinde geçirdiği unutulmaz saatlerin etkisiyle mi nedir), **subay** çıktı çikali kurtulamadığı göçebelik, otel köşelerindeki bekâr perişanlığı yüreğine daha çok koyuyor (YTB, s.523).
- ...yaş kemale geldi, dünyanın hâlâ farkına varamadık, olaylar başımızın üstünden aşıyor; muharebe görmüş, ihtilal yapmış bir **subay** böyle öksüz çocuk kahırlarına düşmeli mi (YTB, s.527)?

Süngü: Tüfeğin namlusunun uç kısmına takılan, kılıç biçiminde küçük delici silah.

- Emret yüzbaşım, burası **Süngü** breh breh breh, oğlum bu ne ses, Ferdi Tayfur halt etmiş! Bana bak, sana misafir yolluyorum, beş kişi: dillerini sökemedik, galiba Çinlilerden kaçan Güney Koreli köylüler (YTB, s.16) ...
- Birden, sisin gizli solumasından başka hiçbir şeyin işitilmediği, karanlık bir sessizlik. Az önce, olmayan sesleri mi işitmişlerdi yoksa? -...**Süngü**, Siper'i arıyor! Süngü, Siper'i arıyor! Tamam! Yüzbaşı Aziz'in alaycı sesi yükselmekte gecikmedi (YTB, s.25) ...
- Birden, sisin gizli solumasından başka hiçbir şeyin işitilmediği, karanlık bir sessizlik. Az önce, olmayan sesleri mi işitmişlerdi yoksa? -...**Süngü**, Siper'i

- arıyor! **Süngü**, Siper'i arıyor! Tamam! Yüzbaşı Aziz'in alaycı sesi yükselmekte gecikmedi (YTB, s.25) ...
- Üsteğmen Demir aygıtı sınırsız kavramıştı: Evet Sağanak, burası **Süngü**, tamam! Üsteğmen'im bastırdılar, çepçevre sarılmışız, neyse defettik ama birkaç yaralı (YTB, s.29) ...
 - Adil Onbaşı'nın Telsiz 'deki ıslıklı sesi: <--...Sağanak **Süngü'yü** arıyor, Sağanak **Süngü'yü** arıyor (YTB, s.52) ...
 - Adil Onbaşı'nın Telsiz 'deki ıslıklı sesi: <--...Sağanak **Süngü'yü** arıyor, Sağanak **Süngü'yü** arıyor (YTB, s.52) ...
 - Türk **süngüleri** düşman dolu sırtlara hücum ettiler. Artık karşımda bir ordu, bir kuvvet kalmamıştı> (KS1, s.67) ...
 - Bu ovada, diyordu, şimalden ve cenuptan birbirini meyleden avı hatlarımızın güneşin son şuadı ile parlayan **süngüleri** her an, her dakika ilerde görünüyordu düşman mevziini> (KS1, s.67) ...
 - Evet, diyor, süngüyle saldıracağız, birliğini ona göre tertiple Üsteğmen! ...**Süngüyle** saldırdılar. Hücum, yokuş yukarıya yapıldığından, tehlikeli ve zordu. Yanlış bir güneş, süngüden süngüye yansıyarak, ormanı kıpırtılı bir ışık cümbüşüne boğuyor (YTB, s.75).
 - Albayım, diyor, **süngüyle** saldıralım! Kaşlarının karanlık perdesi altında Albay'ın kayıp gözleri, dikenli bir ısıltı halinde sivriliyorlar (YTB, s.75).
 - Rasgeldiklerini **süngüleyerek**, yıldırıcı bir hışımla ilerlediler. Kan ve zaman, birbirine karışarak aktı. Bir an geldi ki, süngüler yüksek noktaları oldukça çıplak 550 rakımlı tepenin üzerinde, parıl parıl parıldadılar (YTB, s.76).
 - Rasgeldiklerini süngüleyerek, yıldırıcı bir hışımla ilerlediler. Kan ve zaman, birbirine karışarak aktı. Bir an geldi ki, **süngüler** yüksek noktaları oldukça çıplak 550 rakımlı tepenin üzerinde, parıl parıl parıldadılar (YTB, s.76).
 - Gün boyunca tüten namlu, işleyen **süngü**, akşam ayazında usul usul soğuyor; yaralı iniltileri, tasalı gümbürtüleri uzaktan uzağa işitilen ağır toplar silahlar susar susmaz meydana çıkan gurbet garipliğini, katlanılmaz bir yoğunluğa ulaştırıyordu (YTB, s.78).
 - Eldivenlerini **süngülere** giydirtsen iyi olur, parıldamaz! Ses çıkarmadan, birkaç adım yürüdüler (YTB, s.81).

- Nerede o **süngü** takmış birliğinin önünde ölümsüz gibi saldıran genç subay (YTB, s.91)?
- Neler demiyorlardı ki: Albay onları aldatıyormuş, General'in Çinli **süngüleriyle** delik deşik olduğunu görenler bir iki kişi değilmiş, koca Tugay'dan kala kala şu birkaç yüz kişi kalmış, onun başını da şan şeref uğruna Albay yiyecekmiş (YTB, s.94)!
- Allah rahmet eylesin, müstesna bir adammış: harbin ihtişamını yaşamak henüz nasip olmadı, sefaletinden nasibimizi fazlasıyla almaktayız: **süngünün** deştiği bir karından bağırsakların kerih kokulu baloncuklarla boşaldığını görmek, itiyattan. Napalım bombalarının, bir bölük Çinli askeri kav gibi tutuşturup yakıvermesi, gündelik iş. Casustur diye, kuzeyli güneyli ayırt etmeden rastladığımız her Koreliyi tevkif etmemiz, emniyet icabı (YTB, s.117).
- Birden, en önde alay sancağı; **süngü** takmış piyade Allah Allah nidalarıyla, âdeta uğuldayarak, taarruza geçecektir (GP, s.119).
- **Süngü** takmış, taarruza hazır piyade kıtaları, yay gibi gerilmiş, Yunan siperlerinde bekliyordu. Borazan susar susmaz, Yunanlı yüzbaşı saatine şöyle bir göz attı; 'taarruz' düdüğünü çaldı: neferlerin bazısı, 'istavroz çıkarıyor', sonra 'hücum kalkıyor; bazısı, dikkat kesilmiş, kulağı mitralyözün tıkırtısında, Siperlerinden ihtiyatla çıkıyor (GP, s.138).
- İki jandarma **süngüsü** arasında öfkeli bir okyanus kadar yalnız o kadar bitmez tükenmez (KS2, s.198).
- Bütün cephelerde birden, **süngü** takmış piyadenin, Türk müdafaa hatlarına doğru, harekete geçmesiyle başlıyor; taarruzun ağırlığı, Mangal Dağı ve yöresine yönlendirilmiş (GP, s.235) ...
- Yunan piyadesinin ileri harekâtını, hayal meyal, görmek mümkün. Türk siperlerinde vaziyet kötü: çünkü yağmur ve rüzgâr, Türk siperlerine doğru; bu, Türk askerlerinin rüyet sahasını daraltıyor, atışların isabet ihtimali düşük; buna rağmen direniş, inatçı olduğu kadar sert; nihayet Türk siperlerine giren Yunan piyadesiyle, boğaz boğaza, amansız bir **süngü** harbi başladı (GP, s.235).
- Heyecan verici başlıklar, muharebenin çeşitli cephelerde çekilmiş resimleri: Türk piyadesi, ağır top ateşine rağmen, dalgalar hainde, Yunan siperlerine

taarruza geçmiş: **süngü** savaşı Bir başkasında, ric'at halindeki Yunan müfrezelerine Türk süvarisinin elde kılıç taarruzu (GP, 291) ...

- Vakit ilerledikçe top sesleri arkasından, mitralyözlerin cayırtısı işitildi; daha sonra, süvari müfrezelerinin, hedef istikametine sel gibi aktığı görülüyor; sonunda, aşağıdan ağır ağır yükselip, Kocatepe'ye kadar ulaşan, o uğultu: **süngüleri**, güneşte parlayıp sönen piyadenin sesi (GP, s.288) ...
- King George zırhlısında, daha da zalim bir gösteri: iskeleler alınmadan, nasılsa merdivenlere sarılmış Rumları; bahriye silahendazları, **süngülü** tüfekleriyle iterek, bazılarını denize, bazılarını doğrudan sandalların üzerine düşürmektedirler: bir sandal bu yüzden alabora oldu; içindekiler Körfez'in, artık eflatunu koyulaşmış sularına dağıldılar (GP, s.354).
- Anadolu'muz Tahir edilmiştir. Kahraman askerimizin **süngülerinden** canlarını kurtaranlar...cihana ebediyen hacil olacak bir süratle, firar etmişlerdir" (GP, s.422) ...
- Olay orada patlak veriyor: çoğu CHP'li öğrenciler, 147'lerden çağrılı iki profesöre anlamlı bir tezahürat yapıyorlar, Erkanlı'nın konuşmacı olarak kalabalığa takdimi ise, en azından garip: **süngü** üzerine oturulamaz (YTB, s.525).

Sütne: Düşmanın gözünden ve ateşinden korunmaya yarayan doğal veya yapay siper.

- Görevli neferlerin bazıları, **sütneye** çekilmiş; bazıları kaçıyordu (GP, s.165) ...

Süvari: Atlı asker.

- **Süvarisiz** kalmış, başıboş atlar, yalnız ve şaşkın, ortalıkta dolaşıyor (GP, s.119).
- Sağ ve sol cenahtan, kılıç çekmiş **süvari** müfreze düşman siperlerine dolu dizgin saldırıyorlar; gafil avlanmış Yunan piyadesi ümitsiz direniyor (GP, s.119).
- Fikriye'nin ellerinde, öteki fotoğraflar: giyinmiş kuşanmış, o Paşa'nın evdeki çalışma odasında, ayaktadır; masanın başında, uzun ve mahzun; ya da 'Reis

- Paşanın ona verdiği tesbihi, kolye gibi boynuna takmış, villânın taşlığında, boy resmi halinde gülümsüyor. Ya da niye, **süvari** giyinmiş; ayağı üzengide, eli de dizginler, at sırtında olmasın; kırsalda alafranga poz vermiş' (GP, s.144) ...*
- *İlkin **Süvari** borazanlarının hazır ol emri (KS2, s.191).*
 - *Mustafa Kemal'in **süvarisi** tan yeri yemyeşil ağarırken dört nala İzmir'e girmişti (KS2, s.205).*
 - *Bir eylül sabahı şafak sökerken kan, ter ve toz içindeki Mustafa Kemal'in **süvarisi** bilmediği, hiç görmediği eski bir İzmir'e giriyor (KS1, s.231).*
 - *Fakat Ümid'in gözlerinin önünden asıl gitsin istemediği; bir eylül sabahı şafak sökerken Kemal Paşa **süvarisinin** bilmediği, hiç görmediği eski bir İzmir'e dörtlala girişi (KS1, s.232).*
 - *Ay, bir var bir yok! O sırada katar, herhalde cepheye giden, bir **süvari** müfrezesini geçecektir: atlar ürktü (GP, s.241)!*
 - *Nehri paldır küldür geçen bir Türk **süvari** müfrezesi soluk soluğa, peşlerindedir; o ne aşağıda bir piyade kolu, Kartaltepe'ye girdi: kurtarılmış halkın, yorgun sevinci ve gözyaşları, köy cayır cayır yanmaktadır (GP, s.248).*
 - *Vakit ilerledikçe top sesleri arkasından, mitralyözlerin cayırtısı işitildi; daha sonra, **süvari** müfrezelerinin, hedef istikametine sel gibi aktığı görülüyor; sonunda, aşağıdan ağır ağır yükselip, Kocatepe'ye kadar ulaşan, o uğultu: süngüleri, güneşte parlayıp sönen piyadenin sesi (GP, s.288) ...*
 - *Heyecan verici başlıklar, muharebenin çeşitli cephelerde çekilmiş resimleri: Türk piyadesi, ağır top ateşine rağmen, dalgalar hainde, Yunan siperlerine taarruza geçmiş: süngü savaşı Bir başkasında, ric'at halindeki Yunan müfrezelerine Türk **süvarisinin** elde kılıç taarruzu (GP, s.291) ...*
 - ***Süvari** pantolonunu, cilalı çizmeleri giyince, üzerine nerdeyse 'kuvvece' bir mana sinmişti (GP, s.309).*
 - *Fahrettin Paşa, **süvarisinin** kıvılcım saçan nal sesleriyle çınlamaktadır (GP, s.319).*
 - ***Süvari** merasim Kıta'sı. En öndeki kumandan, atının üzerinde dimdik, 'çakı gibi' bir zabıt müfrezesine emretti (GP, s.321) ...*
 - ***Süvariler** kılıçlarını çekiyorlar (GP, s.321) ...*

- *Kurtuluş ordusunun neferleri yürümektedir. Tam giriş kavşağında, bir **süvari** müfrezesi onları karşıladı (GP, s.321).*
- ***Süvarilerine** nal takırtısı, piyadelerin ayak sesleri; arada silah gibi patlayan, 'Gazi Paşa, sen bin yaşa nağraları arasında, Türkü Puntadan Pasaporta yayılıyor (GP, s.323) ...*
- *Suat'ın dayısıymış, emekli bir albay, o elbet **Süvari** Miralayı diyor, Demir'in subay olduğunu öğrenir öğrenmez de 'Hanım Evladı' adını takdığı Menderes'i hala iktidarda tuttukları için orduya, orada ordudan başka kimse bulunmadığından Demir'e demediğini koymuyor (YTB, s.339).*
- *İşte bir eylül akşamı, Vâlâ'yla beraber, orada edindikleri iki arkadaştan biri olan, Si-Ya-U ötekisi Benerci Kemal'in **süvarilerinin**, Yunan işgalcilerini, İzmir'den denize döktüğü haberini getirdiği zaman; Nâzım, bu üniversitenin toplantı ve konferans salonunda, Şura ve Lyolya ile, Trotskistlerin marşını kalabalığa öğretmeye çalışıyordu (GP, s.393).*
- *Mahşer'in Dört **Süvarisi**. Öyle mi?.." Gülüşüyorlar (GP, s.452).*

Süvari bölüğü: Atlı askerlerden oluşan bölük.

- *"...Kumandan Paşa geliyor, Paşam Bir **Süvari Bölüğü** refakatinde!!!" O ve Rauf, iki kader arkadaşı, tedirgin bakiştılar; bakışlarında aynı istifhamlar: bu bekledikleri ve korktukları', Mustafa Kemal Paşa'yı derdest edip (GP, s.171) ...*
- *Nizamiye **süvari bölüğünün** karanlığı çiğnediğine işaret (KS2, s.190).*

Süvari kaymakamı: Osmanlıda ve Türkiye Cumhuriyeti'nin erken dönemlerinde süvari birliklerinin liderine verilen askeri unvan.

- ***Süvari kaymakamı** Pirlepe'li Faik bey bir eşkıya öfkesiyle parlayan ocak ateşine çizmelerini verip karlarını eritirken, takipten beraber döndüğü İstanbullu genç mülazım'e : -... bu baskın, diyor, mağdem ki Krivalak İstasyonu'nda olmuş (KS2, s.190).*
- *İştib'de herkes, **süvari kaymakamı** Faik Bey ve oğlu Hüsnü, hınzır bir sel tehdidi altında ilkbaharı karşılıyor (KS2, s.191).*

- ...Sakarya suyu ile Otina suyu arasında, **Süvari kaymakamı** Pirlepe'li Faik bey'le Müşir Gazi Mustafa kemal Paşa arasında böyle çarpmıha geriyor (KS2, s.193).
- **Süvari kaymakamı** Pirlepe'li Faik bey bulup çıkarıyor (KS2, s.197).

Süvari Tümeni: Atlı askerlerde oluşan, genellikle hızlı hareket, manevra, keşif yeteneğiyle bilinen askeri birlik.

- Cello nerde diyoruz. Tümen Komutanını görmeye gitti diyorlar, Tugayın akıbetini soracakmış! Tamam oğlum, Sunchon'da ihtiyat bırakılmış bir Amerikan **Süvari Tümeni** olduğu doğru, doğru ya, gördüğümüz conilerden ipi kırmak üzere olduklarımızı çağırıyoruz. Hele Kunuri'den dökülüştken Amerikalıların Pyeng-Yang istikametine geçip de, Türklerin kalmaları yok mu, adamı hilafsız fırttırır» (YTB, s.87)!

Şarjör: Otomatik silahlarda, belirli sayıda mermiyi namluya arka arkaya sürmeye yarayan düzenek.

- Halil, Yılmaz, Başefendi! Yıl kadar süren bir iki dakikalık aramadan sonra takımından bazı er ve erbaşlarıyla iki ateş arasına sikişmiş buluyor, o da **şarjörünü** yenileyerek (YTB, s.84) ...

Şehit: Kutsal bir inanç ya da ülkü uğruna, yurt için vuruşurken ölen kişilerin genel adı.

- Biraz evvel bir infilâk, evet, Tabur Karargahı'nda, bir subay arkadaşımız **şehit**, bazıları ağır yaralı, acele doktor gönderin (YTB, s.120)!
- En büyükleri Nurullah Efendi'yi tanımak mümkün olmadı, Sarıkamış cephesinden **şehit** haberini almışlar, Rabbim gani gani rahmet eyle sin, kayınvalidem çok yanardı, 'ilk gözümün ağrısı' derdi, hepsinden dirayetli ve akıllıydı (YTB, s.133).
- Akşam sabah, kalkıp kalkıp oğlunun boynuna sarılıyor; sıralı sırasız, tombul, paluze beyazı ellerini göğşe açıp 'yegâne oğlunu kendisine bağışladığı için

*Cenab-ı Hakka hamd-ü sena ediyor': <...ya maazallah, yaran biraz daha ağır olsaydı da, rahmetli Hayrullah amcan gibi **şehit** düşseydin, ben ne yapardım? Şu kaba, hissiyattan nasipsiz babanla> (YTB, s.235) ...*

- *Demir, neredense, 'Hımbıl Çavuş'u hatırladı, Harp Okulu'ndaki Sevkulceyş hocasını, bir ders sonunda çocuklar koridora boşalırken çevresini alanlara, şöyle birşeyler demişti galiba: <— ...harb insanı bitirir, **şehit** kurtulmuştur, gazi çeker hem şehitlerin ağırlığını, hem harbinkini! Harpten çıkmış adamı, cemiyette eski yerine koymak zordur, evvelâ nazarında hayat eski ehemmiyetini kaybettiği için, saniyen ne paye versen harcandığı intibaından kurtulamayacağından> (YTB, s.242)!*
- *Demir, neredense, 'Hımbıl Çavuş'u hatırladı, Harp Okulu'ndaki Sevkulceyş hocasını, bir ders sonunda çocuklar koridora boşalırken çevresini alanlara, şöyle birşeyler demişti galiba: <— ...harb insanı bitirir, şehit kurtulmuştur, gazi çeker hem **şehitlerin** ağırlığını, hem harbinkini! Harpten çıkmış adamı, cemiyette eski yerine koymak zordur, evvelâ nazarında hayat eski ehemmiyetini kaybettiği için, saniyen ne paye versen harcandığı intibaından kurtulamayacağından> (YTB, s.242)!*
- *Bir yandan da, kim olduğunu bilmediği, zaten göremediği biri, belki bir **şehit** hayaleti, dua eder gibi kulağına fısıldayıp duruyordu: <—...aldanmadık, bizi aldattılar: ne olduğumuzdan, ne yaptığımıza kadar> (YTB, s.247) ...*
- *Kore'de **şehit** verdikleri Yüzbaşı Cevdet'in bir sözü geldi aklına, nerede surat yoksulu birini görse, nur içinde yatsın, <Kurttan kulağı eksik bunun> derdi (YTB, s.337).*

Taarruz: Saldırı.

- *Mustafa Kemal bir sigara yakıyor. Ciddi ciddi gülümsüyor: her **taarruza** karşı daima mukabil bir taarruz düşünmek lazımdır (KS1, s.70).*
- *Mustafa Kemal bir sigara yakıyor. Ciddi ciddi gülümsüyor: her taarruza karşı daima mukabil bir **taarruz** düşünmek lazımdır (KS1, s.70).*
- *Mukabil **taarruz** ihtimalini düşünmeden ve ona karşı emniyete şayan tedbir bulmadan hareket edenlerin akıbeti mağlup ve münhezim olmaktır (KS1, s.70).*

- *Düşman orduları 23 Ağustos 1921'den itibaren ciddi olarak **taarruza** başladı (KS1, s.178).*
- *Kısaca susup, pos bıyıklarını dumana boğarak, Demir'in asıl merak ettiğini söyledi: < —...cepheden **taarruz** ettik, fevkalade muhkem bir yer, 'demir üçgen' tabir ediyorlar, sen yaralandıktan sonra bölüğüne vekâleten Kara Başefendi kumanda ediyor, baktım vaziyet muğlak, hayli muhataralı, jeep'e atlayıp yakından bir göz atsaydık diyoruz: büyükçe kalibreli bir top mermisiydi, üstümüze düştü, ya da çok yakınımıza, şoför, karargah subayı Nuri, gitti gider, benimkisi parça isabeti değil, tazyikten savrulmuşum, jeep bacağın üstüne devriliyor> (YTB, s.240) ...*
- *Alaya tahsis edilen 10 kilometre genişliğindeki bu hazırlık mevziinden, 25 Ocak günü saat 06.00'da, 241. Alay hedefi Kумыонгjong-ni şehri olmak üzere **taarruza** başlayacaktı ki, 11. Tabur sağ cenahta, kumandam altındaki III. Tabur ise sol cenahta görevlendirilmiş bulunmakta idi> (YTB, s.247) ...*
- *Yüzbaşı Cevdet, donmuş parmak uçlarını sarmısak dişleriyle ısıra ısıra canlandırmaya çalışırken, diyordu ki: ...ceddine rahmet, bizim Albay bap adam. geçende ne dese beğenirsin, **Taarruz** icab etti mi, Amerikalılara düz arazi veriliyor' dedi, 'bize nerede çetin, tahkimatı rabitalı dağ tepe varsa, orası. Onlar muharebenin safasını sürüyorlar, biz cefasını çekiyoruz... Bugün bize kök söktüren tahkimatı hele bir düşün kurban, Cello haksız mı» (YTB, s.198)?*
- *Aziz dinleyiciler, bu akşam siyaset dün- yasını manzarası şöyle görünüyor: gelen haberlere bakılırsa, Sicilya'ya önemli kuvvetler çıkaran Müttefikler adanın içlerine doğru direnişle karşılaşmadan ilerlerken, Doğu Cephesinde Almanların girdiği **taarruz** (YTB, s.129) ...*
- *Alay Karargahı'ndan öğrendikleri, keyiflerini büsbütün kaçırdı: Alay, kavaklık bölgede keşif üssü göreviyle savunmadayken, gece başlayan ve sabaha kadar tekrarlanan şiddetli düşman **taarruzları** defedilmişti ama, İkinci Tabur Komutanı Mithat Binbaşıyla aynı taburdan biri yüzbaşı öbürü teğmen iki subay şehit düşmüştü (YTB, s.113) ...*
- *Yunan **taarruzu** karşısında, mukavemet...ve münasip bir harekât ile onları tevkiף ve iptal etmek...yani, orduyu meydana getirmek için zaman kazanmak!.. Şimdi de, işte bunu yapacağız" (GP, s.160).*

Tabip subayı: Askeri sağlık hizmetinde çalışan doktor.

- *İyi ama, nedir bu patlama, bu sözlerin onu açıklamayışı şaşırtıcı yanı; garip yanı ise, Tabur'da Sıhhiye Takımı, takımın iki **tabip subayı** olduğu halde hekim istemesi. Peki, hekimler de mi şehit? Hayır (YTB, s.121)!*

Tabur: Dört bölükten oluşan, binbaşının komutasındaki askeri birlik.

- *Birkaç dakika sonra, **Taburdan** emri tekrarladılar: Araçlar olduğu yerde kalsın, bizimle teması kaybetmeyin, tamam» (YTB, s.13)!*
- *Üsteğmen Demir, ağzını arayıp **Tabur** telsizinden durmanın nedenini soracaktı ki, aygıttan Keşif Kolu Komutanın sesi yükseliyor, o daha meraklı, üstelik sabırsız: ...neyi bekliyoruz peki (YTB, s.13)?*
- *Biz burada çakılır kalırsak Tokcan'ı kim kurtaracak, iyi saatte olsunlar mı? Cevap yok, anlaşılan **Tabur'dakiler** de fazla bir şey bilmiyorlar (YTB, s.13).*
- *Takviyeli Keşif Takımı Wowan Boğazından ık mıştı, Birinci **Taburun** uç mangaları çıkmak üzere, bu yüzden Üsteğmen Demir duyduğuna bir anlam veremedi, şoförüne eliyle işaret edip jeep'i durdurdu. Motorun sesi kesilir kesilmez, tehdit yüklü, ürkütücü bir uğultu, boğazın derinliklerinde yankılanıyor: rüzgârın ormandan çıkardığı vınlama mı, değilse ne (YTB, s.13)?*
- *Münasip görüldü. Üsteğmen Demir, Onbaşı' dan öğrendiğini **Tabur'a** rapor ederken, konvoy durdu duralı içini karatan olasılığı, söylemeden edemedi (YTB, s.14) ...*
- *şimdi **Tabur'un** ardında eğleşen Topçu Bataryası Kanuri'den yola ık mış, bunlara katılacak, hiç haberleri olmuyor: bir hayal ordusunun askerleri gibi, gecenin belalı bir saatinde sisin ortasından ansızın peydahlanıyorlar ki, Allaktan nöbetçilerin gözü açıklarına rastlamışlar, en ufak bir yanılma her iki yanın tuzağa düştüm sanmasına, süngü süngüye gelmesine yol açabilirdi, felaket (YTB, s.18)!*
- *Üsteğmen Demir, elini alnına götürünce, bu dondurucu soğukta tere batmış olduğunu dehşetle gördü. Durumu abucak **Tabur'a** duyuruyor. O sırada, öncü çıkardığı mangadan bir onbaşı, Yüzbaşı Aziz'in 'misafirlerini ardına takmış*

getirmez mi: biri yaşlı, öteki genç, iki kadın; üç erkek! Tertemiz, bembeyaz pamuklu Kore giysileri içinde; beşi de ezik, bitkin ve umutsuz görünüyorlar (YTB, s.21).

- Yalnız dudaklarında gülümsemeye çalan bir bükülme seziyor Üsteğmen Demir, sevmiyor nedense, bir ara ayağı yaralı adamla bakışmalarını yakalıyor, onu da sevmiyor içinde bulundukları yılgınlık ve dağınıklıkla çelişen, kesin, hayli ikircikli bir bakışma; kafasına takıldı işte, onları **Tabur'a** gönderdikten sonra bile, genç kızın güzelliğine olduğu kadar, gülümsemesine ve o bakışına bir anlam vermeye uğraşıp duracak (YTB, s.22)!
- Savunma emri mi gelmiş, olamaz. Kara Baş Efendi, yüzünü karartan enli kaşlarını, molla gözlerinin üstüne indiriyor; az önce, bir boy konvoy yun gerilerine yürüyeyim demişti, tanıdığı bir ast subaydan duymuş, İkinci Bölük'ten, o da **Tabur** dan duyuyormuş! Gerçek mi, uydurma mı (YTB, s.23)?
- Üsteğmen Demir, emrin **Tabur'dan** tekrarını beklemedi. Kara Başefendiyle komutası altındaki araçların durumlarını gözden geçirdiler. GMC'lerden birisi sayılmazsa, hepsi yolun az buçuk genişlediği bir kesimde kalmıştı. Bölüğün emri yerine getirmesi. Korktuğu kadar güç olmayacak ti öyleyse (YTB, s.24).
- **Tabur'da** bunları bir kuytuda toplu tutmayı kararlaştırdıkları halde, başa çıkamıyorlar bir türlü: önce bir asker, sonra bir ihtiyar, sonra bir çocuk derken, pek çoğu, ormanın boşluklarını, yumuşak ve ıslak ayaklarıyla sinsi sinsi dolduran sisler arasında toz oluyorlar (YTB, s.25).
- **Tabur'a** durumu basbayağı onun olmayan, olumsuz, hafif çarpık bir sesle rapor etti, bundan dolayı ayrıca içerledi (YTB, s.28).
- Bölüğün asıl komutanı Kıdemli Yüzbaşı Sıtkı Seferoğlu, Tchandang bölgesinde gerilla kovalarken hastalanınca, en kıdemli üsteğmen olduğu için, **Tabur'dan**, bölüğün komutasını onun almasını istiyorlar (YTB, s.37).
- ...şordan, dedi, bir patika dereye iniyor, görünmeden varabilirsek **Tabur'a** kavuşabiliriz, hiç olmazsa Cevdet Yüzbaşının oraya...Üsteğmen Demir ne yapılması gerektiğini o anda buldu çıkardı: düzenli, taze bir güçle çabucak geri dönüp baskıncıları dağıtmak! Kara Başefendi 'ye söylediklerinden utandı (YTB, s.47).

- Üsteğmen Demir, içinden **Tabura** gitmeyi yeğliyor. Niyetlenmesin? Başına gelenleri 'Baba' Saffet 'Binbaşı' ya çok daha rahat, çok daha kolay anlayabilir. Tugay'da kiminle karşılaşacakları belli mi (YTB, s.49)?
- Kara Başefendi akla yakın bir çözüm önerdi: komutan, bir eyyam yürüyelim, münasip bir yerde ikiye ayrılırız, bir kısmımız **Tabur'a** gider, Binbaşı 'mı uyarır, bir kısmımız Tugay istikametinde yoluna devam eder (YTB, s.50)!
- Birden ciddileşiyor bana bak, sizin **Tabur'un** Tugay'la telli irtibatı yapıldı mı (YTB, s.54)?
- Karargâhı yarmak lazım. Üsteğmen Demir, kısaca niyetlerini anlattı, Kafaoğlu'ndan katılan dört kişiyle şimdi daha kalabalıklaşmışlardı, pekâlâ ikiye ayrılıp yarısı **Tabur'a** bir yarısı Tugay'a... Sözü: ...ben Tabur'a giderim, diye bağladı (YTB, s.54).
- Karargâhı yarmak lazım. Üsteğmen Demir, kısaca niyetlerini anlattı, Kafaoğlu'ndan katılan dört kişiyle şimdi daha kalabalıklaşmışlardı, pekâlâ ikiye ayrılıp yarısı Tabur'a bir yarısı Tugay'a... Sözü: ...ben **Tabur'a** giderim, diye bağladı (YTB, s.54).
- Hesap kitap, Kara Başefendiyle Onbaşının ve iki erin **Tabur'a** subaylarla Halil'inse Tugay'a gitmesine karar verildi (YTB, s.55).
- **Tabur** nöbetçilerinden birisinin gürlediği işitiliyor: -Dur, parola» (YTB, s.55)!
- İki subay, **Tabur'un** tetikte bulunduğunu saptayıp ferahlıyorlar. Fakat Üsteğmen Demir'in içini hâlâ o kurt kemiriyordu. Yol boyunca çenesini tutamadı (YTB, s.55) ...
- Üsteğmen Demir ve Yüzbaşı Aziz, daha fazla oyalanmadılar. Hele çıkarlarken, Harekât Dairesi Başkanı Binbaşı Türün, Üçüncü **Taburla** telefon bağlantısının kesildiğini söylemedi mi, içleri büsbütün içlerine sığamaz oldu (YTB, s.65).
- Belki genel taarruz, anlayamadık! Saffet Binbaşı 10. Bölüğü gönderemiyor, 11. Bölüğe yüklenmişler çünkü: iki cenahtan dedi, en az iki **tabur** (YTB, s.65).
- ...yahu hani topçu himayesi? Din iman yok mu bu adamlarda? Onuncu Bölük peynir gibi ufalanıyor, karşısında asgari iki **tabur**, hanidir yalvar yakar olduk, hâlâ topçudan ses yok Üsteğmen Demir, 'Kafadar Hakkı'nın sözlerini hatırladı (YTB, s.70).

- İlk baskına uğrayan takviyeli Keşif Kolu ile kendi bölüğünden kurtulmuş, İkinci **Tabur** ihtiyatı diye bir kenara ayrılmış erler (YTB, s.71).
- Şimdilik, **Tabur'a** daha önce gelmiş olan Kara Başefendi başlarında, bu bakımdan derhal jeep'e atlayıp (YTB, s.71) ...
- Telsizle **Tabur'u** aradı, zor bulabildi: Saffet Binbaşı biliyormuş, cızırtılar, mermi ısıkları, mitralyöz küfürleri arasından bilgi veriyor: Tugay'dan az önce Albay geldi, durumu farketmiş, kuvvet ister, biz malum burada kan revan içindeyiz, yarım Takım kadar bir şey verebildik. Oraya gittiler (YTB, s.72).
- Fakat görev gecikmedi Albay Dora, yarım Takım gücüyle, 550 rakımlı tepede çatışmayabilmiştik. İkinci **Tabur**, ağır ağır yer değiştirip Üçüncü Tabur'un 'cenahını emniyete aldığından". Binbaşı Baba' Saffet, Üsteğmen Demir'e 'vakit geçirmeksizin birliğiyle 550 rakımlı tepeye takviye gitmesi' emrini verdi (YTB, s.73).
- Fakat görev gecikmedi Albay Dora, yarım Takım gücüyle, 550 rakımlı tepede çatışmayabilmiştik. İkinci Tabur, ağır ağır yer değiştirip Üçüncü **Tabur'un** 'cenahını emniyete aldığından". Binbaşı Baba' Saffet, Üsteğmen Demir'e 'vakit geçirmeksizin birliğiyle 550 rakımlı tepeye takviye gitmesi' emrini verdi (YTB, s.73).
- Tam cevap vereceği sırada, batıya uzanan Sırtlardan yoğun bir makineli tüfek ateşi, dürbününe davranıyor hemen, düşmanla 'müsademeye geçenlerin' takviye gönderilmiş İkinci **Tabur'un** Beşinci Bölüğü'nden olduklarını çıkarıp ferahlıyor, dürbününü indirirken Üsteğmen Demir'e kısaca (YTB, s.75) ...
- Doğrusu çekileceklerini sanmıyordu o, gün boyunca hem Üçüncü **Tabur** hem İkinci Tabur, üstün düşman kuvvetlerinin saldırısına pekâlâ dayanmış, 550 rakımlı tepede olduğu gibi 'mevzii muvaffakiyetler' bile kazanmıştı (YTB, s.76).
- Doğrusu çekileceklerini sanmıyordu o, gün boyunca hem Üçüncü Tabur hem İkinci **Tabur**, üstün düşman kuvvetlerinin saldırısına pekâlâ dayanmış, 550 rakımlı tepede olduğu gibi 'mevzii muvaffakiyetler' bile kazanmıştı (YTB, s.76).
- Daha oracıkta, geçen erat öyle bir yoklanıyor, **taburlar** bütün karışmış! Vebali kimin boynuna bunun, herhalde Amerikalıyı bulamayıp dibine darı ekilmiş bir matara ile ortada dımdızlak kalan 'Kafadar' Hakkı'nın değil, öyle mi (YTB, s.78)?

- *Dahası, Türün Binbaşı çekilmeyi yerinde düzenleyeceğim diye jeep'e atlayıp **taburlara** gidiyor, biz ne haptedeceğimizi düşünmeye daimmişiz, ulan, o Korel'i casusların fenerleri elli adım ötemizde yanıp sönmeye başlamaz mı (YTB, s.78) ...*
- ***Taburların** Simin-ni'ye intikalini müteakip, Tugay Karargâhı ile zaruri addedilebilecek muhabere irtibat kurulmamış olmakla, içerden ve dışardan kademeli olarak başlatılan devam ettirilen bu taarruzalar, birliklerin ahenkli ve rabıtam bir müdafaa tertibiyle cevap vermesi imkânı bulunamamıştır (YTB, s.83).*
- *Kumyongjong-ni dolaylarında, 156 rakımlı tepeyi ele geçirmek için kan döküyorlar, topçu hedefini kaybetmiş, kısa düşen mermiler 3. **Tabur'un** başına belâ, Topçu İrtibat Subayı bataryasıyla bağlantı kuramıyor, telsizde ısıklıklar, kırmızı bir sakal gölgesinin sardığı yüzünde, gözleri ufalıp gitmiş (YTB, s.99)!*
- *Alay Karargâhı'ndan öğrendikleri, keyiflerini büsbütün kaçırdı: Alay, kavaklık bölgede keşif üssü göreviyle savunmadayken, gece başlayan ve sabaha kadar tekrarlanan şiddetli düşman taarruzları defedilmişti ama, İkinci Tabur Komutanı Mithat Binbaşıyla aynı **taburdan** biri yüzbaşı öbürü teğmen iki subay şehit düşmüştü: İlk saldırı yoğun ateşle savuşturulmuş, sonra düşman topçusu işi biraz tavsatıyor Tabur Komutanı, emir ve muhabere subaylarıyla savunma bölgesinde olup bitenlere bir göz atalım diye sığınaktan çıkıyorlar, bir ağacın altında durmuş konuşurlarmış, tepelerine küt (YTB, s.113)!*
- *Üsteğmen Demir, daha Tokyo'da iken, Mamasan Shamisen'in adresini Zizi Yüzbaşı'dan istemeye karar vermişti. İsteyemedi. Tek kelime konuşmadan ayrıldılar. O Üçüncü **Tabur'a** bölüğünün başına dönecek, Alay Komutanlığının İkinci Tabur Komutan vekilliğine getirdiği Yüzbaşı Aziz daha bir süre Karargâhta kalacaktı (YTB, s.113).*
- *O gün akşama doğru, **Tabur** Telsizi, Binbaşı 'Baba' Saffet'in bölük komutanlarını gece yapılacak bilgilendirmeye çağırdığını bildirdi (YTB, s.118).*
- *Elli bağlantısı daha önce yapılmış olan Alay Santralı saat 22.05'te acı acı çalıyor: Üçüncü **Tabur'dan** kim olduğu anlaşılamayan bir ses, telaşı telaşlı Alarm! diyor, taburun bütün subayları şehit, ağır yaralıları var, acele ambulans gönderin» (YTB, s.120)!*

- *Alay Komutanı Albay Dora, az önce Binbaşı 'Baba' Saffet'le görüşmüş, saldırıya ilişkin bazı talimat vermişti, inanamadı. Üçüncü Tabur'u yeniden aradılar. Ses yok. Bir daha. Yine ses yok. Orada tatsız bir şey olmuştu ama, ne (YTB, s.120)?*
- *Albay Dora, jeep'inin hazırlanmasını emretti, 'bizzat gidip bakacak. Hareket etmesine kalmıyor, santral onbaşısı, Üçüncü Tabur'la bağlantı sağladığını haber veriyor (YTB, s.120).*
- *Taburun Muhabere Takım Komutanı telefon başındaymış. Üsteğmen, Kaya'nın bildirdikleri, şaşırtıcı olduğu kadar, garip sayılabilir. Diyor ki: Ne olduğumuzu bilmiyorum. Albayım (YTB, s.120)!*
- *Elli bağlantısı daha önce yapılmış olan Alay Santralı saat 22.05'te acı acı çalıyor: Üçüncü Tabur'dan kim olduğu anlaşılamayan bir ses, telaşı telaşlı Alarm! diyor, taburun bütün subayları şehit, ağır yaralılar var, acele ambulans gönderin» (YTB, s.120)!*
- *İyi ama, nedir bu patlama, bu sözlerin onu açıklamayışı şaşırtıcı yanı; garip yanı ise, Tabur'da Sıhhiye Takımı, takımın iki tabib subayı olduğu halde hekim istemesi. Peki, hekimler de mi şehit? Hayır (YTB, s.121)!*
- *Ayakta ilk tedavimi müteakip, vak'a yerinde tetkikat yapan heyetle vardığımız kanaat odur ki, karargâh çadırının bulunduğu mahale düşman bir havan mermisinden hazırladığı bubi tuzağını bırakmış, infilak merhum Yüzbaşı Halil'in otururken herhangi bir hareketiyle tuzağa temas etmesi neticesinde ve ani olarak meydana gelmiştir. Binaenaleyh, karargâh çadırının nakli keyfiyetinin, Üçüncü Tabura güzide subaylarından birinin şehit (YTB, s.121) ...*
- *Savaş uzadıkça Türkiye de darlığa düşmüş, ekmeği, şekeri, gazı karneye bağlamıştı ya, orduda yiyecek sıkıntısı pek çekilmiyor, yalnız yeterince hayvan yemi bulunamıyordu. Tuttular, hayvanlı kıtalara küspeye benzer bir yem gönderdiler. Besleyiciymiş, tok tutarmış falan filân! Tabur'un ikmal işlerinde kullanılan atlara yedirecek oluyorlar, aman Allah, koskoca katanalar devrilip ölüyor. Ardından öğrenildi ki bütün hayvanlı kıtalarda 'keyfiyet' budur, felâkete küспенin sebep olduğu anlaşılıp da yasaklanıncaya kadar (YTB, s.126) ...*

- *Teçhizat fıkdanı, Paşam: esas mesele o!" 'Reis Paşa gülüyor, imzasını atarken: "...peki!.." dedi, "...bunu düşmana nasıl anlatacağız?" İmzasını attı, o arada, daha değişik bir sesle, ilâve etti: "...Meclis Muhafız **Taburu** da, böylelikle cepheye işkâl edilmiş oluyor...güzel" (GP, s.226)!*
- *<—...25/28 Ocak 1951 gecesi, işte bu ağır şartlar altında sabaha kadar çok şiddetli soğuk ve buz tabakaları üzerinde ve gündüzden keşfe fırsat bulamadığımız meçhul bir arazide, **taburlar** gösterilmiş hazırlık mevzilerini işgale çalışıyorlardı (YTB, s.246).*
- *Alaya tahsis edilen 10 kilometre genişliğindeki bu hazırlık mevziinden, 25 Ocak günü saat 06.00'da, 241. Alay hedefi Kumyongjong-ni şehri olmak üzere taarruza başlayacaktı ki, 11. **Tabur** sağ cenahta, kumandam altındaki III. Tabur ise sol cenahta görevlendirilmiş bulunmakta idi> (YTB, s.246) ...*
- *Alaya tahsis edilen 10 kilometre genişliğindeki bu hazırlık mevziinden, 25 Ocak günü saat 06.00'da, 241. Alay hedefi Kumyongjong-ni şehri olmak üzere taarruza başlayacaktı ki, 11. Tabur sağ cenahta, kumandam altındaki III. **Tabur** ise sol cenahta görevlendirilmiş bulunmakta idi> (YTB, s.246) ...*
- *Arkasından bir eliyle Boncuk'u okşaya okşaya, aynı acemi okuması: <— ...saat altında bütün cepheye ileri sürülen keşif kolları himayesinde kuzeye doğru ileri harekate başlanılmış olup, **taburlar** açılmış bir vaziyette kendilerine gösterilen hedefe doğru bölgeden bölgeye ilerlemek suretiyle, ileri harekete mukavemete uğramadan devam etmiştir> (YTB, s.247).*
- *...İkinci **Tabur**, Kumyongjong-ni şehrini birçok yerlerinden ateşe vermiş, düşman barikatlarını yıkmıştır. Üçüncü Tabur daha beride yayılıyor (YTB, s.370).*
- *...İkinci Tabur, Kumyongjong-ni şehrini birçok yerlerinden ateşe vermiş, düşman barikatlarını yıkmıştır. Üçüncü **Tabur** daha beride yayılıyor (YTB, s.370).*
- *O sırada cunta daha gizli Emniyet Grubu'nu kurmamıştı, onu 'usulen' Meclis Muhafız **Taburu'na** atamışlar, kadrosu orada görünüyor (YTB, s.469).*
- *Söylenti kulağına 'tesadüfen' çalındı: Meclis Muhafız Taburu Milli Birlik Komitesi Sekreterliği'ne bağlı ya, iki taraf arasındaki uyuşmazlık silahlı bir çatışmaya dönüşürse, 'devrimciler' bu **tabura** güveniyorlarmış, neden mi, elbette Binbaşı Demir'in esas birliği orası olduğundan (YTB, s.524)!*

- Söylenti kulağına 'tesadüfen' çalındı: Meclis Muhafız **Taburu** Milli Birlik Komitesi Sekreterliği'ne bağlı ya, iki taraf arasındaki uyumsuzluk silahlı bir çatışmaya dönüşürse, 'devrimciler' bu tabura güveniyorlarmış, neden mi, elbette Binbaşı Demir'in esas birliği orası olduğundan (YTB, s.524)!

Tabur Harekât Subayı: Orduda askeri taburun harekât planlamasında ve bu harekâtın yürütülmesinden sorumlu subay.

- **Tabur Harekât Subayı** Yüzbaşı Nail belinden. Yedinci Bölük Komutanı Üsteğmen Demir kasıklarından ve başından ağır yaralıdır, Tabur Komutanı Binbaşımıla iki çadır nöbetçisi de hafif yaralı (YTB, s.121) ...

Tabya: Bir bölgenin savunulması amacıyla özel şekilde yapılan ve silahlarla desteklenen istihkam.

- Kumanda Mevkiinde, aynı anda 'Kavaklı' Fevzi Paşa, saatini çıkarıp bakıyor; 05.30'a ne kadar az kalmış! İsmet Paşa, saatini çıkarıp bakıyor; saat 05.30'a bir var. Bekir Sami Paşa çıkarıp bakıyor, saat tam 05.30!!! Hepsi, Gazi Paşa dahil başlarını topçu **tabyalarına** çevirdiler. O anda, Türk ağır topçusu, kumandayı ele almış (GP, s.287) ...

Takım: Askeriyede, bölüğü oluşturan birliklerin her birinin genel adı.

- Sağdaki **Takım**, çatışma bölgesine derhal bir manga çıkarıp, durumu 'rapor etmeli': saldıranlar kimler, düzenli birlikler mi, gerilla mı (YTB, s.42)?
- Dikkat, Bölük 'teyakkuz durumuna geçiyor, **takım** ve manga komutanları, zaruri tedbirleri alacaklar (YTB, s.42)!
- İkinci **Takım'a** emir verdim, sizin tarafa keşif mangası çıkaracaklardı, durumu öğrenmek istiyordum (YTB, s.55).
- Üsteğmen Demir, komutasına verilen birlikte, adamlarından çoğunu bulmuş, Kara Başefendinin o daha gelmeden hepsini savaş düzenine sokmuş olmasına ayrıca sevinmişti: iyi kötü bir **Takım** oluşturuyor, baskın onurlarını zedelediğinden çoğu dövüşmeye istekli görünüyordu. Fakat şu düşman...-

...dosdoğru Tugay'ın gerisine sarkacak bunlar, en azından bir Alay! Acele bir şeyler yapmak lazım (YTB, s.72)!

- Telsizle Tabur'u aradı, zor bulabildi: Saffet Binbaşı biliyormuş, cızırtılar, mermi ısıkları, mitralyöz küfürleri arasından bilgi veriyor: Tugay'dan az önce Albay) geldi, durumu farketmiş, kuvvet ister, biz malum burada kan revan içindeyiz, yarım **Takım** kadar bir şey verebildik. Oraya gittiler (YTB, s.72).
- Üsteğmen Demir, aldıkları görevin canalcı önemini yorucu bir tırmanıştan sonra **Takımıyla** Albay'a kavuşunca kavrayacaktır: Tugay' çevirmeye ilerleyen Çinliler, yandan saldırıya uğrayınca ister istemez durmuş, 550 rakımlı tepede ayrı bir cephe açmışlardı (YTB, s.74).
- Arkasından, yerinde bir uyarı: Postallar çok gürültü ediyor, söyle **Takımına** çıkarsınlar (YTB, s.80) ...
- Halil, Yılmaz, Başefendi! Yıl kadar süren bir iki dakikalık aramadan sonra **takımından** bazı er ve erbaşlarıyla iki ateş arasına sıkışmış buluyor, o da şarjörünü yenileyerek (YTB, s.84) ...

Talimat: Görevin yerine getirilmesi ve başarı sağlanması için kumandan, başkan ya da daire başkanlarınca verilen, bu hizmetle ilgili gerekli ilkeleri içeren burukların genel adı.

- Yeniden özel bir anlam kazanmış Beşiktaş İskeleyi'nin üstündeki kahvede, akşamları, Akademi'li subaylara Ankara'dan aldığı son **talimatı** nasıl ulaştıracak (YTB, s.321)?

Tank: Zırhlı, silahlı şekilde olan tekerlekleri palet şeklinde motorlu savaş aracı.

- Bu sokak muharebesi bir zaman devam etti, o kargaşalıkta bir yolunu bulup telefon etmeye savuştum, Erkanlı tafsilat vermeme vakit bırakmadan: '— Vali ordudan yardım istemiş', dedi '...orada vaziyet karışık olmalı: **tanklarla** geliyoruz.' Evet, aynen böyle demişti: 'Tanklarla geliyoruz' (YTB, s.367).
- Bu sokak muharebesi bir zaman devam etti, o kargaşalıkta bir yolunu bulup telefon etmeye savuştum, Erkanlı tafsilat vermeme vakit bırakmadan: '— Vali

ordudan yardım istemiş', dedi '...orada vaziyet karışık olmalı: tanklarla geliyoruz.' Evet, aynen böyle demişti: '**Tanklarla** geliyoruz' (YTB, s.367).

- Sabahtan beri kursağına bir şeyin gitmediğini nihayet hatırlayan Yüzbaşı Demir, Beyazıt Camiinin arkasındaki kahvede, çınarın gölgesine oturmuş, güvercinleri seyrederek çayla simit yiyordu. **Tankları** görmeden, savaştan kulağında kalmış uğultularını işitti, fena oldu: <— Talebelerimizin üstüne mi yürüyeceğiz> (YTB, s.367)?
- **Tanklarıyla** geldiler, ağır ağır, acımasız, korkutucu (YTB, s.367)!
- Oysa öğrenciler askerleri sevinç çılgınlıklarıyla karşılıyorlar: GMC'lere turmananlar, **tankların** taretlerine asılanlar, sürü sepet (YTB, s.367)!
- Biliyorlar ki orada öğrenciler, 3. Zırhlı Tugay'ın **tankları** tarafından kuşatılmış, kuytularında tehlikeli olasılıkların, beklenmedik korkuların bela tomurcukları gibi pat pat açıldığı, alışılmamış bir geceyi göğüslemeye uğraşıyorlar (YTB, s.370).
- Uzatmayıp açıkladılar: Genelkurmay Başkanı Erdelhun, yarıgeceden sonra, askeri bir uçakla Ankara'dan İstanbul'a gelmiş, öğrencilerin Üniversite'deki direnişine öfkeli, <...Ankara'da Namık Paşa bir iki el ateşle talebenin haddini bildirir de, İstanbul'da Refik Paşa niye tereddüt edip üzerine şüpheyi celbedermiş? Refik Paşa dediği, Refik Tulga, 3. Zırhlı Tugay'ın Komutanı. Binbaşı iste bunu duyunca çılgınca bir karar veriyor, **tanklarının** toplarını dışarıya çevirtip, öğrencilerin gösterisine katılacak (YTB, s.373).

Tatbikat: Manevra.

- Neden? Kâğıt üstündeki plânlara, müşkülâtlarla karşılaşmamış **tatbikata** alışmışım, bunları hüner saymışım; hakiki bir muharebenin hesaba gelmez şartları, acı sürprizleri üstümden aşıyor: kendimi, mağlubiyete yatkın, her türlü kontrolü bırakmış, belki de müdafaasız addediyorum (YTB, s.25).
- Oysa ben **tatbikat** kafasıyla kademeli düşünüyorum, hata varsa burada: Önce teyakkuz, keşif raporu, vaziyete göre alarm, herif bekler mi hiç Yüzbaşı Aziz güldü: zinhar, dedi, çullanır (YTB, s.55).

Teğmen: Rütbesi asteğmen ile üsteğmen arasında olan subay.

- Üsteğmen Demir, Kara Başefendinin bulunduğu GMC'ye gidecek. Daha adımını atmadan, telsiz cızırdıyor. Bu sefer Adil Onbaşı, ormana yancı çıkardıkları keşif mangasının komutanı ...**teğmenim**, yukardan bir asker kalabalığı geçiyor, ağaçlar önümüzü kestiğinden dostumu düşman mı olduklarını çıkaramadık (YTB, s.14).
- Gözleri sonuna kadar açık, **Teğmen'le** bakışıyorlar. İkisinin düşüncesi aynı: Yeni durumlarına göre, çatışma arkalarına düşüyor, Takviyeli Keşif Kolu bir belâya çattı ama, ne? Bağlantı kurmak amacıyla, Üsteğmen Demir, telsiz aygıtını bıraktığı jeep'e seğirtecek oldu, daha varmadan tısss, silah sesleri başladıkları gibi kesiliyorlar (YTB, s.25).
- **Teğmenlerden** birini Kara Başefendiyle öteki araçların dönüşlerini düzenlemekle görevlendirdi, öbür takım komutanıyla sıkışık yerdeki GMC'nin manevralarına göz kulak olmaya kaldı (YTB, s.24).
- Düşündükçe, nasıl hatırlıyor: kurayı çekip, Çakmak Hattı'nın az güneyindeki 'Küçük Kavaklı' çadırı ordugâhına, altmış beş lira maaşla **teğmen** olarak gittiğinde, yanında eşyadan çok, hanidir Türkiye'ye dökülüşümeyse başlayan İngilizce savaş dergilerini götürmemiş miydi (YTB, s.56)?
- Portakal rengi saç diye kendi kendine kurup duruyordu, amma iş be! Portakal rengi saç nerede görülmüş? Alman ordusundan portakal rengi saçlı **Teğmen** Huber (ZBB, s.101).
- **Teğmen** miydi bakalım? Belki de S. S subayıydı. Binbaşı filândı. Adaaam, ne boksa (ZBB, s.101)!
- Alay Karargahı'ndan öğrendikleri, keyiflerini büsbütün kaçırdı: Alay, kavaklık bölgede keşif üssü göreviyle savunmadayken, gece başlayan ve sabaha kadar tekrarlanan şiddetli düşman taarruzları defedilmişti ama, İkinci Tabur Komutanı Mithat Binbaşıyla aynı taburdan biri yüzbaşı öbürü **teğmen** iki subay şehit düşmüştü (YTB, s.113) ...
- Muradiye'deki, ahşap, cumbalı, konak yavrusu ev, **Teğmen** Demir'in gözüne, Küçük Kavaklı çatar ordugâhından izinle ayrılıp Bursa'ya dön düğü yaz, epeyce ufak gözükümüştü (YTB, s.125).

- **Teğmen** Demir, 'Hacığa'ların savaş yosmalarıyla safa sürdüğü İstanbul'da oyalanmadan, sabah sabah, Galata Rıhtımından Marakaz'a binmişti (YTB, s.126).
- **Teğmen** Demir, annesinin 'kadr-ü- kıymeti bilinmemiş, gençliği heder edilmiş, her yüzüne bakılır kadın gibi hâinden şekvaca olduğunu bilirdi elbet yakın zamanlara kadar onu bütün kalbiyle haklı da bulurdu ama, son mektuplarında kâbus yoğunluğuna erişen kötümserliğine bir anlam veremeyip yadırgıyor, hastalanmış olmasından basbayağı kaygılanmıyordu (YTB, s.127).
- Garson: -Peki mösyö, dedi. Kimden diyeyim? Mehmed-Ali güldü: - **Teğmen** Hüber, dersin. O anlar (ZBB, s.214).
- Garson başıyla herif bir selâm verdi: -Başüstüne, dedi, **teğmen** Hüber (ZBB, s.214).
- Tam bu sırada biz kalkıp tepelerine dikiliyoruz. Bonsoir, diyor, Hüber! Nerelerdesin? Bizi tanıştırıyor: -Kuzenim **teğmen** Hüber, Profesör Van Dogen (ZBB, s.215).
- Yeniden içki ismarladık. Garson sahici **teğmen** Hüber'e hizmet ediyormuş gibi törenle gidip geliyordu. Kızlar mandolinlerin ve gitarın hâkim olduğu bir havaya girmişlerdi. Kahve tir tir titriyordu. Gömleğimiz sırsıklam olmuştu (ZBB, s.215).
- Profesör: **Teğmen** Hüber, dedi, üzgünsünüz galiba? - Üzgünüz, dedi. Dün gece bir dostumuzu vurdular (ZBB, s.216).
- Hacet yok! der. Ben **Teğmen'i** tanıyorum. Kendisiyle bir müddet önce tanışmıştık (ZBB, s.266).
- **Teğmen** kim? Profesör neye kızacak (ZBB, s.266)?
- Zaman geçmek bilmez, süniüp uzayan bir gün, surların ordan alacalı bir duman, bulut mu derken yarım saat sonra ne güneş, ne avuç içi kadar olsun mavilik, açıklı koyulu gölgelerin camları ağartıp kararttığı kederli öğle üstü, Karargâh'ta yoğunluğu kıyamlı öyle bir sessizlik ki bıçakla kesilebilir, arada parlayan telefon zilleri kubbeli şamatalar, tıknaz bir binbaşı dudakları titreyen yedek **teğmenlerle** anlamlı anlamlı bakışıyor, çat bir cigara, şurdan nefere bir kahve söyle oğlum, birliklerde herkesin içten içe duyumsadığı, kimsenin bir türlü adını koyamadığı bir heyecan, 3. Zırhlı Tugay (YTB, s.347-348).

- *Bir öğle sonu, Başbakanlık'tan çıkarlarken Yüzbaşı Demir'e söyledikleri ikinci olasılığı güçlendirmiyor mu acaba: <—... Zizi **Teğmen** şirin; 'Zizi Yüzbaşı' âlâ; 'Zizi Binbaşı eh, orta şekerli rütbe yükseldikçe tadı kaçıyor bu işin, Zizi Albay olmaz, olamaz, adamı tiye alırlar> (YTB, s.474).*
- *Sonu belirsiz ortaklaşa bir kaderin, karmakarışık sorunları üst üste yığılırken, binbaşı olmuşsun, yüzbaşı kalmışsın, ne farkeder? Binbaşılığın çok ötesinde bir saygınlığı tadsa da, **teğmenliğinin** umut dolu Küçük Kavaklı günlerini aramıyor mu (YTB, s.478)?*

Terhis: Askerlik ödev süresini bitirenleri ordudan bırakma.

- *4 Teşrinievvel 1338'de (1922), Ankara'da; TBMM'nin, fevkalâde günlerinden birisi yaşıyordu; halk, cümle kapısının önünde ve etrafında, grupla halinde toplanmış; sıkma gözlüklü, fesi kalıplı, çitkırıldım 'münevverin'; **terhis** tezkeresi' henüz cebinde, 'gaziler; sırtı heybetlisi, çakışırısı, çizmelisi köylüler; yeldirmeli, siyah çarşafı, peçeli kadınlar; hatta, yalınayak, elinde sapan, mahalle çocukları (GP, s.421) ...*

Top: Şarapnel veya gülle atan, büyük olan ateşli silah.

- *Yahu topçular savunma tertibinde değil ki! **Toplar** mevzie girinceye kadar, ohoooo, ölme eşeğim ölme (YTB, s.65).*
- *Gün boyunca tüten namlu, işleyen süngü, akşam ayazında usul usul soğuyor; yaralı iniltileri, tasalı gümbürtüleri uzaktan uzağa işitilen ağır **toplar** silahlar susar susmaz meydana çıkan gurbet garipliğini, katlanılmaz bir yoğunluğa ulaştırıyordu (YTB, s.78).*
- *Ağır topçu Yunan mevzilerini, birkaç saattir dövüyordu: ufuklardan, büyüyerek yankılanan, **top** sesleri; yoğun duman, kalın barut kokusu, öldürücü ateş (GP, s.119)!*
- *Kral Konstantin, kruvazörün güvertesinde görünür görünmez, Kadifekale'den, yirmi bir pare **top** atışı başladı (GP, s.129) ...*
- *Bursa-Kütahya Cephesi Sabah sisleri arasında, 3. Yunan Kolordusunun, hayal meyal seçilebilen, mevzileri. Henüz gün ağarmamıştı ki, Yunan ağır topçu*

*bataryaları, gerilerden, salvo atışa geçtiler: yan yana dizilmiş, birbiri ardınca gürleyen **toplar**; Türk siperlerinde, bir cehennem ortamı yaratıyor (GP, s.138)*

...

- *Uğursuz, uzak **top** sesleriyle uğuldayan, yaz gecesi (GP, s.163).*
- ***Top** sesleri mi yoksa bizim rotatifin uğultusu mu (KS1, s.179)?*
- *Yıldızdağı ufuklarında yankılanan **top** seslerine kulak kabartarak, yaverinin uzattığı ateşe eğildi sigarasını yaktı (KS2, s.193).*
- *Uzaktan ve derinden, o **top** uğultusu duyuluyor (GP, s.245) ...*
- *Telsizle buluşamıyorlar. Donanma'nın **toplari** ormanın üzerine nefes aldirmaksızın ateş döküyor. Yüzbaşı Horn, saçlarının bir kısmı ve alnı kana bulanmış, avaz avaz haykırıyor, yumruklarını sıkıp: domuzlar (KS1, s.259)!*
- *... sizin yankee'lerin kabadayılığı ve cesareti, diyor, beşerî değil teknik ve organize bir kabadayılık ve cesaret. Donanmanız **toplari** ve uçaklarınızla cesursunuz siz (KS1, s.260) ...*
- *Vakit ilerledikçe **top** sesleri arkasından, mitralyözlerin cayırtısı işitildi; daha sonra, süvari müfrezelerinin, hedef istikametine sel gibi aktığı görülüyor; sonunda, aşağıdan ağır ağır yükselip, Kocatepe'ye kadar ulaşan, o uğultu: süngüleri, güneşte parlayıp sönen piyadenin sesi (GP, s.288) ...*
- *Heyecan verici başlıklar, muharebenin çeşitli cephelerde çekilmiş resimleri: Türk piyadesi, ağır **top** ateşine rağmen, dalgalar hainde, Yunan siperlerine taarruza geçmiş: süngü savaşı Bir başkasında, ric'at halindeki Yunan müfrezelerine Türk süvarisinin elde kılıç taarruzu (GP, s.291) ...*
- *Miss Sheridan'ın beklediği açıklamayı, Asim Us yapacaktı: "...Konsolos bey, Körfezdeki donanmanın şehre müteveccih **toplari** gösterip, 'Bu teminatı temin edecek gücümüz var,' demiş (GP, s.367) ...*
- *Uzatmayıp açıkladılar: Genelkurmay Başkanı Erdelhun, yarigeçeden sonra, askeri bir uçakla Ankara'dan İstanbul'a gelmiş, öğrencilerin Üniversite'deki direnişine öfkeli, <...Ankara'da Namık Paşa bir iki el ateşle talebenin haddini bildirir de, İstanbul'da Refik Paşa niye tereddüt edip üzerine şüpheyi celbedermiş? Refik Paşa dediği, Refik Tulga, 3. Zırhlı Tugay'ın Komutanı. Binbaşı iste bunu duyunca çılgınca bir karar veriyor, tanklarının **toplari** dışarıya çevirtip, öğrencilerin gösterisine katılacak (YTB, s.373).*

Top arabası: Sahra topunun oturtulduğu, genel olarak hayvanla çekilen tekerlekli araç.

- *Dört katırın çektiği, 42'lik bir **top arabası** paldır küldür, İstasyon istikametine geçti (GP, s.78) ...*

Topçu: Topların bakım ve kullanılışı üzerine eğitim verilen askeri sınıf.

- *Amerikan **topçusu** olmasın bu? İhtimal Tokchan'ı dövüyorlar. Üsteğmen Demir, bunu düşünemediğine sıkıldı. Bereket o sırada, telsizden Keşif Kolu Komutanı Yüzbaşı Aziz'in alaycı sesi: seslenişindeki içtenlikten belli, onları arıyor: Yakışıklı çocuk, beni duyuyor musun (YTB, s.16)?*
- *Emir, bir bakıma, Kara Başefendinin duyduklarını doğruluyor: Tugay Karargâhı boğazı savunmaya elverişsiz bulmuş, Chongmyong Vadisi'ne çekilecek. Haksız sayılabilir mi? Daracık bir yol üzerinde, 'ikmal' olanakları sınırlı olur, **Topçunun** mevzie girmesine uygun yer bulunmazsa, elbette hayır! Yalnız, avuç içi kadar yerde 'vasıta'lar nasıl dönecek (YTB, s.23)?*
- *Motorlu **Topçunun** işi, bütün bütün zor (YTB, s.24)!*
- *Çinliler galiba! **Topçu** himayesi istediğine göre, esaslı bir şey zannederim Yüzbaşı Hakkı, şaşkın, omuzlarını kaldırıyor: topçu himayesi mi (YTB, s.65)?*
- *Çinliler galiba! Topçu himayesi istediğine göre, esaslı bir şey zannederim Yüzbaşı Hakkı, şaşkın, omuzlarını kaldırıyor: **topçu** himayesi mi (YTB, s.65)?*
- *Yahu **topçular** savunma tertibinde değil ki! Toplar mevzie girinceye kadar, ohoooo, ölme eşeğim ölme (YTB, s.65).*
- *On birinci Bölüğü sağına yanaştırıyorum, böylelikle seni çeviremezler, sıkı dur, anlaşıldı mı? Ne? Nasıl? **Topçu** mu, tamam tamam, Tugay' ikaz ettik, çok gecikmezler (YTB, s.69)!*
- *...yahu hani topçu himayesi? Din iman yok mu bu adamlarda? Onuncu Bölük peynir gibi ufalanıyor, karşısında asgari iki tabur, hanidir yalvar yakar olduk, hâlâ **topçudan** ses yok Üsteğmen Demir, 'Kafadar Hakkı'nın sözlerini hatırladı (YTB, s.70).*
- ***Topçu** savunma düzeninde değil ki, topalar mevzie girinceye kadar, ohoo, ölme eşeğim ölme (YTB, s.70)!*

- Üsteğmen Demir, derhal hizmet arz ediyor': Binbaşım biz hazırız, emrederseniz takviye olarak. Telaşı sevmem, ağır zayıat veriyoruz başka yerden takviye isteyen çıkabilir, şu **topçu** da nerede kaldı bilmem ki (YTB, s.72).
- Öyle ki Simin-ni'ye kavuştuklarında kafası hâlâ başka yerde olduğun dan, ne sokakları tıklım tıklım dolduran sahra mutfağı, GMC, ambulans ve motorlu **topçu** kalabalığının dikkatini çekti (YTB, s.82) ...
- Laf aramızda, üç beş yüz kişi kadar toparlamış da: bir avuç sıhhiyeci, biraz motorlu **topçu** epeyce de piyade yalnız herkesin kulakları tavşan gibi havada, hot desen tabanları yağlayıp kaçacaklar (YTB, s.87)!
- Kumyongjong-ni dolaylarında, 156 rakımlı tepeyi ele geçirmek için kan döküyorlar, **topçu** hedefini kaybetmiş, kısa düşen mermiler 3. Tabur'un başına belâ, Topçu İrtibat Subayı bataryasıyla bağlantı kuramıyor, telsizde ısıklıklar, kırmızı bir sakal gölgesinin sardığı yüzünde, gözleri ufalıp gitmiş (YTB, s.99)!
- İlk saldırı yoğun ateşle savuşturulmuş, sonra düşman **topçusu** işi biraz tavsatıyor Tabur Komutanı, emir ve muhabere subaylarıyla savunma bölgesinde olup bitenlere bir göz atalım diye sığınaktan çıkıyorlar, bir ağacın altında durmuş konuşurlarmış, tepelerine küt! bir mermi, bir parçası Binbaşının başını boynundan hart diye koparıp (YTB, s.113) ...
- Yemekten sonra, yeniden Kore soğuktan taş kesilmiş ölümler, pirinç tarlalarının dondurucu bataklığı, ikidebir hedefini şaşırان Amerikan **topçusu** (YTB, s.215)!
- Karanlıkta yapraklarını usul usul döken kavakların, çocukluğundan kalma hıştırtısını dinleyip, göğü kibrit yeşili, maytap mavisi imzalayıp duran yıldız kaymalarına dalıyor, hani biraz çabalasa gerilerde mevzilenmiş, Amerikan **topçusunun** salvolarını işitecek (YTB, s.236)!
- Halide, onların arasından ortalığı altüst eden, **topçu** bombardımanını görür gibi oldu; dağılmış Yunan birlikleri, önce siperleri, sonra köyleri terk ediyorlar (GP, s.247) ...
- Onu görünce hiç şaşmadı, cephede **topçu** desteğinin gecikmesinden sorumlumuşlar gibi, Demir'le 'Zizi Yüzbaşı'ya bir keresinde nasıl çıktığıysa, öyle çıktı: <...bu ne halt etmek Çukurcalı? Aliş 'den duymasak, geldiğinden

sittin sene haberdar olmayacağız. <-Yarbayım kusura bakma, rahatsız etmek istemedim> (YTB, s.254) ...

- Kumanda Mevkiinde, aynı anda 'Kavaklı' Fevzi Paşa, saatini çıkarıp bakıyor; 05.30'a ne kadar az kalmış! İsmet Paşa, saatini çıkarıp bakıyor; saat 05.30'a bir var. Bekir Sami Paşa çıkarıp bakıyor, saat tam 05.30!!! Hepsi, Gazi Paşa dahil başlarını **topçu** tabyalarına çevirdiler. O anda, Türk ağır topçusu, kumandayı ele almış (GP, s.287) ...
- Üsteğmen Demir, düşünüp taşındıktan sonra, Alay Karargâhı'ndan telsizle **topçu** müdahalesi isteyecek (YTB, s.370) ...

Topçu/ağır topçu/irtibat bataryası: Askeri birliklere ateş desteği sağlayan askeri topçu birliği.

- Şimdi Tabur'un ardında eğleşen **Topçu Bataryası** Kanuri'den yola çıkmış, bunlara katılacak, hiç haberleri olmuyor: bir hayal ordusunun askerleri gibi, gecenin belalı bir saatinde sisin ortasından ansızın peydahlanıyorlar ki, Allahtan nöbetçilerin gözü açıklarına rastlamışlar, en ufak bir yanılma her iki yanın tuzağa düştüm sanmasına, süngü süngüye gelmesine yol açabilirdi, felaket (YTB, s.18)!
- Kumyongjong-ni dolaylarında, 156 rakımlı tepeyi ele geçirmek için kan döküyorlar, topçu hedefini kaybetmiş, kısa düşen mermiler 3. Tabur'un başına belâ, **Topçu İrtibat** Subayı **bataryasıyla** bağlantı kuramıyor, telsizde ısıklıklar, kırmızı bir sakal gölgesinin sardığı yüzünde, gözleri ufalıp gitmiş (YTB, s.99)!
- Bursa-Kütahya Cephesi Sabah sisleri arasında, 3. Yunan Kolordusunun, hayal meyal seçilebilen, mevzileri. Henüz gün ağarmamıştı ki, Yunan **ağır topçu bataryaları**, gerilerden, salvo atışa geçtiler: yan yana dizilmiş, birbiri ardınca gürleyen toplar; Türk siperlerinde, bir cehennem ortamı yaratıyor (GP, s.138)

...

Topçu taburu: Birkaç topçu bataryasını bünyesinde barındıran, askeri sahada ateş gücü sağlamak için organize olan askeri birlik.

- *Cephe gerisindeymişçesine 'istirahat-ı mutlaka 'ya geçmiş üç piyade ve bir topçu taburu ile havan bölüğü, akşam karavanasına hazırlanıyordu (YTB, s.82).*

Topçu Tabur Komutanlığı: Topçu taburunu yöneten, çatışmada ateş gücü sağlayan askeri liderin görev yeri.

- *Bir akşam üstü, Beşiktaş İskelesi'nin üstündeki kahvede, (balkondaki masalar içeriye alınmış, camlı kapılar sıkı sıkı kapalı), tavla pulları çatlar, tavşan kanı çay yaldızlı bardaklarda dinlenirken, Yüzbaşı Aziz'in arkadaşlarından bir subay, bir subay daha, (Allah Allah!) bir subay daha tanıyor; kinin adı Faruk, onlar gibi Kore'den gelmiş, **Topçu Tabur Komutanlığı'nda** başarıları var, hırslı adam, öfkeli konuşuyor; ikincisinin adı Dünder, Amerika'da bulunmuş biraz, Tuzla'daki Uçaksavar Okulu'nda ilk 'komita'yı kuranlardan, 'Zizi Yüzbaşı'nın fikrinde "ihtilâlcinin önde gideni"; üçüncüsü, Dünder'in Uçaksavar Okulundan arkadaşı, adı Orhan, Akademi'ye girmeye hazırlanıyor, Robert Kolej'e giriş sınavını kazanmış, İngilizcesini ilerletecek (YTB, s.258)!*

Torpedo: Çatışmada torpil atmak için kullanılan ve çok hızlı ilerleyen savaş gemisi.

- *Müttefik Donanması kruvazörleri, muhripleri, **torpidoları**, âdeta yaldızlanmış, parlıyorlardı (GP, s.129).*

Tugay: Alayla tümen arasında yer alan bir askeri birlik.

- *Saat 13.47'de **Tugay'dan** bir telsiz emri: «Birlikler, yeni bir emre kadar, oldukları yerde kalacak (YTB, s.13)!*
- *Doğrusu bu görev **Tugay'ın** ilk önemli savaş görevi, General Yazıcı'dan, Adil Onbaşı'ya kadar herkes bunun farkında ya, şu terslikler olmasa: sabah sabah, Binbaşı Mithat boğazda ilerlemeye başlayan Tugay'ı, dağların doruk*

- çizgisinden paralel olarak izleyecek yerde, Albay'dan gece 'harita üzerinde aldığı talimat hilafına bir doğrultu tutturup gidiyor, gitti gider (YTB, s.15).
- Doğrusu bu görev Tugay'ın ilk önemli savaş görevi, General Yazıcı'dan, Adil Onbaşı'ya kadar herkes bunun farkında ya, şu terslikler olmasa: sabah sabah, Binbaşı Mithat boğazda ilerlemeye başlayan **Tugay'ı**, dağların doruk çizgisinden paralel olarak izleyecek yerde, Albay'dan gece 'harita üzerinde aldığı talimat hilafına bir doğrultu tutturup gidiyor, gitti gider (YTB, s.15).
 - Şimdi, onun kollayacağı yörede, dost mu düşman mı belirsiz, bir asker kalabalığı; savunmaya elverişsiz bir arazide **Tugay'ı** olduğu yere çakan bu garip emir; bunlar yetmezmiş gibi, seyrelmeyi sürdüren uğursuz sağ alt gözkapağı (YTB, s.15)!
 - İşin kötüsü, arazi engebeli olduğundan mı, karargâh, hayli uzakta kaldığından mı nedir, **Tugayla** saatlerdir bağlantı kuramıyorlardı (YTB, s.18).
 - Bunlar Çinlilerse, doruk çizgisi üzerinden açtıkları gediği genişletip, Birleşmiş Milletler Kuvvetleri'nin gerilerine düşmeye çabalyorlar, **Tugay** çevirmeyi amaçladıkları belli (YTB, s.21)!
 - Yolda, ne görsünler? Amerikalı Muhabere Yüzbaşı Si Lorenzo! Kolordu'nun **Tugay'la** bağlantısını sağlayan telsiz kamyonu arıza yapmış, yarı yarıya onarmışlar, bitinceye kadar bekleyebilirler miymiş acaba (YTB, s.40)?
 - Üsteğmen Demir, içinden Tabura gitmeyi yeğliyor. Niyetlenmesin? Başına gelenleri 'Baba' Saffet Binbaşı 'ya çok daha rahat, çok daha kolay anlayabilir. **Tugay'da** kiminle karşılaşacakları belli mi (YTB, s.49)?
 - Bakarsın Albay Dora çıkar karşılarına, ya da savunma düzenini savsaklayıp **Tugay'ı** konmaya geçiren Harekât Dairesi Başkanı Binbaşı Türün, hatta Tahsin Paşanın ta kendisi! Ver bakalım, cevap verebilirsen (YTB, s.49)!
 - Kara Başefendi akla yakın bir çözüm önerdi: komutan, bir eyyam yürüyelim, münasip bir yerde ikiye ayrılırız, bir kısmımız Tabur'a gider, Binbaşı 'mı uyarır, bir kısmımız **Tugay** istikametinde yoluna devam eder (YTB, s.50)!
 - Birden ciddileşiyor bana bak, sizin Tabur'un **Tugay'la** telli irtibatı yapıldı mı (YTB, s.54)?
 - Karargâhı yarmak lazım. Üsteğmen Demir, kısaca niyetlerini anlattı, Kafaoğlu'ndan katılan dört kişiyle şimdi daha kalabalıklaşmışlardı, pekâlâ

- ikiye ayrılıp yarısı Tabur'a bir yarısı **Tugay'a**... Sözü: ...ben Tabur'a giderim, diye bağladı (YTB, s.54).
- Birden ciddileşiyor bana bak, sizin Tabur'un **Tugay'la** telli irtibatı yapıldı mı (YTB, s.54)?
 - Hesap kitap, Kara Başefendiyle Onbaşının ve iki erin Tabur'a subaylarla Halil'inse **Tugay'a** gitmesine karar verildi (YTB, s.55).
 - **Tugay'ın** en çapkın yüzbaşısı ile en yakışıklı üsteğmeni teşriflerini getirmişler (YTB, s.58).
 - Üsteğmen Demir, elinde olmadan gülümsedi: 'Kafadar' Hakkı, budur işte, işi gücü ayrıntılarla oyalanmak; **Tugayın** İskenderun'a hareket edeceği günlerde Ankara kitapçıları bir bir dolaşıp, Korece Türkçe sözlük arayan kim, o (YTB, s.63) ...
 - Deminden beri, **Tugay'ın** karargâh şoförlerine uğradıkları baskın anlata anlata bitiremeyen Halil, jeep'e son dakikada yetişebildi (YTB, s.66).
 - 9. Kolordu ihtiyatı Türk **Tugay'ının**, önce Tokchon'un kurtarılmasıyla görevlendirilip, sonra Wowan Boğazı'nda savunmaya geçmesinin emredilmesi bunu önlemek için (YTB, s.68).
 - Kasım sabahı, saat 06.00. Makineli tüfek taraklarının batıcı dişlerini kıra kıra, çılgın bir jeep. **Tugay'dan** ateş hattına savruluyor. Üçüncü Tabur karargâhına varır varmaz, Üsteğmen Demir'le Yüzbaşı Aziz fırlayıp Binbaşı (YTB, s.68).
 - On birinci Bölüğü sağına yanaştırıyorum, böylelikle seni çeviremezler, sıkı dur, anlaşıldı mı? Ne? Nasıl? Topçu mu, tamam tamam, **Tugay'ı** ikaz ettik, çok gecikmezler (YTB, s.69)!
 - Üsteğmen Demir, komutasına verilen birlikte, adamlarından çoğunu bulmuş, Kara Başefendinin o daha gelmeden hepsini savaş düzenine sokmuş olmasına ayrıca sevinmişti: iyi kötü bir Takım oluşturuyor, baskın onurlarını zedelediğinden çoğu dövüşmeye istekli görünüyordu. Fakat şu düşman...-...dosdoğru **Tugay'ın** gerisine sarkacak bunlar, en azından bir Alay! Acele bir şeyler yapmak lazım (YTB, s.72)!
 - Telsizle Tabur'u aradı, zor bulabildi: Saffet Binbaşı biliyormuş, cızırtılar, mermi ısıkları, mitralyöz küfürleri arasından bilgi veriyor: **Tugay'dan** az önce Albay geldi, durumu farketmiş, kuvvet ister, biz malum burada kan revan içindeyiz, yarım Takım kadar bir şey verebildik. Oraya gittiler (YTB, s.72).

- Üsteğmen Demir, aldıkları görevin canalıcı önemini yorucu bir tırmanıştan sonra Takımıyla Albay'a kavuşunca kavrayacaktır: **Tugay'ı** çevirmeye ilerleyen Çinliler, yandan saldırıya uğrayınca ister istemez durmuş, 550 rakımı tepede ayrı bir cephe açmışlardı (YTB, s.74).
- Doğrusu çekileceklerini sanmıyordu o, gün boyunca hem Üçüncü Tabur hem İkinci Tabur, üstün düşman kuvvetlerinin saldırısına pekâlâ dayanmış, 550 rakımlı tepede olduğu gibi 'mevzii muvaffakiyetler' bile kazanmıştı. O halde çekilmek niye? Bunu ancak akşama doğru öğrendiler: Türk **Tugay**, 38. Çin Ordusu karşısında böyle inatla direnedursun, 40. Çin karşısına düşen 2. Amerikan Tümeni tutunama ordusununmuş, bu yüzden onların geri çekilmesi zorunlu hale gelmişti (YTB, s.76).
- Üsteğmen Demir, ardçı kaldı için o sıra bu gerçeği bilemezdi; Siminin baskınından sonra **Tugay** darmadağın olup Seulde zar zor toparlanabilince, durumu 'Kafadar' Hakkı'dan öğreniyor (YTB, s.77) ...
- **Tugay'** çekilmesini iki artçı bölük örtecekti: Birinci ve On birinci Bölükler! Üsteğmen Demir Takımı düşmanla burun buruna olduğun dan artçı ucunu oluşturuyor, komuta bakamından Yüzbaşı Cevdet'in bölüğüne bağlamıyordu (YTB, s.79).
- Hayalin büyüklüğünü, temellerinin yanlışlığını, Üçüncü Tabur Komutanı Binbaşı 'Baba' Saffet, bozgundan sonra **Tugay** Kaesong'da yeniden tertiplenince, Kurmay Başkanlığı'na verdiği 'resmi' raporda şöyle belirtecektir (YTB, s.82) ...
- Arkadaşlar, diye bağıırıyordu, arkadaşlar beni dinleyin: ben Albay Dora'yım, **Tugay'ın** emri şudur: Kunuri'de toplanacağız, Kunuri'den öteye gidilmeyecek! Tekrar ediyorum (YTB, s.85) ...
- Tümen Komutanını görmeye gitti diyorlar, **Tugayın** akıbetini soracakmış! Tamam oğlum, Sunchon'da ihtiyat bırakılmış bir Amerikan Süvari Tümen Dolduğu doğru, doğru ya, gördüğümüz conterden ipi kırmak üzere olduklarımızı çakıyoruz. Hele Kunuri'den dökülüşken Amerikalıların Pyeng-Yang istikametine geçip de, Türklerin kalmaları yok mu, adamı hilafsız fırttırır» (YTB, s.87)!
- Üsteğmen Demir'in içine bir türlü yatıramadığı, zehirli sarmaşıklar gibi hepsini saran söylentiler. Neler söylemiyorlar ki Türk **Tugay** kâmilten imha

- edilmiş, General şehit düşmüş. Emir Subayı çıldırmış, Çinliler Seul'e giden bütün yolları kesmişler vs vs... Nasıl olur canım, bu kadar kısa sürede, bu kadar kolay mı yenilmek (YTB, s.89)?
- General öldü mü? **Tugay'dan** kurtulan yalnız biz miyiz?». Altı yüz kişi ya var, ya yok (YTB, s.91).
 - Birkaç ay sonra, Handan Çayı dolaylarında 308 rakımlı tepayı ele geçirmeye savaşıyorlar: Kunuri günleri geride kalmış çoktan, Türk **Tugayı** 156 rakımlı tepe savaşlarında üstün başarı göstererek seçkin birlik ünvanını kazanmış' (YTB, s.92)!
 - Mideyi, Ordu Harekât Dairesi'ne çağrılıp Tahsin Paşa ile oradan telefonla görüştürülen Albay, döner dönmez, bütün subay, astsubay ve erleri toplayarak veriyor **Tugayımız** hamdolsun kurtulmuştur (YTB, s.93).
 - Biraz evvel General'le görüştüm. Pyeng-Yang'tadır ve sıhhattedir. Ordu'nun verdiği emirle **Tugay** orada toplanacak ve ikmalimiz orada yapılacaktır. Biz de General'in emri gereğince, yarın hareket edip Pyeng-Yang'ta Tugay'a iltihak edeceğiz (YTB, s.93) ...
 - Biraz evvel General'le görüştüm. Pyeng-Yang'tadır ve sıhhattedir. Ordu'nun verdiği emirle Tugay orada toplanacak ve ikmalimiz orada yapılacaktır. Biz de General'in emri gereğince, yarın hareket edip Pyeng-Yang'ta **Tugay'a** iltihak edeceğiz (YTB, s.93) ...
 - Neler demiyorlardı ki: Albay onları aldatıyormuş, General'in Çinli süngüleriyle delik deşik olduğunu görenler bir iki kişi değilmiş, koca **Tugay'dan** kala kala şu birkaç yüz kişi kalmış, onun başını da şan şerefuğruna Albay yiyecekmiş (YTB, s.94)!
 - Vardık Doktoru bulduk, Binbaşı Seyfi bey'i, ikisi, Sıhhiye Bölük Komutanı ve **Tugay** İhmamı sıfatlarıyla Albay çıkıp, keyfiyeti naklettiler (YTB, s.94).
 - Oysa "Zizi Yüzbaşı daha Kimpo Hava Alanı'nda uçağa biner binmez, Japon'dan Japon kesilmişti. Zaten, Türk **Tugayı'nın** izinlilerini götüren iki uçaktan ikincisine, ucu ucuna yetişmişti ya, o ayrı hikâye: geceleyin, birkaç arkadaş 'âlem yapmışlar' Amerikalıların Sarı Yılan Yellow Snake adını taktıkları bir çengi oynuyor bir pavyonda, öyle bir çengi ki sadece boynunun ve parmaklarının hareketleriyle bir papazı baştan çıkarabilir, eh yattıklarında sabahın üçü filân (YTB, s.98) ...

- Oysa "Zizi Yüzbaşı daha Kimpo Hava Alanı'nda uçağa biner binmez, Japondan Japon kesilmişti. Zaten, Türk **Tugay'ın** izinlilerini götüren iki uçaktan ikincisine, ucu ucuna yetişmişti ya, o ayrı hikâye (YTB, s.98) ...
- Üsteğmen Kemal'in ulaştırdığı haber basbayağı iç karartıcı: İki gündür Türk **Tugay** 25. Tümen komutasında çetin saldırılar yapıyormuş, ayaklarının tozuyla zorlu bir savaşa katılacaklar, ister misin gözünün seyreilmesi bu çarpışmalarda başına gelecek bir belâmin işareti olsun? Olur mu, olur! Yüzbaşı Aziz hiç tınmadı (YTB, s.111) ...
- Birdenbire, Kore 1951 mi oluyor? General Ridgway'in 8. Ordu Komutanlığına geldiği günler. İnce buz levhalarından farksız, buğulu saydamlığı maviye çalar bir gök. Dizboyu kar **Tugay**, 25. Tümen emrinde 'keşf-i taarruzi' görevi almış. Kumyongjong-ni dolaylarında savaşıyorlar. Herkesin canı burnunda (YTB, s.198).
- Zehirli yeşil bir gaz dumanı halinde içisıra büyüyen duygu, kahır ve öfke; izlenim, kullanılmış olmak izlenimi, hem de fena halde kullanılmış olmak: <...bizi, bir **tugay** adamı, Azrail'in sofrasına attılar; gayeleri, Amerika'nın emrinde, Amerika için ne kadar kolay ve yiğitçe ölebileceğimizi göstermekti. Aşkolsun! Demek başarmışsınız, baksana NATO'ya girilecek> (YTB, s.223) ...
- ...hayır, Erkanlı: o, 3. Zırhlı **Tugay'da** şimdi, Davutpaşa'da, yanına seni istiyor, helvayı beraber yapacaksınız (YTB, s.320).
- Zaman geçmek bilmez, sünüp uzayan bir gün, surların ordan alacalı bir duman, bulut mu derken yarım saat sonra ne güneş, ne avuç içi kadar olsun mavilik, açıklı koyulu gölgelerin camları ağartıp kararttığı kederli öğle üstü, Kqrargah'ta yoğunluğu kıyamli öyle bir sessizlik ki bıçakla kesilebilir, arada parlayan telefon zilleri kubbeli şamatalar, tıknaz bir binbaşı dudakları titreyen yedek teğmenlerle anlamlı anlamlı bakışıyor, çat bir cigara, şurdan nefere bir kahve söyle oğlum, birliklerde herkesin içten içe duyumsadığı, kimsenin bir türlü adını koyamadığı bir heyecan, 3. Zırhlı **Tugay** (YTB, s.347-348).
- Sanki savaş cephe birkaç kilometre batıda, o ve **tugay** mavisî yoğun koyu külrengi bir bulut çadırı altında, ateş hattına gönderilecekleri saati bekliyorlar (YTB, s.350).
- Biliyorlar ki orada öğrenciler, 3. Zırhlı **Tugay'ın** tankları tarafından kuşatılmış, kuytularında tehlikeli olasılıkların, beklenmedik korkuların bela

tomurcukları gibi pat pat açıldığı, alışılmamış bir geceyi göğüslemeye uğraşıyorlar (YTB, s.370).

Tutsak: Savaşta ele geçirilen düşman.

- *Albay koltuğuna yaslanmış. İngilizce kelimeleri âdeta çiğniyerek: -... Bu bizim, diye açıklıyor, atalarımızdan kalma bir gelenek. Samurai geleneği. Eski Japonlar savaşta **tutsak** ettikleri düşmanı öldürür, ciğerini yerd. Siz amerikalıların tarihi olmadığı için şüphesiz geleneğe uymak ne demektir anlıyamazsınız (KS1, s.142).*

Tümen: Tugayla kolordu arasında bulunan askeri birlik.

- *Bunu ancak akşama doğru öğrendiler: Türk Tugay, 38. Çin Ordusu karşısında böyle inatla direnedursun, 40. Çin karşısına düşen 2. Amerikan **Tümeni** tutunama ordusununmuş, bu yüzden onların geri çekilmesi zorunlu hale gelmişti (YTB, s.76).*
- *Üsteğmen Kemal'in ulaştırdığı haber basbayağı iç karartıcı: İki gündür Türk Tugayı 25. **Tümen** komutasında çetin saldırılar yapıyormuş, ayaklarının tozuyla zorlu bir savaşa katılacaklar, ister misin gözünün seyreilmesi bu çarpışmalarda başına gelecek bir belâmin işareti olsun? Olur mu, olur! Yüzbaşı Aziz hiç tınmadı (YTB, s.111) ...*
- *Birdenbire, Kore 1951 mi oluyor? General Ridgway'in 8. Ordu Komutanlığına geldiği günler. İnce buz levhalarından farksız, buğulu saydamlığı maviye çalar bir gök. Dizboyu kar Tugay, 25. **Tümen** emrinde 'keşf-i taarruzi' görevi almış. Kumyongjong-ni dolaylarında savaşıyorlar. Herkesin canı burnunda (YTB, s.198).*

Uçaksavar: Hava hedefi ve düşman saldırısına karşılık kullanılan silahların genel ismi.

- *Yol boyunca ya canavar düdüklerinin uğultusunu duymuşlar ya **uçaksavarların** öksürüğünü (ZBB, s.128).*

Üsteğmen: Askeri orduda, rütbesi teğmenle yüzbaşı arasında bulunan subay.

- **Üsteğmen Demir**, ağzını arayıp Tabur telsizinden durmanın nedenini soracaktı ki, aygıttan Keşif Kolu Komutanın sesi yükseliyor, o daha meraklı, üstelik sabırsız: ...neyi bekliyoruz peki? Biz burada çakılır kalırsak Tokcan'ı kim kurtaracak, iyi saatte olsunlar mı? Cevap yok, anlaşılan Tabur'dakiler de fazla bir şey bilmiyorlar (YTB, s.13).
- Takviyeli Keşif Takımı Wowan Boğazından çıkmıştı, Birinci Taburun uç mangaları çıkmak üzere, bu yüzden **Üsteğmen Demir** duyduğuna bir anlam veremedi, şoförüne eliyle işaret edip jeep'i durdurdu. Motorun sesi kesilir kesilmez, tehdit yüklü, ürkütücü bir uğultu, boğazın derinliklerinde yankılanıyor: rüzgârın ormandan çıkardığı vınlama mı, değilse ne (YTB, s.13)?
- **Üsteğmen Demir**, jeep'ten, boğazın ayazına Çıktı. Güneş çevrelerini saran sisi dağıtmış, kalay parıltılı kıyıcı bir soğuk bastırmıştı. Eksi on filân olmalı. Oysa öğleye kadar bir rakı dumanı içinde ilerlediler. Buz tozlarından ince mavi bulutlar uçurum boşluklarında yüziyordu (YTB, s.13).
- **Üsteğmen Demir**, Kara Başefendinin bulunduğu GMC'ye gidecek. Daha adımını atmadan, telsiz cızırdıyor. Bu sefer Adil Onbaşı, ormana yancı çıkardıkları keşif mangasının komutanı ...teğmenim, yukardan bir asker kalabalığı geçiyor, ağaçlar önümüzü kestiğinden dostumu düşman mı olduklarını çıkaramadık (YTB, s.14).
- **Üsteğmen Demir** kaşlarını çatınca, dakikasında lafı değiştiriyor (YTB, s.14)
...
- Münasip görüldü. **Üsteğmen Demir**, Onbaşı' dan öğrendiğini Tabur'a rapor ederken, konvoy durdu duralı içini karatan olasılığı, söylemeden edemedi (YTB, s.14) ...
- Şaka maka, bütün boğaza uzanmış yatıyor, girişle çıkışı birer ağır makinalı bölüğüyle tutup, yamaçlardan bir baskın verirlerse! Gariptir, Gariptir, pusandan beri **Üsteğmen Demir**'in üstünde bir kötümserlik, içinde karanlık olasılık! İtirafa pek yanaşmıyor ama, sağ alt gözkapağının seyrelemesinden ileri geliyor bu uğursuzluğunu kaç kere denemiş, çıkar da mübarek (YTB, s.14)!

- *Amerikan topçusu olmasın bu? İhtimal Tokchan'ı dövüyorlar. Üsteğmen Demir, bunu düşünemediğine sıkıldı (YTB, s.16).*
- *Tabur'a sevk edeceksin, Albay'a duyurduk, bekliyor. Fakat içlerinde bir parça' var, ayın on dördü, muharebede olmayacaktık ki Üsteğmen Demir'in gözlerinden yosun yeşili bir gülümseme geçiyor, 'Zizi Yüzbaşı'nın çapkınlığını bilmeyen kaldı mı (YTB, s.16)?*
- *Üsteğmen Demir'in kafasını onca yoran uğultunun esrarını çözdü attı (YTB, s.17).*
- *Üsteğmen Demir, uzaktan Bölük Komutanı Yüzbaşı Cevdet'i fark etti: ağırbaşlı, sessiz, kedere dekahidrat da yorumlanabilir bir durgunluk içinde! Onu görüp, Cin Denizi boyunca, altı gün altı gece, küpeşteden denize tükürerek, tekrarladığı sözleri hatırlamamak elde mi (YTB, s.17) ...*
- *Üsteğmen Demir, bir zaman düşündü hava gücüyle eşzamanlı savaşmak alışkanlıkları ne kadar yetersiz (YTB, s.17)!*
- *Dün gece, Üsteğmen Demir, bu iki kelimeyi tesbih çeker gibi sıralayıp durmuştu. Nasıl sıralamasın (YTB, s.18)?*
- *Üsteğmen Demir ancak çok ilkel cümleleri, çok yavaş söylenirse anlayabiliyordu (YTB, s.19).*
- *Kız gülümsüyordu ama, nasıl kederli bir dalgınlığa gömülmüştü tanımlanamaz. Kendisine gülümsemediğini, gülümsemek ne kelime, belki onu görmediğini, Üsteğmen Demir neden sonra, 'bir halt edip' yanına sokulunca anladı (YTB, s.19).*
- *Üsteğmen Demir, onu, Taegu Belediyesi'nin 'Pyeng-Yang'ın kızıkların elinden kurtarılışını kutlamak için düzenlediği' şenlikte görmüştü ilk: delikanlı, apuletlerinin altında yalnız ve sıkılğan eskiyor, elinde boktan bir içki bardağı, yüreğinde sıkıntı, halka halka genişleyen eğlence çemberine katılamayışı bir yana, ne yapacağını bile kestiremiyordu. Bir ara, baktı, sarı benizli zarif bir kız ona gülümsüyor. O da gülümsedi (YTB, s.19).*
- *Kara Başefendiyle göz göze geldiler. İkisinin de bakışlarında, it gibi üreyen soru işaretleri! Telsizden Adil Onbaşı'nın sesi yükseliyor: Süngü, alo Süngü, burası Sağanak, burası Sağanak Üsteğmen Demir, aygıtı kavradı: -Evet, dedi, burası Süngü seni dinliyoruz Sağanak, tamam! Bunlar düzenli birlik, her hal*

- düşman, yanaşmaya davrandık, görmediler ya kokumuzu aldı domuzlar, ateşlerini yedik, zayıyatımız yoktur, tamam üstünüze geliyorlar mı (YTB, s.20)?*
- **Üsteğmen** Demir, elini alnına götürünce, bu dondurucu soğukta tere batmış olduğunu dehşetle gördü. Durumu çabucak Tabur'a duyuruyor. O sırada, öncü çıkardığı mangadan bir onbaşı, Yüzbaşı Aziz'in 'misafirlerini ardına takmış getirmez mi: biri yaşlı, öteki genç, iki kadın; üç erkek! Tertemiz, bembeyaz pamuklu Kore giysileri içinde; beşi de ezik, bitkin ve umutsuz görünüyorlar (YTB, s.21).
 - Çavuş, bir selâm parlatıp getirdiklerini teslim ettikten sonra, **Üsteğmen** Demir'in tahminini doğruluyor: -Evet **Üsteğmenim** epey bir arandık, yanımızda yöremizde mayın ne bulamadık kuru toprak, bütün donmuş (YTB, s.21)!
 - Çavuş, bir selâm parlatıp getirdiklerini teslim ettikten sonra, **Üsteğmen** Demir'in tahminini doğruluyor: -Evet **Üsteğmenim** epey bir arandık, yanımızda yöremizde mayın ne bulamadık kuru toprak, bütün donmuş (YTB, s.21)!
 - Birden, neyin farkına varıyor, peki? O kızı düşünüyorum, adamla bakışmasına anlam ver- meye çalışıyorum sanırken, Yoko'yu düşündüğünün! Gece, eğlencenin hırıltılı bir yerinde, kahkaha, şarkı, çılgılık, itiş kakış, masadaki içilmemiş içki bardaklarını deviriyorlar. **Üsteğmen** Demir, bu 'eşekliği' kendisi yapmış gibi nasıl eksilemiyor, görmeli (YTB, s.22).
 - Ona hiç yakışmayan, eğreti durduğu kadar gülünç eden bir telâş. Oysa Yoko, titiz, işini bilir ev hanımı özeniyle, eline bir peçete aldı, masanın üzerine yayılan içkiyi usulca ona içirdi. Bir yandan da «Ne önemi var canım, iste oldu bitti anlamına bir şeyler söylüyor ki, **Üsteğmen** Demir ne demeye geldiklerini anlamadıktan başka, yarı duyulur bir sesle Türkçe karşılıklar verdiğini saptayıp büsbütün bozuluyor. O arada, etkisinden hâlâ kurtulamadığı başka bir şeyi gözledi ama (YTB, s.22) ...
 - Baş üstüne **Üsteğmenim**! Çavuş, iki adamını alıp gidince (YTB, s.22).
 - **Üsteğmen** Demir misafirler arasında' Zizi Yüzbaşının ay parçasını arıyor: şu kız mutlaka, nasıl ufak tefek, nasıl narin, camdan yapılmış sanki, teni öyle ince ve saydam ki biraz zorlasan kemikleri görülecek (YTB, s.22)!
 - Yalnız dudaklarında gülümsemeye çalan bir bükülme seziyor **Üsteğmen** Demir, sevmiyor nedense, bir ara ayağı yaralı adamla bakışmalarını yakalıyor, onu

da sevmiyor içinde bulundukları yılgınlık ve dağınıklıkla çelişen, kesin, hayli ikircikli bir bakışma; kafasına takıldı işte, onları Tabur'a gönderdikten sonra bile, genç kızın güzelliğine olduğu kadar, gülümsemesine ve o bakışına bir anlam vermeye uğraşıp duracak (YTB, s.22)!

- **Üsteğmen** Demir, bir üstlerine yıkılırcasına yükse Ten ormanlık doruklara, bir ayaklarının dibinde açılan uçurum boşluklarına baktı, böyle bir yerde savunmaya emir verebilmek için Amerikan Karargâhının toptan çıldırması gerektiğine hükmetti. Tokchon'u kurtarmaya saldırtılan birliklerin yarı yolda durdurulması ne demekti hem? Şu gözünün seyreilmesi yok mu, başlarına bir iş açacak ama, dur bakalım (YTB, s.23).
- **Üsteğmen** Demir, bir yandan GMC'nin şoförüne kollarını sallaya sallaya yön veriyor, bir yandan da burnundan duman duman savrulan soluğun, bıyıklarının biçimli inceliği üzerinde kırağı gibi bembeyaz donduğunu duyumsuyordu. Soğuk iliklerine işlemişti. El ve ayak parmakları. Duyarlıklarını çoktan yitirmişler. Ayaz, suratının derisini, ustura gibi yakarak alıyor (YTB, s.24).
- Gözleri sonuna kadar açık, Teğmen'le bakışıyorlar. İkisinin düşüncesi aynı: Yeni durumlarına göre, çatışma arkalarına düşüyor, Takviyeli Keşif Kolu bir belâya çattı ama, ne? Bağlantı kurmak amacıyla, **Üsteğmen** Demir, telsiz aygıtını bıraktığı jeep'e seğirtecek oldu, daha varmadan tısss, silah sesleri başladıkları gibi kesiliyorlar (YTB, s.25).
- Geçen hafta, Dora Gurubu'yla Kaesong bölgesinde gerilla avına çıkmışlardı ya, **Üsteğmen** Demir gizli bir tehdit, kalles bir ölüm olasılığı halinde hissedilen bir düşmanla savaşmanın; Harp Okulu'ndan, hatta Askeri Lise yıllarından beri içi sıra geliştirdiği savaş görüntüsüyle hiçbir ilgisi olmadığını iyice anlamış, ürkmüştü (YTB, s.28).
- **Üsteğmen** Demir aygıtı sımsıkı kavramıştı: Evet Sağanak, burası Süngü, tamam (YTB, s.29)!
- **Üsteğmen'im** bastırdılar, çepçevre sarılmışız, neyse defettik ama birkaç yaralı (YTB, s.29) ...
- Adil Onbaşı'nın sözleri yarıda kesildi. Yeniden, sis ıslaklığı içinde, keçeyle sopayla vurulmuşu andıran kof silah sesleri! **Üsteğmen** Demir, bağlantıyı kurabilmek amacıyla boşuna sesleniyor (YTB, s.29) ...

- **Üsteğmen** Demir, fark edilmesin diye aşıklarını yere tuttukları iki el fenerinin solgun aydınlığında, çevresini saran gönüllülere hangi yolu izleyip nereye yaracaklarını, harita üzerinde gösterdi (YTB, s.29) ...
- **Üsteğmen'ine** basbayağı nizami bir selam çaktı, sonra bu hareketine hiç yakışmayan bir köy imamı edası ve sesiyle: Komutan, dedi, sen hiç tasalanma, mukadderden ziyade olmaz, kitapta böyle yazılmıştır (YTB, s.30).
- **Üsteğmen** Demir kalakaldı. Tarifi ve tesellisi olmayan eksiklenmeler içinde, adamlarının simsiyah bir bilinmezliğe savrulup gidişini bir süre izledi (YTB, s.30).
- ...İşte böyle **Üsteğmen**, dedi: Onları bile bile ölüme gönderdiğini sanıyorsun değil mi? Boş ver kurban, boş ver (YTB, s.30)!
- **Üsteğmen** Demir, dişlerinin sedef parlaklığıyla çevresini aydınlatarak döndü: Vay Yüz başım siz miydiniz? Ne şeref (YTB, s.30)?
- **Üsteğmen** Demir, bulunduğu ilk saniye aralığından, Han'ın güvertesine gidip geliyor (YTB, s.31) ...
- Tanrı da biliyor, "hayıflananlardan birisi **Üsteğmen** Demir'di: Pusan'da karaya çıkar çıkmaz kuralları satranç oyunu gibi şaşmaz bir savaş bulacağını, olanca hünerini gösterebileceğini sanıyordu (YTB, s.31).
- Yüzbaşı Cevdet, parmakları uzayıp uzayıp akan kemikli eliyle, **Üsteğmen** Demir'in omuzuna dostça vuruyor Alüminyum bardak. Bir pundunu bulup, kasla göz arasında, yine çay kaynatmış (YTB, s.32)!
- **Üsteğmen** Demir, ilk yudumu içerken, yüzüne dağılan sıcak dumanları, kimsenin bilmediği, hiç kullanılmamış yepyeni bir mutluluk olarak yaşıyor (YTB, s.32).
- **Üsteğmen** Demir, elinde olmayarak, neyi hatırladı peki; 241. Alay'ın komutasın devraldığı o bakir mavisî ağustos günü, Albay Celâl Dora' in, Etimesgut'ta, tören düzenindeki birliklere söylediklerini elbet: ...Kahraman askerler (YTB, s.33)!
- Yüzbaşı Cevdet, **Üsteğmen** Demir'in içinden geçenleri sanki okumuştı: ansızın beliren bir gece rüzgârının gizlice uğuldattığı doruklara uzun uzun baktı; zenci dudaklarından, Çin Denizi boyunca dilinden düşürmediği iki kelime, bir kere daha döküldü (YTB, s.33) ...

- **Üsteğmen** Demir, Allah bilir o sıcak içilir Kore birasının etkisiyle mi, Yoko'ya deminden beri 'kızilları' nasıl duman edeceklerini anlatmış, üç beş dakikada Yalu Irmağı'nı aşır, kan ter içinde Çin'e bile girmişti. Yoko, onu gittikçe daha kaygılı bakışlarla izliyor, fırsat buldu mu basbayağı özür dilermiş gibi: ...War is terrible, diyordu (YTB, s.34).
- Birkaç adım attı, bir kere daha şiddetle ak sırdı, karanlıkta kaybolmasıyla aksırması aynı saniyeye denk gelmişti, öyle ki **Üsteğmen** Demir aksırığın şiddetinden onun tuz parça dağıldığı izlenimine kapıldı bir an, Yüzbaşı Cevdet aksırmasıyla sanki patlamış, siyah bir toz halinde geceye savrulmuştu (YTB, s.34).
- **Üsteğmen** Demir, jeep'te, şoförün yanındaki yerine oturmuştu: çenesi sımsıkı kilitli, gözleri ikidebir dizlerine kayıyor (YTB, s.36).
- Zenci Amerikan çavuşları, tombul Siyam' erler vb....**Üsteğmen** Demir, ayrıldıktan sonra, o kısa buluşmalarını gerektiğince değerlendiremediğini düşünüp hayıflanmıştır (YTB, s.38).
- **Üsteğmen** Demir, jeep'in ön camından bir süre manzaraya baktı, sonra dışlerinin arasından mırıldandı (YTB, s.39) ...
- Uçarılığından "Zizi Yüzbaşı'mın ciddi konularda dediklerine kulak asılmazdı ya, bölüğün komutasını devralalı **Üsteğmen** Demir onun bu sözlerini düşünüyordu hep: ne kadar haklıymış (YTB, s.37)!
- Bölüğün asıl komutanı Kıdemli Yüzbaşı Sıtkı Seferoğlu, Tchandang bölgesinde gerilla kovalarken hastalanınca, en kıdemli **üsteğmen** olduğu için, Tabur'dan, bölüğün komutasını onun almasını istiyorlar (YTB, s.37).
- Sonraları **Üsteğmen** Demir, Tokyo'daki Amerikan Hastanesi'nin ağır yaralılar koğuşunda yatarken, yaralandığı anı değil de neden daha önce yaşadığı bu dakikayı hem de böyle net ve ayrıntılı olarak hatırladığını çözemeyecektir (YTB, s.40).
- **Üsteğmen** Demir, işin bu tarafını çok sonra öğrendi (YTB, s.40).
- Zamanın akışı hızlanıverdi. Saniyeler, daha sık aralıklarla koşturuyorlar. Soğuk da kırıldı mı ne? **Üsteğmen** Demir, en güvenli sesiyle sağa sola emir yağıdırıyor: nöbetçileri yenileyin, gerekli yerlere çiftler nöbetçi dikebilirsiniz (YTB, s.42)!

- **Üsteğmen** Demir'in, birbirine zincirleyerek bin kere sorduğu, hep aynı soru: «-Ne yapmalıyım? Ne yapmalıyım> (YTB, s.41)?
- **Üsteğmen** Demir, bu koşuşma ortasında, avazı çıktığı kadar bağırdığını sanıyor, ne var ki, sesini bir türlü duyamıyor (YTB, s.43) ...
- Durum çok mu umutsuz, yoksa **Üsteğmen** Demir'e mi öyle geliyor (YTB, s.43).
- **Üsteğmen** Demir, kendisini yine avaz avaz haykırırken yakalıyor ama, yine sesini duyamıyor (YTB, s.43).
- **Üsteğmen** Demir, dişleri birbirine kenetlenmiş hem ateş ediyor hem de içi sıra fena halde sövüyordu: ...bu biir, ikincisi, yanınıza bırakacak mıyız sanıyordunuz, ha itoğlu itler, şeytan tohumları, al bu da üçüncüsü işte (YTB, s.45) ...
- Baskının insan olarak somutlaştığını görür görmez, **Üsteğmen** Demir, az ötesindeki bir GMC'nin altına, bir atılımda ulaşıyor; kamyon lastiği ve mazot kokan bu siperden, başlıyor gözüne kestirebildiklerini tabancasıyla indirmeye: vurduklarından birisi, ayakları gövdesinin altından alı mihvermişçesine kapaklandı (YTB, s.45) ...
- **Üsteğmen** Demir ne yapılması gerektiğini o anda buldu çıkardı: düzenli, taze bir güçle çabucak geri dönüp baskıncıları dağıtmak! Kara Başefendi 'ye söylediklerinden utandı (YTB, s.47).
- Az sonra üçü GMC'nin altında bir araya geldiler. Kara Başefendi, **Üsteğmen** Demir'in herhangi bir teşekkür lafı etmesine meydan vermedi, kıydan köşeden virt zırt çıkıveren gerillaları kollamayı bahane ediyor, komutanın yüzüne bakmadan konuşuyordu: baskın basanıdır, komutan! Vakit zayi itmeden, tez savuşalım (YTB, s.47)!
- **Üsteğmen** Demir dikleniyor. Az önce hayatını kurtarmış birisine böyle davranmak hoşuna gitmese de çaresi yok ki: başçavuş, burada komutan, kim sen misin ben miyim (YTB, s.47)?
- **Üsteğmen** Demir, bir kenara çekilmiş, bağırsaklarını yırtan öğürtülerle, adam öldürmenin ve savaş sarhoşluğunun tiksindirici kahrını kusmaktaydı (YTB, s.48).
- Bereket versin haritası ve cep feneri, **Üsteğmen** Demir'in üstünde kalmıştı. Öğürmesi yatisınca, bir ağaç dibine çöküp bulundukları yeri haritada

buluyorlar. Anlaşıyor, dereyi izlerlerse dosdoğru Tugay Karargâhına çıkacaklar (YTB, s.49).

- **Üsteğmen** Demir, içinden Tabura gitmeyi yeğliyor. Niyetlenmesin? Başına gelenleri 'Baba' Saffet Binbaşı 'ya çok daha rahat, çok daha kolay anlayabilir. Tugay'da kiminle karşılaşacakları belli mi (YTB, s.49)?
- **Üsteğmen** Demir, garip şey, tekrar Taegu'ya dönmüştü. Cepheye hareketinden evvel, yine Yoko ile buluşuyorlar. İkisi de ne diyeceğini bilmiyor. Çevrelerinde, cephe gerisindeki bir garnizon şehrinin, hüznü, askeri sivilinden bol kalabalığı (YTB, s.50).
- **Üsteğmen** Demir, Yoko'nun savaşa deyin gözlemlerinin, onunkilerden çok daha gerçekçi, çok daha somut olduğunu, bir yanıyla hâlâ kabul etmek istemese de bir başka yanıyla seziyor (YTB, s.51).
- Yoko, ömründe eline silah almamış bir melez kadın, o ise çocukluğundan beri askerliği kutsal saymış bir erkek olduğu halde! **Üsteğmen'im** hele dur (YTB, s.51)!
- Halil, kafasını eğip bir süre sessizliği dinledi, sonra durmuş merakla ona bakan Kara Baş Efendi'yle **Üsteğmen** Demir'e müthiş bir şey söyledi (YTB, s.51) ...
- **Üsteğmen** Demir, tam: ...yok canım, bir şey yok, sana öyle gelmiş!» diyecekti, derenin boşluğundan ayak sesleri kulağına çalınıyor: Kim olabilir bunlar? İzimizi süren düşman mı? Bizimkiler mi (YTB, s.51)?
- Ne kadar bekledi, beş dakika mı, bir çeyrek mi? **Üsteğmen** Demir kestiremez; yalnız, dereye çökmüş sisleri, bataklık suları gibi dağta dağta, üstlerine birilerinin geldiğini saptadığı an, Yoko'nun avucunu neden öpmediğine yanıyordu (YTB, s.52).
- Emri unutmamıştı **Üsteğmen** Demir, <Muharebede en büyük bahtsızlık baskına uğramaktır diye başladığını bile hatırlıyordu, istediği kadar hatırlasın, uygulayamadıktan sonra neye yarar? Kuramsal düzeyde neyin yapılması, hangi tedbirin alınması gerektiğini ezbere biliyordu zaten, onu yıkan içinde çırpındıkları gerçeğe bildiklerini uygulama olanakları arasındaki uyumsuzluk oluyordu hep (YTB, s.53).

- Zizi Yüzbaşı burnuna gülüyor: Oğlum komutanlık ve derler, işte bu senin olmuyor dedin durumda iş başarmaya! Ötekisini babam da yapar. Sol kolunu oynatamıyordu. **Üsteğmen** Demir sorunca, caka sattı (YTB, s.54) ...
- Karargâhı yarmak lazım. **Üsteğmen** Demir, kısaca niyetlerini anlattı, Kafaoğlu'ndan katılan dört kişiyle şimdi daha kalabalıklaşmışlardı, pekâlâ ikiye ayrılıp yarısı Tabur'a bir yarısı Tugay'a... Sözüünü: ...ben Tabur'a giderim, diye bağladı (YTB, s.54).
- İki subay, Tabur'un tetikte bulunduğunu saptayıp ferahlıyorlar. Fakat **Üsteğmen** Demir'in içini hâlâ o kurt kemiriyordu. Yol boyunca çenesini tutamadı (YTB, s.55) ...
- Talihin şu garip cilvesine bak, Küçük Kavaklı karargahında millerce uzaktan ona hayranlık duyan **Üsteğmen** Demir'i, şimdi Güney Kore'ye, onun komutasında savaşmaya getiriyor (YTB, s.56).
- **Üsteğmen** Demir, sonraları aşırı bir hayranlıkla bağlandığı General Mac Arthur'a de, ya Neptün dergisindeki resimlerinden tanımişti, ya Victory dergisinininkilerden: pembe damarlı mor bulutların altında, bordaları köpüklü boz muhriple le, hüznü bir konvoy oluşturan kahırlı şilepler, eflâtun bir denizde uzayıp gider: rüzgâr ve köpük sağanaklarına meydan okuyan bir uçak gemisinin güvertesinde, kartal burulu siyah gözlüklü bir generalin, bir savaş tanrısı gibi ufuklara baktığı görülürdü. Ne etkileyici bir adamdı General Mac Arthur (YTB, s.56)?
- Tugay'ın en çapkın yüzbaşısı ile en yakışıklı **üsteğmeni** teşriflerini getirmişler (YTB, s.58).
- **Üsteğmen** Demir'i, çağrışımlara kapılıp Taegu Belediye Salonu'na götüren bu dokunaklı şarkı Japonca, ama, nereden geliyor (YTB, s.58)?
- 241. Alay'ın eski subaylarını adamları saydığından mıdır nedir, Yüzbaşı'yla **Üsteğmen'in** heyecanlı selâmlarını, belli belirsiz gülümseyerek aldı. Gözünün birisi fena kanlanmış, uykusuzluktan olmasın (YTB, s.60)!
- **Üsteğmen** Demir, onu ilk defa bu kadar yakından görüyordu: kalın siyah kaşları gözlerine yıkılmış, alnı epeyce açılmıştı. Üzerinde, görünmez bir tül gibi hareketlerini ağırlaştıran, saklı bir küskünlük, ağır bir hüznün dalgalanıyordu (YTB, s.62).

- **Üsteğmen** Demir, elinde olmadan gülümsedi: 'Kafadar' Hakkı, budur işte, işi gücü ayrıntılarla oyalanmak; Tugayın İskenderun'a hareket edeceği günlerde Ankara kitapçılarını bir bir dolaşıp, Korece Türkçe sözlük arayan kim, o (YTB, s.63) ...
- **Üsteğmen** Demir, bir ayak önce ateş hattına gitmek istiyor, yüreği pır pır elinde, saatına göz attı: 05.10! Dehşetli şaşırıldı: bu kadar çok zaman geçtiğinin farkına varmamıştı: baskıdan önceki saate bakışıyla şimdiki bakışı arasında, geçse geçse, çeyrek saat filân geçmiştir izlenimi! Yoksa çok yoğun yaşadığından mı (YTB, s.63)?
- **Üsteğmen** Demir, Kore'nin ne geçmişini umursuyor ne geleceğini; onun gözünde, "üstün başarılar" kazanarak parlayacağı bir savaş meydan ı Kore toprağı, o kadar, ilerde diyecekler ki (YTB, s.64) ...
- Sustur birader su zırlıtyı! Tam sırası? Tatsız bir sessizlik iyi kötü çatılayım dedi. içisıra uzak ve kaygı verici tüfek sesleri, havan gümbürtüleri uzayıp gidiyor, bitişik odadan telefona bağırان Tahsin Paşa'nın sesi: bütün birlikler teyakkuz durumuna geçsinler, Mesaj benden silindi **Üsteğmen** Demir'le Yüzbaşı Aziz 'ne oluyor" (YTB, s.64).
- Yeniden açılıp kapanan kapılar. Aralıksız telefon zili. İçerde birisi, Allah bilir Albay, bağıra çağıra bazı emirler veriyor ama, kime Yüzbaşı Aziz'le **Üsteğmen** Demir'in çıkacakları sıra, küt! kapı açıldı giren Paşa'nın emir subayı, suratından düşen bin parça oluyor. Hâlâ çalıp duran radyosunu işaret ederek, 'Kafadar' Hakkı'ya dedi ki (YTB, s.64) ...
- **Üsteğmen** Demir, bir saniye aralığında, Binbaşı) Baba' Saffet'i gördü sanki: şapkası, inanılmayacak kadar sık, karabiber tuz karışımı saçlarının üzerinde basbayağı yüzüyor; pos bıyıkları, ağzını bütün örtmüş; hiç eksilmez sigarasıyla, sağ eli altı parmak. Port-Sait'te, herkes gibi güneş çarpmasından hastalandığında, bağı gözlüklerinin ardından hüznü hüznü gülerek demişti ki: «- Nasipte ölmek varsa, bari Kore'de ölelim, yolda güneş çarpmasından kuyruğı titretmek, yürekler acısı (YTB, s.65)!
- **Üsteğmen** Demir ve Yüzbaşı Aziz, daha fazla oyalanmadılar. Hele çıkarlarken, Harekât Dairesi Başkanı Binbaşı Türün, Üçüncü Tabur la telefon bağlantısının kesildiğini söylemedi mi, içleri büsbütün içlerine sığamaz oldu (YTB, s.65).

- **Üsteğmen** Demir, jeep'e doğru yürürken, kısa bir an durup havaları dinledi: silah sesleri, şafağım yankılı boşluklarında, yırtıcı bir atmaca sürüsü gibi patır patır yükseliyor, iç karartan bir bulut halinde bu taraflara geliyordu (YTB, s.66).
- Daha çok yaşamış, daha az hırslı olsa **Üsteğmen** Demir, 1950 Kasımını kana boğan savaşların gerçek boyutlarına ve acı anlamam, daha önceden çıkaramaz mıydı bunu çok düşünmüştür (YTB, s.67).
- Kasım sabahı, saat 06.00. Makineli tüfek taraklarının batıcı dişlerini kıra kıra, çılgın bir jeep. Tugay'dan ateş hattına savruluyor. Üçüncü Tabur karargâhına varır varmaz, **Üsteğmen** Demir'le Yüzbaşı Aziz fırlayıp Binbaşı (YTB, s.68).
- ...yahu hani topçu himayesi? Din iman yok mu bu adamlarda? Onuncu Bölük peynir gibi ufalanıyor, karşısında asgari iki tabur, hanidir yalvar yakar olduk, hâlâ topçudan ses yok **Üsteğmen** Demir, 'Kafadar Hakkı'nın sözlerini hatırladı (YTB, s.70).
- Binbaşı Saffet, önce arazide, sonra harita üzerinde savaşın nasıl geliştiğini anlatıyor: zayıf noktalar nereleri, kademeli savunma nerede uygulanabilir, karşı saldırı olasılıkları filân. Arkasından İş bölümü: Yüzbaşı Aziz, subayı yaralanmış Makineli Tüfek Bölüğü Komutanlığını geçici olarak üstleniyor, **Üsteğmen** Demir'e gelince (YTB, s.70) ...
- **Üsteğmen** Demir, jeep'te, birliğinin başına giderken, sevince de üzüntüye de benzer garip bir duyguya kapılıyor; bölüğünün bütünüyle telef olmadığını öğrenmekten sevinçli, çarpışmalara hemen katılamadığından üzgün (YTB, s.71).
- Bir keresinde Suat hanım, Hacı Arif Bey'in bir şarkısını çalarken, yumuşak, içli bir göğüs geçirişten farksız sesiyle söylemeye de başlamış, yarısında hıçkırıklarla sarsılarak birden...**Üsteğmen** Demir, 550 rakımlı tepeden bazı düşman birliklerinin kuzeye kaydıklarını gördü, dürbünü indirip dudaklarını ısırırdı (YTB, s.71).
- **Üsteğmen** Demir, komutasına verilen birlikte, adamlarından çoğunu bulmuş, Kara Başefendinin o daha gelmeden hepsini savaş düzenine sokmuş olmasına ayrıca sevinmişti: iyi kötü bir Takım oluşturuyor, baskın onurlarını zedelediğinden çoğu dövüşmeye istekli görünüyordu. Fakat şu düşman...-

...dosdoğru Tugay'ın gerisine sarkacak bunlar, en azından bir Alay! Acele bir şeyler yapmak lazım (YTB, s.72)!

- **Üsteğmen** Demir, derhal hizmet arz ediyor': Binbaşım biz hazırız, emrederseniz takviye olarak. Telaşı sevmem, ağır zayıat veriyoruz başka yerden takviye isteyen çıkabilir, şu topçu da nerede kaldı bilmem ki (YTB, s.72).
- Albay'ın 550 rakımlı tepe dolaylarında olması. **Üsteğmen** Demir'i şaşırtıyor, rahatlatıyor da: garip bir rahatlık, gücüne inandığı bir üstün duruma el koymuş olmasından mı, sorumluluğu başkasına devretmiş olmanın hırsızlama keyfinden mi belirsiz. Binbaşının söylediklerinden, kafasında pır pır yanıp sönen, tek bir cümle: ...biz malum burada kan revan içindeyiz (YTB, s.73)!
- Fakat görev gecikmedi Albay Dora, yarım Takım gücüyle, 550 rakımlı tepede çatışmayabilmiştik. İkinci Tabur, ağır ağır yer değiştirip. Üçüncü Tabur'un 'cenahını emniyete aldığından". Binbaşı Baba' Saffet, **Üsteğmen** Demir'e 'vakit geçirmeksizin birliğiyle 550 rakımlı tepeye takviye gitmesi' emrini verdi (YTB, s.73).
- **Üsteğmen** Demir, aldıkları görevin canalıcı önemini yorucu bir tırmanıştan sonra Takımıyla Albay'a kavuşunca kavrayacaktır: Tugay'ı çevirmeye ilerleyen Çinliler, yandan saldırıya uğrayınca ister istemez durmuş, 550 rakımı tepede ayrı bir cephe açmışlardı (YTB, s.74).
- Besbelli, karşılarındaki birliğin gücünü kestiremiyor, önemsiyorlar Albay Dora, önce **Üsteğmenin** getirdiği ateş takviyesini öğrenmek İstedi iki Bazuka, bir A. 4 Makineli Tüfeği, bir Takım (YTB, s.74)!
- Evet, diyor, süngüyle saldıracağız, birliğini ona göre tertiple **Üsteğmen** Süngüyle saldırdılar. Hücum, yokuş yukarıya yapıldığından, tehlikeli ve zordu. Yanlış bir güneş, süngüden süngüye yansarak, ormanı kıpırtılı bir ışık cümbüşüne boğuyor (YTB, s.75).
- Tam cevap vereceği sırada, batıya uzanan Sırtlardan yoğun bir makineli tüfek ateşi, dürbününe davranıyor hemen, düşmanla 'müsademeye geçenlerin' takviye gönderilmiş İkinci Tabur'un Beşinci Bölüğü'nden olduklarını çıkarıp ferahlıyor, dürbününü indirirken **Üsteğmen** Demir'e kısaca (YTB, s.75) ...

- *Gelgelelim, o belâlı 28 Kasım gününden Üsteğmen Demir'in bir türlü unutamadığı, karanlık basıncaya kadar tepeyi ellerinde bulundurmaları değil, Kolordu Komutanlığı'nın emriyle Siminin yöresine çekilmek zorunda bırakılmış olmalarıdır (YTB, s.76).*
- *Üsteğmen Demir, -ardçı kaldığı için- o sıra bu gerçeği bilemezdi; Siminin baskınından sonra Tugay darmadağın olup Seulde zarzor toparlanabilince, durumu 'Kafadar' Hakkı'dan öğreniyor (YTB, s.77) ...*
- *Üsteğmen Demir, o arada, acaba duygusal bir yakınlık, bir iç desteği aradığından mı Yoko'yu düşünüyor; yoksa, savaşın kıyıcılığını, ölüme kıl payı gerilimleri yaşadktan sonra, onun gözlerine bulutlar yığan korku ve kaygısını haklı bulduğundan mı? Hop (YTB, s.78)!*
- *Üsteğmen Demir, epeyce bir zaman, yeryüzünde bir cehenneme atıldığı izleniminden kurtulamadı (YTB, s.80).*
- *Üsteğmen Demir, hınzır elektrik fenerlerinin sürekli işaretlerini görüyor, orman içlerinden gerilerine bazı düşman birliklerinin sızdıklarından kuşkuluyor. Kuşku denebilir mi buna, kesin bir inanç (YTB, s.79)!*
- *Tugay' çekilmesini iki artçı bölük örtecekti: Birinci ve On birinci Bölükler! Üsteğmen Demir Takımı düşmanla burun buruna olduğu dan artçı ucunu oluşturuyor, komuta bakamından Yüzbaşı Cevdet'in bölüğüne bağlamıyordu (YTB, s.79).*
- *Üsteğmen Demir, düşmanla aynı doğrultuda, belki yanyana ilerlediklerini duyumsuyor; her saniye birbirlerinin üstüne düşebilirler, her saniye bir çatışma çıkabilir. Kara Başefendi yanına sokulup sağ gerilerinden sinsi ayak seslerinin onları izlediğini haber verdi. Ne yapsalar acaba (YTB, s.80)?*
- *Üsteğmen Demir, baskına uykuda yakalanmasını, uzun süre bağışlamadı (YTB, s.83).*
- *Üsteğmen Demir'i tedirgin eden, Asi Suat Hanım'ım Yoko'yu beğenmeyişi (YTB, s.83) ...*
- *Omuzları felaket düşük, gözleri iğnebaşı, kulaklarından tutam tutam kıl fışkırmış, İstiklal Madalyası' göğsün de eğreti, bir garip subaydı. Rahmetli. Simin-ni baskını sırasında olsun, baskını izleyen o yürekler acısı gerileme boyunca olsun, Üsteğmen Demir bu adamı düşündü durdu (YTB, s.84).*

- **Üsteğmen** Demir, durduğu yerde onu bu derece kemirip azaltan duygunun utanç mı, yoksa korkumu olduğunu düşünürken, kalın birtakım ayak sesleri, dev bir tesbihten kopmuş taneler gibi, yol boyuna döküldüler (YTB, s.85).
- Albay, jeep'in yanı başından tıknaz bir karaltı olarak geçti. İki emir subayı, birisi kollarında çocuk ölüsü gibi narin bir şey tutarak, onu izliyordu **Üsteğmen** Demir ilkin neyin götürüldüğünü bilemedi. Bunun, gönderinden çıkarılarak katlanmış bir sancak, lağvedilen 241. Alayın sancağı olduğunu anlayınca içinde bir devlet çöktü (YTB, s.85).
- Cephe gerisi izinleri aynı tarihte çıktığı için Tokyo 'ya birlikte gittikleri Yüzbaşı Aziz, onu Ginza Caddesi'ne açılan yan sokaklardan birisindeki o ünlü Geyşaevine götürdüğü akşam, bilinmez hangi çağrışımlarla Sunchon'da 'bizzat şahit olduğu bir başka ric'at kepezeliğini' **Üsteğmen** Demir'e şöyle anlatmıştır: -biz düşmanın yakın takibinden paçayı kurtarıp Sunchon'a vardığımızda, sabahın dördü filandı (YTB, 86-87).
- Pyeng-Yang. **Üsteğmen** Demir'in belleğinde, tel örgüyle çevrilmiş, büyük ve sağlam bir bina olarak kalmıştır. Bozgun gecesinin kar tozutan boşluklarından subay ve erler, diken diken sakalları, kanlı gözleri ve yırtık körükler gibi hışıldayan ciğerleriyle, telaş telaş çıkıp bu binaya dalıyor (YTB, s.89) ...
- **Üsteğmen** Demir'in içine bir türlü yatıramadığı, zehirli sarmaşıklar gibi hepsini saran söylentiler. Neler söylemiyorlar ki Türk Tugay kâmilten imha edilmiş, General şehit düşmüş. Emir Subayı çıldırmış, Çinliler Seul'e giden bütün yolları kesmişler vs vs... Nasıl olur canım, bu kadar kısa sürede, bu kadar kolay mı yenilmek (YTB, s.89)?
- **Üsteğmen** Demir'e koyan, tek bir mermi yemediği halde bilmediği bir yerinde varlığını duyumsadığı o yara yok mu, o görünmez, o derin, ince ince inleyen yara, o koyuyor işte: komutanlık yeteneklerinden kuşkuya düşmüştü, savaş ustalığına güveni sarsıldı, şimdi komutanlarına ve erlerine olan inancı ufalanıyor. Hayır, olamaz! Olmamalı (YTB, s.90) ...
- **Üsteğmen** Demir, Pyeng-Yang'daki Amerikan Konukevi'nde, askerlerin insanlığını keşfediyor, insanların yenile bilirliliğini. Bu, bütün gençliğinin yıkılışı değil midir (YTB, s.91)?
- Yüzbaşı Cevdet'le **Üsteğmen** Demir, Seul'de o zaman olup bitenleri tartışmak gereğini duyuyorlar yine de neden, ikisi de bunu kestiremiyor, sırt sırta gelmiş

yanlışıklara özür mü arıyorlar, yoksa damaklarında sulfato gibi duyumsadıkları eski bir acının saklı nedenini mi (YTB, s.92)?

- **Üsteğmen** Demir, pek pek bir hafta on gün içinde pisipisine şehit düşecek Cevdet Yüzbaşı'nın, son görüştükleri sabah söylediklerini ömrü oldukça unutmayacaktır (YTB, s.92).
- **Üsteğmen** Demir, gereğine ve doğruluğuna inanmadığı bir savaşı sürdürmek uğrındaki bu çabasına şaştığını söylediği sabah, Yüzbaşı Cevdet acı bir gülümsemeyle demişti ki (YTB, s.94) ...
- Zaman zaman, aşağılık bir yağmur kadar ıslatıyordu. Albay'ın yattığı Amerikan boğman çadırında, isteksiz toplandılar. Gecikenler, bu arada, **Üsteğmen** Demir, çadırın dışında kaldı. Ruhunu büyük bir karanlık kaplamıştı. Bu iğrenç karanlığın kulaklarından, burun deliklerinden, sızıp aktığını sanıyordu (YTB, s.94).
- **Üsteğmen** Demir, utançla başını eğdi (YTB, s.94).
- Kim derdi ki **Üsteğmen** Demir, Tokyo'ya, iki hafta sonra, hem de ağır yaralı olarak dönecektir (YTB, s.98)?
- **Üsteğmen** Demir, Yüzbaşı Cevdet'i ani ölümüne hala üzüldüğünden mi, yoksa uçak yolculuğunu bir türlü sevemediğinden mi, nedense, çenesini kilitlemiş, Seul'den beri susuyor (YTB, s.98).
- **Üsteğmen** Demir, dayanamadı: Pes birader, dedi, 'Kafadar' Hakkı'dan aşağı kalmıyorsun (YTB, s.99).
- Bir yandan da önünde Yüzbaşı Lorenzo'dan istediği bir Tokyo Şehir Planı, **Üsteğmen** Demir'i ufak ufak iğneleyerek, beş uzun gün, 'adeta bir ömür geçirecekleri büyüğü şehri' anlatıyor: ...Tokyo üçe ayrılır, Şitamachi sanayi bölgesi, Yamate oturma bölgesi, bir de iş merkezi Marunouchi (YTB, s.99) ...
- 'Zizi Yüzbaşı kaçamakların adamı, pabuç bırakır mı kolay, uçak piste inerken **Üsteğmen** Demir'in kulağına eğiliyor (YTB, s.100) ...
- **Üsteğmen** Demir, Kemal'i şöyle böyle tanıyordu, yine de Yüzbaşı Aziz'in tasarladıklarını gerçekleştirdiler, izinliler daha konukevlerine dağıtılmadan onlar yüksek rütbeli subayların ikamet ve istirahatine tahsis edilmiş' ünlü Daichi Oteli'ne kapağı atmışlardı. Bir zaman, otelde yazdıkları kartpostalları atacak posta kutusu arandılar. Çoğunu 'Zizi Yüzbaşı gönderiyor (YTB, s.102).

- **Üsteğmen** Demir'in boğazı düğüm düğüm: yakışıklılığıyla ün salmış, lisedeyken adı bu yüzden Jön Demir'e çıkmış ama, doğrusu ne öyle kart gönderecek takım takım flörtleri var, ne de hüznü cephe mektupları yazacak 'renkli bir sevgilisi çekingenlikten mi, gururdan mı, beceriksizlikten mi acaba (YTB, s.102) ...
- **Üsteğmen** Demir, elektrik yeşili şimşek yansımalarının ufka simsiyah çizip bozduğu bina hayaletlerine dalıyor, parayla yapılan çapkınlıkları oldum bittim sevememiş (YTB, s.105) ...
- İçlerinden birisi ellerini kavuşturup **Üsteğmen** Demir'in önünde eğilerek, önemli bir sır verir gibi adını söyledi (YTB, s.106) ...
- **Üsteğmen** Demir, Mishiko'ya o gece yeterince sevgi ve yakınlık göstermediğini düşünüp, hayıflanmıştır (YTB, s.106).
- Öyleyse, başka bir nedenden ileri gelmekteydi **Üsteğmen** Demir'in dikkatinin dağılması belki çapkınlık sırasında yalnız kalmayı gereksinmesinden, belki Zizi Yüzbaşının şöyle dokunup geçtiği Mamasan Shamisen'e takılıp kalmasından (YTB, s.106).
- Yıllar geçtikçe belleğinde öyle yoğurmuş, öyle değişik yer ve biçimlerde, öyle başka başka tasarlamıştır ki, **Üsteğmen** Demir, Mamasan Shamisen'i ilk gördüğü haliyle tam hatırlayamaz (YTB, s.108).
- **Üsteğmen** Demir, yaprak sigarasını farkederek etmez, elinde olmadan Yüzbaşı Aziz'in yolda söylediklerini hatırlıyor (YTB, s.109).
- O budha'nın ta kendisi gibi gülümsenerek, bir **Üsteğmen** Demir'e bakıyordu, bir Yüzbaşı Aziz'e (YTB, s.109).
- **Üsteğmen** Demir dediklerinden çoğunu anlayamıyordu: adlarını sorsa gerek, rütbelerinin ne olduğunu, nerede savaştıklarını (YTB, s.110)!
- Aslında **Üsteğmen** Demir, yeterince İngilizcesi olsa da söylediklerini çıkaramaz; sanki bir büyüye yakalanmış, gözlerini yüzüne dikmiş. Alışılmadık çizgilerini, par par yanan renklerini, belleğine kazıyor (YTB, s.110).
- Bir ara **Üsteğmen** Demir'e döndü, elini uzatıp parmaklarının sırtıyla yanağını okşarken, Mishiko'ya Japonca bireyler söyledi (YTB, s.110).

- Anlaşılan gidin demekti bu, geceyi Yüzbaşı Aziz hazırlamıştı. Elbet Mamasan Shamisen'le o kalacak, **Üsteğmen** Demir'e Mishiko'nun yumuşak, muhallebi esmeri kadınlığıyla yetinmek düşecekti (YTB, s.111).
- Öyle de oldu, yalnız tuhaf bu ya **Üsteğmen** Demir çıkarken sanki saydam bir kopyası orada. Budha heykelinin yanında bıraktı (YTB, s.111) ...
- **Üsteğmen** Demir'in yüreğinde bir korku! Sinagoga Körfezi kaşlarını ebruli mor çatmış, magnezyum yeşili şimşekler, aralıksız titreşimlerle ufkunda çatal çatal (YTB, s.111)!
- **Üsteğmen** Kemal'in ulaştırdığı haber basbayağı iç karartıcı: İki gündür Türk Tugayı 25. Tümen komutasında çetin saldırılar yapıyormuş, ayaklarının tozuyla zorlu bir savaşa katılacaklar, ister misin gözünün seyreilmesi bu çarpışmalarda başına gelecek bir belâmin işareti olsun? Olur mu, olur! Yüzbaşı Aziz hiç tınmadı (YTB, s.111) ...
- **Üsteğmen** Demir'i yine öyle ateş bastı. Ne diyeceğini şaşırdı (YTB, s.112).
- **Üsteğmen** Demir, daha Tokyo'da iken, Mamasan Shamisen'in adresini Zizi Yüzbaşı'dan istemeye karar vermişti. İsteyemedi. Tek kelime konuşmadan ayrıldılar (YTB, s.113).
- Selâmını aldıktan sonra, omuzuna pat pat vurup. **Üsteğmen** Demir'e şaka yollu soruyor: Bana bak Tokyo fatihi, senin 'Kartal'ı görebildin mi bari (YTB, s.114)?
- Rüzgâr anaforları arasında, **Üsteğmen** Demir, bindiği jeep'le bir sinek gibi kaybolurken, ilk defa olarak 'Zizi Yüzbaşı'nın hiç de görüldüğü kadar neşeli ve umursamaz olmayabileceğini düşündü. Bu arada, ölümünü de: sağ alt gözkapağı seğreyip duruyordu (YTB, s.114).
- 'Kartal' dediği General Mac Arthur, Hantan Çayı dolaylarında savaştıkları gece, **Üsteğmen** Demir onu ne kadar beğendiğini komutanına söylemişti, demek unutmamış (YTB, s.114).
- Yüzbaşı'yla değil miydiniz, meyhane kerhane dolaşmaktan, Allah bilir... Saffet Binbaşı, iyice küçülmüş sigarasından bir yenisini yaktı, ötekini yere atıp dikkatle ezdi. Sonra bambaşka, daha kalın, epeyce ciddi bir ses bularak, **Üsteğmen**'e bölüğünün cephedeki durumu anlatıyor (YTB, s.115) ...
- **Üsteğmen** Demir, bu kanlı kargaşalıkta, birkaç kere kendisini, sağa sola avaz avaz bağırp acımasız bir ustalıkla ateş ederken yakalıyor ve tanıyamıyor daha

dün gece, kolları arasında Mishiko'nun muhallebi esmeri kadınlığını yumuşacık tutarak, hayalinde Mamasan Shamisen'in alımlı dazlaklığıyla sevişen o mahcup adam, bu mu (YTB, s.116)?

- ***Üsteğmen** Demir nerede, buradaki vazifesini hayrıyla bitirin sağ salim sılaya dönmeyi iple çeken Üsteğmen Demir nerede (YTB, s.117)?*
- *Üsteğmen Demir nerede, buradaki vazifesini hayrıyla bitirin sağ salim sılaya dönmeyi iple çeken **Üsteğmen** Demir nerede (YTB, s.117)?*
- ***Üsteğmen** Demir, Halil'in ne sihirdir ne keramet- demleyip getirdiği çayı yudumluyor (YTB, s.118) ...*
- ***Üsteğmen** Demir, gece boyunca süsleysen yıldırıcı çatışmayı da o anda yaptığı işi de bütünüyle anlamsız, hatta aptalca buluyor. Miğferini sıyrıp atıyor başından. Uf be! Bir cigara. Dumanlarını, ufukta kıpkızıl bir yara gibi ipince çizilen güneşin suratına üflesin mi (YTB, s.118)?*
- ***Üsteğmen** Demir, sular kararıp, ormanın diplerinde Çinlilerin çakal ulumaları yankılanmaya başlayınca, yola çıkıyor (YTB, s.119).*
- ***Üsteğmen** Demir'in en son hatıracı, çadıra girmeden gökyüzüne bakıp ateş böceği sürüsüne benzer yıldızları gördüğü: uçsuz bucaksız bir kadife siyahlığının ürktüücü boşluk (YTB, s.119) ...*
- *Taburun Muhabere Takım Komutanı telefon başındaymış. **Üsteğmen**, Kaya'nın bildirdikleri, şaşırtıcı olduğu kadar, garip sayılabilir. Diyor ki: Ne olduğumuzu bilmiyorum. Albayım (YTB, s.120)!*
- *Tabur Harekât Subayı Yüzbaşı Nail belinden. Yedinci Bölük Komutanı **Üsteğmen** Demir kasıklarından ve başından ağır yaralıdır, Tabur Komutanı Binbaşım ile iki çadır nöbetçisi de hafif yaralı (YTB, s.121) ...*
- *Toplantıya son gelen Yedinci Bölük Komutanı Vekili **Üsteğmen** Demir Çukurcalının çadıra dahil olduğu an, Onikinci Bölük Komutanı Yüzbaşı Halil Çayan'ın orada mevcut bir kasaya oturmasıyla infilak vuku bulmuş, bizzat ben bulunduğum yerden çadırın dışına savrulduğum gibi, öteki subay arkadaşların kan revan içinde sağa sola fırlatıldıklarını müşahade etim> (YTB, s.121).*
- ***Üsteğmen** Demir Kızılhaç uçağına bindirilip Tokyo'ya yollanıyor (YTB, s.125).*
- *O güne değin olağan hekimlik görevinin dışında hiçbir özel yakınlık göstermemiş miydi, ona aktarması ricasıyla şimdi irtibat subayına söyledikleri*

şunlar: <...uyarımı gözünde büyütmesin, kaygılanacak bir durum yoktur, yalnız iyileştikten bir süre sonra, **Üsteğmen** bir kadınla yatmayı denemeli. Mutlaka. Test kabilinden> (YTB, s.224).

- Tepenin doğusuna düşen yalçın sırtlarda düşman faaliyeti tesbit olundu. Çıkardığı keşif kolu, **Üsteğmen** Demir'e, II. Bölük mevzilerini yan ateşine alabilecek bazı düşman makineli tüfek yuvalarının varlığını haber veriyor (YTB, s.370).
- **Üsteğmen** Demir, düşünüp taşındıktan sonra, Alay Karargâhı'ndan telsizle topçu müdahalesi isteyecek (YTB, s.370) ...
- **Üsteğmen** Demir'in komutan vekili olduğu II. Bölük ise, karanlık basarken 185 Rakımlı tepeyi ele geçirdi. Siyah cam gibi bir gece, göz alabildiğine, soğuk soğuk parlıyor (YTB, s.370).
- Adımları sağlam, selâmları bıçak keskinliğinde, yosun yeşili gözlerine kükürt sarısı yıldırımlar düşüyor: bir tarihte Han vapuruyla dünyayı fethe çıkan Kore yolcusu **Üsteğmen** Demir vardı ya, geri gelmiş (YTB, s.459).

Yarbay: Orduda binbaşıyla albay arasında rütbesi bulunan subay.

- Harp Okulu'nda onlara Sevkulceyş okutan iki isimli bir **Yarbay** vardı, öğrenci gereksiz bir böbürlenme iki ismine de boğuvermiş. (Ahmet Tayfur muydu, neydi o?) ana kestirmeden bir ad uydurmuştu: 'Hımbıl Çavuş' (YTB, s.84).
- Gördüklerinin, belki daha önce 'malûlen mütekait **Yarbay** Baba Saffet'le konuştuklarının etkisinde, Yüzbaşı Demir Boğaz esintisinin, akşam gazetelerin, yorgun kadınların renkli baş örtülerini durup dururken uçurduğu yumuşak ve serin o Eylül akşamı, 'doğrusu, gidişattan kaygılandığını söyleyince; 'Zizi Yüzbaşı, sırmalı bıyıklarıyla ağzının çevresini yaldızlaya yaldızlaya bir güzel gülmüş, sonra da 'ordunun artık sabrının tükendiğini' ona açıklamaktan çekinmemişti (YTB, s.203).
- Bursa'da **Yarbay** 'Baba' Saffet'le, üç aşağı beş yukarı, aynı şeyleri konuştular. O yüzden, Zizi Yüzbaşı'nın söylediklerini ağırbaşlı bir sessizlik içinde dinledi, 'bütün kalbiyle' ona hak veriyor, yalnız ne yalan söylemeli", uğradığı bunca yenilgiden sonra, haklı da olsa, böyle bir serüvene karışmayı içi istemiyordu (YTB, s.205).

- Övündüğü gibi bir duyguya mı kapıldı ne, pakete davranıp Demir'e cigara tuttu, sözü değiştirdi: <—...senin için de, çok ağır diye duyduk.> <—...ağır Binbaşım, şey **Yarbayım!** Bir zaman Gülhane'de süründük, musibet bir başdönmesi, asla, tarifi imkânsız bir azap! Şimdi tebdilhavalıyız, altı ay, sonra herhalde tekaüt edecekler.> <—...o nasıl laf, çocuk? Başı dönüyor diye adam tekaüt edilir mi? Nerde görülmüş? Aslan gibisin maşallah> (YTB, s.240)!
- Yüzbaşı Demir, yosun yeşili gözlerini eğdi: <...görünüş öyle> dedi, <...fakat içim perişan **Yarbayım** yara adeta ruhumda, açık bir yara üstelik, durmadan kanıyor. Nefsime itimadımı kamilen kaybettim, yalnız nefsim olsa neyse, memlekete, askerliğe> (YTB, s.241) ...
- Pantolonunun paçalarına bir kedi sürünüyor, geçen gelişinde görmüştü, amber sarısı koca bir sarman, görkemli, tok, gururlu bir kedi, kahvecinin olmalı, adı Boncuk. Onu görür görmez, **Yarbay** Baba' Saffet'in yüzü seyrek gülümsemelerinden birisiyle aydınlanıyor (YTB, s.241).
- **Yarbay** Baba Saffet, hanidir küsmüşler de barışmak istiyormuş gibi içten bir sesle Demir'e soruyor: <—...birer ıhlamur içer miyiz> (YTB, s.241)?
- Yarım saat kadar sonra, kahvenin önünde bir fayton duruyor: **Yarbay** 'Baba' Saffet'i almaya gelmiş (YTB, s.242).
- İki gün sonra, Çekirge'deki kahvede, notanın reddedildiğini **Yarbay** Baba Saffet'le beraber gazetelerden okudular (YTB, s.244).
- **Yarbay** Baba Saffet. kucağında keyifli keyifli ron ron eden Boncuk'u okşamasına ara vermeden, konuştu: < — ...anlaşılmayacak bir husus yok Yüzbaşı, her şey ayan beyan ortada: müteyakkız bir bitarafılıktan muhataralı bir tarafgirliğe sürükleniyoruz, diyeceksin ki bunu istemedik mi, amenna, istedik, lakin bu Amarikalılara elimizi bir verdik mi, kolumuza sahip çıkmalarından korkarım> (YTB, s.244-245)..
- **Yarbayım**, fena halde aldandık> (YTB, s.245)!
- **Yarbay** 'Baba' Saffet sessiz ağırbaşlılığına hiç yakışmayan bir öfkeyle parlamasın mı: <—...aldandık mı? Katiiyen! Biz aldanmadık çocuk, bizi aldattılar! Ne yaptıysak hulûs-ü kalple yaptık biz, cehennemin bucağında vatan toprağını müdafaa ediyoruz diye kan döktük, can verdik, halbuki hesap başka imiş, çok başka imiş> (YTB, s.246) ...

- **Yarbay** Baba' Saffet, sonra gazeteleri bırakıp, sarı deftere yazdıklarından bölümler okuyor (YTB, s.246).
- **Yarbay** 'Baba Saffet yazdıklarına dalmış okurken, Yüzbaşı Demir düşündü <— ...Ocak'ın 25'i, pek pek on ay önceki tarih, oysa bana üzerinden yüzyıl geçmiş gibi geliyor, neden> (YTB, s.247)?
- Onu paldır küldür **Yarbay** Baba' Saffet'i aramaya iten ne, eski söyleşilerinden kalan tad mı, bilinçaltındaki garip dürtü mü: eski harfleri bildiğini unutmamış (YTB, s.251) !..
- Çocuğu ölmüşten beter dertleniyor, Yüzbaşı Demir'in avutucu sözleri boşuna, yalnız Boncuk'u hatırlamış, onu sevmiş olması, Aliş'in gözünde ona ayrı bir değer mi biçtiriyor ne **Yarbay** 'Baba Saffet'i sorduğu zaman, ayrıntılı karşılıklar alabiliyor: <A be 'Topal' Saffet biyi mi sorarsın, iç bilmez ulur mu,> birinciye gelen müşterisi, evvelden her Allahın günü diye damlarmış eksik olmasın, particiliğe bulaşalı, daha çok orada çalıştığından cumartesileri uğrayabiliyormuş ancak, ikindiye doğru, bir iki ıhlamur içimi (YTB, s.252)!
- **Yarbay** Baba' Saffet, koltuk değneğini yanbaşındaki iskemleye dayamış, masanın üzerine yaydığı gazetelere eğilmişti: ilk görünüşte ufalmış izlenimini uyandırmıyor mu? Saçları yine öyle bol, dalga dalga ama, iyice aklaşmış (YTB, s.254).
- Onu görünce hiç şaşmadı, cepheye topçu desteğinin gecikmesinden sorumluymuşlar gibi, Demir'le 'Zizi Yüzbaşı'ya bir keresinde nasıl çıkıştıysa, öyle çıkıştı: <...bu ne halt etmek Çukurcalı? Aliş'den duymasak, geldiğinden sittin sene haberdar olmayacağız. <-**Yarbayım** kusura bakma, rahatsız etmek istemedim> (YTB, s.254) ...
- Önce havadan sudan birkaç laf ettiler. İçini asıl yakan şey o olmalı ki, **Yarbay** 'Baba' Saffet fazla uzatmadan sözü siyasete döktü: Yüzbaşı gazetelerde okumuş mu acaba, Demokrat Parti'nin ileri gelenlerinden Fevzi Lütfü Karaosmanoğlu, İzmir'de verdiği bir beyanatta demiş ki, Matbuata isbat hakkının tanınmasından yanayım, bunun iktidar grubundaki muvazeneyi altüst etmesi işten değil (YTB, s.254)!
- Yüzbaşı Demir, bulduğu mektuplardan ilkin, kurdelaya iliştilmiş etiketle birlikte ertesi hafta getirip, **Yarbay** 'Baba' Saffet'e okuttu (YTB, s.255).

- Zizi Binbaşı asıl konuya girdiğinde, Yüzbaşı Demir **Yarbay** Baba Saffet'in ölüm haberiyle uğradığı sarsıntıdan henüz sıyrılamamıştı (YTB, s.318).
- O kadar kurmay subay, albay, **yarbay** dururken, ona sıra mı gelir? Bir gece 'Zizi Binbaşı'yla buluşuyorlar. Hayret, gözlerinin mahalle çocuğu mavisine, söze sığmaz bir yorgunluk gelmiş oturmuş (YTB, s.469).
- Deminden beri Sarman'ı okşayıp duran **Yarbay** 'Baba' Saffet, sessiz ağırbaşlılığına hiç yakışmaz bir hiddetle parladı: «— ...Aldanmak mı? Katiyyen! Biz aldanmadık çocuk, bizi aldattılar! Ne yaptıysak hulûs-u kalple yaptık biz, cehennemden bucağında vatan toprağını müdafaa ediyoruz diye kan döktük, can verdik. Halbuki hesap başka imiş, çok başka imiş» (YTB, s.515)

...

Yargıç general: Askeri yargı sisteminde yer alan, askeri hukuk konusunda profesyonelleşmiş, yüksek rütbeli kimse.

- Sorgusunu yapan **Yargıç Generalin** altın çerçeveli ince gözlükleri, pencereye döndükçe, parıldardı (YTB, s.299).
- Yüzbaşı Demir'in içini ne karıştırıyor? Üç yıl önce yaşadığı belâlı bir serüvenden belleğine yansıyıveren **Yargıç Generalin** altın gözlükleri mi, yoksa üç hafta önce çerçeveli Ankara'da Mustafa'nın Anıttepe'deki evinde yaptıkları toplantıdan dönerken, çocuk mavisini gözlerinde o muzip gülümsemesiyle, 'Zizi Binbaşı'nın söyledikleri mi: <— bana bak, parlak çocuk, oyun oynamıyoruz, ayağını tetik al! Barones mahkûm olduğuna göre, uzak dur biraz: Siyasi Polis'i ondan devralıp başımıza sardırabilirsin> (YTB, s.300) !..
- Yüzbaşı Demir, elinde olmadan **Yargıç Generalin** lavabo beyazı yanlış gülümsemesini hatırlıyor (YTB, s.301).
- Başvurmadık Albay Dora mı bırakmıştı, getirmedik Gülhane'den Heyet-i Sıhhiye raporu mu? **Yargıç General'in** karşısına dikilip, neler söylemiş meğer, 'bir sözü bir sözünü tutmayan muhbirlerin iddialarına kulak verip, Kore'den ağır yaralı dönmüş. Kaç kere hava değişimine çıkarılmış bir gâziyi, ne hakla göz altında tutabilirlermiş, hem de sağlığa muzır olduğu hekim raporuyla sabit hücrelerde' (YTB, s.305) !..
- **Yargıç General** bir hafta sonraki sorgusunda, sık sık burnuna düşen altın çerçeveli gözlüğünü, bakımlı rahibe elleriyle düzelterek: <— Kendi kendine

konusmaktaymışsın, yakıştı mı sana bu> diyecektir, <...askersin sen, askerin mukavim olması icab eder, vakıa Kore'de ağır yaralandığına mütedair bir rapor almadık değil, lâkin> (YTB, s.307) ...

- *Sorgu sırasında, Yüzbaşı Demir, ne zaman dikkatlice baksa, **Yargıç Generalin** altın çerçeveli gözlüklerinin camlarında, kendi arkasına düşen bir pencerenin çifte hayalini görüyordu (YTB, s.324).*
- *Sorguda adı geçti mi, **Yargıç General**, bakımlı elleriyle sinek kaydı yanaklarını okşuyor, yüzünde acı bir şey içmişlerin çirkin buruşması (YTB, s.329).*
- *Yüzbaşı Demir, Albay Yıldırım'ı ne tanımış ne görmüş, bu yüzden cevapları olumsuz, **Yargıç Generali** sinirlendiriyor: <—... yüzbaşı yüzbaşı, sana söylüyorum, bir mütekaiti himayeye tevessül akıl karı mıdır, o istikbalini tüketmiş bir zat, halbuki senin istikbalin henüz önünde, dikkatli ol> (YTB, s.329)!...*
- *Böyle olmaz mı, **Yargıç General**, bakımlı elleriyle sinek kaydı lenir, sağ alt göz kapağı ise (YTB, s.330)!...*
- *Bakımlı rahibe elleriyle yanaklarını okşayan **Yargıç General'in** bir tarihte ona söyledikleri: «—...bir defa nezaret altına alındın ya, bitti! Ölünceye kadar endişe içinde yaşamaktan halâs olamazsın sokakta bir zat suratına dikkatlice baksa, akşam evinin kapısı hızlıca dövülse, yüreğin kararır» (YTB, s.529).*

Yedek subay: Kanunlara göre orduda belli bir süre askerlik ödevini yapan, mesleği askerlik olmayan geçici subay.

- *<...dahası, bizi Kore'de bozuk para gibi harcamak yetmedi herife, izzetinefsimizi de iki paralık ediyor., Duydun elbet, seçimden sonra ne lâfetmiş, ben istersem orduyu **yedeksubaylarla** da idare ederim', bizi adamdan saymıyor yani, doğru, hâlimizin perişanlığına bakarsan pek de sayılacak yanımız kalmadı ya, kimin eseri bu, 'beyefendi'nin değil mi? Omuzlarındaki yıldızları, Toprak Ofisi'ndeki siktirici bir memurlukla değiştirmeye can atan çok babayiğit tanıyorum ben> (YTB, s.204)!*

Yüzbaşı: Orduda üsteğmenle binbaşı arasında rütbesi olan subay.

- *Tabur'a sevk edeceksin, Albay'a duyurduk, bekliyor. Fakat içlerinde bir parça' var, ayın on dördü, muharebede olmayacaktık ki Üsteğmen Demir'in gözlerinden yosun yeşili bir gülümseme geçiyor, 'Zizi **Yüzbaşı'nın** çapkınlığını bilmeyen kaldı mı (YTB, s.16)?*
- *Amerikan topçusu olmasın bu? İhtimal Tokchan'ı dövüyorlar. Üsteğmen Demir, bunu düşünemediğine sıkıldı. Bereket o sırada, telsizden Keşif Kolu Komutanı **Yüzbaşı** Aziz'in alaycı sesi: seslenişindeki içtenlikten belli, onları arıyor: Yakışıklı çocuk, beni duyuyor musun (YTB, s.16)?*
- *Emret **yüzbaşım**, burası Süngü breh breh breh, oğlum bu ne ses, Ferdi Tayfur halt etmiş! Bana bak, sana misafir yolluyorum, beş kişi: dillerini sökemedik, galiba Çinlilerden kaçan Güney Koreli köylüler (YTB, s.16) ...*
- *Üsteğmen Demir, uzaktan Bölük Komutanı **Yüzbaşı** Cevdet'i fark etti: ağırbaşlı, sessiz, kedere dekahidrat da yorumlanabilir bir durgunluk içinde! Onu görüp, Cin Denizi boyunca, altı gün altı gece, küpeşteden denize tükürerek, tekrarladığı sözleri hatırlamamak elde mi (YTB, s.17) ...*
- *Üsteğmen Demir, elini alnına götürünce, bu dondurucu soğukta tere batmış olduğunu dehşetle gördü. Durumu çabucak Tabur'a duyuruyor. O sırada, öncü çıkardığı mangadan bir onbaşı, **Yüzbaşı** Aziz'in 'misafirlerini ardına takmış getirmez mi: biri yaşlı, öteki genç, iki kadın; üç erkek! Tertemiz, bembeyaz pamuklu Kore giysileri içinde; beşi de ezik, bitkin ve umutsuz görünüyorlar (YTB, s.21).*
- *Onları Keşif Kolu'ndan bir istihkâm Çavuşuyla iki er getirmiş arazi mayınlıysa arındırsınlar diye Aziz **Yüzbaşı'nın** emrine verilen istihkâmlardan olacak (YTB, s.21).*
- ***Yüzbaşım**, neden durduk diye soruyor, bildiğiniz var mı O ne biliyorsa! Yamaca düşman sarıyormuş, fark ettiniz mi? Şu yamaca mı, hayır (YTB, s.21)!*
- ***Yüzbaşına** bildir, gözünüzü de dört açın (YTB, s.21)!*
- *Baş üstüne Üsteğmenim! Çavuş, iki adamını alıp gidince. Üsteğmen Demir misafirler arasında' Zizi **Yüzbaşının** ay parçasını arıyor: şu kız mutlaka, nasıl ufak tefek, nasıl narin, camdan yapılmış sanki, teni öyle ince ve saydam ki biraz zorlasan kemikleri görülecek (YTB, s.22)!*

- GMC'yi ancak otuz kırk manevradan sonra istedikleri doğrultuya sokabildiler. Nefes almalarına kalmadı, **Yüzbaşı** Aziz'in İstihkâm Çavuşu yeni bir Güney Korel'i köylü kalabalığı ile sükün etti: bu defa, saç baş dağınık, sümüğü burnunda donmuş ufacık çocuğunu elinden sürükleyen bir ana, gözleri yüzlerinden uçacakmış gibi her saniye pır pır üç beş delikanlı, yaşlı bir kadıncağz, sırtına dağıldı dağılacak bir denk vurulmuş boz bir de öküz (YTB, s.25)!
- Birden, sisin gizli solumasından başka hiçbir şeyin işitilmediği, karanlık bir sessizlik. Az önce, olmayan sesleri mi işitmişlerdi yoksa? -...Süngü, Siper'i arıyor! Süngü, Siper'i arıyor! Tamam! **Yüzbaşı** Aziz'in alaycı sesi yükselmekte gecikmedi (YTB, s.25) ...
- Korkudan ziyade merak **Yüzbaşım** zayıp mayip? Yok! Fevkalade bir durum (YTB, s.27)?
- ...İşte böyle Üsteğmen, dedi: Onları bile bile ölüme gönderdiğini sanıyorsun değil mi? Boş ver kurban, boş ver! Üsteğmen Demir, dişlerinin sedef parlaklığıyla çevresini aydınlatarak döndü: Vay Yüzbaşım siz miydiniz? Ne şeref? **Yüzbaşı** Cevdet, görkemli zenci dudakları (YTB, s.30) ...
- Amerika'lar Ordonat **Yüzbaşı** Robenson'in teybinden sabah akşam dinledikleri o baygın şarkı (YTB, s.31) ...
- **Yüzbaşım!** Sis henüz sönmüş bir yanardağ ağzına benzettiği uçurumlardan bir Puhu kuşu öttü. Sesi o derece sırt üşütücü, o kadar ürkütücü olasılıklar la doluydu ki, ürperdiler (YTB, s.32).
- **Yüzbaşı** Cevdet, parmakları uzayıp uzayıp akan kemikli eliyle, Üsteğmen Demir'in omuzuna dostça vuruyor Alüminyum bardak. Bir pundunu bulup, kasla göz arasında, yine çay kaynatmış (YTB, s.32)!
- **Yüzbaşı** Cevdet'se, içmekten çok, bardağın sıcaklığını avuçlarına sızdırmaya çabalıyor gibi (YTB, s.32).
- Lafın ucunu da bırakmıyor ha 'Kafadar' Hakkı'yı tanırsın, **Yüzbaşı** yahu, Tahsin Paşa'nın Karargâh Subayı, dinle onun yalancısıyım: Seul de bunları, Amerikan Sekizin lordu Karargâh'na çağırıyorlar (YTB, s.32).
- **Yüzbaşı** Cevdet, Üsteğmen Demir'in içinden geçenleri sanki okumuştı: ansızın beliren bir gece rüzgârının gizlice uğuldattığı doruklara uzun uzun baktı; zenci

dudaklarından, Çin Denizi boyunca dilinden düşürmediği iki kelime, bir kere daha döküldü (YTB, s.33) ...

- Birliğin başına dönmeden, nedense eklemek gereğini duyuyor: Yedi çocuk babasıym, bir kıdemli **Yüzbaşı** maaşıyla bunları okutmak zorunda olmasam, gönüllü gelir miydim Cenab-ı Hak bilir (YTB, s.33)!
- Birkaç adım attı, bir kere daha şiddetle ak sırdı, karanlıkta kaybolmasıyla aksırması aynı saniyeye denk gelmişti, öyle ki Üsteğmen Demir aksırığın şiddetinden onun tuz parça dağıldığı izlenimine kapıldı bir an, **Yüzbaşı** Cevdet aksırmasıyla sanki patlamış, siyah bir toz halinde geceye savrulmuştu (YTB, s.34).
- Uçarılığından "Zizi **Yüzbaşı'nın** ciddi konularda dediklerine kulak asılmazdı ya, bölüğün komutasını devralalı Üsteğmen Demir onun bu sözlerini düşünüyordu hep: ne kadar haklıymış (YTB, s.37)!
- Bölüğün asıl komutanı Kıdemli **Yüzbaşı** Sıtkı Seferoğlu, Tchandang bölgesinde gerilla kovalarken hastalanınca, en kıdemli üsteğmen olduğu için, Tabur'dan, bölüğün komutasını onun almasını istiyorlar (YTB, s.37).
- Yolda, ne görsünler? Amerikalı Muhabere **Yüzbaşı** Si Lorenzo! Kolordu'nun Tugay'la bağlantısını sağlayan telsiz kamyonu arıza yapmış, yarı yarıya onarmışlar, bitinceye kadar bekleyebilirler miymiş acaba (YTB, s.40)?
- **Yüzbaşı** Aziz, bir arkalarında eşkiya gibi gökten yıldız toplayan dağlara bakmış, bir **Yüzbaşı** Lorenzo'nun dövülmüş köpek gözlerine, için için: «Korkuyor kerata, diye düşünmüş, ödü patlıyor (YTB, s.40).
- **Yüzbaşı** Aziz, bir arkalarında eşkiya gibi gökten yıldız toplayan dağlara bakmış, bir **Yüzbaşı** Lorenzo'nun dövülmüş köpek gözlerine, için için: «Korkuyor kerata, diye düşünmüş, ödü patlıyor (YTB, s.40).
- Durum kötü, çatışma boğazın çıkışında olduğuna göre, 'Zizi **Yüzbaşı'nın** başı belada (YTB, s.41)!
- Bir kere, konmaya geçerlerken Tabur Komutanı'nın söyledikleri, hâlâ kulaklarında çınlıyor. Bağa gözleklü, kır düşmüş pos bıyıklarından aralıksız cigara dumanı tüter, başlıca merakı Cevdet **Yüzbaşıyla** fırsat buldukça bezik oynamak olan Binbaşı Baba' Saffet, halim selim, üstüne varılmadıkça gürültü çıkarmaz bir adamdı ama, Harekât Dairesi'nden ne tür bir konmaya

geçileceğini öğrenince tepesi atmıştı, sigarasının ateşiyle karanlığa kızıl imzalar atarak, ateş püskürüyordu (YTB, s.41) ...

- Mütareke 'de Büyükdere'de bir gece istakozların, rakının ve rumca şarkıların sarhoş kalabalığına mehtabı tuz parça edip örümcek sarışın, parlak çizmeli ve eli kırbaçlı bir **Yüzbaşı** Bennet katılıyor: İngiliz İşgal Kumandanlığı'nın Siyasi İrtibat Subayı C. Bennet (KS2, s.46)!
- Hüsnü Faik bir geceyarısı Maslak'ta Kuva-yı Milliye çetelerinin **Yüzbaşı** Bennet'i vurduklarını hatırlıyor (KS2, s.46).
- ...şordan, dedi, bir patika dereye iniyor, görünmeden varabilirsek Tabur'a kavuşabiliriz, hiç olmazsa Cevdet **Yüzbaşınım** oraya...Üsteğmen Demir ne yapılması gerektiğini o anda buldu çıkardı: düzenli, taze bir güçle çabucak geri dönüp baskıncıları dağıtmak! Kara Başefendi 'ye söylediklerinden utandı (YTB, s.47).
- Harpte **yüzbaşı** imiş. Deniz piyadesi. Bir sürü nişan almış. Japonlara esir düşmüş (KS1, s.48).
- **Yüzbaşı** Aziz olduğunu buldu çıkardı. Demek, bir saniye daha gecikmiş olsaydı (YTB, s.53) ...
- Yüksek sesle o tarafa sesleniyor: **Yüzbaşım** az kalsın birinizi vuracaktım (YTB, s.53).
- Zizi **Yüzbaşı** uçarılığından hiçbir şey kaybetmemişti. Neşesinden de. Verilmiş sadakamız varmış, dedi (YTB, s.53).
- Zizi **Yüzbaşı** burnuna gülüyor: Oğlum komutanlık ve derler, işte bu senin olmuyor dedin durumda iş başarmaya! Ötekisini babam da yapar. Sol kolunu oynatamıyordu. Üsteğmen Demir sorunca, caka sattı (YTB, s.54) ...
- Oysa ben tatbikat kafasıyla kademeli düşünüyorum, hata varsa burada: Önce teyakkuz, keşif raporu, vaziyete göre alarm, herif bekler mi hiç **Yüzbaşı** Aziz güldü: zinhar, dedi, çullanır (YTB, s.55).
- **Yüzbaşı** Aziz'in yarası da etkili bir gerçeklik kazanıyor. Alaya aldığı kadar hafif olmayabilir (YTB, s.58).
- Tugay'ın en çapkın **yüzbaşısı** ile en yakışıklı üsteğmeni teşriflerini getirmişler (YTB, s.58).

- Paşa'ya bildirmeyecek miyiz? Paşa uyuyor, az önce istirahat çekildi. Çerde Albay var. **Yüzbaşı** Aziz sordu: Cello mu? Evet. Yandık desene, iflahımızı kesecek, garanti (YTB, s.60).
- 241. Alay'ın eski subaylarını adamları saydığından mıdır nedir, **Yüzbaşıyla** Üsteğmen'in heyecanlı selâmlarını, belli belirsiz gülümseyerek aldı. Gözünün birisi fena kanlanmış, uykusuzluktan olmasın (YTB, s.60)!
- Kulağını kadının çıplak memesi üzerine koyup bir yanardağ dinlermişçesine iç titreşimlerini dinleyerek Bataan'da **Yüzbaşı** Fuzzy Horn'a, kendisine ve profilini maijuana dumanlarına veren Sue'ye soruyor (KS2, s.63).
- Yeniden açılıp kapanan kapılar. Aralıksız telefon zili. İçerde birisi, Allah bilir Albay, bağıra çağıra bazı emirler veriyor ama, kime **Yüzbaşı** Aziz'le Üsteğmen Demir'in çıkacakları sıra, küt! kapı açıldı giren Paşa'nın emir subayı, suratından düşen bin parça oluyor. Hâlâ çalıp duran radyosunu işaret ederek, 'Kafadar' Hakkı'ya dedi ki (YTB, s.64) ...
- Sustur birader su zırlıtyı! Tam sırası? Tatsız bir sessizlik iyi kötü çatılayım dedi. içisıra uzak ve kaygı verici tüfek sesleri, havan gümbürtüleri uzayıp gidiyor, bitişik odadan telefona bağırان Tahsin Paşa'nın sesi: bütün birlikler teyakkuz durumuna geçsinler, Mesaj benden silindi Üsteğmen Demir'le **Yüzbaşı** Aziz 'ne oluyor" (YTB, s.64).
- Zizi **Yüzbaşı** çıktı geldi. Üstü başı Amerikan cigarası ve ecza kokuyordu (YTB, s.64).
- Üsteğmen Demir ve **Yüzbaşı** Aziz, daha fazla oyalanmadılar. Hele çıkarlarken, Harekât Dairesi Başkanı Binbaşı Türün, Üçüncü Taburla telefon bağlantısının kesildiğini söylemedi mi, içleri büsbütün içlerine sığamaz oldu (YTB, s.65).
- Çinliler galiba! Topçu himayesi istediğine göre, esaslı bir şey zannederim **Yüzbaşı** Hakkı, şaşkın, omuzlarını kaldırıyor: topçu himayesi mi (YTB, s.65)?
- ...**Yüzbaşı** Horn, diyor, orada yaşıyor: son harbte beraberdik (KS2, s.66).
- Kasım sabahı, saat 06.00. Makineli tüfek taraklarının batıcı dişlerini kira kira, çılgın bir jeep. Tugay'dan ateş hattına savruluyor. Üçüncü Tabur karargâhına varır varmaz, Üsteğmen Demir'le **Yüzbaşı** Aziz fırlayıp Binbaşı (YTB, s.68).
- Tabur Komutanı. Bütün benliğiyle savaşın çalkantısına kapılmış, görmüyor geldiklerini; SCR 326 telsizine eğilmiş, o gürültü patırtı arasında sesini

*Onuncu Bölük Komutanı **Yüzbaşı** Cevdet'e ulaştırabilsin diye, bas bas bağırıyor (YTB, s.69) ...*

- *İçi sızladıysa da bir şey söylemedi, yanında durumu onun kadar bilen bir **yüzbaşı** olduğuna göre, söylemek ona düşmezdi. 'Zizi Yüzbaşı uçarı ve dalgacı subay havasını hiç değiştirmeksizin (YTB, s.70) ...*
- *İçi sızladıysa da bir şey söylemedi, yanında durumu onun kadar bilen bir yüzbaşı olduğuna göre, söylemek ona düşmezdi. 'Zizi **Yüzbaşı** uçarı ve dalgacı subay havasını hiç değiştirmeksizin (YTB, s.70) ...*
- *Binbaşı Saffet, önce arazide, sonra harita üzerinde savaşın nasıl geliştiğini anlatıyor: zayıf noktalar nereleri, kademeli savunma nerede uygulanabilir, karşı saldırı olasılıkları filân. Arkasından İş bölümü: **Yüzbaşı** Aziz, subayı yaralanmış Makineli Tüfek Bölüğü Komutanlığını geçici olarak üstleniyor, Üsteğmen Demir'e gelince (YTB, s.70) ...*
- *...öyleyse, kıssadan hisse! topçudan hayır bekleme demek mi istiyorsun Aziz? "Zizi **Yüzbaşı** sanki muzipliğe hazırlanan bir mahalle çocuğu, sırmalı sarı bıyıklarının altından yanpiri yanpiri gülümsüyor: arife tarif gerekmez. Oturup, durum muhakemesi yapıyorlar (YTB, s.70).*
- *Tugay' çekilmesini iki artçı bölük örtecekti: Birinci ve On birinci Bölükler! Üsteğmen Demir Takımı düşmanla burun buruna olduğun dan artçı ucunu oluşturuyor, komuta bakımından **Yüzbaşı** Cevdet'in bölüğüne bağlamıyordu (YTB, s.79).*
- *Bir ara **Yüzbaşı** Cevdet'le karşılaştılar; zenci dudakları, görkemli Halep çabanı ve takır takır birbirine vuran beygir dişleriyle upuzun ve bitmez tükenmezdi (YTB, s.80).*
- ***Yüzbaşı** Cevdet gökyüzüne baktı, utanılacak bir suç itiraf edermiş gibi: hava karlayacak, dedi, şarklıyız, kokusundan anlarız (YTB, s.81).*
- *Günü savaşıarak geçiren Halil'in bilinmez hangi el çabukluğuyla bulup buluşturduğu bir kap yemeği yemiş, **Yüzbaşı** Cevdet'in fısıldadığı o müthiş sözün acaba bu Mustafa Kemal'in mi olduğunu düşünürken, Jeep'te uyuyakalmıştı. Bir de garip rüya: sözde evleniyormuş, gelin kimsenin aklına gelmeyecek birisi, Yoko: İncili duvar silüetinden dalgın, güzelliği baş döndüren ellerinde zarif bir buket (YTB, s.83)!*

- *Cephe gerisi izinleri aynı tarihte çıktığı için Tokyo'ya birlikte gittikleri **Yüzbaşı Aziz**, onu Ginza Caddesi'ne açılan yan sokaklardan birisindeki o ünlü Geyşaevine götürdüğü akşam, bilinmez hangi çağrışımlarla Sunchon'da 'bizzat şahit olduğu bir başka ric'at kepezeliğini' Üsteğmen Demir'e şöyle anlatmıştır: -biz düşmanın yakın takibinden paçayı kurtarıp Sunchon'a vardığımızda, sabahın dördü filandı (YTB, 86-87).*
- *Çinlileri durdurmak amacıyla cepheye çıkan birliklerin başıboş trafiğiyle tıklım tıklım. Gelenler gidenlere boş boş bakıyor Gidenler gelenlere bakamıyor. Zizi **Yüzbaşı** bu yığılmayı garipsemiş olmalı, bir ara şakaya vurdu (YTB, s.92) ...*
- ***Yüzbaşı Cevdet**'le Üsteğmen Demir, Seul'de o zaman olup bitenleri tartışmak gereğini duyuyorlar yine de neden, ikisi de bunu kestiremiyor, sırt sırta gelmiş yanlışlıklara özür mü arıyorlar, yoksa damaklarında sulfato gibi duyumsadıkları eski bir acının saklı nedenini mi (YTB, s.92)?*
- *Üsteğmen Demir, pek pek bir hafta on gün içinde pisipisine şehit düşecek Cevdet **Yüzbaşı'nın**, son görüştükleri sabah söylediklerini ömrü oldukça unutmayacaktır (YTB, s.92).*
- *O Cevdet **Yüzbaşı** ki, gemi aزیya almış nezlesinin elinde tutsak, aksıra öksüre bir hal oluyor (YTB, s.92) ...*
- ***Yüzbaşı Cevdet** upuzun boyuyla aralarından sipsivri seçiliyor, takırdaya takır daya kollarını sallayarak, neden dolayı Albay'ın sözlerine inanmak gerektiğini anlatmaya çalışıyordu (YTB, s.94).*
- *Üsteğmen Demir, gereğine ve doğruluğuna inanmadığı bir savaşı sürdürmek uğrındaki bu çabasına şaşığını söylediği sabah, **Yüzbaşı Cevdet** acı bir gülümsemeyle demişti ki (YTB, s.94) ...*
- *Muhsin Hoca gelip de bana, **Yüzbaşım**, ben bunların ağzını beğenmiyorum Albayı bu sevdadan vazgeçirmekten, vazgeçmezse işini bitirmekten bahsediyorlar' deyince, durumun vahametini kavradım (YTB, s.94).*
- *Üsteğmen Demir, **Yüzbaşı Cevdet**'i ani ölümüne hala üzüldüğünden mi, yoksa uçak yolculuğunu bir türlü sevedemediğinden mi, nedense, çenesini kilitlemiş, Seul'den beri susuyor (YTB, s.98).*

- Oysa "Zizi **Yüzbaşı**", daha Kimpo Hava Alanı'nda uçağa biner binmez, Japondan Japon kesilmişti. Zaten, Türk Tugayı'nın izinlilerini götüren iki uçaktan ikincisine, ucu ucuna yetişmişti ya, o ayrı hikâye (YTB, s.98) ...
- Bir yandan da önünde **Yüzbaşı** Lorenzo'dan istediği bir Tokyo Şehir Planı, Üsteğmen Demir'i ufak ufak iğneleyerek, beş uzun gün, 'adeta bir ömür geçirecekleri büyümlü şehri' anlatıyor: ...Tokyo üçe ayrılır, Şitamachi sanayi bölgesi, Yamate oturma bölgesi, bir de iş merkezi Marunouchi (YTB, s.99) ...
- 'Zizi **Yüzbaşı** kaçamakların adamı, pabuç bırakır mı kolay, uçak piste inerken Üsteğmen Demir'in kulağına eğiliyor (YTB, s.100) ...
- Üsteğmen Demir, Kemal'i şöyle böyle tanıyordu, yine de **Yüzbaşı** Aziz'in tasarladıklarını gerçekleştirdiler, izinliler daha konukevlerine dağıtılmadan onlar yüksek rütbeli subayların ikamet ve istirahatine tahsis edilmiş' ünlü Daichi Oteli'ne kapağı atmışlardı (YTB, s.102).
- Bir zaman, otelde yazdıkları kartpostalları atacak posta kutusu arandılar. Çoğunu 'Zizi **Yüzbaşı** gönderiyor (YTB, s.102).
- Zizi **Yüzbaşı** defterine ad takmış, yanağını çukurlaştıran o playboy gülümsemesiyle, sayfalarını okşayarak, 'Dahili Hizmet Talimatnamesi'nden kinaye 'Harici Hizmet Talimatnamesi' diyor (YTB, s.102).
- Zizi **Yüzbaşı**'ya takılmayıp, acaba bu son izin gecesini otelde mi geçirseydi (YTB, s.105)?
- **Yüzbaşı** Aziz'le Üsteğmen Demir'in önüne hasırdan örölmüş terlikler sürdü, pabuçlarını çıkarıp terlikleri giyince onları içeriye, salona aldı. Tertemiz, hafif log bir salondur burası (YTB, s.105) ...
- Öyleyse, başka bir nedenden ileri gelmekteydi Üsteğmen Demir'in dikkatinin dağılması belki çapkınlık sırasında yalnız kalmayı gereksinmesinden, belki Zizi **Yüzbaşının** şöyle dokunup geçtiği Mamasan Shamisen'e takılıp kalmasından (YTB, s.106).
- İyice bastıran yağmur camları hırsla dövüyor, şimşeklerin içeriye dolup boşalışı duvarların genişleyip daraldığı izlenimini veriyordu. Ne yapacaklarını bilemediklerinden, birer cigara yaktılar. 'Zizi **Yüzbaşı** bilinmez kaçınıcı defa şu İngilizceyi doğru dürüst kıvıramamış olmasına sövüp sayıyordu ki ne sihirdir ne keramet, yanı başlarında iki geyşa peydahlandı (YTB, s.106) ...

- **Yüzbaşı** Aziz, gördüklerinin gerçekliğini doğrularcasına fısıldadı (YTB, s.107)
- ...
- Bizim bölük gumandanı **yüzbaşı** çopur deyola bi delikanlı kim yavuz mu yavuz (KS2, s.107).
- ...sonraki temasların Hans Von Secht, yaptığı Moskova seyahatlerinin, Binbaşı Fischer ve **Yüzbaşı** Kress yardımıyla, gerçekleştiğinden de haberleri olmuş (GP, s.107)!
- Üsteğmen Demir, yaprak sigarasını farkederek etmez, elinde olmadan **Yüzbaşı** Aziz'in yolda söylediklerini hatırlıyor (YTB, s.109).
- O budha'nın ta kendisi gibi gülümsenerek, bir Üsteğmen Demir'e bakıyordu, bir **Yüzbaşı** Aziz'e (YTB, s.109).
- Üsteğmen Kemal'in ulaştırdığı haber basbayağı iç karartıcı: İki gündür Türk Tugayı 25. Tümen komutasında çetin saldırılar yapıyormuş, ayaklarının tozuyla zorlu bir savaşa katılacaklar, ister misin gözünün seyreilmesi bu çarpışmalarda başına gelecek bir belâmin işareti olsun? Olur mu, olur! **Yüzbaşı** Aziz hiç tınmadı (YTB, s.111) ...
- **Yüzbaşı** Aziz, yaptığı hasarın farkında bile olmadan, caka satıyordu (YTB, s.112) ...
- Üsteğmen Demir, daha Tokyo'da iken, Mamasan Shamisen'in adresini Zizi **Yüzbaşı'dan** istemeye karar vermişti. İsteyemedi (YTB, s.113).
- Tek kelime konuşmadan ayrıldılar. O Üçüncü Tabur'a bölümünün başına dönecek, Alay Komutanlığının İkinci Tabur Komutan vekilliğine getirdiği **Yüzbaşı** Aziz daha bir süre Karargâhta kalacaktı. Rüzgâr, deli homurtularla ağaç aralarından boşanıyor; makinalı tüfek takırtılarını, boğuk ve uzak patlamaları, hatta insan seslerini karmakarışık getirip üstlerine yığıyordu (YTB, s.113).
- Alay Karargahı'ndan öğrendikleri, keyiflerini büsbütün kaçırdı: Alay, kavaklık bölgede keşif üssü göreviyle savunmadayken, gece başlayan ve sabaha kadar tekrarlanan şiddetli düşman taarruzları defedilmişti ama, İkinci Tabur Komutanı Mithat Binbaşıyla aynı taburdan biri **yüzbaşı** öbürü teğmen iki subay şehit düşmüştü (YTB, s.113) ...
- **Yüzbaşı** Aziz'in gülümsemesi, sırmalı bıyıklarının pırıltısıyla yine aydınlık; boncuk mavisi gözleri, muzip ve afacandı ama; alt dudağının bükülüşünde mi,

göz kapaklarının hafifçe kasılışında mı, nerede, belli belirsiz bir kaygı gölgesi dolaşıyordu (YTB, s.114).

- *Rüzgâr anaforları arasında, Üsteğmen Demir, bindiği jeep'le bir sinek gibi kaybolurken, ilk defa olarak 'Zizi **Yüzbaşı'nın** hiç de görüldüğü kadar neşeli ve umursamaz olmayabileceğini düşündü. Bu arada, ölümünü de: sağ alt gözkapığı seğreyip duruyordu (YTB, s.114).*
- ***Yüzbaşı'yla** değil miydiniz, meyhane kerhane dolaşmaktan, Allah bilir... Saffet Binbaşı, iyice küçülmüş sigarasından bir yenisini yaktı, ötekini yere atıp dikkatle ezdi. Sonra bambaşka, daha kalın, epeyce ciddi bir ses bularak, Üsteğmen'e bölüğünün cephedeki durumu anlatıyor (YTB, s.115) ...*
- ***Yüzbaşı** Cevdet, cephane kasasının üstündeki oyun kağıtlarını elinin tersiyle iterek demişti ki (YTB, s.116) ...*
- *İyi ama, nedir bu patlama, bu sözlerin onu açıklamayışı şaşırtıcı yanı; garip yanı ise, Tabur'da Sıhhiye Takımı, takımın iki tabib subayı olduğu halde hekim istemesi. Peki, hekimler de mi şehit? Hayır! Birkaç dakika sonra tekrar çalan telefonda Sıhhiye Takım Komutanı Doktor **Yüzbaşı** Cemal, heyecandan boğuklaşan sesiyle, tamamlayıcı bilgi vermeye çalışıyor Albayım, Tabur Kumandanının çadırında ani bir patlama oldu (YTB, s.121).*
- *Ne olduğunu, nereden neyin atıldığını anlayabilmiş değiliz. Vaziyet kötü: On ikinci Bölük Komutanı **Yüzbaşı** Halil derhal ölmüş (YTB, s.121) ...*
- *Tabur Harekât Subayı **Yüzbaşı** Nail belinden. Yedinci Bölük Komutanı Üsteğmen Demir kasıklarından ve başından ağır yaralıdır, Tabur Komutanı Binbaşımı iki çadır nöbetçisi de hafif yaralı (YTB, s.121) ...*
- *Ayakta ilk tedavimi müteakip, vak'a yerinde tetkikat yapan heyetle vardığımız kanaat odur ki, karargâh çadırının bulunduğu mahale düşman bir havan mermisinden hazırladığı bubi tuzağını bırakmış, infilak merhum **Yüzbaşı** Halil'in otururken herhangi bir hareketiyle tuzağa temas etmesi neticesinde ve ani olarak meydana gelmiştir. Binaenaleyh, karargâh çadırının nakli keyfiyetinin, Üçüncü Tabura güzide subaylarından birinin şehit (YTB, s.121) ...*
- *Toplantıya son gelen Yedinci Bölük Komutanı Vekili Üsteğmen Demir Çukurcalının çadıra dahil olduğu an, Onikinci Bölük Komutanı **Yüzbaşı** Halil Çayan'ın orada mevcut bir kasaya oturmasıyla infilak vuku bulmuş, bizzat ben*

- bulunduğum yerden çadırın dışına savrulduğum gibi, öteki subay arkadaşların kan revan içinde sağa sola fırlatıldıklarını müşahade etim> (YTB, s.121).*
- **Yüzbaşı** Lariviere'i hatırlıyor; hani 'aşk yaptıkları' bir gecenin sabahında, ona söylediklerini (GP, s.133) ...
 - Marie-Laure, bir yandan **Yüzbaşı** Lariviere'in hatıralarına dalmış (GP, s.133) ...
 - *Süngü takmış, taarruza hazır piyade kıtaları, yay gibi gerilmiş, Yunan siperlerinde bekliyordu. Borazan susar susmaz, Yunanlı **yüzbaşı** saatine şöyle bir göz attı; 'taarruz' düdüğünü çaldı: neferlerin bazıı, 'istavroz çıkarıyor', sonra 'hücum kalkıyor; bazıı, dikkat kesilmiş, kulağı mitralyözün tıkırtısında, Siperlerinden ihtiyatla çıkıyor (GP, s.138).*
 - *Kıymık kıymık gülümsüyor: bilhassa siz, **yüzbaşı** Horn diyor, Bataan'da gösterdiğiniz cesaret ve dirayetten dolayı Pentagone'ın taltif ettiği meşhur bir asker olmak (KS1, s.142) ...*
 - ***Yüzbaşı** Horn, elinde mitralyet, Bataan'da kumsala çökmüş. Arkasında okyanus bir kama gibi parıl parıl (KS1, s.142).*
 - ***Yüzbaşı** Horn dolu dolu gülüyor: -Albay Kitamura, ben sizin böyle köhne geleneklere değer vereceğinize inanmak istemem, diyor. Siz ki dünyayı ve medeniyeti (KS1, s.142) ...*
 - *Freddy **Yüzbaşı** Horn'a hayran. Ne cesaret! Japonlar onları daha ilk ele geçirdikleri akşam kılıçla doğrıyabilir, usulünce kimotori yapabilirdi (KS1, s.142).*
 - *Orada Tutsak Kampında boğazladıkları günlerle, bugünlere bir türlü sığamıyan sımsıkı ve tostoparlak **Yüzbaşı** Horn'la buluşuyorlar. Hangi **Yüzbaşı** Horn (KS1, s.143)?*
 - *Orada Tutsak Kampında boğazladıkları günlerle, bugünlere bir türlü sığamıyan sımsıkı ve tostoparlak **Yüzbaşı** Horn'la buluşuyorlar. Hangi **Yüzbaşı** Horn (KS1, s.143)?*
 - *Hani şu bizim dostumuz, şu bizim hayatımızı kurtaran uzakdoğu'daki putlar ormanında diğer binlercesi gibi bir put olmamıza engel olan **Yüzbaşı** Horn mu (KS1, s.143)?*

- Paris'te, St-Jacques sokağında yağmur. Freddy Mills kapıyı çalmadan ardına kadar açıyor. **Yüzbaşı** Horn: -Sen, diyor, Freddy yeşil şarab içtin mi hiç (KS1, s.143)?
- Üstüste, aralıksız sigara içiyor. **Yüzbaşı** Horn: -Bu, diyor, Rina. Tek kelime ingilizce bilmez. Hep böyle bir liman gibi de tüter (KS1, s.143).
- Kadın sigaraları birbirine ekliyor ve o, Bataan'da kumsalları tekbaşına tutan **Yüzbaşı** Horn, çopur çopur ağlıyor: -...yeter! Borsa kapandı, alışveriş bitti. Şimdi ben bir roman yazacağım. Bir roman, İki yılda sadece ismini bulabildim. Ama dehşet bir isim, dehşet (KS1, s.145)!
- "...ah dadaş, dadaş! Ben yaşamışım, ne faide!.. getti, dağ gibi **yüzbaşım** getti; kumandanım getti!. Ayakta, kapının pervazına dayanmış, o binbaşı: bir kolu askıda, üniforması yırtık ve kanlı; kimsenin (GP, s.153) ...
- **Yüzbaşı** Horn Bataan'da bir dizini kumsala dayamış mitralyözünü ile kumsal noktalar; çamurlu suratında ağzını yasak bir kapı gibi kilitlerdi (KS1, s.182).
- **Yüzbaşı** Demir, durup dururken, onu hiç dinlemediğini farketti (YTB, s.193).
- Harıl harıl, ilk gördüğü andan beri içinde büyüyen yakınlık duygusunun nereden doğabileceğini araştırıyordu: ...hay Allah gözüm sırtıyor yahu, yapmacıksız inceliğini, hüznü durgunluğunu, zeytin yeşili esmerliğini... Başka bir hayatta, dayanılmaz şartlar altında sanki beraber olmuşuz; müthiş, tarife sığmaz heyecanlar çekmişiz. Olacak şey mi? Ne dedi 'Zizi **Yüzbaşı**' bu kız Avrupa' dan birkaç yıl önce dönmüş, ben oralara adımları atmadım, İstanbul'da yaşadığım müddet belli, peki nasıl oluyor da> (YTB, s.193) ...
- Gülümseyerek: ilkin, dedi, fişinize bir göz atalım, bakalım topladığım bilgiler doğru mu, yanlış mı? Evet, **Yüzbaşı** Demir Çukurcalı, 1339, Bursa Muradiye doğumlu, babası Mehmed Ali Feyzullah, annesi Emine Suat (YTB, s.193) ...
- **Yüzbaşı** Demir, öğle sonu sıcaklığının sersemliğiyle, yatağın başucundaki ceviz komodinin çekmecelerini çekecek oldu (YTB, s.194).
- **Yüzbaşı** Demir, bilinmez hangi dürtüyle açıyor kutuyu, aaa, mavi ipek kurdelayla bağlanmış bir deste mektup, pembe fantezi zarflar, kurdelayla iliştilmiş eski harflerle bir etiket (YTB, s.194).
- **Yüzbaşı** Demir, hayretle karışık öyle bir merakla düşünüyor ki, artık ne sıcaklığın ter olup burnundan damladığını farkedebiliyor, ne Ağustos böceklerinin adamı çılgına çeviren zırltısını (YTB, s.194).

- **Yüzbaşı**, suçlu suçlu toparlandı. Siyah kaşları kalın ve düz, dişleri enli, ağızlığında yanmamış sigarası tebeşir beyazı bu garip kadın, ister misin onu dinlemediğini saptamış olsun? Ne ayıp, ne ayıp! Çakmağına davranarak, çabucak doğruladı: ...elbette, dedi, elbette efendim (YTB, s.195).
- Dokunaklı, anne sesini andıran bir sesle: - Hep o başdönmesi mi **Yüzbaşım**? diyor. -Evet, hep o başdönmesi: aylarca sereserpe yatamadım, bir yandan öbür yana dönmek mesele, asansöre binsem dünya başıma yıkılır. koşan bir çocuğa bakamam (YTB, s.195) ...
- Ümid, ağızlığı ince uzun parmaklarıyla dişler arasında, yağmura dalmıştı. Duygulandı da, gizlemeye mi uğraşıyor? Duygulandıysa, neden? **Yüzbaşı** Demir'in bir türlü geçmek bilmeyen başdönmesinden mi, şehrin üstüne yıkılan bu harami karanlığından mı (YTB, s.196)?
- **Yüzbaşı** Cevdet, donmuş parmak uçlarını sarmısak dişleriyle ısıra ısıra canlandırmaya çalışırken, diyordu ki: ...ceddine rahmet, bizim Albay bap adam. geçende ne dese beğenirsin, Taarruz icab etti mi, Amerikalılara düz arazi veriliyor' dedi, 'bize nerede çetin, tahkimatı rabitalı dağ tepe varsa, orası. Onlar muharebenin safasını sürüyorlar, biz cefasını çekiyoruz. Bugün bize kök söktüren tahkimatı hele bir düşün kurban, Cello haksız mı» (YTB, s.198)?
- Ümid, şaşırtıcı bir düzenle sigaralarını birbiri ardınca ağızlığına, ağızlığını biçimli dudaklarına ekliyor; içkisiyle sulayarak, dumandan, inanılmaz imgelem ağaçları büyütüyordu. **Yüzbaşı** Demir, içmedi (YTB, s.198).
- Bir dolmuşa atlayıp, Tarlabası'ndaki 'bekâr pansiyonuna gidecek olan Ümid, **Yüzbaşı** Demir'i Orduevi'nin kapısında bıraktı (YTB, s.199).
- Elini kuvvetle sıkıp gözlerini arayarak: -İyi geceler, dedi. Yakışıklılık suç sayılmaz **Yüzbaşım**. Sonra bir buyruk: — ...yine görüşeceğiz (YTB, s.199).
- Sabaha karşı **Yüzbaşı** Demir, korktuğuna uğruyor çarpıntılı uykusunun, boğum boğum yıldız alacasına açıldığı bir yerde, küt! Mamasan Shamisen. Önce bayrak alı koyu bir ruja doyurulmuş, yağlı kırmızı ışıldayan şehvetli dudakları: kalın ve uzun King Edward purosunu hafifçe ısırılmış düzgün beyaz dişleri: büküm büküm, puslu sarı bir duman salıveren gizemli ağız boşluğu (YTB, s.199)!
- Bir ara, nasıl oluyorsa, uçakta 'Zizi **Yüzbaşı'nın** gösterdiği o resmin canlısı görünüyor yaprak sigarası, öteki ağzının kahverengi dudakları arasında,

apışarasının örümcek kızılı tüylerine gömülmüş; ateşi, bir tehlike ışığı gibi kıpkızıl! Yoo hayır, aslında öpüşüyorlar, Mamasan Shamisen'in dili bonbon pembesi bir yılan balığı, ağzına akıyor, hop bu yana atıyor kendini, hop o yana (YTB, s.199)!

- **Yüzbaşı** Demir, boynundan yukarıya Mamasan Shamisen'i okşamaya kalkışmış, kaygan dazlaklığın altından kazınmış saçların iğne uçları parmaklarına batıyorlar, dudaklarını kadının dişlerinden, ağzını içindeki tek durmayan yılan balığından kurtarabilse, duygusunun iğrenme mi, yoksa iğrenmeye benzer irkilmelerin sakladığı hoşlanma mı olduğunu anlayabilecek (YTB, s.200) ...
- **Yüzbaşı** Demir'in kulakları başlıyor uğuldamaya, gözlerinde bir zevk baygınlığının pır pır kelebekleri, bütün kaslarında şiddetli bir kasılma, soluğunda hızlilik (YTB, s.200)!
- **Yüzbaşı** Demir, saatına baktı: 03,28. Bacaklarının arasında, erkekliği, yine tahta gibi sert, gibi dik. Farkına varmasıyla, dikliğin erimesi, sertliğin çözülmesi, bir oluyor. Allah kahretsin (YTB, s.200)!
- Bereket öğleüstü **Yüzbaşı** Aziz'le buluşacakları aklına geliyor da, içlenmekten kurtuluyor (YTB, s.201).
- Önemli bir buluşma bu, tehlikeli de: **Yüzbaşı** Aziz bir zamandır Yıldız'da Kurmay Akademisi'nde okuyor, dokundurduklarına bakarsan, oradaki bazı subaylar ihtilalci bir komita' örgütlemişler. Büyük sır ha! Tantuna gider adam (YTB, s.201).
- **Yüzbaşı** Demir, Bursa'dan İstanbul'a bu defaki gelişinde, eli değer değmez Kore'deki silah arkadaşını aramıştı elbet, Akademi'ye devam ettiğini o zaman öğrendi. İki gün sonra mı ne, Beşiktaş İskeleyi'nin üstündeki kahvede buluşup konuşuyorlar (YTB, s.201).
- **Yüzbaşı** Demir vapurdan, kumaş toplarının tramvay rayları boyunca sokaklara serildiği bir yağma şehrine inmiş, rastgele sanık toplayan kolluk kuvvetlerinin elinden üniformalı olması sayesinde kurtulmuştu (YTB, s.202).
- Gördüklerinin, belki daha önce 'malûlen mütekait Yarbay Baba Saffet'le konuştuklarının etkisinde, **Yüzbaşı** Demir Boğaz esintisinin, akşam gazetelerin, yorgun kadınların renkli baş örtülerini durup dururken uçurduğu yumuşak ve

serin o Eylül akşamı, 'doğrusu, gidişattan kaygılandığını söyleyince (YTB, s.203) ...

- *'Zizi **Yüzbaşı**, sırmalı bıyıklarıyla ağzının çevresini yaldızlaya yaldızlaya bir güzel gülmüş, sonra da 'ordunun artık sabrının tükendiğini' ona açıklamaktan çekinmemişti (YTB, s.203).*
- *Yüzbaşı Demir şaşırmişti, şaşkınlığı duyduklarından değil, bunları 'Zizi Yüzbaşı'nın söylemiş olmasından ileri geliyordu, o adam mı bu, hani uzun tutulmuş gece yaşantılarına, fosforlu bar kızlarına, ince 'zabit' fiyakasına' düşkün olan, hayret! **Yüzbaşı** Aziz ne çetin bir ceviz olduğunu savaşta göstermişti ama, böyle 'muhataralı işlere bulaşacağını kimse ummazdı doğrusu (YTB, s.204) ...*
- *Sonraki buluşmalarında, **Yüzbaşı** Demir bu sözlerin kaynağını öğreniyor: geçen sonbahar Tuzla'daki Uçaksavar Okulu'nda iki yüzbaşı, Dünder Seyhan'la Orhan Kabibay, bir teşkilat kurmayı kararlaştırmışlar, git git çoğalmışlar da, neredense bir yerden uçları Yüzbaşı Aziz'e değişiyor, o da katılıyor aralarına (YTB, s.204).*
- *Sonraki buluşmalarında, Yüzbaşı Demir bu sözlerin kaynağını öğreniyor: geçen sonbahar Tuzla'daki Uçaksavar Okulu'nda iki **yüzbaşı**, Dünder Seyhan'la Orhan Kabibay, bir teşkilat kurmayı kararlaştırmışlar, git git çoğalmışlar da, neredense bir yerden uçları Yüzbaşı Aziz'e değişiyor, o da katılıyor aralarına (YTB, s.204).*
- *Sonraki buluşmalarında, Yüzbaşı Demir bu sözlerin kaynağını öğreniyor: geçen sonbahar Tuzla'daki Uçaksavar Okulu'nda iki yüzbaşı, Dünder Seyhan'la Orhan Kabibay, bir teşkilat kurmayı kararlaştırmışlar, git git çoğalmışlar da, neredense bir yerden uçları **Yüzbaşı** Aziz'e değişiyor, o da katılıyor aralarına (YTB, s.204).*
- *Daha Çankırı'dayken, **Yüzbaşı** Demir'in kulağına Ankara'daki bazı subaylar arasında bu türden kıvıldamalar olduğu çılmıştı (YTB, s.205).*
- *Bursa'da Yarbey 'Baba' Saffet'le, üç aşağı beş yukarı, aynı şeyleri konuştular. O yüzden, Zizi **Yüzbaşı**'nın söylediklerini ağırbaşlı bir sessizlik içinde dinledi, 'bütün kalbiyle' ona hak veriyor, yalnız ne yalan söylemeli", uğradığı bunca yenilgiden sonra, haklı da olsa, böyle bir serüvene karışmayı içi istemiyordu (YTB, s.205).*

- Birkaç hafta sonra, arkadaşlıkları duygusal bir yakınlığa dönüşünce, o dakika siyah çam yeşiline dönmüş gözlerini kocaman kocaman açarak, Ümid ona diyecektir ki: <...senin **Yüzbaşı**, sigortaların yanmış> (YTB, s.205)!
- Demir, Zizi **Yüzbaşı'yla** ilişkisini kesmemiştir. Haftada en az bir kere buluşuyorlar. Bazan Beşiktaş İskelesi'nin üzerindeki kahvede, bazan bugünkü gibi Yıldız Parkı'nda. Buluşmalara, ne olur ne olmaz, ikisi de 'sivil' giyinip geliyor (YTB, s.205).
- **Yüzbaşı** Demir, traş olurken, bir yandan kremi köpürtüyor, bir yandan sol kaşından başlayıp alnını kıpkırmızı çizen yara izini Ümid'in görüp görmediğini düşünüyordu (YTB, s.205).
- Ümid daha boyluydu elbet, gözleri çok daha ağır basıyordu, fazladan kafalı bir kızdı, gel gör ki bakışlarında belirip kaybolan kederli bulutlar, yeşil zeytin esmerliği, birer kuğu boynundan farksız bilekleri, uzun ve zarif elleri, büyüleyici bir benzerliğin doğmasına yetiyor, bu da **Yüzbaşı** Demir'in görür görmez Ümid'e açıklanması zor bir yakınlık, 'bir aşinalık' duymasını hazırlıyordu (YTB, s.207).
- Yağmur tozunu ince ince soluyarak, ya varmış ya varmak üzereydi ki, **Yüzbaşı** Demir'in sağ göz alt kapağı seğredi (YTB, s.207).
- Kaçmasına keyfi kaçtı, <Bu işde bir uğursuzluk olmalı> diye içten içe düşünmedi denemez, elleri yağmurluğunun ceplerinde, bir aşağı bir yukarı dolaşarak, **Yüzbaşı** Aziz'i beklemekten de vazgeçmedi. Saat yarım'ı geçiyordu, gecikmişti basbayağı (YTB, s.207).
- Bir ara **Yüzbaşı** Demir, kendini, 1950 sonbaharında, o unutulmaz Kunuri çekilmesinin kötü bir anında sandı, içi sıkıldı (YTB, s.207).
- Vay yakışıklı çocuk, böyle fazla dalma, boğulursun! Döndü, 'Zizi **Yüzbaşı**: sırtında kanatlı laciverd trençkot başında tüyü yeşil lâciverd fötr sapkası ağzında çiklet. Bir de, hiç eksik etmediği sırmalı gülümsemesi (YTB, s.208).
- **Yüzbaşı** Demir, düzeltiyor: -Aysel! — ...üstüne bastın, Aysel, onu gördüm işte, çene çalıyorduk, sonra bu kaltak çıktı ortaya, evlere şenlik, aklımı başımdan aldı yahu... resmen (YTB, s.208) ...
- **Yüzbaşı** Demir yan gözle başlıkları okuyor: <Doktor Sarol Devlet Bakanlığı'ndan istifa etti/ Kongre arifesinde bu istifa manidar görülüyor/ Sarol, 'Kendimi daha çok parti çalışmalarına vereceğim' dedi> (YTB, s.209).

- **Yüzbaşı** Demir, parkı kuşatmış duman örtüsünün sürekli değişkenliğinden mi nedense, gerçekte bağlantısını koparmıştı (YTB, s.209).
- **Yüzbaşı** Aziz yeniden ilk fikrine dönüyor: ...gurubuyla başı dertte, bunun neticesini beklemeliyiz, istifaya dahi zorlayabilirler. Geçen gece arkadaşlara da söyledim (YTB, s.210).
- Zizi **Yüzbaşı** çikletini tükürdü: — Seni de götüreceğim, dedi. - Beni de mi? Neden? -... bana hak vermiyor musun? **Yüzbaşı** Demir: <— ...daha çok şaşıyorum> diyecekti, diyemedi: —...veriyorum ama, dedi, bana sorarsan... Arkadaşı omzuna tosladı: Şakacıktan bir yumruk tosladı: —...sana soran kim, diye kesti attı, aklın başında sayılmaz ki, dün akşam Barones'le beraberdin, ne Barones'tir o, şeytana pabucunu ters giydirir vallahi, sende akıl mı koymuştur (YTB, s.210)?
- Zizi **Yüzbaşı** çikletini tükürdü: — Seni de götüreceğim, dedi. - Beni de mi? Neden? - ... bana hak vermiyor musun? **Yüzbaşı** Demir: <— ...daha çok şaşıyorum> diyecekti, diyemedi: -...veriyorum ama, dedi, bana sorarsan... Arkadaşı omzuna tosladı: Şakacıktan bir yumruk tosladı: —...sana soran kim, diye kesti attı, aklın başında sayılmaz ki, dün akşam Barones'le beraberdin, ne Barones'tir o, şeytana pabucunu ters giydirir vallahi, sende akıl mı koymuştur (YTB, s.210)?
- 'Barones' dediği, Ümid, bu adı Bâbüâlî'de gazeteciler takmış, fazla alafranga, hayli kibar, biraz kibirli havasından olmalı. Tüy kalem inceliği, siyah kuğu zarıflığı gözlerinin önüne gelince, **Yüzbaşı** Demir, Ümid'in 'Barones'liğini yadırgamıyor, hoşlanıyor bile (YTB, s.211).
- Zizi **Yüzbaşı** meğer neler biliyormuş, gazeteler bir zaman uzun uzadıya bir inşaat rezaletini yazmışlardı hani, Zihni Keleşoğlu diye bir işadamı tutuklanmıştı, Ümid işte onun kızı, babası sevdalandığı gazetecinin ölümüne mi sebep olmuş ne, adamın bütün 'meslek sırlarını' matbuata ifşa ediyor, o gün bu gün ailesinden kopuk yaşarmış, imzasını Ümid Ersoy diye atıyor, öldürülen sevgilisinin soyadı bu, çalıştığı gazete onun gazetesi (*) (YTB, s.211).
- Zizi **Yüzbaşı**, yeniden çatır çatır esniyor, bıraksalar oracığa, çürümüş yaprakların kahverengi kızıl döşeğine serilip, saatlerce uyuyacak (YTB, s.211).

- **Yüzbaşı** Demir, nedense rahatsız oldu, sormayı gereksindi: — Sen inanıyor musun bunlara? -...kız beni açmaz, üstünde durmadım, böylesine alışmamışız, millet söyler, benimle röportaj yaparken kibar ve dürüst davrandı, yalaklığını görmedim (YTB, s.212) ...
- İki arkadaş, Yıldız Parkı'nın kapısında, sözleşerek ayrıldılar buluşma, Cumartesi akşamı, Beşiktaş İskelesi'nin üzerindeki kahvede! **Yüzbaşı** Aziz, Demir'i oradan alıp Üsküdar'a, Binbaşı Necati'nin evine götürecekti. İhtilâlcî' subayları tanınması gerekmez mi (YTB, s.212)?
- **Yüzbaşı** Demir, doğrusu isteksiz, kafasıyla ileri sürülen bütün kanıtlara katılıyor, bütün söylenenleri onaylıyor, yüreğiyle uzak: yenilgilerin getirdiği kırıngınlıktan mıdır nedir, kendisini insanların dünyasından saymıyor (YTB, s.212).
- Lâfin ucu Ümid'e dokununca, kulakları neden dikiliyor öyleyse? Zizi **Yüzbaşı'nın** anlattıkları, onu niye böyle tedirgin etti? Neden o gün, akşama kadar, doğru olup olamayacaklarını tartıştı durdu (YTB, s.212)?
- **Yüzbaşı** Demir, bu defa sivil giyinmiş de olsa, garson onu tanıdı, limonatasını hangi abartılmış saygıyla getirdiyse, bir süre sonra, telefonda arandığını aynı abartılmış saygıyla haber verdi: her subay, sıkıyönetimin bir parçasıdır (YTB, s.213).
- Telefonda, Ümid: **Yüzbaşım**, maalesef gecikiyorum, özür dilerim. Haberler, dehşet: Demokrat Parti'deki ispatçı mebuslardan onu istifa etmişler, Ankara'yla sürekli irtibat halindeyiz, arkadaşlara yardımcı olmaya çalışıyorum. Kusura bakmayın arzu ederseniz görüşmemizi daha müsait bir akşama bırakabiliriz (YTB, s.213) ...
- Orduevi'ne geldiğinde telefonla arayıp, not bıraktığını öğrenince heyecanlanması niye, bundan: <Saat beş'te, Şark Kahvesi'nde olacağım/Ümid> **Yüzbaşı** Demir, beş'e çeyrek kala Şark Kahvesi'nde oldu, aynı masaya oturdu (YTB, s.213).
- Daha otururken: -...işler, dedi, iyice kızıştı. **Yüzbaşı** Demir, çakmağın ateşini sigarasının ucuna uzatıp soruyor: -...istifalar ona yaramayacak mı? Kongre, üçgün sonra, muhalefetsiz yapılacak (YTB, s.214).

- Şampanya bardağının içinde sımsıkı, iyice terlemiş, dokunulamayacak kadar kirpas tutmuş **Yüzbaşı** Horn kötü kötü gülümsüyor: Sen, diyordu, Freddy yeşil şarap içtin mi hiç (KS1, s.214)?
- Bilmeni isterim bunu, ben korkağın biriyim; asıl cesur olan **Yüzbaşı** Horn'du, her şeye hak kazanmış olan (KS1, s.215)!
- Ümid sözlerini Demir'e öyle anlamlı anlamlı bakarak bağladı ki, delikanlı «Acaba birşey mi biliyor?» kuşkusuna düştü, renk vermedi ama, onu dinlerken **Yüzbaşı** Aziz'in anlattıklarını düşünüyordu, böyle yalın, böyle soylu ve 'efendiden' bir kadının o rezilliklere düşmesi olası mı (YTB, s.215)?
- Kalkacaklarına yakın, Rum garson, sarkık beyaz bıyıklarını çiğneye çiğneye, hesabı getirince, o kaşlarını çatı: <...bu gece, dedi, ben ödeyeceğim.> Karşı çıkmaya hazırlanan **Yüzbaşı** Demir'i, ağızlığını kılıç gibi uzatarak durduruyor: —...itiraz istemem, subayların hâli malum (YTB, s.216)!
- Onları birbirine, duman duman dağılan bir yağmur şehrini her gece başbaşa yaşamak mı, yoksa ülkenin kaderini belirleyecek siyasal bir dramı beraber izlemek mi yaklaştırdı, **Yüzbaşı** Demir, sonraları çok düşünmüştür (YTB, s.217).
- **Yüzbaşı** Demir'in içinde harıltılı mavi bir havagazı alevi gittikçe büyüüyordu (YTB, s.218).
- Ellerini yağmurluğunun ceplerine sokmuş, ince boynu, uzun ve narin boyuyla öyle uçucu, öyle düş gerçeği bir görünüşü var ki, **Yüzbaşı** Demir elini uzatıp ona dokunsa siyah zerreler halinde dağılıp, sise karışacağını sanıyor (YTB, s.219).
- Ümid, başını ona çevirdi, yumuşacık sordu: — Kore'ce birşeyler öğrenebildin mi bâri? **Yüzbaşı** Demir, gülümsüyor: — Komopsinida! — Manası ne bunun? — <Teşekkür ederim> sık sık söylemek gerektiğinden olacak, aklımda kalmış: öbür öğrendiklerimi, anlaşılan Kore'de bırakmışım (YTB, s.219).
- Ümid, biraz çaresiz epeyce hüznü gözleriyle, onun gözlerini aradı, fakat bulamadı. Kalın ve düzgün kaşlarında su tozları parlıyordu: — Kore'de, dedi, kalbini de bırakmış olmayasın Demir? **Yüzbaşı** Demir'in karşılığı ateş etmek gibi bir şeydi: — Hayır Ümid, kalbimi değil, erkekliğimi bıraktım (YTB, s.220).

- **Yüzbaşı** Demir, Kore serüveninde erkekliğini yitirdi mi? Aysel'e bakarsan, öyle: camların sıcaktan eridiği o Eylül gecesi, elini, ağzını, kalçalarını yardıma koşup, fahişeliğinin olanca hünerini dökerek, umduğu sonucu alamayınca, yataktan, yere bıraktığı içki bardağına uzanmış: — Benim, demişti, hayatım ne kadar hapı yutmuşsa, senin erkekliğin o kadar hapı yutmuş (YTB, s.221)!
- O günler, birinci hava değişimi'nin ilk günleri **Yüzbaşı** Demir, tepeden tırnağa tere batmış. Nedeni belli, her yakalayışında onu yerden yere çalan başdönmesi, alıcı bir kuş, tepesinde bekliyor (YTB, s.221-222).
- Taburcu edilir edilmez, hasret gidermek için Bursa'ya şöyle bir uğrayıp İstanbul'a atlamış, kendini sınamak istemişti. Nerden nerden, Kumburgaz'da bir birliğe atanmış **Yüzbaşı** Aziz'i buluyor vay yakışıklı çocuk biz seni öldü diye duymuştuk yahu, ilahi Yüzbaşım Kumburgaz'da pineklemek Tokyo'da umum barlar üstüne müfettişlik etmeye benziyor mu, benzemiyor mu, sen ondan haber ver, vs (YTB, s.221) ...
- Taburcu edilir edilmez, hasret gidermek için Bursa'ya şöyle bir uğrayıp İstanbul'a atlamış, kendini sınamak istemişti. Nerden nerden, Kumburgaz'da bir birliğe atanmış Yüzbaşı Aziz'i buluyor vay yakışıklı çocuk biz seni öldü diye duymuştuk yahu, ilahi **Yüzbaşım** Kumburgaz'da pineklemek Tokyo'da umum barlar üstüne müfettişlik etmeye benziyor mu, benzemiyor mu, sen ondan haber ver, vs (YTB, s.221-222) ...
- Kucaklaşıyorlar. Pat pat omuzlara vurma, yerli yersiz cigara tutma, çoğu acı savaş anıları derken, karar: felekten bir gece çalınacak! Kafa kafaya verip çapkınlık planları kuruluyor, 'Zizi **Yüzbaşı'nın** Londra Bar'da fi tarihinden tanıdığı müstesna' yosmalar varmış ki (YTB, s.222) ...
- Cumartesi gecesi, buğulu bira bardaklarının serinliğinde üç kalem pirzola atıştırıp, Orman Birahanesi'nden Londra Bar'a düştüler. **Yüzbaşı** Demir, Aysel'i orada tanıdı: kıvamlı sarı saçları Jeanne d'Arc kesilmiş, gözleri ıslak siyah, düzgün ve dolgun dudakları ayışıği mavisi bir kadın (YTB, s.222).
- Elini uzattığı an, içki bardağını hop dudaklarına değmiş görüyorsun, değdiği an boşalıp bitmiş. Hırçın bir kibirle, erkekleri küçümsüyor (*). **Yüzbaşı** Demir'i tuttu ama, ya savaştan dönmüş olmasının kişiliğine kattığı ağırlıktan, ya düpedüz yakışıklılığından (YTB, s.222)!

- Oysa hekimler tıbbi bakımdan **Yüzbaşı** Demir'in erkekliğinden emin: Pazartesi sabah Gümüşsuyu Askeri Hastahanesi'nde başvurduğu, anlattıklarını dinleyip, kasıklarındaki yara yerini, raporları, röntgen filmlerini inceledikten sonra, anatomi ve fizyoloji nokta-i nazarından bir ihtilat olmadığını, olsa olsa ruhi bir ihtilatın ona mâni teşkil ettiğini açıklıyor. Hay Allah, bu yaşında ruh hekimlerine mi koşacak? Ne diyecek peki bu adamlara? <İktidarsızım> mı (YTB, s.222)?
- Doğu garnizonlarının subay gazinolarında, (nar kızılı soba, cigara dumanı, demli çay) az mı tartışılmış bu konu, hayati önemi ve gereği az mı savunulmuş? Sonunda gerçekleşiyor fakat **Yüzbaşı** Demir hâlâ o adam mı (YTB, s.223)?
- Başdönmesinin aman vermez pençesinde fazla bunaldığı için mi, Gülhane'deki ilk haftalarından başlayarak gördüğü cinsel rüyalar içini yatıştırdığından mı, nedense, **Yüzbaşı** Demir, dertlenir gibi olduysa da, Dr. Sheldon'ın uyarısı üzerinde durmamıştı. Ama, asıl etkili olan, galiba o rüyalar iyileşme dönemini, boydan boya, öyle sıkı, öyle somut bir gelişme süreciyle kaplamışlardı ki, Gülhane'deki hayatından **Yüzbaşı** Demir; öteki yaralıları, doktorları, eşidostu, annesinden şaşmaz aralıklarla aldığı mektupları değil; Mamasan Shamisen'i, Mamasan Shamisen'le yaşadıklarını hatırlıyor (YTB, s.224).
- Başdönmesinin aman vermez pençesinde fazla bunaldığı için mi, Gülhane'deki ilk haftalarından başlayarak gördüğü cinsel rüyalar içini yatıştırdığından mı, nedense, **Yüzbaşı** Demir, dertlenir gibi olduysa da, Dr. Sheldon'ın uyarısı üzerinde durmamıştı. Ama, asıl etkili olan, galiba o rüyalar iyileşme dönemini, boydan boya, öyle sıkı, öyle somut bir gelişme süreciyle kaplamışlardı ki, Gülhane'deki hayatından **Yüzbaşı** Demir; öteki yaralıları, doktorları, eşidostu, annesinden şaşmaz aralıklarla aldığı mektupları değil; Mamasan Shamisen'i, Mamasan Shamisen'le yaşadıklarını hatırlıyor (YTB, s.224).
- İlk zamanlar, hep aynı rüyayı görüyordu: Tokyo'daymış, cephe gerisi izninde. Daichi Oteli'nden bir arabaya atlayıp, "Zizi **Yüzbaşı**'yla gittikleri 'malûm' eve damlıyor. Ama, tek başına (YTB, s.225)!
- **Yüzbaşı** Demir'in içeriye nasıl girdiği de karışık, kapının önüne gelmesiyle, kendisini Mamasan Shamisen'in karşısında bulması bir oluyor (YTB, s.225).

- **Yüzbaşı** Demir, yaprak cigarasını farkederek etmez, elinde olmadan **Yüzbaşı** Aziz'in söylediklerini hatırlıyor: <—...ışittiklerim doğruysa, Mamasan Shamisen cigarayı her iki ağzıyla içermiş> (YTB, s.226) !..
- **Yüzbaşı** Demir, yaprak cigarasını farkederek etmez, elinde olmadan **Yüzbaşı** Aziz'in söylediklerini hatırlıyor: <—...ışittiklerim doğruysa, Mamasan Shamisen cigarayı her iki ağzıyla içermiş> (YTB, s.226) !..
- **Yüzbaşı** Demir'in duyumsadığı, Mamasan Shamisen'in her geçen gün hayatına biraz daha fazla girdiği, onu biraz daha fazla etkilediği: hem parıltılı renk, şaşırtıcı güzellik, kışkırtıcı koku gibi girse, neyse; birlikte yaşanmış bir gündeliklikten rastgele resimler, ister istemez cinselliğe bulaşan çağrışım zincirleri olarak giriyor, öyle etkiliyor (YTB, s.226).
- **Yüzbaşı** Demir, ne düşündüğünü ayrıntılarıyla kestiremese de, Aysel'in o günlerde gösterdiği yakınlığı sonradan duygulanarak anmıştır içkiden şişmeye başlamış biçimli yüzü, ıslaklığı ağlıyormuş ya da ağlayacakmış izlenimini veren mor halkalı iri siyah gözleriyle nasıl üstüne üstüne eğilip ona canyoldaşlığı etmişti; sıralı sırasız gezmeler, anlamlı anlamsız eğlenceler icad edip nasıl 'efkârını dağıtmaya', onu oyalamaya çabalamıştı (YTB, s.229).
- Ya da, **Yüzbaşı** Demir'i alıp 'değişik yerdir' diye Rejans'a götürüyor. Yemek yiyecekler. Gulaş, Rus salatası, kırmızı şarap. Orada da, aynı şey duvarları ite ite genişleten çigan kemanlarının iç bayıltıcı çalkantısını yarıp masaya oturuyorlar ki, tepelerinde, katana kalçaları, boyalı kaşlarıyla beyaz Rus madam: <...bonjour Madam Aysel, çoktan gelmediniz> (YTB, s.231)?
- **Yüzbaşı** Demir, bu arada, hiç bilmediği bir İstanbul'u tanıyor; keskin sidik ve parfüm kokularının, havagazı sızıntılarına karıştığı yarıgece sokaklarından geçip, kusuk gibi sağa sola sıçramış ışık lekelerini çiğneyerek hep aynı otele, daha doğrusu hep aynı yatağa geliyordu: yeni umutlarla yeni bir sinayış için (YTB, s.231)!
- Birkaç yıl sonra, Dolmabahçe rıhtımında, ıslak dumanlar salıveren denize karşı durup, sis düdüklerini dinledikleri gece, İstanbul serüveninin nasıl sonuçlandığını **Yüzbaşı** Demir Ümid'e söyle anlatacaktır: <...erkekliğimi sinayacağım diye çabaladıkça, vücut elbet takattan düşüyor. O telâşın arasında, farkında olmamışız. Bu arada, öteki bela, namussuz başdönmesi, tamamıyla aklımdan çıkmış (YTB, s.231).

- Gerçi Bursa savaş biteli dikişlerini çatır çatır söken bir gelişme ve büyüme humması içindedir, acımasız bir büyü ahşap Osmanlı evlerini kaşla göz arasında beton apartmanlara çeviriyor, Çekirge yöresinde bir sürü yeni inşaat, kahvelerde kurulmuş kurulacak şirketlerin, alınmış alınacak kredilerin dedikodusu, ama, Tokyo'yu, Yokohama'yı, Seul ve Pusan'ı görmüş, son birkaç haftasında çok farklı bir İstanbul yaşamış **Yüzbaşı** Demir'e, ufak, bakımsız, gereğinden fazla taşra görünüyor doğduğu şehir kılıkarda eski zaman fotoğrafları eskimişliği, geçen yüzyılın çingiraklarıyla belirip kaybolan köhne faytonlar, sokak aralarını kasabaya çeviren mahalle çocukları. müslüman sakallarının ağırlığıyla iki büklüm ihtiyarlar, tesbih şakırtısı, şadırvan, nargile (YTB, s.234).
- Bir iki kere kendisini, Puerto-Rico'lu **Yüzbaşı** Ramon'un olmayan cesedine atıp tutarken yakaladı. Basbayağı yüksek sesle konuşuyor: <Aldandım, bir boka yaramam> diye (YTB, s.236).
- **Yüzbaşı** Demir, Alp Oteli'nin tramvay şimşekleriyle camları yemyeşil odasında uğradığı ağır yenilgiden, yoksa kadınlara saklı bir düşmanlıkla mı çıkmıştı? Yüzlerini görmek istemiyor (YTB, s.237).
- **Yüzbaşı** Demir kaçıyordu Çekirge'ye doğru, asfalt boyunca, ta son durağa kadar (YTB, s.238).
- **Yüzbaşı** Demir, çayını yudumlarken: <—...tuhaf şey, diye düşünmüştü, tevekkeli herkesin bir ikizi vardır demişler, herif hık demiş bizim Tabur Komutanı Binbaşı Baba' Saffet'in burnundan düşmüş> (YTB, s.238) ...
- **Yüzbaşı** Demir, yaralandığı gece cephede bıraktığı Binbaşı 'Baba' Saffet'in, Bursa'da rastgele bir Çekirge kahvesinde karşısına çıkabileceğini, bu yüzden olası sayamıyor: şu gördüğü sol bacağı dizkapağından kesik adam, olsa olsa, komutanına çok benzeyen bir başkasıdır (YTB, s.239).
- **Yüzbaşı** Demir, masasına oturunca, bazı şeyleri açıklamayı gereksindi: <...evet, bacağı orada bıraktık, topal zabıt görülmüş mü, terfian emekliye sevkettiler. Memlekette iki mütekait şehri olduğu malum, ya Bursa, ya İzmir, bizim kayınço Bursa'lı bir hanımı tutuyor, kalktık geldik: ev bu civarda, önü gayet ferah> (YTB, s.239) ...
- **Yüzbaşı** Demir, yosun yeşili gözlerini eğdi: <...görünüş öyle> dedi, <...fakat içim perişan Yarbayım yara adeta ruhumda, açık bir yara üstelik, durmadan

kanıyor. Nefsime itimadımı kamilen kaybettim, yalnız nefsimde olsa neyse, memlekete, askerliğe> (YTB, s.240) ...

- **Yüzbaşı** Demir'e önündeki sarı defteri gösterdi: eciş bücüş eski harflerle tıkabasa doldurulmuş, bazı yerleri cigara yanığı sayfalarca yazı (YTB, s.241).
- Cepheye hoş geldiniz, hanımefendi. Ben **Yüzbaşı** Tevfik, İsmet Paşanın yaveriyim. Vazifem, sizi Karargâha götürmektir, efendim" (GP, s.242) ...
- **Yüzbaşı** Demir onu dinlerken, gözleri, duvardaki taşbasmaları resimlerde (YTB, s.242).
- **Yüzbaşı** Demir, eski komutanının kalkmasına, koltuk değneğini koltuk altına yerleştirmesine yardım etti (YTB, s.242).
- ...Akşam eve döndüğünde, **Yüzbaşı** Demir salona bir giriyor, iç gıcıklayıcı bir koku, parfüm ve cigara dumanı perdelere sinmiş, kadın gülüşmelerinden arta kalmış kırıntılar halıların üzerinde cam kırığı gibi pırıl pırıl (YTB, s.242)!
- **Yüzbaşı** Tevfik Bey: "Alagöz'de!" dedi, az susup, ilave ediyor: " ...Paşa'nın arabasıyla gideceğiz, efendim" (GP, s.243) ...
- 'Reis Paşanın üstü açık otomobili, bir kenara çekilmiş duruyor; kapıda, yaver Muzaffer Bey, karargâh nöbetçisi **yüzbaşı** ile konuşmaktadır (GP, s.244) ...
- Gariptir, sorun onu doğrudan doğruya ilgilendirmediği halde, **Yüzbaşı** Demir o gece uyuyamıyor (YTB, s.244).
- Yarbay Baba Saffet. kucagında keyifli keyifli ron ron eden Boncuk'u okşamasına ara vermeden, konuştu: < — ...anlaşılmayacak bir husus yok **Yüzbaşı**, her şey ayan beyan ortada: müteyakkız bir bitarafıktan muhataralı bir taraftarlığa sürükleniyoruz, diyeceksin ki bunu istemedik mi, amenna, istedik, lakin bu Amariyalılara elimizi bir verdik mi, kolumuza sahip çıkmalarından korkarım> (YTB, s.245)..
- **Yüzbaşı** Demir, Tokyo Amerikan Hastahanesi'nde **Yüzbaşı** Ramon'un cesedine büyük itirafını yaptığı geceyi hatırladı (YTB, s.245).
- **Yüzbaşı** Demir, Tokyo Amerikan Hastahanesi'nde **Yüzbaşı** Ramon'un cesedine büyük itirafını yaptığı geceyi hatırladı (YTB, s.245).
- **Yüzbaşı** Demir'in göğsünden ansızın bunaltıcı bir ağırlık kalkıvermişti, öyle ya, ne diye kabahatı kendisinde arayıp duruyordu, hadi o saftı diyelim, aldanmıştı, kanmıştı, peki ya öbürleri, hepsi saf mıydı, öyleyse, aldanmadan

- çok bir aldatmaydı söz konusu olan, ne olduklarına, ne yaptıklarına, ne olacaklarına deyin tehlikeli bir aldatma (YTB, s.246)!*
- *Yarbay 'Baba Saffet yazdıklarına dalmış okurken, **Yüzbaşı** Demir düşündü <— ...Ocak'ın 25'i, pek pek on ay önceki tarih, oysa bana üzerinden yüzyıl geçmiş gibi geliyor, neden> (YTB, s.247)?*
 - *İrkiltici bir hızla, olaylar mı birbirine zincirleniyordu; yoksa, ağır yenilgisini unutabilmek amacıyla bütün dikkatini dışarıya çevirmiş **Yüzbaşı** Demir mi böyle sanıyordu (YTB, s.247)?*
 - ***Yüzbaşı** Demir, sağlığı ve mesleği bakımından uğradığı yenilgilerin kahriyle ezilirken, bir de aldatılmış olmanın utancı görünmez bir mermi isabeti, benliğini cam gibi çat diye ortasından çatlatmış, böyle bir yaranın iyileşmesi olası mı (YTB, s.248)?*
 - ***Yüzbaşı** Demir, gece ilerledikçe bastıran sisin, uğultuları sinir bozucu bir ağırlık kazanan sis düdüklerinin arasında, gözlerini sonuna kadar açmış kendisini dinleyen Ümid'e, birkaç yıl sonra, üçüncü ve son yenilgisini şöyle anlatacaktır: <—...tahminde yanılmışız, muayenede sağlam çıktım, Gelibolu'da boktan bir birliğe tayin ettiler: garnizon boğaza hâkim bir yerde, eratı eğitime çıkarıp geçen gemileri seyrediyorum, içim bombos, yaşamakta mıyım belirsiz, askerlikte istikbal göremiyorum, bir kadın sevmek, onunla evlenmek hayallerim tarümâr olmuş, ruhumdaki yara muttasıl kanıyor! Bol bol roman okuyup vakit öldürmekteyiz> (YTB, s.248).*
 - *Gelibolu garnizonunda, Çankırı Piyade Okulu'nda geçirdiği birkaç yıl, **Yüzbaşı** Demir'i içinden çökertmiş, dışından bozmuş üstüne başına özenen, giyimine kuşamına titiz o Demir nerde (YTB, s.249)?*
 - ***Yüzbaşı** Demir, cırcır böceklerinin açık camlardan odasına doluşan dağdağasını dinlerken, kitabını elinden düşürüp uyuyakalıyor rüyasında hop! Mamasan Shamisen, hem bir değil kaç Mamasan Shamisen (YTB, s.250)!*
 - *Ne kılıkta görünürse görünsün, hangi cinsel rezilliğe bulaşırsa bulaşsın, her seferinde **Yüzbaşı** Demir erkekliği taş gibi elinde uyanıyor: uyanır uyanmaz kalkıştığı umutsuz kendi kendini doyurmak çabaları da, Tepebaşı'nda Alp Otel'i'nin sarı abajurlu odasında Aysel'in onu doyuma ulaştırmak çabaları kadar boşa gidiyor (YTB, s.250).*
 - ***Yüzbaşı** Demir, erkeklik defterinden büsbütün silinmiş midir (YTB, s.251)?*

- *Çocuğu ölmüşten beter dertleniyor, **Yüzbaşı** Demir'in avutucu sözleri boşuna, yalnız Boncuk'u hatırlamış, onu sevmiş olması, Aliş'in gözündeki ona ayrı bir değer mi biçtiriyor ne Yarbey 'Baba Saffet'i sorduğu zaman, ayrıntılı karşılıklar alabiliyor: <A be 'Topal' Saffet biyi mi sorarsın, iç bilmez ulur mu,> birinciye gelen müşterisi, evvelden her Allahın günü diye damlarmış eksik olmasın, particiliğe bulaşalı, daha çok orada çalıştığından cumartesi ugrayabiliyormuş ancak, ikindiye doğru, bir iki ıhlamur içimi (YTB, s.252)!*
- ***Yüzbaşı** Demir, Cumartesi gününe kadar bir yerlere sığamadı, hiçbir işin sahibi olamadı: romanlara giremiyor, gazeteler elinden düşüyor, ağustos böceklerinin çığırması aklını başından alıyordu (YTB, s.253).*
- ***Yüzbaşı** Demir, çıktığı sırada Suat hanım'ın yaylı tamburuyla çalıp söylediği şarkının sözlerini çiğniyor (YTB, s.253) ...*
- *Onu görünce hiç şaşmadı, cephe de topçu desteğinin gecikmesinden sorumluymuşlar gibi, Demir'le 'Zizi **Yüzbaşı**'ya bir keresinde nasıl çıkıştıysa, öyle çıkıştı: <...bu ne halt etmek Çukurcalı? Aliş'den duymasak, geldiğinden sittin sene haberdar olmayacağız. <-Yarbeyim kusura bakma, rahatsız etmek istemedim> (YTB, s.254) ...*
- *Önce havadan sudan birkaç laf ettiler. İçini asıl yakan şey o olmalı ki, Yarbey 'Baba' Saffet fazla uzatmadan sözü siyasete döktü: **Yüzbaşı** gazetelerde okumuş mu acaba, Demokrat Parti'nin ileri gelenlerinden Fevzi Lütfü Karaosmanoğlu, İzmir'de verdiği bir beyanatta demiş ki, Matbuata isbat hakkının tanınmasından yanayım, bunun iktidar grubundaki muvazeneyi altüst etmesi işten değil (YTB, s.254)!*
- *Nerde o Kore cephesinde düşman ateşi altındayken bile üstüne çok varmadıkça sesini soluğunu çıkarmayan adam, nerede bu her dakika üstüne varılıyormuşcasına atıp tutmaya yatkın eksi ihtiyar? **Yüzbaşı** Demir, binbaşısını tanıyamıyor (YTB, s.254).*
- *O, **Yüzbaşı** Demir'in merakını farketmekte gecikmedi, açıklamayı gereksiniyor: <—...laf ederken tıslıyorum, dişleri çektiydik, ondan ne halledersen, düşe düşe üç beş tane kalmıştı, söktürdüm vesselam, partide Askeriye'den ayrılma bir dişçi tanıdım ki, senden iyi olmasın, pırlanta gibi çocuk> (YTB, s.255) ...*

- **Yüzbaşı** Demir, bulduğu mektuplardan ilkin, kurdelaya iştirilmiş etiketle birlikte ertesi hafta getirip, Yarbay 'Baba' Saffet'e okuttu (YTB, s.255).
- O gece, herşeyi öğrendiği halde, Ümid'in, **Yüzbaşı** Demir'in büsbütün üstüne düşmesine, ne anlam vermeli (YTB, s.257)?
- O birkaç haftayı **Yüzbaşı** Demir, Zizi Yüzbaşı ve komitacı çevresiyle Ümid arasında yaşadı (YTB, s.257).
- O birkaç haftayı Yüzbaşı Demir, Zizi **Yüzbaşı** ve komitacı çevresiyle Ümid arasında yaşadı (s.257)
- Bir akşam üstü, Beşiktaş İskeleyi'nin üstündeki kahvede, (balkondaki masalar içeriye alınmış, camlı kapılar sıkı sıkı kapalı), tavla pulları çatlar, tavşan kanı çay yaldızlı bardaklarda dinlenirken, **Yüzbaşı** Aziz'in arkadaşlarından bir subay, bir subay daha, (Allah Allah!) bir subay daha tanıyor (YTB, s.258)...
- Bir akşam üstü, Beşiktaş İskeleyi'nin üstündeki kahvede, (balkondaki masalar içeriye alınmış, camlı kapılar sıkı sıkı kapalı), tavla pulları çatlar, tavşan kanı çay yaldızlı bardaklarda dinlenirken, Yüzbaşı Aziz'in arkadaşlarından bir subay, bir subay daha, (Allah Allah!) bir subay daha tanıyor; ilkinin adı Faruk, onlar gibi Kore'den gelmiş, Topçu Tabur Komutanlığı'nda başarıları var, hırslı adam, öfkeli konuşuyor; ikincisinin adı Dünder, Amerika'da bulunmuş biraz, Tuzla'daki Uçaksavar Okulu'nda ilk 'komita'yı kuranlardan, 'Zizi **Yüzbaşı**'nın fikrinde "ihtilâlcinin önde gideni"; üçüncüsü, Dünder'in Uçaksavar Okulundan arkadaşı, adı Orhan, Akademi'ye girmeye hazırlanıyor, Robert Kolej'e giriş sınavını kazanmış, İngilizcesini ilerletecek (YTB, s.258)!
- Telsizle buluşamıyorlar. Donanma'nın topları ormanın üzerine nefes aldırmaksızın ateş döküyor. **Yüzbaşı** Horn, saçlarının bir kısmı ve alnı kana bulanmış, avaz avaz haykırıyor, yumruklarını sıkıp: domuzlar (KS1, s.259)!
- Bir gece, rüzgâr haşarı, oradan oraya çarpınıp ağaçlardan son yaprakları yoluyor; Adalar'ın ışıkları, Marmara üzerine devrilmiş yıldız kümeleri; Kınalı İskeleyi'nden bir vapur ışıldağının, su yüzünü pala gibi sıyırdığını görüyorlar: Zizi **Yüzbaşı**' ile Yüzbaşı Demir (YTB, s.258).
- Bir gece, rüzgâr haşarı, oradan oraya çarpınıp ağaçlardan son yaprakları yoluyor; Adalar'ın ışıkları, Marmara üzerine devrilmiş yıldız kümeleri; Kınalı İskeleyi'nden bir vapur ışıldağının, su yüzünü pala gibi sıyırdığını görüyorlar: Zizi Yüzbaşı' ile **Yüzbaşı** Demir (YTB, s.258).

- **Yüzbaşı** Aziz, yanlarından geçerken, iki sade kahve söylüyor. Gerilerde bir pencere önüne oturur oturmaz, o lâf: <—...Dünder haklı, yangın bacayı sarmadan duruma el koymalı, bu demokrasi mavalına kafam yatmıyor benim, zorla mı birader, herifler kalkmış radyoda mevlüt okutuyorlar, tarikatçılık almış yürümüş, neydi o, o herifin adı Said-i Kürdi mi, Nursi mi> (YTB, s.259) ?..
- **Yüzbaşı** Demir, damağında kahvenin tortusu, kulağında Zizi Yüzbaşı'nın sesi, bir an dalıyor: Gelibolu çarşısında mı: yoksa Çankırı'da sokağa çıkmış da, ne yapacağını, nereye gideceğini şaşırıp, boş boş bakan taşraii kalabalığa mı karışmış (YTB, s.259)?
- Yüzbaşı Demir, damağında kahvenin tortusu, kulağında Zizi **Yüzbaşı**'nın sesi, bir an dalıyor: Gelibolu çarşısında mı: yoksa Çankırı'da sokağa çıkmış da, ne yapacağını, nereye gideceğini şaşırıp, boş boş bakan taşraii kalabalığa mı karışmış (YTB, s.259)?
- Zizi **Yüzbaşı**, lafı değiştirdi. Akademi Komutanı, 'disiplin gereğidir' diyerek, onun 'medar-ı iftihar'ı' sırmalı bıyıklarını dibinden kazıtmış, ondan yakınıyor (YTB, s.260).
- **Yüzbaşı** Demir'in o dakika Ümid'i hatırlamaması elinde mi? Dolmabahçe saatının dibinde onu uzun uzun dinledikten sonra, siyah bir kuğu inceliğiyle sokulup: <— öpüşelim!> diye fısıldamasını (YTB, s.260)?
- Hayret, Zizi Yüzbaşı'nın, Semra'sı alt tarafı bar çengisi, nazlanıyor, kendini ağır satıyor da, Ümid, ünlü iş adamı Keleşoğlu'nun 'Avrupalarda okumuş' gazeteci kızı, hoşlandığı erkeğin yanına yalansız dolansız sokulup <— Öpüşelim!> diyor. Demekle kalsa iyi, öpüşüyor da: **Yüzbaşı** Demir'i allak bullak eden, ılık, sürekli, biraz tütün, biraz alkol kokan bir öpüşme bu (YTB, s.261)!
- O gece Ümid, sonraları ince bir alayla dediği gibi, Koskoca **Yüzbaşı** Demir'i, Tarlabası'ndaki bekâr odasına atmış'tı (YTB, s.261).
- **Yüzbaşı** Demir, öpüşmenin şaşkınlığından hâlâ sıyrılamamış, onu yarım kulakla dinliyor hele evine bıraksın, bir dolmuşa atlayıp Orduevi'ne dönecek, başına gelenleri orada düşünüp değerlendirecek (YTB, s.262) !..

- **Yüzbaşı** Demir'in belleğinde hep o ilk gördüğü haliyle kalacaktır: camlardan vuran asid yeşili ışığın, dantelli perdelerin gölgelerini, tavana ve duvarlara, gizemli imgelem çiçekleri olarak işlediği, gevşek bir karanlık (YTB, s.262).
- Ümid çantasından Yenice paketini çıkarmış, ağızlığına cıgara ilıstiriyordu, **Yüzbaşı** Demir'in köşedeki Meryem Ana Tasviri'ne bakakaldığını görünce güldü (YTB, s.263) ...
- Kalfa Nine'nin çocukluğunda ona aşıladığı aşırı düzen duygusunu savaşıta bile atamadığından mı nedir, **Yüzbaşı** Demir yadırgadı bu dağınıklığı, rahatsız oldu, ne yapacağını kestiremeden bir süre ayakta dikili kaldı: Ümid'in aklına uyup yukarı çıktığına bin kere pişman, hemen bırakıp gidemeyecek derecede sıkılgandı (YTB, s.263).
- O ne, **Yüzbaşı** Demir hanidir umutsuzca ardından koştığı soluklatıcı dinginliğin, saçaklı yıldızları, çocuk gülüşmeleri ve ısrarlı menekşe kokularıyla, bir Haziran akşamı gibi gönlünde nihayet kurulduğunu mu duyumsuyor yoksa (YTB, s.264)?
- **Yüzbaşı** Demir, yine kilitlenmişti. Durumu nasıl değerlendireceğini kestiremiyordu (YTB, s.265).
- **Yüzbaşı** Demir etkilenmiyor mu, etkileniyor elbet yalnız etkilenişı ne yazık ki Ümid'in umduğu ve beklediği doğrultuda değil; delikanlı cinsel bir coşkuya kapılıp sürüklenmiyor da, içinden bir yerinden ürüyor, irkiliyor galiba (YTB, s.266).
- Elini rahatça **Yüzbaşı** Demir'in apış arasına uzattı, dilini erimiş kurşun gibi kızgın ve kızıl ağzına akıtırken: <—...sahi be,> dedi, <...o ne alemde> (YTB, s.267)?
- **Yüzbaşı** Demir, uzandığı yerden, onun böyle gözünü kırpmadan soyunup çırılçıplak kalışına ne kadar şaşıtıysa, yanına uzandıktan sonra erkekliğini diriliğine kavuşturabilmek için başvurduğu çarelere o kadar şaşıtı (YTB, s.268).
- **Yüzbaşı** Demir, neredense, Ümid'in çarpınmalarını sırf onu iyileştirmek, doyuma ulaştırmak amacına bağladı, o anda güdülerini dönüp gelen bilinç ışığından ürüp, bilinçaltının dehlizlerine kaçıştılar (YTB, s.268).
- **Yüzbaşı** Demir hileye başvurup Ümid'in terli çabasına bir ucundan katılmayı denedi (YTB, s.269).

- *Olmadı olmuyor, olmayacak. Olmayışı bir yana, **Yüzbaşı** Demir'in yüreğinde artık yorgunluktan mı, yoksa bir kere daha denemiş bir kere daha yenilmiş olmaktan mı, ürpertici o korku: <—... şimdi ister misin, yeniden başdönmesine tutulayım> (YTB, s.269)?*
- *Ümid söz dinledi, ama oyunu bırakmadı; biçimini değiştirip delikanlıyı adamakıllı şaşkına çevirdi: doğrulup, boylu boyunca yanına uzanıyor, sırtüstü; kolundan tutup, onu kendine çekerek: <—...üstüme gel **Yüzbaşı** diyor, <...ağırlığını üstümde hissetmek istiyorum: bacağının biri bacaklarımın arasında olsun e mi, mümkünse dizin tam pubis'in üzerinde...gör bak, nasıl uçacağım> (YTB, s.269)!*
- ***Yüzbaşı** Demir, utancından ve kahrından ölecek; bir kere 'pubis' neresi, bilmiyor; ikincisi sevişmede hakkını böylesine arayan bir kadına ömründe rastlamamış, olacak şey mi canım, yosma yosma Aysel bile uğraşıp uğraşıp sonuç alamayınca teselliyi içmekte bulur, biraz Demir'e saygısından, biraz her türlü cinselliğin ona verdiği tiksintiden lâfi değiştirip bir an önce uyumayı yeğlerdi, oysa şuna bak, kalçalarını gittikçe daha hızlı çevirmekle kalmıyor, arada zevkten ağdalaşmış sesiyle komutlar veriyor: gemi yanaştırıyor sanırsın (YTB, s.270)!*
- ***Yüzbaşı** Demir, Ümid serüveninin sonraki gelişmelerini, beş yıl sonra hayatına giren başka bir kadına, 27 Mayıs'tan önce Kuledibi'ndeki evinde birkaç ay barındığı, aktör Halim Hacıbeyoğlu'nun karısı Suat'a şöyle anlatmıştır (YTB, s.270) ...*
- *Zizi **Yüzbaşı**'nın nereye gideceğini sormak gereksiz: Londra Bar'da 'Beyrut Kraliçesi' Semra Murat'la buluşacaklar (YTB, s.272).*
- ***Yüzbaşı** Demir suçlu suçlu gülümseyerek: <—Ben burda kalsam, dedi, acaba ayıp mı olur?> **Yüzbaşı** Aziz'in dudaklarında, o afacan gülümsemesi: <— Hayrola beyim, Barones'le mi randevu?> <— Bakıyorum, sinek sektirmiyorsun.> <—...ulan Demir, bana da mı> (YTB, s.272)?*
- ***Yüzbaşı** Demir suçlu suçlu gülümseyerek: <—Ben burda kalsam, dedi, acaba ayıp mı olur?> **Yüzbaşı** Aziz'in dudaklarında, o afacan gülümsemesi: <— Hayrola beyim, Barones'le mi randevu?> <— Bakıyorum, sinek sektirmiyorsun.> <—...ulan Demir, bana da mı> (YTB, s.272)?*

- O gittikten sonra **Yüzbaşı** Demir bir taksi çevirdi, *Ümid* gazetesinin kapısı önünde onu cigara içerek bekliyordu, geciktiği için merak etmişti (YTB, s.273).
- **Yüzbaşı** Demir, kulağı onda, camlardan geçen duvara dalmış, üstünde sinema afişleri olan bir duvar (Sonku Film iftiharla sunar: *BEKLENEN ŞARKI*. Başrollerde: Zeki Müren, Cahide Sonku) (YTB, s.273).
- **Yüzbaşı** Demir, gitarın dalga dalga çarpıp duvarları ittiği yeşil loşluğa girdikleri saniyede, *Ümid*'i yitirmişti (YTB, s.275).
- Arkasından, cigarasıyla **Yüzbaşı** Demir'in çakmağını eğilip...bu çocuk, diye durumu açıklıyor, Seyit Sabri'nin oğlu, hani meşhur iş adamı (YTB, s.275)!
- **Yüzbaşı** Demir, nereden nereye, Yıldız Parkı'nda buluştukları gün, *Ümid* lafı açılınca, Zizi **Yüzbaşı**'nın dediklerini hatırlamıştı: <—...her neyse, şimdi bir milyonerin oğluyla çıkıyor, bebek yüzlü, kız gibi bir oğlan, adı Akın> (YTB, s.275) ...
- **Yüzbaşı** Demir, nereden nereye, Yıldız Parkı'nda buluştukları gün, *Ümid* lafı açılınca, Zizi **Yüzbaşı**'nın dediklerini hatırlamıştı: <—...her neyse, şimdi bir milyonerin oğluyla çıkıyor, bebek yüzlü, kız gibi bir oğlan, adı Akın> (YTB, s.275) ...
- **Yüzbaşı** Demir, ömründe ilk defa kıskançlığı işte o dakika, yıldırıcı başdönmesinin çok yakınındaki tehdidi gibi duyuyor, Çirkin bir his (YTB, s.276)!
- **Yüzbaşı** Demir'in sustuğunu görünce, gülümsemesi büyüdü. Ağzılığına cigara ilştirip diyor ki: <—...zayıf bir çocuktur Akın, elinden hiçbir iş gelmez, kafayı buldu mu babasının marifetlerinden bildiği kadarını bülbül gibi anlatıyor. Yayınladığımız gün kıyamet kopacak> (YTB, s.277) ...
- **Yüzbaşı** Demir, soğuk soğuk: — Sevmedim, dedi. İçkini bitir, bir an önce gidelim burdan (YTB, s.277).
- İki gün sonra mı ne, **Yüzbaşı** Demir, genç kadının sevişmekten yorgun başı göğsünün kolları üzerinde dinlenirken, kısacık saçlarını okşaya okşaya bir neden aradı (YTB, s.277) ...
- *Ümid*, **Yüzbaşı** Demir'in yapmayı unuttuğu, unutmak söz mü, gerek bile duymadığı bir sürü çocukluğu şaşılasi bir kolaylıkla yapıyor; her yaptığından kıvılcımlı bir yaşama sevinci, içten içe zincirlenen heyecanlı mutluluklar

üretiyor işte Tünel'deki simitçiden iki simit alıp yiye yiye Yüksekaldırım'dan iniyorlar; borulu gramofonların zırlıtısı, okkalı bıyıklarını taşıyamayan Ermeni bakkallar, Zührevi Hastalıklar Dispanseri'ne muayeneye gelmiş yurtık sesli Genelev kadınları arasından, okul kaçakları gibi güle oynaya geçip Karaköy'e varıyorlar (YTB, s.277).

- Bir öğle sonu, Kapalıçarşı çıkışı, Nuruosmaniye'deki İkbâl kahvesine girdiler, içerde ilâç için kadın yok, garson Ümid'i tanıyor olmalı ki kraliçe gelmişçesine törenle karşıladı, demli çayların söylenmeden peydahlanması bir yana, Ümid'in bilaroda **Yüzbaşı** Demir'e avans vermesine ne buyurulur (YTB, s.278)?
- O, ayırma karşı bir kere, **Yüzbaşı** Demir <Bilardo erkek oyunu yahu> deyince, istekasıyla topu nişanladığından bir gözü yumulu, ne karşılık vermişti (YTB, s.278) ...
- Böyle böyle, mevsim ilerledikçe soğuk kırağı örtünmüş, minareleri sanki daha ince, kubbeleri daha kalın, apartmanları ışıklı gemiler gibi sonbahar gecelerinde yüzen İstanbul'da, **Yüzbaşı** Demir'in hanidir kopmuş 'hayati irtibatlarını yeniden bağlıyorlar sabırla, beraberce, sevişerek (YTB, s.279).
- Ümid, **Yüzbaşı** Demir'i yenilemekteydi (YTB, s.279).
- **Yüzbaşı** Demir Orduevi'ne gitmeyecek mi, Pelesenk Sokağı'ndaki evden sabaha karşı asfalta çıkıyor, bir de ne görsün: ortalık bütün duman, görünüşü vahşi, şakırtılı yağmurlara gebe sürüyle bulut şehrin üstünden geçiyor; durup durup patlayan lodos, bomboş asfaltın yılansırtı parıltısında eski bir konserve kutusunu tangır tungur yuvarlamaktadır; karanlık fuhuş sokaklarından acı bir kedi miyavlaması (YTB, s.280)!
- O sabah, elinde gazete, **Yüzbaşı** Demir ne yapacağını bilemiyor: üzölsün mü, yoksa sevinsin mi? Sevinebilir, sonuç halkın DP'ye ilk uyarısıdır; üzülebilir de, CHP ve CMP'nin bunu öngörüp seçimlere katılması belki daha iyi olacaktı (YTB, s.281).
- **Yüzbaşı** Demir handiyse boğulacak. Lokmasını yutamıyor. Allah Allah nasıl bu kadar yan tutabilirler? Seçimlere CHP'nin katılmadığını dünya âlem bilmiyor mu (YTB, s.282)?
- Söz ne zaman buraya dayansa, **Yüzbaşı** Demir, tanıdığı ihtilalci subaylarla Ümid'in önerilerinin denk düşmediğini üzüntüyle görüyordu (YTB, s.283).

- *Demir'in çok üstüne vardığı bir gün, Zizi **Yüzbaşı** kestirip attı: <—...şu soyguncu çakalları bertaraf etmek, başlıca hedef, hele o hedefe varılsın, ne yapılacağı bilâhare kararlaştırılır. Ayrıca çift meclis sistemi, gizli oy açık tasnif, üniversite ve radyo, muhtariyeti, basın hürriyeti vs. deniyor baksana> (YTB, s.283) ...*
- *Söylediklerinin **Yüzbaşı** Demir'i anlamlı bir sessizliğe boğduğunu görünce, Şark Kahvesi'ndeki camlardan, denizin üstüne yığılmış bulut tomarlarını hüznle seyrederek diyor ki: <—...devrim ister istemez düzeni değiştirir. Mustafa Kemal buna başlamıştı, bitiremeden öldü, sonrakiler devrimi dondurdular, şimdikiler geriye dönüyor. Biz, iktidar olur olmaz, düzen değişikliğini gerçekleştirmek zorundayız. Yoksa yaptığımız İsmet Paşa devrine dönüş olmaz mı? O devir, artık iyice biliyoruz, faşizmdi, alaturka bir faşizm> (YTB, s.284)!*
- ***Yüzbaşı** Demir'in şaştığı, elbette Ümid'in bu akıllıca sözleri nereden bulup çıkardığı (YTB, s.284).*
- *Mustafa Kemal Paşanın maiyeti erkânı olarak Samsun'a gidecek zevat; aralarında Miralay Kazım Binbaşı Hüsrev, Miralay İbrahim Tali, **Yüzbaşı** Cevat Abbas ve genç Mülazım Hayati ve Muzaffer Beyler fark ediliyor (GP, s.285).*
- ***Yüzbaşı** Demir anlamasına anlamıştı, yine de sordu: <— Mahmut mu? Mahmut da kim> (YTB, s.285)?*
- *Yeniden, telefon. **Yüzbaşı** Demir: <— Bu defa Ümid, diye düşündü, <başka kim olabilir?>. Ümid değildi (YTB, s.299).*
- ***Yüzbaşı** Demir'in içini ne karıştırıyor? Üç yıl önce yaşadığı belâlı bir serüvenden belleğine yansıyiveren Yargıç Generalin altın gözlükleri mi, yoksa üç hafta önce çerçeveli Ankara'da Mustafa'nın Anıttepe'deki evinde yaptıkları toplantıdan dönerken, çocuk mavisi gözlerinde o muzip gülümsemesiyle, 'Zizi Binbaşı'nın söyledikleri mi: <— bana bak, parlak çocuk, oyun oynamıyoruz, ayağını tetik al! Barones mahkûm olduğuna göre, uzak dur biraz: Siyasi Polis'i ondan devralıp başımıza sardırabilirsin> (YTB, s.300) !..*
- ***Yüzbaşı** Demir, telefonu kapatıp, banyoya, akşamdan beri onarmağa çalıştığı şofbenin başına döndü (YTB, s.301).*

- **Yüzbaşı** Demir, elinde olmadan Yargıç Generalin lavabo beyazı yanlış gülümsemesini hatırlıyor (YTB, s.301).
- ...itham çok ağır, **Yüzbaşı**! Silahlı Kuvvetler dahilinde rejime komplo kurmak! İhata edebiliyor musun dehşetini (YTB, s.301)?
- **Yüzbaşı** Demir, Beşiktaş İskelesi'ndeki kahvede, Binbaşı Aziz'in dediklerine bozulmuştu biraz. Kore'de, Wowan Boğazı'nın ağzında beraber baskına uğradığı bu adam mı (YTB, s.302)?
- **Yüzbaşı** Demir, saat altıdan beri bekliyor: onun yerine kim olduğu belirsiz birinin sinir bozucu telefonları (YTB, s.302).
- Birinin ölmesi sağ kalanı mutsuz kalmış, sağ ölenin anısına bağlılığı ise **Yüzbaşı** Demir'in bahtını karartıp askıda yaşamasına neden oluyor: ne kadar her yanıyla kendini ona verse, Ümid bir yanıyla, ama en önemli yanıyla ötekine bağlı: evlenmeyi kabul etmiyor (YTB, s.304)!
- **Yüzbaşı** Demir, bir kere daha üzüntüyle karışık bir şaşkınlığa uğramıştı (YTB, s.305).
- Yeniden, telefon. **Yüzbaşı** Demir, sövmeye hazır, aygıtı kaldırdı: ne Şehirlerarası'nın ıslıkları, ne deminki sinir bozucu ıssızlık (YTB, s.305)!
- **Yüzbaşım**, siz misiniz? Az evvel bacımla görüştük, Kayseri'den aradı. Hiç sormayın artık, orada Allahıma vaziyetler olmuş, İnönü'yü Yeşilhisar'a sokmuyorlar, cihet-i askeriye tedbir almış, asker masker, Paşa neferlerin sırtını sığazlayıp yürüyerek barikatı geçiyor, Allah vere de neşir yasağı gelmese, haberi verebilsek (YTB, s.305) ...
- **Yüzbaşı** Demir bir cigara yakıp düşündü: 'esma' orduya Dokuz Subay Olayı ile sıçramıştı, Demokrat Parti Hükümeti rastgele bir muhbir'in iddialarını önemseyerek, asker'e güvenmediğini daha o zaman belli etmişti ama, Yeşilhisar olaylarının iktidarla (Zizi Binbaşı yeniden salıverdiği bıyıklarının sarı yaldızını sağa sola dökerek, 'Sivil Cunta' diyor buna) ordu arasında artıracığı gerilim, tasarladıklarını çabuklaştırma nedeni olamaz mı (YTB, s.306)?
- Dışardan kabaralı postalların ayak sesleri, açılıp kapanan kapılar, yere düşen bir anahtar demetinin şingirtisi. Sıralı sırasız, hele bu şingirti işitilmiyor mu, **Yüzbaşı** Demir çılgınlığa çok yakın bir öfkeyle sarsılıyor, artık küfürün bini bir para (YTB, s.307)!

- **Yüzbaşı** Demir, sonunda mektubu açtı. Buğulu pembe parşömen bir kâğıda süslü bir el yazısıyla çiziktirilmiş iki üç satır: <Sevgili babam olacak aşağılık herifin sana yaptıklarından ben utaniyorum, karıştırdığı halıtlara dair bir sürü şey öğrendim, sana anlatmak ihtiyacımdayım, mahkemede belki bir yararı dokunur. Sevgiler. / Akın> (YTB, s.307).
- **Yüzbaşı** Demir'i hiç aldatmaz, işte mektup kestirdiği gibi bir erkekten geliyordu, hem de kimden, verdiği saçmasapan bilgilerle Ümid'in mahkemeye düşmesine, üstelik hüküm giymesine neden olan o kız yüzlü, kıvrıcık kirpikli oğlandan (YTB, s.307)!
- Ümid Ersoy'un 'Döviz Komisyonu ve İçyüzü' başlıklı yazıları Birlik'te yayınlandığı sırada, Dokuz Subay Olayı'ndan yakayı zarzor sıyırmış, **Yüzbaşı** Demir, 48. Piyade Tümeni Karargâhı 3. Şube mülhak subayı göreviyle kapağı Erzincan'a henüz atmıştı (YTB, s.308).
- **Yüzbaşı** Demir bindikleri jeep Muhabere Bölüğü'nün Nizamiyesine yaklaşırken, kimbilir nasıl bir çağrışımla kendini Kore'de sanıyor: az önce Simin-ni baskınına uğramış, Kunuri doğrultusunda karmakarışık çekiliyorlar (YTB, s.309).
- **Yüzbaşı** Demir, Orduevinin bahçesinde, akasyaların altında bir masaya oturur, bardakta ılık birasının köpüğü usulcacık kösülürken, böcek çıtırtıları, arı vızıltılarıyla yüklü taşra' yalnızlığının, görünmez bir deve gibi üzerine ıhtığını duyumsardı (YTB, s.309).
- Elbette ettiler, karar Yargıtay'dan bozularak döndü ama, Mahkeme ısrar ediyor: Ümid'i ikinci defa aynı cezaya çarptırdığı gün, **Yüzbaşı** Demir İstanbul'a döneli iki hafta ya olmuş, ya olmamıştı (YTB, s.309).
- **Yüzbaşı** Demir ondan önce varabilmek için çok çarpındı, boşuna, taksiden indiği sıra, Ümid'i merdivenlerin yukarısında, omuzunu duvara dayamış, (sırtında siyah bir kaban, ayağında pantolon,) çikolata yerken gördü (YTB, s.310).
- **Yüzbaşı** Demir bu resimlere baktıkça uzakta olmanın mı, Erzincan'da olmanın mı verdiği bir eziklikle Ümid'e yabancılaşmıştı, sanki onu tanımamıştı hiç, aynı yastığa baş koyup geceler boyu sevişmemişti (YTB, s.311).
- Bu yabancılaşmanın altında bencil bir kıskançlığın yattığını Ümid'le karşılaşınca, daha doğrusu anlattığı herşeye gizli bir tepki, düşmanlığı andırır

*bir öfke duyunca anlıyor: Birlik gazetesi. Hüsnü Faik, Avukatı Sadık bey, Seyit Sabri davası, yargıçlar Gianna, Akin, kısaca onun yaşama çemberi dışında kalan Ümid'in bütün ilişkileri, **Yüzbaşı** Demir'e şiş olup batmaktadır (YTB, s.311).*

- *Ne kadar severse sevsin, ağzının sıkılığına ne kadar güvenirse güvensin o gün **Yüzbaşı** Demir, Davutpaşa'daki 3. Zırhlı Tugay Karargahı'na atanmasının altında yatan gerçeği ona tamamıyla açamadı (YTB, s.313).*
- ***Yüzbaşı** Demir, Postahane'nin merdivenlerinde buluştuklarından beri içini oyan yabancılığın nedenini, buldu çıkardı: Ümid'in taşıdığı çelişkiden doğuyor bu, aylarca mektuplarıyla içli dışlı olan biri kendisine rastlayınca şaşırıyor; açıklaması kolay, yazarken ne derece ciddi, oturaklı, hatta bilimselse, yaşarken o derece hafif, dalgacı, işin alayında bir kadın (YTB, s.313) ...*
- *...**Yüzbaşı** Demir onun 'toplumsal' gerekçelerini, siyasal yorumlarını uzun uzun okuduktan sonra, böyle Babiâli argosuyla şakalar yapan 'hafif külhanbeyi bir kadın beklemiyormuş demek; yadırgaması bundan; 'modern döşenmiş bu çatı katının soğuk konforu da tuzu biberi; yalnız o mu canım, yazın bir ay boyu burada yaşamış Gianna'nın kalıntılarına ne demeli ciao diye bir selam sözgelişi pantolonla sokağa çıkmak, bardaki Campari şişeleri, kitaplıkta kimsenin bilmediği o yazarlar, Gramsci, Pavese, Calvino, plakların arasında eski İtalyan bestecileri, Pergolesi, Boccherini, Albinoni vb (YTB, s.313) ...*
- *Aşılmaz bir engel, gözle görünmez bir duvar kalmış olmalı ki arada, Ümid Ersoy, sevgilisi **Yüzbaşı** Demir'in Ankara'da yeniden kurulmuş devrimci gizli bir komita tarafından İstanbul'un örgütlenmesine yardımcı olarak gönderildiğini hâlâ bilmiyor (YTB, s.314).*
- *O günlerde 'muhibir'in Binbaşı Samed Kuşçu olduğunu bilmiyordu, adının ihbar edilenler listesine dahil olmayıp, **Yüzbaşı** Aziz ve Binbaşı Güventürk'le ilişkileri yüzünden gözaltına alındığını da (YTB, s.315)!*
- ***Yüzbaşı** Demir zarzor izni koparıp, Doğu Ekspresi'yle Ankara'ya vardı ki şehir toz mavi bir kar altında çatır çatır buz tutmuştur: soğuk, külrengi çelikten enli bir bıçak, insanları yukardan aşağıya doğruyor; Erzincan'ın, derinliklerinde hâlâ köpek havlamaları, sığır böğürmeleri işitilen kasaba tenhaliğine oranla, Ulus Meydanı, basbayağı büyük şehir, Yenışehir tarafları ise, Avrupa (YTB, s.315).*

- Zizi Binbaşı Genelkurmay'da görevli, telefonda onun sesini alır almaz, her zamanki gırgırına başlıyor: <—Hoş geldin, yakışıklı **Yüzbaşı**> (YTB, s.315)!
- Zizi Binbaşı'nın ısrarı üzerine, yarısı zaten meydanda olan memelerini, elleri utançtan titreyen **Yüzbaşı** Demir'e elletti: kuşku yok, bu yaşta ve bu boyda bir kadın, istediği kadar İspanyol ve çengi olsun, göğüsleri böyle iri ve diri olamaz: içine birşey doldurmuşlar (YTB, s.316).
- **Yüzbaşı** Demir gülümsedi, gülümsemesi temiz ve aydınlıktı: <—Evet, Kore'de! diye cevap verdi. Wowan Boğazı'nın methalinde, Çinlilerin baskınına uğrayınca! Tugay Karargahı'na kadar. Yaralıydın> (YTB, s.317).
- **Yüzbaşı** Demir, belleğinin buğusunu sildi: Çekirge'deki kahvede, 'Baba' Saffet'in bilmem kaçınıc ihlamur bardağını şingir şingir karıştırıp, lokomotif gibi tüterek, sarı defterleri nasıl doldurduğunu açıkça görüyor (YTB, s.318).
- Zizi Binbaşı asıl konuya girdiğinde, **Yüzbaşı** Demir Yarbay Baba Saffet'in ölüm haberiyle uğradığı sarsıntıdan henüz sıyrılamamıştı (YTB, s.318).
- **Yüzbaşı** Demir'in sağ alt gözkapağında seğreme. Yolun iki yanında, şeker billurundan yapılmışa benzer kar ağaçları (YTB, s.319).
- Üç atlı, **Yüzbaşı** Tahsin, **Yüzbaşı** Cemil ve Halide Onbaşı telaşlı ve korkmuş Rum mu, Türk mü oldukları, ne yaptıkları belirsiz, insanlar arasından geçiyorlar (GP, s.319) ...
- Üç atlı, **Yüzbaşı** Tahsin, **Yüzbaşı** Cemil ve Halide Onbaşı telaşlı ve korkmuş Rum mu, Türk mü oldukları, ne yaptıkları belirsiz, insanlar arasından geçiyorlar (GP, s.319) ...
- **Yüzbaşı** Demir, gayet iyi hatırlıyor, Gündüş Palas'ın camlı kapısına kadar ağzını açmadan yürümüşü (YTB, s.320).
- **Yüzbaşı** Demir, başdönmesini, cinsel bunalımını bir kenara koymuş, çelikten bir mekik gibi İstanbul'un dört köşesine gidip geliyor, 'ihtilal'in görünmez kumaşını dokuyordu (YTB, s.321).
- Önceleri kışlada kalmayı denemişti, olmadı: her tarafa uzak! Firuzağa'da Ümid'in evinde barınmasına herkes karşı çıktı, 'Barones mutlaka izleniyor dediler. İyi ama, geceleri **Yüzbaşı** Demir, Leventteki evde Kabibay ve Erkanlı'yla buluşup, hazırlıkları nasıl gözden geçirecek (YTB, s.321)?

- **Yüzbaşı** Demir bunun üzerine Küçük ‘İlanlar’ dan birkaç adres avlayıp yollara düştü: hava lodos, rüzgâr kör bir gergedan, ağır, hantal, uğultulu, sokaklar boyunca koşturuyor (YTB, s.321).
- Yeniden, telefon. **Yüzbaşı** Demir benliğini Suat'ın gözlerinden zorla koparıp, Ümid'le Mahmud'un resimleriyle yeşil bir rüya halinde gelişen akvaryumun büyüğü evrenine döndü (YTB, s.322).
- Ümid, ağzılığıyla bir balıkçıl gibi **Yüzbaşı** Demir'in yaktığı çakmağa eğiliyor (YTB, s.324).
- Burun deliklerinden salıverdiği duman, gözlerinin aynasında eğri büğrü iki duman ağacı olarak büyüyor. Belli belirsiz gülümsüyor mu, **Yüzbaşı** Demir'e mi öyle geliyor (YTB, s.324).
- Sorgu sırasında, **Yüzbaşı** Demir, ne zaman dikkatlice baksa, Yargıç Generalin altın çerçeveli gözlüklerinin camlarında, kendi arkasına düşen bir pencerenin çifte hayalini görüyordu (YTB, s.324).
- **Yüzbaşı** Demir, elinde olmaksızın alnındaki yara izini saklamaya çalışırken: <Korkuyor mu?> diye düşündü, <...korkabilir mi> (YTB, s.325)?
- Üzerinden aylar geçtikten sonra bile, **Yüzbaşı** Demir, o gecenin çarpıntısını kimseye anlatamayacak, daima hatırlayacaktır (YTB, s.326).
- **Yüzbaşı** Demir rahatsız, yarısına taşıdığı paketler sebebsiz rahatsızlığının, yarısı pantolonla dolaşır, saçları oğlan çocuğu bir genç kadınla beraber görünmek; bu duygusunu istediği kadar ilkel, istediği kadar alaturka bulsun, üstesinden gelemiyor işte hele derlitoplu giyinmiş hanımlar beyler küçümseme azmanı bir durup durup onlara bakmıyorlar mı, ölecek (YTB, s.326).
- **Yüzbaşı** Demir, hem Ümid'in hızlı yürüyüşüne ayak uydurmaya çalışıyor, hem de araya evinde geçirdiği yalnız gecenin hesabını sokuşturuyor (YTB, s.327)
- ...
- Eve girer girmez, daha **Yüzbaşı** Demir mutfakın tezgâhı üzerine paketleri sıralarken, o çoktan salonda telefonun başına dikilmişti: ne var ne yok gazeteden öğrenecek: — Birlik mi? İrfan sen misin? Ben, Ümid, yahu merak ettim de... Nasıl, yok canım, vay canına be (YTB, s.327)!
- **Yüzbaşı** Demir, Albay Yıldırım'ı ne tanımış ne görmüş, bu yüzden cevapları olumsuz, Yargıç Generali sinirlendiriyor: <—... yüzbaşı yüzbaşı, sana söylüyorum, bir mütekaiti himayeye tevessül akıl karı mıdır, o istikbalini

tüketmiş bir zat, halbuki senin istikbalin henüz önünde, dikkatli ol> (YTB, s.329)!...

- **Yüzbaşı** Demir, alnını camlara verip şimşeklerin şenliğini ne kadar seyretti? Bilemiyor (YTB, s.330).
- **Ümid**: **Yüzbaşı** gel! Diyor. Daha alçak sesle ekliyor: ...gel sevişelim (YTB, s.330)!
- **Yüzbaşı** Demir, erkekliğini kıskartabilmek umuduyla mı, yıldızlı bir karanlığı cilâlı çıkartma renkleriyle doldurup boşaltan şimşek çağrışımlarıyla mı nedir, Mamasan Shamisen'i buluyor gidip (YTB, s.331).
- Gerçekten öyle, **Ümid**'in göğüsleri küçük, sert ve dik, **Yüzbaşı** Demir onları avuçluyor, aynı zamanda öpüşmeye eğiliyor, (...dudakları bayrak kızıl, iyice uzun ve sipsivri tırnakları da. Sereserpe oturuşunda daha dikleşen tek göğsünün ucu ve çevresi de boyalı: pembe kahverengi mi kakao köpüğü mü), ağzının karanlığında **Ümid**'in dili durduğu yerde duramayan, dokunduğu kuytuyu kavuran küçük bir cehennem alevi, dudaklarını öyle içten bir tutkunlukla dişlerinin arasına bırakıyor ki, bir an Demir erkekliğinin başkaldırdığını sanabiliyor (YTB, s.332).
- **Yüzbaşı** Demir, akvaryumun gizemli aydınlığın da nazlı nazlı salınan dantel balıklarını seyrederek, az önce yaşadığı garip başkalaşmayı düşünüyordu: Mamasan Shamisen, beklenmedik bir anda ve biçimde nasıl olmuş da, belleğinde Suat'a dönüşüvermişti (YTB, s.333)?
- **Ümid**, hep öyle çırılçıplak, sigarasını bitirip söndürdü, **Yüzbaşı** Demir'e dönüp: <—...artık yatsak mı, dedi, saat bir buçuk> (YTB, s.334)!
- Ve elinden tutup **Yüzbaşı** Demir'i yatak odasına götürdü (YTB, s.334).
- **Yüzbaşı** Demir, evinin kapısında ilk gördüğü gün, Suat'ın, Işıklar Askeri Lisesi'nden beri düşlerinde saltanat süren 'renkli kadın' olduğunu anlamış, çarpılmıştı (YTB, s.335).
- O kadar ki, dönüşte, yol boyunca **Yüzbaşı** Demir, için için, tartışmasını yaptı durdu: **Ümid**'le konuşmalarından, son yıllarda okuyup düşündüklerinden süzülen sonuç, hiçbir devrimci hareketin halksız başarıyla ulaşamayacağını gösteriyordu gerçi, sözü kalabalığa bıraktın mı, her seferinde Menderes'i ve takımını iktidara getirmesine ne demeli peki (YTB, s.335)?

- Sanki zaman ansızın kaymış, **Yüzbaşı** Demir, askeri lise öğrencisiyken Bursa Dağcılık Kulübü'ndeki çaylarda dansedip hayran olduğu İstanbul'lu İncilâ hanımın, <o her hâliyle şuh ve işveli dulun>, kapısını çalmıştı (YTB, s.336).
- Kore'de şehit verdikleri **Yüzbaşı** Cevdet'in bir sözü geldi aklına, nerede surat yoksulu birini görse, nur içinde yatsın, <Kurttan kulağı eksik bunun> derdi (YTB, s.337).
- Ayrıca, tahtakurusu avuçlamış gibi iri kızıl benekli elleri, **Yüzbaşı** Demir'e, Tokyo Amerikan Askeri Hastahanesi'ndeki başbelâsı Hemşire Julie'yi hatırlatıyor, sıtkının büsbütün sıyrılmasına neden oluyor (YTB, s.337).
- **Yüzbaşı** Demir içisıra kesip atmıştı çoktan: fî tarihinde oynadığı Horatio rolüyle, çevirdiği bir iki filmle istediği kadar şişinsin, zavallı bir adamdı bu, gösteriş düşkünlüğü'nün ardında ölçüsüz bir yükselme tutkusu, herşeye kulp takmasının ardında yaşı epeyce ilerlemiş olduğu halde hâlâ bir baltaya sap olmayışı yatıyordu (YTB, s.337).
- Suat dalgın bir kadındı, çok bulutlu. Yoğun ve sürekli suskunluklar üreten. Önceleri **Yüzbaşı** Demir'e bakıyor, kesinlikle görmüyordu (YTB, s.337).
- Hakcası, başlangıçta **Yüzbaşı** Demir'i Suat'ın 'renkli ve dolgun güzelliği' çarptıysa, git git, Ümid'in savrukluğu ve düzensizliğiyle ister istemez karşılaştırdığı bu titizliği etkiledi (YTB, s.338).
- Suat'ın, adı kadar, başından saatlerce kopamadığı bu tuvalet aynası da, **Yüzbaşı** Demir'e, son yıllarda hiç hatırlamak istemediği, hatırladıkça üzüldüğü birisini hatırlatıyordu: annesi 'Sürmeli' Suat hanım'ı (YTB, s.338)!
- **Yüzbaşı** Demir, birtakım güzel kokuların burnuna geldiğini duyuyor: Suat hanım'ın pudra kutusundan (L.T. Piver/Paris) dağılan, ilkbahar tomurcukları, çiçek tozlarıyla yüklü baygın koku mu bu; yoksa Suat'ın, çokluk sabahları süründüğü losyonun hafif ve aydınlık kokusu mu (YTB, s.339)?
- Nereden nereye, bu Miralay Ferid bey, **Yüzbaşı** Demir'in amcası Doktor Hayrullah bey'in refik-i azizi çıkmasın mı? İşe bak (YTB, s.340)!
- Arkasından, beklenmedik bir Boğaz gezmesi: Miralay Ferid bey'in yemek çağrısına, kocası işi çıktığından gidemeyince, Suat'ı Emirgan'a götürmek **Yüzbaşı** Demir'e düşüyor (YTB, s.340).

- **Yüzbaşı** Demir, çenesini tutamayıp sofrada siyasal bir eleştiriye girişti. Bunun dediklerini hayranlıkla dinleyen Miralay'dan çok, Suat'ın gözünde ona bir ağırlık kazandıracağına farkındaydı (YTB, s.341).
- Ümid, iyice gecikti. **Yüzbaşı** Demir'in içinde bir kararsızlık: Suat'ın evinden çıksa mı (YTB, s.342)?
- **Yüzbaşı** Demir'i yeniden bir kuşku kaplamıştı: <—Yoksa CHP'ye mi çalışacağız> (YTB, s.343)?
- Suat'da, **Yüzbaşı** Demir'in Ümid'de bulamadığı, hiçbir zaman da bulamayacağını duyumsadığı, bir şey daha var: birbirlerini çok yeni tanıdıkları, (belki tanımadıkları) halde, aralarında acılar, özlemler, düşbozumları paylaşmış kırk yıllık arkadaşların içten yakınlığı (YTB, s.344)!
- Ümid dakikasında komutayı eline alır, bitmez tükenmez gözleriyle yüzüne yüzüne eğilip: **Yüzbaşı** der, «...öpüşelim» (YTB, s.345).
- Kayseri'den döndüğü gece Ümid'le sevişirken, Mamasan Shamisen'in **Yüzbaşı** Demir'in zihninde Suat'a dönüşmesi, hiç kuşkusuz, daha önce bilinç altına itilmiş türlü duyguların etkisiyle olmuştu (YTB, s.345).
- Doğrusu, duyarlılığı sakatlığıyla bilenmiş. **Yüzbaşı** Demir türünden bir adam istemeye istemeye içine düştüğü bu çıkmazdan kolay kurtulamazdı pek; siyasal gerilimi gittikçe artıran olayların burgacına kapılmasaydı, kimbilir, ne bunalımlar geçirecek, Ümid'le Suat arasında bir güzel çarmıha gerildikten başka, davranışını nasıl suçlayacaktı (YTB, s.345).
- Olacak şey mi? **Yüzbaşı** Demir kalkıp Kuledibi'ne gidiyor (YTB, s.345).
- Daha o sözünü bitirmeden Harbiye'deki tutukluluk gecelerinin ağır anahtar salkımı, **Yüzbaşı** Demir'in içinde bir yerlerde şangır şungur düşmeye başlamıştır: bir daha, bir daha, bir daha (YTB, s.347)!
- **Yüzbaşı** Demir'in yüreğinden bir şey koptu, gelip pabuç gibi boğazına tıkanıp (YTB, s.348).
- Acaba o gün öyle bir gün olduğundan mı yoksa Ümid ertesi hafta hapse girip onu yalnız bıraktığından mı, **Yüzbaşı** Demir, Nisan'ın öbür varisini, hep şurasında burasında prizma renkleri kırılan, tesbih böceği grisi bir gökyüzü olarak hatırlayacaktır sıvama bulut, yağmur hazırlı yağmura dönüşemeyen, durgun, sıkıntılı saatler: hani sesler koflaşır, sinek vızıltıları sinir bozucu

ısrarlarla işitilir de, insan bahar tembelliğiyle yumuşayıp hiçbir işin sahibi olamaz ya, öyle (YTB, s.349).

- **Yüzbaşı** Demir, o sabah mı, ertesi akşam mı ne, içinde görünmez bir zambak gibi büyüyen bir izlenimi birden yakaladı: kaç gündür kendisini bir cephe gerisi şehrinde sanıyor, Taegu mu. Pyeng-Yang mı, Seul mu (YTB, s.349)?
- İstanbul Komitesi, **Yüzbaşı** Demir'in onunla 'teması'nı sakıncalı görüyor, bunlar olağanüstü günler, 'Barones'in ne olacağı belirsiz, uzak durulmalı, Uzak duruluyor. Zaman zaman, olmadık yerlerden, olmadık telefonlarda buluşuyorlar: — Merhaba Demir, sesini duymak istedim. —Sağ ol, nasılsın? —...sorma, uykusuzum: gece talebelerle beraberdik, CHP gençlik kolundan çocuklar, yattığımda iki miydi neydi, ya sen? —Biz, malum (YTB, s.350).
- Garip şey, **Yüzbaşı** Demir Ümid'i dinlerken gözlerinin önüne Yoko'nun hayali geliyor, çoktan unuttuğunu sandığı yeşil zeytin esmerliği, kederli çekik gözleri, eşi bulunmaz elleriyle masaya dökülen içkiyi peçeteyle kurulaşısı; telin öteki ucunda, teleksin sersemletici patırtısına sırtını vermiş, ayakta, ağızlığını arada dudaklarına götürüp burun deliklerinden bol duman dökerek kendisiyle konuşanın Ümid olduğuna bir inanabilse (YTB, s.351) !..
- **Yüzbaşı** Demir'in kulaklığında bir gazete haber merkezinin bütün sesleri, irili ufaklı konuşmalar, kekeme bir daktilo, başka telefonların zilleri (YTB, s.351).
- Gülerek, eski bir film adını söylüyor: — ...aşka vakit yok. Ardından içten olduğu besbelli şu sözler: — **Yüzbaşı**, seni özledim (YTB, s.352).
- **Yüzbaşı** Demir, hem hattın dinlenip dinlenmediğini, hem Ümid'in korkup korkmadığını düşünüyor, ne kadar işin alayında görünse de cezaevini dilinden düşürmüyor hiç, neden (YTB, s.352)?
- İçerde hiçbir şey değişmemiş, tavla şakırtısı, tömbeki kokusu, görüşürken içine sığındıkları cigara dumanından mavi cibinlik olduğu gibi duruyor ama, **Yüzbaşı** Demir'in her seferinde bu kahveden bir eskimişlik duygusuna bulaşıp çıkmasına ne demeli (YTB, s.353)?
- **Yüzbaşı** Demir'i allak bullak eden olasılık başka, tartışma gelişti mi hep devrim gecesi Silahlı Kuvvetler'in ikiye bölünmesinden ürktüğünü belli ediyor, ya iktidardan yana olan yüksek komuta kademesi ilk elde tasfiye edilemez de, ikinci ya da üçüncü orduya 'farz-ı muhal' hava kuvvetlerine hâkim olursa, dökülen kanın hesabı kimden sorulacak (YTB, s.354)?

- *Cigara, kahve, yıldızsız bir karanlıkta büyüyen Ajans Haberleri, **Yüzbaşı** Demir'in sırtında uzak bir savaştan ürpermeler, yüreğinde ağır bir kuşku: - ...hava kuvvetlerinin ne kadar netice alıcı olduğunu Kore'de görmedik mi, maazallah bir hükümete yatarlarsa> (YTB, s.355)...*
- *O günlerde **Yüzbaşı** Demir onları birbirlerine yaklaştıran şeyin ne olabileceğini çıkarıyor, o bir savaş artığı, Suat da muhakkak öyle, yaşadıkları savaş aynı olmasa, çok farklı, hatta karşıt olsa bile (YTB, s.355)!*
- ***Yüzbaşı** Demir, cezaevine girmeden Ümid'i bir kere daha görmek istiyordu (YTB, s.356).*
- *Bir gün önce, Tugay Komutanı'nın bir işi için, sabahtan 1. Ordu Karargâhı'na gitmişti, öğleden sonra kışlaya döndü ki, yazıcılardan birisi, — İzmir'li uyanık bir çocuk —, merak ve heyecanla onu bekliyor: <Birlik Gazetesi'nden Ümid hanım iki, yok üç kere aramış, çok önemli olduğunu, gelir gelmez **Yüzbaşı'nın** aramasını söylemiş.> Hay Allah, ne olabilir (YTB, s.356)?*
- *İlk buluşmalarından birisinde, Ümid ona demişti ki : <-...sizin sigortalarınız yanmış **Yüzbaşı**>, zeki kadın, gerçeği şıp diye saptamış, evet, Demir'in 'sigortaları yanık', Suat'inkiler, Halim'inkiler de birbirlerini başka hiçbir şeylerinden değil, karanlıklarından tanıyorlar (YTB, s.356).*
- ***Yüzbaşı** Demir: — Acaba gelsem!.. diye başlayacak oldu, saçmaladığını anlayıp çabucak sustu; ciddi, önemli, duruma uygun birşeyler söylemesi gerektiğini sanıyor, söyleyecek hiçbir şey bulamadığından kendi kendisine içerliyordu (YTB, s.357).*
- *Arkasından **Yüzbaşı** Demir'de taş taş üstünde bırakmayan bir rica: —...şey, balıklarına göz kulak ol e mi, Hafize'ye söyledim, kapıcının karısına, bakarım ederim dedi, savruktur çok, dalgacının teki, unuttur, arada yokla, ölmesinler (YTB, s.357).*
- *Telefonda çarpıntılı bir sessizlik oldu, elektrik çöplerinin çıtırdadığı, gizemli sinyalleri belli belirsiz seçildiği tuhaf bir sessizlik; sonra Ümid daha ağır, açıkça duygulu bir sesle: —...söylesene, dedi. Koreliler nasıl teşekkür ediyordu. Unutmuşum. — Komopsinida! — Öyleyse komopsinida **Yüzbaşı**, herşey için. — O nasıl söz, teşekkür bana düşer, malul bir askerden bir adam çıkardın. Bana bak, hiç bir şeye ihtiyacın olmadığından emin misin (YTB, s.358)?*

- **Yüzbaşı** Demir bir şaka denemek istiyor: —...markası Kent mi olmalı (YTB, s.358)?
- **Yüzbaşı** Demir'in cevabını beklemeden telefonu kapatıyor (YTB, s.358).
- **Yüzbaşı** Demir, farkında bile olmadan bir cigara yakmıştı, hayret, dumanların eğrilip bükülen perdesi arkasında, Ümid'in uçsuz bucaksız gözlerini gördü; fayans aklığı kızıl damarlarla ince ince örülmüş, renkleri aldığı ışığa göre aralıksız değişen (YTB, s.358) !..
- Zizi Binbaşı şöyle bir şey yumurtlamıştı: <—...enayiliğin alemi yok, oğlum tamam, Orhan temiz hislerle konuşuyor, bana bıraksalar, topunu sallandırırım: iktidarlarında insanlığın zerresine yer verdikleri görülmüş mü? Ölenleri hatırla bir, Cevdet **Yüzbaşı'yı**, 'Baba' Saffet'i> (YTB, s.359) ...
- **Yüzbaşı** Demir, Ümid cezaevine girdikten sonra, nasıl geçirmişti, tam çıkaramaz (YTB, s.359).
- **Yüzbaşı** Demir'in burun deliklerinde geçmişten kokular: şeftali mi dese, ezilmiş çilek mi, pişmiş ayva mı (YTB, s.360)?
- Garip bir şey bu, aklın havsalanın almayacağı sanki Suat'ın elini tutsa, Aysel'in, Ümid'in onca uğraştıkları halde üstesinden gelemediği oluverecek; **Yüzbaşı** Demir, renkli ve rayihalı bu güzel kadını altına döşek gibi serip, erkekliğinin bütün dikliğiyle içine girecek (YTB, s.361)!
- **Yüzbaşı** Demir aklını yavaş yavaş başına toparlıyor (YTB, s.362).
- Kore'de savaşırken, **Yüzbaşı** Demir'e, bu ülkenin kaderiyle memleketinin kaderi arasında, ürkütücü bir benzerlik olacağını söyleseler, inanır mıydı? Asla (YTB, s.363)!...
- **Yüzbaşı** Demir gerçekte basının Menderes iktidarını parmağına doladığını, Kızılay'daki, Beyazıt'taki öğrenci gösterilerine dokundurduğunu bilmiyor mu; biliyor elbet yine de yumuşacık, pırıl pırıl bir yaz yağmurunda ıslanmaya benzer, ferahlatıcı bir yanılsamayı, çağrışımından çağrışıma atlayarak sürdürüyor: Han vapuru Pusan'a yanaşmış, henüz çıkamıyorlar, güverteden bakınca şehrin üzerinde bir erimiş cam pırıltısı (YTB, s.363).
- **Yüzbaşı** Demir, teypte göğüs geçiren Japon müziğini düğmesine basıp susturdu (YTB, s.364).

- **Yüzbaşı Demir**, tavşankanı çayını ufak yudumlarla içerek onu dinleyen Ümid'e, 28 Nisan olaylarını şöyle anlatacaktır (YTB, s.365) ...
- *Sabahtan beri kursağına bir şeyin gitmediğini nihayet hatırlayan **Yüzbaşı Demir**, Beyazıt Camiinin arkasındaki kahvede, çınarın gölgesine oturmuş, güvercinleri seyrederek çayla simit yiyordu. Tankları görmeden, savaştan kulağında kalmış uğultularını işitti, fena oldu: <— Talebelerimizin üstüne mi yürüyeceğiz> (YTB, s.367)?*
- **Yüzbaşı Demir**, yüreği elinde bir kuş, başdönmesi kulağının ardına sinmiş bir haydut, Cağaloğlu doğrultusunda seli izledi (YTB, s.368).
- **Yüzbaşı Demir**, bu kayıklardan biriyle Karaköy'e geçebildiği zaman, ışıklar yanmıştı (YTB, s.369).
- **Yüzbaşı Demir** buna bir anlam veremiyor. Duraktaki İnzibat Çavuşu ile göz göze geldiler. Çavuş, omuzlarını kaldırıp, o sormadan durumu açıkladı: — Çocukları dağıtamıyorlar **Yüzbaşım**, bütün ıslattılar, nafile (YTB, s.370).
- **Yüzbaşı Demir** buna bir anlam veremiyor. Duraktaki İnzibat Çavuşu ile göz göze geldiler. Çavuş, omuzlarını kaldırıp, o sormadan durumu açıkladı: — Çocukları dağıtamıyorlar **Yüzbaşım**, bütün ıslattılar, nafile (YTB, s.370).
- Üniversite'yi kuşatan kendi birliği olduğu için, **Yüzbaşı Demir**, nöbetçilere takılmadan bahçenin içerilerine ilerleyebildi (YTB, s.370).
- **Yüzbaşı Demir**, aralarında bazı subayların dolaştığını görünce, sokulmaktan çekinmedi (YTB, s.371).
- **Yüzbaşım**, Ankara'da asker öğrencilere ateş açmış, doğru mu (YTB, s.371)?
- **Yüzbaşım**, bu arkadaşın annesi hasta, bırakın gitsin (YTB, s.371)!
- **Yüzbaşım** bu ne biçim demokrasi (YTB, s.371)?
- **Yüzbaşı Demir**, bu arada, öteki subayların öğrencileri tatlılıkla teslim almaya uğraştıklarını saptadı (YTB, s.372).
- **Yüzbaşı Demir**, arkadaşlarının neyin sözünü ettiklerini anlayamıyor, açıkça sormayı da uygun görmüyordu (YTB, s.373).
- **Yüzbaşı Demir** duramadı, o hızla dışarıya uğradı; gerçekten de, yıldızları inanılmayacak bir iriliğe erişmiş gümüş karası geceyi, tanklar taretlerinin ucuna almışlardı (YTB, s.420).

- *Binbaşı Demir'i bu, nereden nereye, Zizi **Yüzbaşı**'yla Yıldız Parkı'nda buluştukları günlere götürüyor (YTB, s.451).*
- *...oysa **Yüzbaşı** Demir, yaza ne umutlarla girmişti (YTB, s.458)!*
- *Tutuklu gazetecilerin 27 Mayıs sabahı salıverildiklerini bildiği halde, **Yüzbaşı** Demir günlerce Ümid'le karşılaşamadı olayların ivmesi ikisini de kapmış, ayrı doğrultulara savurmuş: Ümid, cezaevinden çıkmasıyla soluğu Babîâli'de alır: evine uğramadan, Birlik idarehanesi'ne, neden, gazeteyi yeniden çıkaracaklar, kolay mı (YTB, s.460)?*
- *Boşalan teleks bobinleri, bir saniye olsun çenesi kapanmayan geveze daktilolar. **Yüzbaşı** Demir'se ne gün Ankara'da ne gün İstanbul'da, belirsiz: yirmidört saatte iki kere gidip döndüğü oldu. Yüreğinin bütün pencereleri fora, damarlarında kan yerine rüzgâr dolaşmaktadır, püfür püfür (YTB, s.460).*
- *Ya da, küçük parmağının ucuyla **Yüzbaşı** Demir'in dudak sınırlarını usul usul dolaşarak: <—...bazı geceler, çok bunaldım mı, seni böyle okşadığımı kurardım. Bunu sahiden yapabilmek, ne büyük bir saadet! Ayrıca, hürriyetimin isbati> (YTB, s.461).*
- ***Yüzbaşı** Demir, anlayışlı gülümsemesiyle dinlerken, alnındaki müthiş yara izinden artık gocunmadığını farketti (YTB, s.462).*
- ***Yüzbaşı** Demir'in içisıra büyüyen korku ağacını bilse: ister misin Suat aklına geldikçe genç bir kobra diriliğine kavuşan erkekliği; Ümid'in zarif, fazla ince kadınlığından etkilenmesin de, onu bu gece eski çaresizliğiyle başbaşa bıraksın (YTB, s.463)?*
- ***Yüzbaşı**, beni özledin mi hiç? O gece demek istiyorum, ihtilâl gecesi, hayatınla oynarken, düşündüğün oldu mu (YTB, s.463)?*
- ***Yüzbaşı** Demir ne diyebilir ki? Birşey demedi, Ümid'in elini dudaklarına götürdü, usulca öptü (YTB, s.464).*
- *...duydun mu **Yüzbaşı**, İrfan'la konuştum: Le Monde gazetesi devrimci cuntada iki temayül olduğunu yazmış, mutediller ve müfritler, müfritlerin başında Türkes bulunuyormuş, öbürlerinin ise (YTB, s.465) ...*
- ***Yüzbaşı** Demir, yabancı bir gazetenin gerçeğe bu kadar yaklaşan bir haberi verebilmesine şaşmış, Ümid'i fazla konuşturmamıştı (YTB, s.465).*

- Öpüşme uzayınca, **Yüzbaşı** Demir, bluzunun açık yakasından sağ eliyle Ümid'in sol göğsüne uzanacak oluyor, aaa, sutyen takmamış, mandalina iriliğindeki memesi avcunun içinde tostoparlak, diri ve sert (YTB, s.465).
- ...yıllar önce söylemiştim **Yüzbaşı**, cinsel tutukluğun psikolojiktir, bir gün elbette geçer (YTB, s.466).
- Dudaklarının boğumlarını, hele dişlerinin kesici sertliğini şeyinin çevresinde duyumsayınca, **Yüzbaşı** Demir, iliklerinin çekildiğini sanıyor (YTB, s.466).
- **Yüzbaşı** Demir, her seferinde, bunca marifeti Paris'te mi öğrenmiş olabileceğini içisıra sormuştur (YTB, s.467).
- ...sen söylesene **Yüzbaşı**, erkeklerin kullanabildiği bütün cinsel hakları, kadınlar neden kullanamayacakmış bakalım (YTB, s.467)?
- **Yüzbaşı** Demir, sevimli bir şaşkınlıkla, oturduğu yerden onu seyrediyor, için için, çıplaklığından utanıyordu (YTB, s.468).
- Tatlı bir yanılısama mı, büyüğü bir imge mi bu? Ne o, ne o, boylu boyunca **Yüzbaşı** Demir'in yanına uzanıp, dudaklarını ağzına dokundura dokundura: <...sevişelim **Yüzbaşı**, diyen etten kemikten bir kadın, <ağırlığını üzerimde duymak istiyorum> (YTB, s.468).
- Tatlı bir yanılısama mı, büyüğü bir imge mi bu? Ne o, ne o, boylu boyunca **Yüzbaşı** Demir'in yanına uzanıp, dudaklarını ağzına dokundura dokundura: <...sevişelim **Yüzbaşı**, diyen etten kemikten bir kadın, <ağırlığını üzerimde duymak istiyorum> (YTB, s.468).
- Kolay unutulamayacak o yaz gecesinin uygun bir anında, **Yüzbaşı** Demir, evlenme konusunu niye açmamıştır, erkekliğini ayakta tutabilmesinin renkli' bir Suat hayaline bağlı olduğunu görmesinden mi, yoksa Ümid'in cinsel serbestliği ve sevişmedeki ustalığının gözünü korkutmasından mı, ertesi gün Ankara'ya dönerken uçakta, sonraki günler boyunca Ankara'daki savruk yaşantısında bunu düşündü durdu (YTB, s.468).
- **Yüzbaşı** Demir ısrarlı olmayı onuruna yediremiyor, toplantılara bir kere uğradı, bir daha ayak basmadı (YTB, s.469).
- O gece İstanbul'dan **Yüzbaşı** Demir'e bir telefon, Ümid hani İhtilalin Karıncaları diye bir yazı dizisi düşünmüştü ya, Hüsnü Faik bayılmış, Komite belli olduğuna göre Ümit subaylarla röportaj yapmak üzere yarın sabah uçağa

atlayıp geliyormuş, ondan istediği komite üyelerinden Birlik için birer randevu alivermesi (YTB, s.470) !..

- İsteddiği buluşmaları, birer ikişer, ayarlamasına ayarladı, ancak **Yüzbaşı** Demir Ümid'i karşılamaya Havaalanına gidemedi, aksilik bu ya o sabah işleri çok, Siyasi Polis eski demokratların sessiz bir gösteriye yelteneceklerini 'istihbar etmiş', tetikte duruyorlar, ne olur ne olmaz (YTB, s.470) ...
- **Yüzbaşı** Demir bu sözler üzerine kışın Ümid'in İstanbul'da başka bir vesileyle söylediklerini hatırlayacaktır. Hani İsmet Paşa'yı izlemeye Kayseri'ye gitmişti de, Anadolu'da herkesin onu 'ecnebi' sandığını görüp üzülmüştü (YTB, s.472).
- **Yüzbaşı** Demir, o gün nedense beyazlar giymiş Ümid'i, bir elinde ağzlığı, öbüründe viski bardağı, yabancı gazetecilerle tatlı tatlı söyleşirken uzaktan seyrediyor; Gianna'nın geldiği sıralar, Erzincan'dayken ne türlü bir yabancılışmaya kapıldıysa, yine öyle yabancılışıyordu (YTB, s.472).
- Görünüşte övgüydü bu, gelgelelim o gece otelde dişlerini fırçalarken **Yüzbaşı** Demir Albay'ın sözlerinden, <— Bu kadın sana yaramaz.> anlamını çıkardı, üzüldü: hiçbir zaman büyük elçi olamayacağını bilmez mi (YTB, s.473)?
- Şurasına burasına serpiştirdiği eleştiriler yok mu, (Devrimci kadro hiçbir ideolojik hazırlık yapmamış, Atatürkçülüğü bile tarihsel şartları içersinde toplumsal ve ekonomik olarak değerlendirmemişler vs...) Zizi Binbaşı çok tuttu onları, Ankara'daki harekât sırasında, en çok da İçişleri Bakanlığı'nın çatışmayla ele geçirilişinde 'faal rol oynadığı halde' Milli Birlik Komitesi'nin dışında bırakılmış olmasından buruktu; çakırkeyif akşamlarında, sarışın gülümsemesini bir madalya gibi parıldatarak, gelip gelip **Yüzbaşı** Demir'e takılıyordu: <—...parlak çocuk, bugünkü Cumhuriyet'i gördün mü, Amerika bize dört yüz milyon dolarlık kredi açacakmış, kafamı fena karıştırdı ha, ulan biz bu deyyusların işine yarayan bir şey yapmasak bu parayı verirler mi, Kore'den tanımıyor muyuz orada nasıl kullandılarsa, burada öyle kullanmış olmasınlar> (YTB, s.473)?
- Bir öğle sonu, Başbakanlık'tan çıkarlarken **Yüzbaşı** Demir'e söyledikleri ikinci olasılığı güçlendirmiyor mu acaba: <—... Zizi Teğmen şirin; 'Zizi Yüzbaşı' âlâ; 'Zizi Binbaşı eh, orta şekerli rütbe yükseldikçe tadı kaçıyor bu işin, Zizi Albay olmaz, olamaz, adamı tiye alırlar> (YTB, s.474).

- *Bir öğle sonu, Başbakanlık'tan çıkarlarken Yüzbaşı Demir'e söyledikleri ikinci olasılığı güçlendirmiyor mu acaba: <—... Zizi Teğmen şirin; 'Zizi **Yüzbaşı**' âlâ; 'Zizi Binbaşı eh, orta şekerli rütbe yükseldikçe tadı kaçıyor bu işin, Zizi Albay olmaz, olamaz, adamı tiye alırlar> (YTB, s.474).*
- *O günlerde **Yüzbaşı** Demir arkadaşının kaygı ve kuşkularını yeterince önemsemediğini çok sonra anlayacaktır, ne yapsın, özel sorunları, hele Ümid'le evlenmesi kafasını fazlasıyla kurcalıyordu, burnunun dibinde olup bitenlere gereken dikkati verememiş (YTB, s.475)!*
- ***Yüzbaşı** Demir'in dilinin ucunda hep o soru, acaba sorsa mı: <—...peki evlenmeyecek miyiz> (YTB, s.475)?*
- *Arkasından, **Yüzbaşı** Demir'i korkulara salan bir soru: <— ...ihtilâlden sonra, Kuledibi'ne uğradın mı hiç> (YTB, s.476)?*
- *Baktılar, kapı duvar sağır. **Yüzbaşı** Demir, sahanlık komşularından soruşturmayı akıl etti: tanışmış, hasta kocasının Gümüşsuyu Hastahanesi'nde tedavisine aracı olmuş (YTB, s.476)!*
- *Ümid, dayısının ölümüyle Suat'ın nasıl 'perişan olduğunu' şehirlerarası telefon konuşmalarından birisinde **Yüzbaşı** Demir'e anlatmıştır. Ağustos ortaları olmalı, durum gergin: Milli Birlik Komitesi yüzlerce general ve subayı ordudan çıkarmakla kalmamış, 27 Mayıs hükümetinin on bakanını görevinde yetersiz sayarak işten atmış (YTB, s.477)!*
- ***Yüzbaşı** Demir, Camekân Sokağı'ndaki akşam söyleşilerinde annesinin adı geçtikçe Suat'ın nasıl irkildiğini unutmamış (YTB, s.477).*
- *Erzincan sürgününde, **Yüzbaşı** Demir'in <Acaba ettirilir miyim?> kaygılarıyla gün hesabına yattığı 'terfii', umduğu oranda sevindirmede onu: durgun bir Doğu garnizonunun tekdüze yaşantısında sivrilene olay, bir hükümet darbesinin ertesinde önemini nasıl da yitirmiş (YTB, s.477)!*
- *Sonu belirsiz ortaklaşa bir kaderin, karmakarışık sorunları üst üste yığılırken, binbaşı olmuşsun, **yüzbaşı** kalmışsın, ne farkeder? Binbaşılığın çok ötesinde bir saygınlığı tadsa da, teğmenliğinin umut dolu Küçük Kavaklı günlerini aramıyor mu (YTB, s.478)?*
- *Binbaşı Demir, bilinmez hangi çağrışımların etkisiyle, bir an sahnede kimi gördüğünü sanıyor, Wowan Boğazı'ndaki hâliyle **Yüzbaşı** Cevdet'i parkasının içinde kaybolmuş upuzun bir iskelet, zenci dudakları, Halep çibani, üstelik*

üşümüŖ, soğuktan dişleri takırdıyor: <—...kurban, kurban, hadi gözüüm üstüne> (YTB, s.491)!

Zabit/zabitan: Teğmenden binbaşıya değin rütbesi olan subay.

- *Askerî Mektebi, **zabit** olmadan terk etmiş* (GP, s.54).
- *Gramofon çalıp, cakalı Alman **zabitleriyle** dans oynuyorlar* (GP, s.65).
- *Darülfünun talebeleri, işsiz **zabitler** her makalesini âdeta içiyorlardı. Mustafa Kemal bir savaştan ötekine giriyordu. Çelik rengi gözlerini çıplak bir bozkır gökyüzüne uçurmuştu* (KS1, s.67) ...
- *Ya bütün **zabitan** erkenden iniyor, ya da işi idare ediyoruz* (SA, s.95).
- *Şehir üniformalarıyla, bakımlı ve mağrur iki İngiliz **zabiti** iniyorlar* (GP, s.131).
- *O anda, kapıdan bir emir **zabiti** girecektir: genç, yakışıklı bir mülazım topuklarını vurup, kumandanı selamlayarak, getirdiğı şifreci resmi bir sesle 'arz eder': Garp Cephesi Karargâhından, az önce geldi* (GP, s.142) ...
- *O anda, kapıdan bir emir **zabiti** girecektir: genç, yakışıklı bir mülazım; topuklarını vurup, kumandanı selamlayarak, getirdiğı şifreci resmi bir sesle 'arz eder': "...Garp Cephesi Karargâhı'ndan, az önce geldi, kumandanım* (GP, s.142)!
- *Fevzi Paşa ile Doktor Adnan Bey, bakıştılar; ikisinin de çehresinde, aynı kaygılı kötümserlik; sonra Fevzi Paşa bir el işaretiyle emir **zabiti**nı gönderiyor; şifreye göz atarken yarı anlaşılır, yarı anlaşılmaz bir miralayla, telgraf okudu* (GP, s.142).
- ***Zabiti?** kim çekti bunları, Esat mı? Şu bizim fotoğraf* (GP, s.144) ...
- *15. Kolordu Kumandanı Karabekir' Kâzım Paşa, 'maiyeti erkânıyla birlikte', kapıdan girmişti: ne kadar sakın görünüyor, yüz hatları, 'katiyen' ifadesiz! Arkasında **zabiti**nı yürüyerek; ayağı kalkmış olan Mustafa Kemal'in ve Hüseyin Rauf'un karşısına geldi ve durdu* (GP, s.172) ...
- *"...emrinizdeyim, Paşam! Ben, **zabitan** ve efradıyla bütün kolordum, emrinizdeyim* (GP, s.172) !..

- Asker bir babanın oğluyum ben, hem de hürriyetperver bir **zabitim** (KS2, s.190).
- Müstebidi alaşağı edip Kanun-i Esasi'yi ilan edebilmek her şeyden evvel ordudaki genç **zabitlerle** paristeki hürriyetperver münevverlerin teşrik-i mesai etmelerine bağlıdır (KS2, s.190).
- Büyük don geceleri ocağın çevresindeki yer minderlerine öteki **zabitlerle** bağdaş kuruyorlar, çay üstüne çay demleyip, Saray'a karşı silahlı bir ayaklanmanın ne türlü yapılması gerektiğini konuşuyorlardı (KS2, s.190).
- Kalabalıktan hançer gibi sıyrılan genç **zabit** birden ateş ediyor (KS2, s.191).
- Babanın hürriyetperver bir **zabit** olduğunu unuttun mu (KS2, s.191)?
- Kalpaklı, yorgun bıyıklı **zabit** fotoğrafları, Sevres taksimini gösteren eski harflerle bir Türkiye haritası, yazı masasına dağılmış Mustafa Kemal'in söylev ve demeçleri; hatta yıllanmışlıkları ve beraber yaşamışlıklarıyla Hüsnü Faik'ten birer parça haline gelmiş eşyaların odanın içindeki düzenlendiği onu, geç kalıp heyecanıma yetişemediği bir kavganın hâlâ etkili büyüüne götürüyor (KS2, s.204).
- Cihet-i Askeriye 'den bir istihbarat **zabiti**, 'tevkifi muhtemel eşhas arasında bulunduğunu' Fırka'ya duyurmuş (GP, s.218).
- Hele sabah sabah Suat hanım bir yerini düşürüp, Orhangazi'den tamamıyla Bursa'ya 'nakl-i mekân etmiş Süleymanoğulları'nın küçük kerimesi Nihal'in' de geleceğini dokundurmuyor mu, çıldırabilir: efendim kızcağız, Kore'den gönderdiği resimleri görelî, taliplerini sırtısıra reddeder olmuş da, esasen küçük rütbeli **zabitlerin** tehhülüne izin çıktığından', artık nişanlılığı hiç uzatmayıp (YTB, s.238) ...
- Yüzbaşı Demir, masasına oturunca, bazı şeyleri açıklamayı gereksindi: <...evet, bacağı orada bıraktık, topal **zabit** görülmüş mü, terfian emekliye sevkettiler. Memlekette iki mütekait şehri olduğu malum, ya Bursa, ya İzmir, bizim kayınço Bursa'lı bir hanımı tutuyor, kalktık geldik: ev bu civarda, öni gayet ferah> (YTB, s.239) ...
- Halide, umduğunun aksine, Başkumandanlık Karargahı'nı öncekinden sakın, sessiz, hatta تنها bulacaktı: ne pencerelerinde öyle bir aydınlık ne etrafında o telaşlı nefer ve **zabit** kalabalığı var; ne de karanlığı patiska gibi yırtan, sert kumandalar; ne 'muttasıl' telefon zilleri (GP, s.244)!

- *Karargâhtan, nefer kalabalığını geçip, otomobile yürürken; kulaklarında yine, o uzak ve ağır uğultular: ‘Yunan ağır topçusu’ olduğu, kesin; oysa ellerinde övendere, kaşları çatık, bakışları vahim, köylü kadınları; içinde bir yerinde, - dokunaklı bir ‘uzun hava’ gibi- bilinmez hangi cepheden, bilinmez kaçınıcı yaralılarını, taşımaya devam ediyorlar: ‘kısmı azamı, genç **zabit**, bunların’ (GP, s.244) !..*
- *Mustafa Kemal, az önce sohbet ettiği **zabiti** gösteriyor (GP, s.245) ...*
- *...ne sanıyorum, almışım önüme bir yabancının kelek suratını, traş ediyorum! Bokluk şuradaki Semra orospusunun gözünden düşeceğiz, bıyıksız ilk gördüğünde çingiraklı bir kahkaha savurdu şıllık, ‘Ayol’ dedi, ‘...dişle soyulmuş hıyara dönmüşsün, erkek dediğin bıyıklı olur, hele **zabit** kısmına ne de yaraşır mübarek’ (YTB, s.260)?*
- *Cadde-i Kebir’de işgal **zabitani** dolaşırdı (KS1, s.265).*
- *Halide Onbaşı kadınlardan zarzor ayrılabilirdi; karargâhın kapısına yürüyor, kapıda, merdivenlerde, girip çıkan; çeşitli karargâh eşyasını taşıyan, nefer ve **zabitlerin** telâşsı (GP, s.295).*
- *Geciktikçe gecikti; etraflarında, üniformalı İngiliz, ya da Fransız **zabitleriyle** gelmiş (GP, s.301).*
- *Kadın bildiğin fahişe, Bragin onu yüksek rütbeli ecnebi **zabitana** öyle satıyor (GP, s.313).*
- *Süvari merasim Kıta’sı. En öndeki kumandan, atının üzerinde dimdik, ‘çakı gibi’ bir **zabit** müfrezesine emretti (GP, s.321) ...*
- *Liman yetkilileriyle; incek yolcuların, pasaportlarını kontrol ediyor. Herkesi şaşırtan, gelenlerin kalpaklı, yüzü güneşten yanmış, üniformaları eski, İstirdat Ordusu **zabitler** olması (GP, s.342) ...*
- *Sıradakilerin arasında, önde; ellerinde bavulları ile, Falih Rıfkı, Yakup Kadri ve Asım Us, yan yanadır; Jimmy Fowler ile Marie Laure Oiselet, biraz daha gerilerde, kuyruğa girmişler. Falih Rıfkı’nın önün de yaşlı, sivri sakallı beyzî gözlüklü, bir yolcu; Musevi olduğu besbelli, vazifeli **zabit**, pasaportuna mühürü basıp, merdiveni gösterdi (GP, s.342) ...*
- *İzmir’e hoş geldiniz! İnebilirsiniz Mösyö!..” Falih Rıfkı’nın uzattığı pasaportta, isme ve mesleğe gözü ilişir ilişmez, **zabitin** tebessümü genişleyecekti. Başını*

kaldırdı, küçük bir el hareketiyle, arkasındaki iki yolcuyu gösterip sordu: sesi içten ve saygılıydı (GP, s.342) ...

- Mustafa Kemal Paşa, onu İngiliz askeri usullerine uygun selâmlayan **zabitlerin** selâmını alır, onların çekilmesini bekler; İngilizler, bütün İngilizlikleriyle odadan çıkıyorlar (GP, s.351).
- En önemlisi, Başkumandanlık Umumi Karargâhı olarak kullanılan binanın da yanıyor olması, cümle kapısı önüne, iki askeri kamyon, birkaç araba yanaştırılmış; içerden **zabit** ve çavuşlar kamyonlara bazı önemli evrak ve malzemeyi taşıyorlar. Türk neferleri, binayı kordona almış (GP, s.360).
- Yanındaki İngiliz **zabitlerine** bakar mısınız" (GP, s.351) ?..
- Hepsi o tarafa döndü; gerçekten Gazi'nin kabul odası, dışardan, pencerelerden görülebiliyordu: yüksek rütbeli iki İngiliz **zabiti**, galiba Paşa'nın huzurundan ayrılmak üzeredir: ciddi ve saygılı bir yüz ifadesiyle, onu selamlıyorlar (GP, s.351).
- İngiliz İşgal Kuvvetleri'nden birkaç nefer bu saatler için mutat olmayan, bir hareketlilik! Nedeni çok geçmeden anlaşılacaktır; zira Padişah Mehmed-i Sadist (Vahdettin), birkaç saray mensubu, bazı İngiliz **zabitleri** arasında, kapıdan çıkıyor; müteessir ve telaşlıdır, yanında oğlu Ertuğrul Bey ve başmabeyincisi, ambulansa biniyorlar (GP, s.456).

Bitki Bilim Terimleri

Anason: Genellikle Ege Bölgesi'nde yetiştirilen, maydanozgillerden, kokulu tohumu ile rakı yapımında kullanılan, hamur işlerinde de kullanılan bir bitki.

- Kılçık pastırma ve **anason** kokusuyla üstüne eğildi (KS2, s.58).
- Tekrar **anason** ve pastırma kokusuyla onu boğuyor (KS2, s.59).

Tohum: Bitkilerde dölleme sonucunda yumurtacıktan oluşan ve yeni bir bitki oluşmasını sağlayan tane.

- **Tohum** sonraki iş. Bataklığa tohum ekemezsin. Bu memleketi yüceltmek mi istiyorsun, temizleyeceksin: nerde bir mikrop görürsen, vuracaksan! Nerde bir asalak önüne çıkarsa, ezeceksin (KS1, s.64)!
- Tohum sonraki iş. Bataklığa **tohum** ekemezsin. Bu memleketi yüceltmek mi istiyorsun, temizleyeceksin: nerde bir mikrop görürsen, vuracaksan! Nerde bir asalak önüne çıkarsa, ezeceksin (KS1, s.64)!
- Mahmud gülümsüyor: ... sen, diyor, bataklığı kurutmuyorsan ki ortadan kaldırıyor. Yok ediyorsun. Bu tutumla üzerine **tohum** edebileceğin bir karış toprak kalmaz elinde. Halbuki, aslolan tarlanın varlığı Mahsul vermesi için, önce var olması, var olmakta devam etmesi, şart! İrfan dudaklarını yiyip bitiriyor (KS1, s.64).

Biyoloji Terimi

Sperma: Erkek eşey hücresi.

- Az sonra, ateş gibi yanan dişiliğiyle Demir'in ağzına oturup; kollarıyla bacıklarını kavrayarak, ağzıyla erkekliğine eğildi: **spermaya** doymak bilmezmiş (YTB, s.466)!

Coğrafya Terimleri

Batı: Bulunulan yerin sağına ve sol tarafına kuzey güney alındığında yüzün dönük olduğu taraf, gün batısı, güneşin battığı yön.

- Dürbünle bakıldı mı, **batıdaki** sıra tepeleri de ele geçirdikleri, mevzilenip savaşa hazırlandıkları açıkça görülüyordu (YTB, s.74).
- Tam cevap vereceği sırada, **batıya** uzanan Sırtlardan yoğun bir makineli tüfek ateşi, dürbününe davranıyor hemen, düşmanla 'müsademeye geçenlerin'

takviye gönderilmiş İkinci Tabur'un Beşinci Bölüğü'nden olduklarını çıkarıp ferahlıyor, dürbününü indirirken Üsteğmen Demir'e kısaca (YTB, s.75) ...

Boğaz: İki kara parçası arasında bulunan, iki denizi birbirine bağlayan dar su geçidi.

- *Takviyeli Keşif Takımı Wowan **Boğazından** çıkmıştı, Birinci Taburun uç mangaları çıkmak üzere, bu yüzden Üsteğmen Demir duyduğuna bir anlam veremedi, şoförüne eliyle işaret edip jeep'i durdurdu. Motorun sesi kesilir kesilmez, tehdit yüklü, ürkütücü bir uğultu, boğazın derinliklerinde yankılanıyor: rüzgârın ormandan çıkardığı vınlama mı, değilse ne (YTB, s.13)?*
- *Üsteğmen Demir, jeep'ten, **boğazın** ayazına Çıktı. Güneş çevrelerini saran sisi dağıtmış, kalay parıltılı kıyıcı bir soğuk bastırmıştı. Eksi on filân olmalı. Oysa öğleye kadar bir rakı dumanı içinde ilerlediler. Buz tozlarından ince mavi bulutlar uçurum boşluklarında yüzüyordu (YTB, s.13).*
- *Şaka maka, bütün **boğaza** uzanmış yatıyor, girişle çıkışı birer ağır makinalı bölüğüyle tutup, yamaçlardan bir baskın verirlerse! Gariptir, Gariptir, pusandan beri Üsteğmen Demir'in üstünde bir kötümserlik, içinde karanlık olasılık! İtirafa pek yanaşmıyor ama, sağ alt gözkapasının seyreldesinden ileri geliyor bu uğursuzluğunu kaç kere denemiş, çıkar da mübarek (YTB, s.14)!*
- ***Boğaz'dan** gri bir tanker Karadeniz'e geçiyor (KS2, s.15).*
- *Üsteğmen Demir, bir zaman düşündü hava gücüyle eşzamanlı savaşmak alışkanlıkları ne kadar yetersiz! Tokchon dün öğleyn düşmedi mi, akşam brifinginde Albay ne sanyordu, Çinli öncülerin çoktan Wowan **Boğazı'nı** tuttuklarını, mevzilendiklerini Bütün gece bu yüz den bekledik, sabahdan beri her dönemeci düşmanla burun buruna geleceğiz diye korka korka dönüyoruz, oysa herifler uçakların korkusundan sinmiş, fırsat bulup üstümüze gelemiyor (YTB, s.17).*
- *Soğuk, akşamdan yalındı, burun kulak demeyip satır gibi düşürüyordu; gece ilerledikçe puslandı, ilkin yıldızları sildi, ardından zar zor seçilen **boğazı**, sırtlardaki ağaç karaltılarını; gece yarısına doğru bir de baktılar, göz gözü görmüyor (YTB, s.18).*

- Bir cayırtı koptu: Üsteğmen Demir, Yoko'nun yorgun inceliğini, söze sığmaz minyatür güzelliğini, Taegu Belediye Salonunda bırakarak, o dakika, Wowan **Boğazı'ndaki** sorumluluğuna döndü (YTB, s.20).
- Emir, bir bakıma, Kara Başefendinin duyduklarını doğruluyor: Tugay Karargâhı **boğazı** savunmaya elverişsiz bulmuş, Chongmyong Vadisi'ne çekilecek. Haksız sayılabilir mi? Daracık bir yol üzerinde, 'ikmal' olanakları sınırlı olur, Topçunun mevzie girmesine uygun yer bulunmazsa, elbette hayır! Yalnız, avuç içi kadar yerde 'vasıta'lar nasıl dönecek (YTB, s.23)?
- Wowan **Boğazı**, kısıtılmış kocaman böcekler gibi, oldukları yerde gidip gelerek dönmeye çalışan kamyonların, motor sesleriyle uğuldamaya başlamıştı devrilmiş, dev bir kovan sanki (YTB, s.24)!
- Dakikalar ilerleyip, Wowan **Boğazı'na** akşam, dumanlı mor ve saçakları kanlı bir bulut halinde indikçe, Tokchon'dan bu tarafa sığınmaya gelenlerin sayısı inanılmayacak bir hızla artıyor (YTB, s.25).
- **Boğaz'daki** gazinoya maktülle beraber gelen siyahlı kızı takmış, işi gücü onunla uğraşmak (KS2, s.26).
- Neresinde olursa olsun kabulüm, yalnız **Boğaz'da** olacak (KS2, s.29).
- Gece ilerle dikçe soğuk kalınlaşıyor, **boğaz** boydan boya kaplamış sisi dondurup, sinsî bir kırağı serpintisi olarak dibe ufalıyordu. Uzakta bir yerde, bir el silah atıldı. Hâlâ sürüp giden motor uğultularına rağmen, ufuktan ufka genişleyerek yankılanışını irkiltici bir açıklıkla duydular (YTB, s.30).
- Sabiha: ...ben, diyor, eliyle saçlarımı düzeltiyor: ondan çok denizi yahut çamların tepesinde vızıldıyan **Boğaz** rüzgârını dinlermiş gibi bir hal içinde hem o kadar yorgun, hem o kadar yürekli: ...ben, diyor, çalışmam (ZBB, s.36).
- **Boğaz'da** henüz kurumamış camlarından ölü mavi ayışıkları dökülen bir deniz kahvesi kuruyor (KS1, s.36).
- Hiç böyle şaka olur mu? Kız önüne bakıyor. Duruyor. Duruyorlar. **Boğaz** bir kısrak gözü gibi, ama kör ve ihtiyar bir kısrak gözü gibi bulanıyor (ZBB, s.37).
- Onları, **boğazdan** çıkar çıkmaz, heybetli bir ateş şenliği karşıladı: önleri sıra gelip konmaya geçmiş birlikler, önceki emirlere aldırmaksızın, karanlığın içinde ateşler yakmışlardı (YTB, s.39) ...

- Hesapça, Yüzbaşı Aziz komutasındaki Takviyeli Keşif Kolu, dönüşte üzerine artçı görevi düştüğünden, Wowan **Boğazı'ndan** henüz çıkıyor (YTB, s.40).
- Yooo, mesuliyeti vardır bu işin, vebali vardır: Kolordu'dan sana savunma emredildiyse, savunma tertibi alacaksın; **boğaz** savunma ya elverişli değildi, anladık, peki vadiye çıkınca neden hazar ordugâhı gibi konmaya geçiyorsun: 10. Bölük ileri karakol olarak mevzi tutacakmış da asker ziyadesiyle yorgun, vakit de ilerlemiş olduğundan... geç efendim, geç> (YTB, s.41)!
- İnadına Turgut'u koluma takar bütün **Boğaz'ı**, bütün Beyoğlu'nu yeni flörtüme şahit ederdim (KS1, s.42).
- Wowan **Boğaz'na** yakut yeşili iri bir yıldız düştü. Daha beride, karşılıklı göz kırpışan casus ışıklarını se çer gibi oldular. Bir de uzaktan uzağa, hayal mi gerçek mi anlaşılmaz, o köpek havlamaları (YTB, s.51)!
- Galiba **Boğaz'a** gidiyoruz (KS2, s.57).
- Ufak bir **Boğaz** gezmesi, dedi, arkadaşça (KS2, s.58)
- Bekir kuruyordu: asabını yatıştıracak bir **boğaz** gezmesi (KS2, s.58).
- Güya **Boğaz'ı** geziyoruz (KS2, s.58).
- Tam o sırada **Boğaz'dan** yine bir şilep uğultusu. Kalkıyor (KS1, s.59).
- Git lan dedim çağır şu delikanlıyı, dolaşalım biraz **Boğaz'da**, temiz hava alalım (KS2, s.59).
- 9. Kolordu ihtiyatı Türk Tugayı'nın, önce Tokchon'un kurtarılmasıyla görevlendirilip, sonra Wowan **Boğazı'nda** savunmaya geçmesinin emredilmesi bunu önlemek için (YTB, s.68).
- Adeta her şey: fena halde bozuk deniz, gittikçe garipleşen Üsküdar, **boğazdan** dönen vapur çırpınıyor ve kendini yerden yere vuruyor (KS1, s.71).
- Nereye olursa? **Boğaz'a** filan (KS2, s.72) ...
- Mehmed-Ali kendisini bir **Boğaz** vapurunda geceleyin Kadıköy'den gelip Ortaköy'e gidermiş gibi hissetse (ZBB, s.72).
- Bunu **Boğaz'daki** her zamanki deniz kahvesinde demişti (KS2, s.77).
- Mecidiyeköy'üne git, dön; oradan ister misin **Boğaz'a** açıl, iyisi mi şuradan birkaç şişe benzin ayarlarsın (KS1, s.94).
- Yüz kilometreyle **Boğaz** da viraja girer ki. Pardon (KS1.s.98)!

- İkide bir omuzlarını kaldırıyor: -Çabuk olun, diyordu, çabuk olun canım! Saat bire geliyor, yemeği **Boğazda** yiyeceğiz, bir yer biliyorum (SA, s.112).
- Sizin yok mudur böyle görmek istemediğiniz şeyler, yok mudur hiç: yağmurda ıslanmış bir müvezzi çocuk mesela yahut **Boğaz** da hep eski zamanlardan birinden kalkıp ötekine yanaşan vampiri boğaz. Sonra duyulmak istenmeyen türküler yok mudur? Ne dersin Hrisulâ (SA, s.113)?
- Sizin yok mudur böyle görmek istemediğiniz şeyler, yok mudur hiç: yağmurda ıslanmış bir müvezzi çocuk mesela yahut Boğaz da hep eski zamanlardan birinden kalkıp ötekine yanaşan vampiri **boğaz**. Sonra duyulmak istenmeyen türküler yok mudur? Ne dersin Hrisulâ (SA, s.113)?
- Ben gitmek istemiyorum. İstemem. Otomobille yavan küçük burjuvalar gibi **Boğaz** gezintisi yapmak, dünyanın parasını verip, olmadık şeyler, bayat balıklar, artık etler zıkkımlanmak benim yapacağım iş mi (SA, s.112)?
- Sabiha, taa oralardan, **Boğaz'dan** bir kır kahvesinden sesleniyor fakat sesini duyuramıyordu (ZBB, s.145).
- Gilda puslu puslu gülümsüyor: -Orhan, diyor, hani **Boğaz'a** gitmiştik bir kere. Kireçburnu'na. Bir yerde oturduk, bira içtik. Amerikan bahriyelileri gelmişlerdi. Hatta sen (KS1, s.172) ...
- Sonra yine **Boğaz'da** bir deniz kahvesinde garson, anasının ipini satmış çıplak kafalı Sotiri'nin ifadesini okumağa başlıyor (KS1, s.172).
- Onlar **boğazdaymışlar** demek (KS2, s.176)?
- Elinde mercek, gazetesine eğilmiş, burnuyla çift sürerek satır satır okumaya uğraşan, dünyasından geçmiş bir ihtiyar. Bir de Demir: **Boğaz'a** ve Marmara'ya egemen masalardan birinde, önünde bir roman: Karamozof Kardeşler (YTB, s.189).
- Durgunlaştı biraz, yoğun sis yüzünden mavimsi bir loşluğa bürünmüş **Boğaz'ı** ve Marmara'yı, camlara çekilmiş bir manzara halinde yeni farketmişti, ağızlığını dudaklarına götürdü (YTB, s.191).
- Sonra, konuşmasının biçimini, sesinin tonunu değiştirmeksizin, aynı rahatlık ve kolaylıkla konuya daldı: Yüzbaşı da bilirmiş ya, Menderes ne yapıp yapıp Amerika'yla uyuşmayı kafasına koymuş; belki Ruslardan korkuyor, bir ara **Boğazlar'dan** üs müs istemediler mi, ondan; belki memleketi Küçük Amerika' yapmamın tek çıkar yoludur sanıyor; sanır sanır, yalnız Amerika bu, öyle

kafana estiği gibi anlaşıyor, koskoca bir çıkar düzeninin merkezi, ancak o düzene katılırsan, buyruklarına uyarsan yaşıyor; yaşaması da neden kara gözlerine bayıldığından mı, yooo hayır, çıkarlarına kullansın diye (YTB, s.192)!

- *Üsküdar'ın ışıkları, ıslak ıslak, yandı. Kuzguncuk, Vaniköy tarafları, **Boğaz'ın** üst yakası, gece olmuş bile (YTB, s.196).*
- *Marmara'da, yağmur sislerinden ağır ağır soyunarak, dev bir tanker peydahlanıyor: uzay boşluklarından sanki dünyaya inen yanlış bir uzay gemisi. Üsküdar'ın ışıkları, ıslak ıslak, yandı. Kuzguncuk, Vaniköy tarafları, **Boğaz'ın** üst yakası, gece olmuş bile (YTB, s.196).*
- *Olca'yın derdi başka: -... şimdi arabamız olsa **Boğaz'a** giderdik. İçkilerimizi alırdık, doğru Tarabya'ya (KS1, s.198).*
- *Yine o zaman zaman çıkarabildiği kalın ve genizden gelen sesle: Çocuklar, diyor, **Boğaz'a** gidiyoruz. Tarabya'ya (KS1, s.198).*
- *Sonra iç telefonla kapıcıyı aradı, şoförü buldu; gidip Akın'ı ve arkadaşlarını **Boğaz'a** götürmesi için emir verdi (KS1, s.202).*
- *Gördüklerinin, belki daha önce 'malûlen mütekait Yarbaya Baba Saffet'le konuştuklarının etkisinde, Yüzbaşı Demir **Boğaz** esintisinin, akşam gazetelerin, yorgun kadınların renkli baş örtülerini durup dururken uçurduğu yumuşak ve serin o Eylül akşamı, 'doğrusu, gidişattan kaygılandığını söyleyince; 'Zizi Yüzbaşı, sırmalı bıyıklarıyla ağzının çevresini yaldızlaya yaldızlaya bir güzel gülmüş, sonra da 'ordunun artık sabrının tükendiğini' ona açıklamaktan çekinmemişti (YTB, s.203).*
- *Kısa sonbahar günü, dışarda, gözle görülebilir bir hızla eriyor; siyah bir yağmur ıslak çalışkanlığıyla sanki karanlığı dokuyordu. Camlardan bakıldı mı, garip şey, bir geminin kaptan köşkünde olmak izlenimi büklümlerine çivit mavileri, gizemli laciverdler üflenlen kıvamlı bir duman, denizle cam arasındaki karayı silmiş, sanki **Boğaz'ı** Taşlık'a kadar genişletmişti (YTB, s.213).*
- *Sen Keleşoğlu Apartmanı'nda **Boğaz'a** karşı kirli bir uyku büyütürken yoksa onu böyle doğrayıp doğrayıp denize dökmek için açıklara mı itiyorlar (KS1, s.210)?*
- *Ev bakmağa gidiyoruz, **Boğaz'a** (KS2, s.213).*

- Şehri bembeyaz bir boşluk halinde **boğazın** ve haliçin iki yakasındaki yerine yerleştirip ansızın durdu (KS2, s.216).
- Ev gerçekten hoşuma gitti gitmesine, pencerelerinden bakıp bakıp bitiremeyeceğim **Boğaz'ı**, bahçesindeki siyah çamları dört küçük odası ve sürgün şehzade yalnızlığıyla içime sımsıkı yerleşti (KS2, s.218).
- Yılların biriktirdiği beyaz öğürmelerin sarı içi bulantılarının kirli sarsıntısını böyle kar altında bir Ahiret görünüşü kazanmış **Boğaz** sırtlarını seyrederek giderirdim (KS2, s.218).
- Biraz bu yüzden, biraz babasının iç hesaplarını uzak uzak sezdiğinden bu dudak köşelerinde iğnebaşı tükürükler birikmiş kömür tozu bıyıklı Sıtkı Ocakçılar eve girdi mi o ya arabaya atladığı gibi **Boğaz'a** doğru ufalıyor, ya da odasına kapanıyor ve çıkmıyor (KS1, s.225).
- Bu tarafta ilmikleri gittikçe sökülen kar ve **boğaz** daha daha yumuşuyor (KS2, s.230).
- Anlatmıştır mutlaka! Siyahlar giyen bir kız. Kesik saçlı. Buick 53 bir araba. Hemen hemen her hafta buluşuyor, **Boğaz'da** bir gazinoya gidiyorlarmış (KS1, s.244).
- <—...tahminde yanılmışız, muayenede sağlam çıktım, Gelibolu'da boktan bir birliğe tayin ettiler: garnizon **boğaza** hâkim bir yerde, eratı eğitime çıkarıp geçen gemileri seyrediyorum, içim bomboş, yaşamakta mıyım belirsiz. Askerlikte istikbal göremiyorum, bir kadın sevmek, onunla evlenmek hayallerim tarümâr olmuş, ruhumdaki yara muttasıl kanıyor! Bol bol roman okuyup vakit öldürmekteyiz> (YTB, s.248) ...
- Nasıl da sonbahar? Kestane kızılı, yaprak sarısı her geçen gün biraz daha **Boğaz'daki** uzak koruların ıssız kuytularına çekiliyor (YTB, s.257).
- Yüzbaşı Demir, Beşiktaş İskelesi'ndeki kahvede, Binbaşı Aziz'in dediklerine bozulmuştu biraz. Kore'de, Wowan **Boğazı'nın** ağzında beraber baskına uğradığı bu adam mı (YTB, s.302)?
- Yüzbaşı Demir gülümsedi, gülümsemesi temiz ve aydınlıktı: <— Evet, Kore'de! diye cevap verdi. Wowan **Boğazı'nın** methalinde, Çinlilerin baskınına uğrayınca! Tugay Karargahı'na kadar. Yaralıydın> (YTB, s.317).

- *Tesadüf o pazar siyah damarlı, çabuk yırtılıp çabucak örülen, ürkütücü yağmur bulutlarının, **Boğaz'ın** üstünde hora teptiği bir gün; hava, — hele akşama doğru —, ilkbahardan çok sonbahar, dökülen yapraklar eksik (YTB, s.340).*
- *Arkasından, beklenmedik bir **Boğaz** gezmesi: Miralay Ferid bey'in yemek çağrısına, kocası işi çıktığından gidemeyince, Suat'ı Emirgan'a götürmek Yüzbaşı Demir'e düşüyor (YTB, s.340).*
- ***Boğaz'ın** üzerinde, sırmalı eflatun bir akşam. Yer yer parıldayan yaldızlı pembelikler (YTB, s.343).*
- *Kahve aynı kahve: masalardan birkaçını balkona çıkarmışlar, damalı örtüleri rüzgârda çırpınmaktadır; Üsküdar, **Boğaz'ın** tuzu, denizin gümüşlü aydınlığı (YTB, s.353).*
- *İsmet Paşa mıydı?.." ... evet efendim. İzmir'in istirdadı, Avrupa'yı ayağa kaldırdı. Ortalık kaynıyor..." Latife, elinde bir gazete, gülerek: "...ondan hiç şüphenez olmasın!" dedi, "...bu haber, New York Times'da: Kemal dedi ki, askerlerim yirmi dört saatte **Boğazları** geçebilir..." Salih Bey'e bakıyor: "...hani Paşa, Fowler'e beyanat vermişti ya" (GP, s.396)!...*
- *Karanlıkta, görünmez motorların yankılı patpatları, Dolmabahçe'deki ulu ağaçların usulca göğüs geçirişi, **Boğaz'a** boylu boyunca uzanıvermiş bir Samanyolunu andıran ışıklar: İstanbul (YTB, s.430)!*
- *Geceleyin mehtapsız **Boğaz** neden karanlıktır (YTB, s.434)?*
- *'Düşükler'in Yassıada'da yargılanmasına geçiliyor da, hiç tınmayıp **Boğaz'a** Suat'ın kuş kafesi yalısında kafayı çekmeye gidiyor (YTB, s.435).*
- *Kulaklarının dibinde, rıhtım taşlarını okşayan denizin şıptırtısı; uzakta, **Boğaz** vapurlarının ışıldakları (YTB, s.437).*
- *O, odanın yıldız alacasında, esmer ten ve serin diş macunu kokusunu bırakıp gitti; Demir, bütün yorgunluğunu, acı uykusuzluğunu unutup, tül perdelerin ardından **Boğazı** seyrederek cigara içti (YTB, s.446).*
- *Bu yıpratıcı çarkın ötesinde bir **boğaz** gecesi bulup, körkütük uyumamak olası mı (YTB, s.447)?*
- *Sabah, Kuzguncuk'a geçen bir **Boğaz** vapurunun sırtlan çığlığına benzer düdüğüyle uyandı (YTB, s.447).*

- *Ancak pencereden iğdenin altında kahvaltı sofrasını hazırlayan Suat'ı görünce, nerede bulunduğunu çıkarıyor: öyle ya, **Boğaz'a** Suat'a gelmemiş miydi (YTB, s.447)?*
- *Telefon çalışma odasındaydı: alt katta, yine deniz üzeri, ufacık bir oda: duvarları kitap rafı, pencereleri bütün **Boğaz**, yazıhanesi eski süslü yazıhanelerden, mürekkep hokkaları, sumeni, kurutma kâğıdı tamam (YTB, s.449).*
- *Bahçeye çıktı, doğru deniz kenarına, Arasıra alacalı, koruların sıklaştığı yerlerde eflâtunumsu, ışık kırılmalarıyla gizli turuncular, sisli lâcivertler üreten sincap grisi bir **Boğaz** (YTB, s.449).*
- *Eylül'ün çıkmasıyla, yaz boyunca renk, ışık, kahkaha taşıyan **Boğaz** vapurları kaybolmuş; şimdi dalgın, kendi halinde uyuklayan iskelelere, isteksiz isteksiz uğrayıp, iner inmez yağmurluklarının yakalarını kaldıran, şemsiyesini açan kederli yolcular bırakıyorlar (YTB, s.450).*
- *Olayların çalkantısına kulak tıkayıp yazı **Boğaz'da** geçirenlerin çoğu, İstanbul'a göçmüşler, çiçekleri solgun, sabahları buzlu kırağılar düşen bahçelerde sevda şarkılarından mısralar, kadeh tınlamaları, boş içki şişeleri ve cigara paketleri bırakarak (YTB, s.450).*
- *O, el radyosunda bir müzik aradı, **Boğaz'ın** sonbahar hüznlerine yakışan bir müzik kalın, dokunaklı sesiyle içli bir viyolonsel, titrek bir klavsen, üzgün bir takım kemanlar (YTB, s.450).*
- *İki **Boğaz** vapuru, Kalender ve İnşirah, yalının açığına karşılaştılar: biri tiz, öbürü pes, iki çığlık selâm düdükleri (YTB, s.452).*
- *Notanın muhtevası, ordularımızın Trakya'ya... bilhassa **Boğazlar** muntikasına, ilerlemesine mâni olmak maksadına matuftur...bir 'bîtaraf muntıkam kâfidir tutturmuşlar...onda ısrar ediliyor (GP, s.401) ...*
- *Paris, Ankara'yla bir 'compromis'ye müheyya görünüyor... Lakin **Boğazlar** mevzubahis oldu mu, rahatsız..." Sustu, ayrı ayrı, ikisinin de gözlerine baktı ve ilâve etti: "... Ordularınızı durdurunuz dedi! "Ali Fuat Paşa bariz bir merakla soruyor: "...durduracak mıyız, Paşam.""...şarta muallak, Fuat!" bravo. Kanaatimce, bu bir zaruret-i harbiye (GP, s.401) ...*
- *İsmet Paşa haritalardan en yakınına doğru yürüdü; eliyle, Trakya'yı adeta tarayarak, dedi ki"...müzakerelerde, **Boğazların** hükümranlığı bahrinde,*

şimdilik kaydıyla ısrarlı olmuyoruz, lakin, Edirne'nin garbında, Trakya'nın Meriç Nehri'ne kadar olan kısmının, derhal tahliyesinde musırız" (GP, s.415)

...

- Şirket-i Hayriye'nin sis düdüğüleri, **Boğaz'dan**, 'canhıraş' yankılanıyor. İstimbot, Padişahın tan sonra, açıkta demirli İngiliz Malaya zarfına doğru hareket etti (GP, s.457).
- Binbaşı Demir, bilinmez hangi çağrışımların etkisiyle, bir an sahnede kimi gördüğünü sanıyor, Wowan **Boğazı'ndaki** hâliyle Yüzbaşı Cevdet'i parkasının içinde kaybolmuş upuzun bir iskelet, zenci dudakları, Halep çıbanı, üstelik üşümüş, soğuktan dişleri takırdıyor: <—...kurban, kurban, hadi gözüm üstüne> (YTB, s.491)!
- ...haftaya Suat'a davetliyim, bir yolunu bulup gelsene, her tarafından yorgunluk akıyor, **Boğaz'da** dinlenirdin biraz (YTB, s.507).
- **Boğaz'da** dinlenebilmek, ne mutluluk (YTB, s.508)!
- Vaniköy'de kaldığı gecenin sabahı, Binbaşı Demir, pencereden bakıp sabah sislerini sıyrarak geçen ışık tozuna bulanmış **Boğaz** vapurlarını görünce, bir zamanlar annesiyle seyrettiği Allahın Cenneti filmini hatırlamıştı (YTB, s.508).
- Kasım gireli, havalar adamakıllı serinlediğinden artık deniz kıyısında oturulamıyor, kış odası yalının alt katındaki bol pencereli denizüstü oda kendini hangi koltuğa bıraksan, divanın hangi köşesinde otursan, camlarda **Boğaz'ın** oyalı kıvrımları, İstanbul'un hafif gölgeli profili (YTB, s.511).
- Çay içiliyor. Camlardan, **Boğaz**, elektrikli semaverin dışbükey aynasına eğri büğrü yansımış; alçak sehpa üzerindeki 'kayık' tabakta, Suat'ın eliyle' yaptığı üzümlü kek; gümüş zarflı konak fincanlarında, demli çay (YTB, s.512).
- **Boğaz'a** dönük koltukların birinde kerlişerli bir zat, lâcivertler giyinmiş, kır saçları sımsıkı arkaya taralı, tombul parmaklarında ucu yaldızlı cıgara (YTB, s.531).

Dağ: Yeryüzünde çok geniş alana yayılan yer kabuğunun eğimli ve yüksek yamaçlarına verilen ad.

- Doğrusu bu görev Tugay'ın ilk önemli savaş görevi, General Yazıcı'dan, Adil Onbaşı'ya kadar herkes bunun farkında ya, şu terslikler olmasa: sabah sabah, Binbaşı Mithat boğazda ilerlemeye başlayan Tugay'ı, **dağların** doruk çizgisinden paralel olarak izleyecek yerde, Albay'dan gece 'harita üzerinde aldığı talimat hilafına bir doğrultu tutturup gidiyor, gitti gider (YTB, s.15).
- Yüzbaşı Aziz, bir arkalarında eşkiya gibi gökten yıldız toplayan **dağlara** bakmış, bir Yüzbaşı Lorenzo'nun dövülmüş köpek gözlerine, için için: «Korkuyor kerata, diye düşünmüş, ödü pathiyor (YTB, s.40).
- Keşiş **dağının** beş katı, yücesinden baktın mı aşağısı kuyu görünür (YTB, s.162).
- Ağır yaralılar koğuşu, gece lâmbalarının dalgınlıklarını, kokulu alacasında, telâş telâş sabahı aranırken, Üsteğmen Demir'in ölüm **dağların** ardından gelen bir ses ama nasıl gür, nasıl ulu bir ses parça parça ediyor; sıçrayıp uyanmasına, güp güp atan yüreğini yaralı bir kuş gibi elinde bulmasına neden oluyor (YTB, s.163) ...
- Yüzbaşı Cevdet, donmuş parmak uçlarını sarmısak dişleriyle ısıra ısıra canlandırmaya çalışırken, diyordu ki: ...ceddine rahmet, bizim Albay bap adam. geçende ne dese beğenirsin, Taarruz icab etti mi, Amerikalılara düz arazi veriliyor' dedi, 'bize nerede çetin, tahkimatı rabitalı **dağ** tepe varsa, orası. Onlar muharebenin safasını sürüyorlar, biz cefasını çekiyoruz... Bugün bize kök söktüren tahkimatı hele bir düşün kurban, Cello haksız mı» (YTB, s.198)?
- ...çabuk, bir matara getirin!.." O esnada, atından inmiş olan, İsmet Paşa da gelmiştir; 'Reis Paşanın, başına diz çöküyor. İsmet Paşa, çaresiz: "...zannımca, bayıldı: bir he kim bulabilseydik...lâkin **dağ** başındayız (GP, s.208) ...
- Düşman taarruzu, bütün cephelerde birden, süngü takmış piyadenin, Türk müdafaa hatlarına doğru, harekete geçmesiyle başlıyor; taarruzun ağırlığı, Mangal **Dağı** ve yöresine yönlendirilmiş (GP, s.234-235) ...
- "...baş üstüne kumandanım!.." Mustafa Kemal Paşa otururken, elindeki gazeteyi okuyordu: "...ordumuz gelinceye kadar, köylüler aç ve çıplak, **dağlarda** yaşamışlar (GP, s.417).

Ekvator: Yerkürenin eksenine dik bir biçimde geçtiği, yer küreyi iki eş parçaya böldüğü bilinen en büyük enlem ölçüsüne sahip en büyük çember.

- *Tamtamlar yapışkan **ekvator** gecesinin derinliklerinde kanat çırpıyorlardı* (KS2, s.171).

Körfez: Denizlerin farklı şekillerde karaların içerisine sokulan kolu.

- *Varla yok arası bulutlar, iki yanlarından akıyor, aşağıda Şinagava **Körfezi** camgöbeği bir ayna gibi parlıyordu* (YTB, s.98).
- *Uçağın lombozundan, şehir, güneş vurmuş telli bir yağmurun altında, pırıl pırıl görünmüştü. Varla yok arası bulutlar, iki yanlarından akıyor, aşağıda Şinagava **Körfezi** camgöbeği bir ayna gibi parlıyordu* (YTB, s.98).
- *Üsteğmen Demir'in yüreğinde bir korku! Sinagoga **Körfezi** kaşlarını ebruli mor çatmış, magnezyum yeşili şimşekler, aralıksız titreşimlerle ufkunda çatal çatal* (YTB, s.111)!
- ***Körfeze** şöyle bir baktı* (GP, s.129).
- *Çok sonraları bir gazinin, bir bacağını cephede kaybetmiş, bir 93 Harbi gazisinin, söylemeye başladı rivayet edilecektir; şöyle ya da böyle, Mustafa Kemal Paşanın otomobili, hâlâ **Körfez** de demirlemiş işgal donanmasının hizasına gitmiş iken, 'davudi' bir ses işitildi* (GP, s.322) ...
- *O gün İmdat gecikmişti; Punta sahilindeki çığlık çığlığa martı düğümlerini, sağa sola dağıtarak, hızlı başladı: heybetli dalgalar, savrularak rıhtıma vuruyor; etrafa toz gibi dağılan, su zerrecikleri! İskele'mdeki **körfez** vapuru, Karşıyaka'ya doğru kalktı; acı acı düdüğü çalıyordu: çağırıldığı biri mi var* (GP, s.331)?
- *Güneş battı batacak, Çatal kaya üzerinden sarkan bulutlar, gurup renkleriyle, bakır kızılı, toz pembe, kurşuniye çalan mavi. **Körfez** de itilaf donanmasının Kruvazör, muhrip ve firkateynleri, gölgeleri iyice uzamış; gemiden gemiye, flamalarla haberleşmede, bir hızlanma! Uzaktan güvertelerinde ve çevrelerinde, mahiyeti layıkıyla anlaşılamayan bir hareket; belli belirsiz* (GP, s.353).

- King George zırhlısında, daha da zalim bir gösteri: iskeleler alınmadan, nasılsa merdivenlere sarılmış Rumları; bahriye silahendazları, süngülü tüfekleriyle iterek, bazılarını denize, bazılarını doğrudan sandalların üzerine düşürmektedirler: bir sandal bu yüzden alabora oldu; içindekiler **Körfez'in**, artık eflatunu koyulaşmış sularına dağıldılar (GP, s.354).
- “...Efendiler... İngiltere ile hâli harp de olmasaydık...söyler misiniz, bu donanma bu **körfezde** buluna bilir miydi? İngiltere ile, yüz kere, bin kere hâli harbedeyiz, biz” (GP, s.356) !..
- Ankara’nın nokta-i nazarı bu Merkezdedir, diyebilir miyiz Paşam?" Mustafa Kemal Paşa, sigarasının dumanları arasından, cevap veriyor: "...ona ne şüpheli.." Sigarayı tutan sağ elini, projektörün yeniden yaladığı pencereye uzatıp, sesinde gizli bir hiddetle ilâve edecektir: "...hakikat şudur ki...İzmir'in istirdadını müteakip...bu işgal donanması **Körfez'den** defolup gitmeliydi Paşa'nın son söyledikleri öyle yoğun bir hiddeti içeriyordu, ani bir sessizlik oluşuyor; Gazi, küçülmüş sigarasını masadaki kül tablasına bastırıp (GP, s.356).
- **Körfez'deki** donanmaya ait gemiler; aralarında, işaret lambalarıyla haberleşirken; bir yandan da projektörleri -büyülü, ışıktan duyargalar gibi, denizdeki sandalları ve içindeki mültecileri; zaman zaman da Kordon boyunu yokluyor: kalın dumana boğulmuş, gösterişli bazı binalar ateş içindedir; etraflarındaki kalabalıkta paniğe dönüşen bir telâş, arasözlerin, uğursuz uğultusu (GP, s.359) ...
- İzmir’e mahsus, aydınlığı hafıflemiş, uzak griye çalan, sonbahar günü; vakit öğleden sonra, kumruların dem çekişi işitiliyor; uzaktan martı çığlıkları: deniz sakin, **Körfez** yarı yarıya boşalmış: daha önce oraya demirlemiş İtilaf donanmasının, kruvazör, muhrip ve fırkateynlerinin, çoğu gitmiş (GP, s.395).
- ...Mustafa Kemal Paşa merdivenin başında, elinde sigarasıyla, yalnız kalmıştı; düşünceli, bir bakıma yorgun, bir yalnızlık; içi istifhamlarla dolu. Gazeteciler, kapıya doğru uzaklaştıkça, yukarda, adamakıllı zengin bir yıldız yağmuru; aşağıda, akşamın içerdiği sesler ortaya çıkıyor: Göztepe vapur iskelesinden, **körfez** vapurunun, titrek düdüğü; yoğunluğu gittikçe çoğalan karanlığı, ufak ufak didikleyen, gece böcekleri; hatta, o puhu kuşunun, dokunaklı ötüşü (GP, s.399).

- Latife, hiç beklemediği bu ani teklif karşısında, son derece şaşkın: "...şimdi mi?.." deyip, ilave ediyor: "...ama, bu imkânsız...vakit çok geç Paşam Kordonboyu'nda: gece, sabaha yakın. Tenha bir karanlık etrafı kuşatmıştır. Sağda, büyük yangından artakalmış, simsiyah yalı ve bina iskeletleri, birer heyulâ gibi yükseliyorlar; solda, yıldız alacası **Körfez'in** yakamozlu pırıltısı (GP, s.410).
- Kordon boyu, sabah karanlığında, upuzun uzanıyor: sağda yanmış, yıkılmış yalı ve yapıların, kararmış iskeletleri; solda, yıldız alacasının ışıklarıyla parıldayan, yakamoz yakamoz **körfez**; ilerde, gittikçe uzaklaşan ve ufalan atlı tramvay (GP, s.412).
- İzmir'de yağışlı, kış günü: eflâtun renkli, ağır ve yağmur yüklü bulutlar, Kadifekale'den, şehrin üzerine sarkıyor: yumuşak ve pırıltılı, ince bir yağmur, **Körfez'i** sarmış: karşı kıyıda, puslar ardında kayıp, Karşıyaka. İlk bakışta pustan, hayal mi, yoksa gerçek mi olduğu anlaşılamayan, **Körfez** vapurları (GP, s.459).

Okyanus: Kıtaları birbirinden ayıran deniz.

- İki jandarma süngüsü arasında öfkeli bir **okyanus** kadar yalnız o kadar bitmez tükenmez (KS2, s.198).
- Moskova Radyosu'ydü, yarı gece yayınında Sovyetler'in, NATO'ya girişini protesto amacıyla, Türkiye'ye vermiş olduğu notayı okuyordu: <—...bu şartlar altında şurası gerçektir ki, Atlantik **Okyanusu** ile hiçbir bağlantısı olmayan Türkiye'nin Atlantik Blokuna katılmaya daveti emperyalist devletlerin Sovyet Rusya sınırlarında tecavüzkar amaçlarla askeri cephenin kurulması için Türk topraklarımızı kullanmak istediğinden başka bir anlama gelemmez> (YTB, s.244)
- ...
- Bir **okyanus** parçası. insafsız aydınlık. Bir kadın sinesi: yumuşak, hafif terli, hafif sıcak bir kadın sinesi. Dizi dizi cennet kuşları. Dizi dizi kargalar. Bir de şarkı: "Comme on est bien dans tes bras sans faire un geste..." Hangi şarkı bu? Eski şarkı mı? Eski şarkıyı da onlarla birlikte ekliyoruz (ZBB, s.287).

Ova: Çevrelerine göre düz olup çukurda kalan, eğimli olmayan, taşınmış topraklarla örtülü dar ve geniş düzlüklerin genel adı.

- Bu **ovada**, diyordu, şimalden ve cenuptan birbirini meyleden avı hatlarımızın güneşin son şuadı ile parlayan süngüleri her an, her dakika ilerde görünüyordu düşman mevziini> (KS1, s.67) ...

Denizcilik Terimleri

Güverte: Gemilerde yatay olarak yer alan yüzey ambar ve kamaların üstü.

- Gemi sokuluyor ve herkes ön **güverteye** toplanıyor (ZBB, s.26).
- Bir geminin, bir gece vapurunun **güvertesine** şişmiş yüreğini dayayıp gözlerini sulara damlata damlata gitsin! İstemiyorum (KS1, s.41).
- O şu saatte biliyorum gece vapurunda, **güvertede**, pörsük gözlerini gaz lambaları gibi kırmış İstanbul'u gözlüyor ve beni düşünüyor (KS1, s.42).
- Mehmed-Ali gezinti **güvertesinde** şezlonglara uzanmış yahut küpeştelere yaslanmış haşeratin arasından sıyrılıyor ve kışa gidiyor (ZBB, s.42).
- İşte yine kamarotlar geliyor ve üçüncü mevki yolcularını gezinti **güvertesinden** kovuyor (ZBB, s.44).
- Kral Konstantin, kruvazörün **güvertesinde** görünür görünmez, Kadifekale'den, yirmi bir pare top atışı başladı (GP, s.129) ...
- Güneş battı batacak, Çatal kaya üzerinden sarkan bulutlar, gurup renkleriyle, bakır kızılı, toz pembe, kurşuniye çalan mavi. Körfez de itilaf donanmasının Kruvazör, muhrip ve fırkateynleri, gölgeleri iyice uzamış; gemiden gemiye, flamalarla haberleşmede, bir hızlanma! Uzaktan **güvertelerinde** ve çevrelerinde, mahiyeti layıkıyla anlaşılamayan bir hareket; belli belirsiz (GP, s.353).
- Vapurla Köprü'ye geçiyorlar: sanki yaz, dümdüz, parıl parıl deniz, erimiş cam gibi göz kamaştırıyor; Sarayburnu'nda çözülüp dağılan martı yumakları; romorkörlerin, gergin halatlarıyla ağır ağır çekerek, Galata rıhtımından

ayırdıkları bembeyaz bir vapur, Romen bandıralı, **güvertesinde** sürüyle yolcu: hayal mi kuruyorlar, kurulmuş bir hayalin mi içindeler (YTB, s.398)?

- Üsküdar'ın orda bir coster burunlarının dibinden geçiyor, Macar galiba, Tuna'dan Karadeniz'e çıkıp Akdeniz'e kadar inen gemilerinden olmalı **güvertesinde** şişman, beyazlar giymiş bir aşçıbaşı, sakallı da (YTB, s.484) ...

İskele: Deniz araçlarının yanaştığı, genellikle tahta ve betondan yapılan denize doğru uzantısı olan yerin adı.

- Gemi hemen hemen boşalmış. –Bir biz miyiz? diyor. Ve büyük asma **iskeleye** yürüyor (ZBB, s.27).
- Yüzbaşı Demir, Bursa'dan İstanbul'a bu defaki gelişinde, eli değer değmez Kore'deki silah arkadaşını aramıştı elbet, Akademi'ye devam ettiğini o zaman öğrendi. İki gün sonra mı ne, Beşiktaş **İskelesi'nin** üstündeki kahvede buluşup konuşuyorlar (YTB, s.202).
- Demir, Zizi Yüzbaşı'yla ilişkisini kesmemişti. Haftada en az bir kere buluşuyorlar. Bazan Beşiktaş **İskelesi'nin** üzerindeki kahvede, bazan bugünkü gibi Yıldız Parkı'nda. Buluşmalara, ne olur ne olmaz, ikisi de 'sivil' giyinip geliyor (YTB, s.205).
- Kadıköy'den ya son vapura bindiler, ya sondan bir öncekine: fosforlu bir böcek duyargasından farksız ışıldağıyla yalıyı elleye elleye gelip yanaştı, **iskeleye** suratları yorgun 'akşamcı'lar, bir iki polis, gecikmiş birkaç 'aile babası' çıkardı (YTB, s.259).
- Yarbay Orhan Kabibay, 27 Mayıs olup bittikten epeyce sonra, bir türlü unutamadığı o 25 Mayıs gününü, Milli Birlik Komitesi'nin oturum aralarından birinde, eski Meclis'in bahçesinde Zizi Binbaşı'ya şöyle anlatacaktır: — ...mutad saatimde Altiyolağzı'ndaki evimden, Akademi'ye gitmek üzere çıktım. **İskele'ye** yayan yürümeyi tercih ettim. Herkes işine gücüne koşuyor, çehrelerde günün ümitleri parlıyordu. Aksine ben ağır bir yükün altında ezilmiş gibiydim (YTB, s.397).
- **İskeleye** inmeleriyle iri çekirdekli bir yağmurun her yanı beneklenip pars derisine çevirmesi bir oluyor (YTB, s.485).

Kaptan: Geminin yönetiminden sorumlu ve her şeyiyle ilgilenen en yüksek yetkiye sahip görevli.

- *Ben şahsen Şevket **Kaptan'ı** tercih ederim. Bir kere geminin namusu kurtulmuş olur. İkincisi o doktor dedikleri züppe hiç hoşuma gitmedi (SA, s.13).*
- *Daha gelmese gelmezdi, geliyor. Seyfi **Kaptan** onu sever ve sesini çıkarmaz (SA, s.149).*

Küpeşte: Gemilerde güverteyle aynı hizada bulunan, iskarmoz bağlarına tutturulan dikmelerin dış yüzeyine kaplanan, kaplamaların oluşturduğu siperler, güvertenin yukarısında yer alan bölümün genel adı.

- *Yıldıza dönecek. Marsilya'dan beri gece gündüz durmadan zil çalan sarışın **küpeşteye** yaslanmış (SA, s.11).*
- *Üsteğmen Demir, uzaktan Bölük Komutanı Yüzbaşı Cevdet'i fark etti: ağırbaşlı, sessiz, kedere dekahidrat da yorumlanabilir bir durgunluk içinde! Onu görüp, Cin Denizi boyunca, altı gün altı gece, **küpeşteden** denize tükürerek, tekrarladığı sözleri hatırlamamak elde mi (YTB, s.17) ...*
- *Veziv'ün kitaptan yahut afişten değil bir gemi **küpeştesinden**, donuk bir ufka çizilmiş ve yorgun, seyredilmesi ile bitmiyecek! Hava, italyancadan başka bir hava! Garip (ZBB, s.25)!*
- *Mehmed-Ali gezinti güvertesinde şezlonglara uzanmış yahut **küpeştelere** yaslanmış haşeratın arasından sıyrılıyor ve kışa gidiyor (ZBB, s.42).*
- *Yeni kılığıyla güverteye çıkıp, **küpeşteye** yaslanarak; 'atfi-ı nazar' ettiği İnebolu şehrinin 'silueti': tek tük ışıkları yanmış (GP, s.218) ...*
- *Bavulumuzu merdivenin başına taşıyor; orada, **küpeştenin** önünde sandallara inmek için sıramızı bekliyoruz. Yukarda, cehennem yavrusu bir güneş. Bir de şarkı Çünkü Hernandez gitarı ile uğraşıp dururken elini arka cebine atıyor (ZBB, s.270).*
- *Bu sırada, **küpeşteden** limanı ve şehri seyreden; biri kadın öteki erkek, iki ecnebinin yanından geçtiler (GP, s.340).*

- Birinci mevki güvertesinde, **küpeşteye** yaslanmış iki yolcudan birisi; *Le Temps* gazetesinin harp muhabiri Marie Laure Oiselet idi; öteki, *New York Times*'dan Jimmy Fowler (GP, s.340).
- Ümid, sigarasını **küpeşteden** denize atıp dedi ki: <— *İslanacağız Binbaşı, bir dolmuşa rastlamazsak, yandık*> (YTB, s.485)!

Liman: Gemilerin yük almasına ya da boşaltmasına, barınmalarını sağlayan doğal veya yapay sığınak.

- *Severim bu balıkları ağabiy Gemi yaman yol yapıyor: Seyfi Kaptanın keyfi gıcır besbelli. Saat üç olmuş. Eh, birkaç saate kadar **limandayız*** (SA, s.9).
- *Doğru. Bremen'e kadar hangi **limanda** sıkılmadık* (SA, s.14)?
- *Profesörün dersleri var. Sarışın Fransız kadın kocasını bulacakmış. Talebe borçlarını ödiyecek. Peki ya biz? Bu **liman**, bu şehir son mu bizim için* (SA, s.16)?
- *Yazıhaneyi kıvamlı bir sıvı gibi dolduran sessizliğin ortasında **limandan** çıkıp gelen özlemlerle dolu bir vapur düdüğü* (KS1, s.24).
- *Kahvehanenin dumanlı arasında, kahveci çırağı, keçe külahlı, vampiri bir oğlan; omuzunda peşkiri, bir eli önlük cebinde bozuklukları şingirdatıyor; ocağa bağırıyor: "...okkalı bilir, yandan çarklı olsun; iki demli çay tavşan kanı!.." Sobaya en yakın masada, profili balta, sakalı kırçıl iki 'Reis' ki, **limandaki** takaların Laz kaptanlarıdır; uzun burun deliklerinden, muazzam duman döküyor; tek kelime söylemeden, konuşuyorlar: Dersaadet'ten, depolardan soyulmuş mühimmat ve teçhizatı tereyağından kıl çekercesine Anadolu'ya kaçırır bunlar mıdır* (GP, s.24)?
- *Yok, belki bilenimiz vardır, ama, meselâ benim için İstanbul da diğer birçokları gibi bir **liman**. Oraya geliyor, demirliyor, yük veriyor, yük alıyor ve çekip gidiyoruz* (SA, s.32).
- **Limanda**, yelken açmış, mendirekten çıkan bir taka: "*Sultan-ı Bahri'*; savruk martılar, uçuk mavi ve beyaz, yaşama sevinçlerini gezdiriyorlar (GP, s.51).
- *Cello dediği 241. Alay'ın komutanı Albay Celal Dora'ydı; gerçekten Han gemisi Pusan **limanına** yanaştığında subayları geminin salonuna toplamış, 19 maddelik bir uyarı emri çıkarmıştı* (YTB, s.53).

- **Limanda** bir vapur uğuldadı (KS2, s.57).
- Işıklar oraya buraya tükürüyor; bir vapur bir **limandan** kalkıyor başka bir limana gidiyor; uzak bir ülkede çinliler mi, hindliler mi ne, savaşıyorlar (KS1, s.76).
- Işıklar oraya buraya tükürüyor; bir vapur bir limandan kalkıyor başka bir **limana** gidiyor; uzak bir ülkede çinliler mi, hindliler mi ne, savaşıyorlar (KS1, s.76).
- Dışarda, zevkine doyulmaz bir yağmur, bir **liman** manzarası var, biliyorum (SA, s.105).
- Yağmurun tam ortasında tozlu, kül rengi bir ışık **limana**, bizim geminin ve öteki gemilerin üstüne düştü (SA, s.108).
- Pirea mı? Elbette gördüm Pirea'yı, Paşa **limanına** gidip denize bakan bir kahvede Metaksas konyağı içtim (SA, s.113).
- Kral Konstantin'in ayak basacağı rıhtıma, yığılmıştı: çünkü orası, rastgele bir **liman** değil, Yunan askerinin Ionia toprağına ilk ayak bastığı yer (GP, s.129).
- Üstüste, aralıksız sigara içiyor. Yüzbaşı Horn: -Bu, diyor, Rina. Tek kelime ingilizce bilmez. Hep böyle bir **liman** gibi de tüter (KS1, s.143).
- Sonra New-york'tan kalkıp bir gece uçağıyla Paris'e geliyorsun ve o Fuzzy Horn'u böyle bir Paris bohemi odasında, böyle bir **liman** gibi fosur fosur tüten kadınla başbaşa buluyorsun (KS1, s.145).
- ...şimdiyse her tarafından su alan yorgun bir şilebim: bu gidişle hiçbir **limana** sığınamayacak bu kıyı sularında batıp kendi kendime ve yaşantımın gelmiş geçmiş bütün hergelelerine rezil olacağım (KS2, s.148).
- İskenderun **limanını** mı civarında bir yerde, duvarları benek benek tahtakurusu, çarşafı kirli ve yamalı, camlarına güneş yağın bir otelde öteki ve asıl büyük serüvenlerini yaşayacaklardı (KS2, s.158).
- Onu dinlemiyorum. Mutlaka sıcak bir **liman** olmalı bu defa (SA, s.174).
- Denizin kalleslik etmeyeceğı; yıldızların sıcak insan gözleri gibi adam uzaktan okşayacağı bir Afrika **limanı** (SA, s.174).
- Neden Dakar? Mutlaka sıcak bir **liman** ve mutlaka sıcak bir türkü (SA, s.174).
- Afrika'da bir **liman** özlüyorum ve burada bir yabancıyım (SA, s.174).

- *İşte karşıda. Bir gün, bir **limanda**, elimle gemim Ayhan'a gösterebilmek* (SA, s.178).
- *Nereleri gördün Hasan? Nereleri mi? Bütün Avrupa kıyılarını, şimal Afrika'yı. İrili ufaklı bir sürü **liman**, bir sürü Can sıkıntısı* (SA, s.179).
- *Güldü ve tabii, dedi, her **limanda** da bir sevgilin* (SA, s.179) ...
- *Her limanda bir kadın vardı ve bütün **limanlardakiler** birbirinden daha ekşi, daha çelimsiz ve daha eksiktiler* (SA, s.179).
- *İstasyonlarda trenler **limanda** vapurlar öylece terkedilmiş, ölü ve sessiz* (KS1, s.183).
- ***Limanlardan** gemiler mi kalkıyor; sözün gelişi Hamburg limanından Panama bandıralı herhangi bir Blackhorse şilebi mi kalkıyor? Onlar için* (KS1, s.188).
- *Limanlardan gemiler mi kalkıyor; sözün gelişi Hamburg **limanından** Panama bandıralı herhangi bir Blackhorse şilebi mi kalkıyor? Onlar için* (KS1, s.188).
- *Moskova'nın vaat ettiği silah ve mühimmat, Samsun ve Sinop **limanlarına** indirilmiş; kağıt kollarıyla, Ankara'ya müteveccihen yola çıkarılmış! Takdir buyurursunuz ki"* (GP, s.189) ...
- *Bundan sonrası için mi? Hiçbir fikrim yok. Akıntıdayım. Afrika'da bir **limana** gitsek filân diyorum* (SA, s.197).
- *Ben evvelce de kendimi avutmuşum O dünyada insanların arasında **liman** boyunca bir projektör gibi dolaşıyor* (SA, s.200).
- *Başka bir yerden, bir **limandan**; bulutların çocuk rüyaları gibi mesut ve hafif yüzdüğü bir Akdeniz limanından; Rum kızlarının dillerinin ucuyla konuşarak gemicilere davetkâr ve hayasız baktıkları bir Akdeniz limanından* (SA, s.212).
- *Başka bir yerden, bir limandan; bulutların çocuk rüyaları gibi mesut ve hafif yüzdüğü bir Akdeniz **limanından**; Rum kızlarının dillerinin ucuyla konuşarak gemicilere davetkâr ve hayasız baktıkları bir Akdeniz limanından* (SA, s.212).
- *Başka bir yerden, bir limandan; bulutların çocuk rüyaları gibi mesut ve hafif yüzdüğü bir Akdeniz limanından; Rum kızlarının dillerinin ucuyla konuşarak gemicilere davetkâr ve hayasız baktıkları bir Akdeniz **limanından*** (SA, s.212).
- *Bütün Akdeniz **limanlarından** Bütün dünya limanlarından tanıyorum bu sesi* (SA, s.213).

- *Bütün Akdeniz limanlarından Bütün dünya **limanlarından** tanıyorum bu sesi* (SA, s.213).
- *Afrika'nın oralarda bir liman, Bir Tuareg. Bir Pigme. Bir Eskimo, diye ilave ediyorum: Bir orospu ve bütün **liman** orospuları. Gözlerini arıyorum, gözlerini hep arıyorum* (SA, s.213).
- *Bütün bir ebediyet, demişim, bir orospu ve bütün **liman** orospuları. Mohikanların sonuncusu. Ve turnalar* (SA, s.220).
- *Afrika da bir **limana** gidelim istiyordu* (SA, s.228).
- *Afrika da bir limana gidelim istiyordu. Sıcak bir **limana*** (SA, s.228).
- *On gün deniz, sonra üç gün bu **limanda**, beş gün o limanda* (ZBB, s.231)!
- *On gün deniz, sonra üç gün bu limanda, beş gün o **limanda*** (ZBB, s.231)!
- ***Limanda** hâlâ yabancı kruvazörleri. Alsancak üzerinde bir yangın kokusu* (KS1, s.231).
- *Yağmurdan ve rüzgârdan kaçıp buraya sokulmadan önce caddenin iki yanındaki bir sürü **limana** uğruyarak öylesine içmişti ki şimdi içmese de yine kulaklarına akan zamanla şişmanlığı ve yalnızlığıyla, etrafında dönen her şeyle gizli ve kaçınılmaz bir kavga halinde idi* (KS1, s.255).
- *Ve daha **limana** girerken ordunun bir hükümet darbesi yaptığını haber alıyoruz* (ZBB, s.269).
- *Dakar isminde, uzakta bir **liman*** (SA, s.238).
- *Bu sırada, küpeşteden **limanı** ve şehri seyreden; biri kadın öteki erkek, iki ecnebinin yanından geçtiler* (GP, s.340).
- ***Liman** yetkilileriyle; incek yolcuların, pasaportlarını kontrol ediyor. Herkesi şaşırtan, gelenlerin kalpaklı, yüzü güneşten yanmış, üniformaları eski, İstirdat Ordusu zabıtları olması* (GP, s.342) ...
- *Martılar, birden bastıran gölgelerden, köpüklü beyazlıklarını bir kurtarabilse! Siyah bacalı iri bir şilep, kalın kalın uğuldayarak, o sırada **limandan** çıkmaktadır* (YTB, s.530).

Rıhtım: Bir akarsu ya da deniz kıyısında doldurularak yapılan, gemilerin yük alıp boşaltma yaptığı, indirme ve bindirme yaptığı yer.

- *Bembeyaz bir sabahın içinden bembeyaz bir geminin sokulup **rıhtıma** yanaşıvermesi ile bitmeyecek* (ZBB, s.25).
- ***Rıhtımda** mavi, işçi kılıklı bir sürü adam dizilmiş* (ZBB, s.26).
- *Öbür **rıhtıma** başka bir gemi bağlanmış* (ZBB, s.27).
- ***Rıhtıma** yakın sokakların birinde büyük ve gayet harap bir binanın kapısını çalıyorlar* (ZBB, s.32).
- *Al **rıhtıma** yakın şatoya, kiliseye, katedrale yahut üçüne de benzeyen iri, kirli taştan bir bina* (ZBB, s.33).
- *Beyaz gayet cana yakın, küçümen vapurlar acaip bir şekilde **rıhtıma** kıçtan yanaşıyor ve yolcularını kıçtan boşaltıyorlar* (ZBB, s.33).
- *On beş dakika sonra sürat postası, dedi, kalkıyor. Galata **Rıhtımından*** (KS1, s.35).
- *Tophane'de onu parmaklıklı **rıhtımın** önünde bıraktım. Selamsız sabahsız ayrıldık* (KS1, s.42).
- *Çoktan hareket emiş vapor. **Rıhtıma** geldiler, bomboş* (KS1, s.45).
- *Hızını alamamış ve elleri boş, **rıhtımda** dikilirken ansızın sabahtan beri bir şey yemediğini hatırladı* (KS1, s.45).
- *Kopuk kopuk opera aryalarının, propaganda konuşmalarının ve ajans bültenlerinin arasında bir istasyon arıyor; ona Paris'ten bir musette orkestrası, puslu Seine **rıhtımları**, herhangi bir bulvar kahvesinin terasında okunmuş bir şiir kitabı havası getirecek bir istasyon* (KS1, s.61).
- *Ya biraz nehir karanlığından gelen akordeon seslerine ya biraz **rıhtımın** tenhalığına dağılıyordu* (KS2, s.72).
- *Kral Konstantin'in ayak basacağı **rıhtıma**, yığılmıştı: çünkü orası, rastgele bir liman değil, Yunan askerinin Ionia toprağına ilk ayak bastığı yer* (GP, s.129).
- *Gar otelleri, yabancı **rıhtımlar**, serüvenler mi kuruyor ne* (KS2, s.155)?
- *Ne sesler, ne sesler! Bir **rıhtım**, İstinye'de* (KS1, s.159).
- *Arabanın burnunu, en تنها kahvelerinden birinin önünde **rıhtıma** verdiler* (KS2, s.164).

- *Orhan yavrum, sen adam olmazsın yavrum: ne yaparsan yap, kırmızı kravatlar takın, yumruklarını tosun gibi havada dinlendir; İstanbul'un **rıhtım** dumanları, akşam yağmurları arasında gezin tozun, netice aynı: sıfr: sen adam olmazsın (KS1, s.169)!*
- *Sanki şehir tramvay ve otobüs, abide ve **rıhtım**, apartman ve cami (KS2, s.177).*
- *Marsilya'da **rıhtım** işçileri kendilerini issalarla kamçılayıp simsiyah bir gemiye büyük kasalar mı yüklüyor. Onlar için (KS1, s.188).*
- ***Rıhtıma** doğru sapar sapmaz bir fevkalâdelik olduğunu seziyor (ZBB, s.194).*
- *İki herif onu Seine'in alt **rıhtımına** indiriyor (ZBB, s.195).*
- *Ümitsizce etrafına bakıyor. Yüksek **rıhtım**. Nehir. Notre- Dame. Ve yağmur (ZBB, s.196).*
- ***Rıhtımın** karmakarışıklığı arasından: balonlar, uskumrular, renkli dergi kapakları, sandviçler, sahlep güğümleri kalabalığından adeta yoğunlaşarak belirdi; gittikçe daha açık ve seçik bir hâl aldı (KS1, s.204).*
- ***Rıhtıma** varıp denize karşı durdukları sırada Dolmabahçe saati yalnızlığı çaldı (YTB, s.219).*
- *Ve Bekir durmadan, bir yolcu gemisinin **rıhtımdan** ayrılışını düşündü: palamarları çözdüler (KS2, s.224).*
- *Birkaç yıl sonra, Dolmabahçe **rıhtımında**, ıslak dumanlar salıveren denize karşı durup, sis düdüklerini dinledikleri gece, İstanbul serüveninin nasıl sonuçlandığını Yüzbaşı Demir Ümid'e söyle anlatacaktır: <...erkekliğini sinayacağım diye çabaladıkça, vücut elbet takattan düşüyor. O telâşın arasında, farkında olmamışız. Bu arada, öteki bela, namussuz başdönmesi, tamamiyle aklımdan çıkmış (YTB, s.231).*
- *Tophane'de gemiye benimle girdi, Şekerci Lebon'dan bir kutu bağdem ezmesi yaptırmış, onu bıraktı, sonra da gemi uzaklaşınca kadar **rıhtımda** dikildi: sırtında açık renk pardesü, saçlarını şarpayla örtmüş, dudakları besbelli titrek> (YTB, s.233)!*
- *Köprü'de Kadıköy İskelesi'ne iniyorlar ki tombalacılar, gece börekçileri, çeşitli semtlere dolmuş yapan şoförler, birkaç ayak satıcısı **rıhtıma** birikmiş, bağırışıyor. Arkalarında siyah, ölü bir ahtapot gibi Karaköy Meydanı (YTB, s.272).*

- Mustafa Kemal Paşa ile Rauf Bey çıktılar. Şoför ve emir subaylar bagajlarla uğraşırken, Paşa ile Rauf Bey, arabada gelirken konuştukları mevzuyu hem aralarında tartışıyorlar hem de **rihtımdaki** kalabalığa doğru yürüyorlar. Mustafa Kemal Paşa, mütecessis soruyordu (GP, s.285) ...
- **Rihtım**, kalabalık; bunlar Mustafa Kemal Paşa'nın maiyeti erkânı olarak Samsun'a gidecek zevat; aralarında Miralay Kazım Binbaşı Hüsrev, Miralay İbrahim Tali, Yüzbaşı Cevat Abbas ve genç Mülazim Hayati ve Muzaffer Beyler fark ediliyor (GP, s.285).
- Kordon'dan Konak'a doğru giden cadde; **rihtıma** yığılmış, kavga gürültü, sandalcılarla anlaşılmaya çalışan; yangın kaçağı Rumlarla, öylesine dolu ki, içinden geçmek âdetâ imkân harici! bu imkânsızlığı, sürekli korna çalarak dağıtmaya çalışan, silahlı piyade yüklü bir askeri kamyon, onun ardından Gazi'nin kırmızı otomobili; arkasında, birkaç askeri araba daha, Göztepe istikametinde ilerlemeye çalışıyorlar: kalabalık sık, asabî hatta vahşi, arabaların ilerleyişi bu yüzden, son derece yavaş (GP, s.360) ...
- Bir saniye aralığında, o güzel ve anlayışlı yüz, Tepebaşı'ndaki Alp Otelinde (Eski Royal) kaç kere geceledikleri sarı abajurlu oda, yemeğe gittikleri Rejans, hastahaneden çıktığı sabah onu Bursa'ya yolcu ederken **rihtımda** gittikçe küçülerek mendil sallayışı belleğinden gelip geçiyor (YTB, s.387).
- İhtiyarımın haricinde ablamın **rihtım** boyundaki evine giden yola saptım (YTB, s.397).
- Padişah Mehmed-i Sadist Vahdettin bindiği ambulanstan, yanında, oğlu Ertuğrul ve Mabeyincisi olduğu halde, Tophane **rihtımında**, inecektir (GP, s.456) ...
- İngiliz bahriye silahendazlarının himayesinde, bu defa **rihtıma** yanaştırılmış, işgal donanmasının bir istimbotuna biniyor (GP, s.456).
- Oturmuş tatlı tatlı konuşuyorlardı, **rihtıma** bir sandal yanaştı, içinden bu adam çıktı, tadı tuzu kalmadı konuşmalarının (YTB, s.479).
- O akşam üstü, gün kavuştu kavuşacak, aynı sandal gelip **rihtıma** yanaşarak Ahmet Ziya'yı alır; Suat, Binbaşı Demir'e nedense bazı açıklamalar yapmayı gereksiniyor (YTB, s.484) ...
- Mühendis Ahmet Ziya bey, onu 'Emirgân'a atacak' balıkçı sandalının yalının **rihtımına** yanaştığını pencereden görünce kalktı (YTB, s.516).

- Sandaldaki balıkçı iki eliyle taşlara yapışmış, saygılı bir merakla onlara bakıyor, bir yandan da dalgaların itişiyse sandalın **rihtima** çarpmasını engellemeye uğraşıyor (YTB, s.517).
- Dışarda yağmur sürüyor belki ama, rüzgâr çıkmış, dalgaların **rihtima** vurdukça kaldırdığı şakırtıdan onun hain fısıltısı duyulmuyor (YTB, s.520)!

Dil Bilimi Terimleri

Cümle: Bir olayı, durumu, düşünceyi, duyguyu vb. bir yargı bildirerek çekimli fiille kullanılan söz öbekleri ya da yalnız başına kullanılan çekimli fiil, tümce.

- Kendi kendine kafasından bir **cümle** kuruyor (ZBB, s.31).
- Önce **cümlesini** unutuyor. Hay anasını be ne diyecektik be (ZBB, s.31)?
- Kafasında ilgili ilgisiz binlerce **cümle** bir anda binlerce havai fişek gibi renk renk yanıyor ve sönüyor. Bir anda hepsi var ve hepsi yok (KS1, s.41).
- Kısa bir duraklama. Cem **cümleyi** karalıyor (KS1, s.58).
- Kılçık lafi uzatıyor; çiklet gibi iki ucundan tutup **cümlesinin**, çekiyor, uzatıp inceltiyor (KS2, s.59).
- Oysa Türkan için İçin İbrahim'le ilgili, hem de şöyle böyle değil adamakıllı ilgili bir **cümle** tutuyor (KS1, s.74) ...
- Mahmud son **cümlesini** Ümid iyice duysun diye bir kere daha söyledi (KS2, s.80).
- **Cümlelerin** mantık bağlantısı daima eksik (KS2, s.82).
- Yalnız her **cümleinin** sonunda dayanılması güç bir kahir ve acıyla: Clara! dediği duyuluyor (KS1, s.86).
- Seyit Sabri daha o dakika ilk **cümleye** takıldı (KS2, s.101).
- Son **cümlesini** simsiyah bir hüznle düzeltiyor (KS2, s.165).
- Arkasından aynı iğrenç **cümle** (KS2, s.187).
- Avukat sadık sonra susmuş, son bir **cümle** eklemişti (KS2, s.191).
- Müthiş bir **cümleydi** bu, çok şeyler saklıyordu (KS2, s.191).
- Hareketli ve güçlü bir akım halinde dolaşan fikirlerini zar zor kelime ve **cümle** düzenine sokarak altalta karalıyor (KS2, s.198).

- Daha sonra iyice bildik bir **cümle**: -Amerikalıyım ben! Polonya aslından. Bir de oğlum var (ZBB, s.213)!
- O kadar ki son **cümleyi** nihayet susup içinden tamamladı (KS1, s.226).
- Mahmud kelimelerin üzerine basarak ağır ağır bir kitaptan bir **cümle** okudu (KS1, s.235).
- Çok samimi bir sevgi **cümlesi** söyleyecekmiş gibi adeta fisıltıyla sözünü tamamladı: 1921'de (KS1, s.235).
- O geceyi yeniden yaşamak, rotatifin uğultularına sarınmış sabahın ilk çaylarını, bayilerin ve müvezzilerin açık şakalarını paylaşıırken parlayıvermiş o **cümleyi** yakalamak için çırpınıp duruyor (KS1, s.244) ...
- Ya da ansızın ufak ufak, çıtırtılı ve çok bükümlü **cümlelerinden** birine takılıyor (KS1, s.265).
- Ümid bu defa onun dudaklarını bıraktı; çenesinin ucunu, şakaklarını, boynunu, kulaklarını arkasını ufak ufak öpmeye dağıldı; bir yandan da konuşuyor ama, her öpücüğü bir **cümlesinin** noktalaması: <—...memleket hakkındaki hayaller mi? Mukayese imkânının doğduğu her yerde tuzla buz oluyorlar: ben Paris'e ayak bastığım gün aldatıldığımı farketmiştim, sen Tokyo'ya ayak bastığın gün farketmişsin> (YTB, s.266)!
- Yüzbaşı Demir Ümid'in mektuplarındaki üslupla konuştuğunu ilk defa duymaktaydı: yoğun **cümleler**, düşündürücü, bazı bazı çift anlamlı (YTB, s.380).

Soru işareti: Soru cümlelerinin sonuna konulan, tereddüt ifade eden ifadelerden sonra ayraç içinde kullanılan noktalama işareti.

- Daha Babiâli'ye ulaşmadan ilk **soru işareti**: -Uyudu kaldı mı, yoksa öldü mü (KS1, s.270)?

Yazı: Fikrilerin, sözlerin seslerle, harflerle, hecelerle, resimlerle gösterilmesi.

- Her iki kapalı durak da iyice terkedilmiş ve yalnız duvarla tükürülmüş **yazıları** ve rüzgâr karanlığını sindirmeye uğraşıyor (KS1, s. 5).

- ***Yazımın** bugün adli bir takibata mevzu teşkil etmiş olması, mücerret* (KS1, s. 22) ...
- *Dükkânlarda pırıl pırıl dişli kocaman kızlar afişlere yan gelmiş gülüyorlar. Elllerinde fisfisli birer bardak, altında iri **yazılar**: "Bevetez Coca- Cola" (ZBB, s.30).*
- *Heykelin altında bir **yazı**: 'Strasbourg' (ZBB, s.35).*
- *Ta karşıda altın yaldızlı harflerle bir **yazı**: 'T' Ecude France' Lokanta (ZBB, s.39).*
- *Kargacık burgacık bir **yazı**, ne idüğü belirsiz birtakım laflar (ZBB, s.40)!*
- *İrfan bey, diyor, verdiğiniz **yazı** (KS1, s.57).*
- *Necdet'i nasıl olsa kurtaracağız. **Yazıda** hakaret kasti tespit edilemez (KS1, s.57).*
- *Bizim **yazıların** uyandırdığı alakayı? Şimdi sorumluları arayacağız (KS1, s.69)* ...
- *Duydunuz mu **yazı** başına yirmi lira, sahifeyi bizim Orhan hazırlayacak: gazete Demokrat gerçi, ama sanat sahifesine karışmayı diyorlarmış (KS1, s.77).*
- *Kendini daha fazla tutamayıp yazı masasına atınca da her zamanki iri ve yuvarlak **yazısıyla** karmakarışık bir mektup (KS2, s.149) ...*
- *Seramik, üstü kapaklı bira dubleleri, gotik **yazılı** vitrinleriyle muhteşem bir Mozart Kahvesi (KS2, s.161).*
- *Bir gün otelinde sana bir kaç mısra okuyor. Gerda pembe bir bloknota gotiğe çalar bir **yazıyla** çiziktirmiş (KS1, s.207).*
- *Üstünde iri harflerle bir **yazı**: Türkiye'nin Gilda'sı (KS2, s.225).*
- *...nemden yumuşamış bir prova kâğıdı üstünde iki satır **yazı**: Halaskar Gazi Cad. No. 250 Şişli (KS1, s.244).*
- ***Yazısı** tanımadığımız bir yazı (ZBB, s.257).*
- *Yazısı tanımadığımız bir **yazı** (ZBB, s.257).*
- *Bütün kıyasi olmıyan fiilleri adamı çileden çıkarabilecek bir sabırla teker teker ezberliyor; her zamanı, her sigayı ayrı ayrı biliyor; ve kapaklarına gotik bir **yazıyla** Hildegard Herbaute yazılmış tertemiz ve kırmızı kaplı defterlerine geçiriyor (ZBB, s.264).*

- Halbuki Mahmud boğazına kadar gerçeğe gömülmüş: istediği **yazıdan** istediği titreşimi elde ediyor (KS1, s.268).
- O gece, saat on sularında, Ankara Radyosu, birbiri ardınca üç tebliğ yayınladı : birincisi, 'Meclis Tahkikat Encümeni'nin kurulduğunu açıklıyordu bunları, ikincisi 'tahkikatın selâmet-i cereyanının temini maksadı ile bütün siyasal faaliyetlerin yasaklandığını, üçüncüsü ise Tahkikat Encümeni'nin vazife ve selâhiyetlerini ve bilumum karar, tedbir ve faaliyetleri- ne müteallik her türlü haber, havadis, beyan, tebliğ, mütalea, vesika, resim ve **yazıların** ve (TBMM Zabıt Ceridesi hariç) bu taktirle alakalı Türkiye Büyük Millet Meclisi Müzakerelerinin neşrinin 'men' edildiğini" (YTB, s.349)!
- Gazeteci Ümid Ersoy'un, Haziran sonlarına doğru Birlik'te yayınlayacağı İhtilalin Karıncaları başlıklı **yazı** dizisinde, Binbaşı Orhan Erkanlı, 26 Mayıs günü olanları şöyle anlatacaktır: ...saat 13. Tabur Komutanı odasında haber bekliyorum. Telefon çaldı (YTB, s.400).
- Yüzbaşı Demir, Binbaşı Mehmet Özgüneş'e bir koşu durumu söyledi, o, gazeteci Ümid Ersoy'un bir süre sonra Birlik'te yayınladığı 'İhtilalin Karıncaları' adlı **yazı** dizisinde olayı şöyle anlatacaktır (YTB, s.415) ...
- **Yazının** başlığı: <Yeşilçam'da sürpriz bir aşk/Ünlü vamp Gilda, İzmir Fuarı'nda Halim Hacibeyoğlu'nu avladı> (YTB, s.438).
- Resmin altındaki **yazı**, şu: <Çifte kumrular, Hacibeyoğlu'nun yeni aldığı 59 Mercedes arabayla Tarabya safasında / Gilda'nın saadetini gölgeleyen tek şey yıldızı tekrar parlayan aktörün evli olması> (YTB, s.439).
- Binbaşı Demir numarayı çevirdiği sırada, gözü açık bırakılmış bir dosyaya ilişti; ancak bir mühendis ya da bir mimarın yazabileceği düzgün bir **yazıyla** bir ara başlık: «Komprador ekonomisine karşı çıkılıp komprador kültürü benimsenemez». Allah Allah, bu da ne (YTB, s.449)?
- Olayların çalkantısına kulak tıkayıp **yazı** Boğaz'da geçirenlerin çoğu, İstanbul'a göçmüşler, çiçekleri solgun, sabahları buzlu kırılgılar düşen bahçelerde sevda şarkılarından mısralar, kadeh tınlamaları, boş içki şişeleri ve cigara paketleri bırakarak (YTB, s.450).
- Göztepe'deki kadar değilse de şatafatlı ve konforlu döşenmiş bir salon; ağır kadife perdeler, batı tarzında oturma grupları, vitrinli iki büfe, kristal birkaç ayna. Duvarlarda, ünlü hattatların talik **yazılarıyla** Latife'nin yağlı boya bir

tablosu dikkati çekiyor; bir de, gösterişli ve bir duvar saati: yeknesak tik takları (GP, s.460).

- O gece İstanbul'dan Yüzbaşı Demir'e bir telefon, Ümid hani İhtilalin Karıncaları diye bir **yazı** dizisi düşünmüştü ya, Hüsnü Faik bayılmış, Komite belli olduğuna göre Ümit subaylarla röportaj yapmak üzere yarın sabah uçağa atlayıp geliyormuş, ondan istediği komite üyelerinden Birlik için birer randevu alıvermesi (YTB, s.470) !..
- Kaç kere geldi gitti. **Yazılarını** çok beğeniyorlar (YTB, s.473).
- **Yazıları** seçemiyorum diye şakacıktan doktora gidecek oldum, muayene muayene, adam kemal-i ciddiyetle gözlük reçetesini elime tutuşturmaz mı? Anla artık (YTB, s.506).
- Ünlü hattatların elinden çıktığı belli, birkaç kutsal **yazı** dikkati çekiyor (YTB, s.511).
- Suat'a verirken, iri ve yuvarlak **yazısıyla** kartın altına iki satır karalamış, ama ne diyor, anlaşılmıyor ki: fıransızca (YTB, s.532).

Eğitim Terimleri

Muallim: Öğretmen.

- Ankara 'serencamının, her ikisi için de ciddi bir 'sükût-u hayal' olduğunu; bir hayli sonra, **muallim** tayin edildikleri Bolu İdadisine giderken; Kızılcahamam kırsalında, yolda, itiraf edeceklerdi (GP, s.85).
- Ne yapıp yapıp, bir çare bulacağız!.." Ya da "...en iyisi, acaba, sizi Maarife devretmek midir: münhal bir **muallimliğe** tayin olurdunuz" (GP, s.86) ...
- Aslında mahkemeye gitmeye, hiç niyetleri yoktu; 'genç **muallimler** in ısrarı, akıllarını yatırdı (GP, s.182).
- Genç **muallimler** 'den; gece sokaklarındaki, abani sarıklı, calibi şüphe sakallılardan ki, kalın öksürükleriyle karanlığı dağıtırlar (GP, s.181).
- Mahkeme salonundaki tumturaklı konuşması; herkesi, vakarı ve ahengiyle, âdeta büyülemişti. Aslında mahkemeye gitmeye, hiç niyetleri yoktu; 'genç **muallimler'in** ısrarı, akıllarını yatırdı (GP, s.182).

- Kalpaklı, sakalları suratlarını karıncalar gibi sarmış, gözleri uykusuzluktan tersine dönük bir takım boz renkli adamlar: kuva-yı milliye adamları; yâni askerler ve siviller, paşalar ve neferler, mebuslar ve **muallimler**, tozlu ve bakımsız yolların, kıraç tepelerin fevkaalede basık ve karanlık köy damlarının eşiğine durmuş çıra alevlerine sarınıp tebliğ-i resmîleri ve tâimimleri okuyorlar (KS1, s.231).
- **Muallimler**, tam numara vermezseniz, imtihana girmeyiz" (GP, s.232) ...
- Dediği gibi oldu; Vâlâ, Ankara'daki Maarif Kongresi'ne, Bolu'daki **muallimlerin** temsilcisi olarak, işte o tayın üzerinde gidiyordu (GP, s.232) ...
- Kapalıçarşı'nın esnaf çırakları; **muallim** hissini uyandıran, 'alafranga' giyinmiş (GP, s.309) ...
- İlk 'sukut-u hayal', hiç beklemedikleri birisinden geliyor; Bolu'da onları heyecanla besleyen, Ziya Hilmi, Ordu Merkezi'ndeki Hukuk Müşavirliği'ne başlayınca, Trabzon'da her gün biraz daha ağzını değiştirmişti'; nihayet, günün birinde dedi ki: üçümüz birden gitmek olmaz! Sizin Kars'ta **muallim** olmak bahaneniz var. Hâlen işsizsiniz. Bense burada Hukuk Müşaviriyim. Nasıl bir mucip sebeple size katılabilirim? Siz hele önden gidin, ben bilâhare, bir vesileyle arkanızdan gelirim..."Gelmedi, fakat (GP, s.382)!
- Onlar, 'Giritli Ahmet Cevat 'Yoldaş'ın, gayreti ve cömertliği sayesinde kurdukları 'sosyal aileyi hem yaşıyor hem de genişletiyorlar: Aydemir de onlara katılıyor, refikası da! Aydemir kim? Hakikatte bir Türk Ocağı 'münevveri', Türkçülüğü onu Azerbaycan'da **muallimliğe** sevk etmiş; daha sonra onun gibi Türkçü olan Mustafa Suphi'yi, Ethem Nejat'ı örnek alarak, Bolşevikliği seçmiş; asıl ismi Şevket Süreyya ama, o Aydemir'i yeğliyor (GP, s.389).

Öğretmen: Resmi ya da özel eğitim kurumlarında amacı çocuk, genç veya yetişkinlere bilgi öğretmek olan ve bilgiyi öğretmek için tüm yeterliliklere sahip olan kimse.

- Ben bir vakitler unutulmuş Anadolu kasabalarında resim **öğretmenliği** yapmayı düşünüyordum; şimdi İstanbul'a bile dönemiyorum (KS1, s.38).
- **Öğretmen** şöyle bir konu vermiş: "Paris'i ilk görüşte nasıl buldunuz" (ZBB, s.170)?

- *Yahut bugün fiil ezberlemiyecek, **öğretmenleri** Coppé'nin bir şiirini vermiş; onu ezberleyecek (ZBB, s.283).*
- *O da, Yıldız Harp Akademisi'nde, hem eski örgütten arkadaşı Gürsoytrak'ı, hem de Paris'te Hava Kurmayı Halim Menteş'in işine yarayabilir diye adlarını vermiş olduğu havacıları, (Ataklı ve Tunçkanat) **öğretmen** olarak bulmasın mı (YTB, s.321)*
- *Ümid'le söyleşilerinde Demir, **öğretmeniyle** konuşan öğrenci eksiklenmesinden sorunu çok iyi bilse de güveni kıt, bütün bunları ona Ümid öğretmedi mi, daha iyisini elbet o bilecek (YTB, s.344).*
- *Yüzbaşı Demir, bir an <...yoksa meczubun birine mi çattık?> diye düşünüyor, düşüncesini bitirmeden, şatafatlı bir tanışma faslı: — ...efendim, bendeniz **öğretmenim**, felsefe öğretmeni Doğan Rumeli, şöylece söylenirse bu bir şey ifade etmeyebilir, fakat Meclis-i Meb'usan Reis-i sanisi Abdi beyin oğluyum, Selanik'li Abdi bey diye daha ziyade iştihar etmiştir (YTB, s.388) ...*
- *Yüzbaşı Demir, bir an <...yoksa meczubun birine mi çattık?> diye düşünüyor, düşüncesini bitirmeden, şatafatlı bir tanışma faslı: — ...efendim, bendeniz öğretmenim, felsefe **öğretmeni** Doğan Rumeli, şöylece söylenirse bu bir şey ifade etmeyebilir, fakat Meclis-i Meb'usan Reis-i sanisi Abdi beyin oğluyum, Selanik'li Abdi bey diye daha ziyade iştihar etmiştir (YTB, s.388) ...*

Profesör: Üniversite ve yüksek okullarda ders veren doçentten sonra en üst kademede bulunan öğretim üyesi.

- ***Profesör** mü ne? Yâni herifte bir kafa var ki ağabey çamaşır kazanı diyeceksin (SA, s.9).*
- *Tevekkeli **Profesör** dememişler (SA, s.9).*
- *Alman bir **profesör** var yolcuların arasında, Edebiyat Fakültesine Filolojiye geliyormuş (SA, s.16).*
- ***Profesörün** dersleri var. Sarışın Fransız kadın kocasını bulacakmış. Talebe borçlarını ödeyecek. Peki ya biz? Bu liman (SA, s.16).*

- *Tam bu sırada biz kalkıp tepelerine dikiliyoruz. Bonsoir, diyor, Hüber! Nerelerdesin? Bizi tanıştırıyor: -Kuzenim teğmen Hüber, **Profesör** Van Dogen (ZBB, s.215).*
- *El sıkışıyoruz. **Profesörün** elleri o kadar yumuşak ki parmaklarımızı tereyağına sokmuş gibi oluyoruz (ZBB, s.215).*
- ***Profesör**, diyoruz, ne şeref! Marie-Te. dikkatle bize bakıyor. Ve fısıldıyor: - Sarhoş musunuz? Evet! diyoruz (ZBB, s.215).*
- *Evet! diyoruz. Ve ilave ediyoruz: -Marie- Te'yi nasıl buluyorsunuz, **Profesör**? Fevkalâde mi? Ben de! Çoktandır görüşmemiştik (ZBB, s.215).*
- ***Profesör** o kadar sarhoştı ki ağlamaya başladı. Gözlerinden hint yağı damlar gibi ağılıyordu (ZBB, s.216).*
- *Bununla beraber **Profesör'le** olmazsa bu iş bizimle olacaktı (ZBB, s.216).*
- ***Profesör** iki gözü iki çeşme ağlamakta devam ediyordu: Homo homini lupus, diyordu. Homo homini lupus (ZBB, s.216)!*
- ***Profesör**: Teğmen Hüber, dedi, üzgünsünüz galiba? - Üzgünüz, dedi. Dün gece bir dostumuzu vurdular (ZBB, s.216).*
- *Bununla beraber **Profesör'le** olmazsa bu iş bizimle olacaktı (ZBB, s.216).*
- ***Profesör** iki gözü iki çeşme ağlamakta devam ediyordu: Homo homini lupus, diyordu. Homo homini lupus (ZBB, s.216)!*
- *Önce sustu, bir vakit sonra: Bir dahaki sefere, dedi, dünyaya kadın olarak geleceğim ve **profesör** olmak için kolumu keseceğim (SA, s.228).*
- *O zaman ciğeri beş para etmez bir avrat olurdun, dedim, **profesör** olacağına çoban ol, ama sevdiğin şeyleri sakla (SA, s.228).*
- *O günlerde, 'solcu **profesörler'den** Behice Sadık Boran Ankara Üniversitesi'nden çıkarılmıştı (YTB, s.248).*
- *Sevilla aptal aptal suratımıza bakar. Biz ihtiyara bakarız. Ve şıp diye tanırız.Güleriz: Yok canım, deriz. Sadece arkadaşı. Bize kızmadınız ya **profesör** (ZBB, s.266)?*
- *Bilmece gibi neler konuşup duruyorsunuz, be? Teğmen kim? **Profesör** neye kızacak (ZBB, s.266)?*
- ***Profesör** hepimize çay ısmarlıyor (ZBB, s.266).*

- **Profesör**, diyoruz. Bakın, dinleyin beni: siz okumuş bir adamsınız (ZBB, s.266).
- Eğer ben yüz defa bir şeyi yapmağa karar veriyor; ve kararlaştırdığım saat gelince ondan yan çizmeğe çalışıyorsam, bu neye delâlet eder? Söyliyebilir misiniz, bana? **Profesör**: -Elbette diyor söylerim (ZBB, s.266).
- Şimdi ölüversek; herşey, içimizi bir burgamaç öfkesiyle buran sancı, beynimizdeki sivilce, cemiyetin tükürdüğü adam olmak kepezeliği; herşey ve hepsi, ne kadar kolay bitiverecekler? **Profesör** anlatıyor: -... bunları bilirim ben, iyi bilirim (ZBB, s.267).
- Yaşa, dedik, Hernandez! Bin yaşa! **Profesör** onu görür görmez suratını ekşitmişti: Sen, dedi, Hernandez hiçliği istismar eden bir ahlâksızsın (ZBB, s.268)!
- **Profesör** dedi, ihtiyarlıyorsun! İhtiyarladıkça da çenen düşüyor (ZBB, s.268).
- **Profesör** üç dişinin boşluğunu burnumuza dayadı. Terliyoruz (ZBB, s.269).
- **Profesör'ün** de terlediğini görüyoruz. Cildi o kadar yağlı ki köse yanaklarında ter görünür görünmez kayıyor; bir yıldız gibi akıp gidiyor. İçkimizi zıkkımlanıyor, onu unutmağa çalışıyoruz (ZBB, s.269).
- Hernandez:- **Profesör!** diye ihtiyarı işletiyor, Profesör! Siz Afrika'yı sevmiyorsunuz çünkü siz yoksunuz. Üstelik Afrika'da yok (ZBB, s.271).
- Hernandez:- Profesör! diye ihtiyarı işletiyor, **Profesör!** Siz Afrika'yı sevmiyorsunuz çünkü siz yoksunuz. Üstelik Afrika'da yok (ZBB, s.271).
- Moskova'daki Şarkiyat Enstitüsü (Vostokove denye); Kafkas Dağları'nın güneyinde, en yüksek şahsiyeti olan Orjenikitze'den Türkçe **profesör** istemiş. Osmanlıca'yı yarım yamalak bilen bir Azeri yerine, Türkiye Maarifi' ne mektep kitapları kaleme almış Ahmet Cevat'ın tayini uygun görülmüş. O da 'sosyal Ailesi'nde tahsile muhtaç gençlerin bulunduğunu ileri sürmüştü; babacan bir zat olan Orjenikitze: ...olur olur, hay hay katso!.." Bir kâğıt koparıp, iki üç kelime karalamış üstüne, sunmuş Ahmet Cevat'a!.. Kâtipler muameleyi yürütürken) (GP, s.390) ...
- Onları karşılayıp toplantının yapılacağı kuytu köşeye götüren Üsteğmen, ağzını her açıpta bir altın diş çakıntısıyla, nedenini açıkladı: —...Üniversite

Senatosu toplantı hâlinde. Menderes **profesörlere** sövdü saydı ya, cevap vereceklermiş (YTB, s.408)!

- Türkiye'nin faşistliği doğru muymuş, Cemal Paşa onu Başbakanlık Müsteşarlığı'ndan bu yüzden mi uzaklaştırmış, Anayasa taslağının gecikmesi neden, **Profesörlerin** birbirini çekemediği, aralarında atıştıkları söyleniyor, aslı var mı, Silahlı Kuvvetler'den sonra Üniversitelerde ve gazetelerde önemli tasfiyeler yapılacakmış, devrim demek tasfiye demek midir, böyle şeylerle uğraşacağına Milli Birlik Komitesi'nin ekonominin temellerini dönüştürmeyi tasarlaması gerekmez mi (YTB, s.439)?
- Mayıs'ın son günleri, eyleme bir hukuk kılıfı geçirsinler diye başvurdıkları **profesörleri** almaya İstanbul'a gelmiş, mektubu uçakta yazıp alandan postaya veriyor belli belirsiz bir böbürlenme, içten içe genişleyip yüreğini kuşatan bir yeterlik duygusuyla (YTB, s.458)!
- İhtilali en çok destekleyen bazı ilerici **profesörlerin** de işten atılması başını aleyhinize çevirecek, Hüsnü Faik bir makale döşendi, aklın durur (YTB, s.497) ...
- Ankara'ya döner dönmez, bir söylenti: Cemal Paşa, kimseye danışmadan, Ortadoğu Üniversitesi Rektörü **Profesör** Turhan Feyzioğlu'ndan bir 'Kurucu Meclis' tasarısı hazırlamasını istemiş (YTB, s.508)!
- Olay orada patlak veriyor: çoğu CHP'li öğrenciler, 147'lerden çağrılı iki **profesöre** anlamlı bir tezahürat yapıyorlar, Erkanlı'nın konuşmacı olarak kalabalığa takdimi ise, en azından garip: süngü üzerine oturulamaz (YTB, s.525).

Felsefe Terimleri

Dogma: Doğruluğu sınanmadan, deneyden geçirilmeden benimsenen, bir öğretinin ya da ideolojinin temeli yapılan sav.

- Din gibi çürümüş bir **dogmaya** göre hükümler veriyordunuz. Ha? Siz, yenisine göre verdiğiniz için haklısınız öyle mi (ZBB, s.211)?
- Niçin **dogmaların** dışında bir haklılık düşünemiyorsunuz (ZBB, s.211)?

İmgelem: Geçmiş zamandaki yaşantılarla şimdiki yaşantı arasında bağ kurma gücü; hayal kurma, imge oluşturma yetisi.

- *Az sonra Ümid yatak odasının terasa açılan cam kapısından giriyor: **imgelemin** ay ışığından biçtiği bir yaratık sanki, pırıl pırıl* (YTB, s.468).

Metafizik: Doğaötesi.

- *El-Barudi: **Metafizik!** diyor* (ZBB, s.120).

Nihilizm/nihilistlik: Var olan her şeyin varlığını reddetme; hiççilik.

- *Ne var ki aynı sebebler bu defa onu komünistlerden koparıyor, Anarchisme ile **Nihilisme** arasında bir yerde, ama daha çok her türlü gündelik ve siyasi gerçeğin dışında geleceğini şimdiden yitirmiş bir raté kılığına sokuyor* (KS1, s.247).
- *Ben terroriste'lik **nihiliste'lik** palavralarıma rağmen yoktum* (KS1, s.248).

Fizik Terimleri

Dürbün: Uzakta bulunan cisimlerin görüntülerini büyütüp yaklaştırarak bu cisimleri daha büyük ve net bir şekilde görmeyi sağlayan, objektif ve oküler adında iki mercekten oluşan alet.

- ***Dürbünle** bakıldı mı, batıdaki sıra tepeleri de ele geçirdikleri, mevzilenip savaşa hazırlandıkları açıkça görülüyordu* (YTB, s.74).
- *Tam cevap vereceği sırada, batıya uzanan Sırtlardan yoğun bir makineli tüfek ateşi, **dürbününe** davranıyor hemen, düşmanla 'müsademeye geçenlerin' takviye gönderilmiş İkinci Tabur'un Beşinci Bölüğü'nden olduklarını çıkarıp ferahlıyor; dürbününü indirirken Üsteğmen Demir'e kısaca* (YTB, s.75) ...
- *Tam cevap vereceği sırada, batıya uzanan Sırtlardan yoğun bir makineli tüfek ateşi, dürbününe davranıyor hemen, düşmanla 'müsademeye geçenlerin'*

*takviye gönderilmiş İkinci Tabur'un Beşinci Bölüğü'nden olduklarını çıkarıp ferahlıyor, **dürbününü** indirirken Üsteğmen Demir'e kısaca (YTB, s.75) ...*

Işın: Bir ışık kaynağından çıkarak her yöne yayılarak giden ışık demeti.

- *Yanılıp da dokunulsa cam top gibi patlayıp ışık zerreleri olarak dağılacak, ya da dokunanın eli maddesi olmayan bir **ışın** demetine gömülecek (YTB, s.468)!*

Gök Bilimi Terimleri

Ay: Dünya'nın uydusu olan gök cismi.

- ***Ay** da olur mu acaba? Mahmud sigarasının üzerine eğiliyor (KS1, s.36) ...*
- *Boğaz'da henüz kurumamış camlarından ölü mavi **ay** ışıkları dökülen bir deniz kahvesi kuruyor (KS1, s.36).*
- *Havada, tuzlu bir serinlik ve akla ziyan bir mehtap: (**ay**,) dantellerini yıldızladığı bulutların arasında, bir kayboluyor (GP.s.220) ...*
- ***Ay**, bir var bir yok! O sırada katar, herhalde cepheye giden, bir süvari müfrezesini geçecektir: atlar ürktü (GP.s.241)!*
- ***Ayın** yükselmiş olduğunu aynı anda gördüler, ucu epeyce kemirilmiş, gümüş mavisi bir **ay** şavkı, çevresindeki ufak yıldızları solduruyor, oysa denizin yüzünü civalı yansımalarla boğmuş (YTB, s.467).*
- ***Ayın** yükselmiş olduğunu aynı anda gördüler, ucu epeyce kemirilmiş, gümüş mavisi bir **ay** şavkı, çevresindeki ufak yıldızları solduruyor, oysa denizin yüzünü civalı yansımalarla boğmuş (YTB, s.467).*
- *Terasa şakır şakır yağan **ay** ışığı, camlardan içeriye vurmuş. Yarattığı gümüşlü loşlukta bütün eşyalar, karyola, gardrop, tuvalet vs. hayal meyal (YTB, s.468).*
- *Az sonra Ümid yatak odasının terasa açılan cam kapısından giriyor: imgelemin **ay** ışığından biçtiği bir yaratık sanki, pırıl pırıl (YTB, s.468).*
- *Bazan camlara yıldızlar ateş böcekleri gibi vızır vızır üşüşüyor, bazan gümüş mavisi **ay** ışığı donuk ayna yansımalarıyla vuruyor, onlar, terden kaygan vücutları bitişik, solukları tek, istekleri sonsuz, çığlık çığlığa boşalıyorlar (YTB, s.475).*

Dünya: Güneşe yakınlığı bakımından üçüncü sırada olan gezegen.

- Ben **dünyayı** döndüren ağıryım (SA, s.211).
- Ben olmasam **dünya** durur. Ve her şey biter (SA, s.211).
- Ben olduğum halde de **dünya** duracak ve her şey bitecek (SA, s.211).
- **Dünyanın** Merih'in ve Zühal'in yaratıldığı anı yaşıyorum. Yere ait olmaktan çok göğe ve sonsuzluğa ait bir hergeleyim (SA, s.216).
- Lâfa bak ağabey ne diyorum çocuğa: Bir daha sefere ne olarak geleceksin **dünyaya** diye soruyorum (SA, s.227).

Gökyüzü: Atmosferin gözle görülebilen kısmı; gök.

- Düşman ateşi durmuş, ormanı ağaç uğultulardan zaman zaman dalgalandırdığı, tehlikeli bir sessizlik kuşatmıştı. İrili ufaklı ne kadar yıldız varsa, o anda **gökyüzüne** serpildiler. Çatışma tavsayınca, soğuk, o çelik zırhlı acımasız şövalye yeniden peydahlanmıştı; kulak burun demeyip satırıyla düşürüyordu. İlk birlikler saat 19.00'a doğru çekiliyorlar (YTB, s.79).

Güneş: Güneş sistemindeki gezegenlerin merkezinde bulunan, dünyanın da içerisinde bulunduğu ısı ve ışık kaynağı, parlak ve büyük gök cismi.

- **Güneş**, uzakta devasa bir yangına dönüşmüş, ihtişamla batıyor: son ışıkları, başta Mustafa Kemal Paşa olmak üzere, hepsini kızıla boyamıştır (GP, s.206).
- Döndü, bu defa tekrar, kaybolmak üzere olan, **güneşe** baktı (GP, s.207).
- **Güneş** kıyametler kopararak yıkılıyor (SA, s.216).
- Önce doğu ufkuna, toz pembeden eflâtuna, renk renk bulutlar arasından **güneşin** ilk Işıklarına, sonra saatine baktı. Mustafa Kemal Paşa'nın saati: 05.30'u göstermek üzeredir (GP, s.287).
- Hoş gelmişsin, tohtur bey!.." "...merhaba Çavuş! Valde hanım nasıllar? İnşallah geceyi sakın ve rahat geçirmişlerdir!.." Ankara'nın eylül alacası, **güneş** bir buluttan çıkıyor, öbürüne giriyor (GP, s.325).

- **Güneş** battı batacak, Çatal kaya üzerinden sarkan bulutlar, gurup renkleriyle, bakır kızılı, toz pembe, kurşuniye çalan mavi. Körfez de itilaf donanmasının Kruvazör, muhrip ve firkateynleri, gölgeleri iyice uzamış; gemiden gemiye, flamarla haberleşmede, bir hızlanma! Uzaktan güvertelerinde ve çevrelerinde, mahiyeti layıkıyla anlaşılamayan bir hareket; belli belirsiz (GP, s.353).

Merih: Mars.

- Dünyanın **Merih'in** ve Zühal'in yaratıldığı anı yaşıyorum. Yere ait olmaktan çok göğe ve sonsuzluğa ait bir hergeleyim (SA, s.216).

Samanyolu: Açık gecelerde gökyüzünde boydan boya görülen, milyonlarca yıldızla kaplı olan, uzun ve ışıklı şerit.

- ...akşam karanlığı, durgun, hayli yumuşak, ağır ağır, geceye dönüşüyordu: mehtap yok, **Samanyolu'nun** zenginliği, arttıkça arttı; yıldız yağmuru, Çatalkaya'nın üzerine kaydı. İnsanı hafifçe ürperten, Eylül sonu serinliği: uzak köşklere, köpek havlamaları (GP, s.400).

Seyyare: Gezegen.

- Hatta Allaha aittim. Su saatte Allah büyük işini görüyor; **seyyareler** amipler gibi bölünerek çoğalıyor ve Okyanus birdenbire erimiş demir ve erimiş bakır haline geliyor (SA, s.216).

Yıldız: Gökyüzünde milyonlarca serpilmiş ışıklı noktaların her birinin genel adı.

- Bir köşeye çekilip **yıldızlara** ve fosforlu karanlığa karşı pipomu içmek (SA, s.26)
- **Yıldızlar** da çıkmışlardı Lâkin bir türlü sızamadım (SA, s.54).
- Hava soğuk. **Yıldızlar** bir avuç cam kırığı gibi parlıyorlar (SA, s.54).

- *Düşman ateşi durmuş, ormanı ağaç uğultularından zaman zaman dalgalandırdığı, tehlikeli bir sessizlik kuşatmıştı. İrili ufaklı ne kadar **yıldız** varsa, o anda gökyüzüne serpildiler. Çatışma tavsayınca, soğuk, o çelik zırhlı acımasız şövalye yeniden peydahlanmıştı; kulak burun demeyip satırıyla düşürüyordu. İlk birlikler saat 19.00'a doğru çekiliyorlar* (YTB, s.79).
- *Üsteğmen Demir'in en son hatıracı, çadıra girmeden gökyüzüne bakıp ateş böceği sürüsüne benzer **yıldızları** gördüğü: uçsuz bucaksız bir kadife siyahlığının ürkütücü boşluk* (YTB, s.119) ...
- *Orada bir kız İngilizce ve mehtaptan ve **yıldızlardan** bahseden bir türkü söylese de olurdu* (SA, s.184).
- *Bir **yıldız**. Birkaç yıldız Uzakta adalar* (SA, s.198).
- *Bir yıldız. Birkaç **yıldız** Uzakta adalar* (SA, s.198).
- *Nezleyim. Ve ölecek kadar da yorgunum. Bu gece, herkesler yattıktan sonra, sokaktan, sizin pencerenizin altından ısıklık çalarak geçeceğim yahut da sabahları **yıldızlar** sönmeden ayak seslerimle uyanacak ve ceddime cibilliyetime söveceksiniz* (SA, s.205).
- *Omuzları çıplak genç kızın, piyanosunu dinleyerek; önce, yemek salonunda 'mükellef' bir yemek; hemen arkasından, **yıldızların** çıldırdığı güvertede, pipo ve konyak sefası* (GP, s.219).
- *Derinliklerinde, kor kızılı **yıldızlar**, akşam karanlığı; insanın içini ürperten, bir serinlik olarak çökmesin mi* (GP, s.237)?
- *O gece, serin güz karanlığını kıvılcımlarıyla dağıtıp; cam mavisini, vahşi yeşil ve kan kırmızı birkaç havai fişek, **yıldızlara** yükselecektir* (GP, s.256).
- *Çankaya Köşkü, lácivert **yıldız** karanlığı içinde, yalnız ve uzak, bu piyano sesiyle özdeşleşiyor sanki* (GP, s.270) ...
- *Eylül ortalarına doğru, hava soğumuştur, akşam üstleri bayağı ayaz! Bazen varla yok arası, bazen gök- yüzüne savrulmuş gibi duran, beyaz kaz tüyü bulutlar; narin, hatta kırılğan ve mahcup bir hilalin, görünmesiyle kaybolması bir oluyor; o zaman, yeryüzüne yağan ateş kuşları, **yıldızlar*** (GP, s.379) ...
- *...akşam karanlığı, durgun, hayli yumuşak, ağır ağır, geceye dönüşüyordu: mehtap yok, Samanyolunun zenginliği, arttıkça arttı; **yıldız** yağmuru,*

Çatalkaya 'nın üzerine kaydı. İnsanı hafifçe ürperten, Eylül sonu serinliği: uzak köşklenden, köpek havlamaları (GP, s.400).

- *Moskova'yla münasebetleri geliştiriyor. Aksi gibi soğuk, kar beyazı bir gece, ay dinliği çıplak; evlerin çoğu kar altında kaybolmuş, diğerlerinin saçaklarında buzdan kılıçlar; yukarda, çılgın bir **yıldız** kalabalığı; aşağıda bekçi düdükleri, kaçınılmaz havlamalar (GP, s.467).*
- *Ayın yükselmiş olduğunu aynı anda gördüler, ucu epeyce kemirilmiş, gümüş mavisi bir ay şavkı, çevresindeki ufak **yıldızları** solduruyor, oysa denizin yüzünü civalı yansımalarla boğmuş (YTB, s.467).*

Zühal: Satürn.

- *Dünyanın Merih'in ve **Zühal'in** yaratıldığı anı yaşıyorum. Yere ait olmaktan çok göğe ve sonsuzluğa ait bir hergeleyim (SA, s.216).*

Halk Bilimi Terimleri

Hükümet: Toplumun ihtiyaçlarını ve gereksinimlerini karşılayan, bir veya birkaç kişiden oluşan, yasal veya geleneksel yönetici güç.

- *Mütareke'de Birlik'i bir zaman düşman işgali altında çıkarmış, açıkça Ankara **Hükümetini** desteklemişti (KS1, s.67).*
- *Dillerinin altında dolaştırdıkları halifenin riyaseti altında meşruti bir Osmanlı **hükümetini** devam ettirmek tasavvuru idi (KS1, s.68).*
- *'Emniyet ve asayiş-i memleket nokta-i nazarından **hükümetçe** tehlikeli addolunduğu için' gönderildiği bunaltıcı ve ağır bir Çankırı sürgününden ölüm haberini alacaklar (KS1, s.264).*

Hayvan Bilimi Terimi

Amip: Kök-ayaklılar sınıfının Amipler takımından, vücudunun biçim değiştirmesiyle oluşan geçici kolları ve ayakları üzerinde sürünür şekilde yer değiştiren bir hücreli canlı.

- *Hatta Allaha aittim. Şu saatte Allah büyük işini görüyor; seyyareler **amipler** gibi bölünerek çoğalıyor ve Okyanus birdenbire erimiş demir ve erimiş bakır haline geliyor (SA, s.216).*

Hemşirelik Terimleri

Başhemşire: Sağlık kurumlarında hemşirelik hizmetlerinin planlanması, yürütülmesi, denetlenmesi ve değerlendirmesinden sorumlu, en yetkili yönetici hemşire.

- ***Başhemşire**, başhekimin yazı masası üstündeki manyetolu telefonu açmıştı; âhize kulağında, karşı tarafla konuşmaya çalışıyor; anlaşılan irtibatı kolay kuramıyorlar: sesini gittikçe yükseltti (GP, s.153).*
- ***Başhemşire**, sindiği yerde, sanki zamanın dışına çıkmıştı (GP, s.154) ...*
- ***Başhemşire**, sindiği yerden korkuyla doğrulup; sarktığı kordonun ucundan, telefonu aldı (GP, s.154) ...*
- *Uzun boylu, gözleri zümrüt yeşili **başhemşire**, elinde tepsiyle gözüktü; genç irisi bir kadın, kirpikleri kıvrıkcık ve simsiyah, teni fildişi beyazı: binbaşının çayını getiriyor. Yazıhanede çalan telefondan, ne kadar bunalmış olmalı ki, o yana dönüp bağırdı (GP, s.153) ...*
- *Sipere millet, çabuk sipere! Tayyare bunlar. Yunan tayyareleri!.." **Başhemşire**, eğildi; yazıhaneyi, zar zor, siper edindi (GP, s.154) ...*
- ***Baş hemşire**, kısa bir an durakladı (GP, s.156) ...*
- ***Baş hemşire**; yavaşça eğildi (GP, s.156) ...*
- *...Doktor, derhal **başhemşireyi** bul (GP, s.210).*

Hemşire: Mesleğinin gerektirdiği bütün eğitimleri almış, hastalık durumunda bakımın ve rehabilitasyonun sağlanması için tüm yeterliliğe ve yetkiye sahip sağlık görevlisi.

- *Ameliyatını müteakip, Eskişehir'e gidip, Hilâl-i Ahmer'de **hemşirelik** edecekmış...doğrusu, şayan-ı hayret, şayan-ı takdir” (GP, s.68).*
- *Sihhiye neferleri, kamyondan ya da kağnıdan indirilmiş, sargılar için- deki 'mecruhları', vagonlara bindiriyorlar; boşalmış kamyon ve kağnılar, akabinde' hastaneye dönüyor. Beyazlar giymiş, **hemşireler**, yorgun ama dikkatli Sihhiye neferlerine yardımcı olmaktadır (GP, s.151).*
- *Beyaz **hemşire** kıyafeti, Halide'nin, gözlerinin ve saçlarının mütehakkim siyahlığını, büsbütün meydana vurmuş, dudaklarında kaygılı bir gülümseme; onu teselliye uğraşıyor (GP, s.155).*
- *Nöbetçi olduğu her gece yapmaz mı, **Hemşire Julie**, gece yarısına birkaç dakika kala, duvarın yarısını kaplayan 'tavşan kız' takviminden o günün yaprağını kopardı (YTB, s.155) ...*
- *Yüzbaşı müzbaşı, **Hemşire Julie**'nin gözünde Dr. Sheldon, yersiz uyarılarıyla hemşireler küçük düşürmekten hoşlanan bir züppeydi, yakışıklılığı katlanılmasını zorlaştıran bir züppe hem de! 12Numaranın çok ağır bir ameliyattan çıktığını, ayrıca 5 ve 7 numaraların sürekli bakım ve ilgi istediklerini bilmiyor mu o? Bir daha uyarmak niye (YTB, s.155)?*
- ***Hemşire Julie** yüzünü ekşiterek, telefona cevap verdi: Yes, Doc! Merak etmeyin! Her ilginç durumda sizi uyandırmaktan geri kalmayız. Arkasından sunturlu bir küfür: kibirli domuz (YTB, s.156)!*
- *Gözlerinin akına kadar çilli, çok yassı, çok uzun bir kadındı **Hemşire Julie Perkins**, sık çillerinin kızılığı, yer yer, ezilmiş dut moruna çalıyor (YTB, s.156).*
- *Doğru! **Hemşire Julie** Pasifik Savaşına bir boydan bir boya katılmış, Guadalcanal çıkarmasında gösterdiği göz kamaştırıcı gözü peklik sayesinde «Golden Stars madalyasını kazanmıştı. Kolay mı böyle bir onura erişmek (YTB, s.157)?*
- ***Hemşire Julie**, çilli parmak uçlarıyla nabzını tutar, atmadığını saptayıp, battaniyeyi başına çeker (YTB, s.161) ...*

- *Git git, düğmeye basıp **hemşireyi** çağırmanı öğrenecek gelen nedense hep Hemşire Julie, kınalı kızıl bir kocaman çekirge, tırtıllı ellerinde bir bardak su, bakışları soğuk, değmesi sırt ürpertici* (YTB, s.163).
- *Git git, düğmeye basıp hemşireyi çağırmanı öğrenecek gelen nedense hep **Hemşire Julie**, kınalı kızıl bir kocaman çekirge, tırtıllı ellerinde bir bardak su, bakışları soğuk, değmesi sırt ürpertici* (YTB, s.163).
- *Yok canım. **Hemşire Julie** de nereden çıktı* (YTB, s.163) ...
- *Boğazına birşey düğümlenmişti. Ağlayabilirdi de. Bereket Yüzbaşı, cevabını beklemeden, **Hemşire Julie**'den öğrendiklerini aktarmaya girişiyor* (YTB, s.163) ...
- ***Hemşireler**, hasta yakınları, neferler: bazı hafif yaralılar, tütün içerek, bekliyor* (GP, s.209) ...
- *Ayrıca salonda, hatta koridorlarda; başlarında **hemşireler** ya da sıhhiye neferleri, sedyeleriyle uzatılmış olanlar; formol, tentürdiyot ve tütün kokan, ağır ve kötümser bir hava: muharebe yorgunluğu* (GP, s.209)!
- *Kapı açılmış, yanlarında **hemşire** ve sıhhiyecilerle içeriye, Dr. Mim Kemal ile Dr. Murat Bey girmişti: Paşa'nın kırığını sarmak için, bulabildikleri 'edevat zaruriyeydi getiriyorlar* (GP, s.211).
- *Yanıbaşında dal gibi yürüyen gözlerinin rengi belirsiz bu İstanbul kızını Hilal-i Ahmer Merkez-i Umumisi'ne götürüp **hemşire** yazdırmayı düşünüyordu* (KS2, s.248).
- *Cigarasından bir duman aldı, çok sevinçli bir şey anlatacakmış gibi gözleri parlayarak, başka bir söze atladı: <...yahu, seni Türkiye'ye gönderiyorlar, hastahaneye ben geliyorum, aynı koğuşa hatta aynı yatağa! İşe, bak! Amerikalı **hemşireyi** unutmadın ya, hani münasebetsiz bir karı, lâf arasında ondan öğrendik, 5. numarada başka bir Türk yatıyordu demiş>* (YTB, s.240) ...
- *Ayrıca, tahtakurusu avuçlamış gibi iri kızıl benekli elleri, Yüzbaşı Demir'e, Tokyo Amerikan Askeri Hastahanesi'ndeki başbelâsı **Hemşire Julie**'yi hatırlattıyor, sıtkının büsbütün sıyrılmasına neden oluyor* (YTB, s.337).
- *Belleğinde, düzensiz çağrışımlar, birbirini tutmayan düşünce salkımları. Sözgelişi alkolden şişmiş suratı, titreyen sosis parmaklarıyla. Ya da **Hemşire Julie**, kemikli ellerindeki çilleri, parmak uçlarından pire gibi üstüne başına*

sıçratarak, pansımanını açmaya eğilmiş. Yoko. 'Kafadar' Hakkı. Yüzbaşı Cevdet (YTB, s.412).

Hukuk Terimleri

Ağır ceza: Ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve beş yıldan fazla olan hapis cezaları.

- *Hakikatte o, henüz yaşı otuzuna varmamış, genç bir hâkim; birinci aza imiş, Ağırceza Reis 'ine vekâlet ediyor (GP, s.182) ...*
- *Nereden biliyor bunları, bu Ağırceza Reisi (GP, s.184)?*
- *Arkadaş!.. Üçüncü Arkadaş, ağır Ceza Reisi, bakır sakallı, çatık kaşlı, altın sesli, bu Ziya Hilmi işte" (GP, s.184) !..*

Anayasa: Bir ülkedeki yönetim biçimini belirten, yasama, yürütme, yargının nasıl kullanılacağını belirten, yurttaşların haklarını ve sorumluluklarını belirten temel yasa.

- *Tasarının anayasaya da, demokrasiye de aykırı olduğu meydanda, Muvakkat Encümen'de görüşülürken Demokrat üyelerden Sıtkı Yırcalı da söylüyor bunu: <—...böyle bir yetkiyi bir gayr-ı mes'ul heyete vermek, sıkıyönetim kanununda kabul yetkilerin bile ilerisindedir, yalnız edilmiş Anayasa'ya değil, adli sisteme de uygun değildir> (YTB, s.364) ...*
- *Tasarının anayasaya da, demokrasiye de aykırı olduğu meydanda, Muvakkat Encümen'de görüşülürken Demokrat üyelerden Sıtkı Yırcalı da söylüyor bunu: <—...böyle bir yetkiyi bir gayr-ı mes'ul heyete vermek, sıkıyönetim kanununda kabul yetkilerin bile ilerisindedir, yalnız edilmiş Anayasa'ya değil, adli sisteme de uygun değildir> (YTB, s.364) ...*

Avukat: Hak, hukuk ve yasa işlerinde isteyen kişilere yol gösteren, mahkemeler, devlet daireleri ve özel kuruluşlarda başkalarının haklarını arayan, koruyan ve bunu meslek edinen, yasanın gerektirdiği tüm şartları sağlayan kimse; savunucu.

- *Zengin, zenginliğini barlarda yemekten hoşlanan bir **avukat** ve bir doktor (KS1, s.237).*
- ***Avukat** Sadık, okuyor: Fransa Sosyalist Fırkası Reisi, diye gazeteden ve İnsaniyet gazetesi sermuharriri Paris Meclis-i Meb'usan azasından Mösyö Jaures'in mektubu (KS1, s.263).*
- *Bu yabancılaştırmanın altında bencil bir kıskançlığın yattığını Ümid'le karşılaşınca, daha doğrusu anlattığı herşeye gizli bir tepki, düşmanlığı andırır bir öfke duyunca anlıyor: Birlik gazetesi. Hüsnü Faik, **Avukatı** Sadık bey, Seyit Sabri davası, yargıçlar Gianna, Akın, kısaca onun yaşama çemberi dışında kalan Ümid'in bütün ilişkileri, Yüzbaşı Demir'e şiş olup batmaktadır (YTB, s.311).*

Beraat: Suçlu sanılan bir sanığın, suçsuz olduğunun belli olması, aklanması.

- *Birkaç defa mahkemeye veriliyor ve **beraat** ediyor (KS2, s.20).*
- *Ben Hüsnü faik, kaç kere mahkemelere sevk edildim, kaç kere **beraat** ettim (KS1, s.68).*

Ceza: Yasanın, topluma zarar verdiği düşünülen kişilere, eylemlere karşı öngördüğü yaptırım.

- *Elbette ettiler, karar Yargıtay'dan bozularak döndü ama, Mahkeme ısrar ediyor: Ümid'i ikinci defa aynı **cezaya** çarptırdığı gün, Yüzbaşı Demir İstanbul'a döneli iki hafta ya olmuş, ya olmamıştı (YTB, s.309).*
- *Suçlu kimse, yüksek mahkemelere çıkarılmalı, usulüne uygun yargılanarak hakettiği **ceza**yı yemeli (YTB, s.354).*
- *...düşündüm de, insanların hayatı bu kadar girift, bu derece karmakarışık hale getirmesi, herhalde monotonluğun bezdiriciliğinden doğmuş hayvan bilinçsizdir, monotonluk ona güven verir ancak, insansa bilinçli, bu sebepten*

*monotonluk onun nazarında yaşamamakla müsavı; bak, **cezal**ı olarak kapatılmakta ceza bizatihi kapatılmakta değil, kapatılmanın zaruri kıldığı monotonlukta (YTB, s.381) ...*

- *...düşündüm de, insanların hayatı bu kadar girift, bu derece karmakarışık hale getirmesi, herhalde monotonluğun bezdiriciliğinden doğmuş hayvan bilinçsizdir, monotonluk ona güven verir ancak, insansa bilinçli, bu sebepten monotonluk onun nazarında yaşamamakla müsavı; bak, cezalı olarak kapatılmakta **ceza** bizatihi kapatılmakta değil, kapatılmanın zaruri kıldığı monotonlukta (YTB, s.381) ...*

Dava: Hukuki olarak korunmak, hüküm sağlamak için yargı organına başvurmak.

- *Sıkılı yumruğunun işaret parmağıyla, havada görünmez bir daire çizerek, ilâve etti: Ziya Hilmi'yle tanıştılar; buna onun 'baktığı' ve 'hükme bağladığı' cinayet **davas**ı neden oldu (GP, s.182).*
- *...Dokuz Subay Olayına adımın karışması, yeni komiteye alınmam için tezkiye sayılmalı be! Hem o mahkemede beni **davaya** sanık olarak katmamışlardır (YTB, s.302).*
- *Bu yabancılaşmanın altında bencil bir kıskançlığın yattığını Ümid'le karşılaşınca, daha doğrusu anlattığı herşeye gizli bir tepki, düşmanlığı andırır bir öfke duyunca anlıyor: Birlik gazetesi. Hüsnü Faik, Avukatı Sadık bey, Seyit Sabri **davas**ı, yargıçlar Gianna, Akin, kısaca onun yaşama çemberi dışında kalan Ümid'in bütün ilişkileri, Yüzbaşı Demir'e şiş olup batmaktadır (YTB, s.311).*
- *Demek sorguya çekiliyor, vatana ihanetten sıkıyönetim mahkemesine çıkarılacak, (Yargıç General öyle demiyor, ihanet-i vataniyeden, divan-ı harb-ı örfi huzuruna diyor.), darbe girişimi tam bir başarısızlıkla sonuçlanmış, yakalanmışlar, sonunda kurşuna dizilecekleri kesin, sorguları 'usulen' yapılmakta, **davaları** usulen görülecek, (Yargıç General öyle demiyor, ibret-i alem için diyor) (YTB, s.423).*
- *Yassıada **davaları'nın** başlamasını fırsat bilip, kapağı İstanbul'a atarak, bir iki gün Ümid'le başbaşa olmak, bu arada Suat'ı görmek umuduna kapılmıştı, nerde o talih, üç gündür Yassıada ile Dolmabahçe'deki İrtibat Bürosu arasında*

mekik dokumaktan başını alamıyor: Ümid'le beraber olmakmış, hani ya (YTB, s.429)?

- *Hafif çakırkeyif, böyle oldu mu kadınlardan başlar değil mi, hayır hiç kapak kaldırmıyor, diyor ki: —...sen ne dersen de, iş sarpa sardı oğlum, biz yanılmıştık, zor olan ihtilal sonrasıymış, kimse ne bok yiyeceğini kestiremiyor, şu komiteye girmek **davas**ı püsküllü bir bela: Kafadar Hakkı bile hak iddia ediyor yahu, ayyaş kerâta (YTB, s.470)!*
- *Heyecanla kucaklaştılar: vay Albayım, kayıplara karıştınız; ooo Çukurcalı bakıyorum fiyakan yerinde; ardından, hoşbeş: neydi o günler, yıllar geçti yahu, hani Bostancı'daki evde kafayı çekip geç vakitlere kadar ihtilâl tartışırdık, ya o hayaller, yapamadık vesselâm, ihtilal heder oldu gitti, maksadına ulaşamadı, İsmet Paşa takımı kazandı **davayı**, hepimizi bir tarafa dağıttılar (YTB, s.492).*
- *Şaşırtıcı olan, oysa asıl, ondaki bu iç çözülüşünü haklı gösterecek, elle tutulur dış nedenin olmayışı: Yassıada **davalarının** başladığı günün gecesi, Emirgân'da, Kabibay, Esin ve Karaman'ın vardıkları uzlaşma, Ankara'da, üst üste yapılan toplantılarla benimsenmiş, (hele bir tanesi gece geç vakitlere kadar uzuyor, gerilim yüksekliğinden ışıklarda olağanüstü bir parlaklık, herkeste bir heyecan, çizgileri aşağı aşağı çekilmiş yüzlerde kederli sakal gölgeleri), bu sayede üniversitelerden 147 öğretim üyesinin tasfiyesini öngören karar, handiyse oybirliğiyle çıkmıştır (YTB, s.496).*
- *Hanidir kafasını kurcalayan bir soruyu, Binbaşı Demir, bu arada sormayı başaracaktı: — Ayrılma durumu ne oluyor, **dava** açıldı mı? — Galiba. Suat çok incinmiş, gurur meselesi yaptı. Haklı da (YTB, s.518)!*

Duruşma: Davacı ile davalının yargıç karşısında hazır bulunduğu genellikle açık, sözlü yargılama süreci.

- *Cemal Yıldırım'ın o gece yarısı, İlhami Barut'un sabaha karşı tutuklanmış olduğunu çok sonra, **duruşmalar** başlayınca öğreniyor (YTB, s.302).*
- *Binbaşı Demir, sırtısıra gelen bu iki tersliğin etkisiyle, sabah Yassıada'ya giderken huzursuzdu: Yüksek Adalet Divanı, bir kıyamet günü mahkemesi havası içinde **duruşmalara** başlarken de her dakika beklenmedik bir talihsizliğin başgöstereceğini sanıyor, gözüne güvenlik önlemleri yetersiz,*

mahkemelerin (niye saklamalı, belki de devrimin) kaderi pamuk ipliğine bağlı gözüktüyordu (YTB, s.430).

- *Bunda, Milli Birlik Komitesi'ndeki giderilemeyen uyuşmazlığın katkısı yok mu, çok, ilk **duruşmayı** kazasız belasız bitirip şehre dönerlerken, Binbaşı Erkanlı'yla, gece, Komite'den üç subayın Emirgan'da yapacakları toplantıyı görüşüyorlar, bu uyuşmazlıkla ilgili çünkü Milli Birlik Komitesi'ni temsilen açılış duruşmasında bulunan Sami Küçük, Orhan Kabibay ve Suphi Karaman ihtilalin karıncalarını ikiye bölüp Komite'nin çalışmalarını torpilleyen fikir ayrılıklarını uzlaştırmaya uğraşacaklar: Kabibay, radikal kanadın temsilcisi, Küçük'se seçimlere bir ayak önce gidilsin diyenlerin (YTB, s.431)!*
- *Bu defa içerden gazeteleri getirmiş, ikisinin de başlıkları hemen hemen aynı «Düşükler mahkeme huzurunda/Yüksek Adalet Divanı'nda tarihi ilk **duruşma**». Suat, bir göz hareketiyle sanık fotoğraflarını gösterip, korkunç bir şey sordu: — Onları asacak mısınız (YTB, s.453)?*

Fail: Hukuki bir işlem doğuracak bir suç işleyen kimse.

- *Hatta bir bakıma meşhur inşaat yolsuzluğundaki kanuna aykırı işlerin asıl ve gerçek **faillerini** biliyor (KS2, s.153).*
- *Mahmud Ersoy cinayetinin esrarengiz **faili** Zihni keleşoğlu (KS2, s.154).*

Feshetmek: Verilen bir davayı geçersiz kılmak, kaldırmak.

- *Türk Silahlı Kuvvetleri adına millete verilen sözün yerine getirilmesinde uğranılan aksaklıklar ve güçlükler karşısında, Milli Birlik Komitesi'nin **feshedildiği** ve yeniden kurulduğu millete açıklanıyor (YTB, s.528).*

Göztaltı: Bir kişinin, güvenlik güçleri tarafından bir suç işlediği düşünülerek belirli süre bir yerde alıkonulması.

- *...İhtilal Hükümeti'nin Sanayi Bakamı sanayicilere teminat verdi, İstanbul Valisi çoğu **göztaltına** alınmış iş adamlarından geçenlerde özür diledi, teferrüatını Ümid'den dinledim, basın toplantısına o gitmiş yok tüccar mal*

beyanına tâbi tutulmayacakmış da, mahkeme kararı olmaksızın hesaplarına el konamayacakmış, tüylerim diken diken oldu, daha da beteri (YTB, s.441) ...

Hâkim: Yargıç.

- *'Reis Paşa **hâkim** olduğuna göre, Hakkı Behiç'in fırkasını kabule mecbur olacaklardır" (GP, s.77) ...*
- *Kim bilir olmasaydı, parçası olacağına: **hâkim** doktor gibi (SA, s.102) ...*
- *Hakikatte o, henüz yaşı otuzuna varmamış, genç bir **hâkim**; birinci aza imiş, Ağırceza Reis 'ine vekâlet ediyor (GP, s.182) ...*
- ***Hâkim** geldi yanımıza oturdu. Derhal şiirden açtı, Divan Edebiyatı'ndan, çok zevkli mısralar okudu (GP, s.182) ...*

Kanun: Yasa.

- *Yabancı sermaye teşvik **kanunu** partimiz getirdi (KS1, s.55).*
- *Demokrat Parti çoğunluğunun çıkardığı Yabancı Sermayeyi Teşvik **Kanunu'** neymiş, bu değil mi (YTB, s.192) ...*
- *...ya ülkede petrol arama ayrıcalığını yabancı şirketlere bağışlayan Petrol **Kanunu** aynı şey; aslında Menderes'in Meclis'e danışmadan Kore'ye asker göndermesi de Amerika'nın gönlünü böyle yapacağını ummasından, öbür iki davranışının tıpkısı, ama Türk askeri hiç üstüne gerekmeden bir savaşa bulaşmış, pisipisine kırılmış, adamın umurunda mı (YTB, s.192)?*
- *<...ne biçim demokrasidir anlayamadık birader! Esasında hürriyet manasına gelmez mi bu bokyiyen, ne hürriyet, ne hürriyet: adam ikinci seçimini kazanıyor, nasıl bir kazanmak, tulum, tulum yahu eh rahatlar diyorsun, sen misin diyen, küt seçim **kanununu** değiştiriyor, pat memurin kanununu değiştiriyor, muhalefete rey verdi diye, hadi Kırşehir'i vilayetlikten kazalığa indiriyor, matbuat üstündeki tazyik ayrı bahis> (YTB, s.203) ...*
- *<...ne biçim demokrasidir anlayamadık birader! Esasında hürriyet manasına gelmez mi bu bokyiyen, ne hürriyet, ne hürriyet: adam ikinci seçimini kazanıyor, nasıl bir kazanmak, tulum, tulum yahu eh rahatlar diyorsun, sen misin diyen, küt seçim kanununu değiştiriyor, pat memurin **kanununu***

değiştiriyor, muhalefete rey verdi diye, hadi Kırşehir'i vilayetlikten kazalığa indiriyor, matbuat üstündeki tazyik ayrı bahis> (YTB, s.203) ...

Kovuşturma: Suç işlediği düşünülen şüphelinin takip ve takibatının genel adı.

- *Soruşturmanın hatta **koğuşturmanın** üzerine sıçrıyacağını açıkça görüyor* (KS2, s.230).

Mahkeme: Bir yargıç ya da birkaç yargıç ve savcının bir arada bulundukları kurulun, yargı görevini yaptıkları yer.

- *Maddem ki Birlik neşir hayatı boyunca bunların müdafaasını deruhte etti. Basıldı. Aldırmadı. **Mahkemeye** verildi, kapatıldı. Yılmadı. Yine de vazifesine devam etmeli* (KS1, s.24).
- *Babayiğit ihtiyar...ihtilâl **mahkemesinin** karşısına dikilmiş...meydan okumaktadır* (GP, s.28) ...
- *“...burada ben, **mahkemeye** sürüklenmiş, cumhuriyet’in temsilcisiyim, evet* (GP, s.28)!
- *İkinci Dünya Savaşı yıllarına inceliksiz girip birkaç yüz binlik çıkmış olabilir. Vurguncu diyebilirler. Ne derlerse; onu ne kadar Milli Korunma **Mahkemeleri'ne** vermeğe çalışırlarsa çalışsınlar o dürüstlüğü ve şahsi gayreti sayesinde bütün düğümleri çözmüş, bütün engelleri aşmış olabilir* (KS1, s.53).
- *Emniyetteki **mahkemelerdeki** dosyalarda da her ikisi beraber yazılıdır* (SA, s.57).
- *Akılınca göz dağı veriyor bana: ne de olsa dar kafalı herif, benim casusluk suçundan askeri **mahkeme** huzuruna çıktığımı bilmez sanki* (SA, s.61).
- *Ben Hüsnü faik, kaç kere **mahkemelere** sevk edildim, kaç kere beraat ettim* (KS1, s.68).
- *İbrahim yüksek bir **mahkemede** su götürür bir idam hükmü verir gibi* (KS2, s.124).
- *Hiç kimseyle **mahkemeli** değilim* (SA, s.126).
- *Sevgilimin hatırasını yüksek tutabileyim diye başımı **mahkeme** kalemlerinin ve savcılıkların sağır dilsiz kapılarına vuracak mıyım* (KS2, s.154)?

- Aslında **mahkemeye** gitmeye, hiç niyetleri yoktu; 'genç muallimler in ısrarı, akıllarını yatırdı (GP, s.182).
- **Mahkeme** salonundaki tumturaklı konuşması; herkesi, vakarı ve ahengiyle, âdeta büyülemişti (GP, s.182).
- Bu yüzden az mı tatili neşir kararına uğradım, az mı **mahkemelere** düştüm (KS2, s.193)?
- Avukat Sadık'ın az önce gazetenin ve başyazarının **mahkemeye** verildiğini söylemesi mi (KS2, s.193)?
- Hüsnü faik fevkalade kötü aydınlatılmış herhangi bir toplu basın **mahkemesine** savunmasını yapmağa başlamış (KS2, s.198).
- **Mahkeme** gizli görülüyor olmalı idi (KS2, s.198).
- İddia makamı bendenizi milli menfaatlara aykırı hareket etmek, halkı heyecana vermek vs. vs. gibi töhmetler altında tutuyor. Yüksek **mahkemenizin** (KS2, s.199) ...
- Kapının zilini işitmek gergin bir hayal oyunu olan **mahkemeyi**, tuzbuz edip dağıttı (KS2, s.199).
- Gazetenin ve benim **mahkemeye** verilmemiz de başka bir cihetten aynı sebeblere bağlanabilir (KS2, s.205).
- **Mahkeme** salonlarını, bu yaştan sonra cezaevini ve gazetelerin yaygarasını göze alamıyordu (KS2, s.230).
- ...Dokuz Subay Olayına adımın karışması, yeni komiteye alınmam için tezkiye sayılmalı be! Hem o **mahkemede** beni davaya sanık olarak katmamışlardır (YTB, s.302).
- Doktor Tevfik Rüştü'yü, Kastamonu'da vazifeli olduğu, İstiklal **Mahkemesi'nden** çağırtmadı mı (GP, s.303)?
- Yüzbaşı Demir, sonunda mektubu açtı. Buğulu pembe parşömen bir kâğıda süslü bir el yazısıyla çiziktirilmiş iki üç satır: <Sevgili babam olacak aşâğılık herifin sana yaptıklarından ben utaniyorum, karıştırdığı halıtlara dair bir sürü şey öğrendim, sana anlatmak ihtiyacındayım, **mahkemede** belki bir yararı dokunur. Sevgiler. / Akın> (YTB, s.307).
- Yüzbaşı Demir'i hiç aldatmaz, işte mektup kestirdiği gibi bir erkekten geliyordu, hem de kimden, verdiği saçmasapan bilgilerle Ümid'in **mahkemeye**

düşmesine, üstelik hüküm giymesine neden olan o kız yüzlü, kıvrıkcık kirpikli oğlandan (YTB, s.308)!

- *Yazıları da, **mahkeme** safahatını da uzaktan, asla olağan sayamıyacağı bir dikkatle Ümid'in yazdığı mektuplardan, göndermeyi unutmadığı gazetelerden izledi (YTB, s.308).*
- *Ümid'in yazıları, Döviz Komisyonunun faaliyetlerinde Dışişleri Bakanı Zorlu'nun oynadığı role dokunur dokunmaz neşir yasağı patlamıştı, arkasından **mahkeme** (YTB, s.309)!*
- *Elbette ettiler, karar Yargıtay'dan bozularak döndü ama, **Mahkeme** ısrar ediyor: Ümid'i ikinci defa aynı cezaya çarptırdığı gün, Yüzbaşı Demir İstanbul'a döneli iki hafta ya olmuş, ya olmamıştı (YTB, s.309).*
- *...duydun mu, Ayfer Tatari'nin Ferda'yı evine ve yatak odasına rızasıyla aldığını, **mahkeme**, kararında belirtmiş, rezillik paçadan akıyor, şimdi Ferda mahkemeye versin de bunları (YTB, s.327)?*
- *...duydun mu, Ayfer Tatari'nin Ferda'yı evine ve yatak odasına rızasıyla aldığını, mahkeme, kararında belirtmiş, rezillik paçadan akıyor, şimdi Ferda **mahkemeye** versin de bunları (YTB, s.327)?*
- *Suçlu kimse, yüksek **mahkemelere** çıkarılmalı, usulüne uygun yargılanarak hakettiği cezayı yemeli (YTB, s.354).*
- *Demek sorguya çekiliyor, vatana ihanetten sıkıyönetim **mahkemesine** çıkarılacak, (Yargıç General öyle demiyor, ihanet-i vataniyeden, divan-ı harb-ı örfi huzuruna diyor.), darbe girişimi tam bir başarısızlıkla sonuçlanmış, yakalanmışlar, sonunda kurşuna dizilecekleri kesin, sorguları 'usulen' yapılmakta, davaları usulen görülecek, (Yargıç General öyle demiyor, ibret-i alem için diyor) (YTB, s.422).*
- *Binbaşı Demir, sırtısıra gelen bu iki tersliğin etkisiyle, sabah Yassıada'ya giderken huzursuzdu: Yüksek Adalet Divanı, bir kıyamet günü **mahkemesi** havası içinde duruşmalara başlarken de her dakika beklenmedik bir talihsizliğin başgöstereceğini sanıyor, gözüne güvenlik önlemleri yetersiz, mahkemelerin (niye saklamalı, belki de devrimin) kaderi pamuk ipliğine bağlı gözüküyordu (YTB, s.430).*
- *Binbaşı Demir, sırtısıra gelen bu iki tersliğin etkisiyle, sabah Yassıada'ya giderken huzursuzdu: Yüksek Adalet Divanı, bir kıyamet günü mahkemesi*

*havası içinde duruşmalara başlarken de her dakika beklenmedik bir talihsizliğin başgöstereceğini sanıyor, gözüne güvenlik önlemleri yetersiz, **mahkemelerin** (niye saklamalı, belki de devrimin) kaderi pamuk ipliğine bağlı gözüküyordu (YTB, s.431).*

- *...İhtilal Hükümeti'nin Sanayi Bakamı sanayicilere teminat verdi, İstanbul Valisi çoğu gözaltına alınmış iş adamlarından geçenlerde özür diledi, teferrüatını Ümid'den dinledim, basın toplantısına o gitmiş yok tüccar mal beyanına tâbi tutulmayacakmış da, **mahkeme** kararı olmaksızın hesaplarına el konamayacakmış, tüylerim diken diken oldu, daha da beteri (YTB, s.441) ...*
- *Bu defa içerden gazeteleri getirmiş, ikisinin de başlıkları hemen hemen aynı «Düşükler **mahkeme** huzurunda/Yüksek Adalet Divanı'nda tarihi ilk duruşma». Suat, bir göz hareketiyle sanık fotoğraflarını gösterip, korkunç bir şey sordu: — Onları asacak mısınız (YTB, s.453)?*
- *Ya da: —...Suzan Sözen'i de Yassıada'da **mahkemeye** çıkartacak mısınız, ay meraktan çatlıyorum ayol, söylesen n'olur (YTB, s.488)?*

Mahkûm: Mahkemede hâkim karşısında yargılanarak hüküm giymiş kişi.

- *Yanlış yerinden vurulmuş, bu yüzden ölmesi uzun müddet gecikecek bir idam **mahkumunun** gözlerine çalıyordu (KS2, s.65).*
- *Hele İbrahim gibi doğrudan ziyade eğri, durmaksızın kendi kendini **mahkûm** edip duran kanun dışı bir adamla (KS2, s.126).*
- *Ya da onu şimdiden ağır hapslere **mahkûm** edermiş gibi işaret parmağını dimdik uzatıp (KS2, s.137) ...*
- *Yüzbaşı Demir'in içini ne karıştırıyor? Üç yıl önce yaşadığı belâlı bir serüvenden belleğine yansıyıveren Yargıç Generalin altın gözlükleri mi, yoksa üç hafta önce çerçeveli Ankara'da Mustafa'nın Anıttepe'deki evinde yaptıkları toplantıdan dönerken, çocuk mavisî gözlerinde o muzip gülümsemesiyle, 'Zizi Binbaşı'nın söyledikleri mi: <— bana bak, parlak çocuk, oyun oynamıyoruz, ayağını tetik al! Barones **mahkûm** olduğuna göre, uzak dur biraz: Siyasi Polis'i ondan devralıp başımıza sardırabilirsin> (YTB, s.300) !..*
- *Kafasında hep bir merak: <—...**mahkûm** ederler mi acaba> (YTB, s.309)?*

Manda: Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra kendi kendilerini yönetemeyen bazı ülkeleri, belli düzeye ve bağımsızlığına kavuşturana kadar Birleşmiş Milletler Cemiyeti adına yönetmek üzere bazı büyük devletlere verilen yetki.

- Amerikan **mandasına** taraftar diye duymuştuk!.." Halide Onbaşı'nın gelişi, önceki duygusallığı dağıtmıştı; Gazi, rakı kadehini dudaklarından ayırdı, masaya bırakırken enikonu ciddi (GP, s.409) ...

Nezaret: Göz altı.

- ...tasfiye edilenler ondört kişi, operasyon gün doğarken başlamış, usüldendir. Bulabildiklerini evlerinde **nezaret** altına almışlar, sadece Erkanlı Ordu Karargâhı'na getirilmiş, Ümid 'Ondan korkuyorlar' diyor (YTB, s.532).

Nota: Herhangi bir devletin diğer devletin elçisine, önemli bir siyasal konuyu yazılı veya sözlü paylaştığı bildiri.

- İki gün sonra, Çekirge'deki kahvede, **notanın** reddedildiğini Yarbay Baba Saffet'le beraber gazetelerden okudular (YTB, s.244).
- İzmir ateşler içinde! Türkiye ile Fransa'nın menfaattarını telif etmesi imkân dahilinde görünüyor..." "...iyi de hanımefendi... Düvel-i Muazzama, Ankara'ya **nota** tevdi etmiş...az evvel İsmet Paşa söyledi..." Kapıdan, Rusühi Bey'in kendisinden önce, sesi geldi: "...doğrudur, kumandanım." Latife de Salih Bey de o tarafa döneceklerdir içeriye girip, elindeki kırmızı mühürlü zarfı, Salih Bey'e uzatıyor: ciddi, resmi ve düzgün. "Pasa Hazretleri'ne arz edilmek üzere bir suretini getirdim" (GP, s.397) ...
- Latife Hanım, bir an ciddileşti, meraklanmış görünüyor: "...ne hakkındaymış bu **nota** (GP, s.397)? ...
- Marie-Laure Oiselet, basbayağı öfkelenmiş, dedik: "...bu **nota** bir blöf, başka bir şey de olamaz!.. Jeneral, bana bizzat açıkladı: Fransa, askerlerini İzmit ve Çanakkale'den çekiyor" (GP, s.397) ...

- *Notanın* muhtevası, ordularımızın Trakya'ya... bilhassa Boğazlar mıntıkasına, ilerlemesine mâni olmak maksadına matuftur...bir 'bîtaraf mıntıkam kâfidir tutturmuşlar...onda ısrar ediliyor (GP, s.401) ...

Oturum: Yasama meclisinin, belli sorunları görüşüp bir çözüme bağlamak için kurduğu birleşimlerin her birine verilen ad.

- *Bu cephe gerisi çalkantısında, Ümid'le o, birbirlerini kaybettiler. Ümid, siyah saydam yağmurluğuna bürünmüş, duman duman ağızlığı ve oğlan çocuğu profiliyle İstanbul'un her yanına çoğalıyordu; yürüyüşe hazırlanan öğrenci yurtlarında o, Üniversite'nin bahçesinde o, siyasal partilerin gizli **oturumlarından** haber sızdıran, Harbiye'deki Temsil Bürosu'na damlayıp, sık sık, cihet-i askeriye'nin reaksiyonunu' araştıran o, hep o (YTB, s.350)!*
- *Kimse Komite toplantılarında dahi durmuyor, çoğunluk sağlanıp **oturum** açıldıktan sonra, merdiven altlarında, odalarda gizli toplantılara gidiyorlardı (YTB, s.522) ...*

Sanık: Bir suç işlediği varsayımı ile mahkemeye sevk edilen kimse.

- *Birisinde **sanık** mahallinde Gianna ile beraber oturuyorlar (KS2, s.20).*
- *...Dokuz Subay Olayına adımın karışması, yeni komiteye alınmam için tezkiye sayılmalı be! Hem o mahkemede beni davaya **sanık** olarak katmamışlardır (YTB, s.302).*
- *Dün geceyarısı mıydı neydi, İrtibat Bürosu'na meçhul bir telefon, sabah **sanık** avukatlarını, yerli yabancı gazetecileri, dinleyicileri Yassıada'ya götürecek vapura saatli bomba konulduğu bildiriliyor (YTB, s.429).*
- *Bu defa içerden gazeteleri getirmiş, ikisinin de başlıkları hemen hemen aynı «Düşükler mahkeme huzurunda/Yüksek Adalet Divanı'nda tarihi ilk duruşma». Suat, bir göz hareketiyle **sanık** fotoğraflarını gösterip, korkunç bir şey sordu: — Onları asacak mısınız (YTB, s.453)?*

Savcılık: İşlenen suçların soruşturulması, kamu davalarının yürütülmesinden sorumlu hukuki kurum, makam.

- *Hepsi, Birlik dahil, birinci sahifelerinde **Savcılık'ın** gönderdiği neşir yasağı bildirisine yer vermişlerdi (KS2, s.11).*
- *Korkunç bir şey. Mutlaka bir şey yapmalıyım. **Savcılığa** mı gitsem (KS2, s.11)!*
- *Bilmiyorlarsa ben bildiğim kadarını söylerim, onlar da **savcılık'a** aksettirirler (KS2, s.11).*
- *Biz vaziyetten **Savcılık'tı** haberdar ederiz (KS2, s.34).*
- *İşin ucu Parti'ye dayanıyor. Bunu biliyorum. İzmir'deki herifi kıştırabilirsem meselenin tamamı aydınlanacak. O zaman **Savcılığın** resen neşriyatı ihbar telakki ederek (KS1, s.69) ...*
- *Patron 'da **Savcılık'a** aksettirdi vaziyeti (KS2, s.116).*
- *Onu **savcılıktan** çağırmışlar (KS2, s.135).*
- *Sevgilimin hatırasını yüksek tutabileyim diye başımı mahkeme kalemlerinin ve **savcılıkların** sağır dilsiz kapılarına vuracak mıyım (KS2, s.154)?*

Sorgu: Suç olarak görülen bir konuda, durumun netleşmesi için sanığın soruşturulan olayla ilgili yargıç karşısındaki beyanı.

- *Aylarca süren **sorgu** sırasında irfan biraz sorgunun insafsızlığından biraz da asabi zayıflığından ciddi bir kriz geçirmiş (KS2, s.116).*
- *Aylarca süren sorgu sırasında irfan biraz **sorgunun** insafsızlığından biraz da asabi zayıflığından ciddi bir kriz geçirmiş (KS2, s.116).*
- ***Sorgusunu** yapan Yargıç Generalin altın çerçeveli ince gözlükleri, pencereye döndükçe, parıldardı (YTB, s.299).*
- ***Sorgu** sırasında, Yüzbaşı Demir, ne zaman dikkatlice baksa, Yargıç Generalin altın çerçeveli gözlüklerinin camlarında, kendi arkasına düşen bir pencerenin çifte hayalini görüyordu (YTB, s.324).*
- ***Sorguda** adı geçti mi, Yargıç General, bakımlı elleriyle sinek kaydı yanaklarını okşuyor, yüzünde acı bir şey içmişlerin çirkin buruşması (YTB, s.329).*

- Demek **sorguya** çekiliyor, vatana ihanetten sıkıyönetim mahkemesine çıkarılacak, (Yargıç General öyle demiyor, ihanet-i vataniyeden, divan-ı harb-ı örfi huzuruna diyor.), darbe girişimi tam bir başarısızlıkla sonuçlanmış, yakalanmışlar, sonunda kurşuna dizilecekleri kesin, sorguları ‘usulen’ yapılmakta, davaları usulen görülecek, (Yargıç General öyle demiyor, ibret-i alem için diyor) (YTB, s.422).
- Demek **sorguya** çekiliyor, vatana ihanetten sıkıyönetim mahkemesine çıkarılacak, (Yargıç General öyle demiyor, ihanet-i vataniyeden, divan-ı harb-ı örfi huzuruna diyor.), darbe girişimi tam bir başarısızlıkla sonuçlanmış, yakalanmışlar, sonunda kurşuna dizilecekleri kesin, **sorguları** ‘usulen’ yapılmakta, davaları usulen görülecek, (Yargıç General öyle demiyor, ibret-i alem için diyor) (YTB, s.423).

Soruşturma: Bir sorunu çözüme kavuşturmak için adli veya idari makamlar tarafından yönetilen, iliği ve tanıklardan bilgi toplama, konuyu detaylı inceleme işi.

- **Soruşturmanın** hatta koğuşturmanın üzerine sıçrıyacağını açıkça görüyor (KS2, s.230).

Tahliye: Tutukluyu serbest bırakma, salma.

- İsmet Paşa murahhas olarak gidecek... Fevzi ve Refet Paşalar da kendisine refakat edecektir, bu iki! Mustafa Kemal Paşa, sustu; eliyle İsmet Paşa'yı gösterdi. Konuşma sırasını ona verdiğini belli ediyor. İsmet Paşa haritalardan en yakınına doğru yürüdü; eliyle, Trakya'yı adeta tarayarak, dedi ki"...müzakerelerde, Boğazların hükümranlılığı bahrinde, şimdilik kaydıyla ısrarlı olmuyoruz, lakin, Edirne'nin garbında, Trakya'nın Meriç Nehri'ne kadar olan kısmının, derhal **tahliyesinde** musırrız" (GP, s.415) ...

Tutuklama: Tutuklamak işi.

- Hem badana madana ettirilip, Meclis'in sığınaklarına boşuna mı çekidüzen verilmiş, **tutuklanan** Komite üyelerini buralara tıkacaklar icabı halinde işlerini bitirecekler (YTB, s.524)!

Tutuklu: Kanun önünde işlediği ve işlediği düşünülen suçlar dolayısıyla özgürlüğünden alıkonup tutuklanan kimse.

- *Binbaşı Demir yalnız kalınca ufacık odanın dört duvarı, bir **tutuklu** hücresi olarak çevresini sardı: pencerelerden Boğaziçi, raflardan kitaplar, elinin altından o süslü eski zaman yazıhanesi sırra kadem basmış, bastığı işlemeli halı üzerine görünmez anahtar salkımlarının aralıksız düştüğü soğuk bir beton zemine dönüşmüştü. Bu sanrıdan nasıl kurtulmalı (YTB, s.532)?*

Yargıç: Belirli hukuk öğrenimi görmüş, yargı yetkisini ulus adına kullanarak yasaya aykırı davranış ve uyuşmazlıklarda yasayı yerine getirmek ve adaleti sağlamakla görevli kimse.

- *Bu yabancılaşmanın altında bencil bir kıskançlığın yattığını Ümid'le karşılaşınca, daha doğrusu anlattığı herşeye gizli bir tepki, düşmanlığı andırır bir öfke duyunca anlıyor: Birlik gazetesi. Hüsnü Faik, Avukatı Sadık bey, Seyit Sabri davası, **yargıçlar** Gianna, Akin, kısaca onun yaşama çemberi dışında kalan Ümid'in bütün ilişkileri, Yüzbaşı Demir'e şiş olup batmaktadır (YTB, s.311).*

Yargılama: Birbirine zıt, karşı olan iki tarafı dinleyip bir karara, yargıya varma.

- *Suçlu kimse, yüksek mahkemelere çıkarılmalı, usulüne uygun **yargılanarak** hakettiği cezayı yemeli (YTB, s.354).*
- *Şimdi bir ihtilale katılıyor, eski hükümet ricalinin idam talebiyle **yargılanmaya** başlandığı günün gecesi, birisini sevdiğini, birisiyle evleneceğini sandığı iki genç kadının çağrısına dayanamayıp, fosforlu kuyruklarıyla geceyi enine boyuna çizen yıldızların sessiz yağmuru altında, Vaniköyü yollarına düşüyor (YTB, s.434).*
- *'Düşükler'in Yassıada'da **yargılanmasına** geçiliyor da, hiç tınmayıp Boğaz'a Suat'ın kuş kafesi yalısında kafayı çekmeye gidiyor (YTB, s.435).*

Yargıtay: Mahkemelerde verilen yargıların doğru olup olmadığını denetleyen yüksek mahkeme.

- *Elbette ettiler, karar **Yargıtay'dan** bozularak döndü ama, Mahkeme ısrar ediyor: Ümid'i ikinci defa aynı cezaya çarptırdığı gün, Yüzbaşı Demir İstanbul'a döneli iki hafta ya olmuş, ya olmamıştı (YTB, s.309).*

Yasa: Devletin yasama gücü tarafınca konulan, uyulması zorunlu ve uyulmadığı takdirde belirli yaptırımları olan kuralların genel adı.

- *Kurucu bir meclisle demokrasiyi pekiştiren **yasaları** çıkarıp, kestirmeden seçimlere mi gidilecek, tam tersine, önce devrimin zorunlu saydığı icraat mı yapılacak (YTB, s.353)?*

İktisat Terimleri

Bolşevik: Yirminci yüzyıl başlarında küçük devrimci grup öncülüğünde bir parti yapılanmasını öngören, Rusya'da sosyalizme geçilmesi gerektiği düşüncesinde olan Menşevik karşıtı grup.

- *Bir taraftan da **bolşevikler** teşkilatlanıyormuş (KS1, s.266).*

Bono: Belirli miktarda paranın, belirli bir süreden sonra belirli kişi veya kişiler tarafından ödeneceğini belirten bir yıldan kısa vadeli borç senedinin adı.

- *Birisi nasıl küçük hesapların, buçuk liretlerin, yüzüne bakılmaz Pfennig'lerin yoksul kuruluşların; öteki nasıl daima birkaç sıfırlı küstah çeklerin, büyük **bono'ların** adamıdır (KS1, s.51).*

Çek: Kredi kurumunda hesabı olan bir kişinin, satın aldığı hizmet veya ürün karşılığında para yerine verdiği banka tarafından karşılığı ödenen kâğıt.

- *Birisi nasıl küçük hesapların, buçuk lirketlerin, yüzüne bakılmaz Pfennig'lerin yoksul kuruluşların; öteki nasıl daima birkaç sıfırlı küstah çeklerin, büyük bono'ların adamıdır (KS1, s.51).*

Devletçilik: Devleti bütün toplumsal işlevlerin düzenleyicisi olarak benimseyen, devletin ekonomiye müdahale etmesini ve mal ve hizmetleri üretmesini öngören yaklaşım.

- *Daha aşağısına kurşun kalemle bir cümle daha eklenmiş. ... hele devletçilik vasfı göz önünde tutulursa (KS2, s.20)!*

Dolar: Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve diğer birçok ülkelerin kullandığı para birimi.

- *Bordeaux'da kalan sekiz bin doları The Chase Bank'taki şahsi hesabıma geçireceğiz. Buna Mordoha'nın itiraz edeceği muhakkak (KS1, s.50).*
- *Horn sigarasını ezdi. Güldü. Daha hızlı güldü: -Bana yüz dolar versene, dedi. Hayır çok istemem (KS1, s.145).*
- *Yüz dolar ver, verdiğini de unut: nasıl olsa ödeyecek değilim (KS1, s.145).*
- *Büyük adamsın. Cebinde binlerce dolar (KS1, s.159).*
- *Selma'dan Aysel'e çarpıla çarpıla kırılıp dökülerek ölüm hızındaki bir dolar, Frank, Liret, anaforuna serpilmek (KS2, s.162)?*
- *Kadın hep aynı yukardan bakışlarla paraları süzüyor. Dolarlara, franklara, lirketlere parmak uçlarını dokunduruyor (ZBB, s.166).*
- *Beş yıl önce Paris Borsası'ndaki dolar ve frank karşılıklarını sor, ya da bırak onu, 47'de Gaetano ile yaptığımız ilk anlaşmanın şartlarını sor, nefes almadan teker teker söylüyeyim; yalnız kaybettiğim, öğüttüğüm bir Mecidiyeköyü geçmişinden bakkal isimleri, manav suratları isteme (KS1, s.166)!*
- *Freddy Mills ihtiyara bakıyor: 1840'larda bunun babası öteki Lehmann Kentucky'de cebinde beş yüz dolarla işe başlamış (KS1, s.181).*

- *Viyana üzerinden transit geçirilen şu kadar bin **dolarlık** kimyevi madde onların çek defterlerinde yeni yeni sıfırlar olacak (KS1, s.188).*
- *Cümlesini askıda bırakıp, bloknotuna eğiliyor: ...en iyisi, aynen okumak «...bir Amerikan askerinin bakımı yılda 11 bin **dolar** mal olmaktadır (YTB, s.197).*
- *Dünyanın en iyi savaşçılarından biri olan Türk askerini donatmak için yılda 570 **dolar** yeter. Türk askerinin cesaret ve yiğitliğini Kore'de gördük (YTB, s.197).*
- *... karaborsa fiyatına nazaran **dolar** başına dört buçuk lira fark (KS2, s.229)!*
- *İki binin yüz **dolar** da fazlasını ilave et (KS2, s.229)!*
- *Dört liradan hesaplasak iki bin **dolar** üst üste ne eder (KS2, s.229)?*
- ***Dolar**, kaçak pasaport, rüşvet vesaire dedin mi Küçük Rıza'nın üstüne (KS2, s.230) ...*
- ***Dolarların** pasaportların benim için olduğunu hissettiyse, bizi satmıştır bile (KS2, s.231).*
- *Seyit Sabri, Fatin Rüştü'nün maşası, bunların bir Döviz Komisyonu var, diyelim ki Seyit Sabri'ye açıktan yüz bin **dolar** tahsis ediyor, kaçtan, ikiyüz seksen kuruştan, doların karaborsada kaç lira olduğunu işitmişsindir, onbeş lira, aradaki fark heriflerin cebine iniyor, temiz temiz beş milyon lira. Sen gazeteci ol da ilgilenme bakalım (YTB, s.275).*
- *Seyit Sabri, Fatin Rüştü'nün maşası, bunların bir Döviz Komisyonu var, diyelim ki Seyit Sabri'ye açıktan yüz bin dolar tahsis ediyor, kaçtan, ikiyüz seksen kuruştan, **doların** karaborsada kaç lira olduğunu işitmişsindir, onbeş lira, aradaki fark heriflerin cebine iniyor, temiz temiz beş milyon lira. Sen gazeteci ol da ilgilenme bakalım (YTB, s.275).*
- *...<—...parlak çocuk, bugünkü Cumhuriyet'i gördün mü, Amerika bize dörtyüz milyon **dolarlık** kredi açacakmış, kafamı fena karıştırdı ha, ulan biz bu deyyusların işine yarayan bir şey yapmasak bu parayı verirler mi, Kore'den tanımıyor muyuz orada nasıl kullandırsa, burada öyle kullanmış olmasınlar> (YTB, s.473)?*
- *Binbaşı Aziz, sesinde keder mi yoksa öfke mi olduğu seçilemeyen titreşimlerle: «...yalnız talimat olsa yüreğim yanmayacak, diye sözünü tamamladı, emekli*

ettiklerimize dağıttığımız para yok mu, o temin etmiş on iki milyon **dolar**» (YTB, s.491).

- İçkiye düştüğü o bunalımlı günlerde bir akşam, 'Zizi Binbaşı' sırmalı gülüşüyle telleyip pullayarak diyor ki: —...bugünkü Cumhuriyet'i gördün mü, Amerika bize dört yüz milyon **dolarlık** kredi açacakmış, kafamı fena bozdu ha, ulan biz bu deyyusların işine yarayan bir şey yapmasak bu parayı verirler mi (YTB, s.515)?

Frank: Fransa, Belçika, Lüksemburg, İsviçre gibi birçok frank bölgesi ülkelerinin kullandığı para birimi.

- Beş yüz **frank** mı, ne (ZBB, s.44)?
- Türk lirası, lîret ve **frank** olarak cebinde bulunan para ile Paris'te herhalde üç ay yaşayabilirdi (ZBB, s.44).
- Ev ev gezecek eski gazeteleri toplıyacaksın. Günde beş altı yüz **frank** çıkaranları çoktur. Baktık ki çok sıkıştın, uydurma bir mektebe talebe yazarız seni, olur biter (ZBB, s.137).
- Mehmed-Ali taş çatlasa ayda üç bin **frang** müstakil oda bulamazmış (ZBB, s.138).
- Mehmed-Ali: Üç bin **frank**! diye hesapladı. Otele verdiği bunun çok üstünde idi (ZBB, s.139).
- Eski talebeler birtakım odaları bazı yollardan ayda yüz **frank** gibi gülünç bir paraya uydurabiliyorlardı (ZBB, s.141).
- Üç ayda üç yüz **franga** tuttuğu bir odayı ayda üç bin in bir franga başkasına veriyor, aradan kendilerine hiç olmazlarsa cep harçlığı çıkarıyordu (ZBB, s.141).
- Üç ayda üç yüz franga tuttuğu bir odayı ayda üç bin in bir **franga** başkasına veriyor, aradan kendilerine hiç olmazlarsa cep harçlığı çıkarıyordu (ZBB, s.141).
- Üç tane masmavi biner **franklık** kâğıt elele tutuşmuş beyninde tepiniyorlar. Allahına sövüyor. Ve Hernandez'in Allahına Hernandez onun öfkesini anlıyor ve bekliyor. Saçları hep ufak ufak, ve malûm (ZBB, s.141)!
- İyi mi, işte bir sual: Sekiz bin **frank** mı çok, üç bin frank mı (ZBB, s.142)?

- İyi mi, işte bir sual: Sekiz bin frank mı çok, üç bin **frank** mı (ZBB, s.142)?
- Hernandez içkisini bitirdi: -Elbette, dedi, üç bin **frank** çok (ZBB, s.142).
- Peki, ya Hernandez'i görmeseydik? Ayda üç bin **frank** diye inek gibi oyunlarına düşecektik. Arkamızdan enayi diye güleceklerdi. Artık elbette kabul etmiyeceğiz (ZBB, s.144).
- Selma'dan Aysel'e çarpıla çarpıla kırılıp dökülerek ölüm hızındaki bir dolar, **Frank**, Liret, anaforuna serpilme (KS2, s.162).
- Kadın hep aynı yukardan bakışlarla paraları süzüyor. Dolarlara, **franklara**, liretlere parmak uçlarını dokunduruyor (ZBB, s.166).
- Beş yıl önce Paris Borsası'ndaki dolar ve **frank** karşılıklarını sor, ya da bırak onu, 47'de Gaetano ile yaptığımız ilk anlaşmanın şartlarını sor, nefes almadan teker teker söyleyeyim; yalnız kaybettiğim, öğüttüğüm bir Mecidiyeköyü geçmişinden bakkal isimleri, manav suratları isteme (KS1, s.166)!
- Adama yüz **frangı** tosladık ve şarkıyı dinledik (ZBB, s.172).
- Günde beş yüz **frank** kalır. Fena mı (ZBB, s.222)?
- Şimdi seni Julien'e götüreceğiz. Beş **franga** Allah gibi çorba içeceksin (ZBB, s.227).
- Yüz **franga**, bilemedin yüzelli franga bütün günahlarından kurtulup çıkacaksın (ZBB, s.227)!
- Yüz franga, bilemedin yüzelli **franga** bütün günahlarından kurtulup çıkacaksın (ZBB, s.227)!
- Beş **franga** çorba. Yirmi franga patates-frit. Otuz franga sebzeler. Hakiki bir yemek cenneti (ZBB, s.228).
- Beş franga çorba. Yirmi **franga** patates-frit. Otuz franga sebzeler. Hakiki bir yemek cenneti (ZBB, s.228).
- Beş franga çorba. Yirmi franga patates-frit. Otuz **franga** sebzeler. Hakiki bir yemek cenneti (ZBB, s.228).
- Eğer cebinizde elli fazla **frangınız** mevcutsa yarım kilo üzüm alıyor, otelinizin cehennemine defoluyorsunuz (ZBB, s.236).
- İşte tam o sırada sağır dilsiz dilenci geliyor ve beş **frank** mukabilinde masalarına yıldız falını bırakıyor (ZBB, s.259).

- "Bu yıldız falına vereceğiniz üç beş **frank** benim geçimimi sağlayan tek imkân olacak. Gözü görmiyen, kulağı duymıyan bir yoksulu sevindirir. Mersi" (ZBB, s.259).
- Kadın, beş **frangi** telâşlı telâşlı alıyor ve savuşuyor. Yalnız yosunlu bir çeşit yeşil gözleri var ki orada camlara asılı kalıyorlar (ZBB, s.259).
- Bu fişleri doldurmalarını; ayrıca altmış kadar büyük koloni işletmesine başvurulması için bilmem kaç **frank** posta parası göndermelerini yazıyorlar (ZBB, s.270).
- Ayda kırk bin **frank** az para mı (ZBB, s.290)?

Kapitalizm: Sermayecilik, kapitalist sistem.

- Sonra şunları: ... **Kapitalizm'e** ve emperyalizme karşı say esasına dayanan halkçılık Mustafa Kemal devrimciliğini sonunda radikal bir sosyalizme götürmez mi» (KS2, s.20)?
- ... hakkımızı mahfuz bulundurmak, istikbâlimizi emin bulundurabilmek için hey'et-i umumiyemizde, hey'et-i milliyemizce bizi mahvetmek isteyen emperyalizme karşı ve bizi yutmak isteyen **kapitalizme** karşı hey'et-i milliyeye mücahadeyi caiz gören bir mesleği takibeden insanlarız (KS1, s.235).

Kuruş: Türk lirasının yüzde biri değerindeki para.

- Birisi nasıl küçük hesapların, buçuk lirketlerin, yüzüne bakılmaz Pfennig'lerin yoksul **kuruşların**; öteki nasıl daima birkaç sıfırlı küstah çeklerin, büyük bono'ların adamıdır (KS1, s.51).
- Zaman zaman bütün bölüntüleriyle içimden geçiyor, ve artık lira **kuruş** hatta metelik olarak bana bir şey bırakmıyor (KS1, s.256).

Lira: Türkiye, Mısır, Suriye, Mısır, Libya, Lübnan, Ürdün gibi ülkelerde kullanılan para birimi.

- Ama yalnız o birkaç bin **lira** paranın hatrı için (KS2, s.6).
- Baktı, kaç bin **lira** imiş (KS2, s.10)?

- Mahmud odasını yüz elli **liraya** tutmuştu (KS2, s.17).
- Yüz elli **lira** ona fazla gözükmese (KS2, s.17).
- Madam'a çantasındaki paradan bir yüz **lira** verdi (KS2, s.17).
- Türk **lirası**, lîret ve frank olarak cebinde bulunan para ile Paris'te herhalde üç ay yaşayabilirdi (ZBB, s.44).
- Düşündükçe, nasıl hatırlıyor: kurayı çekip, Çakmak Hattı'nın. Az güneyindeki 'Küçük Kavaklı' çadırı ordugâhına, altmış beş **lira** maaşla teğmen olarak gittiğinde, yanında eşyadan çok, hanidir Türkiye'ye dökülüştümeyse başlayan İngilizce savaş dergilerini götürmemiş miydi (YTB, s.56)?
- Kartların plastik yumuşaklığı, kâğıt **liralardan** çıtırtılı rezilliği mi (KS1, s.59)?
- Birçok geceler olduğu gibi Anahit uyanıp ona sade kahve hazırlayacak. Uf, ne deyip deyip daha birkaç yüz **lira** kaydediyor (KS1, s.59).
- Gider neresi olduğu bilinmez bir yerlerde binlerce **lira** kaybeder gelir kocasının ayaklarına kapanır hıçkır hıçkır ağlar (KS1, s.60).
- Mağdem ki göğüs kafesinde biriktirip durduğu bir boka yaramaz heyecanları, cebinde bin küsur **lirası** ve üç çeyreği tahta kurusu kokularıyla çalkalanan White Horse şişesi var (KS2, s.69) ...
- Bize ne kadar lazım, pek pek bir beş bin **lira** (KS1, s.76)!
- Turgut'un fincan gözlerinde mavi, parıldıyor: -Beş bin **lira**, diyor, bir günlük reklam masrafı (KS1, s.76).
- Turgut: -- mükemmel, diyor. Şiirlerde yirmi **liramı** (KS1, s.77)?
- Duydunuz mu yazı başına yirmi **lira**, sahifeyi bizim Orhan hazırlayacak: gazete Demokrat gerçi, ama sanat sahifesine karışmayı diyorlarmış (KS1, s.77).
- ... Bana birkaç bin **lirayı** çok görüyor (KS2, s.82).
- Kalkmış yüzbin **lira** sarfedip İsparta'da cami yaptıрмаğa (KS2, s.82)!
- Enver'in Tirana Tiyatrosu'nda bir aktris dostu vardı ya, birkaç bin İngiliz **lirasına** işte onu elde etmişler (KS2, s.83) ...
- Yaşamımızı en gerekli yerinde çil bir gümüş **lira** gibi pırıl pırıl, lanetli bir çamura düşüyoruz, sonra da ağızımızla bu çirkefi kurcalayıp onu dişimizle ısırarak çıkarmağa kalkışıyoruz (KS2, s.91).
- Baksanıza Neriman Güngör'e: on binlerce **lira** kazanıyor (KS1, s.97).
- Ümid on **lirayı** gözden çıkarmıştı (KS2, s.109).

- *Bu yüzden sevindi ve yedi buçuk **lira** verdi (KS2, s.109).*
- *İki buçuk **lira** da kar ettiğini sanıyordu (KS2, s.109).*
- *Kılçık gibi bir yalancının bir hoyratın oyuncağı olacağına birkaç bin **liraya** güvenip şansını bir kere de (KS2, s.155).*
- *Dört **liradan** hesaplasak iki bin dolar üst üste ne eder? Sekiz bin lira (KS2, s.229).*
- *Dört liradan hesaplasak iki bin dolar üst üste ne eder? Sekiz bin **lira** (KS2, s.229).*
- *Bin **lira** da buçukları, dokuz bin (KS2, s.229)!*
- *Vaziyetin vehametinden bilistifade demek oluyor ki bizi on bin **lira** zarara soktular (KS2, s.229).*
- *Zaman zaman bütün bölüntüleriyle içimden geçiyor, ve artık **lira** kuruş hatta metelik olarak bana bir şey bırakmıyor (KS1, s.256).*
- *Seyit Sabri, Fatin Rüştü'nün maşası, bunların bir Döviz Komisyonu var, diyelim ki Seyit Sabri'ye açıktan yüz bin dolar tahsis ediyor, kaçtan, ikiyüz seksen kuruştan, doların karaborsada kaç **lira** olduğunu işitmişsindir, onbeş lira, aradaki fark heriflerin cebine iniyor, temiz temiz beş milyon lira. Sen gazeteci ol da ilgilenme bakalım (YTB, s.275).*
- *Seyit Sabri, Fatin Rüştü'nün maşası, bunların bir Döviz Komisyonu var, diyelim ki Seyit Sabri'ye açıktan yüz bin dolar tahsis ediyor, kaçtan, ikiyüz seksen kuruştan, doların karaborsada kaç lira olduğunu işitmişsindir, onbeş **lira**, aradaki fark heriflerin cebine iniyor, temiz temiz beş milyon lira. Sen gazeteci ol da ilgilenme bakalım (YTB, s.275).*
- *Seyit Sabri, Fatin Rüştü'nün maşası, bunların bir Döviz Komisyonu var, diyelim ki Seyit Sabri'ye açıktan yüz bin dolar tahsis ediyor, kaçtan, ikiyüz seksen kuruştan, doların karaborsada kaç lira olduğunu işitmişsindir, onbeş lira, aradaki fark heriflerin cebine iniyor, temiz temiz beş milyon **lira**. Sen gazeteci ol da ilgilenme bakalım (YTB, s.275).*
- *Kulaklıkta soğuk bir ısıklık, Mors alfabesini andıran aralıklı tıkırtılar, nihayet telin öteki ucundan beklediği tanıdık ses, Albay Yurdakuler'in sesi: — ...alo. Orhan sen misin, iyi, ben Muzaffer, şimdi bak kardeşim: Emekli Sandığı'ndan istediğin 2740 **lirayı** aldım (YTB, s.394).*

- Kulaklıkta soğuk bir ısıklık, Mors alfabesini andıran aralıklı tıkırtılar, nihayet telin öteki ucundan beklediği tanıdık ses, Albay Yurdakuler'in sesi: — ...alo. Orhan sen misin, iyi, ben Muzaffer, şimdi bak kardeşim: Emekli Sandığı'ndan istediğin 2740 lirayı aldım. 10 **lirasını** kestiler, 2730 lira kaldı (YTB, s.394).
- Kulaklıkta soğuk bir ısıklık, Mors alfabesini andıran aralıklı tıkırtılar, nihayet telin öteki ucundan beklediği tanıdık ses, Albay Yurdakuler'in sesi: — ...alo. Orhan sen misin, iyi, ben Muzaffer, şimdi bak kardeşim: Emekli Sandığı'ndan istediğin 2740 lirayı aldım. 10 **lirasını** kestiler, 2730 **lira** kaldı (YTB, s.394).
- Emekli Sandığı'ndan istediğiniz borç para 2730 **lira** olarak gönderilmiş. Yarın elinize geçecek (YTB, s.400).
- Aslında 2740 **lira** olan bu paranın on lirası masraf olarak kesilmiş (YTB, s.400).
- Aslında 2740 lira olan bu paranın on **lirası** masraf olarak kesilmiş (YTB, s.400).
- Ümid, Binbaşı Erkanlı'yla Haziran'ın son haftası içinde, Ankara'da konuşacaktı: rastlantı bu ya, tam 'yeni rejime' Vehbi Koç'un 26 kilo altın ve bir bina, ondört firmasının ise ayrıca bir kilo altın, 250 adet Reşad altını ve 235 bin **lira** hibe ettiği günler, nereye gitsen dedikodusu (YTB, s.402)!

Liret: İtalya'nın eski ulusal para birimi.

- Türk lirası, **liret** ve frank olarak cebinde bulunan para ile Paris 'te herhalde üç ay yaşayabilirdi (ZBB, s.44).
- Birisi nasıl küçük hesapların, buçuk **liretlerin**, yüzüne bakılmaz Pfennig'lerin yoksul kuruluşların; öteki nasıl daima birkaç sıfırlı küstah çeklerin, büyük bono'ların adamıdır (KS1, s.51).
- Selma'dan Aysel'e çarpıla çarpıla kırılıp dökülerek ölüm hızındaki bir dolar, Frank, **Liret**, anaforuna serpilmek (KS2, s.162)?
- Kadın hep aynı yukardan bakışlarla paraları süzüyor. Dolarlara, franklara, **liretlere** parmak uçlarını dokunduruyor (ZBB, s.166).
- Anadolu'nun bilmem hangi kıracında inşa edilecek bir barajın ihalesini si takke ver külâh üzerine yaptırdığımız Alfieri di Fiorentina kumpanyasının milyonlarca **liret** tutan komisyonunu kasasına kilitledikten sonra, Yahudi

elleriyle yazıhanesinin bir köşesindeki içki bardağına uzanıp: değiştir bu kafayı, demişti (KS2, s.218).

Para: Ekonomide kabul gören hesap birimi.

- Ama yalnız o birkaç bin lira **paranın** hatrı için (KS2, s.6).
- Madam'a çantasındaki **paradan** bir yüz lira verdi (KS2, s.17).
- Nasıl olmuşsa olmuş **paranın** rezil ısıltısı altında bir çizgi tutturmuşuz; git git bitmiyen, bitmedikçe alçalan bir çizgi (KS2, s.30).
- Futbolcu, Kızın bütün **paralarını** çekiyor (KS1, s.42).
- Mehmed-Ali ansızın dehşetli kızıyor bu herife: Onun bilmem hangi orkestrada keman çaldığını, devlet **parasıyla** dışarıya gönderildiğini biliyor. Belki de öfkesi bundan (ZBB, s.43).
- Türk lirası, lîret ve frank olarak cebinde bulunan **para** ile Paris 'te herhalde üç ay yaşayabilirdi (ZBB, s.44).
- Ne bok yemeğe bu çeşit aynasız heriflerle böyle filimlere girerim; ne demeğe siktirik bir mahalle kulübünün olsun antrenörlüğün vazgeçtim antrenörlüğünden, kapıcılığını kabul edip ekmek **paramı** çıkarmam (KS2, s.48)?
- Cebinde **parası** binlerce çoğalıyor, Güner ve bir kaç bin Güner gelip gelip Philip Morris kokularıyla soluğuna karışıyordu (KS2, s.73).
- Hele şu kızı bir tanıtalım, adı sunulsun, her köşe başında bir resmi görürsün arkası kendiliğinden gelecek: senaryo da, **para** da, şirket de (KS2, s.102).
- Gavur filmlerini ithal edenler dünyanın **parasını** kazanmışlar (KS2, s.102).
- Üsteğmen Demir, elektrik yeşili şimşek yansımalarının ufka simsiyah çizip bozduğu bina hayaletlerine dalıyor, **parayla** yapılan çapkınlıkları oldum bittim sevememiş (YTB, s.105) ...
- Türkülerden insana fenalık gelmez, muhakkak, güvertede iki saat bir aşağı bir yukarı gider gelir türküler mırıldanırım ve bana bu türkülerden fenalık gelmez. Güzel demek senin sesin. Herkesin sesi güzel olmaz, talihlisin sen Hrisula, bu sayede daha çok **para** edersin (SA, s.113).

- *Eski talebeler birtakım odaları bazı yollardan ayda yüz frank gibi gülünç bir **paraya** uydurabiliyorlardı (ZBB, s.141).*
- ***Parayı** aldı, cebine koyarken: -...benim için savaş bitti, dedi. Benim için bütün savaşlar bitti (KS1, s.145).*
- *Yok yahu! İçi geçmiş karının. Neydi o bir zamanlar! O zamanki hali olsa hemen çevir bir film, başrole bunu al. Tonla **para** (KS1, s.154).*
- *Kadın hep aynı yukardan bakışlarla **paraları** süzüyor. Dolarlara, franklara, liretlere parmak uçlarını dokunduruyor (ZBB, s.166).*
- *Daha o zaman ayağını biraz denk alsa, **paranın** radyum ışıltısına ve vahşi çağrısına bir parça direnebilse belki de onu hiç kaybetmiyecekti (KS1, s.167).*
- *Aslında uydurduğunu sandığı adam Erzurum'daki Tabur Kumandanı. Aksi, ters bir binbaşı: Küfürsüz lâfı yok: -Vay beyim, vay! diyor. Sizi kırmızı dibli bal mumu ile mi çağırdık buraya? Gelmeseydiniz. Devletin sokağa atılacak **parası** yok. Geldiğiniz gibi gidersiniz (ZBB, s.253).*
- *Bu fişleri doldurmalarını; ayrıca altmış kadar büyük koloni işletmesine başvurulması için bilmem kaç frank posta **parası** göndermelerini yazıyorlar (ZBB, s.270).*
- *Ayda kırk bin frank az **para** mı (ZBB, s.290)?*
- *Emekli Sandığı'ndan istediğiniz borç **para** 2730 lira olarak gönderilmiş. Yarın elinize geçecek (YTB, s.400).*
- *Aslında 2740 lira olan bu **paranın** on lirası masraf olarak kesilmiş (YTB, s.400).*
- *...<—...parlak çocuk, bugünkü Cumhuriyet'i gördün mü, Amerika bize dört yüz milyon dolarlık kredi açacakmış, kafamı fena karıştırdı ha, ulan biz bu deyyusların işine yarayan bir şey yapmasak bu **parayı** verirler mi, Kore'den tanımıyor muyuz orada nasıl kullandılarsa, burada öyle kullanmış olmasınlar> (YTB, s.473)?*
- *Binbaşı Aziz, sesinde keder mi yoksa öfke mi olduğu seçilemeyen titreşimlerle: «...yalnız talimat olsa yüreğim yanmayacak, diye sözünü tamamladı, emekli ettiklerimize dağıttığımız **para** yok mu, o temin etmiş on iki milyon dolar» (YTB, s.491).*

- *İçkiye düştüğü o bunalımlı günlerde bir akşam, 'Zizi Binbaşı' sırmalı gülüşüyle telleyip pullayarak diyor ki: —...bugünkü Cumhuriyet'i gördün mü, Amerika bize dört yüz milyon dolarlık kredi açacakmış, kafamı fena bozdu ha, ulan biz bu deyyusların işine yarayan bir şey yapmasak bu **parayı** verirler mi (YTB, s.515)?*

Pfennig: Eski, Alman para birimi.

- *Birisi nasıl küçük hesapların, buçuk liretlerin, yüzüne bakılmaz **Pfennig**'lerin yoksul kuruluşların; öteki nasıl daima birkaç sıfırlı küstah çeklerin, büyük bono'ların adamıdır (KS1, s.51).*

Kimya Terimleri

Bakır: Eski çağlardan beri kullanılan, kırmızı renkteki element.

- *Hatta Allaha aittim. Şu saatte Allah büyük işini görüyor; seyyareler amipler gibi bölünerek çoğalıyor ve Okyanus birdenbire erimiş demir ve erimiş **bakır** haline geliyor (SA, s.216).*

Barut: Tutuşturulduğunda hızla yürüyen tepkimelerle oluşan gaz ürünlerinin yaptıkları basınçla patlayan, potasyum, nitrat, toz odun kömürü ve kükürt karışımı.

- *Ağır topçu, Yunan mevzilerini, birkaç saattir dövüyordu: ufuklardan, büyüyerek yankılanan, top sesleri; yoğun duman, kalın **barut** kokusu, öldürücü ateş (GP, s.119)!*
- *Cıvardaki yolları, ormanın kıyısını köşesini zenciler çevirmiş. **Barut** yok. Kumanya yok (KS2, s.170).*
- *O yaz Ankara, birdenbire, bir cephe gerisi' şehrine dönmüştü. Her şey, bir ölüm kalım savaşının, vahim öncesini çağrıştırıyor; havada, ağır yaralı taşıyan Hilalimler' arabalarından, yanmış **barut**, tentürdiyot ve terli postal kokusu; mühimmat yüklü hayalet kağnılar, sabaha karşı, ağaran geceyi iniltileriyle ince ince dilimliyorlar; kim bilir hangi cephedeki, hangi kanlı 'tedip*

harekâtından henüz dönmüş; cepheye takviye gidecek bir müfrezenin, söylediği marş kırık dökük yankılanıyor (GP, s.187) ...

İyot: Doğada ve deniz suyunda sodyum iyodür durumunda olan, bazı deniz bitkilerinde de birikmiş şekilde bulunan, esmer renkte mavimsi katı element.

- *İçerden pamuk ve iyod getirdi (ZBB, s.201).*

Krom: Isıya dayanıklı, havada oksitlenmeyen sert yapılı element.

- *Ankara, devrilmiş bir arı kovanı, gireni çıkanı belirsiz. Yaz, ışığının kıvamında alttan alta bir titreşim değişikliği, krom parıltısıyla saydam sarılar arasında delirtici bir başkalaşma süreci (YTB, s.469).*

Oksijen: Hidrojenle bileşime girerek suyu oluşturan, havada beşte bir oranında bulunan gaz.

- *Biz ki cemiyetin haak tu deyip tükürdüğü piçiz; bir yudum oksijen, ufacık bir hal çaresi, altalta yazılmış insanca ve efendice iki mısra için, her nefes yoluna burnu- muzı sokuyor kurban oluyoruz (ZBB, s.147).*

Radyum: Soğukta suyu ayrıştıran, görünümü baryuma benzeyen, ışın etkinliği çok bir element.

- *Daha o zaman ayağını biraz denk alsa, paranın radyum ışıltısına ve vahşi çağrısına bir parça direnebilse belki de onu hiç kaybetmiyecekti (KS1, s.167).*
- *Bakışlarının değdiği yerde eşyayı gizli gizli parlataban radyum ışıltısının piç olup silindiğini görecekti (KS2, s.93).*

Matematik Terimleri

Artı: Sıfırdan büyük ve pozitif sayı.

- Otomobiller **artı** sonsuzdan gelip eksi sonsuza gitmekte devam ediyorlar (KS1, s.146).

Daire: Bir çemberin içerisinde kalan düzlem parça.

- *Sıklı yumruğunun işaret parmağıyla, havada görünmez bir **daire** çizerek, ilâve etti: Ziya Hilmi'yle tanıştılar; buna onun 'baktığı' ve 'hükme bağladığı' cinayet davası neden oldu* (GP, s.182).

Dörtgen: Dört kenarı olan çokgen.

- *Gözlerinde eksi işaretleri ile ingilizce bir şeyler patırdıyor. Adeta bir ustura ile kelimeleri keskin köşeli üçgenler **dörtgenler** halinde keserek. Mehmed-Ali bavulunu yükleniyor ve onu geçiyor* (ZBB, s.9).

Eksi: Sıfırdan küçük negatif sayı.

- Otomobiller **artı** sonsuzdan gelip **eksi** sonsuza gitmekte devam ediyorlar (KS1, s.146).

Kilometre: Bin metrelik uzunluk ölçüsü birimi.

- *Unutabilmek elde mi? Brifingde aklını başına devşirip, dikkatini görevine yoğunlaştırabilse Bari Allah Allah Tabur Karargahı'nı olması gereken yerde bulamıyor, bir posta eri bırakmışlar, dediğine bakılırsa çevreye sık sık havan mermileri düştüğünden, Binbaşı, orasını sakıncalı gererek çadırın yerini değiştirmiş, çok uzakta değilmiş canım, bir **kilometre** kadar ilerde, orada toplanılacak* (YTB, s.119).

- *Alaya tahsis edilen 10 kilometre genişliğindeki bu hazırlık mevziinden, 25 Ocak günü saat 06.00'da, 241. Alay hedefi Kumyongjong-ni şehri olmak üzere taarruza başlayacaktı ki, 11. Tabur sağ cenahta, kumandam altındaki III. Tabur ise sol cenahta görevlendirilmiş bulunmakta idi> (YTB, s.247) ...*

Santim: Bir metrenin yüzde biri uzunluğundaki ölçü birimi; santimetre.

- *Küçük Rıza ufalana ufalana: -...seksen dört bin İngiliz, dedi, ne bir santim eksik, ne bir santim fazla (KS1, s.186).*
- *Küçük Rıza ufalana ufalana: -...seksen dört bin İngiliz, dedi, ne bir santim eksik, ne bir santim fazla (KS1, s.186).*

Sıfır: Tek başına değeri olmayan, ondalık sayı sisteminde sağına geldiği rakamı on kat büyüten işaret.

- *Bununla beraber onun yokluğuna şu asfaltın dibindeki çocuğun varlığını eklerseniz yine sıfır üzerinde buluşuyoruz demektir (KS1, s.146).*

Sonsuz: Sonu olmayan, her niceliği aşabilen değişken.

- *Otomobiller artı sonsuzdan gelip eksi sonsuza gitmekte devam ediyorlar (KS1, s.146).*
- *Otomobiller artı sonsuzdan gelip eksi sonsuza gitmekte devam ediyorlar (KS1, s.146).*

Üçgen: Üç uca gelen, aynı doğrultuda bulunmayan üç doğru parçasının birleştirilmesi ile meydana gelen, üç kenarlı ve üç açıdan oluşan kapalı geometrik şekil.

- *Gözlerinde eksi işaretleri ile ingilizce bir şeyler patırıyor. Adeta bir ustura ile kelimeleri keskin köşeli üçgenler dörtgenler halinde keserek. Mehmed-Ali bavulunu yükleniyor ve onu geçiyor (ZBB, s.9).*
- *Kırmızı tadında üçgenlerin (KS2, s.185).*

- *Kısaca susup, pos bıyıklarını dumana boğarak, Demir'in asıl merak ettiğini söyledi: < —...cepheden taarruz ettik, fevkalade muhkem bir yer, 'demir üçgen' tabir ediyorlar, sen yaralandıktan sonra bölüğüne vekâleten Kara Başefendi kumanda ediyor, baktım vaziyet muğlak, hayli muhataralı, jeep'e atlayıp yakından bir göz atsaydık diyoruz: büyükçe kalibreli bir top mermisiydi, üstümüze düştü, ya da çok yakınımıza, şoför, karargah subayı Nuri, gitti gider, benimkisi parça isabeti değil, tazyikten savrulmuşum, jeep bacağın üstüne devriliyor> (YTB, s.240) ...*

Mimarlık Terimleri

Kroki: Ölçeksiz plan, taslak.

- *Mürettephane 'ye vereceği mizanpaj **krokisini** prova kağıdına çabuk çabuk çiziyor (KS2, s.246).*

Müzik Terimleri

Akordeon: Üstündeki sıralı tuşlara basarak ses çıkartarak çalınan, kemerleriyle omuza asılan müzik aleti.

- *Radyoda **akordeon**. Oysa Yankoviç haberleri dinlemek istiyor (ZBB, s.77).*
- ***Akordeon** Paris'in kenar mahallelerine ait, aynı zamanda gülünç ve hüznümlü bir şarkıyı bir kement gibi havada evirip çeviriyor (ZBB, s.77).*
- *Ustura keskinliğinde bir keman. Simon'un terden boncuklanmış suratu. Lütü'nün **akordeonu**. Argavir'i kontrbas. Böyle orkestra görülmüş mü (KS1, s.87)?*
- *Yalnız, şurası gerçek ki, orkestra rus orkestrası: **akordeon**, balalayka, santur (ZBB, s.115).*
- *Zamanın içinden çıktılar. Zaman cigara boğuntusu, balayka sesi ve **akordeon** sesi arasın da asılı kaldı (ZBB, s.124).*

- *Garson ve müşteriler. Şarkıcı kız Rum şarkıları söylüyor, bir kitarın, bir mandolinin bir **akordeon'un** içinde büyük büyük döndüğü çeşitli şarkılar: "Adios Pampa Mia!". Bu sesi başka bir yerden tanıyorum (SA, s.212).*

Bağlama: Halk müziğinde kullanılan, gövde kısmı şişkince olan ve ağaçtan oyularak yapılan, üç telli, uzun saplı saz.

- *O türkü söylemeye başladığı anda, salondaki hafif uğultu usulca hafifleyip, sonunda kaybolmuştu: artık sadece **bağlama** ve Gazi'nin sesi: bu ses, her birini, başka bir çağrışıma götürüyor (GP, s.374) ...*
- *O sırada gramofon susmuştu; Viyana valsleri yeri- ne, bir tıngırtı işitiliyor; bir **bağlama**, gelecek bir türküye yol mu göstermektedir? Falih Rıfkı Bey, oturduğu yerden Mustafa Kemal Paşa'yı görebil iliyordu; yüzündeki istihza, yumuşak bir gülümseye dönüştü: "...hem öyle görünüyor ki, şu ara Kemal çok daha ehemmiyet atfettiği, başka bir işle meşgul" (GP, s.374) ...*
- *Gazi, çakırkeyifti; dudaklarında, varla yok arası, bir tebessüm; gözlerinde gizil, derin mavi, bir hasret; Ali Çavuş'u ve **bağlamasını** izliyordu: nitekim o, türkü havasına geçer geçmez; 'mat, yavaş, tatlı ve cazibeli sesiyle', söylemeye başlayacaktı (GP, s.374).*

Balalayka: Üç köşeli ve üç telli olan bir Rus sazı.

- *Yalnız, şurası gerçek ki, orkestra rus orkestrası: akordeon, **balalayka**, santur (ZBB, s.115).*
- *Zamanın içinden çıktılar. Zaman cigara boğuntusu, **balalayka** sesi ve akordeon sesi arasın da asılı kaldı (ZBB, s.124).*

Bariton: Tenor ile bas arasındaki erkek sesi.

- *Almadı da değil: yaylı sazlardan, birkaç da balalaykadan oluşan, küçük fakat etkileyici çalgı grubu; Rusça şarkıların en ünlüsünü çalmaya, sesi hiç de küçümsenemeyecek yakışıklı, **bariton** şarkıcı söylemeye, koyuluyor: "Oççi*

çorniya/Siyah Gözler"...oççi çorniya, oççi çorniya, Oççi yasniya, ii praskirasniya" (GP, s.386) ...

Bemol: Bir ölçüde, notanın önüne konularak sesin yarım ton kalınlaştırılacağını gösteren nota işareti.

- *Yorgaki 'yi bütün notalarına, **bemollerine** ve diyezlerine veriyor sırtını, akdeniz barlarında geçmiş alkol barut ve kan kokulu yıllarına veriyor (KS1, s.90).*

Bolero: Ağır ritimli bir İspanyol dansının müziği.

- *Caz bir rumba- **bolero** çalmaya başlıyor (SA, s.136).*

Borazan: Bakırdan yapılan ve boru şeklinde olan perdesiz, üflemeli çalgı.

- *Uzaktan, askeri **borazanlar**, dokunaklı ve titrek; daha uzaktan, ağır topçunun salvoları, düzenli ve ürkütücü (GP, s.159)!*

Çello: Viyolonsel.

- *Radyoda ansızın bir **çelo** ortaya çıkıyor (SA, s.78).*

Davul: Büyük ve enlice bir kasnağın iki yanına deri geçirilip yapılan, birer tane tokmak ve çomakla vurularak çalınan çalgı.

- *Vapurun orkestrası da bunu çalıyor. Orkestra diyebilersen, eğer: Bir keman, bir akordeon, bir piyano. Ve bir de, takım taklavatıyla başlı başına bir orkestra olan **davul** (ZBB, s.42).*
- *Tırnaklarını müziğin saçlarına geçirip keman, klarnet, **davul**, saksifon seslerine bütün bir orkestrayı; Yorgaki 'yi Lütfi 'yi, Arşavir 'i allıklar sürülmüş davulcu Simon 'u yerden yere vuran hareketli ellerini, kollarını (KS1, s.85).*

Diyez: Bir sesin yarım ton inceltileceğinin göstergesi olan nota işareti.

- *Yorgaki 'yi bütün notalarına, bemollerine ve **diyezlerine** veriyor sırtını, akdeniz barlarında geçmiş alkol barut ve kan kokulu yıllarına veriyor* (KS1, s.90).

Gitar: Genellikle altı telli ve ahşap gövdeli olan, telleri parmakla çekilerek ya da pena ile vurularak çalınan, şekli uda benzeyen çalgı aleti.

- *Dün geceden ve harami bir **gitarın** zimbirtularından itibaren de onu bulamasam bile bu şansı akıllıca kullanmak* (KS2, s.30)!
- *Efendi de yorgun bir takım ibneler vişnerengi bir karanlığın dört köşesine dağılmış genç kız dudaklarını limonlu votkalar, **kitar** sesleri ve ruju bulaşıklarıyla ıslatıyorlar* (KS2, s.69).
- *Uçakta, yine 'eski kulağı kesik' kişiliğine bürünüp, çokbilmiş havasıyla attı tuttu biraz: ...sen ne sanıyorsun, adı Shamisen öyle mi, yooo, bir çalgı gördün hani **gitarra** benzer, shami sen işte o, çalmasını iyi kıvırdığından Amerikallar buna onun adını takıyor, fena mı etmişler* (YTB, s.112)?
- *Şimdi Paris'teymiş! Fas'tan gelmiş! **Gitar** çalmasını bilirmiş* (ZBB, s.122)!
- *Hernandez: -Ben **kitar** çalarım, diye tekrar ediyor, bir gün bana gelin size catalan şarkıları çalayım* (ZBB, s.123).
- *Hernandez ise İspanya'dan kopmuş bir yürek. **Kitar** çalan, kitarla Catalan havaları çalan bir yürek* (ZBB, s.124).
- *Hernandez ise İspanya'dan kopmuş bir yürek. Kitar çalan, **kitarla** Catalan havaları çalan bir yürek* (ZBB, s.124).
- *Bir harami **gitar** var ki* (KS2, s.148) ...
- *Çünkü **gitar** her tarafa hâkim olan dokunaklı sesiyle her köşeyi kaplamakta* (KS2, s.160) ...
- ***Gitar** nasıl, dinlesene* (KS2, s.160)!
- *Harami bir **gitar** bu, insanı soyan, şaşkına çeviren* (KS2, s.161).
- *Fakat onunla **gitar** arasında herhangi bir duygu bağlantısı olmadığı apaçık meydanda* (KS2, s.161).

- **Gitar**'ın sesi, burnunun dibinde Seniha Algül'ün söyledikleriyle karışarak çok yüksek ve çok derin bir kilise tavanında sanki yankılanıyor (KS2, s.161).
- Deminden beri **gitarın** getirdikleriyle Aysel'in kıvamlı sarışın önemini tartışıyordu (KS2, s.162).
- ... mağdem ki sen **gitarı** duymuyorsun, ben ne diye onları görecekmışim (KS2, s.162)?
- Yalnız **gitarı** değil yanbaşında soluyup suran yorgun gorilide duymuyor (KS2, s.162).
- ...bunun yerine Türkan olsaydı bu **gitar** dalgasına en az benim kadar girecekti (KS2, s.162).
- Bu gece İbrahim aynı harami **gitarın** eşliğinde ne Pazar gecesi düşündüklerini düşünmek istiyor, ne de bataklığının saltanatını ve bu saltanattan kurtulma çarelerini (KS2, s.163)!
- Bu **gitar**, dedi, bizi bir deniz kıyısına götüremez mi (KS2, s.163)?
- Artık hiçbir haramiliği kalmamış olan **gitarı** belki de bu yüzden içerdeki şamatacı sarhoşlara üçer beşer dağıtıp kendilerini Emirgan'a atıyorlar (KS2, s.163).
- Vasilli'nin **gitarı** sustuğu anda demek ki saat dörttü (KS2, s.183).
- Hernandez : -**Gitarı** olan bir dost, diye tamamladı. Ben ki günlerden beri gitar çalmadım. Düşünsene biraz. Mehmed Ali: -Düşündüm, dedi. Kendi gitarını ne yaptın? Hernandez kapıyı tıklatmadan önce bembeyaz dişleriyle ortalığı aydınlığa boğdu (ZBB, s.189).
- Hernandez :-Gitarı olan bir dost, diye tamamladı. Ben ki günlerden beri **gitar** çalmadım. Düşünsene biraz (ZBB, s.189).
- Hernandez :-Gitarı olan bir dost, diye tamamladı. Ben ki günlerden beri gitar çalmadım. Düşünsene biraz. Mehmed Ali: -Düşündüm, dedi. Kendi **gitarını** ne yaptın? Hernandez kapıyı tıklatmadan önce bembeyaz dişleriyle ortalığı aydınlığa boğdu (ZBB, s.189).
- Çünkü, müzik. Radyonun gagası kısılıyor. Yvonne kaşla göz arasında bir **gitar** icad ediyor: -Matador, diyor, göster kendini (ZBB, s.190)!

- Çünkü, müzik. Radyonun gagası kısılıyor. Yvonne kaşla göz arasında bir gitar icad ediyor: -Matador, diyor, göster kendini! Hernandez **gitarı** bir bebekmiş gibi gülünç bir ihtimamla alıyor (ZBB, s.190).
- Garson ve müşteriler. Şarkıcı kız Rum şarkıları söylüyor, bir **kıtarın**, bir mandolinin bir akordeon 'un içinde büyük büyük döndüğü çeşitli şarkılar: "Adios Pampa Mia!". Bu sesi başka bir yerden tanıyorum (SA, s.212).
- **Gitarına** eğiliyor. Gecenin cehennemine ve cehennemimize, aslında, yalnızca İspanya'da çalınıp söylemek için uydurulmuş şarkılar gönderiyor (ZBB, s.223).
- Herhangi bir **gitarın** çırılçıplak oyuverdiği güney Amerika havaları (KS2, s.228).
- Herkes de sanmadığı için içerliyor. Fakat bu harami **gitar** (KS1, s.255)?!
- Yoksa tek başıma kaldım mı biraz da insanlığın çirkef okyanusundan uzak düşmüş acayip bir Robenson olmayacak mıyım? Fakat bu harami **gitar** (s.257)!
- ...
- **Gitar** çalan adam yalnızdı (KS1, s.257).
- Fakat bu harami **gitar** (KS1, s.260)?!
- Boynuna bir **gitar** asmıştı (ZBB, s.268).
- Hernandez **gitarı** dizlerinin üstüne alıyor: -Bu, diyor, benim gitarım. Nihayet rehinden kurtarmak nasib oldu. Benim namuslu gitarım (ZBB, s.269)!
- Hernandez gitarı dizlerinin üstüne alıyor: -Bu, diyor, benim **gitarım**. Nihayet rehinden kurtarmak nasib oldu. Benim namuslu gitarım (ZBB, s.269)!
- Bavulumuzu merdivenin başına taşıyor; orada, küpeştenin önünde sandallara inmek için sıramızı bekliyoruz. Yukarda, cehennem yavrusu bir güneş. Bir de şarkı Çünkü Hernandez **gitarı** ile uğraşıp dururken elini arka cebine atıyor (ZBB, s.270).
- Yüzbaşı Demir, **gitarın** dalga dalga çarpıp duvarları ittiği yeşil loşluğa girdikleri saniyede, Ümid'i yitirmişti (YTB, s.275).
- Daha bir zaman sürdü ortasında duygusal **gitarların** kımıldadığı, asabi, ne olduğu belirsiz birşeylerle hesaplaşan İspanyol müziği. Mor, haşhaş pembesi, asid yeşili şimşeklerin musallat ettiği parazitler olmasa, keyifle dinlenebilecek (YTB, s.328) ...

Gramofon: Özel bir madde üzerine kaydedilen sesleri, istenildiği zaman dinleten müzik aleti.

- *Ermeni aynı zamanda bir **gramofonu** idare ediyor* (SA, s.50).
- *...dondurucu soğukta, gizli buz çıtırtıları; bilinmez hangi evde, **gramofon**; damla damla, ilik bir ud sesi* (GP, s.56) ...
- ***Gramofon** çalıp, cakalı Alman zabitleriyle dans oynuyorlar* (GP, s.65).
- ***Gramofona** bir plâk koyuyor ve bütün Osmanbey'i inletiyor* (ZBB, s.82).
- ***Gramofonun** plağını değiştirmek, içki servisi yapan neferlere uyarı vs* (GP, s.266).
- *Ümid, Yüzbaşı Demir'in yapmayı unuttuğu, unutmak söz mü, gerek bile duymadığı bir sürü çocukluğu şaşılasi bir kolaylıkla yapıyor; her yaptığından kıvılcımlı bir yaşama sevinci, içten içe zincirlenen heyecanlı mutluluklar üretiyor işte Tünel'deki simitçiden iki simit alıp yiye yiye Yüksekaldırım'dan iniyorlar; borulu **gramofonların** zırlıtısı, okkalı bıyıklarını taşıyamayan Ermeni bakkallar, Zührevi Hastalıklar Dispanseri'ne muayeneye gelmiş yırtık sesli Genelev kadınları arasından, okul kaçakları gibi güle oynaya geçip Karaköy'e varıyorlar* (YTB, s.278).
- *İsmet Paşa, dalgın: gözleri sislenmiş, Yemen Cephesi'nde, ele geçirdikleri o İngiliz karargâhı; etraftan Arapça sesler, oysa o içerde, düşmanın giderken almayı unuttuğu, bir **gramofon** bulmuştur; hayatında Klasik Batı Müziğini, ilk defa o plaklardan dinliyor; oysa şimdi, üç telli saz refakatinde, eski bir Rumeli türküsü* (GP, s.375).

Keman: Çeneye dayayıp gövdesi omuz ve çene arasında sıkıştırılarak çalınan, yaylı ve dört telli saz.

- *Vapurun orkestrası da bunu çalıyor. Orkestra diyebilersen, eğer: Bir **keman**, bir akordeon, bir piyano. Ve bir de, takım taklavatıyla başlı başına bir orkestra olan davul* (ZBB, s.42).
- *Mehmed-Ali ansızın dehşetli kızıyor bu herife: Onun bilmem hangi orkestrada **keman** çaldığını, devlet parasıyla dışarıya gönderildiğini biliyor. Belki de öfkesi bundan* (ZBB, s.43).

- *Yüksekkaldırım' da bir adam tanesi kırk kuruşa çocuk **kemanları** satar (SA, s.79).*
- *Çalar da bu çocuk **kemanlarını**, itiş kakış, kalabalık kıyamet arasında marifetini gösterir (SA, s.79).*
- *Yüksek Kaldırım'da **kemanlarını** satar? Başka bir tarafta aynı kalabalık aynı patırtı yok mudur? Vardır elbette O nedense buranın adamıdır (SA, s.79).*
- *Her geçişinizde onu takdir, eder, fakat asla bir **keman** almazsınız (SA, s.79).*
- *Yorgaki **kemanını** çenesine dayadı (KS1, s.84).*
- *Tırnaklarını müziğin saçlarına geçirip **keman**, klarnet, davul, saksifon seslerine bütün bir orkestrayı; Yorgaki'yi Lütü'yi, Arşavir'i allıklar sürülmüş davulcu Simon'u yerden yere vuran hareketli ellerini, kollarını (KS1, s.85).*
- *Ustura keskinliğinde bir **keman**. Simon'un terden boncuklanmış suratu. Lütü'nün akordeonu. Argavir'i kontrbas. Böyle orkestra görülmüş mü (KS1, s.87)?*
- *Adamın biri bağıyor: Işıkları söndürün, ulan! Işıklar sönünce, karanlıkta aynı ses, daha heybetli ve tok duyuluyor: Hah söyle, şimdi oldu. Yorgaki'nin **kemanı** öylesine içli ve çocuk ki ortalıkta bir martı kanadı gibi parlıyor (KS1, s.90) ...*
- *Büyük karanlık. Ve uzak. Bir de uzak müzik **keman** benzer bir şey (SA, s.140).*
- ***Kemanla** birlikte tırnakları boşlukta bir şeye, ipekten örülmüş fileye benzer oynak bir şeye takılıyor (KS1, s.156).*
- *Yalnız Bekir, gözleri içkiden daha daha yumuşamış, daha kadın bir maviye dönmüş: Ben, diyor. Ben biliyorum. O, çetenin barında **keman** çalar (KS1, s.159).*
- *Ya da, Yüzbaşı Demir'i alıp 'değişik yerdir' diye Rejans'a götürüyor. Yemek yiyecekler. Gulaş, Rus salatası, kırmızı şarap. Orada da, aynı şey duvarları ite ite genişleten çigan **kemanlarının** iç bayıltıcı çalkantısını yarıp masaya oturuyorlar ki, tepelerinde, katana kalçaları, boyalı kaşlarıyla beyaz Rus madam: <...bonjur Madam Aysel, çoktan gelmediniz> (YTB, s.231)?*
- *Ressam Eşfak Taksim Gezisi'ndeki gazinoda hem **keman** çalan macar kızını dinliyor; hem de büyük elleri ve omuzlarıyla yaz akşamını ayakta tutan Mahmud'a meram anlatmağa çalışıyor (KS1, s.264) ...*

- *Hele genç kadın radyoya uzanıp, sarmaş dolaş **kemanların** alabildiğine genişlediği bir balkan müziğini salona boşaltınca, iki yalnız insan, iki gece arkadaşı, yumuşak bir içlenmeyi başbaşa paylaşıyorlar (YTB, s.264).*
- *Radyoda **kemanlar** susmuş, çıtırtılı parazitlerin içinden güleç bir kadın bildik bir Balkan diliyle (Bulgarca mı?) haberleri vermeye başlamıştı (YTB, s.267).*
- *Çay bardağım usulca sehpaye koyarken, derin sesiyle radyoda birden meydana çıkmış yorgun bir **kemanın** yakınmalarını bastırarak: —...üzülmeyin Suat, diyor, tamam, şimdi hatırladım tedbirliydik biz, başka bir kanaldan haberim oldu, icab eden saatte randevu mahallinde bulundum, ben (YTB, s.362).*
- *Türkü devam ettiği sırada, orada bulunanların hâlet-i ruhiyesi, zincirleme planlarla, birbirini izleyecektir: "Latife, alâkalı görünmekle birlikte, elinde tuttuğu bardağı sık sık dudaklarına götürüp şampanyasını yudumluyordu; zaten Paris'te, Salles Pleyelles'de ünlü **keman** virtüözü Jean-Jacques Masson'u dinlemeye gelmiş; üzerinde, bu gece giydiği tuvalet; zaman zaman, saçlarını 'a la garçonne' kestirmeyi düşünüyor; babası kızar belki (GP, s.375) ...*
- *O, el radyosunda bir müzik aradı, Boğaz'ın sonbahar hüznlerine yakışan bir müzik kalın, dokunaklı sesiyle içli bir viyolonsel, titrek bir klavsen, üzgün bir takım **kemanlar** (YTB, s.450).*

Klarnet: Tahtadan yapılan ve boru şeklinde olan, orkestrada oldukça önemli, metal perdeli, üflemeli çalgı; gırnata.

- *Tırnaklarını müziğin saçlarına geçirip keman, **klarnet**, davul, saksifon seslerine bütün bir orkestrayı; Yorgaki'yi Lütfi'yi, Arşavir'i allıklar sürülmüş davulcu Simon'u yerden yere vuran hareketli ellerini, kollarını (KS1, s.85).*
- *Koyu gölgeli bir sokak arasında **klarnetle** Reginella'yı çalıp dilenen topal ve ermeni bir dilenci (KS2, s.159).*

Klavye: Klavyeli ve telli olan, telleri mızrap ile çekilen çalgı.

- *O, el radyosunda bir müzik aradı, Boğaz'ın sonbahar hüznüne yakışan bir müzik kalın, dokunaklı sesiyle içli bir viyolonsel, titrek bir klavye, üzgün bir takım kemanlar (YTB, s.450).*

Konçerto: Orkestra eşliğinde birlik içinde uyumlu bir şekilde seslendirilen, solo bir çalgının teknik özelliklerini ortaya çıkarmak için bestelenen, sonat formunda müzik yapıtı.

- *Daima en ümitsiz anlardan en ümitli anlara doğru uzanan konçertolar. Daima ve birbirinin ardı sıra. Boccherini, Vivaldi, Scarlatti. Bir de Türkân. Her sabaha karşı yatağımda bir uçurum boşluğuna düşüyormuşum gibi eksikliğini duydum. Her çapkınlık gecesi her kucakladığım kadının içinde aradığım (KS1, s.52).*

Konser: Bir topluluk önünde sanatçıların müzik eserlerini çalması ya da söylemesi.

- *Ah, diyor, konserde diyor, cumhurbaşkanı bile bulunmuştu. Öyle bir kalabalık vardı ki, aman Allah! iğne atsan yere düşmezdi (ZBB, s.43)!*
- *Radyo bir konser salonundan soluk soluğa bir Wagner bulmuş getirmiş (KS1, s.62).*
- *Bütün konser ve tiyatro galalarında kibar ağızlıkları fevkalade ince ve yüksek topuklu iskarpinleriyle insanım diye geçinen bir leş (KS2, s.154)!*
- *"Hayatım" diye düşünüyorum: "Fakülte Sinema Konser Tiyatro." diye düşünüyorum "Arkadaş toplantıları vesaire..." Cevap vermeden ona bakıyorum (SA, s.194).*

Kontrbas: Keman türünden, en kalın sesli yaylı saz.

- *Kontrbas çalan eğri burunlu (KS2, s.155).*

Koro: Belli ritimdeki seslerden oluşan, bir müzik parçasını seslendirmek amacıyla bir araya gelen topluluk.

- *Müzik odayı ve her şeyi değiştiriyordu: bir çocuklar **korosu** (SA, s.144).*

Mandolin: İkişer ikişer dizilen, aynı değerde dört çift teli olan, şişkince gövdesi bulunan, kısa saplı genellikle pena ile çalınan bir çalgı.

- *Garson ve müşteriler. Şarkıcı kız Rum şarkıları söylüyor, bir kitarın, bir **mandolinin** bir akordeon 'un içinde büyük büyük döndüğü çeşitli şarkılar: "Adios Pampa Mia!". Bu sesi başka bir yerden tanıyorum (SA, s.212).*
- ***Mandolin** titriyor. Artık başkayım. Kayboluyorum (SA, s.213).*

Melodi: Ezgi.

- *Kafamın içinde yalnız aynı basit ve monoton **melodi** (SA, s.50).*

Nota: Bir müzik sesini göstermeye yarayan işaretler.

- *Birdenbire ilk rastladığı **notadan** şarkısına girdi (KS1, s.87).*
- *Yorgaki 'yi bütün **notalarına**, bemollerine ve diyezlerine veriyor sırtını, akdeniz barlarında geçmiş alkol barut ve kan kokulu yıllarına veriyor (KS1, s.90).*
- *Moskova Radyosu'ydu, yarı gece yayınında Sovyetler'in, NATO'ya girişini protesto amacıyla, Türkiye'ye vermiş olduğu **notayı** okuyordu: <—...bu şartlar altında şurası gerçektir ki, Atlantik Okyanusu ile hiçbir bağlantısı olmayan Türkiye'nin Atlantik Blokuna katılmaya daveti emperyalist devletlerin Sovyet Rusya sınırlarında tecavüzkar amaçlarla askeri cephenin kurulması için Türk topraklarını kullanmak istediğinden başka bir anlama gelemez> (YTB, s.244)*

...

Orkestra: Bir bütün olarak ortak ritim tutulan, yaylı, üflemeli ve vurmali özellikte birçok müzik aletinin bulunabileceği çalgılar topluluğu.

- Vapurun **orkestrası** da bunu *çalıyor* (ZBB, s.42).
- **Orkestra** diyebilersen, eğer: Bir keman, bir akordeon, bir piyano (ZBB, s.42).
- Ve bir de, takım taklavatıyla başlı başına bir **orkestra** olan davul (ZBB, s.42).
- Mehmed-Ali ansızın dehşetli kızıyor bu herife: Onun bilmem hangi **orkestrada** keman çaldığını, devlet parasıyla dışarıya gönderildiğini biliyor. Belki de öfkesi bundan (ZBB, s.43).
- Kopuk kopuk opera arylarının, propaganda konuşmalarının ve ajans bültenlerinin arasında bir istasyon arıyor; ona Paris'ten bir musette **orkestrası**, puslu Seine rıhtımları, herhangi bir bulvar kahvesinin terasında okunmuş bir şiir kitabı havası getirecek bir istasyon (KS1, s.61).
- Tırnaklarını müziğin saçlarına geçirip keman, klarnet, Davul, saksafor seslerine bütün bir **orkestrayı**; Yorgaki'yi Lütfi'yi, Arşavir'i allıklar sürülmüş davulcu Simon'u yerden yere vuran hareketli ellerini, kollarını (KS1, s.85).
- Ustura keskinliğinde bir keman. Simon'un terden boncuklanmış suratu. Lütfü'nün akordeonu. Argavir'i kontrbas. Böyle **orkestra** görülmüş mü (KS1, s.87)?
- Senin için, sırf sen her akşam, canın istedikçe çıkıp iki Napoli şarkısı atasın diye yepyeni gıcır gıcır bir **orkestra** getirirdim (KS1, s.92).
- **Orkestra** tekrar 'O Sole Mio'yu *çaldı* (ZBB, s.100).
- Yalnız, şurası gerçek ki, **orkestra** rus orkestrası: akordeon, balalayka, santur (ZBB, s.115).
- Yalnız, şurası gerçek ki, orkestra rus **orkestrası**: akordeon, balalayka, santur (ZBB, s.115).
- Oççi Çorniya'yı **orkestradan** birisi fakat herkesin bildiğinden değişik bir şekilde, daha hazin, daha bağlayıcı, daha yıpratıcı bir şekilde söylüyor (ZBB, s.116).
- El-Barudi gözlerini hiç **orkestradan**, elini hiç keleşinden ayırmıyor (ZBB, s.117).
- Salonun, **orkestraya** mahsus, yüksekçe kesiminde (GP, s.136) ...

- Köşede bir musette **orkestrası**, *Küçük insanlar* (ZBB, s.170).
- Mehmed-Ali cigarasının içinden **orkestraya** bakıyor (ZBB, s.171).
- **Orkestra** şefi masa masa dolaşüyor (ZBB, s.171) ...
- Bunca yıl bunca barda bunca **orkestranın** önünde zincire vurup boğduğu bunca şarkıyı bir rüzgâr anaforu bir hava boşluğu gibi gırtlığının düğüm yerinde hissedecek (KS2, s.200).
- **Orkestrada** kızlar. Şimdi şu köşede, kesik saçlı kadınla köse herifin kırıştırdıkları masanın bu tarafında yalnız başına oturacağız ve garsona tekrar bir grog söyleyeceğiz (ZBB, s.213).
- **Orkestra** "Les sabots..." diye tutturacak. Kızlar fena çalmıyorlar. Ve güzel söylüyorlar. Halkın bir kısmı da şarkıya katılıyor (ZBB, s.213).
- Freddy Mills şampanya bardağını gözlerinin hizasında tutmuştu. Hiç konuşmadan **orkestrayı** dinliyordu (KS1, s.214).
- Binbaşı Demir birlikte geçirdikleri son gece, (ağdalı Arjantin tangoları çalan bir Güney Amerika **orkestrası** yelken paça goşolar, sürmeli gözlerini baygın baygın süzerek sigarillo'sunu tüttüren dilber senyora,) bunu öğrenince çok fena sarsıldı (YTB, s.487).
- Binbaşı Demir yalnız olacaklarını sanmıştı, 'başbaşa' demedi mi, kim olsa sanır; oysa seninki bir kadınla gelmiş: 'değnekten farksız', saçları soğan kabuğu, güdük kaşları kırmızı, incecik dudaklarını kelebek boyamış bir kadın şıklığı pahalı, iyice takmış takıştırmış, adamın tüylerini ayağa kaldıran yanlış tonlarla konuşuyor, anlasın anlamasın her konuya burnunu sokuyor: — Aziz hayatım, bu **orkestra** geçen yaz Fuar'da çalmamış mıydı (YTB, s.488)?

Piyano: Tuşlarına basılarak çalınan, telli, klavyeli ağır ve büyük müzik aleti.

- Zehra **piyanonun** taburesine oturmuş (KS2, s.22).
- Vapurun orkestrası da bunu çalıyor. Orkestra diyebilersen, eğer: Bir keman, bir akordeon, bir **piyano**. Ve bir de, takım taklavatıyla başlı başına bir orkestra olan davul (ZBB, s.42).
- Haydi ondan sonra Türkân. Olmadı mı ayağında bale pabuçları, omuzlarında bi **piyano** örgüsü ortalarda fır dönen bir başka Türkân! İbrahim için nedense

bu hep böyle olmuştur: en akıl almaz transfer dala Veraları, en kurnazca hazırlanmış döviz fırıldakları arasında yoğrulurken bile vicdanı ve herhangi bir şekilde elleri kendini rahatsız etti mi hemen Türkan'ın aydınlığını tutmuş; yalancı ve geçici de olsa, bir temizlik duygusuna kavuşmuştur (KS1, s.49).

- *Bir kulağında **piyano**: tuş, tuş (KS2, s.50).*
- *Gecenin bu ilerlemiş saatinde, **piyano** sesleri. Kabul salonunun, pencereleri hâlâ aydınlık (GP, s.67).*
- ***Piyanonun** üzerindeki lâmbanın ışığı, Fikriye'nin özenle süslenmiş yüzünün, yarısını aydınlatmış (GP, s.67) ...*
- *Selma **piyanoda** babası için Tamburi Cemil beyden mi yoksa Tatyos Efendi'den mi olduğunu kimsenin bilmediği bir şeyler çalar, kendisini sinema yıldızları için terk eden rejisör kocasını, aydınlık mavi gözlü oğlunu ve kendi kaderini düşünür. Hüsnü Faik: Telaşa mahal yok, dedi, Selma (KS1, s.69)!*
- *Sinemayı filmi, **piyano** aydınlıklarını bir tarafa kovalayıp saatlerce konuşacakmış. Ne konuşacakmış (KS1, s.73)?*
- *Tam o sırada uzaktan Davinin **piyanosu** (KS2, s.87).*
- *Şişli'deki apartmanlarda **piyano** çalıp dururken ansızın kocasına dönüyor (KS2, s.108).*
- *Tam bu sırada, villanın açık pencerelerinden yayılan **piyano** sesi, birden kesildi (GP, s.143) ...*
- *Bir tarihte 14. Avenue'de kahvelerde otomatik **piyanolar** bulunurdu (KS1, s.182).*
- *Yorgun ve çilekeş **piyanolar** Geceleri sis sokakları ve caddeleri ortadan siler, müşteriler arasında kıvılcımlı beyzbol tartışmaları parlardı (KS1, s.182).*
- *Davi **piyanosuna** başlayacak (KS2, s.199).*
- *Zehra bütün yüzünü hatta vücudunu pencereye vermiş, davinin **piyanosunu** bekliyor (KS2, s.200).*
- *Zehra do'dan si'ye tek parmakla çalınan bir **piyano** gamı duyacak (KS2, s.200).*
- *Demek Mahmud Selma'nın **piyanosu** dibinde Nikoğos Ağa'nın yanibaşına bağdaş kurup haliya oturuyor, yine de içisıra bu ince ve siyah kızın filtreli ağızlığına ateş tutuyormuş (KS2, s.206)!*

- Radyo bir **piyano** getirmişti. Bir çift el, belki ufak ve yumuşak bir kadın eli, siyah ve beyaz tuşları adeta okşayarak dolaşıyor; ortalığa havanm ve uzayın özelliklerini bozan, değiştiren ince ve tınlıyan sesler salıveriyordu (KS1, s.213).
- Kulaklarında, uzak **piyano**, onu bîşüphe bir kadın çağlıyor' (GP, s.218).
- **Piyanoyu** dinlerken, 'kendi vasatında' hissettiğini hatırlatıyordu (GP, s.219).
- Güverteden dalgın ayrılıp, salona girince, ömrübillah unutamayacak ' o melodiyi, **piyanoda** hayli dekolte genç bir kadının, çaldığını gördü: "Albeniz'in Tangosu (GP, s.219)!
- Omuzları çıplak genç kızın, **piyanosunu** dinleyerek; önce, yemek salonunda 'mükellef' bir yemek; hemen arkasından, yıldızların çıldırdığı güvertede, pipo ve konyak sefası (GP, s.219).
- **Piyanosunun** başına oturur (KS2, s.226).
- Necdet **piyano** tuşu dişleri ve iyi niyet reklamı gözleriyle can çekişiyor (KS2, s.242).
- Yoksa Selma'nın **piyanosundan** Mahmud'un sevdiğini ve sık sık çaldırttığını işittiğin bir Sultan-ı yegâh şarkıyı dinleyerek hayretlere mi düşüyorsun (KS2, s.242)?
- Avukat Sadık'ın kirli sarı ropdöşambrından bir fırça; iki fırça konyağın aydınlığından; bir fırça siyah mutlaka siyah şeyden, üf canım, **piyano'nun** kapağından!... Bir tarafıyla da harıl harıl gerçeğe dönmek gayretleri (KS1, s.262) ...
- Geçerdiniz **piyanonun** başına (GP, s.264) ...
- **Piyanonun** sağında, avcunda içki kadehiyle Mustafa Mecdi Bey, gözlerini ona dikmiş, âdeta tepeden tırnağa süzmektedir (GP, s.265).
- Eşfak içisıra bir **piyanoda** ısrarla aynı tuşa bir kaç defa üst üste basarmış gibi (KS1, s.267).
- Biraz sonra, Muzaffer Bey'in yanısıra, **piyanonun** başına gelmişti (GP, s.270) ...
- ...hayli mahcup ve tedirgin, alkışlayanları, başıyla hafifçe selâmladı; sonra, **piyanonun** taburesine oturdu (GP, s.270) ...

- *Miralay Arif Bey ve çevresi, el falının heyecanına iyice dalmışlardı; genç yaver Muzaffer Bey, biraz da telâşla, o sırada onlara yaklaştı; Fikriye'ye eğilerek, kulağına, Paşa'nın arzusunu fısıldadı: "...Fikriye Hanım, Paşa hazretleri...misafirlere **piyano** çalmanızı münasip gördüler... Eğer lütfederseniz" (GP, s.270).*
- *Çankaya Köşkü, lâcivert yıldız karanlığı içinde, yalnız ve uzak, bu **piyano** sesiyle özdeşleşiyor sanki (GP, s.270) ...*
- *Suat kapıyı çekti. İçerden içli bir **piyanonun** uzak tınlamaları işitiliyordu (YTB, s.531).*

Plak: Üzerine ses saptanan, çeşitli özdekten yapılmış teker.

- *Gramofona bir **plâk** koyuyor ve bütün Osmanbey'i inletiyor (ZBB, s.82).*

Polonez: Orta ritimli müzik eşliğinde oynanan üçerli ölçülü, keskin bir şekilde birbirine eklenen ritme sahip dans türü.

- *Kemancı gözlerini süzüyor ve taş atarcasına cevap veriyor: Hayır, **polonezi** bilmem (SA, s.156).*
- ***Polonez** de ne? Dinle eşşeoğlu eşek dinle (SA, s.156).*
- *Hayır, **Polonez'i** bilmem (SA, s.156).*
- *Üç ay **Polonez** comparsita! Gık dedi be, gık dedi (SA, s.156).*
- *Kemancı kadehini bir nefeste dikti. Ağladı: **Polonez**, Comparsita ve Albenizin tangosu dedi, Allah'ım sen benim canımı al e mi? Ayten, bırak şu herifi (SA, s.157)!*

Rumba: Kökeni Afrika olan, Küba'dan Amerika ve Avrupa'ya yayılan bir dansın müziği.

- *Caz bir **rumba**- bolero çalmaya başlıyor (SA, s.136).*

Saksafon: Metal tuşlara basılarak çalınan, genel olarak pirinçten yapılmış, yoğun olarak orkestralarda, bando ve caz topluluğunda kullanılan üflemlî müzik aleti; çalgı.

- *Öbür kulağında saksifon* (KS2, s.50).
- *Tırnaklarını müziğin saçlarına geçirip keman, klarnet, davul, saksifon seslerine bütün bir orkestrayı; Yorgaki'yi Lütfi'yi, Arşavir'i allıklar sürülmüş davulcu Simon'u yerden yere vuran hareketli ellerini, kollarını* (KS1, s.85).

Santur: Kanuna benzer, tokmaklar ile çalınan telli çalgı.

- *Yalnız, şurası gerçektir ki, orkestra rus orkestrası: akordeon, balalayka, santur* (ZBB, s.115).

Saz: Çalgı.

- *Sözlerinin ardında yaylı sazların koşturduğu tımtırlı bir müzik; demek evde; pikaba, Binbaşı Demir'i her dinleğinde serseme çeviren o eski İtalyan bestecilerinden birinin plâğını koymuş; Boccherini mi, Albinoni mi, ne* (YTB, s.497)?

Senfoni: Orkestra için bestelenen, birkaç bölümden oluşan sanat şeklinde uzun müzik eseri.

- *Uçsuz bucaksız deniz enginlerinde yalnız ve Allah'a ait balinalar gibi nefes alıp veren senfoniler* (KS1, s.52).
- *...ve Brahms, diyor, Johannes Brahms! Bende, Milâno'da Birinci Senfoni'sinin iki plağı var. Birisini Toscanini çaldırmış. Mükemmel, tıkr tıkr işliyen bir teknik* (KS1, s.206).
- *Ümid'in sesi neden düşünceli: —...ama bu Mozart, Haffner Senfonisi* (YTB, s.517)
- *Dışarda, herşeyi hiçe indirgeyen bir genişliğe ulaşmış, sonbahar karanlığı; içerde Mozart, Haffner Senfonisi* (YTB, s.519).

Soprano: Kadınlarda ya da çocuklarda en ince ses.

- **Soprano** sesler sağdan sola, soldan sağa koşuyorlar (SA, s.144).

Şarkı: Vurgu, ritim ve tonlama değişiklikleri ve çeşitli duygular uyandıran ezgili ve uyumlu seslerden kurulu ses dizisi.

- *Damları arduvazlı bir takım evler. Gayet rahat, nefes aldırıcı ve **şarkı** söyletici bir hava* (ZBB, s.21).
- *Rum'ca **şarkıyı** çalıyor* (GP, s.26).
- *O sıra birden meydana çıkan Kore çalgıları, birbirini izleyen gizemli solumaları, tüyleri diken diken eden tınlamaları ve şaşırtıcı gong titreşimleriyle, Taegu Belediye Salonunu bin yıllık bir Uzakdoğu rüyasına dönüştürmüşlerdi: ağzı çilek, gözleri iki bıçak çentiği, solgun bir kadın; ellerini, ama asıl parmaklarını, şaşılacak bir hızla çevresinde çoğaltarak, herkesi ağır içlenmelere sürükleyen bir **şarkı** söylüyordu* (YTB, s.34).
- *Tatyos Efendi'nin bir methal'inden, Şevki bey'in sūzinak bir **şarkısından** ipini koparmış serüvenci baldırı çıplak sesler* (KS2, s.35).
- *İşte arkasında kontralto bir kadın sesi; ve işte öyle, o küfre benzeyen, ve en az onun kadar dokunaklı olan bir **şarkı**: "Comme on est bien dans tes bras Sans faire un geste Le monde et le reste N'existent plus pour moi"* (ZBB, s.41).
- *Geceleri geminin barında çalıyor, Lüks ve Birinci mevki yolcuları oturup dinliyorlar. Dans da ediyorlar. Hep bu **şarkı** çalınıyor* (ZBB, s.42).
- *Mehmet Ali durmaksızın 'Neden hep bu **şarkı** çalınıyor?' diye soruyor* (ZBB, s.42).
- *Ondan sonra Milano için bir **şarkı**: 'Addormentarmi cosi Fra le tue braccia* (ZBB, s.44).
- *Mütareke'de Büyükdere'de bir gece istakozların, rakının ve rumca **şarkıların** sarhoş kalabalığına mehtabı tuz parça edip örümcek sarışın, parlak çizmeli ve eli kırbaçlı bir Yüzbaşı Bennet katılıyor: İngiliz İsgal Kumandanlığı'nın Siyasi İrtibat Subayı C. Bennet* (KS2, s.46)!

- Tuvaleti pul pul gümüş, elleri uzun bir şarkıcı kadın kulağına eğilmiş, adeta fısıldayarak bu **şarkıyı** söylüyor (KS1, s.55).
- Necdet Cezaevi avlusunda kocaman bir dolmakalemin sırtına ata biner gibi binmiş; pırıltılı. Zilli kahkahalar atıyor. **Şarkı** söylüyor bir de (KS1, s.57) ...
- Üsteğmen Demir'i, çağrışımlara kapılıp Taegu Belediye Salonu'na götüren bu dokunaklı **şarkı** Japonca, ama, nereden geliyor (YTB, s.58)?
- Zehra, kolları ardına kadar açık, gözleri çığlık çığlık, **şarkının** birisinden ötekisine gittikçe; herkesin gözü önünde şarkının birini bağırtı bağırtı boğazlayıp bir başkasına saldırdıkça Abduş'un sırtı omuzları saçlarının dibi diken diken batmağa başlamıştı (KS2, s.67).
- Zehra, kolları ardına kadar açık, gözleri çığlık çığlık, şarkının birisinden ötekisine gittikçe; herkesin gözü önünde **şarkının** birini bağırtı bağırtı boğazlayıp bir başkasına saldırdıkça Abduş'un sırtı omuzları saçlarının dibi diken diken batmağa başlamıştı (KS2, s.67).
- Bu kadın durup dururken böyle canavar **şarkılara** girmez (KS2, s.67).
- **Şarkı** söylemek ya da ölmek (KS2, s.67)
- Mehmed-Ali bir şeyler zımparalıyor. Radyoda bir **şarkı** buluyor: "Comme on est bien dans tes bras Sans faire un geste" (ZBB, s.67) ...
- Sokaklarda iki dilenci akordeon çalıp **şarkı** söylüyorlar (ZBB, s.68).
- Lüzumsuz ve sebebsiz **şarkılar** söylüyor (KS2, s.68)
- Hadi arkasından bir **şarkı** daha (KS2, s.68)
- Uykusunda kullanılmamış Katalan ve İbrani okul **şarkıları** aranan kırmızı Davi (KS2, s.69) ...
- Juliette Greco'nun bir **şarkısına** ya toprak kaplarda ısıttıkları kötü şaraplarına uzayıp sırroluyorlar (KS2, s.70).
- Bir keresinde Suat hanım, Hacı Arif Bey'in bir **şarkısını** çalarken, yumuşak, içli bir göğüs geçirişten farksız sesiyle söylemeye de başlamış, yarısında hıçkırıklarla sarsılarak birden...Üsteğmen Demir, 550 rakımlı tepeden bazı düşman birliklerinin kuzeye kaydıklarını gördü, dürbünü indirip dudaklarını ısırdı (YTB, s.71).
- **Şarkılı** deniz kahvelerinin sararmış afişlerini önüne katıp koşturan delimsirek anaforlar mı istersin; ne istersen iste, hepsi var (KS1, s.72).

- *Yalnız duasını tekrarlıyor ve sonuna gelince bir **şarkı** bitirir gibi uzatıyor* (KS2, s.76).
- *Akordeon Paris'in kenar mahallelerine ait, aynı zamanda gülünç ve hüznü bir **şarkıyı** bir kement gibi havada evirip çeviriyor* (ZBB, s.77).
- *Karcıgar **sarkışını** söylemesin mi* (GP, s.81)?
- *Birdenbire ilk rastladığı notadan **şarkısına** girdi* (KS1, s.87).
- *Söylediği **şarkı** bir kere, eski; ikincisi bayağı, fakat o bu **şarkıyı** aklının estiğince değiştiriyor* (KS1, s.87).
- *Söylediği **şarkı** bir kere, eski; ikincisi bayağı, fakat o bu **şarkıyı** aklının estiğince değiştiriyor* (KS1, s.87).
- *Zehra **şarkısını** bitirmek üzere idi. Pistin kenarında durmuştu. Kıvrık saçları, uzun boyu, hâlâ gergin ve dimdik vücuduyla salona meydan okuyordu* (KS1, s.88).
- *Bekir büyük bir iç sıkıntısıyla **şarkısı** biter bitmez gelecek ve yanıma oturacak, diye düşündü. Bu gece elinden kurtulmanın imkânı yok bu düşünce ona bulantı veriyordu. Geceler boyunca aralıksız, ağır ve ısrarlı, melez ve bitmez tükenmez bir Zehra! Böyle üstüne düştükçe Bekir ondan, onunla Yüksek Kaldırım'daki yarı Yahudi evde yalnız kalmaktan tiksiniyor* (KS1, s.88).
- *Bırak böyle **şarkılar** söylesin, o: yarı Türk ellerini birbirine kavuştursun, kirpiklerinde gözyaşları top top biriksin* (KS1, s.88).
- *Adamı öldüren **şarkılar** söylesin hep. Ve durduğu yerde dursun. Athena, elbisesini değiştirmiş, Abdug'un arkasından sıyrıldı* (KS1, s.88).
- ***Şarkısı** bitince Zehra Bekir'in yanına geldi* (KS1, s.89).
- *Zehra'ya: Ama, diyor, **şarkı** da söyleyeceksin* (KS1, s.90).
- ***Şarkı** da söyleyeceğim. Sen neyi istersen* (KS1, s.90).
- *Senin için, sırf sen her akşam, canın istedikçe çıkıp iki Napoli **şarkısı** atasın diye yepyeni gıcır gıcır bir orkestra getirirdim* (KS1, s.92).
- *Sahneye eski zaman apaşları gibi giyinmiş bir adam çıkmıştı. Bıyıkları ile oynuyor, gülünç bir **şarkı** söylüyordu* (ZBB, s.101).
- *Kahveden çıkarken sordu: Seninki, dedi, Lili Marlen **şarkısını** bilir miydi* (ZBB, s.101)?

- *İç ede iç ede koridorlarda akordeon çalar, **şarkı** söyler adı da galiba Hüseyin* (KS2, s.107).
- *İkide bir orkestrayı yöneten adamcağız mikrofonun kulağına eğiliyor ve yeni bir **şarkının** adını söylüyor: -Geçkin Talebenin Şarkısı* (ZBB, s.115).
- *İkide bir orkestrayı yöneten adamcağız mikrofonun kulağına eğiliyor ve yeni bir şarkının adını söylüyor: -Geçkin Talebenin **Şarkısı*** (ZBB, s.115).
- *İhtiyar orkestra şefi uluyor: şimdi, yalnız ve yalnız, matmazel Blan chette'in arzusu üzerine ve onun şerefine eski bir **şarkı** Oççi Çorniya* (ZBB, s.116).
- *İhtiyar orkestra şefi yine yalnız ve yalnız matmazel Blanchette'in arzusu üzerine ve onun şerefine namlı bir zenci **şarkısına** başlıyor: "Oll'man River"* (ZBB, s.119).
- ***Şarkı** söylemekten kızarmıştı* (SA, s.120).
- *Buralarda fakülteni az ötesinde denize bakan bir **şarkılı** kahve olacaktı. Tastamam hatırlıyorum* (SA, s.121).
- *Orkestra şefi tekrar mikrofonun kulağına eğiliyor: -... şimdi Piotr Ivanoviç size bir **şarkı** söyleyecek* (ZBB. s.122) ...
- ***Şarkı**, bir çocuk şarkısı* (ZBB, s.123).
- *Şarkı, bir çocuk **şarkısı*** (ZBB, s.123).
- *Hernandez: -Ben kitar çalarım, diye tekrar ediyor, bir gün bana gelin size catalan **şarkıları** çalayım* (ZBB, s.123).
- *Mehmed-Ali **şarkının** arkasını dinlememişti* (ZBB, s.124).
- *Jane Froman'ın **şarkısı**, diye kuruyor, The Magical Moon* (KS1, s.142)!
- *Suat hanım, bazı pek neşeli saatlerinde yatak odasındaki boy aynasının karşısına geçip, kendi kendine kırılarak, o tarihte dillerden düşmeyen bir **şarkıyı** mırıldanıyor Türkiye Güzeli Mübeccel'im ben/ismin üstünde toplandı reyler* (YTB, s.142).
- *Zaten yaylı tamburunu da esaretten kurtardı', arasına, akşam kederli bir bulut gibi Bursa'yı kuşatıp da Feyzullah Efendi nargilesinin ucunda dertop olmuş uyuklarken, o, çevresine 'hicranlı' sesler dağıtıp, çok sevdiği bir **şarkıyı** çalıp söylemekten çekinmiyor* (YTB, s.142) ...
- *Bu yıl 'Leblebici Horhor Ağa'yı çeviren İpekçiler 'Mineli kuş' diye bir film yapacaklarmış. Başrolde Münir Nurettin Bey, bu **şarkı** o filmde. Aslında*

- 'vücudu' burada, Muradiye'deki bu konak yavrusunda ama, Suat Hanım 'ruhuyla muttasıl İstanbul'da' yaşıyor (YTB, s.142).
- Zehra gülümsedi: Yamanım, dedi. **Şarkı** söylemiyecek miyim? -Sıran gelince, elbet! Athena çıkmadı daha (KS1, s.153).
 - Zehra Yorgaki'ye işaret verdi: **Şarkı** söylüyorum, dedi (KS1, s.153).
 - Bir anda Zehra'nın **şarkısıyla** getirdiği ne varsa hepsi birden bu pencereden savruldu gitti (KS1, s.154).
 - Ortada **şarkı** söyleyen melez bir kadın, iştahla çiklet çiğneyen bir parlak Bekir ve Bekir'in fevkalade iri ve fevkalade yumuşak gözlerinin hizasında fırlak dudaklarının çevresini menekşe rengi bir kalemle çizmiş Athena kaldı (KS1, s.154).
 - Athena gider gitmez eliyle cazın önünde çarmıha gerili Zehra'yı gösteriyor ve soruyor: -Kim bu **şarkı** söyleyen zenci (KS1, s.154)?
 - Ağzının içinde yıllardır söylemediği bir **şarkı**, bir yağmur bulutu gibi genişliyordu (KS1, s.156).
 - Ağzının içinde yine o yıllardır adını anmadığı karanlık **şarkı** (KS1, s.157).
 - Bekir çarpına çarpına **şarkı** söyleyen şu melez kadını harcayacaktı (KS2, s.158).
 - Orada belki aydınlık saçları, Japon kaşlarıyla Clara borulu bir gramafona bir İtalyan **şarkısı** koymuş dinlemektedir (KS2, s.169).
 - O saçlarını savura savura tek omzunu oynatıp eğreti oyunculuğunun eğreti **şarkısını** söylüyor (KS2, s.169)
 - Her gece zehir zıkkım **şarkıları** söylemesi (KS2, s.170) ...
 - Önlerinde birer duble bira, gençliklerini o eski ve iyi zamanları, eski bolluk ve **şarkı** zamanlarını düşünen iki ihtiyar (ZBB, s.171).
 - Birdenbire tamtamların çalkantısına uyup uydurma **şarkısını** şahlandırıyor (KS2, s.171).
 - ... dinlemek istediğiniz bir **şarkı** diyor, varsa (ZBB, s.172) ...
 - Mehmed-Ali Hilde'ye dönüyor: -Eğer, diyor, varsa istediğin bir **şarkı** (ZBB, s.172)?
 - Adama yüz frangı tosladık ve **şarkıyı** dinledik (ZBB, s.172).
 - **Şarkı** bitince Hilde söyleyene başı ile tekrar teşekkür etti (ZBB, s.172).

- Mehmed-Ali içinden başka bir **şarkı** düşünüyordu (ZBBB, s.172).
- Hilde, bunu anlamış gibi: -Siz, dedi, neden bir **şarkı** istemediniz (ZBB, s.172)?
- Çaldığı hiç bir **şarkıya** benzemiyordu (KS1, s.179).
- Ne **şarkısı** bu, be, diyoruz, Hernandez? Herif ıslığını kesmiyor. Gözleriyle: - Umrunda mı? diyor (ZBB, s.188).
- Bir aralık deminki kız **şarkı** söylüyor (ZBB, s.191).
- Kısık, kalınca bir sesle söylüyor **şarkısını**: - ‘...si cette historie est eternelle’ (ZBB, s.191) ...
- İçinde bir zemberek kurulur. Kulaklarında kızın **şarkısından** bir tek satır otelin ışıklı reklâmı gibi yanar söner, yanar söner: "...si cette histoire est eternelle" (ZBB, s.194) ...
- Zaten yağmur durmaksızın kulaklarına tükürüyor ve tek satırlık **şarkı** orada yanıp sönüyor (ZBB, s.194).
- Bütün filmler görmeden gözlerinde, bütün **şarkılar** duymadan dudaklarında hazır (KS1, s.194).
- Yalnız, ortada hayvanca dövülen, feci bir şekilde dövülen bir **şarkı** güftesinden bir tek satır kalmıştı: "...si cette histoire est eternelle... eğer bu ezeli bir hikâye ise" (ZBB, s.197) ...
- Gizli hoparlörlerden, cızırtılı bir de müzik: bayat sesli bir kadın, Amerikalı olmalı, Demir'in duyar duymaz ellerini titreten o **şarkıyı** söylüyor: <Goodnight Irene, goodnight> (YTB, s.197) !..
- Bunca yıl bunca barda bunca orkestranın önünde zincire vurup boğduğu bunca **şarkıyı** bir rüzgâr anaforu bir hava boşluğu gibi gırtlığının düğüm yerinde hissedecek (KS2, s.200).
- **Şarkılar** ne kadar da eskilere uzanıyorlar (KS2, s.200)?
- Her yılın her ayın oturulmuş her evin her otelin her sokağın ve her şehrin **şarkısı** ayrı (KS2, s.200).
- Ne kadar kalabalık bir **şarkı** ormanı (KS2, s.200).
- Gerda yanakları hep çukur çukur asıl sevdiği **şarkıların** plâklarını ardı ardına çalıyor (KS1, s.206).
- O sanki bu **şarkıyı** bir vaktin birinde söylemedi mi (ZBB, s.209)?

- Garson ve müşteriler. Şarkıcı kız Rum **şarkıları** söylüyor, bir kitarın, bir mandolinin bir akordeon'un içinde büyük büyük döndüğü çeşitli şarkılar: "Adios Pampa Mia!". Bu sesi başka bir yerden tanıyorum (SA, s.212).
- Garson ve müşteriler. Şarkıcı kız Rum şarkıları söylüyor, bir kitarın, bir mandolinin bir akordeon'un içinde büyük büyük döndüğü çeşitli **şarkılar**: "Adios Pampa Mia!". Bu sesi başka bir yerden tanıyorum (SA, s.212).
- Orkestra "Les sabots..." diye tutturacak. Kızlar fena çalmıyorlar. Ve güzel söylüyorlar. Halkın bir kısmı da **şarkıya** katılıyor (ZBB, s.213).
- İster o olsun, isterse bu, gerçek olan şu ki bir akşam Demir, o kadar kaçındığı halde genç kadına <siz> yerine <sen> dedi; bir başka akşam, ilk çalındığında Demir'i yoğun bir dalgınlığa sürükleyen o Amerikan **şarkısı** ortalığı kaplayınca, Ümid: —...Baksana Demir, dedi, bu şarkıda ne var. 'ne zaman çalsalar, karşında varolmaktan çıkıyorum (YTB, s.217).
- İster o olsun, isterse bu, gerçek olan şu ki bir akşam Demir, o kadar kaçındığı halde genç kadına <siz> yerine <sen> dedi; bir başka akşam, ilk çalındığında Demir'i yoğun bir dalgınlığa sürükleyen o Amerikan şarkısı ortalığı kaplayınca, Ümid: —...Baksana Demir, dedi, bu **şarkıda** ne var. 'ne zaman çalsalar, karşında varolmaktan çıkıyorum (YTB, s.217).
- Farkına varmadan, ilk defa adını söylemişti. Demir sıkıldı, sıkılınca yara izinin kanlı kızıla döndüğünü biliyor, bu da sıkıntısını çoğaltıyordu. Gözlerini yağmura kaçırıp —...hiçbir şey! dedi. Kore'ye giderken, gemide bu **şarkıyı** dinleyip durduk. Kore'deki Amerikalıların dilinden düşmüyordu (YTB, s.217).
- Gitarına eğiliyor. Gecenin cehennemine ve cehennemimize, aslında, yalnızca İspanya'da çalınıp söylemek için uydurulmuş **şarkılar** gönderiyor (ZBB, s.223).
- **Şarkılı** kahvelere gidecekler. Biz, onları görüyoruz (ZBB, s.224).
- Clara ağzı kapalı için için italyanca bir **şarkı** çiğniyor (KS1, s.216).
- Sonra yine **şarkılar** Ömrünce söyledikleri: Beyrut'ta (KS2, s.225).
- Bu gece Yorgaki alıyor onu eski **şarkıların** akla sığmaz evrenine götürüyor (KS2, s.225).
- Hangi köşeye el uzatsa ıslak kirpikleri kaplan gözleriyle eski **şarkılardan** birisi orada hazır (KS2, s.225).

- *Ve o birleşme anında bütün eski **şarkılar** donuk donuk yansıyan bir kasatura ormanına dönüyorlar* (KS2, s.226).
- ***Şarkılar** ve kuşlar* (KS2, s.228).
- *Gerilere gizlenmiş, saygılı ve dokunaklı alman **şarkıları*** (KS2, s.228).
- ***Şarkıların** ağırlığı göğsümü daraltıyor* (KS2, s.228).
- *Aman ne kadar çok **şarkı*** (KS2, s.228)!
- *Bir de bakıyoruz ki bizim de içimizde, ortalık yerimizde, dehşetli yeşillerin, korkunç mavilerin hora teptiği bir **şarkıdır** başlamış* (ZBB, s.228).
- *Virajlarda ansızın farların önüne korkunç bir rüyadan fırlamış ağaçlar, ferahfeza bir **şarkıdan** sarmaşıklı bir yalı çıkıyor* (KS2, s.229).
- ***Şarkılar** söylemişti* (GP, s.237).
- *Gelip çarmıhta gibi kollarını iki yana açıp kirpiklerinde top top gözyaşlarıyla eski bir **şarkı** tutuşturmasının sırası* (KS1, s.239).
- *Zehra için için eski bir **şarkının** bir mısrasını çiğnemeye başlamıştı: O gözler, sendeki o siyah gözler* (KS1, s.240).
- *Salonda Zehra **şarkısını** siyah bir dut ağacı gibi silkeliyordu* (KS1, s.241) ...
- *Bu **şarkıları** bu sesle Athena söyleyecekti ve ben dizlerinin dibine oturup dinliyecaktım* (KS1, s.241).
- *Zehra **şarkısını** başıboş bırakmış bütün gözleriyle onu arıyor* (KS1, s.241).
- *Zehra'nın yarıda kalan **şarkısı*** (KS1, s.242).
- *Yoksa Selma'nın piyanosundan Mahmud'un sevdiğini ve sık sık çaldırttığını işittiğin bir Sultan-ı yegâh **şarkıyı** dinleyerek hayretlere mi düşüyorsun* (KS2, s.242)?
- *Yüzbaşı Demir, çıktığı sırada Suat hanım'ın yaylı tamburuyla çalıp söylediği **şarkının** sözlerini çiğniyor* (YTB, s.253) ...
- *Bavulumuzu merdivenin başına taşıyor; orada, küpeştenin önünde sandallara inmek için sıramızı bekliyoruz. Yukarda, cehennem yavrusu bir güneş. Bir de **şarkı** Çünkü Hernandez gitarı ile uğraşıp dururken elini arka cebine atıyor* (ZBB, s.270).
- *Yüzbaşı Demir, kulağı onda, camlardan geçen duvara dalmış, üstünde sinema afişleri olan bir duvar. (Sonku Film iftiharla sunar: **BEKLENEN ŞARKI**. Başrollerde: Zeki Müren, Cahide Sonku)* (YTB, s.274).

- Ümid ona dönmüştü, yüzünün yarısından çoğu cinayet yeşili iki göz, yumuşak bir gülümsemeyle sessizliğini çözmeye çabalıyordu: <—...herkesin **şarkısı** kendine göre, dedi. Bu da benimkisi, Paris yıllarımı hatırlatıyor> (YTB, s.277).
- Bir okyanus parçası. insafsız aydınlık. Bir kadın sinesi: yumuşak, hafif terli, hafif sıcak bir kadın sinesi. Dizi dizi cennet kuşları. Dizi dizi kargalar. Bir de **şarkı**: "Comme on est bien dans tes bras sans faire un geste" (ZBB, s.287) ...
- Hangi **şarkı** bu (ZBB, s.287)?
- Eski **şarkı** mı (ZBB, s.287)?
- Eski **şarkıyı** da onlarla birlikte ekliyoruz (ZBB, s.287).
- Gözlerinin menekşe rengi bir açılıyor, bir koyulaşıyor; açıldığında yaşından çok genç, bardak kırılırcasına gülmeye hazır, ilk başlayanla **şarkı** söyleyebilecek bir kız; koyulaştığında yaşı belirsiz bir ihtiyar: yo hayır, ölme yetkisini kaybetmiş, yüzyılların yüzyıllara devrettiği bir hayalet; bir acı, korku, hayal kırıklığı heykeli (YTB, s.341)!
- Almadı da değil: yaylı sazlardan, birkaç da balalaykadan oluşan, küçük fakat etkileyici çalgı grubu; Rusça **şarkıların** en ünlüsünü çalmaya, sesi hiç de küçümsenemeyecek yakışıklı, bariton şarkıcı söylemeye, koyuluyor: "Oççi çorniya/Siyah Gözler"...oççi çorniya, oççi çorniya, Oççi yasniya, ii praskirasniya" (GP, s.386) ...
- Hani Muradiye'deki konak yavrusunda, Kalfa Nine'nin yaptığı portakal kabuğundan fırıldaklarla sobanın önünde oynardı da, odasından, annesi Suat hanım'ın ünlü bir **şarkıyı** içli sesiyle okuduğunu işitip daldı: <Senden bilirim yok bana bir faide ey gül> (YTB, s.434) ...
- İşin güzeli, Binbaşı Demir, aylardan beri ilk defa uykusunu tamamen almış olarak uyandı, sağlıklı ve 'zinde'. Traş olurken **şarkı** bile söyleyebilir (YTB, s.447)!
- Olayların çalkantısına kulak tıkayıp yazı Boğaz'da geçirenlerin çoğu, İstanbul'a göçmüşler, çiçekleri solgun, sabahları buzlu kırağılar düşen bahçelerde sevda **şarkılarından** mısralar, kadeh tınlamaları, boş içki şişeleri ve cigara paketleri bırakarak (YTB, s.450).

- *Ellerinde, yüzünde, seyrek damlaların soğuk ıslaklığını duya duya otele yürürken; içisıra, annesi Suat hanım'ın kederli günlerinde odasına kapanıp, biraz da değiştirerek söylediği o eski **şarkıyı** tekrarlıyordu: «Ne kadar yalnızım, haberin var mı» (YTB, s.457)?*
- *Hoparlörden, dönüp dolaşıp, Amerikalı şarkıcı kadının söylediği o eski **şarkı** yükselmiyor mu, gözlerini birbirinin gözlerinde kaybediyorlar (YTB, s.461).*
- *Yıllar geçti: ayrılıklar, cezaevleri, postaya verilen mektup, gönderilen resim, şehirlerarası telefon kanallarında ses tozları, bir devrimin çarpıntılı ertesinde aynı kahvede karşılıklı oturup aynı **şarkıyı** dinlemek (YTB, s.461)!*
- *Akşam, yaylı tamburunun baygın eşliğinde, odasından **şarkı** söylediğini işitecekler, sesi kederli, araya kırılıyor (YTB, s.494) ...*
- *Demir'i kapıp götüren, başka bir şey, Münir Nurettin **şarkı** söylediği sıralar, birbirine zincirlenen boğaziçi manzaraları' yok mu, onlar işte (YTB, s.508).*

Tambur: Klasik Türk müziğinin başlıca müzik aletinden biri olan, uzun saplı, büyük gövdeli, sekiz telden oluşan, yayla veya mızrapla çalınan çalgı.

- *Hacı Rüstem Efendi'nin **tamburu** kalabalığın bin tellerden uyandırdığı nağmeler, gözle görünmez, esrarengiz gece kuşları halinde, etraflarında uçuşmaya başladı (GP, s.80).*
- *Anneyle çocuk, babayla dedeye karşı dışa vurulması zor bir öfke, gizlenmesi zor bir korkuyla birleşmişlerdi: anne, kibirli sessizliği ve anlamlı gülümsemeleriyle her ikisine meydan okur, ne yapsa ne etse, vine evin içinde başörtüsüz dolaşamaz, **tamburunu** ancak onların konak- ta bulunmadığı mutlu saatlerde eline alırdı (YTB, s.134).*
- *Evvelsi gün mü ne, annesinin **tambur** çalışını gizlice banda çekmiş, sonra dinletti, kadıncağz bir şaşırırsın, durup durup: <..cancağızım, anahtar deliğinden gözetlenmek gibi bir hal bu, diyor, fakat nakadar falsolu çalmışım> (YTB, s.237)...*
- *Konukların salona doluştuğu, kadın kahkahalarının duvarlara çarpıp şangır şungur kırıldığı, annesinin 'sihirli **tamburuyla** hazırunu adeta gaşyettiği' bu çarşambalar onun kâbusu (YTB, s.238).*

Tamtam: Orkestrada bulunan bir tür Çin gongu.

- Birdenbire **tamtamların** çalkantısına uyup uydurma şarkısını şahlandırıyor (KS2, s.171).
- **Tamtamları** dinleyin (KS2, s.171).
- **Tamtamları** böyle gerçekten burunları dibinde duymak içlerinde kıpırdayan heyecanı ve korkuyu taşırdı (KS2, s.171)
- **Tamtamlar** yapışkan ekvator gecesinin derinliklerinde kanat çırpıyorlardı (KS2, s.171).

Tango: Bir kadın ve bir erkekle oynana, özel ritimli ağır bir dans.

- Beyaz peynirin ve Rumca **tangoların** bir yerlerindeydiler (KS2, s.77).
- Kim lanse etti, onu, bu şirket. Athena eriyecek, Athena: damla damla, sahra yeşili bir zehir halinde adamın gözlerine damlayacak. Adam yılışacak. Tabii, yılışacak Kaide, bu. Hatta bir takım açık saçık imalar yapacak. Yapsın. Hatta! Âmâ günün birinde simsiyah bir **tangoyla** katlanmış; yüzü, bir ölüm korkusu geçirmiş biri bembeyaz Türk perdesinin biricik yıldızı' Athena (KS1, s.97)!
- Komiser önünü ilikledi, ellerini cebine soktu çıkardı, içinden bir sigara yaktı. Gilda sırtında sabahlık, saç başı darmadağın odada dolaşüyor yine aynı **tangoyu** mırıldanıyordu: ... papatya gibisin- beyaz ve ince». O hep böyle dolaşsın, divanın altında terliklerini, konsolun gözünde bigudilerini arasın (KS1, s.100)!
- Böyle **tangolar** söylesin! Geceleri şehvetli bir yağmur camları döverken Orhan'ı sarsın sarmalasın; bir mağara olsun korkunç ve dilsiz bucaksız, Orhan'ı alsın içine, yesin ve yutsun! Komiser Orhan (KS1, s.100).
- Yorgaki miskin miskin uyuklayan bir **tangoyu** uyandırmak derdine düştü (KS2, s.155).
- Albenizin **tangosunda** bilmem (SA, s.156).
- Kemancı kadehini bir nefeste dikti. Ağladı: Polonez, Comparsita ve Albenizin **tangosu** dedi, Allah'ım sen benim canımı al e mi? Ayten, bırak şu herifi (SA, s.157)!

- *Piyanoyu dinlerken, 'kendi vasatında' hissettiğini hatırlatıyordu. Güverteden dalgın ayrılıp, salona girince, ömrübillah unutamayacak- ' o melodiye, piyanoda hayli dekolte genç bir kadının, çaldığını gördü: "Albeniz'in Tangosu (GP, s.219)!*
- *Yorgaki başka başka **tangolar** uğuldatıyor (KS1, s.238).*
- *Binbaşı Demir birlikte geçirdikleri son gece, (ağdalı Arjantin **tangoları** çalan bir Güney Amerika orkestrası yelken paça goşolar, sürmeli gözlerini baygın baygın süzerek sigarillo'sunu tüttüren dilber senyora,) bunu öğrenince çok fena sarsıldı (YTB, s.487).*

Tenor: En tiz erkek sesi.

- *Beygir Kazım daha **tenorun** sesini duyar duymaz, kendisini yüzükoyun karyolasına atıyor, yastığını tanıyor Alıyor Clara'yı koluna Maksim'den çıkıyor (KS1, s.92).*

Trampet: İki değnek ile boyna asıla olarak çalınan küçük davul.

- *Fonda çığlık çığlık bir caz müziği, bir **trompet** solo: taaa till taaaa (KS2, s.50)!*
- *Cumhuriyet Bayramlarında **trampet** çalarak caddelerden geçen, okul takımında voleybol oynayan, pörsük gözleri bir yanıyla içlerine öbür yanıyla geleceğine açılmış adamakıllı hızlı (KS2, s.106).*

Türkü: Halk şiirinde on birli hece ölçüsüyle yazılan, dörder mısralı bentler şeklinde kendine özgü bir ezgisi olan, nakarat bölümü bulunan, halk ezgisi ile bestelenen koşuk; şiir.

- *Bolu Dağı, orman ve sis! Her türlü ses uzak uluyan köpek, kışneyen beygirler, **türkü** çağıran köylü kalın ve kaba bir yol (GP, s.89).*
- *Bu plağa oyulmuş o eski **türkü** (KS1, s.93).*
- *Sonra birdenbire İstanbul'a geldiğim gün kafamın içinde arılar gibi vızıldayan **türkü** aklıma geldi (SA, s.108).*
- ***Türkülerden** insana fenalık gelmez, muhakkak, güvertede iki saat bir aşağı bir yukarı gider gelir türküler mırıldanırım ve bana bu türkülerden fenalık gelmez.*

- Güzel demek senin sesin. Herkesin sesi güzel olmaz, talihlisin sen Hrisula, bu sayede daha çok para edersin (SA, s.113).*
- *Türkülerden insana fenalık gelmez, muhakkak, güvertede iki saat bir aşağı bir yukarı gider gelir **türküler** mırıldanırım ve bana bu türkülerden fenalık gelmez. Güzel demek senin sesin. Herkesin sesi güzel olmaz, talihlisin sen Hrisula, bu sayede daha çok para edersin (SA, s.113).*
 - *Türkülerden insana fenalık gelmez, muhakkak, güvertede iki saat bir aşağı bir yukarı gider gelir türküler mırıldanırım ve bana bu **türkülerden** fenalık gelmez. Güzel demek senin sesin. Herkesin sesi güzel olmaz, talihlisin sen Hrisula, bu sayede daha çok para edersin (SA, s.113).*
 - *Macar olduğunu zannettiğim bir **türkü** (SA, s.142).*
 - ***Türkü** hoşuma gidiyor (SA, s.142).*
 - *Fakat birden telsiz işaretleri karışıyor ve **türkü** kayboluyor (SA, s.142).*
 - *Bu dakikadan itibaren **türküsunü** kaybetmiş bir zavallıyım (SA, s.142).*
 - *Marmara'dan yoksul bir gemi görünmüş, hoparlör bir rum **türküsunü** ıslak bir çamaşır gibi tepemize indirmiştir (ZBB, s.150).*
 - *Lanetli bir **türkü** çağırıyorlar (KS2, s.170).*
 - *Tam o sırada Raoul tepemize dikilmişti: -Herkes, dedi, kendi **türküsunü** söylüyor (ZBB, s.175).*
 - *Hilde: -Ama bu **türkü**, dedi, kötü bir türkü Sonra Kozłowska'yı ektik ve cehennem olduk (ZBB, s.175).*
 - *Hilde: -Ama bu türkü, dedi, kötü bir **türkü** Sonra Kozłowska'yı ektik ve cehennem olduk (ZBB, s.175).*
 - *Dört yanında siyahlı beyazlı adamlar birbirinin omzuna binmiş çığlık çığlık o garip **türküyü** çağırıyorlar (KS1, s.176).*
 - *Eğer bu ağzı zehirli **Türkü** içinden öpmek geçerse hemen eğiliyor ve öpüyor (ZBB, s.187).*
 - *Nasıl olduysa, kalabalık **türküyü** bir marş gibi söylemeye başladı (GP, s.214).*
 - *Öteki durmadan **türküler** mırıldanıyor (ZBB, s.227).*
 - *Görünmeyen bir cezaevinde ağır hükümlü mahkumlar, ağır saklarından taşıra taşır **türkü** söylüyorlar (KS2, s.242).*
 - *Daima aynı **türkü** (KS2, s.242).*

- *O çok sevdiği, eflâtuna çalan mor elbisesi sırtında, oturmuş piyanoya, Paşa'nın çok sevdiği Rumeli **türkü**sünü çalıyor (GP, s.282) ...*
- *Yetmiş iki **türkü**sü, çevrilmiş, çevrilmekte olan, ya da gösterilen filmler üzerine. Telefon galamdan, bunları saçmalamıyor muydu: Kinugasa, Dai butsu kaigen diye bir film hazırlıyormuş da, «Büyük Buda anlamında (YTB, s.155) ...*
- *... Ya ya ya- şa şa şa / ordu ordu- çok yaşa! Bir de ne, ayak üstü uydurulmuş sözlerle, durup durup başladıkları, duruma çok uygun o **türkü**, Plevne türküsi: <Olur mu böyle olur mu, kardeş kardeşi vurur mu? Kahrolası diktatörler, bu dünya size kalır mı> (YTB, s.368)?*
- *O **türkü** söylemeye başladığı anda, salondaki hafif uğultu usulca hafifleyip, sonunda kaybolmuştu: artık sadece bağlama ve Gazi'nin sesi: bu ses, her birini, başka bir çağrışıma götürüyor (GP, s.374) ...*
- *O sırada gramofon susmuştu; Viyana valsleri yeri- ne, bir tıngırtı işitiliyor; bir bağlama, gelecek bir **türküye** yol mu göstermektedir? Falih Rıfkı Bey, oturduğu yerden Mustafa Kemal Paşa'yı görebil iliyordu; yüzündeki istihza, yumuşak bir gülümseye dönüştü: "...hem öyle görünüyor ki, şu ara Kemal çok daha ehemmiyet atfettiği, başka bir işle meşgul" (GP, s.374) ...*
- *Gazi, çakırkeyifti; dudaklarında, varla yok arası, bir tebessüm; gözlerinde gizil, derin mavi, bir hasret; Ali Çavuş'u ve bağlamasını izliyordu: nitekim o, **türkü** havasına geçer geçmez; 'mat, yavaş, tatlı ve cazibeli sesiyle', söylemeye başlayacaktı (GP, s.374).*
- *Soğuk bir yağmur ince ince çiselemeye başladı; bu şehirde kimseyi tanımıyor: validesi, üvey babasıyla evlenmemiş olsaydı, acaba Selânik'i bırakır, Manastır'a kaçır mıydı? **Türkü** devam ettiği sırada, orada bulunanların hâlet-i ruhiyesi, zincirleme planlarla, birbirini izleyecektir: "Latife, alâkalı görünmekle birlikte, elinde tuttuğu bardağı sık sık dudaklarına götürüp şampanyasını yudumluyordu; zaten Paris'te, Salles Pleyelles'de ünlü keman virtüözü Jean-Jacques Masson'u dinlemeye gelmiş; üzerinde, bu gece giydiği tuvalet; zaman zaman, saçlarını 'a la garçonne' kestirmeyi düşünüyor; babası kızar belki (GP, s.375) ...*
- *İsmet Paşa, dalgın: gözleri sislenmiş, Yemen Cephesi'nde, ele geçirdikleri o İngiliz karargâhı; etraftan Arapça sesler, oysa o içerde, düşmanın giderken*

almayı unuttuğu, bir gramofon bulmuştur; hayatında Klasik Batı Müziğini, ilk defa o plaklardan dinliyor; oysa şimdi, üç telli saz refakatinde, eski bir Rumeli **türküsü** (GP, s.375).

- **Türkü** sona erdiği anda, salondan yükselen alkış herkesi, gerçekte olduğu yere geri getirecekti; öteki masalarda oturanlardan, ayaktaki gazetecilerden bazıları, tehalükle Gazi'nin etrafını alıyorlar (GP, s.375) ...
- Mustafa Kemal Paşa baş köşeye oturmuş; sağında Sefir-i Kebir, solunda Yunus Nâdi ve İsmail Habib Beyler, ayrıca Ahmet Bey Akayev! Rakı ve Votka su gibi akıyor. Armoniğin ve ta.in ağır bastığı, saz heyeti, Kafkas **türkülerine** dalmış (GP, s.467) ...
- Asya güzeli, tombul, pembe beyaz bir muganniye', **türkü** söylemektedir (GP, s.467) ...

Ut: Klasik Türk müziğinde başlıca araçlardan olan, kırıışli, iri karınlı ve mızrapla çalınan bir müzik aleti.

- ...dondurucu soğukta, gizli buz çıtırtıları; bilinmez hangi evde, gramofon; damla damla, ilik bir **ud** sesi (GP, s.56) ...

Virtüöz: Bir müzik aletini büyük bir ustalıkla çalan veya bir müzik eserini ustalıkla söyleyen sanatçı.

- Onlar başka şeyler konuşuyorlardı. Galiba yakında İstanbul'a gelecek şöhretli bir **virtüozdan** bahsediyorlardı (SA, s.182).
- Türkü devam ettiği sırada, orada bulunanların hâlet-i ruhiyesi, zincirleme planlarla, birbirini izleyecektir: "Latife, alâkalı görünmekle birlikte, elinde tuttuğu bardağı sık sık dudaklarına götürüp şampanyasını yudumluyordu; zaten Paris'te, Salles Pleyelles'de ünlü keman **virtüözö** Jean-Jacques Masson'u dinlemeye gelmiş; üzerinde, bu gece giydiğı tuvalet; zaman zaman, saçlarını 'a la garçonne' kestirmeyi düşünüyor; babası kızar belki (GP, s.375) ...

Viyolonsel: Kontrbastan küçük, viyoladan daha büyük olan, dört sürme telden oluşan bir orkestra çalgısı.

- *Ümid kendini Mahmud'un kocamanlığına ve akşamın **viyolonsel** titreşimleriyle derinleşen mutluluk duygularına bırakmış* (KS2, s.77).
- *Arabanın radyosunda parazitli bir gece müziği, akıllı bir **viyolonsel** birşeylerden yakınıyor* (YTB, s.274).
- *O, el radyosunda bir müzik aradı, Boğaz'ın sonbahar hüznlerine yakışan bir müzik kalın, dokunaklı sesiyle içli bir **viyolonsel**, titreşen bir klavsen, üzgün bir takım kemanlar* (YTB, s.450).

Yaylı tambur: Yayla çalınan bir tambur türü.

- *Suat hanım, bazı pek neşeli saatlerinde yatak odasındaki boy aynasının karşısına geçip, kendi kendine kırılarak, o tarihte dillerden düşmeyen bir şarkıyı mırıldanıyor Türkiye Güzeli Mübeccel'im ben/ismin üstünde toplandı reyler. Zaten **yaylı tamburunu** da esareten kurtardı', arasıra, akşam kederli bir bulut gibi Bursa'yı kuşatıp da Feyzullah Efendi nargilesinin ucunda derttop olmuş uyuklarken, o, çevresine 'hicranlı' sesler dağıtıp, çok sevdiği bir şarkıyı çalıp söylemekten çekinmiyor* (YTB, s.142) ...
- *Akşamlar Işıkların üstüne devrilecekmiş gibi duran Uludağ'ın boğucu dumanına dalar; **yaylı tamburunun** başında içli içli göğüs geçiren annesini, çeşit çeşit koku ve renklerin kaynaştığı, tül çiçeklerinin narin yeşillerini toz toz döktüğü sokak üs tündeki odasını düşünür, bütün bunlar çok uzaklarda kalmışçasına üzüldü* (YTB, s.144).
- *Çevresinde uçuşan çeşitli koku zerrecikleri, o **yaylı tambur** çalan kadın* (YTB, s.153)!
- *Yüzbaşı Demir, çıktığı sırada Suat hanım'ın **yaylı tamburuyla** çalıp söylediği şarkının sözlerini çığnıyor* (YTB, s.253) ...
- *Akşam, **yaylı tamburunun** baygın eşliğinde, odasından şarkı söylediğini işitecekler, sesi kederli, arasıra kırılıyor* (YTB, s.494) ...

Polislik Terimleri

Karakol: Güvenlik kuvvetlerinin yerleştiği konut.

- *Yooo, mesuliyeti vardır bu işin, vebali vardır: Kolordu'dan sana savunma emredildiyse, savunma tertibi alacaksın; boğaz savunma ya elverişli değildi, anladık, peki vadiye çıkınca neden hazar ordugâhı gibi konmaya geçiyorsun: 10. Bölük ileri **karakol** olarak mevzi tutacakmış da asker ziyadesiyle yorgun, vakit de ilerlemiş olduğundan... geç efendim, geç> (YTB, s.41)!*
- *Yüksek Kahve'de polisin biri, düşes, dubara.' tavlaya dalmış, Yusuf ile Fâruk'u bulup, **karakola** davet etmişti (GP, s.51).*

Kolluk kuvveti: Güvenlik güçlerinin oluşturduğu birlik.

- *Yüzbaşı Demir vapurdan, kumaş toplarının tramvay rayları boyunca sokaklara serildiği bir yağma şehrine inmiş, rastgele sanık toplayan **kolluk kuvvetlerinin** elinden üniformalı olması sayesinde kurtulmuştu (YTB, s.202).*

Komiser: Güvenlik teşkilatının meslek aşamalarında üçüncü dereceye gelmiş, il, ilçe ve bucaklarda bulunduğu yerin emniyet ve asayişinden sorumlu polis görevlisi.

- *Yok bula bula bir **komiser** bulabilmiş de (KS1, s.84) ...*
- *Böyle tangolar söylesin! Geceleri şehvetli bir yağmur camları döverken Orhan'ı sarsın sarmalasın; bir mağara olsun korkunç ve dıbsız bucaksız, Orhan'ı alsın içine, yesin ve yutsun! **Komiser** Orhan (KS1, s.100).*
- ***Komiser** Orhan Gilda'nın çoraplarını baş parmağına geçiriyor. Allah Allah, şu bulutların içine oturmuş kahvesini içen Şube Müdürü mü? Nedir bu ceset hikâyesi (KS1, s.100)?*
- *Onda kalmış. Gece. Biz sonradan buluştuk. Öğleye doğru. Yok ağabey şey **komiser** bey, hani biz bir gün evvelinden kararlaştırdık (SA, s.226).*
- *Hayır suratlarını görmedim **komiser** bey, yumruk yumruğa dövüşe başlamışlardı (SA, s.236).*

- *Kravatından kan damlıyan bir sivil **komiser** çocukları kovalıyor; basın burdan bakalım kerataklar diyor; ve yalnız kalır kalmaz adresin trenine binip kravatından nokta nokta kan damlatarak* (KS1, s.248).

Polis: Şehirde kamu düzenini, huzur ve güvenliği sağlayan örgüt ve bu örgütte görevli kimseler.

- *Birkaç gün içinde, **Polis** Müdüriyetindeki 'Millici' memurlar, ona ve Nâzım'a sahte birer 'Mürur Tezkeresi' veriyorlar; Anadolu'ya iş seyahatine çıkan, 'yumurta tacirleriymişler, 'masraflarını' Sirkeci'deki bir handa, 'Şevket Bey ismindeki zat' karşılıyor* (GP, s.26).
- *Yüksek Kahve'de **polis**in biri, düşes, dubara.' tavlaya dalmış, Yusuf ile Fâruk'u bulup, karakola davet etmişti* (GP, s.51).
- *Otelimize döndüğümüz zaman, kapıda iki **polis**in bizi beklediğini gördük. Tamam! "ineğin cinayetini bize yükleyecekler* (GP, s.53)!
- *Hâlbuki **polisler** bize bir zarf uzattı* (GP, s.53) ...
- *Evet, evet sanıyorlar **Polis** bu iki gözüm, sen onu uyur sanırsın, o sentin ensendedir* (SA, s.128).
- *Şaşarım aklınıza efendin gizli **polis** gelip de size kendini takdim edecek değil ya, elbette böyle sinsi sinsi dolaşacak* (SA, s.128).
- *Neden **polis** olmayasınız? Benim ağzımı aramak için gelmiş olabilirsiniz. Zaten sizi evvelce tanı mıyordum. Tanırsam ne çıkar* (SA, s.129)?
- *Bir keresinde, eskiden **polis** olan bir adamla konuştuğumuzu bana söylemişlerdi* (SA, s.129).
- *Lakin belki karışmazdım, belki karışır dım, bırak orasını, hiç değilse şimdi açar telefonu **polisi** haberdar ederdim, elbette ya, ne sanıyorsun ama Şevket Nuri'nin hatır olmasa* (SA, s.130)!
- *Tabii, **polis** bana ne yapacak* (SA, s.130)?
- *Bir başkası yırtınıyor: **Polis** Polis! Adam vuruyorlar* (SA, s.236).
- *Bir başkası yırtınıyor: Polis **Polis**! Adam vuruyorlar* (SA, s.236).
- ***Poliiis** diye ben yırtınmaya başlıyorum, Poolisss* (SA, s.238).
- *Poliiis diye ben yırtınmaya başlıyorum, **Poolisss*** (SA, s.238).

- Hasan! Diyorum, sakın! Diyorum **polis** (SA, s.238)!
- Kadıköy'den ya son vapura bindiler, ya sondan bir öncekine: fosforlu bir böcek duyargasından farksız ışıldağıyla yalıyı elleye elleye gelip yanaştı, iskeleye suratları yorgun 'akşamcı'lar, bir iki **polis**, gecikmiş birkaç 'aile babası' çıkardı (YTB, s.259).
- Yüzbaşı Demir'in içini ne karıştırıyor? Üç yıl önce yaşadığı belâlı bir seriüvenden belleğine yansıtıveren Yargıç Generalin altın gözlükleri mi, yoksa üç hafta önce çerçevesi Ankara'da Mustafa'nın Anıttepe'deki evinde yaptıkları toplantıdan dönerken, çocuk mavisini gözlerinde o muzip gülümsemesiyle, 'Zizi Binbaşı'nın söyledikleri mi: <— bana bak, parlak çocuk, oyun oynamıyoruz, ayağını tetik al! Barones mahkûm olduğuna göre, uzak dur biraz: Siyasi **Polis'i** ondan devralıp başımıza sardırabilirsin> (YTB, s.300)!
- ...hadi **polis** diyelim, sinek sektirmediklerine göre, bunlar Ümid'in İsmet Paşa'yla Kayseri'ye gittiğini bilmezler mi? Bilirler (YTB, s.301).
- Adamakıllı eğlendik, sana yazmıştım ya! Daha çok tadını çıkarırdık belki, **polis** rahat vermedi ki, nereye adım atsak ardımızda siviller (YTB, s.311) ...
- Zafer Alayı, hayli uzun: en önde, doru bir ata binmiş, Beyazıt Amiri; arkasında, dikkati mahsusla seçilmiş. Piyade **polis** müfrezesi onları Mektep-i Tıbbiye-i Şahane talebesi takip ediyor (GP, s.311) ...
- Ümid, (nefti deri tayyör, siyah bluz ve fular) nihayet gelebildi. Oturur oturmaz, gecikmesine neden olan haberleri sıralıyor: <...İsmet Paşa CHP İl Merkezi'ne uğrayacak olmuş, olanca öğrenci toplanıyor mu sana, sevgi gösterisi, alkış kıyamet, **polis** marifetiyle zor dağıtılıyorlar. Arkasından Rektör, arkasından bir sürü paşa, ziyaret edecekleri tutmuş, kimler mi, Gürman Paşa, Gürler Paşa, Akman Paşa... üff, amma da susamışım> (YTB, s.343) !..
- ...gidip Savcılık'a teslim olacağım, yoksa düşünebiliyor musun, Kasımpaşa Canavarı gibi **polislerin** ortasında bir hâtun kişi (YTB, s.357) ...
- Oysa Ümid hiç susmuyor; hâlâ dışarda, hâlâ özgür olabilmesi sanki konuşmasına bağlı, sustu mu neresi olduğu belirsiz bir yerden **polisler** sükün edecek, onu alıp götürcekler (YTB, s.357).

Sivil komiser: Güvenlik teşkilatının meslek aşamalarında üçüncü dereceye gelmiş sivil polis görevlisi.

- *Rejisörleri, sivil komiserleri, pezevenkleri, gazetecileri... Ben direksiyondan yetiştirdim kızım. Ne sanıyorsun sen: alnımın teriyle* (KS1, s.98) ...

Ruh Bilimi Terimleri

Bilinçaltı: Bilinç dışı olmakla birlikte, kapsamında olan şeylerin istenildiği zaman bilince geri çağrılabilirdiği zihin bölgesi.

- *Onu paldır küldür Yarbay Baba' Saffet'i aramaya iten ne, eski söyleşilerinden kalan tad mı, bilinçaltındaki garip dürtü mü: eski harfleri bildiğini unutmamış* (YTB, s.251) !..
- *Yüzbaşı Demir, neredense, Ümid'in çarpınmalarını sırf onu iyileştirmek, doyuma ulaştırmak amacına bağladı, o anda güdülerini dönüp gelen bilinç ışığından ürktü, bilinçaltının dehlizlerine kaçıştılar* (YTB, s.268).
- *Kayseri'den döndüğü gece Ümid'le sevişirken, Mamasan Shamisen'in Yüzbaşı Demir'in zihninde Suat'a dönüşmesi, hiç kuşkusuz, daha önce bilinç altına itilmiş türlü duyguların etkisiyle olmuştu* (YTB, s.345).

Çağrışım: Bir düşüncenin, görüntünün, kişinin vb. bir başkasını hatırlatması.

- *Eğri büğrü duygular. Gizli, anlaşılmaz çağrışımalar. İç hesapları* (KS1, s.27).
- *Belleğinde, düzensiz çağrışımalar, birbirini tutmayan düşünce salkımları. Söz gelişi alkolden şişmiş suratı, titreyen sosis parmaklarıyla. Ya da Hemşire Julie, kemikli ellerindeki çilleri, parmak uçlarından pire gibi üstüne başına sıçratarak, pansumanını açmaya eğilmiş. Yoko. 'Kafadar' Hakkı. Yüzbaşı Cevdet* (YTB, s.412).

Dürtü: Fiziksel ve ruhsal dengenin değişmesi sonucunda ortaya çıkan ve canlıyı türlü tepkilere sürükleyen içsel gerilim.

- ...bilinmez bir **dürtüyle** açıyorum kutuyu, aaa, mavi ipek kurdelayla bağlanmış bir deste mektup, pembe fantezi zarflar, kurdelaya iliştirilmiş eski harflerle bir etiket (YTB, s.251).
- Onu paldır küldür Yarbey Baba' Saffet'i aramaya iten ne, eski söyleşilerinden kalan tad mı, bilinçaltındaki garip **dürtü** mü: eski harfleri bildiğini unutmamış (YTB, s.251) !..

İçgüdü: Tüm canlı türündeki bireylerde, akıl, düşünce ve bilinç gerekmeden, bunlardan bağımsız şekilde doğuştan var olan bilinçsiz bir şekilde ortaya çıkan her türlü hareket ve davranış.

- Yabancıdan fazla bir şey, belki asi, belki düşman! yine de evvelce edinilmiş alışkanlıklar, hatta **içgüdü** düşüncemi yeniyor (KS1, s.58).
- Motorun düzenli uğultusu uykuyla uyanıklığı ayıran bütün sedleri çarçabuk aşındırıyor ve ikisini düşüncelerden duygulardan epeyce uzak, daha çok **içgüdülerin** kımıldadığı bir ısınma eyleminde birbirine ekliyor (KS2, s.163).

İmge: Duyu organlarının, dışarıdan algıladığı bir nesnenin bilince yansıyan benzeri, görüntüsü.

- Tatlı bir yanılsama mı, büyüğü bir **imge** mi bu? Ne o, ne o, boylu boyunca Yüzbaşı Demir'in yanına uzanıp, dudaklarını ağzına dokundura dokundura: <...sevişelim Yüzbaşı, diyen etten kemikten bir kadın, <ağırlığını üzerimde duymak istiyorum> (YTB, s.468).

Sanrı: Kişinin gerçekte olmayan şeyleri, gerçekte varmış gibi görmesi, işitmesi; halüsinasyon.

- *Her bakımdan bu o kadar yoğun, o kadar gerçeğe yakın ve huzur kaçırıcı bir **sanrıydı** ki İbrahim sertlik ve sağlamlıklarından iyice emin olmak için biraz lavaboya biraz komodine dokunmak ihtiyacını hissetti (KS2, s.145).*
- *Yatağa uzanınca, havalanmayı hatırlatan, hafifletici bir **sanrının**, gönlünde, baloncuklar halinde uçuştüğünü saptadı (YTB, s.468).*
- *Binbaşı Demir yalnız kalınca ufacık odanın dört duvarı, bir tutuklu hücresi olarak çevresini sardı: pencerelerden Boğaziçi, raflardan kitaplar, elinin altından o süslü eski zaman yazıhanesi sırra kadem basmış, bastığı işlemeli halı üzerine görünmez anahtar salkımlarının aralıksız düştüğü soğuk bir beton zemine dönüşmüştü. Bu **sanrıdan** nasıl kurtulmalı (YTB, s.532)?*

Saplantı: Kişinin etkisinden kendisini kurtaramadığı yersiz ve saçma olduğu bilinen düşünce; sabit fikir.

- *Adımını salona atar atmaz, hop! herzamanki çabukluğuyla çırılçıplak sutyeni olmadığı gibi, külotu da yokmuş: akvaryumun ışığı yüzünden, yeşil selofanla kaplanmışa benzer bir ceylân vücudu: ince, narin ve esnek! Soyunmak onda **saplantı** mı (YTB, s.466)?*

Sinema, Tiyatro, Televizyon Terimleri

Aktör: Oyuncu (erkek).

- *İşsiz **aktörün**, yarı fahişe salon kadınlarının, hilekâr sanayicilerin ve balkanlı mültecilerin ötesinde; daha alçak gönüllü, daha yorgun ama kimbilir daha ne kadar cesur ve sağlam, kimbilir daha ne kadar kendine güvenen bir İstanbul'a (KS2, s.28).*
- *Başka sanatçılar geliyorlar. Bir **aktör** geliyor. Önüne geleni kucaklıyor (KS1, s.77).*

- ***Aktörün** merakı başka: Tiyatro açmıyorlar mı, diye soruyor, ekselans? ve ilave ediyor: nezaket icabı* (KS1, s.78)?
- *Öbürleriyle tükürüklü tenkitçi, tembel şair ve dalgacı **aktörle** pekâlâ anlaşıyorlar mı* (KS1, s.78)?
- *Şair Turgut, akın, aktris Seniha Algül ve **aktör** tam bunun üzerine salona giriyor* (KS2, s.120).
- *Hele **aktör** ve Seniha, adamakıllı* (KS2, s.120).
- *Karadut gibi diyor **aktör** ekselans* (KS2, s.120)!
- ***Aktör** büyük Othello jestleriyle salonun duvarlarını itiyor* (KS2, s.121).
- *Bu olsa olsa **aktör*** (KS2, s.161).
- *Orada gözleri su yeşili aktris **aktör**, şair Turgut ve akın artık basbayağı salyalı bir kuduz sarhoşluğunun harmanını dövüyorlar* (KS2, s.161).
- *Neden sonra **Aktör'ü** kanı çekilmiş çiçek bozuğu bir laciverdin kıyısında Aktedron peşinde ettiklerini hatırlıyor, bu yüzden ağlamaklı oluyor* (KS2, s.183).
- *Seyit Sabri Hıristiyan sakalı ve artık ışıltı odayı dolduran kral profiliyle viskisine, iş adamı rolüne çıkmış bir Fransız **aktörü** gibi birbirini tamamlayan çeşitli pozlarla eğiliyor* (KS2, s.189).
- *Kırçıl sarı bıyıklarını ve diri mavi gözlerini suratında eğreti imiş gibi taşıyan şair Turgut; beli bir karınca beli gibi ince, yüzü tatarsı: Gülümhan; tükürüklerini dağıtarak konuşan yarım şaşı tenkidci; şişko bir başka şair; başka iki **aktör**, bir sinema yıldızı kadın, rejisör İhsan: Hepsi çıtır çıplak omuzlu su yeşili gözlü seçkin aktrise bir palyaço ölüsüne bakarmış gibi acı bir alayla bakıyorlar. Dinliyorlar. Kışkırtıyorlar ara sıra* (KS1, s.257).
- *Kışkırtıyorlar arasına. **Aktörlerden** birisi: Ömer'le aranızı açan da, diyor, o olmadı mı ekselans? Öbürü: Tiyatro batıracak, diyor* (KS1, s.257) ...
- ***Aktör** burnuyla giriyor aralarına: Bir tiyatro kurabilseydik, diyor, ekselans: şöyle avantgarde bir tiyatro ama; Becket, Ionescu üzerine* (KS1, s.258) ...
- ***Aktör**: Evet, diyor* (KS1, s.258).
- *Yüzbaşı Demir, Ümid serüveninin sonraki gelişmelerini, beş yıl sonra hayatına giren başka bir kadına, 27 Mayıs'tan önce Kuledibi'ndeki evinde birkaç ay*

barındığı, **aktör** Halim Hacibeyoğlu'nun karısı Suat'a şöyle anlatmıştır (YTB, s.270) ...

- Demir, gözlerini, Ümid'in ışığa baktı mı kılıç grisine, yağmur karanlığa baktı mı tesbih böceği kabuğuna dönen gözlerinden kaçıra kaçıra konuşuyor, biraz yara izini saklamak çabasından bu, daha çok etkilenmek korkusundan; çünkü Ümid onu, ağızlığı yine öyle dişleri ile uzun parmakları arasında, burun deliklerinde incecik bir duman çizgisiyle dinliyor; konuyla hiç ilgisi olmayan şeyler söyleyerek, zaman zaman şaşırtıyor: —...üniformala yakışıklı olmak kolaydır derler, siz üniformasız da değme **aktörden** yakışıklı sayılırsınız.> Ya da: — ...bu sesi nereden buldunuz Allah aşkına, insan dinledikçe içi ısınıyor (YTB, s.215).
- Mart başında mı ne, Kuledibi'nde nihayet bir yer bulabildi, Halim Hacibeyoğlu adında kimsenin tanımadığı bir tiyatrocunun evi, daracık bir oda, fakat okumuş yazmış insanlar, hiç değilse **aktörün** karısı böyle kirpikleri eflatun rimelle belirtilmiş, menekşe rengi kadifeden dalgın iki göz, gizemli iki imgelem çiçeği; güneş vurmuş bal kavanozu gibi ağdalı yansımalar dağıtan, çekile çekile taranıp sımsıkı topuz yapılmış, görkemli saçlar; ya adındaki rastlantı, akla durgunluk veren bir şey: Suat (YTB, s.322)!
- **Aktörmüş** deniyor, film milm çevirmiş, geçimini gazetenin birinde 'musahhihlik' ederek sağlıyormuş, oradan da yol vermişler mi sana, dublajla filan yolunu bulacakmış (YTB, s.337) ...
- Resmin altındaki yazı, şu: <Çifte kumrular, Hacibeyoğlu'nun yeni aldığı 59 Mercedes arabayla Tarabya safasında / Gilda'nın saadetini gölgeleyen tek şey yıldızı tekrar parlayan **aktörün** evli olması> (YTB, s.439).

Aktris: Oyuncu (kadın).

- İçkisini içtikten sonra her bardağı törenle yere çarpıp kıran **Aktris** Seniha Algül ve iki jigolosu (KS2, s.70).
- **Aktrisin** gözbebekleri çatlamıştı (KS2, s.71)
- Enver'in Tirana Tiyatrosu'nda bir **aktris** dostu vardı ya, birkaç bin İngiliz lirasına işte onu elde etmişler (KS2, s.83) ...
- **Aktris** su yeşili gözlerinin boyaları bütün akmış (KS2, s.120).

- **Aktris** sadece göz ve dudak halinde söze karışıyor (KS2, s.120).
- Şair Turgut, akın, **aktris** Seniha Algül ve aktör tam bunun üzerine salona giriyor (KS2, s.120).
- Bir ara **aktrisin** kendisine memelerini ellettiğini hatırlıyor (KS2, s.121).
- **Aktris**: -Çişim var, diyor (KS2, s.121).
- Orada gözleri su yeşili **aktris** aktör, şair Turgut ve akın artık basbayağı salyalı bir kuduz sarhoşluğunun harmanını dövüyorlar (KS2, s.161).
- **Aktris** bir ara ötekilerini zorla susturuyor (KS2, s.161).
- Babasından yürüttüğü kral profiline geçkin **aktrisle** şair Turgut yarı yarıya el koymuşlar (KS2, s.161).
- **Aktrisin** bu defa akının biçimli çenesini usulca dişleri arasına alıyor (KS2, s.162).
- Çöp kamyonu kadar patırtı ederek **Aktris'in** Taksim'deki apartmanına dalıyorlar (KS2, s.183).
- Üstelik güneşten bir baykuş gibi tiksinen **Aktris** camlarla yaşantısı arasına lacivert kadife perdeler getirmişti (KS2, s.183).
- Bu işe bir de kadın karışmıştı yanılmıyorsam, Tirana'daki tiyatrodan bir **aktris**, uzun yüzlü bir kadın (KS1, s.221)!
- **Aktris'in** çıplak omuzlarında cesed yeşili abajurun büyük ve saydam zarını araniyor (KS1, s.255) ...
- Kırçıl sarı bıyıklarını ve diri mavi gözlerini suratında eğreti imiş gibi taşıyan şair Turgut; beli bir karınca beli gibi ince, yüzü tatarsı: Gülümhan; tükürüklerini dağıtarak konuşan yarım şaşı tenkitci; şişko bir başka şair; başka iki aktör, bir sinema yıldızı kadın, rejisör İhsan: Hepsi çırıl çıplak omuzlu su yeşili gözlü seçkin **aktrise** bir palyaço ölüstüne bakarmış gibi acı bir alayla bakıyorlar. Dinliyorlar. Kışkırtıyorlar ara sıra. Aktörlerden birisi (KS1, s.257) ...
- Küçük bey tutturmuş, yok provalara gelmiyormuşum, yok rolümü ezberlemiyormuşum zart zurt. Ben Ömer'le seviştiğim sıralar oyuna gitmediğimi bilirim, oyuna. **Aktris** bu konuşan (KS1, s.257).

Artist: Güzel sanatlardan birini meslek edinen kimse.

- *Japon yardımcısı, yazıhanenin kenarına ilişmiş, tırnaklarını törpüliyordu. Sinema tutkunu bir kızdı bu, kadın mı erkek mi anlaşılmaz japon **artistlerinin**, resimleriyle süslü film dergilerini, elinden düşürmezdi* (YTB, s.155).
- *Hiçbir piyesini, hiçbir filmini kaçırmadığı müstesna **artist*** (KS2, s.162).

Başrol: Bir filmdeki baş kahramanın oyunda canlandırma, rol yapması.

- *Yok yahu! İçi geçmiş karının. Neydi o bir zamanlar! O zamanki hali olsa hemen çevir bir film, **başrole** bunu al. Tonla para* (KS1, s.154).

Dekor: Bir tiyatro oyununun geçtiği yeri, ışık, renk kalıp gibi gereçler ile oyunu sahnede canlandıran araçların bütünü.

- *Günün birinde kısacık boyuyla güdük bir tornavida gibi meydana çıkacak, Athena'nın kolundan tutup spotların, kabloların, **dekorların** arasına sürükleyecek* (KS1, s.194).

Dublaj: Seslendirme.

- *Tavanları yer yer çatlamış ve kararmış **dublaj** salonları* (KS2, s.50).
- *Tek başına kukumav gibi evde oturup **dublaj** telefonu bekleyecek karı mıyım ben* (KS2, s.161)?
- *Athena'nın yukarı yukarı göğüslerini, boynuna ve omuzlarına sarılan simsiyah ve dümdüz saçlarını seyrederek, salyalarını akıta akıta hepsi aynı kapıya çıkan değişik cevaplar veriyorlar: -Stüdyo'da bugün İhsan bey, çalışıyor. Ya da: **Dublaj'a** gitti. Meşgul. Olmadı mı: Yerli filmcilerin toplantısında* (KS1, s.192).
- *Her sabah saat onbir dedi mi buzlu mavi soğuşun dumarları arasında yeniden İhsan'ın kapısını çalıyor, yeniden aynı şaşı ve alaycı herifler, aynı küstah karşılıkları veriyorlar: -**Dublaj'da**, diyorlar, abla! -Stüdyo'da, diyorlar, çalışıyor* (KS1, s.193).

- *Aktörmüş deniyor, film milm çevirmiş, geçimini gazetenin birinde 'musahhihlik' ederek sağlıyormuş, oradan da yol vermişler mi sana, dublajla filan yolunu bulacakmış (YTB, s.337) ...*

Figüran: Tiyatro ve sinemada çok az role çıkan kimse.

- *Evlerinden okullarından olmuş **figüranların** kaynaştığı köftecilerde ezik ve bayat soğanları, kaymağı bir yara gibi simsiyah kabuk bağlamış yoğurt kaselerinin yürek çarpıntısı (KS2, s.50).*
- *Buldum buluşturdum, hani şu Seniha var ya, onun vasıtası ile Beyoğlu'nda bir operete yazdırdım. Daha **figüran**. Kabiliyeti varmış diyorlar (SA, s.86).*
- ***Figüranlar** yükselme heveslisi küçük orospular ne güne duruyor (KS2, s.51)?*
- *Yine böyle elleri tabancalı, dudakları bükülmüş, iyice canı sıkkın **figüranlar** (KS1, s.97).*

Film: Eserin sinemada gösterime çıkmış hâli.

- *Üç kopuk, bir adres ve bir gece yarısı. Şapkasının altında bir kavga sonrasının sızılarını dolaştıran eğik ve kendinden emin bir Mahmud! Buradan tutup bir cinayet romanına, daha ilk yarısında insanı heyecandan boğuveren bir gangster **filmine** rahatça girebilirsin (KS1, s.8).*
- ***Film** artisti oldu. Herkes şaşıtı bu işe (KS1, s.14).*
- *Bazı **filmlerde** kötü adamların yordakçısı olarak meydana çıkıyor ve mahalle sinemalarında törenle Haklanıyor. Dün gece rastladım (KS1, s.14).*
- *Yeni bir **film** çevrilecekmiş. Oyuncu lazım: parlak bir çocuk, dedi, arayıp duruyorlar. İstersen yarından sonra gel seni yazıhaneye bir götüreyim (KS1, s.14).*
- ***Filim** Antalya'da çekilecek (KS1, s.14)!*
- *Hiç gittin mi sen Antalya'ya ben gittim bir kere, **filmle**: öyle güzel yer ki (KS1, s.14)!*
- *Dördüncü **filmimden** sonra bir gece Beyoğlu'n da bir yerde Athena'yı kıştırıyorum. Beni görünce taş kesiliyor. Gülmesi dönüyor (KS1, s.14).*

- *İşte bu: bir yerli **film** aşkından kurtulmuş olmak. Ya da, ne bileyim, alaturka bir jeune-premier'den, belki. Her insan kendi kuruluşuna uygun bir romantizmesin tutsağı! Başka bir romantizme isterse büyük ve milli olsun, benim için bayağı ve vulgaier* (KS1, s.15).
- ***Film** mi seyrediyor yoksa başlı başına bir film mi çeviriyor belli değil* (KS2, s.31).
- *Film mi seyrediyor yoksa başlı başına bir **film** mi çeviriyor belli değil* (KS2, s.31).
- *Bir ara kendini bütün bütün **filmin** içinde buluyor* (KS2, s.31).
- *Bu **filmde** serüvenlerimin hepsini göremezsiniz* (KS2, s.32).
- *Kaç gecedir lafı evirip çeviriyor yine oraya getirmiyor mu? Yok sinema artisti oldursaymış, yok **film** yaparsaymış bilmem ne anasının örekesini almış! Korkuyor be! Korkmasa aleni söyleyecek* (KS1, s.46) ...
- *Hayatında başardığı en önemli iş sanki buymuş; **film** çevirmek, onu bunu kazıklamak, karısını ve çocuğunu terk etmek değilmiş de fıstık yemekmiş; hem de hızlı hızlı, birbiri arkasına yemekmiş gibi kısa ve küt parmaklarını durmadan kımldatıyor, bir değirmen gibi fıstık öğütüyordu* (KS1, s.46).
- *Önümüzdeki **filmde** deriz, en esaslı rollerden birine, ha nasıl* (KS1, s.47)?
- *Git git fikir değiştirdiler. Kılçık Athena'ya esaslı bir ümid vermek istiyordu. Onu geceleyin, doğrudan doğruya Mecidiyeköyü'ne götürecek, bunlar çalışır **film** çekerken dumanı üstünde takdim edecekti. Ölürdü kız. Garanti. Rejisör sarhoştı: rakı kıldan ince fakat misina gibi keskin ve küstah iç damarlarında kıpırdanıyor* (KS1, s.47) ...
- *Alkolün rahatlığı ve sınır tanımazlığı Kılçık'ın oyununu onun için de çekici, oynanması keyifli bir hâle sokuyordu. Kılçık Nazım'ı öteden beri tanırdı: **filmlerde** araba gerekti mi, telefona sarılıyor, ondan istiyordu. Kılçık bir kere bile onu kırmamış, boş çevirmemişti* (KS1, s.47) ...
- *Ne bok yemeğe bu çeşit aynasız heriflerle böyle **filimlere** girerim; ne demeğe siktirik bir mahalle kulübünün olsun antrenörlüğünü, vazgeçtim antrenörlüğünden, kapıcılığını kabul edip ekmek paramı çıkarmam* (KS2, s.48)?

- Yarı gang yarı melo; piyasa işi bir şey. Neydi o bir **film** oynamıştı vaktiyle, bir fransız filmi; hani Amerika'lılar da bir düzine kop (KS2, s. 49) ...
- Yarı gang yarı melo; piyasa işi bir şey. Neydi o bir film oynamıştı vaktiyle, bir fransız **filmi**; hani Amerika'lılar da bir düzine kop (KS2, s. 49) ...
- İlk iki **filminin** senaryosunu, bu senaryolarda oynayacağı dehşetli rolleri çizer (KS2, s.50).
- Köhne bir daktilo, tozlu bir ampul, bir kaç afiş ve bir de sabahtan akşama kadar eşikte burnunu karıştıra karıştıra bitiremeyen tuluat artığı bir ihtiyardan ibaret **film** şirketleri (KS2, s.50).
- Gözleri lokma lokma, gözkapaları saydam, avucunda otuz kısımlık **filmler** gören adam (KS2, s.50).
- Bir şey düşünürsün şıp çalar kendi **filimlerine** koyarlar (KS2, s.50).
- İki üç bayağı **film** yapar doyurur (KS2, s.51).
- İki **film** yapalım, kâfi (KS2, s.51).
- Acıklı **filmlere** bayılırım, diye saçmalıyor (KS2, s.51).
- Bilakis geçenlerde bir **film** görmüştüm (KS2, s.51).
- Rita Hayworth'un bütün **filimlerine** git (KS2, s.51).
- **Filmi** kendi hesabıma çekeceğim (KS2, s.52).
- Bir amblen çizeriz, adına bilmem ne **film** deriz, olur biter (KS2, s.52).
- O andan itibaren de Freddy Mills'in gözünde uğruna cinayetler işlenebilecek **film** kadını kişiliğine yerleşiyor (KS2, s.63).
- ...başka neler gördün, diyor, **filmlerde** (KS2, s.66)?
- Zira galiba o anda ben Türkan'la beraber olmanın, ilk defa baş başa bir **film** seyretmenin tadını çıkarıyordum (KS1, s.73).
- Ayrıca **film** iştahlı karanlığımıza avuç avuç piyano aydınlıkları döküyordu (KS1, s.73).
- Bunu bildiğim için de artık **filmin** sonuna kadar ne mide bulantısı ne gözlükler ne sınıfta kalmış olmanın utancı! Yalnız karanlığa çizilmiş Türkan'ın profili (KS1, s.73).
- Sinemayı **filmi**, piyano aydınlıklarını bir tarafa kovalayıp saatlerce konuşacakmış. Ne konuşacakmış (KS1, s.73)?
- **Filmi** usulünce bitirip haydi Beyoğlu'na dönmüşler (KS1, s.74).

- O bu **filmlerden** ve romanlardan içine işlemiş bir esrar atmosferi, yüz gram poz, elli gram tavır üç gram da bilgi (ZBB, s.81).
- Rıdvan'ı gördüm **film** işi için, hani şu...Yukarda, merdivenin üstündeki odasında (KS1, s.86) ...
- ...Sinemaya gidiyorlar. **Filmi** kadın seçiyor. Sebastopol Bulvarı üstünde bir sinema. Tıklım tıklım (ZBB, s.95).
- Mehmed-Ali biraz çabaladıktan sonra **filmden** hiç bir şey anlıyamıyacağını aklı kesiyor (ZBB, s.95).
- Git git sinema salonu, seyirciler, oynayan **film** birer gerçek olmaktan çıkıyorlar (ZBB, s.95).
- Bir müddet Madeleine'in kim olduğunu anlamak için **filmi** seyrediyor (ZBB, s.97).
- Rejisör diyecek ki: bu **filmde** sizinle çalışmak istiyoruz. Tıpatıp size göre bir rolümüz var: başından türlü bela geçmiş bir dansöz rolü (KS1, s.97).
- İyi ya, nerden tanıyordun rejisörü? - **Film** işinde araba lazım oluyor bunlara (KS1, s.98).
- Yerli **film** imalatçıları olarak parti mahfillerine de, Hükümet'e de aksettirdik (KS2, s.102).
- **Film** sanayimizin kalkınması da milli kalkınmamızın bölünme bir parçasıdır hükümetçe himayesi iktiza eder dedik (KS2, s.102).
- Yabancı **film** ithali böyle doludizgin, hesapsız kontrolsüz devam ederse bizim sermaye imkanlarımızın mahdut oluşu vesaire yüzünden korkulur ki (KS2, s.102) ...
- Gavur **filmlerini** ithal edenler dünyanın parasını kazanmışlar (KS2, s.102).
- Biz koca Beyoğlu'nda kendi **filmlerimizi** geçecek tek sinema bulamıyoruz (KS2, s.102).
- Hala iki **film** için mukavele var aralarında, bu küfrü boşaltamayacak (KS2, s.103).
- **Film** vermezler, stüdyo vermezler (KS2, s.103) ...
- Şafak **Film'in** kapısında gözleri aşağı aşağı düşmüş (KS2, s.103).
- Şafak **Film'den** (KS2, s.103)?
- İki sayıdır **film** için üçer sütun palavra kesiyoruz (KS2, s.103).

- Tutmuş nutuk atıyor seninki, yok yerli **filmlerin** boku püsürü (KS2, s.104).
- Meramı **filme** ortak girmek (KS2, s.104).
- Şimdi sen de bu sayıda yeni bir **film** şirketi falan fıstık diye bir şeyler yakıştır (KS2, s.104).
- Rejisör İhsan hususi geldi **film** için bar 'da beni ve oyunumu seyretti diye övün (KS2, s.104).
- Sinema ve **film** işi olmasa da (KS2, s.105) ...
- Üç yabancı ile birlikte yediği bu akşam yemeğinden sonra: şimdi, o zamana kadar bilmediği; yalnız belki bir romanda, belki bir **filmde** olabileceğini sandığı, yepyeni bir takım duygular tadıyordu (ZBB, s.114).
- Bu gece gemiye gidecek misin? -Gitsem iyi olur. -Gitme, Sarayda güzel bir **film** oynuyormuş (SA, s.120).
- Amerika yolculuğu üzerine anlattıklarını bir **filmde** gördüğünü, bir romanda okuduğunu sanıyor ve bu duygusunu fevkalade beğeniyor (KS2, s.121).
- İbrahim 'in gözleri önünde yine aynı **film** parçası mı (KS2, s.124).
- Hem **film** artisliği yapsan, hem de geceleri yine gelip burada bir numara çevirsen, striptiz falan fena mı (KS2, s.129)?
- Kılçık Nazım boşalıyor: saklayıp durduğu mıymıntı kuşkularını, pis korkularını, gangsterliğini tamamlamak için polis **filmlerinden** bulup buluşturup benimsediği fiyakalı hallerini birbirine çarpa çarpa boşalıyor (KS2, s.137).
- Ben kitaplar ve buna benzer diğer bütün ıvır zıvırla birlikte **filmleri** de terk etmişimdir (SA, s.137).
- Meryem bunu düşünecek kadar beyin sahibi değildi ve bu münasebetle, **filmler** onu teshir ediyordu (SA, s.137).
- **Film** bitince Meryem hayran oldu (SA, s.137).
- **Filmler** umumiyetle insanları ya kendi hayatlarından aşırı derecede memnun eder, ya da müthiş soğuturlar (SA, s.137).
- Bir orospuyu mesela, herkes hakir görür, fakat bu orospu bir **filmin** veya bir romanın kahramanı olunca iş kökünden değişir (SA, s.137).
- Sahici bir **film** bu (KS2, s.142).

- *Senin benim Athena ve Zehra'nın ve hepimizin çarpına çarpına çevirdiğimiz bir **film** (KS2, s.142).*
- *Ben Robert Mclane bir **film** yaşıyorum (KS2, s.142).*
- *Bekir'in tutumu bu: herşey onun içine bir masal olarak yansıyor. Ya da bir **film** olarak (KS1, s.152).*
- *İlyas ve Kazım sanki orada tezgâhın önünde karşılıklı konuşmamışlar, bir macera **filminde** burun buruna gelip sırlıklam bir öfkeyle atışmışlar (KS1, s.152).*
- *Hafızanın sapa bir köşesine sıkışmış eski bir korsan **filminden** haşarı dalgaların yalçın bir kayalığı heyecanla dövdükleri birkaç yüz metre (KS2, s.153)?*
- *Yok yahu! İçi geçmiş karının. Neydi o bir zamanlar! O zamanki hali olsa hemen çevir bir **film**, başrole bunu al. Tonla para (KS1, s.154).*
- *Kılçık o rahatsız edici gülümsemesini yine bulup çıkarıyor: - Tamam! diyor. İnansın tabii! Sen bu **film**, öteki film diye idare et! Gerisini bana bırak (KS1, s.154)!*
- *Kılçık o rahatsız edici gülümsemesini yine bulup çıkarıyor: - Tamam! diyor. İnansın tabii! Sen bu film, öteki **film** diye idare et! Gerisini bana bırak (KS1, s.154)!*
- *Öyle mi? diyor Zehra. O güzel **filmleri** çeviren mi (KS1, s.156)?*
- *Bu Bekir yok mu bu Bekir, liseli bir genç kız gibi gülen, narin ellerini kımıldata kımıldata olmayacak **filmler** yaşaması imkânsız serüvenler sıralayan bu çocuk, insanı hem öldürür hem kurtarır (KS2, s.158).*
- ***Filmlerimi** görünce hatırlarsınız beni (KS2, s.158).*
- *Akın'ın **filmi** kopuk (KS2, s.161).*
- *Ben demiş, rejisör demiş, şu **filmi**, şu filmi, şu filmi yaptım; şu şu şu yıldızı demiş meşhur ettim (KS1, s.161).*
- *Ben demiş, rejisör demiş, şu filmi, şu **filmi**, şu filmi yaptım; şu şu şu yıldızı demiş meşhur ettim (KS1, s.161).*
- *Ben demiş, rejisör demiş, şu filmi, şu filmi, şu **filmi** yaptım; şu şu şu yıldızı demiş meşhur ettim (KS1, s.161).*
- *Hiçbir piyesini, hiçbir **filmini** kaçırmadığı müstesna artist (KS2, s.162).*

- *Ondan sonra tekrar tekrar aynı yerden başlayıp aynı yerde biten bir **film** parçası: işte otobüsten iniyorum. İşte, Allahım, yapraklar dökülüyor. İşte adım adım eve yaklaşıyorum. İşte Türkân* (KS1, s.165)!
- *Dünyanın hiçbir dilinde bulunmayan **filmlerden** kapma kelimeler* (KS2, s.171).
- *Freddy Mills çocukluğundan bu yana 14. Avenue'de; New-York'ın ve öbür Amerikan şehirlerinin bütün avenue'lerinde sıralı sinemalarda yaşadığı kızılderili **filmlerini**, Zane Grey'in ve ona benzer öteki yazarların çocukluğuna ve ilk gençliğine bitiştiirdiği kovboy romanlarını renkleri ve çizgileri birbirine karışmış, karman çorman bir bulamaç halinde çevresinde hissediyor* (KS1, s.180).
- *Rıdvan istese o **film** işi garanti olurdu* (KS1, s.185).
- *Athena'nın yukarı yukarı göğüslerini, boynuna ve omuzlarına sarılan simsiyah ve dümdüz saçlarını seyrederek, salyalarını akıta akıta hepsi aynı kapıya çıkan değişik cevaplar veriyorlar: -Stüdyo'da bugün İhsan bey, çalışıyor. Ya da: Dublaj'a gitti. Meşgul. Olmadı mı: Yerli **filmcilerin** toplantısında* (KS1, s.192).
- *Athena sinema diye yırtınıyor, herhangi bir **filmdeki** herhangi bir rol için neleri ve neleri göze alıyorsa bunun altında yürek üşütücü ne korkular gizli* (KS1, s.192).
- *Bütün **filmler** görmeden gözlerinde, bütün şarkılar duymadan dudaklarında hazır* (KS1, s.194).
- *Üç **film** şirketiyle anlaştık, ben onların filmlerini reklâm ediyorum, ama nasıl* (KS1, s.199)?
- ***Film** suya düştü* (KS2, s.200).
- *Antalya'ya gitsene sen **film** çekmeye* (KS2, s.201)!
- *Bir başka yerde fakülteli öğrenciler bir sinema kulübünün kapısında Murnau'nun **filmlerini** tartışıyor* (KS1, s.207).
- *Hatta eğilip bakınca bu donuk bir cam gibi bereketsiz ve soğuk gözlerin aynasında Marija'yı görürsünüz. Hiç böyle **film** görmemişizdir* (ZBB, s.212).
- *Kendisini, alnında incecik gerilmiş kalem çizgisi kaşları, tek tek ayrılmış lacivert rimelli kirpikleriyle hangi hayal kurma anında Freddy Mills'in karısı*

- yerine koysa, yerleştiği yerleşeceği bütün Amerikan evlerinin renkli Amerikan **filmlerinde** kullanılmış olduğunu görüp şaşıyor (KS2, s.214).
- Gördüğümüz bir takım Afrika **filmlerini** hatırlıyoruz (ZBB, s.221).
 - Pekâlâ bu öğleden sonramı da Aysel'in yanı sıra bir sinema locasında kar suyu kokan rutubetli bir karanlığı soluyarak **film** seyretmekle geçirebilirdim (KS2, s.222).
 - Yine de ayrılma sahnesinin kitaplardaki ve **filmlerdeki** gibi olmasına dikkat ettik (KS2, s.223).
 - SNCF'de çalışan delikanlı ille sinemaya gideceğiz diye tutturmuş: Charlot'nun bir **filmi** varmış (ZBB, s.224).
 - Hani Rita'nın bir dansı vardı ta **filminde** (KS2, s.225)?
 - Adeta bir **film** yıldızı bu (KS1, s.236).
 - **Filmde** ben oynayacağım (KS1, s.239).
 - Onu zaten bulamazsın, Yvonne'le birlikte sinemaya gittiler: ispanyolca bir **film** oynuyor, Vendome'da, Los Olvidados, biliyor musun: oraya (ZBB, s.251)!
 - İbrahim melodinin akarsuyuna kapılır kapılmaz tekrar o **film** parçasını içi sıra seyrediyor: İşte otobüsten iniyorum. İşte, yapraklar dökülüyor. İşte adım adım eve yaklaşıyorum (KS1, s.257).
 - Önceleri Beyoğlu tiyatrolarında kendisinden çok şeyler umulan bir oyuncu olarak anılıyordu. Alkol ve aktedron onu yedi. Şimdi tiyatroda birinci rolleri bozuyor, her mevsim birkaç **filimde** piyasa işi melodramları kötü adamlarını, üvey babalarını oynuyor: yoooo ekselans yoooo, bu yeni filim bildiğinden farklı, Cevahir Film'in bombası bu (KS1, s.258).
 - Önceleri Beyoğlu tiyatrolarında kendisinden çok şeyler umulan bir oyuncu olarak anılıyordu. Alkol ve aktedron onu yedi. Şimdi tiyatroda birinci rolleri bozuyor, her mevsim birkaç **filimde** piyasa işi melodramları kötü adamlarını, üvey babalarını oynuyor: yoooo ekselans yoooo, bu yeni **filim** bildiğinden farklı, Cevahir Film'in bombası bu (KS1, s.258).
 - Önceleri Beyoğlu tiyatrolarında kendisinden çok şeyler umulan bir oyuncu olarak anılıyordu. Alkol ve aktedron onu yedi.

- Şimdi tiyatrodaki birinci rolleri bozuyor, her mevsim birkaç filmde piyasa işi melodramları kötü adamlarını, üvey babalarını oynuyor: yooooo ekselans yooooo, bu yeni film bildiğinden farklı, Cevahir **Film'in** bombası bu (KS1, s.258).
- Kimse alamaz benim **filimlerimi** şekerim, bir kere Anadolu Sinemaları tutuyor beni, ikincisi ben Solakoğlu'nu tutuyorum (KS1, s.258).
 - Rejisör: Evet, diyor, Rita'nın burnundan düşmüş. Yanındaki yıldız döniyorlar: eh, diyorlar, Neriman sıkı dur artık! Senin bütün **filmlerini** alacak elinden Rita. Ortada kalacaksın (KS1, s.258).
 - Bundan daha iyisi ancak **filmlerde** olur (ZBB, s.286).
 - Bu yıl 'Leblebici Horhor Ağa'yı çeviren İpekçiler 'Mineli kuş' diye bir film yapacaklarmış. Başrolde Münir Nurettin Bey, bu şarkı o **film**den. Aslında 'vücudu' burada, Muradiye'deki bu konak yavrusunda ama, Suat Hanım 'ruhuyla muttasıl İstanbul'da' yaşıyor (YTB, s.142).
 - Yetmiş iki türküsü, çevrilmiş, çevrilmekte olan, ya da gösterilen **filmler** üzerine (YTB, s.155).
 - Telefon galamdan, bunları saçmalamıyor muydu: Kinugasa, Dai butsu kaigen diye bir **film** hazırlıyormuş da, «Büyük Buda anlamında (YTB, s.155) ...
 - Yüzbaşı Demir, kulağı onda, camlardan geçen duvara dalmış, üstünde sinema afişleri olan bir duvar (Sonku **Film** iftiharla sunar: BEKLENEN ŞARKI. Başrollerde: Zeki Müren, Cahide Sonku) (YTB, s.274).
 - Yüzbaşı Demir içisıra kesip atmıştı çoktan: fi tarihinde oynadığı Horatio rolüyle, çevirdiği bir iki **filmle** istediği kadar şişinsin, zavallı bir adamdı bu, gösteriş düşkünlüğünün ardında ölçüsüz bir yükselme tutkusu, herşeye kulp takmasının ardında yaşı epeyce ilerlemiş olduğu halde hâlâ bir baltaya sap olmayışı yatıyordu (YTB, s.337).
 - Gülerek, eski bir **film** adını söylüyor: — ...aşka vakit yok. Ardından içten olduğu besbelli şu sözler: — Yüzbaşı, seni özledim (YTB, s.352).
 - Suat'ın penceresinden, yıllar sonra, o manzaraları' seyretmektedir, edindiği tuhaf bir izlenim sanki gerçeğini, o **filmin** gerçeğiyle değiştirmiş: Kore gazisi, ihtilâlcı bir subayın ıstırapları yok artık, kendisine dışardan bakıyor (YTB, s.508).

Film/sinema artisti: Sinema oyuncusu.

- **Film artisti** oldu. Herkes şaşıtı bu işe. Bazı filmlerde kötü adamların yordakçısı olarak meydana çıkıyor ve mahalle sinemalarında törenle Haklanıyor. Dün gece rastladım. Yeni bir film çevrilecekmiş. Oyuncu lazımmiş: parlak bir çocuk, dedi, arayıp duruyorlar. İstersen yarından sonra gel seni yazıhaneye bir götüreyim (KS1, s.14).
- Kaç gecedir lafı evirip çeviriyor yine oraya getirmiyor mu? Yok **sinema artisti** oldursaymış, yok film yaparsaymış bilmem ne anasının örekesini almış! Korkuyor be!
- Korkmasa aleni söyleyecek (KS1, s.46) ...

Jön: Önemli rollerde yer alan genç ve erkek oyuncu.

- Al sana bedavadan **jön** (KS2, s.51).
- **Jön**, kolay. Servet'le konuştum. Borcu vardı bana, ister istemez kabul etti (KS2, s.104).
- Binbaşı Demir, geçen ay burada Ahmet Ziya bey'in eleştirilerini dinlemişti; buna benzer sözleri tartışmalı iki komite toplantısı arasında, sonra orada söyledi: ay ışığının camdan cama yansıyarak, eski Ankara içlerinde alabildiğine zenginleştiği, sıcak bir bozkır gecesi; Genel Sekreterlik Odası'nda, Binbaşı Erkanlı öfkeli öfkeli çayını karıştırıyor; yaşlanmış sinema **jönü** yakışıklılığını üniformasına sığdıramayan Albay Dünder da orada; dönüp hayretle ona bakıyorlar : herkes 'Atatürkçülüğe' dönüldüğünden emin (YTB, s.454)!

Kablo: Sinemada elektrik akımı ileten, yüksek akımlı, madenden yapılı kalın tel, elektrik kordonu.

- Günün birinde kısacık boyuyla güdük bir tornavida gibi meydana çıkacak, Athena'nın kolundan tutup spotların, **kabloların**, dekorların arasına sürükleyecek (KS1, s.194).

Melodram: Acıklı rastlantılar üzerine kurulu kolay etkiye sahip, aşırı duygusal ve kimi yerlerinde müzik çalınarak ezgisiz sahne yapısı.

- *Önceleri Beyoğlu tiyatrolarında kendisinden çok şeyler umulan bir oyuncu olarak anılıyordu. Alkol ve aktedron onu yedi. Şimdi tiyatroda birinci rolleri bozuyor, her mevsim birkaç filmde piyasa işi melodramların kötü adamlarını, üvey babalarını oynuyor: yooooo ekselans yooooo, bu yeni film bildiğinden farklı, Cevahir Film'in bombası bu* (KS1, s.258).

Montaj: Kurgu.

- *Belki de atlatmıyor, gerçekten işi çok; gerçekten garajdan bozma studyolarda, rutubetli sancılar çeken montaj odalarında paltosunun eteklerini uçura uçura is kovalıyor* (KS1, s.194).

Opera: Orkestra eşliğinde insan sesi ile oluşan müzikli oyunun genel adı.

- *Kopuk kopuk opera aryalarının, propaganda konuşmalarının ve ajans bültenlerinin arasında bir istasyon arıyor; ona Paris'ten bir musette orkestrası, puslu Seine ritimleri, herhangi bir bulvar kahvesinin terasında okunmuş bir şiir kitabı havası getirecek bir istasyon* (KS1, s.61).
- *Vitrinlere baka baka, Hilde'yle beraber Opera'ya doğru yürüyorlar? Acaba neden operaya doğru yürüyorlar* (ZBB, s.173)?

Operet: Genellikle kalıplaşmış kişilerle çoğunlukla eğlendirici nitelikte olan, ince, akıcı, hafif ve renkli konuda müzikli oyun türü.

- *Buldum buluşturdum, hani şu Seniha var ya, onun vasıtası ile Beyoğlu'nda bir operete yazdırdım. Daha figüran. Kabiliyeti varmış diyorlar* (SA, s.86).

Oyun: Oyunculukta belli bir kişiyi canlandırma, rol yapma ve bu canlandırma işinin yapılış şekli.

- *Git git sinema salonu, seyirciler, **oynıyan** film birer gerçek olmaktan çıkıyorlar* (ZBB, s.95).
- *Küçük bey tutturmuş, yok provalara gelmiyormuşum, yok rolümü ezberlemiyormuşum zart zurt. Ben Ömer'le seviştiğim sıralar **oyuna** gitmediğimi bilirim, oyuna. Aktris bu konuşan* (KS1, s.257).
- *Küçük bey tutturmuş, yok provalara gelmiyormuşum, yok rolümü ezberlemiyormuşum zart zurt. Ben Ömer'le seviştiğim sıralar oyuna gitmediğimi bilirim, **oyuna**. Aktris bu konuşan* (KS1, s.257).

Oyuncu: Oyundaki bir kişiyi canlandırma, rol yapma işini yapan kimse.

- *Yanıbaşında kendinden önemli, kendinden tecrübeli bir **oyuncu** oldu mu* (KS1, s.257)?...
- *Önceleri Beyoğlu tiyatrolarında kendisinden çok şeyler umulan bir **oyuncu** olarak anılıyordu. Alkol ve aktedron onu yedi. Şimdi tiyatroda birinci rolleri bozuyor, her mevsim birkaç filmde piyasa işi melodramları kötü adamlarını, üvey babalarını oynuyor: yooooo ekselans yooooo, bu yeni film bildiğinden farklı, Cevahir Film'in bombası bu* (KS1, s.258).

Pantomima: Tiyatroda oyunların arasına sıkıştırılmış sözsüz oyun.

- **Pantomima** lüzumsuz. Hepsi bu (SA, s.33).

Perde: Sinema salonunda, görüntülükle salonu ayıran, açılıp kapanan örtünün genel adı.

- *Kim lanse etti, onu, bu şirket. Athena eriyecek, Athena: damla damla, safra yeşili bir zehir halinde adamın gözlerine damlayacak. Adam yılışacak. Tabii, yılışacak Kaide, bu. Hatta bir takım açık saçık imalar yapacak. Yapsın. Hatta!*

*Âmâ günün birinde simsiyah bir tangoyla katlanmış; yüzü, bir ölüm korkusu geçirmiş biri bembeyaz Türk **perdesinin** biricik yıldızı' Athena (KS1, s.97)!*

- Beyaz **perdede** saçmalıklar, bir sinema salonunda daima mülayim karşılanır (SA, s.137).
- Kendi hayatı ve davranışlarıyla hergün tuzbuz ettiği mefhumları **perdede** görünce onlardan yana çıkıyordu (SA, s.137).
- Kendi hayatını **perdede** karşısına çıkarsalar, bizzat kendisi galiba tükürecek (SA, s.138).
- Öbürleri, gazetede açıkladıklarımız, paravana, **perde** (KS2, s.151).
- Beyaz **perdeye** rağmen sıyrılmak bilmiyen etekler ve adamakıllı inatçı bir jartiyer düşünüyorsunuz (SA, s.203).
- Bursa'daydı galiba, Tayyare Sineması'nda güzellik kraliçesi Feriha Tevfik ortaya çıktıkça Suat hanım adeta râşeler geçiriyor'; 'Türk sahne ve **perdesinin** medar-ı iftiharı bu güzel kadının saçına, başına, boyanışına ayrı ayrı dikkat edip bütün ayrıntıları 'hafızasına zaptediyordu' (YTB, s.508).

Projektör: Tiyatroda yansıtım olarak kullanılan aygıt.

- Pek pek bir **projektör** toplantısında Rejisör İhsan'dan açıldı mı Solakoğlu tiksine tiksine (KS2, s.103) ...

Piyes: Oyun.

- Hiçbir **piyesini**, hiçbir filmini kaçırmadığı müstesna artist (KS2, s.162).

Rejisör: Yönetmen.

- Hani artiz oluyordum, **rejisör** dostundu, kunturat yapıyorduk (KS2, s.14).
- Yazıhanesinde **Rejisör** İhsan'ı bulur bulmaz: ... ortalığı altüst eden, diyor, Bekir (KS2, s.14).
- **Rejisör:** Ee, diyor, Gilda nerde (KS2, s.14)?

- **Rejisör İhsan**'dan ayrılalı Dolmabahçe'deki apartman katında oğlunu ve babasını büyütüyor (KS2, s.36).
- Tarlabası meyhanelerinde bulanık gözlü rakı kadehlerinin yoksul fasulye pilakilerinin eteğinde **Rejisör İhsan**'ı ara (KS1, s.46) ...
- **Rejisör** onu dikkatle dinledi. Bir yandan da şaşılacak bir süratle tuzlu fıstık yiyordu (KS1, s.46).
- **Rejisör** Kılçık'ı ilgilendirmeyen şeyler anlattı (KS1, s.47).
- Çıkmadan önce **Rejisöre** Yarın gece değil mi? diye tekrar sordu (KS1, s.47).
- **Rejisör** gururlu: Kaçta gelerseniz, dedi. Sabaha kadar oradayız (KS1, s.47).
- Git git fikir değiştirdiler. Kılçık Athena'ya esaslı bir ümid vermek istiyordu. Onu geceleyin, doğrudan doğruya Mecidiyeköyü'ne götürecek, bunlar çalışır film çekerken dumanı üstünde takdim edecekti. Ölürdü kız. Garanti. **Rejisör** sarhoştı: rakı kıldan ince fakat misina gibi kes- kin ve küstah iç damarlarında kıpırdanıyor (KS1, s.47) ...
- **Rejisör'ün** alevine eğildi: vallahi mi? dedi (KS2, s. 49).
- **Rejisör** yeminler etti (KS2, s. 49).
- **Rejisör** İhsan kafasını üzerine yüzü çizilmiş büyük bir balon gibi iki eliyle avuçluyor (KS2, s. 49).
- ... bak, piyasada **rejisör** geçinenlerin hiçbiri sinemadan anlamaz (KS2, s.50).
- **Rejisör** İhsan işte böyle bir anlamsızlık (KS2, s.51).
- **Rejisör**: Bu altın dışı söktürmeli, diye kuruyor (KS2, s.51).
- Bu geceyi **Rejisör** İhsan'la geçirmeyi fevkalade buluyordu (KS2, s.52).
- Selma piyanoda babası için Tamburi Cemil beyden mi yoksa Tatyos Efendi'den mi olduğunu kimsenin bilmediği bir şeyler çalar, kendisini sinema yıldızları için terk eden **rejisör** kocasını, aydınlık mavi gözlü oğlunu ve kendi kaderini düşünür. Hüsnü Faik: Telaşa mahal yok, dedi, Selma (KS1, s.69)!
- İşte bizim İhsan, **Rejisör** (KS1, s.95).
- **Rejisör'ü** oracıkta o ışıltılı, rahat ve aydınlık yerde kabul etmek istiyor (KS1, s.96).
- **Rejisör** Athena'nın kirpiklerine değince yemyeşil bir zehire bulanıyor (KS1, s.96).

- *Ya şimdi, diye kendi kendine mırıldanıyor, ya hiçbir zaman! **Rejisör** patlak, kirpiksiz gözlerini çıkartma gibi kızın her tarafına yapıştırıyor (KS1, s.96).*
- *Kılçık memnun. Mağrur da. Elleri cebinde. Kaşkolı kuyruklu bir yıldız, sanki. Jeneratör geceyi, soğuğu ve gökyüzünü yontuyor. Birden bütün projektörleri söndürüyorlar. Bir an içinde kefen be yazı ev, yorgun silahlılar, yerdeki ölümler büyücülerin gazabına uğramış gibi sırroluyor. Yalnız kulaklarının dibinde **Rejisör** ‘ün yirtınışı: ulan hangi deyyus söndürdü onları, bana sormadan (KS1, s.96).*
- *Bir başkası: -... binlikleri yakın, diyor, binlikleri. **Rejisör** özür diliyor: Daha, diyor, oniki plân çekeceğiz. Kıza dönüyor: Sizi, diyor, Büro’ma beklerim. İş konuşuruz (KS1, s.96).*
- *Yine ortada rüzgârlı etekleriyle **rejisör** (KS1, s.97).*
- ***Rejisör** diyecek ki: bu filmde sizinle çalışmak istiyoruz. Tıpatıp size göre bir rolümüz var: başından türlü bela geçmiş bir dansöz rolü (KS1, s.97).*
- ***Rejisörleri**, sivil komiserleri, pezevenkleri, gazetecileri... Ben direksiyondan yetiştim kızım. Ne sanıyorsun sen: alnımın teriyle (KS1, s.98) ...*
- *İyi ya, nerden tanıyordun **rejisörü**? - Film işinde araba lazım oluyor bunlara (KS1, s.98).*
- *Yalnız o karanlıkların ortasındaki o kefen beyazı ev. **Rejisörün** avazı çıktığı kadar haykırışı; - ...kabloları basmayın diye size (KS1, s.99)...*
- ***Rejisör** İhsan koltuğunun yumuşaklığını yaşıyor (KS2, s.102).*
- ***Rejisör** Sulhi’ye bir sigara uzattı (KS2, s.102).*
- ***Rejisör**: -...siz, diye için için sürüp götürüyordu (KS2, s.103).*
- ***Rejisör** İhsan ve Sulhi ona bir kemik atıp yürüyorlar (KS2, s.103).*
- *Pek pek bir projektör toplantısında **Rejisör** İhsan’dan açıldı mı Solakoğlu tiksine tiksine (KS2, s.103) ...*
- ***Rejisör** İhsan’ın ne fırıldakçı olduğunu yetiştiriyor (KS2, s.103).*
- ***Rejisör** İhsan hususi geldi film için bar ’da beni ve oyunumu seyretti diye övün (KS2, s.104).*
- ***Rejisör** ona bir elli kaat tosladı (KS2, s.104).*
- ***Rejisör** İhsan paltosunun etekleri rüzgârda Beyoğlu’na tam bu anda girdi (KS2, s.104).*

- ***Rejisör** İhsan'dan kopuyor* (KS2, s.104).
- ***Rejisör** gülmekten kırıldı* (KS2, s.105).
- ***Rejisör** ellerini yeniden camlara bulaştırdı* (KS2, s.105).
- ***Rejisör**: - Bey, dedi, gazetecidir* (KS2, s.105).
- ***Rejisörün** elini tuttu* (KS2, s.105).
- ***Rejisör** ihsan onu gezmelere götüren* (KS2, s.105) ...
- ***Rejisör'ün** işine gelen de bu* (KS2, s.106).
- *Gilda, **rejisör** İhsan'ı Beyoğlu'nun bir köşesinde bırakıp akşamın kanatları altında tünele doğru yürürken her zamankine doğru kendini iyice hayat bağı, iyice sağlam ve güçlü hissediyor* (KS2, s.127).
- ***Rejisör** olacak herif ineği düpedüz işletiyor farkında bile değil* (KS2, s.159).
- *Yeni hayatına, **Rejisör** İhsan'a, gazeteci Sulhi'ye ait incir çekirdeğini doldurmaz şeyler anlatıyor* (KS2, s.169).
- *Eski bir şey oldu. Athena, Kılçık ve **Rejisör** tam bu sırada girdiler* (KS1, s.153).
- *Athena bütün yüzüyle **Rejisör'e** eğildi: -Beş dakika, dedi, müsaade edeceksiniz. Giyinmek için. Benim sıram* (KS1, s.154).
- ***Rejisör** onu bir sürü lâfla uğurladı* (KS1, s.154).
- *Paltosu olmadığı vakit, kafası hariç bütün ölçüleri kısa ve küt tutulmuş bir adam bu **Rejisör*** (KS1, s.154).
- ***Rejisör**; Biraz, diyor, güzelce olsaydı* (KS1, s.154) ...
- *Bir ara **Rejisör**, amerikan barın orada iskemlenin birinde tünemiş Çilli Şükrü ile çene çalan Gilda'yı gördü ve çarpıldı* (KS1, s.155).
- *Şunu görüyor musun, diye Kılçık'a sordu **Rejisör** şunu canım: -amerikan bar'da, elinde ağızlık olanı* (KS1, s.155)?
- ***Rejisörün** gözleri yağlı bir burun damlası gibi tıp tıp Gilda'nın gözlerine damlıyorlar* (KS1, s.155)
- ***Rejisörün** o anda ensesi terliyor* (KS1, s.155).
- ***Rejisör**: - Sinemada, diyor, ter kokusu duyulmaz oğlum* (KS1, s.155).
- *Kılçık, **Rejisör'e** eğildi: -Bırak dalgayı, dedi. Dans başlıyor. Gilda'yı sonra kesersin* (KS1, s.155).
- *Zehra masanın üzerinde **Rejisör'ün** önünde duran paketten bir Yenice alıyor, dudaklarına iliştiriyor: -elbet öleceğiz, diyor, herşey sırasıyla* (KS1, s.156).

- **Rejisör** ondan önce çakmağına davranıyor: -Ben, diyor, **Rejisör İhsan... İhsan Şener** (KS1, s.156).
- **Rejisör** ondan önce çakmağına davranıyor: -Ben, diyor, **Rejisör İhsan... İhsan Şener** (KS1, s.156).
- Bir ara Kılçık Athena'nın yanına ya merdiven altına, **Rejisör** derhal Gilda'ya sokulmuş (KS1, s.161).
- Ben demiş, **rejisör** demiş, şu filmi, şu filmi, şu filmi yaptım; şu şu şu yıldızı demiş meşhur ettim (KS1, s.161).
- Athena Kılçık Nâzım'la dönüp de **Rejisör'ü** Gilda'yla burun buruna bulunca küplere binmiş öfkesinden (KS1, s.161).
- Ondan sonra Athena hergün şirkete uğruyor; ya **Rejisör** bulunmuyor, ya randevusu bir başka güne bırakılıyor (KS1, s.192).
- Her gece Kılçık Nâzım'a:-... bu senin **Rejisör** diye çıkışıyor, ne biçim adam vre? Bir türlü bulamıyorum. Söz veriyor. Gidiyorsun, yok (KS1, s.192).
- Sulhi'ye bakarsan **Rejisör İhsan** palavracının biri (KS1, s.200).
- **Rejisör İhsan** amerikan barın önünde ağzı kulaklarına varmış Gilda'yla konuşuyordu (KS1, s.201).
- **Rejisör** ise tam tersine onu hemen bırakmış ve Athena'ya dönmüştü (KS1, s.201).
- Git yakala o **Rejisör** olacak fitneyi, ulan de, sen de, bu kıza neden yalan söylüyorsun ha (KS1, s.241)?
- O **Rejisör** köpeğinin kuyruğunda dolaşıp durma, annadın mı, sana numara yapıyor. Athena terlemişti. Saçları siyah bir su gibi akıyordu. Şaşırmadı: Sana ne? Dedi. Hiç neyse ne (KS1, s.241)!
- Madam Agavni'yi tokatlamak için elini kaldırıyor, tokat bir saniyede **Rejisör İhsan**'ın suratında şaklıyor (KS1, s.243).
- **Rejisör'e** vuracağı tekme bütün hızıyla Kılçık'ın boş yerine oturuyor. Bir taraftan da bütün bu kavga ettikleri bir yolunu bulup onu hırpalıyorlar (KS1, s.243).
- Gilda saçını çekiyor. Madam Agavni elini ısırıyor. **Rejisör** tekmeliyor (KS1, s.243).

- *Sonra ne bunun adı, **rejisörlük!** Amerika'da bilmem ne mektebinde tiyatro tahsil etmek (KS1, s.255)!*
- *Kırçıl sarı bıyıklarını ve diri mavi gözlerini suratında eğreti imiş gibi taşıyan şair Turgut; beli bir karınca beli gibi ince, yüzü tatarsı: Gülümhan; tükürüklerini dağıtarak konuşan yarım şaşı tenkidci; şişko bir başka şair; başka iki aktör, bir sinema yıldızı kadın, **rejisör** İhsan: Hepsi çırıl çıplak omuzlu su yeşili gözlü seçkin aktrise bir palyaço ölüsüne bakarmış gibi acı bir alayla bakıyorlar. Dinliyorlar. Kışkırtıyorlar ara sıra. Aktörlerden birisi (KS1, s.257) ...*
- ***Rejisör:** Evet, diyor, Rita'nın burnundan düşmüş. Yanındaki yıldıza dönüyorlar: eh, diyorlar, Neriman sıkı dur artık! Senin bütün filmlerini alacak elinden Rita. Ortada kalacaksın (KS1, s.258).*
- *Bir **Rejisör'ü** seven. Selma değil miydi onun adı (KS1, s.262)?*
- ***Rejisör** İhsan bey bile Athena'yı görmeğe geldi ama onu değil beni beğendi (KS1, s.271).*

Rol: Filmde, oyunda bir kişiyi canlandıran kimsenin yapması ve söylemesi gerekenlerin genel ismi.

- *Önümüzdeki filmde deriz, en esaslı **rollerden** birine, ha nasıl (KS1, s.47)?*
- *İlk iki filminin senaryosunu, bu senaryolarda oynayacağı dehşetli **rolleri** çizer (KS2, s.50).*
- *Rejisör diyecek ki: bu filmde sizinle çalışmak istiyoruz. Tıpatıp size göre bir **rolümüz** var: başından türlü bela geçmiş bir dansöz rolü (KS1, s.97).*
- *Rejisör diyecek ki: bu filmde sizinle çalışmak istiyoruz. Tıpatıp size göre bir rolümüz var: başından türlü bela geçmiş bir dansöz **rolü** (KS1, s.97).*
- *Athena sinema diye yırtınıyor, herhangi bir filmdeki herhangi bir **rol** için neleri ve neleri göze alıyorsa bunun altında yürek üşütücü ne korkular gizli (KS1, s.192).*
- *Küçük bey tutturmuş, yok provalara gelmiyormuşum, yok **rolümü** ezberlemiyormuşum zart zurt. Ben Ömer'le seviştiğim sıralar oyuna gitmediğimi bilirim, oyuna. Aktris bu konuşan (KS1, s.257).*

- *Önceleri Beyoğlu tiyatrolarında kendisinden çok şeyler umulan bir oyuncu olarak anılıyordu. Alkol ve aktedron onu yedi. Şimdi tiyatroda birinci rolleri bozuyor, her mevsim birkaç filmde piyasa işi melodramları kötü adamlarını, üvey babalarını oynuyor: yoooo ekselans yoooo, bu yeni film bildiğinden farklı, Cevahir Film'in bombası bu* (KS1, s.258).

Sahne: Oyunun, filmin bütün bölümlerinin her biri.

- *Sırtıtmıyor artık. Dışarda soğuşun dikenleri üstünde ağzından burnundan dumanlar saçarak çevrilen sahneyi açıklıyor* (KS1, s.96).
- *Sahneye eski zaman apaşları gibi giyinmiş bir adam çıkmıştı. Bıyıkları ile oynuyor, gülünç bir şarkı söylüyordu* (ZBB, s.101).
- *Bülent'in sert davranışlarını aşk sahnelerindeki savruk ve sert Clark Gable'lere benzetmek* (KS2, s.113)!
- *Athena'nın yarı aydınlık sahnelerde fırl fırl dönüşü* (KS2, s.142).
- *Hiç kimse beni sahneden atamaz* (KS2, s.161).
- *Binbaşı Demir ne dediğini asla hatırlayamayacaktır, (yoksa ne dediğini zaten duymamış, sahneyi sessiz mi seyretmişti?), aklında kalan, Ümid'le Suat'ın Mühendis Ahmet Ziya'nın hastalığından söz ederken, aynı cigarayı ortaklaşa içmeleri ağızlığı bir o alıyor, bir öteki* (YTB, s.486).
- *Binbaşı Demir, bilinmez hangi çağrışımların etkisiyle, bir an sahnede kimi gördüğünü sanıyor, Wowan Boğazı'ndaki hâliyle Yüzbaşı Cevdet'i parkasının içinde kaybolmuş upuzun bir iskelet, zenci dudakları, Halep çıbanı, üstelik üşümüş, soğuktan dişleri takırdıyor: <—...kurban, kurban, hadi gözüm üstüne>* (YTB, s.491)!
- *Bursa'daydı galiba, Tayyare Sineması'nda güzellik kraliçesi Feriha Tevfik ortaya çıktıkça Suat hanım adeta râşeler geçiriyor'; 'Türk sahne ve perdesinin medar-ı iftihar bu güzel kadının saçına, başına, boyanışına ayrı ayrı dikkat edip bütün ayrıntıları hafızasına zapt ediyordu'* (YTB, s.508).

Senaryo: Bir filmin çevrilmesi için kılavuz olan metin.

- İlk iki filminin **senaryosunu**, bu senaryolarda oynayacağı dehşetli rolleri çizer (KS2, s.50).
- İlk iki filminin senaryosunu, bu **senaryolarda** oynayacağı dehşetli rolleri çizer (KS2, s.50).
- **Senaryoyu** bulan kim (KS2, s.51)?
- Kağıtları, **senaryo** dosyalarını mikroplu şeylermiş gibi parmaklarının ucuyla tutuyor (KS2, s.102) ...
- Hele şu kızı bir tanıtalım, adı sunulsun, her köşe başında bir resmi görürsün arkası kendiliğinden gelecek: **senaryo** da, para da, şirket de (KS2, s.102).
- Elimde bir **senaryo** var, dehşet (KS2, s.104)!
- Tam da iş **senaryosu** (KS2, s.104).

Sinema: İzleyenlerin bir filmi toplu bir şekilde görebilmeleri için özel olarak tasarlanmış mekân.

- Film artisti oldu. Herkes şaşıtı bu işe. Bazı filmlerde kötü adamların yordakçısı olarak meydana çıkıyor ve mahalle **sinemalarında** törenle Haklanıyor. Dün gece rastladım. Yeni bir film çevrilecekmiş. Oyuncu lazım: parlak bir çocuk, dedi, arayıp duruyorlar. İstersen yarından sonra gel seni yazıhaneye bir götürüyim (KS1, s.14).
- ... bak, piyasada rejisör geçinenlerin hiçbirisi **sinemadan** anlamaz (KS2, s.50).
- **Sinemayı**, filmi, piyano aydınlıklarını bir tarafa kovalayıp saatlerce konuşacakmış. Ne konuşacakmış (KS1, s.73)?
- ...**Sinemaya** gidiyorlar. Film kadını seçiyor. Sebastopol Bulvarı üstünde bir sinema. Tıklım tıklım (ZBB, s.95).
- **Sinemalar** onların elinde (KS2, s.102).
- Biz koca Beyoğlu'nda kendi filmlerimizi geçecek tek **sinema** bulamıyoruz (KS2, s.102).
- **Sinema** ve film işi olmasa da (KS2, s.105) ...

- Japon yardımcısı, yazıhanenin kenarına ilişmiş, tırnaklarını törpüliyordu. **Sinema** tutkunu bir kızdı bu, kadın mı erkek mi anlaşılmaz japon artistlerinin, resimleriyle süslü film dergilerini, elinden düşürmezdi (YTB, s.155).
- Rejisör: - **Sinemada**, diyor, ter kokusu duyulmaz oğlum (KS1, s.155).
- Geriye kala kala bir genç kız, **sinemalarda** gözlük taktığına utanan, saçları kıvil kumral bir genç kız mı kalır ve o kalırsa sen onu hangi çeşit av köpeğı yaşamasını yaşıyarak bulabilirsin (KS1, s.165)?
- **Sinemanın** önünde durup bir yukarıya bakıyor, bir aşağıya (KS2, s.177).
- Freddy Mills çocukluğundan bu yana 14. Avenue'de; New-York'ın ve öbür Amerikan şehirlerinin bütün avenue'lerinde sıralı **sinemalarda** yaşadığı kızıl derili filmlerini, Zane Grey'in ve ona benzer öteki yazarların çocukluğuna ve ilk gençliğine bitıştirdiğı kovboy romanlarını renkleri ve çizgileri birbirine karışmış, karman çorman bir bulamaç halinde çevresinde hissediyor (KS1, s.180).
- Athena **sinema** diye yırtınıyor, herhangi bir filmdeki herhangi bir rol için neleri ve neleri göze alıyorsa bunun altında yürek üşütücü ne korkular gizli (KS1, s.192).
- SNCF'de çalışan delikanlı ille **sinemaya** gideceğiz diye tutturmuş: Charlot'nun bir filmi varmış (ZBB, s.224).
- O gece, hekime gittiğı günün gecesi: kendisini o kahveden bu kahveye, o **sinemadan** bu sinemaya atmış, akşamı zor etmiş (YTB, s.228)!
- O gece, hekime gittiğı günün gecesi: kendisini o kahveden bu kahveye, o sinemadan bu **sinemaya** atmış, akşamı zor etmiş (YTB, s.228)!
- Onu zaten bulamazsın, Yvonne'le birlikte **sinemaya** gittiler: ispanyolca bir film oynuyor, Vendome'da, Los Olvidados, biliyor musun: oraya (ZBB, s.251)!
- Kimse alamaz benim filimlerimi şekerim, bir kere Anadolu **Sinemaları** tutuyor beni, ikincisi ben Solakoğılu'nu tutuyorum (KS1, s.258).
- Bursa'daydı galiba, Tayyare **Sineması'nda** güzellik kraliçesi Feriha Tevfik ortaya çıktıkça Suat hanım adeta râşeler geçiriyor'; 'Türk sahne ve perdesinin medar-ı iftiharı bu güzel kadının saçına, başına, boyanışına ayrı ayrı dikkat edip bütün ayrıntıları 'hafızasına zapt ediyordu' (YTB, s.508).

Sinema salonu: Filmin seyircilere gösterilmesi için yapılan salon.

- *Git git **sinema salonu**, seyirciler, oynayan film birer gerçek olmaktan çıkıyorlar* (ZBB, s.95).
- *Beyaz perdede saçmalıklar, bir **sinema salonunda** daima mülayim karşılanır* (SA, s.137).

Spot: Güçlü bir ışığı dar bir alana yöneltebilen ışını, lamba.

- *Günün birinde kısacık boyuyla güdük bir tornavida gibi meydana çıkacak, Athena'nın kolundan tutup **spotların**, kabloların, dekorların arasına sürükleyecek* (KS1, s.194).

Stüdyo: Filmin çekilmesi için bütün şartlara sahip olan yer.

- *Şişli'de, Nişantaşı'nda kötü yağ, sellüoit ve yağlı boya kokan **studyolar*** (KS2, s.50).
- *Film vermezler, **stüdyo** vermezler* (KS2, s.103) ...
- *Athena'nın yukarı yukarı göğüslerini, boynuna ve omuzlarına sarılan simsiyah ve dümdüz saçlarını seyrederek, salyalarını akıta akıta hepsi aynı kapıya çıkan değişik cevaplar veriyorlar: -**Stüdyo'da** bugün İhsan bey, çalışıyor. Ya da: Dublaj'a gitti. Meşgul. Olmadı mı: Yerli filmcilerin toplantısında* (KS1, s.192).
- *Her sabah saat onbir dedi mi buzlu mavi soğuşun dumarları arasında yeniden İhsan'ın kapısını çalıyor, yeniden aynı şaşı ve alaycı herifler, aynı küstah karşılıkları veriyorlar: -Dublaj'da, diyorlar, abla! -**Stüdyo'da**, diyorlar, çalışıyor* (KS1, s.193).
- *Belki de atlatmıyor, gerçekten işi çok; gerçekten garajdan bozma **studyolarda**, rutubetli sancılar çeken montaj odalarında paltosunun eteklerini uçura uçura is kovalıyor* (KS1, s.194).

Tiyatro: Sahnelenmek için yazılmış oyunlar ve bu oyunların oynandığı yer.

- *Aktörün merakı başka: **Tiyatro** açmıyorlar mı, diye soruyor, ekselans? ve ilave ediyor: nezaket icabı (KS1, s.78)?*
- *Bu işe bir de kadın karışmıştı yanılmıyorsam, Tirana'daki **tiyatrodan** bir aktris, uzun yüzlü bir kadın (KS1, s.221)!*
- *Sonra ne bunun adı, rejisörlük! Amerika'da bilmem ne mektebinde **tiyatro** tahsil etmek (KS1, s.255)!*
- *Kışkırtıyorlar arasına. Aktörlerden birisi: Ömer'le aranızı açan da, diyor, o olmadı mı ekselans? Öbürü: **Tiyatro**yu batıracak, diyor (KS1, s.257) ...*
- *Aktör burnuyla giriyor aralarına: Bir **tiyatro** kurabilseydik, diyor, ekselans: şöyle avantgarde bir tiyatro ama; Becket, Ionescu üzerine (KS1, s.258) ...*
- *Aktör burnuyla giriyor aralarına: Bir tiyatro kurabilseydik, diyor, ekselans: şöyle avantgarde bir **tiyatro** ama; Becket, Ionescu üzerine (KS1, s.258) ...*
- *Önceleri Beyoğlu **tiyatrolarında** kendisinden çok şeyler umulan bir oyuncu olarak anılıyordu. Alkol ve aktedron onu yedi (KS1, s.258).*
- *Şimdi **tiyatroda** birinci rolleri bozuyor, her mevsim birkaç filmde piyasa işi melodramları kötü adamlarını, üvey babalarını oynuyor: yoooo ekselans yoooo, bu yeni film bildiğinden farklı, Cevahir Film'in bombası bu (KS1, s.258).*

Tuluat: Doğaçlama.

- *Köhne bir daktilo, tozlu bir ampul, birkaç afiş ve bir de sabahtan akşama kadar eşikte burnunu karıştıra karıştıra bitiremeyen **tuluat** artığı bir ihtiyardan ibaret film şirketleri (KS2, s.50).*

Siyasi Terimler

Ara seçim: Genel seçimlerden ayrı olarak yapılan ara dönem seçimleri.

- *Demir'in geldiği sıra, 'kazandıkları' **ara seçimin** sarhoşluğunu yaşıyordu: ne demek efendim, ne demek, yirmi mebusluk için seçim yapılıyor, yılların Halk*

Fırkası aralarında Necmeddin Sadık, Lütfü Kırdar, Nihat Erim gibi zevatın bulunduğu namzetler gösteriyor, iki mebusluk kazanabiliyor ancak, gerisi bütün Demokratların! Dahası, Lütfü Kırdar basmış istifayı, onu eski başka bir İstanbul Valisi Muhiddin Üstündağ izlemiş, hem de 'alenen beyanat verip, CHP'nin son senelerde halkın sevgisini celbedemediğini ilan ederek" (YTB, s.235)!

Başvekil: Başbakan.

- **Başvekil** Gunaris'in ona rahmet okumayacağı açıktı (GP, s.129).
- Kral Konstantin'in ve **Başvekil** Gunaris'in, çerçeveye alınmış, birer fotoğrafı (GP, s.130) ...
- **Başvekil** Kiryos Gunaris, sol tarafındaysa, Başkumandan General Papulas; ayrıca, Kralın maiyeti efradı arasında, Erkan-ı Harbiye Reisi General Dümanis ile Emekli General Stratigos dikkati çekiyor (GP, s.136).

Diktatörlük: Mutlak siyasi gücün, yürütme organlarınca denetimsiz bir şekilde yürütüldüğü siyasi bir düzen.

- Ben, diyor, memlekete de hizmet ettim. **Diktatörlüğün** yıkılması için, o zaman, ölümü göze alıp mücadeleye atıldım, İstanbul'da Demokrat Parti'ye ilk kaydolanlardan birisi benim Bugün borsa ve piyasada sarsılmaz bir mevkiim varsa... evet, milletvekili de olabilirdim ya da başını iki yanına çeviriyor: Geçen seçimde bunu bizzat Adnan Bey teklif etmişti (KS1, s.53).
- Bu adamlar **diktatörlük** temayüllerini millete cebren kabul ettirmekte ısrar ederlerse, hiç şüphesiz demokrasiyi de askerler tahakkuk ettirecektir (KS2, s.197).

Emperyalist: Emperyalizmi uygulayan.

- Moskova Radyosu'ydu, yarı gece yayınında Sovyetler'in, NATO'ya girişini protesto amacıyla, Türkiye'ye vermiş olduğu notayı okuyordu: <—...bu şartlar altında şurası gerçektir ki, Atlantik Okyanusu ile hiçbir bağlantısı olmayan

*Türkiye'nin Atlantik Blokuna katılmaya daveti **emperyalist** devletlerin Sovyet Rusya sınırlarında tecavüzkar amaçlarla askeri cephenin kurulması için Türk topraklarımızı kullanmak istediğinden başka bir anlama gelemmez> (YTB, s.244)*

...

Emperyalizm: Bir devletin sınırlarını genişletmek amacıyla kendi sınırları içindeki ulusları ve etki altına aldığı ülkeleri, ulusları sömürme politikası; sömürgecilik.

- *Sonra şunları: ... Kapitalizm'e ve **emperyalizme** karşı say esasına dayanan halkçılık Mustafa Kemal devrimciliğini sonunda radikal bir sosyalizme götürmez mi» (KS2, s.20)?*
- *... hakkımızı mahfuz bulundurmak, istikbâlimizi emin bulundurabilmek için hey'et-i umumiyemizde, hey'et-i milliyemizce bizi mahvetmek isteyen **emperyalizme** karşı ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı hey'et-i milliyeye mücahadeyi caiz gören bir mesleği takibeden insanlarız (KS1, s.235).*

Faşizm: Demokratik düzenin yerine ulusçu ve aşırı baskı düzeni kurmayı amaçlayan öğretisi.

- *Şaka maka otuz yıldır **faşizm** yaşadığımızın farkında mısın sen (KS2, s.209)?*
- *<—...devrim ister istemez düzeni değiştirir. Mustafa Kemal buna başlamıştı, bitiremeden öldü, sonrakiler devrimi dondurdular, şimdikiler geriye dönüyor. Biz, iktidar olur olmaz, düzen değişikliğini gerçekleştirmek zorundayız. Yoksa yaptığımız İsmet Paşa devrine dönüş olmaz mı? O devir, artık iyice biliyoruz, **faşizmdi**, alaturka bir faşizm> (YTB, s.284)!*
- *<—...devrim ister istemez düzeni değiştirir. Mustafa Kemal buna başlamıştı, bitiremeden öldü, sonrakiler devrimi dondurdular, şimdikiler geriye dönüyor. Biz, iktidar olur olmaz, düzen değişikliğini gerçekleştirmek zorundayız. Yoksa yaptığımız İsmet Paşa devrine dönüş olmaz mı? O devir, artık iyice biliyoruz, faşizmdi, alaturka bir **faşizm**> (YTB, s.284)!*
- *Zaman zaman, kıvırcık kirpiklerinin görkemli gölgelerini yanaklarına devirerek: <—...Demokrat Parti, harb içinde semiren ticaret burjuvazisiyle zirai kapitalizme heveslenen taşra eşrafının iktidarındır demesinden, ya da: <—*

...orduyu işe karıştırmak küçük burjuva radikalizmi olmaz mı, bu çeşit maceralar bonapartisme'e götürür hareketi, onun bugünkü adı **faşizmdir**> diye yargılamasından kestiriyor ki bu kadın, işi gücü süslenmek, divana kurulup günde bilmem kaç kahve içmek, ya da fransızca bulvar romanları okumak olan 'boş' bir kadın değildir; göstermediği yüzü bambaşka, ağır, gün görmüş, politikayla, yaygın kahve politikasından çok farklı, çetrefil ve belalı bir politikayla içli dışlı (YTB, s.341)!

İktidar: Devlet yönetimini elinde bulundurma ve devlet gücünü kullanma yetkisi.

- Bir zamandır **iktidarı** ele geçirmiş bizi ezmeye çalışıyor (KS2, s.192).
- Oysa diktanın devrilmesinden sonra **iktidara** sözüm ona liberaller geçiyorlar; aslında, ölçüsüz kazanç imkânları arayan tüccar ve sanayici çevrelerle; Toprak Kanunu' o yumuşak haliyle bile sevmiyen toprak ağaları, bunlar (KS1, s.233).
- Ağalarla birlikte **iktidara** yerleşince devlet düzeni onların çıkarına işlemeye başlıyor artık (KS1, s.233).
- Millet diktatörlüğü devirdi ama **iktidara** yine kendisinden uzak bir teşkilatı getirmiş oldu (KS1, s.234).
- Daha çok kazanmak daha kolay zengin olmak için **iktidara** gelmediler mi (KS2, s.240)?
- Önce havadan sudan birkaç laf ettiler. İçini asıl yakan şey o olmalı ki, Yarbay 'Baba' Saffet fazla uzatmadan sözü siyasete döktü: Yüzbaşı gazetelerde okumuş mu acaba, Demokrat Parti'nin ileri gelenlerinden Fevzi Lütfü Karaosmanoğlu, İzmir'de verdiği bir beyanatta demiş ki, Matbuata isbat hakkının tanınmasından yanayım, bunun **iktidar** grubundaki muvazeneyi altüst etmesi işten değil (YTB, s.254)!
- Arabaya biner binmez: <— Ankara kaynıyor, arkadaş! dedi. CHP'de seçimlere katılmama temayülü belirmiş. İyi mi? **İktidarın** dürüstlüğüne güvenemiyorlar. Demokrat Parti'nin durumunu düşünebiliyor musun> (YTB, s.273)?
- **İktidar** çevrelerinde belirgin bir öfke, gizlenemeyen bir tedirginlik (YTB, s.280)!

- Subaylar, ister Dünder'in Bostancı'daki, Faruk'un Küçük Bebek'teki, Orhan'ın Levent'teki evinde olsun, bir araya geldikleri toplantı gecelerinde, (kalın cigara dumanı, koyu kahve telvesi, demli çay burukluğu), çabuk sonuç alıcı bir komitacılığa yatıyorlar; kimse adını söylemiyor ama, hepsinin tasarladıkları bir cuntanın gizlice örgütlenerek **iktidara** el koyması; gerici ve tahakkümcü bu politikacı takımını, alaşağı etmesi (YTB, s.283)!
- Oysa Ümid'in yaklaşımı başka, **iktidarın** devrilmesinde o da orduya güveniyor gerçi, sonrası için düşündükleri farklı, onca Mustafa Kemal'in kalkıştığı devrim yarım kalmış, o tamamlanmalı bir kere (YTB, s.283).
- Söylediklerinin Yüzbaşı Demir'i anlamlı bir sessizliğe boğduğunu görünce, Şark Kahvesi'ndeki camlardan, denizin üstüne yığılmış bulut tomarlarını hüznle seyrederek diyor ki: <—...devrim ister istemez düzeni değiştirir. Mustafa Kemal buna başlamıştı, bitiremeden öldü, sonrakiler devrimi dondurdular, şimdikiler geriye dönüyor. Biz, **iktidar** olur olmaz, düzen değişikliğini gerçekleştirmek zorundayız. Yoksa yaptığımız İsmet Paşa devrine dönüş olmaz mı? O devir, artık iyice biliyoruz, faşizmdi, alaturka bir faşizm> (YTB, s.284)!
- Yüzbaşı Demir bir cigara yakıp düşündü: 'esma' orduya Dokuz Subay Olayı ile sıçramıştı, Demokrat Parti Hükümeti rastgele bir muhbir'in iddialarını önemseyerek, asker'e güvenmediğini daha o zaman belli etmişti ama, Yeşilhisar olaylarının **iktidarla** (Zizi Binbaşı yeniden salıverdiği bıyıklarının sarı yaldızını sağa sola dökerek, 'Sivil Cunta' diyor buna) ordu arasında artıracığı gerilim, tasarladıklarını çabuklaştırma nedeni olamaz mı (YTB, s.306)?
- Ortalık ısındığı, devrimin kaçınılmazlaştığı apaçık meydanda ama, anlaşılan İhtilalin karıncaları aralarındaki çekişmeyi bir sonuca bağlayamamış: 'Zizi Binbaşı' sırmalı sırmalı gülümseyerek, Albay Türkeş'in iktidarı bırakmamak eyilimiyle, Barselona dönüşü harekete katılmış olan Albay Küçük'ün **iktidarı** halka devretmek eyiliminin çatıştığını anlatıyor. Velhasıl karışık bir durum (YTB, s.335)!
- O kadar ki, dönüşte, yol boyunca Yüzbaşı Demir, için için, tartışmasını yaptı durdu: Ümid'le konuşmalarından, son yıllarda okuyup düşündüklerinden süzülen sonuç, hiçbir devrimci hareketin halksız başarıyla ulaşamayacağını

- gösteriyordu gerçi, sözü kalabalığa bıraktın mı, her seferinde Menderes'i ve takımını **iktidara** getirmesine ne demeli peki (YTB, s.335)?
- Suat'ın dayısıymış, emekli bir albay, o elbet Süvari Miralayı diyor, Demir'in subay olduğunu öğrenir öğrenmez de 'Hanım Evladı' adını takdığı Menderes'i hala **iktidarda** tuttukları için orduya, orada ordudan başka kimse bulunmadığından Demir'e demediğini koymuyor (YTB, s.339).
 - Zaman zaman, kıvırcık kirpiklerinin görkemli gölgelerini yanaklarına devirerek: <—...Demokrat Parti, harb içinde semiren ticaret burjuvazisiyle zirai kapitalizme heveslenen taşra eşrafının **iktidarıdır** demesinden, ya da: <— ...orduyu işe karıştırmak küçük burjuva radikalizmi olmaz mı, bu çeşit maceralar bonapartisme'e götürür hareketi, onun bugünkü adı faşizmdir> diye yargılamasından kestiriyor ki bu kadın, işi gücü süslenmek, divana kurulup günde bilmem kaç kahve içmek, ya da fransızca bulvar romanları okumak olan 'boş' bir kadın değildir; göstermediği yüzü bambaşka, ağır, gün görmüş, politikayla, yaygın kahve politikasından çok farklı, çetrefil ve belalı bir politikayla içli dışlı (YTB, s.341)!
 - Binbaşı Erkanlı'mın duyduğu haberi doğruladı, yorumu değişik: Yok canım, sıkıyönetime gidilecek; **iktidar**, orduya güvenip güvenemeyeceğini yoklamasın mı? Cemal Paşa'dan kuşkulanyorlar, Kayseri hadisesinde onu atlayıp durdur emrini adamları Suat Paşa'ya vermediler mi (YTB, s.348)?
 - Yüzbaşı Demir'i allak bullak eden olasılık başka, tartışma geliştirdi mi hep devrim gecesi Silahlı Kuvvetler'in ikiye bölünmesinden ürktüğünü belli ediyor, ya **iktidardan** yana olan yüksek komuta kademesi ilk elde tasfiye edilemez de, ikinci ya da üçüncü orduya 'farz-ı muhal' hava kuvvetlerine hâkim olursa, dökülen kanın hesabı kimden sorulacak (YTB, s.354)?
 - Zizi Binbaşı şöyle bir şey yumurtlamıştı: <—...enayiliğin alemi yok, oğlum tamam, Orhan temiz hislerle konuşuyor, bana bıraksalar, topunu sallandırırım: **iktidarlarında** insanlığın zerresine yer verdikleri görülmüş mü? Ölenleri hatırla bir, Cevdet Yüzbaşı'yı, 'Baba' Saffet'i> (YTB, s.359) ...
 - Subayların çoğunu çetrefil bir ruh düğümlenmesine sürükler yeni aşama, onaylamadıkları siyasal **iktidarı** korumak göreviyle onayladıkları öğrencilere ters düşürülmüşlerdir, içtenice acısını çekerler (YTB, s.359).

- *Bunu Türkiye'deki gösterileri yayınlayamadıklarından yapıyorlar ama, Kore'de yaşamış, (yaşamış da laf mı savaşmış) birisi için, her olay bir çağrışım kumkuması, her şehir adı başlıbaşına bir serüven: «Diktatör Ree'nin **iktidarı** sallanıyor. Seul sokaklarında öğrenciler polisle çatıştı: üç ölü var. / UPI ajansının bir haberine göre re. Pusan ve Taegu'da da karışıklıklar çıktı»* (YTB, s.363).
- *Yüzbaşı Demir gerçekte basının Menderes **iktidarını** parmağına doladığını, Kızılay'daki, Beyazıt'taki öğrenci gösterilerine dokundurduğunu bilmiyor mu; biliyor elbet yine de yumuşacık, pırıl pırıl bir yaz yağmurunda ıslanmaya benzer, ferahlatıcı bir yanılısamayı, çağrışımından çağrışıma atlayarak sürdürüyor: Han vapuru Pusan'a yanaşmış, henüz çıkamıyorlar, güverteden bakınca şehrin üzerinde bir erimiş cam pırıltısı* (YTB, s.363).
- *Guruplar halinde, bu sefer gazetelere dağılınıyor: **iktidarı** destekleyen Hürriyet yuhalandı, karşı çıkan Cumhuriyet ve Birlik'e coşkun dayanışma gösterileri* (YTB, s.368).
- *Ardından gülüyor, 'gereği var mı?' anlamına bir gülüş: sabaha ne Menderes kalacak, ne Demokrat Parti **iktidarı*** (YTB, s.408)!
- *Gençlik sokağa dökülürse, devrik **iktidar** yandaşlarının aralarına katılmasını nasıl önleyeceksin? Önleyemezsen, olaylar büyür al sana bir iç savaş ortamı* (YTB, s.500)!

Komita: Siyasi bir amacı gerçekleştirmek için silah kullanan gizli örgüt.

- *Esasen memleket durumuyla daha yakından alakadar oluşum, bir arkadaş vasıtasıyla irtibatlandığım o zamanki devrimci **komitalarla** teması sıklaştırdım, bundan sonradır* (YTB, s.271).
- *Aşılmaz bir engel, gözle görünmez bir duvar kalmış olmalı ki arada, Ümid Ersoy, sevgilisi Yüzbaşı Demir'in Ankara'da yeniden kurulmuş devrimci gizli bir **komita** tarafından İstanbul'un örgütlenmesine yardımcı olarak gönderildiğini hâlâ bilmiyor* (YTB, s.314).
- *Bildikleri, daha çok söylentiler: Dokuz Subay Olayı'nın darmadağın ettiği eski **komitalar** ordunun her kademesinde yeniden almış yürümüş de Menderes'in*

yerli yersiz subaylara takılması yangını büsbütün körüklüyormuş, bu gidişle (YTB, s.314) ...

- Acaba Zizi Binbaşı Ankara'da **komita** aşılmaz bir engel, gözle görünmez bir duvar kalmış olmalı ki arada, Ümid Ersoy, sevgilisi Yüzbaşı Demir'in Ankara'da yeniden kurulmuş devrimci gizli bir komita tarafından İstanbul'un örgütlenmesine yardımcı olarak gönderildiğini hâlâ bilmiyor (YTB, s.314).
- Acaba Zizi Binbaşı Ankara'da komita aşılmaz bir engel, gözle görünmez bir duvar kalmış olmalı ki arada, Ümid Ersoy, sevgilisi Yüzbaşı Demir'in Ankara'da yeniden kurulmuş devrimci gizli bir **komita** tarafından İstanbul'un örgütlenmesine yardımcı olarak gönderildiğini hâlâ bilmiyor (YTB, s.314).
- Bildikleri, daha çok söylentiler: Dokuz Subay Olayı'nın darmadağın ettiği eski **komitalar** ordunun her kademesinde yeniden almış yürümüş de Menderes'in yerli yersiz subaylara takılması yangını büsbütün körüklüyormuş, bu gidişle (YTB, s.314) ...
- İşe bak! Ankara'daki **komitadan** Türkeş Akademi öğrencilerinden Özdağ ile Esin'in adlarını Erkanlı'ya yazdırmıştı, bu ikisinin aracılığıyla Karavelioğlu'yla Er'i tanıdılar (YTB, s.321).

Komite: Yarkurul, alt kurul.

- ...soğuk bir akşamdı, geç vakit evde müzik dinliyor, kahve içiyoruz; subay arkadaşlarla temaslarımı, aramızda konuştuklarımızı çıtlatacak oluyorum, hayret, Ümid olup bitenlere fazlasıyla vakıf Ankara'daki bir **komiteden** söz açıyor, Menderes'i devirme plânlarından! Hay Allah çıldıracağım; başbaşa verip, sabaha kadar ihtilal programı çiziyoruz (YTB, s.272).
- Allah vere de anlaşıp olsalar, **komite'yi** ikiye bölüp felce uğratan bu ihtilâftan kurtulsak (YTB, s.449) ...

Muhalefet: Demokratik birçok partili düzen içinde, iktidar dışındaki parti veya partiler.

- *Sarı pelür kâğıda yeşil mürekkeple karalanmış bir kaç satır: <... Türkiye'de komunist ve faşist komitacılığını tek parti diktasının her türlü **muhalefeti** yasaklamış olması besliyordu. Sosyal zaruretlar değil (KS2, s.20).*
- *Ayrıca **muhalefeti** taşkınlığa vardırıp bir de bu taraftan gazetenin hayatıyla oynamaya hakkımız var mı (KS1, s.23)?*
- *Bana sorarsanız **muhalefetin** evcilleştirilmesi, bu (KS1, s.24).*
- *...İnönü'deki muvaffakiyetinden sonra, İsmet Bey'in Miralaylığa terfii ihtimali, Garp Cephesi Karargâhında bile duyulmuştu. Oysa böyle bir ihtidan, ne Mustafa Kemal Paşa söz etti, ne Fevzi Paşa her ikisi de, Meclis 'deki **muhalefetin** şiddetinden rahatsız (GP, s.62) ...*
- *İnsan hakları ve ana hürriyetler uğruna mücadele ettiğini söyleyen demokrat **muhalefeti** birliğin daha fazla desteklenmesini (KS2, s.192).*
- *Temmuz sıcakları. Şehir, yay gibi gergin: General Papulas'ın cepheyi Sakarya Irmağı'nın gerisine süpürmesi, hemen her yerde tartışmaya yol açıyor: Taşhan'da, II, Grup **Muhalefetinin** mebusları, harıl harıl, İsmet Paşanın 'derakap azlini' istiyorlar; Meclis koridorlarında ise, Fevzi Paşa 'vazifeye sahip çıkmadığı' için, eleştiriliyor (GP, s.187).*
- *Halbuki henüz **muhalefet** milletvekili iken Adnan menderes'le hüsnü faik bir gece tarabyada tokatlayan otelinde buluşmuşlardı (KS2, s.192).*
- *Daha otururken: -...işler, dedi, iyice kızıştı. Yüzbaşı Demir, çakmağın ateşini sigarasının ucuna uzatıp soruyor: -...istifalar ona yaramayacak mı? Kongre, üçgün sonra, **muhalefetsiz** yapılacak (YTB, s.214).*
- *...ikinci dünya savaşı yıllarında işçiler de teşkilatlanmak istemişlerdi **muhalefet** olarak (KS1, s.234).*
- *Buna mukabil faşizan devlet müdahaleciliğinin ticari ve sinai gelişmeyi önlediğini savunup kendilerini **muhalefet** olarak ortaya atan çevreler hiç bir kanun zoru görmediler (KS1, s.234).*
- *Bu heriflerin çok daha yumuşak bir **muhalefete** bile tahammülleri yok (KS1, s.268).*

- *Bıraktığı yerden, sonra yine Ankara haberleri —...şimdi, çocuklar diyor ki İnönü mutlaka İspatçılar'la temas halindedir, evet, hatta Bölükbaşı'yla: niyetleri, bir **muhalefet** cephesi havası yaratmak, belki CHP'nin seçimleri boykotunu bu çerçevede içerisinde düşünmeli (YTB, s.274) ...*

Oy: Seçimlerde, seçmen olan aday veya partilerden uygun gördüklerini tercih etmesi.

- *Seçim Sonuçları, şaşırtıcı: meydanı boş bulan Demokrat Parti'nin **oyları** toparlayıp ne kadar Belediye varsa büyük bir çoğunlukla ele geçireceği bekleniyordu ya, hayret Trakya'da iki ilde Köylü Partisi adayları, Anadolu'nun yirmi ilinde ise bağımsızlar başlarını becermiş, Demokratlar'la birlikte Belediye Meclislerine girmişti (YTB, s.281).*
- *Demir'in çok üstüne vardığı bir gün, Zizi Yüzbaşı kestirip attı: <—...şu soyguncu çakalları bertaraf etmek, başlıca hedef, hele o hedefe varılsın, ne yapılacağı bilâhare kararlaştırılır. Ayrıca çift meclis sistemi, gizli **oy** açık tasnif, üniversite ve radyo, muhtariyeti, basın hürriyeti vs. deniyor baksana> (YTB, s.283) ...*

Parti: Yasalara uygun şekilde belli bir amaç doğrultusunda bir ayara gelen kişilerin oluşturdukları siyasal örgütlenme.

- *Bulacaksın. Burada tutunamayıp **partinin** ilçe başkanlığından atılınca İzmir'e kaçtı. Kim bilir orada kimlerin canını yakıyor (KS1, s. 10).*
- ***Parti** kaybediyorsun Mahmut (KS1, s. 16).*
- *Bizim kızların çoğunu bir kere öptün mü **parti** dörtte üç kazanılmış demektir (KS1, s.18).*
- *Onun için muhalif **partilere** izin verilmesi her iki komitacılığın da önce önemini zayıflattı, sonra varlığını ortadan sildi>> (KS2, s.20).*
- *Bir **parti** çıkar, vukuat oldu mu olmadı mı bakarız. Olursa, kadere! Cigaralar kalır. Olmazsa (ZBB, s.26)!*
- *Bilahare siyasi **partilerin** gündelik politika demagojisi içinde ta'viz üstüne ta'viz vererek harcadıkları bütün inkılâpçı, mefhumların rabıtalı bir sistem halinde terkib edilerek (KS2, s.33) ...*

- ...işte tek **parti** diktası Cumhuriyeti korumak isterken bu geleneği de yıktı (KS2, s.46).
- Ben, diyor, memlekete de hizmet ettim. Diktatörlüğün yıkılması için, o zaman, ölümü göze alıp mücadeleye atıldım, İstanbul'da Demokrat **Parti'ye** ilk kaydolanlardan birisi benim Bugün borsa ve piyasada sarsılmaz bir mevkiim varsa... evet, milletvekili de olabilirdim ya da başını iki yanına çeviriyor: Geçen seçimde bunu bizzat Adnan Bey teklif etmişti (KS1, s.53).
- Yabancı sermaye teşvik kanunu **partimiz** getirdi (KS1, s.55).
- İşin ucu **Parti'ye** dayanıyor. Bunu biliyorum. İzmir'deki herifi kıştırabilirsem meselenin tamamı aydınlanacak. O zaman Savcılığın resen neşriyatı ihbar telakki ederek (KS1, s.69) ...
- Gianna'ya tutunursan koyu lacivert Brahm çalkantıları ve İtalyan sosyalist **partisi** yayınları arasında kendini aşmak için muhtaç olduğun gücü, belki Gerda'nın gizlice ve Fransızca denediği genç kız şillerini hatırladıkça aranıp durduğun iç temizliğini bulabilirsin (KS2, s.77).
- Önce fakat ikinci bir tek **parti** diktasına gidenleri yıkmalıyız (KS2, s.78).
- Ya, demişti, muhalefet **partileri** (KS2, s.78)?
- Muhalefet **partilerinin** siyasi esnekliği ve mücadele metodları yok (KS2, s.78).
- Sonraları bu komita belki siyasi bir **parti** olacaktı (KS2, s.79).
- İnkılapçı halkçı cumhuriyetçi fakat hangi şart altında olursa olsun siyasi kişiliği belirli ve manevra kabiliyeti yüksek bir **parti** (KS2, s.79).
- Mustafa Kemal'in ölümünden sonra kemikleşip katılaşıp bıraktığı **parti'nin** yapamadığını yapabilecek (KS2, s.79).
- Ticaret ve Sanayi Odası seçimlerinde işe yarar bir netice alabilmek maksadıyla **partiyle** tüccarlar arasında mekik dokuyup kulis yapan kim (KS2, s.97)?
- Kala kala 1946'dan beri bir şeytan tilsimi önemiyle taşıdığı Demokrat **Parti** üyeliği mi (KS2, s.97)?
- **Partiye** kalırsak yaş bu iş (KS2, s.98)!
- Gerçi daha ilk günlerinde **parti'ye** sokulmuş (KS2, s.98).
- Bu iki politikacının ikisi de 1948 başlarından itibaren Yüksek İdare Kurulu'na karşı gelmişler, sonunda başka bir **partiye** katılmışlardı (KS2, s.98).
- Asım Taga atılğanlığı o kadar ileriye götürmedi ve **partide** kaldı (KS2, s.98).

- *Pratik mahalle bakkalı zekasıyla seçimleri kazanmak şansının ancak Demokrat **Parti**'ye güleceğini seziyordu* (KS2, s.98).
- *Yerli film imalatçıları olarak **parti** mahfillerine de, Hükümet'e de aksettirdik* (KS2, s.102).
- *...fakat ne yazık ki, şimdi de Enver Paşa'nın Halk Şuralar Fırkası teşkilatı ve doğrudan doğruya III. Enternasyonal'e bağlı Türk Komünist **Partisi**'nin teşebbüsleri ile, bu birlik tehlikeye maruz kalıyordu*” (GP, s.108) ...
- *Halk **partisi** diktasının son yıllarında gizli bir gençlik teşkilatı kurdukları için on on beş kişi emniyet müdürlüğünde nezaret altına alınmışlardı* (KS2, s.116).
- *Türkiye sosyalist **partisinin** goşistlerden hangi konularda ayrıldığını ve ayrılması gerektiğini düşünüyordum* (KS2, s.119).
- *Sosyalist **Partisinin** mahkeme mahkeme sürünmesi ne* (KS2, s.120)?
- *...geciktim Yüzbaşım, affedersiniz! Hanidir yola çıkacağım, gazetede oyaladılar: ikide bir Ankara arıyor, Menderes, Ekrem Hayri'yle Karaosmanoğlu'nu **partiden** atacakmış, Genel Merkez'de sorguya çekilmişler, İspat Hakkı önergesinden imzalarını geri almaları isteniyor, reddetmişler* (YTB, s.190)!
- *Ne diyorsunuz? Son derece mühim! **Partisini** parçalayacak böyle giderse, ne yapacağını bilmiyor bu adam* (YTB, s.190)!
- *Sizi ve gazetenizi fiilen olduğu kadar hukuken de **partimize** kazanırsak, bu hakikatte memleketin bir kazancı olacaktı* (KS2, s.192)
- *Mustafa Kemal'in ufulünü müteakip inkılapçı hareket kaskatı bir tek **parti** diktası kılığına girince her akibeti göze alarak karşısına kim çıktı* (KS2, s.193)?
- *Yüzbaşı Demir yan gözle başlıkları okuyor: <Doktor Sarol Devlet Bakanlığı'ndan istifa etti/ Kongre arifesinde bu istifa manidar görülüyor/ Sarol, 'Kendimi daha çok **parti** çalışmalarına vereceğim' dedi>* (YTB, s.209).
- *<...seninkinin gurubuyla başı dertte, 'İspatçılar tekerine taş koydu. İyi yerden duyduk, Ekrem Hayri'yi Kongre Başkanlığı'na, Fevzi Lütfü'yü Genel Başkanlığa namzet göstereceklermiş!.. O zamana kadar **partiden** atılmazlarsa tabii>* (YTB, s.209) ...
- *Gerçek olup olmadıklarını sınamak istermişcesine araya girdi: -Hepsi istifa edecekmiş diye duydum. -Kim, 'İspatçılar' mı? -Öyle diyorlar. -Ayrılırsalar ne*

- olur? Yeni bir muhalefet **partisi**, Fena mı? Ayrıca seninki en has adamlarını kaybetmiş olacak (YTB, s.210).
- Telefonda, Ümid: Yüzbaşım, maalesef gecikiyorum, özür dilerim. Haberler, dehşet: Demokrat **Parti'deki** ispatçı mebuslardan onu istifa etmişler, Ankara'yla sürekli irtibat halindeyiz, arkadaşlara yardımcı olmaya çalışıyorum. Kusura bakmayın arzu ederseniz görüşmemizi daha müsait bir akşama bırakabiliriz (YTB, s.213) ...
 - Ertesi akşam, daha yerine oturmadan: — ...tamam, diyor, mühletin sona ermesini bile bekleyemediler: iki 'ispatçı' lider, on iki saat önce Demokrat **Parti'den** atıldı. Kurucusuymuşlar, biliyor musunuz? Ankara'da rivayetin bini bir para, yeni partinin hazırlıkları almış yürümüş (YTB, s.216) ...
 - Ertesi akşam, daha yerine oturmadan: — ...tamam, diyor, mühletin sona ermesini bile bekleyemediler: iki 'ispatçı' lider, on iki saat önce Demokrat Parti'den atıldı. Kurucusuymuşlar, biliyor musunuz? Ankara'da rivayetin bini bir para, yeni **partinin** hazırlıkları almış yürümüş (YTB, s.216) ...
 - Dudakları solgun mavi gözleri menekşe moru, daldı, bir süre tek laf etmeden sigarasını dinledi. Sonra, kırık bir sesle: — ...şu işe bakın, dedi, Başkanlık Divanı'na elli imzalı tahrir verdiriyorlar, korkunç canım, **partilerinden** çıkarılan mebusların mebuslukları düşmeliymiş, bu durumda kim Menderes'e kafa tutabilir (YTB, s.217)?
 - Asıl değişiklik, galiba dünyayı alış biçiminde, davranışlarında görülüyor savaş sırasında İnönü'ye hayranlıkla bağlanan sanki o değil, kuruluş günlerinde Demokrat **Parti'ye** duyduğu yakınlık açık bir yandaşlığa dönüşmüş zamanla, bağıra bağıra savunuyor; karısına bakarsan, 'seni İdare Heyeti azası yaparız diyerekten, ağzına bir parmak bal çalmışlar, bunu kandırmışlar, inanıp kayıt dahi olmuş (YTB, s.235).
 - Çok bilmiş bir spiker, sözcüklerin altını çizme çize, günün önemli haberini duyuruyor: İstanbul'da gizli komünist **partisi** kurdukları anlaşılan pek çok kişi tevkif edilmiş, Doktor Sevim Tarı adında bir kadın Marsilya'ya müteveccihen Ankara vapuruna bineceği sırada yakalanıyor, üzerinde 'yurt dışındaki komünist teşekküllerine tevdi edilmek üzere tanzim edilmiş bir sürü vesaik tahkikata büyük bir gizlilik ve ehemmiyetle devam edilmekteymiş, ayrıca

Ankara ve İzmir'deki diğer suç ortaklarının tesbiti ve tevkifi cihetine gidilmiş" (YTB, s.243)!

- Evet ya, Halk **Partisi'ne** yazılmış, onun gibi umur görmüş bir kişizade büle nâlet bir işi neden yapsın' akıl ermezmiş, ama (YTB, s.253) ...
- Önce havadan sudan birkaç laf ettiler. İçini asıl yakan şey o olmalı ki, Yarbay 'Baba' Saffet fazla uzatmadan sözü siyasete döktü: Yüzbaşı gazetelerde okumuş mu acaba, Demokrat **Parti'nin** ileri gelenlerinden Fevzi Lütfü Karaosmanoğlu, İzmir'de verdiği bir beyanatta demiş ki, Matbuata isbat hakkının tanınmasından yanayım, bunun iktidar grubundaki muvazeneyi altüst etmesi işten değil (YTB, s.254)!
- O, Yüzbaşı Demir'in merakını farketmekte gecikmedi, açıklamayı gereksiniyor: <—...laf ederken tıslıyorum, dişleri çektirdik, ondan ne haltedersin, düşe düşe üç beş tane kalmıştı, söktürdüm vesselam, **partide** Askeriye'den ayrılma bir dişçi tanıdım ki, senden iyi olmasın, pırlanta gibi çocuk> (YTB, s.255) ...
- 46'da **partisini** kuracağı sırada bazı hayalperestlerin taht-ı tesirinde olmasaydı bugün de belki beraber olacaktık (KS1, s.264).
- İkisi de sık sık birbirini kaybediyor sonra anlaşılmaz bir şekilde ya Osmanlı Sosyalist Fırkası'nın Hocapaşa Hamamı Sokağı'nda, Sirkeci'deki 'Merkez-i Umumi'sinde; ya da Türkiye Sosyalist **Partisi'nin** Unkapanı'ndaki ikinci Genel Merkezi'nde karşılaşıyorlar (KS1, s.265).
- Akademi'den 'pekiyi' ile mezun Türkiye Sosyalist **Partisi** İstanbul Vilayet Komitesi Üyesi (KS1, s.267).
- **Parti'nin** merkez organı Gerçek gazetesinde sekreter (KS1, s.267).
- Ben yıllar yılı kendimi bu yurttan başka siyasi **partiler** gibi tıkr tıkr işliyecek bir Sosyalist Parti hayaline alıştırmışım (KS1, s.267) ...
- Ben yıllar yılı kendimi bu yurttan başka siyasi partiler gibi tıkr tıkr işliyecek bir Sosyalist **Parti** hayaline alıştırmışım (KS1, s.267) ...
- **Parti** geçen defa o büyük ihanet ithamlarına rağmen beraat etmedi mi (KS1, s.268)?
- Arabaya biner binmez: <— Ankara kaynıyor, arkadaş! dedi. CHP'de seçimlere katılmama temayülü belirmiş. İyi mi? İktidarın dürüstlüğüne güvenemiyorlar. Demokrat **Parti'nin** durumunu düşünebiliyor musun> (YTB, s.273)?

- *Yol boyunca anlattı durdu: gazetenin Ankara bürosu öğrenmiş, ‘İspatçı milletvekilleri’ bir basın toplantısıyla yeni bir **parti** kurduklarını açıklayacaklar, adı ‘Hürriyet Partisi’. Demokrat Parti Meclis Grubu 'ciddi şekilde' rahatsızmış bu yüzden (YTB, s.273).*
- *Yol boyunca anlattı durdu: gazetenin Ankara bürosu öğrenmiş, ‘İspatçı milletvekilleri’ bir basın toplantısıyla yeni bir parti kurduklarını açıklayacaklar, adı ‘Hürriyet **Partisi**’. Demokrat Parti Meclis Grubu 'ciddi şekilde' rahatsızmış bu yüzden (YTB, s.273).*
- *Yol boyunca anlattı durdu: gazetenin Ankara bürosu öğrenmiş, ‘İspatçı milletvekilleri’ bir basın toplantısıyla yeni bir parti kurduklarını açıklayacaklar, adı ‘Hürriyet Partisi’. Demokrat **Parti** Meclis Grubu 'ciddi şekilde' rahatsızmış bu yüzden (YTB, s.273).*
- *....zaten Mükerrrem Sarol'un nüfuz ticareti, Fatin Rüştü'nün döviz komisyonu canlarını sıkıyor mu 'baba'? belki de **partinin** ikiye bölünmüş olmasını hazmedemeyecekler (YTB, s.273).*
- *Belediye seçimlerinden az önce Cumhuriyet Halk **Partisi'nin**, arkasından Cumhuriyetçi Millet Partisi'nin katılmayacağını öğreniyorlar (YTB, s.280).*
- *Belediye seçimlerinden az önce Cumhuriyet Halk Partisi'nin, arkasından Cumhuriyetçi Millet **Partisi'nin** katılmayacağını öğreniyorlar (YTB, s.280).*
- *Seçim Sonuçları, şaşırtıcı: meydanı boş bulan Demokrat **Parti'nin** oyları toparlayıp ne kadar Belediye varsa büyük bir çoğunlukla ele geçireceği bekleniyordu ya, hayret Trakya'da iki ilde Köylü Partisi adayları, Anadolu'nun yirmi ilinde ise bağımsızlar başlarını becermiş, Demokratlar'la birlikte Belediye Meclislerine girmişti (YTB, s.281).*
- *Seçim Sonuçları, şaşırtıcı: meydanı boş bulan Demokrat Parti'nin oyları toparlayıp ne kadar Belediye varsa büyük bir çoğunlukla ele geçireceği bekleniyordu ya, hayret Trakya'da iki ilde Köylü **Partisi** adayları, Anadolu'nun yirmi ilinde ise bağımsızlar başlarını becermiş, Demokratlar'la birlikte Belediye Meclislerine girmişti (YTB, s.281).*
- *...bütün yurttan tam bir nizam dahilinde ve sulh içinde cereyan eden Belediye Seçimleri göstermiştir ki, milletin Demokrat **Parti'ye** teveccühü hergün biraz daha artmakta, CHP'ye, itimadı ise mütemadiyen azalmaktadır (YTB, s.282).*

- Nitekim, bu seçimde Demokrat **Parti'nin** reylerin yüzde 63,55'ini, Cumhuriyet Halk Partisi'nin ise ancak yüzde 0,12'sini almış olduğu tesbit edilmiştir (YTB, s.282).
- Nitekim, bu seçimde Demokrat Parti'nin reylerin yüzde 63,55'ini, Cumhuriyet Halk **Partisi'nin** ise ancak yüzde 0,12'sini almış olduğu tesbit edilmiştir (YTB, s.282).
- Mutfağın kapısında, soru işaretleriyle tıka basa dolu iki kocaman göz halinde, beliriyor: <—...haberler fena: Halk **Partisi'nin** faaliyete hazırlandığına dair vesikalar ele geçirilmiş. Gazeteden İrfan'la konuştum, Radyo Gazetesi'ni mutlaka dinleyin diyor, açıklama yapılacaktı, Ankara'dan çocuklar uyarmışlar> (YTB, s.328).
- Elini Demir'in omzuna koydu: —...ister misin **partiyi** kapatsınlar (YTB, s.328)?
- Zaman zaman, kıvrıkcık kirpiklerinin görkemli gölgelerini yanaklarına devirerek: <—...Demokrat **Parti**, harb içinde semiren ticaret burjuvazisiyle zirai kapitalizme heveslenen taşra eşrafının iktidarındır demesinden, ya da: <—...orduyu işe karıştırmak küçük burjuva radikalizmi olmaz mı, bu çeşit maceralar bonapartisme'e götürür hareketi, onun bugünkü adı faşizmdir> diye yargılamasından kestiriyor ki bu kadın, işi gücü süslenmek, divana kurulup günde bilmem kaç kahve içmek, ya da fransızca bulvar romanları okumak olan 'boş' bir kadın değildir; göstermediği yüzü bambaşka, ağır, gün görmüş, politikayla, yaygın kahve politikasından çok farklı, çetrefil ve belalı bir politikayla içli dışlı (YTB, s.341)!
- Bu cephe gerisi çalkantısında, Ümid'le o, birbirlerini kaybettiler. Ümid, siyah saydam yağmurluğuna bürünmüş, duman duman ağızlığı ve oğlan çocuğu profiliyle İstanbul'un her yanına çoğalıyordu; yürüyüşe hazırlanan öğrenci yurtlarında o, Üniversite'nin bahçesinde o, siyasal **partilerin** gizli oturumlarından haber sızdıran, Harbiye'deki Temsil Bürosu'na damlayıp, sık sık, cihet-i askeriye'nin reaksiyonunu' araştıran o, hep o (YTB, s.350)!
- Ardından gülüyor, 'gereği var mı?' anlamına bir gülüş: sabaha ne Menderes kalacak, ne Demokrat **Parti** iktidarı (YTB, s.408)!
- ...biz, Ahmet Ziya'yı mühimseriz, **Partisi'yle** teorik ihtilâfi olduğu söylenir, hanidir hareketin dışında yaşıyor, Nâzım'la, Şevket Süreyya ile yatmış, derler

ki hapisteyken çok sevdiği, adeta taptığı karısının ihanetine uğramıştır, güzel kadınmış, Ahmet Ziya'nın en samimi dostuyla sevişmişler, bir rivayete göre Rusya'ya kaçmış, bir rivayete göre (YTB, s.484) ...

- *...kıymetlendirmeye bakar, Halk **Partisi'ni** halktan sayarsanız birincisi doğrudur, saymazsanız ikincisi (YTB, s.512).*

Seçim: Kanunlara ve yönetmeliklere uyarak seçmen durumunda olan adaylardan veya partiler arasından birini seçme.

- *Ben, diyor, memlekete de hizmet ettim. Diktatörlüğün yıkılması için, o zaman, ölümü göze alıp mücadeleye atıldım, İstanbul'da Demokrat Parti'ye ilk kaydolanlardan birisi benim Bugün borsa ve piyasada sarsılmaz bir mevkiim varsa... evet, milletvekili de olabilirdim ya da başını iki yanına çeviriyor: Geçen **seçimde** bunu bizzat Adnan Bey teklif etmişti (KS1, s.53).*
- *Londra'nın bir kenar mahallesinde işçilerin sendikada oturup yeni İdare Kurulu **seçimine** hazırlanmaları var (ZBB, s.87).*
- *<...dahası, bizi Kore'de bozuk para gibi harcamak yetmedi herife, izzetinefsimizi de iki paralık ediyor., Duydun elbet, **seçimden** sonra ne lâf etmiş, ben istersem orduyu yedeksubaylarla da idare ederim', bizi adamdan saymıyor yani, doğru, hâlimizin perişanlığına bakarsan pek de sayılacak yanımız kalmadı ya, kimin eseri bu, 'beyefendi'nin değil mi? Omuzlarındaki yıldızları, Toprak Ofisi'ndeki siktirici bir memurlukla değiştirmeye can atan çok babayiğit tanıyorum ben> (YTB, s.204)!*
- *Demir'in geldiği sıra, 'kazandıkları' ara seçimin sarhoşluğunu yaşıyordu: ne demek efendim, ne demek, yirmi mebusluk için **seçim** yapılıyor, yılların Halk Fırkası aralarında Necmeddin Sadık, Lütfü Kırdar, Nihat Erim gibi zevatın bulunduğu namzetler gösteriyor, iki mebusluk kazanabiliyor ancak, gerisi bütün Demokratların! Dahası, Lütfü Kırdar basmış istifayı, onu eski başka bir İstanbul Valisi Muhiddin Üstündağ izlemiş, hem de 'alenen beyanat verip, CHP'nin son senelerde halkın sevgisini celbedemediğini ilan ederek" (YTB, s.235)*
- *O sabah, elinde gazete, Yüzbaşı Demir ne yapacağını bilemiyor: üzölsün mü, yoksa sevinsin mi? Sevinebilir, sonuç halkın DP'ye ilk uyarısıdır; üzülebilir de,*

CHP ve CMP'nin bunu öngörüp **seçimlere** katılması belki daha iyi olacaktı (YTB, s.281).

- **Seçim** Sonuçları, şaşırtıcı: meydanı boş bulan Demokrat Parti'nin oyları toparlayıp ne kadar Belediye varsa büyük bir çoğunlukla ele geçireceği bekleniyordu ya, hayret Trakya'da iki ilde Köylü Partisi adayları, Anadolu'nun yirmi ilinde ise bağımsızlar başlarını becermiş, Demokratlar'la birlikte Belediye Meclislerine girmişti (YTB, s.281).
- O sabah, elinde gazete, Yüzbaşı Demir ne yapacağını bilemiyor: üzölsün mü, yoksa sevin sin mi? Sevinebilir, sonuç halkın DP'ye ilk uyarısıdır; üzülebilir de, CHP ve CMP'nin bunu öngörüp **seçimlere** katılması belki daha iyi olacaktı (YTB, s.281).
- Bağımsızların çoğu CHP'liy diler, **seçime** partili sıfatıyla da girseler, kaybetmeyeceklermiş: Seçim sonuçları, çoğunluğa dayanan tahakküm rejimine, demokrasi adı altında halkın soyulmasına karşı, ufak da olsa, bir umut ışığı mı (YTB, s.281)?
- Bağımsızların çoğu CHP'liy diler, seçime partili sıfatıyla da girseler, kaybetmeyeceklermiş: **Seçim** sonuçları, çoğunluğa dayanan tahakküm rejimine, demokrasi adı altında halkın soyulmasına karşı, ufak da olsa, bir umut ışığı mı (YTB, s.281)?
- ...bütün yurtt a tam bir nizam dahilinde ve sulh içinde cereyan eden Belediye **Seçimleri** göstermiştir ki, milletin Demokrat Parti'ye teveccühü hergün biraz daha artmakta, CHP'ye, itimadı ise mütemadiyen azalmaktadır (YTB, s.282).
- Yüzbaşı Demir handiyse boğulacak. Lokmasını yutamıyor. Allah Allah nasıl bu kadar yan tutabilirler? **Seçimlere** CHP'nin katılmadığını dünya âlem bilmiyor mu (YTB, s.282)?
- Nitekim, bu **seçimde** Demokrat Parti'nin reylerin yüzde 63,55'ini, Cumhuriyet Halk Partisi'nin ise ancak yüzde 0,12'sini almış olduğu tesbit edilmiştir (YTB, s.282).
- Bundan önceki son Belediye **Seçimlerinde** bu nisbetler DP için 57,12 CHP için ise yüzde 35'di (YTB, s.282).
- Yüzbaşı Demir handiyse boğulacak. Lokmasını yutamıyor. Allah Allah nasıl bu kadar yan tutabilirler? **Seçimlere** CHP'nin katılmadığını dünya âlem bilmiyor mu (YTB, s.282)?

- ...kimbilir, belki sonun başlangıcıdır. **Seçime** iştirakin düşüklüğü dikkatini çekti mi (YTB, s.283)?
- Yönetimin halka devredilmesi ana ülkü, bunun için de devrimden sonraki **seçimlerin** Kurucu Meclis niteliğinde olması, üyelerinin işçilerden köylülerden yoksul şehir halkından seçilmesi baş koşul (YTB, s.284).
- Tamime göre, bundan böyle, gizliliği muhafaza bahanesiyle kademeler arasındaki **seçimle** ilgili muhaberat, kademelerin tayin edeceği azalar arasında yapılacaktır (YTB, s.329).
- Kurucu bir meclisle demokrasiyi pekiştiren yasaları çıkarıp, kestirmeden **seçimlere** mi gidilecek, tam tersine, önce devrimin zorunlu saydığı icraat mı yapılacak (YTB, s.353)?
- İhtilali devrime dönüştürmekten yana olanlar Meclis Muhafaza Taburu'na kanca atmış, bir de Tank Taburu'na; **seçime** bir ayak önce gidip, iktidarı sivillere devretmekten yana olanlarsa, Cumhurbaşkanlığı Muhafız Alayı ile Süvari Alayı'na: Allahın günü, git Vehbi Ersü'yü Süvari Alayı'nda bul, Dünder Taşer, iki gecede bir, Tank Taburu'nun karargahı'nda yatıyor: herkes huzursuz, her dakika alarm emirleri (YTB, s.428) !..
- Ne kadar bir ayak önce **seçime** gidilmesinden yana olsa da, hiç değilse demokrasiyi sağlama bağlamak için, Albay Küçük de Millî Birlik Komitesi'nin bazı 'icraat' yapmasını benimsiyor (YTB, s.456).
- Albay Dünder'ın gidişi oldukça akla yakın, açıklaması kolay, Ordu'daki tartışmalı 'tasfiye'den o sorumlu tutuldu, içerleyen çok, ayrıca Komite' deki ikiliği, **seçim** taraftarlarını paketleyip yurt dışına göndererek' çözmeyi önerdiği sağda solda söylenip duruyor, ortalığı yatıştırmak amacıyla belki bir süre Ankara'dan uzaklaştırmayı yeğlediler, fakat 'Zizi Binbaşı, o niye yolcu 'faal' bir görev yapmıyor, etliye sütlüye karışmaz (YTB, s.487).
- Felâket şundaki, seçimle iktidar olmuş milli hükümetini, 'sistem'e istinad ederek deviren bir hareket, 'sistem'in diyalektiğinden paçasını kurtaramaz; başka bir ifadeyle, angajmanı onu münhasıran dış politikada değil, iç politikada da bağlar: iktidarı **seçimle** geleceklere bırakmak zorundadır, bırakmazsa o da tasfiye olunur. Ha bak, komünizm tehlikesi varit olsaydı, o zaman başka (YTB, s.514).

Senato: Çift meclisli parlamentolarda yasama meclisi.

- *Üyelerin çoğu şimdiden kendisini **Senato'ya** kurulmuş görüyor: iktidarda kalmakta direnip, dertsiz başlarını niye derde sokacaklar (YTB, s.519)?*

Spor Terimleri

Açığa almak: Topun defanstaki bir açığa yollanması.

- *Aldı topu doğru **acığa** Hakem esseoğlu eşeğin biri (SA, s.96).*
- *Hele o Çengel yok mu, ah o Çengel Bak, bak! Geliyor ulan, dikkat et Çengel Aaaaslaaaan! Aldı topu doğru **acığa** Hakem eşseoğlu eşeğin biri (SA, s.98).*

Ağ: Oyunlarda oyun alanını ortadan ikiye ayıran, futbolda kalenin arkasına gerilen ipten yapılan örgü.

- *Hem de doksanlık zaviyeden **ağları** bulurdu, direklerin örümceğini alarak (KS2, s.236) ...*

Antrenör: Bir spor takımını veya sporcuyu çalıştıran, onları oyuna hazırlayan kimse.

- *Ne bok yemeğe bu çeşit aynasız heriflerle böyle filimlere girerim; ne demeğe siktirik bir mahalle kulübünün olsun **atrenörlüğün** vazgeçtim antrenörlüğünden, kapıcılığını kabul edip ekmek paramı çıkarmam (KS2, s.48)?*
- *Ne bok yemeğe bu çeşit aynasız heriflerle böyle filimlere girerim; ne demeğe siktirik bir mahalle kulübünün olsun **atrenörlüğün** vazgeçtim **antrenörlüğünden**, kapıcılığını kabul edip ekmek paramı çıkarmam (KS2, s.48)?*
- *Yeni **antrenör** gelmiş, aman matah (SA, s.97)!*
- *Üç yıl önceki bir gol hatırına kavgaya mı diyeceksiniz, bizde. Gol başına kumar mı diyeceksiniz, bizde. Bir takımın bütün oyuncularını, oyuncu ve **antrenörlerinin** gelmişini geçmişini bir nefeste sayıvermek mi diyeceksiniz, bizde (ZBB, s.104).*

- *Yakında belki Selimiye'ye **antrenör** olacağım* (KS2, s.236).

Basketçi: Basketbolcu.

- *Amerikan traşlı **basketçi** Coşkun* (KS1, s.194).
- *Yorgun sarı at kuyruğu kendini **basketçinin** göğsüne bırakıvermiş* (KS1, s.195).

Beyzbol: Bir top ve sopayla dokuzar kişilik iki takım arasında oynanan oyun çeşiti.

- *He görülüp kayboluyor: kolej öğrencisi ve **beyzbol** hastası başka bir Freddy Mills'in uykularını haram ediyordu* (KS1, s.53).

Defans: Savunma.

- *Beykoz **defansı** direktten dönen topu on sekiz dışına çıkarmağa uğraşıyordu* (KS2, s.237).

Direk: Kalenin etrafındaki demirden yapılmış sütun.

- *Hem de doksanlık zaviyeden ağırları bulurdu, **direklerin** örümceğini alarak* (KS2, s.236) ...
- *Beykoz defansı **direkten** dönen topu on sekiz dışına çıkarmağa uğraşıyordu* (KS2, s.237).

Frikik: Serbest vuruş.

- *Rüzgâr karşıdan olmasa, böyle onsekiz civarından **frikikleri** affetmezdi* (KS2, s.236).

Futbol: On birer kişilik iki takım arasında oynanan ayak topu.

- ***Futbolu** öğren de gel* (SA, s.99)!

- **Futbol** deyip yeni bir Allah yaratıyoruz (ZBB, s.104).
- Erkeklerimize **futbol** kadınlarımıza sinema ve moda hayat faaliyeti olarak yetiyor da artıyor bile (KS1, s.228).

Futbolcu: Ayak topu oyuncusu.

- **Futbolcu**, Kızın bütün paralarını çekiyor (KS1, s.42).
- *Diş fırçalıyorum diye lavaboya ıhmış, odanın yarısını suyla batırmış, artık ayaklarını dahi kullanılmayan eski **futbolcu**, yeni hergele Dünder* (KS2, s.89)
- ...
- *Sonra **futbolcu** Dünder, sonra bu kaç yıldır süren köpek yaşaması* (KS2, s.89)
- !..
- *İşte sonunda randevucu Telsiz Dürnev'le işi kadın tüccarlığına dökmüş eski bir **futbolcunun** elindeyim* (KS2, s.148).
- *.. kendi çevresinde dönen, kendini boğan ve zehirliyen bir enerji, diye devam ediyor, gurultu **futbolcular**, beyinsiz güreşçiler* (KS1, s.176)...
- *Emirgan'da oturur oturmaz, açıklama gerek sinmesi neden: <...bu Dünder'a yıllarımı verdim, eski bir **futbolcu**, evlenmeyi düşünürmüşüm demek, sevmediğimi sanırdım, bırakıp gidince sarsıldım bayağı, halbuki sık sık döverdi>* (YTB, s.230) ...

Gol: Ayaktopu ya da el topu maçlarında topun kaleye sokulmasıyla kazanılan sayı.

- *Ulan bir **gol** yersin, daha kendini toparlamadan, zınk ikincisi girer; aman zaman, dur bakalım, ne oluyor derken, zınk* (SA, s.32)!
- *Maçı **gollerin** hepsini Aram yapmış. Anahit için yalancıkdan seviniyor. Aram onun dalgası. Birkaç yıldır konuşuyorlar. Futbolcu, Kızın bütün paralarını çekiyor* (KS1, s.42).
- *Bir kere hakem göz göre göre o penaltıyı vermedi. Verse garanti sokacaktık. Sonra onun ikinci **golü** bal gibi ofsayttı. Hatta yan hakem işaret etti ama hakem pezevengi görmedi* (SA, s.99).
- *Sonra onun ikinci **golü** bal gibi ofsayttı* (SA, s.100).

- Üç yıl önceki bir **gol** hatırına kavga mı diyeceksiniz, bizde (ZBB, s.104).
- **Gol** başına kumar mı diyeceksiniz, bizde. Bir takımın bütün oyuncularını, oyuncuğunun ve antrenörlerinin gelmişini geçmişini bir nefeste sayıvermek mi diyeceksiniz, bizde (ZBB, s.104).
- Lütfü'nün her kurtardığı **golü** biz kurtarıyoruz (ZBB, s.104).

Grekoromen: Yüze ve boğaza dokunmadan, belden aşağısını tutmadan ve ayaklarla oyun yapmadan yapılan güreş türü.

- Gayet rahat yüzer, **Greko-Romen** çalışırdım (KS1, s.29).

Güreş: İki kişinin belirli kurallar çerçevesinde, güç kullanarak ve türlü oyunlara başvurarak birbirinin sırtını yere devirmeye çalışması üzerine kurulu spor.

- Fatih güreş kulübünden hayvan şükriyle **güreş** tutuyor (KS2, s.111).

Güreşçi: Güneş yapan, güreşen kimse.

- ...kendi çevresinde dönen, kendini boğan ve zehirliyen bir enerji, diye devam ediyor, gurultu futbolcular, beyinsiz **güreşçiler** (KS1, s.176) ...

Hakem: Spor karşılaşmalarını kurallara uygun bir şekilde yöneten kimse.

- **Hakemi** yuhaladım. Siz hiç hakemin takdir edildiği Maç. Gördünüz mü? Ben asla!... Çünkü: ben, hakemim (SA, s.81).
- Hakemi yuhaladım. Siz hiç hakemin takdir edildiği Maç. Gördünüz mü? Ben asla!... Çünkü: ben, **hakemim** (SA, s.81).
- Aldı topu doğru açığa **Hakem** esseoğlu eşeğin biri (SA, s.96).
- Aldı topu doğru açığa **Hakem** eşşeoğlu eşşeğin bir Fener hücumu oldu mu bir şey yok, biz hücumu geç tik mi hemen düit (SA, s.98)!
- Hele o Cengel yok mu, ah o Cengel Bak, bak! Geliyor ulan, dikkat et Cengel Aaaaslaaaan! Aldı topu doğru açığa **Hakem** eşşeoğlu eşşeğin biri (SA, s.98).

- Bir kere **hakem** göz göre göre o penaltıyı vermedi (SA, s.99).
- Açıkta top, Haydi Cengel Tüüü ıska geçti, yuuuuu sende de is kalmadı Cengel Ulan dikkat! Eyvah! Girdi be! Dedim ben, mağlup garanti. Hele böyle **hakemle**. Çengel de bitmiş artık, eski Cengel değil. Birader ıska geçecek aman mı, ama? Bırak Allah aşkına (SA, s.99)!...
- Bir kere **hakem** göz göre göre o penaltıyı vermedi. Verse garanti sokacaktık. Sonra onun ikinci golü bal gibi ofsayttı. Hatta yan hakem işaret etti ama hakem pezevengi görmedi (SA, s.99).
- Bir kere hakem göz göre göre o penaltıyı vermedi. Verse garanti sokacaktık. Sonra onun ikinci golü bal gibi ofsayttı. Hatta yan **hakem** işaret etti ama hakem pezevengi görmedi (SA, s.99).
- Hatta yan hakem işaret etti ama **hakem** pezevengi görmedi (SA, s.100).

Kale: Top oyunlarında, topun sokulmamasına çalışıldığı, metal direklerle belli ölçüde ağ ile kaplı yer.

- **Kalede** Cihat. Bak bu iyi, ne de olsa içi geçti Cihat'ın, artık eski hâli yok (SA, s.11).
- Ama nasıl bağıırıyoruz: yer gök inliyor. Maç başlamak üzere. Fenerliler mahalle takımı gibi: **Kalede** Cihat. Bak bu iyi, ne de olsa içi geçti Cihat'ın, artık eski hâli yok. Tam bu sırada Muhlis benden beş kâğıt istedi, bahse girecekmiş (SA, s.98).
- **Kalede** Cihat. Bak bu iyi, ne de olsa içi geçti Cihat'ın, artık eski hâli yok (SA, s.98).
- **Kaleci** mi? Tüy gibisin be, seni topla sokarlar kaleye (KS2, s.236).
- Tüy gibisin be, seni topla sokarlar **kaleye** (KS2, s.236).

Kaleci: Top oyunlarında, kalenin önünde durarak topun kaleye sokulmasını önlemekle görevli kimse.

- **Kaleci** mi? Tüy gibisin be, seni topla sokarlar kaleye (KS2, s.236).
- **Kaleci** oynarım ben (KS2, s.236).

- *Olmadı mı, Yenikapı'daki deniz kahvelerinden dönerken, Ümid, odun depolarının oralarda çılgık kıyamet futbol oynayan mahalle çocuklarının içine dalıyor; pısrık bir yağmur tepelerinde fısıldasın varsın, Demir'i bu tarafa bek dikerek, öbür tarafta **kaleci** duruyor (YTB, s.278).*

Maç: İki takım, taraf arasında yapılan karşılaşma.

- *Şeref Stadı'nda eski bir Beykoz **maçını** bir daha oynuyor (KS2, s.40).*
- ***Maçı** gollerin hepsini Aram yapmış. Anahit için yalancıktan seviniyor. Aram onun dalgası. Birkaç yıldır konuşuyorlar. Futbolcu, Kızın bütün paralarını çekiyor (KS1, s.42).*
- *Bana ne? Ben Pazar günleri **maçlar** bitip de stad boşaldıktan sonra uçurumlar gibi boş boş çınlayan tribünlerde gideyim eski gazete kağıdı ve fıstık kabuğu rezilliğinin ortasında arpacı kumrusu gibi bir başıma oturayım ve artık ölüp ölesiye hiç oynayamayacağım maçları düşüneyim (KS2, s. 49).*
- *Bana ne? Ben Pazar günleri maçlar bitip de stad boşaldıktan sonra uçurumlar gibi boş boş çınlayan tribünlerde gideyim eski gazete kağıdı ve fıstık kabuğu rezilliğinin ortasında arpacı kumrusu gibi bir başıma oturayım ve artık ölüp ölesiye hiç oynayamayacağım **maçları** düşüneyim (KS2, s. 49).*
- *Sinema yıldızları, **maçlar** ve polis romanları ile uğraşıyor (ZBB, s.81).*
- *Var mı sinemaya gitsin, **maça** gitsin, polis romanı okusun (ZBB, s.81)!*
- *Ayvansaray'da tarihi bir **maç** akşamı taze çimentoya çizilmiş "G. S: 2-F. B: 1" yazısı hâlâ bozulmadı, bu kadar zamandır. O yazıdan sonra bu iki takım daha kim bilir kaç kere karşılaştılar (SA, s.81).*
- *Hakemi yuhaladım. Siz hiç hakemin takdir edildiği **maç** gördünüz mü? Ben asla!... Çünkü: ben, hakemim (SA, s.81).*
- ***Maç** da müthiş oluyor. Hep Fener hücumu, ama kara kartallar bir müdafaa kurmuş ki, Majino canına yandığının (SA, s.96).*
- *Tüyü bozukla **maça** gideceğiz (SA, s.96).*
- *Ulan zamanında binlerle oynamış şimdi meteliğe muhtaç, kolay mı bu **maça** gittik (SA, s.96).*

- *Eh bir tesadüf oldu, Fener- Beşiktaş **maçında** İstanbul' da bulunduk, gitmemek olur mu? İşin can alacak tarafı neresi* (SA, s.96)?
- ***Maça** gittik. Fener- Beşiktaş* (SA, s.96).
- *Önce bir başka **maç** oynanıyor* (SA, s.97).
- ***Maç** başlamak üzere* (SA, s.97).
- ***Maç** da müthiş oluyor. Hep Fener hücumda, ama kara kartallar bir müdafaa kurmuş ki, Majino canına yandığının* (SA, s.98).
- *Güzel. **Maçta** kimi tuttum? Beşiktaş'ı. Takım yenildi. Şimdi kimi tutuyorum? Beşiktaş' ı* (SA, s.99).
- ***Maçı** ikiye bir kaybettik* (SA, s.99).
- *Aklım hâlâ **maçta** Gözüm de saatte* (SA, s.100).
- *Oturdu yine, bana tavuklarını, gençliğindeki futbol **maçlarını** anlattı* (SA, s.101).
- *Harb bizim için artık bir futbol **maçı** olmaktan çıkmıştır* (ZBB, s.148).
- *Artık kendimi bir **maç** bitirmek üzere hissediyorum* (SA, s.208).
- ***Maçı** ben kazanıyorum* (KS2, s.235).
- *Onun belalı şutlar çektiğini önceki **maçlarından** bilen Beykoz' lular kalenin önüne sımsıkı bir baraj halinde dizildiler* (KS2, s.236).

Ofsayt: Futbolda, kaleye yönelen takımın oyuncularının en az birinin kafasının, vücudunun ya da ayağının bir bölümünün topla oynandığında rakip takımın kale çizgisine, o takımın en yakın oyuncusundan daha yakında bulunma durumu.

- *Hay Allah belasını versin bendeki do amma pis tabiat ağabey; haydi ikinci gol **ofsayttı**, e Ethem olacak kereste de yani neden kaleye armut gibi boş bırakır, düdük çalmadı hakem sen topu tutmana bak hırbo* (SA, s.100).
- *Sonra onun ikinci golü bal gibi **ofsayttı*** (SA, s.100).

Penaltı: Ayaktopunda ceza alanında gerçekleşen kural dışı bir hareket sonucunda sadece kalecinin koruduğu kaleye ortadan ve tam karşıdan yapılan atış.

- *Bir kere hakem göz göre göre o **penaltıyı** vermedi. Verse garanti sokacaktık. Sonra onun ikinci golü bal gibi ofsayttı. Hatta yan hakem işaret etti ama hakem pezevengi görmedi (SA, s.99).*

Sağ açık: Futbolda sağ başta bulunan oyuncu.

- *Dündar da onsekiz'in içinden zorla söktüğü topları **sağ açığına** gön derip gavur ede ede Dürnev'in iç hesaplarını silkelesin (KS2, s.42).*

Stad/stadyum: Ayaktopunun ve belirli takım oyunlarının oynandığı ve çeşitli törenlerin yapılması için, seyircilerin de bunu izleyebilme imkânı bulduğu, oturma yerleri olan alan.

- *Bana ne? Ben Pazar günleri maçlar bitip de **stad** boşaldıktan sonra uçurumlar gibi boş boş çınlıyan tribünlerde gideyim eski gazete kağıdı ve fıstık kabuğu rezilliğinin ortasında arpacı kumrusu gibi bir başıma oturayım ve artık ölüp ölesiye hiç oynayamayacağım maçları düşüneyim (KS2, s. 49).*
- *Muhlis de Beşiktaşlı çıktı. Allah, dokunma artık keyfimize. **Stadın** önünde buluştuk (SA, s.96).*
- *Ha, hah! **Stad** yükünü aldı ki aldı, hiç boş yer kalmadı (SA, s.97).*
- *Pazarları kendimize benzer iki hergele ile beraber **stadyumlardayız**. Açık tribünde iğneli beşik gibi bir yağmura suratımızı verip verip, gözlerimiz ve aklımız kaymış, bağır Allah bağırıyoruz (ZBB, s.104).*
- *Yüksekkaldırım hergeleliklerini, **stadyum** itliklerini, Alkazar domuzluklarını terk ediyoruz. Ne bok olursa olsun iş biz adam olalım diye bu sefer kitaplara sarılıyoruz. Yedek Subaylık için lise imtihanlarına giriyoruz (ZBB, s.106).*

Şike: Bir spor karşılaşmasının sonucunu değiştirmek amacıyla bir çıkar karşılığında anlaşarak yapılan spor karşılaşması.

- *Arkasından, gelir gelmez Babîâli'de duyduğu **şike** haberi: <— Galatasaray Beşiktaş'a yenildi eski bir idareci gazeteye telefonla bildirmiş, kırkbeş bin liraya anlaştılar diye> (YTB, s.327) ...*

Taç: Topla oynanan takım oyunlarında oyun alanının yan taraflarına düşen ve çizgiyle ayrılmış olan kısım.

- *Koşmuyor ve topu **taça** bırakıyor (KS2, s.41).*

Takım: Birlikte, toplu şekilde oynanan oyunlarda, oyunu kazanmak için birlikte birbirine bağlı çalışan sporcu topluluğu.

- *Böylesini **takıma** koyanın (KS2, s.41)!*
- *Ayvansaray'da tarihi bir maç akşamı taze çimentoya çizilmiş "G. S: 2-F. B: 1" yazısı hâlâ bozulmadı, bu kadar zamandır. O yazıdan sonra bu iki **takım** daha kim bilir kaç kere karşılaştılar (SA, s.81).*
- *Hala amatör **takımlarda** ineklemesin de bir boka yarasın (KS2, s.132).*
- *İster misin transfer edelim onu şöyle esaslı bir **takıma**, haaaaak (KS2, s.132) ...*
- *İneğin biri Aram, hala birinci **takıma** bile geçemedi (KS2, s.133).*
- *Beni de **takımına** alsana, dedi (KS2, s.236).*

Taraftar: Takım oyunlarında sporcuların temsil ettiği takıma, renge, kulüp ve bayrağa bağlı olan kimse.

- *Kızacak ne var baba? **Taraftarlık** başka, oyun başka. Olmaz böyle şey! Olmaz, imkânı yok! İnanmam (SA, s.98)!*

Transfer: Bir sporcunun takımını bırakarak bir başka takıma geçmesi, takım değiştirmesi.

- *İster misin **transfer** edelim onu şöyle esaslı bir takıma, haaaaak* (KS2, s.132)
- ...

Tribün: Spor salonu, stadyum, hipodrom vb. yerlerde seyircilerin oturması için yapılan basamaklı alan.

- *Bana ne? Ben Pazar günleri maçlar bitip de stad boşaldıktan sonra uçurumlar gibi boş boş çınlıyan **tribünlerde** gideyim eski gazete kağıdı ve fıstık kabuğu rezilliğinin ortasında arpacı kumrusu gibi bir başıma oturayım ve artık ölüp ölesiye hiç oynayamayacağım maçları düşüneyim* (KS2, s. 49).
- *Ben kaç kere, açık **tribünlerde**, duvarların üstünde bazan birisine, bazan ötekisine seslendim* (SA, s.81).
- *Pazarları kendimize benzer iki hergele ile beraber stadyumlardayız. Açık **tribünde** iğneli beşik gibi bir yağmura suratımızı verip verip, gözlerimiz ve aklımız kaymış, bağır Allah bağıryoruz* (ZBB, s.104).

Top: Ayaktopu veya diğer birçok spor oyununda kullanılan, yuvarlak nesne.

- *Koşmuyor ve **topu** taça bırakıyor* (KS2, s.41).
- *Ecvet'in kafasını bir futbol **topu** gibi bacaklarının arasına sıkıştırıyor. Alnını zımparalıyor. Ecvet: -Ah! diyor. Otomatik pick-up başka bir plâğa geçiyor* (ZBB, s.82).
- *Açıkta **top**, Haydi Cengel Tüüü ıska geçti, yuuuuu sende de is kalmadı çengel Ulan dikkat! Eyvah! Girdi be! Dedim ben, mağlup garanti. Hele höyle hakemle. Çengel de bitmiş artık, eski Çengel değil. Birader ıska geçecek aman mı, ama? Bırak Allah aşkına* (SA, s.99)!...
- *Sağından solundan her gören kellemize futbol **topu** diyor* (ZBB, s.104).
- *Dündar **topu** dikti* (KS2, s.236).
- *Kaleci mi? Tüy gibisin be, seni **topla** sokarlar kaleye* (KS2, s.236).

- *Beykoz defansı direktten dönen **topu** on sekiz dışına çıkarmağa uğraşıyordu* (KS2, s.237).
- *O, ayırma karşı bir kere, Yüzbaşı Demir <Bilardo erkek oyunu yahu> deyince, istekasıyla **topu** nişanladığından bir gözü yumulu, ne karşılık vermişti* (YTB, s.278) ...

Voleybol: Altışar kişilik iki takım arasında, ikiye bölünmüş şekilde gerilmiş olan ağ üzerinden topun elle karşılıklı şekilde oynanması oyunu.

- *Cumhuriyet Bayramlarında trampet çalarak caddelerden geçen, okul takımında **voleybol** oynayan, pörsük gözleri bir yanıyla içlerine öbür yanıyla geleceğine açılmış adamakıllı hızlı* (KS2, s.106).

Tarih Terimleri

Babiali: Osmanlı döneminde İstanbul'da başbakanlık, dış işleri ve iç işleri ile danıştayın bulunduğu yapı.

- ***Babiali** eski! Babiali değil. Her şey değişiliyor* (KS1, s. 23).
- *Babiali eski! **Babiali** değil. Her şey değişiliyor* (KS1, s. 23).
- *Akşam, saat beşten sonra Emin- önü Halkevindeki bele dersinden mi çıkacaksın; bale pabuçlarını kol tuğunun altına sıkıştırıp iki sıra örülmüş saçlarını uçura uçura **Babiali'ye** mi ineceksin* (KS1, s.49)?
- *Böyle bir gece **Babiali'nin** üzerinde soğuk yıldızlı karanlıklar uçuşurken, şeytan bilir hangi sebep araya giriyor; masanın yerine Necdet'in gülümsemesini, daktilonun yerine Mahmud'un pörsük gözlerini oturtuyor* (KS1, s.56).
- *Hüsnü Faik, Birlik gazetesinin sahip ve başyazarı. Kırk yıllık **Babiali** adamı* (KS1, s.68).
- ***Babiali'de** çocuğumuz bana hürriyetiyle her şeyin halledeceğini umuyor ve aldaniyor* (KS2, s.77).
- ***Babiali** yorgunlarının kalemlerine bitştirmek demektir* (KS2, s.79).

- Ben **Babiali'den** birkaç tecrübeli eleman alınmasına taraftarım (KS2, s.131)
- ...
- **Babîâli'de** sessiz fakat inatçı diye tanınmış (KS1, s.170).
- **Babiali** mi olur, köprü mü olur, tünel mi olur; öyle kalabalık, önemli bir yerleri (KS2, s.209)!
- Üniversite'yi bitiremedim. **Babîâli** beni yedi (KS1, s.225).
- Hüsnü Faik'in yanbaşındaki **Babiali** koltuğunu siyah kuğu inceliğiyle tamamlamış, inşaat yolsuzluğu dosyasının son izahlarını yapan Avukat Sadık'ı mı dinliyorsun (KS2, s.242)?
- **Babiali** civarında gece rüzgarında yardımıyla bir plastik esnekliği kazanmıştı (KS2, s.248).
- Daha **Babîâli'ye** ulaşmadan ilk soru işareti: -Uyudu kaldı mı, yoksa öldü mü (KS1, s.270)?
- Sonra daha **Babiali'yi** tutmadan ilk soru yüreğimi buruyor (KS1, s.271).
- Dostlarının sayısı belirsiz, üstelik kimler Tarlabası'nda elektrikçi çırağı Güngör, Emirganda Tatar sakallı kozhelvacı Hüseyin Efendi, **Bâbiâli'de** emekli mürettip Mustafa (YTB, s.278)!
- Yüzbaşı Demir onun 'toplumsal' gerekçelerini, siyasal yorumlarını uzun uzun okuduktan sonra, böyle **Babîâli** argosuyla şakalar yapan 'hafif külhanbeyi bir kadın beklemiyormuş demek; yadırgaması bundan (YTB, s.313) ...
- Arkasından, gelir gelmez **Babîâli'de** duyduğu şike haberi: <— Galatasaray Beşiktaş'a yenildi eski bir idareci gazeteye telefonla bildirmiş, kırkbeş bin liraya anlaştılar diye> (YTB, s.327) ...
- Vatani işgalden halâs etmiş olan Ankara mı, yoksa, Sevreş Muahedesini imzalamış olan **Babiali** mi? “Mustafa Kemal Paşa, ağır ve tane tane konuşuyordu; o an, İzmir'in istidanı esnasında, ona nihayet istirahat edebileceklerini söyleyen Halide Onbaşı gülerek verdiği cevabı hatırlamıştı (GP, s.454) ...
- Tutuklu gazetecilerin 27 Mayıs sabahı salıverildiklerini bildiği halde, Yüzbaşı Demir günlerce Ümid'le karşılaşamadı olayların ivmesi ikisini de kapmış, ayrı doğrultulara savurmuş: Ümid, cezaevinden çıkmasıyla soluğu **Babîâli'de** alır:

evine uğramadan, Birlik idarehanesi'ne, neden, gazeteyi yeniden çıkaracaklar, kolay mı (YTB, s.460)?

Başmabeyinci: Osmanlı sarayında mabeyincilik yapan mabeyincilerin en yetkilisi olan kimse.

- *İngiliz İşgal Kuvvetleri'nden birkaç nefer bu saatler için mutat olmayan, bir hareketlilik! Nedeni çok geçmeden anlaşılacaktır; zira Padişah Mehmed-i Sadist (Vahdettin), birkaç saray mensubu, bazı İngiliz zabıtları arasında, kapıdan çıkıyor; müteessir ve telaşlıdır, yanında oğlu Ertuğrul Bey ve başmabeyincisi, ambulansa biniyorlar (GP, s.456).*

Çarlık: Çar olma durumu.

- *'Beyaz Rus Generali Wrangel ordusunun döküntüleri, köprü başına yığıldığı gün, Yahya Kemal: "Çarlığın yıkıldığını gördük..." diye memnuniyetini belli etmişti; sonra da Bolşeviklerin güneşe doğru inişi üzerine, bu mısran söylemişti (GP, s.180).*

Defterdar: Osmanlı Devleti'nde maliye işlerinden sorumlu en yüksek yetkili ya da maliye işleriyle uğraşan devlet görevlisi.

- *Cennetmekân pederim İsmail Raci bey, Abdülhamid'in sadık bendelerinden imiş, kendisi söylerdi, İttihatçı makulesi Selanik'ten gelip payitahtı zapt edince, onu sadaka kabilinden bir **defterdarlıkla** Bursa'ya nefy ediyorlar, lâkin benim doğumum Üsküdar'dır, Üsküdar, İhsaniye Mahallesi; soysop İstanbulluyuz, asil yerdeniz; merhum pederim, devletin de, Dersaadet'in de atisini gayetle karanlık gördüğünden, bilâhare memuriyetten çekilip Bursa'da yerleşmeyi muvafık buluyor; eh, bunun münasip tariki, nedir, nikâh dolayısıyla yerlilerle sıhriyet peydah eylemek değil mi> (YTB, s.132) ?*

Derebeylik: Orta Çağ'da özellikle Avrupa'da toprağı ve o toprak üzerinde yaşamını sürdüren köylüleri tek bir kişinin malı sayan feodal düzen, feodalite.

- *Siz istediğiniz kadar sosyalizm üzerine hayal kurun milletçe henüz hastalıklı bir **derebeylik** düzeni yaşıyoruz* (KS1, s.267).
- *Buğulu camlarda, kalın soğuk; önünden gelip geçenler, buğulu birer hayal; yoksa her şey, bir rüya mıydı? "...derebeylik mefhumu, derebeylikten burjuvaziye, küçülerek intikal etmiş bir mefhum; bu küçülme Sosyalizmle sıfıra intikal edecektir: yerini, 'içtimai aile' mefhumu alacaktır"* (GP, s.382) ...
- *Buğulu camlarda, kalın soğuk; önünden gelip geçenler, buğulu birer hayal; yoksa her şey, bir rüya mıydı? "...derebeylik mefhumu, **derebeylikten** burjuvaziye, küçülerek intikal etmiş bir mefhum; bu küçülme Sosyalizmle sıfıra intikal edecektir: yerini, 'içtimai aile' mefhumu alacaktır"* (GP, s.382) ...

Devrimcilik: Atatürk devrimlerine bağlılık, bu yönde yapılan köklü inkılapçılık hareketleri.

- *Sonra şunları: ... Kapitalizm'e ve emperyalizme karşı say esasına dayanan halkçılık Mustafa Kemal **devrimciliğini** sonunda radikal bir sosyalizme götürmez mi»* (KS2, s.20)?

Devşirme: Osmanlıda asker yetiştirmek için Yeniçeri Ocağı'na alınacak çocukları gayrimüslim olan Hristiyan çocuklar arasından seçip toplama işi.

- *Konuştukları mevzu, Kızıl Ordu'nun **devşirme** 'Beyazları, nasıl mağlup ettiği! O esnada, birden farkına varıyor ki, Anadolu'da, o mahrumiyet içinde, adeta mesut imiş! Bunun neden böyle olduğunu, sonraları, bir hayli düşünecektir: emperyalizmle lâfla değil, yoksa silahla savaşıldığından mı* (GP, s.300)?

Halife: Hz. Muhammed'in vekili olarak Müslümanların imamlığını ve şariat koruyuculuğunu yapan görevli.

- *Dillerinin altında dolaştırdıkları **halifenin** riyaseti altında meşruti bir Osmanlı hükümetini devam ettirmek tasavvuru idi (KS1, s.68).*
- *Ben ne **halife** olmak niyetindeyim, ne de padişah... İcâb-ı halinde bunu Meclis 'de de beyan ederim..."Mustafa Kemal Paşa, bu kadarla yetinecekmiş gibi, susmuştu; fakat, aklına başka bir şey gelmiş gibi ayağa kalktı, yürüyerek devam ediyor:"...bence, Meclis'in asıl iştigal edeceği mevzu, Sulh Konferansı'nda Türkiye'yi, kimin temsil edeceği mevzuudur (GP, s.454).*

Halifelik: Halife olma durumu.

- *Mustafa Kemal Paşa yüzünü Refet Paşa'ya dönmüştü: aynı ciddiyet ve sükûnetle sordu: ya siz Paşa bu hususta sizin mütalâanız, hangi istikâmettedir?" Refet Paşa, kısa adımlarla sağa sola giderek; ayakta, yüzünde hep aynı asabi tebessümle konuşacaktır."...Rauf Bey'in fikir ve mütalâasına, tamamen iştirak ediyorum... Filhakika, bizde, padişahlıktan ve **halifelikten** başka...bir şekli idare mevzuubahis olamaz (GP, s.453).*

Hünkâr: Osmanlıda sadece padişahlar için kullanılan san.

- *O satılmış vezire, o satılmış **hünkâra** o satılmış kullara, siz de mi katıldınız? Siz de mi satıldınız? Sizde mi satıldınız" (GP, s.80)?*

Islahat: Osmanlıda devlet düzenindeki eskiyen ve bozulan yapıları düzeltmek ve gerileme döneminde başlayan Batı'ya özenerek girişilen yenileşme ve ilerleme hareketi.

- *Dünder Seyhan Bostancı'da oturuyor ya, dönüş oradan, saatlerdir kafayı çekip konuştular, şimdi yüreklerinde par par eden bir ateş, kulaklarında söyleşilerinden kalmış heyecan verici sözler : < — ...ben palavra dinlemem beyim, yüksek kumanda kademesini ehlileştirdiler, 6-7 Eylül olaylarını bahane edip üç paşaya işten el çektirmek yoksa hadlerine mi düşmüş, orduda ciddi bir*

ıslahat için hayır yok bunlardan, bu iş belki albaylar seviyesinde gerçekleştirilir, hatta bak ne diyorum, belki daha bile aşağı bir seviyede> (YTB, s.258) ...

İttihatçı: Meşrutiyet döneminde İttihat ve Terakki Cemiyetinin daha sonra oluşan yasal partinin üyesi olan kimse.

- *Cumhuriyet'in ilanını müteakip Hüseyin Rauf, Ali Fuat ve Karabekir Kâzım Terakkiperver Fırka macerasına girişip mürteci unsurlar ve eski **İttihatçılar** tarafından desteklenince; onlarla işbirliği halinde bulunan Vatan, Tanin, Tevhid-i Efkâr gibi gazetelerin karşısına cumhuriyeti inkılapçı manasıyla müdafaa etmek için yine biz çıktık (KS1, s.68).*
- *Cennetmekân pederim İsmail Raci bey, Abdülhamid'in sadık bendelerinden imiş, kendisi söylerdi, **İttihatçı** makulesi Selanik'ten gelip payitahtı zapt edince, onu sadaka kabilinden bir defterdarlıkla Bursa'ya nefy ediyorlar, lâkin benim doğumum Üsküdar'dır, Üsküdar, İhsaniye Mahallesi; soysop İstanbulluyuz, asil yerdeniz; merhum pederim, devletin de, Dersaadet'in de atisini gayetle karanlık gördüğünden, bilâhare memuriyetten çekilip Bursa'da yerleşmeyi muvafık buluyor; eh, bunun münasip tariki, nedir, nikâh dolayısıyla yerlilerle sıhriyet peydah eylemek değil mi> (YTB, s.132) ?*
- *Mütareke'de diyerek çıkarıyor, **İttihatçılar'ın** devrilmesi aşağı yukarı bütün fıkraların tekrar taazzuvuna imkân verdi (KS1, s.265).*
- *Çankırı'ya **İttihatçıların** sürdüğü bir adam Enternasyonal Kongresi'ne intihab edilmiş (KS1, s.266).*
- *Kimsenin kimseyi azarlamağa hakkı yok, **İttihatçı** Kâzım da kim oluyor (KS1, s.268)?*
- *Pürüzsüz, handiyse cilalı yanaklarını, tırnakları bakımlı tombul rahibe eliyle usul usul okşuyor, her seferinde aynı törenli, hayli çok bilmiş boyun kırışıyla: <—...bilmez miyim, diye ekliyordu, Mütareke'de, terütaze mülâzim iken, **İttihatçıdır** diye tevkif etmişlerdi. Bekirağa Bölüğü'nde birkaç hafta yattım> (YTB, s.300).*
- *Bir başka tartışma konusu, 'Yoldaş' Mustafa Suphi'nin, Enver Paşa'nın kurultaya hâkim olmasını önlemek için, aldığı tedbirler: **İttihatçı** takımının,*

sözde Komünist Fırkasını dağıtıp; Komintern'e bağlı gerçek Komünist Fırkasını tesis ettikten sonra; Kurultay'a katılmış 'delegatlar' arasında, komünistlerle Kemalistler el birliği edip, Enver Paşa'ya imkân tanımıyorlar. İddia odur ki, komitacılıklarıyla maruf İttihatçılar, bunun intikamını Trabzon'da almıştır (GP, s.389) ...

- Bir başka tartışma konusu, 'Yoldaş' Mustafa Suphi'nin, Enver Paşa'nın kurultaya hâkim olmasını önlemek için, aldığı tedbirler: İttihatçı takımının, sözde Komünist Fırkasını dağıtıp; Komintern'e bağlı gerçek Komünist Fırkasını tesis ettikten sonra; Kurultay'a katılmış 'delegatlar' arasında, komünistlerle Kemalistler el birliği edip, Enver Paşa'ya imkân tanımıyorlar. İddia odur ki, komitacılıklarıyla maruf **İttihatçılar**, bunun intikamını Trabzon'da almıştır (GP, s.389) ...
- ...Kemal Paşa'yla Enver Paşa'yı birbirine karıştırıyorsunuz eski paşaları tasfiye etmeyi inkılâp sanan Kemal Paşa değildir, Enver Paşa'dır; Babiâli Baskını ile hükümet darbesi yapan da o, yâni **ittihatçılar**! Kemal Paşa'da cunta fikri yok, meclis fikri var, hatta şûrâ fikri (YTB, s.454)!

Kurultay: Eski Türk devletlerinde temel sorunları görüşüp bir karara bağlamak için düzenlenen toplantı.

- Nereye gitmiş olsalar, Türkçe konuşulmaktaydı ama, hangi Türkçe, nasıl bir Türkçe? Özün neylemişsen, neylemişsen, ey pedersuhte?..) Nerede, kimlerin 'meclisinde' olursa olsun, yaşayıp tartıştıkları, Kafkasları iyice çalkalamış olayların ya nedeni ya sonucu ya da yankıları: öyleydi, yooo hayır öyle de-ildi, hakikatte şöyleydi, vs... Toplanalı hayli olmuş, Bakü 1. Doğu Halkları **Kurultayı**, heybeti, aldığı kararların kesinliğiyle, kimsenin gündeminden düşmüyor; her yerde, herkesin tartıştığı o ve sonuçlar; açış konuşmasında, hele Zinovyef Yoldaş'ın, altını bilhassa çizerek söyledikleri; başlı başına bir heyecan fırtınası koparıyor, uçsuz bucaksız Mazlumlar Dünyası' bir ayağa kalkarsa (GP, s.388) ...
- Bir başka tartışma konusu, 'Yoldaş' Mustafa Suphi'nin, Enver Paşa'nın kurultaya hâkim olmasını önlemek için, aldığı tedbirler: İttihatçı takımının, sözde Komünist Fırkasını dağıtıp; Komintern'e bağlı gerçek Komünist

*Fırkasını tesis ettikten sonra; **Kurultay'a** katılmış 'delegatlar' arasında, komünistlerle Kemalistler el birliği edip, Enver Paşa'ya imkân tanımıyorlar. İddia odur ki, komitacılıklarıyla maruf İttihatlar, bunun intikamını Trabzon'da almıştır (GP, s.389) ...*

- *Halik Paşa'nın **kurultay** ertesinde, Enver Paşa'yı, Batum'da ağırladığı söyleniyor; tesadüf, 'Küçük Talât Bey de oralardaymış; Enver Paşa, Mustafa Suphi'yi de 'yoldaşlarını' da, Karadeniz'in soğuk ve karanlık suların da boğdurtup; Cihan İslam İhtilali'ni, bu kere, Ruslara karşı yapmak üzere, Asya içlerine hareket eylemiş. (...sabah olanda, Tiflis'e giderek, camadanını hazırlayasın bu gice (GP, s.389) ...*

Mabeyinci: Osmanlıda padişahların dışarıyla olan ilişkilerine bakan onun buyruklarını ilgili kişilere bildiren, bazı kişilerin isteklerini de padişaha bildiren görevli.

- *Padişah Mehmed-i Sadist Vahdettin bindiği ambulanstan, yanında, oğlu Ertuğrul ve **Mabeyincisi** olduğu halde, Tophane rıhtımında, inecektir; İngiliz bahriye silahendazlarının himayesinde, bu defa rıhtıma yanaştırılmış, işgal donanmasının bir istimbotuna biniyor. O sırada güneş, sis yoğunluğu gerisinden, biraz kızıl epeyce turuncu, kendini göstermişti (GP, s.456) ...*

Millî Mücadele: Kurtuluş savaşı.

- *Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti **Millî Mücadele'de**, Halk Fırkası ilk medeni devrimlerin gerçekleştirilmesi sırasında devamlı olarak milletin çoğunluğunu temsil ediyor ve milletin çoğunluğunca destekleniyor (KS1, s.232).*
- *46 ile 50 arasında **milli mücadele** yıllarının hızı vardı Ümid, hatta halkın elbirliği de vardı (KS1, s.234).*
- *Merdivenlerden birlik'in **milli mücadele** yıllarındaki Ankara'daki idarehanesine çıktılar (KS2, s.244).*
- ***Millî Mücadele** nesli bizi götürse götürse nereye kadar götürecektir (KS1, s.248)?*
- *...çalıştığı gazetenin sahibi, (nasıl tanımazsınız, Atatürk'ün **milli mücadeleden** arkadaşı, malum ve meşhur Hüsnü Faik bey,) daha o tarihte Menderes'le fena*

kapışmıştı, Yazı İşleri Müdürü öldürülmüş, bir fıkra yazarı hapiste, adam Ümid'e sık sık'—...bu belâdan bizi, kurtarsa kurtarsa, askerler kurtarır kızım!' dermiş (YTB, s.271).

Muhafız: Bir kalenin veya kentin korunumu, güvenliği ve düzeninden sorumlu komutan.

- Arabasındaki **muhafızlar** otomatik silahlarıyla karanlığı delik deşik ediyorlar (KS2, s.46).
- **Muhafız.** Kral Konstantin, görkemli tören üniforması içinde (GP, s.136) ...
- Umumi Karargâhın nizamiyesi önünde, askeri vasıtalar sıralanmıştı: İngilizlere mahsus, ikisi dikkati çekiyor; bir de bunların yanı başındaki kırmızı oto- mobil! Etrafta, silahlı **muhafızlar** kuş uçurmuyorlar: fevkalâde sıkı, güvenlik tedbirleri alınmış Punta tarafından, askeri bir araba gelip, karargâhın nizamiyesi önünde durdu; içinden, Yaver Muzaffer Bey'le, Halide Onbaşı ineceklerdir: ikisi de hızlı ve telaşlı Halide Hanım, sordu (GP, s.346) ...

Nizamiye: Askeriyede, dört yıl muhafızlık ve iki yıl yedek askerlik yapmakla görevli asker.

- **Nizamiye** süvari bölüğünün karanlığı çiğnediğine işaret (KS2, s.190).
- Köşk'ün **nizamiyesini** yavaşlayarak geçip, durdular (GP, s.267).
- Meclis'in **nizamiyesinde** durdu (GP, s.277) ...
- Yüzbaşı Demir bindikleri jeep Muhabere Bölüğü'nün **Nizamiyesine** yaklaşırken, kimbilir nasıl bir çağrışımla kendini Kore'de sanıyor: az önce Siminn-i baskınına uğramış, Kunuri doğrultusunda karmakarışık çekiliyorlar (YTB, s.309).
- **Nizamiye** nöbetçileri sanki yere çakılmış, dimdik; önünde, İngiliz öbürü İtalyan, iki askeri otomobil! O sıra karargâhtan İngiliz murahhasları çıkmaktadır (GP, s.331) ...

- Otomobil, **nizamiye**yi henüz geçmiş, Köşk'ün kapısı önünde durmuştu; şoför yerinden fırlayıp, arka kapıyı açtı; gelen Doktor Adnan Bey'dir, onu Bekir Çavuş karşıyor (GP, s.325) ...
- Karargâhın **nizamiyesine** yakın bir yerde durdu (GP, s.331) ...
- Umumi Karargâhın **nizamiyesi** önünde, askeri vasıtalar sıralanmıştı: İngilizlere mahsus, ikisi dikkati çekiyor; bir de bunların yanı başındaki kırmızı oto- mobil! Etrafta, silahlı muhafızlar kuş uçurmuyorlar: fevkalâde sıkı, güvenlik tedbirleri alınmış Punta tarafından, askeri bir araba gelip, karargâhın nizamiyesi önünde durdu; içinden, Yaver Muzaffer Bey'le, Halide Onbaşı inceklerdir: ikisi de hızlı ve telaşlı Halide Hanım, sordu (GP, s.346) ...

Padişah: Osmanlı Devleti'nde devlet başkanına verilen san.

- Yemyeşil **padişah** korkuları duyuyordu (KS2, s.69).
- İçisıra sarhoşluğun dirileştirdiği yemyeşil **padişah** korkuları (KS2, s.73).
- ... senin gibi hıyarloflar **padişahının** Kâbe yolunda bakire bacısını (KS2, s.231) ...
- Zât-ı şahane 'den bahseden mısraların neşri, muvafık görülmedi; tadilât istediler, yaptık: malum-u âliniz, **Padişah** taraftarları Meclis'de az değil, gösterecekleri aksülâmelden çekinilmektedir" (GP, s.79) ...
- **Padişah** Mustafa Kemal'e karşı, derme çatma bir ordu bile göndermiş; yine de Büyük Millet Meclisi'nin Matbuat Müdüriyeti, Padişah tezyife cesaret edemiyordu (GP, s.79) ...
- Padişah Mustafa Kemal'e karşı, derme çatma bir ordu bile göndermiş; yine de Büyük Millet Meclisi'nin Matbuat Müdüriyeti, **Padişah** tezyife cesaret edemiyordu (GP, s.79) ...
-
- Eğer muvaffak olmazsam, son neferimle beraber öleceğim. Bu halde vasiyetim: ben vazifemi yaptığımı sanıyorum ve öyle ölüyorum. Yaşasın dinim, vatanım, **padişahım**" (GP, s.106)!

- Benim de kanımda o nimetin zerkti vardır. Ben nankör değilim ve olamam... **Padişaha** muhafaza-i sadakat borcumdur... Halife'ye merbutiyetim ise, terbiyem icabıdır (GP.s.453) ...
- Mustafa Kemal Paşa yüzünü Refet Paşa'ya dönmüştü: aynı ciddiyet ve sükûnetle sordu: ya siz Paşa bu hususta sizin mütalâanız, hangi istikâmettedir?" Refet Paşa, kısa adımlarla sağa sola giderek; ayakta, yüzünde hep aynı asabi tebessümle konuşacaktır."...Rauf Bey'in fikir ve mütalâasına, tamamen iştirak ediyorum... Filhakika, bizde, **padişahlıktan** ve halifelikten başka...bir şekli idare mevzuubahis olamaz (GP, s.453)!
- “BUNDAN SONRA **PADİŞAH**, MİLLETİN KENDİSİDİR!” “DÜN AKŞAM VE BUGÜN MİLLÎ BAYRAMDIR” (GP, s.456).
- İngiliz İşgal Kuvvetleri'nden birkaç nefer bu saatler için mutat olmayan, bir hareketlilik! Nedeni çok geçmeden anlaşılacaktır; zira **Padişah** Mehmed-i Sadist (Vahdettin), birkaç saray mensubu, bazı İngiliz zabitleri arasında, kapıdan çıkıyor; müteessir ve telaşlıdır, yanında oğlu Ertuğrul Bey ve başmabeyincisi, ambulansa biniyorlar (GP, s.456).
- **Padişah** Mehmed-i Sadist Vahdettin bindiği ambulanstan, yanında, oğlu Ertuğrul ve Mabeyincisi olduğu halde, Tophane rıhtımında, inecektir; İngiliz bahriye silahendazlarının himayesinde, bu defa rıhtıma yanaştırılmış, işgal donanmasının bir istimbotuna biniyor. O sırada güneş, sis yoğunluğu gerisinden, biraz kızıl epeyce turuncu, kendini göstermişti (GP, s.456) ...
- Şirket-i Hayriye'nin sis düdükları, Boğaz'dan, 'canhıraş' yankılanıyor. İstimbot, **Padişahın** tan sonra, açıkta demirli İngiliz Malaya zarfına doğru hareket etti (GP, s.457).
- Malaya Zırhlısı güvertesinde, bir başka hazırlık: Bahriye Silahendazlarının merasim müfrezesi merdiven önüne dizilmiş; gemiye yanaşmış olan istimbottan, Mehmed-i Sadist, merdiveni ağır ağır çıkararak, güverteye ayak bastı; onu, İngiliz Bahriyesinin geleneksel töreniyle karşıladılar. Karşılayanların başındaki de stradan birisi değil; İngiliz Akdeniz Donanması Başkumandan Amiral Sir Brock: el sıkışıyorlar, ayrıca, İngiliz Yüksek Komiser Vekili Henderson, İngiltere Kralı adına, Osmanlı **Padişahına**, en derin saygılarını sunuyor (GP, s.457).

- *Ertesi gün, -17/18 Teşrinisani 1338 (1922)- Dersaadet'te münteşir Renin gazetesinin birinci sayfasında; yaşanan bu önemli olay, **Padişah** Mehmed-i Şadi'sin bir fotoğrafı ile, şu basit başlıkla verilecektir (GP, s.457).*

Payitaht: Başkent.

- *Cennetmekân pederim İsmail Raci bey, Abdülhamid'in sadık bendelerinden imiş, kendisi söylerdi, İttihatçı makulesi Selanik'ten gelip **payitahtı** zapt edince, onu sadaka kabilinden bir defterdarlıkla Bursa'ya nefyediyorlar, lâkin benim doğumum Üsküdar'dır, Üsküdar, İhsaniye Mahallesi; soysop İstanbulluyuz, asil yerdeniz; merhum pederim, devletin de, Dersaadet'in de atisini gayetle karanlık gördüğünden, bilâhare memuriyetten çekilip Bursa'da yerleşmeyi muvafık buluyor; eh, bunun münasip tariki, nedir, nikâh dolayısıyla yerlilerle sıhriyet peydah eylemek değil mi> (YTB, s.132) ?*

Şehzade: Padişahların oğullarına ve onların erkek çocuklarına verilen ad.

- *Sarayından gizlice kaçmış **şehzade** gecesini, fakülteli sanatçı saflığını ancak onunla paylaşabilir (KS2, s.69).*
- *Ev gerçekten hoşuma gitti gitmesine, pencerelerinden bakıp bakıp bitiremeyeceğim Boğaz'ı, bahçesindeki siyah çamları dört küçük odası ve sürgün **şehzade** yalnızlığıyla içime sımsıkı yerleşti (KS2, s.218).*

Şeyhülislam: Osmanlılarda sadrazamdan sonra hükümette yetkisi olan ve divan üyesi olup tüm din kurumlarının başında yer alan, din işlerinden sorumlu müderris.

- ***Şeyhülislâm** Dürrizâde'nin, onlar hakkındaki idam fetvalarıdır; en vahimi, nasıl asılacağını gözleriyle görür gibi olduğu, o korkunç gece...Mustafa Kemal Paşa, gülüyordu (GP, s.407) ...*

Şövalye: Avrupa’da orta çağ döneminde özel eğitimlerle yetişmiş ve belirli ülkeleri olan soylu, atlı savaşçı.

- *Düşman ateşi durmuş, ormanı ağaç uğultulardan zaman zaman dalgalandırdığı, tehlikeli bir sessizlik kuşatmıştı. İrili ufaklı ne kadar yıldız varsa, o anda gökyüzüne serpildiler. Çatışma tavsayınca, soğuk, o çelik zırhlı acımasız **şövalye** yeniden peydahlanmıştı; kulak burun demeyip satırıyla düşürüyordu. İlk birlikler saat 19.00'a doğru çekiliyorlar (YTB, s.79).*

Tophane: Osmanlılarda top yapılan, top dökülen yer.

- *Padişah Mehmed-i Sadist Vahdettin bindiği ambulanstan, yanında, oğlu Ertuğrul ve Mabeyincişi olduğu halde, **Tophane** rıhtımında, inecektir; İngiliz bahriye silahendazlarının himayesinde, bu defa rıhtıma yanaştırılmış, işgal donanmasının bir istimbotuna biniyor. O sırada güneş, sis yoğunluğu gerisinden, biraz kızıl epeyce turuncu, kendini göstermişti (GP, s.456) ...*

Turancılık: Bütün Türklerin tek bir yurttan ve tek bayrak altında birleşmeyi amaçlayan, ırkçı bir akım, Türkçülük.

- *Belki. Ragıp mutlaka korkuyor. İrfan sosyalistliğinden kalma komitacılığıyla, Necdet savaş yıllarında **Turancılık** olaylarına karışmışlığıyla ayakta durabiliyor (KS1, s.36).*

Vezir: Osmanlı döneminde devletin bakanlık, valilik gibi yüksek görevlerinde yer alan ve paşa sanını taşıyan kimselere verilen genel ad.

- *O satılmış **vezire**, o satılmış hünkâra o satılmış kullara, siz de mi katıldınız? Siz de mi satıldınız? Sizde mi satıldınız" (GP, s.80)?*

Ticaret Terimi

Spekülasyon: Vurgunculuk.

- *Ancak bu adres ve bu adam yoluyla birbiriyle ilgisi yokmuş gibi görünen şeyleri birbirine bağlayabilecek. Sezai Yazmacıdan itibaren arsa **spekülasyonu** ve inşaat yolsuzluğunun son perdesi açılıyor* (KS1, s. 10).

Tıp Terimleri

Aspirin: Ağrı kesici, ateş düşürücü, kan sulandırıcı ve yangı giderici olarak kullanılan hap.

- **Aspirin** olsa, aspirin bayer iki tabletçik (KS2, s.80).
- Aspirin olsa, **aspirin** bayer iki tabletçik (KS2, s.80).
- Bir **aspirin**, dedi, bulabilseydik (KS2, s.132) ...
- Masanın üzerinde kristal bir bardakta su, yanbaşında iki **aspirin** (KS2, s.133).
- Keleşoğlu, gözlerinin önünde beyaz beyaz uçuşan yüzlerce **aspirin**, kendi kendisine soruyordu (KS2, s.134).
- Keleşoğlu **aspirinlerden** birisini dilinin üzerine koydu (KS2, s.134).
- **Aspirinler** yakın bir iç boşluğunda hem dönüyor hem çoğalıyor (KS2, s.135).
- Bardağa uzanırken bu defa bir değil yüzlerce **aspirin** birden yutacağı kaygısında idi (KS2, s.135).
- Sonunda epi topu bir yerli **aspirin** fakat yanı sıra epeyce karga çığlığı (KS2, s.135).
- Biraz da **aspirin** ekşiliği (KS2, s.137).
- Yüzbaşı Demir yemekte iki **aspirin** yutmuştu, bu baş ağrısını usulca sildiğinden daha rahat, ama uykusuzluğun verdiği gevşeklikle kafası epeyce bulutlu, Harekât Dairesi'ne geldi (YTB, s.413).

Başhekim: Hastanede sağlık hizmetlerinin yürütülmesinden, denetlenmesinden sorumlu yönetici hekim.

- *Başhemşire, başhekimin yazı masası üstündeki manyetolu telefonu açmıştı; âhize kulağında, karşı tarafla konuşmaya çalışıyor; anlaşılan irtibatı kolay kuramıyorlar: sesini gittikçe yükseltti (GP, s.153).*

Biyopsi: Mikroskop altında incelemek, çeşitli testler uygulayarak tanı koymak için vücudun bazı bölümlerinden doku ya da hücre parçası alma işlemi.

- *Evet, Suat düşünceliydi: yok efendim, İzmir'de ne halt karıştırdığı belirsiz Halim'den, doğru dürüst haber alamadığı için değil; Mühendis Ahmet Ziya bey nihayet röntgen çektirmeye razı olmuş, çok şükür akciğerlerinde birşey çıkmamış ama, hançerede mi gırtlakta mı ne leke saptamışlar, tümör olasılığı, anlaşılan **biopsi** yapılacak (YTB, s.486).*

Bronşit: Bronşların iltihaplanması sonucunda oluşan bir hastalık türü.

- *Az önce, yaptıkları ihtilâlin' hiçbir işe yaramayacağını takır takır Binbaşı Demir'e söyleyen adam, ansızın mahcup bir genç kız gibi ezilip büzülüyor: efendim bir müddettir 'teneffüs etmekte müşkilâta uğramaktaymış da' arkadaşlarının ısrarı üzerine tanıdık bir iki doktora görünmüş, onlar da başka bir âlem' bir kere işi ciddiye almıyorlar, hepimizi gömeceksin, acı patlıcanı kırağı çalar mı? lafları gırla gidiyor, üstelik birinin dediği öbürününkünü tutmaz, bazıları kronik **bronşitten** dem vuruyor, bazıları nefes borusu iltihabından, hançerede kist mist diyenleri de yok değil, ama hepsinin 'müttefiklik birleştikleri yegâne husus, tütünden suret-i kat'iyede vazgeçmesi zarureti (YTB, s.484) ...*

Dahiliyeci: İç hastalıkları uzmanı.

- *Keçi sakalı kınalı, gözleri sürmeli; alakası tutkal gibi yapışkan, askeri bir doktor efendim, ihtisasını Gülhane-i Hümayun 'da **dahiliyeci** olarak yapmakla, böbrek nahiyesindeki hastalıklarda (GP, s.66) ...*

Doktor: Hekim.

- *Dedik ama, boşuna Vebali günahı kendi boynuna ama ya o ince bıyıklı **doktor** ya da bizim İkinci, karıya bir halt ettiler (SA, s.13).*
- *Ben şahsen Şevket Kaptan'ı tercih ederim. Bir kere geminin namusu kurtulmuş olur. İkincisi o **doktor** dedikleri züppe hiç hoşuma gitmedi (SA, s.13).*
- *Şimdi **doktora** gidiyorum, kızın bileği incinmiş (KS2, s.14).*
- ***Doktor** pezevenginden bir şey yok (SA, s.14).*
- *Kılçık da **doktor** aramaya çıkmış, anla (KS2, s.24).*
- *Kartın sol köşesinde Fransızca Photo Apollon/Péra-Constantinople yazısı göze çarpar, yaprak sigarası rengindeki fotoğrafta sevimli şişmanlığı açıkça görülen bir askeri **doktor**, kolağası üniformasıyla kasılmış dururdu (YTB, s.57) ...*
- *Keçi sakalı kınalı, gözleri sürmeli; alakası tutkal gibi yapışkan, askeri bir **doktor** efendim, ihtisasını Gülhane-i Hümayun 'da dahiliyeci olarak yapmakla, böbrek nahiyesindeki hastalıklarda (GP, s.66) ...*
- ***Doktor** Adnan'a sormalı!.." Fikriye, ince uzun parmaklarının oracıkta örüverdiği, doğaçlama melodilerin arasından, aynı hayranlıkla çıkacaktır (GP, s.68) ...*
- *O anlatır, öteki renkten renge girer; yok Ayhan mektebi bitirmiş, şimdi **doktor** yapıyormuş, gazetelere yazılar yazmaya başlamış; eskisinden daha güzelmış (SA, s.91).*
- *Belki bu sanısını bozacaklarını bildiğinden asla **doktora** gitmemişti (KS2, s.99).*
- *Biraz evvel bir infilâk, evet, Tabur Karargahı 'nda, bir subay arkadaşımız şehit, bazıları ağır yaralı, acele **doktor** gönderin (YTB, s.120)!*

- **Doktor** Herbaute de gülüyor: *Yâni, diye tekrarlıyor, ya milletler arasında politika alanında; ya milletlerin içinde sosyal alanda devamlı bir kuvvetler çatışması* (ZBB, s.133).
- Beni tedirgin eden muntika, bu muntika **Doktor** (GP, s.142) ...
- **Doktor** Bey, neydi bu patlamalar? Tayyareler Operatör Cemil Bey, umursamaz, omuz silkti: "Evet, Yunan tayyareleri! ...başımıza bir de bunlar çıktı (GP, s.155) ...
- Nihayet tam: -Hilde! diyecekken kapıdan o mükemmel fransızcası ile **Doktor** Herbaute sükün ediyor: -Aziz, dostum, diyor, merhaba! Nasılsınız? Sonra herkesi selamlıyor: -Bonsoir tout le mon- de (ZBB, s.177)!
- **Doktor** Herbaute galiba Hölderlin'le kırıltırmağa başlamıştı (ZBB, s.179).
- TBMM Reis-i Sani'si **Doktor** Adnan Bey'in, o geceki endişesi gerçekleşmemiş (GP, s.197) ...
- Mehmed-Ali çıkarken **Doktor** Herbaute'ye rastlıyor (ZBB, s.205).
- **Doktor'un** yüzü daha genişlemiş (ZBB, s.205).
- Muhsin Hoca gelip de bana, Yüzbaşım, ben bunların ağzını beğenmiyorum Albayi bu sevdadan vazgeçirmekten, vazgeçmezse işini bitirmekten bahsediyorlar' deyince, durumun vahametini kavradım. Vardık **Doktoru** bulduk, Binbaşı Seyfi bey'i, ikisi, Sıhhiye Bölük Komutanı ve Tugay İhmamı sıfatlarıyla Albay çıkıp, keyfiyeti naklettiler. Cello dehşetli içerlemiş, çadırın içinde dört dönermiş öfkesinden. Bilâhare bildiğin üzere hepimizi içtima etti ve de (YTB, s.94) ...
- Birkaç dakika sonra tekrar çalan telefonda Sıhhiye Takım Komutanı **Doktor** Yüzbaşı Cemal, heyecandan boğuklaşan sesiyle, tamamlayıcı bilgi vermeye çalışıyor Albayım, Tabur Kumandanının çadırında ani bir patlama oldu (YTB, s.121).
- «Nâzım Hikmet'tir, meşhur komünist! Bizim mahpushanede yatıyor. Vakit vakit, dışçıye, **doktora** diye koyuverirler»> (YTB, s.150).
- Yazıhanenin üstüne örtü niyetine serilmiş o günkü Ashai Shimbun gazetesine, eteğine toplanan tırnak tozlarını silkeleyerek, Miss Satsuma Hemşire Julie'ye hak verdi: **Doktor** Sheldon sizi çekemiyor, savaş kıdeminiz var (YTB, s.157).

- *Yüzbaşı Demir yan gözle başlıkları okuyor: <Doktor Sarol Devlet Bakanlığı'ndan istifa etti/ Kongre arifesinde bu istifa manidar görülüyor/ Sarol, 'Kendimi daha çok parti çalışmalarına vereceğim' dedi> (YTB, s.209).*
- **Doktor** Herbaute ise, ellerini oğuşturuyor oğuşturuyor: -Ben, diyor, bu kadar ölü gördüm, ama (ZBB, s.207) ...
- *Üçü de sesin geldiği yana döndüler; Doktor Murat Bey, elinde röntgen filmleri, kapıdan pencereye yürürken, devam etti: "...üç kaburga kemiğinde, kırık müşahede ettik (GP, s.210) ...*
- **Doktor** Mim Kemal ve Adnan Beyler gelmiş, iki yanına durmuştu; gözleri, filmlerde (GP, s.210) ...
- *Miralay Kazım Bey, kalkmamış, oturduğu yerden bakıyor; neticede, Mim Kemal Bey, Doktor Murat Bey'e hak verdi: "...evet! Haklısın azizim" (GP, s.210)!*
- *Miralayım, hani çocukluk arkadaşı: Malta'dan İngilizler geçenlerde serbest bırakmışlardı ya..." Mim Kemal Bey, Doktor Murat Bey'e dönerek (GP, s.210) ...*
- *...Doktor, derhal başhemşireyi bul (GP, s.210).*
- **Doktorlar**, biri yatağın bir yanında; öbürü, diğer yanında (GP, s.212) ...
- **Doktor** Şefik Hüsnü Bey'le mutabık kalmışlardı (GP, s.217) ...
- *Başdönmesinin aman vermez pençesinde fazla bunaldığı için mi, Gülhane'deki ilk haftalarından başlayarak gördüğü cinsel rüyalar içini yatıştırdığından mı, nedense, Yüzbaşı Demir, dertlenir gibi olduysa da, Dr. Sheldon'ın uyarısı üzerinde durmamıştı. Ama, asıl etkili olan, galiba o rüyalar iyileşme dönemini, boydan boya, öyle sıkı, öyle somut bir gelişme süreciyle kaplamışlardı ki, Gülhane'deki hayatından Yüzbaşı Demir; öteki yaralıları, doktorları, eşidostu, annesinden şaşmaz aralıklarla aldığı mektupları değil; Mamasan Shamisen'i, Mamasan Shamisen'le yaşadıklarını hatırlıyor (YTB, s.224).*
- *En umulmadık sokak içlerinde en ahlâksız pencerelerin yanbaşıda şaşırtıcı bir de doktor levhası: Doktor Armenak Sigaher (KS1, s.225)!*
- **Doktor** Herbaute piposunu sıkılıyor: memleketinizin sosyal yapısını, diyor, bilmiyorum. Bununla beraber diyebilirim ki, şiddet temayülleri varsa (ZBB, s.230) ...

- 3. Reich'in çöktüğü günlerde Tauber und kleist'in sorumlu direktörü **doktor** ludwing Thomas-Tauber'e az mı iyiliği dokunmuştu (KS2, s.230).
- **Doktor** Thomas- Tauber de şüphesiz ona elini uzatacaktı, Münih'ten (KS2, s.230).
- <...bereket başdönmesi uzun sürmedi, geldiği gibi kendiliğinden geçti. Bursa'ya dönmeye orada karar verdim, **doktorlar** da uygun gördüler, toparlandık, vapur biletini Aysel alıveriyor, sağ olsun gideceğim sabah taksiye atlamış gelmez mi, vapura ille eliyle bindirecek, şimdi inanır mısın, yol boyunca belli etmeden ağlıyor, biz ne yapacağımızı kestiremiyoruz, çok zor bir durum (YTB, s.233)!
- Annesi Suat hanım, 'uzunca bir müddet kalmak üzere dönüşünü, sürekli bir şenliğin başlangıcı saydı, İstanbul'daki başka **doktorlara** da görünmeliymişim bahanesiyle evine bir uğrayıp kaybolmasından hicranlara garkolmuştu zira' (YTB, s.234) ...
- Zengin, zenginliğini barlarda yemekten hoşlanan bir avukat ve bir **doktor** (KS1, s.237).
- Çok bilmiş bir spiker, sözcüklerin altını çizme çizme, günün önemli haberini duyuruyor: İstanbul'da gizli komünist partisi kurdukları anlaşılan pek çok kişi tevkif edilmiş, **Doktor** Sevim Tarı adında bir kadın Marsilya'ya müteveccihen Ankara vapuruna bineceği sırada yakalanıyor, üzerinde 'yurt dışındaki komünist teşekküllerine tevdi edilmek üzere tanzim edilmiş bir sürü vesaik tahkikata büyük bir gizlilik ve ehemmiyetle devam edilmekteymiş, ayrıca Ankara ve İzmir'deki diğer suç ortaklarının tesbiti ve tevkifi cihetine gidilmiş" (YTB, s.243)!
- Etiketinin üzerinde, <<**Doktor** Hayrullah bey'in Dersaadet'ten tarafıma mektuplarıdır>> yazılıydı (YTB, s.256).
- Camdan bir bakıyor, hava bulanık; yağmurluğunu giyiyor, amcasını öpüyor; ve mektepten sonra Kleigge'le sinemaya gideceklerini söylüyor. **Doktor** Herbaute'nin kıvrık gözleri çocuklaşıyor (ZBB, s.264).
- Tereddütlerini anlatacaktı. Kalbini avuçlarında sünger gibi sıkışını. Utangaçlığını. Uykusuz gecelerini, Hilde'nin benekli gözlerini. **Doktor** Herbaute'nin dediklerini, Hepsini, hepsini, hepsini (ZBB, s.274)!

- *Ensesinden tutup, Fikriye'nin gözlerini, gözlerine kaldırdı: "**Doktor** ne demişti" (GP, s.281)?...*
- ***Doktor** Herbaute gazetesini okuyup piposunu içecek (ZBB, s.283).*
- ***Doktor** Melek'e sordu, onun da bildiği yok! Halbuki, Mustafa Eşref'in bilmediği yok; Mustafa Kemal Paşa'nın, başlangıçta o kadar itibar edip benimsediği, Komünistlerden soğumasını, hiç de Rusların densizliğine yahut 'Çerkes Ethem Bey'in 'rekabeti 'ne bağlamıyor (GP, s.301) ...*
- ***Doktor** Teyfik Rüştü'yü, Kastamonu'da vazifeli olduğu, İstiklal Mahkemesi'nden çağırmadı mı (GP, s.303)?*
- *Katia'ya hiç inanamadı, bunda elbet **Doktor** Melek'e onu, artık İstanbul'un eskisi sayılan, ne haltlar karıştırdığı meçhul Prens Bragin'in tanıtmış olması etkili. 'Herif, ağzının çevresinden siyah bir kustuk gibi sarkan, seyrek ve siyah sakalıyla, Pera'ya, adeta kral kesilmiş" (GP, s.305)!*
- *Osmanlıca yazılmıştı; altında Fransızca olarak: **Doktor** Melek Ziya' oysa levhada bu defa, önce Fransızca olarak 'Dr. Meleho Afram'yazılı, altında daha küçük 'hurufatla'- Dr. Melek Ziya (GP, s.306)!*
- ***Doktor** Melek, meseleyi hiç de şakaya almadı (GP, s.307) ...*
- ***Doktorun** hatası, bu şehri İstanbul'u Anadolu zannetmek; fiiliyattan ziyade, nazariyata mütemayil olmaktır halbuki, meşhur kelâmdır (GP, s.309) ...*
- *Otomobil, nizamiyeyi henüz geçmiş, Köşk'ün kapısı önünde durmuştu; şoför yerinden fırlayıp, arka kapıyı açtı; gelen **Doktor** Adnan Bey'dir, onu Bekir Çavuş karşılıyor (GP, s.325) ...*
- ***Doktor** beni bağışlayacak mısınız (GP, s.327)?*
- ***Doktor** Bey uğlum?" İçini çekerek ekledi (GP, s.327) ...*
- *Fikriye, mahzun bir şefkatle ona bakıyordu: yengeciğim," dedi "**Doktor** Bey'i geçireyim... şimdi dönerim" (GP, s.328) ...*
- ***Doktor** Adnan Bey, elinde çantası; Fikriye, eli kırbaçlı amazon', koridora çıkıyorlar (GP, s.328) ...*
- *Fikriye, garip bir tedirginlik duyarak, sözü değiştirmek istedi: "...alâkanız bizi mahcup ediyor, **Doktor** Bey...onca meşgaleniz arasında, kalkıp ta buralara" (GP, s.328) ...*

- "... Zannetmem!.." Arabaya binerken, en **doktor** sesiyle uyaracaktır: "...bu sinsi ve melun bir hastalıktır (GP, s.329) ...
- Nereden nereye, bu Miralay Ferid bey, Yüzbaşı Demir'in amcası **Doktor** Hayrullah bey'in refik-i azizi çıkmasın mı? İşe bak (YTB, s.340)!
- <Köftehorla, Filistin cephesinde yemedikleri halt kalmamış> da, <Mütareke'de İşgal Polisi'nin burnunun dibinden, tereyağından kıl çeker gibi, Anadolu'ya silah ve mühimmat kaçırmışlar!> Evet, o **Doktor** Hayrullah, iri sarı kayısı gülleri boyanmış kapağına Confiserie Lebon, Pera Constantinople yazılı kadife kutunun aşk mektuplarını annesine gönderen (YTB, s.340) ...
- Dr. Refik Bey, arkasından yaver Salih Bey giriyor; Gazi'ye yaklaşıyorlar. Mustafa Kemal Paşa, oturduğu yerden doğrularakken "...oooo, siz miydiniz, **Doktor**. Eliyle koltuğu gösterdi: "...buyurmaz mısınız" (GP, s.449)?!..
- **Doktor** Adnan Bey'le, müdaviler-i efkârda bulunduk...bir nevi consultation... Müşterek fikrimiz odur ki, daha mutedil bir iklimde, mukadder akıbet hayli geciktirilebilir..." Yaver Salih Bey, işte o zaman söze karışıyor: "mesela İzmir gibi mi" (GP, s.450) ?..
- Hüseyin Rauf Bey'di gelen; **Doktor** Refik Bey'le Salih Bey'i i görünce bir an duraklıyor (GP, s.450) ...
- **Doktor** Hayrullah'ın aşk mektuplarını bekârlık odasındaki komodinin alt gözünden bulup çıkaralı, Bursa'ya ayak basmadı (YTB, s.458).
- Latife konuşurken, bir yandan da masanın üzeri- ne koyduğu paketi açıyordu; Kağıtların arasından, 'ecnebi' bir kolonya şişesi çıktı: pahalı ve lüks, belki Yardley. Latife: "**doktor** bey yok mu?.." diye soruyor (GP, s.461).
- O sırada Zübeyde Hanım, epeyce neşeli, **Doktor** Asım Bey'le şakalaşıyordu; gözünde gözlüğü, elinde tesbihi, yatağında doğrulmuş; az gerisinde Fatma, gözünün içine bakıyor (GP, s.461).
- Zübeyde Hanım **doktoruna** şaka yollu, diyor ki: at "...ne uğraşırsın, be çucuk? Yanmış harmanın şu Soolmaz İşimiz, cenab-ı Akkın takdirine kalmış!.. İzmir'i, Ankara'sı var mıdır bunun?.." Dr. Asım Bey gençten, tıknaz bir hekim; kumral (GP, s.462) ...
- Selanik'te olmadıkça..." **Doktor** Asım Bey, cevap vermeye hazırlanıyordu ki, kapı açıldı, içeriye önce Latife, ardından Salih Bey girdi: konuşmanın son

kısmını duymuş olan Latife, doğrudan Zübeyde Hanım'a ilerleyecektir (GP, s.462).

- Salih Bey ise, **Doktor** Asım Bey'i bir kenara çekiyor, aralarında söyleşiyorlar (GP, s.462).
- Latife, el öpmeye yönelirken, "...öyle demeyin canım, burada, inşallah âfiyet bulacaksınız..." dedi; sonra **Doktora** döndü: "...öyle değil mi Asım Bey?.." Salih Bey'le muhaveresini keserek, Asım Bey son derece saygılı, onu doğruluyor: ". Bendeniz de, onu arz ediyordum, hanımefendi" (GP, s.462) !..
- Zübeyde Hanım'a dönerek: "...hin-i hacette, Fatma'yı yollayın, ben bitişik adadayım, efendim..." "Allah razı olsun **Doktor** uğlum! Dert görme (GP, s.464).
- Az önce, yaptıkları ihtilâlin' hiçbir işe yaramayacağını takır takır Binbaşı Demir'e söyleyen adam, ansızın mahçup bir genç kız gibi ezilip büzülüyor: efendim bir müddettir 'teneffüs etmekte müşkilâta uğramaktaymış da' arkadaşlarının ısrarı üzerine tanıdık bir iki **doktora** görünmüş, onlar da başka bir âlem' bir kere işi ciddiye almıyorlar, hepimizi gömeceksin, acı patlıcanı kırağı çalar mı (YTB, s.483)?
- Yazıları seçemiyorum diye şakacıktan **doktora** gidecek oldum, muayene muayene, adam kemal-i ciddiyetle gözlük reçetesini elime tutuşturmaz mı? Anla artık (YTB, s.506).

Hekim: Altı yıllık eğitim süresini tıp fakültesinde alan, sağlığın korunması, hastalıkları tanılamada ve hastalıkların önlenmesi, tedavisinde yetkili olan sağlık personeli; tabip.

- İyi ama, nedir bu patlama, bu sözlerin onu açıklamayışı şaşırtıcı yanı; garip yanı ise, Tabur'da Sıhhiye Takımı, takımın iki tabib subayı olduğu halde **hekim** istemesi (YTB, s.121).
- Peki, **hekimler** de mi şehit? Hayır (YTB, s.121)!
- Huysuzluğuyla ün salmıştı, gözünün karalığı, bir de ölecek hastaları uzmanlardan önce kestirmesiyle! Genç **hekimlerin** pantolon düğmelerine meraklı olduğu söylenir, bunlardan toyca, az sıkılğan birisini tenhada kıstırdı

mi, o uzun bacaklı kızıl örümceklere benzeyen eli oğlanın düğmelerini çözüp dosdoğru içeriye (YTB, s.156) ...

- Oysa **hekimler** tıbbi bakımdan Yüzbaşı Demir'in erkekliğinden emin: Pazartesi sabah Gümüşsuyu Askeri Hastahanesi'nde başvurduğu, anlattıklarını dinleyip, kasıklarındaki yara yerini, raporları, röntgen filmlerini inceledikten sonra, anatomi ve fizyoloji nokta-i nazarından bir ihtilat olmadığını, olsa olsa ruhi bir ihtilatın ona mâni teşkil ettiğini açıklıyor. Hay Allah, bu yaşında ruh hekimlerine mi koşacak? Ne diyecek peki bu adamlara? <İktidarsızım> mı (YTB, s.222)?
- O güne değin olağan **hekimlik** görevinin dışında hiçbir özel yakınlık göstermemiş miydi, ona aktarması ricasıyla şimdi irtibat subayına söyledikleri şunlar: <...uyarımı gözünde büyütmesin, kaygılanacak bir durum yoktur, yalnız iyileştikten bir süre sonra, Üsteğmen bir kadınla yatmayı denemeli. Mutlaka. Test kabilinden> (YTB, s.224).
- O gece, **hekime** gittiği günün gecesi: kendisini o kahveden bu kahveye, o sinemadan bu sinemaya atmış, akşamı zor etmiş (YTB, s.228)!
- Başvurmadık Albay Dora mı bırakmıştı, getirmediği Gülhane'den Heyet-i Sıhhiye raporu mu? Yargıç General'in karşısına dikilip, neler söylemiş meğer, 'bir sözü bir sözünü tutmayan muhbirlerin iddialarına kulak verip, Kore'den ağır yaralı dönmüş. kaç kere hava değişimine çıkarılmış bir gâziyi, ne hakla göz altında tutabilirlermiş, hem de sağlığa muzır olduğu **hekim** raporuyla sabit hücrelerde' (YTB, s.305) !..
- ...yılların itiyadı Suat, dedi, bir çırpıda vazgeçemiyorum, halbuki **hekimler** tütün içmeyi kat'iyetle yasak etti (YTB, s.483).
- Suat'ın gözleri merakla açıldı: <—...**hekimler** mi, nereden icab ediyor da hekime gidiyorsunuz> (YTB, s.483)?
- Suat'ın gözleri merakla açıldı: <—...hekimler mi, nereden icab ediyor da **hekime** gidiyorsunuz> (YTB, s.483)?

İltihap: Vücudun mikroplara karşı koymak amacıyla bazı yerlerinde fazla kan hücumu olması sebebiyle kızarıklık, şişkinlik, sıcaklık ve ağrı ile ortaya çıkarak irin toplaması; yangı.

- *Az önce, yaptıkları ihtilâlin' hiçbir işe yaramayacağını takır takır Binbaşı Demir'e söyleyen adam, ansızın mahçup bir genç kız gibi ezilip büzülüyor: efendim bir müddettir 'teneffüs etmekte müşkilâta uğramaktaymış da' arkadaşlarının ısrarı üzerine tanıdık bir iki doktora görünmüş, onlar da başka bir âlem' bir kere işi ciddiye almıyorlar, hepimizi gömeceksin, acı patlıcanı kırağı çalar mı? lafları gırla gidiyor, üstelik birinin dediği öbürününkini tutmaz, bazıları kronik bronşitten dem vuruyor, bazıları nefes borusu **iltihabından**, hançerede kist mist diyenleri de yok değil, ama hepsinin 'müttefikler birleştikleri yegâne husus, tütünden suret-i kat'iyede vazgeçmesi zarureti (YTB, s.484) ...*

Kronik: Süreğen.

- *Az önce, yaptıkları ihtilâlin' hiçbir işe yaramayacağını takır takır Binbaşı Demir'e söyleyen adam, ansızın mahçup bir genç kız gibi ezilip büzülüyor: efendim bir müddettir 'teneffüs etmekte müşkilâta uğramaktaymış da' arkadaşlarının ısrarı üzerine tanıdık bir iki doktora görünmüş, onlar da başka bir âlem' bir kere işi ciddiye almıyorlar, hepimizi gömeceksin, acı patlıcanı kırağı çalar mı? lafları gırla gidiyor, üstelik birinin dediği öbürününkini tutmaz, bazıları **kronik** bronşitten dem vuruyor, bazıları nefes borusu iltihabından, hançerede kist mist diyenleri de yok değil, ama hepsinin 'müttefikler birleştikleri yegâne husus, tütünden suret-i kat'iyede vazgeçmesi zarureti (YTB, s.484) ...*

Miyop: Görüntülerin gözdeki ağ tabakasının önüne düşmesi sonucunda uzağı iyi görememe sorunu.

- *Türkan hafif **miyoptu** (KS1, s.72).*

Nöbet: Bir hastalığın ani atak göstermesi veya tekrarlaması.

- ***Nöbet** geçtikten sonra da artık yarın öğleye mi olur, akşama mı belli değil, iri iri gülererek ellerinde kaybolup giden minicik bir damlalıkla utangaç utangaç kulaklarına Mitol damlatacak* (KS1, s.93).

Röntgen: Herhangi bir organın ne halde olduğunu saptamak amacıyla çekilen film.

- *Üçü de sesin geldiği yana döndüler; Doktor Murat Bey, elinde **röntgen** filmleri, kapıdan pencereye yürürken, devam etti: "...üç kaburga kemiğinde, kırık müşahede ettik* (GP, s.210) ...
- *Dr. Murat Bey, elinde **röntgen** filmleriyle, röntgen dairesinden çıktı* (GP, s.209).
- *Dr. Murat Bey, elinde **röntgen** filmleriyle, Dr. Mim Kemal Bey'in bulunduğu odaya yürüyor* (GP, s.209).
- *Kaburgalarında, kırık hissettim. Vaziyeti **röntgen** tenvir edecek"* (GP, s.209) ...
- *Fikriye Hanım... **Röntgenlerinizi** tetkik ettim...bilhassa sol akciğer"* (GP, s.328) ...
- *Evet, Suat düşünceliydi: yok efendim, İzmir'de ne halt karıştırdığı belirsiz Halim'den, doğru dürüst haber alamadığı için değil; Mühendis Ahmet Ziya bey nihayet **röntgen** çektirmeye razı olmuş, çok şükür akciğerlerinde birşey çıkmamış ama, hançerede mi gırtlakta mı ne leke saptamışlar, tümör olasılığı, anlaşılan biopsi yapılacak* (YTB, s.486).

Sıtma nöbeti: Anofel türü sivrisineklerin ısırıkları sonucunda insanlara geçen, yüksek ateş, terleme, titreme gibi nöbetlerle kendini belli eden hastalık.

- *Bir **sıtma nöbetine** tutulmuş gibi; ama kesintiyle beraber gelen, öfke korkuyla karışık bir sıtma nöbetine tutulmuş gibi zaman zaman bir saplanma, bir meçhul takipçilerden kurtulmak fikrine saplanıyordu* (KS1, s.82).

- *Bir sıtma nöbetine tutulmuş gibi; ama kesintiyle beraber gelen, öfke korkuyla karışık bir **sıtma nöbetine** tutulurmuş gibi zaman zaman bir saplanma, bir meçhul takipçilerden kurtulmak fikrine saplanıyordu (KS1, s.82).*

Tümör: Hücrelerin anormal şekilde çoğalması sonucu oluşan katı doku kütlesinin genel adı.

- *Evet, Suat düşünceliydi: yok efendim, İzmir'de ne halt karıştırdığı belirsiz Halim'den, doğru dürüst haber alamadığı için değil; Mühendis Ahmet Ziya bey nihayet röntgen çekirtmeye razı olmuş, çok şükür akciğerlerinde birşey çıkmamış ama, hançerede mi gırtlakta mı ne leke saptamışlar, **tümör** olasılığı, anlaşılan biopsi yapılacak (YTB, s.486).*

Ülser: Sindirim sisteminde, özellikle mide ve onikiparmak bağırsağında oluşan yara.

- *Kendini hanidir **ülserli** sanıyordu (KS2, s.99).*

Toplum Bilimi Terimleri

Anarşizm/ anarşistlik: Özel mülkiyeti toplumda baskı kaynağı olarak gören ve devleti de onun bir aracı olarak gören, bunların ortadan kalkması sonucu insanın özgürleşeceğini öne süren siyasi öğretisi.

- *Burnunun ucu yenik bir biyoloji öğrencisi suratında yapışkan ve küçümseyici bir alay, elinde ölü bir sigara: opportunisme, diye haykırıyor, küçük burjuva **anarchisme**'i işçi sınıfının tarihi rolünü kavrayamamak (KS1, s.246).*
- *Ne var ki aynı sebepler bu defa onu komünistlerden koparıyor, **Anarchisme** ile Nihilisme arasında bir yerde, ama daha çok her türlü gündelik ve siyasi gerçeğin dışında geleceğini şimdiden yitirmiş bir raté kılığına sokuyor (KS1, s.247).*
- *...yok canım, hakikatte senin **anarchiste**'liğin boşa çıkmış komünistliğinin tepkisinden başka bir şey değil (KS1, s.247).*

Azınlık: Ülkede buluna farklı inanç ve soydan sayıları az olan kişilerini bulunduğu topluluk.

- Gerçekte bir azınlığın, hem de çok küçük bir iş adamı, toprak ağası ve politikacı **azınlığının** çıkarına işliyor (KS2, s.78).

Burjuva/ Burjuvazi: Kent soylu.

- Ben gitmek istemiyorum. İstemem. Otomobille yavan küçük **burjuvalar** gibi Boğaz gezintisi yapmak, dünyanın parasını verip, olmadık şeyler, bayat balıklar, artık etler zıkkımlanmak benim yapacağım iş mi (SA, s.112)?
- Kulağını kaşdı. Ve büyük büyük baktı: -bana sorarsanız, yalnız ve yalnız, Trotskist yönde düşünülmüş bir işçi sınıfı ve orta **burjuvazi** ittifakı (ZBB, s.143) ...
- Ama hiç olmasa, başkaları gibi, kendi çıkmazıma bütün dünyayı sürüklemek istemiyorum. Bu kadarcık namusum var.-Tipik küçük **burjuva** anarşistliği, bu sizinki. -Ben işçiyim. Olsun. Düşüncelerinizin mahiyetini değiştirmez, bu (ZBB, s.210).
- Burnunun ucu yenik bir biyoloji öğrencisi suratında yapışkan ve küçümseyici bir alay, elinde ölü bir sigara: opportunisme, diye haykırıyor, küçük **burjuva** anarchisme'i işçi sınıfının tarihi rolünü kavrayamamak (KS1, s.246).
- Zaman zaman, kıvrıcık kirpiklerinin görkemli gölgelerini yanaklarına devirerek: <—...Demokrat Parti, harb içinde semiren ticaret **burjuvazisiyle** zirai kapitalizme heveslenen taşra eşrafının iktidarındır demesinden, ya da: <— ...orduyu işe karıştırmak küçük burjuva radikalizmi olmaz mı, bu çeşit maceralar bonapartisme'e götürür hareketi, onun bugünkü adı faşizmdir> diye yargılamasından kestiriyor ki bu kadın, işi gücü süslenmek, divana kurulup günde bilmem kaç kahve içmek, ya da fransızca bulvar romanları okumak olan 'boş' bir kadın değildir; göstermediği yüzü bambaşka, ağır, gün görmüş, politikayla, yaygın kahve politikasından çok farklı, çetrefil ve belalı bir politikayla içli dışlı (YTB, s.341)!

- Zaman zaman, kıvırcık kirpiklerinin görkemli gölgelerini yanaklarına devirerek: <—...Demokrat Parti, harb içinde semiren ticaret burjuvazisiyle zirai kapitalizme heveslenen taşra eşrafının iktidarıdır demesinden, ya da: <— ...orduyu işe karıştırmak küçük **burjuva** radikalizmi olmaz mı, bu çeşit maceralar bonapartisme'e götürür hareketi, onun bugünkü adı faşizmdir> diye yargılamasından kestiriyor ki bu kadın, işi gücü süslenmek, divana kurulup günde bilmem kaç kahve içmek, ya da fransızca bulvar romanları okumak olan 'boş' bir kadın değildir; göstermediği yüzü bambaşka, ağır, gün görmüş, politikayla, yaygın kahve politikasından çok farklı, çetrefil ve belalı bir politikayla içli dışlı (YTB, s.341)!
- Buğulu camlarda, kalın soğuk; önünden gelip geçenler, buğulu birer hayal; yoksa her şey, bir rüya mıydı? "...derebeylik mefhumu, derebeylikten **burjuvaziye**, küçülerek intikal etmiş bir mefhum; bu küçülme Sosyalizmle sıfıra intikal edecektir: yerini, 'içtimai aile' mefhumu alacaktır" (GP, s.382) ...
- Fransız İnkılabının umdesi olan **burjuva** hürriyeti' bambaşka şeydir; öylesi tüccara, genellikle kapitaliste lazımdır. İşçi sınıfına birinci derecede lâzım olansa, teşkilatlı, muntazam bir hayat yaşamaktır: işçiye ezilmemek, sömürülmemek hürriyeti gerektir: anladınız mu" (GP, s.384) ?..

Dayanışma: Bir toplumu oluşturan bireylerin duygu, düşünce ve ortak çıkarları doğrultusunda birbirlerine karşılıklı olarak başlanması.

- ...ihtilalci cunta, seçilmiş halk komiteleriyle işbirliğine gitmez, hiç olmazsa **dayanışmaya** girmezse, nerde kalır onun Atatürkçülüğü (YTB, s.440)?

Demokrasi: Bir ülkede, halk egemenliğine dayanan yönetim şekli.

- Dişlerini sıkarak dedi ki: <...gidip cehennemin finnarında, **demokrasi**, hürriyet, bilmem ne diye kan döküyoruz, memlekette demokrasi kazık olup kışımıza batıyor> (YTB, s.203).
- <...ne biçim **demokrasidir** anlayamadık birader! Esasında hürriyet manasına gelmez mi bu bokiyen, ne hürriyet, ne hürriyet: adam ikinci seçimini kazanıyor, nasıl bir kazanmak, tulum, tulum yahu eh rahatlar diyorsun, sen

misin diyen, küt seçim kanununu değiştiriyor, pat memurin kanununu değiştiriyor, muhalefete rey verdi diye, hadi Kırşehir'i vilayetlikten kazalığa indiriyor, matbuat üstündeki tazyik ayrı bahis> (YTB, s.203) ...

- *Yüzbaşı Aziz, yanlarından geçerken, iki sade kahve söylüyor. Gerilerde bir pencere önüne oturur oturmaz, o lâf: <—...Dünder haklı, yangın bacayı sarmadan duruma el koymalı, bu **demokrasi** mavalına kafam yatmıyor benim, zorla mı birader, herifler kalkmış radyoda mevlüt okutuyorlar, tarikatçılık almış yürümüş, neydi o, o herifin adı Said-i Kürdi mi, Nursi mi> (YTB, s.259) ?..*
- *Daha klasik bir **demokrasi** denemesini tarifine yakışır hale getiremezken, sen tut, klasik demokrasiyi çürütmüş ülkelerin sosyalist teorilerini içimize aktar (KS1, s.267).*
- *Daha klasik bir demokrasi denemesini tarifine yakışır hale getiremezken, sen tut, klasik **demokrasiyi** çürütmüş ülkelerin sosyalist teorilerini içimize aktar (KS1, s.267).*
- *Bağımsızların çoğu CHP'liydi, seçime partili sıfatıyla da girseler, kaybetmeyeceklermiş: Seçim sonuçları, çoğunluğa dayanan tahakküm rejimine, **demokrasi** adı altında halkın soyulmasına karşı, ufak da olsa, bir umut ışığı mı (YTB, s.281)?*
- *Kurucu bir meclisle **demokrasiyi** pekiştiren yasaları çıkarıp, kestirmeden seçimlere mi gidilecek, tam tersine, önce devrimin zorunlu saydığı icraat mı yapılacak (YTB, s.353)?*
- *Tasarının anayasaya da, **demokrasiye de** aykırı olduğu meydanda, Muvakkat Encümen'de görüşülürken Demokrat üyelerden Sıtkı Yırcalı da söylüyor bunu: <—...böyle bir yetkiyi bir gayr-ı mes'ul heyete vermek, sıkıyönetim kanununda kabul yetkilerin bile ilerisindedir, yalnız edilmiş Anayasa'ya değil, adli sisteme de uygun değildir> (YTB, s.364) ...*
- *Yüzbaşım bu ne biçim **demokrasi** (YTB, s.371)?*

Devrim: Yerleşik toplumda, düzeni değiştirme ve yeniden biçimlendirme amacıyla evrime karşı olarak, toplumsal yaşayışta ve siyasal durumlarda aniden gerçekleştirilen köklü ve kalıcı değişim.

- *Ümid bütün gözleri ve elleriyle o dosyadan öbürüne akıyor; birinde türk aydınlarının **devrim** şuuruyla ilgili notlar buluyorsa ötekisinde mutlaka Mustafa Kemal'in Kuva-yı Milliye demeçlerinden birine takılıyordu: medeniyet yolunda muvaffakiyet teceddüde vabestedir (KS2, s.20).*
- *Yanısıra da endüstri **devrimleri** ve ciddi bir toprak reformu (KS2, s.78).*
- *Mustafa Kemal'in **devrim** teorisi çalışmalarını tamamlamağa iterken seni, bir yandan da bu inşaat yolsuzluğunun ve diğer başka yolsuzlukların içyüzünü meydana çıkarmağa götürecektir (KS2, s.84).*
- *Hayli eski, bir hayli ağdalı bir dille söylenmiş o **devrim** sözlerini bugünkü dile aktaracak olan kim (KS2, s.194)?*
- *Mahmud **devrimin** sürekliliğine inanmıştı (KS2, s.196).*
- *Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Millî Mücadele'de, Halk Fırkası ilk medeni **devrimlerin** gerçekleştirilmesi sırasında devamlı olarak milletin çoğunluğunu temsil ediyor ve milletin çoğunluğunca destekleniyor (KS1, s.232).*
- *Oysa Ümid'in yaklaşımı başka, iktidarın devrilmesinde o da orduya güveniyor gerçi, sonrası için düşündükleri farklı, onca Mustafa Kemal'in kalkıştığı **devrim** yarım kalmış, o tamamlanmalı bir kere (YTB, s.283).*
- *Yönetimin halka devredilmesi ana ülkü, bunun için de **devrimden** sonraki seçimlerin Kurucu Meclis niteliğinde olması, üyelerinin işçilerden köylülere yoksul şehir halkından seçilmesi baş koşul (YTB, s.284).*
- *Söylediklerinin Yüzbaşı Demir'i anlamlı bir sessizliğe boğduğunu görünce, Şark Kahvesi'ndeki camlardan, denizin üstüne yığılmış bulut tomarlarını hüznle seyrederek diyor ki: <—...**devrim** ister istemez düzeni değiştirir. Mustafa Kemal buna başlamıştı, bitiremeden öldü, sonrakiler devrimi dondurdular, şimdiki geriye dönüyor. Biz, iktidar olur olmaz, düzen değişikliğini gerçekleştirmek zorundayız. Yoksa yaptığımız İsmet Paşa devrine dönüş olmaz mı? O devir, artık iyice biliyoruz, faşizmdi, alaturka bir faşizm> (YTB, s.284)!*

- Söylediklerinin Yüzbaşı Demir'i anlamlı bir sessizliğe boğduğunu görünce, Şark Kahvesi'ndeki camlardan, denizin üstüne yığılmış bulut tomarlarını hüznle seyrederek diyor ki: <—...devrim ister istemez düzeni değiştirir. Mustafa Kemal buna başlamıştı, bitiremeden öldü, sonrakiler **devrimi** dondurdular, şimdikiler geriye dönüyor. Biz, iktidar olur olmaz, düzen değişikliğini gerçekleştirmek zorundayız. Yoksa yaptığımız İsmet Paşa devrine dönüş olmaz mı? O devir, artık iyice biliyoruz, faşizmdi, alaturka bir faşizm> (YTB, s.284)!
- Ortalığın ısındığı, **devrimin** kaçınılmazlaştığı apaçık meydanda ama, anlaşılan İhtilalin karıncaları aralarındaki çekişmeyi bir sonuca bağlayamamış: 'Zizi Binbaşı' sırmalı sırmalı gülümseyerek, Albay Türkeş'in iktidarı bırakmamak eyilimiyle, Barselona dönüşü harekete katılmış olan Albay Küçük'ün iktidarı halka devretmek eyiliminin çatıştığını anlatıyor. Velhasıl karışık bir durum (YTB, s.335)!
- Kurucu bir meclisle demokrasiyi pekiştiren yasaları çıkarıp, kestirmeden seçimlere mi gidilecek, tam tersine, önce **devrimin** zorunlu saydığı icraat mı yapılacak (YTB, s.354)?
- Yüzbaşı Demir'i allak bullak eden olasılık başka, tartışma gelişti mi hep **devrim** gecesi Silahlı Kuvvetler'in ikiye bölünmesinden ürktüğünü belli ediyor, ya iktidardan yana olan yüksek komuta kademesi ilk elde tasfiye edilemez de, ikinci ya da üçüncü orduya 'farz-ı muhal' hava kuvvetlerine hakim olursa, dökülen kanın hesabı kimden sorulacak (YTB, s.354)?
- Keyfi yerindeydi ama, Ankara Komitesi'nde CHP yandaşlarıyla köklü **devrim** yandaşlarının hiç de uyuşamadıklarını, üstelik devrimcilerin sağcı ve solcu diye pekâlâ ikiye ayrılacaklarını ağızla söylediği halde (YTB, s.406)!
- Kocaman, yuvarlak, birbirine geçmiş harflerle 'Atatürkçü bir **devrim** ihtimali' konusunda yazdıklarını: <...Kemal Paşa Samsun'a asker inmişti. Karabekir Kâzım'la, Ali Fuat Paşa'yla mutabıktılar. Anadolu hareketini, askeri bir hareket olarak planlamasına, o günkü şartlar altında, hiçbir engel yoktu (YTB, s.412).
- Kocaman, yuvarlak, birbirine geçmiş harflerle 'Atatürkçü bir devrim ihtimali' konusunda yazdıklarını: <...Kemal Paşa Samsun'a asker inmişti. Karabekir Kâzım'la, Ali Fuat Paşa'yla mutabıktılar. Anadolu hareketini, askeri bir

hareket olarak planlamasına, o günkü şartlar altında, hiçbir engel yoktu. Öyle yapmayıp halk kongreleri, meclisler, hatta şûralarla sonuca gitmeyi tercih etmesindeki sebep nedir, düşünmeliyiz: bona-partisme değil demokratik bir **devrim** yapmak istiyordu. Askerî bir isyan, hele generaller kademesinde yürütülürse, hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir şiarına nasıl bağlanabilir> (YTB, s.412)?

- Bu önlendi mi önlendi, **devrim** tarih içindeki hakiki yerine oturtulacak, en ileri sonuçlarına kadar geliştirilecek (YTB, s.415).
- Binbaşı Demir Çukurcalı, o kadarını bilemezdi. **Devrim** sonrasına deyin kaygıları varsa da, ilk defa geçen ay gerçekten kuşkuluyor: Milli Birlik Komitesi'ndeki çekişme son kerteye ulaşmıştı da, iki taraf başkent çevresinde konaklamış birliklerden silâh desteği aramak derdine düşmüşlerdi ya, işte o günlerde (YTB, s.428).
- İhtilali **devrime** dönüştürmekten yana olanlar Meclis Muhafaza Taburu'na kanca atmış, bir de Tank Taburu'na; seçime bir ayak önce gidip, iktidarı sivillere devretmekten yana olanlarsa, Cumhurbaşkanlığı Muhafız Alayı ile Süvari Alayı'na: Allahın günü, git Vehbi Ersü'yü Süvari Alayı'nda bul, Dünder Taşer, iki gecede bir, Tank Taburu'nun karargahı'nda yatıyor: herkes huzursuz, her dakika alarm emirleri (YTB, s.428) !..
- Binbaşı Demir, sırtısıra gelen bu iki tersliğin etkisiyle, sabah Yassıada'ya giderken huzursuzdu: Yüksek Adalet Divanı, bir kıyamet günü mahkemesi havası içinde duruşmalara başlarken de her dakika beklenmedik bir talihsizliğin başgöstereceğini sanıyor, gözüne güvenlik önlemleri yetersiz, mahkemelerin (niye saklamalı, belki de **devrimin**) kaderi pamuk ipliğine bağlı gözüküyordu (YTB, s.431).
- Taksi, sarmaşıklı bahçe parmaklıklarını, yaprakları azalmış sonbahar korularını, gece gezmesindeki kızlı erkekli grupları farlarıyla yalayıp, Vaniköyü'ne yaklaşırken, Binbaşı Demir içisıra Zizi Binbaşı'nın **devrimden** üç ay sonra aldığı inanılmaz kararı tartıştığını saptadı ve şaştı (YTB, s.435).
- Türkeş'in faşistliği doğru muymuş, Cemal Paşa onu Başbakanlık Müsteşarlığı'ndan bu yüzden mi uzaklaştırmış, Anayasa taslağının gecikmesi neden, Profesörlerin birbirini çekemediği, aralarında atıştıkları söyleniyor, aslı var mı, Silahlı Kuvvetler'den sonra Üniversitelerde ve gazetelerde önemli

tasfiyeler yapılacaktı, **devrim** demek tasfiye demek midir, böyle şeylerle uğraşacağına Milli Birlik Komitesi'nin ekonominin temellerini dönüştürmeyi tasarlaması gerekmez mi (YTB, s.439)?

- Binbaşı Demir, gündelik ıvır zıvırın unutturduğu sorumlulukların, itildikleri kuytulardan heybetle silkinip, karşısına dikildiklerini görmüştü birden, ah, ah, yönetim kırtasiyeciliğinin, duygusal iç çekişmelerin akıntısına kapılmış sürükleniyor, onları asıl desteklemesi gerekenlerin gözünden düşüyorlardı: tarih adamlığı yerini kulis politikacılığına bırakmıştı, **devrim** ülküsü ise parlamento kombinezonlarına, falanın şu kadar oyu var, filanın şu kadar, eğer biz de şu doğrultuda oy verirsek (YTB, s.444) ...
- Yeniden **devrim** tartışmalarına girmek istemiyordu, başka bir soruya sığındı:
— Her ihtilâlde adam asılmaz mı Suat (YTB, s.453)?
- O halde ihtilâl ertesinin onca dağdağası ortasında punduna getirip, o mektubu niye kaleme aldı? Annesinin yürekte destekleyeceğini bildiği **devrimde**, karınca kararınca, payının olduğunu duyurmak için mi (YTB, s.458)?
- Yıllar geçti: ayrılıklar, cezaevleri, postaya verilen mektup, gönderilen resim, şehirlerarası telefon kanallarında ses tozları, bir **devrimin** çarpıntılı ertesinde aynı kahvede karşılıklı oturup aynı şarkıyı dinlemek (YTB, s.461)!
- **Devrim** yapıyoruz diye geliyorsun, gerici eyilimleri okşamak niye (YTB, s.478)?
- Bence, berbat ayrılık birliklere sirayet etti, yarın öbürgün aramızda kapışacağız: ne o, **devrim**, boş versene sen (YTB, s.489)!
- Karmaşık, salkım saçak bir sorun **devrim** diye kalkıştıklarının, 'alelâde bir askerî müdahaleye' yozlaştığını görünce ne yapmalı (YTB, s.495)?
- El ele verilerek demek hâlâ birşeyler kotarılabilir, **devrim'den** umudu öyle kesmemek lâzım (YTB, s.496).

Direnış: Bir topluluğun, bir hakkı elde etmek için bir başka kişiye veya topluluğa toplu şekilde karşı koyma hareketi.

- Uzatmayıp açıkladılar: Genelkurmay Başkanı Erdelhun, yarıgeceden sonra, askeri bir uçakla Ankara'dan İstanbul'a gelmiş, öğrencilerin Üniversite'deki **direnışine** öfkeli, <...Ankara'da Namık Paşa bir iki el ateşle talebenin haddini

bildirir de, İstanbul'da Refik Paşa niye tereddüt edip üzerine şüpheyi celbeder>miş? Refik Paşa dediği, Refik Tulga, 3. Zırhlı Tugay'ın Komutanı. Binbaşı iste bunu duyunca çılgınca bir karar veriyor, tanklarının toplarını dışarıya çevirtip, öğrencilerin gösterisine katılacak (YTB, s.373).

- *...Geceler boyu, hayal güçlerini zorlayarak ne kötü olasılıklar hesaplamış, ne caydırıcı **direnişler** tasarlamışlardı görevliler karşı koyacak, halkın tepkisi, komutanlar vazgeçebilir, falan filan (YTB, s.419) ...*

Düzen: Toplumsal yapı içinde bütünün ve ögelerin birbirleriyle uyum içinde bulunması.

- *İhtilâl dersin, ilk sabahtan beri, **düzene** bağlılığını ilân edip duruyor (YTB, s.454).*

Komünist: Komünizm yandaşı kimse.

- *Rocky'nin saçları kumral ve uzun. Omuzlarında. Gözleri bal rengi: - insanlar yaşamının bayağılığını belki biliyorlar ya, diyor, hepsi **komünist** Sanatı propaganda için kullanıyorlar (KS1, s.77)*
- *«Nâzım Hikmet'tir, meşhur **komünist**! Bizim mahpushanede yatıyor. Vakit vakit, dışçıye, doktora diye koyuverirler»> (YTB, s.150).*
- *Çok bilmiş bir spiker, sözcüklerin altını çizme çize çize, günün önemli haberini duyuruyor: İstanbul'da gizli komünist partisi kurdukları anlaşılan pek çok kişi tevkif edilmiş, Doktor Sevim Tarı adında bir kadın Marsilya'ya müteveccihen Ankara vapuruna bineceği sırada yakalanıyor, üzerinde 'yurt dışındaki **komünist** teşekküllerine tevdi edilmek üzere tanzim edilmiş bir sürü vesaik tahkikata büyük bir gizlilik ve ehemmiyetle devam edilmekteymiş, ayrıca Ankara ve İzmir'deki diğer suç ortaklarının tesbiti ve tevkifi cihetine gidilmiş"(YTB, s.243)!*
- *Ne var ki aynı sebebler bu defa onu **komünistlerden** koparıyor, Anarchisme ile Nihilisme arasında bir yerde, ama daha çok her türlü gündelik ve siyasi gerçeğin dışında geleceğini şimdiden yitirmiş bir raté kılığına sokuyor (KS1, s.247).*

- *Taksinin karanlığında antrasit siyahı gözlerini sonuna kadar açıp, daha alçak bir sesle diyor ki: <—...önce bir yere uğrayıp birşey içelim. Susuzluktan ölüyorum Demir. Öğleden beri, çene çene: İrfan'la burun burunayız, bahsetmişim canım, hani eski **komünistlerden**, o mu, ohooo bıraksan yarın sabah Eminönü Meydanı'na barikatları kuruyor> (YTB, s.273) ...*
- *Doktor Melek'e sordu, onun da bildiği yok! Halbuki, Mustafa Eşref'in bilmediği yok; Mustafa Kemal Paşa'nın, başlangıçta o kadar itibar edip benimsediği, **Komünistlerden** soğumasını, hiç de Rusların densizliğine yahut 'Çerkes Ethem Bey'in 'rekabeti 'ne bağlamıyor (GP, s.301) ...*
- *Çerkesleri kullanarak, Kuvayı Milliye'ti dağıtma teşebbüsünü haber almış İsmet Paşa'yla ihtilaf, bir bahane: Hareket-i Milliye içinde, onu, kardeşlerini, taraftarlarını tasfiye ettiler; 'firkada birçok Spartakist 'Yoldaş'ın zannettiği üzere, '**komünist**' oldukları yahut da Moskova'ya sadık kaldıkları için değil (GP, s.303) ...*
- *Bir başka tartışma konusu, 'Yoldaş' Mustafa Suphi'nin, Enver Paşa'nın kurultaya hâkim olmasını önlemek için, aldığı tedbirler: İttihatçı takımının, sözde Komünist Fırkasını dağıtıp; Komintern'e bağlı gerçek Komünist Fırkasını tesis ettikten sonra; Kurultay'a katılmış 'delegatlar' arasında, **komünistlerle** Kemalistler el birliği edip, Enver Paşa'ya imkân tanımıyorlar (GP, s.389).*

Monarşi: Yönetimin ve otoritenin tek bir kişide bulunduğu, genellikle miras yoluyla ailedeki kişilere geçtiği yönetim şekli; rejim.

- *Yankoviç bir yumruk indirdi barın üstüne: Hayır, dedi, Hayır! Hayır! Veativyen! Ben şahsen kralcı değilim. Hiç bir zaman da olmadım. Daha Alexandre zamanında Cumhuriyetçi'ydim. Petro'ya gelince, püf! o sersemin biriydi. XX.ci yüzyılda **monarşi** (ZBB, s.51)?!..*

Radikalizm: Köktencilik.

- *<— ...orduyu işe karıştırmak küçük burjuva **radikalizmi** olmaz mı, bu çeşit maceralar bonapartisme'e götürür hareketi, onun bugünkü adı faşizmdir> diye*

yargılamasından kestiriyor ki bu kadın, işi gücü süslenmek, divana kurulup günde bilmem kaç kahve içmek, ya da fransızca bulvar romanları okumak olan 'boş' bir kadın değildir; göstermediği yüzü bambaşka, ağır, gün görmüş, politikayla, yaygın kahve politikasından çok farklı, çetrefil ve belalı bir politikayla içli dışlı (YTB, s.341)!

Sosyalist: Toplumcu.

- Belki. Ragıp mutlaka korkuyor. İrfan **sosyalistliğinden** kalma komitacılığıyla, Necdet savaş yıllarında Turancılık olaylarına karışmışlığıyla ayakta durabiliyor (KS1, s.36).
- ...osmanlı **sosyalistleri** bir türlü memleketin içtimai gelişmesiyle sosyalist fikirleri birbirine bağlayamamışlar (KS1, s.263).
- ...osmanlı sosyalistleri bir türlü memleketin içtimai gelişmesiyle **sosyalist** fikirleri birbirine bağlayamamışlar (KS1, s.263).
- Gerek Fırka'nın Paris Şubesiyle gerekse Galata ve Selânik'teki Osmanlı **Sosyalist** Kulüpleri ile ilgisi hatta İştirak, Muahede, İnsaniyet gibi bazı sosyalist eyilimle gazetelerdeki 'Sin, Sin imzalı neşriyatı' biliniyordu (KS1, s.264).
- Gerek Fırka'nın Paris Şubesiyle gerekse Galata ve Selânik'teki Osmanlı Sosyalist Kulüpleri ile ilgisi hatta İştirak, Muahede, İnsaniyet gibi bazı **sosyalist** eyilimle gazetelerdeki 'Sin, Sin imzalı neşriyatı' biliniyordu (KS1, s.264).
- Acaba 1326'dan beri Anadolu'da en genel an lamıyla bir **sosyalist** şuuru hiç uyanmış mıdır (KS1, s.268)?
- Rosa Luxemburg'a hayran, ihtimal **sosyalistliği** oradan geliyor (GP, s.301) ...
- Aslolan nihai neticedir, vesait ve tedbire değil! bit': **Sosyalist** bir fırka olarak, burada, nazari teferruatla kendimizi oyaladık; her seviyede tenkit edip durduğumuz Kemal Paşa, İzmir'i istirdat ediyor (GP, s.309) ...
- ...biz 1917 İnkılâbını, hürriyet ve hürriyetsizdik açısından yokladıkça, Abit Âlimof meşhur tenkitçi is- lığını çalıyor, bir gözünü kısıp, parmağını bize doğru sallıyordu: "...amma da anlamıyorsunuz **sosyalistliği** (GP, s.384)!

Sosyalizm: Toplumculuk.

- *Sonra şunları: ... Kapitalizm'e ve emperyalizme karşı say esasına dayanan halkçılık Mustafa Kemal devrimciliğini sonunda radikal bir **sosyalizme** götürmez mi» (KS2, s.20)?*
- *Kuvayı milliye devrimciliği ile demokrat **sosyalizm'i** bağlayabilirsek, mümkündür ki (KS1, s.37) ...*
- ***Sosyalizm'e** çok yakın bir yerdesin Mahmud (KS2, s.79)!*
- *Siz istediğiniz kadar **sosyalizm** üzerine hayal kurun milletçe henüz hastalıklı bir derebeylik düzeni yaşıyoruz (KS1, s.267).*
- *...**sosyalizm** milli ve ortaklaşa bir ihtiyaç olursa güzel (KS1, s.267)!*
- *Sukut-u hayaller silsilesi' nereden nereyse, sanki İnebolu'daki Yüksek Kahve'nin, genizlerinde bırakmış olduğu demli çay, tömbeki, sigara dumanı ve marsık kokularıyla, sürüp gidiyor; çünkü 'Spartakistler'den Sadık Ahi Bey, Nazım'la Vala'yı dizinin dibine oturtmuş; **Sosyalizmi** ve Sovyetler İttihadının manasını anlatırken; menevişli nargilelerden, tömbeki; pirinç semaverlerden, demli çay; kalın sarılmış sigaralardan, ağır tütün kokusu, üstlerine yığılmış olurdu: "...yeni içtimai nizamda, zengin fakir tefriki ebediyen kalkacak, badema mevcut olmayacaktır" (GP, s.382) !..*

Tören: Bir toplumda üyelerin belirli kurallar dahilinde belli bir olayı, kişiyi veya değeri sembolleştirmek, bunların anlam ve önemini güçlendirmek için düzenlenen toplantı; merasim.

- *Edd'Jay'in, **tören** için özel giyinmiş (GP, s.135) ...*

Veteriner Hekimliği Terimleri

Baytar: Veteriner hekim.

- *İştirakiyun Fırkası'na 'mensubiyeti' bir yana; hem Fırka'nın 'rehberi' Hocaşâde **Baytar** Salih Bey'le; hem de bir ara 'İmalat-ı Harbiye Mesulü' olan*

Şaşkın' Beşir Usta'yla 'ülfeti', şüpheyi celbediyor: zaten izini kaybetsin diye (GP, s.73) ...

- *...Ahmet Ziya, bir akşam aynı konuyu, **Baytar** Salih Yoldaş'la konuştuğunu hatırlamıştı (GP, s.75) ...*
- *'**Baytar**' Salih Yoldaş, elindeki sığır siniri kırbacı, çizmesine hafif hafif vurarak, kısacık düşündü (GP, s.76) ...*
- *...eğer Mustafa Kemal, vaziyetin en mucib-i endişe olduğu bir anda, böyle bir fiile tevessül ediyorsa, bunun gerisinde olsa olsa, o yağmur akşamı Şeyh Musa Mahallesi'ndeki ahşap evde, **Baytar** Salih Yoldaş'ın, altını kalın kalın çizdiği 'fikri-i sabit' olabilirdi (GP, s.76) ...*
- *...vaktiyle 'firka'nın resmiyete intikali dolayısıyla, 'rehber' Hocaşade '**Baytar**' Salih Yoldaş'ı ve diğerlerini de o getirmemiş miydi (GP, s.77)?*
- *...Ankara'da, Taşhan'daki 'kaçak' meyhanelerde, 'Şaşkın' Bekir Usta, İştirakiyyun'un Rehberi, Hocaoglu '**Baytar**' Salih Bey'le muhabbeti koyulaştırırken; ortada folluk da yumurta da olmadığı halde, ne türlü bir 'iman', ne müthiş bir heyecan içinde olduklarını hatırladı (GP, s.309).*

Yazın Terimleri

Başmakale: Başyazı.

- ***Başmakale** dizildi mi patron görmek istiyor (KS1, s.21).*
- *Matbuat, Matbuatın karakteri ve fonksiyonu. Her şey. Dün gazeteyi sattıran **başmakale** idi: içinde asgari iki fikir yazısı bulunmayan bir gazete çıkarmaktan hicap duyardık (KS1, s. 23).*
- *Bugün gazetelerimizden **başmakale** sepetlemeye uğraşıyoruz (KS1, s.23).*
- ***Başmakalesinin** tashihini yaparken aklı hep başka yerde (KS1, s.24).*
- *Mahmud'un öldürülmesini müteakip yazdığınız **başmakale** anlaşılan bir dava mevzuu olacak (KS2, s.191).*

Başyazar: Bir gazete ya da derginin başyazılarını yazan kimse.

- *Hüsnü Faik, Birlik gazetesinin sahip ve başyazarı. Kırk yıllık Babıali adamı (KS1, s.68).*

Edebiyat-ı Cedide: Servet-i Fünun.

- *Bereket bir araba varmış, edebiyat-ı cedide'den kalma, boş, hasır örgülü ve tenteli, canlarını dar atıyorlar (YTB, s.485).*

Fıkra: Gazetelerin belli sütunlarında güncel olayları yorumlama işi, köşe yazısı.

- *Avukat, Bilik'te etrafta kırmızı kalemle çevrilmiş bir fıkrayı göstererek: sizin gazetenizde, diyor, böyle bir zamanda bu fikranın çıkmış olması göğüs kabartıcı bir şeydir. Sizi şerefimle temin ederim ki bu böyle Üstadım (KS1, s. 22).*
- *Avukat, Bilik'te etrafta kırmızı kalemle çevrilmiş bir fıkrayı göstererek: sizin gazetenizde, diyor, böyle bir zamanda bu fikranın çıkmış olması göğüs kabartıcı bir şeydir. Sizi şerefimle temin ederim ki bu böyle Üstadım (KS1, s. 22).*
- *Diyorsunuz ki Necdet'in fıkraları Mahmud'un yolsuzluklar mevzuatındaki neşriyatı hakiki gazeteciliğin icabat-ı asliyesindendir, kabul ederim, fakat (KS1, s.23) ...*
- *Tefrikalar hazır. Makaleler fıkralar dizilmiş. Ajans bültenleri dökülüyor (KS1, s.56).*
- *Ne garp cephesinde ne de gark cephesinde. Herkes rahatça öldü. Yeni bir şey yok. İki satırlık bir fıkra için Necdet'i tevkif ettiler. Cezaevi'ne yatağını gönderdik. Yeni hiçbir şey yok (KS1, s.57).*
- *Bir gazeteci, bir fıkra yazarı durup dururken tevkif edilmiş, o hale bir fevkaladelik olursa diyor (KS1, s.58).*
- *Mütareke'de diyerek çıkarıyor, İttihatçılar'ın devrilmesi aşağı yukarı bütün fıkraların tekrar taazzuvuna imkân verdi (KS1, s.265).*

- <—...tamimdeki şu **fıkra**, CHP'nin yalan haber yaymak mevzuundaki kötü niyetini cürmümeşhut halinde ortaya koymaktadır: 'İlçelerin irtibata memur ettiği azalar, aynı zamanda kulak gazetesi muhabirliğini de deruhte edeceklerinden, bu arkadaşlar şimdilik haftanın Salı ve Cuma günleri, saat 14 ila 16 arasında İl Seçim Komitesi'nden Cemal Yıldırım ile muntazaman temas edeceklerdir. Bu **fıkra** da sarahaten göstermektedir ki CHP zimamdarları> (YTB, s.329) ...
- <—...tamimdeki şu **fıkra**, CHP'nin yalan haber yaymak mevzuundaki kötü niyetini cürmümeşhut halinde ortaya koymaktadır: 'İlçelerin irtibata memur ettiği azalar, aynı zamanda kulak gazetesi muhabirliğini de deruhte edeceklerinden, bu arkadaşlar şimdilik haftanın Salı ve Cuma günleri, saat 14 ila 16 arasında İl Seçim Komitesi'nden Cemal Yıldırım ile muntazaman temas edeceklerdir. Bu **fıkra** da sarahaten göstermektedir ki CHP zimamdarları> (YTB, s.329) ...

Kafiye: Şiirde dize sonlarında tekrarlanan ancak aynı anlamda ve görevde olmayan ahenk olarak aynı olan, benzeşen sesler, uyak.

- Onun için Hünkâr kelimesini ortadan kaldırmamızı teklif etti Muhiddin Bey, biz de vezni **kafiyeyi** bozmadan bir rötuş yaptık (GP, s.80).

Kıt'a: Dörtlük.

- Vala, ilk **kıt'ayı** kolaylıkla geçmişti; nakaratın ilk iki mısraını da zorlanmadan çevirdi; sıra üçüncüye gelince, duraklıyor: "...bu kavga, son kavgamız vur, atıl, sıçra, yık... enternasyonal" (GP, s.382) ...

Makale: Belirli bir konuda, o konudaki uzmanlarca bilgi vermek, bir görüşü savunmak için gazete ve dergilerde yayımlanan, belli uzunlukta olan, başlıklı yazı.

- Tefrikalar hazır. **Makaleler** fıkralar dizilmiş. Ajans bültenleri dökülüyor (KS1, s.56).

- Darülfünun talebeleri, işsiz zabitler her **makalesini** âdeta içiyorlardı. Mustafa Kemal bir savaştan ötekine giriyordu. Çelik rengi gözlerini çıplak bir bozkır gökyüzüne uçurmuştu (KS1, s.67) ...
- Hatta kuva-yı milliye hareketi ve müdafaa-i hukuk doktrini konusunda kısa fakat derli toplu bir sıra **makale** yazmayı, o günlerin tutumu ile ezilmiş doğulu ulusların bugünlerde giriştikleri bağımsızlık kavgaları arasındaki benzerliklere işaret etmeyi tasarlıyor (KS2, s.194).
- ... derhal yazdırıyordum. Sizin **makale** (KS2, s.239) ...
- İrfan yeniden önünde ne kadar kâğıt varsa buruşturuyor: İki yarım **makale**, bir ajans bülteni, bir bulmaca müsveddesi olduğu gibi güme gidiyorlar. Kapıyı bir tekmede yerine mıhlıyor: bizden bile sakladın, diyor. Siyahlı bir genç kız (KS1, s.245).
- Fakat Hüsnü Faik asıl haberin yanı başındaki ay yıldız damgalı **makaleyi** görünce çarpılmıştı (KS2, s.246).
- İhtilali en çok destekleyen bazı ilerici profesörlerin de işten atılması başını aleyhinize çevirecek, Hüsnü Faik bir **makale** döşendi, aklın durur (YTB, s.498) ...

Manzum: Ölçülü uyaklı, düz olmayan, şiir şeklinde yazılmış dil malzemesi.

- Reis Paşa, konuya birden girmesiyle, onları hem saracak hem tedirgin edecekti; diyordu ki: asrılık iddiasıyla, bazı genç şairler öyle **manzum** neler yazıyorlar ki ne manası mefhumu mevcut ne de mevzuu maksadı belli; size tavsiye ederim, kaleme alacağınız şiirler bir maksada matuf olsun, bir davayı (GP, s.89) ...

Mısra: Dize.

- Vâlâ zihninden, Dersaadet'i Terk şiirinin son **mısralarını** yazıyordu (GP, s.27).
- Zât-ı şahane'den bahseden **mısraların** neşri, muvafık görülmedi; tadilât istediler, yaptık: malum-u âliniz, Padişah taraftarları Meclis 'de az değil, gösterecekleri aksülâmelden çekinilmektedir" (GP, s.79) ...

- *Israr üzerine Nâzım paldır küldür, önce şiirin gençliği göreve çağıran **mısralarını** okuyor (GP, s.80).*
- *Heinrich amcasının da âdeti, bu: Vakitli vakitsiz, olur olmaz, tutup Hölderlin'den bir kaç **mısra** okumak (ZBB, s.128).*
- *Hâkim geldi yanımıza oturdu. Derhal şiirden açtı, Divan Edebiyatı'ndan, çok zevkli **mısralar** okudu (GP, s.182) ...*
- *Ve hala sarhoş, içisıra birdenbire düzenlenen iki **mısrain** şaşkınlığına çarpılmış o (KS2, s.184) ...*
- *Bir kerede her şeyi yerli yerine oturmuş iki **mısra** birden çıkarmak (KS2, s.184)!*
- *Şimdi delimsirek bir sarhoşluk ertesinde böyle bir seferde çürüksüz çariksız iki **mısra** birden çıkarmak (KS2, s.184)!*
- *...Rocky, diyor, bu **mısraları** şu çocuğa borçlu sayılmam mı, Rocky (KS2, s.184)?*
- *Hiçbir şiiri on numara **mısrail**, şimdiye kadar bütün yazdıkları taş çatlasa iki yüz **mısrail** geçmezdi (KS2, s.184).*
- *Nâzım'ın uzun bir şiiri vardır; mahut kanat darbesiyle, alt tarafı suya düşenlerden; şöyleydi ilk **mısra** "...onlar üç arkadaştı, üç bulunmaz (GP, s.184).*
- *Arkasından, unutmasın diye, az önce bir çırpıda çıkardığı iki **mısrail** sigara paketinin arkasına aynı kalemle yazıyor (KS2, s.185).*
- *Bu müzik güzel, diyor ve **mısrayı** tekrarlıyor: Quand je me souviens! Sonra esrarengiz bir tavırla kadehini kaldırıyor ve usulca: -Merhaba! diyor (SA, s.195).*
- *Bir gün otelinde sana bir kaç **mısra** okuyor. Gerda pembe bir bloknota gotiğe çalar bir yazıyla çiziktirmiş (KS1, s.207).*
- *Gülüyor. Kırılıp dökülüyor: aynı **mısraları** diye sözünü tamamlıyor, Michaux yazmış. Kelimesi kelimesine. Harfi harfine (KS1, s.207).*
- *Sigarayı sen de bir başka yıldız gibi sulara gönderiyorsun. Çiğneme artık şu **mısraları**, Ümid (KS1, s.210) ...*
- *Zehra için için eski bir şarkının bir **mısrasını** çiğnemeye başlamıştı: O gözler, sendeki o siyah gözler (KS1, s.240).*

- O ünlü **mısraı** okuyor (GP, s.265) ...
- Gözlerimizi yumuyor; bir şiirden bir **mısra** hatırlıyoruz: "yola bir düşüldü mü ömür boyunca gidilir" (ZBB, s.278).
- Biz, tekrar biraz evvelki **mısraı** hatırlıyor: Ah, diye dövünüyoruz, Sevilla'ya bunu yahut bugün fiil ezberlemeyecek, öğretmenleri Coppé'nin bir şiirini vermiş; onu ezberleyecek (ZBB, s.283).
- Vala, ilk kıt 'ayı kolaylıkla geçmişti; nakaratın ilk iki **mısraını** da zorlanmadan çevirdi; sıra üçüncüye gelince, duraklıyor: "...bu kavga, son kavgamız vur, atıl, sıçra, yık... enternasyonal" (GP, s.382) ...
- Vala, Üniversite'nin kitaplığında, kendini yaptığı işe kaptırmıştı: kolay değil, herkesin Rusça sandığı Enternasyonal Marşı'nı, Fransızca aslıyla mukayese ederek, Türkçeye çeviriyor; çünkü gösteri yürüyüşleri, ya da toplantılarda, sıra marşa geldi mi, öteki öğrenciler büyük bir kolaylıkla kendi dillerinden okuyorlar; tek istisna, nakarattaki üçüncü **mısra** (GP, s.379) ...
- ...o **mısradaki** Enternasyonal kelimesinin, hangi dille okunursa okunsun, aynı yerde olması şart (GP, s.379)!

Nakarat: Bir şarkıda veya türküde her kıtadan sonra tekrar eden, aynı ses ve aynı ezgide tekrarlanan bölüm, kavuştak.

- Vala, Üniversite'nin kitaplığında, kendini yaptığı işe kaptırmıştı: kolay değil, herkesin Rusça sandığı Enternasyonal Marşı'nı, Fransızca aslıyla mukayese ederek, Türkçeye çeviriyor; çünkü gösteri yürüyüşleri, ya da toplantılarda, sıra marşa geldi mi, öteki öğrenciler büyük bir kolaylıkla kendi dillerinden okuyorlar; tek istisna, **nakarattaki** üçüncü mısra: o mısradaki Enternasyonal kelimesinin, hangi dille okunursa okunsun, aynı yerde olması şart (GP, s.379)!
- Vala, ilk kıt 'ayı kolaylıkla geçmişti; **nakaratın** ilk iki mısraını da zorlanmadan çevirdi; sıra üçüncüye gelince, duraklıyor: "...bu kavga, son kavgamız vur, atıl, sıçra, yık... enternasyonal" (GP, s.382) ...

Ninni: Çocukları uyutmak için kısık bir ses tonuyla söylenen ölçü ve kafiye şekliyle maniyle benzer olan özel ezgilerle söylenen koşuk.

- *Annesinin kollarının arasına koyacağım olmayacak; kendi kollarıma alacağım, yine olmayacak. Olmasa olmasın, ben yine bir **ninni** deneyeceğim Erich için* (KS2, s.82).
- *Belki de Türkçe bir **ninni**. Uyumak kadar güzel* (KS2, s.82).

Peşrev: Türk Halk Edebiyatında türkülerin okunuş ve çalınış esnasında Türkü aralarına mâni sıkıştırmayla yapılan mâni şeklindeki türküler.

- *...'hoca' aşağı, 'hoca' yukarı; gönlünde esen rüzgâr, onu itip de bir **peşrev** ya da semai tıngırdatmaya başlamasın, 'dîdeler ruşen!': çatal kaşık şakırtısı, 'akşamcı yarenliği', usulca alçalır* (GP, s.77) ...

Polis romanı: Konuları polisler üzerine olan, polisleri ilgilendiren olaylardan oluşmuş roman türü.

- *Var mı sinemaya gitsin, maça gitsin, **polis romanı** okusun* (ZBB, s.81)!
- *Sinema yıldızları, maçlar ve **polis romanları** ile uğraşıyor* (ZBB, s.81).
- *Şekil hakkında bildiği de iddia ettiği özden gelmiyor; asıl kendi yaşadığından geliyor: **polis romanlarından**, sinemadan* (ZBB, s.82).
- *Herhangi bir **polis romanındaki** yanlış ve yabancı bir otele inmişler gibi* (KS2, s.166) ...
- *Uyku tutmadı mı, gelsin kitaplar: geçen gün Şekercioğlu'nun kitabevine uğrayıp: Tolstoy, Balzac, Zola. Dostoyevskiy, ne bulduysa almıştı, bir sürü de **polis romanı*** (YTB, s.236).

Roman: İnsanların başından geçen hadiseleri, serüvenleri, duygularını, olay ve olguları anlatan kurmaca ya da gerçek olayları içeren uzun edebi, yazınsal tür.

- *Üç kopuk, bir adres ve bir gece yarısı. Şapkasının altında bir kavga sonrasının sızılarını dolaştıran eğik ve kendinden emin bir Mahmud! Buradan tutup bir*

- cinayet **romanına**, daha ilk yarısında insanı heyecandan boğuveren bir gangster filmine rahatça girebilirsin (KS1, s. 8).
- Beraberce herkesin kullanıp attığı bulvar **romanı** ve Hollywood sineması aşklarından başka, çok daha yüksek ve bilinçli bir aşk kurabileceğimize inanıyordu (KS2, s.19).
 - Plastik kapaklı gıcır gıcır bir **romanım** (KS1, s.41).
 - O bu filmlerden ve **romanlardan** içine işlemiş bir esrar atmosferi, yüz gram poz, elli gram tavır üç gram da bilgi (ZBB, s.81).
 - Sinema çizgilerine tutunup **roman** sayfalarına yerleşe yerleşe (KS2, s.112).
 - Ne biçim **romanı** telefonları onlar birbirine eklenen (KS2, s.112)?
 - Üç yabancı ile birlikte yediği bu akşam yemeğinden sonra: şimdi, o zamana kadar bilmediği; yalnız belki bir **romanda**, belki bir filmde olabileceğini sandığı, yepyeni bir takım duygular tadıyordu (ZBB, s.114).
 - Dostoyevski'in bir **romanın** hatırlıyoruz. Üniformalı rus talebeleri. Aç, dizboyu sefalet içinde. İşçi kızlarla kırıştıran (ZBB, s.115).
 - Amerika yolculuğu üzerine anlattıklarını bir filmde gördüğünü, bir **romanda** okuduğunu sanıyor ve bu duygusunu fevkalade beğeniyor (KS2, s.121).
 - Kadın sigaraları birbirine ekliyor ve o, Bataan'da kumsalları tekbaşına tutan Yüzbaşı Horn, çöpür çöpür ağlıyor: -...yeter! Borsa kapandı, alışveriş bitti. Şimdi ben bir **roman** yazacağım (KS1, s.145).
 - Bir **roman**, İki yılda sadece ismini bulabildim. Ama dehşet bir isim, dehşet (KS1, s.145)!
 - Sokuluyor, bir şarab rüzgârıyla beraber **romanın** adını fısıldıyor: -Albay Kitamura'nın hatası. Ve soruyor: - Albay'ın hatasını merak etmedin mi Freddy (KS1, s.145)?
 - Bekir kendini bütün bütün hayallerine vermiş, yaşanmamış bir **roman** uyduruyor oracıkta: -... ya da korsanların yuvası burası. Venedikli, Cenevizli korsanların (KS1, s.160).
 - Henüz bitirdiği ve etkisinden sıyrılamadığı bir **romandan** aklında kalmış önemli bir tip çabukluğuyla bütün köşelerini tutmuş (KS2, s.151).
 - Bu kız yalnız yolculuk **romanları** okurmuş (ZBB, s.170).

- *Freddy Mills çocukluğundan bu yana 14. Avenue'de; New-York'ın ve öbür Amerikan şehirlerinin bütün avenue'lerinde sıralı sinemalarda yaşadığı kızıl derili filmlerini, Zane Grey'in ve ona benzer öteki yazarların çocukluğuna ve ilk gençliğine bitiştiirdiği kovboy **romanlarını** renkleri ve çizgileri birbirine karışmış, karman çorman bir bulamaç halinde çevresinde hissediyor* (KS1, s.180).
- *Bar, gecenin bu saatinde bir **romandan** çıkmış gibiydi* (ZBB, s.201).
- *Uyuyamayacağını bildiğinden kalktı oturdu. **Roman** mı okusa* (YTB, s.201)?
- *Rumeli Caddesi'ne bir apartmanın balkonunda **roman** okuyan bol saçlı bir kadın* (KS1, s.219).
- *Ne saçmalıyorsun? diyoruz. Bir **roman** okudum, diyor. Dehşetli tesirindeyim* (ZBB, s.221).
- *Askerlikte istikbal göremiyorum, bir kadın sevmek, onunla evlenmek hayallerim tarümâr olmuş, ruhumdaki yara muttasıl kanıyor! Bol bol **roman** okuyup vakit öldürmekteyiz* (YTB, s.248) ...
- *Yüzbaşı Demir, Cumartesi gününe kadar bir yerlere sığamadı, hiçbir işin sahibi olamadı: **romanlara** giremiyor, gazeteler elinden düşüyor, ağustos böceklerinin çığırışması aklını başından alıyordu* (YTB, s.253).
- *Zaman zaman, kıvrıcık kirpiklerinin görkemli gölgelerini yanaklarına devirerek: <—...Demokrat Parti, harb içinde semiren ticaret burjuvazisiyle zirai kapitalizme heveslenen taşra eşrafının iktidarındır demesinden, ya da: <— ...orduyu işe karıştırmak küçük burjuva radikalizmi olmaz mı, bu çeşit maceralar bonapartisme'e götürür hareketi, onun bugünkü adı faşizmdir> diye yargılamasından kestiriyor ki bu kadın, işi gücü süslenmek, divana kurulup günde bilmem kaç kahve içmek, ya da fransızca bulvar **romanları** okumak olan 'boş' bir kadın değildir; göstermediği yüzü bambaşka, ağır, gün görmüş, politikayla, yaygın kahve politikasından çok farklı, çetrefil ve belalı bir politikayla içli dışlı* (YTB, s.341)!
- *Nasılsa boş bir saat yakalayıp, Kuledibi'ndeki eve uğradı mı, Suat'ı çekile çekile taranıp sımsıkı topuz yapılmış bal rengi saçları, hercai menekşe kadife gözleriyle, divanın üzerinde buluyor, yanında telvesi soğumuş kahve fincanı, elinde fransızca bir **roman*** (YTB, s.355).

- *Öbür ikisi, sırtlarını iğdenin gövdesine verip seccadeye oturmuşlar, çevrelerinde bir minder yastık kalabalığı, yerde kül tablaları, birisi açık iki Kent paketi, viski bardakları, Pazar dergisi sarı kapaklı fransızca bir roman: <Lawrence Durrel/Justines> (YTB, s.441).*
- *Cezaevi deneyini günlerce anlatsa bitmez, yazacakmış belki, neler neler diyor, sözgeşi Mireille, esrarcılıktan yatan Fransız şarkıcısı, başlıbaşına bir roman, kadın diye alırsan varlığı, serüvenci diye alırsan yaşadıkları (YTB, s.461).*

Semai: Türk Halk şiirinde sevgi, doğa, güzellik konularını işleyen, sekizli ölçüyle yazılmış şiir.

- *...'hoca' aşağı, 'hoca' yukarı; gönlünde esen rüzgâr, onu itip de bir peşrev ya da semai tıngırdatmaya başlamasın, 'dîdeler ruşen!': çatal kaşık şakırtısı, 'akşamcı yarenliği', usulca alçalır (GP, s.77) ...*

Serbest vezin: Serbest ölçü.

- *Bu 'cehennem yolculuğu, tamı tamına on bir gün sürecekti, yolcuların hafızasında, unutulmaz izler bırakarak! O kadar ki, Moskova'ya intikalinden bir süre sonra, Nâzım Hikmet serbest vezinle ilk şiirini, bu mevzuda kaleme alıyor: 'Açların Gözbebekleri, sene 1921 (GP, s.391).*

Şiir: Seslerin uyumuyla, zengin duygu ve sembollerle, ritmik sözlerle, hece ve duraklarla ahenkli bir bütün oluşturan nazım.

- *Vala zihninden, Dersaadet'i Terk şiirinin son mısralarını yazıyordu (GP, s.27).*
- *Turgut'un omzuna yaslanmış kırçıl bıyıklarının saçları arasında dolaştığını duyuyor, garip bir şiir dinliyordu (KS1, s.39).*
- *O uyarıların inanılmaz cevabı, yazdıkları bu şiiri bildik bir marş bestesine uydurup, bir ağızdan söyleyerek; şaşkın kuşları ürkütüp, pır pır uçuran; birikmiş karları dallardan, sapır sapır yere indiren; bu delikanlı yolculardır, ki İnebolu'dan hareketle, Kastamonu istikâmetini tutmuşlardır (GP, s.54).*

- Hele Nâzım, bunu, **şiiirlerinde**ki ikna edici heyecanla, gençlere haykırıyordu (GP, s.54).
- Kırmızı bir boyun atkısı takip ihtilâl nutukları atmak, ihtilâl **şiiirleri** okumak, senin hem tipine hem manevi bünyene, ne kadar yakışacaktır Nâzım (GP, s.56)!
- Baudelaire'in ve Verlaine'in **şiiirleri** arasında erimişti (KS2, s.64).
- ... iş yok bu **şiiirde** (KS2, s.70).
- Bir de **şiiir** dudaklarında: hiçbir şekilde söylemediği (KS1, s.76).
- Öteki. -Dur, diye kesiyor, sana son **şiiirimi** okuyayım (KS1, s.77).
- Bence **şiiir** herşeyden önce bir deyiştir, bir biçim Rocky: şiiir, diyor, bir manasızlıktır (KS1, s.77).
- Bence şiiir herşeyden önce bir deyiştir, bir biçim Rocky: **şiiir**, diyor, bir manasızlıktır (KS1, s.77).
- Turgut: -- mükemmel, diyor. **Şiiirlerde** yirmi liramı (KS1, s.77)?
- **Şiiirlere** de. Yalnız heriflere sataşmak yakışık almaz tabii. Hiç değilse nezaket icabı. Bize ne, diyor Turgut, biz siyaset yapmıyoruz. Sanat yapıyoruz (KS1, s.78).
- Turgut: sanatım, diyor, **şiiirlerim**? -... şiiirlerin mi? Sanatın mı? Gülünecek şey bunlar. Hiçliğini gargara ediyorsun. iç dünyam diye başarısızlığının acısını tersyüz edip yazıyorsun (KS1, s.78).
- Turgut: sanatım, diyor, şiiirlerim? -... **şiiirlerin** mi? Sanatın mı? Gülünecek şey bunlar. Hiçliğini gargara ediyorsun. iç dünyam diye başarısızlığının acısını tersyüz edip yazıyorsun (KS1, s.78).
- **Şiiir** yazarlarmış; Sadık Ahi, mütebessim ve müstehzi, malûmat verecektir (GP, s.78) ...
- Israr üzerine Nâzım paldır küldür, önce **şiiirin** gençliği göreve çağıran mısralarını okuyor (GP, s.80).
- Reis Paşa, konuya birden girmesiyle, onları hem saracak hem tedirgin edecekti; diyordu ki: asrilik iddiasıyla, bazı genç şairler öyle manzum neler yazıyorlar ki ne manası mefhumu mevcut ne de mevzuu maksadı belli; size tavsiye ederim, kaleme alacağınız **şiiirler** bir maksada matuf olsun, bir davayı (GP, s.89) ...
- Menfaat kasıtlı **Şiiirler** yazmayı, gayeye hizmet saymadım" (GP, s.89) ...

- Zaten insanlar kendilerinin ve başkalarının yaşadıkları **şii** artık duyamaz, yaşayamaz olursa; yazılı **şii**re düşer (ZBB, s.129).
- Zaten insanlar kendilerinin ve başkalarının yaşadıkları **şii** artık duyamaz, yaşayamaz olursa; yazılı **şii**re düşer (ZBB, s.129).
- Harb bizim için artık bir futbol maçı olmaktan çıkmıştır. Bir düşümün çözülmesi. Bir **şii**rin bitmesi (ZBB, s.148).
- ...bak, Seine kitapçılarında ne buldum? Reverdy'nin **şii**rleri (KS2, s.152).
- Ve bunun içinde onun Bavyera'lı ilk sevgilisi, çocuk bahçesine yerleştirdiği çocukluk hayalleri, bombardıman gecelerinin korkusu ve Hölderlin'in **şii**rleri kolkola, omuz omuza idi (ZBB, s.176).
- İki arkadaş, yeni keşifleri Fransız şairi Baudelaire'den, gürül gürül **şii**rleri okuyup; 'İhtilâl-i Kebir'in cihanşümül umdelerini, satır satır; tartışıyorlar (GP, s.182).
- Nâzım'ın bir **şii**rinde "...onlar üç arkadaştı, üç bulunmaz arkadaş!" mısralarına girecek olan, Ziya Hilmi'yle tanıştılar (GP, s.182).
- Hâkim geldi yanımıza oturdu. Derhal **şii**rden açtı, Divan Edebiyatı'ndan, çok zevkli mısralar okudu (GP, s.182) ...
- Balkon' **şii**rine bayılırım! diyerek okumaya başladı (GP, s.183).
- Ben de tempo tuttum, bir ağızdan okurken, bir de ne görelim; o da katılmasın mı, aynı 'Balkon' **şii**ri, bizimle beraber okumaya (GP, s.183)!
- Nâzım'ın uzun bir **şii**ri vardır; mahut kanat darbesiyle, alt tarafı suya düşenlerden; şöyleydi ilk mısra "...onlar üç arkadaştı, üç bulunmaz (GP, s.184).
- Hiçbir **şii**ri on numara mısraı, şimdiye kadar bütün yazdıkları taş çatlasa iki yüz mısraı geçmezdi (KS2, s.184).
- Hiçbir **şii**ri on numara mısraı çürütülemez kanıtı diye tartışmalara öne sürmüştü (KS2, s.184).
- Halbuki hem içinde yeni bir **şii**r bitirmek hevesi guguklu bir saat gibi çalışıyordu (KS2, s.185).
- ...bir eksersiz işidir. Elbette Herhangi bir adam senelerce uğraşsa mutlaka **şii**r yazar (SA, s.194).

- Neden? Bak ne diyorum size: yahut da, bir şair senelerce **şiiir** yazmasa bu kaabiliyetini kaybeder, mutlaka. Nuriye saçmalıyor (SA, s.194).
- ... Charles d'Orléan'ın **şiiirleri**, diye seviniyor. Şaşarsınız. Départ'da yağmurlu camların arkasına oturur oturmaz usul usul okumağa başlıyor (KS1, s.207).
- Sen hem şaşıyor hem de bu gizli gizli fransızca **şiiirler** deneyen saçları akıcı buğday gözleri buğulu ve mavi yeşil alman kızına hayran oluyorsun (KS1, s.207).
- İhtiyar İbsen ezik sesiyle son yazdığı **şiiiri** okurken Peşkov'un ve Rıfat'ın yanında başsız vücuduyla onun da bulunmasını istiyordu (KS2, s.209).
- Omuzlarını birer kanat gibi karanlığa açıyor: eminim ki, diyor mesela **şiiir** hayatı kolaylaştırır (KS1, s.210).
- İnsanın italyan bir arkadaşı olabilir, diyor. **Şiirden** anlayan şiiir konusunda iyi şeyler söyleyen (KS1, s.210).
- İnsanın italyan bir arkadaşı olabilir, diyor. Şiirden anlayan **şiiir** konusunda iyi şeyler söyleyen (KS1, s.210).
- İnsanın, diyorsun **şiiir** sevmeyen dostları da olamaz mı? Olabilir, diyor (KS1, s.210).
- Bu adam **şiiirden** anlamıyor Gianna (KS1, s.210)!
- Fakat tuhaf bu ya, tehlikeli bir **şiiir** gibi önümde durup yüreğimi örtüyor. Handlyse seni Gerda'yı ve Paris'te yaşadığımız her şeyi unutacağım. Yalnız bu adam kalacak (KS1, s.210).
- Gözlerimizi yumuyor; bir **şiiirden** bir mısra hatırlıyoruz: "yola bir düşüldü mü ömür boyunca gidilir" (ZBB, s.278).
- Biz, tekrar biraz evvelki mısraı hatırlıyor: Ah, diye dövünüyoruz, Sevilla'ya bunu yahut bugün fiil ezberlemiyecek, öğretmenleri Coppé'nin bir **şiiirini** vermiş; onu ezberleyecek (ZBB, s.283).
- Bu 'cehennem yolculuğu, tamı tamına on bir gün sürecekti, yolcuların hafızasında, unutulmaz izler bırakarak! O kadar ki, Moskova'ya intikalinden bir süre sonra, Nâzım Hikmet serbest vezinle ilk **şiiirini**, bu mevzuda kaleme alıyor: 'Açların Gözbebekleri, sene 1921 (GP, s.391).

Vezin: Ölçü.

- *Onun için Hünkâr kelimesini ortadan kaldırmamızı teklif etti Muhiddin Bey, biz de **vezni** kafiyeyi bozmadan bir rötuş yaptık (GP, s.80).*

Yazı: Herhangi bir konuda yazılmış fikir, eleştiri inceleme türünde düzyazı.

- *Matbuat, Matbuatın karakteri ve fonksiyonu. Her şey. Dün gazeteyi sattıran başmakale idi: içinde asgari iki fikir **yazısı** bulunmayan bir gazete çıkarmaktan hicap duyardık (KS1, s. 23).*
- *Gazetesini alsan **yazısını** bulamıyacaksın. Telefon etsen, karşına o çıkmıyacak (KS1, s.211).*
- *Ümid'in **yazıları**, Döviz Komisyonunun faaliyetlerinde Dışişleri Bakanı Zorlu'nun oynadığı role dokunur dokunmaz neşir yasağı patlamıştı, arkasından mahkeme (YTB, s.309)!*
- *Ümid'in ilk sözü bir soru: — **Yazımı** okudun mu? — **Yazını**? Hay Allah, yazmayacağım artık demiştin ya... — Boşver, hapse girmeyecek miyim, eh (YTB, s.351) ...*
- *Ümid'in ilk sözü bir soru: — **Yazımı** okudun mu? — **Yazını**? Hay Allah, yazmayacağım artık demiştin ya... — Boşver, hapse girmeyecek miyim, eh (YTB, s.351) ...*
- *O gece İstanbul'dan Yüzbaşı Demir'e bir telefon, Ümid hani İhtilalin Karıncaları diye bir **yazı** dizisi düşünmüştü ya, Hüsnü Faik bayılmış, Komite belli olduğuna göre Ümit subaylarla röportaj yapmak üzere yarın sabah uçağa atlayıp geliyormuş, ondan istediği komite üyelerinden Birlik için birer randevu alivermesi (YTB, s.470) !..*
- *Kaç kere geldi gitti. **Yazılarını** çok beğeniyorlar (YTB, s.473).*

Yer Bilimi Terimleri

Gang: Maden yatağında değerli filizle karışmış şekilde yer alan, genellikle gereksiz taş veya mineral.

- *Yarı **gang** yarı melo; piyasa işi bir şey. Neydi o bir filim oynamıştı vaktiyle, bir fransız filmi; hani Amerika'lılar da bir düzine kop* (KS2, s. 49) ...

Magma: Yerin içinde bulunan, sıvı veya hamur kıvamında, uçucu gazlarla doymuş şekilde olan eriyik.

- *İnsanlar; insanların kahır, tasavvurları, ümitleri; bu bulaşık ve yumuşak **magmanın** arasında, yaldızlı teller halinde görünüp kayboluyor* (ZBB, s.229).

4.7. Yerel kullanımlar

A be: Seslenme, dikkat çekme anlamında.

- *A be 'Topal' Saffet biyi mi sorarsın, iç bilmez ulur mu, birinciye gelen müşterisi, evvelden her Allahın günü damlarmış eksik olmasın, particiliğe bulaşalı, daha çok orada çalıştığından cumartesileri uğrayabiliyormuş ancak, ikindiye doğru, bir iki ıhlamur içimi* (YTB, s.253)!

Ağşam: Akşam.

- *Eniştesi sigarasını kulağının arkasından alıp ağızlığına ilştiriyor; yakmadan önce bıyıklarını sığazlıya sığazlıya:- ...**ağşam** ezeni,diyor, eskerin içine bir laftır yayıldı* (KS2, s.107).

Alamanya: Almanya.

- *Sonra birdenbire ayıldı, neler söylüyordu Binbaşı Aziz böyle: <—...iş **Alamanya'da** pişirmişler, görevle gitmişlerdi ya, Kocaş herşeyi göze alıp*

meseleyi Kumandan Paşa'ya açıyor, bir reddederse hâli duman Paşa Demokrat Paşası değil, erkek adam, 'Ben de varım, Sadi!' demez mi> (YTB, s.319)?

Almancı: Almanya'da çalışan Türk işçisi.

- “...şunun şurasında, ‘**almancı**’ üçbeş ‘spartakist’, Anadolu bozkırında bir araya gelmişiz; ıslatılmaz mı şimdi bu (GP, s.78) ?..

Amarika: Amerika.

- *Ve: **Amarika** olmasa, diyor, görüldünüz (KS1, s.208).*
- *Onları ayakta tutan sırf **Amarika**. Yine de gadrini bilmiyorlar, sövüp sayıyorlar (KS1, s.208).*

Amarikalı: Amerikalı.

- *Yarbay Baba Saffet. Kucağında keyifli keyifli ron ron eden Boncuk'u okşamasına ara vermeden, konuştu: <— ...anlaşılmayacak bir husus yok Yüzbaşı, her şey ayan beyan ortada: müteyakkız bir bitaraflıktan muhataralı bir tarafgirliğe sürükleniyoruz, diyeceksin ki bunu istemedik mi, amenna, istedik, lakin bu **Amarikalılara** elimizi bir verdik mi, kolumuza sahip çıkmalarından korkarım (YTB, s.244-245) ...*

Amarikan: Amerikan.

- *<...farkettin mi, dedi, geçen ay İstanbul'a bir heyet gelmişti, nasıl bir heyet mi, akla ziyan bir şey canım, **Amarikan**, İngiliz, Fransız Genelkurmay Başkanlarından müteşekkil, evet, evet, babalarının hayrına gelmiyorlar tabii, bir ortaşark pakı, teklif ediliyor, şimdi Allah var, ben evvela Rusya'ya karşı yeni bir ittifak zannettim, bilâhare anladım ki> (YTB, s.245) ...*

Bre: Ey, hey, vay be anlamında seslenme ve şaşırma anlamında.

- Avaz avaz: yaşşa **bre**, diyor, Allahın koca öküzü (KS2, s.21) !..
- İçerde, tezgâhın önünden her geçişinde Çinli iki kolunu birden havaya kaldırıyor, avazı çıktığı kadar bağıyor: Yaşşa **bre** Allah 'ın koca öküzü, yaşşa **bre** (KS2, s.21)!
- ...muharebeye iştirak maksadıyla, sen kalk Dersaadet'ten Tobruk'a gel, gelir gelmez hastanelik ol! Rezalettir **bre**, rezalet-i uzma (GP, s.66)!
- Biz ne halt edeceğimizi düşünmeye dalmışız, ulan, o Koreli casusların fenerleri elli adım ötemizde yanıp sönmeye başlamaz mı; **bre** aman yakalayın şunları; nerede, koydunsa bul, koşturduğumuz adamlar elleri boş dönüyorlar (YTB, s.78).
- Üsteğmen Demir, elektrik yeşili şimşek yansımalarının ufka simsiyah çizip bozduğu bina hayaletlerine dalıyor, parayla yapılan çapkınlıkları oldum bittim sevememiş, ne zaman, nerede yapmaya kalktıysa, ağzına yüzüne bulaştırmış **bre**. Hele orospuların bayağılığı fazla belirgin davranışları göze batacak derecede hayasız olursa (YTB, s.105)!
- ...Paşa mutlu, biraz da şakacı diyor ki: “...kimdir **bre**, bu ay parçası? Acaba tanır mıyız (GP, s.143)?
- Mavunalar şatlar, ha **bre** gidip geliyorlar. Seyir. Neler çıkmadı içinden, neler kamyonlar. Koca koca kasalar (SA, s.150).
- Öbür conı, kıza yanağını yapıştırmış ha **bre** bir kovboy şarkısı geveliyor, ikide bir, kemancıyı göstererek, kıza bağıyordu (SA, s.156).
- **Bre** Mustafa, sabah telâştan, doğru dürüst konuşamadık (GP, s.262) ...

Breh: Şaşkınlık ve hayret ifadesi.

- **Breh breh breh**, oğlum bu ne ses, Ferdi Tayfur halt etmiş! Bana bak, sana misafir yolluyorum, beş kişi: dillerini sökemedik, galiba Çinlilerden kaçan Güney Koreli köylüler (YTB, s.16) ...

Böyük: Büyük.

- *Mahmut'u işini bırakmış, söylediklerini dinlerken yakalıyor: -...len Mahmud, len goca dana! **Böyüklerin** lafı diyenmez diye kaç kere tembeh ettik ya! Hinci varıp gulağını dutarsam* (KS2, s.107) ...

Büle: Böyle.

- *Mustafa Kemal, kahve fincanını, elinin tersiyle itti, zaten soğumuş! Mustafa Suphi 'olayının gelişmesi, onu rahatsız etmekte idi; o, 'müstevliye' karşı, Bolşeviklerle omuz omuza vuruşmak fikrindedir; 'bunlar' böyle bir teşrik-i mesaiyi, Rusların emrine girmek telâkki ediyorlar. "Olmaz **büle** şey!"; Meclis 'de müesses bir Komünist Fırkası vardır; Sefir-i Kebir Ali Fuat Paşanın heyetiyle, bu fırkaya mensup Teyfik Rüştü Bey Moskova'ya gönderildi: niçin* (GP, s.35)?
- *Evet ya, Halk Partisi'ne yazılmış, onun gibi umur görmüş bir kişizade **büle** nâlet bir işi neden yapsın' akıl ermezmiş, ama* (YTB, s.253) ...

Büyle: Böyle.

- *"...Allah Allah, Fikriye de nereden aklıma geldi, **büyle**"* (GP, s.335)?

Camadan: İpek veya sırmadan yapılan, çapraz düğmeli kısa yelek.

- *...Enver Paşa, Mustafa Suphi'yi de 'yoldaşlarını' da, Karadeniz'in soğuk ve karanlık sularında boğdurtup; Cihan İslam İhtilali'ni, bu kere, Ruslara karşı yapmak üzere, Asya içlerine hareket eylemiş. ...sabah olanda, Tiflis'e giderek, **camadanını** hazırlayasın bu gice* (GP, s.389) ...

Cıgara/ cigara: Sigara.

- *Yok neymiş on paket **cigara**, dört deste siktirici fotoğraf* (SA, s.10)!

- *Duraklama uzayınca, subaylar birer ikişer araçlarından inmişlerdi, arkalarından astsubaylar, birkaç da çavuş. Biraz olsun ısınabilmek için kollarını çaprazlama gövdelerine vuruyorlar; kafalarının çevresinde, soluklarından mı, **cigaralarından** mı anlaşılmaz bir duman, pat pat gidip geliyorlardı (YTB, s.17).*
- *Bir parti çıkar, vukuat oldu mu olmadı mı bakarız. Olursa, kadere! **Cigaralar** kalır. Olmazsa (ZBB, s.26)!*
- *Karşımda simsiyah saçlı bir orospu oturmuş gözlerini süzerek **cigara** içiyor ve dumanları bana doğru üfürüyor (SA, s.26).*
- *Ateşini avucunda sakladığı **cigarasından** derin bir soluk aldı: sıtmalı bir kızılık, iri dudaklarına belli belirsiz yansıyor (YTB, s.31).*
- *Kapıyı açan **cigara** lafını duyar duymaz bütün uyuşukluğundan silkiniyor (ZBB, s.32).*
- *Cebleri, her tarafı paket paket **cigara** dolu: -... yirmi paket Köylü, elli paket Birinci (ZBB, s.32)...*
- *Bir subay, gözü saatte, hızlı hızlı **cigara** içiyor (SA, s.41).*
- *Bir kere, konmaya geçerlerken Tabur Komutanı'nın söyledikleri, hâlâ kulaklarında çınlıyor. Bağa gözlüklü, kır düşmüş pos bıyıklarından aralıksız **cigara** dumanı tüter, başlıca merakı Cevdet Yüzbaşıyla fırsat buldukça bezik oynamak olan Binbaşı Baba' Saffet, halim selim, üstüne varılmadıkça gürültü çıkarmaz bir adamdı ama, Harekât Dairesi'nden ne tür bir konmaya geçileceğini öğrenince tepesi atmıştı, cigarasının ateşiyle karanlığa kızıl imzalar atarak, ateş püskürüyordu (YTB, s.41) ...*
- *Kartın sol köşesinde Fransızca Photo Apollon/Péra-Constantinople yazısı göze çarpar, yaprak **cigarası** rengindeki fotoğrafta sevimli şişmanlığı açıkça görülen bir askeri doktor, kolağası üniformasıyla kasılmış dururdu (YTB, s.57) ...*
- *Diyeceğim başkaydı ama laf lafı laf **cigara** tabakasını demiş eskiler; ihtiyarladıkça bu merete daha çok yakamızı kaptırıyoruz (SA, s.58).*
- *Çok şükür **cigaradan** başkasının eline düşmedik (SA, s.59).*
- *Korktuklarına uğramıyorlar. Albay, rastladığı ilk iskemleye yorgunluğunu yığivermiş, omuzlarında kaputu, dalgın **cigara** içiyor (YTB, s.60).*

- Süreyya'nın yüzünde bir dilenci minneti: sağol kardeşim, sağol! Sizler de olmasanız!... Bu heriflerin **cigaraları** içilir gibi değil (ZBB, s.61).
- Zizi Yüzbaşı çıktı geldi. Üstü başı Amerikan **cigarası** ve ecza kokuyordu (YTB, s.64).
- Üsteğmen Demir, bir saniye aralığında, Binbaşı Baba' Saffet'i gördü sanki: şapkası, inanılmayacak kadar sık, karabiber tuz karışımı saçlarının üzerinde basbayağı yüzüyor; pos bıyıkları, ağzını bütün örtmüş; hiç eksilmez **cigarasıyla**, sağ eli altı parmak. Port-Sait'te, herkes gibi güneş çarpmasından hastalandığında, bağa gözlüklerinin ardından hüznü hüznü gülerek demişti ki: «- Nasipte ölmek varsa, bari Kore'de ölelim, yolda güneş çarpmasından kuyruğu titretmek, yürekler acısı (YTB, s.65)!
- Aygıtı bırakınca, acele bir **cigara** yaktı: salıverdiği bol duman pos bıyıklarının içinden öyle iştahla yükseliyor ki, bilmeyen biri, bıyıklarının tutuştuğunu sanır. Hâlâ onlardan habersiz, dudaklarına yapışmış tütünleri tükürerek, söylendi: Allah yardımcısı olsun (YTB, s.69)!
- Neyse ki önleniyor, öfkeli bir zaman pencere önlerinde **cigara** üstüne **cigara** yakıp söyleniyorlar, adamakıllı canı sıkılan komutansa Amerikalı Albay'dan özür dilemek zorunda kalıyor, iyi mi (YTB, s.89)?
- Oysa, ıslak çadırlarda üşüyor, dumanı yasalı **cigaraları** uç uca ekleyerek, ne olduğunu bilmedikleri bir haber, aydınlık bir haber bekliyorlardı (YTB, s.93).
- Mehmed-Ali'den bir **cigara** istedi. Bir tane de uzandı Bahriyeli aldı (ZBB, s.101).
- Mektep keneflerinde gizlice **cigara** içen, eliyle oynayan ve bu sefer bizzat kendisi dördüncü kat pencerelerinden tüyüp emekli ile işini hallettikten sonra Abanoz'a seyirtten bir Mehmed- Ali (ZBB, s.103).
- Hay Allah, öteki ağzıyla içtiği **cigara** bu elindeki mi (YTB, s.109)?
- Üsteğmen Demir, yaprak **cigarasını** farkederek etmez, elinde olmadan Yüzbaşı Aziz'in yolda söylediklerini hatırlıyor (YTB, s.109).
- Her davranışı, belâlı, uçsuz bucaksız bir sevişmeye çağrı: yaldızlı mavi göz kapakları yarı açık, ufacık burun delikleri ürpere ürpere, yaprak **cigarasını** ağzına bir götürüyor (YTB, s.110).
- Öyle ki, yanılıp yakılıp, imgeleminde yaprak **cigarasını** "öteki ağzına nasıl götürdüğünü canlandırır canlandırmaz, makineli tüfek gibi sarsıla sarsıla,

- Meksiko'nun içine boşalıyor: cehennem sıcaklığı ve duman duman! ...ertesi akşam, Haneda Hava Alanı'na varır varmaz (YTB, s.111).*
- *Dün gecedен beri sanki uyurgezer, suratında şapsal bir sırtıma, **cigarasını** ön dişleri arasına kıştırıp durmadan: kaltak! Hoşaf gibiyim, hoşaf! diyor. Kaltak! Hoşaf gibiyim, hoşaf! diyor. Beni bitirdi (YTB, s.112).*
 - *Tabur Karargâhı yakınlarında, geriye yaralı götüren iki ambulansla karşılaşıyorlar, ilk nöbetçileri geçince miğferi sık ve sert saçlarının üzerinde handiyse yüzen, Binbaşı 'Baba' Saffet'le: çevresine, kır düşmüş pos bıyıklarından fosur fosur **cigara** dumanı savurtuyor yine, gözleri, tek camı çatlamış başa gözlüklerinin gerisinde, yorgunluktan çökük, uykusuzluktan kanlı (YTB, s.114).*
 - *Yüzbaşı'yla değil miydiniz, meyhane kerhane dolaşmaktan, Allah bilir... Saffet Binbaşı, iyice küçülmüş **cigarasından** bir yenisini yaktı, ötekini yere atıp dikkatle ezdi. Sonra bambaşka, daha kalın, epeyce ciddi bir ses bularak, Üsteğmen'e bölüğünün cephedeki durumu anlatıyor (YTB, s.115) ...*
 - *Dürnev kaltağı mesela öyle hanımefendi gibi oturup pas pas **cigara** içiyor değil mi (KS1, s.115)?*
 - *Üsteğmen Demir, gece boyunca süsleysen yıldırıcı çatışmayı da o anda yaptığı işi de bütünüyle anlamsız, hatta aptalca buluyor. Miğferini sıyrıp atıyor başından. Uf be! Bir **cigara**. Dumanlarını, ufukta kıpkızıl bir yara gibi ipince çizilen güneşin suratına üflesin mi (YTB, s.118)?*
 - *Çarpışması geçen gün, ne kadar kendisini Lahkimat'la avutmaya zorlasa, kaldırıp kaldırıp onu Daichi Otelinin renkli konforuna, Ginza Caddesi'nin ışıklı reklamlarına; daha da kötüsü, buz beyazı dişleriyle nazik bir organı ağzında tutarmış gibi yaprak **cigarasını** usulca ısırarak Mamasan Shamisen'in büyüülü salonuna atıyor (YTB, s.119).*
 - *Zamanın içinden çıktılar. Zaman **cigara** boğuntusu, balayka sesi ve akordeon sesi arasın da asılı kaldı (ZBB, s.124).*
 - *Ağzı **cigaradan** apacı idi. Dişlerinin arasında beş altı küfür çakıltaşları gibi tekerleniyordu (ZBB, s.145).*
 - *Yankovic verdiğimiz **cigarayı** düşünceli düşünceli alıyor (ZBB, s.158).*

- Bir iki paket **cigara**. Birkaç gazete Memlekette iyi haberler... Ütülü, tiril tiril üniforması, bu üniformaya beyaz porselenden bir süs gibi eklenmiş bembeyaz (YTB, s.163).
- Mehmed-Ali **cigarasının** içinden orkestraya bakıyor (ZBB, s.171).
- Geceleri odamızda, bir **cigaranın** arkası sıra kim bilir daha daha neler söylüyor Hilde'ye, onu kim bilir nerelere götürüyoruz; ama, iş buraya geldi mi, yâni iş kafamızın dışındaki dünyaya ait oldu mu, elimiz ayağımız kesiliyor (ZBB, s.177).
- Yalnız **cigara**, kıvamlı ve bulaşık bir yalnızlık. Paris düşünüyor. Eli yüzü çatlamış olarak düşünüyor (ZBB, s.180).
- Kaleiçi'ndeki esnaf kahvelerinde, tavla şakırtısı, **cigara** dumanı, demli çay kokusu: 'şeamet tellâli' birtakım köylüler peydahlanmış ki kalabalık bıyıklarını çekiştire çekiştire, Yunan ağır topçusunun salvolarını (GP, s.187).
- Yalnız birisi, güzel bir kız, kulağımızın tozuna deliler gibi avaz avaz bağıyor: - T'a pas cigaresses, toi? diyor, **cigaran** var mı senin (ZBB, s.191)?
- Yüzbaşı, suçlu suçlu toparlandı. Siyah kaşları kalın ve düz, dişleri enli, ağızlığında yanmamış **cigarası** tebeşir beyazı bu garip kadın, ister misin onu dinlemediğini saptamış olsun? Ne ayıp, ne ayıp! Çakmağına davranarak, çabucak doğruladı: ...elbette, dedi, elbette efendim (YTB, s.195).
- Ümid, şaşırtıcı bir düzenle **cigaralarını** birbiri ardınca ağızlığına, ağızlığını biçimli dudaklarına ekliyor; içkisiyle sulayarak, dumandan, inanılmaz imgelem ağaçları büyütüyordu. Yüzbaşı Demir, içmedi (YTB, s.198).
- Bir ara, nasıl oluyorsa, uçakta 'Zizi Yüzbaşı'nın gösterdiği o resmin canlısı görüldüğü yaprak **cigarası**, öteki ağzının kahverengi dudakları arasında, apışarasının örümcek kızılı tüylerine gömülmüş; ateşi, bir tehlike ışığı gibi kıpkızıl (YTB, s.199)!
- Kore dönüşü, Gülhane'deki ilk gecelerinden beri hep böyle önce Mamasan Shamisen, birbirinden kışkırtıcı iki ağzı, 'müstehcen' yaprak **cigarası**, toz mavi dazlaklığıyla, rüyasına ruh gibi girip, şehvet oyunlarının birinden öbürüne geçerek onu çılgına çeviriyor (YTB, s.201) ...
- **Cigarasını** dişlerinin arasında tutup, dumanını yiye yiye: <...yok, diyor, yok arkadaş, halk reyini verecekmiş de, hükümet teşekkül edecekmiş de hürriyet nizamı olacakmış ölme eşeğim, ölme! Halk kime rey vereceğini ne bilir be?

Koyun sürüsü, koyun: ezan mezan diyorsun, radyoda mevlut okuyorsun, tamam, tut burnundan götür. Doğru dürüst iki kadeh içki içemez olduk yahu> (YTB, s.203)!

- *Daha otururken: -...işler, dedi, iyice kızıştı. Yüzbaşı Demir, çakmağın ateşini **cigarasının** ucuna uzatıp soruyor: -...istifalar ona yaramayacak mı? Kongre, üçgün sonra, muhalefetsiz yapılacak (YTB, s.214).*
- *Dudakları solgun mavi gözleri menekşe moru, daldı, bir süre tek laf etmeden **cigarasını** dinledi. Sonra, kırık bir sesle: — ...şu işe bakın, dedi, Başkanlık Divanı'na elli imzalı tahrir verdiriyorlar, korkunç canım, partilerinden çıkarılan mebusların mebuslukları düşmeliymiş, bu durumda kim Menderes'e kafa tutabilir (YTB, s.217)?*
- *Kucaklaşıyorlar. Pat pat omuzlara vurma, yerli yersiz **cigara** tutma, çoğu acı savaş anıları derken, karar: felekten bir gece çalınacak! Kafa kafaya verip çapkınlık planları kuruluyor, 'Zizi Yüzbaşı'nın Londra Bar'da fi tarihinden tanıdığı müstesna' yosmalar varmış ki (YTB, s.222) ...*
- *Kucaklaşıyorlar. Pat pat omuzlara vurma, yerli yersiz **cigara** tutma, çoğu acı savaş anıları derken, karar: felekten bir gece çalınacak (YTB, s.222)!*
- *Meryem ağızlığına yeni bir **cigara** ilştiriyor: Budala! diye sövüyormuş: Budala! Allah insanı, bir kere şaşırtmasın. Kaybolur gider! diyormuş (SA, s.222).*
- *Doğu garnizonlarının subay gazinolarında, (nar kızılı soba, **cigara** dumanı, demli çay) az mı tartışılmış bu konu, hayati önemi ve gereği az mı savunulmuş? Sonunda gerçekleşiyor fakat Yüzbaşı Demir hâlâ o adam mı (YTB, s.223)?*
- *Yüzbaşı Demir, yaprak **cigarasını** farkederek etmez, elinde olmadan Yüzbaşı Aziz'in söylediklerini hatırlıyor (YTB, s.226) ...*
- *<—...ışittiklerim doğruysa, Mamasan Shamisen **cigarayı** her iki ağızıyla içermiş (YTB, s.226)!*
- *Odasına çekildikten sonra, uyuyabilse, iyi: ne gezer, ya tavus kuyruğu renklerinin gözcü yansımaları arasından Mamasan Shamisen peydahlanıyor kalaylı dazlak kafası, utanmaz yaprak **cigarasıyla**; ya da Tokyo'daki hastahanenin alacakaranlığından Hemşire Julie'nin 'müstehten elleri dokunduğu her yere parmak uçlarından pire gibi zıplaya zıplaya çil dağıtarak (YTB, s.236)!*

- Demir'in Bursa'daki yaşantısını değiştiren rastlantı bu kahvede oldu bir gün, ikinci, belki üçüncü geliyordu, sivil, can adamakıllı sıkın, cebinde bir roman, içeriye daldı ki kimseler yok, sadece köşedeki masada harıl harıl birşeyler yazan kır saçlı bir adam: kül tablasında **cigara** ölüleri dağ gibi yığılmış, koltuk değneği yanındaki masaya dayalı, bağa gözlükleri ikide bir burnuna düşüyor (YTB, s.238).
- **Cigarasından** bir duman aldı, çok sevinçli bir şey anlatacakmış gibi gözleri parlayarak, başka bir söze atladı: <...yahu, seni Türkiye'ye gönderiyorlar, hastahaneye ben geliyorum, aynı koğuşa hatta aynı yatağa! İşe, bak! Amerikalı hemşireyi unutmadın ya, hani münasebetsiz bir karı, lâf arasında ondan öğrendik, 5. numarada başka bir Türk yatıyordu demiş> (YTB, s.240) ...
- Övündüğü gibi bir duyguya mı kapıldı ne, pakete davranıp Demir'e **cigara** tuttu, sözü değiştirdi: <—...senin için de, çok ağır diye duyduk.> <—...ağır Binbaşım, şey Yarbayım! Bir zaman Gülhane'de süründük, musibet bir başdönmesi, asla, tarifi imkânsız bir azap! Şimdi tebdilhavalıyız, altı ay, sonra herhalde tekaüt edecekler> (YTB, s.240).
- ...Akşam eve döndüğünde, Yüzbaşı Demir salona bir giriyor, iç gıcıklayıcı bir koku, parfüm ve **cigara** dumanı perdelere sinmiş, kadın gülüşmelerinden arta kalmış kırıntılar halıların üzerinde cam kırığı gibi pırıl pırıl (YTB, s.242)!
- ...Akşam eve döndüğünde, Yüzbaşı Demir salona bir giriyor, iç gıcıklayıcı bir koku, parfüm ve **cigara** dumanı perdelere sinmiş, kadın gülüşmelerinden arta kalmış kırıntılar halıların üzerinde cam kırığı gibi pırıl pırıl (YTB, s.243)!
- Taşrada geçirdiği koyu yalnızlık geceleri belleğindeki görüntüden daha nicelerini üretmiş, tayf renkleri birbirinin içinden fişkırlarak büyümlü boy aynalarına yansıyorlar, her aynada bir başka renge çizilmiş bir başka Mamasan Shamisen, hep aynı kalaylı dazlak kafası, bayrak kıvrılı rujla sıvanmış buğulu fahişe dudakları, müstehcen yaprak **cigarasıyla** ama, bunda anadan doğma çıplak, meme uçları kakao köpüğü, onda yumuşak deriden kızıl çizmeli, üstünde saydam bir gecelik, donsuz, ötekinde Amerikan Deniz Piyadesi üniforması giymiş, berikinde tül den bulut bulut gelinliklere bürünmüş olarak (YTB, s.250)..
- Tabii, bir akşam vakti kalkıp Dupont'a gitse; orada, gerideki masalardan birinde yalnız yalnız oturmuş **cigara** için Sevilla'yı bulacak (ZBB, s.251).

- *Ha, bir de Aliş, kirpiksiz mavi gözleri sarhoş sarhoş bakan, tüyü tümürü düzmüş bir Aliş bu, çayını önüne dehledikten sonra onunla ilgilenmiyecek bile, Demir bir punduna getirip **cigara** paketini önüne sürüyor (YTB, s.252) ...*
- *Derhal derlenip toplanıyor. Bulvara çıkar çıkmaz bir **cigara** yakıyor: -Bugün, diye düşünüyor, bugün ne? Pazartesi Perşembe'ye mutlaka Hilde'yle konuşacağız (ZBB, s.256).*
- *Kahveye **cigara**, pul, kibrit almak için insanlar girip çıkıyorlar (ZBB, s.259).*
- *Yahu delireceğim, türlü işve, fettanlık, diliyle dudağına yalamalar, suratıma **cigara** üflemler, neler canım, erkekliği kışkırtıyor, kışkırtıyor, o ki hamle ediyorum, kaltak bir kalıp sabun, tuttuğunu sandığın an bakıyorsun, elinden zıypmış (YTB, s.260) ...*
- *Ümid çantasından Yenice paketini çıkarmış, ağızlığına **cigara** ilştiriyordu, Yüzbaşı Demir'in köşedeki Meryem Ana Tasviri'ne bakakaldığını görünce güldü (YTB, s.263) ...*
- *Elektrik sobasının yalazını, gözlerinden Demir'in gözlerine yansıtarak, bir **cigara** soluğu susuyor, sonra daha kararlı bir sesle sürdürüyor sözlerini, ağızdan burnundan çıkar çıkmaz dağılan dumanlarla (YTB, s.265) ...*
- *O gittikten sonra Yüzbaşı Demir bir taksi çevirdi, Ümid gazetenin kapısı önünde onu **cigara** içerek bekliyordu, geciktiği için merak etmişti (YTB, s.273).*
- *Sevilla, sessiz sessiz **cigarasını** içerek onu dinledi (ZBB, s.274).*
- *Arkasından, **cigarasıyla** Yüzbaşı Demir'in çakmağını eğilip...bu çocuk, diye durumu açıklıyor, Seyit Sabri'nin oğlu, hani meşhur iş adamı (YTB, s.275)!*
- *Kulaklarına zıpkın zıpkın saplanan tren çığlıkları. Marsilya Garı sisin içinden çıkar gelir. Ağızlarında sönük **cigaralarla** hayvan ölüleri gibi uyuyan Cezayir'li arabalar çıkar gelir (ZBB, s.280).*
- *Subaylar, ister DüNDAR'ın Bostancı'daki, Faruk'un Küçük Bebek'teki, Orhan'ın Levent'teki evinde olsun, bir araya geldikleri toplantı gecelerinde, (kalın **cigara** dumanı, koyu kahve telvesi, demli çay burukluğu), çabuk sonuç alıcı bir komitacılığa yatıyorlar; kimse adını söylemiyor ama, hepsinin tasarladıkları bir cuntanın gizlice örgütlenerek iktidara el koyması; gerici ve tahakkümcü bu politikacı takımını, alaşağı etmesi (YTB, s.283)!*

- *Ya da, içkisinden bir yudum alıp, ağızlığına tebeşir beyazı bir **cigara** ekleyerek: <—...bunlar, halk hakimiyeti fikrinin asalakları, Demir. Bunları tasfiye edip, fikri realiteye tatbik etmeliyiz (YTB, s.284).*
- *Kadife koltuğa atılıvermiş l'Express dergileri, kimisi üstüste, kimisi kaymış, yerde. Birisinin orta sayfası açık, üzerinde bir kül tablası, tıkabasa **cigara** ölüsü (YTB, s.304).*
- *Yüzbaşı Demir bir **cigara** yakıp düşündü: 'esma' orduya Dokuz Subay Olayı ile sıçramıştı, Demokrat Parti Hükümeti rastgele bir muhbir'in iddialarını önemseyerek, asker'e güvenmediğini daha o zaman belli etmişti ama, Yeşilhisar olaylarının iktidarla (Zizi Binbaşı yeniden salıverdiği bıyıklarının sarı yaldızını sağa sola dökerek, 'Sivil Cunta' diyor buna) ordu arasında artıracığı gerilim, tasarladıklarını çabuklaştırma nedeni olamaz mı (YTB, s.306)?*
- *O, bıyıklarının siyahı çivid mavisi parıldayan, boya sandıkları Ceneviz kadırgaları gibi kat kat, **cigaraları** kulaklarının arkasında tüter Kürt boyacılar; Kemaliye'den, Aşkale'den pazara gelmiş uzun suratlı, hoyrat, elleri kendilerinden büyük taşçı ustalarına alışmıştı, birdenbire bu konfor (YTB, s.312)!...*
- *Binbaşı Aziz, **cigarasını** dişleriyle tutup, dedi ki: <— Seninle biz, bir kere daha geceleyin böyle yanyana yürümemiş miydik, On yıl kadar evvel> (YTB, s.317)?*
- *Burasını tutmuşlar, oranın ev sahibini Demir'in gözü tutmuyor: **cigarası** alt dudağına yapışık, sesi çatal çatal bir kadın, çipil gözleri boyadan kaybolmuş (YTB, s.322).*
- *Şehri 'istirdat' eden neferler; ikişer üçer kişilik gruplar halinde, rastgele oturmuş, **cigara** sarıp içiyorlar (GP, s.331) ...*
- *Ümid, **cigarasının** ateşini fosforlu bir böcek gibi pırıl pırıl uçurarak, ona bira getirdi (YTB, s.333).*
- *Ümid, hep öyle çırılçıplak, **cigarasını** bitirip söndürdü, Yüzbaşı Demir'e dönüp: <—...artık yatsak mı, dedi, saat bir buçuk> (YTB, s.334)!*
- *Çıkmazın altını çizince, Zizi Binbaşı dişlerinin ucuyla tuttuğu **cigarasının** dumanını yiye yiye demişti ki: <— ...oğlum, ben onu bunu bilmem, vazifemiz memleketi su politika çakallarından temizlemektir. Önce onları silip*

süpüreceğiz. Buna becermeden sonrasını münakaşasını yapmak, abesle iştigal yahu> (YTB, s.335).

- *Zaman geçmek bilmez, sünüp uzayan bir gün, surların ordan alacalı bir duman, bulut mu derken yarım saat sonra ne güneş, ne avuç içi kadar olsun mavilik, açıklı koyulu gölgelerin camları ağartıp kararttığı kederli öğle üstü, Kırargah'ta yoğunluğu kıyamı öyle bir sessizlik ki bıçakla kesilebilir, arada parlayan telefon zilleri kubbeli şamatalar, tıknaz bir binbaşı dudakları titreyen yedek teğmenlerle anlamlı anlamlı bakışıyor, çat bir **cigara**, şurdan nefere bir kahve söyle oğlum, birliklerde herkesin içten içe duyumsadığı, kimsenin bir türlü adını koyamadığı bir heyecan, 3. Zırlı Tugay (YTB, s.347-348).*
- *İçerde hiçbir şey değişmemiş, tavla şakırtısı, tömbeki kokusu, görüşürken içine sığındıkları **cigara** dumanından mavi cibinlik olduğu gibi duruyor ama, Yüzbaşı Demir'in her seferinde bu kahveden bir eskimişlik duygusuna bulaşıp çıkmasına ne demeli (YTB, s.353)?*
- ***Cigara**, kahve, yıldızsız bir karanlıkta büyüyen Ajans Haberleri, Yüzbaşı Demir'in sırtında uzak bir savaştan ürpermeler, yüreğinde ağır bir kuşku: - ...hava kuvvetlerinin ne kadar netice alıcı olduğunu Kore'de görmedik mi, maazallah bir hükümete yatarlarsa> (YTB, s.355)...*
- *Yüzbaşı Demir, farkında bile olmadan bir **cigara** yakmıştı, hayret, dumanların eğrilip bükülen perdesi arkasında, Ümid'in uçsuz bucaksız gözlerini gördü; fayans aklı kızıll damarlarla ince ince örülmüş, renkleri aldığı ışığa göre aralıksız değişen (YTB, s.358) !..*
- *...Ümid'in evi, hiç bir gelişinde rastlayamadığı tertemiz bir düzen içindedir, tülenden kesilmiş andıran dantel balıklarının sağlığı ve keyfi yerinde, kitapların ve sehparların tozu alınmış, duvardaki resimlerde gazeteci Mahmut pörsük gözleriyle 'ilelebet kaybettiği' Ümid'e, Ümid ise **cigarasını** uzattığı çakmağın mıknaatlı alevine bakıyor (YTB, s.375).*
- *Yaprak **cigarasını**, derin bir esrarkeş soluğu alıp da dumanlarını düğüm düğüm burnundan salıverdi mi, eliyle apışarasına, öteki ağzına götürüyor, dudakları arasına yerleştiriyor: tüylerin, kınalı kızıl karanlığında, puronun ateşi İblis'in tek gözü, bir kösülen, bir dirilen (YTB, s.377)!*
- *Sindiği kuytulardan, perde kıvrımlarından, kitap sayfalarından çıkıp, sinsi sinsi etrafa yayılan, eskimiş **cigara** kokusu. Alt katta sifonu çektiler, su paldır*

- küldür akıyor. Uzak bir radyoda, yarım yamalak işitilen 'Yurttan Sesler' (YTB, s.379).
- Yüzbaşı Demir, geçen defa da, bu defa da, hafifçe 'müstehti' cezaevini 'matrağa alacak' bir Ümid'le karşılaşacağını sanmıştı; geçen defa da, bu defa da, ayağında blue jean, sırtında balıkçı kazağı, elinde **cigara** paketi, ağızlığı ve çakmağıyla çıkagelen, ciddi ve durgun kadını görünce şaşırır (YTB, s.380).
 - Ümid, **cigarasını** yaksın diye Demir'in çakmağına eğilince, kocaman gözlerinde tebeşir mavisi iki alev parlayıp sönüyor. Dışarda durup durup çalan bir zil, telefon, belki hademe zili (YTB, s.381).
 - Jeep'in içinde ne yanına dönse, otomobil camlarına çizilmiş insan suratları: minicik burnu, lüle lüle saçlarıyla, gülümseyen bir kız çocuğu; gözleri yorgunluktan sakallarına sızan, gitti gidecek bir ihtiyar; spor arabasının direksiyonunda sinirli sinirli **cigara** içen küllü sarışın sosyete dilberi: dudakları ve sivri tırnakları yaldızlı siklamen (YTB, s.405)!
 - **Cigarasını** dişlerinin arasında tutup, dumanını yiye yiye gülümsüyor: <...bana göre> diyordu <...dereyi görmeden paçalarını sıvıyorlar. Hele hayırlısıyla şu sivil cuntayı bir alaşağı edelim, sonrasını> (YTB, s.407) ...
 - Yüzbaşı Demir, bir **cigara** yakıp, için için gülümseyerek: <— Al sana bir değil, timsal-i cesaret bir sürü zabıt, Albayım>, diyor, <...memleketin uçuruma sürüklenmesini önlemeye bakalım yetecek mi> (YTB, s.414)?
 - Gecenin başlangıcında yıpratıcı bir bekleyişin gerilimiyle sessiz ve sinirli görünen hava, nasıl değişivermiş yine ortalık bulut bulut **cigara** dumanı, şuraya buraya atılmış gazeteler, makam'ın alışılmış ciddiliğine ters düşen bir savruluk, ama süngü sivriliğindeki bakışlar artık yumuşamış, dudaklarda gülümsemeler, konuşmalarda ölçülü bir iyimserlik (YTB, s.419).
 - Suat sözlerini askıda bırakıp, Ümid'in parmakları arasından ağızlığını aldı, **cigarasından** bir nefes çekti (YTB, s.441).
 - O, odanın yıldız alacasında, esmer ten ve serin diş macunu kokusunu bırakıp gitti; Demir, bütün yorgunluğunu, acı uykusuzluğunu unutup, tül perdelerin ardından Boğazı seyrederek **cigara** içti (YTB, s.446).
 - Olayların çalkantısına kulak tıkayıp yazı Boğaz'da geçirenlerin çoğu, İstanbul'a göçmüşler, çiçekleri solgun, sabahları buzlu kırıgılar düşen

*bahçelerde sevda şarkılarından mısralar, kadeh tınlamaları, boş içki şişeleri ve **cigara** paketleri bırakarak (YTB, s.450).*

- *Binbaşı Demir, Suat'a **cigara** sundu; çakmağının alevini gözlerinin içinde aradı: eflâtunlar, menekşe morları kayboluyor ateş sarıları ürkütücü bir hızla öne çıkıyordu (YTB, s.452).*
- *Suat, birkaç saniye, damar mavisi duman yumakları ardında azalıyor. Binbaşı Demir, 'öteki evde' Suat'ın **cigara** içtiğini görmemişti hiç, onun için böyle eski bir alışkanlığı sürdürürcesine, hayli rahat, biraz da havalı içişine şaşıyor (YTB, s.453).*
- *Zizi Binbaşı **cigarasını** dişlerinin arasında tutup, dumanı yiye yiye dedi ki: <— Dünder Albay'ın çaktırmadan hazırladığı neyin plânıdır, haberin oldu mu senin? Benim kafamı kurcalıyor, bak> (YTB, s.474).*
- *Suat'ı mayoyla görmek, sınavdan beter: fazla alımlı, teni öylesine saydam ki **cigara** dumanı bükümleri gibi mavi mavi damarları görünüyor, göğüsleri ağır, kalçaları dolgun, yürüdü mü çevresine ezilmiş meyva kokuları saçıyor ama, güneş yağı kokusuyla daha baygınlaşmış olarak (YTB, s.482).*
- *Ümid, **cigarasını** küpeşteden denize atıp dedi ki: <— İslanacağız Binbaşı, bir dolmuşa rastlamazsak, yandık> (YTB, s.485)!*
- *Binbaşı Demir ne dediğini asla hatırlayamayacaktır, (yoksa ne dediğini zaten duymamış, sahneyi sessiz mi seyretmişti?), aklında kalan, Ümid'le Suat'ın Mühendis Ahmet Ziya'nın hastalığından söz ederken, aynı **cigarayı** ortaklaşa içmeleri ağızlığı bir o alıyor, bir öteki (YTB, s.486).*
- *'Zizi Binbaşı', **cigarasını** dişleriyle hafifçe ısırp, dumanını yiye yiye diyor ki: <—...Madrid'i anlata anlata bitiremiyorlar, fevkalâde bir şehirmiş, bakalım göreceğiz. Ben yalnız gidiyorum, Seval'ı bilâhare gelip alacağım, bu arada tabii nikâh mikâh> (YTB, s.489) ...*
- *Zizi Binbaşı **cigarasını** ezerek söndürdü, nişanlısına şöyle bir baktı, burun deliklerinden bol duman döküp: <—...hele hafızanı yokla, dedi, ne demiştin hatırla: 'Nato Başkomutanı Ankara'ya boşuna gelmez!'. Öğrendim ki deyyus orduda yapılacak tasfiye hakkında talimat vermiş> (YTB, s.490-491) ...*
- *Telefonun büyüğü dağılınca, Binbaşı Demir, kendisini yoksul ve bakımsız bir otel odasında buldu yer yer **cigara** yanığı battaniye, iskemlenin arkalıgına*

geçirilmiş subay ceketi, masanın üstünde eski gazeteler, başucunda günlerdir tek satırını okuyamadığı bir kitap (YTB, s.499).

- Mustafa, gözüünün hiç tutmadığı bu kadının, (saçını bütün kestirmiş, **cigarayı** adamlar gibi ağızlıkla içiyor), ona çocuk muamelesi etmesine bozulduğundan mıdır nedir, kabara kabara, karşılığı daha çok Binbaşı Demir'e verdi: — ...ondört (YTB, s.506).
- Üzerinde, **cigarasının** büklüm büklüm dumanlarına kulak veriyor gibi, yanlış bir dikkat (YTB, s.507).
- Komite'nin devrimci kanadı, Gürsel'in davranışını içine sindiremiyor: Meclis kulislerinde, durup durup alevlenen, tartışmalar; geceleyin, şakırtılı bir sonbahar yağmuru, siyah saydam diliyle camları yalamaktadır; ufalmış **cigaraların** ucunda asabi komitacı çehreleri; masalara indirilen sert yumruklar: <Nasıl olur, hani icraat hususunda mutabık kalmıştık, Kurucu Meclis'e razı olamayız> (YTB, s.508) ...
- Nedenini bir zaman kestiremiyor, el yordamıyla komodinin üstünden paketini bulup **cigarasını** yakacağı an fark ediyor ki yaralıdır, hem çok fena yaralıdır, hanidir unutup kapandı sandığı ruhundaki o feci yara' açılmış, ufak ufak kanıyor (YTB, s.509).
- Bir **cigara** içse mi (YTB, s.520)?
- Boğaz'a dönük koltukların birinde kerliferli bir zat, lâcivertler giyinmiş, kır saçları sımsıkı arkaya taralı, tombul parmaklarında ucu yaldızlı **cigara** (YTB, s.531).
- Binbaşı Demir denizüstü odanın kapısı önünden geçerken yangözle baktı. Kirli sarı **cigara** dumanı (YTB, s.531).

Çocuk: Çocuk.

- Buyurun beyler, oturun... İzmir'e safa geldiniz... Haberler sizde: İstanbul ne haldedir? Muzaffer olduğumuza hâlâ inanmıyorlar mı?.." O esnada içeriye giren Muzaffer Bey'e dönerek, aynı güleç çehreyle diyor ki: "...**çocuk**, bak beri! Beylere kahve söyleyesiniz" (GP, s.352) !..

- " Mustafa Kemal Paşa, hoşgörülü, hayli içten bir gülümseyerek: "...aferin be **çocuk!**.. Hem de kocaman bir aferin...bilir misin, ne görürüm: fevkalâde muvaffak biri yaver olurmuş" (GP, s.400) !..
- Mustafa Kemal Paşa, hâlâ o kadar dalgın ve uzakta, bir zaman konuşmadı; sonra sigara dumanlarını bırakırken, dedi ki: "...farkındayım! Farkında olmaz mıyım, be **çocuk**...zihnimi ziyadesiyle meşgul eden, bu yüzden Fikriye'dir" (GP, s.428) ...
- Zübeyde Hanım doktoruna şaka yollu, diyor ki: at "...ne uğraşırsın, be **çocuk**? Yanmış harmanın şu Soolmaz İşimiz, cenabAkkın takdirine kalmış! İzmir'i, Ankara'sı var mıdır bunun?.." Dr. Asım Bey gençten, tıknaz bir hekim; kumral (GP, s.462) ...

Dadaş: Arkadaş, dost.

- "...ah **dadaş, dadaş!** Ben yaşamışım, ne faide!.. getti, dağ gibi yüzbaşım getti; kumandanım getti!. Ayakta, kapının pervazına dayanmış, o binbaşı: bir kolu askıda, üniforması yırtık ve kanlı; kimsenin (GP, s.153) ...

Deleanlı: Delikanlı.

- Bizim bölük gumandanı yüzbaşı çopur deyola bi **deleanlı** kim yavuz mu yavuz, hop demesiynen teknilimiz at koparıp (KS2, s.107) ...

Deyola: Ad vermek.

- Bizim bölük gumandanı yüzbaşı çopur **deyola** bi deleanlı kim yavuz mu yavuz, hop demesiynen teknilimiz at koparıp (KS2, s.107) ...

Diynenmemek: Birilerinin söylediklerini dinlememek, öğütlerine uymamak.

- Mahmut'u işini bırakmış, söylediklerini dinlerken yakalıyor:-...len Mahmud, len goca dana! Böyüklerin lafı **diynenmez** diye kaç kere tembeh ettik ya! Hinci varıp gulağını dutarsam (KS2, s.107) ...

Doacı: Dua etmek.

- *Şafak filmin kapısında gözleri aşağı aşağı düşmüş, yoktan bir adam. Ellerini teker teker bütün ceplerine sokuyor, çıkarıyor: - **Doacıyız**, diyor, İhsan abiy. - Nasılsın Rıdvan? - Allah ömürler versin (KS2, s.103).*

Dokanmak: Dokunmak.

- *Kılçık omzuna ilişti: -Dalga geçmesene, dedi, **dokan** biraz. Acele işimiz var (KS1, s.43).*

E mi: ‘Tamam mı, olur mu?’ anlamında onay bekleme ifadesi.

- *Sağ elini çenesine yükselterek, kısacık, ensiz bir çığlık attı; delikanlıya sıkı sıkı sarıldıktan sonra-...Allah iyiliğini versin **e mi**? dedi, Yüreğimi oynattın (YTB, s.127)!*
- *Kemancı kadehini bir nefeste dikti. Ağladı: Polonez, Comparsita ve Albenizin tangosu dedi, Allah’ım sen benim canımı al **e mi**? Ayten, bırak şu herifi (SA, s.157)!*
- *Uzun uzun el sıkıştılar: <— ...görüselim **e mi** çocuk, dertleşiriz. Yazdıklarımın bazı yerleri okumak fikrindeyim, bir bak bakalım, hakikati layıkıyla aksettirebilmiş miyim> (YTB, s.242)?*
- *Ümid söz dinledi, ama oyunu bırakmadı; biçimini değiştirip delikanlıyı adamakıllı şaşkına çevirdi: doğrulup, boylu boyunca yanına uzanıyor, sırtüstü; kolundan tutup, onu kendine çekerek: <—...üstüme gel Yüzbaşı diyor, <...ağırlığını üstümde hissetmek istiyorum: bacağının biri bacaklarımın arasında olsun **e mi**, mümkünse dizin tam pubis'in üzerinde...gör bak, nasıl uçacağım> (YTB, s.269)!*
- *Arkasından Yüzbaşı Demir'de taş taş üstünde bırakmayan bir rica: —...şey, balıklarına göz kulak ol **e mi**, Hafize'ye söyledim, kapıcının karısına, bakarım ederim dedi, savruktur çok, dalgacının teki, unuttur, arada yokla, ölmesinler (YTB, s.357).*

Esker: Asker.

- *Eniştesi sigarasını kulağının arkasından alıp ağızlığına ilıştırıyor; yakmadan önce bıyıklarını sığazlıya sığazlıya:- ...ağşam ezeni,diyor, **eskerin** içine bir laftır yayıldı (KS2, s.107).*

Eyi: İyi.

- *"...valde hanım nasıl, Ali Çavuş? "...sayenizde, **eyidir** hanım abla!..."...Salih Bey, yanında mı?..." "...yoh, o salondadır, sizi bekler" (GP, s.460-461) !..*

Ezen: Ezan.

- *Eniştesi sigarasını kulağının arkasından alıp ağızlığına ilıştırıyor; yakmadan önce bıyıklarını sığazlıya sığazlıya:- ...ağşam **ezeni**,diyor, eskerin içine bir laftır yayıldı (KS2, s.107).*

Gice: Gece.

- *...Halil Paşa'nın kurultay ertesinde, Enver Paşa'yı, Batum'da ağırladığı söyleniyor; tesadüf, 'Küçük Talât Bey de oralardaymış; Enver Paşa, Mustafa Suphi'yi de 'yoldaşlarını' da, Karadeniz'in soğuk ve karanlık suların da boğdurtup; Cihan İslam İhtilali'ni, bu kere, Ruslara karşı yapmak üzere, Asya içlerine hareket eylemiş. (...sabah olanda, Tiflis'e giderek, camadanını hazırlayasın bu **gice** (GP, s.389) ...*

Goca: Kocaman, büyük.

- *...len Mahmud, len **goca** dana (KS2, s.107)!*

Gumandan: Kumandan.

- *Bizim bölük **gumandanı** yüzbaşı çopur deyola bi deleanlı kim yavuz mu yavuz, hop demesiynen teknilimiz at koparıp* (KS2, s.107) ...

Gurt: Kurt.

- *Lacivert taşralılar uluyorlardı: Beygir Kâzım: Hele bi **gurt** gapanı daksın, hele bi! Kapılara mukayyet olun, hergeleler* (KS1, s.243)!

Halbukisem: Halbuki.

- ***Halbukisem** ben Hasan olacak kerhanecinin bunu orospuluk için yaptığına kalıbımı basarım* (SA, s.62).
- ***Halbukisem** ne demişler: vakit nakittir, değil mi ya* (SA, s.65)?

Helbet: Elbet, elbette.

- *Ama eşeklik bizde, bu gazeteci dalgası ayağımıza dolaşıyor **helbet**, yoksa kır ulan kapıyı inek, iki omuzla bir alaşağı et, yakala o hıyarlofu* (KS2, s.12).
- *Kılçık'la Athena'mı? **Helbet!** Hepsi aynı bokun soyu bunlar* (KS2, s.24).
- *... güya bizi ekmek için aranızda kolpa kurasınızmış! Biliyorum bunlar Uysal puştunun fitleri, fitleri ama, bir kere de senin hayır dediğini duymak isterim **helbet*** (KS1, s.127).
- *Sen **helbet** itibarım diyeceksin, ailenin itibarı diyeceksin, bacın diyeceksin, diyeceksin oğlu diyeceksin; palavra mı yok sende, sıkacaksın hepsini, sonunda kodese biz gireceğiz* (KS2, s.137).

Hinci: Şimdi.

- *Mahmut'u işini bırakmış, söylediklerini dinlerken yakalıyor:-...len Mahmud, len goca dana! Böyüklerin lafı diynenmez diye kaç kere tembeh ettik ya! **Hinci** varıp gulağını dutarsam* (KS2, s.107) ...

İhmak: Diz çöküp oturmak.

- *Diş fırçalıyorum diye lavaboya **ihmiş**, odanın yarısını suyla batırmış, artık ayaklarını dahi kullanamıyan eski futbolcu, yeni hergele Dünder (KS2, s.89).*
- *Yüzbaşı Demir, Orduevinin bahçesinde, akasyaların altında bir masaya oturur, bardakta ılık birasının köpüğü usulcacık kösülürken, böcek çıtırtıları, arı vızıltılarıyla yüklü taşra' yalnızlığının, görünmez bir deve gibi üzerine **ihliğini** duyumsardı (YTB, s.309).*

İç: Hiç.

- *A be 'Topal' Saffet biyi mi sorarsın, **İç** bilmez ulur mu, birinciye gelen müşterisi, evvelden her Allahın günü damlarmış eksik olmasın, particiliğe bulaşalı, daha çok orada çalıştığından cumartesileri uğrayabiliyormuş ancak, ikindiye doğru, bir iki ihlamur içimi (YTB, s.253)!*

İrihatsızlık: Rahatsızlık.

- *Dünder havlusunun içinden bozuk bir sesle sordu: biraz **irihatsızım**, diyerek terliyor. Üzerine afiyet (KS2, s.97)!*

İsparta: Isparta.

- *Kalkmış yüzbin lira sarfedip **İsparta'da** cami yaptıрмаğa (KS2, s.82)!*

İspartalı: Ispartalı kişiler anlamında.

- *Efendim tam yazıhaneden çıkıyordum, bizim **ispartalılar** sükün etmesin mi, bir hayır işimiz var onlarla, mecburen biraz oyalandık (KS2, s.130).*

Kaat: Kâğıt.

- *Hilmi meğerse dokuz doğurmuş. Heybet! Kolay mı bu! Dört tabanca. Tabanca başına yüz **kaatla** iki yüz **kaat** arasında para alıyormuş* (ZBB, s.31).
- *... buraya yüz **kaat** versem, araba otel motel de yüz etse, iki yüz; binden iki yüz düşer, kalır cebde sekiz yüz paps* (KS2, s.73) ...
- *Beyoğlu'na çıkmadan Rejisör ona bir elli **kaat** tosladı* (KS2, s.104).

Kardaş: Kardeş.

- *Aynı manidar tebessüm, elini uzattı: ... "sizleri burada görmek, kıymettar bir tesanüt tezahürü, mes 'ut bir tesadüf; ne kadar teşekkür etsek yetmez!" Ali Fuat Paşa, mütevazı gülümsedi; cevabı kısa ama samimi: "...biz de bir söz vardır, Yoldaş Karahan..." diye karşılık verdi: "...'komşunun komşuya dostluğu, **kardaşlıktan** ileridir'"* (GP, s.99) !..
- *... benim iki gözüm **kardaşım**, benim! diyordu. Sabah şeriflerin hayırlar olsun! Ben Balıkesir mebusu Recai* (KS1, s.137).

Kösülmek: Azalmak, yavaş yavaş gücünü kaybetmek, sönmek.

- *Yaprak sigarasını, derin bir esrarkeş soluğu alıp da dumanlarını düğüm düğüm burnundan salıverdi mi, eliyle apışarasına, öteki ağzına götürüyor, dudakları arasına yerleştiriyor tüylerin kınalı kızıl karanlığında, puronun ateşi, İblis'in tek gözü, bir **kösülen**, bir dirilen* (YTB, s.228)!
- *Yüzbaşı Demir, Orduevinin bahçesinde, akasyaların altında bir masaya oturur, bardakta ılık birasının köpüğü usulcacık **kösülürken**, böcek çıtırtıları, arı vızıltılarıyla yüklü taşra' yalnızlığının, görünmez bir deve gibi üzerine ihtiyacı duyumsardı* (YTB, s.309).
- *Yaprak sigarasını, derin bir esrarkeş soluğu alıp da dumanlarını düğüm düğüm burnundan salıverdi mi, eliyle apışarasına, öteki ağzına götürüyor, dudakları arasına yerleştiriyor: tüylerin, kınalı kızıl karanlığında, puronun ateşi İblis'in tek gözü, bir **kösülen**, bir dirilen* (YTB, s.377-378)!

- *Dışarda bir kapı açılıp kapandı, takır takır bir teleksin şişip **kösülen** patırtısını işittiler* (YTB, s.507).

Kurban: Anadolu'nun bazı yerlerinde seslenme sözü olarak kullanılır.

- *...İşte böyle Üsteğmen, dedi: Onları bile bile ölüme gönderdiğini sanıyorsun değil mi? Boş ver **kurban**, boş ver! Üsteğmen Demir, dişlerinin sedef parlaklığıyla çevresini aydınlatarak döndü: Vay Yüz başım siz miydiniz? Ne şeref? Yüzbaşı Cevdet, görkemli zenci dudakları* (YTB, s.30) ...
- *Ses kesildi, dikkatle bakınca Üsteğmen Demir başlığın içini dolduran karanlıkta bir kuru kafanın oyuk gözlerini, iri beygir dişlerini seçer gibi oldu, tüyleri ürperdi: -...yüzbaşım, dedi, ...yüzbaşım...-...gözüm üstüne, **kurban*** (YTB, s.176)!
- *Yüzbaşı Cevdet, donmuş parmak uçlarını sarmısak dişleriyle ısıra ısıra canlandırmaya çalışırken, diyordu ki: ...ceddine rahmet, bizim Albay bap adam. Geçende ne dese beğenirsin, Taarruz icab etti mi, Amerikalılara düz arazi veriliyor' dedi, 'bize nerede çetin, tahkimatı rabitalı dağ tepe varsa, orası. Onlar muharebenin safasını sürüyorlar, biz cefasını çekiyoruz. Bugün bize kök söktüren tahkimatı hele bir düşün **kurban**, Cello haksız mı»* (YTB, s.198)?
- *Binbaşı Demir, bilinmez hangi çağrışımların etkisiyle, bir an sahnede kimi gördüğünü sanıyor, Wowan Boğazı'ndaki hâliyle Yüzbaşı Cevdet'i parkasının içinde kaybolmuş upuzun bir iskelet, zenci dudakları, Halep çıbanı, üstelik üşümüş, soğuktan dişleri takırdıyor: <—...**kurban**, **kurban**, hadi gözüm üstüne>* (YTB, s.491)!

Na: Nah.

- *Kardeşinin gözleri kan çanağına dönmüştü, **na** böyle böyle! Yarın ben habise gireceğim, benim annemin gözleri kan çanağına dönecek* (SA.s.130) ...

Nah: Bak, işte.

- *Kahve mahşer gibi, dışarı dersen, rüzgâr müzgâr ama, **nah** böyle kum gibi kaynıyor* (SA, s.99).
- *Alacalı pos bıyıklarının ardına çekilmiş. Üsküdar'dan beri süklüm püklüm Şoför, arabasını sola yanaştırıp sırada diyor ki: — Geldik Binbaşım! Bayraktarpaşa Yalısı, **nah** şu iki yanı fenerli kapıdır, önünde Chrysler duruyor ya, işte o* (YTB, s.436).

Oj geldin: Hoş geldin.

- *Mustafa Kemal Paşa, içeriye beklediğinin girdiğini görünce, gülerek: "...oj **geldin** enişte bey!.." dedi* (GP, s.262) ...

Ölesek: Ölmeye yüz yutmuş.

- ***Ölesek** bıyıkları içkinin içinde yüziyor, dudaklarına yapıştıyordu. Durup durup* (KS1, s.134) ...

Pantol: Pantolon.

- *Biz biliyoruz ki biz Sanat Enstitüsü'nde kafası üç numara traşlı, çoban köpekleri gibi yoksul, yatak altlarında **pantol** ütülemeğe uğraşırken Süreyya'nın tıklar tıklar yediği paracıkları ceblerini şereflelendiriyordu* (ZBB, s.63).
- *Kaptan köşkünün orada kısa **pantollu** bir herif eşek gibi bizim gemiye bakıyor* (SA, s.150).

Sarmısak: Sarımsak.

- *Yüzbaşı Cevdet, donmuş parmak uçlarını **sarmısak** dişleriyle ısıra ısıra canlandırmaya çalışırken, diyordu ki: ...ceddine rahmet, bizim Albay bap adam. geçende ne dese beğenirsin, Taarruz icab etti mi, Amerikalılara düz*

arazi veriliyor' dedi, 'bize nerede çetin, tahkimatı rabitalı dağ tepe varsa, orası. Onlar muharebenin safasını sürüyorlar, biz cefasını çekiyoruz... Bugün bize kök söktüren tahkimatı hele bir düşün kurban, Cello haksız mı» (YTB, s.198)?

- *Suat'ın evli olduğunu, (nedense biraz üzümlere) o gün öğrenmişti, kocasıyla eve taşındığı günün gecesi tanıştı: adı Halim, vapur dumanı gözlüklü, saçları kınalı kızıl kötü kötü **sarmısak** kokan bir sarhoş; Suat gibi tepeden turnağa özenli bir kadına asla yakışmayan bir koca (YTB, s.337).*

Şavk: Işık.

- *Ayın yükselmiş olduğunu aynı anda gördüler, ucu epeyce kemirilmiş, gümüş mavisi bir ay **şavkı**, çevresindeki ufak yıldızları solduruyor, oysa denizin yüzünü civalı yansımalarla boğmuş (YTB, s.467).*

Şinci: Şimdi, şu anda anlamında.

- *Bekir Çavuş yatıştırıyor: "... yok yok, çok sürmez, **şinci** giderler (GP, s.166).*

Şordan: Şuradan.

- *...**şordan**, dedi, bir patika dereye iniyor, görünmeden varabilirsek Tabur'a kavuşabiliriz, hiç olmazsa Cevdet Yüzbaşınım oraya...Üsteğmen Demir ne yapılması gerektiğini o anda buldu çıkardı: düzenli, taze bir güçle çabucak geri dönüp baskıncıları dağıtmak! Kara Başefendi 'ye söylediklerinden utandı (YTB, s.47).*

Tembeh: Tembih, öğüt, tavsiye.

- *Mahmut'u işini bırakmış, söylediklerini dinlerken yakalıyor:-...len Mahmud, len goca dana! Büyüklerin lafı diyenmez diye kaç kere **tembeh** ettik ya! Hinci varıp gulağını dutarsam (KS2, s.107) ...*

Tıvıştı: Sessizlik, suskunluk.

- 'Mahiyeti meçhul' bir toplantı, Ankara'dakilerin ağzının **tıvıştı** hiç yüreklendirici sayılamaz, acaba diyorlarmış hükümet subaylar arasındaki kaynaşmalardan haberdar oldu da komutanlardan hesabını mı soracak (YTB, s.347)?

Tohtur: Doktor.

- Hoş gelmişsin, **tohtur** bey!.." "...merhaba Çavuş! Valde hanım nasıllar? İnşallah geceyi sakın ve rahat geçirmişlerdir!.." Ankara'nın eylül alacası, güneş bir buluttan çıkıyor, öbürüne giriyor (GP, s.325).
- Dr. Adnan Bey, kapıya doğru yürümüştür; Bekir Çavuş, onu iki adım geriden takip ediyor; başını salladı: "Şekvası yohtur, **Tohtur** bey..." dedi, biraz sustu, arkasından ekledi: "...sabah akşam, dua eylemektedir; namaz kılamadığından şekvacı" (GP, s.325) ...

Töhmet: Suçlama.

- İddia makamı bendenizi milli menfaatlara aykırı hareket etmek, halkı heyecana vermek vs. vs. gibi **töhmetler** altında tutuyor. Yüksek mahkemenizin (KS2, s.199) ...
- Cemal Yıldırım, ha! <Dokuz Subay Olayı>nın ağır **töhmetler** altında ezilmek istenen emekli Albayı (YTB, s.329).

Tüneyor: 'Yanına yaklaşıp oturuyor' anlamında.

- Herif; kapıdaki kızı çağırmadan, babasının evindeymiş gibi bara giriyor; bir şişeden bardağını doldurup, o da ötekinin yanına **tüneyor** (ZBB, s.39).

Uğlum: Erkek çocuk, oğlan anlamında.

- *Saygılı bir gülümseme ile annesine yaklaştı, öpsün diye uzattığı elini hafifçe tuttu, önce, okşayıp sonra öptü. Zübeyde Hanım, kirpiklerinde bir damla gözyaşı, ona sarılıyor: "...berhudar olasın, Mustafa'm... çakır **uğlum**...gazan mübarek olsun" (GP, s.431)!*
- *Zübeyde Hanım'a dönerek: "...hin-i hacette, Fatma'yı yollayın, ben bitişik adadayım, efendim..." "Allah razı olsun Doktor **uğlum**! Dert görme (GP, s.464).*

Ulmak: Olmak.

- *Yine biraz susuyor, başını iki yana sallayarak: "...yok yok...**ulmaz** bu iş...nafiledir...yazasın Mustafa'ma...bildiresin" (GP, s.464) ...*
- *A be 'Topal' Saffet biyi mi sorarsın, iç bilmez **ulur mu**, birinciye gelen müşterisi, evvelden her Allahın günü damlarmış eksik olmasın, particiliğe bulaşalı, daha çok orada çalıştığından cumartesileri uğrayabiliyormuş ancak, ikindiye doğru, bir iki ıhlamur içimi (YTB, s.253)!*

Uturmak: Oturmak.

- *Buyur şuracığa **utur**... Dr. Asım Bey'le ciddi şeyler konuşan Salih Bey, dönüp yanlışı düzeltecektir: "... Lütfiye değil, Latife, efendim." Zübeyde Hanım, Seryaver Salih Bey'in dediğini duymamış gibi davrandı; aynı yumuşak fakat mesafeli edayla ne zammet edersin, böyle (GP, s.463)?*

Valde: Anne.

- *Demir utanmıştı. Başını eğdi: ...doğru biliyorsunuz, diye kemküm etti, Harbiye'ye gazete girmez. Usüldendir. Bendeki merak Gülhane'de başladı: yat yat, vakit geçmiyor, **valdeye** yazıp kitap istedim, sağolsun göndermiş, bir, iki, üç derken, baktım kütüphaneler dayanmıyor bana. Hele tebdilhava alınca, ne yaparsın, iş yok, güç yok (YTB, s.196) ...*

- *Hoş gelmişsin, tohtur bey!.." "...merhaba Çavuş! **Valde** hanım nasıllar? İnşallah geceyi sakın ve rahat geçirmişlerdir!.." Ankara'nın eylül alacası, güneş bir buluttan çıkıyor, öbürüne giriyor (GP, s.325).*
- *Ali Çavuş'un yanından geçerken, duraklayıp sordu "...**valde** hanım nasıl, Ali Çavuş? "...sayenizde, eyidir hanım abla!.."..."Salih Bey, yanında mı?.." "...yoh, o salondadır, sizi bekler" (GP, s.460-461) !..*
- *...**valdenin** evlenmemi tâcil etmek istemesinde isabet var. Ev bark sahibi olup çoluğa çocuğa karışmak mukadderse, vakit gelmiştir, geçmek üzeredir (YTB, s.523).*

Vre: Be, ey, vay anlamında seslenme ve şaşırma ifadesi.

- *Haydi **vre** Kılçık, diyor, ne bekliyorsun (KS2, s.12)?*
- *Athena'nın dedikleri başka: Ne geldin? Utanmıyorsun **vre**? Koskoca herif (KS2, s.14)!*
- *... baktım herif ben diyor memurum; eh dedim memursan memursun **vre**, ne yapacağız sanki, otel komplemdir diyorum, ha olsaydı bos yataklar, ben sana deseydim yer yok, anlarım (KS1, s.34).*
- *Evgeniya titreye titreye odadan çıkıyor: -...ah **vre**, diyor, nanakimu (KS1, s.65)!*
- *Aykut **vre** hınzır! Ben sana bakıyorum her tarafta; sen burda gelmişsin, nasın derler, dalga geçiyorsun (KS1, s.115)!*
- *Her gece Kılçık Nâzım'a: -... bu senin Rejisör diye çıkışıyor, ne biçim adam **vre**? Bir türlü bulamıyorum. Söz veriyor. Gidiyorsun, yok (KS1, s.192).*
- *Çıkarken, Athena: - Bırak **vre** Sulhi, diyor. Ben şimdi kendi dalgama düşmüşüm, sen kalkmış ne diyorsun (KS1, s.201).*

Yahşı: Çok güzel, iyi anlamında.

- *Anan **yahşı**, baban **yahşı**, uuuu, Safder Binbaşı vardı ya, rahmetli, Nuh diyor, Peygamber demiyor. Meğerse yolu kestiren Cello'ymuş, Kunuri'de toparlayamadığı eratı Sunchon'da toparlayacak (YTB, s.87)!*

Yimek: Yemek.

- *Battaniyeden çıkmış, kesik ayağı görünen; gözleri yaşlı, bir nefer bu; kesik kesik konuşuyor, diyor ki: “...gözünün yağını **yyem**, hemşir’anım...beni burda komayın...Polatlı’ya götürün” (GP, s.155) ...*

Yoh: Var olmayan, yok anlamında.

- *Dr. Adnan Bey, kapıya doğru yürümüştür; Bekir Çavuş, onu iki adım geriden takip ediyor; başını salladı: “Şekvası **yohtur**, Tohtur bey...” dedi, biraz sustu, arkasından ekledi: “...sabah akşam, dua eylemektedir; namaz kılamadığından şekvacı” (GP, s.325) ...*
- *“...Fikriye Hanım nerde? Baş ucunda mı?” “...**yoh** beyim at binmeye gitti: resim çektiriyor” (GP, s.325) ...*
- *Ali Çavuş’un yanından geçerken, duraklayıp sordu “...valde hanım nasıl, Ali Çavuş? “...sayenizde, eyidir hanım abla!...”Salih Bey, yanında mı?...” “...**yoh**, o salondadır, sizi bekler” (GP, s.460-461) !..*

Yokarsı: Yukarısı, yukarı taraf anlamında.

- *Şehitleri taşıyamadık, iyi kötü gömdük, Allah rahmet eylesin! Yaralılarından birisi ağır. **Yokarsı**, Komutan, şöyle bir bakarsan ip ıssız, in cin top oynuyor, lâkin her ağacın ardında bir düşman saklı diye yemin itsem, başım ağrımaz. Kısacık sustu, daha çok kendine söylermiş (YTB, s.36).*

Zati: Zaten.

- *Bana ne ulan elin sürtüğünden, deyip yatmış. **Zati** başım belada (KS2, s.12)!*
- ***Zati** Ayperi dalgasına iflâhımız kesilmiş; boğazımızdan lokma geçmez, kafamızın makinaları işlemez olmuş; böyle ince işlerden ahkam çıkarmak bize düşmez. Yanlış mıyım ama, yanlış mı konuşuyorum (KS2, s.27-28)?*

- *Anlaşılan bu Meryem zorlu kaltak. **Zati** karıdan yana talih dedin mi, Hasan bir tane; nerde görülmedik, bilinmedik, mostralık karı varsa baltayı Hasan'a asar. Nedendir anlamam (SA, s.101).*

Zıypmak: Kaymak.

- *Yahu delireceğim, türlü işve, fettanlık, diliyle dudağına yalamalar, suratıma cigara üflemeler, neler canım, erkekliğimi kışkırtıyor, kışkırtıyor, o ki hamle ediyorum, kaltak bir kalıp sabun, tuttuğunu sandığın an bakıyorsun, elinden **zıypmış** (YTB, s.260) ...*

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Attilâ İlhan, döneminde kültür ve ticaret açısından zengin olan İzmir-Menemen’de doğmuştur. Babasının Nedim tarzı şiirler yazması ve annesinin roman okuma isteği, İlhan’ın küçük yaşlarda sanatçı kimliğinin temellerini atmasına sağlamıştır.

1940 yılında Paris’e gitmesi hayatının dönüm noktası olmuştur. Bu dönemde, Toplumsal Gerçekçilik olarak adlandırılan sanat kuramını oluşturmuştur. Bu dönemden sonra İlhan, 1 Kasım 1952 tarihinde yayımlanan Mavi adlı derginin öncülüğünü yapmıştır.

Tüm bu bilgiler ışığında Attilâ İlhan’ın romanlarında kullandığı dil ve bu dile dair kullandığı söz varlığı unsurları merak konusu hâline gelmiştir. Bu bakımdan da romanlarında kullanılan; argolar, atasözleri, deyimler, kalıp sözler ve yerel kullanımlara ait sözler incelenmiş ve söz konusu unsurların ne sıklıkla ve hangi anlamda kullanıldığı saptanmaya çalışılmıştır.

Yapılan bu inceleme doğrultusunda bazı sayısal veriler elde edilmiştir. Romanların sayfa sayıları şöyledir: “Yaraya Tuz Basmak” 534 sayfa, “Gazi Paşa” 468 sayfa, “Sokaktaki Adam” 247 sayfa, “Zenciler Birbirine Benzemez” 292 sayfa, “Kurtlar Sofrası (1. c.)” 271 sayfa, “Kurtlar Sofrası (2. c.)” 248 sayfadır. Toplam 2060 sayfadan oluşan beş romanda saptananlar aşağıda verilmiştir:

Yaraya Tuz Basmak adlı romanda; 99 argo, 3 atasözü, 162 deyim, 1431 ikileme, 351 kalıp söz, 2302 terim, 122 yerel kullanım saptanmıştır. Toplam 4470 söz varlığı ögeleriyle karşılaşılmıştır. Romanda ortalama her 5 sayfada 1 argo, 178 sayfada 1 atasözü, 3 sayfada 1 deyim, her sayfada 3 ikileme, 2 sayfada 1 kalıp söz, her sayfada 4 terim, 4 sayfada 1 yerel kullanıma rastlanmıştır. Romanda en fazla **(1431) ikileme**, en az **(3) atasözü** kullanılmıştır.

Gazi Paşa adlı romanda; 6 argo, 3 atasözü, 61 deyim, 642 ikileme, 147 kalıp söz, 1433 terim, 31 yerel kullanım saptanmıştır. Toplam 2323 söz varlığı ögeleriyle karşılaşılmıştır. Romanda ortalama her 117 sayfada 1 argo, 156 sayfada 1 atasözü, her

sayfada 1 ikileme, 3 sayfada 1 kalıp söz, her sayfada 3 terim, 15 sayfada 1 yerel kullanıma rastlanmıştır. Romanda en fazla **(1438) terim**, en az **(3) atasözü** kullanılmıştır.

Sokaktaki Adam adlı romanda; 315 argo, 3 atasözü, 114 deyim, 469 ikileme, 135 kalıp söz, 193 terim, 16 yerel kullanım saptanmıştır. Toplam 1245 söz varlığı ögeleriyle karşılaşmıştır. Romanda ortalama her sayfada 1 argo, 82 sayfada 1 atasözü, 2 sayfada 1 deyim, her sayfada 2 ikileme, 2 sayfada 1 kalıp söz, 1 sayfada 1 terim, 11 sayfada 1 yerel kullanıma rastlanmıştır. Romanda en fazla **(461) terim**, en az **(3) atasözü** kullanılmıştır.

Zenciler Birbirine Benzemez adlı romanda; 161 argo, 0 atasözü, 68 deyim, 759 ikileme, 115 kalıp söz, 299 terim, 21 yerel kullanım saptanmıştır. Toplam 1423 söz varlığı ögeleriyle karşılaşmıştır. Romanda ortalama 2 sayfada 1 argo, 4 sayfada 1 deyim, her sayfada 3 ikileme, 2 sayfada 1 kalıp söz, her sayfada 1 terim, 13 sayfada 1 yerel kullanıma rastlanmıştır. Romanda en fazla **(757) ikileme**, en az **(22) yerel kullanıma** rastlanmış, atasözüne rastlanmamıştır.

Kurtlar Sofrası (1. c.) adlı romanda; 277 argo, 5 atasözü, 152 deyim, 1443 ikileme, 195 kalıp söz, 605 terim, 13 yerel kullanım saptanmıştır. Toplam 2690 söz varlığı ögeleriyle karşılaşmıştır. Romanda ortalama her sayfada 1 argo, 54 sayfada 1 atasözü, 2 sayfada 1 deyim, her sayfada 5 ikileme, 1 sayfada 1 kalıp söz, her sayfada 2 terim, 17 sayfada 1 yerel kullanıma rastlanmıştır. Romanda en fazla **(1442) ikileme**, en az **(5) atasözü** kullanılmıştır.

Kurtlar Sofrası (2. c.) adlı romanda; 333 argo, 4 atasözü, 171 deyim, 1407 ikileme, 232 kalıp söz, 573 terim, 28 yerel kullanım saptanmıştır. Toplam 2748 söz varlığı ögeleriyle karşılaşmıştır. Romanda ortalama her sayfada 1 argo ve 1 kalıp söz, 1 sayfada 1 deyim, 62 sayfada 1 atasözü, her sayfada 6 ikileme, her sayfada 2 terim, 8 sayfada 1 yerel kullanıma rastlanmıştır. Romanda en fazla **(1408) ikileme**, en az **(4) atasözü** kullanılmıştır.

Bu veriler sonucunda, İlhan'ın eserlerinin genelinde en fazla yararlandığı ögenin **ikileme (6142)**, en az yararlandığı ögenin **atasözü (18)** olduğu tespit edilmiştir.

İlhan'ın eserlerindeki söz varlığı ögelerinin anlam sınıflandırmaları doğrultusunda elde edilen veriler ise aşağıdaki şekildedir:

Yaraya Tuz Basmak adlı romanda; 10 aşağılama, 13 cinsellik, 25 cinsiyet, 8 eğlence, 1 ekonomi, 1 gizlemek, 4 hile, 1 içki içmek, 1 idrak, 2 kaçmak, 1 olumsuz düşünce, 13 oluşum, 2 önemsememe, 2 övgü, 11 suç, 2 yalan, 1 yaşlılık, 1 zorluk anlamlı toplam 99 argo saptanmıştır.

Gazi Paşa adlı romanda; 1 cinsiyet, 3 cinsellik, 2 suç anlamlı kullanılan 6 argo saptanmıştır.

Sokaktaki Adam adlı romanda; 48 aşağılama, 1 başarısızlık, 1 ceza, 59 cinsellik, 142 cinsiyet, 1 eğlence, 1 gereksiz konuşma, 1 gezmek, 21 hile, 2 idrak, 1 kovma, 7 oluşum, 4 olumsuz düşünce, 6 ölüm, 2 önemsememe, 16 suç, 2 yemek yeme anlamlı kullanılan toplam 315 argo saptanmıştır.

Zenciler Birbirine Benzemez adlı romanda; 30 aşağılama, 1 başarısızlık, 35 cinsellik, 64 cinsiyet, 2 olumsuz düşünce, 2 eğlence, 1 farklılık, 7 hile, 1 kaçmak, 1 karşılaşma, 1 kavga, 2 kovma, 4 oluşum, 2 ölüm, 1 sınıfta kalma, 4 suç, 3 yemek yeme anlamlı kullanılan toplam 161 argo saptanmıştır.

Kurtlar Sofrası (1. c.) adlı romanda; 1 adlandırma, 42 aşağılama, 1 atlatmak, 3 başarısızlık, 1 beğeni, 18 cinsellik, 113 cinsiyet, 1 dayak, 6 eğlence, 4 ekonomi, 2 farklılık, 1 gereksiz konuşma, 1 harcamak, 39 hile, 9 kaçmak, 1 karşılaşma, 1 kavga, 4 kovma, 11 oluşum, 4 olumsuz düşünce, 5 önemsemezlik, 1 suç, 3 yalan, 1 yaşlılık, 1 yemek yeme, 2 yenmek, 1 yöntem anlamlı kullanılan toplam 277 argo saptanmıştır.

Kurtlar Sofrası (2. c.) adlı romanda; 52 aşağılama, 1 atlatmak, 8 başarısızlık, 50 cinsellik, 98 cinsiyet, 2 dayak, 1 delilik, 10 olumsuz düşünce, 7 eğlence, 6 ekonomi, 1 gezmek, 44 hile, 1 idrak, 11 kaçmak, 5 karşılaşma, 1 kavga, 2 kovma, 7 oluşum, 4 ölüm, 6 önemsememe, 1 övgü, 1 paylaşım, 8 suç, 3 yalan, 2 yemek yeme, 1 yöntem anlamlı toplam 333 argo saptanmıştır.

Tablo 1

Argolar

YTB	GP	SA	ZBB	KS1	KS2	TOPLAM
99	6	315	161	277	333	1191

Yukarıda adları verilmiş olan romanlarda toplam 1191 argo saptanmıştır. En çok **cinsiyet (443)** anlamlı argoyla karşılaşılmıştır. Beş romanda incelenen argoların kullanım sıklığına bakıldığında, en fazla argoya **(333)** “Kurtlar Sofrası (2.c.)” adlı romanda rastlanmıştır. En az argoya ise **(6)** “Gazi Paşa” adlı romanda rastlanmıştır.

Yaraya Tuz Basmak adlı romanda; 2 güçlü olma, 1 dengeleme anlamlı toplam 3 atasözü saptanmıştır.

Gazi Paşa adlı romanda; 1 komşuluk, 1 olumlama, 1 sağlık anlamlı toplam 3 atasözü saptanmıştır.

Sokaktaki Adam adlı romanda; 1 dengeleme, 1 yaşlılık, 1 zaman anlamlı toplam 3 atasözü saptanmıştır.

Zenciler Birbirine Benzemez adlı romanda atasözü saptanamamıştır.

Kurtlar Sofrası (1. c.) adlı romanda; 2 dengeleme, 1 dürüstlük, 1 kuru tehdit, 1 yalnızlık anlamlı kullanılan toplam 5 atasözü saptanmıştır.

Kurtlar Sofrası (2. c.) adlı romanda; 1 çaba, 1 dengelenme, 1 dostluk, 1 güçlü olma anlamlı kullanılan toplam 4 atasözü saptanmıştır.

Atasözleri kalıplaşmış ve kuşaktan kuşağa aktarılacak günümüze ulaşmış söz varlığı öğeleridir. Ancak Halk edebiyatının diğer anonim ürünlerinde olduğu gibi atasözlerinde de zamana, ağız ve bölgeye bağlı küçük değişiklikler ve farklılıklar görülebilmektedir. Bu biçimsel değişiklikler; ekleme, eksiltme, bağlam içine yerleştirme, yer değiştirim, yerine geçirme biçiminde yapılmaktadır (Sağlam, 2004: 61-64).

Romanda da bu gibi değişiklikler görölmektedir. Bunların örnekleri ise şu şekildedir:

Yaraya Tuz Basmak adlı romanda; “Acı patlıcanı kırağı çalar mı.” atasözü, “Acı patlıcanı...” biçiminde eksiltme yapılarak verilmiştir. 3 atasözünde 1 eksiltme biçimine rastlanmıştır.

Gazi Paşa adlı romanda; “Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.” atasözü, “Tatlı dilin yılanı deliğinden çıkarır.” biçiminde bağlam içine yerleştirilmiştir. 3 atasözünde 1 bağlam içine yerleştirme biçimine rastlanmıştır.

Sokaktaki Adam adlı romanda; “Kurt kocayınca köpeklere maskara olur.” atasözü, “Kurt kocayınca...” biçiminde eksiltme yapılarak verilmiştir. 3 atasözünde 1 eksiltme biçimine rastlanmıştır.

Kurtlar Sofrası (1. c.) adlı romanda; “Kuduran köpek kendi başını yer.” atasözü, “Kuduran köpek başını yer.” biçiminde eksiltme yapılarak, “Sürüden ayrılan koyunu kurt kapar.” atasözü “Sürüsünden ayrılan koyun yoktur artık, kaybolmuştur.” biçiminde hem ekleme yapılarak hem de bağlama uydurularak, “Doğru söyleyen dokuz köyden kovarlar.” atasözü, “Beni dokuz köyden kovmamalılar.” biçiminde hem eksiltme yapılarak hem de bağlama uydurularak, “Havlayan/ürüyen köpek ısırılmaz.” atasözü ise “Isıracak köpek havlamaz.” biçiminde yer değiştirme yapılarak kullanılmıştır. 5 atasözünde 2 eksiltme, 1 ekleme, 1 bağlama uydurma, 1 yer değiştirme biçimine rastlanmıştır.

Kurtlar sofrası (2. c.) adlı romanda; “Tez koşan çabuk yorulur.” atasözü, “Tez koşan çabuk...” biçiminde eksiltme yapılarak, “Kuduran köpek kendi başını yer.” atasözü, “Kuduran köpek başını yer.” biçiminde eksiltme yapılarak, “Eski dost düşman olmaz.” atasözü “Eski dostlar düşman olur mu.” biçiminde bağlam içine yerleştirilerek kullanılmıştır. 4 atasözünde 2 eksiltme, 1 bağlam içine yerleştirme biçimine rastlanmıştır.

Tablo 2

Atasözleri

YTB	GP	SA	ZBB	KS1	KS2	TOPLAM
3	3	3	0	5	4	18

Yukarıda adları verilmiş olan romanlarda toplam 18 atasözü saptanmıştır. En çok **dengeleme (5)** anlamlı atasözüyle karşılaşılmıştır. Beş romanda incelenen atasözlerinin kullanım sıklığına bakıldığında, en fazla atasözüne **(5)** “Kurtlar Sofrası (1.c.)” adlı romanda rastlanmıştır. “Zenciler Birbirine Benzemez” adlı romanda atasözüne rastlanmamıştır.

Yaraya Tuz Basmak adlı romanda; 3 mekânların durumunu belirten, 123 kişilerin durumunu belirten, 36 olayların durumunu belirten toplam 162 deyim saptanmıştır.

Gazi Paşa adlı romanda; 5 mekânların durumunu belirten, 1 nesnelerin durumunu belirten, 38 kişilerin durumunu belirten, 17 olayların durumunu belirten toplam 61 deyim saptanmıştır.

Sokaktaki Adam adlı romanda; 2 düşüncülerin durumunu belirten, 2 mekânların durumunu belirten, 94 kişilerin durumunu belirten, 16 olayların durumunu belirten toplam 114 deyim saptanmıştır.

Zenciler Birbirine Benzemez adlı romanda; 1 mekânların durumunu belirten, 3 nesnelerin durumunu belirten, 53 kişilerin durumunu belirten, 11 olayların durumunu belirten toplam 68 deyim saptanmıştır.

Kurtlar Sofrası (1. c.) adlı romanda; 1 nesnelerin durumunu belirten, 131 kişilerin durumunu belirten, 20 olayların durumunu belirten toplam 152 deyim saptanmıştır.

Kurtlar Sofrası (2. c.) adlı romanda; 2 mekânların durumunu belirten, 146 kişilerin durumunu belirten, 23 olayların durumunu belirten anlamlı kullanılan toplam 171 deyim saptanmıştır.

Tablo 3

Deyimler

YTB	GP	SA	ZBB	KS1	KS2	TOPLAM
162	61	114	68	152	171	728

Yukarıda adları verilmiş olan romanlarda toplam 725 deyim saptanmıştır. En çok **kişilerin durumunu belirten (585)** deyimle karşılaşmıştır. Beş romanda incelenen deyimlerin kullanım sıklığına bakıldığında en fazla deyme **(171)** “Kurtlar Sofrası (2.c.)” adlı romanda rastlanmıştır. En az deyme ise **(61)** “Gazi Paşa” adlı romanda rastlanmıştır.

Yaraya Tuz Basmak adlı romanda; 44 abartı, 5 açıklama, 153 belirsizlik, 61 birliktelik, 100 genelleme, 215 güçlendirme, 9 karşılaşma, 48 kesinlik, 11 küçümseme, 265 niteleme, 81 sıralama, 215 süreklilik, 119 tezlik, 42 yansıma, 3 yineleme, 32 zaman belirtme, 28 /m/ ön sesi ile kullanılan toplam 1431 ikileme saptanmıştır.

Gazi Paşa adlı romanda; 12 abartı, 90 belirsizlik, 45 birliktelik, 59 genelleme, 81 güçlendirme, 3 karşılaşma, 10 kesinlik, 7 küçümseme, 100 niteleme, 61 sıralama, 90 süreklilik, 55 tezlik, 15 yansıma, 5 yineleme, 7 zaman belirtme, 2 /m/ ön sesi ile kullanılan toplam 642 ikileme saptanmıştır.

Sokaktaki Adam adlı romanda; 21 abartı, 5 açıklama, 55 belirsizlik, 48 birliktelik, 46 genelleme, 40 güçlendirme, 1 karşılaşma, 14 kesinlik, 11 küçümseme, 86 niteleme, 29 sıralama, 68 süreklilik, 22 tezlik, 3 yineleme, 10 zaman belirtme, 10 /m/ ön sesi ile kullanılan toplam 469 ikileme saptanmıştır.

Zenciler Birbirine Benzemez adlı romanda; 15 abartı, 2 açıklama, 47 belirsizlik, 45 birliktelik, 42 genelleme, 134 güçlendirme, 4 karşılaşma, 46 kesinlik, 7 küçümseme, 190 niteleme, 52 sıralama, 92 süreklilik, 60 tezlik, 7 yansıma, 4 yineleme, 8 zaman belirtme, 4 /m/ ön sesi ile kullanılan toplam 759 ikileme saptanmıştır.

Kurtlar sofrası (1. c.) adlı romanda 31 abartı, 109 belirsizlik, 72 birliktelik, 116 genelleme, 254 güçlendirme, 8 karşılaşma, 59 kesinlik, 17 küçümseme, 319 niteleme, 105

sıralama, 2 soru, 193 süreklilik, 95 tezlik, 18 yansıma, 17 yineleme, 21 zaman belirtme, 7 /m/ ön sesi ile kullanılan toplam 1443 ikileme saptanmıştır.

Kurtlar sofrası (2. c.) adlı romanda; 37 abartı, 1 açıklama, 115 belirsizlik, 45 birliktelik, 110 genelleme, 251 güçlendirme, 8 karşılaşma, 75 kesinlik, 13 küçümseme, 290 niteleme, 81 sıralama, 5 soru, 208 süreklilik, 116 tezlik, 5 yansıma, 14 yineleme, 22 zaman belirtme, 11 /m/ ön sesi ile kullanılan toplam 1407 ikileme saptanmıştır.

Tablo 4

İkilemeler

YTB	GP	SA	ZBB	KS1	KS2	TOPLAM
1431	642	469	759	1443	1407	6151

Yukarıda adları verilmiş olan romanlarda toplam 6151 ikileme saptanmıştır. En çok **güçlendirme (975)** anlamlı ikilemeyle karşılaşmıştır. Beş romanda incelenen ikilemelerin kullanım sıklığına bakıldığında, en fazla ikilemeye **(1443)** “Kurtlar Sofrası (1.c.)” adlı romanda rastlanmıştır. En az ikilemeye ise **(469)** “Sokaktaki Adam” adlı romanda rastlanmıştır.

Yaraya Tuz Basmak adlı romanda; 24 açıklama, 16 belirsizlik, 1 başlangıç, 40 güçlendirme, 11 dikkat çekme, 1 hâl hatır sorma, 2 istek, 4 iletişim, 24 iyi dilek, 9 karşılama, 3 kötü dilek, 4 korku, 9 minnet, 11 kesinlik, 14 mahcubiyet, 8 olasılık, 1 olumlama, 8 övgü, 10 ölüm, 6 rica, 1 sabır, 1 özlem, 10 saygı, 1 sevinç, 13 uyarı, 17 sitem, 7 sonuç, 1 üzüntü, 93 şaşıрма, 1 zaman anlamlı kullanılan toplamda 351 kalıp söz saptanmıştır.

Gazi Paşa adlı romanda; 1 belirsizlik, 3 hâl hatır sorma, 3 hitap, 3 iletişim, 2 istek, 23 iyi dilek, 24 karşılama, 3 kesinlik, 1 korku, 2 kötü dilek, 2 mahcubiyet, 8 minnet, 2 ölüm, 4 örnek, 8 övgü, 16 rica, 15 saygı, 2 sevinç, 3 sitem, 17 şaşıрма, 4 uğurlama, 1 yalvarma anlamlı kullanılan toplam 147 kalıp söz saptanmıştır.

Sokaktaki Adam adlı romanda; 2 acıma, 5 belirsizlik, 1 güçlendirme, 23 iyi dilek, 11 karşılama, 35 kesinlik, 2 korku, 1 kovma, 13 kötü dilek, 4 mahcubiyet, 2 minnet, 1

olasılık, 2 ölüm, 6 övgü, 2 saygı, 1 sevinç, 5 sitem, 6 sonuç, 12 şaşırma, 1 uğurlama anlamlı kullanılan toplam 135 kalıp söz saptanmıştır.

Zenciler Birbirine Benzemez adlı romanda; 3 acıma, 13 açıklama, 8 belirsizlik, 2 güçlendirme, 3 hâl hatır sorma, 3 istek, 6 iyi dilek, 10 karşılama, 7 kesinlik, 2 kovma, 7 kötü dilek, 2 mahcubiyet, 5 minnet, 21 örnek, 2 övgü, 1 rica, 2 saygı, 3 sevinç, 4 sitem, 9 şaşırma, 1 uğurlama, 1 uyarı anlamlı kullanılan toplam 115 kalıp söz saptanmıştır.

Kurtlar Sofrası (1. c.) adlı romanda; 1 acıma, 15 açıklama, 1 aksilik, 3 belirsizlik, 6 güçlendirme, 4 hâl hatır sorma, 1 hastalık, 2 hitap, 2 iletişim, 2 istek, 15 iyi dilek, 7 karşılama, 21 kesinlik, 1 korku, 1 kovma, 12 kötü dilek, 7 mahcubiyet, 1 minnet, 4 olasılık, 1 olumlama, 8 önemsememe, 13 örnek, 3 övgü, 3 rica, 9 saygı, 21 sitem, 18 şaşırma, 3 uğurlama, 4 uyarı, 6 yalvarma anlamlı kullanılan toplam 195 kalıp söz saptanmıştır.

Kurtlar Sofrası (2. c.) adlı romanda; 2 acıma, 20 açıklama, 6 belirsizlik, 1 dikkat çekme, 10 güçlendirme, 7 hâl hatır sorma, 1 hastalık, 5 iletişim, 4 inkâr, 4 istek, 13 iyi dilek, 13 karşılama, 6 kötü dilek, 9 kesinlik, 6 minnet, 2 korku, 18 mahcubiyet, 1 kovma, 10 olasılık, 3 önemsememe, 9 övgü, 1 rica, 14 örnek, 1 özlem, 10 saygı, 1 ölüm, 2 sevinç, 15 sitem, 2 sonuç, 26 şaşırma, 8 uyarı, 2 yalvarma anlamlı kullanılan toplam 232 kalıp söz saptanmıştır.

Tablo 5

Kalıp sözler

YTB	GP	SA	ZBB	KS1	KS2	TOPLAM
351	147	135	115	195	232	1175

Yukarıda adları verilmiş olan romanlarda toplam 1175 kalıp söz saptanmıştır. En çok **şaşırma (175)** anlamlı kalıp sözle karşılaşılmıştır. Beş romanda incelenen kalıp sözlerin kullanım sıklığına bakıldığında, en fazla kalıp söze **(351)** “Yaraya Tuz Basmak” adlı romanda rastlanmıştır. En az kalıp söze ise **(115)** “Zenciler Birbirine Benzemez” adlı romanda rastlanmıştır.

Yaraya Tuz Basmak adlı romanda; 5 anatomi, 1775 askerî, 1 biyoloji, 62 coğrafya, 22 denizcilik, 14 dil bilimi, 11 eğitim, 1 felsefe, 4 fizik, 9 gök bilimi, 13 hemşirelik, 62 hukuk, 24 iktisat, 1 kimya, 3 matematik, 52 müzik, 9 polislik, 10 ruh bilimi, 23 sinema/tiyatro, 92 siyasi, 4 spor, 13 tarih, 34 tıp, 41 toplum bilimi, 17 yazın alanında kullanılan toplam 2302 terim saptanmıştır.

Gazi Paşa adlı romanda; 2 anatomi, 1146 askerî, 21 coğrafya, 17 denizlik, 1 dil bilimi, 11 eğitim, 15 gök bilimi, 14 hemşirelik, 18 hukuk, 2 kimya, 1 matematik, 43 müzik, 6 polislik, 6 siyasi, 38 tarih, 43 tıp, 10 toplum bilimi, 6 veteriner hekimliği, 33 yazın alanında kullanılan toplam 1433 terim saptanmıştır.

Sokaktaki Adam adlı romanda; 14 askerî, 4 coğrafya, 30 denizcilik, 6 eğitim, 16 gök bilimi, 1 hayvan bilimi, 4 hukuk, 1 iktisat, 1 kimya, 13 polislik, 37 müzik, 14 sinema/tiyatro, 44 spor, 4 tıp, 1 toplum bilimi, 3 yazın alanında kullanılan toplam 193 terim saptanmıştır.

Zenciler Birbirine Benzemez adlı romanda; 41 askerî, 5 coğrafya, 19 denizcilik, 10 dil bilimi, 24 eğitim, 3 felsefe, 39 iktisat, 2 kimya, 2 matematik, 89 müzik, 18 sinema/tiyatro, 2 siyasi, 13 spor, 10 tıp, 3 toplum bilimi, 18 yazın, 1 yer bilimi anlamı kullanılan toplam 299 terim saptanmıştır.

Kurtlar sofrası (1. c.) adlı romanda; 1 anatomi, 142 askerî, 3 bitki, 15 coğrafya, 21 denizcilik, 19 dil bilimi, 2 eğitim, 2 felsefe, 2 gök bilimi, 3 halk bilimi, 8 hukuk, 29 iktisat, 1 kimya, 7 matematik, 74 müzik, 5 polislik, 2 ruh bilimi, 146 sinema/tiyatro, 24 siyasi, 9 spor, 19 tarih, 1 ticaret, 6 tıp, 18 toplum bilimi, 46 yazın alanında kullanılan toplam 605 terim saptanmıştır.

Kurtlar sofrası (2. c.) adlı romanda; 6 anatomi, 112 askerî, 2 bitki, 18 coğrafya, 8 denizcilik, 12 dil bilimi, 1 hemşirelik, 28 hukuk, 36 iktisat, 2 kimya, 1 matematik, 1 mimarlık, 76 müzik, 2 ruh bilimi, 136 sinema/tiyatro, 31 siyasi, 36 spor, 15 tarih, 16 tıp, 8 toplum bilimi, 25 yazın, 1 yer bilimi anlamı kullanılan toplam 573 terim saptanmıştır.

Tablo 6

Terimler

YTB	GP	SA	ZBB	KS1	KS2	TOPLAM
2302	1433	193	299	605	573	5405

Yukarıda adları verilmiş olan romanlarda toplam 5412 terim saptanmıştır. En çok **askerî (3230)** anlamlı terimle karşılaşmıştır. Beş romanda incelenen terimlerin kullanım sıklığına bakıldığında, en fazla terime **(2302)** “Yaraya Tuz Basmak” adlı romanda rastlanmıştır. En az terime ise **(193)** “Sokaktaki Adam” adlı romanda rastlanmıştır.

Yaraya Tuz Basmak adlı romanda; 122 yerel kullanım saptanmıştır.

Gazi Paşa adlı romanda; 31 yerel kullanım saptanmıştır.

Sokaktaki Adam adlı romanda; 16 yerel kullanım saptanmıştır.

Zenciler Birbirine Benzemez adlı romanda; 21 yerel kullanım saptanmıştır.

Kurtlar sofrası (1. c.) adlı romanda; 13 yerel kullanım saptanmıştır.

Kurtlar sofrası (2. c.) adlı romanda; 28 yerel kullanım saptanmıştır.

Tablo 7

Yerel kullanımlar

YTB	GP	SA	ZBB	KS1	KS2	TOPLAM
122	31	16	21	13	28	231

Yukarıda adları verilmiş olan romanlarda toplam 260 yerel kullanım saptanmıştır. Beş romanda incelenen yerel kullanımların kullanım sıklığına bakıldığında, en fazla yerel kullanıma **(122)** “Yaraya Tuz Basmak” adlı romanda rastlanmıştır. En az yerel kullanıma ise **(13)** “Kurtlar sofrası (1. c.)” adlı romanda rastlanmıştır.

Tablo 8

Romanlardaki toplam söz varlıkları

	YTB	GP	SA	ZBB	KS1	KS2	TOPLAM
Argolar	99	6	315	161	277	333	1191
Atasözleri	3	3	3	0	5	4	18
Deyimler	162	61	114	68	152	171	728
İkilemeler	1431	642	469	759	1443	1407	6151
Kalıp Sözler	351	147	135	115	195	232	1175
Terimler	2302	1433	193	299	605	573	5405
Yerel Kullanımlar	122	31	16	21	13	28	231
TOPLAM	4470	2323	1245	1423	2690	2748	14899

Bu çalışmada, Attilâ İlhan'ın 2060 sayfadan oluşan beş romanında 1191 argo, 18 atasözü, 728 deyim, 6151 ikileme, 1175 kalıp söz, 5405 terim, 231 yerel kullanım olmak üzere toplamda 14899 söz varlığı ögesine rastlanmıştır. Eserlerde ortalama 2 sayfada 1 argo, 114 sayfada 1 atasözü, 3 sayfada 1 deyim, her sayfada 3 ikileme, 2 sayfada 1 kalıp söz, her sayfada 3 terim, 9 sayfada 1 yerel kullanıma rastlanmıştır. Bu durum İlhan'ın Türkçenin zengin söz varlığından önemli ölçüde yararlandığını kanıtlar niteliktedir.

Bu tezin, dil çalışmalarının Türk Dil Kurumunun sözlüklerine üç konuda fayda sağlayacağı düşünülmüştür:

1. Attilâ İlhan'ın beş romanında saptanan; TDK'nin sözlüklerinde bulunmayan argo, atasözü, ikileme, deyim, terim, kalıp söz ve yerel kullanımların sözlüğe alınmasının Güncel Türkçe Sözlüğü'nü zenginleştireceği düşünülmüştür.
2. TDK'nin Türkçe sözlüğünde tanıklarıyla verilmeyen söz varlığını oluşturan ögeler için Attilâ İlhan'ın romanlarında saptanan tanık cümlelerin sözlüğe yarar sağlayacağı hesap edilmiştir.

3. Saptanan argo, atasözü, ikileme, deyim, kalıp söz, terim, yerel kullanımlar kapsamında gelecekte söz varlığı üzerine yapılan çalışmalar için fayda sağlaması amaçlanmıştır.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (1979). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. TDK Yayınları: Ankara.
- Aksan, D. (2015). *Türkçenin Söz Varlığı*. Bilgi Yayınevi: Ankara.
- Aksan, D. (2016). *Anlambilim Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilim*. Bilgi Yayınevi: Ankara.
- Aksoy, Ö. A. (1988). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. İnkılap Kitabevi: İstanbul.
- Akyalçın, N. (2007). *Türkçe İkilemeler Sözlüğü*. Anı Yayıncılık: Ankara.
- Akyalçın, N. (2012a). *Türkçemizin Anlamsal Zenginlikleri Deyimlerimiz*. Eğiten Kitap: Ankara.
- Akyalçın, N. (2012b). *Türkçemizin İncileri Atasözlerimiz Tanıklı Sözlük*. Eğiten Kitap: Ankara.
- Akyalçın, N. (2017). "Pekiştirme sözcükleri, sıfat tamlaması veya ikileme midir"? *Journal Of Awareness*, 27-33.
- Banguoğlu, T. (2015). *Türkçenin Grameri*. Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.
- Çağatay, S. (1978). *Türk Lehçeleri Üzerine Denemeler*. Ankara Üniversitesi Basımevi: Ankara.
- Çotuksöken, Y. (2012). *Türkçe Dil ve Edebiyat Terimleri Sözlüğü*. Papatya Yayıncılık: İstanbul.
- Demir, N. (2018). *Türkçe Sözcük Bilgisi*. Altınordu Yayınları: Ankara.
- Devellioğlu, F. (1990). *Türk Argosu: İnceleme ve Sözlük*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Dilçin, D. (2018). *Edebiyatımızda Atasözleri I*. TDK Yayınları: Ankara.
- Eker, S. (2003). *Çağdaş Türk Dili*. Grafiker Yayınları: Ankara.
- Eren, H. (2016). *Söz Varlığı*. Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.

- Ergin, M. (2002). *Türk Dil Bilgisi*. Bayrak Yayıncılık: İstanbul.
- Ergin, M. (2012). *Türk Dil Bilgisi*. Bayrak Yayınları: İstanbul.
- Erol, Ç. (2007). Türkiye Türkçesinde Kalıp Sözler Üzerine Bir İnceleme.Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gökdayı, H. (2008). "Türkçede kalıp sözler". *Bilig-Kış*. (44), 91.
- Gökdayı, H. (2015). *Türkçede Kalıp Sözler*. Kriter Yayınevi: Ankara.
- Hatiboğlu, V. (1981). *Türk Dilinde İkileme*. TDK Yayınları: Ankara.
- Hengirmen, M. (2002). *Türkçe Dilbilgisi*. Ankara: Engin Yayınları.
- Hengirmen, M. (2007). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü* (Cilt 2). Engin Yayınevi: Ankara.
- İleri, S. (2002). *Nam-ı Diğer Kaptan Attila İlhan'ı Dinledim*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları: İstanbul.
- İlhan, A. (1953a). *Seçilmiş Hikayeler Söyleşi*. Güney Matbaacılık: Ankara.
- İlhan, A. (1953b). *Sokaktaki Adam* (1 b.). Seçilmiş Hikayeler Dergisi: Ankara.
- İlhan, A. (1957). *Zenciler Birbirine Benzemez* (1 b.). Dost Yayınları: İstanbul.
- İlhan, A. (1963a). *Kurtlar Sofrası* (1 b., Cilt 1). Ataç Kitabevi: İstanbul.
- İlhan, A. (1963b). *Kurtlar Sofrası* (1 b., Cilt 2). Ataç Kitabevi: İstanbul.
- İlhan, A. (1978). *Yaraya Tuz Basmak* (1 b.). Bilgi Yayınevi: İstanbul.
- İlhan, A. (2006). *Gazi Paşa* (1 b.). Türkiye İş Bankası Yayınları: İstanbul.
- Karaağaç, G. (2013). *Anlam (Anlam Bilimi ve İletişim)*. Kesit Yayınları: İstanbul.
- Korkmaz, Z. (2010). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.
- Korkmaz, Z. (2017). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. TDK: Ankara.
- Köprülü, F. (1980). *Türk Edebiyatı Tarihi*. Ötüken Yayınları: İstanbul.

- Kurumu, T. D. (2021). *Terimler Sözlüğü*. TDK: Ankara.
- Languages, O. (tarih yok). *Oxford Languages*. Oxford Languages:
<https://languages.oup.com/google-dictionary-tr/>
- Özdemir, C. (2015). "Bir kültür unsuru olarak aşık edebiyatında kalıp sözler". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. (8), 286-294.
- Öztürk, O. (2010). *Söz Varlıkları*. Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.
- Püsküllüoğlu, A. (2004). *Türkçenin Argo Sözlüğü*. Adam Yayıncılık: İstanbul.
- Sağlam, M. Y. (2004). *Atasözleri*. Ürün Yayınları: Ankara.
- Soykan, Ö. N. (2016). *Felsefe ve Dil Wittgenstein Üstüne Bir Araştırma*. Bilge Kültür Sanat Yayınları: İstanbul.
- TDK. (2020). *Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük*. Türk Dil Kurumu Sözlükleri:
<https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- TDK (2023). Çevrimiçi Türkçe sözlük. Erişim tarihi: 14.04.2024, <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- TDK. (2024). Güncel çevrimiçi sözlük. Erişim tarihi: 14.04.2024, Türk Dil Kurumu Sözlükleri: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- Tekin, T. (1995). *Orhun Yazıtları Kül Tigin, Bilge Kağan Tonyukuk*. Simurg: İstanbul.
- Tekin, T. (1998). *Orhon Yazıtları*. Simurg Yayınları: İstanbul.
- Topaloğlu, A. (2015). *Terim Bilimi*. Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.
- Topaloğlu, A. (2018). "Türkçede Yerel kullanımlar ve ağızlar". *Türk Dili*. (784), 12-20.
- Tor, G. (2011). Mersinde Birkaç Kalıp Söz (İlişki Sözü) Üzerine. Prof. Dr. Mine Mengi Adına Türkoloji Sempozyumu: Adana.(S.766-786). 766-786. Adana: Mersinde Birkaç Kalıp Söz (İlişki Sözü) Üzerine. Prof. Dr. Mine Mengi Adına Türkoloji Sempozyumu.

- Tuna, O. N. (1949). "Türkçede tekrarlar". *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*. 429-447.
- Tuna, O. N. (1989). "Sümer- Türk dilinin tarihi ilgisi ve Türk dilinin yaşı meselesi". *Yazıt Kültür Bilimleri Dergisi*. 257-293.
- Türkben, T. (2018). "Ömer Seyfettin hikâyelerinin türkçenin söz varlığı bağlamında incelenmesi". *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 1(S.44), 215-251.
- Ünal, K. H. (2022). *Attila İlhan Hayatı*. Dorlion Yayınları: Ankara.
- Üstünova, K. (1998). "Dede Korkut destanlarında aralıklı ikilemeler". *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*. (557), 464-470.
- Vardar, B. (2002). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. Akçağ Yayınları: Ankara.
- Wittgeinstein, L. (2000). *Felsefi Soruşturmalar*. Küyerel Yayınları: İstanbul.
- Yastı, M. (2007). "Türkçe deyimlerde geçen ikilemelerin ses ve şekil özellikler". (21), 51-87. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*.
- Yazıcı, E. H. (2011, 12 1). "Başkurt Türkçesinde kalıp sözler". (30), 1-54. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*.